Bibl. Cent Reg.
89

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II. nr. 2 (44)-Joi 13 ianuarie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Insemnări despre literatură

De la începutul activității sale, Eminescu nu a fost un cîntăreț instinctiv, folosind, dintr-odată, cu ușurință, resursele unor bogății naturale, ci un tînăr intelectual impresionat de forța creatoare a artei, vrăjit de multiplele ei farmece și care a dorit cu intensitate, cu o patimă care l-a consumat, să devie și dînsul producător al unor astfel de bunuri care pot fi ale eternității.

Rezultatul primelor sale explozii lirice este destul de modest. Imaginile sale nu sînt create numai din linii și combinații de culori proprii. Ca un ucenic conștiincios el învață să picteze, executînd copii după pînzele marilor maeștri. In poezia din tinerețe Eminescu este mai întîi Eliade, Bolintineanu, Alecsandri, Bolliac sau Mureșanu și mai apoi Eminescu. El este, în această epocă, aidoma unui copil care învață să meargă, sprijinindu-se de marii copaci ai pădurii poetice.

Ceea ce impresionează la Eminescu, de la începutul formației sale poetice, este convingerea fermă că pentru a fi poet trebuie să cunoști viața poporului în adîncime, să vii în contact cu foarte mulți oameni, să străbați cît mai multe locuri și să ai, printr-o bogată cultură, noțiuni sigure cu privire la esență și la rostul artei în societate. La aceasta se adaugă o istovitoare muncă de atelier și o exigență cum puțini creatori au avut.

In strînsă legătură cu dezvoltarea printr-un neasemuit efort a măiestriei sale, se observă la Eminescu închegarea unui sistem de gîndire estetică de o însemnătate excepțională pentru istoria esteticii din țara noastră. Măiestria poetică este la Eminescu în mod vădit rezultatul unei din ce în ce mai largi și mai cuprinzătoare înțelegeri a problemelor vieții sociale și a problemelor specifice artei. Ideile estetice sînt la Eminescu indisolubil legate de ideile lui sociale.

Rezultatul peregrinărilor prin țară și al imensei lui lecturi din literatura patriei și din cea universală, nu sînt numai poeziile din tinerețe, orientate de la început într-un sens patriotic și democratic, dar și notații asupra unor probleme ale artei și culturii, pătrunse de un larg spirit umanist și bazate pe o neîndoelnică gîndire materialistă.

Prime însemnări de acest fel găsim în manuscrisele poetului din perioada studenției sale vieneze. Politicește el este acum pregătit pentru a lupta împotriva oricărei încercări de îngrădire sau desființare a independenței naționale sale. Contactul cu românii ardeleni și cu problemele atît de grele ale unui Ardeal supus arbitrariului dominației habsburgice l-a dăruit răspunderea de a lupta pentru libertatea poporului său. Seria de articole și studii, din această perioadă, în care poetul atacă în mod viguros concepția cosmopolită asupra statului, tipică politicienilor reacțiunii habsburgice, în care denunță încercarea acestora de a deznaționaliza popoarele deținute în uriașa închisoare a imperiului austro-ungar, constituie un bun de preț al publicisticii noastre progresiste.

Eminescu ajunge în această epocă la una din ideile centrale ale operei sale și anume la ideia că nu poți servi umanitatea decît slujindu-ți patria cu devotament.

De la începutul formației sale intelectuale el are deci viziunea clară a întrepătrunderii rosturilor culturii și artei cu cele ale vieții sociale, văzută nu în abstract, ci în contururile concrete ale teritoriului național.

Intr-un manuscris din epoca vieneză, Eminescu întreprinde un studiu larg asupra corelațiilor dintre cultură și știință. [1]) Intregul manuscris este limpede că nu a fost pentru poet decît un exercițiu de gîndire filozofică, în care și-a putut permite stîngăcii și prolixități, care nu au fost retușate și studiul nu a mai apărut. Din acest manuscris sînt interesante cîteva notații care arată avîntul umanist al gîndirii poetului și faptul că, în mod hotărît, pentru dînsul obiectul primordial al artei este omul. „*Omul* — scrie Eminescu — *e cel mai nalt și mai nobil op de artă al naturii; într-un sens și mai nobil el ar trebui (să fie) și cel mai frumos op de artă al artei, al propriei sale puteri creatorie, libere, conștii morale*".

Acesta este punctul de plecare al unei argumentații care, avînd în vedere destinul uman, ajunge prin inele succesive la ideia că există o strînsă legătură între domeniul esteticii și cel al eticii; estetica nu acționează în mod gratuit, ci are ca țel construirea „*sufletului frumos*", cum se exprimă poetul. Pentru Eminescu „*moralul este principiul conducător*". Metodologic domeniile eticii și esteticii pot și trebuie să fie distincte, dar în practică, arată poetul, ele se îmbină: „*Ideile și legile frumosului sînt deosebite de cele ale moralității, însă în judecata recunoscătoare sau reprobatoare a unei fapte, ele pot să coincidă; sufletul frumos urmează legile frumuseței*".

Continuîndu-și argumentația Eminescu ajunge la concluzia că dat fiind legătura dintre artă și viață, estetica preocupată numai de frumosul artistic va trebui completată cu o estetică a vieții care să generalizeze ceea ce este frumos și înalt în viață și în faptele omului: „*Știința estetică generală este încă prea june, ea a fost acuma prea îndestul încă ocupată cu descoperirea legilor de frumusețe în arte, pentruca dintr'astă neglijență să i se poată face o imputare. Unei vremi ce va urma însă, i se clarifică problema de-a pricepe și frumusețea vieții și acțiunii omenești în legile — (i), precum pricepem pe aceea a artelor și va crea lîngă estetica artelor* O ESTETICĂ A VIEȚII".

Implinirea vieții omenești este văzută de Eminescu numai „*intr-o chemare practică și morală*", iar cultura servește și dă strălucire acestei misiuni. O națiune care și-ar închina toată activitatea unei arte în sine și-ar periclita puterea și libertatea; același fenomen s-ar petrece cu un om izolat care ar „*urma numai inclinațiunii frumosului*". Arta — încheie poetul studiul său — este desigur —„*podoaba cea mai nobilă a unui popor...* INSĂ CEL MAI FRUMOS DIN TOATE CITE SUNT FRUMOASE ESTE SUFLETUL CEL FRUMOS".

Dincolo de faptul că asemenea idei

105 ani de la nașterea lui EMINESCU

pot fi recunoscute ca ecouri ale unor proaspete lecturi din Schiller, Herbart sau Schleiermacher, este semnificativă înlănțuirea unor astfel de idei într-un sistem orientat în sens materialist. Funcția socială precisă pe care Eminescu o acordă artei și strînsa legătură dintre etic și estetic, sînt idei respinse și condamnate de către estetica idealistă, iar rolul artei — așa cum este văzut de către poet — de a reflecta măreția umană și prin asta de a face mai *frumos*, adică mai nobil și mai puternic, sufletul omenesc,

Desen de TIA PELTZ

răsună, cu toată naivitatea exprimării lor, foarte viu în actualitatea discuțiilor noastre cu privire la problemele esteticii.

★

Orientarea poetului către estetica materialistă în această epocă a studiilor la Viena, cînd Eminescu nu are decît 20 de ani, este și mai accentuată în studiul proiectat și neterminat, intitulat „*Stringerea literaturii noastre populare*".

In capitala imperiului austro-ungar, Eminescu venea cu o profundă cunoaștere a folclorului românesc, rezultată nu din cercetări livrești, ci dintr-un contact intim cu poporul, creator de bunuri artistice, și din culegerea cîntecelor și basmelor populare. Poetul culege folclor și notează în caiete piese folclorice din variatele sale lecturi, ca un prim material al propriei sale creații.

„Călin nebunul", frumoasa doină din „Scrisoarea III-a" și altea alte piese rare ale tezaurului eminescian, își au izvorul în chiar caietele cu folclor ale poetului.

Materialul folcloric cules, studiile întreprinse în vederea unei sistematizări teoretice a lecturilor sale din creația literară a poporului, îl îndrumă pe calea unor însemnări estetice, remarcabile prin pregnantul lor fond materialist.

In însemnările cuprinse sub titlul „*Stringerea literaturii noastre populare*" [2]) poetul pleacă de la studiul creației populare ajunge la cîteva constatări fundamentale pentru estetica materialistă și anume că, în raportul dintre conținut și formă, primordialitatea o are conținutul ideologic, bogăția de idei a unei opere. Imaginile artistice nu sînt altceva decît trecerea acestui conținut în învelișul său formal, care devine artă numai în măsura în care se sprijină pe idei. Cultivarea numai a învelișului formal duce la non sens și absurditate. „*E păcat* — scrie Eminescu — *cumcă Rominii au apucat de-a vedea în basm numai basmele, în obiceiu numai obiceiurile, în formă numai forma, în formulă numai formula. Formula nu e decît manifestațiunea palpabilă, simțită a unei IDEI OARECARE. Ce face de exemplu istoricul cu mitul? Il lasă cum e, ori îl citează mecanic în compendiul său de istorie, pentru a face din el jucării mnemotecnice pentru copii? Nimica mai puțin decît asta. El caută spiritul, ideia acelor forme, care ca atari sunt minciune și arată cumcă mitul nu e decît un simbol, o hieroglifă care nu e de ajuns că ai văzut-o, că-i ții minte forma și că poți s-o simți în zugrăveală pe hîrtie, ci aceasta trebuie citită și INTELEASĂ. Adevărat cumcă poezia nu are să descifreze, ci din contra are să încifreze o ideie poetică în simbolele și hieroglifele imaginelor sensibile — numai cumcă aceste imagini trebue să constituie haina unei idei, căci ele altfel sunt culori amestecate fără înțeles... Ideia e sufletul și acest suflet poartă în sine ca inerentă deja cugetarea corpului său... sufletul, IDEIA unei poezii poartă în sine deja ideia corpului său, astfel cum cauza poartă în sine o urmare neapărată a ei*".

Fragmentul are un aer hegelian care ar putea deruta, și în sens hegelian și idealist a și fost interpretat de cercetătorii din trecut, care au căutat din răsputeri să-l apere pe Eminescu de acest îngrozitor „păcat" ideologic al materialismului.

Eminescu surprinde aici în mod admirabil unitatea dialectică existentă între conținut și formă, unitate în

Ion Vitner

(Continuare în pag. 5-a)

Drumul cel mare

Desigur,
munții, marea, cerul
(cum nu e altul nicăiri!)
și aerul ce îl respiri
și undeva, pe dîmb, stingherul
stejar, foșnind de amintiri...

Și tainice cărări pe care
cu-ntîia dragoste te-ai dus
și vorbele care s-au spus
atunci,
sub steaua ce vă pare
și azi — din toate mai presus

Poate, și firul de țărînă,
și caldul spicelor noian,
și doina Dunării, bătrînă,
care de-amar de ani se-ngînă
la margine de Bărăgan...

Dar e la noi un drum, anume,
pe care trec, la cîntători,
oștiri de oameni muncitori
la muncă meșteri, și la glume
strungari, savanți, agitatori.

O, drum de zori, către uzină:
metalic zvon peste cuprins,
și miros de furnal încins,
și inima ce dă lumină,
în chip de stea, pe turnul nins

Fiorul clipei minunate
deapururi nouă,
cînd răsar
din depărtări fără hotar,
aceste ziduri de cetate
sub steagul nostru proletar!

Milenii pare că trecură
pînă acum — din vremea cînd
aceeași cale străbătînd,
spre poarta grea cătam cu ură
ca spre o gură de mormînt...

Acum, e toată viața noastră
în drumul ăsta! Fără el,
zadarnic flori și zare-albăstră,
și viers de pasăre măiastră!
Noi nu putem trăi altfel!

Acolo-i tot ce-n lupte grele
ai făurit cu mîna ta:
armura țării, spada-i grea,
și visul tinereții mele,
tot ce-am cîntat și voi cînta,

acolo unde strălucite
lumini revarsă spre tării
oțelul care va-nflori
pămîntul patriei iubite,
și o să-l apere — de-o fi!

Dan Deșliu

INSEMNĂRI

La Congresul scriitorilor sovietici

Este bine, cred, să arăt de la început că în redactarea acestor pagini de impresii și învățăminte aduse de la Congresul scriitorilor sovietici, voi căuta să țin pe cît posibil seamă de faptul că mă adresez cititorilor „Gazetei literare". Practic, aceasta înseamnă că nu voi mai rezuma principalele documente ale Congresului — rapoartele și corapoartele dezbătute — sau salutul C.C. al P.C.U.S., pentru că între timp aceste materiale la care mă voi referi des, au fost rezumate de săptămînalele noastre literare; de asemenea, aceasta înseamnă că voi lăsa de-o parte orice relatări cu privire la ordinea cronologică a intervențiilor, dată clar de informațiile TASS.

Despre pregătire, despre responsabilitate individuală și colectivă, despre eroul ideal

Congresul a durat 11 zile, dar pregătirea lui cîteva luni. Prin „pregătire" nu înțeleg munca pur organizatorică, ci acel cuprinzător schimb de păreri care a avut loc în presa sovietică de-a lungul întregului an 1954: discuții și polemici pasionate, susținute nu numai de scriitori, critici și activiști literari, ci și de foarte mulți și competenți cititori. Insemnătatea acestei mari munci de pregătire am înțeles-o pe deplin abia cînd au început dezbaterile. Voi da un exemplu: disputa bine cunoscută nouă în legătură cu „eroul ideal".

Cît timp am urmărit din țară articolele prilejuite de intervenția criticului-pedagog A. Protopopova, mulți dintre noi, scriitorii din R.P.R., ne-am întrebuit că pentru formularea unei concluzii comune în această privință, Congresul va discuta despre „eroul ideal" cine știe cîte ceasuri, dacă nu chiar zile. Dar n-a fost deloc așa: în fapt, concluzia comună fusese cuprinsă, implicit, în dezbaterile premergătoare Congresului. La Congres rămînea doar ca această concluzie comună să fie exprimată explicit. A fost așa, pentru că, de la bun început, părțașii polemicii au intrat în discuție cu scopul de a rezolva o problemă, de a găsi adevărul, și nicidecum de dragul polemicii în sine. (Iată, mi se pare, ceea ce unii dintre noi nu am prea înțeles; și-i foarte însemnat, cred, ca în lumina documentelor Congresului să meditățm asupra acestui lucru, să-l înțelegem și, în interesul propriei noastre vieți literare, să-l introducem în practică mai consecvent ca pînă acum).

Ideea că scriitorii ar trebui să se preocupe de construirea unui „erou ideal" sau a unei „personalități ideale" a fost respinsă chiar de primul raport adus în dezbaterea Congresului — cel al lui A. Surkov. Raportul amintea că încă acum 140 de ani, Marx și Engels s-au ridicat împotriva încercărilor de a se crea în literatură portrete rafaelice transfigurate; militînd pentru veridicitatea zugrăvirii, ei îi sfătuiau pe scriitori să folosească în redarea celor mai înaintați eroi ai vremii culori aspre — „rembrandtiene" — în stare să dea eroilor toată strălucirea lor vie. Aprecînd că, în general, discuția din presă în legătură cu eroul pozitiv s-a pierdut în amănunte, raportul, sprijinindu-se pe multe exemple, sublinia faptul că — și cînd e vorba de eroi pozitivi, și cînd e vorba de eroi negativi — încercările de a confecționa din birou rețete asupra îmbinării trăsăturilor întunecate și luminoase proprii personajelor sau fondului social al operei, sînt încercări neconstructive, sterpe: orice rețetă, orice reglementare de acest fel — dovedea raportul — duce inevitabil la înlocuirea caracterului viu, convingător, al cărții și al eroului, cu o morală didacticistă.

Corapoartele despre literatura pentru copii și tineret, despre proză, poezie și dramă — prezentate respectiv de B. Polevoi, K. Simonov și A. Korneiciuk — au consacrat respingerii teoriilor despre „eroul ideal" numai cîteva fraze. Doar Samed Vurgun, în coraportul său, a susținut ideea „eroului ideal" — definind însă trăsăturile acestui erou într-un chip care, mi s-a părut, nu mai are a face cu rețeta Protopopovei: erou ideal — după Vurgun — poate fi chiar cel mai contradictoriu și mai complicat om din lume, dar esențial e ca el să întruchipeze convingător forța unei întregi generații, a unui întreg popor.

In cadrul dezbaterilor, puțini vorbitori au socotit necesar să mai revină asupra acestei probleme. Țin să subliniez aceste contribuții:

Scriitorul bielorus Iakub Kolas, de exemplu, arăta că în momentul cînd calitățile unui erou pozitiv încep a fi atît de multe și atît de absolute încît devin cu desăvîrșire inaccesibile oamenilor vii, ele încep a nu mai fi calități, ci defecte.

In același spirit, Andrei Lupan, scriitor moldovan, sublinia că a te îndepărta de viața vie și de năzuințele ei, a încerca să *opui* vieții transpunerea literară mai mult sau mai puțin fidelă a unor idealuri abstracte, a încerca să-i convingi pe oameni că realizabilul este de fapt realizat — în loc să-i chemi cu toată frumusețea, forța și puterea de convingere a chemărilor artei spre realizarea a ceea ce au ei de realizat într-adevăr, — aceasta înseamnă nu a dezvolta pozitivile realismului socialist, ci a le părăsi.

In legătură cu aceeași problemă, acad. G. Aleksandrov, ministrul culturii, sublinia apropierea — dură, dar clarificatoare — dintre teoriile despre „eroul ideal", un erou inventat pentru a fi depozitarul tuturor calităților umane ridicate pe cea mai înaltă treaptă imaginabilă, și teoriile reacționare despre eroul-supraom, față de care existența maselor nu mai poate fi concepută decît ca existența unui decor menit să evidențieze, prin contrast, virtuțile supraomului.

Practic, — repet acest lucru pentru că mi se pare plin de învățăminte — în ceea ce privește „eroul ideal" Congresul n-a făcut altceva decît să formuleze concluzii: dezbaterile au avut loc înainte de Congres.

Nu-i, de altfel, nici pe departe singura dezbatere pe care, cu mai mult sau mai puțin timp înaintea Congresului, scriitorii sovietici au dezvoltat-o pînă la concluzii unanim însușite: la fel s-a întîmplat — de pildă — cum știm, cu teoria subiectivistă a „sincerității înainte de orice", strecurată în coloanele revistei „Novîi mir"; la fel cu unele întîrziate răbufniri ale teoriei care susținea că „literatura cu conflict" și-a trăit veacul pentru societatea sovietică fără clase antagonice — teorie zdrobită cu ajutor direct dat scriitorilor de presa de partid.

Numărul exemplelor ar putea fi ridicat. In general, pregătirea Congresului a însemnat zdrobirea și înlăturarea teoriilor dogmatice, vulgarizatoare, a însemnat eșecul concepțiilor scolastice, eșecul sistemelor de rețete birocratice cu privire la creația literară, a însemnat falimentul ideilor, influențelor și rămășițelor ideologice în stare să împiedice dezvoltarea literaturii realist-socialiste.

Trunchiind conform obiceiului articolele polemice publicate de scriitorii sovietici în perioada de pregătire a Congresului, presa și posturile de radio imperialiste s-au grăbit să-și bucure patronii cu prezicerea că la Congres linia realist-socialistă în literatură va fi „slăbită" sau chiar „lichidată".

După ce am ascultat dezbaterile din primele zile, am înțeles limpede cît de mult a contribuit lupta de opinii din perioada premergătoare Congresului — acest pasionat schimb de păreri organizat în spiritul celei mai exigente responsabilități a fiecărui scriitor față de dezvoltarea literaturii sovietice în ansamblu, acest efort pentru a lămuri chiar și acele păreri sau concepții dăunătoare care privesc numai activitatea unui scriitor sau a cîtorva scriitori, — la elaborarea ordinei de zi a Congresului de tot ce putea fi întîmplător, neesențial, la îndreptarea atenției Congresului spre problemele într-adevăr fundamentale pentru dezvoltarea literaturii, la realizarea, în ultimă instanță, a impresionantei unanimități a Congresului pe linia desfășurării luptei de opinii spre ceea ce-i fundamental pentru dezvoltarea realismului socialist.

Sub îndrumarea partidului comunist, scriitorii sovietici au descoperit — spunea la Congres Jack Lindsay, scriitor englez, referindu-se atît la dezbaterile pe care le asculta cît și la articolele din perioada premergătoare Congresului — izvoarele unei forțe pe care în trecuta istorie a lumii literatura n-a cunoscut-o: responsabilitatea colectivă. Iar scriitorul polonez L. Kruczkowski remarca, în aceeași ordine de idei, faptul că în Uniunea Sovietică, pentru prima dată în lume, scriitorii au început să se simtă răspunzători, în mod organizat, cu cea mai mare dragoste și cea mai mare intransigență, nu numai de operele lor, ci de asemenea de soarta unei întregi mari literaturi multinaționale.

Pregătirea și desfășurarea Congresului au pus puternic în evidență amploarea acestei forțe, — responsabilitatea colectivă. Delegații la Congres nu au vorbit însă despre asta de cît în treacăt. Au vorbit mai mult, în intervențiile lor, invitații străini. Ceea ce în Uniunea Sovietică, nu numai între scriitori, este de multă vreme lege de bază a vieții obștești, pentru invitații din alte țări, chiar și pentru cei ce veneau din țări de democrație populară, aceasta reprezenta sub multe aspecte un fapt nou care se cerea notat, subliniat și învățat.

Despre eroul pozitiv

In 1934, se știe, primul Congres al scriitorilor sovietici a pus în centrul dezbaterilor fundamentarea teoretică deplină a realismului socialist. Primul Congres a dus totodată la crearea formelor organizatorice menite să cuprindă într-un front unic totalitatea scriitorilor devișii să meargă pe calea deschisă în literatură de Maxim Gorki, — pe calea realismului socialist, pe calea unei literaturi pătrunse de spirit de partid, a unei literaturi populare și îmbibată de profund umanism, pe calea unei literaturi puse în slujba adevărului vieții și a celor mai nobile năzuințe ale poporului muncitor.

Acum, după 20 de ani, literatura sovietică are în urmă realizări care o așează în fruntea literaturii mondiale: are în urmă o bogată experiență și mari tradiții proprii. Dacă adunăm într-o uriașă bibliotecă tot ce a realizat în acești 20 de ani multinaționala literatură sovietică, atunci avem în față, oglindită artistic, pas cu pas, într-un chip de o diversitate și multilateralitate uluitoare, istoria de zi cu zi a întregului popor sovietic, gîndirea și năzuințele lui, și de asemenea părerile, sentimentele și hotărîrile lui legate de propriul său trecut și de propriul viitor, de trecutul și viitorul lumii. Niciodată în trecutul apropiat sau depărtat al omenirii, niciodată înainte de realismul socialist, o literatură n-a izbutit să realizeze într-o asemenea măsură acest vis mare al poeților înaintați din toate timpurile: o atît de desăvîrșită contopire cu poporul în numele căruia și pentru care s-a scris tot ce s-a scris pe pămînt mai frumos, mai înflăcărat, mai drept și mai profund.

In 20 de ani, realismul socialist a adus în literatura și în viața omenirii o întreagă plejadă de eroi pozitivi, purtători străluciți ai celor mai frumoase trăsături pe care le promovează și le apără lumea contemporană în momentul cînd avantgarda ei, oamenii sovietici, se pregătește să pășească spre comunism: eroi pozitivi, — oameni pentru care munca este cea dintîi necesitate și bucurie a vieții, oameni contopiți trup și suflet cu poporul muncitor din care fac parte, eroi legați prin toată viața și năzuințele lor de cauza partidului, patrioți înflăcărați, oameni cordiali, de-o nesfîrșită gingășie — chiar și atunci cînd trebuie să fie aspri — în relațiile cu cei ce le sînt sau le vor fi cîndva tovarăși în lupta pentru socialism și pace, dar necruțători pînă la capăt față de dușmani. Eroi care, ei în primul rînd, dau literaturii sovietice farmecul cu totul nou, forța și puterea educativă, îi duc spre inima a milioane și milioane de cititori din toate colțurile pămîntului mesajul plin de bărbăție și optimism, plin de încredere lucidă în puterea și dreptul omenirii de a-și organiza viața din ce în ce mai bine.

Despre acești eroi pozitivi ai literaturii sovietice au vorbit de la tribuna Congresului, ca despre niște binecunoscuți cetățeni-model ai propriei lor patrii, mai toți invitații străini care au luat cuvîntul.

Se poate afirma, cred, că al doilea Congres al scriitorilor sovietici a pus în centrul dezbaterilor tocmai problema aprecierii și dezvoltării sub toate aspectele, a experienței dobîndite pînă acum în zugrăvirea eroilor pozitivi.

„Noi — spunea K. Simonov în coraportul său — avem cu ce să ne mîndrim în literatura noastră cînd vorbim despre eroii ei pozitivi... Și tocmai forța și maturitatea acestei tradiții în literatura noastră, ne obli-

V. Em. Galan

(Continuare în pag. 4-a)

Fîntîna Blanduziei

MIHAIL EMINESCU

In sînul națiunilor civilizate există foarte mulți care cred că organizația socială și cea politică nu e conformă cu preceptele unei rațiuni normale, nici cu resultatele date de științele experimentale, fizice și naturale și că o asemenea situațiune nu poate fi continuată în mod stăruitor și consecuent în direcțiunea apucată. Cu toate că învățătura și civilizațiunea se răspîndesc aproape în toate țările europene și transatlantice, că descoperiri nouă pe terenul industrial sporesc condițiunile bunului traiu, omenirea e mai nemulțămită de cît ori și cînd.

Dacă ne vom uita în Germania, stat de o importanță politică rădicată în linia întăia, vom observa că nici legile escepționale, nici puterea discreționară a organelor polițienești, nici chiar starea de asediu, nu pot suprima cu desăvîrșire acea mișcare care roade din temelie stîlpii edificiului social. Afară de aceea un rău ascuns care nu se poate esplica cu toată lămurirea cerută, împinge mii și iar mii de indivizi să-și părăsească patria și să treacă valurile mării, un fel de hemoragie a corpului național, ce se împotrivește orî-cărei încercări de vindecare.

In Rusia, administrația a pierdut sentimentul solidarității publice, funcționarii nu gîndesc nici la interesele țării, nici la ale poporului, ci numai la ale lor proprii; toate mijloacele sunt bune pentru ei: chiar venalitatea și traficarea dreptății. Oamenii învățați caută o armă desperată în nihilism. Oamenii de stat recurg la leacuri străine: unul vede binele, în introducerea regimului parlamentar, altul neavînd nădejde decît în asiatism, reclamă întărirea despotismului ereditar; un altul crede cu stăruință în eficacitatea unui tratament derivativ și propagă războiul în contra Germaniei, Austriei, Turciei, în contra tuturor dacă trebue. Și pe cînd se discută asemenea remedii, militarismul și mizeria cresc.

In Franța, oratori populari cer împărțirea bunurilor. Clasa a patra se pregătește a pune mîna pe puterea statului și a alunga din funcții și sinecure burghezia, care de la 1789 singură deține puterea. Vechile partizi vor să resiste dar fără speranță și fără unitate, prin comploturi clericale, monarchice și militare.

In Italia mizeria agrară e mare. Salahorii lanurilor de orez din Lombardia și din singurătățile mlăștinoase ale Romagnei, decimați de friguri și de pellagră, emigrează în stoluri, iar dacă remîn în țara lor vînd pentru cincizeci de bani pe zi munca lor.

In Anglia s'ar părea la întăia vedere că soliditatea e mai mare. Dar privită mai aproape, se va vedea că siguranța edificiului social e din ce în ce mai compromisă. E adevărat că biserica, aristocrația de naștere și plutocrația sunt organizate în mod puternic și au idee exactă de interesele lor.

Burghezia se pleacă sub legile scrise și nescrise; se preface cu fățărnicie c'ar fi evlavioasă și se'nchină la titluri, jură că nu e convenabil decît ceea ce satisface pe cei zece mii de aristocrați și afirmă că e vulgar de a contraria privilegiile lor. Dar muncitorul și fermierul rămîn în afară de această conjurație ipocrită; aceștia înființează societăți de liber cugetători și de republicani, arată pumnii regalității și aristocrației și cine știe a cîți în ochii proletarului englez, vede că furtuna va fi amenințătoare. Cît despre Irlanda, mișcările sîngeroase întîmplate acolo sunt cunoscute.

In Austria sau Austro-Ungaria zeci de naționalități se luptă unele cu altele și caută a'și face reciproc rău cel mai mare posibil. In fie-ce provincie, adesea în fie-ce sat majoritățile chiar relative caută a nimici minoritățile acestea, neputînd resista, se prefac a se supune, dar cu turbarea în inimă și dorind chiar destrucțiunea imperiului ca mijloc unic pentru a eși dintr'o situațiune nesuferită.

In sfîrșit, toate țările, puternice sau slabe, au cîte-o plagă nevindecată și cred a afla, dacă nu scăparea, cel puțin ușurare, sacrificînd miliarde în fie-ce an militarismului, cu o spaimă s'o anxietate care crește din ce în ce.

Lupta între guverne și popoare, minia partidelor politice una în contra alteia, frămîntarea diferitelor clase sociale e fără îndoială forma unei boale generale a epocii. Ea se află în toate țările de și în fie-care are un alt nume

Dar o formă și mai gravă a acestei boale e cea sufletească, e nemulțămirea adîncă și melancolia,

independente de legături naționale sau de altele, nepriving granițele politice și situațiunea socială și cari umplu cu toate astea sufletul ori-cărui om care e la nivelul civilisației contemporane. Fie cine simte un fel de iritare, pe care o atribue la mii de cauze accidentale, mai tot-d'auna eronate, dacă nu caută justificarea ei cu ajutorul analizei. El e împins a critica cu asprime dacă nu condamnă toate manifestațiile vieței sociale. Unii numesc acest rău nevositate, alții pesimism, alții scepticism. Dar ori cît numirile și designațiunea ar varia, ele acopăr totuși unul și'acelaș rău.

Din nefericire neajunsurile politice și economice ale statelor europene n'au rămas fără o înrîurire determinantă asupra artelor și literaturei. Ast-fel ca un fel de adăpost împotriva realității s'a născut în Germania romantismul, care descria veacul de mijloc cu colori atît de strălucite precum de sigur în realitate nu le-a putut avea, și tot pentru a scăpa de un prezent insuficient, cu ideea că ori ce altă stare de lucruri trebue să fie mai bună de cît cea existentă, s'a născut școala romantică în Franța, fiică a școalei romantice germane și a disprețului byronian pentru lume.

In timpul din urmă apoi francezii, în literatură și în arte, au admis un sistem, numit naturalist, care circumscrie terenul artelor în prezent și la realitate, respinge întoarcerea trecutului și ori-ce aspirație spre viitor, spre un ideal mai bun.

Dar și naturalismul reprezintă poate tablouri de fericire și părțile frumoase ale vieții? Nu. C'un esclusivism care i se impută el se leagă numai de părțile cele mai urîte și mai lipsite de mîngîiere ale civilisației, se silește a arăta pretutindenea corupția, suferința, lipsa consistenței morale, omul murind într'o societate în agonie. Cît despre arta modernă, chiar dacă nu se poate opri de-a recunoaște frumusețea s'a o copia, căuta a o minji, amestecînd ideea că forma nobilă și pură servă pentru scopuri puțin înalte și cari o profanează. Corpul e batjocorit în maiestatea frumuseței prin trăsături de sensualitate și de libertinaj, care nu lipsesc în mai nici unul din tablourile contimporane.

Cît despre filosofie, pessimismul e la modă: Schopenhauer e Dumnezeu, Hartmann profetul său. Pozitivismul lui Auguste Comte nu face nici un progres; filosofii francezi nu mai studiază decît psyho-physiologie, filosofia engleză nu mai merită numele de metafizică și se ocupă de chestii practice de ordine secundară, nu de soluțiunea unor probleme universale. Numai Germania are o metafizică vie dar și aceea e întunecoasă și desperată.

Nu noi vom contesta meritele estraordinare ale marelui filosof german. In adevăr el a risipit prin criticele lui energice dominațiunea acelui filozofem, compus din o goală și stearpă frazeologie pe care Hegel o introdusese și care a stăpînit spiritele în curs de un sfert de secol. Dar afară de acest merit au înlăturat prin critica lui și alte sisteme ce exercitau o dominațiune mai restrînsă la unele universități precum acelea ale lui Schelling, Fichte, Schleiermacher, etc. Era necesar să se purifice atmosfera științifică de miasmele unei frazeologii în care cuvinte abstracte, lipsite de cuprins și neinsemnînd aproape nimic pretindeau a resolva problemele universului. Insă tocmai această critică meritoasă a frazeologiei deserte a descoperit și contradicțiunea constantă între ideile noastre și formele civilizației, ne-au descoperit necesitatea de a trăi în mijlocul unor instituțiuni ce ni se par mincinoase și ne-a făcut pesimiști. In acest conflict pierdem adeseori bucuria de a trăi și dorința de a lupta; acesta e isvorul relei dispoziții care muncește pe oameni culți din mai toate țările.

Arta antică însă, precum și cea latină din veacul de mijloc erau lipsite de amărăciune și de desgust, era un refugiu în contra grijelor și durerilor. Literatura și artele sunt chemate dar să sanifice inteligențele de această boală psihologică a scepticismului, și de aceea în amintirea acelei arte, care putea face asemenea minuni, am pus acestei foi numele Fîntîna Blanduziei, numele isvorului ce răsărea de sub un stejar în vecinătatea orașului Tibur, isvor care întinerea și inspira și despre care Horațiu spune (în piesa d-lui Alexandri):

Fîntînă Blanduzie! vei deveni tu încă
Celebră'ntre izvoare, cînd voiu cînta stejarul
Ce'nfinge rădăcina-i adînc în alba stîncă,
Din care eși vioae și vie ca nectarul.

Dacă în autorii anticității plini de adevăr, de eleganță, de idei nemerite și cari remîne pururea tineri, găsim un remediu în contra regresului intelectual, nu vom uita că și în timpurile noastre există un asemenea isvor pururea reîntineritor, poesia populară, atît cea de la noi cît aceea a popoarelor ce ne încunjură. De acea am dat și acestei literaturi un loc larg în coloanele noastre.

Pentru ca foaia să întereseze pe toți cititorii, i-am dat varietatea necesară și sperăm că concursul unui public bine voitor nu ne va lipsi.

(Din revista „Fîntîna Blanduziei", 4 decembrie 1888).

Impresii de la cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici

Vineri, 14 ianuarie, ora 17, la „Casa Scriitorilor" va avea loc o plenară la care tovarășii Mihai Beniuc și V. Em. Galan vor împărtăși impresiile lor de la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici.

1) „Cultură și știință". Ms. 2255 pg. 209—241 (publicat și în buletinul „Mihai Eminescu" Anul III 1932, Fascicola 9 pg. 74—97).

2) Ms. 2257 pag. 61—62.

234.938

PERPESSICIUS

Premiul de Stat acordat lui Perpessicius pentru marea lui lucrare: ediția critică a Operelor *lui M. Eminescu, consacră nu numai zelul unui neobosit cercetător, dar vine să dea o satisfacție tuturor acelora care, urmărindu-i activitatea de mulți ani de zile, au recunoscut în el una din figurile cele mai pure ale generației de scriitori dezvoltați în epoca dintre cele două războaie.*

Sînt aproape patru decenii de cînd, înscriindu-mă printre ucenicii facultății umanistice, găseam reputația formată a studentului, originar din Brăila, Dumitru Panaitescu, discipolul lui Ovid Densușianu, D. Evolceanu, I. Bianu. În vechea sală de lectură a bibliotecii Academiei, printre maeștrii bibliografiei române, alături de Șadi Ionescu, zărisem uneori pe tînărul cu părul abundent, ridicîndu-și la răstimpuri ochii din groasele tomuri care îl rețineau, pentru a privi copacii înfloriți în curtea învecinată. De la o vreme, Dumitru Panaitescu n-a mai luat loc în scaunul care-l primea ca pe unul din cititorii cei mai punctuali. A venit primăvara bătăilor de flori, aruncate parcă peste mormintele care așteptau să se deschidă; a venit apoi războiul. Cînd Dumitru Panaitescu și-a reluat locul la una din lungile mese, în al căror luciu lămpile cu gaz aerian coborau cîte o floare de lumină în fiecare seară, am observat o schimbare în înfățișarea colegului nostru mai vîrstnic. Mîna lui dreaptă atîrna în banduliera neagră, lipsită de funcțiunile ei, dar stînga continua să scrie cu hărnicie, cu acele caractere impodobite, sprintene și curioase ieroglife, pe care oricine le poate recunoaște dintr-o mie. Invalid de război, luptînd pentru drepturile atît de nesocotite ale tovarășilor de sacrificiu, Dumitru Panaitescu a devenit atunci scriitorul Perpessicius. Acest pseudonim avea ceva ciudat în sonoritatea și înțelesul lui și, cîtva timp, cititorii l-au silabisit cu greutate. Era, dacă nu mă înșel, un derivat și un compus al verbului patior = *sufăr, pe care latinistul Panaitescu îl alesese pentru a desemna conștiința lui îndurerată, așa cum se formase în vremea unei tinereți foarte grele și a războiului, în care ostașului îi fuseseră rezervate toate încercările vremii.*

Perpessicius aducea, de pe front și din spital, un caiet de versuri. Revistele i s-au deschis și lumea literară a înregistrat atunci un sunet nou în simfonia poetică a momentului. Se ivise manifestarea lirică a unui spirit sensibil și învățat, plin de o grație firească, discret în durerile lui, înzestrat cu o ironie care putea deveni mușcătoare. Volumul „Scut și targă", apărut în 1926, dezvolta teme inspirate de experiența războiului și de amărăciunile care au urmat pentru luptătorii lui, în vremea dezmățului politicianist, a arivismului, a averilor agonisite într-o săptămînă. A urmat colecția „Itinerar sentimental". Aceste volume au rămas multă vreme pe masa cititorilor de poezie, care le deschideau mereu, pentru a afla una din inspirațiile cele mai delicate și mai spirituale ale epocii.

Între timp a apărut și „Repertoriu critic", culegere de note publicate mai întîi într-o revistă de bibliografie și care completau imaginea poetului cu aceea a iubitorului de cărți și a criticului. Aici, ca și în seria „Mențiunilor critice" sau în „Jurnal de lector" și „Dictando divers" se întregea figura originală a criticului literar. Nu este carte românească de literatură, apărută în deceniile dintre cele două războaie care să nu-și fi găsit caracterizarea ei atentă și cumpătată în notele și foiletoanele lui Perpessicius. Știm cît de greu îi este unui critic să urmărească întreaga producție literară a vremii și să-și facă o idee despre felul și valoarea fiecărei înfloriri a bogatei recolte. Perpessicius cunoștea tot ce apărea, urmărea toate filiațiile, era edificat cu privire la toate modificările suferite de o operă la trecerea ei dintr-o revistă într-un volum. Opera critică a lui Perpessicius este mai întîi un imens repertoriu bibliografic și interpretativ, de care nu se va putea lipsi nimeni dintre acei ce-și vor lua sarcina de a studia literatura ultimilor treizeci de ani. Folosul acestor lucrări se însoțește cu agrementul. Criticul scrie cu mijloacele unui poet, nu disprețuiește ornamentul stilistic, cedează asociațiilor lui, culese dintr-o informație foarte bogată în domeniul literaturilor antice și moderne. Fraza lui are, din această pricină, o sinuozitate complexă și un articol de-al lui se desfășoară în volute. Unii i-au reproșat lui Perpessicius ceea ce alcătuiește fondul personalității lui morale: bunătatea și generozitatea. Criticul este uneori prea indulgent și, ca urmare, contrastele aprecierilor lui sînt oarecum reduse. Dar cîți tineri n-au extras puteri întăritoare din verdictele binevoitoare ale lui Perpessicius? Și de cîte ori cuvîntul lui de publicist și de cetățean nu s-a pronunțat în favoarea celor slabi și prigoniți? Democrat convins, prin vocațiune adîncă, Perpessicius a arătat adeseori curaj în apărarea omeniei oprimate. Viitorii lui biografi vor trebui să țină seama de această latură a personalității și a manifestării lui publice.

Multă vreme profesor în învățămîntul secundar, la Tîrgu-Mureș, la Arad, la Brăila, Perpessicius ducea dorul locului său de cititor în biblioteca Academiei. Prietenii lui primeau scrisori melancolice, compuse ca niște poeme. A revenit, după o lungă absență, în București și profesorul a putut să trăiască mai în acord cu chemarea lui.

Puțini sînt cercetătorii care să cunoască mai bine ca el veacul al XIX-lea românesc, cărțile, publicațiile periodice și manuscrisele lui. Și acest erudit, pe care Universitatea l-ar fi putut folosi cu rezultate atît de bogate pentru tineretul studios, a poposit într-o zi în fața operei principale a vieții lui. Manuscrisele lui Eminescu cu cele cincisprezece mii de pagini ale lor, pline de uimitoare surprize în fiecare moment, atrăseseră pe mai mulți cercetători, fără ca vreunul din aceștia să fi extras tot ceea ce ele puteau să dea. Încă de-acum douăzeci de ani, Perpessicius s-a angajat în studiul lor și, în 1939, începea să publice monumentala ediție critică a Operelor *lui Mihail Eminescu. Meritele acestei opere sînt dintre cele mai mari. Corectări de vechi lecțiuni greșite, critica edițiilor anterioare, un imens material de note și variante, minuția și exactitatea tuturor observațiilor, fac din lucrarea lui Perpessicius una din cele mai de seamă realizări ale filologiei românești. Nimeni nu va mai putea studia pe Eminescu, istoria și conexiunile fiecăreia din operele lui, geneza și ecourile lor în istoriografia și critica literară, fără să pornească de la ediția critică a lui Perpessicius. De curînd au apărut* Postumele, *și cercetătorii ca și publicul cel mai întins așteaptă volumul de note al* Postumelor, *apoi scrierile în proză și cele politice cu tot aparatul lor critic. Cînd opera întreagă va sta în fața noastră, Eminescu va apărea într-o lumină și o plinătate a figurii lui, pe care puțini o bănuiesc astăzi.*

Răsfoiesc Antologia poeților de azi, *apărută în 1925, și aflu, din indicațiile unei notițe, că printre operele manuscrise ale lui Perpessicius se găsesc două romane care n-au văzut niciodată lumina tiparului: „Fatma sau focul de paie" și „Amor academic". Bănuiesc că scriitorul nu le-a dus la capăt și că ele au rămas în regiunea în care, după vechile credințe, odihnesc sufletele neîntrupate... Dar cîte alte opere de-ale lui Perpessicius nu vor fi rămas nedesăvîrșite sau în stare de simplu proiect, pentru că autorul lor posibil s-a consacrat unei mari lucrări de erudiție și hărnicie, în serviciul celui mai mare dintre scriitorii români, în serviciul lui Eminescu? Putem încerca uneori regretul că poetul, istoricul literar, prozatorul au consimțit la sacrificiu. Dar nu ne putem împiedica de a spune că Perpessicius s-a realizat astfel prin partea cea mai bună a naturii lui morale, prin modestia, generozitatea și devotamentul lui.*

Premiul de stat care încununează astăzi principala operă a criticului vine să confirme merite netăgăduite. Tinerii vor medita la exemplul lui Perpessicius. Unii din ei îl vor urma.

Tudor Vianu

UNUL CARE APLICĂ ZICALELE!... *Desen NELL COBAR*

Ioan Grigorescu:

„Scrisoare din Moscova"

Sub titlul *„Scrisoare din Moscova"*, Ioan Grigorescu înmănunchează reportaje al căror rost îl află mărturisit cu simplitate pe cea dintîi pagină a culegerii: *„Aceste însemnări ale unui student romîn în U.R.S.S. sînt menite să vorbească cititorilor din țara noastră despre cele văzute în Uniunea Sovietică, despre cele învățate acolo și despre oamenii pe care i-am cunoscut".*

Volumul, realizat din fragmente care se împlinesc între ele, alcătuește un tot unitar, împărtășind experiența de viață, emoțiile și sentimentele tînărului scriitor fericit de a fi avut prilejul să studieze la Moscova. Parcurgînd reportajele întrunite în acest volum, îți dai seama cu ușurință că autorul lor nu rămîne la suprafața imediată a fenomenelor, a faptelor,— interesul său orientîndu-se către pătrunderea subtilă a oamenilor despre care vorbește, a oamenilor sovietici, a ceea ce au ei mai semnificativ și mai remarcabil, subliniind cu mijloace variate resorturile intime, impulsurile generoase care-i animă în viața de toate zilele. Ioan Grigorescu surprinde trăsăturile morale specifice cetățeanului sovietic. Eroii vii ai reportajelor sale, Grigorii Moskovskin, Olga Kostenko și Pulkeria Ivanova ne apar cu fizionomia și preocupările lor, primitori și prietenoși, — adevărați cetățeni ai ospitalierei țări sovietice.

Imaginea figurii acestora, autorul știe s-o întregească cu zugrăvirea emoției primului contact cu pămîntul sovietic, a discuțiilor amicale, a umorului cald, a festivalului improvizat, toate contribuind la redarea atmosferei prietenești de care s-a simțit înconjurat în timpul călătoriei spre Moscova.

Mărturii evidente ale priceperii tînărului scriitor de a ne dezvălui individualități conturate, sînt desigur figurile unor studenți ca: Riszard, Kin și Frantișeck. În eroi ca aceștia palpită elanul tineresc al cunoașterii, dorința fierbinte de a cuprinde și asimila cît mai mult în timpul anilor de studiu de la Moscova, pentru ca întorși apoi în țările lor, înzestrați cu neprețuitul tezaur de învățătură, să-și poată cheltui energia creatoare în slujba patriilor lor dragi. Aceluiași grup de portrete, reliefate cu minuție, i se alătură Victor Pogodin — tipul tînărului sovietic în care identifici *„ceva din dîrzenia lui Pavel Korceaghin și din forța plină de romantism a eroilor lui Fadeev".* Găsești în Victor Pogodin vibrația lăuntrică, vigoarea și intensitatea în acțiune, demnitatea și dragostea neasemuită pentru patrie. Capacitatea de a fi reținut în scrisul său gestul plin de înțeles, convorbirea sau episodul semnificativ ne încredințează că Ioan Grigorescu poate încerca pe viitor cu succes și alte genuri literare decît cel al reportajului.

Din *„Ucenici la școala lui Gorki"* sau *„O cunoștință veche"*, înțelegi însă că autorul *„Scrisorii din Moscova"* e la începutul drumului său, cînd graba și puțina experiență scriitoricească l-au împiedicat să asigure uneori înfățișarea artistică dorită. De aceea, aspectele relatate în *„Ucenici la școala lui Gorki"* nu transmit decît într-o slabă măsură activitatea rumlui tuoasă a studenților Institutului de Literatură Universală „Maxim Gorki" din Moscova.

Cartea lui Ioan Grigorescu despre momentele trăite în Uniunea Sovietică, ne aduce nu numai aspecte inedite și pitorești ale vieții oamenilor sovietici, ci afirmă un talent tînăr al cărui debut îndeamnă să urmărești cu toată atenția activitatea lui viitoare.

Liviu Călin

Discuții

Alături de cronică

Cronica literară, apărută într-unul din numerele trecute ale „Gazetei literare", la rîndul „În orașul de pe Mureș" de Francisc Munteanu, a stîrnit nedumeririle lui Al. Simion. Credem însă că articolul său „Alături de țintă" nimerește alături de cronică.

Memoria reprezintă una din principalele facultăți umane; de aceea vom recurge la ajutorul ei pentru a răspunde la o serie de obiecții ridicate de Al. Simion.

Al. Simion consideră cronica o analiză a slăbiciunilor romanului, niște săgeți ce trec cu totul pe lîngă țintă. Este necesară o mică corectură. Cronica nu constituie un atac la adresa romanului, ci încearcă să fie o analiză a construirii reușite a unei galerii de eroi, o apreciere a calităților incontestabile ale talentatului romancier Francisc Munteanu, căruia, spuneam în cronica apărută, „eveniment destul de rar în literatura noastră, i-au izbutit personajele pozitive mai mult decît cele negative".

Eroul din roman care atrage asupra sa o critică mai ascuțită a cronicii noastre este Mircea Rotaru. Crezînd că a prins pe Dumnezeu de picior, Al. Simion îl transformă pe Mircea Rotaru într-o minge de foot-ball cu care, alergînd pe gazonul unei jumătăți de articol, încearcă să marcheze goal. Acestei acțiuni de cultură fizică și sport îi corespunde următorul raționament logic:

— 1) În momentul de față e de mare actualitate lupta împotriva idealizării eroului pozitiv.

— 2) I. Mihăileanu se pronunță împotriva trăsăturilor negative ale lui Mircea Rotaru.

— 3) Deci I. Mihăileanu este „cavalerul sanctificării eroilor pozitivi".

Logica asta de fier are un mic cusur: I. Mihăileanu nu se pronunță împotriva existenței trăsăturilor negative ale lui Mircea Rotaru.

Se poate admite că Al. Simion a citit grăbit cronica incriminată, că a trecut peste cîteva rînduri, dar e greu de presupus că n-a observat pasaje întregi care contrazic acuzațiile sale de idealizare a eroului pozitiv.

Al. Simion îmi atribuie afirmații de acest fel: că resping momentele eventuale de dezechilibru în dezvoltarea unor personaje, că dezaprob cîudățenia și aerul straniu ale lui Mircea, că sînt dușmanul ultra-complicațiilor sufletești.

Adevărul străvechiului dicton latin cu privire la imposibilitatea de a șterge cuvîntul scris ne ajută să amintim lui Al. Simion unele citate din cronică referitoare la Mircea Rotaru, care surpă deadreptul soliditatea raționamentului amintit: „Desigur că șovăiala, nehotărîrea în fața momentelor fundamentale din realitate este o trăsătură incontestabilă a micului burghez. Aici nu se pot face reproșuri intenției autorului de a făuri un caracter cu puternice contradicții interioare". *În altă parte se afirma:* „Nu pledăm pentru un erou care să fie ferit de influență, la un moment dat poate dominantă, a dușmanului. Viața arată că există cazuri din acestea care pot căpăta valoarea tipicității. Este oare nevoie să amintim de eroi neutralți ca Roșcin, Dașa din „Calvarul" care ajung să lupte cu abnegație alături de roșii, după ce au cunoscut chinul amar al împărtășirii ideilor și acțiunilor albilor? Însă, atît la Dașa, cît și la Roșcin, existau trăsături nobile de caracter ca cinstea, profunzimea sufletească, forța de sacrificare în slujba unui ideal, dragostea de patrie, care învinge în cele din urmă rătăcirile grele, explicînd veridic un mărețși greu proces de transformare".

Nicăieri în cronică nu e combătută existența *trăsăturilor negative ale lui Mircea Rotaru. Cronica combate* paliditatea *artistică a trăsăturilor pozitive în contrast cu veridicitatea, cu forța de expresivitate a tarelor sufletești. În aprecierea operei de artă, a unui caracter, criticul trebuie să țină neapărat seamă de intențiile creatorului, ale scriitorului. În Mircea Rotaru, Francisc Munteanu a încercat să întruchipeze procesul complicat al unui tînăr mic-burghez, salvat din sterilitatea unei concepții refractare vieții noi, un fel de Isaia Ardeleanu tînăr. Pornind de la aceste intenții ale scriitorului, cronica reproșa faptul că procesul de transformare nu este realizat artisticește, datorită schematismului unor trăsături morale pozitive fundamentale, a acelor resorturi interioare care ar fi putut, în contrazicere cu scepticismul și dezechilibrul său, să declanșeze un dramatic zbucium sufletesc, marele caz Mircea Rotaru. nu micul caz Mircea Rotaru. Cotitura lui Mircea Rotaru este făcută, fabricată pe dinafară, prin schimbarea automată a atitudinii celor din jur față de el; scriitorul a schițat numai, scăpînd posibilitatea de a adînci visul lui Mircea de a deveni inginer mecanic, conflictul familiar, ciocnirea cu elemente dușmănoase, etc.*

Atitudinea combativă a lui Mircea Rotaru din ultima parte a romanului, nerezultată în urma unui proces de transformare e străină trăsăturilor sale caracterologice, chipului său de zeflemisitor mic-burghez. De aceea unele atitudini noi ale lui Mircea care apar subit nu se împacă cu întreaga atmosferă, sumbră, cețoasă, pesimistă, care-i învăluie sufletul. De aceea, aminteam în cronică de faptul că Mircea Rotaru e o personalitate fără axă, adică un caracter neunitar, expresia unui soi de șablonism al micului-burghez neînțeles, înzestrat în mod inutil cu o biografie complicată, încărcată, în zig-zag, căruia nu-i corespunde însă un real și profund conflict interior.

Desigur că Mircea Rotaru putea rămîne și un „neînțeles", la periferia vieții, care se rostogolește în cele din urmă; a judeca astfel lucrurile ar însemna însă să dai dovadă de nepăsare dogmatică față de intenționalitatea creatorului, să ceri scriitorului să scrie un alt roman, să creieze un alt personaj, să-l blameze pe Mircea Rotaru în loc să-l înconjoare cu simpatie, ceea ce e absurd. Privind tocmai din punctul de vedere al concepției scriitorului asupra lui Mircea Rotaru, arătam că nedesăvîrșirea artistică a caracteristicilor luminoase duce la anularea esenței pozitive a acestui personaj.

Dînd dovadă de o ascuțită vigilență, Al. Simion descoperă că „ne aflăm în fața unui întreg sistem teoretic deloc fără pete". Mulțumindu-i, în treacăt, pentru încercarea măgulitoare ce o face de a mă așeza în rîndurile creatorilor de sisteme teoretice, îmi permit să-mi autocitez propriul „sistem": „În construirea tuturor eroilor pozitivi e ușor să observi firul roșu al încercării de a-i desprinde din viață, fără soluții preconcepute șablon. Nu poate exista unitate de măsură pentru oameni ca Ardeleanu, Farcaș sau Brad. Fiecare reprezintă un alt tip social, fiecare are un anumit nivel de conștiință, temperament, caracter". *O astfel de interpretare a modului dialectic în care Francisc Munteanu își construiește caracterele era exemplificată prin evoluția complicată contradictorie a inginerului Ardeleanu, prin impletirea dintre spontaneitatea cuceritoare și lăudăroșenia lui Brad, prin cerința ca portretul lui Mircea să nu fie o simplă pată neagră, ci o luptă între umbră și lumină care să explice tăria sa de mai tîrziu. În cronică s-a arătat că se observă la Francisc Munteanu o vădită predilecție de a înzestra în mod gratuit cu pete pe unii eroi. Cum poate fi caracterizată altfel această tendință atunci cînd Pavel, Mircea Rotaru, Oniga, trec prin același șablon gratuit al unor legături sexuale desgustătoare fără ca dezvoltarea psihică a personajelor să ceară astfel de episoade, fără ca ele să trezească o condamnare clară a scriitorului, deci și a cititorilor? Există în viață întîmplări din acestea a căror reflectare nu atrage maculare a eroului. Aceasta depinde de corespondența dintre ele cu răsunetul pe care-l au în conștiința personajului, de poziția implicită pe care, nedidactic, o ia scriitorul.*

Belinski spunea că „într-o operă de artă nu trebuie să existe nimic neterminat sau de prisos; orice trăsătură, orice imagine, trebuie să fie necesară și la locul său". *Ce trăsături ale caracterului lui Oniga se reliefează atunci cînd se amîntește că — odată — în trecut, s-a lăsat prins în mrejele fostei sale proprietărese? Ce legătură organică există între acest episod și viața sa actuală?*

În articolul său, Al. Simion folosește vechiul și condamnatul sistem al etichetării, al sentințelor fără drept de apel. Cred că nimeni, nici Al. Simion, nu poate fi de acord citind astfel de epitete ca necavalerescul „cavaler al sanctificării eroului pozitiv", „apărător conștient sau inconștient al „eroului ideal" și alte aprecieri asemănătoare care nu pot ține locul unor argumente.

Trebuie să recunoaștem că în mod fugar Al. Simion analizează totuși și cronica din „Gazeta Literară", discutînd în contradictoriu asupra aprecierii unor personaje. În acest sens lupta de opinii în jurul unor probleme de principiu nu poate fi decît binevenită. Combătînd neînțelegerea caracterului lui Mircea Rotaru, tot Al. Simion constată pînă la urmă că există momente de complicare gratuită a lui Rotaru, că există momente de alambicare a personajului, situații nelămurite, adică vagi, că se poate reproșa lui Francisc Munteanu promovarea lui Mircea Rotaru pe primul plan al acțiuni, adică, cu alte cuvinte, observațiile cronicii noastre au un grăunte de adevăr.

Din păcate însă, cele cîteva rînduri care țintesc cronica sînt o biată floricică cu care nu se face încă primăvară. Ar fi fost bine ca Al. Simion, situîndu-se pe o poziție principială în cadrul unei polemici, să păstreze un grăunte de exactitate în redarea unor afirmații.

În acest răspuns pe care-l dau lui Al. Simion nu mi-am propus decît să restabilesc adevărul în legătură cu cele susținute în cronica la romanul „În orașul de pe Mureș". O dezbatere a problemelor de creație pe care le ridică această operă valoroasă lupta de opinii care urmărește clarificarea unor probleme ale realismului socialist, cum e de pildă aceea a eroului pozitiv, sînt oricînd binevenite.

Ion Mihăileanu

CĂRȚI NOI

În EDITURA TINERETULUI au apărut:

— *„Făurari de frumusețe"* — de Cicerone Theodorescu, volum de versuri pentru copii. Întîlnim, printre altele, *„Întîmplarea din grădină"*, *„Gogu Pintenogu"*, *„Domnișoara Brînză mare"*, *„Piuțașul"*, *„Sondorul Popa"*, ciclul *„Copiii cartierului nostru,* etc. *„Făurari de frumusețe"* se bucură de o bogată și atractivă ilustrație.

— *„Baba iarnă intră-n sat* — versuri de Otilia Cazimir, cu ilustrații de Ana Bițan.

— *„Cîntărețul-vrăjitor"*, de Robert Browning, în românește de Maria Banuș.

— *„Micii marinari"*, de Majtényi Erik, în românește de Ana Tudoraș.

— *„Hoțu și Pachita"* de Demostene Botez, ilustrații Dem.

— *„Căpitan la 15 ani"*, de Jules Verne, în românește de A. Ghițulescu și S. Schineru. Romanul este însoțit de o prefață despre viața și opera lui Jules Verne.

„Tînărul englez", de Wilhelm Hauff, în românește de Lili Soare, ilustrații de Val. Munteanu.

„Soarta de orfan", de Boleslaw Prus, prefață și traducere de Olga Zaicik, ilustrații de Rusu-Ciobanu (în „Biblioteca școlarului").

„Poezii alese", de Dimitrie Bolintineanu, cu un cuvînt înainte de Al. I. Ștefănescu. Ilustrații de Gh. Labin (în „Biblioteca școlarului").

Un nou roman istoric *)

Cronica literară

Radu Theodoru nu este încă un nume cunoscut. A apărut pentru prima oară în anul care s-a încheiat, pe coperta unui voluminos roman istoric, din care cunoaștem deocamdată primul tom.

Deși pentru aprecierea completă a romanului „Brazdă și Paloș" e firesc să așteptăm editarea lui integrală, ni se pare de pe acum necesară cronica, atît pentru a semnala cititorului începutul plin de făgăduințî al unui roman și al unui scriitor, cît și pentru a pune în discuție unele probleme actuale ale epicii noastre istorice.

Radu Theodoru și-a ales din istoria patriei o perioadă scurtă în ani, dar încărcată de semnificații: perioada domniei lui Mihai Viteazul. El ne-a dat o încercare îndrăzneață și bogată în rezultate, de a face istoria artistică a vieții poporului nostru la sfîrșitul zbuciumatului veac al XVI-lea.

Scriitorul tînăr, la primul său roman, impresionează prin marea sa capacitate de a cuprinde perioada istorică pe care și-a ales-o, pe baza unei vaste documentări și cu multă forță a fanteziei creatoare.

Dar realizarea romanului istoric depinde de măsura în care scriitorul a izbutit să-și însușească o cunoaștere temeinică a istoriei pe baze marxist-leniniste, așa precum slăbiciunile romanului se datoresc înainte de toate lipsurilor înțelegerii sale istorice. Documentarea oricît de imensă devine inertă și inexpresivă fără claritatea interpretării, iar imaginația artistică clădește tablouri diforme, de îndată ce nu poate încadra fiecare element în ansamblul unei viziuni istorice juste, pînă în amănunte. Interpretarea justă în genere și în detaliu a epocii istorice zugrăvite determină totul într-un roman istoric, de la valabilitatea istorică și artistică a temei și a eroilor, pînă la găsirea celei mai juste formule pentru compoziția epică și pentru echilibrarea artistică a diferitelor episoade.

Se poate spune de la bun început că romanul lui Radu Theodoru, așa cum apare în primul său volum, realizează o imagine puternic realistă a anilor pe care-i înfățișează.

Scriitorul a găsit, fără îndoială, un sprijin neprețuit în faptul că are un mare predecesor în înfățișarea *„istoriei romînilor sub Mihai Vodă Viteazul"*. Numeroase pagini ale romanului sînt transmutări artistice ale minunatelor caracterizări făcute de Bălcescu stării sociale a vremii. Nu este oare limpede că tendința marii boierimi, înfățișată atît de viu în roman, întruchipată în figuri atît de diferite unele de altele, ca acelea ale boierului Dan sau vornicului Chisar de o parte și Stroie Buzescu sau Radu Florescu de altă parte, ilustrează în totalitatea ei cuvintele lui Bălcescu: *„A înghiți proprietățile cele mici, concentrîndu-le în proprietăți mari, a răpi deodată cu proprietatea și libertatea individuală a țăranilor, prefăcîndu-i în servi* (serbi, n.n.), *a dobîndi dreptul de a se scuti de cele mai multe dajdii, aceasta fu ținta ei".*

Dar numai studierea epocii prin prizma materialismului istoric i-a dat posibilitatea autorului să închege toate faptele istorice într-un tablou unic al vremii, într-o imagine a vieții satului și tîrgului de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, cu semnificația concretă, palpabilă, a ceea ce însemna traiul și lupta poporului în condițiile jugului turcesc, ale complicatului sistem de jecmănire a țăranilor pentru îmbogățirea tuturor treptelor ierarhiei sociale — de la zapcii pînă la domnitor, — ale corupției și lăcomiei din sînul marii boierimi și al înaltului cler.

Cartea lui Theodoru arată că scriitorul și-a însușit în bună măsură o învățătură de bază a realismului socialist și anume că personajele romanului, fie ele personalități autentic istorice sau întruchipări ale fanteziei artistice, trebuie să ilustreze prin individualitatea lor proprie raporturile esențiale dintre forțele sociale care se întîlnesc în lupta de clasă a epocii descrise.

În acest sens putem spune că scriitorul și-a valorificat în largă măsură calitățile care ne-au impresionat de la primele capitole: seriozitatea documentării istorice și capacitatea de a creia, pe calea ficțiunii artistice, cadrul de personaje ilustrative pentru epocă.

Principala figură istorică, cea a lui Mihai Viteazul, se anunță în primul volum a fi sezisată de autor cu claritate și adîncime. Romanul avea în față primejdia de a se lăsa antrenat de legende și de cronici părtinitoare și întîmpina dificultăți în lămurirea contradicțiilor adînci ale acestei mari personalități naționale. Scriitorul a izbutit să facă din Mihai un OM, un om al vremii sale, oglindind în caracterul propriu, cu o mare complexitate, trăsături ale clasei sale. Scriitorul a rezolvat cu dibăcie problema aducerii în povestire a lui Mihai, care — prin rolul său istoric — trebuia să ocupe locul central al romanului. Romanul nu începe cu el și credem — după logica pe care trebuie s-o aibă compoziția epică, — nu se sfîrșește cu el. Mihai este adus de scriitor după o amplă prezentare — chiar prea amplă, după cum vom vedea, ocupînd jumătate din volum, — a diferitelor stări sociale, de la șerbi și moșneni, pînă la tîrgoveți și boieri. Domnitorul este pus astfel față în față cu epoca sa, a cărei creație este și căreia trebuie să-i corespundă ca om de stat și conducător al unei lupte măreț e.

Îl vedem prima oară pe domnitor în momentul cînd alaiul domnesc se îndreaptă spre țară, pentru a ocupa tronul. Figura viteazului apare de la început acoperită de cutele frămîntărilor adînci: cel ce avea să lupte pentru neatîrnarea țării și pentru realizarea unui stat centralizat, vine înconjurat de slujbași turci, primește coroana în schimbul pungilor de aur date la Constantinopole și e întîmpinat de sfetnici care urmăresc propriile lor interese, fie că sînt mari boieri divaniți, zarafi care i-au împrumutat bani sau bogați boieri olteni, care l-au sprijinit în cîștigarea tronului. E un mare merit al scriitorului de a fi știut să precizeze, prin scurte dialoguri, situația complexă a domnitorului. Cîteva rînduri care înfățișează o discuție a domnitorului cu prietenul și ruda sa apropiată, comisul Radu Florescu, sînt grăitoare pentru arta cu care tînărul scriitor a surprins dificila personalitate a lui Mihai (v. pag. 397): la intrarea în țară, poporul întîmpină pe domn cu jalbe, arătîndu-i starea jalnică în care a fost adus de cotropitorii străini ca și de boierii pămînteni. Domnitorul simte nevoia să fie lăsat *„cu gîndurile lui"*. De aceea tresare cînd Radu Florescu numește pe jălbari *„minți proaste și țigve căpățînoase"* și cînd acesta preconizează ca moșnenii să se vîndă de bună voie către boieri. *„Comisul vorbea bine din partea lui"* — arată scriitorul judecata eroului său principal. Din partea lui, dar nu din partea lui Mihai: *„Dar nu boierilor trebuie să se închine, ci domniei..."* Așa cer interesele lui de domnitor și gîndul domnitorului dezvăluie conflictul dintre scaunul domnesc și boierime, vrăjmașe în tendința de a cîștiga pe moșneni pentru a-și întări fiecare puterea economică și politică. Dar gîndul domnitorului e tăinuit adînc și se ciocnește curînd cu altă cugetare a lui, cînd comisul asvîrle mai departe cu dispreț vorbe de ocară pentru boiernași și prostime: *„S-ar putea* — spune Mihai — *ca boiernașii să fie credincioși Scaunului. Cît despre prostime are și ea un suflet al ei..".*

Gîndurile domnitorului sînt apăsătoare, căci cugetul lui trebuie să împace dragostea sinceră pentru popor, omenia lui, cu interesele domniei feudale, ale lui însuși ca domnitor numit de Poartă dar și ca exponent al luptei pentru independență și pentru centralizarea puterii, cu interesele boierilor care-l înconjoară și pe care se bizuia, cu interesele micilor boiernași din rîndul cărora și-a recrutat căpitani viteji și de încredere, și cu nevoile moșnenilor care-l pot sprijini în conducerea neatîrnată a țării.

E un examen greu pentru un scriitor această înfățișare a gîndurilor contradictorii ale unei mari personalități, fără a cădea în nesfîrșite considerații sociologice sau în psihologism. Radu Theodoru a trecut cu succes acest examen. A trecut cu oarecare succes și alt examen în crearea personalității lui Mihai: acela de a înfățișa viața sufletească a eroului în cutele ei adînci, de a ni-l arăta în viața lui intimă pe domnitorul cunoscut din istorie numai în războaie sau cu ceuca domnească pe cap. Theodoru a evitat îndeminatec dulcegăria și schematismul și ne-a făcut să înțelegem viața sentimentală a acestui mare feudal, care știe să se apropie cu duioșie bărbătească de amanta lui credincioasă, dar în același timp este, în ciuda contradicției logice, dar nu împotriva spiritului vremii, un soț care uneori știe să găsească în soția sa legitimă o tovarășă de frămîntări pe care o stimează și de care este legat adînc. Totuși, scenele — două la număr în volum, una pentru întîlnirea cu Tudora, amanta, alta întîlnirea cu Doamna — nu sînt organic încadrate în acțiune, arătînd cititorului în chip evident că scriitorul a „introdus" cu sila scenele respective, pentru a-și face datoria și față de viața sentimentală a eroului său.

Radu Theodoru a înțeles bine sarcina sa de a da întregii acțiuni un gnandios fundal istoric și, cum am arătat, de a introduce eroul principal tocmai pe acest fundal, — și nu ca erou excepțional, creator el însuși al istoriei. Romanul său dovedește năzuințele și serioasele lui posibilități de a realiza acest fundal la proporții epopeice, construind o varietate uluitoare de tablouri de epocă, de la satele de bordeie ale iobagilor și cele mai înstărite ale moșnenilor, pînă la diversele aspecte ale tîrgului, cu zarafi și meșteșugari, cu calici și hangii, cu oșteni și diplomați, — și pînă la palatele contrastante, prin luxul lor excepțional, cu tot ce se află în Țara Românească a secolului XVI.

Theodoru arată mult meșteșug în îmbinarea documentului autentic cu imaginea creată de fantezia orientată just spre imaginarea acelor elemente menite să concretizeze, să materializeze cunoștința despre epocă. Cartea I-a, închinată satului, (cu două mari capitole: ruminii și moșnenii) este o frescă bogată a vieții țăranilor de pe tîmpul lui Mihai Viteazul, în genul paginilor de antologie pe care le-a creat Camil Petrescu în partea întîia a romanului său *„Un om între oameni"* despre țăranii de la începutul secolului al XIX-lea. Însă aici iese la iveală una din acele lipsuri ideologice care antrenează pe scriitor în construirea eronată a unor episoade. Opunînd boierimii hrăpărețe forța curată a țărănimii, Theodoru ajunge să deformeze adevărul istoric și îngenunchiază fantezia sa creatoare, mutilînd-o în scene neveridice, idilice.

Pentru Theodoru obștea țărănească devine un scop în sine, ea reprezentînd parcă un ideal al scriitorului, căruia îi face elogiul, aureolîndu-l. El nu seziseză faptul istoric obiectiv că obștea începe să devină în acea vreme o formă economică depășită și că lupta eroică a moșnenilor nu poate duce decît la victorii trecătoare, iluzorii, așa cum se va întîmpla și cu răscoalele țărănești de diferite proporții din secolele următoare. Obștea țărănească nu putea face față forțelor mult superioare ale statului feudal care — în mod inevitabil — o va deștrăma. De aceea autorul trebuia să pună în izbînda Cremenarilor dramatismul luptelor vitejești ale poporului care, mai devreme sau mai tîrziu este din nou scăldat în sînge de către dușmanii săi de moarte, marii latifundiari, atîta vreme cît nu e răsturnată însăși orînduirea socială în care stăpînesc exploatatorii. Dimpotrivă, Theodoru creiază iluzia că, prin vitejia unor moșneni conduși de un cneaz viteaz se poate menține o insulă patriarhală în care domnesc străbune legi de egalitate și ajutor reciproc, și unde oamenii se bucură de belșug și liniște, cu condiția să nu uite vechiul meșteșug de luptător cu sabia pentru a-i alunga pe eventualii cotropitori.

Dar un neajuns mai mare decît acesta ni se pare că găsim în alcătuirea integrală a cărții, în construcția ei epică. Fundalul istoric amplu cere multă chibzuință și măiestrie pentru conducerea artistică a acțiunii după un fir unic, pentru echilibrarea între ele a episoadelor, pentru cîntărirea judicioasă a locului pe care trebuie să-l ocupe în roman fiecare personaj. Cheia pentru asemenea construcție meșteșugită o dă necontenit viziunea ideologică temeinică, care selectează din vălmășagul datelor istorice, al tablourilor interesante în sine și al multitudinii de figuri ale epocii, pe cele mai reprezentative, pe cele mai hotărîtoare pentru desfășurarea acțiunii.

Theodoru s-a lăsat antrenat de valoarea izolată a fiecărui tablou istoric luat în parte, selectînd slab și creînd, în ciuda marilor calități, un roman cam greoi, în lectura căruia te încurci în largi episoade lăturalnice și te poticnești de personaje secundare, tratate în maniera în care sînt tratate normal personajele principale. Theodoru n-a reușit încă să sugereze prin cîteva linii un tablou secundar dar semnificativ, nici să schițeze un gest al unui personaj oarecare pentru a-l face chiar de neuitat, în ciuda apariției lui trecătoare. Dimpotrivă, uneori avem impresia că scriitorul a uitat de epică și a început să prezinte o înșiruire de interesante „scene" istorice, sau că ar fi scris mai întîi diferite scene proprii vremii, neintegrate în acțiune, pentru ca abia în urmă să le însăileze pe toate unde se poate. De exemplu, de la primele pagini începe povestea de dragoste dintre Gheorghe Drăgoi și Năstășia, continuată cu întreruperi pînă la sfîrșitul volumului, deși fără aceasta nu s

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

PROBLEMELE PRINCIPALE ALE CRITICII LITERARE SOVIETICE

Coraportul lui B. RIURIKOV

I. Un sector combativ al frontului ideologic

O importanță uriașă i se acordă criticii literare sovietice. Ea este chemată să joace un rol activ în dezvoltarea literaturii sovietice, să influențeze creșterea ei, dezvoltarea creației scriitorilor. Și scriitorii țărilor de peste hotare ascultă glasul ei, o urmăresc cu atenție. Realizările noastre ajută la dezvoltarea literaturii progresiste internaționale, iar greșelile noastre influențează și munca prietenilor noștri de peste hotare.

Critica este unul din sectoarele cele mai importante ale muncii ideologice, ale operei de educare a oamenilor muncii. Să ne amintim că tocmai critica revoluționară din Rusia a format concepția despre lume a unui șir de generații, a realizat conducerea politică și estetică a literaturii înaintate. Firește, noi ținem seama că Belinski și Cernîșevski au lucrat în condiții istorice deosebite, cînd revistele și, în primul rînd, secțiile lor de critică, trebuiau să fie centrele principale ale educației ideologice, în spiritul democrat revoluționar. În țara noastră critica literară este chemată să fie un ajutor activ al partidului și statului, în educarea ideologică a cadrelor de scriitori și a cititorilor. Ea trebuie să exprime exigențele opiniei publice, direct interesată în realizările ideologice și artistice ale literaturii sovietice.

În țara noastră munca ideologică se desfășoară tot mai larg. Partidul Comunist pune în fața frontului teoretic sarcina elaborării creatoare a principalelor probleme științifice legate de dezvoltarea societății noastre.

Lupta ideologică a cerut și cere claritatea pozițiilor principiale, o înțelegere profundă a situației existente, spirit de pătrundere, priceperea de a vedea nou, de a-l sprijini și de a-l opune elementului vechi. Partidul Comunist a condus dezvoltarea gîndirii științifice creatoare, curajoase, a condus dezvoltarea criticii ca știință.

Munca criticului literar sovietic nu are nimic comun cu activitatea liniștită, calmă, „lipsită de conflict", departe de frămîntări și luptă. Dimpotrivă, ea este o activitate combativă, încordată, care cere ca fundamentarea științifică să se îmbine cu principialitatea, cu curajul, cu consecvența în dezvoltarea și apărarea concepțiilor înaintate ale Partidului. În disputele și luptele ideologice care au avut loc în cele două decenii care au trecut, știința și critica literară au crescut și s-au maturizat.

Literatura sovietică și literatura țărilor lagărului socialismului și democrației reprezintă un bastion al adevărului și umanității în literatura universală. Aducînd întregii lumi ideile umanismului, păcii, democrației, această literatură se opune artei reacționare descompuse, se opune literaturii care propovăduiește individualismul sălbatec, egoismul, subiectivismul.

Estetica burgheză contemporană este în mare parte estetica oamenilor care se tem de realitatea obiectivă, care întorc spatele vieții și vor să creeze impresia că realitatea nu este destul de demnă de atenția lor.

În literatura reacționară își găsește expresie decăderea relațiilor sociale, caracteristică societății burgheze, sentimentul panicii în fața zilei de mîine.

Romanele și piesele pătrunse de pesimism, de stări de spirit antisociale, cărțile de estetică ai căror autori apără concepțiile idealiste, subiectiviste, sînt cunoscute în suficientă măsură și putem să nu ne ocupăm de ele. Dar ar fi o simplificare să reducem gîndirea estetică burgheză contemporană la propovăduirea artei „pure", abstracte, așa cum se procedează uneori la noi.

De pildă, nu putem trece pe lîngă mișcarea pentru așa numita „însănătoșire" a literaturii americane. Cunoscutul critic literar american Brooks cere într-o serie de articole și cărți ca scriitorii americani să renunțe la tema disperării, a panicii, a pesimismului.

Un alt critic și publicist reacționar american, Harrison Smith se plînge: „Omul nu poate fi erou dacă el se plimbă singur, pierdut, ca și cum ar fi în ceața deasă, într-un pustiu sau pe întinderi nesfîrșite, sau rătăcește singur fără cîrmă sau busolă pe întinderile oceanului".

E limpede că însăși ideia „injectării unei doze de curaj", a „încărcării cu optimism" pe care o propovăduiesc criticii reacționari, trubadurii esteticieni ai veacului atomic, reprezintă o recunoaștere specifică a ascuțirii contradicțiilor, în rețeaua cărora s-a încurcat lumea burgheză și literatura ei.

De fapt, în America se petrece în prezent ceva asemănător cu ceea ce s-a petrecut în Germania în anii dominației hitleriștilor. Se știe că fascismul german a încercat de asemenea să creieze tipul „eroului său pozitiv", care subjugă și care asuprește pe oameni, a poetizat războiul, acapararea pămînturilor străine, asuprirea. Se știe de asemenea că toate aceste încercări au dus doar la crearea a zeci de romane și filme murdare și false, care nu aveau nici o legătură cu arta. Arta este incompatibilă cu ura față de oameni.

Estetica și critica înaintată au o misiune umanistă, nobilă și de seamă. Noi luptăm pentru om, pentru fericirea lui, pentru bogăția și puritatea lui sufletească, împotriva canibalismului și descompunerii, împotriva decăderii personalității. Noi luptăm pentru cultură, pentru valorile înalte create de omenire în dezvoltarea ei. Și noi ducem această luptă alături de tovarășii noștri din China, din Republica Democrată Germană, din celelalte țări de democrație populară. Noi urmărim cu un sentiment de prețuire lucrările criticilor și istoricilor literari din China, care au făcut multe pentru a trata just problema caracterului popular al literaturii, bazîndu-se pe principiile marxismului, pe minunatele teze ale tovarășului Mao-Tze-dun. Noi prețuim munca prietenilor noștri germani, care demască ideile imperialismului atomic și promovează cu încredere ideile umanismului, păcii, democrației. Noi înțelegem limpede importanța lucrărilor tovarășilor noștri din Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria și alte țări — ei au făcut multe pentru înțelegerea noii experiențe artistice, pentru elaborarea problemelor moștenirii artistice. Noi știm că în țările capitaliste, scriitorii și criticii progresiști caută să înțeleagă experiența istorică, situația existentă și sarcinile literaturii și se pronunță cu curaj pentru o artă credincioasă poporului și adevărului.

Esteticii și criticii reacționare i se opune frontul puternic și unit al luptătorilor pentru o artă înaintată, pusă în slujba poporului. Însuflețită de ideile umaniste, nobile ale democrației și socialismului.

II. Despre pozițiile ideologice ale criticii și istoriei literare

Critica noastră literară a crescut odată cu gîndirea marxistă științifică înaintată și cu literatura noastră. Ea s-a întărit în lupta împotriva teoriei liberale a torentului unic și a sociologismului vulgar, împotriva concepțiilor cosmopolite, împotriva subiectivismului, a denaturărilor naționaliste, etc. Am putea cita zeci de lucrări științifice creatoare, serioase, în domeniul istoriei literaturii. Dar esențialul nu rezidă în cantitatea lor: chestiunea este că a crescut în mod serios *nivelul științific* al criticii literare sovietice. S-a format o știință marxistă creatoare înaintată care și-a dovedit capacitatea de a urmări în adîncime procesul literar în dezvoltarea lui, diferitele lui perioade și momente, creația diferiților scriitori.

Oamenii noștri de știință nu numai că au lichidat în mare măsură concepțiile false ale cercetătorilor burghezi, dar au dat o rezolvare nouă, marxistă, unor probleme complexe și grele.

În lucrările istoricilor literari sovietici sînt dezvăluite pe deplin măreția, forța, originalitatea unor scriitori geniali ca Puşkin, Gogol, Belinski, Tolstoi, Cehov, este oglindită întreaga profunzime a legăturilor lor cu patria, cu poporul.

Știința noastră literară a înlăturat influența formalismului, cu caracteristica lui de rupere a artei de viață, cu uitarea rolului social, ideologic, al creației artistice și prin urmare cu înțelegerea primitivă, sărăcită, îngustă a formei.

Opinia publică sovietică a criticat cu hotărîre concepțiile cosmopolite, idealiste, pseudo-științifice. Conținutul și sensul principal al acestei critici constă nu atît în arătarea greșelilor unor cercetători ca Vesselovski și a adepților lui, cît în îndreptarea atenției asupra rezolvării unei sarcini *pozitive:* de a dezvălui în toată profunzimea rădăcinile care leagă geniile literaturii de poporul care le-a dat naștere, de țara care le-a crescut.

Fără îndoială că lupta împotriva comparativismului, a contribuit la dezvoltarea științifică a istoriei literare sovietice. Nu este mai puțin adevărat că nu am putut evita unele denaturări: s-au găsit critici care considerau că fiecare cuvînt spus cu privire la influența unui anumit scriitor din Apus asupra unui scriitor rus, este o ponegrire și o etichetau drept plocomire. Noi respingem încercările vulgarizatorilor de a despărți istoria literaturii ruse de literatura universală — asemenea încercări sînt antiștiințifice, străine concepției noastre despre lume.

Lupta împotriva sociologismului vulgar a constituit un proces mare și adînc, excepțional de important pentru dezvoltarea criticii literare.

Concepția sociologismului vulgar, cu indiferența ei față de artă, cu punctul de vedere mecanicist față de fenomenele din domeniul complex și subtil al suprastructurii artistice, paraliza pe cercetător, abătea de la drumul analizei științifice, împiedica înțelegerea artei și dragostea față de ea. Acest spirit vulgarizator a fost și este baza îngustării sectare, a primitivismului, a atitudinii disprețuitoare, nihiliste, față de creația artistică.

În lupta împotriva concepțiilor antiștiințifice, antidemocratice, critica literară sovietică a apărat și a dezvoltat înțelegerea literaturii ca un tablou bogat, deplin, larg al vieții poporului, ca o expresie a sufletului poporului, ca o reflectare a frumuseții și bogăției lui spirituale. În lupta împotriva concepțiilor străine s-a întărit înțelegerea literaturii ca o formă deosebită a cunoașterii activității omului, s-a îmbogățit noțiunea noastră despre frumusețea ei artistică, despre puternica ei forță morală, ideologică.

Nu am posibilitatea să caracterizez cît de cît amănunțit lucrările de critică literară care au apărut chiar în ultimii ani. Tematica lor este foarte cuprinzătoare. Lucrarea criticului M. Necikina este dedicată lui Griboedov, legăturilor lui cu decembriștii. S. Makasin și I. Elsberg au publicat lucrări valoroase despre creația lui Saltîcov-Scedrin. D. Blagoi și-a dedicat cercetarea sa lui Puşkin. O importantă serioasă are lucrarea lui V. Orlov despre iluminiștii ruși din anii 1790—1800. Lui V. Ermilov îi aparțin cercetări interesante, scrise cu talent, în legătură cu creația lui Gogol și Cehov. K. Ciukovski a creat o lucrare bogată în observații fine, cu un conținut profund, în legătură cu măiestria lui Nekrasov. Monografia serioasă, cu un fond bogat a lui B. Meilah, analizează tezele lui Lenin despre problemele literaturii ruse...

Aceste lucrări, în ciuda deosebirilor dintre ele, sînt pătrunse de spiritul înalt al înțelegerii istorice a artei, al caracterului concret istoric și artistic.

Putem însă cita și o serie de cărți și articole, în majoritate „jubiliare", în care scriitorii devin ciudat de asemănători unul cu celălalt.

În aceste cărți și articole despre scriitori se spun doar lucruri bune, iar aceste lucruri bune sînt exprimate în fraze generale, aplicabile oricărui artist. În consecință, noțiuni ca democratismul, realismul, caracterul popular, devin vagi și lipsite de conținut.

Sociologismul vulgar n-a dispărut complet, dar el nu mai este același ca în anii treizeci ai veacului nostru. Este un fenomen destul de răspîndit, deseori mascat, dar care aduce, ca și înainte, daune uriașe dezvoltării culturii noastre artistice.

Unul din exemplele grăitoare ale criticii vulgarizatoare este cartea lui M. Guşcin despre Cehov, publicată recent la Harkov. Povestirile și miniaturile satirice din primii ani ai activității lui Cehov, sînt pentru M. Guşcin „un fel de „vitrine ROSTA". Pentru el povestirile din prima perioadă ale lui Cehov nu se deosebesc de lucrările lui Cehov matur, și toate acestea nu se deosebesc de operele lui Scedrin.

În povestirea *„Noaptea înnegurată"* autorul găsește un sens alegoric neîndoielnic. Povestirea începe astfel: „Nici lună, nici stele... Nici contururi, nici siluete, nici un fel de punct luminos cît de mic.. Totul se află într-un întuneric deplin, de nepătruns". Apoi se vorbește despre un noroi înfricoșător, despre un drum înfundat. Și autorul lucrării descoperă în povestire „tema "lipsei de drumuri" generale, tema drumului pe care pornise reacțiunea cufundată în întuneric deplin".

Întreaga creație a lui Cehov este tratată cu un simplism deplin. Dacă trăsura se înfundă în noroi — aceasta reprezintă lipsa de drumuri politice, întunericul înseamnă întunericul reacțiunii, etc. Marele scriitor realist este lipsit și de realism, și de poezie, și de umor și este transformat într-un creator mediocru de alegorii simpliste pe teme politice.

Una din realizările criticii literare este prelucrarea moștenirii criticilor democrat-revoluționari.

Cartea lui N. Mondovcenko despre estetica și critica lui Belinski, lucrările lui V. Krujkov și V. Jdanov despre Dobroliubov, lucrarea lui B. Bursov *„Problemele realismului în estetica democraților revoluționari"*, toate acestea sînt lucrări științifice serioase. A apărut o lucrare în trei volume a minunatei publicații științifice sovietice *„Moștenirea literară"* care conține documente și materiale prețioase dedicate lui Belinski. S-a terminat prima ediție științifică a operelor lui Cernîșevski, se elaborează ediția complectă a operelor lui Belinski.

În istoria criticii ruse, în decursul unui șir de decenii s-au ciocnit și s-au luptat două tradiții. Pe de o parte este linia lui Belinski, Cernîșevski, Dobroliubov, dezvoltată și continuată de critica marxistă. Dar există și o altă tradiție a criticii. Este critica estetizantă, subiectivistă, antidemocratică și antisocială, situată pe pozițiile „artei pure". Astfel de critici sînt Drujinin, Akim Volînski, Eichenwald, formaliștii „frații Serapion", etc. — critica care rupea arta de viață, de lupta socială, de ideile înaintate ale epocii. De la această critică pornesc firele care duc la Voronski la „Pereval", la formalism și la estetism.

Moștenirea clasicilor criticii ruse este pentru noi un tezaur ideologic, este mîndria noastră națională. Critica literară sovietică trebuie să studieze, să dezvolte, să îmbogățească aceste tradiții glorioase.

Trebuie să menționăm, ca realizări ale criticii literare sovietice, publicarea unei serii de cărți despre cei mai buni reprezentanți ai literaturilor surori. Au apărut primul volum al „Istoriei literaturii ucrainiene" și „Însemnări cu privire la istoria literaturii sovietice ucrainiene", a apărut istoria literaturii bieloruse.

La Moscova și în republicile unionale au apărut cărți despre clasicii literaturilor popoarelor U.R.S.S.: Monografia lui E. Bertels despre Nizami, a lui E. Mozolkov despre Ianka Kupala, a lui V. Goltev despre Rustaveli, cartea Margaretei Şaghinian despre Şevcenko, a lui K. Grigorian despre Tumanian, lucrările despre Ceavceavadze, Hetagurov, Rainis și alți scriitori.

Lupta ideologică în istoria și critica literară a popoarelor U.R.S.S. a fost complexă și încordată. Noi ne-am ciocnit de manifestările nihilismului național — unii critici negau comorile artei trecutului sub pretextul că aceasta ar fi, chipurile, o artă străină, feudală. Este suficient să amintim cum balada poporului buriat-mongol Găsăr a fost declarată străină de spiritul poporului.

Firește, motivele baladei poartă pecetea unei anumite epoci și a unui anumit mediu istoric și dacă criticăm balada veacului XI de pe pozițiile realismului socialist, în el putem găsi numeroase lipsuri serioase. Nu numai în veacul XI, perioada creării acestei balade, dar și mult mai tîrziu, în epoca mișcărilor țărănești ale lui Razin și Pugaciov, masele populare mai aveau iluzii cu privire la țarism; aceasta ne împiedică oare să apreciem spiritul luptei care a însuflețit aceste mișcări? Baladei Găsăr îi sînt caracteristice încrederea în popor, optimismul înalt, limpezimea și perfectiunea artistică; cui, dacă nu nihiliștilor, le folosește prădarea poporului de aceste valori?

O influență dăunătoare a avut teoria torentului unic în studierea literaturilor popoarelor frățești, servind drept armă a naționalismului burghez reacționar. În Georgia, Azerbaidjan, Armenia, în Republicile baltice și din Asia Centrală s-a făcut mult pentru demascarea și lichidarea concepțiilor dăunătoare și false. Critica noastră literară a dat o lovitură puternică denaturărilor pan-turce, pan-iraniene și altor denaturări naționaliste. Trebuie să spunem că în Armenia, Georgia și în alte republici, anumite elemente, sub pretextul luptei împotriva teoriei burgheze a torentului unic, au încercat să organizeze o revizuire provocatoare a întregii culturi naționale, a tuturor bogățiilor artei și literaturii. Sub conducerea organizațiilor de partid, acește atacuri nihiliste au fost demascate.

Ca un serios succes trebuie considerată și crearea unei serii de lucrări interesante despre scriitori străini. Noi sîntem moștenitorii, cei care păstrăm tezaurul întregii literaturi universale. La noi au fost editate lucrări despre marii artiști ai trecutului, despre artiștii epocii noastre. Numai printre cărțile apărute în ultimii ani trebuie menționate lucrările lui M Morozov despre Shakespeare, M. Saghinian și N. Vîlmont, despre Goethe, A. Puzikov și M. Elisarova despre Balzac, V. Petrov despre Ai Tîn, V Nicolaev despre Hugo și Barbusse, T. Motîleva despre Anna Seghers, V. Neustroev și A. Dîmșit despre Nexö și o serie de alte lucrări. Înțelepciunea filosofică a eroilor lui Goethe, îndrăzneala genială a lui Shakespeare în plăsmuirea caracterelor, veridicitatea necruțătoare a tablourilor din viața de zi cu zi ale lui Balzac, ironia fină, plină de durere a lui Heine, toate acestea au devenit un bun al nostru, un tezaur al nostru.

Vorbind despre realizările incontestabile ale criticii literare sovietice, noi nu ne culcăm de fel pe lauri și înțelegem limpede că în fața noastră se află un număr mare de probleme științifice neaprofundate îndeajuns, ca de pildă: periodizarea istoriei literaturii, problema trăsăturilor naționale ale literaturii, etc.

Nu putem omite faptul că Institutul de literatură universală al Academiei de Științe a U.R.S.S. nu a dat pînă în prezent o istorie a literaturii

sovietice, deși se lucrează la ea de aproape douăzeci de ani. Trebuie să condamnăm tendința multor critici literari de a renunța la cercetarea fenomenelor complexe — ca de pildă opera lui Dostoievski, Tiutcev.

Nu putem trece sub tăcere faptul că istoria și critica literară mai datorează încă multe tinerei generații a țării noastre. Lipsurile și greșelile istoriei literare s-au strecurat și în manualele și programele școlare; ele se reflectă în lecțiile învățătorilor, în prelegerile profesorilor din institutele și școlile pedagogice.

Un mare merit al Uniunii Scriitorilor ar fi dacă ea ar da dovadă de inițiativă și dacă și-ar spune cuvîntul în opera de îmbunătățire serioasă a predării literaturii în școală.

Dezvoltarea istoriei și criticii literare sovietice se ciocnește tot mai des de lipsa de elaborare a principalelor probleme estetice. Studierea problemelor esteticii și predarea disciplinelor estetice nu ne pot satisface prin nivelul lor. Este suficient să spunem că la noi nu există nici programe, nici un manual de estetică, nici chiar o culegere de articole în problemele filosofiei artei. Instituțiile științifice — Institutul de filosofie al Academiei de Științe, Institutul de Literatură universală, se ocupă slab, fără o orientare precisă, de elaborarea acestor probleme.

Numeroase probleme, de o importanță vitală pentru artă ca problema frumosului, a satirei, a conflictului, a eroului pozitiv, a principiilor tipizării, a tragicului și comicului, nu au fost studiate pînă acum destul de profund și temeinic. Nu a fost pusă, cu toată profunzimea teoretică, problema *metodei, a stilului artei.* Tratarea principială, profundă a problemei varietății stilurilor artistice și a bogățiilor mijloacelor de oglindire a realității ne-ar ajuta în lupta împotriva lucrărilor cenușii, primitive.

Concepția noastră despre realismul socialist nu este una inertă, ea se schimbă, se dezvoltă, odată cu dezvoltarea literaturii, artei, teoriei estetice și ceea ce este esențial — odată cu dezvoltarea vieții însăși.

Realismul socialist consideră ca temă principală viața maselor populare, munca lor, lupta lor pentru socialism. Dar viața merge înainte, deosebit de impetuos, în condițiile trecerii de la socialism la comunism. Actuala dezvoltare a societății a fost pregătită de trecutul ei, iar prezentul pregătește de asemenea în mod firesc viitorul în care își vor găsi dezvoltarea a ele trăsături ale noului care cresc și se întăresc astăzi. Iată de ce nu există și nu a existat în istoria omenirii o metodă de creație — în afară de realismul socialist — care să fi fost îndreptată astfel spre *viitor,* care să ajute oamenii să vadă limpede viitorul minunat, să-i învețe să înțeleagă că drumul spre acest viitor constă într-o luptă aspră și grea.

Nu se poate lupta pentru o artă autentică, vie, fără să se ducă lupta împotriva concepției primitive, exprimate pînă acum și în teoria și în practica artei și care se reducea la faptul că arta ilustrează doar teze generale. Arta nu îmbracă pur și simplu adevărul în veșmîntul imaginilor, ea caută și exprimă în modul ei propriu adevărul artistic, ea nu ilustrează, ci creează, descoperă nou, ajută la înțelegerea vieții în întreaga ei complexitate. Nesocotirea acestei teze importante duce la meșteșug, la crearea unor imagini palide și plate, ea răpește artei funcția ei înnoitoare, sfera de influență asupra vieții sufletești a omului caracteristică artei.

În documentele istorice ale C.C. în legătură cu problemele ideologice a fost demascată lipsa de idei în artă, tendința spre ruperea estetizantă a artei de popor. Între noi s-au găsit oameni care credeau că nimicind dușmanul, repurtînd o victorie măreață asupra fascismului, noi putem uita de cerințele ideologice, ne putem orienta spre o artă distractivă, ne putem „odihni pe malul riului liniștit". Partidul a condamnat aceste stări de spirit demobilizatoare.

Nihilismul estetizant și-a găsit expresie în manifestările unui grup de critici dramatici ale căror tendințe cosmopolite au fost condamnate de presa de partid. De asemenea, o serie de articole publicate recent în *„Novîi Mir"* erau pătrunse de nihilismul estetizant. În aceste articole care diminuau rolul concepției despre lume în creație și care denaturau însăși esența realismului, au răsunat ecouri ale ideilor propagate cîndva în revista „Literaturnîi Kritik".

Luptînd împotriva concepțiilor estetizante, formaliste cu privire la artă, opinia noastră publică s-a pronunțat cu aceeași consecvență împotriva tuturor simplificatorilor și vulgarizatorilor marxismului.

Pînă de curînd încă didacticismul plictisitor, tonul moralizator, sicîitor, enau justificate adesea... prin grija pentru partinitate și pentru ridicarea rolului educativ al literaturii. Dar principiul partinității obligă să se ia poziție împotriva oricărei îngustimi, împotriva scolasticii, a dogmatismului; el cere să se țină seamă profund de natura creației artistice.

Indicațiile partidului cheamă înainte, spre adevărul vieții, spre o înaltă desăvîrșire artistică, iar formulele vulgarizatorilor trag înapoi. Luînd drept bază tezele științifice despre tipic, critica trebuie să demaște și să lichideze toate formulele vulgarizatorilor.

Nu trebuie să uităm că, definind realismul socialist ca metoda de creație a literaturii și a criticii literare sovietice, partidul a opus această formulare formulei abstracte despre materialismul dialectic, ca metodă de creație, formulă răspîndită de nappiști. Formula nappistă ne abătea de la sarcinile concrete, de la specificul artei și în ciuda aparentului ei caracter ortodox era pătrunsă de dispreț față de originalitatea artei, dispreț străin marxismului.

Disprețul vulgarizator față de artă se dezvăluie din cînd în cînd, ba în unele cărțulii și broșuri primitive, ba în articole de ziare și reviste, în care lucrarea este lăudată pentru temă, pentru actualitate, iar calitatea artistică este considerată ca fiind un element de mică importanță. Ecoul acestor tendințe s-a făcut auzit, de pildă, în articolul redacțional apărut în „Literaturnaia Gazeta" despre romanul lui F. Panfiorov *„Măicuța Volga".*

La noi există mulți care privesc problemele în mod simplist, gata să laude lucrările pentru actualitatea temei, pentru autenticitatea materialului.

Fără să vreau, îmi aduc aminte de cuvîntul unui orator la primul nostru Congres. Oratorul care se afla la tribună a fost deodată întrerupt de zgomotul unor aplauze furtunoase. Oratorul era fericit, surîdea, se înclina, dar nu cuvîntul lui era aplaudat — în spatele lui, cu statura sa înaltă, A. M. Gorki se îndrepta spre locul lui în prezidium.

Nu trecem noi oare orea repede pe seama noastră meritele epocii, meritele mărețelor noastre timpuri....

Viața este urlașă și minunată și pentru a o întruchipa în imagini de o valoare profund realistă sînt necesare eforturi creatoare neîntrerupte, un studiu încordat, însușirea moștenirii clasice. Încurajînd o concepție superficială, primitivă asupra vieții și artei, eliminînd problemele măiestriei, ale desăvîrșirii artistice, sociologismul vulgar aduce daune serioase literaturii sovietice.

Estetismul idealist și sociologismul vulgar sînt strîns legate între ele. Estetizanții speculează viciile primitiviștilor, vulgarizatorii se maschează îndărătul luptei împotriva estetismului. Sprijinindu-se reciproc, se alimentează reciproc. Literatura sovietică merge pe drumul ei, lichidînd toate devierile de tot felul de la realismul socialist.

III. Critica și viața

Maturitatea crescîndă a criticii și istoriei literare și greutățile acestei creșteri s-au oglindit în lucrările consacrate făuritorilor literaturii sovietice — M. Gorki și V. Maiakovski. Numai în limba rusă, într-un interval de douăzeci de ani, au apărut 169 cărți despre Gorki și 102 cărți despre Maiakovski. Uniunea Scriitorilor Sovietici împreună cu Institutul de literatură universală al Academiei de Științe a U.R.S.S. a purtat discuții largi despre aceste opere. Cea mai rodnică a fost discuția despre operele consacrate lui Maiakovski.

În discuțiile despre cărțile consacrate lui Maiakovski noi am avut de luptat cu un punct de vedere îngust și sectar asupra creației celui mai bun și talentat poet al nostru, punct de vedere prin care creația lui era sărăcită și încorsetată în scheme primitive. Criticarea tezelor false, ascuțita încrucișare a ideilor ce se înfruntau într-o discuție creatoare, liberă, au oferit multe elemente pozitive pentru înțelegerea mai adîncă a poeziei lui Maiakovski.

Discutarea lucrărilor dedicate lui M. Gorki s-a desfășurat sub semnul unei mai adînci interpretări a operei marelui scriitor, sub semnul analizei multilaterale a bogăției artistice, a bogăției de idei a operelor sale. În cursul discuției au fost criticoate tendințele primitiv-sociologiste în analizarea moștenirii lui Gorki. În cîteva lucrări, folositoare în ansamblul lor, (a lui A. Miasnikov și a lui A. Volkov) imaginile create de scriitor erau prezentate adesea doar ca ilustrații ale unor anumite idei sociale.

Gorki este un mare scriitor; el nu a expus marxismul într-o formă literaturizată, ci a zugrăvit noi aspecte ale vieții poporului. Analogiile mecanice se substituie analizei felului în care Gorki a oglindit într-un chip nou lumea, a felului în care, cu mijloacele artei, a dat un răspuns problemelor vieții.

În ultima vreme au apărut o serie de lucrări dedicate creației celor mai de seamă scriitori sovietici. Între altele sînt lucrări ca acelea de B. Brainina despre K. Fedin, de V. Scerbina despre A. Tolstoi, a lui M. Kuznețov despre I. Krimov, a lui A. Volkov și V. Kurilenkov despre A. Serafimovici, a lui I. Lukin despre M. Şolohov și A. Makarenko, a lui V. Perțov și A. Metcenko despre V. Maiakovski, a criticului T. Trifonova despre I. Ehrenburg, a lui E. Naumov și V. Ozerov despre D. Furmanov, a lui V. Kovaliov despre L. Leonov și altele. Trebuiesc semnalate de asemenea lucrările criticilor B. Jghenti, A. Tarasenkov, V. Druzin, M. Klimkovici, S. Krîjanovski, E. Knipovici, V. Smirnova, A. Grigulis, K. Korsakas, A. Kuciar și altele.

Originalitatea scriitorului este legată de descoperirile artistice pe care le-a realizat, de noile domenii ale vieții, de noii eroi, pe care i-a adus în sfera atenției noastre, de acele mari domenii poetice pe care el le-a defrișat pentru popor și pentru omenire.

În lucrările cele mai realizate ale criticilor noi vedem creația scriitorului, urmărită în unitatea dintre conținutul de idei și forma artistică, în dezvoltarea ei, ca de pildă, în cărțile criticului B. Brainina despre Fedin, a lui L. Skorino despre Bajov, a lui E. Surkov despre Treniov și altele.

Partidul a demascat „teoria" falsă a lipsei de conflict. Mulți critici au ajutat această pseudoteorie să-și exercite influența ei ucigătoare asupra vieții literaturii. Această „teorie" rareori s-a manifestat deschis, cu viziera ridicată. Nu vom găsi aproape deloc declarații directe și susținute împotriva înfățișării conflictelor, împotriva zugrăvirii fenomenelor negative. Dar în aprecierile concrete, în observațiile formulate s-ar părea după unele detalii și după unele cazuri particulare că se promova tocmai acest punct de vedere.

Astfel, A. Belik și G. Lukanov i-au reproșat lui P. Pavlenko, că în romanul său *„Fericirea",* după spusele lor „a opus lui Koritov, secretarul comitetului raional „rămas în spatele frontului", pe ostașul Voropaev. Zugrăvirea unor asemenea conflicte drept tipice ne îndepărtează de adevăratele contradicții ale realității noastre".

Dar la Pavlenko opoziția (cuvînt favorit al unor critici) dintre Voropaev și Koritov nu e opoziția unui ostaș față de cel rămas în spatele frontului, ci aceea dintre un creator față de un formalist birocrat. Criticul însuflețit de spirit partinic era dator să spună: — Tovarăși scriitori, *opuneți* cu curaj oameni cu inițiativă, bine orientați, creatori partinici, celor cu spirit funcționăresc, șefilor necorespunzători, birocraților anchilozați și nu vă fie teamă că unii vor spune că cineva opune cuiva, ceva.

Nu trebuie atenuată *incompatibilitatea* dintre spiritul inovator și anchilozare, dintre creație și indiferența funcționărească. Statul nostru, Partidul Comunist, poporul nostru opun cu adevărat forțele creatoare și prosperate ale poporului—tuturor anchilozaților și înapoiaților. Fără o asemenea opunere este imposibil să învingi ceea ce este anchilozat și înapoiat!

Critica prudentă se teme cel mai mult de cuvîntul viu, de expresia nesablonizată. Ea ar vrea să niveleze opera literară, ca pe o planșetă!

În romanul lui E. Popovkin *„Familia Rubaniuk",* organizatorul de partid Vlatkin intră în tranșeea mitraliorilor:

— Ei, șoimilor! Ce, ați prins mu cegai? glumește el.

Pe marginea acestor cuvinte, unul din critici a spus cu dispreț: „Așa se poartă el cu oamenii care au trecut prin momente grele în decursul luptelor de apărare. Asta e un „petrecăreț" căruia nu-i pasă de nimic". (S. Ivanov „Vecernaia Moskva").

Nu putem vorbi de vulgarizare, de schematism doar ca trăsături aparținînd trecutului. Iată, în fața noastră avem articolul lui B. Platonov „Unele probleme ale criticii literare", publicat parcă special pentru Congres în nr. 12 al revistei *„Zvezda".* În acest articol, în mare parte confuz, B. Platonov se năpustește împotriva lui L. Leonov și a eroului său din romanul *„Pădurea rusească"* — Vihrov.

După părerea lui, Vihrov este un om superstițios, pe cînd Belinski spunea doar că poporul rus este un popor ateu, căruia îi este străină exaltarea mistică. După cum afirmă criticul, în caracterul lui Vihrov „apare evident acea exaltare mistică pe care acum un secol Belinski a negat cu hotărîre că ar fi proprie rușilor."

În continuare aflăm că în textul lui Leonov „există o prezentare accentuat mistică a forțelor naturii", că o comsomolistă, Polia, se găsește „în puterea senzațiilor și percepțiilor mistice"; este criticat și Vihrov pentru „panteismul mistic".

Nu putem să nu regretăm că autorul articolului nu înțelege un lucru elementar, anume imaginea literară, că nu are nici măcar simțul umorului. Important este aici faptul că nici redacția revistei *„Zvezda"* nu are aceste calități absolut necesare. Trebuie să menționăm că articolul începe cu cele mai vehemente tirade despre partinitate. Dar partinitatea înseamnă profunzime, lărgime, claritate ideologică, caracter nobil, umanism, iar în articolul lui B. Platonov partinitatea este înlocuită prin folosirea tonului ridicat și prin proces de intenție.

O activitate deosebit de dăunătoare a criticilor precauți s-a caracterizat prin faptul că teama de a zugrăvi lupta dintre vechi și nou, tendința de a netezi asperitățile, de a ocoli greutățile vieții, de a prezenta cîmpul activității eroilor neted ca un parchet, — au fost prezentate drept manifestări de înaltă principialitate, conștiință și partinitate. Cei care poleiau realitatea s-au împănat cu veșmintele celei mai înalte principialități; ei luptau, pasă-mi-te, împotriva prezentării denaturate a chipurilor oamenilor sovietici, dar de fapt, în ciuda tuturor cerințelor și indicațiilor partidului, erau pentru prosperitatea de paradă, pentru tocirea ascuțișului în lupta împotriva lipsurilor.

De ce partidul a putut să dezvăluie lipsurile unei serii de cărți ale unor scriitori de-ai noștri fruntași? De ce partidul a putut demasca „teoria" lipsei de conflict, teorie dăunătoare, care a frînat creșterea literaturii? Pentru că, în primul rînd, el cunoaște în profunzime viața, înțelege tendințele firești ale dezvoltării ei, legile creșterii ei. Critica noastră nu are suficientă încredere în aprecierile făcute din punctul de vedere al vieții, nu înțelege destul de profund conflictele de viață.

Viața, realitatea nu ne permit să îndulcim, să netezim contradicțiile și conflictele. Frica de conflicte, care se mai simte în literatură și critică dăunează dezvoltării literaturii.

Cunoașterea societății a permis marilor critici să aprecieze just și să prevadă soarta multor opere și a eroilor care le populau. Cînd Belinski a citit „O poveste obișnuită" de Goncearov, el a găsit anumite trăsături reale în Aduev cel tînăr și apreciind că activitatea acestui personaj în condițiile vieții din capitală nu este destul de tipică, a scris: „Autorul ar fi avut mai degrabă dreptul să-și lase eroul să mucezească în sălbăticia sătească, în apatie și lene..." Aceste cuvinte au fost scrise cu 12 ani înainte de apariția lui „Oblomov", dar ele l-au prezis pe „Oblomov"!

Deseori critica este învinuită de caracter publicistic. Dar dacă sub noțiunea de caracter publicistic nu se înțelege vorbăria seacă, considerații generale, ci o preocupare pasionată, profundă pentru actualitate, pentru fenomenele vieții, — un asemenea caracter publicistic sporește posibilitatea de apreciere a meritelor realiste ale operelor de artă. Acesta nu numai că nu contravine unei analize estetice subtile ci, dimpotrivă, ajută înțelegerea mai deplină a felului în care viața își găsește reflectarea în creația literară într-o formă artistică proprie. Un exemplu bun în această privință sînt articolele publicate nu demult în *„Znamia"* ale lui V. Ermilov despre I. Krîntov și A. Makarenko.

Noi avem foarte puține articole care ridică probleme generale și îmbrățișează o serie de lucrări cu o tematică comună pentru a le analiza, articole care să arate succesele și lipsurile în elaborarea artistică a unei teme, care cercetează trăsăturile comune ale unor lucrări sau, dimpotrivă, analizează prin ce se deosebesc ele. Critica care înregistrează fără a avea o concepție largă asupra dezvoltării literare, nu este capabilă să influențeze nici cititorul, nici scriitorul.

Trebuie să ridicăm problema *personalității criticului.* Criticul este un scriitor și un activist social care pătrunde în viață cu tot arsenalul talentului și al cunoștințelor luptătorului pentru linia partidului, nu un om de cabinet care trăiește în lumea îngustă a intereselor profesionale. Trebuie să recunoaștem că Uniunea Scriitorilor și organele sale s-au îngrijit puțin de personalitatea criticului, au făcut puțin pentru a scoate critica de pe planul secundar în care ea se mai găsește și azi, pentru a întări spiritul combativ, pentru a apropia pe critici de realitate.

IV. Critica și problemele măiestriei

Critica se adresează în același timp și cititorului, și scriitorului, și creatorului cărții, și aceluia care o folosește. Criticul nu este un recenzent pentru un cerc restrîns, nu este un redactor care indică unde trebuie îmbunătățit textul, el este purtătorul intereselor cititorului, *reprezentantul opiniei publice,* care apreciază lucrarea literară din punctul de vedere al unei probleme de stat. Critica este chemată să înrădăcineze în Uniunea Scriitorilor spiritul unei exigențe înalte, fără compromisuri, spiritul intransigenței față de lipsuri.

Indiferența rece, șicanele mărunte îl împiedică p

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

PROBLEMELE PRINCIPALE ALE CRITICII LITERARE SOVIETICE

Coraportul lui B. RIURIKOV

(Urmare din pag. 3-a)

scuză, iar despre calități — grandiloc-vent. Astfel a scris, de pildă, A. Tripolski despre A. Korneiciuk, L. Lazarev despre K. Simonov, T. Trifonova despre I. Ehrenburg.

In 1886, într-o revistă de umor *„Oskolki"* s-a tipărit o notă «Scară ierarhică literară». Autorul notei se întreba ce s-ar întîmpla dacă scriitorilor ruși care trăiau atunci li s-ar da ranguri corespunzătoare cu meritele lor.

Lev Tolstoi și Goncearov ar fi fost consilieri secreți, Saltîkov-Scedrin și Grigorievici consilieri de stat activi, Maikov, Garșin, Gleb Uspenski — consilieri de colegiu, Korolenko și Gorbunov — consilieri de curte, Albov și Șpaginski ar fi ajuns consilieri titulari; Apuhtin — secretar de colegiu, iar Minski — la registratura colegiului.

Această notă ironică semnată cu pseudonimul *„Omul fără splină"* era scrisă de A. P. Cehov. Cehov ironiza scara ierarhică în literatură, ploconirea mic-burgheză în fața rangurilor. Și trebuie să recunoaștem că gluma „omului fără splină" se cam potrivește astăzi și criticii noastre.

Căci însăși prețuirea publică care ar fi trebuit să stimuleze lupta pentru o înaltă măiestrie, a fost folosită de unii în vederea creării unei originale scări ierarhice a rangurilor, pentru a face unele opere imune criticii.

Scările ierarhice de orice fel nu fac altceva decît să împiedice crearea unor criterii cu adevărat înalte în aprecierea lucrărilor de artă.

Marea vină a criticii față de literatură și cititori constă în aceea că ea a luptat insuficient pentru criterii înalte, le-a apărat inconsecvent și a făcut cu ușurință concesii. Astăzi s-au tăcut concesii actualității temei, mîine — vechilor merite ale scriitorului, poimîine activității lui obștești, ș.a.m.d. Unui scriitor i s-a făcut o concesie pentru a nu-l jigni prin compararea cu altul, iar celui de-al treilea i se aplica de la sine criteriul minimalizant aplicat primilor doi...

Uneori se crede că înălțimea criteriilor artistice se exprimă în capacitatea de a vedea și găsi lipsuri în lucrare. Este nejust. Înălțimea criteriilor se exprimă în primul rînd în capacitatea de **a vedea meritele** lucrării. In aceasta rezidă cea mai grea sarcină a criticii. Cel mai ușor lucru e să găsești lipsuri mai mult sau mai puțin esențiale: ele există în fiecare lucrare. Este incomparabil mai greu să determini prin ce este bună lucrarea, ce este în ea cu adevărat poetic; aici este necesară și o privire sigură, și convingere, și gust subtil.

In fața acestei sarcini, critica se oprește de cele mai multe ori, vădind incapacitatea de a defini originalitatea unui scriitor. Ea nu-și exprimă cu hotărîre părerea cu privire la originalitatea vieții, a relațiilor dintre oameni, a caracterelor prezentate de artist conștiința noastre și despre originalitatea măiestriei scriitorești.

Iată, de pildă, T. Trifonova în cărticica ei despre I. Ehrenburg, apreciind just publicistica lui Ehrenburg scrie în continuare despre compoziția romanelor sale:

„Pentru Ehrenburg și în publicistică și în romane — îndeosebi în *„Furtuna"* — structura compozițională este unul din elementele hotărîtoare. Compoziția *„Furtunei"* reproduce cu mai mare amploare principiile structurii compoziționale a articolelor sale publicistice".

Dar compoziția publicistică are particularitățile ei. Dacă romanul este construit după același principiu ca și un articol înseamnă că pentru roman principale nu sînt chipurile oamenilor, relațiile lor reciproce, dezvoltarea caracterelor, cu alte cuvinte nu avem de a face cu proză artistică. Din fericire nu se întîmplă astfel. Din fericire *„Furtuna"* este literatură, proză, roman și nu publicistică; criticul este atras de comparații superficiale, lăsînd înlături ceea ce este principal și hotărîtor.

I. Grinberg în cartea sa „Nikolai Tihonov" nu a izbutit să ne prezinte dezvoltarea ideologic-artistică a poetului. Aceeași lipsă este proprie și cărții lui E. Usievici „Vanda Vasilievskaia".

Pentru dezvoltarea literaturii sovietice, măiestria limbii are o însemnătate excepțională. După discuția despre lingvistică au apărut în reviste o seamă de articole. In lucrările de critică au început să fie analizate mai amănunțit particularitățile limbii scriitorilor. Dar cotitura nu a fost consolidată. După puțin timp lucrurile și-au reluat cursul anterior și observațiile fugitive despre limbă au reînceput să-și ocupe obișnuitul loc modest de la sfîrșitul articolelor de critică.

Nu putem lupta în literatură împotriva cenușiului, primitivismului fără a lupta împotriva cenușiului și primitivismului în limbă. In lucrările de critică putem găsi observații, deseori judicioase, dar aproape că nu vei găsi o analiză a ansamblului mijloacelor de expresie alese de scriitor, priceperea de a dezvălui originalitatea individuală a stilului, cu alte cuvinte priceperea de a înțelege însemnătatea limbajului ca o categorie estetică.

Celor mai bune lucrări ale literaturii sovietice le sînt străine naturalismul, copierea mecanică a greșelilor din vorbire, media statistică cenușie, corectitudinea impersonală și platitudinea. Lupta pentru bogăția și originalitatea limbii este o importantă sarcină a criticii.

Critica este și ea un gen al creației literare. Înțelegerea profundă a specificului artei, simțul dezvoltat al frumosului, gustul artistic — acestea sînt condițiile fără de care nu poate exista critica! Uitînd că critica este un gen deosebit al creației literare, noi uităm îndeosebi faptul că în critică este important nu numai ce se spune, dar și cum se spune. Critica este chemată să lupte împotriva cenușiului și plictiselii din cărți, dar oare criticii înșiși nu fac abuz de permisiunea, care nu le-a fost acordată de nimeni, de a scrie cenușiu, plictisitor, palid?

Cu toții ne amintim de versurile lui Maiakovski:

Ulița se strîmbă, mută,
nu are cu ce să vorbească, să țipe!

Istoricul literar A. Volkov interpretează aceste versuri pline de poezie, în sensul lor direct și practic: Maiakovski și-a pus în față sarcina de a da o limbă „străzii care nu poate vorbi..."

(„Studii despre literatura rusă de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX", pag. 567).

Articolele lui Belinski sau Dobroliubov erau străbătute de umor și patetism; o analiză serioasă se termina cu o încheiere aforistică; articolele purtau amprenta înflăcărării, temperamentul se simțea din plin. Și cît de variate erau formele lucrărilor scrise de clasicii criticii noastre! Cînd Scedrin a trebuit să demaște esența conservatoare a romanului „Kneazul Serebrianii" de Alexei Tolstoi, el a tipărit în revista „Sovremenik" o recenzie-parodie, anunțînd că autorul ei este un învățător bătrîn ieșit la pensie, care de mult a predat literatura la un corp de cadeți. Învățătorul ieșit la pensie, un om înapoiat, ridica în slăvi pasajele cele mai inconsistente și false ale romanului și cititorului îi apărea limpede laturile slabe ale lucrării. Și pentru a sublinia mai puternic „temeinicia" acestor laude, în nota redacției se anunța că autorul recenziei a succombat în urma unui atac de paralizie fără a-și putea isprăvi lucrarea...

Clasicii criticii noastre au știut să-și exprime într-o formă vie, impresionantă, convingerile intime, să-și împărtășească aspirațiile literare și să pună întrebarea: cînd va sosi, în sfîrșit, ziua cea adevărată... Dar cum stăpîneau ei arma polemicii în luptele ideologice cu adversarii lor!

Tonul egal, liniștit, care nu cunoaște nici patos, nici ironie, raționalismul sec, ariditatea specifică referatelor oficiale, trăsături proprii multor articole, nu sînt compatibile cu acea critică combativă, pasionată, care susține cu drag ceea ce e nou, care atacă cu energie pe adversar, cum de fapt și trebuie să fie critica literară sovietică.

Critica sovietică are un minunat tovarăș de luptă și ajutor — cititorul. Adeseori noi uităm de el, însă dacă vom analiza cu atenție scrisorile cititorilor, părerile lor exprimate în cadrul întîlnirilor cu scriitorii și dacă vom lăsa la o parte unele observații nejuste — vom avea în fond o minunată exprimare a dragostei, înțelegerii și exigenței poporului față de literatură. Revistele și gazetele noastre trebuie să studieze mai din plin aceste minunate documente, iar pentru edituri ar fi timpul să se gîndească să editeze, afară de cărțile criticilor literari, și cărți cu scrisorile cititorilor. I. G. Ehrenburg a spus aici că „Literaturnaia gazeta" n-a publicat scrisorile cititorilor care au apreciat nuvela lui. Dar din trecerea în revistă a scrisorilor cititorilor publicate în „Literaturnaia gazeta" despre nuvela „Dezghețul", se desprind ambele puncte de vedere — atît punctul de vedere al cititorilor cărora nu le-a plăcut nuvela, cît și punctul de vedere al cititorilor care au susținut-o. In această trecere în revistă a scrisorilor se vedea că majoritatea autorilor lor au avut o atitudine critică față de nuvela „Dezghețul". Totodată s-a spus că „există și multe scrisori, ai căror autori polemizează cu articolul lui K. Simonov și arată contribuția pozitivă a nuvelei „Dezghețul", o operă în care sînt puse probleme acute". In această trecere în revistă au fost publicate scrisorile cititorilor I. Timofeev — care a contestat articolul lui K. Simonov — V. Ejov, Rovenski, Borisov, Braghinski, Povoloțki, Cecik. Au predominat scrisorile care au criticat nuvela — dar ele au predominat și în poșta redacției.

La aceasta putem doar adăuga că autorii scrisorilor, chiar cei care critică cu asprime „Dezghețul" au apreciat mult, totodată, meritele lui I. G. Ehrenburg față de literatura sovietică și și-au exprimat convingerea că scriitorul va crea opere noi, demne de talentul lui și de locul lui în literatura sovietică.

V. Locul criticii în munca noastră

Uniunea scriitorilor sovietici poartă toată răspunderea pentru lipsurile serioase ale criticii. Și acum critica rămîne pe ultimul plan în viața Uniunii scriitorilor. De faptul că adeseori critica este pasivă, și nu dă dovadă de inițiativă, nu dă tonul, că nu poate fi stimată pentru profunzimea și claritatea aprecierilor, pentru curajul și țelul bine determinat în punerea problemelor — pentru toate acestea sînt vinovați înșiși criticii. Dar trebuie să spunem că Uniunea Scriitorilor și redacțiile organelor de presă ale Uniunii, nu se prea îngrijesc de dezvoltarea criticii și de locul ei în munca comună.

„...Talentul de critic este rar, drumul lui este lunecos și periculos", — spunea Belinski. Critica cere atenție și sprijin. Cu toate acestea, rolul criticii și locul ei de azi în reviste și gazete se aseamănă cu rolul și locul unei rude sărace. Locul rezervat criticii este vădit insuficient. Această situație în rubricile de critică nu poate fi tolerată. Aceste rubrici trebuie să dea tonul revistei în multe privințe, să-i determine înfățișarea. In reviste trebuie să-și găsească loc și articolele teoretice cu privire la problemele generale ale artei și expunerile cu caracter de trecere în revistă, și recenzii asupra cărților noi. In fiecare număr de revistă, rubrica de critică trebuie să aibă 6—8 și chiar mai multe coli de tipar.

Nenorocirea e că noi ne-am împăcat cu acest nivel de muncă al criticilor și cerințele față de critică sînt scăzute, iar în viața Uniunii scriitorilor ea nu are drepturi egale cu celelalte sectoare.

Se consideră firesc faptul că scriitorii publică culegeri de poezii și povestiri. Culegerile, însă, de articole critice aproape că nu se editează la noi.

La plenara a XIII-a a conducerii Uniunii scriitorilor sovietici nu s-a recunoscut necesitatea unor culegeri de articole critice. S-a arătat că criticii trebuie să aștepte cu editarea culegerii de articole „pînă le va culege în locul lor însuși publicul", după cum a spus A. Fadeev. Dar de ce nu apelăm la public cînd este vorba de culegeri de poezii, povestiri sau opere dramatice? Credem că redactorii editurilor și chiar criticii pot da aici ajutor publicului. In ultimii ani s-ar fi putut edita culegeri de articole ale lui F. Gladkov, S. Marșak, A. Fadeev, K. Simonov, M. Bajan, V. Ermilov, V. Smirnova, A. Makarov, E. Knipovici și ale altor scriitori și critici.

In cadrul discuțiilor care s-au desfășurat înainte de Congres s-a pus în discuție problema unei reviste speciale de istoria și teoria literaturii. Necesitatea unei astfel de reviste este indiscutabilă. Credem că o revistă consacrată problemelor de teorie și istorie literară asemănătoare să zicem cu revista „Probleme de istorie", care să clarifice cele mai importante probleme generale ale literaturii sovietice actuale și ale literaturii străine, trebuie să fie creată ca organ al Academiei de Științe a U.R.S.S. și al Uniunii Scriitorilor Sovietici.

Trebuie să discutăm și problema formelor de muncă cu criticii și a formelor de participare a criticilor la munca Uniunii Scriitorilor.

Intr-o vreme a fost lichidată secția de critică din cadrul Uniunii scriitorilor cu scopul de a face pe critici să participe la activitatea secțiilor de creație ale scriitorilor. Aceasta a fost o hotărîre necesară pentru lichidarea caracterului prea închis, de castă, al criticilor.

Viața dovedește necesitatea de a găsi acele măsuri, care, pe lîngă participarea criticilor la munca secțiilor de prozatori, poeți și dramaturgi, să permită și rezolvarea problemelor profesionale privind activitatea propriu zisă a criticilor. Criticii au interesele lor profesionale, au problemele lor care nu pot fi rezolvate în cadrul altor secții. Uniunea Scriitorilor aproape că n-a convocat separat pe critici și nu s-a interesat de munca lor. Comisia de critică a muncit slab și în mod sectar în toți acești ani. Restructurînd munca comisiei de critică și aprofundînd problema formelor de strîngere la un loc a criticilor, vom ști să conducem mai bine cadrele de critici.

A fost o minunată tradiție a literaturii ruse ca scriitorii să scrie articole de critică. Noi nu respectăm cum trebuie această tradiție. Putem indica multe articole interesante, care pun probleme în mod creator, ale lui A. Fadeev, M. Bajan, A. Surkov, S. Marșak, K. Simonov, I. Ehrenburg, V. Saianov, A. Upit, K. Krapiva, M. Isakovski, V. Kocetov, N. Gribaciov, M. Auezov, F. Gladkov, M. Șaghinian, Ș. Dadiani, V. Latis, A. Korneiciuk, N. Tihonov și ale altora; dar în general, scriitorii nu sînt încă suficient de activi în domeniul criticii.

Situația activității criticilor ne îngrijorează serios. Din 230 critici din Moscova, activează în presă mai mult sau mai puțin regulat 90. Un număr de aproximativ 50 de critici din Moscova, n-au publicat nici o lucrare timp de cîțiva ani. O situație asemănătoare avem la Leningrad — unde din 60 de critici, doar 6—7 își publică în presă mai mult sau mai puțin regulat lucrările, — la fel în Ucraina, în Georgia...

Problema noilor cadre de critici se pune cu toată ascuțimea ei. In ultimul timp au publicat lucrări interesante, deși, fără îndoială, nu lipsite de scăderi, criticii N. Șamota, V. Ozerov, M. Kuznețov, L. Novicenko, Z. Papernii, E. Surkov, G. Lomidze, A. Turkov, A. Voskecean și alții. Și cu toate acestea completarea cadrelor de critici se face extrem de încet și nesistematic. In ultimii ani, în Uniunea Scriitorilor au fost primiți doar cîțiva critici și totodată, există o tendință nejustă de a nu primi în Uniune decît pe autorii de volume de studii literare și de a respinge, pe motivul formal că ei n-au volume proprii publicate, pe autorii a zeci de articole critice de sine stătătoare, care pun problemele literaturii actuale în mod creator.

Principala lipsă, însă, constă în faptul că noi facem puțin pentru educația ideologică și pentru dezvoltarea creatoare a criticilor, pentru crearea unei atmosfere de creație normale.

La unii critici tineri se constată ezitări și greșeli. Vom aminti în treacăt de articolele lui M. Sceglov, un om talentat, de o inteligență vie, dar care a plătit tribut influențelor estetismului. Aceasta dovedește că atunci cînd nu exercităm noi influența cuvenită asupra tineretului, cînd nu-l îndrumăm noi, atunci se manifestă altfel de influențe, cele străine.

Nu putem spune că la noi criticii nu sînt criticați. Ei sînt criticați, poate, uneori chiar cu prea multă ardoare, ei nu sînt feriți de enervarea autorilor „jigniți" și, adeseori, fiecare slăbiciune este explicată prin reaua voință a criticului. Adeseori această critică este neîntemeiată și nu indică țeluri precise. O astfel de critică unilaterală a avut loc, de pildă, la congresul scriitorilor din Bielorusia. In raportul lui P. Brovka s-a vorbit obiectiv despre critică, dar în cadrul discuțiilor scriitorii au condamnat critica, aducîndu-i acuzații neîntemeiate.

Sînt și cazuri cînd criticăm pentru greșeli, dar nu ne gîndim cum să facem ca tovarășul criticat să-și îndrepte prin muncă greșeala făcută.

Nu se poate să nu ne îngrijoreze faptul că mulți critici se îndreaptă spre catedră, spre studiul istoriei literaturii și se îndepărtează de participarea activă în lupta literară. Nu putem să nu condamnăm pe un critic care pleacă într-un sector „nepericulos", „liniștit" — critica și liniștea cu greu pot fi compatibile. Dar nu putem să nu spunem că și Uniunea Scriitorilor este vinovată de faptul că s-a creat această situație. Cel mai ușor lucru este să risipim cadrele de critici, trebuie însă să-i adunăm, să-i unim cu perseverență și fermitate! Sîntem pentru o atitudine gospodărească, plină de grijă a criticii față de literatură; sîntem pentru o atitudine plină de grijă față de critică!

In salutul C.C. al P.C.U.S. adresat Congresului nostru se vorbește despre lipsurile esențiale ale literaturii noastre și în special, se arată că:

„Rămîn încă serios în urmă critica literară și știința literaturii care sînt chemate să prelucreze bogata moștenire a scriitorilor clasici și să generalizeze experiența literaturii sovietice, să contribuie la creșterea ideologică și artistică a literaturii noastre".

Din această indicație trebuie să tragem toate concluziile.

Critica trebuie să fie și pe viitor îndreptată cu toată puterea împotriva a tot ce este străin și putred, împotriva influențelor ideologiei burgheze. Grijă serioasă pentru dezvoltarea și creșterea literaturii și perfecționarea măiestriei artistice, intransigența combativă față de tot felul de denaturări ideologice — aceasta este, în fond, sarcina unică și complexă a criticii.

Să privim spre ziua de mîine a criticii noastre. Dar să ne înțelegem de la început: nu va fi nici un fel de idilă, nu va fi nici o critică de salon — vor fi discuții, deosebiri de opinii, vor fi ciocniri de păreri, de aprecieri, de puncte de vedere, dar acestea vor fi discuții însuflețite de dragoste pentru dezvoltarea literaturii.

Prevedem o literatură sovietică mult mai dezvoltată, care a dat poporului și întregii omeniri multe opere noi, minunate: romane, nuvele, drame, poezii.

Și mai prevedem un demn tovarăș de luptă al literaturii, prieten inteligent și talentat al scriitorului și cititorului — critica literară, care a ocupat un loc de onoare în viața spirituală a societății noastre.

Această sarcină nobilă poate fi realizată: avem în domeniul criticii oameni talentați care-și iubesc profesiunea, avem o literatură măreață a cărei experiență permite criticii să se dezvolte în toată puterea ei, avem o moștenire artistică din cele mai bogate și avem învățătura înțeleaptă a marxism-leninismului care ne luminează calea.

Dezvoltarea criticii este o problemă a noastră a tuturor, problemă în care sînt cointeresați, îndeaproape, atît creatorii și criticii, cît și intelectualitatea noastră, poporul nostru.

Să pornim deci, în mod unit și susținut, la realizarea acestei opere comune! (Aplauze prelungite).

(Text prescurtat reprodus din „Literaturnaia gazeta" nr. 155).

La Congresul scriitorilor sovietici

(Urmare din pag. 1-a)

gă să luptăm cu pasiune pentru continuarea și dezvoltarea ei și să combatem orice denaturare și înjosire a ei..."

Ascultînd dezbaterile sau recitindule, nu-i greu să-ți dai seama că Congresul a izbutit într-adevăr să dezvolte prin concluzii teoretice aceasta glorioasă tradiție tocmai pentru că, între altele, scriitorii sovietici, bazîndu-se pe propria lor experiență, au zdrobit încă înainte de Congres, odată pentru totdeauna, părerea mărginită că în cadrul realismului socialist pot încăpea rețete sau dogme în legătură cu construirea eroului pozitiv și a eroilor literaturii în general. (Pentru munca noastră de scriitori, de critici, de activiști sau îndrumători literari, e neapărat necesar, cred, să ne însușim profund această concluzie).

In Congres, discuția despre eroul pozitiv s-a purtat în strînsă și firească legătură cu discuția despre veridicitatea literaturii realist-socialiste, iar discuția despre veridicitate s-a purtat în strînsă și firească legătură cu discuția despre spiritul de partid.

Artă adevărată — spunea F. Gladkov — înseamnă artă în stare să lumineze ceea ce-i pozitiv în viață, ceea ce reprezintă în momentul și mediul social respectiv motorul existenței. Adevărul — remarca Ilya Ehrenburg, deși el n-a dezvoltat această teză — este profund legat de spiritul de partid. (Iar Val. Kataev, amintind experiența transmisă de Gorki, subliniază spiritul de partid, determinant pentru capacitatea unui scriitor de a descoperi adevărul vieții, adică „ceea ce-i pozitiv în viață", deci „motorul existenței", și pentru capacitatea lui de a transmite acest adevăr prin imagini artistice, așa dar în primul rînd prin eroi — spiritul de partid, deci, nu se naște odată cu nimeni, ci se formează printr-o muncă stăruitoare). Amintind o bine cunoscută expresie a lui I. V. Stalin, Marietta Șaghinian arăta că, după părerea sa, eroul pozitiv trebuie să aibă neapărat o trăsătură: aceea de a ști să aleagă calea justă la cotituri, în calitate de creator activ al istoriei. Și aș vrea să închei seria acestor citate cu cîteva cuvinte ale lui A. Korneiciuk, din raportul său despre dramaturgie: „In afara marilor generalizări filozofice — sublinia el — este cu neputință să se rezolve deplin și pînă la capăt sarcina creării chipului unui erou pozitiv..."

In legătură cu conținutul „marilor generalizări filozofice" aș aminti că Simonov, în coraportul său, spunea că a crea în spiritul realismului socialist, înseamnă a observa la oameni totul, dar a iubi numai ceea ce îi duce înainte, spre viitor. De aici — preciza coraportul — nu trebuie înțeles că metoda realismului socialist presupune că ceea ce este iosnic în viața și gîndirea oamenilor poate fi cumva ascuns, trecut cu vederea. Nu! Scriitorul realist-socialist cunoaște profund slăbiciunile și rădăcina lor, dar vrea să-l educe pe om, să-l învețe să devină puternic: a sta pe poziția realismului socialist înseamnă a fi pătruns de conștiința că propriu firii omenești este tocmai ceea ce îl înalță pe om, iar nu ceea ce îl înjosește.

Pornită pe asemenea baze, discuția despre eroul pozitiv a adus lumină în multe probleme de care noi, scriitorii din Rominia, de exemplu, ne-am lovit adesea dar n-am ajuns încă la soluții unanim acceptate. Voi căuta să amintesc aici cîteva intervenții care, mi se pare, ne sînt de mare folos:

In coraportul său despre poezia sovietică, Samed Vurgun, ocupîndu-se de problemele eroului pozitiv, a atins și problema denumită la noi „cu pete sau fără pete?" Coraportul a respins într-un chip foarte convingător teza care, în numele „adevărului", în numele „omului viu", ține cu orice preț să scadă și să pună pe al doilea plan lucrul esențial — elementul pozitiv în caracterul eroului pozitiv, pentru a-i descoperi și pune în lumină, pe prim plan, slăbiciunile omenești. Coraportul nu neagă faptul că eroul pozitiv, în viață și deci de asemenea în literatură, are îndeobște (lăsînd deoparte „polii" sociali, cum spunea I. Ehrenburg, adversar al oricărui scepticism) laturi puternice și laturi slabe, calități și „pete". Acest lucru apare foarte clar atunci cînd eroul pozitiv este înfățișat în plin proces de formare, de dezvoltare, în procesul de lichidare a rămășițelor trecutului și de acumulare a noilor calități. Dar aceasta — arăta coraportul — nu înseamnă nicidecum că asupra unor asemenea eroi poate fi îngrămădit la întîmplare un haos de calități și pete. Între laturile lor slabe și puternice este o anumită armonie — care se traduce practic în esența pozitivă sau negativă a fiecărui erou în parte. Și evidențierea esenței eroului — tocmai asta! — o presupune în acest caz realismul socialist. Mai mult: coraportul exemplifica foarte convingător faptul că împărțirea rigidă a trăsăturilor omenești în pozitive și negative nu servește, adesea, literaturii. Gelozia, de exemplu, este o trăsătură indiscutabil negativă; dar ce nuanțe capătă gelozia la un erou negativ, cînd devine suport pentru fel de fel de josnicii, și ce nuanțe capătă gelozia la un erou pozitiv, cînd îi pune în evidență voința, puterea de a se stăpîni, gingășia, capacitatea de a înțelege sufletul tovarășului sau tovarășei de viață?... In coraportul lui K. Simonov, în intervenția lui Oles Gonciar și a lui Boris Agapov, sînt pasaje întregi care subliniază că tendința de a ponegri eroii pozitivi, tendința de a le ascunde esența pozitivă cu fel de fel de „pete obligatorii" — sub pretextul „respectării adevărului", nu poate avea legături cu realismul socialist, ci cu obiectivismul, cu naturalismul.

S-a răspuns, cred, în cadrul Congresului scriitorilor sovietici, și unei alte întrebări (sau mentalități, sau probleme, sau atitudini) rămasă pînă acum, în dezbaterile noastre, fără un răspuns recunoscut unanim ca valabil. La noi întrebarea se formulează așa: In viață sînt destui oameni plini de contradicții, — nici carne, nici pește, nici pozitivi, nici negativi; cum, de ce să-i facem noi în literatură pozitivi sau negativi, dacă în realitate ei nu sînt decît sentimente contradictorii? Coraportul lui Simonov pornește de la recunoașterea existenței unor astfel de oameni și deci de la firescul prezenței lor în lucrări literare. Dar — amintește K. Simonov — a sta pe pozițiile realismului socialist în literatură, înseamnă — între altele — a crede ferm în prefacerea, dezvoltarea și desăvîrșirea oamenilor; și mai înseamnă a împărtăși convingerea că stagnarea este ceva nefiresc, monstruos. De aici, coraportul conchide, în legătură cu această problemă, că nu se poate scrie despre astfel de oameni de pe poziții realist-socialiste fără a arăta, fără a sugera lămurit încotro se îndreaptă ei, care latură — cea mai bună sau cea mai rea — se va schimba, determinînd pînă la urmă atitudinea noastră, pozitivă sau negativă, față de dînșii. Pentru asta — precizează coraportul — nu-i nevoie ca autorul să arate cu degetul spre tabloul și așa destul de grăitor, și — din teamă de a nu fi declarat „obiectivist" de vreun critic pripit — să spună personal: aici e negru aici e alb! (Coraportul, pentru a exemplifica cele spuse, analizează cîteva personaje din romanul „Anotimpuri" de V. Panova).

V. Em. Galan

(Urmare în numărul viitor)

Centenarul revistei „Romînia literară"

Pe la mijlocul veacului trecut, cu toată brutala înăbușire a mișcării revoluționare de la 1848, ideile progresiste și-au făcut drum în masele populare. Scriitorii legați de popor și presa care oglindea năzuințele spre libertate și înflorire economică și culturală, au jucat un rol deosebit în lupta pentru realizarea idealurilor politice și sociale ale poporului nostru. Bălcescu, Bolliac, Bolintineanu, Alecsandri, Kogălniceanu, Russo, pe lîngă că au oglindit realist și adesea combativ aspectele vieții sociale și efortul spre dobîndirea libertății, dreptății și a unirii țărilor românești, au fost prezenți și în paginile publicațiilor acelei epoci, mobilizînd pe cititori la solidaritate și atitudine activă împotriva oprimării de ori ce fel. „Ținta acestui jurnal — scria editorialul primului număr din „Poporul suveran" apărut în iunie 1848 — este a sprijini drepturile poporului romîn. Glasul său se va ridica cu energie în contra tiraniei".

Scurtă vreme după anul revoluționar 1848, nu s-a mai putut scrie pe acest ton. Cenzura s-a înăsprit mult; o serie de ziare și reviste au fost suprimate; conținutul multora a trebuit să se limiteze la prezentarea unor fapte inofensive din punct de vedere politic și social. Cei mai entuziaști partizani ai revoluției au trebuit să se exileze pentru o vreme.

Scriitorii însă au rămas alături de popor, căutînd ca, prin propagarea literaturii sănătoase, prin popularizarea științei și prin cultivarea limbii, să pregătească terenul reformelor sociale și ridicarea poporului la o viață mai bună.

„Romînia literară" *în împrejurările de atunci, la începutul anului 1855, trebuia să fie un organ de afirmare a creșterii culturii, literaturii și limbii naționale, o tribună de luptă pentru progres și libertate, pe linia revendicărilor formulate în alte reviste care au jucat un rol însemnat în viața politică și culturală de pe la mijlocul veacului trecut, cum au fost: „Dacia Literară", „Propășirea", etc. De aceștia înaintași se simte legat redactorul responsabil al revistei, Vasile Alecsandri, care — încă din 1852 — a scris prospectul pentru apariția „Romîniei literare". In această precuvîntare, poetul afirma:* „E vremea dar a pune hotar acestui șir de ani în care autorii romîni au ținut de o parte compunerile lor și de a începe o nouă epocă literară în patria noastră. Publicul e doritor de a vedea ziua renașterii a literaturii naționale, care atît de adeseori a fost împiedecată și oprită din calea propășirii sale. Dl. V. Alecsandri, avînd ocazia a se înțelege cu cea mai mare parte dintre literatorii romîni, a făcut o colecție impunătoare de compuneri originale, precum: articole științifice asupra descoperirilor veacului nostru; scrieri istorice; romanuri naționale; studiile asupra obiceiurilor vechi și nouă; descrieri de călătorie; piese de teatru; balade poporale; poezii poporale scl. și a hotărît a le împărtăși publicului cititor prin organul unei publicații periodice, ce va purta titlul de „Romînia literară".

Cercul colaboratorilor revistei e destul de larg și cuprinde pe cele mai reprezentative personalități ale vieții literare, științifice și politice ale vremii. Cît de legați erau colaboratorii și redacția revistei de tradiția progresistă, se poate vedea din atașamentul lor față de munca și lupta patriotică a celor ce și-au închinat viața eliberării sociale și naționale. Este semnificativ faptul că primul articol al noii reviste, care apărea la 1 ianuarie 1855, e un fragment din opera lui Bălcescu: „Romînii sub Mihai Viteazu" — *însoțit de o notă scurtă ce evocă în cuvinte calde meritele excepționale ale istoricului atît de curînd dispărut dintre prietenii de luptă și năzuințe patriotice. La început de drum, ei au socotit de cuviință „a plăti un tribut de recunoștință pentru unul din junii romîni carele mai mult au sădit semințe de frumoase roduri în cîmpul literaturii romîne". Activitatea intensă, multilaterală a lui Bălcescu, rolul lui în revoluție, autoritatea lui științifică și morală, înflăcărarea lui patriotică, au constituit un stimulent și o pildă de creație literară care a atras pe cei mai de seamă scriitori pe făgașul îmbogățirii literaturii și a limbii naționale.* „Romînia literară" *devine în scurt timp un periodic cu adevărat modern: prin preocupări, prin realizări artistice și științifice, prin spiritul critic, combativ și prin curajul cu care dezbate problemele importante la ordinea zilei. Poezia, proza, temele științifice sînt variate, semnificative, pentru că ele oglindesc viața și aspirațiile societății de atunci.*

V. Alecsandri întîmpină anul nou 1855 cu versuri inspirate:

„Ești prietin sau faci parte din cumplitii ani de rele
Ce-au depus în a lor treacăt peste fruntea țărei mele
O coroană de martir?"

Invocația patriotică nu putea lipsi din încheierea poeziei.

„Fă ca anul care vine să aducă-un mîndru soare
Să deschidă-o cale nouă de mari fapte roditoare
Pentru neamul romînesc".

D. Bolintineanu evocă frămîntările anului 1848 și tristețile exilului care a urmat revoluției în „Fluierul și buciumul" și „Cîntece din exil", Gr. Alexandrescu colaborează cu fabule alături de A. Donici. In rîndul poeților trebuie amintit tînărul colaborator de atunci al revistei, Al. Odobescu, autorul versurilor „Odă Romîniei" (în nr. 20).

Proza revistei e variată, semnată de cele mai valoroase condeie ale literaturii și ale științei noastre de pe la mijlocul veacului trecut. Redactorul principal al „Romîniei literare", V. Alecsandri, e animatorul activității științifice și literare. La solicitarea lui răspunde C. Negruzzi, publicînd bucățile „Istoria unei plăcinte", „Un proces de la 1826" ș.a. *O însemnată contribuție la creșterea prestigiului revistei și la orientarea progresul limbii modalitatea de a ridica nivelul culturii, a populariza achizițiile noi științifice, succesele gîndirii moderne, ceea ce nu se poate face fără un instrument de comunicare adecvat. Bogăția limbii vorbite garantează succesul năzuințelor patriotice, de a perfecționa limba literară.* „Poporul este o majoritate care trebuie a fi luminată, dar și ascultată; înțelegem că trebuie a zice mai bine *redus* — decît *catandisit, raport* — decît *anafora, referat* — decît *doclad, substras* și nu *cacerdisit* dar nu vedem nevoia de a porecli numaidecît cîteva cuvinte bune, moldovenești sau împămîntenite, cu altele latine sau necunoscute".

Și autoritatea de scriitor a lui C. Negruzzi a intervenit cu mult spirit realist de alt fel, în discutarea problemelor limbii literare. Articolul acestuia „Slavonisme" *combate poziția greșită a celor ce voiau în chip artificial să rupă țesătura veche a limbii pentru a demonstra cu orice preț latinitatea tuturor elementelor limbii noastre.*

In alte numeroase probleme „Romînia literară" *de acum o sută de ani se străduia să aducă lumină, să facă să triumfe adevărul și știința. Kogălniceanu a analizat în chip documentat sclavia, problema vecinătății și a boerescului în țările române. Intr-o succintă dar instructivă istorie a jurnalismului romînesc, același autor trece în revistă succesele și lipsurile diverselor publicații periodice de la începuturile presei noastre pînă în 1855. Nu lipsesc din acest luminos articol nici unele sugestii prețioase privind rolul acestor periodice.* „Dacă șefii nu vorbesc limba soldaților, dacă învățații și autorii nu scriu pentru popor, apoi de ce mai pierd vremea în vorbe și în scrieri neînțelese?" — *întreabă Russo.*

Problema limbii literare era în acea vreme un capitol al culturii foarte controversat: tendințele de înnoire erau divergente iar încercările de a răspunde la nevoia de a avea un puternic și bogat instrument de exprimare a ideilor și a lucrărilor noi aduse de civilizația modernă, căpătau uneori formulări dintre cele mai stranii, ca în cazul italienismului lui Eliade sau al purismului lui Aron Pumnul. In apărarea limbii vorbite și înțeleasă de mase s-au ridicat mulți alți scriitori cît și oameni de știință progresiști. D. Ruset în editorialul „Limba noastră" *(nr. 14) vedea în justă a grupului de scriitori reuniți în jurul revistei a adus Alecu Russo, ale cărui cugetări și amintiri au umplut numeroase pagini ale* „Romîniei literare". *Este în general cunoscut conținutul acestor opere importante ca fond de idei; sînt remarcabile, calda pledoarie în favoarea prelucrării de către scriitori a folclorului, a limbii populare — și spiritul critic, judicios folosit pentru a demonstra lipsa de temeinicie a curentelor nesănătoase, artificiale, care primejduiau normala dezvoltare a limbii naționale literare.* „Dacă șefii nu vorbesc limba soldaților, dacă învățații și autorii nu scriu pentru popor, apoi de ce mai pierd vremea în vorbe și în scrieri neînțelese?" — *întreabă Russo.*

Problema limbii literare era în acea vreme un capitol al culturii foarte controversat: tendințele de înnoire erau divergente iar încercările de a răspunde la nevoia de a avea un puternic și bogat instrument de exprimare a ideilor și a lucrărilor noi aduse de civilizația modernă, căpătau uneori formulări dintre cele mai stranii, ca în cazul italienismului lui Eliade sau al purismului lui Aron Pumnul. In apărarea limbii vorbite și înțeleasă de mase s-au ridicat mulți alți scriitori cît și oameni de știință progresiști. D. Ruset în editorialul „Limba noastră" *(nr. 14) vedea în progresul limbii modalitatea de a ridica nivelul culturii, a populariza achizițiile noi științifice, succesele gîndirii moderne, ceea ce nu se poate face fără un instrument de comunicare adecvat. Bogăția limbii vorbite garantează succesul năzuințelor patriotice, de a perfecționa limba literară.* „Poporul este o majoritate care trebuie a fi luminată, dar și ascultată; înțelegem că trebuie a zice mai bine *redus* — decît *catandisit, raport* — decît *anafora, referat* — decît *doclad, substras* și nu *cacerdisit* dar nu vedem nevoia de a

Discuție despre poezie

Scrisoare deschisă către Maria Banuș și alți poeți

Dragă tovarășă Maria Banuș,

Trebuie să vă mărturisesc că vă scriu această scrisoare, oarecum „polemică", cu un sentiment de emoție. Nu este ușor și citeodată poate fi chiar temerar să te avinți într-o discuție despre poezie, spre piscurile aspre ale celui mai uman dintre genurile literare, părăsind drumul „marcat" și apucînd-o pe poteci mai puțin cunoscute și mai puțin bătătorite, care desigur, comportă perspectiva unor lunecușuri și eșecuri posibile.

Prin această introducere nu încerc, în nici un fel, să minimalizez valoarea și importanța articolelor (printre care și al d-voastră) apărute în cadrul discuției despre poezie, inițiată de „Gazeta literară". Probleme importante cum ar fi însușirea ideologiei marxism-leninismului, bază a oricărei creații artistice (Eugen Jebeleanu), legătura cu viața și cunoașterea vieții, condiția regenerării forțelor creatoare ale poetului (Maria Banuș), patosul dăruirii totale a poetului temei abordate (Veronica Porumbacu), lupta pentru o înaltă etică profesională a poetului (Marcel Breslașu), deși probleme în parte cunoscute, au fost îmbogățite de experiența generoasă a unora dintre cei mai buni și mai iubiți poeți ai noștri.

Concluzia pe care o impun aceste articole este categorică și fără drept de apel: Poeții care nu îndeplinesc aceste cerințe, sînt împinși, mai devreme sau mai tîrziu, dar în mod necesar, în brațele apolitismului sau ale schematismului. Această concluzie, cred eu, formează latura pozitivă a articolelor publicate. Dar discuția are și o latură mai puțin pozitivă, legată de aceste întrebări: cum pot eu să înțeleg valoarea fiecărui element al procesului de creație (ideologie, cunoașterea vieții, etc.) dacă nu înțeleg în ce constă procesul de creație, în ansamblul lui? Cum pot să înțeleg eu din ce cauză o poezie este slabă: din lipsă de nivel ideologic? din lipsă de cunoaștere a vieții? din lipsă de pasiune? În ce constă natura antiartistică a poeziei apolitice, în afară de natura ei ideologică burgheză? În ce constă natura antiartistică a schematismului? După care criterii numim o poezie schematică? Și, în sfîrșit, întrebarea tov. V. Porumbacu al cărei sens revine ca un leit-motiv cam în toate articolele: „Dar de ce în *An-Son-hi* versurile vibrau, iar în *Colonia copiilor* versurile tac? De ce în *Mierla lui Ilie Pintilie*... ori *Cojoacele* eroul intră în inimi și prin poezie, în timp ce în *2 februarie* rămîne în filele cărții și nu creiază între vers și suflet acel pod nevăzut fără de care o poezie nu există?"

În lumina acestor întrebări, care frămîntă pe poeții noștri, nu poate să nu iasă la iveală caracterul unilateral (și din această cauză, oarecum didactic) al discuției de pînă acum. Meritul lui Mihu Dragomir, lăsînd la o parte unele contraziceri în rezolvarea propriu zisă a problemei, stă în aceea că el atrage atenția că procesul de creație este un proces viu și complex, care nu poate fi înțeles pe „bucățele", ci numai în mișcare, în dinamica lui. Dvs. recunoașteți complexitatea acestui proces. Dar a recunoaște acest lucru, nu înseamnă încă a-l explica. Desigur că scriind despre problema cunoașterii vieții, nu sînteți obligată să explicați complexitatea întregului proces de creație. Dar în cadrul articolului d-voastră, care privea problemele cunoașterii vieții, există o serie de aspecte care ies din cadrul propriu zis al temei pe care v-ați propus s-o dezbateți și țintesc explicația procesului de creație în ansamblul lui. Probleme ca transformarea datelor cunoașterii în poezie, sau concepția despre rolul inspirației în procesul de creație împing spre lărgirea cadrului discuției și spre abordarea problemei procesului de creație însuși. Or, tocmai în această direcție concepția d-voastră mi se pare foarte discutabilă. Momentul inspirației este momentul cel mai important legat de înțelegerea întregului proces. Este momentul pe care foarte frumos îl denumiți „fericit ceas în care toate elementele (subiective, P. L.) „se transmută" în aurul „poeziei" (se obiectivizează, P. L.).

Cum înțelegeți d-voastră acest proces? Vă citez:

„Știu că oricît de demonetizat și de trivializat ar fi cuvîntul „inspirație" — ceas fericit de transmutare a tuturor elementelor în aurul poeziei, fenomenul corespunzător există. Știu cît este de complex. Atît de complex încît ar putea apare unora ca o *stihie* (subl. n.), ca o forță a naturii cu neputință de prevăzut și de stăpînit. Dar nu ar fi singura forță asupra căreia cunoașterea omenească a acționat și acționează, *îndreptînd năvala forțelor elementare* (subl. n.) în direcția voinței și a necesității umane".

Ce rezultă de-aici?

a. Că la un moment dat întreg cumulul de „elemente" al procesului de creație izbucnește într-o erupție haotică, care seamănă cu o „stihie", cu o „năvală a forțelor elementare", ca o adevărată „materie primă" incandescentă care se revarsă deodată, din străfundurile ființei omenești, — Poetului nu-i rămîne altceva de făcut decît s-o modeleze cu ajutorul „cunoașterii omenești".

b. Că poetul odată ce acest moment nu depinde de voința și gîndirea lui, deci nu poate fi controlat de el, este și rămîne robul momentului de inspirație.

c. Că ceea ce face posibil *în ultimă instanță* procesul de creație, nu sînt legile cunoașterii și ale gîndirii omenești, ci acest moment misterios și indefinisabil.

Or, tocmai faptul că d-voastră nu găsiți explicația momentului de „inspirație" în însuși procesul de creație, ci încercați să explicați procesul de creație printr-un „ce" irațional, introdus de undeva din afară, constituie, cred eu, simburele idealist al definiției d-voastră.

Or, eu cred că lucrurile stau tocmai invers. Nu numai că momentul inspirației nu este independent de poet, dar totdeauna, chiar dacă poetul nu-și dă în mod obișnuit seama, el este în ultimă instanță creatorul propriului său moment de inspirație. Nu numai că momentul inspirației nu este un moment al stihiei, al dezlănțuirii forțelor elementare, ci este cel mai lucid moment din prima parte a procesului de creație, în care gîndirea elaborează ideia poeziei din datele haotice ale cunoașterii. Inspirația este tocmai momentul în care gîndirea pune ordine în datele haotice, „se joacă în palmă" cu aurul încă fierbinte și încă foarte impur, ideia, care va fi turnată în forma viitoarei poezii. Ceea ce se transmută acum în poezie, nu sînt „elementele" procesului de creație, ci ideia artistică a poeziei *elaborată de gîndirea și fantezia poetului pe baza tuturor acestor elemente.*

Momentul inspirației coincide deci cu momentul în care poetul are vag, dar are, revelația ideii artistice, prin care poezia devine posibilă în mod virtual. Descoperirea ideii artistice duce la o dezlănțuire dramatică a fanteziei. În mintea poetului se succed haotic „imagini", rime, frînturi de versuri, pentru că *de-acum* a și început partea a doua a procesului de creație: nașterea operei. Ca și în prima parte o procesului de elaborare, gîndirea va supune treptat această exuberanță a fanteziei legilor creației poetice și va asigura nașterea normală a poeziei. Momentul de febră artistică, transfigurarea poetului, nerăbdarea și nervozitatea artistică, care se numesc într-un cuvînt inspirație, și care însoțesc totdeauna momentul vag al descoperirii ideii artistice, fac pe unii poeți să creadă, printre care și pe d-voastră, că nu gîndirea lor a declanșat în ultimă instanță acest fenomen, ci dimpotrivă, acest fenomen declanșează gîndirea lor și face posibilă transmutarea „elementelor" în poezie. În această iluzie stă fetișismul „inspirației". Această iluzie este întreținută de faptul că nu toate ideile elaborate de mintea poetului se transmută, în poezie, ori, dacă se transmută, în absența „inspirației" poezia iese nerealizată. Să fie aceasta din cauza „inspirației" sau din cauza grabei cu care unii poeți scot poezii de sub pana lor așa cum credeți dvs.? Explicația acestui lucru este legată de problema conținutului poeziei. Ea ține de problema ideilor artistice, care singure ele se pot „transmuta" în poezie, pentrucă ele și numai ele formează conținutul ei.

Voi încerca să demonstrez că nu există după părerea mea idei filosofice, politice, morale, și sentimente umane general valabile, și idei artistice, ci că ideile artistice nu sînt decît ideile mai sus enunțate în *altă* formă. Învățătura marxist-leninistă despre cunoaștere arată că deosebirea dintre cunoașterea lumii de către omul de știință și de către poet nu constă în procesul cunoașterii, ci în valorificarea adevărului cunoașterii prin noțiuni sau imagini, teză de altfel foarte cunoscută. Aceasta înseamnă că *un același* adevăr general valabil poate exista *în același timp* în două ipostaze: într-o formă noțională și într-o formă concret particulară (imagine). Că fiind vorba de un conținut identic, trecerea dintr-o formă în alta sau existența aceluiași adevăr în două ipostaze nu angajează modificarea conținutului de cunoaștere. Deci ar părea logic că dacă treci un adevăr dintr-o modalitate în alta, ceea ce se schimbă este modalitatea, forma în care se exprimă și nu adevărul însuși.

Ce ne arată practica literară curentă? Că poeții trec deseori o ideie politică, filosofică, morală, în poezie, — deci schimbă o modalitate de exprimare a unui adevăr cu o altă modalitate a lui de a se exprima. Dar dacă ei n-ar trece o ideie politică, de pildă, dintr-o modalitate în alta, ci ar reflecta direct în imagine acest adevăr din viață, în ce imagine l-ar reflecta? Oricine va răspunde: într-o imagine în care trăiește într-o unitate dialectică indisolubilă un conținut general valabil, într-o formă particulară. Dar de ce atunci unii poeți nu trec o idee politică sau filosofică într-o ideie-imagine, ci versifică direct aceste idei abstracte cu mijloacele formale ale poeziei? Dacă ei ar fi trebuit să exprime direct acest adevăr al vieții prin modalitatea artei, care nu cunoaște limba abstractă, noțională, a ideilor generale, ei n-ar fi fost nevoiți să găsească acea ideie-imagine (ideia artistică) care dezvoltîndu-se pe sine într-un sistem unitar de imagini, să transmită în același timp și adevărul general a cărui formă particulară este? Dar dacă eu vreau să trec direct în poezie ideia filosofică sau politică, s-o versific, ce se întîmplă? Se poate. Numai că atunci ceea ce se dezvoltă în „imagini" nu va fi forma particulară a adevărului general, ci forma lui generală, indiferent în cîte „zorzoane-imagini" am s-o îmbrac. Și atunci cititorul, cred eu, are dreptul să-l întrebe pe poet: „Ce te-ai face, dragul meu, dacă articolele din ziare s-ar scrie în versuri?"

În această ideie artistică, care nu este decît o altă ipostază a ideii politice sau filosofice, stă secretul poetului și nenorocirea versificatorului. Unul săvîrșește „minunea" transformării ideii politice sau filosofice în idei emoționale, celălalt versifică, trece direct în versuri ideia generală și abstractă, le prelucrează cu mijloacele formale ale genului.

Dar dece ne plictisește o asemenea ideie generală?

„Sînt scriitorul vostru neîngrădit
În versurile mele îți vorbesc ideile
comunismului,
Cititorule, citește-le fără teamă,
Căci nu mai e nimeni să-ți ceară
socoteală,
Iar dacă vrei să mulțumești cuiva,
Mulțumește-i patriei noastre,
Care cu dragoste ne ține
Și ne hrănește pe amîndoi".

Pentru că iată această ideie abstractă — în *altă* formă a ei, în versurile lui Mihai Beniuc din „Mărul de lîngă drum":

„Sînt măr de lîngă drum și fără gard.
La mine-n ramuri poame roșii ard.
Drumețule, să iei fără sfială, —
Că n-ai să dai la nimeni socoteală,
Iar dacă vrei să-aduci cuiva mulțam
Adu-l fărinii ce sub mine-o am,
E țara ce pe sînul ei ne ține
Hrănindu-te pe mine și pe tine".

Ce simplu și armonios se desfășoară această poezie! Ai impresia că nu poetul, ci un arc interior îți-o desfășoară, gradînd-o cu o logică artistică de-a dreptul impresionantă. Dar nu-i greu de observat că poetul nu comentează în „imagini" ideia abstractă arătată mai sus, ci ea trăiește într-un sistem de imagini unitar, care are o logică proprie lui și care desfășurîndu-se *pe sine*, desfășoară în mod necesar și în același timp ideia care constituie substanța sa. Ori tocmai ceea ce a determinat acest sistem unitar de imagini și această logică proprie lui, a fost ideia artistică, legată în mod complex de imaginea „mărului de lîngă drum".

Desigur că există o infinitate de posibilități de a găsi idei artistice, care determină forme nesfîrșite și variate de poezie. Dar principiul, cred eu, este întotdeauna același.

A descoperi forma concretă a unui adevăr (ideie artistică) este extrem de greu și de complicat și echivalează cu o adevărată descoperire artistică. Marii poeți au fost întotdeauna maeștrii ideilor artistice.

Cînd o ideie politică sau filosofică nu-și schimbă forma, ci este direct versificată în poezie, apare poezia schematică, „plată și inexpresivă". Veronica Porumbacu se întreba: „de ce în poezia „Mierla lui Ilie Pintilie" sau „Cojoacele" versurile vorbesc direct inimii cititorului, pe cînd în „2 februarie" versurile tac?" S-ar putea răspunde: pentru că în „Cojoacele" ideia abstractă a solidarității poporului nostru muncitor cu deținuții comuniști de la Doftana și-a găsit o minunată formă emoțională în imaginea „cojoacelor", prin care această ideie generală „respiră" și se dezvoltă de la sine. Pe cînd în „2 februarie", ceea ce se dezvoltă este forma ideii abstracte și generale, logica formală și nu poetică a evenimentelor din 2 februarie. De aceea și oamenii devin generalități, își pierd fizionomia umană, transformîndu-se în val, baricade, etc.

„Val de inimi, întărit
De Partid de mult călit
Val amarnic de urnit,
și chiar de l-ar despica,
străpungînd mînia sa,
și la noi să intre-ar vrea,
Pe la porți degeaba-ar bat
că tot n-ar putea răzbate,
stau de straje baricade".

Și iată ideia abstractă a solidarității poporului muncitor, cu deținuții comuniști de la Doftana, devenită ideie artistică în „Cojoacele":

„Sus la Țintea la forat,
un sondor e desbrăcat,
urlă viscolul turbat.

Cui i-ai dat cojocul tău?
Degeri și nu-ți pare rău?
Lui Ilie. Nu mi-i greu!

La Galați e iarnă rea —
Nu mai curge Dunărea,
A încremenit și ea.

Un hamal bătrîn își scoate
cojocelul rupt în spate,
Dar să ție cald mai poate.
. . . . . .
N-am cojoc copiii mei,
Lui Ilie-l trimisei
ca să aibe-n anii grei.

Poezia emoționează profund. Este evident că Veronica Porumbacu a avut mai înainte în mintea ei acest adevăr. Numai că acest adevăr exista în mintea ei într-o formă generală și *de aceea* această ideie nu putea deveni *încă* conținutul unei poezii. Ea a putut să devină și a devenit poezie, scrisă cu „inspirație", numai cînd poeta a descoperit legătura emoțională dintre „cojoace" și această idee abstractă din care s-a născut ideia artistică a poeziei. Numai acum această ideie a putut „să respire" și să se „dezvolte" artistic, în forma genului.

Cînd poetul nu găsește însă ideia artistică adevărată, atunci „forma particulară" a adevărului general se transformă într-o cătușe a lui, apare falsa idee artistică. O poezie scrisă pe baza unei false idei artistice n-o pot salva nici cele mai teribile „imagini", nici cele mai neașteptate rime. Iată de pildă poezia „Moara de la Stalingrad" a poetului Mihai Beniuc. Aci poetul vrea să vorbească despre grandioasa victorie a popoarelor sovietice, despre avertismentul pe care această victorie îl dă noilor hitleri, pretendenți la dominația mondială. Dar „Moara" și ideia artistică complexă legată de ea, s-a dovedit a fi o sinteză minoră dintre general și particular, o falsă ideie artistică. În istoria „morii de la Stalingrad", nu poate să „respire" și să se dezvolte semnificația ideii voită de poet. Poezia devine imaginea unui *„caz"* din marea bătălie de la Stalingrad și poate nu cel mai interesant:

„Dar vai, trimise Hitler, căpcăunul
Oștirile-i cu tancuri și cu tunul,
Să taie prin măreața Volgă vad,
La moara de la Stalingrad.

Și-aceste hide fiare de oțel
Făcură-n jurul morii crunt măcel.
Atunci în luptătoare s-a schimbat
Și moara de la Stalingrad.

Și frămîntă luni șase moara trupuri
de nemți cu zvastici grupuri după
grupuri,
pînă ce sînge negru s-a vărsat
din moara de la Stalingrad".

Și poezia se consumă pînă la urmă într-o asemenea înșiruire de cenușii constatări. Deci, poezia schematică are la baza ei, ori inexistența unei idei artistice, ori existența unei idei artistice false.

La baza poeziei apolitice stă faptul că ea transformă ideile mărunte, banale, mic-burgheze (citeodată direct dușmănoase) în „idei artistice". „Creditul" de care se mai bucură citeodată poezia apolitică printre unii poeți tineri și chiar printre poeții vîrstnici, rezidă în faptul că ea speculează cu perfidie caracterul concret emoțional al ideii artistice, găsind pentru ideile ei plate și banale (accesibile la orice nivel cît de sărac de gîndire) zeci și zeci de „idei artistice" care dau naștere la tot atîtea poezioare „teribile", pe care unii gură-cască le confundă cu poezia adevărată. A găsi o ideie artistică pentru o ideie mare și generoasă, sau a reflecta un adevăr direct în imagine, este un lucru extrem de complicat și de greu, cum admirabil spune Mihai Beniuc în poezia sa „Multe zile bune, dar mai multe rele":

„Dar aceste toate nu-s decît imagini,
Însuși adevăru-i greu de prins în
pagini".

Tocmai prin aceasta se și explică fecunditatea de iepuroaică a poeților apolitici, în ceea ce privește poezile în general și poeziile „de sertar", în special. La ei orice idee, plată și banală, la „mintea cocoșului", devine pretext de poezie.

Deci, datorită faptului că atît poezia apolitică cît și poezia schematică ocolesc legile aspre ale creației poetice, atît tendința poeziei schematice, cît și tendința poeziei apolitice, este să-și cîștige „pîinea fără trudă". Și una și cealaltă sînt fenomene de parazitism literar. Deosebirea între ele constă în caracterul lor istoric, de clasă. Schematismul este „o boală a copilăriei" poeziei noastre, o boală a dezvoltării ei. Pe cînd apolitismul este o agentură directă a ideologiei și a esteticii descompuse burgheze în literatura noastră.

În încheiere, vreau să adaug că în realitate, aceste procese prin care trece elaborarea unei opere poetice sînt mult mai complexe și mai complicate, decît am încercat eu să le expun aici. Imaginile nu sînt numai forme ale adevărului general despre viață, ci sînt și creații vii și originale ale unui poet de talent, cu o anumită personalitate, cu un anumit stil, cu un anumit mod particular de a reflecta viața. Există de asemenea o gamă variată de inspirație, de idei artistice. Nicăieri și niciunde în poezie nu se pot trage linii de demarcație precise, nu se poate stabili cu precizie de unde începe și unde sfîrșește un proces de creație, pentrucă toate acestea se întîmplă undeva în țesuturile cele mai intime ale gîndirii și simțirii omenești. Și totuși, dincolo de ceea ce le desparte, există și ceva care le apropie: legile cunoașterii și ale gîndirii omenești, legile materiei care se cunoaște și se gîndește pe sine și în imagini.

Petre Luscalov

INSEMNĂRI DESPRE LITERATURĂ

(Urmare din pag. I-a)

care mișcarea inițială pornește de la *ideie*. Ideia afirmată în acest fragment nu este cîtuși de puțin „ideia absolută" hegeliană, în lumina severă a căreia arta este un dat finit, fără dezvoltare, un cadavru aparținînd trecutului, o stație terminus a „ideii absolute" lipsită de perspectiva viitorului.

Împotriva esteticii idealiste este și continua conexiune afirmată între cele două laturi esențiale ale fenomenului artistic. Estetica idealistă rupe conținutul de formă, declarînd conținutul de esență inferioară și acceptînd numai forma ca un dat valabil și specific artei superioare.

Hegelianism trecut prin filiera metodologiei lui Vischer, dar hegelianism curat, totuși, găsim în afirmația lui Maiorescu din *„O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867"*. Aci Maiorescu reproduce, fără a-l cita pe Hegel, faimosul aforism estetic al filozofului german și anume că frumosul este *„exprimarea unei idei sub o formă sensibilă corespunzătoare"*. Dar Maiorescu dezvoltă mai departe aforismul într-o direcție specifică esteticii idealiste: *„Poetul nu este și nu poate fi totdeauna nou în ideia realizată: dar nou și original trebuie să fie în vesmîntul sensibil în care o învăluește și pe care îl reproduce în imaginațiunea noastră. Subiectul poeziilor, impresiunile lirice, pasiunile omenești, frumusețile naturii sînt aceleași de cînd lumea; nouă însă și totdeauna variată este încorporarea lor în artă..."* [3])

Maiorescu oferea și justificarea rațiunii sale estetice. Conținutul de idei este de substanță inferioară pentru că în el își pot găsi adăpost noțiuni care nu aparțin domeniului poeziei, cum ar fi noțiunile politice, ideile patriotice, etc, etc.

„Poezia rătăcită în sfera științei și a politicei rămîne întîi neînțeleasă și neinteresantă pentru marea majoritate a oamenilor contimporani și este al doilea pierdută în generațiunile următoare chiar pentru cercul restrîns de indivizi, pentru care a avut un sens și o atracțiune în ziua nașterii ei". [4])

Dislocarea fondului și formei din unitatea lor dialectică are deci, cum Maiorescu foarte bine arată, rațiuni politice, dat fiind că propovăduirea apolitismului (așa cum o face Maiorescu) este una din cele mai serioase rațiuni politice ale claselor exploatatoare.

Prioritatea acordată formei, dispreț pentru așa zisul caracter efemer al conținutului de idei, anatemizarea fondului politic al ideilor, această îmbinare perfectă dintre laturile formaliste și apolitice ale gîndirii idealiste în estetică, se găsesc din plin în studiul din 1867 al conducătorului „Junimii", studiu pe care — nu încape nici o îndoială — Eminescu l-a cunoscut.

Drumul pe care de la început îl străbate Eminescu în problemele artei nu este nici al lui Maiorescu și nici al lui Hegel, și în plus nu aparține nici celor doi filozofi care sînt favoriții poetului, într-o bună parte a vieții lui: Schopenhauer și Kant. Este un drum propriu al poetului, rezultat din cunoașterea oamenilor și a vieții sociale, din studiul creației populare, din dragostea lui nețărmurită pentru idealurile de libertate ale popoarelor.

Cam în același timp în care nota în manuscrisele sale amintitele gînduri cu privire la esența artei, Eminescu publica în revista „Familia" un studiu despre repertoriul teatral [5]) cu bune caracterizări asupra dramaturgiei naționale și străine, dintre care foarte semnificativă este entuziasta recomandare a teatrului lui Victor Hugo. *„Pe popor în luptele sale, în simțirea sa, în acțiunea sa, pe popor în puterea sa demonică și uriașă, în înțelepciunea sa, în sufletul său cel profund, știe a-l pune pe scenă Victor Hugo și numai el. Adorator al poporului și al libertății, numai el le reflectă pe amîndouă în conture mari, gigantice... Pe acest bard al libertății îl recomandăm cu multă seriositate junimii, ce va vrea să se încerce în drame naționale-române"*

★

Estetica idealistă refuză recunoașterea valorii obiective a realității înconjurătoare și faptul că arta nu are a fi altceva decît reflectarea acestei realități, după legi proprii. Și pentru că Maiorescu a fost cel mai des citat de către critica burgheză în ceea ce privește destinul operei lui Eminescu, ne referim încăodată la el. Conducătorul „Junimii" afirma ritos, în studiul amintit, că: *„Materialul poetului nu se află în lumea din afară; el se cuprinde numai în conștiința noastră și se compune din imaginile reproduse ce ni le deșteaptă auzirea cuvintelor poetice"*. [6])

În notele asupra *„Stringerii literaturii noastre populare"*, Eminescu respinge și acest postulat de bază al esteticii idealiste și mergînd la izvorul poeziei, la viața oamenilor, stabilește un foarte adevărat principiu al specificității naționale, în ceea ce privește imaginea poetică. Materialul în care ideia devine sensibilă sînt imaginile dar nu orice fel de imagini—adaugă Eminescu — ci numai acelea care sînt specifice vieții pe care o duce poporul respectiv. *„Tropii unei națiuni agricole diferă de tropii, de imaginele unei națiuni de vînători ori de păstori. Sub ce imagini va îmbrăca unul simțămîntul etern al amorului și sub ce imagini celălalt, decît numai prin acele pe care le posedă? Acest mod de cugetare care se reflectă numai asupra corpului, nu asupra ideii unei poezii constituie națională a ei"*.

Pe drumul gîndirii materialiste era aproape inerent ca poetul să ajungă la o astfel de judecată îndreptățită și perfect valabilă asupra formei naționale, problemă pe care o poate pune și rezolva just numai estetica materialistă, dat fiind că estetica idealistă pe lîngă atributul apolitismului il cumulează și pe acela al cosmopolitismului, al ștergerii brutale a deosebirilor dintre popoare. Esteticienii occidentului imperialist caută să impună în momentul de față o artă așa-zis universală, o artă care prin formalism sau naturalism face să dispară specificul național, opunînd astfel o barieră ideologică năzuințelor firești ale tuturor popoarelor lumii către o viață liberă, conformă tradițiilor naționale.

În treacăt, ținem să reamintim că un tip perfect de filozofie cosmopolită este și filozofia pesimismului schopenhauerian, astfel că în fragmentul citat Eminescu se eliberează și de vraja atît de puternică a acestui filozof, fermecător prin stil și profund reacționar în gîndirea sa.

Începuturile gîndirii estetice la Eminescu sînt cu mult mai bogate, decît aceste cîteva elemente care au fost alese aci. Sînt în notele sale manuscrise și confuzii sau erori; în esență însă, însemnările sale cu privire la problemele artei, ne incită la reamintirea imaginei lui Anteu, care nu poate fi învins de dușmani perfizi atît timp cît stă în contact cu pămîntul, din care purcede. La fel și Eminescu. Atît timp cît stă pe tărîmul artei și prin artă al vieții, gîndirea lui este înaripată, strălucitoare, proclamînd adevăruri valabile și astăzi și în viitor. Negurile încep dincolo de teritoriul puterii tonice, invincibile, a Geei, care pentru Eminescu este arta cu toată problematica ei.

Elementele atît de limpezi de gîndire materialistă ale tînărului poet vor deveni apoi și mai ferme. În orice caz disputa ideologică cu „Junimea" este pregătită cu foarte serioase argumente filozofice, astfel că aparița în opera lui Eminescu a unui poem cum este „Epigonii", nu mai poate surprinde pe acela care cunoaște antecedentele gîndirii materialiste a poetului, în problemele fundamentale ale esteticii.

Ion Vitner

3) T. Maiorescu: „Critice" Ediția Socec 1926 vol. I pag. 30.
4) Ibid. pag. 36.
5) „Repertoriul nostru teatral" — „Familia" 18/30 Ian. 1870.
6) T. Maiorescu: Op. cit. pag. 14.

EPIGRAME

GAZETEI LITERARE

I-am dat Gazetei Literare
Un lung poem spre publicare,
Dar mi-a cerut o epigramă:
Vezi? Asta-i, gram pe gram
se cheamă.

LUI MENDÈS-FRANCE

A vrut să meargă „aut trans"
Să se ratifice dind ghes,
Vinzarea o semnă Mendes,
Sentința lui, întreaga „France".

UNOR ÎNDRUMĂTORI LITERARI

Priveam odată roata morii;
Privind-o mă gîndeam la noi,
Ca moara merg îndrumătorii
Dar merg cu roata înapoi.

Radu Boureanu

Unii tovarăși stau luni de zile
la casele de creație și nu dau
la iveală de cît titluri de volume.

— La casa de creație, la munte
Ai huzurit, tovarășe, un an,
De scris ai scris ceva? — O, da,
desigur:
Am anunțat un titlu de roman.

George Dan

LUI MAXIM, DIRECTORUL „EDITURII TINERETULUI"

Pentru carte, îți dorim
Să fii măxim, nu Maxim.
Pentru carte, orem din inimi,
Să fii maxim — și nu minim.

Un cititor

POEMUL MARE

Aștea mii de versuri un poem
Admir acest efort spre cantitate
Dar potrivit unui marxist sistem
Așteptat acum un salt spre calitate.

Tudor Măinescu

Ce vom citi în 1955

De vorbă cu MIHAI MAXIM director al Editurii Tineretului

În continuarea interviului nostru pe tema *„Ce vom citi în 1955"* ne-am adresat tov. Mihai Maxim, directorul Editurii Tineretului, care ne-a dat următoarele răspunsuri:

— Ce obiective ați avut în față pentru întocmirea planului editorial pe anul 1955?

— *Pentru anul 1955, planul de tipărituri al editurii noastre prevede publicarea a aproape 350 de titluri de volume, într-un tiraj de peste 6.500.000 exemplare. Față de ceea ce s-a planificat pentru anul 1954, sporul la numărul de exemplare reprezintă 50 la sută, iar comparativ cu anul 1953 creșterea revine la 3.000.000 de cărți, adică — în doi ani — dublu.*

În elaborarea planului s-a urmărit, răspunzîndu-se la cerințele cititorilor exprimate în scrisori și în consfătuiri, (în cursul anului s-au primit 3.300 coresponденțe), să se dea tinerei generații lucrări cît mai variate din punct de vedere tematic și de un nivel calitativ ridicat, care să contribue la educarea ei în spirit comunist.

Înaltul nivel al creației marelui nostru scriitor Mihail Sadoveanu, cererea crescîndă a maselor de cititori manifestată în repeziciunea cu care se epuizează edițiile, impun o reeditare și mai largă a acestor opere. Astfel, în vitrinele librăriilor cititorul va avea satisfacția să întîlnească noi ediții din: „Nicoară Potcoavă", „Nada florilor" și „Zodia Cancerului". De asemenea, din opera maestrului în ediții bogat ilustrate se tipăresc „Raiul" (o culegere de povestiri vînătorești) și „Printre gene" (o culegere de povestiri și povești pentru copii).

În ultimele zile ale lunii martie, va apare volumul II din cartea revoluției de la 1848, „Un om între oameni" de Camil Petrescu, iar în ultimele luni ale anului, sfîrșitul acestei trilogii. Sînt în curs de pregătire: o carte a maestrului Cezar Petrescu al cărui erou este unul dintre milioanele de Ioni —obiduiții de odinioară; o evocare a anilor dinainte de primul război mondial „Așa a fost odată" de Ion Pas; un roman de Petru Dumitriu, în care autorul își propune să urmărească drumul unui erou contemporan, încă din anii ilegalității. Pentru colecția „Patria noastră", Geo Bogza a promis o carte despre Dunăre. Zaharia Stancu începe și sperăm să termine încă în acest an, o carte despre Republica noastră sub forma unor note de călătorie cuprinzînd și incursiuni în trecutul îndepărtat și apropiat.

Laurențiu Fulga lucrează la o frescă a anilor 1941-1945 „Frontul", din care primul volum va apare în acest an.

Se traduce din limba maghiară „Fetele noastre" de Nagy Istvan — un roman al tineretului nostru muncitor din uzine. Se pregătește un volum cu reportajele lui Miron Radu Paraschivescu.

Apare o culegere de reportaje și schițe despre R. P. Chineză scrise de V. Em. Galan.

Se pregătește cartea din trecutul de luptă al poporului nostru „Cu fruntea sus" de A. Lambrino și A. G. Vaida, un volum de schițe și povestiri din viața satului de Remus Luca, un roman de I. Istrati; povestirea „Marșul miresii" de C. Ignătescu. Dumitru Mircea făgăduiește să termine în acest an un nou roman din viața tineretului muncitor, Francisc Munteanu semnează o nuvelă de proporții mai mari, intitulată „Mihai Bochiș". Radu Theodoru a terminat volumul II — și ultimul — din „Brazdă și Paloș", iar Petru Vintilă ne-a predat noua sa carte „Cu aripile întinse".

Vom tipări un volum de povestiri de Al. Cazaban.

Se va tipări o carte de călătorii „Taina albă" de J. Popper, — despre călătoria „Belgicăi" la Polul Sud la care a participat și marele nostru savant Racoviță, — o nuvelă „Darul de nuntă" de Nicuță Tănase—despre reeducarea unui băiat de „mahala", nuvela „La răspîntie" de S. Podină, o povestire istorică despre Dimitrie Cantemir de Mihnea Gheorghiu, nuvele și povestiri de St. Gheorghiu, M. Serbănescu și Fl. Petrescu. La un roman din viața studenților lucrează prozatorul clujean Mircea Zaciu. I. D. Mușat prepătește o ediție mult îmbunătățită a cărții sale despre răscoala iobagilor din 1514. Un volum de schițe semnează Al. O. Teodoreanu.

Poezia este reprezentată prin volumul „Teodor a lui Gună" de M. Beniuc, „Povestea sergentului Belate Alexandru" de Dan Deșliu, „Întoarcerea armelor" de Mihu Dragomir, două cinturi din „Povestea poveștilor" de Marcel Breslașu, cît și prin volumele semnate de Ștefan Iureș, Al. Andrițoiu, Ion Brad, George Dan, Cezar Drăgoi, Gelu Naum, Toma George Maiorescu, Th. Constantin, R. Mureșanu, Fl. Mugur și alții.

Cititorii vor primi, de asemenea, un volum de fabule și un ciclu de poezii despre 1907 scrise de Tudor Arghezi.

— Editura Tineretului a tipărit în cursul anului trecut cîteva volume de succes, semnate de tineri scriitori needitați pînă atunci. Cum veți continua în anul 1955 această preocupare pentru promovarea tinerelor talente?

— *Considerăm și pe mai departe drept o sarcină centrală pentru noi sprijinirea și promovarea de noi cadre literare.*

Un loc însemnat în această preocupare îl are apariția „Almanahului Tinerilor Scriitori".

In acest an va vedea lumina tiparului remarcabilul roman al tînărului prozator Titus Popovici „Eliberare" și o nuvelă despre studenți de același autor. Se pregătește romanul „Ceterașul" de un nou romancier, Eugen Giurgiu, precum și numeroase schițe și povestiri de Dumitru Ignea, Toma Atanase, Ioniță Marin, C. Constantinescu, Petru Surupăceanu, Pop Simion, Dorel Dorian, (un interesant volum de schițe despre viața pe un șantier), Th. Mazilu (schițe satirice), un volum din versurile lui N. Labiș, altul de Al. Zotta, o piesă de teatru de Al. Mirodan, precum și de alți tineri scriitori pe care editura îi va ajuta în mod deosebit.

— Un loc important în planul editurii îl ocupă desigur cărțile pentru copii. Am dori să ne dați cîteva titluri de cărți înscrise în planul editurii, și numele scriitorilor care în acest an s-au angajat să dea lucrări pentru cei mici.

— *Pentru preșcolari vor apare lucrări semnate de: Cicerone Theodorescu, Nina Cassian, Al. Șahighian, Mioara Cremene, T. Dumbrăveanu, Sidonia Drăgușanu, A. Tudoras, Horia Aramă, Ana Marcu, C. Nisipeanu, Gh. Dumitrescu, Cr. Strbu și alții.*

Amintim și „Balaurul alb" de Profira Sadoveanu. Pionierii și școlarii vor putea citi romanul „Cincișteni" de O. Pancu-Iași, o povestire scurtă de Al. Iar, un volum de basme de Vladimir Colin, „Prăștia năzdrăvană" — basm de Gica Iuteș, o prelucrare din „Șeherazada" făcută de Eusebiu Camilar, o povestire fantastică de Felix Aderca, o povestire despre viața tristă a unui copil în trecut scrisă de Tiberiu Vornic, cît și alte povestiri și povești scrise de Demostene Botez, Ioachim Botez, Ioana Postelnicu, Sonia Larian, Mihail Stoian, I. Iipa, Al. Mitru, S. Milorian, Ștefan Luca, A. Rogoz, Gh. Chiriac, P. Luscalov, Călin Gruia, Nichituș și alții.

★

In limba maghiară pentru copii și tineret se tipăresc numeroase cărți atît originale cît și traduceri. Dintre lucrările originale pentru tineret subliniem romanul „Buchetul" de Kovacs György, o culegere de schițe de Sütö András, „Comoara Carpaților" de Méhe György, „Pe drum", o culegere de poezii de Majtényi Erik, un roman din viața colectiviștilor semnat de Hajdú Zoltán și altele.

Pentru copii, Horváth István va da o culegere de basme și o culegere de poezii, Horváth Imre va semna o scurtă povestire în versuri, iar Gáll Margit, „Povestea șoricelului lăudăros".

In limba germană vor apare volume de poezii semnate de I. Bulhardt, E. Kornis și alții „Cum să desenăm" de V. Gundhardt, „Domnișoara în mănăstire" (nuvelă umoristică) de Pavel Schuster și altele.

— Care este planul Editurii Tineretului în privința traducerii cărților pentru copii și tineret?

— *In cursul anului, pentru copii și tineret vor vedea lumina tiparului numeroase traduceri din literatura rusă și sovietică. Astfel vor apare: „Opere" în două volume de N.

Expoziția de stat a artelor plastice

Cred în elocvența cifrelor. Poate și în poezia lor. In orice caz în semnificația lor.

Iată, de pildă, cît de grăitoare poate fi o simplă cifră: în ziua de 2 ianuarie 1955, numărul vizitatorilor la Expoziția de stat a artelor plastice s-a ridicat la zece mii. Și dacă ne gîndim la expozițiile de acum douăzeci de ani, unde de multe ori nu întîlneam decît vreo cîțiva artiști veniți să mai stea de vorbă între ei, ne putem da seama cît de mare e schimbarea care a intervenit. Astăzi, arta creată pentru popor, pe înțelesul tuturor, are un răsunet larg și viu în rîndurile poporului.

Să mai dăm încă o cifră: numărul lucrărilor prezentate la expoziția de anul acesta trece de o mie. Niciînd nu s-a obținut o participare atît de activă, atît de numeroasă, la o expoziție care reunește rodul muncii de un an a artiștilor noștri. Și printre expozanți întîlnim și numele unor artiști care au trecut de 70 de ani, ca Iser, Pallady, Marius Bunescu, D. Stoica, Steriadi, alături de acelea ale unor tineri care abia au absolvit Institutele de artă. Pe frontul artei luptă cot la cot și cei bătrîni și cei vîrstnici și cei tineri. Și de aceea, Expoziția de stat a artelor plastice e atît de bogată.

Față de expoziția de anul trecut, se constată o creștere a calității plastice a lucrărilor, mai ales în pictură. Se pictează mai bine, mai închegat, cu o înțelegere mai justă a problemelor plastice, cu o mai mare strălucire a culorii. Dar acest spor de meșteșug nu e însoțit și de o îmbogățire a conținutului, de o prezentare mai expresivă a elementelor noi, tipice, care definesc realitățile actuale. Și aceasta e una din principalele lipsuri ale expoziției de anul acesta.

Expoziția se împarte în trei mari secțiuni: pictura, sculptura și grafica, fiecare avînd un specific propriu. In cercetarea critică a expoziției, ne vom opri pe rînd asupra acestor trei arte.

I. PICTURA

In pictură, problemele cele mai interesante le ridică tabloul de compoziție, atît prin posibilitățile mai largi de a oglindi un conținut mai bogat, cît și prin faptul că poate reuni într-o sinteză și celelalte genuri și anume portretul, peisajul și natura moartă.

Există în această expoziție, numeroase tablouri de compoziție. Și un fenomen semnificativ e curajul pe care-l arată tinerii absolvenți ai Institutelor de artă, atacînd acest gen atît de complex și de spinos. Dar îndrăzneala e un ferment necesar actului de creație și s-ar putea spune că, în fond, orice operă de artă adevărată e un act de curaj, fiind rezultatul luptei din care artistul a ieșit învingător.

Compoziția cea mai isbutită din această expoziție e *„Odihna la cimp. Studiu pentru 1907"*, de Cornelju Baba, operă de maturitate a unui artist care a ajuns la cea mai mare simplicitate care înseamnă o cristalizare și o sinteză a însușirilor sale creatoare. Linia expresivă, plină de caracter, care construește amplu și viguros imaginea, compoziția simplă dar monumentală, adîncirea expresiei sufletești a personajului principal, în care se concentrează întreaga tristețe a unei vieți chinuite, sobrietatea paletei reduse, după pilda marilor clasici, la trei tonuri dominante, folosirea contrastelor puternice dintre părțile intens luminate și suprafețele întunecate, alăturate sînt mijloacele prin care Baba realizează dramatism de o emoționantă intensitate în evocarea amarnicului trai al țăranilor de odinioară. Deși scena se petrece în plin cîmp, totuși tabloul e o pictură de atelier și aceasta se vede mai ales în felul cum e redată lumina, în planul din fund al pînzei sau în zonele de concentrare mai intensă cum ar fi basmaua albă și care nu corespunde luminii reale, mult mai difuze, din natură. Tocmai prin folosirea procedeelor picturii de atelier, acest tablou amintește de operele marilor clasici. Dar problema e: putem noi oare renunța la cuceririle picturii realiste în aer liber pentru a reveni la procedeele depășite ale picturii de atelier, chiar dacă ele ne prilejuiesc efecte remarcabile? In privința aceasta discuția e deschisă și lupta de opinii se desfășoară deosebit de vie în rîndurile pictorilor noștri.

O altă compoziție foarte discutată e aceea a lui M. H. Maxy *„Mama eroină Aspra Marin Pelaghie sărbătorită de familia sa"*, care ne înfățișează un aspect din viața nouă a țăranilor de astăzi. Această lucrare înseamnă un hotărît pas înainte al artistului pe drumul unei arte realiste, prin conținutul ei just, prin străduința de a exprima tipicul vieții de azi, cînd țăranii, prin munca lor, sînt stăpîni pe soarta lor. In jurul sărbătoritei s-au adunat copiii, ginerii, nepoții. Sînt muncitori, ostași, activiști, studenți, ceea ce ne arată cum se ridică noile generații dela țară, în fața cărora toate drumurile sînt deschise. Dar realizarea artistică suferă de un oarecare schematism. Lipsește atmosfera de veselie, de sărbătoare adevărată, a petrecerilor dela țară. Pe chipul mamei nu se citește nici duioșia, nici emoția cuvenită. Și deși scena se petrece în aer liber, lumina nu e cea adevărată, din natură. Se pare că artistul n-a avut răgazul necesar pentru a-și desăvîrși fuziunea și închegarea plastică a compoziției și a folosi din plin experiența și măestria sa.

Aceeași temă, transpusă în mediul muncitoresc, e tratată în compoziția *„Ziua Minerului"* de Vasile Weith. Dar artistul nu numai că n-a reușit să redea atmosfera de sărbătoare, ci a ajuns la naturalism prin felul migălos cum a pictat fructele, florile și bucatele depe masă.

Mult mai picturală, cu toate stîngăciile pe care le cuprinde, e lucrarea *„Nuntă la o gospodărie agricolă"* de Renata Duncan, care tratează o temă festivă în cadrul nou al vieții colective. Deasemeni *„Sărbătoare"*, lucrarea de diplomă a pictorului Petre Bedivan și *„Sărbătoare cimpenească"* de Ion Pacea și G. Spiridon se remarcă prin calitățile lor de compoziție și înseamnă o afirmare viguroasă a unor tinere talente.

Dacă tema nivelului de trai al oamenilor muncii e tratată în numeroase compoziții, în schimb rămîn alte teme, deosebit de importante, care au scăpat aproape cu totul atenției pictorilor noștri. Eroismul, avîntul, patosul acelora care făuresc o lume nouă în patria noastră, nu apar în tablourile din expoziție și aceasta e o lipsă destul de importantă.

Se mai cuvine să citățm patru compoziții valoroase cu aspecte din viața cea nouă care se dezvoltă în țara noastră: *„Bucuria lui Polenszki, cioban evidențiat"* de Iosif Bene, o lucrare bine închegată și frumos pictată, cu un bogat conținut, *„Critica"* de Abody Nagy Bela înfățișînd o temă deosebit de importantă, cu rezolvări picturale care înseamnă un progres în evoluția acestui artist, *„Inainte de lansare pe șantierul 1 Mai din Brăila"* de A. Melissaratos și *„Ne-a sosit utilaj sovietic"* de Simona Vasiliu, lucrări de diplomă cu remarcabile însușiri plastice. Tot din rîndurile celor tineri se ridică un talent cu mari posibilități, Emilia Niculescu, a cărei compoziție *„La culesul porumbului"* are o deosebită savoare și consistență plastică, un desen amplu și expresiv.

Trecutul eroic de luptă al poporului nostru e evocat în cîteva compoziții valoroase, dintre care cea mai realizată e *„Ecaterina Varga"* de Stefan Szonyi, una dintre cele mai bune lucrări din actuala expoziție. Monumental conceput, această compoziție ne înfățișează personalitatea puternică a luptătoarei care și-a jertfit viața pentru drepturile poporului. Deși tonurile sînt prea sumbre, Szonyi izbutește să redea vigoarea, dîrzenia și măreția acestui personaj.

„Stefan cel mare la Vaslui" de Gh. Costiurin cu o justă înțelegere a problemelor compoziționale și un deosebit avînt și *„Nu trageți! Epizod din 1907"* de Petre Constantin Marin, de un puternic dramatism, sînt două lucrări de diplomă care anunță noi talente în pictura noastră.

Insfîrșit, compozițiile prezentate de Mimi Șaraga-Maxy ar merita o discuție mai amplă, atît pentru calitățile lor excepționale, cît și pentru lipsurile lor. *„Perinița la Carnaval"* e pictată, pe alocuri, cu străluciri extraordinare de pastă prețioasă, dar conține în același timp și grave greșeli de desen. Se pune însă problema: aceasta e imaginea cea mai tipică, cea mai reprezentativă a Festivalului Mondial al Tineretului care a avut loc la București, în vara anului 1953? Nu dă oare acest tablou o idee greșită asupra grandioasei manifestări pentru pace a tineretului din lumea întreagă? Prima datorie a artistului e de a desprinde caracterul tipic al unei situații și de a nu se lăsa ispitit numai de magia culorilor. Mult mai justă ca tematică e lucrarea sa *„Eliberarea unui lagăr"*, de un puternic dramatism. Dar și această compoziție e inegal realizată, rezolvările coloristice de o extraordinară intensitate necorespunzînd întotdeauna subiectului. Un pictor care știe să realizeze însă atît de impresionant cele două personaje din fundul tabloului, mai ales în registrul superior, unde apare figura halucinantă a unei femei, poate deveni un mare artist.

Și portretul, după felul cum se prezintă în această expoziție, ridică probleme destul de importante. In primul rînd se constată lipsa aproape totală a chipului omului nou, redat în trăsăturile sale tipice. In afară de *„Țărancă din Bistrița"* de Titina Călugăru care a izbutit să redea, cu o admirabilă plasticitate, portretul moral al unei tinere țărance, mîndră, hotărîtă, dîrză și sigură de sine, există foarte puține realizări valabile în această privință. Efortul pictorilor noștri ar trebui să se îndrepte cu mai multă stăruință asupra acestei teme cu un conținut atît de bogat.

Mai numeroase sînt portretele unor fruntași ai literaturii noastre: *Geo Bogza* de J. Perahim, *Marcel Breslașu* de Al. Ciucurencu, *Al. Jar* de Gh. Labin. Dar ne întrebăm în ce măsură aceste portrete oglindesc și concepția despre lume și viață a scriitorilor înfățișați, poziția lor de luptători, pentru a putea recunoaște, privindu-le, caracteristicile operei lor?

Desigur, în ochii vii și sclipitori ai lui Marcel Breslașu, din portretul pictat de Ciucurencu, putem desluși ironia și verva fabulistului, dar nu accentele puternice din poemul închinat Doncăi Simo. Fața rotundă, colțul lăsat al buzelor, cu o schimă pricinuită de obiceiul de a fuma pipa, ne arată înfățișarea fizică și nu cea morală a poetului. Iar tichia depe cap nu-și are nici plastic, nici pentru definirea personajului, un rost potrivit. Tabloul e frumos pictat, cu o știință subtilă de a reda spațialitatea volumelor cu rezonanțe prețioase și tonuri rafinate de culori. Ciucurencu e însă un artist căruia i se poate cere un efort pentru o mai puternică definire a unei personalități, așa cum a făcut-o în admirabilul portret al lui Zambaccian, sau chiar în *„Studiul"* de expresie de o remarcabilă vervă plastică din această expoziție.

Peisajul constitue capitolul cel mai numeros din secția de pictură. Înțelegerea justă a cerințelor peisajului realist lipsește însă la cele mai multe dintre lucrările expuse. Mai predomină încă tendința spre peisajul-studiu sau peisajul-schiță, în dauna unei viziuni ample, bine construite, bazate pe o compoziție serioasă. Deasemeni, conținutul de idei al peisajului e încă foarte sărac. Prea puține lucrări redau aspectele noi ale peisajului patriei noastre, în urma uriașelor transformări petrecute în ultimii ani. Cele mai izbutite lucrări cu această temă sînt *„Locuințe muncitorești din Sighișoara"* de Al. Ciucurencu și *„Ogorul"* de Fr. Ferch.

In peisajul rural, care oglindește frumusețea priveliștilor patriei noastre, se remarcă în primul rînd lucrările lui Eugen Popa și mai ales *„Toamna pe malul Mureșului"* în care artistul a reușit să redea prin lumina tabloului și prin elementele constitutive ale priveliștii un peisaj autentic și specific românesc, oglindind și sentimentul caracteristic al poporului român față de natură.

Lucian Grigorescu, D. Ghiață, Zoltan Kovacs, Henri Catargi, Ștefan Constantinescu, Titina Călugăru, Maria Constantin, Traian Sfințescu, Gheorghe Ionescu, Aurel Ciupe, Cornelia Babic, Ion Marșic, C. Constantinescu, Corina Lecca, Dumitriu Nicolaide, Zoltan Takats figurează cu lucrări valoroase în această expoziție, dovedind forțele care asigură o dezvoltare mai justă a peisajului românesc.

Natura moartă deși e reprezentată prin 34 de lucrări nu prezintă opere de excepțională valoare, în afară de *„Vinat"* de C. Baba, *„Natură statică"* de O. Angheluță și *„Vioara"* de C. Paulet.

Această sumară trecere în revistă a lucrărilor de pictură din actuala expoziție de stat ne arată greutățile pe care le mai întîmpină artiștii noștri în rezolvarea problemelor unei arte cu adevărat realiste. Dar ea ne arată și forțele vii de care dispune pictura noastră și care sînt o chezășie a mersului ei înainte, a propășirii ei în viitor.

Ionel Jianu

Împotriva pericolului care amenință cultura lumii

„Cultura este și ea un mijloc de a cuceri și domina!" Așa se exprimă filosoful francez Henri Vallon, semnalînd pericolul pe care-l prezintă pentru cultura progresistă a Franței convenția culturală franco-germană, încheiată în cadrul acordurilor de la Paris.

In planurile lor expansioniste, cercurile imperialiste se folosesc de cultura și ideologia lor tocmai spre a-și face loc și spre a deschide drumul războaielor anexioniste.

Cultura a fost folosită și de Hitler ca mijloc de infiltrare a ideilor naziste la început, pentru ca, după aceasta, să vie cu tancurile și să ocupe țări.

Ne aducem aminte că înainte de a răsuna pe caldarîmul orașelor noastre motorizatele hitleriste, în publicații. în ziare, în „asociații culturale", în fierbințeala huliganică a unor „intelectuali". în spasmele diverșilor trăiriști, existențialiști și mioritici, a apărut ideologia profascistă, ideologia violenței și a brutalității, urmată apoi, la scurtă vreme, de autodafeuri și asasinate.

„A trebuit să ne adunăm aici — a spus unul dintre vorbitori la întîlnirea festivalului internațional al rezistenței de la Viena — nu numai pentru a stabili un contact, ci spre a lupta cu toate puterile noastre împotriva pericolului iminent, nazismul, luptă care se identifică cu aceea împotriva reînarmării Germaniei occidentale".

In cuvîntările ținute de acei care în timpul hitlerismului s-au ridicat cu arta lor împotriva acestuia și au păstrat sus stindardul culturii adevărate, s-a arătat necesitatea de a răspîndi cît mai mult în întreaga lume operele din care se degajă spiritul rezistenței.

Pentru realizarea acestei acțiuni, întîlnirea a adoptat o moțiune în care se prevede că:

„Scriitorii și artiștii participanți la întîlnirea festivalului internațional al rezistenței de la Viena constată că omenirea posedă un patrimoniu cultural hotărîtor pentru propășirea civilizației în Europa și în întreaga lume.

Acest patrimoniu amenințat astăzi de pericolul războiului va contribui să orienteze popoarele către soluțiile pașnice ale tuturor marilor probleme actuale, între care și aceea a înțelegerii și fraternității între popoare.

Această înțelegere și fraternitate s-au afirmat în cursul luptei împotriva fascismului și militarismului german distrugător al creațiilor spirituale ale omenirii.

In acest scop, scriitorii și artiștii se angajează să folosească toate mijloacele spre a asigura difuzarea lucrărilor artistice din toate domeniile inspirate din rezistență și să stimuleze noi creații în fiecare activitate care reflectă o poziție pacifică și democratică a intelectualilor privind realitățile contemporane.

Scriitorii și artiștii, participanți la întîlnirea festivalului internațional al rezistenței propun:

1. Să se instituie un comitet permanent pentru difuzarea literaturii inspirate de lupta partizanilor. Comitetul va întocmi o bibliografie internațională a literaturii din rezistență și va întesni traducerea lucrărilor respective în diferite limbi europene.

2. Comitetul va redacta un text popular de istorie a rezistenței internaționale care va fi răspîndit în toate țările cu deosebire printre tineri și în instituțiile școlare.

3. Va institui un premiu internațional anual consacrat diverselor domenii ale culturii. Premiul va fi atribuit nu numai operelor inspirate din rezistență, ci și lucrărilor purtătoare de idealuri democratice.

4. Va organiza întîlniri anuale ale intelectualilor pentru discutarea temeinică a tuturor problemelor cruciale și va pregăti un congres al apărării libertății culturale".

Charles Dobzynski

Scrisoare către un copil de deportați

Pentru LILI

Prietenă, auzi tu ce-absurdă e romanța?
Parcă re-ncepe totul, nimic nu s-a schimbat,
Cu-aceleași vechi cuvinte se-nșeală astăzi Franța,
Să uite de durerea ce-ar apleca balanța.
Pe-al nostru cer, alt soare, străin, s-a ridicat.

Spre-a stăpîni durerea, ar trebui uitată
Și vremea ceea-n care fu patria trădată,
Visele puse-n lanțuri, iubirile proscrise.
Dar azi, dușmană-a morții, e omenirea toată
Și se răscoală-atîtea dulci primăveri ucise.

Copilăria noastră căzuse mai curînd
Ca frunzele, cînd toamna aleargă, scuturînd
Din crengile pădurii ruginile roșcate.
Cinci ani ce-ndoliară pe-acest străvechi pămînt
Viața răstignită pe cruci încîrligate.

Cinci ani. Nu lasă urme o vreme-nșelătoare,
Dar stăruie în minte. Am fost o-mbrățișare
De trupuri nestrunite, de vise amăgite,
Ne-mbătrînise ura, — cu silă și-ntristare
Purtam în piepturi inimi de vreme-ncărunțite.

Trăiam pe-atunci în lipsă și tot așa departe
Era nădejdea noastră cum e planeta Marte;
Chiar gîndul, mersul, vorba, păreau o amînare,
Cînd masca de pe față-și smulgea cumplita moarte,
Instaurînd imperiul clădit pe abatoare.

Cu temniți și cu mituri ne porunceau naziștii
Un Stat-valet, maffia vînduților miniștri,
Zvîrlea în ochii lumii un opiu-antisemit, —
Pe Machiavel, Loyola, — buni dascăli au fasciștii!
In Europa Nouă, găsiră-un leac vestit.

Cadastru de ultragii, de chinuri, de teroare,
Suspect prin nume-i omul și prin înfățișare,
Cînd visul Europei e Camera de gaze;
Și-n flacără sfîrșește a viermilor lucrare,
Tot patrimoniul lumii în glod se-nnapoiază.

Grămezi, nevinovății-n cuptoare-crematorii,
Popoarele pe ruguri. Priviți ucigătorii
Speranțelor! Și carnea schimbată în săpun;
Trăirăm și această batjocură-a istoriei, —
Poți oare să nu sîngeri la toate cîte-ți spun?

O, timpuri polițiste de gîzi, trădare-a sorții,
Cînd uriașa ocnă e o cetate-a morții
Și chinul se transformă-n industrie de bază!
Auzi cum țipă-n oase scrîșnitul greu al roții
Și rațiunea-n teascuri cum se fărîmițează?

Cei lași tăceau; vînduții se năpusteau ca bețiii
Să stingă-n noi voința de-a fi prieteni vieții,
Smintite osanale călăilor cîntînd...
Se-acoperise țara cu-un strat asemeni ghieții, —
Zăpadă omenească cernută pe pămînt...

Au fost acele vremuri de ură năpădite,
Sta țara spînzurată ca trupul unei vite
Și peste tot duhoare. O, grea măcelărie!
Dar surîdeau eroii de-o mare, neclintită
Credință în izbînda ce trebuia să vie.

Creștea în luptă omul, negînd ce-i inuman,
Se apăra cu arma în mînă, — de dușman,
Clamînd a înfrățirii ne-nfrîntă unitate.
Copii pe vremea-aceea, noi martorii eram
Ai încleștării care ducea spre libertate.

Ah! Cum ați vrea ca-n inimi s-avem simțiri ușoare,
Să urce-n noi beția miresmelor din floare,
Și să uităm o clipă, — dar oare-i cu putință?
Un carnaval în care se fură și se-omoară
Și-n care asasinii sînt oameni de știință.

Războiul ne luase o parte din ființă,
Tot patrimoniul dulce de vis și de credință,
Candoarea nepătată ce ninge în pruncie,
Urcînd în fluxul vieții — a trupului cerință, —
Și sîntem de vîsare ciuntiți pentru vecie.

N-om mai avea acele virtuți nedrămuite
De a cuprinde lumea-n privirile uimite,
Din nou descoperindu-i sonorele izvoare,
Căci peste morți urcat-au a noastre zori cernite
Și ochii lor de ghiață ni-s singura comoară.

Ne dăruiam în toate, iubind, — viața-i largă, —
A mării adiere și legănări de barcă,
Fructul creind în taină o enciclopedie;
Ne-ndrăgosteam de toate, dar stam în margini parcă,
Și la iubire nimeni nu fu să ne îmbie.

Noi n-am crezut o clipă, pe-atunci, în nebunie,
In ordinea clădită pe jaf și murdărie, —
Ci doar în fericirea ca marea de adîncă,
In adevăru-asemeni verdeții pururi vie,
Și-n viața ce, distrusă, ni-era mai scumpă încă.

Ah! Sune amintirea și pentru noi alarma,
Nu-ngăduim ca-n mînă să li se pună arma,
Călăilor de-atuncea, iertați, triumfători.
Pe chipul Franței lacrimi vor curge iar de-avalma,
Și-o sîngera pămîntul de prunci și de feciori?

Hai, puneți iarăși masca pe-obrazul Europei,
Avînd pe Krupp protector, faceți pe filantropii!
Doar crimă văd și sînge sub grima din cuvinte
Și-n Bonn, ascunși în umbră, Obergii, Ribbentropii...
Dar noi opri-vom moartea și de aci-nainte!

Nu vrem pe capul nostru mereu această spadă,
Apocalipsul gata la ușă să ne bată, —
Adevărata-i cale își află azi poporul,
— Să-și cucerească iarăși lumina de baladă
Ca un hulub ținîndu-și în mînă viitorul.

decembrie 1952 — decembrie 1953
(In românește de **Tașcu Gheorghiu**)

Mări de lacrimi înghețate

Anii copilăriei i-am trăit într-o vreme cînd mi se spunea că a-ți iubi patria însemna a urî alte noroade. Abia trecusem de partea a doua a abecedarului, și cu alți copii de seama mea, cîntam la școală:

„Ne vom duce la război
Unul chiar în contra doi".

Dar de ce și împotriva cui, dascălul nostru, un diacon, nu ne deslușea. Pe pereții clasei vedeam tabloul ființos cum seculul ucigaș aduce lui Mihai Viteazul și-i pune pe masă capul palid ca o conopidă al lui Bathory cardinalul cel nefericit. Mai apoi, la gimnaziu, gluma s-a îngroșat: cîntam marșuri războinice pe două voci; făceam instrucție cu un major de la cazarmă; umblam încinși cu centiroane; și cu piculine, trîmbiți, tromboane cît niște șerpi, defilam de 10 mai și prin fața noastră, a școlii.

Pe urmă, dacă am pornit în lume să-mi cîștig pîinea și m-am făcut învățător suplinitor într-un sat de pe apa Ciorogîrlei ce-am aflat acolo în fîrida sobei grele de praf, și în giulgiu de pînze de paianjen?... Niște mucavale cu chenare verzi de frunze de stejar și în mijloc numele cutărui ori cutărui flăcău al satului sub care scria: *mort pentru neatîrnare*, adică în războiul cu turcii din 77. Iar eu mă gîndeam: sigur că pentru neatîrnare, dacă ședeau acolo și nu pe pereți... Era tocmai în toamna anului cînd pe șesurile Manciuriei curgea sînge nevinovat; cînd japonezii atacaseră mișelește Rusia, fără declarația de război; așa cum făcuseră cu zece ani mai de vreme cu China.

Mi-am cîrpit apoi învățătura de carte și am intrat la universitate. Vroiam să mă fac dascăl de nemțește. Citeam cu nesaț pe Goethe care spune într-o poezie că „războiul, negoțul și pirateria stat o treime de nedespărțit". Dar într-o amiază de septembrie cu soare mingîios ca în podgoriile Rinului din „Hermann și Dorothea", cînd nimeni nu s-așteptă, au sosit niște păsări sinistre, messerșmituri, și în piața mare a Bucureștilor au făcut mușuroale de carne omenească. Am văzut cum au spintecat pîntecul unei femei însărcinate și copilașul a țîșnit ca un bob dintr-o păstaie coaptă. Am văzut un om tîrîndu-și picioarele retezate din genunchi ca pe o fustă stacojie. Am văzut noaptea țepelinul, trabucul cela uriaș. A lăsat o bombă chiar pe ulița noastră. N-a omorît pe nimeni. A spart doar geamurile caselor și a fărîmat maghernița unei femei sărmane care vindea borș, acadele, gogoși. Îi spunea Gogoșereasa. Era în 1916.

Mai tîrziu, dacă am ajuns belfer de liceu, m-am dus să văd Parisul. Purta încă rănile măcelului cumplit. Din loc în loc, vedeai table pe ziduri, pe felinare, pe stîlpi, amintind drumețului că acolo au fost uciși de bombe atîtea ori atîtea ființe nevinovate. Am văzut școala dărîmată de Dicke Berta peste cîteva zeci de copilași. Am văzut la anticarii de pe cheiurile Senei o carte frunțuzească: *Războiul total* scrisă după măcel de Ludendorff. El spune acolo că a declara adversarului război e o prostie. Trebuie să-l ataci fără de veste și să-i distrugi nu numai armatele, ci tot, tot, tot înapoia frontului, „pînă la ultima suflare".

Și tot în cartea aceea scrie cum el, Ludendorff, șeful statului major general, hotărîse ocuparea cît mai pe curînd a Valahiei fiindcă nu mai avea furaj pentru cai și le da rumeguș de lemn. Pentru ca apoi, la brutăriile noastre, sentinele nemțești să strige mulțimilor flămînde: „Los! Loos!..." (La o parte!) și să le dea de mîncare lemn nerișnit, paturi de pușcă în cap. Asta, scria el, se cheamă războiul total. Înaintea lui, la 1870, mareșalul Moltke, cel cu chip de pasăre de pradă, făcuse război științific. Parisul asediat mîncase toți șobolanii canalelor.

A venit apoi războiul „fulger" al lui Hitler, care a ținut însă cinci ani.

In cartea sa, „Mein Kampf" — de aproape 1000 de pagini, haos de rătăciri ale unui cuget întunecat de incultură și patimă, odiosul führer zice de la primele slove că Providența a hotărît ca el să se nască în Braunau, tîrg de la hotarul dintre Bavaria și Austria, pentru ca să împlinească anșlusul. Nu scrie dacă tot Providența a sorocit să omoare ca pe cîini în cuptoare cu gaze, milioane de femei și copii. Mai spune că franțujii sînt un popor de negroizi, degenerat, incult și că trebuie isprăvit cu el, ca și cu alte neamuri

Și așa s-a umplut pămîntul întreg de lacrimi și sînge.

Acum, s-a ridicat un nou cancelar, cumnat cu fostul înalt comisar american Mc-Cloy. El nu este cancelar de fier ca Bismark, ci își va da numai arama pe față îndată ce va avea cîteva milioane de soldați. Lui Bismark cică-i plăcea Appassionata lui Beethoven și cînd o auzea striga: „Cu cît o aud mai des, cu atît mă simt mai războinic!"... Lui Adenauer nu-i plac nici florile albe ale păcii.

In Berlinul Occidental a fost o clădire cam ca ateneul nostru, păzită de două tunuri. In aula cea mare de acolo, în vremea războiului trecut, pe lespezi, pe pereți, pînă-n bagdadia înaltă, se ridicau munți de ierbe și coroane cu panglici pe care sta scris din partea mamelor, soțiilor, fraților, surorilor, copiilor rămași orfani: In Russland gefallen, In Russland gefallen. In Russland gefallen...

Mări de lacrimi înghețate pentru ostașii germani care nu s-au mai întors de pe pămîntul rusesc pe care îl cotropiseră.

Iată pentru ce socotesc că un nou măcel între popoare ar aduce pe pămînt o urgie cum suflarea oamenilor nu a mai pomenit. Iată pentru ce reînarmării Germaniei trebuie să i se pună stavilă de netrecut.

Ioachim Botez

Vizita scriitorului bulgar Vasiliev Orlin

Luni dimineața a sosit în Capitală Vasiliev Orlin, autor dramatic bulgar care, la invitația Institutului Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea, va asista la prezentarea pe scena Studioului Actorului de Film „C. Nottara" a piesei sale „Cei ce caută fericirea".

Note și comentarii

O lovitură din coastă

Semnalăm și salutăm aici cu toată satisfacția noua colecție a ESPLA — „Meridiane". In broșuri de un format agreabil și la îndemîna tuturor, colecția își propune să prezinte cititorilor opere din literatura universală contemporană. Colecția va ajuta la o sumară, dar rapidă cunoaștere a creației literare mondiale, cu atît mai mult, cu cît broșurile sînt însoțite de mici prezentări — sinteze succinte ale literaturii respective.

Acest lucru nu se întîmplă, însă, cu prea scurta introducere care însoțește volumașul de schițe „Doamna coboară la Pompei și alte povestiri italiene".

Prefațatorul este teribil de expeditiv, de laconic, de parcă s-a întrecut să ne arate o imagine a literaturii italiene de astăzi într-o fulgerare de o clipită. Încercînd în această... fulgerare să înfățișeze procesul de înăsprire a luptei de clasă în Italia, el scrie (citățm respectînd punctuația sau, mai bine zis, lipsa de punctuație a textului): „Valuri succesive, puternice de greve și de juste revendicări izbesc fără încetare din coastă citadelele industriale ale țării care aparțin marilor monopoluri slăbind tot mai mult forța capitalismului".

Ce l-o fi îndemnat pe prefațator să-și complice existența — a lui și a cititorilor — cu o metaforă agramată, nu ne explicăm. Mai cu seamă că pîrdalnica de metaforă falsifică adevărul istoric. Acest adevăr ne învață că proletariatul nu izbește citadela din coastă, ci dinăuntrul ei.

Vorbind mai departe despre scriitorii italieni care se alătură tot mai mult luptei proletariatului, prefațatorul scrie: „Aceste tendințe puternice de realism care pătrund în întreaga artă și literatură italiană actuală sînt un rezultat minunat al pătrunderii tot mai accentuate a spiritului revoluționar al clasei muncitoare și partidului ei în conștiința a tot mai mulți oameni ai culturii".

Adică... o pătrundere a pătrunderii.

Asta, da! — o adevărată izbitură din coastă, de pe urma căreia cititorii se vor resimți.

Gheorghe Dinu

Dar așa, merge?

d.c (semnatarul scurtei notițe „Așa nu mai merge" apărute în revista clujană „Steaua" nr. 8) s-a supărat foarte pe „Gazeta literară". De ce? N-am putea spune cu siguranță.

După ce-și precizează obiectul atacului: „sectorul ce revine de drept criticilor înșiși", d.c. pornește la luptă.

Intîi aflăm că: „Gazeta literară" nu are o cronică literară susținută cu pricepere și autoritate". O fi așa, dar dă și dumneata un exemplu, două de cronici proaste, arată măcar printr-un argument prin ce-ți întemeiezi usturătoarea afirmație.

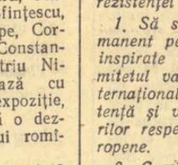

Dar... poate... cine știe mai încolo d.c. va veni și cu fapte. Da de unde! Trecînd la celelalte compartimente ale criticii din gazetă, d.c. le aplică și lor cîte o lovitură de băț: „în general partea de recenzii, note și comentarii privind felurite aspecte ale vieții noastre literare este extrem de sărăcăcioasă și diletantică" (iarăși fără nici un nume, fără nici un titlu... fără nimic).

Triumfător d. c. pornește apoi să construiască paradoxuri pe care pînă la urmă nu le mai pricepe (e și normal cînd urmărește asemenea „logică"). La un moment dat e sincer și își mărturisește deschis neputința: „De la un punct însă nu mai pricepem paradoxurile „Gazetei literare" (cum o să priceapă ceva care în realitate nu există).

Dar, pe același ton, de afirmații aruncate în vînt, d. c. continuă: înșiruiește „Gazeta literară" că „evită cu măiestrie diabolică" (observați ce frumos scrie!) să ceară concursul criticilor buni, „preferînd în schimb să publice note de serviciu, șablonarde sau scrise bătrînicios" (ai dreptate, dar... documentul stimabile! Dă și dumneata, te rugăm încădodată, un exemplu, două).

Nota de față n-are intenția să deschidă o discuție cu d.c. Ca să fie discuție, trebuie să respingi ceva argumente, dar în nota lui d. c. ce să respingi: argumente? N-are absolut niciunul chiar dacă ai căuta cu lupa.

Nota lui d. c. are o singură calitate, aceea că arată cum nu trebuie făcută critica și nu poate forma nici măcar o modestă bază de discuție, fiind plină de afirmații nesusținute, de vorbe goale, pe care nu le poți citi decît cu un zîmbet. Discuția o dorim din toată inima, dar critica cu bățul ne displace, chiar dacă vine din partea unui om care nu demult pleda cu atîta înflăcărare pentru... o ținută literară a criticii.

Val. Rîpeanu

Anapoda

Problema traducerilor a preocupat în ultimul timp ziarele și revistele noastre. Un sector despre care s-a vorbit însă prea puțin este cel al traducerilor de pe ecranele cinematografice. Văzînd filmul „Cei trei mușchetari", am rămas uluit de traducerea unor pasaje din textul filmului. Astfel, la un moment dat, un personaj al filmului spune: „Am șase oameni în escorta mea" (six hommes). Traducerea spune în loc de șase, zece! Aceeași frază se mai repetă odată și traducerea repetă greșeala. Și totuși, dacă traducătorul ar fi numărat oamenii de pe ecran, ar fi văzut că sînt șase și nu zece.

Mai departe, servitorul lui d'Artagnan pune la frigare un curcan (dindon); traducătorul vrea însă să ne convingă că e vorba despre „o rățușcă". D'Artagnan pronunță la un moment dat cuvintele „soyez rassurée madame" = „fiți liniștită doamnă". Traducerea spune: „fiți sigură doamnă". Am dat numai cîteva exemple. Ele s-ar putea înmulți. Fapt este că asemenea neglijențe în traducerea unui film sînt cu totul regretabile.

Direcția Cinematografiei trebuie să fie mai exigentă, așa cum sînt spectatorii.

I. Brăescu

La Casa Scriitorilor

Eri seară, la Casa Scriitorilor, a fost comemorat scriitorul maghiar Jokai Mor de la moartea căruia au trecut cincizeci de ani.

Tovarășul Szemler Ferenc, laureat al Premiului de Stat, a evocat viața marelui prozator maghiar care, prin scrierile sale, a lăsat o imagine vie, puternică și realistă a timpului său.

Au urmat lecturi din opera lui Jokai Mor și a rulat filmul maghiar „Zilele minei".

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Centrală
89

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II. nr.3 (45)-Joi 20 ianuarie 1955 | ORGAN SĂPTĂMIN[AL] AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Insemnări

La Congresul scriitorilor sovietic

(Urmare din numărul trecut)

Cu aceeași tărie a fost combătută în Congres și teoria care, „în numele funcției educative a literaturii" pretinde ca eroul pozitiv să fie cruțat de orice slăbiciuni, de orice greșeli, — de orice „pete" cum se spune la noi, adeseori.

In coraportul său, A. Korneiciuc spunea foarte deslușit că viața nu așteaptă de la scriitori „un erou idealizat, fără prihană, frumos, bun de gură, ci un luptător pentru idealurile luminoase ale comunismului, un luptător care biruie nu numai forțele vrăjmașe lumii noi, dar și slăbiciunile caracteristice într-o măsură sau alta fiecărui om".

Dezbaterile au combătut diferite forme de idealizare, de poleire a vieții în literatură: unele atît de grosolane încît e greu să-ți imaginezi cum și-ar putea găsi întruchipare literară (așa e „eroul ideal" despre care, socot, am vorbit destul) — iar altele mai puțin grosolane și tocmai de aceea mai primejdioase.

Analizînd cîteva personaje din volumul IV al romanului „Bruski" de F. Panfiorov și din „Lumină deasupra pămîntului" de S. Babaevski, coraportul lui K. Simonov vorbea despre tendința unor scriitori de a exagera rolul personalității în chip antirealist, de a polei eroii pozitivi, de a-i ridica artificial și supărător deasupra masei. „A-ți iubi propriul erou — spunea coraportul — nu înseamnă să-l atribui succese ușoare, nu înseamnă să-l îmbogățești și să-l înalți peste măsură, pe seama sărăcirii oamenilor din jurul lui, cărora nu le rămîne decît să-i dea raportul sau să se uite la el de jos în sus, cu capul dat mult pe spate. Dragostea pentru erou nu trebuie să împieteze asupra caracterului veridic al oglindirii lui...". „Orice denaturare a adevărului vieții — sublinia insistent coraportul lui K. Simonov — fie că-i vorba de „înfrumusețări artificiale", fie că-i vorba de-o precumpănitoare pumere în lumină a tot ce-i întunecat în viață și în sufletul oamenilor, fie că-i vorba de-o indiferență obiectivistă față de mersul revoluționar al vieții înainte, — orice denaturare a adevărului duce inevitabil nu numai la greșeli estetice, dar, în ultimă instanță duce la slăbiciuni și greșeli ideologice."

In aceeași ordine de idei, Galina Nikolaeva arăta — în intervenția sa — cum prin „înfrumusețarea" artificială a eroului sau a mediului social respectiv se ajunge inevitabil la atenuarea sau eliminarea conflictului, la rătăciri totdeauna dăunătoare de pe calea de aur a tipizării: „Tipicul, spunea G. Nikolaeva, se manifestă, apare, numai în cadrul conflictului, alt drum nu există". Tipicul întruchipează esența unei forțe sociale. Dar în viață forțele sociale nu apar întîmplător, haotic, ci pe baza unor legi obiective; ele apar cu menirea de a elimina prin luptă alte forțe, care în momentul respectiv țin viața în loc. Forțele sociale dăinuie, ca forțe pozitive, pînă cînd își îndeplinesc — să spunem — sarcina istorică, adică atîta timp cît durează lupta, conflictul cu forțele ce li se opun. Cînd lupta a încetat, forței sociale respective, devenită parazitară, negativă, societatea îi opune alte forțe noi, pozitive, care, de asemeni, prin luptă, o vor elimina. Nu există forță socială în afara luptei, a conflictului permanent cu alte forțe sociale. Nu se poate vorbi despre tipizare în afara conflictului — accentua G. Nikolaeva — și nu mai poate fi vorba despre conflict dacă autorul unei cărți n-are ochi decît pentru eroul său pozitiv răsfățat. Punîndu-și eroul în afara conflictului, autorul nu-l „servește" de fapt, nu-l „răsfață", ci, pur și simplu, îl împiedică să fie tocmai ceea ce-i neapărat necesar să fie un erou pozitiv al literaturii, purtătorul unui mesaj fierbinte, port-drapelul unor idei înalte, modelul unor trăsături nobile, entuziastul unor soluții îndrăznețe, marxist-leniniste, pentru cele mai grave și pentru cele mai mărunte probleme ce frămîntă poporul său: îl împiedică să fie om.

Coraportul lui B. Riurikov despre critica literară arăta — în același spirit — cît de dăunătoare este frica de conflicte pentru literatură. Partidul — atrăgea coraportul atenția — a demascat teoria „lipsei de conflict", care frîna acum 3—4 ani creșterea unor literați înainte ca criticii literari să-și dea seamă de existența și urmările acestei teorii. Partidul a făcut acest lucru pentru că el cunoaște viața în profunzime, îi înțelege tendințele de dezvoltare, apreciază diferitele fenomene din punctul de vedere al vieții. „Viața — concludea coraportul — realitatea, nu ne permit să îndulcim, să netezim contradicțiile și conflictele".

In coraportul lui K. Simonov și în intervenții ca aceea a Galinei Nikolaeva, mulți dintre noi, cred, putem găsi o bună mînă de ajutor pentru depășirea unor greutăți care, în multe din cărțile noastre lasă urme: mă refer la lucrările ce cuprind un conflict interesant, au unul sau mai mulți eroi pozitivi, nici ei lipsiți de interes, și care totuși rămîn lucrări greu de citit, cenușii, neconvingătoare, cuprind capitole plicticoase, — pentru că între conflictul central și eroul central nu-i nici o legătură; pentru că eroul nu ia parte activă în desfășurarea conflictului, ci meditează asupra lui, ca să poată da sfaturi și ține predici pentru eroii cellalți.

Pentru (sau mai clar: împotriva) adepților de la noi ai teoriei „înfrumusețării fără principii în numele „educației" — cu diferitele ei variante teoretice sau practice, țin să citez un pasaj din coraportul lui K. Simonov:

„Pentru noi — spune coraportul — este intolerabil faptul că o asemenea denaturare a tradițiilor înfățișării veridice a vieții în literatura noastră apare sub masca grijii fățarnice pentru forța ei „educativă" chipurile; ca și cum oglindirea greutăților încă neînvinse, a rămășițelor încă nelichidate, a contradicțiilor încă neînlăturate ar împiedica justa educare a maselor, ar păta straiele eroilor pozitivi. Dar oamenii noștri nu sînt copii mici, iar literatura nu este o guvernantă căreia i s-a pretins să conducă copiii numai pe drumuri pietruite. Metoda sovietică de educație nu este o metodă de răsfățare, ci o metodă de călire. Cele mai bune cărți ale literaturii sovietice povestesc despre oameni adevărați, despre felul cum s-a călit oțelul... și trebuie să spunem limpede că orice poleire, orice ocolire a complicațiilor, lipire a unor ideale aripi de îngerași eroilor, denaturează literatura și se află în contradicție flagrantă cu năzuințele cititorilor, cu năzuințele oamenilor sovietici, cu interesele regimului nostru sovietic, direct interesat ca literatura să înfățișeze cu veridicitate, fără comisme, viața în dezvoltarea ei revoluționară, — și prin aceasta nu să înfețe, ci să călească oamenii".

Referindu-se la cîteva piese de teatru relativ recente („Oaspeții", „Ecoul moștenitor", „Activistul", „Moartea lui Pompeev") coraportul lui Korneiciuk se oprea, în treacăt, asupra unei probleme strîns legate de cea ridicată de G. Nikolaeva.

„...nu trebuie să ne imaginăm conflictul ca un scop în sine al lucrării artistice, nu trebuie să militățm pentru „conflict cu orice preț", pentru un „conflict de dragul conflictului...". După cum „împodobirea" artificială a vieții constituie o calomnie a realității, la fel adăugirea unor contradicții pe care viața nu le are și nici nu poate să le aibă, tot calomnie la adresa bazelor vieții noastre este". Coraportul n-a dezvoltat această teză, deoarece — ca și în cazul „eroului ideal" — în perioada premergătoare Congresului presa literară sovietică a dezbătut problemele respective pînă la concluzii limpezi, chiar în legătură cu lucrările dramatice amintite de A. Korneiciuk. „Noi criticăm aceste

V. Em. Galan

(Continuare în pag. 4-a)

Maternitate

Tăcere și mai grea plutește
Decît a morții; căci mai sus
Ca moartea, nașterea țintește:
Ea are-un nou cuvînt de spus.

Atîtea viitoare mume
In spume albe dorm în pat:
Un mesager din altă lume
A spart tăcerea și-a intrat
Bolborosind, că vrea să-și spuie
Cuvîntul lui, — neapărat.
I-e creștetul ca o gutuie
Iar glasul, — chiot necurmat.

Un val în clocot sparge spuma;
Ființe, lucruri — și a zilei
Rumoare, a tăcut acuma
In fața micii proectile
Ce chiuie atît de des
(deși nici n-are patru chile)
Spre a vorbi. — N-ați înțeles
Ce spune-n limba lui cea crudă?
Sau fără noimă vi se pare?
Dar nu-i ureche să n-audă
Ce vrea să spuie-n gura mare!

Tot ce e viu, atent încearcă
Să descifreze-acest cuvînt
Al cosmicei minuni ce parcă
De-abia ieșită din găoace,
Își strigă vrerea pe pămînt:
„Să fie-n lumea asta, pace!".

O, de-aș putea găsi cuvîntul
Ca pe-un grăunte să-l arunc
Să birui vremea și pămîntul
Cît chiuitul unui prunc!

Miron Radu Paraschivescu

SFIRȘITUL LUI ADENAUER, după tabloul SFIRȘITUL LUI HITLER, de Kukrîniksi. PERAHIM 1955.

Pleava din căruțele dușmanului

De cîteva zile păstrez pe masa mea de lucru un exemplar dintr-o revistă cu un cuprins cum n-am mai văzut de mult și care la prima aruncătură de ochi uimește. Și aceasta pentru că revista este scrisă în limba română și apare chiar în zilele noastre. Cu unele din aceste semnături nu m-am mai întîlnit de mulți ani și de mulți ani nu mi-a fost dat să mai citesc un material ca acesta de care paginile revistei de pe masa mea de lucru, revistă tipărită bine înțeles la Paris, sînt pline. Fără îndoială că ați ghicit că publicația de care vreau să vă vorbesc este una din acelea pe care le dau la iveală, cu sprijinul cercurilor agresive imperialiste, așa zișii „scriitori romîni din exil".

Posturile de radio apusene, care au aceiași stăpîni ca și jalnicii noștri emigranți, aduc dese ori vorba de figurile acestor pretinși scriitori, și încearcă în fraze sonore și găunoase, să prezinte scrierile lor drept opere de valoare, care, chipurile, ar contribui cu ceva la literatura de azi... Oare așa să fie? Eu unul, cunoscînd bine, ca să zic așa, „marfa" care a zbughit-o peste hotare, fie înainte, fie imediat după 23 august, tare m-aș mira.

Socotesc însă că este mai potrivit să vedem cam cine sînt acești pretinși „scriitori romîni din exil" și mai ales cam ce au ei de spus cititorilor, presupunînd că pe acolo, pe unde trăiesc ei, pe meleaguri străine, au și ceva cititori.

Așa dar, versificatorul obscur, cu fruntea îngustă cît unghia și chip în permanență încruntat și întunecat, care odinioară publica poezioare și articole de atîtare prin fituicile fasciste din București, viețuiește. Viețuiește „în emigrație". Și scrie versuri! Dar ce anume versuri scrie fascistul nostru, căruia, fiindu-i teamă de mînia poporului, i-au sfîrtiit picioarele și nu s-a oprit din fugă decît pe țărmul Atlanticului? In elucubrația nătîng intitulată „Viață", zgribulitul fascist privind lumea, se întreabă:

„Cine va 'ndrăzni să te ardă
Eternitate văzută"

pentru ca, în altă „poezie" numită „Noaptea", aceeași javră să îndemne „la drum", să declare că vrea să se dea „foc gărilor", să fie „stînse" porturile, să spargă digurile cu pumnii „de permisă, legitimă răzbunare"... Am mai citit și altă dată sminteli de acest soi. Ele ieșeau de sub penele boante ale băeților îmbrăcați cu cămăși verzi și erau tipărite în publicațiile coloanei a cincea hitleriste din țara noastră.

Vremuri de tristă și dureroasă amintire.

Obscurul versificator a rămas și pe țărmurile Atlanticului, tot un obscur versificator cum era și pe malurile Dîmboviței. Javra, deși s-a zbîrcit la obraz, s-a chircit la suflet și a îmbătrînit, a rămas tot javră. Prinde condeiul în laba ei păroasă și leagă slove. Și slovele javrei bîiguiesc despre focuri nimicitoare și despre „permise, legitime răzbunări"...

Un alt pui de fascist, în afară de faptul că vrea și el răzbunare — ca și obscurul de care ne-am ocupat mai sus — în afară de dorința pe care și el și-o arată de a vedea țara din care a fugit mîncînd pămîntul, trecută prin foc și sabie, are și un accent de scîrbă pentru lumea apuseană care-l adăpostește. Pe bogății îi vede închiși în casele lor, sătui și „orbi". Liniștea burgheză este „putrezită". Cerul burghez este „spălăcit".

Un vechi proverb spune că uneori gura păcătosului...

Un alt tînăr fascist, care după numele pe care-l poartă, pare a fi transilvănean, publică și el cîteva „poezii" în revista care apare în limba română la Paris.

Cea mai interesantă din ele mi se pare aceea numită „Inima, curvă" în care autorul face aceste năstrușnice mărturisiri:

„Vinele'n carne se'ntind ca o praștie
Mușchii toți adastă'n lăcomie.
Inima, curvă, mă'mbie
Singele-ar țîșni ca o așchie."

Mai departe, tînărul fascist cu „inima curvă" care-l îmbie, cu sîngele care „ar țîșni ca o așchie", (sîngele țîșnind ca o așchie !!...) își arată nestînjenit dorința de a transforma norii în avioane și de a-i mîna „de-a dura spre țară". Același verde gîndac mai mărturisește că, dacă ar putea, ar împinge marea toată, năvală asupra țării, s-o distrugă. După aceea, tot el, în carne și oase, cu vîntul, cu stelele și cu luna ar intra în țară „ca un blestem" să depene „grindină și furtună".

Un fost comandant legionar, care este și un vechi publicist fascist, de ale cărui articole îndemnînd la ură, la asasinat, la crimă, la război, îngălbenitele pagini ale ziarului „Cuvîntul" de altă dată, sînt pline, se exprimă și el tot în versuri și ne spune că vede cortina lumii arzînd, că vede arzînd porțile cerești și că vede scrumindu-se hlamidele albastre ale înălțimilor. Nu ne miră cîtuși de puțin aceste vedenii apocaliptice ale fostului sîngeros comandant legionar. Aceleași viziuni le aveau pe vremuri hitleriștii, stăpînii de atunci ai legionarilor din țara noastră. Aceleași viziuni le au și nesăbuiții atîtători la un nou război, stăpînii de azi ai acestor așa zișii „scriitori romîni din emigrație."

Lui Virgil Ierunca, pretinsul scriitor stabilit acum în Franța, unde și-a găsit adăpost și unde redactează această năzdrăvană publicație care se află în fața noastră, îi plac poeții francezi care scriu ca Reymond, Queneau, — versuri pe care Ierunca le și tălmăcește.

„Viii și morții
Au urechi mari.
Viii și morții
Aud apa dormind
. . . . . .
Viii și morții
Se bronzează la soare
Viii și morții
Sînt confortabili."

Plecat dintr-o casă de țărani de sub Carpați, Virgilică al nostru, strecurat afară din țară sub mantaua dușmanului și aciuiat la Paris, a devenit, precum vedeți, de un rar „rafinament". Șacalii se hrănesc cu plăcere cu cadavrele intrate în putrefacție. Burghezii „rafinați" se omoară după alimente cu miros fetid. Lui Virgil Ierunca de sub Carpați, care, cum a intrat în Paris s-a și „rafinat", a și devenit „băiat subțire" care nu mai are nimic de-a face cu urda natală, îi plac la nebunie „viii și morții" care au „urechi mari". El a ajuns să se prăpădească după „viii și morții" care „sînt confortabili" și care fie că sînt vii, fie că sînt morți, n-au nimic alt ceva de făcut decît să se bronzeze la soare.

Prozatorii francezi care-l plac lui Ierunca nu-i emit cugetări pe care Virgilică le traduce astfel: „Focul pune, firește, orînduială"...

Gustul lui Ierunca pentru nimicire, pentru distrugere, pentru catastrofe, este — ca și al celorlalți colaboratori ai săi — colosal.

Printre acești scribi, trădători de țară, prin pleava aceasta încărcată în căruțele dușmanilor — și care visează să se întoarcă în țară în căruțele dușmanului, bine înțeles după ce Europa va fi arsă, scrumită, înecată, — se află și cîțiva fasciști notorii care însă se prefac — în versurile lor — a fi devenit între timp cotoi pocăiți.

Unul dintre aceștia este și Alexandru Gregorian, care vrea să ne convingă precum că a devenit băiat de treabă și că acum înduioșește după o „pretutindeneacă omenie".

L-ați uitat cumva pe acest huligan? Viețuiește astăzi, după cîte se pare, la München, unde a publicat un volum intitulat „Poeme pentru frații mei".

Versificatorul münchenez nu este altul decît directorul de odinioară al murdarei fituici „Sfarmă piatră" unde se cuibărise tot ceea ce avea publicistica de dreapta de la noi mai mîrșav, mai scîrnav.

Pe atunci, Alexandru Gregorian era tot ca și astăzi hrănit de dușmani: de aceiași dușmani în a căror căruță astăzi doarme. Atunci îl hrăneau agenții lui Adolf Hitler pe directorul lui „Sfarmă piatră". Pe fugarul de la München schimbat în versificator îl hrănesc astăzi agenții americani și revanșarzii germani care nu sînt alții decît fasciștii de ieri care, sub steagurile lor cu cruci încîrligate, pîrjoleau lumea.

Revista scrisă în limba română și imprimată la Paris, pe care de cîteva zile o am în fața pe masa mea de lucru, publică literatură de toate genurile. „Ierunca existențialistă" — expresia aparține unui „scriitor din exil" — adăpostește sub aripile ei plouate nu numai poeți, ci și prozatori, ba... chiar cugetători.

Unul dintre... cugetători este însuși Virgilică al nostru, care scrie negru pe alb: „La început a fost Biblia. Apoi Husserl"... Ierunca nu ne mai spune ce-a fost după Husserl. Probabil însă că a gîndit așa: „După Husserl am venit pe lume eu, Virgilică..."

Alt cugetător al publicației lui Ierunca, pare a fi unul, Popescu care, cu mîna la tîmplă, meditează: „A-i cere filosofiei alt ceva sau chiar mai puțin decît ea poate da de cînd a ieșit din umilitoarea funcție de ancilla, înseamnă a te condamna vrînd-nevrînd disperării".

Pentru a ajunge să scrii așa ceva, zău că nu merita să faci drumul pînă la... Roma...

Toți acești „poeți", toți acești „prozatori", toți acești „cugetători", fugiți peste hotare în epoca de prăbușire a fascismului, pentru că pe căciulile lor se aflau prea multe muște, au ce au nu numai cu flăcările care nimicesc totul, cu distrugerile, cu catastrofele care trebuie să cuprindă pămîntul și cerul ci și cu... disperarea. Un șef al „disperaților" noștri care stă neclintit de peste douăzeci de ani „pe culmile disperării", se află și el printre „scriitorii romîni din exil", — dar nu pentru că a fost sau ar mai fi și azi un „disperat" — ci pentru că a fost fascist, pentru că a rămas fascist.

Dar vedeta publicației redactată și imprimată la Paris de Virgil Ierunca, pare să fie publicistul Mircea Eliade care dă la iveală în paginile ei cîteva

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 4-a)

Pregătiri de iarnă

Pe la mijlocul lui decembrie mă găseam prin raionul Zimnicea, pe o vreme închisă de toamnă tîrzie... Cu toate că de două săptămini ploua într-una, și drumurile se desfundaseră, nu puteai zice că nu-i plăcută o călătorie pedestră de la Smîrdioasa la Conțești. Zău că n-aveai pentru ce te plînge. In partea aceea a raionului Zimnicea curge Vedea cea domoală și tulbure, așa că pămînturile-s nisipoase, iar pe marginea șoselei oricît ar ploua, se întinde o panglică de cărare fără urmă de nămol. Pe asemenea vreme umedă știam de mult că nu se cade să te grăbești. Mai bine te folosești de prilej ca să-ți aluneci privirea peste cîmpuri. Iată, pe imașuri înoată mai pasc oile. Răzbate dintr-acolo zvon de talangă și-i plăcut să-l auzi. Iar grîiele — vai, mîndre se arată, drăguțele! — parcă rîd... In treacăt fie zis, în toamna asta peste tot le-am văzut mîndre. Dese și mari; grozav de bine înfrățite au intrat în iarnă. Să știți, frăților, că nădăjduim belșug de pîine! Asemenea priveliște stă mărturie bătăliei pentru însămînțări.

Dar oricît de plăcută-i călătoria pedestră, ea ajunge totuși la un capăt. Pentru că așa-s drumurile: pornesc dintr-un loc și ajung într-alt loc, adunînd pe firul lor mărgelele satelor. Așa că despici Smîrdioasa, pășești cu grijă pe podul de la Cervenia, care dracu știe de ce se repară atît de încet, și tai un berc de pădure care clempăne trist din crengi. Și-apoi, iată Conțeștii.. La capătul celălalt al satului, dinspre Bragadiru, pe stînga, în vîrful pantei, se află gospodăria colectivă „30 Decembrie". Aci, pentru mine, drumul se sfîrșea.

II.

Poate n-ar fi rău să spunem ceva despre gospodăria de față. Poate n-ar fi rău să reamintim că-i singura gospodărie colectivă laureată a Premiului de Stat. Pe diplomă scrie cîteț că i s-a acordat această distincție în anul 1951 pentru buna organizare a muncii și pentru buna gospodărire. Cine n-a știut, e bine să afle acum; cine a știut, e bine să-și reaminteacă. Asemenea lucruri nu se întîlnesc la tot pasul.

Mai înainte vreme, pe aceste locuri roditoare de miază-zi, în aceste clădiri destul de vechi (în planul gospodăriei pe 1955 se prevede reînnoirea lor fundamentală) au huzurit familiile Băduleștilor: Constantin, Ștefan, Mircea, Tanu, coana Aritina... Din vremuri vechi se tocmeau țăranii cu boierii și alcătuiau cunoscutele învoieli. Omul lua să lucreze, de pildă, un hectar de grîu și două de porumb. Din asta boierul ridica jumătate recolta. Și, pentru că primea pămînt, omul se cuvenea să lucreze gratuit un pogon de grîu și unul de porumb. Acesta era „finitivul", cum ajunsese la ei cuvîntul definitiv. In plus, patru zile pe an muncă obligatorie pentru boier, fără plată, achitarea paznicilor (cîte o dublă de fiecare pogon), zece mînuși de cînepă făcute fuior, cîteva care de bălegar, prestație la depozitarea gheții pentru vară și alte asemenea corvezi. Dacă nu-ți convenea, n-aveai decît să ceri pomană, ori să te muți în altă parte.

— Dar le-a venit rîndul și lor, istorisește mai departe Teodor Pește, brigadierul de astăzi. In 1945 ne-am dus noi, vreo zece oameni, la dumnealui, Tanu Bădulescu. Il strigăm afară. Iese îmbrăcat, cu cizme în picioare, cu șapcă de călărie pe cap, cu cravașa atîrnîndu-i de-o curelușă.

— Ce-i, măi oameni?

— Bine boierule. Am venit după lanț. Să ne dai lanțul, boierule...

— Ce lipsă aveți de lanț? Cînd vom face învoielile...

— Apăi, nu-ți fie cu supărare... Dar de... Pînă azi ne-a măsurat vechilul pogoanele. De-acu vrem să le măsurăm noi. Finitiv.

— Adică numai finitivul, da?

— N-o suci, boierule. Il luăm tot. Finitiv. Priceput-ai? Iar dumneata fă bine și dă-ne lanțul... Nu te face prost. Dă lanțul.

Intîi i-a tremurat cravașa în mînă. Pe urmă picioarele de la cizme în sus. Și-apoi s-a răsucit spre ușă, fără cuvînt.

— Să nu faci comedii, boierule, că te hăcuim!

Așa s-a împlinit cuvenita dreptate în Conțești.

III.

Ar fi multe de spus despre gospodăria din Conțești. Dar întrucît nu d-voastră, ci eu am fost pe acolo, îngăduiți-mi să vă spun ce vreau. Așa că voi începe cu o ședință.

La ședința cu pricina luau parte pe lîngă membrii consiliului de conducere, brigadierii, magazionerul, contabilul și cîțiva grăjdari. Vreo douăsprezece persoane. Președintele, tovarășul Gheorghe Doicin, frunzărea un carnet voluminos și, după însemnările le pe care le sublinia cu creion roșu, am prins a bănui că va urma o ședință lungă. Erau acolo vreo douăzeci de pagini.

— Ei, tovarăși, începem, glăsui dinsul.

Au ieșit la iveală din șerpare și buzunări carnete și creioane. S-a făcut dintr-odată liniște. Se auzea ploaia

NOTE DE DRUM

pe acoperiș. Teodor Pește, pomenitul brigadier, și-a stins țigara abia începută. Toți ochii se îndreptară către președinte.

Mărturisesc, m-am simțit rușinat. Colectiviștii îmi dădeau o lecție de disciplină de toată frumusețea. Ei știau că-s chemați acolo să gospodărească, să pună rînduială unde nu-i, să-și împartă greutățile. M-am simțit rușinat. La cîte dintre ședințele noastre observăm asemenea cumințenie?

S-a iscat însă, de la început, un mic incident.

— Tovarășe președinte, rosti Marin Rogojină, membru în consiliu, îmi dai o lecuță cuvîntul înaintea dumitale?

— Dacă-s dumnealor de acord...

— Să vorbească. Ia zi-i, Marine.

— Păi, am să-i zic. Am băgat de seamă că de-o pildă, brigadierul de serviciu, grăjdarii și magazionerul pierd vremea de pomană. Uite, stau patru care în ploaie. Greu era, tovarășe Văituș, tovarășe Pește, să le împingeți sub remiză? Greu era să puneți cada cea mare la locul ei, tovarășe magazioner? Iacă, nu era greu. Apoi, dacă noi stăm toată ziulica și fumăm boierește cu spatele lipit de sobă, cine dracu să gospodărească peaici, tovarășe Pește? Să-l chemăm pe conu Mircea Bădulescu.. E numa' aici, în Bragadiru. Că gospodărește el, n-aveți teamă.

— Ba, cheamă-l tu, izbucni brigadierul Pește, acoperindu-i ultimele cuvinte. I-auzi ce prostie sloboade. Ce, de Mircea ne arde nouă? Ți-e dor de el?

— Tovarășe Pește, nu ți-a dat nimeni cuvîntul, strigă președintele, bătînd cu creionul în masă.

— Păi cum, nu cumva ne asemuiește cu boieru? Păi, noi sîntem boieri, măi Marine?

(Am înțeles pe dată că brigadierul nu se supărase pentru critică, ci pentru insultă. „Auzi, el boier").

— Tovarășe Pește, n-ai cerut cuvîntul. Te rog să taci!

—Bine. Tac... Dar să critice, nu să batjocorească. Așa, Marine...

După această mică neînțelegere, totul a decurs normal. Președintele a început să înșire treburile care se cereau făcute.

— Că vine iarna, tovarăși. E aici. De ce să ne prindă nepregătiți? Brigadierii să-și ia inventarele, să cerceteze atelajele și uneltele și în două zile totul să fie curățat, uns, depozitat. Sînt pluguri, semănători, grape, juguri și tinjeli încă pline de noroi. Vă ajung două zile?

S-a început o mică discuție. Bine, ajung două zile, dar n-ai unde le pune. Ar trebui o remiză nouă. Ei, o s-o facem la primăvară, dar pînă atunci se cuvine să găsim loc pentru toate. Să curățăm pivnița și încăperile din spatele magaziei și să punem uneltele acolo. Iaca, asta o facem azi. Grăjdarii să vire cărămizile la adăpost. Peretele cocinei dinspre bărăgan ar trebui apărat cu bețe de floarea soarelui, să nu mănînce zăpada din tencuială. Ar trebui cîteva care de nisip lîngă fîntînă, că n-ajung viteii să ia apă din jgheab. Cine le pune? Cine adună araci din grădină? Cine drege parcanul din grădină pe unde trec vitele la apă? Dar motorină pentru motorul dinamului? Ar fi bine să cumpărăm măcar pentru două luni. Tovarășul magazioner să facă evidența avutului din magazie, ca să știm ce ne lipsește și să cumpărăm acum. Iar brigadierii să dea la reparat toate uneltele și atelajele.

Știți cum s-au împărțit sarcinile? Iacă, o mie de treburi mai mari și mai mărunte s-au împărțit într-un ceas. Nici unul n-a ridicat glas împotriva sarcinii care i se cuvenea La sfîrșit, președintele s-a ridicat și a spus:

„Toate astea trebuiesc terminate în cel mult patru zile. Vin sărbătorile, frăților, și cunoașteți ce se întîmplă. Colectiviștii au la cămări bunătăți multe. Iar voia bună nu le lipsește. Așa că n-ai să poți prinde picior de colectivist pe aici. De aceea trebuie să respectăm cu strășnicie ordinea oamenilor de serviciu pe gospodărie. Eu am să controlez dacă toate cîte le-am hotărît acum se îndeplinesc întocmai. N-aș dori să avem cuvinte de dojană. Și acum încă ceva... Dumneata, tovarășe Rogojină, ai avut dreptate criticînd, dar n-ai mai avut cînd l-ai asemuit pe tovarășul Pește boierului. Știi bine cît a îndurat dînsul de la Bădulești. Iar tovarășul Pește e rugat să respecte disciplina de ședință și să nu sară în sus dacă nu-i place ceva. Gata, frăților... Haideți să ne apucăm de treabă..."

Incă din acea zi a început forfota. Președintele însuși, însoțit de cîțiva oameni, s-a coborît în pivniță și-au făcut-o lună. Au curățat încăperile din spatele magaziei, alții au împins la adăpost uneltele, grăjdarii au dus înăuntru cărămizile. In acel timp s-au cărat tulpini de floarea soarelui și s-a alcătuit din ele un paravan în spatele cocinii. Ca să nu stau degeaba în ploaie, am ajutat la transportul nisipului lîngă fîntînă, sporovăind cu tovarășul Anghel Ispas, fruntașul gospodăriei și cu bine cunoscuta tovarășă Curea Anica, membră în consiliul de conducere și deputată în Marea Adunare Națională. Ploua, cum zic, dar nici grijă n-aveam de ploaie. De altfel, era numai o mizgulă împrăștiată de vînt. I-am urmărit pe colectiviști și am cunoscut încăodată ce înseamnă noua atitudine față de muncă. Ea crește și se dezvoltă zi de zi în conștiința oamenilor noștri. Se manifestă în lucruri mărunte și mari.

Deci am primit răspuns la unele întrebări pe care mi le pusesem în drum spre Conțești. Cum au izbutit să scoată recolte mari la bumbac, orez, porumb? Cum au muncit colectiviștii aceștia de-au ajuns să împartă cîte 15 lei pe ziua-muncă, în afară de produse? Eu cred că au muncit bine. Cred, de asemenea, că iarna nu i-a apucat nepregătiți.

Nu știu dacă din rîndurile acestea s-a priceput cum au muncit. Dar dacă nu s-a priceput, de vină nu-s colectiviștii din Conțești, ci scriitorul. Pentru că de multe ori e foarte greu să închegi în cuvinte tot ce-ai văzut și simțit, tot ce te-a mișcat într-un anumit moment al vieții.

Dumitru Mircea

Discuții

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

Dintre toate speciile literare, reportajul literar este poate cea care se adresează cel mai mult contemporanilor, deci specia în care accentul trebuie să cadă în primul rînd asupra elementelor caracteristice unei epoci date, asupra a ceea ce este nou în acea epocă, asupra a ceea ce deosebește mai mult această epocă de cele care au precedat-o.

Tocmai fiindcă reportajul literar prin specificul său se adresează în primul rînd contemporanilor, surprinde cu mai multă ascuțime problemele actualității, trebuie să ne îngrijoreze profund faptul că în anumite reportaje care apar astăzi, accentul nu cade în primul rînd pe elementul nou, pe elementul viu al realității noastre, ci pe înfățișarea unor aspecte ale societății pe care am dobori-o, sau pe elemente pitorești cu totul exterioare.

După părerea noastră, această situație, pentru care n-avem nici un motiv să ne felicităm, se datorește lipsei de curaj a scriitorilor ce au abordat această specie. Ei se tem să păsească pe pămînturi noi, înțelenite, pe care nimeni altul înaintea lor n-a păsit pînă acum. Situația aceasta se datorește unei greșite înțelegeri a însușirii creatoare a experienței clasicilor, a folosirii tradiției literaturii noastre clasice și a celei universale. Scriitorii respectivi acceptă să trăiască în umbra clasicilor, nu se străduiesc să-și creeze ei înșiși o personalitate artistică, așa cum și-a creiat-o un Boris Polevoi, reporter prin excelență, un Egon Ervin Kish, un Geo Bogza la noi. Procedînd astfel, scriitorii respectivi nu numai că nu oferă cititorilor ceea ce ei sînt dornici să afle prin reportaj, în primul rînd fapte și oameni care să vorbească despre viața noastră nouă, despre condițiile în care ea se dezvoltă, dar se condamnă pe ei înșiși să rămînă la periferia literaturii, să rămînă niște scriitori minori. Aceasta este valabil nu numai pentru reporteri, ci și pentru unii scriitori care, asemeni reporterilor, deși se străduiesc să reflecte în primul rînd viața nouă, nu reușesc să creeze imagini veridice decît atunci cînd înfățișează aspecte din societatea burghezo-moșierească, în ciuda faptului că, în economia lucrării, acestea nu trebuie să servească decît evidențierii adevăratelor dimensiuni ale noului.

Să luăm de pildă nuvela „Oraș de provincie", de Petru Vintilă, care are numeroase elemente de reportaj. (Editura Tineretului). Petru Vintilă intenționase să ofere cititorului imaginea transformărilor adînci petrecute în acești ani într-un tîrg de provincie, cufundat altădată în colb și noroi, populat de oameni mărginiți, terorizați de reprezentanții stăpînirii.

Lucrarea a eșuat însă, pentru că autorul, care a reușit să recreeze cu mult talent atmosfera sufocantă de odinioară a unei astfel de așezări, n-a putut oglindi tocmai viața ei de astăzi.

In partea întîia, Petru Vintilă a reușit fiindcă în privința înfățișării unui orășel de provincie sub regimul trecut există o întreagă tradiție literară, tradiție pe care autorul nuvelei de față a folosit-o din plin. Ar fi suficient să amintim în literatura rusă numele lui Cehov, în cea franceză numele lui Flaubert, în cea română numele lui Sadoveanu. Aci, în această primă parte, Petru Vintilă și-a propus un obiectiv limpede și a folosit mijloacele adecuate pentru a-l atinge. Fiecare element este astfel utilizat încît să sugereze anacronismul, imobilitatea, ideia de descompunere lentă. Însuși artificiul literar al prezentării cărții ca un fel de continuare a unei cronici vorbind despre viața tîrgului, cronică în care din vechime nu s-a notat nimic, pentru că în orășel nu s-a întîmplat nimic nou, demn de notat, e menit să sugereze atmosfera sufocantă, dizolvantă, a acestui tîrgușor în care parcă toate obiectele sînt roase de vreme și au un miros pătrunzător de mucegai. Dughenele mici și întunecoase, veșmintele lustruite și uzate ale bătrînului funcționar, cafeneaua murdară, sunetul dogit al clopotelor din turnul catedralei — toate acestea îi permit autorului să înfățișeze micul orășel apăsînd întocmai unui lințoliu greu de plumb asupra oamenilor ce-l locuiesc. Nici un amănunt care ar putea comunica stagnarea, imobilitatea, anacronismul unui mic orășel de provincie, așa cum era el în timpul regimului burghezo-moșieresc, nu lipsește: cantitățile meschine de alimente pe care elevul le tîrguiește de la băcănie; faptul că funcționarul citește cu interes o gazetă banală, apărută în urmă cu o săptămînă, iar cînd privirile îi cad pe o informație anostă, neinteresantă, are impresia că a descoperit un întreg univers — toate acestea vorbesc despre monotonia, despre lipsa de mișcare dintr-un tîrg provincial.

Dar însăși această ideie fundamentală a lucrării lui Petru Vintilă, ideia stagnării, imobilității și anacronismului unui orășel de provincie în regimul burghezo-moșieresc și ideia destrămării morale a locuitorilor lui — se află la temelia primei părți a cărții lui Petru Vintilă, singura reușită, singura în care deși a dovedit un talent remarcabil și a adus o seamă de elemente personale, n-a putut spune totuși nimic calitativ nou față de maeștrii săi.

Partea a doua, adică aceea sortită în economia lucrării înfățișării vieții de astăzi a unui orășel de provincie, se prezintă mult sub posibilitățile scriitorului, e neconvingătoare și schematică. In ceea ce privește zugrăvirea vieții care se desfășoară astăzi într-un tîrg de provincie nu există o tradiție literară. Ea trebuie creată. Și Petru Vintilă se arată timid. El nu cutează să vadă ceea ce e într-adevăr nou în viața unui astfel de tîrg și să vorbească despre acest nou, se teme să calce cu propriile lui picioare pe un drum pe care nimeni altul înaintea lui n-a păsit, se teme să fie el însuși. Căci există certe dovezi că Petru Vintilă ar fi putut duce la bun sfîrșit întreg reportajul, ar fi putut zugrăvi cu aceeași forță viața de astăzi ca și cea de ieri, chiar dacă în această privință nu i se oferă modele. Ar fi fost suficient pentru aceasta să se gîndească nu ce să-și însușească din experiența clasicilor, ci cum ar putea folosi în împrejurările acestea experiența lor. Și-ar fi dat seama atunci că pentru a reda atmosfera de astăzi dintr-un orășel provincial nu trebuie să se insiste asupra unor elemente secundare (pavarea străzilor, lărgirea uzinei electrice locale, construirea unei cărămidării); că accentul trebuie să cadă pe elementul esențial. Elementul esențial într-un tîrg de provincie de astăzi, care nu devine un oraș industrial (cum e cazul atîtora dintre ele), e transformarea sub impulsul evenimentelor și a muncii ideologice desfășurate de partid, a funcționarilor umili, a meșteșugarilor săraci, a micii burghezii constituind încă majoritatea populației unei astfel de așezări. Reportajul ar fi fost reușit dacă, învățînd creator din experiența clasicilor, Petru Vintilă n-ar fi pus accentul pe elementul senzațional, ci pe cel uman. In loc să ne fi arătat, de pildă, sabotajul de la uzină, sabotaj în care nu crede nimeni (nu fiindcă n-ar exista, — ferească sfîntul! — sabotaje, ci din cauza schematismului situațiilor și personajelor), autorul ar fi procedat mai bine dacă nu-l „ucidea" pe bietul funcționar din partea intîia, ci arăta destinul său de astăzi. Dacă arăta cum acest ins timorat deprinde să i se adreseze superiorului său ierarhic cu vorba tovarășe, deprinde să ia cu timiditate dar să ia cuvîntul la o ședință, deprinde să schițeze chiar o atitudine critică față de un șef, atitudine de care mai apoi e el însuși înfricoșat; dacă ar fi arătat cum acționează asupra acestui om forțele care-l împing înainte (concepția nouă de viață, atitudinea față de muncă) și cele care vor să-l tragă înapoi, — atunci Petru Vintilă ar fi spus într-adevăr ceva nou în literatura noastră, i-ar fi dăruit o carte extrem de interesantă. Și asta, nu ignorîndu-i pe clasici, ci învățînd de la ei, dar învățînd cum se descrie viața nouă, nu viața despre care clasicii au spus în general tot ce era esențial să se spună.

Eugen Luca

(Continuare în numărul viitor)

Cînd totul se sfîrșește bine *)

După succesul repurtat de O. Pancu-Iași cu *„Marea bătălie de la Iazul Mic"* și de Gica Iuteș cu *„Inimoșii"*, merită să fie remarcată cartea Cellei Serghi — *„Cantemiriștii"* — inspirată din viața unei școli militare din țara noastră. Trebuie spus de la început, că scriitoarea Cella Serghi a mers pe un drum mai greu, mai puțin bătătorit, dar cu perspective incomparabil mai frumoase față de tot ce s-a scris pînă acum în această direcție.

Alegîndu-și o problemă majoră a vieții școlare, ridicarea unui colectiv de elevi rămași în urmă, la nivelul claselor fruntașe, Cella Serghi reușește desigur să aducă ceva nou în literatura noastră de acest gen.

Cartea în intenția autoarei trebuia să aibă un puternic caracter educativ. Cititorii tineri aveau să urmărească în paginile *„Cantemiriștilor"*, procesul deloc ușor al prefacerii mentalității unor elevi recalcitranți. Fiindcă într-adevăr remedierea unei asemenea situații, mai ales pentru clasa respectivă în care existau elevi ce doreau să părăsească școala militară nu este o chestiune de suprafață, ci de adîncime, de schimbare a unui anumit fel vechi de a gîndi și a privi lucrurile, de transformare a unei mentalități ce nu-i dădea posibilitatea elevului respectiv să devină *om nou*. Procesul acesta de transformare comporta complicații mari dacă ținem seama de psihologia mult mai complexă a adolescentului, cînd influențe negative exterioare, necombătute la timp pot căpăta teren larg de desfășurare. (Faptul l-a subliniat scriitoarea în cazul elevului Vlad, a cărui apropiere de profesorul de chimie a avut repercusiuni din cele mai nefaste asupra comportării sale determinînd un mod de a privi lucrurile cu totul greșit).

Scriitoarea a intuit just că procesul ridicării clasei la un nivel superior nu poate fi reflectat decît prin evoluția cîtorva eroi principali și anume a celor mai elocvente figuri (Anișor, Răzvan, Vlad, Kemeny, Radasa, etc.). Și la începutul cărții lucrurile se desfășoară astfel, *„Cantemiriștii"* promițînd să aibă un conflict puternic, bine închegat. Dar la un moment dat, scriitoarea începe să aibă o înțelegere greșită a drumului ridicării acestui colectiv. Pentru Cella Serghi principalul în acest proces nu mai este (așa cum reiese din desfășurarea acțiunii și mai ales din final) transformarea caracterelor, ci dimpotrivă goana după nota cinci. Ai impresia în carte că nota maximă este suprema țintă și obținerea ei rezolvă totul. De fapt lucrurile stau tocmai invers, nota cinci nu trebuia să fie decît un corolar al unei concepții și atitudini noi față de muncă și viață. Semnificativ e și faptul că deși cartea mai continuă după serbarea de sfîrșit de an, simți toate aceste pagini inutile, ele neadăugînd nimic la conturarea eroilor. Cella Serghi a fost preocupată mai mult de obținerea unui final roz, în care toate lucrurile să se aranjeze și să se sfîrșească bine. Dovadă: serbarea unde elevii, chiar și cei mai slabi, sînt încărcați cu premii și distincții.

Ni se poate reproșa: bine, dar Vlad se schimbă, Răzvan de asemenea, Anișor și el. De acord. Oamenii s-au schimbat, au luat și premii, etc. Important însă este felul cum realizează scriitoarea pe plan artistic acest drum evolutiv. Și trebuie să arătăm că tocmai aici cartea suferă. Transformarea eroilor nu este veridică și convingătoare. Și de ce? Din pricina unei lipse de selecție în alegerea faptelor și personajelor, conjugată cu o insuficientă proporționare a materialului tratat. Ambele probleme decurg însă din ceea ce greșită pe care a avut-o scriitoarea asupra întregii cărți.

Scriitoarea a vrut să aducă în paginile *„Cantemiriștilor" totul;* a vrut să spună tot ce se putea spune, indiferent dacă problemele erau esențiale sau nu, caracteristice sau accidentale. *„Cantemiriștii"* este pe drept cuvînt o carte completă a școlii militare, căreia nu-i lipsește (vai!) nimic.

Desigur, Cella Serghi s-a găsit în fața unui material de viață deosebit de bogat și variat, care își cerea dreptul la o existență literară. Dar aceasta nu înseamnă că scriitorul nu trebuie să întreprindă o necesară operație de selecție. In roman vehiculează nenumărate personaje, există o adevărată aglomerație, în care oamenii se incomodează reciproc, nelăsînd unul altuia loc pentru o liberă și normală dezvoltare. Să fim înțeleși: nu sîntem împotriva unei cărți pentru simplul fapt că are multe personaje și prezintă o multitudine de fapte. Ar fi absurd și ridicol. Insă din momentul în care această îmbulzeală de oameni nu dă scriitorului posibilitatea conturării precise a personajelor centrale, din moment ce ea te duce spre schematism și ușurință în zugrăvirea eroilor, împiedicîndu-l pe scriitor să creeze oameni vii și nu fantome, atunci desigur că nu putem fi partizanii unei asemenea metode. Or, în cartea Cellei Serghi se întîmplă acest lucru. Scriitoarea a pornit la drum cu multe personaje, o bună parte din ele ridicînd la început probleme foarte importante și interesante. Dar pe măsură ce acțiunea înaintează scriitoarea este nevoită să spună cîte ceva despre fiecare. Un singur exemplu: există o profesoară care vrea să părăsească școala pentru a se stabili lîngă soțul său, aflat în altă localitate. Scriitoarea își mai aduce aminte de acest personaj, spre sfîrșitul cărții, cînd ne relatează telegrafic rezolvarea fericită a problemei profesoarei.

Cella Serghi a fost depășită de materialul cu care a pornit și de aceea, de multe ori, scriitoarea se vede nevoită să ne anunțe doar transformările eroilor săi. Așa se întîmplă cu elevul Vlad, cel mai recalcitrant dintre toți, a cărui schimbare face iarăși obiectul unei scurte notații informative și, în general, elevii se tranformă și devin perfecți peste noapte și la comandă.

Avem acum multe personaje scheletice, manevrate din culise de o mînă care ezită. Așa sînt elevii Dimescu, Kemeny, cei mai mulți dintre profesori (excepție fericită, într-o oarecare măsură, face numai Gabriel), comandantul școlii, locțiitorul politic, directorul de studii, locotenentul Șoimu, etc. Aceste personaje și încă multe altele, aproape că se confundă, deoarece scriitoarea a recurs la caracterizarea lor pe „categorii".

Scriitoarea acordă în desfășurarea acțiunii atenție unor episoade care n-aduc nimic nou (sau uneori prea puține elemente) în conturarea personajelor. Cella Serghi se lasă furată de relatarea unor anumite întîmplări fără semnificație. Să ne gîndim la vizita grupului de ofițeri în școală, care vorbesc extraordinar de mult, la pregătirile în vederea serbării, diluate pe atîtea zeci de pagini și apoi la toate paginile care urmează acestei serbări (elevii în vacanță, defilarea, etc). Sînt episoade alături de problema centrală a cărții, alături de problemele care frămîntă eroii principali. Am mai semnala de asemenea și apoasa poveste de dragoste (Rădasa-Tudorița), întinsă ca o peltea fără gust de-a lungul întregii cărți și care dovedește lipsă de profunzime în redarea unor procese sufletești.

Scriitoarea a înlocuit prezentarea caracterelor complexe, a conflictelor încordate, cu procedeul facil al aglomerării de fapte întîmplătoare, neconcludente.

Și este cu atît mai regretabil cu cît există și în forma actuală a cărții personaje pe care le putem considera bine realizate. Așa, de pildă, este Horia Răzvan, în care scriitoarea a reușit să surprindă ceva din mentalitatea unui fiu de țăran sărac căruia însă mizeria și lipsurile cunoscute în copilărie i-au format o atitudine meschină, egoistă, o concepție strîmtă, limitată la simpla satisfacere a unor interese personale. Aici analiza scriitoarei a mers în adîncime, surprinzînd cauzele materiale și spirituale care au modelat un asemenea caracter. Faptele lui Răzvan, egoismul, încăpățînarea lui, lipsa de colegialitate își găsesc o explicație, iar transformarea elevului în mijlocul colectivului nu pare artificială. La fel și Anișor Petre care rămîne cea mai vie figură a cărții. Anișor e tipul elevului ce nu se poate împăca deloc cu rigorile școlii militare. Dezordonat, mereu în urmă la îndeplinirea sarcinilor, Anișor devine cu încetul un fel de bufon al clasei. Numai atunci cînd colegii lui încep să-l facă să se simtă conștient de valoarea sa, atunci cînd el vede că este apreciat de tovarăși și de profesori, Anișor devine un adevărat cantemirist.

Cella Serghi datorită unei insuficiente prelucrări a materialului de viață, datorită goanei după rezolvări fericite și ușoare, n-a reușit să țină cartea la nivelul promițător al primelor pagini.

Val. Rîpeanu

*) *„Cantemiriștii"* de Cella Serghi — Editura Tineretului

— Fii te rog bun, tovarășe autor, și mai diferențiază-ne nițel: semănăm atît de mult între noi...

Desen de NELL COBAR

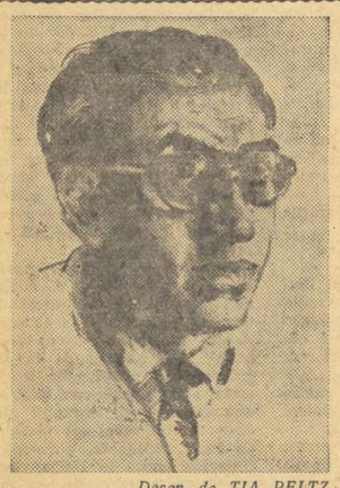

Desen de TIA PELTZ

„Tudor din Vladimir" de MIHU DRAGOMIR

Recentul poem al lui Mihu Dragomir „Tudor din Vladimir" nu e atît un poem epic, cu personaje și acțiune, cu conflict desvoltat după regulile genului epic, ci e mai degrabă descrierea unui pelerinaj făcut de poet prin locurile pe unde au trecut, acum o sută treizeci și ceva de ani, pandurii lui Tudor. Puține cuvinte și denumiri specifice oltenești, altele, tot puține, cu parfum arhaic, contribuie la situarea faptelor în spațiu și le dau o ușoară culoare de vechime, de stampă. Ajuns în locurile unde s-au petrecut cîndva întîmplările vitejești, sfîrșite atît de dramatic, ale fostului vătaf de plai și conducător de răsculați, poetul face popasuri lirice, presărate cu evocări patetice. Iată, pare a spune el presupușilor însoțitori, cititorilor, cît de mărețe priveliști, azi atît de senine și liniștite! Dar aici au avut loc fapte mari! Ascultați!... Și astfel istoria propriu-zisă a răscoalei, urmărită de poet de-a lungul a cîtorva ani, este condensată în douăsprezece cînturi, intercalate între două epiloade, care se petrec la distanță de cîteva cenzuri unul de altul: în cel dintîi (cîntul „Ultima noapte") Tudor e închis sub pază într-un turn la Tîrgoviște și, plimbîndu-se ca un leu în cușcă, își rechemă în minte viața, își analizează faptele; în episodul final („Fîntîna blestemată") este povestită uciderea lui Tudor. De aici s-ar putea crede că poemul propriu-zis ar fi rezultatul aducerilor aminte ale eroului. Dar din această situație Mihu Dragomir n-a reținut, ca element influențînd construcția poemului, decît faptul că un om în pragul unei atît de grele încercări, cum e aceea în fața călăului se află Tudor în cîntul introductiv, e dispus mai ales la comentarii și aprecieri, la concluzii, decît la evocarea faptelor propriu-zise.

Așa dar, istoria răscoalei de la 1821 nu e înfățișată de Mihu Dragomir din perspectiva eroului central, a lui Tudor. Poetul intervine el însuși, făcînd loc evocărilor, descripțiilor, gîndurilor și comentariilor sale. Trebuie să menționăm că expunerea cronică a faptelor ocupă un loc mai restrîns decît descripțiile sau comentariile lirice. Toate la un loc se împletesc într-un ansamblu armonios în care apar epoca și problemele ei, unii din oamenii ei semnificativi și, mai presus, apare figura lui Tudor, care se încheagă și prin prezența sa directă, ca erou al întîmplărilor, și din comentariul liric bogat al poetului.

Preocuparea autorului de a da amploare figurii eroului său, a făcut ca eroii ceilalți, nu puțini la număr, să apară numai episodic, abia mai întăriți pe fundalul larg al țării răscolite. Așa sînt țăranul haiducit Culiță sau căpitanul de haiduci Iancu Jianu, episcopul Ilarion sau căpitanul de oaste Iordache. Mai reliefați sînt boerul Răileanu și Ipsilante, adversari direcți ai lui Tudor. Dar faptul că toți aceștia nu apar ca personaje deplin conturate, ca într-o operă epică, aceasta nu este numaidecît o lipsă a poemului, ci ține de specificul construcției sale: în „Tudor din Vladimir" poetul a închinat o cîntare viteazului comandir al pandurilor; celelalte personaje care, inevitabil, intervin, sînt numai sugerate în poem, fără a li se minimaliza însă prin aceasta semnificația și rolul pe care l-au avut în realitate.

In noile sale poeme întinse, mai mult decît în poeziile scurte publicate după apariția volumului „Prima șarjă" (1950), Mihu Dragomir a lăsat din plin să se reverse lirismul atît de manifest în poezii ca: „Balta", „Toamnă" (din volumul amintit) și „Munții Măcinului" (din volumul „Stelele păcii", apărut în 1952). In fond creația mai nouă a poetului, felul cum ea s-a desvoltat, îndreptățesc afirmația că Mihu Dragomir e un pictural. Tablourile de viață pe care el le realizează, comentariul lui liric, se sprijină în special pe vizual; chiar frămîntările interioare ale eroului sînt sugerate mai ales prin notarea ecoului lor exterior. In „Tudor din Vladimir" aceasta se vădește din plin, ba chiar devine procedeul de bază pentru redarea conținutului, atît de bogat, oferit de răscoala lui Tudor.

Chiar din primul cînt amănuntele de peisaj sînt însemnate cu exactitatea și meticuloziatea pictorului, preocupat de contururi, gesturi, umbre și culori: noaptea e albă, salcîmii au amuțit, lumina lunii e moale, puștile și pistoalele grele sclipesc. Pasiunea poetului pentru pictural face chiar ca, uneori, imagini dintre cele mai evident auditive, să fie constrînse să exprime vizualul: în același prim cînt, „mutenia" turnului în care e închis Tudor, e o altă exprimare a nemișcării clădirii întunecate, profilate pe cer, căreia i se potrivește întregul ciclu de imagini picturale ulterioare: umbra lungă, noaptea împietrită, etc.; la fel, omul din turn e auzit mergînd în cerc (poți numai vedea, nu auzi, figura descrisă de un om care merge). Exemplele se pot înmulți. Cîntul al doilea, descriind desfrîul de la conacul boierului divanit Răileanu, începe cu o largă contabilizare a amănuntelor, care indică orgia din noaptea anterioară: ciubucele care dorm în colțuri, papucii desperechiați, scufele („de pluș, cu moțuri") sînt amestecate printre tacîmuri și blide, printre cioburi de cupe sparte, etc., etc. Elementele tabloului sînt aproape inventariate din pragul casei, cu răbdurie migală, ca de un om care știe că are tot timpul înainte, fiindcă petrecăreții vor dormi îndelung.

Dar acest inventar are un obiectiv precis: definirea unei clase sociale. Descrierea casei odată terminată, ochiul privitorului se întoarce spre curte. Și acum altă trăsătură a Răileanului și a clasei lui: după desfrînare — tiranie, se descoperă prin notarea detaliilor curții și a atitudinilor slugilor: acestea merg încet, „ca motănimea", ca să nu deștepte pe cei ce zac dormind în iatacuri.

Adăugăm că mai toate cînturile poemului se deschid cu cîte o descripție construită în chip aproximativ asemănător. De asemenea, în cursul relatării întîmplărilor, poetul rezumă adesea pasajele epice, le scurtează chiar, prin cîte o imagine compusă vizual: în locul redării vieții lui Tudor, a biografiei lui pînă la răscoală, poetul înfățișează interiorul casei în care trăiește eroul și o face cu ochiul vizitatorului de azi al muzeului din casa viteazului conducător al pandurilor.

„Lat de-o palmă e pridvorul,
Iar cînd intri te apleci,
Scîrțîie încet ușorul
Și te lasă ca să treci.
Numai două chilioare.
Vatră veche, oltenească,
Calapăr pe policioare,
Fuse vechi, parcă de iască,
Vadra cu caucul ei,
Lingure din lemn de tei...
...Numai colo sub icoană,
Strălucește și te cheamă
Sabia care atîrnă,
Cu o teacă de argint,
Și minerul înflorit".

Tudor, deși lipsește din cadrul episodului, ne apare clar în față ca un om simplu din popor (vezi rusticitatea interiorului), chibzuit și ordonat, un bun gospodar (se știe că Tudor a fost un vătaf de plai apreciat de țărani pentru iscusința lui, un om care, pus să-i administreze pe cei de-o seamă cu el, a rămas de-ai lor) și, pe deasupra, un viteaz luptător cu renume-n bătălii (vezi sabia dobîndită de la ruși). Practic, nu se petrece nimic în acest cînt. Cuvintele bătrînului haiduc venit la Tudor din partea haiducului Jianu sînt o explicație, o traducere pentru ascultători și pentru cititorul poemului, a pieselor din casa-muzeu, ajutînd însă la caracterizarea eroului central, a lui Vladimirescu. La fel, marșul lui Tudor de la Padeș la București — (Cîntul „Vin apele"), înlocuiește expunerea epică a creșterii oastei de panduri cu țăranii și tîrgoveții răsculați, prin descrierea apelor Jiului sporite de afluenți.

Capitolul sugerează nu numai sporirea proporțiilor răscoalei, pătrunderea ecourilor ei în masele care o alimentează, din a căror suferință a izvorît, dar avem aici indicat caracterul popular al mișcării lui Tudor, așa cum a fost ea în esență.

Mihu Dragomir a adoptat pentru acest poem, ca modalitate principală de construire a versurilor, aceea oferită de prelucrarea poeziei populare — uneori el creează chiar cînturi întregi în stilul baladelor populare. Reluarea unor motive sau imagini în diferite momente ale episodului are aceeași funcție ca și în folklor: întărirea atmosferei, sugerarea unui proces mai larg. In cîntul „Pribegie", alternarea aprecierilor despre fertilitatea pămîntului de la Jiu cu descrierea mizeriei, a suferințelor locuitorilor de pe acolo, creează dramatism și sugerează că acestea erau generale pe întreaga țară; la fel motivul creșterii apelor Jiului prin afluenții săi care se tot adună însoțind deplasarea geografică a lui Tudor spre București (cîntul „Vin apele") îi arată cititorului că această creștere a început încă de la obîrșia răscoalei, ca fenomen firesc, natural, determinînat de starea oamenilor; că răscoala nu putea să nu aibă loc și că, tocmai asemănîndu-se stihiilor, nici nu putea fi oprită, înfrîntă, în condițiile date.

Utilizarea creatoare a folklorului, în care Mihu Dragomir se dovedește unul dintre cei mai iscusiți poeți ai noștri, poate fi urmărită și sub alte raporturi în acest poem. Episoadele cele mai apropiate de forma folklorului sînt acela despre mizeria și exploatarea țăranilor („Pribegie") și acela despre legăturile lui Tudor cu Eteria („Ipsilante"). In primul caz, forma i-a fost dictată poetului de însuși conținutul, asemănător acelora al doinelor de jale, de înstrăinare, dintre care multe sînt legate chiar de momentul răscoalei lui Tudor. In al doilea caz, pentru a rezolva mai simplu, mai scurt, dar nu superficial, problema caracterelor celor două mișcări care la un moment dat au intrat în conflict — a lui Tudor și Eteria — poetul recurge la viziunea și la judecata poporului. El expune sfătos ca-ntr-o baladă de felul lui Miul Cobiul sau Toma Alimoș, înfruntarea dintre Tudor și Ipsilante, momentul cînd drumurile lor se despart. Cititorului îi rămîn foarte distinct în minte țelurile celor două mișcări, motivele separației și ostilității uneia față de alta, sugerînd cauzele adînci, istorice, ale înfrîngerii lor. Simpatia comentatorului liric merge, evident, de partea lui Tudor, viitoarea victimă a lui Ipsilante. Dar nici acesta, și nici căpitanul Iordache, nu sînt potrivnici de disprețuit — așa cum Iamoș Ungurul, adversarul Miului, sau Costea, ucigașul lui Toma Alimoș, nu sînt lipsiți de bărbăție chiar dacă sînt vicleni ca Ipsilante, sau fără perspectivă ca Iordache Căpitanul. Concluziile pe care le transmite acest cînt sînt juste și clare. Mai puțin clare sînt referirile ulterioare la raporturile lui Tudor cu Eteria. Atmosfera prea de mister din cîntul „Jurămîntul", consacrat complotului ce se urzea de către boeri în jurul lui Tudor, face să fie învăluit într-o lumină mai puțin clară un episod menit să reliefeze contradicții care măcinau societatea feudală a vremii, să delimiteze taberele în luptă, să arate prăpastia dintre idealul lui Tudor și scopurile josnice ale boerilor, precum și izvoarele viitoarelor neînțelegeri dintre Tudor și Ipsilante. Autorul a avut aici un material foarte bogat, dar urmărind să-l condenseze la maximum a făcut ca multe elemente să se piardă. Spre finalul poemului, de alt fel, se mai află scene palide. Momentul cînd Tudor dă glas, la Padeș, proclamației sale este din păcate atît de sumar redat în poem. Aici ar fi fost de așteptat să se afle un punct de mare tensiune al poemului, însă versificația stîngace a proclamației, reducerea ei la cîteva imagini existente în textul lui Tudor, îi imputinează conținutul. Și e cu atît mai de mirare această sărăcire a unui moment esențial, cu cît aici poetul putea să desfășoare din plin talentul său în redarea mișcării interioare a eroilor prin peisaj, prin ecouri exterioare, prin comentarii lirice.

Momente mai palid realizate sînt și acele din cînturile „La Cotroceni" și „Vin Turcii", pînă în clipa cînd Tudor poruncește plecarea spre un loc de bătălie. Pelerinul itinerariului panduresc întîmpină greutăți cînd imaginează ce se va fi petrecut în tabăra cealaltă, a dușmanilor lui Tudor. Șarja sa nu mai are ascuțișul din cîntul „O judecată" unde, în adevăr, clasa feudală era demascată pînă în adînc. Prin conturarea lui Răileanu, mai ales în cîntul pomenit, „O judecată", unde personajul e puternic reliefat, Mihu Dragomir a realizat un portret de o ascuțită forță acuzatoare împotriva boerimii de la începutul secolului trecut. Desfrîul acestei clase, degenerarea ei, se pot urmări ca într-o oglindă în semnele bairamului nocturn, în plictiseala cuconițelor și cuconașilor, în dorința unor distracții cît mai „tari", în nepăsarea și disprețul lor față de mase, în cinismul cu care privesc suferințele țăranului.

Scenele puternice de la începutul poemului nu sînt însă suficient echilibrate de altele la fel de izbutite spre sfîrșit. Completul boierilor e, în cîntarile ultime, mai mult amintit decît înfățișat sau comentat. Paliditatea acestor episoade face să sufere zugrăvirea taberei de adversari ai lui Tudor, zugrăvirea forțelor care au dus la înăbușirea răscoalei lui. In schimb, de o mare putere evocatoare este mișcarea oștirii lui Tudor, după ce surlele au sunat „vestirea de război". Asistăm la părăsirea Bucureștilor care cunoscuse cîteva zile beția perspectivei de eliberare de sub jugul boieresc. Tristețea momentului vestește parcă înfrîngerea anunțată de poet încă la sfîrșitul cîntului anterior:

„Foaie șoralea,
plîngi tu, cobza mea,
că vine-acuma
struna cea mai grea".

și întărită acum prin vestirea directă a nenorocirii ce se apropie:

„Tudore! Stai locului!
Funii groase ți se-ntind!
Dar el merge neghicind".

Mișcarea de trupe amintită, marșul acesta spre un cîmp de bătaie, îi dă cititorului sentimentul tăriei. Chiar dacă poetul frînge brusc urmărirea drumului pandurilor și-o înlocuiește cu povestirea uciderii lui Tudor, totuși acea trecere curajoasă a răsculaților e vestitoare de noi focuri care vor străbate țara și vor păstra nestins idealul de viață liberă.

Și apoi, de un dramatism zguduitor este suita de scene finale care culminează cu măcelărirea lui Tudor de către iataganele neînțelegătorului căpitan Iordache, înșelat de Ipsilante, victimă și el, ca și Tudor, a uneltirilor boierești. O astfel de scenă nu putea să se termine decît printr-un blestem, izvorît din sîngele eroului împroșcat deopotrivă pe ierburi, pe ziduri, pe obrazele și pe iataganele asasinilor. In acest blestem este cuprinsă întreaga ură a țăranilor răsculați, acum dezorientați, lipsiți de conducător, dar păstrînd în ei nestinsă revolta împotriva împilatorilor și dragostea pentru Tudor al lor. Poetul a dovedit încă odată un simț artistic deosebit, încheind poemul asupra unui astfel de moment dramatic de mare tensiune și deschizător de perspectivă: în fond răscoala întreagă a fost înecată în sînge, dar flacăra ei a rămas vie în inima poporului și, peste aproape trei decenii, Bălcescu avea să-i dea o nouă sîrălucire și căldură.

★

Intr-un număr trecut al „Gazetei literare", într-un articol din cadrul discuției despre poezie, tov. Radu Popescu, prin faptul că nu pomenește acest poem la locul cuvenit, lasă a se înțelege că-l trece automat între ceea ce el numește „platitudini înfiorătoare". Dacă nu e la mijloc o scăpare, ci aceasta e opinia autorului articolului, ea este, firește, greșită. Poemul „Tudor din Vladimir" este nu numai un nou succes al lui Mihu Dragomir pe linia deschisă de „Războiul" și continuată de „Balada Savului" și „Oda fulgerelor", dar în poezia noastră actuală stă între cele mai bune creații ale genului.

M. Gafița

Cronica literară

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

LITERATURA PROGRESISTĂ CONTEMPORANĂ A LUMII

Raportul lui N. S. TIHONOV

Dragi tovarăşi,
Dragi prieteni,

La acest Congres al scriitorilor sovietici, noi analizăm problemele principale şi perspectivele dezvoltării literaturii sovietice, precum şi sarcinile care-i stau în faţă.

Aci s-au adunat scriitorii şi poeţii Uniunii Sovietice şi la această adunare mare şi prietenească sîntem deosebit de bucuroşi să-i vedem pe prietenii noştri dragi din toate colţurile lumii, veniţi pentru a lua parte la lucrările Congresului nostru.

Dragi prieteni, fraţi şi tovarăşi întru arma scriitoricească! Permiteţi-mi să vă salut fierbinte, ca reprezentanţi de frunte ai literaturii progresiste contemporane, ca luptători de frunte pentru victoria păcii în întreaga lume. (Aplauze prelungite).

În prezent, literatura progresistă este în viaţa popoarelor nu numai un far care luminează drumul înainte, dar şi o puternică forţă organizatoare. Frontul ei larg străbate toate continentele şi contribuie la menţinerea şi întărirea păcii. Ea creşte neîntrerupt, noi şi noi talente scriitoriceşti intră mereu în rîndurile ei. Legătura ei cu masele populare, influenţa ei devine tot mai profundă, participarea ei la cauza luptei pentru pace, pentru un viitor mai bun al popoarelor, se face tot mai simţită, devine tot mai însemnată.

Chiar şi acei scriitori, care nu demult erau departe de orice activitate progresistă, observînd pasiv ceea ce se petrece în lume, de pe poziţii depărtate şi neutre, caută în prezent să devină activi şi, întrucît viaţa însăşi dezvăluie tablouri pe care un scriitor ce se simte răspunzător de cele ce se petrec nu le poate urmări cu indiferenţă, ei intră în rîndurile frontului literaturii progresiste, contribuind la întărirea ei.

De la Congresul ţinut la Wroclaw în 1948, literatura progresistă s-a lărgit şi s-a întărit în mod considerabil. Numeroşi scriitori îşi dau seama de pericolul unui nou război mondial, care ameninţă cu urmări fără precedent omul şi civilizaţia lumii. Aceşti scriitori luptă împotriva războiului.

„Un al treilea război mondial ar fi o catastrofă pentru toţi — spune Thomas Mann — şi nu-mi pot închipui că omenirea este atît de inconştientă încît să înceapă o asemenea aventură nefastă".

Scriitorii ştiu de unde vine acest pericol. Oricît s-ar transforma partizanii războiului în oiţe, masca lor cade uşor. Adresîndu-se acestora, Sartre spunea: „Caut ramura voastră de măslin şi găsesc doar bomba... Dacă U.R.S.S. s-ar fi temut ca şi voi, pacea voastră s-ar fi transformat demult în război. Dar U.R.S.S. doreşte pace şi dovedeşte acest lucru zi de zi".

Scriitorii englezi, care s-au alăturat „Uniunii Scriitorilor pentru apărarea păcii", au semnat un apel în care se spunea: „Noi condamnăm lucrările care pot adînci pericolul existent şi pot ţăţa ura".

Astfel, numeroşi scriitori, de cele mai diferite concepţii artistice sau politice, sînt uniţi prin năzuinţa comună de a contribui la cauza păcii.

În zilele noastre, cei mai valoroşi maeştri ai literaturii, scriitorii multor ţări şi-au legat viaţa lor personală şi activitatea lor de creaţie, de măreaţa cauză a luptei pentru pace, pentru independenţă naţională, pentru progresul social.

Avangarda acestei armate a forţelor literare progresiste o alcătuiesc scriitorii care în decurs de mulţi ani au apărat cu curaj şi consecvenţă concepţiile înaintate şi au mers înainte, rupînd hotărît cu lumea exploatării şi nedreptăţii, declarîndu-i luptă neîmpăcată.

Literatura progresistă numără multe opere însemnate, care au căpătat aprecierea cea mai largă a poporului.

Literatura progresistă contemporană are tradiţii istorice vechi. În toate momentele critice, grele, ale istoriei, a răsunat glasul ei just, incoruptibil, care se făcea auzit pînă departe. Scriitorii democraţi antifascişti au fost întotdeauna în primele rînduri ale rezistenţei care se opunea forţelor reacţiunii; ei au apărut ca judecători ai lumii nedreptăţii şi lipsei de drepturi, lumea mizeriei şi barbariei şi au demascat fascismul care pregătea războiul. Ei au vorbit despre aceasta cu oaspeţi la primul Congres al scriitorilor sovietici. Ei au adus o contribuţie însemnată cauzei luptei împotriva fascismului. În anii 1936—1939, mulţi scriitori au luptat cu arma şi cu pana de partea poporului spaniol. Pe cîmpurile de luptă din Spania au murit scriitorii englezi John Cornford şi Ralph Fox, scriitorul maghiar Maté Zalca, fasciştii l-au condamnat pe marele poet spaniol Federico Garcia Lorca.

În anii celui de al doilea război mondial, scriitorii cinstiţi din lume au luptat alături de popoarele lor împotriva barbariei fasciste, au fost participanţi activi la mişcarea de rezistenţă.

Scriitorii progresişti ai lumii au fost martorii vitejiei nemuritoare a oamenilor sovietici, care au dat o lovitură hotărîtoare hitlerismului, ei le-au văzut suferinţele, au înţeles forţa şi bărbăţia lor şi s-au pătruns de o dragoste profundă şi respect faţă de Uniunea Sovietică. Vitejia eroică a Stalingradului a uimit mintea şi imaginaţia omenirii şi în creaţia scriitorilor străini progresişti există numeroase opere în versuri şi proză care reflectă vitejia Stalingradului şi a poporului sovietic.

În anii războiului, scriitorii progresişti au început să vadă multe lucruri într-un chip nou. Ei au văzut viaţa popoarelor fără podoabe artificiale, ei au cunoscut coşmarul noii rînduieli fasciste şi s-au convins de necesitatea imperioasă de a nimici forţele întunericului, pentru ca dreptatea să triumfe.

În nopţile cele mai negre, ei au fost încredinţaţi că ziua păcii va veni şi cele mai bune speranţe ale popoarelor se vor înfăptui. Dar s-a întîmplat oarecum altfel.

Toate aceste speranţe luminoase s-au stins în întunericul greu al „războiului rece", pe care l-a dezlănţuit lagărul imperialist, care pregăteşte intens o nouă tragedie mondială.

Cu fiecare an, un număr tot mai mare de scriitori înţeleg mereu mai limpede că trebuie să luptă pentru apărarea păcii, împotriva pericolului războiului, trebuie să demaşte iar şi iar războiul, pe organizatorii şi propovăduitorii lui, trebuie să înalţe cît mai sus ideile păcii şi înţelegerii reciproce între popoare.

În decursul celor 20 de ani, în lupta împotriva forţelor reacţiunii, noi am pierdut numeroşi scriitori care şi-au dat viaţa pentru un viitor fericit şi libertatea popoarelor. Vor trăi veşnic în memoria omenirii numele lui Julius Fucik, Nicola Vaptarov, Nurdal Grig, Jack Decours, Vladislav Vanciura, Adam Kukhof, Liuţian Şenvald, Goran Covacici, August Ţesareţ şi mulţi scriitori schinghiuiţi în închisorile fasciste, sau morţi pe cîmpurile de luptă.

I

După cel de al doilea război mondial, deasupra Europei chinuite, distruse, parcă a răsărit un alt soare. Steagurile Armatei Sovietice victorioase, care a eliberat popoarele de sub jugul fascist şi care a intrat în vechile oraşe unde oamenii îi salutau sosirea cu lacrimi de bucurie, au răspîndit o lumină împurpurată de primăvară.

Încă din primii ani după eliberare, în ţările de democraţie populară au fost create opere literare pătrunse de dorinţa de a educa cititorii în spiritul patriotic, de a reda în mod artistic de pe poziţiile umanismului socialist marile transformări petrecute în viaţa popoarelor.

În continuare, tov. Tihonov caracterizează cele mai importante opere ale literaturii ţărilor de democraţie populară, apărute în primii ani de după război. A fost perioada cînd s-au creat primele lucrări despre viaţa nouă a popoarelor eliberate de sub jugul capitalului, perioadă în care s-au format noile principii ideologico-estetice ale prezentării realităţii.

Detaşamentul scriitorilor înaintaţi din ţările de democraţie populară este mare şi variat. În lucrările lor, pe care le cunoaştem bine, s-au reflectat forţa, frumuseţea şi originalitatea cuvîntului lor artistic care dovedeşte bogăţia culturilor naţionale, posibilităţile lor nemăsurate. În acest detaşament pot fi citaţi maeştrii, artişti emeriţi ai cuvîntului ca Mihail Sadoveanu. Leon Krucjkovski, Maria Maierova, Maria Puimanova, Peter Ilemniţki, Viteszlav Nezval, Fran Kral, Iulian Tuvin, Jaroslav Ivaşkievici, Vladislav Bronevski, Peter Veres, Gyula Illes, Gheorghi Karaslavov, Liudmil Stoianov, Elisaveta Bagriana, Stoian Zagorcinov, Hristo Radevski, ş.a.

Alţi prozatori şi poeţi talentaţi reprezintă o serioasă sporire a rîndurilor acestei avangarde literare. Printre aceştia figurează fără îndoială Kazimir Brandis, Yzor Neverli, Viktor Voroşilski, Jan Drda, Irji Marek, Mihai Beniuc, Frantisek Gaciko, Jan Kostra, Petru Dumitriu, Fatmir Ghata, Dimitr Shuteriqi, Tomas Lajos, Dimitr Dimov, ş. a.

Într-o serie de lucrări este reflectată viaţa clasei muncitoare, ca de pildă în cartea lui Neverli, „Jurnalul fabricii „Celuloza", în cartea lui Scibor-Rilski „Cărbune" (Polonia), I. Marek — „Răsăritul deasupra noastră" (Cehoslovacia), dar cercurile literare din ţările de democraţie populară subliniază necesitatea imperioasă a unei elaborări artistice mai depline, mai profunde, a acestei teme.

Cărţi cum sînt acelea ale scriitorilor polonezi Severina Şmaglevska „Fum deasupra Birkenaului" şi Kristina Jivulska „Am trăit drama de la Osviacim" sau ale scriitorilor cehoslovaci Jan Drda „Baricada mută", I. Marek „Oamenii merg în întuneric" şi M. Jariş „Ei vor veni" — vor rămîne întotdeauna o mărturie a suferinţelor, a dorinţei de victorie a patrioţilor. Trilogia Mariei Puimanova „Oameni la răspîntie". „Jocul cu focul" şi „Viaţa împotriva morţii" este o epopee a poporului vîndut — pentru a fi sfîşiat — cotropitorului fascist, şi eliberat de Armata Sovietică, care a nimicit pe înrobitorii hitlerişti.

Fireşte că a înfăţişa în chip veridic în toată complexitatea ei, în desfăşurarea ei de fiecare zi lupta forţelor sociale înaintate împotriva celor reacţionare, — nu este chiar atît de uşor. Aceasta este o problemă importantă ca şi demascarea rămăşiţelor vechiului, împotriva cărora trebuie să luptăm astăzi şi care de asemenea nu sînt uşor de învins. Pentru aceasta, trebuie multă energie şi curajul scriitorului este justificat atunci cînd el pune cu ascuţime problema şi o rezolvă fără a recurge la un răspuns schematic.

Cunoaştem astfel de lucrări cum sînt romanele lui Turek Svatopluk „Botostroi" şi „Fără şef", piesa lui Orlin Vasilev „Dragostea", nuvelele lui P. Veres, „Livada cu mere" şi „Soţia proastă", romanul lui Kazimir Brandis „Cetăţenii", piesa lui Eji Jurandot „Asemenea timpuri", cărţile lui Eji Litovski „O chestiune de familie" şi „Cîrtiţa", etc.

Eroul pozitiv — creatorul vieţii noi, un om cu o voinţă puternică, cu o minte luminată, cu o mare experienţă social-politică, care arată prin exemplul lui cum trebuiesc învinse piedicile, care nu se teme de greutăţi, care atrage inimile oamenilor simpli prin sinceritate şi cinste, prin caracterul drept şi prin încrederea deplină în om, un asemenea erou nou trăieşte în cărţile scriitorilor progresişti din ţările de democraţie populară.

Eroii acestor lucrări au izvorît din viaţă şi sînt plini de viaţă.

Patosul vieţii complexe, al unităţii dintre diferitele ei verigi în uriaşa încordare pentru fericirea omului şi slava patriei, străbate poeziile lui Jaroslav Ivaşkevici. Noi simţim aceasta şi în poeziile lui Iulian Tuvim, Vladislav Bronevski, Leopold Staff, în poeziile poeţilor cehoslovaci Vitezslav Nezval, Jan Kostra, ale poeţilor maghiari Gyula Illes, Peter Kuţka, Laszlo Veniamin, Zoltan Zelca, Ferenz Iuhasz, ale poeţilor bulgari Hristo Radevski, Mladin Isaev, Nikolai Hrelkov, Bogomil Rainov, Lamar, Blaga Dimitrova, în poemele poeţilor albanezi Alex Ciaci şi Silici, ale poeţilor români Mihai Beniuc şi Dan Deşliu.

Literatura ţărilor de democraţie populară are multe realizări. Scriitorii progresişti vîrstnici şi tineri înţeleg pe zi ce trece tot mai profund schimbările pe care viaţa le aduce în toate domeniile muncii poporului, ei înfăţişează tot mai limpede realitatea, înţeleg tot mai clar greşelile săvîrşite de unii dintre ei cu voia sau fără voia lor. Tipică pentru devierile dintr-o primă perioadă a fost ideea că, în opoziţie cu formula „artă pentru artă", în opoziţie cu diferite elemente decadente în creaţie, trebuie promovată copierea naturalistă a vieţii, înfăţişarea schematică, fotografică, în care dispare orice îmbogăţire adevărată, valoroasă, dispar culorile, iar lucrarea devine doar o oglindă a faptelor, şi nu un fenomen al artei. S-a emis părerea că închizînd ochii la imperfecţiunile vieţii şi la ascuţimea luptei de clasă, care ajunsese la o mare încordare, scriitorul trebuie să descrie fenomenele înconjurătoare în culorile cele mai trandafirii; s-a crezut că aceasta ar fi zugrăvirea cea mai revoluţionară a vieţii, zugrăvire care ignorează împotrivirea duşmanului şi care afirmă numai elementul nou. Congresele şi conferinţele scriitorilor, care au avut loc recent în ţările de democraţie populară, au arătat că creşterea conştiinţei scriitoriceşti este mare, creaţia este bogată şi în teme şi în opere, că scriitorul pătrunde în adîncul vieţii, nu se teme de problemele mari şi vede adevăratul erou al epocii, a cărui înfăţişare o cer milioane de cititori inteligenţi, înseta-ţi de cultură.

Scriitorii lagărului democratic participă tot mai activ la lupta pentru pace.

În continuare, raportorul vorbeşte despre literatura Chinei Populare, a Republicii Populare Democrate Coreene, a Republicii Populare Mongole.

Puternica Chină, după o luptă îndelungată şi înverşunată de-a lungul unor ani de jertfe şi a unor grele încercări, a izgonit din ţara sa pe cotropitorii imperialişti şi pe asupritorii dinăuntrul ţării. Poporul chinez a început realizarea planului de transformare a Chinei într-un stat industrial înaintat. Succesele Chinei Populare sînt grandioase. Asemenea transformări, un asemenea avînt al vieţii poporului, asemenea realizări culturale, nu a cunoscut China veche în nici o epocă a existenţei sale.

Respingînd agresiunea americană, Republica Populară Democrată Coreeană se ocupă cu refacerea grabnică a distrugerilor, cu munca paşnică constructivă. Bubuitul tunurilor a amuţit pe pămîntul Indochinei.

Cînd la primul Congres al scriitorilor sovietici a luat cuvîntul un delegat al Chinei, a trebuit să spună că marele scriitor chinez Lu Sin, din motive uşor de înţeles, nu a putut veni, iar un alt scriitor de frunte, Mao Dun, ca şi mulţi alţi scriitori trăieşte în profundă ilegalitate. Ţiui Ţiu-bo, Jou Şi, Hu E-pin, Bai Man şi mulţi alţii au scris cu sîngele lor, „prima pagină a istoriei literaturii proletare revoluţionare a Chinei" (Lu Sin).

Dar încă acum 20 de ani în jurul lui Lu Sin, noi am putut vedea pe contemporanii şi prietenii noştri: Mao Dun, Go Mo Jo, Din Lin, Lao Şe, Ke Cijun-pin, Emi Siao, Cijou Ian, Ba Ţzin, Ţao Iui, Tian Han, Cijan Tian-i, Ai Ţin, Sia Ian şi alţii, care continuă astăzi cauza nobilă a măreţei literaturi chineze.

Avîntul furtunos al literaturii chineze a început încă în anii războiului împotriva cotropitorilor japonezi. Cei mai buni scriitori chinezi s-au încadrat activ în lupta poporului şi au creat numeroase lucrări pline de viaţă, care reflectă eforturile eroice ale maselor populare pentru cucerirea victoriei. Tocmai în aceşti ani a avut loc un eveniment de seamă în istoria dezvoltării literaturii chineze. În mai 1942, în oraşul Jenan, centrul raioanelor eliberate, a fost convocată o conferinţă în problemele literaturii şi artei, conferinţă care a trasat căile de dezvoltare a literaturii şi artei în noile condiţii istorice. În cuvîntarea tovarăşului Mao Ţze-dun la această conferinţă, a fost precizată orientarea generală a creaţiei scriitorilor chinezi: de a scrie pentru muncitori, ţărani şi soldaţi. Ideia slujirii poporului străbate întreaga cuvîntare a tovarăşului Mao Ţze-dun, cuvîntare care a devenit programul de luptă pentru oamenii de literatură şi artă din China.

Au trecut ani şi multe nume tinere noi s-au adăugat acestei gărzi strălucite.

În romanele care au devenit un bun al întregului popor: „Răsare soarele deasupra rîului Sangan" de Din Lin şi „Uraganul" de Ciu Li-bo, sau în „Schimbări în Litziacijuan" a lui Ciao Şu-li, vedem că aceşti oameni cu suflete tari care sînt comuniştii de la oraşe şi sate, sînt adevăraţii conducători ai poporului. Şi în proza chineză şi în poezii veţi găsi astăzi această lume, a maselor populare, care s-au trezit şi care năzuiesc cu sete spre lumină.

Prin ce mijloace, cu ajutorul cărei metode este exprimată această viaţă multilaterală într-o ţară, în care scriitorii provin din sînul marelui popor reprezentînd alte şi alte nuanţe ale unor talente şi aptitudini diferite? La Congresul scriitorilor pe întreaga Chină, care a avut loc anul trecut, Cijou Ian a spus: „Noi considerăm metoda realismului socialist drept criteriul suprem al întregii noastre creaţii literar-artistice şi al criticii noastre. Scriitorii clasei muncitoare trebuie să ridice nivelul lucrărilor lor pînă la nivelul realismului socialist şi să ajute totodată activ pe toţi scriitorii însufleţiţi de sentimente patriotice, să păşească pe drumul realismului socialist".

În istoria poporului chinez de 600 milioane de oameni a sosit timpul cînd scriitorii pot alege un erou mare, adevărat, nu din amintiri istorice sau numai din trecutul eroic recent, ci chiar în viaţă pot găsi un erou viu, real, victorios, aflat în marş continuu înainte.

Scriitorii şi poeţii coreeni care trăiesc în Coreea de Nord, ar fi avut toate posibilităţile să descrie consecinţele binefăcătoare ale eliberării ţării de sub robia japoneză, dacă nu s-ar fi produs invazia noului duşman de moarte şi războiul impus poporului coreean de agresorul american.

De abia a răsunat în poezie cîntecul păcii şi construcţiei, de abia a publicat scriitorul Li Ghi En marele său roman „Pămîntul", dedicat ţăranilor care au primit pămînt, de abia a oglindit Te Ghi Cen vitejiile partizanilor coreeni în lupta împotriva ocupanţilor japonezi şi de abia poetul Min Ben Ghiun a scris un poem închinat prieteniei popoarelor coreean şi sovietic, că ţara a fost trîtă într-un război îndelungat şi greu. Iar poetul patriot Te Ghi Cen a fost ucis de o bombă.

În timpul războiului şi după război, poeţii şi prozatorii coreeni şi printre ei oaspetele nostru Hon Sun Cer — care a luat parte activă la lupte — au creat numeroase lucrări însufleţite, dedicate eroismului poporului coreean, vitejiilor ostaşilor şi patrioţilor, ale voluntarilor chinezi.

Remarcabilul scriitor şi activist pentru apărarea păcii Han Ser Ia, în nuvelele „Te don gan" şi „Şacalii" a zugrăvit tineretul coreean, poporul coreean, măreaţa lui superioritate morală asupra reprezentanţilor imperialismului american şi a celorlalţi intervenţionişti. Lui îi aparţine şi romanul „Istoria" despre lupta detaşamentului de partizani al lui Kim Ir Sen împotriva cotropitorilor japonezi.

De o popularitate deosebită se bucură în Vietnam poeziile, devenite cîntece de luptă, cu care luptătorii populari au mers la atac. Poporul cunoaşte numele scriitorilor săi: Nguen Den Thi, To Ho Ai, Tan Tin, To Hiu, ş.a.

În literatura Republicii Populare Mongole, pe lîngă lucrările şi poeziile cunoscute ale lui Ţ. Damdinsuren, noi cunoaştem romane noi: „Zorile în stepă" de Rincen, „In Altai" de C. Lodoidamb, descriind noua intelectualitate mongolă şi romanul „Drumul vieţii" de Namdag, despre lucrătorii din agricultură în aimacurile aflate într-un proces de transformare.

Un deosebit loc în literatura lagărului democratic îl ocupă creaţia scriitorilor progresişti germani. Ei exprimă în operele lor ideile păcii şi ale unificării Germaniei, ei se pronunţă pentru prietenia şi înţelegerea reciprocă între popoare, demască pe aţiţătorii la război, prezintă în cărţile lor pe omul nou, luptător pentru o Germanie democratică, unită. Opere ca: „A şaptea cruce" şi „Morţii rămîn tineri" de A. Seghers, „Damsul morţilor" de B. Kellerman, „Toporul din Wanzbek" de A. Zweig, piesele lui Friedrich Wolf şi Berthold Brecht, poeziile şi poemele lui Johannes Becher, Erich Weinert şi Kuba educă poporul în spiritul urii faţă de trecutul fascist. Una din lucrările remarcabile despre lupta împotriva forţelor războiului şi fascismului este romanul „Nepoţii" de Willy Bredel, apărut de curînd.

Numeroase cărţi vorbesc despre viaţa nouă în R.D.G. Romanul lui Eduard Claudius „Despre cei care sînt cu noi", ciclul de povestiri ale Annei Seghers, „Primul pas" şi „Oratoriul lui Mansfeld" de Ştefan Hermlin, romanele şi nuvelele lui Erwin Strittmatter şi Karl Mundtstoch, povestirile lui Iuri Brezan, poeziile şi poemele noi ale lui Becher, Kuba, Franz Wüman, Max Zimmering, Paul Wins şi alte opere ale scriitorilor progresişti germani, — arată în mod convingător şi veridic acele schimbări radicale care au avut loc în viaţa social-politică a Republicii Democrate Germane şi în conştiinţa maselor largi de oameni ai muncii. În R.D.G. lucrează scriitori talentaţi ca Ludwig Renn, Hans Marchwietz şi Ştefan Heym, care s-a întors din S.U.A.

Scriitorii germani înţeleg că în prezent fiecare cuvînt scris a căpătat o deosebită semnificaţie: în balanţa istoriei acest cuvînt atîrnă sau de partea păcii sau de partea războiului.

Ar fi nejust să spunem că în Germania occidentală se găsesc doar scriitori aflaţi pe poziţiile colonizatorilor imperialişti şi ale mercenarilor lor de la Bonn. Nu, acolo există şi scriitori care nu sînt străini de fraţii lor literaţi din Est.

Tov. Tihonov citează numele scriitorilor progresişti din Germania occidentală care luptă pentru pace, împotriva militarismului şi reacţiunii.

Lupta împotriva ideilor revanşarzilor şi a literaturii care propovăduieşte aceste idei continuă şi în partea de vest a Germaniei.

Cei mai bătrîni scriitori germani care trăiesc în prezent în Elveţia — Thomas Mann şi Herman Hesse — sînt partizani ai păcii. Deşi Feuchtwanger trăieşte în S.U.A., el ţine legătura cu scriitorii din Republica Democrată Germană.

Forţele tuturor scriitorilor progresişti din Germania se unesc împotriva politicii anti-populare, reacţionare, militariste de la Bonn.

Noua literatură iugoslavă s-a născut în zilele luptei de eliberare a popoarelor iugoslave, ale luptei curajoşilor partizani iugoslavi, care au luptat împotriva duşmanului comun al întregii omeniri progresiste, fascismul. În aceşti ani, tradiţiile glorioase ale literaturii sîrbe, croate, slovene, macedonene şi muntenegrene au fost continuate cu cinste şi s-au îmbogăţit cu patosul adevăratei lupte a întregului popor. În aceşti ani au apărut numeroşi scriitori şi poeţi noi, care au ieşit din popor şi care, prin lucrările lor, au contribuit la un nou avînt al literaturii iugoslaviei.

II.

Înfrîngerea Germaniei hitleriste şi a Japoniei imperialiste, succesele construirii comunismului în Uniunea Sovietică, victoria noului regim social în ţările de democraţie populară din Europa şi Asia, — toate acestea au dat un puternic impuls creşterii mişcării de eliberare naţională din multe ţări ale Orientului şi s-au răsfrînt asupra dezvoltării literaturii acestor ţări.

Marele popor indian care şi-a dobîndit independenţa, a proclamat ideia prieteniei şi păcii între toate popoarele Asiei, străduindu-se prin toate mijloacele să-şi îmbunătăţească viaţa. Urmele dominaţiei străine îndelungate se simt încă puternic în viaţa poporului. Noua intelectualitate înaintată a Indiei depune multe eforturi pentru ca cultura indiană să reînvie pe deplin şi în forme noi, să-şi întărească legăturile cu toate popoarele.

Literatura marelui popor indian iubitor de pace a dobîndit succese însemnate. Creaţia unor scriitori remarcabili ai Indiei ca Rabindranat Tagore, Prem Ciand a avut o mare influenţă asupra dezvoltării scriitorilor indieni contemporani.

Prem Ciand, Sadjad Zahir, remarcabil critic şi scriitor şi cunoscutul prozator — romancierul şi nuvelistul Mulk Radj Anand, au fost făuritorii Asociaţiei scriitorilor progresişti din India. Sînt cunoscute lucrările lui Mulk Radj Anand, Krishan Chandar, Hodja Ahmed Abbas, Ali Sardar Djafri, Iaşpal, Bhabani Bhattaciari, Ahmed Nadîm Kasmi, Singhe Gurbaj, Singha Navtej, Ibraghim Djalis, Sadik Begam, Nath Mahindar, Vallathol, Harindranat Ciattopadhai, Faiz Ahmed Faiz, Balvant Garghi şi ale altor scriitori şi poeţi care trăiesc pe teritoriul Indiei şi Pakistanului.

Literatura indiană capătă un avînt tot mai mare. Noi vedem cum demască ea politica colonialistă-imperialistă în Asia, cum luptă împotriva rămăşiţelor trecutului, tinzînd spre oglindirea realistă a vieţii maselor populare. Scriitorii progresişti din India şi Pakistan îşi unesc eforturile pentru ca popoarele lor să nu cadă din nou în duşmănia crîncenă care le-a costat atîta sînge în trecutul apropiat.

Literatura progresistă a Japoniei trăieşte sub jugul regimului colonial instaurat de ocupanţii americani. Dar, în ciuda jugului ocupaţiei americane şi a acţiunii cercurilor reacţionare, literatura progresistă a Japoniei a obţinut succese neîndoielnice: apar tot mai multe cărţi în care autorii caută să dea răspuns problemelor principale ale contemporaneităţii, caută să oglindească pe omul japonez nou, luptător pentru pace, pentru eliberarea poporului înrobit. O asemenea carte este romanul lui Sunao Tokunaga, „Munţii liniştiţi".

Poezia japoneză din antologia „Cîntece ale păcii" cuprinde o tematică bogată: în această antologie sînt adunate cîntece de luptă şi de rezistenţă, dedicate luptătorilor pentru libertatea Japoniei, cîntece lirice, tinereşti, cîntece de muncă şi de dragoste, de frăţie şi prietenie între popoare.

Scriitorii progresişti din Japonia, ţara în care grozăviile de la Hiroşima şi urmările experienţelor atomice de la Bikini se resimt în mod deosebit, desfăşoară o luptă curajoasă pentru prietenie între popoare, împotriva noilor aţiţători la război.

Tema luptei pentru independenţă naţională străbate lucrările scriitorilor din ţările arabe ale Orientului Apropiat, ale scriitorilor Siriei, Libanului, Irakului, precum şi ai Egiptului.

La Damasc a avut loc în 1954 Congresul scriitorilor arabi, care a constituit un eveniment important în literatura arabă. La acest Congres a fost creată Liga scriitorilor arabi.

Printre scriitorii progresişti şi participanţi activi la mişcarea pentru independenţă naţională şi pentru pace, sînt: Jorj Hanna, Muhammed Decrub, Şauchi al-Bagdadi, Abdurrahman-aş-Şarcavi, Mavahil al-Caiali, etc.

Deosebit de grea este situaţia literaturii progresiste din Iran şi Turcia. Scriitorului progresist din Iran nu-i este chiar atît de uşor să înfăţişeze în literatură ceea ce vede.

În ceea ce priveşte Turcia, scriitorii progresişti din această ţară sînt persecutaţi şi mai crunt decît scriitorii iranieni. Uciderea talentatului scriitor Sabahattin Ali, persecutarea admirabilului poet Nazim Hikmet sînt dovezi grăitoare.

În ciuda urmăririlor şi persecuţiilor, scriitorii din ţările coloniale şi dependente ale Orientului creează cu perseverenţă eroică o literatură progresistă, democratică, liberă.

III.

În timp ce în ţările lagărului democrat, unde a fost lichidată vechea orînduire, situaţia scriitorului corespunde pe deplin importanţei lui în viaţa popoarelor eliberate, creaţia lui nu întîmpină piedici şi el poate participa direct la construirea noii societăţi, în ţările capitaliste situaţia scriitorului progresist devine tot mai grea.

În ciuda condiţiilor grele, scriitorii progresişti din ţările capitaliste au dobîndit în anii de după război succese remarcabile în activitatea lor creatoare.

Bazîndu-se pe cele mai bune tradiţii literare ale trecutului, apărînd moştenirea culturală naţională, ducînd o luptă intensă împotriva acelora care, ca să fie pe placul reacţionarilor americani, se ocupă cu defăimarea clasicilor, continuînd şi dezvoltînd tradiţiile literaturii realiste progresiste ale secolului XX, — tradiţiile lui Barbusse, Dreiser, Heinrich Mann, Nexö, — scriitorii progresişti din ţările capitaliste au creat numeroase lucrări remarcabile care se bucură de o largă popularitate.

Un erou al cărţii lui Barbusse „Claritate" — spunea despre viitor: „Trebuie să deschidem nu numai ochii, trebuie să deschidem braţele, trebuie să deschidem aripile".

Astăzi vedem că există o literatură care are forţa necesară zborului, o literatură capabilă să îndrăznească. Această literatură are capacitatea să înfăţişeze pe omul înaintat al epocii noastre: muncitorul, ţăranul, intelectualul — luptător pentru libertatea patriei sale, pentru pacea şi fericirea popoarelor. Există multe nuanţe în atitudinea faţă de problemele apărării păcii, faţă de problemele securităţii popoarelor şi ale independenţei lor.

„Tema abandonării vechilor poziţii" se simte din ce în ce mai mult atît în viaţă cît şi în literatură. Această temă reprezintă procesul apropierii oamenilor din cele mai diverse pături sociale de poziţiile maselor populare care luptă. Sub influenţa situaţiei care se complică, sub presiunea faptelor care arată limpede că pericolul se apropie şi de cei ce se credeau mai înainte la adăpost de orice primejdie, oamenii încep să aibă o nouă atitudine faţă de evenimentele care au loc, iar scriitorii care pînă de curînd nu manifestau simpatie faţă de cauza luptei pentru pace, care aveau cu totul alte concepţii asupra dezvoltării literaturii, trec în lagărul păcii, adică încep să aprecieze mai just cele ce se întîmplă, de pe poziţiile lagărului democratic. Acesta este unul din cele mai interesante şi caracteristice fenomene ale timpului.

Totodată, continuă procesul permanent, care avea loc şi în literatura dinainte de război, dar care astăzi prezintă forme mult mai active: este vorba de demascarea a tot ceea ce e reacţionar şi perimat.

Aceste lucrări sînt scrise în spiritul realismului critic, dar conţinutul lor prezintă trăsături noi, care înainte vreme nu existau.

Multe lucrări sînt de pe acum îndreptate împotriva cursei înarmărilor, împotriva imperialismului american, împotriva reînvierii militarismului german.

În trilogia lui André Stil „Prima lovitură" este zugrăvită lupta poporului, care-şi strînge rîndurile în faţa ameninţării unui nou război. Cunoscutul scriitor islandez şi luptător pentru pace Halldor Lacsness scrie romanul „Centrala atomică", în care răsună protestul împotriva ocupaţiei americane a Islandei. Cartea tînărului scriitor francez Pierre Gaskard „Timpul morţilor", închinată vieţii din lagărele de concentrare hitleriste în timpul celui de al doilea război mondial, ne aminteşte de ceea ce a fost şi se poate repeta iarăşi tot atît de inevitabil, dacă militarismul german, cu toate ororile lui, va fi reînviat.

Scriitorii progresişti trebuie să opună rezistenţă literaturii reacţionare, importată sau creată în ţările lor — în care domneşte amoralitatea cea mai deplină, unde criminalii sînt ridicaţi la rangul de eroi, unde viciile cele mai josnice sînt descrise în amănunte respingătoare, unde descompunerea morală este înfăţişată ca o eliberare deplină a personalităţii de orice răspundere, de orice obligaţie. Paginile acestor scrieri sînt îmbibate de sînge şi noroi.

Ştim că dincolo de această avalanşe de hîrtie se fac pregătiri pentru ca lumea să trăiască pentru a treia oară tragedia unui război de exterminare.

Scriitorii progresişti opun lucrările lor pline de energie, de muncă şi încredere în om, în viitorul lui măreţ, cărţilor care paralizează voinţa de luptă, care educă atitudinea pasivă şi disperarea, care îndeamnă la răbdare şi supunere.

Nu putem să apreciem îndeajuns importanţa unei cărţi ca romanul-epopee al lui Louis Aragon „Comuniştii". El nu numai că oglindeşte viaţa ţării într-o anumită perioadă, nu numai că înfăţişează un tablou istoric al catastrofei naţionale trăită de Franţa, dar prezintă pentru prima oară forţele adevărate, oamenii adevăraţi care, apărînd onoarea poporului lor, s-au ridicat în fruntea rezistenţei populare ca reprezentanţi şi fii ai poporului, iubiţi de popor, pentru că reprezintă gloriosul Partid Comunist Francez.

O mare importanţă are şi romanul lui Aldridge „Diplomatul" — lucrare de un cu totul alt gen. Autorul a explicat el însuşi cauzele care l-au determinat să scrie acest roman. „Fondul romanului a fost dictat de groaza în faţa perspectivei unui nou război al Apusului împotriva Răsăritului. Agresivitatea brutală a Apusului, tendinţa Apusului de a dezlănţui într-un viitor apropiat războiul împotriva U.R.S.S., iată ce m-a determinat să scriu „Diplomatul".

În romanul lui Aragon şi în romanul lui Aldridge, precum şi în alte lucrări ale literaturii progresiste, găsim elementele noului, ale acelui nou care poate fi exprimat prin cuvintele prietenului nostru, poetul Eluard: de la orizontul unuia la orizontul tuturor!

Încurajînd prin toate mijloacele pe scriitorii care-i sînt pe plac, reacţiunea depune în acelaşi timp toate eforturile pentru a îngreuna existenţa scriitorilor progresişti.

Dar acel care se adresează unui nou public larg de cititori, care caută drumuri noi în creaţia sa, acela învinge şi singurătatea şi dezorientarea. Literatura progresistă creşte şi se întăreşte cu aceeaşi consecvenţă cu care creşte şi se întăreşte lagărul păcii.

Teme ale actualităţii imediate au dat naştere unor cărţi ca noul roman al Elsei Triolet „Calul roşu", „Ultimul glonte" de Jean Pierre Chabrol şi „Jimmy" de Pierre Courtade, ca romanele lui Pierre Daix sau cartea lui Sartre despre Henry Martin.

În Anglia „Uniunea Scriitorilor pentru apărarea păcii" contribuie la lupta tot mai activă a scriitorilor împotriva ameninţării războiului. Această asociaţie atrage la un loc scriitori din cele mai diverse curente literare.

Astăzi în Anglia printre scriitorii progresişti cunoaştem pe bătrînul dramaturg şi prozator Sean O'Casey, Alfred Coppard, James Aldridge, Jack Lindsay, Gwyn Thomas, Doris Lessing şi alţii.

Pe bătrînul pămînt englez se nasc şi trăiesc eroii romanelor lui Jack Lindsay. El scrie o mare epopee cu titlul „Modul de viaţă englez"; două volume din această epopee au şi apărut.

Strălucitul nuvelist în vîrstă de 75 de ani, Alfred Coppard şi talentatul scriitor-romancier din Wells, Gwyn Thomas cunosc bine viaţa poporului şi scriu despre oamenii din popor cu un sentiment profund şi cald.

În Italia, la mişcarea pentru o cultură naţională liberă, apropiată de popor, participă intens activiştii frontului unic al literaturii şi artei. De aceea, principala temă a romanelor, povestirilor şi nuvelelor este zugrăvirea vieţii contemporane. Printre aceste cărţi, multe sînt închinate luptei poporului în timpul fascismului. Astfel sînt cărţile lui Vasco Pratolini („Povestea unor îndrăgostiţi săraci", „Cartierul"), a Renatei Vigano („Agnesa partizana"), a lui Carlo Cassol („Prieteni vechi"), a

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

Literatura progresistă contemporană a lumii

Raportul lui N. S. TIHONOV

(Urmare din pag. 3-a)

diale americane. Organizatorii unui nou război mondial împînzesc lumea cu o rețea de tratate și acorduri militare, caută noi și noi pretexte pentru a se amesteca în treburile interne ale țărilor europene, asiatice și sud-americane, răspîndind în lume valuri de propagandă, instigînd la ură între popoare și încercînd să nimicească cultura, să înspăimînte popoarele.

Dar mai presus de orice, americanii înșiși trebuiesc înspăimîntați și înșelați. Amenințînd pe toți cei ostili politicii de pe pozițiile forței brutale, reacțiunea din S.U.A. acționează în modul cel mai grosolan. În fața unei asemenea dezlănțuiri reacționare înțelegem de ce scriitorii care au părăsit cîndva statul hitlerist pentru a-și găsi azil în America, sînt astăzi nevoiți, sub amenințarea persecuțiilor fasciste, de data aceasta din America, să părăsească Statele Unite și să se întoarcă în Europa. Astfel a fost nevoit să procedeze scriitorul cunoscut în întreaga lume Thomas Mann, care s-a mutat în Elveția, unde i s-a asigurat o existență liniștită. Nu este oare semnificativ ceea ce s-a întîmplat cu cunoscutul autor al romanului „Cruciații", Ștefan Heim, care a fost nevoit să părăsească Germania fascistă în anul 1933, pentru ca, peste 20 de ani să caute în Republica Democrată Germană, azil împotriva fasciștilor americani?

Persecuțiile îndreptate împotriva scriitorilor progresiști ai S.U.A n-au putut opri activitatea lor de creație. Protestul împotriva maccarthismului deșănțat, împotriva arderii cărților, împotriva încercărilor de a impune țărilor Europei apusene dictatul american, își găsește reflectarea în cuvîntările și în cărțile scriitorilor progresiști care demască pe reacționari și agresori, pe organizatorii unui nou război mondial. Și este caracteristic că în condițiile Americii de astăzi, piesa istorică a dramaturgului Arthur Miller despre faimoasele procese ale vrăjitoarelor în micul orășel american Salem în secolul al XVII-lea, a căpătat o rezonanță actuală și a fost considerată de public ca avînd legătură directă cu faimoasa comisie de cercetare a activității antiamericane.

Astăzi în America există o bogată literatură progresistă reprezentată de Howard Fast, Albert Maltz, John Howard Lowson, Alexander Saxton, Michael Gold, Lloyd Brown, Philip Bonosk, ș.a.; în lucrările acestor scriitori găsim tablouri veridice din viața americană. Dacă vom lua ultimul roman al lui Howard Fast „Silas Tumberman", vom vedea cum persecutarea nerușinată, nemiloasă, fără precedent, a unui om, poate transforma un liniștit pedagog dintr-o universitate din provincie, într-un cetățean care tierbe de mînie și de hotărîrea de a lupta pentru drepturile sale. Fascismul a fost instaurat în S.U.A. și Howard Fast scrie despre aceasta, nu sub forma unui pamflet camuflat, ci luînd din viața cea mai obișnuită fapte pe care le găsim și în piesa lui, „30 de arginți" și în strălucitul său reportaj „Pikskill, S.U.A.".

Cărțile lui Howard Fast reprezintă o armă a literaturii progresiste, ele au o țintă foarte precisă și dau lovituri puternice dușmanilor păcii și omenirii.

Și cu cît vor fi mai multe lucrări care demască complotul împotriva păcii, cu atît mai mult va ști omul simplu despre complotul îndreptat împotriva vieții lui și a vieții celor ce-i sînt dragi.

Cărțile acelor autori care, ocolind concluziile directe, oglindesc totuși tablouri din viața americană de astăzi, își îndeplinesc și ele rolul.

In continuare, tov. Tihonov vorbește despre o serie de lucrări ale literaturii americane progresiste.

Numeroși cititori din afara Americii, care urmăresc succesele literaturii progresiste americane, o cunosc și o iubesc, urează succese scriitorilor, poeților și dramaturgilor americani care luptă cu curaj împotriva reacțiunii și imperialismului prin lucrările lor, mărturii grăitoare ale maturității ideologice a literaturii progresiste și ale talentului remarcabil al scriitorilor americani.

În țările Americii Latine expansioniștii nord-americani și asupritorii sud-americani au înrobit poporul din punct de vedere spiritual. Librăriile sînt inundate cu maculatura nord-americană de proastă calitate, iar scriitorii autohtoni sînt nevoiți să-și editeze cărțile pe cont propriu.

Persecuțiile la care sînt supuși scriitorii progresiști au un caracter sistematic.

N-am uitat încă prigoana la care au fost supuși mari activiști în lupta pentru pace, ca eminentul poet Pablo Neruda și minunatul scriitor Jorge Amado (aplauze).

Prin poemele și versurile sale Pablo Neruda a devenit cunoscut în toate țările lumii ca un poet care a creat grandioasa epopee „Cîntecul universal" din care face parte și poemul „Să se trezească pădurarul"

Neruda a străbătut drumul lung de la pesimism și disperare la bucuria de a sluji poporul: de la versurile cețoase, decadente, la cîntecele de luptă care slujesc cauza păcii.

Admirabilul poet Nicolas Guillen e cunoscut drept cîntărețul suferințelor insulei lui natale Cuba; versurile lui au devenit cîntece populare. El a consacrat întreaga forță a talentului său luptei împotriva imperialismului S.U.A. luptei pentru libertate, pentru pace. Sîntem fericiți astăzi să-l felicităm cu ocazia decernării Premiului Internațional Stalin „Pentru apărarea păcii între popoare". (Aplauze. Toți participanții se ridică în picioare).

In ciuda amintitelor greutăți pe care le întîmpină scriitorii Americii Latine, ei creează opere biciuitoare, ascuțite, care ajung în mijlocul poporului.

Jorge Amado — autorul multor romane printre care se numără: „Pămîntul fructelor de aur" „Secerișul roșu" și al cărții „Louis Carlos Prestes" — face parte dintre acei scriitori care continuă să demaște cu curaj înrobirea popoarelor Americii Latine de către colonizatorii americani, continuă să demaște pe capitaliștii autohtoni, ceea ce ajută oamenilor simpli din America Latină în lupta lor pentru libertate și independență.

Succesele dobîndite de scriitorii progresiști dovedesc că respectul față de adevărul vieții le permite să creeze chipuri de eroi cu un conținut profund, eroi generați din realitatea care-l înconjoară pe scriitor. În afara oamenilor izolați, în cărțile lor au început să acționeze și masele populare; noi cunoaștem multe cărți în care acestea sînt zugrăvite deosebit de convingător.

IV

Scriitorii sovietici și scriitorii progresiști din întreaga lume sînt legați printr-o prietenie puternică și de nezdruncinat. Această prietenie s-a călit în focul încercărilor comune în timpul celui de al doilea război mondial și și-a dovedit trăinicia în nenumărate prilejuri cînd scriitori sovietici și scriitori progresiști din celelalte țări au trebuit să dreagă acțiuni comune împotriva organizatorilor unui nou război mondial.

In tradiția prieteniei și legăturilor noastre cu scriitorii de peste hotare, noi putem cita numele lui Romain Rolland, Henry Barbusse, Theodore Dreiser, Bernard Shaw Heinrich Mann, M A. Nexö, Sean O'Casey, C. S. Prichard, ș.a.

In ultimii ani, legăturile noastre s-au lărgit considerabil. Devotamentul nostru profund față de cauza păcii și libertății popoarelor ne unește puternic cu scriitorii progresiști din toate țările. Prietenia noastră frățească, legăturile noastre tovărășești, călătoriile noastre în diverse țări și vizitele pe care le-au făcut în Uniunea Sovietică scriitori din toate colțurile lumii, contribuie la lărgirea și consolidarea relațiilor culturale între țările noastre și literaturile noastre.

Cuvintele lui Gorki că „la cel de al doilea Congres al scriitorilor vor lua parte zeci de scriitori din Apus și din Răsărit, scriitori din China și India..." s-au împlinit, spre marea noastră bucurie (aplauze).

Noi muncim într-o colaborare prietenească, dar cadrul acestei colaborări poate și trebuie să se lărgească mai mult. Sîntem bucuroși că s-a stabilit un contact creator, viu, cu toți scriitorii de bună credință, precum și cu toți cei care năzuiesc în mod sincer să cunoască adevărul despre viața noastră, despre oamenii noștri sovietici.

Trebuie să ne cunoaștem cît mai bine unii pe ceilalți, trebuie să citim cît mai multe cărți scrise de scriitorii din lumea întreagă.

Știți că în Uniunea Sovietică există o bogată armată de traducători buni, care traduc operele scriitorilor clasici și contemporani din întreaga lume, dînd prilej milioanelor de cititori sovietici să cunoască realizările literaturii din străinătate.

Trebuie să vă spun că și traducerile literaturii sovietice în străinătate au crescut atît de mult, încît pînă în anul 1954, numai în ultimii trei ani operele scriitorilor sovietici au fost traduse și editate în străinătate într-un tiraj de 94.196.000 exemplare.

Numeroase lucrări ale literaturii străine au fost traduse în diverse limbi ale popoarelor U.R.S.S. și au fost editate în țara noastră. Cele mai bune lucrări ale literaturii străine sînt studiate în școlile noastre, au devenit obiect de cercetare științifică, trezesc un viu interes la consfătuirile noastre cu cititorii.

Sîntem pe deplin încredințați că legăturile noastre frățești și prietenești cu literatura progresistă a lumii vor crește și se vor întări.

Salutul istoric adresat de Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, celui de al doilea Congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici, are o deosebită importanță pentru dezvoltarea literaturii sovietice, deoarece cheamă scriitorii să studieze profund realitatea pe baza însușirii creatoare a marxism-leninismului, care le dă posibilitate să vadă în toată complexitatea și plenitudinea lui adevărul vieții, așa cum apare acest adevăr în actualele condiții internaționale, în condițiile luptei crescînde între lagărul imperialismului și lagărul socialismului și democrației...

In acest salut, C.C. al P.C.U.S. cheamă scriitorii Uniunii Sovietice să contribuie la consolidarea prieteniei între popoare, la strîngerea rîndurilor puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului, la educarea sentimentului internaționalismului proletar și solidarității frățești a oamenilor muncii:

„Datoria scriitorilor sovietici este de a ridica și mai sus steagul luptei pentru unirea tuturor forțelor iubitoare de pace în interesele securității popoarelor, a demasca și înfiera planurile criminale ale imperialiștilor, care amenință să dezlănțuie un nou război mondial".

Scriitorii sovietici pot și trebuie să folosească într-o măsură și mai mare experiența prețioasă a prietenilor din străinătate în lupta pentru o înaltă măiestrie artistică, trebuie să studieze cele mai bune lucrări ale literaturii străine progresiste, să învețe de la ei exemple de înaltă măiestre pentru a-și perfecționa propriile metode de creație, întrucît îmbogățirea reciprocă a literaturilor noastre va contribui la dezvoltarea artei progresiste înaintate.

Forțele literaturii progresiste sînt astăzi mari și nu există nici o îndoială că acest detașament de frunte al oamenilor de cultură din întreaga lume își va îndeplini cu cinste sarcina înaltă pe care i-au încredințat-o popoarele ce luptă pentru pace, independență și libertate, pentru viață, împotriva morții!

Noi luptăm pentru un viitor luminos al tuturor popoarelor. Noi stăm în pragul unei lumi înfloritoare care va fi cucerită pentru toți oamenii de pe pămînt. Noi vom traduce în viață acest minunat țel, mergînd spre el pe drumuri lungi și grele. Dar pentru un scriitor purtător al ideilor înaintate, creator al chipului noului erou al zilelor noastre, omul constructor, luptător pentru pace și independența popoarelor, pentru un astfel de scriitor într-adevăr nu au existat timpuri mai frumoase decît acelea pe care le trăim, o muncă mai măreață decît munca noastră, o sarcină mai plină de răspundere decît sarcina noastră.

Unitatea realizată dintre literatura sovietică și literatura progresistă a Apusului și Răsăritului este o alianță în numele adevăratului umanism, în numele păcii și libertății.

Noi am mers alături, noi mergem alături, lărgind neîntrerupt rîndurile noastre și alături vom ajunge la victoria definitivă a forțelor păcii în întreaga lume! (Aplauze prelungite).

(Text prescurtat, reprodus din „Pravda", nr. 357, 23 decembrie)

LA CONGRESUL SCRIITORILOR SOVIETICI

(Urmare din pag. I-a)

piese — a rezumat coraportul concluziile acestea — nu pentru faptul că autorii le-au numit satirice, ci pentru faptul că, demascînd un fenomen sau altul, autorii au alunecat pe poziții mic-burgheze și și-au pierdut perpectiva clar revoluționară. Luptător activ pentru comunism este omul care urăște răul ce împiedică oamenii să trăiască și să muncească. Dar a te teme de rău, a exagera forța și însemnătatea lui, nu înseamnă a deveni un luptător mai activ pentru comunism, ci un panicard. Acest lucru s-a întîmplat cu autorii pieselor amintite mai sus".

Am trecut în revistă pînă aici, foarte pe scurt, numai una din liniile pe care s-a desfășurat la Congres dezbaterea în jurul eroului pozitiv.

15 minute pauză

Nu știu dacă se obișnuiește un astfel de subcapitol într-un reportaj, și încă într-un reportaj ca acesta, orientat poate — în parte — de însăși natura subiectului, în parte de neîndestula pricepere a autorului —prea mult spre idei și opinii și prea puțin spre purtătorii lor. Totuși în istoria de 12 zile a Congresului au fost 25 de pauze a cîte 15 minute — cîte una după fiecare două ore de dezbateri. Și pentru că pauzele fac, într-adevăr, neapărat, parte din Congres, voi intercala aici o pauză și, mai tîrziu, cred, încă una, cu riscul de a mă vedea bănuit că n-am meditat „suficient de creator" (cum spun, la noi, prudent, unii critici) asupra specificului acestui gen literar în care scriu acum.

Am să recunosc dacă voi fi pus sub o asemenea bănuială, că la „specific" nu m-am prea gîndit. Dar voi propune, totodată, eventualilor critici — și de asemeni celorlalți — să mă ajute să meditez cu folos nu numai la ce-i specific genurilor și speciilor literare, adică nu numai la ce le deosebește, dar și la ceea ce le este comun, la ceea ce le apropie, le ajută să se îmbogățească reciproc, să se dezvolte folosindu-și unul altuia cuceririle care se pretează la un asemenea schimb.

Argumentul mi-a fost inspirat, dictat aproape, de intervenția lui N. Gribaciov. Vom mai vorbi despre asta. Dar, deocamdată, am spus, — pauză!

Atît la marea sală de adunări a Kremlinului, unde s-au desfășurat ședința de deschidere și cea de închidere, cît și în sala coloanelor de la palatul sindicatelor, unde s-au desfășurat celelalte ședințe ale Congresului, în partea rezervată invitaților străini, fiecare loc are o cască de radioascultare: pui casca pe urechi, învîrți un buton pînă potrivești intensitatea, învîrți un altul pînă găsești graiul cunoscut ție — franceza, chineza, engleza, spaniola sau germana ori, dacă vrei și înțelegi, chiar rusa vorbită la tribună,—și asculți. Asculți cu sentimente înrudite celor cu care, pe vremuri, Ivan Sudariov al lui Maiakovski a stat sub mîngîierea binefăcătoare a primului duș din noua locuință dată lui de Puterea Sovietică. (Care urmaș de astăzi al lui Maiakovski, oare — rus, tadjic, chinez, brazilian, romîn sau altfel — va închina primul mare poem acestor căști ale frăției internaționale de idei, acestor Ivani Sudariovi, lucrători în toate literaturile lumii și acestor sentimente ale lor ?). Cît timp a durat Congresul, trei tovarăși sovietici, schimbîndu-se unul pe altul, mi-au picurat în ureche, tradus frază cu frază, textul vorbit la tribună. Niciodată nu voi ști să le mulțumesc destul.

Marea sală de ședințe de la Kremlin—de-o încîntătoare solemnitate, uriașă în lungime și în înălțime, cu ornamentația pereților nespus de armonioasă și caldă: totul e alb și cînd lumina reflectoarelor se joacă prin reliefurile discret modelate ale ziduri-lor, umbrele tot albe sînt. Un singur rînd de balcoane. Dușumeaua dreaptă. Băncile prezidiumului, în schimb, urcă ușor în amfiteatru. Acolo, sus, deasupra prezidiului, stau conducătorii P.C.U.S. și ai guvernului sovietic: găzduiesc literatura, poezia, la Kremlin.

In față, sus, dominînd sala, răsare —parcă din camera alăturată,—dintr-o nișă — Lenin. Statuia îți atrage privirile mereu. Lenin nu s-a întors încă spre sală cu tot trupul, dar înțelegi bine că-i gata să meargă spre tribună: — va vorbi — cu siguranță! — viu, polemic, înaintea unei săli — Lenin știe asta! — ticsite de prieteni care-l vor urma.

Foaierul acestei săli,, — o întreagă aripă a Kremlinului, cuprinzînd între altele vestitul muzeu : motiv pentru ca o bună parte dintre participanții la Congres, și străini și sovietici, să vină cu cîteva ore înainte de deschiderea ședinței și să colinde săle acestea vestite în lumea întreagă.

Ședințele propriu zise — în afară de cea de deschidere și de închidere — au avut loc în sala coloanelor de la palatul sindicatelor, sală binecunoscută multora, la noi în țară, pentru că a fost adeseori descrisă și văzută în jurnalele cinematografice.

Mă voi opri o clipă asupra cîtorva particularități — comune ambelor săli :

Prima: perfecțiunea acusticii. In sala de la Kremlin buna ascultare a vorbitorului de la tribună e asigurată de cîteva sute de difuzoare mici, montate la fiecare bancă de trei locuri. In sala coloanelor se folosește sistemul mai vechi al difuzoarelor agățate sus, la subsuoara coloanelor.

A doua particularitate : reflectoarele cinematografiei sînt fixate odată pentru totdeauna sus, acolo unde zidul din față se întîlnește cu tavanul. In cazul imensei săli de la Kremlin aceasta înseamnă practic, anularea multor neplăceri : jos nu se simte nici căldura, nici zgomotul nu se aude.

A treia particularitate pe care socot necesar s-o subliniez : cei mai discreți fotografi și operatori cinematografici din lume! Presa sovietică a publicat zilnic zeci și zeci de fotografii, oglindind Congresul cu toate chipurile lui, prinse sub toate unghiurile și în toate momentele imaginabile; totuși nimeni dintre participanți nu a simțit stingheritor, măcar o clipă, presiunea obiectivelor foto și cinematografice. (Fie spus aceasta, în intenția mijlocirii unui schimb de experiență, pentru tovarășii fotoreporteri de la noi, vrednici entuziaști ai muncii lor dar, prea ades, atît de puțin interesați de munca celor pe care îi fotografiază, încît, nu odată, îți lasă impresia că tot ce se întîmplă într-o sală sau în alta — inclusiv la prezidiu și la tribună — este regizat numai și numai pentru ca vreo zece oameni care se plimbă printre bănci ca printr-o porumbiște, să poată face poze). Plutonul fotoreporterilor prezenți la Congresul scriitorilor sovietici și-a făcut simțită prezența fizică și combativitatea într-un singur minut: atunci cînd pe scena prezidiului a fost înmînat premiul Stalin pentru pace și prietenia între popoare scriitorului cubanez Guillen. Atunci, da : treizeci de oameni înarmați cu tot atîtea aparate de fotografiat s-au clădit într-o piramidă de 2—3 etaje, — și, un singur minut, congresiștii de pe două rînduri de bănci n-au văzut nimic din cele ce se petreceau pe scenă.

Foaierul sălii coloanelor ocupă mai multe săli și mai multe etaje : săli pentru plimbare — cu unghere comode unde, sub umbrar de frunzari tropicali, oricare dintre participanții la Congres putea lua cunoștință mai pe larg de ultimele realizări din literatura cutărui sau cutări popor sovietic. Aici se hotărau și nenumărate traduceri; aici, mi s-a părut, puteai vedea în toată plinătatea rolul limbii ruse ca bază pentru schimburi culturale între — să zicem — tadjici și tătari, mordvini și ucraineni, bieloruși și gruzini, iakuți sau moldoveni: traducerile din limba rusă înlesnesc apropierea și cunoașterea reciprocă a popoarelor, înlesnesc traducerile dintr-o limbă în alta, îmbogățesc tezaurul cultural al fiecărei naționalități, contribuie mult la unitatea moral-politică a poporului sovietic multinațional. Tot de foaier ține bufetul — cu 5—600 de locuri. Mai sînt : cîteva săli de librărie, cu standuri separate pentru literatura fiecărei republici sovietice. O expoziție uriașă, grandioasă, închinată traducerilor făcute în toate țările lumii din literatura sovietică. O papetărie aprovizionată cu tot ce poate fi necesar unui scriitor, — de la hîrtia de scris pînă la stilou, agendă, mapă și servietă. O parfumerie. Cabine pentru telefonat—în Moscova, în restul Uniunii Sovietice sau în străinătate. Un punct unde participanții la Congres pot reține din timp bilete pentru orice spectacol sau concert dat la Moscova în ziua respectivă. Un punct unde se fac înscrieri pentru scurte excursii — în Moscova sau în împrejurimi — după un program fixat dinainte, care, subliniez acest lucru, în spiritul preocupărilor Congresului, prevede zilnic, insistent, invitația ca scriitorii să viziteze studiourile cinematografice. Pe peretele uneia din sălile foaierului, ziarul de perete intitulat cît se poate de nimerit „Ținînd seama de persoane!", ziar satiric, bineînțeles. Unul din cele mai animate și mai căutate puncte ale foaierului. Numai caricaturi și epigrame, semnate de umoriști calificați sau amatori — dar numai de umoriști adevărați. O bună parte din materialul expus aici de la zi la zi și uneori de la pauză la pauză, a trecut între timp în paginile „Krokodilului" și în rubricile corespunzătoare ale presei literare sovietice.

Iată deci nenumărate locuri și prilejuri pentru a întîlni pe maeștrii literaturii sovietice, scriitori ale căror opere le cunoști, scriitori din a căror experiență ai luat ca din bunul tău propriu, scriitori cărora le ești nu odată dator, și nu cu puțin.

V. Em. Galan

(Continuare în numărul viitor).

Un mare dramaturg rus

(160 ani de la nașterea lui A. S. GRIBOEDOV)

NIKOLAI PIKSANOV
membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S.

Alexandr Sergheevici Griboedov, autorul genialei comedii *„Prea multă minte strică"*, este o mîndrie națională a literaturii ruse. El ocupă un loc de seamă în rîndul clasicilor literaturii universale.

Griboedov s-a născut într-o familie de nobili. Dar, încă de pe cînd era tînăr student la universitatea din Moscova, Griboedov vine în contact cu mulți din viitorii decembriști și cu democrații raznocinți. Războiul pentru apărarea patriei din 1812 și lupta poporului pentru libertatea națională au avut o însemnătate hotărîtoare pentru formarea concepțiilor sale, a patriotismului său.

Mai tîrziu, atitudinea protestatară a scriitorului împotriva autocrației a crescut. Griboedov a cunoscut îndeaproape mulți decembriști: Pestel, Iakușkin, Trubețki, pe Serghei și Artamon Muraviov. Griboedov era bun prieten cu scriitorii decembriști: Rileev, Alexandr Bestujev, A. I. Odoevski, Kühelbeker. El a fost interogat de comisia de anchetă în legătură cu procesul decembriștilor. Griboedov era în curent cu planurile politice ale decembriștilor și n-a negat în fața comisiei că nutrea sentimente de prietenie pentru ei.

Scriitorul cunoștea viața poporului, a țărănimii din guberniile centrale ale Rusiei, din Povolojia, din Bielorusia, din Lituania. Ca ofițer la regiment și mai tîrziu ca diplomat, în călătoriile lui prin Iran și dincolo de Caucaz, a cunoscut bine pe soldatul rus. Griboedov a contribuit la apropierea de Rusia a popoarelor de dincolo de Caucaz.

Ca scriitor, Griboedov a muncit mult pentru a-și îmbogăți cultura. El cunoștea bine literaturile din Apus, literaturile popoarelor slave și ale Orientului.

In tendința lui de a găsi un drum de creație propriu, Griboedov a fost discipol și tovarăș de luptă al lui Pușkin. Au primit amîndoi, cam în același timp, influența clasicismului, a lui Byron, a lui Shakespeare, dar au pășit amîndoi înainte către o nouă artă, națională, realistă. Creația lui Pușkin și Griboedov a devenit o nouă etapă în literatura rusă.

Operele lui Griboedov au început să fie tipărite în 1814. Majoritatea lucrărilor lui sînt opere dramatice. In piesa *„Anul 1812"* Griboedov și-a propus să înfățișeze lupta de eliberare dusă de popor în războiul pentru apărarea patriei. Eroul nu este un ofițer nobil, ci un rezervist-iobag; după război acesta se întoarce *„sub jugul stăpînului"* și apoi se sinucide.

In tragedia *„O noapte georgiană"*, dramaturgul a încercat să înfățișeze grozăviile iobăgiei. O dojcă, care a crescut un cneaz georgian, apoi și pe fiica acestuia, îi blestemă pînă la urmă, pentru că printul îi vinde fiul ca rob.

In tragedia *„Radamist și Zenobia"* răzbat ecourile ideilor decembriștilor; aici scriitorul pune față în față un complot neputincios urzit la curte și izbînda unei răscoale a poporului.

Dar din aceste trei piese au ajuns pînă la noi numai cîteva fragmente și planuri. In istoria literaturii, Griboedov a intrat ca autor al piesei *„Prea multă minte strică"*.

Realismul piesei apare mai ales în limbă. Cînd marea majoritate a operelor literare erau scrise într-o limbă artificială, cărturărească, străină de limba vie a poporului, *„Prea multă minte strică"* este plină de ecourile limbii vii, folosită zi de zi. Limba fiecărui personaj din comedie este caracteristică, originală, individualizată. Mergînd pe același drum realist Griboedov împreună cu Pușkin a făurit o armă puternică a literaturii — limba realistă. Limba comediei este însuflețită de spiritul și forța limbii populare. Aspectul democratic al limbii este legat organic de conținutul democratic al piesei.

Conținutul comediei *„Prea multă minte strică"* este însăși viața. Aici sînt oglindite fenomenele principale ale vieții sociale și politice rusești și, în primul rînd, iobăgia. Aflăm obiceiul revoltător al vînzării și cumpărării iobagilor, asemeni vitelor, din cele spuse de Hlestova despre Zagorețki: *„am cumpărat la tîrmaroc doi negri"*. Despre un boier bine cunoscut se spune că acesta *„a dat trei ogari"* pentru o mulțime de slugi, după grade, spiritul de imitație a ceea ce este străin, interesele lor mărunte, etc.

Griboedov creează o dramă socială. Dramaturgul inovator, în opoziție cu dramaturgia clasică tradițională, nu creează numai personaje — imagini individuale, ci și o imagine socială colectivă, complexă a boierimii reacționare, împotriva căreia luptau oamenii înaintați ai vremii. Conflictul social-politic profund este dezvăluit în mod genial.

Cercetînd piesa *„Prea multă minte strică"*, istoricul va putea să studieze viața socială, viața nobilimii ruse din anii douăzeci ai veacului trecut. Din acest punct de vedere, *„Prea multă minte strică"* are o importanță uriașă.

Figurile tipice, create de Griboedov, ascuțimea lor satirică și conținutul lor social erau apreciate în mod cu totul deosebit de V. I. Lenin. In articolele, în rapoartele, în cuvîntările lui se întîlnesc mereu citate din comedia *„Prea multă minte strică"*, se amintesc numele eroilor ei.

Profunzimea și ascuțișul satirei lui Griboedov capătă în citatele lui Lenin o nouă viață și o nouă putere. F. Engels a studiat *„Prea multă minte strică"* în original. Piesa *„Prea multă minte strică"* este valoroasă și ca dramă psihologică.

Aici problemele psihologice sînt strîns legate de conținutul uman al personajelor. Autorul dezvăluie cu o adîncă pătrundere sufletul omului și forța lui. El iubește omul liber, omul dezvoltat armonios, care are dreptul la fericire, dreptul *„de a-și înaripa mintea, însetată de cunoștințe"*, omul care tinde *„spre o artă înaltă, frumoasă și creatoare"*, care vrea să-și dezvolte multilateral forțele și însușirile. Poetul are încredere în aceste forțe, în victoria lor finală. El este plin de optimism. Ne trezește un sentiment de simpatie pentru Sofia, pentru greșeala tragică a iubirii ei. Ne îndeamnă să iubim sufletul plin de noblețe al lui Ciațki, care propovăduiește sentimentul onoarei și al demnității umane. El este un dușman al ignoranței și al obscurantismului. Concepția lui Ciațki despre demnitate și onoare este cea a poporului, a națiunii, a Patriei.

Griboedov n-a înfățișat în *„Prea multă minte strică"* chiar viața poporului. Dar a dezvăluit fenomenele esențiale ale vieții sociale, strîns legate de soarta poporului. Ele sînt înfățișate cu un realism extraordinar. Dar, după aprecierea înțeleaptă a lui Belinski, caracterul popular al literaturii noastre constă mai ales în realismul ei. Belinski a spus despre realismul și caracterul popular al comediei lui Griboedov: alături de *„Oneghin"* de Pușkin, *„Prea multă minte strică"* *„a fost primul model de zugrăvire poetică a realității ruseștiîn sensul larg al cuvîntului. Din acest punct de vedere, amîndouă aceste opere au pus bazele literaturii ulterioare, au fost o școală, din care au ieșit și Lermontov și Gogol"*.

Comedia *„Prea multă minte strică"* ocupă un loc de frunte în istoria teatrului rus. Din 1829, cînd a fost jucată pentru prima oară și pînă în zilele noastre ea este mereu inclusă în repertorii. Mulți artiști au devenit celebri jucînd diferite roluri în această piesă. Comedia *„Prea multă minte strică"* a exercitat o influență puternică asupra dramaturgiei ruse,— asupra lui Gogol, Ostrovski. Succesul ei în lumea întreagă se datorește marilor ei calități ideologice și artistice.

Piesa lui Griboedov a cucerit o largă popularitate în multe alte țări. Comedia *„Prea multă minte strică"* a fost tradusă de cîteva ori în limba franceză, engleză, italiană, germană. A fost tradusă de mai multe ori și în poloneză, cehă, bulgară și în alte limbi slave. Există traduceri în limba turcă, persană și greacă. Astfel, comedia lui Griboedov continuă să slujească cu noblețe și în Apus, și în țările slave, și în Orient, — libertatea, rațiunea, umanismul, frumosul.

Dragostea pentru libertate, pentru patrie, sentimentul demnității umane, revolta împotriva asupririi libertății, a personalității, a învățăturii— aceste trăsături ale creației marelui scriitor rus, fac ca A. S. Griboedov să fie foarte apropiat și îndrăgit cu întreaga omenire progresistă.

Pleava din căruțele dușmanului

(Urmare din pag I-a)

„fragmente de jurnal" însoțite de următoarea explicație: „La sugestia prietenului Virgil Ierunca, desprind dintr-un jurnal din anii 1941—1944, aceste cîteva fragmente. Le-am ales în așa fel încît să nu oglindească nici întîmplări de interes strict personal, nici istoria acelor ani tragici". In ceea ce privește „întîmplările de ordin strict personal". Mircea Eliade nu prea se ține de vorbă. El se ține de cuvînt numai cu privire la „istoria acelor ani tragici". Dar mai bine să transcriem aci pentru cititorii noștri cîteva fragmente din fragmentele lui Mircea Eliade, publicate de Ierunca :

„Lisabona, 1941. Nicăieri, în nici o țară n-am ascultat o chemare mai melancolică, mai sfîșietoare ca a tocilarului din Lisabona. Meșterul acesta obișnuiește să-și vestească trecerea pe străzi suflînd într-un nai scurt".

„Busaco. Am lăsat fereastra deschisă. Departe, peste pădurea din vale, se zărește para unui foc. Mă trîntesc în pat".

„Berlin, 1942. G. mă duce astăzi la Karl Schmidt, care voia de mult să știe ce este cu filosofia lui Nae Ionescu".

Prin urmare, în 1941 la Lisabona, pe Mircea Eliade îl impresionează chemarea melancolică, sfîșietoare a tocilarului care-i trece pe sub ferestre.

In același an, la Busaco, lasă fereastra deschisă și ne înștiințează că, de acolo, de unde se afla el, vede departe, peste pădurea din vale, para unui foc. Apoi ne mai aduce la cunoștință că s-a trîntit în pat.

La Berlin, în 1942, e ca și orb. Nu vede nimic. Nu-l interesează nimic. Se duce cu G. la Karl Schmidt care voia să știe mai de mult ce este cu filosofia lui Nae Ionescu.

Toate însemnările lui Mircea Eliade, publicate în revista lui Ierunca, sînt asemănătoare citatelor pe care le-am dat aci.

Dar în 1941, pe la începutul anului, mai precis între 15 și 30 ianuarie, publicistul nostru se afla printre noi, la București.

Statul antonescian nu-l trimisese încă la Lisabona, departe de frontul pe care hitleriștii germani și slugile lor din țara noastră îl pregăteau în răsărit.

Și, în acea lună de mijloc de iarnă a anului 1941, avea loc la București, sub ochii noștri și desigur și sub ochii lui Mircea Eliade, miopi, dar totdeauna împodobiți cu lentile groase, sîngeroasa rebeliune legionară. Printre ideologii legionarismului se număra pe atunci și Mircea Eliade.

Da. Se număra pe atunci, și chiar cu mult mai înainte de acel sîngeros ianuarie, și Mircea Eliade.

Acest scriitor care, — după cîte ne spunea deseori atunci cînd eram tineri și bubele negre ale fascismului nu se prinseseră de trupul și de sufletul lui — din pruncie încă ține un jurnal în care notează tot ce se întîmplă în jurul lui, care înseamnă, la Lisabona, cu minuțiozitate, în jurnalul său, trecerea tocilarului pe stradă sau de cîte ori își lasă fereastra deschisă și de cîte ori o închide, — scriitorul acesta care nu uită să noteze pentru cititorii lui că s-a trîntit pe pat, ori că a citit un ziar, ei bine, să nu fi văzut el oare nimic din zguduitoarele evenimente care au avut loc la București în ianuarie 1941?

Să nu fi notat Mircea Eliade în jurnalul său cum membrii organizației legionare din care și el făcea parte, culegeau oamenii de prin case, cum îi duceau la sediile legionare și-i schingiuiau, cum îi încărcau apoi în camioane, îi purtau la marginea orașului, îi despuiau, le furau vestmintele și bunurile aflate asupra lor, îi asasinau și-i aruncau goi în zăpadă?

Dacă Mircea Eliade a însemnat în jurnalul său acele odioase crime în masă ale legionarilor lui Sima, de ce le-a ținuit tot timpul și de ce le ține-nuie acum, tocmai acum?

De ce nu publică aceste pagini în foaia de la Paris a lui Virgil Ierunca? Oare nu pentru faptul că Mircea Eliade se simte și azi solidar cu fasciștii cum se simțea și în ianuarie 1941?

Legionarii — printre care se număra și Mircea Eliade — se aflau atunci în slujba Germaniei hitleriste.

Legionarii se află astăzi în slujba Germaniei revanșarde a lui Adenauer și în slujba cercurilor agresive americane care pregătesc împotriva Răsăritului și împotriva noastră războiul.

Oare nu se jenează nici astăzi Mircea Eliade de faptele camarazilor săi de altă dată și cu care continuă să ce afle și astăzi în urită, în criminală cîrdășie?

Se pare că nu, devreme ce le ține-nuie crimele de ieri și visează alături de ei alte crime, alte asasinate, alte pîrîoluri, alte pustiiri.

Ierunca — această gălnușă de munte cu penele spălăcite —se exprimă în publicația sa pariziană atît în proză cît și în versuri. Intre altele, ei ne dă interesante amănunte asupra preocupărilor și proiectelor sale literare:

„Cartea despre copaci o voi scrie cu cîteva ore înaintea furtunii".

Pricepeți, desigur, despre ce „furtună" este vorba. Virgilică al nostru cîntă și el, ca să spunem astfel, „furtuna" pe care o dorește apropiată, nimicitoare. De unde pleacă așa zisul său cîntec? Ierunca ne-o spune:

„De la o fereastră străină, dintr-o casă străină, într-un ceas străin"...

La sfîrșitul „poemului" său intitulat „Prologul copacilor", Virgil de sub munte se întreabă din sălașul său de la Paris:

„Cine-a vorbit?"

E limpede: a vorbit, în acest „poem" alături de ceilalți trădători de țară și binecunoscuți huligani și asasini fasciști, un trădător care a făcut cîndva paradă de democrație și care vrea să se întoarcă în țară adus, în urma pîrjolului, de dușman, în căruța dușmană.

Cine a mai vorbit alături de Ierunca în publicația scrisă în limba română și imprimată la Paris, prin grija și prin străduința Ierunci?

Obscurul, pretins poet, fascistul cu fruntea îngustă cît unghia, cu chipul încruntat și întunecat, implicat în crimele rebeliunii din ianuarie 1941, care spune: „Hai la drum, dă foc gărilor, stinge porturile"; un alt fascist care cere să se tragă un oblon de fier peste lumea chinuită: ardeleanul fascist, cel cu „inima curvă", un fost comandant legionar, dornic să incendieze pînă și hlamidele cerului; Alexandru Gregorian, huligan de la „Sfarmă piatră"; antonescianul Popescu; Mircea Eliade și alții de aceeași croială și de același soi, pleavă, pleavă încărcată în căruțele dușmanilor, pleavă aflată în serviciul dușmanilor, pleavă pe care poporul nostru o disprețuiește, o urăște.

Dar trădătorii aceștia care visează furtuni și catastrofe, flăcări și cenușă, moarte și sînge, fasciștii aceștia cu inimile curve sînt, pe deasupra,

VĂCUȚA

Terminînd ceea ce avusese de raportat, șeful arhitect răsuflă ușurat, parcă-și luase ceva de pe suflet. Apoi văzînd că superiorul tace posomorît, se săltă sprinten din fotoliu gata să plece.

Ministrul se ridică la rîndul lui și apropiindu-se de fereastră, cîteva momente privi pe gînduri, afară, cu ochii îngustați.

— Muncitor textilist și ne împiedică construcția blocului! rosti el încet, vădit contrariat, ca și cum tot nu i-ar fi venit să creadă. De șase luni își tot amînă mutarea!... S-a stat de vorbă cu omul, tovarășe Nițulescu? întrebă după un răstimp, pentru a doua oară.

— S-a stat, tovarășe ministru, răspunse arhitectul șef, dînd din mîini a neputință. S-a stat de vorbă și cu soția lui care pare să-și aibă și ea partea în această împotrivire; ne-am folosit și de autoritatea sfatului popular, am căutat și noi, șantierul, să forțăm oarecum lucrurile, dar nu ne-a ajutat la nimic. Cetățeanul refuză cu încăpățînare să se mute și pînă la urmă am fost nevoiți să oprim escavația...

— Interesant caz! spuse pe gînduri ministrul. Interesant caz! repetă el. Bine! făcu apoi privindu-și stăruitor colaboratorul. Dumneata întoarce-te liniștit pe șantier și noi aicea ne vom strădui să găsim o soluție...

Arhitectul șef salută scurt printr-o plecăciune respectuoasă și părăsi în grabă biroul.

La cîtva timp după aceea, însoțit de unul din locțiitori, ministrul veni în vizită pe șantier. Se nimerise o zi frumoasă de început de decembrie, cu soare cald și cerul limpede ca vara. Ministrul vizită amănunțit șantierul, șezu îndelung de vorbă cu constructorii și, ca de obicei, își notă cu grijă totul, și nevoile oamenilor și pe cele ale șantierului.

— Iată! îi explică mihnit arhitectul șef, cînd ajunseră pe malul unei gropi dreptunghiulare uriașe. Acesta e amplasamentul blocului 4. Din păcate, lucrările au stagnat de mai bine de-o lună. Escavarea s-a oprit exact la limita proprietății cetățeanului de care v-am raportat atunci... Ca să putem continua săpăturile, ar trebui mai întîi dărîmată casa. Or, precum știți, tovarășe ministru, proprietarul se opune...

La celălalt capăt al gropii se odihnea, cu cupa ruginită, suspendată în aer, un escavator puternic. Cupa largă se oprise chiar sub malul înalt deasupra căruia printre pomii goi și triști se vedea o căsuță pipernicită, cu acoperișul de carton asfaltat, iar în prelungire, una și mai mică, de lemn, un fel de magazie...

Înapoia gardului care despărțea curtea de groapa de fundație, o femeie în vîrstă întindea rufe pe-o frînghie prinsă între doi arbori. Din cînd în cînd se uita curioasă la cei trei bărbați opriți la marginea gropii.

— Cît de nelalocul ei pare căsuța asta! zise ministrul arătînd cu mîna spre casă. Ai zice că se înfruntă trecutul cu prezentul, adause îndată, privind pe rînd pomii singuratici, gardul înclinat, rufele care atîrnau greoaie pe funia lăsată. Aș vrea să stau și eu de vorbă cu proprietarul, spuse el într-un tîrziu, luînd-o înainte. Pe unde e drumul, tovarășe Nițulescu?

Strecurîndu-se printre șirurile lungi de materiale de construcție, din spatele unuia din blocuri, ajunseră în curte. Joasă, pierdută printre pomii desfrunziți, căsuța părea acuma și mai mică. Cercevelele albastre ale ferestrelor, briul negru proaspăt, pereții bine văruiți, dădeau însă modestei locuințe un nu știu ce aer de cochetărie...

Ministrul se opri o clipă stingherit cînd dădu ochii cu femeia care îl privea țintă dintre rufele întinse.

— Acasă-i gospodarul? întrebă familiar, ducînd domol mîna la cozorocul șepcii.

— Acasă, poftiți! răspunse binevoitoare gospodina, punînd restul rufelor grămadă pe funie și dînd fuga spre casă. În prag își lăsă papucii prăfuiți și, intrînd iute înăuntru, reapăru după cîteva clipe, încălțată.

— Poftiți, intrați! își îndemnă ea musafirii necunoscuți, zîmbind primitoare. — Numai că la noi e cam strîmt.

Oaspeții păstră, aplecați, într-un mic antreu și de-acolo într-o odaie mai mare. De la o masă acoperită cu mușama vărgată, se ridică încet, împingînd cu cotul ziarul, într-o parte, un bărbat mărunțel și slab, trecut de cincizeci de ani, cu fața uscată și mustața tunsă scurt, îmbrăcat în haine groase de postav cenușiu.

— Bună ziua, tovarășe, salută prietenos ministrul, cuprinzînd dintr-o privire camera scundă, patul îngrijit, perdelușele dantelate de la geamuri, dușumelele albe strălucind de curățenie. Bună gospodină! făcu către femeie, ridicînd mulțumit din sprîncene. Bucuroși de oaspeți? se adresă el apoi bărbatului, dîndu-i mîna. Noi sîntem de la ministerul care construiește blocurile de-alături...

— Bucuroși, raspunse acesta puțin morocănos, oferindu-i scaunul. Anuță, mai adă scaune!

Femeia ieși fără zgomot și se întoarse îndată cu două scăunele. Pe urmă, se strecură din nou afară, în vîrful picioarelor.

Ministrul intră în vorbă cu stăpînul casei. Îl întrebă unde lucrează ce anume muncă face, unde a lucrat pînă la 23 August 1944, cînd a construit casa și cît l-a costat.

Textilistul răspundea măsurat, ciupindu-și în răstimpuri mustața, cu degetele.

Ghicindu-i împotrivirea din felul cum vorbea și din întreaga lui purtare, rezervată, ministrul schimbă discuția.

— Ce zici de blocurile cu care te învecinezi? îl întrebă el, luîndu-l de departe. Îți plac?

— Îmi plac, recunoscu omul cam fără tragere de inimă.

— Sînt pentru muncitorii și funcționarii noștri. În toamna viitoare mulți din ei se vor muta în locuințe noi, confortabile și ieftine. Cea mai mare parte dintr-înșii vor locui pentru prima dată în condiții atît de bune.

Ministrul vorbea rar, cătînd răbdător la stăpînul casei, din gura căruia cuvintele ieșeau ca trase cu cleștele.

— De! fiecare cum i-i vrerea și cum poate, rosti acesta ca pentru sine, fixînd neliniștit ușa pe unde îi dispăruse soția, și întîrzia acum. Mai ales dacă nu au casă proprie! adause el încet, dar destul de lămurit.

Locțiitorul ministrului vru să spună ceva, însă ministrul, temîndu-se să nu bruscheze cumva lucrurile, îi făcu semn din ochi să-și vadă de treabă.

— Noi, tovarășe, am venit să ne înțelegem cu dumneata în privința mutării... Se poate fuma? își ceru voie ministrul, scoțîndu-și port-țigaretul și oferindu-i o țigară.

— Vă rog, cum să nu. Eu nu sînt fumător.

Gazda puse repede pe masă un capac de borcan, pentru scrum, apoi se duse la fereastră și-o deschise. O boare de aer proaspăt pătrunse înăuntru. Clocotul șantierului răsuna aproape, puternic, fără odihnă...

— Trebuie să ne înțelegem, urmă ministrul împrăștiind spre geam o trîmbă lungă de fum albăstriu. Nu mai putem ține construcția pe loc, socotește și dumneata. Statul pierde din cauza asta...

În acest moment reveni în cameră femeia, ținînd o tavă de tablă, înflorată, cu pahare mari de apă și farfurioare cu dulceață.

— Nu știu cu care să încep, spuse ea șireată, cu o voce care nu îngăduia refuzul. Să mă scuzați că nu știu cine e mai mare între dumneavoastră...

Ministrul se întoarse spre dînsa și fața-i blajină i se destinse într-un surîs de plăcută surprindere.

— Să zicem că eu aș fi mai mare, făcu el cu ochiul arhitectului șef, lăsînd țigara și prinzînd între degete farfurioara încărcată cu dulceață.

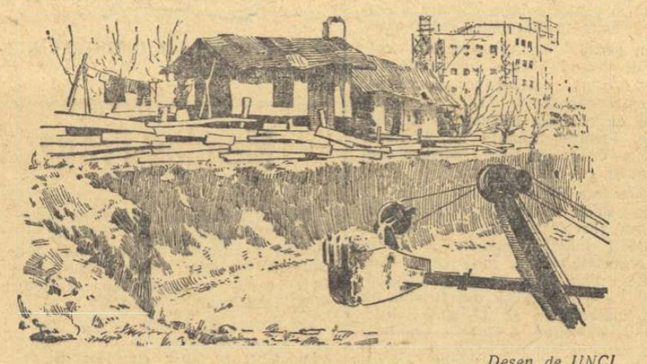

Desen de UNCI

Dar asta nu are nici o importanță aici... Ce fel de oaspeți sîntem și noi, tovarășe Nițulescu? Noi venim să-i scoatem din casă și dînșii ne tratează cu dulceață de trandafiri...

Arhitectul șef opri farfurioara la jumătatea drumului spre gură și spuse, ceva mai îmbunat ca de obicei:

— Nu stau lucrurile chiar așa, tovarășe ministru. Depinde și de dumnealor!...

Ministrul mîncă dulceața, bău cu poftă apa rece și iar surise gazdei.

— Bună apă, însă dulceața e și mai bună, o lăudă el, ștergîndu-și buzele cu batista. Numai nevastă-mea o mai nimerește la fel și, crede-mă, nu întotdeauna.

Femeia plecă privirile în jos. Obrajii palizi i se îmbujorară.

— Tocmai îi spuneam soțului dumneavoastră, ce anume ne-a adus aici, continuă ministrul. Noi vrem să vă mutăm în altă locuință și bineînțeles, să vă despăgubim de tot ce vă rămîne pe loc, după dărîmare. Dacă vă gîndiți cum să ridicați o nouă casă, sîntem gata să vă ajutăm, începînd din primăvară... Dumneata, ce zici?

Femeia nu răspunse numaidecît. Așteptă ca ceilalți musafiri să-și termine dulceața, apoi strînse paharele, farfurioarele și așeză tava pe masă.

— Vorbiți cu bărbatul meu. El ce v-a spus?

— Eu v-am spus, tovarășe ministru, glăsui rușinat soțul, scărpinîndu-se în bărbie, mă iertați că n-am știut cu cine vorbim de la început. Vedeți, noi nu ne opunem, nici nu vrem să împiedicăm construcția blocului. Știm doar pentru cine se clădește. Dar... nu putem, nu ne vine la îndemînă, mutatul. Nu am vrea să vă supărăm, trebuie să ne înțelegeți și pe noi, tovarășe ministru.

Textilistul înghiți odată în sec și tăcu.

— Mutarea e cerută de interese obștești și hotărîtă prin lege, rosti ministrul cu blîndețe, uitîndu-se în ochii gazdelor, iar legea-i a noastră. Oamenii muncii au făcut-o, nu boierii!... Ce nu vă convine de n-ați căzut încă la învoială, măi oameni buni? Vi s-a socotit prea puțin valoarea casei? A pămîntului poate? Ori nu vi s-a găsit locuință bună?...

Bărbatul tăcu înainte, frămîntîndu-și turburat mîinile. Femeia asculta, nemișcată, pe gînduri.

Prin larma continuă de glasuri omenești și zgomot de motoare și mașini, se auzi, deodată, undeva foarte aproape, un muget de vacă. Soții schimbară repede o privire.

Ministrul tresări ușor. La un moment dat vru parcă să întrebe ceva, dar se reținu.

— Nu ați lămurit pe de-antregul lucrurile, așa cum am rămas înțeleși, tovarășe Ionașcu? întrebă el, întorcîndu-se spre locțiitor, care, ca și arhitectul șef, sta pe ghimpi de cînd discuția se purta în jurul mutatului.

— Tovarășe ministru, izbucni acesta, așa ne fierbe de peste șase luni de zile. Inger să fii și tot îți pierzi răbdarea... Bine, tovarășe Cucu, se legă el pe neașteptate de stăpînul casei, ai refuzat apartamentul din str. Furtunii, la fel pe cel din parcul Rahova, locuința din strada Poștei... Ați avut la dispoziție mașină, vi s-a evaluat casa și locul, mai mult decît aveați dreptul prin lege și dumneata ești tot nemulțumit. Iartă-mă tovarășe Cucu, dar de la un muncitor, eu personal cel puțin, așteptam mai multă înțelegere... Tovarășe ministru, se adresă din nou șefului său, printr-o întîmplare fericită sînteți și dumneavoastră aici. Aș vrea ca tovarășul Cucu să ne formuleze precis—sperăm că și pentru ultima dată — toate pretențiile sale și să punem capăt acestor aminări interminabile. Timpul nu ne așteaptă!...

— Mai domol, ia-o mai domol, tovarășe Ionașcu, făcu posomorît ministrul. Dacă tot pe tonul ăsta și pe limba asta îi veți fi vorbit și pînă acuma omului, apăi nu e de mirare că nu am scos-o încă la capăt.

Ministrul își trecu încruntat mîna mare prin părul negru, presărat din belșug cu fire argintii, scoase apoi port-țigaretul, cu gîndul să-și aprindă o țigară, însă îl lăsă să cadă din nou în buznar.

— Dumneata ce zici, tovarășe Cucu, întrebă el calm, plimbîndu-și mai departe mîna prin păr.

— Ce să zic, tovarășe ministru! răspunse textilistul încurcat, privindu-și o clipă nevasta, încremenită alături, cu mîinile împreunate sub șorț. Este drept că ni s-au dat case... însă tot de cele mari... luxoase, numai în blocuri. Noi, tovarășe ministru, sîntem oameni simpli... eu sînt muncitor. Nouă nu ne trebuie niscaiva... apartamente, ori vreo casă mare boierească, ci vorba dînșii — arătă spre soție — una ca pentru noi, cu curticică, să ai loc să crești o răsădire...să ții o vită...

— Asta-i bună! prinse să rîdă ministrul din toată inima, crezînd înșfîrșit că se dumirise. Adică fugi de trai bun, cum s-ar zice! Bată-te norocul să te bată, tovarășe Cucu... Dumneata faci întocmai ca ăla căruia îi întinzi cozonac, iar el tot mămăligă îți cere, fiindcă tot de asta a mîncat acasă... Ați dus slabă muncă de lămurire cu tovarășii, spuse el bine dispus însoțitorilor săi.

Locțiitorul și arhitectul șef ridicară din umeri zîmbind dezarmați.

— Și eu sînt muncitor, tovarășe Cucu, urmă ministrul, încredințîndu-i-se ca unui prieten. Am lucrat la uzinele „23 August" de la înființarea lor și pînă la naționalizare. După socoteala dumitale, așa dar, nu ar trebui să folosesc, hai să spunem, mașina... Cu ea se plimbau doar, înainte, boierii, bogătașii... Eu mi-aș îndeplini, firește, sarcinile mele zilnice, mergînd și pe jos sau cu tramvaiul. Cred totuși că, uneori, e nevoie și de mașină. Cu ea cîștigi timp. Și noi prețuim timpul deoarece nu ne ajunge niciodată. Și eu stau, merse el mai departe pe calea mărturisirilor, într-o casă mai bună decît pe vremuri. La început, recunosc, mi-a venit cam greu... Dar se învață el, omul, cu răul pînă la urmă... și n-o să se învețe cu binele?

Ministrul se opri puțin ca să-și aprindă țigara, pe care o ținea pregătită între degete, trase adînc un fum și privind vesel cînd la gazde, cînd la colaboratorii săi, continuă:

— Dacă la asta se reduce neînțelegerea noastră, atunci consider problema mutării rezolvată. De acord, tovarășe Cucu?

— Să vedeți, tovarășe ministru, se împotrivi textilistul. Ne-ați vorbit frumos, însă nu-i chiar ce credeți dumneavoastră. Nu-i ăsta motivul!... Noi, se puse el să-i explice, codîndu-se, avem o... vită, o văcuță... crescută de cînd era vițea, de către nevastă-mea. Nu o putem lua în bloc, după noi!...

Auzindu-l, femeia oftă încetișor și-și duse pe furiș o margine a șorțului la ochi, să-și șteargă un început de lacrimi.

Ministrul se uită lung la gazde...

— Va să zică, așa stau lucrurile! se lumină el de-a binelea abia acum.

Probabil că nici dumneavoastră n-ați știut, se adresă deodată însoțitorilor săi.

— Acum am aflat! răspunse stingherit locțiitorul. Nu mi s-a raportat.

— E de rasă... văcuța dumitale, tovarășe Cucu? Dă lapte cît trebuie? întrebă cu interes ministrul.

— Nu-i de rasă, mărturisi el cam cu jumătate de gură, schimbînd în treacăt o privire cu soția, nici nu prea dă lapte...

— Nu-i de rasă și nici nu prea dă lapte! repetă ministrul, încruntînd ușor din sprîncene. Are și ministerul nostru o gospodărie anexă, cu vaci de rasă și altele... Și zi-i, făcu el după cîteva clipe de gîndire, de-aici vine toată încurcătura! Vaca nu-i de soi, dă și nu dă lapte, dar... e a noastră, ne-am obișnuit cu vită în bătătură!... Trebuie să fie pe aproape, de vreme ce i-am auzit mai adineauri glasul, așa-i parcă, nu?...

Ministrul îndreptă asupra bărbatului o căutătură bănuitoare, în care licărea o fină ironie.

— Da, i-am închipuit și noi un grajd, lipit de casă, răspunse acesta fără prea mare plăcere.

— Ei, tovarășe Cucu! vorbi din nou ministrul, pe un ton de mustrare prietenească, strivind hotărît mucul de țigară de fundul capacului. Pînă aici te-aș fi înțeles. De-aici încolo nu mai pot, oricît aș vrea. Pentru cîțiva litri de lapte, ne ții împotrivire de șase luni de zile... Treabă-i asta? Nu se găsea oare o soluție? Ești fără doar și poate, cel puțin sindicalist, adăugă el privindu-l țintă.

— Vechi sindicalist, întări textilistul în șoaptă, cu mîndrie în glas.

— Cu atît mai de neînțeles pentru mine, tot vechi sindicalist, și mai rău pentru dumneata. N-ai avut dreptul să ne întîrzii, tovarășe Cucu... Puteai să ne spui răspicat cum stau lucrurile, de la bun început și te ajutam noi.

Gazda lăsă capul în jos cu un aer vinovat.

— Uite, că mai greșește omul. Mai ales cînd te iei după nevastă.

Textilistul vru să mai spună ceva, dar, fie că nu găsea cuvintele potrivite, fie că se temea, pe semne, să nu-i facă soția scandal după aceea, se sucì de cîteva ori pe loc — parcă i-ar fi lipsit vreun lucru, parcă tot ar fi închis fereastra — și iarăși își plecă privirile în dușumea.

— Atunci... ne mutăm, tovarășe Cucu? surise împăciuitor ministrul, bătînd darabana cu degetele pe masă.

— Ne-om muta, că e musai! răspunse textilistul îndată, scărpinîndu-se rușinat în creștet. Iacă, mă încăpățînai și eu la o treabă care nu-mi face cinste! adaugă el, cu adîncă părere de rău, trăgînd cu coada ochiului, mustrător, la soție.

— Dar cu... Floricuța noastră, cum rămîne, tovarășe ministru? se neliniști femeia.

— Iar îi dai cu văcuța ta! o certă, acru, bărbatul, că se băgase și ea în vorbă.

— Ne vom interesa, bineînțeles, și de dînsa... văd că aproape face parte din familie, glumi ministrul, ridicîndu-se. O să v-o ținem la îndemînă, la gospodăria noastră, a ministerului. Poate că în tovărășia surorilor ei de rasă, — ministrul începu să rîdă încetișor, — Floricuța dumneavoastră o prinde rușine și s-o hotărî să-și mărească producția de lapte. Așa e bine, tovarășă Cucu? o întrebă pe femeie, zîmbind prietenos. Oricum, cu ea în bloc tot n-o să vă puteți duce!...

Citind în ochii gospodinei mulțumirea, ministrul strînse apoi cu căldură mîna gazdelor și se îndreptă spre ușă, privindu-și în treacăt colaboratorii, mustrător...

G. Eremia

DESPRE MINE

M-am născut și eu ca vai și-amar
Undeva-ntr-un cartier murdar.

Prunc cu pantalonii scurți; smerit,
Am visat teatru gratuit.

Mi-a dat poame dulci vecinul meu
și mi-a meșterit, apoi, un zmeu.

Din reviste poze decupa
și pe zmeu, rîzînd, mi le lipea.

Glorioase ajungeau la cer
veștede — actrițele de ieri.

Mama constatase, certăreață,
că n-ajunge sfoara la dulceață.

Și-am crescut prin anii de furtuni
Om cu mai înalte pasiuni.

Regele cînd tîlhărise țara
mă aflam la școală-n Timișoara.

Cărți în sobă ars-au cu grămada,
ars-au Mikszath trist, cu „Zriniada",

Arany cu balade-nălțătoare;
erau arse cărțile maghiare.

Jumătăți de nopți, aveam noroc
să citesc ce-a mai scăpat de foc.

Petöffi și Bajza, pe-ntrecute,
Tompa cu legendele-i știute,

Ady (mai tîrziu) într-un răsuflet,
cu furtuna ce-i ardea în suflet.

Dar un grădinar de viță sas,
m-a luat ca slugă de pripas.

Dus-am pentru doamnele cu ruj,
pălării la „Regele din Cluj".

Mii de drumuri am bătătorit,
însă poezia m-a-nsoțit,

Versurile — bronzuri tari, sculptate,
Viață, frumusețe și dreptate,

nu o poezie ca oricare —
una nouă, una luptătoare,

poezia ce n-am scris-o încă
dar ardea în mine, grea și-adîncă,

și-și zvîcnea în inima mea zvonul
ca să fie omul om cu omul.

Fraților am împărțit — jumate
ceasuri vesele sau zbuciumate,

Să priviți în inima-mi senină
Ca-ntr-o clară apă, cristalină.

Drag de vi-s, hai spuneți-mi și mie:
scrie-voi visata poezie?

Maităny Erik

Traducere de **Al. Andrițoiu**

AMINTIRI

Copilul mi-a spus: „Hai, mămică, să vezi
Ce bine-am știut eu să-mi fac derdelușul."
M-a dus pe sub bolta bătrînei livezi,
Pe unde nămeți își aflară culcușul.

Și iată, acolo, la țărm de livadă,
O pîrtie frînge zăpezilor plușul;
Și fiul întreabă, rîzînd în cascadă:
„Mămico, mămico, e bun derdelușul?"

Dar eu nu răspund; nu pot să răspund.
Descopăr în mine o rană uitată;
C-un geamăt amar, în amar mă cufund
Și stană rămîn sub ninsoarea bogată.

Și crivățu-n vaier, zbătîndu-și arcușul,
Imi pare din inima mea că se-adapă.
...Mă-apasă, mă doare cumplit derdeluș
Tăiat peste maluri abrupte de groaz.

O, groapa aceasta-i aici, în livadă,
Aici, printre meri înfloriți cu candoare,
De-atunci cînd fascistele pasări de pradă
Scurmară-n pămînt, cu metalice ghiare.

O, groapa aceasta-n țărîna-i arzîndă,
Cînd merii în floare rideau dimineții,
Sorbise drăcește făptura plăpîndă
A primului prunc ce-l dădusem vieții.

Și-mi pare că șirul de corbi, cu răsfăț,
Vîslind, croncănînd, pe deasupra livezii,
Și azi mai adulmecă vechiul ospăț,
Și sîngele-ascuns sub cămașa zăpezii.

...„Mămico, așa e că pîrtia-i largă?"
— Imi pare că-ntreabă un glas de departe —
Și-atît mă cutremur să nu se mai sparg
Și glasul acesta în groapa cu moarte.

Strîng puiul în brațe și-alerg înapoi,
Să scap de priveliște-alerg prin troiene,
Și-i șterg, — să-l alin — lăcrimatele gene:
„Om face noi alt derdeluș, amîndoi."

Și totuși priveliștea n-o pot uita;
Că-ntr-însa-i întregul meu suflet de mamă,
In care răsună durerea cea grea
Ca dangătul grav dintr-un clopot de-aramă.

Și totuși priveliștea n-o am uitat!
Ci ea-mi cere veghe și-mi cere trezie;
Și ea-mi poruncește să spun repetat:
Voi, oameni ai lumii, veghiați cu tărie!

Emilia Căldăraru

Povestea unei schițe

În GRĂDINA SCRIITORILOR

Povestea a început foarte simplu. Atît de simplu, încît nici n-aș fi bănuit cît de mult o să se complice.

Am scris o schiță despre un șantier pe care am lucrat: era vorba de năvălirea apelor într-un moment cînd ne așteptam mai puțin și de efortul colectiv făcut pentru zăgăzuirea lor. Căutam să scot în evidență cum colectivul, care nu se dovedise prea unitar pînă atunci, reacționase minunat, ca un monolit.

De aici povestea se transformă în tragedie. Să nu zîmbiți gîndindu-vă că socot o tragedie faptul că mi s-a respins schița de către vreo redacție. Departe de mine un astfel de gînd. Am prea mare respect pentru amicii care lucrează în diferite redacții, chiar dacă obișnuiesc să ne respingă operele. Tragedia vine din faptul că schița a fost acceptată; existau numai unele obiecții de amănunt („ușor de înlăturat" mi s-a spus): revista se adresează femeilor și redacția a găsit că schița, deși reușită, n-avea nimic specific pentru o revistă feminină.

In zadar am încercat să-i conving că din moment ce subiectul și tratarea schiței aveau o anumită valoare artistică (aprecierea le aparține), din moment ce era vorba de un colectiv în care lucrau și femei, sublinierea în mod ostentativ a contribuției femeilor mi se părea nelalocul ei. N-am reușit. La insistențele redacției am acceptat să mi se facă propuneri de modificare pe care apoi să le discutăm.

După cîteva zile, m-a vizitat o tovarășă tînără și foarte simpatică. Zglobie, zîmbind la fiecare două-trei cuvinte, consora mi-a arătat propunerile de modificări făcute de redacție. Nu era vorba de nicio modificare de fond. Erau propuse numai cîteva schimbări de frază. De pildă, într-un loc unde scriesem „oamenii au sărit toți ca unul să-și apere construcția" (ceea ce recunosc, nu era o frază de nemodificat), scriseră — cu titlul de sugestie: „oamenii, fără deosebire, bărbați și femei, femeile simțind însă în ziua aceea odată mai mult că sînt egale cu bărbații, au sărit toți ca unul să-și apere construcția, pe care o iubeau așa cum numai o mamă își iubește propriul ei copil". In alt loc, unde scrisesem: „obosit, țără nici o vlagă. Mircea stătea pe un bolovan, mulțumit că-și putea îngădui o clipă de odihnă", redacția propunea să adaug: „fără să țină seama că alături de el, două femei, cel puțin tot atît de slăbite de eforturi ar fi vrut și ele să se odihnească".

Cuprins de mirare am ridicat ochii de pe manuscris. Vizitatoarea mea, care mă urmărise tot timpul și văzuse unde m-am oprit, mi-a spus (surîzînd, bineînțeles): „Știți, se întîmplă acuma nenumărate cazuri de nepolitețe față de femei și ne-am gîndit că..."

Am dat aprobativ din cap ca să o scutesc să mai facă și alte eforturi de curtoazie și am citit mai departe. Am găsit și alte sugestii de același fel.

La sfîrșit, i-am zîmbit și eu vizitatoarei și i-am spus că mulțumesc redacției pentru efortul depus la îmbunătățirea schiței mele, dar că în ce mă privește, renunț la publicarea ei.

Fata a insistat, dar eu n-am cedat. La capătul unor prea mari insistențe, au cedat nervii mei, astfel că pînă în cele din urmă, ca un personaj demn de criticat nu numai într-o revistă feminină, i-am spus. „Nu te supăra, stimată colegă, dar tin să semnez dedesubtul prostiilor proprii, nu sub ale altora".

După plecarea fetei, ca să mă liniștesc, i-am dat telefon unui amic care lucrează la o revistă de tineret și i-am povestit cele întîmplate. S-a amuzat copios, rizînd cu hohote de „șablonizarea" unora și după aceea, mi-a spus că l-ar interesa schița pentru revista la care lucrează (aș fi vrut să trec peste această coincidență cu totul nelalocul ei într-o povestire, dar din păcate faptul e strict autentic).

M-am grăbit să-i trimit schița și redacția — prin amicul meu — s-a grăbit (nu e nicio exagerare, fie ea și conștientă) să-mi dea răspunsul. Schița era tocmai ce le trebuia. Văzuseră propunerile făcute de cealaltă redacție, pe care le găsiseră cu totul nelalocul lor (ei au spus altfel, dar deoarece între timp eu mi-am potolit nervii, am redevenit politicos, așa că le îndulcesc expresia). Le șterseseră. In schimb, făcuseră ei cîteva propuneri neapărat necesare (așa susțineau!). Prima frază citată mai sus (Ah, coincidențele!) căpătase o nouă formulare: „oamenii, plini de vigoare și entuziasm, au sărit toți ca unul să-și apere construcția, tînără, ca și inimile lor tinere, tînără, ca și sufletele lor tinere, proaspătă, ca tinerețea tinerelor." Mai erau și alte corecturi de același fel, toate declinînd familia cuvîntului „tînăr" la diverse cazuri.

Nu mai spun ce s-a întîmplat. Evident că n-am acceptat publicarea schiței, ba mult, în urma discuției avute, azi număr un prieten mai puțin.

Au trecut cîteva luni de-atunci. M-am calmat, m-am liniștit. Ba chiar mi-am amintit între timp de vechiul proverb: „Dacă doi îți spun că ești beat, du-te și te culcă!". Mie îmi spuseseră doi că am greșit. Dacă or fi avut dreptate? Să știți că au avut! Acum ce mă fac? La revista feminină m-am certat, la cea de tineret de asemeni. Păcat, pentru că aveam corecturile gata făcute pentru fiecare din ele. In sfîrșit asta o să-mi servească de învățătură. După acest scurt monolog interior m-am hotărît să fac orice modificări mi s-ar cere, ba chiar o să trimit schița la alte reviste în mai multe versiuni. Deocamdată o trimit la o revistă pentru vînători, făcîndu-i în prealabil următoarea modificare: adaog o frază-două, și spun că odată cu venirea apelor, au năvălit și animalele sălbatice. Fraza cu pricina capătă următoarea exprimare: „Oamenii au sărit toți ca unul să-și apere construcția și să împuște lupii, care sînt animale sălbatice și distrugătoare".

Și dacă va fi nevoie, ca s-o publice mai repede, schimb și anotimpul. Spun că năvălirea apelor s-a petrecut cînd a dat prima zăpadă. Poate o să mi-o publice acum cînd a venit iarna...

N. Focșa

EPIGRAME

Unui poet care a publicat în același timp un poem la mai multe gazete.

Poemul scris în multe exemplare
In cinci reviste-a apărut deodată;
Ce obosit vei fi cînd va apare,
Că ai s-alergi la toate, după plată.

Unui scriitor care a fost în documentare la o gospodărie colectivă și după un an n-a scris un rînd.

Mă trimise editura
Să cunosc mediul rural...
Să și scriu? Păi e posibil
Intr-un singur cincinal?

Atîți tovarăși își fac timp să răspundă la toate chemările și au răgazul să și scrie, pe cîtă vreme alții publică la doi ani odată— și cînd li se solicită un articol, răspund că n-au timp.

In iureșul atîtor teme,
Aș avea timp, dar n-am răgaz.
Cînd am răgaz nu mai am vreme;
Am vreme, dar nu am... obraz.

George Dan

Un fel de cronică literară

1) Recentul op al bardului Cutare
e un volum destul de gros și mare.
In el stă adunat, după un plan,
ce-a publicat în cursu-acestui an.
Sînt versuri, pe trei cicluri împărțite,
(firește cu trei fituri diferite)
și cartea are șaptezeci de foi.
...Acuma pot să trec la punctul doi.

2) Poetul cîntă-n ciclurile sale,
cu versuri cînd mai iuți, cînd mai domoale,
diverse fapte, chipuri, întîmplări,
din țara noastră și din alte țări.
El are teme foarte variate,
are elan și combativitate,
dar sînt și teme lipsă... De... ce vrei?
Nu poți cuprinde totul...

Punctul trei.

3) Volumul poate, cred, să reprezinte
pentru poet, un mare pas-nainte.
Volumul, cum am spus și-n alte dăți
are cusururi dar și calități.
Părți pozitive: cartea e bogată,
destul de bine strînsă și-neliegată.
Deși poetu-și caută un drum,
el l-a găsit.

La punctul patru-acum.

4) Părți negative: nu întotdeauna
poetul își strunește bine struna.
El nu reflectă viața peste tot.
Adeseori se-mpiedică de-un ciot.
Și cred c-ar fi avut destulă vreme
să mai lucreze unele poeme
în care, din păcate, sînt lozinci
și platitudini.

Trec la punctul cinci.

5) Ca măestrie, semnificativ e
că și aici sînt laturi pozitive.
Poetul are ritmul îngrijit
și rima totdeauna la sfîrșit.
Imaginile-s clare, adecvate,
dar nu-i așa la toate, din păcate,
căci unele ni s-au părut cam reci
și descusute.

Punctul șase, decl.

6) Sugestii: Sînt cuvinte cam vulgare,
ca „nătîntol", „de-abușilea", „unsoare"
care-ar fi bine să lipsească; — apoi,
nu cred că rima „roi" cu „mușuroi"
e fericită... Ar mai fi obiecții,
dar noi, de bună seamă, nu dăm lecții...
Mai vreau în încheiere să mă leg
de doi colegi.

La punctul șapte trec

7) Critica criticii: Greșit îmi pare
cum a făcut colegul meu, Mardare,
trîntind elogii fără de sfîrșit
volumului de care am vorbit.
De-asemeni socotesc ca destructivă
pripita cronică intempestivă
(care vădește-un critic cam necopt)
semnată: V. Ilie

Punctul opt

8) Concluzia decurge de la sine.
O cronică, e totdeauna bine
poetului să-i dea un ajutor,
un sfat temeinic, mobilizator.
Recentul op al bardului Cutare
constituie un pas-nainte, mare.
Și, pe-acest drum, desigur, suitor,
îi așteptăm volumul viitor.

p. conf. **Nina Cassian**

Expoziția de stat a artelor plastice

II. Sculptura – Caricatura – Grafica – Desenul

Sculptura e bogat reprezentată în această expoziție prin două sute de lucrări, cifră la care n-a ajuns nici o altă manifestare colectivă din trecut, reunind producția pe un singur an.

Se remarcă în primul rînd o creștere a numărului lucrărilor cioplite în marmură, piatră sau lemn, ceeace dovedește un contact mai direct cu materia și o sporire a meșteșugului.

Printre cele mai izbutite lucrări în marmură se cuvine să citäm bustul plin de gingășie și tinerească prospețime intitulat *„Fetița mea"* de C. Baraschi, lucrat cu dragoste și sensibilitate, compoziția *„Mama"* de Boris Caragea, bustul atît de expresiv al poetului A. Toma de Dorio Lazăr și două lucrări ale unei tinere studente din Cluj, Margit Timar, remarcabile prin siguranța și sensibilitatea cu care e cioplită materia.

Chipul omului nou, al muncitorului din uzine sau de pe ogoare, e o temă pe care au tratai-o numeroși sculptori. Prin conținutul ei bogat, se remarcă în deosebi compoziția *„Se naște o idee"* de Andrei Szobotka. Un muncitor, așezat pe o mașină, se gîndește cum să-și îmbunătățească munca și unealta. Trupul aplecat, sprijinit în brat, privirea concentrată, fruntea încreștită, expresia feței, pumnul strins în care ține un burghiu, totul arată un moment de intensă încordare a minții pentru aflarea soluției care să-i ușureze procesul de muncă, să sporească producția. In compoziția lui Szobotka apare chipul nou al muncitorului, purtător al progresului. El nu munceste numai cu brațele-i vînjoase, ci și cu mintea pentruca prin inovațiile sale să contribuie la făurirea unei lumi noi.

In *„Oțelar"*, Ion Irimescu ne arată hotărirea și vigoarea muncitorului gata de a înfrunta stavilele ce i se vor ivi în cale. Frumos modelată, această statuie are o forță și o amploare monumentală. Pe aceeași linie a dîrzeniei și a hotăririi, ca trăsături caracteristice, se situează și statuia *„Muncitor forestier"* de Tibor Szervatius. Un sentiment mult mai cald găsim în grupul statuar, frumos realizat, *„Și-om stăvili Bistrița"* de Lelia Zuaf, unde vigoarea tînărului muncitor se împletește armonios cu înțelepciunea și sfatul bătrînului. Un grup bine compus e acela al *„Minerilor"* lui Egon Löwith, care ne înfățișează solidaritatea muncii în colectiv și în care avîntul tînărului miner e îndrumat de experiența celui mai virstnic. *„Muncitori forestieri"* de Gavril Covalschi, *„Fruntaș în producție"* de D. Căileanu, *„Tînără colectivistă"* de Martin Izsak, *„Țărancă din Bihor"* de Iosif Mathe, *„Muncitori forestieri"* de Ștefan Csorvassy ne înfățișează alte aspecte grăitoare ale chipului muncitorului din țara noastră.

Portretul bust, portretul compozițional, sau portretul simplu ocupă un loc important în secția de sculptură. Printre cele mai valoroase realizări în acest gen trebue să amintim admirabilul portret, atît de expresiv, al pictorului Baba de Corneliu Medrea, precum și acela, atît de sensibil modelat, al pictorului Ghiață de Gh. Anghel. Portretul scriitorului Ion Agîrbiceanu de Ion Irimescu, acela al baritonului Ștefănescu Goangă de C. Baraschi, bustul scriitorului Kos de Andrei Kos, acela al poetului Horvath Imre de Iosif Fekete, acela al scriitorului Asztalos Istvan și al poetului Tompa Laszlo de Al. Bencsedi și acela al lui Ștefan Lungu, Erou al Muncii Socialiste de Ion Vlad pot fi socotite printre lucrările interesante din această expoziție.

O problemă deosebit de importantă o ridică reconstituirea figurilor marilor personalități din trecut. Ion Irimescu ne prezintă chipul lui Luchian, iar Eftimie Bîrleanu pe acela al lui Octav Băncilă. Dar în interpretarea lui Irimescu nu regăsim patetica dragoste de viață care definește arta lui Luchian, ci vedem un invalid, gînditor, adîncit într-o contemplare tristă. Iar în lucrarea lui Bîrleanu nu ne apare chipul de artist luptător al lui Băncilă, care reprezintă trăsătura tipică a personalității sale. Aceeași problemă se pune și pentru cele două proecte pentru monumentul lui Eminescu Ion Jalea ni-l prezintă pe marele poet ca o figură nobilă, iluminată, care privește liniștit, cu mîndrie și încredere viața. E o imagine sintetică subliniată prin simplificarea expresivă a planurilor, prin dominarea verticalei. Mihai Onofrei ne arată o altă viziune a unui Eminescu gînditor care urmărește parcă firul inspirației, gata de a-și așterne versurile pe hîrtie. Amîndouă aceste viziuni sînt valabile, pentrucă exprimă cîte un aspect al uriașei personalități a marelui nostru poet.

Statuia ecvestră a lui Ștefan cel Mare de C. Baraschi, statuia ecvestră a lui Gheorghe Doja de Artur Vetro, compoziția *„Răsculații lui Doja"* de Stefan Csorvassy, evocă deasemeni figuri și momente din lupta eroică a poporului nostru dealungul veacurilor.

Se cuvine să citäm înfiripat altorelieful plin de avînt *„Ștefan cel Mare și plăeșii"* de Vladimir Florea și Vasile Condurache, *„Muncitorul și țăranca"* de Zoe Băicoianu, *„Dans romînesc"* de Niculae Enea, *„Tolstoi, Cehov și Gorki la Iasnaia Poliana"* de Cristea Grosu, *„Beethoven"* de C. Lucaci, *„Indemn"* de Elly Hette, *relieful „Pregătirea grevei din 1933 la Atelierele Grivița"* de T. N. Ionescu, *„Ostașul Păcii"* de M. Schulmann, *„N. Filimon"* de Ion Vlasiu și teracotele cu chipuri de țărani ale lui S. Puskas.

Atît grafica de șevalet cît și cea de reproducere, care are o putere de circulație mult mai mare, au luat un deosebit avînt. An de an, apar mai multe cărți ilustrate și tot mai mulți artiști sînt atrași în acest domeniu de activitate. Pentru prima dată, întîlnim în această expoziție proecte de ilustrații de cărți ca lucrări de diplomă ale tinerilor absolvenți ai Institutelor de artă. Activitatea caricaturiștilor e din ce în ce mai vie, mai susținută, iar cele peste o sută de lucrări prezentate o putea constitui singure o expoziție. Și în domeniul afișului, care trebue să acopere cerințele mereu crescînde ale agitației vizuale, se înregistrează noi succese.

Se constată în grafica de reproducere nu numai un spor cantitativ, ci și un spor de combativitate, o poziție partinică mai hotărîtă.

Arma satirei e folosită cu o vervă ingenioasă de caricaturiștii noștri.

Arta caricaturii se bazează pe exprimarea cît mai limpede, mai cuprinzătoare și mai expresivă a unei idei. Iată, de pildă, lucrarea lui M. Gion *„Opera lui Mefisto"*, care traduce plastic zicala „cînd dracul își viră coada". Pe marginea unei mese rotunde stă, încintat de sine, diavolul cel șiret, ținînd în mînă un joben cu mențiunea S.U.A. Coada-i șerpuește pe masa pe care se află acordurile de la Paris, iar în jurul ei se îmbulzesc minusculii demnitari ai țărilor apusene, grăbindu-se să semneze actul de reînviere a militarismului german. Un soldat neamț, avînd pe cască semnul dolarului, în slujba căruia se află acum, veghează asupra miniștrilor din țările pe care nu demult le cotropise. In această caricatură, Gion a știut să cuprindă mai multe aspecte ale problemei și să le concentreze într-o imagine foarte expresivă, pe înțelesul tuturor.

ANDREI SZOBOTKA *„Se naște o idee"*

Verva satirică a lui Ion Doru se îndreaptă mai mult asupra lipsurilor în muncă și a vechilor năravuri, pe care le combate viguros prin acele exagerări specifice genului, menite să ridiculizeze un defect. Dar uneori, linia lui Doru nu e destul de suplă, iar exagerarea pare forțată, ca de pildă în „Autocritica" unde limba vorbitorului e înlocuită de o placă de gramofon. Și la Neli Cobar, ingeniozitatea nu e totdeauna susținută de calitatea execuției, desenul fiind prea sumar și avînd o înclinare spre grotesc. Tînărul caricaturist Romeo Voinescu prezintă scene de ansamblu, cu multe personaje, desenate cu îndrăzneală și vervă.

Un desenator serios, cu o linie sigură, vie, expresivă, e Ross, care știe să definească un personaj sau o situație în cîteva trăsături lapidare. De aceea Ross e unul dintre puținii noștri caricaturiști care pot ataca problema portretului în caricatură. La Eugen Taru se remarcă grija pentru o prezentare cît mai artistică a ideii, pentru o adîncire a desenului expresiv. La Cik, desenul e mai arhitectonic, mai simplificat, mai bazat pe contur, dar corespunde îndeobște ideii exprimate. Pline de umor sînt și lucrările lui Jurăscu, Rik, Leru, Val Munteanu.

E îmbucurător faptul că unii dintre frunțașii plasticii noastre, C. Baba, J. Perahim, Aurel Jiquidi, Iosif Bene se ocupă de ilustrația de carte, ridicîndu-i nivelul și oferind un exemplu și celorlalți artiști.

Desenele colorate ale lui Corneliu Baba pentru *„Mitrea Cocor"* de M. Sadoveanu conturează puternic personalitatea diferiților eroi ai acestui roman sau oglindesc plastic scenele mai importante. Imaginea lui Mitrea Cocor, țăranul dîrz, cu furca în mînă, gata de a o folosi ca o armă de luptă, definește limpede chipul moral al acestui tînăr și viguros țăran, cu suflet de luptător. Desenul plin de caracter al lui Baba ajunge uneori la monumentalitate.

Aurel Jiquidi, în ilustrațiile la *„Amintiri"* de Ion Creangă se mărginește la o serie de portrete, în care e redată numai fața. Dar artistul pătrunde cu subtilitate sufletul omenesc și realizează o galerie de tipuri umane desprinse din fermecătoarele amintiri ale lui Creangă.

In ilustrațiile la *„Evghenii Oneghin"*, J. Perahim folosește cu abilitate tehnica specială a tușului sgîriat cu acul (schabpapier) care cere o deosebită siguranță și finețe a desenului și permite interesante efecte de alb și negru.

Perahim a știut să redea în aceste ilustrații caracterele tipice ale eroilor lui Pușkin, într-un limbaj plastic sobru și expresiv.

Iosif Bene a recurs la stilizările specifice artei populare în ilustrațiile la *„Baladele ciangăești"*, folosind contururile simple, liniare și adaptîndu-le cu ingeniozitate cerințelor textului.

In ilustrațiile la *„Fata Ap...lor"* de Veronica Porumbacu, Maria Constantin a știut să evoce vraja și fantasticul basmelor. Dar uneori, suprafețele întunecate fac ca imaginea să nu fie destul de clară, mai ales dacă ne gîndim că aceste cărți sînt ilustrate pentru copii.

Printre celelalte ilustrații de carte din această expoziție se cuvine să menționăm cele ale lui N. Popescu la *„Oblomov"* de Goncearov, cele ale lui Fred Micoș la *„Pe Donul liniștit"* de M. Șolohov, cele ale lui Abody Nagy Bela pentru nuvelele lui Asztalos Istvan, la care însă desenul nu e totdeauna îndeajuns de studiat, cele ale lui Al. Alexe la *„Pasărea de foc"* de E. Camilar, precum și lucrările de diplomă ale lui Ludovic Balogh *(„Brazdă peste haturi"* de Horvath Istvan), Cornelia Danet *(„Sfîrșitul jalbelor"* de A. Jar), Maria Tălăpăneanu *(„Oțel și pîine"* de I. Călugăru).

Afișul se dezvoltă pe două linii principale: cea alegorică și cea decorativă. Prin natura sa, afișul cere un limbaj răspicat, sintetic, cît mai simplu și mai cuprinzător, cît mai limpede și mai atrăgător. Dintre afișele alegorice, cele mai reprezentative sînt *„Republica"* de I. Cova, *„Pentru o recoltă bogată"* de Dralco, *„Gata de strîns recolta"* de Pavlin Nazarie și *„Viața nouă"* de Renata Duncan. Printre afișele decorative, acela al lui I. Molnar intitulat *„Arta populară"* e deosebit de atrăgător atît prin suavitatea și frăgezimea imaginii, cît și prin desenul și coloritul atît de bine potrivite, pe cînd cele ale lui P. Grant — singur sau împreună cu Gh. Popescu — sînt mai sobre, mai stilizate, de o execuție deosebit de îngrijită și expresivă.

Se cere însă în genere artiștilor de afiș mai multă ingeniozitate, mai multă îndrăzneală în concepție, un repertoriu de imagini mai cuprinzător pentru a exprima în operele lor bogăția vieții noastre de azi.

In grafica de șevalet, primul loc în această expoziție îl ocupă acuarela. Dar prea puțini artiști au înțeles specificul acestei arte care cere o tratare mai vioaie, mai ușoară, mai transparentă a culorii, o notație spontană, prinsă pe viu, în care să se folosească și puterea de vibrație a albului hîrtiei în raport cu tonurile alăturate. Acuarelele lui Imre Nagy *(„Fabrica de ciment"* sau *„Toamna lîngă Olt")* sau cele ale lui Andrei Bondi *(„Lecția de pian"* sau *„Portret de femeie")* pot fi socotite mai mult ca tablouri prin felul cum sînt concepute, compuse și tratate.

Majoritatea acuarelor reprezintă peisaje. Și aci se pune aceeași problemă a redării tipicului în peisajul realist, a combaterii acelei înclinări a artiștilor noștri de a reda un aspect vechi pentru pitorescul lui, în loc de a exprima nou, caracteristic priveliștilor din patria noastră.

Dintre numeroasele acuarele care abundă în această expoziție cele mai de seamă sînt acelea ale lui Traian Stînțescu, pentru conținutul lor, pentru frăgezimea și poezia lor *(Case muncitorești în construcție, Cultura hameiului*, etc.) deși omul nu apare în ele decît ca o simplă pată de culoare, ale lui Zoltan Andrassy, unde natura pare umanizată prin sentimentul adînc al artistului *(Toamnă însorită)*, ale Rodicăi Maniu, care redau forfota aglomerațiilor urbane cu o subtilă cunoaștere a cerințelor genului *(Piață în Sighișoara)*, ale lui G. Juster care folosește cu abilitate transparența culorii, ale lui Medi Dinu, Schweitzer Cumpănă, Dan Hatmanu și Mihai Cămăruț *(Se construiesc locuințe muncitorești la Iași)*.

Desenul e foarte variat, atît în privința tehnicii, cît și a concepției, de la cărbune la peniță, dela desenul colorat pînă la conté, dela desenul pictural pînă la cel bazat pe un simplu arabesc, dela schița sumară pînă la desenul închegat, ca un studiu finit.

Remarcabile sînt desenele colorate ale lui Dan Hatmanu care surprind cu un subtil spirit de observație aspecte adevărate, legate de viața obișnuită *(Pionieri jucînd șah* sau *In atelier)*. Mai viguroase, mai aspre sînt desenele lui Tiberiu Kadar (portretul scriitorului Tompa Laszlo) în timp ce acele ale Adinei Paula Moscu folosesc o caligrafie fină pentru conturarea unei personalități (portretul lui Gheorghe Dinu). Peisajele lui Horia Teodoru, cu perspective vaste, sînt lucrate cu o deosebită știință a desenului, iar cele ale lui Artur Vetro redau aspecte pitorești din priveliștile patriei noastre.

In gravura în lemn, Gy Szabo Bela a ajuns la o adevărată virtuozitate, izbutind să redea într-un fin arabesc de linii albe, subțiri, frăgezimea unei flori și folosind cu multă pricepere efectele de alb și negru în crearea unei atmosfere în peisaj *(Podeț)*. Nu putem fi de acord însă cu încercarea de a reda ploaia printr-o serie de linii oblice, care străbat imaginea fără nici o justificare plastică *(Ploaie)*. Cu un conținut mai bogat, ilustrînd munca oamenilor din bălțile Brăilei și exprimînd specificul acelui peisaj sînt gravurile lui Gh. Naum, care se afirmă din ce în ce mai mult ca unul dintre frunțașii gravurii noastre.

Privită în ansamblu, Expoziția de stat a artelor plastice pe anul 1954, cu toate lipsurile arătate, dovedește avîntul artiștilor noștri și vitalitatea artei noastre. Se muncește mult și adesea se muncește bine pe tărîmul plasticei romînești. An de an se aleg acele opere de seamă care vor putea intra și rămîne în muzeele noastre ca o mărturie a efortului creator al vremilor de azi. Viața merge înainte și plastica romînească îi ține pasul. Dacă privim drumul străbătut în cei zece ani dela eliberare, dacă cercetăm etapele depășite, ne putem da seama de progresele realizate și putem privi cu încredere viitorul.

Ionel Jianu

Complici și rivali

Nu este un titlu de roman polițist, așa cum ar părea să fie, ci este o realitate a lumii capitaliste, o realitate a murdarelor lor afaceri. Complici în pregătirea unui nou măcel mondial, rivali în goana lor de a acapara producția și comenzile de război, așa cum Jacques Duclos i-a denunțat în discursul său ținut în Adunarea Națională franceză în discuția asupra ratificării acordurilor de la Paris.

„Negustorii de tunuri francezi — a spus el — vor să-și asigure baze industriale în Sarre dar negustorii de tunuri germani au labele întinse spre aceste baze.

De aici rivalitatea complicilor.

De ce luptă Mendès-France să se ratifice acordurile? Fiindcă el reprezintă interesele acestor industriași ai morții.

De ce vrea Adenauer ratificarea acelorași acorduri? Fiindcă și el este reprezentantul magnaților germani".

Jacques Duclos a arătat francezilor cu date și cu nume acest lucru.

Un nepot al lui Adenauer este membru în consiliul de administrație al societății de avioane „Lufthansa", unde era și el membru acum 20 de ani.

Fiul său, Konrad, este asociat al consorțiului cărbunelui și electricității.

Ginerele lui e membru în Consiliul de administrație al marii firme Strobag, însărcinată cu construirea bazelor pentru artileria atomică americană și pentru aviația militară a Statelor Unite în Germania Occidentală.

In partidul lui Adenauer sînt peste 30 de deputați care reprezintă 110 mari firme comerciale. Concernele Mannesmann și I. G. Farbenindustrie au cîte doi deputați în Bundestag. Printre deputații lui Adenauer este și Friederich Flick, patronul concernului cu același nume.

Cine este Flick?

In uzinele lui în timpul celui de-al doilea război mondial au fost exploatați 40.000 prizonieri de război și deportați străini, între care, bineînțeles, mulți francezi, belgieni, olandezi. La uzinele Flick din Groditz au fost masacrați, la 17 aprilie 1945, 180 de muncitori deportați. Capitalul său care pe timpul acela era de 70 milioane mărci, este astăzi de 400 milioane mărci.

Avînd legături strînse cu ministerul de război de la Bonn, el și-a asigurat o parte importantă din comenzile de arme prevăzute și a început de curînd extracția de uraniu în Bavaria de nord.

Iată cine se ascunde în spatele acordurilor de la Paris — alianța franco-germană a negustorilor de tunuri, alianța lui Krupp și Schneider, complici și rivali în același timp.

Gh. D.

O seară literară a tineretului

Din inițiativa Comitetului orășenesc al Uniunii Tineretului Muncitor și a organizației U.T.M. a Uniunii Scriitorilor, duminică 16 ianuarie a avut loc în sala „Filimon Sîrbu" din capitală, o ședătoare literară închinată luptei împotriva reînarmării Germaniei occidentale.

In fața a sute de elevi, studenți, tehnicieni și muncitori, au citit din lucrările lor și traduceri din Heine, Johannes Becher și M. Isacovski, tinerii Ștefan Iureș, N. Labiș, Florin Mugur, Tamara Ptnzaru, Emilia Căldăraru, Rusalin Mureșanu și I. Meițoiu.

L-a luat gura pe dinainte

Vaticanul a avut un rol important în votul Camerei franceze cu privire la refacerea Wehrmacht-ului.

— SĂ FIȚI DE AZI INAINTE UN... KRUPP ȘI UN SUFLET, FIII MEI!
Desen de ROSS

Mendès-Franz la Baden-Baden

Cu prilejul ultimei sale vizite făcute la Washington, primul ministru al Franței a întrecut, se pare, toate așteptările lui John Foster Dulles, așa încît acesta, extaziat, l-a calificat drept „superman" (supraom).

De atunci, în Franța primul ministru a început să fie de mult Supermandès-France, așa cum înainte de război, tot la Paris, lui Chamberlain, — cel cu Münchenul — i se spunea, nu fără apropo, J'aimeberlain.

Copleșit de onoarea care i s-a făcut, Mendès-France a bolborosit mișcat, la Washington, cîteva cuvinte, din care s-a putut înțelege că va face tot ce-i va sta în puteri pentru a merita înalta prețuire.

Dar în grabă și de emoție, el a uitat, se vede, că „supermanul" este personajul din „Comic's"-urile americane, care — cu ajutorul pumnului sau al unor raze misterioase — încearcă să impună peste tot politica Pentagonului.

Deși s-ar putea ca lucrurile să stea și altfel.

Păstrîndu-ne în cadrul strict al obiectivității științifice, pe care o cere meseria de observatori imparțiali, trebuie să arătăm astfel că în legătură cu atitudinea lui Mendès-France există și alte păreri. Din multe locuri sîntem asigurați că el n-a ignorat deloc adevărata semnificație a complimentului pe care i l-a servit Dulles. Ba, mai mult, prin graba pe care o depune la reînviererea Wehrmachtului, dovedește că ar dori ca într-o bună zi să i se poată spune chiar G. I. Man-dès-France.

După ultimele știri se pare că, într-adevăr, această din urmă supoziție are cele mai multe șanse de a fi cît mai aproape de realitate. Și, aceasta cu atît mai mult, cu cît de la Bonn a început să se răspîndească știrea că d-rul Adenauer — extrem de mulțumit de activitatea colegului său de la Paris — îl numește între intimi: Mendès-Franz.

E drept însă că el se exprimă așa cu oarecare condescendență.

Bonnomia cancelarului Adenauer este, de altfel, perfect explicabilă. Pentru că, după ce a făcut tot ce a putut ca să merite a fi trecut în galeria groparilor patriei sale, Mendès-France, prim-ministru și ministru străin de afacerile Franței, a fost zilele acestea în pelerinaj la Roma și Baden-Baden, unde a prezentat un soi de plan, care a recoltat mai ales zîmbete. Și într-adevăr, lucrul are haz. După ce s-a dat de ceasul morții — ăsta-i cuvîntul, nu-i așa? — ca să refacă Wehrmachtul nazist, Pierre Mendès-France are acum pretenția ridicolă de a se număra printre furnizorii lui. Ca și cum în Germania occidentală ar fi lipsă de fabricanți de tunuri. Și ca și cum trusturile de armament din S.U.A. și Anglia n-ar aștepta decît ca Mendès-France și comanditarii lui să le sufle o parte din comenzile care urmează să vină.

In aceste împrejurări, firește, atît Scelba cît și Adenauer l-au primit cu multă amabilitate pe zelosul lor coleg, dar ceea ce s-au grăbit să-i ofere a fost mai ales un refuz politicos. Scelba — pentru că n-ar vrea să fie acuzat de activitate pro-italiană și anti-americană, ceea ce ar fi cu adevărat o calomnie grosolană, Adenauer — pentru că nu poate uita Sarre-ul și în special pentru că principalul său consilier secret e un diapazon discret care-i arată fără greș Washing-tonul.

Așa se face că, plecat în turneu cu o gestiune frauduloasă, „supermanul" s-a întors — așa cum nu se întîmplă în „Comic's"-uri — cu un bilanț falimentar.

Urît de poporul său, pe care l-a desconsiderat și l-a trădat — și în același timp silit de forța opiniei publice să manevreze astfel încît să mai lase în unele cercuri impresia că ar dori realizarea unui control asupra noului Wehrmacht, care n-ar fi fost posibilă fără dînsul, Mendès-France pendulează orbește între interesele marii finanțe franceze și acele ale marii finanțe americano-vestgermane, încearcă să aplaneze contradicții care nu pot fi împăcate și să hrănească iluzii în care el, cel dintîi, nu crede.

Dumitru Hîncu

La Casa Scriitorilor

Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și Comisia de literatură pentru copii, organizează vineri 22 ianuarie, ora 17, la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei 115, o plenară la care se vor dezbate: *„Unele probleme ale dezvoltării literaturii noastre pentru copii"*.

Referatul, ce va fi ținut de tov. Nina Cassian, laureată a Premiului de Stat, va analiza ultimele poezii pentru copii semnate de Marcel Breslașu, volumul *„Făurari de frumusețe"* de Cicerone Theodorescu, *„Primăvara noastră"* și *„La noi la Gospodărie"* de Mioara Cremene, *„Serile cu Moș Nichifor"* de Cezar Drăgoi, *„Insemnările unei școlărițe"* de Valeria Boiculesi, *„Centru înainteș"* de Ion Hobană și *„Puf, Puf"* de Georgeta Moraru.

Note și comentarii

Paiul din ochiul vecinului...

Revista „Limba romînă" *anul III nr. 5 septembrie-octombrie 1954, publică recenzia asupra volumului de poezii ale lui G. Topîrceanu, apărut în Editura de Stat pentru Literatură și Artă sub îngrijirea lui Al. Săndulescu. Recenzia este semnată de C. Otobicu. Ca și recenzentul, nu putem aproba greșelile de punctuație și lipsa unor versuri din volum, pe care sperăm că o a doua ediție Topîrceanu, atît de așteptată de masele largi de cititori, nu le va mai repeta. Este un fapt pozitiv că revista* „Limba romînă" *dă atenție acestor probleme dar, din nefericire, recenzia lui C. Otobicu suferă din mai multe puncte de vedere.*

Entuziasmat de greșelile găsite, C. Otobicu începe să-l încarce pe bietul editor cu fel de fel de învinuiri. Astfel, pe un ton foarte doctoral și sentențios, C. Otobicu ne atrage atenția că „editorul nu are nici într-un caz dreptul să colaboreze cu autorul, omițînd versuri întregi sau schimbîndu-i unele cuvinte". *(Uite, domnule, și noi care pînă să-l citim pe Otobicu, credeam invers) Și după aceea, dă exemplu cîteva evidente greșeli de tipar* (amorul *pentru* amarul, coturi *pentru* cioturi, *etc.) pentru care nu-i poți face editorului un asemenea proces de intenție, cu atît mai mult, cu cît mai jos citeva rînduri, reproducînd o strofă din „Balada popii din Rudeni" (din care în ediție lipsește un vers) apare și în revista „Limba romînă" o eroare de tipar destul de gravă: viață în loc de ghiață. Iată-l deci pe C. Otobicu ajuns, dacă ar fi să folosim logica din recenzia sa, colaborator al lui Topîrceanu.*

Dar C. Otobicu, după ce a făcut praf ediția, trece acum la prefața lui Al. Săndulescu, căreia îi aplică și ei cîteva lovituri. Părțile cele mai tari vin, ca de obicei, la sfîrșit. Să le ascultăm. Legîndu-se de o expresie a lui Al. Săndulescu, („anul 1919 coincide cu apariția revistei „Insemnări literare") *C. Otobicu ajunge să declare foarte ritos: „E greu de presupus că apariția unei reviste a durat un an întreg" (ce să-i faci, tovarășe Otobicu, e greu, dar se mai întîmplă). Ultima perlă însă le întrece pe toate. Spunînd că Al. Săndulescu are în prefață unele construcții ilogice, C. Otobicu arată că la pag. 29 din ediția Topîrceanu găsim expresia* „limitele lui Topîrceanu". *Și iată ce obiectează Otobicu:* „Fără a arăta ce fel de limite e greu de presupus că toți cititorii vor înțelege că editorul se referă la limitele concepției artistice a lui Topîrceanu și nu la cele fizice". *Să fac o mărturisire. Pînă acum nu știam că revista „Limba romînă" are, printre altele, și menirea de a-și înveseli cititorii cu asemenea teorii. Și o ultimă observație. Se obișnuiește cînd citezi, mai ales cu intenția de a combate pe cineva, să fii atent și să nu deformezi spusele autorului. Se pare că Otobicu e străin de un asemenea principiu incetățenit de foarte multă vreme, deoarece de două ori denaturează textul lui Săndulescu. Prima dată cînd afirmă că în prefață stă scris: „stihul popular din doine* larg cuprinzătorilor *al durerilor poporului obidit" și a doua oară cînd afirmă că Săndulescu întrebuințează cuvîntul* „topîrceian". *Ar fi fost un non sens* larg cuprinzătorilor, *iar în textul prefeței nu este așa, ci* larg cuprinzător, *care sună cu totul altfel. Și de asemenea ar fi fost nenormală creația topîrceian, dar prefațatorul n-o folosește ci întrebuințează topîrcenian, un cuvînt împotriva căruia nu văd de ce ne-am ridica. (Probabil că Otobicu a mai auzit eminescian, coșbucian etc.).*

Și apropo de aceste două „mici" greșeli de tipar care denaturează spusele autorului: cum rămîne tovarășe Otobicu cu atenția pe care trebuie s-o avem față de textele pe care le reproducem? Și cum rămîne cu multe alte teorii pe care le înșiri în recenzie și d-ta primul nu le respecți?

Val. Dîmbu

Obscuritatea unei „originalități"

In revista „Steaua" *nr. 8, Pavel Pellu publică, sub titlul* „Ferarul", *niște versuri „originale", dedicate răposatului Niță Vulcan, fierar din satul autorului.* „Originalitatea" *se datorește limbajului folosit care transformă versurile în adevărate șarade. Nu ne pricepem la aceste jocuri distractive și de aceea nu știm dacă interpretăm iscusit șaradele, dar dăm cîteva probe:*

Tăiat de săbii făurite
„din sunete și ghiață",
„argintul nopții, rece" *se deșteaptă peste sat.* „Tresare cîmpul, ochi de păpușoi, (?) de volbura
scînteilor din foi". *Moș Niță,* „cu două scule-n 8" *servește focului* „flămînd de dumicat de fier",
ceva care seamănă cu „un porumb de copt".

O oarecare Lena, apariție misterioasă, „încă nu și-a scos din.... pat (?) obrazul oacheș de-a-luat uscat, mînjit c-o umbră slabă de mustață..." *Mai departe* „doi boi de pară duc un car de ceață". *N-am exagerat nimic, tot ce e între ghilimele aparține autorului. Pînă acum am*

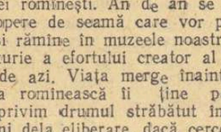

dat exemple culese numai din primele trei strofe. In cele șaptezeci și ceva de versuri mai pot fi găsite destule.

Năzdrăvanului autor, care crede că numai cu două versuri de poantă „socialistă" poate propti, precum cu două cîrje, clădăria de formalism bombastic, trebuie să i se spună:

— Dacă ar trăi răposatul Moș Niță Vulcan, n-ar pricepe nimica din toate versurile pe care i le dedici.

Sărmanul nu știa vorbi păsărește!

L. N.

O tălmăcire nefericită

Romanul „Culii" *de Mulk Raj Anand recent tradus la noi dezbate probleme interesante, de o actualitate arzătoare ale vieții oamenilor simpli din India. Numai că o mare parte din atmosfera specială și culoarea locală pe care o aduce el este aproape anihilată de traducerea defectuoasă. Este drept că din acest punct de vedere, autorii — Octavian Nistor și Aurel Tita — traducerii trebuie să fi avut de întîmpinat greutăți. Sîntem de acord că există anumite formule de politețe, alteori expresii de o anumită rezonanță, care mai greu își găsesc echivalentul într-o altă limbă. Este însă cel puțin la fel de adevărat că nesocotirea lor aduce totuși prejudicii serioase, chiar dacă nu sensului, dar mai ales valorii artistice, prin aceea că sărăcește expresivitatea și poezia personajului respectiv. In traducerea de față există însă și greșeli elementare de tălmăcire a textului original, există de asemenea și apar destule întorsături nefirești limbii noastre.*

Spicuind la întîmplare, pe parcursul a aproximativ 100 de pagini de carte, găsim dulum de exemple care dovedesc superficialitatea și ușurința traducătorilor. Există, de pildă, asemenea fraze în suspensie: „.... *îndepărtă gîndul acesta cu neputință" (pag. 92) sau expresii echivoce care sînt departe de a fixa sensul sau ideia frazei respective ca:* „....*să-și înlocuiască traiul", etc.*

Abundă în general nepotriviri și formulări ambigue care nedumeresc serios pe cititor. Cînd se vorbește de pildă de cineva copleșit în mod real de o durere, tradu-

cerea spune dînd un cu totul alt sens scenei respective: „....*ca și cînd ar fi în prada celei mai crunte dureri" (pag. 203), lăsîndu-te să înțelegi că ar fi vorba doar de o simplă apariție nesinceră, cu totul teatrală. De altfel, aici nu este singura dată cînd se folosește greșit acest „ca și cînd". Il întîlnim și la pag. 216 întrebuințat arbitrar în locul lui* „de parcă" *„Inima lui Munu se strînse ca și cînd un instinct tainic l-ar fi apărat". Nu știi într-adevăr ce să crezi văzînd oamenii „călcînd pămîntul apăsat", într-un peisaj dezolant, unde frunzișul se vestejește „mai presus de fire" pag. 214 — și nu din cale-afară, să zicem.*

Lăsăm însă cititorul să-și aleagă și singur unele perle, demne de pus în șiragul mai sus însăilat. Lăsăm de asemenea editura să tragă cuvenitele concluzii pentru ca să nu mai umble nimeni „....*privind cu grijă printre oamenii adormiți" (pag. 105), pentru ca în munca de traduceri să existe mai puține „năzăreli" (pag. 349) și în general ca atunci cînd un hindus se numește sir Todar Mal, să nu ne pomenim la un moment dat că-l mai cheamă și sir Toader Mal, așa cum, cu stupoare ne este dat să aflăm la pag. 118!*

Bazil Dunăreanu

Altă impietate

Intr-unul din numerele trecute ale gazetei noastre ne indignam de apariția unei parodii după poezia lui Mihail Eminescu, publicată de „Steagul roșu" sub semnătura lui I. Voledi. Am constatat însă intrigați că „Flacăra" nr. 1 (50) recurge și ea la persiflarea ușuratică, cel puțin ireverențioasă, a unor versuri clasice. Strofe tulburătoare din Eminescu, Alexandrescu, Bolintineanu și Viahuță servesc ca explicații vioi hilare ale unor caricaturi cu birocrați, clovni, bețivi, somnoroși, etc.

Buna cuviință obligă pe acei care poate nu apreciază literatura clasică s-o respecte măcar de ochii lumii și să nu se înveselească inconștient, pe socoteala ei. Manierele semnalate, pot perverti gustul public, semănînd cu obiceiurile licenților necopți, care lipesc adaosuri scandaloase unor versuri scrise de clasicii învățați la școală.

Aceste maniere trebuiesc condamnate necruțător.

N. Labiș

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bib. Cent. Rig

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II. nr. 4 (46)-Joi 27 ianuarie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 50 bani

Discuții despre poezie

Cine are dreptate?

În jurul problemelor poeziei „Gazeta Literară" poartă de multă vreme o discuție, de la care n-aș vrea să lipsesc. Dar nu știu de ce, am tot mai mult impresia că lupta aceasta de opinii între urmașii lui Apollo amenință să ia o turnură anecdotică. Să mă explic:

Trăia odată într-un oraș un înțelept despre a cărui artă în a descurca pricinile auzise toată lumea. Așa că atunci cînd între doi dintre concetățenii săi a izbucnit o dispută violentă, oamenii au zis: să mergem la înțeleptul nostru, să hotărască el cine are dreptate. Zis și făcut. L-au căutat pe înțelept și primul împricinat i-a expus lucrurile, așa cum le vedea el. Înțeleptul l-a ascultat răbdător, atent, și apoi, cu o mare înțelegere i-a spus: Ai dreptate!

Atunci a sărit celălalt împricinat. Și a început să argumenteze el. Și dă-i... și dă-i... pînă cînd înțeleptul l-a oprit și, luminat brusc, i-a zis cu aceeași filozofică înțelegere: Ai dreptate!

— Cum se poate așa, prealuminate? — a intervenit indignat un al treilea. Nu vezi că primul spune că-l albă și al doilea că-i neagră? Ori are unul, ori are celălalt dreptate!

Înțeleptul l-a privit cu interes, a rămas pe gînduri o secundă, apoi, clătinînd înțelegător din cap, i-a răspuns cu cel mai filozofic surîs: Ai și tu dreptate!

N-am deloc intenția să bagatelizez discuția despre poezie, organizată de „Gazeta Literară". Diferitele intervenții au scos la iveală multe probleme interesante și fără îndoială utile. Dar în felul cum sînt puse, lucrurile seamănă, totuși puțin, cu cele din anecdotă.

Tovarășul Jebeleanu întreabă „cum se face?": „Cum se face că în literatura noastră nouă și totuși, atît de bogată, mai apar lucrări, uneori opace, inexpresive, alteori stridente și triviale, și unele și altele apolitice? „Cum se face că..."

— „Unii poeți nu-și respectă îndeajuns meseria, n-au față de ei înșiși o destul de ridicată exigență profesională" — răspunde tovarășul Marcel Breslașu.

Are dreptate!

— Da, dar cauza e că adeseori înțeleg simplist legătura cu viața. Se „documentează" funcționărește, fără o participare emotivă intensă, — susține tovarășa Maria Banuș.

Are dreptate!

— Sigur, dar de fapt chiar noi contribuim la promovarea unor asemenea producții, necriticîndu-ne reciproc — adaogă Nina Cassian. N-are dreptate? Bine înțeles că are! De altfel, dreptate are și Mihu Dragomir, atunci cînd arată că precursul creator nu e un continuu urcuș, și Veronica Porumbacu, atunci cînd vorbește de ceea ce înseamnă efectiv sinceritatea poetului. Dreptate au și Ștefan Iureș și Aurora Cornu, ș.a.

Ba, parcă pentru a confirma integral povestea cu înțeleptul, intervine tovarășul Radu Popescu, nepoet, care protestează: Cum se poate, discuție despre poezie — strigă el — fără ca măcar unul dintre dumneavoastră să abordeze, fie și în treacăt, o problemă specific poetică?

Observația e legitimă și ce răspuns i se poate da celui ce o face, decît iar filozoficul: „Ai și d-ta dreptate!"?

Dar orice s-ar spune, ceva încurcat trebuie să fie aci, de vreme ce fiecare pare să aibă dreptate în felul său, cînd dreptatea e, totuși, pînă la urmă, una singură.

Cum se face deci că la problema pusă de Eugen Jebeleanu, preopinenții dau răspunsuri deosebite și ele se dovedesc, pe rînd, valabile?

Cred că aceasta se întîmplă din două motive:

Întîi, pentrucă, de fapt, însuși tovarășul Eugen Jebeleanu n-a pus o singură întrebare ci cel puțin șase. Astfel el vrea să știe:

1. de ce mai apar lucrări apolitice, opace și inexpresive?
2. de ce mai apar lucrări stridente și triviale, de asemeni apolitice?
3. de ce apar poezii cu greșeli ideologice?
4. de ce apar versuri „care par a fi fost scrise într-o atmosferă de banchet general, cu ghirlande pe mese, la ferestre și pe căpătînile convivilor"?
5. de ce unii poeți reputați dau după creații admirabile, lucrări sub orice critică?
6. de ce apar poezii în care realitățile puternice din patria noastră n-au un contur definit, se înfățișează palide „ca niște ectoplasme — simplu pretext, fundal incolor", „paravan pentru feluritele speculații personale, dar lipsite de personalitate, ale autorilor"?

E evident că la o asemenea listă de întrebări, nu există un singur răspuns.

Lipsa pregătirii ideologice poate explica, de pildă, foarte bine apolitismul unor versuri, idilismul lor, sau corsetul ermetic, pe care-l mai păstrează pe dedesubt, ca o ultimă cochetărie a unei jalnice și trecute costumații decadente. Pe de altă parte, exigența profesională scăzută, lipsa de patos artistic și, de ce nu, doamne, chiar lipsa de talent, par să fie mai degrabă cauzele aducerii pe lume a diverselor versuri anemice, împiedicate și bolnave de gîlci. Iată deci că, odată, imprecizîunea întrebării face posibilă multiplicitatea răspunsurilor.

În al doilea rînd, fiecare aspect separat al problemei constituie abia un fenomen foarte complex, în cadrul căruia există o strînsă interdependență a celor mai variate cauze și efecte.

De exemplu, dacă publică „Gazeta Literară", chiar în timp ce duce această discuție, poezii plate, cenușii ca: „Moara de la Stalingrad" de M. Beniuc, „Steaua noastră" de Maria Banuș; „Rondelul Muncii Literare" de Cicerone Theodorescu; „Jedem das Seine" de D. Corbea; „Șomerul din Ruhr" de Letiția Papu sau „Amintire" de Emilia Căldăraru, — se simt îndemnați și poeții să coboare exigența profesională! Atunci cauza răului stă în gustul atrofiat al redactorilor? Da și nu, pentru că de fapt însuși acest gust se formează într-un raport nemijlocit cu materialele concrete pe care poeții le oferă spre publicare.

Dacă la un moment dat redactorul e pus să aleagă nu între „Mărul de lîngă drum" al lui Mihai Beniuc, „Blok-Notes"-ul polonez al lui Cicerone Theodorescu sau poemul „Despre pămînt" al Mariei Banuș, ci între „Chiparosul lui Cehov", „Viață nouă", sau „Pe dîmbul cu gherghini" ale acelorași, nu e de mirare că se oprește și la versuri ca: „Suveica ei — de aur; / războiul — de argint / Regina-n sala maur / bea de plictis absint. / Dar pînză grea — de lespezi — / țesea poporul meu, / Strivind sub valuri repezi / un tron de sînge greu" (Ion Bănuță — „Suveica" — Viața Românească nr. 7).

La fel se întîmplă și cu celelalte aspecte ale problemei. Oare nu pentru că au avut la bază o documentare funcționărească, oare nu pentru că au fost lipsite de o participare afectivă, reală, atîtea producții poetice se reduc la acea simplă tocătură a micilor „fapte concrete", culese de pe teren și servite pe jumătate reci într-un sos cam sleit?

Dar n-au fost împinși poeții la o astfel de „documentare" chiar de către critica noastră literară, tocmai prin fetișizarea „faptului concret"?

Iată deci că într-adevăr, fiecare din răspunsuri e într-o măsură just, — deși, în întregime valabil, nu rămîne decît cel care însumează totalitatea acestor observații, subordonîndu-le aspectului lor principal, caracteristic și determinant.

★

Ca să împingem atunci discuția mai departe e nevoie să ne întoarcem la datele problemei. Personal, în rîndurile ce urmează, nu-mi propun să încerc decît precizarea uneia dintre ele.

Așa, de exemplu, ce definește, propriu zis, acea platitudine poetică, împotriva căreia toți ne propunem să ducem război?

Veți vedea, dacă ne gîndim mai atent, că problema nu e chiar atît de ușoară. Să se definească asemenea versuri plate, cenușii, în primul rînd prin apolitismul lor, cum înclină să creadă tovarășul Jebeleanu? N-aș jura, deși într-adevăr lozincăria goală, fără priză asupra cititorului, e în ultimă instanță tot o formă de apolitism. Luînd însă cuvintele în accepția lor curentă, trebuie să recunoaștem că asemenea versuri sînt de cele mai multe ori, măcar de fațadă, „politizate", ba chiar aduse într-un fel, la o actualizare penibilă.

Haiducii sînt puși, de pildă, să facă reclamă produselor MAT:

„Cînd ți-o fi bine și ție
„Să ai cai, să ai cocie
„Și ogorul ce-ai dorit
„Cu grîu mare și-nflorit
„Umple sticla cu răchie
„Cum făceam în haiducie
„Umple-o bine și-o golește!
„Și de mine pomenește.

(Al. Jebeleanu — „Scrisul Bănățean" nr. 1 (54)

Stejarii înzestrați cu sentimente patriotico-jertfelnice:

„De s-ar cere jertfă nouă
pentru-al țării căpătîi,
ca stejar setos de rouă,
eu mă dărui cel dintîi"

(Al. Andrițoiu „Pentru Patrie" Scînteia Tineretului nr. 1726)

Însfîrșit, descripția searbădă a unor bălți dunărene, animată la modul următor:

„Cu niște carnețele-n mînă, lîngă-un pom,
discută-un președinte și un agronom,
și zămislind un plan de-asalt, în viitor,
alcătuiesc cei doi un fel de stat-major.
Privește! Dinspre partea cealaltă,
Cam pe la fosta margine de baltă,
un Stalinet, cu foc în mădulare,
a prins să scoată brazde noi la soare.
Măi, țîncule, aceste brazde noi știi tu ce-nseamnă?
Inseamnă c-om avea mai multe pîini la toamnă".

(V. Balașca — „Pe lîngă bălțile Dunării" — Scînteia Tineretului nr. 1678).

Să fie atunci versurile cenușii, neîncrate, scrise într-o limbă proastă sau complect lipsite de orice vibrație sufletească, așa cum cred tovarășii Marcel Breslașu, Maria Banuș, sau Veronica Porumbacu? Iar n-aș jura, pentru că platitudinile poetice care se tipăresc, au tocmai calitatea de a respecta întotdeauna și un minimum de corectitudine. Poezelele cu pricina nu sînt lipsite de rime, ritm, imagini și, dacă vreți, chiar de un vag sentiment. Ba cînd e vorba de platitudini confecționate în atelierul unui maestru, ele poartă pînă și marca personalității respective, care se autopastișează cu un deosebit zel.

Atunci? Atunci, e de observat că în fond particularitatea principală a acestor producții de duzină stă în faptul că pînă la urmă „merg", adică au și ceva fond, și ceva formă, se încadrează în tematică, aduc, pe ici pe colo, o mică morală folositoare, într-un cuvînt, nu se poate spune despre ele oftînd decît: „La ce au mai fost scrise?"

Maiakovski arăta cum în fața unor asemenea opere, mulți redactori i se plîngeau că lucrul cel mai dificil e de găsit motivul respingerii lor. De aceea, el și recomanda să i se spună pur și simplu autorului:

„Versurile dumitale sînt foarte corecte, sînt alcătuite după ediția a treia a îndreptarului pentru versificare de M. Brodovski (Sergheli, Greci etc. etc.), toate rimele dumitale sînt rime verificate de mult, înscrise în dicționarul complect de rime ruse al lui N. Abramov. Deoarece nu am deocamdată versuri noi și bune, le primesc cu plăcere pe ale dumitale, retribuindu-le ca munca unui copist calificat, 3 ruble coala, cu condiția să mi le predai în trei copii."

Am ajuns astfel la o problemă atinsă și de tovarășul Radu Popescu, problema specificului poetic. Poezia e totuși poezie, și oamenii n-au născocit-o din simpla ambiție absurdă de a spune în formă versificată, ceea ce pot spune foarte simplu și direct în limbajul obișnuit.

Există o anumită mișcare mai firească și mai îndrăzneață a imaginației, o concentrare și o putere de sugestie a cuvintelor, pe care modul acesta de exprimare îl presupune în mod firesc și în raport cu care se justifică. A vorbi astfel, în versuri, pentru a spune:

„Tovarășe țăran, boii-s greoi,
Înjugă și știința lîngă boi!
Atunci, să vezi, ce strășnică putere
Mai e-n pămînt. S-o stăpînești se cere!
S-o folosești — și spre hambar, cu carul
S-o tragi, să geamă doldora, hambarul".

(Eugen Frunză — „E timpul!")

echivalează cu a vocaliza între motourile cele mai vibrante: Dăă-mi un pahaaar cu aapă!

Dar așa cum, la operă, muzica nu o creează recitativurile, în literatură poezia nu se face versificînd scurte sau lungi bucăți de proză.

Mi-ar părea foarte rău să se deducă de aci că aș avea ceva împotriva virtuților prozei. Le admir dar ele își au rostul numai la locul lor și nimeni nu s-ar declara mulțumit dacă pregătindu-se să și soarbă ceașca de cafea neagră, s-ar trezi că gustă supă.

Din nefericire o însemnată cantitate de prozaisme mai greu identificabile cu ajutorul diferitelor criterii enunțate pînă acum, încarcă adesea și

Ovid S. Crohmălnicsanu

(Continuare în pag. 2-a)

DIN „DIALECTICA POEZIEI"

Păsărarul

Grea ucenicie!
Lung a fost amarul!
Dar acuma știe
bine păsărarul:
unde, cît și pînă
cînd să-ntindă lațul,
cum să-l țină-n mînă,
cînd să tragă brațul,
pe la cît se plîmbă
paserile rare
și pe care limbă
piere fiecare...

și șade-ntr-un peș,
ori proptit în coate,
sigur că nu poate
să mai dee greș,
c-or să-i cadă
pradă
toate
— și grămadă...

hei, taman atunci
(după-atîtea munci!)
trebuie să vadă
— o, cu tot regretul! —
că-ncetul cu-ncetul
și-ntreg păsăretul
i-a-nvățat secretul!

Că-i destul să-l simtă
și nu mai se-apropie...

In capcana-i strimtă
pică doar vreo dropie!

Pică
dolofana,
strică
iar capcana!
Ba — aceeași însă
vine iar întinsă
fără-a se păzi...
și se lasă prinsă
de trei ori pe zi!

★

Sub albita tîmplă,
după mii de pagini,
cam așa se-ntîmplă
cînd vînezi imagini.

Chinuit de vise grele

Chinuit de vise grele
nu-mi venea-ntr-o noapte somnul...
Din pervazul unei stele
zis-a către mine Domnul:

„Meșterindu-ți creațiunea
nu lua pilda mea, copile,
dacă vrei s-o faci CA
LUMEA
n-o poți face-n șapte zile!"

Marcel Breslașu

INSEMNĂRI

La Congresul scriitorilor sovietici

În cursul dezbaterilor, o privire de ansamblu aruncată asupra sălii arăta lămurit că media de vîrstă a participanților la Congresul scriitorilor sovietici este cu vreo 10—15 ani mai ridicată decît ar fi la o întrunire asemănătoare a scriitorilor de la noi. Totuși cea dintîi mare bucurie a pauzelor petrecute în acest foaier, ține de răsturnarea, de fapt, a observației sus amintite, asta deși, de drept, ea rămîne valabilă.

Adevărul este că pe măsură ce-i cunoști direct, uitînd notele biografice citite, mulți scriitori sovietici îți par mai tineri decît ți i-ai închipuit.

Chipul lui F. Gladkov l-am întîlnit pe poze vechi de 40 de ani: un bărbat în puterea vîrstei, pe atunci, stînd tihnit de vorbă cu M. Gorki. Astăzi F. Gladkov are plete albe de mag, da. Însă după ce l-ai ascultat mărturisindu-și tinerețea de la tribuna Congresului, după ce l-ai auzit vorbind și rizînd cu aceeași vioiciune cu care, de la aceeași tribună, au vorbit și au rîs membrii unei delegații de comsomoliști, nu se poate să nu recunoști că esențialul despre chipul lui F. Gladkov — tinerețea! — nu-l pot spune cifrele biografice. Nu pot să nu-mi comunic această bucurie.

Cînd A. Fadeev a publicat „Înfrîngerea", eu, mi se pare, învățam să scriu a-e ac. Și iată, după 30 de ani, în foaierul Congresului, m-am pomenit, cu bucurie, invidiind tinerească ținută sportivă a lui A. Fadeev, și făgăduindu-mi ca în următorii 30 de ani să încerc — aș spune — să îmbătrînesc întinerind, așa cum, văd bine, a făcut A. Fadeev.

Pe Leonid Leonov l-am citit în copilărie și, de asemeni, de mult l-am văzut fotografiat alături de Gorki. Dar Leonid Leonov este astăzi un frumos bărbat rus în floarea vîrstei.

Pe Ilya Ehrenburg l-am văzut mai de aproape acum 4—5 ani într-un restaurant neîncălzit din zona internațională a Vienei. Mi-a părut albit, morocănos, prea adus de spate, îmbătrînit. L-am revăzut acum la Congres: mai puțin alb decît atunci, deloc morocănos, mult mai tînăr. Mi-a părut, atunci, un om scund, cel mult mijlociu. Nu-i adevărat: e înalt.

S. Marșak, veteran al primului Congres, mai are fir de păr alb. Mersul îl e greoi, bătrînesc — în zilele Congresului era la Moscova o vreme a sentimentelor și ideologiei omutem nuncii, elaborînd pentru prima dată lui o adevărată estetică a eroisîn lu muncii — eroism adînc uman, mului forță, de optimism și veselie, plin de tura sovietică a deschis pirtii — litera tica literaturii mondiale și noi în tema răspunsuri noi, origia dat totodată devăr, temelor eterne nale, pline de au răspuns literații cărora le-au căuta despre rostul vremurilor: întrebărilor de ști, despre vieții și frămîntărilor omene rostul suferinței și al bucuriei, al dragostei și al urii. Scriitorii sovietici — arăta vorbitorul — exemplificîndu-și spusele, nu cunosc suspinele celor terorizați de apropierea morții; ei cîntă, și învață o lume întreagă să cînte, eternitatea existenței; vorbind despre eroi care și-au dat ultima picătură de sînge pentru victoria comunismului — viața o afirmă scriitorul sovietic și veșnica-i victorie asupra morții!

În coraportul său despre literatura progresistă contemporană a lumii, N. Tihonov, referindu-se la succesele remarcabile obținute în numai cîțiva ani de literatura țărilor de democrație populară, amintea totodată faptul — cunoscut nouă, scriitorilor din R.P.R., din toate întîlnirile noastre cu cititorii — că în aceste țări opinia publică cere literaților să pună într-o mai mare măsură în relief tema muncii. (Prin tema muncii înțelegînd, în spiritul dezbaterilor Congresului, repet: înfățișarea atitudinii omului față de muncă, și nicidecum — simplist — înfățișarea activității în producție).

În intervenția sa, scriitorul englez Jack Lindsay arăta că și pentru literatul realist-socialist dintr-o țară capitalistă, tema muncii își păstrează însemnătatea. Acolo — spunea el — munca este exploatare și sclavie, iar datoria scriitorului este să arate lucrurile așa cum sînt: în asemenea condiții, a aborda tema muncii, înseamnă a arăta societatea burgheză în toată cruzimea și monstruozitatea ei și a-i arăta perspectivele; înseamnă a arăta mecanismul forțelor care-i țin la putere pe capitaliști; înseamnă a demasca social-democrația de dreapta, a demasca diferitele mișcări „cooperatiste" în slujba statului imperialist; înseamnă a studia și reda prin imagini literare puternice particularitățile locale, legate de dominația imperialismului în țara ta — și a-ți dezvolta deci originalitatea pe baza aportului tău original — în fond și prin particularități ale formei — la lupta pentru eliberarea lumii de exploatare.

Despre însemnătatea temei muncii a vorbit — privind problemele sub un alt unghi — și scriitoarea sovietică A. Barto, care, în intervenția sa, s-a ocupat numai de literatura pentru copii. A. Gaidar — arăta vorbitoarea — a dat, în literatura sovietică, opere care au cucerit inima tineretului din lumea întreagă. Gaidar nu s-a sfiit, atunci cînd acest lucru era cerut de viață, să-și pună mici eroi în situația de constructori activi ai socialismului. El vorbea deschis tineretului despre atitudinea omului sovietic față de muncă, despre eroismul omului sovietic în muncă. Vorbitoarea se ridica — în concluzie — împotriva părerii cîtorva scriitori pentru copii, pedagogi și critici literari care, pornind de la faptul că astăzi viața întregului tineret sovietic de vîrstă școlară se desfășoară în școli și nu în producție, opun „tema școlară" temei muncii, îngustează cu desăvîrșire viața și preocupările tinerilor eroi, părăsesc — practic — în literatura pentru copii, sarcina generală a întregii literaturi de a educa pe oamenii sovietici de toate vîrstele în spiritul atitudinii sovietice față de muncă, în spiritul eroismului în muncă. O carte scrisă pe baza unor asemenea concepții — amintea vorbitoarea — desfășoară înaintea tineretului imaginea falsă, urîtă și mincinoasă peste orice margini, a unei lumi în care oamenii fug spre comunism... ca să scape de muncă.

În discuțiile Congresului asupra temei eroismului în muncă, mulți vorbitori au subliniat importanța și justețea afirmației lui B. Polevoi, care arăta că astăzi viața oamenilor sovietici cere literaturii „minunate figuri de Ceapaevi ai industriei sovietice, de Korceaghini ai cîmpiilor colhoznice" — cere cărți care să arate oamenilor, prin asemenea eroi, că în cadrul vieții pe care ei înșiși au construit-o, eroismul deplin, avîntat, romantic, găsește în industria și agricultura sovietică un cîmp de desfășurare cel puțin tot atît de vast cît în domenii sau profesii socotite de-o prejudecată veche singurele propice eroismului: aviația marina, explorările p... Discuțiile au subliniat pu... găție de idei, ascuțimea co... frumusețea și originalitatea opere... care știu să pătrundă adînc, militant, partinic, în munca eroică de azi a oamenilor sovietici, în transformările ce se petrec acum în conștiința și în atitudinea față de muncă a milioane și milioane de contemporani: acum, cînd poporul sovietic urcă treptat spre comunism; acum, cînd viața sovietică cere literaturii opere în stare să militeze pentru înălțarea tuturor piedicilor materiale și spirituale — prejudecăți, mentalități, inerții vechi și influ...

V. Em. Galan

(Continuare în pag. 3-a)

GARANȚII

PERAHIM 1955

TINEREȚEA BĂTRÎNULUI DUMITRU

Băileștii a cîștigat acuma înfățișarea unei localități urbane. Un cinematograf și clădirea recent terminată a unui cămin cultural impunător, magazinele numeroase înșirate în lungul străzii principale, vitrinele lor luminate de cum se înserează, întăresc această imagine de peisaj citadin.

Dar localitatea a fost zidită în plină cîmpie. Temeliile sale stau pe un pămînt prolific, pe cernoziom și probabil că ulițele, la începutul lor, au înaintat în cîmpuri de grîie și porumburi. Pe vatra comunei va fi crescut la începutul istoriei sale, grîu și secară. Apoi au crescut bordeiele și palatul încă în viață al de mult topitului în țărînă prinț Știrbey. Pe urmă s-au ivit casele noilor rînduri de oameni. Casele negustorilor de grîne, casele funcționarilor legați de poștă, gară, judecătorie și de compania „gendarmilor" rurali. Apoi casele nenumăratelor rînduri de arendași, vechili, misiți și cămătari. Bordeiele și căsuțele de chirpici au fost împinse către mahala.

Din bătătura lor săracă se întindeau miile de pogoane ale prințului Știrbey. Sub ochii oamenilor din bordeiele mărginașe se pîrguiau uriașele holde de grîu și secară. Holdele erau muncite de oameni care trăiau în bordeie, numai de ei. An de an obligațiunile clăcașilor erau trecute în faimoasele bilete de socoteală dintre țărani și moșier.

Un asemenea document am în față.

O foaie de hîrtie pergamentoasă, galbenă, ferfenițată, în lung și-n lat, cum a tot fost împăturită și despăturită de vreo cincizeci de ani încoace.

E formularul unui simplu bilet de socoteală completat: „Astă-zi 5 noiembrie 1902" cu locuitorul G. Iovan. În corpusul de documente publicate de tovarășul M. Roller am întîlnit numele unui Iovan, pomenit în niște împrejurări dramatice. Prefectul din 1907 al fostului județ Dolj comunica forurilor superioare situația răscoalei: „Primarul comunei Băilești ne raportează că s-a devastat și ars o magazie cu cereale a Prințului Știrbey. Tot acolo s-a găsit mort Iovan Gaciu, împușcat"...

Nu știu dacă G. Iovan „locuitorul" consemnat în biletul de socoteală e același cu Iovan Gaciu din raportul telegrafic și înspăimîntat al fostului prefect de Dolj. Atunci au fost uciși în toată țara unsprezece mii de țărani. Iar la Băilești asupra caselor au fost îndreptate tunurile generalului Corvin. Revizorul școlar C. Alexandrescu făcea după cîteva săptămîni, la 31 mai 1907, un raport cinic asupra răscoalei: „Joi la 15 martie, orele 3 p.m. s-a bombardat partea de apus a comunei — partea

Note de reporter

din care se arătaseră primele semne de revoltă — incendiindu-se la 125 oameni: la unii casele, la alții magaziile și producte, la alții nutrețe și cîteva unelte de muncă și la unii vite, mai ales oi"

★

Am fost de curînd la Băilești. Fosta comună a cîștigat înfățișarea unei localități urbane. Acum cîțiva ani aci a luat ființă o gospodărie agricolă colectivă. Poartă numele celei mai înflăcărate zi a poporului nostru: 23 august. Aci l-am cunoscut pe bătrînul colectivist Becea Dumitru. Are 73 de ani. A apucat vremea cînd de jur împrejurul Băileștilor stăpîneau prinții și moșierii. În 1907 avea douăzeci și cinci de ani. Acuma e bătrîn. Are sprîncene groase, arcuite peste pleoape. Sprîncenele îi dau o înfățișare de om crunt. Dar moșul e blînd și gata să povestească despre viața lui de acuma. Ar putea să trăiască din fondul de doi la sută al gospodăriei colective. Să pufăie din lulea și să citească ziarele. Să stea acasă și să asculte la difuzorul stației de amplificare piese de teatru și muzică, știri și conferințe. Dar nu-l rabdă inima să fie „pensionar". Și lucrează, cot la cot cu alți tovarăși de-ai săi mai tineri, la secția zootehnică a gospodăriei. De curînd au fost cumpărate cincisprezece vaci de rasă. Dă ajutor și el la adăpatul vitelor, la țesălatul lor, la așternutul paielor, la curățatul bălegarului și la transportul lui pe platforma din spatele grajdului.

I-am arătat biletul de socoteală. Citește textul. Cîte bilete d-astea n-a avut la tinerețea lui! Le cunoaște bine. Ar putea să-și amintească de textul lor și cu ochii închiși: 3 pogoane și jumătate să secere grîu, 3 pogoane și jumătate să are, 2 zile cu carul, 6 zile și jumătate cu mîinile, 2 găini, 600 bănicioare transport...

Sprîncenele moșului parcă se zburlesc mai mult. Și bătrînul mă întreabă deodată:

— Păi știi ce-nseamnă să duci 600 de bănicioare pînă la schela Calafatului? Sînt 36 kilometri de drum noroios, în care roțile carelor intrau pînă la butuci. Omoram vitele, nu alta. Puneam umărul și noi, de ne ieșeau ochii împingînd la car.

Becea Dumitru a avut o căsuță la marginea comunei. O căsuță de chirpici, cu două încăperi. Una, pardosită cu cărămizi. Acolo stăteau patru suflete: Becea Dumitru, soția lui, Gheorghița, și fetele lor, Florica și Elisabeta. Toți sînt membri de partid. Iar Florica, fata lor, a călătorit și-n Uniune, cu o delegație de țărani să vadă colhozurile și sovhozurile, să cunoască viața și munca oamenilor sovietici.

Încă din primul an de muncă în colectiv, Becea Dumitru a simțit că trăiește altcum. Mai bine. Nu mai există biletul de socoteală al moșierului. De cînd e colectivist, bătrînul Becea Dumitru cu rodul muncii sale și-a zidit o casă nouă. O casă adevărată. O casă cu patru încăperi. La acoperiș și-a pus și o turlă de tablă. Cînd vii de la gară spre centru dai cu ochii de ea.

Bătrînul Dumitru spune cu legitimă mîndrie:

— Ce te miri? Nu vreau să fiu „pensionar". Nu mă dau pe nici un tînăr. Fiindcă adevărata mea tinerețe acuma mi-o trăiesc.

Petru Vintilă

Discuții

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

II

Sînt unele reportaje literare, scrise cu talent, care nu abordează teme din trecut și care totuși nu reușesc să-l satisfacă pe cititor, în ciuda eforturilor vizibile ale autorilor respectivi de a-i lăsa iluzia că-i oferă aspecte noi ale vieții noastre actuale. Aceasta, deoarece ei vor să-i lase cititorului numai iluzia că-i vorbesc despre viața nouă și se eschivează de fapt, folosind diverse procedee literare despre care vom vorbi mai jos, fiindcă și ei sînt stăpîniți de frica de a călca pe drumuri nebătătorite, de a descoperi frumusețea și poezia acolo unde ea nu s-a aflat încă pînă acum. Dar cititorul nu se lasă înșelat.

Tipic pentru această categorie de scriitori este Eugen Mandric, care și-a înmănunchiat cele mai izbutite reportaje literare într-o broșură intitulată „Drumuri" apărută în colecția „Ogoare Noi" a Editurii Tinerețului. Deschid broșura și transcriu în ordinea indicată la cuprins: „Din țara celor șapte munți" (adică Vrancea n.n.), „Toamna podgoriilor", „Iarna între dealurile moldovene" și „Oameni ai apei" (adică Dunărea și bălțile ei n.n.) Cum vedem tot drumuri călcate și răscălcate de pașii neobosiți ai predecesorilor, tot drumuri pitorești, cu oameni pitorești, a căror poezie a fost de mult dezvăluită de condee încercate. Dar Eugen Mandric, călătorindu-se prin aceste meleaguri, avînd o poezie a lor pe care cititorul e de mult pregătit s-o recepteze, pentru că literatura înaintașilor n-a rămas fără ecou asupra-i, nu se interesează în primul rînd de elementele noi ale vieții. Accentul cade și la el pe pitoresc; eforturile sale sînt îndreptate în direcția recreării unei atmosfere poetice cu mijloace asemănătoare celor folosite de drumeții ce l-au precedat prin aceste ținuturi. (Influența lui Sadoveanu asupra tînărului scriitor e evidentă).

Elementul de viață nou e adesea, în reportajele literare ale lui Mandric, formal: altădată el pare adăogat, neîncorporat lucrării sau cu totul accidental. În „Toamna podgoriilor", de pildă, reportaj interesant și prin aceea că începe cu o mărturisire a autorului asupra modului cum își alege drumurile, e descris culesul viilor așa cum ne-am obișnuit să fie descris în opere tratînd aceeași temă, pe care le-am citit cu mulți ani în urmă. Despre viața nouă nu se spune nimic în afara faptului că via aparține unei gospodării de stat și că e condusă de un director care are bătaie de cap, pentru că nu află destui lucrători. Cum rezolvă el această problemă? Cum îl ajută colectivul în această privință? sînt probleme care nu-l preocupă pe Eugen Mandric, pentru că reportajul său nu-și propune de fapt să înfățișeze aspectele vieții noi. Citind reportajul literar „Din țara celor șapte munți", lectorul rămîne mai mult cu amintirea călătoriei reporterului pe un căluț de munte, înșeuat cu o șea de lemn, cu imaginea soborului de bătrîni care decid cine cu cine să se însoțească în viață, cu aceea a ciobanului care nu știe socoti în kilograme. Mai mult încă, pînă și fostul artilerist, care vorbește despre „economie în circuit închis", care umblă după fete „pentru o cauză obștească" și prin care autorul vrea și, într-o măsură, a reușit să reliefeze elementul nou, înaintat, e văzut mai mult sub aspectul său pitoresc.

Datorită acestui pronunțat caracter pitoresc, realitatea ne apare în reportajele literare ale lui Eugen Mandric în culori trandafirii. Pretutindeni oameni mulțumiți, pretutindeni belșug. La vie e cintec, iar seara, la foc, se spun basme și vorbe de duh și se toarnă pe gît ulcele fără număr. În satele moldovenești girezile de paie grăiesc despre belșugul ogoarelor, iar oamenii se ospătează numai cu pîine, și aceea albă (ca și cum mămăliga ar fi un aliment dăunător, fără nici un gust), cu topitură și trandafiri, de [illegible] și cum borșul de fasole n-ar [illegible] consistent și gustos) și [illegible] din „de culoarea fragă și tăria bărbatului". Dacă vreodată (foarte rar de altfel) autorul se referă la lupta de clasă, care ia astăzi forme din ce în ce mai ascuțite, atunci n-o descrie, căci pentru el e un fenomen depășit, ci o evocă, plasînd-o cam la mijlocul deceniului nostru glorios (v. „Iarna între dealuri moldovene") sau o rezolvă prin două-trei fraze rostite de un personaj înaintat (vezi cum îl lămurește artileristul Ion St. Ciobanu pe păstorul care cade pradă zvonurilor chiaburești).

Vrem să-i spunem cu acest prilej lui Eugen Mandric că ar trebui să se elibereze de timiditatea care-l ține prizonier unor înaintași, să pășească îndrăznet și pe alte drumuri mai puțin pitorești, dar nu mai puțin interesante, să caute un mod al lui propriu de a înfățișa locurile pe unde poposește, oamenii pe care-i întîlnește, fiindcă altfel nu se va putea dezvolta, nu-și va putea crea o personalitate artistică, iar cititorii îl vor părăsi. E neîndoios că nimeni nu e tentat să vadă copia unui tablou, oricît de bine executat ar fi, cînd are modelul, că sîntem în general înclinați să oferim o mai înaltă prețuire unui tablou care aduce ceva nou, chiar cînd e lucrat cu anumită stîngăcie, decît unei copii foarte bună după o mare lucrare. Și Mandric are posibilitatea să creeze nu reproduceri, ci tablouri proprii. E de netăgăduit nota de umor duios care dă farmec reportajelor sale. E de netăgăduit iarăși că știe da întîmplărilor pe care le narează, oamenilor pe care-i înfățișează caracterul de autenticitate. Aceasta se datorește faptului că Eugen Mandric, spre deosebire de atîția tineri, se ferește de șabloanele de largă circulație astăzi: eroii lui pozitivi nu țin discursuri, nu țipă lozinci, nu au gesturi spectaculoase. Mandric își dă seama că nu întotdeauna tinerii sînt aceia care-i lămuresc pe bătrîni: că se poate întîmpla, ca în cazul Savastei, ca o fetișcană ce va vorbi mîine despre Lenin, să fie astăzi lămurită de taică-său. În reportajele lui Mandric transformarea oamenilor nu e liniară; drumul însușirii noilor idei și sentimente e uneori sinuos. Achiri, tatăl Savastei, devine un propagator al ideii transformării socialiste a agriculturii mai mult din ambiție fiindcă a apucat a se înscrie în colectivă și acum din amor propriu nu vrea să dea înapoi. Pe fică-sa n-o convinge cu argumente, ci cu cureaua. Mandric știe apoi folosi bine și încorpora în ansamblul lucrării faptul de viață mărunt, nu aleargă după senzațional — și aceasta, fără îndoială, accentuează caracterul autentic al reportajelor sale.

Eugen Mandric poate și trebuie să înțeleagă că în realitatea noastră există o poezie nouă care se cere dezvăluită în operele literare, o poezie care nu fine numai de frumusețea peisajului muntos sau deluros, al podgoriilor sau al fluviilor noastre bogate. Există în primul rînd o poezie a marilor șantiere, unde se petrec atîtea fenomene interesante; e o poezie a voioșiei și setei de viață; o poezie aspră a luptei dintre om și natură, a luptei dintre oamenii muncii și dușmanii lor. Există o poezie a orașelor noi care apar, ca din pămînt. O poezie a fabricilor, a uzinelor, unde în fiecare clipă sînt doborîte și se ivesc atîtea și atîtea greutăți, unde sînt în fiecare clipă inițiative minunate.

În reportajele sale publicate în „Contemporanul", tînărul Al. Ivan Ghilea ne-a dezvăluit poezia pămînturilor ce se deșteleresc, o poezie amară a tristeței priveliștilor sortite pieirii, dar și o poezie viguroasă vorbind despre forța omului nou.

De ce, tovarășe Mandric, ai fi dumneata mai prejos decît el? De ce n-ai vorbi și dumneata nu despre o frumusețe care le e tuturor cunoscută, ci despre frumusețile noi care nu și-au găsit încă reflectarea literară? Mai ales că, nu uita tovarășe Mandric, scrii reportaj și reportajul trebuie să seziseze în primul rînd ceea ce e nou, ceea ce vorbește contemporanilor noștri. Mai ales că astfel vei putea deveni în literatură o personalitate și nu un modest ucenic al unui maestru așa cum ești acum.

Dorim mult ca aceste reportaje să constituie în creația lui E. Mandric o etapă depășită. Ultima sa lucrare, schița „Pe teren" publicată în „Scînteia Tineretului" ne dă încrederea că dezideratul nostru corespunde și intențiilor autorului.

În această schiță, Eugen Mandric nu se teme să atace o problemă nouă, să înfățișeze un tînăr de formație nouă. Eroul lui e un activist al U.T.M. care, precum bine se arată în lucrare, bate nu drumuri pitorești, ci glodoase, doarme adesea într-o cameră rece de oaspeți, și se hrănește nu rare ori cu uscături. În fața acestui fost argat, care nu se poate desbăra de obiceiul de a înjura, se pun probleme foarte complicate. El nu le rezolvă cît ai bate din palme, fiindcă nu posedă nici o baghetă magică, dar le rezolvă totuși pînă la urmă cu tact și pricepere, așa cum, desigur, n-ar putea-o face, de pildă, tovarășul care-l critică pentru că a uitat să schimbe o lozincă. Acesta trebuie să-ți fie drumul, tovarășe Mandric!

★

N-am vrea deloc să fim greșit înțeleși. Noi socotim firesc ca asupra unui tînăr scriitor să se exercite influențele marilor săi înaintași. Mai mult, credem că adesea, pentru a-și afla propriul său drum, un tînăr scriitor trebuie să încerce unele din experiențele clasicilor. Ne bizuim în această privință pe exemplele oferite de istoria literară. Leonid Leonov este astăzi, incontestabil, unul dintre fruntașii prozei sovietice. La începutul carierei sale însă, Leonov a scris opere care se resimțeau puternic de influențele unuia sau altuia dintre clasicii ruși. Ceea ce nu socot firesc, însă, este frica de a găsi un drum propriu al unora dintre scriitorii noștri care scriu reportaj literar, frica lor de a se elibera de sub „tirania" clasicului, de a-și crea o personalitate a lor. Or, ei nu-și pot făuri personalitatea artistică, nu se pot smulge dominației clasicilor decît abordînd problematica nouă a oamenilor, zugrăvind aspectele noi ale vieții, făurindu-și pentru început un univers tematic al lor.

De aceea, credem că Victor Vîntu, care a publicat de curînd la E.S.P.L.A. un volum de reportaje literare intitulat „Bătînd drumurile țării" se află pe o cale bună. Influența lui Geo Bogza asupra lui Victor Vîntu e evidentă. Ne vom mărgini la un singur exemplu. Vîntu e tentat într-unul din reportajele sale „Popas în țara moldului" să urmărească paralel destinul pădurii și cel al oamenilor, așa cum procedase maestrul său cînd prezentase paralelismul dintre viața muntilor cu zăcăminte de aur și aceea a mofilor. Numai inteligența sa reporterească l-a determinat pe Victor Vîntu să nu ducă pînă la capăt această paralelă; numai faptul că el și-a dat seama că un reporter trebuie să insiste nu asupra ceea ce a fost, ci asupra ceea ce este, asupra noului. Mai puțin vizibilă în acest volum este influența lui Sadoveanu care, deși mai slabă, se exercită totuși asupra tînărului scriitor. Dar ce împrumută Vîntu de la Geo Bogza și Mihail Sadoveanu? Împrumută oare ideile literare ale operelor, cu aceleași mijloace cu care ei au creat-o, așa cum vrea să insinueze E. Atanasiu într-o recenzie publicată în „Informația Bucureștiului"? Nu credem. Victor Vîntu împrumută numai procedeele, maniera maeștrilor, pentru a crea o atmosferă nouă, pentru a zugrăvi o realitate nouă. Iar faptul că el abordează o problematică nouă, constituie o garanție că va reuși în cele din urmă să-și creeze o personalitate artistică proprie, fiindcă noul continuă îi va impune cu necesitate și procedee noi, proprii.

E cu neputință să nu remarci la Victor Vîntu un interes pentru noul din viața noastră. Vîntu descoperă noul geografic (marile construcții ale socialismului, apariția unor noi orașe pe harta țării, pătrunderea mașinilor în pădurile de molid); noul în felul în care se desfășoară viața oamenilor noștri (noile condiții de viață ale tăietorilor de lemne, traiul luminos al copiilor patriei noastre, bogata activitate culturală ce se desfășoară în fabrici, în căminele culturale ale satelor, introducerea metodelor avansate de muncă într-o fabrică de confecții, apariția standurilor de cărți pe care le citesc foști analfabeți); noul în sufletul oamenilor. Sînt impresionante și convingătoare acele fragmente din reportajul închinat Dodenilor, în care se vorbește despre marele simț de răspundere în fața țării și în fața urmașilor, al constructorilor, despre spiritul lor gospodăresc; acele fragmente, în care se arată cum problemele obștești au devenit problemele personale ale celor mai buni constructori. El își dă seama că formarea primei echipe de tăietori de lemne alcătuită din femei este în țara molidului o adevărată revoluție și-i acordă de aceea importanța cuvenită.

Nu e însă mai puțin adevărat că, deși Victor Vîntu are acest interes pentru nou, știe să-l sezizeze și să-l reflecte, reportajele sale literare par adesea scrise din birou, nu au suficientă autenticitate. Credem că aceasta se datorește în primul rînd faptului că autorul nu se cufundă în viață, nu trăiește viața pe care vrea s-o zugrăvească decît de la distanța reporterului, care gonește după fapte oarecum senzaționale, a unui reporter care e preocupat, în primul rînd, de ceea ce trebuie să scrie. El nu vede viața, ci faptele care pot fi literaturizate. El nu caută viața, ci poanta. Apoi, Victor Vîntu acordă de obicei un spațiu prea mare exclamațiilor, comentariilor, explicațiilor de orice fel. Supărător e mai ales abuzul de simboluri, prin care autorul își propune vaste generalizări. Nu rareori simbolurile sînt create pornind de la fapte care nu permit aceste generalizări (cum ar fi, de pildă, simbolul „moldul frate al bradului") și în această privință se vădește o proastă însușire a influenței lui Bogza. Victor Vîntu umple pagini întregi ale reportajelor sale cu astfel de simboluri și cu explicația acestor simboluri. Cititorul nu are de aceea senzația vieții, ci a unui comentar al vieții, uneori reușit, alteori mai puțin. Victor Vîntu ar trebui să se preocupe, în primul rînd, de înfățișarea faptelor și oamenilor și nu de comentarii. El trebuie să-i acorde cititorului încrederea că acesta va izbuti singur să vadă semnificația acestor fapte, să nu-l desconsidere. Voltaire spunea — și-l citez intenționat pe Voltaire, fiindcă el nu poate fi învinuit că ar fi amator de culori obscure, — că „cele mai utile cărți sînt acelea pe care cititorii înșiși le fac pe jumătate: ei dezvoltă gîndurile care li se prezintă în germene".

Goana după artificiu constituie o frînă serioasă care-l împiedică pe Vîntu să dea reportajelor sale literare caracterul de autenticitate. Concură în această privință și faptul că Vîntu prezintă cu predilecție aspectele festive ale realității. Sărbătoarea, ce e drept, este și ea viață. Noi obișnuim însă de sărbători să facem bilanțul cuceririlor noastre și aceasta presupune și un bilanț al luptelor, un bilanț al suferințelor, al jertfelor chiar pe care le-au reclamat realizările. Or, Vîntu, asemeni confrații lor săi, (poate ceva mai puțin decît ei), evită să ne înfățișeze în limitele unui reportaj, firește, procesul care s-a soldat cu aceste realizări, ci se mulțumește doar să înregistreze realizările și să le însoțească de lungi comentarii. Chiar și un reportaj prilejuit de apropierea lui 1 Mai („Acum, în prag de Mai") trebuia să arate lupta noului director pentru a introduce ordine, spirit gospodăresc, metode avansate de muncă în fabrica de confecții, și nu doar să insiste asupra existenței unei benzi rulante.

S-ar putea ca unora să li se pară prea severe aprecierile noastre. Exigența presupune însă încredere. Și noi avem încredere în talentul acestor scriitori cari au abordat reportajul literar și cărora le revine sarcina de răspundere, debarasîndu-se de „tirania" clasicilor, să înfățișeze în primul rînd faptele și oamenii zilelor noastre, să-și formeze fiecare dintre ei o personalitate a lui proprie.

Eugen Luca

CARTI NOI

In Editura de Stat pentru Literatură și Artă au apărut:

„A șaptea bucurie" de **Sütö Andras, în românește de Remus Luca și Alexandru Aldea.** Această carte reunește schițele publicate în ultimii ani.

„Versuri alese" de **Horvath Istvan, în românește de Petru Solomon.** Cuprinde versuri scrise între anii 1942—1953.

„Probleme ale literaturii de evocare istorică" de **N. Tertulian.** Cuprinde articolele „Tipicul și esența fenomenelor social-istorice" și „Transformarea concepției asupra istoriei în opera lui Camil Petrescu: de la „Danton" la „Bălcescu" și „Un om între oameni", apărut în „Mica bibliotecă critică".

„Eliberatorii" — roman de **Dh. S. Shuteriqi, în românește de Polixenia Djamo.** Primul volum al unei trilogii despre lupta poporului albanez pentru libertate.

In colecția „Meridiane" au apărut:

„Cienfuegos — o sută de văpăi" — de **Ludwig Askenazy, cu un cuvînt înainte de Petre Dragoș.**

„Lista neagră" de **Stepan Heym.** Cuprinde schițele „Lista neagră", „O poveste adevărată", „Economie liberă", „Babik", prefață de **Demostene Botez, traducere de Rose Hefter.**

Cine are dreptate?

(Urmare din pag. 1)

inspirația și expresia multor poeți, contribuind la fabricarea de texte plate și inexpresive, nici anecdote și nici haikai-uri, nici romane și nici epopei. O asemenea nelămurire stînjenește serios creația noastră poetică. Nu mi se pare însă, că la ea se reduce întreaga problemă a producției de platitudini versificate. Imi permit de aceea să-i pun tovarășului Radu Popescu o întrebare: Crede efectiv că numai „în greșita funcționare sau interpretare a uneia sau a mai multor legi ale poeziei", trebuie căutată cauza pentru care se scriu și se publică versuri opace, inexpresive sau „ectoplasmatice" cum le numește Eugen Jebeleanu?

I se pare exclus ca unii poeți să cunoască destul de bine regulile și normele artei lor, dar să fie tentați a le încălca din motive, ca să spunem așa, extrateoretice? I se pare exclus ca lucruri asemănătoare să se întîmple și cu unii redactori și cu unii critici? Eu cred că nu. Intrebarea „la ce se mai scriu asemenea lucruri?" își pierde, vai, nu odată, sensul concret, în practica vieții literare. Pentru că ce înseamnă de fapt, — „poezia cutare nu-i cine știe ce, dar merge"? Unde „merge"? Pentru ce merge? La ce?

Reflectați mai atent asupra acestor cuvinte și veți vedea că nu e vorba aci doar de o imperfecție a interpretării și aplicării legilor poeziei, ci de ceva mai grav.

Oare noi, redactorii, poeții, criticii literari, n-avem încă o destul de înaltă reprezentare a ceea ce constituie propriu zis spiritul de partid în artă?

Nu manifestăm, socotind că toate acestea „merg", o bună doză de desconsiderare față de cerințele cititorilor ca și față de însuși rolul social al poeziei? Nu introducem de multe ori într-o asemenea opinie tot felul de concesii făcute atît concepțiilor idealiste cît și celor vulgarizatoare cu privire la rosturile literaturii?

Faptul că poezia, ca să fie o armă în lupta de clasă, trebuie să miște oamenii, să le răscolească adînc sufletul, e bine să ni-l amintim adesea mai viu, mai concret, ori de cîte ori ne simțim tentați să spunem blestematul „în fine, nu-i cine știe ce, dar merge".

Și ce ne poate ajuta mai sigur să nu uităm aceasta, decît conștiința nemijlocită a luptei în care ne aflăm angajați, pasiunea pusă pentru a o cîștiga cît mai devreme? Poetul trebuie să fie o adevărată uzină pentru făurirea armelor poetice ale clasei sale. Nu se pune însă în funcțiune o mare uzină — observa Maiakovski — spre a fabrica pocnitori.

Ovid S. Crohmălniceanu

P.S. *Intr-o recentă intervenție în discuție, tovarășul P. Luscalov analizează actul de creație al poetului, declarîndu-se în dezacord cu mărturisirile Mariei Banuș și demonstrîndu-i categoric autoarei versurilor din:* Pogrom, Chemare, La masa verde, Ție-ți vorbesc, America! *și* Despre pămînt, *că le cam încurcă în această materie. Tot ce se poate, dar povestea aduce cu o altă situație anecdotică, pe care dacă am amintit-o, de ce să n-o arătăm? Doi amici jucau la loterie. Intr-o zi unul cîștigă lozul cel mare. — Cum ai făcut? îl întreabă celălalt. — Foarte simplu, răspunde norocosul, am visat într-o noapte numărul 6, într-o alta numărul 14. Am făcut socoteala 6 x 14 = 88, am jucat pe 88 și am cîștigat. — Bine, mă, nenorocitule, izbucnește cel cu întrebarea, 6 x 14 fac 84, nu 88! — Uite, începu să rîdă apostrofatul. Eu cîștig și ei mă învață pe mine!*

— De ce nu i-ai răspuns la salut colegului nostru?
— E un tip fără caracter: eu i-am lăudat public ultima poezie și în schimb el mi-a criticat-o pe a mea!

Desen de NELL COBAR

„Tînărul Scriitor" nr. 12

A apărut nr. 12/1954 al revistei *„Tînărul Scriitor"*. Desprindem din sumar: articolul „Problema îndrumării scriitorilor tineri" de Ana Lungu. Versuri semnează: Gh. Scripcă: *„La Peleș"*, Vasile Moldoveanu: *„Stema țării mele"*, Radu Cîrneci: *„Partidului"*, Marky Zoltan: *„Patria"* (în românește de Rusalin Mureșanu), Ion Gheorghe: *„Octombrie roșu"*, Violeta Zamfirescu: *„Clăcașul"*.

Proza este reprezentată prin: Traian Coșovei: *„Sub zodia belșugului"*, Iosefina Koch: *„Intoarcerea lui Konrad"*, Petre Sălcudeanu: *„Trei grame de aur"*, Ion Băleșu: *„Cel de-al zecelea petitor al Emei"*.

La rubrica de *„Insemnări critice"* revista publică articolele: *„Caractere și limbă"* (pe marginea romanului *„Pasărea furtunii"* de Petru Dumitriu) semnat de Radu Cezar și *„La începutul vieții"* (despre piesa Anei Novac) de Ion Acsan.

Despre Anton Pann revista publică un articol semnat de Gh. Achiței.

Sumarul se închele cu recenzii despre *„Rapsodia marinarilor"* de George Dan, *„Stepan Razin"* de St. Zlobin și *„Povestiri din Africa"* de Valentinov.

Poezia lui Dumitru Corbea*)

Volumul *„Singe de țăran"* apărut în 1936 vestea un poet cu un timbru original și viguros. Că Dumitru Corbea, semnatarul acelor versuri, era un veritabil poet, aveau s-o confirme și volumele viitoare care s-au adăugat la răstimpuri nu prea depărtate primului, de-a lungul unei cariere literare, bogate în roade și semnificații. Exceptînd unele influențe nu încă suficient filtrate, Dumitru Corbea se anunța ca un poet cu o puternică personalitate. Caracteristică pentru poezia lui era tocmai afirmarea deschisă, vehementă a revoltei împotriva unei orînduiri nedrepte. Poetul vorbea în numele maselor de țărani asupriți în regimul capitaliștilor și moșierilor, prezentîndu-se el însuși ca unul din ei. În versurile lui vibrează tocmai durerea și suferința seculară a milioanelor de țărani. Poezia lui Dumitru Corbea pornește de la mărturisirea obîrșiei sale țărănești pe care o va considera ca un autentic blazon al cinstei și demnității umane, un izvor dătător de forță pentru poetul pornit să fie *„stăpîn de sufete"*

În versurile sale un loc principal îl ocupa reînvierea unor amintiri dureroase, a unor răni necicatrizate încă, săpate adînc într-o inimă sensibilă. Poetul vorbea mereu la persoana întîia, se situa în diverse ipostaze ale vieții țărănești, tocmai pentru a da poeziilor sale o mai mare forță realistă, o nuanță de fapt trăit. Poetul își reconstituia genealogia pentru a se înfățișa ca purtătorul durerilor generațiilor trecute:

„Părinții mei au fost iobagi / Coboritori din robi din evul mediu";

din anii copilăriei îl urmăresc imagini negre, întunecate: își amintește chipul părinților care *„Noaptea tîrziu veneau de la moșie / Cu mîinile crăpate, pline de noroi"* sau va reconstitui figura tatălui *„Căzut în război / În floarea tinereții și-a pierit"*. Aducerile aminte erau întotdeauna amare: *„Am fost în copilărie văcar / Și-am luat bătaie de la pîndar... M-a bătut învățătorul în cap / Și de groaza lui nu pot să sca[illegible]"*. Această suită de imagini se întregea cu multe alte aspecte realiste din viața țărănimii exploatate, formînd o adevărată galerie de tablouri în culori sumbre.

În prezentarea vieții satului, Dumitru Corbea nu a fost niciodată un peisajist. O singură poezie, *„Seceta"*, conținea germeni de pastel. Corbea era un poet de introspecție care vedea totul prin prizma omului oropsit și revoltat, atent numai la suferințele umane, natura nemai reușind să-l impresioneze, ci servind numai ca un fundal pe care se desfășura tabloul mizeriei sătești. Poezia lui Corbea se mai caracterizează acum și printr-o continuă profesiune de credință. De fapt cele două aspecte sînt strîns sudate: poetul mărturisește suferințele țărănimii, își arată legăturile lui organice cu această mulțime de oropsiți și, în același timp, declară deschis faptul că se vrea cîntărețul acestor dureri, conferind versurilor sale o înaltă misiune în lupta pentru dreptate. Poetul arată tot mereu că seva dătătoare de viață a operei sale vine din contactul direct cu cei mulți:

„Din lanul de grîu boieresc
Din lacrimi și zile amare.
Crescut-a sufletul meu
Stea de norod lucitoare."

*) *„Versuri alese"* E.S.P.L.A. 1954.

Mai mult, poetul desfide pe confrații neputincioși, cărora le adresează imprecații din cele mai violente:

„Cînd un poet neputincios îmi sta în cale,
Îl înjuram de cruci, biserici și dumnezei,
Că nu puteam să înțeleg nimica
Din tînguirea lui cu stele și femei".

Dimpotrivă, Corbea preferă o poezie viguroasă, combativă, o poezie a revoltei:

„Nu voi cînta natura-n versuri șterse
Căci trupul meu e rupt dintr-însa
Ci voi cînta dureri înăbușite
Revolta ce pe toți cuprins-a."

Pe aceeași linie, poetul conferă artei sale o menire deosebit de înaltă, considerîndu-se un ostaș în lupta pentru curmarea nedreptății, pentru un viitor fericit.

„Ridicat din vașnic nedreptățit neam,
Pentru dînsul viața și sîngele am,
Sînt cîntărețul eroilor ce-au murit
Pentru zorile întîiului nostru răsărit".

Și aproape în fiecare poezie, Dumitru Corbea reafirmă această înaltă menire a artei sale. Ar putea părea, la un moment dat, dacă n-ar exista această mărturisire permanentă, că poezia lui Dumitru Corbea este o lamentație a unui suflet greu încercat de vicisitudinile vieții. Versurile lui Corbea au însă o semnificație mult mai largă, depășind limitele unor stihuri care cîntă numai durerile proprii, oricît ar fi ele de reale și adînci. În versurile lui Corbea trăiește suferința țăranului român, ura și năzuințele lui. Corbea se afirmă însă și ca un poet al revoltei țărănești. Poetul nu se mulțumește cu simpla desfășurare în fața ochilor noștri a acestor pînze sumbre, ci izbucnește cu putere, fără reținere de cele mai multe ori.

Dar revolta lui Corbea este în *„Singe de țăran"* anarhică, lipsită de un țel precis este revolta omului îndurerat peste măsură dar pornit parcă să-și facă singur dreptate. Poetul cheamă cît mai repede *„Dreptatea cea din urmă la plugari"* dar îi lipsește perspectiva drumului pe care poate veni această dreptate. El nu are în față o finalitate, totul prezentîndu-i-se neclar și nebulos. Limitele concepției sale vin tocmai din restrîngerea universului social al poeziei care se mărginește la mediul sătesc. Optica poetului a fost sărăcită vizibil prin această îngustare, care nu i-a dat posibilitatea unei perspective, nu i-a permis să vadă limpede calea spre viitorul dorit.

Această perspectivă o va căpăta poezia lui Dumitru Corbea după eliberare. Poetul care nu reușise să întrevadă ziua aducătoare de libertate pentru cei în numele cărora vorbea, începe acum să aibă în față imaginea orînduirii societății mult dorite și a căii pe care se va ajunge la ea. Pentru zidirea acestei societăți, poetul se consideră un combatant neobosit, un luptător de linia întîia, pe care nu-l va frînge nici o greutate

„Din tălpile virtoase chiar carnea dac-ar curge,
În drum popas nu m-oi opri a face
Din frunze voi cînta balade de război și pace"

Forța poeziei lui Dumitru Corbea se amplifică acum datorită acestei înțelegeri limpezi a faptelor; ca și mai înainte în lupta împotriva nedreptății poetul ține să-și dea adeziunea sa trup și suflet noii bătălii pe care au pornit-o cei mulți:

„Îmi place huietul de broaște,
Și șuierul de șerpi prin iarbă
În mine ieri nu se cunoaște
Dar mîine, ca un cer senin
Minuni de gînd, minuni de humă
De azi și mîine trupu-i plin...

Dar poetul mai este conștient de faptul că acest proces de construcție al vieții noi

Cronica literară

nu este deloc lin, că viața crește, ca să folosim chiar expresia poetului, „colțuroasă" pe ruini.

Struna poetului, care la un moment putea să pară monocordă, se dovedește aptă acum de tonalități din cele mai deosebite. Corbea nu va părăsi desigur temele preferate în trecut; suferințele țărănimii năpăstuite răsună și acum în versul său ca dureroase aduceri aminte și în același timp ca un îndemn la luptă pentru viitor. Poetului îi vor sta mereu în față timpurile de restriște cînd:

„Străin eram în țara mea
Bătut de vînturile toate,
Străin eram și umilit
Trăiam în mine răzvrătit".

Dar poetul își lărgește acum sfera preocupărilor sale. O parte importantă a producției lui Dumitru Corbea de acum, o formează baladele în stil popular, care cîntă, într-o destul de largă varietate tematică, lupta clasei muncitoare, a poporului muncitor, pentru zdrobirea exploatării, pentru construirea societății socialiste. Dintre ele merită a fi remarcate: *„Fata cea vitează"*, *„Doftana"*, într-o oarecare măsură *„Olga"*. Dumitru Corbea a înțeles că a crea în stil popular nu înseamnă a împrumuta din folclor numai metrica și anume procedee stilistice, ci a construi eroi asemeni celor populari, întruchipînd cele mai înalte trăsături morale ale poporului, caractere care să reprezinte aspirațiile și idealurile oamenilor simpli. Și Dumitru Corbea a izbutit în unele din baladele sale acest lucru. Ne gîndim la luptătorii comuniști de la Doftana, la Olga Bancic. Poetul a subliniat în aceste cîteva figuri dîrzenia, eroismul și tăria de caracter a comunistului, luptător neînfricat pentru o cauză înaltă, asemeni eroilor din baladele populare. Dumitru Corbea preia în mod creator simboluri și situații din tezaurul folcloric: *„Fata plecată-n lume să-și caute pe cel drag de la care nu avea nici o veste („Balada celor patru mineri")* sau prevestirea alegorică a morții apropiate *(„Doftana")*. Călătoria fetei din *„Balada celor patru mineri"* este realizată în pagini de mare tensiune, ce pot figura printre cele mai izbutite ale speciei. La fel și multe episoade din Doftana: este cu finețe redat dorul omului de la țară, — întemnițat pentru că pornise la luptă împotriva nedreptății, — pentru pămînturile natale, pentru toate elementele naturii de care se simte legat prin mii de fire nevăzute. Aici, ca și în alte părți, Dumitru Corbea a știut să prelucreze cu îndeminare folclorul, dînd creații izbutite.

Lira lui Dumitru Corbea — afară de sunetele grave din trecut — s-a arătat în ultima vreme capabilă de melodii gingașe. Gama vibrațiilor ei a crescut. Poetul va cînta acum frumusețea naturii și a elementelor ei; apar în versurile sale bucuria de a trăi, încîntația în fața aspectelor celor mai frumoase ale naturii.

„Frumos cînta privighetoarea
La marginea unei dumbrăvi,
Cu floare de salcîmi și tei
Și se-nginau în glasul ei
Toți greierii de prin otăvi
Frumos cînta privighetoarea"

În felul acesta, poezia lui se va completa cu o nouă și interesantă trăsătură. Poetul care altă dată dădea glas numai urii, poetul pe care ne obișnuisem să-l știm mînuind un vers aspru, colțuros, găsește acum accente potrivite pentru a cînta duioșia sentimentului patern:

„Pruncul a scîncit, viseză.
Tata-i stă la cap de pază
Îi vorbesc, îl prind în grabă
Ca pe-un licurici din iarbă".

Nu înseamnă însă că poezia lui Corbea pierde acum din forța și vigoarea anilor tinereții. Poetul înfierează în versuri pline de mînie atrocitățile fasciste, crimele comise în război de monștrii omenirii. Aceeași inimă sensibilă suferințelor umane pe care am avut prilejul s-o cunoaștem din poeziile trecute, protestează acum cu energie:

„Popoarele din orice țară
Nu iartă, și nu vor ierta
Vor cere-atuncea socoteală
La toți ce-n față le vor sta"

Invectiva poetului nu este mai puțin vehementă la adresa stăpînilor de ieri, cărora poetul li se adresează cu ură nereținută și în aceste strofe regăsim glasul poetului din anii dinaintea războiului:

„Privesc în ochii tăi de moșier
De fabricant și de bancher
Văd licărirea stranie din ei
Și știu ce gînduri porți, ce vrei".

Dar se remarcă în poezia lui Corbea din ultima vreme o fugă accentuată de temele mari. Atunci cînd tratează teme de actualitate, Dumitru Corbea nu caută să aducă în poezia sa problemele centrale ale vieții noi. În poeziile lui nu sînt prezentate cu vigoare și ascuțime conflicte și probleme tipice pentru zilele noastre. Cuceririle poporului muncitor sînt la Corbea prezentate ca fiind ceva implicit, ca fapte deplin împlinite pe care noi nu mai avem doar decît datoria să le contemplăm. Poetul se mărginește de cele mai multe ori, atunci cînd vorbește despre realitatea nouă, să înregistreze mărețele noastre realizări în versuri constatative, plate.

„Nu mai trec pe ulițe jandarii.
Perceptorii, primarii și portărei,
Care mai de care mai mișei
Să-i aștepte cei săraci cu parii.

Omul nu-și mai vinde de cu iarnă
Zilele de vară pe mălai,
Sărăcia nu se ține scai
Cînd tractorul ară în poiană".

În felul acesta, Corbea videază poezia lui de forță și vigoarea pe care am cunoscut-o ani de-a rîndul și pe care poetul o mai are atunci cînd povestește despre trecut sau cînd se adresează imperialiștilor. Poetul care, nu cu mulți ani în urmă, afirmase că viața nouă crește „colțuroasă", pare că a uitat complet de existența dușmanului dinăuntrul țării, uită mereu de acțiunile lui mîrșave. Și această viziune nu poate avea ca rezultat decît asemenea versuri sălțărețe, dulcege:

„A-nflorit pe deal o floare
Floarea muncii, floare,
Scăldată toată-n soare,
Floarea muncii, floare".

Tendința aceasta de simplă relatare gazetărească, în versuri lipsite de clocotul luptei zilelor noastre, dăunează operei lui Dumitru Corbea, o păstrează adeseori la un ton minor.

Poetul manifestă, de la o vreme, și o slabă exigență față de calitatea artistică a versurilor sale. Dacă ne place versul lui Corbea din cele mai multe poezii, — vers violent și impresionant, chiar dacă se poticnește și nu curge liber, cu un ritm adese ori greoi, — nu același lucru putem spune despre o bună parte din versurile sale actuale. Dumitru Corbea, care ne-a arătat măsura talentului său, nu trebuie să fie un poet cu atît de evidente și stridente inegalități (și cîte inegalități întîlnim mai ales în ultimele două cicluri!). Partea cea mai realizată a operei sale ne arată clar că Dumitru Corbea poate să devină un cîntăreț de seamă al construcției socialismului în țara noastră.

Vol. Rîpeanu

36 de ani de la moartea lui

ADY ENDRE

Vine dezrobirea

De-aş putea să-mi amăgesc
Inima, amăgitoarea,
I-aş da drumul bucuros
Ca unui ogar de soi
Care şi-a pierdut cărarea.

După iepuri şi tristeţi;
Sboare în nimicnicie;
Mult aş vrea să văd sfîrşitul
Goanei şi — peste sfîrşit —
Să-mi păstrez nădejdea vie.

Bine-s zăvorît în mine:
Bată viforele, mii!
Dar vesti-voi, totuşi, tare
Că, ori cum ar fi să vină,
Dezrobirea va veni!

Indemn străjerilor

Străjeri, cu ochii-n patru fiţi pe zare!
Cu stele, noaptea bolta a sădit-o,
Şi licuricii scînteie-n grădine.
A verilor trecute amintiri
Şi-a nopţii neuitate, florentine;
Învălmăşite amintiri: la Lido
Un bal în toamna-aceea de-adio,
Şi sala-n zori, cu geamuri aburinde;

Trăite frumuseţi ce n-or pieri,
Atîtea chipuri vii şi chipuri mute
Pe care le-ocrotirăm, grijulii,
Dragi inimi surîzînd din zări, tăcute —
Orfane, vă privesc cu-ngrijorare...
Străjeri, cu ochii-n patru fiţi pe zare!

Străjeri, cu ochii-n patru, fiţi pe zare!
Trăieşte Viaţa şi vrea să trăiască
Şi nu ne-a dat aceste flori frumoase
Pentru ca azi să calce peste ele
Neghioabele prăpăduri, sîngeroase.
E jalnic să fii om şi bestiale-s
Războinicile aţîţări semeţe.
Dar aste nopţi ce scapără de stele
Ne-ajută să ne ţinem neclintită
Credinţa omenească-n frumuseţe.
Voi toţi ce-orfani — staţi încă în picioare,
Străjeri, cu ochii-n patru fiţi pe zare!

Cumătrul lui Esze Tamas

La Viena-i fiu-mi;
Işi luă şi soaţă.
Fata-mi, Örsze, — a lui Christos e.
Popi o ţin în braţă.

Grofu-mi luă pămîntul,
Ţărna-mi luă nevasta.
Hai spre Munkács, prea
Jeluiala asta.

Nu mai am nimica,
Praful îmi rămîne,
Către Rákoczi e timpul
Paşii să ne mîne.

Merg pe unde umblă
Ungurii, zmintiţii.

Lotru la Viena-i fiu-mi,
Fata-mi cu prea sfinţii-

Mă alungă — Oradea,
Viena-mi rîde-n faţă.
Un cuvînt, cumetre Esz
De la mine-nvaţă.

Domni şi popi în circă
Am răbdat cu carul.
Prea de-ajuns ne îndoparăm
Burta cu amarul.

Rákoczi, oricine,
Vie, nu adaste!
Să zdrobim, cumetre Esze,
Viperele noastre!

Neprihăniţii viitorului

Oh, Babel alb, tu viaţă scumpă,
Tu ce rămîi şi după ce-oi pleca,
Mihniri, balsamuri, voi sărutări albe,
Voi cucuvăi mari, albe, ca de nea,
Cîntaţi.

Cîntaţi, cîntaţi, căci azi sînt altul,
Cîntaţi, căci plec acuma, iată:
De-abia acum privesc ne-nlăcrimat
Această viaţă, pentru-ntîia dată.
Sînt fericit.

Cu inima minţit-am, vai, amar.
E-un sfînt ţinut viaţa, — al tuturor
Ea poate da oricît acelui, care
E inimii destoinic păzitor.
Eu mor.

Mor, însă fără de venin,
Văd totul alb, Povara mi-o zăresc
De-un alb scăpărător.
Făr-de culori, drept şi firesc.
Mă duc.

Ce-am vrut — e măreţie rece
Şi ce-am ajuns — o neghiobie:
Nimic, tărcat cu zugrăveli,
Vis, curcubeu, nimicnicie.
Lăsaţi-mă, acum.

Un merit am: adînc văzut-am —
Iubit-am lumea mult suferitoare,
Pe-ai Viitorului ostaşi curaţi.
Oh, proletare oşti neprihănite,
Cîntaţi.

Lupta cu boierul

Simţeam că, dacă-l las, boierul
Cu cap de porc, mă va ucide.
Rînjind, şedea lăţit pe aur
Cu ghiarele înţepenite.
De-l las, — simţeam că mă ucide

Greţosu-i trup de porc, cu grijă
I-l mîngîiai. S-a-nfiorat.
„Priveşte cine sînt" (şoptit-am)
Şi creeru-mi i-am arătat.
Privindu-l, hohoti turbat.

M-o crede-un biet vîntură-lume, —
Gîndit-am. In genunchi picai.
Pe ţărmul vieţii vuitoare
Ne-aflam. Se înserа. Strigai:
„Dă-mi aurul pe care stai!"

„O clipă — şi mă poate pierde.
S-aştept — nu mi-i îngăduit.
Mă cheamă să pornesc în zare
Mari taine fără de sfîrşit.
S-aştept — nu mi-i îngăduit".

„Ţi-i inima de-osînzi păzită,
A mea e toată-o rană grea
Şi, totuşi, binecuvîntată-i:
E viaţă şi e dor în ea:
Dă-mi aurul, să pot pleca".

„Al mării-ntins mi-aşteaptă vasul,
Şi mii de corturi sclipitoare,
Un soare nou, mirezme străni,
Şi alte-oaspeţe şi fecioare
Mă cheamă şi m-aşteaptă-n zare".

„Vuieşte-n mine viaţa-ntreagă,
Tot ce e nou spre mine zburdă.
Un vifor sînt, de sfinte vise,
Orice visare-a ta e surdă.
Hai, spinteacă — aurita-ţi burtă!"

Grea, oarbă, seara ne cuprinse.
Gemînd şi întristat, stam eu.
Şi val de val, venea să-mi spună
„Noi aşteptăm. Ai aur greu?"
Val după val vuia mereu.

Crunt ne izbirăm. Ţărmul mări
Se clătina. Cu mîna mea
Îi rupsei carnea grea. Degeaba.
El auru-şi suna. Rîdea.
Şi eu nu pot, nu pot pleca.

Şi nopţi cu miile trecură,
Şi-mi curge sîngele potop,
Mă cheamă depărtarea-ntr-
Şi eu mă lupt pe-acelaşi loc
Crunt, cu boierul cap de porc.

Nepotul lui Gheorghe Doja

Nepot lui Doja-s, nobil opincar,
Jălbar mihnit pentru poporul său.
Hei, măi boieri, cu-ai mei să staţi de vorbă
Poate-ar fi timp, căci vara arde rău.

Fierbinte-i vara, dreaptă-i coasa. Hei,
Boieri; pumni albi şi-amarnici, ce va fi

Cînd, scăpărînd de coase, -ntreg poporul
Lui Doja, crunt, spre voi va potopi?

Hei, măi boieri, ce-o să mai fie-atunci?
Unde-or s-o şteargă-a voastre oşti pălind,
Din tîlhăreştile cetăţi? Şi dacă
Vom încuia şi poarta, zuruind?

La ospăţul lui Gheorghe Doja

Ce-ţi spune burta, Sevastiane?
Ni-i sîngele acum de cîne,
Corbi croncănesc de-asupra noastră,
Mort ni-i fruntaşul, mă, frăţîne.

Era mai bun decît optzeci
De-arhimandriţi de pe pămînt
Pe tronul lui de fier în flăcă
Domnea asemeni celui sfînt.

Il înţepau, rîzînd, călăii;
Muri cu fruntea neînfrîntă.
Episcopu-l căzelniţa
Cu apă şi tămîie sfîntă.

Mîncarăm şi noi bine-odată,
Le-am smuls la corbi măreţul prînz.
Corbi crunţi am fost chiar noi, frăţîne
Că noi l-am sfîşiat, flămînzi.

In burţi, blestem avem şi viaţă.
Hei, foale, hei, voi burţi de cîne,
Voi sînteţi groapa maghiarimii
Şi voi veţi fi vremea de mîne.

După ospăţ, veni-va postul
Şi-un Doja nou, neapărat.
Să nu scuipi, Sevastiane: tron-
Lui Doja ne-a răscumpărat.

In romîneşte de **Eugen Jebeleanu**

Rezoluţiile celui de al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici

Cu privire la raportul lui A. A. Surkov: **„Despre situaţia şi problemele literaturii sovietice"** şi cu privire la corapoartele lui B. N. Polevoi, K. M. Simonov, S. Vurgun, A. E. Korneiciuk, A. S. Gherasimov, P. G. Antokolski, N. F. Rîlski, N. Auezov, B. Riurikov

Al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici constată că în anii care au urmat primului Congres, literatura sovietică multinaţională a obţinut însemnate succese în creaţie.

Scriitorii sovietici au făurit opere artistice care oglindesc în mod veridic patosul construirii socialismului, nemuritorul avînt patriotic al poporului sovietic în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, eroismul muncii sale în lupta pentru refacerea economiei postbelice, în lupta pentru pace în lumea întreagă.

Dezvoltarea impetuoasă a literaturilor tuturor popoarelor frăţeşti ale Uniunii Sovietice, care au atins o maturitate creatoare şi care alcătuiesc acum puternica literatură a socialismului victorios, unitară prin conţinutul ei ideologic şi variată prin diversitatea formelor ei naţionale, apare drept o măreaţă cucerire a culturii artistice din ţara noastră în ultimii douăzeci de ani.

In acest răstimp, autoritatea mondială a literaturii sovietice a crescut. Literatura sovietică, în opoziţie cu ideologia imperialistă, promovînd ideile umanismului, ale păcii şi ale prieteniei între popoare, apărînd cu consecvenţă interesele oamenilor muncii şi manifestînd credinţă neclintită în viitorul luminos al omenirii, a cucerit preţuirea a milioane de cititori, dincolo de hotarele Uniunii Sovietice. Aceste succese se datoresc faptului că scriitorii sovietici au fost însufleţiţi în activitatea lor creatoare de înaltele idei ale luptei pentru comunism, pentru adevărata libertate şi fericire a maselor populare, împotriva oricărei asupriri şi exploatări a omului de către om.

In opoziţie cu lozinca mincinoasă şi fătarnică a „independenţei" faţă de societate, cu falselе concepţii ale „artei pentru artă", scriitorii sovietici apără sincer şi deschis ideia că literatura trebuie să slujească interesele oamenilor muncii, interesele poporului.

Subliniind marile succese ideologice şi artistice ale literaturii sovietice în decursul acestei perioade, cel de al doilea Congres atrage în acelaşi timp atenţia opiniei publice literare asupra neajunsurilor esenţiale observate în dezvoltarea literaturii sovietice şi cere scriitorilor o muncă foarte intensă pentru înlăturarea lor.

Literatura noastră rămîne încă în urmă, în multe privinţe, faţă de dezvoltarea impetuoasă a societăţii sovietice, faţă de creşterea uriaşă a cerinţelor spirituale ale cititorilor noştri. In ultimul timp, au fost create puţine figuri artistice însemnate ale contemporanilor noştri, demne să însufleţească şi să slujească drept pildă milioanelor de oameni.

Unii scriitori nu sînt îndeajuns de exigenţi faţă de propria lor muncă, fapt care duce la apariţia unor opere mediocre şi slabe, care sărăcesc realitatea sovietică. Intr-o serie de opere realitatea noastră a fost poleită, înfăţişată superficial şi simplist, iar contradicţiile dezvoltării şi greutăţile creşterii el au fost trecute sub tăcere. In acelaşi timp, unii scriitori, rupţi de viaţă, care nu aprofundează realitatea, au pornit pe drumul unei improvizări dăunătoare, substituind adevărului vieţii conflicte artificiale, zugrăvind în chip fals realitatea sovietică.

N-a fost încă învinsă serioasa rămînere în urmă a teoriei literaturii şi a criticii.

In actuala etapă de dezvoltare, în faţa scriitorilor sovietici se ridică noi sarcini de răspundere. Rolul literaturii sovietice în transformarea şi educarea activă a societăţii creşte nemăsurat. Scriitorii sovietici sînt chemaţi să înfăţişeze, în deplina lor măreţie, înfăptuirile eroice şi înaltele însuşiri morale ale poporului nostru — făuritorul vieţii comuniste — victoria a tot ce e nou şi înaintat în lupta împotriva a tot ceea ce este străin, inert şi depăşit, contribuind astfel în mod activ la înlăturarea rămăşiţelor trecutului din conştiinţa oamenilor.

Sarcina cea mai de seamă a literaturii noastre este educarea tineretului în spiritul moralei comuniste, al dragostei de muncă, al bărbăţiei şi curajului, al încrederii în biruinţa cauzei noastre, în spiritul devotamentului nemărginit pentru Patria socialistă şi al internaţionalismului proletar.

Congresul reaminteşte sarcinile educative de răspundere ce revin literaturii pentru copii. Este absolut necesar să se acorde acestei literaturi o atenţie permanentă şi plină de grijă în vederea dezvoltării ei continue.

Datoria sacră a scriitorilor, în actuala situaţie internaţională, este de a înălţa şi mai sus steagul luptei pentru cauza păcii, de a demasca cu şi mai multă vigoare pe imperialiştii aţîţători la război, de a ridica prin toate mijloacele spiritul patriotic de luptă al poporului sovietic, de a-l pregăti ca, în caz de nevoie, să opună o rezistenţă care să zdrobească orice agresiune.

Uniunea Scriitorilor şi organele ei de conducere trebuie să acorde şi în viitor principala lor atenţie orientării ideologice a literaturii noastre, să se preocupe de studierea profundă şi de înfăţişarea veridică a realităţii de către scriitori, pe baza însuşirii creatoare a marxism-leninismului. Să lupte cu hotărîre împotriva abaterilor de la principiile realismului socialist, împotriva încercărilor de a îndepărta literatura noastră de viaţa poporului sovietic, de problemele actuale ale politicii Partidului Comunist şi Statului Sovietic; să lupte împotriva rămăşiţelor naţionalismului, cosmopolitismului şi a oricăror altor manifestări ale ideologiei burgheze.

Datoria scriitorilor este de a ridica neîncetat calităţile ideologice şi artistice ale operelor lor, de a desăvîrşi măiestria lor literară pentru a satisface pe deplin toate cerinţele spirituale crescînde ale cititorilor sovietici.

Congresul subliniază că întrecerile diferitelor curente artistice care se dezvoltă pe baza principiilor realismului socialist, şi căutările îndrăzneţe în domeniul stilurilor şi formelor literare care favorizează o afirmare multilaterală şi deplină a individualităţii scriitorului şi a talentului său, au o deosebită importanţă pentru îmbogăţirea şi creşterea viitoare a literaturii sovietice. Este absolut necesar să se înlăture rămînerea în urmă, să se ridice rolul şi însemnătatea teoriei literaturii şi a criticei, chemate să generalizeze experienţa literaturii şi să participe la creşterea ei ideologică şi artistică, să educe gustul estetic al cititorilor. Critica literară trebuie să fie în fruntea luptei împotriva tuturor manifestărilor ideologiei străine, împotriva abaterilor de la principiile realismului socialist, luînd o atitudine hotărîtă împotriva dogmatismului, a bucherismului, a lipsei de idei şi de principii.

Activitatea vie, plină de iniţiativă a Uniunii Scriitorilor — care în decursul celor două decenii trecute s-a manifestat din plin ca o organizaţie creatoare pe tărîm social, bazată pe principiile conducerii colective şi strîngînd laolaltă pe toţi scriitorii sovietici — membri de partid şi fără de partid — este una din condiţiile cele mai de seamă pentru buna dezvoltare a literaturii sovietice.

Congresul constată că în munca Uniunii Scriitorilor şi a organelor de conducere ale Uniunii există o serie întreagă de neajunsuri serioase. Nu rareori, principiul democratic a fost călcat şi înlocuit cu metode administrative. Conducerea nu a respectat în măsura cuvenită principiul colegialităţii. Adunările conducerii şi ale prezidiului nu au fost convocate în mod regulat. Prezidiul nu s-a folosit pe deplin de drepturile sale. In Uniunea Scriitorilor nu a existat destulă grijă pentru atmosfera creatoare, nu s-a acordat destulă atenţie muncii şi nevoilor fiecărui scriitor. Dezbaterile creatoare, lămurirea şi convingerea tovărăşească nu au devenit încă metode permanente în munca Uniunii Scriitorilor. Dezbaterile s-au făcut rar, ele se desfăşurau cîteodată la un nivel scăzut şi nu asigurau întotdeauna deplina şi larga posibilitate de manifestare a părerii colective a scriitorilor. Prezidiul şi secretariatul s-au ocupat puţin şi nesistematic de activitatea organelor de presă ale Uniunii. In munca secretariatului şi în munca aparatului de conducere au existat tendinţe birocratice. Este absolut necesar ca toate aceste neajunsuri să fie înlăturate cu hotărîre de către noua conducere a Uniunii. Activitatea Uniunii Scriitorilor trebuie să se desfăşoare pe baza respectării severe a principiilor larg democratice, a unei adevărate colegialităţi, a metodelor de convingere tovărăşească, pe baza dezbaterilor libere şi creatoare în jurul problemelor de dezvoltare ale literaturii şi vieţii organizaţiei scriitoriceşti, pe baza unei îndrăzneţe desfăşurări a criticii şi autocriticii.

Este necesar să se asigure în cadrul Uniunii Scriitorilor o atmosferă cu adevărat tovărăşească, să se ducă o luptă necruţătoare împotriva manifestărilor spiritului de grup, împotriva manifestărilor birocratice şi administrative de orice fel.

Uniunea Scriitorilor şi organele ei de conducere au datoria de a sprijini cu grijă pe scriitori în munca lor de creaţie, de a manifesta o deosebită atenţie şi înţelegere faţă de nevoile acestora.

Congresul încredinţează noii conduceri a Uniunii Scriitorilor sarcina de a acorda scriitorilor începători un sprijin permanent şi activ în scopul asigurării unei neîntrerupte îmbogăţiri cu noi forţe a literaturii.

Salutînd hotărîrea editării unui număr de noi publicaţii, Congresul dă conducerii Uniunii Scriitorilor sarcina de a face tot ceea ce este necesar pentru o serioasă îmbunătăţire a muncii publicaţiilor şi a editurilor centrale, republicane şi regionale, pentru lărgirea în viitor a posibilităţilor acestora, conform dezvoltării literaturii noastre şi cerinţelor cititorilor.

Congresul încredinţează noii conduceri a Uniunii Scriitorilor sarcina de a cerceta cu grijă observaţiile şi propunerile critice, prezentate la congresele unionale şi republicane, precum şi la adunările organizaţiilor regionale, de a elabora măsurile pentru îmbunătăţirea activă a muncii Uniunii, pentru crearea condiţiilor care să asigure un nou avînt multilateral al literaturii sovietice. Trebuie întărită în chip deosebit munca Uniunii cu privire la conducerea literaturilor tuturor popoarelor frăţeşti.

Congresul primeşte cu adîncă recunoştinţă sfaturile cuprinse în salutul Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, în care este arătat programul de luptă al scriitorilor sovietici, program care însufleţeşte pentru crearea unor opere demne de măreaţa epocă a construirii comunismului.

(Din „Literaturnaia Gazeta" nr. 6/1955)

Cu privire la raportul lui N. S. Tihonov: „Literatura progresistă contemporană a lumii"

Au trecut douăzeci de ani de la primul Congres al scriitorilor sovietici. In aceşti ani s-au întîmplat mari schimbări în literatura universală. Victoria asupra fascismului în cel de al doilea război modial a eliberat o serie de ţări din Europa răsăriteană de sub jugul imperialist şi a deschis în faţa popoarelor acestor ţări un drum nou, de libertate şi de construire a unor noi forme de viaţă. S-a născut marea Republică Populară Chineză. S-a întărit şi s-a călit în război Coreea populară. Popoarele din Vietnam, cucerindu-şi libertatea şi independenţa, şi-au creat propria lor republică democratică. Toate acestea au dat naştere unui nou avînt al literaturii progresiste, întărit de marea energie creatoare a popoarelor eliberate. Succese minunate a obţinut literatura Indiei, devenită independentă. Şi în alte ţări ale Orientului, glasul popoarelor trezite la o nouă viaţă se aude tot mai puternic.

In ţările capitaliste din Europa şi America a crescut conştiinţa politică a popoarelor, voinţa lor neînduplecată de pace şi de dreptate socială. Forţele cele mai bune ale literaturii progresiste, care se dezvoltă rapid, se unesc sub steagul progresului şi al păcii. In ultimii douăzeci de ani au fost create multe opere, apreciate cu dragoste de toată omenirea progresistă.

In aceşti ani s-a întărit necontenit apropierea dintre literatura sovietică şi literaturile progresiste din lumea întreagă. Grija pentru viitorul culturii omenirii, grija pentru pacea generală au întărit prietenia dintre scriitorii-umanişti, fără deosebire de naţionalitate, de religie, de concepţii filosofice şi estetice. Situaţia internaţională din zilele noastre arată că este necesară o unire şi mai strînsă între maeştrii înaintaţi ai culturii, în numele păcii, al prieteniei şi al înţelegerii reciproce între popoare, în numele luptei împotriva forţelor negre ale reacţiunii, care ameninţă însăşi existenţa omenirii.

Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici salută cu căldură pe prietenii dragi din multe ţări ale lumii şi le urează succes în activitatea lor pentru binele popoarelor lor. Congresul trimite un salut fierbinte şi prietenilor noştri care n-au putut veni la Moscova, din motive independente de voinţa lor. Congresul trimite un salut tuturor scriitorilor, credincioşi idealurilor progresului şi ale păcii. Nici un obstacol nu poate împiedica lărgirea şi înflorirea literaturii, care exprimă nădejdile cele mai bune ale popoarelor, năzuinţa lor spre pace şi libertate.

Este foarte important ca, în numele intereselor creşterii comune a literaturilor lumii şi ale apropierii lor, scriitorii, luptători pentru pace, să-şi împărtăşească necontenit experienţa lor creatoare. Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici subliniază necesitatea de a sprijini schimbul tot mai larg de păreri, de informaţii, de cărţi ale scriitorilor din diferite ţări. Revista „Inostrannaia literatura" (Literatura străină) reorganizată, trebuie să acorde o mare atenţie problemelor importante ale *schimbului de experienţă creatoare* între scriitorii din toate ţările, care doresc aceasta. Aceleaşi probleme se pun şi redacţiei revistei „Literatura sovietică", care apare în limbi străine.

Congresul însărcinează noua conducere a Uniunii Scriitorilor să contribuie prin toate mijloacele la traducerea cît mai largă a operelor celor mai buni scriitori contemporani din toate ţările în limbile popoarelor Uniunii Sovietice.

Noi credem că a sosit timpul să se întîlnească toţi scriitorii care preţuiesc viitorul culturii omenirii, prietenia dintre popoare, pentru a discuta problemele arzătoare ale activităţii lor sociale şi ale creaţiei lor, ajutînd în felul acesta la lărgirea şi la întărirea legăturilor dintre toate forţele vii ale literaturii contemporane.

Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici salută şi sprijină dorinţa exprimată de scriitorii din diferite ţări ca în 1955 să aibă loc întîlnirea internaţională a scriitorilor. Această întîlnire se poate ţine pe baza celei mai largi reprezentări. Platforma ei poate fi platforma apărării păcii şi a culturii.

Incheindu-şi lucrările, cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici îşi exprimă convingerea fermă că autoritatea şi forţa literaturii progresiste vor creşte din an în an. Ea întruchipează voinţa poporelor pentru preîntîmpinarea unui nou război, pentru viaţa şi fericirea popoarelor, pentru înflorirea marilor posibilităţi creatoare ale omenirii.

(Din „Literaturnaia gazeta" nr. 6/1955)

La Congresul scriitorilor sovietici

(Urmare din pag. 1)

ente — din drumul spre dispariţia deosebirilor esenţiale dintre munca intelectuală şi cea fizică, spre dispariţia deosebirilor principale dintre munca şi viaţa satului — şi munca şi viaţa oraşului.

Dezbaterile Congresului au subliniat cu tărie că de înţelegerea profundă a acestei teme — tema atitudinii omului faţă de muncă şi a eroismului în muncă — depinde în hotărîtoare măsură succesul sau insuccesul scriitorului realist socialist, indiferent de tema pe care ar pune-o el în centrul unei lucrări sau al alteia, indiferent de genul în care creează de preferinţă, indiferent de forma şi stilul lucrării respective.

Congresul a pus totodată în lumină şi a combătut tendinţele vulgarizatoare, schematizante, în înţelegerea a ceea ce înseamnă pentru literatura tema muncii.

In activitatea redacţiilor şi editurilor noastre, în dezbaterile de la Uniunea Scriitorilor din ţară de la noi, ne izbim destul de des încă de tendinţa unor autori sau critici de a opune oamenii — maşinilor, şi munca — vieţii sufleteşti, pentru ca apoi să apară întrebarea: „In fond, despre ce anume să se scrie, despre care din aceste două lucruri de neîmpăcat: despre oameni şi despre viaţa lor sufletească, sau despre maşini şi despre meseria de mecanic? La urma urmei — se argumentează — nici un erou nu poate intra în literatură pe tractor! Şi dacă ne încăpăţînăm totuşi în direcţia asta dăm, cum se vede, un soi de „povestiri din producţie", valabile numai prin temă, dar ca literatură..."

In legătură cu acest fel mai mult decît obtuz de a pune problema, corapartul lui K. Simonov despre proza sovietică răspunde răspicat: „Nu, nu-i adevărat. In literatură poţi intra şi pe tractor, şi pe buldozer, şi pe combină. Intreaga problemă se rezumă doar la un lucru: ce fel de oameni sînt la volan". Tema muncii, înţeleasă ca tema atitudinii omului faţă de muncă, înţeleasă ca tema eroismului muncii eliberate, creatoare, este o temă profund omenească şi profund legată de măreţia aspră a vremii noastre, de istoria oamenilor, de istoria caracterelor, de istoria relaţiilor omeneşti. In literatura realist socialistă apar maşini, pentru că apar oamenii care muncesc cu ele; unii scriitori, începători pe acest drum sau nesiguri încă pe acest drum, au insuccese — în ordinea ideilor de care ne preocupăm aici — pentru că şi în măsura în care maşinile lor înlocuiesc oamenii, şi procesul de producţie înlocuieşte viaţa sufletească şi gîndirea oamenilor. Dar de acest lucru nu trebuiesc învinuite nici maşinile, nici oamenii. Cunoscutul cineast, scenaristul M. Papava remarca în intervenţia sa că acel scriitor care înlocuieşte patosul afirmării artistice a adevărului prin afirmaţii şi descrieri oricît de competente în legătură cu amplcarea construcţiilor sau a organizării sovietice, acel scriitor îşi deserveşte şi tema şi propriul talent, şi la urma urmelor, cu sau fără voie, părăseşte domeniul artei.

S-a dezbătut de asemeni, în cadrul Congresului, tendinţa unor redacţii şi edituri de a socoti că în cadrul realismului socialist pot încape şi „povestiri de producţie valabile numai prin temă".

„Dispreţul vulgarizator faţă de artă — spunea în coraportul despre critica literară B. Riurikov — se dezvăluie... în cărţulii şi broşuri primitive... în care o lucrare este lăudată pentru temă, pentru actualitate, iar calitatea artistică este considerată un element de mică importanţă".

Oricît ar fi de bine aleasă tema unei lucrări — au subliniat în intervenţiile lor mulţi vorbitori — oricît ar fi ea de apropiată inimii poporului, tema nu se valorifică decît într-o lucrare realizată artisticeşte corespunzător în întregul ei. Nu se pot amnistia lipsuri atît de grosolane ca primitivismul, la o lucrare cu pretenţia de a fi literatură — spunea criticul Ermilov — de dragul temei ei. Iar Rasul Gamzatov, scriitor daghestanez, sublinia în intervenţia sa că tema nu numai că nu te poate scuti de muncă, dar dimpotrivă: cu atît cere o lucrare mai multă grijă, măiestrie artistică, pricepere, cu cît tema este mai însemnată, mai nouă, mai originală.

In legătură cu „cea mai mare şi mai însemnată temă" a literaturii realist socialiste, cum numea B. Polevoi, tema muncii, în Congres s-a discutat şi tendinţa — atît de supărător prezentă în unele lucrări ale noastre — de a prezenta eroii unilateral, numai şi numai în muncă. Discuţiile au subliniat că, în fapt, în practică, adevăraţii scriitori, scriitorii formaţi, cu experienţă, nu au cum să dea uitării acea latură a vieţii eroilor pe care o numim îndeobşte personală. Scriitorul adevărat simte, înţelege — după dibuirea primelor lucrări — cum nezugrăvirea vieţii personale a eroilor scade tonalitatea generală a lucrării, şi, dimpotrivă, zugrăvirea vie, multilaterală, adevărată, a oamenilor, dă aripi eroilor şi-i face de neuitat. In societatea socialistă, primatul intereselor obşteşti asupra celor personale este un aspect firesc al vieţii de toate zilele, legat de înalta principialitate a oamenilor sovietici, de caracterul constructiv al muncii lor. Dar „primat" înseamnă „precumpănire", nu reducere sau înlocuire, nu uitarea a ceea ce este personal în numele obştescului.

Dezbătînd problemele legate de tematica muncii — a atitudinii omului faţă de muncă, a eroismului în muncă, a raportului dintre viaţa obştească şi cea particulară a eroilor, scriitorii sovietici au pus din nou, în Congresul lor, un mare accent pe adevărul că nu se poate scrie de pe poziţiile realismului socialist, fără o profundă, amănunţită şi neîncetată cunoaştere a dezvoltării dialectice a societăţii, gîndirii şi sentimentelor omeneşti, fără o cunoaştere profundă a ceea ce-i determinant în viaţă şi a ceea ce-i determinat, a ceea ce-i principal ca şi a ceea ce-i secundar; fără a cunoaşte profund sarcinile pe care le are de rezolvat viaţa şi fără a lupta pentru rezolvarea acestor sarcini ca om înaintat şi înainte văzător — într-un cuvînt, ca un militant marxist.

V. Em. Galan

Revistele literare sovietice în 1955

ZNAMIA va continua şi în 1955 rubrica *„Tribuna scriitorului"* inaugurată cu prilejul discuţiilor dinaintea recentului congres al scriitorilor sovietici, vor fi publicate articole pe diferite probleme legate de desvoltarea literaturii sovietice multinaţionale. Printre altele revista va publică articole consacrate măestriei literare, scrise de V. Inber, P. Verşigora, V. Smirnova.

In domeniul prozei vor vedea lumina tiparului romane de M. Auezov, Galina Nikolaeva, Em. Kazakevici, S. Babaevski şi un roman al lui S. Kruşinski *„Torent de munte"*, despre răscoala antifascistă din Slovacia din 1944.

Şi revista *ZVEZDA* de la Leningrad va continua în acest an rubricile *„Tribuna scriitorului"* şi *„Tribuna cititorului"*, care s-au dovedit foarte interesante.

Revista va publica noi romane printre care: *„Inimi curate"* de Iurii Gherman consacrat lui F. E. Dzerjinski, *„Cealaltă cale"* de E. Grin, despre lupta partizanilor păcii din Finlanda.

OKTIABR va publica volumul II al romanului *„Pămînt desţelenit"* de M. Şolohov, precum şi noi lucrări ale lui B. Polevoi, M. Bubennov, V. Panova, V. Zakrutkin, A. Kalinin şi ale altor scriitori. Este prevăzută publicarea ultimului volum al tetralogiei autobiografice a lui F. Gladkov Noi lucrări pregătesc scriitorii A. Karavaeva, Vsevolod Ivanov, T. Semuşkin O. Gonciar, K. Paustovski, R. Kim, F. Knore şi alţii.

NOVII MIR împlineşte anul acesta 30 de ani de existenţă. Revista va publica trei romane noi: *„Ecaterina Voronina"* de A. Ribakov, despre muncitorii din portul fluvial Gorki, partea 2-a a romanului autobiografic *„Anii îndepărtaţi"* de K. Paustovski şi romanul lui Howard Fast *„Sylas Timberman"* din viaţa universitară americană.

O valoroasă creație muzicală

Am ascultat, duminica trecută la Ateneu, prima audiție integrală a oratoriului eroic „Tudor Vladimirescu". Un public entuziasmat a răsplătit prin nesfîrșite aplauze pe compozitorul Gh. Dumitrescu, distins în 1951 cu premiul de stat pentru partea I a aceluiași oratoriu.

In întregul ei, această operă muzicală este impresionantă prin răscolitorul ei potențial evocator, prin vibrantul ecou al unor evenimente din trecutul de luptă al poporului nostru, valorificate de autor în ce au ele mai autentic revoluționar, deci mai valabil artisticește.

Literatura ultimilor doi ani a evocat și ea figura lui Tudor din Vladimiri în versurile lui Mihnea Gheorghiu și, apoi, ale lui Mihu Dragomir. Dar muzica are cele mai bogate posibilități emoționale. Multiplele mijloace vocal-simfonice folosite de compozitor au depășit cu mult mijloacele literare ale celor două poeme, expresia muzicală fiind prin ea însăși mai complexă, cu o superioară capacitate de vibrație, cu o mai directă forță de pătrundere în inima noastră.

Nu e, însă, mai puțin adevărat că autorul oratoriului a demonstrat el însuși o deosebită capacitate de cuprindere, apoi de prelucrare și de filtrare a evenimentelor înfățișate muzical. Opera lui Gh. Dumitrescu este nu numai just gîndită în simburele ei ideologic, dar e grandios concepută în planul ei tematic, e măiestrit construită în arhitectura ei specifică.

Prin modul cum e alcătuit, oratoriul amintește scenariul de operă, dar desfășurarea lui face mai de grabă să te gîndești la teatrul antic unde corul avea un rol atît de important, subliniind conflictul dramatic, — cu atît mai puternic înfățișat cu cît era mai bine canalizat pe cele cîteva linii de înaltă tensiune psihologică.

Inalta valoare a conținutului de idei și de sentimente, bogăția intrinsecă și dinamica lor, atmosfera de legendă și de măreție pe care o respiră personajele, — fără, însă, a fi rupte de realitatea pe care o trăiesc eroic, ci, dimpotrivă, izbucnind din ea ca un vulcan și revărsîndu-se ca o lavă, — iată ceea ce credem că explică izbînda compozitorului.

Constiința vie a unei cauze drepte, un înălțăcărat sentiment de iubire pentru popor și pentru patrie, o patetică putere de dăruire pentru libertatea poporului și a patriei, — din asemenea izvoare se adapă eroismul lui Tudor și al pandurilor, din asemenea izvoare se trage puterea lor de luptă și de jertfă.

In vasta reconstituire a momentului istoric al răscoalei, autorul acordă locul principal poporului care apare și e menținut în primul plan, eroul (Tudor) fiind înfățișat ca întruchipînd cel mai expresiv — în circumstanțele date — năzuințele și însușirile colective. Tudor din Vladimiri e un fiu al poporului, în fond el însuși haiduc și pandur, care nu se „suprapune", nu se „identifică", ci țîșnește pur și simplu din popor, conducîndu-l ca atare la luptă. De aceea „personajele" oratoriului reprezintă poporul în ce are el mai caracteristic, mai tipic în acel moment, în frunte cu Tudor. Mama lui Tudor, Haiducul, Pandurul, Un țăran bătrîn, exprimă — individual — năzuințele poporului, manifestă însușiri majore ale poporului, împreună cu Țăranii, Haiducii, Pandurii (corul bărbătesc) — aceștia în masă — cu Oltencele (corul de femei), cu Vocile din culise.

Acest eșichier al personajelor indică el însuși concepția justă, creatoare, ce stă la baza operei, concepția generată și luminată de învățătura marxist-leninistă despre popor ca făuritor al istoriei sale și despre personalitatea promovată de masele populare.

In însușirea acestei concepții, cei 10 ani de la eliberare, cu ascuțita lor luptă ideologică, au înscris — mai ales în ultimii ani — o serie de succese și în domeniul muzicii. Printre ele oratoriul eroic „Tudor Vladimirescu" reprezintă o puternică realizare.

Măiestria artistică a lui Gh. Dumitrescu denotă și ea aceeași orientare și o filiație care-și are sursa principală tot în popor: în folclor. Oratoriul acesta demonstrează, prin el însuși, odată mai mult că tot ce e creație izbutită în muzica noastră cultă își are rădăcina în popor, în legătura organică profundă cu creația muzicală a poporului. In lucrare întîlnim o temă ca aceea a Marșului lui Tudor sau motive autentice luate direct din folclor, după cum în textul literar întîlnim de asemeni fragmente autentice din poezia noastră populară (din „Miorița", „Toma Alimoș" sau din unele doine). In cea mai mare parte materialul tematic muzical este creat de autor în spiritul artei noastre populare. In ce privește textul literar, trebuie să subliniem că compozitorul are un simț al limbii și al stilului popular la înălțimea celui muzical. Cu o vie emoție ascultă versurile din „Cîntecul clăcașului revoltat":

„Bată-l crucea om bogat,
Om bogat și fără sfat.
Toată vara l-am rugat,
Să-mi dea bani pe adunat,
Măcar două, trei parale,
Să cumpăr la copii sare.
C-am făcut o turtă-n vatră
Si-am făcut-o nesărată..."

Lupta lui Tudor pentru libertatea națională este profund axată pe lupta pentru dezrobirea socială a norodului de „tagma jefuitorilor" autohtoni:

„Jele mi-i țara de tine,
Căzută pe mîini haine.
Vai și-amar de biet romîn.
Cînd e rob la rău stăpîn.
N-are foc în vatra lui
Si-i ca pleava cîmpului.
Frunză verde de negară.
Vai sărmană biată țară,
Cum te arde foc și pară,
Că ești plină de nevoi
Si suptă de cei ciocoi
De țipă sufletu-n noi."

Pline de sugestivitate sînt versurile prin care Tudor chiamă norodul la luptă și tot astfel sînt cele din Cîntecul pandurului călare sau din Bocetul mamei lui Tudor.

Izvorul folcloric e cel care dă prospețime și vigoare creației originale. Exemplul artei populare călăuzește necontenit pe compozitor, ajutîndu-l să realizeze o operă profundă, dar accesibilă, revelatoare în momentele ei cele mai semnificative.

Modalitatea dramatică, scenică, avînd o secvență de tablouri concentrate — de gravură în aqua-forte, nu de litografie — și exprimarea lirică, directă, contribuie de-o potrivă la desfășurarea vie, ritmică, a acțiunii. Prin puternice imagini auditive, vedem răscoala (a cărei gradație tot mai furtunoasă ocupă partea I), apoi, cu o amprentă tragică, năvălirea turcilor, zbuciumul lui Tudor și moartea lui (partea II), atmosfera aceasta prelungindu-se și în partea III, dar tocmai pentru a marca procesul vestit prin chemarea „Deșteaptă-te, o țară mea" și adîncit apoi prin tabloul din Cîntarea Patriei.

Apoteoza patriei și a lui Tudor realizată cu amploarea tuturor celor aproape trei sute de instrumente și de voci omenești (armonios dirijate de George Georgescu) este într-adevăr măreață, de un lirism înălțător, culminînd într-un imn de slavă, — imn al perspectivei luminoase și al robustei încrederi în viitor.

Îndrăzneala unei construcții de proporții monumentale; stăpînirea unei viziuni de ansamblu, urmărită în desfășurarea ei de pe o poziție ideologică înaintată; concretizarea — în mijloace vocal simfonice de o neobișnuită amploare — a unor idei și sentimente de o mare putere emoțională și de o înaltă valoare umană, ca iubirea de libertate, de patrie și de popor, — la toate acestea s-a adăugat o puternică forță creatoare de valori melodice care a preluat cu curaj, dar și cu măiestrie din tezaurul folclorului nostru piese din cele mai de preț, șlefuindu-le și dîndu-le o strălucire originală.

Prin conținutul său străbătut de un ardent patriotism, redat cu o asemenea măiestrie artistică, opera muzicală „Tudor Vladimirescu" capătă o deosebită valoare educativă, genul oratoriu fiind unul din cele mai potrivite în acest scop. Inspirîndu-se din ceea ce e pozitiv în trecut, dar privind cu încredere în viitor, Gh. Dumitrescu îmbogățește patrimoniul nostru muzical cu o operă valoroasă — semn al nivelului la care a ajuns potențialul creator al poporului nostru în cei zece ani de viață liberă.

George Ivașcu

Despre plenara închinată poeziei pentru copii

Comisia de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor a ținut vineri o plenară la Casa Scriitorilor. Anunțată ca o discuție asupra unor volume de versuri nou apărute, ea a fost transformată, chiar prin referat, într-o discuție asupra acestei probleme în general. Faptul a avut, de bună seamă, părțile lui pozitive, dar a făcut totodată ca discuția să plutească cel mai adesea în generalități — nu dezbătute, ci amintite în treacăt.

S-au spus și lucruri interesante despre literatura pentru copii. Astfel de lucruri au fost cuprinse și în referatul susținut de Nina Cassian și în cuvîntul luat de Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, A. M. Sperber. Dar s-au spus și foarte multe lucruri cunoscute, s-au produs repetări. Volumele anunțate ca obiect de discuție n-au fost analizate, ci folosite ca surse de ilustrare a afirmațiilor din referat și ale unora dintre vorbitori.

Astfel că, deși aproape tot ce s-a spus a fost just, totuși autorii au fost prea puțin ajutați în chip concret și nici n-a reieșit care este nivelul actual al literaturii pentru copii în țara noastră, care sînt problemele ei actuale, în ce direcție trebuie azi să se îndrepte mai ales atenția și munca autorilor pentru copii și a editurilor.

Referatul...

Referatul Ninei Cassian s-a desfășurat după toate regulile genului. Adică a atins toate problemele literaturii pentru copii, exemplificînd cu poezii. Cîte un capitol a fost consacrat următoarelor puncte: 1. Introducere despre ce a moștenit literatura noastră nouă de la scriitorii trecutului, situația literaturii pentru copii în regimul burghezo-moșieresc, grija cu care e privită literatura pentru copii astăzi. 2. Problema specificului literaturii pentru copii (referenta a înlocuit termenul „literatură" cu „poezie", deoarece exemplificările erau luate din volume de versuri, dar concluziile ei nu erau mai puțin valabile pentru proză, teatru, destinate copiilor). Aici s-a vorbit despre raportul dintre educativ și artistic. 3. Eroul pozitiv în literatura pentru copii. După o parte teoretică — exemplificată numai cu personaje, din opere în proză, românești și sovietice, pentru tineri și vîrstnici, însă de loc din poezii, — au fost arătate aspecte pozitive și negative din cărțile puse în discuție. A fost arătată inconsistența figurii copilului „îngeraș", a copilului lipsit de conflicte și slăbiciuni, etc. Exemple și pro și contra au fost găsite în volumele afișate ca subiect de discuție. Cu acest prilej, s-a făcut și o caracterizare a unora din volume. 4. Alte aspecte și primejdii ale scrisului pentru copii: vioiciune și lîncezeală, imagine și didacticism, bogăție de imagini și imagini forțate, limbaj plastic și limbaj sărac, plat. Cîteva scuze în final că n-au fost aduse și critici poeziilor scrise de fruntași, precum Marcel Breslașu și Cicerone Theodorescu și cîteva sugestii ca în discuții să se amintească și alte probleme ale literaturii pentru copii: umorul, îndrumarea, etc.

...și discuțiile

Discuțiile puține au căpătat adesea caracterul unor corapoarte care au reluat pe scurt afirmațiile din referat și s-au oprit cu precădere asupra unora din punctele acestuia. De aceea, n-au putut avea loc controverse, schimburi de păreri și de experiență, deși au vorbit aproape numai autori care au scris pentru copii.

Remarcabile au fost contribuțiile aduse de Mihai Beniuc, în ce privește consecințele și căile de realizare a specificului de vîrstă în cărțile pentru copii, și de Marcel Breslașu despre problemele limbii în literatura destinată celor mici. A. M. Sperber a făcut propuneri în legătură cu editarea folclorului pentru copii. Petre Gheorghe — secretar al C.C. al U.T.M. — a adus sugestii și propuneri în legătură cu colaborarea dintre Uniunea Scriitorilor și U.T.M. în vederea sprijinirii și dezvoltării literaturii pentru copii.

Restul discuțiilor, în lungimile și repetările amintite, însă în general sporind exemplificările din referat. Două alunecări socotim că trebuiesc notate ca regretabile: una a lui Ion Hobana a constat în tonul superior cu care a împărțit aprecieri și sentințe; cealaltă a lui Marcel Marcian, nu lipsită de observații juste (a fost singurul care a încercat analizarea mai adîncă a volumelor puse în discuție), a abundat în inconsecvențe și afirmații necontrolate și contradictorii, de felul: unul din tinerii scriitori, autor al unei mici plachete cu 15 poezii, scrie „așa cum ar fi scris Maiakovski azi".

Cine sînt noii veniți?

Lume destulă, mai multă decît putea încăpea în sală; s-au umplut scaunele laterale și hallul. Participînd obișnuit la activitatea secțiilor de creație ale Uniunii Scriitorilor, am avut uneori surpriza să vedem multe figuri noi, pe care nu le-am mai întîlnit pînă acum la Casa Scriitorilor. Pe redactorii secției de poezii pentru copii a Editurii Tineretului îi cunoaștem. Erau și cîțiva dintre ei. Mai ales cei care sînt ei înșiși autori. (Se știe că redactorii editurilor noastre nu participă la discuțiile literare decît în unele din cazurile cînd se discută o carte apărută în cadrul secției lor).

Deci figurile necunoscute nu erau redactori. Ne-am interesat. Cele mai multe erau ale unor autori pentru copii cu cîte o carte tipărită sau în lucru la editură.

Vreau să arăt aici un lucru: în tot timpul discuției s-a subliniat mereu că literatura pentru copii nu se creează după alte legi, cu alte metode, decît literatura în general, că prin urmare poetul pentru copii este la fel de scriitor ca și autorii de cărți pentru oamenii maturi. Acest adevăr nu e nou deloc în literatura noastră. Se vede însă că trebuiesc convinși de acest lucru nu poeții în general — care de mulți ani au început să se preocupe cu grijă de literatura pentru copii (M. Breslașu, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Demostene Botez, Veronica Porumbacu, etc.), ci în primul rînd chiar autorii cărților de poezii pentru copii. Cum se explică altfel, lipsa lor de participare la activitatea Uniunii, la discuțiile despre poezie?

Noi punem și pe seama acestei împrejurări timiditatea cu care s-au făcut vineri înscrieri la cuvînt. Imprecizia obiectivelor ședinței s-a potrivit cu lipsa de îndrăzneală a celor prezenți.

Unde sînt criticii...

...că îi vedeai, mai ales pe culoar, că îi numărai pe degetele unei singure mîini, iar la cuvînt n-a fost văzut sau auzit nicicunul.

O propunere

Ea a reieșit, de altfel, chiar din cuvîntările participanților la discuție și din concluziile lui Marcel Breslașu: necesitatea ca ședințele viitoare să fie mult mai restrînse în ce privește obiectivul, pentru a permite analiza și dezbaterea profundă, lupta de opinii. Astfel se va înlocui simpla „ridicare de probleme", (și părăsirea lor imediată) cu ajutorul efectiv dat autorilor prin cercetarea răspunsurilor la ceea ce ajută sau împiedică creșterea poeziei și literaturii noastre pentru copii în general.

M. Gafița

Caiet internațional

Mesajul lui Vercors

Vercors, scriitorul francez din Rezistență, a adresat scriitorilor partizani antifasciști din întreaga Europă următorul mesaj:

„In clipa în care vedem că se repetă sub ochii noștri aceeași greșeală care a dus acum cincisprezece ani Europa la catastrofă, cînd vedem nazismul și pe complicii săi nu numai că ridică capul, dar că încep a vorbi ca stăpîni și acuzatori, așa cum i-am văzut în Marea Adunare franceză; cînd se pregătește să fie redate Germaniei armele care i-au fost smulse cu prețul a 30 de milioane de morți, cînd partizanilor antifasciști francezi le sînt arătați ca dușmani, împotriva cărora să lupte, nu naziștii și criminalii de război, ci partizanii din războiul trecut din Polonia, Boemia sau Ungaria, trebuie să refacem cît mai activ frontul nostru.

In aceste timpuri de deghizări, de falsificări, de minciuni și de renegări insolente, ceea ce se impune ca fiind cel mai necesar este să reînnoim toate relațiile noastre, să ne adunăm strînși cot lîngă cot, spre a ne impune încăodată voința noastră: Voința de pace inflexibilă a Rezistenței antifasciste europene".

Testamentul de luptă al eroilor Rezistenței antifasciste din Europa

Scriitorii și artiștii Rezistenței franceze au organizat la Paris o manifestare consacrată evocării Rezistenței din toate țările Europei din perioada anilor 1940 — 1944.

Programul a fost alcătuit din piese muzicale, recitări din poemele lui Paul Eluard și Louis Aragon consacrate luptei din Rezistență, precum și din citirea ultimelor scrisori ale celor executați sau torturați de către fasciști.

In sala unde s-a ținut adunarea au răsunat, ca un avertisment noilor fasciști și ca o chemare, ultimele cuvinte ale eroului cehoslovac Iulius Fucik, ale croitoresei austriace Hedy Urach, decapitată la Viena, ale muncitorului metalurgist francez Maurice Lacazette, împușcat de Gestapo, ale grecoaicei Dimitra Țatu, ale sovieticului Sava Matechin, ale belgienei Margueritte Bervoets, ale maghiarului Olec Borcaniuc, ale germanei Hilde Coppi, ale polonezei Zlata Brios, ale olandezului Johanes Adrianus Josef Verlun, ale elevei iugoslave în vîrstă de 19 ani, Anca Cnozevici, asasinată de fasciști, ale danezului Cristian Ulrik Hensen, ale bulgarului Ivan Vladcov, ale spaniolului Celestina Alfonso.

„Oameni, v-am iubit mult. Fiți vigilenți!"

Cu aceste impresionante și pline de îndemn cuvinte își încheie Julius Fucik testamentul său scris înainte de-a fi dus la executare.

CHURCHILL: — Să nu știe stînga ce face dreapta...

Desen de GIÖN

Miliardarii americani se amuză

Intr-un număr de curînd apărut al revistei Collier's stă scris, fără înconjur:

„Nicăiri standardul de viață nu este mai ridicat ca în fabulos de bogatele State Unite ale Americii, unde domnește un belșug cum omenirea n-a cunoscut de la facerea lumii".

La prima vedere o astfel de afirmație, rostită cu sfruntarea rece, doctorală, a unei axiome de manual, uimește. Apoi naște îndoiala. Minte ori nu minte scribul care, senin, dă certificate atît de peremptorii felului de viață american?

Răspunsul atîrnă de perspectiva sub care se privesc lucrurile. Raportată la traiul imensei majorități a celor 150 milioane de locuitori care populează Statele Unite, aserțiunea constituie, incontestabil, o minciună grosolană.

Dacă purtătorul de condei al Wall Street-ului se referă însă la cele 60 de familii de potentați ai dolarului, spusele lui sînt un tot atît de incontestabil adevăr; căci nimeni nu va tăgădui că idolii de aur ai „democrației" americane: Morgan, Mellon, Rockefeller, Ford, Dupont de Nemours și alții, cărora îi se închină guvernele din Washington și sub-lacheii din guvernele țărilor Europei occidentale — ca să nu mai pomenim de sub-sub-lacheii din țările coloniale — se bucură de un belșug „cum omenirea n-a cunoscut de la facerea lumii".

Ne putem însă întreba cum folosesc ei oare belșugul de care vorbește Collier's, ce supreme satisfacții materiale sau spirituale, ce desfătări paradiziace le procură averile astfel acumulate? In această direcție, curiozitatea noastră este în parte satisfăcută de un scriitor diletant, Cleveland Amory, printr-un bogat șir de „indiscreții" expuse în cartea intitulată Ultimele resurse — Un portret al societății americane la joacă. El însuși membru al aristocrației bostoniene, se ferește ca de foc să-și trădeze clasa zugrăvind portretul în adevăratele lui culori funebre, ci-l înfățișează în aspecte glumețe, pe care criticii burghezi s-au grăbit de-ndată să le decrefeze „lipsite de vre-o semnificație socială", deși această semnificație reiese, fără voia autorului, din tragicul substrat al faptelor.

S-ar zice că aurul însîngerat poartă cu sine o sinistră otravă care, urcîndu-se din pungă la cap, pricinuiește acolo deranjamente cu efect dezastruos uneori și pentru restul lumii.

De pildă, Henry Ford al II-lea, al S.U.A., ca și Ludovic al XV-lea, al Franței, sau Henry al VIII-lea, al Angliei, are palate, castele, moșii, slugi și o armată. O armată de hoți și ucigași scăpați din pușcării și organizați de Henry Ford I „ca să lupte împotriva activității sindicatelor și a activităților sociale în general"... Henry Ford I a fost retras din circulație de familia lui, cu doi ani înainte de moarte, și ferit cu mare grijă de ochii lumii. Innebunise.

Luate în parte, dinastiile de miliardari prezintă simptome de natură și gravitate diferite, pe care Amory le descrie, precum văzurăm, în glumă, ca pe niște manifestări pitorești, pline de haz și inofensive ale supermanilor țării sale. El nu-i ia, astfel, în nume de rău doamnei Lanier că avea obiceiul de a străbate orașul călare pe un bivol fioros, această ispravă dovedind spirit de independență, bărbăție și umor, iar nu altceva. Nici pe doamna Spencer n-o vorbește de rău pentru năravul de a nu se duce în vizită fără porcul ei favorit, dichisit cu o rară eleganță în dantele și mătăsuri. Și nici plăcerea doamnei Foster de a se purta în lume cu niște șprîncene groase de catifea neagră, nu crede că ar fi de criticat.

Bizare, distracțiile doamnelor bostoniene! Dar, pe cît de îngustă se arată a le fi mintea, pe atît de largă le este inima. Ele se interesează astfel, îndeaproape, de soarta tineretului. „Lumea bună, ne informează Mr. Amory, e stăpînită de văduve care sînt oricînd gata să încurajeze un tînăr fără avere, cu condiția să fie un excelent dansator, în curent cu moda, și vînjos. Un asemenea tînăr găsește lesne o văduvă care să-l înzestreze și să-l ia de soț..." Fapt care, pentru autor, ilustrează cum se poate mai bine posibilitățile de ascensiune pe care „democrația" americană le oferă păturilor sărace. Iar dacă tînărul se dovedește cumva necorespunzător, el mai poate urca o treaptă în ierarhia socială, încasînd încă o zestre ca să consimtă la divorț.

Pasiunea pentru fete cît mai tinere, și pentru cai, a unui foarte distins membru al elitei bostoniene găsește și ea loc în cele 500 de pagini ale lui Amory. Pentru a uni cele două laturi ale pasiunii sale, acest gentleman obișnuia să ducă fetele la o moșie a lui din statul Kentucky, unde își avea hergheliile, și unde, în cazul cînd mușaitrele se arătau recalcitrante, punea argații să le desbrace, să le lege și le silea să asiste la spectacolul orgiac al împerecherii cailor.

Nu se știe decît autorul găsește, totuși, că „fantezia" unui cunoscut milionar, pe nume Robert Garret, era exagerată. Nefiind un cap încoronat de duzină, ca aceia ai mustarului, lamelor de ras sau cîrnaților, ci chiar maiestatea sa regele drumurilor de fier, dînsul dovedea o lăudabilă modestie, închipuindu-și că este numai prințul de Wales, moștenitor al subredului tron britanic. In această închipuire, a tocmit, cu salarii pe care nici pe departe nu le au muncitorii din trenurile și gările lui, un număr de actori pe care i-a pus să joace rolul de curteni — duci, conți, scutieri, șambelani — precum și un expert specializat în tainele complicate ale etichetei de la curtea regală a Marii Britanii. Smintitul, înzorzonat în strălucite uniforme pe care le schimba de la o zi la alta, primea astfel „ambasadori", „miniștri", „generali" și pe „legatul papei", care nu erau însă decît prieteni de-ai lui — buni de legat și ei — încîntați cu toții să reprezinte, fie și numai în joacă, asemenea personalități.

Plăcerea mare a tuturora este să risipească banii, adunați cum știm. Pe Mr. Merril, samsar în Wall Street, întreținerea vilei lui din Florida, pe malul oceanului, unde stă 2-3 săptămîni într-un an, îl costă vre-o 400.000 dolari, sumă cu care 200 de muncitori și familiile lor trăiesc, cum trăiesc, tot într-un an.

Nu-i vorba, au magnații și preocupări culturale. Le plac foarte mult cărțile. Nu numai cele de joc — la care soția d-lui Ralph Robertson, de pildă, pierde uneori într-o singură noapte, 200.000 dolari — dar și cele de citit. Un librar care-și recrutează clientela exclusiv din lumea mare, afirmă că o bună parte din mușteriii lui „nu se interesează de conținut". Important pentru ei este ca pielea legăturii să aibă o anumită nuanță, pe care o hotărăște arhitectul decorator permanent ce poartă de grijă înfățișării apartamentului.

Și totuși plictiseala îi roade, le dă o stenahorie pe care nu o pot vindeca „inocentele" distracții cu „aspecte glumețe" de felul celor înșirate de Cleveland Amory. Pe măsură ce le cresc supraprofiturile miliardarii și milionarii simt nevoia unor senzații tot mai „tari".

Perspectiva exploziilor atomice sau a călătoriei în lună este atracțioasă, dar vagă. In așteptare, trebuie găsite alte amuzamente, imediat accesibile, menite să stîrnească o bătaie mai viguroasă în inimile încremenite ale magnaților finanței. Astfel, în vederea unei îndoielnice posibilități de lecuire a copleșitoarei obsesii, s-a deschis la San Francisco un somptuos hotel cu atracții inedite pe care foaia elvețiană **St Galler Tagblatt** le descrie astfel:

„In saloanele hotelului apar mici crocodili domesticiți, apar din penumbră schelete; băuturile sînt servite în vase a căror formă imită capetele de morți. Noaptea, de la ora 10 în sus clădirea se cutremură de strigătele strigoilor".

Șansele de reușită sînt însă minime. Cum o să sperie un rechin domesticit pe rechinii sălbatici din Wall Street, cum va impresiona un cap de mort pe fabricanții de bombe destinate transformării a milioane de oameni în cadavre, dintr-o singură lovitură?

Toate cele de mai sus nu oglindesc aspecte sporadice și întîmplătoare, culese de ochi îngăduitori dintr-o societate care se distrează în felul ei.

Episoadele acestea scabroase sînt semne fără greș ale descompunerii morale a stăpînilor marii burghezii imperialiste, sînt reflexul luminilor agonizante ale unui amurg istoric.

M. Edel

Note și comentarii

Un poem-manifest

In aceste zile, cînd salvgardarea păcii se impune ca o problemă centrală în atenția întregii omeniri progresiste, Dimos Rendis, poet pe care cititorii s-au obișnuit să-l afle necurmat pe baricadele luptei pentru pace, își face din nou auzit glasul înflăcărat. Numărul din 21 ianuarie a.c. al revistei „Contemporanul" publică poemul său de mari proporții intitulat „Notă fabricanților de arme din S.U.A., Marea Britanie și Franța". Poem de dată recentă, el poate fi considerat una dintre creațiile cele mai valoroase ale bine-cunoscutului poet. Imbinînd ironia cu satira corosivă și cu declarația directă, vehement potrivnică intenției cercurilor imperialiste de a provoca un al treilea război mondial, Dimos Rendis izbutește să realizeze un adevărat poem-manifest. De la „Ah, ce frumos am să mor! / Am să vă fiu vești recunoscător...", — versuri de o rafinată ironie ce pot fi întîlnite la începutul poemului, pînă la versurile de atitudine fățișe din final, ca „Imi place viața, Excelențelor, tare, tare / și că nu ne potrivim la gust / rău îmi pare",... poemul trece printr-o gradație crescîndă, demascînd mașinațiile cercurilor agresive, înfierînd ororile războiului, amintind, cu un lirism mișcător, frumusețea și plinătatea zilelor de pace și avertizînd cu hotărîre pe acei ce s-ar încumeta să le tulbure.

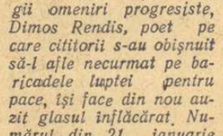

Este originală și interesantă concepereа poemului sub forma unei note adresate „fabricanților de arme din S.U.A., Marea Britanie și Franța", cuprinzînd 7 articole, fiecare cu titlul și, deci, cu problematica sa. Caracterul de notă pe care autorul l-a atribuit poemului său este accentuat și de simplitatea, care totuși nu exclude bogăția de idei și sentimente, a limbajului. Sau, ca să folosim însăși mărturisirea autorului: „... simplu, / fără mișmașuri diplomatice, / simplu, / atît de simplu / ca o Notă sovietică!".

Este demn de remarcat că Ioanichie Olteanu a izbutit să dea cititorilor o tălmăcire meritorie poemului lui Dimos Rendis.

Emilia Căldăraru

O îndrumare expeditivă

Am citit manuscrisul dvs. intitulat... și vă comunicăm că el nu poate fi editat întrucît atît conținutul cît și forma nu sînt la un nivel artistic corespunzător".

La atît se rezumă ajutorul pe care unii redactori ai Editurii Tineretului înțeleg să-l dea unui tînăr scriitor.

Și e bine să aflați cum am ajuns la acest răspuns expeditiv pus pe o hîrtiuță cu antetul editurii. Pentru a scrie un ciclu de poezii din viața pionierilor, m-am documentat la Palatul Pionierilor timp de patru luni, după care am prezentat manuscrisul unei modeste plachete Editurii Tineretului. Mi s-a dat un termen în care manuscrisul să fie citit și să mi se dea răspunsul cuvenit. Termen care am așteptat să treacă cu acea emoție a debutantului nerăbdător să primească cuvîntul hotărîtor: poate sau nu poate fi poet?!

Ca să nu-i supăr pe tovarăși am telefonat la soroc, dacă pot veni să aflu rezultatul. „Așteptați răspunsul acasă!..." — a fost răspunsul birocratului care sta la celălalt capăt al firului.

Și răspunsul mi-a venit după alte cinci zile de așteptare plină de înfiorări. Este acela de mai sus. Lapidar, sec, care probabil că-l primesc

mulți alți debutanți care vin să bată cu atîta nădejde în suflet la editura celor tineri.

Acest strașnic cuvînt Necorespunzător, *care îți decapitează orice elan, cîți tineri n-a dezarmat el?*

Cînd m-am dus să-mi ridic condamnatele poezii din care una totuși a fost publicată între timp în „Cravata Roșie" nr. 63, tovarășa Valeria Boiculesei, și ea tînără poetă care a simțit din plin ajutorul tovărășesc cu totul diferit de cel al editurii și care ajutor este pusă să-l dea, la rîndul ei, altor poeți tineri, n-a înțeles să însoțească bietele foi pe care mi le restituia decît cu cîteva vorbulițe de om prea împovărat de trebi, asupra... cauzei respingerii manuscrisului.

Cred acești tovarăși că se achită de sarcina lor, cu îndrumarea făcută prin poștă și prin cîteva rînduri expeditive, dar atît de dureroase pentru un debutant?

Gabriel Bacovia

Picturi „sonore"

Tov. Gheorghe Rădulescu ne trimite o scrisoare plină de nedumeriri. El este nedumerit de reflecțiile cronicarului plastic Radu Bogdan asupra Expoziției Anuale de Stat a Artelor Plastice, publicate în „Contemporanul" nr. 2 (432). Să dăm cuvîntul nedumeritului, cu bună dreptate, corespondent:

„Personal — scrie Radu Bogdan — spre deosebire de expozițiile anuale din 1952 și 1953, cea de acum, — fără să însemne o dare înapoi înregistrează totuși mai degrabă un șir de progrese individuale decît un progres general".

Adică: n-a dat înapoi, a rămas pe loc, dar a făcut progrese individuale. Ca în fabula cu racul, broasca și o știucă.

Analizînd unele lucrări expuse, cronicarul e tot atît de ...cumplit de logic.

El ne informează că pictorul C. Baba, în tabloul său „Odihnă pe cîmp", a reușit să surprindă emoționant adîncimile sufletului omenesc și că din imaginea creată emană multă putere sugestivă, multă sinceritate și simțire autentică. Că pictorul s-a fe-

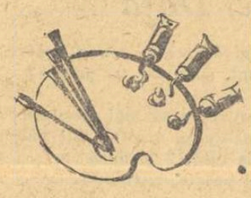

rit de orice artificiu de suprafață, de efect arbitrar de culoare, de trucuri și formule pentru a lăsa întreaga atenție a privitorului să se îndrepte spre conținutul imaginii.

Corespondentul nostru e de acord cu acest lucru. Și noi de asemenea. Dar nu este de acord Radu Bogdan care își încheie aprecierile cu fraza: „Ce vrea el (C. Baba, n. n.) să ne spună?".

Deci un tablou pe care cronicarul îl apreciază ca foarte bun și în care artistul surprinde adîncimile sufletului omenesc, în care imaginea creată „care emană putere sugestivă", sinceritate și simțire autentică, — nu-i spune nimica superexigentului cronicar care este de părere că „se poate înregistra o stare pe loc", atunci cînd există „un șir de progrese"? sau se poate înregistra „un progres general" fără „un șir de progrese individuale"?

Mai știi?

Probabil că tot nedumerit va rămîne corespondentul nostru citind și cronica plastică din „Contemporanul" nr. 3 (433) în care va afla că

Lucian Grigorescu, „prin țesătura fină a pastei sale știe să redea fremătul frunzișului verde al copacilor". Ceea ce nu reușesc ceilalți expozanți, după părerea cronicarului, ca printr-o „pastă sonoră" să redea mugetul mării, duduitul tractoarelor sau mai știm noi ce zgomote care ar transforma expoziția într-o adevărată hărmălaie.

GH. D.

Promptitudine

Nr. 12 (decembrie 1954) al revistei „Tînărul scriitor" apărut la sfîrșitul lunii ianuarie, publică articolul „Problemele îndrumării scriitorilor tineri" de Ana Lungu. Articolul are și un supra titlu: „In preajma Congresului Scriitorilor Sovietici". *Prima frază însă sună astfel:* „In luna decembrie, a avut loc la Moscova cel de al II-lea Congres al Scriitorilor Sovietici".

Deci: In preajma unui Congres care a avut loc cu o lună în urmă.

V.D.

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Cent. Regională

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II. nr.6(48)-Joi 10 februarie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

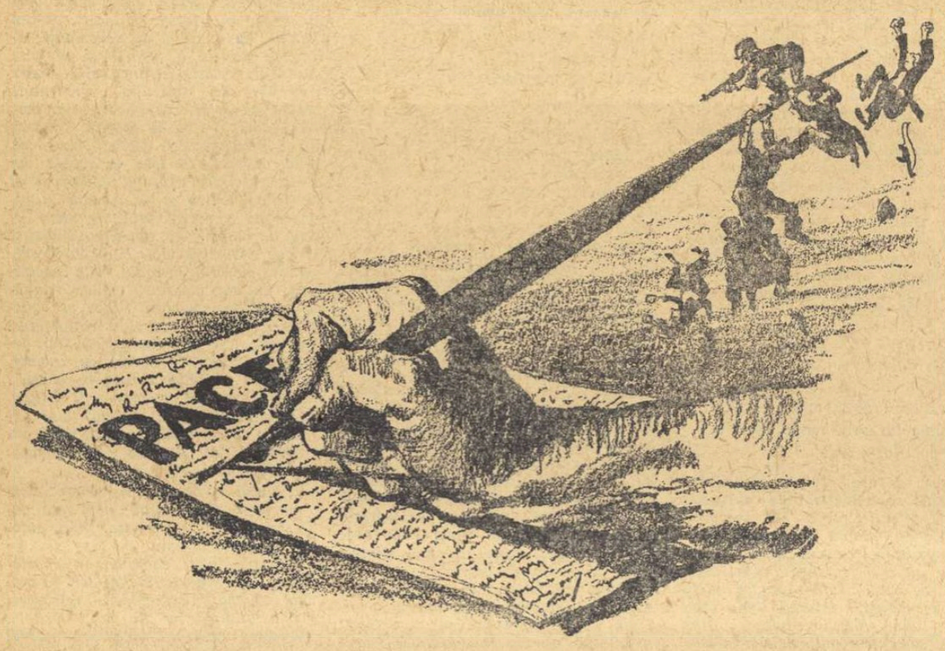

PERAHIM 1955

Impotriva freneziei atomice

Înainte vreme, adică pînă în 1914, dorința de pace a omenirii se mărginea la vagi și răzlețe manifestări antiatomice

Nu era dublată de o conștiență voință de pace a popoarelor, de o organizare a luptei pentru pace, de credința fermă că prin această voință agresiunile aruncate cu scop de pradă și de cucerire ar putea fi stăvilite, deși suspinul îndurerat al mamelor străbătea de departe, din adînc de milenii, de la prima odă a lui Horațiu: Bella matribus detestata...

Pînă la un punct explicabil.

Războaiele se succedau în regiuni limitate, fără a devasta aproape instantaneu continente întregi sau întreaga planetă; fără a pune în serviciul lor cu atît de monstruoasă depravare a cugetului ultimele născociri ale științei într-o doză atît de masivă; fără a extermina vestigiile culturii și civilizației pe zone de mii de kilometri; fără a lăsa prezentă în amintirea sutelor de milioane de oameni, a sutelor de milioane de victime, mărturia imediată și sfîșietoare, necivilizată, a atîtor ravagii; a atîtor hecatombe de cadavre, a atîtor schilozi, a atîtor cămine reduse în pulbere unde orfanii scurmau cu sărmanele lor minușițe cenușa, să descopere o coajă calcinată de pîine; fără atîtea milioane de morminte anonime, presărate pe fostele cîmpuri de bătălie unde putrezea sub țărînă floarea generațiilor tinere și robuste pregătite să se bucure de viață, de dulcea lumină a soarelui, de roadele muncii și creației de binefacerile culturii și civilizației. Lipsea o asemenea viziune generală și cutremurată de oroare. Lipsea și o asemenea crudă experiență generală și simultană care să fi lăsat răni sîngerînde în inimile atîtor milioane de supraviețuitori rămași să-și plîngă printre ruine măcar cîte un mort scump, adesea un copilaș cu oasele zdrobite de bombardamentele aeriene.

Astăzi popoarele s-au dezmeticit. Cele două sinistre experiențe ale războaielor imperialiste au trezit o conștiință nouă.

În locul rugilor și platonicelor dorinți de pace, plutind mai mult în domeniul utopiei, au galvanizat afirmarea unei uriașe și inexpugnabile voințe de pace, care de astădată nu va mai tolera acelorași veșnici agresori, să decimeze aceleași veșnice victime și să scufunde omenirea în abis, pentru a îngădui cîtorva profitori și complici să-și ghiftuie lăzile blindate cu aurul stropit de sîngele sacru al popoarelor trudnice, constructive creatoare, făuritoare de bunuri materiale și spirituale destinate viitorului și întregii omeniri.

La această nouă conștiință afirmată și organizată pozitiv, cu ce răspund cinicii unelțitori ai celui de-al treilea război de agresiune?

Cuprinși de frenezia atomică, răspund cu șantajul atomic.

În clipa cînd știința și geniul omenesc au izbutit să dezvăluie una din tainele cele mai decisive ale materiei și să capteze o sursă inepuizabilă de energie menită să amelioreze condițiile vieții umane în proporții neîntrezărite nici de cei mai fantastici utopiști ai veacurilor trecute; în clipa pe care savanții specialiști o socot începutul altei ere pentru istoria științei, numind-o „era atomică", — cum și ce fel premeditează dînșii să inaugureze această etapă epocală a progresului? Cu o cinică mentalitate vrednică de înapoiatul om al cavernelor care a căpătat în mînă o armă nouă în locul securei de silex, situați pe așa-numitele „poziții de forță", amenință cu exterminarea semenii pașnici și vinovați de păcatul de a se consacra operelor constructive de pace.

De zece ani, după monstruoasa și inutila demonstrație de la Hiroșima și Nagasaki, unde au neantizat cu o irresponsabilă ferocitate zeci de mii de vieți, de mame, de bătrîni, de copii; după zece ani pierduți pentru întreaga omenire fiindcă inepuizabilele resurse ale energiei nucleare au fost sustrase binelui obștesc și progresului pentru a sluji exclusiv acestui șantaj — de atunci, ce fac aiteeva?

Amenință de pe „pozițiile lor de forță".

Agită faimoasa și asasina lor bombă atomică

Își imaginează că pot teroriza oamenii păcii și ai muncii cu mai faimoasa bombă cu hidrogen, de-o înmiită putere exterminatorie.

Superbă inaugurare a mult slăvitei de savanți, cea atomică!

Să-ți ascunzi din nou, îndărăt, în hrubele cavernelor ancestrale, obrazul omenesc dogorît de rușine și de umilință și de scîrbire.

★

Numai...

Numai că realitatea nu se înfățișează chiar așa.

Poziții de forță? Care poziții de forță?

Căci iată că un savant englez, un specialist al fizicii nucleare, cu onestitatea și curajul omului de știință, profesorul P.M.S. Blackett a simțit de datoria sa să facă o analiză amănunțită a situației înarmărilor, într-o serie de articole, spulberînd toate gogoriețele pozițiilor de forță și ale superiorității atomice de pe aceste așa-zise poziții de forță. Cu riguroase informații și argumente de specialist, cu garanția unei autorități ceva mai competentă în materie decît a strategilor nucleari care flecăresc la bodegi între două rații copioase de wisky ori perorează răgușit la posturile de radio în contul de mult răsuflatul și războiu rece, profesorul englez Blackett demonstrează aiuriat cu aliniat impostura acestei pretenții de superioritate și de monopol nuclear, cum și stupida fanfaronadă a pozițiilor de forță pierdute iremediabil în răstimpul de zece ani după surpriza hidos spectaculară a primului moment de la Hiroșima și Nagasaki.

Iar savantul academician sovietic, D. Skobelțin, cu aceeași autoritate de specialist al fizicii nucleare, comentînd și interpretînd seria de articole ale savantului englez, confirmă întru totul aceste concluzii, deși constrîns să nu depășească limita patriotică a secretelor de apărare națională. Superioritatea de acum zece ani s-a deplasat de partea popoarelor pașnice, constructive și creatoare, care, apărînd viitorul, nu lumea strigoilor și a profitorilor, s-a văzut silită totuși, paralel cu utilizarea practică a energiei atomice întru folosul și binele obștesc, să ia și măsurile sale defensive în eventualitatea unei sminteli și criminale agresiuni. Bomba cu hidrogen, cea cu o capacitate destructivă de o mie de ori mai mare decît bomba atomică, e mult mai lesne de fabricat, dintr-un material mai accesibil, și mai ieftin și cu mijloace mai rapide. Uniunea Sovietică, popoarele care au de apărat roadele muncii constructive și creatoare, care au de apărat viitorul lumii de mîine, cu toată voința de pace și tocmai în numele acestei voințe de pace — disprețuind șantajul „pozițiilor de forță" — n-a neglijat în același timp datoria de a se găsi oricînd pregătită să riposteze agresorilor cu dinte pentru dinte, cu două bombe pentru una, cu douăzeci pentru trei.

Această ripostă automată a defensivei, cu caracterul unui act reflex, nu va fi atunci însă de pe mult trîmbițatele „poziții de forță" ale celor ce strigă mereu ca în hîtra zicală românească „ia-l de pe mine că-l omor!" — ci va fi de pe acele poziții de forță morală, mai tari și mai necruțătoare decît toate dezlănțuirile ravagiilor nucleare, pe care frenetici bombei atomice le ignoră și le disprețuiesc. Pentru salvarea omenirii, de pe asemenea poziții de forță morală, partizanii păcii, deși au superioritatea cu dînșii, cum o recunoaște savantul profesor englez Blackett și cum o confirmă academicianul savant sovietic D. Skobelțin, cer pacea, nu războiul; cer dezarmarea, nu încercarea puterilor; cer distrugerea armelor atomice și folosirea energiei nucleare exclusiv în slujba progresului și a omenirii, nu pentru inconștienta neantizare a tezaurelor de cultură și de civilizație agonisite cu trudă, cu lacrimi, cu sînge, cu geniu, cu generoase speranțe, de nesfîrșitul șirag al generațiilor de ieri și din străfund de milenii, de cînd s-au încumetat a păși afară din peșteri, cu fruntea înălțată spre lumină, spre soare, spre cer, spre stele.

Oare nu ne-ar blestema pe drept cuvînt din morminte și din țărîna cu care demult s-au contopit, cunoscînd mizerabila și degradanta destinație rezervată celei mai formidabile descoperiri a cugetului omenesc? Nu ne-ar mustra strădaniile lor? Testimoniul lor? Glasul lor: — Aceasta nu se poate!

Și într-adevăr, nu va fi cu putință. Da, fără îndoială, nu va fi cu putință! O voim cu neînduplecare, toți ca unul și unul ca toți.

Cezar Petrescu

V. MAIAKOVSKI

150.000.000

-FRAGMENT-

...Vino, zeu
nu de fier sau de flăcări
și nu
din al stelelor tron,
din al cerului pom,
și nu Marte, Neptun, Vega poate —
ci tu
zeu de carne și oase,
zeu-om!

Nu
cel „de apoi"
de sub stele și lacăte, -
pămîntean,
printre noi,
tu, arată-te.

Nu
„cel carele ești în cer..."
neștiute!
Vom face
noi singuri
minuni
— pe văzute.

Vom da viață pămîntului...
însă fapta ne-o fi
de trei ori mai din greu
decît fapta „prea sfîntului",
că-i nevoie de vis, construind noul — și
trebuie ras
și ce-i vechi,
de pe fața pămîntului.

Un pas —
cît fuga trenurilor între stații,
mai mare!
Un braț —
să mături-n cîmpuri
tot colbul stîrnit.
Aripile înotătoare — vapoare.
Zborul nostru — bolid.

Pe jos! În zbor! Inot! Neîncetat!
Ia vezi tu
rînduiala
din lumea întreagă:
Face paralele?
— Bun, aprobat.
Nu face?
— Cruce neagră.

Stai așa, nici un pas
lume cu deștu-n nas!
Aburi. Curent electric!... Jos ereziile.
Bogățiile toate-ale lumii
le-om lua de grumaz.
La moarte, vechiturile!
Scrumiere, scăfîrliile.

Gonind ce-i învechit
— să piară fără nume —
noi, despre noul mit,
vom bubui în lume...

Al timpului potrivnic stăvilar
l-om sfărîma-n picioare.

1919—1920.

Și-al bolții portativ
nu va-nălța-n zadar
un splendid tril
de curcubeie-n soare.

Nici rozele,
poeții
nu le-or mai terfeli.
Spre bucuria noastră,
cu ochi ca de copii,
vom născoci
noi roze
— capitale —
cu piețele, petale...

Atunci,
cei ce poartă
pe brațe,
pe piept,
pe obraz,
tatuajul durerii,
atunci or să vază
uriașul de azi —
mai duios decît dragostea
care urcă spre stele, pe-o rază.

Vor fi suflete-fluvii
cu guri contopite,
ochi mîngîioși
cu lumină suavă
și pe mii
de artere
noi vom trimite
a poeziei
feerică navă.

Vara veșnică-a lumii
cucerind,
s-o slăvim:
— Pentru lupta cea mare,
rob cu rob ne unim...

Un cîntec, o salvă
de lavă
în slavă.
Un milion... Peste!
Înmulțiți-l cu-o sută.
Pe străzi!
Pe acoperișuri!
Peste bolta firavă,
luați, atleți ai cuvîntului,
universul-redută!

Nu mai este
Rusia
cerșetorul ce-i chiorăie mațul...
Nu,
ruini și cenușă
ea n-o să rămîie.
Întreagă Rusia
e-un singur Ivan —
și Neva-i e brațul,
iar stepele Caspicei îi sînt călcîie.

În romînește de

Cicerone Theodorescu

Soarele va risipi și această ceață

Unele ziare din apusul Europei și de peste Atlantic fac o mare reclamă în jurul armelor atomice. Ele publică uneori și fotografiile acestor arme și se întrec în a-și informa cititorii asupra puterii lor de distrugere, a-i înspăimînta și totodată a-i atîța. Este clar că presa burgheză, aproape în majoritatea ei, joacă după cum îi cîntă cercurile agresive nord-americane care sînt dornice să dezlănțuiască războiul atomic împotriva Uniunii Sovietice, a Chinei, a țărilor de democrație populară. Dar zarva în jurul armelor atomice — din care se pare că unele au și fost puse la îndemîna generalilor pe care Adenauer i-a moștenit de la Hitler — se face în așa fel încît cititorul să rămînă încredințat că pe el nu-l paște nici o primejdie, că pustiirile pe care le pot aduce armele termo-nucleare nu se vor produce nici în Europa apuseană, nici dincolo de Atlantic. Privind în ziarele apusene tunul atomic cu țeavă neobișnuit de lungă, aruncătorul de mine atomice numit „Onestul John", bombardierul de tipul cutare sau cutare, mi-am amintit de alte ziare europene, ba chiar de unele ziare românești de acum 15—16 ani. Și în acele ziare se făcea pe atunci publicitate unor arme noi, cu o putere de distrugere grozavă, nemaivăzută. Ni se spunea în acele ziare: — Cine va face față avioanelor Stukas? Cine va rezista sub focul și sub năvala tancurilor Tiger și Panther? Cine va izbuti să oprească din ireșul lor năpraznic — atunci cînd la un semn vor porni în iureș — diviziile blindate ale Führerului? Datorită mincinoasei propagande naziste se crease o psihoză de război. Mulți se spăimîntaseră, se înfricoșaseră și au cedat, au căzut fără luptă, sau după un simulacru de luptă, în robia nazistă. Dar, pînă la urmă, la ce i-au folosit Germaniei naziste Stukas-urile, Tigrii, Panther-ele și faimoasele divizii blindate? Armatele sovietice, cărora oamenii de știință și tehnicienii sovietici le-au pus la îndemînă avioane și Katiușe, tunuri și mitraliere, puști și pistoale automate, precum și uriașe tancuri, au înfrînt pe cei ce se lăudau, cu gura pînă la urechi, că nu vor fi înfrînți. Naziștii au pustiit țări și au transformat numeroase sate și orașe în cenușă. Ei au umplut lumea de mirosul sîngelui și al cadavrelor. Pustiirile însă s-au abătut și asupra țării lor. Multe din minunatele orașe de odinioară ale Germaniei sînt și astăzi cenușă. Aproape că nu se află familie germană care să nu aibă de plîns unul sau mai mulți morți, victime ale războiului declanșat de fasciștii germani. Oamenii din apusul Europei și americanii trebuie să știe limpede că dacă armele lor atomice vor începe să ochiască asupra țărilor noastre — atunci armele noastre atomice nu vor întîrzia să arunce proiectile peste orașele lor. La foc pustiitor se va răspunde cu foc pustiitor. Noi credem însă că nu se va ajunge aici, că nu trebuie să se ajungă aici. Descoperirea forței atomice — pe care mulți o socotesc cea mai de seamă descoperire de la descoperirea focului pînă astăzi — trebuie să slujească progreselor omenirii și nu pieirii oricărei urme de viață omenească de pe pămînt, vieții fericite a oamenilor și nu morții. Viața oamenilor a mai fost și altădată grav amenințată. Și altădată s-a lăsat asupra pămîntului ceață întunecată. Ultima a fost ceața întunecată a fascismului. Dar oamenii cei mai buni, uniți, au luptat și au risipit ceața amenințătoare. Uniți și mai strîns astăzi, cînd ne aflăm luptînd aproape un miliard de oameni, prin vorba și prin faptele noastre să spunem un puternic NU războiului atomic, să cerem punerea în afară de lege a oricărei arme atomice, distrugerea tuturor armelor atomice existente, folosirea energiei atomice numai în scopuri pașnice. Astfel vom face să se risipească și această ceață. Astfel vom face să strălucească și mai puternic soarele păcii, al vieții, al fericirii.

Zaharia Stancu

Mesajul unui iluminist — luptător pentru pace

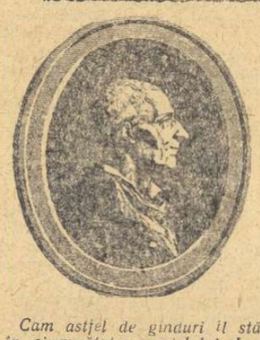

„Oamenilor le lipsesc adesea pîinea și bunul simț. Pentru a asigura uturor pîinea, cumințenia și virtuțile care le sînt necesare, nu există decît un singur mijloc: trebuie să luminăm popoarele și guvernele lor și aceasta e misiunea filozofilor..."

Cam astfel de gînduri îl stăpîneau pe cel care în singurătatea castelului La Brède, se plecase peste cronica popoarelor și căutase să-i tălmăcească înțelesul. Timp de peste douăzeci de ani, filozoful francez cercetase trecutul națiunilor, dornic de a le cunoaște legile. Sub înfățișarea senină a juristului amator de principii și de maxime, inima lui Montesquieu nu rămăsese nepăsătoare. Din istoria Orientului străvechi, din paginile glorioase ale Romei sau din povestea zbuciumatei Europe feudale, se desprindeau năzuințele oamenilor spre o viață mai bună.

Și Montesquieu, fiu al burgheziei ce-și revendica și ea drepturile pe atunci întîlnesese sensul istoriei. Și-și închinase toată puterea de muncă, toată știința, semenilor lui, oamenii. „Cînd făptuiesc, sînt cetățean; dar cînd scriu sînt om și privesc toate popoarele Europei cu aceeași nepărtinire..." însemnase odată în jurnalul său cel care avea să fie primul dintre umaniștii veacului al XVIII-lea.

Căutînd să lumineze mintea acelor care hotărau soarta popoarelor, filozoful credea, ca mai toți oamenii epocii sale, în posibilitatea „monarhului luminat", deschis tuturor reformelor... Și cu naivitatea cărturarului cinstit, Montesquieu se străduia să-i învețe pe regi cum să domnească. Le arătase cît rău au făcut biserica și slujitorii ei, cîte poveri apasă pe umerii țăranilor și tîrgoveților, cîte eresuri și cîtă frică domnesc încă în lume. „M-aș crede cel mai fericit dintre muritori, dac-aș putea să-i vindec pe oameni de prejudecățile lor". Rațiunea, experiența, cinstea și cumpătarea i-au fost călăuze istoricului care pricepuse ce pofte josnice, neomenești, îi mînă pe stăpînitori. De atîtea ori moralistul și filozoful Montesquieu a surprins acea nebunie a conducătorilor, străini de interesele supușilor lor, „acel virtej ametitor ale cărui progrese nu pot fi considerate decît ca o eclipsă totală a rațiunii umane".

Și, rînd pe rînd, Montesquieu s-a ridicat împotriva a tot ce înjosea ființa umană: a luptat pentru desființarea torturilor și îmblînzirea pedepselor; a luat apărarea negrilor supuși odiosului trafic de sclavi și a dorit pentru ei un „pact al milei și al clemenței"; a cerut drepturi pentru femeie, respect pentru căminul ei, ocrotire pentru bătrîni și invalizi!

Dar mai întîi de toate și pretutindeni a cerut pace. Pacea fără de care nimic nu are preț, pacea fără de care totul se năruie. Pentru Hobbes, starea de război era starea firească a omenirii. Pentru ginditorul iluminist, pacea e starea naturală a lumii, și prețuirea ei izvorăște din nestrămutata sa încredere în înțelepciunea oamenilor.

Nu este pagină în opera sa vastă — fie că-i vorba de Scrisorile persane *sau de* Spiritul legilor *— care să nu te facă să simți încrederea lui Montesquieu în rațiune, în bunătatea oamenilor, în viitorul lor. Acest sentiment de solidaritate care-l făcea să scrie odată că „pentru a înfăptui lucruri mari, nu e nevoie să fii un geniu, nu e nevoie să fii deasupra oamenilor, ci alături de ei", transpare în toate reflecțiile sale de ginditor umanist. Ba chiar dacă e ispitit să creadă în dumnezeu, Montesquieu nu o face cu conștiința de a vedea în divinitate pe păstrătorul orînduirii existente, ci mai ales întruchiparea bunătății și dreptății umane. Mînă într-atît e de puternic acel optimism, pe care filozoful îl ascundea în privirea sa senină și gravă totodată.*

Denunțarea războiului de jaf și cotropire, purtat de regi nesăbuiți, a luptelor religioase care au scăldat în sînge „Împărăția lui Hristos", e o constantă în gîndirea lui Montesquieu. Războiul de cucerire îi apare ca o condamnare la moarte, de vreme ce scopul lui este distrugerea societății.

Dar Montesquieu nu este un pacifist, un om al compromisurilor, al pactizării. Cu o limpezime care uimește pentru vremea lui, el a văzut necesitatea războaielor de apărare a patriei:

„Viața statelor, *scrie el*, e ca și a oamenilor: oamenii au dreptul să ucidă în caz de apărare firească; statele au dreptul să poarte război pentru propria lor conservare..." (Spiritul legilor, X, 2). *Iar în alt loc:* „Nu există decît două feluri de războaie juste: unele care sînt purtate pentru respingerea unui dușman care atacă, altele pentru ajutorarea unui aliat care e atacat" (Scrisorile persane, 96).

În schimb, orice alianță „făcută între două națiuni pentru a o asupri pe a treia" *nu e legitimă, ci pur și simplu criminală.* (Scrisorile persane, 96).

Din acest simț de profundă echitate în relațiile internaționale se naște dorința lui Montesquieu ca statele să încheie între ele un pact care să le ocrotească de orice agresiune.

Nimic nu scapă ochiului atent al filozofului. Uneori, cu o intuiție care aduce mult a proorocire, Montesquieu se lasă năpădit o clipă de o îngrijorare fără margini: ce oare s-ar face omenirea dacă s-ar lăsa tîrîtă de valul nebuniei și al războiului și dacă ar folosi armele cele mai cumplite?

Persanul Rhédi îi scrie din Veneția amicului său Usbek, aflat în Franța prin anul 1717:

„Am auzit vorbindu-se că doar inventarea bombelor a răpit libertatea tuturor popoarelor din Europa... Știi bine că de cînd cu invenția prafului de pușcă, nu mai există fortăreață de necucerit; cu alte cuvinte Usbek, nu mai există azil pe acest pămînt împotriva nedreptății și a violenței. Mă cutremur totdeauna numai la gîndul că se va ajunge vreodată să se descopere un secret care să le ofere oamenilor o cale rapidă de a-i omorî pe oameni, și de a nimici popoare și națiuni întregi". (Scrisorile persane, 106).

Însuflețit de acea încredere de neclintit în înțelepciunea popoarelor, Usbek-Montesquieu îi răspunde lui Rhédi cam așa:

„Zici că te temi să nu se plăsmuiască cumva vreun mijloc de distrugere și mai cumplit decît cel ce-i folosit acum? Nu. Dacă o astfel de invenție ar fi să se descopere vreodată ea ar fi interzisă imediat de dreptul popoarelor și consimțămîntul unanim al națiunilor ar îngropa-o" (Scrisorile persane, 107).

Astăzi, străbătînd cei 200 de ani care ne despart de moartea marelui ginditor, cuvintele acestea vorbesc de la sine; ele sînt mesajul de o actualitate zbuciumată celui pentru care pacea era prima lege naturală a omenirii. Sînt mai mult decît un mesaj. Sînt un exemplu și un îndemn în lupta pe care omenirea o duce azi pentru a se smulge de pe drumul catastrofei și a se îndrepta cu pași hotărîți, pe calea propășirii ei.

Valentin Lipatti

ÎN ACEST NUMAR:

MIHAI NOVICOV: — Loterie sau muncă?
VERA CĂLIN: — Cronica literară: K. Fedin — „Orașe și ani" Pagina 2-a
MARIN PREDA: — Moromeții Pagina 3-a
N. TERTULIAN: — Schematism și realism (II). Pagina 4-a
V. EM. GALAN: — La Congresul scriitorilor sovietici
A. G. VAIDA: — Printre mlădițe scriitoricești
N. LABIȘ: — 80 ani de la nașterea lui A. Toma Pagina 5-a
Academician D. SKOBELȚIN: — Șantajul atomic este sortit eșecului Pagina 6-a

Discuții despre poezie

Loterie sau muncă?

Trebuie să recunosc că înaintea apariției articolului tovarășului Crohmălniceanu „Cine are dreptate?" nu prea mă simțeam tentat să iau parte în discuția despre poezie. Pentru că, întocmai ca și dumnealui, nu prea înțelegeam ce se discută. Acum însă lucrurile s-au schimbat. Articolul tov. Crohmălniceanu are incontestabil meritul de a pune cîteva probleme care, cum s-ar zice, strigă a răspuns.

Voi începe cu sfîrșitul. Într-un post-scriptum „spiritual", tov. Crohmălniceanu vrea să interzică unui poet tînăr (Petre Luscalov) s-o critice pe Maria Banuș numai pentru că el, Luscalov, n-a scris încă poezii la nivelul celor mai bune producții poetice ale Mariei Banuș. O atare punere a problemei m-a nedumerit, aș spune mai mult: m-a indignat. Cum adică în lumea noastră literară dreptul la critică nu aparține în egală măsură tuturor poeților? Au drept să critice doar unii, de la un anumit nivel de „consacrare" în sus? Sau, poate, au drept să se critice doar „consacrații" între ei, iar în clipa în care se încumetă să se amestece în această „discuție prietenească" și cîte unul cu poezii mai puțin celebre, trebuie să fie apucat de guler de cîte un critic (și el „consacrat") care să-i strige:

Stai jos!

Tov. Petre Luscalov a încercat să aducă în articolul său unele contribuții teoretice în problema discutată. După părerea mea nu tot ce scrie tov. Luscalov e just și clar. Dimpotrivă, sînt de părere că tînărul nostru poet și scenarist este destul de confuz, tocmai în problema pe care o consideră esențială: cea a specificului imaginii poetice. Dar asta este o altă chestiune. Oare l-a împiedicat ceva sau cineva pe tov. Crohmălniceanu să discute în fond articolul tov. Luscalov?

În așteptarea răspunsului la această întrebare, vreau să pun o alta. Într-o formă pe care o consider inadmisibilă, tov. Crohmălniceanu are totuși aerul să spună:

— Tinere ucenic (în de-ale poeziei), înainte de a critica pe maestrul tău, n-ar fi bine, totuși, să încerci a-i urma pilda?

Cu o atare punere a problemei, în parte sînt de acord. Adică sînt de părere că una nu exclude pe alta. Poți foarte bine să critici pe cineva (cînd greșește) și totodată să înveți de la el (cînd face bine). Dar mă așteptam ca tov. Crohmălniceanu să indice cel puțin tînărului și „neconsacratului" poet Petre Luscalov *ce* și *cum* ar trebui să învețe de la Maria Banuș. Or tocmai aici nedumerirea mea în loc să scadă a început să crească, luînd proporții nebănuite. Dacă încerc să traduc în limbajul poveștelor directe tăcul istorioarei cu lozurile de loterie, nu pot să ajung la o altă concluzie decît aceea că: în lumea poetică destinele creatorilor le hotărăște norocul; poți greși chiar, dar dacă pînă la urmă a ieșit „frumos", puțin îți pasă și nimeni nu mai are drept să te critice.

O atare concepție ar merita să fie discutată în fond. Maiakovski nu odată sublinia în versurile sale că poezia este muncă, efort. Eminescu pleda cu pasiune pentru adevăr drept criteriu suprem al valorii în poezie. Dar iată că acum tovarășul Crohmălniceanu încearcă să ne convingă că poezia nu e muncă, ci un fel de joacă, iar criteriul valorii în poezie nu e adevărul vieții, ci „lozul cîștigător"! Cu o atare concepție nu putem fi de acord. Ni s-ar putea răspunde: bine, dar asta e doar un post-scriptum; de ce-l discuți numai pe el? Tov. Crohmălniceanu a scris un articol destul de lung; de ce nu-l discuți în întregime? În primul rînd, pentru că tocmai în „post-scriptum" sînt cele mai multe lucruri discutabile, iar în al doilea rînd pentru că — așa mi se pare cel puțin — post-scriptumul expune, într-o formă mai brutală și mai directă, ideile care nu sînt străine nici articolului în întregime.

Spre sfîrșitul articolului tov. Crohmălniceanu găsim următoarea tezâ:

„Oare noi, redactorii, poeții, criticii literari, n-avem încă o destul de îngustă reprezentare a ceea ce constituie propriu-zis spiritul de partid în artă?

Nu manifestăm, socotind că toate acestea „merg" (e vorba de poeziile „corecte", dar plate și searbede — M. N.), o bună doză de desconsiderare față de cerințele cititorilor ca și față de însuși rolul social al poeziei? Nu introducem de multe ori într-o asemenea opinie tot felul de concesii făcute atît concepțiilor idealiste, cît și celor vulgarizatoare cu privire la trăsturile literaturii?".

Cu un atare punct de vedere nu poți să nu fii de acord. Aici ne întîlnim întru totul cu tov. Crohmălniceanu. Dar, evident, orice întrebare cere răspuns. De unde vine această „reprezentare îngustă" a spiritului de partid? Care este originea concesiilor făcute concepțiilor idealiste și vulgarizatoare? Că doar despre asta se discută: unde trebuiește căutată principala frînă care împiedică dezvoltarea progresivă nestingherită a poeziei noastre? La această întrebare articolul tov. Crohmălniceanu nu dă răspuns. Fiindcă, dacă ar fi să împrumutăm de la tov. Crohmălniceanu metoda parabolelor, punctul de vedere expus de dl-sa ar putea fi rezumat la următoarele:

Un țăran a fost întrebat odată de ce în regiunea respectivă recolta a fost atît de slabă.

— Pentru că a rodit puțin, a răspuns țăranul.

Tov. Crohmălniceanu spune că unele poezii ce se publică în ultimul timp nu sînt bune, pentru că nu sînt suficient de... poetice. Asta ca și cum ai spune despre un sort de zahăr că nu e bun pentru că nu e dulce, sau despre un vin că nu e bun pentru că n-are alcool, sau despre o filozofie că nu e bună pentru că nu e filozofică.

Dar cu aceasta nu ne-am apropiat nici cu un centimetru de răspunsul căutat. Unde este cauza?

În partea întîia a articolului, tov. Crohmălniceanu procedează prin metoda eliminărilor succesive. Printre altele este respins și criteriul „apolitismului": „Să se definească asemenea versuri plate, cenușii, în primul rînd prin apolitismul lor, cum înclină să creadă tov. Jebeleanu? N-aș jura, deși într-adevăr lozincăria goală, fără priză asupra cititorului, e în ultimă instanță tot o formă de apolitism. Luînd însă cuvintele în accepția lor curentă, trebuie să recunoaștem că asemenea versuri sînt de cele mai multe ori, măcar de fațadă, „politizate", ba chiar aduse într-un fel la o actualizare penibilă".

De acord. Hai să luăm cuvintele în accepția lor curentă. Ce înseamnă atunci a avea o atitudine politică în poezie ca și în oricare alt sector al vieții obștești? Înseamnă a avea o atitudine activă, de participare directă în bătălia dintre forțele sociale. Dar oare exemplele aduse chiar de tov. Crohmălniceanu denotă o cît de infimă participare de acest fel? Nicidecum. Ele dovedesc dimpotrivă absența totală a autorilor respectivi (cel puțin în cazul poeziilor citate) din viața contemporană cu ceea ce are ea esențial, denotă o neînțelegere completă a sensului dezvoltării vieții. Despre ce fel de „politizare" poate fi vorba atunci? Și în general, în momentul în care apare „politizarea" dispare politicul? Să ne gîndim, de pildă, la poezia lui Beniuc *„Furtuni de primăvară"* sau la *„Lidice"* a lui Jebeleanu. În amîndouă n-o să găsești nici o urmă de „politizare". Și totuși, cît de adînc politice sînt versurile! Poeții vorbesc direct și spontan despre ceea ce ți frămîntă, iar poeziile lor au o uriașă rezonanță *poetică* (și politică) tocmai pentru că îi frămîntă problemele de arzătoare actualitate pentru viața poporului.

Și astfel, cred, ajungem la cheia problemei. Încercînd să definească „specificul" poeziei, tov. Crohmălniceanu spune:

„Există o anumită mișcare mai firească și mai îndrăzneață a imaginației, o concentrare și o putere de sugestie a cuvintelor, pe care modul acesta de exprimare îl presupune în mod firesc și în raport cu care se justifică".

Lăsînd la o parte afirmația privind „îndrăzneala imaginației", care este, după părerea mea, discutabilă întrucît fiecare gen al literaturii cere îndrăzneală în imaginație, cu deosebire doar că, în fiecare gen, această îndrăzneală se valorifică altfel — în rest rîndurile de mai sus nu stîrnesc obiecțiuni, dar după părerea mea explică foarte puțin. Explică foarte puțin, întrucît se referă doar la problemele de formă, ocolind pe cele de conținut.

Există — și mai circulă și pe la noi — o concepție vulgarizatoare după care deosebirile dintre diverse moduri de expresie în arta cuvîntului încep doar din momentul în care poetul „își alege", pentru cutare problemă de viață — cutare mod de expresie. Acceptînd această explicație a „libertății de alegere" ar trebui să ajungem în mod firesc la concluzia că conținutul poeziei „Seara pe deal" ar putea fi redat și sub forma unei comedii satirice, iar conținutul piesei „O scrisoare pierdută" sub forma unei elegii.

Dar este evident că așa ceva e absurd. Modul de creație (liric, epic sau oricare altul) începe prin atitudinea creatorului față de viață, începe în momentul în care scriitorul s-a oprit asupra cutărui sau cutărui aspect al vieții, care i-a răspuns lui, scriitorului, la frămîntările sale, determinate la rîndul lor de întreaga complexitate a vieții. Scriitorul recurge la expresia poetică deoarece conținutul viitoarei sale opere *nu poate* fi exprimat altfel.

Dacă în proză mesajul scriitorului se concretizează în tablouri vaste de viață, care adunînd-se definesc abia în întreaga lor desfășurare ideea artistică a operei, în poezie (mai ales în cea lirică) acest mod de afirmare a ideii artistice nu poate fi folosit. În poezie un tablou strîns, un sentiment, o suită de imagini, adesea fugare, trebuie să fie suficiente pentru a transmite o „sentință" importantă într-o problemă de viață importantă pentru contemporanii poetului. Izvorul poeziei e viața. Acest lucru se știe, toată lumea consideră că e banal a-l repeta, și totuși tocmai acest lucru se uită adesea. Valoarea poeziei izvorăște în primul rînd din gradul în care reușește sau nu să transmită în modul cît mai complet viața. Aici începe greutatea, aici rezidă specificul. Într-o poezie cît de scurtă, trebuie să se răsfrîngă o lume întreagă, tot așa cum (folosesc o imagine care nu-mi aparține) într-o scoică de mare se aude vuind oceanul.

Iată de ce — după părerea mea, — pentru creația poetică problema principală e orientarea poetului, alegerea *poetică* a faptelor vieții, sezisarea aspectelor celor mai importante ale actualității și transmiterea lor, cîte o dată, în haina celor mai intime și „personale" sentimente. Dacă aruncăm o privire cît de sumară asupra istoriei literaturii mondiale, vom putea vedea că poeții mari au fost mari și au rămas nemuritori tocmai pentru că

Mihai Novicov

(Continuare în pag. 5-a)

CARȚI NOI

POEZIE

„Versuri alese" de Radu Boureanu.

In colecția de poezie inaugurată cu trei ani în urmă de Editura de stat pentru literatură și artă, a apărut volumul „Versuri alese" de Radu Boureanu.

Culegerea se deschide cu ciclul „Zbor alb" cuprinzînd versuri scrise între anii 1926-1944, după care urmează ciclul „Sîngele popoarelor" (1946-1948).

Ultima parte a volumului o formează capitolul „Versuri noi" (1948-1954) împărțit în mai multe cicluri. Ilustrații de Coca Crețoiu.

PROZĂ

„Aritmetică țărănească" de S. Vasilcenko.

De curînd, în colecția „Lectura" a editurii „Cartea rusă", a fost tipărită o culegere de povestiri din opera scriitorului realist ucrainean S. Vasilcenko. Volumul, însoțit și de o scurtă notiță biografică, cuprinde cîteva din cele mai izbutite lucrări ale prozatorului, scrise atît înainte, cît și după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Intîlnim povestirile „Aritmetică țărănească", „Spre locuri străine", „Într-un cătun", „Gerilă", „O legendă uitată", etc., inspirate din viața satului ucrainean.

CRITICĂ

„Djambul Djabaev" de M. I. Fetisov.

Editura „Cartea rusă" a tipărit monografia despre marele poet sovietic cazah Djambul Djabaev, semnată de M. I. Fetisov. După o scurtă introducere, autorul monografiei face o succintă expunere asupra vieții și creației lui Djambul Djabaev pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Capitolele următoare se ocupă de analiza operei lui Djambul Djabaev după acest eveniment istoric. Astfel, sînt analizate primele improvizații pe teme sovietice și poemul „Goana timpului", cîntecele despre victoria socialismului, tema prieteniei popoarelor din U.R.S.S. în opera poetului etc. Monografia se încheie cu capitolul „Arta improvizației poetice".

CLASICII ROMINI

„Poezii" de V. Alecsandri.

In Colecția „Clasicii romîni" a Editurii de stat pentru literatură și artă a apărut primul volum al poeziilor lui Vasile Alecsandri. După cum ne informează nota introductivă, care însoțește primul volum, „ediția de față cuprinde aproape toate poeziile lui Vasile Alecsandri, tot ce este valoros și semnificativ dintr-o activitate lungă și rodnică". Primul volum include următoarele cicluri: „Doine" (1842-1852), „Lăcrămioare", „Suveniire", „Mărgăritărele" (1852—1862), „Pasteluri" și „Varia". Poeziile sînt însoțite de numeroase note explicative. Prefața este semnată de N. I. Popa iar ediția este îngrijită, adnotată și comentată de G. C. Niculescu.

Volumul mai cuprinde și unsprezece reproduceri, facsimiluri și un portret al autorului, de A. Stolcescu.

O COLECȚIE DE POPULARIZARE A MUZICII

Au apărut primele două numere din colecția „Muzica pentru toți", tipărită de editura „Cartea rusă". Colecția „Muzica pentru toți" va cuprinde volume de format mic în care se vor prezenta figuri ale marilor compozitori clasici ruși și sovietici, probleme de teorie și de istorie muzicală. Autorii acestor volume sînt critici și istorici de artă sovietici. Pînă acum au ieșit de sub tipar monografia „A. S. Dargomîjski" de S. Șlifștein și „Cîntecul popular rus în muzica clasică rusă" de T. Popova. Prețul volumelor este de 0,60 și 0,70 lei.

Recenzii

DOI TINERI SCRIITORI

Rusalin Mureșanu: „Puiul de moț"

Rusalin Mureșanu a devenit cunoscut cititorilor prin poeziile lirice publicate în urmă cu cîțiva ani în almanahul „Scrisul bănățean" și în ziarul „Flacăra roșie" din Arad. Recentul poem apărut în Editura Tineretului constituie cea mai izbutită lucrare a tînărului poet și, fără îndoială, una dintre realizările îmbucurătoare ale creației tinerilor scriitori din ultimul an. Se poate vorbi de felul cum, într-o anumită măsură, poemul acesta ne profilează cîteva din trăsăturile evidente ale individualității artistice în formare a tînărului poet. Trebuie remarcată în primul rînd simplitatea versului lui Rusalin Mureșanu, plin de muzicalitate și prăgezime. Construcțiile metaforice greoaie, zorzoanele ce împodobesc versurile multor tineri confrați ai săi, sînt străine de pana autorului „Puiului de moț":

„În satul meu pitit pe vale,
Cu uliți strîmbe și bătrîne,
Pe înserat, cu pas agale,
Coboară bacii de la stîne,
Și-n urma lor prin munți rămîne
Ecoul doinelor natale..."

Precum se vede, forța, intensitatea exprimării sentimentului de dragoste față de locurile natale din versurile de mai sus, anunță un liric aproape prin excelență, capabil de a transmite o anumită căldură sufletească. „Puiul de moț" este povestea vieții pline de peripeții a unui tînăr copil de moț din Munții Apuseni, care ajunge șofer priceput. Există în paginile poemului o nuanță de duioșie în felul cum este prezentată figura eroului central — puiul de moț, șoferul Păsărilă, — al cărui profil sufletesc apare uneori sugerat în descrieri de natură sau prin creionarea fugară a unor năzuințe și porniri năvalnice:

„Purtau pădurile de-o vreme
Coroana toamnei, ruginie.
De-atunci el nu mai vru să știe
De munți, de vîte, de poiene.
Căci lui îi rămăsese-n minte
Luciul mașinii ce-a trecut
Și să o mîne ar fi vrut
Cu-atîta dragoste fierbinte!
Să urce-n fuga mare, dealul,
Să stea-n mașină, s-o conducă,
Mașina-n mîna lui să zboare
Peste păduri, ca o nălucă,
Peste păduri ori peste ape,
Așa ca zmeii din poveste..."

Poate fi subliniată de asemenea și o altă trăsătură ce dă tărie versului lui Rusalin Mureșanu: naturalețea exprimării unor subtile stări sufletești. În simple notații de cîteva versuri, tînărul poet este capabil să schițeze profilul unei complexe individualități psihologice. „Puiul de moț", ajuns elev al școlii de șoferi, este chemat încă din prima zi de către ceilalți colegi ai săi să facă bale. Flăcăandrul, cu o mentalitate formată în anumite condiții de viață, refuză să meargă noaptea la bale. În mintea lui se nasc o sumedenie de întrebări: Ce fel de baie se poate face noaptea și mai ales iarna? Ele se asociază firesc amintirilor atît de proaspete ale copilăriei petrecute în sat:

„...Baie?... Poate-o fi vreo gîrlă
Așa zău că m-aș scălda!
Astă-vară pe la tîrlă
Cîtă apă mai era!
Ce-ar fi să mă duc, să văd
Cum arată baia lor?"

Caracterul dificil al tînărului șofer, cu lumea sa interioară, cu emoțiile și zbuciumările sale, rămîne totuși vag realizat, datorită faptului că reliefarea nu se bizuie pe un sistem dens de imagini emoționante, care să fixeze proeminent, cu nuanțele și culorile ei specifice, figura lui Păsărilă. Semnificația transformărilor grele prin care trece feciorul de moț din Munții Apuseni la oraș, obișnuindu-se cu munca de învățătură, adaptîndu-se unor noi condiții de viață, apare diluată.

Rusalin Mureșanu nu a fructificat cu o viziune epică pătrunzătoare ecourile pe care le-ar fi putut trezi fiecare dintre întîmplările eroului în sufletul acestuia, a săracit astfel rolul episoadelor: poemului, reducîndu-le uneori, ca în cazul criticii lui Păsărilă, la o simplă și plată enumerare de acțiuni. Judecînd după cum și-a realizat acest poem, Rusalin Mureșanu are încă de înfruntat greutăți serioase, mai ales cînd încearcă crearea unor imagini epice, înlocuind adesea vioiciunea sugestivă, nuanțată, a acțiunii cu versul declarativ sau sec, prozaic.

Cu toate acestea, „Puiul de moț" confirmă încrederea în talentul tînărului poet. Lucrarea, în ciuda slăbiciunilor, este promițătoare și, desigur, se va bucura de succes în rîndurile cititorilor.

Gh. Achițel

Pop Simion: „Călătorie cu bucluc"

Cele două povestiri „Călătorie cu bucluc" și „Băiatul cu picioarele ușoare" din volumul tipărit de Editura Tineretului marchează un debut promițător. Prima, „Călătorie cu bucluc", cea mai izbutită, este mai degrabă un portret satiric. Tînărul scriitor și-a concentrat toată atenția spre zugrăvirea figurii șoferului Ghiță Hulub rămas foarte mult tributar vechilor năravuri. Peripețiile călătorilor siliți să îndure consecințele apucăturilor lui Ghiță Hulub sînt abia estompate, autorul punînd pe primul plan reliefarea figurii șoferului. Trebuie să remarcăm iscusința cu care Pop Simion realizează acest portret: chipul lui Ghiță Hulub se conturează treptat, cu cîte o nouă trăsătură, încheigîndu-se abia la sfîrșitul bucății. Ghiță Hulub la început pare un vorbăreț simpatic, un palavragiu inofensiv iar după alte cîteva rînduri, cînd el oprește mașina la crișmă, lăsînd pasagerii să aștepte, îți dai seama că șoferul mai are și anumite „mici păcate". Puțin după aceea vezi că șoferul învîrtește și afaceri, că are legături cu tot felul de speculanți cărora le acordă o atenție și prețuire deosebite. Aceste și încă alte cîteva metehne ale șoferului, prezentate gradat de autor, vin să fixeze un portret satiric destul de izbutit. Umorul din „Călătorie cu bucluc" este de bună calitate. El iese la iveală din contrastul între aspectul nevinovat al lui Ghiță Hulub și adevăratul lui caracter de afacerist profitor, lipsit de simț de răspundere, șmecher. Dialogul la Pop Simion e vioi. Personajele sale vorbesc natural, degajat. Din păcate, însă, autorul manifestă unele stîngăcii stilistice, evidente. Fraza se poticnește de multe ori, avînd întorsături nefirești: „Și împreunîndu-și trei degete unsuroase, le sărută cu zgomot, subliniind calitatea a ceea ce băuse". Portretul zugrăvit de autor ar fi cîștigat fără îndoială, dacă autorul s-ar fi străduit să realizeze un final mai convingător, legat organic de desfășurarea acțiunii.

„Băiatul cu picioarele ușoare" este o povestire interesantă, deși mai puțin realizată decît prima. Aici autorul relatează drumul parcurs de un tînăr colectivist, campion la spartachiada satelor, pînă mai ieri sluga unui chiabur. Prezentarea retrospectivă a întîmplărilor din viața flăcăului este bine realizată, deoarece autorul nu insistă asupra amănuntelor, selectează faptele principale și alege imaginile cele mai pregnante, care se succed cu repeziciune în fața cititorului.

Pentru desfășurarea povestirii, care are un conflict destul de puternic, rezolvarea este însă facilă în sensul că autorul rupe brusc firul acțiunii în momentul cînd nu ne-am fi așteptat. Elocvent e faptul că în clipa de maximă încordare, cînd eroul trebuia să ia o atitudine hotărîtoare, apar ca din pămînt cîțiva colectiviști, care rezolvă totul și schimbă radical situația.

Cele arătate mai sus ne demonstrează faptul că Pop Simion are aptitudini serioase pentru genul scurt și în special pentru portretul satiric; stăpînește notația concisă, nervoasă; nu-i lipsește posibilitatea de a reda în numai cîteva linii trăsături pregnante de caracter, umorul de asemenea este izbutit (deși faptele relatate puteau fi exploatate mai mult) și stilul său nu este lipsit de vioiciune (cu toate poticnirile unor fraze și inadvertențe verbale).

Cele două bucăți din „Călătorie cu bucluc" ne arată că, prin muncă susținută, Pop Simion va reuși să dea lucrări din ce în ce mai bune.

V. Rîpeanu

REVISTE

„IAȘUL LITERAR"

Nr. 3 (decembrie 1954) al revistei „Iașul literar" publică salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici și raportul lui A. A. Surkov: „Situația și sarcinile literaturii sovietice". Revista publică, de asemenea, declarațiile scriitorilor ieșeni Otilia Cazimir, George Lesnea, Nicolae Țatomir și Constantin Scripcă în legătură cu cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici.

Versuri semnează Andi Andrieș, Constantin Scripcă, Hajdu Zoltan, Nicolae Tăutu, Dimitran Frunză, Sanda Ghinea Prisăcaru, Ștefan Tănase, Vasile Balașca și Teofil Dumbrăveanu. Proza este reprezentată prin reportajul „Ajutor tovărășesc" de C. Spiridonescu. Tot în acest număr se publică și „Harap Alb" (dramatizarea în patru acte în versuri după basmul cu același nume, de Ion Creangă) de George Vasilescu. Traduceri din Guido Seb. Göres, M. Mîrșacar și Hristo Smirnenski.

Ștefan Cucureanu semnează un studiu despre Aristofan, și Al. Zacordonet despre arta literară a lui Cehov. La cronica literară Gh. Mărgărit analizează volumul „Cîntece de zi și de noapte" de A. E. Baconsky. Recenzii despre „Tovarăși de arme" de K. Simonov, „Karaganda" de Mustafin, „Povestea pădurii" de K. Paustovski, „Floarea vieții" de Aurel Mihale, revista „Igaz Szo" și „Ajun de revoluție 1848" de Cezar Petrescu. Sumarul revistei se încheie cu „Miscellanea" cuprinzînd note critice, informative și artistice, semnate de Alexandru Dima, Ștefan Cucureanu și alții.

Cronica literară

K. FEDIN — „Orașe și ani" *)

Omul modern nu crede în profeți și profeții. El recunoaște totuși că opera unor mari artiști și oameni de știință prefigurează viitorul. Dascălii marxismului au lămurit miracolul. E profet cel ce sesizează esențialul unui fenomen și, prin urmare, deslușește, în desișul elementelor, linia dezvoltării istorice. Așa se explică de ce citim cartea lui K. Fedin „Orașe și ani" cu mirarea pe care o stîrnește o prevestire, dar uneori și cu strîngerea de inimă legată de conștiința că ceea ce mijea în Germania în epoca descrisă, transformîndu-se cu anii într-o inevitabilă catastrofă, a devenit realitate, sub ochii noștri, ai celor care am cunoscut grozăvia fascismului și am trăit cel de al doilea război mondial.

Romanul lui Fedin, scris în 1922—1924, evocă perioada primului război mondial, ne prilejuiește trăirea cu autenticitatea vieții, a acelor ani furtunoși: 1914, 1916, 1917, 1918, 1919, războiul, Marea Revoluție, războiul civil din Rusia, revoluția din Germania. Aceștia sînt anii. Iar orașele: centre universitare germane ca Erlangen, burguri medievale ca Nürnberg-ul, tîrgușoare provinciale ca Bischoffsberg-ul. Pe urmă Petersburg-ul, Moscova, orășelul Semidol, satul Ruci. Fiecare loc și fiecare moment în parte invie cu caracterele lui cele mai puternice, cele mai deosebitoare de alte locuri și alte momente.

Fedin este un maestru în crearea atmosferei. Timpul și locurile se închegă în paginile cărții din elementele cele mai palpabile. Mintea cititorului se impregnează într-atît de detaliile de viață evocate, încît el intuiește adînc nu numai cele zugrăvite de romancier, dar întregește tabloul cu toi ceea ce scriitorul n-a mai simțit nevoia să spună. E suprema dovadă că amănuntele alese sînt în cel mai înalt grad tipice. Darul de a evoca atmosfera unui mediu și a unei epoci, în ceea ce este mai tipic, se realizează la Fedin sub aspecte și prin mijloace variate. Nu sînt disprețuite nici documentele jurnalistice, nici scrisorile extrase din dosarele oficiale. Dar surprinderea instantaneelor de viață, de obicei cu privirea ironică ce-l caracterizează pe romancier, sublinierea amănuntului bogat în sugestii sînt mijloacele cele mai frecvente și care imprimă romanului tonalitatea sa. Naționalismul obtuz și șovinismul german nu sînt cu nimic bagatelizate prin astfel de notații: ...„industria broșelor și a acelor de cravată în formă de obuze de 42 cm., cu un chenar negru alb-roșu, atinse proporții uimitoare. Datorită producției de farfurii cu portretele membrilor fericitei familii imperiale, fabricile de porțelan luară un avînt și o dezvoltare neobișnuită... Pe la sfîrșitul primului an de război, întreaga producție industrială, începînd cu purgativele din farmacii și sfîrșind cu harnașamentele din prăvăliile hămurarilor, era oferită consumatorilor într-o formă pur patriotică".

Filistinul german, Kleinbürger-ul, — care-și consumă tacticos berea și wurștul, discută competent muzică, fără să deosebească că dur de A moll și se antrenează la tir cu o patimă ce a și înlocuit păpușa în care trage cu o țintă vie — se reconstituie din nenumărate pasaje, unele comic-satirice, altele comunicînd tensiunea ajunului de catastrofă.

Markgraful von und zur Mühlen Schönau e o bestie rece, un junker cu castel și colecții de tablouri. Ajuns prizonier în Rusia, el spînzură de un pom pe un țăran rus, pe ologul Fedor Lependin. Acestea se întîmplau în 1919. Peste această imagine a ferocității se suprapun însantaneu în mintea cititorului imaginile grozăviilor făptuite de naziștii cotropitori cu peste 20 de ani mai tîrziu. Nürnberg-ul e un oraș pitoresc, cel mai medieval oraș al Germaniei. Plimbîndu-se pe ulițele lui, Andrei Startov — personajul central al romanului — evocă atmosfera unui ev-mediu cu calfe și ucenici, cu mistere jucate în piețe, dar și cu torturi sălbatice. Pe ulicioarele orașului cu turnuri și acoperișuri țuguiate, va asista Andrei la prima manifestație care-i va deschide ochii asupra militarismului german. Cincisprezece ani mai tîrziu, cetatea medievală va deveni centrul nazismului. Pe străzile ei aveau să defileze în pas de gîscă viitorii cotropitori ai Europei. Parăzi cu torțe, ruguri unde vor arde valorile culturale ale omenirii, — toate acestea sînt conținute în germene în întîmplările la care sînt martori cei doi prieteni: rusul Andrei Startov și germanul Kurt Wann. În sfîrșit, în 1946, Nürnberg-ul avea să fie scena pe care se va juca un act final.

Inclusă ca o dimensiune în romanul lui Fedin, istoria continuă și dincolo de paginile cărții să se desfășoare pe liniile întrevăzute de romancier. Din acest punct de vedere, al selectării chintesenței unei epoci, unui loc, unele imagini capătă proporții de simbol. O astfel de imagine devine capul faimosului asasin Karl Eberrocks. Căpătîna cu ochi țîmpi îl privește pe Andrei Startov din borcanul muzeului, cu miros de iodoform, îl înspăimîntă cînd Andrei o revede sub formă de țintă în dugheana din bîlciul orașului Erlangen. Aici ea servea la canalizarea energiei Landsturm-ului, în direcții încă inofensive. Fioroasa tidvă a asasinului decapitat îl obsedează pe Andrei Startov și în visul care i-o arată rostogolindu-se pe o scară. Cîteva luni mai tîrziu, burgeri cumsecade, ce se antrenau trăgînd în capul celui pe care-l răsfățau cu numele de Karlișor, vor face instrucție cu ranița în spinare și vor cînta conștiincioși la sporunca Feldwebelului „Ich hatte einen Kameraden".

Valoare de simbol capătă și pensiunea carceră a lui miss Rowney, unde poposește scurtă vreme Marie Urbach, iubita lui Andrei Startov. Aleile grădinii ca și viața pensionarelor erau rînduite după aceeași rigidă aliniere. Aici își fac educația fiicele demne ale celor ce se plimbă pe bulevardele cu pomi tăiați în formă de cești de cafea întoarse.

În detalii la fel de pregnante, cu aceeași precizîune de tablou în apă tare, e reconstituită atmosfera orașelor și tîrgurilor rusești din acei ani de început și de tumult: 1918, 1919. Foamea din Petrograd, avîntul detașamentelor de muncă voluntară, lupta cu hoardele contrarevoluționare, întăritate de Oberleutnantul von und zur Mühlen Schönau, adevărat strămoș al SS-ilor — toate acestea sînt investite cu o măreție pe care nu grandilocvența o realizează, ci conștiința istorică. În romanul lui Fedin acestei conștiințe îi dă glas un bătrîn profesor rus, care sapă la tranșee, într-o noapte a anului 1919. Lui, ruinele Petrogradului nu-i vorbesc despre distrugere:

...„de cînd studiez istoria nu mi s-a întîmplat să constat ca o idee să dispară fără urme sub ruinele unei academii sau ale unui stat. Nu, așa ceva nu mi s-a întîmplat încă. De aceea sînt cît se poate de liniștit: biologia, arta, fizica, în genere, înțelepciunea acumulată de omenire, nu e amenințată de nici o primejdie".

Și, investind fiecare amănunt al vieții zilnice cu importanța întregului — revoluția, — profesorul spune: „Privește foaia asta de hîrtie udă de ploaie și lipită cu pap de gard, pe care o flutură vîntul; peste o sută de ani, un petecuț mic de tot din foaia asta are să fie cusut de omenire în sfîntul aer, ca niște moaște, și păstrat în sfînta sfintelor..." Puterea aceasta de a vorbi despre fericirea viitorului, pe care în anii revoluției o conțineau faptele cele mai mărunte, îl face pînă și pe Andrei Startov, nehotărîtul Andrei, să gîndească altfel ca de obicei:

„În fiecare secundă te pîndea moartea, fiecare hîrtiop, fiecare stîlp, fiecare cotitură, chiar și drumul drept, puteau însemna, în orice clipă, moartea. Și era totuși minunat, cum nu se poate mai minunat, pentru că nu se întîmpla nimic altceva decît ceea ce trebuia să se întîmple, ceea ce era atunci necesar să se întîmple".

Contrastul realizat prin succesiunea capitolelor ce vorbesc despre Germania cu cele arătînd ce se întîmplă în Rusia, echivalează cu un răspuns pe care îl dau faptele și oamenii din roman întrebării: pentru ce luptau cele două tabere? „Războiul are nevoie numai de oase și mușchi", e maxima ce și-o însușește Feldwebelul care face instrucție cu bărgerii din Landsturm. Iar prizonierilor ruși, întorși din pribegie, agitatorul politic le vorbește despre viața nouă. Pe drumurile presărate cu cadavre ale noii republici, „pe pămîntul unde sămînța morții fusese aruncată la tot pasul, trecea drumul spre viață".

★

„Orașe și ani" nu e singurul roman a cărui desfășurare se axează în jurul unui caracter slab, a unui șovăielnic. Destinul lui Andrei Startov, ca și cel al lui Grigore Melehov din epopeea Donului, poartă în sine o judecată implicită, deși Fedin nu-și condamnă niciodată personajul cu propriul său comentar. Andrei Startov e un intelectual confuz, un fel de descendent în secolul douăzeci al oamenilor de prisos din veacul precedent. E, ca și Oblomov, un om cu bune intenții și, tot ca și el, un om inconsistent, care se destramă pînă la sfîrșit. El nu deosebește multă vreme sensul luptei care se dă în țara lui și, atunci cînd începe să-i priceapă rostul, e prea tîrziu. „În definitiv, parcă nu-i tot una încotro mergi? Și nu-i tot una unde ajungi? Și apoi, la drept vorbind, poți să știi dac-ai să ajungi vreodată?" — spune acest om, pe care viața personală îl copleșește, deși nici în problemele lui intime nu e în stare să ia vreo hotărîre definitivă. Și totuși, înspăimîntat de luptă cum era, Andrei Startov a cunoscut el puțin odată în viață, fericirea pe care ți-o dă dăruirea pînă la capăt, în folosul unei cauze mari. De acea întîmplare avea să-și amintească mereu ca de ceasul cel mai luminos, ceasul care justifică o viață întreagă. Dar o tinerețe de concesii și pendulări i-a închis orice poartă de scăpare. Andrei Startov se simte îndatorat față de Markgraful von und zur Mühlen Schönau, care i-a scăpat viața, odată, în Germania, din motive pe care Andrei Startov nu le bănuiește. Se întîlnește munte cu munte și cei doi se revăd în Rusia anului 1919. Von und zur Mühlen Schönau este un criminal, un om primejdios pentru patria socialistă. Și totuși, neștiind să ierarhizeze valorile, Andrei Startov îi scapă viața. E tragic sfîrșitul acestui om „care dorea din tot sufletul ca viața să-l primească în sînul ei", dar n-a știut niciodată să aleagă esențialul. Cu mintea rătăcită, descompus și înufit, Andrei Startov primește moartea de la cel mai bun prieten: Kurt Wann. Verdictul n-a fost al lui Kurt Wann, a fost al vieții, al istoriei așa cum se întîmplă și în romanul lui Șolohov.

Pictorul Kurt Wann, prietenul lui Andrei Startov, este omul care găsește drumul. Atmosfera stătută a orașelor germane, militarismul, șovinismul — toate acestea îl maturizează pentru marea hotărîre, pentru că el le privește cu ochi critici. Spre transformarea ce se va produce în timpul prizonieratului din Rusia, îl îndeamnă pe Kurt întreaga desfășurare a mișcării muncitorești germane ce va culmina cu revoluția din 1919. Soarta acestei revoluții e explicată în roman prin creionarea unor personaje tipice celor două aripi ale mișcării muncitorești. Dacă muncitorul Meyer ajunge în turnul din piața Bischoffsberg-ului, fiindcă vrea să meargă pe drumul adevărat al clasei din care face parte, social democratul Paul Hennig, personaj important în breasla bărbierilor, nu uită cinstea pe care i-a făcut-o regele Saxoniei strîngîndu-i mîna.

Pictorul Kurt Wann care, pentru a putea subsista în Germania, își îngropa pe vecie tablourile în castelul-cavou al junkerului von und zur Mühlen Schönau, respiră cu nesaț aerul revoluției după o tinerețe petrecută într-o atmosferă asfixiantă. Din momentul cînd înțelege ideea ce pune în mișcare forțele sociale din Rusia, drumul lui se desparte de al lui Andrei Startov. „Sînt ... tot felul de războaie. Și cum crezi tu că ai să suprimi războiul, dacă nu tot prin război? Adică împotrivindu-te războiului — alt mijloc nu există. Nu. Hotărît nu!"

**În autobiografia sa K. Fedin mărturisește: „Pămîntul rus a fost izvorul noțiunii mele despre lume, iar poporul rus al noțiunii de om". În romanul „Orașe și ani" tonul aproape permanent ironic e înlocuit de un lirism reținut, cînd în primul plan apare omul rus, omul din popor. Prototipul lui devine Fedor Lependin. Lui Fedor Lependin, prizonier în Germania, i se amputează de trei ori picioarele, ultima oară cu scopul experimentării unui nou anestezic. Experimentele din viitoarele lag

Moromeții

I.

Nu mult după plecarea lui Achim pe ulița Morometilor fu văzut șeful secției de jandarmi însoțit de doi soldați cu puștile în bandulieră și de un om cu capul bandajat. Ciinii lătrau ca la urs și s-ar fi zis, după lătratul lor, că știu ce fel de om trece pe drum, adică un om-jandarm.

Mare ți fu mirarea lui Moromete cînd văzu, dintre hamurile și curelele lui, că șeful secției de jandarmi trece podișca și vrea să intre în curte. Duțulache, care pînă atunci stătuse liniștit, porni glonț, fără să latre și ar fi sărit în capul șefului dacă acesta nu s-ar fi tras înapoi și nu ar fi închis poarta.

Catrina se sperie rău:

— Mă!, îi spuse omului. Scoal'în sus. Jandarii! Și voi ce stați? se adresă fetelor. Intrați în casă!

— Ce-ai fa cu ele? zise Moromete liniștit, văzîndu-și de treabă, fără să se cinchisească de jandarmi.

— Moromete, strigă șeful din poartă, vin-pînă aici.

Moromete abia acum ridică fruntea și se uită cu adevărat spre drum. Chipul i se prefăcu surprins.

— Vin- pînă aici, Moromete, ce, n-auzi? strigă iar șeful de post neîndrăznind să pășească în curte.

Moromete își lăsă fruntea în jos și spuse încet, înfigînd sula într-o curea, ca și cînd ar fi vorbit hamurilor: „...pe măta și pe tine, găinarule! Parcă ai fi mîncat cu mine dintr-o strachină!" Apoi ridică fruntea și spuse tare, cu un glas binevoitor, glumeț chiar:

— Acu' de ce m-oi fi făcînd să mă scol degeaba? Ce-i fi avînd cu mine! Vin încoace că nu e aici!

— Moromete, n-auzi să vii pîn' la poartă?!

— Hai, dom'le, că e dus încolo, în grădină, n-o să te mănînce! De ce mai porți pușca-aia în spinare? Dacă te mușcă, îți dau autorizația să tragi în el...

Șeful de post deschise atunci poarta, intră în curte și se apropie de prispa casei.

— Nea Ilie, zise el, oprindu-se înaintea hamurilor. Bună dimineața!

„Așa!... pe măta de oi", își spuse Moromete în gînd, satisfăcut. Apoi răspunse oumsecade:

— 'neața, dom'le șef! Stați pe prispă! Uite, mai dreg și eu hamurile astea, că s-au cam prăpădit... mai spuse el, deși nimeni nu-l întrebase ce face.

— Nea Ilie, unde e băiatul dumitale care a fost ieri dimineața cu caii prin Răteasca? Am ordin să-l iau la post, am primit o reclamație din Surdulești de la moșie. Și azi dimineață, personal, domnul Cristescu mi-a vorbit la telefon. S-a apucat cu omul ăsta, a băgat caii și oile în ovăzul moșiei, l-au bătut pe pîndar pînă l-au nenorocit și i-au luat și pușca! Acum te-ai lămurit, încheie șeful de post amenințător. Ia cheamă-l încoace!

Moromete nu răspunse. Se căută prin buzunarul flanelei și scoase de acolo niște praf de tutun. Începu să rupă dintr-un jurnal. Stătea înconjurat de hamuri și nu spunea nimic. După chipul posomorît, se părea că chibzuiește adînc ce trebuie să facă. Șeful de post își plecă răbdarea.

— Haide, nea Ilie, ce stăm la taifas aicea?

— Mă vezi pe mine tăifăsuind, ori nu ești în toate mințile, răspunse Moromete liniștit, cu neașteptată îndrăzneală.

— Moromete, nu glumi cu mine că o pățești, zise șeful de post strîngînd patul puștii și ridicîndu-se de pe prispă înfuriat. Cei doi soldați strînseră și ei patul puștilor.

— De ce s-o pățesc? întrebă omul, răsucindu-și țigara. Apoi adăugă: Ce, m-ai prins cumva furînd găini? și apăsînd cu un anumit glas pe cuvîntul găini.

— Cheamă băiatul, Moromete, și nu mai sta cu mine la discuție, zise șeful de post stăpînindu-se. Eu n-am nimic cu dumneata, cheamă băiatul.

Moromete prinse sula în mînă și arătă în spate:

— Du-te la ăștălalt, la alde Bălosu, ce cauți la mine? spuse liniștit. Sau la alde Voicu Cîmaru, că și ăla are băieți care se duc cu vitele.

— Moromete, n-o mai scălda, îți spun cu frumosul, zise șeful de post amenințînd. Nu mă face să pun soldații pe urma lui și să spui că sînt om al dracului. Băiatul dumitale a fost ieri cu cai și cu oile și a intrat pe moșia boierului. Să știi că te dau în judecată și o pățești urît. Omul ăsta nu minte! Crezi că i-a căsunat, așa ca orbul, pe băiatul dumitale?

— Dar ca pe ce i-a căsunat?! Ca orbul i-a căsunat, nu vezi? răspunse Moromete căznindu-se să-și lipească țigarea. Cine știe cu cine s-o fi bătut și fiindcă n-a mîncat destul bătaie, îl taie capul să intre în țîrla mea, cu șeful de post!

— Nene, zise pîndarul înfuriat, eu n-am nimic cu dumneata. Dar știu că e băiatul dumitale. Am întrebat al cui e locul și mi-au spus. Am întrebat și de băieți și mi-au spus: ai lu' Ilie Moromete!

— Ce-vorbești-m'? bolborosi Moromete sfredelindu-l cu ochii lui duși în fundul capului pe pîndar. I-ete-m'? Ai lu'Moromete, a l? Dăștept mai ești? Ce-i fi crezînd, că numai un cîine e ciung de coadă?

— Moromete, chemă băiatul și nu mai discuta, mîrîi șeful de post uitîndu-se la soldați într-un anumit fel. Ai dracului s-au mai făcut oamenii în ziua de azi... jefuiește moșia și omoară lumea... nu-mi cade mie unul în ghiare! Ei, ia puneți mîna și căutați prin casă, în grajduri! Puneți mîna pe el, al dracului de om care nu-și vede de treaba lui!

Soldații intrară în casă tropăind, iar șeful de post porni spre grajduri. În drum se mai întoarse spre omul bandajat la cap:

— Îl cunoști, mă?

— Îl cunosc și mort, răspunse pîndarul apropiindu-se și el de șef să caute.

— Cum să nu-l cunoști, dacă te-a pocnit la moalele capului, spuse Moromete tare. În loc să te apuci de muncă, bați cîmpii *în bocanci*, îl păzești pe boier...

II.

A doua zi dimineața, Maria Moromete își luă ciorapul de gît și porni încet spre casa fratelui ei să fie de față cînd Ilie Moromete și cu toți ai lui au să bage de seamă că Paraschiv și cu Nilă au plecat din sat. Se gîndea încet, cu o bucurie care îi ungea inima, cum are să se întindă vestea numaidecît că cei trei băieți făcuți din întîia însurătoare a lui Moromete au fugit cîteșitrei de acasă luînd cu ei caii și toate oile și că n-au să se mai întoarcă acasă.

Plecarea aceasta se întîmplase cum nici ea, Guica, n-ar fi crezut că se poate mai bine; întîi oile cu Achim, cu o săptămînă în urmă; apoi seara trecută cu amîndoi caii, Paraschiv și Nilă; astăzi e zi de sărbătoare, sfinții Petru și Pavel; mîine toată lumea are să iasă la secerat grîul. Mai întîi Morometii rămași, adică cele două fete, Tita și Ilinca, Niculae și cu mama lor Catrina cu Ilie Moromete în cap, n-au să mai aibă ce mînca în timpul muncilor; cu laptele oilor se țineau; apoi nu vor mai avea cu ce să se ducă la deal, o să trebuiască să se ducă pe jos, cu secerile pe umăr. După aceea strînsul și treieratul grîului, căratul lui pe arie și celelalte munci; n-au să aibă cu ce, vor trebui să dea din colț în colț, să bată la porțile oamenilor după vite.

Acest dat din colț îi săra inima Mariei Moromete. Și mai ales dusul Morometilor la secerat pe jos. Și încă: Niculae nu știe să secere, Catrina Moromete trebuie să rămînă acasă și să facă de mîncare, să îngrijească de păsări, Ilie Moromete la fel, cu atîția copii, s-a dezvățat să muncească, stă toată ziua pe miriște, zice că leagă snopii, fumează și umblă încoace și încolo; singurele brațe de muncă rămîn cele două fete.

„Na! Să vă săturați de avere, gîndi Maria Moromete apropiindu-se de casa fratelui. Să munciți acuma să vă iasă ochii din cap. Și pînă vă cumpărați voi cai și oi, se întorc ei ăia cu buzunarele pline de bani! O să vedeți voi atunci! V-ați făcut stăpîne pe casa lor și umblați să vă treacă pămînt! Na pămînt. Că acu nu se mai poate. Și trebuie să-l munciți!"...

Guica se apropie de podișca fratelui și se opri pe ea uitîndu-se în curte peste gard. Fata cea mică a lui Moromete, Tita, mătura bătătura cu un tîrn uriaș făcut din fire de rosmarin. Pe prispa casei stăteau, într-o parte Moromete, iar în colțul dinspre drum Niculae și cu sora lui mai mare, Ilinca. Niculae plîngea încet, prelung, jelindu-se prostește și spunînd mereu unul și același lucru:

— Hai, mă, Ilinco, dă-mi! Dă-mi, mă, Ilinco, n-auzi! Hai, mă, Ilinco, aaaa! aaaaa! Dă-mi, mă Ilinco și mie niște flori!

Ilie Moromete bea tutun și se uita liniștit spre șosea. Din cînd în cînd, cineva trecea pe drum și îl saluta. Moromete răspundea tare, cu multe cuvinte, spunînd *bună să-ți fie inima cutare* sau *să trăiești, mă Dumitrache!* În acest timp Niculae bîzîia mereu, — dar nimeni nu-l lua în seamă, ca și cînd treaba lui ar fi fost să plîngă așa mereu, fără nici o socoteală.

Maria Moromete intră încet în curte, cu ciorapul de gît și, apropiindu-se de prispă, dădu bună dimineața. Nu-i răspunse nimeni, pentru că tocmai atunci, Ilinca se răsti apăsat la Niculae:

— Mai taci, mă, din gură, dezghiocatule! Pînă mai alaltăieni te-ai ținut de coada oilor ș acuma te găsi coroană altora! Păi dar!

— Dă-i fa și lui niște flori, dosădito, ce ești așa de cîrpănoasă?, se auzi din casă glasul mamei.

— Ia mai taci din gură, mamă, ați săpat vreunul grădinița? Să-i dau flori să facă altora coroană! Ia uită-te!!

La auzul acestui răspuns copilul începu să urle de-a binelea. El se ridică însă de astădată și sări spre grădiniță.

— Să nu te prind că iai vreo floare, că-ți rup zulufii, Niculae, amenință Ilinca de pe prispă.

Catrina Moromete ieși pe prispă, gătită pentru biserică. În clipa aceea, clopotele bisericii începură să bată. Femeia se închină și se dădu jos de pe prispă Chipul necăjit și bătut de soare al femeii era acum liniștit, plin de bunătate. Ea își sumese fusta neagră de lînă și își ascunse pe la spate cîne știe ce albitură care nu trebuia să se vadă. Se uită peste bătătură și văzînd-o pe Guica așezată pe prispă cu ciorapul de gît, Catrina i se adresă încet, vorbindu-i cu căldură:

— Mario, mai lasă și tu ciorapul ăla! O să te duc în fundul iadului. Cît e săptămîna de mare, umbli mereu pe la mueri și spui că azi e joimari, mîine miercurea păsărilor, poimîine lunea verde! Că nu se lucrează decît ciorapi! Și acuma că e sărbătoare lăsată de domnu Cristos, nu lași ciorapul și să vii baremi să asculți și tu sfînta evanghelie!

— Ei, las' să mă duc eu în iad, răspunse Guica lucrînd parcă înadins mai repede la ciorap. Ce e iadul? S-a întors cineva d-acolo?

Moromete își încreți fruntea și aprobă ironic:

— Așeaie!

Guica continuă:

— Că n-o fi mai rău ca p-aici. Că cînd oi muri, intri în pămînt și te mănîncă viermii. Și sufletul? Un abur care trăiește și el și se tot plimbă!

— Păi se plimbă, completă Moromete, cu ironie, subțire.

— Aulică mare! făcu Catrina, pornind încet spre poartă. Ce trebuie să fie în inima voastră! Stăpînește ăla spurcatu!

— Păi stăpînește! făcu Moromete flegmatic.

În acest timp, Niculae uitase să mai bocească. Deodată el își dădu seama că dacă mama lui se duce, nu mai e nimic de făcut. Sări de pe prispă și se luă după ea. El îi ieși înainte și o apucă de fustă, uitîndu-se în ochii ei cu jale și vărsînd lacrimi mari cît boabele de porumb:

— Mă, mamă, mi-a spus domvățător să-mi fac și eu coroană, și mi-a spus să veniți și voi azi dimineață, mi-a dat să învăț și eu o poezie, hai măi maică spune-i Ilinchii să-mi dea flori din grădiniță... măicuță, mă trece clasa și o să spui și eu o poezie..., domvățător Teodorescu mi-a spus să nu lipsesc, că am dat examen acu o săptămînă, m-a ascultat și mi-a spus să-mi fac coroană...

Băiatul își încleștase mîinile lui mici și înnegrite de soare de fusta aspră a femeii și n-o lăsa să se mai miște din loc. El se uita în sus spre chipul ei și vărsa lacrimi atît de copleșitor, încît femeia îi puse mîna pe cap și înghițind greu, îi mîngîie urechile înnegrite cu palma ei aspră și șopti:

— Du-te în grădiniță și ia-ți flori hai!

Apoi se întoarse spre casă și se uită spre fiică. Dar fata i-o luă înainte, chemîndu-l pe băiat cu un glas înmuiat:

— Hai, mă, treci încoace, căpățînosule, nu ți-am spus că-ți dau, ce te jelești așa? Plîînge, ca blegu!

— Ilinco, Ilinco, amenință femeia din poartă, vorbind șoptit și arătînd spre curtea lui Tudor Bălosu. Ai luat-o pe urmele ăstora?! Pentru niște flori, fa? Te vede dumnezeu de sus!

Moromete, auzind aceste cuvinte din urmă, dădu din cap numai într-o parte și întări cu finețe:

— Păi te vede!!

Guica stătea mai departe pe prispă, împletea la ciorap și aștepta ca fratele ei să înceapă să se neliniștească de lipsa celor doi, Paraschiv și Nilă. Moromete însă stătea mereu pe prispă, bea tutun, se uita din cînd în cînd spre drum, răspunzînd la saluturi și nu se sinchisea că, deși soarele se ridicase sus pe cer, Paraschiv și Nilă încă nu se întorceau cu caii de pe islaz. Atunci Maria Moromete se întoarse spre Tita care ajunsese cu măturatul aproape de scara prispei și întrebă într-o doară:

— Tito, unde sînt, fă, băieții-ăia?

— 'Ce mă-ntrebi pe mine? Cu caii pe islaz, unde să fie! răspunse fata în silă.

— Dar de ce n-au venit pînă acuma? întrebă Guica iar, cu un glas nevinovat.

— Du-te și-i întreabă, răspunse fata la fel.

„He, o să vedeți voi! o să te văz eu cum ai să te duci mîine pe jos la secere".

— Dar de ce s-au dus amîndoi? Ce i-a găsit? întrebă Guica iar. Că vorbisem cu ăla marele să vie să-mi dreagă podul, că s-a stricat la căpriori.

Fata nu mai răspunse. Moromete nici nu auzise schimbul de cuvinte. În grădiniță, Niculae își terminase coroana și se pregătea să plece la școală. El se apropie de tatăl său și-i puse mîna pe umăr:

— Tată, dă-mi și mie pălăria ta, să mă duc și eu la școală.

Moromete se trezi din visare:

— Ce e, mă? Pleacă de-aici!

— Hai, tătucule, zău, dă-mi și mie pălăria ta, se rugă băiatul încet.

— Hai, tată, dă-i pălăria, să plece odată, că iar începe să bîzîie, spuse și Ilinca din grădiniță.

Moromete își scoase pălăria din cap, se uită la ea cu atenție, parcă abia atunci ar fi văzut-o întîia oară și spuse:

— Na, mă, pleacă de-aici. Căpățînosule! Ai un cap cît o baniță! Unde te duci tu? Ce cauți la școală?

— Mă duc să spui o poezie.

— Prostia ta! Te găsi poizia! Te duci să auzi că te lasă repetent.

— Nu mă lasă, așa mi-a spus domvățător al nostru, că nu mă lasă.

— Aveți noroc toți proștii că Teodorescu ăsta e om bun. Treceți prin școală ca cîinele prin apă... spuse Moromete, cercetîndu-l pe băiat de sus pînă jos și continuînd: d-aia a venit mocanul de Toderici și i-a luat locul de director, că e prost.

— Nu e prost spuse Niculae cu o gravitate neașteptată.

— Dacă vă trece clasa pe toți! ăla e învățător?

Băiatul tăcu și se îndreptă sfios spre drum. Moromete îl urmări cîteva clipe, apoi îl strigă:

— Mă, n-auzi? Vin încoace.

Niculae se întoarse și se opri în fața tatălui. Suferea de friguri, dar nimeni din familie nu se îngrijea de el, ca și cînd frigurile n-ar fi fost o boală de luat în seamă. Ba chiar nici nu-l credeau, ziceau că se preface ca să scape de muncă. Cu obrajii negri-galbeni, cu capul mare peste care pusese pălăria destul de veche a tatălui, în cămașă și cu picioarele desculțe și pline de zgîrieturi, Niculae parcă era o sperietoare.

— Spală-te pe picioarele-alea, îi spuse Moromete descingîndu-se de cureaua de piele care îi ținea brîul roșu peste mijloc. Spală-te cu săpun și na ici! Încinge-te cu cureaua asta peste cămașă că parcă ești dăulat, parcă te-a prins cineva de pe gîrlă!

Băiatul luă cureaua zimbind de bucurie și alergă spre troaca păsărilor să se spele. Tot atunci, de pe șosea se auzi un tropăit zgomotos de cai. Maria Moromete se ridică atît de repede, ca și cînd ar fi mușcat-o cineva de sub pămîntul prispei. Poarta se deschise și cei doi, Paraschiv și Nilă, intrară în curte. Caii sforăiau într-una și se vedea că au fost goniți. dungi mari de umezeală le brăzdau spinarea și pulpele erau pline de spumă albă. Guica încremenise lîngă prispă și ghemul negru de lînă i se rostogolise pînă în mijlocul bătăturii.

Moromete se ridică și el de pe prispă și întrebă surd:

— Ce e, mă, cu voi? Sînteți nebuni? Ce-ați gonit caii-ăia așa?

Omul însă nu căpătă răspuns. Paraschiv descălică repede și avea buzele atît de țepite înafară și atît de încălicate una peste alta, încît de departe semăna cu unul care și-ar fi agățat de gură niște clape de gumă. Nilă era posomorît și se mișca mai greu decît oricînd. Trupul lui gros alunecă de pe spinarea calului ca un sac cu picioare și rămase tăcut, ștergîndu-se încet cu palma peste turul pantalonilor.

— Nilă, ce mă, tu ești surd? Ce e cu voi? întrebă Moromete iarăși.

Atunci Nilă se întoarse spre om și fruntea lui lată și cu carne multă pe ea se încreți și se îngrămădi spre rădăcina groasă a nasului; răspunse mormăind dar glasul i se auzi totuși foarte limpede:

— N-auzi, mă, că ne-a gonit niște pîndari? Ne-au intrat caii în niște ovăz!

„Ce e cu ăștia? o trăznì pe Guica prin cap. De ce s-o fi întors?"

—Paraschive, izbucni ea cu un glas ascuțit și clocotind de furie acră. Bine, mă, ce e cu tine, fire-ai al naibii să fii! D-aia îți fac eu ciorapi, mă? Ziceai că vii să-mi dregi căpriorile-aiea ali podului! Fire-ai al naibii să fii, cu botul tău!

Și fără să mai aștepte răspuns își culese ghemul din țărînă și porni cu pașii ei iuți și uscați spre șosea. Paraschiv se întoarse spre ea și o strigă din urmă:

— Și acum unde te duci? Stai că viu și eu, ce alergi așa?

— Naiba să te ia, îi răspunse Guica trîntind poarta.

— Bagă, mă, caii în grajd, murmură Paraschiv încet, făcîndu-i lui Nilă un semn scurt. Mă duc să-i dreg acolo...

Nilă nu-i luă în seamă semnul, îi întoarse fratelui spatele și intră cu cai cu tot în grajd.

III

Paraschiv Moromete porni apoi numaidecît spre tușă-sa Guica să-i povestească pentru ce se întorseseră din drum. El începu să vorbească îndată ce intră în mica bătătură a bordeiului Mariei Moromete; era furios și cît pătrunse în bordei uită de șubrezenia patului și se așeză pe el aproape aruncîndu-se; strigă:

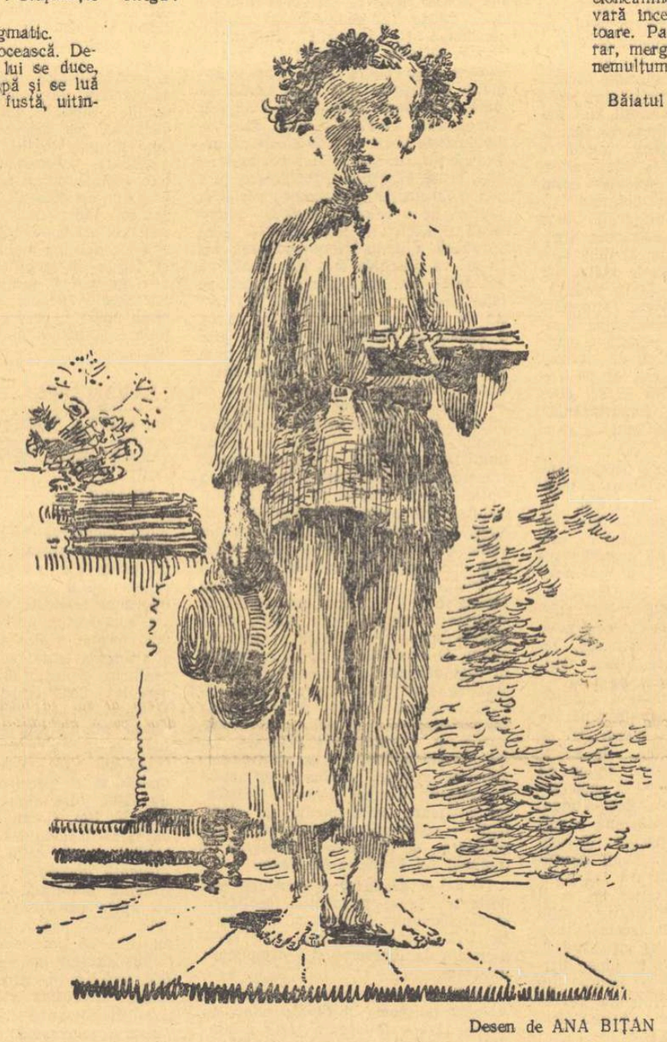

Desen de ANA BIȚAN

— Nu ți-am spus eu acum o săptămînă că Nilă ăsta nu merge? Fir-ar capul lui al naibii de bou! Bou de mere și de pere.

Guica îl primi și ea cu strigăte ascuțite:

— Și tu de ce l-ai lăsat să se întoarcă? Dă-te la o parte de pe pat, n-auzi că trozнește?

Paraschiv se ridică și se așeză pe un scăunel. Tușă-sa era atît de înăcrită, încît îl primi cu dușmănie; îi întorcea spatele și nici nu vroia să-l mai asculte. Ea își scoase firul de lînă de pe gît și aruncă ciorapul între sobă în timp ce se uita în curte și blestema un cîine al nu știu cui, care hăpăia niște mălai dintr-o strachină mică în jurul căreia piuiau jalnic vreo zece-cincisprezece puișori mici cît mucile:

— Nia d-acolo, plesni-ți-ar ochii de potaia dracului! Mîncați-ar coada cui te are, că mînoași mîncarea puilor! Lovite-ar turbarea astăzi și mîine!

Maria Moromete ieși afară și se luă cu bulgări după cîine. Cîinele sări gardul vecinului arătînd o clipă coada și picioarele dinapoi și nu se mai văzu. Furioasă, femeia izbi mai departe în gard, blestemînd:

— Mînca-ți-ar coada cui te are, că nu-ți dă de mîncare, și vii și mănînci și faci burtă în curtea mea. Fă, arnăsăroaicelor, legați-vă cîinele că eu odată îi pui un ac în mămăligă și pe urmă să nu ziceți că sînt nebună!

De la vecin nu răspunse însă nimeni și Maria Moromete se întoarse în bordei. Paraschiv stătea cu coatele pe genunchi și o aștepta să se liniștească, deși era și el furios.

— Sînteți buni numai să vorbiți și să stați toată ianna pe la mine și ga Maria în sus, ga Maria în jos... fir-ați ai naibii să fiți că sînteți mai proști ca Năstase Desensac. Sînteți buni numai să veniți să vă fac ciorapi și flanele și să vă pui de-o parte ce am și eu mai bun și voi vă moșmoniți de-un an de zile și nu sînteți în stare să vă faceți și voi un rost!

— Hai, ga Mario, taci din gură și ascultă aicea, nu mai țipa așa ca o cotofană. Dacă nu știi, de ce vorbești? mormăi Paraschiv arțăgos.

Guica își ieși din minți.

— Ce să știu mă, ce să știu? Cine e cotofană? Să nu-ți dau cu ceva acuma!

— Păi dacă te repezi și nu vrei să-asculți! Ascultă aicea la mine.

— Ascult la tine! Un prost ca tine. Cu botul tău ca de zăvod. Nu vreau să mai ascult nimic. Am și eu un loc acolo, în spatele lui tac-tău, o să-l vînz și o să iau, uite, pe cineva, și să aibă grijă și de mine. Că am avut și eu nepoți și m-au făcut de rîsul lumii. Am un pogon de pămînt, am un cap de vie, casa asta așa cum e și locul din spatele vostru, uite, am s-o iau pe fata aia mai mică a lui Ripițel, săraca, să stea aici și să se mărite și ea cu pogonul meu, să nu stea ca mine nemăritată! Că alde frate-său a rămas neînsurat, vai de capul lui, că cine să-l ia așa gol și fără nimic. Și-o s-o iau aici, și-o să-i trec și pogonul și casa și să aibă și ea grijă de mine cînd o să închid ochii... că frati-meu Ilie... că rudele... nepoții...

Maria Moromete se făcu deodată moale și se lăsă încet pe pragul bordeiului. Ea începu să se jelească încet, să se jelească lung și fără lacrimi și bocetul ei deși încet, împînzi aerul bordeiului și al bătăturii și se răspîndi ca de mort pe toată întinderea ulițiii:

— Ooof, nepoții, nepooții! Doamne-doamne...eee... C-am avut și eu o mamă, doamne! Și a murit, doamne! Și a intrat în pămînt îîî... î-î-î-... și m-a lăsat singură-i! Că frati-meu Ilie s-a însurat a doua oară-i! Și soră-mea a făcut copii de fată mare-iii! Și dacă s-a dus din sat m-a lăsat pe mine singură, doamne! Și lui Ilie nu-i pasă de mine, doamne! Of, doamne-doamneee!... eeei! Și-am avut și eu un copilîi.. și a murit și-ăla că mi l-ai luat, doamne! și m-ai lăsat singuricăăăă! M-ai lăsat singurică, doamne!... singurică m-ai lăsat doamne pe pămîntul-ăsta! Că nici nepoții și nici frații și nici rudele că s-au dus toți și nimeni nu te ia în seamă și toți rîd de tine, doamne!

— Nu ți-am spus eu o săptămînă că Nilă ăsta nu merge? Fir-ar capul lui al naibii de bou! Bou de mere și de pere.

Guica îl primi și ea cu strigăte ascuțite:

— Și tu de ce l-ai lăsat să se întoarcă? Dă-te la o parte de pe pat, n-auzi că trozнește?

Paraschiv se ridică și se așeză pe un scăunel. Tușă-sa era atît de înăcrită, încît îl primi cu dușmănie; îi întorcea spatele și nici nu vroia să-l mai asculte. Ea își scoase firul de lînă de pe gît și aruncă ciorapul între sobă în timp ce se uita în curte și blestema un cîine al nu știu cui, care hăpăia niște mălai dintr-o strachină mică în jurul căreia piuiau jalnic vreo zece-cincisprezece puișori mici cît mucile:

— Nia d-acolo, plesni-ți-ar ochii de potaia dracului! Mîncați-ar coada cui te are, că mînoași mîncarea puilor! Lovite-ar turbarea astăzi și mîine!

Maria Moromete ieși afară și se luă cu bulgări după cîine. Cîinele sări gardul vecinului arătînd o clipă coada și picioarele dinapoi și nu se mai văzu. Furioasă, femeia izbi mai departe în gard, blestemînd:

— Mînca-ți-ar coada cui te are, că nu-ți dă de mîncare, și vii și mănînci și faci burtă în curtea mea. Fă, arnăsăroaicelor, legați-vă cîinele că eu odată îi pui un ac în mămăligă și pe urmă să nu ziceți că sînt nebună!

De la vecin nu răspunse însă nimeni și Maria Moromete se întoarse în bordei. Paraschiv stătea cu coatele pe genunchi și o aștepta să se liniștească, deși era și el furios.

— Sînteți buni numai să vorbiți și să stați toată ianna pe la mine și ga Maria în sus, ga Maria în jos... fir-ați ai naibii să fiți că sînteți mai proști ca Năstase Desensac. Sînteți buni numai să veniți să vă fac ciorapi și flanele și să vă pui de-o parte ce am și eu mai bun și voi vă moșmoniți de-un an de zile și nu sînteți în stare să vă faceți și voi un rost!

— Hai, ga Mario, taci din gură și ascultă aicea, nu mai țipa așa ca o cotofană. Dacă nu știi, de ce vorbești? mormăi Paraschiv arțăgos.

Guica își ieși din minți.

— Ce să știu mă, ce să știu? Cine e cotofană? Să nu-ți dau cu ceva acuma!

— Păi dacă te repezi și nu vrei să-asculți! Ascultă aicea la mine.

— Ascult la tine! Un prost ca tine. Cu botul tău ca de zăvod. Nu vreau să mai ascult nimic. Am și eu un loc acolo, în spatele lui tac-tău, o să-l vînz și o să iau, uite, pe cineva, și să aibă grijă și de mine. Că am avut și eu nepoți și m-au făcut de rîsul lumii. Am un pogon de pămînt, am un cap de vie, casa asta așa cum e și locul din spatele vostru, uite, am s-o iau pe fata aia mai mică a lui Ripițel, săraca, să stea aici și să se mărite și ea cu pogonul meu, să nu stea ca mine nemăritată! Că alde frate-său a rămas neînsurat, vai de capul lui, că cine să-l ia așa gol și fără nimic. Și-o s-o iau aici, și-o să-i trec și pogonul și casa și să aibă și ea grijă de mine cînd o să închid ochii... că frati-meu Ilie... că rudele... nepoții...

Maria Moromete se făcu deodată moale și se lăsă încet pe pragul bordeiului. Ea începu să se jelească încet, să se jelească lung și fără lacrimi și bocetul ei deși încet, împînzi aerul bordeiului și al bătăturii și se răspîndi ca de mort pe toată întinderea ulițiii:

— Ooof, nepoții, nepooții! Doamne-doamne...eee... C-am avut și eu o mamă, doamne! Și a murit, doamne! Și a intrat în pămînt îîî... î-î-î-... și m-a lăsat singură-i! Că frati-meu Ilie s-a însurat a doua oară-i! Și soră-mea a făcut copii de fată mare-iii! Și dacă s-a dus din sat m-a lăsat pe mine singură, doamne! Și lui Ilie nu-i pasă de mine, doamne! Of, doamne-doamneee!... eeei! Și-am avut și eu un copilîi.. și a murit și-ăla că mi l-ai luat, doamne! și m-ai lăsat singuricăăăă! M-ai lăsat singurică, doamne!... singurică m-ai lăsat doamne pe pămîntul-ăsta! Că nici nepoții și nici frații și nici rudele că s-au dus toți și nimeni nu te ia în seamă și toți rîd de tine, doamne!

Că am vrut și eu să las nepoților bucățica mea de pămînt și să-și facă și ei casă pe ea... și să mă ție și ei în casa lor că am îmbătrînit și sînt singurică, doamne... că am zis și eu ca să fie bine de ei, că sînt nepoții mei și am vrut să se însoare și ei și să-și ia mueri și dacă închiz ochii și mor să aibă cine să mă spele, doamne, să nu vie una străină și să te lase așa, doamne, să mori cu ochii beliți, doamne!... Of, doamne-doamneee!...eee... că n-am vrut rău nimănui și i-am îndemnat și eu să-și facă rost de bani și să-și facă case că sînt mari și le trece vremea, doamne! Că numai tu știi ce e în inima mea, doamne, inima mea friptă și prăjită, doamne, că sînt singurică și mi-e urît și frică, doamne! Of, doamne-doamneee!...eeee!.... eeeeee!... Că dacă îi înveți ți-ies fel de fel de vorbe, doamne și lumea te poreclește și-ți spune Guica, doamne, că nimeni nu știe cum îmi tremură mie inima, doamne, și picioarele mi s-au răcit, că nu mai poci, că o viață ai și se duce pe nebăgate în seamă și nu înțelegi nimic din ea, dumnezeule!

Paraschiv se ridică de pe scăunel și îi puse mîna pe umăr. În timpul cît tușa lui se jelea, el se uitase pe geam să vadă dacă aude cineva. Lumea care trecea pe drum auzea, dar nimeni nu se oprea. Întorcea doar capul și apoi își vedea de drum; numai niște copii se opriseră sfioși și ascultaseră un timp cu gravitate bocetele femeii.

— Ei, ga Mario! șopti Paraschiv încurcat. Hai taci odată, că nu e nimic! Ce te-a apucat? De ce nu stai să auzi cum a fost, că nu e vorba să...

Maria Moromete tăcu și se ridică încet de pe prag fără să-l ia în seamă pe nepot. Ea merse și ridică din mijlocul bătăturii strachina răsturnată de cîine, o șterse cu mîna de mălai și, uitîndu-se în jurul ei, începu să cheme puii cu un glas care nu mai amintea nimic de cel care se jelise puțin mai înainte. Ea chema puii și le risipea mălai, iar cloșca da tîrcoale cloncănînd și cîrîind zgomotos. De pe cer soarele de vară începuse să verse cu putere o căldură înăbușitoare. Paraschiv ieși din casă și plecă încet călcînd rar, mergînd cu umerii îndoiți înainte și mușcîndu-și nemulțumit și furios buzele lui împletite.

IV

Băiatul lui Moromete intră în curtea școlii foarte mîndru de pălăria pe care o avea în cap și de cureaua cu cataramă albă cu care era încins peste cămașă. El se amestecă printre băieți căutînd cu ochii pe băiatul lui Ianculov și mai ales pe premianta clasei, Botoghină Irina. Băiatul celui mai mare prăvăliaș din comună, Ianculov Jiva încă nu venise, așa că Niculae se îndreptă spre grupul fetelor din clasa lui care făceau o zarvă grozavă în curtea din spatele școlii; nici nu apucă să se apropie bine și Niculae se pomeni arătat cu degetul de vecina lui, Bălosu Rafira, care cît îl văzu începu să țipe:

— Uite la Moromete, uite la Moromete! A venit cu pălăria lui ta-său! ăăăă! Pălăria lui ta-său! Pălăria lui ta-său! Și cureaua!

Niculae îngălbeni de furie, dar nu putu să spună nimic. Se întîlni însă repede văzînd că celelalte fete își văd de joc și nu-l iau în seamă. El se opri în dreptul unui grup de trei-patru fete care jucau ceva, sărind într-un picior printre niște pătrățele și semne zgîriate în pămînt. Botoghină Irina stătea și aștepta să-i vie rîndul la sărit. Cînd o văzu Niculae cum stă, cu umărul ei sting puțin ridicat, ochește și cu coadele mici lăsate peste o bluză nouă, i se păru atît de frumoasă încît, uitîndu-se la ea, sîngele îi împurpură obrajii și inima lui începu să bată ca o păsărică. Așteptă ca ea să ridice ochii și să-l vadă cu pălăria și cureaua. Irina însă nu ridica de loc ochii spre el; aștepta cu nerăbdare să-i vie rîndul la joc. Chiar îi veni rîndul; luă bucățica de ciob în mînă, se așeză în dreptul pătratului, aruncă ciobul și începu să sară printre pătrățele și semnele jocului. Niculae o urmări cum sare și după un timp nu mai simți decît necaz. Cînd fata aruncă ciobul în figurile cele mai grele și anume în *iad* și în *cer*, Niculae făcu pe neașteptate un pas, strică liniile și o împrinci pe fată din mijlocul figurilor. Celelalte fete țipară ascuțit și tăbărîră pe el. Pălăria lui Ilie Moromete fu mototolită rău pe capul fiului. Niculae o luă la goană și fetele îl lăsară în pace. Ele refăcură repede pătratul stricat și Irina spuse că trebuie să dea din nou cu ciobul.

V

Spre prînz, Ilie Moromete se săturase de stat pe prispă; ieșise în drum și se așezase pe stănoaga podiștei; oamenii treceau pe lîngă el, se opreau cîteva clipe, aprindeau de la el țigarea, îl întrebau ce mai face și își vedeau de drum. Unii dintre ei încercau să-l ia cu ei la fierărie, la Jocan. Moromete le răspundea că nu merge, ce să caute el acolo? și spunea acest lucru cu un glas care vroia să însemne că el niciodată n-a fost p-acolo; s-a ferit totdeauna să se ducă; altora le răspundea că *n-are timp*; altora că are treabă; unuia i-a răspuns chiar că nu poate, *e ocupat*. Într-o vreme, un vecin din fundul grădinii, care de cele mai multe ori trecea prin curtea Morometilor ca să iasă spre șosea, se oprise lîngă el și îi adusese aminte că astăzi după masă popa Alexandru are comitet la bancă și că Moromete să vie și el acolo, ca fiind membru în comitetul bisericesc. Moromete tăcuse cîteva clipe și apoi îi răspunsese vecinului că nu merge; la întrebarea celuilalt că de ce nu merge, Moromete tăcuse iar cîteva clipe, apoi răspunse rar și tărăgănat, cu multă batjocură în glas: „nu viu mă, Ene, ce, tu nu știi că eu nu mai sînt în comitet? Am fost *destituit!* M-a destituit popa... pe măsa, zicea că nu fac nimic". Vecinul nu înțelesese cuvîntul *destituit;* plecase fără să mai spună vreun cuvînt. Moromete îu urnit de pe stănoaga de Cocoșilă. Dar nu fără cîrîială și discuție. Cocoșilă îi spunea că să meargă împreună la serbare, că e serbare la școală, să vadă și ei ce-o fi pe-acolo; să audă ce mai spun oamenii; Moromete răspunsese că nu merge, ce să *facă* acolo? Cocoșilă îi replicase că aici ce face? Moromete răspunse că face ceva. „Ce?" „He! nu vezi? Stau! Stau mă, Cocoșilă!" „Hai, mă, trecem pe la Aristide și bem cîte-o țuică, fac eu cinste" — spusese în cele din urmă Cocoșilă, știind că la aceasta celălalt n-are să se mai opună. Moromete însă ridicase privirea spre prietenul său și întrebase cu multă uimire: „Zău, mă? Ce te-a apucat? Ce-ai pățit?" Cocoșilă se supărase și începuse să înjure spunînd că Moromete să nu facă pe deșteptul, că dacă e vorba să numere care a făcut cinste de mai multe ori, el, Moromete, iese prost. Moromete începuse să rîdă încet și părea dispus să înceapă numărătoarea, dar Cocoșilă îi întorsese spatele și se prefăcuse că pleacă: fără folos însă, deoarece Moromete îl cunoștea și știa că totdeauna cînd prietenul său îl ia de vale are ceva de spus, ceva care îl roade și în care nu se poate descurca.

Porniră încet spre centru, răsucindu-și țigări.

— Pațanghele, ai auzit, mă? întrebă Cocoșilă nemaiputîndu-se stăpîni. Ai auzit, mă? Aseară, pînă să adorm, m-am gîndit! m-am gîndit!! m-am gîndit!!! nu înțeleg nimic, Moromete! Am făcut la țigări și am băut tutun!... Mă, tu auzi? Am băut la tutun...

DISCUȚII

SCHEMATISM ȘI REALISM

La baza schematismului psihologic și a idealizării eroilor se află concepția primitivă a sociologismului vulgar în creația literară. Eroarea sociologismului vulgar în creația literară o constituie, între altele, nesocotirea legilor specifice de dezvoltare ale individualității psihice a eroului, nesocotirea contradicțiilor proprii vieții sufletești a eroului ca individ unic, identificarea simplistă a legilor interne ale vieții psihice a eroului cu o schemă sociologică generală, cu expresia abstractă a unei tendințe sociale. Influența modului de gîndire sociologist în creația literară a făcut, de pildă, ca în „Dulăii" farmecul și poezia specifică a figurii micului Darie din „Desculț", cu maturizarea lui precoce în condițiile unei vieți de suferință și chin, dar și cu ingenuitatea nealterată a întrebărilor copilului deschizînd ochii în fața miracolului lumii — să dispară; deși cartea este scrisă în aceeași tehnică a monologului lui Darie, figura copilului și-a pierdut în bună măsură individualitatea, monologul său a devenit o prezență impersonală, pur convențională. În schimb este surprinzător să constați că în dialogurile lui Darie cu prietenii săi, apar formulate cugetări quasi-revoluționare, atribuindu-se acestor copii necăjiți o gîndire lucidă și combativă cu totul nepotrivită cu tonul discuțiilor unor copii („—Apoi dacă omul s-ar putea schimba în altceva ca vrerea lui, nu în găină m-aș schimba eu..." „— Dar în ce?" „— În leu... și n-aș sfîșia mîinji! *Aș sări în pieptul unor anume oameni*" (s. n.) „— Te-ar fugări și te-ar împușca jandarmii". „— Parcă dacă ești om, nu te fugăresc și nu te-mpușcă!" „— Atunci de ce trebuie să te mai schimbi în altceva? Eu zic că dacă vrei să te arunci în gîtul unui om și să-l dobori, e mai bine să fii om". „— Poate că ai dreptate", „— Am, cum să nu am. *Omul trebuie să știe și ce trebuie să facă, după ce-și doboară dușmanul*" (s.n.). În „Dulăii", poemul tragic al suferinței țărănimii exploatate din „Desculț", autenticitatea psihologică în caracterizarea fiecărei figuri a fost înlocuită nu rareori prin pagini întregi de dialoguri impersonale, în care scriitorul transcrie în limbajul țăranilor cugetări sociologice despre viața țărănimii obidite, adevăruri de istorie socială, expuse în formă publicistică, discursivă („— Ce mai încolo și-ncoace... Avem voie să crăpăm de foame... — Am și început să crăpăm... — Avem voie să ne lăsăm bătuți de jandarmi. — Și de boieri... — Și de logofeții boierești... — Ne este îngăduit să ne lăsăm jupuiți de perceptori... — Și striviți în bătaie la armată... — Uite! Mîncăm zăpadă... și nu ne oprește nimeni... etc., etc." și în acest spirit sînt concepute pagini întregi din povestirea „Dulăii").

În „Dulăii" foametea și suferința capătă adeseori o expresie abstractă, discursivă, dialogurile anonime ale țăranilor fiind de fapt difuzoarele unui „expozeu" al scriitorului cu privire la situația țărănimii exploatate; în „Desculț" foametea și suferința devin sensibile, capătă corp în răbufnirile tatălui, în blestemele mamei, în tortura muncii pe un pămînt sterp, mîșlos și piatră, în gestul copilului care cojește înfrigurat mămăliga pe fundul ceaunului ca și în dîra sîngerîndă pe care i-o lasă harapnicul logofătului, în imaginea simbolică a satului în suferință: „Mama pare frumoasă numai cînd rîde. Rîde atît de rar. Toți oamenii din jur rîd rar. Îi văd de obicei încruntați, cu fețele întunecate. Au fețele întunecate și toamna cînd plouă, și primăvara cînd se topesc și după ce se topesc zăpezile și iarba zbucnește din adîncuri, scoțînd colți verzi pe acolo pe unde mai înainte pămîntul fusese negru smoală. Rămîn încruntați, întunecați, oamenii și vara cînd dau în pîrg cireșele. Rămîn încruntați și întunecați și atunci cînd se coace grîul pe cîmpuri și cînd de la o margine a zării la alta, o mare galbenă... primește... ploaia luminii". Nu noțiunea goală exprimată declarativ, a suferinței ne întîmpină aci, ci conținutul ei omenesc, profund tragic: faptul că mohoreala și întunecarea au devenit expresia fixă, nemișcată a feței țăranilor, faptul că nici belșugul naturii nu poate destrăma pînza sumbră așternută pe fața lor, că risul a devenit un fenomen rar, excepțional — aceste reprezentări complexe ale individualității masei în suferință dau un conținut mult mai bogat tendinței ideologice a cărții, decît simpla expresie abstractă, discursivă, a suferinței și tocmai ele creează acea poezie tragică, aspră, a acestor pagini din „Desculț", spre deosebire de dialogurile expozitive din „Dulăii". Conținutul operei de artă își are specificul său substanțial față de studiul sociologic, de „expoziția" ideilor sociale generale.

Între schema sociologică și tipizarea realistă există o deosebire fundamentală: în „Dulăii", micul Darie apare uneori ca o personificare a unii țărănești, a setei de răzbunare și a încrederii optimiste în viitor,— ceea ce este oricum excesiv și cu totul departe de figura *copilului* din „Desculț". Imaginea micului fecior de țăran împletind firul de iarbă în jurul degetului, retezînd cu nuiaua din fugă mușchiul păpădiei, bînd apa din gaura făcută în pămînt de copita boului, a micului Darie care a primit mulți pumni și ghionți, care a cules struguri boierești purtînd botniță, care a văzut deasupra sa ridicată năprasnică cravașa logofătului Filip Pisicu, care a ascultat înfiorat cuvintele copleșitoare ale mamei sale: „Să nu uiți, Darie... Să nu uiți..." — aceasta este figura autentică, cu o individualitate reală, de neuitat, a unui copil de țăran necăjit, pe care a creat-o în „Desculț" Zaharia Stancu. O asemenea figură nu are un caracter „ilustrativ", ci *trăiește* independent ca natura omenească a unui copil în destinul căruia regăsim viața amară și chinuită a unui fecior de țărani exploatați, dezvăluită în toate laturile individualității psihice a unui copil, în percepțiile, reprezentările, imaginația și modul său de gîndire specific, în gesturile sale unice. Aceasta dă un conținut specific, original, infinit mai bogat, tendinței ideologice generale a romanului, decît schema sociologică abstractă în care este dizolvată adeseori aceeași figură în „Dulăii". Particularitățile dezvoltării individualității psihice a eroului literar sînt determinate de legile sociale obiective, sînt subordonate acestora, dar nu se dizolvă în ele, nu-și pierd caracterul lor propriu.

În lupta împotriva schematismului psihologic și a bazei sale teoretice — sociologismul vulgar, — în lupta pentru înțelegerea adecvată a specificului conținutului artei, trebuie să ne amintim mereu cuvintele lui Mao Țze-dun, care arată că „teoria marxist-leninistă poate numai să dea conținut realist creației literare, dar în nici un caz să-i ia locul, după cum ea poate să dea conținut teoriei electronilor și a electricității din fizică, dar nu poate în locul fizicii" („Articole și cuvîntări alese", pag. 127).

ÎMPOTRIVA SCHEMATISMULUI ȘI SOCIOLOGISMULUI VULGAR ÎN CRITICA LITERARĂ

Influența schematismului și a sociologismului vulgar în creația literară, inocularea în conștiința unor scriitori a prejudecății „eroului ideal", apar strîns legate și de influența acestor concepții greșite în critica noastră literară. Căldura cu care a îmbrățișat teoria „eroului ideal" în articolul său „Problema eroului pozitiv în dezbaterea scriitorilor sovietici" („Gazeta literară" nr. 34/4.XI.1954) tovarășul Mihai Novicov, atracția și simpatia pe care i-au trezit-o articolele partizanilor „eroului ideal", determinîndu-l să-și exprime în finalul articolului său convingerea: „Nu încape îndoială că scriitorii vor crea *eroi populari ideali* (s. n.)..." — este un fenomen semnificativ din acest punct de vedere.

În studiul său „Discuțiile literare din Uniunea Sovietică și învățămintele lor pentru literatura noastră" („Viața românească" nr. 11/1954), tovarășul M. Novicov reproșează studiului despre Topîrceanu al lui Ovid S. Crohmălniceanu că nu cuprinde „vreo aluzie măcar la problemele sociale ale epocii în care a trăit și a scris Topîrceanu", constată că „Topîrceanu a scris într-o epocă de mari frămîntări sociale, în care poporul trăia o importantă experiență de luptă" și conchide că din studiul lui Crohmălniceanu s-ar desprinde următoarea concluzie: Topîrceanu a rămas cu totul străin acestor frămîntări ale poporului și în consecință este „cu desăvîrșire de neînțeles: pentru ce apreciem opera sa?" — cum exclamă tovarășul Novicov — fiindcă deși Topîrceanu n-a fost un poet social cu un orizont larg, revoluționar, care să reflecte nemijlocit în opera sa lupta revoluționară a maselor populare, a fost totuși un poet apropiat prin întreaga sa sensibilitate de starea de spirit a oamenilor simpli, un poet în versurile căruia vibrează dragostea pentru „tot ce-i mic și necăjit" (vezi în acest sens „Rapsodii de toamnă"), dragostea pentru acel „om sărman" muncitor cu sapa, îngropat într-un loc obscur („Balada morții"), simpatia caldă pentru suferința cizmarului umil („Noapte de mai"), ironia la adresa filistinismului mic-burghez, etc. Este un dogmatism sociologist să reproșezi unui studiu care a dezvăluit cu atîta înțelegere toate aceste laturi viabile, progresiste, ale operei lui Topîrceanu faptul că n-a urmărit cum s-au reflectat în opera lui Topîrceanu o serie întreagă de *alte* mari evenimente sociale, că n-a urmărit de fapt o fantomă inexistentă!

În același spirit este concepută și obiecția tovarășului M. Novicov făcută articolului cu privire la poemul Mariei Banuș publicat de criticul Traian Șelmaru în „Gazeta literară" și anume că în acest articol ar fi ocolită dezbaterea „ideii ce se desprinde din poem, că modul cel mai bun de combatere a dușmanului de clasă este încercarea de a-l convinge să renunțe la luptă...", ar fi ocolită aprecierea atitudinii poetei față de dușmanul de clasă. A interpreta glasul simbolic al poetei care cere „domnului Fost" să-și avertizeze stăpînii megalomani și isterici asupra forței uriașe a maselor eliberate, să-i trezească din orbirea lor grandomană („Da, mergi și spune. Fă-i, de poți, să vadă / Această nouă, stranie plămadă / De care-i bine să te ții de-o parte / Să n-o atîți, să n-o încerci, că-i moarte"), avertisment care are sensul clar al afirmării vibrante a încrederii poetei în tăria și superioritatea noului, — a interpreta o asemenea pagină admirabilă din poemul „Despre pămînt" ca fiind o așa-zisă încercare a poetei de a păși pe o cale împăciuitoristă și de a înlocui lupta de clasă cu convingerea dușmanului să renunțe la luptă — nu este oare aceasta o interpretare sociologist-vulgară a poemului Mariei Banuș? O asemenea interpretare poate fi făcută nu numai interpretînd arbitrar sensul pasajului citat, dar și făcînd abstracție de acea demascare plină de vigoare a dușmanului de clasă în ansamblul poemului care cuprinde în partea finală chemarea poetei la vigilență față de manevrele sale perfide.

În acest sens, reproșul adus implicit poemului Mariei Banuș și explicit articolului din „Gazeta literară", ni se pare cu totul gratuit.

★

În cronica sa la romanul lui Francisc Munteanu, tovarășul I. Mihăileanu formulează obiecția sa fundamentală în sensul existenței unei predilecții a romancierului către o „pătare" a eroilor pozitivi și descoperă la Francisc Munteanu „un fel de voluptate în savurarea ciudățeniilor, rătăcirilor eroilor". Ce argumente produce criticul în sprijinul acestei teze?

a) Tînărul moț Brad, „sănătos și pur ca aerul munților... în sufletul căruia nu se simte nici măcar o adiere de pesimism", se înamorează de o fată „pentru că e frumoasă și... tristă". Oricine poate observa că în ansamblu paginile care descriu gîndurile amoroase ale lui Brad, stîngăcia și dezolarea lui în fața Elenei, sînt veridice și nu au nimic anormal, nimic dintr-o voluptate a autorului pentru „rătăcirile" eroului; și dacă poate fi adevărat că Francisc Munteanu nu oferă o explicație psihologică mai profundă a atracției lui Brad pentru o fată frumoasă și tristă, a considera în spiritul tovarășului Mihăileanu că un tînăr simplu nu se poate îndrăgosti de o fată cu expresia tristă fiindcă e „sănătos și pur" și nu „suferă de pesimism", dovedește o concepție cam simplistă asupra dragostei, căci este primitiv să ne închipuim că „afinitățile elective" între doi îndrăgostiți se bazează pe o identitate temperamentală și sufletească (el vioi, ea vioaie, el pur, ea pură, el melancolic, ea melancolică, etc., etc.), și că apropierea între firile contrarii ar fi exclusă. Urmînd o asemenea „schemă ideală", am transforma paginile de dragoste în platitudini de o corectitudine și o banalitate detestabilă.

b) Criticul dezaprobă pagina care descrie legătura efemeră a lui Oniga cu o văduvă, integrînd-o în șirul „legăturilor sexuale dezgustătoare" care ar exista în roman și care ar atrage „maculatea" (expresia aparține tovarășului I. M.) eroului. Dar oricine poate constata că episodul amintit nu numai că nu „pătează" figura lui Oniga, nu numai că nu are nimic comun cu introducerea artificială a unei perversiuni de natură a „macula" eroul, dar ea subliniază prin contrast faptul că inocentul și stîngaciul Oniga nu putea întreține o asemenea legătură, subliniază într-un anumit sens oroarea lui Oniga față de viața mic-burgheză pe care i-o oferea văduva: a doua zi după ce cedase farmecelor femeii, Oniga fuge brusc, rupe legătura — și notația, cu o nuanță de umor a scriitorului: „după ce se mutase, se simțise atît de ușurat, ca pe vremuri în copilărie, prin clasa doua primară, după prima împărtășanie", luminează pe deplin sufletul curat al eroului,

c) Acel „iz amărui de dezgust" pe care-l lasă criticului descrierea legăturii tînărului utemist Pavel Cuc cu Elena Matcău ilustrează din nou sensibilitatea puritană a criticului: oricine poate vedea că nu e vorba nicăieri de o „voluptate" a romancierului pentru ciudățenii și fenomene anormale, ci că întregul episod stigmatizat de critic are rolul de a pune în valoare sentimentul dureros, remușcarea și frămîntarea unui tînăr de a fi cedat unei fete pe care își dă seama că de fapt n-o iubește, dramă firească cu un conținut pozitiv din punct de vedere moral și cu dreptul pe deplin legitim de a fi descrisă în literatură. Va trebui să fim de acord că a numi în mod arbitrar „legături sexuale dezgustătoare" asemenea pagini înseamnă a cultiva un puritanism imposibil: în fond nu este cu putință să lupți pentru realism în creația literară, să protestezi împotriva acuzației de a fi un „cavaler al sanctificării eroului pozitiv" și să ceri în același timp scriitorilor să lase să se înțeleagă în cărțile lor că pe copii îi aduce barza! Este și aceasta o formă sui-generis a criticii de a opune realismului interdicțiile unor „scheme ideale" de natură puritană!

d) Este evident că și în cazul analizei figurii lui Mircea Rotaru se manifestă pînă la un punct în cronica tov. I. Mihăileanu aceeași concepție idealizantă, schematică: căci este un schematism de a stigmatiza, ca fiind anormale și stranii, o serie de stări sufletești sumbre, depresive, care sînt perfect verosimile într-un suflet individualist ca acela al lui Mircea Rotaru. Criticul a ignorat laturile umane pozitive ale figurii lui Mircea Rotaru: vocația tehnică puternică, sensibilitatea reală a aceluia care a scris povestirea tragică despre Jurj tinichigiul, repulsia față de fiii de chiaburi cu mentalitate bestială din seminarul teologic, dezgustul lui sincer față de fățărnicia asistentului care-i făcea elogiul cosmopolitismului și decizia cu care-și exprimă sentimentul lui profund cinstit în fața șefului catedrei, etc. Accesele lui de mizantropie, de cinism afectat, de scepticism „universal", izolarea lui orgolioasă — toate rezultate în urma excluderii din facultate și U.T.M. — sînt într-un totul naturale și veridice într-un suflet torturat de un individualism acut. Francisc Munteanu subliniază uneori cu multă finețe că „fumurile" acestui orgolios față de fata iubită („Se văzu vorbind de sus, cu o indiferență zdrobitoare") — pe care criticul le integrează în seria „ciudățeniilor" — nu sînt ale unui cinic, că dincolo de această fizionomie pe care Mircea Rotaru și-o compune cu ostentație, în adîncul sufletului său se ascunde o afecțiune reală, caldă (după despărțire, acasă, Mircea „strînse dinții, să nu plîngă"). Este evident că anatema totală aruncată de tov. I. Mihăileanu asupra personajului este nedreaptă.

Nu este însă mai puțin adevărat că, îndeosebi în partea finală a romanului, se manifestă, în crearea figurii lui Mircea Rotaru, o abatere a scriitorului de la tipizarea realistă, o înclinație negativă către bizarerie, dezechilibru și complicații turburi. După ce în fabrică individualismul eroului e combătut de către Oniga și sînt sugerate semnele vizibile ale unui proces de transformare în atitudinea lui Mircea Rotaru, scriitorul reintroduce brusc în comportarea eroului snobismul și „fumurile" enigmatice (într-o discuție cu Mara) — fără a aduce vreo punte între aceste atitudini contrarii; mai ales faptul că după ce o nouă discuție cu Oniga îi demonstrase eroarea poziției sale individualiste și-i trezise o afecțiune puternică pentru acesta, îl regăsim imediat, brusc, fără nici o justificare, fără nici o „tranziție" psihologică veridică, cuprins de o criză de dezgust, plictiseală și admirație față de viața mic-burgheză („îi întări convingerea că, cu cît va deschide mai bine ochii, va descoperi tot mai mulți pistrui pe fața palidă, știearsă, a vieții"); faptul că după ce experiența erotică cu o femeie în genul Virginicăi îi provoacă silă de sine însuși, îl vom regăsi ulterior printr-un „salt" inexplicabil din nou în apartamentul ei — toate acestea sînt contradicții neunitare, neexplicate în individualitatea eroului. În partea finală a romanului, intențiile de a sugera treptat transformarea conștiinței lui Mircea Rotaru, prin munca în fabrică, sînt anihilate prin opunerea acestor atitudini singulare, unele vicioase, inconsecvente și incompatibile cu alte atitudini aproape simultane ale eroului.

Tendința aceasta de a oferi un tablou brut al unor contradicții și oscilații prezentate „în sine", de a descrie supus și impasibil trecerile subite de la stările de spirit luminoase la cele detestabile ale eroului, fără a înfățișa clar cauzalitatea lor obiectivă, de clasă, tendința de a prezenta în partea finală a romanului alunecările în scepticism și desgust ale lui Mircea Rotaru ca pe un fenomen sufletesc normal, produs prin „autodezvoltare" firească și nu ca rezultatul influenței unui mediu de clasă ostil — constituie incontestabil o manifestare cu caracter obiectivist în romanul lui Francisc Munteanu.

De aci se desprinde o concluzie importantă: lupta împotriva idealizării și simplismului *nu poate și nu trebuie să ducă* la atribuirea unei *false complexități*, la bizarerie și complicații arbitrare.

Lupta împotriva schematismului psihologic nu poate fi desfășurată cu succes fără o înțelegere justă a problemei unității caracterului eroului: această problemă a provocat recent o ciocnire de păreri în critica noastră literară. Punctul de vedere al tov. Lucian Raicu care tindea să demonstreze că în crearea figurii unui birocrat Ștefan Luca a comis și anumite inconsecvențe, atribuindu-i trăsături incompatibile cu unitatea caracterului (de pildă, flecăreala sau autocritica demagogică), a fost combătut de tov. S. Fărcășan care, invocînd argumentul că în viață există și birocrați flecari, a susținut viabilitatea integrală a figurii eroului. Faptul că în viață se întîlnesc și birocrați flecari, este o constatare cum nu se poate mai exactă. De ce totuși criteriul tov. Fărcășan — aparent atît de just — nu ni se pare operant în analiza schi-

II

ței lui Ștefan Luca, de ce, deși existența *tipului social* al birocratului flecar este incontestabilă, concretizarea lui în individualitatea personajului apare într-adevăr și după părerea noastră arbitrară? Ce împiedică schema generală a tipului social să capete viață și autenticitate?

Ștefan Luca nu a creat un simbol abstract al birocratului, ci a compus o individualitate precisă: dezvăluind gîndirea „întoarsă", „răsturnată" a birocratului, scriitorul a nuanțat treptat figura eroului, accentuînd încetineala lui „sistematică", rezerva prudentă și studioasă („Vedeți, aș vrea o mică lămurire, așa, de amănunt... pentru a lumina mai bine problema"), meticulozitatea, resemnarea dezolată dar înțelegătoare cu care primește noile sarcini, vorba lui rară și cumpănită (epitetele din urmă sînt ale scriitorului însuși). Este evident că ne aflăm în fața unui portret viu, autentic, dar este tot atît de evident pentru oricine are noțiunea a ceea ce înseamnă individualitatea unui om — acea sinteză unică, originală a unor însușiri psihice variate, înlănțuite însă într-o corelație unitară — că scriitorul nu mai putea — fără să cadă în arbitrariu — să atribuie aceluiași erou asemenea atitudini ca flecăreala goală și găunoasă, delirurii verbale demagogice, autocritica bazată pe supralicitare, atitudini ale unui ins ușuratec, irresponsabil și lipsit de o seriozitate reală, atitudini care anulează individualitatea acelui Bălic „așezat", „cumpănit", „atent și respectuos" descris cu numai o pagină înainte. Tovarășul Fărcășan a trecut cu o viteză fatală pe lîngă asemenea nuanțe decisive, care fixează o anumită fizionomie necesară a individualității eroului și s-a grăbit să declare inconsecvențele și contradicțiile neunitare drept finețe și complexitate, iar exigența de a respecta logica individualității eroului drept rigiditate, schematism, simbolism și alte epitete puțin măgulitoare pentru una din cerințele de bază ale tipizării realiste. Individualitatea este un fenomen cu particularitățile sale specifice față de schema tipului social, își are și legile ei specifice de constituire care nu pot fi nesocotite: în ignorarea acestui adevăr constă, după părerea noastră, greșeala teoretică esențială a punctului de vedere al criticului.

„BĂRĂGAN" — UN SUCCES ÎN LUPTA ÎMPOTRIVA IDEALIZĂRII ȘI SCHEMATISMULUI

Vorbind despre succesele obținute în ultimul timp de proza noastră în lupta împotriva idealizării artificiale, a convenționalismului și schematismului psihologic, nu putem să nu subliniem faptul semnificativ că paginile cele mai realizate și mai interesante ale remarcabilului roman „Bărăgan" sînt tocmai acelea în care scriitorul își-a angajat eroul nu în niște pseudo-conflicte, în contradicții simulate, în care cele două laturi ale contradicției se dezvoltă egal, echilibrat, iar poziția lor rămîne pînă la sfîrșit neschimbată, ci tocmai acele pagini care reflectă cu curaj caracterul complex și multiform al ciocnirilor lui Anton Filip. Sînt între altele acele pagini în care V. Em. Galan se străduiește să depășească imaginea convențională a omului veșnic calm și potolit, cu o prezență invariabil domoală, de o siguranță uniformă, cu vocea șteasră, cu apele conștiinței niciodată tulburate, acele pagini în care scriitorul nu ezită să descrie situațiile în care, la un moment dat, greutățile, presiunea forțelor dușmane, par să devină latura principală a contradicției, iar condițiile favorabile pentru Anton Filip, latura ei secundară; eroul se află pus în fața unei *probleme lăuntrice* de o reală complexitate, iar lupta pentru a răsturna situația, pentru a face ca situația nefavorabilă să cedeze locul situației favorabile, pentru a destrăma păienjenișul infam țesut de dușman, capătă o reală intensitate dramatică. Ne referim în primul rînd la scena ciocnirii dintre Anton Filip și secretarul de plasă, Lencu. Acțiunea romanului ne-a dezvăluit pînă aci în Anton Filip perspicacitatea și fermitatea de neclintit a acestui muncitor simplu, educat de partid, asupra căruia nu operează convențiile mic-burgheze, cu tot cortegiul lor de vicleșuguri, manevre abile și invitații la o indulgență complice: nici amabilitatea gălăgioasă și interesată a lui Calistrat Răghină, nici „ispitele" lui Marcu Ponici, nici isteria notarului, lițaniile preotului — ascunzînd o ferocitate canină — sau izbucnirile grosolane ale lui Fane Gaie, nici jovialitatea și complimentele spirituale ale activistului care-i cere telefonic un raport despre însămînțări, nici una din „cursele" în care încearcă să-l prindă valul stihiei mic-burgheze, — nu pot clinti atitudinea intransigentă, dură, tăioasă, a acestui muncitor, decis să-și îndeplinească pînă la capăt sarcina sa revoluționară. În scena ședinței de la plasă intervine însă în conștiința eroului, prin evoluția complexă a împrejurărilor, un moment mai complex pe care scriitorul îl pune în valoare în întreg dramatismul său: loviturile de măciucă pe care Filip le dă secretarului Lencu, mai precis încercării acestuia de a transforma o ședință de analiză critică într-o paradă zgomotoasă și de a împiedeca dezvăluirea situației anormale din satele regiunii, nu sînt urmate de un triumf ușor și deplin, ci primesc o ripostă veninoasă, țesută dintr-un amestec de insinuări abile și culminînd cu o acuzație infamantă de o gravitate reală la adresa lui Anton Filip. Exploatînd o serie de acțiuni ale lui Filip, profund juste în fond, dar care prezentate „în sine" puteau apărea într-adevăr „anarhice", punînd într-o lumină neașteptată vizita lui Filip la moșierul Hector Pană Grănicerul, Lencu inconjoară treptat figura lui Filip în fața participanților la ședință de o atmosferă stranie, încărcată de suspiciuni și discreditare. De astădată, tensiunea dramatică din conștiința eroului pozitiv e reală: frămîntarea lui e copleșitoare, privirile tuturor îi plesnesc obrajii ca niște bice, scîrțîitul scaunelor îi sparge timpanele, fața i se îmbujorează de parcă l-ar fi pălmuit cineva, răspunsul lui e la început greoi, dezarticulat, bîlbîit și Filip se așează ostenit de neînțelegerea în care-l aruncă în fața tuturor intervenția brutală, sigură și agresivă a lui Lencu. Conflictul e realmente acut, tocmai pentru că cele două forțe contrarii — poliu conflictului — nu au o evoluție egală, echilibrată, ci una inegală, plină de răsturnări și schimbări în raportul de forță, tocmai pentru că autorul nu s-a mulțumit să înregistreze foarte aproximativ trăsăturile generale ale contradicției, încercînd îndată s-o rezolve, s-o transeze cu repeziciune, ci a urmărit cu migală particularitățile fiecărei laturi a contradicției și evoluția ei complexă (vezi și intervenția surprinzătoare a lui Erhan care izbutește, cu o îndeminare rară, să-l susțină pe Filip și în același timp să-i salveze poziția lui Lencu și să-i restabilească pentru un moment prestigiul și echilibrul). În acest sens, ni s-a părut ciudat și paradoxal reproșul pe care-l face Dumitru Mircea lui V. Em. Galan că în asemenea scene „Filip nu mai e văzut din interior, ci din afară", că „observația și constatarea iau locul integrării în erou", și că, în acest sens, „argumentele... ar fi furnizate copios de autor *mai ales prin descrierea ședinței de la plasă*" (s.n.) unde „cu toată măiestria autorului, acolo nu-l mai recunoști pe Filip. Acolo e mai degrabă contabilul Olteanu"! Să fie creatorul figurii lui Toma Gavrilaș un atît de înfocat partizan al „eroului ideal", încît imaginea unor momente în care eroul pozitiv e descumpănit, se bîlbîie (de aci aluzia la contabilul Olteanu), e prins în vîltoarea unei acute dezbateri lăuntrice — îi provoacă reprobarea; să fie și el atît de contaminat de concepțiile idealizante încît să fie gata să anuleze cu o singură trăsătură de condei unele din paginile cele mai puternice ale romanului „Bărăgan", în care într-adevăr eroul nu mai e impasibil, ci luptă pentru a depăși un moment de criză provocat de acțiunea dușmanului, luptă din care va ieși învingător, pentru că singura cauză dreaptă este cauza sa; în acest episod scriitorul a demonstrat și mai puternic cinstea și devotamentul eroului său față de partid.

PROBLEMATICA SUFLETEASCĂ A EROULUI

Este foarte important a se sublinia că în lupta împotriva schematismului și idealizării, tendința justă de a creia un erou pozitiv cu o problematică sufletească complexă trebuie să țină seama de faptul esențial că nu orice problematică sufletească a eroului devine „prin sine însăși" valabilă, că nu poate fi considerată valabilă acea problematică sufletească a eroului pozitiv care nu este concepută de pe pozițiile singurei concepții științifice despre esența fenomenelor social-istorice și despre legile dezvoltării personalității omului social, concepția marxist-leninistă.

Este adevărat că numeroase pagini din romanul „Pasărea furtunii", îndeosebi în prima lui parte, creiază figura unui erou pozitiv înzestrat cu o puternică personalitate, figură plină de vitalitate, descrisă în această primă parte a romanului cu mult realism, fără fardul idealizării și fără exaltare leșinată. Orice critici s-ar putea aduce acestei figuri de om simplu, devenit luptător comunist, în afara aceleia de a fi o figură scăldată într-o lumină moleșitoare, într-o aureolă convențională, în afara aceleia de a fi un Christ celest. Copilandrul neîmblînzit, cu vorba păginâ, cu risul mușcător care se împotrivește cu o putere uluitoare stihiei oarbe, refuzînd să fie sclavul ei resemnat; adolescentul care-i mărturisește fetei iubite teama tragică că destinul morții în furtună îl va înghiți înainte de a-și împlini dragostea; poezia aspră, dură dar într-adevăr autentică a dragostei acestor doi tineri desculți, necăjiți, cu fețele bătute de ploi, de soare și de vînt, cărora în noapte sub sălcii, carnea le părea „diafană și nestimată", cum e carnea unei foi de floare: răcoroasă, proaspătă și cu mireasmă; mai tîrziu figura severă, purtînd în suflet rana necicatrizată a dragostei strivite de jocul împrejurărilor vieții, figura comunistului Adam Jora, adevărat flu al suferințelor de neînchipuit, al chinurilor și durerilor la care îl condamnase sălbăticia și ura Danilovilor; toate aceste imagini succesive, zugrăvite în acele „culori precise" ale unei figuri pline de vitalitate despre care vorbeau Marx și Engels, compun treptat portretul „rembrandtian" al unei figuri de erou pozitiv.

Iată însă că îndeosebi în partea finală a romanului scriitorul complică subit problematica morală a eroului și introduce în fizionomia lui un timbru straniu: după încheierea rapidă și cam simplistă a conflictului de pe vas, după ce o recapătă pe Uliana, Adam Jora apare cuprins de o melancolie ciudată, de întrebări obscure. („Ce-mi trebuie? Ce răspuns aștept și caut?"). Frămîntarea lui e cețoasă, sterilă („Nemulțumit, tulburat, neliniștit, fără să știe nici el de ce"), neliniștile eroului capătă — prin caracterul lor inexplicabil — aerul faimoaselor „neliniști metafizice" iar invidia irațională, tulbure, față de Cosma e la fel de ciudată. Se știe că numai psihologia idealistă, indeterministă, admite „autonomia" vieții psihice a omului, deschizînd calea unei viziuni tulburi asupra sufletului omenesc, calea neliniștilor fără sens și a contradicțiilor iraționale. Și nu este de loc normal să vedem în structura sufletească a unui erou comunist — care și-a realizat în bună măsură un țel fundamental al vieții sale — introdusă subit o linie sufletească străină, atribuindu-i-se stări de spirit ciudate, o insatisfacție surdă și o neliniște obscură, care-i macină sufletul fără nici o motivare plauzibilă. Căci este evident că nu poate fi nimic comun între concepția de bază a cărții lui Petru Dumitriu, între ideea atît de profundă a unui luptător pentru eliberarea de sclavia necesității oarbe, pentru zdrobirea forțelor sociale potrivnice — nu poate fi nimic comun între o asemenea concepție înaintată, comunistă, asupra eroului pozitiv, și acea concepție străină care afirmă drept trăsătură fundamentală a sufletului omenesc neliniștea. Cu toate acestea, este limpede că în clipa în care a renunțat la descrierea realistă a destinului unui luptător comunist, în clipa în care s-a lăsat furat de tentația de a-i atribui în conștiință o stare de neliniște și insatisfacție inexplicabilă, în acea clipă scriitorul a părăsit concepția marxist-leninistă și a făcut involuntar concesii unor concepții false: o asemenea concesie o constituie sugerarea ideii că și în conștiința acestui om înaintat ar exista un „teritoriu sufletesc" independent de viața sa socială, un „teritoriu sufletesc" al întrebărilor obscure, fără răspuns.

Confuzia devine mai gravă cînd ne întîmpină în paginile următoare meditațiile sumbre — care par să aparțină povestitorului și în care răsună glasul unui contemplator sceptic, glasul străniu al unui filozof al destinului tragic al individului: „A mai văzut și el furtuni — se gîndi Adam Jora. Știa și Emelian. Furtuna ține o mie de ani. Furtuna ține o veșnicie. Cîte-o veșnicie de spaimă e în fiecare clipă cînd te înăbușă sub clocotul sălbatic al valurilor. O mie de ani ține furtuna, și după aceea, citeodată, nu mai e nimic, decît trupuri țepene și pline de nisip, linse de valuri pe plăji. Unul din ele poate fi Adam Jora, care a scăpat dintr-atîtea pînă acum. Adam Jora care credea că de mîine începe fericirea. Adam Jora, fost instructor al comitetului regional de partid, plin de nisip, plutind cu fața în jos în apa puțin adîncă de la țărm". Și în fond, ceea ce urmează nu schimbă semnificația acestor meditații, căci indiferent dacă Adam Jora supraviețuiește sau moare înecat, sentimentul fundamental rămîne cel al unui bob de nisip aruncat pradă stihiei, sentimentul atotputerniciei întîmplării. Șerpuitoare circulă în aceste pagini finale ideea destinului tragic al individului, ideea posibilității ca personalitatea să fie desfăcută de toate legăturile ei sociale și situată într-o singurătate tragică, neputincioasă: ghicești parcă surîsul melancolic al scriitorului care constată în frazele citate mai sus, cu un rictus sceptic, cu o resemnare „filozofică", că și acest Adam Jora, care a sfărîmat lanțurile exploatării, care și-a eliberat femeia iubită din servitute și și-a împlinit dragostea, care a zdrobit definitiv nedreptatea și silnicia Danilovilor, — acest Adam Jora „care a scăpat dintr-atîtea", nu este și el, în fond, în cele din urmă, decît o jucărie în mîinile hazardului orb. O asemenea filozofie sceptică și pesimistă dovedește o înstrăinare a scriitorului în finalul cărții sale de acel adevăr profund al marxism-leninismului care arată că omul — devenit stăpînul vieții sale sociale — a devenit stăpînul întregului său destin. E păcat că această „simfonie" epică a destinului, care se deschidea cu un scurt „adagio" de un calm sumbru, urmat imediat de un „allegro furioso" dramatic, teribil, cu pagini simfonice evocînd lupta supraomenească a eroului, după care apăreau modulațiile acelui „andante" grav, trist, cu paginile pline de poezie, evocînd dragostea, sau cele încărcate de mîhnire și tristețe dură, evocînd suferințele — continuată cu o parte a treia (tempo-ul e cam nedefinit aci) cu unele accente dramatice, dar și cu pagini anemice, — e păcat că această simfonie nu se termină cu dezvoltarea unei teme exuberante, triumfale, după exemplul ilustru, etern valabil, al finalului adevăratei simfonii a destinului, a lui Beethoven, ci cu intonarea unei teme ciudate, stranii, în vădită dizarmonie cu concepția de ansamblu a partiturii.

Este incontestabil că rolul deosebit de dăunător al schematismului și sociologismului vulgar în creația și critica literară se manifestă și în faptul că, prin greșelile lor grave în denaturarea metodei realismului socialist, aceste tendințe aduc, în mod obiectiv, apa la moara promotorilor estetismului și apolitismului. Vulgarizatorul în filozofie Șuleatikov — combătut cu asprime de Lenin — prin explicațiile vulgare, triviale, pseudomaterialiste pe care le dădea filozofiei lui Descartes, legînd-o de specificul producției manufacturiere, nu numai că ajungea să caricaturizeze într-un mod grosolan învățătura materialismului istoric, dar aducea direct apa la moara concepției idealiste asupra istoriei filozofiei. „Estetismul idealist și sociologismul vulgar — arăta în raportul său B. Riurikov — sînt strîns legate între ele. Estetizanții speculează viciile primitiviștilor, vulgarizatorii se maschează îndărătul luptei împotriva estetismului. Sprijinîndu-se reciproc, se alimentează reciproc". Trebuie să veghem ca lupta justă împotriva greșelilor de ordinul schematismului și idealizării să ducă la întărirea și consolidarea realismului în literatura noastră și nu să ducă — din insuficiența claritate ideologică a unora — la infiltrarea tendințelor obiectiviste și naturaliste; trebuie să veghem ca lupta justă dusă împotriva greșelilor de ordinul sociologismului vulgar să ducă la întărirea și dezvoltarea unei arte literare înalte, cu un conținut ideologic înaintat și să veghem ca ea să nu fie exploatată în favoarea lor de către scutierii ruginiți ai estetismului și apolitismului; trebuie să veghem ca lupta împotriva tendințelor vulgarizatoare și simpliste să se desfășoare de pe pozițiile principiale ale realismului socialist și să nu întunece nici un moment lupta împotriva dușmanului principal al pozițiilor noastre ideologice — ideologia burgheză în diversele ei forme de manifestare.

N. Tertulian

Note și comentarii

Mult zgomot pentru mai nimic

*Nu mă pretind deschizător de pîrtii dacă sp

INSEMNĂRI

La Congresul scriitorilor sovietici

V

Discuțiile purtate în congres pe marginea capitolelor intitulate *„Realismul socialist — metoda noastră de creație"* (din raportul lui A. Surkov) și *„Despre esența metodei realismului socialist și diversitatea stilurilor și curentelor în creație"* (din coraportul lui K. Simonov) — au pus în lumină și o altă familie de probleme strîns înrudite.

A. Korneiciuk a deschis prin cîteva paragrafe din coraportul său despre dramaturgia cinematografică, seria intervențiilor care au rostit un răspicat cuvînt împotriva confuzioniștilor gata să suspecteze de formalism orice căutări înnoitoare, originale, în domeniul formei. Munca pentru studierea și îmbogățirea formelor literaturii clasice, munca pentru găsirea formelor noi — în vederea redării prin imagini cît mai potrivite a conținutului infinit de variat al vieții, gîndirii și sentimentelor oamenilor din vremea noastră — au subliniat scriitorii sovietici în congres, — munca aceasta este cerută cu ascuțime de metoda realismului socialist: ea n-are a face nici în clin, nici în mînecă cu formalismul. Formalism înseamnă, dimpotrivă, negarea, denaturarea sau ascunderea conținutului — fie că la aceasta se ajunge prin iscodirea unor forme noi, potrivite acestui scop, fie că se ajunge prin folosirea unor forme de mult cunoscute.

O asemănătoare serie de intervenții din Congresul scriitorilor sovietici au aprobat și dezvoltat teza, tot din coraportul lui A. Korneiciuk, care arăta că *„pe lîngă sprijinirea diferitelor stiluri de creație rodnice, nu trebuie să slăbească în arta realist-socialistă lupta împotriva originalității primejdioase și fără conținut, lupta împotriva încercărilor de a adăposti sub steagul varietății formelor în artă, curente decadente — ca naturalismul burghez, formalismul și cosmopolitismul"*.

In intervenția sa, axată tocmai pe aceste probleme, poetul N. Scipaciov vorbea despre unele rezerve interne prea puțin cercetate și folosite ale literaturii sovietice. Vorbind despre poezie, el se referea la unele poeme de Bagrițki, V. Kazin, D. Kedrin, — poeme care au adus prin conținutul și forma lor un prețios aport înnoitor, dar în ultima vreme n-au mai fost reeditate și studiate îndeajuns.

Despre alte mari rezerve ale literaturii — pe linia îmbogățirii formelor — vorbea în intervenția sa poetul N. Gribaciov. Studiile care se ocupă cu specificul genurilor literare, spunea poetul, deci cu ceea ce deosebește un gen de altul, sînt necesare. Lipsesc însă în bună măsură studii despre ceea ce au genurile literare comun sau asemănător, studii despre ceea ce face posibil ca, în practica literară, descoperirile obținute într-un gen să aibă influență pozitivă asupra altor genuri.

In aceeași ordine de idei, dezvoltînd o teză din coraportul lui Samed Vurgun, mulți scriitori sovietici, vorbind despre moștenirea clasică națională și universală, au subliniat necesitatea cercetării mai temeinice și a valorificării, în cadrul realismului socialist, a tradițiilor înnoitoare, revoluționare, aparținînd romantismului clasic.

O mare importanță s-a dat pe această linie și problemelor limbii folosite de scriitori. Pornind de la afirmația că *„Nu putem lupta în literatură împotriva cenușiului, primitivismului, fără a lupta împotriva cenușiului și primitivismului în limbă"*, criticul B. Riurikov cerea ca lucrările de critică literară să analizeze întotdeauna și ansamblul mijloacelor de expresie alese de scriitor, să dezvăluie cu pricepere originalitatea individuală a stilului său, să privească limbajul ca o categorie estetică. El cerea criticii literare să lupte împotriva naturalismului în limbă — a copierii mecanice a greșelilor din vorbirea curentă; să lupte împotriva corectitudinii impersonale și a platitudinii limbajului — alcătuit pe baza unor cenușii medii statistice; să lupte pe această cale pentru bogăția, precizia și prospețimea limbii literare, — și să lupte, între altele, și prin folosirea unui limbaj bogat, plin de imagini, în materiale aparținînd acestui gen deosebit al creației *literare*, critica.

Un loc deosebit în dezbaterile congresului l-au ocupat problemele decurgînd din necesitatea lărgirii schimburilor culturale în cadrul literaturii realist-socialiste și progresiste din lumea întreagă. Puternic exemplu și chemare practică în această direcție era însuși congresul, care analiza problemele ridicate de mersul înainte al literaturii sovietice, o literatură multinațională, scrisă în peste 40 de limbi, aparținînd a peste 40 de popoare, dar o mare literatură, un tot, unit prin metoda comună — realismul socialist — și prin tradiția punerii în comun a experienței realizate în cadrul fiecărei literaturi naționale.

Coraportul despre traducerile din literatura națională a popoarelor din U.R.S.S., coraport redactat de trei scriitori cunoscuți: Antokolski, Auezov și Riîski, vorbind despre importanța de stat a traducerilor din limba unui popor sovietic în a altuia, arăta că 45% din cărțile literare publicate în Uniunea Sovietică sînt traduceri, — și sublinia rolul de neprețuit deținut de acest formidabil schimb cultural în dezvoltarea fiecărei literaturi. Coraportul amintea, de pildă, că operele unor talentați scriitori care creează într-o limbă vorbită numai de cîteva sute de mii de oameni, trec în limba rusă, și apoi, în tiraje de mii și uneori milioane de exemplare, devin bun comun al întregului popor sovietic, îmbogățesc tezaurul cultural al tuturor popoarelor sovietice.

Voi încerca să trec în revistă unele idei și observații ale acestui coraport — pentru că ne sînt folositoare și pentru că, pe cîte știu, el n-a fost încă publicat în traducere românească nicăieri:

Coraportul demonstra că genul *traducerii literare* stă cu drepturi depline alături de oricare alt gen al literaturii. Traducătorul literar este, fără doar și poate, un artist al cuvîntului.

Sînt unii traducători de talent (mai cu seamă poeți) care nu au și lucrări originale. De ce? E vorba — răspunde coraportul — de specificul talentului de traducător literar, talent înrudit oarecum cu cel al interpretării scenice. Aceasta nu exclude cazul foarte frecvent de altfel, cînd talentul de traducător este dublat de cel de creator literar direct. (Coraportul arăta cum cunoscutul poet ucrainean Mikola Bajan a tradus strălucit din poeți atît de deosebiți ca Maiakovski și Rustavelli, și cum aceasta, departe de a-i „denatura" în vreun fel personalitatea, l-a îmbogățit și l-a ajutat în creația sa proprie).

Coraportul a combătut — cu argumente luate din practica de zi cu zi a vieții culturale sovietice și mondiale — teoriile decadente burgheze în domeniul traducerilor: filologismul, de pildă, care recomandă traducerea cuvînt cu cuvînt, fără nici o preocupare estetică, fără nici o preocupare măcar pentru orînduirea cuvintelor, odată traduse, în spiritul sintaxei noii limbi. Practic, „filologiștii" burghezi, care traduc — de exemplu — versurile francezilor într-o proză engleză ilizibilă, sau invers, fac tot ce pot pentru a ajuta vagmiștrilor de la comanda agresiunii anticulturale imperialiste să „demonstreze", chipurile, în ciuda evidenței și practicii milenare a popoarelor, că... schimburile culturale prin traduceri nu sînt posibile.

Coraportul arăta deslușit că opere literare intraductibile nu există, — și sublinia unele condiții pe care adevăratul traducător de talent trebuie să le îndeplinească neapărat: să cunoască *limba* din care traduce, nu numai *cuvintele* ei; să cunoască bine, îndeaproape, viața poporului din a cărui literatură traduce, așa încît să poată înțelege profund sensul oricărui cuvînt și toate reprezentările pe care le poate el numi; să cunoască limba literaturii beletristice în care traduce, ca orice scriitor; să-și iubească munca, să iubească înfrîngerea greutăților. Coraportul amintea o foarte grăitoare imagine aparținînd lui Pușkin, care asemuia munca de traducător cursei într-o troică; la mijloc, mai zdravăn ori mai bicisnic, ai calul de bază — darul tău de traducător, talentul și cunoștințele tale; în stînga, zburdă pretinzîndu-și libertatea un cal nemulțumit de ham și de troica pe care trebuie s-o ducă, vrînd cu tot dinadinsul, la fiece pas, s-o ia razna, să-ți zvîrle cîte-o anecdotă sau cîte-un comentariu fără rost; la dreapta, în sfîrșit, al treilea cal, gloaba leneșă, chioară și blazată a traducerii cuvînt cu cuvînt. Dacă te bizui pe calul din mijloc, troica ta înaintează cinstit pe drumul bătătorit de autorul din care traduci; dacă nu te poți bizui, ori ajungi în șanț, ori o iei prin cine știe ce porumbiști.

In legătură cu toate cele de mai sus, țin să-mi comunic bucuria pe care am resimțit-o cînd, ascultînd rapoartele, corapoartele și intervențiile de la congres, mi-am dat seama că majoritatea operelor literare sovietice, menționate de vorbitori, sînt bine cunoscute cititorilor din țara mea, pot fi găsite în biblioteci și librării, în traduceri românești adesea bune, pot fi văzute la teatre și cinematografe: proza mai ales, dramaturgia și scenariile cinematografice realizate în filme, studiile de critică literară și istoria literaturii; mai puțin — poezia sovietică. Dar Congresul scriitorilor sovietici a dezbătut de asemenea unele probleme ale literaturii țărilor de democrație populară și ale literaturii progresiste mondiale. La baza discuțiilor a stat raportul lui N. Tihonov despre literatura progresistă contemporană a lumii. Vorbind despre „detașamentul scriitorilor înaintați din țările de democrație populară", între „artiștii emeriți ai cuvîntului" a fost numit în primul rînd maestrul nostru Mihail Sadoveanu. Intre prozatorii și poeții talentați, în a căror operă străbate *„patosul vieții complexe, al unității dintre diferitele ei verigi în uriașa încordare pentru fericirea omului și slava patriei"* au fost numiți tovarășii noștri Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, Dan Deșliu.

Coraportul a amintit lupta literaților din țările de democrație populară împotriva naturalismului și a formalismului, — și succesele lor. A amintit lupta împotriva idilismului și succesele obținute în această luptă. A vorbit despre lupta și succesele literaturii progresiste mondiale. Și coraportul, ca și multe din intervențiile ce i-au urmat, a accentuat necesitatea unor legături din ce în ce mai strînse între scriitorii înaintați ai lumii, un mai organizat schimb de opere, idei, opinii și experiență.

Adresîndu-se scriitorilor veniți la congres din mai toate țările lumii, N. Tihonov spunea: *„Noi muncim în colaborare prietenească, dar cadrul acestei colaborări poate și trebuie să se lărgească mai mult... Trebuie să ne cunoaștem unii pe alții cît mai bine, trebuie să citim cît mai multe cărți scrise de scriitorii din lumea întreagă... Unitatea realizată dintre literatura sovietică și literatura progresistă a Apusului și Răsăritului este o alianță în numele adevăratului umanism, în numele păcii și libertății. Noi am mers alături, noi mergem alături, lărgind neîntrerupt rîndurile noastre și alături vom merge la victoria forțelor păcii în întreaga lume!"*

★

Inchei aceste relatări asupra congresului, cu înțelegerea faptului că multe probleme și aspecte de seamă nu și-au găsit loc în spațiul — limitat totuși — al acestor note.

Ar fi fost însemnat să redau întrucîtva dezbaterea unor probleme legate de specificul prozei, al poeziei, dramaturgiei teatrale și cinematografice, literaturii pentru tineret sau criticii literare; sau dezbaterile asupra tematicii istorice, tematicii militare sau tematicii școlare.

Ar fi fost însemnat să arăt mai pe larg cît de adeseori s-au referit vorbitorii de la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici la articolele și cuvîntările lui Maxim Gorki despre literatură — materiale care trebuie să fie mereu studiate de scriitori.

Ar fi fost însemnat să arăt mai pe larg decît o fac acuma aici, accentul pus de congres pe însemnătatea dezbaterilor creatoare: a dezbaterilor purtate de scriitori în presă și în adunări; dezbateri care înlesnesc progresul continuu, împing înainte literatura, dau cîmp larg de desfășurare criticii și autocriticii, ridică responsabilitatea fiecărui scriitor față de întreaga literatură și responsabilitatea colectivă a organizației scriitorești față de activitatea fiecărui scriitor în parte. Congresul a luat atitudine fermă împotriva dăinuirii sau apariției oricăror „bisericuțe" și „grupulețe" literare pentru că — așa cum spunea A. Fadeev în intervenția sa — ele sapă legăturile naturale dintre scriitori; pentru că ele împiedică desfășurarea sănătoasă a criticii; pentru că spiritului de grup îi este proprie tendința de a nega celor neînregimentați în „bisericuța" respectivă dreptul de a se număra și ei printre apărătorii realismului socialist; pentru că, pînă la urmă, spiritul de grup deschide breșe în frontul comun și tinde să împiedice literatura realist-socialistă de a răspunde sarcinii date ei de istorie, — educarea comunistă a omenirii.

Ar fi fost însemnat să vorbesc mai pe larg despre principialitatea și profundul simț de răspundere cu care este minuită, în viața scriitorilor sovietici, arma criticii și autocriticii.

Ar fi fost de asemenea însemnat să vorbesc mai pe larg despre prezența masivă a poporului sovietic și a cercurilor literare progresiste din lumea întreagă la acest congres; despre saluturile pline de căldură și de exigență venite din toate colțurile Uniunii Sovietice, — despre „călduros sul salut arctic" telegrafiat de meteorologii unei stațiuni polare, despre adevăratele „congrese de cititori" improvizate în uzine și colhozuri, în școli și în trenuri sau vapoare în plină cursă — adunări care au adresat congresului sute și sute de mesaje: diverse, pline de spirit, competente, convingătoare. Și despre mesajele tot atît de interesante, instructive și frumoase trimise de cititori în nume personal, — de muncitori, colhoznici, intelectuali, studenți, elevi...

Am socotit totuși necesar să folosesc spațiul dat acestor note de „Gazeta literară" pentru a pune în lumină cele cîteva probleme fundamentale, probleme-cheie, pe care scriitorii sovietici le-au pus în centrul dezbaterilor la congres, — ca pe problemele de a căror deplină rezolvare depinde în primul rînd ridicarea literaturii realist-socialiste din toată lumea, deci și din țara noastră, la înălțimea sarcinilor mari, grele și frumoase pe care i le pune în față aspra și măreața noastră vreme.

Salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. congresului este un document neprețuit pentru orientarea oricărui creator de artă înaintat din lume. Salutul aminteste de marile măsuri îndreptate spre continua și multilaterala dezvoltare a economiei și culturii sovietice socialiste, în plin urcuș spre comunism. La scara și pe treapta lui de dezvoltare, poporul nostru cunoaște de cîțiva ani bucuriile, prin luptă cîștigate, ale urcușului spre socialism. Salutul adresat congresului de C.C. al P.C.U.S. ne amintește, fiecărui scriitor, fiecărui cetățean, că întrecerea dintre socialism și capitalism se desfășoară pe un plan internațional tot mai larg, trece într-un stadiu nou, mai înalt: cercurile imperialiste agresive se pregătesc să încerce, printr-un război mondial atomic, stăvilirea creșterii forțelor socialismului, să împiedice eliberarea popoarelor din exploatarea și asuprirea colonială. Cercurile imperialismului agresiv pun la cale în acest scop reînarmarea forțelor fascismului german. Adresîndu-se scriitorilor, C.C. al P.C.U.S. le arată că astăzi, în aceste condiții, rolul activ-educativ al literaturii, ca factor important pentru înarmarea și transformarea conștiinței oamenilor, crește nemăsurat de mult.

C.C. al P.C.U.S. cheamă scriitorii să studieze adînc realitatea pe baza însușirii creatoare a marxism-leninismului, pentru că numai asemenea studiere permite înțelegerea — în întreaga sa complexitate și plenitudine — a adevărului vieții. Din tezele salutului C.C. al P.C.U.S. către Congresul scriitorilor sovietici se desprinde luminos, viu, chipul scriitorului înaintat din vremea noastră — așa cum vrea poporul sovietic să-și vadă scriitorii, așa cum vrea să-și vadă scriitorii și poporul nostru sau oricare alt popor muncitor al lumii: scriitor-cetățean, participant activ, neostenit, la lupta pentru construirea și apărarea unei societăți noi, în care toate resursele bogății obștești să se reverse din plin și în care să crească un om nou, cu o psihologie liberă de rămășițele capitalismului; scriitori în stare să educe oamenii în spiritul ideilor comunismului și ale moralei comuniste, să contribuie la dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității, la înflorirea deplină a tuturor talentelor și aptitudinilor oamenilor muncii; scriitori în stare să creeze, printr-un efort comun, o artă veridică, o artă a marilor idei și sentimente, care să dezvăluie profund bogata lume sufletească a oamenilor noi, să întruchipeze în figurile eroilor ei întreaga multilateralitate a activității lor, a vieții obștești și individuale, în indisolubila lor unitate; scriitori înarmați cu temeinice cunoștințe marxist-leniniste, înțelegînd profund procesele de dezvoltare a vieții și sarcinile de luptă ale partidului, legile și perspectivele societății; scriitori în stare să dezvăluie contradicțiile și conflictele vieții — reflectînd multilateral nou și totodată militînd cu toate mijloacele pentru victoria lui; scriitori în stare să educe masele, să educe tineretul în spiritul dragostei de muncă, al optimismului, al încrederii în victoria cauzei popoarelor iubitoare de pace, în spiritul devotamentului fără margini față de patrie, — pentru ca poporul să fie oricînd gata să dea o ripostă nimicitoare agresorilor imperialiști dacă aceștia vor avea îndrăzneala să atace.

Avînd înainte asemenea sarcini și asemenea îndrumări, scriitorii sovietici au dezbătut în congresul lor cu precădere problemele prin a căror rezolvare deplină își pot ridica munca lor creatoare la nivelul cerințelor vieții, — și totodată pot ajuta cel mai bine la dezvoltarea întregului front mondial al literaturii progresiste.

Am revenit de la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici cu sentimentele ostașului care revine la unitatea sa din misiune, aducînd tovarășilor săi toate armele și toată mîndria după care a fost trimis. Fie-mi iertat dacă, asemeni atîtor ostași, din grija de a preda întocmai mîndria și armele, n-am găsit nici loc, nici timp pentru atîtea și atîtea vești, informații și anecdote despre marele cartier general al culturii, umanismului, păcii și nădejdilor lumii.

V. Em. Galan

80 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI A. TOMA

Acum optzeci de ani s-a născut A. A. Toma, poetul care avea să stringă în inima lui tot cîntecul vieții obidite a poporului nostru și să-i reverse în versurile unei poezii amare, răzvrătite, dar iluminate de nădejdea unui viitor fericit. Intr-o perioadă cînd literele românești erau invălmășite de pointoasele decadentismului apusean, cînd vechile și veritabilele valori clasice erau negate, cînd snobismul, misticismul și corupția tindeau să înlocuiască dragostea de țară și popor, A. Toma a fost unul dintre poeții cu suflet viguros și minte clarvăzătoare, militînd cu toată opera sa, cu toată viața sa, pentru cele mai înaintate idealuri ale epocii, idealurile clasei muncitoare.

Cu rădăcinile înfipte în tot ce avea mai bun tradiția literaturii române, continuînd-o în versuri măiestrite, de factură clasică, poetul vestea sfîrșitul putredei orînduiri burgheze:

„Bat toba revoltei, sun goarna de-alarmă!
Bărbați și femei, toți, mîna pe armă!
Azi pravili și stavili și lanțuri se sfarmă!"

Ducînd o viață zbuciumată, hărțuit de poliția care-i suspecta și urmărea versurile și gîndurile, A. Toma și-a alăturat tot timpul suiletul mișcării muncitorești, slăvind-o în cele mai frumoase versuri ale sale. Rolul său în ridicarea conștiinței poporului este considerabil, vădindu-se atît prin lirica sa militantă, cît și prin opera sa de culturalizare a maselor, ilustrată de colecția „Lectura" pe care o conducea și în care publica săptămînal traduceri din „floarea literaturii universale". Astfel au putut fi cunoscute la noi, pentru prima oară în bloc, traduceri din gloriosa literatură sovietică.

A. Toma a fost în acei ani întunecați un poet cu adîncă vibrație umană, un precursor al realismului socialist, o pildă vie pentru toți scriitorii generației sale.

Iar atunci cînd poporul nostru și-a dobîndit libertatea, A. Toma a rămas tot în primele rînduri, chemînd tinerii și virstnicii, în apeluri vibrante, la construirea socialismului.

Astăzi, cînd o mînă de imperialiști încearcă să dezlănțuie deasupra planetei dezastrele unui nou război, poezia lui A. Toma rămîne o armă cu tăișul la fel de ager, lovindu-i fără cruțare:

„Atomii-n vine vi se-nchege:
„Atomul-armă"-i scos din lege!
Cei ce-l vor folosi întîi
Lor singuri își vor fi călăi".

Zeci de tineri care acum sînt militanți de frunte pe frontul poeziei noastre noi, s-au format avînd în față exemplul marelui lor înaintaș. De la el au învățat cum să-și folosească energia lor inepuizabilă și puternicul lor revoluționar, de la el au învățat cum să preia și să dezvolte tradițiile literaturii noastre clasice, cum să lupte împotriva uscăciunii sufletești și a versificației, de duzină.

Martorul și cîntărețul atîtor lupte ale clasei muncitoare de-a lungul a peste șaizeci de ani, s-a stins înainte de a primi cinstirea pentru opt roadnice decenii de viață. Dar la această sărbătorire, noi îl simțim printre noi, așa cum l-am văzut, viu și emoționant, îmbinînd pe cutele feței sale fermitatea și duioșia. Pentru că sufletul lui ne-a răscolit și ne-a dat îndemnuri care nu se uită:

„Decît în slujba nopții
Luceafăr, mult mai bine-i
Să mori pălind spre ziuă
Ca jertfă a luminei"

N. Labiș

A. TOMA

POPOR IZVOR RENĂSCĂTOR

Popor, izvor renăscător
De viață și avînturi,
Din tine vin, cu tine merg
Și cresc a mele cînturi.

Polen de flori e-n graiul tău
Ce-așteaptă rod să lege,
În glia mea — doar îl soresc
Minunea să-și dezlege.

Un mugure și zeci și mii,
Și-o plină primăvară,
Din somn vrăjmaș le-am dezvrăjit
Să-nvăluie o țară.

Grădinile din versul meu
Le-a-nsămînțat norodul —
Stăpîne-al meu, ești mulțumit
Cu floarea și cu rodul?

SEMNAȚI APELUL PĂCII!

Semnați Apelul-legămînt!
Eu l-am semnat. De azi eu sînt
Chezaș al Păcii tuturor
Din poli și pîn'la ecuator.

Îl vor semna un miliard,
Și-l vor nălța spre cer stindard
Să-nremenească la New York
Toți trustmanii cu rît de porc.

Voi, stîrpituri și stîrpitori
De munci și rod, de prunci și flori, —
Un miliard de semnături
Gonesc spre voi cu-atîtea uri!

Atomii-n vine vi se-nchege:
„Atomul-armă"-i scos din lege!
Cei ce-l vor folosi întîi
Lor singuri își vor fi călăi.

De orice neam, de orice crez, —
În garda Păcii mă-nrolez.
Vrem pace, muncă — nu măcel,
Răspundeți vastului Apel!

Femei — surîs de viață-n prag —
Ei vor să stingă ce vi-i drag,
Tot ce-ați sădit, născut, crescut!
Femei — semnați — fiți vieții scut!

Docheri din țările slugare,
Zvîrliți tot armamentu-n mare!
Greviști cu brațe-ncrucișate,
Așa războiul îl veți bate!

Și voua slavă, fete sfinte
Ce trenului se zvîrla nainte!
Să treacă peste-atîta viață
Fochiștii-frați, pălesc, îngheață.

Noi din Republica Română
Pe noul ei destin stăpînă,
Clădi-vom, morții împotrivă,
Belșugul stivă lîngă stivă.

Ce-am dezrobit și ce-am clădit
Vom ști să apărăm cumplit.
„Atomul" taine nu mai are
Nici pentru frontul de-apărare.

Pieri-veți, fauri de război,
Sub potopirea vieții noi,
Și-n slujba NOASTRĂ stă atomul —
Dar ca să-nalțe viața, omul.

Loterie sau muncă?

(Urmare din pag. 2-a)

au dat glas epoc[illegible]ii lor. Despre orice ar scrie poetul, [illegible]în cîntecul său trebuie să răsune pa[illegible]sul vremii. In această constă, după [illegible]părerea mea, arma cea mai eficace [illegible]de combatere a „recentei prezentării înguste[illegible]ul de partid în artă", propriu-zis spirit[illegible]niceanu în articolul Tov. Crohmăl[illegible]e crunt cu „micile său se războiește[illegible]lese de pe teren" și fapte concrete cu [illegible]critica noastră literară că ar fi c[illegible]ontribuit, chipurile, la „despoetizarea" poeziei prin „fetișizarea faptului concret".

Nu încape îndoială: „faptul concret" ca atare nu e încă poezie. De asemenea, est adevărat că în poezia noastră au apărut și unele așa-zise poezii care încercau să ascundă lipsa vreunei idei peltice prin versificarea „faptelor concrete". Dar a spune atît, înseamnă din nou a ocoli esențialul, a ocoli problemele de conținut. Fiindcă oricum ar fi modul ei specific de expresie, poezia trebuie să fie și ea *istoricește concretă*. Poezia e artă. Arta vorbește prin imagini. Pentru ca mesajul poeziei să nu se piardă în van, el trebuie să fie transmis prin imagini în care poporul să-și recunoască viața. Or, niciodată poporul nu se va recunoaște în imagini atemporale și aspațiale.

Cînd Mihai Beniuc spune:

„La timplele mi s-a strîns părul cărunt
Ca sarea din adîncul ocnei scoasă,
Dar tînăr sunt. Același încă sunt.
Pe inima mea bruma nu se lasă"

ceea ce te impresionează și te emoționează aici nu este „frumusețea" imaginilor poetice ca atare, ci puterea uimitoare cu care Beniuc a știut să concretizeze tabloul epocii, al epocii în care oamenii, încărcîndu-și întineresc. O atare epocă poate fi doar o epocă de victorii și de mari perspective — epoca de construire a socialismului.

Sau, de pildă, în poezia lui Cicerone Theodorescu: *„Atenție, copii"*, versurile sînt de o mare sobrietate și simplitate. Și totuși emoția estetică e puternică. De ce? Nu pentru că la baza ei stă un „fapt concret", ci pentru că poetul a știut să aducă în acest fapt concepția unei *lumi* noi pentru care grija de om este legea supremă a dezvoltării.

In sfîrșit, am mai amintit de *„Lidice"* al lui Jebeleanu. Versurile:

„Ningea. Voiam să ies. Priveam spre tine.
Dar mă țineau micuțele patine.
Ningea. Patinele... ce-ar mai sclipi
de-ar fi ca altădată 'n sat copii!..

își extrag oare valoarea din existența sau inexistența „faptelor concrete", sau din puterea cu care poetul a știut să alăture o serie de imagini, întărindu-le cu o cugetare proprie? De unde această putere? Din iscusința poetului de a ajuta cititorului să înțeleagă *întreaga* tragedie a zilei de ieri adunată parcă în icoana unei perechi de patine. Patinele devin un simbol al durerii și al hotărîrii de luptă pentru a nu se permite repetarea tragediei.

Aș putea să mă opresc aici. Țin să adaug totuși că și versurile pe care le folosește tov. Crohmălniceanu ca exemple de „prozaism" dovedesc același lucru:

„Tovarășe țăran, boii-s greoi,
Înjugă și știința lîngă boi!
Atunci să vezi, ce strașnică putere
Mai e-n pămînt. S-o stăpînești se cere!
S-o folosești — și spre hambar, cu carul
S-o tragi, să geamă, doldora, hambarul".

In aceste rînduri nu găsești nici o idee poetică, nimic din ceea ce ar putea să ajute cititorului să înțeleagă semnificația bătăliei grele ce se dă astăzi în satele noastre — sub conducerea partidului — pentru triumful primemirilor socialiste. Simpla invitație adresată țăranului de a înjuga „și știința lîngă boi" nu spune încă nimic însemnat despre conținutul social, omenesc, al luptei.

Și acum să ne întoarcem la postscriptum. Prin ei, poeții au fost invitați să se lase în voia norocului. In cuprinsul articolului, problemele poeziei au fost analizate în cea mai mare parte prin ocolirea problemelor de conținut. Nu dovedește asta oare că între post-scriptum și articol există totuși o strînsă legătură și o unitate de concepție?

Departe de mine gîndul de a contesta orice valoare articolului tov. Crohmălniceanu. Insuși faptul că a reușit să sistematizeze materialul difuz al discuției anteriorare, că a pus accentul pe *anumite* aspecte ale problemei, stimulînd astfel discuția, constituie, după părerea mea, un aport pozitiv. Dar cred că tov. Crohmălniceanu n-a căutat în direcția în care ar fi trebuit să caute.

In poezie, oricît de iscusit ai fi în căutare de versuri greșite, cu sfîrșit norocos, nu poți să ocolești munca. Poporul așteaptă de la poeți *cuvîntul nou*, iar cuvîntul cel nou nu poți să-l descoperi rezolvînd șarade. A crea, înseamnă a cuteza, iar a cuteza înseamnă să înfrunți viața. Poezia, spune Maiakovski, este întotdeauna *călătorie în necunoscut*. Poetul este chemat, prin specificul însuși al artei sale, să cerceteze milioane și milioane de fapte noi de viață, pînă să aleagă acel fapt (sentiment, tablou sau cugetare) în care să se oglindească „sufletul neamului său". Poetul este dator să îmbrace descoperirea sa într-o formă strălucitoare, dar în așa fel încît strălucirea exterioară să nu ascundă nectarul înțelepciunii de viață ce se găsește înăuntrul florii. Pentru aceasta se cere, însă, o muncă intensă, zilnică, înfrigurată, pătimașă, de construire, alături de întregul popor, a zilei sale de mîine. Pe un poet care se refuză unei asemenea munci, nu-l pot salva nici un fel de „greșeli norocoase". Or, o asemenea muncă este prin excelență o muncă politică, nu de „politizare", ci politică în *esența* ei. Iată de ce îmi pare că au dreptate acei tovarăși care văd în anumite tendințe de apolitism dușmanul principal al poeziei noastre noi.

Mihaj Novicov

Printre mlădițe scriitoricești

In Fălticeni n-am mai fost din 1939. Pe atunci era un tîrg plin de arendași, proprietari de ferăstraie și păduri, moșieri, generali obezi ieșiți la pensie și negustori care se socoteau aristocrați. O poliție și o jandarmerie domesticită pentru uzul curților boierești avea grijă să păzească, cu lumina ochilor, tihna patriarhală a puternicilor zilei ce stăpîneau munții din împrejurimi.

Poate de aceea, călcînd de astădată pragul Fălticenilor, cu prilejul consfătuirii cercurilor literare din regiunea Suceava, m-a încercat un sentiment de străinătate, care s-a spulberat de îndată ce am luat contact cu noile realități.

In cele două zile petrecute pe meleagurile care păstrează cu veneratie amintirea sfătosului din Humulești manuscrise din tinerețe ale maestrului Sadoveanu, documente de ale lui Vodă-Cuza și multe alte valori culturale, am cunoscut un oraș nou al patriei noastre, unde pulsează din plin o viață constructivă și o activitate culturală clocotitoare.

Combinatul forestier, ce te întîmpină în apropierea gării cu nenumăratele sale hale și ateliere, fabrica de textile care e în plină construcție la alt capăt al orașului, cercul literar „Mihail Sadoveanu" unde se adună mlădițele scriitoricești ca să dezbată probleme de măiestrie artistică, totul vorbește de pace, de dragoste de oameni, de nețărmurită încredere în viitorul patriei socialiste.

★

Seara, la o ședință de lucru a cercului literar, mai trăiam încă sub impresia unei imagini din timpul zilei. La raionul de partid am văzut mai multe căprioare domesticite. S-au obișnuit cu activiștii de partid atît de mult, încît în orele de masă se strecoară fără nici o sfială în cantină ca să primească de mîncare.

Cînd tovarășa Balcan Paulina, de[illegible]odană de 16 ani, una din membrele cercului și-a citit poezia, am simțit în versuri ceva din gingășia și blîndețea căprioarelor.

Mai sobre și cu nuanțe metalice, parcă inspirate din munții aflați nu departe de oraș, au sunat versurile tînărului Iacobescu, unul din membrii cercului cu multe posibilități poetice.

Printre cei peste douăzeci de membri ai cercului se numără muncitori ca Dumitru Bucovan, țărani muncitori ca Irimescu Ion, tineri învățători ca Bălan Constantin, care, plini de elan, încearcă să cînte în versurile lor realizările socialiste din raion și frumusețile regiunii.

Urmărind dezbaterile ce au avut loc în jurul unor creații literare, nu poți să nu reflectezi că toate aceste vlăstare ale scrisului, dacă ar fi avut un ajutor mai concret din partea instituțiilor care-i tutelează, ar fi dăt mult mai mult pe tărîm literar.

Tocmai pentru acest ajutor, din inițiativa Comitetului regional de partid Suceava, s-a organizat consfătuirea cercurilor literare din regiune la Fălticeni, unde cercul „Mihail Sadoveanu" desfășoară o activitate demnă de remarcat.

Delegații cercurilor literare din Suceava, Cîmpulung, Rădăuți, Dorohoi, Botoșani, au răspuns la invitația ziarului „Zori noi" și a secției culturale a sfatului popular raional. — Organizatorii consfătuirii — și s-au întrunit în sala de festivități a sfatului popular.

Alături de tînăra Paulina Balcan cu codițele lăsate pe umeri, urmărește cu gravitate referatul cu care se deschide consfătuirea moș Nițan Dumitru, om trecut de șaptezeci de ani. Dar moș Nițan din Boroaia Fălticenilor nu-i singurul decan de vîrstă al adunării. Ceva mai încolo, printre cei veniți de la Suceava și Botoșani iată o femeie micuță, cu ochelari prinși în niște ațe. E tovarășa Elisabeta Țimbău, țărancă dintr-o comună din apropierea Cîmpulungului. Numai ea și ea aproape șaptezeci de primăveri.

Discuțiile pe marginea referatului tovarășului profesor Popa, unul din animatorii cercului literar „Mihail Sadoveanu", sînt foarte vii. Rînd pe rînd participanții atacă plini de curaj nenumăratele probleme de creație și măiestrie artistică. Ascuțișul criticii se îndreaptă cînd spre „țesutul literar", cînd spre „Tînărul scriitor" pentru indiferența cu care au tratat activitatea creatoare a cercurilor literare. De asemenea, aspru criticate sînt și comitetele raionale U.T.M. care s-au dezinteresat de nevoile cercurilor.

O cerință formulată aproape de fiecare vorbitor a fost aceea a organizării învățămîntului marxist-leninist pentru tinerele condeie. Maria Iacovan din Suceava, Grigore Davideanu din Dorohoi, bătrîna Elisabeta Țimbău din Cîmpulung, Iacobescu Mihai, Bălan Constantin, Irimescu Ion și Kușnircek Anca din Fălticeni, au cerut cu insistență ca membrii cercurilor să cunoască nenumăratele întreprinderi, gospodării colective, întovărășiri, etc. și să oglindească viața constructivă din regiune, în versuri, reportaje literare, schițe și nuvele. Mulți din participanți au apelat la Uniunea scriitorilor să trimită periodic la cercurile literare din raioane scriitori cu experiență, care să împărtășească începătorilor în ale scrisului ceva din tainele meșteșugului lor.

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Suceava a demonstrat că forțe active culturale se găsesc în țară. Acolo unde cercurile sînt îndrumate de partid cu grijă părintească și ajutate cu înțelegere de sfaturile populare și organele de U.T.M., viața culturală a raionului devine mai bogată, manifestările artistice mai variate și cu un conținut mai adînc.

Convingerea aceasta a fost și mai întărită cînd, seara, gazdele cu ajutorul oaspeților au organizat o șezătoare literară unde au luat parte mai multe sute de oameni...

Șezătoarea, această reuniune populară, unde în toate timpurile bărbații și femeile au cîntat durerile și bucuriile poporului, își are azi o nouă semnificație, care, din păcate, mulți n-o apreciază la justa ei valoare. In afară de faptul că tineri scriitori apar alături de frații lor mai mari, supunîndu-și creațiile lor aprecierii critice publice dezvoltă gustul artistic, șezătoarele îi face mai combativi, îi îna[illegible]patrie.

mare dragoste de la Fălticeni cu

Manifestarea [illegible]consfătuirea cercurilor literare a fost, prin conținutul ei, o puternică afirmare de luptă pentru apărarea cercurilor poporului împotriva reînarmării revanșarzilor germani.

Nu întîmplător moș Dumitru Nițan din Boroaia, care a suferit în trei războaie, a deschis șezătoarea cu un imn închinat păcii în care cîntă în vers popular, aidoma doinelor, dorința fierbinte a poporului de a umbla cu plugul, cu tractorul, cu ciocanul și mașina și nu cu tunul și cu bomba...

„Și dacă va fi nevoie, pînă la unul" — izbucnește bătrînul cu mînie într-un vers, „vom ști să folosim și tunul".

După moș Nițan, au citit din lucrările lor scriitorii George Sidorovici din Cîmpulung și Mandric din Fălticeni. Apoi a urmat profesorul Popa cu versuri pline de elan, care au entuziasmat pe ascultători.

Învățătorul Bălan a recitat poemul său „Vasia și Vladimir" închinat eroilor sovietici morți pentru eliberarea patriei noastre, iar tinerii poeți Mihai Iacobescu și Geo Nichita au citit din versurile proprii.

*

Pacea poate fi salvată, pacea trebuie să fie salvată!

MITINGUL OAMENILOR DE ARTĂ LA ATENEUL R.P.R.

Intr-un impunător miting, care s-a ținut luni seara la Ateneul R.P.R., oamenii de artă, — scriitori, artiști plastici, compozitori și arhitecți, — și-au manifestat voința fermă de a lupta pentru împiedicarea războiului atomic cu care cercurile imperialiste amenință lumea.

Printre participanți se aflau: acad. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor, compozitorul Mihail Andricu, arh. N. Bădescu, președintele Comitetului de stat pentru Arhitectură și Construcții, scriitorii Maria Banuș, Ury Benador, acad. Geo Bogza, acad. G. Călinescu, Eusebiu Camilar, sculptorul Boris Caragea, compozitorul Paul Constantinescu, poetul Dan Deșliu, compozitorii Ion Dumitrescu, secretar al Uniunii Compozitorilor, George Enacovici, pictorul Lucian Grigorescu, sculptorii O. Han, I. Jalea, arh. N. Lupu, sculptorul C. Medrea, compozitorii Alfred Mendelsohn, H. Mălineanu, arh. Duiliu Marcu, președintele Uniunii Arhitecților, Florica Muzicescu, prof. la conservatorul „Ciprian Porumbescu", arh. T. Niga, scriitorii I. Pas, Ion Marin Sadoveanu, Mihail Sorbul, A. Margul Sperber, pictorii Panteli Stanciu, Ștefan Szöny, scriitorul Traian Șelmaru, secretar al Uniunii Scriitorilor, criticul K. Zambaccian și alții.

Academicianul Mihail Sadoveanu, președinte al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., care a prezidat adunarea, a deschis mitingul arătînd rostul pentru care s-au adunat aici reprezentanții celor trei uniuni ai creatorilor de artă din țara noastră.

Sînt încredințat, a spus maestrul Mihail Sadoveanu, că nu este un om în adunarea aceasta care să nu-și dea seama de însemnătatea faptului că ne aflăm aici ca să protestăm și noi împotriva acelei nebunii, acelui șantaj al statelor imperialiste care amenință cu războiul atomic.

Cu isclăliturile din republica noastră populară și din fiecare țară unde oamenii își dau seama ce au de făcut, ne vom face această datorie, alăturîndu-ne și noi cu tot sufletul, cu toată înțelegerea oamenilor de bine din întreaga lume, pentru a protesta contra crimei războiului atomic.

Semnăm pentru ca cea mai puternică descoperire a științei, să nu fie utilizată pentru distrugerea vieții.

Forțele păcii sînt infinit mai puternice decît uneltirile războinicilor

Valurile de protest ce se dezlănțuie din toate părțile lumii, ca un uragan împotriva pregătitorilor de moarte și distrugere, a spus în cuvîntarea sa tov. Sabin Drăgoi, maestru emerit al artei și laureat al Premiului de Stat, arată că omenirea își dă perfect de bine seama că războiul atomic înseamnă distrugerea a milioane de vieți omenești, pirjolirea orașelor și satelor, distrugerea unui imens număr de fabrici și uzine, de terenuri cultivabile, de locuințe, de locașuri de cultură, de tot ce folosește vieții și fericirii în lume.

Ceea ce este semnificativ o constituie faptul că în chiar inima țărilor capitaliste se organizează zilnic sute și mii de mitinguri și conferințe în care cetățenii din toate păturile sociale, cu concepțiile politice cele mai diferite, — își spun cuvîntul lor răsunet împotriva reînvierii militarismului german și utilizării armelor de distrugere în masă.

Mișcarea mondială pentru salvarea păcii ia, pe zi ce trece, o amploare din ce în ce mai mare. Poziția partizanilor păcii devine tot mai puternică și mai consolidată. Această mișcare uriașă cuprinde în momentul de față personalități de reputație mondială din domeniul politic, din domeniul artei și științei.

Tot mai mulți oameni de știință din chiar țările capitaliste arată documentat și cifric că imperialismul agresiv a încetat de mult să mai aibe monopolul secretului bombei atomice și de hidrogen și că avantajul obținut de Statele Unite la început — dacă a existat — a fost definitiv și iremediabil pierdut.

Noi, care avem fericirea de a trăi într-o țară liberă și lipsită de exploatare, în care oamenii muncii manuale și intelectuale muncesc cu rîvnă sub înțeleapta îndrumare a partidului, la construirea unei vieți mai bune, și la ridicarea neîncetată a nivelului de trai al maselor, — ne dăm cu prisosință seama de ceea ce înseamnă pacea pentru munca rodnică și constructivă.

Semnăturile pe care le vom pune cu entuziasm pe Apelul pentru Pace, vor demonstra dorința fermă a poporului nostru de a apăra pacea și civilizația și vor atesta puterea crescîndă și de neînfrînt a celor ce doresc lumină și progres.

Nouă, constructorilor, a spus în cuvîntarea sa tov. arhitect Octav Doicescu, laureat al Premiului de Stat, nu ne poate fi indiferentă nici o amenințare de distrugere a bunurilor omenirii, oriunde s-ar întîmpla această amenințare.

Semnăm acest apel cu hotărîrea de a împiedica războiul ca mijloc de rezolvare a conflictelor între oameni și mai semnăm acest apel pentru a aminti tuturor conștiințelor, oriunde se află ele, că cea mai mare și mai puternică descoperire a științei — energia atomică — care poate să aducă bucurii nebănuite pentru o viață mai bună, nu trebuie să fie utilizată pentru distrugerea acestei vieți.

Armele oamenilor iubitori de pace sînt mai puternice

In cuvîntarea sa, scriitorul Zaharia Stancu, laureat al Premiului de Stat, a înfierat propaganda deșănțată a cercurilor imperialiste în legătură cu amenințarea atomică. Cercurile agresive din Apus, a spus d-sa, trebuie să știe că armele atomice nu le posedă numai S.U.A. Se știe că arme puternice, poate mai puternice decît cele pe care le posedă tabăra aținătorilor la război, se găsesc în mîinile oamenilor iubitori de pace.

Părerea noastră, a scriitorilor, și cred că a tuturor oamenilor cinstiți de pretutindeni, este clară și noi trebuie s-o spunem aci încă odată cu toată tăria: războiul atomic nu trebuie să izbucnească. Trebuie să se pună capăt pregătirilor pentru un război atomic, prin scoaterea în afara legii a armelor atomice de orice soi, prin distrugerea în același timp a armelor atomice.

Poporul nostru spune NU încercărilor făcute de aținătorii războiului atomic

Din fereastra atelierului meu — a spus tov. I. Iser, artist al poporului din R.P.R. — privesc în clipele de răgaz, strada pe care locuiesc și pe care o socotesc una din cele mai reprezentative pentru sensul în care se dezvoltă astăzi patria noastră iubită, Republica Populară Română. Căci, de dimineața pînă seara, strada mea răsună de glasul voios al copiilor ce se joacă păziți de mamele lor. Este atîta bucurie în gălăgia aceasta nevinovată, conștiința copilăriei fericite țîșnește atît de puternic din rîsetele ce se sparg în cascadă, încît, fără voie, mă întreb dacă există un argument mai hotărîtor, care să justifice prezența noastră la această adunare.

Copiii aceștia ai străzii mele și ai tuturor străzilor din orașele și satele patriei noastre, reprezintă viața de mîine, viitorul fericit, împotriva căruia se ridică astăzi agresorii imperialiști.

Poporul nostru, unit în marea familie a lagărului păcii, construiește o viață tot mai îmbelșugată.

Pentru aceste motive poporul nostru spune NU încercărilor făcute de aținătorii războiului atomic.

Ca și artiștii de pretutindeni, a spus M. H. Maxy, maestru emerit al artei și Director al Muzeului de Artă R.P.R., și artiștii plastici din țara noastră sînt fundamental legați de grija pentru soarta operelor marilor maeștri ai trecutului, pentru monumentele arhitectonice și ne dăm seama că în condițiile unui eventual război se va ajunge la distrugerea celor mai de seamă bunuri și valori artistice, expresia culturii și artei universale.

Luînd parte prin creația lor, prin isclăliturile ce le reclamă Apelul de la Viena, artiștii plastici vor demonstra că arta lor este pusă în slujba poporului, că artistul se dezvoltă și crește legat de popor și lupta sa, de lupta pentru interesele cele mai nobile ale tuturor oamenilor de pe întinsul globului: PACEA.

Da, și eu am semnat Apelul

Niciodată indignarea popoarelor împotriva celor care șantajează zi de zi viața copiilor, nu a fost mai puternică, a spus pictorița Florica Cordescu. Cinismul de superasasini al celor care amenință un miliard de oameni cu pulverizarea, n-a fost niciodată mai dezgustător. Insă niciodată puterea popoarelor de a înfrînge pe fabricanții de bombe atomice, nu a fost mai mare.

Pentru apărarea a tot ceea ce am cîștigat în deceniul de la eliberarea noastră, pentru înflorirea vieții și artei noastre, să semnăm, tovarăși, cu înflăcărare Apelul. Iar isclăliturile să ne fie angajamentul de a da prin arta noastră arme puternice de care dușmanii păcii să tremure.

★

După ce tov. Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., a citit chemarea Comitetului Permanent al Păcii din R.P.R., cei prezenți au semnat Apelul Consiliului Mondial al Păcii.

CĂDEREA LUI MENDÈS-FRANZ...

...și lacrămile lui John Foster-Dulles

Desen de ROSS

Bloc-notes

Hectarul a devenit mai mare

Zece mii de metri pătrați dintr-un pămînt cotropit de trestie și bălți prețuiesc mult mai puțin decît alte zece mii în lungul și latul cărora ai săpat geometria canalelor de irigație și-ai semănat orez, roșii, ori ardei grași. Fără să se întindă ca o manta de cauciuc, hectarul în țara noastră a dovedit că poate fi și mai mare. Nu în întindere, ci în capacitatea de a da roade. Dar mai ales în capacitatea omului de a-i smulge roade din ce în ce mai mari.

Aflu astfel că țăranii colectiviști de la G.A.C. Victoria din Sînnicolaul Mare au recoltat de pe șaizeci de hectare peste 400.000 kg. porumb. Asta înseamnă că la hectar au recoltat peste 7000 de kg. Exemple de asemenea roade remarcabile se pot aduce cu zecile și sutele. Țărănimea muncitoare se ridică masiv din bezna milenară și anul 1955 va coincide cu lichidarea definitivă a neștiinței de carte.

Eu am mai prins în copilăria mea pluguri de lemn și arii de treier cu copitele cailor. Am mai apucat în verile secetoase procesiuni cu „Oastea domnului", la marginea rîurilor, pentru ca sfîntul Ilie să deznoade baierile norilor. Și-am auzit de zeci de ori versul acestei melopei:

Călușene, Călușene
La ciurul și cenne,
Toarnă cu ciubărul
Pe fîntîna seacă
Ne umple de apă.
Bumburel de-argint,
Ploaie pe pămînt;
Bumburel de aur
Ploaie din bălaur..."

Astea par istorii de demult. Aria de pămînt bătut e înlocuită azi de mecanica fără greș a batozelor și numai în anul care-a trecut au fost trimise la sate 900 de batoze și 460 de combine autopropulsate. Plugul de lemn a fost așezat la muzeu și în locul arhaicei unelte duduie acuma pe ogoarele patriei modernele brigăzi de tractoare. Intr-un singur an (1954) au pornit spre satele noastre 5600 tractoare (socotite în tractoare de cîte 15 cai putere) și 2930 tractoriști. Nici Caloianul nu mai este invocat, locul acestui zeu apocrif fiind ocupat într-un singur an de 460 ingineri agronomi, 200 ingineri zootehniști și medici veterinari și 150 ingineri silvici.

Pe țărmul Borcei am văzut acum doi ani un sfînt Ilie modern. Nu stătea cu mîna pe biciul de foc, ci pe manetele unei stații de pompe și mecanicul acesta deznoda ploile pe o suprafață de 1500 de hectare. De la gospodăria de stat din Pietroiu (fiindcă despre ea e vorba) au pornit astă toamnă spre fabrica de zahăr din Giurgiu, peste 700 vagoane de sfeclă! Intre siderurgie și hectarul de pămînt cultivat după principiile agrotehnicii este, după cum se vede, o legătură nemijlocită.

Sîntem martorii ivirii unor noi dimensiuni în măsurătorile agricole. Metrul pătrat rămîne tot metru pătrat. Și hectarul la fel. Insă cresc roadele. Cresc capacitatea și priceperea omului de a le smulge pămîntului. Nu cu paparudele străvechi, ci cu motoarele stațiilor de pompe. Nu cu melopeea Caloianului, ci cu îngrășămintele chimice și cu tractorul.

Petru Vintilă

Cartea franceză despre ororile fascismului

In momentul în care puterile occidentale se străduiesc să reînvie militarismul german, care în ultimul război mondial a trecut Europa prin foc și sînge, supraviețuitorii lagărelor naziste de exterminare își manifestă protestul față de această nouă amenințare, aducînd mărturii despre suferințele cauzate omenirii de către fasciștii de ieri.

In 1954 au apărut în Franța o serie de cărți care descriu chinurile la care au fost supuși cei care au luptat împotriva fascismului.

Olga Wormser și Henri Michel au adunat în „Tragedia deportării" mai bine de două sute de mărturii ale supraviețuitorilor din diversele lagăre naziste. „Tragedia deportării" nu este un roman, ci numai o culegere de mărturisiri care au fost prezentate și adnotate de Olga Wormser și Henri Michel și care, în ansamblu, reconstituie într-un mod simplu dar zguduitor, etapele și diversele aspecte din viața deportaților. Pare de neconceput existența unei cazarme la Buchenwald, rezervată copiilor între 2 și 15 ani. Par de neconceput experiențele cu raze X, la care au fost supuse fete între 16 și 18 ani pentru a fi sterilizate. Pare de neconceput mărturia unui supraviețuitor care a asistat la spînzurarea unor copii între 7 și 12 ani. Și totuși, toate aceste fapte de neconceput s-au întîmplat și mărturiile celor două sute de supraviețuitori sînt un act de acuzare, un document însemnat pentru cei ce luptă împotriva renvierii fascismului.

Un supraviețuitor al lagărului de la Rowa Ruska, Pierre Gascar, a scris un roman intitulat „Domnia morților". O echipă de prizonieri francezi era folosită la îngroparea celor asasinați în lagărul Brodno. Zile de-a rîndul ei îngropau cadavre, uneori atît de schingiuite, încît își pierduseră înfățișarea umană. Grupul de francezi, împinși la astfel de îndeletniciri, au căutat refugiu împotriva atrocităților, al căror martori erau, în cimitirul unde fuseseră trimiși să lucreze. Orice încercare de protest era zdrobită neîntîrziat. Una din sentinelele germane care-i însoțeau pe prizonierii francezi, pastorul Ernst, este înspăimîntat de ororile din lagărul Brodno. Și, într-o zi, Ernst dispare. Cartea lui Pierre Gascar redă toată atmosfera tristă, inumană, creată de naziști, arată mecanismul creării în serie a monștrilor fasciști.

Un alt supraviețuitor al lagărelor naziste este Pierre Bleton care a făcut parte din unul din convoaiele „Nacht und Nebel" din care puțini au revenit. El a cunoscut un mare număr de lagăre: Neue Bremme, Porta, Neuengamme, Hamburg, Gross Rosen și Nordhausen. La Nordhausen a venit pentru el clipa mult așteptată a eliberării. Viața în lagăr este prezentată în cartea lui Bleton „Purgatoriul" ca o luptă de fiecare clipă în care forțele morale sînt de multe ori mai importante decît vigoarea fizică, o luptă a prizonierilor împotriva tuturor împrejurărilor care-i împingeau să cadă pradă disperării. Cine ești supus celor mai crîncene umilințe, mai presus de orice trebuie să crezi în viață, în ciuda fricii, a loviturilor, a foamei, a bolii. Pentru autor „a supraviețui este deja un punct cîștigat împotriva călăilor", un fel de rezistență. Și motorul acestei rezistențe nu este pus în mișcare de dorința de „a-ți salva pielea, ci pentru a continua să trăiești ca un om", cinstit, fără a face jocul călăilor; lipsa unei atitudini împotriva disprețului fascist față de om, înseamnă participarea la acest soi de dispreț. „Disprețuirea omului înseamnă moartea" — spune Pierre Bleton. Și fără îndoială că fără această voință lucidă de a trăi, Pierre Bleton n-ar mai fi rezistat chinurilor din lagăr. Cartea e bogată în amănunte precise asupra fiecărui lagăr prin care a trecut. Fapiele vorbesc. Tonul e simplu și moderat, urmărind evocarea vie a fiecărei zile cu urîțeniile, cruzimile ei și cîteodată chiar cu micile și emoționantele ei bucurii. In ultimele capitole, Pierre Bleton arată sensul cărții și semnificația morală pe care el o acordă experienței sale de deportat. Ceea ce consideră el mai grav decît brutalitatea și sadismul S.S.-iștilor este complicitatea pasivă, izvorîtă din atitudinea de indiferență față de crimele fasciste.

„Indiferența — spune Pierre Bleton — este molipsitoare: ea cucerește bunăvoința spectatorilor, apoi complicitatea lor; ea cîștigă apoi victime. Am simțit-o ca pe o cangrenă care ataca ceea ce exista în mine mai profund, mai vital".

Pierre Bleton demască acest rău de temut, care este indiferența, definindu-l ca pe un climat care „ajunge să permită totul". Și, într-adevăr, cei care azi vor să perpetueze crimele cele mai monstruoase ale fasciștilor de ieri mizează și pe indiferență. Dar demnitatea umană izgonește din nou tot ceea ce e indiferență și fatalism. Morala noastră trebuie să fie morala unor oameni responsabili în fața vieții, o morală activă, optimistă.

Și optimismul nostru e întărit de mărturia lui Pierre Bleton care povestește cum muncitorii din Ruhr, în plin regim nazist, au început să cînte Marseilleza pentru deportații care erau duși la lagărul „Porta".

Elena Munteanu

La Casa Scriitorilor

Vineri 11 februarie, ora 18.30, la Casa Scriitorilor are loc o adunare cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea poetului A. Toma.

Despre viața și opera poetului va vorbi prof. universitar I. Vitner.

★

Miercuri 16 februarie, ora 18.30, prof. universitar Horia Hulubei va vorbi despre: „Aspecte actuale din energia nucleară".

Șantajul atomic este sortit eșecului*)

Academician D. SKOBELȚIN

In legătură cu discuția care se desfășoară în ultimul timp la Organizația Națiunilor Unite și în presa mondială despre problema interzicerii armei atomice și a celorlalte tipuri de arme de exterminare în masă, am atras atenția asupra părerilor exprimate de cunoscutul fizician englez P. M. S. Blackett, care a publicat în revista engleză „New Statesman and Nation" o serie de articole (sub titlul comun de „Politica britanică și bomba cu hidrogen"). Articolul de încheiere a acestei serii a fost publicat și în revista americană „Nation" (11 septembrie 1954) sub titlul „Politica bombei cu hidrogen și încăpățînata Anglie".

In aceste articole, profesorul Blackett face o analiză amănunțită a situației ivite în prezent (în special pentru Anglia) în domeniul înarmărilor și al strategiei militare în urma ultimelor realizări ale științei și tehnicii. El acordă o deosebită atenție influenței celor mai noi succese obținute în dezvoltarea armei atomice. Această chestiune este examinată consecvent de autor din punct de vedere al teoriei „echilibrului forțelor armate" și în special din punct de vedere al „doctrinei" care consideră miile acele atomice de atac (și aviația uneia din părți, înarmată cu ele) ca o contrabalansare posibilă a forțelor terestre ale celeilalte părți, în cazul unui conflict militar.

„Doctrina" menționată a apărut, după cum se știe, în urma faptului că la sfîrșitul celui de al doilea război mondial S.U.A. s-au dovedit a fi vremelnic deținătorii monopolului în domeniul producției armamentului atomic, monopol care a dispărut curînd, dar care a dus pentru un timp oarecare la o anumită superioritate a forțelor lor în domeniul acestui tip de armament.

Cum se prezintă însă lucrurile în această privință în prezent? In articolele sale, profesorul Blackett dă la această întrebare un răspuns bine determinat, bazat pe studierea amănunțită a datelor oficiale și neoficiale, publicate în diferite țări și, în special, în presa din S.U.A. Acest răspuns se reduce la următoarele: după crearea așa-numitei bombe cu hidrogen, avantajul cantitativ al S.U.A. în armament atomic (avantaj pe care ele l-au avut, poate, imediat după terminarea celui de al doilea război mondial) nu mai poate juca actualmente nici un rol.

Intr-unul din articolele publicate de el, profesorul Blackett vorbește destul de amănunțit, deși ipotetic, despre aspectul tehnic al problemei, prezentînd de altfel numai schema principială a procesului care stă la baza exploziei bombei cu hidrogen.

In legătură cu problema discutată de el, este important să relevăm că realizarea așa-numitei bombe atomice implică procese tehnologice foarte complicate de prelucrare și de rafinare a materialelor necesare pentru fabricarea ei. Elaborarea metodelor tehnice și construirea instalațiilor complicate corespunzătoare sînt inevitabil legate de cheltuieli considerabile, atît de fonduri, cît și de timp. Substanța explozibilă (combustibilul nuclear) se obține, în acest caz, ori în urma procesului tehnic deosebit de complicat de separare a unor fracțiuni foarte mici, greu separabile, ale materiei prime naturale, ori pe calea obținerii unor substanțe artificiale — produse ale reacțiilor nucleare din reactoarele atomice.

Amintim că în esența lor, fenomenele fizice, folosite în cele două procese ale detonației, despre care este vorba — adică la explozia substanțelor din bomba cu hidrogen, pe de o parte și din cea atomică, pe de alta — sînt într-un anumit sens diametral opuse. Explozia bombei atomice are loc în urma degajării unor considerabile cantități de energie nucleară cu prilejul procesului de „fisiune" (divizare) a unora dintre cele mai grele nuclee atomice, procese care se repetă sub forma unei reacții în lanț.

Natura s-a dovedit a fi foarte zgîrcită în ceea ce privește punerea la dispoziția omului a posibilităților pentru degajarea energiei nucleare pe această cale. In forma finită există în natură doar un singur tip de substanță care se pretează pentru aceasta, anume un izotop al uraniului (uraniu 235) deosebit de greu de separat dintr-o materie primă relativ rară și scumpă. Este îndeobște cunoscut că, în afară de aceasta, se găsesc în prezent la dispoziția industriei atomice și substanțe ca plutoniu, uraniu 233, obținute cu mari cheltuieli pe cale artificială.

Or, încă atunci cînd știința abia atinsese problema degajării energiei nucleare prin realizarea unui proces în lanț în uraniu (sau în derivații lui), fizicienilor le era de-acum clară posibilitatea principială de a dispune și de cu totul alte izvoare ale acestei energii.

Spre deosebire de ceea ce se petrece în reactoarele cu uraniu și în bombele atomice (cu bază de uraniu), asemenea izvoare pot fi procesele nucleare, realizate nu cu nuclee atomici cei mai grei, ci, dimpotrivă, cu cei mai ușori dintre nucleii atomici ce se găsesc în natură, de data aceasta nu prin distrugerea — dezagregarea sau divizarea nucleilor celor mai complicați din cei ce există în natură, ci dimpotrivă, prin intermediul unor procese de fuziune — de reunire a nucleilor celor mai simpli în combinații mai complicate.

Incă prin 1939 a fost emisă ipoteza (ulterior confirmată) că tocmai procese de acest fel, care se desfășoară în adîncurile soarelui, constituie izvorul energiei radiate de el. Dacă posibilitatea principială a acestei metode de degajare a energiei nucleare a devenit clară de mult, realizarea ei practică, în condițiile terestre, părea la început aproape cu desăvîrșire exclusă. Intr-adevăr, pentru realizarea procesului termonuclear arătat este necesară obținerea unor temperaturi (de zeci de milioane de grade), care păruseră fantastice în condițiile existente pe pămînt.

In prezent însă, înfăptuirea de către om a unor asemenea procese a devenit o realitate. Tocmai aceste procese au provocat explozia bombelor cu hidrogen cu prilejul experimentării lor, ceea ce știm din comunicatele oficiale corespunzătoare.

Desigur, realizarea bombei cu hidrogen n-a constituit un eveniment independent de realizările așa-numitei tehnici atomice, ale cărei posibilități au și determinat succesul în rezolvarea problemei. Se înțelege totodată că această rezolvare a devenit posibilă numai în urma unor noi descoperiri, a căror esență n-a fost dată publicității. Iar după ce aceste descoperiri au fost făcute și confirmate, întreaga situație în domeniul armamentului „nuclear" s-a schimbat radical, ceea ce subliniază de altfel profesorul Blackett în articolele sale.

Partea tehnologică a chestiunii n-a fost dată publicității. Or, din capul locului este clar și important un singur lucru și anume: dificultățile extraordinare de care este legată producția substanțelor necesare fabricării bombelor atomice nu mai există în aceeași măsură la pregătirea materialelor pentru bombele cu hidrogen.

In ceea ce privește obținerea materiei prime și rafinarea ei, lucrurile se prezintă cu totul altfel decît în producția materialelor industriei atomice, ceea ce am arătat mai sus. Această materie primă este mult mai accesibilă și mai ieftină, iar prelucrarea ei este departe de a fi atît de complicată și de scumpă. De aceea și investițiile de capital, necesare pentru realizarea producției materialelor despre care este vorba, nu sînt atît de mari și deci și timpul necesar pentru dezvoltarea acestei producții nu este atît de îndelungat, cum a fost cazul în primul stadiu al producției armei atomice — producție care folosea uraniul sau substanțele derivate din el.

Profesorul Blackett analizează din acest punct de vedere toate informațiile existente, ținînd seamă de situația actuală a științei. Blackett arată că forța distructivă a bombei cu hidrogen, așa cum rezultă din calcule bazate pe datele presei americane, este aproximativ de o mie de ori mai mare decît cea pe care o aveau bombele atomice, aruncate în 1945 asupra localităților Hiroșima și Nagasaki din Japonia. Dacă se ține seama de faptul că (așa cum se poate conclude din datele publicate) producția de bombe cu hidrogen a fost începută în S.U.A. și în U.R.S.S., ori simultan, ori chiar, poate, în U.R.S.S. mai devreme decît în S.U.A., atunci trebuie, după cum scrie fizicianul englez, să ajungem la următoarea concluzie inevitabilă: în prezent nu se mai poate vorbi despre o superioritate a S.U.A. în domeniul armamentului atomic.

In prezent, avantajul obținut în S.U.A. prin cîștigul de timp de la începutul așanumitei „noi ere atomice" a fost pierdut.

Ultimul dintre articolele profesorului Blackett, reprodus în revista americană „Nation", este consacrat analizei concluziilor, care, pornindu-se de la situația prezentată mai sus, urmează să fie trase în ceea ce privește problemele politicii militare a Angliei (în fond este desigur clar că aceste probleme privesc nu numai Anglia).

Pe scurt, autorul raționează în modul următor: în conformitate cu cele expuse mai sus, el pornește de la premiza că „Uniunea Sovietică a ajuns, probabil, în prezent la egalitate (cu S.U.A. — D.S.) în ceea ce privește fabricarea bombei cu hidrogen". Concluzia care trebuie trasă în primul rînd de aici constă în faptul că ideea posibilității de a folosi amenințarea cu arma atomică ca mijloc de șantaj în domeniul politicii internaționale trebuie abandonată definitiv. „Și mai puțin posibil este războiul preventiv (!), în ciuda tuturor eforturilor unora dintre adepții lui gălăgioși".

Sensul și concluzia părerilor profesorului Blackett constau, în primul rînd, în recunoașterea primejdiilor și a riscului inadmisibil pentru soarta popoarelor, pe care le implică într-o măsură tot mai mare cursa înarmărilor și, în al doilea rînd, în recunoașterea faptului că politica tratării problemelor internaționale „de pe poziții de forță" a intrat într-un impas fără de ieșire.

Profesorul Blackett nu arată, însă, cum poate fi găsită o ieșire din impasul creat. Or, s-ar părea că o asemenea ieșire decurge în mod logic din raționamentele sale.

Titlul ultimului articol al lui Blackett arată că autorul are în vedere politica tradițională a Angliei: problemele ridicate de el sînt tratate în cadrul acestei politici. Dar este oare în general posibil să se găsească o soluție a acestor probleme, dacă în căutarea unei asemenea soluții nu se trece dincolo de limitele înguste și de metodele tradiționale ale gîndirii din domeniul politicii internaționale și militare? Se pot oare rezolva just aceste probleme, dacă se pornește de la premiza că factorul principal al relațiilor internaționale îl constituie numai noile forțe puternice ale naturii, descoperite prin realizările științei și tehnicii în ultimii ani și dacă nu se ține seamă de alți noi factori puternici, care s-au ivit simultan în viața socială a popoarelor?

Profesorul Blackett, pare-se, tinde spre o atitudine realistă în rezolvarea problemelor celor mai importante ale zilelor noastre. Se naște însă întrebarea: este oare realist omul politic care în zilele noastre își permite să ignoreze faptul că pe un teritoriu cu o populație de circa 900 milioane de oameni a fost instaurată o orînduire care exclude posibilitatea subordonării politicii statului scopurilor unui război agresiv? Se poate oare considera ca realistă o asemenea tratare a problemelor internaționale, care nu ține seamă de năzuințele celor mai largi mase populare din toate țările spre o pace trainică și de lungă durată?

Dacă se ține seamă de acești factori și de aceste forțe nu mai puțin reale decît forțele ascunse în rezervele de bombe atomice și cu hidrogen create în prezent — atunci devine clar care este calea rezolvării problemelor asupra cărora își concentrează atenția profesorul Blackett mai ales în ultimele articole. Aceasta este calea spre stabilirea și întărirea sistemului securității colective, al cărei început a fost pus prin crearea Organizației Națiunilor Unite. Aceasta este calea spre construirea unui sistem de relații între popoare care să asigure rezolvarea problemelor litigioase ivite între ele prin tratative și acorduri acceptabile pentru toate părțile interesate.

In stadiul inițial al tratativelor cu privire la problemele politicii atomice internaționale, o oarecare influență negativă asupra tratativelor putea exercita o anumită „hipnoză", sub acțiunea căreia se găseau cercurile guvernante ale S. U. A., care-și închipuiau că dețin monopolul secretului producției atomice (lucru al cărui caracter iluzoriu era de altfel încă de pe atunci complet limpede pentru specialiști). Mai tîrziu, de-a lungul unei anumite perioade de timp, se mai putea presupune că S.U.A. dispun de o anumită superioritate cantitativă în ce privește armamentul atomic. In prezent însă, după ce în U.R.S.S. au fost fabricate bombe cu hidrogen, a porni în rezolvarea problemelor politicii internaționale de la premiza că S.U.A. dispun de superioritate în domeniul armamentului atomic ar echivala cu negarea unor fapte incontestabile, cu toate consecințele ce decurg de aici.

Procedeul eronat de rezolvare a problemelor internaționale inspirat de asemenea greșeli trebuie abandonat odată pentru totdeauna. Trebuie, în sfîrșit, să se recunoască că premizele puse la baza politicii lor de către adepții tratativelor „de pe poziții de forță" nu mai există.

După cum se știe, politica diplomatică „dură" față de U.R.S.S. n-a avut niciodată succes. In prezent ea a devenit nu numai nereală, dar pur și simplu absurdă.

Apreciind în mod realist situația și raportul de forțe existente în momentul de față și temîndu-se, cu deplin temei, de vulnerabilitatea țării sale și a altor țări din apusul Europei față de „contralovituri atomice", profesorul Blackett vorbește doar despre necesitatea de a se revizui politica militară a Angliei; el nu propune nici un fel de soluții pozitive. Cr, cea mai bună sau, mai exact, singura **soluție necesară este traducerea în viață a interzicerii armei atomice și cu hidrogen.**

De-a lungul multor veacuri ale istoriei sale omenirea a respins mereu războaiele care urmăreau exterminarea popoarelor. Timp de veacuri au existat legi ale războiului care porneau, în esență lor, de la recunoașterea faptului că asemenea războaie sînt inadmisibile. In condițiile actuale aceste principii dictează în mod imperios necesitatea interzicerii armei atomice.

Acuma problema se pune astfel: ori omenirea va izbuti să bareze calea războiului atomic — și credem că așa va fi — ori, dimpotrivă, lumea va ajunge la un război pustiitor — și credem că o asemenea perspectivă trebuie și poate fi prentîmpinată.

Oamenii de știință și în special, poate, reprezentanții fizicii, știința care a dat naștere „industriei atomice", au o deosebită răspundere. Ea îi obligă să-și unească eforturile în lupta pentru eliberarea omenirii de primejdia care o amenință.

Specialiștii sovietici acordă de mult o mare atenție sarcinilor folosirii pașnice a energiei atomice. După cum se știe, ei au izbutit să realizeze succese mari în rezolvarea acestor sarcini.

**) Text prescurtat al scrisorii adresate de autor revistei sovietice „Mejdunarodnaia jizni" („Viața internațională").*

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Cent Rez.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II. nr.8(50)-Joi 24 februarie 1955 — ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. — 6 pagini 50 bani

PLATA — Desen de PERAHIM 1955

„Cruciați" cu topoare și cuțite

În ediția internațională din 24 ianuarie a. c. a ziarului „The New-York Times" a apărut, printre numeroase reclame, știri senzaționale și reportaje și un articol intitulat pompos: „Cruciada libertății".

Este posibil ca aceste cuvinte să sune plăcut la urechile acelor americani care au obiceiul să se joace cu vorbele cu aceeași lipsă de răspundere cu care se joacă de la un timp cu focul.

Să ne îngăduie însă americanii care susțin organizația „Cruciada libertății" să le spunem că noi știm bine ce anume se ascunde sub aceste cuvinte și ce anume ne amintesc nouă aceste cuvinte.

Ani de zile, pe vremuri, ziarele fasciste din Romînia—care nu erau deloc puține la număr, întrucît fasciștii germani și fasciștii italieni, ca și capitaliștii fasciști din țara noastră, le sprijineau din plin — au militat, ca să spunem așa, cu neobosită zarvă și cu oarbă furie, pentru o... „cruciadă a libertății"...

Și în numele „cruciadei", „cruciaților" fasciști au spart capete și au spart geamuri, au ciomăgit și au schingiuit oameni nevinovați. Aceasta a fost faza întîia — de pipăire a terenului.

In faza a doua, „cruciații" au mers mai departe. De la spartul geamurilor, au trecut la siluirea ușilor, la jefuirea caselor și la incendierea lor. De la incendierea caselor particulare s-a trecut la jefuirea și incendierea locașurilor de rugăciune, ba chiar la incendierea unor sate și unor tîrguri.

De la spargerea capetelor, ciomăgirea și schingiuirea oamenilor, „cruciații" fasciști, plini de curaj, au trecut — în a doua fază — la crime, la asasinate în masă, la masacre.

„Cruciații" erau, unii adepții cămășilor negre ale fasciștilor italieni, alții ucenicii fanatici pînă la demență ai sîngerosîlor hitleriști, purtători de cruci încîrligate.

Bandele sălbatice de „cruciați" — care foloseau în scrisul și în vorbirea lor expresii și simboluri bisericești și făceau părtașă religia la crimele lor — au umplut istoria noastră contemporană de sînge.

Poporul nostru însă i-a înfierat la vremea cuvenită pe „cruciații" asasini și s-a desolidarizat de tîlhăriștile și criminalele lor fapte!

In toamna anului 1940 — la un an după ce Polonia fusese sfărîmată de aviația și tancurile lui Hitler, și la cîteva luni numai după ce Franța, Belgia și Olanda fuseseră zdrobite și umilite, îngenunchiate și ocupate de armata aceluiași turbat Hitler, în vreme ce Londra era bombardată zi de zi și noapte de noapte de escadrilele lui Goering—cel ce a scăpat la Nürnberg de ștreang numai pentru că s-o otrăvit — „cruciații", adică fasciștii romîni (care constituiau la noi a cincea coloană germană nazistă), cu sprijinul Germaniei hitleriste, al monarhiei, al fabricanților și bancherilor care vedeau în fascism salvarea lor, au luat puterea în Statul Romîn.

Atunci, în numele „crucii", fasciștii — „cruciații", cum le place azi imperialiștilor americani să le spună — au dezlănțuit în țară o sîngeroasă teroare, cum încă nu cunoscuse poporul nostru în lunga și zbuciumata lui istorie.

In numele „crucii" atunci, în noiembrie 1940, fasciștii romîni au asasinat peste o sută de oameni politici, printre care se aflau și cîțiva cărturari de seamă — cum am arătat de atîtea ori, de-a lungul anilor de luptă antifascistă și cum am arătat aci, încă odată, acum o săptămînă.

Către sfîrșitul lui ianuarie 1941, aceiași fasciști romîni, în numele aceleiași „cruci", s-au dedat, în întreaga țară, la asasinate și la masacre.

Porniți în miez de noapte în „cruciadă", din casă în casă, ei au masacrat cîteva mii de cetățeni romîni, de origină etnică evreiască. Pe unii dintre aceștia „cruciații" de ieri — „cruciații" de azi ai ziarului „The New-York Times" — după ce îi jefuiseră pînă și de haine, i-au aruncat goi în pădurile Băneasa, Andronache și Pantelimon, din jurul Bucureștiului. Pe alții i-au spintecat și i-au atîrnat în cîrligele abatorului.

Și acei cetățeni americani ale căror rude de sînge și ai căror prieteni au pierit în lagărele de la Auschwitz și Buchenwald, de la Dachau și Matthausen, uciși de fasciștii germani, să fi uitat oare totul? Noi credem că ei nu au uitat. Noi credem, de asemenea, că americanii nu au uitat nici crimele făptuite de fasciști în Romînia.

Nu se poate ca opinia publică americană să nu fi fost atunci ținută în curent de către ziariștii americani — de care Europa era plină și de care nici țara noastră nu ducea lipsă — cu crimele și cu asasinatele pe care le făptuiau fasciștii.

Oare să fi uitat astăzi unii cetățeni americani crimele de ieri făptuite de fasciști în Romînia?

Statele Unite Americane aveau la noi o numeroasă reprezentanță diplomatică, iar ministrul plenipotențiar de atunci al Statelor Unite Americane — mi se pare că-l chema Guenther — împreună cu întregul personal al Legației Americane din București, au văzut, fără nici o îndoială, la timpul lor, aceste oribile crime. Mai mult, funcționarii legației S.U.A. erau pe atunci în măsură să aibă știri mult mai amănunțite decît noi, ziariștii. Guentherii — domnul și doamna ministru — erau buni și nedespărțiți prieteni cu dictatorul Antonescu. Plenipotențiarul „democrat" al S.U.A. în Romînia era adeseori văzut petrecînd ori făcînd ski pe Valea Prahovei, la Predeal, cu sîngerosul cîine al fascismului care pregătea aruncarea țării noastre în criminalul război antisovietic.

„Cruciații" de atunci ai lui Hitler, Mussolini și Antonescu, cîți au mai rămas dintre ei, sînt tot una cu „c iații" pe care-i elogiază azi ziarul „The New-York Times" — îi subvenționează guvernul S.U.A. și-i pregătesc pentru noi crime, pentru noi asasinate, pentru noi măceluri, serviciile de spionaj imperialiste.

Acești „cruciați" sînt tot una cu acei fasciști care au acționat în vara lui 1941, pentru ca poporul nostru să fie aruncat în război împotriva Țării Sovietelor.

Războiul antisovietic, pe care poporul nostru nu l-a dorit, a adus jale și doliu în casele cîtorva sute de mii de oameni simpli din țara noastră.

Așadar, cuvîntul „cruciadă" nouă ne amintește de fasciști și de mîrșavele, de odioasele lor crime, de jafurile lor, de asasinatele lor, de masacrele lor în masă, de trădarea lor de patrie.

Cuvîntul „cruciadă" nouă ne amintește de grozavele suferințe îndurate de poporul nostru din cauza fascismului.

Fasciștii romîni, asasini rafinați, — cu metode de schingiuire împrumutate de la gestapoul hitlerist care a îngrozit omenirea — și jefuitori de rînd, precum și complici de ai lor din vechile și putredele partide politice „istorice", elemente aventuriste, descompuse, care au tulit-o peste hotare de teama mîniei poporului romîn, fac azi parte — după cîte știe o lume și după cîte știm și noi — din organizația „Cruciada libertății" de care vorbește cu căldură ziarul „The New-York Times", prefăcîndu-se a nu avea cunoștință că sprijină asasini și jefuitori, criminali și aventurieri, ci îngeri, îngeri puri, apostoli luptători pentru cruce și libertate.... O! Ce fără de rușinată!

Oare nu din liota acestui soi de „cruciați" s-au recrutat și banditii care au atacat recent legația noastră de la Berna și l-au asasinat, în noapte, cu cuțitele pe Aurel Șetu?

Este bine să se știe pînă la capătul lumii — poate astfel vor afla și redactorii ziarului „The New-York Times" — că poporul nostru este sătul pînă-n gît de fasciștii „cruciați" pe care odinioară îi sprijineau naziștii nemți și fasciștii italieni și pe care azi — după cum ne informează chiar un „buletin" al „Casei Albe" — îi sprijină nu numai guvernul S.U.A., ci și marii capitaliști americani între care și Henry Ford junior care a „donat" de curînd „cruciadei" cu pricina 250 de mii de dolari...

Incercînd în articolul sus-amintit să analizeze situația politică din Europa, „The New-York Times" ajunge la șubreda concluzie că: „Există motive pentru a se crede" că „Europa răsăriteană" unde ființează de cîțiva ani țările de democrație populară ar fi „punctul vulnerabil al colosului sovietic" întrucît cele o sută de milioane de oameni care trăiesc în aceste părți ale lumii n-au devenit sută la sută comuniști.

Este cu totul și cu totul adevărat că suta de milioane de oameni, care trăiește în țările de democrație populară din Europa n-a devenit comunistă „sută la sută" — cum îi place să se exprime, americănește, ziarului „The New-York Times".

Dar această masă uriașă de oameni — compusă din polonezi și germani, din cehi și slovaci, din romîni și unguri, din bulgari și albanezi — n-a uitat, nu uită și nu va uita niciodată crimele „cruciaților" fasciști, jafurile lor, pustiirile aduse de războiul declanșat și susținut de ei.

Tocmai pentru aceasta, acești o sută de milioane de oameni nu pot constitui „punctul slab" al lagărului democratic, ci, dimpotrivă, un zid puternic, de netrecut.

Dar, nu numai pentru aceasta. In cuvîntarea rostită marți în fața Marii Adunări Naționale, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „Imensa forță a lagărului democrației și socialismului își are izvorul în faptul că în țările care fac parte din acest lagăr puterea se află în mîinile muncitorilor și țăranilor, precum și în faptul că, deși aceste țări se află pe diferite trepte ale dezvoltării lor, ele se caracterizează prin comunitatea căilor de dezvoltare social-economică, prin comunitatea ideologiei lor și prin unitatea scopului final".

Mai departe, ziarul „The New-York Times" se mai teme că oamenii tineri din țările de democrație populară, care n-au cunoscut felul de viață de altădată, pot fi mai ușor cîștigați pentru comunism.

Temerea aceasta a grijuliului ziar american este — de ce n-am spune-o — îndreptățită.

Oamenii tineri din aceste părți ale lumii sînt cîștigați pentru co-

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 6-a)

A 37-a aniversare a Armatei Sovietice

Pe-afet maiorul și-aducea băiatul

Pe-afet maiorul și-aducea băiatul,
Nici n-a știut cînd a rămas orfan.
Pe-acest tărîm ca și pe celălaltul,
I-or fi aceste zece zile — ani.

Din Brest îl adusese, din cetate;
Pe-afet, scrijelături de proiectil.
Și tatăl socotea că nu se poate
Găsi un loc mai bun pentru copil.

Tatăl rănit. Țeava de tun zdrobită,
Ca să nu cadă, agățat de scut,
Ca lîng-o jucărie adormită,
Dormea pe-afeț un pușți cu păr cărunt.

L-întîmpinam, din Rusia, cu-armata.
Trezindu-se, cu mîna semn făcea.
Tu spui că-s oameni mulți și-i vremea gata
Să mă înapoiez la casa mea.

La voi, amarul doar din spus se-arată.
Dar nouă inimile ne-a zdrobit.

Cine-a văzut pe-acest copil odată
Nu se va-ntoarce, pînă la sfîrșit.

Eu trebuie să văd — și nu prin altul —
Cu-aceiași ochi ce-n praf au lăcrămat,
Cum se va-napoia, cu noi, băiatul
Și-o săruta pămîntu-i liberat.

Azi pentru tot ce noi iubim fierbinte
Legea de-ostaș la luptă ne-a pornit.
Nu, casa mea nu-i unde-am stat-mainte,
E-acolo de-unde pușți u-a fost gonit.

Cu tine, undeva-n Urali, departe,
Copilu-ți doarme. Și, orice ar fi,
Eu cred că-n ciuda grelei noastre soarte
Noi ne vom revedea, cîndva-ntr-o zi.

De nu va fi așa, și-i va fi rîndul
De-a mă urma, prin vremi de foc și-oțel,
De bun rămas, în prag, îmbrățișîndu-l,
Tu ai să simți că sînt și eu în el.

K. Simonov

1941 — In românește de **Mihu Dragomir**

Trec lungile șiruri de păsări

Trec lungile șiruri de păsări,
Spre-un cer mai fierbinte, mai bun,
In zări depărtate, de toamnă,
Ci eu lîngă tine rămîn,
Ci eu lîngă tine-oi rămîne,
O, țară în veci te iubesc,
De-al Turciei țărm n-am nevoie,
Nici Africa nu mi-o doresc.

Cu arma în mînă văzut-am
Destule pămînturi și ape
Și n-a fost tristețe mai cruntă
Decît de a nu-ți fi aproape.
Destul frămîntatu-ne-au gînduri,
Departe pe țărmuri străine.
Și n-a fost poruncă mai tare
Decît cea venind de la tine.

Și ce-i dacă-n ger degerat-am
Și-n mlaștini era să mă-nec?
Tu, chiamă-mă iarăși și iarăși
Sînt gata prin toate să trec.
Nădejdile mele și dorul
Cu soarta-ți în veci le-am unit.
Cu soarta-ți curată și aspră
Și vrednică de pizmuit.

Trec lungile șiruri de păsări
Și vara cea dusă petrec.
Se duc înspre țările calde,
Ci eu de la tine nu plec.
Eu vreau să rămîn lîngă tine,
Cu tine, pămîntul meu sfînt,
De soare străin n-am nevoie
Și nici de străinul pămînt.

M. Isakovski

1948 — In românește de **Maria Banuș**

La moartea lui Șetu

Vechi campioni ai neutralității
stau, contemplînd cu zîmbet liniștit
cum se sfîrșește omul sub cuțit
în ochii lor, în inima cetății...
Iar lupii urlă fără de habar,
mai liberi ca statuia libertății!
...Dar poți să-ți calci prestigiul legendar
de campion al neutralității?

Și-n însăși țara [illegible]
cu fa[illegible]
s-a înți[illegible]
neadorm[illegible]
pesemne[illegible]
Justiție,
vezi, ce[illegible]
în însăș[illegible]

Aș vrea [illegible]
O, de-a[illegible]
cum și-[illegible]
pe glob[illegible]

Decît că mai sîntem și noi pe-aici;
noi, oamenii, vreo două miliarde...
Zădarnic, fiară, rugul îl ridici;
de-o să-l aprinzi — în para lui vei arde,

tu, leagăn vînzătorilor de țară,
prăsilei hitleriste ultim scut!
La sînul tău cuibarul și-au făcut
vegheați de torța ta incendiară.
Căci de-ai trimis pe aripe de vînt
aici — pe cei ce țara și-o trădară,
făcu tu-s-au o apă și-un pămînt:
E soarta vînzătorilor de țară...

...Arzi, inimă! E încă prea aproape
și nu-i nălucă, nu-i zănatec vis,
întunecata noapte care-a-nchis
tovarășului — galbenele pleoape...
Dar noi privim, și pentru el privim
neiertători, spre cei ce-o să-i îngroape
popoarele, sub valul unanim!
Și vine ziua, vine! E pe-aproape!

Dan Deșliu

„Mult e dulce..."

VECHI MEȘTEȘUGARI

Atelierul unde am învățat și învățăm cunoașterea graiului, are paisprezece milioane și mai bine de meșteri. E un combinat vast, cuprinzînd sate și orașe, cîmpii și fabrici. Codrii îi sînt grinzile, iar acoperișul lui e cerul, noaptea ca o năframă înstelată, iar ziua de o uimitoare seninătate. In acest vast atelier se șlefuiește, se scade și se adaugă limba noastră, încă din vechi secoli. Au rostit-o bunici vremuiți din care nici oale nici ulcele nu mai sînt. Au rostit-o la focurile de seară și din mers sub coviltirile transhumanților. Intr-un cuvînt, meșterii cei de azi se pot mîndri pe bună dreptate cu vechimea istoriei meșteșugului.

Dar nu e treaba noastră să urmărim dezvoltarea limbii în secoli. De altfel, așa ne învață meșteșugarii, și cei vremuiți și cei de azi, „să nu ne băgăm unde nu ne fierbe oala"... Ne rămîne doar să-i evocăm cu cinstea cuvenită pe unii oameni din vîrsta mieilor și hulubilor. Cu ei am învățat primele acorduri ale graiului și frumusețea lui. Ucenicia asta se desfășura în lungi zile de vară cu seninătate adîncă, atunci cînd în întinderi și peste pădurile Mănăstioarei se arăta apa morților, iluzia curgerii văzduhurilor. Cînd se iveau nouri negri dinspre Bosanci, noi ne repezeam pe garduri și băteam toți deodată cu palmele în acoperișuri și strigam:

„Fugi, ploaie călătoare,
Că te-ajunge sîntul soare
C'un mai,
C'un pai,
Cu săgeata lui Mihai!"

Se amesteca în cîntare glasul puternic al lui Petrișor, poreclit Pinpoc, numai cînd uruiau tunetele și trăznea în brazi pe deal la Silion. Aveam credința că furtuna ocolea satul speriată de amenințarea lui. Indată se arăta soarele...

In zile de iarmaroc, cînd măicuțele noastre erau duse la tîrg, ne adunam iar. Țin minte cum s-a născut un cîntec într-o zi ca aceea. Cum stam în drum și ne jucam în pulberea fierbinte, s-au arătat deasupra caselor trei cocostîrci... I-am privit și deodată, din ograda de peste drum, o fetiță, Ileana lui Ștefan, a strigat:

„Cocostîrc, cocostîrc,
N-ai văzut pe mama-n tîrg?"

Și a răspuns un glas de băiat, din altă ogradă, în locul cocostîrcilor:

„Am văzut-o'n Tișăuți
Cu holerca-n șapte buți!"

Și s-a auzit de la a treia casă glasul amarnic al lui Petrișor:

„...șapte buți, și tari și mari,
să le dea la ...potcovari!"

Noi am rîs toți, căci auzeam grăindu-se că mama Ilenei „se are bine" cu Vil, potcovarul închircit, cu mustăți cît caierele, și pierdut în ciubote pînă în piept. Petrișor, prin ultimele versuri, exprima artistic ce spunea gura satului și ce nu înțelegeam noi pe deplin: pe noi ne izbea doar contrastul între gospodina cea mai înaltă și mai frumoasă de pe uliță și între Vil cel prăpădit.

Și iată cum s-a născut alt cîntec, despre o femeie înecată peste apă, în Moldova. Cînd au adus-o în sat, au venit bande de muzicanți cu trîmbițe și tobe. I-au cîntat de jale sub fereastră trei zile și trei nopți. Bărbatul ei plîngea „că se scutura cămașa pe dînsul"... După o vreme, amintirea năpraznei s-a sintetizat într-un vers pe care îl strigă și azi la horă fecioriI pe la noi:

„Bate toba la Moldova,
C-a murit lelea Zenova".

Il cunosc în acest stih pe Petrișor. Incet, încet, ca mai mare în ani, el a devenit maestrul taberei poetice. Odată, țin minte ca acum, a venit la mine cu niște ochi plini de întuneric:

„Cum te cheamă?"

M-am dat înapoi speriat. De la spatele meu, Ion Moruz, mi-a șoptit ceva, repede. Am răspuns:

— *„Cum mă cheamă?*
Gheorghe Zeamă!"

— Bine l a răspuns maestrul. Dacă ai să fii bun *chitaci*, (adică, dacă ai s-o potrivești bine... notă pentru redactorii care spun „regionalism" oricărui cuvînt pe care nu-l cunosc), — dacă ai să fii bun chitaci, te iau deseară la furat hulubi... Te prinzi?

— Mă prind.

— Atunci, spune-mi:

— *„Cum te strigă?*
— *„Mămăligă!*
— *„Cum te taie?*
— *„C-o păstaie!*
— *„Cum te -mpușcă?*
— *„C-o găluște!"*

— Bine... Bun! a mormăit maestrul încurcat de răspunsurile prompte. Incă nu-i gata *pruba:*

— *„Unde-i mușul Vărău?*
— *„Sadă-n părău!*
— *„Tocmește podul?*
— *„Nu, cîrpește năvodul!"*

Și-n vreme ce răspundeam speriat, la spatele nostru s-au adunat breslașii uliței dulum. S-a așezat la spatele meu Ileana; lîngă ea Vasile Muscuță; și Ion Moruz și Vasile Incrucișatul; și s-a oprit din mers Filon poreclit „Băiatbătrîn" din pricină că-l alinta maică-sa prea mult; era de pe altă uliță și Petrișor l-a repezit cu un ghiont. Și să fi văzut după aceea cum asprul întemeietor de școală poetică ne întreba! Vai de cel ce rima „scînduri" cu „prunduri", „garduri" cu „șanțuri", cum fac unii poeți de azi, mari meșteri în afonie! A fost un examen crîncen; au căzut toți în ziua aceea; pe mine, Petrișor m-a luat de mînă și mi-a spus cu laudă:

— *„Mare chitaci!"*

Și mirat foarte s-a întors spre Ileana, cînd ea i-a răspuns:

— *„Hai prin copaci!"*

A întrebat-o maestrul:

— *„Noi amîndoi?"*

Și a răspuns Ileana:

— *„Ești Huluboi!"*

De atunci, lîngă porecla „Pîrpoc", i s-a adăugat lui Petrișor și porecla de „Huluboi". Strigam cînd venea către noi să ne supună *prubelor* poetice:

— Păziți-vă, vine Huluboiul!

Au trecut ani mulți de la această poetică simplă. Parcă-l aud pe Petrișor cum s-a mirat odată:

— Phi-i-i... ce întuneric de oameni în drum la vale!

Din opera poetică a acestui întemeietor de școală n-a rămas nimic. Scîlpirile minții lui, lucrile de demult, s-au amestecat în lucrile soarelui din acele zile senine; cu lucrile soarelui de atunci, cu hulubii și cocostîrcii, cu generațiile de frunze, cu pîrîul pescarului Vărău, cu Vil potcovarul, cu toate lucrurile acelei vîrste de încîntare, s-a dus și arta lui poetică. Dar

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4-a)

REALISM SAU EXOTISM?

De la captivantele peripeții într-un cadru social-istoric concret la incursiunile fabuloase într-o lume a viitorului, de la tenebroasele enigme de factură „polițistă" la cutezătoarele explorări ale unor ținuturi necunoscute — iată întinsele domenii din care se inspiră variatele categorii ale literaturii de aventuri.

„Toate pînzele sus!" de Radu Tudoran este și el un roman de aventuri și — dacă nu mă-nșel — primul roman de aventuri geografice din literatura noastră.

Povestind aventurile marinărești ale inginerului Anton Lupan și ale echipajului goeletei „Speranța", Radu Tudoran n-a avut de mers pe un drum dinainte bătătorit în literatuna noastră.

In ceea ce privește literatura universală de aventuri, există două căi cu totul divergente.

Una este linia reacționară, cu tendințe colonialiste, a unei literaturi geografice care — începînd cu faimoasele memoriale ale unui Antonio Pigafetto, membru al expediției lui Magellan, și Bougainville, pirat și explorator francez, și sfîrșind cu romanele de aventuri exotice ale unui Karl May sau Rudyard Kipling — propagă cu abilitate teza „misiunii civilizatoare a raselor superioare". Cealaltă cale urmează tradiția literaturii progresiste de aventuri marinărești, reprezentată printr-un Jules Verne, R. L. Stevenson și Jack London, iar în zilele noastre prin romanele unor scriitori sovietici ca V. Kaverin, V. Kataev, I. Pavlov și I. Laghin — opere cu un bogat conținut educativ.

Fără a se mărgini la o simplă „versiune" românească a unor opere clasice, Radu Tudoran a creat un roman voluminos, cu o acțiune plină de neprevăzut, care-ți amintește, în ceea ce are pozitiv, și de „Căpitan la 15 ani" de Jules Verne și de „Insula piraților" de R. L. Stevenson. In „Toate pînzele sus!" recunoști ușor tiparele clasice ale celor mai bune opere din literatura de aventuri geografice. In aceste tipare scriitorul a introdus numeroase descrieri ale unor locuri puțin cunoscute, care reține atenția cititorilor. Pitoreștile tablouri ale Stambulului, Pireului, Marsiliei și ale orașelor de pe coasta Americii de Sud sînt realizate cu o remarcabilă artă a amănuntului vizual care sugerează autenticitatea întîmplărilor povestite. Prin aceste mijloace descriptive, la care se adaugă folosirea unui vocabular „tehnic" marinăresc, și frecvente intervenții personale în povestirea acțiunii, scriitorul sugerează că atît cadrul cît și intreaga canava de peripetii a romanului ar fi pe deplin autentice. Acestea sînt, de fapt, procedee compoziționale specifice romanului de aventuri, prin care este captată atenția cititorului și de care, într-o oarecare măsură, desigur, depinde și veridicitatea acțiunii. Folosirea acestor procedee de creație, proprii literaturii de aventuri, constituie, desigur, calități artistice ale romanului „Toate pînzele sus!"

Dar însușirea unor procedee, a unei forme de limbaj artistic, nu este suficientă pentru a justifica existența unei specii sau categorii literare.

Criteriul de judecare a valorii artistice a unui roman de aventuri este, așadar, același ca la oricare operă de artă: în ce măsură întîmplările neprevăzute, enigmatice și personajele angrenate în jocul acestor întîmplări, sînt tipice? Tipicitatea unor întîmplări și situații neobișnuite este perfect posibilă. După cum se știe, tipicul nu se poate confunda cu ceea ce se întîlnește cel mai des, cel mai obișnuit în viață. Dar la fel ca-n orice specie literară, acțiunea „neobișnuită" a romanului de aventuri este datoare să dezvăluie relații omenești tipice, contradicții sociale tipice, destine umane tipice.

Principala forță motrică în crearea romanului realist de aventuri nu poate fi deci detaliul descriptiv, oricît de veridic, de artistic ar fi el realizat, ci ideea care generalizează, care tipizează experiența de viață de la care pornește scriitorul.

In ce măsură răspunde romanul lui Radu Tudoran acestei legi generale a romanului realist? Trebuie să spunem, cu regret, că într-o măsură cu totul insuficientă. Ceea ce șubrezește întregul eșafodaj de peripetii al romanului și îi dă caracterul unei succesiuni de aventuri disparate, de aventuri pentru aventuri, fără o creștere dramatică și chiar fără un final — în ciuda eforturilor scriitorului de a motiva fiece nou episod — este lipsa unei idei clare, dinamice, care să împingă înainte întreaga acțiune.

Ideea conducătoare care unește destine omenești atît de ciudate cum sînt cele ale eroilor din „Toate pînzele sus!", pentru a le arunca apoi în vîltoarea aventurilor, pare a fi hazardul. Hazardul îl readuce la Galați, la începutul anului 1882, pe Anton Lupan, tînăr „*ingénieur*" cu studii făcute în Franța. Fire romantică, frămîntată de năzuința tulbure „de a porni spre capătul lumii", Lupan găsise în Franța un prieten credincios care-i împărtășea setea de aventură. Mai ponderat ca Lupan, francezul Pierre Vaillant visa și el o țară „undeva unde omenia să nu fie surpată din temelie". Aspirațiile cețoase de a evada dintr-o realitate cenușie și-au căpătat un mobil precis după ce Lupan a citit jurnalul de călătorie al lui Charles Darwin care descria drumul făcut cu bricul „Beagle" peste Atlanticul de Sud, de-a lungul coastelor Braziliei, Argentinei, printre insulele Țării de Foc și apoi prin Pacific. Această simplă întîmplare, pentru alții lipsită de vreo semnificație deosebită, a determinat o cotitură radicală în existența celor doi tineri.

Poate hotărî lectura unei lucrări științifice o schimbare de 180° în cursul unor existențe omenești? Viața ne-a servit destule exemple care confirmă o asemenea ipoteză. Chiar lucrările închinate unui Aurel Vlaicu sau Traian Vuia au scos în lumină rolul lecturilor științifice în creația acestor deschizători de drumuri în tehnica noastră aviatică. Nu poate fi deci pusă la îndoială veridicitatea unei asemenea motivări, ca verigă inițială în lanțul peripețiilor din „Toate pînzele sus!". Dacă scriitorul ar fi îmbogățit această trăsătură de caracter a lui Anton Lupan — pasiunea sa pentru cercetări geografice — prin noi detalii, chipul eroului ar fi dobîndit acele însușiri care, în mod necesar, fac din eroii unei literaturi de aventuri cu puternice funcțiuni educative, *pilde de viață*.

Dar în romanul lui Radu Tudoran, această motivare — ca și multe altele — se transformă într-un „accident" al hazardului, un pretext care, abia enunțat, este și părăsit în căutarea unor „soluții" mai originale și, evident, mai senzaționale. Presupun că din oroare față de poncif, față de ceea ce e „obișnuit" în viața de toate zilele, scriitorul a ales ca punct de pornire o motivare cu totul opusă—și anume, idealul evazionist, pasiunea pentru mister și aventură „pură" de care sînt stăpîniți Pierre Vaillant și Anton Lupan. Ca urmare, cei doi tineri ingineri, vrăjiți de mirajul unui Eldorado inexistent, al unui paradis terestru situat undeva la capătul pămîntului, s-au hotărît să renunțe la profesiunea lor. Ei s-au îmbarcat pe un vapor spre Stambul, făcîndu-și ucenicia de marinari, cu intenția de a-și cumpăra apoi o corabie proprie.

Literatura de aventuri științifice a reprodus în numeroase decalcuri, mai mult sau mai puțin reușite, pe cîtiva din eroii tipici ai romanelor lui Jules Verne. Unul dintre acești „eroi pozitivi" este exploratorul temerar, animat de dorința de a aduce glorie patriei sale prin descoperirea unor noi ținuturi; un altul este căpitanul de vas, pe care meseria îl obligă să înfrunte primejdiile necunoscutului. Aproape nelipsit, din necesitatea motivării unor neprevăzute întîmplări tragicomice care complică acțiunea romanelor de aventuri științifice, este tipul savantului distrat — lung și deșirat ca Paganel sau Benedict, bondoc și rubicond ca Paturel — care devine și erou și victimă a unui șir de încurcături. Toate aceste personaje sînt însă caractere *sociale*, care, în virtejul peripețiilor, acționează conduse de un scop precis și clar.

Fără să renunțe la tiparele clasice, Radu Tudoran a încercat să deschidă noi drumuri literaturii de aventuri geografice. Intreaga compoziție a romanului, cu amplele sale incursiuni biografice și minuțioasa prezentare a fiecărui erou în parte, dovedește efortul scriitorului de a crea nu după obișnuitele „rețete" ale unei literaturi senzaționale „de serie".

Dar cu toate încercările scriitorului de a individualiza eroii prin trăsături secundare — unul este romantic, altul afemeiat, al treilea un încurcă-lume— aceștia își pierd reliefuI, devin pînă la urmă niște scheme, deoarece sînt lipsiți de dimensiunea *socială* a caracterului lor. Ca și eroii lui Jules Verne, eroii din „Toate pînzele sus!" sînt niște temerari. Temeritatea lor are însă o trăsătură distinctivă: o temeritate lipsită de obiect, curajul nebunesc al unor posedați de patima „aventurii în sine" și luminat de ideaIuri naive.

„E o crimă să lași necercetat acest ținut (Țara de Foc n.n.), să nu-i ajuți pe băștinași. Ai să te îngrozești cînd ai să vezi ce dezolantă este viața lor! Civilizația n-a avut de-a face cu ei" (pag. 50), își exprimă cu candoare idealul „civilizator" tînărul Anton Lupan. Și asemenea mărturisiri îl fac pe scriitor, care intervine frecvent în cursul povestirii, să comenteze cu entuziasm: „Sînt pe lume asemenea oameni, lumea tihnită să nu se mire, — frumusețea pămîntului, bucuriile vieții, de la ei se trag!..." (pag. 51).

In sfîrșit, cei doi „conchistadori" din epoca capitalismului și-au văzut visul împlinit: au cumpărat o veche goeletă olandeză, pe care au botezat-o simbolic „L'Esperance". Porniți-vor ei de îndată spre țărmurile mult visatului Eldorado? Nu! căci n-au bani cu care să angajeze un echipaj și să-și asigure proviziile necesare pentru această „escapadă" marină. Și atunci, cei doi romantici conchid cu un perfect simț practic capitalist: în timp ce Lupan va rămîne pe uscat să răspundă de „treburile celuilalt", Pierre Vaillant va transporta cu goeleta mărfuri în Marea Egee, Marmara și Mediterană, „și-n cîțiva ani, dacă-om face treaba cu cap, o să avem destui bani ca să pornim peste Atlantic".

Este interesant de remarcat că autorul însuși a simțit inconsistența morală a lui Anton Lupan, caracter abstract, slab individualizat ca erou pozitiv. De aceea, de fiece dată, el schimbă mobilurile călătoriei sale: mai întîi va pleca în căutarea prietenului său, apoi își va mărturisi idealul patriotic de a descoperi o lume necunoscută, spre gloria poporului său. Ajuns pe țărmurile Țării de Foc, el va deveni pînă la urmă un rapace căutător de aur. Cu toate trăsăturile contradictorii cu care Radu Tudoran și-a înzestrat eroul, acesta rămîne de fapt, un aventurier dubios, fără o credință în viață.

Surprinsă de evenimentele războiului balcanic din 1877, în timpul unei călătorii spre Rominia, goeleta „Speranța" și căpitanul ei Pierre Vaillant au dispărut fără urmă. Și iată-l pe Anton Lupan poposind din nou pentru scurtă vreme pe meleagurile țării de unde a purces.

De aci înainte, hazardul va înlănțui momentele aventuroase ale romanului. El îl va ajuta să descopere epava „Speranței", tot el îl va pune pe urmele piratului Spinu, ucigașul prietenului său, după cum tot hazardul îi va scoate în cale pe viitorii membri ai echipajului. Cirmaciul Gherasim, jumătate grec și jumătate român, turcul Ismail, plutașul Cristea Busuioc, băiețandrul vagabond Mihu, fostul dorobanț Ieremia și vărul său Haralamb, alcătuiesc o mică familie de oameni fără patrie, poate cinstiți sufletește, dar lipsiți de un rost, de un ideal, de o țintă precisă, afară de una singură: aventura. Aceștia sînt eroii de pe goeleta „Speranța", care, „cu toate pînzele sus", înfruntă un lung șir de peripetii. Echipajul se luptă cu pirații, salvează o fată siriană, pe misterioasa Adnana, care va deveni eroina unor pagini de romantism siropos, transportă mărfuri dubioase ale unor negustori și mai dubioși, transportă pirați travestiți în călugări și bandiți netravestiți, toate acestea într-o dezlănțuită goană după mister și aventură. Escapada aventuristă a echipajului „Speranța" se desfășoară pe mai bine de 600 de pagini în care găsim momente de o mare vibrație artistică (cum sînt momentele înfruntării *armatanului*, vîntul uscat și fierbinte pornit din inima Saharei, sau ale unui năprazinic uragan), alături de episoade plate, de prost gust (amorul exotic dintre Anton Lupan și Adnana) sau de-a dreptul triviale („Răzbunarea" lui Ismail împotriva banditului Martin Stricland).

Trăsătura dominantă a întregului roman este exotismul, care dezvăluie concepția greșită a scriitorului despre oamenii și moravurile unor ținuturi îndepărtate.

Departe de mine gîndul de a contesta dreptul la existență literaturii despre ținuturi depărtate și puțin cunoscute. Dar o asemenea literatură poate ascunde semnificații contrarii, în funcție de felul cum vede artistul o lume străină de civilizație. Descripția unor ținuturi depărtate poate fi făcută cu o artă realistă, care să vădească interesul scriitorului pentru locurile, moravurile și mentalitatea unor oameni apți de a se transforma.

Dar cu totul altceva este exotismul formalist, ca o posibilitate de evaziune de la realitate, de refugiu într-o lume stranie, plină de mister și de vrajă.

Pornind cu o concepție neclară despre personalitatea și destinul eroilor săi, Radu Tudoran a oscilat permanent între cele două posibilități. Rezultatul este un roman de aventuri, care cu toate calitățile sale de descripție realistă vie și interesantă, nu îndeplinește funcțiunile educative pe care trebuie să le aibă noua noastră literatură de aventuri.

Emil Suter

Breviar

Noua ediție de balade populare

Fiind vorba de o revalorificare pe principii realiste a baladei populare românești, recentul volum de „Balade populare" apărut la E.S.P.L.A., trebuia să cuprindă ceea ce era clasic și semnificativ, atît în ceea ce privește concepția de viață, cît și imaginea poetică.

Și în această privință editorul nu a dat greș. Alături de capodopera poeziei populare „Miorița", se găsesc balada creației prin jertfă „Monastirea Argeșului", balade de rezistență în fața asupritorului otoman („Golea", „Copilul lui Roman"), balade haiducești, de luptă cu flința și cu „ghioaga oțelită" împotriva ciocoilor și poterilor domnești („Radu lu Anghel", „Pintea Viteazul"), balade istorice („Constantin Brîncoveanul", „Ștefan Vodă") și acelea care reflectă un puternic conținut de clasă ca „Bogatul și săracul" și „Ion ăl Mare". Unele observații cu privire la întocmirea volumului și la modul de prezentare sînt necesare.

Deoarece variantele „Mioriței" nu aduc o nouă structură și un nou fond, (deznodămîntul este același în cele trei balade), era indicat să se rămînă la o singură piesă. Nu că unele ar fi lipsite de importanță, nimeni nu contestă acest lucru și s-ar putea tipări foarte bine un volum cu toate variantele pe tema Mioriței, care să ajute la întocmirea unui atlas folcloric, cuprinzînd plînse cu răspîndirea unor anumite teme, în spațiul nostru geografic în funcție de modul de viață, specificul și momentul istoric respectiv. Dar pentru a ajunge aici, trebuiesc cunoscute întîi piesele de bază. Așa deci, mai nimerit ar fi fost să se dea din ciclul fiecărei teme balada socotită cea mai realizată din toate punctele de vedere, pentru a permite publicarea unui material cît mai felurit. Pe tema muncii creatoare poezia cunoscută și impusă prin uz ca fiind cea mai valoroasă e „Monastirea Argeșului" din colecția Alecsandri. Publicarea celorlalte două variante nu-și mai are rost, din moment ce volumul nu este destinat cercetătorului interesat de toate formele pe care le-a îmbrăcat această temă de-a lungul circulației ei, ci omului care vrea să cunoască și să se inițieze în studiul folclorului.

De asemenea, planul de distribuire a poeziilor ridică obiecții. Din teama de a nu greși probabil, fără a se ține seama de o ordine elementară, nu a fost făcută nici o clasificare a materialului. Lipsa unei scheme după care să se coordoneze materialul împiedică lectura metodică a baladelor. Dacă nu era acceptată nici una din vechile clasificări, tot trebuia făcut cu curaj un efort, cu atît mai mult, cu cît ediția nu este hărăzită specialiștilor, care-și stabilesc temele cîmpreună cu parcurgerea materialului, ci acelor oameni pentru care o anume sistematizare vine să le faciliteze înțelegerea. Care să fi fost motivul pentru care „Vîlcan" se află între baladele „Badiul" și „Copilul lui Roman" cînd ar fi trebuit să fie împreună cu „Dolca", făcînd parte amîndouă din tema infidelității slugii sau prietenului? Cele două balade unite tematic sînt împrăștiate una la pagina 179, alta la pagina 360. Insistăm pentru că ordonarea materialului într-un anume chip logic, s-ar fi putut face fără ca volumul să lase impresia din acest punct de vedere a ceva fără început și fără sfîrșit.

Lipsește o prefață explicativă a materialului, necesară cu atît mai mult, cu cît în ultimii ani nu s-a scris nici un studiu despre epica populară.

Editorul a reușit să prezinte, ținînd seama de aspectul ortografic și fonetic imposibil pe care l-au avut cele cîteva volume de folclor, care au precedat colecția de „Balade populare", o ediție bine îngrijită. Fiind vorba de transcrierea din colecții vechi, în care notația sunetelor este convențională și sub înrîurirea „puriștilor", operația de a reda întocmai realitatea fonetică a textului era un lucru destul de greu. Dar conștiinciozitatea și simțul lingvistic al editorului au făcut față, prezentîndu-ne cele mai multe poezii fără nici un fel de erată.

M. BUCUR

Navtej : „Trenul nu va trece"

Alături de figurile unor mari clasici ai literaturii mondiale ca Rabindranath Tagore, a unor scriitori cunoscuți de mult în Europa, ca Mulk Raj Anand, personalitatea lui Navtej a devenit cunoscută cititorilor români prin schițele și povestirile sale apărute în presa noastră în perioada festivalului, lucrări pătrunse de sentimentul unei nețărmurite dragoste de patrie, de patria acelor zeci de milioane de descuiți, înfometați și chinuiți, care formează poporul indian.

„Trenul nu va trece", volumul recent apărut în E.S.P.L.A., care reunește diferite schițe și povestiri ale lui Navtej, prezintă imagini realiste din viața Indiei moderne, în care poporul se ridică la luptă pentru drepturile sale. In schițele lui Navtej trăiește sentimentul durerii adînci, mistuitoare a omului simplu adus la o viață de mizerie. („In zilele foametei", „Foame hrănită cu gloanțe"), protestul vehement împotriva unei orînduiri care stăpînește dezbinînd, semănînd otrava urii de rasă („Moașa", „In drum spre țară") ca și încrederea optimistă în viitorul fericit al acestor oameni („Zori limpezi" și mai ales „Trenul nu va trece").

Remarcabilă este varietatea tonalității expresiei, forța cu care se exprimă o atmosferă de tragism dens, zguduitor, prin cîteva fugare crelonări ale unor copii cuminți („Bărcuțe în viitoare") ca și patosul ridicării poporului la luptă, prin repetarea fermă, încăpățînată, de către erou anonimi: „Trenul nu va trece"... Găsim în volum pagini de un lirism sincer, efuziuni emoționante prin sinceritatea și simplitatea lor („Pentru ca povestea mea să trăiască") în care Navtej ni se dezvăluie pe deplin ca un talentat și înflăcărat cîntăreț al celor mai bune gînduri și speranțe ale poporului său!

M. D.

„Momente și schițe" de I. L. Caragiale

Cele două volume de „Momente și schițe" de I. L. Caragiale editate recent de E.S.P.L.A. în „Biblioteca pentru toți" aduc o serie de îmbunătățiri bine venite în ceea ce privește sistematizarea noilor ediții din clasicii noștri, întărind astfel încrederea că pe viitor E.S.P.L.A. are să ne dea volume pe cît de complete, pe atît de bine îngrijite.

După cum și E.S.P.L.A. mărturisește în „Lămuriri asupra ediției", cele două volume pornesc să înglobeze „în totalitatea lor acele scrieri... ce se pot încadra sub titlul „Momente și schițe" folosindu-se „în acest scop... volumele publicate de autor în timpul vieții". De asemenea noua ediție cuprinde la capitolul „Din periodice" momentele și schițele apărute prin ziare și reviste și strînse abia după moartea lui Caragiale în diferite volume lipsite de preocuparea unei sistematizări. De remarcat că în cele două volume din „Biblioteca pentru toți" orînduirea momentelor și schițelor a fost făcută după criteriul cronologic, iar anexa de note bibliografice lămuresțe cititorului data apariițiilor respectivelor lucrări în timpul vieții lui Caragiale. In privința textelor, s-a aplicat principiul alegerii textului „ultimei ediții îngrijite de Caragiale" și „ultimei redactări a lui Caragiale".

Șt. B.

Opera lui Alexei Tolstoi în țara noastră

Opera lui Alexei Tolstoi, marele clasic al literaturii sovietice, se bucură de un deosebit succes în rîndul cititorilor din țara noastră.

Trilogia „*Calvarul*", romanul „*Pîinea*", evocarea istorică „*Petru I*", piesa de teatru „*Ivan cel Groaznic*", culegerea de schițe „*Povestirile lui Ivan Sudariov*", nuvela „*Vipera*", — iată numai cîteva din lucrările lui A. Tolstoi.

Anul trecut editura „Cartea rusă", răspunzînd cererii cititorilor ei, a început să tipărească un ciclu de „*Opere alese*" de Alexei Tolstoi din care au și apărut două volume.

Tirajul total al titlurilor din cartea lui Alexei Tolstoi apărute în editura „Cartea rusă" a depășit cifra de 320.000.

In planul pe anul 1955 se află o nouă ediție complet revăzută a epopeei istorice „*Petru I*" care va forma volumul V de „*Opere alese*" de Alexei Tolstoi.

LIMITE ȘI LIMITE

Unii tovarăși, care prezintă fenomene literare din literatura străină mai puțin cunoscută în țara noastră, caută să acopere lacunele din cunoștințele lor prin afirmații de umplutură, hazardate și neștiințifice. Asemenea prezentări ne dau o imagine trunchiată a scriitorilor străini.

O astfel de prezentare, pe care tov. Caloianu Florica a intitulat-o, fără modestie, „Ivan Franko," a apărut ca prefață la volumul de „Povestiri" traduse de curînd din acest mare scriitor. Autoarea prefeței a dovedit o cunoaștere insuficientă a vieții și operei scriitorului. In prefață nici nu se amintesc lucrările cele mai valoroase ale lui I. Franko — romanele sociale. Mai mult, se fac o serie de afirmații neadevărate și confuze.

Autoarea prefeței aduce o nouă „interpretare" a concepției despre viață a lui I. Franko. Ea scrie: „Totuși, Franko a avut anumite limite ideologice, datorită condițiilor istorice în care se găsea Galiția în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Inapoierea economică și politică (lipsa unei industrii dezvoltate, a unui proletariat — deci a unei mișcări muncitorești puternice) l-a făcut pe Franko să creadă — pînă la sfîrșitul vieții sale — că răsturnarea orînduirii existente poate avea loc numai în urma unei revoluții țărănești".

Nu vrem să insistăm asupra faptului că numai peste o pagină tov. Caloianu se contrazice: „Și același copil ne evocă imaginea proletarului ce lucrează în puțuri primitive, la exploatările de petrol din Borislav, expunîndu-și viața pentru un salariu de mizerie".

Studiul atent al biografiei și activității multilaterale a scriitorului ne duce la o concluzie diferită de cea exprimată de tov. Caloianu. In epoca aceea învățătura marxistă, despre care Franko scria că înviorează pulsul vieții popoarelor, pătrundea tot mai mult în mase. Valul puternic revoluționar l-a cucerit de tînăr. Fiind student în 1877 la Liov, el este arestat sub învinuirea de a aparține unei organizații socialiste, iar la percheziție i se găsește „Capitalul". „*Și cu toate că Franko n-a înțeles pînă în profunzime întreaga esență a marxismului și n-a devenit un marxist consecvent, totuși influența ideilor marxiste s-a reflectat în opera sa, a contribuit la formarea concepției socialiste despre viață a scriitorului*" (*Iv. Franko — dușman neîmpăcat al naționalismului burghez ucrainean, Gospolitizdat, 1952. Kiev, pag. 13*). *Incă în anii tinereții el se consacră studiului și propagării marxismului. Scriitorul traduce în limba ucraineană operele clasicilor (capit. 24 din vol. I al* „Capitalului", *fragmente din* „Anti-Dühring"). *Ideile* „Capitalului" *stau la baza* „Catehismului socialismului economic" *scris de Franko în 1878 și a manualului său* „Bazele economiei generale" *scris pentru cercurile muncitorești în 1879.*

Scriitorul a participat la redactarea programului socialiștilor galițieni și în prefața pe care o scrie spune că Marx și Engels „au arătat clar și științific originea nedreptății sociale, pe ce este bazată această nedreptate".

Atacînd atitudinea neprincipială în problemele economice a unui ziar, Franko scria: „Toată lupta socială a timpului nostru este în primul rînd lupta împotriva exploatării economice sub orice formă".

In revoluția din 1905 Franko a arătat încă odată atitudinea sa și poziția sa ideologică avansată, chemînd tineretul la luptă.

Concepția sa avansată se reflectă în cele mai valoroase lucrări ale sale ca romanele „Boa constrictor", „Ride Borislavul" *sau ciclul* „Povestiri din Borislav", *cu tematica inspirată din realitățile regiunii industriale Borislav. Scriitorul ucrainean M. Kotiubinski, vorbind despre aceste opere, scria:* „Zugrăvind... lupta dintre capital și muncă, Franko nu poate să rămînă un spectator rece și obiectiv. In aceste povestiri îl vedeți mai mult pe Franko luptătorul, care nu-și ascunde simpatiile și antipatiile, pe luptătorul care uneori îl întrece pe artist.. In creația lui nu există șovinism: oamenii se împart în două lagăre — în asupritori, împotriva cărora își ascute cuvîntul ca pe un paloș, și asupriți, cărora le dă toată inima". (*Ivan Franko — Op cit. — pag. 42—43*). *Iar criticul sovietic Boris Turganov scrie că în aceste romane* „Franko a arătat pentru prima dată nu numai în literatura ucraineană, ci și în literatura universală creșterea și dezvoltarea mișcării muncitorești." (*I. Franko: „In fierărie" Gostlilizdat — 1951, Moscova — pag. 5*).

Autoarea prefeței n-a cunoscut aceste adevăruri unanim știute în cultura ucraineană și nici nu s-a obosit să citească bogata moștenire literară lăsată și valoroasele studii consacrate lui Franko, cu toate că se găsesc din belșug și în bibliotecile din București. Lacunele pe care le are s-a grăbit să le astupe prin reconsiderații proprii, atribuindu-i lui Ivan Franko limite ideologice și concepție narodnică asupra revoluției. Astfel de afirmații pot numai să umbrească viața, lupta și opera unui scriitor ca Ivan Franko.

Paul Mocanu

Consfătuirea noastră cu cititorii

Duminică, 6 martie, ora 10 dimineața, colectivul de redacție al „Gazetei literare" organizează în aula Bibliotecii Centrale Universitare din Piața Republicii o consfătuire cu cititorii săi din rîndurile studenților.

Sînt invitați să ia parte la această consfătuire studenții Facultății de filologie; Facultății de filosofie; Institutului de literatură și critică „Mihail Eminescu"; Facultății de ziaristică; Institutului de arte plastice „N. Grigorescu"; Institutului de limbi străine „Maxim Gorki"; Conservatorului „Ciprian Porumbescu", precum și ai celorlalte facultăți și institute.

Întîlnirea colectivului de redacție al revistei „Viața românească" cu cititorii ei

Astăzi, joi, 24 februarie, ora 16, are loc la Casa de cultură a sindicatelor din București, bul. 6 martie nr. 25, întîlnirea cu scriitori, poeți și critici literari, colaboratori ai revistei „Viața românească", și cititorii ei.

Se vor pune în discuție materialele apărute în revistă în anul 1954.

O seară de poezie

Vineri, 25 februarie, ora 19, are loc la Casa scriitorilor „O seară de poezie".

Vor citi poezii inedite Maria Banuș, Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Marcel Breslașu, Mihu Dragomir, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, E. Majtenyi, Veronica Porumbacu, Nicolae Tăutu, Cicerone Theodorescu, Gh. Tomozei, Victor Tulbure și alții.

POEZIE COMBATANTĂ

Cartea unui poet autentic este ca o comoară — mai mică sau mai mare — de care te apropii cu emoția căutătorului de nestemate. Emoția este, însă, mai complexă, atunci cînd îți stă în față un volum de versuri alese publicat în timpul vieții poetului, pentru că este firesc să crezi că el reprezintă aprecierea autorului dată întregii lui opere. Versurile reunite într-un asemenea volum sînt rezultatul filtrării critice a propriei munci poetice. De aceea un volum de versuri alese este, într-un anumit fel, o operă finită și în aprecierea ei trebuie să pui grijă deosebită.

In cronica aceasta nu vom face o analiză cuprinzătoare a volumului „Versuri alese" de Eugen Jebeleanu, ci vrem să discutăm numai unele aspecte, după părerea noastră semnificative pentru drumul mereu în urcuș al unuia dintre cei mai înzestrați poeți ai noștri.

Publicînd volumul „Versuri alese", Eugen Jebeleanu, după o activitate de mai bine de douăzeci și cinci de ani, prezintă în fața cititorilor nu un număr oarecare de poezii, grupate într-o carte după vreun criteriu oarecare, ci dezvoltarea propriei personalități poetice. O primă concluzie oferită de lectura volumului, este aceea că personalitatea poetică a lui Jebeleanu a căpătat contururi, s-a dezlănțuit și s-a manifestat în ceea ce are ea caracteristic abia după eliberarea țării noastre, adică în ultimii zece ani. Creația artistică a lui Jebeleanu are un glas al ei propriu, distinct, auzit într-un anumit fel și în poezia din Rominia anilor celui de al patrulea deceniu. Pe atunci poetul plătea tribut formatismului (vezi „Inimi sub săbii") însă undeva se afla în poezia lui Jebeleanu un filon realist, din care rareori era adus la suprafață un dram de minereu prețios. Cele cinci poezii cuprinse în volum în capitolul: „Versuri de dinainte de eliberare" (1930—1944) dovedesc existența acestui filon, din păcate neexploatat la vreme.

Dar adevăratul glas al poeticei lui Jebeleanu s-a auzit abia atunci cînd artistul, rătăcit cu ani în urmă, cu voie și fără voie, în multe hățișuri care i-au împiedicat dezvoltarea, a ajuns la limanul realismului socialist, cînd spiritul de partid a cuprins în lumina lui creația acestui poet talentat.

Poezia lui Eugen Jebeleanu are acum un scop, o finalitate determinată de lupta poporului nostru muncitor în actuala fază a revoluției lui. De aici tematica precisă a poeziei lui Jebeleanu, de aici toate trăsăturile creației lui. Cît de departe sînt cavalerii înzăoați și crenelurile medievale atît de prezente în poezia lui de altădată și atît de străine realității în care trăia poetul!

Situarea pe pozițiile clasei muncitoare, interpretarea partinică a realității, însușirea cunoștințelor marxist-leniniste l-au ajutat pe Jebeleanu să-și lărgească în mod deosebit capacitatea de înțelegere a fenomenelor vieții și deci de exprimare artistică a lor. Caracteristica esențială a poeziei lui din ultimii zece ani este combativitatea partinică. Atitudinea contemplativă nu l-a caracterizat niciodată pe Jebeleanu, dar aspectul protestatar de altădată a devenit combativitate partinică și aceasta datorită noii poziții a poetului în societate, noii sale concepții filozofice descoperită lui de către clasa muncitoare.

Combativitatea poeziei lui Jebeleanu provine din înțelegerea că viața este o luptă continuă și că nimic nu cade din nouri. Poetul a înțeles, însă, că lupta dusă acum nu este o oază izolată în istorie, ci reprezintă o etapă superioară, de o calitate deosebită, a luptei de veacuri a poporului nostru pentru eliberarea lui definitivă. Faza actuală nu ar fi fost posibilă fără jertfele din trecut și de aceea poetul, tocmai pentru a evidenția forța istorică a revoluției de azi, scoate din ceața vremurilor apuse fapte semnificative și le așează în lumina intereselor noastre de acum.

S-ar putea spune că orice scriitor realist socialist are o asemenea poziție față de trecut. Nimeni nu contestă, însă nu aceasta vrem să relevăm, ci faptul că în creația lui Jebeleanu un loc de frunte îl deține preocuparea de a arăta lupta poporului pentru eliberare în desfășurarea ei istorică, de a exprima artistic ideea că o zi o naște și o condiționează pe cea următoare. Dacă în poemele „In satul lui Sahia" și „Bălcescu" — a căror analiză nu o facem aici, critica pronunțîndu-se la vreme — sau în „Petre Gheorghe", „Cîntec la cimitirul „Trei pruni", poetul reliefează temeiurile luptei de astăzi aflate într-un trecut mai îndepărtat sau mai apropiat, în versurile dedicate apărării păcii și luptei antiimperialiste este exprimată convingerea că viitorul nu este posibil fără eforturile de astăzi.

Cronica literară

„Pădure vie-a tinereții
Ce cresți în țara mea, senină,
Ți-s ramurile luminate
De cei ce n-au văzut lumină.

Răsfrînge-ți zvelta frumusețe
In ale cerurilor lacuri:
De două ori ești mai frumoasă,
Tu, ce răsari din plîns de veacuri!"
(„Pădurea tînără")

In poezia lui Jebeleanu, ca un leit-motiv, revine mereu problema apărării păcii. Războiul l-a lovit, l-a umilit, l-a făcut să simtă jignită, terfelită demnitatea umană. In 1944, înainte de eliberare, Jebeleanu scria:

„Dar eu nu uit nimic. Eu sînt strigoiul
Din plină zi, cu buze de cenușă,
Cel ce-și deschide vinele și vede
Că nu mai curg în ele decît lacrimi
Din plînsul celor răstignriți de voi".
(„Ceea ce nu se uită")

Și n-a uitat. Insă, poetul n-a rămas strigoiul de altădată — simbol al unei conștiințe singulare, izolate. Astăzi, vorbind de pe poziția conștiinței maselor, a forței acestei conștiințe, el poate să le strige dușmanilor de totdeauna ai păcii:

„Nu, n-ați ucis fîntîna. Nu e oarbă
Cu mii de guri așteaptă să vă soarbă

și ne învață cum să vă urîm!
Cum să luptăm, cum să vă doborîm!"
(„Fîntîna din Coreea")

Acum poetul nu mai vorbește la singular și aceasta nu este o întîmplare. El are conștiința că glasul lui exprimă năzuințele și voința maselor și aceasta dă o forță deosebită generalizării sentimentelor exprimate. Cînd în „Lidice" poetul afirmă:

„Vîrîsem unghiile-n carne adînc...
Lacrimi veneau — dar nu voiam să plîng"

exprimînd sentimentul avut în fața rămășițelor satului trecut prin focul sălbăticiei fasciștilor, cititorul are senzația că se află el însuși în fața micilor patine și a păpușii din vitrina muzeului. Emoția transmisă este provocată de forța de evocare a artistului, însă la rîndul ei această forță este datorată conștiinței poetului că prin el se exprimă milioane de oameni. Modul de exprimare este uneori grav, alteori sarcastic, dar esența rămîne întotdeauna aceeași: dragoste față de popor și ură neîmpăcată față de imperialiști. Și dacă uneori trec umbre peste bucuria vieții noi și sufletul se întunecă, poetul spune că plînsul, care e al indignării, se preface pînă la urmă în lavă.

Față de războiul de jaf și agresiune și față de pregătitorii lui, poetul are o ură fără margini. Versurile scrise în vremea războiului imperialiștilor americani dus în Coreea sînt strigăte de alarmă și de mobilizare a conștiinței oamenilor cinstiți, pentru ca crimele să fie oprite. „Finîna din Coreea", „Războiul bacteriologic", „Riurile" sînt acte de acuzare împotriva agresorilor americani, întipărite în mintea și sufletul poporului nostru, pentru că ele exprimă gîndurile și sentimentele celor ce urăsc și blestemă războiul agresorilor.

★

Privit în ansamblu, peisajul poetic al lui Eugen Jebeleanu nu apare atît de variat, de colorat, pe cît de variate sînt posibilitățile poetului și pe cît s-ar cere. In pasiunea lui arzătoare pusă în apărarea libertății poporului, în lovirea imperialiștilor (pasiune care îi ferește versurile de caracterul declamator), poetul scapă din vedere că lupta se manifestă sub diferite aspecte, dintre care acela al construirii orînduirii celei noi nu este cel de pe urmă. Nu este vorba aici să-i reproșăm poetului Jebeleanu că nu a scris despre cutare sau cutare întîmplare, sau că în poezia lui nu se văd furnale, tractoare și nu se aude ritmul ciocanelor pneumatice. Dar nu ne putem opri să constatăm că pentru a apăra ceva, trebuie să știi pentru ce te lupți. Or Jebeleanu nu-l ajută pe cititor să vadă prea mult din ceea ce se realizează astăzi. Lumea cea nouă nu poate fi redusă, în universul poetic al unui artist ca Jebeleanu, la prezentarea vieții din satul lui Sahia. In restul poeziilor aflate în volum cîteva priviri fugare aruncate asupra realizărilor de astăzi nu aduc mare lucru și uneori apar artificiale, din necesitatea echilibrului vreunei poezii. De aceea, nici valoarea artistică a imaginii nu rezistă.

Iată o pildă. Voind să arate că provocatorilor la

OCHELARII

BORIS POLEVOI

Nici în dimineața aceea senină și aspră de iarnă, cînd partizanii, după doi ani de lupte grele prin păduri, ieșeau în întîmpinarea unităților în ofensivă și cînd Ana Mihailovna Suvorova, fiind în coloană, a zărit deodată în zarea aprinsă, printre brazii înghețați, soldați de-ai noștri cu glugi peste urechi, cu pufoaice și pîslari, nici în dimineața aceea îndepărtată, această femeie în vîrstă, liniștită și stăpînă pe sine, n-a fost atît de tulburată ca în clipele cînd aștepta din moment în moment să i se dea cuvîntul.

Drept vorbind, n-avea nici un fel de motive de tulburare. Și în colhoz, ca și în raionul ei, trecea de multă vreme drept un om care nu se scormonește în buzunare după cuvinte. Cei de la raion, ori chiar de la regiune, care păcătuiau cumva necunoscînd treburile colhoznice, ori nu dovedeau destul interes pentru cultura inului, se temeau de femeia asta simplă și hotărîtă și de limba ei ascuțită, necruțătoare. Dar astea se întîmplau acolo, acasă. Erau treburile ei gospodărești, cunoscute în amănunțime.

Aici se ținea însă o conferință cu delegați din toată țara, un mare sfat despre ceva foarte simplu și în același timp foarte complicat, ceva care o interesează pînă la sînge nu numai pe ea, Suvorova, nu numai pe sătenii din colhozul „Cotitura cea mare", ci chiar pe oamenii de pe întregul pămînt.

Aflînd, așadar, că la această conferință s-ar putea să i se dea și ei cuvîntul, Suvorova și-a pierdut cumpătul, parcă într-adevăr îi era dat să stea de vorbă cu toate popoarele lumii deodată.

Chiar așa le-a și spus la comitetul raional, că se teme, că pentru o așa plin[ă] de răspundere cuvîntare n-o să-și găsească vorbele, că sînt în delegație oameni mai învățați, care știu să vorbească. Ei au mereu cartea în mînă.

Cei de la comitetul raional s-au mirat, au început s-o liniștească, iar în privința cuvîntării i-au spus c-o vor ajuta. Într-adevăr, înaintea plecării, Suvorova a primit cinci foițe scrise îngrijit la mașină. În ele era înfățișat tot ce se cădea: și pustiul nenorocirilor aduse regiunii de către hitleriști, și exemple din care se vedea cum după război au crescut din cenușă sate și orașe. Erau și cifre și cuvinte pline de adevăr despre război și pace. Toate acestea i-au mers la suflet Suvorovei: și din punct de vedere gramatical și în ceea ce privește cultura. A mai adăugat, pe ici pe colo, unele observații din viața „Marii cotituri" și cu asta s-a liniștit.

Dar la conferință, printre oamenii pe care nu i-a văzut niciodată pînă acum decît în fotografiile și portretele apărute în ziare și reviste, a cuprins-o iarăși neliniștea.

Iată înaintea cui va trebui să vorbească!

După ce i-a ascultat pe primii vorbitori, textul pregătit nu i-a mai plăcut. Totul e adevărat, la locul lui, dar îi lipsește ceva. Ideile parcă nu-s prea noi, cuvintele par prea obișnuite, monotone...

Șeful delegației, un inginer-constructor, asculta îndoielile ei surîzind:

— Granițe pe desăvîrșire, scumpa Ana Mihailovna, după cum se știe, nu sînt.

Cu toate astea, nu s-a dus nici el să mănînce și în pauză a rămas împreună cu Suvorova în foyerul pustiu, aplecat deasupra textului cuvîntării. Ei și asta i s-a părut puțin. Un simțămînt ciudat de teamă, că totuși trebuie să vorbească nu numai acestor oameni din sală, ci lumii întregi, n-o părăsea nici o clipă. A rugat-o pe prietena ei din delegație, vecină de bancă, o bătrînă învățătoare, să nu mai meargă în seara aceea la teatrul de artă (M.H.A.T.) unde aveau bilete, deși ar fi vrut mult să se ducă.

Au stat amîndouă pînă noaptea tîrziu, au băut ceai tare, și-au cîntărit și șlefuit fiecare frază. Învățătoarea, pricepută, i-a însemnat pe marginea foilor părțile care trebuiau accentuate. Apoi, Suvorova, potrivindu-și ochelarii pe nasul ei scurt, cîrn și, în ciuda anilor, obraznic totuși, i-a citit textul cu intonațiile cuvenite. Învățătoarea a ascultat-o gînditoare, înclinîndu-și ușor capul. La urmă i-a spus „Foarte bine — cinci!" Cuvîntarea ieșise într-adevăr pe placul oricui.

De ce s-ar mai neliniști?

Cu toate acestea, acum cînd s-a anunțat că următorul vorbitor va fi ea, Suvorova, iar a cuprins-o tulburarea. Se apropia ceva măreț, mult așteptat, dar venit parcă prea pe neașteptate. Simțămintele care o încercau în clipele astea îi aminteau — nu știa nici ea de ce — acele momente cînd, ieșind din pădure, a văzut prima coloană de soldați roșii și cînd, în loc să alerge să-i întîmpine pe cei scumpi, mult așteptați, s-a lipit de un brad, sfîrșită, uitîndu-se cu lacrimi în ochi, cum tovarășii săi de luptă se îmbrățișau cu ostașii.

Cuvintele de la tribună nu ajungeau pînă la dînsa, nu înțelegea de ce aplauze scurte îl întrerupeau pe vorbitor. Își lua din moment în moment ochelarii de pe nas și apoi, fără rost, îi punea la loc, frunzărea foițele și se apuca să citească. Părîndu-i-se că vecinii îi văd tulburarea, își ascundea tremurul degetelor strîngîndu-și mîinile pe genunchi.

Bineînțeles, n-a băgat de seamă că tribuna a rămas goală. Ca în vis a auzit vocea președintelui:

— Dau cuvîntul Anei Mihailovna Suvorova, președinta conducerii colhozului „Marea cotitură".

Deodată, liniștindu-se, Suvorova s-a ridicat fără grabă, și-a strîns cu grijă însemnările, tocul de piele al ochelarilor, a răspuns la strîngerile discrete de mînă ale învățătoarei și demnă, liniștită, a pășit pe culoar, către tribună. Cele două ordine „Steagul roșu pentru muncă și luptă" îi sunau ușor pe piept, clătinîndu-se și atingîndu-se în ritmul pașilor.

Din ce în ce mai sigură, și-a așezat în față, pe pupitru, foile de hîrtie și a privit calmă în sală. Fără ochelari n-a deslușit primele rînduri însă pe cel de al șaptesprezecelea, unde era delegația ei, l-a văzut destul de bine. A căutat ochii constructorului, ascunși după ramele strălucitoare ale „pince-nez"-ului, a observat așteptarea plină de emoție de pe fața bună a învățătoarei și a înțeles că bătrînica era neliniștită. A zîmbit plină de încredere și a spus parcă numai către acest mic grup, învățătoarei uscățive:

— Tovarăși!

Cuvîntul a răsunat limpede. Învățătoarea a încuviințat de acolo din rîndul al șaptesprezecelea, așa cum dădea pe semne din cap în clasă, cînd se pregătea să asculte răspunsul unui elev bun.

Potrivit de înaltă, puternică — în ciuda vîrstei, cu fața îmbujorată pe care se arcuia negrul sprîncenelor, Suvorova stătea la tribună. Îmbrăcămintea îi era simplă, iar delegaților le-a făcut o neobișnuită plăcere să audă în primul ei cuvînt acel „o" de pe Volga ușor cîntat și rotunjit... Între timp mîinile Suvorovei au deschis cu mișcarea lor obișnuită tocul ochelarilor.

Deodată, degetele care scotoceau înfrigurate, au încremenit. Pe fața vorbitoarei, acum citeva clipe liniștită încă, s-a așternut un zîmbet ciudat.

— Tovarăși! — a repetat Suvorova, dar de data asta cuvîntul a răsunat ca o întrebare, ca o șoaptă de spaimă neînțeleasă. Mîinile mai răsuceau încă tocul gol. Ochelarii nu erau acolo.

S-ar putea să-i fi uitat în rîndul al șaptesprezecelea, ori poate i-au alunecat din mînă în drum spre tribună.

Pe pupitru foile albe parcă pluteau. Oricît s-ar fi uitat, sub privirea ei, în loc de litere, se arătau rînduri șterse, fără înțeles. A simțit cum i se umezesc gîtul și spinarea și cum i se taie picioarele.

În liniștea aceea supărătoare, decoratiile sunau ușor, atingîndu-se una de alta. Femeii, clinchetul lor slab i se păru răsunet de clopot și cu o mînă tremurătoare le apăsă pe piept.

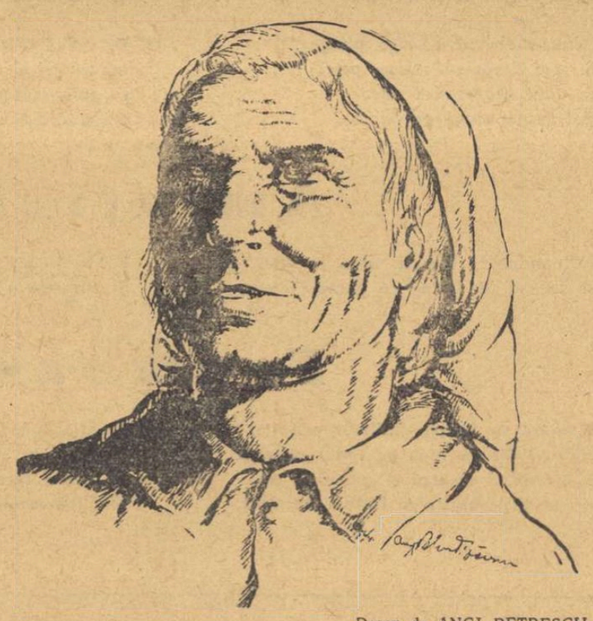

Desen de ANGI PETRESCU

Sala aștepta. Învățătoarea din rîndul al șaptesprezecelea s-a îngălbenit și și-a repezit trupul înainte, gata parcă să se repeadă către prietena ei, „pince-nez"-ul conducătorului delegației a scăpărat în lumină, alarmat. „M-am prăbușit! Am stricat totul!" — se gîndea Suvorova. „Am făcut delegația de rîs, i-am dat de rușine pe cei care m-au trimis aici să vorbesc despre dragostea și gîndurile lor. Ce să fac? Să plec? Blestemații de ochelari!"

Pierdută, s-a întors către prezidium. Văzu fețele ca prin ceață; i se păru că citește pe ele nerăbdare și supărare. Doamne, ce rușine! De ce nu se deschide pămîntul s-o înghită!

Fără veste, auzi vocea plină de bunătate și înțelegere a scriitorului cu părul de argint și față tînără, copilăroasă chiar, care prezida ședința:

— De ce vă pierdeți cumpătul, Ana Mihailovna? Spuneți ce aveți pe suflet, ce-aveți la inimă.

Glasul acestui om necunoscut care a strigat-o prietenos pe nume a trezit-o: într-adevăr, ce s-a întîmplat? Doară în această sală de basm, cu oglinzi strălucitoare de cristal, sub arcadele coloanelor, stau oameni de-ai săi, sovietici ca și dînsa, oameni!

Oare n-are nimic de spus acestor oameni frămîntați ca și dînsa de problemele războiului și ale păcii?

Doamne-dumnezeule, cum se îngrămădesc cuvintele în minte!

— Uite, nu știu unde naiba s-au pierdut ochelarii — spune ea rușinîndu-se și trei microfoane îi prind cuvintele, le trimit în sală și le aruncă mai departe în foyer. Ei bine, nu-i nimic, eu și așa, fără hîrtii... Voi tovarăși, să mă iertați...

Ce înseamnă acest zgomot care s-a rostogolit ușor prin sală și a încetat numaidecît? Suvorova privește spre delegația ei. Sticlele „pince-nez"-ului nu mai scapără; constructorul și-a aplecat capul strîngîndu-și fața în palme... învățătoarea și-a întins trupul înainte, iar buzele i se mișcă, parcă ar vrea să-i șoptească ceva.

„Suferă", îi trecu prin minte Suvorovei și nu se mai înfricoșă. Primele cuvinte au fost spuse, gheața s-a spart, de vorbit avea despre ce.

— Cine sînt eu? De ce stau aici în fața dumneavoastră? E o bună președintă de colhoz, vi s-a spus. Așa este. E o adevărată cultivatoare priceputa de in! Și asta-i așa. Credeți că ăsta-i cel mai de seamă lucru? Inîi și întîi sînt o femeie — cum spun țăranii — o muiere-văduvă. Bărbatul meu s-a prăpădit la partizani. O muiere orfană — asta sînt — fiindcă bătrînul meu a murit în război, iar singura mea fiică a fost luată în robie de fasciști. Pe unde s-a sfîrșit, nu știu. Unii spun că, în drum, printre străini, ar fi vrut să fugă din coloană și au împușcat-o, alții zic că și-ar fi făcut singură seama. O văduvă orfană, iată cine vă vorbește. Și cine ar putea să vă spună mai bine ce-aduce blestematul de război pentru oameni?

Se oprește o clipă și-și șterge apăsat cu pumnul buzele aprinse, umede în sală e liniște. Conducătorul delegației stă ca și înainte cu obrajii în palme, învățătoarea nu mai e gata să-i șoptească. E atentă și dă din cap a încuviințare.

Suvorova îi zîmbește blînd. I s-a liniștit sufletul: parcă ar fi înaintea colhoznicilor ei, care au crescut odată cu dînsa ori s-au născut sub ochii ei.

— Dar ce, numai cu mine s-a întîmplat așa? Uite, la noi în delegație se află învățătoarea emerită Vera Nikolaevna Preobrajenskaia. Bătrînul ei Kostea-Konstantin, cum îi ziceau—a pierit lîngă Kerci. Lîngă dînsa, cel cu ochelari, este tovarășul Blajenov, constructor-laureat. În timpul evacuărilor toată familia i s-a prăpădit de tifos. Și credeți că puțini sînt dintre ăștia printre noi? Puțini sînt cei care pe lîngă treburile de stat mai au cu războiul și socotelile lor, numai ale lor? Cred că așa stau lucrurile, tovarăși!

Deodată, sala plină de lumini i-a răspuns acestei femei plinuțe, în vîrstă, cu un ropot prietenesc, așa cum răspundea adunarea colhoznicilor conducătoarei lor. Ca și atunci, Suvorova continuă mulțumită:

— Așa este! Pe cine nu l-a atins războiul? E bine că nu ne-a stricat rosturile, nu ne-a distrus viața. Și ce viață!

Să vedeți cum trăiam înainte de revoluție, în ținuturile noastre pline de păduri. Făina nu ne ajungea nici pînă la crăciun. Pîine de grîu curat nu mîncam decît toamna. Cum veneau zăpezile, femeile începeau cu murăturile și cartofii amestecați în turte de in, iar în toiul iernii o duceam cu lobodă și tărîțe. Dar cine s-a hrănit la noi pe vremea aceea de pe pămîntul lui? La bobotează mujicii plecau după lucru, iar mujerile, adică — să iertați dumneavoastră — femeile și copiii stringeau resturile de pe la casele altora. Chiar și eu am strîns, ce credeți? Băteam pe la uși străine, cîocîoc: n-aveți ceva de mîncare? Asta încă nu-i nimica! Se întîmpla ca mujicii să-și pîrlească sănîile și să plece cu ele spre miază-zi să cerșească, spunînd că pe la noi a fost foc. Foamea te învață să născocești. Parcă mai stai să chibzuiești cînd acasă copiii ți-s bolnavi de scorbut?

Dumneavoastră s-ar putea să nici nu știți ce-i aia scorbut. Păi scorbutul e o boală care vine de la foame. Pe cap ți se face o rană ca o căciulă; nu-i chip să scapi de dînsa... Nu vă țin prea mult, tovarăși?

În sală s-au auzit rîsete prietenești, pline de bunătate. Cineva a început să aplaude chiar, însă s-a potolit îndată și președintele a zis cu un oarecare zîmbet:

— Nu, nu, Ana Mihailovna, vorbiți, vă rog.

— De ce vă spun eu toate astea, despre scorbut, despre oițile pîrlite și chiar despre aceea că, încălțată în opinci de tei, înghețate, mă duceam să cerșesc? Pentru că abia acum, sub puterea sovietică, noi, ieșiți de prin părțile păduroase, am mîncat pentru prima oară pe săturate; ne-am săturat și am făcut și rezerve. Vi le spun pentru că părintele nostru, Partidul Comunist, a adus poporului viața adevărată, ne-a arătat lumina, ne-a dat fericirea. Uite, eu, o țărancă simplă, o muiere — mă iertați, tovarăși — o femeie ieri cerșetoare, am fost chemată la Kremlin pentru o consfătuire cu conducătorii partidului și ai guvernului, despre treburile colhoznice... Nu, nu, vă rog, tovarăși, nu aplaudați. Vă rog, nu m-ați înțeles. Nu pe mine personal m-au chemat, pe Ana Mihailovna, ci pe noi toți fruntașii din agricultură...

Partidul nostru, puterea sovietică, trebuie să o aplaudați. Pentru asta, uite aplaud și eu cu dumneavoastră, din toată inima.

Operatorii și-au aprins reflectoarele. Din pricina luminii, a înțelegerii cu sala, ori a gîndurilor care i se înghesuiau în cap, înținerită, Suvorova bătea din palme la tribună pentru partidul ei; stătea și privea cum în sală parcă s-ar fi pogorît un stol de porumbei albi, fîlfîind din aripi. Avea sufletul liniștit, plin de bucurie. Și adresîndu-se celor care o înțelegeau atît de bine, care trăiau odată cu ea un singur gînd, a început de data asta cu totul familiar:

— La ce mă gîndesc eu? Mă gîndesc că mai sînt pe lume imperialiști care vor să ne fure fericirea. Iată la ce mă gîndesc. Hitler, — oh, puternic a fost, cîinele! — a nenorocit toată Europa cu tancurile lui, dar de la noi — să iertați vorba — nici obielele murdare nu și le-a putut lua. Și mi se pare că de frică s-a otrăvit acolo în borta lui, ca un șoarece jigărit.

Alcea spuneau mulți: „Noi sîntem un popor pașnic!" Adevărat, sîntem pașnici, avem de toate. Ce-i al altuia nu ne trebuie. Bucuria noastră e să vedem cum înflorește tot pămîntul. Uite, tovarăși, eu am ieșit odată, vara, la cîmp, pe tractor — n-am adus mașină că drumurile sînt încă proaste pe la noi — umblu pe tractor... Pe vremea aceea înflorea inul. Știți cum sînt inurile de la noi? Vesitie! Pentru a douăzeci și șasea oară am predat, anul ăsta, firul. Și știți cum îi cînd înflorește? Nici cel mai albastru cer nu-l întrece. Am oftat și m-am gîndit: „Uite Ana, munca ta, frumusețea ta, fericirea ta" — Doamne, cît îi de bine! Dincolo de in, colhozul. L-am clădit după război piatră cu piatră, casă lîngă casă, după plan, și avem de toate, așa cum trebuie: și fermă, și grajd, și club și creșă. Toate noi-nouțe. Brazii sînt încă tineri și aerul parcă-i mierea. Mă uit și mă gîndesc: dar dacă războiul ar ajunge iar pînă aici, și toate s-or spulbera, și iarăși pe cîmpurile astea vor înverzi bălăriile și în loc de case vor răsări bordeie?

Nu m-am înfricoșat, tovarăși! Nu! Noi sîntem pașnici și urîm războiul, fir-ar blestemat. Noi nu ne temem, nu! Și să mă credeți! Asta v-o spune văduva partizanului, mama soldatului ucis la Stalingrad, asta v-o spune o fostă partizană. Era la noi în colhoz un om cu o putere nemaipomenită, v-o spun așa, deschis — era bărbatul meu, sau, cum spuneți dumneavoastră, soțul meu. Totdeauna era cel dintîi la treabă, liniștit din fire, nici o muscă n-ar fi neîndreptățit. O găină, o gîscă pentru sărbători, o aducea la mine s-o tai. „Nu pot, Ana, îmi tremură mîinile". Dar cînd a venit războiul, a fost primul care s-a dus la partizani. A prins tot Gestapoul care era în școală. A zvîrlit în aer un tren nemțesc. A prins un general din banda Führerului; au trimis un avion special de pe marele pămînt ca să-l ia, dar să-l ia. Despre bărbatul meu chiar Biroul Informativ Sovietic a dat comunicate: „Fapta tovarășului partizan „S"...

De ce vă îndrug și despre toate astea? Pentru că lui Hitler în persoană deabia i-am rupt gîtul și uite se și mobilează alții la rînd. Li s-a făcut poftă să fie țarii lumii. Eu le spun Hitlerilor ăstora noi, să nu-l uite pe Teodor partizanul, pe tovarășul „S", pe bărbatul meu care s-a prăpădit la Stalingrad, și pe noi toți, oamenii pașnici, și să știe cîinii că de urît urîm războiul, dar nu ne temem și că ne-am socotit cu Hitler, așa cum ne-am socotit, singuri fiind. Acuma, uite ce puteri are pacea: chinezii, polonezii, cehii, rominii, ungurii... Parcă poți să știi socoteală cîți sînt? Se spune că ar fi cu totul un miliard. Aștia-s cei din rînd, din coloană, dar cîte mîini nu se întind către noi din toate părțile. Să socotească ei acolo, în birourile lor, cu mintea ori cu mașinuța de socotit, împotriva cui vor nemernicii să ridice mîna și cu ce se vor termina toate astea?...

Suvorova s-a uitat la ceas. Pe fața ei roșie, pătimașă, s-a așternut o oarecare stinghereală.

— Oi, am vorbit prea mult. Dumneavoastră mă iertați, tovarăși. Poate vă gîndiți: „S-a cățărat o muiere proastă la tribună, și-a semănat ochelarii pe drum, și-i trage cu ce-i trăznește prin cap".

În sală a izbucnit un rîs cald. Din toate părțile se auzeau voci: „Nu, nu, vorbiți!". „Ascultăm". „E adevărat"... „Foarte bine".

— Eu cred că nici nu mai am ce să spun — spuse ea. Ce găsiți la mine bun? Uite, am un referat, ăsta cred că e bun! Și a arătat foițele scrise, fluturîndu-le în aer.

În sală se rîdea cu bunăvoință, din inimă, un rîs care-l poate umple de fericire pe oricare vorbitor.

— Am spus tot, tovarăși, cè să mai adaug? Să luptăm cu faptele noastre, pentru pace...

Pentru o clipă s-a făcut o liniște așa de adîncă, încît se auzea foșnetul ușor al hîrtiilor. Suvorova și-a adunat foițele referatului neținut. Deodată, ca un trăznet, au izbucnit aplauze vesele și prietenești, așa cum nu mai auzise conferința.

Pierdută cu desăvîrșire, Suvorova a coborît de la tribună, iar lumea ridicată în picioare o aplauda. Mișcată, încercînd să înțeleagă pentru ce le-o fi plăcut oamenilor cuvîntarea ei care i se părea dezlănață, fără căpătîi, Suvorova mergea grăbită pe culoar, strîngînd mîinile întinse, răspunzînd la mulțumiri.

— Bravo, ești vitează! îi șopti învățătoarea, sărutînd-o încet pe obraji.

Ochelarii demodați, cu ramă neagră și sticle groase, stăteau obraznici pe brațul fotoliului, parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Cînd Suvorova s-a așezat și și-a pus ochelarii, totul în jurul ei s-a limpezit. Severul constructor, către care nici nu îndrăznise să se uite, i-a șoptit:

— Ei, în locul dumitale, Ana Mihailovna, aș ieși întotdeauna la tribună fără ochelari. Da, da, înadins fără ochelari.

În romînește de
Tamara Pînzaru

Exodul

Obloane trase. Pături la ferestre.
Și cerul ca un cerc absurd, de fier.
S-au stins toate luminile terestre,
să dănțuie rachetele pe cer.

În danțul lor zmintit, printre tăișuri,
sirenele vuiesc neîntrerupt.
Se prăbușesc arzînde-acoperișuri,
cu facle vii, în vaer, dedesubt.

Voi adăposturi, negre guri de moară,
ce în măsele anii mi i-ați spart!
De tot ce-aduc civilii subsuoară,
de-acestea, vezi, nicicînd nu se despart.

C-o pîine ori cu juvaiericale,
cu o boccea în mînă, cu un plod
ținînd-o strîns pe maică-sa de poale,
pornește tot orașul în exod.

Un microscop, un biber ros de vreme,
o babă cu o cușcă de stigleți...
Abia în hrubă-n clipele supreme,
vezi ce le dase prețul unei vieți.

...Eu blănuri n-am avut, și n-am inele,
și cărți prea multe nu poți să cobori.
Dar mi-am transcris ce m-a uimit în ele,
și-ntr-o casetă-am adunat comori.

Și ca-ntr-o Alexandrie cutreer,
din flăcări să salvez măcar un tom,
ca peste veacurile ce se treer,
să nu se piardă numele de om.

Într-un infern care rînjește-o gură
de lup, să ne sfîșie-n dinți pe noi,
sub braț duc o fărîmă de cultură,
ca s-o salvez din foc și din război.

Nu pot să-i iert

Se poartă omul deseori cîinește.
Patron, ia munca semenului său.
Ca polițist, și-un frate-și prigonește.
O ghilotină vie, e-un călău.

Dar drojdia duhnind din adîncime,
și culmile cruzimii unei lumi
zidită pe de-a-ntregul pe cruzime, —
sînt toate-n chipul ce-l revăd și-acum.

Cu-o seară-n urmă a fost, rîzînd sălbatec,
la un vecin, în casă, cu-n topor.
Îl învîrtea la fel de-ndemînatec,
ca printre jertfele din abator.

De mîna sa, cu cei puternici lașă,
viteză cu-n bătrîn, s-a aținat
cu toată greutatea uriașă
a trupului ușor, un biet băiat

ce-și apăra buxicul... Ca avere
în urma celor doi au mai rămas
un pat de fier și două filactere.
Le-a spart în pumni casapul, cu necaz.

Apoi, nici morții nu îi lasă-n pace.
La abator îi spînzură frumos,
în mari cîrlige. Ca la dobitoace,
le-aruncă măruntaiele pe jos.

O vită, nu o tai la întîmplare.
Mai cruți vițelul. Bou-l pui la munci.
Cînd el nici de povară nu-i în stare,
tu la tăiere-l mîi cu jale-atunci.

Dar legea asta pentru vite bună,
n-o știe pentru oameni, un casap.
Ca-n timpul lui Irod, pe-un prunc de-o lună,
el îl scurtează fără greș de cap.

...Ce fragedă e moarta! Ce subțire!
Poate că limba-n cuie spînzurînd
nici nu rostise-o vorbă de iubire
cît i-a fost dat să cînte pe pămînt.

Dar tatăl o privi deodată-n față,
cu sîngele prelins amar pe drugi...
Și limba sa ce-a murmurat în viață
și șoapte dragi și blesteme, și rugi,

încremeni. Cum cade după tunet
tăcerea peste cer, din acea zi,
bătrînul nu mai scoase nici un sunet.
În fața fiarei, omul amuți.

Nu pot să-i iert. Ei morga o umplură
cu victimele fără de păcat.
Și pe savanți, pe ctitori de cultură,
în codru i-au tîrît și împușcat.

Ce-au ctitorit? Cumplite-autodafeuri?
Și ce-au zidit? Cadavrele morman?
Și ce-au lăsat? Netrebnice-obiceiuri
și vreo sămînță-n vînt, de huligan?

Și ce-au ajuns? Fugari peste hotare,
ori gangsteri cu pistol automat?
Cît mai respir sub razele de soare,
nu pot să-i iert, și nu sînt de iertat!

Voi, hămesiți, înfulecînd o lume,
voi, lupi de rasă pură, eu vă jur:
n-am să vă iert nici gropile comune,
nici scrumu-n Krasnodon sau Oradour!

Nu pot să-i iert. Și de scăpară unii
de judecăți, și blînzi și buni ne par,
eu rup azi vălul dulce al minciunii:
Ei ne-ar ucide, dacă n-am fi tari!

Nu pot să-i iert: pentru acestea toate,
cu fierul roșu-i ard și le plătesc.
Vă pune tinerețea mea stigmate
cu tot ce-are mai bun și omenesc.

Casca

O cască de metal. O cască. Iat-o...
Nu-n amintiri o văd. O simt pe cap,
așa cum un tovarăș mi-a-ndesat-o,
încît de ea credeam că nu mai scap.

N-am fost soldat, și de-aș cînta trancșeea,
poate-aș da viață unor falși eroi.
Ci-n casca de metal, în ziua ceea,
mă apăsau toți anii de război.

Ea îmi acoperea aproape ochii,
și la cîntar trăgea cît trag și eu.
Cu stamba înfloratei mele rochii,
pe legea mea, se potrivea cam greu.

Și totuși cînd jivinele sălbatec
se retrăgeau cu dîra lor de foc,
sub cască, răsuflînd ca un astmatic,
vă jur că nu am stat o clipă-n loc.

Nu-mi mai păsa de șuier de sirene.
Tineri ca mine fost-au curieri
și au pansat răniții din gheene,
pe bucle moi, cu căștile de fier.

De sub pămînt orașul se trezise,
înfiripîndu-și primele lui gărzi.
Forțam în beci intrările închise,
și lupii îi trăgeam afară-n zgărzi.

Cu casca-n cap, după o noapte albă,
văzui venind spre noi, prin asprul vad,
pe-ostașul ce purta încă pe talpă,
praful șoselei de la Stalingrad.

Din tot ce-adînc și greu el îndurase,
pe-obrazu-i nici o urmă nu s-a șters.
Sub pasul lui, sub rănițele roase,
trozneau meridianele în mers.

Și-mi scoase casca, mîngîindu-mi părul:
— Ți, dievușca, hai dă-mi-o, prea ți-i grea
Și-adăugă, zîmbind ca Adevărul:
Tu regăsește-ți tinerețea ta!

Veronica Porumbacu

Din volumul „Generația mea"

PAGINI DIN TRECUT

Toamna. 1900.

O seară cenușie și umedă. Sfîrșitul lui octombrie.

De la cotitura străzii, pe cînd mă întorceam acasă, zării în fața porții noastre umbra uriașă a olteanului care ne aducea cărbuni de pămînt.

Mihail Sadoveanu, tocmai cumpărase cărbunii și acum se chinuia s-aprindă samovarul.

— Vezi Neculai, ce e cu samovarul ăsta... că-mi scoate sufletul, vorbi el necăjit, dînd cu gestul lui obișnuit la o parte șuvița părului care-i căzuse pe frunte. M-am apropiat; i-am luat locul.

Glasul olteanului, cu vocea lui prelungă și jalnică, strigînd: „Khiop-Khiop" mă urmări multă vreme, în timp ce eu suflam din greu în cărbunii umezi, care nu voiau să se aprindă.

Cînd am intrat în casă cu samovarul aprins, Mihail Sadoveanu sta la masă și scria.

— Ei, brava, Neculai... acuma să mîncăm..., și, stringînd manuscrisul cu slova lui atît de fină, vorbi bucuros:

— Mai am puțin și-l isprăvesc pe Ion Ursu.

S-a aplecat spre dulapul gazdei și-a prins a scoate din proviziile noastre cînd, deodată, fără voie, a tresărit, făcînd un gest cu mîna...

— Ce e?

— Un șoarece, bată-l să-l bată... Trebuie să cumpărăm o capcană, altfel e greu să mai lăsăm ceva în dulap.

Aveam obiceiul ca, atunci cînd primeam bani, să ne aprovizionăm cu de-ale mîncării pe vreme mai îndelungată.

Maestrul împărțea pozițiile pe zile și era de admirat să-l văzut, cu ce artă tăia el feliuțele de cașcaval, de brînză, ori de salam. Nimănui nu-i era permis să depășească planul stabilit. Iată pentru ce venirea unui șoricel ne dădu de gîndit. Am turnat apoi cerul în ceștile împrumutate, ca de obicei, de la gazdă, și-am curățat partea pe care o rosese micul nostru inamic.

Cîntecul samovarului pe atîtea tonuri, aburii calzi care țîșneau din trubușoara lui micuță și neagră, ceaiul așa de aromat, ne-au înveselit frunțile și ne-au adus pace în suflete.

Din ceața anilor îndepărtați, îmi răsare figura lui Mihail Sadoveanu... cu ochii lui albaștri cu fața îmbujorată, stînd la masa rotundă, în fața samovarului. Și parcă-l aud zicîndu-mi:

— Mai bem o ceașcă de ceai, Neculai?

O, zile fericite, pline de visuri ale tinereții sănătoase... unde sînteți? Și tu, samovar de tablă, cu muzica ta dulce, cumpărat pe prețul de un leu și cincizeci de bani, unde ești tu?

Seara aceea a fost legată de-un alt eveniment pe care-l voi povesti în rîndurile de mai jos.

Pentru că nu făceam încă foc în sobă și samovarul adormise, iar afară țîrîia într-una ploaia mărunță și rece de octombrie, ne culcarăm mai devreme ca de obicei... Cîte cenzuri să fi fost, cine putea ști, cînd simții mîna lui Mihail Sadoveanu atingîndu-mă...

— Neculai, tu auzi ceva?

— Unde?

— La portiță... Un glas de om... Scoală... și vezi ce este...

— Nu mă scol..

Dar glasul acela răgușit, care parcă venea din depărtare, tulbura într-una liniștea nopții...

M-am apropiat de fereastră... și-am dat perdeaua la o parte. Am ațintit urechea și-am privit în noapte.

— Deschide fereastra și vezi cine e...

— Cum să deschid fereastra? E greu!

— Atunci, ieși în coridor... și întreabă.

Am ieșit în coridor.. și deschizînd ușa, de-abia atunci am auzit de-a binelea, că era vorba despre noi:

— Sculați, măi băieți, și deschideți poarta.

— Dar cine ești tu?

— Nu mă cunoști... Sînt Ivanciuc, de la Fălticeni.

Eu nu-l văzusem decît o singură dată pe Ivanciuc (mai tîrziu I. Dragoslav, după botezul pe care i-l făcuse maestrul) și nici nu-i țineam minte, bine, figura; așa că atunci cînd a intrat în cămăruța noastră, omulețul acela spînatec și uscat, cu chip de copil îmbătrînit, cu ochi albaștri străpungători, vorbind repede și trăgîndu-și într-una răsuflarea, mi s-a părut o arătare venită din altă lume.

— Am auzit că voi o duceți greu și iată am venit și eu cu ceva de-ale mîncării, măi băieți...

În lumina lămpii, o prins a scoate diferite pachețele pe care le punea cu grijă pe masă, vorbind:

— Aici am adus și niște icre, din coace cîrnați...

— Neculai, mai avem untdelemn? a întrebat Sadoveanu, din pat, foarte bucuros, mai ales cînd a auzit că e vorba de icre...

Am lăsat pe Mihail să se îmbrace, iar eu am făcut rost de ceva lemne.

Cînd m-am întors dincameră, alături de pachețele cu grijă unul lîngă altul și luceau și două sticle pline...

Maestrul a început să rîcască, eu să aprind focul în soba de tablă care, de multă vreme, nu mai trăise așa evenimente.

Tot timpul cît a durat gătirea mesei, maestrul a vorbit cu Ivanciuc-Dragoslav despre prietenii din Fălticeni, de vii, ca și de morți...

Ivanciuc-Dragoslav a început a ne povesti pelerinajul lui pe lîngă maeștrii literaturii din vremea aceea.

Cel mai bine, spunea el, l-a primit Macedonski. L-a bătut pe umăr spunîndu-i:

— Băiete, tu ești un mare talent...

Mai tîrziu, Dragoslav nu-a spus cum că Macedonski avea obiceiul să declare tuturor ucenicilor lui că au mare talent.

De la literatură am trecut apoi la muzică.

Cîntam acum pe voci diferite, fel de fel de cîntece, eu după cît mi-aduc aminte, făcînd basul, iar Mihail Sadoveanu, tenorul. Nici nu știu cum ne-am pomenit într-o vreme, toți trei, ținîndu-ne de mînă și jucînd hora în jurul mesei, de era cît pe ce s-o răsturnăm, cu lampă cu tot...

Aproape de ziuă, obosiți de joc, de muzică și de vin, am dat să ne culcăm.

Dragoslav, cu nici un chip, nu se dădea să rămînă la noi.

A plecat fără să țină seamă de rugămințile noastre. Unde se ducea, de unde venise și cine avea milă de acest copil de oameni săraci, venit din orașul Moldovei de sus în cetatea luminii, călăuzit de dorul sfînt al atîtor visători, — n-am aflat niciodată...

A doua zi de dimineață, venind pe la noi în vizită N. N. Beldiceanu și văzînd pe masă urmele petrecerii noastre, nu-i venea să creadă de cele întîmplate.

— Ivanciuc... a fost? Și cum de-o aflat el unde stați...?

Și mulți ani după întîmplarea din noaptea cu petrecerea, Dragoslav a stăruit în mutenie, nevoind să-mi spună cine i-a dat adresa noastră.

Dar zilele treceau monotone și frigul se întețea... Ostenisem bătînd scările ministerului cînd, într-o seară, venind acasă mai tîrziu ca de obicei, Mihail Sadoveanu îmi întinse o hîrtie.

— Bucură-te, te-a numit suplinitor la Huși...

Nu știu cum, dar bucuria care trebuia să-mi învăluie sufletul n-am simțit-o. Sentimentul despărțirii mă săgetă cu-n mare regret.

Tîrziu noaptea, luîndu-mi rămas bun de la samovarul nostru, i-am închinat cîteva versuri, dintre care prima strofă o port și astăzi în minte:

Pe pragul despărțirii
Acuma stau mîhnit,
Rămîi, rămîi cu bine,
O samovar iubit..

La cîteva zile, înaintea plecării, Mihail Sadoveanu a cumpărat o prinzătoare pentru șoricei.

Isprăvind de scris se uita cîte un ceas întreg la micii prizonieri și zîmbind, le dădea drumul apoi. Multă vreme s-a distrat în felul acesta și după plecarea mea..

În București, maestrul n-a mai rămas decît puțină vreme.

În vara anului 1901, ne-am întîlnit toți trei, N. N. Beldiceanu, M. Sadoveanu și cel care scrie rîndurile de față, în casa poetului N. Beldiceanu, la Rădășeni.

N. Dunăreanu

Amintire

I

Eram băeţandru prin clasa a doua sau a treia de liceu, cînd l-am cunoscut pe Petrea Badale, vecinul nostru, mai cu temei.

Tata n-avea cu ce mă ţine la gazdă în oraş. De aceea umblam la şcoală de-acasă, din sat. Porneam la drum, în fiecare dimineaţă, după ce cîntau cocoşii a doua oară, tăind ţarinile şi lunca Suceviţei, apoi cartierele sărace ale tîrgului, bătînd cu piciorul cam şase kilometri, pînă ajungeam în faţa clădirii aceleia înalte şi severe, cu grilaj de fier ruginit care adăpostea liceul de băieţi. Trudit şi moleşit de drum, mai stăteam cîte-un ceas în faţa porţii pe frig şi zloată, pînă se-ndura „don Vasile" — clopotarul şi starostele de mătură al şcolii — să deschidă uşile mari, grele, ca nişte porţi de cetate.

Pe-aproape de chindie ajungeam din nou acasă. Puneam cărţile la locul lor, pe fereastră, îmbucam în fugă ce găseam, înşfăcam apoi sapa de după uşă şi ieşeam la cîmp să le ajut alor mei să dovedească cu prăşitul ori cu scosul barabulelor, s-avem ce „crăpa" la iarnă, cum zicea tata.

Petrea Badale avea un ogoraş vecin cu al nostru. Şi se făcea aşa, că întotdeauna, cînd mă duceam la sapă, să-l găsesc şi pe el pe ogorăşul lui, lucrînd tăcut, mohorît, alături de Saveta, nevastă-sa.

Tata, om şugubăţ, mai zvîrlea cîte-o vorbă de duh din cînd în cînd, aşa ca să-şi alunge necazul şi truda. După ce zvîrlea vorba, se rezema în coada sapei şi rîdea. In două cu obidă, dar rîdea. Petrea, lung şi osos cum era, cu o mustaţă groasă sub nas, cu sprîncene îmbinate şi crescute în devălmăşie peste ochii cu luciri ascuţite de oţel, abia ridica un pic capul şi sta din lucru o clipă două, privind undeva în gol, peste zări şi peste frunţile sălcilor care tiveau ogoarele către asfinţit. Stînd aşa, nici nu rîdea, nici nu scotea măcar un singur cuvîntel.

Sculpa pe urmă printre dinţi, îşi trăgea pălăria pe ochi şi da cu sapa în pămînt, cu ofărîre. Da ce da, şi pe urmă iar s-oprea. De data asta se uita la mine lung, lung, şi în ochi i se strecura o undă de duioşie scurtă, zgîrcită.

Intr-un tîrziu, mă întreba:

— Mîine, iar te duci la şcoală?

— Iar...

Petrea dădea din cap şi se-nnegura. Şi înnegurîndu-se se răzbuna pe sapă şi pe bulgării uscaţi pe care îi sfărîma.

N-am putut pricepe multă vreme rostul acestei întrebări, cum n-am putut pricepe nici de ce se-nnegura omul după ce-i răspundeam. Şi nu numai că n-am putut pricepe, dar de la o vreme am prins un fel de teamă de el. Mi se părea că privindu-mă, în ochi i s-aprinde o poftă sălbatică de a mă sfîşia cu oţelul lor, de a mă scormoni pe dinăuntru şi de a-mi strivi parcă gîndurile, simţămintele, sufletul.

Asa că am prins a mă feri de privirile lui şi, de cîte ori puteam, şi din calea lui.

In închipuirea mea, omul acesta slăbănog şi osos începu a căpăta ceva de apocalips, ceva de dihanie înfrăgădită într-un trup de om şi acela mai altfel decît al celorlalţi oameni, care-şi ascunde sub straie aripile cu ghiare şi care pîndeşte clipa cînd să te năvălească şi să te însingereze.

Intr-o seară Petrea Badale a făcut clacă de desfăcat popuşoi, la el în şură. A aprins două felinare, pe care le-a atîrnat de două grinzi, a adus un scripcar şi vreo trei oca de holercă, a poftit vecinii să-i dea o mînă de ajutor, că la vremea potrivită are să le-o întoarcă, laolaltă cu femeia, şi după ce s-a încredinţat că toate o să meargă strună, a strigat şi la poarta noastră:

— Bade Milian! Să-l aduci şi pe băiet la claca!

Tata a încercat să-l înduplece.

— Băietul porneşte de cu noapte, la şcoală... [illegible]

[illegible]

Şi cum zic, „istoria" încă nu-mi făcuse trebuinţă, pentru că Petrea n-adusese încă vorba despre ea... Dar cînd s-a înstăpînit tăcerea aceea toropitoare, omul s-a ridicat cît era de lung şi a făcut cîţiva paşi uriaşi peste grămezile de ştiuleţi spre cotlonul meu.

S-a lăsat în nămeţii moi de pănuşe, lîngă mine, şi mi-a şoptit:

— Citeşte... Citeşte din... istoriile voastre...

Mi-am scos repede, tremurînd putinţel, cărţulia din sîn şi-am deschis-o unde s-a nimerit. Mi-am dres glasul şi-am prins a citi ca la şcoală, tare, aşa cum îi plăcea domnului Ion Dan, dascălul meu de limba română, despre vechii asirieni, apoi despre războaiele punice, că luasem cu mine istoria, chiar istoria din care învăţam atunci...

Lui Petrea Badale îi străluceau ochii. Asculta cu răsuflarea stăpînită, cu buzele uşor întredeschise, ca şi cînd le-ar fi ciuruit o strașnică sete. Din cînd în cînd, dădea din cap şi mormăia:

— Măi, măi, măi!... Multe-s pe lumea asta şi noi nu le ştim!...

Am citit pînă la o bucată de noapte. Mîinile cărnurilor se ostoiseră demult, hodinind cu cîte-un ştiulete în palmă, în căldura molcută a pănuşelor. Omul de casă uitase şi el de clacă. Asculta, asculta, şi se scărpina în ceafă din cînd în cînd şi iar clătina din cap, şi iar mormăia:

— Măi, măi, măi!... Multe s-au petrecut şi se petrec în lumea asta, şi noi nu le ştim!...

A doua zi, în zori, Petrea iar a strigat la poarta noastră:

— Bade Milian! Acasă-i băiatul?

— Se duce la şcoală! i-a răspuns tata pe fereastră.

— Şi-i gata de drum?...

— Gata.

— Apăi să vie... Că-l duc eu cu căruţa... Tot am treabă în tîrg...

Am sărit în sus de bucurie. Un drum pînă la şcoală cu căruţa însemna mult, din cale afară de mult pentru mine. Am ieşit degrabă, m-am suit alături de Petrea şi, atingîndu-l cu trupul, am deslusit că n-ascunde nimic sub straie, nici un fel de aripi cu ghiare... Acu, şi dacă ar fi ascuns, nu-mi mai era frică de el. Ba chiar simţeam un început de prietenie pentru omul care-mi ascultase „istoriile" şi care mă scutea să-mi bat picioarele pînă la şcoală în ziua aceea.

Petrea a plesnit cu biciuşca spinarea căluţului şi căruţa s-a urnit. Şi am călătorit o bucată în tăcere. Petrea se gîndea. Vedeam asta din felul în care-şi ţugulase buzele şi din clătinările rare ale capului. S-a întors el spre mine hăt într-un tîrziu.

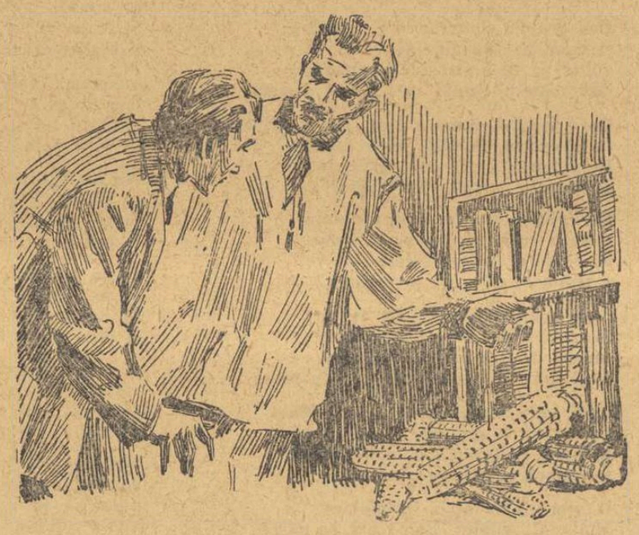

Desen de UNCI

— Şi, zi, voi învăţaţi acolo la şcoală, cîte au fost pe lume în cele mai vechi vechimi?...

— Da, bade...

— Şi despre Alexandru Machedon învăţaţi?...

— De bună seamă...

— Şi mai ştii şi altele?

— Ştiu...

— Hm! a făcut Petrea şi iar a clătinat din cap.

Pînă-n tîrg n-am mai vorbit nimic. Cînd am ajuns la rohatcă am dat să sar din căruţă, judecînd că omul are treburile lui în altă parte, şi s-o iau spre şcoală pe ulîţele pe care le cunoşteam de mult. Dar Petrea nu m-a lăsat.

— Te duc pînă la şcoală...

Şi m-a dus. Cînd să ne despărţim, m-a vestit:

— Mîine tot eu te aduc. Şi poimîine... Da să nu spui la nime...

— Nu, bade Petrea, m-am grăbit eu.

— Ştii de ce?

— Nu ştiu...

— Să n-audă nevastă-mea, Lisaveta... Mă huieşte *)...

Eu i-am întins mîna, aşa cum văzusem că fac oamenii mari, după ce l-am încredinţat că n-o să suflu nici o vorbă nimănui. El mi-a strîns-o şi după ce s-a frămîntat în el o vreme, s-a aplecat pe-o rînă, spre mine.

— Te duc, dar cu plată...

— Vai de mine! m-am speriat eu... Plată? De unde?

— Eh! Este de unde: vii seara şi-mi citeşti... Poate mai ai şi alte „istorii"...

— Dar dumneata de ce nu citeşti şi singur, m-am mirat eu cu nevinovăţie.

— Eu?... m-a privit el încurcat. Eu [illegible]c... N-am nevoie de asta... [illegible]i învăţat a citi?

[illegible]

*) cineva) = a certa (mold.)

— Ehl Ce să-nvăţ! Eu am învăţat o vorbă mare: „Prea multă învăţătură, îl strică pe om la cap!"... Aşa, să ştii!... Mie vorba asta mi-a spus-o un om însemnat.

Şi-a rîs într-un anume fel din care se putea înţelege: „Decît să mă stric eu la cap, mai bine strică-te tu!... Dar pînă-atunci... nu uita să vii să-mi citeşti, în fiecare seară, dacă vrei să te duc cu căruţa la şcoală..."

II

Nu mai fusesem acasă de mulţi ani. Mi se urîse tîrgul în care am umblat la „ghimnaz", demult, tare de mult. Poate din pricină că acolo am iubit o fată, care m-a dispreţuit pentru straiele mele ponosite şi roase la mîneci şi m-a părăsit pentru un fecior spilcuit şi pomădat de mirosea de la o poştă.

...Poate chiar şi din pricină că în tîrgul acela slujba de salahor de birou mi-a înfipt o boală grea în carne... Cine ştie!... Destul că mi se urîse şi pentru că trebuia să-l străbat cu orice preţ ca s-ajung în sat la noi, m-am înstrăinat parcă şi de casă. ...Şi acum, nu de mult, cînd totuşi l-am străbătut, tăind apoi iar lunca Suceviţei şi ţarinile, într-o dimineaţă de toamnă, nu mi-am amintit de Petrea Badale. Şi doar am călcat acelaşi drum pe care m-a purtat el cu căruţa, mi-am aruncat ochii pe aceleaşi ţarini pe care le-am scormonit cu sapa şi el şi eu...

Era o dimineaţă de toamnă limpede, şi satul se ivea în zare, potopit de culorile roşii-galbene-verzi ale pometelor, tivit cu dunga albastră a pădurii de pini de pe deal şi mărginit la dreapta şi la stînga de întinderea ţărâ sfîrşit a ogoarelor negre, cu brazda întoarsă.

O dimineaţă ca în copilărie, o dimineaţă ca acelea în care Petrea striga la poartă: „Bade Milian, e gata băietul?"

Şi uite că nu mi-am amintit de el... Şi mărturisesc asta cu ruşine. In schimb, însă, Petrea şi-a amintit de mine...

...Inserase. Stăteam la taclale cu cei de-acasă. Povestea tata despre cîte multe. Despre pămînt şi despre roade; despre popuşoiul lui semănat în cuiburi făcute în pătrat şi despre întovărăşirea ce va să se facă.

Şi stînd noi aşa la sfat, am auzit nişte ciocănituri în uşă.

— Intră! a încuviinţat mama.

Uşa s-a deschis şi în prag s-a arătat Petrea Badale, tot aşa de înalt şi osos, cu aceeaşi mustaţă stufoasă, căruntă acum, cu aceleaşi sprîncene crescute în devălmăşie, cu aceleaşi ochi cu priviri ascuţite, ca de oţel şi, deşi bătrîn, mai semeţ şi mai ostru ca oricînd.

— Bun venit! a rostit el în prag şi a venit să-mi strîngă mîna. Te aşteptam...

Şi-a scos căciula, s-a aşezat pe-un scaun şi a tras la iveală de sub bondiţă un clondir de rachiu:

— Să nu fie cu bănat... Vreau să închin un pahar cu dumneata... Dar... cu plată...

Şi a zîmbit larg.

Am rîs cu poftă amintindu-mi acea trecută întîmplare cu căruţa. Petrea Badale a rîs şi el; pe urmă însă mi-a atras luarea aminte:

— Nu glumesc... Te cinstesc, dar cu plată!

— Mă rog! M-oi supune!... Acuma, am şi eu cu ce plăti, bade Petrea...

Vecinul nostru a dat din mînă:

— Ştiu... Tocmai de asta am venit: să-mi citeşti în sara asta nişte „istorii" de-ale dumitale...

— Istorii?

— Da... poezii, povestiri... Dar nu din cele pe care le-ai scris în cărţi şi-n gazete, că le ştiu, le-am citit...

— Le-ai citit? m-am mirat eu.

— Da... că acuma ştiu şi eu citi... Şi chiar bine de tot! He-he!... Dar eu vreau să-mi citeşti din cele pe care încă nu le-ai tipărit... Pricepi?

— Păi...

— Ba să-mi citeşti! Socot că noi, vecinii dumitale, avem dreptul să le cunoaştem cei dintîi...

I-am citit. I-am citit tot aşa cu glas tare, limpede, cum i-am citit din cartea de istorie, la claca aceea de demult.

Şi cînd am isprăvit, Petrea Badale a bătut din palme.

— Brava! Astea-mi plac mai mult ca cele de odinioară, despre asirieni şi puni!

Pe urmă m-a rugat:

— Mai citeşte... Numai îngăduie oleacă s-o aduc şi pe Lisaveta, nevastă-mea...

★

Trecuse de miezul nopţii. Ciocnisem vreo trei pahare de căciulă pînă atunci şi ni se dezlegaseră limbile.

— Cum rămîne cu... zicala aceea pe care o ştii de la un om „însemnat", bade Petrea?...

Petrea a clătinat din cap:

— Dracu s-o ia! Am dat-o la spate... Adică mi-a scos-o din cap partidul... Că trebuie să ştii, tovarăşe scriitor şi dragă vecine, că-s fruntaş la aplicaţiile agrotehnice şi de vreo cîteva săptămîni, candidat de partid... Şi la aşa cinste, nu mai ai dreptul să judeci înapoiat...

★

A doua zi, Petrea Badale m-a poftit la el. Lisaveta, nevastă-sa, pregătise nişte sarmale strașnice. Şi după ce ne-am ospătat în lege, Petrea mi-a făcut un semn să-l urmez. M-a dus în „casa cea mare" şi mi-a arătat un raft de cărţi.

— Le-am citit pe toate... Doamne, multă minte îi mai dă omului învăţătura!...

Alături de raft, într-o coşarcuţă, vreo zece douăzeci de ştiuleţi de porumb. Nişte ştiuleţi zdraveni, cum n-a văzut neam de neam, în sat la noi.

Petrea a întins un deget spre coşarcuţă şi a urmat:

— Vezi? Iaca folosul...

„Vreau să-i trimit la Comitetul Central... Am să scriu numai numele pe-o etichetă să se ştie de la cine-s, şi între ştiuleţi am să pun cărticica asta...

— Ar trebui să pui şi-o scrisoare... m-am găsit eu cu povaţa.

— Hm! făcu Petrea. Crezi că-i nevoie? Mulţămirea mea n-are nevoie de vorbe... Au s-o citească mai bine tovarăşii din semnele aiestea... Şi au să priceapă tot ce vreau să spun, aşa cum ne-au priceput ei, cu ani şi ani de zile înainte, setea minţii şi dogoarea dorului de dreptate...

★

Cît am stat pe-acasă, Petrea m-a ospeţit seară de seară. Şi seară de seară a trebuit să-i citesc din „istoriile" mele. Venea cu Lisaveta, nevastă-sa, şi s-aşezau amîndoi pe scaune stînd cu ochii ţintă la mine.

In cea din urmă seară, cînd a băgat de seamă că îmi pregătisem bocluc urile de drum, Petrea s-a mohorît:

— Pe cînd să te mai aştept?... Anii trec şi...

I-am făgăduit că n-o să treacă vreme multă şi-oi veni iar, cu dăsaga şi mai bucşită cu „istorii", — să i le citesc şi să-l rog să mi le judece, ca unul ce se pricepe nu numai la aplicaţiile agrotehnice, ci şi la cărturărie.

Şi-atunci Lisaveta, nevastă-sa, şi-a umezit o clipă ochii şi vrînd să-i ascundă, s-a tras la urechea bărbatu-su şi i-a poruncit:

— Să pui dimineaţă mînza la căruţa cea nouă să-l duci la gară... Ştii, să vadă şi el că ne-am gospodărit cum trebuie, c-avem şi cai ca lumea de cînd ne-am înădit la carte şi la ştiinţă...

Dragoş Vicol

Pacea trebuie salvată!

Micuţii-aceia mînă-n mînă
au fost găsiţi lîngă ghiozdane,
cu fruntea spartă în ţărînă,
mitraliaţi de avioane.

Erau: un băieţel cuminte
şi o fetiţă cîrnă tare.
De-abia întîiele cuvinte
ştiau citi-n abecedare.

Ghiozdanele-au căzut din mînă
şi-i călimara răsturnată...
Cerneala şiroie-n ţărînă
cu sînge cald amestecată.

Era cu sînge alfabetul
mînjit în ciuruita carte.
Albastre scoarţe-avea caietul
cu pagini, pline doar o parte.

Chiar în ajun micuţa mînă
pe fila pîn-atunci curată
şi-a scris lucrarea la romînă,
cu slova mică, tremurată.

Şi-i tema o scrisoare. Iată
trei rînduri parcă de mătasă:
„Te aşteptăm, iubite tată,
de la război să vii acasă...

„Sînt zile cînd mămica plînge..."
Şi mai departe-s numai pete.
Şi totul se îneacă-n sînge
şi-i numai sînge pe caiete.

Cerneala curge prin cuvinte
cu sînge cald amestecată.
Au fost un băieţel cuminte
şi o fetiţă minunată.

Mergeau ţinîndu-se de mînă
Şi nu au mai ajuns la şcoală —
Şi-acum se scurge în ţărînă
şuvoi de sînge şi cerneală...

...Acum, şi şcoala e pustie.
Şi nu-i nici mama care plînge...
Şi nici un tată n-o să vie...
Şi-i numai sînge, numai sînge.

Un băieţel şi o fetiţă
şi-n moarte se ţineau de mînă,
cu fruntea-ntoarsă spre ţărînă,
muşcînd din ea ca din alviţă.

Şi-avea caietul scoarţe-albastre.
Ca bolta — plină de-avioane —
din care plouă cu dezastre,
cu sînge plouă în bulboane...

Şi cerul se-oglindea-n cerneală —
Ah! Cerul care sînge cere!
Din care bat mitraliere!
Şi pruncii nu ajung la şcoală!...

Da, mînă se ţineau de mînă
un băieţel şi o fetiţă,
cu gura-ntoarsă în ţărînă,
muşcînd din ea ca din alviţă.

Amintiri

...O, amintiri! Cîmpia cînta în orice spic
Se legăna un flutur pe fiecare floare,
Iar tu treceai prin holda de grîu şi borangic
Şi miroseai a ţarini, a ierburi şi a soare.

Frumoasa

E tînără ca floarea întîielor mlădiţe.
E proaspătă ca roua pe rodul necules.
Şi mersul ei e parcă al apelor de şes
Şi i se zbat sub iia cu fluturi, hulubiţe.

Se-nflăcărează macii, cînd calcă-n ierburi moi,
Livezile se-apleacă spre ea cu ramuri grele
Şi vîntul răsuflarea şi-o pierde prin zăvoi
Şi după ea-ntorc capul şi florile. Chiar ele.

Victor Tulbure

VECHI MEŞTEŞUGARI

(Urmare din pag. 1-a)

am mîndria să mă numesc ucenicul lui.

Am mai avut şi alţi meşteri, însă farmecul limbii noastre l-am deprins de la celebrul neştiutor de carte.

II

După ani de experienţă, e vremea să luăm lucrurile în toată gravitatea lor şi să scriem nu corect, ci pe potriva graiului nostru! Să avem onestitatea ciubotarilor; ei pentru nimic în lume nu se prind să facă ciubote sau ghete, dacă le lipseşte pielea şi talpa, cuiele şi aţa. In gramatica limbii române, editată de Academie, îl vedem pomenit ca pildă pe slăvitul tipograf Coresi; şi pe Dosoftei, cel ce a plîns la apa Vavilonului cu proorocii; şi pe Cantemir voievod; şi pe Neculce, hatman al oştilor Moldovei şi neîntrecut şlefuitor de grai; îndată după Eminescu stă cutare poet contemporan şi lîngă Creangă... stau eu! Onoare întemeietorilor acestei gramatici! Cred că nici pe departe nu s-au gîndit să ne cheme la conştiinţă, cînd au înşirat citatele! Cred că n-au făcut alegeri după criterii de talent, însă răsfoirea acestei cărţi trebuie să ne pună adînc pe gînduri; prima întrebare ar fi: „Cu ce drept, în virtutea cărei valori stai domnia-ta lîngă Eminescu şi eu lîngă Creangă şi Sadoveanu?" A doua: „Cunoşc destul de bine graiul, mă exprim destul de gramatical, spre a merita să fiu dat pildă alături de celebrităţile clasice? Mi se cuvine mie, ţi se cuvine domniei-tale, cuvinte ca „regionalisme" sau „arhaisme", milioanele de meşteşugari nu-i iau în seamă; zîmbesc cu îngăduinţă sau cu dispreţ şi-şi văd de lucrul lor tacit şi sobru, iar lucrarea sărmană în grai o pun pe blidar, pe oala cu lapte unde se şi epuizează... *„Intunericul de oameni", „îi mănîncă cîinii din traistă"* (i se spune celui ce se descurcă greu), *„s-a întunecat în casă ziua mare de cuşmele altor oaspeţi..."*, nu pot sta lîngă *„paseazămi o strachină de mălai"* (citat din graiul Casandrei Buhosului, jăndăriţă); *„bonjur, bade Gheorghe!"* (citat din vechii politicieni şi chiar din unii scriitori de azi): *„imposibil, lele Catrină"* (citat din scriitori de mîna întîia).

Am putea stărui cu pildele bune şi rele, însă poporul nu are nevoie de astfel de pledoarii. In loc să învăţăm din viaţă şi din cărţi, unii din noi ignoră viaţa şi persiflează operele clasicilor, fără obraz. Pe cei vinovaţi, Petrişor îi va chema la judecată, Deocamdată, noi toţi (chiar şi cei celebri) trebuie să lăsăm fotoliile şi să plecăm la aer curat în ţară. Vom nimeri în multe sate din văi, curînd, pe la pornirea plugurilor şi pe la întoarcerea cocostîrcilor. Şi dacă vom asculta cu dragoste vorba oamenilor, vom şti să deosebim boroana de grapă, oticul de orcic, grebla de furcă, sapa de săpălugă, ş.a.m.d.; vom şti ce înseamnă huceag şi huci, mlădă, răchită, salcie ş.a.m.d. Vom rămîne mînaţi cînd vom auzi-o pe „arhaica" mătuşă Tănăsoaia strigînd către nepotul ei:

— Hai fuga, Simioane, că a trăznit în *antenă*; ori, ce dracul... s-o fi descărcat *acumulatorul*? Ia-n fă bine şi încearcă şi *bateriile...!*

Mari surprize vom avea şi cei ce imităm ţăranii în scrierile noastre; cei ce o fac pe ţăranii fără să fi stat în sat nici cît *„cioara în par"*; sau cei ce-o fac pe muncitorii, pentru că au trecut prin fabrici *„ca gîsca pe apă"*. Dar ce să mai lungim vorba? Vechii meşteşugari ne învaţă că *„vorbă lungă e sărăcia omului"*. „Specialiştii" în mofturile graiului sînt cîtă frunză şi iarbă. Unii, adunaţi în înfricoşat sobor, au sucit graiul pe o parte şi pe alta, au scris articole, studii, au stîrnit polemici savante, iar rezultatul a fost... scoaterea apostrofului şi pocirea cuvîntului *„sesizare"* taman cum îl pociau grefierii lui Caragiale! Au reeditat, cu alte cuvinte, povestea muntelui însărcinat care naşte... un şoarece. Rugăciunea de toate zilele a poetului care vrea să rimeze *necaz* cu *az'* este:

— *„O, înţelepţilor, daţi-ne apostroful înapoi!"*

Iar rugăciunea şcolarilor cună aşa:

— *....Iertat fie, tata şi mama, bunicul şi bunica, pentru greşalele lor, cele de voie şi cele fără de voie! Iertaţi fie cei ce au încurcat ortografia, zdrobind apostroful sub liniuţă!"*

In sfîrşit, iată atîtea probleme toate menite „să-ţi scoale lumea-n cap..." Rubrica „Mult e dulce..." trebuie să fie o mică şcoală, unde să învăţăm toţi, şi cititorii şi scriitorii, în frunte cu cel ce semnează aceste rînduri.

Eusebiu Camilar

CARNET SOVIETIC

ostea poporului
tic pentru opera
lui poet romîn
HAIL EMINESCU

[illegible]ul sovietic iubeşte şi [illegible] opera lui Eminescu, [illegible] poeziile lui cele mai [illegible]nt pătrunse de patos [illegible]onar, de patriotism şi [illegible]oste puternică pentru [illegible] simpli, pentru po[illegible]u.

[illegible]ţa scurtă a marelui [illegible]rnin există o trăsătură [illegible] interesantă, despre [illegible] as vrea să vorbesc as[illegible] este vorba de interesul, [illegible]agostea vie a poetului pentru literatura clasică rusă.

Eminescu cunoştea, aprecia şi iubea foarte mult clasicii ruşi şi mai ales pe cei doi mari corifei ai literaturii ruse: pe Puşkin şi pe Gogol. Marea dragoste a lui Eminescu pentru Puşkin se poate vedea din cele două poezii, bine cunoscute, ale poetului rus, *„Monumentul"* şi *„Către Ovidiu"*, traduse de el şi rămase în manuscris. Intr-una din scrisorile sale, Eminescu spunea despre Puşkin: *„Mă farmecă versurile lui, izvor de apă vie şi de visuri nobile... am găsit un prieten, un mare prieten"*.

Tot atît de mult l-a preţuit Eminescu şi pe Gogol, mai ales pentru realismul lui profund. Intr-o cronică dramatică, intitulată *„Comedia franceză şi comedia rusă"*, poetul scria despre Gogol: *„El a aprofundat viaţa reală a poporului rus, tipurile lui sînt luate din natură, sînt oameni vii, aşa cum i-a văzut"*.

Puşkin şi Gogol au exercitat o influenţă binefăcătoare asupra operei lui Eminescu. Dragostea şi interesul viu al neuitatului fiu al poporului romîn faţă de literatura clasică rusă, faţă de creaţia marilor genii Puşkin şi Gogol, reprezintă o pagină glorioasă în istoria relaţiilor culturale romîno-ruse.

Tipărirea şi popularizarea operei poetului constituie mijlocul cel mai bun pentru a ne aduce aminte de poet. De aceea aniversarea a 100 de ani de la naşterea lui Eminescu a fost sărbătorită în U.R.S.S. nu numai prin referate, articole şi lecturi la radio despre viaţa şi opera poetului; cititorul sovietic a avut posibilitatea să cunoască operele lui Eminescu, traduse pentru prima dată în limba rusă.

In anul 1950, Editura de stat pentru literatură beletristică din Moscova a tipărit o culegere de poezii din opera lui Mihail Eminescu. Cartea cuprinde 50 de poezii.

Poeziile lui Eminescu au fost traduse în limba rusă de poeţi sovietici, maeştri în arta traducerii, bine cunoscuţi dintr-o serie de opere poetice traduse din literatura clasică mondială. Au trebuit să lucreze mult pentru a reda în limba rusă frumuseţea tulburătoare şi suflul viu al poeziei lui Eminescu. Traducerile sînt făcute cu multă măiestrie poetică. De pildă, cunoscutul poet sovietic Nikolai Aseev a tradus foarte bine *„Din valurile vremii"*, Leonid Martinov, cunoscut poet sovietic şi bun traducător, a redat cu măiestrie *„Scrisoarea a doua"*, *„Cugetările sărmanului Dionis"* şi alte poezii. Poetul I. Mirimski a tradus *„Scrisoarea a treia"*, *„Povestea codrului"*, etc. Cunoscutul traducător V. Levik, care a tradus în limba rusă o serie de opere poetice ale lui Ronsard, Hugo, Byron, Mizkievicz şi Petöfi, a tradus poezia *„Egipetul"*. Dramaturgul sovietic O. Globa a tradus poeziile lirice *„Noaptea"*, *„Sara pe deal"*, etc. Poetul Alexandr Gatov a tradus cu măiestrie: *„Adio"*, *„Crăiasa din poveşti"*, etc.

Datorită unei intense munci creatoare, săvîrşită de poeţii sovietici, versurile lui Mihail Eminescu au răsunat cu toată puterea în limba rusă şi au fost apreciate cum se cuvine de masele largi de cititori sovietici.

Deşi culegerea apărută în 1950 nu cuprinde toate poeziile lui Mihail Eminescu, totuşi interesul pentru acest volum a fost atît de mare, încît a devenit astăzi o raritate bibliografică (ediţia a fost tipărită în zece mii exemplare). Editura de stat pentru literatură beletristică pregăteşte acum o nouă ediţie de opere alese din Eminescu, în limba rusă. Culegerea va cuprinde încă 25 de poezii, traduse pentru prima oară în limba rusă. Această culegere nouă va fi de două ori mai voluminoasă decît prima; ea va constitui un pas serios pentru cunoaşterea de către cititorii sovietici a creaţiei marelui fiu al poporului romîn.

Gheorghi Korotkevici

„Hamlet" pe scena teatrului „V. MAIAKOVSKI"

Recenta reprezentare a lui „Hamlet" pe scena Teatrului „V. Maiakovski" din Moscova, după o pauză de mai bine de 20 de ani, a fost apreciată de presa sovietică ca un eveniment cultural de o deosebită însemnătate.

Regizorul N. Ohlopkov şi colectivul teatrului au găsit cheia justă pentru înţelegerea lui **„Hamlet"**. A fost cu desăvîrşire înlăturată tradiţionala interpretare din teatrul burghez, care punea accentul pe apologia pesimismului, a lipsei de voinţă şi a misticismului, evitînd în mod tendenţios analiza operei prin prizma condiţiilor istorice şi a contradicţiilor epocii, care s-au oglindit în creaţia lui Shakespeare şi în chipul lui Hamlet.

Belinski a pus bazele unei juste înţelegeri a lui Hamlet, pe care marele critic îl considera ca o puternică personalitate.

„Prin firea lui, Hamlet este un om puternic", manifestările şi atitudinile sale dovedesc **„o energie şi o măreţie sufleteas-că"**, **„el este mare şi puternic în slăbiciunea lui"**. Chipul lui **Hamlet**, notează N. Ohlopkov în notele sale de regie, este de o imensă bogăţie. In el găsim totul: şi o adîncă deznădejde, şi tatonări spre a trece la o viaţă activă, şi pesimismul, şi o încredere adîncă în viitor. El este impetuos şi pasionat ca un adevărat reprezentant al Renaşterii. El cunoaşte puţin şi ştie mult. Amara ironie voltaire-iană se împleteşte la el cu o gingăşie naivă, copilărească. El cunoaşte chinuri, dar şi bucurii. **„Este greşit să exprimăm numai chinurile inimii (şi cîţi Hamleţi trişti, de la început pînă la sfîrşit, trec pe scene!)**, scrie N. Ohlopkov, **fără fericirea ei, infernul din sufletul lui fără înflorirea lui impetuoasă şi luminoasă"**.

Visător umanist, duşman al oricărei murdării şi josnicii în viaţă, al făţărniciei şi cruzimii, Hamlet se loveşte de atmosfera apăsătoare de la Elsinore, acest castel-închisoare, sub al cărui acoperiş trăieşc într-o bună vecinătate minciuna şi linguşirea, arivismul şi perfidia, crima şi trădarea. Dar **„realitatea hidă nu-l înghite pe Hamlet, nu-l supune. Hamlet a înţeles întreg misterul crud al timpului său, dar el a ştiut să învingă spaima în faţa vieţii înconjurătoare..."**

Nepotrivirea adîncă între ideal şi realitate îl duce pe Hamlet la o înţelegere tragică a vieţii, îl pune în faţa dilemei: **„A fi sau a nu fi?"** El caută o ieşire: la început e disperat, dar nu se supune vieţii din jurul său. El nu găseşte ieşirea, deoarece condiţiile epocii nu-i ofereau posibilităţi pentru aceasta. Atunci el porneşte lupta, o luptă pasionată, împotriva **„lumii lui Claudiu"**, o luptă şi cu sine însuşi, cu ceea ce se numeşte „hamletism" şi fără de care nu poate fi închipuit Hamlet.

Ohlopkov nu-l „modernizează" pe Hamlet. Hamlet rămîne un fiu al epocii sale, este un om al marilor pasiuni, al sentimentelor puternice şi intense, ceea ce complică lupta contradicţiilor sale interioare. **„Mintea sa, iscoditoare, elastică, perspicace, tinde spre cunoaşterea lumii, spre transformarea ei, dar cu cît mai departe şi mai adînc pătrunde gîndirea sa, cu cît obiectul observaţiilor sale devine mai larg, cu cît mai înalt devine scopul, cu atît mai ascuţite şi mai serioase devin contradicţiile sale interioare, cu atît mai active, mai impresionante devin înălţările şi prăbuşirile voinţei sale"**. Hamlet nu poate fi închipuit fără şovăieli, dar el şovăie, nu pentru că este ros de reflecţiuni nervoase sau de apatie, ci pentru că se teme să facă un pas greşit, străin umanismului său.

„Hamlet.. reprezintă avîntul înalt al spiritului uman, care răzbate, în sînge şi chinuri, prin toate îndoielile şi şovăielile! Mintea, inima lui ard puternic, el poartă în sine voinţa de a învinge toate contradicţiile ascuţite ale veacului său!"

Deşi moare, victoria este a lui Hamlet. Dincolo de moartea lui se iveşte şi se ridică victoria umanismului.

Figuri de comuniști în romanul „Bărăgan"

Fără doar și poate, cercetarea pasionată — nelipsită de o emoție și o legitimă satisfacție pe care critica noastră literară o întreprinde asupra unor asemenea eroi, plini de vitalitate cum sînt comuniștii din romanul „Bărăgan" de V. Em. Galan, nu se poate mărgini la o simplă cercetare a procedeelor, a mijloacelor tehnice ale realizării imaginii personajului. Față de valoarea portretelor scriitorului, se impune o analiză mai profundă a resorturilor intime, a acelor particularități sufletești esențiale acestora, care sînt determinate de atitudinea lor politică, de convingerile și formația lor. In notele sale de lectură, publicate în „Gazeta literară" nr. 36, Dumitru Mircea evită o asemenea analiză a specificului sufletesc al eroilor comuniști ai romanului. Fascinat de iscusința scriitorului de a lumina figurile personajelor prin conflict, prin caractere complementare, autorul articolului neglijează un element de bază al cercetării — sezisarea acelei note predominante, specifice caracterului comuniștilor — asupra căreia V. Em. Galan și-a îndreptat toată atenția. Din aceste însemnări de lectură s-ar putea crede că pentru Dumitru Mircea, esența socială de clasă a unui personaj nu poate crea deosebiri evidente, trăsături caracterologice hotărîtoare. Comparîndu-l, de pildă, pe Erhan (chiabur și dușman periculos) cu Filip (comunist devotat, luptător ferm), Dumitru Mircea trage surprinzătoarea concluzie: „...Sînt oameni care știu ce vor. Sînt construiți unul pe măsura celuilalt". Oare cele două forțe sociale opuse nu au un cuvînt hotărîtor de spus în determinarea structurii deosebite a caracterului celor doi eroi? Greu de crezut!

Iată de ce mi se pare că discutarea exclusivă a procedeelor de tehnică în realizarea figurii comuniștilor, fără adîncirea specificului forței pe care ei o reprezintă, nu este în măsură să pună în lumină nici pe departe adevărata valoare a operei scriitorului. De ce sînt interesanți, atît de plini de viață, acești eroi ai romanului, de ce după terminarea cărții rămîi cu o convingere intimă că acești oameni trăiesc — tot așa de buni, de modești și de harnici cum i-a zugrăvit scriitorul, — undeva într-un colț de țară, construind, conducînd fără zarvă și zgomot? Acestei întrebări nu i-ar putea răspunde în nici un chip cei care nu reușesc să găsească suficientă amplitudine poetică în munca obișnuită, „banală", de fiecare zi a comuniștilor în producție sau în organizația de partid. Cu siguranță, acești partizani ai „umanizării" artificiale a comunistului, care — în treacăt fie spus — în sinea lor nu par a fi convinși de superioritatea morală a comunistului, vor ridica în cazul de față din umeri, a nedumerire și neputință, dezmințiți de o certă biruință a literaturii noastre.

Realizarea unei diversități de caractere — merit incontestabil al romanului lui — dă acea viață adevărată, verosimilă, întregului colectiv de eroi comuniști ai romanului. Scriitorul ne-a demonstrat odată mai mult că structura acestor oameni deosebiți care sînt comuniștii, plenitudinea bogăției lor sufletești, ne apare în toată frumusețea ei omenească, își găsește expresie autentică numai în măsura în care fiecare figură constituie o individualitate aparte, cu o anumită structură sufletească, unică în felul ei, care nu se mai poate repeta. Interesantă pentru modalitatea prin care scriitorul a realizat conturul reliefat al eroilor săi este atenția dată concordanței dintre caracterul eroului și împrejurările care i-au format personalitatea, visurile, mîinile sau bucuriile. Motivarea formației sufletești a unei personalități cum este Filip Anton, directorul comunist al fermei din Lespezi, este susținută de incursiuni biografice în trecutul fostului turnător din București, de evocări dramatice ale momentelor grele cînd împreună cu tovarășii săi, înfruntînd ploaia de gloanțe a oamenilor lui Rădescu, a luptat și el pentru succesul reformei agrare. Semnificativă pentru arta portretizării lui V. Em. Galan ne apare această importanță acordată concordanței dintre o anumită împrejurare și trăsăturile eroului.

Noutatea și valoarea deosebită a creionării tipurilor de comuniști din roman este evidentă tocmai în momentele situării lor la locul de muncă, la postul obștesc de luptă.

Originalitatea cu care știe scriitorul să realizeze un portret, care redă un proces sufletesc unic, cuprinde o sferă largă de mijloace artistice. Printre ele, la un loc de frunte, se numără luminarea trăsăturilor eroului prin relațiile lui cu celelalte personaje. Multe dintre acestea, unele chiar și episodice, își aduc partea lor de contribuție în caracterizarea lui Filip Anton, tocmai datorită faptului că el este mereu în mijlocul oamenilor, conducînd — pas cu pas — ofensiva pornită împotriva paraginei.

O modalitate calitativ superioară caracterizării prin conflict a figurii lui Filip o constituie cea realizată prin alăturarea a două caractere complementare: Filip Anton și Pamfil Vițcu. Din intensitatea conflictului în care intră la un moment dat cei doi eroi ai romanului, se relifează limpede ideea că fermității cu care Filip știe să păstrez linia politică a partidului îi corespunde de fapt și un anumit echilibru sufletesc interior, care-i lipsește celuilalt. Sentimentul adînc și sincer trăit al răspunderii în fața poporului pentru fiecare măsură luată, pe care-l încearcă Filip, contrastează puternic cu superficialitatea și aventurismul lui Vițcu care nu se sinchisește de nimeni.

Pe de o parte la Filip luciditatea, maturitatea cîntăririi unei hotăriri, obișnuința unei curajoase scrutări interioare, uneori chiar cu conștiința obsedantă a unei insuficiente calificări, a necorespunderii în îndeplinirea sarcinilor. V. Em. Galan sezisează cu sensibilitate senzația de instrăinare pe care o încearcă Filip față de propria lui ființă și amplifică valoarea episodului legat de un simplu și banal cuvînt „deocamdată". In ochii lui Filip, acesta devine de fapt personificarea minciunii de care se simțea vinovat: „Cîtva timp mai înainte... la cîmp, tot așa îl rostise pe „deocamdată" ăsta: tărăgănindu-l ca un înțelept și umflîndu-l cu niște înțelesuri pe care de fapt nu le avea".

Pe de altă parte, la Vițcu spiritul individualist, hrăpăreț, nelipsit de o permanentă stare de agitație, de o volubilitate artificială uneori, care a născut tupeul, îndrăzneala plină de siguranță și suficientă. „Schimb de experiență? Bună idee! L-a aprobat din inimă. Ne-or fi lipsind nouă multe, dar experiență, slavă domnului, este de unde da!" Evident, comparația servește punerii în relief nu numai a unor însușiri ale lui Filip, subliniate apăsat prin această zugrăvire complementară a acestor doi eroi. Ea dezvăluie realist, pe măsura tensiunii conflictului — trăsătura dominantă a eroului — conștiința înaltă a răspunderii în fața oamenilor.

Filip Anton, așa cum îl vedem mișcîndu-se, zbuciumîndu-se, trăind viața cea nouă în care pășise de numai cîteva zile, constituie într-adevăr o figură interesantă, în care perseverența, tăria, fermitatea ideologică, abnegația, se relifează pregnant. Și totuși, încerci o nemulțumire urmărindu-l de-a lungul romanului, căutînd să descifrezi contururile estompate ale lumii lui lăuntrice. Este firesc că înțelegerea logicii interioare a eroului — a manierei sale proprii de a cumpăni cu încetineală, a sobrietății manifestărilor, a decenței în exteriorizarea sentimentelor, ca și a modestiei omului căruia nu-i place să vorbească despre el — nu exclude totuși dezvăluirea profundă, subtilă, a acelei structuri sufletești specifice. Nu-i cere nimeni lui Filip ieșiri sau acțiuni zgomotoase. Cu totul legitimă este însă cerința cititorului care vrea să-l cunoască pe acest erou, așa cum este el ca om, ansamblul gîndur lor sale cele mai intime, a specificului său de a trăi bucuria izbînzii sau amarul insuccesului. Din relațiile lui cu Cristina, soția și prietena lui, asemenea trăsături care să realizeze o cuprindere multilaterală a bogăției nuanțelor și trăirilor lumii sufletești a eroului, a culorilor și tonurilor specifice ale acestei lumi, nu reușesc să apară. Noi am vrea să-l cunoaștem pe Filip mai aproape, să recunoaștem felul său specific de a trăi cu intensitate momentele încleștării sociale și în viața lui personală, să cunoaștem acele particularități concrete, omenești, prin care trăiește de fapt puternicul sentiment care i-a legat pe viață pe acești doi oameni. Acele cîteva notații despre începutul dragostei lor enunță, dar nu caracterizează legătura lor, iar scena revederii de la sfîrșit, de asemenea este departe de a contribui cu ceva în a reliefa imaginea dragostei dintre Cristina și Filip. Poate tocmai, pentru că însăși viața aduce mărturii despre intensitatea și tăria impresionantă a dragostei comuniștilor, paliditatea zugrăvirii acestor sentimente care-i leagă pe Filip și Cristina apare mai evidentă, mai distonantă.

In caracterizarea eroilor săi, în sublinierea rolului specific al fiecăruia dintre ei în organismul complex și viu al colectivului de comuniști din roman, autorul știe să găsească mijloacele care redau cu plasticitate trăsătura dominantă a unei anumite personalități. Entuziasmul și impetuozitatea pe care Pavel Bucurașu, responsabil cu cadrele, le pune în tot felul său de a munci, își găsesc o vie expresivitate în portretul pe care-l zugrăvește scriitorul. Sosirea acelui „flăcău scurt și îndesat" în plin cîmp e un preludiu al creșterii imaginii figurii tînărului comunist. El se apropie de Filip „tăind bătăriile de-a dreptul", rostindu-și lapidar, simplu, numele („Mă cheamă Bucurașu Pavel"), povestind iute, pe nerăsuflate acolo, în plină cîmpie, în fraze scurte și precise că „avea 25 ani împliniți, făcuse armata, fusese pe front pînă la 73 kilometri nord-vest de Budapesta...".

Interesantă pentru ilustrarea capacității de a găsi expresii adecvate nuanțelor unor sentimente gingașe, uneori contradictorii, ne apare figura comunistului Marin Doi, gonit de la fermă de înjurăturile inginerului Matei. Deși e și el membru de partid ca și Filip, totuși în atitudinea sa păstrează rămășițe ale unui spirit anarhic, explicabile pentru insuficienta lui călire ideologică, partinică. Iată de ce Marin Doi preferă să dezerteze de la lucru, după ce a fost batjocorit, în loc să rămînă intransigent, protestînd împotriva atitudinii de vechil a lui Matei. Aparent, Marin Doi este convins de dreptatea sa și de aceea îl înfruntă dîrz pe Filip care-i cere cont pentru fugă: „Nu cu pămîntul e greu de luptat, tovarășe director. Pămîntul nu înjură pe nimeni... nu batjocorește..." și cu toate acestea, după următoarele replici se înveșe crescînd un sentiment de vinovăție care-i îngreunează mișcările, gîndurile și-i coboară privirile în podea.

In imaginea acelui om, greoi în mișcări, muncit de gîndul remușcărilor pentru fuga lui, tăcerile, pauzele dese, care premerg sau țin locul răspunsurilor, sînt întovărășite și de un sugestiv joc mut — nelipsit de încordare — al privirilor, căruia scriitorul îi acordă un loc important în scena discuției cu Filip. „Stăteau în cămărușa aceea întunecoasă și Filip deslușea în ochii lui Marin Doi un licăr care îl îndemna să vorbească, îi arăta că ceea ce spune el e sorbit, cuprins, înțeles". Detaliile de lumină prin care Galan reliefează un impuls sufletesc nou, simțit de Marin ascultîndu-l pe Filip, prefigurează hotărîrea sa de la sfîrșit, de a se reîntoarce la lucru. Conștiința răspunderii de comunist trăiește intensă în această prezentare dinamică a schimbărilor aproape imperceptibile, oglindite în gesturi destul de obișnuite la Marin Doi.

In galeria caracterelor de comuniști ai romanului, care luptă împreună pentru construcția fermei noi, socialiste, la Lespezi, prin figura lui Mitu Cîrstei autorul a știut să surprindă cu finețe procesul zvîrlii și înrădăcinării unui sentiment de demnitate omenească. Mitu, deși alături de Filip, prin poziția sa de clasă, prin mizeriile îndurate în trecut, n-are totuși nici pe departe călirea de luptător pe care acesta a primit-o în marile bătălii de clasă la care a participat. El are o cu totul altă formație, în care teama și slugărnicia au săpat urme adînci. El este omul care dormea în grajd alături de armăsarii suri, pe paie, înjosit și lovit dureros în demnitatea lui, cel care în puterea obișnuinții, la intrarea noului director, „s-a ridicat în picioare, și cu ochii la Filip a luat poziție de drepți". Deși își plătește cu regularitate cotizația de partid, nu poate să se simtă egal cu un comunist ca Filip Anton și de aceea, în fața mîinii pe care acesta i-o întinde cu un gest simplu, obișnuit, Mitu... „și-a plimbat privirile puțin speriat... ca și cum ar fi vrut să-i citească din ochi o poruncă asupra celor ce avea de făcut cu palma. Pe urmă, lămurindu-se, s-a înroșit, și, apleacîndu-se tare, i-a strîns mîna într-amîndouă mîinile lui negre și fierbinți". Dar în ciuda acestor priviri umile, temătoare, care în acest moment se îndreaptă spre Filip, autorul a știut să arate cum undeva, din sufletul bătrînului vizitiu se ridică un răspuns răspicat întrebării lui Filip („Ce-ai face mai întîi de te-ar pune director aici?") nelipsit de optica specifică personajului. — „Intîi și-ntîi eu l-aș beli pe dom' Răghină. Pe urmă aș mai beli vreo doi...".

Implet rea aceasta originală, proprie și posibilă numai lui Mitu, a unei umilințe paralizante, care pare a-i fi pecetluit cu sînicie eroului privirile, vorba, cu existența latentă a urii aceleia sălbatice, ca și cu un sentiment de dragoste pentru cei ce sînt alături de el, se evidențiază mai ales în scena cînd Prodan, mecanicul fermei, primește conducerea grupei de partid. Mimica eroului, felul stînjenit de a-și ține mîinile, faptul că glasul sună tot sperios și „vorbește de parcă și-ar fi cerut iertare" —ceea ce nu-l împiedică să-i impute cu asprime lui Prodan greșeli din trecut — fixează deodată plastic specificul personalității lui Mitu. Insuși felul cum privește în lături, nemulțumit și rușinat, ca un om care știe că a săvîrșit o necuviință, o trădare poate, așteptînd să i se prăbușească tavanul deasupra capului, sugerează la fel de bine probitatea lui Mitu, ca și evidenta lipsă de experiență în practica îndeplinirii unor îndatoriri obștești. Mai puternic a știut autorul să exprime acest specific al eroului în ultima scenă cînd Mitu se teme ca nu cumva, criticat fiind, Filip să se supere. („Sprijinit cu amîndouă coatele de colțul mesei, Mitu — crezîndu-se neobservat de nimeni — își rostogolea ochii înspăimîntați de la Bucurașu la Filip și de la Filip la Bucurașu"). Duioșia și afecțiunea caldă pentru noii lui prieteni se revarsă tot într-un anumit chip văzînd că Filip înțelege să-și primească critica... „trona fericit, martor la împăcarea a două rude dragi care s-au prefăcut atîta vreme că sînt înverșunate numai și numai ca să-l păcălească pe dînsul — din dragoste".

Trebuie spus însă că nu întotdeauna (și mai ales la Filip, la Bucurașu) imaginea ne-a adus înainte tabloul dinamic și profund al vieții eroului; au scăpat uneori obiectivului, viziunii epice a scriitorului, acele cute gingașe și trăsături intime care desăvîrșesc conturul cu trăsăturile proeminente ale unei anumite conștiințe de care sîntem încredințați că are un trecut și o formație proprie. Este în același timp neîndoios faptul că scriitorul a înțeles că a-i zugrăvi pe comuniști este o mare satisfacție a creației artistice, înseamnă a dezvălui o varietate de caractere în care trăinicia și intensitatea devotamentului trăiesc mai vii, mai adevărate prin căutările și deciziile lor specifice. Înțelegerea și redarea specificului uman al fiecărui erou, a varietății atîtor figuri de comuniști de-a lungul romanului subliniază artistic cît este de largă, de puternică și de multilaterală această forță care însuflețește milioane și milioane de oameni. Prin chipurile unor eroi ca Filip, Cîrstei sau Bucurașu, care pășesc în primele rînduri ale luptătorilor pentru construirea unui avantpost al socialismului la Lespezi, trăiește de fapt vie imaginea multora dintre comuniștii realității noastre de astăzi.

Galeria acestor eroi ai romanului marchează un pas înainte în perceperea și reprezentarea particularităților individuale ale figurii comunistu lui în literatură, spre oglindirea acelor oameni căutați cu atîta aviditate în paginile operelor noastre, demni de a fi exemplu și obiect de imitare pentru fiecare dintre noi!

Miron Dragu

EPIGRAME

Editurile se plîng că li se prezintă puține romane...

UNUI NUVELIST

Nu este rău că practici genul scurt,
dar un roman pe cînd?... E-o veche vorbă:
Pe semne-ai „suflu" doar pentru iaurt
dar te mai temi să nu te frigi în ciorbă!

Sub semnătura lui „C. Adam" „Viața românească" publică o fabulă-pastișe, dedicată subsemnatului. Morala e: ci spune ce-ai de spus, cînd ai ceva de spus.

UNUI PARODIST

1.

Intr-o oarecare nedibace imitație
un oarecare-ADAM nu prea mă cruță!
Imită... Ce vrei? Prima generație
care se trage din maimuță...

E încă în faza cînd mai prinde muște,
„mănîncă" tot ce urcă în văzduh,
ia lecții de la șarpe cum să muște
...dar încă n-a dat ochi cu Sfîntul Duh!

2.

Ce ți-e cu-o „mare personalitate"!
De n-ar fi dedicația, n-ai brodi
modelul versurilor imitate
dar știi, după un rînd și jumătate,
al cui e stilul fadei parodii!

3.

Ți-ai cucerit un loc în Poezie.
De ce te ascunzi acum netam-nesam?
Fă taina — cel puțin — mai străvezie,
semnînd nu C. Adam, ci M-Adam.

4.

O cred și eu, și-o crede multă lume...
Răspunderea acestui soi de glume
ar fi mai nimerit să și-o asume
un scriitor, nu un pseudonume...
„Are ceva de zis, mă rog, să zică"
dar să semneze, neică, fără frică!

5.

Și dacă vă-nșelați — și mă înșel
și totuși el nu-i ea și ea nu-i el?
Vai! Tot bogaților le-atribuim
și sărăcia unui anonim!

Marcel Breslașu

★

„BASME"

Ca prelucrări sînt foarte bune
Și-mi plac diversele fantasme
El autor se dă anume
Și asta-n adevăr sînt basme.

Lui Ion Bănuță care a publicat aceeași poezie în „Viața românească" nr. 12 și în „Viața militară" nr. 12.

Măi Bănuță, doar la două?
Dar mai sînt reviste-o sumă!
Modestia asta nouă
Nu-i de-a bună!

INGIMFATUL

Deși turnat în bronz, el pare,
Și gluma mea i-e pietricea,
Cînd îl ating cu ea îl doare,
Că sună-a gol și-a tinichea.

EPIGRAMELE MELE

Deși mică și sprințară
Și cu spirit combativ,
La „Gazeta Literară"
N-are spațiu locativ.

LUI MIHAI BENIUC

Mihai Beniuc poet e mare
Dar are un cusur acum:
Prea lasă ca să ia oricare
Din „Mărul lui de lîngă drum"
— — — — — — — — — —
Și chiar și el mai ia, îmi pare.

FABULISTULUI MARCEL BRESLAȘU

La el oricare animal
Să fie leu, să fie pește,
Cu toți vorbesc „pe radical"
Și se-nțeleg „pe păsărește".

Tudor Măinescu

★

Redacția „Contemporanului" nu publică decît versurile poeților „foarte cunoscuți".

Unor tineri începători:

De-ar trece-n goană ani și ani
Precum trecură precedenții
Degeaba mai aveți pretenții
Tot n-o să-i fiți... contemporani.

Unui poet care candidează la nemurire transformat în vegetale.

„Să fiți cu noi în rînd" a cuvîntat
Un consacrat mai măricel.
De-atunci îl caut ne-ncetat:
Ați auzit cumva de el?

Rodica Toth

O piesă, un spectacol și o cronică

Să ne fie iertat dacă înainte de a vorbi despre cele cuprinse în titlu, ne vom referi la un citat. (Vă asigur că nu o facem din citatomanie, ci fiindcă sîntem profund convinși că va folosi în discuție). Și acum iată citatul: „La început mă simțeam ca și cum tot timpul ar fi stat în spatele meu cineva care-mi striga „nu-i voie".

Cuvintele sînt ale lui Gorki. Adresantul Cehov.

Observația viitorului autor al „Azilului de noapte" este o mărturie din anii care au premers debutul lui ca dramaturg și se referă la arta de a scrie teatru. Faptul ni se pare deosebit de important de reținut, fiindcă în cele ce urmează se va vedea că nu toți dramaturgii tineri — și chiar unii cronicari care scriu despre ei — trec sau au trecut prin pătimirile marelui Gorki. Pare mai degrabă că mulți ar prefera să fie feriți de ele, împăcîndu-se mai bine cu lauda ușoară decît cu munca artistică grea sau cu elaborarea minuțioasă a unor analize și aprecieri.

Dar asta nu ar fi decît o latură a problemei. Cea de a doua e că amatorii de a servi astfel de laude urgente și cu duiumul, se găsesc. Mai greu, ce-i drept, dar se găsesc. Afirmația noastră nu vrea în nici un caz să însemne că am fi cumva împotriva laudelor. Recunoașterea meritelor e bine să fie făcută la timp și fără zgîrcenie. Numai că e tot atît de bine să fim mai cumpătați, cînd e cazul, și să ne cheltuim energia îndeosebi pentru a analiza serios o lucrare, pentru a putea fi cu adevărat de folos autorului, cititorului sau spectatorului.

Concret, ne referim la piesa „Drumul soarelui" a tînărului scriitor Virgil Stoenescu, la spectacolul cu același titlu și la o cronică dramatică semnată de Laurențiu Fulga în ziarul „Steagul roșu".

Din nou iertare pentru un citat, de astă-dată din cronica amintită: „Talentul pe care-l dovedește (autorul) cu prima sa piesă de teatru, este asemenea materialului din care se inspiră: colțuros, masiv, exaltat, amplu și profund".

Așa începe cronica. Lăsînd de o parte caracterul, evident, puțin științific al adjectivelor privind natura talentului autorului piesei, să ne referim la cîteva probleme de conținut.

Din ansamblul aprecierilor făcute de Laurențiu Fulga se desprinde cu intîietate aceea că autorul dă dovadă de „îndrăzneală", abordînd un subiect din viața celor din delta, dintr-unul „din cele mai complexe medii sociale" — cum spune cronicarul. De ce este complex acest mediu social, aflăm imediat: fiindcă în el „patima dezlănțuită domnește în egală măsură cu rațiunea domoală și pătrunzătoare".

„Și mai mult decît atît — scrie în continuare Laurențiu Fulga —. (autorul) nu numai că se apropie — dar își și însușește specificul vieții de aici, natura intimă a obiceiurilor și vocabularului, semnificația raporturilor dintre oameni și structura adesea plină de cîndățenii a baștinașilor — încît nimic nu te poate reține să crezi că autorul ar fi el însuși un om al deltei".

De-a lungul întregii cronici revine ca un leit-motiv admirația cronicarului pentru caracterul exotic, straniu, al personajelor.

„...Petre Voitan ni se dezvăluie impulsiv și rural, înăsprit și cu meanare de-a dreptul sălbatice. Ba, urmărindu-i înfiorat atenția încordată cu care-și ascute cuțitul de piatră și gestul greu cu care și-l vîră în brîu..." etc. Observații de aceeași natură se fac și în ce privește alte personaje, cum ar fi Amiliana, de pildă.

Și totuși, dacă nu ar fi și afirmația cronicarului că bine a făcut Virgil Stoenescu pedalînd cu precădere în piesă pe aceste particularități, n-ar fi poate caz de supărare din partea nimănui. Din păcate, însă, Laurențiu Fulga — în loc să analizeze cu atenție cum se prezintă aceste aspecte, de „colțuros" și „exaltat", în ansamblul definirii personajelor și al economiei piesei, și dacă nu cumva ele servesc drept „scuză" pentru mascarea unor deficiențe de conținut, — alunecă pe aceeași pantă și nu mai conținește cu laudele pentru felul cum aceste laturi, și îndeosebi ele, au fost surprinse de autor.

Că procesul de transformare al lui Petre Voitan nu reiese din acțiune, ci se afirmă doar declamativ într-un ultim tablou; că asupra Amilianei ceea ce se petrece în jur nu pare a avea în fond nici o înrîurire și că deci schimbarea ei din final nu e justificată; că bătrînul pietrar Hussein Ali este de fapt un element cu totul străin în dezvoltarea acțiunii, adus în scenă mai mult pentru „culoare locală"; că masa oamenilor muncii este la rîndul ei insuficient legată de desfășurarea dramei; că figura secretarului de partid este șterșă și, atît cît există, construită pe cele mai combătute șabloane; că figura utemistului avangardist Tudor Gorun este construită pe o linie mai degrabă caricaturală, urmărindu-se efecte de replică mai mult decît adîncimi de conținut; că apariția în scenă a fiului estropiat al chiaburului Balamaci este de-a dreptul un aspect de grand-guignol, — toate acestea și poate încă și altele nu par a-l fi preocupat prea mult pe cronicar.

Or, este evident că, pentru a-l ajuta pe Virgil Stoenescu, care debutează în dramaturgie, să-și valorifice cu adevărat realele posibilități pe care le demonstrează, de altfel, în numeroase alte momente din piesă, un dramaturg de talent și prestigiu ca Laurențiu Fulga ar fi putut fi mai exigent și mai aplicat în aprecieri, ferindu-se să înlocuiască justa lozincă „Să sprijinim cu toate puterile tinerele talente" cu aceea „Să-i lăudăm, ca să nu se supere".

M. Ghimpu

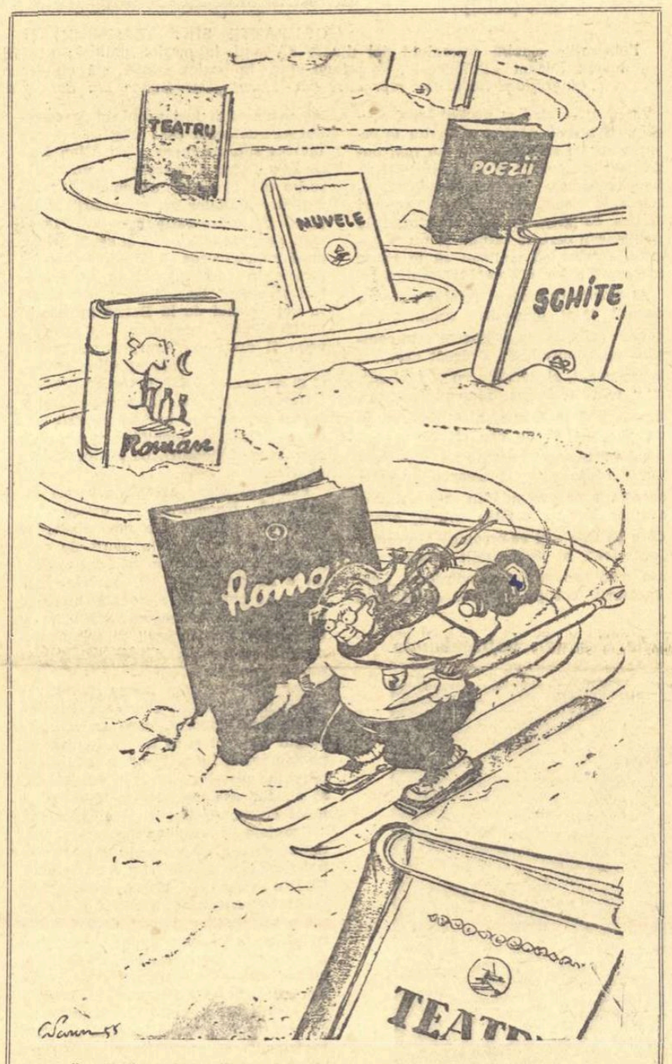

— „Sportul" preferat al unor critici literari

Desen de PAVEN

„LITERATUR UND KUNST"

In luna iulie a anului trecut a început să apară suplimentul săptămînal al ziarului „Neuer Weg" sub titlul „Literatur und Kunst" (Literatură și artă).

Necesitatea unei asemenea publicații în limba germană se impunea, deoarece almanahul „Banater Schrifttum", organ al Filialei din Timișoara a Uniunii scriitorilor, care apare la intervale foarte mari și și-a îndreptat, cum era și firesc, atenția în primul rînd asupra scriitorilor germani din Banat, nu și-a propus să-și asigure colaborarea tuturor prozatorilor, poeților, dramaturgilor și criticilor literari germani din întreaga țară.

Poeți ca A. M. Sperber, Franz Liebhard, Hans Kehrer și F. J. Bulhardt alimentează în mod continuu coloanele suplimentului literar-artistic.

O surpriză plăcută pentru cititori au constituit-o poeziile pline de prospețime ale Lottei Berg „Das Brot von morgen" (Pîinea de mîine), „Der neue Mensch" (Omul nou), „August-Nächte" (Nopți de august), „Schuhe" (Ghete), „An die Dichter" (Poeților), „Und Heimat bist auch du" (Și patria mea ești și tu), poezii care reușesc să cucerească inima cititorului.

Poemul lui Franz Liebhard „Es waren zwei schwäbische Jungen" (Au fost doi tineri șvabi) este povestea zguduitoare a doi tineri țărani șvabi, care, după ce au luptat pe frontul de răsărit, slujind interesele fascismului german, ajung în Germania occidentală, unde sînt recrutați în Legiunea Străină pentru războiul murdar din Vietnam. Acolo ei mor fără glorie, departe de Banatul lor natal, pentru interesele colonialiștilor francezi. Dar poetul cîntă și calea spre fericire a țăranilor șvabi care au rămas în patrie. Fiecare vers este un crîmpei din viața zbuciumată a șvabilor din Banat ce-au găsit în Franz Liebhard un autentic bard al lor, care, amintindu-le suferințele trecutului, indică și calea spre un viitor mai bun.

Dacă Sperber este un nume cunoscut, puțini știu că acest poet a găsit forme noi de a-și exprima mesajul, forme nefolosite încă în poezia nouă din R.P.R. Poeziile „Gullivers Reisen" (Călătoriile lui Gulliver), „Der Besuch" (Vizita) și „Der Pflüger von Borodino" (Plugarul de la Borodino), o dovedesc: în vis, Gulliver face o călătorie spre trecut. Bunicul său, care tocmai s-a logodit, mai trăiește viața de mizerie și sclavie a clăcașului. Apoi Gulliver visează despre viitor. Nepotul lui este acum mare. El trăiește în era comunismului, unde toți oamenii sînt fericiți. Gulliver admiră tot ce vede în jurul lui. Tocmai cînd se gîndește la cele văzute în comunism, el se trezește și poetul concludе:

„Eu sper că voi ați înțeles
De ce Gulliver este astăzi țăran colectivist".

De o mare putere epică este poezia „Plugarul de la Borodino — 7 septembrie 1812". In timp ce Napoleon își aruncă toate rezervele în luptă pentru a frînge rezistența redutei Raievski, în timp ce de ambele părți tunurile scuipă moarte, un plugar rus, fără teamă și îndirjit, își ară pămîntul ca să fie pîine la anul. Și împăratul, livid, dă pinteni calului, dînd să înțeleagă că mai puternic decît războiul este poporul, care muncește și care este invincibil.

In domeniul prozei s-au tipărit mai ales schițe, o nuvelă și un fragment din romanul antifascist „Die Geschichte des Mathias Schmidt" [1]) (Povestea lui Mathias Schmidt) de V. Heinrich, care a apărut la începutul acestui an.

Din toate aceste lucrări, se relifează prin nivelul ei artistic nuvela lui Erwin Wittstock „Der Sohn des Kutschers" (Fiul vizitiului), care face parte din volumul „Siebenbürgische Novellen und Erzählungen" (Nuvele și povestiri din Ardeal) ale cunoscutului scriitor, volum care va apare în curînd. Cititorii, care apreciază talentul lui Erwin Wittstock, așteaptă acum ca scriitorul să pună acest talent în slujba temelor vieții noastre de astăzi.

Frumoase sînt schițele scriitorului Werner Eggerath, autorul romanului „Die Stadt im Tal" (Orașul din vale), ambasadorul Republicii Democrate Germane în țara noastră. Este un merit al ziarului „Neuer Weg" de a-și fi asigurat această colaborare. In schița „Lenin ist uns vorangeeilt" (Lenin ne-a luat-o înainte), Eggerath povestește un episod din lupta antifasciștilor din Germania care au salvat de la topire o statuie a lui Lenin furată din U.R.S.S. de hoardele hitleriste. Tot abnegației luptătorilor antifasciști din Germania îi este consacrată și schița lui Eggerath „Otto Brosowsky".

Fără îndoială că schițele cu teme luate din realitatea de astăzi din țara noastră trezesc cel mai mare interes. Schița „Nach einen Jahr" (Un an mai tîrziu) de Hertha Ligeti, care a apărut în culegerea „Drei Dorfgeschichten" [2]) (Trei povestiri sătești), s-a bucurat de o primire favorabilă din partea cititorilor și a criticilor. Ea arată în mod convingător procesul de lămurire ce are loc în conștiința unei tinere țărănci sase din Ardeal, care refuză mai întîi să intre cu sufletul ei în gospodăria colectivă, dar care se convinge — văzînd roadele muncii colective — de netemeinicia calomniilor reacțiunii, care încerca să împiedice pe țăranii muncitori să-și făurească o viață mai bună.

Schița lui Anton Breitenhofer „Im Sommergärtchen" [3]) (La grădinița de vară) este o satiră la adresa acelor cadre de conducere, ridicate din rîndurile clasei muncitoare, care adoptă obiceiuri aristocratice, folosesc bunul statului în interesul lor personal și se prefac că nu-și mai amintesc de tovarășii lor de muncă de odinioară. In schița „Taghelle Tenne" (Arie luminată ca ziua), Peter Andres tratează tema electrificării arăturilor prin folosirea resurselor locale și prin mobilizarea utemiștilor. Vedem tineretul romîn și german din Banat la lucru, cot la cot, pentru înfrîngerea tuturor greutăților care stau în calea electrificării unei arii. Din păcate, lucrarea suferă de schematism, autorul crezîndu-se obligat să menționeze în repetate rînduri numele tuturor organizațiilor obștești și de partid care participă la acțiunea de electrificare, ceea ce dă schiței o notă de proces-verbal. Schița lui Hans Kehrer „Mit allen, die ehrlich schaffen im Land" (Împreună cu toți cei ce muncesc cinstit la noi), arată rolul politic important ce-l au învățătorii în răspîndirea cuvîntului partidului la sate. Kehrer a dovedit și în alte lucrări de proză talent și ar fi bine să continue să creeze în acest gen.

Prea puțin s-a făcut pînă acum în domeniul reconsiderării moștenirii literare germane din țara noastră. Avînd preocupări foarte variate în ceea ce privește editarea literaturii germane contemporane, E.S.P.L.A. înaintează greu în acest sector. Ajutorul pe care-l poate acorda ziarul „Neuer Weg" prin suplimentul său literar-artistic, ar putea să fie mare. Din păcate pînă acum ziarul n-a publicat decît studiul introductiv la volumul lui Friedrich Krasser „Olfines Visier" [3]) (Vizieră deschisă), recent apărut. Ziarul se mulțumește în ultima vreme să enunțe în articole consacrate activității editurilor nume de autori din trecut, fără a verifica în suficientă măsură oportunitatea sau posibilitatea reeditării operelor lor. Știm că „Neuer Weg" a apelat la istoriografii literari germani ca să scrie studii științifice despre literatura germană din trecut. Cititorii așteaptă cu interes aceste studii.

Aspecte din suplimentul literar-artistic al ziarului „NEUER WEG"

Ca succese ale criticii literare făcute în mod principial, constructiv, pot fi citate mai ales recenziile lui Anton Breitenhofer „Zu einigen Fragen der deutschen Erzählungskunst in unserem Lande" (Cu privire la unele probleme ale povestirii germane din țara noastră) și a lui Paul Langfelder despre drama lui Georg Schierg „Giordano Bruno". Instructivă este și recenzia „Georg Maurer: „42 Sonette" de B. Capesius, care prezintă cititorilor culegerea de versuri a lui Georg Maurer, originar din Sibiu și astăzi unul din poeții de frunte din Republica Democrată Germană.

„Literatur und Kunst" urmărește și activitatea editorială în domeniul cărților germane. Articolul lui Hugo Haust „Eine vielseitigere, Thematik notwendig" (Este necesară o tematică mai variată) în care se critică unele lipsuri din planul editorial al editurii E.S.P.L.A. pe anul 1955 pe linia cărților germane, a ajutat editura la definitivarea acestui plan. Un alt articol a supus unei analize constructive activitatea revistei „Kultureller Wegweiser" (Indrumătorul cultural).

Suplimentul literar al ziarului „Neuer Weg" informează pe cititorii săi asupra vieții culturale din R.D.G. Astfel legăturile tradiționale ale germanilor de la noi cu poporul german, sînt astăzi puse nu în slujba expansiunii imperialismului german în sud-estul european, așa cum s-a întîmplat înainte de 23 August, ci servesc cauza întăririi păcii în Europa.

Popularizarea literaturii romîne și a minorităților naționale din R.P.R., mai ales a celei maghiare, constituie o altă latură a activității suplimentului „Literatur und Kunst". In afară de scurte note bibliografice periodice, au fost publicate o serie de traduceri — în general de bună calitate — din opere ale scriitorilor romîni și maghiari ca maestrul Sadoveanu, A. Toma, Zaharia Stancu, Cezar Petrescu, Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Marin Preda, Sütö András, Létay Lajos și alții. Cei mai buni scriitori și poeți germani își dau concursul pentru a traduce operele scriitorilor și poeților romîni și maghiari. De remarcat pagina consacrată folclorului romînesc în tălmăcirea lui A. M. Sperber din volumul „Im Wandel der Zeiten" [4]) (De-a lungul vremurilor).

Se publică și lucrări despre și din literatura rusă și sovietică. Astfel s-au publicat poezii de V. Maiakovski, A. Surkov, K. Simonov, M. Isakovski. A apărut un fragment din volumul II al romanului „Pămînt desțelenit" de Șolohov.

S-ar mai putea aminti multe realizări obținute într-un timp atît de scurt: popularizarea unor opere de artă plastică ale artiștilor germani din R.P.R., articole despre arta cinematografică, despre concursul echipelor de artiști amatori, pagina consacrată literaturii chineze, articol despre literatura sîrbă din R.P.R. etc.

In ansamblu „Literatur und Kunst" își îndeplinește cu succes sarcina, fiind așteptat cu nerăbdare în fiecare vineri de către cititori. Totuși ziarul se mulțumește încă prea des să publice fragmente din lucrări apărute în volum sau care se află în pregătire în redacțiile editurilor. „Literatur und Kunst" trebuie să aibă mai multă inițiativă, să asigure o mobilizare mai largă a tuturor scriitorilor germani din Ardeal, Banat, Bucovina, din Capitală și din alte colțuri ale Republicii. Potențialul literar german din țara noastră este departe de a fi fost folosit integral. Suplimentului literar-artistic al ziarului „Neuer Weg" îi revine sarcina de a continua lupta pentru atragerea tuturor forțelor literare spre munca creatoare în slujba progresului.

Herbert Lamm

[1]) E.S.P.L.A. — 1954.
[2]) E.S.P.L.A. — 1954.
[3]) E.S.P.L.A. — 1954
[4]) E.S.P.L.A. — 1953.

Te recunosc, canalie legionară

Așadar, în complicatul mecanism al războiului rece și al provocărilor menite să accentueze încordarea internațională, ți-a venit rîndul să te manifești.

Oplosită cu îngăduință, cultivată cu bună știință și cu intenționată pregătire, dichisită și aranjată pentru cadrul de acțiune „pe plan internațional", ți s-a fixat pentru noaptea de 14 spre 15 februarie, ora H a reintrării tale în rolul vechi de unealtă ticăloasă a celor mai mîrșave acțiuni împotriva poporului nostru.

Ți s-a desemnat și un loc deosebit de „ales" pentru această ispravă, selecționat cu grijă, așa cum se cuvine unor selecționați între „selecționați". Elveția, țara „lacurilor liniștite", a „aliaților nimănui", dar și a tuturor itelor care se țes de preferință în timpul conflictelor armate sau în epoca de pregătire a lor.

N-are importanță pe baza cărui document și pe baza cărei teme din strategia spionajului american s-a ajuns la această „promovare" a ta. Sînt atît de variate aceste documente și teme și atît de posibil numeroase — mai ales cînd nasc din cele 100 de milioane de dolari, destinați unor atît de „nobile" îndeletniciri — încît nu merită să cercetăm în amănunt paragrafele, cifrele și parolele lor.

Un lucru este cert, că în felul cu care ai răspuns la chemarea noilor patroni, în graba cu care ai vrut să execuți disperatele lor ordine, ai uitat să modifici cît de cît practica obișnuită, ca să încerci, măcar de ochii lumii, o camuflare a cunoscutelor, a prea cunoscutelor tale obiceiuri. Ai rămas aceeași inconștientă și sălbatecă unealtă, folosită de dușmani împotriva poporului și a luptei lui pentru construirea unei vieți libere și fericite, așa cum ai fost pe vremuri unealtă în slujba coloanei a cincea hitleriste.

Ai schimbat cîteva rînduri de straie, trecînd de la cămașa verde la cămașa brună a brutelor S.S.-iste, pentru a îmbrăca astăzi cămașa nu mai puțin brună a agenturii de spionaj american și nu mai puțin pregătită pentru a fi stropită cu sîngele curat al celor mai curați și mai buni luptători pentru libertate și progres. (Mi se pare că nu există nici o deosebire între uniforma voastră de spioni și trădători „selecționați" și aceea a oamenilor oficiali ai Pentagonului, cu care acesta vrea să transforme războiul rece în război cald).

Ai năvălit în localul legației noastre, purtînd cu tine armele cele mai variate, de la topor la pistolul automat și de la cuțit la tîrnăcop, gata nu numai să ucizi, dar și să devastezi, să distrugi, să dărîmi; întocmai cum ai năvălit pe vremuri în săli de tribunal, în săli de spital sau în cabinele de emisiune ale postului de radio, urmărind de fiecare dată aceleași scopuri.

Ai ucis un om, încă unul în șirul nesfîrșit al crimelor tale; așa cum ai ucis pe vremuri, fără alegere, pe oricine ți se părea că stă în calea ta, atîrnat în cîrligele abatorului ființe nevinovate, oameni pașnici și fără apărare în fața ta, care erai nu numai căpțușit ca și azi, cu numercase arme, dar și învestit — tot ca și azi — cu protecție oficială.

Ai trecut în Elveția din cuibul tău de spionaj, cu o mașină prevăzută cu „liberă trecere", deoarece aparținea unor prea înalte autorități, cu misiuni altele decît cele pe care le afișează; și asta seamănă perfect cu goana pe străzile Bucureștiului, prin 1938 sau 1939, după victimele pe care ți le alegeai, tot în mașini oficiale, furate sau puse la dispoziția ta, cu discreție, de stăpînii biberonului tău hrănitor.

Ai cerut — cînd ai părăsit legația — să porți mască, pentru ca înalta ta ședere să fie satisfăcută și nu mai puțin înaltul „curaj" al stăpînilor tăi să fie ocrotit; tot așa cum după odioasele tale crime, rămîneai pe vremuri ascuns cu grijă de înșeși autoritățile polițienești care te căutau și nu te găseau, pentru că omiteau să te caute în propriile lor adăposturi ocrotitoare.

Ai prevăzut pînă și finalul cu care demult te-ai obișnuit: impunitatea, savant calculată și asigurată prin complicități „onorabile". E drept că, pînă la un punct, și acest lucru ți-a reușit. (Nu te-a turburat nimeni, nici în drum pînă la Berna, nici după, timp de aproape 48 de ore cît ai ocupat legația). Suspectele sincope ale poliției berneze și tergiversarea de care aceasta a dat dovadă în restabilirea ordinei într-un cartier întreg, arată că e pe cale a ți se omologa și vechea „cucerire" a impunității asigurate, așa cum ți-o garantau odinioară „judecătorii" corupți de la București sau legionare să fi fost adoptate de consiliul instructorilor care pregătesc — sub directa supraveghere a lui Allan Dulles și a Comisiei Karsten — viitoarele cadre ale agenților de spionaj, destinați diversiunilor și provocărilor din țările de democrație populară. După cum se prea poate — și se și poate, după cum se vede — să se găsească și puncte în care adunătura de trădători și spioni fasciști să poată opera în voie. Cazul de la Berna indică cel puțin un astfel de punct, pe care Elveția îl oferă cu ușurință nu numai acțiunilor de culise ale lui Allan Dulles, ci și acțiunilor lui „de teren".

Dar tot așa de limpede apare și faptul că pentru totdeauna sînt închise cărările de manifestare ale unor asemenea lepădături, pe teritoriul țării noastre.

Poate să scape acestor scursori ale societății, transformările uriașe și succesele multiple ale unui popor în plin progres și în plin avînt de construire a unei vieți noi și fericite. Nici nu e de mirare să se constate așa ceva, la cei care niciodată nu s-au preocupat de asemenea probleme și care astăzi sînt ocupați cu treaba josnică de a încerca să tulbure munca noastră pașnică.

Dar nu le poate scăpa faptul că astăzi în Republica Populară Romînă stăpîn este poporul, care își făurește singur viitorul și că nu mai sultănesc pe spinarea lui patronii și protectorii băieților pistolari, foști la rîndul lor, și ei, tot așa de plecate slugi și unelte criminale ale imperialiștilor.

Uzanțele internaționale și regulile diplomatice statornicite între state mai pot fi călcate de unii, din cînd în cînd. Charta Națiunilor Unite, iarăși, prin voința americană și docila ridicare de mîini a miluților dolarului, mai poate fi nesocotită, compromițîndu-se progresiv Organizația Națiunilor Unite și distrugîndu-i-se prestigiul. Dar — în Republica noastră Populară — producție anarhică și viață dezmățată, fie ea organizată și după „modul de viață american", — concepție și conducere politică burghezo-capitalistă, — stăpînire a mijloacelor de producție de către capitaliști și moșieri, — tulburare a muncii noastre pașnice, — amestec insolit al cercurilor politice și financiare ale gangsterilor fasciști, în al bestiei fasciste — toată fauna „selecționaților", de la cuțitul care operează cu aceeași îndemînare pe maidane sau în case violate, pînă la elegantul tip al trîntorului de salon, gen Vișoianu, care-și mînglie cu discreție ghioaga ascunsă — din lașitate — sub surtuc sau pînă la filfizonul descompus, Mihail Fărcășanu, care se și grăbește — ca Pilat din Pont — să-și spele mîinile pline de sînge, fără a reuși însă să le spele și de urmele arginților lui Pilat, nepotul Brătienilor și ei, la rîndul lor, ucigași ai miilor de țărani la 1907 și călăi ai muncitorimii, în nenumărate împrejurări.

Se prea poate ca metodele acestea

tarnt war, ins Fahrzeug stiegen; etwas später erschien auch noch ein dritter Mann, der eine Windbluse trug und die Kapuze

ments übergeben, der wiederum das Haus dem Geschäftsträger Rumäniens zur Verfügung stellte.

Die Eindringlinge werden abgeführt

Unser Bild zeigt (im Hintergrund) zwei der Angreifer im Polizeiauto; der eine trägt noch seine Maske, während der andere in eine Art Duffelcoat vermummt ist. Vorne links sitzt ein Detektiv der Berner Polizei, der die beiden Rumänen unter scharfer Bewachung hält. (ATP)

OCUPANȚII SÎNT TRANSPORTAȚI

Fotografia noastră reprezintă doi din cei atacanți, în mașina poliției: unul din ei este mascat, iar celălalt este învelit într-un „Duffelcoat". Pe primul plan, în partea stîngă, stă un detectiv din Berna care-i supraveghează.
(Fotografia și textul sînt reproduse din ziarul „Der Bund" din Berna, din 17 februarie 1955)

treburile noastre interne și picior de legionar pe meleagurile noastre,—asta să ne fie cu iertăciune, nu se va mai întîmpla cît îi lumea și pămîntul.

De aceea întreaga suflare românească își dă calda sa adeziune cuvintelor rostite de președintele Consiliului de Miniștri, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, în numele oamenilor muncii din țara noastră:

„Un popor care a cunoscut libertatea, care a învățat să-și făurească o orînduire socială și de stat conformă cu voința sa, un popor a cărui imensă majoritate participă activ la rezolvarea treburilor obștești, un popor care este chemat de fiecare dată să-și spună părerea asupra celor mai importante acte de stat, un asemenea popor nu mai poate fi înșelat cu fraze poleite despre „eliberare", deoarece el știe că în dosul tuturor acestor cuvinte amăgitoare se află cea mai crîncenă exploatare a oamenilor muncii de către un pumn de capitaliști, într-un cuvînt iadul pentru muncitori și țărani — raiul pentru capitaliști și moșieri."

Să nu fie deloc liniștiți banditii fasciști, care se cred ocrotiți prin faptul că sînt înregistrați în condicile spionajului american sau prin „dreptul de azil" ce li se acordă împotriva celor mai elementare reguli ale relațiilor internaționale. Era o vreme cînd dreptul de azil funcționa pentru oamenii cinstiți alungați de regimurile de teroare, vremelnic instaurate în cîte o țară; în felul acesta funcționează și astăzi în multe țări, care și-au statornicit un regim de libertate reală. Dar a face, în numele dreptului de azil, colecție din borfași, din delapidatori de bani publici, din trădători și din banditi fugiți de mînia propriului lor popor, înseamnă a caricaturiza încă odată cele mai înalte concepții ale umanității și ale progresului.

Pedeapsa meritată de ticăloșii care au săvîrșit agresiunea de la Berna va veni mai devreme sau mai tîrziu, așa cum o cere și cum are dreptul să o ceară poporul, cu sau fără voia protectorilor care—deliberat sau silit—refuză extrădarea banditilor fasciști și care vor să joace, astăzi, față de ei rolul ocrotitor al „justiției" burghezo-moșierești din Romînia anilor 1933 și mai încoace.

Spionii au vrut să-și justifice simbria și să umple cu „fapte" rubricile contabile ale gestiunii celor 100 de milioane de dolari. Au căpătat — probabil — o porție dublă, iar „șefii" au mai ciupit fonduri pentru desfriul lor personal. Însă cu fiecare spor de simbrie și cu fiecare ispravă nou înscrisă pe răbojul nemerniciei lor, fasciștilor trebuie să le crească și teama de pedeapsa care va veni necruțătoare și-i va găsi oriunde s-ar ascunde, așa cum a găsit și a nimicit în bîrlogul ei fiara hitleristă, una din variantele fascismului criminal.

Octav Livezeanu

„Cruciați" cu topoare și cuțite

(Urmare din pag. I-a)

munism tocmai pentru că știu, tocmai pentru că ei cunosc amănunțit — și noi ne dăm osteneala să cunoască și mai bine — tot ce a fost, în această țară, în trecutul nu prea îndepărtat cînd „cruciații" fasciști jefuiau și asasinau, despuiau și masacrau în numele religiei și al „crucii".

Noi, de aici de departe, le spunem sprijinitorilor americani ai „cruciaților" — lui Henry Ford junior și altora ca el — să se lase păgubași și să nu-și mai cheltuie dolarii întreținînd pe asasinii fasciști și pe aventurierii care și-au părăsit țara și se dau, în țările din apusul Europei și peste ocean, drept oameni politici.

Acești banditi mai pot sparge ici și colo o casă, mai pot provoca, mai pot ucide eventual un om, dar cauza fascismului, cauza „cruciaților", — cum le spune ziarul „The New-York Times" acestor asasini fasciști și aventurierilor de tot soiul, care joacă pe cartea cercurilor agresive americane — este o cauză pentru totdeauna pierdută.

A învesti cu nemiluita dolari într-o asemenea „cauză" înseamnă, cum spune un vechi proverb romînesc, a strica orzul pe gîște.

Zaharia Stancu

Scriitorii, artiștii plastici și compozitorii au protestat împotriva atacului banditesc de la Berna

Marți, 22 februarie, la Casa scriitorilor a avut loc un miting de protest la care au luat parte scriitori, artiști plastici și compozitori din București.

Scriitorul Radu Boureanu, deschizînd mitingul, a dat cuvîntul poetului Mihai Beniuc, care, vorbind în numele Uniunii scriitorilor din R.P.R., după ce a înfierat cu toată tăria tîlhărească crimă săvîrșită de banda fascistă de la Berna, a spus printre altele:

„Noi, scriitorii și artiștii din această țară, nu vom tăcea pînă nu se va face dreptate, pînă cînd nu vor fi extrădați cei ce l-au ucis pe Aurel Șetu și au atacat legația R.P.R. din Berna, spre a fi judecați de poporul nostru, după legile sale."

In numele Uniunii compozitorilor din R.P.R. a vorbit tov. Ion Vasilescu, care a arătat că membrii Uniunii compozitorilor se alătură cu toată fermitatea protestului împotriva mișelescului atac de la Berna.

A luat cuvîntul apoi sculptorul Ion Jalea, care a spus: „Noi, artiștii plastici din R.P.R., ne unim glasurile noastre cu cele ale oamenilor muncii care de la un capăt la celălalt al țării noastre s-au ridicat cu vehemență pentru a protesta împotriva asasinării lui Aurel Șetu și a atacului banditesc săvîrșit asupra legației romîne de la Berna."

La sfîrșit adunarea a votat o moțiune de protest în care se cere autorităților elveține să respecte uzanțele internaționale și să predea autorităților din R.P.R. pe banditi spre a fi judecați pentru faptele lor criminale.

BANDEROLA BANDEI...

...sau cine vrea să ne „elibereze"

Desen de ROSS

De ce sînt supărați yankeii pe Franța

Iar a scuturat poporul francez pomul cu fructe de aur al puterii, și guvernul a căzut ca o poamă roasă de viermi. Viermii care consumă guvernele franceze și le fac să pice unul după altul, le scurtează efemera existență de parcă ar parcurge cu avionul distanța dintre naștere și moarte, sînt de diferite spețe și țării. Cel mai viguros, însă, cel care a venit de hac ultimelor două formațiuni ministeriale, este bizara rozătoare care are numele de Wehrmacht și ciudata apucătură de a ucide în primul rînd pe cei ce se căznesc să-i dea viață. Ultima victimă a fost, precum se știe, d. Mendès-France, zis „supermanul". Iar prăbușirea lui și reînceperea tocmelilor îndelungi pentru constituirea unui nou guvern (despre care de pe acum se poate afirma — fără teamă de dezmințire — că va fi tot atît de șubred ca și predecesoarele lui) au avut darul să stîrnească multe nemulțumiri... care sînt altă poveste; dar și darul de a supăra cumplit forurile supreme din S.U.A., și asta este tocmai povestea noastră.

★

Ingrați yankeii! Ce nu fac proconsulii numiți de ei să administreze Franța, în calitate de giranți leali ai intereselor americane, numai și numai ca să-și mulțumească patronii! Cînd colo, patronii îi tratează ca pe niște slugi nevrednice.

De ce?.. Ce i se poate reproșa unui Pinay, unui Pleven, unui Bidault sau unui Mendès-France? Ei fac doară toate tumbele, doar-doar vor vedea un zîmbet înflorind colțul severelor buze ale șefului Eisenhower sau ale sub-șefului Dulles. De cum sbîrnîie soneria Casei Albe sau a Departamentului de stat ei se reped peste ocean să primească ordine pe care le vor executa fără murmur și fără șovăire.

Cu cîtă rîvnă au învățat, la înalta școală americană, cum se transformă „democrația" burgheză în dictatură fascistă cu o vagă aparență de legalitate, pentru ca apoi să înceapă a-și bate joc pînă și de aparențe...

Constituția le stă — dacă ne este permis să ne exprimăm astfel — în gît. De la eliminarea comuniștilor din primul guvern format după eliberare, modificarea constituției a devenit preocuparea lor de căpetenie. Mereu ciupesc prin felurite tertipuri — de felul „inrudirilor" — din dreptul de vot al maselor. Dreptul de întrunire, libertatea cuvîntului, a scrisului, nu mai sînt astăzi garantate decît posesorilor de capital.

Instruiți de o bandă de „consilieri tehnici", selecționați dintre cei mai buni experți ai F.B.I-ului și trimiși de Edgar Hoover la Paris în misiune oficială, polițiștii băștinași își dovedesc cu prisosință vigoarea la manifestațiile partizanilor păcii, ale sindicatelor, ale organizațiilor progresiste ale muncitorilor în grevă. După aceea, în procese intentate manifestanților schilodiți, la care aceștia se prezintă în fața tribunalului cu urme de eroism polițist încă vizibile, care sînt, uneori, lipsa unui ochi sau a unei mîini, judecători „imparțiali" își spun cuvîntul, fără meschine preocupări de adevăr sau de evidență a faptelor. Ei condamnă pe capete... victimele ciomăgite, chiar cînd ele sînt fete plăpînde, bătrîni sau copii, pentru vina de a fi maltratat, ei, brutele cu spete late cît un garderob cu oglindă, cu cefe late de Tarzan.

Acțiunile ilicite ale unei justiții servile se împletesc astfel în deplină armonie cu nelegiuirile unui aparat polițienesc complet fascizat. Justiția face acte de poliție, poliția abuzează de prerogative judecătorești, într-o dezordine perfect organizată.

A fost justiția burgheză, din nastere, o justiție a exploatatorilor. De cînd cu ocupația americană însă, formele ei se modelează tot mai mult pe calapodul „justiției" americane. Ca și în S.U.A. se montează comploturi de felul aceluia organizat împotriva lui Jacques Duclos. A rămas, credem, în amintirea tuturora, acțiunea de pomină intentată pe temeiul a doi porumbei destinați de tovarășa Duclos unei transformări în ciulama, dar sechestrați de aparatul polițisto-judiciar al guvernului Pinay — sau Laniel — și transformați în porumbei călători.

Totuși, după o bucată de timp petrecută la închisoare, secretarul Partidului Comunist Francez a fost pus în libertate. Presiunea opiniei publice asupra judecătorului respectiv s-a dovedit mai eficace decît presiunea guvernului. Și oricît s-ar strădui guvernele americane din Franța, ele nu-și pot îngădui „luxul" de a trimite la ghilotină, fără urmă de dovadă, acuzați fără urmă de vină, așa cum au fost trimiși în scaunul electric, din închisoarea Sing-Sing, soții Rosenberg.

Își face mendrele la Paris și o comisiune pentru cercetarea activităților antifranceze (și mai ales antiamericane) după modelul maccarthyst, întreprindere neoficială, a cărei respirație artificială este întreținută cu doze masive de oxigen extras din fondurile secrete ale siguranței franceze și ale ambasadei S.U.A. la Paris. Președintele comisiunii, un anume Jean-Paul David, fost proprietar de bordel sub ocupația nazistă, și deputat radical-socialist sub ocupația americană, îi duce tare dorul închizitiei yanchee. Dar e departe griva de iepure.

★

Orice persoană obiectivă va recunoaște că imposibilitatea guvernanților francezi de a face mai mult și mai bine nu li se datorește lor, ci rezistenței poporului. Ei bucuros ar da și cu toroipanul pentru ca trebile să meargă pe vola mai marilor lor de peste ocean. Dar nu-i ține cureaua.

Cu drept cuvînt fac, de altfel, bancherii-miniștri și senatorii-monopoliști spume la gură. Francezii le dau mereu un plus de emoții pe care inima lor surmenată de fluctuațiile cutremurătoare ale acțiunilor nu le poate ușor suporta. Se știe că turbarea iutește primejdios bătăile inimii. Or, pe domnii de mai sus înmormîntarea fără ștori și coroane a Armatei Europene, ba chiar fără muzică militară, de către Adunarea Națională Franceză, i-a turbat. Nașterea rușinoasă a Wehrmachtului extras cu forța din pîntecul aceleiași adunări i-a întărîtat și mai rău. Iar pronosticurile pesimiste asupra trecerii nevătămate a acordurilor de la Paris pe sub furcile caudine ale Consiliului Republicii i-a scos din fire.

Au trecut francezii măsura. Trebuiau dăscăliți. În consecință, la un ordin venit de sus, și într-un ansamblu perfect orchestrat, prepuși la cîrma trebilor publice și scriptologii însărcinați cu hrănirea intelectuală a burgheziei americane au revărsat asupra Franței torente de injurii. Între multe alte specimene de literatură trivială s-a putut citi în cotidianul World Telegramm, sub semnătura comentatorului Robert Ruark că, după ce a întocmit „un inventar a tot ce poate și ce nu poate face Franța", autorul a ajuns la concluzia că singura calitate apreciabilă a francezilor este priceperea în ale bucătăriei și croitoriei, că, prin urmare, singura treabă care li se poate încredința ar fi prepararea bucatelor și cusutul uniformelor oastei lui Adenauer. Ați remarcat „subtila" ironie. Ea este soră bună cu greoaia mojicie a unui argat din redacția revistei U. S. News and World Report, care s-a încumetat să scrie: „Franța trebuie să inspire mai mult milă decît dispreț"... „Francezii trebuie să fie supuși unei campanii de educare".

Intr-mintea obtuză a scribului, ca și în aceea a inspiratorilor lui, „campania de educare" se cuvine fără îndoială înțeleasă ca un vulgar „las-că-te-învăț-eu-mintel", menit să-i bage în răcori pe francezi. Și amenințarea a avut efect. Unul singur, e drept, dar răsunător. Au răsunat cabaretele din Franța de risetele omerice ale publicului, la auzul cîntecelor populare create imediat, care își băteau joc crunt de ambițiile pedagogice ale Wall-Streetului.

Hotărît, poporului francez nu-i place învățătura pe care fasciștii americani vor să i-o dea cu de-a sila. Poporul francez a învățat el alte popoare cum se răstoarnă tronuri, cum se construiesc baricade, cum se moare pe baricade. Și oricît s-ar mînia și ar turba potentații din S.U.A. din pricina vitezelor record cu care se schimbă guvernele în Franța, ascensiunea teribilă și lentă pe scara puterii a „fărănistului" Pinay, a „socialistului" Pineau sau a emerpistului Pflimlin, urmată la scurtă vreme de o rostogolire instantanee în purgatoriul opoziției, va continua, ca și în trecut, pînă la formarea unui guvern al păcii și suveranității naționale, după pofta inimii poporului francez.

M. Edel

Note și comentarii

O pagină dorită

Ziarul „Steagul roșu" a publicat săptămîna trecută o ingenioasă pagină de satiră și umor. Alături de reproduceri din lucrările caricaturiștilor din R. P. Bogza, ale tematicii și artei sale. Pagini interesante sînt închinate originalității lui Geo Bogza, poeziei și umanismului său, precum și competenței științifice a scriitorului din lucrările dedicate naturii patriei noastre. Articolul semnat de I. Vlad în revista „Steaua" ne apare ca un început binevenit care deschide așteptata dezbatere asupra artei lui Geo Bogza.

D. B.

E Marta sau Stela?

În „Viața românească" nr. 1/1955 a apărut articolul lui Al. Oprea intitulat „Imagini realiste și imagini de-

formate". Printre exemplele pe care criticul le aduce în sprijinul argumentării opiniilor sale cu privire la caracterul antirealist, neartistic, pe care îl au unele dintre imaginile lucrărilor noastre, se numără și figura Martei — eroină a romanului „Floarea vieții", după cum afirmă Al. Oprea. Despre cine este vorba? — iată întrebarea pe care și-o pune oricare cititor al romanului lui Aurel Mihale. Este vorba de o Martă care, așa cum spune criticul, „este fiica unui chiabur, fost vechil boieresc, cunoscut pentru cruzimile sale... Trimisă la institutul agronomic..." este aceeași Martă care întreprinde o acțiune dușmănoasă care constă „în transmiterea unor instrucțiuni de la București viespărului de dușmani din Trestiana..." Cititorul urmărește cu atenție rîndurile și oricît și-ar scotoci memoria nu reușește să-și amintească despre care Martă e vorba. Nu cumva? Și într-adevăr, după un moment de cumpănire, el nu poate să nu-și dea seama, judecînd după datele biografice ale personajului, că o asemenea femeie, care trece prin toate aceste peripeții, există într-adevăr în roman, că are, pare-se, în zugrăvirea ei, tarele semnalate de Al. Oprea, cu o singură deosebire însă: că numele ei este cu totul altul — o cheamă pur și simplu Stela.

Și să ne mai plîngem de lipsa de inventivitate a criticilor!

M. Bogdan

Un studiu critic documentat

Revista „Steaua" a publicat în ultimele sale numere (nr. 9—1954 și nr. 1—1955) un amplu articol despre literatura lui Geo Bogza, semnat de I. Vlad. Subliniem seriozitatea cu care articolul pornește să discute multiplele aspecte ale drumului creației lui Geo Bogza, ale tematicii și artei sale. Pagini interesante sînt închinate originalității lui Geo Bogza, poeziei și umanismului său, precum și competenței științifice a scriitorului din lucrările dedicate naturii patriei noastre. Articolul semnat de I. Vlad în revista „Steaua" ne apare ca un început binevenit care deschide așteptata dezbatere asupra artei lui Geo Bogza.

D. B.

Bietul Carusso!

Trebuie să recunoaștem că succintele prezentări din „Programul Radio" au un rol destul de important; numai că (dacă n-ar fi acest „numai că...") frazele redactorilor respectivi ne cam pun oricîteodată în încurcături serioase. Iată o frază din Programul săptămînii în curs (este vorba de finalul notiței despre vestitul cîntăreț Enrico Carusso): „Vocea sa de un timbru și de o intensitate

excepționale, precum și concepția realistă și veridică a personajelor pe care le întruchipa pe scenă, au cucerit admirația întregii lumi". În primul rînd, cine avea o concepție realistă? Personajele pe care le întruchipa Carusso? Adică eroii din Boema, Carmen, Trubadurul — cum se spune cu cîteva rînduri mai sus în notă — ? Cam greu de presupus și puțin cam prea mult pentru ei. Apoi, concepție realistă, e bine spus; dar concepție veridică, să ne fie iertat, dar parcă nu prea merge. Dacă redactorul de la „Programul Radio" știe cum ar veni o concepție veridică, am fi curioși să știm și noi. În orice caz, două perle într-o frază, din dorința de a fi prețios și a spune lucruri extraordinare, e mult.

Val. Dîmbu

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

Das von der Polizei belagerte rumänische Gesandtschaftsgebäude in Bern; auf dem Balkon ist ein mit einer Maschinenpistole bewaffnetes und maskiertes Mitglied der Bande erkennbar, die das Haus seit den frühen Morgenstunden des Dienstags besetzt hält.

ATACUL ASUPRA CLĂDIRII LEGAȚIEI ROMINE

Clădirea legației romîne din Berna înconjurată de polițiște; pe balcon se află un individ înarmat cu un pistol automat, membru al bandei care ocupase de marți dimineața clădirea legației.
(Fotografia și textul sînt reproduse din ziarul elvețian „Neue Züricher Zeitung" din 16 februarie 1955)

Zum Ueberfall auf das rumänische Gesandtschaftsgebäude

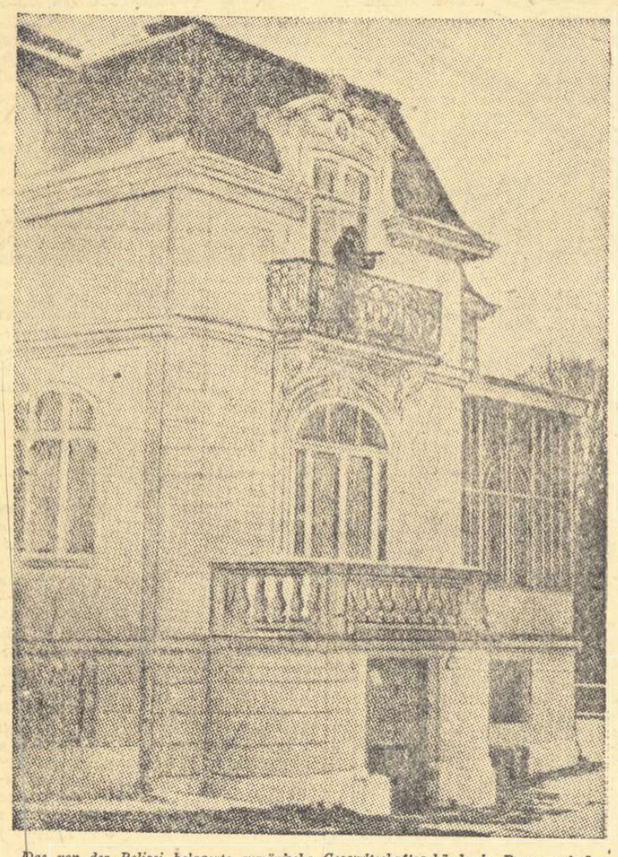

De data aceasta însă ai ucis un om care, prin simplitatea lui, prin eroismul cu care și-a apărat postul de răspundere pe care i l-a încredințat țara, simbolizează împotrivirea hotărîtă a întregului nostru popor față de fărădelegile tale și ale stăpînilor tăi. Și vei plăti scump această crimă.

Ai scotocit ca un borfaș prin sertare, dulapuri, forțînd casele de fier; pe vremuri, în nopțile de iarnă ale așazisei tale „rebeliuni", ai devastat magazinele și casele particulare, furînd și transportînd la tine acasă, sau la patronii tăi, bunuri ce nu-ți aparțineau.

Ai terorizat și ai ținut ceasuri întregi sub amenințare femei și copii, încîntîndu-te singur de vitejia de care dădeai dovadă, — cu cîte o armă în fiecare mînă, plus vreo două-trei la șold, — în fața unor oameni neînarmați; tot așa cum pe vremuri, în nopțile acelea reci și întunecoase, ai ridicat cu forța de acasă, ai căsăpit în pădurile din jurul Bucureștiului și ai jurații gură-cască de la Turnu Severin.

Dar totuși, în acest punct, se pare că te-ai cam înșelat. Oricît te-ar acoperi patronii, pedeapsa ta se întrezărește în mîinia pe care ai stîrnit-o în întregul nostru popor. Și de ea vor trebui să țină seama și acei care încearcă să reediteze pe malurile „lacurilor liniștite" practicile justiției de clasă din vechea Romînie.

Privește acum tabloul întreg al agresiunii de la Berna și vei regăsi toate aspectele — nici unul nu lipsește — crimelor tale arhicunoscute. Figura ta apare în toată hidoșenia ei, iar profilul, ca să zicem așa, „moral" este același, al haimanalei închiriată — cu bucata sau toptanul, — celor mai abjecte acțiuni.

Dar are și un alt aspect această reapariție. Pe lîngă în fizionomia canaliei legionare întreg fascismul de tip american, mult mai feroce și mult mai decăzut decît cel cunoscut pînă acum, și unifică într-un singur tip —

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2 74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG.MURES
PALATUL CULTURAL
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 10 (52) - Joi 10 martie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Minciuna are picioare scurte

Peste cîteva zile se împlinește o lună de cînd o mînă de bandiți înarmați au atacat legația noastră din Berna, au ocupat-o, au devastat birourile și l-au asasinat pe funcționarul legației, Aurel Șetu. Unii dintre legionarii asasini — după cum a arătat presa elvețiană — s-au strecurat printre cordoanele de polițiști înarmați și au dispărut fără urmă. Alții, — patru la număr — după ce au dus timp îndelungat tratative cu autoritățile elvețiene, cărora le-au pus nenumărate condiții, s-au predat. Asasinii au fost evacuați din localul legației noastre cu chipurile acoperite de măști. Așa i-au și prins în obiectivele lor reporterii fotografi. Guvernul elvețian nu numai că nu i-a extrădat pe asasini, dar tace și încearcă să învăluie crima odioasă a legionarilor fugari într-un profund mister...

În schimb, presa elvețiană, și în general presa apuseană, a vorbit și continuă să vorbească — și încă foarte pe larg și în chipul cel mai fantezist cu putință — despre crima de la Berna, crimă unică în istoria diplomației.

„Journal de Genève", în numărul din 1 martie, spune: „La 16 februarie a. c., două ore după capitularea ocupanților Legației Române din Berna, comandantul poliției și comisarul Kessi au informat presa. De atunci, ziariștii nu au mai obținut nici o informație oficială".

Ziarele elvețiene și din celelalte țări apusene au publicat însă zilnic articole, reportaje și știri în legătură cu atacul asupra legației noastre. Ce au scris ele, din ce surse de informații s-au inspirat pentru a potoli setea de senzații a cititorilor și pofta de cîștig a patronilor? Mai mult: pentru a face un ticălos joc politic? Ne-o spune în cadrul aceluiași articol „Journal de Genève". „Acest lucru (adică tăcerea autorităților anchetatoare, n. n.) nu a împiedicat deloc agenția din Zürich „Globe Press", să difuzeze numeroase detalii, unele mai picante și mai senzaționale decît altele. Cei de la „Globe Press" știu totul".

Cine sînt, în definitiv, „cei de la „Globe Press" care „știu totul"? Vom vedea ceva mai departe. Deocamdată să aflăm ce este cu „Globe Press". Citățm din același articol publicat în „Journal de Genève" la 16 februarie a. c.: „La Ministerul Public se urmărește cu atenție activitatea foarte intensă a acestei agenții quasi-necunoscută înaintea evenimentelor de la Berna. Se știe că „Globe Press", al cărei sediu principal este la New York, întreține agenții în 50 de țări; cea de la Zürich lucrează independent, cel puțin în ceea ce privește informațiile". „De fapt — scrie în numărul său din 28 februarie a. c. „Basler Nachrichten"—în cazul lui „Globe Press" este vorba de o agenție care inițial avea scopul de a servi „Public Relations" în favoarea unor produse farmaceutice și medicinale. Sub forma unei astfel de instituții, „Globe Press" funcționează în circa 50 de țări. Numai în Elveția se pare că i s-a încredințat o ramură auxiliară pentru informații politice și culturale". Alte ziare elvețiene notează că „Globe Press" este o creație cu totul recentă, iar „Die Arbeit" din Zürich, în numărul său din 28 februarie 1955, sub titlul „Scandal în format mare cu privire la știri: „Globe Press" a inventat totul", — scrie — între altele — în legătură cu conferința de presă ținută de șeful serviciului de presă al departamentului justiției și poliției, următoarele: „S-au dat lămuriri cu privire la ceea ce este de fapt „Globe Press" și s-a comunicat că această așa numită agenție a apărut de abia acum cîteva săptămîni și s-a recomandat la o serie de ziare printr-o circulară. Ea s-a stabilit la Zürich, în Gottbandstrasse 21. La administrația telefoanelor. „Globe Press" este necunoscută. În schimb, la numărul 237602 răspundea un consilier pentru „Public Relations" (o centrală de vînzări și propagandă, n. n.). Îndărătul acestor „Public Relations" se află un trust american de articole farmaceutice și produse medicinale care întreține astfel de agenții în 50 de alte state. Cum poate fi considerată în aceste împrejurări pretinsa independență a sucursalei elvețiene a lui „Globe Press" este ușor de socotit".

„Apare aci și numele lui Harry De Graffenried, pretins ziarist care a fost debarcat din Asociația Presei „pentru o altă poveste"... Harry De Graffenried este directorul lui „Globe Press", omul care „știe totul, absolut totul în legătură cu atacul asupra Legației Române din Berna".

Ce știa Harry De Graffenried? Nu știa nimic. Dar el era angajat cu puțin înainte de atacul asupra legației noastre, de serviciile de spionaj americane ca director al lui „Globe Press". Obligația lui principală era să mintă la timpul potrivit. Să mintă cu îndrăzneală și cu nerușinare. Și odată atacul dat și crima săvîrșită, Harry De Graffenried și așa-zisa sa agenție „Globe Press" (care are sediul principal la New York și sucursale în 50 de țări !!...) au intrat în funcțiune. Și minciunile cele mai grosolane, cusute cu cea mai groasă ață albă, au fost lansate: Legația Română nu este... legație... Pe Aurel Șetu nu-l cheamă Aurel Șetu ci... Petrescu... care nu este șofer, ci... spion comunist...

Amănunte peste amănunte au ieșit de sub pana lui Harry De Graffenried. El cunoștea pînă și seria unei arme dispărute din legație... Cunoștea actele ce existau în casa de fier a legației, și pe care anume dintre ele le-au luat bandiții. Cunoștea tot. Și convorbirile telefonice dintre Viena și Berna, și ce și cînd anumite posturi de radio clandestine vor emite...

Presa burgheză elvețiană s-a repezit cu o nesățioasă foame asupra tuturor acestor mîrșăvii ieșite din gura putredă a pretinsului ziarist elvețian. Amănuntele lui Harry De Graffenried calomniau pe comuniști, calomniau Țara Sovietelor, calomniau țările de democrație populară. Era, prin urmare, pentru toată această presă venală, trăind din senzațional, o marfă bine venită. Și i-au făcut loc în coloanele lor pînă și ziare sfîrșite legate de guvern, ca „Der Bund" de exemplu.

Numărul din „Der Bund" (ne spune „Journal de Genève") conținînd aceste știri impresionante a ajuns în mîinile d-lui Dubois, substitut de procuror general, care a avut ocazia de a acționa imediat. El a încercat să intre în legătură cu directorul agenției „Globe Press", un oarecare Harry De Graffenried, fost colaborator al săptămînalului de stînga „Die Nation", astăzi dispărut. Directorul nu stă la Zürich, ci la Berna. Poliția federală din Berna a primit ordinul de a-l căuta și de a-l aduce. Polițiștii l-au găsit la gară. Substitutul de procuror, în fața căruia Graffenried apare, amintește acestuia că informația destinată nu numai presei elvețiene, ci și agenților și ziarelor străine, și care denunță pe unii cetățeni elvețieni, acuzîndu-i de spionaj, cade sub prevederile art. 272 al codului penal elvețian, vizînd serviciile de informații politice. Din această cauză, autorii informației — și Graffenried nu contestă deloc această paternitate — nu pot reclama beneficiul secretului profesional (art. 272, al. 7 din c. pen. elvețian). El este deci somat să predea materialul și izvoarele sale.

Izvoare? De Graffenried nu are decît unul: funcționarul unei legații al unei țări din est, un diplomat care se pregătește să-și trădeze țara. Acest informator, pe care Graffenried îl cunoaște personal, a intrat în contact direct cu el? Nu. Diplomatul își transmite informațiile printr-un intermediar pe care directorul agenției refuză să-l numească. Totuși, cu codul în mînă, d-l Dubois îi demonstrează că prin tăcerea sa își agravează situația. Atunci De Graffenried se execută: intermediarul este un emigrant ceh al cărui nume și domiciliu el îl spune. Poliția este trimisă la adresa indicată, cu un mandat de percheziție. Ea revine cu un individ care este interogat la rîndul lui și care face următoarea mărturisire: „Informațiile date agenției „Globe Press" sînt toate propria mea invenție".

Ei da! Amănuntele tulburătoare pe care le publicau aproape zilnic anumite ziare, pentru a ține pe cititorii lor cu sufletul la gură, sînt invenție.

Mărturisirea aceasta o face nu numai „Journal de Genève", ci o fac și alte ziare elvețiene, chiar dintre cele care au publicat cu seninătate și chiar cu plăcere calomniile și invențiile provocatorilor profesioniști de la „Globe Press". Minciunile lansate de către oficinele de spionaj și provocare americane, în jurul atacului de la legația noastră din Berna, au întrecut orice măsură. Pînă la urmă, chiar presa reacționară a fost nevoită să recunoască aceasta. Iată, de pildă, ce scrie „Neue Züricher Zeitung" în numărul său din 28 februarie 1955:

„Caracterul senzațional al reportajului referitor la pretinsele epiloguri ale loviturii asupra Legației Române din Berna, așa cum a fost practicat de agenția de știri „Globe Press", a devenit o senzație întristătoare, de cea mai rea speță, căci cercetările procuraturii federale elvețiene au dus la rezultatul că toate amănuntele uluitoare, răspîndite în ultimele zile de această agenție, erau direct inventate, mincinoase și că autorii n-au avut nici o sursă de informații, ci au inventat totul din vînt".

Cunoscutul ziar reacționar „Le Figaro" din Paris, pus în fața unor evidențe de netăgăduit, publică și el în numărul său din 28 februarie a. c. următoarea notă:

„Un refugiat ceh a fost arestat la Berna pentru că a furnizat unui jurnalist elvețian, d-lui Harry De Graffenried, informații pur imaginare asupra afacerii atacului de la Legația Română. Un nou articol era pe punctul de a apare conținînd acuzația de spionaj cu privire la cetățenii elvețieni".

„Le Parisien Libéré" din 28 februarie a publicat în pagina treia un articol intitulat:

„Afacerea de la Legația Română a dat loc la informații neexacte. De la corespondentul nostru permanent G. Leopold".

„Abundența știrilor răspîndite în Elveția și în străinătate, pe cît de neverosimile, pe atît de senzaționale, asupra agresiunii în contra Legației Române, a trezit, în fine, bănuielile poliției federale din Berna. Aceste știri senzaționale, în care abundă detalii extravagante, de o precizie care dezorientează, au fost lansate de către biroul din Zürich al agenției „Globe Press" care, avînd sediul său la New York și birourile în 50 de țări, a creat de curînd la Zürich un serviciu de informații politice. Directorul său, Harry De Graffenried, jurnalist din Berna, a fost reținut în gara Berna de către poliția de siguranță. El a declarat că informațiile senzaționale pe care le aruncă în pre-

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 6-a)

Citește-mi din Jack London

„Cu două zile înaintea morții sale, i-am citit spre seară povestirea lui Jack London — care e și acum pe masă, în camera lui — „Dragoste de viață"...
NADEJDA K. KRUPSKAIA

Stau doi molizi ca doi flăcăi de munte
De-o parte și de alta a fațadei
Străvechiului conac cu lungi coloane
Ce sprijină pe frunți triunghiularul
Fronton, ce parcă poartă scris un nume
Cu slove nevăzute.

Stau molizii
Ingîndurați, cu saricile albe
Pe crengi pînă la poale, albăstrite
De amurgirea largă.

Sub luceafăr
Atîrnă ca beteala de nuntire
O coadă luminoasă care joacă
In ochiul cu dezgheț-ndurerării
Care privește prin fereastra 'naltă;
Femeia trage lungile perdele,
Aprinde lampa, clopotul ei verde
De porțelan strălimpede aruncă
Lumina mingîioasă. Arde-n lampă
Un bulgăre de aur și îmbracă
Cu praf topit și auriu tot cercul
Care cuprinde masa și covorul,
Fotoliul de mahon și arcuite
Ca arcul de la troică, trei spătare
De scaune străvechi. In umbră patul,
In pat stă el. Aceeași frunte-naltă,
Pomeții mai ieșiți de suferință
Și părul roșu-auriu la tîmple,
Mustața și bărbia proaspăt tunse
Și zîmbetul pe care îl cunoaște
In Soviete-ntreg proletariatul
Cu care-a ridicat din morți Rusia.

Aici la Gorki iarna-i așezată
Ca-n vechile biline, nesfîrșită;
Incepe din Urali, de mai departe
Din Ienisei să-și desfășoare alba
Poveste-adevărată... Cu pădurea
Se-apropie de geamuri iarna rusă
Tăcînd în geruită așteptare...
Cei doi molizi din laturile casei,
In sarici albe parcă fac de gardă
Și-n față stă pădurea-ngenunchiată
Cu trunchii în omăt, însă molizii
Din cînd în cînd își scutură vestmîntul
Și neaua în căderе sună moale
Și înfundat de parcă-și schimbă pasul
Apropiindu-se de geam molizii.
— Ce vezi? Își spun de sus, fără cuvinte;
Il văd pe el întins în pat, femeia
S-apropie cu-o carte, o deschide
Și buzele ei tremură de parcă
In cartea ei ar fi o iarnă mult mai
Sporită-n ger decît în preajma noastră.
Dar el? — Ei o ascultă, numai ochii
Îi pîlpîie ca-n două focuri, flăcări
Care-ar putea să încălzească lumea.

Dacă molizii-ar fi putut ca-n basme,
Ca Cernomor, cu vrăji să se prefacă
In cioturi mari de fag de ars în vatră
Ei ar fi auzit, cuprinși de flăcări,
Cum el îi spune-ncet: „Te rog, Nadejda,
Citește-mi din Jack London!" Și de-aproape
Priviți de el, le-ar fi crescut văpaia
Cum i-a privit pe cei cuprinși de jarul
Inflăcărării ce-i mîna în luptă,
Să ardă tot ce-i putred, ca să crească
Din lăstărișul nou o lume nouă.

Și de-ar fi fost ceva mai viu ca focul
Să intre-n gîndul lui, să-l înțeleagă,
Să stea cu gîndul lui pe-aceeași treaptă,
Ei ar fi urmărit cu el povestea,
Înțelegînd că-n omul singuratec
Ce străbătea pustiul de zăpadă
Și rîul Coppermine, care curge
Monstruos de singur spre Oceanul Arctic,
E un simbol al luptei pentru viață.

Atunci, din vîrful lor, o-nflorare
Ar fi pornit pînă la rădăcină
Văzînd sub fruntea-naltă toată lupta
Ce-a dus-o el, ca dragostea de viață
Să nu mai treacă iar prin chin și moarte
Ca bietul Bill, gonit pînă-n Alaska
De „democrata" lor orînduire.

Și ar fi auzit cum în odaia
Tăcută, prăfuită cald cu aur
Răsună încă-nflăcărat cuvîntul
Lui Ilici: — „Strașnică poveste!
Citește-adînc în om, povestitorul!"

Insă molizii rămîneau afară
Incremeniți în saricile albe,
Uitîndu-se în încăperea-n care
Femeia sta cu tremurînde buze
Citind în carte... El, cu ochii-n flăcări,
Vedea în foc zăpezi, un om pe moarte,
Infometat, pîndit de-un lup, asemeni,
Și tresărind ca de a lui izbîndă
Cînd omu-nvinse lupul și îi supse,
Cu sîngele, puterea, viața însăși.

Molizii nu știau că poate omul
Din patul suferinții, pentru sine,
Sau poate să audă și femeia,
Va fi șoptit cuvinte neuitate
De ea... și liniștindu-se cu somnul,
Va fi pornit să părăsească lumea.

Molizii au văzut cum lampa verde,
Incet își scade aurul... și-n umbră
Pe masă, cartea a rămas deschisă
La povestirea „Dragoste de viață".

Radu Boureanu

Declarația secretariatului conducerii Uniunii scriitorilor din U.R.S.S.

Toată omenirea iubitoare de pace a întîmpinat cu adîncă mîhnire și cu neliniște hotărîrea Consiliului blocului agresiv al Atlanticului de nord cu privire la pregătirea planurilor unui război atomic.

Ațîțătorii la un nou măcel încearcă să convingă popoarele că războiul este inevitabil. Ei înșeală popoarele, pălăvrăgind despre caracterul „defensiv" al armei atomice. Toată această propagandă mincinoasă urmărește să sperie și să demoralizeze pe oameni, să le slăbească voința de a se împotrivi. Dar popoarele lumii pot și trebuie să împiedice planurile criminale ale organizatorilor unui război atomic.

Apelul Consiliului Mondial al Păcii împotriva pregătirii unui război atomic a stîrnit un ecou foarte viu și fierbinte în inimile tuturor oamenilor cinstiți din lumea întreagă.

Literatura sovietică, credincioasă principiilor umanismului socialist, a proclamat și proclamă neîncetat ideea păcii și a prieteniei dintre popoare. Scriitorii sovietici, ca și toți oamenii sovietici, sînt pentru pace. Dar se vor înșela amarnic acei care vor încerca să interpreteze această năzuință spre pace ca o manifestare de slăbiciune. Lecțiile istoriei, vii încă în mintea tuturora, arată ce sfîrșit au agresorii care încearcă să atace patria noastră.

Interesele vitale ale tuturor popoarelor cer interzicerea armei atomice. Nu se poate îngădui ca energia atomică, una din cele mai mari descoperiri ale vremii noastre, să devină instrument de omor și de distrugere. Există un alt drum, singurul drum admisibil pentru popoare, de a folosi energia atomică. Uniunea Sovietică, cea dintîi în lume, a dat un exemplu de folosire a energiei atomice în scopuri pașnice și constructive și este gata să facă un schimb de experiență cu alte popoare. Puterea atomului dezagregat poate fi și trebuie pusă în slujba binelui întregii omeniri!

În anii marilor încercări, cînd poporul sovietic apăra libertatea și independența patriei sale împotriva cotropitorilor fasciști, cînd poporul sovietic aducea popoarelor lumii eliberarea de sub jugul fascist, scriitorii sovietici au fost alături de poporul lor curajos.

După cel de al doilea război mondial, poporul sovietic, credincios tradițiilor sale pașnice, a ridicat glasul întru apărarea păcii generale împotriva amenințărilor războinice. Împreună cu poporul, scriitorii sovietici iau parte la lupta pentru pace și securitate internațională.

Apelul Consiliului Mondial al Păcii împotriva războiului atomic, pentru interzicerea armei atomice, corespunde în totul năzuințelor întregului popor sovietic. Scriitorii sovietici salută din toată inima și sprijină acest Apel al Consiliului Mondial al Păcii. Scriitorii sovietici cheamă pe toți scriitorii din lume, care prețuiesc interesele popoarelor lor, să vină în rîndurile luptătorilor activi pentru apărarea păcii, să ajute cu talentul și cu influența lor cauza nobilă a preîntîmpinării unui nou război. Lupta împotriva amenințării războiului atomic este o datorie nemijlocită a fiecărui om cinstit. În acest ceas hotărîtor, niciunul nu are dreptul să rămînă de o parte. Omenirea nu va ierta pe nepăsători și indiferenți.

Scriitorii sovietici au ferma convingere că voința unică a tuturor oamenilor iubitori de pace din lume va dejuca planurile criminale ale organizatorilor unui război atomic. Pacea va învinge războiul!

VASILII AJAEV, MIKOLA BAIAN, LEONID LEONOV, BORIS POLEVOI, DMITRII POLIKARPOV, KONSTANTIN SIMONOV, VASILII SMIRNOV, ALEXEI SURKOV, NIKOLAI TIHONOV, ALEXANDR FADEEV, KONSTANTIN FEDIN

DISCUȚII

Două fete, un astru și un... abate

MOTTO: *„Vedea în toate numai părțile slabe și răstălmăcea orice cuvînt..."* (Gogol *„Portretul"*).

Cititorii mei nu vor mai fi obligați să asculte țărănii, ca-n articolul *„Vechi meșteșugari"*.

Îi cruț, deși nu-mi pot schimba coada vacii de pe blazon cu o cruce albă sau cu un crin. Voi deveni urban, deși nu mă simt prea la largul meu. Mă întreb de la început, de ce mă amestec în probleme de creație și critică literară, devreme ce nemurirea mea e asigurată! Da, e asigurată. Mi-au asigurat-o criticii. Nu se vorbește despre cărțile mele *(„Pasărea de foc", „Livezile tinere")* cum nu se vorbește la tot pasul despre Homer: nu e așa că ar părea caraghioasă de-a dreptul o „notiță" despre Iliada? Deci, fiindu-mi nemurirea asigurată, n-ar trebui să mă amestec în țițele criticii literare. Să se amestece cei interesați, căci pentru ei problema nemuririi e încă arzătoare. Am totuși dreptul să-mi exprim o nedumerire: de ce „lucrează" unii critici cu parul, printre florile gingașe ale artei? De ce-s[illegible] cu domolul.

[illegible]ată cu gingășie de că[illegible]olvit școala de literatu[illegible] una din speranțele crit[illegible]nsă nu știm de la cine a în[illegible]arul în mîinile domniei[illegible]ne... In două cuvinte, face [illegible]i Petru Vintilă, aceea cu [illegible]are..." Georgeta Horo[illegible]el mai de seamă temei al [illegible]re, arătarea profundă a [illegible]a posibilităților de combă[illegible]ă o critică trebuie să fie [illegible]și nu nimicitoare. E foarte [illegible]a de piept femeile cu bărboar sînt egali în drepturi! [illegible]ne, însă autorul „atacat" [illegible]buimac multă vreme și-i [illegible]să se mai apropie de te[illegible]e ale prezentului; se va [illegible]tre trecutul comod din toade vedere, spunînd:

[illegible]i încoace, voi haiducilor și [illegible]ilor, căci în tovărășia voa[illegible]ă tem nici de par, nici de

[illegible]ustru unor timpuri vechi și [illegible]ea să rămînă mulțumită! [illegible]a bătaie de cap, de ce atîtea documentări pe teren, de ce atîta cercetare a sufletului nou, cînd, cum te arăți cu o schiță sau nuvelă, unii critici te așteaptă la cotitură? L-am văzut pe Petru Vintilă după citirea cronicii, și numai de entuziasm nu era plin! Cine are interes să dezarmeze oamenii? Consider că dacă nu știi mînui bine bisturiul și crinii, pune-te serios pe învățătură, pînă capeți cuvenita îndemînare. E foarte bine cînd unii fac critică încă din vîrsta sugacilor: cresc gata obișnuiți a vedea paiul din ochiul altuia și nu bîrna din ochii lor! Ce comod e pentru unii să fie critici literari! E o adevărată plăcere, să aștepți pîinea coaptă gata, cînd tu însuți n-ai asudat, nici la plug, nici la semănat, cînd nu te-a ars soarele la seceriș! Critica e pentru unii o înfeleger cresc talentele, știm ce eforturi facem pentru a ajuta mlădițele să urce în creștere către puterea magnifică a zilelor noastre. Cenaclele, institutul de literatură, redacțiile, edituriile duc o muncă grea și tacită, mai ales cu scriitorii tineri. La rîndul lor, scriitorii fac eforturi deosebite, nu către amintirile din copilărie, nu către umbrele trecutului ci către eroii zilelor noastre. Realismul socialist se dobîndește greu, după adîncă înțelegere a fenomenelor. Acolo unde răsar semnele realismului socialist, trebuie umblat cu grijă părintească. Nimeni n-a dat peste noapte opere nemuritoare, în nici un gen, în nici un curent. Trebuie să avem dragoste și mai ales răbdare, căci timpul e cu noi, în toată desfășurarea lui imensă, înainte.

Așa stînd lucrurile, cum se explică totuși apariția parului? Și de ce unealta aceasta izbește citeodată tocmai în mlada tînără și crudă încă, a operelor înfățișînd prezentul?

deletnicire comodă, mai ales cînd au de desființat munca altora! În această categorie de critici, se numără cu onoare și alții. Unii mint și răstălmăcesc, cum e cazul Eugeniei Tudor, de la *„Viața românească"*. Ce va fi avut domnia-sa cu Veronica Porumbacu, nu putem pricepe. Basmul *„Fata apelor"* nu e chiar o perlă a genului; are lucruri criticabile; însă tovarășa critic îi atribuie greșeli inexistente, prin răstălmăciri de-a dreptul bizare. Din lipsă de alt ajutor, Veronica Porumbacu și-a luat apărarea singură, printr-un articol în *„Contemporanul"*. Socotim că bine a făcut, spre a arăta celor ce se joacă de-a critica literară, că nu ne aflăm într-un sat fără câini! Oare va fi învățat ceva tovarășa critic din „apărarea" Veronicăi Porumbacu? Sau abia așteaptă să-i apară altă carte, spre a i-o răstălmăci și mai și...

Un alt fenomen, dacă-i putem spune așa: pe firmamentul criticii noastre a apărut de curînd un astru nou (sus lunetele, astronomi!). Îl cheamă Oprea și lucrează tot la *„Viața românească"*. E foarte bine cînd acești astre noi își cunosc lungul... nasului, în geografia cerului literar! Deși se află sus tare, ca orice astru, criticul Oprea nu vede decît ce-i convine! Iubite tovarășe! Învață-te de mic să nu faci critică cu venin! Deși atît de sus, cum nu l-ai văzut pe un vechi și mare scriitor despre țărani, în studiul din *„Viața românească"*? Poate fi complet, poate fi cinstit, un studiu despre literatura cu țărani, dacă nu-l pomenești măcar pe Zaharia Stancu? Chiar dacă nu-ți place cum scrie, arată-ți părerea imparțială și cinstită, bineînțeles dacă o ai! A... nu cumva îi s-a urît unor critici tinerei cu scriitorii mai vîrstnici? Nu cumva ar vrea să reediteze povestea țării fără bătrîni? Ar trebui luat pildă de la omenire: cum de-l suportă omenirea, de atîtea mii de ani pe orbul cîntăreț al vitejiilor de la Ilion? Experiența scriitorilor mai vîrstnici trebuie cinstită cum se cade. Avem de învățat multe de la ei, și printre altele avem de învățat că arta nu se creează cu venin. Cine se uită chiorîș la operele altora, cine își înmoale pana în gușa cu otravă, e străin de frumusețile nepieritoare ale artei. Arta se creează cu cele mai fierbinți și mai luminoase simțăminte. Cel ce se apucă să judece opere, trebuie să se apropie cu cinste și cu sfială, căci artiștii pun în ele esența celor mai nobile aspirații. Opera poartă cununa nopților de veghe. Mai poartă în sine toate indoielile, toate bucuriile. Opera e sinteza entuziasmului. „A da la cap" e o mentalitate veche, dușmănoasă, otrăvitoare, menită nu să crească valori, ci să le distrugă. De la cine se vor fi molipsit unii din criticii noștri de această mentalitate de tristă pomină?

II

Îmi îngăduiam să spun la început, că nu-mi pot schimba coada vacii de

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 5-a)

Desen de PERAHIM, 1955.

Patima primăverii

Nu pot să dorm și să tac,
Lumea din jurul meu nu are pace,
Nu pot să fiu un simplu copac
Ce-n primăvară florile-și desface.

Deasupra acestei planete,
Vîntul care vine din Apus, de undeva,
Adună norii ale căror plete
Umbra și-o flutură peste lume
Și peste inima mea.

Și-acum mai mult decît odinioară,
O nouă și superbă primăvară
Aduce-n mine cîntec și vis.
Poate curînd se vor ivi și mugurii —
Cum aș putea să nu veghez
Minunea lumii care s-a deschis.

Această patimă e-n țara mea de mult —
— Pe vremuri strămoșii daci și geți,
Cînd norii întunecau soarele,
Ieșeau în cîmpii și, spre ceruri
Privind cu ură, slobozeau săgeți.

Asemeni lor și eu — dar nu spre cer,
Ci spre dușmanii patriei și-ai vieții
Trimit cuvinte sortite să poarte
Ascuțișul săgeții.

Stau și veghez
Peste timp, peste țară,
— Ca pe-un enorm meterez, —
Stau și veghez constelația nouă
Care-a-nceput să răsară.

A. E. Baconsky

Un manuscris inedit al lui Emil Gîrleanu

Emil Gîrleanu a fost unul dintre scriitorii noştri din trecut care s-au preocupat permanent, cu dragoste şi competenţă, de moştenirea literară a înaintaşilor. In primii ani ai activităţii sale literare, în 1902, publică în revista „Arhiva" din Iaşi, un amplu studiu asupra vieţii, operei şi manuscriselor lui Ion Creangă, unul din primele studii valoroase asupra marelui nostru povestitor. Observaţiile judicioase şi interesante cuprinse în el, pun în evidenţă analiza artistică, de subliniere a realismului şi caracterului popular al operei lui I. Creangă, dovedeau nu numai talentul de exeget şi de critic literar al lui Em. Girleanu, cît, mai ales, interesul şi dragostea sa pentru marii noştri scriitori realişti. Dragostea lui Em. Girleanu pentru clasicii noştri este dovedită de nenumăratele sale articole închinate vieţii şi operei acestora, articole rămase uitate prin periodicele vremii, unele din ele fiind introduse în volumul postum **„Privelişti din ţară, schiţe, însemnări"** (1915). Girleanu a întreprins însă şi o acţiune susţinută de retipărire a operei clasicilor noştri.

Din nobila dorinţă a lui Em. Girleanu, de a contribui la luminarea şi culturalizarea maselor populare, s-a născut **„Istoria populară a literaturii româneşti povestită pentru popor"**, descoperită recent în Biblioteca Academiei R.P.R. printre hîrtiile rămase de la scriitor şi nepublicate.

Manuscrisul poartă numărul 2070. Este un caet cartonat, în 8°, alcătuit în 131 foi volante, lipite la legătorie. Foile, scrise numai pe recto, sînt de dimensiuni diferite, velină şi dictando, de calitate deosebită. Scrisul diferă. Comentariile scriitorului sînt scrise cu aceleaşi caractere şi aproape cu aceeaşi cerneală, ceea ce dovedeşte că au fost aşternute pe hîrtie într-un interval de timp relativ scurt. Citatele şi fragmentele din operele scriitorilor au fost copiate şi strînse într-o perioadă de timp mai îndelungată în mod izolat, aceasta fiind dovedită de varietatea scrisului şi a cernelei, de dimensiunile şi calitatea hîrtiei, precum şi de faptul că fiecare citat sau fragment se află pe o foaie separată sau pe un grup de foi de sine stătătoare.

Pe copertă e scris: **„Istoria populară a literaturii româneşti, povestită pentru popor de Em. Girleanu"**. De asemeni, se află cifra 1, ceea ce arată că lucrarea era proiectată în mai multe volume. Sumar nu are, probabil datorită faptului că lucrarea nu era terminată, şirul scriitorilor oprindu-se la I. Eliade Rădulescu.

O scrisoare a lui Em. Girleanu, aflată pe foaia nr. 46, intercalată, la legătorie, în interiorul manuscrisului, ne dovedeşte că **„Istoria populară a literaturii româneşti"** era gata să fie tipărită. Scrisoarea are următorul cuprins: **„Aş dori să fiu anunţat cu 2 săptămîni înainte de a se pune la tipar cartea, pentru a revedea, cum fac de obicei, manuscriptul"**. Nu poartă nici o dată.

Lucrarea lui Em. Girleanu se deschide cu **„Cîteva cuvinte asupra celor ce au să urmeze în această carte"** — pe care le reproducem mai jos, în întregime — în care sînt expuse ideile care l-au călăuzit pe scriitor în alcătuirea ei. Manuscrisul are două capitole mari: **1. Cronicarii şi 2. Începuturile literaturii**. Girleanu reia istoria literaturii noastre de la cei mai importanţi cronicari. Datele biografice şi documentare sînt extrem de reduse. Sînt subliniate mai mult semnificaţia şi valoarea fiecărui scriitor şi fiecărei opere. Tendinţa generală a lucrării este mai mult de a iniţia, de a fixa în linii mari cursul dezvoltării literaturii noastre; fără să aibă pretenţia unei istorii literare întemeiată pe criterii ştiinţifice, confirmă calităţile de povestitor ale lui Girleanu şi preocupările lui cetăţeneşti. Scrisă „pentru popor", pentru oamenii simpli, cu intenţia de a sădi în inimile lor lumina culturii şi dragostea pentru clasici, lucrarea excelează prin stilul ei cald, plin de simplitate şi naturaleţe, prin forma clară, vioaie şi curgătoare, criteriul expunerii fiind cel al povestirii populare.

In primul capitol, semnificaţia şi valoarea operei cronicarilor sînt subliniate astfel: **„Prin grele vremi trecut-au şi ţările noastre; puţine pămînturi în lume care să fi fost mai cutreierate de oarde mai vrăjmaşe şi mai deosebite ca pămîntul nostru... Şi-n aşa vremi de cumpănă şi restrişte, în aşa vremi cumplite şi crunte, s-au găsit oameni cari să gîndească şi la aceea că zbuciumul unui neam viteaz trebuie să rămîie de mărturie acelora ce aveau să vie mai tîrziu, că singele vărsat se poate amesteca întocmai ca şi trupul cu pulberea pămîntului, dar FAPTA trebuie mărturisită. Şi neţinînd seamă nici de asuprirea vremurilor, nici de sălbăticia vrăjmaşilor, poate nici de unele porniri ale chiar inimilor lor, — căci inimile îs slabe şi numai mintea le poate da putere — s-au pus de-au scris povestea necazurilor şi-a războaielor noastre. Ce-au mai aflat, ce-au mai găsit însemnat de la alţii, ce-au văzut, au legat, şi-n graiul lor cel atît de frumos, în margenile înţelepciunii şi-a învăţăturii lor, cu mare osîrdie şi cu nespusă dragoste ne-au dat LETOPISEŢELE, carte în care găsim faptele domnilor şi armiilor noastre, şi care carte şi-a luat numele de la LEAT, care înseamnă an".**

Fiecare comentariu al scriitorului este urmat de exemplificări. Din cronicari, reproduce: portretul lui Ştefan cel Mare şi fuga lui Petru Rareş, din Ureche; **„Preadoslovie adecă voroavă către cetitoriu"**, povestea domniei lui Barnovski-Vcdă şi a lui Gheorghe Ştefan şi venirea lăcustelor, din Miron Costin; pasajul despre Ştefan cel Mare din **„O samă de cuvinte"** a lui Ioan Neculce.

In capitolul **„Începuturile literaturii"**, apariţia literaturii artistice la noi este prezentată într-o formă extrem de sugestivă şi de atrăgătoare, scriitorul făcînd apel la însăşi sensibilitatea şi experienţa de viaţă a cititorului simplu.

După o sintetică şi edificatoare introducere, Girleanu trece la prezentarea primilor noştri scriitori, poeţii Văcăreşti. Deosebit de important este însă faptul că Em. Girleanu a ştiut să sesizeze cît se poate de adevărat semnificaţia poeţilor Văcăreşti. Arătînd că aceştia făceau parte din tagma boierilor şi că **„puteau să-şi petrească viaţa, cum atîţia alţii şi-au scurs-o în petreceri fără nici un folos"**, Girleanu subliniază: **„Văcăreştii însă şi-au iubit neamul, pămîntul, limba"**, citînd ca mărturie în sprijinul afirmaţiilor sale **„Testamentul literar"** al lui Ienăchiţă Văcărescu.

Patriotismul primilor făuritori de literatură românească este scos în relief întotdeauna, în cuvinte adesea emoţionante, cum face, de pildă, cînd vorbeşte despre **„Însemnarea de călătorie"** a lui Dinicu Golescu: **„Cu cîtă dragoste ne spune că s-a gîndit la ţara lui, că spre dînsa în faţa frumuseţilor firii din ţările străine, spre ţara lui şi-a întors „ochii minţii"**.

Din toată lucrarea reiese cu limpezime că Em. Girleanu era înzestrat cu un fin spirit de observaţie, cu un serios bagaj de cunoştinţe, că era capabil să se orienteze în ierarhia valorilor. Fragmentele reproduse din operele clasicilor, sînt edificatoare în acest sens. Cu deosebire reiese aceasta din faptul că din opera lui I. Eliade-Rădulescu reproduce numai **„Zburătorul"** însoţindu-l de acest scurt comentariu: **„Ca poet, Eliade se înalţă printr-o singură poezie de o frumuseţe rară, care-l consfinţeşte şi care îl arată într-o lumină mai frumoasă decît pe mulţi dintre scriitorii începători ai noştri..."**.

„Istoria populară a literaturii româneşti povestită pentru popor" de Em. Girleanu este una din cele mai vii dovezi ale dragostei adînci a acestui scriitor faţă de poporul nostru, faţă de oamenii simpli. Şi de aceea ea merită să fie cunoscută azi.

Teodor Vîrgolici

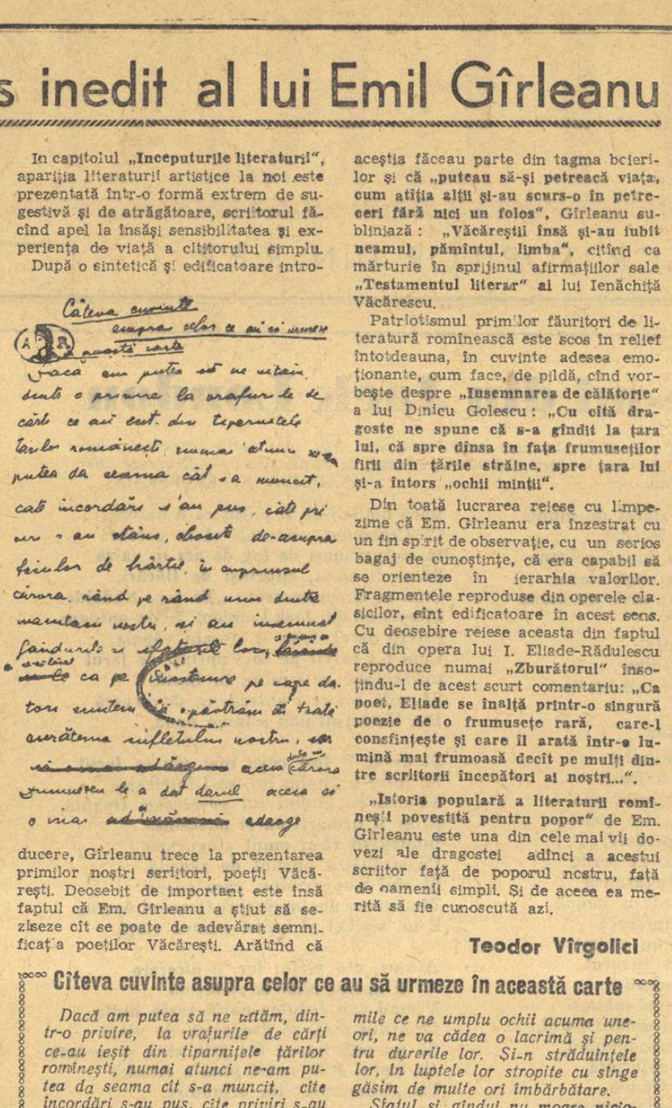

Cîteva cuvinte asupra celor ce au să urmeze în această carte

Dacă am putea să ne uităm, dintr-o privire, la vraişurile de cărţi ce-au ieşit din tiparniţele ţărilor româneşti, numai atunci ne-am putea da seama cît s-a muncit, cîte încordări s-au pus, cîte priviri s-au strîns, obosite, deasupra făşiilor de hîrtie, în cuprinsul cărora, rînd pe rînd, unii dintre înaintaşii noştri şi-au însemnat gîndurile şi sfaturile lor; ce-au scris ei ne-au lăsat ca pe o moştenire, pe care datori suntem să o păstrăm în toată curăţenia sufletului nostru, iar aceia dintre noi cărora dumnezeu le-a dat darul, aceia să o mai şi adaoge.

Căci vremurile se schimbă, şi cu ele şi gîndul omenesc. Unu-i gîndul oamenilor de astăzi, altul a fost gîndul celor ce s-au dus, şi cine ştie care va fi gîndul celor de după noi. Şi după gîndul omului se schimbă şi fapta lui. Cu toate aceste acelaşi fel urmărim şi noi ca şi dînşii: păstrarea pămîntului şi-a graiului nostru; mijloacele se schimbă numai; alte valuri prin aceeaşi albie. Altele vor fi fost păsurile lor, altele îs ale noastre, căci statornicie nu e nici în durere dar nici în bucurie, ci numai în unele taine ale firii pe care mintea noastră sărmană încă nu le-a putut da deslegare.

Dar ce-am şti noi, unii despre alţii, ce-am cunoaşte din trecutul nostru de mărire, de durere, de luptă fără preget, dacă nu s-ar fi găsit suflete să simtă, minţi să pătrundă şi mîini neobosite care să lese pe hîrtie ceea ce ochii noştri pot astăzi afla? Căci trecutul pentru un om se pare că e însăşi viaţa lui pe care a trăit-o în alţii, astfel că bucuriile, şi mîhnirile, şi desnădejdile cu mult înaintaşilor noştri, deşi sunt ale lor, ne mînglie sau ne apasă sufletul ca şi cum am fi suferit sau ne-am fi bucurat şi noi cu dînşii.

In învălmăşagul plăcerilor de astăzi găsim o clipă să ne bucurăm şi de plăcerea lor, şi printre lacrimile ce ne umplu ochii acuma uneori, ne va cădea o lacrimă şi pentru durerile lor. Şi-n străduinţele lor, în luptele lor stropite cu singe găsim de multe ori îmbărbătare.

Sfatul şi gîndul nu moare niciodată, ci el leagă veac de veac, ci pe omul de acuma îl face sluga celui de cu mult înaintea lui.

Mărit dar să fie numele acelora care şi-au pus silinţa să scrie pentru noi viaţa noastră trecută.

Unii dintre aceşti scriitori au avut cuvinte mai meşteşugite, şi mai înţelepte, alţii mai puţin, după cum şi sufletul lor era mai larg sau nu, după cum şi mintea lor prindea mai mult sau mai puţin din cele ce vedeau sau auzeau. La unii înţelegerea îi se prefăcea în povaţă, — aceştia ne-au fost stătuitorii; alţii priveau şi arătau numai restul celor văzute, auzite sau citite, — aceştia ne-au fost cronicarii; alţii au aşternut pe hîrtie întîmplări din viaţa tuturor oamenilor, întîmplări vesele sau triste cum e şi firul zilelor dintr-un trai omenesc, — aceştia ne-au fost povestitorii; iar altora sufletul le prindea aripi, aripi albe ce fluturau în înălţimi albastre, ca ciocîrlia, tot mai sus, glasul lor se prefăcea în cîntec, şi cîntecul lor era un strigăt de durere sau de bucurie, de desnădejde sau de îmbărbătare, — aceştia ne-au fost cîntăreţii, poeţii.

Ah! Sfîntul avînt al sufletelor mari şi cuprinzătoare de frumuseţi şi înţelepciune!

Aşa se face că din depărtate vremuri, tocmai din adîncul veacurilor topite în veşnicie — glasul lor răsună încă pînă la noi, ca un cîntec ceresc pe care vremea nu-l schimbă, nu-l poate schimba. Ascultaţi-l! Ascultaţi-l, şi care din voi poate cînta, să cînte! Viaţa trebuie să ne fie o veşnică năzuinţă spre frumos. Ascultaţi-l, şi cu dragoste să vă apropiaţi de rodul minţii lor, căci mintea lor e altarul, şi rodul ei, comunicătura!

Breviar

Alexandru Jar: **„O poveste simplă"**

Apariţia recentă la Editura de stat pentru literatură şi artă a nuvelei de proporţii mai mari — „O poveste simplă" de Al. Jar — a cărei temă este povestea dragostei dintre doi utecişti, Mircea şi Valeria — a fost primită cu mult interes. Autorul istoriseşte şirul greu de lupte şi dureri prin care trec cei doi tineri îndrăgostiţi, muncitori la o fabrică din Bucureşti, care încep să lupte în rîndurile Uniunii tineretului comunist împotriva dictaturii fasciste, pentru triumful unei vieţi noi în care şi ei înşişi, împreună cu întregul popor, să poată găsi deplina fericire. „O poveste simplă" a lui Alexandru Jar evocă momente de mare intensitate dramatică din lupta muncitorimii noastre sub conducerea partidului, cum sînt de pildă cele din zilele grele de la Ribniţa. In carte ne este descris zbuciumul adînc al Valeriei şi al lui Mircea, care deşi se iubesc mereu mai mult cu cît trec anii, nu se pot vedea, sînt nevoiţi să trăiască despărţiţi din necesităţile luptei conspirative.

Acţiunea nuvelei ne poartă atît în Bucureşti, în acele căsuţe modeste de la periferia capitalei, unde reprezentanţii partidului comunist aduceau cuvîntul îndrumător maselor muncitoare şi nevoiaşe, în camerele de tortură ale Siguranţei burgheze, ca şi între zidurile mucede, îngroziţoare, ale Doftanei sau ale închisorii de la Mislea.

M. D.

Petre Solomon: **„Lumina zilei"**

Cea mai potrivită caracterizare pentru Petre Solomon ar fi aceea de poet descriptiv. Intr-adevăr, versurile sale, în special cele reunite în volumul „Lumina zilei", arată elocvent această înclinaţie deosebită a poetului pentru descripţie. Cele văzute sînt înfăţişate simplu, cu mijloacele desenatorului capabil să realizeze un contur din cîteva linii. Poetul se opreşte în faţa naturii şi a elementelor sale, a construcţiilor şi obiectelor de artă, prezentîndu-le fugar, căutînd însă să descifreze semnificaţia şi înţelesul lor:

Sub fiecare ciob citeşti un nume
Şi-l simţi pe omul care ţi-l trimite.

Varietăţile de ceai, mirodeniile aflate înapoia unei vitrini străvezii

Vorbesc în graiul muncii, viul grai,
Despre puterea Chinei liberate.

O simplă ceaşcă chiar sintetizează eforturile creatoare ale generaţiilor care au făcut să înflorească o artă dintre cele mai strălucite:

In ceaşca asta albă din vitrină
Sînt mii de ani de artă şi migală

De remarcat bogăţia tematicii din volumul „Lumina zilei". Poetul îmbrăţişează aspecte din cele mai diferite ale vieţii noastre: şantierele marilor construcţii, figuri de oameni noi, glorificarea patriei şi a frumuseţilor sale; prezentarea grandioaselor realizări din îndepărtata Chină (ciclul „Tablouri dintr-o expoziţie"). O bună parte din volum este rezervată poeziilor antiimperialiste în care poetul dă glas uneori unei minii făţişe: „Popoarele sînt şi mai tari, se ştie / Furtuna lor în inimi se adună / Feriţi-vă, bancheri, de-acea furtună!".

In general însă, atitudinea poetului faţă de lumea înconjurătoare ne aminteşte mai mult de aceea a omului de ştiinţă care vede, înregistrează şi descrie cu o anumită răceală cele constatate.

In poezia lui Petre Solomon este prezentă preocuparea intelectuală de analiză şi stabilire a semnificaţiei şi chiar atunci cînd trăieşte clipe de entuziasm, de incantaţie, poetul se păstrează la o tonalitate medie, de teamă parcă să nu fie strident.

Stările sufleteşti ale autorului transpar în mod discret prin faptele înfăţişate şi din constatările pe care le face. Chiar şi profesiile de credinţă de la începutul volumului sînt concepute şi realizate ca o generală „artă poetică" a vremurilor noastre.

Versurile sale păstrează în cea mai mare parte un ton cuminte, călduţ. Ideile lui nu capătă întotdeauna o expresie artistică adecvată, convingătoare, şi ciclul chinez sau cel despre Bicaz arată cu prisosinţă acest lucru. Dacă poetul caută semnificaţia şi simbolul, apoi nu e mai puţin adevărat că ei nu reuşeşte atunci cînd l-a stabilit, să-l facă sugestiv, emoţionant şi e regretabil că temele atît de importante şi interesante ale poeziilor sale sînt tratate cu paloare şi lipsă de căldură. Iată de pildă o strofă care nu e decît un fragment de reportaj plat, versificat: „Le-a făurit la Pekin sau Şanhai /Un muncitor eliberat şi harnic/ Ce-a defilat deunăzi la-ntîi mai/ Purtînd pe piept medalii de udarnic". Coloritul cenuşiu al poeziei lui Petre Solomon e explicabil şi prin sărăcia îngrijorătoare a mijloacelor sale de expresie poetică. Poetul întrebuinţează cu precădere epitete generale care, aglomerate la saturaţie, devin — de cele mai multe ori — inexpresive. Recuzita artistică a lui Petre Solomon e încă redusă şi ca un exemplu putem lua poezia „Mirăslău" de unde cităm aproape toate imaginile: „tăcutul sat", „vrednic învăţat", „visul rău", „rîul leneş", „simplă cruce", „trupuri înecate", „trădatul voevod", „domnul cel viteaz", „întins ogor", „brazdă vie", „straturi vechi", „somn afund". Poetul se menţine uneori la procedee convenţionale, uzate, şi atunci apar versuri şterse, care nu sînt de natură să emoţioneze şi să trezească cititorului un sentiment deosebit. Exigenţa faţă de propria creaţie trebuie să fie o preocupare de seamă a poetului.

V. RÎPEANU

B. Riurikov: **„Literatura şi viaţa"**

De curînd, în vitrinele librăriilor noastre, a apărut volumul „Literatura şi viaţa" al cunoscutului critic sovietic B. Riurikov.

Pe lîngă o amplă expunere şi cercetare a problemelor teoretice ale metodei realismului socialist într-un studiu aparte („Despre unele probleme ale realismului socialist"), B. Riurikov consacră numeroase articole — cu un bogat conţinut de idei, comunicînd date noi, interesante — analizei scrierilor lui Lenin şi Stalin, şi a tezelor lui Mihail Ivanovici Kalinin despre literatură.

O caracteristică generală a majorităţii studiilor cuprinse în volumul „Literatura şi viaţa" o constituie, fără îndoială, fermitatea ideologică a criticului, siguranţa situării lui pe poziţiile esteticii marxist-leniniste în analiza unor opere literare contemporane. Ocupîndu-se de lucrări din literatura rusă şi sovietică, cum sînt de pildă „Ce-i de făcut?" de N. G. Cernişevski, „Tînăra gardă" de Al. Fadeev, „Oameni la volan" de A. Ribakov sau „Neamul Jurbinilor" de V. Kocetov, criticul subliniază înălţimea ideologică atinsă de aceste opere literare, analizează cu sensibilitate elementele de măiestrie artistică ale acestor romane. Analizînd figurile nemuritoare eroi ai Krasnodonului, în articolul „Frumuseţea eroismului", oprindu-se asupra momentelor de răscruce în viaţa acestora B. Riurikov consemnează biruinţa trăsăturilor noi, comuniste, în caracterul omului sovietic.

Menţionăm, de asemenea, valoroasele studii ale criticului cuprinse în volum sub titlul „Insemnări literare", tratînd despre posibilităţile romanului de a exprima problemele mari ale epocii, despre trăsura figurii renegatului în literatură, ca şi despre unele metode învechite, neştiinţifice, în critica literară.

M. BOGDAN

„Bai Ganiu" de Al. Constantinov

Pevestirile despre „Bai Ganiu" ne sînt cunoscute din diferite traduceri apărute în trecut.

Unii dintre noi l-au cunoscut pe Bai Ganiu cu mulţi ani în urmă şi pe altă cale, din povestirile orale care circulau prin sate şi oraşele de pe malurile Dunării; povestiri ce veneau din Bulgaria, sub formă de snoave disparate, căpătau la noi culoarea specifică a condiţiilor noastre de viaţă din trecut — şi din aceasta pricină cu greu se putea reconstitui un fir epic continuu şi adevăratul chip al lui Bai Ganiu din povestirea bulgară iniţială. E.S.P.L.A. a tipărit recent în „Biblioteca pentru toţi" opera scriitorului clasic bulgar Aleco Constantinov: „Bai-Ganiu — povestiri de necrezut despre un bulgar din zilele noastre". Procedeul de ansamblu folosit de Aleco Constantinov pentru urmărirea drumului de parvenire a negustorului de esenţă de trandafiri Bai Ganiu în viaţa economică şi politică a Bulgariei de la sfîrşitul secolului trecut, este acela al povestirilor pe care şi le spun pe rînd o seamă de prieteni adunaţi într-un grup pentru a-şi depăna amintirile. Intîmplările evocate nu lasă impresia unor povestiri disparate; fiecare povestire este într-adevăr independent constituită, fixînd o anume întîmplare din călătoriile lui Bai Ganiu în Europa şi din acţiunile lui politice operate în Bulgaria; ceea ce leagă povestirile şi produce o creştere epică de la o întîmplare la alta este faptul că Al. Constantinov gradează în povestirile expuse ascensiunea lui Bai Ganiu de la stadiul de negustor nătîng — temător pentru sticluţele lui de esenţă, grosolan şi inadaptabil la cele mai elementare binefaceri ale culturii şi civilizaţiei — pînă la stadiul de îmbogăţit hrăpăreţ, viclean, care mînuieşte cu abilitate cele mai venale mijloace politice.

E.S.P.L.A. a pus la îndemîna cititorului opera lui Al. Constantinov într-o traducere care a găsit de cele mai multe ori corespondenţe fericite în limba noastră vorbită pentru redarea atmosferei povestirilor pline de haz şi de o înaltă viziune satirică ale scriitorului clasic bulgar.

St. B.

Răsfoind revistele

„Tînărul scriitor" nr. 2 — 1955

Dacă primul număr din 1955 a însemnat un uşor reviriment pentru „Tînărul scriitor", nr. 2 din acest an, apărut de curînd, marchează un punct hotărîtor de cotitură în viaţa tinerei publicaţii literare. Şi aceasta nu numai prin profilul său general (revista apare mult îmbogăţită cu rubrici noi, dorite şi necesare), dar şi prin calitatea materialelor publicate. Un front bun formează tinerii poeţi care semnează, cei mai mulţi, bucăţi remarcabile. Alexandru Andriţoiu realizează în „Un coşmar cu adevăr în el" o impresionantă viziune a unei uriaşe coloane de victime ale războiului trecut:

Poezia lui Florin Mugur „Stelele" dovedeşte un talent în plină dezvoltare, un poet cu veritabile resurse. Figura omului nou, a activistului de partid, optimist şi încrezător, este reliefată în culori vii.

Nu mai puţin inspiraţi se arată Rusalin Mureşanu în „Cîntec", Gheorghe Tomozei în „Pescăruşul" şi Aurel Covaci în „Pe altă treaptă". Din nefericire, ultimul semnează şi un soi de parodie: „Ars poetica", atac întîrziat, submediocru şi lipsit de duh la adresa unor fenomene negative din literatura noastră. Cu bucurie întîlnim noua rubrică „Inceput de drum", care „va cuprinde cele mai bune poezii ale celor care publică pentru prima oară". In numărul de faţă, Radu Rupea, în vîrstă de 17 ani, elev la Şcoala medie de activişti culturali, este prezent cu poezia „De o uliţă a Bonnului", dovedind serioase aptitudini pe care le sperăm cît mai curînd valorificate. Indeosebi se remarcă mijloacele simple prin care debutantul ştie să creeze atmosfera apăsătoare care domneşte astăzi pe ulîţele oraşului natal al marelui Beethoven. Nu mai puţin înzestrat se arată Niculae Cringulescu în poezia „La seama, Hans". De asemenea la rubrica începută în numărul trecut „Răsfoind presa din provincie" apare Richard Vivoski, poet din Moineşti. Aplaudăm şi o altă iniţiativă a revistei: publicarea celor două cronici rimate semnate de Petre Dragu şi Ştefan Iureş. Dacă preocuparea va fi permanentă, cu atît mai bine, mai ales că cele două bucăţi din actualul număr fac o deschidere promiţătoare. Binevenită, „Cronica rimată" a lui Petre Dragu, — un nume destul de nou — îşi îndreaptă ascuţişul satirei împotriva acelor tineri scriitori care, cu consecvenţă, se abat de la normele eticii. Vădit influenţat de Topîrceanu, Petre Dragu a reuşit o cronică rimată de un nivel bun.

Cealaltă cronică rimată, „Toma îşi pierde logodnica" de Ştefan Iureş, e scrisă vioi şi nimereşte în ţinta dorită.

Un scenariu de film „Dosar „Dîmboviţa" de Nicuţă Tănase şi Silviu Georgescu, e meritoriu prin figura birocratului, realizată de cei doi scriitori, în ciuda unor procedee cam fără cîle şi a unor locuri comune.

Schiţa lui Adrian Dumitraşcu, „Pisica", deşi urmează evident o manieră cehoviană, arată că tînărul scriitor care se exersează de la o vreme în cadrul genului scurt, are totuşi o amprentă personală. „Pisica" ne confirmă un talent în formare, capabil să creioneze cu fineţe şi precizie oameni şi situaţii, minuind, în acelaşi timp, un umor subtil şi discret. Florian Grecea n-a reuşit în „Promisiunea" să fertilizeze inspiraţia bună, cu toate calităţile dovedite de schiţa respectivă.

Sectorul de critică, simţitor în creştere şi mult înviorat. In primul rînd, remarcăm că „Tînărul scriitor" a început să aibă o cronică literară. Cronica nr.-ului 2 este semnată de Aurel Martin care analizează cu seriozitate şi adîncime nu numai volumul „Drumuri" de Aurel Gurghianu, dar şi întreaga activitate a tînărului poet clujan. Cronicarul s-a străduit şi a reuşit să stabilească evoluţia poetului, structura sa literară şi influenţele apropiate sau depărtate, vizibile în poezia acestuia. Binevenit, articolul lui D. Manoileanu despre literatura sportivă, prin poziţia critică faţă de lucrările literare pe temă sportivă din paginile publicaţiilor de specialitate. Articolul lui Th. Virgolici „Experienţa de viaţă şi faptul divers" aduce date interesante despre geneza anumitor opere literare, arătînd importanţa faptului mic şi neînsemnat în aparenţă pentru scriitor.

Salutăm decesul recenziilor insipide şi cenuşii, adevărate rezumate confecţionate de şcolari mediocri, care au arhiabundat în paginile revistei pînă de curînd. In locul lor, „Tînărul scriitor" ne prezintă o nouă rubrică: „Să ne spunem cuvîntul", cu note valoroase, majoritatea bine şi spiritual scrise. Rubrica „Să ne spunem cuvîntul" contribuie din plin la înviorarea revistei, căzută pînă mai ieri în braţele unei monotonii disperante. Remarcăm notele semnate de Ion Bică, Florin Mugur, Horia Aramă, Ion Băieşu şi Al. Ovidiu Zotta. Nu putem să încheiem aceste note fără să amintim şi „Carnetul sovietic" cuprinzînd problemele legate de creaţia tinerilor scriitori şi noua rubrică „Prietenii noştri", în cadrul căreia vor fi prezentaţi tineri poeţi progresişti din străinătate: în numărul de faţă: Konstantin Vanşenkin, în traducerea izbutită a lui Horia Aramă, Rusalin Mureşanu, N. Stoian şi Mihaela Monoraru. O sugestie: ar fi necesare nu numai versurile, ci şi cîteva sumare date biobibliografice.

Recomandăm atenţiei cititorilor numărul 2/1955 al revistei „Tînărul scriitor" şi avem convingerea că viitoarele numere vor depăşi acest început valoros.

Val. Dîmbu

120 de ani de la prima apariţie a „Kalevalei"

Marţi seara la Casa scriitorilor a avut loc sărbătorirea a 120 de ani de la prima apariţie a marii epopei a poporului finlandez — Kalevala.

Festivitatea a fost deschisă de poetul Eugen Frunză care a dat cuvîntul tovarăşului Mihail Petroveanu.

Intr-o amplă expunere, conferenţiarul a făcut un istoric al originii şi dezvoltării măreţului poem care cuprinde viaţa poporului din Carelia veche.

Epopeea descrie lupta poporului pentru fericire, lupta lui pentru cucerirea unei vieţi mai bune şi libere. Sînt arătaţi făurarii acestei bunestări, producătorii de bunuri, viaţa lor de fiecare zi cu străduinţele de a-şi crea o fericire a vieţii de familie, de a se apăra de duşmani, de cei ce voiesc să sfarme această fericire.

Deosebită de celelalte epopei cunoscute, Kalevala, a încheiat conferenţiarul, este o monografie voioasă şi robustă a vieţii ţărăneşti din Carelia de altădată.

Maestrul Ion Manolescu, artist al poporului şi laureat al Premiului de Stat, a recitat fragmente din Kalevala.

Programul s-a încheiat cu audiţii din muzica poporului finlandez.

Cronica literară

TIBERIU UTAN: *Chemări*

In poezia lui Utan, cititorul remarcă lesne o fericită contopire a stărilor sufleteşti intime ale poetului cu sentimente comune poporului întreg. In asta şi rezidă capacitatea comunicativă a versurilor sale. Problema liricii personale, a tălmăcirii emoţiilor individuale inefabile a răscolit şi răscoleşte încă destui poeţi. Prin ce mijloace va transmite poetul senzaţii, stări de spirit unice, clipe de înfiorare ce străbat fulgerător sufletul, spre a nu se mai întoarce decît după îndelungă vreme sau niciodată în chip identic? Străduindu-se, uneori cu gesturi insuficient de îndemînatice, să fixeze asemenea clipe, poetul încearcă la urmă decepţia copilului care a strivit din nebăgare de seamă fluturele, cînd credea că l-a prins; el oferă în acest caz cititorului doar larva unui fapt brut sau a unor generalităţi banale, lipsite de viaţă şi strălucire. Nu mai puţin jalnică e situaţia celor care, din preocupare excesivă şi exclusivă pentru mica lor comoară de „trăiri" individualiste, ar voi să momească cititorul în labirintul obscur al ermetismului şi intimismului pentru a-i „sugera" pasă-mi-te stări de elevaţie ce s-ar pierde, cică „în zbor inverş", adică la lumina zilei. Problema liricii personale este desigur mult prea complexă pentru a putea fi rezolvată printr-un dicton, totuşi cuvintele încercatului rapsod Djambul Djabaev pot fi considerate îndreptar în această privinţă: acinul din Kazahstan spunea că atunci cînd cîntă poporul, se cîntă pe sine însuşi, iar cîntîndu-se pe sine, cîntă de asemenea poporul. Adevărul acestor cuvinte îl ilustrează folclorul universal, ca şi creaţia poeţilor ce reprezintă culmi în literatura lumii.

Tiberiu Utan reuşeşte să dea poezie autentică atunci cînd sentimentele individuale pe care îşi propune să le transmită conţin ceva din suflul măreţ al vremii noastre şi de asemeni atunci cînd, dezvăluind probleme sufleteşti ale ziditorilor noii vieţi, le împărtăşeşte ca pe propriile sale frămîntări.

Cîntînd realizări ale oamenilor muncii, tablouri ale vieţii minunate din lumea păcii şi a socialismului, Tiberiu Utan realizează versuri de o gingaşă frăgezime, ca de exemplu în „M-au trimis ortacii mei", unde bucuria constituirii unei gospodării colective se exprimă ingenuu, atribuită fiind (ca în folclor) naturii mereu înfloritoare. Copacii pădurii îşi oferă, care mai de care, fiinţa lor gospodăriei colective; nucul se roagă:

— Bade, bădişorul meu,
Vreau să fiu scîndură eu,
Am lemn tare şi lucios
Şi aduc la sat folos.

— Nucule, nucuţule,
Lasă-mă, tăicuţule —
Se jeleşte salcia —
Scîndura eu o voi da.

Vieţii din Ţara Socialismului, Tiberiu Utan i-a consacrat cele mai multe din poeziile reunite în „Chemări", dintre care se cer îndeosebi remarcate cele „Trei cîntece populare avare", de o melodicitate suavă şi fine sugestii folclorice orientale şi poemul „Kainazarova". Acest poem sintetizează tot ce se vădise mai preţios în poezia lui Utan, aducînd între figurile luminoase create în literatura noastră chipul unei colhoznice din Kirghizia. Construit cu incontestabilă inteligenţă artistică, poemul izbuteşte să învie în aşa chip atmosfera, încît avem iluzia de a citi un fragment de epos oriental.

După evocarea din prima strofă a tabloului însoriţei Kirghizii, străjuită de magnificii munţi Tiian-Şan, străbătută „de ape-ntretăiate şi dese cum îi plesa" şi acoperită de „văluri schimbătoare de ierburi ca mătasa", urmează descrierea în culori de basm a unei iurte răsărite în locul unde îşi „doarme somnul vrăjitul Issik-Kul", în faţa căreia s-au aşezat sub lună pescari şi ciobani, ca să asculte cîntînd din comuz pe iscusitul akîn Aksakal. In această atmosferă — ce nouă ne apare ca o stare de vis — se împleteşte încetul cu încetul profilul vestitei colhoznice Kainazarova. Poetul procedează cu multă fineţe la creionarea chipului eroinei, fără a introduce în poem nimic forţat, descifrînd elementul vieţii noi, comuniste, chiar în cadrul de legendă în care se desfăşoară scena descrisă. Poetul, aşezat lîngă iurtă în mijlocul kirghizilor, surprinde frînturi din convorbirile şi istorisirile lor glumeţe pe care, notîndu-le aparent fără discernămînt, aşa cum le aude, creează o perfectă iluzie de autenticitate, de fapt trăit. Ca din întîmplare apoi, poetul îşi opreşte luarea aminte la conţinutul versetelor pe care le recită akînul Nuriat despre o anume „fată a lui Kulatai", vindută în fragedă tinereţe unui libidinos bogătaş moşneag. Cîntăreţul povesteşte apoi, uitînd parcă de nefericita Surakan, despre surparea vechii orînduiri, despre libertatea kirghizilor, pentru ca eroina să apară după un timp sub chipul unei colhoznice care, pe o ploaie torenţială, stîrpeşte viermii vătămători ce invadează în asemenea împrejurări cîmpurile de sfeclă.

După cum se vede, poetul a ştiut să picteze un chip al lumii noi în culori autentice, păstrîndu-i nealterată fizionomia naţională specifică, valorificînd elementele de folclor tradiţional. Găsind mereu procedee ingenioase de a înfăţişa într-o viziune unică ceea ce reprezintă prelungirea vechilor datini şi ceea ce e nou, poetul sugerează munca neobosită a Kainazarovei, imaginînd dialoguri între ea şi elementele naturii. Iată, bunăoară, cum vorbeşte cu soarele:

— Hei, Surakan! — îi strigă cel soare-n zori de zi,
Nesomnul nu-ţi dă pace, ori te-a sfădit bărbatul,
Ori timpul nu-ţi ajunge să dai ghes cu udatul
Şi-n toată dimineaţa mi te găsesc aci?
— Doar n-oi da drumul apei cînd ochiul tău dogoare
Şi vlaga ei o zvîntă ş-o arde, taică soare!

In acest poem, figura Kainazarovei, profilată pe fundalul mirificului peisaj oriental, dobîndeşte dimensiuni romantice, „ideale". Hiperbolizarea chipului colhoznicei în sensul romantismului revoluţionar nu are cîtuşi de puţin de a face cu teoria antimarxistă a idealizării eroului prin curăţirea de tot ce are uman şi transformarea lui într-o icoană de sfînt bizantin. Kainazarova este „ideală" în sensul înfăţişării ca un personaj de basm sau bilină, soră cu soarele, cu ploaia şi pămîntul pietros. Trăsăturile ei sînt sumare, complexitatea psihică îi lipseşte, fără ca prin aceasta viabilitatea artistică să fie prejudiciată. Intr-un poem liric, aşa cum e Kainazarova, nici nu putea fi construit altfel chipul eroinei; încercarea de a zugrăvi un caracter multilateral, puternic individualizat — aşa cum trebuie să fie eroii romanului realist — ar fi dus la o creaţie hibridă. Altele sînt mijloacele şi ţelurile romancierului — altele ale poetului liric. Chipul Kainazarovei — redus la cîteva trăsături esenţiale, semnificative — încheagă, împreună cu ansamblul peisajului, cu toată atmosfera caracteristică, o imagine tipică a unui colţ din Kirghizia sovietică.

**Din toate cele spuse rezultă că Tiberiu Utan e un tînăr poet de un talent cu totul remarcabil, ce pare să-şi fi găsit direcţia în profesarea unui lirism al vieţii sufleteşti personale, a oamenilor epocii noastre. Nu este desigur exclusă posibilitatea ca pe viitor poetul să se realizeze şi pe alte planuri şi încercarea de a aborda o tematică mai variată n-ar face decît să-

PĂCALĂ slugă la primar

Originea lui socială,
Bine-nțeles a lui Păcală,
Prea bine cunoscută nu-i —
Era copilul nimănui.
Nici mamă sigură, nici tată,
Nici vr-o mătușă mai bogată
El nu avea, pe cît se știe.
Iar neamuri de-or fi fost să fie
De ale lui, erau cam mici:
Niște golani, niște calici.
Păcală totuși — cum, cum nu —
Veni pe lume și crescu.
In care loc, în care sat,
E iarăși lucru discutat.
Dar se născu-n această țară,
La Flăminzita bunăoară.
Iar Flăminzita-i sat de frunte
Pe undeva la noi la munte.
O casă-n deal, o casă-n hîrsă,
Toți oamenii de treabă, însă.
Adecă toți — să mint n-aș vrea,
Primarul nu credea așa.
Căci și la noi primarele
Era în sat mai marele.
Avea finețe, arătură,
Avea căldări de fiert horincă,
Și totuși mai striga că-l fură,
Indeosebi cei cu opincă.
Purta primarul, bată-l cucu,
Săracilor de grijă, cică,
Mai toți erau la el la lucru,

Lucrau aproape pe nimică,
O zi ori trei, o săptămînă,
Fiindu-i toți datori vînduți,
Măcar că vr-unul un bănuț
N-a căpătat nicicînd în mînă. —
Colea pe ger în ianuar
Bătea ruminul la primar:
„Mai dă-mi o mînă de făină
Și-o bucătură de slănină,
Că m-am urît cu must de poame
Și plozii-mi cîrăe de foame".
„Măi Opreo, eu ți-am dat mereu,
Dar vezi și mie-mi vine greu.
Că azi vii tu, ieri fu Malacu
Și mi se cam golește sacul.
Iar vara, cît o fi de lungă,
De lucru n-am la toți s-ajungă,
Să dau cît trebui tuturor,
Că fiecare mi-e dator".
„Fii bun, mai dă-mi acuma doară
Și ți-oi lucra și peste-o vară".
Așa vindea pe-un colț de pîne
Săracul ziua lui de mîne,
Iar de se prăpădea prin post.
Primarul mi-i lua la rost
Pe cei rămași, copii, soție,
Pînă-i topea în datorie.
Cîte-un flăcău mai îndesat
Primarul și-l băga argat.
Umbla el însuși să-i aleagă
Pe cei mai zdraveni, mai cu vlagă.
Cu vlagă multă, că nu strică,
Și cu simbrie cît mai mică.
Așa dedese iac-amarul
Că-ntr-o nimară Clonț primarul
— Așa-l chema — găsi la școală
Pe cine credeți? pe Păcală!
„Te uită, mă! Aici ești tu?" —
Primarul către el făcu.
„Învățător ești ori școlar?" —
Rîdea glumețul de primar.
Apoi deodată: „Mă gligan!
Vrei să te bagi slugă pe-un an?
Iți dau cojoc, iți dau călțamă
Și ceva bani, de bună samă.
Mîncare, cîtă poți să bîrui,
Dar treabă de nu faci, te mîrui!"
Păcală, care pe la școală,
Venea numai de zăbăvală,
Să spună snoave la copii
Cît stau la circiumă cheflii
Învățătorul și cu popa,
Sări-n picioare sprinten: „Hopa!"
Apoi către primare zise:
„Găsiși comoara, pare-mi-se.
Păcală slugă vrea să-ți fie,
Chiar dac-o fi fără simbrie.
Mă știi, sînt vrednic, nu înjur,
Nu beau, am numai un cusur.
Imi vine rar, ce-i drept, da-mi vine
Și-atuncea mușc din orișicine.
Și ca să nu cad în păcat,
Iau drumul ca un apucat.
Noroc că nu mă ține mult,
Mă-ntorc supus, lucrez, ascult,
Mănînc ce-mi dai, zamă de prune,
Ba și răbdări prăjite-s bune.
Primare, ce zici? iai-mă?"
„Apoi lua-te-oi dară, mă!
Dacă-i cusur, cusur să fie.
Dar cum zișeși, — fără simbrie.
Să-mi spui numai cînd ți-o veni,
Ca să mă pot din drum feri".
„Cînd strig odată: Strechea! tu
Răspunde: Calea! că de nu,
La tine sar ca un dulău
Și mi-e să nu se-ntîmple rău".
„Ne-am înțeles, și hai cu mine!"
„Hai și-am plecat, fi-ți-ar de bine..."
Dar pruncii toți după Păcală:
„De ce pleci, nene? Stai la școală!
Că nimeni nu știe pe lume
Ca dumneata să spună glume",
Păcală-i măsură cu drag:
„Măi țînci! de-acuma glume, — fac
De-o ride țara-ntreagă bine.
De povestit, găsi-s-o cine!"

Așa stîrni a glumei școală
Pe plaiul romînesc Păcală,
Cu glume nu doar zise, spuse,
Ci chiar de el la cale puse,
Căci glume mulți or știi să spună,
Dar parcă practica-i mai bună.

★

A doua zi boreasa-l scoală
De dimineață pe Păcală.
Ii pune-n traistă o ceapă
Și-i spune unde dă de apă,
De i-o fi sete la pădure.
Apoi pe-acolo sînt și mure...
Păcală tace și înjugă,
C-așa i-e rînduit la slugă;
Și pleacă după lemne-n codru,
Cum i-a cerut primarul lotru.
Iar sara-mi intră în ocol
Cum a plecat, — cu carul gol.
Primarul cît îl vede: „Cine,
Dar unde-s lemnele?!" — „Stăpîne,
Să nu fii supărat, dar graba,
Pe cum e zisa, strică treaba" —
Grăi Păcală și tuși.

Tuși, apoi din nou grăi:
„Merinde căpătai o ceapă,
Imi spuse lelea și de apă.
Dar a uitat să-mi dea săcurea
Și-a rîs de noi toată pădurea."
„Dar tu ce naiba porți în minte?
Ți-e gîndul numai la plăcinte!"
„Stăpîne, zău, nu-i mare vina.
Căci dînsa de uită slănina,
De ce să nu uit eu săcurea?
Așa m-a învățat pădurea."
„Să nu te-nvăț acușa eu,
Că nu ți-o prinde bine, zău!
Te duci și mîne la pădure,
Dar vezi de mergi fără săcure!"
„Stăpîne, aduc pădurea-ntreagă,
De-o fi slănină în desagă."
A doua zi — traista-i plină
Cu pită și cu slănină.
Mîncă flăcăul nostru zdravăn,
Apoi dormi pe lutul reavăn.
Cînd se trezi, da cerul semne
Că soarele se lasă jos.
„Ei! hai să string și-o două lemne..."
Grăi Păcală somnoros.
Descinse briul, mi-l întinse,
Jur împrejur codru-l cuprinse
Și smîc! îl smulse ca pe-o loază
Și hai cu el în spate-acasă!
Deasupra stau boii și carul —
Nu prididea din cruci primarul.

★

Văzînd că-i năzdrăvan Păcală,
Primaru-și face socoteală
Că nu e bine să-l mai ție,
Că cine știe ce drăcie
E-n stare strolea să mai facă —
Mai bine-i umple o desagă
Cu d-ale gurii, ba și bani
Ii dă vr-o șase gologani,
Apoi, Păcală-mi pare rău,
Dar du-te tu cu dumnezeu!
Il cheamă: „Șezi" — îi spune blînd,
Și subt mustăți mieros rîzînd.
Și-ncepe cum că el, Păcală,
E om voinic, fără-ndoială,
„Dar ce să mai întindem vorba
Și să-nmulțim cu apă ciorba?
Gospodăria mea-i prea mică
Pentru-o făptură-așa voinică.
Cu-așa putere, e păcat
Să nu cerci un stăpîn bogat,
Un grof, o baroneasă, de!
Că poate, mă, te-o și plăcè...
Și... sfinții pașii să ți-i poarte
Pe undeva, pe mai departe."
„Stăpîne, omul și cuvîntul!
Te rog, nu rupe legămîntul.
Un an ai spus, un an să fie.
Și cum am zis, fără simbrie."
Primarul de mîhnire-adîncă
Se scarpină unde nu-l mîncă.
Se duce-n tindă la nevastă
Și-i povestește de năpastă.
„Zi, vrea să stee? Las' să stee!
Să nu-mi spui mie tu femee,
Bărbate, dacă nu l-o fac.
Ii vine lui Safta de hac!"
Săftița o fi fost odată
Femee poate mai spălată.
Acum era o cotoroanță,
O scoabă doar, o babă-cloanță.
Chiar Clonț privea la ea cu greață,
Dar soața lui era de viață.
Sătenii povesteau de ea
C-a fost văzută cum zbura
Pe mătură, gonind prin aer,
Cu păru-n vînturi ca un caer,
Cu dinții coșcogea piroane,
Și-n loc de labe cu ciocane.
Și are negreșit și coadă —
Spun cei ce-au apucat s-o vadă.
Primarul noaptea doarme-n fîn,
Să nu-i stea molimei la sîn.
Ai! doamne ce nu ți-ar fi dat
Să poată zice: A crăpat!...
Dar nu crăpa, și-avea avere,
Trăzni-o-ar sfinții de muiere.
Că doar de asta o luase!
Dar hoața partea și-o păstrase...
Iar Clonț, cu inima oțet,
Trăgea nădejdi că doară-doară
Năpustul vine și i-o cară.

Dar prea venea satana-ncet...
De pus, însă, punea la cale.
Primarul treburile sale
Cu ea, căci slută și urîtă,
Ea apa ți-o-nchiega de hîtră,
Mohoanda naibii, iar de rea
Nici dracul însuși n-o-ntrecea.
„Prin tine de-o mai fi scăpare,
Băbuța mea!" — „Ei! las', primare.
Tu mîne mergi cu el la coasă,
Eu singură rămîn acasă,
Să dibăcesc ce fel de ac
E bun de pielea lui de drac."

★

Trezi Păcală pe primar:
„Primare, hai la coasă dar!
Să doborîm ce-i greu pe rouă.
Ș-apoi mă tem că azi și plouă..."
„Cum plouă? Că ne udă fînul!" —
Grăi umflat de somn stăpînul,
Sculat din paie de Păcală.
„Am zis și eu așa, de boală,
Că ai un pai chiar subt mustață."
„Da' ce-s eu, mă, la tine? Scroafă?!
Acușa ți-oi vrăji o coafă,
Ca să prinzești de dimineață..."
„Glumii și eu așa, stăpîne.
Cum să fii scroafă, doamne lartă,
Cînd satu-ntreg îți zice cine?
Deși nu-ncapi de gras pe poartă."
„Hai lasă vorba și la treabă!
Ia coasa-n spate mai degrabă."

Ajunși la cîmp, stăpîn și slugă,
Indrugă ei ce mai îndrugă,
Zicînd: „Ce bună iarbă! Deasă!"
Mai trag o gresie pe coasă,
Pornesc apoi, în pălmi scuipînd,
Să culce iarba la pămînt.
Primarul, pleacă el nainte,
Ca sluga lui să lee-aminte,
Cum se doboară brazda lată.
Dar cînd privi-ndărăt, ce vede
Și ochilor nu-și vine-a crede?
— Tăiase tontul o postată!
„Măi, harnic om! De, ce să-i faci?
E dracu-n tălpi... Te uiți și taci.
N-apucă soarele să iasă
Și noi am și gătat de coasă."
Se cugetă burduhăilă
Să-l laude pe năzdrăvan
Cît e de aprig și pogan,
Dar vorbele-i veneau în silă,
Cînd parcă i-a trăznit urechea
Și-atîta înțelese: Strechea!
Iar către el venea Păcală
Cu dinți rînjiți ca de dulău.
Și o pățea desigur rău,
De nu-i venea să strige: Calea!
Incît vui de groază valea.
Păcală se-ndreptă turbat
Cu pași de-o leghe către sat
Și stete tocmai subt fereastră
De unde se-auzea curat
Cam ce fel primărița noastră
Și cu diacul stau la sfat.
Ședea pe geam printre cuvinte
Mirezmă dulce de plăcinte
Și ce mai miros de friptură,
Ce lasă val de apă-n gură!
Păcală-și înghițea sculpatul
Și asculta cum cură sfatul.
„Acu-i acu! — zicea cîrtoaba —
Il prinde pe primare baba!"
„Ah puică, firișor de nalbă,
Zău nu mai pot! — zicea diacul.
Ce-o să trăim noi lume albă,
Pe cum ni-i inima și placul!
Dar nu dăm oare de bucluc
Cu blăstămatul de Păcală?
Că el se face că-i năuc,
Dar are-n tigvă socoteală..."
„Nu fi nărod. Scăpăm de-odată
Și de răpciuga blăstămată,
Că nu-i Săftica proastă doară.
Ei pleacă mîne-n zori la moară
Și au să dee ochi cu dracul,
De mînă slugă cu primar,
In loc să vadă pe morar."
Rînjea pe subt mustăți diacul.
„Tu, cum ți-am spus, mai zise ea,
Te bagi în sac, eu te-oi lega.
Primarul doarme lîngă saci.
Eu vin și te dezleg, tu-l bagi
In locul tău, că doarme tîntul
De poți muta cu el pămîntul.
Și fugi la pod, îl tai în grabă,
Să albă o ținere slabă.
Păcală o să-ncarce carul
Și... pleacă sacul cu primarul...
Tu stai să vezi cum ei se-neacă, —
Să-mi zici cățea, de n-o să-ți placă!"
„Bun cap mai ai!" — vorbi diacul.
„Mă iau la-ntrecere cu dracul" —
Rînji babornița fudulă
C-o gură știrbă și urîtă,
Să-ți scoale părul sub căciulă; —
Decît s-o pupi, mai bine bîtă!

„Acu-i acu! — gîndi Păcală —
Vedem noi cine-n rîu se spală."

Și o luă de lîngă casă
Furiș-furiș napoi la coasă.
Privea primarul și tăcea,
Să nu mai iasă vr-o belea.

★

Plecă diacul de cu sară
Cu ferestrăul subt-suoară.

La pod făcu o bună treabă
Tăind la grinzi în mare grabă.
Apoi se-ntoarse și-ațipi,
Păcală-n sac mi-l potrivi.
„Stăpînul mină porci la jir,
Diacu-n sac mai abitir" —
Își zise hîtrul și-a legat
Diacu-n sac cu un spagat.
Apoi propti cu grijă o grindă
In dreptul ușii de la tindă,
Să nu poată baba ieși
Cît el cu sacii s-o trudi.
Incarcă repede Păcală,
Și făr' a spune: ajută doamne,
Indeamnă boii-ncet: „nea boală!"
In curte Clonț trăgea la soamne.
Diacul printre saci în car
Tot horăia, n-avea habar.
Nici baba n-a simțit nimic.
Pe semne ațipise-un pic.

Dar se treziră în curînd.
Păcală se-ntoarcea urlînd.
„Ce-i mă? Iar dete strechea-n tine?
— Grăiește Clonț — Prea des îți vine!"
„Stăpîne, of, of, of! diacul..."
„Care diac? — lua-te-ar dracul!"
„Diacul boii ne-a furat.
Plecă cu carul încărcat.
Cînd m-am sculat s-adăp, să-njug,
Nu-s boii! In ogradă fug,
Nici carul nu-i, nici sacii nu-s,
La tindă, văd, un stîlp e pus.
Aceștia-s hoții! — zic — apoi
Te văd pe dumneata, primare.
Mi s-a făcut părul vîlvoi
Și zic: L-au omorît tîlharii!
M-apropiai și m-aplecai,
Dar am oftat mai liniștit,
Cînd am văzut că n-ai murit:
Pe toate părțile suflai!"
„Hai spune-odată ce-i cu boii,
Lovi-te-ar mamele nevoii!"
„Păi stai să vezi. O iau din loc,
Pornesc la drum cu strășnicie,
Să-i prind, să-i judec, să ți-i joc,
Așa cum doar Păcală știe!
Pe drum, pustiu. Doar către pod
Aud un scîrțîit de roți.
O iau la fugă cît ce pot:
Am dat — îmi zic voios — de hoți.
Strig din bojoci: „Stai că te tai!"
Ei! aș, de unde! Ei nimic.
Eu fug mereu și strig, și strig,
Iar hoții parcă mai niznai!
Incep să deslușesc o umbră
Șontîc pe lîngă boi cum umblă
Și dă cu parul să-i deșale.
„Stai, că te prind — zic — dar săracul
A și ajuns pe pod la vale...
Și cine crezi c-a fost? Diacul..."
„Și nu l-ai înhățat?" — „Să vezi!
N-ajunse bine la mijloc,
Cînd dintr-odată treosc, pac, poc! —
Și podul — zău n-ai cap să crezi! —
Se prăbuși buf! cu diacul,
Cu car, cu boi, de-a berbeleacul.
Făcură apele bulbuci
Și nu se mai văzu nimica.
— Of doamne, doamne cum te duci
Tu, ce umblai cu fofîrlica!"
„Mă, nu mă minți?" — primarul zice.
„Dac-oi minți, limba să-mi pice,
Să fiu guzgan, să-mi sară ochii,
Cînd mor să nu mă-ngroape pochii!"
„Auzi, muiere? — zice iară
Primarul către soața-i chioară —
Diacul tău!... Vai, boii mei,
Luam cinci mii de lei pe ei!
Și carul nou-nouț, și sacii
Cu grîu de clasa-ntîi... Păcală,
Tu cine, țesăla-te-ar dracii,
Imi dai tu mie socoteală,
Că vina tu o porți, tu Iudă,
Că n-ai fugit ceva mai iute.
Pe unde treci, a lene pute...
Se teme namila c-asudă!"
„Bărbate, lasă sluga-n pace —
Grăi și striga de nevastă —
Iar dacă eu ce zic nu face,
Cu mîne dă el de năpastă.
— Io-s popa tău! Pricepi ori ba?!"
„Pricep, vezi bine, cum să nu!"
„Tu știi ce mare-i paguba
Ce ne-o făcuși acuma tu?
Dac-ai slujit trei vieți la rînd
Și mai p-atîtea, tot nu sînt
Destule, ca să te plătești
De ceea ce ne datorești.
Dar uite ce! Avem o baltă
Cu stuh, de partea cealaltă.
In ea s-a oploșit un drac
De-aproape jumăta' de veac,
Și n-a plătit un ban chirie.
Iar după cît am socotit,
Trei saci de zloți trebui' să fie,
Aur curat și cîntărit.
De cumva se codește Naiba,
C-așa e el, mînca-l-ar zgaiba,
Și, ca să scape, stă și-ndrugă,
Atunci tu spune-i: Haide, slugă!
Și nu-l slăbi, iar de-ntîrzie
Să-i spui că Safta o să vie,
Și nu știu cum are să-i șadă
Cînd am să-l iau coleă de coadă!"
„Femee, fă, ai 'nebunit?!"
Strigă primarul zăpăcit —
Păcală-n casă nu-i destul?!
Acum pe dracul mai adu-l!"
„Bărbate, taci că știe Safta
Cu cine să-și tocmească bafta.
Păcală, nu vreau să te văd
Decît cu diavolu-ndărăt!"
Apoi către primar în șoaptă:
„L-om mai vedea la Sînt-Așteaptă..."
„Amin!" — grăi și Clonț acum.

Păcală o luă la drum.

★

„Ei! lasă vidma luzii, lasă
Că-ți bag eu și pe dracu-n casă
Și-o să vedem de-ți prinde bine" —
Gîndea pe drum Păcală-n sine.
Iar cînd ajunge lîngă baltă,
Se culcă, ce mai una-altă,
Pe pîntece și-ncepe-al meu!
Sugea și înghițea din greu.
Fierbea ca un cazan băltoaca
Și iată că Ucigă-l-Toaca
Se-nfățișă în pielea goală
Cu coada după brat covrig:
„Da' ce faci tu aici, Păcală?"
„Da' ce să fac? Nu fac nimic.
Beau apa din mocirla asta,
Precum mi-a poruncit nevasta
Primarului, de nu plătești
Chiria ce i-o datorești."
„Chirie? — Eu în mlaștină
Mi-s drac bătrîn, de baștină!"
„O fi. Dar Safta una știe,
Să-i dai trei saci de zloți chirie.
Altminteri, vii la ea argat,
Ori eu te las gol pe uscat."
Și iarăși începu să-nghită
Păcală apa năclăită.
Se uită dracu-ngîndurat:
„De mare pacoste am dat!
Ascultă, măi Păcală, frate,
Fii și tu om cu bunătate.
Eu nu-s decît un drac sărac,
In buzunar n-am un petac,
Și pe cît vezi nici buzunări,
Și n-am mîncat de-un veac jumări.
De unde bani? Și încă aur!
Da' ce? Io-s viță de bălaur,
Din cei cu burta pe comoară,
Sau moșier sînt bunăoară?
Doar vezi ce am, o biată baltă
Și coada singura unealtă,
Oricît o-nvîrți și o sucești,
Din coadă nu te-mbogățești.
Mai am apoi și pui o droaie.
N-auzi la fund ce hărmălaie?
Flăminzi și gol, ca vai de el,
Of puii taichii mititei!
Păcală, nu fi ne-ndurat!..."
„Eu, drace, nu-s decît argat.
Nu poți plăti? Hai, fă-ți desaga!
Altfel se supără beșleaga.
De nu voiești să vii, spunea
Că vine dînsa să te ia,
Și nu știu cum are să-ți șadă

Ca drac bătrîn adus de coadă."
Tușind, gemînd sărmanul drac
Își mai făcu coada colac,
Se scărpină după ureche,
Creț la obraz de amăruță,
Apoi c-o vicleție veche
Cercă să-l prindă pe Păcală:
„Hai, frate, să te-ntreci cu mine
Și de te-oi dovedi, e bine,
De nu, ce-oi face, așadar?
M-oi duce slugă la primar."
„La primăriță!" — „Tot un drac!" —
Răspunse diavolul posac.

★

Intrecerea porni pe loc
Și pentru dracul nu fu joc.
Cără un cal pe după baltă
De nouăzeci de ori și nouă.
Simți sudori de ger că-l scaldă
Și doar că nu se frînse-n două.
De mai ducea calul o dată
Prinsoarea era cîștigată.
„Păcală, crap! Dar tu, fărtate,
Să mor de-l duci pe jumătate.
De-o sută, vere, nici poveste!"
„Stai și te uită, măi cornute,
Să vezi Păcală cine-mi este.
De-o sută zici? Ba de trei sute
De ori îl duc, să crapi de fiere,
Intelegînd ditai putere!"
Păcală-ncălecă pe cal
Și dii! jur împrejur pe mal,

Gonind, bine-nțeles călare,
Nu cu sireapul în spinare.
„Văzuși?" — „Văzui. Dar nu-i cu drept
— Făcu Satana înțelept —
Așa ne-am înțeles noi oare?
Pe umeri trebuia cărat..."
Atunci Păcală, supărat:
„Mă, eu l-am dus între picioare
Ca uliul puiul de găină,
Și tot tu vii să-mi bagi de vină?!"
Căzu Satana-n îndoială:
„Al dracului mai e Păcală!"
Mai încercară una-alta,
Sorbi bătrînul diavol balta
Și o vărsă cu draci cu tot.
„Ți-o fac și eu — zise Păcală,
Dar dracii nu știu de-i mai scot,
Că mi-e o foame și-o sfîrșală
De stau să-mbuc și coada ta!"
„Atunci, Păcală, te-oi ierta,
C-atît am eu pe lume drag:
Drăcșorii mei. Hai să mă bag
Argat la hoțul de primar,
Sau cum zici tu, la primăriță,
Vedea-i-aș perpeliți pe jar,
Să nu rămînă nici de viță!"

★

Cînd se văzu primaru-n casă
C-o societate-așa aleasă:
Nevasta, dracul și Păcală,
Numai că nu căzu la boală.

Ce-i de făcut! Tot cotoroanța
Ii mai ținea un plc speranța.
„Nevastă dragă, fă ce faci,
Dar de belea cumva mă scapă,
Că altfel eu mă duc la draci,
Acolo la băltoc, subt apă."
„Bărbate dragă, nu te teme.
Din piclă-i pun să facă gheme
Pe dracul ăsta, iar Păcală
Mi-o face dintr-un pai sucală!"
Nu pricepu primarul bine
Ce fel cuvîntul babei vine,
Dar este oare vr-un bărbat
Să poată spune acurat
C-a priceput și-a înțeles
Nevasta tot ce-a zis și-a dres?
„Păcală! — zise primărița —
Ia' du-te tu și adu apă,
Da' vezi cumva de olu-i scapă,
Că te mănîncă girgărița!",
Apoi, rămasă cu cornutul,
Ii zise: „Diavole, sărutul!"
Dar dracul se feri-ntr-o parte
De cotoroanță ca de moarte.
„Nu vrei? Stai că-ți arăt eu ție!
Te fac să cînți: Dă-mi gura mie..."
Apoi pe drac de ceafă-l prinse
Și-un păr îmbîrligat i-ntinse:
„Na, drace, de te ții semeț,
Indreaptă părul ăsta creț!"
Și dracul moaie păru-n gură,
De-i face limba bătătură.
Il trage-n dinți încolo-ncoace,
Dar părul tot mai creț se face.
Și zise dracul: „M-ai bătut.
Sînt gata, babo, te sărut!"
Zîmbind își pișcă baba negul,
Și-și deznoda încet opregul,
Dar cînd o vede dezbrăcată:
„Dă-mi părul să mai cerc o dată" —
Ii zice dracul și s-apucă
Să-ndrepte părul și să-l sugă.

★

Păcală cînd veni acasă
Găsi pe dracul asudat,
Iar baba tare mînioasă
Ședea pe-o margine de pat.
„Te-ai și întors? Vedea-te-aș tobă."
„Intors, că mă-ntîlnii cu-un popă
Și zice: Du-te iute-acasă,
Că jupînița ta frumoasă
A pus pe dracul să o pupe ,
Și el nu vrea, că ea-i cu bube."
„Ai! ticălos de pehlivan
— Se oțări baba avan —
Iți vine-a rîde? Lasă numa
Că-ți cos eu gulerul acuma.
Ascultă, drace! știi tu cine
In casă te-a adus la mine?
Păcală, ca să scape el
De argăție, că-i mișel.
La noapte pleacă hoața slugă.
Păzește-l bine, să nu fugă."

★

Păcală se intinse-n tindă,
Și min-ai meu porcii la ghindă!
„Se face cinele că doarme,
Dar are nenea să te sfarme,
De-i îndrăzni să miști din loc!" —
Gîndi în sine dracul nostru.
Și supărat pe sine foc,
Că s-a lăsat așa ca prostul
Dus de Păcală, puse tîmplă
Păroasă pe toporul rece:
„Ia să vedem noi ce se-ntîmplă,
Ia să vedem ce se petrece..."
Tăcere, noapte, ațipi.
Dar năpristan se pomeni
C-aude ceva, ba și vede...
Luă săcurea, se repede
Și dă-i! — Un țipăt de muiere...
„Lovișî, mă drace, cu putere,
Dar nimerișî cu luntrea-n grînd" —
Grăi Păcală hohotind.
Vrusese-anume dînsa, baba,
Să iasă și să-și facă treaba,
Dar cum e zisa, cine sapă
Mormînt altuia, cade-n groapă.
Căci dracul cum lovi în grabă
Făcu mămăligoi din babă.
„Ei! ce ne-om face, măi Păcală?
De asta dăm noi socoteală!
Moarte de om, miroase-a ocnă" —
Vorbi Satana speriat,
Căci baba-nțepenise bocnă
In tău de sînge închegat.
„Hai să fugim în lume, drace,
Că la primar tot nu-mi mai place.
Apoi primarul ca primarul,
Dar mîne-n zori vine jandarul
Și pîn-ajungem la-nchisoare
Ne face chiuă pe spinare.
Dar nu-mi prea place ca jupînul
Să scape fără osteneală
De drac, soție și Păcală...
Hai să-i aprindem barem fînul!"

Zis și făcut. Apoi plecară
Cei doi, care-ncotro prin țară,
Jurînd să se-ntîlnească dacă
Altfel nu vor putea să facă.

Mihai Beniuc

Desene de GION

*) Din poemul „Păcală".

Fratele

Kliment Ţacev, autorul povestirii „Fratele", este un scriitor bulgar tînăr a cărui activitate s-a desfăşurat după eliberarea Bulgariei de sub jugul fascismului. Este autorul mai multor volume de poezii şi nuvele, publicate în ultimii ani. Ca redactor la revista literară din Sofia „Litenaturen front", scriitorul este de mai multă vreme oaspete al ţării noastre, unde învaţă limba română, studiază literatura noastră clasică şi actuală şi cunoaşte viaţa nouă a poporului nostru

Soarele dogorea stîncile goale ale colinei, scînteia pe ţevile armelor, încingea căştile; apoi, pe nesimţite coborî spre asfinţit, se ascunse după un nour cu margini şterse şi pe cer se revărsă o uriaşă pată sîngerie.

Către această pată se uita un soldat scund, cu mantaua prea mare pentru trupul lui firav — cu chipiul pleoştit, înfundat în cap. Îşi îndoi piciorul şi se aşeză. Pe lîngă el, aşa cum erau, în lanţ, se lăsară la pămînt şi ceilalţi. Trăseau mofluji, cu ţigările aprinse, cu bărbile crescute şi-n liniştea dimprejur se presimţea ceva înspăimîntător.

„Le e ciudă că n-am întîlnit nici azi nimic!" — se gîndi soldăţelul şi-şi trase puşca mai aproape. Cît de zeloşi plecaseră de dimineaţă şi cum au scotocit cu teamă fiecare tufiş şi viroagă, doar or da de urmele partizanilor! De mult n-a mai primit nici unul dintre ei premiu pentru vreun cap de partizan. Doară pentru asta se înrolaseră cei mai mulţi în detaşamentul de urmărire: să facă bani... Şi ziua de astăzi se arăta însă a fi pierdută; degeaba au bătut atîta drum.

Sus, pe stîncă, sub piramida punctului trigonometric stăteau locotenentul Liubomirov — „Mantaua" cum îl porecliseră soldaţii, — Estratiev şi plutonierul major Stanoicov.

„Mantaua" se uita cu binoclul la înălţimea din faţă şi-i arăta ceva lui Estratiev. Stanoicov îşi făcu palma pîlnie, răcni spre grupa din vale:

— Drepţi!

Comanda trecu din om în om dar nimeni nu se clinti. Oboseala îi ţinea ţintuiţi la pămînt.

S-au uitat spre culme. Glasul sugrumat de spaimă al plutonierului nu prevestea nimic bun. Liubomirov întinse lui Estratiev binoclul şi acesta se întoarse ridicînd mîna.

Comanda se mistui în detunătura a două bombe care explodară departe, în stînga companiei. Zgomotul se lovi de stîncile goale şi-i azvîrli pe „vînători" la pămînt. Poliţia pornită de ieri pe urmele unei grupe de partizani începuse lupta în tufişurile mărunte de pe dealul vecin. La cererea ei, ieşise astăzi detaşamentul să blocheze cărările de munte.

— Fiuuuu, fiuuuuu, şuerau gloanţele ricoşînd în stînci.

Jos, în ripă, începu să ţăcănească mitraliera grea; cineva înjură, se auzi un vaiet.

— Au ucis pe careva! — şopti Ivanciu Ţiganul. Faţa îi era palidă, buzele vinete. Abia acum înţelese soldăţelul de ce, după fiecare acţiune, rideau de el. Tot detaşamentul se cutremură. Trupurile s-au chircit, mîinile adunau bulgări şi-i îngrămădeau în faţă, drept apărătoare. Fiecăruia i se părea că din clipă în clipă îl va nimeri vreun glonte. Strigătele le încremeniseră în gîtlejuri, disperate, tari, înfiorătoare.

Nimeni nu ştia de unde şi în cine se trage. Gloanţele şuierau deasupra capetelor, soldaţii nu îndrăzneau să se mişte. Frica le înţepenise trupurile.

— Asta e poliţia, au să ne omoare, mama-lor. Ne-au luat drept partizani! sudui unul ferindu-se într-o adîncitură.

— Sînt partizani — strigă altcineva — ascultaţi cum şuieră gloanţele. Sînt trase cu arme retezate.

Nu s-a putut înţelege cine a strigat întîi să bată în retragere. Pietrişul se porni la vale rostogolindu-se, răsună un tropăit greu de bocanci. Sus la piramida trigonometrică lemnele trozneau străpunse de gloanţe.

— Fugiţi, mama-voastră, urla Estratiev şi scoţînd sabia trecu de-a buselea prin lanţ şi se pierdu în jos pe povîrniş.

Din vale se auziră iar detunături de bombe şi mitraliera răpăi cu şi mai multă furie.

— Fugi Velule, ne-au ucis! i-a strigat Ţiganul şi s-a rostogolit şi el în vale. — Măiculiţă!

Glasul lui străpunse liniştea dintre împuşcături. Velu, soldatul scund, se ghemui între doi bolovani. Vaietul unui rănit l-a înfiorat. Privi în jos. Îl văzu pe Ţiganul zvîrcolindu-se, dînd din mîini şi strigînd deznădăjduit după ajutor. Printre tufişurile mărunte de pe poalele stincilor, se mişcau tunici cafenii, scînteiau ţintele cizmelor, se zăreau căşti negre.

De douăzeci de zile, de cînd îl mobilizaseră în detaşamentul de urmărire, Velu intra pentru întîia oară în focul luptei. Nu-l luaseră pînă acum la nici-o acţiune. Îl lăsau să păzească arestaţii, să facă de planton la bucătărie.

Inima parcă i se oprea pentru o clipă, mai apoi se zbătea înnebunită. Frica îi înţepenise picioarele; după un timp, ca împins de o putere nevăzută, zbură pe povîrniş în jos.

★

Îşi veni în fire. Înţelese că zace în fundul unei gropi. Pesemne că soarele asfinţise, căci cerul era cenuşiu şi se coborîse aproape de tot de pămînt. Sus adia un vîntuleţ de seară. Stejărişul foşnea încet; iarba şuşotea. Se uită împrejur. Nu se afla într-o groapă ci într-o surpătură adîncă, făcută de şuvoaie.

La început nu-şi dădu seama unde se află, cum de-a nimerit aici. Îl durea strașnic capul, tîmpla dreaptă îi singera, semn că se lovise în cădere. Îl cuprinse o groază necunoscută pînă atunci. Întinse mîinile să caute arma. Era lîngă el. Pipăi cartuşiera, controlă cartuşele şi se ridică încet în picioare. Părea să fie singur în munţi. În jurul lui, linişte deplină, o linişte adîncă, înfiorătoare. Soldaţii plecaseră de bună seamă, iar pe undeva puteau fi ascunşi partizanii. Dacă s-ar întîmpla să dea peste el, n-au să-l cruţe. Ştiau doară pentru ce venise aici în munţi.

Încercă să iasă din surpătură, dar malul abrupt era prea înalt. Rădăcini uscate de care să se agaţe nu erau şi puterile sleite îi reveneau prea încet. O luă în lungul ripei, ferindu-se să nu rostogolească vreo piatră şi să facă zgomot. Din amîndouă malurile răsăreau stînci gata parcă să se prăvale. Îşi luă pasul; frica îi împletea picioarele, îl împingea în maluri, îl silea să se oprească şi să tragă îndelung cu urechea.

„Poate că partizanii sînt pe-aici pe aproape" — gîndul ăsta îndărătnic îi sfredelea mintea. Şi deodată îşi închipui cum au să-l primească la unitate, la întoarcere. N-o să-l creadă nimeni că a căzut din fugă şi şi-a pierdut cunoştinţa. Întîi o să-l interogheze locotenentul şi poate o să-l trimită la carceră. Dacă nu-l încarcerează, are să fie şi mai rău. Dacio, zis Puşcărie, o să-i dea mai întîi o palmă în strigătele de încuviinţare ale celorlalţi. Chipiul o să-i zboare pînă-n fundul odăii, lîngă sobă. Cînd o să se aplece să-l ia, are să intre pe mîinile lui Sandi Berbecul. Cu o izbitură a bocancului potcovit are să-l răstoarne lîngă pat şi careva o să azvîrle peste el o pătură. Sau îl vor trimite să umble pe la case şi să aducă ceva de mîncare. Bătaia, oricum ar fi fost, o putea răbda, dar nu-l lăsa inima să jefuiască, să cotrobăiască în pivniţe, să spargă cămările, să smulgă şunci atîrnate în pod. Trebuia cu orice preţ să aducă ceva la şcoală, altfel nu se ştie ce-i puteau face. Nu se dădeau înapoi de la nimic. Dar cum să prade, cînd ştia cît de greu adunau oamenii fiecare lucru. Copiii plîngeau parcă ar fi intrat ciuma în casă, femeile blestemau, bărbaţii tăceau feriţi în colţurile odăii şi numai ochii le scăpărau în întuneric. Ei, dacă frate-su nu s-ar fi dus şi el la partizani!... Plecase din sat cu zece ani în urmă ca să-nveţe meserie la oraş. Acolo s-a legat cu alte calfe ca dînsul şi acum o lună aflaseră că s-a făcut comunist. „Întotdeauna e-aşa cînd ţăranul se desprinde de pămîntul lui; greu prinde rădăcină în altă parte!" se gîndise Velu şi nu ştia cum să-l mîntuie de închisoare. „Nu mai e copil, să se descurce singur!" — hotărîse în cele din urmă. Şi-aşa avea destule pe cap — făina nu le ajungea pînă la seceriş, nutreţ pentru vaci nu mai aveau şi trebuia să înceapă aratul, semănatul. De unde timp şi pentru alţii?

— Dacă dai peste frate-tu, îl predai? — îl întrebase deunăzi Stanoicov, privindu-l drept în ochi. Velu nu-i răspunsese. Nici el nu ştia dacă l-ar preda sau nu. Nu se gîndise la asta. Plutonierul îl îndemnase de mamă şi dăduse să-l lovească. El se ferise şi pumnul mare, păros, trecuse fulgerător prin faţa lui.

— Şi tu-mi eşti o pramatie, dar lasă, treacă de la noi. Am înţeles cam tîrziu cine-mi eşti. Cată-ţi de treabă, c-ai depus jurămîntul şi de vezi ceva, raportează imediat! Şi plutonierul scoase pistolul şi i-l înfipse sub nas. Asta voia să însemne: „ori îţi faci serviciul ca şi noi, ori te aşteaptă un glonte şi pe tine".

Velu îşi căta aşadar de treabă. Cum s-ar fi putut altfel? Dacă-l bănuiau cu ceva, îndată i-ar fi luat foc casa. Şi-atunci unde să-şi adune nevasta, copiii, bătrînii? S-ar putea crede că are legături cu frate-su, şi, atunci...

„Încotro merg?" — se întrebă el deodată şi i se făcu lehamite închipuindu-şi că mîine din nou vor ieşi la acţiune. Iar va începe acea viaţă de umblete nesfîrşite, de împuşcături, arestări, schingiuiri de oameni, sînge, pîrlit de arme... Imprejur, se întindea cîmpia, se conturau perii negri, rămuroşi şi o uşoară mireasmă de pămînt reavăn, proaspăt arat, se răspîndea în văzduh. Era timpul semănăturilor de primăvară, şi el păşea sleit; puşca îi atîrna pe umăr. Se gîndea la satul lui. Dacă tată-su are să are cu juncana, n-are s-o vatăme cu plugul la semănatul porumbului în brazdă?

Deodată se opri şi se feri lîngă mal. Jos, în mărăcinişurile stufoase, zăcea un om. Fără doar şi poate că era un partizan care-l ocheşte şi acu-acu o să-l doboare. A înşfăcat puşca şi fără să ţintească, a tras. Glontele a biciuit frunzele înalte ale pomilor şi-a şuierat în vale. Celălalt n-a făcut nici o mişcare. N-a răspuns la împuşcătură. Căutînd unde ar putea să-i fie pieptul şi capul Velu ţintea, trăgea şi abia cînd încărcătorul din magazia armei căzu şi sună pe bolovani, se opri. Terminase gloanţele. Duse mîna la cartuşiera, scoase un nou încărcător şi în timp ce încerca să-l puie în armă (din nenorocire mergea greu) aştepta să fie el lovit. Dar celălalt din faţă nu trăgea.

„Să nu fi fost un mort lăsat aici" — se îngrozi Velu, la gîndul că trăsese într-un cadavru. Dar nu îndrăznea să se ducă spre el.

— Cine eşti? Ridică-te! — urlă şi se sperie de glasul lui.

Ecoul smulse strigătul şi-l împrăştie în înserare. Omul tot nu răspunse. Nici nu se mişcă.

„E mort", îşi închipui Velu şi se ridică de la locul lui. Stătu puţin aşa, întinse puşca gata de tras şi porni cu paşi feriţi.

Velu începu să dea la o parte, cu băgare de seamă, crengile. Lîngă mîna mortului sta un revolver de calibru mic. Văzu în el un singur cartuş. Altul era pe ţeavă. Îl izbi un miros dulceag de sînge. Se vede că partizanii îşi lăsaseră aici tovarăşul rănit, încă în viaţă, şi că el murise puţin după aceea. Mîinile lui Velu tremurau. Înlătură ultimele ramuri şi privi trupul. Se trase îngrozit înapoi. Era frate-su.

Un strigăt surd sfîşie liniştea. Velu luă în mîini capul mortului. Şi acesta îl privea cu ochi cuminţi, liniştiţi, parcă trăia. Îi deschele haina, rupse cămaşa şi-şi lipi urechea de pieptul lui. Inima nu mai bătea. Două răni adînci se căscau în stînga. Cineva se străduise să-i oprească sîngele deoarece cîteva bucăţi de tifon îi înfăşurau pieptul.

Desen de ELS

— „Poate l-am ucis eu!" — se cutremură Velu şi-i pipăi cu repeziciune pieptul.

N-avea altă rană. Va să zică nu el îl omorîse. Se simţi parcă uşurat.

Primul gînd care-i trecu prin minte fu să fugă departe de locul acela. Se ridică în genunchi, se sculă, făcu cîţiva paşi, dar ceva îl trase iar înapoi. Nu, nu-i venea să creadă că fratele său era mort. O fi altul care-i seamănă, ăsta e prea slab. Costea nu era aşa cînd a venit anul trecut acasă. Îi ridică puţin capul şi-l privi din nou.

„Trebuie să-l îngrop!" — se hotărî el în cele din urmă şi privi în jur. Nu era nimeni. Doar pomii foşneau şi aproape de tot, în crengile joase ale tufişurilor, se auzea o privighetoare. Nu s-ar fi crezut că aici fusese cu puţin înainte o luptă, că au detunat bombe, că au fost omoriţi oameni.

Velu săpa cu baioneta, scormonea cu degetele, dar pămîntul se îndărătnicea. Se aşeză într-o mică adîncitură şi îşi desfăcu gulerul tunicii.. Fratele său zăcea lîngă el; stătea parcă gata să se ridice şi să-l ia de umăr ca să pornească împreună spre satul lor. Lui Velu îi veni în minte zarzărul din faţa casei. Îl văzu parcă pe Costea căţărîndu-se în pom şi coborîndu-se cu sînul plin de zarzăre. Velu era pe atunci mititel şi nu-şi putea lua singur zarzăre. Costea scormonea în sîn şi i le alegea pe cele mai mari şi mai coapte. Apoi, revăzu ogorul lor de la Garanea. Fratele său ara, el mîna vacile şi semăna porumb în brazdă...

Se cutremură. Îşi pipăi obrajii şi înţelese că a plîns.

Se aplecă, ridică trupul şi rămase aşa cîteva clipe. „O să-l duc pînă în sat, să-l îngroape ca oamenii — să se ştie unde îi e mormîntul. Să-i aprindă bătrînii o lumînare. Asta aşa, ca o mîngîiere pentru ei". Se îndreptă, privi luminiţele îndepărtate de pe cîmp şi căută să le ghicească pe cele ce străluceau în satul lui. Va ajunge chiar în noaptea asta.

Tîrî trupul în surpătură, îşi puse puşca după gît şi-l luă în spinare. Nu-i simţea greutatea, mergea drept, se grăbea să iasă la drumul mare. Picioarele i se încovoiau, dar el îşi duţea paşii; se oprea puţin şi apoi iar pornea. Tufişurile parcă se desfăceau înaintea lui făcîndu-i loc... „Şi ce, dacă-i partizan? Nu-i şi el om?" — repeta Velu şi i se părea că-l cuprinde o mare uşurare.

Ieşi la drumul mare, alb, în întunecimea nopţii, ce se pierdea departe în zare. Gol şi pustiu, cîmpul se desfăşura împrejur întunecat. Velu lăsă cadavrul şi se odihni puţin. De acolo pînă în satul lor erau optsprezece kilometri. O să ajungă spre miezul nopţii. Va trece peste arie. Casa lor e la marginea satului. N-o să-l vadă nimeni. O să lase mortul sub şopron şi o să bată în fereastră să trezească bătrînii. Deodată, îşi prinse capul în mîini. Şi-o închipui pe mamă-sa ieşind somnoroasă încă, neînţelegînd la început despre ce e vorba. Apoi glasul i se va schimba, va scînci şi va începe să se vaiete. Şi-o închipuia aplecată deasupra lui Costea, mîngîindu-i faţa, sărutîndu-l pe frunte şi pe mîini. Apoi se va ridica, va privi în jur cu ochi năuci, îl va vedea pe el şi se va repezi ca o lupoaică: „Cine l-a omorît?" va întreba şi-şi va înfige degetele în tunica lui.

— Nu, nu eu! — strigă el de parcă se ferea de cuvintele mamei — nu, nu sînt eu! Îşi luă mîinile de pe faţă şi le simţi umede. Îşi frecă fruntea umăr şi se uită la mîini. Erau pline de sînge. Privi trupul fratelui-său şi izbucni în plîns. Se prăbuşi sleit pe borna kilometrică şi înţelese că nu-l va putea duce în sat. Mai bine să-l îngroape pe undeva, pe aproape, într-un ogor şi să-i dea lui taică-său de ştire unde îi e mormîntul. Cînd s-o liberа, o să vie să-l ducă la cimitirul din sat. Pînă atunci totul se va potoli; doar n-o să fie mereu vremuri tulburi ca astea. Poate ar fi mai bine să coboare pînă la gîrlă, acolo nu se va cunoaşte că locul e săpat proaspăt. Se ridică şi-şi întoarse privirile spre malul pe care se zăreau sălciile.

Deodată, din josul şoselei, străluciră farurile unui automobil. Velu tresări. Se aplecă şi apucă trupul fratelui. Se gîndi să-l ascundă undeva, dar era prea tîrziu. Frînele scîrţîiră strident şi autocamionul se opri. Se auziră clămpănînd închizătoarele puştilor şi trei oameni se azvîrliră în şanţul de lîngă drum. Lumina farurilor bătea drept în faţa soldatului. Nu ştia ce să facă, să se dea la o parte să treacă maşina, sau să se ducă spre ea.

— Velu Hristov! se auzi glasul lui Estratiev.

— Eu sînt, domnule aspirant! — răspunse soldatul luînd poziţie de drepţi, cu puşca la picior, aşteptînd porunca.

— Unde umbli, mama ta de... Şi, ce duci?

Glasul lui Estratiev hîrîia şi era plin de spaimă.

— O mort, domnule aspirant. Am găsit un partizan ucis!

Velu îşi dădea seama că nu sta în poziţie de drepţi cum dorea Estratiev. Mîinile îi tremurau, glasul îi amuţise şi nu răspundea aşa cum cerea superiorul: tare şi răspicat.

— Bravo, băiete! Ai pus mîna pe o pleaşcă bunicică! Bravo, ostaş! spuse şi locotenentul care se ridicase din şanţ şi-şi scutura hainele.

— Bravo, ostaş! repetă el cu glas răstit şi aşteptă să se audă răspunsul: „Mă voi strădui, domnule locotenent". Dar celălalt nu răspunse, sta înceremenit.

— Dă-l încoace! ordonă locotenentul şi aşteptă.

Soldatul se aplecă, duă trupul şi, avînd grijă să nu i se tîrîie picioarele pe jos, porni către maşină.

— Lasă-l aici! — Estratiev îşi înfipse privirea în chipul mortului, şi-şi frecă bucuros mîinile. — Arme nu avea?

Velu scoase revolverul, băsmăluţa, cîteva bucăţele de zahăr, — şi i le întinse cu repeziciune. Aspirantul observă că-i tremură mîna şi zîmbi.

— Ai făcut o treabă bună, nu te teme, n-o să te batem pentru asta — îl încurajă el.

— Să nu spui nimănui, auzi? se răţoi la el locotenentul. Ai înţeles, soldat?

— Am înţeles, să trăiţi!

— Dacă te întreabă cineva, să spui că tu l-ai omorît. Altfel, va veni ţiganul ăla de la Crişmarski, şeful poliţiei, şi va face gălăgie pentru premiu. Se vede că asta e isprava lor.

— Pofta-n cui! şuieră printre dinţi Estratiev. Luna trecută, Crişmarski ne-a dus cu un partizan; acum să se lingă pe bot. Noi, să tot umblăm pe coclauri, iar ei să se înfrupte!

— Bocancii nu fac nici doi bani! îşi spunea, cu glas tare, şoferul, care începuse să descalţe mortul.

— Lasă asta! îl repezi locotenentul. O să-i tăiem capul, că mai avem încă mult drum de făcut şi n-avem timp de pierdut. Serata o fi început.

— Dumneavoastră, domnule locotenent, o să luaţi premiul, dar noi să nu ne alegem cu nimic? Dacă nu sînt buni de altceva bocancii, tot fac cîteva leva! — făcu cu glas scîrbit şoferul, pornind încet spre maşină.

Velu sta înmărmurit şi asculta cum se ceartă pentru premiu, pentru bocancii fratelui său. Îi vor tăia capul, i-l vor înfige într-un par şi i-l vor purta prin sate. Îl vor duce şi-n satul lui, va ieşi şi mamă-sa să vadă; va vedea cum Iordan Pîrvov, circiumarul, îl va scuipa şi-l va înjura:

— Ai schimbat ţara, ai schimbat-o, ai? Voiai să fii om mare? Uite că ai ajuns acum la înălţime!

Velu simţea cum sîngele din palmă i se lipeşte de patul puşii. Se căznea să-şi desfacă degetele, dar nu putea. În întuneric străluci un cuţit. Şoferul se apropia.

— Vă rog, nu, domnule locotenent! Velu făcu cîţiva paşi înainte.

Locotenentul se întoarse şi-l privi încruntat. Se înfurie că un soldăţoi încearcă să se amestece în treburile lui şi urlă înfiorător:

— Drepţi! Nu mişca! Nu te clinti, că şi ţie poate să-ţi vie rîndul...

Velu se clătină, apoi rămase ţintuit locului. Deodată, îşi scuturâ capul, se aplecă puţin înainte şi înspăimîntat privi la ofiţer. Detună o împuşcătură. Locotenentul care în clipa aceea dezvelea pieptul ucisului se clătină, scoase un ţipăt şi căzu pe spate. Estratiev, şoferul şi santinela, speriaţi, fugiră înlături. Velu făcu cîţiva paşi înapoi, încercînd să-şi încarce din nou arma. Faţa-i era palidă. Ochii căscaţi căutau al doilea om în care să tragă. Dar o salvă de puşcă automată îl fulgeră. Îndoi piciorul şi făcu cîţiva paşi înainte. Se auzi o altă salvă de automat — şi el se lungi încet la pămînt. Întinse mîinile să ajungă la braţul partizanului ucis, se zbătu puţin, apoi încremeni.

Pe cer tremurau mii de stele. Cîmpul era cufundat în întuneric. În văzduh plutea un miros reavăn de pămînt proaspăt arat, ferestrele caselor din satele îndepărtate luminau ca nişte ochi însîngeraţi, privind parcă într-acolo unde s-au topit cele din urmă împuşcături.

Kliment Ţacev

Traducere din limba bulgară de
Gheorghe Dinu

Drumul simplităţii*)

Întîi, în adîncimi înflăcărate,
Au trebuit să lupte, să se muşte
Păduri de vietăţi şi de moluşte,
Impărăţii întregi, defuncte toate —

Apoi, sub rugul straturilor dense,
Au stat la copt în şistul ca o teacă
Şi-a trebuit cărbune să le facă
Dogoarea apăsărilor imense —

Şi-abia tîrziu, frămîntat cărbune,
Cînd căpătă, purificat, lumină,
Şi pîn-la noi cînd izbuti să vină,
Ne-a spus ceva, ce greu se poate spune,

Ceva — sub chipul pietrei nestemate —
De limpezi flăcări şi de simplitate.

Cicerone Theodorescu

**) Prefaţă la volumul „Versuri alese", în pregătire la E.S.P.L.A.*

Ecoul

Credeau, pe vremuri, împăraţii
Bătrînei Chine să-şi găsească
Intrare-n graţia cerească,
Stîrnind ecourile-n spaţii

Chemară deci pe meşteri furii
Şi pe-nţelepţi, cerînd să facă
Din ruga lor în svon săracă.
O-ntreagă orgă a naturii!

Şi meşterii lăcaş durară,
Incît cuvinte-abia şoptite
Zbucneau sonore, însutite,
Din vasta-i curte circulară.

Talaz ce-aleargă şi revine —
Ecoul s-auzea cum sună,
Cum bate-n gongul de la lună
Şi-n bronzul porţilor divine...

O, templu, vrajă fără seamăn —
Cîţi robi ai foamei din vechime
Cu cîte jertfe anonime
Te-au ridicat, minunii geamăn!

Şi cîte secole de moarte
Din curtea cea de piatră sură
Da glas adînc — smerita ură
Ce sie-şi raiul şi-l împarte!...

Dar astăzi hăurile vremii
Adăpostesc de veci tiranii
Şi zeii gravi şi şarlatanii
Ce-au stăpînit peste milenii.

Nici urmă n-a rămas din glasuri
Ce se-nmiereau a rugăciune;
Ecoul lor e stins pe lume...
Bătură-n boltă alte ceasuri!

De-atunci, perechi după pereche,
Dulci flori de lotus, mişcătoare,
La templu vin — şi cu mirare
Privesc făptura lui străveche.

Sînt pionieri din China nouă!
Din răsărit şi pînă-n scapăt
Stăpîni pe ţara fără capăt,
Pe cerul potopit de rouă.

Ei saltă-n joc şi bat din palme
Şi cîntă, strigă, — şi aşteaptă
S-audă svon ce se deşteaptă
In ţara-nalturilor calme...

Şi-n rîsul tînăr care saltă
Prin curtea veche, rîde-o eră:
Stăpînă azi pe-o emisferă,
Ecou-i sună pe cealaltă!

Eugen Frunză

Unui scriitor izolat

Trecutul îl evoci cum se cuvine.
Problemele le pui destul de bine.
Dar eu te-ntreb: Nu te apleci puţin
Şi spre acest prezent de sevă plin?

Scrii întîmplări de-acum un veac sau două
Şi-ai fi în stare chiar din veacul nouă.
Dar eu te-ntreb: Nu scrii un rînd de ea,
De clipa care stă în faţa ta?

Scoţi vechi hrisoave la academie
Şi praful mort îl sorbi cu lăcomie.
De ce n-adulmeci însă de sub cer
Şi praful viu de pe un şantier?

Cu pana ta mălastră şi isteaţă
Tu poţi să dai oricărei umbre viaţă.
Te-ntreb pe tine, ca pe toţi isteţii,
N-ar fi mai bine să dai viaţă, vieţii?

Aglomerezi, scriind un vechi roman
Atîtea date şi-nsemnări mărunte.
De ce nu eşti cu noi, contemporan
Inregistrînd miraculoase unde?

Cînd forţele naturii, uriaşe
Se află concentrate-n mîini de om,
Cînd poţi să -nalţi şi să dărîmi oraşe
Cu energia vastă din atom,

Cînd lumea merge azi spre viitor
De ce din calea ei să te fereşti?
Rosteşte un cuvînt de scriitor:
Eşti pentru moarte, pentru viaţă eşti?

Tudor Măinescu

Ruşinea

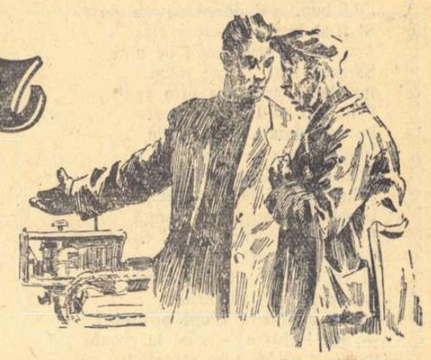

Desen de UNCI

Antal-baci stă rezemat de masa de lucru, în colţul din dreapta al atelierului de rarafii şi povesteşte celor doi tineri:

— ...Cum spun, măi feciori, papricaşul n-avea gust aşa cum se cade să aibă el. Ca să n-o supăr pe baba mea, că e fire gingaşă, ţie-o ani mulţiăl de sus, ca să n-o supăr, îi zic numai atîta: „Mai trebuie un pumn de ceapă". Ea de colo că nu. Eu că da, ea că nu şi nu şi nu... ehei, dar cine-i stăpîn în casă?

— Cine să fie? Dumneata Antal-baci! răspunde c-o undă de ironie în glas Dani, un flăcăiaş scund, dezgheţat.

— De bună samă că eu, se semeţeşte bătrînul, dacă văd eu şi văd, odată bat cu pumnu-n masă. Pe cinstea mea!... Pe urmă, mă duc la bucătărie. Gîndeam: pe ea, fire gingaşă cum este, nu face s-o întărît, aşa că toc o ceapă zdravănă, iac-aşa... o prăjesc binişor şi o torn în papricaş.

— Şi-a căpătat gust, nu? se miră Vincze, un lungan cam somnoros, cu mişcări nehotărîte.

— Mai întrebi? se îngîmfă Antal-baci. A, s-a făcut o bunătate, o minunăţie, o grozăvie, pe cinstea mea!... Numai că eu n-am mai apucat să mănînc. Baba mea a gustat oleacă şi fire gingaşă cum este ea, odată s-a oţărît şi a scuipat: „Ptiu, drace!" şi l-a azvîrlit afară la porci.

Cei doi tineri se prăpădesc de rîs. Tocmai atunci intră Bogdan, şeful secţiei şi se uită cam mirat la dînşii.

— După cum se vede sînteţi bine dispuşi, fraţilor!

— Şi de ce nu am fi, dacă nu-i cu supărare, sare moşul. Iaca, pentru azi ne-am terminat treaba, sîntem liberi. Tocmai acuma ţineam o şedinţă mică de producţie... casnică, — zîmbeşte el şiret, cătînd cu privirea către cei doi tineri. Vreme înaintea noastră, berechet, sîntem gata cu planul. Ian priveşte numa' ce mîndreţe de tractoare. Sînt gata, reparate. Mai avem să le curăţăm, asta mîine, şi am împlinit planul cu cinci zile înainte de termen. Pe cinstea mea!

Şeful de secţie se uită încruntat peste tot şi îşi opreşte privirea la un tractor care stă uitat în colţul stîng al atelierului.

— Dar hodoroaga asta, cînd o reparaţi?

— Noi? — se minunează Antal-baci. Noi s-o reparăm? Nu-i treaba noastră. Trebuia să-l repare tovarăşul Matei.

Bogdan începe să se înfurie; ca de obicei cînd se supără namila asta de om, vorbeşte foarte încet, aproape în şoaptă:

— Proastă glumă, Antal-baci. Cum să-l repare tovarăşul Matei dacă e de trei zile în spital? Dar dacă v-aţi apuca voi tustrei de el, îl reparaţi de dimineaţă pînă seara.

Cei doi băieţi tac şi aşteaptă încordaţi s-audă ce-o să spună maistrul lor. Antal-baci se simte pe semne ofensat de tonul şefului, căci izbucneşte:

— Nici nu poate fi vorba! Eu, care mi-am făcut datoria cu planul, nu mă bag în munca altuia. Nici nu mă gîndesc, pe cinstea mea!

Şeful secţiei îşi strînge fără voie pumnii de ciudă. Dacă moşul n-ar fi cel mai bun maistru din raion, ar şti el cum să-l ia la rost. Nu-i rămîne decît să se stăpînească. Se întoarce şi le vorbeşte numai celor doi tineri cu o voce şi mai înăbuşită:

— Voi ce ziceţi?

— Antal-baci are dreptate, spune repede Dani, care-l în stare de orice, numai să fie pe placul iubitului său maistru.

Şeful înghite în sec şi, de minios ce e, nu se mai simte în stare să scoată măcar o vorbă. Se uită furios şi la Vincze. Flăcăul îşi apleacă privirile, dar parcă simte în ceaţă cum îl fintesc ochii maistrului. Spune şi el cu glas şovăielnic:

— Păi... şi eu cred tot aşa...

— Ce crezi şi tu, deşteptule? şuieră şeful vorbind parcă din adîncul pămîntului. Crezi că e numai bine să vă culcaţi pe-o ureche, acuma în toiul campaniei de primăvară? Ia spune-mi, asta crezi?

A doua zi, cînd se crăpa de ziuă şi cocoşii mai cîntau în gura mare, uşa atelierului se deschide încet, încet şi Vincze intră pe furiş înăuntru. Se uită îngrijorat de jur împrejur. Îşi îmbracă salopeta, scoate un cleşte şi un ciocan din lada cea mare din colţul drept al atelierului, se vîră sub tractorul cu pricina şi începe să deşurubeze o piesă. Dar, deodată, se aud paşi în faţa uşii. Mirat, dar şi speriat, se pitulează numaidecît sub tractor, pierzîndu-se în întunericul care stăruie încă în atelier. Cînd colo, cine să fie? Mai să nu-ţi vină să crezi! Dani! Intră, se uită şi înainteazâ fără grijă spre tractor, se opreşte în faţa lui, apoi cască şi se întinde. Îşi ia şi el salopeta şi nişte scule. Dar cînd să se vîre sub tractor, deodată sare speriat:

— Hoţule, vrei să ne furi piesele? Te-am prins, tîlharule! Se încinge sub tractor o încăierare în toată regula, pînă cînd cei doi se rostogolesc afară, printre roate. Şi cînd vede fiecare pe cine are în faţă, nu-şi pot amîndoi stăpîni uimirea.

— Tu? întreabă neîncrezător Vincze.

— Tu? se miră la fel, Dani.

Şi amîndoi izbucnesc în hohote de rîs. Vesel peste măsură, Dani îi dă un brînci zdravăn lui Vincze:

— Măi, ortace, strașnic ne-am mai pierdut şi noi mînţile. Am lăsat să ne ducă de nas Antal-baci cu moşturile lui. Ia să arătăm noi ce putem! Hai la treabă.

Se ridică amîndoi, căutînd sculele risipite. Dar chiar în clipa asta se aud iar paşi. Dani îi face semn lui Vincze să tacă, îl ia de braţ şi pier în dosul lăzii. Uşa se deschide şi în atelier intră Antal-baci. Se uită într-o parte şi în alta, apoi oftează uşurat. Se îmbracă şi el, scoate nişte scule din ladă, fără să bage de seamă pe cei doi tineri. Şi liniştit se vîră sub tractor, unde începe să bocănească fără grabă, temeinic. Dani se ridică de după ladă şi-i face semn pe muteşte lui Vincze să-şi prindă maistrul. Se furişează pînă la tractor şi-l apucă pe bătrîn de picioare.

— Ptiu! exclamă speriat moşul. Ei drăcie, ce-o mai fi şi asta?

— Tîlharule! zbiară cu prefăcută revoltă Dani, ieşi afară! Şi-l trage de picioare pe Antal-baci, care se zbate disperat.

— Staţi... nu sînt hoţ... n-am furat nimic.

Abia cînd cei doi ucenici îl scot de tot de sub tractor, îi recunoaşte şi el şi deodată se înfurie:

— Măi, mucoşilor, vă bateţi joc de maistrul vostru? Vă mîninc!

— Auleu, dumneata eşti Antal-baci? se prefăce mirat Dani. Ce noroc pe dumneata că nu ţi-am tras din greşeală şi o mamă de bătaie. De unde să ştim că eşti chiar dumneata, mai ales că aseară ne-ai spus că dacă pune cineva mîna pe tractorul ăsta, are de-a face cu dumneata.

Moşul se scoală de jos, scărpinîndu-se în cap cu năduf:

— Mda... Păi chiar aşa şi este! Apoi găsind calea de scăpare, apasă pe cuvinte: — Să ştiţi că da. Ce te holbezi la mine? Voiam numai să văd ce trebuie reparat la el. Ştiţi, pînă cînd iese Matei din spital! Dar voi, voi ce căutaţi aici la ora asta?

Dani nu-şi poate ascunde un zîmbet şiret şi răspunde cît poate mai cuviincios:

— Ce să căutăm Antal-baci? tocmai ce căutai şi dumneata.

— Ca şi dumneata, maistre, întăreşte şi Vincze. De aceea avem şi scule, ca şi dumneata. şi arată pe jos cleştele pe care bătrînul îl scăpase din mînă cînd fusese tras de sub tractor. Maistrul se uită lung la cleşte, apoi scoate un oftat adînc. I s-a schimbat şi vocea:

— Ce să-i faci, măi băieţi. Să ştiţi voi că şi eu sînt... o fire gingaşă şi în afară de asta, baba mea, care e şi mai gingaşă decît mine, cînd a auzit despre buclucul ăsta cu tractorul, nu m-a lăsat în pace toată noaptea. Cică nu vrea să trăiască lîngă un om ca mine, dacă fac una ca asta. Auzi, domnule! la vîrsta ei... A înnebunit baba, pe cinstea mea!

Dani se uită triumfător la maistru:

— Va să zică recunoşti, Antal-baci, că ai venit să lucrezi.

Simţindu-se încolţit, moşul nu ştie ce să mai răspundă. Îşi scoate o batistă cît un cearceaf şi-şi suflă nasul prelung şi zgomotos. Apoi întreabă domol:

— Dar voi de ce-aţi venit?

— Apoi, de ce să venim, i-o întoarce Dani, dînd din umeri. Nu-mi era somn şi gata.

— Nici mie... Nici eu n-am putut dormi... adaugă Vincze.

— Şi de ce credeţi voi că n-aţi putut dormi? Spuneţi-mi, de ce? Bătrînul îşi aspreşte iarăşi glasul. Vincze stă îngîndurat. Mai mult ca pentru sine mormăie:

— Cine ştie...

— Uite că ştiu eu! sare vesel maistrul. Pe cinstea mea că ştiu! Fiindcă nici tu... nici tu... şi arată cu degetul pe fiecare... nici voi şi nici eu nu putem trăi în ruşine.

Şi, ca şi cînd ar fi terminat tot ce aveau de vorbit, trec tustrei la treabă.

Ferencz László

Abia-ncepute, sfărîmate patemi

Iubirea noastră-a răsărit acum...
Şi mă gîndesc, în timp ce se-nfiripă
Din marile-i tăceri, ca o tulipă,
La altele care-au pierit pe drum,

La inima bătînd într-o tranşee,
Sau într-o casă sau într-un cătun,
Curmată de un bubuit de tun,
La ochii-aceia palizi, de femeie,

La ochii îngropaţi ca-ntr-un mormînt
În slovele citite pe hîrtie,
Şi îngînînd acelaşi trist cuvînt:
„N-o să mai vie! Nu, n-o să mai vie!".

Abia-ncepute, sfărîmate patemi
Acoperite-acuma de uitare,
Vă ridicaţi, în noapte, fiecare,
Bătînd la uşă, în singurătate-mi,

Să mă-ntrebaţi dacă în zorii noi
În care azi iubirea se-nfiripă
Din marile-i tăceri ca o tulipă,
Noi am uitat, în mîngîieri, de voi.

Indrăgostiţi care-aţi pierit cu viaţă
În abatorul marelui profit,
Iubiri ucise cînd aţi răsărit,
Voi zile spulberate-n dimineaţă,

Vă ridicaţi acuma din cenuşă
Ca pasărea bătrînă, de demult,
Şi-n liniştea-nserării vă ascult
Bătîndu-mi, azi, încetişor la uşă!

O, jurăminte dulci! V-aud! V-aud
Bătînd la uşa dragostelor mele
Trezite astăzi din pămîntul ud,
Iubiri neterminate, moarte stele,

V-aud cum întrebaţi: „Lăsa-vor pradă
Războiului iubirile de-acum?
Le va preface iar în fum, în scrum
A tunului nebună canonadă?"

Dar voi, să ştiţi — pierite-n valul lin,
Sau prefăcute-n rădăcini, sub glie, —
Că ne-apărăm iubirea pe deplin,
Că noi iubind, sîntem în bătălie,

Luptînd ca, niciodată-n viitor,
Să nu ne mai despartă pe niciunul,
Măcar atît: cît umbra unui nor, —
Cu aripile lui cernite, tunul.

Virgil Teodorescu

Popas în luptă

Era o seară plumburie
cînd o-ntîlnii întîi pe Ina.
Şi ea a fost, de-atunci, lumina
ivită-n picla fumurie.

Paşi luţi în ploaie-au răsunat
şi-apoi un corp căzînd de-odată.
Cînd peste el m-am aplecat,
zării o faţă-nsîngerată.

Pe-atunci, pe-o bună parte-a lumii
fascismu-şi înfipsese ghiara.
Şi morbul crunt, al ciumii brune
ne împinzise, aprig, ţara.

Făptura ce duceam, rănită
de glonţul fiarei hitleriste,
printre ai ei era numită
„mezina dintre uteciste".

Cu ea, adesea, mica „zînă",
împrăştiasem noi „foiţe".
Acum, rănită era mîna,
zdrobită glezna de fetiţă.

Dar se citea pe faţa-i suptă
şi-n conturata ei bărbie,
acelaşi cald îndemn la luptă,
voinţă, calm şi energie.

Şi, îngrijind-o cu sfială,
fără de voie-a mea privire
lin mîngîia faţa-i ovală,
a gurii plină arcuire.

Părea cu totul ca pierită.
Cît sînge Ina cheltuise!
Dar chinul zilelor umbrite,
iubirea blînd îl ogoise.

Iubire-n bătălii născută,
acuma, prin veghieri, crescută.
Prin griji, veghieri şi contemplare
a chipului de luptătoare,
cînd inima grăia, mijită
în calma ochilor dogoare.

Simţeam ades, nedumerire,
nicicînd în vorbe aşternută:
Cum de putea să fie blîndă
iubirea-n lupte-ntreţesută?

Dar nu ceream răspuns în ceasul
suind a inimilor boare;
Sorbind, atunci, din plin popasul
pînă la lupta viitoare.

Şi, ca şi-n noaptea ceea sumbră
cînd ploaia era tamburină,
Ştiam: în viaţa-mi grea şi aspră,
iubirea ei era lumină.

Camil Baltazar

Poezie populară românească tradusă în limba germană

Un volum mic, legat în pînză verde şi tipărit pe hîrtie veltnă, ilustrat cu desene reprezentînd figuri şi motive populare, a apărut recent în Editura pentru limbi străine a Institutului pentru relaţii cu străinătatea. Este volumul: Rumänische Volksdichtungen" — *(„Poezii populare româneşti") alcătuit şi tradus în limba germană de poetul Alfred Margul-Sperber.*

Volumul conţine o culegere reprezentativă din poezia noastră populară, adică balade, descîntece, doine, strigături, cîntece de jale şi de luptă vechi şi noi.

Apariţia unei asemenea culegeri nu a fost o treabă uşoară şi editura merită toate laudele pentru aceasta.

Poezia noastră populară este puţin cunoscută de celelalte popoare. Şi este păcat, pentru că folclorul românesc este unul dintre cele mai vechi, cele mai bogate, cele mai frumoase. Poezia noastră populară este o adevărată cronică a vieţii zbuciumate, de lupte, dar şi de bucurii a poporului. Varietatea şi specificul poeziei noastre populare face ca tălmăcirea într-o limbă străină să nu fie o întreprindere uşoară.

Cartea este împărţită în două capitole mari. Primul conţine balade, legende şi cîntece haiduceşti, rituale, al doilea doine, strigături, cîntece de dor şi de dragoste şi altele.

Alfred Margul-Sperber, un adînc cunoscător al poeziei, în general, şi al folclorului nostru, în special, prezintă cititorilor de limbă germană o colecţie valoroasă din poezia populară română. Traducătorul a redat toată prospeţimea, originalitatea şi muzicalitatea poeziilor traduse de el. Pentru a ilustra această afirmaţie redăm cîteva versuri din „Mioriţa":

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miel
Cu trei ciobănei

In einer Bergesschlucht,
in einer Himmelsbucht,
siehe, den Weg dahin,
siehe, zu Tale ziehn
drei Herden Schafe klein
mit ihren Hirten drei'n.

Specificul poeziei populare româneşti este diferit de cel german. Dar chiar în cadrul ansamblului poeziei noastre populare, se observă o deosebită varietate de forme, se găseşte o mare variaţie de ritm şi rimă. Alfred Margul-Sperber a reuşit să rezolve problemele puse tocmai de această varietate. Un fragment din frumoasa baladă haiducească „Corbea", pus faţă în faţă, în cele două limbi, arată că Sperber a transpus astfel în germană originalul românesc, încît a respectat fiecare vers, ba chiar adeseori şi numărul cuvintelor. Iată:

Frunză verde de cicoare,
tot mai zace-n temnicioară
nouă ani şi jumătate
şi alţi nouă îmi mai şade;
de trei ori tot cîte nouă
îmi fac douăzeci şi şapte
de cînd în temniţă şade.

Wegewarte blau im Feld:
immer noch der Turm ihn hält
Zehnthalb Jahr' im finstern Loch,
und neun weitre Jahre noch,
dreimal neun sind ihm verschrieben,
zwanzig Jahre sind's und sieben,
seit er fern der Welt geblieben.

Insfîrşit, o ultimă comparaţie, de astă-dată a unei doine:

Doină, doină, cîntec dulce,
Cînd te-aud nu m-aş mai duce.
Doină, doină, viers cu foc.
Cînd răsuni eu stau în loc.

Doina, süsses Liebeswort,
tönst du, mag ich nimmer fort!
Doina, feuriger Gesang,
reglos lausch' ich dir und lang.

Alfred Margul-Sperber a inclus în traducerile lui nestematele folclorului românesc: Legenda Mînăstirii Argeş, Toma Alimoş, Miul Cobiul, Cîntecul lui Horia, Urare cu plugul, Cîcoarea şi o seamă de cîntece de luptă.

Desigur, orice cunoscător român al folclorului din ţara noastră se va bucura de faptul că amatorii germani de poezie vor cunoaşte poezia populară română într-o ediţie care ne poate face cinste oriunde. Ediţia aceasta are, însă, o lipsă. E.S.P.L.A., editînd volumul „Din folclorul nostru", în colecţia „Biblioteca pentru toţi" a socotit necesar — şi pe drept cuvînt — să ceară poetului Mihai Beniuc să scrie o introducere. Cu atît mai necesară ar fi fost o amplă introducere la acest volum destinat străinătăţii.

Nu putem şi nu trebuie să presupunem că vreun cititor german ar înţelege, fără nici o explicaţie, Urarea cu plugul, de exemplu, acest cîntec ritual.

Revista „Aufbau", organul Uniunii scriitorilor din R.D.G. a reprodus din această culegere o serie de strigături în numărul din februarie. Această revistă publică de obicei cîteva rînduri explicative la asemenea reproduceri din limbi străine. De astă-dată nimic. Desigur că dacă ar fi existat un mic studiu introductiv la „Rumänische Volksdichtungen" nici revista „Aufbau" nu şi-ar fi privat cititorii de explicaţii atît de necesare. Lipsa unei introduceri constituie o omisiune care nu trebuie să se mai repete la ediţii de acest gen şi aceasta nu numai în cazul cînd cartea este trimisă în afara graniţelor, ci şi cînd este destinată cititorilor de limbă germană din ţara noastră.

Este îmbucurător că poporul german care a dat naştere atîtor poeţi mari, care el însuşi are un bogat folclor, va cunoaşte măreţia, generozitatea, frumuseţea spiritului popular românesc prin măiastra tălmăcire a poetului Alfred Margul-Sperber, a cărui străduinţă va aduce, fără îndoială, prieteni noi poporului român.

Tereza Macovescu

Consfătuire cu cititorii

„Gazeta literară" organizează duminică 13 martie, ora 10 dim în Aula Bibliotecii Centrale Universitare (Piaţa Republicii) o consfătuire cu cititorii săi studenţi de la Facultatea de filologie, Facultatea de filozofie, Institutul de literatură şi critică „Mihail Eminescu", Facultatea de ziaristică, Institutul de limbi străine „Maxim Gorki", Institutul Pedagogic, Institutul de arte plastice „N. Grigorescu", Institutul de teatru „I. L. Caragiale", Conservatorul „Ciprian Porumbescu" şi din celelalte facultăţi şi institute.

Vor participa: poeţi, prozatori, critici literari, din colectivul de redacţie.

Din viaţa cenaclurilor

LA CERCUL LITERAR „ORIZONTURI NOI"

In după-amiaza aceea avea loc într-una din încăperile A.R.L.U.S.-ului reuniunea cercului literar „Orizonturi noi". Se aflau acolo cetăţeni ai Sibiului, veniţi la o frăţească întîlnire. O fată — elevă de liceu; un om în vîrstă — funcţionar la bancă; un băietan tăcut — student al unei facultăţi din Cluj; un om în uniformă — ofiţer într-o unitate militară; un tînăr — redactor la „Flacăra Sibiului"; un bătrîn — vechi membru al Uniunii scriitorilor; un alt tînăr — muncitor strungar, şi ciţi alţii. Intelectuali şi muncitori. Incepători în ale scrisului şi veterani ai condeiului. Citea un tînăr cu figura smeadă, cu ochi de cărbune, cu păr întunecat. Era vorba, în povestirea lui, tot de un tînăr pe care, de mult, îl cunoscuse autorul. Impreună cu el tăiase un tufăriş. Cu trestia uscată, împreună cu el, înălţase o colibă. Acolo, prietenul de demult gîndea la irealităţi, visa la cîte lucruri de nevisat. Apoi nu l-a mai văzut, ani după ani şi... cînd l-a reîntîlnit, era inginer agronom la o gospodărie agricolă de stat.

Cei de faţă au luat cuvîntul. Şi eleva de liceu, şi funcţionarul de bancă, şi omul în uniformă, şi muncitorul strungar, şi redactorul gazetei locale. Cîte nu s-au spus în încăperea aceea caldă, la căldura reuniunii în care membrii cercului literar „Orizonturi noi" dădeau lectură propriilor lor scrieri, pentru ca apoi, frăţeşte, să-şi spună unii altora şi calităţile, dar mai ales beteşugurile. Şi acolo, în mijlocul lor, am putut afla numeroasele realizări ale cercului literar „Orizonturi noi". Iată: scriitorul Paul Constant a trimis la revista „Steaua" din Cluj romanul „Tudor Vladimirescu". Piesa într-un act „Examen de ciclul II" a fost premiată de Ministerul Culturii. „Scrisul bănăţean" a făcut loc în coloanele sale piesei „Logodna" şi Editura tineretului a luat în studiu un roman al său. Tot în „Scrisul bănăţean", a publicat scriitorul Corneliu Dragoman „Legenda sobolului" şi „Coboară turmele", iar poetul Mircea Avram versurile: „Atunci s-a născut divizia", „Făurari" şi „In muzeu". De asemenea, tot acolo a publicat şi scriitorul Radu Teodoru nuvela „Vreau să-mi reciştig viaţa", schiţa „Curier aerian" şi un fragment din volumul al doilea din romanul „Brazdă şi paloş".

Impreună cu membri ai Uniunii scriitorilor, în acelaşi cenaclu sibian se dezvoltă elemente tinere: foiletonistul Atila Socaciu a scris un roman din viaţa hunedorenilor, strungarul Ştefan Mache, schiţe şi nuvele şi un roman „Răscruci de drumuri", deosebit de apreciat de biroul cercului literar, ostaşul Ion Iviciu poeziile „De gardă", „La despărţire", „Caporalul Medrea", menţionate la un concurs al unei gazete militare, studentul Victorian Cucu — o dramă „Nu lotri ci stegari".

Bucurîndu-se de frumoasele lor realizări, membrii cercului literar nu uită să-ţi spună şi greutăţile pe care le au de înfrînt: secţia culturală a sfatului popular orăşenesc şi, mai puţin, cea regională nu vor să ştie de existenţa cercului. Filiala de la Oraşul Stalin a Uniunii scriitorilor nici ea n-are timp să bage în seamă activitatea celor de la „Orizonturi noi". Binevoitoare, filiala A.R.L.U.S. din Sibiu le-a dat găzduire. Pentru cîtă vreme? Nimeni n-are de unde şti. Nici membrii cercului, nici secţia culturală a sfatului, nici filiala de la Oraşul Stalin a Uniunii scriitorilor.

Vorbeau despre acestea toate membrii cercului literar „Orizonturi noi". Şi povestindu-le, gîndind la realizările lor viitoare, spuneau oamenii că ar fi timpul să se termine cu aceste neajunsuri.

Mihai Popescu

Hortensia Papadat-Bengescu

Dispariţia Hortensiei Papadat-Bengescu, mult deplînsă de toţi acei care i-au urmărit opera şi au apreciat rolul ei în dezvoltarea romanului nostru contemporan, pune capăt unei cariere foarte fecunde şi unui destin scriitoricesc excepţional. Au existat oare mulţi scriitori care să fi debutat atît de tîrziu, dar cu rezultate la fel de surprinzătoare încă din primul moment? Scriitoarea depăşise vîrsta de patruzeci de ani cînd a trimis primul ei manuscris „Vieţii româneşti" în 1916. Am mai prins ecoul emoţiei produse în redacţia revistei din Iaşi de apariţia noii scriitoare. Ibrăileanu, străbătînd manuscrisul desiul de imperfect în elementele cerute de corectitudinea formelor şi grafiilor, a priceput îndată cu cine are de-a face. Topîrceanu era secretarul de redacţie şi acest harnic muncitor, „pasionat de claritate", cum l-am auzit odată definindu-se, a revăzut, vinind micile lor imperfecţiuni, toate manuscrisele care au alcătuit, în 1919, volumul „Ape adînci". De unde venea, cum se formase această scriitoare care nu semăna cu nici unul din minuitorii mai vechi sau mai noi ai condeiului? Era o femeie din lumea aşa-zisă „bună", soţia unui magistrat, care pînă la vîrsta cînd se hotărîse să spargă geamurile spre aerul liber al expresiei şi al notorietăţii, trăise în provincie o existenţă claustrată, fără alte evenimente decît acele ale unei vieţi interioare extraordinar de bogate. „Am un deficit colosal de existenţă", spune una din eroinele „Apelor adînci". Personajul notează „dureros sentiment al unui destin fără fapte", dar şi „deşteptarea vie, dureroasă, tumultuoasă a fiinţei interioare". „Ape adînci" cuprind pagini, cu multe elemente lirice, ale unei confesiuni personale, chiar atunci cînd sînt atribuite unor fiinţe deosebite.

Confesiunea aceasta se produce cu o neobişnuită abundenţă şi vehemenţă, ca ale marilor ape cînd îneacă ogoarele de primăvară. S-a spus: „literatură feminină", fără putere de observaţie a vieţii reale a oamenilor şi rînduielilor întinse dincolo de aria individualităţii proprii. Şi, în adevăr, „Ape adînci", ca şi volumele care i-au urmat la scurte intervale, „Sfinxul", „Femeia în faţa oglinzii", sînt caracteristice pentru situaţia femeii în vechea societate, mai ales a femeii din condiţia autoarei, despărţită de viaţă prin deasa ţesătură de interdicţii şi prejudecăţi care o înconjurau. Acolo, undeva, într-un mic oraş de provincie, izolată prin morala constrîngătoare şi ipocrită a clasei ei, măsura sufletului singuratic se umpluse pînă-n vîrf şi se revărsa acum înecînd toate limitele. Paginile acestor cărţi alcătuiau nu numai un document psihologic de mare amploare, dar şi manifestarea unei femei în fond eliberate, curajoasă prin luciditatea cu care citeşte în sine şi prin precizia cu care stabileşte simptomele suferinţelor ei. Deci „literatură feminină"? Da şi nu. Căci prin vigoarea intelectuală a analizei, Hortensia Papadat-Bengescu depăşea cadrele cam înguste a ceea ce se numea, cu tonul unei subestimări evidente, „literatură feminină".

Au urmat anii războiului. Hortensia Papadat-Bengescu a lucrat în spitalele vremii cu multă strguinţă, dar şi cu acel interes, aproape ştiinţific, pentru toate suferinţele trupului, în care se înrădăcina participarea ei la crudele încercări ale epocii. Scriitoarea compune după sfîrşitul războiului un volum nou, pe care nu ezit să-l trec printre capodoperele ei, „Balaurul" din 1923. Era vremea cînd tema războiului lăsat în urmă preocupa pe scriitori. Rebreanu dăduse „Calvarul", „Catastrofa", „Ijic Strul dezertor", „Pădurea spînzuraţilor". Cum vede scriitoarea războiul? Ea îl observase în sălile spitalului şi mila pentru creatura umană sfîrtecată în lupte, pentru „omul căruia i se vedea inima", pentru „micul om de pămîntel galben", pentru ţiganul Dobrică, produce pagini zguduitoare. Niciodată evocarea bărbatului transformat în copil prin durere, cufundarea înfiorată în abisul descompunerii, dar şi marile elanuri către puritate, n-au produs accente mai cutremurătoare, nu însă prin efuziile lirice ale scriitoarei, ci prin prezentarea rece, exactă, teribilă a oamenilor şi situaţiilor. Am deschis mereu, în cursul anilor, paginile „Balaurului". Este o carte puternică, solidă, una din cele mai valabile ale literaturii de război. Ce

păcat că limba ei este pe-alocuri discutabilă, prin neologismul extravagant, prin formaţii lexice personale şi nu totdeauna posibile. Aş începe totuşi cu „Balaurul" publicarea din nou, atît de dorită de public, a operelor scriitoarei.

In anii „Balaurului", sau poate chiar ceva mai înainte, am avut cinstea s-o cunosc pe Hortensia Papadat-Bengescu. Camera de primire a lui E. Lovinescu, care începuse să scoată „Sburătorul", se deschidea tuturor scriitorilor veremii. Intr-o zi a apărut autoarea „Apelor adînci" şi am observat îndelung pe aceea care ascundea, sub rezerva distincţiei ei personale, semnele febrilităţii, vădite acum în debitul oarecum precipitat al vorbirii, dar cunoscute mai dinainte din atîtea pagini uimitoare. La „Sburătorul" i se cerea scriitoarei să depăşească literatura de confesiuni şi să ajungă pe un teren de observaţie mai largă şi mai variată a vieţii, spre „realism", spre „obiectivitate", cum se spunea atunci. Putea oare scriitoarea să vorbească despre altceva decît despre sine însăşi şi despre oamenii şi lucrurile care stăteau în strînsă legătură cu sensibilitatea ei? Răspunsul a venit în seria publicată după 1926, „Fecioarele despletite", „Concert de muzică de Bach", „Drum ascuns", romanele familiei moşiereşti Halippa. Titlurile acestea comun o unitate ciclică, cu personaje care trec dintr-o carte în alta, cu filiaţiuni între ele, ca la Zola sau Galsworthy. Se închegase o mare compoziţie epică despre societatea românească, privită mai cu seamă în clasele ei dominante, în care se urmărea arivismul, snobismul, prejudecăţile, dezagregarea fizică şi morală a unei lumi peste care cobora nu ştiu ce fioros amurg. Oamenii cei mai deosebiţi prindeau viaţă şi se puteau vorbi de ei ca de nişte fiinţe care ar fi trăit în adevăr. Scriitoarea, în talentul căreia observaţia clinică ocupă un loc atît de mare, descrie mai totdeauna oameni bolnavi, roşi de tuberculoză şi de cancer, de ulcere, de boli ale creierului şi ale inimii. Este drept a spune însă că în aceste tablouri, în care se încrucişează, cu o mare putere de diferenţiere a caracterelor, destine mişcate de dragoste bolnavă, de blesteme ale singelui, de dorinţa crudă a parvenirii, lumina lipseşte. Nici o speranţă. Nici o zare. Pretutindeni se agită o lume bine crescută şi desperată. Mediul se schimbă în „Logodnicii" (1935) şi „Rădăcini" (I-II, 1938) cu identificări posibile în împrejurările concrete ale epocii. Dar şi aici nici o lumină, nici o mîngîiere. Sînt puţine alte cărţi mai triste în literatura epocii dintre cele două războaie, prin care scriitoarea a trecut, pricepîndu-şi bine vremea.

Arta literară a făcut mari progrese în romanele scriitoarei. Acolo unde un alt romancier ar putea spune X. a străbătut drumul de la uşă la fereastră, Hortensia Papadat-Bengescu umple acest spaţiu vid cu zeci de observaţii relative la stările personajului X. în intervalul acestui scurt itinerar. Ce bogăţie de notaţii, de asociaţii, de reflecţii! S-a vorbit despre influenţa tehnicii literare a lui Proust. Ipoteza, pe placul amatorilor de izvoare literare, n-are suficiente temeiuri. Darul analizei, minuţia observaţiilor, puterea de a umple spaţiile vide ale naraţiunii, densitatea realismului psihologic, veneau de departe, din primele scrieri ale autoarei. Tehnica observaţiei interne se aplica acum lumii din jur, cu acelaşi rezultate în surprinderea detaliului psihologic infinitesimal.

In ultimii ani s-a simţit mereu nevoia publicării din nou a unora din operele Hortensiei Papadat-Bengescu. Este regretabil că autoarea n-a mai avut prilejul să conducă lucrările noilor ediţii, pentru a le îmbunătăţi în atîtea puncte care ar fi avut nevoie de rectificările sale. Manuscrisele există, desigur, şi ele ar trebui puse în condiţii de siguranţă. Există şi toate ediţiile scrierilor sale, supraveghiate de autoare. Dar problema reeditării nu va fi aceea a stabilirii textelor autentice, cît a unor texte corecte, care n-ar contrazice intenţia acestei scriitoare lucide, conştiente desigur de tot ce scăpase, în febra creaţiei, vigilenţei ei scriitoriceşti (ca forme, interpunctaţii etc.). Munca stabilirii acestor texte merită să fie făcută, nu numai pentru a răspunde unei dorinţe foarte generale, dar şi pentru a aduce un omagiu scriitoarei despre care se poate spune, cu drept cuvînt, că a dus arta naraţiunii şi analizei nu numai pînă la un punct foarte înaintat al progresului ei, dar şi pînă la forme şi procedele de care au trebuit să ţină seama toţi ciţi au scris după ea.

Este o constatare pe care o putem face acum cînd, despărţindu-ne de Hortensia Papadat-Bengescu, trimitem un salut de recunoştinţă şi simpatie sufletului ei dureros şi lucid.

Tudor Vianu

★

Uniunea scriitorilor din R.P.R. anunţă cu profundă durere încetarea din viaţă a cunoscutei scriitoare Hortensia Papadat-Bengescu.

Hortensia Papadat-Bengescu a adus, prin opera sa, o masivă contribuţie în cîmpul literaturii noastre. Infăţişînd în bogata sa operă, cu mijloace artistice excepţionale, descompunerea societăţii burgheze, într-o galerie de eroi intraţi în patrimoniul literaturii române — Hortensia Papadat-Bengescu a îmbogăţit tabloul creaţiilor noastre realiste.

După 23 August 1944, marea scriitoare s-a alăturat cu însufleţire luptei poporului nostru pentru o viaţă mai bună, pentru democraţie, împotriva duşmanilor socialismului.

Ea a făcut parte din cel dintîi comitet democrat al „Societăţii scriitorilor din Romînia".

Adeziunea sa la lupta poporului a fost continuă, Hortensia Papadat-Bengescu luînd în publicaţiile noastre atitudine fermă împotriva imperialismului.

Pentru meritele sale remarcabile, guvernul R.P.R. i-a acordat înalta distincţie Ordinul Muncii cl. I.

O boală gravă ţintuind-o la pat, marea scriitoare nu a mai putut activa pe tărîmul creaţiei literare în ultimii ani.

Uniunea scriitorilor din R.P.R. aduce un ultim salut scriitoarei Hortensia Papadat-Bengescu a cărei operă va rămîne în tezaurul literaturii noastre.

Mihail Sadoveanu, George Bacovia, Maria Banuş, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Demostene Botez, Radu Boureanu, Alexandru Cazaban, Eusebiu Camilar, Mihail Davidoglu, Dan Deşliu, Petru Dumitriu, Victor Eftimiu, Eugen Frunză, Gala Galaction, V. Em. Galan, Eugen Jebeleanu, D. Panaitescu-Perpessicius, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Al. Philippide, Mihail Sorbul, Sütö Andras, Traian Şelmaru, Cicerone Theodorescu, Zaharia Stancu, Tudor Vianu, Ion Vitner.

(Urmare din pag. I-a)

Două fete, un astru şi un... abate

pe blazon; însă venind vorba despre un alt critic, va trebui să lipesc peste coadă nişte crini, căci nu se face să mă prezint cu astfel de ţărănii în faţa tînărului şi savantului abate Tertulian! Intr-adevăr, domnia-sa stă în nişte înălţimi tare depărtate şi reci tare; pare detaşat de toate frămîntările lumii acesteia ticăloase şi parcă ascultă neîntrerupt muzica sferelor. Ştie carte înfricoşată, şi-i dăm laudă pentru asta, căci avem nevoie de oameni învăţaţi! Deodată însă, cînd ţi-i lumea mai dragă, cînd îţi crezi pe tînărul abate în directă legătură cu dumnezeirea, ţi-ai găsit beleaua! Lasă baltă muzica sferelor şi cheamă la judecată pricinaşii realismului socialist. Pe cît a fost de tăcut şi de absent înainte, pe atît e de neîndurat acum. Vine cu toate năpraznele lui *Jupiter tonans;* suliţa lui e înmuiată în Styx, apa infernului.

Ultimul chemat la judeţul cel fără îndurare, e un scriitor pe cît de tînăr, pe atît de modest; îl cheamă Aurel Mihale; să ni-l închipuim la judeţ, sub fulgere; îl întreabă judele:

— Care-i ultima domniei tale operă?

— „Floarea vieţii".

— Hm! Şi ce conţine?

— Ce să conţină? Mă zbat, de la începutul carierei mele, să creez eroul pozitiv al zilelor de azi; dar n-am pretenţia că aş fi izbutit; poate peste ani, la a zecea carte... Am umblat şi umblu, mă zbat şi rătăcesc neîntrerupt, între cunoaşterea vieţii... Deseori, dorm pe mese pe la sfaturile populare; m-au rupt cîinii prin sate şi m-au amenînţat cu moartea duşmanii de clasă. Dac-ar avea glas bocancii mei, ar putea istorisi de cîte ori m-au ros şi mi-au singerat picioarele prin hleiuri, prin noroaie grele, cînd urcam către gospodăriile colective şi semeteuri...

— Lasă astea! s-a încruntat uşor seraficul abate.

— De ce, sfinţia-ta? Toate „astea" alcătuiesc cunoaşterea realităţii. Adun viaţa nouă, strop cu strop. Nu-ţi fie cu supărare, dar aş vrea să-ţi istorisesc ceva din nopţile mele albe...

— Hm! a exclamat seraficul. Vorbeşte...

Şi în timp ce autorul vorbea, el s-a adîncit din nou în muzica sferelor, în dumnezeire. Se potrivesc oare cele spuse de autor, cu tiparele fixate de serafic? Intră ele în lunetă?

— Lasă nopţile albe, domnule! Mie să-mi dai lucrări fără defecte!

— Peste puţintă! Oare se pot anula stadiile timpului, evoluţia lucrurilor? Ai răbdare. Ce n-am izbutit azi, am să izbutesc mîine sau poimîine, căci timpul e cu noi! De ce să mă nimicească de la început? Sînt tînăr. Şi sînt plin de înflăcărare. Iubesc tot ce e nou, tot ce e frumos. In numele acestor virtuţi, fireşti la un suflet tînăr, te rog, fii înţelept şi cruţă-mă! Arată-mi defectele cu cinste, să mă îndrept! Adevărat este că umblatul pe teren, nu justifică slăbiciunile unei cărţi! Poţi bate toate glodurile din lume, dar dacă lucrarea e proastă, proastă rămîne! Bocancii rupţi, rosăturile, cîinii care m-au sfîşiat nu pot anula exigenţa! Insă, gîndeşte-te bine, sfinţia ta... Presupun că eşti tovarăşul meu de luptă; te rog, deci, să-mi fii tovarăş şi cînd mă judeci! Fii aspru, dar drept! Arată-mi defectele, fără cruţare. Dar arată-mi şi calităţile... dacă le voi fi avînd! Ce să fac? Vrei poate să capitulez? Să mă întorc spre cele trecute vremuri? Cum aş face-o, cînd vreau din tot sufletul meu să fiu cîntăreţul viitorului? Cînd dai sentinţa?

Criticul s-a gîndit puţin:

— Urmăreşte „Gazeta literară"...

Astfel s-a încheiat judeţul cel fără îndurare. Aurel Mihale a urmărit „Gazeta literară" şi numai bine nu i-a fost cînd a citit sentinţa. Intr-adevăr, critica tovarăşului Tertulian e adînc judicioasă, fără putinţă de răstălmăcire. Prin înalta domniei-sale cultură, printr-o logică unică, printr-o ingenioasă aparatură, demonstrează că singurul lucru ce ţi mai rămîne lui Mihale, e... să se lase de scris. Insă, Mihale nu va capitula. Flacăra talentului il va arde neîncetat, nu i-o vor putea copleşi şi stinge nici sentinţele cele mai judicioase.

După o elementară lege a bunului simţ, mă ridic şi eu împotriva apei de ploaie în literatură, indiferent din ce gen ar face parte, indiferent ce teme ar ataca! Apa de ploaie (foarte indicată pentru spălat pe cap...) n-are ce căuta în artă! Dar oare, „Floarea vieţii" e numai apă de ploaie? N-are *absolut nimic* pozitiv? Cartea toată e doar un monument al negaţiei artistice? Cu nimic nu indică oare vreo fărîmă de talent? Nu vreau să apăr nulitatea cuiva, atunci cînd e nulitate! Nulitatea să-şi ia locul cuvenit, sub treptele cele mai dedesubt, la gunoaie, căci nu ajută nimănui, nu convinge pe nimeni de nimic; faţă de nulitate, trebuie asprime incontestabilă, să n-o lăsăm să pătrundă, ca un nou bou Apis, între producţiile subtilităţii! E vorba fără îndoială de o carte destul de slabă, însă departe de a fi dată pe mîna lui Herostrat. Da, exigenţă maximă, însă nu negare totală a valorii, nu ţărnă pe gură, cînd e vorba de scriitori în plină creştere. Personal, sînt pentru cea mai înaltă exigenţă, însă ca între tovarăşi de luptă şi de ideal! Exigenţa nu înseamnă distrugere. He... părinte abate, nu te supăra! Scrutează-ţi conştiinţa, în timp ce-ţi numeri mătăniile de chihlimbar şi răspunde: „Floarea vieţii" n-are chiar nimic bun? Măcar o floare de stil? Măcar o vorbă ca lumea? Indiferent în ce lumină ai fi judecat-o, erai obligat să-i arăţi şi părţile bune, oricît de precare ar fi ele! N-am dreptate? Dacă n-o am la sfinţia ta, am să mă duc s-o caut la Stîclarul din Bosanci! (o vorbă, o ţărănie, de pe la noi...). Cred că asprimea criticului trebuie să fie asprime de prieten care nu te lasă pierzaniei.

Cred că trebuie să arătăm celor ce ne critică (nu e cazul cu mine, căci v-am demonstrat că sînt gata nemuritor...), trebuie arătat criticilor noştri cu tendinţe de „desfiinţare", că natura nu i-a înzestrat cu spirit critic pentru distrugere. Ştiinţa şi cultura, acumulate masiv, nu trebuiesc folosite, ca să zicem aşa... imperialist! Criticii trebuie să fie prietenii noştri, ajutoarele noastre în greaua îndeletnicire a creării unei literaturi noi. Ştiinţa şi cultura trebuie să ajute criticul să afle drumuri, să dezlege încurcături... Intr-un cuvînt, ştiinţa şi cultura criticului trebuiesc puse în slujba creşterii şi nu a nimicirii. Ce-mi ajută mie cea mai savantă demonstraţie, dacă mă desfiinţezi prin ea? Insă, dacă ai dragoste faţă de munca mea, faţă de efortul general, foloseşte-ţi ştiinţa şi cultura spre binele meu şi spre binele general. Dacă eşti mai deştept şi dacă ai cheia tuturor problemelor, de ce să fii meschin, frăţioare critic? De ce mă laşi să bojbăi pe la uşi şi după aceea să-mi tragi în cap cu tot armamentul ştiinţei şi culturii domnietale? Iată: chiar dacă nu-ţi convine, eu unul tot scriu, căci, odată şi odată, tot o să izbutesc să creez eroul pozitiv!

III

Departe de mine gîndul de a face critica... criticii, departe gîndul de a dezarma pe cineva! Nu fac decît să-mi exprim nişte nedumeriri, în legătură cu mersul literaturii noastre. Cred că e nedrept ca unii oameni care ne judecă să stea numai în bibliotecă, în comoda tovărăşie a gînditorilor, cred că e nedrept ca domniile-lor să stea în *abstract* (ca să zic aşa...) iar scriitorii să bată drumurile! In acest caz, criticii aceia au despre lucruri păreri preconcepute. Ei ştiu una şi bună, adică ştiu ce spun alţii. Dacă realitatea adusă de scriitori nu intră în lunetă dinainte pregătită, lucrarea s-a dus pe copcă! E nedrept, deci. Inarmaţi cu destulă teorie, criticii aceia trebuie să cunoască realitatea, cu toate amănuntele ei, ca şi scriitorul. Să poftească şi domniile lor în mijlocul realităţii. Se vor înviora, de culorile ei multiple, de izbînzile şi greutăţile ei; se vor înviora de priveliştile pămîntului, de bucuriile oamenilor. Intîlniţi în mijlocul luptei neîmpotrivite, plini de glod şi deseori ameninţaţi de duşmani, — întîlniţi sub streşinile satelor, ori între hornurile înalte ale industriilor, — întîlniţi astfel, criticul şi scriitorul îşi vor pune zvîcniturile inimilor în acelaşi ritm, în faţa aceloraşi măreţii. Bătrînii noştri ne învaţă să ne gîndim mult înainte de a-i judeca pe alţii. Să-i ascultăm. Inainte de a trece la judecată, să strîngem punguliţa cu venin între unghii şi să-l lepădăm tot, să intrăm puri între propileile creaţiei. Să urmăm alt sfat al bătrînilor: să fim îndrăzneţi; să spunem ce avem de spus şi cînd omul din faţa noastră e „tare", adică în plină glorie, căci atunci cînd e slab îl pot mînca şi curcile. Să facem critică, şi cît mai multă, însă întîi să ne cîntărim bine capacitatea de judecată. Să ne cîntărim bine posibilităţile şi abia după ce vom vedea că avem destulă experienţă să ne apucăm de judecat literatura! Criticii de mare şi real talent, ca tovarăşul Tertulian, bine ar fi să-şi folosească harul în mod creator. Oare avem valori prea multe şi nu mai încăpem de ele? Cred că orice pornire către înăbuşire, voită sau nu, trebuie combătută de îndată, căci talentele nu răsar ca urzicile, în martie — luna babelor şi a mieilor! Criticul trebuie să fie şi aspru, atunci cînd asprimea se impune, cînd are de judecat opere străine de ţelurile noastre.

Dar să fim bine înţeleşi, îmi exprim doar nişte nedumeriri. In ce priveşte raportul meu cu unii critici, v-am mai spus-o, sînt de mult nemuritor; le-a fost uşor să-mi pună de pe acum toga de marmură pe umeri, căci asta nu cere nici un efort. Totul e să nu grăiesti nimic despre cineva şi nemurirea îţi e asigurată. O „notiţă" măcar, despre Iliada, ar părea stranie... Clasicii, (cum sînt eu şi Homer...) nu mai au nevoie de cronici literare!

Euseblu Camilar

Minciuna are picioare scurte

(Urmare din pag. I-a)

să îi fie date de către un diplomat al unei țări din est care este gata să trădeze și de către un emigrant ceh refugiat la Berna. Acest emigrant ceh a mărturisit poliției că s-a servit de imaginația sa și a transmis jurnaliștilor elvețieni și străini știri inventate pe de-a-ntregul, care nu conțin nici un grăunte de adevăr".

Așadar, autorii calomniilor „n-au avut nici o sursă de informații, ci au inventat totul din vînt", informațiile au fost „pur imaginare", ele erau „inventate pe de-a-ntregul" și „nu conțineau nici un grăunte de adevăr".

Presa reacționară din Elveția și din celelalte țări din apus, cu rare excepții, s-a comportat și în acest caz, așa cum se comportă de obicei: în orbirea ei, în ura ei, în furia împotriva comuniștilor, nu ține seamă de adevăr. Ea inventează. Minte. Calomniază. Atîtă. Mărește încordarea internațională cu născocite povești de spionaj. Caută să abată atenția de la grava călcare a legilor și uzanțelor internaționale. Îi ascunde pe fioroșii asasini. Se face, cu bună știință, complicea lepădăturilor care încă odată și-au mînjit mîinile cu sînge. Sub oblăduirea serviciilor de provocare și spionaj americane, renaște în apus fascismul, prind puteri și curaj acei bandiți „cruciați" de care pomeneam aci acum cîtva timp.

Mai vreți încă o dovadă?

Apare — între altele — în „neutrala Elveție" o publicație care se cheamă „Schwartz auf weiss", adică „Negru pe alb". Într-un număr recent al acestei murdare fițuici, un oarecare publicist și bărbat politic, numit Hans Schwartz, comentînd și el atacul asupra legației noastre, grohăie într-un stil — ca să nu mai vorbim de conținut — care amintește faimoasa publicație hitleristă „Der Sturm".

Dar, acest imbecil are, cum veți vedea, nu numai păreri politice, ci și o vastă cultură. El scrie, negru pe alb, și nu se rușinează cîtuși de puțin:

„Românii sînt un popor deosebit în spațiul balcanic: singurul popor latin în mijlocul ungurilor, slavilor, ortodoxilor și mahomedanilor, ei au supraviețuit de secole la multe invazii străine".

Cum vedeți, pentru acest ignorant ortodoxi și mahomedanii sînt popoare...

Mai departe acest Hans Schwartz, nu se sfiește să facă elogiul asasinilor lui Aurel Șetu.

Acestea — și multe altele asemănătoare — au apărut în presa „neutralei Elveții"...

Și tot în „neutrala Elveție" ziarul progresist „Voix Ouvrière", a publicat la 22 februarie, în paginile sale — ca un document care arată atmosfera care domnește în unele cercuri elvețiene — această scrisoare scrisă în limba germană:

„Berna, 17 februarie 1955. Către redacția ziarului „Voix Ouvrière" Genève".

„Evenimentele de la Legația Română nu sînt decît un inceput al organizației noastre de luptă K.K.I.S. Noi ne rezervăm dreptul de a lua împotriva voastră măsuri draconice, în cazul în care nu vă veți calma puțin. Nu ne vom da înapoi din fața nici unui mijloc, pentru a vă reduce acțiunea voastră. (Iscălit — K.K.I.S." — adică: Keine Komunisten Im Staat — sau, pe românește, „Fără comuniști în stat"...

Asaltul armat dat de bandiții legionari asupra legației noastre de la Berna și crima săptuită de aceștia, au fost urmate de un asalt mult mai samplu, dat asupra opiniei publice de pretutindeni, prin minciuni și născociri calomnioase. Pentru a sparge și ocupa legația noastră din Berna, pentru a-l asasina pe Aurel Șetu, serviciile de provocare și spionaj americane s-au slujit de cîteva lepădături care purtau pe mîinile lor vechi urme de sînge.

In atacul dat asupra opiniei publice din țările apusene și din cele de peste ocean — cărora i s-au servit din nou vechile povești cu spioni — serviciile de provocare și spionaj americane s-au slujit de epave de presă, ca numitul Harry De Graffenried și de agenții fantome ca „Globe Press". Provocatorii s-au servit însă în modul cel mai larg de presa reacționară, de obișnuita presă reacționară. Cînd însă s-a văzut că minciunile sînt prea gogonate, cînd s-a băgat de seamă că provocatorii sînt grosolani și provocările pe creiala lor — multe din aceste ziare reacționare au dat îndărăt. Este aci și meritul presei elvețiene progresiste care, din primul moment, a pornit acțiunea de demascare. Astfel, ziarul „Voix Ouvrière" din 17 februarie, sub semnătura lui Guy Ducommun, a spus:

„Trebuie să avem curajul de a recunoaște că incidentul de la Legația Română din Berna este extrem de grav. Un stat civilizat, avînd poliție normală, este obligat, conform regulilor elementare ale drepturilor popoarelor, să asigure securitatea reprezentanților diplomației ai altor națiuni, aflați pe teritoriul său. El este obligat să nu lase ca bandele de asasini să acționeze după bunul lor plac, să nu le lase să se plimbe cu un întreg arsenal de materiale, grenade și măști de gaze la subsuoară și să nu le lase să omoare, să jefuiască și să teorizeze pe membrii unei legații străine, acreditați reglementar la noi; și nici să-i lase să ia cu asalt imobilul unei legații și să rămînă în-sinul.

Pare extraordinar că trebuie să spunem, dar dacă aceste adevăruri elementare trebuiesc tipărite aici, nu este vina noastră".

Același autor, mai departe, a adăugat:

„Avem o poliție federală care se laudă că știe să fie eficace. Această poliție știe să supravegheze pe cetățenii elvețieni, le ascultă convorbirile lor telefonice, le deschide scrisorile; știe să-i urmărească și să le întoemească fișe. Aceste lucruri ea le face numai dacă cetățenii sînt bănuiți că au vederi de stînga".

„Ea știe să violeze libertățile democratice fundamentale, să organizeze statul polițist, dar ea n-a știut să împiedice pe fasciști să comită fărădelegea nemaiauzită, de noaptea trecută. Ea nu are timpul să se ocupe de agenții teroriști, care, la adăpostul impunității, sfîrșesc prin a îndrăzni să comită crime ca acelea de la Legația Română. Nu mai are timp. Păi, cînd domnul Allan Dulles, șeful serviciului american de spionaj, e bine venit în țara noastră, cum vreți ca agenții săi să nu fie bine veniți?"

Iar ziarul „Vorwärts" din Basel, în numărul său din 1 martie 1955, sub titlul „Presa mincinoasă demascată", a publicat următoarele:

„Un număr apreciabil din ziarele burgheze ale țării noastre au dat, fără ca să verifice, o amploare senzațională minciunilor agenției americane „Globe Press" despre atacul fascist asupra Legației R.P.R. la Berna. Aceste știri, în care s-a mințit peste măsura obișnuită în țara noastră împotriva comuniștilor, și-au găsit loc în așa-zisele ziare principale, cum sînt: ziarul liberal din Basel „National Zeitung"; ziarul liberal conservator „Basler Nachrichten"; oficiosul camerei federale, liberalul „Bund"; ziarul „Luzerner Tagblatt", tot atît de liberal; „Die Tat" al domnului Duttweiller; ziarul democrat „Neue Bündner Zeitung" și altele.

Este semnificativ faptul că redactorii reacționari, prizonieri ai obsesiilor anticomuniste, iau toate acestea drept bune. Cazul este și mai serios, deoarece așa-zisa presă „serioasă" s-a pretat să servească ca paravan unei agenții americane, de unde aceasta a putut să tragă săgețile sale otrăvite, cu scopul de a dăuna intereselor elvețiene.

Chiar „Neue Züricher Zeitung" scrie despre scopul urmărit de știrile lansate de „Globe Press" că „aici sînt în joc interese străine, sau că este posibil că știrile sînt legate de încercarea de a induce în eroare justiția, sau că pe spatele opiniei publice elvețiene se pune la încercare un exercițiu operativ al războiului nervilor, pentru a se vedea cît de mare este credulitatea anumitor redactori și a publicului".

In continuare, același ziar a mai spus:

„Comunicările mincinoase ale lui „Globe Press" au fost inventate de unul dintre așa-zișii refugiați din răsărit, asupra identității căruia Bupoul (poliția politică, n.n.) tace cu multă considerație. Știrea care ar fi adus la 28 februarie cele mai noi senzații petrecute în ultima simbătă și duminică, a fost gata de expediere vineri seara.

Această fabrică de minciuni pe bandă rulantă avea însă un scop. Scopul era de a induce în eroare poporul elvețian, de a-l convinge că teroriștii fasciști ar fi găsit material compromițător și ar fi comis oarecum o faptă pe care poliția, din cauza exteritorialității legației, nu a putut să o facă.

Cu minciuna despre „spionajul comunist" se încearcă a se organiza apărarea prin ziare a bandiților, de a pleda pentru circumstanțe atenuante, de a apăra legăturile lor cu inspiratorii. Prin „Globe Press" s-a difuzat ceea ce patronii și asasinii din Berna au dorit să difuzeze.

Ca și atacul însuși, și „senzațiile" agenției mincinoase anticomuniste au scopul de a otrăvi relațiile internaționale, în care să se pregătească și să se pună la cale pe pămîntul nostru alte acțiuni ale războiului rece împotriva țărilor socialismului.

Dacă și un ziar guvernamental ca „Der Bund" din Berna se încadrează (în această acțiune, n.n.), aceasta înseamnă că el vrea să abată atenția de la vina autorităților elvețiene și a poliției în legătură cu atacul înarmat asupra unei misiuni diplomatice, atac care a fost pregătit pînă în cele mai mici amănunte în țara noastră".

„Cu toată demascarea fabricii de minciuni „Globe Press" — „publicarea de documente" nu va înceta. Nu degeaba bandiții au putut pune poliției din Berna condiții cu privire la termenii capitulării. Ei au avut destul timp să-și facă treaba, astfel cum au cerut patronii lor".

Acum a devenit și mai clar că întreaga campanie de presă în care a fost implicată agenția „Globe Press" alături de alte numeroase organe de presă din occident este opera unor factori superiori ai cercurilor agresive americane. Acești factori care au pus la cale atacul banditesc de la Berna au pus în funcțiune și fabrica de minciuni numită „Globe Press".

Dar toate minciunile și toate calomniile, toate banditismele și toate crimele sînt și rămîn zadarnice: cauza reacțiunii, cauza fascismului, sînt pierdute pentru totdeauna.

Aceasta ar trebui s-o înțeleagă pînă la urmă nu numai legionarii asasini, trădători de patrie, de toate soiurile, care fac umbră pămîntului pe meleaguri străine, duhnind răzbunare.

Aceasta ar trebui s-o înțeleagă și guvernul elvețian care, dînd curs cererilor guvernului R.P.R., trebuie să întreprindă toate cele necesare pentru descoperirea tuturor firelor și tuturor complicităților atacului bandei de la Berna.

Guvernul elvețian trebuie să ne predea neîntîrziat pe asasinii lui Aurel Șetu.

Zaharia Stancu

LOUISE MICHEL, luptătoarea poetă

(1830—1905)

„Cad pe gînduri, — scria V. Hugo în poemul în care cîntă curajul Louisei Michel față de tribunalul militar al reacțiunii (Viro major, dec. 1871), — cad pe gînduri cei care îți cunosc versurile duioase și cuvîntul aprins, cei care știu cum uiți de tine pentru a alerga de la masa de brad în ajutorul altora, cei care au simțit „bunătatea, mîndria ta de femeie din popor" și îi-au văzut „privirea cu care-i țintuiești pe nemernici".

Marele scriitor îndrumase din exil primii pași ai poetei și era acum uimit de dîrzenia luptătoarei. Îi părea greu de înțeles, și încă la o femeie, împreunarea unor trăsături atît de aparent opuse ca visarea și acțiunea, sensibilitatea gingașă și mînia răzvrătită.

Louise Michel le reunea, în adevăr, închegînd parcă într-un prim tipar, bogăția sufletească a comuniștilor. Ea, comunarda din 1871, era plină de avînt și de hotărîre, de dragoste de viață și de nădejde în viitor. Scria versuri romantice, dar știa și să apere o baricadă cu pușca în mînă. A lăsat poeme mișcătoare, dar poate cel mai frumos poem al ei e tot viața pe care a trăit-o.

A evoca această viață, la 50 de ani de la săvîrșirea ei, e nu numai un act omagial firesc, ci și unul de ilustrare a eroismului tradițional al poporului francez.

★

Nevoită să-și cîștige de timpuriu existența, Louise Michel s-a pregătit temeinic pentru munca de învățătoare. Ca să nu pronunțe jurămîntul de credință, la care era obligat orice funcționar, către Napoleon al III-lea — omul care dăduse lovitura de stat din decembrie — ea a practicat învățămîntul liber: familiile din cartierele modeste îi aduceau copii pe care îi învăța să citească, să deseneze, să cînte. Îi plăcea, în special, să predea științele naturii, geografia, literatura.

Devreme s-a interesat de lupta socială — „de cînd am început să gîndesc și de cînd am văzut crimele societății", scrie ea — fără ca prin aceasta să-și neglijeze meseria, pe care o iubea mult. Lua parte la reuniunile cluburilor republicane, vorbea înflăcărat, scria versuri, și, în același timp, își trimea lecțiile. Răsturnarea imperiului, în septembrie 1870, i s-a părut că înseamnă deșcătușarea totală, dar, în curînd, a trebuit să constate că guvernul provizoriu republican se temea mai mult de muncitorii francezi decît de cotropitorii prusieni. De aceea, împreună cu toți „entuziaștii eliberării", s-a alăturat mișcărilor de protest cu caracter muncitoresc care au început încă din octombrie 1870 și care au dus, în martie 1871, la Comuna din Paris.

Din ziua insurecției (18 martie), la care participă împreună cu atîtea alte femei din Paris, și pînă în ultimele zile ale luptei sîngeroase cu armata de represiune (21—28 mai), Louise Michel e suflet din sufletul Comunei, neobosită, neînfricată, nedezmințită. E cel mai bun soldat din batalionul 61 care ține piept din aprilie versaillelș-ilor („prima dată cînd îți aperi cauza cu armele — va scrie ea — trăiești lupta atît de complet încît devii tu însuți un proiectil"), organizează ambulanțe, nu are timp să doarmă. În mai, apără sub obuze poziția de la cimitirul Montmartre, unde nu mai rămîn decît trei oameni. A povestit cu accentul celui care le-a trăit, aceste zile eroice precum și cruntul masacru organizat în urmă de marea finanță speriată („Comuna", 1898). Printre fruntașii Comunei a fost executat atunci cel mai bun prieten al Louisei, Théophile Ferré, care a mers la moarte purtînd la piept garoafa roșie trimisă de prietena lui.

Deportată în Noua Caledonie, după luni întregi de închisoare grea în timpul cărora a fost cel mai ferm sprijin moral al deținutelor de la Satory sau de la Versailles, Louise Michel nu își pierde nici aci curajul și vitalitatea. Alți asupriți o așteptau într-un nou peisaj. Indigenii Canaci, reduși la sclavie de colonialiștii europeni, se răzvrăteau, cu slabele lor mijloace. „Eram cu totul de partea lor" — scrie ea. Cei care o cunoșteau vorbeau s-o vadă înainte de a începe lupta. Louise Michel povestește cum a împărțit cu ei, în semn de solidaritate eșarfa roșie pe care o păstrase din timpul Comunei. Mai tîrziu, a organizat cursuri pentru acești indigeni. „Niciodată — notează ea — n-am avut elevi mai docili și mai iubitori: veneau din toate triburile... Să-i înveți să citească e pentru ei o binefacere".

Zece ani, sau aproape, a petrecut „deportata nr. 1", cum figurează pe listele represiunii, în insula de la capătul lumii, iar cînd a venit amnistia generală, a lăsat pe țărm un furnicar negru de Canaci, dezolați de a o pierde. În Franța, Louise Michel a reluat lupta și a cunoscut din nou închisorile. Scria mereu, — versuri, amintiri, piese de teatru, cărți pentru copii, — ținea mai ales conferințe la care venea multă lume muncitoare, căci numele ei devenise legendar. Banii cîștigați mergeau la greviști, la victimele regimului de exploatare. A murit la Marsilia (în 1905) în cursul unui turneu de conferințe, într-un hotel sărac. „Niciodată, — a scris despre ea H. Barbusse — niciodată n-a trăit pentru ea însăși, n-a avut satisfacții personale... Nu știa decît să dea, să dea tot, tot ce avea în mîini, în cap, în inimă".

E semnificativ, în privința felului cum se gîndea în primul rînd la alții, un pasaj dintr-o scrisoare a ei din timpul deportării, cînd femeile prizoniere fuseseră mutate în altă parte a insulei: „Sîntem acum în golful de vest, ceea ce-i trist pentru doamna Lemel care nu poate să umble deloc, fiind suferindă; de aceea nu prea îndrăznesc să mă bucur de vecinătatea pădurii, care mi-e așa de dragă".

Așa a compus Louise Michel frumosul poem al vieții ei generoase și curajoase, cu stîngăcie uneori — n-a știut să se sustragă contuziilor teoretice ale mișcării muncitorești franceze de la sfîrșitul secolului XIX — dar totdeauna cu abnegație și cu entuziasm. Privirile ei îndreptate spre viitor au căutat necontenit lumina și au presimțit-o:

„Se luminează zarea-n răsărit
Zarea noului veac nemărginit..."

A trăit pentru a se bucura de semnele deșcătușării din Rusia țaristă, pentru a trage concluzii din revoluția rusă de la 1905:

„Mugește vijelia ca trăznetul acolo.
Nu-i oare deșteptarea, în fine pentru toți?"

★

Poezia a însoțit pas cu pas viața eroică a Louisei Michel. Din prima tinerețe, cînd scria pasteluri gingașe, pînă în ultimele luni, cînd reda ecourile furtunii din Rusia, orice eveniment, orice emoție, se transformă la ea în versuri. De multe ori n-are răgazul să termine un poem, dar începe altul și iar altul. Printre obuze, în închisori, pe corabia care o depărtează de Franța, peste tot, sufletul ei cîntă.

În timpul Comunei, ploaia de gloanțe pe frunzele copacilor din Neuilly îi aduce aminte de o furtună de vară. Sub bombarda inamicului versailleis-ilor a compus un „Dans al bombelor", care e un avîntat îndemn la luptă:

„Amenințînd troznesc mitralii,
Luptăm. Ne mînă-un țel fierbinte.
Cîntați, prieteni, Marseilleza,
Țîșniți ca focul: Înainte!
. . . . . .
Luptăm. Iar voi ce veți rămîne
Luptați c-un cuget nesupus.
Ca mîine-al noștri s-aibă pîine
Noi moartea o privim de sus..."

(din poemul tradus de Aurel Rău și publicat în „Viața românească" nr. 3/1951).

Din nefericire, o mare parte din poeziile Louisei Michel s-au pierdut în focul luptei și în asprimile închisorilor, ori s-au rătăcit prin dosarele tribunalelor militare, ca atîtea alte producții literare ale comunarzilor. Din cele rămase, fragmente importante sînt păstrate în arhivele Institutului Marx-Engels-Lenin-Stalin din U.R.S.S. și au fost traduse în *Antologia* datorită profesorului I. Danilin. Cîteva poeme terminate și-au găsit locul în *Antologia* publicată la Paris de J. Varloot în 1951 (Poeții Comunei).

În poezia de luptă a Louisei Michel, atît cît ne poate fi cunoscută, domină tema fermității în acțiune, a solidarității celor ce muncesc și, mai ales, cea a încrederii în victoria finală. Această din urmă temă se întîlnește în mai toate versurile scrise în închisoare. Așa, de pildă, în „Garoafele roșii", mesaj emoționant adresat generațiilor viitoare și, în același timp, mărturie a dragostei de frumos a comunardei Louise Michel, care a iubit atît de mult florile pămîntului și speranțele omului încît și-a închinat viața nu numai cîntării, ci și apărării lor.

Theodosia Ioachimescu

„Mult e dulce..."

Nu de „cal" e vorba, tovarăși scriitori!

Eu vă rog, tovarăși, să mă iertați că iacă, mă amestec și eu, om neștiutor și bătrîn, în treburile și învățăturile dumneavoastră cele înalte. Eu is om prost și neînvățat, că abia acum, în anii aceștia cu alfabetizarea, am învățat să scriu și să citesc și nu mă pricep la științele și lucrurile cele înalte, pe care le întîlnesc prin cărți și gazete. Da'fiindcă întelesei din rîndurile cetite în gazeta d-voastră literară, că s-o pornit sfadă între dumneavoastră, despre lucruri d'ale noastre, d'ale celor mulți și neștiutori din popor, socot c'aș putea să arăt și eu — fiind vorba de graiul nostru — cum se zice și cum nu se zice bine în rostire, pe limba noastră a celor mulți și neștiutori.

Dumneavoastră vă certați în gazetă, dacă e bine zis pe graiul nostru stihul „Trece-o mîndră pe un cal", din cîntecul pe care-l auzim de multe ori la radio, la căminul cultural. Să-mi fie cu iertare, tovarăși scriitori, da' nu de „cal" e vorba în cearta dumneavoastră, ci de cuvîntelul „un", care stă scris înainte de „cal" și de vorbulița „o", care stă scrisă înainte de cuvîntul „mîndră" și încă de alte cele.

„Trece-o mîndră pe un cal" nu se spune în graiul nostru. Se spune însă uneori „Trece mîndra mea pe cal", sau „Un'te duci bade pe cal". sau „Eu pe jos, mîndra pe cal" și chiar „Venea o mîndră pe cal", dacă avem un anumit stih înainte.

Noi ăștia fără-nvățătură nu știm cum se spun din gramatică rostirile și vorbele graiului, dar noi simțim dacă e bine grăit ori nu, știm cînd, unde și cum să folosim cuvintele.

Tovarășul scriitor Ștefan Tita, ca să dovedească că e bine spus stihul dumisale „Trece-o mîndră pe un cal", a adus cîteva pilde (dumnealui le zicea „exemple ilustre" — eu nu prea înțeleg vorbele astea) niște nume: Eminescu, Vasile Alecsandri, Ștefan O. Iosif. Drept vă spun, eu nu știu cine-s aceștia pe care îi aduce dumnealui mărturie, ca să-i dea dreptate în privință, am auzit pomenindu-se prin cărți de ei, c'ar fi fost poeți și oameni mari. Citind eu pildele din stihurile acelora, pot să spun că sînt bine scrise și bine rostite, așa cum le zicem și noi; dacă stihul dumnealui „Trece-o mîndră pe un cal" nu e bine spus, „Arald pe un cal negru sbura..." e bine spus, cum și la dumnealui ar fi bine spus: „Trece-o mîndră pe-un cal murg", sau chiar „pe un cal mărunt" ca al haiducilor.

Mă iertați, tovarăși, nu vreau să lungesc vorba, fiindcă se știe că vorba multă unora aduce, altora acopere sărăcia. Eu am arătat numai, iacă, cum zicem noi rostirile în graiul nostru, al celor neștiutori.

O rugăminte aș mai avea numai către tovarășul scriitor Ștefan Tita. Fiind eu necunoscător de cuvinte înalte din cărți, l-aș ruga pe dumnealui să tălmăcească mai pre înțelesul nostru ce a vrut să spună în rîndurile dumnealui: „...ciudata pasiune a tovarășului Camilar pentru neștiința și neștiutorii de carte..." Mai ales cuvintele de la urmă deloc nu le-am priceput.

Să-mi fie cu iertăciune

PETRIȘOR PÎRPOC
zis și „Huluboiul"
p. conformitate **Mihai Doznan**
cercetător științific
Institutul de filozofie — București

Discuții despre volumul „Salutul tinereții"

Din inițiativa organizației U. T. M. a Uniunii scriitorilor, a avut loc săptămîna trecută o discuție asupra volumului de poezie „Salutul tinereții". Dezbaterea a fost condusă de criticul Ov. S. Crohmălniceanu. Au participat tineri poeți, prozatori și critici. Referatul a fost ținut de criticul Dumitru Micu, care a întreprins o analiză judicioasă a celor mai multe poezii din volumul „Salutul tinereții". Observațiile făcute de referent au fost în cea mai mare parte bine orientate. Este regretabil însă că tînărul critic a încercat să epateze prin poză grandilocventă și prin divagații „savante", străine temei referatului. Discuțiile, care nu s-au bucurat de o prea largă participare, au fost totuși în mare parte interesante. (În afară de prea lunga intervenție a lui Horia Bratu care a emis sentințe ciudate și de o parte din cuvîntul lui G. Achiței care s-a grăbit să arunce opinii exagerate despre uniformitatea stilului tinerilor noștri poeți).

Au mai luat cuvîntul N. Stoian, Ștefan Iureș, Tiberiu Utan — care au pledat pentru o poezie militantă, plină de patosul vremilor noastre și au făcut unele observații interesante despre creația unor tineri poeți. De un prețios ajutor pentru cei prezenți au fost cuvîntul poetului Mihu Dragomir și concluziile criticului Ov. S. Crohmălniceanu care au subliniat succesele înregistrate de tinerii poeți și slăbiciunile ce se mai manifestă încă în creația lor.

V. D.

Un exemplu cu bucluc

E binecunoscut proverbul cu paiul din ochiul altuia și birna din ochiul tău. De astădată putem parafraza astfel: Victor Tulbure vede paiul din ochiul lui P. Luscalov, dar birna din ochiul său, pare-se, nu-i tulbură cu nimic privirea, atunci cînd, luînd parte la discuția despre poezie, spune:

„În articolul lui Luscalov (e preferabil să citiți Victor Tulbure, n. n.) sînt multe idei juste și chiar literar redate. Atît că referirea la anumite exemple este greșită, întrucît versurile citate nu ilustrează incriminarea ce le-a fost adusă. Din păcate, apar asemenea multe articole, în care ai impresia că autorul și-a așternut mai întîi gîndurile pe hîrtie, că și-a sfîrșit articolul, lăsînd mai multe spații goale, pentru ca apoi să vîre mîna în sacul cu citate din diferite poezii, pentru a umple rîndurile rămase libere. „Procedeul stringerii de citate albe pentru articole negre (subl. n.), disecarea firului în patru numai de dragul de a găsi o chichiță, nu înseamnă decît aplicarea în practică a unor principii învățate papagaliceșe pe dinafară".

Foarte just! Și totuși, cîteva rînduri mai jos, tov. Victor Tulbure procedează el însuși după „procedeul incriminat". Domnia sa acuză poezia mea „Plicul buclucaș" (este vorba probabil de „Plicul... poznaș" — sic! buclucaș tîllu —) că „imită servil" imaginea poetică folosită cu succes de S. Mihalkov în „Vaza sfărîmată" care de fapt se numește „Vasul de cristal" și care n-a apărut în „Viața românească" 1953 cum crede Victor Tulbure ci în 1952. În fața acuzărilor aduse plicului meu care, ce-i drept, a făcut multe pozne, dar nu mă așteptam să aducă bucluc, am recitit cu atenție versurile lui Mihalkov pe care (nu am aci altă dovadă în afara cuvîntului meu) nu le cunoșteam la data respectivă. Cum este firesc, atunci cînd o poezie nu a servit ca model alteia, nu există nici un vers,

nici o imagine și nici măcar ideea de bază a poeziei în care să se vădească o influență cît de palidă, dar mi-te o „imitație servilă". Ce-i drept, în ambele e vorba de pionieri: în „Vaza sfărîmată" de trei, în versurile mele de unul. Dar în timp ce în prima e vorba de niște copii care sparg pe drum un dar pregătit pentru profesoara lor, iar niște trecători miloși îi ajută să cumpere un altul, în cea de-a doua am urmărit să conturez imaginea unei fetițe poete și chipurile individualizate ale membrilor unui comitet de cartier pentru apărarea păcii, așa cum există unul pe strada mea. Care este atunci asemănarea între cele două poezii? Fără îndoială faptul că și în jurul fetițelor care sparg vasul și în jurul eroinei mele, Alina, se stringe la un moment dat un grup de oameni îndoioșați. Aci există nu o asemănare, ci aș spune o identitate de atitudine. Să nu confundăm însă atitudinea cu imaginea poetică, tovarășe Tulbure. Faptul că oamenii noștri iubesc copiii, azi mai mult ca oricînd, este o realitate pentru constatarea căreia nu e necesară vreo imitație servilă. Dacă întîlnim pe stradă sau într-un parc cetățeni gata să ajute, strînși în jurul unui copil care plînge că s-a pierdut, aceasta nu înseamnă cîtuși de puțin că au citit „Vaza sfărîmată"... și nici măcar... „Plicul poznaș". Și te sfătuiesc, tovarășe Tulbure, să ai aceeași atitudine, fără să te temi de vreo acuzare din partea lui S. Mihalkov sau a Mioarei Cremene.

Cred în schimb că nu e cîtuși de puțin necesar să căuți ceva tulbure acolo unde nu există, nici ținte pentru tir, doar pur și simplu pentru că ai pregătit o artilerie. Sau, exprimat mai plastic, nu e bine „să lăsăm spații libere, pentru ca apoi să vîrîm mîna în sacul cu citate și să le umplem la întîmplare". Și nu e bine nici să stringem citate albe pentru articole negre, sau să despicăm firul de păr în patru de dragul unor false probleme.

Mioara Cremene

Scrisoare deschisă către controlorii de calitate ai produselor destinate sufletului

Dragi tovarăși,

Mă iertați că, deși nefăcînd parte din cercul inginerilor sufletelor, vă inoportunez cu o scrisoare.

Nu sînt un inginer al sufletului, ci un simplu inginer.

Vin la dv. în numele unui grup restrîns, dar entuziast, de specialiști care s-au introdus, chemați sau nechemați, în meseria dv.

Mă refer la acei care au atacat în literatura noastră, acel domeniu atît de interesant și de necesar al literaturii științifice de popularizare, al lucrărilor științifico-literare.

Gorki spunea că „este o necesitate imperioasă de a se crea pentru copii o carte nouă sovietică, o carte socialistă de popularizare a științei și de înaltă ținută artistică"... Înainte vreme, și chiar după 23 August 1944, n-a existat literatură originală în acest domeniu, iar din traduceri pot fi citate numai minunatele lucrări ale lui Ilin, publicate de „Cartea rusă".

Și nu este ușor să scrii cărți și corecte din punct de vedere științific și de „înaltă ținută artistică".

Pe lîngă o rigurozitate științifică, absolut necesară, se cere, celuia ce se încumetă în acest domeniu, și măiestria de a capta atenția tînărului cititor. După cum spunea B. Polevoi, aceste cărți nu sînt citite numai de cei tineri, ci uneori, în secret, chiar de cei maturi.

Greutățile acestui gen nu provin numai din condițiile și exigențele impuse de specificul său, ci și din lipsa unei orientări și a unui model în acest domeniu. Nu sînt suficiente numai cunoștințele despre lume, despre știință, „despre oameni și despre munți", nici măcar prezența unei oarecari citimi de „talent", ci toate trebuie completate și de o îndrumare din partea criticii literare, de o analiză a vreunei cărți din cele publicate. Și aici se simte o mare lipsă.

În ultimii trei ani au apărut în cadrul Editurii tineretului 17 lucrări originale, majoritatea în colecția „Știința învinge", dar vreo notă, vreo recenzie critică... deloc. Cred că la noi este destul de puternic înrădăcinată credința că această literatură științifică de popularizare nu este literatură.

Ce părere aveți? A apărut oare această literatură? Ce a realizat? Pe ce drum trebuie să meargă ea de acum încolo?

Cu salutări tovărășești,
un simplu inginer
Ilie Barbu

Note și comentarii

O întîmplare cu romanul lui Remarque

(Din „Literaturnaia gazeta", nr. 25/1955).

De curînd a apărut, aproape în același timp, în Anglia, Norvegia, Danemarca și Germania occidentală, romanul „Cînd se trăiește și cînd se moare", de cunoscutul scriitor german Erich Maria Remarque.) Scriitorul a emigrat din Germania, după venirea fasciștilor la putere și trăiește și acum în străinătate.*

Cititorii au confruntat ediția apărută în Germania occidentală cu edițiile din alte țări și au descoperit multe tăieturi făcute de editorii din Germania occidentală. Scopul tăieturilor a fost acela de a atenua imaginea sălbaticilor fasciste, a execuțiilor în masă, a masacrării prizonierilor, a persecuțiilor.

În presa scandinavă au apărut informații cu privire la falsificarea romanului și la scopul politic al acestei falsificări. Cîteva reviste din Germania occidentală au reprodus aceste știri.

Întîmplarea a avut un ecou puternic; opinia publică a început să vorbească despre „chestiunea Remarque".

Grăbindu-se să înăbușe scandalul, editura „Kipenhcier și Vici" (Köln-Berlin) a publicat în „Rhein Nekkar Zeitung" o scrisoare a lui Iosef Vici, în care acesta încerca să dezmintă informațiile în legătură cu tăieturile din romanul lui Remarque, iar ziarul s-a grăbit să declare într-o notă că toți cititorii sînt mulțumiți cu această explicație.

Revista „Neue deutsche Literatur", care apare în R.D.G., s-a interesat de această întîmplare a romanului lui Remarque și a constatat că editorii din Anglia și din Germania occidentală au avut la dispoziție același text original al romanului. Prin urmare, pentru a se stabili caracterul tăieturilor și al „corectărilor" a fost suficient să se confrunte cele două ediții ale romanului — ediția engleză și ediția germană. F. Weiskopf s-a ocupat de rezultatele acestei confruntări într-un lung articol, publicat în această revistă, în februarie.

Ce arată confruntarea dintre cele două ediții?

În ediția apărută în Germania occidentală, figura agentului Gestapoului, a sadicului Steinbrenner, a fost „înnobilată", în măsura în care acest lucru a fost posibil. Sînt șterse rîndurile unde Steinbrenner cere să fie împușcată femeia luată drept partizană. Au fost eliminate rîndurile unde unul din eroii principali ai romanului gîndește despre Steinbrenner: „Are numai douăzeci și unu de ani și a ucis mai mulți oameni decît o duzină de soldați, luați împreună. Dar nu pe front, ci în spatele frontului, în tăgărele de concentrare. Ei se lăuda de multe ori cu aceste fapte și e foarte mîndru de cruzimea lui".

Au fost șterse și rîndurile unde Steinbrenner își exprima dorința de a fi transferat în divizia SS: „Acolo e mult mai bine. Și perspectivele sînt mai bune. Acolo, totul se face în stil mare. Curtea marțială nu trebuie să facă ședințe plicticoase pentru fiecare rus. Sînt uciși cu grămada. Batalioanele care luptă cu partizanii precum și serviciul securității „SS" ucid oamenii cu sutele. Acolo pot să mă remarc".

Dar nu numai atît: „În ediția germană, scrie F. Weiskopf, este retușată și atenuată nu numai figura lui Steinbrenner și figurile aliaților lui, ci și întregul fascism hitlerist". Și el citează mai departe multe tăieturi din roman ca, de pildă, povestirea adevărată despre uciderea în masă a oamenilor pașnici de către fasciști.

Mai sînt și alte schimbări caracteristice, făcute de editorii din Germania occidentală.

„Cînd Remarque își scria romanul, avea o idee vagă despre caracterul rezistenței comuniste în Germania hitleristă, — scrie F. Weiskopf... Dar el știa că rezistența comunistă a fost cea mai puternică, cea mai bine organizată și cea mai curajoasă dintre toate formele de rezistență. De aceea, în textul original al romanului (și în ediția engleză tipărită după acest text original) Immermann) este comunist. Dar în statul lui Adenauer o asemenea prezentare realistă nu este posibilă. Se face o mică „corectură" și Immermann nu mai este comunist, ci social-democrat".*

Mai sînt și alte corectări, care elimină din roman tot ceea ce se referă la persecuția evreilor pe motive rasiale în Germania hitleristă.

Dacă vom adăuga că în edițiile din Germania occidentală sînt eliminate replicile, ca de pildă cuvintele despre fascistul „care împușcă pe țăranii ruși pentru a cuceri pentru fuehrerul său spațiu vital", atunci tabloul „redactării" romanului lui Remarque va deveni limpede.

Fără îndoială că această falsificare, întreprinsă de editorii din Germania occidentală, care discută cu plăcere despre „literatura liberă" a fost făcută, după cum arată just revista „Neue deutsche Literatur", pentru a fi pe placul criminalilor de război, care ocupă posturi de comandă în Wehrmachtul care se reface. A aminti în mod public crimele săvîrșite de ei, i-ar fi jignit pe acești domni.

Pentru intelectualii din Germania occidentală „chestiunea Remarque" este o lecție cu privire la „libertatea presei" din apus.

S. Petrov

*) În limba rusă au apărut două romane ale lui Remarque: „Pe frontul de vest nimic nou" și „Întoarcerea".

*) Immermann este personajul din romanul lui Remarque, cel mai neînduplecat adversar al războiului hitlerist.

In S. U. A.

Mc. CARTHY — Te-am prins, subver sivule!...

Desen de ROSS

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)** Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG.MURES
PALATUL CULTURAL
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 11 (53) - Joi 17 martie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Fetiței mele

Vei fi atunci o fată cu cozi... o, îți zăresc
De pe acum obrazul curat, cald, tineresc
Și zîmbetul acesta de veveriță, care
Ascunde totdeauna și-un pic de-ngîndurare.

Va fi întreg pămîntul grădină — cum l-am vrut,
Cum l-au visat cei care în luptă au căzut,
Cum, de atunci încolo, va fi mereu-mereu,
Cum s-ar putea ca-n viață fiind, să-l prind și eu.

De-o să ajung în vremea aceea —nu știu bine,
Dar o să fiu, sînt sigur, căci o să fiu prin tine

Și-o să mă ai alături de tine ca și-acum
Cînd stau veghindu-ți somnul și geana ca de fum.

Vei fi la fel cum este în primăvară-un crîng
În care milioane de cîntece se strîng
Și-n care orice cîntec e o lumină nouă;
Îți văd privirea-adîncă și scăpărînd de rouă.

Și te zăresc, pe urmă, cum mîndră-ncet,
pe gînduri,
O să alegi un cîntec din miile de cînturi,
Și voi cînta cu tine iar cîntu-nvăpăiat,
Cu care-n lupta mare intrînd, te-am apărat.

Eugen Jebeleanu

Steaua polară

Printre atîtea furtuni, printre atîtea primejdii,
Prin toate-aceste agitații, veșnic prezent,
O, vis al meu, tu plutești înainte —
În zare mirajul nădejdii
Te cheamă cu farul său încandescent.

Unii pieriră zdrobiți de ghețari,
Alții poate naufragiară,
O, vis al meu, tu plutești înainte —
Viața
E singura ta stea polară.

Oceanul timpului vuiește,
Unii spun că a-nviat Neptun
Și te privește amenințător
Prin zeci de guri de tun.
— Tu însă de acestea nu te sperii,
Tu știi că Neptun

Doarme bătrîn și nebun
În labirintul din inima mării.

Citeodată în larg și în zare răsar
Corăbii de pirați cu steag funerar,
Dar nu te-nspăimîntă;
În tine se trezesc navigatorii
Din toate zbuciumatele istorii
Și orice navă amenințătoare
Lovită de tine e frîntă
Și-n valuri dispare.

Și uraganul lumii se-ntețește
Vuiete-adînci se aud de departe,
O, vis al meu, tu plutești înainte
Peste uitare și moarte.
Printre atîtea furtuni și primejdii
O, vis al meu, pasăre rară,
Te cheamă în zare farul nădejdii,
Viața e singura ta stea polară.

Prin pădure primăvara și iarna

În lunile de iarnă trecînd cu pasul rar,
Vezi arborii pădurii cu-nfățișări egale —
Uscați ori vii, cu toții asemenea îți par
Cînd iarna-i ocrotește sub aripile sale.

Dar cînd de primăvară adie-ntîiul vînt
Și-n ramuri seva suie, și mugurii deodată

Deschid ochi verzi și limpezi, rotind peste pămînt
Întîia lor privire de pasăre mirată,

Atuncea prin pădure deosebești ușor
Uscații arbori care par schelete —
Îi vezi mișcîndu-și crengile în ritmuri desuete
Streini de primăvara ce arde-n jurul lor.

Apele cresc

Apele cresc în albii și trec
Peste cîmpii, prin orașe de piatră,
Apele cresc anunțînd primăvara —
Departe de noi, o haită de cîini
Se-aude, uneori, cum latră.

Prin inima fetelor trec presimțiri,
Bătrînii privind spre cer, așteaptă cocorii,
Puteri nedeslușite în oameni învie —
Departe de noi, o haită de cîini
Se-aude, uneori, lătrînd a pustie.

Dar primăvara nouă
Nu ține seama de haita lor.
Soarele tot va răzbi prin cețuri obscure,
Vine timpul mare, copleșitor,

Peste oameni și cîmpuri, peste ceruri și ape,
Peste pădure.

Cine va-ndrăzni să tulbure
Această nouă primăvară,
Cu vuiet de explozii demente?
Cenușa să se aștearnă
Peste iarba abia înverzită,
Cine va îndrăzni să trimită un glonț ucigaș
În pieptul ciocîrliei care suie spre cer?

O, de va fi cineva
Să tulbure bogata noastră pace
Cu fluierat de bombe asasine,
Vom ști să-i înălțăm un rug enorm — și noi
Și marea primăvară care vine!

A. E. Baconsky

DISCUȚII DESPRE POEZIE

Practică, realitate, inspirație

Spre rezultate practice,
împotriva unilateralității

I

Plină de umor și binevenită în cadrul discuției asupra poeziei anecdota despre înțeleptul care a dat un înțelept răspuns concetățenilor săi aflați în dispută: „ai dreptate" i-a spus primului, dar, auzind argumentele preopinentului, a adăugat „ai și tu dreptate", iar atunci cînd un al treilea i-a obiectat că nu se poate ca amîndoi să aibă deopotrivă dreptate, înțeleptul s-a exprimat cu cel mai filozofic euris: „ai și tu dreptate". Poate că acest înțelept și-a greșit cariera. Dacă omul care dă dreptate la toți s-ar fi făcut critic literar, el ar fi trăit pînă la adînci bătrînețe înconjurat de stima și veneratia multor scriitori; ar fi fost slăvit și imortalizat în imnuri și ode, pe cînd așa, avînd altă meserie, a rămas un simplu personaj de anecdotă. Această anecdotă a fost nimerit aleasă de tov. O. S. Crohmălniceanu și sper că nici d-sa n-a crezut că într-o discuție toți pot avea dreptate în egală măsură. In locul unei pitorești roze a vînturilor, frumos desenată dar lipsită de ac magnetic, arătînd în același timp în toate direcțiile, avem nevoie de busole care să ne arate punctul cardinal de reper: marxismul, viața ne oferă o asemenea busolă de reperare a măsurii în care e îndreptățită fiecare părere — verificarea prin practică, drumul spre practică. Mi se pare că în discuție tov. Maria Banuș a adus asemenea puncte de reper, asupra cărora vom reveni.

E foarte important ca discuția să ducă la urmări pozitive în practica poetică. A stabili ca tov. Crohmălniceanu că pricina relelor (sau mai bine zis, una din pricini) stă în lipsa de exigență față de lucrările prozaice — socotite că „merg" pentru că „se încadrează" în tematică și au cîteva „merite" — înseamnă a aduce un folos practic, o contribuție ca redactorii și autorii să fie mai exigenți. Aș mai adăuga că uneori exigența devine cu atît mai mică, cu cît e mai mare autoritatea semnăturii pe care o poartă poezia, deși publicarea unei poezii slabe cauzează un rău și poetului respectiv. Firește însă că lipsa de exigență ne explică mai adesea publicarea unor materiale slabe, și ne explică mai rar de ce poeții respectivi au fost lipsiți de un puternic mesaj poetic, de idei înălțătoare, de o bogată desfășurare a unor imagini artistice proaspete și expresive. Incercînd să dea un răspuns, tov. Crohmălniceanu ajunge la unele argumente care pot stîrni confuzii. De pildă, un cîștig inițial al discuției a fost combaterea pe plan teoretic a apolitismului de către tov. Eugen Jebeleanu și sublinierea necesității pentru poet de a-și însuși organic marile idei creatoare ale epocii noastre — ideile leninismului. Cred că asemenea juste luări de poziție trebuie sprijinite, astfel încît o seamă de scriitori să stabilească o mai strînsă legătură între teorie și practică, să facă progrese în oglindirea poetică a actualității, știut fiind că în primul rînd pe terenul practicii poate fi combătut apolitismul. In loc de a îndruma lucrurile în această direcție, tov. Crohmălniceanu se întreabă, în legătură cu versurile slabe[1]: „Să se uefinească asemenea versuri plate, cenușii, în primul rînd prin apolitismul lor, cum înclină să creadă tovarășul Jebeleanu? N-aș jura, deși într-adevăr lozincăria goală, fără priză asupra cititorului, e în ultimă instanță tot o formă de apolitism. Luînd însă cuvintele în accepția lor curentă, trebuie să recunoaștem că asemenea versuri sînt de cele mai multe ori, măcar de fațadă, „politizate", ba chiar aduse într-un fel de o actualizare penibilă".

Cine însă îl silește oare pe tov. Crohmălniceanu „să ia cuvintele într-o accepție într-atît de „curentă"? De ce să socoată că nu apolitismul poartă vina politizării „lipite", că el ar fi aproape incompatibil cu politizarea de fațadă și nu un izvor principal al ei? Poate oare existența politizării de fațadă să demonstreze inexistența apolitismului? Cred că nimeni nu poate sili pe un critic atît de calificat să adopte asemenea accepție, s-o boteze „curentă", cînd ea poate aparține doar citorva debutanți neeliberați de confuzii.

Greșită mi se pare și inclinația de a considera apolitismul pricina exclusivă a tuturor relelor poeziei, atunci cînd există la unii autori și alte lipsuri esențiale — de pildă neajunsuri ale culturii poetice, sau lipsa unei munci pline de rîvnă pentru stăpînirea formei sau pur și simplu lipsă de talent. In articolul său, just în multe privințe (și pe care tov. L. Raicu l-a combătut cu o aproape totală lipsă de idei și de respect pentru opiniile juste enunțate, fără a remarca nici esențialele cusururi ale articolului), tov. M. Novicov, desfășurînd o largă disecare plină de exclamații a unei simple anecdote, nu dădea, din păcate, însemnătatea cuvenită specificului formei poetice, rolului ei activ. Autorul sugera că de vreme ce un conținut anumit nu ar putea fi exprimat în altă formă decît în cea finită pe care o întîlnim, problemele formei ar explica „foarte puțin". S-ar părea că în conținut sînt cuprinse toate problemele formei, că lipsurile de formă nu pot fi explicate decît prin lipsuri de conținut, și că, în general, specificul poeziei rezidă, după cum spune tov. Novicov, în „gradul în care reușește sau nu să transmită în modul cel mai complet viața" — specific destul de „larg", care aparține întregii arte. Poetul care are o justă viziune politică și care a sezisat aspecte semnificative, poetice, ale vieții, va crea oare neapărat o poezie reușită, viziunea poetică înaltă nu va putea să se exprime în altă formă decît într-o formă la fel de înaltă? Nu se interpun aci și talentul, munca asupra formei, construcția poeziei, vocabularul și capacitatea de a mlădia limba, tehnica versurilor, ba chiar, adesea, limpezimea și caracterul convingător al imaginii? De ce trece M. Novicov sub tăcere asemenea aspecte, pe care le sugerează articolul lui Crohmălniceanu și cărora trebuie să li se acorde o mare însemnătate?

Firește însă că este greșit să subapreciem, ca tov. Crohmălniceanu, virulența apolitismului, să explicăm totul prin lipsa de exigență, ba mai mult, trecînd lipsa de exigență exclusiv la capitolul apolitismului, să lăsăm pe unii tovarăși mai tineri să înțeleagă că lupta împotriva apolitismului este numai o luptă pentru exigență, împotriva prozaismului, sau chiar pentru exigențe de orice natură.

Dînd dreptate, în treacăt și la grămadă, tuturor participanților, între care și cîțiva care previn împotriva recrudescențelor ideologiei burgheze, tov. Crohmălniceanu încheie prima parte a articolului — de rezumare a discuției — și, căutînd criteriul principal determinant, vine cu contribuția sa proprie, tinzînd să arate — cu ajutorul unor exemple unilateral alese — că răul principal l-ar constitui prozaismul și neexigența față de poezii slabe care „merg". Străinarea de viața poporului, tendința de a căuta izvor de inspirație în diferite trăiri mărunte, exclusiv subiective, și îndeosebi în cele care reflectă persistența ideilor vechi în mentalitatea oamenilor, intimismul, pătrunderea în poezie a unor concepții străine, micburgheze, — chiar dacă se manifestă, cantitativ, într-o mică parte a creației — nu merită să li se dea atenție? Putem să nu vorbim de virulența lor latentă, care devine activă atunci cînd criticii noștri nu o combat? Oare pe critici ca tov. Crohmălniceanu nu-i supără decît prozaismul, oare cred ei că lupta ideologică împotriva vechilor influențe s-a terminat și nu întîlnesc ei alte manifestări decît cele de prozaism? Nu pot să cred asemenea lucruri; totuși — judecînd după practică — în multe articole, ca în cel citat, nu vom întîlni decît asemenea unilateralitate. Nu e vorba de o coincidență atunci cînd cititorii — cum s-a văzut în recenta consfătuire a „Gazetei literare" — susțin că discuția a început să-i încurce, că nu mai văd obiectivele ei și că această impresie li s-a întărit îndeosebi de cînd a fost publicat articolul „Cine are dreptate?" Asupra prozaismului sînt cu toții de acord, dar nu știu ce să creadă despre conținutul unor poezii, despre înstrăinarea de viață; și tocmai acestor dorinți ale lor de a fi orientați, critica nu le dă nici un răspuns. Necombaterea influențelor ideologiei străine și a primejdiei pe care o reprezintă ele înseamnă o cedare, azi, în condițiile cînd izvorul social al acestor influențe păgubitoare n-a fost închis și nu va putea fi închis încă multă vreme.

Chiar și un poet deosebit de combativ, ca Dan Deșliu, dă în ultima vreme semne de oboseală în fața acestei presiuni, pe care critica n-o combate. Legătura lui cu viața a slăbit, așa cum se vede din unele poezii; au început să apară — alături de frumoase poezii de dragoste, sau de încîntare în fața naturii, sau alături de poezia închinată amintirii lui Șețu —

Sergiu Fărcășan

(Continuare în pag. 5-a)

1) In discuțiile literare, unii tovarăși „operează" cu atîta ușurință părerile și citatele din articolele altor participanți, încît pur și simplu par a se baza pe faptul că cititorul n-a parcurs sau a uitat sau nu se va reîntoarce la articolele anterioare. In doi timpi și trei mișcări, ei pot scoate pe cineva diavol negru sau înger imaculat. O asemenea facultate a dobîndit tov. Lucian Raicu, care, desprinzînd cîteva cuvinte din citatul de mai sus, caută să dovedească că O. S. Crohmălniceanu de fapt ar fi urmărit să demaște politizarea de fațadă ca pe o formă a apolitismului, ba chiar că linia articolului său ar fi fost aceea de a dovedi că nivelul nesatisfăcător al creației se datorește în general lipsei de spirit politic. Mai mult, în focul polemicii, L. R. ajunge — „explicîndu-l" pe Crohmălniceanu — să afirme că spiritul de partid presupune „în înțelesul general, și în ultimă instanță, exigențe de orice natură". E o concepție năstrușnică.
Împărțind cu dărnicie lecții asupra regulilor elementare ale polemicii — între care n-ar strica să fie mai atent la obligația de a nu răstălmăci — tînărul critic pare a nu urmări nici o idee asupra poeziei — deși lupta pentru anumite idei este și ea o regulă de loc neglijabilă a polemicii — ci de a abate atenția exclusiv asupra unui diavol și a unui înger. Nădăjduiesc că O. S. Crohmălniceanu va ști să-și susțină propriile sale opinii, neavînd nevoie de astfel de ediții comentate, de care nu poate fi făcut responsabil, dar care stîrnesc o impresie penibilă.

Fișe pentru un roman

Domnișoara

E tristă chiar cînd îi vine să fie veselă, pentru că asta ar distona cu tonul general al casei. Veselia a devenit azi apanajul vulgului, spune mama. Cînd se aud pe stradă oameni rizînd sau cîntînd, domnișoara îți privește din dosul draperiei de plus roșu pe vremuri, azi spălăcit, cu un fel de invidie copilărească, cu o curiozitate încă țînără. Dar mama se strîmbă dezgustată: au de ce ride, le merge bine! Și domnișoara se strîmbă și ea.

Cînd iese la plimbare cu cîinele mare de curea, de-a lungul trotuarului, pe strada lor cu copaci mari, ochii ei se fac sticloși, reci, orbi. Nu privește și nu vede. N-o interesează. A învățat asta, să n-o intereseze, cînd merge pe stradă și se întîlnește cu „ei". Ei, înseamnă toată lumea, afară de prietenii casei, oamenii „bine", care au pierdut și ei case, moșii, slujbe importante, bani în Elveția. Nu uită pe stradă nici o clipă cine e ea. Haina de blană de vulpe pe care o poartă are găuri mari și locuri năpîrlite, late cît palma. Pe cap o scufiță de lînă, pe care o avea odinioară pentru sky, îi lasă libere buclele lungi. Dar calcă larg și cochet, de parcă ar purta o mantie de samur. Nu poate uita cine e ea. Mama a avut de zestre șapte case în orașul ăsta. Tata a avut două moșii. Ea însăși ar fi făcut azi studiile la Paris și ar fi trecut cu mașina ei pe străzile astea, dacă nu s-ar fi schimbat vremurile. Sau ar fi fost măritată cu un tip ca tata, un tip șic, pentru că în definitiv și fără studii poți fi o cucoană adevărată.

In casă, s-au restrîns într-o odaie, și celelalte sînt pline de indivizi suspecți, care muncesc unii la poștă, alții la școli, ba chiar și un milițian. Atmosfera e intolerabilă, ascultă radio seara cînd vin de la lucru, ascultă București, ba chiar și Moscova, și citeodată pătrunde în odaia lor muzica barbar de veselă a acestor posturi. Dacă n-ar fi prieteni care să le aducă vești auzite la Radio America, Londra, ar putea crede din casa asta că totul e pierdut.

Vinerea, mama se duce la tîrgul de vechituri și mai vinde cîte ceva. Tata, din Franța de unde a fugit, nu le poate trimite realmente nimic.

Domnișoara tricotează citeodată pulovere din lîna pe care o primește o prietenă a ei din străinătate; dar prietena o plătește puțin și le vinde mai departe destul de bine. E o fată care a știut să pătrundă, prietena ei, și-a făcut legături, n-are atîtea scrupule născute dintr-o adevărată nobleță.

Domnișoara a vrut să lucreze și ea, să traducă pentru o editură, dar a întîlnit piedici. Cadrele de acolo n-au primit-o. Au preferat pe alții care nu vorbesc franțuzește din leagăn, ca ea, dar care sînt de o extracție mai populară. O cunoștință i-a găsit niște lucrări de scris la mașină, dar era obositor și prost plătit. A renunțat tocmai cînd renunța și cel care făcuse lucrările, sub pretext că scrie încet și nu știe ortografia, un pretext murdar. Pe semne că găsise pe cineva și mai ieftin. O mătușă bătrînă i-a spus mamei că există un post de casieriță la aprozar, și mama a dat afară mătușa.

Se duce cu mama la cinematograf, numai cînd vine în oraș un film franțuzesc sau italian. Pe drum, pînă acolo, au un joc al lor. Caută cu ochii o femeie, bine îmbrăcată, adică cu gust, de-a lungul străzilor pe care le străbat. Vin triumfătoare acasă: azi am văzut numai una, sau azi n-am mai văzut nici una. La filme sovietice sau românești nu se duc, în semn de protest. Trebuie să protestezi într-un fel, spune mama.

Domnișoara citește multe romane franțuzești de pe la prieteni și chiar și versuri. Îi place mult Paul Geraldy. Citeodată scrie și ea poezii. Bunăoară dimineața, cînd soarele pătrunde în odaie, își privește picioarele goale în patul în care stă pînă tîrziu, și scrie despre picioarele ei care îi par niște flori în raza strecurată printre draperii, niște flori albe și roz; sau seara cînd aleea de copaci din fața casei îi dă fiori de melancolie, despre singurătatea sufletului ei rar, care se ofilește tot ca o floare (e comparația ei preferată) în umbra crepusculului provincial, în umbra unei epoci barbare. Știe alît de bine că oameni ca ea sînt născuți pentru altă viață. Dar tocmai cînd scrie, răsună în grădină țipetele copiilor chiriașilor, care se joacă printre tufișuri, și asta îi ucide reveria poetică, o enervează îngrozitor. In odaie miroase a cîine (Boby doarme cu ele), a mîncare, a praf. Viața e apăsătoare.

Seara, dacă nu vin cunoștințele cu care mama joacă bridge, cucoane înalte, slabe, cu turbane legate ciudat, care vorbesc franțuzește cu glasuri groase și guturale, domni a căror orbită poartă încă urma monoclului și care povestesc ce revoltată era lumea azi la coadă la gaz, sau ce-a spus Eisenhower în ultimul lui discurs — rămîne acasă singură și o lasă pe mama să se ducă la aceste cucoane. Atunci vine Nicolas, căruia i-a cedat, de cînd a fost închis fratele lui, Alek, pentru care a avut în adevăr un sentiment profund. E felul lor de a se consola, al ei și al lui Nicolas, de loviturile nedrepte ale vieții, de pierderea lui Alek.

Și așa trec săptămînile, lunile, anii. Dar ceva se poate întîmpla și mîine, asta spun toți prietenii intimi, și asta te ajută să trăiești. Bine că mama e sănătoasă, ea-și ia asupra ei băcătăria, piața, spălatul vaselor, ca să nu se abrutizeze domnișoara cu treburi dezgustătoare. E adevărat că sînt foarte strîmtorate, dar ăsta e un provizorat. Și domnișoara își privește în oglindă ochii mari, goi, nasul acvilin, gura subțire, și-și pregătește zîmbetul și expresia pentru ziua cînd va triumfa și va fi iar stăpîna celor două moșii și șapte case, poetă în orele libere și femeie fatală nu aici, în oraș, ci la Paris, fără îndoială.

Își privește în oglindă lipsa de privire, pierdută în propria ei contemplare, în vreme ce Boby scheaună că vrea afară, scîncește și o trage de fustă cu labele lui mari. Peste drum, pe schele, răsună un cîntec, țiuie o macara, dar domnișoara nu mai aude nimic, se vede pe sine și se îmbată de admirație.

Lucia Demetrius

Despre unele probleme ale limbii literare

De la apariția lucrărilor lui I. V. Stalin asupra marxismului în lingvistică (1950), problemele limbii literare preocupă în mod constant cercuri largi de cititori. Răspunzînd cerințelor exprimate, revista *„Contemporanul"* a deschis o discuție publică, în coloanele sale, în vara anului 1954, consacrată problemelor limbii literare, la care au participat lingviști, critici literari și scriitori. In numărul 30 al acestei reviste, din 23 iulie 1954, redacția a publicat un articol de încheiere a discuțiilor purtate, în care se făcea bilanțul rezultatelor obținute.

Am vrea să examinăm aici cîteva aspecte ale stilului beletristic al limbii literare (al limbii „literare" pe scurt, după terminologia întrebuințată îndeobște înainte de apariția lucrărilor amintite ale lui I. V. Stalin și a contribuției acelor care au dezvoltat învățătura sa despre limbă, în U.R.S.S.)

După cum s-a accentuat, în concluziile amintite din *„Contemporanul"*, pe lîngă rolul de purtător al sensului, cuvîntul are și pe acela de a evoca. Valoarea expresivă a cuvîntului este utilizată cu deosebire în limba literaturii. Rolul cercetătorului este de a pătrunde resorturile intime ale fenomenelor și de a cunoaște esența lor. „Fenomenul conține esența", spune Lenin, în *„Caiete filozofice"*. Alăturările de cuvinte pe care le studiem nu sînt rodul întîmplării. Dar numai la scriitorii la care alegerea cuvîntului este în armonie cu gîndirea, la care, așadar, conținutul de idei determină mijlocul de exprimare, constatăm o realizare artistică. „Esența" expresiilor poetice se revelă la o cercetare atentă. Scrierile lui Mihail Sadoveanu sînt presărate cu fraze pline de încărcătură poetică. Căci marele nostru prozator este în primul rînd poet în toată puterea cuvîntului. Frazele amintite, întrețesute în urzeala narațiunilor sale, farmecă pe cititor și îl transportă brusc pe alt tărîm. Fraza următoare (din bucata *„Codrul"*) ne incîntă deopotrivă auzul și ochii:

„Treceam printre fagi urnași, încărcați de jir... Cînd dădeam la margine, creștea lumina și se auzeau spre Cîslărie tălăngile vacilor boierești. *Sunau lin, cu sunete felurite, unele joase și altele tot mai subțiri, o scară de sunete dulci, care picurau domol și alegeau ca un cîntec depărtat, șoptit încet, șoptit ușor de clopote melodioase și nevăzute".*

Luate izolat, cuvintele care alcătuiesc acest pasaj nu se deosebesc prin nimic de celelalte elemente ale vocabularului. Arta scriitorului constă în reunirea și alăturarea lor și în eliberarea valorii de evocare cuprinsă în ele, în declanșarea încărcăturii lor poetice. Alegerea cuvintelor celor mai potrivite, în frazele citate, valoarea lor de sugestie, procedeele întrebuințate (repetiția lui *sunet*, a lui *șoptit*, sensul rar atribuit verbului *a alege* etc.), iată cîteva din punctele pe care trebuie să le reținem în analiza acestui pasaj, făcută în scopul de a pătrunde esența fenomenului și de a ajunge la concluzia că fondul de idei este exprimat prin mijloacele sonore cele mai adecvate, specifice stilului artistic al lui Mihail Sadoveanu.

Printre scriitorii din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Dimitrie Bolintineanu a fost preocupat în mod constant de problemele de muzicalitate a cuvintelor și de valoarea lor de evocare artistică.

Bolintineanu, ca și Ion Eliade Rădulescu, contribuie la educarea generației poetice următoare: Eminescu a profitat de pe urma încercărilor lui Bolintineanu și Eliade. Căci, trecînd peste o serie de scăderi, se pot cita strofe întregi și versuri izolate ale lui Bolintineanu de o reală fluiditate, în care se poate admira virtuozitatea sa. Prin preocuparea sa de a prelucra materialul de limbă ce-i sta la îndemînă, cu totul neadecvat, în momentul cînd începe să scrie (1848), Bolintineanu reușește să creeze unele forme poetice care au fost luate de model de urmașii săi. Voi cita două strofe din „O noapte la mormînte" a lui Bolintineanu, care dovedesc la poet un deosebit simț al măreției culmilor alpine, în care te cuprinde fiorul singurătăților.

E noapte; răsare luna; un cîrd de iele trece brusc, acoperind lumina stelelor. Urmează cele două strofe:

„Țipa în sinul norilor
Vulturi cu grele pene,
Și vuietul prigorilor
Se auzea alene.

Un fulger! Norul fumegă,
Iar sunetul răspunde,
Și ploaia cade, spumegă,
În turburoase unde".

In prima strofă, epitetele dau conținut imaginilor: *sînul* norilor, *grele* pene; *turburos* este o creație a poetului (derivat din *turbare*, cu sufixul *os*), care apare și la alți scriitori contemporani (de ex., la I. Eliade Rădulescu: *aburos, lutos, noptos, oțelos, primăvăros* etc.) și se integrează foarte bine în tonalitatea bucății.

In pasajele de mai sus am constatat corespondența armonioasă dintre fond și formă, potriveala dintre conținutul de idei și cuvinte. Nerespectarea acestei reguli de concordanță produce o dizarmonie care impresie, brusc, vraja poetică. Exemplele de dizarmonie sînt numeroase, chiar la scriitori consacrați. In scrierile lui Alexandru Macedonski, de pildă, se pot releva exemple ca:

„Aceeași e apa spre care venea,
Copil, să-și alinte blondețea în ea"
(în „Noaptea de decembrie")

sau: „O răzni la fugă *valvîrtejindu-se* de vale; valurile *cavalcadau* sălbatice; strofele se *spiralizau* neîncetat spre înălțime; soarele, îmbrățișîndu-i chipul, i-l *mărgărita* cu o sudoare trandafirie" etc.

Eroarea criticii formaliste este de a cerceta expresia independent de context. Cuvîntul izolat are un sens diferit de sensul pe care îl capătă în frază, fraza constituind mediul natural al cuvîntului. (De aceea, pentru cunoașterea sensului cuvintelor, dicționarele dau exemple de întrebuințare a cuvîntului la scriitorii consacrați). Pe de altă parte, nu există cuvinte „poetice" și „nepoetice" în mod absolut, ci totul depinde de valoarea cuvîntului în context. Astfel, cuvîntul *pălărie* denumește un obiect banal de îmbrăcăminte și nu comportă nici o nuanță afectivă. Acest termen, care figurează în „Floare albastră", de Mihail Eminescu, face nepublicabilă poezia, după părerea criticului Anghel Demetrescu (într-un articol scris în 1875). Iată strofa incriminată:

„De mi-i da o sărutare
Nime-n lume n-a s-o știe,
Căci va fi sub pălărie,
Ș-apoi cine treabă are!"

Și spre a da o dovadă a lipsei sale de receptivitate poetică, criticul adaugă: „ne-a lovit în pălărie, ar zice un glumeț"!

Prin aceste cîteva exemple, am vrut să arătăm care sînt mijloacele de care dispunem pentru a cunoaște esența fenomenului artistic, manifestat prin materialul de cuvinte în literatura beletristică.

Al. Rosetti

OHNE UNS

Noi știm ce avem de făcut! PERAHIM 1955

HENRI BARBUSSE PRINTRE NOI

Au trebuit deci să treacă patruzeci de ani pentru ca unul din cele mai zguduitoare documente literare ale secolului nostru, şi primul care denunţă, direct prin glasul umanităţii exasperate, crima războiului imperialist, să fie tipărit în româneşte, în condiţiuni demne şi de valoarea operei, şi de figura tulburătoare, cu atîta simplitate măreaţă, a autorului. Se poate afirma că toţi cei ce au colaborat acum la editarea Operelor alese ale lui Henri Barbusse, — tălmăcitor, prefaţator, redactori —, nu văzuseră încă lumina zilei cînd omul de patruzecişicinci de ani, abia evacuat din linia de foc, şi de două ori bolnav: odată în trupul lui, totdeauna fragil, şi a doua oară în credinţele care-l mînaseră spre front, a scris *Focul*, acea operă care i-a asigurat un loc unic în istoria literaturii moderne. O generaţie nouă, instruită şi îndemnată de partid spre restabilirea adevăratei table de valori literare, îndeplineşte aşadar o veche datorie faţă de Henri Barbusse, nu numai scriitorul celebru, luptător dintre cei dintîi ai cauzei proletariatului din toată lumea, ci şi omul care a cercetat de două ori ţara noastră în întunecata epocă dintre cele două războaie, a denunţat, în termeni de pamflet liric răsunător şi de amar sarcasm, ticăloşia senină şi abjectă a clasei stăpînitoare de la noi, şi a strigat sus şi tare pentru dreptur.le poporului nostru năpăstuit.

★

Dacă imaginea scriitorului care-şi înmoaie peniţa în sînge — al său sau al altora, — nu este un neiertat abuz stilistic, atunci cazul lui Barbusse îi asigură un realism halucinant. *Focul*, scris în 1915, după Marna, în plin masacru, apărut în 1916, în ajunul Verdunului, în plin masacru, este o carte de sînge. Nu numai al celor „căzuţi lîngă mine la Crony", adică al celor din grupa de luptă al cărei jurnal l-a scris Barbusse, dar al tuturor soldaţilor francezi, dar al tuturor soldaţilor lumii încătuşaţi, în primul mare război imperialist: Germani, Ruşi, Englezi, Americani, Francezi, Sîrbi, Românii, Bulgari, Turci, Cehi sau Neo-Zeelandezi. Nu există neam azvîrlit orbeşte în „războiul mocirlei" al cărui sînge să nu curgă şi să nu se scurgă prin vinele cîtorva oameni simpli, „muncitori sau plugari", spune memorialistul lor, adunaţi din toate colţurile Franţei, şi avînd nume: Volpatte, Paradis, Tirloir, Pepin, Bertrand, Barque, Lamuse... Geniul lui Barbusse a fost tocmai de a fi identificat, în marea epruvetă a tranşeelor, elementul universal al acestui sînge, coagularea lui internaţională, chimia lui istorică. Cînd a plecat voluntar în război, Barbusse ducea cu el credinţa naivă că-şi va vărsa eventual sîngele, pentru o Franţă apărătoare a libertăţii şi demnităţii umane, împotriva unei Germanii războinice, iezuitoare, teroriste: patriotism îngust, pacifism iluzoriu. Singele i-a relevat elementul comun, indestructibil comun, al tuturor naţiilor de pe glob şi diferenţele prăpăstioase, ireductibile, din sînul tuturor naţionalismelor. La baza realismului lui Barbusse se afla sîngele oamenilor simpli din lumea întreagă care şi-l varsă pentru împlinirea legilor, totodată rafinate şi brutale, de exploatare şi lăcomie imperialistă.

Uluitoarea, decisiva descoperire a asemănării în soartă şi a frăţiei în speranţă a claselor muncitoare din toate semiinţiile pămîntului, nu s-a produs la capătul unor cercetări teoretice sistematice, a unei evoluţii intelectuale sprijinite pe aparat informativ şi criterii ştiinţifice de analiză a societăţii. Barbusse era un scriitor care muşcase adînc din fructul înşelător al simbolismului, ceea ce pe plaiul ideilor despre viaţă şi omenire dusese la o atitudine de izolare aproape feroce şi de mizantropică dezordine. Desigur că o asemenea poziţie cuprindea simburele unui sincer protest împotriva societăţii în care se formase, şi chiar posibilitatea unei critici sociale: nu încape vorba că dintre toţi scriitorii occidentali ai generaţiei de sfîrşit de secol, nu el era cel mai departe de adevărurile realismului. Dar prejudecăţile educaţiei, apăsările culturii, pudorile şi timiditătile sufletului, ridicau serioase obstacole în calea unei juste şi sigure orientări spre clasa muncitoare şi concepţiile ei. E ridicol să ne întrebăm dacă şi cînd s-ar fi produs întîlnirea şi cît de perfectă ar fi fost confundarea celor două drumuri. Fapt este că războiul a grăbit şi a condensat evoluţia lui Barbusse, şi că scriitorul a ieşit la lumină nu pe calea, atît de întortochiată, a dilemelor teoretice, ci pe aceea a experienţei personale directe. Cine citeşte capitolul intitulat „Porticul" din marele memorial al războiului, va înţelege, cu o tremurare mereu sporită, pe măsura celuilalt măcel consumat de atunci, şi a noului măcel de a cărui ameninţare nu sîntem scutiţi, propria cutremurare a lui Barbusse în faţa morţii minerului Poterloo, sfîrtecat de obuze în chiar clipa în care setea de viaţă, dorinţa reconstrucţiei, exaltarea caracterului creator al păcii, se afirmau mai puternic în fiinţa lui limpede şi simplă. Aberaţia, nedreptatea, sadismul criminal al războiului imperialist sînt scoase la iveală cu o putere care echivalează cu o întreagă concepţie de viaţă. Nimic nu va putea învechi vreodată această pagină, în care realismul se manifestă ca adevărat glas al binelui şi vieţii împotriva răului şi morţii, adică în tot ceea ce are el mai semnificativ, mai cuprinzător, mai adînc. Barbusse însuşi nu a uitat vreodată cutremurarea acelei morţi, ci a sporit-o în adîncurile lui, prin proiectarea în perspective din ce în ce mai largi, în perspectivele noilor sale idei: luptă, revoluţie, socialism. Cînd nu mult timp după aceea, şi-a dat seama că există un program şi o luptă organizată capabilă să încadreze şi să fructifice noile şi necesarele lui idealuri, el a numit concepţia despre viaţă a clasei muncitoare „ştiinţifică şi palpitantă", afirmînd prin aceasta că valabilitatea, durabilitatea şi măreţia ei constau în faptul că splendidul edificiu teoretic se înalţă din comandamentele cele mai profunde ale sufletului omenesc şi ale vieţii invincibile.

★

Nu rari au fost intelectualii, şi mai ales artiştii, care întîlnind ideologia şi lupta clasei muncitoare, au simţit şi au mărturisit o „renaştere", o „reînnoire", o „nouă viaţă". Sentimentul nu e deloc exagerat şi, într-un om cu sensibilitatea, cu onestitatea sufletească şi cu generozitatea lui Barbusse el a atins desigur perfecta plinătate. Om şi operă se transformară cu desăvîrşire: pagina literară deveni document realist, omul deveni un mare luptător al revoluţiei, activ, pasionat, neobosit. Talentul intră ca o componentă a forţei lui vizionare şi rebele, şi de această contopire, de această unificare şi armonizare a personalităţii, a profitat în primul rînd talentul, adică opera pe care Barbusse a dat-o în ultimii douăzeci de ani ai vieţii sale. Cine ar mai fi citit astăzi, — şi chiar acum treizeci-patruzeci de ani — tînguioasele sonorităţi din *Pleureuses*, sau analizele ascuţite dar sterile din *Les Suppliants*, sau chiar *L'Enfer*? Dar *Clarté*, *Les enchainements* se citesc cu real interes oricînd, datorită puternicului lor schelet de idei şi pateticei descrieri a gravului şi istoricului proces de trezire a conştiinţei umane la măreaţa sarcină a revoluţiei; *Faits divers*, *Paroles d'un combattant* şi *Les bourreaux* sînt documente literare unice, indispensabile oricui vrea să aibă o idee justă despre frămîntarea politică, socială şi intelectuală dintre cele două războaie; cît despre *Focul*, el rămîne şi se afirmă an după an ca o capodoperă nemuritoare.

Realismul lui Barbusse constă nu în înăbuşirea pornirii sale lirice, a pătrunderii excepţionale, a analizei psihologice, a imaginaţiei bogate capabilă să stabilească şi să dezvăluie cele mai secrete şi mai profunde raporturi în haosul existenţei, — ci în proiectarea lor în afară, în cîmpul observaţiei directe a lumii înconjurătoare. Realismul lui e descătuşarea celor mai bune posibilităţi ale sufletului şi ale talentului, care-şi dovedesc măreaţa vigoare şi fecunditate în contactul larg, adînc, total, cu viaţa. Cu excepţia unui singur capitol, care constituie înfăţişarea directă, necruţătoare, ultimă, a războiului, *Focul* e o carte plină de fapte neînsemnate: un soldat tremură de frig şi ar vrea să bea o sticlă de vin, dar n-are bani; un altul merge în permisie acasă şi nu poate rămîne nici un moment singur cu soţia lui, din cauză că au adăpostit în umila încăpere alţi patrucinci soldaţi, care n-au unde înnopta, pe o ploaie grozavă; un rănit întors din interior, descrie în cuvinte aproape hazlii viaţa ambuscaţilor din spatele frontului; grupa lui Bertrand se căznеşte ca în timpul unui repaos să obţină de la gazde, o masă în jurul căreia să poată mînca; soldaţii stau la soare şi discută descusut despre gospodărie; soldaţii mărşăluiesc în ploaie, sau, înghesuiţi într-o magazie, îşi arată unul altuia eteroclitele obiecte pe care le închid în raniţele lor; soldaţii n-au chibrituri să-şi aprindă ţigările şi focul; soldaţii caută mîncare şi vin. Dar nimic nu e mai înfricoşător decît prezenta războiului în toate aceste amănunte neînsemnate, şi bieţii oameni par să ducă pe umerii lor soarta întregii umanităţi singerînde. De aceea capitolul care cuprinde într-adevăr numai o acţiune de război, descrierea atacului la baionetă, pare doar ultima clipă a unui mare uragan distrugător, după care se întinde liniştea morţii sau calmul speranţei.

Realismul lui Barbusse constă mai ales în scopul măreţ, clar, al operei sale, scop care nu rezultă din aranjarea acţiunii şi din inspiraţia diabolică sau providenţială a eroilor, ci din forţa ideii cu care autorul se orientează în realitate. Concluziile *Focului* se impun ca o salvare din naufragiul moral şi material al războiului imperialist. *Focul* este enunţarea lucidă şi disperată în acelaşi timp a singurei soluţii salvatoare: „Pace!", strigă din paginile acestei cărţi cîteva milioane de oameni. „Pacell.. Trebuie să luptăm pentru pace, să imobilizăm pe autorii dezastrului, să salvăm viaţa!" Acestea sînt, literalmente, cuvintele pe care le strigă, aproape în pragul morţii, eroii lui Barbusse. Şi aceste cuvinte, care sînt azi pe toate buzele, el i-a făcut pe oameni să le strige în 1915.

Literatură de război! Desigur. Dar prin realismul ei profetic, literatura de război a lui Barbusse este o mare pagină literară închinată păcii.

★

Odată cu *Focul*, a mai apărut, în acelaşi volum, şi o bună parte din cartea lui Barbusse intitulată *Fapte diverse*. Editura a gîndit, şi nu s-a înşelat deloc, că astfel cititorul romîn va avea o imagine mai largă, dacă nu completă, a operei barbussiene.

Fapte diverse nu este nici un volum de nuvele, nici o culegere de schiţe, nici evocări, nici pamflete. Cîte ceva din fiecare se află fără îndoială în această carte, care în fond, este un album: un album de ilustraţii, de gravuri. O replică a faimoaselor almanahuri Hachette, o replică realistă cuprinzînd imagini ale exploatării capitaliste, coloniale, şi ale crimei războinice pe întreg pămîntul: Franţa, Mexic, Statele Unite, Romînia, Iugoslavia, Africa Centrală, se relevă, felurite şi totuşi asemănătoare ca nişte făpturi întemniţate, în cruzimea orînduirii sociale capitaliste. Punînd, ca întotdeauna, în centrul tabloului său, chipul omului simplu, robul de totdeauna, Barbusse demască şi farsa parlamentarismului balcanic, şi teroarea monarho-burghezo-moşierească din Romînia de atunci, şi crima colonialismului francez, şi substratul hidos capitalist al rasismului american. *Fapte diverse* este un compendiu al putreziciunii şi împilării capitaliste, sub care se simte crescînd valul revoluţionar. Pentru noi, cartea este cu deosebire preţioasă, căci ea ne arată o parte din lupta lui Barbusse pentru drepturile împilate ale poporului nostru muncitor, şi cuprinde, în bucata intitulată *Convertirea lui Ion Grecea*, primul elogiu, plin de admiraţie şi respect, adus Partidului Comunist Romîn de mărele luptător pentru cauza clasei muncitoare.

★

A fost un mare scriitor, a fost un mare spirit liber şi generos, a fost, în acel moment de grea cumpănă a omenirii, un profet al vremurilor noi.

A fost un adevărat scriitor-comunist, realizat dintr-o dată la maximum, în dimensiuni care n-au fost încă întrecute în ţările capitaliste.

A murit la Moscova, fericit că se află acolo, iubind cu pasiune Franţa, adorînd omenirea, dorindu-i, ca un luptător adevărat, noi luptători, mai buni, mai talentaţi, mai aprigi.

★

Acum, iată-l din nou printre noi, cu acele pagini care sînt un bun al istoriei, pe care lumea le păstrează mai cu drag din întreaga-i operă, aşa cum îi păstrează amintirea chipului din ultimii ani, figura ascuţită şi fină, cu părul căzînd în două cortine mătăsoase pe marginile frunţii meditative, şi cu ochi albaştri, visători, de Gal.

Iată-l între noi, pentru totdeauna, în clipa în care comuniştii noştri, oamenii muncii, scriitorii noştri, se avîntă din nou în lupta pentru pace, în lupta care i-a fost atît de scumpă. Ce bun tovarăş de luptă, ce nepreţuit ajutor!

Radu Popescu

Răsfoind revistele

Poezia din revista „STEAUA" nr. 1-2—1955

Paginile de poezie din revista „Steaua" nr. 1—2 nu dezmint nota proprie, particulară, cu care versurile poeţilor din Cluj s-au înscris în lirica noastră actuală. În ultimele două numere ale revistei, se confirmă, de asemeni, că poezia clujană nu tinde să aducă lucrări care să se imite reciproc, ci în cadrul liricii publicate în revista „Steaua" fiecare poet aspiră la o expresie originală. Gravitînd în jurul temelor actuale, poezia din revista „Steaua" nr. 1-2 îşi păstrează în ansamblu acel caracter liric specific ei, în diferitele lucrări semnate de A. E. Baconsky, Aurel Rău, Victor Felea, Leonida Neamţu.

Mai cuprinzătoare pentru originalitatea lui A. E. Baconsky ni se pare poezia „Uzinele din Ruhr" decît „Dincolo de iarnă"; mai bogată ca mesaj poetic, ea aduce variatele expresii ale simţirii poetului şi în acelaşi timp o diversitate de procedee; de la evocarea sumbrelor tablouri ale uneltirilor fasciştilor, poetul trece la apelul liric, direct, adresat tinerilor germani de azi, în cuvinte pline de caldă prietenie — şi culminează cu versuri energice, dezlănţuite, în care condamnă stîrnirea unui alt război.

Aurel Rău, fără să-şi definească destul posibilităţile originale, în lucrările publicate în ultimele două numere ale revistei, aduce însă unele versuri de remarcat prin meditaţia lor activă care cheamă la făptuirea unor visuri tot mai mari.

Ingrijorătoare pentru expresia lor greoaie sînt versurile de felul celor de mai jos:

„Eu sînt o chemare, suind
Peste hotare şi naţii
A tuturor — strălucind
Sfintelor tale creaţii".

Exceptînd procedeul facil de înşiruire a comparaţiilor, folosit în poezia „Tinereţea noastră" şi limbajul prozaic din poezia „Generaţia mea", Victor Felea reuşeşte în „Bun venit nouălui an" versuri lirice care vădesc prospeţimea emoţiilor unui suflet tînăr.

Ion Brad colaborează cu versuri nesemnicative talentului său, în ultimele două numere ale revistei „Steaua"; cele din poezia „Cu foc din focul inimii" aduc prea mult ecoul versurilor lui Dan Deşliu din „În numele vieţii, semnează".

Atît Leonida Neamţu („Mai aproape de soare", „Amintirile unui soldat") *cît şi M. Scorobete* („Ţigăncuşa") *îşi confirmă posibilităţile poetice care, îndreptate spre realităţi cunoscute mai profund ar aduce roade mai bune.*

Revista „Steaua" nr. 1-2 adaugă poeziei sale numeroase şi interesante traduceri (Lucian Blaga traduce din Anacreon „Către greer" şi din poezia chineză şi egipteană; Aurel Rău semnează o traducere la poezia „Casa din Viazma" de K. Simonov, iar versurile lui Lermontov „Darurile Terekului" şi „Cîntec căzăcesc de leagăn" sînt traduse de I. Burcă). Numărul 2 al revistei publică, în traducerea Veronicăi Porumbacu, cîteva poezii ale lui Iozsef Attila, ilustrative pentru variatele aspecte ale creaţiei poetului revoluţionar maghiar; traducătoarea însoţeşte versurile tălmăcite cu o poezie originală, închinată zbuciumatei vieţi şi idealurilor sociale ale lui Iozsef Attila.

D. Ştefan

Breviar

Lucia Demetrius: „O noapte grea"

Zugrăvirea figurii intelectualului înaintat, bun specialist în domeniul lui de activitate, care nu pregetă să-şi aducă partea sa de contribuţie la lupta poporului nostru pentru o viaţă mai bună, constituie o preocupare principală în dramaturgia Luciei Demetrius. Unor asemenea personaje, cum sînt cele din cunoscuta piesă „Oameni de azi", li se adaugă figura tinerei doctoriţe Maria Tomescu din piesa într-un act — recent apărută la E.S.P.L.A. — „O noapte grea".

Eroina principală a piesei, Maria Tomescu, este o tînără modestă care abia a părăsit băncile facultăţii de medicină pentru a veni să muncească la ţară. Însă elanului tineresc al fetei, pornită acum să-şi realizeze în fapt visurile atîtor ani, îi sînt potrivnice şoapta duşmănoasă a chiaburului Ilie Lobodă sau uneltirile criminalei babe descîntătoare — Zamfira. De asemenea, tînăra doctoriţă mai are de înfruntat şi ispita unei alte căi în viaţă: propunerile mercantile ale doctorului Emil. Un rol important în conflict îl are legătura Mariei cu acest doctor, un fost coleg de facultate, care acum se străduieşte s-o demoralizeze, să-i reteze cu orice preţ entuziasmul, să-i prezinte mirajul cabinetului particular de la oraş, perspectiva unei vieţi comode, uşoare. Abia schiţat la început, caracterul tinerei doctoriţe, cu problematica lui specifică, capătă în scena finală mai multă adîncime. Scriitoarea a ştiut să aleagă din viaţa eroinei sale un anumit episod de mare tensiune, o încercare menită a proba practic trăinicia sentimentului ei de răspundere şi dragoste faţă de oameni. Operaţia aceea grea, plină de riscuri, pe care o face pentru prima oară în cariera ei de medic, în condiţii grele şi în care se hotăra viaţa sau moartea unei fetiţe, reuşeşte cu succes! Şi în acest moment culminant al piesei, se naşte în sufletul eroinei mulţumirea deosebită de a fi salvat cu mîinile şi cu priceperea ei un copil. Ideea dramatică a piesei — marea şi adevărata satisfacţie a siujirii cauzei vieţii — îşi găseşte astfel o fericită şi emoţionantă expresie în acest act al Mariei Tomescu, în care s-au reliefat deopotrivă priceperea, spiritul de răspundere, tenacitatea.

Cu mult inferioare simplităţii şi naturaleţii conturării chipului tinerei doctoriţe, ne apar alte personaje ale piesei, fără un rol de prim plan şi care de altfel îşi au partea lor de vină şi în unele slăbiciuni ale conturării figurii Mariei Tomescu. Intrările în scenă ale acestora, replicile şi jocul lor, par să se facă după un anumit calcul, în mod general, fără o suficientă nuanţă particulară. Astfel, Ilie Lobodă aminteşte o schemă de chiabur, cu vesnicele lui manifestări de vrăjmăşie, surprinzător de nedibaci ascunse, iar baba Zamfira reeditează un cliseu notoriu al vrăjitoarei prezentată aici mestecînd fierea de cocoş cu ghiare de pasăre, cu toată bolboroseala de rigoare a unor cuvinte neînţelese. Asemenea situaţii în care sînt puşi unii eroi secundari din „O noapte grea", dăunează de fapt conflictului piesei într-un act, căreia îi este proprie tocmai o anumită condensare a înfruntărilor dintre personaje, o strictă precizare a particularităţii de expresie individuală a fiecărui cuvînt, a fiecărui fapt.

M. DRAGU

Aurel Gurghianu: „Drumuri"

Volumul de versuri intitulat „Drumuri", semnat de talentatul poet ciuJan Aurel Gurghianu, înseamnă o importantă contribuţie în peisajul poeziei noastre tinere. Cele trei cicluri care-l alcătuiesc, „Cîntecele cîmpiei", „Oaspeţii noştri" şi „Prin ţară", conţin poezii dominate de entuziasmul inspirat de succesele constructorilor socialismului din patria noastră. Observaţia plastică, nuanţată, susţine această stare de spirit a poetului:

E ceasul tîrziu,
Încetat-a
Al crîngilor salt jucăuş —
Şi stinsă-i lumina la geamul
Vecinului meu lăcătuş
Dar parcă-n odaie-mi şi-acum
S-aud răsunînd laolaltă
Şi cîntul pădurilor zvelte
Şi fierul izbit ce tresaltă

Versuri în care tragismul se îmbină cu revolta evocă suferinţele trecutului („Cîntecele cîmpiei"). Dar cele mai interesante rezultate sînt realizate în domeniul satirei, unde A. Gurghianu vădeşte o deosebită virulenţă. Sarcasmul demascator loveşte atît duşmanii de clasă, imperialiştii şi uneltele lor din ţară, cît şi pe oamenii cu conştiinţa înapoiată care frînează mersul înainte al noii societăţi.

Iată, de pildă, o strofă adresată chiaburului, vrăjmaşul ţărănimii muncitoare:

De-aş fi-n deşert — cu moartea să mă lupt,
Cu fiarele, cu beznele, mereu,
Şi numai tu în preajma mea să fii,
Şi-atunci te-aş socoti vrăjmaşul meu.

Ideile înaintate care însufleţesc volumul determină o varietate de imagini. Limba poeziilor este cursivă, deşi dese ori cam săracă.

Uneori A. Gurghianu „actualizează" forţat unele pasteluri („Cîmpurile", „Pastel" etc.) înlocuind concluziile lirice fireşti cu un retorism inconsistent. De asemeni se întîmplă uneori mozaicarea unor influenţe insuficient asimilate, ca în rondeluri, „Balada nopţilor de odinioară", etc.

Cu toate că volumul este în ansamblu dens, plin de pastă lirică, prozaismul îi provoacă uneori goluri nedorite.

Scăderile nu opresc constatarea că acest volum de versuri constituie o izbîndă atît a lui A. Gurghianu, cît şi a poeziei noastre tinere.

N. LABIŞ

V. Alecsandri: „Poezii"

N-au trecut nici trei ani de la apariţia ediţiei din „Biblioteca pentru toţi" şi E.S.P.L.A. ne prezintă acum două masive volume din poeziile lui Alecsandri, care reuşesc tot ce a dat mai bun şi mai valoros marele nostru scriitor în decursul unei îndelungate activităţi poetice.

Ediţia îngrijită de G. C. Nicolescu este preţioasă nu numai prin faptul că include aproape toate poeziile publicate în volumele tipărite de Alecsandri, dar şi poeziile rămase în periodice şi necuprinse în aceste volume şi un însemnat număr de postume (peste douăzeci).

În felul acesta, cititorul îşi poate face o imagine completă asupra întregii poezii a lui Alecsandri, poate cunoaşte în amănunt evoluţia concepţiei şi a măiestriei artistice a marelui nostru poet.

Dar noua ediţie Alecsandri are şi un alt mare merit care se cuvine a fi subliniat: aparatul critic deosebit de bogat şi întocmit cu seriozitate (şi nu e lipsit de importanţă să amintim că acesta parte a ediţiei însumează aproape 150 de pagini).

În primul rînd, editorul a întocmit o cronologie a vieţii şi operei lui Vasile Alecsandri, cuprinzînd cele mai importante şi semnificative date ale activităţii poetului. Ni se oferă astfel, pînă la un studiu amplu asupra vieţii şi operei lui Alecsandri, pe care sîntem îndreptăţiţi să-l aşteptăm cît mai curînd, posibilitatea urmăririi principalelor etape ale activităţii literare a poetului.

Această scurtă trecere în revistă a vieţii şi operei este însoţită de cronologia poeziilor lui Vasile Alecsandri, cuprinse în ediţia respectivă şi de o bibliografie a volumelor de versuri publicate de V. Alecsandri şi a principalelor ediţii postume. Dar cea mai importantă este desigur partea de comentarii unde G. C. Nicolescu se opreşte mai întîi asupra fiecărui ciclu, subliniind importanţa şi semnificaţia lui, apoi asupra fiecărei poezii, stabilind datele la care au fost scrise, publicate, locul unde au apărut prima dată, informaţii asupra genezei lor şi variantele.

Se reproduc fragmente de scrisori, se face apel la periodicele timpului, se stabilesc filiaţii apropiate sau îndepărtate, se aminteşte ecoul avut în epocă de poeziile respective cu scopul informării cît mai depline şi stricte a cititorului.

După ediţia D. Th. Neculuţă, apărută la începutul anului, proaspăta ediţie Alecsandri răspunde atît cerinţelor unei ediţii populare, accesibilă maselor largi de cititori, cît şi exigenţelor ediţiei ştiinţifice.

V. RIPEANU

CĂRŢI NOI

În editura „CARTEA RUSĂ" au apărut:

„RĂZBOI ŞI PACE" de Lev. Tolstoi, vol. III, ediţia II revăzută, traducere de Ion Frunzetti şi N. Parocescu.

„OPERE" de Turgheniev, vol. IV, traducere de Lucia Mantu şi Marina Arnoldov. Cuprinde romanele „Fum" şi „Destelenire".

„PÎINEA" de A. Tolstoi, traducere de Cezar Petrescu şi A. Ivanovski, în colecţia „Romanul gazetă" nr. 3.

„CARTE DESCHISĂ", roman în două volume de V. Kaverin, traducere de Ovidiu Rîureanu şi D. Curtoglu.

„RENUL CEL IUTE DE PICIOR", roman de N. Sundik, traducere de V. Bogdan şi Gabriela Leonte.

★

În „EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ", au apărut:

„STAREA DE ASEDIU", roman de I. Ludo.

„BUNICUŢA", roman de Němcova, în romîneşte de Jean Grosu şi Alice Gabrielescu, prefaţă de V. Krestovski.

„INFLUENŢE FOLCLORICE IN POEZIA NOASTRĂ ACTUALĂ" de I. D. Bălan (Colecţia „Mica Bibliotecă critică"

★

În „EDITURA TINERETULUI" au apărut:

„IN MUNŢII NEAMŢULUI" de Calistrat Hogaş, cu o prefaţă de Domnica Filimon.

„SPRE CULMILE CARPAŢILOR" de Ovidiu Maniţiu şi Dumitru Mazilu.

CRONICA LITERARĂ

EROUL PRIMELOR POVESTIRI ALE LUI SADOVEANU *)

I

Volumul I din noua ediţie de opere complete ale marelui nostru Sadoveanu cuprinde cele patru volume cu care scriitorul, după propria lui expresie, a „ieşit la lume dintr-o dată", într-o singură jumătate de an. Într-adevăr, începînd de prin iunie şi pînă în sărbătorile de iarnă, editura „Minerva" scotea la iveală „geanta plină" a tînărului Sadoveanu care adunase, din cele scrise de la 17 ani încolo (adică pînă la 24, cîţi avea în 1904), volumele „Povestiri", „Şoimii", „Dureri înăbuşite" şi „Crişma lui Moş Precu".

Cred că apariţia volumului I este un minunat prilej de a ne strădui să d'stingem, în opera de început, ivirea şi dezvoltarea artei lui Sadoveanu, — naşterea şi creşterea eroilor sadovenieni ca şi formarea meşteşugului neîntrecut al maestrului de a dezvălui prin imagini şi întîmplări neliniştile şi căutările, bucuriile şi durerile, dramele şi biruinţele acestor eroi.

Însemnările cuprinse în această „cronică" pornesc din dorinţa de a aduce o modestă contribuţie la cercetarea de care am vorbit mai sus asupra drumului creator al lui Sadoveanu, de la începuturile sale.

★

„Aceste povestiri ale începuturilor mele — ne spune scriitorul în cuvîntul înainte al volumului, — scrise unele la 17 ani, se ocupau de o lume puţin cunoscută, oameni simpli de la ţară cei mai mulţi, cu care petrecusem în peisajele încîntătoare ale Moldovei de miază-noapte".

Într-adevăr, tînărul de 24 de ani, ivit brusc cu patru volume, dezvăluia „o lume puţin cunoscută" în care se învîrtejau durerile înăbuşite ale oamenilor simpli ai vremii, alături de vijelioasele zbuciumări şi lupte ale unor oameni de demult, din istoria poporului nostru căruia Sadoveanu îi va deveni depozitarul plîngerilor, năzuinţelor şi victoriilor, din adîncul timpului lui Chesarion Breb pînă în zilele de azi ale învingătorului Mitrea Cocor.

Eroul principal al lui Sadoveanu, de la primele sale opere, este omul care luptă împotriva condiţiilor înăbuşitoare, înlănţuitoare, ale vieţii din jur. Nu e vorba deocamdată — şi pentru o bună bucată de vreme — propriu zis de răzvrătit, de oameni ca Vasile cel mareho.ul sau măcar ca Marin Pescaru, care se răzbună, sau măcar ca Petrache, umbra care-l pîndeşte pe „preceptu" ca să-şi facă singur dreptate. Abordarea cu îndrăzneală a problemelor sociale, crearea imăginii luptei drepte împotriva asupritorilor, este cîştigul esenţial al maturităţii timpurii a scriitorului şi — dacă nu apare în „Povestiri" — e evidentă în „Dureri înăbuşite".

Dar gama variată a revoltelor — uneori mărunte, însă purtînd în ele germenele unei anume răzvrătiri împotriva vieţii prea sărace în bucurii — se relevă şi în „Povestiri". Într-un sens, „Cîntecul de dragoste" al sărmanului Ilie, ţiganul, este expresia hotărîrii robului de a pune în muzica lui toată patima nelegiuită pentru frumoasa stăpînă, deşi înţelege că, de la acest cîntec, i se va trage moartea. Este deocamdată o hotărîre a disperării unui răzvrătit umil împotriva orînduelilor sociale, care ştie bine că nu poate să biruie şi-şi aşteaptă pedeapsa cu îndîrjire fatalistă. (Cu totul altfel va proceda mai tîrziu moşul din povestirile alipite „Crişmei lui moş Precu", care ştie să-şi răpească iubita şi să se lupte pe viaţă şi pe moarte, anunţîndu-l de pe acum pe neuitatul cîntăreţ din bucium al „Cîntecului amintirii").

Într-alt sens, trebuie să vorbim de „Năluca" în care personajul principal este Zamfira, nevasta lui Alexandru Urzică, cetăţean cumsecade, dar cu patima beţiei, dintr-un oarecare tîrg de provincie. A fost dată după bărbatul ei fără să fie întrebată şi a trăit alături de el o viaţă întreagă fără să ştie ce-i bucuria dragostei, flacăra patimii puternice. Numai odată, de mult, înainte cu jumătate de veac, s-a „răzvrătit" — o răzvrătire meschină, fără sens, ridicolă, dar care a fost singura ei încercare de a trece peste ceea ce i-a fost rînduit—: s-a avîntat în mrejele unei iubiri trecătoare a unui trecător junker ferchezuit. (Tema va fi reluată, adîncită, în romanele despre viaţa tîrgurilor de provincie şi — cu o complexitate mai mare — în „Haia Sanis").

Începuturile lui Sadoveanu aduc însă pe primul plan, ca principal exponent al oropsiţilor vieţii, pe pribeag. Există o evoluţie a acestui personaj de-a lungul întregii opere a scriitorului, prin amplificarea semnificaţiilor sale şi prin varietatea individualităţilor care acţionează în condiţii diferite, purtînd povara unor întîmplări diverse, încărcate de dramatism. Pribeagul la Sadoveanu este cea dintîi întruchipare a revoltatului pe linia ascendentă care, dezvoltînd sensurile pribegiei, va ajunge la Vasile cel mare, apoi la Mitrea Cocor şi chiar la Emilian Popovici, militantul social, care-şi spune el însuşi „pribeag sărman".

Despre haiduci, Sadoveanu scria în „Anii de ucenicie": „Aceşti haiduci erau pentru necăjiţi, sau presupuneau ei că sînt, sau doreau ei să fie, născocind legende — erau răzbunători ai năpăstuiţilor şi ocrotitori ai slabilor". Aceasta este semnificaţia socială a lui Vasile cel mare, el însuşi personaj semi-istoric, semi-legendar. Eroii zilelor noastre, înfăptuiţi în ultimele cărţi ale maestrului, exprimă saltul de la revolta individuală, izolată, a unui haiduc legendar, la acţiunea organizată, revoluţionară, a militanţilor conduşi de partidul clasei muncitoare.

MIHAIL SADOVEANU
după o fotografie din anul 1897

Pribeagul, pe care-l întîlnim adeş în lucrările de început ale lui Sadoveanu, încă nu cunoaşte treapta haiduciei. El este un om gonit de împrejurări vitrege — pe care nu vrea să le mai îndure, dar împotriva cărora încă nu se ridică — sau de ţeluri deocamdată nesigure către care rătăceşte fără stea călăuzitoare.

Pribeagul a fost primul personaj sadovenian, primul personaj ieşit din „substanţă proprie", după versurile de început ale liceanului:

„Am fost cuprins — povesteşte Sadoveanu despre o încercare literară din ultima clasă gimnazială — într-o febră aprigă de nevoia să scriu o istorisire care ar ieşi oarecum din propria mea substanţă. Rîmele mele nu fuseseră decît răsfrîngeri ale altcra. Ideea povestirii înmugurise dintr-un sentiment care, încă de la vremea aceea, mă împungea ca o nelinişte: un pribeag istoriseşte, la o stînă, într-un peisaj de singurătate, o dramă de dragoste din trecut. Vîntul de toamnă sună ca un acord mîhnit peste dureri înmormîntate".

În cinci numere din „Pagini literare", în 1899, a apărut suita de povestiri „La sfîrşit", istoria unui pribeag care nu şi-a găsit liniştea şi se întoarce acasă înfrînt. Drama aceluiaşi pribeag apăruse, tot în „Pagini literare", încă în prima povestire publicată acolo, „De prin străini". Nu sînt puţine rîndurile în care se anunţa expresia sadoveniană, pentru a pătrunde în adîncul omului simplu, care pribegeşte departe de ai săi, dar care e mistuit adeseori de setea pămînturilor natale. Nistor, personajul principal, e „o pasăre pribeagă"; părinţii lui rămăseseră „cufundaţi în sărăcie şi nemila oamenilor". El „întreaga viaţă a pribegit prin străini". „După atîta amar de vreme, cît a pribegit departe de ai lui şi de ţară, s-a mirat chiar el singur cum l-a lovit aşa, un dor nemilostiv de plaiurile care i-au luminat de bucurie sufletul tînăr"...

În „Povestiri" pribeagul apare învăluit în taina durerii omului care goneşte pe calul său şi moare într-un sat necunoscut, departe de ai săi, fără să i se ştie măcar numele. („Într-un sat, odată").

Dar tot în „Povestiri" se schiţează pribeagului, pentru prima dată, o semnificaţie umană mai largă. Pribeag e şi Ivanciu Leul, personajul uneia din cele mai izbutite istorii din cuprinsul acestui volum. De data aceasta, întîlnim pribeagul care urmăreşte un ţel, încă neclar, dar după care aleargă ca personajul din basme după pasărea albastră. Ivanciu „a cutreierat lumea cuprins de dorinţi nebune", dar în patima acestor dorinţi se întrevede, pentru întîia oară, năzuinţa nobilă a omului însetat să ducă lupta pentru o viaţă dreaptă şi liberă. Ivanciu se află în ţară în timpul revoluţiei de la 1848 şi el, pribeagul fără căpătîi, îşi exprimă cu năduf indignarea faţă de trădătorii revoluţiei: „Ah, cum geme sufletul în mine! — strigă el. Să fugă dinaintea primejdiei! Dar cînd am un dor şi o ţintă, vie oricine, înfrunt lumea!" Drama lui Ivanciu Leul este tocmai drama omului care se simte în stare să înfrunte lumea pentru un dor şi o ţintă, dar e dezorientat, lipsit tocmai de dor şi ţintă. De aceea energia lui clocotitoare se cheltuieşte zadarnic, fără mulţumire sufletească şi în continuă nelinişte, supunîndu-se, în cele din urmă, dragostei pătimaşe, singurul dor căruia i s-a închinat cu toată ardoarea-i minunată în sălbăticia ei.

Pribeag, care-şi înlănţuie goana prin lume în puterea dragostei, este şi Mîndriliă, unul din „Cei trei", oprit în calea lui de om care nu se teme să calce hotare şi rînduieli, dar nu ştie încotro să se îndrepte.

**La Sadoveanu, deznodămîntul unei drame nu e niciodată întîmplător: sfîrşitul dureros al pribegilor ca Ivanciu şi Mîndriliă cuprinde tîlcul dramatic al unor vieţi care s-au irosit de pris

Somnul procurorului

În vreme ce directoarea închisorii Mislea se frămînta în fotoliul ei metalic, bolborosea cifrele pagubelor pricinuite de refuzul deținutelor de a ieși în dimineața asta la muncă, înjura cumplit comunistele și plesnea cu cravașa telefonul care întîrzia să-i aducă răspunsul de la București — în vremea asta, la șapte verste depărtare, colegul domniei-sale de la Doftana, proaspăt bărbierit și pudrat, cu unghiile făcute, încălțat în pantofii galbeni de antilopă, se plimba prin birou cu fața cînd surizătoare, cînd visătoare sau încruntată, asemeni gîndurilor ce-i treceau prin minte. I se anunțase sosirea domnului procuror și se pregătea să-l primească cu toate onorurile. Era dornic să-i vadă semnătura pe proces-verbal, dar și mai dornic încă să-l audă lăudîndu-i priceperea. Oare mulți directori se pricepeau să-i împingă pe comuniști, ca să zicem așa, de bunăvoia lor la sinucidere? Nu merita oare să culeagă laude? Și laudele acelea nu erau ele o pîrghie sigură pentru avansare?

De pe fața durdulie, ușor puhavă, a directorului, visarea se topi și un zîmbet plin de speranțe îi luă locul. Ochii începură să-i joace atît de fericiți după sticlele ochelarilor, încît i-ar fi sărit poate din orbite dacă n-ar fi rămas dintr-odată ațintiți la farfurioara cu bomboane pestrițe, de pe biroul lui. Luă, așadar, cu vîrfurile degetelor, o bomboană verzuie, o strecură iute în gură și plescăi plin de încîntare.

Buricile degetelor domnului director își schimbaseră culoarea. Le privi, încurcat, și se încruntă. Fără să vrea le șterse de marginea mesei.

Dar îngrozit numaidecît de ceea ce făcuse, apăsă, grabnic, butonul soneriei.

— O cîrpuliță udă. Dar repede! îi porunci el gardianului care apăruse în ușă și ridică mîinile în mod demonstrativ.

Sugînd mai departe bombonica, scoase din buzunărelul pantalonilor pentru a nu știu cîta oară în dimineața aceea, ceasul de aur, îi frecă de mîneca hainei capacele, și deschizîndu-l bombăni urmărind sărîturile mici ale secundarului pe cadran:

— Vom face acuși cunoștință, domnule procuror! Ochelarii mari se potriveau acum pe fața domnului director, mai dihai decît pe chipul celui mai profund filozof din lume. În interiorul căpățînii lui se desfășura o înfierbîntată discuție în legătură cu postul pe care-l ocupa: „Nu-i chiar atît de ușor — recunoașteți, domnule? — să combini în apărarea societății legea cu forța, sau forța cu legea, sau legea și forța cu destinul. Ah, ce lucru grozav și uluitor mai e și destinul ăsta! Să luăm, de pildă, sinuciderea deținutului politic..." Ajungînd aici, directorul băgă ceasul la loc, în buzunărel, și se întrebă, plin de neliniște, dacă sentinela de la poartă va avea grijă să bată clopotul, vestind la timp sosirea domnului procuror.

Zbîrnîitul telefonului îl aruncă peste marginea mesei. Smulse receptorul din furcă, ascultă încruntat și apoi începu să zbiere:

— Țineți-o la trap! Să nu cumva să se balige pe drum! La trap-trap-trap! Închise telefonul cu un pocnet și își întoarse ochii spre fereastră. Trimisese birja la gară și acum îi era teamă că bidivilii, lipsiți de bună creștere, îi vor terfeli renumele. Dar se liniști repede, și mîngîindu-și nasul, cugetă: „Caii sînt niște dobitoace, nimeni nu le poate porunci să fie politicoși, și lucrul acesta îl înțelege, fără îndoială, și domnul procuror".

— Gata, domnule director! strigă din ușă gardianul, făcîndu-l să tresară.

Directorul mai cercetă odată dacă totul era în ordine, dacă urmele cleioase fuseseră șterse de pe birou și răsuflă ușurat, de parcă scăpase de sub roțile birjei care îl purta, în aceste clipe, pe procuror de la gară spre temnița Doftanei. Îi făcu semn din cap gardianului să se care, dar înainte ca acesta să fi ieșit pe ușă, îl întrebă răstit:

— Deci totul e în regulă?

— În regulă, domnule director, să trăiți!

— Mortul n-a rupt cureaua?

— Se poate!... Doar e mort, domnule director, să trăiți!

— Da, așa e, așa! S-a sinucis de bunăvoie. E curat peste tot?

— Lună, să trăiți!

Dangătele clopotului de la poarta de intrare a închisorii, îi făcură pe amîndoi să încremenească.

— Afară, afară! șuieră directorul și gardianul fugi pe ușă.

Tăcănitul potcoavelor și nechezatul cailor năvăliră de-odată în cameră. Directorul căuta acum în jurul lui un loc potrivit să se așeze și să-l primească așa cum se cuvine pe reprezentantul legii, venit din București. Se hotărî să stea lîngă colțul mesei.

Cu pantofii lui galbeni de antilopă și mîna dreaptă suspendată în aer, semăna cu un sfeșnic într-o biserică. Un zîmbet servil, onctuos, i se întinsese pe toată fața.

— Să trăiți domnule judecător! răsună glasul gardianului din coridor.

— *Salve!* se auzi răspunsul morocănos, apoi ușa se dădu de perete și directorul închisorii Doftana își simți mîna smucită din umeri.

— Fiți bine venit, domnule procuror! întoarse el salutul cît putea de vesel, descoperindu-și dinții pînă-n gingii.

Procurorul își scoase cu mare încetineală gambeta din cap, o puse peste farfurioara cu bomboane de pe masă și, muindu-și două degete în gură, și le plimbă pe frunte, acolo de unde începe rădăcina părului, de la o margine la cealaltă. Avea un păr negru și ondulat, mai minunat ca al celei mai strălucitoare stele ce răsărise pe firmamentul cinematografiei universale. Ciudat însă! Pentru această podoabă, fața îi era destul de bătrînească. Obrazul îi era cam boțit, nasul, ca un cui frînt, dădea să-i intre în spintecătura gurii cu buzele supte, iar ochii mici, așezați foarte aproape unul de altul, abia i se zăreau printre gene. Purta un costum cenușiu-deschis, strîns pe talie și un ghebuleț de toată frumusețea. În buzunărelul vestonului se vedea un stilou uriaș și la butonieră rozeta legiunii de onoare. Degetul mic al mîinii stîngi era aproape cu totul învelit într-un inel gros, de aur, pe care era gravat un cap de efeb cu ochii de briliante.

După ce își plimbă un timp degetele la rădăcina părului său splendid, domnul procuror smulse stiloul din buzunărel, îl ridică în dreptul ochilor ca pe o epruvetă de alchimist și scoase un sunet asemenea unui sughiț:

— *Hic!* Și, fără să mai aștepte invitația, se așeză pe scaunul din fața biroului, își roti ochii prin cameră și rosti grav: *Hic jacet lepus!* După care strănută de trei ori în șir.

Directorul închisorii Doftana se grăbi să-i ureze de trei ori în șir „noroc", frămîntîndu-și în vremea asta mintea să înțeleagă măcar aproximativ tîlcul vorbelor rostite de omul legii. Dar cele cîteva clase de liceu, pe care le făcuse, nu-i puteau ajuta într-o chestiune atît de încurcată. De cînd intrase în slujba poliției ca berbant și specialist în problemele „politico-sociale", uitase de altfel și cele cîteva lucruri învățate la școală. Zîmbi, așadar, plin de înțelegere, privi alarmat la gambeta așezată peste farfurioara cu bomboane și, luîndu-și inima-n dinți, întinse mîna, o luă și o puse pe marginea mesei. Apoi ridică ceremonios farfurioara, șoptind:

— Vă rog serviți-vă, domnule procuror!

Procurorul cercetă atent bomboanele, le mirosi, strîmbă dezgustat din nas și, fixîndu-și privirile în tavan, zise:

— *Magister dixit: non!* Își umezi degetele în gură și începu din nou să-și pipăie părul negru ca pana corbului, de-alungul frunții pînă la tîmple.

Ți-era mai mare jalea să privești fața directorului după acest refuz categoric. Pentru că un refuz era, deși el nu înțelegea nici acum nimic din limba asta păsărească. Nădăjduise că înălțimea trimisă de la București va fi un om care să priceapă imediat cum vine chestia. Cînd colo, nici bomboanele nu-i erau pe plac și nici romînește nu vorbea. Cu ce anume gînduri o fi venit aici?

Chinuindu-se să găsească ceva potrivit ca să înceapă discuția îi aruncă o privire furișă procurorului, care nu-și dezlipea ochii din tavan. La urma urmei, socoteala era destul de limpede: procurorul era omul legii, iar el, directorul, nu făcea altceva decît să aplice această lege în modul cel mai strict. Împreună vegheau să nu fie lovită societatea. N-avea decît să-i vorbească pe șleau, ca unui coleg care apăra aceleași interese superioare de stat. Așezîndu-se așadar în fotoliu, directorul își apăsă degetele pe nasul borcănat și se pregăti să deschidă vorba.

— Domnule procuror — zise el cu un suspin — n-aș dori s-o iau de la Adam și Eva. Nici n-ați avea vreme să mă ascultați. Dacă n-aveți nimic împotrivă, aș fi de părere să trecem imediat la chestia pentru care ați binevoit să vă deranjați. Să vedem, adică, de ce s-a sinucis comunistul? Ce ziceți?

— *Sic!* făcu procurorul, întorcînd capul cu păr bogat și pironindu-și ochii lui îngusti ca niște lame asupra celuilalt. Dar nu rămase mult timp astfel. Pocnind cu stiloul în masă, mîrîi scurt: *Fiat lux!*

În pieptul directorului își făcea loc să iasă un al doilea suspin. La auzul celor două grozave cuvinte, toate gîndurile înghețară în mintea lui. Abia mai avea putere să-și spună amărît: „E lată rău!". Se dumirise de-a binelea: procurorul era, nu mai încape vorbă, un om imparțial și necruțător. Altfel de ce i-ar fi cerut „lux" de amănunte? Dar nu-i nimic. O să-i dea la amănunte pînă n-o mai putea! Și după aia să vedem care pe care! Doar nu fusese nici el făcut cu degetul de vreun călugăr! Vîrî dintr-o dată în gură un pumn de bomboane, să prindă mai mult curaj, le învîrti cu limba ca într-o morișcă, și zise:

— De-acord! După asta însă tăcu și strivi în dinți o bomboană. Își scoase ochelarii, îi șterse, mai strivi încă una și în vremea asta îi veni în minte o sumedenie de gînduri noi. De aceea întrerupse tăcerea:

— Sufletul, domnule procuror, e un lucru delicat. Nu sîngeră, nu lasă urme, dar trebuie să știi cum să lucrezi cu el. Eu lucrez frumos, fără gălăgie. Am metoda mea — patentul meu! Modern! Mai întîi îi strecor în suflet demoralizarea. Îl fac pe om să-și blesteme zilele. Încet. Pe nești uite. Nici un contact cu lumea de-afară, nici o scrisoare, ni-mic! Omul meu se pleoștește, se închide-n el, nu mai vrea să știe de cei din jurul lui. Am făcut experiența. Ajunși la acest punct, oamenii parcă-s lunateci. Și așa, treptat-treptat, îi apucă neurastenia. Știți ce înseamnă să fii neurastenic? Iertați-mă, domnule procuror, nu e vorba de cei de față! Neurastenia e ca o vrăjitoare care te împinge sigur la sinucidere. Deținutul își pierde ultimul grăunte de judecată și urmează... ștreangul. Ștreangul și după aia nimic! Sfîrșitul!

Directorul închisorii Doftana tăcu și răsuflă obosit după această expunere. Doar făcuse psihologie, nu glumă! Întinse mîna spre farfurioară. Vîrfurile degetelor i se lipiseră: nici nu-și dăduse seama că în timpul expunerii cărase în gură toate bomboanele. Își linse degetele și rosti ca încheiere: — Așa am procedat și cu acest comunist, pe nume Miron. Fină la urmă și-a pierdut mințile! Directorul se ridică falnic din fotoliu și-și scoase iar ochelarii. Cu ochii lui bulbucați, învăluiți într-o ceață tulbure, se uita țintă la procuror, așteptînd să-l audă vorbind. Gura îi era dulce iar inima plină de încîntare.

— *Quos vult Jupiter perdere, dementat prius!* mormăi procurorul, trezit parcă dintr-o lungă visare. Trupul îi fu cuprins de un tremur și ghebulețul începu să-i salte ca izbit cu o vargă. Dar își reveni destul de repede. Gîndurile intrară cuminți în sertărașele lor, se așezară pe articole și paragrafe, și el redeveni un om al legii. Se ridică, întinse mîna peste masă cu un gest marțial și exclamă: *Sufficit!*

Directorul îi prinse mîna, crezînd că lui i-o întinsese, scuturîndu-i-o fericit. Ultimul cuvînt i se păruse o declarație solemnă și scurtă, plină de laude pentru „metoda lui psihologică". Își zise iarăși în limba pămîntului: „Hei, nenișorule! Legea ta o fi cum o fi, dar pînă la poarta închisorii, Cum trece poarta dincoace, eu sînt tartorul, cu le fac și le desfac, — nu vă fie cu supărare!..." Lăsîndu-i mîna, își puse ochelarii pe nas și, ocolind masa, zise cu glas deosebit de politicos:

— Vă rog, domnule procuror, după cum cere de altfel și legea, să constatați la fața locului moartea, întru nimic silită, a individului, pentru întocmirea cuvenitului proces-verbal.

— *Sic!* hîrtii din colțul buzelor procurorul, băgînd stiloul în buzunărel și porni cu pași mari spre ușa care se deschise ca la un semn magic.

— *Sic! Sic!* repetă și directorul bucuros, lungindu-și picioarele după el.

— Să trăiți, domnule judecător, *sic!* răcni gardianul care trăsese cu urechea la ușă, socotind de cuviință să adauge la obișnuitul salut, acel cuvînțel care, se vede, îi plăcea tare mult oaspetelui.

Procurorul și directorul traversară în goană curtea și în curînd pașii lor răsunară pe coridorul unuia din pavilioanele închisorii. Umbrele gratiilor de la ferestruice li se lipiră de fețe ca un șir de stampile și, de la vizetele ușilor, zeci de ochi scînteietori îi priveau urmărindu-i în vreme ce treceau, bocănind, pe pardoseala de piatră. Deodată un cor puternic, dominat de o voce groasă, îi opri pe loc:

— Să tră-iți!

Procurorul se poticni ca și cum s-ar fi împiedicat de un prag; părul lui bogat se clătină tot, ca iarba în bătaia vîntului. Venindu-și în fire, și-l potrivi cu mișcări repezi și exclamă înnăbușit:

— *O! deo juvante!*

În spatele lui, directorul le făcu semn gardienilor să se dea la o parte și-i înjură printre dinți:

— Ați înnebunit, cartoafe nenorocite? Ce urlați așa? Lasă că vă frec eu ridichea! Haideți încoa, castraveților, și vorbiți ca lumea să afle și din gura voastră domnul procuror. Auziți măi verzelor? Și clipind după ochelari, semn ca ei să grăbească, își tot prepara în minte înjurături și cu alte legume din marea grădină a lui dumnezeu.

Din cîrdul gardienilor rămași cu gurile căscate și ochii beliți în fața lor, se desprinse un voinic, tuciuriu, cu obrazul împodobit cu barbete parcă ciupite de molii, făcu un pas înainte, își bombă pieptul și începu cu un glas ca din fundul butoiului:

— Să trăiți, domnule judecător! Am văzut cu ochii mei tot cum a fost. Jur! Și zicînd acestea, trînti o cruce cît toate zilele, de-i răsună pieptul.

Procurorul îl privi curios cu ochii lui cît un bob de linte și izbucni gîituit:

— *Dura lex, sed lex!* Brațul îi sări din umăr ca la paiațele de tablă. Îi dădea să înțeleagă, prin acest semn, că e gata să asculte mărturia.

Gardianul rînji încurcat la auzul acelor vorbe străniі pentru el, socotindu-le ca o întrebare vicleană pusă dinadins astfel de domnul judecător ca să-l tragă mai bine de limbă. Directorul nu-l scăpa deloc din priviri și asta îl aruncă într-o încurcătură și mai mare. Neștiind pe unde să scoată cămașa și temîndu-se să nu facă vreo boacănă, se apropie de-a-ndăratelea de cîrdul gardienilor, rămași și ei prostiți, și mîrîi printre dinți:

— Ce zice, mă? Ce-a zis?

Unul, mai isteț, îi șopti la ureche:

— E pre franțuzește! E franțuz, mă!

În vremea asta directorul își ieși din sărite. Frămîntîndu-și năsoiul între degete, se gîndea neliniștit că idioții ăștia ar putea să-i dea peste cap tot planul, care-l întocmise cu atîta trudă a creierilor, și praful să se aleagă din metoda lui modernă, expusă cu atîta vervă procurorului, adineauri, în birou. Suspină pentru a treia oară în dimineața aceea și, silindu-se să împrumute glasului său nazal cît mai multă căldură, se adresă gardienilor:

— Domnilor gardieni, nu vă sfiiți. Dați-i drumul. Spuneți fără ocol cum s-au petrecut lucrurile, să afle și domnul procuror ce e cu sinuciderea comunistului Miron. Pentru ancheta asta, domnia-sa s-a deranjat venind pînă aici, de la București. Mărturisiți-i, așadar, adevărul adevărat! Zîmbind oarecum ironic, se întoarse spre procuror, vorbindu-i de data asta cu un ton confidențial:—Băieți buni, dar cam... primitivi. Și clipi din ochi cu șiretenie amicală.

— Mă, e de-al nostru, romîn să-mi fie! Mai bine, s-o mierlesc, decît una ca asta. Pentru că, să trăiți, domnule judecător, eu is omul datoriei. Mi-am făcut cruce și am tras zăvorul. Mă uit prin celulă și-l văd cățărat la fereastră. Mă, ce caută el la fereastră? S-o fi apucat să taie gratiile și acum, ticălosul, se preface că se uită pe geam ca să nu-i simt șmecheria! Că ăstora, să trăiți, domnule judecător, numai la evadare li-e capul. Mă reped la el, îl apuc de picioare și trag. Dar trag degeaba. Nu se clintește, parcă-i lipit acolo. Se spînzurase. Să trăiți, domnule judecător, se spînzurase cu cureaua de la pantaloni. Asta-i tot! Eu crez că sufletul i s-a dus în iad. Ce mai era de făcut? După cum zice legea: martorii și actul. Dădui fuga să-i chem pe ăilalți. Veniră și văzură și ei cum stă cazul. Este sau nu?

— Așa-il se auziră cîteva glasuri în spatele lui. — Am văzut și noi! Bolșevicul și-a rupt singur firul vieții!

Gardianul cu fața negricioasă ca un ceaun, tăcu. Ce ar mai fi putut să adauge? Doar să-i arate mortul cu ștreangul la git. Nehotărît, îi aruncă directorului o privire piezișă. Era mulțumit sau nu? După părerea lui, o întorsese cît se poate de bine.

Directorul și procurorul priveau namila aceasta în uniformă neagră și se gîndeau, amîndoi, că oamenii sînt muritori. Toți oamenii în afară de ei doi, bineînțeles. Îmbrăcați în hainele lor croite pe măsură, în cămășile și izmenele cu nasturi de sidef, încălțați în pantofi din piele bună, nici prin cap nu le trecea că sînt niște cadavre vii, că inimile de mult începuseră să le putrezească. Creierul funcționa încă în craniile lor nemernice și, cu celulele lui viscoase și cenușii, lupta din toate puterile să alunge departe de ei gîndul morții.

Directorul închisorii își întoarse cel dintîi fața pudrată spre procuror, clipi îngîndurat de după sticlele ochelarilor și silabisi cu un aer înțelept:

— Ne-u-ras-te-ni-a!

Procurorul își pipăi cu degete umede părul la tîmple și bolborosi surd:

— *Taedium vitae!*

Gardianul oacheș luă aceste cuvinte drept niște laude grozave la adresa lui și răsucindu-se pe tîlcite, izbuci de bucurie:

— Întocmai! Chiar așa, să trăiți! Își suci capul spre cîrdul gardienilor, șoptindu-le: — Mă, să faceți cum zice taica! Apoi, făcînd un pas înainte, înțepeni în poziție de drepți: — Să trăiți! Poftiți să vedeți mortul!

Fără să mai aștepte vreun ordin, izbi cu pumnul în zăvorul ușii din față, năvăli în celulă și dintr-un salt fu pe scîndurile patului. Cu picioarele escărăcărate, întinse brațul spre mortul atîrnat de gratiile ferestrei și rînji cu toți dinții. Mătăhălos și negru, așa cum stătea, părea un gide pe scîndurile eșafodului, așteptîndu-și victima s-o bage în lat.

Umbra comunistului Miron spînzurat de gratii cădea ca un bolovan negru peste șirul gardienilor lipiți de perete, peste rozeta roșiatică a legiunii de onoare, prinsă la reverul procurorului, peste mutra buhavă și galbenă a directorului închisorii. Umbra celui ucis, ușoară ca orice umbră aruncată de un corp, apăsa totuși ca o mie de ocale de plumb trupurile și sufletele lor rahitice. Celula părea o groapă ce-și așteaptă mortul, dar mortul nu era cel din fereastră. Morți erau toți ucigașii lui strînși la un loc, și cel din fereastră era singurul care trăia.

Gardianul suit pe pat își înfipse fără veste degetele butucănoase în haina ruptă a spînzuratului și, sucindu-l în laț, îl întoarse cu fața spre celulă.

— Asta e, să trăiți! răcni el, speriat parcă. Dar de ce-ar fi fost speriat? Tocmai acum, cînd n-avea de cules decît roadele mîrșăviei lui? Și zîmbetul viclean, plin de nădejdi, îi răsări din nou pe față.

Comunistul Miron spînzura de gratiile ferestruicii de două zile încheiate. Trupul parcă i se mai lungise în acest răstimp sub greutatea morții. Cu piciorul drept îndoit din genunchi și vîrful sprijinit de rogojina patului, parcă se pregătea să facă un salt pînă dincolo de ușă și să pornească în lume, cine știe unde. Brațele îi atîrnau țepene, dar pumnii încleștați parcă pîndeau momentul potrivit să se repeadă în fălcile gardienilor. În orbitele vinete de singe, ochii albaștri, larg deschiși, răsfrîngeau în apele lor înghețate două imagini mărunțele, una cu ochelari, alta cu un stilou uriaș prins la piept, amîndouă strîmbe și late în pîntece. Ochii lui rîdeau — eroii știu să rîdă fără frică și după moarte — și rîsul acesta biciuia obrajii călăilor. Părul blond și încîlcit, luminat de razele frînte ale soarelui pitit undeva după zidurile temniței, îi încununa fruntea înaltă, brăzdată de o cută severă. Doar șuvița albă, stropită de singe, de lîngă tîmpla stîngă, ca aripioara unei păsărele, părea că se zbate gata să-i poarte chipul peste zările străvezii. Dar cureaua care-i curma gîtul, înnodată cu un capăt de gratii, îi oprea avîntul, ținîndu-l locului.

Directorul și procurorul stăteau unul lîngă altul, aproape de pragul celulei, uitîndu-se țintă la imaginile pitice și caraghioase răsfrînte de ochii spînzuratului, ca și cum s-ar fi întrebat, ale cui or fi! Parcă aduceau cu înfățișarea lor, da, erau chiar ei. Uite ochelarii, uite stiloul și punctulețul de pe reverul hainei, — rozeta legiunii de onoare! Dar ce caută ei în ochii unui mort? Își pipăiră încetișor cravata, obrazul și clătinară din cap: hotărît, erau vii! Și oftară ușurați, amîndoi deodată.

Directorul își scoase ochelarii de pe nas — și mogîldeața din ochiul mortului făcu același lucru. Tuși și, repezind brațul înainte, zise tărăgănat, cu un aer de sfidare:

— Priviți sinucigașul, domnule procuror! Apoi, înclinîndu-se ceremonios: Vă rog, apropiați-vă și constatați efectul neurasteniei..

Procurorul făcu doi pași iuți, pipăindu-și părul în jurul frunții — și pocitania din ochii mortului făcu același lucru. Ghebulețul din spinare luă dintr-odată proporții și deveni cocoașă sadea. Se opri în loc și bolborosi cu greu:

— *Vixit! Vixit!*

Gardianul urcat pe pat hohoti fericit la auzul acestor cuvinte care i se păreau prevestitoare de noroc și mîngîindu-și barbeții întrebă dintr-o suflare:

— Să dăm jos mortul, domnule director? Directorul se uită la procuror, procurorul făcu un semn de aprobare cu mîna lui delicată, la care gardianul urlă ca un apucat: — Pe comunist, mă! Și își înfipse degetele ca niște cîrlige în gîtul omului spînzurat de gratiile ferestrei.

Ceilalți gardieni îi dădură și ei o mînă de ajutor, apucînd fiecare de unde nimerea. Ar fi vrut să termine mai repede cu toată povestea asta. Tot nu mai aveau nimic de cîștigat. Se uitau mînioși la matahala care nu izbutea să desprindă cureaua de la gîtul mortului și îl injurau în gînd de grijanie și parastas. El le luase caimacul. Trăgeau nerăbdători care mai de care, de mortul acesta care parcă le făcea în necaz, pînă cînd trupul neînsuflețit al lui Miron le căzu în brațe, înlemnindu-i.

— Cureaua-aa! mugi ca înjunghiat gardianul care încercase să desfacă lațul din jurul gîtului comunistului ucis. Fața, gura și barbeții i se strîmbaseră de furie și spaimă. „M-am ars! M-am șters pe bot. S-a dus slujbulița!" îi trecu fulgerător prin gînd. Bălăngănindu-și brațele ca niște buturugi îi aruncă directorului o privire desnănăjduită și bolborosi cu glas sugrumat: — S-a rupt cureaua, domnule director! Nu-i vina mea. Era putredă, să trăiți!

Cînd trupul celui ucis se prăbușise fără veste, procurorul sărise înlături, izbindu-se cu ghebulețul în pieptul directorului. Cu ochii închiși ca în așteptarea unei lovituri, rămăsese îndoit pe vine, și părul de la tîmple i se sburlise în două smocuri, parcă smulse de la rădăcină.

Directorul fierbea. Oftă din băierile inimii, întrebîndu-se dacă după această nenorocită întîmplare, metoda lui nu va fi într-adevăr pusă la îndoială. Se apucă de nas, frămîntîndu-i vîrful, dar după o clipă îl lăsă, izbind cu pumnul în gol.

Gardienii, cu mortul în brațe, își întoarseră fețele înfierbîntate spre maimărimea venită din București, și văzîndu-i părul zburlit și fața îngrozită, își ziseră și ei la rîndul lor că se prăjiseră rău. Asta o să-i mute disciplinar dracu știe unde, în vreo prăpădită de închisoare, la marginea țării! S-a dus și învirteala cu pachetele trimise de rudele comuniștilor...

Cureaua ruptă se clătina prinsă de gratiile ferestruicii și catarama ei de oțel stringea într-însa razele plăpînde ale soarelui.

Deodată, de dincolo de peretele celulei, răzbi o voce viguroasă:

— Comunistul Miron a fost ucis în bătăi! Jos cu înscenarea sinuciderii! Jos cu teroarea burgheziei!

Călăii tresăriră. Se priveau buimăciți. Va să zică nu se astîmpărară comuniștii! Și cînd? Tocmai la țanc!

Mortul din brațe îi se păru de zece ori mai greu.

Unii zîmbeau strîmb spre procuror. Adică: „Vorbe goale! Născociri de ale comuniștilor!"

Dar la gratii, cureaua se clătina încoace și încolo. Adică: „Procurorule! Gardienii mint!"

Se auzeau acum strigăte repetate, care se adunară într-un singur glas:

— Jos teroarea!

În celula mortului singele se scurse din fețele celor vii, în pungile inimilor lor înghețate.

Procurorul se învirti pe loc, ocoli trupul burduhănos al directorului și fugi afară bîlbîind cu glas iritat:

— *Latet anguis in herba... in herba...*

Directorul ridică mîinile spre tavan, se trase de-a-ndăratelea spre ușă, fulgerîndu-i din ochi pe gardieni și, cînd se izbi cu tocurile pantofilor de pragul celulei, izbucni cu glas gîituit:

— M-ați nenorocit, căcănarilor! Lasă că vă arăt eu! Și sărind peste prag, mai strigă: — La groapă cu ei!

Gardianul tuciuriu, cu barbetele parcă ciupite de molii, sări de pe pat și înjurînd de toți sfinții și dumnezeii cureaua buclucașă, începu să urle de mama focului:

— La groapă cu ei! La groapă cu ei!

Pe coridor, procurorul alerga ca fugărit, mormăind într-una și tot mai repede *„in herba... in herba..."*, urmat îndeaproape cu pași de antilopă bătrînă și grasă de directorul închisorii. După ei veneau tropăind din cizme cîrdul de gardieni, ducînd pe brațe mortul, cu picioarele înainte. Prin vizetele ușilor, zeci de ochi îi priveau cu ură, din celulele de jos și din cele aflate la etaj se revărsau deasupra capetelor lor glasuri fierbinți, aprige, neiertătoare. Zidurile coridorului nu se mai sfîrșeau și parcă se repezeau acum asupra lor stîlcindu-i sub greutatea lor și îngropîndu-i de vii.

Deodată se opriră, buimaci, din goana lor. Procurorul, aflat în frunte, își schimbase înfățișarea. Părul lui bogat și negru ca pana corbului dispăruse ca prin farmec. O chelie fulguiată se ivise în locul lui, ca un pepene galben spălat de ploi, cu două fire argintii în creștet. Căpățîna asta lucioasă se bălăbăni prin aer și, neașteptat, căzu la pămînt.

Directorului nu-i venea să-și creadă ochilor. Își scuipă în sîn ca o babă speriată de cine știe ce arătare, bîlbîind:

— Piei drace! Piei, afurisenie! Apoi începu să strige din răsputeri: Domnule procuror! Unde sînteți, domnule procuror? Nu vă fie teamă, domnule procuror!

Gardienii, la vederea acelei ciudate apariții, crucindu-se la rîndul lor cu limba în cerul gurii și înspăimîntați de dispariția procurorului, începură și ei să strige:

— Domnule judecător! Ușile de la celule îs închise, domnule judecător! N-aveți grijă! Nu scapă comuniștii, domnule judecător!

Și în vremea asta, din toate celulele închisorii izbucneau glasuri, care se împreunau într-un șuvoi, izbind pereții coridorului:

— Jos teroarea! Jos teroarea!

Pepenele galben plezni în partea de jos și deodată se auzi, ca un suspin:

— *Non erat his locus!* Erau cuvintele străvechiului poet Horațiu, pe care elegantul procuror bucureștean, scuturînd, cu furie, de praf o perucă neagră, le rostea îndurerat, căutînd apoi să-și potrivească pe chelia-i magnifică, această falșă podoabă. Și o așeză cu chiu cu vai, și-și luă tălpășița, urmat de furtuna de strigăte dezlănțuite dintre zidurile închisorii.

Comunistul Miron, cu ochii închiși și gura întredeschisă, înălțat așa pe brațele gardienilor, părea că întona și el, de dincolo de moarte, marșul revoluționar care izbucnise ca la un semn de după ușile zăvorîte, iar șuvița de păr alb, însîngerată, de lîngă tîmplă, era acum un steguleț care flutura la ultimul salut al tovarășilor săi de luptă.

Ajuns în biroul administrației închisorii, procurorul se așeză enervat pe scaun și începu imediat să-și pipăie cu degetele umezite în gură, marginile perucii. Cînd își aduse aminte de rozeta legiunii de onoare, ochii îi sărîră aproape din cap de teamă să n-o fi pierdut, dar constatînd că se afla la locul ei, prinsă de reverul hainei, răsuflă ușurat.

— *Finita est comoedia!* oftă el, mîngîindu-și din nou tîmplele încununate de cîrlionți superbi.

Directorul, gîfîind ca o focă, abia se mai ținea pe picioare. Se ferea pe cît putea să privească podoaba capilară a procurorului de teamă să nu-l jignească și să-l supere mai rău. Își frămînta creierii tot gîndindu-se cum s-o întoarcă spre a ieși basma curată. „Comedie" — asta înțelegea și el. Oare procurorul credea într-adevăr că toată afacerea asta cu comunistul spînzurat era o comedie? Dar, poate rostind acest cuvînt, se gîndise la cu totul altceva, poate la propria lui pățanie? Se întristă la față și oftă. Nu. Nu procedase bine. Trebuia să-i evacueze pe toți comuniștii din celulele vecine cu aceea a „sinucigașului". Să-i fi dus în alte secții mai îndepărtate, să nu li se audă gura. Pe urmă și timpitul ăsta de gardian! Cum dracu era să deznoade cureaua cu degetele lui cît o cracă de pom? Dă-l în mă-sa! O să i-o plătească el.

În răstimpul acestor reflexii chinuitoare și pline de rele presimțiri procurorul se ocupa cu aranjarea perucii. Izbutise să-i redea toată frumusețea pe care o avusese înainte de accident. Totodată chipul lui își recăpătase expresia severă și impecabilă de om al legii. Rozeta legiunii de onoare îi strălucea, roșie, la reverul hainei ajustate perfect pe talie și ghebulețul, împrumutîndu-i un aspect occidental. Inelul de aur de la degetul cel mic al mîinii stîngi, pe care era încrustat un cap de efeb cu ochii de briliante, îl cam dădea însă de gol: așa era moda prin saloanele Bucureștiului. Cu o mișcare degajată scoase stiloul uriaș, îl învirti în vîrful degetelor ca pe o baghetă misterioasă, și zise grăbit:

— *In terminis!* Apoi, luînd o coală de hîrtie de pe masă, așternu deasupra cîteva rînduri, trînti o iscălitură răsucită într-o puzderie de spirale, de îți-era mai mare dragul, întinse directorului foaia și sări cu vioiciune de pe scaun.

Înhățînd foaia, inima directorului se opri o clipă în loc. Pe urmă, însă, porni să bată mai veselă ca oricînd și un val de singe căldicel îi spălă creierii frămîntați de gînduri negre. Apoi, un val de cuvinte țîșnind dintre buzele lui groase și din nările năsoiului bont.

— Domnule procuror, vă mulțumesc... vă mulțumesc! Sînteți... sînteți un foarte bun psiholog. Ați înțeles pe deplin metoda mea! Da, metoda mea: neurastenia! Vă rog, se poate să afle și excelența sa, știți, ministru... că neurastenia...

Procurorul îi făcu semn cu stiloul s-o lase baltă. În colțul gurii cu bur zele îngropate, îi juca un zîmbet ironic, viclean și amuzat. Își puse gambeta pe cap cu mare grijă să nu-și deranjeze peruca, și zise deodată cu un ton dulce-acrișor:

— Mai lasă-te de bancuri, neniculeț Am călcat eu în scuipat de șmecher înaintea ta. Neurastenia asta pe care ai scos-o din buzunar, o fi ea bună pentru contesele nasoale. Pentru comuniști caută, mă-nțelegi, alteceva... Și, lăsîndu-l pe mătăhălosul lui coleg cu gura căscată, o porni spre ușă strigînd vesel: — Biria, directore dragă și *salve!*

Directorul închisorii Doftana căzu în fotoliu și ascultă visător hurduiturile roților trăsurii care se îndepărta repede. Dangătele clopotului de la poarta cea mare se revărsară în sufletul lui ca o melodie divină, venită de-a dreptul din ceruri. Își scoase încetișor pantofii de antilopă galbenă din picioare, ajutîndu-se de bara de sub masă și oftă — de data asta altfel ca de attea ori — da, oftă ușurat. Închise ochii și cugetă pe deplin liniștit.

„Strașnic om, procurorul! O fi știind el multe limbi, dar și cînd a luat-o pe romînește, halal să-i fie. Cu peruca e altă poveste. Dar m-am ținut bine. Foarte bine chiar. Nici un semn. Nimic. Dacă l-aș fi supărat în chestia asta, poate nu-mi semna procesul verbal. Nu crede o iotă din toată alacerea asta, dar de scris tot a scris: ne-u-ras-te-ni-a! Comunistul s-a sinucis nesilit de nimeni. Bravo! Și eu is curat ca o fecioară. Zău că merit să fiu decorat. De ce nu și avansat? Nu-i așa, domnule ministru? Cu metoda mea aș merita să ajung..."

O bătaie în ușă îi turbură din gîndurile lui nobile.

— Domnule director, nu-s eu de vină. Mă jur pă ce am mai scump. În fața domnului judecător am vorbit așa cum m-ați învățat dumneavoastră. Numai cureaua... putredă. Ea... ea să trăiți, domnule director! Gardianul nu se mai gîndea la avansare. I se spulberase visul să ajungă ajutor de prim gardian. Se milogea în fața directorului, doar, doar o scăpa să nu fie mutat în cine știe ce colț al țării. Aici tot mai pică din cînd în cînd cîte un pachet, ceva bănișori... Se ciupea nervos cu unghiile lui late, de barbetele smolite și-l mînca din ochi pe director, cuprins de o neliniște animalică pentru soarta lui, pîndind pe fața șefului un semn cît de mic de iertare.

Directorul îl privea cu totală indiferență. Nici nu-l auzea bine ce spune. Își scoase ceasul cu capac de aur și socoti cît mai are pînă la ora prînzului. La gîndul bucatelor gustoase, gura i se umplu cu salivă. Își potrivi ochelarii, uitîndu-se cercetător la farfurioara de pe masă: era goală. Simți deodată nevoia să ia ceva dulce.

— Ascultă, gardiene, ești iute de picior? îl întrebă directorul, moale.

— Sînt, să trăiți! răspunse gardianul, pocnind din călcîie.

— Știi ce fel de bomboneie îmi plac mie?

— Știu, să trăiți!

— Atunci dă fuga și-mi ia o sută de grame!

— O sută de gram', să trăiți!

Directorul îi aruncă o monedă peste masă. Gardianul o prinse, rînjind, din zbor, și o zbughi pe ușă. Rămas singur, directorul se ridică din fotoliu și, așa desculț cum era, se apropie de fereastră. Privi cu ochii-i reci curtea și zidurile masive ale închisorii Doftana, plescăind fericit din limbă, cu gîndurile la avansare și la bomboneiele lui obișnuite...

Alexandru Jar

(Din volumul: *„Un om s-a născut în miez de noapte"

Selecționații

Publicăm tabloul I din „Tudor se întoarce acasă", piesă ce prezintă acțiunea cercurilor monopoliste americane, care în dorința de a pregăti un nou război mondial, recrutează spioni din drojdia fugarilor fasciști, trimițîndu-i să submineze țările lagărului democratic.

Un grup de elemente fasciste, „selecționate" cu grijă, e pregătit într-un centru special de instructaj și parașutat în Republica Populară Română. Din acest grup face parte și Tudor Ursu, fecior de țăran, care deși nu e militant fascist, fiind internat într-un lagăr american, în dorința de a reveni în țară, se lasă atras de propaganda americană. Crezînd cu naivitate în „lupta" pentru „eliberarea" țării, se angajează ca spion. În Romînia, grupul încearcă să se organizeze. Dintru început, ca obiectiv principal, ei își propun ca, prin Tudor, să-l atragă de partea lor pe bătrînul Grigore Ursu, tatăl acestuia. Grigore Ursu, însă, țăran comunist, militant pentru colectivizarea agriculturii, nu se lasă ademenit, cu toată afecțiunea lui puternică pentru unicul său fecior. Între Tudor și Grigore Ursu se desfășoară un puternic conflict dramatic.

Bătrînul Ursu, întruchipînd patriotismul luminat al poporului, în lupta cu trădătorii plătiți din cele „o sută milioane dolari" iese învingător demonstrînd forța poporului care a ajuns stăpîn pe soarta sa.

Tudor Ursu vede cu ochii lui că a căzut victima propagandei mincinoase americane, că poporul muncitor trăiește liber o viață nouă. El părăsește grupul și se alătură luptei forțelor populare, pentru stîrpirea foștilor săi complici, care sînt în adevăr prinși. În această luptă încordată cu bandiții, Grigore Ursu moare ca un erou.

ACTUL I

TABLOUL I

La sediul „Comandamentului Cartierului general al persoanelor selecționate".

O mînăstire franciscană din Italia. Sala de mese a fost transformată în „sala de instrucție pentru radiotelegrafiș și alte mijloace de transmisie". Sala e spațioasă, cu ziduri groase, afumate și înnegrite de vreme; cu arcade și bolți înalte. În fund se află o fereastră mare, zăbrelită, prin care se zărește o parte din curtea largă și, în depărtare, zidul înalt al mînăstirii. În fund, o ușă de stejar, un rastel cu arme de tir și o masă cu aparate foto și radio-emisie.

Pe o altă masă, în mijloc, se află o parașută. Tudor Ursu stă culcat pe masa aceea. Pe delături se văd rămășițele unui chef: sticle goale și pahare.

Sala e luminată de un sfeșnic cu lumînări. Cînd se deschide cortina, Willy stă în genunchi, ochind lumînările din sfeșnic, în timp ce fredonează melodia „Lilly Marlen".

WILLY (trage):

Hinter der Kaserne... vor dem grossen Tor...

TUDOR (urmărindu-l):

N-ai nimerit.

WILLY (trage):

...steht eine Laterne, steht sie noch davor...

TUDOR: Nici asta

WILLY: ...Wollen wir zusammen gehn (trage iarăși)... wo wir bei der Laterne stehn.

TUDOR: Prost.

WILLY: ...Wie einst Lilly Marlen... Wie einst Lilly Marlen. Was ist? Noch ein mal (trage, sfeșnicul cade și lumînările se sting. Înjură în nemțește) Himmel Sacnament!

TUDOR: Ești mahmur, neamțule! Dar și beat trebuie să tragi la „fix".

WILLY (repetă refrenul):

...Wie einst Lilly Marlen. Dracu șnaps, a dat popa asta! Mi s-a oprit în ceafă!... (Se duce și ridică sfeșnicul. Prin obloanele trase pătrund raze de lumină. Au început să bată clopotele mînăstirii. Pe ușa din dreapta intră Boronaru).

BORONARU: Iar pîngăriți lucrurile sfinte? Willy, echiparea! E ziuă!

TUDOR (sărind de pe masă):

Willy s-a trezit, dar pe jumătate. Ochește foarte... elastic. A învățat în S.S. să tragă „erste klasse". (La cameră a năvălit lumina dimineții. În curte se văd foind, călugării. Boronaru este potrivit de statură. De sub boneta nemțească i se vede chica mare. Are capul rotund și ochii parcă ascunși sub fruntea cu sprîncene stufoase. Privește omul de jos în sus. Este în ținută de instrucție cu bluză englezească, centura cu diagonală și cizme. Willy e slăbănog: blond, tuns scurt. Are pe pieptul gol, ca tatuaj, o femeie. Tudor e robust. E îmbrăcat în uniformă militară americană).

WILLY (se îmbracă cu aceeași uniformă, fredonînd).

BORONARU: Grăbiți-vă! Avem inspecție!

TUDOR (își toarnă dintr-o sticlă pe jumătate goală): Inspecție? (Bea întregul conținut al paharului dintr-o răsuflare).

BORONARU: Șefii vor să vadă ce-am învățat. Pe urmă, plecarea. De-aceea, mai încet cu paharul. V-ajunge!

WILLY: American ne-a băgat în mînăstire, dar noi nu popi sîntem. (Apucă sticla și bea tot ce a rămas).

TUDOR (admirativ): Grozavă sugativă ești, teutonule. Ai băut și partea (arătînd spre Boronaru) „șefului".

WILLY (rîde cu gura plină):

Ande la mine în stomac, Sahara.

TUDOR: Instrucția, finissimo, deci. Nu-mi pare rău. Numai de una...

WILLY (întrerupîndu-l batjocoritor):

Iawohl, Andreia!...

TUDOR: Nu murdări lucrurile sfinte, teutonule. Ți s-a mai spus!

WILLY (rîzînd):

Gut! Gut... sfînta Andreia.. faină sfîntă...

BORONARU: Fiecare iubește ceva, camarade Willy. Tu nu?

TUDOR: Nu! Așa l-a dresat Hitler! Automat, patent german.

WILLY: Sacrament! (Către Boronaru). Și tu iubești la Andreia? (Rîde, apoi se apucă să stringă unele lucruri din cameră). Cînd născut pe mine mama, nu spus să iubești. Willy nu iubește. Willy execută, și femeia e bun cu șnaps. De ce nu lăsat voi pe Andreia la chef?

BORONARU (privindu-l mustrător):

Ai primit educația în S.S... Ești un material prețios, Willy! Nu acționa ca o mașină, ascultă.

WILLY: Prețios! Ha, ha, ha. Cît de prețios o știi american, her colonel Lay. El calculat în dolari. (Furios). Ascult cine pe mine plătește: Hitler, Truman, alles gut. Hitler caput, trăește american. Eu știi lucra perfect cu pistol, otrav... dinamita! Zer gut!... Deutschland Wehrmacht, trăiește.

TUDOR (batjocoritor):

Iată ce prețioasă este „rasa superioară"... neamțul!

BORONARU: Tu nu mai ai nici un ideal, Willy? Avem un scop.

WILLY: Iawohl, kammerad! Să vin înapoi cu întreagă piele și să beau vesel dolar. American plătește molto. Hitler caput ideal.

BORONARU: Să lăsăm acum filosofia! Avem de lucru, Willy, mergi cu mine în poligon. Schnel!

WILLY: Ordin! Înțeles! La mine disciplina es ist forte. Explozie, pentru știabi? (Cu bucurie) Fertig.

BORONARU: Hai! (Către Tudor). Tudor, aranjează-ți aparatele! (Ies, Willy frodonînd): Hinter der Kaserne vor dem...

TUDOR (singur):

Neamț „cap de mort"! Ai alcool în singe! (Își aranjează aparatele. Tăcăne un timp la „morse". În costum de vînătoare, elegantă, intră prin fund, Andreia. Este mai mult înaltă. Are coafura extravagantă. E o femeie frumoasă, dar prin atitudinile căutate, antipatică).

ANDREIA: Bon giorno, eroule! Iar ați chefuit azi noapte?

TUDOR (se întoarce surprins):

A, stăpîna inimii mele! (Se ridică și-i sărută mîna).

ANDREIA (rezemîndu-se de masă): Ce-ai mai aflat?

TUDOR (cu melancolie):

Andreia, s-a hotărît: peste cîteva zile grupul nostru pleacă.

ANDREIA: Știi că vă însoțesc?

TUDOR: Tu? Glumești?...

ANDREIA: Serios! Grupul vostru, are nevoie de un cap de femeie. Mi s-a dat misiunea. (Rîde). Femeia are aptitudini speciale pentru a descoperi secrete!

TUDOR (apropiindu-se și luîndu-i mîna):

Andreia, sufletul meu, dar riscurile? Ești femeie.

ANDREIA: Oricare ar fi. Le caut, nu mi-e teamă!...

TUDOR (voios):

Înseamnă că vom sbura împreună? Minunat! Voi sbura cu inima întreagă, fără regrete. (O strînge la piept sărutînd-o). Andreia, inima mea, aș vrea să fie sborul nostru lung, fără oprire... fără sfîrșit... și fără primejdii. (O sărută din nou).

ANDREIA (cu prefăcută seriozitate):

După luptă, dragostea! Am decretat. (Rîde, îndepărtîndu-se). Ai o putere de urs.

TUDOR: Andreia, dragostea mea, tu mă îmbeți, mai tare decît vinul.

ANDREIA: Adevărat? (Se strînge lîngă el).

TUDOR (a prins o muzică românească la radio):

Andreia, dacă nu izbutim? Mereu simt fiorul unei îndoieli.

ANDREIA (iritată):

Izbutim! După noi vin americanii, de ce te-ndoești?

TUDOR: Și Boronaru și tu, sînteți la fel. Eu nu sînt om politic.

Sufletul meu tînjește de dorul de țară. Vreau să ne întemeiem căsuța noastră. M-am săturat printre străini, iar politica... nu-mi place.

ANDREIA (cu repros): Te-a cuprins nostalgia, iubitule.

Ai crescut în Germania, domnule viitor inginer!

TUDOR: Sper să devin inginer. Eram abia un copil cînd m-au luat din școala de ucenici și m-au trimis în Germania. Au trecut zece ani de atunci! Zece ani de cînd nu mi-am văzut părinții. Vor mai fi trăind ei oare?

ANDREIA: Norocul a făcut să fii trimis tu în Germania.

TUDOR (cu repros):

Nu norocul. Nu! Eram premiant în școală. Dar, hai să lăsăm astea! (Sentimental, mîngîindu-i mîna). Andreia! Ce nume muzical!... fermecător! (Își lipește obrazul de mîna ei). Andreia, aș vrea să mă iubești mai mult. Și... lasă-l pe fritul ăsta! Mă înfurie. Păcat că nu putem renunța la acest soi de aliați. Esesistul, teutonul! Trage cu pistolul, halal!

ANDREIA (rîzînd):

Leapădă gelozia, luptătorule! Nu cred în iubirea eternă și nu sufăr de romantism întîrziat. Dragostea-i ca vinul, bine-ai spus: cînd îl bei te amețește. Eu am cunoscut și primele îmbrățișări și viața clocotitoare. Nimic nu e cum ai visat. Dragoste, țară, toate sînt ale celui mai tare, acum și totdeauna. Și totuși, moșii, fabrici, se pot duce de parcă nici n-au fost.

TUDOR: Te-ai blazat, Andreia. Dragostea mea o să te facă fericită.

ANDREIA: Țara, mama!... Am strîns aici (arată inima) atîta urăi... Pe moșie, țăranii nu cereau mult: un petec de arat și-o mămăligă. De n-ar fi rușii, s-ar topi ca fumul comunismul lor! Și noi ne-am găsi la cuibul nostru.

TUDOR (atrăgînd-o spre el):

Iar despre politică! (Pe alt ton). Ce minunat e să pleci în necunoscut, alături de draga ta. (Încearcă s-o sărute, dar ea se ferește).

ANDREIA: Tu nu poți pricepe! Cînd ai trăit, cum am trăit eu...

TUDOR: Știu că voi avea o grijă-n plus în țară: să te feresc de primejdii. (Visător, prinzîndu-i mîna). Iar cînd lupta se va termina, undeva între brazi, ne vom clădi un castel ca-n basme. Un cuib numai al nostru... Vom îngriji de moșia ta, nu? Și vom fi fericiți... fericiți... (Pauză). Un țăran iubește o prințesă. Ca în romane. O să fie frumos, Andreia.

ANDREIA (care l-a ascultat și ca transportată, retrăgîndu-și mîna): Visătorule! Ești un visător incorigibil. Dar îmi place bărbăția și forța ta, ursuletule. Îmi place optimismul tău. Ești un izvor de putere.

TUDOR (cu aceeași pornire):

Vreau să-i fericim și pe ai mei. Tata era un neîntrecut gospodar. O viață întreagă a îndurat și a oftat după pămînt.

ANDREIA (spontan, cu fină ironie):

O să-l punem administratorul moșiei. Vrei?

TUDOR (rămîne puțin pe gînduri, apoi):

Andreia, oare n-ai să regreți că te legi cu un (gîndindu-se) primitiv ca mine? Ori, după victorie n-o să mă dai uitării?

ANDREIA (cu neplăcută surprindere):

Ce-ți trece prin cap!... Uiți ce ne unește?

TUDOR (cu gelozie):

Nu uit, dar tu, strengăroaico, să mi te cumințești, auzi? (O scuturî ușor de umeri) Auzi?... (Amenințînd-o cu degetul). Parcă și lui Boronaru îi faci ochi dulci?... Eu sînt violent!

ANDREIA (nemulțumită, se întoarce spre fereastră):

Sfîrșește! Ai devenit urîcios, ursule! (Pe fereastră se văd venind Dima Bardă și Boronaru) De violența ta n-am teamă.

TUDOR:

Să ieșim, Vine șeful. (Ies prin dreapta).

DIMA (intrînd):

Dar aici nu mai e nimeni? Tudor și Andreia au ieșit!

BORONARU (continuînd o discuție):

Tudor este un specialist rar. Tehnician admirabil. Însă cu slăbiciunea asta a lui...

DIMA (îl privește intrigat)'

BORONARU:

...Andreia!

DIMA:

Aceasta era? Hei, dar nu e rău. Doar e de-a noastră. (Rîzînd). Ori ești gelos? (Pe un ton complice) E frumoasă boeroaica noastră! (Schimbînd tonul) Legătura! (Bătînd aparatul cu palma) lucrul principal pentru serviciul de informații. Dragostea... (face un gest de dispreț cu mîna). Cît am umblat și am luptat ca să-l cîștigăm pentru serviciul nostru pe acest fecior de țăran, aspru. Tudor Ursu are rădăcini în sate și e necunoscut securității comuniste. E regretabil că n-am putut culege informații despre părinți! Ai grijă să le obții în țară. (Gînditor) Dar pînă atunci, mai are de trecut un examen: ultimul. Să nu uiți nici o clipă că el nu e totuși unul de-ai noștri și nu știm încă bine ce resorturi îl mînă cu noi.

Ai expediat scrisoarea către părinții lui?

BORONARU: Da, din partea Asociației Catolice „Salvgardarea omului".

DIMA:

Înseamnă că ai lui îl socotesc mort?

BORONARU: Dacă au primit înștiințarea trimisă, aceasta înseamnă: a murit într-un lagăr.

DIMA:

A sosit momentul ultimei încercări. Și dacă trece examenul!...

BORONARU: Cred că-l trece, dacă nu?... (Face un semn de regret) de drept e mort... ar fi păcat de banii cheltuiți cu el.

DIMA:

Să sperăm că n-o să fie nevoe de asta. Să-i comunici de față cu mine. Ai destulă tărie să-l... înlături dacă va trebui?

BORONARU (cu fanfaronadă):

Nu mi-a tremurat mîna cînd am crestat crucea pe pielea lui Stelescu și nici cînd țînteam cu pistolul în noaptea dela Jilava. Am suferit prigoană, și nu m-am îndoit niciodată de biruința noastră. În patruzeci și unu, cu mîna mea l-am împușcat pe comunistul ăla, mare, David. (Obsedat). Era teribil, Parcă-l văd: ne fulgera cu privirea și ne înjura: fasciștilor, bestiilor! Un cuvînt n-a scos și nici nu s-a înfricoșat. Era legat, eram șase și băieții n-au îndrăznit să tragă în el. Comunistul s-a uitat odată la noi: „Trageți, ce mai așteptați, fasciștilor!". L-am apucat de mînă, i-am pus pistolul în tîmplă și.. am tras. L-am văzut prăbușindu-se. Nu pot să-l uit.. Era iarnă... zăpadă... și deatunci crește, crește în inima mea ura. (Bătîndu-se în piept) Nu mai încape în pieptul ăsta.

DIMA (străpungîndu-l cu privirea, violent):

Trăiască „Crucile de fier"! (Boronaru, cu o tresărire, a luat poziția de „drepți"). Camarade, capul sus, privirea sus. Fără obsesii. Nu te teme! Ți-am dat oameni ca Willy, german cu singe rece.

BORONARU (reluîndu-și poziția liberă):

Willy? Cînd îl aud pocnindu-și cizmele, parcă văd plutoanele S. S. cu pasul lor măreț de gîscă: einz... zwei.. einz... zwei... Germani! Armată de oțel! (Cu regret). Numai în diplomație am greșit.

DIMA: De data asta nu mai greșim. Diplomația americană se blindează cu baionetele germane. Doar Hitler lipsește. Iar noi?... Noi vom lua puterea. (Cu răutate). Ne vom răfui cu „tovarășii"... În patruzeci și unu, am fi putut să-i „curățăm" pe toți. Am scăpat atunci momentul.

(Intră Andreia, Tudor și Willy. Andreia poartă un cățeluș în brațe). Ați venit? Dar unde e instructorul?

WILLY: Bergamini? L-a chemat colonel american. Era tot beat.

DIMA: Camarade, Willy, ai „prins" rețetele lui Bergamini?

WILLY (făcînd gestul de-a înțepa cu stiloul):

Și otrava e pregătită! O înțepătură mică de stilou, mică de tot și... caput comunist.

ANDREIA (care se afla lîngă el, trece alături de Tudor, cu spaimă prefăcută): Uf! Vezi să nu mă-nțepi pe mine, specialistule.

WILLY: De cînd ai devenit sperios? Proasto! Rețeta Bergamini! Pe cățel aici, în Romînia comuniști. Ce tu nu învățat încă?

DIMA: Să folosiți otrava inteligent. Ați învățat desigur să mînuiți arme care nu fac sgomot, ca de pildă... cuțitul?

TUDOR (scoțînd un briceag din buzunar):

Îl am de pe cînd păzeam oile și-l port de zece ani cu mine: bricegel rominesc. De se va ivi cazul...

BORONARU (către Tudor): Vom avea ceva mai moderne. (Lui Boronaru): Camarade Dima, raportez că în Romînia membrii grupului meu au condițiile de acțiune pregătite. (Către Tudor). Părinții tăi, Tudor Ursu, în clipa aceasta te socotesc mort în lagăr. Le-am scris. (Se face liniște grea).

TUDOR (cu mirare):

Sînt mort? Le-ați scris? Fără să mă întrebați?

BORONARU: Oare nu ești de acord? Pentru cei din țară nu trebuie să mai existi.

(Dima îl observă cu atenție).

TUDOR (după oarecare tăcere, răsuflînd greu):

Înseamnă... că mama, tata, nu mă mai așteaptă?

ANDREIA (sezisînd momentul): Tudor!

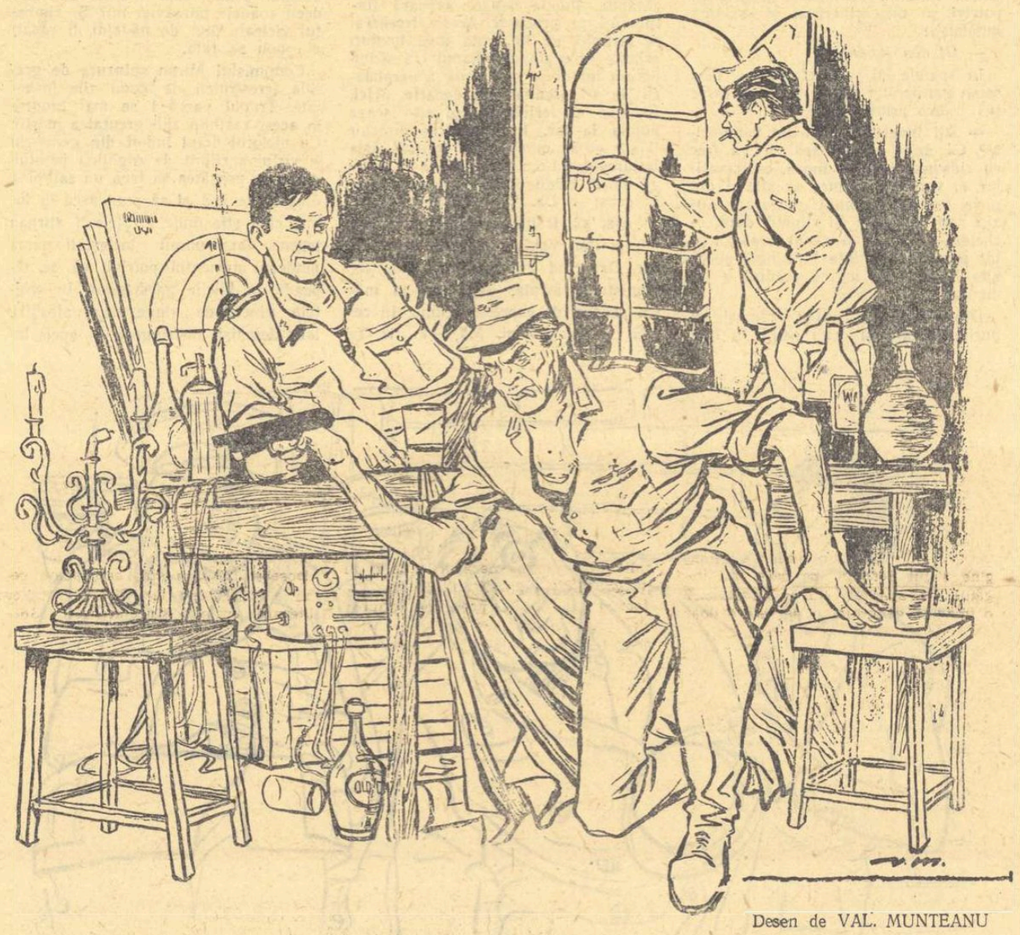

Desen de VAL. MUNTEANU

TUDOR (moale, reflectînd): Înțeleg... toată lumea de acolo mă știe deci mort!... și poliția. Măsura aceasta este ingenioasă și e bine că ați luat-o la timp. Mă va ajuta să mă ascund de organele comuniste.

DIMA: Întocmai, camarade Ursu. Ai să ajungi acasă și poliția comunistă o să te ignoreze complect. Veți putea folosi locuința tatălui, pentru îndeplinirea misiunii.

TUDOR (oftînd): Vestea aceasta trebuie să fi fost foarte dureroasă, pentru mama, mai ales, dar nu se poate luptă fără dureri. Trimiterea scrisorii este binevenită și în interesul nostru.

(Andreia îi prinde mîna și-l mîngîie).

(În sală intră un călugăr pentru curățenie).

DIMA (către Boronaru): E bine. Păstrați-vă inima tare. (Pe alt ton). Haideți la poligon, să vedem săriturile cu parașuta. (Ies. În acest timp Willy ridică parașuta de pe masă. La ieșire trece pe lîngă călugăr și-i dă un picior în spate).

WILLY: Drac catolic, tu furat șnapsul! (Călugărul se închină și mîrîie ceva în limba italiană. Intră alți călugări care aduc fotolii, scaune, sticle cu băutură, pahare, ridicînd aparatele și celelalte obiecte. Clopotele au început să bată. Unul dintre călugări psalmodiază încet o melodie bisericească. Afară se aud rafale de automat).

UN CĂLUGĂR: Figlii de lupa. (Feciori de lupoaică).

ALT CĂLUGĂR: Ultima giorno! E venutti l-amerigano. (După ce călugării au părăsit camera, intră colonelul american Lay, conducîndu-i pe Hearst și Dawies).

DAWIES (îngîmfat, cu gesturi rigide, căutate): Răsunetul legii a fost colosal. O sută milioane dolari! Țările comuniste țipă cît le ține gura despre amestecul american. (Rîde)... „Diplomația parașutei... armate de selecționați"...

HEARST (un bărbat de statură mijlocie, gras, cu chelie, fumînd din pipă): Dawies! Președintele e de acord cu totul. V-am adus dispozițiile lui confidențiale și exprese (cu gesturi teatrale). Domnilor! Am intrat în secolul Americii, secolul atomic! Vorbim cu Moscova numai prin gura tunurilor!

DAWIES: Vă rog, luați loc! (Toți se așează pe fotolii). Ne trebuie ceva nou, acțiuni directe în lagărul comunist.

LAY (ține în colțul gurii o țigară de foi; are ochelari colorați): Trebuie, mister Dawies, ceva puternic. Au cam făcut impresie succesele rușilor. Avem informații precise.

HEARST (trăgînd din pipă): Au trecut, colonele! Armăsarul rusesc al păcii o să se poticnească! Îi dăm la cap cu cele „o sută milioane" și din alb o să-l vadă... albastru. (Toți rîd inveseliți).

DAWIES: Ei preferă roșul!...

HEARST (serios):

Domnilor! Sînteți americani. Trebue să vă înțelegeți bine datoria. America e sprijinul unic al lumii libere. Noi trebuie să apărăm cuceririle civilizației, modul de viață american, chiar cu mijloacele extreme. Bolșevismul ni le impune: hidrogen... arme atomice... biologice...

DAWIES: Apărarea trebuie să fie ofensivă, trebuie bine pregătită. Știm noi ce fel de arme fabrică comuniștii?

LAY (umplînd paharele):

Vom afla, mister Dawies. Bombardăm agenții în țările comuniste, cu parașutele, pe mare, oricum, numai să ajungă în țările comuniste... și vom afla.

HEARST (după ce bea):

Pe aceste chestiuni, nu facem economie de dolari... Notați: nu facem economie!

DAWIES (îngîmfat):

Banii nu cunosc obstacole. Diplomație nouă. Diplomație, fără mănuși diplomatice! „O directă" și apoi „knockout".

HEARST (perfid, ironic):

Dawies boxeurul fără mănuși e descalificat. Și nici în diplomație nu e permis jocul fără „mănuși", că te arzi.

DAWIES (contrariat): Nu e permis?

Vă referiți la occident, desigur?

HEARST (cu subînțeles):

În general, ambasadorule... (insinuant). Și ar fi de dorit ca diplomația noastră să-i ajute mai simțitor pe aliați.. măcar să-și păstreze... orașele curate.

DAWIES (surprins):

Vorbeam de diplomație... de țările comuniste...

HEARST: Și eu, mister Dawies. Nu-mi place occidentul acesta „civilizat". Prea infecte străzile... prea multă murdărie.

LAY (îl privește năuc):

Nu... înțeleg, mister Hearst!

HEARST (rîzînd batjocoritor):

Cum așa, Lay? Gloatele murdare să se plimbe nestingherite în orașele civilizate?... agitînd cîrpe albe în bețe?...

LAY (înțelegînd):

A!... comuniștii! O să mișcăm Wehrmachtul, mister Hearst.

DAWIES (ironic):

Cum, să miști Wehrmachtul la Paris? Ah! militarii! Ce mai capete!... Armata e a lui Hitler, colonele, dar capul... capul să se vadă american. Pentru a mișca Wehrmachtul, trebuie să creăm condițiile politice.

HEARST (cu imputare):

Comuniștii sînt pretutindeni. Ne trebuie ordine. Și, în occident?... e „libertate"!.. Atunci cum o să-i facem, domnilor, knockout pe ruși?

LAY (cu spontană satisfacție):

All right!... Șah la diplomați!... Casa Albă, mister Hearst, nu știe să folosească metode energice.

HEARST (către Lay, pe alt ton):

Cum îți merg afacerile cu parfumurile franțuzești, Lay? (Pe ton glumeț). Europa e o mină de aur!...

LAY: Sticluțelor mele, le-am lipit etichete... franțuzești...

HEARST (cu prefăcută mîhnire):

Regret că n-ai să poți rezista singur, Lay. Fabricanții francezi sînt subtili, înșelători.

LAY (alarmat):

Ce vreți să spuneți, mister Hearst?

HEARST (pe un ton banal):

Nimic alarmant, Lay. Mă gîndesc numai la interesele Statelor Unite... Am datoria să le... protejez.

LAY (aprinzîndu-și țigara, cu interes viu, dar pe un ton degajat):

Înțeleg, mister, dar procedeul?...

HEARST: Aa! Simplu!... Simplu, Lay! Te numesc directorul consiliului de administrație...

LAY (îl privește buimac).

HEARST (același joc perfid):

...al noului meu trust al parfumului. (Trăgînd din pipă se joacă cu rotocoalele de fum).

LAY (stupefiat):

Mister Hearst... mă ruinați... mă ruinați!... (Către Dawies). Mister ambasador, vorbiți-i despre mine, despre sacrificiile mele, în Europa...

DAWIES (ipocrit, lui Hearst):

Are dreptate. Prea multe sacrificii. Ar fi bine să mai lase și pe altul să se... sacrifice în Europa!...

LAY (înțelegînd pe deplin):

Vasăzică.. mister Dawies, așa?... Era aranjată lovitura și la parfumuri? Propui să împărțim?

HEARST (schimbînd brusc subiectul):

Cum arată „comitetele" pentru țările comuniste?

DAWIES (ridicîndu-se): Și boierii romîni și panii polonî și ceilalți, sînt egal de imbecili și necesari. Comitetul romîn se ceartă pe... funcții. Fondurile nu le ajung.

HEARST (blînd): Imbecili, dar folositori, Dawies.

DAWIES: Perfect adevărat, mister Hearst. Lay are de lucru cu ei. (Prin dreapta intră Dima Bardă care se înclină adînc. Poartă bluză americană și centură).

HEARST (se ridică și-i întinde mîna).

DAWIES (ceremonios, arogant): Șeful Crucilor de Fier: Domnul Dima Bardă.

HEARST: Sînt încîntat să vă cunosc. Am auzit de dumneavoastră. Am trăit mult în Romînia, (întorcîndu-se către ceilalți) nu domnilor? Ați pregătit misiunea? Cum se cheamă?

DIMA (cu emfază): „Grupul național de coordonare Haș Nr. 1 Jak".

DAWIES (făcîndu-i semn să se așeze): Domnule Dima, gruparea e pregătită?

DIMA: Vă rog să-mi permiteți să-i introduc! Dar, mister Dawies, mi-ați pus pe cap vechitura aceea, ca președinte... Robescu... generalul.

HEARST: Cu Robescu nu vă înțelegeți?

DIMA: Nu e posibil, e compromis în țară și nu e agreat.

DAWIES (rîzînd): „Vechitura" nu mai durează mult. Veți rămîne, deci, șef.

HEARST: Trebuie să fiți uniți. Purtați steagul democrației atlantice! Interesele noastre n-au hotare. Nu numai petrolul ne interesează.

DAWIES: Epoca noastră cere, domnule Bardă, împletirea naționalismului cu internaționalismul atlantic.

HEARST (către Dawies): Frumos spus!... și nou formulat! Admirabil, Dawies! Internaționalismul atlantic! (Pe un ton categoric). Noi ajutăm pe cavalerii „Crucilor cu săgeți"...

DAWIES (corectîndu-l șoptit): Aceia sînt unguri, mister, ei, romînii, se numesc „Crucile de fier".

HEARST (nemulțumit): „De fier", cu „săgeți" e tot una, tot noi le dăm... și acelora. O sută milioane dolari reprezintă numai titlul. Suma e nelimitată. (Ridicînd paharul). Pentru noii cavaleri (Ciocnesc și beau).

BORONARU (intrînd prin fund): Mister, grupul „H" nr. 1, așteaptă.

HEARST (face semn să intre).

DIMA (care s-a ridicat în picioare la intrarea acestora):

Camarazi! Ajunși la capătul sforțărilor intelectu... (corectîndu-se) al școlii, înalții noștri prieteni și sprijinitori, au venit să ne vadă înainte de călătoria cea mare. Poporul (cu emfază) așteaptă! (Sforăitor... declamator). Elita neamului de voevozi creștini... arhanghelii ce s-au unit cu Dumnezeu... au misiunea romînismului!... Regele, acest eon dogmatic, din genuni, cu spiritualitatea din catapeteasma veacurilor... (Hearst șoptește ceva la ureche lui Lay).

LAY (întrerupîndu-l brusc):

Dolarii... dacă au primit dolari de-ajuns, întreabă mister Hearst!

WILLY (repede):

Zer gut, her colonel. Dolar, asta principal.

DIMA (roșu de patos):

N-au fost încă echipați, mister.

LAY: S-ar putea să întîlniți obstacole. Sînteți pregătiți?

DIMA: Mister Lay, să le citesc ordinul „căpitanului" (Citește): A — „A se citi de mai multe ori pe zi „Paralisul" pagina 62—68 broșura ediția din anul 1899. În caz de mare primejdie, se va citi de orice membru, la ora 1 noaptea, timp de 42 nopți.

B. — Nu se citesc ziare, nu se citesc nici un fel de cărți.

LAY: Nu am întrebat aceasta, altceva.

DIMA (continuînd):

Toată problema se pune:

a). — înfrîngerea oricărei pofte, în biruința contra trupului și a materiei.

b) — în eliberarea sufletului de sub jugul materiei, în apropierea cît mai mult de morți. Chemați totdeauna morții.

DAWIES (către Bardă):

Deajuns! Mai bine de cei vii să se apropie, dar cu multă băgare de seamă, că viii sînt periculoși. Mai ales golănimea. Spuneți-le, mister, să se ferească de poporul de rînd, de miliție! E folositor!

HEARST (către ceilalți):

Discursurile sînt utile, dar insuficiente. Pregătirea tehnică contează, știința de a se ascunde.

LAY (enervat): Mister Bardă! Dacă dovedește vreunul lașitate?

BORONARU (răspunzînd pentru toți): Avem otravă și pentru ei și pentru noi, dacă va fi nevoe. Vii, nu ne vor prinde.

DAWIES (retoric): Acest „Centru" v-a pregătit ca pe cele mai fine și mai subtile elemente de infiltrare la inamic. Voi sînteți antenele cele mai îndepărtate ale războiului invizibil, ne aduceți informațiile, distrugeți, slăbiți spatele inamicului. Aceasta e misiunea voastră esențială, amintiți-vă!

HEARST (întorcîndu-se către Andreia, zîmbind):

Cu dolari și cu o femeie frumoasă, nu ne îndoim de succes.

IOLANDA FURNARACHI (dînd buzna prin dreapta în stare de mare turburare, cu părul în dezordine, se oprește în fața lui Hearst gesticulînd înfricoșată): Nu vreau! M-au mințit. Vă rog! Domnule american! Spuneți-i să nu mă trimită în Romînia! Vreau în America. Nu am calități pentru spionaj. Nu am!

DIMA (care a sărit ca ars la intrarea Iolandei):

Ai înnebunit! Dumneata singură te-ai angajat să lucrezi.

IOLANDA: Nu-i adevărat! Nu miați spus adevărul. (Către Hearst căzînd în genunchi). Trimiteți-mă în America! Vă rog! De aceea m-am refugiat. Nu vreau să mor.

LAY (făcînd un semn către Dima): Să fie condusă de aici! Cunosc situația ei.

HEARST (către Iolanda): Am ascultat, doamnă. Vi se va satisface dorința.

DIMA: Să fie dusă la grupa ei!

BORONARU (care s-a ridicat odată cu Dima, către Iolanda): Poftim cu mine! (O apucă de mînă).

IOLANDA: Mi-e frică! (Către Hearst). Îmi dați drumul?... Deci sînt liberă?... Vă mulțumesc, mister, vă mulțumesc!... (Iese împinsă brutal de Boronaru care se înapoiază după scurt timp).

DAWIES: Neplăcută situație!

LAY: A fost încadrată în grupul al doilea?

DIMA: Da, a fost și instruită.

LAY (către Hearst):

Vă gîndiți, mister, să-i redăm libertatea?

HEARST: Frumos cuvînt! Libertatea e dreptul fiecărui om și trebuie respectată. (Serios, gînditor). Libertatea e un miraj. Sărmanii oameni! Ei nici nu știu că libertatea îi îndepărtează de ocrotire. (Pauză). Ați observat că toate nenorocirile se întîmplă numai oamenilor liberi? (Îngrijorat, ridicîndu-se). Cine s-o mai ocrotească de acum pe această nefericită femeie?

DAWIES: Vă gîndiți la un accident?

HEARST (aprinzîndu-și pipa):

Niciodată nu știi ce se poate întîmpla unui om liber. Nefericirile îl pîndesc din toate părțile. (Compătimitor, chiar îndurerat, apucă paharul, se ridică, soarbe, varsă încet o picătură pe podea, îl pune la loc și se așează din nou). Și pe cînd ați pregătit plecarea?

LAY: Peste cîteva zile, mister Hearst.

WILLY (diabolic, învîrtind stiloul pe degete):

Înțeles!... Fertig! În ordine!... Iolanda.

DIMA (cu un gest larg de invitare)

Vă rog, poftiți la poligon!

WILLY (agitîndu-se):

După repetiție, chef cu dame, her colonel.. Promisiunea!.. Heil!.. Heil! (În timp ce toți se ridică, încep să sune clopotele mînăstirii. Pe fereastră și pe ușa larg deschisă se vede trecînd o procesiune religioasă, avîndu-l în frunte pe stareț și alți preoți în odăjdii Starețul se oprește, face semnul crucii asupra lor, binecuvîntîndu-i și trece mai departe. Toți așteaptă să se îndepărteze procesiunea).

Gogu Popescu

O simplă prevenire

N-am semănat ogorul, ca tu, rînjind, să-l seceri
nici să alerge focul, din spic în spic, prin lan,
iar vinul care, vesel, îl gîlgîi la petreceri
eu nu l-am stors, în cramă, pentru al tău stacan.

N-am ridicat lăcașuri ca tu să ni le daremi,
și mîneru din mînă nu pentru tine scot.
Te-mbeți din depărtare, cu seci iluzii, barem,
dar cît de-averea noastră n-o vei avea sub bot.

N-am înfășat eu pruncul să mi-l omori în fașă
nici crinii albi ai pielii de prunc să-i sîngerezi.
N-am răsădit nici floarea ca mîna-ți ucigașă
să-mpestrițeze-n sînge grădină și livezi.

Iar din această țară de vreai dărab de pîtă,
țîței și brațe strînse-n cătuși nătînge iar, —
pofțește: orice piatră va fi o dinamită, —
și orice fir de iarbă, sub cizmă-ți, foc și jar.

Visînd că o să umble în coadă cu colacii
ca javra din poveste, — tot în acest pămînt, —
azi stau cu cruci în coadă și căști pe cruci prusacii —
drept care de ni-ți cere pămînt, v-om da mormînt.

Nu e maimuță-n cușcă, pentru dresare, omul,
să joace cum îl joacă un deget înelat, —
nici iepure să fugă, de groază că atomul
l-au botezat bancherii al morții împărat.

Dacă voiți mai lungă să fie agonia
să nu se ducă lumea burgheză printr-un blitz,
și dacă mai cunoașteți oleacă omenia,
vedeți-vă de treabă și nu ne jinduiți.

N-am semănat ogorul ca alții să-l culeagă
nici n-am turnat degeaba ciment în fundament.
Vrem pace, — dar de pacea nu vor să ne-o-nțeleagă
„cuceritorii" facă-și, pe loc, și-un testament.

Al. Andrițoiu

DISCUȚII DESPRE POEZIE

PRACTICĂ, REALITATE, INSPIRAȚIE

(Urmare din pag. I-a)

și nete de melancolie, ca în poezia cu același titlu:

„Din cîte-s de cîntat în viață,
la prea puține dat-am glas...
Și într-o bună dimineață
voi spune vieții „bun rămas!"

Poezia, în finalul ei, are un caracter optimist prin evocarea viitorului îndepărtat în care generația noastră, uitată, după părerea sa,—va răsuna în acele vremi așa cum răsună în valurile mării murmurul îndepărtatului izvor. Dar acest final nu șterge nota de contemplativitate melancolică a omului care nu mai are multe de făcut de aci încolo, care a deschis cărarea și încheie bilanțul. Noi avem nevoie de poezia unor puternice stări sufletești din care nu pot să lipsească uneori, desigur, nici suferințele în dragoste, nici durerea pentru o pierdere, nici alte stări de care omul înaintat nu e scutit în lupta dramatică pentru victoria noului, pentru o viață fericită. Poezia nu are nevoie doar de ritmurile marșului. Însă nota melancolică a poeziei lui Dește tinde spre așteptarea senină și contemplativă a sfîrșitului, spre împăcarea cu faptul că am dat glas la atît de puține (o tendință contrară, frumos exprimată, vădește V. Tulbure într-o poezie recentă); nici nu înțelegi bine de unde s-a ivit această melancolie. Veți admite lesne și dvs. că nu Dește a avut inițiativa și nu el s-a caracterizat prin aducerea unor astfel de poezii în cîmpul literar; el ne aduce creații prețuite de lumea literară și puternic iubite de masele populare, în rîndul cărora au pătruns, ne aduce imaginea lui Lazăr Cernescu, viu, eroic și combativ, înfricoșător pentru dușmani și după moarte, lumina puternică a mîngîietorului și dîrzului „Cîntec de leagăn", doliul trist dar mobilizator din zilele morții lui Dimitrov, asprimea de stîncă și poezia lui Toader Dobinitoru, apelul înflăcărat adresat „în numele vieții"; el se preocupă nu egocentrist de soarta sa de ființă pieritoare, ci de eroicii săi contemporani, de poporul nemuritor; glasul poetului răsună cu putere la ceasurile mari din viața poporului și la preocupările sale zilnice. Poezia e deci străină de spiritul întregii creații impresionante a scriitorului; astfel de poezii sînt unecri o dovadă a dorinței unui poet de a arăta că „și el" știe a scrie, poate și mai bine, asemenea poezii, că „și el" e în stare de asemenea „măiestrie".

Din păcate, nici poezia lui Mihai Beniuc nu e uneori străină de astfel de concesii, deși, de obicei, poetul știe să le dea repetate replici, enunțînd artistic hotărîrea sa de a nu se preocupa subiectivist de propria-i persoană, ci de a se contopi cu destinul poporului nemuritor.

Îmi pare rău că tov. Crohmălniceanu (ca și tov. S. Iosifescu și S. Damian), analizînd creația lui Mihai Beniuc, nu a găsit necesar să delimiteze tendințele înaintate, caracteristice frumoasei creații a lui Beniuc, de cele care îi sînt străine; în cronica sa închinată poetului, critică nu există, afară de cea dedicată... tinerilor imitatori. Sînt convins că însuși tov. Beniuc va aduce reproșuri unor astfel de „critici", plăcute poate la prima vedere, dar prea puțin utile dezvoltării mai departe a creației sale. Pe de altă parte, încercările recente ale poetului de a-și lărgi gama creatoare, încercări care nu-s întotdeauna reușite și care vor izbîndi în măsura în care poetul se va lega mai strîns de viață — am impresia că nu-s privite în viața literară cu un ochi destul de încrezător; fapt e că tocmai pe această cale, pătrunzînd mai adînc în realitate, tov. Beniuc poate aduce o mare contribuție la dezvoltarea poeziei noastre, mai departe, pe calea realismului socialist.

Chiar și încercări timide, incomplete, de a ajuta pe poeți în străduința lor de a progresa neconținut în creație și de a se contopi mai strîns cu viața maselor populare — sînt acoperite cu tot felul de acuzații. Un articol al tov. George Macovescu a fost recent calificat de tov. Eugen Atanasiu drept „indiferență față de artă". Articolul, realmente, era sumar, nesatisfăcător în ce privește analiza individualității poetice a lui E. Jebeleanu — lucru pe care îl anunța și autorul, spunînd că își propune cîteva obiective limitate. Aci trebuie să dăm dreptate cerințelor prezentate de E. Atanasiu. Dar ascultați cu ce argumente combate tov. Atanasiu. Caracteristica esențială a poeziei lui Jebeleanu — scrie G. Macovescu — este combativitatea partinică. Însă — răspunde E. Atanasiu — întreaga noastră poezie nouă se afirmă ca o poezie combativă. G. Macovescu — dînd o justă orientare și un ajutor real — obiectează că peisajul poetic al scriitorului nu-i destul de variat, că lumea nouă nu poate fi redusă la satul lui Sahia, că fără a-și lărgi orizontul de cuprindere a cît mai multor aspecte esențiale ale vieții, poetul riscă să ajungă la uniformizare. „Dar care poet nu riscă să ajungă la uniformizare, dacă nu-și va lărgi orizontul poetic pînă la cuprinderea a cît mai multor aspecte esențiale ale vieții?" răspunde E. Atanasiu. Criticînd just insuficiența analizei trăsăturilor specifice creației lui Jebeleanu, E. Atanasiu ajunge însă la cîteva argumente greșite, după care, cu cît o calitate este mai importantă pentru întreaga creație literară, cu atît mai puțin trebuie remarcată, iar cu cît o lipsă și o primejdie sînt mai răspîndite, cu atît mai puțin se cer ele combătute.

Unilateralitatea, atît în dezbaterea unor probleme, cît și în alegerea persoanelor la adresa cărora se îndreaptă critica, este păgubitoare pentru viața noastră literară. Prin exclamații autoadmirative despre lupta lor împotriva „estetismului", „formalismului" ori a „schematismului" și „sociologismului vulgar", ori prin cîteva fraze juste care pot fi la nevoie citate, unii tovarăși caută să atenueze caracterul unilateral al poziției lor; cititorii sînt însă atenți și măsoară articolul nu numai după asemenea exclamații și precauții, și nu numai după campanii pline de larmă stîrnite de diverși suporteri, ci și în practică, după intensitatea cu care sînt combătute ambele rele, strîns învecinate, egal de păgubitoare în măsura în care nu sîntem atenți față de ele.

Ar fi fost îmbucurător ca în articolul tov. Crohmălniceanu combaterea prozaismului și a muncii de mîntuială să ducă la un puternic îndemn pentru studierea partinică, de pe poziții combatante, a realității noastre, împotriva ruperii de viață, de actualitate. Din păcate, în unele articole, ca în cel citat, asemenea probleme par subînțelese, dacă nu și rezolvate definitiv. Datorită acestei iluzii, exemplele de poezii plate, cenușii, inexpresive, sînt alese, în mod exclusiv, din rîndul poeziilor în care se schițează măcar intenția de a exprima viața, sufletul, năzuințele de azi ale poporului. Mult mai puțin exigenți și mult mai darnici în „acordarea" talentului se dovedesc unii tovarăși atunci cînd un poet abordează o tematică mai bătătorită, mai puțin vastă, mai puțin capabilă de a interesa milioane de oameni, sau chiar învecinată cu influențe străine, deși nici în asemenea cazuri nu sînt rare manifestările de platitudine, livresc, imitațiile și multe altele, nu mai puțin ucigătoare pentru specificul poetic. Ceva mai mult: în cazul unuia și aceluiași poet se produc cîte odată inegalități de acest fel în ce privește exigența: mult mai ușor i se iartă imperfecțiunile formale, atunci cînd poezia pare „originală" prin înstrăinarea ei de sufletul omului de azi. Un om neavizat, necunoscînd decît operele care au supraviețuit în istoria literaturii, ar putea crede, citind asemenea articole, că poeziile nereușite și platitudinile sînt o apariție recentă, care s-a produs numai în legătură cu eforturile de a cuprinde viața contemporană a mulțimilor. Combaterea platitudinilor ar trebui să se producă de pe o poziție precis exprimată și nu „subînțeleasă", o poziție activă de îndemn fierbinte și stăruitor pentru exprimarea ideilor, sentimentelor, aspectelor de viață celor mai semnificative, celor mai vitale pentru masele populare; exigența de pe această poziție activă e menită să ajute frontul creației la înlăturarea platitudinilor, lozincăriei, vulgarității, deoarece, oricît de exigenți am fi în ce privește publicarea, nu poate fi întărit specificul poetic, nu poate fi ridicată hotărîtor calitatea artistică a poeziilor, decît în măsura în care scriitorul talentat simte înainte de toate că nodul chestiunii se află în cunoașterea adîncă, plină de sensibilitate și înțelegere clară, a multitudinii fenomenelor realității, în lupta pentru nou, pentru exprimarea lui cu forță artei adevărate. De unde să-i vină poetului atît bogăția de idei, sensibilitatea profundă, cît și „rezerva poetică" de imagini noi, proaspete, expresive, cu adevărat inspirate, care să satisfacă setea noastră de înaltă poezie, de unde să-i vină toate acestea, dacă nu din contactul cu oamenii înaintați, cu lupta lor, din pasiunea militantă cu care lupta lor devine în mod concret și cauza sa? Toate acestea par banalități, dar practica, precum am arătat, ne spune că și poeți dintre cei mai buni continuă în fapt să subaprecieze această problemă.

Unilateralitate, dacă nu și alte tendințe, s-a dovedit, după părerea mea, și în felul în care este adesea adusă în discuție creația lui Eugen Frunză. A devenit un fel de tradiție, un soi de bilet de intrare în discuție, ca un șir de participanți să citeze numai cîte ceva nereușit din poeziile lui Frunză, lăsînd să se înțeleagă că aceasta e linia determinantă a creației sale și a locului pe care îl ocupă această creație în poezia noastră. Poezia lui Frunză ar merita o analiză serioasă, care fără îndoială se va ivi, dar această unilateralitate față de o creație care a adus și aduce atîtea valori poeziei noastre noi, este departe de ceea ce se înțelege prin exigență nepărtinitoare și ajutor dat creației în ansamblul ei.

„Condica actualității"

O particularitate a actualei discuții ar consta — cum s-a susținut în multe din articolele publicate — în faptul că nu ar exista vreo divergență sau diferență serioasă de opinii, mai toți participanții avînd dreptate în egală măsură, în așa fel încît nici nu e necesar să mai fie contraziși (iar cititorii nici nu mai înțeleg ce și de ce se discută, cînd există atîta identitate de păreri).

Ca să dau o pildă, mă voi referi la un articol al tovarășei Nina Cassian, un articol în care, după părerea mea, scriitoarea susține principii juste, ilustrîndu-le cu exemple și avînd, în general, dreptate. Poeta, dînd în treacăt, drept pilde, o poezie a lui Șt. Iureș despre „Scînteia tineretului", unele versuri ale lui Eugen Frunză, cele recente ale lui Al. Andrițoiu, poezia despre China a Veronicăi Porumbacu ș. a., arată că o cauză principală a multor lipsuri constă în faptul că e ocolită critica; atunci cînd un poet scrie versuri slabe, lucrul nu i se spune pe șleau. Nu trebuie să semeni cu anticul înțelept pentru a-ți da seama de dreptatea acestui punct de vedere, menit să întărească răspunderea colectivă și critica deschisă; iar atunci cînd citești îndemnul final al articolului poetei — „Dragul meu, în numele înaltei noastre meniri, hai să ne spunem adevărul" — chiar dacă nu ești poet, nu poți să nu simți cît de irezistibilă este această caldă chemare.

Fiind vorba de adevăr, ar trebui observat că exemplele negative date și în acest articol se referă, din nou, tot numai la poezii care caută să dezbată, cum se spune, actualitatea noastră. E vorba — ne spune autoarea — de **„o ișcălitură neglijență, lipsită de răspundere, în condica de prezență a actualității".**

Cred că această preferință în alegerea exemplelor și în plasarea exigenței este în multe privințe explicabilă. Se întîmplă adesea ca mai mult să te supere lipsurile unui om prezent decît lipsurile unui om absent. Majoritatea poeziilor noastre dovedesc preocuparea unor poeți de a răspunde la cerințele contemporaneității, și e firesc ca exemplele (rectific: ca multe dintre exemple) să fie alese din domeniul poeziilor care răspund cerințelor contemporaneității. Adevărul este că sarcina de a oglindi ncul este mai grea și că este explicabil, într-o măsură, ca în asemenea poezii reușita să nu fie totdeauna deplină: unele dintre poeziile care-și pun sarcina nobilă de a întruchipa gîndurile și simțămintele ce frămîntă acum, în zilele noastre, masele populare, reprezintă nu arareori un efort inovator și nu se bucură de avantajul căilor bătătorite cu succes. Se întîmplă să existe mai puține imperfecțiuni de ordin prozaic chiar în poezia unui debutant care nu face, să zicem, decît să repete unul și același gînd asupra menirii poetului de a scrie „despre popor", gînd înalt dar neurmat întotdeauna de alte fapte (A. Covaci a scris și un reușit „îndrumar" satiric pentru asemenea poezii) și să se afle mai multe lături slabe în lucrarea unui scriitor talentat, care realmente scrie „despre popor" și dă glas unei teme mai noi decît simpla sa preocupare și făgăduială. Aceeași diferență o poți găsi în cazul creației unuia și aceluiași poet.

Greutățile creațiilor inovatoare nu se datoresc „faptului" născocit de apolitici și formaliști că realitatea ar fi nepoetică. Dimpotrivă, — și acesta trebuie să fie cel mai puternic stimulent — realitatea e intens poetică, și tocmai de aceea este pe cît de darnică în sevă inspiratoare pentru poeți, pe atît de pretențioasă, cerînd în oglindirea ei o sigură și justă concepție asupra lumii, un efort poetic propriu, un efort mult mai mare de cunoaștere, precum și de plămădire a formei artistice. Ea silește talentul să treacă din domeniul potențelor, făgăduielilor, cochetăriei și imitației livrești, în domeniul realei încercări a puterii. Căutînd explicații, s-ar putea lămuri și de ce unor tovarăși le scade exigența imediat ce poezia nu mai înfățișează o imagine tipică a zilei de azi.

Toate acestea, repet, par explicabile. Dar, pentru a ne reîntoarce la articole în genul celui just scris de tov. Nina Cassian, e totuși păcat că ele, adesea, denotă o poziție de spectator. Nu mă refer la faptul că ele nu-s sprijinite de o practică poetică adecvată, care să arate măcar efortul de a se rezolva acele probleme pe care n-au izbutit să le rezolve tovarășii criticați. Mă refer la altceva: atunci cînd te simți părtaș dintre cei mai activi la acest efort, critica nu va fi o simplă constatare inertă; amintind sarcinile imperioase ale poeziei noastre, va îmboldi cu putere la rezolvarea lor, la existența unor semnături pline de răspundere și deloc neglijente în „condica actualității". Folosesc impropriu și prozaic termenul Ninei Cassian, de „condică a actualității", dar sper că nimeni nu va înțelege din acest termen că tovarășii care încearcă să scrie despre actualitate îndeplinesc o sarcină birocratică, dintr-o pornire birocratică, sau că numai în acest domeniu s-ar putea observa manifestări de birocratism literar.

★

În viața literară poți adesea auzi reproșuri îndreptățite la adresa poeților care scriu nu totdeauna bine, „iarăși despre tractoare și iarăși despre colectivă și luptă de clasă", dar unii tovarăși, înșirînd tot felul de obiecții și păreri juste, ba încă și combătînd ruperea de viață, nu fac totuși destule eforturi de a înfățișa tocmai acele aspecte de a căror oglindire nu sînt mulțumiți. Ar merita să ne întrebăm dacă nu sînt și cazuri (chiar dacă-s izolate, pot avea o anumită tipicitate) care să amintească, indirect, de o imagine a lui Șcedrin, pe care îmi îngădui s-o adaptez. Nu e din fericire o imagine generală, ci se referă doar la unele colțișcare ale vieții literare, fiind totuși grăitoare pentru asemenea colțișoare, dacă ne gîndim la sarcina de a deșteleni în poezie pămîntul fertil al actualității.

Un căluț trage din greu, răsturnînd brazda menită să dea hrană oamenilor. E un căluț cam modest față de mărimea ogorului, pe care nu-l cuprinzi cu ochii și față de noutatea terenului. În jurul lui s-au adunat cîțiva privitori.

— E cam slăbuț, constată unul.

— Da, și cam nădușește, îl întărește altul. Asta nu pot eu să înțeleg: de ce se opintește atît de dizgrațios?

— Pentru că n-are destulă forță și e cam singuratic, explică, plin de bunăvoință, cel care începuse. Și apoi, dragă, nici nu știe cum să tragă. După părerea mea, un adevărat căluț trebuie să tragă brazda mai adînc. Aceasta e menirea lui, misiunea lui. Despre asta am scris și o profesiune de credință în versuri. Apoi, trebuie să se miște mai iute. Și despre asta am scris o profesiune de credință, nu mai puțin frumoasă. Pasul său trebuie să fie lin, degajat, dezinvolt. Privește, te rog!

...Și comentatorul, fluturînd elegant un bastonaș ușor, face cu grație cîțiva pași de promenadă.

— E foarte frumos! exclamă al doilea comentator, iar un al treilea izbucnește în aplauze și omagii.

Căluțul, obosit, a făcut un pas greșit.

— Ei vezi, izbucnesc privitorii. E prea slab. Ar trebui o forță mai mare pentru a desțeleni ogorul acesta. Zău așa, ar trebui o forță mai mare, constată el, și se depărtează în grabă, care încotro.

Plugarul, evident, nu poate fi nici el prea mulțumit de adîncimea și rapiditatea aratului și face eforturi pentru a da ajutor.

— Hei, puneți careva mîna aici, strigă el. E nevoie de un om.

Cum însă ei nu sînt doar unul singur, ci ceva mai numeroși, și cum nu toți ar încăpea în jurul plugului, amicii noștri, care au și ei, desigur, dreptate... Dar nu mă opresc, pentru că exagerarea nu trebuie să ducă la denaturarea realității.

E destul să participi la o seară de poezie sau să privești, de pildă, „Gazeta literară", pentru a vedea că au rămas tot mai puține cazurile de impasibilitate, că poeții noștri se mobilizează pe un front larg și sînt hotărîți, combătînd indiferentismul și ruperea de viață, să determine un nou avînt al poeziei noastre. Numai în ultimele trei-patru numere ale „Gazetei literare" poți să citești cu bucurie poezii actuale, combative, despre care nu s-ar putea spune că sînt prozaice (deși, desigur, unele au lipsuri care ar putea fi luate în discuție în cadrul unei analize separate). Mă refer, în ordine cronologică la poeziile lui Eugen Frunză și Demostene Botez, la cele semnate de Dan Deșliu și Vercnica Porumbacu, precum și—în numărul cel mai recent — la poeziile lui M. Beniuc, M. Dragomir, V. Tulbure, E. Majteny, I. Szasz, A. Sperber. „Scrisoare din odaia de lucru", a lui Cicerone Theodorescu, nu poate fi scoțită, pur și simplu, o poezie reușită; ea reprezintă un progres, pe linia celor mai izbutite creații anterioare ale sale. Mă refer la claritatea imaginii artistice și la lărgirea gamei creatoare a poetului, care începe să ia și spada în mînă și, ridicîndu-se de la necazurile de zi cu zi ale vieții literare pline de redactori și critici, se preocupă de lupta mulțimilor setoase de spulberarea primejdiei atomice, deschide ferestrele odăii de lucru, soarbe aer proaspăt. E nepotrivită imaginea pămîntului distrus — „gonind prin bolți, pustiu, prost cris", — dar în general poezia te face să regăsești individualitatea poetului, de astădată îmbogățită cu o mai mare putere de generalizare. Cine ar putea contesta originalitatea, caracterul liric, puterea de „autoexprimare" în sens pozitiv, a unei asemenea poezii? Acesta e Cicerone Theodorescu pe care dorim să-l vedem dezvoltîndu-se mai departe, și nu acela care a scris în **„Contemporanul"** (nr. 4) „Orînduiala" — o poezie care mai arată primejdia unor influențe ermetice, o poezie greoaie, cu imagini lipsite de frumusețe, și din care nu înțelegi mai nimic, sau poți înțelege orice (un tînăr poet mi-a explicat că ar fi vorba de... proporțiile între industria grea și agricultură, un altul că e vorba de desțelenire sau de întrarea unor țărani în gospodăria colectivă...).

Am dat acest exemplu, deoarece, pe lîngă problemele enumerate mai sus — pe lîngă unilateralitatea și ignorarea primejdiei influențelor decadentismului, pe lîngă exigența unilaterală care se exercită aparent ca un scop în sine și care nu urmărește să lege poezia de viață, — pentru a dobîndi rezultate rodnice în practica poeziei e nevoie să se înlăture unele confuzii în ce privește natura și specificul unui poet. Or, progresele lui Cicerone Theodorescu arată odată mai mult că natura unui poet nu e obligator legată, să zicem, numai de miniaturi casnice lipsite de suficientă generalizare, ori de versuri în care — în contrast cu o seamă din rondelurile spirituale atît de reușite — simpla constatare și crelonare a unui cusur pare a-l mulțumi pe poet, mai ales dacă versurile sînt pitorești. Talentul, cînd e puternic, nu poate rămîne pe loc; a lega de specificul unui poet anumite slăbiciuni ale sale, înseamnă a-i lega o ghiulea de picioare.

În căutarea naturii poetice

După unii tovarăși, odată stabilite criteriile „cetățenești-artistice" ale poeziei noastre, odată ce s-a declarat asupra lor un acord atît de deplin, rezultă că explicația unor lipsuri trebuie căutată numai în neaplicarea sau greșita funcționare a legilor specifice ale poeziei; că, odată stabilite legile generale ale creației, trebuie să ne concentrăm numai asupra celor specifice. Această părere, care a fost formulată de tov. Radu Popescu, nu îi aparține doar d-sale. După mine, cerința de a se cerceta legile specifice ale fiecărui gen este cît se poate de îndreptățită. Ar mai fi de precizat doar atît: dezbaterea doar a specificului care desparte poezia de celelalte genuri va fi văduvită de esența ei vie, dacă nu va ține seama că legile specifice sînt forme deosebite de manifestare a acelor legi și cerințe mai generale pe care unii le socotesc „gata rezolvate" și „subînțelese"; că nu le putem contrapune acestora din urmă, nu putem scăpa de acestea din urmă socotindu-le rezolvate. Analiza specificului poetic va însemna întotdeauna analiza modului deosebit în care sînt satisfăcute cerințele „comune tuturor activităților literare, artistice și cetățenești". Specificul poetic nu poate fi socotit străin de conștiința socială, de satisfacerea cerințelor spirituale ale poporului, ci trebuie judecat în raport cu acestea: altminteri, nu numai că vom deschide poarta apolitismului, dar vom denatura însuși specificul poeziei. Prin analiza legilor specifice trebuie să ajutăm scriitorii în înalta lor misiune socială, și nu să-i îndepărtăm de ea.

Desigur, „partidul n-a cerut niciodată **tuturor** scriitorilor să scrie despre aceleași subiecte, așa cum nu cere **tuturor** muncitorilor să plece la țară..." Spunînd aceasta, tov. Radu Popescu are, din nou, dreptate. Ar mai trebui precizat doar atît: dacă fiecare muncitor, auzind chemarea de a ridica nivelul agriculturii, ar înțelege că această chemare se adresează doar altora, n-am avea niciodată Davidovii noștri; sau, ca să revenim la poezie, cu cît un poet e mai înzestrat, mai puternic, cu atît mai adînc are datoria de a înțelege că nu toate, ci cele mai importante probleme ale epocii noastre, nu îi vizează atît pe toți, în general, cît pe el, în special, că e nevoie aici de talentul lui, de pana lui, și nu de a altuia, că e aci problema lui, și, dacă vreți, obsesia și patima lui. În acest sens, el poate fi și „individualist". Chiar și cu gelozie trebuie să se bată ca lui să-i revie cinstea de a fi întruchipat cel mai bine problemele mari ale vremii sale, de a fi mișcat milioane de oameni prin forța versului său, care le vorbește de tot ceea ce e mai vital în viața și lupta lor, și de a fi lăsat pentru posteritate dîra luminoasă a creației sale, sub razele căreia să apară epoca lui, chipul contemporanilor săi.

Numai o adîncă înțelegere a acestei necesități obiective și sentimentul nevoii subiective de a face aceasta, poate duce la deplina înflorire și folosire a libertății creației, cucerite în țara noastră prin lupta grea a poporului. Numai o adîncă înțelegere a acestei necesități, îndreptarea bine orientată spre actualitate, pot asigura caracterul înnoitor al literaturii noastre și combaterea eficientă a uniformizării și șablonismului. Cu cît diferite creații vor fi mai rupte de viață, cu atît ele se vor asemăna mai mult, în ciuda tuturor bizareriilor la care ar recurge poetul; pe cînd posibilitățile oferite de realitatea clocotitoare, în dezvoltare neîntreruptă, sînt realmente infinite, ca însuși cursul vieții. Trebuie să luptăm cu adevărat împotriva supărătoarelor șabloane, pentru o mare varietate de genuri, stiluri, individualități, pentru originalitate, fără de care nu există artă mare, pentru o poezie a unor profunde stări sufletești, și tocmai terenul larg al realității și al luptei pentru nou — în toate aspectele ei — oferă această posibilitate; aci e izvorul înfăptuirii poeziei realiste, poeziei mari, de înaltă artă, în tot ce are ea mai specific, aci, și nu în autocontemplarea ruptă de viață.

Firește, atunci cînd scrie că „mulți dintre poeți nu și-au descoperit propria lor natură", tov. R. Popescu are, din nou, dreptate. Ar mai fi de precizat doar atît: că nimănui nu-i poate fi indiferent ce natură își descoperă și că de multe ori căile pe care se ajunge la descoperire afectează serios însuși obiectul ce va fi descoperit. Dacă, de pildă, scopul de a-și descoperi natura va fi pentru un poet scopul suprem, el nu va descoperi nimic interesant pentru contemporanii săi, nimic cu adevărat original, decarece va aluneca pe calea introspecției sterile, individualismului sterp, autocontemplației rupte de viață și însăși natura sa — care nu este imuabilă — va fi roasă de carii bine cunoscute. Natura poetică are capriciile ei feminine: pervertită, lenevită, plictisită și chiar îngrețoșată de cel care nu face decît să zacă ani de-a rîndul prosternat la picioarele divanului ei, neavînd altă preocupare decît aceea de a o iubi și răsfăța,—ea, dimpotrivă, va simți irezistibilă și înălțătoare pasiune pentru inima și brațul puternic al omului care în ceasurile grele de cumpănă s-a avîntat în greul bătăliei; acestuia i se va dărui cu adevărat și numai lui îi va fi dat să descopere într-adevăr iubirea înaltă și poezia adevărată. La toți marii poeți, natura lor a avut grijă să îrupă singură în focul creației, atunci cînd ei erau frămîntați de marile probleme ale timpului lor și cînd erau stăpîniți în muncă, în dragoste, în atîtea aspecte ale vieții, de mentalitatea omului înaintat al epocii lor. Tendințele de imitare de care vorbește tov. R. Popescu nu se pot explica prin aceea că un poet nu s-a căutat deajuns înăuntrul său, ci prin aceea că n-a căutat sau n-a avut talentul de a găsi izvoare poetice în realitatea împrejmuitoare, capabilă să-i trezească puternice stări sufletești și strune profunde. **Înclinațiile personale, particularitățile talentului și ale naturii poetului se reliefează cel mai bine în practica încercărilor creatoare pentru slujirea unui înalt țel social.** Atunci se vede, să zicem, cît de largă este gama talentului Mariei Banuș, pe cînd altminteri, căutînd doar „specificul poetic", tov. Banuș ar fi rămas osîndită doar la acea „senzualitate" despre care tov. R. Popescu spunea că ar fi trăsătura specifică a creației poetei. (Poate ar fi cazul să reactualizăm și formula celor trei K: Kinder, Küche, Kirche).

Atunci cînd poetul e angrenat în lupta pentru un înalt țel social, și introspecția, studierea propriei naturi și personalități, se dovedește rodnică, deoarece e studiată natura unui luptător, unui om nou, legat de practica revoluționară, de masele populare, și nu natura unui om care n-are altă preocupare decît aceea de a-și studia natura.

Dacă anticului alergător de la Marathon i s-ar fi pus în față o oglindă, cu scopul de a-și studia mișcările, dacă întreg trupul, sufletul, dacă fiecare răsuflare a sa n-ar fi fost închinate țelului — în întregime, fără rezerve — el n-ar fi ajuns eroul slăvit de veacuri; în medicină sînt cunoscute cazuri cînd ipohondrii neîntrerupt atenți la bătăile inimii lor ajung să și-o îmbolnăvească de-a binelea, deși, evident, ei fac asta cel mai adesea tocmai cu scopul de a se feri de boală, de a-și apăra sănătatea. Rezultă oare de aci că un sportiv nu trebuie să-și supravegheze condiția fizică, or că un om nu trebuie să fie atent la sănătatea sa, cri că un poet nu trebuie să-și cunoască particularitățile existente sau potențiale ale talentului său? Firește că nu! E necesar ca poeții să-și cultive propria personalitate, propria gamă de însușiri poetice — lucru pe care ei îl fac adesea, fără a mai aștepta îndemnurile criticii — știind însă că poezia trebuie să fie firească și sănătoasă ca răsuflarea, ca bătaia sănătoasă a inimii, și că urmînd acest scop, terenul ei principal nu se află în introspecția celui izolat de viață, ci în studierea contemporanilor și a cerințelor societății, în luptă pentru izbînda noului. Aceasta și nu autocăutarea ca scop în sine mi se pare a fi calea principală pentru dobîndirea unui factor indispensabil creației: inspirația. Personalitatea crește și se reliefează în efortul de a cuprinde viața poporului — și se usucă, se ofilește, atunci cînd i se contrapune: de aceea nu orice fel de natură poetică ne interesează. Chiar dacă n-a precizat asta, cred că la fel gîndea și tov. R. Popescu. Tocmai de aceea, și d-sa, din nou, are dreptate, cum cu multă dreptate constata tov. Crohmălniceanu despre fiecare participant la discuție.

Sergiu Fărcășan

Din viața CERCURILOR LITERARE

Consfătuirea cercurilor din regiunea Bîrlad

Inițiativa ziarului „Steagul roșu" din Bîrlad, de a organiza o consfătuire a cercurilor literare din regiune, trebuie arătată ca o inițiativă lăudabilă. Felul cum s-a desfășurat consfătuirea, — ținută duminică, 27 februarie, — referatele prezentate, discuțiile purtate și angajamentele luate, au constituit un merituos început pentru reactivizarea cercurilor literare.

Consfătuirea finută a arătat deficiențele existente, munca sporadică a unor cercuri, dar și dragostea și dorința vie a membrilor de a activa cît mai intens.

Astfel, s-a putut vedea că în cercul literar „Al. Vlahuță" din Bîrlad, al cărui referat de activitate a fost citit de tov. Eliza Tutoveanu, secretar al cercului, s-a desfășurat în anul 1954 o activitate mulțumitoare. În cele 28 de ședințe ale cercului au fost puse în discuție diferite lucrări din care unele au putut apare în gazeta locală. Dar biroul n-a reușit să facă să funcționeze cercul de studii pentru ridicarea nivelului ideologic și cultural al membrilor cercului. Acest lucru a reieșit din discuții și pentru celelalte cercuri.

Biroul n-a muncit să formeze cercuri de citit în întreprinderi și instituții, n-a organizat manifestări literare.

Referatul ținut de tov. Emil Băicoianu din partea cercului literar „Ion Creangă" din Tecuci, a arătat că activitatea acestui cerc a fost foarte redusă. De aceea și referatul n-a putut fi decît o expunere a sarcinilor ce incumbă unui cerc, referat criticat apoi pentru o serie de formulări care dădeau naștere la confuzii. Cercul n-a ținut ședințe, n-a dus o muncă organizată, n-a putut aveo activitate cu rezultate pozitive.

Activitate mai mare și mai rodnică a dus cel de-al treilea cerc literar participant la consfătuire, „Nicolae Bălcescu", din Focșani. În referatul său, tov. Ion Nistor a arătat că în cerc este cuprins un număr de aproape 30 de membri, muncitori, funcționari și elevi, că se țin ședințe săptămînale, că s-au scris și au fost puse în discuție o serie de lucrări literare între care trei piese de teatru, un studiu asupra literaturii noi și materiale pentru radio-magazinul difuzat de stația de radioamplificare a orașului.

Cei care au luat cuvîntul au manifestat dorința de a duce o muncă literară mai organizată, de a studia problemele de literatură și critică literară, de a studia documentele celui de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici. Au fost combătute unele metode de îndrumare greșită și nesatisfăcătoare. De asemenea, a fost criticat faptul că aceste cercuri primesc un ajutor slab din partea Uniunii scriitorilor, a publicațiilor ei și a comisiei de îndrumare.

O serie întreagă de lămuriri și de propuneri a adus tov. Haralamb Zincă din partea comisiei de îndrumare, arătînd că în scurtă vreme comisia de îndrumare va elabora un regulament de funcționare a cercurilor literare.

În cuvîntul său, tov. Cimpoeșu, șeful secției de agitație și propagandă a comitetului raional P.M.R., a criticat referatele care n-au arătat cum s-a făcut îndrumarea, cum au fost ajutați să crească oamenii. N-a fost arătat nivelul ideologic al lucrărilor discutate. Problema educării scriitorilor, a spus d-sa, trebuie să stea la baza muncii biroului cercurilor. Numai după o pregătire temeinică membrii cercurilor vor putea scrie lucrări valoroase, actuale, necesare în lupta pentru construirea socialismului. Cercurile trebuie să inițieze un concurs între ele, pe o temă de actualitate, să organizeze schimburi de experiență. Membrii cercurilor literare trebuie să se deplaseze cît mai des pe teren pentru a cunoaște viața, pentru a avea o legătură vie cu oamenii, cu problemele regiunii, spre a se inspira din aceste realități pentru a scrie o literatură mobilizatoare care să ajute la înfăptuirea sarcinilor pe care le au oamenii muncii. Ei trebuie să scrie texte pentru brigăzile artistice de agitație, care duc lipsă de lucrări literare.

Consfătuirea a fost încheiată de tov. Alice Ouatu, șefa secției culturale a ziarului „Steagul roșu", care a cerut membrilor celor trei cercuri literare din regiune să scrie materiale pentru pagina literară a ziarului..

De la cercul „Heinrich Heine"

În afară de cercul literar „Orizonturi noi", la Sibiu, scriitorii de naționalitate germană se reunesc în cercul literar „Heinrich Heine" care și-a propus să discute lucrările literare ale membrilor cercului și să ajute ca producția lor literară să fie de cît mai bună calitate; să atragă și să educe elemente noi care au înclinări literare; să popularizeze în rîndul minorității naționale germane lucrările literare cele mai izbutite; să culeagă și să cultive folclorul german din regiune.

Pentru realizarea acestor sarcini, în afara ședințelor de lucru aproape săptămînale, membrii cercului literar „Heinrich Heine" au participat la șezători literare în întreprinderi și școli și au organizat simpozioane literare dintre care două despre cărțile a doi membri din cercul lor: „Andreas" de Maria Haydl și „Alter Baum" de Werner Bossert.

În cadrul activității pentru realizarea sarcinilor propuse, în urma numeroaselor lucrări citite și discutate, biroul cercului a recomandat pentru editare o piesă de teatru în trei acte de Michael Foit și a publicat în „Kultureller Wegweiser" („Îndrumătorul cultural") o piesă într-un act de Maria Haydl și una de Iosef Oschanitzky, în afară de alte bucăți literare și traduceri publicate în revistele și editurile de limbă germană. De asemenea au fost ajutați să publice primele lor lucrări Doraliese Friedsam și Wilhelm Schuster și unii scriitori mai vechi ca Richard Breckner și Robert Steiner. Au văzut lumina tiparului scrierile autorilor: Richard Breckner, Betty Csog-Bell, Iosef Oschanitzky, Maly-Theil, Maria Haydl și Werner Bossert și sînt în curs de editare: un roman pentru tineret („Martin und sein Vater") de Maria Haydl, un basm („Der Hirte und die tausend Zaubrer") de Richard Breckner, o povestire de Betty Csog-Bell și o traducere în limba germană („Fahrt ins All") de Werner Bossert.

Cinci ani de activitate

Cercul literar „Alexandru Sahia" din Buzău a împlinit cinci ani de activitate. Cu acest prilej, el publică un caiet cuprinzînd lucrări ale membrilor cercului.

În cei cinci ani de activitate, cercul a înscris o seamă de înfăptuiri care arată că s-a muncit cu dragoste, cu perseverență, cu prichepere. Astfel în acest răstimp, în cerc s-au perindat peste 700 de începători ai scrisului, aducînd în discuție mai mult de 2000 de lucrări în proză și versuri. Din acestea peste 250 de lucrări au fost publicate în presa locală și în revistele centrale. Cercul a organizat numeroase ședători literare publice, a publicat un ziar de stradă al său și a prezentat programe literare la cămine culturale, gospodării agricole colective și S.M.T.

Zece membri ai cercului au fost trimiși la Institutul de literatură și critică literară „Mihail Eminescu" din București.

Folosind realizările obținute și experiența celor cinci ani de activitate, cercul literar „Alexandru Sahia" își propune în activitatea sa de acum înainte să ducă o muncă mai organizată și mai temeinică în ședințele sale de studiu, pentru însușirea teoriei literaturii realist-socialiste; să ajute și mai bine tinerele cadre care vin în cerc: să lichideze lipsurile constatate și să combată cu tărie atitudinile nesănătoase și dăunătoare care s-ar manifesta; să stimuleze crearea a cît mai multe lucrări literare la un înalt nivel artistic și cît mai folositoare în lupta pentru construirea socialismului.

Necesitatea îmbunătățirii calității materialelor se desprinde și din lucrările apărute în caietul festiv, unde sînt publicate poezii și schițe cu deficiențe privind măiestria artistică și cu un conținut inegal și de multe ori nesemnificativ.

*În caiet semnează versuri Neagu

RĂSPUNS LUI MISTER ELIAHU SCHULMAN

pe adresa „GETSELTN" — a yddish review — 325 E. 15 th St. New-York 3 N. Y.

Închipuieşte-ţi, mister, că, deşi eşti „mister", şi încă redactor-şef al unei reviste de „literatură şi probleme de cultură", cum ţi se subintitulează „Getseltn", care pe lîngă toate apare la New-York (New-York ! New-York ! Ce, e jucărie ?) eu, biet cetăţean de pe aceste meleaguri romîneşti, am îndrăznit să ignorez un timp existenţa dumitale. E drept că îţi lăsasem nedesfăcută publicaţia după ce, răsfoindu-ţi-o un timp, am văzut, cum se zice, „cu cine avem cnoarea" : amestec de confuzionism, formalism, misticism, supra-realism şi celelalte „isme" din asemenea nobile familii.

Totuşi, recunosc, sacrilegiu ! Cum zic-eam: „mister", „New-York", „probleme de literatură şi artă", „redactor-şef", poate chiar „super-man...".

Există însă un dumnezeu al reabilitărilor, căruia i-a fost pesemne milă de mine că, uite, — acum cîteva ceasuri — în pregătirea plecării încoace, la Sinaia, dau în bibliotecă peste nr. 15—16 (anul IV) din „Getseltn" pe care la primire, l-am pus în bibliotecă fără a-l mai fi citit. Ce ar fi să-l iau cu mine? Zis şi făcut. În tren îl răsfoiesc. Coincidenţă („stranie" s-ar zice în spiritul literaturii din „Getseltn"): te ocupi acolo copios-omagial de puţinătatea mea. Ce oi fi păcătuit pe vremea aceea, mă întreb îngrijorat, căci de atunci încoace se pare că am făcut un pic de treabă ca lumea, de vreme ce între timp un scrib al presei marshallizate a încolţit masiv „leşul" meu, sub titlul necrologic „La moartea unui trădător".

Îţi citesc atent articolul, mister Schulman. Ţi-l mai aminteşti ? E intitulat „Un salut literar din Rominia" şi, sub propria dumitale semnătură „onorată şi personală" („bihwoidhu iweaţmăhu" cum sună formula consacrată) faci recenzia culegerii de poezie şi proză idiş „Bukarester Zamlbiher" scoasă cu puţin înainte de „Asociaţia scriitorilor şi publiciştilor idiş din Rominia".

Se pare că din toată culegerea, cel mai mult ţi-a plăcut fragmentul de roman pe care mi-l tradusesem singur în idiş pentru „Zamlbih". Un lucru îmi liniştea oarecum îngrijorarea de a-ţi fi plăcut atît: fragmentul apăruse cam tot atunci, inedit, într-o revistă românească, care nu-ţi menajează deloc supermanii. Şi-apoi (deşi îmi place să mă socotesc dintre cei cărora nu le este indiferent cine îi laudă) pînă la urmă care tată nu se crede obiectiv atunci cînd e încîntat că i-ai lăudat odrasla? Aşadar, eram încîntat.

Ei, dar vorba lui Şulem Aleihem: „Ce face dumnezeu? Toată povestea e minciună!". Sau şi mai potrivit aici, „nu asta ţinteşte", cum ar zice celălalt clasic al literaturii idiş, reb Mendale Moiher Sfurim.

Şi chiar ce ai ţintit, mister Schulman, cu omagiile dumitale ?

Ia să-ţi auzim încheierea :

„...mare păcat că un asemenea artist scrie într-o limbă străină, pentru oameni străini. Trebuie oare să scrieţi pentru oamenii care v-au tîrît împreună cu sute de mii de evrei în teritorii îndepărtate? Este greu de acceptat ca un asemenea scriitor să vrea să scrie romîneşte, cînd în afara graniţelor romîneşti literatura românească este cu totul necunoscută. Literatura noastră evreească este mai cunoscută în lumea largă decît cea românească. Aşa cum am mai spus : Benador ne aparţine nouă şi nu valahilor şi ţiganilor".

Aşa mai vii de acasă, mister, mi-am zis şi mi-am propus ca, îndată ce ajung la Sinaia, să te plesnesc peste labele cu care mă ungi „scriitor de talent covîrşitor", „de vastă cuprindere", etc., etc., etc.

Dar uite că stau oarecum dezorientat : ai scris asta acum şapte ani. Întreg acest număr — în orice caz materialul beletristic — este în „viziunea" şi tonul înrudit, exprimat, iată, în acest fragment dintr-un poem de acolo :

Ni se sting leaturile înaintaşe
Sîntem fără de urmaşi

Noaptea a zăvorît
Porţile spre ieşiri
Tremur de spaime străbune

Poate că — îmi zic — articolul dumitale — la fel cu poemul poetului — este o sincopă morală a cuiva, care — cu ochii încă împăienjeniţi de lacrimi din dolii personale şi dolii ale colectivităţii sale — nu vede unde sînt vinovaţii ? (Era doar nu prea mult după Maidanek, Auschwitz, Ribniţa şi atîtea şi atîtea Varşovii şi Lublini din care unii s-au trezit ca nişte copii buimaci din coşmaruri grele).

Tare sînt înclinat să-mi amintesc (oricît de gravă e problema) de anecdota cu omul care, prins în patul unei tîrfe în momentul dramatic în care era scos din casă sicriul cu soţia moartă, îşi justifica imoralitatea plîngînd auto-compătimitor : „parcă omul în nenorocire mai ştie săracu' ce face?". Totuşi, iată, îţi vorbesc ca şi cum articolul de acum şapte ani a fost într-adevăr scris cu ochii împăienjeniţi de lacrimi sincere. Îţi vorbesc aşa, cu atît mai mult cu cît nu ştiu ce s-a întîmplat cu dumneata în anii din urmă. Poate că între timp s-au deschis ochii. În orice caz, chiar dacă mă adresez dumitale, vorbesc pentru cei care, indusi în ercare, nu ştiu nici azi cine sînt vinovaţii. Vorbesc pentru ei, nu însă înainte de a respinge generoasa dumitale tentativă de marshallizare literară, cu care vrei să mă „ajuţi", revendicîndu-mă anexionist : „Benador ne aparţine nouă şi nu valahilor şi ţiganilor" şi nu înainte de a-ţi spune — în caz că nu ştii — că expresia „valahilor şi ţiganilor" ţine de cea mai crasă impertinenţă ciocoiască, a „atu-buhartunismului" *) naţionalist şovin evreesc, frate de cruce încîrligată cu „Herrenvolkismul" hitlerist şi cu „supermanismul" trustmanilor voştri, toţi deopotrivă de calici culturali şi de magnaţi ai crimei.

★

Aşadar, să vorbim, însfîrşit, despre această cîrdăşie între crimă, cîrdăşie căreia, între milioanele de victime — evrei şi nesevrei — i-au căzut victimă în teritoriile vremelnic ocupate sutele de mii de evrei, de care îţi plînge inima atît de tare, că mă instigi la dezerţiune literară tocmai de pe frontul care luptă să evite repetarea acestor crime.

Cum, mister Schulman, faci pe prostul, sau chiar nu ştii că cei ce au tîrît în teritoriile vremelnic ocupate sutele de mii de evrei (dar şi „valahi" şi „ţigani") sînt aceiaşi care pun acum în labele fine ale mercenarilor literari stilouri şi în labele păroase ale gcrilelor brune şi verzi, cuţite, topoare şi arme automate, pentru noi crime. Sînt adică — în perfectă armonie dumnealor, — aceiaşi „supermani" şi „Herrenvolki" care ieri mergeau la sigur să cucerească dominaţia lumii „pe cel puţin o mie de ani", graţie faimosului „Blitzkrieg", iar azi — cavaleri ai războiului rece cu care îşi închipuie că paralizează vcinţele — îşi fac iluzia că vor îngenunchia la picioarele lor de Golemi şi Molchi dezlănţuiţi, întregul glob pustiit; dumnealor care, ca într-un diavolesc de dinainte pierdut joc de ţintar, îşi închipuie că încercuiesc cu baze militare Pacea ; dumnealor care scot la iveală armele păstrate hitleriştilor „încă de la întîiul potop", pentru „mai trebuie şi altădată" şi — împreună cu arme noi şi metode vechi — le pun în mîna Wehrmachtului în reînviere — în reînviere pentru alte zadarnic sperate Ribniţe, Maidanek, Auschwitz, Treblinka, Matthausen, Lidice şi atîtea şi atîtea locuri de tragică, dar mereu plină de ură amintire, pe unde a bîntuit, pustiitoare, ciuma fascistă cu lagărele ei de exterminare, cu camerele de gazare şi crematorii şi fabrici de săpun din grăsimi şi cenuşă de bătrîni şi femei, cu terenuri pentru trageri la ţintă în trupşoare de copii, cu ateliere de confecţionat abajure din piele de om, pentru gustul nevropat al Ilse Kochelor; locuri ale trenurilor morţii Iaşi-Călăraşi, ale pădurilor bucureştene semănate cu cadavre, ale abatoarelor aceluiaşi Bucureşti — abatoare cu oameni spînteciţi şi agăţaţi cu beregatele în cîrlige. Oameni, mister Schulman, milioane şi milioane de oameni din a căror apocaliptică hecatombă de trupuri, supermanii şi Herrenvolkii şi atu-buhartunistii îşi fac soclu de pe care, statui drapate în crep de doliu, jelesc ieremiade şi intonează cîntece de sirenă, pentru a atrage complici ai cuţitului şi complici ai stiloului, întru repetarea sinistrului joc.

Cum, mister Schulman, este oare cu putinţă să nu ştii nici acum că cei ce au tîrît sute de mii de evrei în teritcriile vremelnic ocupate sînt tot aceia care au „lichidat" cele patru milioane de evrei polonezi — cu neuitatul lor centru cultural şi literar, patrie a literaturii idiş de pretutindeni, locul de unde îşi trage seva şi acum ceea ce a rămas bun în literatura idiş de la voi ; sînt adică tot aceia care au împărţit ieri şi îşi împart şi azi dividendele încîrligate, înstelate sau alb-albastre, sînt adică tot aceia ce au livrat ieri cuţitelor bestiei verzi legionare din pădurea Pustnicul, savanţi ca Iorga, butucului călăilcr din Stuttgart, capul Olgăi Bancic, ca să livreze apoi scaunului vostru electric pe soţii Ethel şi Iulius Rosenberg; sînt adică tot aceia ai cărcr mercenari, văzînd că nu e deloc comodă prezenţa paraşutată pe teritoriul ţării noastre — oricît de „selecţionat" ai fi tu — se mulţumesc cu teritoriul romînesc al unei ambasade, se înţelege după ce se asigură că, în loc ca — după toate legile lumii — să fie garantată inviolabilitatea acestui teritoriu, le este garantat lcr „curajul" asasin, căruia îi cade victimă Aurel Şeţu.

O scurtă amintire: O înaltă cinstită faţă, după ce auto-cocoţat în fruntea obştei a vorbit decenii de-a rîndul în numele populaţiei evreeşti, a refuzat categoric nu numai să se alăture mişcării maselor populare pentru izgonirea de la guvern a ministrului măscărici asasin Rădescu, dar a refuzat să-şi adauge măcar glăsciorul la mitingul de protest al obştei sale împcotriva masacrului din piaţa palatului regal, masacru care avea şi ţinctura pogromistă, masacru căruia căzuseră victime şi oameni din obştea sa. Explicaţia refuzului? Făcea parte din aceleaşi consilii de administraţie cu asasinii şi îşi pregătea şi el fuga clandestină, la fel cu ucigaşul Rădescu şi cu acelaşi sprijin dolarizat, fuga în lagărul celor ce pregăteau şi pregătesc noi Auschwitz-uri, noi Ribniţe.

Nici acum, mister Schulman, nu-ţi este clar cine a tîrît sute de mii de evrei în teritoriile vremelnic ocupate şi mă inviţi să nu scriu „într-o limbă străină pentru oameni străini"? Vreau să-ţi liniştesc ocrotitoarea grijă pentru mine: ştiu de mult că nu prin limba în care scrii eşti sau nu străin pentru cei cărora te adresezi, ci prin poziţia de pe care scrii mesajul tău. Ştiu şi că literatura idiş este cunoscută şi iubită în lumea largă. Dar cred că nu-ţi faci iluzia că e datorită unor scriitori de calitatea şi cu „mesaje" ca ale celor de la „Getseltn", ci unui Şulem Aleheim, Mendale Moiher Sfurim, I. L. Peret, Eliezer Staimberg, fie că scrii în idişul acestora sau în englezeasca lui Walt Whitmann şi Mark Twain sau în ruseasca lui Tolstoi şi Gorki, sau în germana lui Goethe şi Schiller, sau în „valaha" lui Eminescu şi Sadoveanu.

Dar să sfîrşim.

De azi de dimineaţă mă găsesc aici, la Sinaia, pentru ca — în condiţii de muncă pe care ni le pune la dispoziţie Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor — să dau ultimul finisaj unei evocări a lui Beethoven. Prin fereastra deschisă a acestei camere din castelul „Pelişor" (pe a cărui scară masivă — cu acelaşi covor adînc — urcau paşii felini ai amantelor sau amanţilor regali sau treceau bestiile în cămăşi verzi şi cu centiroane, sau bestiile stilate în fracuri şi cu decoraţii pentru conciliabulele de punere la cale a războaielor criminale şi a Ribniţelor) prin fereastra deschisă a acestui fost castel regal, privesc amurgul calm care schimbă pe bcltă toate nuanţele de vioriu şi portocaliu, şi este acum un vast baldachin de cobalt ; bătrînele piscuri ale Carpaţilor străjuiesc miile şi miile de lumini care s-au aprins una după alta în ferestrele vilelor în care au venit la odihnă oameni ai muncii. De sub fereastra mea urcă din curtea castelului ciripit de pui de oameni : e puştimea care se zbenguie cu sănioţele şi cu bulgări de zăpadă. Sînt o droaie, un cîrd, un stol, ce dumnezeu sînt? Mă aplec pe fereastră şi recunosc printre ei pe „gavroche"-ul compozitorului Alfred Mendelsohn, porcelanul de Sèvres al dramaturgului Şahighian, şolticii pictorului Szöny, feciorelnicia diafană a copilului lui Jebeleanu, „oaţa" blondă a poetului grec refugiat Dimos Rendis, dolofanul tovarăşului ospătar şi toată mulţimea asta sfîntă de pui de oameni, locuitori ai vilelor speciale pentru copii nr. I, II şi III.

S-a întunecat de-a binelea. O fluturare vastă de pace vine din văzduhurile cele mai îndepărtate. Şi deodată — nu ştiu de ce — îmi apar în faţa ochilor miile şi miile şi miile de ferestre aprinse la locuinţe şi fabrici, pe care de atîtea ori le văd de pe terasa etajului opt al locuinţei unuia din copiii mei, din Bucureştiul meu drag şi paşnic.

...Ia ascultă, mister ! Dacă totuşi eşti cumva unul din mercenarii supermanilor — sau eşti chiar tu însuţi un superman atomist,—apci află că toate astea de care ţi-am vorbit acum şi pacea de care ele sînt legate, ne sînt scumpe ca lumina ochilor. Eu împlinesc peste nici două luni, şaisezeci de ani, vîrstă la care în condiţiile de viaţă de la noi, viaţa abia începe. Am de lucru, înţelegi mister, am de lucru: după ce pun la punct Beethoven, vreau să definitivez romanul „Mister Harry, domnul Emil şi ceilalţi domni şi misters", apoi procedez la fel cu volumul II din romanul „Ghetto veac XX", apoi scriu vol. III, ca să mă pot apuca şi de ultimul, pentru a scrie apoi un Beethoven amplu de tot. Apoi... apci... Dar cîte nu avem de făcut ?

Dacă deci eşti cumva unul dintre cei ce vor să ne tulbure pacea pentru care au semnat şi semnează sute şi sute de milioane de oameni de pe întreg globul pămîntesc, atunci află, mister, că nimic din ce am scris aici nu-ţi este adresat ţie, ci că răspunsul la „omagiile" pe care mi le-ai adus îl vei primi cuprins în replica nimicitoare pe care popoarele lumii — şi bravul vostru popor american—îl vor da supermanilor voştri atomişti, şi Herrenvolkiştilor, şi atu-buhartuniştilor, de vor avea cumva prostul gînd să-şi încerce norocul. Căci chiar dacă pentru supermanii voştri literatura romînească este — cum zici — „cu totul necunoscută" (căci ne cunosc numai după petrol şi carne de tun), poetul nostru a avertizat cu trei sferturi de veac în urmă :

Eu nu ţi-aş dori vreodată să ajungi să
ne cunoşti,
Nici ca Dunărea să-nece spumegînd a
tale oşti
. . . . . .
Eu ? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi
neamul...
Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta,
rîul, ramul
Mi-e prieten numai mie, iară ţie
duşman este,
Duşmănit vei fi de toate, fără-a
prinde chiar de veste.

P. S. Aflu în clipa asta că mister Schulman a fost un simplu mercenar al stiloului, şi că a evoluat spre „super-man".

Ury Benador

*) „atu buhartuni" — „tu m-ai ales", lozincă şovină despre „poporul ales".

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

In ajunul dezbaterilor

Mîine vor începe dezbaterile în jurul ratificării acordurilor de la Paris, în consiliul republicii.

DULLES: — Curaj ! Ai tot sprijinul meu...

Desen de ROSS

84 de ani de la proclamarea Comunei din Paris

Trei poezii de LOUISE MICHEL

Cîntecul robilor

Aici, nu-i iarnă niciodată,
Pădurea-i pururi înverzită.
Oceanul suflă peste toată
Pustia ţărmului, mîhnită.
Şi-i liniştea atît de mare,
Că numai gîza zburătoare
S-aude-n aer cum palpită.

Pe-aceste ţărmuri de-oceane,
S-aude uneori un cînt
Urcînd în seară; scoici sărmane
Ce se deschid, îl cîntă, blînd.
Leandri fragezi în pădure
Şi florile-nflorind uşure
Se mlădie-ndrăgite-n vînt.

Zăriţi, din valuri pînă-n stele,
Pribege-acele pete? Sînt
Mari flote, pînze uşurele,
Pe Oceanu-adînc săltînd.
În neagra noapte, luminată
De oameni, iată ni se-arată
Aceste focuri scăpărînd.

O, vino luntre salvatoare,
Pe rob să-l urci pe bordul tău;
Aici, în lanţuri grele, moare;
Ca moartea, lanţu-i mult mai greu.
Trăieşte-aprinsă-n noi speranţa,
Şi dacă revedea-vom Franţa,
Va fi pentru-a lupta mereu !

E lupta mare, — universală :
Azi, libertatea s-a-nălţat !
Ne cheamă-n luptă lumea pală
A celui pururi împilat !...
Sfărmat-au zorii bezna-n două
Şi se ridică lumea nouă
Pe orizontu-nsîngerat !

Fraţilor mei

Închisoarea din Versailles, 8 sept. 1871

I

O, treceţi, treceţi, zile mute !
Pe morţi răsară iarba mare !
Căderi, voi lumi abia născute;
Corăbii, voi, pieriţi în zare;

O, treceţi, treceţi nopţi profunde !
Vă prăbuşiţi, vechi munţi pustii !
Din ocne, din mormînt, din unde,
Proscrişi sau morţi, vom reveni.

Vom reveni, mulţime sumbră,
Vom reveni, fără de număr,
Fantome crîncene din umbră,
Vom reveni, umăr la umăr.

În giulgiu palid unii, iară
Ceilalţi cu răni ne-nchise încă,
Sub roşia flamură uşoară,
În piept cu greaua rană-adîncă.

Sfîrşit e totul ! Bunii, bravii
Căzut-au toţi, — amicii mei.
Să se tîrască prins-au sclavii,
Cei ce-au trădat şi cei mişei.

La fel ca şi părinţii, fiii
Poporului învingător
Mergeau cu-avîntul bărbăţiei
Cu „Marseilleza" în fruntea lor.

O, fraţi, în lupta noastră mare,
Cît am iubit al vostru-avînt,
Mitraliile tunătoare,
Stindardele pocnind în vînt !

Revoluţia înfrîntă

Închisoarea din Versailles, 1871

II

Vom reveni, mulţime sumbră,
Vom reveni, fără de număr.
Fantome crîncene din umbră,
Vom reveni, umăr la umăr.

Sfîrşit e totul ! Bunii, bravii,
Căzut-au toţi, — amicii mei !
Să se tîrască prins-au sclavii,
Cei ce-au trădat şi cei mişei !

Republică ! O, tu iubită !
Tot sîngele ţi-l dau. Cîntînd
Cîntarea luptei străluciră
Cu drag ne prăbuşeam, luptînd.

Da, ne-om înapoia odată,
Da, reveni-vom, morţi sau vii.
Sub roşul steag, în lumea toată,
Vom frînge-ai tiraniei fii.

La fel ca iarba secerată,
Căzurăm mii în bătălie,
Dar cînd vom triumfa, odată,
De unul mort, vom cere-o mie.

Cînd ceasul răzbunării-o bate,
Părinţi ai crimei pe pămînt,
Cu feţe pale, 'nspăimîntate,
Primi-veţi liniştea, -n mormînt.

In romineşte de
Eugen Jebeleanu

CARNET CULTURAL

O EDIŢIE DE „OPERE ALESE" DE I. L. CARAGIALE IN LIMBA RUSĂ

„Editura de Stat pentru literatură" din U.R.S.S. a publicat un volum de *„Opere alese"* din I. L. Caragiale într-un tiraj de 30.000 de exemplare.

Volumul cuprinde piesele „Scrisoarea pierdută", „O noapte furtunoasă", „Conu Leonida faţă cu reacţiunea" precum şi schiţele „In vreme de război", „Rominii verzi" şi „Norocul culegătorului".

O EXPOZIŢIE IN MEMORIA LUI PETRARCA

La Biblioteca publică „Saltîkov-Scedrin" din Leningrad s-a deschis o expoziţie în memoria lui Petrarca, cu prilejul împlinirii a 650 de ani de la naşterea sa. Sînt expuse cele peste 100 de ediţii în diferite limbi ale poemelor şi sonetelor, precum şi tratatelor filozofice ale marelui poet italian pe care le posedă biblioteca. Din traducerile ruse ale operelor sale, cele mai multe au fost făcute după Revoluţie.

CASA-MUZEU ESENIN

La Esenino (fost Constantinovo), unde s-a născut şi a trăit Serghei Esenin (1895—1925), se va deschide o casă-muzeu. Aici vor fi expuse opere de artă, fotografii şi obiecte ce au aparţinut poetului.

NAZIM HIKMET, DRAMATURG

In afară de poeziile lui militante, care l-au făcut cunoscut în întreaga lume, Nazim Hikmet este şi un valoros dramaturg. Şi în piesele sale de teatru, marele scriitor turc militează pentru acelaşi ideal al omului liber, al fericirii şi împotriva duşmanilor acestor nobile ţeluri ale umanităţii.

In afară de piesele *„Cîntec despre Turcia"* şi *„Legenda dragostei"*, Nazim Hikmet a scris recent piesa *„Prima zi de sărbătoare"*. In nouă sa lucrare dramatică, el opune lumii burgheze, venale şi neomenoase, caracterul curat şi sănătos al omului din popor. Lumea burgheziei este arătată aici prin familia unui om bogat, care înainte de a muri îşi îngroapă aurul şi bijuteriile. Încăierarea pentru moştenire între membrii familiei, dezvăluie întreaga turpitudine a burgheziei. Ei nu se dau înapoi de la nici o infamie, de la nici o mîrşevie sau crimă spre a pune mîna pe avere. In contrast cu această lume, apare lumea oamenilor simpli, lumea inimilor cinstite şi curate, înfăţişate în figura grădinarului, electricianului şi a servitoarei.

Premiera noii piese a lui Nazim Hikmet a avut loc recent la Brno.

Note şi comentarii

Caricatură despre discuţie şi discuţie despre caricatură

Contemporanul" de săptămîna trecută a eternizat într-o caricatură discuţia despre poezie care se desfăşoară de la o vreme în coloanele „Gazetei literare". Înţepătura exprimă mai mult decît un dram de adevăr, referindu-se desigur la o seamă de intervenţii la discuţie care nu au fost de natură să contribuie la dezlegarea misterului poetic — ci, dimpotrivă, au încurcat lucrurile; poezia este înfăţişată în chip de bolnavă la pat, chipurile participanţilor sînt bine aduse din condei, umorul nu este absent. Eugen Jebeleanu pregăteşte seringa pentru injecţie, Veronica Porumbacu, grijulie, aduce pe tavă un pahar cu lirism; Marcel Breslaşu trage ginditor din celebra-i pipă; Mihu Dragomir meştereşte ceva pe la nişte epruvete şi se întreabă : „Cum se face?", Ov. S. Crohmălniceanu se întreabă „Cine are dreptate?", Maria Banuş se întreabă „Cum să facem?" însfîrşit, din păcate, redacţia „Contemporanului" însăşi, alarmată peste măsură, se întreabă ce e de făcut, punînd în gura pacientei următoarea explicaţie dezolantă : „Dacă mai continuaţi să mă doftoriciţi aşa, chiar o-o să mă îmbolnăviţi..."

Încurcaţi şi amăriţi din pricina anatemei caricaturale aruncate asupra discuţiei în genere, vom întreba şi noi, în virtutea inerţiei, „Cum să facem?"

Să continuăm discuţia? — Există primejdia ca pacienta să decedeze peste noapte, conform pronosticului.

Să nu mai discutăm despre poezie? — Atunci despre ce să discutăm noi, cei care, spre deosebire de privilegiatul „Contemporan", nu avem posibilitatea să pendulăm de la dramaturgie la agrotehnică.

Sau poate, să urmăm exemplul confratelui nostru care a iniţiat mai de mult o discuţie cu privire la eroul pozitiv în literatura noastră, a publicat un singur articol (unde eroul era crutat, nepomenindu-se nici un cuvînt despre el) şi pe urmă a încheiat discuţia, descoperind astfel formula ideală: discuţie fără discuţie şi, mai cu seamă, indiscutabilă.

Despre „Bietul Ioanide"

In numărul 2 (februarie) al „Vieţii romineşti" a apărut un interesant studiu al lui N. Doreanu cu privire la romanul „Bietul Ioanide" de G. Călinescu. Autorul articolului dezbate — pentru întîia oară în critica noastră literară — cîteva probleme ideologice şi artistice de principiu, ce se desprind din analiza romanului. Cititorii au remarcat îndrăzneala, fermitatea şi ascuţimea cu care N. Doreanu atacă defectele capitale ale cărţii în lumina teoriei realismului socialist. S-a remarcat, de asemenea, asprimea şi ironia îndreptăţită a articolului la adresa amabilităţii cu care o seamă de cronici literare au mîngîiat erorile romanului.

Studiul este remarcabil — şi, în această privinţă, nu se poate să nu salutăm nota publicată în „Romînia liberă" de duminică, 13 martie, care provoacă pe criticii literari la o amplă dezbatere în jurul „Bietului Ioanide". Nu se poate — cum am mai spus — să nu salutăm nota, dar, în acelaşi timp, nu se poate nici să nu remarcăm faptul că autorul ei a trecut cu vederea — prea liniştit şi fără a vădi un spirit autocritic excesiv — peste cronica, în genere elogioasă, la „Bietul Ioanide", care a văzut, cu cîtăva vreme înainte, lumina tiparului, în aceeaşi pagină duminicală a ziarului „Romînia liberă".

D. Olmazu

Furt...

Există şi o artă care zămisleşte la întuneric şi în lenevie, sub paravanul necuviinţei şi al lipsei de scrupule. Este arta de a plagia.

Reţeta cea mai întîlnită este următoarea: iei un polonic de idei ce nu-ţi aparţin şi-l amestecî cu un polonic de fraze culese de prin diferite articole care de asemeni nu-ţi aparţin. Ai totodată cea mai mare grijă de-a schimba cîte un cuvînt pe ici pe colo şi de-a lipi cîteva fraze „mai personale" şi lucrarea poate fi servită ca op original. Plagiatorii profită de ignoranţa sau de încrederea unor redactori ai diferitelor publicaţii, pentru a lua idei şi fraze dintr-un articol sau o poezie străină şi semnînd materialul cu propriul lor nume, să-l ofere din nou spre publicare. Din nefericire însă, deşi destul de rare, asemenea lucruri necinstite se înfăptuiesc şi se mai publică.

In nr. 2208 din 20 noiembrie 1954 al ziarului „Munca" a apărut o cronică a Luciei Bogdan despre spectacolul „Călăreţul de aramă" de R. M. Glier pus în scenă la Teatrul de Operă şi Balet al R.P.R.

După aproape patru luni, considerînd că e mai rentabil să „fure din creerul" altuia, Pavel Antal semnează, fără vreo remuşcare, cu numele său, acelaşi articol, mai condensat, în revista „Teatru şi muzică" nr. 2/1955.

Sîntem încredinţaţi că mostrele de mai jos vor fi concludente în acest sens :

In ziarul „Munca :

„Baletul realizat după poemul lui Puşkin păstrează întregul lui conţinut, redă patosul lui patriotic şi ideile sale înaintate".

In revista „Teatru şi muzică":

„Baletul păstrează intact conţinutul poemului lui Puşkin, redînd patosul lui patriotic şi ideile sale înaintate".

In ziarul „Munca":

„Coregrafia baletului reuşeşte astfel să creeze personaje bogate în emoţii, veridice, luate din viaţă".

In revista „Teatru şi muzică":

„Coregrafia reuşeşte, astfel, să contureze personaje bogate în emoţii veridice, luate din viaţă".

In ziarul „Munca":

„Sistemul temelor conducătoare sprijină mult înţelegerea de către spectatori a acţiunii, a sentimentelor şi gîndurilor eroilor, completînd unele scene în care mijloacele coregrafice sînt insuficiente. De pildă, în scena inundaţiei, unde Evgheni se suie pe leul de piatră pentru a se apăra de furia apei, gesturile lui exprimă disperarea, faţa lui oglindeşte durerea şi neliniştea celui frămîntă. Muzica este însă cea care exprimă ce gîndeşte el, atunci, deoarece pe fondul descriptiv (prin care se sugerează inundaţia) apar rînd pe rînd tema Parasei, melodia dansului în care îşi mărturisesc ei doi iubirea, etc."

In revista „Teatru şi muzică":

„Sistemul temelor conducătoare sprijină mult înţelegerea de către spectatori a acţiunii, a sentimentelor şi gîndurilor eroilor, completînd unele scene în care mijloacele coregrafice sînt insuficiente. De pildă, în scena inundaţiei, unde Evgheni se suie pe leul de piatră pentru a se apăra de furia apei, gesturile lui exprimă disperarea, faţa lui oglindeşte durerea şi neliniştea celui frămîntă. Muzica este însă cea care exprimă ce gîndeşte el, atunci, deoarece pe fondul descriptiv (prin care se sugerează inundaţia) apar rînd pe rînd tema Parasei, melodia dansului în care cei doi îşi mărturisesc iubirea, etc."

Şi sfîrşitul celor două articole:

In ziarul „Munca":

„Succesul montării baletului „Călăreţul de aramă" pe scena Teatrului de Operă şi Balet trebuie să constituie pentru compozitorii şi coregrafii din ţara noastră un îndemn spre realizarea unor balete valoroase, inspirate fie din trecutul nostru istoric, fie din minunata realitate a zilelor noastre".

In revista „Teatru şi muzică":

Succesul baletului „Călăreţul de aramă" pe scena Teatrului de Operă şi Balet trebuie să constituie pentru compozitorii şi coregrafii din ţara noastră un îndemn spre realizarea unor balete valoroase, inspirate fie din trecutul nostru istoric, fie din minunata realitate a zilelor noastre".

Mai este necesar vreun comentariu?

Teşu S. Milcoveanu

Un radio-magazin izbutit

Sînt într-o mare încurcătură. Nu găsesc subiect pentru nota literară pe care am făgăduit-o redacţiei. Pînă acum, de cîte ori mă aflam într-o astfel de situaţie, cunoşteam cîteva surse sigure de subiecte : fie cîntecele de muzică uşoară, despre ale căror texte nereuşite se pot face oricînd cîteva spirite aproximative (ca ale confratelui Val. Dimbu), fie vreo poezie apărută în „Sportul popular", fie, în cele din urmă, — şi acesta era un subiect „gras"— vreun radio-magazin. Săptămîna asta paginile de umor nu le-am citit, poezii în „Sportul popular" nu au apărut şi cu ultima sursă de inspiraţie, radio-magazinul, să vedeţi ce mi s-a întîmplat. Ca de obicei, duminică m-am aşezat cu creionul în mînă în faţa aparatului de radio, plin de atenţie şi avînd pregătită o tolbă plină cu ace. Am trăit însă nişte momente teribil de neplăcute, ascultînd acest radio-magazin. Eram într-o situaţie ciudată, de neînţeles : îmi plăcea. Plin de nelinişte, am început să caut motivul. Se vede că sînt îndrăgostit, m-am gîndit întîi, şi-mi place pentru că vorbeşte de îndrăgostiţi celebri şi mă flatează. Totuşi, îndrăgostit parcă n-aş fi — şi pe urmă mi se pare izbutit nu numai cîntecul de dragoste al lui N. Kîrculescu, ci şi acele părţi ale radio-magazinului în care se vorbeşte despre „îndrăgostiţii de bulevard", (categorie căreia nu cred că-i aparţin) şi în care îndrăgostiţi celebri din literatură sînt aduşi în zilele noastre ca să îi ridiculizeze pe unii tineri care-şi bat joc de iubire. De ce mi-o fi plăcînd ? Motivul e de-a dreptul de negăsit, cu atît mai mult cu cît mă amuză şi mica parodie la piesa „Îndrăgostiţii" a Mariei Banuş, în care chiar eroii piesei se ridică împotriva faptului că autoarea îi pune să-şi arate prea puţin dragostea. Slavă domnului, sînt în acest radio-magazin (autori : I. Berg, I. Nichifor; regia: Titi Acs) şi părţi slabe, versuri uneori lipsite de duh, momente moralizatoare, — totuşi parcă nu sînt destul de grave aceste lipsuri, încît să poată constitui subiectul unei note critice. Ce să mă fac? De ce mi s-o fi părînd reuşit radio-magazinul ? Şi — mai ales— despre ce-am să scriu săptămîna asta ?

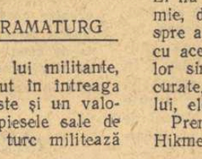

Un obişnuit autor de note critice.

pt. conf.

Florin M.

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG;MURES
PALATUL CULTURAL
BIBLIOTECA REGIONALA
89

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 12 (54) - Joi 24 martie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

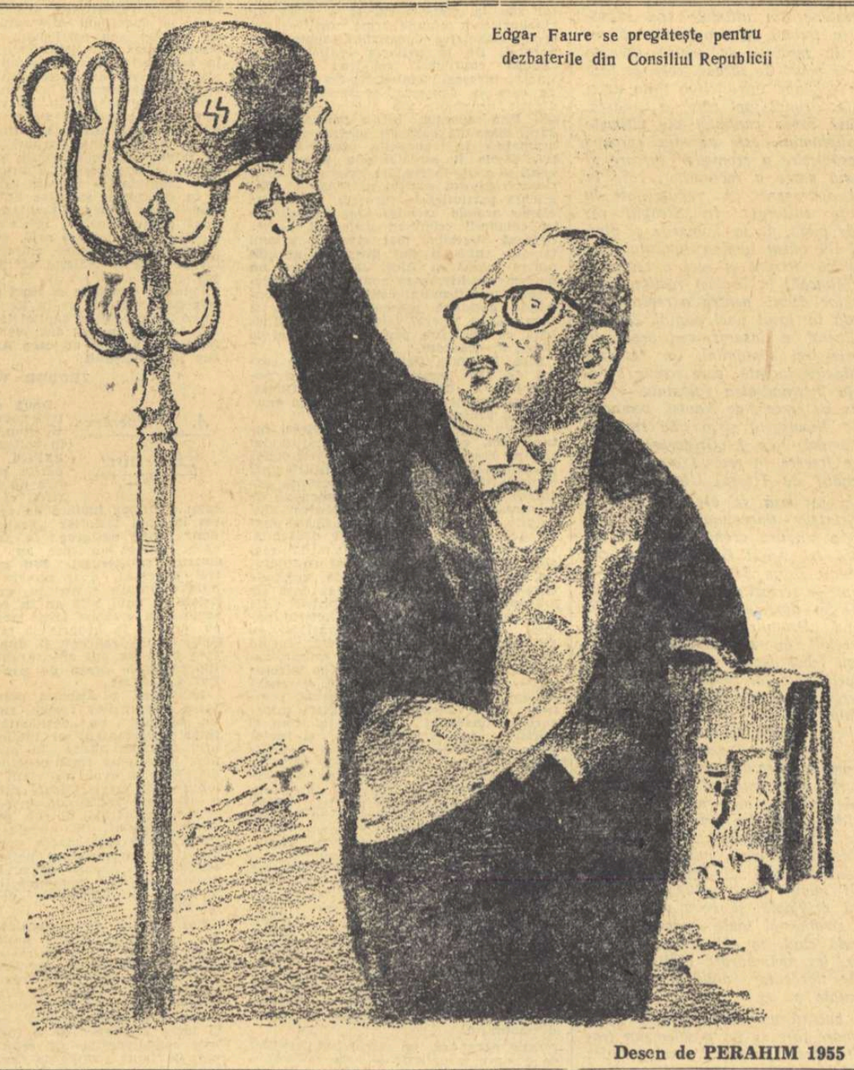

Edgar Faure se pregătește pentru dezbaterile din Consiliul Republicii

Desen de PERAHIM 1955

„MULT E DULCE..."

ÎN LEGĂTURĂ CU ARTICOLUL LUI EUSEBIU CAMILAR

Exemplul dat de maestrul Mihail Sadoveanu cu cele două comunicări despre limba literară, pe care le-a prezentat acum o lună și jumătate la secția a VI-a a Academiei R.P.R., a început, se pare, a găsi imitatori printre scriitorii noștri în ce privește interesul pentru problemele teoretice ale limbii. Mai mult decît atîta. „Gazeta literară" și-a deschis coloanele pentru discuții de această natură, consacrîndu-le o rubrică specială sub titlul foarte potrivit de **„Mult e dulce..."** La chemarea ei a răspuns deocamdată tovarășul Eusebiu Camilar, a cărui contribuție a apărut în numărul din 24 februarie a. c. Am citit-o cu aceeași atenție și plăcere cu care citesc tot ce-mi cade sub ochi în legătură cu problemele de limbă, indiferent dacă este vorba de scriitori, de specialiști sau de simpli mînuitori ai vorbirii noastre curente, preocupați și frămîntați de unele taine ale ei sau de nevoia îmbunătățirii și perfecționării ei neîntrerupte.

Lectura articolului tovarășului Camilar (**„Vechi meșteșugari"**) m-a satisfăcut în cel mai înalt grad prin admirația nelimitată a autorului pentru creatorii anonimi ai frumuseților graiului popular românesc (chiar dacă el, ca scriitor, a ținut să vorbească... concret și, deci, să dea numele celor cunoscuți de dînsul în copilăria sa!). Tovarășul Camilar nu e la primul său imn de slavă închinat limbii oamenilor noștri de la țară. De cîte ori a avut prilejul, ivit pe neașteptate sau căutat cu dinadinsul, acest talentat scriitor și-a manifestat dragostea față de creatorul și purtătorul limbii, care este poporul în totalitatea lui, precum și pentru reprezentanții autorizați, neanonimi, ai acestuia, care, ca Eminescu, Creangă ori Sadoveanu, au folosit, în calitatea lor de scriitori cu adevărat legați de popor, limba autentică a acestuia și au contribuit astfel la perfecționarea ei. Totdeauna am crezut, și nu numai teoretic, că model de vorbire conformă cu legile obiective ale structurii gramaticale și ale sistemului lexical este limba populară, care își urmează evoluția în mod firesc, fără intervenții exterioare și fără violentări din partea creatorilor de inovații cu orice preț, alături de limba marilor noștri clasici, care, identificîndu-se cu năzuințele poporului și în ce privește modul de exprimare, au izbutit, grație talentului, precum și pregătirii lor intelectuale, să selecteze și să desăvîrșească tot ce este mai valoros în limba întregului popor și să creeze astfel capodopere menite să servească, între altele, drept exemplu pentru începătorii în ale scrisului, ca și pentru orice vorbitor dornic să-și îmbunătățească și să-și îmbogățească mijloacele de comunicare prin grai a ideilor și simțirilor sale. Imi permit, pentru cei care nu știu, să precizez că urmăresc de vreme foarte îndelungată abaterile de la normele limbii noastre, punîndumă totdeauna, în cazuri dificile, din punctul de vedere al aspectului ei așazis popular, pe care îl consider ca cel mai autentic, și condamnînd tot ce cred că nu i se conformează.

Nu aceeași satisfacție mi-a oferit partea teoretică, mai exact spus polemică, a articolului tov. Camilar. Dimpotrivă, ea mi-a provocat uimirea, cu toate nuanțele acestei stări de spirit, care merg de la simpla mirare pînă la uluirea cea mai deplină. Lăsîndu-se antrenat de admirația sa nemărginită pentru creatorii anonimi și neanonimi, la care i se pare lui, ca un poet ce este, că se reduce munca de perfecționare a limbii noastre naționale, tov. Camilar își închipuie că, afară de autorii necunoscuți sau cunoscuți, de opere literare, alți oameni nu numai nu pot să ajute la această perfecționare, ci, din contră, sînt condamnați de mai înainte să-i strice și să-i împiedice progresul. Aceasta, cel puțin în ce privește pe lingviști, care, nefiind pomeniți pe nume, adică după această calitate a lor, ar putea fi și nelingviști, ba chiar scriitori, cum se va vedea ceva mai încolo. Tov. Camilar nu e singurul scriitor român care manifestă public această atitudine disprețuitoare față de activitatea specialiștilor în domeniul limbii. Are, acum de curînd, un precursor, pe Cezar Petrescu, al cărui articol din **„Contemporanul"**, cu data de 2 iulie 1954, m-a pus în situația să iau poziție, poate puțintel iritat, în fascicola 6—1954 a revistei **„Limba română"**. Tov. Camilar este totuși singurul scriitor (cel puțin singurul cunoscut mie) care se ridică împotriva nu numai a lingviștilor, ci și a Academiei R.P.R., cel mai înalt for științific al țării noastre. Să nu fiu rău înțeles. Nu cred că un for, ca și un ins izolat, oricît de mare i-ar fi autoritatea, este infailibil. Poate greși, și chiar greșește, oricine, fiindcă nu există activitate, oricît de bine ar fi ea dusă, scutită de greșeli. Prin urmare, poate greși și Academia R.P.R., ba sînt sigur că a făcut greșeli, prin membrii ei și ai institutelor de lingvistică din cele trei centre universitare ale țării, care au colaborat la **„Micul dicționar ortografic"** (și nu numai la această lucrare vizată în special de tov. Camilar, ci și la **„Gramatica limbii române"**, la **„Dicționarul limbii române literare contemporane"**, care va începe în curînd să apară, precum și la alte opere ale ei în curs de elaborare).

Tov. Camilar, la fel cu oricare cetățean al republicii noastre, are dreptul, aș adăuga și datoria, să intervină în discuție, să arate greșelile și să propună îndreptarea lor, adică, altfel spus, să dea ajutor celor greșiți pentru îmbunătățirea lucrărilor realizate de dînșii. Tov. Camilar n-a participat, după cît știu, la dezbaterea privind **„Micul dicționar ortografic"**, dezbatere de mare interes pentru toată lumea și, în primul rînd, pentru „meșteșugarii", vechi sau noi, care sînt masele populare și scriitorii. Nu-i poate face nimeni o vină din această absență, după cum nici acum nu mă gîndesc să-l acuz pentru faptul că vine cu critici după ce s-au stabilit noile reguli ortografice. Îl învinovățesc însă, cu toată seriozitatea, pentru modul cum crede că poate aprecia rezultatele, bune sau rele, ale muncii celor însărcinați cu întocmirea **„Micului dicționar ortografic"** pe baza unei hotărîri a Academiei R.P.R., la care s-a ajuns în urma unor largi dezbateri, cu participarea nu numai a specialiștilor propriu-ziși.

Tov. Camilar a găsit, sau cel puțin a relevat deocamdată (vezi partea finală a articolului său), numai două „greșeli": înlăturarea apostrofului și scrierea verbului **sezisa**. Sînt sigur că la o lectură atentă va descoperi și altele, mai autentice. Ce avea de făcut acest scriitor, cu reputația sa bine întemeiată și bine meritată? Care este atitudinea principială pe care trebuia s-o ia? Să arate într-un articol, cu întreaga seriozitate pe care i-o cunoaștem și pe care o merită, din plin, problema ortografiei în epoca aceasta de revoluție culturală din țara noastră, greșelile comise în **„Micul dicționar ortografic"**, în ce constau și prin ce împiedică ele masele de-abia ieșite din analfabetism să-și însușească noua ortografie, etc., etc. In loc de aceasta, tov. Camilar vorbește despre lucrarea de care răspunde, în fond, Academia R.P.R. precum și despre cei ce au întocmit-o, cu un dispreț pe care nu l-am mai întîlnit de foarte multă vreme în publicistica noastră. Reproduc un pasaj pentru cititorii care nu au la îndemînă articolul în discuție: „Specialiști" în mofturile graiului sînt cîtă frunză și iarbă. Unii, adunați în înfricoșat sobor, au sucit graiul pe o parte și pe alta, au scris articole, studii, polemici savante, iar rezultatul a fost... scoaterea apostrofului și pocirea cuvîntului „sesizare" taman cum îl poceau grefierii lui Caragiale. Au reeditat, cu alte cuvinte, povestea muntelui însărcinat care naște un... șoarece".

Așadar, pentru tov. Camilar, problemele de ortografie, poate și cele de gramatică, de limbă literară și altele asemănătoare, pe care specialiștii (foarte departe de a fi „cîtă frunză și iarbă"!) încearcă, în mod cinstit și cu toată conștiința răspunderii, să le rezolve, sînt simple „mofturi" (de unde ar urma că cei care le... cultivă sînt niște „moftangii", ca să mă exprim în stilul folosit de Caragiale și amintit de tov. Camilar), iar rezultatul muncii lor, un biet șoarece, probabil și acesta mort.

Așa crede tov. Camilar că poate ajuta pe cei greșiți în probleme de ortografie și de limbă în general? Aceasta este exemplul pe care îl dă el, scriitor consacrat, tinerilor și foarte tinerilor săi confrați în ale literaturii?

Acestea sînt o parte din nedumeririle și întrebările pe care le-a trezit în mine (foarte probabil și în alți cititori ai „Gazetei literare") articolul scriitorului Eusebiu Camilar. Pentru lămurirea atîtor oameni care se interesează de problemele limbii noastre naționale, este de dorit ca la discuția începută, fie și din fugă, de către tov. Camilar și continuată aici de mine să participe un număr cît mai mare de scriitori, filologi, publiciști și alți reprezentanți ai culturii, indiferent de domeniul în care ei lucrează.

Iorgu Iordan

Pe-un pom uscat...

Nu vă jucați cu focul, oameni buni!
Adecă buni nu-i vorba potrivită.
Nu vă jucați cu focul, măi nebuni,
Că joaca voastră poate fi cumplită!

Ar arde case și copii ar arde,
Ar arde ochi și buze și obraji,
S-ar stinge multe cîntece pe coarde,
S-o-nfige ghiara morții-n mulți grumaji.

Și voi veți sta rînjind în adăpost
In timp ce-afară focul nuclear
Ar răspîndi prăpăd cum n-a mai fost,
Făr'de nădejde, fără de hotar!

Ce vis nărod din creere-ngrășate,
Ce vis grețos puțind a putregai!
Să dee lumea voastră-atît mai poate,
In timp ce noi intrăm cîntînd în mai.

Fiind tu domn, te-om ridica în rang
Ba te-om lăsa să stai chiar și la soare,
Și ca să nu cazi te-om lega în streang,
Pe-un pom uscat, numit spînzurătoare!

Noi energiei voastre nucleare
Opunem energie nucleară,
Dar noi, popoare mari și mici, popoare
Avem în inimi și o altă pară!

E dragostea de viață, de-a trăi,
Iar cînd vom stăvili și stinge focul,
Abia atuncea ne vom socoti
Și nu știu zău de-o să vă placă jocul.

Din adăposturi veți ieși frumos
Așa ca vulpile din vizuini.
Și, domnule bancher burduhănos,
Zadarnic o să plîngi și-o să suspini!

Grădina mea botanică

Am în grădină soiuri de copaci.
Așa-i grădina mea, n-ai ce să-i faci!
E codrul nostru-adîncul și bătrînul,
E codrul nostru, frate cu rominul.
Și fiecare frunză știe-o doină,
De-mi ară boii-n țelină ca-n moină!
Și fiece tulpină știe spune
O faptă, o poveste, o minune.
Cunoști pădurea-aceasta de-ntuneric
Și cerii mari cu rămurișul sferic?
Aicea poate c-a ucis oțelul
Pe voievodul cel bătrîn, pe Gelu.
Aceasta este Roșia Dumbravă
Pe unde Ștefan a luptat cu slavă.
Și uite-aici un fag măreț, cu arme,
Subt care Mihu doarme și nu doarme.
Iar brazii-aceștia nalți și rămuroși
Au închinat cu Toma Alimoș.
Aicea este și stejarul Horii, —
Ce vesel joacă-n crengile lui zorii!
Iar teiul ăsta miresmat și sfînt
Cu crengile plecate pe-un mormînt,
Lui Eminescu drag i-a fost nespus.
Auzi în el albinele, pe sus?
Și prunii-aceștia cu puțină umbră,
Pe unde astăzi slobod omul umblă,
Păzesc morminte ale vremii noi,
Sînt comuniștii noștri, dragi eroi;
Au sîngerat aicea la Doftana,
Pe cînd pe țară călărea prigoana.

Și uite-aici mestecenii curați,
In zale de argint sînt îmbrăcați,
Visează cum luptau umăr la umăr
Cu frații lor din stepă, fără număr.
— Și roșia garoafă iat-o cum
Zîmbește mărului de lîngă drum!

Copaci și pomi, și ierburi mari și grase
Și flori sub soare slobode, frumoase,
E cu putință eu să nu vă cînt,
Cînd creșteți toate din acest pămînt?

— Dar sînt și buruieni încă destule.
Te uită cum cu ghiare nesătule,
Incearcă să se-nfigă-n trupul țării,
De vîntul putred din apus aduse!
Tu cînd le vezi, deloc să nu te spării,
Căci știi cum trebuesc ele răpuse.
Din rădăcini le smulgi în orice loc,
Le strîngi grămadă și le arzi pe foc.
Că n-om lăsa grădina noastră doară
S-o năpădească buruiana-amară!
Că vrem ca-n vîrful codrului înalt
Să-și facă fericirea cuibul cald,
Și bucurii, chiorchini de stele-n crengi,
S-atîrne pe cuprinsul țării-ntregi,
Și-n inimi voioșia cît e veacul
Să cînte ca prin grîne pitpalacul.

Mihai Beniuc

Primul gîngurit *)

Fasciștii „cap de mort"
Sînt gata de execuție.
Pentru dînșii nu-i decît un sport,
Cea mai plăcută atribuție...

Printre victime — o mamă,
Care-și strînge pruncul la piept,
Acoperindu-i ochii c-o năframă,
Socotind c-așa-i mai înțelept...

Scurt, a pornit comanda: „Foc!"
Pruncul a întins mîinile, a gîngurit
Și s-a desprins de la sîn ca un boboc
Pe care zorile abia l-au înflorit...

Jucăria morții

Un copil văzu o jucărie
Așezată pe un trunchi de pom.
A strigat cu-atîta bucurie:
Am văzut cînd o punea un om!

S-au strîns mulți copii la cioată,
Mai un sfert de sat de mititei...
Care mai de care se arată
C-a văzut-o primul dintre ei...

Cine să o ia? A cui să fie?
Intrebări, trînteli și ceartă...
Se pornise parcă-o vijelie,
Un război cumplit care nu iartă...

Unul a sărit și a luat-o,
Dar o mină l-a făcut bucăți,
Căci nazistul mina a lăsat-o
Să aducă jale-n mii de părți...

Dumitru Corbea

*) Din volumul „Pentru inima ce arde", care va apare la E.S.P.L.A.

„LITERATURNAIA GAZETA", organul Uniunii scriitorilor din U.R.S.S., a trimis colectivului nostru de redacție, cu prilejul unui an de la apariție, următorul salut:

„Literaturnaia gazeta" felicită colectivul de redacție al „Gazetei literare", cu prilejul unui an de la apariția primului său număr. Dorindu-vă noi succese în munca dvs. rodnică, vă îmbrățișăm cu toată dragostea.

BORIS RIURIKOV

UN RAPORT OBIȘNUIT

De curînd a avut loc la Corabia o consfătuire a bibliotecarilor sătești din regiunea Craiova. S-au adunat în pitorescul orășel dunărean aproape o sută de oameni și vreme de trei zile au vorbit despre minunatul drum al cărților noastre, într-un limbaj care mi-a relevat din primul ceas neistovita lor pasiune pentru carte și pentru răspîndirea ei. Bibliotecarul din Novaci a povestit cum a înființat biblioteci volante pe munte, la stînile cooperatiste. Parcă aievea vedeam ciobanii stînd roată în preajma focurilor, citind „Baltagul" maestrului Mihail Sadoveanu; parcă aievea vedeam în dăsagii porniți către înălțimile cu mioare și păsuni, cărțile trimise ciobanilor ca merinde originale și de un preț neîntrecut.

Bibliotecarul de la Segarcea și cel de la Maglavit au arătat cît de prețuită e cartea în cele două localități cunoscute în trecut pentru întunericul adînc ce domnea acolo.

De față la consfătuire a fost și instructoarea de pionieri Negrilă Elena, bibliotecara din comuna Potelu, raionul Corabia. A luat și ea cuvîntul în a treia zi, mi se pare, povestind despre viața celor șapte sute de cărți din biblioteca pe care o gospodărește cu nemicșorată pasiune de un an încoace. Aproape o sută de oameni și-au întors privirile către ea, ascultînd într-o tăcere adîncă și plină de gravă seriozitate ceea ce simțeau cu toții că este nu o înșiruire seacă de cifre și titluri de cărți, ci mărturia unei munci rodnice în lupta pentru răspîndirea culturii.

„La început țăranii din Potelu nu prea veneau la bibliotecă. Ceasuri întregi stăteam în fața rafturilor și a registrului, așteptînd zadarnic să intre în bibliotecă un om. Erau zile cînd abia dădeam o singură carte la citit. M-am hotărît să merg din casă în casă. Așa am și făcut. Luam catalogul, umpleam servieta cu cărți și porneam prin sat. Am înființat treisprezece cercuri de cititori. Patru din ele sînt conduse de utemiști. Pot să raportez cu bucurie că numai în luna februarie a acestui an, s-au citit o sută de cărți din bibliotecă. Am folosit și pe pionieri în munca de atragere a localnicilor spre bibliotecă. Acești mari îndrăgostiți ai lecturilor vorbeau cu atîta convingere despre lucrurile minunate citite de ei în cărți, încît mă trezeam că vin la bibliotecă însoțiți de părinți, unchi și bunici. Astăzi dacă treceți prin comuna Potelu și vă opriți în fața gazetei de stradă veți citi anunțuri care dau de știre ce cărți noi au intrat în bibliotecă. În aceeași săptămînă în care cele mai frumoase cărți au ajuns în librăriile din Craiova, ele sosesc și în rafturile bibliotecii din Potelu. Am redactat scrisori de mulțumire către cei mai harnici cititori ai bibliotecii, trimițînd scrisorile cu poșta. Am putut observa cîtă mîndrie legitimă trezesc ele în inima acelora cărora mă adresez. Unii dintre ei, ca Ion Vădineanu și Jan Spiridon au găsit cu cale să ducă mai departe gestul meu, trimițînd celui mai bun cunoscut al lor cîte-o scrisoare de... întrecere la citit. Cărți ca „Nicoară Potcoavă", „Brazdă peste hotare", „Descult" și „Pîine albă" au fost citite de sute de oameni. Paginile lor, aproape ferfenițită, stau mărturie despre cîte nenumărate mîini le-au întors și răsfoit. Am șapte sute de cărți în bibliotecă, toate cele șapte sute sînt citite, trecînd din om în om, din casă în casă. Cu părere de rău trebuie să spun că în comuna Potelu n-a venit încă nici un scriitor să țină o consfătuire cu cititorii săi. După ce-au descoperit cît de strălucitoare e bogăția cărților, cititorii din Potelu ar vrea să cunoască și pe meșterii care-o făuresc"...

Cam acesta a fost raportul bibliotecarei din Potelu. Nu era de fel timidă și nici mîinile ei albe nu tremurau. Numai obrajii îi erau îmbujorați, roșii ca focul.

Petru Vintilă

Comunei

Salut, Comună! Franța toată
Era în agonie atunci cînd te-ai ivit.
Era pe mîna retorilor dată
Și-o burghezime îmbuibată
Călca-n picioare trupul ei strivit.
Se cuibăriseră-n Versailles
Și din înfrîngere scoteau parale.
Dar tu te-ai ridicat în roșu strai
Cu toată vlaga răzvrătirii tale.

Salut, Comună! C-un avînt amarnic
Te-ai ridicat ca să răzbuni pe cei
Ce-au fost trimiși la un război zadarnic
De către-o cruntă șleahtă de mișei.
In zorii drepturilor omenirii
Ca să le aperi tu ai apărut
Și te-ai luptat cu regii și cu zbirii.
Universală patrie, salut!

Salut Comună! Tu ai spus:
„Destul acum cu lacrimile-amare!
La luptă toți, cu fruntea sus!
Spre culmi porniți cu-nverșunare!"

Tu care pleci acuma în surghiun,
Ai vrut să spulberi răul, să-l curmi din rădăcină,
Să făurești un viitor mai bun.
Salut, dăruitoare de lumină!

Dar iată că-mpotriva apostolilor tăi
S-a repezit cu urlete de ură
O haită de tîlhari și de călăi
Ce pîinea muncitorilor o fură.
Te-au pus la zid și-n tine-au tras rîzînd
Cu-o bucurie ticăloasă
Cînd te-au văzut sub focul lor căzînd.
Salut, martiră glorioasă!

Dar tu Comună, n-ai murit! In noi
Ideea ta trăiește cu largă strălucire.
Ea ne călăuzește pe drumul vremii noi
Și fericite pentru omenire.
Da! Lumea veche se va nărui;
Poporul la lumină va răzbate;
Nimic din drum nu-l va putea opri.
Salut, o vremuri noi! Salut, Dreptate!

Clovis Hugues
In românește de
Al. Philippide

La un an de la moartea lui

EMIL ISAC

In 1911, un cronicar literar al vremii îl numea pe Emil Isac „un artist, un luptător, un spirit îmbibat de cultură largă" și „înainte de toate un propagator de cultură nouă". Același cronicar spunea: „E premergătorul unei înțelegeri noua". După patruzeci de ani și mai bine, tovarășul Mihai Beniuc îl caracteriza pe Emil Isac, drept „cavaler neprihănit al poeziei".

Am ales aceste două afirmații semnificative, acum, la împlinirea unui an de la moartea sa, pentru că între ele, de-a lungul atîtor ani, s-au făcut fel de fel de adnotări mai mult sau mai puțin ispitoare pe marginea operei unuia dintre cei mai buni scriitori ai Ardealului și nu numai ai Ardealului. Nici nu mai amintim despre ieșirile în care veninul lua locul bunului simț, în care reacționarismul își arăta colții neiertători față de un artist atît de temerar, atît de profund democrat cum era Emil Isac. Sînt puțini scriitori români care, din acest punct de vedere, să fi avut soarta lui. A fost izolat, nu de viață, nu de marile ei probleme, ci de oficialitatea literară — care făcea nu odată temenele oficialității politice. A început să scrie și s-a afirmat într-o vreme despre rosturile căreia scriitorul vorbea astfel în 1919: „Politicianul imbecil, fudul ca o capră, leneș în muncă dar sprinten în minciuni, nu va fi niciodată flămînd. Totdeauna se găsește un club cu ușile deschise, un prieten ministru, un bogătaș cu punga plină. Nu te plîng niciodată, politiciene, să fii cît de incult, cît de prost, vei fi un coeficient de entuziasm la parlament, un strigăt de consimțire, o bilă de aprobare, un număr pe care te poate lovi mîna ilustrului om al situației... Iar tu... care te-ai îndrăgostit de primăvară — de cîntecul ciocîrliei, de strălucirea izvoarelor, de ochii blînzi ai căprioarelor — tu, ostaș al luminii... scos din circulație ca o bancnotă prăfuită, — tu n-ai lemne, n-ai chirie, n-ai somn dulce și n-ai fumul de narcoză al tutunului și n-ai copii care învață de pe acum că a avea tată poet este a fi un veșnic semn de întrebare ce se ridică amenințător în viață". Iar cu trei ani mai tîrziu, într-o scrisoare deschisă către bunul său prieten, talentatul pictor N. Tonitza, Emil Isac sublinia în linii și mai hotărîte, tabloul sumbru al epocii de neagră mizerie, nu numai pentru masele largi, ci și pentru artiștii cinstiți, legați de popor. Iată ce spunea poetul în această scrisoare deschisă publicată în *Flacăra* la 15 septembrie 1922: „Artistul român poate muri flămînd, îl poate dobori boala și mizeria, îi pot muri copiii desculți, femeia îi poate plînge nopți întregi în casă rece — cui îi pasă, cui îi pasă? Ingîmfatului bogătaș ori cutărui semidoct cretin al catedrei? Doar aceștia și azi propovăduiesc stupiditățile lor, că artistul bea nectar și trăiește în turn de fildeș, — pînă ce și dînșii știu că nici nectar, nici turn de fildeș nu există, ci există lege a chiriei, iarnă grea, tifos și holeră, ftizie și rachitism... măcelari care au inima mai rea ca vita lor, dughenari care nu împrumută burta rebegitului artist, pălit și slăbit pînă la schelet de foame și frig". Aceste strigăte de durere și revoltă, această smulgere curajoasă a măștilor trandafirii de pe obrazele hîde ale oficialității, ale lumii exploatatorilor — nu-i puteau fi iertate lui Emil Isac. Cu atît mai mult cu cît ele erau dublate de o operă artistică — poezii, poeme în proză, schițe, povestiri, piese de teatru, — care în tot ce au ele mai bun aduc acest contrast profund și dureros, evident în primul rînd în viața oamenilor simpli, a căror expresie, aș spune lirică, a fost Emil Isac.

Cine recitește volumul „Impresii și senzații moderne" apărut în 1908, cine răsfoiește ziarele și revistele vremii — să amintim numai vechea *Familie* a lui Vulcan, *Tribuna*, *Gazeta Transilvaniei*, *Facla* lui N. D. Cocea, *Romînia muncitoare*, sub conducerea lui I. C. Primu, și atîtea altele — își va putea da ușor seama de bogăția de mijloace literare și publicistice pe care Emil Isac le folosea, ca pe un foc concentric, împotriva racilelor atît de izbitoare ale vieții și lumii care „nu e de mătasă", după cum spunea, ironic, într-o poezie ce începea cu versul: „Zdrențe negre, zdrențe hide". Tonul militant, patosul adînc — cînd ascuns ca un pîrîu subpămîntean, cînd izbitor, nepotolit ca șuvoaiele de martie — care domină volumul din 1908 al poetului — cît și preocupările tematice ale acestei cărți, sînt în legătură directă cu tradiția de luptă a poeziei din Ardeal, și mai ales cu acel neuitat an sîngeros „din primăvară pînă-n toamnă" 1907. Pentru cel care cercetează mai atent începuturile lui Emil Isac, influența poeziei lui Coșbuc este evidentă și, odată împletită cu acel filon popular, cu simplitatea clasică și totuși plină de tonalități și rezonanțe noi, moderne, această influență nu putea fi decît binefăcătoare. Recitiți poeziile „De la sapă vin", „Seceriș", „Plugarul" și altele — și veți vedea despre ce înrîurire este vorba. Dar Emil Isac, chiar în această carte făcea un pas înainte. „Impresiile și senzațiile moderne" erau și de-aceea moderne pentru că aduceau sub ochii cititorului, prin mijlocirea poeziei lirice, tablourile nu mai puțin zguduitoare ale orașului industrial, ale vieții și luptei proletariatului. Ar fi destul să rămînem la acel grăunte tare ca diamantul, la poezia *Cîntec de fabrică*, pentru a vedea cît de mult a crescut Emil Isac în acest an de la apariția primului său volum. Ce mai contrast între ritmul monoton, obositor, al mașinilor, între tristețea fără margini a muncitorului și cîntecul ciocîrliei, între ochii blînzi ai căprioarelor — tu, ostaș al luminii... scos din circulație ca o bancnotă prăfuită, — tu n-ai lemne, n-ai chirie, n-ai somn dulce și n-ai fumul de narcoză al tutunului și n-ai copii care învață de pe acum că a avea tată poet este a fi un veșnic semn de întrebare ce se ridică amenințător în viață". Iar cu trei ani mai tîrziu, într-o scrisoare deschisă către bunul său prieten, talentatul pictor N. Tonitza, Emil Isac sublinia în linii și mai hotărîte, tabloul sumbru al epocii de neagră mizerie, nu numai pentru masele largi, ci și pentru artiștii cinstiți, legați de popor. Iată ce spunea poetul în această scrisoare deschisă publicată în *Flacăra* la 15 septembrie 1922: „Artistul român poate muri flămînd, îl poate dobori boala și mizeria, îi pot muri copiii desculți, femeia îi poate plînge nopți întregi în casă rece — cui îi pasă, cui îi pasă? Ingîmfatului bogătaș ori cutărui semidoct cretin al catedrei? Doar aceștia și azi propovăduiesc stupiditățile lor, că artistul bea nectar și trăiește în turn de fildeș, — pînă ce și dînșii știu că nici nectar, nici turn de fildeș nu există, ci există lege a chiriei, iarnă grea, tifos și holeră, ftizie și rachitism... măcelari care au inima mai rea ca vita lor, dughenari care nu împrumută burta rebegitului artist, pălit și slăbit pînă la schelet de foame și frig". Aceste strigăte de durere și revoltă, această smulgere curajoasă a măștilor trandafirii de pe obrazele hîde ale oficialității, ale lumii exploatatorilor — nu-i puteau fi iertate lui Emil Isac. Cu atît mai mult cu cît ele erau dublate de o operă artistică — poezii, poeme în proză, schițe, povestiri, piese de teatru, — care în tot ce au ele mai bun aduc acest contrast profund și dureros, evident în primul rînd în viața oamenilor simpli, a căror expresie, aș spune lirică, a fost Emil Isac.

Cine recitește volumul „Impresii și senzații moderne" apărut în 1908, cine răsfoiește ziarele și revistele vremii — să amintim numai vechea *Familie* a lui Vulcan, *Tribuna*, *Gazeta Transilvaniei*, *Facla* lui N. D. Cocea, *Romînia muncitoare*, sub conducerea lui I. C. Primu, și atîtea altele — își va

Ion Brad

(Continuare în pag. 5-a)

Figura unui mare artist-patriot

Pe marginea cărții lui A. Vinogradov: „Defăimarea lui Paganini"

Multe și variate vor fi comentariile pe care le va stîrni această carte ce ne dezvăluie existența tragică a unui mare artist patriot, a cărui viață zbuciumată nu este cu nimic mai prejos ca acelea ale lui Michel Angelo, Beethoven, Rembrandt, față de care cei mai mulți dintre contemporani au fost vitregi și neînțelegători.

Lucrarea lui A. Vinogradov despre Paganini e profund umană și tulburătoare, într-atît încît ultimele capitole nu le poți citi, fără destul de frecvente întreruperi pentru a te reculege. Este zguduitoare relatarea avalanșei de catastrofe care se năpustește în mod organizat pe capul acestui om care a stîrnit furia iezuiților prin geniul său refractar tuturor canoanelor trecutului, răzvrătit împotriva silniciei și îngustimii medievale.

Sîntem în epoca pregătitoare a revoluțiilor de la 1848. In Italia, forțele revoluționare ale națiunii se organizau în vederea unor bătălii hotărîtoare împotriva reacțiunii feudale și a papalității. Impotriva lor era mobilizată toată practica seculară a organizațiilor inchiziționiale, spionajul și calomnia, otrava și atentatul fățiș.

Aceasta a fost epoca măreață a luptelor de eliberare a Italiei, și Paganini a fost unul din cîntăreții ei cei mai de seamă. Drumul lui a fost spinos, tragic, pentru că forțele reacțiunii au instigat toate mediocrițăile, mănînate de invidie, pentru a terfeli figura marelui muzician.

Ostilitatea față de Paganini era ostilitatea lumii vechi față de reprezentanții artei noi, romantice, a deschizătorilor de drumuri.

Vinogradov a înlăturat legendele false, mistificatoare, și a redat chipului lui Paganini frumusețea spirituală și morală.

Adevărul despre Paganini apare destul de clar și în mărturiile contemporanilor, care din nefericire erau și ei, la rîndul lor, oameni „suspecți", așa cum a fost H. Heine, care cunoscuse și demascase tirania prusacă, tip al tuturor tiranililor. Este prețioasă mărturia lui Heine pentru că înfierează prostia celor ce credeau în calomniile aruncate pe seama lui Paganini, restabilind cu mijloace poetice adevărul asupra acestuia.

In *„Nopți florentine"*, Heine pune în gura lui Lyser, pictor surd și cronicar muzical (!) toate absurdităile afirmate despre Paganini: că ar fi criminal, fugit de pe galeră, vîndut diavolului, tocmai pentru a arăta că numai nepricepuții (un pictor surd-cronicar muzical) pot răspîndi asemenea calomnii. In momentul discuției apare Paganini pe o alee urmat de G. Harrys, prietenul lui despre care același Lyser afirmă că este tocmai diavolul, că sufletul lui e închis într-o ladă și a cărui înfățișare e de cîine negru. După cum se vede nici acest amic al marelui artist nu scăpase de defăimare. Dar fraza care urmează după toate aceste bazaconii arată că: *„Adevărul este că Paganini venea singur"*. Heine subliniază astfel întreaga tragedie a acestui artist.

Heine l-a auzit pe Paganini la Paris, unde acesta apare după o viață întreagă de zbucium, bolnav, hăituit de dușmanii săi politici și de mediocrițăile din muzică. Poetul descrie reverențele sale îngrozitor de stîngace, caraghioase, dar rugătoare ca ale unui cîine, ceea ce-ți tăia orice poftă de rîs. Parcă ar fi avut presimțirea că Parisul va fi cu adevărat pentru el o „Coborîre în Infern", așa cum arată Vinogradov.

Cîntul lui Paganini îmbracă culorile impresionante ale mării singerînde în apusul soarelui, imaginea cerului cu stele negre cum sînt cărbunii de pămînt..., iar tonurile de groază și plînsetele pe care le exală instrumentul, vrăjit parcă, sînt dintre acelea cum nu s-au mai auzit pe pămînt, și cum doar *„în valea lui Ioasafat, cînd va răsuna trîmbița judecății de apoi, se vor mai auzi"*.

Acesta era un cînt al vremurilor noi, fapt înțeles și de Heine ca și de Liszt, Chopin și alții.

Viziunea pe care o dă în continuare Heine este aceea a unui apocalips, în care elementele răzvrătite ale naturii, cerul și marea se frămîntă răscolitor, *„...și totul gemea și troznea de parcă întreg universul sta gata să se prăbușească..."*

In momentul în care Paganini conteni cîntarea, toate vedeniile dispărură și iar apăru omul stingaci care făcea reverențe caraghioase în fața publicului. Astfel ne înfățișează poetul Heine vraja cîntului lui Paganini și o explică prin forța uriașă creatoare a acestui artist, reprezentant gigantic al începuturilor romantismului.

Mărturia lui Liszt este tulburătoare într-altfel prin aceea că ea relevă criza pe care a declanșat-o audierea lui Paganini în cariera marelui pianist, care a plecat de la concert mai matur, mai virstnic. Liszt a înțeles că și el trebuie să înfrîngă toate greutățile materiale și morale, oricît de mari ar fi acestea, pentru că el își dă seamă că nu poate să mai apară în fața publicului decît dacă va reuși să transforme pianul într-o unealtă la fel de ascultătoare ca vioara în mîna acestui violonist care-și dăruiește artei însăși viața, istovindu-și inima și nervii. Și aceasta nu o spune un oarecare, ci marele compozitor Liszt, al cărui aport în creația romantismului muzical ne este cunoscut ca și rolul său în făurirea operei lui R. Wagner.

Sînt mărturii concrete despre arta lui Paganini ca acelea ale violonistului Carol Guhr, dirijor al orchestrei din Frankfurt, cu care a concertat Paganini, care a scris o lucrare amănunțită despre toate „secretele" lui Paganini și care și azi, după 120 de ani, este la fel de importantă pentru cunoașterea artei marelui violonist. Din păcate această carte nu a fost popularizată și a fost retipărită în exemplare puține. In lucrarea pomenită se arată clar ce mijloace deosebit de complexe și îndrăznețe au stat la baza artei lui Paganini și se combat născocirile calomnioase despre șarlatanismul sau „pactele diabolice" ale lui Paganini.

In țara noastră, Nicolae Filimon, autorul romanului *„Ciocoii vechi și noi"*, a scris o biografie a lui Paganini în ziarul *„Naționalul"* din 1858, publicată în trei foiletoane mari duble, nelăsîndu-se influențat de zvonurile răuvoitoare și declarînd în mod categoric că *„...nu va relata decît anecdotele privind numai arta marelui violonist, nu toate care circulă, chiar dacă au fost semnalate de un istoric celebru ca Fètis..."* O precizare importantă pe care o face Filimon este aceea că Paganini avea 14—15 ani cînd s-a emancipat și această vîrstă fragedă explică cum a fost posibil ca... *„anumiți cavaleri de industrie, relațiuni detestabile pentru un artist, să-l influențeze în rău"*. In felul acesta Filimon reabilitează nu numai valoarea artistului, dar și demnitatea omului, ducînd din acest colț al Europei, o luptă conștientă împotriva defăimătorilor marelui artist. După cum vedem, personalități de seamă au luat poziție în apărarea lui Paganini.

Dar nota discordantă o face tocmai un violonist — Ludovic Spohr, despre care vorbește și Vinogradov, „maestru consacrat al acelei vremi", care îl consideră pe Paganini șarlatan și muzician lipsit de gust. O fi oare din cauză că tocmai începuse decadența lui Spohr care cînta prost, se îngrășase și-și dădea aere de Iehova și maestru infailibil? Ceea ce e sigur este că în timp ce interpretarea pieselor lui Paganini constituie un titlu de glorie pentru oricare violonist, dintre compozițiile lui Spohr se cîntă cu mult entuziasm în special cele pentru... clarinet. Acestea sînt mărturiile contemporanilor despre Paganini, genialul artist, violonist și creator.

NICOLO PAGANINI
Reproducere după un daguerrotip original, din colecția prof. Dim. G. Dinicu

Dar cum se explică ostilitatea față de el, care a mers pînă a i se refuza, cum zice Filimon „...ajutorul religiunii la deces și la înmormîntare"?

Această latură a existenței dramatice a lui Paganini o dezvăluie cartea lui Vinogradov, care are deosebitul merit de a releva și clarifica poziția lui Paganini în cadrul epocii sale, fapt care explică resoartele creației sale și dă cheia înțelegerii importanței lui în cadrul istoriei dezvoltării muzicii moderne și contemporane.

Biograful Prod'homme, în lucrarea sa despre Paganini, arată cu multă inocență că nu trebuie acreditate zvonurile și acuzațiile răuvoitoare ca aceea că și-ar fi omorît amanta, că ar fi fost în închisoare și alte absurdități pe care el, Paganini, s-a străduit mult timp să le dezmintă. Insă candidul Prod'homme introduce în enumerarea acuzațiilor și aceea că „Paganini era acuzat de a fi afiliat carbonarilor", ceea ce trebuie să ducă la ideea că și această chestiune Paganini ar fi dezmințit-o.

Al doilea punct pe care îl dezvoltă Prod'homme în biografia lui Paganini este problema încasărilor la concerte. Nu cred să mai existe o biografie scrisă de un istoric al vremii, muzicant, în care jumătate din lucrare să fie închinată socotelilor contabilicești, de parcă ar fi un extras de cont bancar, nu o biografie artistică.

M-am oprit asupra acestor două aspecte ale biografiei unui istoric burghez pentru că sînt tocmai cele două linii cu ajutorul cărora A. Vinogradov explică dușmănia feroce cu care a fost urmărit Paganini de iezuiți, de forțele politice reacționare și spioni de poliție, în afară de mediocritatea colegilor de genul lui Novi, al celor de felul lui Spohr, cum am arătat mai sus.

Paganini, arată Vinogradov, s-a apropiat de carbonari încă de tînăr, prin Paer și Niecco, maeștrii săi, dar acest lucru nu convenea multor oameni politici să fie știut, deoarece el se adaugă la numele unui Chopin, Byron, Beethoven, minți luminate de artiști revoluționari.

Paganini a ajutat mișcarea revoluționară, dar biserica de la Roma, iezuiții, erau foarte interesați ca încasările fabuloase de la concertele lui Paganini să intre în vistieria papală, iar ateismul lui Paganini era cea mai mare piedică în realizarea acestui obiectiv foarte puțin divin.

Acest „interes istoric" pentru încasările lui Paganini apare chiar într-o lucrare scrisă mult după moartea lui, cum este cea a lui Prod'homme.

Aceste aspecte ale întunecatului ev mediu, care întîrzie să dispară în Italia sec. XIX, constituie baza dramei lui Paganini. Vinogradov a înmănunchiat într-o lucrare de sinteză toate aceste realități istorice ale epocii, ducînd mai departe cu o vigoare deosebită lupta pentru repunerea în toate drepturile sale omenești și artistice a lui Paganini, luptă pe care personalități ca Heine, Liszt, Guhr, Filimon, au dus-o de pe pozițiile cele mai avansate ale timpului lor.

In acest sens fantezia și documentarea autorului au zămislit o creație artistică, un roman istoric de o valoare deosebită artistică și educativă. Dramatizarea vie pe baza documentelor și mărturiilor contemporane, precum și o cunoaștere serioasă a condițiilor și relațiilor sociale ale epocii reușesc să convingă pe cititor de justețea tezelor susținute și să scoată la iveală cauzele care determină cotiturile și întîmplările în aparență inexplicabile în viața unui artist, a unui om în general. Intelegerea profundă a realităților epocii, a situației și evenimentelor politice, numai ea poate să explice fenomene care par fără legătură între ele, sau lipsite de semnificație.

Astfel devin foarte semnificative întîmplări mărunte ca greșeala doctorului care l-a tratat pe Paganini de o boală a laringelui și i-a ars gîtul cu soluții caustice, accidentul cu vizitul a căruț trăsură s-a ciocnit cu trăsura violonistului, subtila organizare a unor sabotaje la concertul lui și la o reprezentație a operei lui Rossini și altele.

Putem crede foarte bine cele afirmate de autor în ceea ce privește intenția de a-l atrage pe Paganini în diferite capcane pentru a-l suprima. Cimarosa, compozitorul operei *„Căsătoria secretă"*, carbonar și el, n-a fost otrăvit, Puskin n-a fost omorît în mod conștient în duelul cu d'Anthès de Haackeeren, spion al tuturor polițiilor?

Viața lui familială, otrăvită de soția lui, Antonia, catolică înfocată, nu este un aspect accidental în tragedia existenței lui Paganini, nici faptul că-și păzea copilul ca ochii din cap, conștient că dușmanii lui nu se vor da înlături să lovească și în această comoară a vieții lui.

Trebuie aruncate asupra lui Paganini calomnii, trebuie compromis, să fie arătat ca un cartofor înrăit, seducător al tinerelor englezoaice, escroc înhăitat cu escroci ca în afacerea cazinoului din Paris!

Impletirea cîntecelor revoluționare ale francezilor în compozițiile lui, desigur ar strica stilul muzical rigid, conservator, păzit de Novi la Milano și aceasta nu poate fi tolerat!

Și nu se poate spune că nu s-a reușit în această campanie de defăimare. S-a reușit! S-a reușit să se facă ascultate zvonuri ca acelea că Paganini a murit în închisoare, deși era vorba de cu totul altcineva, de violonistul Duranewsky! Au reușit să lovească în legăturile lui cu familia, calomniindu-l în fața părinților săi.

Toate acestea nu au fost scornite de mintea vreunui individ cărîu sau numai invidios. Aici se vede mîna unei organizări cu experiență.

Iar cea mai reușită dintre toate este afacerea cazinoului din Paris, în care generozitatea și dorința lui Paganini de a crea o instituție pentru promovarea creației muzicale au fost speculate în scopuri mîrșave, amestecîndu-l într-o bandă de afaceriști de tripou.

Boala și infamiile îndreptate împotriva lui au reușit să doboare pe acest mare artist, fără să-i fi îngăduit să-și revadă patria sa dragă.

Vinogradov arată în ce a constat „secretul" artei magistrale a lui Paganini, care a uimit întreaga Europă. Este rezultatul artistic al unei conștiințe de patriot înflăcărat, în care generozitatea se îmbina cu cea mai înaltă exigență artistică, modestia și munca fără preget fiind resoartele măiestriei sale neîntrecute, răbdare în muncă cu adevărat diabolică.

Intocmai ca și Bach, Paganini a fost un inventator îndrăznet, modificînd cu curaj mijloacele sale tehnice ca și instrumentul pe care cînta. In același timp el și-a însușit în mod strălucit întreaga experiență creatoare a înaintașilor săi Tartini, Corelli, Locatelli și alții. Cîntul său colorat și pasionat este strîns legat de dezvoltarea operei italiene, ale cărei teme muzicale le întîlnim dezvoltate în creația sa de fantezii și piese concertante.

Iată ce a fost Paganini, o minte luminată și o inimă caldă, o conștiință omenească cu o înaltă înțelegere a rolului său în societate, un artist generos cu o viziune și realizare muzicală cu totul neobișnuite.

Cartea lui Vinogradov este una dintre cele mai virulente demascări ale unei stări de lucruri care în apus mai constituie realități, este o armă dintre cele mai puternice în mîna tuturor artiștilor din orice colț al lumii. Ea este un îndemn la muncă, la fermitate pe poziții combative, la îndrăzneală în creație, la încredere în capacitatea omului de a învinge cu ajutorul voinței dificultățile de pe drumul spinos al desăvîrșirii artistice.

A. Gherțovici

Răsfoind revistele

Critica din paginile ziarelor

Rostul rubricii de față nu este acela să facă un inventar al tuturor materialelor beletristice și critice apărute în ziarele și revistele noastre, ci să le discute și să-și spună părerea asupra lor. De data aceasta însă, parcurgînd colecțiile presei bucureștene din ultimele trei săptămîni, a trebuit să constatăm că recolta în materie de critică literară e cît se poate de săracă, ceea ce face să se schimbe intru citva ținta notei de față. Primul fapt care se remarcă, răsfoind presa capitalei din ultimele trei săptămîni, este absența aproape cu desăvîrșire a cronicilor literare și în bună parte a recenziilor, care în trecut apăruseră cu regularitate în paginile culturale. In „Steagul roșu", de pildă, de la 1 martie și pînă acum n-a văzut lumina tiparului nici o cronică literară și nici o recenzie, iar „Munca", în același răstimp, n-a găsit loc decît pentru o recenzioară furișată în josul unei pagini. „Romînia liberă" a înserat, ce-i drept, în ultimele trei săptămîni, o recenzie conștiincios lucrată, care scoate în evidență însemnătatea volumului „Trenul nu va trece", de Navtej, semnată Vasile Niculescu, și o altă recenzie mai amplă, de I. Grigorescu, care face o trecere în revistă a volumului „Chemări" de Tiberiu Utan.

Cam tot așa se prezintă situația la „Scînteia tineretului", care a publicat o singură cronică literară închinată lui Aurel Gurghianu, al cărei autor, Boris Buzilă, dovedește — e drept — seriozitate și, uneori, subtilitate în aprecierea versurilor din volumul „Drumuri". Tot în „Scînteia tineretului" au mai apărut și două recenzii bune despre „Scrisori din casa morții" ale lui Iulius și Ethel Rosenberg și „Supusul" de H. Mann, semnate respectiv de B. Dumitrescu și Mircea Andrei. Dintre toate ziarele, o preocupare deosebită pentru problemele literaturii, manifestă „Informația Bucureștiului" unde, în afară de cronici, (mai rar) și recenzii, apar destul de des articole polemice (unele însă destul de discutabile) și note scrise în mare parte cu vervă. Pe scurt, în trei săptămîni s-au recenzat numai două volume de literatură originală și ceva mai multe cărți străine și toate acestea într-o perioadă cînd, de sub teascurile editurilor, ies nenumărate cărți, cînd vitrinele librăriilor anunță cel puțin o noutate pe zi.

Ne bucură un fapt: atenția ceva mai mare care se dă problemelor teatrului, ziarele publicînd ceva mai des cronici dramatice; „Steagul roșu" a început să aibă un cronicar permanent, M. Ghimpu, care a analizat într-un scurt răstimp, cu competență, trei spectacole. Dar din șapte cronici dramatice, apărute în aceste trei săptămîni, numai una (Al. Mirodan „Arcul de Triumf" de Aurel Baranga) se ocupă de lucrări originale, cu toate că, după cum prea bine se știe, asupra multora presa încă nu și-a spus cuvîntul.

Rezultatele incursiunii noastre cred că sînt destul de grăitoare. Redacțiile ziarelor și revistelor nu-și pot aduce contribuția la îndrumarea literaturii noastre noi, la orientarea cititorului și schimbul creator de opinii numai prin note bibliografice sau prin anunțuri sărăcăcioase, azvîrlite în colțurile paginilor.

Val. Dîmbu

Breviar

Radu Boureanu: „Fata de pe Mureș"

Inspirîndu-se într-un conflict specific vieții satului nostru de astăzi, piesa într-un act „Fata de pe Mureș" de Radu Boureanu — apărută recent la ESPLA — ne aduce înainte o imagine vie a formelor deosebite, multiple, pe care le ia lupta de clasă la țară. Dramaturgul ne evocă înfruntarea plină de tensiune dintre o tînără țărancă hotărîtă să-și apere cu înverșunare dreptul său la viață nouă și o mînă de chiaburi care ascund arme, uneltesc noi crime împotriva cuceritorilor scumpe poporului. De la primele replici ni se anunță conflictul reliefînd dîrzenia tinerei Piroșca, combativitatea de clasă cu care ea demască, consecventă, tendințele criminale ale chiaburilor din sat. Prin aceasta, într-o oarecare măsură, ideea de bază își găsește expresie dramatică în condițiile piesei într-un act, căreia îi este propriu tocmai un conflict acut, înfruntări puternice, hotărîtoare, asupra soartei personajelor. Vigilența patriotică a Piroșcăi, mulțumită căreia armele ascunse sînt descoperite iar chiaburii criminali pedepsiți, se reliefează sugestiv, mai ales în primul tablou, chiar și din discuțiile aprinse dintre mamă și fiică. Iată de ce un element pozitiv, care contribuie la creșterea dramatismului conflictului, îl constituie acțiunea mereu îndrăzneață și curajoasă a tinerei fete care știe să se bată cu îndîrjire pentru dreptul ei la viață, la dragoste.

Insă, în afara figurii Piroșcăi, o seamă de alte personaje și mai ales potrivnicul ei direct, chiaburul Gheza, apar schematice, construite după o anumită și arhicunoscută rețetă.

Pentru densitatea specifică piesei într-un act, care încumbă dramaturgului sarcina restrîngerii maxime a replicilor și episoadelor, cu condiția realizării unei expresivități desăvîrșite a acestora, acțiunea și — în general — momentele de înfruntare din „Fata de pe Mureș" sînt risipite, fărîmițate, în clocniri lipsite uneori de interes și semnificație deosebită. Carența aceasta se face simțită mai ales în punctul culminant al conflictului, dar și într-o seamă de episoade care-l preced. Aparițiile acelea dese ale grănicerului care, în paranteză fie spus, în loc să vegheze la hotarul patriei, se îndeletnicește invariabil cu strînsul strugurilor în bonetă, sosind mereu la momentul oportun, voinic, rădios și cuceritor, cerotind-o pe Piroșca lui — păspîndese o atmosferă siropoasă de operetă, în care pînă la urmă, printr-un ciudat „deus ex machina", salvatorul primadonei sosește la timp și sfîrșitul este vesel, zglobiu și încîntător. La scăderea intensității conflictului și implicit la imprecizia ideii pe care dramaturgul și-a propus s-o exprime contribuie și limbajul care conține deseori accente de artificial livism, sau uneori chiar nepotriviri în fixarea psihologiei unui anumit personaj. Există în piesa aceasta stridențe de limbaj care dăunează caracterizării veridice a unei stări sufletești. Astfel se alterează gravitatea unui moment dramatic puternic, rezonanța acestuia în sufletul eroului, ca în cazul replicii grănicerului după momentul culminant al piesei, cînd Piroșca rănită, abia își revine: „Noapte bună, fato! Mîine ți-aduc iar poamă din vie, dar să nu mă spui..." Aceasta necorespondență între împrejurarea dramatică și limbajul eroului este departe de a sublinia sentimentele adevărate ale grănicerului, așa cum ar fi dorit-o dramaturgul.

Este păcat că un asemenea conflict de o mare actualitate — care reflectă o înfruntare de neimpăcat — este transmis pe alocuri prin rezolvări simpliste, lipsite de forță de convingere.

M. DRAGU

A. E. Baconsky: „Itinerar bulgar"

Notele și impresiile adunate în călătoria sa în Republica Populară Bulgaria, întreprinsă la sfîrșitul anului 1952 și începutul lui 1953, poetul A. E. Baconsky le împărtășește acum prin volumul „Itinerar bulgar" (ESPLA).

A. E. Baconsky vorbește despre viața nouă pe care o trăiește poporul vecin, despre entuziasmul lui constructiv, despre realizările măreșe și despre perspectivele viitorului din țara prietenă. Toate acestea sînt însă exprimate sub forma unor amintiri și impresii personale, în sensul că orice aspect zugrăvit se raportează, se leagă indisolubil de persoana autorului călător, prezența lui făcîndu-se simțită concret.

Uneori autorul transpune convorbirea dintre el și oamenii pe care îi întîlnește, lăsîndu-i pe aceștia să prezinte faptele. De exemplu, la marea fabrică de tutun din Plovdiv, un tînăr muncitor bulgar este cel care descrie perfecțiunea tehnică la care a ajuns procesul de producție, la o veche mînăstire de pe masivul Vitoșa, un pictor bulgar îi inițiază în specificul și vechimea picturii de pe ziduri, la Perușița un țăran îi istorisește trecutul glorios al satului respectiv etc.

Ca într-un adevărat baedecker, în „Itinerar bulgar" cititorul poate întîlni și o serie întreagă de date deosebit de interesante referitoare la istoria poporului bulgar, la civilizația lui veche dezvăluită recent prin săpături arheologice, la specificul arhitecturii edificiilor publice sau particulare, la bogatul tezaur literar și artistic, etc. Incursiunile în trecutul istoric al poporului bulgar sînt frecvente în cartea lui A. E. Baconsky. Intotdeauna însă autorul leagă trecutul cu prezentul, cu viața de azi a poporului bulgar, liberă și fericită, văzînd rodul atîtor și atîtor lupte și jertfe pornite din timpuri îndepărtate. In întreg cuprinsul cărții, dar cu deosebire în capitolele „Dimitrovgrad", în care face elogiul dîrzului tineret bulgar, și în descrierea străzilor Sofiei, prezentînd cîteva aspecte esențiale din viața nouă a muncitorilor, intelectualilor, oamenilor de știință și artă, autorul scoate puternic în relief măreția vremurilor pe care le trăiește azi poporul bulgar.

Volumul cuprinde și cinci poezii inspirate din călătoria sa în R. P. Bulgaria, intercalate printre capitolele cărții. Păcat însă că unele din ele nu sînt la înălțimea poeziei cu care A. E. Baconsky ne-a obișnuit.

TEODOR VÎRGOLICI

A. I. Gherțen: „Povestiri"

Două dintre cele trei povestiri ale lui Gherțen, cuprinse în volumul editat de ESPLA, au fost tipărite pentru întîia oară nu în Rusia țaristă, ci în străinătate: „Datoria înainte de toate" a apărut în anul 1854, iar „Tragedie în fața unui pahar cu grog" în anul 1864 — adică numai cu șase ani înainte de moartea scriitorului. Din grupul celor trei povestiri, doar nuvela „Cotoșana hoață" putuse scăpa cu greu cenzurii țariste în anul 1848, an în care Gherțen se afla în exil în țările apusene, după ce suferise în propria sa țară prigoana poliției lui Arakceev și după ce îndurase timp de opt ani surghiunul prin îndepărtatele orașe de provincie ale Rusiei feudale.

Imaginînd o discuție polemică — în jurul drepturilor femeii ruse — între un „slavofil", un „occidentalist" și un tînăr reprezentant al ideilor democratice, Gherțen aduce în nuvela „Cotoșana hoață" un final concludent acestei discuții prin evocarea vieții unei actrițe iobage, de mare talent, silită să ducă o existență încătușată într-o trupă de artiști cumpărată de un prinț moșier. Drama femeii din nuvela „Cotoșana hoață" sugerează starea generală a iobăgiei cu urmările ei nefaste asupra omului din popor căruia i se răpea dreptul la viață, la muncă liberă și i se nimiceau posibilitățile de dezvoltare spirituală.

Răstrîngerea despotismului țarist asupra celor mai intime probleme sufletești este de asemenea măiestrit dezvăluită de Gherțen în povestirea „Datoria înainte de toate", prin imaginea „omului de prisos", Anatol Stolțghin, care-și macină existența zbătîndu-se între dorința de a sluji idealurile de libertate și între „datoria" de a îndeplini ordinele comandanților săi militari ce-l împing la fapte străine de firea și visurile sale — să la parte la înăbușirea în sînge a revoluției poloneze din 1831. Nestiind cum să iasă din plasa propriilor sale contradicții, fiind încă legat prin numeroase fire de societatea țaristă și de lumea curții, Anatol sfîrșește pe cît de trist, pe atît de ridicol, plecînd în Montevideo ca misionar catolic, „să propovăduiască o religie în care nu credea și să moară de friguri calbene".

Povestirea „Tragedie în fața unui pahar cu grog" vine să completeze imaginea feudalismului despotic din Rusia țaristă, cu imaginea sumbră a societății burgheze din anusul Europei, care ruinează oamenii simpli și-i zvîrle la fundul societății.

Imaginea aceasta a societății europene în întregimea ei, de pe la mijlocul secolului trecut — schițată de Gherțen în cele trei povestiri — este străbătută de la un capăt la altul de credința în transformarea revoluționară a lumii pe care scriitorul și-a exprimat-o direct și în cartea „De pe celălalt țărm": „Prevăd pleirea inevitabilă a bătrînei Europe... Opresiunea e mare, dar s' protestul e răsunător... Pornim la luptă! Nici într-un caz la mucenicie 'mută, la supunere..."

ȘT. BĂNULESCU

EROUL PRIMELOR POVESTIRI ALE LUI SADOVEANU

II

Ion Ursu este primul personaj al lui Sadoveanu cu o precisă determinare socială. Povestea lui nu mai este povestea unui ins izolat, ci povestea unui reprezentant tipic al unei întregi drame sociale. E drept că influențele semănătorismului, care vedea în oraș locul de pierzanie al țăranilor puri, deformează în bună măsură tabloul social, pentru întîia oară amplu, la Sadoveanu. Meritul de a fi prezentat pentru prima dată viața unor ateliere de fabrică e oarecum umbrit prin prezența unor prejudecăți semănătoriste despre viața muncitorilor industriali, opusă vieții țărănești, idilice. Dar personalitatea puternică a lui Sadoveanu, simțul viguros al realității și dragostea adîncă pentru oameni muncii, au asigurat povestirii o incontestabilă valoare socială și artistică. Satul nu e idilizat în „Ion Ursu", iar lucrătorii sînt oameni cu suflet mare, capabili de sentimente adînci, ca cel al prieteniei, și cu desăvîrșire străini de sovinism.

Pribegia lui Ion Ursu este expresia unei drame sociale: țăranul care moare de foame pe bucățica lui de pămînt se proletarizează, părăsindu-și vatra copilăriei și familia, cu nădejdea dreaptă și cinstită că va putea, cu banii cîștigați pentru munca lui la oraș, să scoată din ghiarele foametei pe nevastă și pe copii. Semnificația semănătoristă, a decăderii morale a pribeagului în mediul uzinei, e falsă și rămîne învinsă de realitatea mai puternică sezisată de scriitor. Nu din cauza lui Hleba, prietenul devotat, deși zdrobit și el de pribegie, decade Ion Ursu. Ci, pentru că, în urma lui, viața socială a satului continuă cu asprimea luptei între cei slabi și cei puternici, pentru că, în satul deloc idilic al lui Sadoveanu, preotul satului, uzînd de forța sa socială și economică și acoperindu-se cu „mare e dumnezeu" distruge casa celui plecat, luîndu-i nevasta.

Acest erou de cotitură în orientarea tînărului Sadoveanu, se mișcă, acționează, suferă și caută, într-un tablou social care, în alte povestiri scrise în aceeași epocă (1901—1903), este abia sugerat prin „atmosferă".

In „Ion Ursu", apare o diversitate de tipuri sociale: părintele Tănase, reprezentantul forței morale a puternicilor satului, figură de tartuffe mărunt; Hleba, muncitorul înapoiat, fără țeluri și fără combativitate, dar curat la suflet ca un copil, în ciuda vieții întristătoare pe care o duce; crișmarul Barbălată deșertînd calm pungile muncitorilor.

Trecînd de la pribeagul vag determinat de anumite condiții sociale, la pribeagul Ion Ursu și la alții ca el, Sadoveanu dezvoltă forța criticii sociale a povestirilor sale. Drama pribeagului rămîne uneori în rolul de declanșator al unei imagini critice a societății, ca în „Intr-un sat odată" (din „Povestiri", dar de fapt una din ultimele scrieri ale autorului în perioada apariției cărții). In urma necunoscutului care moare subit în circiuma străină, se încheie între „părinții satului", popa și primarul, tranzacția privitoare la jefuirea singurei averi a pribeagului anonim — calul.

Recitind vechile scrieri ale lui Sadoveanu, cu prilejul apariției volumului I, ni se pare că, pînă la găsirea unei noi soluții artistice mai avansate decît cea a pribeagului, pentru a exprima răzvrătirea împotriva orînduirilor sociale, o serie de povestiri ale tînărului Sadoveanu lasă pe al doilea plan chipul eroului său principal, trecînd la o nouă experiență creatoare: realizarea de „scene și moravuri" din societatea pe care o cunoaște atît de bine, din lumea satului și a tîrgușorului.

Lucrarea reprezentativă pentru arta scenelor la Sadoveanu în perioada 1901—1904, este „Crișma lui moș Precu". Inițial, încă în 1901, lucrarea trebuia să fie „o bucată de umor și satiră", cuprinzînd „scene sătești și moravuri sătești" și urma să fie scrisă în colaborare cu N. N. Beldiceanu. Popa Tărăboi ar fi fost eroul principal al scrierii, care, inițial, îi purta și numele. Dar în 1904, cînd viață celor adunate în anii trecuți, Sadoveanu scrie singur, într-o săptămînă, „Crișma lui moș Precu", care nu mai este o simplă „bucată de umor și satiră". Ascuțitei critici sociale, pentru care erau create personajele satirice ale popilor și ale funcționărimii meschine și idiotizate, i s-au adăugat notele proprii creației sadoveniene în creștere. Astfel, scrierea a devenit o mare scenă a vieții satului, o antologie de scene și moravuri sătești, cuprinzătoare mai ales a aspectelor satirice, privitoare la „fruntea" satului. Popa Dumitru Tărăboi, beției și desfrînat; Popa Manole, dușmănindu-l în taină dar ținîndu-i isonul la beție și la destrăbălare, întrebînd plin de sine „Chișchi-fe?"; dascălul Luca, redus la treapta cea mai de jos a vieții spirituale, incapabil să scoată altceva din mintea lui decît urletul: „Eu sînt Luca din vechime, măă!"; notarul care „smircăie" și, asemeni dascălului, își exprimă personalitatea de cretin mulțumit de sine într-un dicton invariabil: „Vivat!" — „Asta-i treaba mea!" — toți aceștia nu sînt simple personaje umoristice, ci exponenți ai „albăstrimii satelor", care duc o viață imorală pe spinarea mulțimii.

In același timp, de-a lungul întregii cărți a „Crișmei lui moș Precu" răzbate încercarea de a contura, într-o altă varietate individuală, pe eroii sadovenieni, continuînd unele tradiții împămîntenite de primele volume și anunțînd drumuri noi în creația multilaterală a personajelor care poartă semnificația răzvrătirii față de forțele sociale potrivnice.

Locul de adunare al petrecerilor este la crișma lui Precu, om cu „trecut destul de neguros" căci fusese în tinerețe haiduc. I-au rămas, din vremurile haiduciei, anume obiceiuri care mărturisesc viața de altădată. Mai cu seamă, la chef, îi vin în minte primăverile de demult, cînd așteptă, cum zice unul din cîntecele populare pe care le îngînă în asemenea ceasuri de amintire, „să se lase iarăși la vale cu durdă și cu pistoale"... Fusese și cioban, asemeni povestitorului acelui de mai tîrziu „Județ al sărmanilor și, tot asemeni lui, avea pletele „unse totdeauna cu unt" și „își rădea barba cu o custură de brici făurită de el dintr-o frîntură de coasă". Există, așadar, în moș Precu, unele elemente, deocamdată exterioare, ale unor ulterioare personaje mai complexe. Treapta superioară va fi atinsă atunci cînd aducerea aminte nu va mai fi însoțită de „zîmbetul poznaș" al lui Precu, pentru care haiducia nu mai înseamnă decît o trecută vreme de aventuri voioase, ci de întreaga expresie a feței celui care încă se cunoaște „că-i om din sălbăticie" și istorisește cu dramatism o poveste cutremurătoare prin adîncul ei înțeles omenesc și prin mesajul actual de luptă socială pe care-l transmite ascultătorilor.

**Printre mușteriii obișnuiți ai crișmei lui moș Precu se află și solomonarul Gherasim, care-și are păcatele lui în amăgirea oamenilor, făcînd astfel concurență popilor, dar în același timp e un om isteț la minte, „totdeauna cu pilde pe buze" și avînd, îndărătul practicei mistificatoare, reale cunoștințe despre tainele naturii. E în acest amărît solomonar, veșnic vesel în aparență, schița unui alt gen de împotrivire față de viața viclenă care supune pe omul simplu forțelor nepătrunse ale naturii și orînduielilor asuprițoare ale societății. Gherasim este un biet vrăjitor neajutorat de puteri oculte. Dar el exprimă căutarea poporului de a se elibera de sub tirania forțelor oarbe și de a impune naturii și soartei voința omului. Făcînd și destăcînd vrăji, Gherasim crează doar iluzia unei lupte cu puterile necunoscute care-l înconjoară pe omul neștiutor și asuprit, dar înțelepciunea lui naturală și capacitatea de a descifra unele taine ale sufletului și ale naturii sînt calități reale, care îi aduc oarecum încrederea întemeiată a unor consăteni. Nu-l putem însă înțelege pe Gherasim, ca personaj sadovenian, decît cunoscînd pe urmașii lui în creația scriitorului, care se ridică pe treptele unei adevărate lupte pentru cucerirea înțelepciunii și dezvăluirea tainelor vieții înconjurătoare, — și care nu mai sînt bătrîni hîtri și buni de gură, așa cum adevărații haiduci sadovenieni nu vor mai fi hangii așezați care-și amintesc de „poznele" din tinerețe. Opera lui Sadoveanu aduce, de-a lungul ei, — alături de eroul care se înalță prin vitejia brațului — pe cel care se înalță prin forța excepțională a inteligenței sale sau prin cunoașterea sa asupra lumii însuflețite și neînsuflețite. De aceea, lăsîndu-l mult în urmă pe Gherasim, găsim la Sadoveanu, pe diferite trepte, iscusiți dezlegători ai misterelor pădurii și apei, ca Badea Toma care știe ritualul cocoșilor de munte, Culi Ursache, care descifrează urmele pașilor de fiară ori de om, sau neobișnuit de pricepuții cunoscători ai tainelor de la „Nada Florilor". Il vom găsi pe dumnealui căpitanul Ilie Turculeț, stăpîn pe cetitul stelelor și pe schimbările nepreväzute ale vremii. Vom găsi însă, pe treapta cea mai de sus, însă pentru timpurile cele mai vechi ale istoriei noastre, pe magul Chesarion Breb, înțeleptul, pregătit să păstorească poporul prin darurile minții sale, care pătrunde în cele mai complicate rețele ale vieții omenești, găsind cheia treburilor filosoficești ca și a celor politicești, ca și cheia încîlcitelor și nicidodată neîndoielnicelor treburi ale inimii omenești. Și nu ne înșelăm poate dacă afirmăm că — eroii înțelepciunii jucînd un rol identic în semnificații cu cei ai vitejiei — la Sadoveanu vestiții și fr

Desen de ROSS

Kalanga Abdalla este fiică de țărani negri din Africa, ținutul Ruanda-Urundi—Congo Belgian.

A venit în țara noastră, de tînără, aducînd cu ea amintirea vieții plină de suferință, petrecută sub stăpînirea colonială.

După absolvirea liceului, Kalanga Abdalla, bucurîndu-se alături de zecile de mii de studenți romîni, de grija părintească a partidului și guvernului nostru, a terminat, în anul 1954, Facultatea de medicină din București.

Acum, tînăra scriitoare lucrează ca medic, studiind problema raselor, în cadrul institutului de antropologie al Academiei R.P.R.

Nuvela „Pușcăriașul" a fost scrisă în limba romînă. Kalanga Abdalla a mai scris mici povestiri pentru copiii patriei noastre, despre copiii negri din Africa.

Noua ei povestire înfățișează viața grea a oamenilor muncii din colonii. Noi o tipărim ca o reală valoare literară și ca pe un autentic document.

PUȘCĂRIAȘUL

Ma mai plouat de mult. Seceta a uscat și a nimicit orice urmă de viață. Nu se aude nici un ciripit de pasăre, nici un țiriit de gîză. Văzduhul plin de praf, încins de căldură pare, în lumina roșie a apusului de soare, o perdea uriașă de flăcări între cer și pămînt. Ici colo cîte un copac înnegrit, rătăcit printre ierburile înalte și gălbejite, face ca totul să pară mai pustiu, mai fără viață.

Pe drumeagul ce străbate savana, se vede un pîlc de oameni. Pe margini merg șase soldați belgieni cu puști și între ei un convoi de negri. Merg tăcuți, abia tîrîndu-și picioarele însingerate: sub zdrențele murdare se văd trupurile slăbănoage și fără pic de vlagă. Au gîturile încinse cu inele grele de fier. Fiecare inel are cîte un belciug; prin ele trece lanțul care-i leagă pe toți, unul de altul, astfel că dacă unul ar vrea să fugă sau ar grăbi puțin pasul, l-ar sugruma pe cel din urma lui. Toți au obrajii supți, ochii înfundați în orbite, privirile ațintite în pămînt sau pierdute undeva departe, dar ele nu-ți spun nimic; nici resemnare, nici ură. Priviri ce nu mai vor nimic, nu mai cer nimic de la viață, ca și cum n-ar fi ale unor ființe vii. Aceștia sînt pușcăriașii.

Mazumi se întorcea dela ogorul lui. Pînă atunci nu-i văzuse încă, deoarece erau aduși de curînd la fortul cel nou. Sta pe marginea drumului și-i urmărea cuprins de un simțămînt nelămurit de frică. „Cine știe ce nelegiuiri au făcut de-i duc așa? Poate au ucis oameni nevinovați" — gîndi Mazumi. Tresări. La spatele lui răsună o voce spartă, ca un lătrat. Strigase un alb înalt și uscățiv, cu fălcile puternice, ososase. Mazumi se uită drept în ochii lui, mirat și curios ca un copil, înfruntîndu-i privirea disprețuitoare. Înciudat, albul strigă ceva încîlcit și convoiul porni mai repede. Se vedea că oamenii erau foarte obosiți... Soldații îi loveau fără milă cu paturile puștilor, dar ei nu mai aveau putere să meargă..

Mazumi își văzu de drum, îndreptîndu-se spre satul de lîngă rîuri. Oare cine o fi albul? se întrebă el. Dar gîndurile îl purtară iar spre vechile griji. Femeia lui, cumpărată de curînd, se îmbolnăvise. Vraciul din satul lor era bătrîn. Dacă uita vreun cuvînt cu putere vrăjitorească, leacurile nu mai erau bune de nimic. Mazumi o iubea mult pe tînăra lui soție. De aceea hotărî să-l cheme pe vraciul cel mai mare de prin locurile acelea, șef peste toți ceilalți vraci și vrăjitori.

Cînd ajunse în sat, era noapte. În pragul colibelor se aprinseră focuri mari ca să alunge țînțarii. Înalt și spătos, Mazumi se strecură cu greutate în coliba vraciului prin ușa joasă și strîmtă. Pe un virago, sugînd alene tabac, sta tolănit „Marele Muganga". Avea pe cap două coarne enorme de bou; îl durea capul pesemne și pentru asta își făcuse crestături pe tîmple, iar cele două femei ale lui stăteau lîngă dînsul, ghemuite, cu picioarele strînse sub ele și îi trăgeau singele prin coarne.

— Femeia mea e bolnavă, spuse Mazumi și așteptă să vadă ce spune vraciul. Acesta nu dădu nici un semn, ca și cum nici nu l-ar fi văzut. După cîtăva vreme, vorbi fără să-l privească, cu o voce ca de pe altă lume:

— Îmi aduci trei capre! Cu sîngele lor voi face leacurile pentru femeia ta!

Mazumi fu cuprins de nedumerire. Adică, de unde știe vraciul ce boală are femeia lui, cînd nici n-a întrebat măcar ce-o doare? Știe însă că toți oamenii au încredere oarbă în el, așa că mai zăbovi puțin, poate-i va mai spune ceva Muganga. Într-adevăr, acesta vorbi iar, de data asta cu o voce mai pămînteană:

— Dacă n-ai cu ce cumpăra caprele, faci un contract cu belgienii, să lucrezi la minele lor și vii să-mi spui.

Acum, bietul om se încurcă de tot. Ce are Muganga cu bulamatarii?[1]) Ce cîștigă el dacă Mazumi lucrează pentru belgieni?

Plecă înspre casă frămîntîndu-și mintea cum să facă. Să cumpere caprele? N-avea cu ce. Recolta fusese proastă și i-o luaseră aproape toată pentru impozite. Avea pămînt puțin. Roadele nu ajungeau nici pentru hrana lor. Bani, de unde? Lucra de aproape o jumătate de an la plantatorul alb, dar nu luase nimic. Să facă contract? Așa ceva nu putea hotărî singur. Se duse să ceară sfat de la bătrînul Katufu.

— Învață-mă ce să fac!

Și-i povesti din fir în păr cele petrecute. Bătrînul clătină din cap îngrijorat. Între timp se adunaseră încă vreo cîțiva bărbați.

— Trebuia să te tocmești cu el. Ce, o capră nu era destul? zise unul.

— Nu se poate decît trei, îi răspunse încredințat Mazumi. A zis că-i trebuie sîngele lor ca să facă leacurile.

Deși avea aproape 20 de ani, Mazumi privea și judeca lucrurile cam copilăros. Dar așa cum era, încrezător și puțin sfios, însă foarte înțelept tocmai cînd nu te așteptai, harnic și bun de glume, oamenii îl iubeau și-l respectau.

— Nu pune vraciul sînge de capră în leacuri. Mănîncă el, caprele! spuse Kacia unul din negrii care lucraseră pe la minele bulamatarilor.

— Păi, atunci le-ar fi cerut după ce mi-ar fi vindecat femeia...

— Te știe sărac și-i era frică să nu-i scapi la plată.

— Atunci mă duc la bulamatari să fac contract, hotărî Mazumi, dînd să plece.

— Stai, stai ușor, de unde știi că o să-ți dea banii numai decît? îl opri Kacia.

— Crezi că nu mi-i dă?! se miră Mazumi.

— Contractul îl faci, dar pe cîți ani? Ai să-i muncești trei ani pentru trei capre? N-ai muncit atîta amar de vreme, pe degeaba, la plantații?

— Păi, nu știu, nu l-am întrebat pe Muganga.

— Uite așa iau ei oamenii, spuse fostul miner. Pe mine cînd m-au angajat, tot neștiutor ca tine eram. Am pus degetul și dus am fost. Dacă nu mă îmbolnăveam nu-mi mai dădeau drumul...

— Și acolo știi cum muncești? interveni un altul. Întreabă-ne pe noi. Mai rău ca într-o pușcărie. Nu-ți dă voie să pleci acasă, nicăieri. Te păzește poliția ca pe un hoț.

— Stai toată ziua sub pămînt, numai noaptea te duci la baracă să te culci. Nu mai vezi lumina soarelui decît odată pe săptămînă, zise iar Kacia. Și muncești pînă cazi mort.

— De muncă nu-mi pasă, dar lumina soarelui mi-e tare dragă. La fel și femeia mea, — zise rîzînd Mazumi. Așa că n-am să mă duc.

— Nu te duci, dar caprele de unde le iei? îi aminti bătrînul.

— Eei... oi vedea și gata.

Mazumi plecă. Oamenii care se adunaseră mai zăboviră, uitîndu-se după el cum se îndepărtează. Era un tînăr frumos, înalt, bine legat. Părul îl purta ras pe tîmple. La mîini avea brățări de aramă, iar pieptul și spatele îi erau tatuate cu mare măiestrie, după obiceiul tribului.

★

Se frămîntă toată seara. De unde să ia caprele? Uke, femeia lui, adormise în mîngîierile-i dragăstoase. Nu se mai văita ca înainte, dar se vedea că boala tot n-o lăsase. Să împrumute bani? N-avea de la cine. Capre avea numai plantatorul la care muncea. Ce să facă? Nu-și putea aduna gîndurile. Îi plăcea să împletească coșuri din paie elastice și tari. Îi ieșeau foarte frumoase. Iar munca ți limpezea gîndurile. Așa că luă o mînă de paie și se puse pe lucru. De odată, Uke sări din somn, zvircolindu-se de durere. Își încleștă mîinile mici în brațul puternic al bărbatului, cerînd parcă ajutor. Biata femeie se chinuia groaznic. Lacrimile îi șiroiau pe obraz și tremura toată. Încercînd s-o liniștească, Mazumi își aminti că Bokuana, moașa satului, i-a spus să aducă vraciul cît mai repede, altfel se prăpădește. O strînse în brațe pe Uke, o sărută, dar femeia se chinuia într-una... Și Mazumi o iubea atît de mult. S-o piardă? Pentru nimic în lume! Un gînd îi lumină mintea: plantatorul e om hapsîn. N-a recunoscut că i-a muncit o jumătate de an, deși toți oamenii o știau. I-a cerut să-i mai lucreze încă o lună. Îi va munci. Chiar și două, și trei luni dacă vrea, numai să ia caprele. Desigur, albul n-o să-l înțeleagă, n-o să i le dea, dar el i-a muncit și o să-l muncească încă, fără să-i mai ceară plată. De cîte ori pigmeii, care trăiau înainte în vecinătatea tribului lor, le luau banane, vite și cîte și mai cîte! În schimb, vinau sălbăticiuni și le aduceau pe ascuns pînă la marginea satului, sau puneau vreo cursă meșteșugită în care se prindea vreun animal; cei din sat îl găseau și astfel pigmeii plăteau tot ce le luau. Deci nu furau. Așa va face și el, îi va lua caprele, doar i-a muncit, și-i va mai munci încă albului. Asta nu înseamnă că le fură.

★

A doua zi, răpăitul ploii răsuna prin savană ca un tropot de cai sălbatici. Seceta cumplită se sfîrșise.

Ploaia! Pămîntul prea bătătorit și uscat nu mai primea apa atît de mult rîvnită. Colibele negrilor, cu acoperișurile lor mari de paie, păreau niște păsări speriate, cărora un copil rău le udase penele în bătaie de joc. Picăturile tot mai mari și mai dese formau un șuvoi neîntrerupt de apă.

Ploaia! Sub biciuirea ei, spicele grînelor, frunzele groase ale plantelor, pînă și copacii de cafea de pe plantație, se plecau pînă la pămînt, sau se rupeau. Mult prăpăd fac ploile, dar odată cu venirea lor, întreaga savană se umple de viață. Ierburile cresc ca împinse din pămînt de o mînă nevăzută. Coroanele copacilor se rotunjesc și frunzele prind acea culoare verde-albăstrie, rădăcinile sfredelesc adînc pămîntul, sugînd lacome seva ce se revarsă apoi în fructele zemoase și dulci.

Ploaia! Ploaia înseamnă totul pentru savană și pentru oamenii ei. Înseamnă viață, bucurie!

Mazumi mergea prin ploaia caldă fără să-i pese, întrînd în noroi pînă la genunchi. Pe fața lui neagră, frumoasă, se oglindea fericirea. Bucuria copilului care vede ceva frumos și uită tot ceea ce înainte îi înnegurase sufletul.

La plantație află însă că pe timpul ploilor nu e nevoie de oameni. Amărăciunea prinse iar să i se strecoare în suflet. Se duse la Dara, paznicul caprelor stăpînului alb și îi povesti cele întîmplate. Păstorul era un bărbat scund, cu pieptul lat și voce groasă, plăcută.

— Eu ți le dau, zise el, dar să nu te prindă. Oamenii ăștia veniți de pe alte meleaguri ale pămîntului, nu ne înțeleg nici sufletul, nici obiceiurile și dacă află, cine știe ce ne așteaptă pe amîndoi.

— Știu, Dara. N-am să uit niciodată că m-ai ajutat. Nu degeaba oamenii îți laudă bunătatea și blîndețea.

Ducînd cele trei capre legate cu o funie, Mazumi plecă pe furiș cu ochii plini de lacrimile recunoștinței și ale bucuriei. Femeia lui se va face bine.

Ascunse caprele într-o pădurice, în credințindu-le unui nepot al lui, un băiețaș de vreo opt ani.

— Să nu te miști de lîngă ele, pînă nu vin eu. Am să-ți aduc de mîncare.

— N-ai grijă. Tu știi că întotdeauna treburile făcute de mine sînt bine făcute! se umflă în pene puștiul, răspunzînd.

— Știu, dar să nu pleci în ruptul capului de lîngă ele, altfel o omori pe mătușa Uke. Ai înțeles?

— Da. Am înțeles. Dar de unde ai caprele, unchiule?

Mazumi rămase încurcat... Cum de nu se gîndise?... Oamenilor săraci ca el le-ar putea spune; ei l-ar înțelege. Dar unul ca Mukimbiri, cel cu zece vaci, sau ca vraciul, o să-l pîrască îndată albilor. Lui Muganga ce-o să-i spună? De unde le are? Era un singur răspuns:

— Le-am cumpărat de la niște negustori, se întoarse el către nepot.

— Aceia care au trecut ieri pe lîngă rîuri?

— Da, aceia, cred... Tu despre ce negustori vorbești? Cînd au trecut?

— Aseară. S-au oprit pe lîngă locul unde se unesc cele două rîuri și apoi au plecat în sus pe Kasongombrefu. Unul era din tribul vafușilor și a trăit cînd era copil în satul nostru...

— Da, da, aceia. Chiar cu vațusul am tocmit caprele.

Copilul îi dăduse ideea și omul se agățâ disperat de ea. În colibă îl aștepta Uke. Se simțea și mai rău. Slăbise mult. Nasul i se ascuțise și ochii îi erau înfundați în orbite. Capul, mîinile, tot trupul îi ardeau ca focul. Pielea i se uscase și se îngălbenise.

— În seara asta îți aduc leacul și mîine o să fii sănătoasă. O să vezi!— o liniști bărbatul. Biata femeie abia mai avea putere să vorbească. Zîmbi cuminte și răbdătoare ca întotdeauna. Mazumi își aminti cît de frumoasă era cînd a luat-o: înaltă, cu sînii mici și rotunzi, cu umerii și brațele frumos arcuite, încărcate de brățări... Acum zăcea ghemuită pe pămîntul umed și rece, scuturată de friguri. Numai ochii și zîmbetul erau ca și înainte. Ochi mari, prelungi, privindu-l galeș, plini de credință și buzele ascunzînd două șiraguri de mărgele mici și albe.

— Uke, draga mea, ai răbdare. Ai să te mai chinuiești pînă diseară, mîine ai să fii bine.

Femeia se ghemui lîngă el.

În sinea lui, Mazumi nu se simțea vinovat pentru ce făcuse. Doar nu furase. Ceva însă îl neliniștea. Nu putu să rabde să nu-i spună și bătrînului Katufu. Așa era de fapt obiceiul. Cîți oameni nenorociți, încercați de vreo primejdie, nu găsiseră sfat și înțelegere la acel bătrîn cu vorba domoală, dulce, care în fiecare seară se așeza tăcut sub ramurile dese ale Copacului pentru sfat!... Ehei, cîte nu știa bătrînul Katufu! Și numai el le știa...

— Liniștește-te! Tu n-ai furat. O jumătate de an ai muncit ca un rob de cînd răsărea și pînă apunea soarele. Femeia ta s-a trudit singură pe ogorul vostru și de aceea s-a îmbolnăvit. Nu trebuia s-o lași să culeagă ea holda. Pămîntul nu rabdă ca roadele lui să fie luate de mîini de femeie și s-a răzbunat. Acum, Uke zace pe moarte, tu ai muncit la alb și el nu ți-a dat nimic. Banii care trebuia să ți-i plătească, fac cît patru capre, nu cît trei. Stăpînul tău e un om necinstit. Fii liniștit. Tu n-ai furat, ți-ai luat numai dreptul tău.

Omul asculta, dar ceva îi rodea inima.

— Nu i-am spus nimic. E atît de hapsîn că mi le-ar fi luat înapoi. Chiar dacă m-aș fi legat pe viață ca să-i muncesc, nu mi le-ar fi dat...

— Nu, de bună seamă. Stai liniștit. În seara asta îi duci caprele vraciului și spui că le-ai cumpărat. La fel și celorlalți oameni. Să nu mai știe nimeni afară de noi doi și Dara. E mai bine așa...

Cînd s-a înnoptat, Mazumi a dus caprele lui Muganga, spunînd tuturor celor pe care-i întîlnea povestea cu negustorii. Toți îl știau cinstit, așa că nimeni nu-i puse vorbele la îndoială. Numai vraciul îl iscodi:

— Și... zici că le-ai cumpărat?

— Da! și Mazumi îi povesti încă odată cum le cumpărase.

— Dacă ai avut bani, de ce nu ți-ai plătit impozitele și ai dat recolta?

— Păi... cu banii ăștia voiam tocmai să-mi cumpăr și eu capre...

— Hmm... mormăi Muganga, dar printre negustori era și un neam de al meu. Aseară am vorbit cu el. Spunea că nu a vîndut nimănui nici o capră.

— Le-am luat noaptea tîrziu, fiindcă aflasem că pleacă.

Mazumi începu să dea semne de nerăbdare ca să-și ascundă frica.

— Dă-mi leacurile repede. Femeia mea se chinuiește și poate ar fi bine să mergi chiar la noi să-i descinți.

— Nu e nevoie să viu eu pînă la coliba voastră. Leacurile mele sînt atît de puternice, că ori și unde le-aș face, tămăduiesc boala.

Vrăjitorul scotoci într-un ungher al colibei și scoase o bucățică de piele atîrnată de un șnur.

— Uite, ia asta și poart-o la gîtul tău. Poart-o pînă ce femeia ta se va face bine. Mîine dimineață vino să-ți dau și niște leacuri. Dar talismanul ăsta ajută mai mult decît orice pe lume.

Mazumi luă șnurul puțin cam desamăgit. O bucățică de piele tăbăcită să vindece o boală atît de grea? Muganga nu-l lăsă însă să gîndească prea mult, spunîndu-i să plece, că are de făcut leacurile și nimeni nu trebuie să fie de față cînd spune vrăjile.

— În ele pui și sînge de capră? întrebă naiv Mazumi.

— Nu întreba! E oprit! spuse vraciul iarăși cu aceeași voce de pe altă lume.

Mazumi ajunse acasă mai mult alergînd și-i arătă lui Uke șnurul minune.

— Am să-l port la gît tot timpul. Chiar după ce ai să te faci bine, ca să nu te mai îmbolnăvești niciodată.

Femeia se mai înveseli. Mai mult tărîndu-se, ieși afară în fața colibei și se așeză alături de el. Noaptea era atît de frumoasă! Ploaia încetase. Sub cerul limpede ca sticla, întesat de mii și mii de stele, jucau limbile roșii ale focurilor. Adunați în fața colibelor, bărbați, femei, copii și bătrîni, cîntau o melodie cînd lină și domoală ca alintarea unei mame, cînd vie, îndrăcită. Dansul flăcărilor. Dansul ploii. Tinerii cu trupurile lor mlădioase ca trestiile de bambus, săreau săgetînd sau străpungînd cu lancea dușmanul legendar care-a furat pe vremuri focul strămoșilor. Picioarele lor subțiri, sprintene, împodobite cu pene băteau pămîntul în ritmul tumultuos al tam-tamului. În ochii tuturor se citea același lucru. aceeași dorință. O sete de viață fără margini. Setea de viață care pretutindeni se ridica triumfătoare, în acel murmur nedeslușit al savanei, în foșnetul lin al ierbii, fîșîitul frunzelor sau zbîrnîitul aripilor de lăcustă. În rititul animalelor mici ce-și caută hrana, în pilpîirea catifelată a aripilor păsărilor de noapte.

Credința în puterea talismanului, frumusețea nopții în care viața și bucuria se înălțau de pretutindeni ca o chemare, alinară suferințele tinerei femei. Mazumi se simțea fericit, așa de fericit cum nu mai fusese decît în vremea copilăriei.

Dimineața însă, Uke era de nerecunoscut. Toată noaptea o chinuiseră dureri groaznice. De-abia își trăgea sufletul. Pe față i se citea acea trăsătură nedeslușită care vestește aripa neagră a morții.

Mazumi fugi repede la vraci să-i ceară leacurile. Femeile acestuia roboteau pe-afară. El mai dormea în colibă și nu vrură să-l scoale, ba chiar, țiinoase, se năpustiră cu gura asupra lui Mazumi și-l ocărîră ca pe cel din urmă nemernic. Una din ele începu să trăncănească spunînd vrute și nevrute, că pînă la urmă bietul Mazumi fu cuprins de îngrijorare.

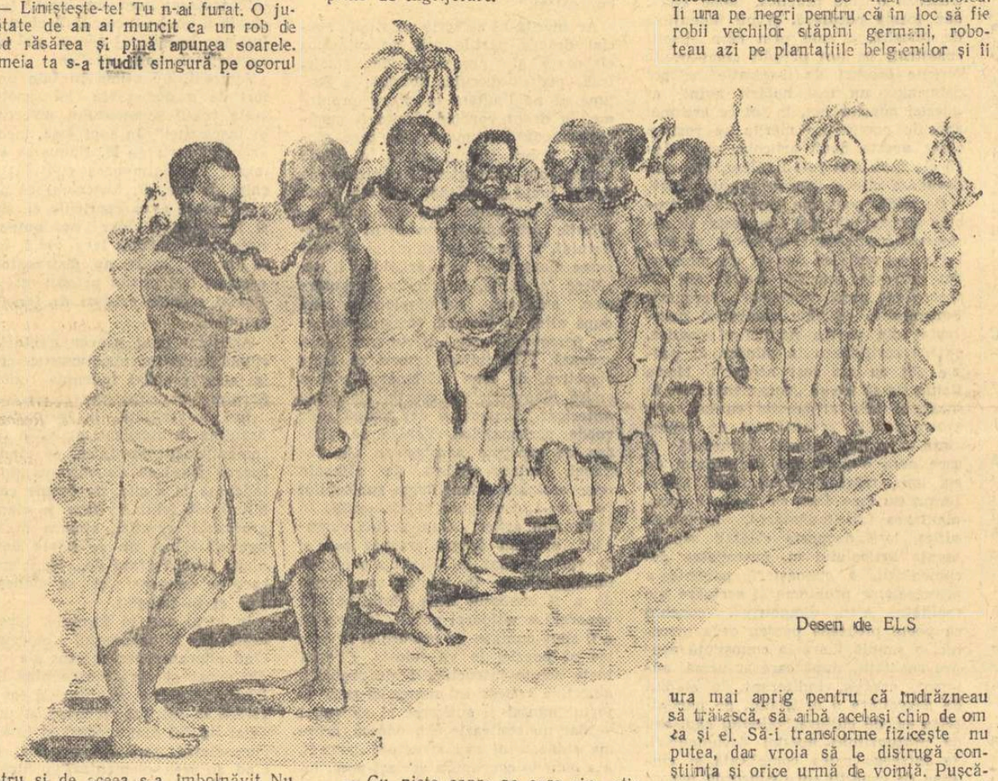

Desen de ELS

— N-a furat. Mazumi nu putea să fure, strigau.

O bătrînă se așeză în calea polițiștilor, strigînd ca ieșită din minți:

— E om! E om! Mai mult nu putea să spună. Pe fața lui Mazumi lacrimile se amestecau cu sînge și noroi.

La post nu se apără deloc pe sine, ci numai pe Dara.

— Le-am luat fără să știe el. Nu e vinovat, le-am furat.

Directorul pușcăriei însă era Richter, albul cu fălcile puternice pe care-l întîlnise pe drum și care nu se uita niciodată drept în ochii unui om, ci-și ferea privirea ca un leopard.

— Douăzeci și patru de lovituri de bici, porunci Richter, arătîndu-l pe Dara.

— Nu e drept. Eu trebuie să le primesc. El nu e vinovat.

Richter continuă să poruncească cu glasul lui spart:

— Celălalt rămîne la pușcărie, să fie judecat. Pînă atunci... Se opri o clipă și socoti în minte cît ar putea rezista negrul:

— ...cincizeci de lovituri, hotărî el.

Doi polițiști negri, înalți, cu mușchi puternici de atlet, după chip părînd a fi de prin alte meleaguri, veniră cu bice șfichiuite cu plumb. Începură aplicarea pedepsei. Richter, cu pipa între fălcile mari, privea clipind rar din pleoapele roșii, fără gene. Dara țipa de răsunau zidurile, Mazumi însă nu mai avea putere. Dacă ar fi putut să-i ducă leacurile lui Uke, ar fi suferit orice, dar la gîndul că pînă va ieși el din temniță, s-ar putea ca ea să moară, puterile îl părăsiră. Din gîtlej îi ieșeau doar niște gemete surde. Loviturile cădeau în același ritm, sfîrtecînd spinările, lăsînd dîre lungi, roșii. Polițiștii loveau ca niște automate, fără să audă, fără să privească, de parcă ar fi dat în niște pietre. Richter se desfăta la vederea picăturilor roșii de sînge ieșite sub lovitura biciului, pe pielea neagră. Guna i se strîmbase într-un rînjet de satisfacție. Îi plăcea să audă șuieratul biciului în aer, și apoi pocnetul sec, pe care-l făcea lovind. Îi plăcea pentru că numai în clipele astea arșița urii care-i mistuise sufletul se mai domolea. Îi ura pe negri pentru că în loc să fie robii vechilor stăpîni germani, roboteau azi pe plantațiile belgienilor și îi ura mai aprig pentru că îndrăzneau să trăiască, să aibă același chip de om ca și el. Să-i transforme fizicește nu putea, dar vroia să le distrugă conștiința și orice urmă de voință. Pușcăriașii erau în mîinile lui. Belgienii îi dăduseră puteri depline.

Dara, înnebunit de durere, cu ochii holbați de groază, mușca și zgîria podeaua. Chinul lui se termină mai repede. Mazumi răbdă pînă i se întunecă mintea, pînă rămase fără voință, fără să mai știe de el.

Așa a zăcut patru zile în șir. Din cînd în cînd se trezea și îndruga vorbe fără șir. Trupul i se umflase. L-au dus într-o încăpere umedă, rece și întunecoasă, unde găsi pe pușcăriașii văzuți într-o seară pe drum. Îi puseră și lui un inel la fel cu al celorlalți și-l legară la capătul lanțului. Unul din polițiști îl anunță că era condamnat la trei ani muncă silnică. Pentru el viața se închidea acum, aci, la acest capăt al lanțului. Nu zise nimic. Uke poate se prăpădise. Plecă supus capul și se așeză alături de ceilalți, pe pămîntul umed, cu gîtul încins în inel, cu carnea sfîrtecată de loviturile biciului, cu sufletul strivit. Părea că întunericul din încăperea rece și joasă îi cuprinsese mintea.

Zilele se scurgeau una după alta, fără nici o noimă. Pușcăriașii erau oameni ursuzi. Munceau automat, fără să dea nici o atenție la orice s-ar fi întîmplat în jurul lor. Vorbeau foarte rar între ei. Seara, de îndată ce mîncau, adormeau pe loc, frînți de oboseala muncii supraomenești. Erau biciuiți fără milă pentru cea mai mică greșeală. Își plecau spinarea și răbdau gemînd răgușit. Traiul lor întrecea hotarele îndurării.

Cîtva timp, Mazumi a fost ca și ceilalți, nepăsător, cu capul gol de gînduri. Dar cu încetul viața începu să-l cheme cu aceeași putere nestăvilită de dinainte. Cînd se duceau ori se întorceau de la lucru, la răsăritul și la apusul soarelui, savana i se înfățișa în toată frumusețea și măreția ei și în trupul lui tresărea dorința de a fi liber și stăpîn pe viața lui, să muncească și să-și îndrăgească femeia care, poate, tot mai trăia. Într-o zi, cînd vîntul purtă pe aripi, de undeva de departe, o melodie, se trezi murmurînd cîntecul care altădată, în sat, le înveselea serile. Odabe, negrul legat de el, îi făcu semn să tacă, dar în aceeași clipă Richter îl lovi cu biciul peste obraz.

— Nu e voie să cînți. Nu știai? — bîigui Odabe cu fața îngălbenită de spaimă. Mazumi observase că ori de cîteori Richter se apropia de ei, pușcăriașii tresăreau zăpăciți și înfricoșați. Nu era de mirare. El poruncea biciuirea pentru orice fleac, el îi aducea în starea în care erau.

— Vasăzică asta vrea să facă și din mine. O capră în ghiarele unui leu. Niciodată! Din clipa aceea simți că-l urăște de moarte pe albul cu fălci mari și că între ei doi se va încinge o luptă din care unul va fi răpus într-un fel.

Curînd avu ocazia să mai afle ceva despre Richter. Se întoarseră de la mină, ca de obicei, înfometați și frînți de oboseală. În încăperea unde erau ținuți, lumina pătrundea doar printr-o spărtură făcută pentru ventilație. În afara lingurilor de lemn, altceva nu se găsea. Cît despre lingură, fiecare și-o primea cînd intra în fort și trebuia s-o păstreze tot timpul condamnării. Dacă o pierdea, rămînea nemîncat, așa că lingurile erau mai prețioase decît orice, deși nu erau spălate niciodată. Cum nu aveau unde le pune, le aruncau pe pămînt. Cînd intrară, așa legați în lanțuri, fiind și întuneric, unul din ei, Matufu, călcă pe o lingură și o strivi. Mazumi a simțit cum omul s-a aplecat și a azvîrlit-o în celălalt ungher. Curînd se aduse căldarea cu mîncare, adică o fiertură de mei, mai mult apă decît mei, rece și fără gust. Toți se năpustiră în colțul unde se țineau lingurile. Deodată Muhra, un negru vînjos, cu o statură de uraș, începu să zbiere ca turbat:

— Lingura! Lingura! Eu am rămas fără lingură!

Ceilalți înfulecau de zor, înghesuindu-se care mai de care lîngă căldare, bucurîndu-se parcă de nenorocirea lui, pentru că așa era o gură mai puțin.

— Lingura! Lingura că vă sfîșii beregata — urla omul cu glasul sugrumat și ochii bulbucați, roșii de furie. Oamenii mîncau și mai repede.

— Lingura, nemernicule. Muhra se repezi la Oze, care era legat de el și începu să-l strîngă de gît. Mazumi vru să-i despartă, dar tocmai atunci intră Richter. Văzu cele ce se petreceau și rînji mulțumit. „Să se încaiere cît mai des, așa am să-i cobor mai repede în rîndurile animalelor" părea să gîndească el.

Alții, ceilalți se repeziră și ei; unii dădeau în Muhra, alții în Oze cel strîns de gît.

— Așa, dați-i înainte, să vedem care pe care, îi îndemna neamțul.

Se încinsese o bătaie sălbatecă, se sugrumau în inele, mulți erau desfigurați, Mazumi nu știa ce să creadă. Șovăi o clipă, dar se hotărî: în orice caz, fiind mai de curînd în închisoare, era mai puternic decît oricare din ei. Se repezi, cu toată puterea îi trase lui Muhra un pumn în falcă, trîntindu-l jos. Oze aproape că se sufocase Ceilalți rămaseră uimiți de puterea acestui tînăr, care, cu un singur pumn, doborîse o namilă ca Muhra. Văzînd însă privirile atîtătoare ale lui Richter, Mutafu se repezi la rîndul lui la Mazumi. Acesta îi prinse brațul la timp.

— Ce te amesteci? țipă Mutafu înciudat.

— Fiindcă te-am văzut ce-ai făcut cînd ai intrat! îi șuieră el apăsat. Mutafu se retrase speriat. Îi era frică. Știa că-l vor bate toți dacă află că el e vinovatul.

— Muhra, ia lingura mea și mănîncă, zise apoi Mazumi.

Asta îi uimi încă și mai mult pe pușcăriași. „Rămîne el nemîncat pentru altul?" Ceva din adîncul sufletului lor de om tresări și-i făcu să se rușineze.

Richter, omul mai rău ca o fiară, fusese înfrînt. Se uită disprețuitor la toți și plecă furios, fără să spună un cuvînt. Mazumi știa însă că o să se răzbune pentru asta.

A doua zi, pușcăriașii arătau oarecum schimbați. Ceva nou apăruse pe fețele lor. Ca și înainte mergeau, munceau nepăsători, nu vorbeau, dar aveau un fel de a se mișca uneori parcă mai viol. Richter se îngrijoră.

— Trebuia să-l izolez pe negrul cel nou, își zise el, totuși e mai bine să-l țiu împreună cu ceilalți. Îi va pieri curajul mai repede... Trebuie să-l fac să tacă, să nu mai vorbească. I-aș smulge limba din gură, dar n-o să mai poată munci cum trebuie. Tot biciul va lucra și la aceasta! Și nu întîrzie să-și pună hotărîrea în aplicare.

De fapt, biciuirea era la el „o metodă experimentală". Telul vieții lui era să scrie o carte „despre transformarea omului de rasă inferioară în animal" — carte care să călăuzească — zicea el — pașii omenirii civilizate. Începuse chiar să-și noteze rezultatele obținute cu ajutorul biciuirii repetate și al muncii istovitoare.

Mazumi lucra cînd cu tîrnăcopul, cînd cu lopata, după cum era pămîntul. Neamțul se repezi la el și-i dete un pumn în ceafă.

— La ce îți trebuie tîrnăcop? Sapa nu-ți ajunge?

— Pămîntul e tare și...

— Nu mă interesează părerea ta! și-i smulse tîrnăcopul din mînă.

— Cu sapa e greu! De ce să mă ostenesc fără niciun rost? Mai bine sap mai mult ca...

Richter îi trase două lovituri de bici peste ochi; cînd vru să-l mai lovească odată, Mazumi îi prinse biciul. În ochii pușcăriașilor licări bucuria și mulțumirea pentru curajul tovarășului lor. Înfuriat peste măsură, directorul se năpusti asupra negrului și-l bătu pînă îl lăsă în nesimțire.

— Te învăț eu minte, să mai judeci, animal degenerat, scrîșni el printre dinți.

Seara adăugă la cartea sa:

„Lenea și gîndirea ilogică sînt caracteristice rasei negre". Pornit să-și realizeze planul găsea zilnic un motiv și uneori chiar din senin tăbăra asupra lui Mazumi și-l bătea în neștire. Acesta răbda fără să scoată o vorbă, adesea se și împotrivea, atît cît îl lăsau lanțurile. Așa îl înnebunea de mînie pe alb. Rezista. Rezista așa cum rezistă savana sub biciul pustiitor al secetei.

Într-o seară se întoarse de la „camera suferințelor" — cum denumeau ei biroul unde Richter îi biciuia adesea — plin de sînge, cu fața umflată, dar zîmbind.

— Să știi că a înnebunit, zise Muhra.

— Nu eu! Sperietoarea aia cu bici, cînd a văzut că mă bate și tot nu țip, a început să urle cu spume la gură, că sînt nesimțit...

— Nu te pune rău cu el, o să te omoare, spuse Dabe.

— Ei, așa! N-are voie, că altfel v-ar fi omorît pe toți de mult. Cine să mai muncească pe urmă?

— Dar te năucește cu bătaia, stăi rui Oze! El e puternic, are bici.

— E puternic? E mai slab decît o găină. Dacă ne-am repezi odată cu toții, nu ne-ar mai sugruma lanțurile și praful s-ar alege de el.

Pușcăriașii se speriară de aceste vorbe.

— Ești prea îndrăzneț! Taci!

— Sînt, că vreau să trăiesc ca un om. Am o nevastă frumoasă pe care am lăsat-o bolnavă, am ogorul meu la care vreau să muncesc, am coliba mea în care eu sînt stăpîn. Vreau să trăiesc ca un om. Atîta măoar.

— Da... și eu aveam pe tîmpuri o femeie și trei copii. Or mai fi trăind? Copiii poate au crescut, cine știe?... șopti Muhra. Eram sărac, prin ținuturile noastre a sărăcit pămîntul, nu mai rodește și fiindcă n-am avut cu ce plăti impozitele, m-au băgat la închisoare. De cîte ori am fugit... și m-au prins.

— Dar eu? Pentru o vacă a stăpînului pe care am pierdut-o, să stau atîta amar de vreme și să îndur asta ...spuse Oze. Și vream tocmai să mă însor cînd m-au luat...

— Am o mamă bătrînă. Cine știe dacă nu s-a prăpădit, oftă Odabe. Și unul după altul își povestiră crîmpeie din viața din care fuseseră smulși și după care jinduiau. Toți aveau cam aceleași vini. Nu plătiseră impozitele, pierduseră o vacă, ori altele cam la fel. Mazumi nu mai credea de mult că ei ar fi niște ucigași. Pentru astfel de greșeli, să îndure niște oameni traiul pe care-l duceau ei... era prea mult.

— Pedeapsa ne-am fi ispășit-o mai repede, dacă nu fugeam, spuse Oze. De aici nici dracul nu mai fuge!

— De ce? întrebă Mazumi.

— Nu se mai poate, așa legați....

— Cum nu se mai poate? Să trăim așa ca neoamenii?

Pe încetul, le strecură în cap ideea să evadeze. Pușcăriașii începură să vorbească mereu între ei despre familiile părăsite, despre vitele și ogoarele lor, dacă le aveau, și, îndemnați de vocea caldă și melodioasă a lui Mazumi, murmurau adesea cîte un cîntec de prin locurile lor.

Într-o noapte, tot el aduse un tam-tam. Făcuse rost de el prin omul care le aducea mîncarea. Din încăperea umedă și rece se înălță un cîntec trist dar plin de dor și de speranță.

Richter se culcase. Auzind cîntecul se trezi și veni val-vîrtej, înspăimîntat parcă ar fi izbucnit un incendiu, sau Congo și-ar fi schimbat cursul.

Ce s-a petrecut, nu mai e nevoie să spunem.

Negrii n-au mai cîntat; pentru că îi biciuia cînd vorbeau între ei, ei n-au mai vorbit. În schimb, se înțelegeau prin semne, pe furiș. De unde înainte n-aveau nimic de spus, acum aveau prea multe. Tot așa prin semne, Muhra îi arătă într-o zi lui Mazumi o piță care ieșea din buzunarul unui supraveghetor. O pilă groasă cu care odată scurtase lanțul ce-i lega pe doi dintre condamnați. I se păruse prea lung și deci oamenii s-ar fi putut mișca în voie. Mazumi se ținu după supraveghetor ca o umbră.

Ceilalți îl observară, dar nu știau ce vrea Mazumi. Muhra tremura de spaimă; din cauza aceasta se împiedică și vărsă o roabă cu pămînt, drept peste picioarele supraveghetorului. Furios, acesta începu să-l biciuiască. În răstimpul acesta, Mazumi îi luă pila și o ascunse repede acolo unde era pămîntul mai reavăn. Păgubașul a descoperit tîrziu că-i lipsește pila și cum nu-și putea închipui că pușcăriașii i-ar fi furat-o (Richter îi dăduse asigurări în privința asta), nu dădu nici o importanță faptului.

— Avem o pilă să ne tăiem lanțurile, anunță în șoaptă, seara, Mazumi.

— Ești beat? Unde e? se năpustiră ceilalți.

— Am ascuns-o în mînă.

— De ce n-ai luat-o cu tine?

— Să mă prindă cu ea? Aici ce să facem?

— Putem să fugim în noaptea asta, zise Oze.

— Stai, stai! Trebuie răbdare, aci sîntem prea păziți.

— Și la mînă?

— Acolo ieși îndată în savană, te ascunzi în ierburi. Și-apoi uneori soldații rămîn afară și cînd om fi numai cu vreun supraveghetor..

În clipa aceea intră omul cu mîncarea.

— Ce, nu vă e foame?! se miră el cînd îi văzu că stau ginditori și nu se reped la mîncare ca alte dăți.

— Nu ne mai place să mîncăm din căldarea asta. Vrem alta mai nou

DISCUȚII DESPRE POEZIE

PRACTICĂ, REALITATE, INSPIRAȚIE

Cînd te gîndești la poezie — atît de greu definibilă, mai ales că are o infinitate de posibilități, stiluri, nuanțe — te tulbură în primul rînd vraja prin care numai cîteva cuvinte, strînse concentrate, aflate parcă de totdeauna alături, puternice prin stările ce le stîrnesc și prin muzicalitatea lor, izbutesc să emoționeze profund și să desfăte, să meargă drept la suflet, avînd un răsunet imediat, nemijlocit; mai mult decît celelalte genuri, poezia se apropie de muzică, alături de care s-a născut, și unită cu ea printr-o caldă afectivitate, printr-un caracter emoțional care nu e la fel obligatoriu pentru proză. Ceea ce vreau să subliniez — în afara unor particularități, cum ar fi muzicalitatea, care atunci cînd se întîlnește la proză îi dăruie un caracter poetic — este îndeosebi această forță de emoționare, de găsire a căii directe și fulgerătoare spre inimă, de putere îmbătătoare în răscolirea sufletului. Firește, această putere există, durează, rezistă vremurilor, numai în măsura în care poezia e adevărată și se potrivește cu cele cunoscute de cititor din viață (aici e și baza multor diferențe de gust, care au un izvor social). Important mi se pare lucrul următor: că pentru a putea stîrni asemenea emoție, e nevoie, în primul rînd, să fie stîrnite, puternic răscolite pînă în adîncuri, toate forțele sufletești ale poetului, astfel ca poezia să nu fie pur și simplu o poezie care „merge", ci înaltă artă. Or, din marii poeți ai lumii a izbutit să izvorască asemenea putere uriașă, tocmai pentru că ei au știut să împrumute din puterea titanică a forțelor sociale înaintate ale vremii lor, a maselor populare, și doar maxima decizie, hotărîrea de a plăti la nevoie și cu sacrificiul vieții adevărul pe care-l apărau sau îl căutau, a făcut ca potențele lor sufletești și artistice să fie puse în mișcare la cea mai înaltă tensiune. Practica, îndeosebi în zilele noastre, nu înseamnă doar cunoaștere a realității și nici doar practică a creației, ci atitudine profund activă și transformatoare în fața vieții, a realității. Fără un înalt țel politico-social, moral, nu se poate naște înalta poezie, oricît de bine am defini specificul poetic și oricît de mult l-am căuta.

E o idee pe care a exprimat-o Mihai Beniuc în unele dintre crezurile sale poetice pline de farmec, ca toboșar al vremurilor noi, ca soldat pe care-l încing rimele și ritmul, ca darnic măr de lîngă drum, ca poștaș ce vestește venirea primăverii, precum și sub diferite alte întruchipări care exprimau poziția militantă a poetului. Poezia mai recentă „Sînge din sîngele meu" („Gazeta literară" nr. 5), cu tot caracterul ei dramatic, se îndepărtează însă de această linie: nu înțelegi în numele cărui țel și din ce pricină fiecare lucru, fiecare impresie de viață, iscă „miresme tari" în creierul poetului, pling după cuvinte care să le dea formă, își cer dreptul la viață. De aceea cerințele și scîncetele lor au un caracter oarecum străniu, fantomatic, cererea lor — „vrem sînge" — pare o simplă lăcomie egoistă fără conținut. De aceea și concluzia poeziei — „Vezi frate, de ce stihul meu greu/E sînge din sîngele meu?!"—pare a nu urmări altceva decît sublinierea greutății muncii poetului și a sinceității sale. Din păcate, nu e singurul caz cînd sublinierea greutății și gloriei muncii poetice pare un scop în sine, fără a evoca scopul urmărit de poet, cum făcea Eminescu, ori Pușkin, sau fără a evidenția ceea ce e comun între munca poetului și cea a poporului său, cum făcea Maiakovski, într-un cuvînt, fără a fi legată prin ceva de epoca în care trăiește poetul.

Însă, după părerea mea, poezia are totuși o însemnătate pozitivă pentru discuția ce ne interesează, aș îndrăzni să spun că aduce, cu forța artistică ce-l caracterizează pe Beniuc, o contribuție științifică în dezbaterea noastră. Acel halucinant „Vrem sînge!" al imaginilor ce se cer exprimate de poet, și întreaga linie a poeziei arată foarte expresiv și dramatic cerința ca **în poezie să fie turnate mari puteri sufletești** și mai ales arată puterea imensă a imaginilor din realitatea colectivă, care lasă urme pe retina oricărui poet talentat, hărțuiesc gîndirea sa, au parcă o viață proprie, de sine stătătoare, solicitîndu-l de multe ori parcă împotriva voinței sale. (Citez trunchiat, dar ar trebui recitită întreaga poezie).

Impresiile culese de poet din viață stăruie în amintirea sa:

Miresme tari la mine în creer
Sunînd ca-n mirişte zvonul de greer

Iar apoi:

Şi toate vreţi cuvinte să vă-mbrace
Şi plîngeţi şi scîncîţi, şi nu-mi daţi pace

Impresiile ce se cer exprimate au parcă viață proprie, contrazic cuvintele și „fundele" cu care le-a împodobit provizoriu poetul:

...Voi plîngeţi însă tropăind în creerul meu.
Strigînd, schimonosîndu-vă: „Altceva vreu!
Sînt umbră, dar vreu să trăiesc.
Sînt chip, dar vreu să ţîşnesc..."

Aici, pare-mi-se, e inspirația, începe talentul, se pune cărămida inaugurală a poeziei adevărate: în momentul în care impresiile de viață, de la simplul „țîrîit de greier" la „strigăte" (și aci ar mai trebui adăugat, la poezia lui Beniuc, caracterul tipic al acestor imagini și țelul social și moral al poetului), capătă o forță explozivă, îl hărțuiesc pe poet cu puterea unei cerințe obiective; el trebuie, e silit să le exprime, e, dacă vreți, robul acestei cerințe obiective și al propriului său talent. Toate acestea se vor petrece cu atît mai dramatic, cu cît ne vom afla în fața unui scriitor mai partinic, care-și dă seama de răspunderea sa socială, de cerințele populare pe care trebuie să le satisfacă talentul și munca sa.

Creațiile noastre cele mai bune — între care cea a lui Beniuc ocupă unul dintre locurile de frunte — dovedesc că „sîngele" a rodit, tocmai pentru că era destinat unui înalt țel și nu doriințel pur formale de a da viață unor imagini, indiferent ce ar cuprinde ele.

Maestrul mai departe vîju între noi prin creația sa — Alexandru Toma — s-a străduit să exprime aceasta în însemnările sale recent publicate, care-l fac să fie, odată mai mult, prezent în discuția despre poezie; discuția are mult de profitat de pe urma creației sale, care a jucat un rol de frunte în trecerea poeziei noastre la realismul socialist. Despre patosul și emoționalitatea poeziei, care derivă din înaltul ei țel, a căutat să ne vorbească Toma spunînd că „poezia e un produs emotiv cu efect emotiv", bătîndu-și joc de arta pură care cere poetului „să aibă sînge de pește, să facă artă parnasiană rece" și exprimîndu-și ideea de bază — mai plastic decît în formulările sale teoretice — prin vechile sale versuri inspirate:

Prin pulsul strunelor şi-n orice vers
Grăbesc cu sîngele-mi izbinda-n mers.

Această legătură indisolubilă între „sîngele" — emoționalitatea poetului — și partinitatea sa pusă în slujba „izbînzii", precum și legătura cu realitatea, puterea impresiilor ei — de care ne vorbește și Beniuc în „Sînge din sîngele meu" — stă la baza poeziei, e fundamentul pe care trebuie să se clădească arhitectonica, muzicalitatea, limba, imaginile, ritmica, întreg complexul de elemente înfățișate în însemnările lui A. Toma și indisolubil legate de conținutul de idei și de străfundurile sensibilității și gustului artistic al poetului.

Nu poți să nu citești cu emoție mărturiile pe care le-a adus Maria Banuș în această privință, arătînd legătura indisolubilă între partinitate, cunoașterea realității și forța inspirației. E de mirare cu cîtă răceală și cu ce obiecții mărunte sau aprobări rezumative și indiferente au fost primite de unii participanți cuvintele entuziaste și țîșnite din inimă în care se arată cum legătura cu „oamenii mulți și simpli" ajută poetul partinic și talentat să-și regăsească drumul, îmbibă inima lui cu fierbinți și puternice sentimente, **struneşte** coarde noi, și sănătoase coarde vechi, ale naturii sale poetice, îi dă acea bogăție de culori și forme pe care în afara realității n-o poate găsi și îi dă forța — pe care o cere Maria Banuș — de a se neliniști de impasurile în creație, de a le depăși, de a avea o ascuțită sensibilitate și vigilență, intransigență față de influențele vechii ideologii.

Discuția trebuie să ducă la rezultate practice în creația poetică. Dacă n-ai talent, nu-i nimic de făcut, spun unii. Au perfectă dreptate. Însă dacă ai talent, e ceva de făcut. Tocmai despre asta e vorba. Dacă nu ne place prozaismul, trebuie găsită calea de înlăturare a lui în creația celor talentați — și avem multe talente. Trebuie dezvoltat drumul originalității și varietății de teme și stiluri în cadrul metodei realismului socialist. Tocmai asta a încercat să arate Maria Banuș, căutînd calea spre specificul poetic, spre înalta poezie.

Pentru specificul poetic

MOTTO: „Am mers iar către oamenii mulți și simpli..."
(Maria Banuș)

Iată, deci, cît de mecanicist e „pusă problema"! După cele de mai sus ar rezulta că pricina unor lipsuri ale poeziei noastre provine din faptul că nu toți poeții abordează o tematică „arzătoare" și destul de militantă, nu își studiază contemporanii înaintați, nu toți cunosc realitatea, nu se „deplasează pe teren", ca și cînd din toate acestea ar urma să iasă, automat, poezie. Iată deci cît de mecanicist și de simplist judecă autorul nostru! Iată deci ce de banalități înșiră, banalități pe care le vom zdrobi numaidecît cu o întrebare simplă:

De ce unul și același autor, deci la fel de cult, de militant și de cunoscător al vieții, reușește uneori o poezie, iar alteori nu?

Pentru un răspuns complet, ar trebui scris un tratat cu titlul „Cum se creează versuri întotdeauna reușite" și apoi observate efectele lui. Se știe că au apărut asemenea tratate, ba în S.U.A. se predă prin corespondență meseria de scriitor, însă nici un astfel de tratat n-a putut împiedica vreodată apariția unor versuri slabe. Și la cenaclurii, cu legitimă aviditate, unii tineri se întreabă care este formula unor versuri reușite, mecanismul creării lor. Cu multă adîncime Maiakovski observa că asemenea manuale ar trebui intitulate nu „**Cum se scrie**" ci „**Cum s-a scris**". Literatura este **creație**, cere să faci un lucru nou. Studiezi pe maeștrii scrisului ca să vezi cum au scris, ca să poți crea, în raport cu realitatea nouă, nu ca să imiți; inspirat din exemplul lor, cauți să creezi un lucru nou, inspirat, original. Nu vrem originalitate cu orice preț, dar nici artă lipsită de originalitate.

Întrebarea „Cum se face că atunci am scris o poezie bună, iar altădată una proastă?" a fost podidită de o seamă de răspunsuri binevoitoare și foarte utile pentru creația poetică, la care s-ar mai fi putut adăuga multe alte sfaturi. Însă aplicarea lor, aducînd un mare folos practic, **nu poate totuşi înlocui specificul muncii de creaţie, inspiraţia poetului, elementul sufletesc şi spontan care contribuie atît de mult la specificul creaţiei fiecărui poet** și care, oricît l-am diseca, nu poate fi construit din piese prefabricate, așa cum un cm nu poate fi zămislit în laborator, ci trebuie să se nască.

Am văzut că unii tovarăși, fără a contesta valabilitatea într-un caz sau altul a cauzelor unor lipsuri — necunoașerea realității, izolarea de ea, slab nivel ideologic-cultural etc. — caută să ne încredințeze că aspectul dominant, caracteristic, în opoziție cu cele de mai sus, cauza fundamentală a lipsurilor ar consta în ignorarea legilor specifice ale poeziei. Trebuie să recunoaștem însă că această formulă, lăsată să plutească în vag în cursul discuției, nu poate prin sine însăși împinge lucrurile mai departe, fie numai și pentru faptul că dă un efect drept rezultat, drept cauză. Faptul că unele poezii nu sînt puternic „poetice" e un efect al unor cauze, începînd, în unele cazuri, cu lipsa de talent și sfîrșind, cel mai adesea, cu lipsa unui puternic mesaj poetic, cu ruperea de viață. Deși, în aparență, cei care caută să explice mai totul prin necunoașterea specificului poetic combat vulgarizarea, în fapt se întovărășesc cu ea. **Cunoaşterea ştiinţifică** a legilor specifice e cît se poate de necesară, ea poate ajuta mult pe poet, dar nu poate înlocui munca de **creaţie artistică**. Înaltele calități de formă ale poeziei „— care cer desigur un subtil studiu tehnic — nu se obțin atît prin știință calculată, cît mai ales prin sinceră adîncime a ideii și a emoției" (A. Toma). Poezia își cîștigă specificul poetic în cursul procesului anevoios și complicat al elaborării artistice, al creației pline de inspirație. În discuție, tov. Maria Banuș a avut curajul să vorbească mai mult despre inspirație și despre condițiile ei. Deoarece nu făcea un tratat, n-a vorbit despre toate condițiile și nici de întreaga lor complexitate, dar a vorbit despre ceea ce e esențial, a arătat calea dobîndirii inspirației și a specificului poetic în caz că poetul e talentat. Multe sînt condițiile necesare creației, dar cred că trebuie să ne adresăm practicii, pentru a vedea ceea ce în practică ne lipsește mai mult.

Noi avem poeți buni, înzestrați, talentați, pentru care cucerirea specificului poetic, creație după creație, nu mai este o noutate. Poeții la care mă gîndesc au o serie de calități foarte importante pentru creație, sînt și puternic talentați, au și cultură poetică, iar pe plan social sînt oameni devotați poporului lor, dornici de a-l sluji, adesea oameni militanți în viața socială. O seamă de lipsuri, inclusiv în ce privește forța inspirației, nu se pot explica decît printr-o îndelungată ruptură de practica vieții maselor care lucrează în fabrici și la sate, o ruptură de problemele concrete, inclusiv cele morale, ale construcției socialiste. Ei nu știu încă îndeajuns să-și cultive inspirația, s-o pregătească, să-i deschidă un făgaș larg și tocmai asupra acestui aspect a atras atenția tov. Maria Banuș. Forța articolului ei vine de la bazarea lui pe practică, pe propria experiență, just analizată atît din punct de vedere ideologic, cît și al consecințelor practice. Pe măsura dezvoltării esteticii vom răpi tot mai multe din „tainele" ce aparțin specificului poetic, însă în acest timp articolele Mariei Banuș trasează o cale practică, deloc nouă, dar foarte necesară, și nu îndeajuns de folosită, o cale prin care poeții înzestrați își pot pregăti „mai multe fericite ceasuri de inspirație" și pot determina un mai hotărît avînt al poeziei noastre noi, în tot ce are mai specific poetic. Ar merita să recitim atent aceste două articole, mai ales că ele n-au fost just înțelese, așa cum dovedesc cîteva intervenții ulterioare.

De pildă, poeta ne spune că nu trebuie disprețuită nici „modesta și serioasa documentare, prezența artistului acolo unde se dau la un moment dat cele mai ascuțite lupte" (cît de proaspăt răsună versurile Veronicăi Porumbacu, ce elan combativ, neașteptat din partea naturii ei poetice, cărtă scriitoarea în mîndra ei poezie „Și eu am fost acolo!"). Maria Banuș ne spune că „documentarea", în înțelesul larg al acestui cuvînt, este indispensabilă creației, că ea reprezintă o muncă foarte complexă și care cere o puternică partinitate; de aci unii, trăgînd concluzia că Maria Banuș nu face decît să combată documentarea funcționărească, lipsită de suflet, lasă deoparte celălalt aspect, esența articolului ei, necesitatea documentării, a cunoașterii partinice a principalelor probleme și sectoare ale realității. Alții, dimpotrivă, conchid că poeta pledează pentru ceva mecanic, o simplă luare la cunoștință asupra realității, după care ar urma, automat, creația, indiferent de stadiul de dezvoltare a artistului, de partinitatea sa, de cultura, talentul său, sau de profunzimea acestei documentări, de întreaga rețea complicată și gingașă de condiții care concordă pentru a duce în practică la o reală inspirație poetică.

Stărui asupra inspirației, pentru că, dacă vorbim de specificul poetic, trebuie spus că oricîte condiții ar îndeplini o poezie, ea nu e poezie adevărată dacă nu-i poezie inspirată: oricît de mult am încerca să înțelegem din punct de vedere științific versuri ca „Stoluri, stoluri trec prin minte/Dulci iluzii. Amintiri / Țîriiesc încet ca greeri / Printre negre, vechi zidiri..." numai forța inspirației, a sentimentului intens trăit de poet și a impresiilor sale de viață, numai forța inspirației a putut asocia la noțiunea de „iluzii (dulci)" aceea de „stoluri sau la aceea de „amintiri",—„țîrîitul de greeri". Desigur, calculul exigent, hățurile cu care simțul măsurii stăpînește imaginea, frecventa premeditare lucidă a rimei și atîtea alte elemente ale muncii și cizelării artistice, joacă un rol uriaș, stîrnesc, îmboldesc sau frînează cri de cîte ori e nevoie, dar ele nu au material asupra căruia să se execute, dacă acest material nu este adus de inspirație, cu forța ei neînlocuibilă, cu puterea ei de a convoca fulgerător orice element al cosmosului pentru a da straie sentimentului neexprimat care se zbate în adîncurile poetului.

Știu că, vorbind mereu despre inspirație, trec printr-un risc mortal, ca un turist ce se învîrte pe coasta unui munte minat: am intrat în zona primejdioasă a articolului scris de tov. P. Luscalov.

★

Din articolul Mariei Banuș, tov. Luscalov a desprins cîteva cuvinte despre inspirație, și anume că fenomenul inspirației este „atît de complex încît ar putea apare unora ca o **stihie** (subl. lui P. Luscalov), ca o forță a naturii cu neputință de prevăzut și de stăpînit. Dar nu ar fi singura forță asupra căreia cunoașterea omenească a acționat și acționează îndreptînd **năvala forțelor elementare** (subl. lui P. Luscalov) în direcția voinței și a necesității umane".

Ce rezultă de aici? se întreabă P. Luscalov. El desprinde următoarele trei concluzii, pe care le rezum, și care ar cuprinde părerile Mariei Banuș:

a) că la un moment dat, întreg cumulul de elemente ale procesului de creație izbucnește într-o erupție haotică, **stihinică, pe care poetului nu-i mai rămîne decît s-o modeleze prin „cunoaşterea omenească";**

II

b) că momentul, nefiind controlat, nedepinzînd de voința și gîndirea poetului, face ca acesta să rămînă robul inspirației;

c) că, deci, „ceea ce face posibil **în ultimă instanţă** procesul de creație nu sînt legile cuncașterii și ale gîndirii omenești, ci acest moment misterios și indefinisabil, irațional, introdus „din afară", constituind „simburele idealist" al „definiției" Mariei Banuș.

Tov. Luscalov spune însă: „Nu numai că momentul inspirației nu este independent de poet, dar totdeauna, chiar dacă poetul nu-și dă în mod obișnuit seama, el este în ultimă instanță creatorul propriului său moment de inspirație".

Am citit aceste trei puncte — a, b, c — și m-am întrebat dacă tov. Luscalov nu cumva a menajat-o pe poetă, găsind în definiția ei numai un „simbure idealist": într-adevăr, dînsul s-a oprit la c, dar alfabetul are mult mai multe litere și pînă la z putea să spună că Maria Banuș glorifică tot ce e irațional și stihinic.

Lăsînd gluma deoparte, cred că e aci o lipsă de efort a tov. P. Luscalov în a înțelege pe altul. Maria Banuș spune că inspirația „ar **putea** apare **unora** ca c stihie", iar de aci Luscalov conchide pe puncte că ea însăși susține că inspirația este o stihie, venind din necunoscut. Maria Banuș spune că inspirația „ar putea **apare** unora ca o stihie", și i se răspunde că poetul își creează el singur momentul de inspirație **„chiar dacă poetul nu-şi dă în mod obişnuit seama"** sau, cu alte cuvinte, **chiar dacă inspiraţia îi apare poetului... ca o stihie.** Recunoscînd că „în mod obișnuit" poetul „nu-și dă seama" că el stăpînește inspirația, tov. Luscalov se supără atunci cînd aude din gura Mariei Banuș **același lucru.**

Și de ce toată această discuție? Numai ca tov. Luscalov să poată apoi afirma că inspirația „nu este un moment al stihiei... ci este cel mai lucid moment din prima parte a procesului de creație, în care gîndirea elaborează ideea poeziei din datele haotice ale cunoașterii".

Ar merita să se scrie un studiu special despre părțile atît de minuțios elaborate ale procesului de creație, însă, pentru discuția noastră, e deajuns să ne limităm la cîteva probleme: la drept vorbind, poate fi inspirația socotită momentul în care gîndirea doar „pune ordine în datele haotice ale cunoașterii", operează pe deplin lucid și ordonat, cel mai lucid moment, pe etape? Nu este oare inspirația într-adevăr un avînt al sufletului, o stare de animație și tensiune maximă în care artistului îi năvălesc în minte, strălucitoare, puternice, stihinice, neînduplecate, una după alta, în trombă, imagini, cuvinte, personaje, care-l hărțuiesc, îl obsedează, i se impun uneori ca forțe obiective, de sine stătătoare, adesea opuse planurilor de creație elaborate anterior? Turgheniev declara că aude vocile personajelor, Pușkin se plîngea de reacțiile neașteptate ale Tatianei, Fadeev verbea de răscoala unor eroi ai săi împotriva subiectului pe care-l concepuse, Maiakovski, în minunatul articol „Cum se fac versurile", vorbind despre crearea poeziei de răspuns dat lui Esenin, pomenea imagini tîșnite în mintea sa înainte de a fi cunoscut bine ideea poetică concretă a viitoarei poezii, înainte de a fi știut cum, în ce măsură și în care loc al poeziei le va folosi. Firește, toate aceste întruchipări ale realității obiective trăiesc în mintea și prin efortul mintal și sufletesc al artistului — dar nu contrazic ele, adesea, schema subiectului sau structura poeziei, așa cum le concepuse același poet, tot cu mintea și sufletul lui, poate încă și mai lucid și mai premeditat? Ceea ce concepuse el premeditat, conștient, nu face parte din cunoaștere, din gîndirea lui? Ceea ce i-a țîșnit neprevăzut, adesea fără ca momentan să știe bine de ce, nu face parte tot din gîndirea lui? Și oare aceste două elemente, deși fac parte deopotrivă din cunoaștere, din gîndirea lui, nu se găsesc oare uneori în luptă, unele acționînd aparent ca o forță stihinică, răsturnînd pe cele dintîi și fiind la rîndul lor, mai apoi, eliminate ori stăpînite, modelate, sau ajungînd ca apoi, la rîndul lor, să fie răsturnate? Dînd diferite definiții contradictorii, tov. Luscalov, în general, nu recunoaște inspirația decît ca moment vag de elaborare a ideii poeziei în ansamblul ei, și abia după această elaborare de ansamblu vede posibilă „o dezlănțuire dramatică a fanteziei", o succesiune haotică de rime, frînturi de versuri, imagini, ținînd de „partea a 2-a a procesului de creație: nașterea operei". Dar însăși această dezlănțuire dramatică „cheamă" adesea la viață, invocă din străfundurile sensibilității poetului ansamblul ideii artistice ce se naște.

Se combate „fetișismul" inspirației, **iluzia după care nu gîndirea artistului a declanşat acest fenomen — inspiraţia — şi ni se spune că de fapt gîndirea a declanşat inspiraţia.** Dar de ce să opunem una alteia gîndirea și inspirația? Și de ce să nu recunoaștem faptul elementar că adesea artistul se frămîntă, se chinuește, se gîndește, și totuși nu reușește să-și „declanșeze" inspirația și că altecri, conștient, vrea să se ocupe de cine știe ce altă muncă, pe cînd tot gîndirea lui, artistică, emoțională, i se impune cu forța unei obsesii și-l mină din nou și din nou la masa de lucru? De ce oare să tratăm gîndirea și cunoașterea omenească ca pe un bloc compact, nestrăbătut de contradicții, uneori de zbucium și lupte, de curenți, de forme diferite de mișcare, mai lentă și calmă, sau „inspirată", mai rece, mai raționalâ, sau mai emoțională, mai afectivă, mai puțin abstractă, mai puternic artistică? În sfîrșit — ca să termin cu aceste întrebări, care vor să fie în parte și răspunsuri — de ce să privim subiectivist creerul scriitorului, gîndirea lui, (sentimentele, emoțiile, pare-se n-au mai intrat în discuție, deși ele nu-s de neglijat la un artist), de ce să privim subiectivist gîndirea ca declanșînd exclusiv în ultima instanță inspirația, conform unor etape sistematice ale procesului de creație, — și de ce să nu vorbim și de imensul și minunatul „declanșator" al inspirației pe care-l reprezintă **realitatea obiectivă?** Inspirația este în egală măsură și fiica realității obiective, nu numai rezultatul mecanic al gîndirii artistului. Realitatea obiectivă e aceea care dă conținut gîndirii și inspirației. Este aci o forță fecundă, zămislitcare de viață, care acționează cu putere, dinafară (da, din afară) asupra sensibilității și gîndirii artistului. Fără ca, nu putem înțelege nici vraja procesului „misterios" al creației, nu putem înțelege pe deplin nici „toanele" și „stihiile" gîndirii artistului. Iar fără receptivitatea artistului la impresiile furnizate de realitatea obiectivă, fără tumult adevărat, uneori nestăpînit, imaginile combinate din realitate ajungînd să i se impună ca o forță obiectivă, venind „de undeva", nu dintr-un loc „misterios" cum afirmau idealiștii, sau din misteriosul „eu" atemporal și asocial, ci din realitatea obiectivă și din impresiile culese din această realitate—fără asta nu există nici inspirație și nici creație. Oricît am restrînge și înghionti inspirația, oricît de mic spațiu i-am rezerva între diferite etape ale procesului de creație, oricît de mititică s-ar face, fără ea nu există poezie, nu se naște specificul poetic. Dacă, precum spun unii, creația e unu la sută inspirație și nouăzeci și nouă la sută muncă și transpirație, este știut că într-o operă lipsită de inspirație rămîne numai transpirația. Din păcate, acest fenomen se observă adesea, el nu e o descoperire recentă, prioritatea eforturile de a cglindi actualitatea, ci este un însoțitor milenar al artei. Nici un poet nu se va putea liniști cu asigurările tov. Luscalov, că gîndirea sa va declanșa inspirația, la simpla sa voință, ci va căuta să cerceteze forțele care favorizează inspirația, care fac ca toanele ei să-i priască, și în consecință, va tinde să mărească atenția partinică acordată realității multilaterale din țara noastră. Firește, în articolul tov. Luscalov se găsesc contribuții interesante la discuția despre poezie și eforturi constructive și lăudabile de a analiza procesul artistic, dar e păcat că toate aceste eforturi se clădesc pe interpretarea oarecum inertă și trunchiată a unui articol, fără efort de a-l înțelege în spiritul său și mai ales în consecințele sale practice.

Aparent, ne aflăm în fața unui efort de a demonstra că poetul nu „este robul momentului (necontrolat) al inspirației". În fapt însă, tocmai în articolul scris de M. Banuș se spunea (exact în continuarea citatului trunchiat de tov. P. Luscalov) că **„inspiraţia poate avea capriciile ei, superbe şi impetuoase, dar noi putem să-i pregătim un făgaş larg, solid, în care să se desfăşoare nu distrugător, ci creator. Noi putem pregăti mai multe şi mai rodnice ceasuri de fericită inspiraţie".**

Articolul citat n-avea pretenția de studiu psiho-teoretico-artistic, ci avea un scop practic: îndemna concret și fierbinte la cunoașterea efectivă și activă a realității, la inspirație prin hrănirea și îngrijirea activă a flacării combativității partinice, pe cînd scrisoarea deschisă de răspuns nu prea îndemna la nimic, de vreme ce, stabilind tot felul de faze și etape ale procesului creației, spunea în încheiere că totuși nu se poate demarca nimic precis, afară de... legile materiei care se cunoaște și se gîndește pe sine și în imagini.

În locul acestei formule, care pornește de la momentul binecuvîntat cînd pitecantropus erectus s-a cobort din copac și care merge pînă la viitorul îndepărtat, cuprinzînd tot ce se referă la spiritul omenesc, e de preferat apelul mai modest și practic la cunoașterea realității noastre, implicînd și acea elementară urnire „pe teren", oricît de incompletă și nesatisfăcătoare ar fi ea. Nu există poezie adevărată fără inspirație, iar inspirația nu se îvește la simpla comandă a materiei ce se gîndește pe sine, fără ca această materie cenușie să fie la rîndul ei stăpînită și obsedată de tot felul de fenomene dintre cele mai interesante, care i se par artistului demne de a fi comunicate oamenilor.

În lipsa unei adevărate cunoașteri, din mîrzul evenimentelor, în lipsa unor impresii mai adînci și mai variate asupra vieții țării și a oamenilor, metoda „documentării", departe de a fi ideală, totuși e mai bună decît închistarea într-un mediu mărunt; deși unii, complăcîndu-se într-o totală necunoaștere a realității, privesc cu dispreț la „documentare" ca fiind prea superficială pentru ei și țin filipice, de altminteri foarte juste, împotriva documentării turistice superficiale, fără a le însoți însă de o documentare profundă. Cum s-ar zice: mișcarea în aer liber e foarte necesară omului, dar ca să mă duc pînă acasă să mă culc este totuși un drum prea scurt, insuficient pentru mine, așa că mai bine iau taxiul; însă nu mă pot împiedica de a disprețui pe cei care se duc acasă pe jos, pentru că ce fel de mișcare în aer liber o mai fi și asta?

Cele două articole ale Mariei Banuș plac cititorului nu numai prin justețea și căldura lor, dar și prin felul cum rezistă la criteriul practicii, prin caracterul lor tipic pentru ceea ce e înaintat în poezia noastră, tipic pentru poeții noștri cei mai buni. Ele au următorul merit: dacă le ciocănești, nu sună a gol. Îndărătul lor stau poezii ca „Despre pămînt" și „Tie-ți vorbesc, America!" — la fel ca și alte poezii bune ale altor poeți — opere în care se simte suflul actualității și inspirației, al poeziei adevărate, pe măsură ce poeții sînt mai strîns legați de viață, opere în care e marcată dezvoltarea personalității poetului în tot ce are ea mai specific și mai profund și totodată mai înaintat. De aceea, astfel de articole care cheamă la partinitate, la inspirație prin cunoaștere reală, emit un timbru plăcut, sună a plin: citindu-le, îți poți da seama că autorul n-a „încurcat socoteala" și nu și-a cîștigat la loterie creațiile, ci le-a dobîndit prin muncă inspirată, pe baza unor concepții juste, pătrunse de spiritul răspunderii înalte a poetului și nu de bagatelizarea rolului scriitorilor și al poeziei noastre. Concluziile discuției poetiior, așadar, vor fi căutate în creație. Acolo nu ne vom mărgini la „ai dreptate", ci vom spune „mă bucur, te admir pentru concepțiile înaintate și pentru poezia frumcasă pe care ai scris-o și care ne era necesară".

Pentru inspiraţie

Numai o bună cuncaștere a realității, și îndeosebi a noului din realitate, care se cere apărat, sprijinit, dezvoltat, numai existența unui puternic mesaj poate duce la inspirație adevărată.

S-ar putea pune întrebările următoare: Cum se explică „inspirația" unor poezii care se referă la locuri pe care autorul nu le-a văzut niciodată? Și cum se explică inspirația unora din poeziile despre trecut? De ce uneori scriitorul întors „de pe teren" nu creează nimic valoros, iar alteori, distanțat de „teren" scoate o poezie bună? Ce se înțelege prin „realitate"? nu trăiește fiecare poet într-o realitate bine definită? nu este viața peste tot aceeași? deci poetului nu-i ajunge, să zicem, cunoașterea unor fenomene din cîmpul literar sau din propria-i viață familiară, pentru a se putea ridica la o reprezentare general valabilă pentru societatea noastră? Cum se explică faptul că la același „procentaj" de cunoaștere a realității, poeți la fel de talentați sînt unii mai inspirați, alții mai puțin? Nu rezultă, deci, că la „talente" egale nu cunoașterea realității are rolul hotărîtor? Și așa mai departe.

Fiecare din aceste cazuri, examinat în complexitatea sa, nu va slăbi, ci va întări principiul că este necesară, înainte de toate, cunoașterea realităților concrete ale construcției socialiste, aprofundarea lor partinică și că de aci va țîșni la poetul înaintat, nu în mod automat, nu lin, nu la fiecare caz în parte, dar în majoritatea cazurilor sale — inspirația. Omul, creerul și conștiința lui, mai ales atunci cînd e vorba de un poet, reprezintă un „mecanism" pe cît de uriaș, pe atît de sensibil și complex, iar căile de la realitate la inspirație nu-s lipsite de bogate sinuozități, marcate în primul rînd de personalitatea poetului, în general, și în primul rînd de spiritul său militant. Însă cu toate aceste sinuozități și cu toate micile abateri de la făgașul general al regulii, întotdeauna, la poetul partinic, talentat, cult și priceput în tehnica versului, inspirația va fi factor hotărîtor pentru calitatea poetică a muncii, iar cunoașterea realității va fi factor hotărîtor pentru inspirația sa. Pentru a scrie despre o țară străină și necunoscută, poetul are nevoie și de o documentare din materiale scrise și de o profundă cunoaștere a țării noastre, care să-l facă deosebit de sensibil la fiecare deosebire, contrast, sau la fiecare comunitate de țel, de idei, are nevoie de o cunoaștere bună, cît mai „la zi", a muncitorilor, a țăranilor noștri, a oamenilor înaintați, ca să-și întărească patosul demascării antiimperialiste și al frației popoarelor, să știe să vorbească pe limba maselor, să găsească acele imagini noi și evocative, culese din realitatea imediată și capabile de a stîrni emoție între cititori; are nevoie de a-și verifica versurile în contactul cu diferite categorii de oameni ai muncii, de a studia reacțiile lor la lectură și de a trage concluziile. Nici Camil Petrescu, în piesa și romanul său, nici Eugen Jebeleanu, n-ar fi scris despre Bălcescu așa cum au scris, dacă la concepția despre istorie a partidului clasei muncitoare, nu s-ar fi adăugat și existența oamenilor formați de partid, a luptei din 1944—1945 pentru răsturnarea vechii puteri, a unei mulțimi de elemente concrete și actuale, capabile de a sugera mai pregnant creatorilor existența și trăinicia „fironului revoluționar" al poporului romîn, a tradițiilor sale în lupta pentru libertate. Se întîmplă ca un scriitor să studieze mai minuțios viața șantierelor și totuși să fie mai inspirat într-o poezie inspirată din viața țăranilor: asta nu înseamnă că rolul realității n-a fost determinat și aci. Văzînd niște copii cum se joacă pe străzile Moscovei, pictorul Reșetnikov, prin contrast, s-a gîndit la copiii Parisului, care scriu cuvîntul „pace" pe pereți; creierul, fantezia artistului, e un vast și complicat laborator de impresii, asociații, disociații, însă toate acestea se nasc sub imboldul realității. Prin realitate nu se înțelege ceva compact: ea are aspecte mai înaintate și altele mai înapoiate, puncte nodale, unde e mai puternic delimitat noul de vechi și locuri stătute; poetul militant are nevoie în primul rînd de cunoașterea celor mai înaintate aspecte. Este nevoie de „schimbarea de loc sau de timp" pe care Maiakovski o numea „aproape o regulă". El arăta că tot timpul — între 10 și 18 ceasuri pe zi — îi este răpit de munca încordată pentru „pregătirea rezervelor poetice", a rezervei de idei, imagini, rime, ritmuri, că un bloc-notes plus priceperea de a-l folosi e mai important decît a scrie fără greșeli în forme înțepenite, că pentru scriitor carnetul de note este totul.

Există diferențe în modul de muncă al poeților (firește că nu fiecare se va folosi de bloc-notes), în modul de a se inspira, dar aceste diferențe nu pot întuneca nevoia pătrunderii realității.

Lupta împotriva tendințelor de poleire a realității, de ignorare a conflictelor, lipsurilor, greutăților, nu trebuie să ducă la lipsa de atenție față de ceea ce în viață este cu adevărat nou, înaintat, nobil, superior. Această primejdie e reală, mai ales dacă ne gîndim la felul unilateral cum înțeleg unii critici lupta împotriva poleirii realității. Vechiul este mai bine cunoscut și mai lesne de sezisat decît noul care abia se naște, abia capătă formă, și care are nevoie de multă încredere, dragoste, spirit partinic, pentru a fi cunoscut, exprimat la un înalt nivel și generalizat. Unii tovarăși, din toate învățămintele Congresului scriitorilor sovietici, par a nu fi înțeles decît necesitatea luptei împotriva idealizării artificiale, iar această luptă — necesară — o înțeleg greșit: după asemenea oameni, dacă ai neglija ce e cu adevărat înaintat, mîndru, puternic în oamenii noi, dacă ți-ai fixa atenția numai asupra lipsurilor și frămîntărilor lor, ba chiar asupra înegririi lor voite, atunci primejdia schematismului n-ar mai exista. Pe semne că abundența de directori, secretari, președinți etc. pe care unii autori îi prezintă exclusiv și în mod foarte stereotip ca fiind purtătorii a ceea ce e înapoiat în societatea noastră, pe semne că unele tendințe de negativism, deprimare, fatalism, blazare, de „critică" făcută de pe poziții înapoiate, par unor tovarăși ca grozav de originale și neschematice, le dau satisfacții estetice, cu toate că pentru un cititor normal asemenea lucrări sînt foarte adesea schematice și șablonarde. Cunoașterea realității înseamnă o cunoaștere a tendințelor de dezvoltare a vieții, în primul rînd o cunoaștere intimă și plină de dragoste a noului care se dezvoltă în viață și care, cu toate slăbiciunile sale, e infinit superior vechiului supus pieirii.

Orice discuții științifice, estetice, literare, foarte utile în ele însele, despre specificul poet

Un an de la moartea lui EMIL ISAC

(Urmare din pag. 1-a)

mantul care despică și cel mai înghețat suflet, poezia „Așteptare".

Dar ei trebuie să-i adăugăm alte poezii de mina întîia, cum ar fi „Muncitoare" (un fel de continuare a poeziei „Viața" de Eminescu) sau „Sinistru clopotele", „Sirena fabricii" (cu acel tulburător sfîrșit: „Sirena fabricii sună, tot sună...") sau „Viitorul" și „Azi", un clar și emoționant manifest poetic, care chema stăruitor la luptă:

„Azi plîngem storși de boală,
Nevasta noastră, pală,
Ne-arată masa goală...
Azi, da... Dar vie mine
Lanț greu ori albă pîine
Să ne aducă mîine,
Ori să murim în sînge...".

Poezia „In zori" pune față în față un „Bordei bătrîn de jele" în care copiii sînt treziți, pentru a pleca la muncă, de mama care tremură, și un „Palat trufaș de aur" în care mama spune copiilor „bolnavi de miere": „Dormiți, dormiți în pace / In fășii de mătasă". Bucata se încheie simplu, artistic, cu acest vers: „Și viața parcă tace" care capătă o profunzime deosebită, amintind tăcerea și liniștea care premerg furtunii. Tabloul nu rămîne un simplu tablou izolat; în dosul lui se prefigurează o întreagă societate, o lume despărțită în clase bine determinate. Fiind vorba de copii, trebuie subliniat apoi faptul că preocuparea pentru soarta lor revine ca un leit-motiv de-a lungul anilor în poezia (și de multe ori în proza și publicistica) lui Emil Isac.

Să ne gîndim la „Copii de moți pe străzile din Cluj", „In strada mea", „Copiii săraci", sau, dintre poeziile scrise în ultimii ani, „Copiilor din Coreea", „Motul, capra și copilul" și acel gingaș și emoționant imn închinat copilăriei fericite, care este poezia „Trei pionieri". Dintre articolele și schițele publicistice aș vrea să amintesc aici doar trei: „Doi copii", „Somnul ei". Cred că atunci cînd se va reedita tot ce este mai bun din volumele „Ardealule, Ardealule bătrîn" (1916) „Cartea unui om" (1918—1925) „Notițele mele" (1925) la care se vor adăuga nenumăratele lucrări risipite în revistele și ziarele vremii, timp de mai bine de 30 de ani, se va vedea că volumul „Anii împotrivirii" al lui Geo Bogza, are în literatura noastră o prefață foarte întinsă și clarvăzătoare: — activitatea publicistică a lui Emil Isac, în care ande flacăra uneia dintre conștiințele cele mai limpezi ale scrisului românesc.

Scriitorul a fost și un neobosit agitator împotriva războiului, pentru pacea între popoare, încă din prima tinerețe și pînă în ultimele zile ale vieții. Este semnificativ faptul că în 1914, imediat după izbucnirea primului război mondial, autoritățile austro-ungare îl dețineau temporar într-o închisoare din care poetul se adresa într-un articol unui strănepot din anul 3828, vorbindu-i despre ceea ce el numai din istorii poate va mai auzi: războiul. In 1941 sîngerosul regim antonescian îl pusese din nou sub supraveghere, cu domiciliul forțat la Turda. Și totuși, dacă nu în presa vremii, închisă cu șapte lacăte pentru Emil Isac, în manuscrisele sale se pot citi asemenea documente artistice împotriva războiului:

„O, azi lumea nu-frumoasă
Și pe holde-a morții coasă
A rărit al vieții grîu...
Sînge proaspăt curge-n rîu...
. . . . . .
Văduvele și orfanii
Stau plîngînd la neagra poartă.
Gîndul lor departe-i poartă,
Visul lor: iederă moartă.
Crește-n curte bălării,
Poarte-o dracu-n pălării.
Boii-s duși din bătătură
Unde-s anii albi din curte?
Unde-s slugii și păstorii,
Unde-s păzitorii morii,
Unde-s săditorii florii?"

Și, ca un fel de răspuns, care cere un alt răspuns despre zădărnicia și falsitatea criminală a unui război nedrept, poetul scrie:

„Soldații tineri care au murit în luptă,
Cu inima frîntă, cu haina ruptă,
Cu fruntea-nsîngerată, cu visurile stinse,
Se adună cu toții pe cîmpiile ninse.

Inainte, unde?"

Dar cum spuneam, această ură împotriva războiului nedrept se manifesta încă din primul război mondial. Mărturie ne stau lucrări ca „Pușca și condeiul" publicată în *Romînia muncitoare*, apoi emoționantul răspuns la apelul lansat de Henrri Barbusse, unele poeme în proză din volumul cu același nume sau din „Ardealule, Ardealule bătrîn", atitea strigăte ale umanității rostite parcă de gura pe care, după cum scria într-o poezie Emil Isac „străluceau roșii, stropi de sînge, mărgăritare T.B.C. — Războiul.. Dați-ne tinerețele!" După eliberare, conștiința scriitorului a devenit și mai activă și mai luminată. El scria:

„N-a fost minune, a fost voință
tot ce s-a întîmplat.
Poporul numai a vrut, după ce
în zadar s-a tot rugat.
Milioane de brațe s-au unit și a
trosnit ce a fost aur și lemn
Și degetul sorții a înfipt cu foc un semn;
Lumea veche s-a cutremurat și
s-a dărîmat,
Drumurile s-au luminat,
Drumurile s-au luminat...".

Chiar și poziția sa împotriva războiului devine mai clară — agresorii imperialiști fiind țintuiți la stîlpul infamiei, nu numai în înflăcăratele apeluri poetice din „Ascultați oamenilor" sau „Coreea", ci și în atitea și atitea articole (ex. „Fotografii din Coreea", „Pace" și altele) multe dintre ele fiind scrise cu mîna tremurată, pe patul de boală.

O altă latură prea puțin cunoscută și apreciată pînă acum din activitatea lui Emil Isac este aceea de agitator și propagandist cultural, în înțelesul cel mai bun al cuvîntului. Timp de aproape cincizeci de ani a scris în presa vremii despre cele mai felurite probleme artistice și culturale, a ținut conferințe în fața muncitorilor și intelectualilor din diferite centre ale Ardealului, a predat interesante lecții de estetică în fața studenților, a militat pentru înființarea teatrului și operei românești în Ardeal, a popularizat expozițiile de plastică și concertele, cu talent, cu pasiune, cu o competență și o vervă rar întîlnite. Aproape nimic nu i-a rămas străin din ceea ce însemna manifestare intelectuală și artistică. A lăudat și susținut întotdeauna talentele adevărate, a lovit în impostori și afaceriști, dar mai ales a atacat cu o ironie amară și corosivă orice fenomen negativ, orice semn al descompunerii burgheze în artă. In fața snobilor și pigmeilor a știut pune exemplele strălucite ale marilor artiști din trecut sau din alte țări. Să amintim numai articolele sale despre Jules Verne și Anatole France, Gorki și Bernard Shaw, Petőfi și Ady, despre Eminescu, Caragiale (felurite și interesante amintiri și studii), Coșbuc, Macedonski, despre Aristizza Romanescu și Gheorghe Dima, despre Chavez, Vlaicu, Amundsen și despre atîtia alții, articole care se adaugă celorlalte lucrări ale lui Emil Isac, pentru a confirma încă odată afirmația scriitorului că talentul nu e un mare merit, ci o mare datorie față de poporul din care izvorăște.

Tocmai trăinicia legăturii cu acest izvor i-a dat lui Emil Isac vigoarea și curajul care l-au caracterizat o viață întreagă. Acolo unde această legătură a fost oarecum mai anemică (a se vedea unele poezii scrise între anii 1930—1940), și creația scriitorului s-a rarefiat, a pierdut din eficacitate, din valoarea ei artistică. Dar în anii din urmă ai vieții, adeziunea profundă, sinceră, deschisă, față de lupta partidului, de idealurile cele mai înalte ale vremii noastre, a dus la o nouă tinerețe (care a și rămas fără bătrînețe!) în opera lui Emil Isac. Studierea ei atentă, răspîndirea ei în mase cît mai largi, este o datorie încă actuală pentru noi, cititorii și continuatorii scrisului său, care-i purtăm adînc în inimă nobilul mesaj al omului și artistului.

Ion Brad

MAXIM RÎLSKI

Zilele acestea poetul Maxim Rîlski a împlinit 60 de ani.

Poetul Maxim Rîlski s-a născut la 19 martie 1895, la Kiev, unde își face studiile secundare și universitare. După ce lucrează cîțiva ani în învățămînt, se consacră în întregime literaturii.

M. Rîlski a început să scrie poezii încă de pe băncile școlii. Prima culegere de versuri „Pe insulele albe", a apărut cînd autorul avea numai cincisprezece ani.

In lunga lui activitate literară, poetul a publicat peste douăzeci de volume de versuri și poezii, a tradus în limba ucraineană poezii din A. Pușkin, M. Lermontov, Victor Hugo, Voltaire, Shakespeare, precum și din poeții sovietici contemporani.

Poetul Maxim Rîlski a fost distins de două ori cu premiul Stalin: — în 1943 pentru poezie, iar în 1950 pentru traducerea în limba ucraineană a poemului „Pan Tadeus" de A. Miczkievicz.

In 1942, M. Rîlski a fost ales membru al Academiei de științe din R.S.S. Ucraineană.

M. Rîlski este membru al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S. Pentru bogata lui activitate literară, a fost decorat cu Ordinul Lenin, Steagul Roșu al Muncii și Steaua Roșie.

Inima popoarelor

Din zări se-nalță razele de soare
Peste-nnoitul, drag Chiev al meu,
Rusie, gîndu-mi zboară către tine.
Cum seamănă cu zarea chipul tău!

In vremuri de restriște, cînd Ucraina
Sub sînge își scălda pămîntu-ntins,
Poporul Răsăritului atuncea
O mînă prietenească i-a întins.

Iubirea lui prin veacuri nepătată
E un izvor de viață neînfrînt,
Eu văd frăția-n fiecare faptă,
Și-i simt iubirea-n fiece cuvînt.

N-a strălucit zadarnic peste veacuri
Puterea lui Bogdan în lupte lungi
Și-atunci, pe vremuri, ne-a-ndreptat el calea
Spre prietenii din Moscova, și-atunci...

In aste zile noi, cînd Țara nouă
Își făurește nouă cale-acum,
Kremlinul înstelat pe noi ne-nvață
Care-i al vieții și-al frăției drum.

O, Moscovă! în inima-ți semeață
Trăiește adevărul de partid.
Puterile ne-nfrînte vreodată,
Lumina păcii pe pămînt deschid.

In lung șuvoi de oameni ca un fluviu
Se-adună fii de peste mări și țări.
Strîng rîndul larg în fața Pieții Roșii,
Sub cerul fiecărei primăveri.

Acolo-nțelepciunea lumii noastre
Și calea fericirii înțelegi,
Acolo-n mauzoleu, adînc săpate,
Sînt scrise două nume pentru veci.

Kiev, februarie 1955.

Maxim Rîlski

Traducere din limba ucraineană de
Mihail Gresianu

CARNET SOVIETIC

Cititorii sovietici și problemele esteticii

Cititorii sovietici urmăresc cu mult interes dezbaterea problemelor literaturii și ale esteticii.

„Literaturnaia gazeta" a publicat recent o prezentare cu privire la scrisorile primite la redacție și consacrate problemelor de estetică literară.

Unii cititori sînt de părere că problemele esteticii trebuie tratate în strînsă legătură cu practica artistică. La dezbaterea acestor probleme trebuie să participe nu numai specialiștii, ci și creatori din diferite domenii ale artei (scriitori, pictori, actori, compozitori etc.). Sarcina aceasta revine mai ales revistelor „Voprosi filosofii", „Teatr", „Iskustvo", etc.

Alți cititori dezbat diverse probleme de estetică ca: problema frumosului, caracterul obiectiv al frumosului în viață și în artă, problema obiectivului esteticii.

Referindu-se la rămînerea în urmă a esteticii față de dezvoltarea literaturii și artei, relevată în raportul lui A. Surkov la Congresul scriitorilor, o serie de cititori arată că dezvoltarea esteticii materialiste este necesară nu numai literaturii; ea trebuie să ocupe un loc însemnat în opera de educare comunistă a oamenilor sovietici. De asemenea, cititorii cer mai multe cărți despre principiile teoriei literaturii, despre principiile fundamentale ale esteticii marxist-leniniste, precum și culegeri de texte ale clasicilor marxism-leninismului despre literatură și artă, în tiraje mari.

★

Revista „Partiinaia jizni" („Viața de partid") nr 4/1954 publică un articol redacțional intitulat „Să sprijinim creșterea literaturii sovietice".

Articolul arată că, pentru a traduce în viață programul de luptă al literaturii sovietice, trasat în salutul C.C. al P.C.U.S. adresat Congresului scriitorilor sînt necesare eforturi mari, o muncă creatoare îndîrjită. Articolul subliniază însemnătatea tot mai mare a îndrumării și a sprijinirii muncii scriitorilor și a organizațiilor lor de către organele și organizațiile de partid. Sensul îndrumării concrete a muncii scriitorilor, se spune în articol, constă în „a-i frecventa pe scriitori, a te interesa de munca lor, a ști ce a scris și ce scrie un scriitor, a-i da la timp un sfat tovărășesc, a preveni o greșeală, a sugera o nouă temă de actualitate".

Referindu-se la importanța criticii literare și subliniind rolul de răspundere al presei în dezvoltarea criticii, revista scrie: „Trebuie... să dezvoltăm în paginile ziarelor, revistelor, ale almanahurilor noastre, critica concretă, serioasă, tovărășească, care să dea o apreciere justă, obiectivă, operelor scriitorilor, să fie pătrunsă de grija de a-i ajuta să scrie cărți mai desăvîrșite din punct de vedere ideologic și artistic. Dar nu trebuie să așteptăm ca astfel de critici să crească de la sine; trebuie găsiți printre cei ce scriu, sprijiniți, educați ca toți scriitorii, deoarece și critica este o muncă scriitoricească tot atît de grea ca și munca prozatorului, a poetului, a dramaturgului.

Cuvintele auzite la adunările scriitorilor înainte de congres și la congres, că nu trebuie să facem o critică aspră, sînt greșite și periculoase. Critica trebuie să fie deschisă și, atunci cînd este necesar, trebuie să fie aspră; dar critica trebuie să fie întotdeauna principială, să pornească de la interesele cauzei și nu de la interese personale sau de grup".

Revista arată că metodele cele mai rodnice sînt discuțiile, schimbul liber de păreri cu privire la problemele de creație, îndreptate în folosul dezvoltării literaturii, discuții care trebuie sprijinite de organizațiile de partid.

Scriitorul Vsevolod Ivanov a împlinit 60 de ani

Scriitorul Vsevolod Ivanov a împlinit 60 de ani și 35 de ani de activitate literară.

S-a născut în anul 1895 în Siberia. A fost marinar, actor de teatru, de circ, ambulant, tipograf. La izbucnirea războiului civil, ia parte activă la lupta armată împotriva lui Kolceak și a intervenționiștilor americano-japonezi.

Primele lui schițe apar în 1919. In 1921 apare nuvela „Partizanii", care îl face repede apreciat de cititori. Dintre operele cele mai cunoscute amintim nuvela „Trenul blindat 14—69", după care scriitorul a scris și o piesă cu același titlu, romanul „Parhomenko", piesele „Blocada" și „Lomonosov", volumul „Intîlniri cu Gorki". A scris de asemenea și schițe, articole de critică literară, publicistică. In timpul războiului a lucrat pe front ca ziarist.

Vsevolod Ivanov aparține generației de scriitori sovietici, care, după cum a spus A. Fadeev, au avut cinstea și fericirea de a rosti primele cuvinte despre ceea ce a adus oamenilor Revoluția din Octombrie. Tema sa de predilecție este războiul civil. Oglindind cu putere aspecte și episoade ale bătăliei istorice dintre lumea veche și lumea nouă, scriitorul dezvăluie forța răscolitoare și atotbiruitoare a ideilor leninismului, procesele adînci și complicate de transformare și de călire a conștiinței poporului.

Vsevolod Ivanov a creat eroi care ocupă un loc de cinste în galeria bogată a chipurilor literaturii noi, chipuri de luptători revoluționari și constructori ai socialismului. Parhomenko, Peklevanov, Versinin, întruchipează prin devotamentul lor pentru cauza Revoluției și a poporului, prin forța lor morală, prin simplitatea și măreția eroismului lor, prin calitățile lor de conducători de tip leninist, trăsăturile omului nou. Alături de aceștia, în opera lui V. Ivanov mai apar zeci de oameni simpli, muncitori, marinari, țărani — poporul făuritor al istoriei — care cu prețul unor eforturi eroice și al unor sacrificii fără precedent, au pus temelia primului stat socialist din lume.

Opera lui Vsevolod Ivanov, remarcabilă prin suflul ei romantic revoluționar, prin forța imaginilor și prin măiestria limbii literare, a intrat în patrimoniul clasic al literaturii sovietice.

Cîntarea cîntărilor

Prin foc plutind, prin fum de baricade,
Adînc, mocnit, tot mai vuia furtuna.
Sub steaguri mari de purpură și aur
Se clătina sub cer de plumb Comuna...

Și iarăși în palate princiare
Pocalele cu vinuri s-au ciocnit;
Printre coloane sparte de obuze
Noi dansuri dezmățate au plutit.

Afară flăcări mari suiau spre stele,
Parisul murmura o întrebare:
Sfîrșit e totul? A căzut Comuna?
O, nu, e doar vremelnică-noptare!

O, nobili principi, și voi, regi călăi,
Nu rîdeți, nu, ci voi mai bine-ați plînge
Căci prăbușirea noastră de acum
Vă seamănă neliniștea în sînge...

Nu rîdeți, nu, surîsul vă înghețe!
Și nu vă mîngîiați încă pe pîntec.
Vom prăbuși, ca stîlpii lui Samson,
Asupra voastră, bolțile de cîntec.

Lăsăm în urma noastră scăpărînd
Un cîntec viu, un cînt care izbește,
In țărmul putred al regeștii slăvi,
Un cîntec ce sfîrșitul vi-l vestește.

De-acum în veci vă urmărește cîntul,
Precum un pumn, vă v-a închide gura.
— Superb cristal în care se răsfrîng
Scînteietoare, dragostea și ura...

Astăzi răsună cîntecul în noi
Și liber e, în marea noastră-armată.
Pe steaguri ni l-am scris, pe frunți, în inimi;
(Părinții noștri-l tăinuiau, odată...)

Pe-ntregul glob, el, oropsiții vieții
Spre ultimele-asalturi îi adună.
Cîntare a cîntărilor izbînzii
E cîntecul viu clocot, e furtună!

Gh. Tomozei

...Nici cît în zbor a pasării aripă

Noi cei cuprinși de-al dragostei frămînt,
Precum cuprinsă-i viața de pămînt
Și cum pe ram e fructul prins în floare
Și apele în marea lor vîltoare;
Noi care știm săpa în adîncimi,
Luminători de lumi și-ntunecimi,
Ce facem să țîșnească ape, focuri,
Și cercetăm necercetate locuri;
Noi care știm să legănăm copii,
Sădim livezi — pe unde-au fost pustii —
De vișini și cireși primăvărateci;
Noi meșterii la toate-ndeminateci
Și învățați pămînturi să arăm
Și răul ca pe-o pleavă-n vînt să-l dăm —

Nici urmele din el să nu rămîie —
Și facem să foșnească mări de grîie,
Clădim orașe noi pe-a lumii hartă,
Făuritori neîntrecuți de artă,
Invredniciți să punem în mișcare
Atomul pentru zboruri planetare
Cît timp capitalismu-acestui veac
Incearcă monstruosul său atac,
Armate, bombe, tunuri să împingă,
Să scrumuiască inimi, vieți să stingă...
Jurăm! să prăvălim a urii lavă
Spre monstru ura noastră mai grozavă
Decît atomul și microbul ciumii,
Noi sîntem pacea și viața lumii!

Mihai Gavril

Cîntec pentru planetă

Cinstiți planeta asta cu fruntea grea, sculptată
In chip de munți cu piscuri suite peste zări,
Cinstiți planeta asta, lumina ei bogată
Și fața ei rotundă și ochii ei de mări.

Oare-am uitat noi, fiii atîtor generații,
Că ne-am brăzdat ogoare pe fața ei de lut,
Că fără ostenire ne leagănă prin spații
Cum leagănă o mamă pe cel mai drag născut?

Am fost mărunți odată și trăitori în turme,
Pe pîntecul planetei odată am umblat
Lăsînd în mersul nostru sărace patru urme...
Copilărești unelte de piatră am lăsat.

Dar ne-a crescut planeta cu dragoste de mamă
Din fruntea ei încinsă cu plete de păduri
Noi i-am furat întîia bucată de aramă
Și i-am furat din creștet întîiul fulger dur!

Adînci, imense riduri noi i-am lăsat pe frunte
Și pe sub curcubeul desfășurat pe zări,
Cu-ntîiele corăbii răzlețe și mărunte
Noi ne-am făcut cărare pe limpezile-i mări.

S-a bucurat planeta și-a spus: „Copiii-mi crească!"
Și am crescut prin vreme și ne-am făcut flăcări.
Peste lumini de stele lumina omenească
Mai caldă-i decît toate cerești le văpăi!

Și-acuma, cînd în plină putere este omul
I-am smuls planetei noastre neprețuitul dar:
Am dezlegat din lanțuri alt univers: atomul,
Putere adunată prin timpul milenar!

Cu-ncredere planeta ne-a dăruit aceste
Puteri din care nouă ni-e dat să făurim
Izvoare nesecate de fericiri terestre
Și primul drum spre astre ni-e dat să-l făurim!

★

Dar sînt și oameni-fiare: planeta vor s-o sfarme,
Pîrtaș la marea crimă atomul să le fie
Și fața-i luminoasă s-o-ntunece sub arme,
S-o spulbere în flăcări sub bolta plumburie.

...Noi știm: ai vrea pe semne cu guri de foc și schijă
Dușman al vieții noastre, ai vrea să ne vorbești!
Vorbim de-o fi nevoie! Nu ne purta de grijă,
N-o să lăsăm perdeaua, nici storul la ferești.

Vrei să vorbești cu bombe — călăilor asemeni —
Pentru un pumn de oameni poftind huzur și bani?
Noi vom vorbi alături cu-un miliard de semeni
Și cu nestinsa ură a tinerilor ani!

Rusalin Mureșanu

Insemnări de reporter

POLIȚA CU CRINI

Am cunoscut oameni care trăiesc în pădure. I-am văzut în zilele din urmă ale lui februarie. In preajma Ceahlăului. Iarna se liniștise. De jur împrejur pădurile împodobeau munții ca pe niște uriașe dar fine sculpturi. In aceste locuri cu aparență patriarhală, pe drumul care urcă spre Bicazul Ardelenesc, l-am întîlnit pe pădurarul Dănilă Bordea. Cu aprinderea deloc specifică moldovenilor, mi-a mărturisit despre o carte: „Foarte frumoasă!" — spunea el. „Foarte frumoasă". Mi-a arătat cartea lui Gulia „O primăvară în Sachen". Am mai dat peste un pădurar. Îi spune Gheorghe Mucenicu. Pentru anii noștri nu e deloc surprinzător să-l găsești citind „Comuniștii" lui Aragon, așa cum l-am găsit eu. Asemenea întîlniri aduc cu ele, de multe ori, lucruri impresionante. Am fost de față la o luptă între oamenii aceștia ai pădurii, cînd își apărau gusturile. Alexandru Prușu era sigur că nimic nu-i mai frumos decît „cîntările" lui Coșbuc. Ioan Deneș însă, gesticula înfierbîntat și spunea, bătînd cu palma coperta galbenă a unei cărți:

— E mai frumos. Ascultă aici, bădie Alexandre: „Codrule cu riuri pline / Vremea trece, vremea vine / Tu din tînăr precum ești / Tot mereu întinerești".

La acestea, Prușu șoptea: „Da! sînt frumoase", — și pomenea iar de Coșbuc. Maistrul silvic Iosif Iosifescu, îi privea. Mai la urmă, le-a zis, într-o doară:

— Nu vă sfădiți ca lelea-n tîrg! Și a adăugat: Ați citit voi „Desculț"? Ei?! E roman... Nu știu care din ei avea dreptate deși i-am urmărit multă vreme. Se adunaseră pentru ceva treburi la ocolul silvic din Bicaz. Il așteptau pe șeful ocolului.

★

Constantin Sîrbu vorbește rar și molcom. Din cînd în cînd ridică sprîncenele. Atunci are o înfățișare puțin naivă. Comentează însă cu autoritate munca ocolului silvic. Il îndreptățește autoritatea celor peste 50 de ani petrecuți între văile Bistriței, Bicazului și Dămuculuși, în sfîrșit, funcția de șef al ocolului.

— Mare ispravă să nu vă gîndiți că facem. Impădurim munții, îi facem mai frumoși, avem grijă de păduri. Cam asta.

Așa a început. Apoi a intrat în amănunte. N-avea obișnuitul ton profesional. Il trădau doar unele denumiri latinești:

— Cel mai răspîndit la noi este „abies excelsa" — adică molidul.

Sau:

— Păzim codrul de niște insecte păcătoase. Le spune „ipidae"!

Și adăuga:

— Se scrie cu „a"-„e"!

Lucrul n-ar părea neobișnuit. La Sîrbu însă are o semnificație. Omul acesta, cărunt și domol, a crescut o viață întreagă în pădure și nu are mai mult de cinci clase primare. Dar știe foarte multe lucruri. Nu le-a aflat nici din lună, nici din stele. Din cărți, acum, la bătrînețe. Nu-i este rușine să spună că învață.

Pentru că de cînd s-a născut stă în locurile din poala Ceahlăului, l-am întrebat cum se lucra pe-aici înainte vreme. Aflasem că pînă sus spre Bicazul Ardelenesc se întindeau domeniile coroanei regale.

Nu mi-a răspuns imediat. Intîi a zîmbit, a oftat, apoi:

— Nu se lucra ca fel. Ba, să nu mint. Se împădureau cam 6 hectare la un an.

Am înțeles de ce-a zîmbit Sîrbu, abia cînd mi-a spus că numai în primăvara aceasta, ocolul silvic Bicaz va împăduri nu mai puțin de 600 hectare. De la 6 la 600! O alăturare concludentă.

In timpul acesta de iarnă nu se fac împăduriri. Se fac însă lucrări pregătitoare. Și sînt destule. Sămînța — de pildă. Trebuie multă. Locul ei este acum „uscătoria", sau cum i se mai spune „parfumeria". Dacă pătrunzi în uscătorie, mirosul puternic de rășină este de-a dreptul adormitor. Aici, șef este Dumitru Branițe. Sub ochii lui, conurile rășinoaselor culese din toamnă se desfac și-și leapădă aripioarele cu bobul de viață al bradului. Nu se desfac ușor. Fiecărei varietăți îi trebuie o anumită temperatură. Uneia 35 grade, alteia 38 grade sau 40 grade. Termometrul din uscătorie este în veșnică, dar domoală mișcare. Cînd aripioarele cad, ele sînt înghițite de o mașină cu înfățișare ciudată din care pică apoi doar sămînța cafenie, cît un bob de linte. Săculețe le adună apoi la un loc și...

Cînd ajunge aici cu explicațiile, Branițe Dumitru ia un săculeț în mînă, îl ridică pînă în dreptul capului și spune:

— Aici am o coastă de pădure. Peste vreo 20-30 de ani o să fie mare și deasă. Poate o să mai treceți atunci pe aici. Eu...

Branițe zîmbește și-și mînglie părul cărunt.

Fiecare săculeț înseamnă „atîta" sau „atîta" pădure. Călătorul de peste mulți ani se va încinta privind-o, și nu va întreba, poate, nici de unde, nici de cînd este. Lucrul acesta îl vor ști însă Lina Dandu și Ana Almașa din Dănuc, Simion Găină de la Bicazul Ardelean, Domnica Gozda, feciorii și nepoții lui Branițe, zeci de eroi anonimi care, în acești ani îngroapă cu miinile lor sămînța sau puieții în locurile unde n-au fost decît urme de trunchiuri sau pe coastele unde năpraznice furtuni au biruit semeția bradului.

Desen de ANGI PETRESCU

Oameni ca aceștia urmăresc acum în prag de primăvară — cu înfrigurare, fiecare milimetru pe care îl cîștigă în înălțime puieții din pepinierele de la Șugău, Dămuc și din alte peste 30 de pepiniere.

Există în tot ce fac pădurarii și oamenii ocolului silvic o desfătare plină pe care o mărturisesc vorbele pădurarului Ion Hungurenii, din Tașca: „Dacă ești pădurar, sigur că iubești pădurea. Altminteri, n-ai cum s-o crești"...

„S-o crești!" Plină de noblețe și farmec, plină de omenesc asemenea îndeletnicire!

★

In viața oamenilor de la poalele Ceahlăului, de lîngă apele bogate în păstrăvi ale Dămuculuși sau Bicăjelului, găsești o înrudire de sînge între munca răbdătoare și poezie. Simți asta și din modul cum vorbesc și din felul în care oamenii aceștia s-au obișnuit să-și privească munca. Același Ion Hungurenii îmi arăta într-una din zile o coamă de muntе, pornită chiar din unda Bicazului, și rostea cu nespusă bucurie:

— Se-nchele pămîntul! Colo, în panta ceea...

Nu-i înțelegi bucuria decît dacă afli cîteva lucruri în plus. „Panta aceea" înseamnă o coamă de peste 50 de hectare. Neputincioasă la trecerile vremii, începuse să se surpe. Mulți lucrători, printre care și pădurarul Hungurenii, cu cîțiva ani în urmă, au sădit acolo pin și molid. Rădăcinile copacilor, ca niște mîini vii, puternice, încăpățînate, au prins mîzul pămîntului și-l string. Și-l apropie. Peste 50 de hectare!

„Se-nchele pămîntul!"

Cînd vorbesc pădurarii, ai parcă în față un grup de pictori pasionați, ale căror tablouri sînt sortite nemuririi de la bun început.

„Frumos au să crească mestecenii albi în parcul de la Capra Foii. Ai să-i vezi printre brazi. Și carpenii ai să-i găsești în margine lîngă arbuștii ruginii".

Cam un asemenea tablou reconstituia pe o bucată de hîrtie Constantin Sîrbu. „Parcul" este un loc nu mai mic de 18 hectare, în care puieții au fost sădiți în primăvara lui 1954. Peste coasta rănită a unui munte pe care o neînduplecată furtună a schilodit-o de mîndra ei podoabă.

Acum, puieții sînt mici. Incă nu se zăresc din vale.

Locul pare încă a fi sterp. Da, să nu-l uităm pe Constantin Sîrbu.

„Frumos au să crească mestecenii albi"...

Pare un început de poezie!

★

Uneori evocarea muncii pădurarilor are momente de dureroasă amintire. Cum este povestea „Poliței cu crini". Polița se zărește din Valea Izvorului, în sus de piciorul de la Lutul Roș al Ceahlăului. Iar crinii sînt copacii aceia ciudați, cu parfum puternic și dulce — unică varietate rășinoasă care iarna își leapădă acele. „Poliția cu crini" — îi spun locuitorii Văii de la Izvorul Muntelui. „Monument al naturii" — îl numesc pădurarii.

Acum, dacă privești de departe chiar, poliția dezvelește din loc în loc trunchiuri fără coame, strîmbe, înnegrite. „Poliția cu crini" a ars cu cîțiva ani în urmă. Un poet din părțile acelea a cîntat dureroasa epopee a „poliței":

„Unde-al'dată păscuseră cerbii
Și din crengi fluierau păsări mii,
Ardeau arborii — ruguri și jerbii
Și creșteau limbi de foc aurii"...

Foc aspru, mistuitor, ardea inima Ceahlăului. Foc, care avea să facă din „monumentul naturii" o jalnică grămadă de cenușă. Foc pus anume. Era timpul cînd, după cum mărturisește același poet:

„lumea a prins să vorbească
La întorsul acela trudit
Că pădurea fusese „domnească"
Și că „omul domnesc" a fugit"...

Rușinoasă fugă. Pîlduitoare urmă domnească.

„Poliția cu crini" însă, există. Acum e firavă. Modești făuritori de frumusețe și viață, oamenii de pe Izvorul Muntelui, din Secu și Buhalnița, au strîns bob cu bob rara sămînță a crinului și, domolind îndurerata inimă a Ceahlăului, au reclădit iubitul monument al naturii. „Poliția cu crini" trăiește peste cenușă. Cu o existență de Phoenix.

★

...Se apropie primăvara. Codrii își vor scutura argintul din plete. Vor înverzi. Drumurile munților vor fi călcate de oameni. Mulți. Tineri, bătrîni. Pe unii răsăritul soarelui îi prinde urcînd coastele. Pe alții la un popas îi salută luceafărul de noapte. Vîntul de seară, ca un arcuș se strecoară printre frunze. In cîntecul abia murmurat al nopții, tainic, se aude parcă din neguri, pătimaș și dulce:

„Codrule cu riuri pline,
Vremea trece, vremea vine.
Tu din tînăr precum ești
Tot mereu întinerești"...

Atunci, în clipele de profundă închinare, să vă gîndiți la pădurari.

Horia Toma

Poem pentru Comuna din Paris

Ceas lîngă ceas şi ziuă lîngă ziuă
de-am aduna toţi anii de-nchisoare
răbdaţi pentru al libertăţii soare,
din polul Nord la pol de Miazăziuă,
toţi anii de celulă-n matca vremii,
a bună seamă face-s-ar milenii.

Apoi de am mai strînge strop cu strop,
tot sîngele vărsat pe baricade
pentru acelaşi vis de libertate, —
ar creşte mări de purpur, — ca-n potop, —
din cari să iasă-afară, albicioase,
nehodinite insule de oase.

De-asemenea, de-am strînge jar cu jar
şi flacără cu flacără de-am pune
tot focul revoluţiei din lume
ce-a ars pentru al libertăţii far, —
ca scarele de-ncins ne-ar fi pămîntul,
un brîu incandescent înconjurîndu-l.

O! cîte steaguri nu s-au prosternat
cu semiluni, cu zvastici, cu jivine,
cu diademele diamantine
ori dungi ca pe o haină de pirat. —
O! cîte steaguri n-au căzut grămadă, —
dar steagul libertăţii niciodată!

De ne gîndim la astea toate numa'
atunci, iubit popor francez, tu frate
ce-ai asaltat Bastilii crenelate
şi în Paris ai sumeţit Comuna, —
atunci pricepem calda ta credinţă
întru a libertăţii biruinţă.

Mai sună încă-n inime, mai sună,
chemările de tobă şi de goarnă.
Sus-puşii simt în gură iz de coarnă
cînd freamătă un cîntec din Comună,
şi blestemă că bolşevicii-n lume
ajuns-au visul falnicei Comune.

Trecutul lasă dîră de-amintire, —
eroilor nu le e dat să moară, —
noi îi păstrăm, în suflete, comoară
le răsădim ghirlande-n cimitire, —
fiindcă ei, cu noi în rînd, se strîng
bătînd un marş pe stîngu-n flancul stîng.

Fac iarăşi zvastici morţii reverenţă
de pe oţelul căştilor prusace, —
dar iarăşi steagul roşu se desface
în Franţa, pentru-a doua rezistenţă.
Rolland din corn pentru alarmă sună,
Parisul cîntă cîntec din Comună.

Balaur capitalul pentru lume-i,
ocară neagră şi ameninţare.
Bancherii vin cu buzunarul mare
ca să fomească patria Comunei, —
iar tun atomic cearcă să ne prade.
Noi comunarzi, e timp pe baricade!

Nu puneţi Franţei pată de ruşine,
nu ocărîţi tradiţii şi morminte.
Şi morţii-şi ţin privirea înainte,
răbdarea-i la sfîrşit, abia-i mai ţine.
Să fiţi stăpîni pe ţară şi pe casă,
şi să strigaţi „yankei, plecaţi acasă!"

Eu văd, eu văd, tovarăşi, de pe-acuma,
o austeră şi măreaţă oră,
cînd sub lumini de nouă-aurore
în Franţa s-o statornici Comuna.
În timpurile-acelea ideale
pe malul Senei fi-vor cincinale.

Vom pune-atunci drapel lîngă drapel.
şi-o mare roşie va fi tăria,
pe fiecare steag purtînd solia,
un alb, ca de zăpadă, porumbel,
iar globul pămîntesc va fi stegar
pe-ntregul spaţiu interplanetar.

Al. Andriţoiu

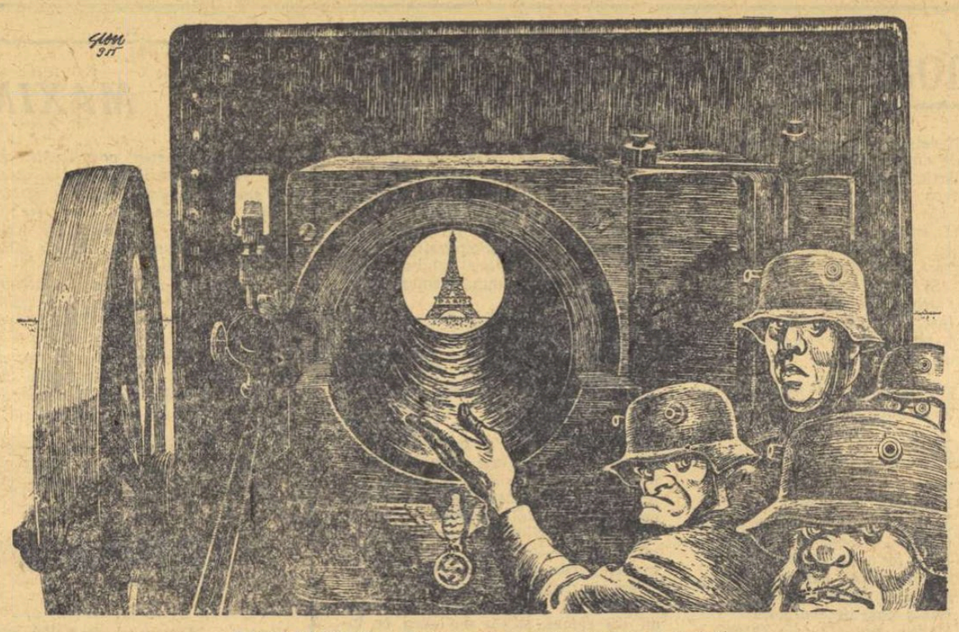

WEHRMACHTUL: Acesta este punctul nostru de vedere.

Desen de GION

Pentru traduceri la un înalt nivel artistic

Traducerea operelor literare la un înalt nivel artistic este o problemă de seamă în dezvoltarea vieţii literare de la noi, în revoluţia culturală care se desfăşoară în ţara noastră.

Pentru ca această muncă de tălmăcire în limba noastră a literaturii celorlalte popoare să se ducă în cele mai bune condiţii, Uniunea scriitorilor din R.P.R., a luat iniţiativa de a înfiinţa în cadrul ei o secţie a traducătorilor.

La adunarea de joi 17 martie 1955, secţia de traducători a fost constituită, ţinînd prima ei şedinţă plenară la Casa scriitorilor.

Tovarăşul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R., în cuvîntul său de deschidere a arătat importanţa, scopul şi sarcinile ce revin noii secţii.

Secţia de traducători, a spus el, este menită să ajute ca acei ce fac traduceri să dovedească pe deplin capacitatea lor de a reda operele scriitorilor din alte limbi în limba noastră la un înalt nivel artistic. Biroul secţiei de traducători va ţine un permanent contact cu conducerea Uniunii scriitorilor, se va orienta după experienţa traducătorilor din Uniunea Sovietică.

Tov. Mihai Beniuc declară secţia constituită, arătînd că ea este înfiinţată pentru a creşte în ţara noastră o categorie de creatori literari în ceea ce priveşte traducerea operelor scriitorilor din alte ţări în limba română şi traducerea de cărţi româneşti în limbile minorităţilor naţionale şi în alte limbi. Tov. Mihai Beniuc predă apoi conducerea şedinţei tov. Alexandru Balaci.

Tov. Al. Balaci, preşedintele secţiei de traducători din Uniunea scriitorilor din R.P.R., dă cuvîntul scriitorului Al. Philippide care a dezvoltat un amplu expozeu despre arta traducerii.

O literatură, la începuturile ei, a spus conferenţiarul, creşte şi se dezvoltă alimentîndu-se mai ales din traduceri. Marii meşteri care le-au lucrat, au creat din nou opera originală în limba lor. În opera de formaţie a unei literaturi, traducerile slujesc la dezvoltarea limbii, la îmbogăţirea ei şi la şlefuirea ei artistică.

Traducerea este un act de creaţie care cere nu numai talent şi cunoaşterea temeinică a două limbi, ea cere şi un dar special de reconstruire.

La cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici s-a arătat că „traducerile artistice au tot dreptul să stea pe poziţii de egalitate cu literatura originală".

În continuare, el a vorbit îndeamănunt despre sarcinile aceluia care transpune într-o altă limbă o operă literară.

În discuţiile ce-au urmat, vorbitorii — între care tov. Veronica Porumbacu, Emeric Szemler, Mihnea Gheorghiu, Ionel Jianu şi alţii, au salutat iniţiativa creării secţiei de traducători şi au arătat diverse probleme ale muncii lor.

După ce tov. Mihai Beniuc a mai adus o serie de precizări, privind munca ce revine secţiei, tov. Alexandru Balaci, preşedintele secţiei de traducători din Uniunea scriitorilor a făcut cunoscută componenţa biroului din care fac parte: Cezar Petrescu, Cicerone Theodorescu, Al. Philippide, Miron Radu Paraschivescu, A. Sperber, Mihnea Gheorghiu, Em. Giurgiuca, E. Szembler, Vladimir Colin şi Tatiana Berindei.

Arătînd că înfiinţarea secţiei de traducători trebuie considerată ca un important succes al literaturii noastre şi al frontului cultural, tov. Alex. Balaci a expus planul de lucru al secţiei care cuprinde şedinţe plenare lunare, în care se vor dezbate pe baza unor referate probleme ca: traducerile din literatura clasicilor universali, traducerile din limba minorităţilor naţionale în limba română, cum au fost traduşi clasicii români în limbile străine, etc.

GH. D.

JOHN FOSTER CICIKOV

Pe Pavel Ivanovici Cicikov l-a făcut celebru Gogol. Cu mai bine de o sută de ani în urmă, l-a desprins din lumea Rusiei ţariste şi l-a arătat oamenilor. Unii, puţini, s-au îngrozit. Alţii au ridicat din umeri şi şi-au văzut mai departe de treburile lor. Mulţi nici n-au voit să bage de seamă: nu te uiţi în oglindă cînd te ştii pocit.

Cine era Cicikov? Un negustor pornit prin guberniile Rusiei să cumpere de la moşieri scăpătaţi... „suflete moarte", adică ţărani iobagi săvîrşiţi din viaţă, dar neşterşi din listele recensămîntului.

Manilov — boierul „nici prea, prea, nici foarte, foarte, nici laie, nici bălaie" — îi dă pe gratis.

Sobakevici cel greoi ca un urs are experienţă în a-şi agonisi averile. Se tocmeşte, urcă preţul, cere o sută de ruble pe un „suflet mort", în vreme ce Cicikov oferă douăzeci şi patru de copeici.

Korobocika, bătrîna şi proasta moşieriţă, se îngrozeşte la auzul propunerii. Aşa ceva n-a auzit în viaţa ei! E gata să vîndă miere, grăsime, fulgi, dar... „suflete moarte"! Şi, totuşi, pînă la urmă, vinde şi ea. Aşa, ca să nu scape ocazia.

Nozdriov este un om tare curios. Nici mai mult, nici mai puţin, el vrea să-i tragă o bătaie lui Cicikov. Să nu credeţi că l-a înfuriat propunerea! Nu... Nozdriov s-a supărat că negustorul Cicikov nu s-a lăsat trişat la cărţi. De aceea, nici afacerea nu se încheie.

Umblînd din sat în sat, trecînd de la un moşier la altul, Cicikov pune aceeaşi întrebare: „N-aveţi de vînzare suflete moarte?". Ici minte, colo înşeală, aici ameninţă, dincolo linguşeşte, face totul, este gata la orice, numai suflete moarte să iasă.

Noaptea, în odaia unui han, numără, numără mereu. Odată, de două ori, de mai multe ori. Numără ruble, „suflete moarte" şi se bucură. Afacerile nu merg prost deloc. Dă puţin şi ia mult. Adună mereu „suflete moarte", pentru ca dovedind pe hîrtie că este stăpînul atîtor ţărani iobagi, să poată lua de la stat, spre exploatare, cît mai mari întinderi de pămînt.

Între două numărători, Cicikov visează. Printre gene, la pilpîirea slabă a opaiţului, zăreşte undeva, prin părţile Chersonului, apărînd o moşie mare şi o colonie. Cum să-i zică? Ar putea-o numi Cicikovo! Sau, de ce nu, Pavloskoe?

L-am ştiut decedat pe Cicikov. Ne-am înşelat. Trăieşte, canalia! S-a schimbat nitel. Şi-a schimbat numele, îmbrăcămintea. Selifan nu-i mai conduce caleaşca. Cizmele nu-i mai sînt trase de Petruşka. Sînt alţii la rînd. S-ar putea numi Mendès-France, Bao-Dai sau Adenauer. Dar ce interesează aceasta? Treaba e că are lachei destui şi încă din cei stilaţi şi cu blazon.

Într-o oarecare măsură şi-a schimbat şi meseria. Azi este diplomat, de naţionalitate americană, însă — de ce n-am spune-o — tot cu negustoria de suflete se ocupă. Nu mai vizitează moşieri, ci şefi de state şi le cumpără sufletul. Soseşte în cîte o ţară poftit şi nepoftit. De obicei, pică pe furtună, stîrneşte furtună şi culege furtună.

Manilovii, Sobakevicii, Korobocikele i se închină pînă la pămînt. În faţa lor, el John Foster Cicikov trece drept om mare, înţelept, atotştiutor, cu buzunarele pline de soluţii, dar şi cu gura plină de ameninţări.

Este teribil cînd ameninţă! Tremură Manilovii, tremură Sobakevicii, tremură chiar şi Nozdriovii şi promit să dea suflete. Şi cum să nu tremure, cînd i-a prins pe toţi cu mîna în oala cu dolari!

Cicikov străbătea guberniile Rusiei şi întreba: „N-aveţi de vînzare suflete moarte?"

John Foster nu întreabă. El cere, ordonă. Nu cumpără, el ia. Dar se mai deosebeşte undeva de predecesorul lui. Cicikov cumpăra suflete moarte pentru a le da drept oameni vii. John Foster Dulles ia suflete vii pentru a le preface în oameni morţi.

De multe ori, noul Cicikov nu nimereşte bine. Uneori dă peste un Nozdriov care vrea să trişeze. Nu merge! J. F. Cicikov este mai tare.

Însă, de obicei, se trezesc... „suflete" — cele pe care el le crede moarte — ies în stradă şi, în rînduri nesfîrşite, strigă: „Go home, ami!" Atunci mister Cicikov, înţelegător şi diplomat, o şterge, adept fiind al vechei zicale, cunoscută şi pe malurile Potomacului: „Fuga e ruşinoasă, dar e sănătoasă".

Citeodată J. F. C. numără. Numără ca şi Cicikov de acum o sută de ani: odată, de două ori, de mai multe ori. Concluzia este întotdeauna aceeaşi: prost mai merg afacerile! Dă mult şi ia... nimica.

Aşa se întîmplă. Asta-i soarta negustorilor de „suflete moarte" şi deci şi a lui Cicikov, ediţie 1955, made in U.S.A.!

George Măcovescu

LA SEARA DE POEZIE INCHINATA COMUNEI DIN PARIS

În seara aceea, cu mult înainte de vremea programului, aproape că nu se mai găsea loc în sala de festivităţi a Casei Scriitorilor. Îndrăgostiţii de versuri, de la atelierele „Grivita Roşie", de la uzinele „23 August" şi „7 Noiembrie", de la întreprinderile „Mathias Rakosi" şi „Industria Bumbacului", studenţi ai institutelor de filologie şi literatură, şantieriţi ai editurilor, radioului, ai ministerelor, grăbeau parcă grijulii de a nu fi în întîrziere la seara de poezie închinată Comunei din Paris. Se împlinea la 18 martie 1955 trecerea a 84 de ani de la glorioasa Comună şi poeţi şi prozatori erau reuniţi la Casa Scriitorilor spre a cinsti memorabila zi în care populaţia muncitoare a Parisului, cu arma în mînă, a alungat guvernul retrograd al lui Thiers, mandatar al burgheziei franceze, care pactizase cu cotropitorii prusaci.

La intrare tot felul de tovarăşi:

— N-am invitaţie şi aş dori să iau parte la seara de poezie. Am fost în Spania, am cunoscut poporul muncitor al Parisului şi aş dori să iau parte la seara de poezie.

— Şi eu! Sînt timplar la „Grivita Roşie". N-am invitaţie. Dacă nu este loc, o să stau în picioare; într-un colţ.

Se aflau în sala de festivităţi a Casei Scriitorilor mulţime de oameni ai muncii, cînd tov. Mihai Florescu, ministru al industriei chimice, membru al Uniunii Scriitorilor, a început a evoca glorioasa dată înscrisă în istorie ca prima încercare a proletariatului de a se elibera de lanţurile exploatării capitaliste

„...În ziua aceea, de 18 martie a anului 1871, în Parisul libertăţii domneau două lozinci: „Trăiască Comuna!" — „Trăiască Republica!"...

Prezentînd evenimentele internaţionale care au dus la eroica răscoală a poporului francez, făcînd istoricul celor 72 de zile ale Comunei victorioase, prezentînd înfăptuirile şi marile ţeluri ale Comunei odată cu greşelile care au dus la înecarea ei în sînge, vorbitorul a subliniat că, biruitoare, Revoluţia din Octombrie a înălţat din nou steagul de purpură al Comunei care azi, victorios, fîlfîie pe a treia parte a pămîntului şi pretutindeni în lume, acolo unde muncitorii luptă împotriva exploatării.

Mai departe, tov. Mihai Florescu a arătat că mulţi literaţi au scris despre lupta şi jertfa eroicilor răsculaţi, că au fost numeroşi comunarzi care, de pe baricade, au cîntat Comuna, dar scrierile lor s-au pierdut în valuri de sînge.

Glorioasa Comună din Paris! În seara aceea poeţii au citit din operele scriitorilor români închinate acestei luminoase pagini din istorie:

MIHAIL EMINESCU:

Parisul arde-n valuri, furtuna-n el se scaldă,
Turnuri ca facle negre trăznesc arzînd în vînt —
Prin limbile de flăcări, ce-n valuri se frămînt',
Scuipaţi şi-mpinşi de săbii, de-al laşilor crud ris
Şi mama şi copilul, murind, răcnesc:
„Trăiască Comuna din Paris!"

ALEXANDRU TOMA:

Ieşiţi din gropi adînci şi reci, convoi de umbre sfinte,
Şi ridicaţi un răcnet surd şi-ndurerat de ură,
Înfricoşat, ca-n alte vremi, voi daţi-i drum să crească.
Un muget larg şi sfidător: „Comuna să trăiască!"

Slăvire vouă, Comunarzi, şi slavă zilei cele
Cînd praf şi pulbere-aţi făcut verigi şi lanţuri grele.
Cînd voi cu pumnii ridicaţi, stătut-aţi morţii faţă.
Desfăşurînd stindardul roş al dreptului la viaţă!

ALEXANDRU MACEDONSKI:

Dar a venit Comuna, a zguduit pămîntul,
S-a-nvăpăiat de toate cerul, orbitor,
Şi-o poartă s-a deschis spre largul viitor

CONSTANTIN MILLE:

Învins e-acum Parisul, duşmanul a învins
Şi crepul negru astăzi drapelu-i a încins,
Căci ordinea triumfă şi se lăfeşte-n stradă
Sub roatele-i de crimă, sub pumnul ei barbar,
Strivind oraşul lumii încins pe baricade.
Femeile cad snopuri şi copilaşii cad
Scăldaţi ca într-o baie în sîngele lor cald,
Murind şi roşi de sînge sub talpa ostăşească,
Trecutul tău e-o pradă, prezentul e pierdut,
Dar viitorul e-al tău, Comună, viitorul!

Glorioasa Comună din Paris! În seara aceea, poeţii Maria Banuş, Mihai Beniuc, Demostene Botez, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Eugen Jebeleanu, Al. Philippide, Veronica Porumbacu, Petre Solomon au citit tălmăciri din poeţii francezi: Victor Hugo, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Jules Vallés, Eugen Pottier, Louise Michel, Emil Dereux şi Clovis Hugues închinate acestei luminoase pagini din istorie.

M. P.

LA BERNA

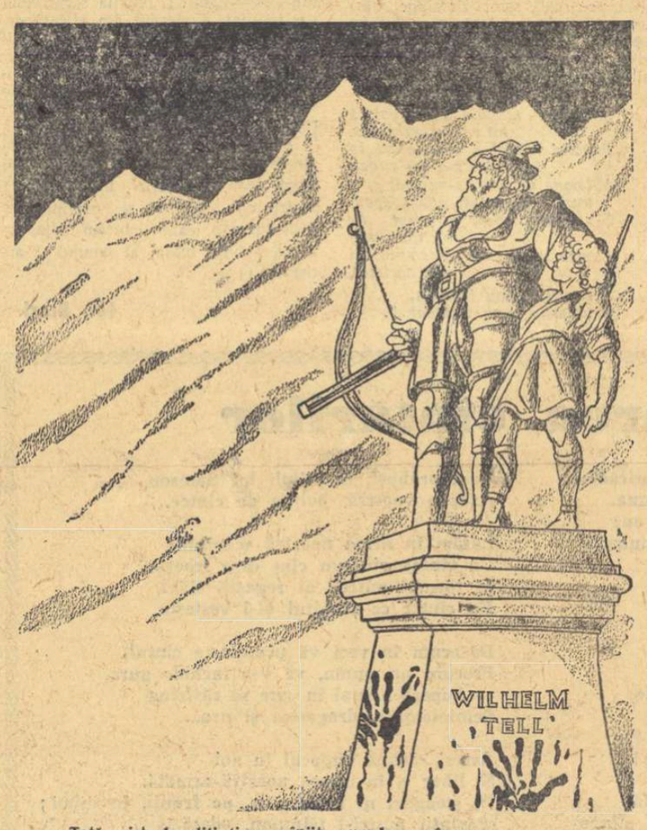

— Tată, nişte bandiţi şi-au mînjit numele cu sînge...

Desen de ROSS

Note şi comentarii

Scriitorii din provincie

Fără îndoială că nu numai în oraşele mari ale unei ţări se nasc scriitori, aşa cum evident este că scriitorii noştri cunoscuţi — începînd din trecut şi pînă azi — nu au fost băştinaşi din Bucureşti, Iaşi sau Cluj.

Şi totuşi revistele literare din aceste oraşe dovedesc o mare indiferenţă faţă de manuscrisele care vin din provincie, din oraşe mici, mari, din sate. Sînt publicate rar, foarte rar, şi de cele mai multe ori, autorii lor rămîn şi fără nici un fel de răspuns critic, care le-ar putea folosi, şi de îndrumare, de orientare, de şcoală.

Comisia de îndrumare a tinerilor scriitori din cadrul Uniunii scriitorilor, a convocat mai zilele trecute redactorii de la toate revistele literare din Bucureşti, de la ziarele care fac loc uneori în coloanele lor literaturii, ca să discute cu ei mijloacele de a se ajuta mai activ, mai eficace, scriitorii începători din provincie. Nimeni, în afară de membrii comisiei şi un trimis al „Vieţii româneşti" n-a venit la această şedinţă. Comisia de îndrumare crede totuşi că această problemă e importantă, e actuală şi e hotărîtă să persevereze, să ceară ajutorul publicaţiilor periodice, pînă cînd îl va obţine, ca să poată aduce un ajutor susţinut tinerelor talente din toată ţara.

Lucia Demetrius

„Pentru cine scriu?"

...se intitulează culegerea de articole ale lui Romain Rolland publicată în Mica bibliotecă critică a Editurii de stat pentru literatură şi artă.

„Pentru cine scriu?" este întrebarea fundamentală a scriitorului din toate vremurile.

Pentru creiere ostenite, suflete sterpe, simţuri stinse? Pentru acele categorii ale societăţii al căror ceas a sunat şi care pretind artistului să nu mai cînte bucuriile umanităţii, ci prohodul doar? Pentru cadavre? Nu. Romain Rolland, această conştiinţă a secolului nostru, a refuzat categoric orice îndemn la dezertare şi prăbuşire, mergînd laolaltă cu milioanele sale de contemporani.

„Am scris totdeauna pentru cei în mers. Căci am fost şi eu mereu în mers şi sper să nu mă opresc decît la moarte. Viaţa n-ar avea nici un rost pentru mine dacă n-ar fi o continuă mişcare — înainte, bineînţeles!

Iată de ce sînt alături de popoarele şi de clasele care croiesc un drum fluviului umanităţii, iată de ce sînt alături de masele de muncitori proletari organizaţi şi de Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Elanul irezistibil al evoluţiei istorice îi duce cu el. Şi eu mă supun aceluiaşi Destin".

Încă un răspuns, precis şi puternic, la întrebarea: Pentru cine scriem?

Un răspuns şi un exemplu.

GH. B.

Un îndemn al lui Caragiale

Aseară mi s-a întîmplat un lucru ciudat. Uşile erau închise, ferestrele asişderea, însă nenea Iancu a pătruns la mine în odăiţe şi mi-a spus:

— Îţi aminteşti de bucata mea „Ţal"?

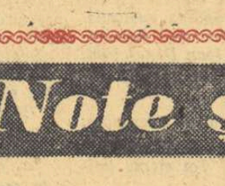

I-am răspuns ca un elev:

— Da, aţi publicat-o la 2 martie 1909 în „Universul" şi apoi în „Schiţe nouă", în anul 1910...

— Ce crezi? Nu merge s-o mai public odată?

— Păi de-abia a tipărit-o E.S.P.L.A. acum cîteva săptămîni...

— Fugi, d-aci, nenişorule, că nu te cred!

— Priviţi, tocmai citeam bucata „Ţal" în ultima ediţie de la E.S.P.L.A.

— Ia te uită, dom-le... Ştii, veneam spre tine cu tramvaiul.

L-am auzit pe taxator poftind lumea cu vorbele „avansaţi înainte". Expresia a rămas neschimbată de pe vremea tramvaielor cu cai şi-a trăsurilor cu imperială. Sînt sigur, însă, că primul care-a folosit-o n-a fost taxatorul venit de la ţară direct la S.T.B., ci madam Piscupesco, fiindcă ea a învăţat limba română la „pansion", iar în vacanţă acasă, de la „froilain".

Şi fiindcă vorbirăm de tramvai, n-ar fi rău să citeşti „Regulamentul" călătoriei cu acest mijloc de locomoţie. E afişat în fiecare vagon-motor şi remorcă. E teribil. Cred că nepotul eminentului dascăl Rostogan lucrează acuma la I.T.B. Auzi: „Coborîrea se face numai prin uşa dinainte". La C.F.R., baremi, tot s-a schimbat ceva: nu se mai spune ca pe vremea mea: „a nu se pleca în afară", ci pur şi simplu „e periculoso sporgersi".

Exemplele cele mai grozave mi le oferă însă nişte întreprinderi care fabrică acuarele, peniţe, cerneluri şi lipici. Textul unora dintre etichetele lipite pe aceste fabricate parcă e luat din bucata „Ţal", dată la tipar de E.S.P.L.A. de curînd, la 19.01.055, adică la 19 ianuarie a. c. Îţi aminteşti? Mă revoltam împotriva formei nemţeşti a imperativului infinitiv „a se plăti", „a se slăbi", etc.

Pe eticheta borcanelor cu lipici fabricat de aceste întreprinderi se scrie negru pe alb:

„PASTA ALBA DE LIPIT

pentru hîrtie şi carton de toate felurile, fotografii, stofă, etc., indicată şi pentru hîrtii sensibile. A se unge subţire şi a se lipi imediat. A se păstra închis".

M-am uitat la nenea

Iancu. Zîmbetul îi pierise. Ba chiar poţi spune că era supărat. Văzînd că nu mă ridic din pat, mă întrebă:

— Ce mai stai? Scoală-te, nenişorule, şi scrie un rînd la „Note şi comentarii".

Ceea ce am şi făcut.

P Vintilă

Pe urmele notelor publicate

Primim la redacţie următoarele:

În „Gazeta literară" nr. 11 din 17 martie a.c. a apărut la rubrica „Note şi comentarii" o notă intitulată „Furi" şi semnată Teşu S. Milcoveanu.

În rîndurile pe care le semnează, tov. Milcoveanu dezvăluie — fără putinţă de tăgadă — un plagiat grosolan săvîrşit de Pavel Antal în paginile publicaţiei „Teatru şi muzică".

În pofida celor mai elementare considerente de probitate profesională, Pavel Antal copiază pur şi simplu pasaje întregi dintr-o cronică a tov. Lucia Bogdan asupra baletului „Călăreţul de aramă" apărută în ziarul „Munca" de acum cîteva luni şi, sub forma unui articol „informativ", îl dă spre publicare revistei „Teatru şi muzică".

Atitudinea gazetarului Pavel Antal nu poate fi altfel calificată decît aşa cum o merită: găinărie ordinară. Pavel Antal nu face parte din redacţia revistei „Teatru şi muzică". Redactor la altă publicaţie, el a prezentat o colaborare pe care colectivul redacţional a aprobat-o, fără să-i bănuiască în stare de asemenea penibile cotcării.

Colectivul redacţional al publicaţiei „Teatru şi muzică" vestejeşte cu indignare asemenea practici nedemne de un gazetar al noii noastre orînduiri.

Colectivul mulţumeşte pe această cale „Gazetei literare" şi anunţă că l-a şters pe Pavel Antal de pe lista colaboratorilor săi.

Colectivul redacţional al publicaţiei „Teatru şi muzică".

RECTIFICARE

În numărul 9 (februarie a. c.) al „Gazetei literare", a apărut o notă cu privire la faptul că tov. M. Gîmpu a publicat articolul „O piesă, un spectacol, o cronică" şi în „Gazeta literară" şi în revista „Tînărul scriitor".

Redacţia consideră necesar să precizeze că acest material a ajuns în paginile celor două publicaţii, din motive cu totul independente de voinţa autorului.

În consecinţă, facem cuvenita rectificare.

ÎNTÎLNIRI CU CITITORII

În cadrul manifestărilor organizate de Uniunea scriitorilor din R.P.R. „Întîlniri cu cititorii" vineri 25 martie, la ora 17, scriitorul Zaharia Stancu se va întîlni cu cititorii săi.

Întîlnirea are loc la Librăria noastră nr. 17 din B-dul General Magheru 6.

Cercetări în U.R.S.S. asupra creaţiei scriitorilor din ţările de democraţie populară

Un grup de cercetători ştiinţifici de la Institutul de literatură mondială „Gorki" din Moscova se ocupă cu cercetări asupra creaţiei scriitorilor de peste hotare. În prezent se află sub tipar primul volum de articole din seria de culegeri intitulată „Scriitorii din ţările de democraţie populară". Volumul va fi editat într-un mare tiraj şi va cuprinde articole despre Lu Sin, Cijou Li-bo, Leon Kruczkowsky, Marian Brandys, Julius Fucik, Waclaw Rezac.

Colaboratorii institutului lucrează în prezent la întocmirea unei monografii despre scriitorii aparţinînd diferitelor generaţii, despre noile trăsături în opera celor mai mari scriitori din China, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, Romînia, Ungaria, R. D. Germană şi R. P. D. Coreeană.

Redactor-şef: Zaharia Stancu
Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl Centrala. V

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul II, nr. 13 (55) - Joi 31 martie 1955 | 6 pagini 50 bani

Spiritul de răspundere al scriitorului față de popor

Au trecut mai multe săptămîni de la terminarea lucrărilor Congresului scriitorilor sovietici. Acest eveniment epocal pentru dezvoltarea culturii mondiale a avut un larg răsunet și în țara noastră. Din bogata activitate creatoare a Congresului scriitorilor sovietici, învață astăzi scriitorii din țara noastră să-și orienteze mai ferm creația pe drumul realismului socialist, îndeplinind înaltul rol de educare a omului nou, de întărire a unității moral-politice a poporului muncitor, de participare activă, cu mijloacele artei, la lupta pentru construirea socialismului.

Pentru activitatea teoretică și practică a scriitorilor din țara noastră un document de o însemnătate primordială este salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici.

Sintetizînd drumul grandios al literaturii sovietice, salutul C.C. al P.C.U.S. trasează, cu clarviziunea ideologiei marxist-leniniste, căile de viitor ale artei realismului socialist, sarcinile principale ale scriitorilor sovietici. În salut se accentuează în mod deosebit asupra menirii ideologice a literaturii sovietice, asupra rolului ei militant în lupta pentru pace și comunism. Din întreaga desfășurare a lucrărilor congresului se manifestă cu tărie sentimentul mîndriei patriotice pentru funcția înaltă a literaturii realismului socialist, apărătoare neclintită a ideilor umanismului, ale luptei pentru pace și prietenie între popoare, pătrunsă de credință optimistă în viitorul luminos al omenirii. Într-un moment cînd cercurile agresive imperialiste zăngănesc armele războiului, căutînd cu febrilitate să dezlănțuie un nou măcel mondial, crește nemăsurat de mult rolul activ-educativ al literaturii în cultivarea patriotismului socialist și a internaționalismului proletar, pregătind poporul să fie gata să dea o ripostă nimicitoare agresorilor imperialiști dacă aceștia ar încerca să tulbure munca noastră pașnică. Cei mai buni poeți din țara noastră au înțeles acest îndemn internaționalist și au creat, mai ales în ultima vreme, versuri militante, demascînd uneltirile criminale ale imperialiștilor.

De o mare actualitate pentru literatura noastră este precizarea sarcinii artei în transformarea socială, ea fiind chemată nu numai să reflecte nou, ci să ajute totodată prin toate mijloacele la victoria acestuia. Pentru combaterea unor tendințe evazioniste, apolitice, manifestate în proza și poezia noastră, este atît de importantă cerința de a oglindi în literatură figurile veridice și luminoase ale glorioșilor noștri contemporani, constructorii socialismului, care rezolvă sarcinile grele legate de ridicarea neîncetată a industriei grele — temelia dezvoltării continue a întregii economii naționale — figuri ale contemporanilor noștri care perfecționează metodele de construcție, care luptă pentru transformarea socialistă a agriculturii și pentru o mai bună satisfacere a nevoilor crescînde de produse și mărfuri de consum popular ale oamenilor muncii. Trebuie sprijinite eforturile celor mai buni dintre scriitorii noștri în crearea eroului pozitiv al zilelor noastre, înlăturînd tentativele de idealizare artificială dar și cele de complicare gratuită a fizionomiei spirituale a oamenilor noi, complicare care devine în ultimă instanță denigrare. Apelul la înfățișarea curajoasă a contradicțiilor acute ale vieții, presupune și străduința nobilă de afirmare a noului invincibil, de proclamare viguroasă a eroului înaintat.

Învățămintele congresului cu privire la reflectarea în literatură a eroului pozitiv, a conflictelor încordate ale vieții, trebuie aplicate în condițiile specifice ale dezvoltării țării noastre în perioada de trecere de la capitalism la socialism, în condițiile ascuțirii continue a luptei de clasă.

Salutul C.C. al P.C.U.S. subliniază că pentru rezolvarea sarcinilor multiple și dificile este necesară o profundă cunoaștere a realității pe baza însușirii creatoare a marxism-leninismului care permite să se vadă în întreaga sa complexitate și plenitudine adevărul real al vieții, așa cum se dezvoltă el în actualele condiții internaționale, să se înțeleagă procesele de dezvoltare care au loc în țara noastră și pe care le îndrumează partidul clasei muncitoare, să se înțeleagă legile și perspectivele de creștere a societății noastre. De aceea la congres s-a subliniat o trăsătură esențială a scriitorului de tip nou: spiritul de răspundere față de popor, patosul politic cetățenesc în munca de creație.

In cuvinte inspirate, tov. A. E. Korneiciuk în coraportul despre problemele dramaturgiei a pledat pentru participarea pasionată a scriitorului la rezolvarea problemelor vieții poporului: **„Dar eu aș vrea să vă întreb, tovarăși: oare poate să-i ajute dramaturgului călătoria cea mai interesantă, întîlniri cu oamenii cei mai interesanți, dacă i s-a tocit spiritul de răspundere în fața partidului, în fața poporului pentru creația sa, dacă el devine în locul unui tribun popular, un călător bine dispus, dar indiferent? Ce conflicte ascuțite din viață pot însufleți pe dramaturg dacă el privește viața ca un călător? Poți să privești o viață de om în felul acesta în jurul tău și nu vei vedea nimic, și nici o cunoaștere a meseriei nu-ți va ajuta ci, dimpotrivă, va sublinia și mai mult observarea superficială, lipsită de sentiment, precum și stările sufletești calme ale eroilor. Autoliniștirea duce la îndepărtarea de viață, la atitudinea lipsită de răspundere față de sarcinile cele mai importante ale construcției noastre comuniste, la neimpotrivirea în fața răului, la diverse teorii străine, la pierderea sentimentului de răspundere pe care îl porți în fața partidului și poporului, duce la dezertarea din rîndurile colectivului, la cedarea pozițiilor de luptă".**

Cît de actuale sînt cuvintele acestea pentru scriitorii noștri, în lupta pentru a aduce cele mai bune însușiri ale artei lor în îndeplinirea înaltei misiuni ce le revine! Însușindu-ne învățăturile care reies din dezbaterile Congresului scriitorilor sovietici, trebuie să acordăm cea mai mare atenție luptei pentru creșterea răspunderii scriitorului față de partid și popor, pentru creșterea conștiinței scriitorului că fiecare operă a sa trebuie să fie o armă în marea bătălie a construirii socialismului în patria noastră. **Eficiența** operei sale trebuie să fie preocuparea centrală a fiecărui scriitor, încărcîndu-l de răspundere pentru felul cum oglindește realitatea în transformarea ei revoluționară, cerîndu-i puternice imagini veridice și convingătoare, viguroase prin originalitatea lor artistică.

Numai spiritul de răspundere poate asigura și creșterea exigenței scriitorului față de propria creație, combătînd lucrul de mîntuială, desăvîrșind neîncetat măiestria artistică.

Problema patosului cetățenesc, a spiritului de răspundere pentru destinele literaturii, se ridică cu deosebită ascuțime și pentru critica noastră literară. Trebuie înlăturate tendințele destructive, nihiliste, fără a scobori exigența în analiza operelor literare, apărînd criteriile esteticii marxist-leniniste, stimulînd simțul nou în activitatea criticilor noștri literari.

Este binevenită străduința criticii de a infirma simplificările vulgarizatoare din unele opere literare. Dar trebuie combătută cu tărie orice manifestare de tocire a vigilenței ideologice în fața recidivelor apolitismului și formalismului. Unii din criticii noștri literari nu iau poziție cu fermitate și intransigență față de manifestările variate și subtile ale ideologiei burgheze. În salutul C.C. al P.C.U.S. se arată limpede că Uniunea scriitorilor **„trebuie să acorde și de acum înainte atenția principală orientării ideologice a literaturii sovietice, educației ideologice și creșterii măiestriei artistice a scriitorilor, să lupte cu hotărîre împotriva abaterilor de la principiile realismului socialist, împotriva încercărilor de a îndepărta literatura noastră de viața poporului sovietic de problemele actuale ale politicii partidului comunist și statului sovietic, să lupte împotriva recidivelor naționalismului, cosmopolitismului și a celorlalte manifestări ale ideologiei burgheze".** Este o indicație fundamentală pentru orientarea criticii noastre literare, pentru delimitarea obiectivelor ei esențiale de luptă.

În cadrul dezbaterilor congresului s-au analizat multe aspecte ale dezvoltării literaturii sovietice, aducîndu-se contribuții însemnate în elucidarea unor probleme ale teoriei și criticii literare.

Uniunea scriitorilor din R.P.R. ar trebui să grăbească munca secțiilor de creație în pregătirea discuțiilor creatoare, în lumina învățămintelor congresului. Aceste dezbateri profunde, bazate pe lupta liberă de opinii, desfășurată la un înalt nivel de principialitate, vor deveni un factor însemnat în propășirea literaturii noastre pe drumul invincibil al realismului socialist.

Pe-un pom uscat...

Nu vă jucați cu focul, oameni buni!
Adecă buni nu-i vorba potrivită.
Nu vă jucați cu focul, măi nebuni,
Că joaca voastră poate fi cumplită!

Ar arde case și copii ar arde,
Ar arde ochi și buze și obraji,
S-ar stinge multe cîntece pe coarde,
Ar pune moartea ghiara-n mulți grumaji.

Și voi veți sta rînjind în adăpost
În timp ce-afară focul nuclear
Ar răspîndi prăpăd cum n-a mai fost,
Făr'de nădejde, fără de hotar!

Ce vis nărod din creere-ngrășate,
Ce vis grețos puțind a putregai!
Să dee lumea voastră-atît mai poate,
În timp ce noi intrăm cîntînd în mai.

Noi energiei voastre nucleare
Opunem energie nucleară,
Dar noi, popoare mari și mici, popoare
Avem în inimi și o altă pară!

E dragostea de viață, de-a trăi,
Iar cînd vom stăvili și stinge focul,
Abia atuncea ne vom socoti
Și nu știu zău de-o să vă placă jocul.

Din adăposturi veți ieși frumos
Așa ca vulpile din vizuini.
Și, domnule bancher burduhănos,
Zadarnic o să plîngi și-o să suspini

Fiind tu domn, te-om ridica în rang
Ba te-om lăsa să stai chiar și la soare,
Și ca să nu cazi te-om lega în șreang,
Pe-un pom uscat, numit spînzurătoare!

Primăvară cu amintiri

I

Știi acește văi împădurite
Dintre care-n una te-ai născut.
Să le vezi te-mbie, însorite,
Cu miresme grele din trecut.

Iată guralivă Răschirata,
Călător, în zori, pe dînsa treci.
Mai știi minte goală-n apă fata?...
Ani aveai pe-atuncea douăzeci...

Ca o ciută, fata prin arini
Și-a făcut în fuga mare cale,
Răsăritul o-nvelea-n lumini, —
Tu ai rîs, plecînd în sus, pe vale.

Nuci bătrîni vorbeau încet cu vîntul
Cîte toate, despre tine poate,
Codrul verde-și aurea veștmîntul,
Murmurînd și dînsul cîte toate.

Numai case albe cu șindrilă
Se pierdeau, sfioase, în zăvoi,
Și simțeai un gust amar de milă
Cînd vedeai copii săraci și goi

Tren de munte, fluierînd tăios
'Nainta spre codru, ca omida,
Incrunta sprînceana, mînios,
Și se-nnegurase vîrful Smida.

De pe valea Șasă din Briheni
Stînjenari suiau, plecați, spre Corbul —
Soarele-n tufani și buruieni
Își vărsa pe urmele lor colbul.

O gherghină roșie din vale
Lîngă casa unui om sărac
Adunase purpură-n petale
Parcă pentru pragul altui veac...

II

Veacul a venit, ce-i drept cu trudă
Și cu sînge și cu morți destui.
Dar în vale cel care asudă
Știe că ogorul e al lui.

Știe stînjenarul de pe munte
Că-i stăpîn pe munca-i numai el,
Și de are pletele cărunte,
Nu încărunțește fără țel.

Flamurile roșii ca păunii
Stau la școală, la partid, la Sfat,
Nu le smulge aripa furtunii
Chiar de bate vîntul mai turbat.

Iar de nu zăresc în zori, pe vale
Fata din străvechea dimineață,
Bucurie-mi face, azi, în cale
Mama asta cu-un copil în brață.

Și de simt o umbră de regret
E că n-am fugit eu după fată,
Și-am trecut alene, subt nucet...
— Azi i-aș fi copilului ei tată.

Azi aș fi miner ori stînjenar
Chiar aici, pe văile acestea,
Și aș fi fruntaș în muncă... iar
Nu cel ce le toarce doar povestea.

Nuci bătrîni vorbesc încet cu vîntul
Cîte toate, despre mine poate,
Codrul vechi și-a primenit veștmîntul,
Cîntă mierla-n crengile-i bogate.

Mihai Beniuc

Primăvara în Carpați

Am stat de vorbă, nu de mult, cu munții. M-au întrebat, ca-n totdeauna, dacă am să le dau vreo veste.

Erau încă sub stăpînirea iernii: acoperiți de zăpezi, cu lacurile înghețate, cu pădurile de brad stîncoase și reci.

Le-am spus:

— Vă aduc, munților, o veste mare: Vine primăvara!

În bîrlogurile lor, urșii scoaseră un adînc suspin de ușurare. La poalele pădurilor zăpada păli, simțind cum începe să i se ducă viața sub prima împunsătură a ghioceilor.

Cîteva clipe mai tîrziu, vrînd să ne arate că nici de data aceasta nu renunță la speranța deșartă pe care o nutrește de la începutul lumii, de a rămîne singură stăpînă peste întreaga fire, iarna rîse răutăcios, lipindu-și de obrazul nostru obrazul ei vînăt și rece, în stare să înghețe și ultima zvîcnire a vieții.

În bîrlogurile Ciucașului, urșii mormăiră: posaci și decepționați; la poalele pădurilor ghioceii se traseră înapoi, înfricoșați de gîndul vreunei imprudențe fatale; Bucegii păreau moșnegi gîrbovi, obosiți de viață și de eternitate; lacurile Făgărașului: ochi înghețați de suflarea crudă a morții; iar Piatra Craiului aparținea unei planete al cărei soare se stinsese de mult.

— Și totuși, dragii mei munți, să știți că vine primăvara! Și vine o primăvară cum n-a mai fost alta pe aceste pămînturi!

Și urșii, și ghioceii, și piscurile înzăpezite ciuliră urechea.

— Vine, le-am spus, o primăvară formidabilă!

Ei erau sub privirile mele, atenți, prinși în vaste oceane de gheață, gata oricînd să asculte o veste mare.

— Sînt bucuros că mi-e dat să vă vestesc, o munți bătrîni, că vine o primăvară cum n-ați mai văzut niciînd. Știu, au fost pe-aici multe nemaipomenite primăveri, dar aceea care vine le întrece pe toate. Ea este primăvara primăverilor.

Ea este primăvara primăverilor, fiindcă pe aceste pămînturi pe care le străjuiți cu ființa voastră, nobili și generoși munți, se pregătesc evenimente copleșitoare, proprii noilor cicluri ale vieții. Ea este primăvara primăverilor, fiindcă pentru întîia oară dezlănțuirea de forțe a noului anotimp va fi întîmpinată la poalele voastre, bătrînii mei Carpați, de o forță nouă, cuprinzînd în germenii ei marea primăvară a lumii.

★

De mii de ani se întorc cocorii pe aceste pămînturi, uimindu-se de necontenita lor transformare, dar cei ce sînt acum în drum spre noi le vor găsi atît de schimbate, încît vor scoate mari țipete de mirare. De mii de ani se întorc cocorii, dar numai celor ce vor sosi în primăvara aceasta le va fi dat să zboare peste o Dacie în care urmașii vechilor păstori se pregătesc să devină stăpîni pe forța atomului.

Aceasta e vestea cea mare, dragii mei munți, pe care voiam s-o fac cunoscută enormului vostru auz. Bucurați-vă! Pămînturile pe care le străjuiți și înfrumusețați cu ființa voastră intră acum și ele, după imensele pămînturi ale Rusiei, odată cu fabuloasele întinderi ale Chinei, în lumina orbitoare a noului ev, în era energiei nucleare. Bătrînii mei Carpați, sub semnul acesta strălucit, sub această pecete fierbinte a geniului uman, se stabilește un acord solemn între culmile voastre, ale Uralului și acelea, de o neîntrecută măreție și frumusețe, ale Himalaiei. Va trebui, dragii mei munți, să luptăm pentru ca din această uniune sacră sub semnul năzuinței la fericire a popoarelor, să vină pe pămînt, prin forța atomului dezlănțuit, marea primăvară a lumii. Fiți mîndri că ați intrat în alianță cu Uralul și Himalaia pentru a înfrînge pe disperații necromani care vor să aducă prin atom o iarnă veșnică pe pămînt; fiți mîndri că prin lupta și biruința voastră popoarele vor putea trage în piept mireasma marii primăveri!

★

Le-am spus. Iar ei ascultau pătrunși de gravitatea și măreția momentului pe care au ajuns să-l trăiască. Erau bătrîni și superbi, și plini de o forță necunoscută, uriașă și eternă.

II.

Se găseau încă sub veșmîntul aspru al iernii. De crengile brazilor atîrnau stalactite de gheață. Păreau uriașe candelabre, cu miriarde de luminări, la căpătîiul firii neînsufletite. Se auzea, ca un prohod, scîncetul urșilor flămînzi. Cu două zile în urmă, primăvara încercase să vină, aducîndu-le o clipă la nări mireasma dulce a mierii. Simțind că scapă de greaua povară a zăpezii ce le îndoa crengile, brazii plîngeau cu lacrimi mari de bucurie. Dar peste noapte iarna se întoarse și le îngheță, prefăcînd pădurile în peșteri reci ce-ar fi urmat să fie, după închipuirea ei, cavoul celei ce atît de neîndemînatec voise să-i ia locul. În bîrlogurile lor, cu boturi negre, de doliu, mormăitorii o jeleau. O credeau moartă. Dar se vede că o primă dureroasă înfrîngere, este în natură condiția marilor biruințe.

Pentru că după ce avangărzile i-au fost înfrînte, lăsînd să plutească în aer sumbre neliniști, cu ce forțe copleșitoare s-a întors primăvara! Veneau de departe și erau de neînvins. Nu mai era vorba de cele cîteva raze de soare care în timpul amiezii ridicau tăzuriu mercurul termometrului, lăsîndu-l să se prăbușească odată cu prima umbră a înserării. Atunci, sub selinirea stelelor îndepărtate și reci, aerul începea să ardă epidermele neacoperite de păr, încît munții păreau enorme fabrici de vitriol, pulverizîndu-l sub bolta cerului prin toți porii, în timp ce scîrțîitul tăios al zăpezii ducea gîndul spre producția abundentă a unor uzine de sticlă pisată.

Veni o seară cînd toată această virulență a iernii își pierdu tăria, dădu înapoi și se topi. O boare de aer cald sosea pe deasupra munților, de undeva dinspre oceane, din zonele vaste ale meteorologiei, și învălui Carpații în izotermele noii temperaturi, ca un braț moale și dulce, în stare să înfrîngă orice rezistență. În noaptea aceea chiar zăpada nu mai scîrțîi ca sticla pisată, rîzînd pe toți munții ca o dantură enormă și răutăcioasă expresie a imperialismului nesăbuit al iernii, ci se înmuie și deveni melancolică, năpădită de presentimentul sfîrșitului.

A doua zi, soarele care pusese totul la cale rămase învăluit în aburii noii lumi ce se năștea. Dar pretutindeni se simțea forța biruitoare a primăverii. Venea de departe: avea în urma ei un sfert din orbita pămîntului. Acolo, în acel punct în care se produce solstițiul, încolțise în mărunțaiele globului sămînța noului anotimp, în plină domnie a iernii. Atunci, în acea clipă în care, învingînd uriașe forțe contrarii, se produsese încă odată marea cotitură în mersul pămîntului, ghioceii știuseră c-au să vestească iarăși o primăvară. Pe acel punct din spațiu, situat la o atît de hotărîtoare răspîntie, se sprijinea gigantica pîrghie care răsturna tirania iernii.

Cu forțe mari, de neînvins, se întorcea primăvara în Carpați. Dar ar fi naiv să credem că iarna se dădu numaidecît bătută. Părăsind partea dinspre miază-zi a munților, se retrase pe versantul dinspre miază-noapte, adunîndu-și acolo toate zăpezile, folosind cu strategia disperării văile adînci și umbroase, pentru a construi redute capabile de o îndelungă rezistență. Și astfel, pe cînd pe versantul sudic frontul se prăbușea cu repeziciune și riurile umflate purtau la vale, într-o necontenită învolburare, întreaga recuzită a iernii, spre miază-noapte ea mai fu o vreme stăpînă, ținînd în loc năzuințele firii. Acolo, pe crengile brazilor, silindu-le să se aplece spre pămînt, se mai încleștau tot felul de vietăți de zăpadă: vidre late în șolduri și lungi crocodili lubrici. În fundul văilor, șuvițele de apă aveau respirația înghețată: copii înfricoșați de Baba Cloanța. Căldura noilor izoterme nu coborîse încă pînă acolo și erau clipe în care iarna se gîndea, mai știi, că primind întăriri va putea porni să recucerească versantul pierdut, ca și cum pămîntul n-ar fi trecut de solstițiu, ca și cum soarta ei n-ar fi fost demult și definitiv pecetluită.

Dar o ultimă înfrîngere, zdrobitoare, o făcu să-și dea seama că totul e pierdut. În acea după amiază, cu troznet formidabil, gheața lacurilor plesni. De patru zile, valuri de aer cald coborau povîrnișurile abrupte care duc pe fundul circurilor glaciale sau în craterul vulcanilor stinși, unde sînt strînse neclintitele iezere. Boarea lor topi numaidecît zăpada de pe întinsul lacurilor și — cum se întîmplă în atîtea bătălii cînd spre amărăciunea dușmanului, el e învins cu propriile-i arme încăpute în mîna învingătorului — încălzind apa provenită astfel, o lăsă să se infiltreze în gheața de dedesubt, sfredelind găuri adînci în tăria-i de cremene și subminîndu-i orice rezistență. Izvoarele subterane, de atîta vreme încătușate, împinseră și ele de dedesubt, pînă ce tot eșafodajul iernii trozni, lăsînd să se reverse apele eliberate ale noii primăveri.

Forțele de care dispunea primăvara pentru a pune stăpînire pe culmile munților erau incalculabile, în calorii, în presiune pe centimetru pătrat, sau în orice altă unitate de măsură. Cine ar putea măsura puterea cu care pămîntul se învîrtește în spațiu pe osia lui? Or tocmai aceasta era puterea primăverii, de cea mai profundă esență cosmică, uriașă, netăgăduită, eternă. Cu puterea aceasta izgonea ea iarna din munți.

Unul după altul trozneau lacurile din Munții Făgărașului, pînă ce întreaga lor salbă luci sub razele soarelui. Dinspre răsărit se auzeau îndepărtate bubuituri de tun: erau eliberate Ghilcoșul și Sfînta Ana. A doua zi, cu un uruit surd troznră singuratecele lacuri ale Retezatului. Atunci, întorcîndu-se să măsoare proporțiile înfrîngerii, iarna zări fluturînd pe toate piscurile stindardele primăverii. Înțelese, și în gheața plesnită a lacurilor mai avu timpul să-și contemple o clipă ruina, ca în cioburile unei enorme oglinzi. Apoi pieri.

★

Sub lumina strălucitoare a soarelui, munții rîdeau. Păreau uriași sub un duș fierbinte: zăpezile se duceau de pe umerii lor, pretutindeni țîșneau șuvoaie puternice, frecîndu-le stîncile, spălîndu-i de nămoluri și de tristețe, primenindu-i și înviorîndu-i. După amorțirea iernii, masajul acesta le plăcea. Creste, păduri, prăpăstii și izvoare rîdeau. Sub toată bolta cerului se auzea hohotul lor imens, dezlănțuit. Martori ai atîtor ere, ostași ai multor bătălii, bătrîni cum nu se poate închipui, erau totuși uimitor de tineri.

Redobîndindu-și frumusețea nealterată a mineralelor, amurgurile îi găseau atît de albaștri încît deveneau transparenți. Sub lumina aurie a luceafărului de seară, acele mari mase străvezii păreau smaraldele unei brățări enorme. Iar primăvara nu întîrzie să și-o prindă la mîna ei grațioasă. Și astfel, reflex infinitesimal al cosmicei gîngășii, în văile munților se înviră ghioceii.

Erau suavi și fragezi și fragili, răsărind ici și colo, tremurători și timizi, asemeni stelelor pe firmament în primul ceas al serii și apoi, la fel

Geo Bogza

(Continuare în pag. 5-a)

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Problema expresiei stă la baza creației poetice. De aceea este interesant de urmărit geneza unei poezii, la un poet genial ca Mihail Eminescu. Păstrarea manuscriselor lui Eminescu, a ciornelor sale, și, deci, posibilitatea ce ne este dată de a urmări etapele succesive ale unui text poetic, la acest mare creator, ne permite să ajungem la o serie de concluzii importante pentru studiul nostru.

Cînd, în 1866, Mihail Eminescu își face debuturile în literatură, limba noastră literară se afla la o răspîntie, fiind bîntuită de diverse curente contradictorii, care tindeau la deformarea ei: pumnismul, în Bucovina, latinismul, în Ardeal și în Țările românești, italienismul lui Eliade și influența franceză în Țările românești. Limba presei e infestată de elemente venite din izvoare diferite, care năpădesc frazele românești și le transformă într-un jargon aproape de neînțeles (ecouri ale acestui fel de a se exprima găsim în vorbirea unor eroi din comediile lui C. Faca, V. Alecsandri, B. P. Hașdeu și I. L. Caragiale). Necesitatea termenilor noi este însă evidentă. Scriitorii din prima jumătate a secolului al XIX-lea, îndrumători ai culturii românești: I. Eliade Rădulescu, în Țara Românească, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Costache Negruzzi și Vasile Alecsandri în Moldova, au fost preocupați de această problemă, pe care au soluționat-o în mod just.

Puriștii recomandau abținerea de la împrumut, ceea ce însemna însă sărăcirea vocabularului și renunțarea la exprimarea unei întregi serii de noțiuni, nuanțe etc.

Atitudinea lui Eminescu, față de termenii noi, a fost pozitivă. El a ales, cu discernămînt, termenii de care avea nevoie, integrîndu-i la fondul existent de cuvinte, în așa fel încît alăturarea lor de termenii vechi să nu distoneze. Dacă neologismele din primele poezii sînt uneori stridente (rozalb-auroră, a codrului tenebră, misterii surfață etc.), foarte curînd după aceea, în 1869, Eminescu minuiește termenii noi cu o magistrală îndeminare. Acad. G. Călinescu a arătat că Eminescu alătură de obicei neologismul de un termen existent în limbă: față pală, raze blonde, profeții amare, basme mistice, lumi rebele, mașina lumii, bogăție splendidă *etc. Termenul nou apare însă și izolat, în țesătura poetică eminesciană, crescut laolaltă cu celelalte elemente care alcătuiesc plasma poetică eminesciană:*

„Ideal pierdut în noaptea unei lumi
ce nu mai este..."
„Și privesc la tine, demon, și
amoru-mi stins și rece..." etc.

Critica formalistă contemporană i-a reproșat lui Eminescu abuzul de neologisme. Aron Densușianu, care se numără printre cei mai activi și veninoși detractori ai genialului poet, scrie în această privință următoarele: „avînd (Eminescu)... o limbă foarte săracă, a alergat după neologismi (sic) neadmiși nici în proză, necum în poezie, ca: reflect, falduri, brac, brăcuit, nimb, nefast, selbe, mur, savant, solitar, imberb, constelat, sombru *etc." Lista ar putea fi cu ușurință lungită, fără nici un folos pentru teza formulată, întrucît orice judecată de valoare, în cazul acesta, trebuie să țină seamă de criteriul necesității cuvîntului în context.*

Forma neologismelor adoptată de Eminescu s-a impus mai tîrziu, ceea ce dovedește simțul său superior al limbii. Dimpotrivă, forma sub care apar neologismele în scrierile contemporanilor lui Eminescu, dovedește deficiența simțului lor lingvistic. Astfel, la C. Boliac, relevăm termeni ca: belă, a brila, clarin *„trompetă",* concheran, a ilectra *„a electriza",* a manuvra, a materia *„materializa",* mușar *„spion",* object, solemnelă, valură *„valoare"; la D. Bolintineanu:* cadaver, misteric, în dar *„in zadar"* (= în darn, *italienism; și la Eliade) etc. Eminescu știa să mînuiască, la nevoie, jargonul actelor de cancelarie: astfel, în scrisoarea lui de demisie de la „Curierul de Iași" (1877), reținem fraza: „eu am trebuit să* declin *cu desăvîrșire această* insinuațiune *aproape* blesantă".

Detractorii lui Eminescu, preocupați de socotelile lor statistice, n-au observat că în anumite poezii, și anume în acelea care sînt scrise sub influirea poeziei populare, numărul neologismelor scade pînă la zero. Strofe întregi din această categorie de poezii nu conțin nici un neologism, ci un mare număr de elemente de origine latină. Astfel, din 1908 de cuvinte, din „Luceafărul", 1688 sînt de origine latină.

În felul acesta, vedem cum prezența neologismelor sau termenilor din vechiul fond e determinată la Eminescu de necesitățile exprimării unui anumit conținut de idei, și cum forma nu poate fi studiată independent de fond.

Am înregistrat, în rîndurile de mai sus, reușita deplină a lui Eminescu în îmbogățirea limbii poeziilor sale cu termeni străini.

Vocabularul moștenit nu cuprindea, însă, întotdeauna, materialele de care poetul avea nevoie pentru construcțiile sale. De aceea, el a fost uneori obligat să modifice elementele lexicale de care dispunea. Aceste modificări la care Eminescu a supus materialul lexical existent, constituie așa-zisele „licențe poetice" ale poetului, la care se adaugă o serie de formații proprii, care i-au fost reproșate cu vehemență de critica contemporană. Examinînd astăzi acest material, socotim că poetul nu avea de ales altă cale, și că modificările făcute în spiritul limbii nu știrbesc întru nimic calitatea poeziilor sale. Nici lipsa sufixului verbal în versurile „în zadar guvernă regii" sau „s-oglindă în umedul val", nici derivația cu sufixul dis- în „ce-un secol ne zice, ceilalți o deszic" sau în „priveliștile sclipitoare, Ce-n repezi șiruri se dișternă", și în versul „Dar azi vălul cade, crudo! Dismețit din visuri sece" nu jignesc simțul nostru lingvistic și nu sună fals, astfel încît omologăm printre succesele creației eminesciene această îmbogățire a mijloacelor sale poetice.

I. Eliade Rădulescu este un temperament cu totul deosebit de Eminescu. Poet silnic, el depășește rareori limitele banalului, pentru a pătrunde în grădina poeziei. Dacă îl amintim aici, este pentru că Eminescu, la începutul carierii sale poetice, a profitat de pe urma experienței poetice a lui Eliade.

Eliade a întîmpinat mari dificultăți, la începutul carierii sale. El nu avea înaintași, iar instrumentul ce-i sta lo îndemînă era de tot sărac. „Mai întîi, am scris foarte urît", ne spune Eliade, „ca fiecare începător fără model, fără ajutor, fără tovarăș carele să-mi sprijine a mea părere în părerea lumii. Singur a trebuit să mă lupt cu prejudecățile și obiceiurile". Limba poeziei lui Eliade este inferioară prozei sale, pentru că poezia este percepută de cititor cu o sensibilitate acută, astfel încît orice nuanță dizarmonică devine stridentă. Chiar poeziile cele mai izbutite ale lui Eliade cuprind cîte un element care anulează vraja poetică creată.

Astfel, în poezia „Seara":

„Venus se-nalță pe orizon
*Și la picioare-mi steaua-*amoroasă
Cu a sa lumină misterioasă
Argintuiește verdele șăs".

termenii amoroasă *și* argintuiește *sînt nepotriviți.*

Tot astfel, în „Cîntarea dimineții", saduri (pentru răsad), în versul:

„Pe-aceste saduri *sfinte*
Răcoritoare ploaie
De adevăr să pice".

În „Căderea dracilor", expresiile verzii, florat sau italienismul amarant *sînt nefericite:*

„Pe muntele de aur
Cu pulbere de stele verzit *de*
bucurii,
Umbrit de chedrii slavei, florat *de*
amarante,
Și unde rodesc falnic virtuți și
bucurii".

În „Sburătorul", singura poezie a lui Eliade izbutită în întregime, care nu conține nici neologisme stridente, cuvinte rău plasate sau contrafăcute de poet, există totuși unele deficiențe, care nu anulează, însă, impresia de ansamblu (astfel diminutivele riulet, vîntulet, *expresia* prunc-viteluș *etc.):*

„La riulet *s-adapă, pe maluri*
pribegind...
În arșița căldurei, cînd vîntulet
adie...
Și prunca-viteluș *tot tremură-mpre-*
jur".

Dificultățile de care s-au izbit poeții anteriori sau contemporani cu Mihail Eminescu au fost rezolvate în mod creator de poetul genial a cărui artă poetică trebuie studiată cu toată atenția, pentru că ea constituie o bogată sursă de informație asupra rosturilor adînci ale creației poetice și mecanismului expresiei lingvistice.

Al. Rosetti

De la Robinson Crusoe la Konstantin Egorîcev

În 1719, cînd a apărut la Londra „Viața și nemaipomenitele aventuri ale lui Robinson Crusoe", Daniel Defoe nu bănuia, probabil, că eroul său va deveni personajul favorit al nenumăratelor generații de tineri. Fabricant, politician și scriitor, Daniel Defoe povestise, de fapt, în cartea sa o întîmplare reală petrecută în acea vreme — aventura unui marinar scoțian care, în urma unei revolte izbucnite pe vasul cu care naviga, fusese lăsat timp de 4 ani pe o insulă pustie din Oceanul Atlantic.

Proprietar de plantații și puțin negustător de sclavi, dar om cu frica lui dumnezeu, harnic și întreprinzător, Robinson Crusoe nu se lăsă în voia „divinei providențe", căreia totuși, ca un pios filistin burghez, i se închina de zece ori pe zi. Cu puținele unelte primitive pe care și le făurește singur, el pune temeiul unei civilizații burgheze. Și în momentul în care mai apare un om, un indigen sălbatic, Vineri, el stabilește cu promptitudine relațiile de exploatare tipice societății din care provine: îl face servitorul său.

De aceea, Engels, într-o scrisoare către Kautski, referindu-se la o interpretare dată de Marx lui Robinson Crusoe, scria: „Robinsonul lui Marx este Robinsonul AUTENTIC originar al lui Daniel Defoe, de la care a copiat și împrejurările secundare — obiectele salvate din naufragiu etc. Și el are mai tîrziu un Vineri (Friday) al său și a fost un negustător naufragiat, care, dacă nu mă înșel, făcuse cîndva și comerț de sclavi. Deci un „BURGHEZ" autentic". *(Marx, Engels: Despre artă și literatură — E.P.L.P. — pag. 229).*

Într-o simplă întîmplare a vieții, scriitorul realist a creat o generalizare artistică a aspectelor esențiale din societatea timpului său. Robinson Crusoe a rămas în patrimoniul culturii universale ca o figură tipică.

Scriind „Insula dezamăgirilor", scriitorul sovietic I. Laghin n-a reluat, într-o nouă versiune, tema clasicului roman englez. Dimpotrivă, s-ar putea spune că romanul lui I. Laghin este mai degrabă o ripostă la adresa romanului englez, după cum Konstantin Egoricev, eroul principal al cărții, este antiteza lui Robinson Crusoe.

„Insula dezamăgirilor" este o operă literară care are cîteva particularități. În primul rînd e un roman de aventuri: numeroase peripeții rețin atenția cititorului de la prima pînă la ultima filă. Dar, pe lîngă aceasta, el este și un roman satiric, care, folosind arma risului, demască și înfierează fără cruțare moravurile — aș spune „năravurile" — lumii capitaliste și pe cîte o reprezintă. Și încă o trăsătură, indisolubil legată de celelalte două, cu care alcătuiește un tot organic: „Insula dezamăgirilor" este un roman de o arzătoare actualitate politică.

Împrejurările cu care debutează romanul ar părea totuși asemănătoare celor din „Robinson Crusoe", proiectate la o distanță de aproape două veacuri și jumătate. Spre sfîrșitul celui de al doilea război mondial, într-o seară de iunie 1944, un vas comercial britanic dintr-un convoi escortat de nave de război este torpilat de un submarin german. Din întreg echipajul, singurii care izbutesc să supraviețuiască sînt: doi americani — căpitanul Robert Flammery, „în civil" mare acționar al unui trust de armament, și ziaristul Boynton Moobs, tipic „șacal" al presei de peste ocean; doi englezi — maiorul Ernest Ceratod, vechi laburist, și Samuel Smith, fochistul vasului; un sovietic — căpitanul locotenent Konstantin Egoricev. Cei cinci eroi ai acestei noi „robinsonade" naufragiază pe o insulă pierdută în Oceanul Atlantic, care nu figurează pe nici o hartă din lume. Dar, surpriză! Spre deosebire de insula lui Robinson, „Insula dezamăgirilor" este populată. Pe ea trăiește în bună pace o colonie mică de negri, strănepoți a treizeci de sclavi negri, debarcați aici cu trei veacuri în urmă, împreună cu proprietarul lor, Iosuah Penticost — medic, judecător, misionar creștin, pirat și negustător de sclavi (deci un „demn" contemporan al lui Robinson Crusoe). Pașnica populație a insulei oferă un contrast plin de semnificație: departe de civilizație, ea a rămas la unelte primitive, la forme înapoiate de trai, dar, pe de altă parte, negrii de pe insulă au păstrat singura moștenire pozitivă pe care o lăsase stăpînul străbunilor lor: operele marelui William Shakespeare. Ei interpretează cu talent piesele lui, poartă numele eroilor acestor piese și se dovedesc mai buni cunoscători ai marii culturi shakespeariene, decît înșiși reprezentanții „nobilei" rase anglo-saxone, posipiți involuntar pe insulă.

Dar surprizele se țin lanț! Pe insulă se mai află și trei militari naziști, debarcați aici, în cel mai deplin secret, cu intenția de a experimenta monstruoasa bombă atomică.

Ceea ce urmează, șirul peripețiilor care sînt urmărite „cu răsuflarea tăiată", nu face altceva decît să ilustreze acest adevăr obiectiv: că oamenii, în orice împrejurări s-ar afla, acționează conform cu mentalitatea, cu educația clasei, a societății din care au purces. Monopolistul Flammery și laburistul Ceratod, dornici să extindă stăpînirea imperiilor lor asupra acestui uitat petec de pămînt, încearcă fără succes să stabilească și aici legea junglei capitaliste: „dezbină și domnește". Moobs, ziaristul, ca orice slugoi fără de conștiință, joacă rolul „viorarei a doua", care cîntă în surdină cîntecul stăpînului său, Flammery. Pentru reușita planurilor lor, Flammery și Ceratod își găsesc repede „aliați" de care au nevoie: cîțiva ticăloși din rîndul băștinașilor și micul grup de hitleriști cu care își descoperă repede puncte de contact afinități comune (maiorul S.S. Fremdengut este doar reprezentantul trustului de armament cu care Flammery se afla, în plin război, în cele mai cordiale relații de afaceri!).

Alianța anglo-americano-germană se încheagă repede, deși, în particular, fiecare caută să-l tragă pe sfoară pe celălalt, pe baza aceloraș interese criminale: cum să se scape mai revede de sovietici Konstantin Egoricev. Cu o remarcabilă artă a satirei realiste I. Laghin reproduce în acțiunile celor trei „robinsoni", manevrele și intrigile imperialiștilor americani și englezi în timp de război și în timp de pace. La un moment dat, ai impresia că te afli chiar la o ședință a O.N.U. unde mașina de voturi se pune în funcțiune la semnalul reprezentantului yankeu.

Cum va acționa în aceste împrejurări Konstantin Egoricev care are de luptat nu numai împotriva mașinațiilor lui Flammery, Ceratod et Co., dar și împotriva mentalității superstițioase a indigenilor?

Răspunsul este clar: ca un cetățean sovietic. El îi sfîșie pe Ceratod și Flammery să se auto-demaște și, prin aceasta, dobîndește un prieten sincer în muncitorul englez Samuel Smith. Conștiința acestuia din urmă se luminează treptat, pe măsură ce va înțelege ce urmărește în realitate „laburistul" Ceratod. Cu simpatia, cu căldura omului purces dintr-o societate care nu cunoaște disprețul și ura de rasă, Egoricev se apropie de indigeni, îi ajută, îi educă. Și cu sprijinul lor, curajosul Egoricev va nimici planurile monstruoase ale reprezentanților lumii capitaliste.

Chipul lui Egoricev amintește, desigur, de chipul lui Robinson. Căci Robinson Crusoe și Konstantin Egoricev oferă contrastul viu, bogat în semnificații, dintre două lumi, dintre două concepții și moduri de viață structural deosebite. Naufragiat pe o insulă pustie, Robinson Crusoe rămîne reprezentantul clasei lui care nu vede alte relații posibile, decît cele de exploatare a omului de către om. În împrejurări asemănătoare, Konstantin Egoricev aduce cu sine spiritul de prietenie, de într-ajutorare frățească, al societății care l-a educat. De aceea el se va purta oriunde și oricînd ca un om sovietic, adică — așa cum îți plăcea lui Maxim Gorki să gîndească și să scrie — ca un OM.

Emil Suter

CURIER LITERAR

● În traducerea lui Eugen Jebeleanu a apărut la ESPLA un volum din poemele lui Ady Endre. Volumul tipărit în condiții grafice superioare, cuprinzînd peste 70 dintre cele mai remarcabile creații ale marelui scriitor maghiar, se deschide cu un amplu cuvînt înainte, semnat de traducător.

● Colecția Clasicii literaturii universale s-a îmbogățit cu două noi volume: **Opere alese de Barbusse**, cuprinzînd romanul „Focul" și culegerea „Fapte diverse". Prefața este semnată de Alexandru Balaci, iar traducerea de Radu Popescu.

Tot acum a apărut și cel de al doilea volum al **Operelor lui Mark Twain**, care conține romanul „**Un yankeu la curtea regelui Arthur**", tradus de Petru Comarnescu și Eugen B. Marian.

● Cea de a treia ediție a romanului „Dulăii" de Zaharia Stancu, laureat al Premiului de Stat, a apărut de curînd în „Biblioteca pentru toți" a Editurii de stat pentru literatură și artă.

● Primul număr din 1955 al revistei „**Iașul literar**" prezintă printre altele și următoarele materiale de critică: studiul „Activitatea lui Ibrăileanu în presa progresistă dintre 1889—1900" de I. D. Lăudat, articolul „La centenarul lui Adam Mickiewicz" de Aldona Bielska, cronica lui Constantin Ciopraga la volumul de poezii „Baba Iarna intră-n sat" de Otilia Cazimir și recenzia lui Paul Costin despre „Evocări" de Mihail Sadoveanu. La un nivel superior numerelor precedente se prezintă „Miscelanecea".

● Spre sfîrșitul lunii aprilie, ESPLA va scoate de sub tipar „Probleme de stil și artă literară" de Tudor Vianu. Printre alte studii dedicate problemelor analizei măiestriei literare a scriitorilor sînt cuprinse și: „N. Bălcescu, artist al cuvîntului", „Observații asupra limbii și stilului lui Caragiale", „Arta lui Hugo", „Arta lui Rabelais".

● Tot în cursul lunii aprilie, Editura Tineretului anunță apariția celui de al doilea volum din romanul „Un om între oameni", de Camil Petrescu.

● Din clasicii literaturii române vor apare în curînd „**Scrieri alese**" de Mihail Kogălniceanu în „Biblioteca pentru toți". Volumul I este rezervat scrierilor literare: „Adunarea dănțuitoarelor", „Iluzii pierdute", „Tainele inimii", articole literare (printre care și prefața la Dacia Literară); al doilea volum va reuni cele mai reprezentative scrieri istorice și sociale ale lui Kogălniceanu.

● Trei volume semnate de tineri scriitori vor fi peste cîteva zile în librării: „**Povestiri**" de Petre Surupăceanu, „**Rădița**", nuvelă de Ioniță Marin, „**Povestiri**" de Titus Popovici.

● **Colecția Pitică** s-a îmbogățit de curînd cu trei noi titluri: „Cei trei urși" de Lev Tolstoi, în românește de Valeria Sadoveanu; „Uriașul" de S. Marșak, ediția III, în românește de A. Toma și „Minușa", poveste populară ucraineană.

● **In Biblioteca școlarului** a apărut volumul **Nuvele** alese de Gala Galaction care reunește șase din cele mai semnificative nuvele ale scriitorului: „La vulturi", „Lîngă apa Vodislavei", „Gloria Constantini", „De la noi la Kladova", „Copca Rădvanului", „Moara lui Călifar". Prefața, care face o succintă trecere în revistă a vieții și operei scriitorului, este semnată de Teodor Vîrgolici.

● **Tînărul scriitor nr. 3** (martie 1955) cuprinde un material bogat și interesant de versuri și proză. Versuri semnează: Cicerone Theodorescu: „De vorbă cu o statuie"; Victor Tulbure: „Prezentare"; Al. Andrițoiu: „Gînduri în revărsat de zori"; Gica Iutes: „Judecata"; Tiberiu Utan: „Noapte de iarnă"; Rusalin Mureșanu: „Pruncie"; Violeta Zamfirescu: „Din nimic rîd", „Izbîndă"; Ion Gheorghe: „Stanciu Bora"; Horia Aramă: „O cucă cu dor de ducă"; Andrei Ioana: „Pe strada mea pietruitorii"; Petre Delamures: „Împreună"; Petre Dragu: „Cronica rimată"; traduceri din Li-Tai-Pe de Eusebiu Camilar și din tînărul poet progresist indian Harundranat Ciattopadhola de Gh. Tomozei și M. Negulescu.

Proza e reprezentată prin „Mitru", fragment din romanul cu același titlu de Titus Popovici; „În așteptare" schiță de Petre Stăiculeanu; „A lu' Trașcă face pe deșteptu'..." de Nicuță Tănase și „Învățătorul" de Radu Cerna.

Breviar

Ion Manole: „Anton Pann"

Monografia despre viața și opera lui Anton Pann, datorită lui Ion Manole, face parte din acțiunea mai largă de valorificare a operei unui scriitor pe care istoriografia literară din trecut i-a nedreptățit și care, în ciuda acestui fapt, a pătruns adînc în popor, cunoscînd prețuirea caldă a maselor largi de cititori.

O greutate pe care studiul operei lui Pann — aproape 100 de lucrări variate ca tematică și procedee artistice — o ridică de la început, este aceea a sistematizării. Autorul monografiei folosește metoda cronologică, împletind drumul vieții cu cel al creației.

Metoda are avantajul, pe de o parte, că oferă cititorilor o imagine mai limpede a evoluției măiestriei artistice a lui Pann, iar pe de altă parte, opera se luminează mai bine raportată la viața scriitorului. Merită apoi subliniate precizările judicioase pe care monografia le aduce în legătură cu biografia scriitorului.

Un merit deosebit al monografiei este de a-și fi propus să arate că Pann n-a fost un simplu tipăritor de culegeri sau cărți populare, ci un scriitor original care, în majoritatea lucrărilor sale, s-a afirmat drept creator de o incontestabilă valoare. Autorul monografiei reliefează, pe lîngă bogatul conținut realist, arta de povestitor a lui Pann, umorul sănătos, mălcstria cu care a știut să prelucreze și să îmbine într-o adevărată sinteză artistică în „Povestea vorbei" și „O șezătoare la țară" bogatele creații populare culese: proverbe, zicători, ghicitori, cîntece, snoave, etc.

Important este și ultimul capitol care arată în ce mod a fost apreciată opera lui Pann de către critica și istoriografia literară din trecut, precum și de scriitorii noștri clasici.

Autorul nu este însă consecvent în ce privește metoda de investigare. Sînt anumite părți din monografie care excelează prin erudiție (în special la început), iar restul oferă interpretări și comentarii personale libere pe marginea textului. Aceste două aspecte — de documentație și informație erudită și de interpretare degajată — care nu funcționează, ci coexistă în mod distinct, dăunează echilibrului lucrării.

O obiecție se impune și în ce privește grupurea materialului pe capitole. Titlul capitolelor nu ni se pare totdeauna fericit ales. În capitolul „Povestitorul", autorul se ocupă de culegerea „Spitalul amorului" (!) și „O șezătoare la țară", deși măiestria de povestitor a lui Pann se vădește cu putere și în „Povestea vorbei", în „Năstrapa-n Hogea", ca și în volumul de „Fabule și istorioare" necuprinse în acest capitol. Monografia are apoi capitole separate ca: „Moralistul" și „Fabulistul", care nu sînt semnificative pentru a explica cu precădere operele analizate. În general, opera lui Pann este plină de semnificație morală, în special fabulele, și nu vedem indicat un capitol în acest sens, venit să analizeze nu conținutul moral al operei în genere, ci lucrări de valoare minoră ca „Indreptătorul bețivilor", „Hristoitdia", „Noul Erotocrit". De asemenea, intitularea unui capitol „Editorul", care înmănunchiază doar cîteva lucrări, nu spune nimic dacă ne gîndim la întreaga activitate de editor a lui Pann. Considerăm apoi că în decursul analizei operei, autorul monografiei, urmărind concomitent drumul vieții și al creației, se referă prea puțin la împrejurările social-culturale ale timpului, care, mai amplu prezentate, ar fi ajutat înțelegerea mai adîncă a realismului operei lui Pann, la definirea specificului și a valorii artei sale în cadrul literaturii noastre.

Asupra acestui lucru se insistă numai la început, cînd e vorba de copiști, scriitorului și de stabilirea lui în București, iar ulterior, cînd se ajunge la analiza operei, asemenea referiri sînt puține, în orice caz insuficiente.

Cu toate acestea, cartea lui Ion Manole este valoroasă, reprezentînd cel mai amplu, mai adîncit, studiu asupra lui Pann apărut pînă azi. Ea ajută într-o largă măsură la cunoașterea și aprecierea justă a operei unui clasic al literaturii noastre.

D. PĂCURARU

Emil Gîrleanu: „Opere alese"

Ediția de Opere alese de Emil Gîrleanu — recent apărută la ESPLA, în „Biblioteca pentru toți" — îngrijită și prefațată de Ion Negoescu, vine să umple un gol de mult simțit, proza acestui scriitor nemaifiind retipărită de multă vreme. O asemenea ediție este pe deplin necesară, deoarece Em. Gîrleanu, una dintre figurile proeminente ale literaturii noastre de la începutul veacului XX, merită să fie cunoscut astăzi de masele largi de cititori.

Opera sa zugrăvește, cu finețe și autentică forță emoțională, drame mărunte în aparență, dar largi în semnificații, din lumea oamenilor simpli.

Volumul adună laolaltă, pentru prima dată, cele mai reprezentative schițe și nuvele ale lui Em. Gîrleanu, extrase din edițiile apărute în timpul vieții scriitorului. Întîlnim astfel schițe și nuvele ca „Inecatul", „Punga", „Bolnavii", „Nucul lui Odobac" și altele, care redau în culori vii, emoționante, aspecte dramatice din viața de suferință și întuneric în care se zbătea lumea satelor noastre în trecut, sau ca „În turneu" și „Meșterul de oglinzi" care conțin mărturii acuzatoare pentru condițiile de viață oferite oamenilor de artă sub trecuta orînduire. În afară de acestea, sînt cuprinse schițe și nuvele cu tematică diversă ca: „Furnica", „În ajunul Anului Nou" inspirate din viața celorlalte categorii sociale, în toate atenția scriitorului concentrîndu-se asupra tragismului existenței oamenilor asupriți, purtînd în paginile lor vibrante note de umanitate, de duioșie și compasiune. Unele schițe ca „Oratorul", „Om milostiv" și „Moștenitorii" au însă ca obiectiv precis conturarea unor tipuri de oameni respingători, meschini, caracteristici lumii apuse, pe care scriitorul îi privește cu aversiune de pe o vădită poziție critică.

Ediția de față cuprinde și un număr însemnat de povestiri din volumul „Din lumea celor care nu cuvîntă", povestiri caracterizate printr-o deosebită finețe artistică, printr-o rară putere de zugrăvire a vieții gîzelor, plantelor și animalelor.

Prefața, bine informată și just orientată, scrisă cu dragoste, reușește să formeze o imagine de ansamblu asupra lui Em. Gîrleanu, asupra problemelor specifice operei sale.

TEODOR VÎRGOLICI

Bozena Nemcova: „Bunicuța"

Scriitoarea cehă clasică Bozena Nemcova (1820-1862) mărturisea într-o scrisoare despre zbuciumatele vremi trăite de cehi pe la mijlocul veacului trecut: „Dacă nu avem un prezent care să ne bucure, cel puțin visul să ne aline sufletul". Povestirea „Bunicuța", scrisă în anul 1855, este însuflețită de idealurile patriotice ale artistei cehe, mărturisite prin evocarea anilor copilăriei trăiți sub privegherea înțeleptei „bunicuțe", care prin bogăția ei sufletească, prin legătura ei spirituală cu patria cehă și prin experiența încercată a vieții, devenise un prieten de fiecare zi și un sfătuitor al oamenilor din ținutul natal Ratibořice. Dorința scriitoarei de a dărui imagini care „să vorbească despre viața tihnită de la țară, moravurile, obiceiurile și credințele poporului" a adus în paginile povestirii „Bunicuța" acel poem „al vieții fericite" — cum îl numește un gînditor ceh — realizat nu prin evocarea vieții unor oameni lipsiți de griji și de preocupări, ci prin imaginea poporului ceh, harnic și încrezător în viață, prin spiritul național-creator care străbate prietenia și dragostea dintre bunicuță, nepoții ei și miile de oameni înfrățiți cu natura patriei și păstrători ai tradițiilor naționale ca pădurarii Franek și Beyer, sau cu unchiașul morar. Povestirea evocă nevinovăția și gingășia copilăriei nepoților bunicuței: Ian, Vilim, Bărunka și Adelka, dragostea tulburătoare dintre flăcăul Mila și fata sprințară Cristia, căldura căminului liniștit al pădurarului Franek din singurătatea codrului Ryznbruck, înțelepciunea și dragostea bunicuței și a bătrînilor morar pentru creșterea noilor generații. În totul, povestirea aduce imaginea omului ceh de la primii ani ai vieții pînă la bătrînețe, cu obicelurile și credințele, cu curățenia chipului, îmbrăcămințli și sufletului lui", cu mintea lui întreprinzătoare, cu caracterul lui modest, ospitalier, luminat de o discretă voioșie și, mai ales, cu viața lui de hărnicie neistovită în muncă. Evocarea ficărei întîmplări, obicei sau credință populară, ca un prilej pentru scriitoare de a arăta profunzimea sufletească a omului ceh. Procesiunea de la sărbătorirea înălțării domnului capătă caracterul unei împrejurări în care oamenii își mărturisesc prietenia și ospitalitatea, bucuria de a trăi, copiii își află întîinse cunoștințe despre viața patriei lor, iar flăcăii veseli își întîlnesc iubitele cărora le cîntă: „Dragostea, doamne, dragostea, de unde o iau oamenii? Pe munte nu crește, pe cîmp n-o seamănă..." Același umanism și încredere optimistă în viață înalță paginile închinate naturii patriei. Fiecare colț de natură pe care copiii îl descoperă, călăzuiți de bunicuță sau de pădurari, rămîne întipărit în mintea micuților, alături de legendele fantastice țesute de popor în jurul frumuseților patriei: munții Krconaș sînt cunoscuți de copii prin legenda grădinii fermecate a lui Rybreomi; povestea despre ciobanul uriaș Ctibor, care a smuls un pin din rădăcini numai cu mîinile, trăiește în imaginația copiilor, alături de măreția pădurilor de la Ryznbruck; iar cuvintele pe care „Bunicuța" le spune nepoților cultivă în sufletul copiilor, alături de spiritul național al basmului popular și de iubirea față de frumusețile naturii, dragostea pentru idealul cel mai drag poporului ceh: „Iubiți-vă și voi țara... ca pe mama voastră, munciți pentru ea ca niște copii buni".

Cartea scriitoarei cehe, dată într-o traducere onestă, îndeplinită cu dragoste față de textul original, este un eveniment literar îmbucurător și nu avem decît regretul că o operă atît de valoroasă, care prezintă atîtea noutate pentru publicul românesc, a fost tipărită de ESPLA într-un tiraj redus.

ȘT. BĂNULESCU

Răsfoind presa

Activitatea literară în paginile ziarelor regionale și raionale

Apropierea de viață, prezența în actualitatea construcției socialismului, caracterizează paginile literare ale ziarelor din provincie.

Nu este întîmplător că succesele cele mai remarcabile, atît în poezie cît și în proză, au fost obținute în această direcție.

Teofil Dumbrăveanu publică în „Zori noi" (Suceava), poezii expresive, pătrunse de siguranța și optimismul omului nou, înfierînd uneltirile atițătorilor la un nou război:

Așa că nu-i spaima puțină
Cînd spuneți cuvîntul război.
De veacuri el are-nțelesul
De stativă-n casă la noi.

Și-avem și o vorbă ce spune
Mai mult cît o mie de legi:
Că după bineș-i mulțamul
Și ceea ce sameni, culegi.

Vigoare tinerească și combativitate în lupta pentru pace respiră și versurile lui C. Scripcă, publicate în „Flacăra Iașului":

Ne freamătă în piept nestăvilite
Izvoarele luminii, tinereții —
Iar de s-or ridica dușmanii
vieții
Ne vom preface-n trăsnete
cumplite.

Tineri debutanți, învingînd uneori cu greutate dificultățile rimei și ale cadenței, își aduc primele lor contribuții lirice în lupta pentru pace. Georgeta Chiriacescu-Turcu publică în ziarul „Înainte" (Brăila) un apel „Către oameni", în care sensibilitatea și imaginația bogată concordă armonios, afirmînd dragostea de viață. Aurel Stanciu publică în ziarul „Steagul roșu" (Bîrlad) poema „Alexei", în care atașamentul față de oamenii sovietici pune în evidență ura împotriva imperialiștilor atițători la un nou război. Sînt deosebit de emoționante prin dramatismul lor intens, versurile lui L. Roman publicate în ziarul „Drum nou" (Zalău).

Problema folosirii pașnice a energiei nucleare inspiră versurile inteligente ale lui Radu Cîrneci, intitulate „Chemare" și publicate în „Steagul roșu" (Bacău). Merite deosebite în promovarea tinerilor cîntăreți ai păcii și-au mai cîștigat ziarele „Făclia" (Cluj), „Viața liberă" (Sighet), „Drum nou" (Orașul Stalin), „Clopotul" (Botoșani), etc.

Deși în lupta pentru pace versurile își aduc cel mai frecvent contribuția, nu sînt rare nici foiletoanele literare, schițele și povestirile care zugrăvesc chipurile luptătorilor pentru pace. Remarcăm foiletonul „Unul din sutele de milioane" publicat de M. C. Burlacu în „Steagul roșu" (Bacău).

Cu toate aceste succese, trebuie să semnalăm două pericole care cariază uneori bunele intenții ale tinerilor autori. În primul rînd redactiile unor ziare ar trebui să combată cu mai multă intransigență pacifismul apolitic care încetoșează sentimentele veritabile, născînd versuri confuze și hibride, fără finalitate. Spre pildă, poeziile semnate de Dumitru Andrașoni și Ion Arieșan în „Făclia" (Cluj) par a milita pentru o pace abstractă; autorii n-au văzut cu destulă claritate că lupta pentru pace nu poate fi înțeleasă decît în legătură cu lupta împotriva imperialiștilor și cu eforturile noastre pentru construirea socialismului.

Această deficiență ideologică se mai întîlnește și în paginile literare ale altor ziare.

Un al doilea pericol, asupra căruia vom reveni, este lipsa elementarei exigențe artistice față de unii debutanți, probabil sub cuvînt că aceștia sînt debutanți. Această atitudine nu servește nici cititorilor și nici debutanților, obișnuindu-i cu rezistențe mici. Este de neînțeles cum au putut fi publicate în „Crișana" platitudini agramate de felul acesta:

„Fulgeră canale
drum de noi istorii (sic)
Se-nfrățesc ogoare,
Tractoarele sfarmă răzoarele
urii"

semnate de D. Isac. Alte poezii publicate în același număr dovedesc că în Oradea există forțe literare mult mai meritorii.

Sentimentul care însuflețește creația literară din țară este dragostea față de partid exprimată în cele mai deosebite chipuri. Elevul Ioan Covaci, în oda „Lui Roaită", publicată în „Crișana", exprimă dragostea față de ilegaliști, față de acei ce s-au jertfit pentru fericirea poporului. Lupta partidului pentru luminarea conștiinței țăranilor muncitori este zugrăvită în fragmentul de nuvelă intitulat „În satul lui moș Poiană" publicat în „Zori noi" (Suceava) de către V. Popa. Talentatul povestitor, care semnează în același ziar și poezii ginguașe, minuiește un stil suculent, vădind putere de observare epică și dialog viu.

Lupta ascuțită de clasă în perioada actuală este oglindită în povestirea lui I. Străut intitulată „Istin Ribiță" și publicată în „Steagul roșu" (Petroșani). Autorul se ferește de a prezenta schematic un saboteaj descoperit. Minerii care zădărnicesc uneltirile dușmanilor trăiesc o viață veritabilă, ura de clasă este organică ființei lor.

Versuri meritorii slăvesc succesele constructorilor vieții noi. Remarcăm poeziile „Din însemnările unui colectivist" de C. Slavic, publicate în „Drum nou" (Orașul Stalin) și „Pămîntul colectivei", poem semnat de Alexandru Iob în „Făclia" (Cluj).

Și aici trebuie să revenim asupra pericolului apolitismului și al platitudinilor care banalizează teme majore. De pildă, exclamația poetului buzoian G. Ceaușu, autor al multor poezii remarcabile, este rizibilă:

„Cît aur e-ntr-un car de bălegar!".

Poetul dorea să cînte îndeplinirea măsurilor agrotehnice..

O problemă de mare importanță este aceea a sprijinului pe care scriitorii consacrați îl pot da ziarelor de provincie. Un bun exemplu este acela al lui Hajdu Zoltan care a urmărit dezvoltarea literară a talentatului muncitor Takacs Ferenc și i-a prezentat în pagina literară a ziarului „Steaua roșie" (Tg. Mureș) prima lui schiță „Elisabeta".

Totuși cea mai bună ajutorare este colaborarea directă. Întîlnim în paginile unor ziare de provincie semnături cunoscute: G. Tutoveanu, Dragoș Vicol, Nicolae Tatomir, Mihai Gafița, etc. Păcat că aceste bune exemple sînt încă destul de rare.

O altă trăsătură a ziarelor de provincie este... buna dispoziție care le caracterizează. Am descoperit cu plăcere foarte multe pagini de satiră și umor, unde se publică spirite reușite, ta obiect, și pătrunse de specificul local: ziarul din Galați — oraș de pescari — publică pagina satirică intitulată profesional „În cîrmace și năvod". Pamfletele, foiletoanele, cronicile rimate și epigramele au umor:

Mi-a spus cu aspră ironie
O vinzătoare cam rebelă
Că mărfurile sînt la liber
Dar polițaiul pe cartelă
(Constantin Beiu — „Steagul roșu"-Petroșani).

Încheiem acest bilanț succint cu cîteva observații asupra criticii literare. Am citit cu interes scurte recenzii care popularizează cărțile noi apărute în librării. Ziarul „Crișana" ni se pare a fi cel mai harnic în această privință. N-ar strica dacă aceste recenzii, subliniind calitățile cărților, ar pune în gardă pe cititori cu mai multă exigență față de lipsurile existente în unele cărți. O altă inițiativă lăudabilă este aceea a ziarului „Zori noi" care publică unele articole privind activitatea literară a începătorilor (G. Andrei despre poeziile lui Dorel Schor). Observăm că și aici exigența criticii ar trebui să crească, semnalîndu-se deficiențele reale și pericolele care pîndesc vizibil pe acești tineri dornici să facă literatură.

Succesele paginilor literare ale ziarelor din provincie ne bucură și promitem că pe viitor le vom semnala pe spații mai largi, deoarece ele contribuie la răspîndirea literaturii în mase.

N. Labiș

O SĂRBĂTOARE A POEZIEI NOASTRE

Cîți dintre înaintașii noștri n-au avut acest vis? Să poată deschide un volum impunător, greu de zecile de mii de versuri, în fruntea cărora să strălucească neasemuita stihuire a poporului:

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se coboară la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei...

Poezia românească n-a fost încercată, în trecut, numai de drama fiecărui poet adevărat, în parte, ci a suferit și în ansamblu, în ființa ei istorică. Una dintre dureriile pe care am resimțit-o pînă astăzi, era lipsa unei opere globale, care să înfățișeze cititorului, romîn sau străin, desfășurarea fenomenului poetic al poporului nostru. Vorbe mari și gîgnoase despre cultură aruncă burghezo-moșierimea oricînd. Fapte însă, deloc, în afară de cele ce-i conveneau. N-am avut astfel decît rare, firave și parțiale culegeri antologice, oficiale, adică denaturate, sau din inițiativa vreunui inimos, adică nesprijinite, înmormîntate. O antologie în adevăratul înțeles al cuvîntului n-a cunoscut niciodată literatura noastră.

Astăzi, însă, stă în fața noastră. Citim cu emoție titlul aurit *„Antologia poeziei românești, de la începuturi pînă astăzi"*. Masivul volum I, de 700 pagini mari, conducîndu-ne de la dibuitoarele dar mărețele începuturi, pînă în primii ani ai secolului nostru, ni se deschide ca o adevărată comoară, o sărbătoare a poeziei noastre.

Florilegiul de poezie populară, de la începutul volumului, ne duce în vîrstele străvechi ale baladelor cimpenești sau ciobănești, printre chipurile neuitate care nu pot fi atinse de moarte. Iovan Iorgovan, îndrăznețul și nefericitul constructor Manole, viteazul Toma Alimoș, Corbea — spaima domnilor, se înșiră într-o frescă vie și cuprinzătoare. Lumea colindelor unde poporul își cîntă munca cea de toate zilele, creatoare de bunuri, bocetele, doinele, sînt o minunată intrare în poezie, începutul și baza întregii noastre activități în acest domeniu. Astfel, partea intitulată *„Din poezia populară"* este mai mult decît semnificativă pentru antologie. Ea reprezintă un model de artă și o mîndrie a poporului romîn.

Trecerea la partea *„Din creația poeților"* este cît se poate de firească, așa cum a fost și apariția stihuitorilor: din poezia populară. Poezia lui Varlaam, Dosoftei, a Văcărești lor, a apărut din lirica poporului. Mai mult chiar, se poate afirma că toți cei 56 poeți antologați trăiesc prin legătura strînsă cu marii rapsozi anonimi reprezentați în prima parte a volumului. De aceea au și rămas operele lor valabile, de aceea le simțim căldura și astăzi.

De la psalmii lui Dosoftei pînă la *„Călin"* al genialului nostru Eminescu, — de la Ioan Barac, cu încîntătoarea lui *„Istorie a prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena"*, — pînă la *„Doina"* lui St. O. Iosif, — de la *„Pastelurile"* lui Alecsandri pînă la *„Floarea Oltului"* a lui Panait Cerna, — de la *„Legendele"* lui Bolintineanu pînă la poeziile antimonarhice ale lui Macedonski, — de la lîncu Văcărescu pînă la D. Th. Neculuță, — prin toți poeții noștri trece același fir puternic al tradiției populare. Antologia ne arată astfel, încă odată, ca o oglindă, marele adevăr al artei, chezășia reușitei artistice: legătura cu poporul. Chiar acei poeți care stingîndu-se înainte de vreme, n-au ajuns să se realizeze pe deplin, dar s-au străduit să exprime durerile și năzuințele poporului, — au biruit timpul și astăzi ne apar vii, expresivi, alături de marii lor contemporani sau urmași.

Primul poet al antologiei este Varlaam. Cît de tulburător este faptul că nota bio-bibliografică este așezată dedesubtul unui spațiu alb, unde de obicei se așează chipul poetului! Aceasta îl confundă parcă și mai adînc cu poeții necunoscuți ai poporului, ca și incompletele date asupra vieții. Și, totuși, acesta a fost printre primii poeți cunoscuți:

Valuri multe ridicî furtuna pre mare,
mai vîrtos gîndul omului întru lucru ce are
Nu atâta grijia și frica începutului,
cât grijia și primejdia svîrșitului.

Scrise înainte de 1643, cînd au apărut, în *„Cartea românească de învățătură"*, aceste versuri deschid, deci epoca glorioasă a poeziei noastre. De peste trei secole durează efortul poeților de a ridica monumentul poeziei! De peste trei secole se scrie poezie în țara noastră. Este o mîndrie și un simțămînt de încredere care te face, pe tine, poet al zilei de azi, să fii și mai atent la munca ta. Cîtă bucurie și răspundere, în același timp, îți dă o asemenea tradiție!

Tot de pe acea vreme sînt și celebrele versuri ale lui Dosoftei:

Limbile să salte
Cu cîntece-nalte,
Să strige-n tărie
Glas de bucurie.

în care răsună un ecou din *„Miorița"*.

Și ilustra galerie a poeților noștri începe să se desfășoare înaintea noastră. Iată-l pe Ienăchiță Văcărescu, *„primul poet romîn modern"* cum spune notița prezentatoare. Cine nu cunoaște faimosul său testament?

Urmașilor mei, Văcărești!
Las vouă moștenire,
Creșterea limbei românești
Și-a patriei cinstire!

Poeții care-l urmează i-au respectat, pe deplin, dorința.

Mulți dintre tinerii de astăzi n-au auzit poate decît vag despre Ioan Barac, sîrguincioșul autor de cărți populare, autorul *„Istoriei prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena"*. Antologia îl reașează în drepturile lui legitime.

Cît de bine putem descifra, în aceste începuturi, truda pentru formarea limbii literare, lupta pentru atacarea, din ce în ce mai îndrăzneață, a unui conținut nou! I. Budai-Deleanu, G. Asachi, Iancu Văcărescu, ne apar ca făcînd parte din aceeași familie, căutînd cu stăruință să exprime vocea epocii lor. Lupta contra feudalismului, pentru unitatea națională, străbat versurile. Iancu Văcărescu cîntă:

Răscoală-te, inima mea, din a răbdării boală!
Grozav, grozav ai suferit! grozavă te răscoală!
Să tremure! să tremure cumplita tiranie;
Zdrobită azi în pulbere, pe loc să nu mai fie!
. . . . . .
Ai libertății fii sînt toți subt steaguri citi să-adună,
Toți robii își rup fiarele! Toți bunii s-împreună
Poporu-ncrede cîrmele-i la fiii ce-și alege,
Cînd dă pedeapsă groaznică la fiii fără de lege.

Poezia noastră s-a născut, deci, pentru a cînta năzuințele și lupta poporului! Dintru începuturi, ea este vi

In cinstea ta, care ai văzut rînd pe rînd
șase împărății ridicîndu-se și căzînd
Ridic trei cupe cu nectar și-ți închin
cîteva versuri
Grădinile tale sînt mai mici decît
ale împărăției Țin
Dar colinele-ți sînt tot atît de frumoase
ca acele din Lo-Yangul muntos.

Aici a fost străvechiul lăcaș al împărăției U.
Crească în pace iarba
pe stăvilele-i ruinii!
Aici se înălța pe vremuri mărețul și temutul palat
al regilor Țin.
Totul a dispărut și pentru totdeauna; toate
— întîmplări și oameni — se sting
Precum aceste valuri neodihnite ale marelui Yang-Țe,
pierzîndu-se neîncetat în mare.

LI-TAI-PO (705-762):
„In slava ta, Nankin!"

Oameni și ape

Zburam, pe la jumătatea lui octombrie, spre Nankin, oraș care, după spusele lui Li-Tai-Po, poet cu stihuri alese, viața zbuciumată și sfîrșit tragic, *„a văzut, rînd pe rînd, șase împărății ridicîndu-se și căzînd"*.

Li-Tai-Po, care a trăit în urmă cu douăsprezece veacuri, a cîntat în versurile sale grădinile și frumoasele coline ale orașului, ruinele uriașelor palate ale regatului U și ale dinastiei Țin, care-i apăreau ca umbre ale unui trecut îndepărtat. Și gîndindu-se la trecerea timpului, poetul o asemuia curgerii neîncetate a fluviului Yang-Țe-Kiang, ce-și mînă neodihnit apele către mare.

Li-Tai-Po era de mult așezat în rîndul nemuritorilor cînd Nankinul, la jumătatea veacului trecut, a devenit capitala împărăției „fericirii desăvîrșite", sau pe chinezește *Taipin tiango*, prima capitală chineză a maselor de milioane, răsculate împotriva absolutismului feudal. Dar împărăția Taipinilor nu a durat mult, pentru că a fost înecată în valuri de sînge de către reacțiunea chineză, sprijinită cu forțe armate de către capitaliștii englezi, americani și francezi. Alte valuri din sîngele poporului chinez aveau să curgă pe pămîntul Nankinului în epoca noastră, în răstimpul celor mai bine de două decenii cît orașul a fost capitala lui Cian Kai-și.

Istoria orașului către care zburam, istorie cu epoci de glorie, dar și cu mari răstimpuri de întunerec și cu grele încercări, era în deplină armonie cu priveliștea pe care o străbăteam.

Nu mult timp după ce părăsirem Pekinul treceam deasupra Fluviului Galben, supranumit de către popor *„durerea Chinei"* pentru inundațiile sale pe spații largi. Apele fluviului ingroșate de uriașele cantități de loess luate de peste tot, din imensitatea cîmpiei chineze, aveau culoarea mîlului, astfel că pînzele albe ale joncilor păreau că navighează pe un pămînt lichefiat, pus în mișcare de o uriașă și nevăzută forță. Atunci cînd nu-și părăsește albia, Fluviul Galben este o apă a fertilității și bogăției. Mărturie stătea broderia fină a ogoarelor întinsă pînă departe de malurile apei, întreruptă pe alocuri de revărsări care făceau ca pămîntul, verdele vegetației și cafeniul apelor să se amestece într-un tot nedistinct.

La un moment dat cîmpia se împuținează și face loc unei aglomerări de dealuri înalte, cu ziduri circulare de vechi cetăți în creștet. Sînt înălțimi lipsite de vegetație, parcă roase și pustiite de vînturi și de vreme, anunțînd lanțul maiestuos al Tai-Șanului.

Munții Tai-Șan se impun vederii prin culmile înalte și versantele sălbatece, abrupte, înșiruindu-se fără număr, totul lăsînd impresia că un mare zbucium subteran, de la începutul lumii, a zbircit aici fața pămîntului în mii de uriașe falduri. Din această aglomerare de culmi semețe izbucnește către cer, mai înalt decît toate, vîrful In-Huan-Din din înălțimea căruia poți vedea — după credința plină de poezie a poporului — „locul unde se ascunde soarele".

După ce treci de lacul Kuei-Șan-Ku, un Baikal al Chinei, mai mic, dar cu apă asemănător de limpede, încît poți vedea prin transparența ei cristalină vegetația abundentă a fundului, ajungi deasupra uriașului bazin al Huai-ho-ului care îți oferă priveliștea unei aprige răzvrătiri a apelor. Meandrele fără număr se învălmășesc într-un vast ghiem acvatic, cu lacuri, zone de inundație, canale și diguri, unind diferite brațe ale fluviului pentru a face posibilă curgerea normală a apelor.

După trei ore de zbor peste această vastă împărăție a munților și apelor, am ajuns deasupra unei priveliști înspăimîntătoare, cum nu poate fi decît aceea a unui recent cîmp de bătălie, cu urme încă proaspete ale carnajului. Cît puteai cuprinde cu ochii, se întindea o nesfîrșită pînză de apă, de dimensiunile unei mări interioare, pe alocuri clară, în cea mai mare parte murdară, părînd că duce șuvoiuri mari de scursori din canale gigantice. Cînd ochiul s-a obișnuit cu strania priveliștii, culorile, petele, umbrele și desenele ciudate ale acestui decor au început să-și dezvăluie semnificația lor înfiorătoare. Ceea ce păruse un șuvoi cafeniu, apărea acum, prin translucidității apelor, a fi un cîmp inundat pînă dincolo de creștetul copacilor tineri, cu toată bogăția lor vegetală putrezită, gata să devie una cu mîlul înconjurător. În altă parte o umbră dreptunghiulară cu marginile întunecate se arăta a fi fost un cătun, înconjurat de o îngustă perdea de copaci, zăcînd acum la fundul apei, prin care cu greutate mai puteai distinge cenușiul olanelor, care acoperă fațadele chinezești. Pe o înălțime neatinsă de năvala apelor trei case părăsite, înconjurate de salcîmi, păreau degetele răsfirate ale unei mîini care se cufundă deznădăjduită, fără putință de salvare. Și nu mult mai departe apăreau, pe jumătate înundate, zidurile roșii ale unei fabrici părăsite, din coșurile căreia de mult fumul nu se mai înălțase. Acolo unde apa nu era prea adîncă puteai să vezi prin transparență frumosul desen geometric al ogoarelor, pe care țăranii Chinei le muncesc cu mare trudă și cu o artă care nu mai este a agriculturii propriu zise, ci mai curînd a horticulturii.

Acum totul, absolut totul, zăcea sub ape, sub mîl, sau strîns în îmbrățișarea ucigătoare a nesfîrșitei pînze lichide, murdară și sfîșiată de lupta cu viața, cu munca oamenilor, pe care o nimicise și a cărei nemișcare o stăpînea.

Ne aflam deasupra imensei zone de inundație a Yang-Țe-Kiangului, pe care oamenii din Nankin îl numesc *„tigrul"*, o inundație cu proporții de cataclism, cum China nu a mai cunoscut alta, de o sută de ani încoace.

Fluviul revărsat atît de mult peste maluri, încît acestea nici nu se mai vedeau, părea într-adevăr un animal fantastic desprins din legende, culcat în toată vastitatea lui peste nesfîrșita cîmpie, din care orice urmă de viață dispăruse.

★

Marile fluvii care o străbat au fost fericirea și nefericirea Chinei de-a lungul mileniilor. Firul de orez are vitalitate numai într-un pămînt îmbibat cu apă, ca un burete. De aceea văile celor trei uriași ai Chinei: Fluviul Galben, Yang-Țe-Kiang și Și-Kiang, ca și pămînturile străbătute de alte zeci de mari sisteme fluviale, au fost din totdeauna un furnicar de lume.

Dar hrana săracă de fiecare zi, chinezul și-a plătit-o în trecut nu numai cu trudă istovitoare, dar de foarte multe ori cu viața. An de an apele care dădeau viață bobului de orez, răpeau viața a milioane de oameni în cadrul unor revărsări de un dramatism neînchipuit.

Numai în 1949, deci în epoca noastră, cînd mijloacele de apărare împotriva calamităților naturale au crescut într-un mod considerabil, peste 40 de milioane de chinezi au avut de suferit de pe urma inundațiilor și a secetei, cifră care vorbește de la sine despre firea aprigă a naturii chineze.

Ce făceau oamenii Chinei în trecutul îndepărtat? Inteligent, imaginativ și muncitor, poporul chinez nu a stat cu brațele încrucișate în fața dușmanului aflat în valurile fluviilor.

Din timp în timp răsăreau oameni dotați, prin însăși practica vieții, cu vaste cunoștințe hidrologice, care tăiau pămînturile pentru a face loc năvalei monștrilor acvatici, ridicau diguri, adînceau albiile.

Cronicile Chinei vorbesc despre un erou legendar, Yu cel Mare, care a pus ordine în vălmășagul munților și rîurilor, a despicat pămînturile, înlăturînd stavilele așezate în calea apelor și a îndrumat fluviile către mări. Yu a rămas în amintire ca un om cu trupul uscat de uriașa trudă a salvării pămînturilor. Nu-i creștea păr pe trup și nici unghii la mîini și picioare, iar fața îi era întunecată ca lucul apelor în nopți fără lună.

Dar năvala apelor era în unii ani atît de mare încît nimic nu-i putea feri pe oameni de nimicire. De-a lungul mileniilor s-au înrădăcinat de aceea superstiții și ritualuri, fluviile devenind în mintea înspăimîntată a norodului făpturi apocaliptice, de pe alte tărîmuri, cărora omul trebuia să li se supună, aducînd jertfe și închinîndu-le solemne ceremonialuri.

Cînd apele începeau să crească, împăratul sau cel mai înalt demnitar al ținutului, înconjurat de preoți și curteni, în asistența întregului norod, arunca în valuri un inel din jadul cel mai fin, în timp ce tobele băteau în ritmuri repezi și strunele instrumentelor muzicale scoteau cîntece de jale, arătînd nimicnicia muritorilor în fața puterii atotstăpînitoare a zeului adîncurilor.

Dacă apele continuau să crească, era limpede că zeii privesc cu dispreț această ceremonioasă închinare și că nu se vor liniști decît aducîndu-li-se jertfa cea mai de preț: *omul*. În astfel de ani, cele mai frumoase fete ale Chinei erau mărîtate cu zeul aprig al fluviilor, în cadrul unor solemnități care tulburau mințile oamenilor. Vrăjitoarele începeau să stăpînească ținuturile.

Mai întîi era strîns un tribut de multe milioane de monezi, pentru ceremonialul grandios al domolirii apelor, milioane smulse poporului sărăcit și care de fapt intrau în mîna fără saț a vrăjitoarelor și preoților. Cînd suma era strînsă, vrăjitoarea cea mai bătrînă a ținutului începea să meargă din casă în casă, în căutarea mireasă zeului apelor. Dacă poporul banii îi da, neavînd încotro, fetele nu le dădea ușor. Cînd vrăjitoarea cea mare își începea întunecata ei plimbare, orașele și satele se goleau de lume, dar vrăjitoarea tot reușea să găsească o soție demnă de stăpînul apelor și odată găsită nimic și nimeni nu o putea smulge destinului ei nefericit. „Mireasa" era îmbăiată în ape înmiresmate și îmbrăcată în mătăsuri scumpe. Timp de zece zile era ținută într-un cort de pînză roșie, ca și pînza lecticelor din cortegiul nupțial, și era hrănită cu bucate alese. A unsprezecea zi, aleasa

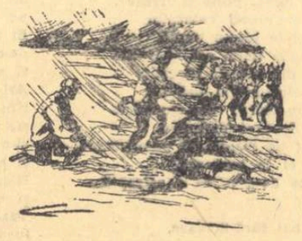

zeului, culcată pe un pat din lemn scump, cu incrustații și sculpturi, era dăruită fluviului în fața unei asistențe numeroase. Patul aluneca un timp deasupra apelor, pînă ce dispărea înghițit de valuri. Era semnul că stăpînul apelor se declara mulțumit de mireasa care-i fusese dăruită.

Jertfele umane au constituit un străvechi și barbar ritual, întreținut de casta preoțească și de cea a vrăjitorilor pînă aproape de sfîrșitul perioadei feudale, neavînd nimic comun cu felul de a fi al poporului. Erau practici posibile tocmai pentru că poporul era îngenunchiat, subjugat de forța apăsătoare a dinastiilor, sistemului mandarinal și castei stăpînitoare lui Buda.

Din cînd în cînd se ridicau din popor oameni care în numele rațiunii declarau război practicilor mistice. Străvechea carte a înțelepciunii confucianiste „Li-Chi" povestește fapta demnă de laudă a unui asemenea reprezentant al poporului chinez.

În secolul IV, înaintea erei noastre, prefect al regiunii Ye, din bazinul Fluviului Galben, era un anume Si-men Pao, ajuns la această demnitate pentru deosebita lui pricepere în știința canalizărilor, irigațiilor și ridicării digurilor. Si-men Pao ura cu strășnicie obiceiul jertfelor umane, dîndu-și seama că numai rațiunea și efortul omenesc sînt capabile de a zăgăzui răzmeriția apelor, ritualurile mistice fiind o piedică în desfășurarea inteligenței umane și a puterii poporului. Dar era foarte greu să lupți împotriva autorității indiscutabile a vrăjitoarelor și preoților, care trăiau în belșug din practica ritualurilor mistice și le apărau cu strășnicie. Si-men Pao a imaginat atunci un mod de luptă, în care inteligența omului din popor se îmbină cu ironia și umorul de cea mai bună calitate.

În ziua destinată „căsătoriei" zeului apelor cu una din fetele ținutului, Si-men Pao, făcînd uz de drepturile conferite de demnitatea lui, a cerut să vadă fața pe care vrăjitoarele se pregăteau să o arunce în fluviu, pentru a verifica dacă este îndeajuns de frumoasă, știut fiind că altfel mînia stăpînului apelor s-ar fi înzecit. La vederea fetei, Si-men Pao a izbucnit în strigăte de furie, spunînd că nu este posibil ca marelui zeu să-i fie oferită o ființă atît de slută și de îndată a dat ordin soldaților săi să arunce în fluviu pe „decana" vrăjitoarelor pentru a-l putea anunța pe zeul atotputernic că ceremonia căsătoriei va întîrzia, dat fiind că trebuie să-i fie aleasă altă soție. Vrăjitoarea a primit ordin de a se întoarce neîntîrziat cu răspuns din partea divinității fluviului, dar în zadar a așteptat întreaga asistență un timp destul de îndelungat, pentru că bătrîna ambasadoare nu s-a mai întors. Enervat peste măsură, Si-men Pao a dat atunci ordin să fie aruncată în ape una din cele zece ajutoare ale „decanei", pentru a-și readuce stăpîna împreună cu răspunsul așteptat. Astfel, rînd pe rînd, au fost aruncate în fluviu și celelalte zece vrăjitoare. La capătul unor îndelungi așteptări, Si-men Pao s-a adresat mulțimii spunîndu-i că probabil femeile nu se pot înțelege cu stăpînul apelor și că el crede că ar fi bine să fie trimis în ambasadă însuși șeful cultului religios al ținutului, drept care și acesta

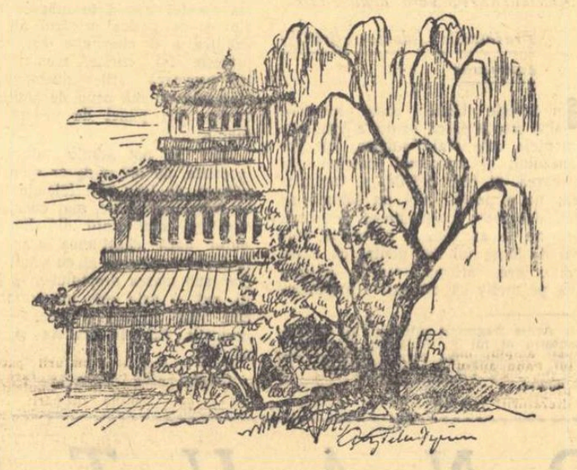

a fost azvîrlit în mijlocul apelor furioase. Dar fără rezultat, dat fiind că nimeni nu a mai auzit nimic despre el. În felul acesta în ținutul Ye, stăpînul apelor nu a mai primit niciodată în dar frumoasele fete ale Chinei.

Și se spune că din acea zi zelul mistic al castei vrăjitorești și preoțești a fost pus la grea încercare, fără ca teama apariției unui nou Si-men Pao să curme cu totul practica jertfelor umane.

★

Am găsit Nankinul aidoma unei cetăți așediată de ape. Șuvoaiele Yang-Țe-ului inundaseră și o parte din aerodrom, dar fuseseră oprite de zidurile înalte și masive de piatră, vechi de cel puțin un mileniu, care înconjură orașul pe o distanță de aproape 40 de kilometri. Datorită lor Nankinul mai este numit și „orașul de piatră". Cu toate acestea inima orașului este vulnerabilă, pentru că Nankinul se află așezat chiar pe malul sălbatecului fluviu. Zidurile masive și lărgimea fluviului fac din Nankin — atunci cînd „tigrul" este liniștit — o cetate inexpugnabilă. Dar cînd fluviul începe să spumege, întregul oraș este supus calamităților.

În cartierele depărtate de Yang-Țe-Kiang, Nankinul are aspectul unui frumos și calm oraș de provincie, așezat la poalele munților Ți-Cin, cu șpinări domoale, configurînd în ansamblu un mare dragon de piatră încolăcit în jurul orașului și privindu-l cu un ochi somnoros. După cum spune poporul, aici la Nankin este locul de întîlnire a dragonului și tigrului.

Cînd urci înspre clinurile munților, trecînd prin păduri de bambuși tineri, deși ca trestiile, dai de marele mausoleu al doctorului Sun-Yat-Sen, eliberatorul Chinei de sub apăsarea imperială, mausoleu aflat înspre munte pe o vastă platformă la care ajungi urcînd 400 de trepte.

În vecinătatea mausoleului se află templul Lin-Cuo, adică templul „Vîntului printre brazi" care încearcă să rivalizeze cu înălțimea munților prin cele nouă etaje ale sale. Înconjurat de pini bătrîni și tufișuri de cui-hua, cu florile lor albe, mici și înmiresmate, pagoda Lin-Cuo ar putea fi un loc al liniștii desăvîrșite și al păcii eterne dacă în amintirea locuitorilor Nankinului n-ar stărui dramele care s-au desfășurat aici în anii stăpînirii gomindanului. Ca urmare a mizeriei și teroarei politice, nu puțini au fost aceia care s-au aruncat din înălțimea pagodei, pentru a scăpa de chinurile regimului lui Cian Kai-și.

Dacă pagoda Lin-Cuo este locul tragic al sfîrșitului celor slabi, dealul Yu-Hua-Tai, așezat la o margine a orașului, din creștetul căruia cuprinzi cu vederea întregul Nankin împreună cu drumul albastru al Yang-Țe-Kiangului, este un loc al amintirii vestice a eroismului chinez. În timpul dictaturii lui Cian Kai-și, pe dealul Yu-Hua-Tai au fost asasinați, de multe ori în chinuri grele, peste o sută de mii de luptători comuniști. O stelă funerară din piatră cenușie, extrem de impresionantă în simplitatea ei, slăvește memoria armatei de eroi care și-au dat aci sfîrșitul pentru binele Chinei și al întregii lumi.

Cînd te apropii de cartierele așezate în vecinătatea fluviului, aspectul pitoresc și pașnic al orașului dispare. Casele sînt înconjurate pe distanțe mari cu parapete de pămînt, peste care stau, în grămezi, saci cu pămînt sau nisip. Centrala electrică aflată nu departe de Yang-Țe-Kiang și înconjurată de astfel de baricade, avea aerul unei fortărețe gata să înfrunte un asediator temut.

Malurile fluviului erau lipsite de atmosfera poetică proprie unor asemenea locuri. În loc de cheiuri care să adăpostească legănarea leneșă a ambarcațiunilor, se ridica pe o distanță de 180 de kilometri un dig de pămînt, înalt de 12 metri cu contraforturi puternice, întinse pe o lărgime apreciabilă. Digul acesta enorm era întărît înspre fluviu cu bolovani de granit, smulși din muntele Ți-Cin.

După amiaza care mi-a oferit această privelițe era liniștită și plină de soare. Adia un vînt ușor care umfla pînzele dreptunghiulare ale joncilor, făcîndu-le să alunece lin pe suprafața fluviului abia agitată de mici valuri. „Tigrul" părea toropit, așa cum zăcea aproape nemișcat în albia lui largă. Dar nu era odihna unei fiare după un prînz îmbelșugat, ci isteovirea care urmează unei zbateri grele, îndelungate, cînd fiecare fibră a mușchilor este sleită și încheieturile se întind neputincioase. Pentru prima dată în existența lui milenară „tigrul" fusese învins, silit să renunțe la prăzi bogate și să se retragă extenuat în culcușul lui obișnuit. Această faptă eroică, necunoscută istoriei pînă în acest an, fusese opera cetățenilor Nankinului.

★

Lupta cu apele înnebunite de furie ale Yang-Țe-Kiangului s-a dat, în toată vara lui 1954, în condiții extrem de grele, cum nu au mai fost altele în ultimul secol. Încă din luna mai zăgazurile cerului s-au deschis și au început să cadă șuvoaie de apă, care au umplut de nelmițte sufletele locuitorilor Nankinului.

Trebuie să-ți imaginezi ce înseamnă pămîntul Chinei după zile întregi de ploi neîntrerupte și să ai imaginea exactă a ceea ce devine acest pămînt și cum arată oamenii care trăiesc pe suprafața lui, pentru a înțelege cît de cît ce s-a petrecut pe aceste meleaguri. Nu am trecut în călătoria făcută în China prin asemenea momente. Doar în nord-vest, la Ciunking, a fost tot timpul o ploaie măruntă, caldă și șiroitoare, căzînd prin cețurile groase ridicate din Yang-Țe-Kiang, o ploaie stăruitoare, epuizantă, care cădea egal de încet și de pătrunzător, într-o atmosferă de continuă penumbră. După cîteva zile de astfel de ploi loessul se transformă într-o masă cafenie densă, lipicioasă și alunecoasă. Clisa noastră încă mai permite un anumit grad de mobilitate, dar loessul înmuiat de apă devine un element al infernului, în care cea mai cumplită pedeapsă este mersul. Animalele de tracțiune devin inoperante. Trintite la pămînt în mijlocul acestei mări dense și cafenii, nimic nu le mai poate face să se ridice. Doar omul mai poate face față unor astfel de împrejurări, chinuindu-se ca un damnat.

I-am văzut pe cărăușii Chinei înhămați cîte zece la o căruță încărcată cu poveri, trăgînd din greu, goi pînă la brîu, cu hamurile trecute peste umeri, cu fețele congestionate de efort, dar urcînd pas cu pas dealurile grele ale Ciunkingului. În picioarele goale aveau un fel de opinci din împletitură de bambu, dar picioarele, pulpele, brațele și pieptul erau pline de această materie viscoasă care umplea drumurile. Cînd ridicau piciorul pentru a-l fixa cu un pas mai departe, aveai impresia că nu oameni, ci însuși pămîntul s-a pornit și se mișcă cu o mare greutate.

În iulie și august ploile au căzut fără întrerupere timp de 50 de zile. În acest moment „tigrul" a început să spumege.

Năvalnicele fluviului sînt cunoscute din străbuni, și se știe, de exemplu, că o creștere a Yang-Țe-Kiangului cu 8,57 m. peste normal nu constituie o primejdie, mai ales că în anii puterii populare fuseseră construite diguri în zonele periculoase. Dar după jumătatea lui august, apa a atins într-odată aproape 10 m. și jumătate. Cea mai mare înălțime cunoscută în ultimul secol fusese de aproape 10 m. în timpul celor mai mari inundații cunoscute.

Momentul era extrem de greu. Nimeni nu prevăzuse o astfel de eventualitate. În această clipă organizațiile de partid ale orașului, sindicatele, organele sfatului popular și armata au mobilizat întreaga populație la înălțarea și consolidarea digului existent. Nankinul a devenit dintr-odată un front al luptei împotriva apelor înnebunite ale Yang-Țe-Kiangului. Zi și noapte, peste 400.000 de oameni au cărat pămînt, pietriș și bolovani, ridicînd înălțimea digurilor și întărindu-le contraforturile.

Dar cetățenii Nankinului nu se aflau cu aceasta la capătul încercărilor. Odată cu ploaia care nu contenea, a început să bată puțin după jumătatea lui august și taifunul, unul din cele mai tari, mai barbare și nimicitoare vînturi. Trombele de apă se transformau, împinse de palele de vînt, în coloane uriașe avînd duritatea metalului și înaintînd cu o viteză amețitoare.

Colibele de la periferia orașului au fost smulse și azvîrlite în fluviu, aidoma unor jucării. Copaci bătrîni și tineri, amestecați într-o înspăimîntătoare pustiire, zburau ca niște păie de orez în întunecimea de plumb.

Gao-I-Lin, conducătorul urbanisticii din Nankin și secretar al comitetului de luptă împotriva inundațiilor, ne povestea că sub loviturile concentrate ale fluviului, care se părea că s-a hotărît să potopească întreg pămîntul, și ale taifunului, malurile Yang-Țe-Kiangului au început la un moment dat să vibreze aidoma unui cîmp de luptă, supus unui bombardament intens și neîntrerupt.

Talazurile Yang-Țe-Kiangului loveau în diguri ca niște ciocane imense de o greutate incalculabilă și loviturile lor răsunau ca sub un clopot în semiobscuritatea care domnea peste pămînturi și ape.

Într-o astfel de atmosferă de infern, zeci de mii de oameni au lucrat zi și noapte într-o ordine și disciplină desăvîrșite pe care urgia dezlănțuită a naturii nu a putut-o sfărîma. Gemînd sub greutatea poverilor, cetățenii Nankinului aduceau traverse de lemn și fier pentru întărirea digului, cărau bolovani și-i aruncau în apele spumegînde pentru întărirea contraforturilor exterioare, în timp ce mii de oameni își treceau din mînă în mînă coșuri de bambu umplute cu pămînt sau pietriș, pentru înălțarea crestei digurilor.

Ni s-a povestit fapta demnă de a fi consemnată a țăranului Lo-Ți-Io din satul Cian-Tung, din împrejurimile Nankinului. Lo-Ți-Io, prin munca lui plină de abnegație în sprijinul puterii populare, fusese ales președinte al asociației țăranilor din sat, era erou al muncii în producția agricolă și membru în sfatul popular local. La cererea sa, el devenise candidat de partid. Nu era deci un ins pierdut în mulțime, ci un adevărat reprezentant al celor mai bune forțe ale poporului. În fața dezastrului iminent, Lo-Ți-Io s-a comportat ca un bun și demn conducător de oameni. Digul satului Cian-Tung nu apăra numai bunurile oamenilor, dar și stațiunea de radiodifuziune a Nankinului, deci unul din bunurile de preț ale întregului popor.

În această regiune digul era vechi, mîncat de culburile șobolanilor de cîmp, care săpă adevărate canaluri și gropi nevăzute în interiorul digurilor, făcîndu-le vulnerabile în fața furiei apelor. Digul trebuia ridicat și întărît pe o distanță de aproape un kilometru și jumătate.

Lo-Ți-Io a adunat sătenii și s-au apucat de lucru. Ceea ce i-a însuflețit pe oameni foarte mult în această muncă de o duritate neînchipuită nu a fost numai faptul că Lo-Ți-Io, el singur, muncea cît zece, dar mai ales faptul că în timp ce propria lui gospodărie era amenințată de ape, în timp ce mereu alți vecini îl rugau să lase un timp lucrul și să se repeadă pînă acasă să dea o mînă de ajutor familiei lui, Lo-Ți-Io nu s-a clintit o clipă din fruntea echipelor care lucrau la apărarea avutului obștesc.

Legendele Chinei amintesc de un erou al îndepărtatei epoci a potopului, Sia-Iu, care împreună cu doi prieteni, a pornit într-o barcă pentru a despica munții și a face astfel loc de trecere apelor, pentru a salva viața oamenilor.

Barca înainta cu greu înfruntînd furia valurilor și în mijlocul ei Sia-Iu, în picioare, dominînd furtunile, înlătura cu o bardă tot ceea ce putea pune piedică scurgerii apelor.

Deodată, mai mari decît gemetele furtunii, s-au auzit hohote de plînș și un glas de durere cerînd ajutor. Era soața lui Sia-Iu care, în casa-i cuprinsă de ape, își chema deznădăjduită bărbatul.

Prietenii lui Sia-Iu au vrut să întoarcă barca și să-i vină în ajutor. Dar Sia-Iu s-a împotrivit: — Mergem frații mai departe! Casa mea este tot pămîntul. Nu am altă casă! Dacă nu o vom scăpa de primejdie vom mai putea să ne numim oare oameni?

Și lovind cu barda-i uriașă în cremenea munților, croia mai departe drum apelor spumegînde.

Lo-Ți-Io trebuie să fi apărut în ochii tovarășilor săi, în acele clipe grele prin care cu toții au trecut, un nou și nepieritor Sia-Iu.

Noblețea sufletului chinezesc s-a arătat din plin în asemenea zile cumplite.

Într-un alt sat, Șian-Cian-Tin, tot din apropierea Nankinului, apele au reușit să spargă digul pe neașteptate și să potopească totul în jur. În acest loc digul părea solid, de aceea nu se afla aici decît un singur soldat, un tînăr de 21 de ani, pe nume Ing-Sin-Li, care lucra la proptirea unor stîlpi de lemn destinați să mărească rezistența presupusă a malului de pămînt. Digul a cedat chiar în locul unde lucra tînărul soldat. Izbit de valurile fluviului, acoperit de munții de apă și de pămîntul malului surpat, Ing-Sin-Li și-a pierdut cunoștința și s-a cufundat în viltoare. Dar nu după multă vreme a reapărut și înotînd cu mare greutate, spărgînd volburile care căutau să-l cuprindă, a revenit lîngă dig. În jur nu se afla nimeni care l-ar fi putut ajuta. Cu brațele lui ostenite căuta să tragă înspre spărtura făcută de fluviu stivele de proptele, pentru a putea să stăvilească astfel cît de cît năvala apelor. A lucrat un timp cărînd stîlpii de lemn, dar o nouă surpare a pămîntului l-a azvîrlit în fluviu. Din nou a reapărut la suprafață și a revenit la dig, refăcîndu-și munca sub izbiturile valurilor, sub palele vîntului care alerga înnebunit peste întinderile pustiite.

Într-un tîrziu, sleit de puteri, ne-

maiputîndu-se ține nici de pămînt și nici de bîrnele de lemn pe care căuta să le așeze în surpătura digului, Ing-Sin-Li a dispărut sub spuma apelor. Toate acestea au fost povestite de un băiat de țăran care urmărise înlemnit de groază lupta tînărului soldat cu urgia dezlănțuită a valurilor, de pe un dimb îndepărtat, înconjurat de ape.

Cînd trupul lui Ing-Sin-Li a fost găsit, azvîrlit undeva pe întinderile unde altădată fuseseră lanuri de orez, țăranii l-au luat și l-au pregătit — după datini — pentru ultimul drum. Îmbrăcat într-o haină nouă, de ostaș al armatei de eliberare, trupul lui Ing-Sin-Li a fost așezat într-o frumoasă raclă chinezească din lemn parfumat de santal, cu profil de navă, căpătîiul fiind înălțat aidoma unei prore, cu capacul sculptat de meșterii satului. Este obiceiul ca trupul celui plecat dintre vii să fie însoțit în mormînt de statuete funerare din pămînt ars, înfățișînd chipuri de zeități, dansatoare sau animale domestice. Țăranii au îndeplinit și această cerință a bătrînelor datini. Ing-Sin-Li, tînărul de 21 de ani care nu și-a pus viața la adăpost de primejdie, a fost cinstit ca un erou de către întreg satul și în fața proaspătului mormînt, sătenii au depus un legămînt de mai puternică unire între soldați și țărani, pentru binele patriei. Cum tînărul soldat ceruse nu de mult să intre în „Liga tineretului noii democrații" i s-a dăruit, după moarte, și această înaltă cinstire.

Într-unul din aceste ceasuri cumplite, o grea primejdie a amenințat cartierul Sin-Cua din Nankin. Sub furia nimicitoare concentrată a fluviului și a taifunului o parte a digului care apăra cartierul Sin-Gua s-a prăbușit și fluviul a început să-și mîie valurile înspre locuințele muncitorești

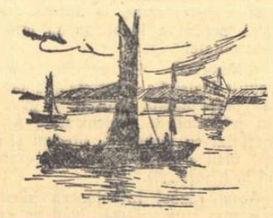

și înspre centrala electrică. Cîteva zeci de soldați lucrau în această porțiune la întărirea și ridicarea malurilor de pămînt. Spărtura s-a produs în mod atît de brusc și amenințarea era atît de mare încît fără a mai sta pe gînduri soldații s-au aruncat în surpătură ținîndu-se strîns, brat la brat, umăr la umăr, opunînd apelor zidul pieptului lor. Alți soldați, muncitori și simpli cetățeni ai Nankinului au urmat exemplul ostașilor și nu după mult timp năvala apelor era oprită de trupurile a peste 7000 de oameni, care strîns lipiți, unul lîngă altul, au alcătuit un dig viu, un dig cald care fremăta de bătăile puternice a peste șapte mii de inimi, înfruntînd ghiarele țigrului, loviturile taifunului, ploaia care cădea într-o perdea groasă, parcă de nepătruns.

Acest dig viu s-a opus fluviului în răstimpul unei zile întregi, pînă ce, în spatele lui, malul de pămînt a fost din nou înălțat și întărit, iar apa care se ridicase pe străzi pînă la pieptul oamenilor, a fost îndepărtată cu ajutorul pompelor.

★

În tot timpul acestei lupte grele de închipuit între oameni și ape, care a durat în toate fazele ei șase luni de zile, o singură clipă nu a fost întreruptă circulația trenurilor între Nankin și Pekin, după cum o singură clipă nu a încetat funcționarea uzinelor Nankinului. Peste 400.000 de oameni, tineri, maturi, bătrîni și femei au muncit zi și noapte spre a-și salva orașul. Muncitorii cînd părăseau schimbul din fabrică, îmbucau ceva la repezeală și plecau pe acest adevărat front al luptei împotriva naturii vitrege.

Toată această operație uriașă a fost astfel organizată, încît victimele au fost extrem de puține. Numai 40 de oameni au murit în urma accidentelor.

Femeile voinice lucrau la diguri alături de ostași și de civili. Celelalte s-au organizat în brigăzi de ajutor. Pregăteau mîncare și spălau rufele muncitorilor la dig. Într-o singură zi femeile din satul Pu-Co au spălat 770 de cămăși. Cînd au fost aduse la spălat păreau să fie nu țesături de bumbac, ci țesături de pămînt. Puse una peste alta au alcătuit o movilă de loess.

Toate acestea s-au petrecut în vara anului trecut. În octombrie, cînd am fost la Nankin, primejdia încă nu trecuse. Ploi nu mai cădeau, tigrul părea liniștit, dar oamenii învățaseră în aceste luni că tigrul este într-adevăr o fiară perfidă și stăteau gata pregătiți pentru a-i face față.

★

Și în 1931 a fost o mare inundație la Nankin, cu toate că mult mai neînsemnată decît aceea din vara trecută. Atunci Nankinul era sub dominația gomindanului. Cînd apele au năvălit, cartiere întregi ale orașului le-au căzut pradă pentru că nimeni nu a organizat lupta împotriva lor. Au fost atunci foarte multe victime. Numai într-o singură insulă de pe Yang-Țe-Kiang au fost răpuși de valuri peste 800 de oameni. Cifra totală a morților n-a fost niciodată cunoscută. A suferit atunci foarte mult populația muncitoare și nevoiașă a orașului, cartierele înundate fiind mai ales cele periferice.

În timp ce suburbiile dinspre fluviu zăceau sub stratul gros al apelor, în timp ce pe străzile Nankinului mii de sinistrați cerșeau sau cădeau pur și simplu istoviți de foame, pe una din coline, la poalele munților Ți-Cin, într-un loc de un mare pitoresc, Sun-Ți-Vin, ministrul finanțelor în guvernul lui Cian Kai-și, își construia o vilă ultra-modernă, cu mobile și instalații aduse din Anglia.

Poporul se chinuia și spumega de furie aidoma apelor fluviului, dar Sun-Ți-Vin era calm și complet indiferent pentru că știa că este apărat de baionetele gomindanului. De altfel, o minimă simțire pentru suferința poporului nici nu i se putea cere înaltului demnitar, dat fiind că Sun-Ți-Vin nici nu era chinez. Nu știa chinezește, ci numai englezește, se îmbrăca și se încălța la Londra și dintr-un dispreț suveran pentru chinezi, rufele lui nu erau spălate la Nankin, iar costumele nu și le călca în China. Toate erau trimise la Londra sau la New-York. Cu mult dispreț Sun-Ți-Vin accepta numai aurul chinez stors din muschii a milioane de oameni.

Dar toate acestea s-au petrecut în 1931. M-am bucurat că mi-au fost povestite. Una din bunele arme ale poporului este amintirea suferințelor sale din trecut și amintirea unor asemenea întîmplări ale foarte vie în conștiința cetățenilor Nankinului. Desigur că și din această cauză sutele de mii de oameni ai noului Nankin au constituit, în momentele grele și dramatice ale verii trecute, o unică și puternică conștiință colectivă, însuflețită de un nobil eroism.

Își poate oare închipui cineva că se vor prezenta altfel, dacă alte grele încercări ar fi să se așeze în calea libertății lor depline, cucerită, în fine, după decenii și secole de întuneric?

Ion Vitner

Desene de ANGI PETRESCU

Ghiocei...

E încă iarnă; iarnă peste tot...
Nici salcia, nici ea n-a dat în muguri
și nu se-aud îndemnuri lîngă pluguri,
nici ierbile cornițe verzi nu scot!
Dar a venit fetița mea, strengara,
cîntînd — cum vine ea de obicei —
și mi-a întins, voioasă, primăvara
pitită-ntr-un mănunchi de ghiocei.

. . . . . .

O, cîte, cîte nu-s de povestit
cînd vii acasă, după-o zi de școală!
Nu mai încape fata mamii-n poală!
Dar cine spune oare că-i oprit
să stai în brațe — și să nu te-alinți
cînd paisprezece ani aproape numeri?
Mă ține fata strîns pe după umeri,
și proaspeți i-s obrajii și fierbinți!
Nimicuri școlărești... și visuri... glume...
Se culcă fata mamii — e tîrziu:
— ...Numai de-o fi să fie pace-n lume!
O pictriță, mamă, — aș vrea să fiu!"
Da! Pînă și copiii știu ce-nseamnă
a fi război și pace pe pămînt!
Va trece grija asta, ca un vînt?
Dar peste-ocean călăii prea se-ndeamnă
să-abată către noi urgia grea!
...Măi, ghiocel nevinovat, tu, floare,
ce prevestești pentru fetița mea?
Tu, care-ai frînt sub ger asprimea humii,
ce-aduci pentru copiii mulți ai lumii?
...Nu vreau ca trupușorul ei plăpînd,
în care-au prins să dea în mugur sînii,
să i-l strivească, sub moloz, căpcînii!
Nu vreau să văd copii în foc arzînd!
**Sînt numai o femeie? Nu! și m

În biblioteca V. I. Lenin—U.R.S.S., s-au păstrat, încă din 1934, zece pachete sigilate, cuprinzînd copia autorizată a „Jurnalului anilor de război" al lui Romain Rolland.

„Jurnalul" cuprinde însemnările dintre 31 iulie 1914 — și 11 iulie 1919, texte de documente, scrisori și răspunsuri la scrisori. Scriitorul a publicat cîteva fragmente și intenționa să publice mai tîrziu „Jurnalul" în întregime. În iunie 1929, scriitorul a predat bibliotecii publice a universității din Basel mai multe pachete sigilate, cuprinzînd manuscrisele „Jurnalului anilor de război". Autorul a bătut la mașină și patru copii, corectate și semnate de el.

În noiembrie 1934, Romain Rolland a trimis o scrisoare directorului bibliotecii de stat V. I. Lenin din Moscova, în care își exprima intenția de a încredința bibliotecii una din copiile „Jurnalului" său. Alte două copii au fost trimise Universității Harward (S.U.A.) și bibliotecii Institutului Nobel din Stockholm (Suedia). „Cele patru biblioteci, amintite mai sus (Basel, Moscova. Harward și Institutul Nobel), — scria Romain Rolland în scrisoarea lui,— „SE OBLIGĂ SĂ PĂSTREZE SIGILATE pachetele cu caietele și copiile JURNALULUI, încredințate lor, pînă la 1 ianuarie 1955. (UNA MIE NOUĂ SUTE CINCIZECI ȘI CINCI). În această zi, bibliotecile sînt autorizate să deschidă pachetele sigilate și să le pună la dispoziția oamenilor de știință, care vor putea să le folosească pentru lucrările lor istorice sau literare".

Odată cu aceasta, bibliotecii V. I. Lenin i se dă dreptul, după ce „Jurnalul" va fi deschis, să-l tipărească în limbile popoarelor U. R. S. S.

Exemplarul, care s-a păstrat în biblioteca V. I. Lenin, potrivit dorinței scriitorului, a fost deschis la 1 ianuarie 1955.

Textul cuprinde 29 caiete, 2650 pagini bătute la mașină, cu adausurile și corecturile autorului. Fragmentele publicate mai jos au apărut în revista „Ogoniok" nr. 10, martie 1955.

„JURNALUL ANILOR DE RĂZBOI" al lui ROMAIN ROLLAND

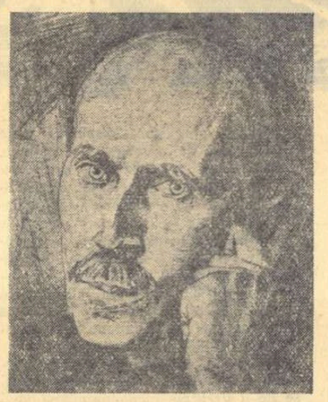

„America poruncește tuturor"

Prima pagină

În 1914, mă aflam de la sfîrșitul lunii mai, în Elveția. (Vévey, Zermatt, Spitz, Geneva). La începutul lui iulie am asistat la Geneva la primele manifestații de sărbătorire, organizate cu prilejul aniversării a o sută de ani de la proclamarea independenței orașului. De acolo, m-am îndreptat spre Gimelle, unde însoțitoarea mea din ultimele luni, Thali, m-a părăsit și unde a venit prietenul meu Alphonse de Chateaubriand. Am petrecut cîteva zile împreună. I-am citit *Kolas Breugnon*, pe care-l terminasem atunci. La 22 iulie am pornit spre Vévey, unde intenționam să petrecem cîteva zile împreună. Dar a doua zi, evenimentele politice au căzut peste noi, ca niște trăsnete. Austria a declarat război Rusiei. Chateaubriand, care putea primi, dintr-o clipă într-alta, ordin de mobilizare, a plecat, la 26 iulie, la Paris, să-și vadă familia și să-și pună la punct afacerile.

...O zi tragică, dureroasă, ca o zi de doliu. O furtună cumplită a schimbat complet vremea. Suflă de ieri, un vînt năprasnic, lacul este agitat ca marea. Ne îmbrățișăm în clipa plecării și ne facem reciproc urări testamentare. El îmi încredințează educația și supravegherea morală a copiilor lui. Eu îl rog să se ocupe, împreună cu sora mea, de manuscrisele mele. În clipa cînd urcă în vagon, are o criză de inimă.

Ne îmbrățișăm și dispare

Caietul I. Anul 1914.

Despre primul război mondial

Războiul pornit, chipurile, pentru a nimici imperialismul prusac încă nu s-a încheiat și se ridică un alt monstru, mult mai mare, — imperialismul englez. Lloyd George, acest nou Cromwell, nici nu-și dă osteneala să-și ascundă gîndurile. În discursul rostit la Gildhall, la Londra, unde a primit titlul de cetățean de onoare, anunță *„trecerea la o nouă politică imperială"*, care va crea din imensele posesiuni britanice, unde soarele nu apune niciodată, — „un imperiu puternic", întărit de protecționismul imperialist, care posedă cele mai mari monopoluri economice, din cîte s-au putut imagina vreodată. „cimentate într-un bloc" unitar și înspăimîntător. Ceea ce Cecil Rhodes și Chamberlain abia îndrăzneau să viseze în taină, Lloyd George înfăptuiește deschis în vîlvătaia războiului popoarelor, știind bine că trei pătrimi din univers, prinse și ruinate în acest război criminal, se află în mîinile lui și trebuie să tacă.

Ce să spunem despre Statele Unite, care au intrat în război în numele dreptății și al libertății popoarelor asuprite, dar primul lor act a fost să condamne la foame statele mici, pentru a le obliga să iasă din neutralitate!

(„New-York, 29 aprilie, Comisia pentru legislația comercială a prezentat președintelui Wilson și guvernului proiectul de reglementare a comerțului cu dușmanul, precum și planul unui control excesiv al exportului în Elveția...").

Acest război învineînează intențiile cele mai bune. Parcă-i văd pe acești americani idealiști, cum vor renaște cu mai multă turbare decît „Realpolitiker".

Caietul XX. Primăvara anului 1917.

„Tartufii de la Casa Albă"

Guvernul Statelor Unite, pe cît de modest pe atît de sincer, transmite din Washington prin ediția de la Paris a lui *„New-York Herald"* o informație telegrafică, anunțînd că „revoluționarii" ruși [1]) au deplină încredere în Statele Unite, în care văd singurul stat intrat în război fără nici un interes. Cred că nu există nerușinare și fățărnicie mai mare ca aceasta. Nu se mulțumesc să înăbușe revoluția rusă, obligînd Rusia, sub amenințarea foamei, să se lase sfîșiată într-un război pe care nu-l vrea. Tartufii de la Casa Albă și din Wall Street au nevoie ca victimele lor să le dea o diplomă de eroism și dezinteresare!

Caietul XXII. Vara anului 1917.

Despre miniștrii francezi

Astfel, acești tirani, mici și proști, înconjurați de ură, neagă orice posibilitate de a opri războiul, de a-i micșora și de a-i limita grozăviile. Și fac toate acestea, pentru că dețin puterea, fără să întrebe pe cineva și aruncă în închisoare, pe cei care vor să înțeleagă situația. Ați văzut vreodată un despotism care să disprețuiască cu atîta putere libertatea și viața cetățenilor? Și aceștia doresc ca eu să mă alătur unor asemenea republicani, în lupta lor împotriva monarhiei! Unul nu valorează mai mult decît celălalt. Dar republicanii mint și mai tare.

Caietul XXIV. Primăvara anului 1918.

Bacilul războiului

Dintre toate națiunile, America este acum cea mai infectată de bacilul războiului.

Caietul XXIV. Vara anului 1918.

Destinele Franței

Mi-e teamă că nu cumva după război, țara noastră să nu se afle într-o stare de demoralizare, din cauza pierderilor ei eroice și a iluziilor spulberate. Este o datorie imperioasă de a o smulge din lanțul unor reproșuri inutile, din dureroasa și inutila retragere în carapacea ei. Trebuie să-i trezim din nou jarul năzuințelor cunajoase, al cuceririlor spirituale. În Apus se vor auzi multe voci, care anunță falimentul. Fie ca Franța să nu se lase înăbușită de ele! Să-și îndrepte privirea spre Răsărit! De acolo va răsări soarele viitorului...

Caietul XXIV. Vara anului 1918.

Capitularzii vremii

Ziarele care-l susțin pe Clemenceau prevestesc cu seninătate bombardarea Parisului, străpungerea pozițiilor franceze la răsărit și nu ascund că guvernul va primi senin și noile ocupații ale nemților, numai Franța să reziste pînă-n octombrie— dată anunțată — cînd sosesc acești americani miraculoși. Aceasta înseamnă a anunța din timp și a ne închipui, fără emoție, că după ce a fost nimicit teritoriul Franței de nord, va fi nimicită și partea răsăriteană, poate Parisul, după Reims, Arras, Luasson, Chateau Tierry, Amiens. Dar ce le pasă acestor crainici ai gloriei și ai urii, că *adevărata* Franță moare, numai numele lor să supraviețuiască!

Caietul XXIV. Vara anului 1918.

Trăsăturile „democrației" [3]) americane

În Statele Unite, toate lucrurile sînt create parcă pentru a jigni sentimentele cele mai frumoase ale japonezului: și zgomotul infernal, și mișcarea, și brutalitățile, și îngîmfarea; nu e posibil nici un schimb de idei, deoarece conlocutorul american nici nu te ascultă; e preocupat numai de ideea lui sau pentru că n-are nici o idee, afirmă, repetă afirmațiile pe motiv că nu există argumente și, la urma urmei, rămîne convins că și-a nimicit adversarul. Orgoliul de clasă, tiranic, îi pune pe negri în afara legilor umane și-i ține pe acești nenorociți sub continua amenințare a batjocurei, ori a robiei și a linșajului. Femeile ca și bărbații sînt plini de acest orgoliu. Naruzo spune: „Așa-zisa democrație, care vorbește întotdeauna despre republică și libertate, nu este republică și democrație mai mult decît Japonia noastră".

Apoi, această incapacitate totală de a înțelege alte națiuni, această credință neclintită că ei știu totul, chiar mai bine decît alții, că aduc altor popoare, împotriva voinței lor, bună stare și fericire... Cred că destinul pregătește cu o admirabilă pricepere scenariul tragediei de mîine a popoarelor. Ea începe cu înăbușirea corului statelor europene, punîndu-l sub dominația Americii, care va juca, după război, în acest cor rolul corifeului...

Caietul XXV. Vara anului 1918.

O privire către viitorul Europei

Cu cît se prelungește acest război, cu atît apare în ochii mei, ca o pustiire materială și morală a Europei. Din această încleștare a popoarelor, se vor desprinde, la urma urmei, două forțe uriașe, care stau față în față: Asia și America. Ori prima, ori a doua, vor atrage Europa în albia ei. Dar, paralel cu aceasta, pe măsură ce se prelungește procesul distrugerii oarbe, în sînul popoarelor are loc reorganizarea și reconstrucția vieții sociale și internaționale, — o mișcare uriașă, — inițiatorul cel mai curajos fiind Republica Sovietelor. Nu sînt prooroc și nimeni dintre noi nu este în stare să prevadă care din cele două torente o vor lua (Europa). Dar salvarea omenirii, speranța unirii ei în viitor, aparține celui de al doilea...

Caietul XXV. Vara anului 1918

Sub steagul „Libertății"

În privința „bolșevismului" meu, toți prietenii mei știu că sînt de partea acestui partid în măsura în care sînt și de partea oricărui alt partid. Politica e o chestiune care nu mă privește (și, curios, tocmai politica îmi provoacă atitea dușmănii), deși niciodată nu mă ocup de politică. Eu susțin un punct de vedere „spiritual").

Dar nu pot admite minciuna și ipocrizia, de ori unde ar veni ele; și văd cît de larg sînt folosite împotriva celei mai tinere, mai curate și mai curajoase democrații din lume. Cel puțin dacă chestiunea s-ar reduce la luptă împotriva ei cu vălul ridicat. Dar sub masca dreptului și a libertății, nu! — asta este insuportabil. Cel care vede aceasta și tace, — devine necinstit. Eu văd aceasta și nu pot să tac.

Caietul XXV. Vara anului 1918

[1]) Este vorba de Guvernul provizoriu.

[2]) Senator american, șeful delegației care a sosit în Rusia pentru a „acorda ajutor" Guvernului provizoriu.

[3]) Acest fragment este un fel de comentariu al lui R. Rolland, la convorbirea cu japonezul Naruzo, plecat din S.U.A., care l-a vizitat pe scriitor la Geneva.

Bloc-notes

FATA DE LA RINGURI

De-ai să-l întîlnești pe moș Nedelea și-ai să-l întrebi cum a crescut-o pe Alexandrina, ai să afli:

— Apoi naiba știe cum a răzbit în viață... Fata mea a fost taman ca mița... cu nouă suflete...

Pe urmă o să te fiarbă în tăcere îndelungată și tot el o să te lămurească, dus pe gînduri:

— Păi așa și este, măi tovarășe... Cînd era Dina de doi ani, au tăvălit-o în țărînă cîinii de la curtea boierului Coman și n-a murit... La șapte ani, a căzut din clopotnița bisericii, unde o urcase popa și zău dacă a pățit ceva... iar pe timpul războiului, cînd n-am avut pîine, a trăit ca și mine — că și eu is tare — tot cu pămînt ars și papură fiartă... Atunci, ce era să fac? Mi-am părăsit pogonul de pe un deal pietros... Am venit la oraș... Am răbdat și aici cu copiii, m-am supt la trup, dar am răzbit... Acum, iată, sîntem sănătoși cu toții...

Aceste întîmplări se petrecuseră cu ani în urmă, într-o comună numită „Podul Doamnei" din Vlașca. Era pe vremea cînd tunurile războiului nu amuțiseră, cînd mașinile nu fuseseră încă împărțite, că poate, altfel, de-ar fi rămas moș Nedelea în ziua aceea în sat, ar fi primit pămînt și n-ar mai fi pribegit spre capitală. Dar nici așa n-are de ce să-i pară rău. Băiatul, Ionică, a ajuns ofițer de graniță, iar fata, Dina, fruntașă printre muncitoarele de la F.R.B.

În 1947, cînd a intrat Dina în fabrica aceea mare cît un oraș, era doar de-o șchioapă, fată la cincisprezece ani. A pășit în hala ringurilor, șloasă, pătrunsă de uimirea omului care coboară într-o lume nouă, necunoscută și tumultuoasă. Era speriată de zgomotul mașinilor (așa ceva nu văzuse în satul ei), dar totodată fermecată, văzînd filatoarele care parcă pluteau fără sfîrșit, trecînd ca niște albine harnice de la un ring la altul. Și i-au trebuit cîteva zile pînă ce tulburarea a părăsit-o și pînă la urmă, ca un pui de rîndunică ce-și ia zborul, a început ea însăși a pluti.

Lucrul ăsta poate că nu s-ar fi întîmplat așa repede, dacă n-ar fi făcut școala de calificare și mai ales dacă n-ar fi fost tovarășa Bozumală Ana, meștera care a luat-o în seama ei. De la ea a învățat Dina să lege firele din mers, după metoda Jandarova, să schimbe suturile la timp, într-o clipită, și tot de la meștera asta bună ca primăvara, a deprins a lucra atent și cu răspundere la trei părți de ring.

Acum Alexandrina Nedelea plutește și ea, sigură de lucrul ei și face parte din „brigada care nu rămîne niciodată în urmă". Este un nume frumos, cunoscut oamenilor din fabrică și deloc pătat. Brigada utemiștelor este mereu în frunte, iar despre fetele cu care lucrează o să-ți spună:

— „Fiecare își are firea ei. Bosancu Rafira este prea tăcută și nu critică. Matei Ioana este, dimpotrivă, o fire aprinsă, prea aprinsă, uneori. Și așa fiecare din fete... Chiar eu aș putea să lucrez mai bine... Dar toate sîntem unite ca și cele cinci degete ale mîinii într-un pumn..."

Zi de zi, zborul rîndunicii devine tot mai larg, tot mai plin de viață. Pe Dina o vezi adesea pe terenul de sport, luîndu-se la întrecere cu timpii, flșnește pe pistă cu pasul grăbit, dar suplu, părul castaniu îi flutură în vînt; respiră tinerețe. Îi place basketul și pînă nu de mult a fost îndrăgostită de acest joc. De ce pînă nu de mult? Pentru că într-o zi s-a dus la sala de gimnastică, unde i-a plăcut... De ce i-a plăcut? Acum îi place mai mult la dansuri.

De la echipa de dansuri, sigur n-o să mai plece. Aici se află și Aurel Bălan, partenerul ei cel drag. El este mecanic și dansator fruntaș. Dina este filatoare și dansatoare de nădejde.

Într-o zi a trebuit să-i fie reparat ringul și atunci l-a cunoscut pe Aurel. Era negricios, cu ochii vii, pătrunzători, atît de adînci, încît Dina s-a fîstîcit la început, privindu-i. „Parcă l-am chemat să se uite la mine, nu să repare mașina!" — și-a zis ea.

Dar a doua zi a aflat că mecanicul este în echipa de dansuri și s-a dus „de curiozitate" să vadă ce e acolo. Aurel stătea pe scenă, supărat și singur. Ceilalți tineri dansau perechi, perechi, și el părea că-i invidiază. Dar a văzut-o pe Dina și s-a îmbujorat. A coborît cele cîteva trepte, s-a oprit în fața ei și a invitat-o. Dina s-a încurcat din nou, dar a urcat totuși pe scenă. Din ziua aceea, Aurel nu mai duce lipsă de tovarășă de joc. Iar ea face acum parte și din echipa celor mai buni dansatori din fabrică.

Ei, cum să nu fie fericită! De omul harnic toți se interesează. Vin și alte filatoare s-o vadă pe Dina cum lucrează la ringuri. „Uite așa se leagă mai repede firul, așa se face ca mașina să nu stea o clipă". Și plutește de la mașină la mașină, de la fir la fir, ca o albină. Plutirea asta și-a văzut-o și în film. Nici nu credea că acolo, pe pînză, să fie chiar ea. Și-a văzut fotografia și în ziare. Drept este că pentru treaba asta, Aurel e cam gelos, dar o să-l treacă. Dina îl iubește din inimă.

Șt. Gheorghiu

ARGONAUȚII

Fragmente din partea II-a: SPRE COLHIDA

Într-o căsuță din portul grecesc Volos, o bătrînă toarce lîngă vatră; alături, nepoata ei plînge pentru că lîna din caier e neagră. Nu se află în țara noastră decît lînă neagră — o lămurește bunica. Dar dacă aș avea lîna de aur, ți-aș face un șorț minunat! Fata nu știe vechea legendă și bunica povestește întîmplările de demult despre lîna de aur: cei mai buni fii ai Greciei, între care vestiții eroi Iason, Hercules, Teseu, Orfeu, s-au strîns chiar în orașul Volos, căruia de atunci i s-a zis Iolcos, și au hotărît să pornească în căutarea lînei de aur. Și-au construit o corabie și au plecat să străbată valurile, spre țara Colhidei, de pe un țărm îndepărtat al Mării Negre. După numele corăbiei, care se chema „Argo", îndrăzneții căutători ai lînei de aur s-au numit Argonauți.

Poemul lui Dimos Rendis, „ARGONAUȚII", *— cu cele trei părți ale sale, „Pregătiri", „Spre Colhida" și „Întoarcerea" — dă viață acestei legende antice. În fragmentul pe care-l publicăm se povestește despre cîteva din obstacolele pe care le-au avut de înfruntat Argonauții în căutarea lînii de aur.*

2

Trei zile și trei nopți au mers cu bine.
Dar iată că oglinzile marine
se sparg învîrtejindu-se-n talazuri.
Rupîndu-și străveziile atlazuri,
Marea își schimbă fața la iuțeală
și pare-și dă pe solzii verzi cu smeală.
Ca niște cai, sălbaticele valuri,
turbate galopează către maluri,
sau se ridică pîn' la cer ca munții
înzăpeziți și ninși în jurul frunții.
Argò, bufnind din scheălăria-i larga,
din clipă-n clipă crezi c-o să se spargă:
Acu-i pe vîrful unui munte mare,
zadarnic încercînd să stea-n picioare,
acu-i în fundu-al patrulea al Mării,
de-un val împins-n brațele pierzării.
. . . . . .

Dar Marea, ostenită, cade moale,
uitînd pricina supărării sale.
Privirea ei e iarăși ca-nainte,
albastră, drăgăstoasă și cuminte.
De vas, lascivă-și scarpină spinarea
și cere mîngîieri — înșelătoarea! —
să zici că adineauri nici cu gîndul
n-a vrut să-nghită cerul și pămîntul!
Acum e răsfățată și nurlie,
iar tu o ierți! Și boarea-i cînd te-adie,
te lași purtat pe sînii ei ca neaua,
căci știe să-i dezvăluie, căței aua...
. . . . . .

3

Argò în larg e-mpinsă voinicește.
Și tot ce-a spus Fineas se-mplinește:
din fundul Mării iată că răsare,
ca aurul curat arzînd la soare,
un mic ostrov, o insulă divină,
o-nmiresmată splendidă grădină,
un fermecat tărîm cum altul nu e
și de-ale cărui flori nu-i grai să spuie.
Lămîii parcă-s ninși de-atîta floare
și margaretele le mișcă-o boare.
Din ierbi țîșnesc ca flacăra pe ruguri
roșii bujori. Chihlibariii struguri,
atîrnă pe aracii pînă-n slavă.
O pensulă stropit-a prin dumbravă
lalele, iasomii și viorele.
Iar valurile Mării-aduc cu ele
și-mprăștie pe sprintenele vînturi
miresmele acelor dulci pămînturi
ce-neacă pupa, prora o inundă.
Pe un nisip ca pulberea măruntă
de aur, tolănite stau sirene,
cu-ncondeiate și subțiri sprîncene,
cu sînii albi și fragezi cum e crinul,
cu glasul dulce-amețitor ca vinul.
Cu-o muzică a sferelor, cerească
pe argonauți vor să-i ispitească:

„— Unde-ați pornit-o voi, flăcăi cuminți,
pe valuri ne-mblînzite?
V-așteaptă frați acasă și părinți,
și dalbele iubite..."

Orfeu apucă lira fermecată
și dă răspuns sirenelor pe dată:

„— Ne-așteaptă frați acasă și părinți
și dalbele iubite...
Dar toți sînt istoviți de suferinți
și de nevoi cumplite..."

„— Deci să se lase-acești feciori vînați
de stînci, ca niște fluturi?
Ei sînt meniți să fie prinși în laț
de-alinturi și sărutări!..."

„— Ei sînt meniți să fie prinși în laț
de-alinturi și sărutări,
dar toți de biciul foamei sînt brăzdați
adînc, de la-nceputuri..."

Deodată-un strigăt urcă spre tărie —
e Vutas — parcă pieptul și-l sfîșie:
„Destul! Destul! Aci facem popasul!
Jos ancora! Spre port să tragem vasul!"
Iason încearcă: „Vutas, frățioare,
nu asculta de vorbe-amăgitoare,
hai, fii bărbat și stăpînește-ți firea;
cînd soarele-și va arăta lucirea,
miresmele-n putori au să se schimbe,
iar fiecare floare va da ghimpe,
și blesteme cîntările-au să fie;
hai, frate, Vutas..." Iason vrea să-l ție,
dar înțeleapta-i vorbă nu-l dezmîntă,
căci Vutas drept în valuri se avîntă...
Sirenele-acum și mai dulce cîntă:

„— Desfete-vă natură, munți, cîmpii
și pinii pe coline!
Al lunii disc de aur îl zării
și stelele divine!..."

Lui Hercul ochii-i ard ca de-o văpaie.
Gemînd, aruncă vîslele greoaie,
și ca nebun aleargă peste punte
și-n pîntecul corăbiei se-ascunde.
Cu pumnii pieptul lat parcă și-l frînge
și degetele-și mușcă pîn' la sînge
de parc-un foc lăuntrul i l-ar arde.
Orfeu își plimbă mîna peste coarde:

„— Al lunii disc de aur îl zării
și stelele divine...
Da-s înghețate toate și pustii;
de sînge parcă-s pline..."
. . . . . .

Sirenele din nou încep isonul
îmbătător și greu ca aftonul:

Așa cîntau gorgonele zmintite,
plîngînd, apoi rîzînd pe negîndite.
Flăcăii trag la vîsle voinicește
și cîntul lui Orfeu îi însoțește:

„— Ce făptură-aș fi eu
dac-aș trage la greu,
la o viață în singurătate?
Dar puteare-aș zîmbi
cînd în juru-mi n-ar fi
sărbătoare și n-ar rîde toate?

Pe meleag pămîntesc,
în mulțime trăiesc, —
ea îmi strigă: „Mai sus!" și mă ține.
În al gloatei mijloc,
în al luptelor foc,
doar acolo te afli pe tine.

Dacă simți truda-i grea,
de te bucuri cu ea,
te ridică pe culmi cu putere,
ca un lapte curat,
care, neîncetat,
scoate lamura lui la vedere".

Nici n-apucă să-și mîntuie cuvîntul,
că insula parc-a suflat-o vîntul.
În locul ei e o stîncă înținată,
de putrezite alge plină toată.
Pe stîncă stă o zgripțuroaică roasă,
numai cu-n dinte-n gura ei băloasă,
ieșindu-i printre vinetele buze;
orbitele-i sînt cuiburi de meduze
și-aspide are-n păr, otrăvitoare.
Ea strigă, răschirînd cumplite ghiare:

„— Unde plecați,
cîini nespălați,
toți, cu grămada?
Tartori flămînzi!
Dracul, de prinz
deie-vă coada!

Dă, mare zeu,
trăznetul greu,
fulgerul — joardă!
Cer și pămînt
scuture-n vînt
flacări, să-i ardă!"

Cum le-a văzut și-a treia ipostază,
Argò cea sprintenă se depărtează
iar urletele știrbei vrăjitoare
le-năbușe Orfeu cu-a lui cîntare:

„— Peste pămînturi
și mări dușmane,
roase de vînturi
și uragane,

peste-o strîmtoare
grea: Propontida,
tremură-n zare,
mîndră Colhida!

Peste pămînturi,
peste talazuri,
stoarse de vînturi
și de necazuri,

cum ne-a fost scris:
ni se deschide
țara din vis a
mîndrei Colhide".

11

Trei zile și trei nopți, pe valuri line,
vitejii argonauți merg cu bine.
Șaizecișidoi delfini visîesc pe mare,
iar pe de-asupra — dîră de ninsoare —
șaizecișidoi de pescăruși tot zboară.
Merg spre Colhida, țara ce-o visară.
Dar cînd ajung în largul mării, iată,
în mii de țăndări bolta-i sfîrtecată
de-un bubuit, parcă stihii dușmane
despriponiră zeci de uragane.
Sînt stîncile pe valuri plutitoare
ce-n capete se bat fără-ncetare, —
surori cu moartea, leagăn de pierzare.
Cutremurul iscat de-a lor izbire,
precum o ghiară scurmă-ntreaga fire.
Pe unde trece, arde ca o pleaznă
de fulger, tot ce-i scump, durat cu caznă.
Cu geamăt se dărîmă Parthenonul;
coloanele surpate-i țin isonul,
iar despletitele cariatide
fug de mînia grea care ucide;
din Cheroneea urlet se ridică:
e leul, dus în codrul des, de frică.
Niké-și înecarcă aripile-n aer
și cade lîngă templul ei, cu vaer.
E pulbere pe lume, plîns și tremur.
Și iată că ajunge-acel cutremur
și la o casă unde este-o nuntă.
Și toți nuntașii-n tinda cea măruntă
gustă pe rînd din plinele ulcele.
Mireasma vinului ieșind din ele
se-mbină cu un cîntec spus de mire.
Bătrînul rîde de vreo amintire,
iar într-un colț un leagăn stă pe-o treaptă,—
trei generații el le legănase
și-acum pe cea de-a patra o așteaptă.

Și stîncile se bat fără-ncetare,
surori cu moartea, vatră de pierzare.
Cutremurul acum și-aduce pașii
drept în căsuța unde sînt nuntașii
și-apleacă luminările de ceară.
Iar limbile lor galbene, de pară,
ling albul văl de spumă al miresei,
fac scrum plăcinta de pe colțul mesei,
(o-a frămîntat cu mîinile ei, mama!) —
ard margareta mirelui, dau iama,
pe scutecul din leagăn și-află locul,
și chiar bătrînului îi ard cojocul, —
toate le-neinge, ca un șarpe, focul.

...Și se hurducă stîncile vecine,
și jale-aduc, și moarte, și ruine.
Și se răstoarnă cana de pe masă,
iar apa, șiroind, curge prin casă,
apoi se umflă ca un fluviu mare.
Și curge apa fără încetare
și-neacă-n valuri tot ce e viață.
Din loc în loc plutesc la suprafață,
cununa de mireasă, argintie,
al mamei dar: o floare de hîrtie
și leagănul ce patru vîrste leagă,
pipa bătrînului de-o viață-ntreagă.
cravata mirelui, cea colorată,
(iar cana se tot varsă, nu se gată...)
Tot ce-a putut de flacără să scape,
e-acoperit de dușmanele ape.

12

...Și stîncile se bat fără-ncetare,
surori cu moartea, leagăn de pierzare
Pornind în zbor să sfîrtece, să rupă,
pasări de pradă zarea o astupă,
și clănțănind din dinții lor spre seară.
jivinile pădurii se sculară,
urlînd ca mii de lupi turbați în haită
și dînd prin lume-nfricoșată raită.
Pe fete și feciori le caută ele,
să-i macine-n flămînde măsele.
Și-ar vrea să rupă-n dinții lor de cremen
și pe copii, și pe bătrîni, de-asemeni:
vor fericirea noastră pămînteasă,
Și-ar vrea și visul să ni-l jefuiască.

13

— Ia-ți zborul, porumbelule, și du-te
prin flăcări și pe apele crescute,
și-ntoarce-te cu veste de departe,
să ospătăm la nuntă mai departe.
Aprinde luminările de ceară
și fă să curgă vinul în pahară,
vălul, cununa, adă-le miresei,
mamei, plăcinta de pe colțul mesei,
iar mirelui cravata colorată
(frumoasă e mireasa sprîncenată!) —
și scutecul, și leagănul din tindă,
(flăcăi! dați drumul horei, să se-ntindă!) —
bătrînului, cojocul, pipa roasă
(hai, toarnă-ne, să ne-mbătăm, mireasă!)

— Ia-ți zborul, porumbelule, și du-te
prin lavă și pe ape zboară iute,
taie-ți prin vînt cu-aripa cale dreaptă.
căci lumea-nsetoșată te așteaptă.
Tu să le-astîmperi setea tuturora,
ca să pornească fără grijă hora...

14

Și porumbelul, dus la fiecare,
de buze e atins cu-nfiorare;
pe urmă Iason iată că-l ridică.
El tremură puțin — o floricică
de-o nesimțită boare mîngîiată —
și a țîșnit în vînt ca o săgeată.
Aripile-i în soarele amiezii,
sînt gemene cu luciul zăpezii,
și, vai, cîți ochi îl urmăresc frățește
și-n cîte inimi seamănă nădejde
și cîte glasuri îi menesc de bine!
Hai, zboară, zboară și prefă-n ruine
și arde-a morții lacomă cetate.
Vezi, sîngele ar vrea să-nece toate:
luceafărul cu licăru-i de pară
și pîlpîitul stelelor de seară,
și rîsul și-a mimozei tresărire...
Adu-ne iute așteptata știre.
Ca o săgeată zboară, cu putere,
ca să-nflorească flori la butoniere
și iedera pe șorțuri de fecioare;
pe buzele ce mute-au stat, cîntare,
și trandafiri și toporași în glastră,
chimval să sune în ograda noastră
(amară astăzi și îndurerată!)
de zîmbete și rouă-nsetoșată.

Dimos Rendis

Traducere de **Ioanichie Olteanu**

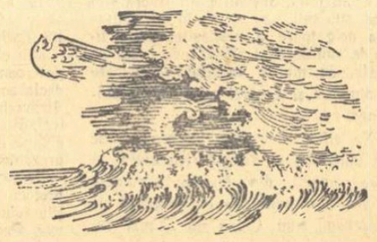

Desene de GHEORGHES DIMU

Din publicistica lui Nicolae Filimon

NOTĂ. Dintre scrierile lui Nicolae Filimon, mai puțin cunoscute publicului larg sînt foiletoanele de critică muzicală și dramatică rămase în paginile ziarelor și revistelor vremii. Acest prețios sector de activitate pe care Filimon l-a susținut începînd cu anul 1857 pînă spre sfîrșitul vieții sale în diferite periodice („Națiunalul" — „Revista Carpaților" — „Independența" — „Țăranul Romîn", etc.) prezintă un interes care depășește problemele stricte de specialitate muzicală și teatrală.

Foiletoanele reproduse mai jos, aparținînd ultimei perioade de activitate în acest domeniu (vezi foiletonul „Teatrul Italian" reprodus din „Națiunalul" nr. 14 din 18 februarie 1860 și foiletonul „Teatrul Național" reprodus din „Țăranul Romîn" nr. 9 din 7 ianuarie 1862) ilustrează criteriile critice de bază ale scriitorului nostru clasic și rolul său activ în promovarea culturii naționale și în acțiunea de educare artistică a unui public cît mai larg; în același timp prezintă pentru noi un deosebit interes istoric documentar, în ceea ce privește dezvoltarea culturală a țării noastre de pe la mijlocul veacului trecut: pe de altă parte, privind personalitatea artistului Nicolae Filimon, foiletoanele aduc imaginea unui gînditor și artist multilateral, — de o impresionantă cultură și competență în domeniul muzicii și teatrului, — continuator pasionat al ideilor pașoptiste și unul dintre cei mai importanți și mai profunzi inițiatori ai criticii realiste literare și de artă din istoria noastră culturală.

Ideile critice principale din foiletoane — privind rolul social pe care trebuie să-l împlinească teatrul, necesitatea unui teatru național și a unui repertoriu național care să devină o problemă de stat — Filimon și le-a exprimat și în notele sale de călătorie în capitolul care evocă întîlnirea cu revoluționarul maghiar de la 1848, Cövesdy János: „Teatrul ...are o misiune foarte sublimă de împlinit și ca să corespundă cu demnitate înaltei sale chemări, el cată să fie pus sub îngrijirea unor persoane cu cunoștințe speciale în arta dramatică și sub imediatul control al guvernului. Numai guvernul poate să înființeze școalele necesare pentru formarea artiștilor. El și numai el poate să ridice teatrul din starea deplorabilă în care se află, încurajînd pe artiști și pe literați dramatici prin premii și recompense. Un antreprenor, fie romîn, fie străin, și din orice clasă a societății, nu va fi decît un negustor. Ca negustor, el va căuta cu orice preț să-și realizeze un matrimoniu din care să poată trăi; și nu-i va păsa nimica dacă Teatrul înaintează sau merge spre ruină". (Excursiuni în Germania meridională — Memorii artistice-istorice și critice — cap. X „Cina și toastele"; Tipografia jurnalului „Națiunalul" — București, 1860).

Desconsiderarea față de artă, de operele clasice universale și față de scopul educării publicului, căpătase un aspect îngrijorător după revoluția de la 1848. Atitudinea critică din pu-

Desen de TIA PELTZ

blicistica lui Filimon se ridică împotriva unor situații care tindeau să se generalizeze în spectacolele date în acea vreme, în țara noastră, de trupele de actori străini, conduse de antreprenori care urmăreau cîștiguri mari bănești și care, în cazul cînd nu prezentau lucrări clasice amputate și rău interpretate, aduceau în schimb pe scenă piese ușoare, de multe ori imorale, fapt ce prezenta pericol atît pentru gustul public, cît și pentru dezvoltarea culturii naționale (trupele de artiști romîni erau în dezvoltare — în acest timp se desfășura activitatea lui Matei Millo — și trebuiau ferite de influențe nefaste). Strîns legat de criticarea severă a acestor situații, ne apare interesul pe care N. Filimon îl arată, în publicistica sa, creării unui teatru național și unui repertoriu național fundat pe realitățile autentice din țara noastră, precum și formării unei școli de artiști romîni, bine pregătiți din punct de vedere cultural și artistic.

Deși idealul lui Filimon, în privința organizării unui adevărat teatru, nu s-a împlinit în vremea lui și nici mulți ani după aceea, totuși consecvența combativă cu care a condamnat în publicistica sa competență comercializarea teatrelor și nivelul artistic degradant al spectacolelor, a avut răsunet chiar în vremea lui și a contribuit la schimbarea conducerii Teatrului Italian din țara noastră și la îmbunătățirea trupelor de artiști, iar principiile lui Filimon au fost luate în seamă la înființarea „Conservatorului de muzică și de artă dramatică din București", care a avut loc în timp ce Al. Odobescu era la conducerea Ministerului Cultelor. (vezi datele din studiul lui George Baiculescu: N. Filimon — critic muzical și dramatic).

Nota de față, avînd numai rostul de a introduce cititorul în lectura foiletoanelor reproduse, nu va dezbate pe larg variatele probleme pe care le ridică activitatea publicistică a autorului romanului „Ciocoii vechi și noi". Amintim numai importanța foiletoanelor criticului Filimon care întrezărește pe nuvelistul și romancierul de mai tîrziu, dezvăluie spiritul său critic realist, polemic, satira sa care merge de la ironie subtilă pînă la sarcasmul plin de indignare, exprimat printr-un ton vehement și prin folosirea comparațiilor celor mai brutale, pentru a scoate la iveală adevărul. (Vezi foiletonul reprodus din „Națiunalul" 1860).

Mărturisim că reeditarea unei culegeri de foiletoane, precum și reeditarea notelor de călătorie ale lui Nicolae Filimon, ar fi de un real folos nu numai specialiștilor în probleme de literatură și muzică, dar și publicului larg, doritor să-l cunoască pe scriitorul nostru clasic în varietatea preocupărilor sale artistice și cetățenești.

Șt. B.

★

Teatrul Italian

...Domnule K. B.,

Mă întrebi de ce nu vin la teatru și de ce nu fac și în anul acesta reviste melodramatice (cronici muzicale, n.n.).

Iată răspunsul:

Revista sau mai bine critica își are și ea condițiunile sale, fără care nu poate să existe. Ea dar reclamă ca subiectul de criticat să cuprinză în sine bunul și răul, efectul și defectul; căci lipsind aceste condițiuni, critica devine imposibilă sau, de va exista, nu spune adevărul, nu luminează, nu corege.

Să cercetăm dacă aceste condițiuni există în anul acesta ori nu.

Să începem cu domnii artiști.

Ce ar putea oare să zică critica despre vocea amfibie și răgușită a doamnei Manzini, primadona absolută și despre jocul ei de scenă care seamănă foarte mult cu convulsiunile copiilor lunatici! Cum s-ar putea face definiția talentelor primei contralte Ghedini...

Spune-mi, în sinceritate, domnul meu, ce s-ar putea nota despre doamna Berni, care prin vocea sa microscopică și puțina forță a plămînilor au cîntat *de profundis* (veșnica pomenire — sublinierea și nota aparțin lui Filimon) operelor: „Maria de Rohan", „Traviata", „Poliuto și Beatrice di Tenda"?

Cu ce expresii o să se serve critica, ca să analizeze talentele celebrului tenor Svift, care a lipsit marina majestății sale britanice de un bun matelot numai ca să vină la noi, să ne stîlcie urechile cu vocea sa cea nearmonică și țipătoare?

De mai multe ori am luat pana în mînă să scriu și am fost silit să o las, căci nu găseam termeni de-ajuns de tari, ca să descriu vocea sepulcrală și falsă a profundisimului bas din anul acesta!

Am părăsit de multe ori teatrul, de la primul act... Aruncă-ți numai privirile în orchestră și vei vedea că din cauza lipsei instrumentelor de coarde și a înmulțirii celor de aramă, ea seamănă mai mult cu o bandă militară sau cu trombele apocaliptice care au să cheme odată pe morți la ultima judecată.

Mai adaugă un cor compus de niște individe ce desigur nu pot exercita această profesie decît numai pe teatrul nostru și sub o antrepriză ca cea de astăzi. Și vei vedea, domnul meu, că din punct de vedere al artei muzicale și talentului melodramatic, critica nu poate să zică decît rău sau de tot rău și cată să știi, domnul meu, că, cu un adjectiv și un superlativ nu se poate face o revistă teatrală.

Să venim acum la modul punerii operelor pe scenă și la celelalte nuanțe indispensabile pentru reprezentarea lor.

In ce parte a lumii s-a văzut vreodată să se pună pe scenă opere, fără a fi studiate cu maturitate, zdrențuite pînă la gradul superior? Unde s-a mai văzut ca o cantatriță de teatru, al cărui a trecut pentru noi este un mister, să aibe curajul a insulta un public întreg?... Care antreprenor a cutezat, de cînd există teatrul la noi, să contracteze a ne da operă și luînd banii abonamentului înainte să ne suie pe scenă acrobați de aceia ce joacă pe la tîrguri? Lasă cineva să ne arate că la unul din cele mai mici teatre de provincie a cutezat vreodată orchestra să fugă din teatru pe la jumătatea reprezentației și să lase pe public batjocorit, fără să intervie vreo autoritate a-i face satisfacțiune. Acestea toate s-au văzut numai la noi, domnul meu, și în ce timp, dumnezeule!... Iată, domnul meu, că și din punctul acesta de vedere, critica nu poate să existe.

Publicul este rănit foarte greu în drepturile sale...

Noi nu am lipsit de mai multe ori a chema atențiunea guvernului asupra acestor flagrante violări ale contractului, dar n-am văzut nici o dispoziție luată pentru îndreptarea răului.

Mai ridicăm și acum vocea noastră și în numele interesului comun și al guvernului în parte, rugăm pe domnul ministru de interne să desființeze contractul impresariului actual; să-l desființeze, căci este violat în toată extensiunea simțului său literal și moral, căci este un act ce ne face să roșim pe tot momentul...

Știm că impresariul este în stare a promite paradisul, numai să i se lase contractul nedesființat; dar asta o face numai ca să poată mai în urmă a ne adăpa iarăși cu fiere și oțet!...

Noi însă, ca publiciști imparțiali, ne credem datori a preveni pe domnii abonați și pe onorabilul public...

Sperăm că domnul ministru dinlăuntru și onorabilul comitet teatral or ști cît preț să puie pe promisiunile unui negustor care și-a călcat neîncetat angajamentele din contract și vor face să dispară acest *cartago delenda* din teatrul nostru.

(Foiletonul a fost reprodus din „Națiunalul" nr. 14 din 18 februarie 1860).

Teatrul Național

Am zis de mai multe ori că, pînă nu vom avea un repertoriu de drame și comedii naționale, nu vom putea să avem nici actori buni, nici Teatru național. Această ideie poate să fie greșită, poate să fie o utopie, noi însă ne ținem de dînsa și ne dăm cuvîntul.

Pasiunile umane, deși sînt tot acelea la fiecare națiune, deși hotentotul și grenlandezul simt amorul, durerea și desperarea ca și francezul, italianul, germanul și spaniolul; modul însă al exprimării acestor pasiuni diferă foarte mult din chestiuni de climat și civilizațiune; să mai adăugăm pe lîngă acestea și deosebitele moravuri, manierele locale și necesitățile fizice și morale ale fiecăreia națiuni și vom vedea cum se naște ideia de a-și crea fiecare popor teatrul său în parte, a cărui bază, deși este una și aceeași, adică flagelarea viciului și încurajarea virtuții, se deosebește, cu toate acestea, în nuanțele caracterelor prinse în scenă și în maniera de a interpreta variele pasiuni umane; de-aci vine diferența între școala antică și modernă, precum și între școalele franceză, germană, engleză și spaniolă, în care videm diferitul caracter și tendința fiecărei națiuni.

Ne va zice poate cineva că între scrierile lui Corneille, Racine, Voltaire, Schiller și Alfieri se găsesc multe piese universale ce se pot traduce și reprezenta pe teatrul nostru. Ni se va zice tot astfel și despre comediile lui Molière, Goldoni, Calderon, Lope de Vega și Kotzebue plus o mare parte din dramele scrise din secolul trecut și cel actual. Noi le vom răspunde că pînă la un grad oarecare dreptatea este cu dînșii; publicul romîn poate să guste și să admire pe Hamlet, Mahomet și chiar pe Cid, ajunge numai că aceste piese să fie mai bine traduse și bine interpretate, dar ele nu o să deștepte în inima romînului sentimentul patriotismului, al gloriei și virtuților străbune, precum ar putea face această o piesă scrisă pe subiect național, bine aleș și bine interpretat. Iată un exemplu. „*Don Juan de Marana*" este o piesă care a plăcut foarte mult publicului nostru. Să presupunem că acțiunea acestei piese se petrece în Romînia și că, în locul lui Don Juan cel imposibil, videm pe unul din junii noștri cei desfrînați care, întocmai ca angelul cel căzut, seamănă dezolațiune în inimile părinților și ale consorților și că nefericitele victime ale acestui flagel al societății ne sînt cunoscute. Ei bine! Noi credem că publicul nostru ar fi simțit o ură nedescifrabilă în contra amăgitorului și ar fi vărsat poate o lacrimă de compătimire pentru victime, fără a mai adăuga că ar fi învățat să fugă de viciu și să practice virtutea; pe timp ce alt fel precum s-a reprezentat la noi, n-a împlinit decît partea cea mai puțin însemnată din sacra misiune a Teatrului, adică a delectat pe public fără să grăvéze în inima lui oroarea în contra viciului: mai adaugă iarăși că, spre a reprezenta la noi piesele clasice, trebuie ca artiștii noștri să cunoască arta dramatică în toată întinderea ei, să aibă idei solide despre tradițiunea fiecărei școale în parte, despre etnografie, și mai cu seamă despre viața intimă și manierele particulare ale eroilor ce-i vor reprezenta; și aceste calități nu le unesc decît foarte puțini dintre actorii noștri.

Iată de ce noi susținem ideia formării unui repertoriu național. (Urmează analiza jocului interpreților din vodevilurile prelucrate de S. Michăilescu și Matei Millo, n.n. — Foiletonul a fost extras din „Țăranul Romîn" nr. 9 din 7 ianuarie 1862).

N. Filimon

Intîlnirea lui Al. Cazaban cu scriitorii tineri

Rezemat de balconul circular de deasupra holului Casei scriitorilor, Al. Cazaban urmărea cu atenție pe tinerii care continuau să soseasc㠍. Pe figura blindă a celui mai în vîrstă scriitor al nostru, se citea o vădită emoție. Cei ce veneau să-l asculte, erau tineri scriitori, membri ai cercurilor literare din Capitală, studenți ai Institutului de literatură și critică literară „Mihail Eminescu" curioși să-l vadă, să-l cunoască mai de aproape. Al. Cazaban era de-a dreptul tulburat că atîția și atîția tineri, ucenici ai scrisului încă, se adunau în jurul lui să le povestească despre scriitori de mult dispăruți, despre viața plină de necazuri a condeierilor în trecutele vremuri, despre străduințile lor grele de a-și vedea cîte un volumaș tipărit.

Tinerii care soseau mereu, urcau scările de marmoră și ocupau locurile în sala de ședințe, îmbrăcată în plușuri grele, în brocarturi, oglinzi și aurării. Gîndind la trecutul pe care trebuia să-l evoce și privind interiorul atît de fastuos al locului unde se strîng ca într-o casă a lor scriitorii din vremea noastră, Al. Cazaban se însuflețește pentru ca apoi să constate cu amărăciune:

— Ei, cînd mi-aduc aminte de maghernițele — atunci cînd le aveam — care erau rezervate altădată scriitorilor, și la acest minunat lăcaș, îmi dau seama de marea dragoste cu care înconjoară regimul de astăzi pe scriitori.

Și așa, cu un licăr de fericire în privirile umede, Al. Cazaban se amestecă în șuvoiul de tineri, ducîndu-se la masa unde trebuia, ca un bunic, să spuie nepoților săi, povești adevărate.

Tov. Lucia Demetrius nici nu trebuie să-l mai prezinte. Asistența salută cu un ropot de aplauze pe cel ce urma să le vorbească.

Cu glasul blajin, potrivindu-și ochelarii, povestitorul îmbrățișează dintr-o privire sala și un zîmbet ușor îi luminează chipul. Și porni să povestească, ducînd pe cei prezenți cu vreo 70 de ani în urmă. Amintirile încep de la un punct de mare tensiune, cînd l-a văzut pe Eminescu. Poetul venise la teatrul din Iași și portarul l-a alungat. N-avea bilet. Un om palid, cu mustață neagră, cu un palton ponosit, ros în coate, fără nasturi. Așa arăta cel mai mare poet al nostru care nu avea nici acei cîțiva bani să-și plătească un bilet la teatru.

Consacrîndu-se scrisului, Al. Cazaban a trebuit să accepte și el viața de lipsuri. A început prin a fi corector la un ziar de unde a fost apoi dat afară. Furios pe cel din cauza căruia își pierduse slujba, scrie o schiță care se publică. Debutul se făcuse. O altă schiță era inspirată tot din minie împotriva unui ofițer care-l bătuse cu sabia. Și destinul rezervat tuturor scriitorilor pe atunci îi fusese hărăzit și lui: dat mereu afară din slujbe, fără bani, fără siguranța zilei de mîine, rozîndu-și coatele de masa vreunui birou. Și Cazaban înșiră numele celor mai mari scriitori ai noștri, cu o asemenea soartă: Eminescu, Creangă, Slavici, Coșbuc, St. O Iosif, și alții alții.

Plină de interes a fost evocarea cafenelei Kübler unde se adunau scriitorii vremii să-și citească producțiile, evacuarea din casă a Societății scriitorilor romîni, clinoșenia editorilor care se îmbogățeau din cărțile pe care le publicau și nu plăteau drepturile de autor.

Evocările scriitorilor noștri virstnici sînt pline de învățăminte pentru tinerii de astăzi care pot afla din amarnica experiență a celor ce-au scris odinioară, cît de greu o duceau în cumplitele vremi ale regimului trecut acei care, cu toate sufermțele, au lăsat totuși capodopere ale literaturii noastre.

Gh. Dinu

Primăvara în Carpați

(Urmare din pag. 1-a)

cu ele, acoperind totul ca o spuză, stringîndu-se în roturi, în nebuloase și căi lactee. Erau, bag de seamă, oceanul într-un strop de apă; erau forța cu care pămîntul se învîrtește în jurul osiei sale oglindită în gingășia și mireasma lumii vegetale. Mi-roseau a proaspăt, a crud, a apă de izvor, a obraji de fecioară. Erau plăpînzi și suavi, tremurători și timizi, dar tocmai această gingășie și fragilitate proclamau forța cosmică, de neînvins, a primăverii.

Trezite de razele soarelui, albine începură să zboare în aerul plin de dulci adieri, pregătindu-se să stringă mere pentru urșii care, în birlogurile lor, îndelung flămînziseră.

III

Cu o atît de mare dezlănțuire de forțe și cu atît de infinite gingășii vine primăvara în Carpați de mii și mii de ani, și tot astfel a venit și acum. Și totuși, o primăvară ca aceasta, plină de atît de uriașe forțe și de virtualitatea atîtor gingășii, n-a fost niciînd pe alei. Veniți mai repede cocori, purtați-vă prin marile spații triunghiul eternei voastre migrațiuni, pentru a saluta cît mai curînd cea dintîi primăvară în care oamenii acestor pămînturi iau în mîinile lor puterea de neînchipuit a atomului!

Oamenii acestor pămînturi voi îi cunoașteți. Voi i-ați văzut de sus, în șarice lungi, păzind turmele pe podișurile Carpaților. De mii de ori ați plecat, de mii de ori v-ați întors, și tot de atîtea ori i-ați găsit a ci, alături de munți, de ape și de păduri. De fiecare dată arau cu îndîrjire pămîntul, Negru și tăcut era pămîntul, și negru, tăcut și pămîntiu obrazul lor. Voi i-ați cunoscut bine, veșnici cocori, pe acești oameni săraci și aspri ai Carpaților.

Ce grele s-au dovedit pentru ei căile istoriei! Atîta timp au stat în urma atîtor și atîtor popoare. Și iată-i acuma, printre cele dintîi care văd lumina nouluî ev. Și iată-i acum, printre cele dintîi care se pregătesc să-și umple plămînii cu mireasma marii primăveri.

O, cocori, neobosiți cocori, ne-a fost dat nouă, generației noastre privilegiate, să vestim în clipa aceasta, cu țipete mari de uimire și bucurie, sosirea poporului din Carpați la porțile grandioase ale erei atomice.

Ce lung și plin de freamăt ala', în care își iau locul pînă în cele mai îndepărtate timpuri, toți cei ce au scos scînteî din cremenea Carpaților, făurind unelte și arme; toți cei ce au aprins în jurul albăstrilor munți flacăra albă a frunții lor, luminînd tainele lumii și cîntîndu-i frumusețea. Ce sfărlucit și emoționant alai, din care fac parte și „dă doamne pe lume o ploaie cu spume" și „pe-un picior de plai, pe-o gură de rai", și „a fost odată ca-n poveștî, a fost ca niciodată, din rude mari împărătești, o prea frumoasă fată"... tot ceea ce, în veacuri și veacuri fu suflu al vieții și vis și poezie în acest colț viu al lumii. Pe căi părăși pe care au călărit geții, soseșie nesfîrșita procesiune la porțile deschise ale atomului. In cea mai mică vinișoară de sînge din re'ina f.zicianului ce se apleacă asupra microscopului electronic, se grămădese să privească și ei tainele materiei din care va țîșni marea primăvară a lumii, toți cîți au suferit pe aceste pămînturi de foame și frig, toți cîți vor fi visat lîngă ghețurile Dunării o lume fără iarnă și fără suferință.

Demult erau țărînă în țărîna veșnică a lumii, cînd i-a trezit din somn tropotul celui mai năzdrăvan cal ale cărui copite au răsunat vreodată pe aceste meleaguri, fie și în basm. E un cal cum n-a fost plăsmuit nici de cea mai dezlănțuită închipuire, înaripat și fantastic, hrănit cu jăratecul nuclear al soarelui. E un cal ale cărui potcoave de uraniu îi dau o putere atît de mare, încît oamenii vor putea zbura pe spinarea lui pînă în lună, a cărei suprafață se spune că ar fi acoperită cu un strat adînc de pulbere. Poate de acolo, din străfundurile rea acelui praf de argint, vine indescriptibila vrajă pe care regina nopții o răspîndește peste creștetul înflorat al plopilor. Ce frumoase veți fi mirese ale anului 2000: aleșii inimii voastre vă vor aduce pudră din lună.

★

Nu, de cînd e lumea și pămîntul, nici unei generații de cocori nu i-a fost dat să salute la poalele Carpaților, o atît de nimitoare primăvară. Mii de primăveri au venit pe aceste pămînturi, și fiecare din ele a însemnat o crîncenă luptă cu moartea, o nemaipomenită dezlănțuire a forțelor vieții, care numai așa au putut ieși biruitoare. Cu ochi plini de spaimă dar și de bucurie priveau barbarii geți vehemența cu care bătrîna Dunăre se smulgea încă odată din brațele iernii: haotica învălmășire a unor munți de gheață, albi și vineți, ce-și vedeau temeliile surpate; violența țîșnitură a apelor scăpate din strînsoare, și înceata, amenințătoarea pornire la vale a fluviului de sloiuri.

Și azi, tot astfel se prăbușește podul de gheață al Dunării de parcă, am putea spune noi, ar fi minat cu mii de tone de dinamită. Pretutindeni unde iarna s-a întins domnia, ghiarele și trupul ei sînt spulberate, ca ghiarele și trupul unui sfinx a cărui greutate ar înăbuși firea. Primăvara e o explozie.

Cînd carcasa de gheață care le strivea sub apăsarea ei a fost făcută țăndări, cum năvălesc pretutindeni, neoprite, clocotitoare, victorioase, forțele vieții! In bobul grîului pătrund și-l fac să explodeze. In rădăcina ierbii pătrund și-o fac să rupă pămîntul, să iasă afară la soare! Cît de năvalnic urcă în copaci seva primăverii, amețindu-i cu tăria ei, poenindu-le unul după altul mugurii. Pe fiecare palmă de țărînă clocotesc și fierb, și caută sămînța în care să pătrundă, dezlănțuitele forțe ale primăverii. Cît e de neobosită și de puternică! Nici focul cînd arde, nici apa cînd clocotește, nu se răspîndesc atît de repede și pretutindeni, că forțele vii ale primăverii. Pe fiecare palmă de pămînt, ce uriașă, universală, cosmică explozie!

Cine ar putea lupta cu primăvara, cine ar putea-o opri în loc? E în ea o forță de distrugere, dar nu distruge decît stăpînirea iernii. E în ea o forță a vieții, și năvălește pretutindeni și acoperă tot pămîntul cu iarbă.

IV

Vreau să vă spun acum, o frați ai mei, urmași ai vechilor geți, că explozia atomului nu poate fi decît explozia unei primăveri. E în ea o forță a distrugerii. Dar e mai ales în ea o forță a vieții, și pe aceea trebuie s-o salutăm, fîlfîind ca acoperi pămîntul de iarba mătăsoasă și plină de miresme a unui paradis.

Noi, urmașii geților, n-am știut pînă acum decît spaima formidabilei trozniturî. Dar seva noii primăveri — năvalnica, amețitoarea sevă! — a început să mustească în pămîntul de sub tălpile noastre și e timpul să ne bucurăm. Din acest pămînt, pe care strămoșii l-au stropit cu lacrimi, cu sudoare și cu sînge, pentru a scoate în fiecare an o nouă recoltă de grîu, din acest pămînt al nostru precum noi sîntem ai lui, e scos acum grăunțele de foc al energiei nucleare.

Peste pragul unei noi ere, fără nici o asemănare cu ce a fost vreodată pe pămînt, pregătiți-vă să treceți acum, frați ai mei! Nu e departe timpul cînd aici, aici chiar, între ape și păduri atît de cunoscute nouă, se va aprinde lumina celei dintîi centrale atomice. O, licurici ai copilăriei noastre, nu bănuiam pe atunci că ne va fi dat să zărim, în iarba Carpaților, acest enorm licurici al vremilor ce vin, pe care îl vor zări poate cîndva, sclipind prin întunericul interastral, copiii cine știe cărei alte planete. Nici nu începusem să stringem bine, în plasa de beton a hidrocentralelor, tot ceea ce sînt în stare să ne dea Bistrița, Siretul, Argeșul și Oltul, cînd din amnarul istoriei scapără altă minune. Cea mai mare dintre toate.

Dintre atîtea rînduri de oameni care au trudit și au visat sub veghea Carpaților, ne e dat nouă, generației noastre privilegiate, să salutăm acest uluitor început de ev.

★

Milioane de ani a stat atomul ascuns în cele mai de la fund taine ale materiei, și iată noi apucăm clipa cînd grelele zăvoare cad și el țîșnește afară, ca un ghiocel de sub enorme zăpezi, vestind o primăvară ale cărei culori și miresme sînt de neînchipuit.

Tu, ghiocel plăpînd, cînd începi să străpungi stratul de zăpadă, știu cărei primăveri îi ești crainic. Și tu, obraz oval și alb de fată, cînd începi să te acoperi de un puf ușor, ca pielea piersicii, știu cărei primăveri plină de miresme îi ești preludiu. Dar tu, grăunțe de uraniu cînd te dezghioci și îți înalți lujerul în istoria omenirii, ce primăvară uimitoare ne vestești?

In birlogurile lor din Carpați, mormăitorii urși au încetat să-și sugă unghiile. Ei știu că iarna a trecut, că vine timpul florilor, al albinelor și al mierii.

Ce dulce e timpul acesta, și pentru flori, și pentru albine, și pentru urși. Și aerul, și razele soarelui sînt dulci. Intreaga fire pare un voal ușor pe umerii rotunzi și albi a unei zeițe. Totul strălucește și e viu și pur, ca și cum universul ar fi un singur strop de rouă. Dimineți, amiezi și înserări sînt calme și străvezii, și pline de zumzetul sublim al vieții. Suavă, ca o adiere venită din paradis, e primăvara Carpaților! Cine mai ține minte detunăturile cu care săreau în aer ghețurile Retezatului? Războiul morții? Cine îndrăznește să spere — aduceți-vă aminte de nesăbuitele, vanele speranțe ale iernii — că descoperirea energiei nucleare va da apă la moara morții, un întreg fluviu, un întreg ocean la moara morții? Nu, dimpotrivă, oricine a trăit în munți, pe cîmpie, în păduri sau lîngă ape, nemaipomenita dezlănțuire de forțe cu care se întoarce primăvara, greaua bătălie pe care o dă cu ghețurile iernii și inevitabilul ei triumf, oricine a văzut cum cele mai groase zăpezi se duc și cum răsar ghiocei, acela nu poate o singură clipă crede că energia nucleară nu este o generoasă și fecundă forță a vieții.

Explozii atomice, flăcări uriașe ce par ale apocalipsului? Dar sînt, mai mult decît orice, de esența vieții.

Priviți cum în fiecare dimineață răsare soarele, înflăcăratul astru, și cum la apariția lui totul pe scoarța planetei începe să se miște și să trăiască. Nimic nu înseamnă mai mult viață, însăși forța primă, principiul, esența vieții, ca razele soarelui, ca lumina și căldura lui. Dar el, soarele, tatăl nostru al tuturor, cu ce se hrănește de miliarde de ani și cu ce ne încălzește pe noi, creaturile lui, dacă nu cu explozii atomice?

Sîntem, de cînd am apărut pe pămîntul acesta, copiii exploziilor atomice. Ele, exploziile atomice, au încălzit apa oceanelor în care s-a ivit cel dintîi semn al vieții. Ele, exploziile atomice, aduc în fiecare an primăvara, care în lupta naturii înseamnă sfîrșitul morții și începutul vieții. Ele, exploziile atomice, acoperă pămîntul de iarbă și de flori și fac să urce în păduri, năvalnică, seva vieții. Ele, exploziile atomice, coc grîul din care mai apoi noi plămădim pîinea. Ele, exploziile atomice, sînt focul sacru, adevăratul, uriașul, cosmicul foc sacru care întreține viața în univers.

Iar noi sîntem, de cînd am apărut pe pămîntul acesta, copiii soarelui, copiii exploziilor atomice. Cine îndrăznește atunci să provoace împotriva noastră pe giganticii noștri părinți? Cine își închipuie că-i va putea determina să ne zărobească în picioare? Cui îi dă prin minte ideea scelerată să înjosească focul sfînt al soarelui? Cine poate crede că va rămîne nepedepsit, de toate forțele vieții, dacă va îndrăzni să comită acest universal sacrilegiu?

★

Sensul cosmic al energiei atomice este viața, iar nu moartea. Noi, urmașii păstorilor din Carpați, cărora din timpuri vechi li s-au făcut cunoscute atîtea taine și înțelepciuni ale firii, noi care știm de unde vin și florile, și mierea, și mireasma primăverii, proclamăm energia nucleară ca pe cel mai fundamental principiu al vieții, ca pe izvorul veșnicei primăveri a lumii.

Noi, urmașii geților, vrem să trăim. Noi vrem să prindem din marea primăvară a lumii nu numai trozretul ghețurilor, ci ora dulce a florilor și a mierii. Sîntem flăminzi, ca urșii Carpaților, de mierea vieții, de mierea marii primăveri ce va veni.

Noi vrem să trăim. Noi luăm parte la marea bătălie pentru folosirea pașnică a energiei nucleare, la sacra uniune în care au intrat Carpații, Uralul și Himalaia, cu frunțile lor înțelepte, cu mărunțaiele lor de uraniu.

Copii ai soarelui! Bărbați și femei, băieți și fete, luptați împotriva sărutului rece al morții! Să facem din atom ghiocelul care va vesti marea primăvară a lumii!

Geo Bogza

Vor urma:

Către minerii noului ev.
In fața statuii lui Copernic.
Motoroc și atomul,
Omagiu lui Horia.

CARNET SOVIETIC

Problemele schiței în literatura sovietică

Recent au fost publicate, în formă rezumativă, materialele consfătuirii pe tema „Tradițiile lui Gorki și problemele actuale ale schiței sovietice", ce a avut loc la Moscova, în preajma Congresului scriitorilor.

In lumina tradițiilor și moștenirii gorkiene au fost dezbătute o serie de probleme ca specificul schiței, tematica și materialul schiței, problema tipizării și generalizării în schiță și altele.

B. Agapov și V. Maximova au arătat în referatele lor contribuția lui Gorki la dezvoltarea schiței sovietice și lupta lui împotriva tendințelor de a considera schița ca o specie literară de importanță secundară. El califica drept „estetism fals" aprecierea schiței ca o formă „inferioară" a literaturii, susținînd cu tărie că ea este o specie literară egală în drepturi cu toate celelalte.

Schița a cunoscut o înflorire remarcabilă în momente importante în dezvoltarea țării, în anii primelor cincinale cînd masele trebuiau mobilizate pentru rezolvarea unor sarcini uriașe, apoi în anii războiului cînd toți scriitorii sovietici fără excepție și-au pus talentul în serviciul cauzei zdrobirii fascismului. In perioada de după război au apărut numeroase schițe valoroase, care au marcat o nouă creștere a genului și au dezvăluit noi posibilități de creație în acest domeniu.

Participanții la consfătuire au trecut în revistă dezvoltarea schiței sovietice. A fost subliniată contribuția adusă de această specie literară în propaganda și popularizarea realizărilor istorice ale poporului sovietic, în zugrăvirea omului nou și aspectelor noi din viața societății sovietice ca de ex. în schițele Galinei Nikolaeva, B. Galin, M. Saghinian, B. Polevoi, V. Fomenko, V. Poltoratki, E. Krigher și ale altor scriitori.

După Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. lupta pentru promovarea noului, a ceea ce este înaintat, este împletită tot mai strîns cu combate-

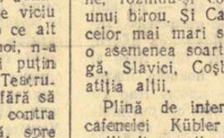

rea vechiului, cu condamnarea a tot ceea ce frînează mersul înainte. Drumul schiței axate pe probleme începuta de M. Saghinian („Pe drumurile cincinalului") și de B. Galin („Intr-o localitate oarecare"), și-a găsit dezvoltarea în schițele lui V. Ovecikin, A. Kalinin, V. Fendriakov, V. Velicko, I. Riabov, V. Kaverin etc. în numeroasele schițe apărute în ziare și reviste.

Hotărîrile istorice ale plenarelor C.C. al P.C.U.S. din ultima perioadă au constituit pentru autorii de schițe un imbold de neprețuit de a nu se limita numai la zugrăvirea luptei cu greutățile de natură exterioară, ci de a pătrunde în miezul conflictelor mai adînci ale vieții, legate de manifestările rămășițelor vechiului. Eroii unor asemenea schițe au căpătat o putere de influență mai mare asupra cititorului, au început să atragă mai intens interesul public. Autorul de schițe a fost pus în fața nezesităților de a rezolva probleme acute ale vieții. Totodată zugrăvirea omului sovietic în lupta împotriva manifestărilor și tradițiilor vechiului a pretins din partea scriitorului o măiestrie artistică mai complexă. Succesele genului în ultimii ani sînt legate de dezvoltarea schiței axate pe probleme.

Mai mulți scriitori au ridicat problema metodelor de creație în domeniul schiței. Generalizarea în schiță, după V. Kojevnikov, nu implică că personajul ales să fie cel mai bun dintre cei mai buni. Importantă în schiță este întreaga atmosferă, viziunea autorului, care, descriind întreaga sumă a împrejurărilor, prezintă un tablou vast și nu numai cazuri particulare. A. Sofronov a insistat asupra dezvăluirii lumii interioare a omului care nu trebuie să fie umbrită de exagerate descrieri tehnice.

Schița trebuie să popularizeze în primul rînd tot ce este înaintat, pe oamenii care stau în fruntea mișcării înainte a societății, care prin experiența lor înaintată servesc viitorul și antrenează după ei pe alții, au arătat M. Saghinian, V. Fomenko, G. Fiș și alți scriitori, dar aspectele negative, lipsurile, nu trebuiesc ocolite, ci dezvăluite veridic.

La consfătuire au fost dezbătute problemele schiței cinematografice, din domeniul științei, ale schiței consacrate țăriîor prietene.

Dezbaterile consfătuirii au stîrnit un viu interes creator și teoretic în rîndurile scriitorilor și gazetarilor.

Modelul lui Pavel Vlasov

A murit zilele acestea Piotr Andreevici Zalomov.

Muncitor la uzinele din Sormovo, el a intrat din tinerețe în mișcarea revoluționară. In 1901 el face parte din Comitetul P.M.S.D.R. din Nijni-Novgorod, iar în 1902 la 1 mai, participă ca portdrapel la demonstrația politică de masă din Sormovo, care a fost călduros salutată de Lenin.

Gorki l-a cunoscut deaproape pe Zalomov și pe mama sa, Anna Kirilovna Zalomova. Figurile lor și activitatea lor eroică revoluționară au fost oglindite în chipurile nemuritoare ale lui Pavel Vlasov și Nilovnei din romanul „Mama", în care marele scriitor a zugrăvit lupta glorioasă a proletariatului rus.

In cursul primei revoluții ruse Piotr Zalomov a participat la pregătirea insurecției armate din Moscova și a luptat pe baricadele de la Presnia. După victoria Revoluției din Octombrie el la parte activă la construcția noii societăți socialiste, desfășurînd necontenit, în ciuda bolii grave din ultimii ani, o activitate vie politică și obștească.

In 1949, cu ocazia aniversării a 100 ani de existență a uzinelor de la Sormovo, Guvernul Sovietic l-a decorat pe Piotr Zalomov cu ordinul „Lenin", pentru participarea sa activă la mișcarea revoluționară din Sormovo.

PLENARA ARTIȘTILOR PLASTICI

Intr-o dezbatere plenară artiștii plastici din întreaga țară au analizat pe larg problemele lor de creație.

Dezbaterea problemelor de creație a fost deschisă de pictorul Camil Ressu, președinte de onoare al Uniunii artiștilor plastici din R.P.R., după care sculptorul Boris Caragea a arătat scopul pentru care a fost organizată această plenară pe întreaga țară. Raportul Uniunii artiștilor plastici a fost prezentat de pictorul Anastase Anastasiu.

De un mare ajutor pentru lămurirea multor probleme

Șerpii își schimbă pielea

Vîntur pe sub priviri — în ora mea de odihnă — o puzderie de fițuici. Unele sînt imprimate în Franța, altele în Statele Unite ale Americii, ori în Canada. Cîteva s-au născut, tot atît de colorate ca și celelalte, din dolarii lui Allen Dulles, în America Latină, în Spania, în Italia, în Germania occidentală. În orice parte a globului se află doi-trei criminali, ori doi-trei simpli derbedei de prin părțile noastre, ei sînt încurajați să se închege în grup, să facă gălăgie, să bată din bețe și din doage și să editeze la repezeală o publicație în care să poată fi scrise orice fel de năzdrăvănii, cu o singură condiție: fițuica să aibă o poziție net ostilă regimului nostru de democrație populară.

Frunzăresc unul sau altul din aceste articole scrise cu genunchiul și publicate în aceste fițuici cu ghiotura — numai să fie. Și întîlnesc ici și colo semnături pe care le cunosc de mult.

Și deodată tresar, ca și cum m-aș fi pomenit fără veste într-o altă lume...

Pe ce tărîm întunecat m-am lăsat cufundat în ora mea de odihnă?

În fereastră îmi bate lumina dulce a primăverii. Pe stradă se joacă o sprintenă ceată de copii. Mai departe zumzăie orașul în care sute și sute de mii de oameni lucrează în fabrici și uzine, în magazine și birouri, orașul în care studenții și elevii în acest ceas al zilei încă învață.

Și dincolo de acest mare oraș, care seamănă cu o inimă, se întinde țara întreagă cu șesurile pe care au început să le răstoarne plugurile, cu orașe, cu tîrguri și sate, cu mine, cu fabrici și uzine și cu milioane de oameni simpli care se bucură de soare, de viață, de primăvară. Aci, între hotarele țării noastre, se află un întreg popor care iubește viața, căruia îi este dragă munca și pacea și care se străduiește să-și făurească o viață nouă, să ajungă la bunăstare, la fericire. Aci, între hotarele țării noastre, se găsește un popor harnic care construiește socialismul, care face pași mari înainte, către viitor, pe drumul luminos pe care și l-a ales. Acestea sînt adevăruri pe care fiecare dintre noi le cunoaște bine de tot. Aceasta este țara noastră și aceasta este lumea în care ne trăim noi viața...

Lumina primăverii îmi bate în fereastră. Din stradă ajunge pînă la mine un cîntec.

Și dintr-odată simt că din aceste pagini tipărite în țări străine, și pe care le răsfoiesc într-o oră de odihnă, pagini scrise în românește, se ridică un val de ură și de minciună, acru și amețitor, ca acel abur alburiu care plutește uneori, cînd văzduhul pare încremenit, deasupra putrefactelor grămezi de gunoi depozitate la ferite margini de suburbii.

Ia să vedem, cine sînt la urma urmelor acești veninoși șerpi, a căror mizăleală exală duhoare și venin, pe care dușmanii păcii și ai omenirii îi încălzesc la sîn și al căror șuierat încearcă să se facă auzit nu numai din aceste pagini — scrise mistic, confuz și cleios — ci și la posturile de radio imperialiste, care împuiază văzduhul nopții cu strigăte, cu răcnete, cu amenințări? Unul din ei, care are nu numai mîinile, ci și urechile pline de sîngele masacrelor la care a participat în ianuarie 1941, își scoate numai pe jumătate nasul de sub glugă și iscălește „Serafim". Într-o lungă scrisoare deschisă, adresată „democraților din exil" Serafimul ucigaș scrie negru pe alb: „Terminați, Domnilor, odată pentru totdeauna cu absurda acuză adusă Mișcării Legionare de a fi o mișcare nazistă. N-am fost și nici nu vom fi niciodată naziști, nici ca doctrină, nici ca tendință, nici ca manieră de a acționa". **Heruvimul acesta bandit, trăitor tocmai în Rio de Janeiro, este — după propria lui mărturisire — unul din criminalii adepți ai criminalului Horia Sima care, recent, într-o cuvîntare rostită la un microfon franchist a luat asupra sa atacul legației noastre din Berna și asasinarea lui Aurel Șetu.**

Ascunzîndu-se sub mari aripi de carton — de serafimi sau de heruvimi — ucigașul ajuns în fuga lui de teama dreptei pedepse tocmai la Rio de Janeiro, se apucă să nege că mișcarea legionară a fost o mișcare... nazistă ca doctrină, ca tendință, ca manieră de a acționa.. Neobrăzarea serafimului de la Rio întrece orice margine. Este doar știut că toate cărțile tipărite la noi, pe vremuri, de așa-zișii „doctrinari" legionari nu erau decît niște imitații grosolane ale tipăriturilor naziștilor germani.

Și apoi, povestea aceasta cu... maniera de a acționa! Asasinatele comise în România de către legionari — atunci cînd se aflau în opoziție, ca și atunci cînd se aflau la putere, — au semănat aidoma cu asasinatele comise de hitleriști. Pe cine dar încearcă să prostească omoritorul care, deși se află la mii de leghe departe de țară, simte totuși nevoia să se ascundă subt un pseudonim îngeresc?

Același Serafim — în același articol, ceva mai departe, cu vocabular catavencian — exclamă: „O tempora!... O mores!... Evoluați, Domnilor. Obișnuiți-vă a asimila învățămintele istoriei. Mișcați-vă, transformați-vă. Luați cunoștință de starea de fapt a lumii în care trăiți. Nu vă mai lăsați legănați de speranțele megalomanice ce vă încîntau spiritul acum douăzeci de ani. Depășiți faza egoismului și a urii ce v-a caracterizat decade de-a rîndul. Intrați în ritmul vremii. Fiți realiști, așa cum v-ați considerat totdeauna"...

Care este, după Serafimul de la Rio de Janeiro, ritmul vremii? Burghezii din slujba serviciilor de spionaj ale lui Allen Dulles — aceasta se dorește de către asasini — trebuie să înțeleagă că „fără garda de fier nu-i posibilă realizarea unui front comun" (ai „selecționaților" n.n.).

După ce fuge de rupe pămîntul, ca dracul de tămîie, de ideia că cineva i-ar putea confunda pe legionari cu părinții lor — naziștii — pe asasinul cu vorbire de Cațavenc, care și-a găsit culcuș tocmai în Brazilia, îl ia gura pe dinainte și scapă acest adevăr: „Oare nu vă dați seama că în clipa de față se fac eforturi uriașe de către conducătorii americani în sensul restabilirii forțelor armate a tot ce a fost mai pur nazist? Adică a tot ce au urît mai mult și execrat timp de două decade?"

Cu alte cuvinte: **«Americanii s-au războit cu naziștii, acum americanii s-au aliat cu naziștii; voi, „democraților" dolarizați, trebuie să vă aliați nu numai la linsul mîinilor dar și la împărțitul bumașcelor, și la linsul farfuriilor, cu noi, legionarii...»**

Cîrdășia între „democrații" dolarizați și legionari, — propusă de Serafimul din Rio — de fapt, nici n-ar fi nouă. Oare nu burghezia românească a născocit, a hrănit și a crescut monstrul verde care s-a chemat Garda de fier și care a înecat țara în sînge și a făcut poporul nostru să se cutremure de oroare? Ardeleanul Vaida se mîndrea cu titlul de „naș" al asasinilor lui Iorga și Madgearu, al autorilor crimelor în masă de la Jilava și din pădurile din jurul Bucureștiului. Maniu a intrat în gașcă cu legionarii după ce aceștia făptuiseră o serie de crime lugubre. A doua înfrățire a lui Maniu cu legionarii a avut loc chiar după eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist... Un exponent al marii burghezii ca Argetoianu — care era cît pe-aci să fie ucis de legionari în iarna 1940—1941 — povestind împrejurările în care a fost arestat de aceștia, mărturisea: „Ignorînd masacrul de la Jilava, și cu conștiința curată, neputînd un minut să-mi intre în cap ideea că Garda de fier ar fi în stare să-mi facă un rău, mie, care fusesem simpatizantul ei și care făcusem tot ce făcusem sub vechiul regim ca să ocrotesc Mișcarea — m-am hotărît însă pînă la urmă să merg cu legionarii"...

Cum s-au purtat legionarii — odată veniți la guvern — cu cei care-i ajutaseră să crească, să se întărească, ba chiar să ia puterea în stat, cu ce manieră, cum s-ar exprima Serafimul fugit și pitit tocmai în Brazilia?

Noi o știm. O știm prea bine. Pentru cei care au uitat — ca și pentru „serafimii" sau „heruvimii" care vor să ne facă să credem că nici oameni n-au ucis, nici mîinile nu le sînt pătate de sînge, transcriem — din mile și mile de dovezi pe care le-am putea reproduce aci — cîteva rînduri din declarația unui „serafim", legionarul Gheorghe Crețu, în vîrstă de 22 de ani, care, interogat în primăvara lui 1941 de justiția fascistă a lui Antonescu cu privire la masacrele de la Jilava, a spus: „S-a stabilit ca execuția să înceapă la semnalul: un foc de revolver. În prealabil eu am scos lacătele de la toate celulele, punîndu-le jos, lîngă ușă, pentru a facilita intrarea în celule. Eu am fost repartizat la celula nr. 18. La ora 0,30 s-a auzit semnalul. Am deschis ușa celulei, am comandat „drepți", după care am tras, executînd prin împușcare pe toți 14 deținuți care se găseau înăuntru". „Execuția s-a făcut cu revolvere automate „Mauser", cu care era înarmată garda legionară".

Mai departe, fiorosul criminal — reprezentant tipic al fascismului importat din Germania nazistă — povestește cu sînge rece: „Menționez că în momentul cînd am intrat în celulă, deținuții erau treji și priveau spre ușă, de unde am înțeles că din cauza forfotelii ei au presimțit ce-i așteaptă. Execuția a durat aproximativ 10 minute, după care ne-am strîns în fața corpului de gardă legionar, apoi în corpore am mers și ne-am închinat sfinților osemintelor ale căpitanului, nicadorilor și decemvirilor" — **adică osemintelor unor asasini care, la rîndul lor, fuseseră asasinați de aparatul de represiune al burghezo-moșierimii.**

Același Crețu — în vîrstă de 22 ani — mai mărturisește că în afară de cei 14 oameni asasinați într-o celulă a închisorii Jilava, a mai uciș încă trei persoane în arestul prefecturii poliției Capitalei. El descrie în continuare, la fel de calm, cum a aruncat un cadavru într-o pădure de lîngă București: „Eu cu Djonat și cu Tănăsescu am luat cadavrul lui Ghiță Gheorghe, l-am pus în mașină și am plecat. În mașină am mers cu Djonat, Dragomir la volan, iar cadavrul în fundul mașinii. Cadavrul l-am lăsat în pădurea numită Rîioasa, loc pe care-l cunosc cu aproximație. Cadavrul nu a fost îngropat, deoarece nu ne-am gîndit să-l îngropăm"...

Acestea sînt mărturisirile unui legionar: a ucis cu mîna lui 17 oameni; pe unul l-a dus la pădure; nu s-a gîndit să-l îngroape; nu are nici o mustrare de conștiință...

Să-l ascultăm cîteva clipe și pe martorul Manea Constantin, soldat, care, în fața aceluiași tribunal fascist antonescian, și-a semnat declarația prin punere de deget: „Cam pe la ora 12,30 (în noaptea masacrului n.n.) am auzit zgomote mari făcute de garda legionară, bătăi în tinichele, în fiare, pași apăsați de defilare și alte zgomote nu știu din ce făcute, cîntece, etc. În acel moment am văzut un grup de 10—12 legionari cu revolverele în mînă care s-au împărțit cîte 3—4 la fiecare celulă și au început să tragă cu revolverele în deținuți; se auzeau numai pocnetele revolverelor. După aceea au plecat lăsînd ușile deschise. Eu m-am dus să văd în celule ce este împreună cu un camarad al meu care îmi dublase postul; m-am uitat în celule și am văzut pe toți deținuții morți. Erau cîte 10-12 în celulă, plini de sînge, trîntiți pe jos, soba răsturnată și mare dezordine. Cînd am văzut asta m-am îngrozit..."

Serafimul sau heruvimul de la Rio de Janeiro — ca și publiciștii pușlamale din S.U.A., Franța, Spania, Italia și Germania occidentală — susține că aceste asasinate, aceste masacre nu seamănă cu „maniera de a acționa" a naziștilor și adresîndu-se „democraților" dolarizați, fugiți ca și el peste hotare și care-i acuză pe legionari că sînt puii naziștilor încheie: „Deci terminați, Domnilor, odată pentru totdeauna cu absurda acuză. Vă faceți de rușine! Dovediți lipsă totală de cunoștințe de istorie politică, lipsă de imaginație și lipsă de scrupule!"

Ne place, mai ales — sub condeiul unui asasin — expresia „lipsă de scrupule"...

Alt zăbăuc în cămașă verde, tot de la Rio de Janeiro, lansează o... lozincă prin care îndeamnă pe dizidenții din toate țările să se unească.

Între fugarii din țară — fie că aceștia sînt asasini, escroci, aventurieri sau simpli găinari, a intrat de la o vreme — mai ales din pricina certurilor pe ovăzul de argint din copaia lui Allen Dulles — dihonia.

Dar glasul acestui heruvim, adăpostit ca și serafimul de care vorbeam, în Brazilia, sună — vai — în pustiu.

Pentru că, între alte năzbîtii, — ce să-i faci, adevărul e adevăr și nu avem de ce să-l ascundem — niște vechi huligani și asasini, care cîndva i-au ținut hangul lui Codreanu, numiții Gîrneață, Iașinschi și Papanace s-au adunat în iarna aceasta toți trei, pe cîmpul de lîngă Majadahonda, în Spania. Și acolo — ca „drept-credincioși" ce sînt — au căzut în genunchi. Zile și nopți noii „cruciați" s-au rugat cerului să-i lumineze. Iar cerul, ca de obicei, milostiv cu cei ce se roagă s-a îndurat de ei și i-a „luminat".

Și „luminați" ei fiind de „făcătorul celor văzute și nevăzute" au lansat numaidecît un manifest în care — după cum ne informează o fițuică „independentă" care apare la Paris — „arată că au preluat conducerea legiunii". În același manifest se mai spune că „pe Horia Sima îl vor trăda (Gîrneață, Iașinschi și Papanace, n.n.) în fața unui juriu de onoare pentru a fi judecat de abatere de la morala și spiritualitatea legionară".

„Comedia — adaugă foaia de la Paris — nu s-a terminat".

Legionarii — sparți în grupuri și grupulețe—se exclud reciproc din „mișcare", se blestemă unii pe alții, se învinuiesc de crime și asasinate, de călcarea moralei și de multe alte ticăloșii. Fiecare grupuleț însă încearcă chiar în urma asasinatului comis recent la Berna, să se camufleze și să pătrundă printre polițicienii fascișți — dar care nu au purtat fățiș cămașă verde — de teapa lui Fărcășanu, a lui Niculescu, a lui Gafencu.

Șerpii aceștia, pe care burghezia românească i-a ouat cîndva cu multe și lăudăroase cutcudacuri — și i-a încălzit, de puiendri, la sînul ei, au găsit, peste hotare, alte sînuri mai largi care-i încălzesc, îi cresc, îi instruiesc în meșteșugul asasinatului și, la nevoie, îi asmut, ca la Berna, la crimă.

Asasinii, care încă nu și-au spălat mîinile de sîngele vărsat, au și început să cînte în cor, la urechile naivilor dispuși să-i asculte, despre „democratismul" lor, despre „lepădarea lor de nazism".

E primăvară. Soarele îmi bate în fereastră. Copiii cîntă. Dar șerpii pe lîngă garduri putrede își schimbă pielea. Să nu uităm însă că ei rămîn tot șerpi... Sinistrele lor șuieraturi nu pot fi luate de nimeni drept triluri de privighetoare.

Camuflajul nu reușește. Și cum ar putea reuși? Răsfoiesc o fițuică tipărită la München, în acel München în care, la fiecare pas, zărești urmele războiului stîrnit de naziști. Și în această fițuică sub un articol de „doctrină"... democrată... întîlnesc o semnătură: Traian Boeru.

Cine să fie combatantul... „democrat"?

Revăd vechi documente. Printre alte figuri fotografiate din față și din profil dau și peste figura lui Traian Boeru, fost secretar general al Institutului Național al Cooperației în timpul guvernării legionare, dispărut din țară și condamnat la moarte, în contumacie. Acest Traian Boeru este unul din asasinii profesorilor Iorga și Madgearu.

Criminalul acesta cu mustață groasă pe buză și cu ochii mici și înfricoșați, ascunși în fundul unui obraz puhav, trăiește în deplină libertate la München. Este unul — încă unul — din scursorile care vor să se întoarcă în țară, în cărucioarele dușmanului, să ne „fericească"...

Dar acest prelat rotofei care ne surîde din mijlocul unui grup de credincioși dintr-o localitate din America, oare cine să fie? Nu-i nimeni altul decît Viorel Trifa, — faimosul Viorel Trifa — șeful „studenților creștini" — cel care în zilele rebeliunii legionare lansa cunoscutele manifeste prin presă și la radio, prin care cerea intensificarea masacrelor, acel Viorel Trifa care țipa cît îl ținea gura că „studențimea română creștină nu poate admite ca soldații germani să fie măcelăriți pe străzile Capitalei" (fusese împușcat în fața unui cinematograf un maior german). Așteptînd clipa dezlănțuirii unui nou război mondial, care ar aduce apă la moara legionară — s-ar potrivi să spunem mai curînd sînge — Viorel Trifa, purtînd pe umeri vestminte bisericești, botează, cunună și îngroapă morți cîntînd pe nas, în America, rugăciuni creștine.

Mai întîlnim — într-una din aceste fițuici — o figură de preot. Este un cunoscut „cuvios" cu pistol la brîu. Odinioară vîna oameni și incendia sate și tîrgușoare evreești cu cetele lui de huligani. Acum vorbește pe undeva prin apus în numele lui Hristos despre... libertate...

Șerpii acestia — care în această primăvară își schimbă pielile — și pe care serviciile de spionaj americane și engleze îi încălzesc la sîn — nu sînt mulți la număr. Ei fac gură-mare, sună din bețe și din doage ca năucii, chiue și răcnesc, bat din fiare și din tinichele, ca în noaptea masacrelor de la Jilava — uneori trag cu pistoalele, mînuiesc topoarele, custurele și cuțitele și apucați de beția sîngelui, trec la moarte de om.

Noi trebuie să spunem încă odată, acum, mai ales acum, că între poporul nostru și acești criminali și trădători de patrie nu a fost și nu poate fi nici o legătură.

Șerpii aceștia, care-și leapădă și-și schimbă pielile, șuieră și-și clatină verzile gușe doldora de venin ca și dușmanii monstruoși care-i încălzesc la sîn, se înșeală. Zarva lor nu sperie pe nimeni.

Poporul nostru, dacă va fi tulburat în pacea și în munca lui, îi va judeca încă odată.

Nici o trădare n-a fost uitată.

Și nici o crimă.

Zaharia Stancu

Cronică rimată

FANTEZIE

Nu știu cum e pe alte planete —
pe Venus sau Marte. Abia mă descurc
pe-această planetă, pe care ne-o dete
materia-n mișcare — grozav demiurg.

Dar, iată, citit-am în ziare o veste,
precum că savanții de peste-ocean
își chinuie-amarnic augustele țeste,
să afle, cumva, un covor năzdrăvan

cu care să zboare de-a dreptul în lună
(le-ar fi mai ușor, ea fiind satelit)
sau tocmai în Marte — cu gîndul să pună
mîna pe spațiul nemărginit.

Destul fericit-au, desigur, pămîntul
și vor să-l privească, un pic, și de sus,
iar — la nevoie — să-i sape mormîntul,
de n-o vrea s-asculte smerit și supus.

Îi văd îmbarcați pe-o atomică navă,
urcînd în văzduhul, mai ieri nepătruns.
Deci, cum s-ar zice, ridică în slavă
„civilizația" lor... Au ajuns

cu trudă, cu caznă, gonind printre stele,
pe Marte — planeta cu iz de război.
Debarcă din navă, scrîșnind din măsele:
— Aici e, Americă, — aici e de noi!

Și-ncep — parcă-i văd — să înalțe o bază
pe trupul lui Marte, bătrîn, selenar.
Sălbatec, cu-o bombă, adînc îl brăzdează,
mînjindu-l cu hîdul noroi nuclear.

Deodată, din trupul rănitului Marte
țîșnesc marțienii — vreo cinci delegați:
— N-avem nevoie de modul de moarte,
cărați-vă-acasă, yankei blestemați!

Savanții, grozav se mirară s-audă
asemenea vorbe ciudate, și-aici.
Credeau că planeta aceea li-e rudă —
cînd colo, și-ntr-însa trăiesc bolșevici!

Își luară-așadar frumușel tălpășița.
Dar unde să meargă? — În lună — și-au zis.
Și-au mers într-acolo, să-și pună tăbliță:
„America-Bar" (cu atomic dichis).

În lună, la fel ca pe Marte pățiră
(Eram pe acolo-ntr-un aerostat,
cîntîndu-i Crăiesei din antica Liră).
Savanții atomici din nou au plecat.

Astfel, colindară prin ceruri, cu anii —
doar-doar au să afle visatul liman;
gătaseră hrana, sfîrșiseră banii,
tociseră scumpul covor năzdrăvan.

Porniră, atunci, pe glob să se-ntoarcă,
spre-a da cuvenitul — și tristul — raport.
Grozav scîrțiia în văzduh nava bearcă,
Sleită de-atîta atomic efort.

Deodată pămîntul se-arată în zare:
America-i, iată, New-York-ul, și el!
Dar ce-i? Un steag roșu se-nalță în soare
Și zarea e, toată, un roșu drapel.

— Oprește! — răcnește-un savant, făcînd spume
Și nava se-oprește-n văzduh, fără rost.
În cer să se-ntoarcă? — n-au unde. În lume? —
n-au unde, căci lumea aceea, a fost.

Petre Solomon

Scrisoarea lui badea Machidon Olteanu,

om cu rost într-o piesă dramatică românească, îndreptată către nuntașii care se gătesc de cumetrie la „NUNTA LUI FIGARO", pe adresa teatrului din bulevardul Magheru

Foarte tare m-am bucurat în zilele mele de petrecerile la cumetrii și prețuiesc din cale afară cinstea care mi s-a făcut de a mă nimeri și eu de față (măcar la coada celorlalți nuntași) în zilele cînd se pune la cale nunta domnișorului Figaro. Mă aflu la teatrul de pe bulevardul Magheru de mai bine de două luni, laolaltă cu muierea mea, cu feciorul nostru Niculae, cu noru-mea Florica și cu fata noastră Lisaveta, care încă e gata — după cît m-ajută mintea să pricep — să se mărite cu un flăcău de ispravă, pe nume Petrișor. Mă simțesc prea măgulit de asemenea ginere și aștept să se isprăvească odată „Nunta lui Figaro", ca să putem ieși și noi la lumină, să ne veselim în lege. Drept vorbind cată să cîrnesc din nas și să vă spun drept că mie tîndăleala nu mi-a plăcut și nu-mi place nici cînd e vorbirea de nuntă. Dar ia să vă povestesc toate de la început. Care va să zică, eu ședeam în satul meu de lîngă Sibiu și eram cuprins tare de griji. Mă năcăjea muierea, cu care am dus în cinste și în omenie greul atîtor ani de zile și care bag sama a dat în streche la bătrînețe. Mă zbăteam cu feciorul ăsta, Niculae, că i-au sucit mințile și l-au făcut să intre-n bănuială față de nevastă, gata-gata s-o alunge pe drumuri cu pruncu-n pîntece, dacă nu mă ridicam împotrivă. Năcazuri cu vecinul Sivu, că i-a intrat Niculae două brazde pe pămîntul lui; pricină cu oamenii, că noi, adică ăștia ai mei, aducem zăbavă și sîntem cuprinși de zizanie. Pupăză pe colac, vine și pierirea blăstămatului de Eftimie. Am găsit-o pe muierea mea la el în casă, tocmai în sara cînd l-a fulgerat careva cu junghierul de i-a scos mațele. Acu, e o vreme aspră și iute, avem treabă și ne zbatem să facem cum e mai bine, că plinea-i mulă ori puțină, după cum și-o agonisește omul, iar noi sîntem doritori să avem îndestulare.

Într-o zi, ne-au luat așa, cu sat cu tot, cu cumătru' Iordan și cu văru' Arvinte, cu neveste și prunci, de toți laolaltă, niște tovarăși care-i dau zor cu condeiul și ne-am trezit în București la teatrul de pe bulevardul Magheru. Cică a venit vremea să ne înfățișăm și noi la teatru, să ne vază lumea cum trăim, cum ne luăm de grumaz cu sărăcia caa din veac, și cum ieșim la lumină, închinîndu-ne de sănătate, ca unii care nu ne îmbulzim înainte la plăcinte, ci avem obraz și dăm răspuns de cuviință oriunde trebuiește să fie dat.

Eu m-am uitat la tovarășii ceștia cu condeiul și i-am întrebat: Vreți să ne scoateți la vedere? Vrem să vă scoatem, au răspuns dînșii și au zîmbit. Atuncia m-am întors spre ai mei și am zis scurt: „Haidați, mă! Au să se dea înlături perdelele cele mari de mătase și avem să ieșim și noi în față. Nu ne mai îmbulzesc domnii, nu ne mai înghiontesc unii și alții, nu mai strigă la noi: Afară! Afară, puturoșilor! Ne aflăm în cinste și avem să arătăm că sîntem vrednici de ea".

Așa, ne-am ridicat cu mic și mare și am venit. Ni s-a făcut primire care mie mi-a mers la inimă. Fain, fain, — auzeam și de colo și de dincolo — brava nene Machidoane, ești bărbat la roată. Mi-am sucit mustățile s'-am întors ochii la nevastă. Am văzut că se cam rușinează de strechea care a apucat-o și cată spre mine cu nădejde... Așa vezi — am zis în sinea mea: să-ți bagi mințile-n cap femeie și să pricepi și tu că oamenii harnici și de omenie sînt la preț în țara asta. Acuma, fără doar și poate, noi nu sîntem dintre cei care nu-și dau seama cum că mai întîi cată să ne dichisim și să purtăm grijă să nu ne facem de rîs înaintea lumii. Nici prin cap nu ne-a trecut că hai: unu-doi, împingem la o parte pe toți care se trudesc de colo-colo la teatru, ca să ne fudulim noi. Au venit tovarășii de la conducerea teatrului și ne-au urît în ciur și-n sită și dă-i bătaie, așa și pe dincolo, mă rog, fiecare cu meșteșugul lui, nimic de zis. Noi știam apriat un lucru: că arum odată ne-a venit și nouă sorocul. Mie, domnii nu mi-au plăcut în viața mea; poate vor fi și între dînșii oameni de ispravă; am auzit vorbe bune despre unii, dară cu cîți am avut eu de lucru, i-am străbătut cu ochii și am văzut că unii erau brînză în burduf de cine; alți burdufe falnice cu brînză mucedă-ntr-înșii. Doamne păzește, nu m-am gîndit că o să ne opăcim în domni tocmai acuma, cînd am venit la București, după dorința — care foarte îmi place mie — a tovarășilor noștri muncitori. Ne uităm noi de la o vreme unii la alții și băgăm de samă că stăm cam la o parte, în zăbavă. Nu sînt om să nu caut pricina lucrurilor și să mă hodinesc pînă nu dau de ea. Așa, văd eu că se pune la cale o nuntă domnească în teatru și că toți aleargă zoriți, ultîndu-se oleacă chioriș la noi, că adică, vezi doamne, încurcăm și noi lumea tocmai cînd e vorbirea de nunta domnișorului Figaro. M-am cam zburlit și cugetat în sinea mea: mă, Machidoane, iarăși ai să treci la urma domnilor, iarăși ai căzut în coada rîndului. După ce am mormăit așa, m-am întors și am zis: nu te băga, Machidoane; aicea e vorbirea de nuntă și n-ar fi cu cale să viri chiar tu zizanie, doamne ferește, să se strice cumva nunta din pricina ta și să-ți poarte mînie domnișorul Figaro o viață. Dacă m-am întors și-am cugetat precum spun, am îndrăznit totuși să întreb ca omul: odată, de două ori, de nouă ori, cînd are să fie nunta, că uite, stau și eu gata cu ai mei și teamă mi-e să nu se răzgîndească tovarășul Petrișor, care mi-a cerut fata și să-și ia valea, că vreme de pierdut nu prea are. Am aflat mai întîi că „Nunta lui Figaro" va să fie la 15 februarie. După asta, cică s-ar fi amînat la 25 februarie. Din 25 februarie s-a făcut 10 martie, apoi 22 martie Acum aud că nici la 10 aprilie nu-i rost să iasă tinerii la cununie. Hm. Atuncia noi ce ne facem? Iar ne împing domnii la urmă? Iarăși stăm ca cenușotcele-n spuză? Oare nunta noastră nu stîrnește dorința de-a fi văzută de lume, pentru că-i nuntă țărănească? Oare nu vrea nimeni să vază cu un ceas mai degrabă cum ne zbatem și cum dăm năvălire și noi asupra înlunerecului și a sărăciei: cum ne înțelegem cu muierile și cu copiii, cum ne cuprinde mînia și cum ne saltă bucuria? Se prăpădește mintenaș lumea dacă ne-ar vedea pe noi înaintea domnișorului Figaro? N-aș crede asemenea lucru, pentru că nu mai trăim într-o asemenea lume. De unde mă fuduleam față de nevastă și față de prunci, dar mai cu seamă față de vărul Arvinte că uite la ce fel de cinste am ajuns noi, — acum întorc capul să nu-i văz cum se uită și cum se jimbează la mine, parc-ar zice: Prost mai ești, mă, Machidoane, dacă ai gîndit că după ce-ai trecut înaintea domnilor pe ogoare, ai să treci înaintea lor și la teatru Domnu' Figaro îi domnu' Figaro și tu ești tu. Drept vă spun, mă și rușinez citeodată s'-i mai mint. Mă, Arvinte, zic, ăștia-s papistași și nu fac nuntă în postul ăl mare. Cată să așteptăm dulcele, după paștile papistășești. Arvinte se uită la mine și zice: Ai să aștepți tu pîn-la paștele calului, Machidoane!

La asemenea vorbe, crîșnesc încet din măsele, stau și cuget și mă fierb și zic: Mie încă îmi place să aud întîmplări din vechime și să aflu cum trăiau oamenii și cum se descurcau în lume. Îmi place însă să vad, mai ales, cum trăiește și cum se descură omul din vremea mea. Cîntîi și mai întîi e ziua și ceasul pe care-l trăiești, apoi vine întocarcerea către cele ce au fost, dar nu cu zăbavă prea multă, pentru că mai presus de toate vine ceea ce e acum și ceea ce va fi de acum înainte.

Mă rog să fiu iertat că am îndrăznit să scriu răvașul de față, de aci, dintre pereții teatrului (la care îi se spune „culise") și unde mă aflu în adormire sub cernerea prafului, așteptînd să se aleagă într-un fel: ori se face nunta domnișorului Figaro ca să ne putem zvîrcoli de sub praf, ori s-o dăm dracului de nuntă și să iasă la vedere Petrișor cu Lisaveta mea.

Al dumneavoastră doritor de bine
MACHIDON OLTEANU
Eroul principal din piesa „Împărăția lui Machidon"

pt. conformitate
Tiberiu Vornic

Note și comentarii

Ceea ce este esențial

Studiul lui B. Riurikov despre Cernișevski, apărut de curînd în traducere românească (Cartea rusă), relevă între altele cîteva din opiniile marelui estetician cu privire la arta tipizării realiste, opinii care-și păstrează și astăzi deplina valabilitate.

Cernișevski era un inamic ireductibil al cliseului literar, al copierii mecanice, superficiale, a vieții, al degenerării artei într-un naturalism lipsit de adîncime și perspectivă. „El, spune Riurikov, era mîndru de caracterul veridic al literaturii ruse, care acorda cinste nu amănuntelor și fleacurilor, ci laturilor esențiale ale vieții ruse, așa cum trebuie să facă adevărata artă, căreia i se cere reproducerea fidelă a unui aspect al vieții iar nu al unei întîmplări oarecare".

Ironizînd fără menajamente pe scriitorii care, măcinați de preocupări meschine, se mărgineau la a cînta mărunțișuri lipsite de semnificație, individualiste, stătute, Cernișevski cerea poeziei să înfățișeze „nu fleacurile întîmplătoare și neînsemnate, ci ceea ce este esențial și caracteristic în viață".

Autorul lui „Ce-i de făcut" disprețuia pe bună dreptate pe acela care propovăduiau o literatură minoră, lipsită de îndrăzneală, incapabilă să pătrundă în profunzimea caracterelor umane ale vieții. Cernișevski pretindea artistului „să înțeleagă esența caracterului *(subl. n.) în omul real, să-l privească cu ochi pătrunzători".*

Cernișevski, mereu actual...

Gh. B.

Secretul eternei tinereți

Invenția aparține Editurii Tineretului. După șapte ani de activitate literară, la sfîrșitul anului 1954, redactorii editurii m-au descoperit și m-au publicat cu o poezie scrisă în anul 1950, care apăruse în nu știu cîte ontologii pînă acuma, chiar în antologii redactate de Editura Tineretului, încît cititorul romîn o să se-ntrebe pe drept: „Bine frăților, dar Szasz Ianos ăsta a scris o singură poezie?!". Important este însă că a trebuit să aștept 7 ani ca să încep a figura ca tînăr poet, ceea ce — vă rog să mă credeți — mă măgulește, întrucît a fi tînăr, a fi veșnic tînăr, e un lucru minunat. Un singur lucru mă înspăimîntă: să nu rămîn pînă la bătrînețe un tînăr care promite. Dar, asta e altă poveste.

Am o singură întrebare: dorește Editura Tineretului să procedeze cu toți poeții așa cum a procedat cu mine? Pentru că dacă are intenția aceasta, îi recomand cîțiva tineri poeți pe care în nici un caz să nu-i publice în antologie, cum ar fi: Paskandi Geza, Janky Bela, Domahidi Gyula, Hervai Gizella și alții, ci să aștepte pînă ce vor avea două volume de versuri.

Vor trece ani și vom deveni condeie noi, apoi începători și așa mai departe, înapoi în timp, mulțumind editurii pentru descoperirea secretului eternei tinereți.

Este uimitor la ce rezultate neașteptate duc neglijența și superficialitatea. Și totuși... ar fi bine să le neglijăm!

Szasz Ianos

Un pericol nou amenință America!

Ultimul „pericol", fabricat în laboratoarele propagandei americane, nu este, cum s-ar crede, bomba atomică — sau cea cu hidrogen. Nu. Este ceva mai înfricoșător, mai cumplit, care amenință continentul unde sorb coca-colla Dulles și McCarthy: sînt romanele de aventuri ce apar în edițiile sovietice (!!!). Ele au înspăimîntat atît de groaznic pe bieții autori ai crimei de la Hiroshima, încît mai multe ziare americane au pus întrebarea: „Romanele de aventuri care apar în U.R.S.S. constituie ele o amenințare psihologică pentru Statele Unite?".

„Dar — a răspuns cu graba omului răvășit de teamă, — „savantul" Eric Ashby. Și știți de ce? Ne spune tot disperatul savant: „eroii școlarilor ruși nu sînt spioni, detectivi, stele ale ecranului, cowboy, sau gangsteri, ci ingineri și savanți, și fiecare din școlari rîvnește să fie și el într-o bună zi unul dintre aceștia".

André Wurmser comentează acest fapt în „L'Humanité", scriind: „Ce s-ar face America — se întreabă el — cînd Uniunea Sovietică va număra tot atîția ingineri și savanți cîți gangsteri trăiesc în Statele Unite? Va fi net inferioară. Se poate spune, dimpotrivă, că romanele de aventuri americane sînt acelea care constituie pentru ei (și pentru noi) adevărata amenințare psihologică, dar ar însemna să jignești sacrul regim al inițiativei libere. Ne putem aștepta, notează ziaristul francez, la o conferință de presă unde Dulles să amenințe cu bombardamentul atomic U.R.S.S.

dacă romanele de aventuri sovietice nu vor adopta, ca eroi, personajele lumii americane".

Spaima pe care a stîrnit-o presa Wall-Street-ului nu poate fi decît un indiciu pentru stabilirea unui diagnostic la boala celor ce gonesc din ce în ce mai iute pe drumul lui Forrestal. Ceea ce-l face pe Wurmser să exclame cu deplină dreptate: „Cît poți fi de mîndru de a te ști francez atunci cînd îți arunci ochii în coloanele presei americane!".

G. D.

Nici măcar pe deșteptul!...

Pe o lungime de aproximativ două pagini și jumătate de revistă, în „Tînărul scriitor" nr. 3/1955, Nicuță Tănase se străduiește să ne arate de unde „...i s-a tras (!) lui (Ilie Trașcă, n.n.) intrarea în gospodăria colectivă". Și, parcă sintetizînd concepția ciudată a lui Nicuță Tănase în problema oglindirii în literatură a complexului proces de trecere la socializarea agriculturii, titlul schiței ne arată și de ce: pentru că „A lu' Trașcă face pe deșteptu'...".

Într-adevăr. Întreaga schiță, minus un paragraf de cel mult 15 rînduri — și acestea de fel semnificative — încearcă să ne convingă că Trașcă face pe deșteptul. Iată și „deșteptăciunea" (c i t e ș t e: ieftinătatea șmecherici) lui: mai întîi află că Trașcă „E mare și fără minte" (pentru că l-a întrebat pe al lui Feran — personajul prin intermediul căruia ni se adresează — dacă „...e-acasă mă-ta"), apoi află că el, Trașcă, cîntă frumos din caval și că „...ăștia cu căminul lor(!) cultural" l-au dus să cînte la radio la București, că el, Trașcă, e gata oricînd să pălească (pe președintele gospodăriei colective era să-l lovească chiar... „la mir"), că atunci cînd „i s-au urcat gărgăunii la cap" injură și încă „urît tare" (pasă-mi-te, ar fi putut să injure și tare... frumos), că Trașcă e spurcat la gură, că e „trăsnit rău" și tot atît de zurliu.

*Cum a intrat Trașcă deșteptu' (nevoie mare!) în gospodăria colectivă? Pe cît de simplu,

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 14 (56) - Joi 7 aprilie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

ROLUL EDUCATIV AL LITERATURII

Estetica marxist-leninistă, subliniind importanța primordială a conținutului ideologic în artă, acordă o deosebită atenție funcției educative a operei literare. In definiția clasică dată metodei realismului socialist, se precizează, ca trăsături distinctive, zugrăvirea veridică, istoricește concretă, a realității în dezvoltarea ei revoluționară și, implicit, sarcina transformării ideologice a oamenilor, a educării lor în spiritul socialismului și comunismului. Caracterul educativ al artei se bizuie deci, pe veridicitatea ei, pe fidelitatea față de adevărul de nedezmințit al vieții. Clasicii marxism-leninismului au apreciat întotdeauna operele literare după criteriul confruntării cu realitatea, deci după capacitatea autorului de a reflecta tendința istorică de dezvoltare, legile obiective ale progresului social, victoria noului asupra vechiului. Chemarea pe care ei au adresat-o oamenilor de artă și literatură, de a oglindi viața socială de pe poziția proletariatului revoluționar, de a proclama mărețele idealuri ale socialismului și comunismului, se sprijinea tocmai pe cunoașterea științifică și afirmarea rolului istoric al clasei muncitoare în transformarea socială. Principiul leninist al spiritului de partid în literatură, adeziunea deschisă, fără echivoc, a scriitorului la cauza comunismului, pornește de la sarcina literaturii de a dezvălui veridic, fără denaturări, sensul evoluției istorice, deci triumful inevitabil al ideilor clasei muncitoare. Literatura realismului socialist luptă de aceea intransigent împotriva lipsei de idei și a apolitismului în artă, împotriva concepțiilor retrograde, antiumane ale decadentismului și formalismului burghez. Producțiile literare din lumea capitalului, nutrindu-se din răstălmăcirea fățarnică, grosolană, a adevărului istoriei, propagă misticismul și iraționalismul, proslăvesc instinctele bestiale, pregătind tinerele generații în vederea unui nou măcel mondial. Scriitorul, aservit puterilor imperialiste, afișează fără rușine morala lui depravată, ura față de oameni, dezgustul față de cultură și frumos, cultul pesimismului și al deprimării totale. O asemenea artă este incompatibilă cu adevărul și principiile eticei înalte, ea corespunde mocirlei și marasmului imperialist.

Literatura realismului socialist slujește cu totul alte idealuri. Ea crește tînăra generație în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar, în spiritul credinței neștirbite în izbînda cauzei comunismului. Scriitorii, situați pe poziția clasei muncitoare, educă în cititori o atitudine nouă față de viață și muncă, sentimentul optimismului și al patosului constructiv împotriva anchilozării și rutinei. Literatura realismului socialist formează oameni cu un univers spiritual bogat, cu preocupări multilaterale, capabili să discearnă adevărul de minciună, admiratori ai frumosului, ai armoniei artei și naturii.

In salutul C.C. al P.C.U.S. adresat Congresului scriitorilor sovietici s-a făcut o caracterizare clarvăzătoare a situației internaționale, reliefîndu-se schimbările intervenite în ultimii ani și subliniindu-se că: „în aceste condiții crește nemăsurat de mult rolul literaturii beletristice sovietice în transformarea socială, rolul ei activ-educativ". Menirea literaturii este creșterea unui tineret viguros, neînfricat în lupta cu greutățile, devotat trup și suflet patriei sale, gata oricînd s-o apere cu prețul vieții împotriva agresorilor imperialiști. Salutul C.C. al P.C.U.S. arăta că mijlocul esențial pentru realizarea înaltelor sarcini educative ale literaturii este crearea eroului pozitiv, reflectarea pe planul literaturii a muncii eroice a glorioșilor contemporani, constructorii comunismului. Proclamarea noului erou al epocii noastre în figurile monumentale ale artei și literaturii, înseamnă afirmarea activității istorice a poporului dezrobit, stăpîn pe cuceririle sale, creator al unei orînduiri libere.

Accentul pus — în cadrul discuțiilor desfășurate la cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici — asupra rolului educativ al literaturii, are o deosebită semnificație pentru mișcarea noastră literară. Scriitorii noștri trebuie să-și concentreze atenția asupra sarcinilor fundamentale ale educației comuniste, contribuind la călirea politică a poporului în lupta împotriva dușmanului de clasă, glorificînd munca modestă, vitejia pașnică a milioanelor de oameni simpli care ridică construcția noastră socialistă. Străduința nobilă de a crea eroii înaintați ai vremii noastre, care să devină modele de comportare în viață, trebuie să anime pe oamenii artei din patria noastră. Trebuie criticată tentativa unor scriitori de a lăsa în umbră figura eroului pozitiv, concentrînd exclusiv atenția asupra fenomenelor negative, putrede, cangrenate. Înțelegînd rolul primordial al conținutului ideologic, literatura noastră trebuie să se îndrepte mai ferm spre temele esențiale ale contemporaneității, descoperind și reliefînd noul din viața țării noastre și contribuind la grăbirea victoriei acestuia. Opere valoroase ale literaturii noastre, apărute anul trecut, demonstrează justețea acestei orientări. Romanul „Bărăgan" de V. Em. Galan — reconstituind imaginea transformării socialiste a agriculturii noastre, condamnînd atitudinea inertă în fața dușmanului, agitația zgomotoasă, demagogică, fără eficacitate, măsurile brutale, extremiste, — slăvește tocmai lupta eroică a oamenilor muncii care înlătură zi de zi, printr-o ofensivă îndrăzneață și perseverentă, murdăria și putregaiul, moșteniri ale trecutului. Tot astfel, pe planul luptei internaționale, poemul Mariei Banuș „Tie-ți verbesc, America", constituie o ripostă patetică împotriva planurilor criminale ale imperialiștilor americani, infirmînd pacifismul demobilizator și chemînd la luptă titanică pentru a evita repetarea masacrului.

Pornind de la realizări remarcabile ale literaturii noastre militante, trebuie combătută tendința unor scriitori și critici de a neglija rolul social-transformator al artei, de a estompa caracterul ei tendențios. Ignorînd sensul ideologic al operei literare, ajungi irevocabil la imagini obiectiviste, falsificînd mecanismul dezvoltării sociale, discreditînd și chiar defăimînd realitățile noi din țara noastră. Răbufnirile apolitismului și formalismului trebuie să primească o replică puternică pentru a păzi intransigent puritatea ideologică și artistică a literaturii. Critica literară trebuie să apere ferm primatul conținutului ideologic în artă, stimulînd eforturile celor mai buni scriitori, spre abordarea temelor principale ale contemporaneității în spiritul realismului socialist. Reamintind mereu misiunea educativă a literaturii, previi recidivele concepțiilor estetice străine, încercările de a diminua forța ideologică a creației artistice. Apărînd criteriul veridicității în artă, trebuie combătută de asemenea tendința de a polei realitatea, de a înfrumuseța artificial — prin atenuarea contradicțiilor și idealizarea eroilor — tendință care se camuflează în mod laș sub paravanul funcției educative a literaturii. Numai apropierea de viață, studierea ei în lumina ideologiei marxist-leniniste, poate feri pe scriitori de asemenea denaturări de la reflectarea veridică a realității.

Înrîurirea educativă a literaturii este condiționată de respectarea strictă a specificului artei. Numai pe calea imaginilor artistice, a caracterelor complexe și individuale, poate fi dezvăluită semnificația înaltă a idealurilor scriitorilor. Nu declarațiile țipătoare, pasajele discursive, exprimă tendința politică a cărții, ci numai sensul întregului sistem de imagini, adevărul ideii artistice. Didacticismul sicîit, moralismul uscat sînt lipsite de forță de convingere, dau naștere platitudinii și monotoniei în literatură. Actualitatea temei, renumele scriitorului, nu justifică producțiile searbede și plicticoase, în care tocmai disprețul pentru artă, pentru formă, dăunează decisiv și problematicii importante abordate. Partidul a cerut întotdeauna scriitorilor o înaltă exigență profesională. Sădind mărețele idei ale comunismului, scriitorii trebuie să cultive implicit idealurile estetice cele mai înalte, gustul frumosului și al artei desăvîrșite.

Problema rolului educativ al artei, tratată în aspectele ei felurite la Congresul scriitorilor sovietici, este esențială pentru înflorirea creației noastre literare. Numai înțelegînd în profunzime ideile marxism-leninismului, politica partidului clasei muncitoare, rămînînd credincioși zugrăvirii veridice a realității, în dezvoltarea ei revoluționară, — scriitorii din patria noastră vor putea îndeplini marile sarcini ale educării comuniste a poporului.

O întîlnire între maniacii atomiști din S.U.A. — Desen de PERAHIM 1955

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Cercetarea limbii poeziilor lui Eminescu ne lămurește asupra naturii vocabularului și expresiilor întrebuințate de poet în diversele producții. Citindu-l pe Eminescu, putem urmări pas cu pas lucrarea de adecvare a vocabularului la fondul de idei exprimat de poet. Prezența arhaismelor e firească în „Scrisoarea a III-a", de exemplu (astfel, chiar în primul vers, *limbă* = „popor": „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vr-o *limbă*..."), neologismele sînt la locul lor în „Venere și madonă", iar expresiile din limba vorbită în poezii scrise sub înrîurirea poeziei populare, ca „Ce te legeni", „La mijloc de codru" etc. Lucrurile acestea ni se par firești, și numai la reflexie constatăm că adecvarea perfectă a cuvintelor la conținut este opera unui poet genial, și că ultima formă sub care ne este înfățișat textul poeziei, e produsul unei lungi serii de încercări, încununate de succes. Instinctul sigur al lui Eminescu, simțul său ascuțit al limbii l-au permis să se exprime în formele cele mai potrivite.

Poeziile „Ce te legeni", „La mijloc de codru" și „Somnoroase păsărele" fac parte din ciclul de producții scrise sub înrîurirea poeziei populare. De aceea, după cum am amintit, vocabularul lor e format din cuvinte aproape exclusiv din vechiul fond (latin, mai puțin slav), cu excepția neologismelor. In „Venere și madonă", subiectul impune întrebuințarea unui vocabular variat al limbii literare. Poezia începe cu un neologism:

„Ideal pierdut în noaptea..."

Cuvintele „simple", din limba comună, alcătuiesc materialul de construcție al acestei poezii:

„Șterge-ți ochii, nu mai plînge! etc."

In „Sara pe deal", poezie cu versuri misterioase, de un farmec straniu, la care contribuie ritmul excepțional al versificației, putem verifica măiestria organizării construcției poetice. (Bucata cuprinde unele imperfecții formale, ca, de exemplu, prezența lui *tu* în versuri: „Sub un salcîm, dragă, m-așteptai *tu* pe mine", dar ele se pierd în impresia de ansamblu).

Ne-am oprit mai mult asupra poeziilor lui Mihail Eminescu, pentru că referirea la cîteva din ele ne-a permis să ajungem la o serie de concluzii privitoare la structura limbii literaturii și a vocabularului ei poetic. Eminescu este un caz extrem, de reușită deplină în făurirea acestui instrument de expresiune a conținutului de idei.

La capătul celălalt al acestei scări de valori, ne vom opri o clipă asupra încercărilor poetice ale lui Ioan Pralea, poet din prima jumătate a secolului al XIX-lea, la care Gr. Alexandrescu, în „Satira spiritului meu", se referă ironic:

„Iar de vrei să faci versuri, ia pildă de la Pralea", iar Eminescu (în „Epigonii") îl caracterizează drept „fire întoarsă".

Pralea a publicat în 1827 o traducere în versuri a *Psaltirii*. Dificultățile de care s-a izbit erau mari. Sărăcia vocabularului, în special, constituia o piedică serioasă în calea traducătorului. Traducerea lui Pralea este interesantă și relevă un scriitor cunoscător al limbii, preocupat de inovații lexicale. In lipsa termenilor ce-i erau necesari, traducătorul a recurs la formarea de cuvinte noi, din fondul limbii comune. Pentru lămurirea cititorului, Pralea a compus un glosar („lexicon"), anexat la traducere, în care dă explicațiile necesare asupra unor creații neobișnuite ca *lunglattai* = „lung, lat, tăios" etc. Din această traducere neizbutită a Psalmilor, pot fi reținute cîteva strofe care justifică ostenelile lui Pralea:

„Cu versul strigat-am celui ce mi-i domnul
Cu rostul (=gură) meu încă m-am rugat la domnul
Vărsa-voi, de față, a mea rugăciune,
Necazul ce tragu-l, în față-i voi spune.
Cînd lipsea din mine duhul meu de rele
Și tu cunoscut-ai cărările mele".

Poate că ni se va obiecta că aceasta e prea puțin pentru a salva numele unui scriitor de la uitare.

Răspundem că, de fapt, nu e vorba despre aceasta, ci de contribuția scriitorului la formarea limbii literaturii. Din acest punct de vedere, putem socoti că aportul lui Pralea este pozitiv.

Dosoftei, mitropolitul Moldovei, în traducerea în versuri a „Psaltirii", tipărită la Uniev (Polonia), în 1673, a urmat altă cale: în afară de traducerea Psaltirii în limba polonă, a lui Jan Kochanowski, care i-a servit de model, el s-a adresat poeziei populare, astfel încît unii psalmi, scrișî în formă populară, au devenit un bun al poporului, fiind adoptați de autorii anonimi ai „colindelor", care au mijlocit psalmilor traduși de Dosoftei o largă răspîndire în popor.

Numeroși psalmi din traducerea lui Dosoftei constituie bunuri de preț ale literaturii și limbii românești, ca, de exemplu, psalmul 8, din care transcriem un fragment:

„Văz că-i făcut cerul de mînule tale,
Cu toată podoaba, și-i pornit cu cale.
Ai tocmit și luna să crească, să scază,
Să-și ia de la soare lucoare (= lumină) și rază.
Stele luminate, ce lucesc pre noapte,
De dau cuviință, tu le-ai urzit toate.
Ce poate fi omul, de-l aduci aminte,
De cerci pentru dînsul folos înainte?...
L-ai pusu-l mai mare, toate să-l asculte,
Cîte sînt pre lume, cuvînt să nu-i mute,
Și i-ai supus toate supt a lui picioare:
Oile și boii, și tot de supt soare,
Dobitoc sălbatec, de cîmp și de luncă,
Jigănii sireape, ce strică s-apucă,
Pasările toate, ce sînt zburătoare,
De vînt și de apă ce-s înotătoare..."

Naivitatea, prospețimea de început de veac, tonul natural al narațiunii, redau cu un farmec ce-i aparține traducătorului, textul biblic.

Opera în versuri și în proză a lui Dosoftei (traducerea „Vieților sfinților", Iași, 1682) constituie un monument de seamă al limbii literare românești din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Putem oare refuza limbii acestor opere, precum și limbii altor lucrări laice sau bisericești din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, calificarea de „literară"? Desigur că nu, dacă sîntem de acord că, în momentul acesta, limba literară se limitează la stilul operelor beletristice, bisericești, juridice și istorice (letopisețele cronicarilor moldoveni). Limba literară din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea are deci un cîmp redus: ea nu e generală, ci locală (în cazul lui Dosoftei și al cronicarilor moldoveni, e limitată la Moldova), și nu are aspect vorbit, ci numai scris; ea nu aparține, așadar, întregului popor, și nu are caracterul de generalitate al limbii literare (cu stiluri variate) din secolul al XIX-lea, care este un aspect al limbii naționale unice. Dar limba literară din secolul al XVII-lea, ca și cea din secolul al XVIII-lea nu poate fi confundată cu limba scrisă. Sfera noțiunii de limbă scrisă cuprinde toate monumentele scrise în epoca respectivă, pe cînd sfera limbii literare e redusă la numai cîteva genuri. Limba literară cuprinde o serie de trăsături caracteristice, care o separă de limba scrisă: corectitudinea gramaticală, sintaxa uneori deosebită de a limbii comune, vocabularul variat și bogat, prezența unor arhaisme, cuvinte străine venite din izvoare diferite etc. Caracterul uneori artificial al limbii literare din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea trebuie relevat, căci el constituie o trăsătură importantă a ei. Limba scrierilor cu caracter bisericesc, cît și a celor de alt gen este uneori puternic influențată de modele străine, și aceasta o separă de limba vorbită și de limba scrisă, în general. Intre limba unei scrisori particulare din secolul al XVII-lea și limba letopisețului lui Gr. Ureche sau Miron Costin, există o mare diferență, pe care nu este necesar să o dovedim cu exemple.

Citind operele scriitorilor din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, constatăm că ei erau conștienți de necesitatea creării unui instrument de comunicare la un nivel superior limbii scrise. Unii scriitori, ca Miron Gostin sau Dimitrie Cantemir, ne-au lăsat creații interesante în acest gen.

Al. Rosetti

Corespondență din Sofia

Pentru ca obrajii copiilor să fie cît mai rumeni!

Pe biroul din odaia mea de lucru se află o casetă de faianță cu o inscripție în limba chineză. Se mai află și o cutie pictată în culori vii și poleită cu lac, — opera unor maeștri ruși.

In casetă sînt vreo douăzeci de pietricele de diferite culori, adunate de pe o colină din apropierea orașului Nankin, unde ciankaișiștii au ucis în ultimii ani ai dominației lor peste o sută cincizeci de mii de chinezi revoluționari: muncitori, țărani, studenți, învățători și profesori, femei și bărbați și mulți copii.

Am fost pe această colină. Am văzut mormintele comune ale fraților noștri, am văzut și morminte mai mici, acoperite de ierburi.

Colina e mare, dar și jertfele au fost mari.

In orașul Nankin, pe atunci capitala bestiilor ciankaișiste, zi și noapte se auzeau împușcături; se trăgea cu mitralierele, cu revolverele, cu carabinele. Nu mai aveau loc unde să îngroape victimele, din ce în ce mai multe: și călăii deschideau vechile gropi, săpau alte morminte pentru a îngropa mereu alte victime.

Fiecare pietricică din această casetă a fost udată de nenumărate ori de sîngele unor eroi cunoscuți și necunoscuți.

In cutia lucrată de maestrul rus se află cîteva schije de grenadă ruginite și tuburi de cartușe de arme automate nemțești, găsite în ierburile de pe dealul Mamaev, lîngă Stalingrad.

Din fiecare tub a zburat cîte un cartuș în pieptul unui ostaș sovietic, schije ce au sfîrtecat corpuri și inimi de ostași, care apărau pămîntul și libertatea împotriva dușmanului.

Aceste bucăți de metal au stat multă vreme în sînge, fiindcă pe dealul Mamaev nu există nici un centimetru pătrat de pămînt, care să nu fi fost scăldat în sînge.

Cînd stau la masă și scriu și cînd ridic ochii, privirea-mi se oprește întotdeauna asupra casetei chinezești cu pietricele și asupra cutiei cu schijele adunate lîngă Stalingrad. De fiecare dată parcă îmi spun în impresionanta lor tăcere:

— Nu uita milioanele de victime! Nu uita pe călăii rămași în viață! Să fii minte și să amintești și altora! Fie ca vigilența poporului bulgar să nu adoarmă niciodată!

Nu, nu pot uita. Nimeni în patria mea nu poate să uite grozăviile din timpul ciumei fasciste.

In Bulgaria, nimeni nu uită că mulți din fosții criminali au rămas în viață și că au apărut mulți alții, tot atît de periculoși. Urmărim cu atenție cum își adună forțele, cum se string pentru noi aventuri. La fel circulau febril, din capitală în capitală, căpeteniile fasciste. De la Berlin, la Roma, Tokio. De asemenea cabinetele lor ministeriale confecționau tot felul de „triunghiuri", pacte „anticominterne", „simbolice", „uniuni" și „axe"; tot așa se erijau prin gazete, la radio, la mitinguri, în „apărători" ai Europei, tot așa amenințau Uniunea Sovietică „de pe poziții de forță".

Acum iar se agită renașterea armatelor hitleriste. Unii cer să se dea în mîinile generalilor-călăi arma atomică și cu hidrogen, arme de exterminare în masă a popoarelor. Poporul bulgar vede cum se pregătește cu o grabă febrilă o crimă împotriva omenirii, crimă care, dacă nu va fi oprită — va depăși toate grozăviile fiarelor fasciste.

Toate popoarele văd cum se pune la cale această abominabilă crimă.

Recent am fost în Rominia, sora și vecina noastră, unde am stat de vorbă cu mulți oameni și m-am convins încă odată că și rominii, ca și bulgarii lucrează din răsputeri, cu dragoste și cu tragere de inimă, pentru construirea pașnică, pentru o viață nouă.

Cînd am vizitat gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin" din satul Livedea, raionul Brăneștii, se încheiase și acolo un „pact".

De o parte, Gheorghe Bogaciu, prisăcarul gospodăriei din Livedea și-a luat angajamentul să prezinte un raport privind munca lui și cantitățile de miere adunată. El vrea să prezinte raportul nu numai în fața membrilor gospodăriei colective unde lucrează el, ci și în fața membrilor gospodăriei agricole colective din satul meu, Cumino, raionul Brațk din Republica Populară Bulgaria.

De altă parte, Gheorghe Nedelcov, prisăcar din Cumino, se obligă să prezinte un raport gospodăriei agricole colective din Livedea, din Republica Populară Română.

Vor face de asemenea și un schimb de experiență cu privire la îngrijirea albinelor.

— Anul acesta, — a declarat Gheorghe Bogaciu, — va trebui să recoltăm cel puțin 50 de kilograme de miere de la fiecare stup. Așa vom face, numai pace să fie!

Iată grija cea mai mare a țăranilor romîni și bulgari: să adune pline, lapte și miere pentru copii! Și să fie pace, pace pe pămînt!

De aceea țăranii bulgari din satul Cumino și țăranii romîni din satul Livedea, toți romînii și toți bulgarii semnează Apelul Consiliului Mondial al păcii de la Viena.

Fiecare semnătură e o mărturie a hotărîrii lor neclintite: militarismul german nu trebuie să renască.

Crearea unor grupări militare agresive îndepărtează pacea și mărește în proporții și mai mari pericolul unui nou război.

Calea cea mai sigură pentru a ieși din acest pericol este înțelegerea între popoare și guverne, de a trece la tratative pentru dezarmare și pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice. Sistemele sociale diferite nu împiedică coexistența pașnică a popoarelor.

Noi nu uităm trecutul, construim prezentul, ne cunoaștem viitorul și mergem înainte, cot la cot cu poporul sovietic și cu toate celelalte popoare libere.

La vremea lor, bandiții hitleriști nu au vrut să știe de avertismentele guvernului sovietic, n-au înțeles că răbdarea și dragostea de pace a popoarelor sovietice nu exprimau nici teamă, nici slăbiciune. N-au ascultat și au devenit agresori, pricinuind oamenilor multe suferințe. Și au ajuns acolo, unde li s-a spus că au să ajungă: la pieire. Unii s-au otrăvit, alții s-au stropit cu gaz și și-au dat foc, ori au fost spînzurați mai tîrziu.

Aceeași soartă îi așteaptă și pe noii descreerați pretendenți la dominația lumii dacă vor refuza să trăiască în pace, dacă vor întinde mîinile asupra cuceririlor noastre, obținute cu atîta trudă. Forța a nouă sute de milioane de oameni este de neînvins, resursele noastre materiale sînt inepuizabile, pregătirea noastră de luptă este uriașă, și orice încercare de a ne ataca, de oriunde ar veni, va fi întîmpinată cu lovituri nimicitoare.

Noi vom apăra și vom înfăptui cauza pentru care și-au dat viața și tovarășii chinezi necunoscuți, al căror sînge a înroșit pietricelele din micuța casetă de faianță, și apărătorii nemuritori ai Stalingradului, și milioane de alți eroi.

Gheorghe Bogaciu din satul Livedea și Gheorghe Nedelcov din satul Cumino vor aduna miere pentru copiii romîni și bulgari, pentru ca aceștia să aibe obrajii rumeni, pentru ca anii copilăriei lor să fie plini de bucurie și fără griji.

Orlin Vasilev

Gheorghe Bogaciu din satul Livedea-R.P.R. și Gheorghe Nedelcov din satul Cumino din R. P. Bulgaria fac o muncă pașnică. Adună miere pentru copiii romîni și bulgari, pentru ca obrajii lor să fie rumeni, iar copilăria lor plină de bucurie și fără griji.

Documente inedite în legătură cu romanul „Minunile Sfîntului Sisoe" de G. Topîrceanu

In ansamblul operei lui G. Topîrceanu, scrierile în proză („Pirin-Planina, Scrisori fără adresă") constituie un sector mai puțin cunoscut și cercetat. Poate și mai nesfîrșit de cercurile largi de cititori este romanul *„Minunile Sfîntului Sisoe"* din care scriitorul n-a terminat, din păcate, decît patru capitole, primele două publicate mai întîi în reviste, iar toate la un loc tipărite în volumul *„Postume"* (1938).

G. Topîrceanu a început să lucreze la *„Minunile Sfîntului Sisoe"* care, cu siguranță, ar fi încununat activitatea lui de prozator în ultimii ani ai vieții. Din puzderia de note ce se află risipite în manuscrisele de la Biblioteca Academiei R.P.R., ca și din mărturiile scriitoarei Otilia Cazimir, reiese că autorul *„Baladelor vesele și triste"* ținea foarte mult la romanul său de care a fost preocupat pînă în clipa morții. Caetul nr. 4 intitulat *„Despre minunile Sfîntului Sisoe"* (Memento pentru fondul acțiunii) ca și caetele nr. 10, 29, 33 conțin însemnări deosebit de interesante care facilitează înțelegerea adevăratului sens al acestei opere de maturitate a lui G. Topîrceanu.

La prima vedere, tema romanului ar părea oarecum ciudată. Autorul pornește de la ideea că raiul există în

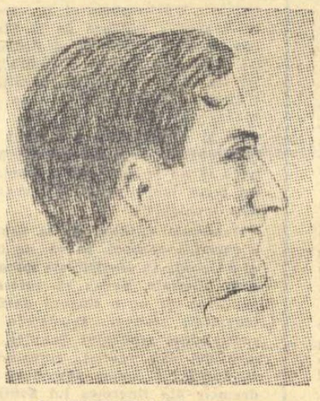

G. TOPIRCEANU (autoportret)

măsura în care muritorii, educați în chip fățarnic de religie, cred în fluzia existenței lui. După lungile peregrinări pe pămînt, eroul principal ajunge la concluzia că lipsa de credință a oamenilor a făcut să dispară și închipuita viață viitoare, adică mult rîvnita grădină a raiului.

Teza pe care și-a propus-o autorul devine însă, în cuprinsul celor patru capitole terminate, ca și în notele pentru desfășurarea ulterioară a acțiunii, un ingenios pretext de satiră la adresa „lumii moderne", a societății burgheze sub toate aspectele ei.

Zugrăvind raiul, acest presupus imperiu al absolutului, unde oamenii își trăiesc „viața veșnică" într-un infinit „dolce farniente", scriitorul a încercat o analogie cu realitatea pămînteană după cum însuși afirmă în acele „Conseiles pour moi même" pe care obișnuiește să le facă: *De umanizat* (subl. a.) *totul, prin analogie cu cele de pe pămînt (cititorul să n-aibă încotro, să fie nevoit să admită că-i așa cum spui, că e logic să fie așa...) Pe alocuri să sugerezi meșteșugit analogii cu realități umane moderne* (inge-

Al. Săndulescu

(Continuare în pagina 8-a)

FORȚA NEMURITOARE A POPORULUI

Valentin Kataev: „PENTRU PUTEREA SOVIETELOR". Editura Tineretului—1954

Zugrăvirea luptelor poporului ce-și apără eroic pămîntul strămoșesc își are o veche tradiție în literatura rusă, începînd cu anonima capodoperă medievală în versuri „Cîntec despre oastea lui Igor", culminînd cu „Război și pace" de Tolstoi și „Pe Donul liniștit" de Șolohov. Asemenea opere care s-au inspirat totdeauna din evenimentele istorice remarcabile au cuprins în același timp portretele reprezentanților unor generații deosebite pe care lupta pentru apărarea patriei le-a înmănunchiat în unicul șuvoi al bătăliei pentru eliberare.

In anii marelui război de apărare, cînd sentimentele patriotice ale poporului — stăpîn al patriei sale — au căpătat un nou conținut, tradiția preluării credincioase a idealurilor părinților de către cei tineri, a căpătat o semnificație deosebită. Valentin Kataev ne aduce în romanul său „Pentru Puterea Sovietelor" imaginea năpraznicelor înfruntări pe viață și pe moarte din timpul războiului, cînd cei ce trăiseră anii 1917, luptînd umăr la umăr cu fiii și nepoții lor, treceau noului schimb al gărzii, ca pe cea mai sfîntă moștenire, sarcina apărării patriei sovietice, sădeau în urmașii lor sentimentul măreț al patriotismului socialist. Urmărirea zbuciumatei existențe a unor reprezentanți ai celei mai tinere generații, ca pionierii Petea sau Galea care au învățat în acei ani de la tați și bunicii lor cum să continue cu brațele lor fragede marea operă începută de înaintași, semnifică o idee de bază a romanului: **forța nemuritoare a poporului, a voinței și sentimentelor lui, dăinuie din generație în generație, în ciuda oricăror furtuni ale vieții.** Fidel adevărului realității în evocarea vitregiei acelor momente, V. Kataev și-a ferit eroii de neverosimile rezolvări providențiale; mulți dintre ei sfîrșesc chiar în preajma eliberării. Și totuși romanul, în ansamblul lui, respiră un puternic optimism, insuflă sentimentul încrederii în mersul înainte al societății sovietice. Romanul începe cu excursia la Odesa a tînărului jurist Bacei, însoțit de fiul său Petea și se termină cu întoarcerea celor doi după război la Moscova; este prologul și sfîrșitul unei mari excursii, de fapt a unei grele încercări. Prin felul cum îl situează scriitorul în economia romanului, episodul dureros al războiului apare într-adevăr ca un cumplit coșmar trăit nevea, dar care totuși, odată trecut, viața — așa cum era ea înainte — continuă să pulseze, renaște cu și mai multă vitalitate, într-o nemaiîntîlnită viitoare a reconstrucției și bucuriei muncii creatoare.

Ideea invincibilității forței poporului constituie tema majoră a cărții, ea revine mereu ca un leit-motiv în întreaga construcție a romanului. Firul vieții a trei generații de luptători se împletește strîns în acțiunea acestuia, închegînd în ansamblul romanului ideea măreață a unității de nezdruncinat care-i stringe laolaltă pe toți împotriva dușmanului comun. In catacombele Odesei grupul de partizani, condus de Cernoivanenko reunește deopotrivă luptători din 1917, ca Sinicikin-Jeleznîi, intelectuali crescuți și formați în anii puterii sovietice ca Petr Vasilievici Bacei și comsomoliștii Sveatoslav Marcenko, Valentina Perepelitkaia sau pionieri ca Petea Bacei. In zilele victoriei, cînd Rodion Jukov, bătrînul marinar de pe crucișătorul „Potemkin", își duce nepoafa să citească pe zidul închisorii ultimele cuvinte adresate de fiul său — Galocicăi, imaginea împletirii celor trei generații de luptători apare uimitor de vie. Sprijinindu-se tremurînd de brațul bunicului ei, emoționată, Galocica — silabisind ultimele cuvinte ale tatălui său care a preferat să moară decît să trădeze — prefigurează pe viitoarea luptătoare comsomolistă de mai tîrziu. In mintea micuței orfane cuvintele se întipăresc adînc, pe măsura durerii care o stăpînește, ea trăiește cu intensitate năzuința de a duce mai departe lupta în care a pierit Drujinin. Ideea forței nemuritoare a poporului care renaște în noi și proaspete energii tinere, din generație în generație, capătă, prin imaginea fetiței îndurerate, dar hotărîtă să păstreze cu fidelitate memoria tatălui ei, continuîndu-i lupta, — o emoționantă expresie.

Valentin Kataev a știut să exprime cu forță artistică ideea că seva acestei forțe nemuritoare sălășluiește în dragostea comună față de patrie, care se păstrează la fel de vie din tată în fiu. Eroii lui Kataev trăiesc la cea mai înaltă tensiune sentimentul contopirii organice cu viața întregii lor patrii socialiste, ea le este însăși personificarea visurilor celor mai intime ale fiecăruia. De aceea, momentele părăsirii orașului natal sînt momente de o asprime neobișnuită în destinul eroilor lui Kataev, de un tragism dens, covîrșitor, care dă o tonalitate specifică primei părți a romanului. Asemenea clipe de cotitură constituie pentru scriitor un important prilej de fixare în adîncime a psihologiei eroilor săi. Manifestîndu-se în individualitatea lor caracteristică, eroii lui Kataev își definesc personalitatea tocmai în împrejurarea aceasta, cînd în zbuciumul sufletesc al lui Cernoivanenko, sau a nepoatei sale Motea, deslușești în chipuri și reacțiuni deosebite durerea despărțirii de locurile natale. Cernoivanenko cutreeră singur camerele locuinței sale răvășite, privind mobilele, și-și dă seama că toate cuprind o părticică din emoția unor bucurii, a unor elanuri trăite cîndva, că ele nu pot să nu facă parte din însuși sufletul lui. „Pe măsuța de lîngă pat, alături de deșteptător, într-o ramă fată, era o fotografie mică și veche, așa zisă „la minut" care înfățișa o fată foarte tînără, aproape o fetiță... cu părul cîrlionțat și cu o expresie de seninătate și de nevinovăție în ochii strălucitori, plini de voie bună". Din împietrirea care-l cuprinde pe Cernoivanenko în clipele acelei despriderl silite de tot ce amintea memoria soției moarte, ca și din tot felul lui de a se mișca lent, apar trăsăturile unui caracter în care sobrietatea mișcărilor și a gesturilor vădește o călire sufletească de o calitate aparte. Este o neobișnuită putere de stăpînire îndărătul zăgazurilor cărora trăiește durerea, poate cu atît mai greu de suportat, cu cît nu-și găsește expresie exterioară. Valentin Kataev știe să sesizeze cu subtilitate specificul exteriorizării acestei stări sufletești la un conducător comunist de talia lui Cernoivanenko. Deși vestea părăsirii Odesei nu mai e de mult o noutate, totuși abia la citirea ultimului manifest al Partidului, începe să o înțeleagă cu o precizie crudă, ca pe o realitate imminentă: „Ajuns aici se opri și-și trase cu greu răsuflarea. Prin urmare asta era! ...Și deodată parcă-l izbi ceva în inimă. Prin urmare ăsta era lucrul cel mai de seamă, aici era miezul...". Legătura aceasta sufletească profundă cu pămîntul patriei, cu locurile copilăriei sau ale primelor întîlniri de dragoste constituie un sentiment complex, în care durerii i se asociază cotele, trăiește cu o ultimoare intensitate sentimentul unei pasiuni atotputernice. Hotărîrea fermă de a rămîne alături de Gheorghi, împărțind împreună durerea și pericolele zilelor ocupației, caracterizează figura în același timp duioasă, tandră și devotată a Raisei.

Imaginea unor asemenea eroi ai romanului, — surprinși în momente cruciale ale existenței lor — aduce o impresionantă mărturie a triumfului eticii comuniste care a îmbogățit considerabil trăsăturile omului în viața conjugală sau în raporturile dintre părinți și copii. Revelatoare în această privință este și scena revederii lui Bacei cu fiul lui în catacombe. Emoția paralizantă care pune stăpînire pe tatăl ce-și recunoaște fiul, („Da, era băiatul lui, Petușok al lui, dar pe lîngă asta mai era un soldat mic... aproape un bărbat! Puteai să vorbești cu el, ca și cu un om în toată firea, de la egal la egal") depășește limitele unui simplu și binecunoscut sentiment de bucurie părintească. Afecțiunea paternă vibrează în Bacei cu profunzime, cuprinde deopotrivă mîndria de a-și ști fiul ajuns ostaș vrednic, ca și satisfacția de nedescris de a vedea în puiul cela de om o continuare a luptei pentru idealurile anilor propriei sale adolescențe. Intre cei doi oameni îmbrățișați, care se uitau unul la altul și nu se mai săturau cercetîndu-se, cu lăcomie, trăiau simțăminte diferite care împreună se revărsau tumultuoase în șuvoiul bucuriei adînc omenești a doi vechi prieteni care se regăsesc după o îndelungă așteptare.

Ideea continuității conștiinței revoluționare din tată în fiu, ca o moștenire spirituală esențială, își croiește prin asemenea episoade un fir narativ distinct, de la care se ramifică divergențe, noi planuri ale acțiunii.

Patosul unei aprige sete de viață reîntinerește chipul bătrînului comunist Cernoivanenko în orele dramaticei rătăciri prin labirintele subpămîntene, el se transformă, în episoadele care urmează pînă la sfîrșitul cărții, într-un magnific imn închinat frumuseții vieții, încrederii în forța și nemurirea poporului. Transfigurat de un asemenea sentiment atotputernic, Cernoivanenko readuce speranța tovarășilor care se cred îngropați de vii: „Nu te mai gîndi la moarte. Sfîrșește odată. Iți poruncesc!... Cine a luptat împotriva turcilor? Cine a construit orașul?... Strămunii noștri, pietrari, salahori, dulgheri. Ei au fost adevărații stăpîni ai tuturor minunăților și bogățiilor de aici!... Noi amîndoi am făcut patru războaie și două revoluții! Iți mai aduci aminte cum căram cartușe pe baricade în 1905? Iți mai aduci aminte cum am luptat în 1917 pentru Puterea Sovietelor? Și cine a apărat puterea noastră împotriva lui Denikin și a lui Vranghel? Cine i-a zdrobit pe intervenționiști?... Ei? Și crezi tu că noi amîndoi o să ne lăsăm îngropați de vii, cu una cu două? Nu, frățioare! Noi sîntem nemuritori!" Cînd Cernoivanenko și Bacei fes la lumină, în ciuda extenuării care le îngreuiază mișcările, pe buzele primului înflorește, odată cu mîndria acestor cuvinte („Nu ți-am spus eu că noi sîntem nemuritori?") și un zîmbet al satisfacției verificării unui mare adevăr al epocii.

Tema aceasta optimistă și grandioasă a forței nemuritoare a poporului însuflețit de patosul patriotismului socialist, este reluată în finalul romanului cu amploarea ultimelor acorduri ale unei simfonii în care autorul a dat glas celor mai frumoase sentimente care fertilizează conștiința contemporanilor noștri. Cînd Bacei și Petea străbat victorioși cu avionul prin furtuna dezlănțuită, prin potopul averselor de ploaie, înfruntînd scînteile orbitoare ale fulgerelor, pe buzele tatălui revine, ca un refren, tema melodică principală a cărții — „Nu te teme, frățioare, noi sîntem nemuritori!" Și astfel ecoul cuvintelor lui Cernoivanenko pare că se repercutează din conștiință în conștiință, mereu mai departe, prin bătăile inimii fragede ale lui Petea, peste veacuri, către noi generații — reluînd același proces neîntrerupt al renașterii forțelor la fel de tinere ale poporului — spre era deplinei fericiri umane, comunismul.

Miron Dragu

Breviar

P. Trofimov, I. Borev, V. Vanslov, V. Skatersicikov: „Principiile esteticii marxist-leniniste"

Printre materialele apărute în cadrul ampelor discuții asupra celor mai importante probleme pe care le ridică dezvoltarea literaturii sovietice, care au precedat cel de al doilea congres al Uniunii scriitorilor sovietici, se numără și studiul esteticienilor P. Trofimov, I. Borev, V. Vanslov și V. Skatersicikov, apărut în revista „Kommunist" nr. 16/54 cu titlul „Principiile esteticii marxist-leniniste".

Sublinînd rolul de căpetenie al esteticii marxist-leniniste în rezolvarea sarcinilor ce revin literaturii și artei sovietice în drum spre comunism, studiul arată că Partidul Comunist al Uniunii Sovietice „acordă o importanță deosebită teoriei — generalizării științifice a practicii artistice — teorie care are drept scop să înarmeze pe artiști cu înțelegerea legilor de dezvoltare ale artei". **Prezentînd apoi pe larg specificul legilor obiective ale artei realiste, cum este de pildă cea a corelației formei artistice cu caracterul și particularitățile conținutului, sau a oglindirii veridice a vieții, studiul întreprinde analize asupra operelor lui Balzac și Tolstoi, demonstrînd cu limpezime caracterul obiectiv al legilor artei realiste, necesitatea cunoașterii și respectării lor în creația artistică. O atenție deosebită acordă autorii studiului problemei delimitării pozițiilor ideologice ale artistului, care — folosind metoda realismului socialist — este chemat nu numai să oglindească în chip veridic realitatea, ci în același timp este dator să-și precizeze țelurile și idealurile sale, să contribuie cu scrisul său la transformarea și perfecționarea morală a oamenilor cărora se adresează. Iată de ce estetica marxist-leninistă consideră, ca o condiție de bază a muncii artistului, situarea sa cu fermitate pe pozițiile concepției marxist-leniniste despre lume, care constituie într-adevăr, așa cum sublinia Maxim Gorki:** „un platou intelectual foarte înalt, de unde se vede limpede trecutul, prezentul și viitorul". **Situarea pe asemenea poziții filosofice, însușirea profundă a partinității comuniste în întreg procesul creației artistice, nu numai că nu îngrădește cîtuși de puțin libertatea scriitorului sau a compozitorului, ci, dimpotrivă, îi ajută să pătrundă cu și mai multă înțelegere fenomenele complexe ale vieții, să descopere și să dezvăluie esența dezvoltării social-istorice a fenomenelor, îi deschide un cîmp nelimitat fanteziei, inspirației, în general dezvoltării individualității creatoare a artistului.**

Studiul „Principiile esteticii marxist-leniniste" **consacră un capitol special cercetării problemelor tipizării — ca lege obiectivă a artei — relevînd ca o chestiune esențială atitudinea partinică a scriitorului în înțelegerea și oglindirea ansamblului fenomenelor vieții** „în selecționarea obiectelor reprezentării, precum și în tratarea țelului și caracterului acestei reprezentări".

Pe lîngă aceasta, studiul se mai ocupă și de caracterul satirei sovietice, de problema preluării moștenirii lui Saltîkov Scedrin, Gogol și a satirei clasice în general, precum și de măestria artistică a operei. Ultima parte a lucrării cercetează diferitele aspecte ale luptei pentru calitatea desăvîrșită a formei artistice, atrăgînd atenția asupra faptului că atingerea marilor țeluri sociale ale artei depinde nu numai de înălțimea ei ideologică, de înfățișarea veridică a vieții, ci, în același timp, și de valoarea estetică a operei respective. „Arta realismului socialist — se spune în concluzie — nu se împacă cu șabloanele, cu standardizarea, cu imagini artistice inexpresive și cenușii. Strălucirea și frumusețea noilor trăsături ale realității noastre cer o înaltă oglindire artistică". **De un real folos artiștilor și scriitorilor noștri, studiul esteticienilor sovietici despre principiile esteticii marxist-leniniste constituie, pe drept cuvînt, un valoros îndreptar menit să-i orienteze în complexitatea problemelor esteticii și teoriei literare marxist-leniniste, spre rezolvarea cu succes a sarcinilor lor pe tărîmul artei și literaturii.**

M. BOGDAN

Hans Kirk: „Banii diavolului"

Cunoscut ca publicist, poet, pamfletar și romancier, scriitorul danez Hans Kirk și-a cucerit o binemeritată notorietate prin romanele sale „Pescarii" și „Timpuri noi". Activitatea creatoare a lui Kirk numără cîteva zeci de ani închinați mișcării muncitorești daneze de care scriitorul a fost strîns legat prin idealurile sale, prin activitatea dusă în rîndurile Partidului Comunist Danez.

„Banii diavolului", romanul lui Kirk — tradus de curînd în limba română — constituie prin forța lui realistă nu numai o valoroasă realizare literară, ci și un viu document al unei întregi epoci din viața poporului danez.

Romanul este povestea unei familii de pescari, porniță de pe țărmul lutlandez. Capul familiei, Greis Kiltword, este primul dintre pescarii porniți dintr-un sat cenușiu și mohorît, care îndrăznește să înfrunte valurile mării, prejudecățile oamenilor și predicile țărănești ale pastorului.

Dovedind o atentă cunoaștere a realităților sociale, Kirk a urmărit cu iscusință artistică procesul de îmburghezire a pescarului devenit antreprenor de lucrări portuare. Ajuns bogătaș, un adevărat capitalist, Kiltword se va mai simți totuși un dezrădăcinat, tînjind după viața simplă, robustă, a locurilor natale. Dar cea care rămîne cu totul izolată într-o lume care i se pare rece, străină, este Kestin, soția acestuia. Romanul însă își trage conflictul din evenimentele care se desfășoară în jurul urmașilor lui Greis. Este vorba, în fond de procesul de descompunere al familiei burgheze, de prăpastia care se cască între mentalitățile diferitelor generații.

Bătrînul Greis a socotit totdeauna munca sa, o muncă cinstită, punîndu-i drept temelie palmele și umerii săi de piatră. Fiii săi vor urma alte drumuri. Este tocmai vremea în care Danemarca este ocupată de trupele hitleriste. Ocupanții se infiltrează la început, apoi iau în stăpînire toate sectoarele vieții publice și de stat. Marea burghezie și conducerea social-democrată a țării, predă fără împotrivire țara fasciștilor, socotind aceasta drept politica cea mai „oportună".

Caracteristice sînt în acest sens și figurile „ocupanților" dintre care Von Driberg este tipic pentru genul de aventurier hitlerist. In aceste condiții de fascizare, firma Greis, condusă de moștenitorii, bătrînul retrăgîndu-se de la conducere, încheie lucrări imense, execută construcții de aerodromuri militare pentru hitleriști. Marii capitaliști, sprijiniți „ideologic" de social-democrație realizează profituri fabuloase din afaceri de război în timp ce în Danemarca crește foamea, șomajul.

Thomas, Iohannes, fiii bătrînului Greis, avocatul Abilword, ginerele acestuia, vor merge într-o colaborare strînsă cu hitleriștii, obținînd beneficii imense pentru firma pe care întemeietorul ei o visase cinstită, nepătată.

Ca într-o serie de episoade cinematografice, Hans Kirk desfășoară în fața ochilor cititorilor, imaginile vii ale cărții sale. Fără a avea pe departe caracter de documentar, romanul reușește să introducă lectorul în viața, frămîntările poporului danez. De la începutul lent, dens al romanului, Kirk desfășoară pe planuri epice ample întîmplările ce se succed vertiginos ca însăși viața poporului danez în perioada de ocupație. Kirk pătrunde adînc în culisele vieții de stat daneze, îi surprinde „la lucru" pe mercenarii firmei dornici să devie mari capitaliști. Legalistul Thomas se acoperă de documente oficiale pentru a-și masca afacerile cu hitleriștii, în timp ce Johannes se dedă la cele mai josnice speculații. Aparent, cel de al treilea Kiltword, Emmanuil, duce o altfel de viață. El arborează o ținută de Mecenna literar. Intr-un decor extravagant, înconjurat de cărți, Emmanuil privește, încurajează și tipărește elucubrațiile unui grup de tineri și bătrîni poeți și filozofi suprarealiști, mistici sau de ambele genuri, alcoolici care încearcă să tragă perdelele turnului de filde în care îi se pare că s-au refugiat. De fapt versurile și aforismele lor fac apologia supunerii, a resemnării, a pesimismului. Insuși Mecenna, e un coproprietar al marii firme fascizate, sprijinînd acțiunile acesteia...

Dar pe fondul acțiunii apare limpede acțiunea maselor, poporul danez care începe să-și organizeze rezistența, dîrz, hotărît. Chiar în sînul familiei lui Thomas se va produce o ruptură, o adevărată revoluție. Insuși fiul lui, Harald, nepotul lui Greis, se va rupe de familie, aproplindu-se de mișcarea muncitorească, devenind unul din activiștii ei. Pregnantă, stăruind în amintire, este figura comunistului Gregers. Deși autorul nu insistă în mod deosebit asupra lui, dar prin umanismul cald cu care l-a înzestrat, prin simplitatea firească în ale cărei tonuri l-a conturat, a făcut din Gregers un personaj central. Kirk a reușit să facă puternic contrastul între trădătorii, vînduții hitlerismului și oamenii simpli, mulți, deși uneori fără nume.

La fiecare pas, după fiecare acțiune a ocupanților, se simte parcă ciocotind ascuns oceanului minia poporului, surdă dar prevestind furtuni viitoare.

Romanul este o mărturie a hotărîrii poporului danez de a nu accepta nici un fel de dominație și asuprire, de a ști să lupte pentru viața lui liberă.

AL. POPOVICI

Răsfoind revistele

Poezia din „Tînărul Scriitor" nr. 3-1955

Cu fiecare număr nou, revista „Tînărul Scriitor" își definește un caracter propriu, își cîștigă locul de mult rezervat și dorit de publicul cititor în viața noastră literară. Nu deplingem înlăturarea vechilor tendințe ale revistei care înclinau să deschidă azil ciudatului amestec de lucrări slabe, lipsite de orientare politică și de o elementară exigență artistică. Era trist să vezi cum o revistă menită să vorbească în numele celor mai frumoase gînduri și simțăminte ale tineretului țării noastre, se îndepărta de adevăratele ei țeluri. Ne mărturisim mulțumirea că ultimele numere ale „Tînărului Scriitor" au preluat experiențele încercate în trecut de revistă în privința promovării noilor talente și educării în spirit nou a tinerilor care aspiră la o activitate literară.

Răsfoind paginile de poezie din nr. 3 al revistei „Tînărul Scriitor", oricine poate observa că revista este călăuzită de o clară concepție generală asupra sarcinilor care revin publicației literare a tineretului. Dacă întîlnim versuri semnate de Cicerone Theodorescu, traduceri din poezia chineză clasică de Eusebiu Camilar și poezii semnate de Al. Andrițoiu, Victor Tulbure, Tiberiu Utan, Gica Iuteș și de alți scriitori cunoscuți publicului, nu vom trage concluzia de aci că revista „Tînărul Scriitor" a recurs la colaborarea largă a talentelor mai încercate numai să sălveze aparențele și să aibă un număr cît mai plin. Neîndoios, revista a urmărit prin publicarea versurilor scriitorilor mai cunoscuți să ofere tinerilor condeieri dacă nu totdeauna modele, cel puțin un minimum de orientare și de exigență artistică. Acest lucru n-ar însemna prea mult, dacă nu s-ar fi urmărit prin atragerea unor asemenea colaborări și alte îndatoriri pe care revista le are de îndeplinit pentru a împiedica recrudescența vechilor manifestări din paginile acestei publicații, dar și pentru a stîrni atenția tinerelor talente începătoare spre cele mai acute probleme ale actualității noastre și spre adevărata misiune a oricărui scriitor, fie el începător sau în plină dezvoltare. Unui ochi atent nu-i poate scăpa deosebita grijă pe care revista a pus-o în aceste lăudabile preocupări; observînd însăși orînduirea poeziilor publicate, constați că revista și-a studiat și realizat cu seriozitate paginile de poezie pînă în cele mai mici amănunte: numărul 3 se deschide cu versurile lui Cicerone Theodorescu care satirizează greșita părere despre însușirea măiestriei scriitorilor clasici, urmează poezia lui Victor Tulbure, care vrea să spulbere parcă acele gînoase „arte poetice"—întîlnite cîndva de cititori în paginile revistei — prin sincerele și modestele mărturisiri ale autorului privind sensul social al muncii sale de poet; îndemnul spre seriozitate în munca artistică și spre adevăratele izvoare ale poeziei îl reiau apoi versurile valoroase ale lui Al. Andrițoiu și ale Gicăi Iuteș, care, pornind de la actualitatea vie a activității construcțive a poporului nostru, își spun cu vehemență cuvîntul împotriva războiului; de asemeni sensibilitatea cu care Tiberiu Utan înconjoară în versurile sale eroismul oamenilor simpli în lupta lor împotriva dușmanilor de clasă, precum și lirismul cald din poezia „Pruncie" de Rusalin Mureșanu și din versurile de dragoste semnate de Violeta Zamfirescu, susțin cu succes ansamblul paginilor de poezie din revista „Tînărul Scriitor".

Fără îndoială că nr. 3 impresionează prin noul mod cum revista se îngrijește de îndrumarea noilor talente nu numai prin orientarea dată de versurile poeților mai încercați; comentariul cu care Mihu Dragomir însoțește publicarea poemului epic „Stanciu Bora", semnat de tînărul începător Ion Gheorghe, deschide o prețioasă inițiativă neîntîlnită pînă acum în paginile „Tînărului Scriitor" și, nu greșim cînd spunem, neîntîlnită nici în paginile celorlalte reviste literare. Simpla publicare a versurilor unui poet tînăr de real talent nu este îndestulătoare, mai ales că revistele literare se îngrijesc rareori să semnaleze prin serioase analize asemenea creații; de aceea, îndrumarea atentă pe care Mihu Dragomir o dă tînărului poet prin sublinierea calităților poemului acestuia, prin sezisarea slăbiciunilor și a tendințelor nedorite, dovedește că interesul pentru tinerii scriitori devine o realitate tot mai concretă și mai eficientă.

Preocuparea deosebită pentru încercările poetice se manifestă cu aceeași tărie prin publicarea poeziilor semnate de tineri care apar pentru prima oară, ca Ioana Andrei, prin reproducerea de poezii din presa de provincie („Impreună" de Petre Delamureș — poezie reproducă de ziarul din Baia Mare), sau prin publicarea, în cadrul rubricii de note, a acelor vioaie satire în versuri semnate de Adrian Mintulescu și Stelian Filip.

Bănuim că tinerii scriitori, în accepția strictă a cuvîntului, ocupă încă puțin loc în ansamblul numărului pentru că revista urmărește deocamdată să-și definească un caracter pe cît de original, pe atît de bine orientat și să pregătească deschiderea unor cît mai largi și mai variate probleme privind creația tinerilor scriitori. Subliniind îmbucurătoarele succese și inițiative vădite de nr. 3 al revistei „Tînărul Scriitor" n-avem de obiectat decît lipsa unei preocupări pentru cercurile literare din țară. O serie de articole, de note care să cuprindă activitatea acestor valoroase sectoare ar atrage spre revistă, printre colaboratori, un număr mai mare de tineri poeți, dornici să fie îndrumați nu numai prin cronici rimate inconsistente, de felul aceleia pe care o semnează Petre Dragu, sub titlul „Un talent local". Cu atît mai mult se face simțită această atentă preocupare, cu cît revista „Tînărul Scriitor" nu este citită azi numai de un cerc restrîns de colaboratori, ci a cîștigat simpatia și încrederea unui public mult mai larg.

Șt. Bănulescu

CURIER LITERAR

■ Editura Tineretului a tipărit de curînd două romane de Jules Verne: „20.000 leghe sub mări", traducere de Lucia Donea.Sadoveanu și Gelu Naum și „Cinci săptămîni în balon", în romînește de Radu Tudoran. Cărțile lui Jules Verne au apărut fiecare într-un tiraj de 30.000 exemplare.

■ A apărut romanul „Olle Domnului", de Ferreira De Castro în romînește de Dan Botta. „Olle Domnului" reprezintă o amplă frescă a societății portugheze în anii celui de al doilea război mondial.

■ Săptămîna trecută a apărut în traducere romînească romanul „O rază de lumină" de Mitchell Willson, inspirat din viața și lupta oamenilor de știință cinstiți din S.U.A.

Cuvîntul introductiv este semnat de Acad. Mihai Ralea, și traducerea de R. Fich și Mircea Brătucu.

■ Colecția „Albina" a tipărit „Păpușoi" povestire de Gr. Sidorovici și „O femeie aprigă", trei povestiri de Valentin Silvestru.

■ Tot E.S.P.L.A. tipărește și „Lîngă un geam deschis", de Letiția Papu. Volumul reunește poezii închinate luptei Partidului: „Copilul luptătoarei", „De ziua Oțăl Bancic", „Partidului" și poezii inspirate din viața țărănimii muncitoare: „Popasul către amiazi", „Am plecat la sat", etc.

■ Recent a apărut în „Biblioteca pentru toți" o nouă ediție din poeziile lui Eminescu, cu o prefață de Mihail Sadoveanu. In afară de poeziile tipărite în cursul vieții, sînt incluse și un însemnat număr de postume. Textul poeziilor este reprodus după ediția critică a operelor lui Eminescu îngrijite de Perpessicius.

Tirajul noii ediții este de 40 mii de exemplare.

Cronica dramatică

Două lucrări ale lui Schiller: „INTRIGĂ ȘI IUBIRE" și „DON CARLOS"

La îndemnul Consiliului Mondial al Păcii toate popoarele comemorează anul acesta 150 de ani de la moartea marelui scriitor german Friedrich Schiller. Schiller a murit la 9 mai 1805, la Weimar, după ani fructuoși de mari creațiuni, după o îndelungată prietenie și colaborare cu Goethe, după întregirea unei opere care l-a desemnat pentru totdeauna a fi nu numai unul dintre cei mai mari clasici germani, dar și un clasic al literaturii universale.

Dat fiind că producția dramatică reprezintă una din părțile însemnate ale operei lui Schiller, unele teatre bucureștene și-au luat sarcina să realizeze scenic din lucrările sale. Pînă acum Teatrul Municipal a reprezentat „Don Carlos"; Teatrul Muncitoresc C.F.R. „Intrigă și iubire", iar Teatrul Tineretului anunță pe curînd „Hoții". In afară de „Fiesko" vor fi înfățișate astfel publicului toate piesele din prima epocă, din epoca de tinerețe a autorului. Prezentarea aceasta întîmplătoare sau nu, ne îngăduie, prin apropierea textelor celor două piese reprezentate, prin trecerea de la o lucrare la alta, prin încadrarea în epoca în care au fost scrise, să închegăm o icoană a lui Friedrich Schiller, cu atît mai conformă cu firea sa, cu cît e mai aproape de tinerețe, de epoca de izbucnire a acestui temperament furtunos. In germene sînt prezente aci toate calitățile operei de mai tîrziu, cu posibilitatea adaosă de a prinde la obîrșie puterea aceasta revoluționară față de epoca începuturilor: Friedrich Schiller.

Veacul care l-a văzut născîndu-se în Germania, veacul al XVIII-lea, a fost din cele mai jalnice. Tabloul înfățișat de Engels e cutremurător. Tirania, asuprirea, bunul plac, vlăguirea totală a poporului — țărani, mică burghezie, producători — de către aristocrația feudală e cumplită. „Singura nădejde a unei îndreptări o oferea literatura" scria **Engels și adăoga:** „Fiecare operă reprezentativă din epoca aceasta poartă un duh de îndemn și răzvrătire împotriva întregii Germanii de atunci". **Dacă atît de întunecat e fundalul lumii larg germanice, pe beznele căruia avea să se profileze tînărul Schiller, într-o nimic mai luminoasă nu era lumea mai apropiată de propria lui viață, lumea formației lui. Württemberg-ul în care a crescut și a învățat la Academia militară de la Stuttgart, era sub stăpînirea unui duce dement și ticălos, Karl Eugen. Nenumitul duce din „Intrigă și iubire", prezent pentru spectator în toate ticăloșiile pornite de președintele von Walter, în numele lui, este acest real stăpînitor al Württemberg-ului de atunci. Iar lady Milford și-a avut și ea întruchiparea reală la curtea din Stuttgart în Franciska von Hohenheim. Modelele acestea Schiller avea să nu le uite cînd s-a hotărît să treacă în primele lui piese lumea reală, observată, întregită însă cu lumea închipuirii.**

Academia militară de la Stuttgart era organizată ca o cazarmă prusacă. In ea, de timpuriu, tînărul Schiller și deosebita sa sensibilitate morală, năzuința sa înăscută spre libertate, aveau să sufere cumplit. El a urmat medicina. Și nu o singură dată, în diferite împrejurări (cuvîntări festive, spectacole ocazionale, lucrări de specialitate) studentul Schiller a dat dovada temperamentului său exaltat, entuziast, protestatar, răzvrătit. Goethe însuși spune despre el mai tîrziu, cu privire la dramele din tinerețea lui Schiller că „ele ar fi rezultatul unei geniale răzvrătiri tinerești, datorită unei educații opresive". Această apăsare a vremii sale venită din toate împrejurările vieții pentru el și pentru toți ceilalți, Schiller a resimțit-o ca nimeni altul. Și în orice chip a protestat și cu risc, cu îndrăzneală, înfruntînd primejdii, a frînt drumurile bătute. Inainte chiar de marea și îndrăzneața lui acțiune de eliberare cu „Hoții", de pe băncile facultății de medicină Schiller dă dovada unei înclinări revoluționare. Este deosebit de interesant — prin candoarea lui simplistă și obedientul conformism — raportul profesorului Klein de la facultatea de medicină cu privire la o lucrare a studentului Schiller, scrisă în limba latină și anume „Filozofia fiziologiei". Inspăimîntat, profesorul scrie: „De două ori am citit aceste cuprinzătoare și obositoare dezbateri și nu mi-am putut lămuri concepția autorului lor. Spiritul său prea semeț, mult prea legat de prejudecata teoriilor noi și înclinării de a crede că știe mai bine ca alții, te poartă printr-un hățiș atît de sălbatic de întortocheri savante, încît n-am îndrăznit să-l urmez". Și apoi, înspăimîntat, profesorul arată cum Schiller îndrăznește să atace, să combată numele consacrate ale științei din vremea aceea. E un portret fidel, fără voia lui Klein, a unui adevărat Schiller de tinerețe. Căci de timpuriu el începe să-și simtă și să-și vadă eroii (Karl Moor, Ferdinand, don Carlos), eroi după propriile sale dimensiuni intelectuale și sufletești. Eroii aceștia sînt toți temperamente a căror funcțiune specifică este înflăcărarea pentru idealuri cît mai înalte. Toți au un substrat ideologic, generat de condiția socială, care dă calitatea sentimentelor ce sînt clădite în sufletele lor. Karl Moor de pildă, ca să subliniez în treacăt numai prin eroul principal întîia lucrare de tinerețe, e mare (gigantismul este iarăși caracteristica lui Schiller de la epoca aceasta) nu numai prin puterea pe care o poartă dar și prin idee. In răzvrătirea și acțiunea sa, Karl Moor dublează întreaga sa tragedie particulară cu gîndiri de ordin general, social. Și aci stă valoarea denunțătoare, revoluționară, a operei lui Schiller. Poetul smulgîndu-și și plăzmuindu-și eroii din propriile sale exaltări și revolte îi privește apoi, astfel creați, aproape cu venerație. Venerarea aceasta a eroilor, care-și dovedesc puterea și prin sacrificiul de sine, merge mînă în mînă, la Schiller, cu satira îndreptată împotriva societății. Și desigur că

lucrarea, dacă valori noi nu intervin. Și acesta e cazul tragediei domestice „Intrigă și iubire" rămasă numai atît. Firește lucrarea este de o mare valoare prin puterea eroilor, prin violența conflictului, prin frumusețea jertfei, prin nemiloasa critică socială, prin acuzarea, înfierarea ticăloșiilor asupriteri, prin patos și desfășurare, dar este lipsită de largul orizont pe care „Don Carlos" îl capătă prin prezența și felul de a fi al marchizului de Posa. Incepînd cu „Don Carlos" ideea însăși îl depășește pe erou și se așează deasupra interesului personal. Idealul lui Posa e mult superior idealului eroilor din operele anterioare, Schiller a evoluat. Entuziasmul, revolta, izvoare ale tuturor virtuților la eroii săi din primele piese se păstrează și aci, firește, dar capătă o puternică susținere a unei judecăți mai largi și a unei înalte atitudini morale. Pentru a ajunge aci, autorul a fost silit să schimbe planul inițial, să nu mai păstreze din o poveste de dragoste decît înflăcărarea tinerească a lui Don Carlos; să o așeze pe regină cu totul alături de Posa într-un ideal de libertate pentru țările asuprite; să eroiască un Filip al II-lea abstract și pătimaș în același timp și mai ales, cum scriam mai sus, să unească jertfa lui Posa cu o problemă arzătoare de istorie universală, depășind în felul acesta cu mult jertfa pripită și strict personală a lui Ferdinand din „Intrigă și iubire". Deplasarea aceasta pe alt plan, superior, nu numai a acțiunii dar însăși a calității revoltei la un Schiller mult mai evoluat și mai îndemînatec, se săvîrșește mai ales prin înfățișarea supunerii oarbe, rușinoase a celui mai mare autocrat din vremea aceea, a lui Filip la picioarele marelui Inchizitor. E una din scenele cele mai strălucite și mai puternice din întreaga carieră de dramaturg a lui Schiller. Deodată se aduce la cunoștința spectatorului, cu groază și indignare, rolul de forță absolută crudă și tiranică pe care l-a jucat Inchiziția. In actul de supunere bigotă a lui Filip stă jertfa a zeci de mii de oameni din vremea războaielor religioase, stă semnul sîngerat și tragic al unei epoci de fanatism sălbatec, tragedia întreagă în crime împotriva umanității a unui veac întreg. Peste moartea lui Posa și jertfa lui superioară, nu Filip ci Inchiziția este forța denunțată de puternica dramă a lui Schiller. Și firește că acest înțeles și această pildă sînt deosebit de prețioase pentru spectatorul din 1955 care e conștient de binefacerile unei epoci înaintate, cînd o luptă pentru pace susținută de toate popoarele apără marile tezaure ale umanității.

**Traducerile în care ni s-au prezentat cele două lucrări sînt făcute cu o bună cunoaștere a limbii germane și o îndemînatecă mînuire a limbii

Ciocîrlie

Pe lumea asta, cît o fi ea de mare, nu se află pădure fără uscături. Te uiți la codru și-l vezi falnic, verde și mîndru și umbros, așa cum îi stă bine codrului. Pătrunzi într-însul și te cuprinde o plăcută înfiorare. Susură vîntul prin frunziș. Bizile gîngăniile rotindu-se la umbră, cele îubitoare de umbră, la soarele din poieni cele îmbătate de lumină. Se aud păsări felurite grăindu-și pe limba lor. Se rotesc în înalt, pe deasupra vîrfurilor, hultani cu ochiul ager și cioni tare; din cînd în cînd croncăne cîte un corb sperlînd iepurii și veveriţele.

Asta-i lumea pădurii... Veşnica viaţă a pădurii.

Dar paşii tăi calcă pe frunziş mort şi pe vreascuri. Nu se află în tot codrul copac fără crengi moarte; de asemenea printre copacii verzi şi mlădioşi, plesnind de sănătate, se arată vederi arare cîte un trunchi sfîrşit, cu vîrf golaş, descojit şi alb fără podoabă. Nu-l bagi de seamă dintr-odată; crengile lui se amestecă în frunzişul celorlalţi, împrumutînd faţă şi ascunziş.

Iată, aşa-i şi cu oamenii. Aşa-i cu ei şi în gospodăria noastră. Adumbrim şi ocrotim fără să intrăm la bănuială cîte-o uscătură nevrednică. Trunchiuri veştede ori moarte împrumută, fără nici o ruşine, faţă din mîndria noastră. Dar cînd bate vîntul, frunzişul susură, foşneşte; în pădure se iscă vuiet stăruitor. Vreascurile nu foşnesc şi nu dau vuiet; clempăne. Lujerii însă se îndoaie şi se îndreaptă la loc, bătuind suflarea vîntului; vreascurile clempăne şi se rup. Va să zică, la greu se preţuieşte virtutea omului, trăinicia dintr-însul.

Aşa se descoperă vreascurile dintre oamenii adevăraţi. Am să-ţi spun că-i dibuim destul de repede şi-i lepădăm, dacă nu se îndreaptă, ori se leapădă singuri, aşa cum a făcut Onisie Barbu. Asta, un om întunecat, cu pălăria veşnic trasă pe ochi, mărunţel şi cam taie-frunză, a intrat în colectiv cu mare gălăgie, năzuind să ajungă cine ştie ce. Mai întîi şi-a depus cerere, apoi şi-a retras-o cu scandal; se aprindea satul în gura lui. La citâva vreme iar s-a întors, făgăduind cuminţenie... Dacă a văzut că nici preşedinte nu-i ales, nici magazioner nu-i pus, nici brigadier, ci simplu membru în brigadă, într-o echipă cu mine, şi-a luat catrafusele şi s-a dus la oraş, la raion. Face pe pazn'cul nu ştiu unde, iar femeia lui lucrează pămîntul alături-a de noi, vai de capul ei, încărcată cu patru copii. El e, dragă doamne, „fonc'ionar cu salar" şi se bate cu pumnul în piept că-i colectivist.

*

Dar despre alt soi de oameni vrotam să-ţi vorbesc, dacă nu cumva te cuprinde somnul. Nu te uita la mine, chiar dacă mai alicnesc citeodată din grumaz; nu mă dau uşor biruit. Mă scutur, mă îndrept, trag de mustaţă şi apoi mi-o mîngîi ca acuma. Pe urmă răsucesc o ţigară şi-s la loc, proaspăt ca un fiăcău. Văd că te cearcă un zîmbet... Nu-i nimic, surîde liniştit, tovarăşe. Imi plac oamenii zîmbăreţi. De altminteri, cum să nu surîzi auzind că sînt flăcăi cu cincizeci de toamne în spinare!

Se întîmplă, de multe ori, năvală de muncă, aşa cum a fost în primăvara acestui an. Aveam de însămînţat, de lucrat la vie şi la pomi, de alcătuit grădina pentru zarzavaturi, de plivit... O mie de treburi. S-a ţinut o adunare generală, ca să rînduim lucrurile cum se cuvine. Fiecare şi-a luat angajamente, dar să-l fi auzit dumneata pe Nichifor, ori pe Marişca lui Guzac... Doamne ce frumos mai descintau!

— Eu, zicea Nichifor, bătîndu-se cu pumnul în piept, socot să ne împreunăm toate forţele şi să dovedim încăodată că unde-i unire, acolo-i şi putere. Noi, fiind unitate socialistă, reprezentăm detaşamentul cel mai înaintat în agricultură şi se cuvine să... şi vom demonstra că...

Nichifor al nostru are dragoste pentru cuvinte frumoase şi dulci. Intr-atît îşi înfloreşte cuvîntările, încît n-ai decît să crezi că tot pe pajişti încîntate calcă... Aşa şi atunci, a vorbit preţ de-o jumătate de ceas despre noi şi datoria noastră.

— Să ştiţi că Nichifor are să zbîrnîie, zicea unul după şedinţă.

M-am uitat la el cu luare aminte şi am tăcut, socotind în sinea mea că toate le-a spus Nichifor — Marişca pe aceeaşi urmă — numai cum vor arăta ei ce însemnează puterea colectiviştilor, n-au spus... Dar mi-am zis că poate mă înşel.

Mi-am văzut de treabă. Nu vreau să mă laud, da-n vremea aceea mă prindea şi răsăritul şi înserarea pe cîmp, chiar dacă unii dintre echipierii mei veneau mai tîrziu, ori plecau mai repede. Tovarăşii mi-au pus poza la gazeta de perete, laolaltă cu alte cinci.

Ai să mă întrebi ce-a făcut pomenitul Nichifor. D-apoi ce să facă? A fost o zi la semănat. Era o vreme cam moale, căldută, căldicică, încît şi pămîntul parcă dormea. Nichifor a mînat semănătoarea de porumb aşa cîne-cîneşte, pentru că-l zoreau ceilalţi, iar la amiază i-a tras un somn de trei ceasuri... A doua zi l-am văzut printre cei care semănau în patrat. Era mai uşor. După aceea l-am scăpat din ochi; echipa mea lucra pe altă tablă. Am văzut-o însă pe Marişca lui Guzac, o vădană trupeşă, cam trecută din vîrsta zburdării, plivind cu mare sîrguinţă în holda unui chiabur, printre alţi plivitori.

— Am avut lipsă de nişte bani, îmi spuse ea, ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte. Asta dă douăzeci de lei pe zi şi mîncare. Are de unde, dă-ţi-l dracului!

— Ei, Marişcă, Marişcă, avem şi noi de plivit.

— Ştiu, bade Viorel. Am să-mi fac şi norma la colectiv, lasă...

— Ai putea face trei norme pe zi, Marişcă.

N-a mai zis nimica. S-a aplecat spre holdă, căutînd pălămida. Am clătinat din cap şi n-am mai văzut pajişti înflorite ca la şedinţă; am văzut pălămidă şi susai.

A venit o vară binecuvîntată... Doamne ce iarbă pe fîneţe! Doamne, ce porumb se ridicase! Of, să-l fi mîncat din ochi! Grîuşorul era mai slăbuţ, dar nădăjduiam şi noi 1500 de kile pe hectar. Şi sfecla era bună, şi cartofii; într-un cuvînt, bine...

Tovarăşe dragă, dumneavoastră ştiţi că vara plugarul n-are somn, dacă-i om harnic. Dar se află cîte unii care văd numai verdeaţa cîmpurilor, nouriţi albi lunecînd pe cerul albăstriu, holdele unduindu-se la adieri, văd luna răsărind mare cît un pitac de aramă şi umbrele întinse pe cărări. Le place cum scîrţîie carele şi cum doinesc feciorii venind de pe hotar, cum lătră cîinii, ori cum dau cocoşii glas, împlinind vestirile de obşte... Dar noi venim acasă trudiţi, ne trîntim în aşternut şi nu ne uităm la lună, nici la luceafărul de sară. Îi lăsăm să ne privegheze somnul şi cînd încep cocoşii să scarmene zorii cu trîmbiţele lor, crăpăm ochii, vedem luceafărul de zi şi fumegarea văilor rourate şi sărim în picioare... Amorţiţi de osteneală ne sculăm, tot aşa ne întindem la hodină. Iar ziua, cît îi de lungă, stoarce o vadră de apă din noi. Nu te mai gîndeşti la normă. Am hotărît, să zicem, că astăzi trebuie să terminăm prăşitul pe tariaua asta, iar mîine să strîngem fînul căpiţe. Dar tocmai cînd ţi-e lumea mai dragă, se ridică nişte

Desen de UNCI

nouri grei, tună dintr-acolo şi se despletesc fulgere.

— Ce-i de făcut, brigadierule? Să ne repezim la fîn că-l bate ploaia şi se prăpădeşte.

Aşa facem. Ne repezim la fîn şi lucrăm ca dracii. Nu mai ţinem samă de nimic, nici sudoarea de pe noi n-o mai ştergem. Cînd vine ploaia, fînul nostru-i căpiţe. Atunci răsuflăm uşuraţi şi ne uităm în jur. Abia atunci băgăm de samă că unii ca Nichifor n-au pus mîna pe furcă. Au moşmolit cu greblele, giugiulind fineaţa... Strîmbi din nas şi n-ai ce zice. Indată-ţi răspunde că şi treaba aceea se cuvine făcută. Adevărat, dar e o treabă mai uşoară, cea mai uşoară...

Ori cînd cărăm şi facem stogurile de grîu. Atunci să-l vezi pe Nichifor... Strigă de pe stog cu gură mare: „Zvîrle snopii, măi, nu lenevi!" Dar el nu coboară de pe stog să arunce măcar o încărcătură sus. Nu, nu coboară. Se învîrte el cumva şi ajunge pe stog, la cîlăit... Tot aşa la treierat. N-ai teamă, nu stă la pale, ori la pleavă, sub maşină. El, cică, are boi cu plămîni, nu poate înghiţi praf. Marişca taie legăturile cu secera — ori nu vine; Nichifor e ori pe stog, ori pe jireada de pleavă, unde nu-i greutate de purtat. De-acolo, face atîta gălăgie, încît ţi se pare că nu batoza macină snopii, ci Nichifor cu gura lui...

Trebuie să ştii că soiul lui Nichifor e tare bun de gură. Dacă-i spui că-şi cam trîlie-brîul şi iubeşte umbra deasă, îndată începe să-ţi turuie, potrivindu-şi tot la trei vorbe altfel pălăria pe cap, dă din mîini şi-ţi dovedeşte că el a făcut asta, şi ceea, şi alaltă. E în stare să-ţi cetere o jumătate de zi, totdeauna găsind că sînt o mie de leneşi cărora cu adevărat li s-ar cuveni criticile tale. Asa vorbeşte de cu drag încît parcă-ţi mulţumeşte că i-ai adus aminte. Dar cine are vreme să-l asculte? Cine? Te lipseşti şi-ţi vezi de treabă...

Dar tot i-am spus-o odată. Căram fînul. Nichifor nu s-a mai îndesat la clădit jireada. S-a lipit de un atelaj, pe lîngă un nepot de-al lui. Nepotul a ridicat în furcă toată ziua, în vreme ce unchesul său sfătuia zornevoie din vîrful carului. Cînd ajungeau la gospodărie, Nichifor se mistuia repede, aşa că nepotul n-avea ce face şi arunca, ajutat de alţii, fînul pe jireadă. Flăcău harnic, tăcut şi ruşinos. Sara m-am apropiat de Nichifor şi-am zis aşa într-o doară:

— Cred că-i fi ostenit, Nichifor...

— Mort... Mort, nu ostenit.

— Nu-i nimic. Pe vara cealaltă vom avea elevator de fîn, nu s-or mai chinui oamenii cu furcile...

Nichifor m-a privit pieziş, cam de jos în sus, s-a scărpinat după ceafă şi-a mormăit:

— Elevator... hm... Cam cîte parale ar face unul? Ştii?

— Nu, nu ştiu. E trecut în planul de unelte.

— Hm, mormăi el, iar... O drăcie d-aia costă scump. Şi-apoi, ce, n-avem ce face cu banii? Banii se cîştigă greu, banu-i scump; lasă-l dracului de elevator. Neam de neamul nostru n-a avut, nici groful cît a fost el de grof n-a folosit. De ce să ne arătăm noi mai cu moţ decît toată lumea? Ce ne trebuie?

Fierbeam. Zău că fierbeam.

— Măi, Nichifor, e drept, cine are nepoţi nu-i lipsit de elevator... Asta-i.

Eram în drum, mergînd spre casă. La vorbele mele, Nichifor al meu s-a oprit, s-a rezemat în furcă şi m-a privit aspru, tuflindu-şi pălăria într-o parte.

— Afurisită limbă ai, măi Viorel. Otravă, nu alta... Dac-am înţeles bine, loveai aci, nu? Şi se bătu cu pumnul în piept.

— Eu? Da-ce-am cu tine eu, măi omule? Vorbeam de cei cu nepoţi.

— Aaa, se lumină el, dintr-o dată. Aşa da... Credeam că te legi de mine. A, bine z'ceai, frate. Cum să nu zici bine? Dacă stai şi te gîndeşti, tare bine zici... Daaa... Cît despre elevator, eu aş zice să mai chibzuim. Vezi, nu-s împotriva avutului obştesc, dar... cum zic... banu-i scump, se cîştigă greu... Mai bine-am împărţi cît de mult la oameni, să prindă putere... Să se vadă că în colectiv ţărănimea muncitoare, scăpată de exploatarea chiaburilor îşi croieşte...

Am avut noroc, mare noroc, tovarăşe, că m-a ajuns din urmă nevastămea, altfel în sara aceea eram silit să ascult un referat întreg. Se porni Nichifor ca o piatră slobozită pe un povîrniş. Am ajuns acasă şi m-am culcat supărat...

De ce eram supărat, mă întrebi? Cum să nu fii, omul lui dumnezeu? Cum să nu fii? Iacă noi, o sută de familii, ne zbatem şi muncim, tovarăşe, că nici la colectiv nu cade mană din cer, nici pere mălăeţe, muncim cum zic, iar vreo cîţiva, rumegă în tihnă, oploşiţi pe lîngă noi. El, Nichifor, are parte egală cu mine în avutul obştesc. Aşa-i? Asta-i una la mînă. Ziua lui de muncă e plătită ca şi a mea. Aşa-i? A doua la mînă... Eu mă zbat să scoatem producţie mare, el tîndăleşte de ici-colo. Este? Asta-i a treia la mînă... Vezi?

Ai să-mi răspunzi că noi, îşti-

A zăcut la umbră. La anul, cînd în loc de patru chile de porumb pe ziua-muncă, vom da opt, să ştii că Nichifor se va scula şi va zice: „se puteau da şi nouă chile, ce dracu!"

Pe Nichifor, ori pe altul care-i seamănă, degeaba-l roagă careva, de la grajd, ori de la porci, ori ciobanul, să-i dea o mînă de ajutor... El n-are vreme. Numaidecît se mistuie. El face numai ce poate fi socotit în zi-muncă. Altceva nimic. Dacă vreunul ca el te vede meşterind pe la gospodărie, — mai baţi un cui, mai dregi o unealtă, mai rînduieşti cîte ceva — numai ce prinde să împrăştie vorbe:

— Viorel ăsta, vă spun eu, şi-a pus în cap să ajungă preşedinte...

Parcă dacă eşti preşedinte, n-ai bătaie de cap! N-aş dori să fiu preşedinte pentru nimic în lume. Fereaşcă-mă dumnezeu! Mai grea slujbă nu se află în gospodărie. Las-că ştiu eu cît amar şi trudă înghite preşedintele nostru.

Citeodată izbutesc să facă rău. Ţi-am spus că-s buni de gură de nu-i întrece nimene. Is în stare, cînd se apucă, să-ţi dovedească numai decît că, de pildă, ceru-i verde. Atîtea boscorodesc, atîta latră, atîta se jură şi se sfarmă încît îţi iau minţile şi le dai dreptate. Odată am pătimit noi de pe urma lor. S-auzi şi să nu crezi.

Acum doi ani, cînd n-aveam destulă pricepere, întocmind contractul cu S.M.T.-ul în vederea muncilor, numai cu se scoală Nichifor cu o propunere în adunarea generală.

— Tovarăşi dragi, eu socot să nu ne pripim. Sînt munci pe care le putem face noi şi fără S.M.T. Avem cincisprezece perechi de boi, zece perechi de cai, zece de vaci... Astea-s treizeci şi cinci de pluguri, treizeci şi cinci de brazde deodată. Aşa-i? Putem face noi arăturile adînci de toamnă. Oamenii au să dobîndească zile-muncă, iar bucatele n-au să meargă la S.M.T., ci în hambarele noastre. Drept-ii, oameni buni?

După cum vezi, propunerea se arăta atrăgătoare. Ce-i drept, aratul se putea face aşa pentru că, zicea Nichifor, toamna vitele-s bune, hrănite, tari, învăţate cu jugul, nu ca primăvara... Poţi slobozi brazdă adîncă. Iar noi, zicea Nichifor, nu sîntem oameni care să stăm cu mîinile în sîn.

Ce să-ţi spun, deşi au fost glasuri protivnice, deşi s-a zbătut delegatul S.M.T.-ului să arate că arătura cu tractorul e mai bună, adunarea a votat pentru propunerea lui Nichifor. Ei, a venit toamna. Atunci am văzut noi pe dracu: vitele s-au îmbolnăvit de febră aftoasă. Degeaba s-a dus preşedintele la S.M.T., fringîndu-şi mîinile.

— Dragii mei, zicea directorul staţiunii, mi-e milă de voi, dar n-am ce vă face. Tractoarele-s planificate la milimetru. Dacă depăşim cumva, venim şi la voi. De ce n-aţi încheiat contract?

Ne-am repezit asupra lui Nichifor. Dar el se arăta cel mai amărît om de pe lume. „Cine şi-a închipuit că vine boală pe vite, vai de capul nostru. Of, săracele, sărăcuţele!" Şi-şi ştergea ochii. Mai pe urmă, socotind bine, am văzut că şi fără boală n-am fi scos-o la capăt cu plugurile. Aveam de arat vreo optzeci de hectare. Ne-am fi omorît vitele pe brazde, ca să nu mai vorbim de vreme pierdută şi de osteneală.

Iacă, vezi acuma de ce nu-mi plac oamenii ca Nichifor? Dumneavoastră i-aţi numit leneşi... Lipitori le-aţi zis. Noi, dacă vrei să ştii, i-am botezat altfel. Ciori... Uite-aşa i-am botezat. Ciori...

Rîzi. Îţi place, vede-se... Noi socotim că li se potriveşte porecla... Cioara, pe cît îi de neagră, pe-atîta-i de

Dumitru Mircea

(Continuare în pag. 5-a)

Documente inedite în legătură cu romanul „Minunile Sfîntului Sisoe" de G. Topîrceanu

(Urmare din pag. I-a)

rii care zboară ca niște aeroplane). Dar foarte discret și cu multă economie acest procedeu, ca să n-o dai pe farsă și pe parodie pură — căci mai departe ai nevoie de mult verosimil, de iluzia realității". (Caetul nr. 29 pag. 11 verso).

O altă notă din caetul citat, arată că scriitorul își propune să înfățișeze paradisul ca pe o autentică societate umană. Astfel, forma de stat avea să fie monarhia absolută înzestrată cu departamente și miniștri, cu armată și poliție formată din heruvimi *(„care au bastoane de cauciuc")*. La redactarea romanului, G. Topîrceanu n-a respectat întocmai această schemă de organizare politico-administrativă. Raiul apare ca o așezare omenească în mijlocul unei sublime naturi primitive, unde, potrivit concepției religioase *„nu este nici durere, nici întristare, nici suspin"*. Viața de aci, lipsită total de contradicții („contraste" le zice autorul) își găsește expresia într-un fel de superlativ absolut care-i scoate din fire pe sfinți, încît, de la o vreme, le e lehamite de gustul de lapte și de smochine coapte și gîndul le abate tot a ducă. Nemulțumiți de insipida viață paradisiacă, ei se plictisesc de moarte, fiind nevoiți *„să se plimbe cu mîinile la spate, de colo pînă colo, prin sfîntul rai", „cît ți-i veșnicia de lungă"*. La cîte un colț, mai dosnic al grădinii cerești, se pot auzi tainice invitații pe care și le fac între ei sfinții, dornici să mai încerce senzația durerii: *„Rogu-mă sfinției-tale, trage-mi un pumn în nas!"*

Dar nu numai atmosfera paradisiacă e dezolantă, ci însăși structura psihologică a sfinților care sînt niște pervertiți, măcinați de ură și invidie. Așa, de pildă, Sfintul Sisoe, deși locuitor al raiului, vrea cu orice preț să aibă sub comanda lui măcar doi-trei „nemuritori" pe care să-i mustruluiască. Acesta e și motivul pentru care cere învoire de la dumnezeu să coboare pe pămînt.

Insemnările și notele din manuscrise ne oferă posibilitatea de a urmări peripețiile lui Sisoe după venirea lui pe pămînt, dar mai ales de a pătrunde în laboratorul scriitorului, de a-i cunoaște arta realistă. Caetul nr. 4 *(„Despre minunile Sfintului Sisoe")* conține o schemă foarte amănunțită a romanului, expusă în 84 de puncte. Iată de pildă cum este formulată caracterizarea lui Sisoe la punctul 3: *„Așa dar Sisoe coboară pe pămînt, cu misiunea oficială să propăvăduiască printre oameni credința și dragostea de d-zeu, cu ajutorul minunilor pe care le face. Dar intenția lui nemărturisită este să-și facă reclamă printre oameni și propagandă pentru un praznic mai mare la calendar. Iar* mobilul profund, *(sublinierile autorului) inconștient, este dorul de cele pămîntești și plictiseala pe care o îndură în rai".*

La punctul 4 găsim un comentariu asupra „contrastului" care indirect vizează situația mizeră creată păturilor nevoiașe de capitalism:

„E bun contrastul — și sunt bune nevoile pămîntești, foamea și setea și frigul și nesiguranța, numai cu condiția să ai cu ce le satisfaci! Că altfel pînă la urmă ție-le lehamite de ele. Și să nu fie prea mari!"

Intenția scriitorului de a trata viața cu un pătrunzător realism, o reîntîlnim adesea, în formulările cele mai categorice. Ni se pare semnificativă observația pe care o face Topîrceanu la punctul 50 în legătură cu zugrăvirea oamenilor: *„Pe oameni trebuie mai întîi să-i cunoști ca să știi de unde să-i apuci. Trebuie să le cunoști moravurile, instituțiile".*

Astfel în capitolele următoare ale romanului Sisoe urma să treacă pe la diferite instituții onorabile ale statului burghezo-moșieresc. El trebuia să se ducă, de pildă, la Camera deputaților, prilej cu care scriitorul avea să facă *„o critică a regimului parlamentar... și a alegerilor de deputați văzute de un om picat din cer"* — cum notează în același caet nr. 4. După ce vizitează Parlamentul și Senatul, Sisoe este chemat într-un proces penal. Ajungînd la acest aspect reprobabil al societății burgheze, G. Topîrceanu își pune în gînd să realizeze *„critica, satirizarea felului cum se împarte dreptatea în zilele noastre".* Și cu obișnuita ironie deschide asemenea paranteze, în aparență paradoxale, dar în fond ascunzînd un crud adevăr al vieții, — un fel de puncte de reper pentru momentul cînd ar fi reluat ideea în roman *(„Cum era să cîștige procesul, dacă avea dreptate"), („Nu trebuie să te judeci cu un boer, cînd știi bine că asta nu se face"), („El mare și tare, tu mic și calic, nu poți face nimic").*

In genere, „minunile" lui Sisoe sînt primite cu scepticism, iar cei care încep să creadă, n-o fac din evlavie, ci dintr-un îngust interes personal, cerîndu-i concursul lui Sisoe în afacerile lor necurate. Ar fi fost deosebit de interesantă figura capitalistului care îi deschide Sfîntului Sisoe chiar un cabinet de consultații: *„Un om de afaceri finanțează instalarea lui Sisoe ca făcător de minuni într-un frumos apartament la centru („consult între 2-6 p.m.). Și la Sisoe încep să vină fel de fel de tipuri cu diferite daraveri.*

Dar în curînd se iscă un conflict între Sisoe și omul de afaceri. Un negustor burtos, chiabur, vine să se spovăduiască la Sisoe: și-a găsit o amantă frumoasă, dar... el prea matur, ea prea tînără ....nu se poate, mă-nțelegi... Nu merge..." Cînd Sisoe înțelege, în sfîrșit despre ce-i vorba, îl dă afară, sbiară la el și e gata să-i arunce cu ceva în cap. Negustorul, uimit, cere banii înapoi, face gură și se duce să se plîngă la asociatul lui Sisoe.

— Ai început acu' să bați clientela? se supără acesta. Vrei să-mi pierd tot capitalul pe care l-am băgat în afacerea asta?

— Vreau să plec de-aici, zice Sisoe, și să mă lași în pace.

— Ba ai să stai aici, strigă celalt scos din fire — ș-ai să faci minuni .. că altfel te ia mama dracului!" (Punctul 56, Caetul Nr. 4).

Asemenea note fugare ar fi constituit, fără îndoială, o trainică bază de plecare la satirizarea lumii capitaliste, ceea ce de alt fel proiectase Topîrceanu pe un plan foarte larg. Iată cîteva din aspectele și temele notate în Caetul nr. 29, pag. 14 verso, sub titlul *„De satirizat în „Sisoe":*

Instituții, moravuri, credințe, sentimente moderne.

Armata, războiul,... mîndria națională.

Clerul, popii, tagmele bisericești.

Justiția, — judecătorii, avocații, procesele, sentințele, tribunalul, împricinații.

Școala, — dascălii, metodele.

Comerțul și industria.

. . . . . .

Căsătoria, botezul, peitul, zestrea, adulterul, prostituția, menajul.

Sportivitatea, sporturile, anti-intelectualitatea, șampionatul.

Spiritismul, hipnotismul, telepatia, etc. — superstițiile moderne.

Filantropismul cucoanelor.

Parlamentarismul, alegerile, discursurile, alegătorii, etc., politica.

. . . . . .

Febrilitatea modernă, viața în galop.

. . . . . .

Artă, literatură modernă.

Poliția, comisarii, jandarmii, hoții, pungașii".

Este de remarcat frontul larg pe care vroia Topîrceanu să atace societatea burgheză în punctele ei nevralgice și vulnerabile. In același timp, alte note demonstrează minuțiozitatea cu care scriitorul își studia materialul și consecvența cu care înțelegea să aplice procedeele artei realiste:

„In adevăr, nu trebuie să pierd din vedere următorul lucru în privința faptelor pe care vreau să le povestesc:

1) La început, am nevoie de fapte prin care să-l zugrăvesc bine pe Sisoe (ca să știe bine cetitorul cu cine are aface), să-l pun în picioare, să „trăiască", fapte din care să reiasă firea lui. (Asta am făcut-o în primul capitol — cînd trebuia să arăt și atmosfera din Rai, viața de acolo, etc.).

2) Coborît pe pămînt, trebuie să exploatez mai cu seamă comicul care rezultă din natura lui Sisoe *(subl. a.) (din naivitatea și vanitatea lui, din preocuparea lui de praznic la calendar, din ulmirea lui în fața celor întîlnite pe pămînt, din păţaniile lui, etc.) De epuizat pe cît posibil, toate genurile de comic, rezultat din caracterul lui și-al situațiilor.*

3) După aceea, trebuie să exploatez mai cu seamă comicul celor din jurul său *(subl. a.) — al muritorilor (cu toate păcatele și cusururile lor, ale lumii moderne) (subl. a.) Parte de satiră, de persiflare a civilizației noastre". (Caetul nr. 4).*

Scriitor lucid, înzestrat cu o inteligență sclipitoare (adîncile sale preocupări de teoria comicului sînt încă o dovadă), G. Topîrceanu își pregătea materialul și-l gîndea ani de-a rîndul. In manuscrisele de la Biblioteca Academiei se pot urmări anumite idei, expresii, cuvinte, pe care scriitorul le ținea sub o adevărată observație, căutînd în ele contrastul comic pe care-l descoperea într-un lung proces de elaborare. Umoristul Topîrceanu era dotat cu un întreg arsenal teoretic, încît ironiile fine, paradoxele comice, echivocurile lingvistice, poantele satirice, erau analizate mai înainte de a le definitiva, cu rigurozitatea logicianului și cu finețea psihologului.

Scrupulozitatea cu care poetul își șlefuia versurile, nu l-a părăsit nici pe prozator. Există cîte trei-patru variante pentru un capitol și uneori pentru un episod. Din acest punct de vedere, *„Minunile Sfintului Sisoe"* oferă un exemplu semnificativ și pentru modul în care Topîrceanu studia materialul satiric, dar și pentru grija deosebită pe care o acorda stilului lapidar, caracterizat prin limpezime și cursivitate firească, niciodată plat și cenușiu.

Notele manuscrise care ne transmit materialul brut al romanului, alături de capitolele deja publicate, demonstrează alesele însușiri de scriitor satiric pe care le poseda nu numai poetul așa de iubit de cititori, dar și prozatorul G. Topîrceanu.

Dacă autorul nu s-ar fi stins așa curînd, *„Minunile Sfintului Sisoe"* ar fi devenit poate unul dintre cele mai izbutite romane satirice românești. Și așa, neterminat, el rămîne un strălucit exemplu de vervă și umor în tradiția realismului critic.

Reproducem mai jos un fragment inedit și desigur nefinisat din roman în care e zugrăvită scena dintre șeful de post și căprar, după arestarea lui Sisoe.

Al. Săndulescu

PENTRU CAP. II

Domnul șef abia se sculase a doua zi din pat și se spăla pe față deasupra unui lighean de tinichea așezat pe un scaun, cînd auzi pas grăbit în sălița și glasul căprarului îi strigă prin ușă:

— Să trăiți, dom' plutonier!

— Ce-i, Costache? Intră.

Jandarmul se opri lîngă ușă cam speriat.

— Să trăiți... a fugit popa!

— Care popă?

— Popa d-aseară... de l-am închis la arest... că zicea că n-are hîrtii.

— A fugit?

— Da...

— Ce vorbești, mă?

— L-am încuiat asară cu cheia... Și cînd m-am dus adineaori să-l văz, a fugit.

— Și s-a dus?

— Păi!

— Ia hai să văd și eu, pe unde a ieșit! zise domnul șef ștergîndu-se grabnic pe ceafă de clăbucii săpunului.

Intrînd în odaia arestului, domnul șef cercetă mai întîi ferăstruica de sus, din fund. O pînză mică de paianjen, prăfuită, se vedea acolo neatinsă între privazul ferestrei și zăbrele... Nu fugise p-acolo. Domnul șef luă apoi ușa în cercetare, cu de-a-mîruntul. Intoarse de cîteva ori cheia în broască, încoace și-ncolo, zgîlți de clanță, pîpăi scîndurile. Era încruntat la sprînceană și tăcea. La urmă se întoarse spre căprar; se uitară unul la altul.

— Cine a încuiat asară ușa? întrebă șeful.

— Eu, cu mîna mea, — să trăiți!

— Bun. Și la cine a stat cheia asť noapte?

— La mine în buzunar... Că n-o dau niciodată pe mîna altuia cînd sunt arestanți.

— Așa? ...făcu domol domnul șef, tierbînd. Și nici una, nici două, jartjart! o pereche de palme strașnice pe obrazul căprarului.

— Da' ce-ai crezut tu, mă băgate-aș în măta, cu capu-natrie, că mă prostești pe mine? A fugit popa, ai? Cum era să fugă, cu ușa încuiată și cu zăbrele împălenjenite la geam?

— Să mă bată dumnezeu, domnule șef... să-mi crape ochii dacă mă știu eu vinovat în daravera asta cu ceva...

— Zît! Ia poftim încoace, la cancelarie, să mai stăm de vorbă.

Intrară în cancelarie. Acolo domnul șef îl înghesui pe căprar într-un colț, cu pumni și picioare pe unde nimerea.

— Unde-i popa?... Ce-ai făcut cu popa?... Să te faci popă, m-ai înțeles? Acuș să mi-l scoți, din pămînt din tarbă verde, că altfel nu te mai liberezi tu din ostire la toamnă, cum nu-s eu popă... m-ai înțeles?

Și cu un pumn bine potrivit, îl răsuci la urmă pe loc și-i făcu vînt pe ușă cu piciorul în spate.

Căprarul se trezi în curte și stătu năucit cîteva clipe cu capul gol în soare. Îi țiuiau urechile; îl ardeau obrajii și vedea roșu înaintea ochilor.

Cînd se mai dezmetici puțin, înghiți de două ori în sec și scuipă roșu în prafu de la picioare.

— Aoleu, taică părinte — scrîsni el turbat de mînie, cu pumnii strînși, — d'aștia mi-ai fost?...

Făcu cîțiva pași în neștire spre poartă; apoi se întoarse spre grajd și s-așeză pe un capăt de grindă, cu pumnii pe genunchi. Dar nici acolo nu stătu mult, n-avea astîmpăr. Se ridică și se duse lîngă o căruță veche din mijlocul curții, așezindu-se pe oiște.

— Nu-mi pică el iar în mînă... că-l rup cu dinții! nu altceva!

Gîndul că cel fugit s-ar putea să-l cadă iar în mînă vr'odată, îl mai potoli parcă și-i aduse și alte gînduri cu care încercă să-și mai răcorească năduful.

— Intîi și-ntîi îl scot colea pe prispă, la soare, și-i zmulg toată barba, fir cu fir... Pe urmă, îl tăvălesc prin toată ograda, să nu-l mai cunoască nici mă-sa care l-a făcut popă...".

Se ridică iar și se mută din loc, ca să-și urmeze gîndurile:

„Pe urmă, cînd se face sară, îl leg de piciorul patul [ui] și-l pui să-mi cînte bisericește pînă la ziuă... și dimineața îl scot la corvadă".

CARNET SOVIETIC

Răsfoind revistele literare sovietice

(„Novîi Mir" No. 1-2-3|1955)

„Novîi Mir", revistă lunară a Uniunii Scriitorilor Sovietici, a intrat anul acesta în al 31-lea an de existență. Numerele apărute în primul trimestru al anului în curs cuprind variate lucrări de proză și poezie, numeroase articole de critică și cronici literare, documente și materiale, publicistică și probleme de actualitate, precum și rubrici noi.

In primul număr al revistei sînt publicate textele Salutului Comitetului Central al P.C.U.S. către Congresul Scriitorilor și mesajul Congresului către C.C. al P.C.U.S., precum și date în legătură cu Congresul, extrase din rapoarte, corapoarte și unele cuvîntări.

Primele trei numere cuprind noul roman al lui A. Ribakov „Ekaterina Voronina". Descriind aspecte din viața oamenilor sovietici din portul fluvial Gorki, autorul ridică problema atitudinii comuniste în relațiile personale și de muncă, stigmatizînd manifestările vechiului, judecînd cu asprime ipocrizia, carierismul și egoismul.

In nr. 3 revista începe publicarea părții a doua a romanului autobiografic al lui K. Paustovski, intitulat „Tinerețe agitată". Romanul începe cu anii studenției autorului, descrie primul său contact viu cu viața poporului la începutul primului război mondial, ca vatman și taxator de tramvai la Moscova, apoi lucrînd pe un tren sanitar. K. Paustovski zugrăvește cu căldură chipuri de oameni simpli, dragostea lor pentru țara natală, omenia lor adîncă, suferințele lor. „In anii aceia, în timpul serviciului meu pe trenul sanitar — scrie autorul — m-am simțit pentru prima oară rus pînă în cele mai intime fibre. M-am dizolvat parcă în torentul popular, printre soldați, muncitori, țărani, meseriași. Aceasta mi-a dat o mare încredere sufletească".

Revista a publicat de asemeni romanul lui Howard Fast „Sylas Timberman". Howard Fast zugrăvește figuri de profesori universitari americani care s-au ridicat cu curaj împotriva fascizării vieții publice din S.U.A., împotriva înăbușirii culturii progresiste, împotriva afîrării psihozei războinice. Sylas Timberman ca și majoritatea personajelor sînt oameni cinstiți, dornici de pace, revoltați adînc împotriva faimosului „mod de viață american" pe care potentații actuali ai Americii imperialiste îl impun tot mai brutal și mai cinic poporului. Lupta lor este grea și deocamdată inegală, dar ei se călesc, încep să se simtă tot mai puternici și mai conștienți în fața mașinii de represiune a monopolurilor, se apropie de pozițiile de luptă ale comuniștilor. In ultimul său cuvînt în fața comisiei de tip maccarthyst, care-l condamnă la închisoare pentru că s-a alăturat luptei pentru pace, Sylas Timberman declară: „Eu nu vreau să-mi acopăr cu rușine spiritul, conștiința, cultura, moștenirea generațiilor din trecut, pentru care atîția oameni și-au dat viața... Dar dacă pentru a lupta cu monstrul care a pus stăpînire pe țara mea, trebuie să mă duc la închisoare, bine, mă voi duce..."

Poezia este bogat reprezentată în cele trei numere ale revistei prin poemul „Tinerețe" de Al. Prokofiev, prin poeziile lirice noi ale lui S. Marșak, S. Scipaciov, N. Gribaciov, prin versurile lui Al. Iașin și S. Smirnov, ale poetului kirghiz K. Malikov, ale lui N Maximov, I. Iakovlev și alți poeți. Revista publică de asemeni un nou ciclu de versuri de Nazim Hikmet: „Scrisoare din Polonia", „Poștașul", „Călătorie în Ungaria", și „Introducere la un poem".

Rubrica „Documente și materiale" cuprinde însemnări inedite ale lui Al. Tolstoi (Nr. 2 al revistei) cu privire la istoricul creării romanului „Anul 1918" (partea a doua din „Calvarul").

La aceeași rubrică (Nr. 3 al revistei) se publică fragmente din jurnalul anilor

*de război ai lui Romain Rol

Furtuna

Aproape de malul Dunării, ascunsă între plopi înalți, se află o moară veche, cu ziduri cenușii, afumate și coșcovite încît credeai că-i părăsită. Un coș de tablă, destul de lung și subțire, se înalța dintr-o parte a acoperișului de șindrilă veche. Împrejurul clădirii șinguratice se vedeau cîteva butoaie de benzină răsturnate, grămezi de coceni, urme de care săpate adînc în pămîntul zbicit după ploaie. Nici-o vorbă, nici-o șoaptă în faptul zorilor... Doar scîrțîitul carelor, încărcate peste măsură cu saci, ce se apropiau pe drumuri de țară venind dinspre satele vecine. Și mai tîrziu, vorba oamenilor ce începeau să descarce sacii în pragul morii, risul unora, glumele și strigătele altora. Apoi deodată liniștea aceea de pustietate de pe malul apei se acoperea de păcănitul surd și regulat al motorului care giftia uneori ostenit, se înecа și tușea, apoi din nou păcănea fără istov ca o mărturie a nedomolitei sale puteri. Coșul de tablă slobozea ritmic rotocoale de fum ca niște gheme albastre de vată ce se împrăștiau și se destrămau plutind pe deasupra plopilor pînă peste apă...

În ostrovul din mijlocul Dunării, oamenii care își pregătiseră de cu seară sacii și-i vîrfuiseră în care, sub șoproane, trimeteau în faptul dimineții pe careva la malul apei să ia seama dacă moara macină sau nu. Deobicei dădeau fuga copiii. Alergau tocmai în capătul ostrovului, se opreau lîngă farul înalt și priveau cu luare aminte, peste apă, clădirea cenușie dinapoia șirului de plopi. Primele păcănituri ale motorului de moară pe celălalt mal al Dunării, erau și semnalul de înapoiere grabnică acasă. Strigau din uliță de parcă vroiau să fie auziți de toți ostrovenii:

— Mumă, umblă moara!

— Sînt multe care? întreba femeia ieșită în bătătură.

— Sînt.

— Da' Salbă, barcagiul, era dincolo pe mal?

— Era, mumă...

— Era sau nu era?

— Era mumă, ce naiba! L-am văzut eu cu ochii mei. Stătea pe mal și privea-ncoa...

— Atunci dacă-i Salbă acolo, mergem și noi. Altfel n-are cine ne trece apa...

Într-adevăr, Salbă, barcagiul, se afla la locul lui, acolo unde ostrovenii îl zăreau mai în fiece dimineață. Stătea pe mal, tăcut, la umbra unui nuc, așa cum îl știa fiecare, cu fața impietrită, cenușie și aspră. Fuma. Trăgea adînc din țigară și ochii lui mari și negri își lunecau privirea lenеșă peste fața liniștită și lucie a apei. Urmărea petele de ulei ce pluteau la vale, admira neastîmpărul vreunui peștișor ce țîșnea din apă sclipind în soare ca o lamă de argint. Apoi, privea spre ostrov să vadă dacă s-au adunat oamenii lîngă far și dacă au descărcat sacii ca să-i poată trece dincolo.

N-avea o mînă, mîna stîngă și deaceea cei de la Sfat îi dăduseră o meserie ușoară, pe potriva puterii sale. Dimineața, de cu noapte, se ducea la subunitatea de grăniceri aflată la cîteva sute de metri mai sus pe mal; primea cheia, descuia lacătul și își dezlega barca. Cei de pe ostrov nu puteau ține bărci. Acestea se aflau numai dincoace, pe mal, sub controlul grănicerilor. Le aveau în primire oameni cinstiți, cunoscuți de păzitorii hotarului și le foloseau pentru pescuit. Barca pe care o îngrijea Salbă era a Sfatului Popular și cu ea aducea ostrovenii la moară, sau îi trecea ca să se ducă la oraș, ori pentru felurite treburi prin satele învecinate.

Cînd se auzea strigat de lîngă far, Salbă dezlega barca, se urca și punea visla sub brațul retezat să țină cîrma. În cîteva clipe, luată de curentul apei, fără prea multă osteneală de a o conduce, barca ajungea la celălalt mal, la capătul ostrovului. Acolo doi sau trei oameni, după cum se rînduiau, încărcau sacii în barcă, după care unul trecea la cîrmă în locul lui Salbă, iar ceilalți visleau cu nădejde împotriva apei pînă ce atingeau malul în dreptul morii.

— Ușoară meserie ai, mă, Salbă! zicea cîte unul ca să-l întărîte pe barcagiu la vorbă. N-ai nici grija plugului, nici a vitelor. Lefegiu la stat, ce mai!...

În altă împrejurare ochii lui mari și negri, cu privire molatică stăruiau mult timp asupra celui ce-i vorbea, de parcă ar fi vrut să și-l întipărească bine în minte ca să nu-l uite toată viața. Apoi mormăia ceva neînțeles și atît. Cînd trecea însă acest brat al Dunării, nu răspundea niciunuia. Nu învrednicea pe nimeni nici măcar cu privirea lui rece. Cocoțat pe saci în capătul bărcii, stătea tăcut ca totdeauna și privea în gol. Poate se gîndea la vitele pe care le-a avut și nu le mai are. Poate se gîndea la Nadia, femeia lui trupeșe, frumoasă, cu ochi albaștri și părul negru pe care n-a mai găsit-o acasă cînd s-a întors de pe front. Sau poate se gîndea la băiețașul care împreună cu ea, după cum zic oamenii, ar fi pierit în apa tulbure și adîncă a Dunării.

Ostrovenii înțelegeau sfîșietoarea tristețe și deznădejde din sufletul zbuciumat al barcagiului și de aceea nu mai legau vorbă cu el. Dîndu-se pe spate ca la o comandă, ei visleau din răsputeri și-l cercetau tăcuți pe omul fără o mînă care uneori și la înapoiere ținea cîrma în capătul dimpotrivă al bărcii. Salbă parcă ar fi fost singur pe întinsul acela de apă. Nu-i lua în seamă. În tăcerea lui, asculta clipocitul apei, scîrțîitul vîslelor în legături și privea pe alături de barcă, încercînd să ghicească adîncul.

De cînd s-a întors din război, nicieodată nu i-a intrat vreun om în voie. Nimeni nu putea ști lămurit ce are, ce gînduri îi macină mintea și-i fac privirea tulbure, cețoasă și neliniștită. Unii credeau că poate rămăsese așa cu mintea zdruncinată din seara cînd, întors din iadul luptelor, a găsit în casa lui nu nevasta și băiețașul, ci butoaie și lăzi, iar ușile ferecate cu drugi de fier și lacăte.

— Unde-i Nadia mea? Unde-i Mitru, băiețașul meu? a întrebat el atunci în dreapta și-n stînga, pe la toți vecinii.

Unii s-au ferit să-i spună; alții au ocolit adevăratul răspuns. A aflat totuși de la un om cu inima mai tare. L-a poftit pe Salbă în casă, i-a pus dinainte o strachină cu varză și-o bucată de mămăligă rece și în timp ce Salbă mesteca rar, înghițind cu greutate, începu să-i vorbească:

— Cînd ai plecat dumneata, nea Salbă, în anul ăla nu s-a făcut nimic pe locurile noastre. Nici grîu, nici porumb. Și unde s-a făcut ceva, au luat nemții tot. Nevasta dumitale s-a băgat datoare la cine a putut, apoi la Bazil, morarul. A luat mălai, dar l-a sfîrșit. Apoi într-un timp iară a mai luat. Și s-a îndatorat într-atîta că n-a mai avut cu ce plăti. Atunci morarul a dat-o în judecată. Trebunalul a ținut partea lui Bazil, hoțul și-a luat casa și-a băgat în cele două odăi butoale, a făcut un fel de magazie cum s-ar spune. Femeia s-a jelit, a plîns, s-a zbuciumat, dar în zadar. I-a căzut în prag rugîndu-se de el. Spuneau unii că i-ar fi pupat și cizmele...

— Lui Bazil? a tresărit Salbă fără să mai mănînce.

— Lui Bazil, nea Salbă, morarului. Dumneata ai fost om chipeș, ai umblat și ți-ai adus de peste Dunăre, din Bulgaria, femeie cum nu s-a mai văzut prin părțile astea. Eh, ce să-ți mai spun, frumoasă ca o crăiță din basme. Îți amintești cum te mîndreai văzînd că străinii de sat, atunci cînd treceau pe uliță, lăsau caii la pas și se uitau în ogradă să-ți vadă femeia?

Salbă n-a răspuns. Privea undeva în gol și pumnu-i greu tremura pe genunchi. O vedea parcă aevea pe Nadia, înaltă, frumoasă, cu obrazul ei alb și moale, cu ochii albaștri, limpezi și zîmbetul dulce, ivit la orice bucurie în colțul buzelor roșii și fragede ca de copil.

— Spune mai departe! a îndemnat el pe om la vorbă.

— Cum îți spuneam, s-a dus biata de ea și s-a jelit în pragul morarului. Atunci el a tras-o-n casă și a vrut s-o pună-n pat...

— Pe Nadia mea? a sărit Salbă cu ochii aprinși de mînie. Pe ea mă?

— Pe ea, nea Salbă, a zis omul nițel speriat de privirea aceea turbată.

— Spune-mi unde-i ea acum? Unde-i Mitru-al meu? Spune mă unde-s, 'mnezeii mamii lui de Bazil!

— Liniștește-te nea Salbă, că ai să afli totul, l-a îndemnat omul să se așeze. Dac-am apucat să spun, apoi am să spun tot ce știu și ce-am aflat de la oamenii din sat...

— Spune!

— Vezi dumneata, se zice că nevasta dumitale s-a-mpotrivit atuncea și cum îi era la îndemînă a luat de pe masa morarului o oglindă cu rama de fier și-a lovit cu ea. Cum o fi dat nu se știe, că morarul a căzut de nu s-a mai sculat. Apăi femeia a alergat în tindă unde-o aștepta băiețașul, l-a luat de mînă și-a alergat la Dunăre. În drum s-ar fi întîlnit cu Vasile al lui Drăgan și i-ar fi spus că ar vrea să treacă dincolo peste apă la mumăsa în Bulgaria. A luat o barcă și-a trecut. Unii spun însă că n-ar fi adevărat, c-a venit vorbă c-ar fi găsit-o înecată jos, devale, tocmai spre bălți. Dar nu s-a aflat nici barca și nici băiatul...

Salbă n-a mai întrebat nimic. S-a potolit de parcă i-ar fi pierit glasul. A rămas cu ochii mari, aprinși, în care poți citi și azi o ascunsă mînie și o neistovită dorință de răzbunare. S-a întors la casa cu odăile pline de butoaie și a stat acolo pe prispă pînă dimineața. Oamenii l-au văzut, dar l-au lăsat în pace. Nu l-a întrebat nimeni nimic, nu i s-a arătat nici unul în față.

Dintîi Salbă s-a gîndit că mai bine își sfîrșea viața acolo pe front, decît să trăiască chinuit fără o mînă, fără avere și putință de a munci. „Cine are nevoie de-un singur brat al meu? se întreba el chinuindu-și mintea să afle o scăpare și un drum în viață. Casa-i dărîmată, n-am pămînt și dacă aș avea nu-l pot munci. Și pentru cine să muncesc? Vai de sufletul meu plin de amar!"

Dar în sat Salbă a găsit altă înțelegere decît aceea pe care și-o închipuise în noaptea aceea stînd singur pe prispa casei pustii. A doua zi, un chiabur pe nume Sofronie, a vrut să-l facă păcurar la oile lui. Salbă însă, după ce-a chibzuit un timp, s-a împotrivit. Văzuse că oamenii începuseră să-l ajute ca să-și facă la loc gospodăria și atunci de ce să muncească la un bogătan? Ca să-l batjocorească? Pămîntul pe care i-l luase Bazil i-a fost înapoiat pe drept și acum i-l muncesc oamenii. Unii au reparat gardul, alții pereții și acoperișul casei. Tot oamenii s-au îngrijit să-i dea și slujba de barcagiu în care să poată face față numai c-o mînă; apoi, după un timp, ca să-l liniștească, l-au sfătuit și el a scris dincolo, în Bulgaria, în satul de unde-o adusese pe Nadia. „Dacă nici bulgarii nu știu nimic de ea? întreba el după aceea plin de neliniște pe care-l întîlnea. Cum mi-o fi inima atunci?"

Într-adevăr bulgarii au răspuns că în satul lor nu se află o femeie și un copilaș cu numele arătat în hîrtie. Atunci Salbă, cu toată dragostea celor din jur care căutau să-i dea curaj și să-i îndepărteze gîndul trist, s-a întunecat și mai mult la suflet. Trăise pînă atunci cu speranța că ea e dincolo, în țara de peste Dunăre și că odată, la o anumită vreme are s-o aducă înapoi. Și acum?

De atunci, pe orice vreme, Salbă stă pe malul apei, tăcut și trist și cu privirea lui rece cercetează de departe. atît cît îl ajută vederea, malul bulgăresc. Pe șoseaua pietruită de dincolo trec care, vin oameni la pescuit, femeile iau apă sau spală la țărmul Dunării. Care-o fi Nadia? se întreba barcagiul frămîntat de gînduri. Trăiește? Nu-l lăsa inima să creadă că femeia lui și copilașul au fost înghițiți de valurile tulburi ale Dunării. În multe rînduri i se părea c-a zărit-o dincolo, pe mal, bătînd cu maiul rufele în marginea apei. Alături de ea, pe vine, parcă era Mitruț, care arunca bețe și pietricele în apă...

Credința că ea trăiește i-a fost întărită într-o dimineață cînd aflîndu-se cu barca în larg, a zărit cîțiva pescari bulgari cărora le-a strigat să-l asculte numai cîteva clipe. Oamenii s-au oprit din vîslit, au apropiat mai mult bărcile. Salbă le-a spus ceavea pe inimă și ei s-au grăbit bucuroși să-l vestească despre Nadia că trăiește și că muncește la Sofia într-o fabrică de ghete.

— Trăiește? s-a înălțat el deodată în barcă gata s-o răstoarne. Măi oameni buni, voi glumiți? Nu cumva rîdeți de mine?

— Da cum o să rîdem, că doară te cunoaștem, a răspuns un pescar bătrîn îmbrăcat cu o cămașă albastră, decolorată. Eu sînt clarinetistul care ți-a cîntat la nuntă. Mă știi?

— Dumneata ești, unchiule Nicola? s-a bucurat Salbă. Te știu, cum să nu te știu! Spune-mi degrabă unde mi-e nevasta, ce face? Spune și de copil.

— Trăiesc, sînt sănătoși. Trăiește și bătrîna, mamă-sa, care s-a împotrivit la început să-i iei fata peste Dunăre, la voi în Romînia. Nadia însă stă cu Mitruț la Sofia... Băiatul e acum la școală, învață. Vara vin prin sat, în concediu... Numai ce-au plecat săptămîna trecută.

— Unchiule Nicola, te rog din suflet, dacă ai vreo putință trimite-i vorbă că m-am întors din război, că sînt teafăr, dar mă trec ca o lumînare de dorul ei și-al copilului... Aș vrea să-i aduc acasă...

— Și ea a umblat să-ți afle urma cu ani în urmă, dar nu erai în sat, iar pe cine-am întrebat și noi printre pescarii dumneavoastră, ne-au strigat peste apă că ai pierit pe front...

— N-am pierit, unchiule Nicola, a zis Salbă cu glas moale. Am scăpat că am zăcut multă vreme prin spitale. Numai o mînă mi-a rămas pe-acolo prin Cehia. Însă inima mi-e tot așa cum o știe ea, Nadia... Așa să-i spui dacă ai cum.

— Îi spun.

— Și vestește-o că am să fac pe dracu-n patru s-o aduc la casa noastră!...

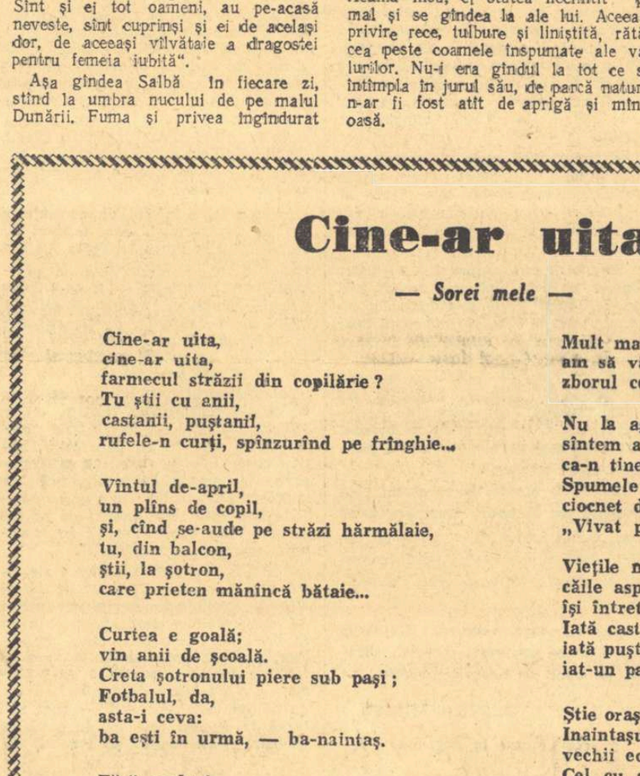

Desen de UNCI

— Bine nepoate, să-ți ajute cel de sus să izbîndești. Mare lucru nu-i s-o aduci înapoi la voi în țară, că doară sîntem vecini și ne avem ca frații...

Vîslind către malul morii, Salbă se simțea parcă mai ușurat, i se luase de pe suflet greutatea care-l apăsase cîțiva ani de-a rîndul. „Trăiește, draga de ea! își zicea el cuprins de-un neastîmpăr copilăresc. Trebuie să mă duc s-o iau încoa' în sat... Trebuie! Cît o fi Dunărea de lată, nu-mi poate sta ea împotrivă... Și nici grănicerii, oricare or fi, bulgari sau romîni... Sînt și ei tot oameni, au pe-acasă neveste, sînt cuprinși și ei de același dor, de aceeași vîlvătaie a dragostei pentru femeia iubită".

Așa gîndea Salbă în fiecare zi, stînd la umbra nucului de pe malul Dunării. Fuma și privea îngîndurat întinderea cenușie de apă, uneori liniștită, alteori învolburată și întunecată. Revedea aevea scena întîlnirii cu Nadia, cu Mitruț, și-i închipuia în ograda casei, sau învălmășiți în bucuria satului duminica la horă...

Era într-o după amiază de vară. Încă de dimineață pornise un vînt atît de puternic încît zgîlțîia schela observatorului de grăniceri, gata s-o doboare la pămînt. Grănicerul însă, stătea sus, neclintit și continua să vegheze. Un vapor de pasageri se împotrivise un timp valurilor care veneau tot mai mari din susul Dunării, apoi ancoră la malul bulgăresc pînă la potolirea furtunii.

Salbă stătea ca deobicei la locul lui și privea cum ostrovenii se îngrămădiseră în jurul farului și căutau cînd spre moară, cînd spre valurile cît casa ce se rostogoleau amenințătoare la vale. Cîte unul ducea palmele pîlnie la gură și striga cît putea de tare:

— Nea Salbă, mai trecem bre, azi, sau ba?

Nu primea însă nici un răspuns. Salbă nu le răspundea niciodată. Ei înțelegeau că vine să-i treacă apa numai atunci cînd îl vedeau că se apleacă la rădăcina nucului și dezleagă lanțul bărcii. Acesta era răspunsul. Acuma însă, el stătea neclintit pe mal și se gîndea la ale lui. Aceeași privire rece, tulbure și liniștită, rătăcea peste coamele înspumate ale valurilor. Nu-i era gîndul la tot ce se întîmpla în jurul său, de parcă natura n-ar fi fost atît de aprigă și minioasă.

— Măi nea Salbă, acu se face seară, ce facem bre? Ne ducem acasă, ori mai stăm?

Salbă nu auzea nimic, sau poate că nu vroia să audă. Cum să plece cu barca pe-o asemenea furtună? Văl după val, izbea cu putere malul, apa înainta cîțiva metri pe prundiș, apoi se retrăgea repede, lăsînd în părăsire numeroase scoici, lemne, crengi smulse de prin cine știe ce copaci. El nu le lua în seamă. Asculta numai zgomotul apei care lovea pîntecul bărcii și-o zgîlțîia de colo-colo gata s-o smulgă din lanț.

După un timp vîntul se potoli. Valurile se mulcomiră, apa se liniști ca și cînd ar fi ostenit de atîta frămîntare, iară Salbă se ridică de la locul său și dezlegă barca. În clipa aceea un strigăt de bucurie izbucni din preajma farului ridicat în capul ostrovului.

— Bravo, nea Salbă, să trăiești! Pînă-n seară măcinăm!

Vaporul se desprinse și el de malul bulgăresc și înainta încet, despicînd valurile de apă ce i se ridicau în cale. Se auzeau motoarele duduind înfundat și zăngănitul lanțului care ridica ancora. Un sul de fum negru vălătucit din coșul scurt și gros se împrăștia ca un zăbranic de mătase, acoperind îndărăt apele Dunării.

— Hai bre, nea Salbă, ce mai zăbovești? începură iar strigătele din capul ostrovului. Uite, a plecat și vaporul!

Oamenii nu înțelegeau de ce se moșmonește atîta barcagiul. Salbă însă, nu-i auzea. Cu mîna streașină la ochi cercetă mai întîi cu privirea lui lenеșă zarea întunecată la orizont, ascultă apoi cîteva clipe bubuiturile tot mai înfundate ce se depărtau și apoi se urcă în barcă. Sub brațul retezat stringea visla cu care trebuia să cîrmească. Ca deobicei, barca urma să se ducă singură la vale, pieziș, către capul ostrovului, mînată fiind de curentul apei. Dar iată că nu se depărta bine de mal și furtuna se dezlănțui din nou. Din susul Dunării începură să vină valuri tot mai mari, se înălțau cu frunțile înspumate, se ciocneau unele de altele și cuprindeau între ele barca pe care o afundau o clipă pentru ca în clipa următoare s-o înalțe și s-o zvîrle înainte ca pe-o coajă de nucă. Salbă se cutremură, poate pentru prima dată de cînd s-a întors de la război și-a aflat de nenorocirea familiei sale. Ieși din nepăsarea și liniștea care-l stăpîneau și cu ochii mari, înspăimîntați de groază, privea în jur, căutînd parcă o scăpare. Malul care se depărta tot mai mult, se clătina, nucul la fel, iar schela înaltă a observatorului grănicerilor cînd se mărea, cînd se micșora de parcă s-ar fi afundat în apă. Salbă strînse mai cu putere visla sub brațul retezat, își încordă toți mușchii și cu dreapta încerca să stăpînească barca hărțuită de furia valurilor.

Pe țărmul ostrovului oamenii începură să țipe într-ajutor. Dinspre moară alergară alți oameni la celălalt mal. Față-n față priveau fără putință de ajutorare drama omului fără o mînă care se lupta din răsputeri să biruie moartea ce-l pîndea din clipă în clipă. Cîteodată nu-l mai vedeau și credeau c-a fost smuls de furtună și aruncat la fund. Nu mai vedeau nici barca. Atunci un fior de groază îi cuprindea pe toți iar femeile își acopereau obrajii cu mîinile.

— Se prăpădește săracu... Nu scapă!

— Se înecă la fel ca nevăsta-sa. Poate c-așa le-a fost scris. Avea el o prevestire, de stătea tot timpul trist, posomorît... I s-o fi făcut vreun semn...

De pe amîndouă malurile oamenii își spuneau părerile fără a cuteza careva să pornească în ajutorul năpăstuitului. Cine ar fi îndrăznit să se arunce înot în valurile ce se înălțau într-atît încît nu puteai privi spre malul vecin? Grănicerul observator dădu alarma și într-o clipă alți grăniceri împreună cu ofițerii lor coborîră la mal unde încercară să dezlege o barcă și să se avînte cu ea pe Dunăre. În zadar însă. Barca fu aruncată pe mal și rămase răsturnată. Pe celălalt mal grănicerii bulgari, împreună cu alți oameni strigau cuvinte neînțelese către omul ce se lupta cu moartea, ostrovenii îl îndemnau să lase barca în voia ei și să nu se împotrivească valurilor, dar Salbă tăcea de parcă ar fi fost lipsit de viață. Nu i se deslușea fața. I se zărea numai flanela cenușie și părul mare, negru, răvășit de vînt care se înfoia ca o coamă...

Deodată barca se înălță pe creasta înspumată a unui val, se aplecă și în aceeași clipă, izbită de un alt val se răsturnă și dispăru în apa tulbure, învolburată. Se auzi atunci un țipăt surd, sfîșietor, ca de moarte care se frînse brusc, înăbușit de furia apei dezlănțuite. Oamenii de pe maluri, romîni și bulgari, se cutremurară, femeile își acoperiră fețele cu palmele, copiii începură să țipe. Barca ieși la fața apei, întoarsă, arătîndu-și pîntecul negru, lucios. Cînd și cînd dispărea iar sub valurile ce se năpusteau furioase asupră-i. Dar Salbă? Mult mai departe se zări plutind pentru o clipă barcagiul. Se zbătea înălțînd singura-i mînă deasupra apei ca o chemare, gemea, se lupta din răsputeri să biruie mînia valurilor ce-i loveau fața împroșcîndu-l cu spumă. Totul însă era în zadar. Ca și cînd i-ar fi pîndit ultimele clipe de viață, un val se înălță deodată în preajmă-i, îl acoperi și-l dădu la fund.

— S-a dus! strigă o femeie de pe ostrov. Cu colțul basmalei își șterse ochii umezi. Dumnezeu să-l odihnească în pace c-a fost om bun și săritor la nevoie...

Își făcu cruce. Oamenii din jurul ei își scoaseră pe rînd pălăriile. Cu fețele împietrite, gravi, priveau tăcuți spre mijlocul Dunării, urmărind pata neagră, lucie ce se tot depărta către malul bulgăresc. Se zărea cînd și cînd plutind deasupra coamelor albe ale valurilor, apoi dispărea în gropile întunecate, de apă. Curînd nu se mai văzu, pierind în adîncul răzvrătit și tulbure.

În aceeași tăcere grea ca de plumb, fără să-și vorbească, ostrovenii se rupseră din încremenirea de piatră și începură să înjuge boii la care pregătîndu-se să plece înapoi către sat. Nu mai puteau trece la moară, barcagiul nu mai era în viață. Tristețea care le apăsa sufletele nu le îngăduia nici măcar să se privească. Mîinile umblau fără îndeminare pe juguri, apucau sacii, căutau și nu găseau bicele, sumanele, traistele cu merinde. Nimănui nu-i sta în puterea minții să-și închipuie că Salbă, omul acela tăcut, întunecat la chip de suferința lui și totuși atît de binevoitor în a-i trece pe orice vreme apa, pierise într-un chip atît de crud.

De peste apă bătea cu putere un vînt rece, învîrtejind nisipul, iar undeva peste moară, spre zarea întunecată se auzeau bubuituri înfundate de tunet, fulgere orbitoare ca niște săgeți de foc brăzdau cerul de la un capăt la altul. Primele picături de ploaie, mari, grele, căzură pieziș, amenințătoare.

— Vine furtuna! rupse un ostrovean tăcerea. Să grăbim, că ne udă sacii!

— Vine și trece, răspunse o bătrînă care acoperea sacii din car cu o țoală ruptă. Dar vîntul n-are să se domolească trei zile și trei nopți, iar Dunărea tot mîniată o să fie. Așa-i cînd se înecă cineva.

Femeia oftă, apoi își șterse ochii și zise repede, uimită:

— Da ia-n priviți oameni bunii arătă ea peste apă. L-au prins pe Salbă al nostru, ori eu nu văd bine?

Ostrovenii înălțară toți deodată capetele, lăsară lucrul, alergară îngrămădindu-se lîngă far. Dincolo, mulțime de bulgari se adunaseră pe mal; se auzeau, prin vuietul furtunii, strigătele lor îndemnînd și încurajînd pescarii din patru bărci să înfrunte valurile și să se apropie de țărm. În sfîrșit, oamenii din capul ostrovului văzură cum aceștia săriră pe plaja de nisip. Larma încetă și lumea se buluci într-acolo. Veniră și grănicerii. Scoaseră din barcă un om, îl culcară pe pămînt, îi mișcară mîinile, picioarele. Într-un tîrziu, purtîndu-l pe brațe, plecară cu el către satul bulgăresc peste care treceau pe nesimțite primele bătăi de aripi ale amurgului...

Multă vreme furtuna a răscolit adîncul Dunării, a învolburat apele bătrînului fluviu, le-a înălțat amenințătoare pentru cei care ar fi îndrăznit să le înfrunte. Apoi s-au potolit parcă ostenite de atîta frămîntare.

Cam după o lună de zile, într-o dimineață cu soare cald, pe întinsul liniștit al apei, ostrovenii au zărit o singură barcă ce se îndrepta fără grabă spre malul românesc. O femeie voinică vîslea cu îndeminare. În fața ei, urcat pe niște velnițe și lucruri de casă, se afla un băiețaș îmbrăcat într-o cămășuță albă, iar pe deasupra cu un pieptar de catifea neagră. Ținea în brațe o giscă pe care cu greu o stăpînea să nu sară în apă. Omul din capul dimpotrivă al bărcii ținea cîrma. Cînd și cînd scotea visla din apă, o punea pe genunchi, se răsucea și cu singura-i mînă zdravănă făcea semne de prietenie și bun rămas grănicerilor bulgari și întregului sat care ieșise pe malul Dunării. Femeia lăsa și ea vîslele slobode și înălțînd o basmă albă, o flutura tot într-acolo, apoi își ștergea ochii și iar vîslea.

— Asta-i Salbă al nostru, fraților! strigă un ostrovean care încărca nisip de lîngă far. Salbă cu femeia și copilul! Se întorc!

Într-o clipă oamenii se bulucîră pe mal, lîngă farul înalt. Urările lor de bun venit începură să se amestece cu cîntecul unei armonici care se auzea destul de limpede dincolo, pe țărmul vecin. Grănicerii noștri coborîră și ei pe țărm, privind prin binocluri. Salbă îi zări îndată și le făcu de departe semne cu mîna. I se răspunse în același fel și el zîmbi, plin de-o puternică bucurie.

Ion Grecea

Cine-ar uita...

— Sorei mele —

Cine-ar uita,
cine-ar uita,
farmecul străzii din copilărie?
Tu știi cu anii,
castanii, puștanii,
rufele-n curți, spînzurînd pe frînghie...

Vîntul de-april,
un plîns de copil,
și, cînd se-aude pe străzi hărmălaie,
tu, din balcon,
știi, la șotron,
care prieten mănîncă bătaie...

Curtea e goală;
vin anii de școală.
Creta șotronului piere sub pași;
Fotbalul, da,
asta-i ceva:
ba ești în urmă, — ba-naintaș.

Fără ocoluri,
știi cîte goluri,
întră în poartă la crucea de drum.
Apoi mai știi
și ce poezii
scrie pe-ascuns „back"-ul vostru acum.

Școala se-ncheie.
Blonde tuleie
zilnic vă cad bărbătește sub bric.
O, vin apoi
ani de război,
cît de pustie ni-e strada pe-aici!

Iată că sar
timpul amar,
fără să-l las în uitare să cadă.
Unde te duci,
codru de cruci...
O, ce urît ne-a fost nouă pe stradă!

Cîți au venit, —
stol risipit.
Strada rămîne, — puii-și iau zborul.

Mult mai tîrziu
am să vă știu
zborul cel mare suind cu poporul.

Nu la agape
sîntem aproape,
ca-n tinerețea părinților mei.
Spumele albe,
ciocnet de halbe:
„Vivat promoția douăze-și trei!"

Viețile noastre,
căile aspre
își întretaie în mersul bărbat.
Iată castanii,
iată puștanii,
iat-un pastel la muzeul de stat...

Știe orașul:
Înaintașul
vechii echipe, e pictor vestit.
Cel cu secretul,
back-ul, poetul,
în matematici un drum și-a găsit.

Boala îmi cere
bir de durere.
Cine-i chirurgul cel tînăr?... Poftim!
...șef de echipă,
nu-n așa clipă,
eu aș fi vrut să ne reîntîlnim...

...Ce-ați fi fost ieri?
Poate șomeri?
Poate roboți istovind la mașină?
Ce-ați fi fost voi,
după război,
fără acest răsărit de lumină?

Poate, cîndva,
voi veți uita
farmecul străzii din copilărie.
Însă oricînd,
orișice gînd,
plin de această-ntrebare vă fie!

Veronica Porumbacu

Însămînțări

Porni brigada la însămînțări...
Pămîntul jilăvit e ca o pîine
Și-n el urzirea holdei pentru mîine
Se va întinde pîn' departe-n zări.

Dau zor ca silitoarele albine
Colectiviștii dragii noastre țări
Și din mijit de zi în înserări
Pe umeri parcă duc hambare pline.

In gînduri cu văpăile de dor,
Aevea văd dar parcă tot visează
Cît poate fericit fi un popor.

Și-n soarele ce urcă spre amiază,
Ei flutură stindard biruitor
Și sînt prin muncă patriei de pază.

Pînza vieții noi

Lîngă geamul larg prin care soare
Năvălește ca un snop de spice,
Eu din gînduri răsucesc arnice
Pentru pînza lumii viitoare.

Parcă-i joc și chiar o glumă-ai zice,
Dar mi-s fire tari pe urzitoare
Și mi-i vremea mare țesătoare
Pe săraci să-mbrace, să-i ridice.

In migala asta de gîndire
Parcă sîngele de-un veac îmi fierbe-n vine
Și mi-i sevă către marea înflorire.

O, aș vrea să vină către mine
Toate gîndurile — mii în înmiire —
Pînza s-o țesăm spre-al vieții bine.

G. Talaz

CITIND UN ANUAR

Mai astă iarnă, avînd drum prin tîrgul Botoșanilor, m-am abătut pe la școala medie de zece ani ce mai înainte vreme a purtat numele unui aprig latinizant al limbii românești, în stare a dovedi că și turcismele bacșiș, hatîr, sictir, *se trag din graiul gramaticului Marcus Terențius Varro. Aici am aflat anuarul fostului liceu, întocmit în 1909 cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de la întemeiere. Carte grea, tipărită pe hîrtie cromo, cu multe date statistice și fotografii, nici una însă a vreunui portar destoinic, a vreunui rîndaș ori a vreunei femei care făcea geamurile limpezi ca lacrima, pe unde venea în clase și altă lumină decît cea a dascălilor. Se pomenește însă într-un loc că o mare și bogată cucoană din neamul Mavrocordaților, a dăruit lei douăzeci pentru orchestra liceului. Este pomenit și un profesor francuz Bonifface, dar pe care în copilărie l-am pomenit Maleface; căci avea obiceiul să scoată din piciorul sting gheata cu vîrf ascuțit ca botul de știucă, ce se vede că-l stringea, s-o puie pe fața catedrei și — dacă se supăra pe vreun școlar — s-o repeadă în marea de capete a clasei. Asta se întîmpla la un gimnaziu din București*

Așa se întocmeau înainte anuarele școlare: niște annales *șterse, în care se ținea adesea socoteala tibișirului măcinat pe table, a bureților putrezîți, a cernelei îngroșate ca mămăliga — dar nu și a palmelor, părului, urechilor, timpanelor sparte de unii dascăli bătăuși. Nici a ocărîlor. Noi am avut unul de caligrafie care ne da cu sictir la superlativ: „Sictirisssimus!"*

— Nu, sictirisimum! ar fi putut răspunde aprigul latinizant, întrucît sictir este interjecție și nu are gen, număr și caz.

Dar în anuarul cu pricina, în care se pomenește și un fost director scos din minți de o cucoană frumoasă, întocmai ca Ulise de către zina Calipso, am aflat un capitolaș cu privire la Eminescu. El nu a învățat, precum se știe, la liceul din Botoșani; dar în arhivele școlii există o corespondență cu privire la genialul nostru poet. Prin ordinul nr. 4307 din 21 februar 1864, Ministerul Instrucțiunii cerea direcției gimnaziului informații asupra „purtării și învățăturii" elevului Mihail Eminovici. Și tot același minister, exact o lună mai tîrziu, comunică direcției școlii, cu ordinul nr. 9816, că nu are nici o bursă pentru elevul M. Eminovici; că va primi negreșit una „la ocaziune de vacanță"; și că se înapoiază testimoniul, spre a fi înmînat elevului care geaba solicitase milostenia ministerului.

Cine și ce fel de elev va fi fost acela care a mîncat bursa lui Eminescu, anuarul nu spune și posteritatea n-a aflat încă pe alte căi. Se știe numai că, în ciuda acelui „negreșit" din ordinul ministerului, Eminescu n-a mai avut parte de acea „ocaziune de vacanță" și că nu după vreme multă, el a ajuns practicant la tribunalul din tîrgul Botoșanilor. Pe urmă, fără nici un fel de bursă, a pornit să învețe la marea școală a unei vieți plină de mizerii.

Și încă un capitolaș interesant am mai aflat în anuarul fostului liceu din Botoșani. Îi spune „Speculanții de idei nouă". Prefectura de poliție aduce printr-o adresă din anul 1892 la cunoștința direcției școlii cum că elevi „dintre cei mai inteligenți și sîrguincioși" ai liceului, s-au dovedit a fi răsturnători și schimbători ai ordinei sociale; că au cluburi ascunse; că scot manifeste revoluționare „zise ale muncitorilor"; că tipăresc jurnale „zise ale proletarilor". Urmarea? Șapte elevi eliminați pe un an din toate școlile pămîntului și pedepse mai ușoare pentru „cei mai distinși".

La un an după aceea, un elev din Dorohoi a înființat un alt club revoluționar; apoi, în 1899 alți șase elevi au fost eliminați pentru totdeauna din toate școlile pămîntului, pentru aceeași pricină. Dar de atunci, pînă-n 1909, încheie redactorul anuarului, nu s-a mai pomenit de asemenea „speculanți de idei nouă".

Ciudată încheiere de letopiseț și deșartă isihie de cronicar burghez. Numai cu doi ani mai înainte, adică în anul cel crunt 1907, se înșiră sute de mii de asemenea speculanți de idei nouă. Dar speculanții de idei vechi, neputîndu-i elimina din cataloage cu o cruce de cerneală, le-au pus pentru totdeauna la creștet una de lemn.

Așa gîndeam citind în cancelaria școlii medii de zece ani, anuarul fostului liceu. De pe peretele din dreapta îmi zîmbea de dincolo de moarte, chipul luminos, ca de băiat, cu buze puternice și privire fermă, al Zoei Kosmodemianskaia... Zilele ei fragede ca ale zambilelor ce stau acum să înflorească le-au acoperit cu pămînt și întuneric aceiași naziști care, tot în vremea aceea împușcau la Paris cîțiva liceeni de la Colegiul Bossuet, pentru că protestaseră contra executării profesorului lor drag, un alsacian.

Unde e redactorul anuarului, mă întrebam, să vadă acum portretul din perete, cu guleraș ca o horbotă de flori de romanită? Cum ar judeca el conduita ei? Ce notă i-ar pune într-una din căsuțele celea ale catalogului?

Ioachim Botez

Prozatorii maghiari în cei zece ani de la eliberarea patriei lor

Literatura maghiară — ca și a noastră — nu a mers în cei zece ani care au trecut de la eliberare pe un drum presărat petale de trandafiri, ci pe calea ei a bătăliei. In acești zece ani, scriitorii maghiari au avut de luptat, și noi, împotriva a tot felul de măști otrăvite ale literaturii burgheze. Ei au trebuit să învingă pericolul apolitismului și al naturalismului, îngrădirile schematismului și procultismului, — cu un cuvînt, țelul comun le-a pus în față aceleași lupte a și nouă. Și acolo tot partidul i-a ajutat pe scriitori cu arma ideologiei și a partinității, cu busola concepției despre lume. Și acolo tot din exemplul literaturii sovietice s-au inspirat scriitorii maghiari în lupta lor pentru formarea literaturii în spiritul realismului socialist.

Această literatură nouă nu s-a rupt de marile tradiții, ci, dimpotrivă, ea le duce mai departe și, asemenea situației de la noi, aceste tradiții abia acum au devenit cu adevărat bunuri ale scriitorilor, bunuri ale întregului popor.

O trăsătură caracteristică a literaturii maghiare este că și ea luptă pentru cauza poporului și, punîndu-și toate forțele în slujba construirii socialismului pe frontul literar, scriitorii tineri, alături de cei vîrstnici, luptă deopotrivă pentru scopul comun.

In coloanele publicațiilor apar nume ca Dutka Akos, care la începutul secolului acesta a participat la Oradea Mare, împreună cu Ady, la scoaterea Antologiei intitulate „Miine"; și fiindcă veni vorba de Ady, trebuie să pomenim și de Bölöni György, autorul mai multor studii despre Ady, — eminent critic și publicist, care nu de mult a vizitat țara noastră. Mai lucrează încă și Hiltai Jenö, de 83 de ani — maestrul neîntrecut al poemului dramatic, al liedului și al versurilor umoristice, — a cărui operă cuprinde însă mai multe genuri. Mai scrie și Füst Milán, un poet și eseist deosebit de original, mare maestru al versului liber.

La sfîrșitul anului trecut, literatura maghiară a suferit o grea pierdere prin moartea lui Nagy Lajos, care a fost cel mai mare nuvelist maghiar. Cele cîteva sute de nuvele și schițe pe care le-a scris constituie cronica a cincizeci de ani. După eliberare a scris primele două volume autobiografice ale sale, însă din nefericire, pe al treilea nu l-a mai putut termina. Cele două volume constituie o lectură zguduitoare și totodată un document însemnat. După eliberare a scris, după una din cele mai cunoscute nuvele ale sale, și o piesă de teatru. Lucrarea poartă titlul de „Mai — 1919" și evocă vremea legendară a comunei maghiare. Nagy Lajos, închizătorul neînduplecat al burgheziei, scriitorul care a satirizat greșelile micii burghezii și care a iubit și a slăvit clasa muncitoare, a murit la vîrsta de 71 de ani. El avea nenumărate proiecte, ar fi vrut să mai scrie mult. Cei zece ani de libertate i-au înfrumusețat bătrînețea și i-au permis să lucreze mult. Stilul său e natural, serios, sobru, fără paradă. „Nu scriitorul — parcă aceasta vrea să spună — ci realitatea să-și spună cuvîntul; noi sîntem slujitorii și maeștrii creatori ai realității".

Nu trebuie să vă-l prezint pe Illés Béla, pentru că probabil ați citit „Rapsodia Carpaților". Acesta este de fapt un roman autobiografic. Eliberarea țării și întoarcerea scriitorului în patrie i-au îmbogățit experiența cu o serie de evenimente care, după două încercări mai puțin reușite, i-au servit drept material la realizarea unei excelente lucrări în trei volume, ce poartă titlul de „Descălecarea patriei". Illés Béla a trăit timp de douăzeci de ani în Uniunea Sovietică, ca emigrant politic. In Marele Război pentru Apărarea Patriei a luptat ca maior în armata sovietică, luînd parte la toate luptele pentru eliberarea Ungariei. „Descălecarea patriei" a fost inspirată din aceste evenimente și autorul povestește cum și-a regăsit, cu ajutorul Uniunii Sovietice, patria, poporul maghiar și, în primul rînd, soldatul maghiar, pe care în mod sistematic au căutat să-l prostească învățătorii, șefii și ofițerii săi. Tipurile lui Illés ilustrează calea spre trezirea la realitate a diferitelor pături ale poporului ungur.

In primul volum sînt excelent redate episoade din viața lagărului de prizonieri. Pe noi ne interesează îndeosebi acele pagini care înfățișează prietenia dintre prizonierii romîni și maghiari, care se descoperă acolo unii pe alții. Illés prezintă cu simplitate gesturile lor omenești, fără emfază, viața lor modestă și procesul prin care trec, dîndu-și seama că soarta și țelurile lor sînt comune. Cartea constituie totodată și o demascare a conducerii armatei horthyste, demascare pe care autorul o face cu o puternică forță satirică. El descrie cu un umor, care stîrnește hohote de rîs, prostia, umflarea în pene și lașitatea isterică a ofițerilor superiori ai lui Horthy. Nu în zadar a trăit Illés douăzeci de ani în Uniunea Sovietică. El este scriitorul maghiar care a învățat cel mai mult din literatura sovietică, mai cu seamă în ceea ce privește crearea eroului pozitiv.

Apoi trebuie să vă-l prezint pe Veres Peter. Imaginați-vă un țăran maghiar, cu părul tuns scurt, cu mustăți groase, cu o față lată și brăzdată, cu sprîncene stufoase și cu o privire inteligentă, pătrunzătoare — și-l veți avea în față pe Veres Peter. A fost cioban, pe urmă agricultor, apoi, pe rînd, ziler, argat, într-un cuvînt a simțit pe propria lui piele tot ce avea de îndurat un țăran sărac din Ungaria de atunci. Veres Peter este un autodidact, azi însă unul din cei mai culți scriitori maghiari. Cu titlu informativ amintesc că a fost descoperit ca scriitor de Gaál Gabor — fapt despre care Veres Peter a vorbit recent, amintindu-și cu recunoștință de primul său redactor. A scris mult și înainte de eliberare: lucrări puternice, realiste, despre soarta țăranului sărac. N-a fost însă scutit nici de rătăciri ideologice. Eliberarea i-a adus claritate ideologică și posibilitatea dezvoltării largi a talentului său. Volumul lui de nuvele — **„Incercarea"** — este cunoscut și la noi, deoarece a apărut în romînește. In aceste nuvele scriitorul ne zugrăvește trăsăturile țărănimii noi. El descrie dezvoltarea noului în viața țărănimii, de la împărțirea pămînturilor latifundiare pînă la primii pași ai cooperativelor agricole. După nuvele, Veres a început să scrie un roman, o trilogie: „Trei generații". Aici descrie, după cum reiese și din titlu, drumul parcurs în trei generații de o familie de țărani, începînd de la primul război mondial și pînă în zilele noastre. Prezentînd trecutul, Veres Peter nu uită problemele actuale. In ultimii ani a scris două nuvele mai lungi cu tematică strict contemporană. Una din ele „Livada cu meri" este, am putea spune, o monografie artistică a birocrației: arată cum, de fapt, sub masca birocrației se ascunde dușmanul de clasă; cum dușmanul încearcă să saboteze, să distrugă livezile cu meri ale țării. Un merit al nuvelei este că în centrul ei stă un erou pozitiv, un fost muncitor, funcționar al ministerului, comunist, om conștient de ce are de făcut, și care, chiar în timpul luptei, pe baza propriei experiențe, își dă seama că pîinea constructorilor socialismului nu se cîștigă cu tinguieli, ci prin luptă. A doua nuvelă „Femeia cea rea" este o lucrare interesantă și îndrăzneață care îți atrage atenția asupra pericolului pe care-l constituie microbul moralei și mentalității mic-burgheze.

ILLÉS BÉLA — premiul Kossuth 1955 clasa II-a pentru romanul *„Descălecarea patriei"*.

Scriitorul este totodată mereu prezent în publicistică, scrie articole despre literatură și despre tot felul de alte probleme. Scrie despre cărți noi, despre literatura sovietică, despre tot și toate ce i-au plăcut în artă, literatură sau în viață. Veres este de un an de zile președintele Uniunii Scriitorilor din R.P. Ungară.

Asemănător cu drumul lui Veres este și drumul străbătut în literatură de Szabo Pal. De asemeni fost plugar, iar mai tîrziu, mult timp, zidar. De asemeni autodidact. Cînd a apărut cu prima lucrare, Moricz Zsigmond a scris despre el, subliniind printre altele: „Satul ne-a trimis un nou scriitor". Szabo a scris foarte mult și înainte de eliberare. După eliberare, luîndu-se ca bază unul din romanele scrise atunci, s-a făcut scenariul filmului „Un petec de pămînt", film bine cunoscut și la noi. Dacă încerc să-i definesc personalitatea, trăsăturile caracteristice, atunci trebuie să spun că Szabo Pal este poet. Fiecare articol al lui este proză poetică (și scrie multe articole, despre probleme sociale, despre teatru, etc.); ca și autorul cîntecului popular, stă alături de eroii lui iubiți, îi încurajează. Este poet prin felul cum descrie peisajul, prin grija lui față de sentimentele omenești, prin stilul său. Totodată însă, este un bun meșter al construcției romanului. Nu degeaba a fost zidar: se pricepe în meseria de constructori A scris nenumărate nuvele, piese de teatru, un roman autobiografic.. Dar aș vrea să vorbesc despre lucrarea sa principală, — despre eposul eroic închinat primilor ani ai unei cooperative de producție. Szabo își plasează aproape toate lucrările în regiunea lui natală. Peste tot apar contururile satului său de naștere, — generalizate însă datorită forței sale de tipizare. Acțiunea din „Pămînt nou" se desfășoară tot aici, printre parcelele verzi ale orezăriilor, printre holde mari de grîu și lacuri pline de pește. Romanul „Pămînt nou" descrie în cele aproape 700 de pagini înființarea și lupta gospodăriei colective „Libertatea". Insă romanul îmbrățișează soarta atîtor oameni, încît te cuprinde mirarea cînd te gîndești la bogăția lui sub acest aspect. Szabo, ca un bun cunoscător al vieții și al oamenilor, nu-și idealizează eroii. Ei sînt plăzmuiți din lumină și umbră, conform adevărului vieții. Un șir întreg de eroi pozitivi ni se fac cunoscuți în cursul acțiunii; dintre ei figura cea mai reușită este secretarul de partid, o țărancă simplă, inimoasă, Anyja Rozsa. De fapt această femeie rezolvă problemele colectivului cu aceeași grijă ca și pe cele ale familiei sale. Acest secretar de partid este un om căruia i se potrivesc de minune cuvintele lui Simonov: „nu este om bun fiindcă e secretar de partid, ci a devenit secretar de partid fiindcă este om bun". Acum Szabo lucrează la un nou roman, un nou volum autobiografic și la o nouă piesă de teatru. Este tot atît de activ ca și eroii săi. De aceea și știe să-i descrie atît de real.

In continuare, vreau să vă prezint o altă interesantă personalitate scriitoricească, — pe Dery Tibor. Comunist vechi, — pînă la eliberare nici o lucrare de-a lui n-a putut vedea lumina zilei. El a scris un roman, în trei volume, despre lupta partidului comunist în ilegalitate, „Fraza neterminată", — carte pe care a putut-o publica abia după eliberare. In carte găsim și unele trăsături de excentricitate, slăbiciuni în reprezentarea eroului pozitiv, dar găsim totodată descrierea luptei eroice a partidului, o demascare puternică a epocii horthyste și o puternică prezentare a vieții clasei muncitoare. După eliberare, Dery a scris nuvele, multe reportaje literare și a început să descrie, într-un nou roman, soarta clasei muncitoare. Aici, autorul intenționează să prezinte marile ciocniri sociale și eroii acestora, prin descrierea vieții unui băiat de muncitor, începînd din anii treizeci și pînă în zilele noastre. Din „Răspuns" au apărut pînă acum două volume. După apariția celui de al doilea volum, Dery a fost criticat pe bună dreptate pentru faptul că n-a redat, conform adevărului, rolul partidului în luptele anilor treizeci. In urmă, Dery și-a însușit critica: fapt dovedit de scenariul cinematografic scris după materialul primelor două volume. De altfel cele două volume dau printre altele o descriere reușită a vieții mai multor familii de muncitori: figura bătrînului muncitor Niesel, de pildă, ocupă un loc important în galeria tipurilor de muncitori comuniști ilegaliști din literatura maghiară. Romanul are foarte multe ramificații; — ne introduce în lumea capitalului, în mediul științific și literar de atunci, în toate păturile vieții de oraș și, prin rudele muncitorilor, obținem o viziune justă și a vieții sătești. Nu de mult, Dery a împlinit șaizeci de ani. Criticii susțin că Dery se află acum în plinătatea forței sale literare.

Am vorbit pînă acum despre prozatori remarcabili, totuși n-am spus încă nimic despre Aczel Tamás, Nagy Sandor, Orkeny Istvan, Karinthyi Ferenc, Szeberenyi Lehel, — cunoscuți însă la noi, deoarece unele din operele lor s-au tradus și în romînește. Aczél Tamás și Nagy Sandor au primit și premiul Stalin. Este evident însă că premiul este o recunoaștere a rezultatelor întregii proze maghiare, fapt relevat atît de critica literară maghiară, cît și de autori. Munca amîndurora are specificul de pionierat. Meritul romanului lui Aczél este că își trage tematica din epopeea eliberării și că ne prezintă figuri pozitive de muncitori: eroii muncitori ai noii literaturi maghiare. Iar Nagy Sandor arată, cu mare forță artistică, care este unicul drum al țărănimii sărace, drumul socialismului. O mare calitate a scrisului lui Nagy Sandor rezidă în umorul său natural și în puterea sa de concentrare, specifică nuveliștilor. In ultimul timp, Aczel Tamas a revenit la prima lui dragoste: scrie poezii. In schimb Nagy Sandor lucrează la un roman, a cărui tematică rămîne legată tot de viața și lupta de azi a țărănimii muncitoare.

Lui Orkeny Istvan care a scris „Soții", — i-a apărut recent un volum de nuvele și în prezent lucrează la un nou roman. Orkeny este destul de familiarizat cu mediul muncitoresc, fapt caracteristic și scrierilor lui Szeberenyi și Karinthyi. Cu toate acestea proza maghiară a rămas acum debitoare literaturii cu crearea tipurilor de muncitori, eroii de azi. Nu vreau să spun că în literatura maghiară de pînă acum nu există asemenea eroi. Dar zugrăvirea cu mare forță artistică a tipului de muncitor rămîne o sarcină înaltă a prozei maghiare. In noile reportaje ale lui Karinthyi găsim muncitori activiști de partid care prevestesc realitatea unor asemenea tipuri în literatura maghiară. Karinthyi a scris un roman „Primăvara la Budapesta" despre eliberarea Budapestei, în care figurile cele mai reușite sînt cele ale intelectualilor.

Despre mulți n-am vorbit; despre Gergely Sandor care a și fost pe la noi, despre vechiul luptător Rideg Sandor, despre nuvelistul Sarkadi Imre, despre reportajele lui Meray Tibor, despre tineri ca Fekete Gyula, Molnar Zoltan, — dar spațiul nu-mi permite o extindere mai mare. Iată, deși foarte pe scurt pomenite, cîteva dintre operele scriitorilor maghiari de astăzi, care semnifică totuși impetuozitatea, elanul afirmării pe drumul realismului socialist, pe drumul oglindirii patosului constructiv al poporului maghiar!

Szász Iános

Turnătorii de sticlă

Aprind cumplite focuri turnătorii
Și cu sudoare-amestecă și sînge
Plămada transparentă care fierbe
In marile și grelele cazane.

O toarnă-apoi în plăci, pe care brațe
Puternice zvîcnind de oboseală
Le netezesc și le întind ca-n palmă,
Și-n zori de zi cînd soarele răzbește,

Pornesc departe, la oraș și-n sate,
Ducînd în transparența lor lumina.

Le spuneți unii: muncitori, și alții:
Poeți, deși — de te gîndești mai bine —
Nu-i între ei deosebire mare.
Le scade sîngele deopotrivă
Și-ncet ajung și dînșii străvezii:
Mari, sclipitoare geamuri de cristal
La viitorul ce prin ei se-nalță.

1933.

Mama

La maică-mea, de-o săptămînă
mă duce gîndul trist de mînă.
O văd c-un coș de rufe-n brațe
suind în pod să le agațe.

Om liber încă-n vremea aia,
urlam de răsuna odaia
să lase coșurile pline
și să mă ducă-n pod pe mine.

Tăcînd, ea își vedea de treabă,
nu mă mustra și, fără grabă,
alb stol de rufe foșnitoare
suia sclipind în podul mare.

Acum, tîrziu de-abia-mi dau seama
ce uriașă este mama.
Cu păr cărunt pe bolta goală,
ca-n iaz topește albăstreală.

Joszef Attila

In romînește de
Eugen Jebeleanu

Primăvară în Ungaria

O ploaie repede s-a pornit
Peste copacii negri din grădină
Și-n muguri frunzulițele-au zvîcnit
Scoțîndu-și capetele la lumină.
Primăvăratec, iureșul zglobiu
A și trecut; și-acuma, după ploaie,
De-o creang-atîrnă soarele-auriu,
Și creanga, de belșugul lui, se-ndoaie.

In zare munții prind să se dezbrace
De albele dulame și cojoace
Și culmile se-nalță, albăstrui.
Din bucuria mea de primăvară
Eu îmi clădesc o minunată scară
Și în înaltul cerului mă sui.
Cu mîngîierea soarelui pe frunte
Mă urc mai sus decît oricare munte.

Cu cît mă urc mai mult cu-atît se șterg
Contururile aspre. Cu privirea
Imbrățișez acuma toată firea
Și peste-orașe și cîmpii alerg.
Priveliștea, din zări în zări, se-mbină
Intr-o adîncă, vastă armonie;
Și primăvara veselă îmbie
Pămîntul la ospățu-i de lumină.

Cu ochii gîndului văd toată țara
In fața mea întinsă ca o hartă;
Dar cît de mare-o face primăvara
In inima-mi care cu drag o poartă!
Și chiar o simt cum bate și tresaltă
Cu lanuri, rîuri, munți, păduri, orașe,
Cu inima în pieptu-mi laolaltă
In ritmul unei forțe uriașe.

O simt cum proaspătă din iarnă iese
Cu bogății în adîncimi de mină
Și cu nădejdi ca niște lanuri dese
Ce-acopăr lumea veche în ruină.
Din bezna asupririi și-a restriștii
La fel au scos iar țara la lumină,
In ilegalitate, comuniștii,
Mineri ai lumii noi, de roade plină.

Trecutul, vulpe hulpavă, vicleană,
Tot da tîrcoale lumii noi, cu gînd
S-o sfîșie — dar oamenii curînd
Pe lighioan-au prins-o în capcană.
Ei și-au săpat în fier și în granit
Legi noi, să fie-n veci nepieritoare,
Și-adînc cu plugurile le-au sădit
Prin țarini unde nu mai sînt răzoare.

Ungaria s-a frămîntat vuind
De larma muncii rodnice — și-n zorii
Frumoși ai vremii noi hălăduind
Și-a ajutat la luptă muncitorii;
Le-a dat materii prime; și cu spor
Ei în furnale, urmărindu-și țelul,
Amestecau cu fierul soarta lor;
Nădejdea și-o căleau, călind oțelul.

Puterea liberă a țării mele
O simt cum se avîntă către soare.
Scăpată-i patria de chinuri grele
Și-i pace în uzine și pe-ogoare.
Cuprind în inimă poporu-ntreg;
Ca el hălăduiesc și eu în voie.
In fața lui acum pe veci mă leg
Cu sîngele-mi să-l apăr la nevoie.

Și mă gîndesc la fiul meu, venit
Chiar azi pe lume-n zori de primăvară.
Al lui e viitorul fericit,
Al lui și-al celorlalți copii din țară!
A lor e patria îmbelșugată,
Pădurea, rîul, mina și cîmpia,
Și pentru ei e munca noastră toată
Și pentru ei s-avîntă poezia.

Deci noi să stăm cu vlagă ne-ntreruptă
De veghe-n pragul vremii care vine!
Copiii noștri vor avea de luptă
Doar cu materia — ca s-o domine!
Aceasta-i marea noastră datorie:
Să le croim o viață minunată —
Și pentru dînșii doar un joc să fie
Ce-i pentru noi o luptă-nverșunată!

Benjamin László

In romînește de
Al. Philippide

ADY ENDRE ÎN ROMÎNEȘTE

A apărut de curînd în librăriile noastre, într-un volum mic și compact, — cu o deosebit de armonioasă înfățișare grafică — tălmăcirea a peste 80 din poeziile marelui poet maghiar Ady Endre. Poeziile sînt traduse de Eugen Jebeleanu.

Ținînd în mîini cartea asta mică și gingașă, îmi plimb degetele pe „cămașa" lucie și răcoroasă ce o învelește, îmi mîngîi privirea cu firicelul de aur al numelui „Ady Endre" care în slove cursive și subțirele se prelinge în fruntea copertei.

Mă gîndesc la această minunată înviere a poeziei care ieri încă zăcea pecetluită cu cele șapte peceți ale unei limbi necunoscute pentru noi și care acum ni se dăruie nouă, cititorilor de limbă romînească. Mă gîndesc la rostul și puterea uriașă a cuvîntului poetic atunci cînd poezia este carne din carnea poporului, sînge din sîngele lui, cum a fost la Petőfi, la Eminescu, la Ady.

Poet prin excelență liric, cel mai de seamă poet maghiar din vremurile noastre și unul din marii lirici ai omenirii, Ady exprimă în esență concentrată a poeziei, sufletul poporului maghiar, suferințele, frămîntările, revolta lui împotriva exploatării burghezo-feudale de la începutul veacului nostru.

Ady a văzut lumina zilei într-un sat din Sălaj în anul 1877. El a trăit într-o lume fărîmițată, desfigurată, în lumea capitalismului intrat în descompunere și într-o țară unde relațiile feudale continuau să existe, făcînd și mai crîncenă exploatarea capitalistă și așezînd deasupra întregii vieți a Ungariei de la începutul acestui veac o atmosferă de baltă stătută, sufocantă, insuportabilă.

Poetul chinuit și însingurat și-a întors fața cu ură și cu dezgust de la realitatea acestei lumi și și-a plecat urechea către vuietul tumultuos din adîncurile societății. Ca nimeni altul el a simțit acest tumult subteran, căruia i-a dat glas în poezia sa. Ady nu e numai unul din cei mai mari poeți maghiari și unul din marii poeți ai lumii, dar și unul dintre marii poeți revoluționari ai ei.

Evoluția poetului nu a fost simplă, lineară. Drumul vieții și al operei lui a fost greu, complex, plin de contradicții. In studiul său asupra lui Ady, întemeiat pe metodele de cercetare științifică marxistă, Revai Iosif analizează cu profunzime și subtilitate creația poetului. El stabilește cu limpezime locul de poet democrat revoluționar pe care Ady îl ocupă în istoria poeziei maghiare și totodată luminează și explică contradicțiile și dualismul tragic care și-au pus pecetea pe opera marelui poet, acea „dialectică bizară" a singurătății artistului, izolat de lumea burgheză și a poetului revoluționar înfrățit cu poporul.

Simbolismul lui Ady, arată Reval, este esențialmente deosebit de cel decadent pentru că „simbolismul lui Ady găsește drumul înapoi spre realitate, pentru că simbolismul lui își are rădăcinile în alt sol decît al lui Baudelaire sau Verlaine. Ady percepe lumea ca ireală, fantomatică, pentru că simte anacronismul ei. El are în față realitatea din Ungaria, cu grofii și episcopii ei, cu domnia latifundiarilor: o Ungarie semifeudală".

Cutremurat și exasperat de ceea ce vede și simte în jurul său — în Ungaria grofească, în Ungaria bancherilor „cap de porc" — avîntat, profetic, vizionar și mobilizator, Ady lansează prin toată poezia sa un imens strigăt de durere și de revoltă, de biciuire a propriei slăbiciuni și a altora, de pasiune revoluționară dezlănțuită, cu un patos rar întîlnit în poezia dinaintea Marii Revoluții din octombrie:

Cel ce din plînsul altora trăit-a
Găsi-și-va moartea grea-nfiorătoare,
Sfîrșit de stîrvuri vor avea în cîrduri,
Tiranii de-azi și ai vremii viitoare.

Ady neagă realitatea cotidiană, în căutarea esenței realității, în căutarea forțelor motrice care vor răsturna inumana alcătuire socială pe care el o respinge cu o ură tenace și sălbatecă.

Increderea în victoria care se apropie și conștiința că forța socială, chemată să ducă poporul la victorie, este proletariatul, luminează unele din cele mai realizate și mai înflăcărate poezii ale lui.

Insuflețit de un optimism biruitor și avînd o mare putere de generalizare e „Cîntecul fiului de proletar". Versurile simple prin care se termină această poezie fac să se profileze uriașă, pe orizontul istoriei umane, figura tatălui proletar, a celui care luptă, creează, dă viață:

Muncește tatăl meu și luptă,
In fruntea lumii-i el, mereu,
Și decît regii, mai puternic,
E tatăl meu.

După moartea poetului, nu e greu de ghicit ce s-a întîmplat cu poezia lui. Critica și istoriografia literară burgheză s-a străduit — așa cum a procedat cu opera tuturor marilor poeți legați de năzuințele poporului — să răpească poeziei lui Ady mesajul ei revoluționar, s-o răstălmăcească, să valorifice și să scoată în evidență aspectele ei secundare, neesențiale, să interpreteze irațional și metafizic notele pesimiste ale cîntecului lui Ady, ascunzînd evidentul lor substrat social.

In ciuda acestei opere de denaturare întreprinsă de critica burgheză, Ady a rămas pentru marea mulțime a poporului său (și a celorlalte popoare care au cunoscut cît de puțin poezia lui) ceea ce el a fost într-adevăr: „o pasăre ce a vestit furtunile revoluției populare, democrate din Ungaria".

Așa se desprinde personalitatea poetului și din culegerea de tălmăciri a lui Eugen Jebeleanu: minioasă, revendicativă, chinuită, profetică, înflăcărată de o ură mistuitoare împotriva dominației grofilor și bancherilor. El ne apare ca cel dintîi „toboșar al timpurilor noi".

Se spune pe bună dreptate că traducerea de poezie este un act creator. Ca orice creație, ea presupune nu numai vocație, nu numai cunoașterea adîncă a limbii în care scrii, ci și migală, răbdare, căutare, revenire, șlefuire neobosită, într-un cuvînt meșteșug și știință obținute printr-o trudă îndelungată, însuflețită de dragoste.

Propun acelor ce ar voi să afle mai îndeaproape ce însemnează arta traducerii în poezie, ce efort și ce măiestrie reclamă ea, să pună față în față poeziile lui Ady Endre apărute acum în 1955 și acelea (mult mai puține) apărute în 1948 și 1949 în traducerea aceluiași poet. Iar dacă cel ce și-ar da osteneala să facă asemenea confruntare plină de învățăminte ar mai cunoaște și textul maghiar, el ar putea să-și dea seama cum în cei șapte ani care despart cele două traduceri, poetul tălmăcitor nu numai că și-a dăltuit expresia, pentru a-i da forma cea mai curată, cea mai precisă și cea mai plină, dar că el a urmărit și transpunerea cît mai fidelă a ritmului original, a sistemului de imagini, a atmosferei fiecărei poezii în parte.

Un exemplu din „Cîntecul iacobinului maghiar". Iată traducerea literală a strofei a III-a:

Din o mie de doruri amorțite
De ce nu se face o voință tare?
Căci doar jalea ungurească, valahă, slavă,
Va rămîne mereu una singură.

In traducerea lui Eugen Jebeleanu din 1948, ea sună astfel:

De ce nu naște năzuința noastră
Trupul de foc al unei singuri vreri?
Cînd slavi, maghiari, romîni, pe toți ne-apasă
Poverile acelorași dureri?

Și acum, în ultima lui tălmăcire:

De ce din mii de frînte doruri
Nu crește o uriașă vrere?
Cînd slavă, — ungară sau valahă
Durerea-i vai, tot o durere.

Aproape nu-i poezie, dintre cele mai demult traduse, asupra căreia Jebeleanu să nu fi revenit, retopind-o și creînd-o din nou, sau cizelînd-o cu mare grijă pentru desăvîrșirea formei artistice, pentru eliminarea tuturor elementelor străine de spiritul poeziei lui Ady, pentru atenta respectare a conținutului original.

E edificator de urmărit cum paralel cu limpezirea și maturizarea propriei sale poziții față de lume și față de artă, paralel cu însușirea și aprofundarea concepției marxist-leniniste — care l-au dus pe Jebeleanu la realizări valoroase cum sînt Bălcescu, Lidice sau Fîntîna din Coreea — poetul și-a revizuit și concepția sa față de arta traducătorului, și-a mărit exigențele ideologic-artistice, a tins și a izbutit să atingă o înaltă măiestrie în cele mai multe dintre poeziile traduse.

Rod al unei îndelungate și sîrguincioase trude artistice, volumul de tălmăciri din Ady Endre face cunoscut poporului nostru pe unul din cei mai mari poeți ai poporului maghiar, prin cele mai bune, prin cele mai înflăcărate poezii ale lui.

Asemenea opere ajută popoarele noastre prietene să se cunoască mai bine, să-și prețuiască mai mult nepieritoarele valori morale și artistice.

Salut apariția traducerilor lui Eugen Jebeleanu din Ady Endre cu emoția celui ce descoperă un univers poetic nou, universul poetic al unui mare poet revoluționar.

Cu prilejul acesta, vreau să-mi exprim speranța că nu peste multă vreme vom putea citi volumele de tălmăciri din Petőfi și Jozsef Attila, la care Eugen Jebeleanu lucrează de un număr apreciabil de ani.

Maria Banuș

Decernarea premiilor Kossuth

La Budapesta a avut loc în prezența președintelui Prezidiului Republicii Populare Ungare, Dobi István, decernarea pe 1955 a premiilor Kossuth cu care au fost laureați următorii scriitori: Academicianul Lukács György — marele premiu Kossuth — pentru bogata sa activitate pe tărîm literar și științific, Bölöni György, Illés Béla, Karinthyi Ferenc, Sarkadi Imre și Simon Istvan.

BÖLÖNI GYORGY — premiul Kossuth clasa I-a pentru îndelungată activitate scriitoricească și studiile sale despre Ady Endre.
KARINTHYI FERENC — premiul Kossuth clasa III-a pentru volumul *„Reportajele patriei"*.

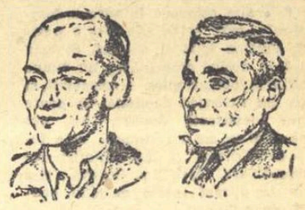

SARKADI IMRE — premiul Kossuth clasa III-a pentru volumul de nuvele *„Dealul vrăbiilor"*.
SIMON ISTVAN — Premiul Kossuth clasa III-a pentru volumul de poezii: *„Nu e destul"*.

DESCHIDEREA EXPOZIȚIEI DE CĂRȚI ÎN LIMBA MAGHIARĂ

Cu prilejul împlinirii a 10 ani de la eliberarea Ungariei de sub jugul fascist, luni dimineața la Librăria Noastră nr. 17 din B-dul General Magheru, a avut loc deschiderea expoziției de cărți în limba maghiară organizată de Ministerul Culturii și Centrul de librării și difuzare a cărții. Expoziția, care se remarcă prin frumosul aspect grafic, cuprinde cărți de literatură politică, beletristică și științifică, cărți pentru copii, etc.

Expoziția de cărți în limba maghiară este o mărturie a înfloririi unei literaturi care reflectă viața nouă a poporului ungar.

O seară de literatură maghiară

Astăzi, joi, 7 aprilie, la ora 18, are loc la Casa Scriitorilor O SEARĂ LITERARĂ în cinstea aniversării a 10 ani de la eliberarea Ungariei.

Despre literatura maghiară va vorbi scriitorul Szasz Ianos.

După conferință, Veronica Porumbacu, Al. Philippide, Mihu Dragomir și Toma George Maiorescu vor citi din opera scriitorilor maghiari Ady Endre, Joszef Attila, Gabor Andor, Aczél Tamas, Benjamin Laszlo, Devecseri Gabor și Kuczka Peter.

Ciorile

(Urmare din pag. 3-a)

stricătoare; pe cît îi de gălăgioasă, pe-atîta-i de lacomă. Ai văzut vreodată ce clonț are? Cînd crapă de foame scurmă orice baligă. Iarna te asurzește, nu alta. Stă pe-aproape de casă și cra-cra-cra, parcă-ți toacă creierii. O auzi de la o poștă. Îți scurmă straturile, mănîncă sămînța, îi place și după ce-a încolțit; bate cîlțile de grîu, ciugulește ciucălăii de cum dau în bob, fură nucile și poamele... Omoară pui și bobocii. Din toate se înfruptă lighioana asta. Iar după ce se umflă bine, se saltă pe-o crăcă și de-acolo, holbîndu-și ochii, cu gușa plină să crape, croncăne de-ți sparge urechile... Te-ai uitat vreodată la ea cînd cîrîie? Uită-te, că-i vrednică de văzut... Stă pe clomb prinsă zdravăn cu ghiarele și de cîte ori scoate cîte-un cra-cra se apleacă înainte, cu gîtul întins, cu clonțul căscat larg, cu coada țăpușă sus.. Toată ființa ei parcă spune că are dreptate. După fiecare cra, se lasă înapoi, cumpănindu-se spre coadă, cu clonțul sus. Atunci îi poți vedea penele sure de pe gușă și de pe burtă; numai atunci i le poți vedea.

Curat așa face Nichifor și semenii lui. Cînd vorbește îți bagă degetele-n ochi, parcă vrea să intre-n tine, atît de încredințat că spune adevărul, încît ți se pare că miros de adevăr te învăluie... Pe urmă se lasă înapoi și cînd crezi că a terminat, atunci îl auzi, mai gălăgios ca niciodată.. Curat cioară.

Noi, primăvara, aburcăm copiii prin copaci să le stîrpească așezările. A dracului cioara. Nu se deslipește de om. Trăiește din truda omului, măcar că nu-i aduce nici un folos. Să știi că fără om cioara ar muri de foame.

Acuma n-ai decît să zîmbești cît îți place... Dacă vrei să-l cunoști pe Nichifor Nacu, ori pe Marîșca lui Guzac, nu întreba de ei la colectiv. Roagă-l pe oricare tînc să-ți arate o cioară. Ai să-l vezi că întinde mîna către Nichifor.

Așa stă treaba cu ciorile noastre, tovarășe. Vreascurile se usucă și se rup, se duc dracului și putrezesc. Cioara stă, lipită de tine, și-și sparge pieptul răcnind că fără ea n-ai putea trăi pe lume.

Afurisit neam, blestemată și scîrnavă porodiță, ciorile. Nu pot să le văd în ochi. Și ne luptăm cu ele, dar pînă la urmă tot le biruim noi, fir-ar de trei ori afurisite!

Dumitru Mircea

CALOMNIE

Mister Harry îl socoteşte personal calomniat pe mister preşedinte John Anderson, de afirmaţia cum că toţi trustman-ii (fără excepţie) ar fi adoptat teoria lui Malthus, după care pămîntul nu va mai putea hrăni, la un moment dat, numărul mereu crescînd al oamenilor, aşa că uciderea lor prin războaie, este o binefacere.

Deşi acţionar principal şi preşedinte al trustului de armament „Mercury Corporation" sir Anderson nu este malthusianist. Sau, şi mai exact, la ora asta este încă profund frămîntat de valabilitatea sau nevalabilitatea acestei teorii. Căci — asta e clar pentru domn'a sa — în ultimă analiză o teorie (la fel cu un principiu) este valabilă numai în măsura în care rentează. Şi el nu este chiar 100 la sută convins că malthusianismul rentează.

De aceea, în această splendidă înserare de mai 1953, reexaminează, la Geneva, nu pur şi simplu malthusianismul, ci rentabilitatea exterminării în masă a oamenilor.

Ce caută un foarte bătrîn trustman din New-York, să se frămînte tocmai la Geneva? Simplu ca bunăziua: de Geneva îl leagă amintiri. Amintiri fare duioase. Ah, nu, feroasă dumnezeu, sentimentale! Nu! Ar fi o altă calomnie la adresa domniei-sale, care — se ştie— este puritan. Puritan total şi absolut. Şi asta nu abia decînd seamănă cu un cunoc bătrîn şi pergamentos — smochinit, ci încă din tinereţea dumisale, se poate spune inexistentă. Aşadar, nu din cine ştie ce amintiri impure este legat de Geneva, ci din amintiri recunoscătoare. Aici, în Geneva, şi-a avut în primul război mondial centrul de activitate comercială şi i-a mers (să nu-i fie de deochi) straşnic. Ar fi, deci, o imprudenţă comercială, deci o imorală lipsă de recunoştinţă faţă de Geneva, să nu-şi fi păstrat într-un loc cu noroc, măcar o parte a secţiilor de contabilitate şi invenţii, pentru un al doilea război mondial, şi un al treilea, şi al patrulea şi al cincilea şi aşa mai departe.

★

Toată ziua de eri mister Anderson a consacrat-o discuţiilor cu profesorul Schachthausen în legătură cu prelungirea vieţii. Desigur că urmăreşte în ziare şi lucrările avansate ale savantei sovietice Lepeşinskaia. Dar ce încredere poţi avea în ele, devreme ce privesc prelungirea vieţii tuturor oamenilor, şi nu numai viaţa ta, John Anderson, cu „caracteristicile ei biochimice", cum l-a asigurat Schachthausen că sînt cercetările sale. Toate bune, dar Schachthausen ăsta înaintează cu paşi de melc!!

Se pare — gîndeşte mister Anderson — că este totuşi mai uşor să fii savant al morţii decît al vieţii. Căci în lagărele de exterminare de la Belsen şi Maidanek, Schachthausen a făcut adevărate minuni. Aşa, de pildă, a redus cu 158½% costul gazării oamenilor. Este drept că numai pentru femei, bătrîni şi copii, căci la gazarea bărbaţilor între 16—45 ani reducerea a fost de numai 81%. De asemeni, pe cînd agonia bătrînilor, femeilor şi copiilor a durat — în medie — 4 minute, agonia bărbaţilor între 16—45 ani a durat — tot în medie — 5 minute. Asta înseamnă o diferenţă de cost de 20 la sută, calculat de sus în jos, sau 25 la sută de jos în sus.

Totuşi trebuie recunoscut, că, în linii mari, în timpul celui de al doilea război mondial, Schachthausen a fost deadreptul un geniu al morţii rentabile. Ehehehe! Dar abia în vederea celui de al treilea război mondial, ce foloase a adus el în laboratoarele de pe Camp Dietrick — de lîngă Washington — unde a fost pînă anul trecut un prim colaborator al savanţilor Roseburry şi Merck.

Şi mister Anderson se felicită că a contribuit la salvarea lui de la streang, tocmai cînd era gata-gata să fie judecat imediat după înfrîngerea lui Hitler...

★

Şezînd alături de mister Anderson, pe banca albă de pe cheiul „des Eaux Vives" în faţa lacului (la doi paşi de splendidul palat alb — ca un giulgiu — al fostei Ligi a Naţiunilor) mister Harry Cook, colegul dumisale de la „Mercury Corporation" nu ştie zbuc umul personal din clipa asta al lui sir preşedinte. De aceea îşi permite o remarcă în legătură cu problema generală discuta'ă pînă adineauri.

— Eu cred, totuşi, că şeful contabil a greşit.

Ca trezit din vis, mister Anderson îl priveşte o clipă absent, apoi trimite privirea în depărtări: cerul este fralt şi înstelat. O lună uriaşă, albă, pluteşte sus, sus, eternă. În fund stau, gigantice, piscurile Montblancului, înfăşurate în glugi de zăpadă veşnică, şi din largul lacului vine în scînteieri de argint, o briză de răcoare, parcă tot din străfunduri de timp fără de ţărmuri. Mister Anderson se înfioară: o, tu lună, o voi munţi, sînteţi veşnici, numai eu, biet John Anderson, voi muri într-o zi, oh voi muri, şi nimeni şi nimic nu mă va putea salva...

Se reculege, totuşi, repede şi îi răspunde lui mister Harry:

— Ba, calculele contabile, par a arăta clar că nimicirea pe scară mare a oamenilor nu este aşa rentabilă ca păstrarea lor în viaţă. Căci, cui să vinzi produsele, dacă ucizi oamenii pe scară mare? Cui? Chiar armele şi armamentul pentru uciderea lor, cui să le vinzi? În fond — pînă la urmă — omul este debuşeul rentabil al vieţii. Deci atenţie la om! Trebuie păstrat cu calcul contabil.

Mister Harry îl semnalează o contradicţie, amintindu-i că nu mai departe decît acum cîteva săptămîni era încă un adept înfocat al savantului Roseburry, la a cărui finanţare a contribuit şi el, în urmă cu doi ani.

— Vă amintiţi, mister, că eraţi încîntat de dovezile aduse de Roseburry cum că toxina butolismului duce la exterminarea jumătăţii din omenire numai cu o cantitate mică de bacterii? Căci, un gram de toxină cristalină, conţine opt milioane de doze mortale, iar o uncie ar fi suficientă pentru distrugerea a 200 milioane de oameni.

— Da, dar ce interes am să-mi moară 200 milioane de oameni cu o singură uncie de toxină cristalizată, atîta vreme cît viaţa lor îmi rentează mai mult?

Rămîne o clipă pe gînduri şi adaogă:

— A, dacă după ce au fost ucişi rentabil, ar putea fi reînviaţi pentru rentabilitate şi apoi iar ucişi şi reînviaţi, ca un fel de perpetuum mobile de debuşeu rentabil, atunci da. Căci debuşeu, nu înseamnă pur şi simplu teritoriu geografic, ci teritoriu mobilat cu clientelă, cu oameni... Ah, debuşeu rentabil perpetuum mobile....

Şi e trecut de un fior de fericire, născut din gîndul „debuşeu rentabil perpetuum mobile", dar născut şi de o amintire din copilărie, legată de acest gînd: acum vreo optzeci de ani se juca de-a băcănia cu Joe: puneau — şi el şi frăţiorul său Joe — într-un cornet făcut din bucăţi de ziare vechi nisip sau pămînt şi şi le vindeau unul altuia, drept zahăr, orez şi făină, pe doi pence, adică două hîrtiuţe, rupte din acelaşi ziar vechi. „Marfa" şi „banii" treceau — ca într-un perpetuum mobile rentabil — mereu şi mereu din mîna lui în mîna lui Joe şi din mîna lui Joe în mîna sa, şi hîrtiuţele-„monedă" se făceau tot mai multe, mai multe, mai multe.. Doamne, dumnezeule, Joe a murit la vîrsta de opt ani. Unde sînt ochii albaştri ai lui Joe? Şi unde sînt cornetele cu „marfa" şi unde sînt „banii" aceia mulţi, mulţi, mulţi? Şi unde e zîmbetul lui Joe? Unde e? Murim, doamne, dumnezeule, murim!

Dar şi-a revenit îndată: nu te lăsa furat de sentimentalisme, care bareacă drumul spre business şi prosperity, adică spre miliarde, miliarde! Important în clipa asta este să ştim cu precizie dacă rentează mai bine uciderea oamenilor în stil mare sau în stil mai mic.

Totuşi nu se poate concentra, căci nu e lucru plăcut să fi împlinit aproape optzecisicinci de ani, cînd vreme îmbecilul de Schachthausen n-a reuşit să-ţi garanteze dacă nu viaţa veşnică, dar măcar 150—200 ani de acum încolo. Cu drept de prelungire, ca pol'ele! Cu drept de prelungire!!!!

Nu rămîne deci decît salvarea prin testamentul „Adis-Abeba"!

Şi îi spune lui mister Harry:

— Vreau să nu uiţi. În clipa în care mor — oriunde m-aş găsi — să fiu transportat imed'at cu avionul meu frigorifer direct la Adis-Abeba. Cunoşti clauzele testamentare?!

Da, mister Harry le cunoaşte. Cunoaşte şi cauzele clauzelor: acum aproape douăzeci de ani — cînd au fost împreună în Abisinia, ca furnizori şi ei cu arme şi armament al lui Mussolini în războiul de acolo, mister Anderson a fost puternic impresionat de duhoarea miilor de leşuri în putrefacţie, leşuri care umpleau străzile, pădurile, munţii, apele şi cîmpiile Abisiniei. Înspăimîntat la gîndul că într-o zi şi el — EL, JOHN ANDERSON — va putrezi la fel ca aceşti oameni şi la fel va pute, a fost zguduit de un sever proces de conştiinţă. De care l-a salvat, însă, acel admirabil misionar catolic, trimis special al Vaticanului pe lîngă comandamentul militar şi comercial al ducelui Mussolini. În schimbul unei mari donaţii, făcută Sfîntului Scaun şi personal misionarului, ca şi al unui frumos dar pentru Sanctitatea Sa Papa însuşi, misionarul i-a vîndut secretul neputrezirii: „La îngropare, acoperi trupul omului cu ramuri ale etern-verzilor Waholderi, şi îngropi cadavrul la poalele munţilor Habsch, sau pe drumul caravanelor spre Adua, în regiunea Tigre, unde pămîntul are proprietatea de a păstra nealterat corpul. Se înţelege că graţie unor rugăciuni speciale al căror text e păstrat secret de Sfîntul Scaun. Nu are nici o importanţă faptul că şi religia concurentă greco-orientală, vorbeşte de neputrezire, şi anume la capitolul 15 Corinteni unde zice „trîmbiţa va suna, morţii vor învia nesupuşi putrezirii". Nu, nu are importanţă promisiunea greco-orientală, deoarece promite lucrurile pentru după venirea lui Mesia, pe cînd noi, garantăm neputrezirea începînd din chiar clipa morţii".

Da, da, mister Harry îşi aminteşte clauzele testamentului. Dar înainte de a-i răspunde şi de a-i aminti şi de speranţa pusă în acel ciioban valah care l-a văzut pe dumnezeu, exact în timpul în care ei doi au fost în Rominia în legătură cu problema petrolului, uite că mister John Anderson dă curs zbuciumului dumisale de azi noapte:

— Nu mai vreau soluţia Adis-Abeba. Abisinia e atît de departe de „Mercury Corporation", de Wall-Street, ...Anulez dispoziţia privitoare la înmormîntarea în Abisinia, şi cer— cer categoric—...la styloul şi scrie: cer categoric să fiu îmbălsămat nedureros, repet NE-DU-RE-ROS, şi aşezat înpălat, într-un fotoliu, sub un clopot de cristal cu aer condiţionat, ca să nu mă sufoc, şi aşa să asist în sala de şedinţe la şedinţele Consiliului de Administraţie „Mercury Corporation". Nu voi pretinde după moarte dividende sau măcar jetoane de prezenţă la şedinţe. Dar, cer categoric să asist împăiat la toate şedinţele...

Mister Harry a scris şi i-a dat să semneze. Dar nu a putut opri o urare apărută şi rămasă în gînd: „numai să dea dumnezeu ca pînă atunci să nu faceţi o prostie ca aceea a bietului mister Forrestal, care mi-a împărtăşit o dorinţă asemănătoare: să asiste împăiat după moarte la şedinţe. Totuşi într-o zi, de frica morţii, s-a sinucis, aruncîndu-se de la etajul 29. Desigur că o masă de carne terciuită, nu mai poate fi îmbălsămată şi împăiată, ca să asiste în fotoliu, sub clopot de cristal cu aer condiţionat, la şedinţele lui „Mercury Corporation"...

Acum, însă, nu e vorba de salvarea de la moarte sau măcar de îmbălsămarea şi împăierea lui sir preşedinte John Anderson, ci trebuie luată o hotărîre în legătură cu rentabilitatea sau nerentabilitatea uciderii în stil mare a altora. De aceea întreabă:

— Ce aţi hotărît, sir, în legătură cu rezultatele calculelor contabile privitoare la războiul total?

— Da, da, trebuie reexaminată rentabilitatea morţii en gros faţă de moartea en detail. Apoi, de comun acord cu trusturile concurente, să vedem ce măsuri corespunzătoare să dictăm congresului, presei, literaturii, cinematografiei, etc., etc., etc. Poate pedalarea de acum încolo pe factorul VIAŢA!

Şi privindu-l ţintă în ochi, prin ochelarii săi fumurii, care îi fac chipul parcă şi mai pergamentos — ca un fel de craniu cu sticle negre în locul orbitelor — rînjeşte spiritual, cu toţi dinţii protezei:

— Pe factorul VIAŢA, dar cu condiţia alternării: „VIAŢA-MOARTE-MOARTE-VIAŢA - VIAŢA-MOARTE", într-un etern perpetuum mobile rentabil.

Pentru mister Harry e definitiv limpede: afirmaţia cum că toţi trustman-ii sînt (fără excepţie) malthusianişti, — în ce-l priveşte pe mister John Anderson — este cea mai nerusinată calomnie!

Ury Benador

Fragment din romanul „Mister Harry".

ALLAN DULLES şi-a reluat în „neutrala Elveţie" cunoscuta sa activitate pro-nazistă şi de spionaj dusă în timpul celui de al doilea război mondial.

OMUL CARE ŞI-A REGĂSIT UMBRA

Desen de ROSS

ANUL MICKIEWICZ

Potrivit hotărîrii Consiliului Mondial al Păcii, anul acesta se va comemora împlinirea a 100 de ani de la moartea lui Adam Mickiewicz — mare poet polonez care a adus o importantă contribuţie nu numai la tezaurul culturii poloneze, ci şi la cel al culturii mondiale.

Poporul polonez a năzuit să aibă o ediţie complectă, ştiinţifică şi mai cu seamă populară a operei celui mai mare poet al său, Adam Mickiewicz.

La 5 mai 1945, Krajowa Rada Narodowa a dispus tipărirea unei ediţii naţionale Mickiewicz. Acum, în preajma centenarului morţii poetului, ediţia în 16 volume este aproape gata.

In toamna acestui an, masele de cititori din Polonia vor avea la dispoziţie întreaga operă a lui Mickiewicz, o ediţie întocmită ştiinţific, cu o foarte frumoasă prezentare grafică şi la un preţ cu totul accesibil.

Deoarece prima serie de patru volume, cu un tiraj total de 125.000 exemplare a şi fost epuizată, se prevede ca, odată cu tipărirea ultimelor volume, să reînceapă reeditarea întregii ediţii.

Totodată, se desfăşoară diferite manifestări culturale în cinstea memoriei marelui poet. La 21 februarie a avut loc la Varşovia o şedinţă festivă a Comitetului de organizare a Anului Mickiewicz, la care au participat atît fruntaşi ai vieţii politice, cît şi scriitori, cercetători ai operei poetului, ca de pildă scriitorul M. Jastrun, a cărui mult apreciată monografie a apărut pînă acum în şase ediţii succesive. Discuţiile purtate s-au referit atît la problemele de reconsiderare a operei lui Mickiewicz, menite să-l apropie de înţelegerea maselor, cît şi la evenimentele culturale legate de aniversare: tipărirea ediţiei naţionale, înfiinţarea unui muzeu Mickiewicz (ca o bază documentară pentru studiile asupra poetului şi a epocii lui), tipărirea unor culegeri pentru străinătate în limbile engleză, franceză, germană şi italiană.

In cadrul aceleiaşi activităţi, Institutul de Cercetări Literare, care încă de la primii ani ai existenţei sale s-a ocupat de studierea romantismului polonez şi a scriitorilor care aparţin acestui curent literar, Mickiewicz, Slowacki, Fredro, etc. pregăteşte materiale noi şi interesante pentru Sesiunea Mickiewicz, care va avea loc în toamna acestui an. De asemenea, Institutul continuă colaborarea cu comitetul de redacţie al Dicţionarului limbii lui Mickiewicz

In domeniul istoriei literare se lucrează la şase referate asupra unor aspecte sau perioade din activitatea poetului care, după discutarea lor în şedinţele prealabile Sesiunii, sau chiar în timpul Sesiunii, vor fi încredinţate tiparului.

Tot pentru Anul Mickiewicz pe lîngă Academia Polonă funcţionează o Comisie ştiinţifică cu patru secţii (secţia de istorie şi istoria filosofiei, secţia de istoria literaturii şi limbii polone, secţia de istoria artei şi secţia de literatură străină), avînd drept scop studierea respectivelor probleme privitoare la opera marelui scriitor polon. In cursul acestui an vor avea loc trei conferinţe pe ţară, unde vor fi dezbătute lucrările Comisiei. In primăvara lui 1956, la Sesiunea ştiinţifică a P.A.N. (Academia de ştiinţe), la care vor participa oameni de cultură din Uniunea Sovietică, din ţările de democraţie populară şi din alte ţări, va avea loc închiderea lucrărilor acestei Comisii.

Olga Zalcic

Din viaţa CERCURILOR LITERARE

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Craiova

In sala de festivităţi a sfatului popular din Craiova a avut loc o consfătuire a cercurilor literare din Caracal, Turnu-Severin, Tg. Jiu şi Craiova. Rapoartele de activitate prezentate de cercurile literare respective în faţa organelor de partid, a membrilor filialei craiovene a Uniunii Scriitorilor şi a reprezentanţilor secţiei culturale a sfatului popular, cît şi discuţiile asupra rapoartelor au scos în evidenţă succesele obţinute şi unele aspecte negative din activitatea acestor cercuri.

Din experienţa cercului literar din Caracal

Din ianuarie 1950, de cînd cercul literar „Cezar Petrescu" din Caracal a luat fiinţă, a izbutit să găsească forme variate de manifestare. In afară de reuniunile obişnuite, în care s-au discutat creaţiile literare prezentate, în ultimul timp cercul literar şi-a lărgit preocupările, organizînd consfătuiri asupra problemelor de orientare artistică, o şezătoare literară, conferinţe publice şi o emisiune literară prezentată la staţia de radioamplificare locală. Merită subliniat interesul cercului literar pentru cultivarea gustului artistic în rîndurile unui public cît mai larg. In acest sens, iubitorilor de literatură le-au fost prezentate pagini din Mihail Eminescu şi Mihail Sadoveanu, din Mihai Beniuc şi Cezar Petrescu. De asemenea, o foaie volantă a fost redactată şi răspîndită la sate. Printre cei care au prezenat lucrări literare în cadrul reuniunilor cercului literar din Caracal, s-au remarcat: Paul Turturică, Heson Gheorghe, Ion Neaţă, Valeriu Dozescu, Marcel Cara, Laurenţiu Dragnea, Nicolae Constantin şi alţii.

In privinţa promovării talentelor, cercul nu s-a îndreptat destul spre sectoarele muncitoreşti şi n-a depus cuvenita grijă pentru asigurarea seriozităţii discuţiilor din cadrul reuniunilor.

Activitate susţinută la Turnu Severin

Cercul literar din Turnu Severin poartă numele lui „Ion Elena", luptător comunist din localitate. Membrii cercului numără în rîndurile lor, muncitori, elevi şi funcţionari. Ceea ce a atras în mod deosebit participarea unor membri a fost activitatea cercului de studii, în cadrul căruia se prelucrează şi se dezbat în colectiv materiale de critică şi teorie literară. O participare susţinută în acest sens au avut Radu Niculescu, Dumitru Matala, Haralambie Totir, Victor Ungureanu şi alţii.

Printre manifestările de succes ale cercului literar din Turnu Severin merită amintite emisiunile de radiomagazin local realizate prin folosirea sugestiilor cetăţenilor, sugestii strînse prin cutii răspîndite în oraş.

Activitatea de îndrumare şi de orientare a lucrărilor literare prezentate la cercul literar din Turnu-Severin trebuie în mod simţitor întărită, tinerele talente să fie îndreptate îndeosebi spre realităţile locale pe care să le studieze şi să le cunoască mai atent. Se observă o serioasă tendinţă de minimalizare a muncii literare, o alunecare spre expresii facile şablonarde şi o inclinaţie spre temele trecutului, mai puţin cunoscute şi studiate de tinerii începători.

La Tîrgu-Jiu cercul literar n-a avut activitate

Destul de grăitor: însuşi responsabilul cercului literar din Tîrgu-Jiu venit la consfătuirea din Craiova, a întrebat: cum trebuie să se organizeze un cerc literar, ce activitate să ducă, cine îl îndrumă şi care îi este regulamentul de funcţionare. Lipsa de activitate nu se poate explica numai prin faptul că la Tîrgu-Jiu ţiinţează de puţin timp cercul literar. Nici filiala din Craiova a Uniunii Scriitorilor şi nici ziarul local nu au sprijinit activizarea cercului.

Datorită sugestiilor primite în cadrul consfătuirii de la Craiova şi lămuririlor căpătate din experienţa celorlalte cercuri, membrii cercului literar din Tîrgu-Jiu şi-au mărturisit încrederea că vor putea iniţia o muncă susţinută

Numai 4 cercuri literare la Craiova

Cercul literar „I. L. Caragiale" din Craiova a cunoscut reale succese şi a promovat din rîndurile sale tinere talente care muncesc acum în redacţia ziarului „Scînteia", în colectivul redacţiei „Vieţii româneşti", la publicaţia „Cravata roşie", etc. Şi azi, în urma activităţii acestui cerc. se ridică noi tineri ca: P. Stoenescu, A. Tudor, C. Moţăţăianu, A. Riza, I. Prunoiu, M. Mavric, V. Ancutescu, etc. In vederea stimulării interesului pentru literatură s-au ţinut consfătuiri la cluburile din oraş. Un merit deosebit în sprijinirea activităţii cercului l-a avut ziarul craiovean „Înainte", care a susţinut deplasarea membrilor cercului la sate pentru a se documenta şi a scrie despre noile realizări din viaţa ţărănimii noastre. Unele lucrări obţinute în urma acestui sprijin au fost publicate de ziarul local, sau au fost difuzate, fie la postul de radio Craiova, fie la staţia de radioamplificare.

Destul de nepotrivită, însă, pentru oraşul Craiova, unde există şi o filială a Uniunii Scriitorilor, este situaţia celorlalte cercuri literare, ca acelea de la liceul de fete nr. 2 şi de la liceul „Fraţii Buzeşti", care n-au activitate propriu-zisă. Mai îngrijorător se prezintă cercurile literare de la întreprinderea „Electroputere" şi de la şcoala medie financiară, destrămate în urma lipsei de grijă a filialei Uniunii Scriitorilor din Craiova.

Rapoartele au fost amplu discutate

Nu numai rapoartele de activitate au adus reale foloase cercurilor literare adunate la consfătuirea din Craiova, dar şi contribuţia critică a discuţiilor purtate în jurul rapoartelor. Atît criticarea severă a deficienţelor raoportelor, a delăsării unor cercuri literare în preocupările lor cele mai importante, precum şi sugestiile aduse de numeroşii participanţi la discuţii au îmbogăţit învăţămintele consfătuirii de la Craiova, care pot fi folositoare şi celorlalte cercuri literare din ţară. Cuvîntul lui Bernard Liberman de la uzina de maşini agricole „7 Noiembrie" a scos în evidenţă şi mai mult că prezenţa nesatisfăcătoare a muncitorilor la cercurile literare se datorează în bună măsură şi slabei îndrumări a filialei Uniunii Scriitorilor. Laurenţiu Toma din Turnu Severin şi Alexandru Cioacă din Craiova au arătat că reuniunile cercurilor literare au de multe ori caracter întîmplător şi formal, iar pentru soluţionarea deficienţelor activităţii literare au propus schimburi de experienţă între cercurile literare din regiune.

O importantă contribuţie la discuţii a adus Ghenescu Mihai, care a analizat cauzele nivelului scăzut al lucrărilor unor tineri care nu depun o muncă stăruitoare asupra scrierilor lor, nu au o preocupare deosebită pentru îmbogăţirea culturii lor, a cunoştinţelor lor pe care trebuie să şi le adîncească prin legătura vie cu realităţile din regiunea lor. Pentru stimularea cercurilor literare, Mihai Mavric a propus organizarea unor concursuri pe regiune.

In încheierea consfătuirii de la Craiova au luat cuvîntul: Baldovin Demetrescu din redacţia ziarului „Înainte", Elena Stancoveanu de la secţia culturală a sfatului regional Craiova, Nicolae Tăutu din partea Uniunii Scriitorilor, după care Vasile Terpeş, din partea comitetului regional P. M. R., a tras concluziile şi a vorbit despre sarcinile cetăţeneşti ce revin cercurilor literare.

Consfătuirea ţinută la Craiova prezintă serioase învăţăminte de care va ţine seamă Uniunea Scriitorilor prin filialele ei, în sprijinul pe care-l va da de acum înainte dezvoltării activităţii cercurilor literare din întreaga ţară.

M. P.

Note şi comentarii

Ultimul act

Ultimul act al tuturor aventurierilor din istorie nu poate fi decît acela al pieirii lor ruşinoase şi binemeritate. Numai că, în zilele noastre, aceşti aventurieri se lovesc cu mult mai din timp de împotrivirea popoarelor. Planurile lor sînt denunţate şi supuse oprobiului maselor, iar conştiinţele cele mai luminate apar în fruntea acţiunii pentru împiedicarea calamităţilor ce se urzesc, dînd semnalul de alarmă. Un asemenea semnal îl dă şi Eric Maria Remarque, autorul romanului „Pe frontul din Vest nimic nou". El a declarat recent la o conferinţă de presă din Viena, că naziştii ocupă din nou posturi importante politice în Germania occidentală şi că trebuie făcut ceva pentru a zădărnici reînvierea hitlerismului.

Acest pericol l-a făcut — spune el — să scrie scenariul unui film antifascist intitulat „Ultimul act". Filmul se turnează actualmente în studiourile din Viena.

Ce şi-a propus să arate în acest film Eric Maria Remarque? Tocmai implacabilul sfîrşit al duşmanilor popoarelor. El relatează ultimele zile ale regimului nazist şi sinuciderea lui Hitler. Ca şi el, se ştie au terminat şi mulţi dintre prietenii lui cei mai apropiaţi.

Ultimul act este un puternic avertisment dat acelora care uită verdictele istoriei chiar cînd sînt de dată recentă.

G. D.

Pe marginea unei cronici dramatice

Nu este necesar, de bună seamă, să reamintim că atît spectatorul cît şi actorul aşteaptă din partea cronicarului teatral o apreciere justă şi bine gîndită, care să-i înlesnească înţelegerea spectacolului ori îmbunătăţirea acestuia. Şi totuşi... Consideraţia aceasta o impune o cronică recent apărută în „Steagul Roşu", sub semnătura lui M. Gospodin, cronică ce intenţionează să prezinte critic noua premieră a Teatrului Muncitoresc C.F.R. „Intrigă şi iubire" de Fr. Schiller.

Prima nedumerire o încearcă cititorul în faţa terminologiei confuze a autorului. Acesta ne informează de pildă la începutul articolului său despre „disputa (subl. n.) dintre cele două clase antagonice" (aristocraţia feudală şi burghezia, n.r.), înfăţişată în piesa lui Schiller. Este clar că tov. Mihai Gospodin confundă probabil termenul „dispută" cu acela de luptă, conflict.

Ceea ce este mai grav însă şi depăşeşte redactarea unor fraze obscure este felul în care autorul respectivei cronici tălmăceşte conţinutul dramei schilleriene. Uitînd, se vede, că Schiller se face în operele sale purtătorul ideilor înaintate ale burgheziei timpului, pe atunci clasă socială în ascensiune, autorul afirmă că „Schiller a făcut concesii moralei burgheze" (!?) Bănuiesc că a vrut să afirme faptul că în gîndirea marelui scriitor se reflectă limitele inseşi ale ideologiei burgheze, ideologie a unei clase ce purta de pe atunci, în sînul ei, embrionul viitoarei sale descompuneri. Altfel, ar trebui să ne închipuim că Schiller „a făcut concesii moralei burgheze"... de pe poziţia moralei feudale ori, mai ştii, a celei... proletare. Dar interpretarea eronată a piesei de către cronicar nu se opreşte aci. Iată, de pildă, caracterizarea făcută de acesta Luisei, fata modestului muzician Miller: „Fermecătoarea Luise, în pragul celor şaisprezece ani („în pragul" e doar o figură de stil a autorului, pentru că în discuţia pe care o are cu lady Milford, Luisa afirmă că are 16 ani) apare ca o victimă a destinului implacabil, tocmai pentru că se supune fatalităţii şi acţionează potrivit educaţiei rigide primite în spiritul ascultării oarbe faţă de legile societăţii". Ca mai apoi, autorul să afirme că „ea renunţă la fericirea personală, considerînd prinosul jertfei singurul în măsură să-i asigure liniştea veşnică a sufletului" (observaţi contradicţia: renunţă la fericirea personală pentru... liniştea veşnică a sufletului personal). În afară de lipsa logicii în formularea acestor fraze, este de neînţeles cum se poate da o astfel de interpretare idealistă unui personaj în care autorul a întruchipat frumuseţea şi tăria morală, dragostea de viaţă, dar şi uitarea de sine, aspiraţiile spre libertate şi adevăr ale reprezentantului unei clase sociale pe atunci în progres. Este bine, credem, să precizăm că Luise Miller nu e victima vreunui „destin implacabil", ci a reprezentanţilor aristocraţiei feudale corupte, a unei societăţi întemeiate pe exploatare, nedreptate şi cruzime.

Noi, firească, nu tragem concluzii, la piesă sau la spectacol, ci dorim doar să sugerăm autorului cronicii mai multă atenţie atunci cînd analizează o piesă clasică şi transpunerea ei scenică.

Sanda Faur

De-a stilul

Despre stilul sportiv sau — dacă vreţi — despre felul cum sînt

scrise unele din publicaţiile noastre sportive ar trebui să se vorbească odată mai pe larg. Ar ieşi atunci la iveală multe performanţe surprinzătoare, adevărate recorduri la săriturile peste gramatică şi la forţarea limbii sau a logicii.

Treaba aceasta ar necesita însă un marş lung şi anevoios prin publicaţiile de specialitate şi apoi o pagină de gazetă, mare cît un stadion.

De aceea, pentru moment, să ne mulţumim cu o singură etapă. Dar să începem jocul!

„...— Sub 14.3...

— Iar eu sub 52...

Iată gîndurile lui Ion Opriş şi Ilie Savel, măturisite într-o dimineaţă de primăvară, pe pista abia zbicită de razele soarelui căldueţ — aşa începe o notă care însoţeşte fotografia celor doi campioni, în „Sportul popular" din 2 aprilie a.c.

Mai departe aflăm cu încîntare că aceste gînduri au venit celor doi sportivi „lîngă unul din gardurile trecute în zbor în clipele de antrenament", garduri care le deschid „porţi spre noi performanţe".

Eforturile redactorului sportiv de a scrie cît mai „frumos" cu putinţă, sînt vizibile. De aceea, puţin mai departe sîntem asiguraţi, de pildă, că... „pe aceeaşi pistă, lîngă acelaşi gard, toamna cînd fundalul fotografiei îl va forma ruginiul frunzelor, Opriş şi Savel se vor întîlni din nou".

Să fie oare aceasta o promisiune a „Sportului popular" care ne anunţă că atunci cînd cei doi prieteni se vor întîlni din nou, gazeta va apare în culori? Sau, poate, frunzele ruginite sînt numai flori de stil.

Dar atunci s-ar putea pune, pe drept cuvînt, întrebarea: dacă-s ruginite, de ce nu sînt aruncate la coş?

Pentru că altfel cazi pe „gînduri": 14,3 sau sub 52...!

D. Hăncu

Din bucăţele, cojocarul face blană mare...

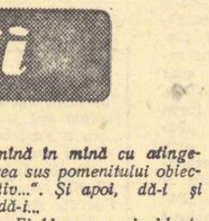

Se obişnuieşte — uneori numai în scopuri anestezice — să se înceapă o notă critică oarecum astfel: „Revista cutare — cînd e vorba de o revistă — şi-a îmbogăţit în ultima vreme tematica, aflîndu-se în miezul actualităţii". dar „e de regretat nivelul slab al unor lucrări literare, care nu merg mînă în mînă cu atingerea sus pomenitului obiectiv...". Şi apoi, dă-i şi dă-i...

Ei bine, nu coincidenţa face ca în cazul de faţă — e vorba de „Cultura poporului" nr. 2/55 — să se constate — şi nu anestezic vorbind — aproximativ acelaşi lucru.

Atenţia mi-a fost atrasă de rubrica „Instantanee", care nu poate sugera decît transpunerea pe plan literar a unor semnificative instantanee cu iz umoristic, care, cu pilpîiala ca de licurici a faptului cotidian, trebuie să lumineze pînă în adîncuri, dincolo de instantaneul propriu-zis.

Fie din pricina nepriceperii în a alege „subiectul", fie din pricina unei neîndemînatece folosiri a „aparatului", Bogdan Căuş, autorul „Instantaneelor" a... voalat filmul, prezentîndu-ne imagini difuze, deformate chiar.

„La clinica unei uzine" are ceva din fadul anecdotelor care circulau pe vremi în paginile revistelor dubioase. (Jenat de inimă, un muncitor se duce pentru a fi consultat de doctorul uzinei, şi este tratat... cu sare amară. Cînd află însă că are de afacere cu preşedintele comitetului de întreprindere, pe care — nu vă miraţi! — pînă atunci nu-l cunoaşte, doctorul îl consultă ca lumea). Acest gen de satiră şi — ah vai! — umor, bazat pe „conflicte" inventate, false, netipice, nu poate provoca decît nedumeriri: este foarte puţin probabil ca un muncitor ne preşedinte de sindicat să fie tratat la boli de inimă cu sare amară, decît atunci cînd scriitorul inventează aşa ceva de dragul criticismului, exagerînd... inconştient.

Instantaneul „Biletele" însă, asemănîndu-se cu o scrisoare expediată de... nimeni pe adresa... nicăieri, şi însinuînd un soi de critică pe care aş numi-o lipsită de autoritate, merită mai multă atenţie.

„El" o duce pe „Ea" la operă. Instantaneul îl prinde în clipa în care se pregătesc de plecat. „El" îmbracă pentru „...prima dată un costum nou", cumpărat — vedeţi dvs. — de la cooperativa „Munca ireproşabilă". Dispare portofelul în care se aflau biletele de operă. De aici, rufele încep să se spele în familie: „El" o blănteşte pe „Ea" cum că i-ar fi luat portofelul, „Ea" avînd obiceiul să-i caute în buzunare bilete de... dragoste; în plus, „asta" ar fi răsplata „Ei" pentru culturalizarea pe care „El" i-o tînăreşte — odată pe an — şi încă neducîndu-se la o şedinţă pe care o avea, din cauza unor... pretexte, etc. Dar Bogdan Căuş face să se găsească portofelul — unde credeţi? — în „căptuşala de mijloc" (III) a hainei. Atît de priceput în „a găsi", ce ar fi să ne ajute Bogdan Căuş şi pe noi să găsim răspunsul la următoarele: în instantaneele sale, cine pe cine critică şi de pe ce poziţii? „El" pe „Ea"? Buzunarele? Portofelul? sau cooperativa care, trebuie, firească, să fie vinovată pentru conflictele familiei şi întîrzierea la Operă?

Pentru titlul acestei note am folosit un proverb cules şi tipărit de chiar „Cultura poporului". Şi am făcut-o cu un anume tîlc: o face el, cojocarul, blană mare din bucăţele. Dar şi bucăţelele să nu fie... peticeală. Şi încă zdrenţuită.

Bazil Dunăreanu

INTILNIRE CU CITITORII

In cadrul manifestărilor organizate de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. „Întîlniri cu cititorii", vineri, 8 aprilie, ora 17, poetul Cicerone Theodorescu, laureat al Premiului de Stat, va sta de vorbă cu cititorii săi.

Întîlnirea va avea loc la Librăria Noastră nr. 17 din B-dul General Magheru nr. 6.

Redactor-şef: Zaharia Stancu
Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG;MURES
Biblioteca Centrala
Regionala

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 15 (57) - Joi 14 aprilie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Către minerii noului ev

Va fi în viața mea, în curînd, un eveniment deosebit: voi da mîna, pentru întîia oară, cu unul din minerii care scot din pămînturile țării noastre minereurile energiei nucleare. Atunci voi ști că am dat mîna cu Viitorul.

Voi ști că am dat mîna cu viitorul, în cel mai real și concret mod cu putință: simțindu-i în palmă pulsația, căldura și forța. Tot ceea ce a putut fi vag, necunoscut, abia presimțit în noțiunea aceasta abstractă, de cînd și-a făcut cunoscut mîntii mele sensul iar inimii fiorul, va înceta în acea clipă, pentru a îmbrăca forme ușor sezisabile simțurilor noastre, înseși formele ființei umane: umeri, brațe și mîini pe care le voi putea lua și strînge în mîinile mele.

Și voi ști atunci că am în fața mea viitorul; nu viitorul apropiat al anului două mii, al cărui fior îl simt în prezența celor foarte tineri ce vor apuca acel timp, ci cel mai îndepărtat viitor îngăduit închipuirii noastre, din secolele celui de al treilea mileniu, cînd călătoriile interplanetare vor fi fost de mult fapt împlinit. Un vestitor nemijlocit al acelor vremi uluitoare mă voi simți îndreptățit să socotesc că am în fața mea, nu chemat de cine știe unde prin forța imaginației, ci ridicat chiar din aceste pămînturi: un om viu și întreg, unul din minerii țării mele. Va avea un nume: îl voi ține minte toată viața. Îmi va surîde poate, în felul său: acel surîs îl voi ține minte toată viața. Voi avea în fața mea, sub chipul unui om, Viitorul.

Și voi putea să-l privesc, să-l pipăi ca pe grăuntele unei noi ere, ca pe statuia unor vremi mărețe. Și voi putea să dau mîna cu el. Și va fi un om al acestui pămînt, unul din minerii țării mele. O, cum am să dau mîna cu el! Cum n-am dat cu nimeni încă. De pe acum mă pregătesc, de pe acum simt toată emoția și bucuria acelei clipe.

★

Cînd, cu mulți ani în urmă, am început să privesc ceea ce se petrecea în jurul meu, dintre toți cei ce trudeau pe aceste pămînturi, și erau flămînzi și nefericiți, simpatia mea profundă și cea mai înaltă vibrație a conștiinței mele au mers din prima clipă către mineri. Ei mi-au apărut ca oamenii cei mai chinuiți, a căror viață amară și mereu primejduită rezuma, în forme patetice, sfîșietoare chiar, tragedia celor exploatați.

Întreaga mea ființă se simțea datoare acelor oameni triști și istoviți și în orice parte a țării m-aș fi aflat aș fi vrut să rămîn tot timpul în picioare, în semn de respect față de viața și munca lor, necunoscută, grea, și uneori îngrozitoare. Doar cînd ședeam pe pietre sau pe buturugi nu mă simțeam vinovat. Doar cînd mîncam o bucată de pîine goală, nu-mi era rușine. Într-atît, în fața marii drame pe care o reprezentau viața, munca, moartea minerilor, inima și conștiința mea au vibrat îndelung...

★

Veneam din marea lume a marinarilor, unde nedreptatea era poleită de mirajul lungilor călătorii. De pe întinsul nemărginit al apelor veneam, cînd viața, munca și moartea minerilor m-au zguduit. Ce oameni chinuiți pînă-n măduva oaselor, flămînzi și îmbrăcați în zdrențe, în înfățișarea cărora totul, — privirile, obrazul, mîinile — părea un imens reproș adresat lumii întregi.

Nici viața marinarilor nu era ușoară: a celor de punte, înghețați de vînturile iernii; a celor de la mașini, topiți de căldura cuptoarelor. Nu era ușoară nici viața din porturi: a celor ce încărcau vapoarele, gălăgioși și goi, scăldați în sudoare din creștet pînă-n tălpi. Și acolo, pe țărmurile mării, exploatarea își întindea ghiara, făcînd oamenii să stringă pumnii și să scrîșnească. Dar totul se petrecea ca la o mare răspîntie a lumii, unde războaiu din timp în timp zvonuri uriașe. Porturi îndepărtate, țări și popoare necunoscute își trimeteau mesajul odată cu respirația adîncă a mării, și chiar cea mai obosită frunte se ridica din pămînt cînd în rădă întrau, albe ca lebedele, acele bastimente, care, oricît de grea ar fi fost viața, păreau totuși simboluri ale libertății.

★

Pe umerii minerilor însă, apăsa parcă toată greutatea unei milenare nedreptăți. Munceau în fundul pămîntului, în galerii de cîrtiță și nu le era dat, mai mult decît acelei oarbe vietăți, să se bucure de lumina și frumusețea lumii. Erau tăcuți și gravi, cu capete mari și osoase, cu obraji uscați din care izbucneau, ca la arici, perii aspri ai bărbii. Și erau obosiți, obosiți de parcă fiecare dintre ei ar fi muncit pe nedrept de la începutul lumii.

Iar viața, mai mult decît a marinarilor, le era primejduită de naufragii: acele înfricoșătoare catastrofe miniere ce îndoliau într-o secundă întreaga lor nefericită lume. În fundul pămîntului le era dat să muncească și să moară, sub apăsarea a mii de tone de țărînă. Îngropați de vii, mai aveau timp să pipăie îndelung pereții groși ai mormîntului. Soarta cărora oameni mai înseamnă o atît de cutremurătoare tragedie?

În fiecare dimineață, fără să știe dacă au să mai revadă lumina zilei, coborau în adîncul pămîntului. Acolo, în măruntaiele lui fierbinți munceau, luptîndu-se să-i smulgă aurul, arama cărbunii. Iar răsplata muncii lor erau foamea, zdrențele, asuprirea. Treceau pe sub privirile stăpînilor, cum vor fi trecut pe vremuri, pe sub ochii verzui ai faraonilor, mulțimile de sclavi ce înălțau piramidele.

Pe umerii lor atîrna lanțul unei grele robii. Erau o masă de oameni exploatați, îndurînd nedreptatea și asuprirea, făcînd să se reverse în inimi, mai patetic decît oricînd, căldura solidarității umane; făcînd să încolțească în adîncul lor, mai puternic decît oricînd, sămînța mîniei și a răzvrătirii.

★

Nu-i greu de înțeles atunci cît de copleșitor și sentimental pe care-l trăiesc astăzi, cînd știu că pe acest pămînt au apărut minerii energiei nucleare, cînd, printr-o rapidă și enormă evoluție a istoriei, cei ce ieri reprezentau cea mai dureroasă imagine a trecutului, au devenit vestitorii celui mai îndrăzneț viitor, făurarii noului ev de care se vor bucura popoarele.

II

Cînd acum douăzeci de ani am coborît pentru întîia oară într-o mină și am văzut munca de robi a minerilor, mi-am dat seama că mă aflu în fața unui trecut gros de cel puțin două milenii. Cu acel trecut am dat mîna și i-am simțit toată apăsarea și tot întunericul, printre căutătorii de aur din Munții Apuseni.

La trei sute de metri sub pămînt, rătăceau printr-un nesfîrșit labirint de galerii, bătuți de vînturi și udați de reci ploi subterane. Pentru a stoarce din buretele ciuruit al muntelui cîteva grăunțe de aur, foloseau cele mai vechi, cele mai primitive metode. Cărau sacii cu minereu în spinare, înaintînd în genunchi, sau tîrîndu-se pe brînci și trăgîndu-i cu dinții. Truda lor era îngrozitoare.

Ca un întreg munte îi apăsa pe umeri trecutul. Pînă în strachina din care mîncau i se simțea respirația milenară. Sub greutatea a două mii de ani de exploatare, oamenii se mișcau cu oasele frînte.

Pe urmele romanilor, pe urmele agatyrșilor, se duceau tot mai în întunecimea pămîntului. Imaginea muncii lor era atît de neașteptată, încît îți sărea în piept ca o panteră, șingerîndu-te. Intrau în văgăuni atît de strîmte, încît păreau că se vor închide peste ei cu vii în mormînt. Acolo scormoneau, cu dalta și cu ciocanul, și uneori cu unghiile. Alții, în noroi pînă la genunchi, împingeau roabe cu minereu, striviți sub apăsarea galeriilor. De îngrozitoarea trudă se topeau. Din pielea lor pămîntie, viața se scurgea în șuvoaie de sudoare fierbinte. Numai peri țepoși le năpădeau cu repeziciune fața supță, încît seara cînd ieșeau pe gura minei păreau șiruri de morți pe care a crescut barba.

Două revoluții trecuseră cu flăcări pînă la cer pe culmile acelor munți, dar nu izbutiseră să spulbere robia. În țară era domnia orînduirii capitaliste, dar peste viața minerilor mai stăruia o grea penumbră feudală. Era vremea cînd femeile sărutau mîna bărbaților cu stare. Era vremea cînd cei bogați purtau o dungă de aur la tocul cismei, iar pentru tălpi aveau în biserici perne de catifea.

În acea lume trufașă, cei mai săraci, cei mai nebăgați în seamă, cerșetori la poarta generoasă a geologiei, erau minerii. Nu însemnau nimic. Jurămîntul a o sută dintre ei cîntărea mai puțin decît vorba aruncată în vînt a unuia dintre stăpîni. Flămînzi și îmbrăcați în zdrențe, cu mîini și capete pietrificate, priveau tăcuți și înșiruri lumea nedreaptă pe care o țineau pe umeri.

Aceasta e cea dintîi icoană a minerilor care mi s-a gravat în minte. Nimic din ceea ce era trist și sumbru în lume nu lipsea din ea. Și avea linii puternice, trase de brațul viguros, exersat timp de mii de ani, al exploatării.

★

Zece ani mai tîrziu, în împrejurările cu totul schimbate ale anului 1945 am cunoscut viața minerilor din Valea Jiului. Gîndul acesta îl nutrisem multă vreme, dar abia atunci, odată cu începutul marilor prefaceri din țara noastră, mi-a fost îngăduit să-l duc la înfăptuire.

În acel moment, în Valea Jiului mijeau zorile unei vieți noi, dar umbrele trecutului mai dăinuiau pretutindeni. Erau compacte și negre, culoare stropită pe alocuri de aceea, roșie, a sîngelui. În deceniile din urmă luaseră acolo cuvîntul, împotriva minerilor, mitralierele.

Din Munții Apuseni se scotea aurul cu care, de două mii de ani, se făuriseră atîtea podoabe și tezaure. Vaste capitole ale istoriei, din care nu lipseau lăcomia triburilor barbare și nici aviditatea neamurilor civilizate, gravitau în jurul acelor munți, în adîncimea cărora se topise carnea de pe scheletul cîtorva sute de generații de mineri.

Valea Jiului se trezise la noua ei viață abia de o sută de ani. După aur, venise timpul cărbunelui. Dar faptul că nu împodobea brațul curtezanelor, ci punea în mișcare locomotivele, nu făcuse decît să schimbe în rău formele exploatării. Mineri ai unui ev industrial, oamenii din Valea Jiului cunoscuseră rapacitatea celor ce-și investeau banii în industrii.

În 1945, obrazul și trupul lor purtau pecetea unei crunte exploatări. Treceau peste dealuri în zdrențe, cu bocancii hipertrofiați de petece. Și erau flămînzi.

Peste întreaga lor lume plutea amintirea unor apropiate și sumbre tragedii. Explozii ale metanului, galerii prăbușite, atîția morți de plîns. Mai numeroși fiind decît cei de la minele de aur, minia și răzvrătirea îi purtaseră în lungi și grele bătălii. Treptat, se închegase acolo nucleul unor detașamente dîrze ale lumii asuprite ce-și căuta eliberarea. Fierbinte era Valea Jiului de o sută de ani: de focul cărbunelui ce ardea mocnit în straturile incendiate; de focul luptei revoluționare ce ardea cu flăcări mari în inima minerilor.

În 1945, bătălia pe care o purtaseră atîtea generații le adusese o primă mare biruință. În fața lor se deschidea drumul eliberării de sub orice exploatare. Era un moment de răscruce, hotărîtor și plin de o imensă speranță, cum nu mai fusese altul în viața întunecată a minerilor. Îndelung stăteam de vorbă cu ei, stăruitor îi priveam, pentru a-mi întipări în minte chipul acelei lumi ce ieșea din suferința de pînă atunci ca dintr-o uriașă ceață.

Atunci, într-o clipă memorabilă, am aflat că visul cel mai îndrăzneț pe care îl nutrise vreodată mintea omenească a devenit fapt împlinit, și mi-am dat seama că declanșarea energiei atomice va avea repercusiuni de neînchipuit în ceea ce, atîta amar de vreme, fusese truda minerilor, munca lor istovitoare pentru a smulge din măruntaiele pămîntului combustibilul erei industriale. Am bănuit atunci că va veni o zi în care viața minerilor — numai suferință, scrîșnet și întuneric — va fi invadată de o orbitoare lumină.

Ce cald salut le-am adresat atunci, vestindu-le venirea acelei vremi menită să le șteargă fruntea de broboanele unei sudori milenare.

III

Atunci, dintre uriașele mormane de cărbuni din Valea Jiului, n-am putut să bănui că-mi va fi dat atît de curînd să salut pregătirile pentru construirea celei dintîi centrale atomice pe pămînturile țării noastre. În acel an, folosirea energiei nucleare se proecta într-un viitor despre care nimeni nu putea ști cît va fi de îndepărtat. Un munte strălucitor, un Ararat al istoriei se ridica în zare, și nu mă încumetam să sper că-l voi atinge mai mult decît cu privirile.

Iar în anii ce au urmat, asemeni acelor dimineți de vară în care, la un sfert de oră după răsăritul soarelui, nori negri încep să se adune pe cer întristînd întreaga fire, energia nucleară concepută doar ca o forță de distrugere, întunecă dintr-odată totorizontul lumii. Strălucitorul munte din zare, spre care cu atîta speranță îmi îndreptasem privirile, își schimbă culoarea și forma, luînd înfățișarea unei gigantice hîrci, rînjind ca o himalaie a morții în fața întregii lumi. Ce dimineață îmi fusese dat să salut cu puțin mai înainte, și cum conspira totul să-mi arate că m-am bucurat prea devreme.

Cuprins de o îngrijorare pe care o simțeam că nu e numai a speței mele, ci parcă și a peștilor din oceane și a păsărilor din aer, ascultam țipetele isterice ale celor ce aveau în mîinile lor secretul descătușării atomului: bomba! bomba!

Ce josnicie!

În închipuirea lor, energia nucleară trebuia să-i pună în situația celor doi, trei albi care, în filmele cu subiect african, instalați cu o mitralieră pe un deal secerau fără nici un efort, sute de negri în pielea goală. În închipuirea lor, locul dealului urma să-l țină cel mai înalt zgîrie nori din New-York, iar al negrilor despuiați, mai toate popoarele lumii.

Ce trebuise să însemne energia nucleară și sub ce auspicii își începea viața! Soarta unei orchidei mîncată de porci n-ar fi putut fi mai tristă. Era, pe dimensiunea planetei, umilitor, degradant, inadmisibil!

Eram mîhnit mai ales că porțile pe care le văzusem o clipă deschise, ale unui viitor de neînchipuit, fuseseră iarăși închise, cu brutalitate, cu cinism, cu grosolănie. Eram cuprins de dezgust și de o uriașă revoltă, văzînd că descoperirea cea mai strălucită a minții omenești era ținută în secret și transformată în mitralieră atotucigătoare. Eu, ca o vrabie care îndelung visase la acest mălai, tare aș fi vrut să știu din energia nucleară mai mult decît țipătul isteric, mai mult decît josnicul strigăt: bomba! bomba!

Istoria va trebui să consemneze, în pagini solemne, faptul că în acele zile rușinoase, cei ce numai cu puțin înainte opriseră în loc respirația întregii

Geo Bogza

(Continuare în pag. 5-a)

Discuție despre poezie

Poezia noastră

I

Acum două mii de ani, un poet care s-a stins pe țărmul Mării Negre — e vorba de Ovidiu — a spus că a înstruna cîntece fără ascultători e tot una cu a dîansa pe întuneric. Publicul este condiția de viață a oricărei arte, arta în sine, arta care nu este făcută pe seama unui public, este o absurditate. Publicul poeziei este poporul, scena pe care se produce poetul este țara sa. Citeodată public devine omenirea și scenă pămîntul. Dar pentru aceasta poetul trebuie să aibă o voce și o vocație uriașă, cu atît mai mult cu cît el trebuie să fie auzit adeseori, pe lîngă cei prezenți, și de viitorime.

Grija poetului, însă, trebuie să se îndrepte către cei prezenți. Înaintașii, pentru simpla pricină că nu mai sînt, nu ne ascultă, apoi de la Homer la Maiakovski și-au avut poeții lor, de care s-au bucurat și ne bucurăm și noi, ca să nu mai vorbim de izvoarele de apă vie ale poeziei folklorice. Cît despre urmași, necunoscîndu-le gustul pentru poezie, să lăsăm să aleagă ei singuri ce brumă de aur o mai rămînea din opera noastră.

Deci să ne îngrijim de poezia prezentului și, cum sîntem în R.P.R., de a noastră în primul rînd. Să discutăm cît mai mult și cît mai competent problemele ei, tocmai pentru că avem azi o poezie care, deși are destule slăbiciuni, este plină de patriotism, de dragoste pentru cei ce muncesc și pentru partidul ce ne conduce, plină de avînt în lupta pentru pace și în construirea socialismului.

Discuția a și început, și ea nu va conteni, chiar dacă *„Gazeta literară"*, în ale cărei pagini s-a stîrnit, o va încheia la un moment, dacă nu pentru alta, atunci pentru ca să nu se transforme în clacă.

Problema pusă de la început, chiar din articolul lui Eugen Jebeleanu, articol care a dezlănțuit discuția, a fost și este încă: De ce, în ciuda succeselor, apare la noi destulă poezie apolitică, cenușie, intimistă, roasă de eczema formalismului și așa mai departe. Discuția s-a pornit, dar ea nu s-a desfășurat tocmai ca un atac, îndreptat spre poziții dușmane poeziei, ci cam dezordonat, cam dezorientat, citeodată cu lovituri date în flancul aceluia cu care mergi înainte, deși în linii mari mișcarea s-a desfășurat către obiectul fixat. Poeții și criticii au luat cuvîntul curajos, și-au dovedit cunoștințele și priceperea, au lovit, cînd pe drept, cînd pe nedrept în colegi, în teme, și... bătălia continuă. Nu s-ar putea spune că participanții la discuție, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Mihu Dragomir, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Ștefan Iureș, Aurora Cornu, Radu Popescu, Petre Luscalov, Ovid S. Crohmălniceanu, Mihai Novicov, Lucian Raicu, Mihail Ciobanu, Sergiu Fărcășan, n-au adus contribuții prețioase la lămurirea problemei, cel puțin într-o parte sau alta a ei. S-a vorbit competent despre importanța pregătirii ideologice, a spiritului de partid, a legăturii cu viața, a măiestriei, a folklorului, a inspirației pentru poet. Aproape că n-a rămas un aspect al problemei, care să nu fi fost atins, nici poet mai cunoscut care să nu fi fost atins și el, cît de cît, măcar cu o aluzie.

Pentru cel dinafară, însă, această bătălie a poeților și criticilor împotriva apolitismului și a cerberilor rele din poezie dădea impresia bătăliei romilor cu turcii din Țigăniada lui Budai Deleanu, bătălie în care cei dintîi hotărîseră să lupte cu ochii închiși, ca să nu se sperie de turci. De aceea poate tovarășul Crohmălniceanu a și sărit în toiul luptei și a strigat: Stați! Să vedem cine are dreptate?! Și le-a dat tuturor dreptate, întocmai ca înțeleptul din anecdota citată chiar de Crohmălniceanu, care înțelept zice către cel ce i se adresează cu o învinuire împotriva altuia: *Ai dreptate;* pentru ca și învinuitului să-i spună, după ce-l ascultă, la fel: *Și tu ai dreptate;* iar soției, întrebîndu-l cum se poate să aibă amîndoi dreptate, cînd lucrurile se bat cap în cap: *Și tu ai dreptate!* După citirea articolului, îți vine să zici: *Și Crohmălniceanu are dreptate!* Lucrul e firesc, deoarece Eugen Jebeleanu are dreptate cînd vorbește de importanța ideologiei și a spiritului de partid; Maria Banuș are dreptate cînd vorbește de legătura cu viața și de inspirație; M. Novicov are dreptate cînd ridică problema conținutului; M. Breslașu are dreptate cînd vorbește de importanța nivelului artistic, și așa mai departe. Atunci de ce n-ar avea dreptate Crohmălniceanu, care-i aprobă pe toți. Și el are dreptate! Ba și tovarășul Sergiu Fărcășan, în articolul său cu numeroase coloane, se pare că e de aceeași părere, anume că toți au dreptate. Dar cu un mic corectiv, exact atît cît să se vadă că în fond respectivul nu prea are dreptate, tot așa cum în poezie, iarăși după felul de apreciere al său, Fărcășan pe unii îi critică așa fel încît să reiasă că de greșelile celui criticat este vinovat altcineva, iar pe alții îi laudă așa fel încît îți dai bine seama că, totuși, lauda nu e chiar meritată, ba dimpotrivă. Căci atunci cînd lui Fărcășan îi place un poet, parcă-l vezi cum se topește de plăcere ca zahărul în ceai, încît îți vine să te lingi pe buze citindu-i articolul. Iar cînd nu-i place, atunci parc-ar grăi, cu zîmbet foarte politicos: Da, tovarășul poet a gătit o bună supă de găină. Dar nu vedeți în ea o muscă, una de-aia verde și mare? N-o vedeți! Sigur, pentru că am văzut eu cu ochii mei cum poetul a scos musca, acu-s cinci minute, cu degetul!...

Desigur, în felul lor, toți au dreptate. Atunci de ce mai discutăm?

Iată de ce: Chiar dacă are fiecare din scriitori mai multă sau mai puțină dreptate, din discuție cititorul ar vrea să vadă nu numai dreptatea fiecăruia, ci adevărul, cît se poate de întreg, asupra poeziei noastre, asupra motivului succeselor ei și asupra cauzelor nereușitelor ei căci, după părerea mea, motivul este unul, cauzele sînt mai multe. Motivul este spiritul de partid care duce poeții pe drumul realismului socialist, să realizeze o poezie în slujba poporului constructor al socialismului și luptător pentru pace. Cauzele sînt alunecări și abateri de la drumul realismului socialist, sub presiunea ideologiei burgheze, ori a spiritului de *marodeur*, al rămînerii în urmă, care-l poate prinde citeodată pe poet.

Într-adevăr pentru succesele poeziei noastre de azi există un singur drum, realismul socialist. El presupune o bază de pornire comună pentru poeți: concepția marxist-leninistă despre lume și cunoașterea vieții în consecință și mai presupune un obiectiv comun: realizarea unor opere poetice pe măsura erei comunismului și a energiei nucleare, pentru sporirea avîntului în muncă și a dragostei de viață a poporului nostru, în primul rînd, și a tuturor acelora cu care ne simțim și tindem să fim frați de idei și de luptă.

Poetul realist-socialist nu are în fața sa un drum ușor. Drumul său presupune practică îndelungă, familiarizare cu ideile marxist-leniniste, bogăție de experiență a vieții, participare multilaterală și variată la munca obștească, multă pricepere și adînci cunoștințe în arta poetică, ba nu strică nici inspirația, măcar în momentele cînd poetul se concentrează asupra paginilor de hîrtie, să le populeze cu imagini și cadențe albul imaculat. Poetul nostru trebuie să fie un filozof, cunoscător al celor mai înalte idei ale timpului nostru spre care au deschis drum Marx, Engels, Lenin, Stalin, trebuie să fie un activist în slujba acestor idei și trebuie să fie un artist ancorat în realitatea istorico-socială concretă. Dar mai cu seamă i se cere o mare dragoste de oameni, dragostea pentru năzuințele lor sănătoase, participare la înlăturarea greutăților din drumul oamenilor, combaterea necruțătoare a tot ceea ce este dușman și dușmănos vieții și înfățișarea adevărului vieții în perspectivele lui de dezvoltare dialectică. Toate acestea constituie numai condiția poeziei noastre, dar o condiție *sine qua non*, fără care nu se poate.

Poezia însăși începe acolo unde poetul, ajuns pe-o culme, prin truda sa literară, pătruns de experiența vieții și pasionat de ascensiune în creație, trebuie să ridice mîna în sus și să arate drumul înainte. Aici începe *noul* și o abatere de un grad de la direcția drumului poate duce alături, în groapă ori chiar în prăpastie. Căci drumul poetului în dezvăluirea noului, a cuvîntului ce exprimă adevărul, cum spune Eminescu sau cum spune Maiakovski: „curatul nou cuvînt", care „...milioane inimi, ani o mie, pune-n mișcare", nu este un drum bătătorit de pașii excursioniștilor cu ghid în buzunar, nici mărginit de stîlpi văruiți, pe care să se sprijine lumina farurilor de la automobil. Și dacă este pietruit, e un drum pietruit cu stînci care trebuiesc escaladate, și dacă-i semănat cu flori, acestea sînt nu flori, ci spini și mărăcini. În aceste momente grele ale muncii de poet, grele și încîntătoare prin nebănuitele frumusețe ce ți se arată ochilor, nu te mai ajută nimeni, dacă tu nu te poți ajuta, dacă atitudinea ta față de viață nu este hotărîtă ca o spadă ce izbește în dușman, dacă tolba de cunoștințe nu este doldora de experiența unei vieți trăită, pătită, suferită, dacă priceperea ta artistică nu este ca a balerinei care nu pe scenă se gîndește cum să facă pașii la dreapta sau la stînga.

Și acum să spunem aceste lucruri la modul calm al gîndirii discursive.

Orice poezie are trei componente principale, fără de care poezia nu se poate: atitudinea poetului împletită cu ea și conorescută ca un fîlon de aur într-o stîncă, conținutul de idei specific clasei și forma artistică, adecvată conținutului și proprie artistului. Aceste trei componente sînt necesare poeziei ca sîngele, nervii și scheletul cu mușchii pentru un trup omenesc. O componentă să lipsească și trupul e un cadavru, fără mișcare. Să le luăm la rînd pe fiecare, ținînd seamă de specificul poeziei, deși ele sînt caracteristice operei de artă în general.

2

În flacăra focului nu e scris numele celui care l-a descoperit, nici intenția sa nu e vădită, și focul distruge cu aceeași nepăsare casele oamenilor și vreascurile care ard pe vatră, iarna, ca să se încălzească. Sovieticii se luptă să înfrumusețeze viața popoarelor, prin mijlocirea energiei nucleare. Imperialiștii americani ar vrea să *hiroșimizeze* jumătate din lume cu bombe nucleare. Descoperirea științifică nu reține intențiile descoperitorului și poate fi folosită în scopuri pozitive ca și în scopuri negative.

Nu tot așa stau lucrurile cu opera de artă. Să luăm această poezie:

Oleoleo, ciocoi, ciocoi,
De te-aș prinde la zăvoi,
Cu măciuca să te moi.
De piele să te despoi,
Cu pielea capului tău
Să-mbrac buzduganul meu!
Oleoleo, ciocoi spurcat,
Cînd eram cu mîndra-n sat,
Ceream bani pentru iernat,
Să ți-i fac la secerat.
Eu ceream bani pentru muncă
Și tu mă puneai pe fugă;
Eu ceream cu împrumut,
Tu te-ai pus și m-ai bătut!
Foaie verde, foaie lată...
De te-aș prinde vreodată
A, să-ți jupoi pielea toată!
Cu pielea capului tău
Să-mbrac buzduganul meu!

E cam tare autorul nostru, ce-i drept, dar nu se poate spune să nu-i limpede. Și dacă nu-i cunoaștem numele de botez și de familie, în ce privește originea socială și atitudinea de clasă nu încape nici o discuție. Atitudinea lui este înfiptă în cîntec ca o bardă de oțel într-un trunchi de copac. Un astfel de cîntec la vremea sa nu putea sluji ca întăritor sufletesc pentru ciocoi, ba dimpotrivă, cred că îngălbenea ciocoimea cînd îl auzea. La fel cîntecul bătrînesc al Gruiț lui Novac, dacă nu speria pe turci, pentru că nu-l cunoșteau, în orice caz îndîrjea brațul poporului nostru împotriva cotropitorilor, căci este atitudine patriotică în cîntec, dragoste de popor și ură împotriva dușmanului. Turcii în nici un caz n-ar fi îngăduit să se răspîndească balada lui Gruia în rîndul ienicerilor, ba i-ar fi tăiat și capul lăutarului, de l-ar fi prins. Cine ar avea ceva cu Nobel pentru faptul că a descoperit dinamita? Numele lui nu se vede în masa explozivului, cum nu se vede al lui Pasteur în serul antirabic, deși amîndurora le presupunem dragoste de om, ca atitudine. Iar dacă Arhimede a fost omorît apărîndu-și cercurile de un soldat, dacă Giordano Bruno a fost ars pe rug, pentru că s-a pus împotriva bisericii, dacă Galilei a fost dat pe mîna justiției clericale, nu este pentru că atitudinea lor este înscrisă în descoperirile lor științifice, ci pentru că ei ca cetățeni au ținut, spre cinstea lor, să-și apere descoperirile și vederile științifice împotriva neroziei și a întunericului prin care-și făceau drum.

Cu poeții situația este deosebită. De aceea Platon a și conceput republica sa idealistă fără poeți; tablele de aramă ale romanilor prevedeau pedeapsa cu moartea pentru poeți în caz de defăimare a celor de sus, iar un împărat chinez, pare-mi-se, din nu știu care dinastie veche și-a curățit țara de poeți prin sabie și de cărți prin foc. În opera poetului este și inima lui, iar inima lui bate ori pentru popor, ori pentru dușmanii poporului. Poetul nu are voie să se țină de o parte, căci el este, cum spune Coșbuc: „sînge din sîngele neamului său" și-i cîntă „bucuria și-amarul". Noi știm că fiecare poezie este adresată de poet Nemuririi. Dar Nemurirea nu citește direct nici o poezie, ci ascultă pe secretarul ei, Poporul. Acesta hotărăște soarta poeziei și el o predă sau nu o predă Nemuririi. Cine vrea deci să-i ajungă opera la adresă, trebuie să ia în primul rînd o atitudine de atitudine față cu viața și marile ei probleme, încît niciodată să nu-i fie rușine de atitudinea sa în fața poporului.

Dar atitudinea poetului ne interesează nu în mod abstract, ci transmisă prin poezie, numai astfel ea este valabilă. Putem spune, în acest sens, că orice poezie este o luare de atitudine. Opera întreagă a lui Maiakovski este o luare de atitudine, îndeosebi poezia și piesele de teatru ale sale din după Revoluția din Octombrie 1917.

Luare de atitudine este „Lidice" a lui Eugen Jebeleanu, „La masa verde" sau „Despre pămînt" ale Mariei Banuș, unele din rondelurile lui Cicerone Theodorescu, fabulele lui M. Breslașu, versurile vibrante ale Veronichii Porumbacu, „Lazăr de la Rusca" al lui Dan Deșliu, puternicele accente antiimperialiste și patriotice din poezia lui E. Frunză, a lui Victor Tulbure, a lui A. E. Baconsky și a multor altor poeți mai tineri și mai bătrîni, care au îmbogățit literatura noastră din ultimii zece ani. Este în această poezie o luare de atitudine de pe poziția de luptă a partidului oamenilor muncii, cu hotărîre, cu dîrzenie, pentru socialism și pentru pace.

Se spune la noi adeseori că o poezie bună este o armă, că trebuie să fie o armă. Socotesc, tocmai pentru că în ea este imprimată indisolubil atitudinea poetului, că poezia ar trebui să fie numită mai curînd un om cu armă. De fapt nici nu este altceva poezia decît întruchiparea artistică a unei atitudini, indiferent dacă este vorba de genul epic, satiric sau liric. Totdeauna e prezent în operă și artistul, în zale, cu armamentul său de apărare și de atac, pentru o cauză mare dacă însuși artistul e mare.

Atitudinea hotărăște semnul plus sau minus al unei poezii, înainte de orice.

Am să dau un exemplu din experiența proprie. Fiind un pasionat cercetător în ceea ce privește răscoala lui Horia, am dat o dată peste o poezie, a unui nobil maghiar, scrisă la scurt timp după uciderea lui Horia cu roata și tăierea lui în bucăți spre a fi aruncat în diferite părți, ca să nu i se poată face mormînt, — prilej de meditație și reculegere pentru urmași. Nobilul sfida memoria eroului și spunea cu satisfacție că poate carnea lui mai este încă în burta vulturilor, care l-au înfulecat. Poezia era destul de proastă, dar acest moment al ei m-a captat și prompt am scris „Vulturul răzbunării":

Nu are Horea mormînt,
Domnii-l tăiară și-afară-l lăsară,
Un vultur s-a hrănit din trupu-i sfînt,
Și vulturul nu poate să moară,
Nu poate să moară.

Imaginea poetică în linii mari este aceeași, paternitatea aparținîndu-i nobilului maghiar. Eu n-am făcut decît să-i smulg arma din mînă și s-o întorc *înspre domni*, într-un timp cînd cu domnii aveam de furcă, ei nefiind doboriți. Și mai există o deosebire între cele două imagini poetice, cu semnul contrar, rezultat din atitudinea autorilor: a nobilului maghiar vorbește în numele nemeșilor care-și apărau cu cruzime privilegiile lor și apoi le-au predat într-un fel sau altul burgheziei; a mea vorbește în numele urmașilor lui Horia, de la Dunăre la Maramureș, care pe lîngă socotelile vechi cu domnii, mai aveau și altele noi.

Atitudinea poetului este atît de importantă încît ea hotărăște nu numai semnul plus sau minus al poeziei, ci și coloritul ei. Îmi îngăduiesc să dau un exemplu tot din experiența proprie, că o cunosc mai bine. Este vorba de o poezie scrisă acum aproape un sfert de veac, cînd mă întorsesem din Germania plin de ură împotriva hitlerismului și stabilisem în țară legături mai trainice cu mișcarea muncitorească. Faptul este important, de aceea îl menționez; deoarece înainte, cîțiva ani de zile, m-am rezumat la poezia unui plic albastru netrimis, stînd printre tomuri cu legături negre „ca un petec de azur gata să-l înghită norii" și la poezia unui cuib în cîmpul deșert, pe care, „bulgărul de țărînă ars de soare în care-a ascuns un cîntec dumnezeu". — este vorba de ciocîrlie — îl părăsise. Ura contra fascismului și dragostea pentru cei în pieptul cărora se cocea revoluția, muncitorimea și țărănimea, au deschis vad cîntecelor mele. Iată-l pe cel dintîi, cînd m-am văzut din nou printre ardeleni:

Aicea printre ardeleni mă simt
acasă.
În fiecare văd un nepot de-al lui
Horia, de-al lui Iancu.
Ai ce s-or mișca într-o bună zi
Munții Apuseni,
Ce s-or urni din loc, ca uriașii

Mi-am ridicat privirile spre cer.
Dar nu-mi spune nimic mătreața
lui de stele
Nici luna lustruită ca țingirea.
Îmi pun în schimb urechea pe inima
țării
Și-aud bătăi neregulate prin
gemete surde...
Freamătă pădurea românească
Ca-n preajma vijeliei!

Mi-am culcat capul pe lutul străbun
Alăturea cu alții
Ce mestecă prin somn cuvinte fără
sens.

Și-am vrut să dorm
Eu însă-aud, în noaptea ce se lasă,
Șuer de peatră pe tăiș de coasă..

Azi, după aproape un sfert de veac de la publicarea acestei poezii, devenită pe atunci *foarte* populară, mi se pare că am auzit bine, prin noaptea ce se lasă... Firește, și mie-mi plac lumina lunei, stelele, poezia lunară a lui Mihail Eminescu, sau versuri populare ca acestea, unice în frumusețea și curățenia lor:

Cine n-are dor pe vale
Nu știe luna cînd răsare
Nici noaptea cît e de mare.

Cine n-are dor pe luncă
Nu știe luna cînd se culcă
Nici noaptea cît e de lungă.

Mihai Beniuc

(Continuare în pag. 5-a)

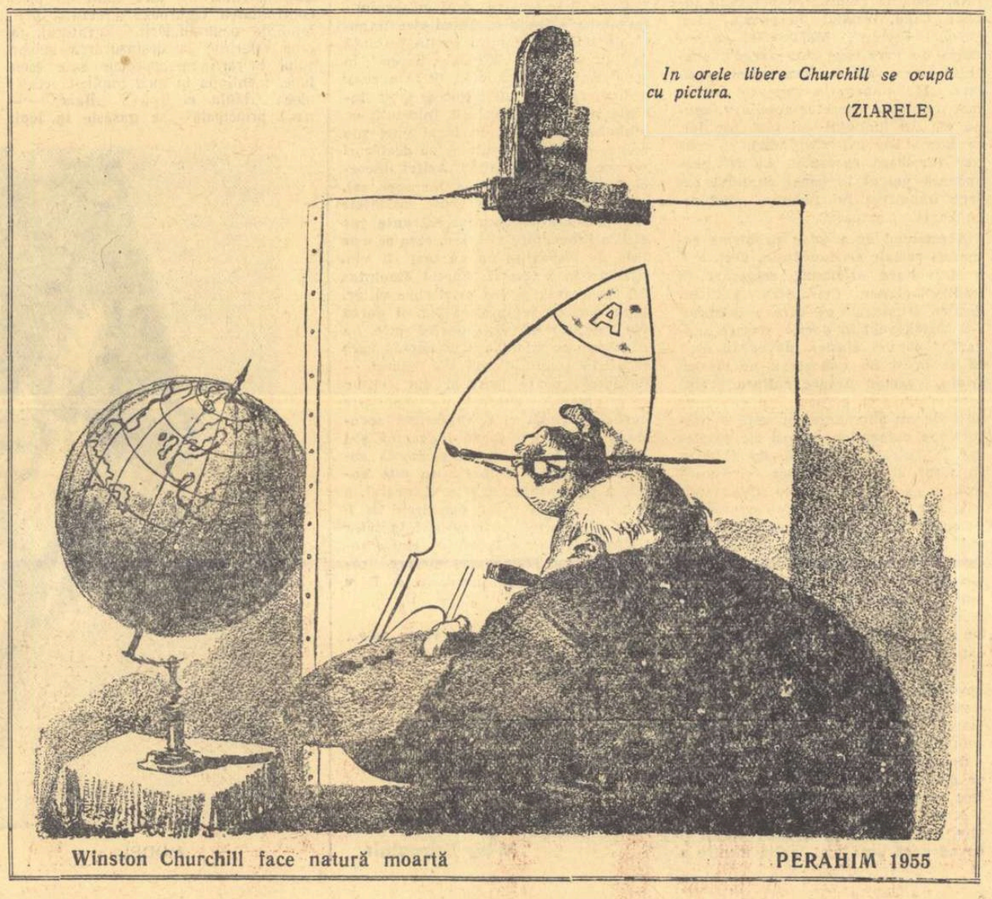

În orele libere Churchill se ocupă cu pictura.
(ZIARELE)

Winston Churchill face natură moartă — PERAHIM 1955

25 DE ANI DE LA MOARTEA LUI VLADIMIR MAIAKOVSKI

Maiakovski și comanda socială

Cînd, în octombrie 1917, Maiakovski își fixează, în scurtul său jurnal autobiografic intitulat „Eu însumi", poziția față de Marea Revoluție Socialistă el își definește, de fapt, crezul poetic care avea să-l conducă la inegalabilele sale creații. „Trebuie să ader, sau nu ? Această problemă nu se punea pentru mine. Era revoluția mea. M-am dus la Smolnîi. Am lucrat tot ceea ce mi s-a cerut".

Această scurtă frază: „era revoluția mea", explică totul. În focul revoluției, Maiakovski avea să-și călească uneltele care să-i ajute la crearea unei poezii cum nu mai răsunase, încă, pe întinderile bătrînei noastre planete. Poetul venea în numele unei estetici noi :

Calitatea versului,
eu după comunism o măsor,
în comunism
cu toată dragostea mi-o string,
comunismul
este cel mai înalt zbor,
comunismul
este adîncul cel mai adînc.

Afirmînd comunismul drept criteriu al valorii poetice, Maiakovski nu făcea decît să dea glas artistic cunoscutei teze leniniste din „Organizația de partid și literatura de partid" : „În ce constă, așadar, acest principiu al literaturii de partid ? În aceea că pentru proletariatul socialist problema literară nu poate fi un instrument în folosul unor persoane sau al unor grupuri, că ea nu poate fi, în general, o chestiune individuală, independentă de cauza generală a proletariatului". „Chestiunea literară trebuie să devină o PARTE integrantă a cauzei general-proletare..." Aceste celebre cuvinte ale lui Lenin, scrise în 1905, dezvoltau tezele esteticii marxiste, fundamentînd principiul partinității. Literatura universală își aștepta poetul care, contopindu-se cu cauza general-proletară, să deschidă drum nou, cîntînd ceea ce niciodată nu mai fusese cîntat. Poetul așteptat era Maiakovski.

Autobiografia „Eu însumi", scrisă și publicată de Maiakovski în 1922, completată și republicată în 1928, începe cu cuvintele: „Eu cînt poet !" și se încheie cu: „...toate acestea se întîmplă în fața mea : iată o parte a gravei noastre istorii. Acestea se cer a fi povestite. Este ceea ce și fac". Dacă ne gîndim și la notațiile poetului în timpul revoluției, citate mai sus, înțelegem toată esența artei sale. „Eu sînt poet" arată nu o profesiune, ci o realitate complexă, o poziție de luptă imposibil de părăsit. Cel care a ajuns astăzi să întruchipeze în conștiința poporului său și a întregii lumi progresiste, chipul adevăratului poet revoluționar, își afirma, dintru început, rolul său social: poezia. De aici pînă la hotărîrea de a zugrăvi tablourile gravei istorii pe care o făureau oamenii timpului său, oamenii sovietici, Maiakovski a trecut prin singura școală care-l putea învăța adevărul: Revoluția. Întrucît pentru el nu se punea problema „aderării", toate forțele i s-au încordat pentru a rezolva singura, marea problemă : cum poate ajuta pe calea versului revoluția. „Nu-i deajuns să ceri desfășurarea în marș, — spune Maiakovski în „Cum se fac versurile ?" Trebuie ca desfășurarea să se facă după toate regulile luptelor de stradă, trebuie ca muncitorii răsculați să ocupe telegraful, băncile, arsenalele". Scopul poeziei este, deci, victoria revoluției. Versurile trebuie să ajute fiecare mișcare a revoluției. De aici a luat ființă principiul de bază al poeziei maiakovskiene,— comanda socială.

În elaborarea, susținerea și utilizarea practică a acestui principiu, Maiakovski s-a dovedit — ca în întreaga lui activitate poetică revoluționară — pe linia marxist-leninistă a revoluției. Felul în care el definește comanda socială, stabilindu-i coordonatele, arată o imensă muncă de prelucrare creatoare a tradiției poetice, folosirea experienței clasicilor pentru triumful cauzei revoluționare. Învățăturile care se pot trage din înțelegerea maiakovskiană a comenzii sociale depășesc cadrul poeziei, fiind valabile în general pentru literatură și artă.

Arătînd ce „elemente sînt necesare așadar pentru a începe munca poetică", Maiakovski pune, în primul rînd, comanda socială, „existența în societate a unei probleme a cărei rezolvare nu este de conceput decît printr-o operă poetică". Această definire precisă anulează, de la început, toate rătăcirile estetizante, toată poetica auto-contemplării și a introspecțiunii sterile, legînd organic munca poetului de societate și cerîndu-i să rezolve numai acele probleme care cer ajutorul versului. Cînd în exemplificarea afirmației, Maiakovski ne dezvăluie procesul de creație al poeziei sale „Lui Serghei Esenin", „problemele a căror rezolvare nu este de conceput decît printr-o operă poetică" ne apar cu claritate. Citind versurile lui Esenin înainte de moarte :

Nu-i în moarte nici o noutate,
dar nici să trăiești nu-i lucru nou...

Maiakovski reacționează: „Dintr-odată a devenit limpede că puterea acestor versuri — tocmai versurile — va putea conduce mulți șovăielnici spre șrapnel și revolver. Și nici un articol de ziar, oricîtă analiză ar face, nu va anula aceste versuri. Împotriva lor poți și trebuie să lupți cu ajutorul versului ȘI NUMAI CU AJUTORUL versului. În acest fel, poeții din U.R.S.S. au primit comanda socială de a scrie versuri despre Esenin. Comanda era extraordinară, importantă și urgentă, deoarece versurile lui Esenin începuseră să acționeze repede și fără greș".

Un eveniment neprevăzut ridicase o problemă socială, și poezia trebuia să intre în acțiune. Sezisarea acestei comenzi sociale indică, deci, însăși existența poetului luptător. Zadarnic se vor scrie versuri care nu contribuie la rezolvarea acestor probleme. Cînd un articol de ziar rezolvă mai bine și mai repede o asemenea problemă, versul devine secundar, se pierde printre lucrurile de mică importanță. El este într-adevăr eficace numai atunci cînd umple un gol simțit. Poeții luptători au știut, întotdeauna, aceasta. Deși datele problemei sînt cu totul altele, la fel a reacționat Lermontov după uciderea lui Pușkin, scriind o poezie care a cunoscut imediat o mare răspîndire tocmai pentru că răspundea unei comenzi sociale care nu putea fi rezolvată decît pe calea versului.

La Maiakovski comanda socială este, însă, mai clară ca la oricare dintre poeții ce l-au precedat. El vorbește despre „cunoașterea exactă sau, mai corect, sezisarea dorințelor clasei tale (sau grupului pe care-l reprezinți) într-o anume problemă, adică precizarea scopului". Și exemplificarea pe care ne-o oferă completează descrierea muncii la poezia „Lui Serghei Esenin". „De pildă — spune Maiakovski — comanda socială : să scrii texte pentru cîntecele cerute de ostașii roșii pe frontul din Petersburg. Scopul — zdrobirea lui Iudenici. Materialul — cuvinte din vocabularul soldătesc. Unelte de producție — un capăt de creion. Metoda — „ciastușcă" în rime. Rezultatul :

O manta mi-a dat drăguța,
Cizmele mi-a scos din iadă
Fuge Iudenici din Piter
Ca uns cu gaz pe coadă".

Nici un articol de ziar, nici un armament, nici un ordin de zi nu putea înlocui acest cîntec. Ostașii roșii aveau nevoie de un astfel de cîntec. El nu putea fi înlocuit nici măcar cu o altfel de poezie, ca „150.000.000", de pildă. Înțelegerea comenzii sociale nu se reduce, deci, la sezisarea problemei și la clarificarea scopului. Comanda socială trebuie să-ți indice cu exactitate golul pe care trebuie să-l umple poezia respectivă. Cînd oamenii au nevoie de o romanță, nu le poți oferi o epopee, — deși are și aceasta rostul ei —, după cum baioneta nu se poate folosi atunci cînd dușmanul se

află la 500 de metri. La această distanță este nevoie de pușcă.

Chiar forma poeziei e determinată de înțelegerea justă a comenzii sociale. Maiakovski se ridica, cu vehemență, împotriva „talmudiștilor" care utilizau rețete poetice: „Se ia cutare conținut, i se dă o formă poetică, iamb sau troheu, se rimează sfîrșiturile versurilor, se mai streccară cîte o aliterație, se adaugă niște imagini — și poezia este gata". Conținutul, considerat ca idee pură, — forma gîndită separat, rezolvată cu mijloace mereu aceleași, — iată o dovadă a neînțelegerii comenzii sociale. Maiakovski spune despre poeziile realizate după astfel de metode: „Dar această manoperă simplistă este azvîrlită, va fi azvîrlită (și bine se face că este azvîrlită) în toate coșurile de hîrtie ale tuturor redacțiilor".

Nu este deajuns să ne însușim fraza lui Maiakovski : „Poezia începe tocmai acolo unde există o tendință". Acest principiu marxist-leninist trebuie pătruns, așa cum l-a pătruns Maiakovski, pînă cînd tratarea vulgarizatoare a conținutului separat de formă va dispare.

Claritatea comenzii sociale hotărăște însăși viața unei opere poetice. Lenin spune: „Cînd un autor își închină povestirile unei teme pe care nu o cunoaște, iese un lucru neartistic". Dacă Maiakovski n-ar fi cunoscut viața, gîndurile, vocabularul ostașilor roșii de pe frontul din Petersburg, n-ar fi reușit niciodată să scrie texte pentru cîntecele cerute de acești ostași. Se poate spune, chiar, că necunoscînd viața ostașilor roșii, n-ar fi putut sezisa nici comanda socială respectivă. Ar fi putut, cel mult, să la cunoștință de ea, dar în mod abstract, neconcludent, rămînînd la o simplă constatare. Dar comanda socială este vie, capătă forța unei adevărate comenzi, numai atunci cînd iei cunoștință de ea prin toate fibrele ființei tale poetice.

În fiecare moment, viața dă poeziei comenzi sociale. Pentru un poet care trăiește cu pasiune frămîntările și lupta poporului său se pun, clipă de clipă, probleme „a căror rezolvare nu este de conceput decît printr-o operă poetică". Mai ales în epoca noastră, a construirii socialismului, cînd noul asaltează, neîndurător, toate pozițiile vechiului, croindu-și drum pretutindeni, poetul trebuie să lasă înaintea viitorului, să-și arunce în balanța istoriei toată forța sa de creație. Cum poate el răspunde atîtor comenzi sociale „extraordinare, importante și urgente"? Din ce se va hrăni poezia care trebuie să fie scrisă neîntîrziat?

Maiakovski își însușește și de astădată marea tradiție clasică : „Lucrul începe cu mult înainte de primirea, de înțelegerea comenzii sociale. Munca poetică pregătitoare este un proces neîntrerupt. O lucrare poetică valoroasă poate fi realizată în timpul necesar numai atunci cînd poetul dispune de o rezervă considerabilă de material poetic". S-ar părea că acest „material" are o substanță indiferentă, ca de pildă cărămizile, din care se poate clădi și o casă de locuit și un cavou. Dacă ne referim la adunarea unor simple cuvinte, desigur că interpretarea de mai sus este justă. Dar „poezia începe tocmai acolo unde există o tendință" și poetul nu-și strînge materialul pregătitor fără nici un scop. Cine lucrează astfel nu-i poet. Chiar dacă nu știi precis unde anume vei utiliza o rimă sugerată de-o frîntură de discuție auzită pe stradă, știi că o vei utiliza într-un anumit scop. Așa face Maiakovski, notîndu-și în carnet, nu în memorie, rime, aliterații, imagini, pe care le regăsim mai tîrziu în poezii ca „Marș pe stîngul", „Dintr-o stradă în alta", „Dimineața" etc. Așa cum ostașul trebuie să fie, în orice moment, pregătit de luptă, poetul este obligat să aibă la îndemînă un arsenal poetic cît mai bogat. Un poet care nu-și pregătește aceste „rezerve" — Maiakovski lucra pentru ele 10 și 18 ore pe zi ! — este mereu descoperit, și oricît de talentat ar fi se va vedea în situația de a începe totul de la capăt, cu fiecare operă.

Mai mult decît atît, materialul pregătitor se adună din chiar operele scrise ca răspuns al diferitelor comenzi sociale, ajutînd pe poet să cuprindă, la un moment dat, o perspectivă mai largă, de ansamblu. Poemul „E bine !", piscul poeziei maiakovskiene, scris în 1927, pentru a zecea aniversare a Marii Revoluții Socialiste, adună și sintetizează o mare parte din opera lui Maiakovski de pînă atunci. Problema revoluției mai fusese atacată în „Misteria Buff", în „150.000.000", în „Vladimir Ilici Lenin" iar aspectele vieții sovietice în nenumărate poezii. Cu fiecare poezie, „rezervele poetice" creșteau și pe baza acestui imens material, poetul a reușit să creeze un tablou poetic nemuritor.

Materialul politic nu se rezumă, însă, la atît. Pentru a ți-l putea extrage, este nevoie de o cunoaștere adîncă a vieții. Orice am face, ne vom întoarce iarăși la cunoașterea vieții. Limita ei trebuie, însă, împinsă mereu înainte. Cunoscînd viața țăranilor dintr-o anumită regiune, un scriitor de talent, militant al construirii socialismului, va putea scrie o carte valoroasă despre transformările ce se petrec astăzi în satele respective. Dar, oricît talent ar avea și oricîtă cunoaștere teoretică a problemelor construirii socialismului, nu va putea înțelege, în profunzime — relațiile dintre sat și oraș, dacă nu va cunoaște muncitorimea. Și cum poți cunoaște muncitorimea fără a cunoaște pe comuniști ? Și cum poți cunoaște comuniștii fără a cunoaște știința marxist-leninistă ? Maiakovski ne spune : „Pentru a putea înțelege just comanda socială, poetul trebuie să fie în miezul problemelor și evenimentelor. Cunoașterea teoriei economice, cunoașterea trăsăturii reale, pătrunderea în istoria științifică,— sînt mai importante pentru poet — în partea esențială a muncii sale — decît manualele școlastice întocmite de profesorii idealiști care se închină în fața vechiturilor". Aceasta este, deci, „partea esențială" a muncii poetice: cunoașterea multilaterală a vieții. Pe această poziție au stat toți marii poeți ai omenirii.

Referindu-se la „traiul real", Maiakovski ne oferă chiar practica sa poetică. În autobiografia „Eu însumi", el notează la capitolul „Anul 1926": „În munca mea, mă constrîng intenționat la ziaristică. Cuvîntul de ordine: articolul". „...Colaborez la Izvestia, Trud, Rabociaia Moskva, Zaria Vortoka, Balinski Raboci, etc..." Și mai departe: „A doua mea muncă: să continui tradiția întreruptă a trubadurilor și menestrelilor. Merg din oraș în oraș și recit versuri. Novocerkask, Vinita, Harkov, Paris, Rostov, Tiflis, Berlin, Kazan, Sverdlovsk, Tula, Praga, Leningrad, Moscova, Voronej, Ialta, Eupatoria, Viatka, Ufa, etc., etc., etc.". Munca la ziare, călătoriile care-l puneau în contact cu sute de mii de oameni, îl ajutau la pătrunderea „traiului real", și, deci, la înțelegerea comenzilor sociale. Cunoașterea felului de a trăi și a gîndi al poporului îl ajută, apoi, la rezolvarea comenzii sociale. Cînd, lucrînd la poezia „Lui Serghei Esenin", Maiakovski elaborează un vers care „nu merge", apelează la cunoașterea expresiilor populare. „Mă gîndesc la versurile cu cel mai pronunțat caracter popular", spune el. „În limbajul cel mai popular, în forma cea mai răspîndită, se spune" (urmează exemple). La fel procedează poetul în cazul citatului catren împotriva lui Iudenici, cînd recurge la „ciastușca".

Acest mod de a pune problema comenzii sociale se dovedește, deci, a fi o dezvoltare originală, creatoare, a tradiției clasice. Cei care vorbeau despre „ruptura" pe care a înfăptuit-o Maiakovski în poezie, despre „negarea" poeziei clasice, dovedeau doar că ei înșiși nu cunoșteau pe clasici. Lenin, vorbind despre cultura proletară, arătase că aceasta „nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care-și zic specialiști în cultura proletară. Ar fi ceva cu totul absurd. Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea, după anumite legi, a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, al societății moșierești, al societății birocratice". Maiakovski, poetul epocii sovietice, a aplicat consecvent și cu măiestrie fără seamăn această învățătură marxist-leninistă, preluînd învățămintele și experiența poeziei universale, ridicîndu-se la o înțelegere superioară, Maiakovski își contopise într-atît ființa cu revoluția, încît sezisa fără greș comanda socială, fie că era vorba despre combaterea imperialismului american, a denaturării și înjosirii sentimentului de dragoste, sau de reclamele în versuri pentru comerțul sovietic.

A. V. Lunacearski relatează o convorbire cu Maiakovski, în care poetul îi dovedea că „cea mai înaltă menire a poetului contemporan este să se plîngă în versuri bicicletoare de caldarîmul prost al străzii Miasnițkaia". (Citat după N. Maslin: „Maiakovski" p. 55). După cum se știe, Maiakovski a și scris o poezie intitulată „Despre o stradă — Miasnițkaia, despre o babă și despre „Scara Rusiei — întreagă..." Astfel „cea mai înaltă menire a poetului contemporan" este de a-și aduce versul la locul și la timpul unde este așteptat de mase. Sezisînd prin aspectul unei străzi din Moscova, pericolul vorbelor umflate despre socialism, rostite fără încetare de unii nepăsători în fapt de treburile obștești, Maiakovski creează o satiră necruțătoare, dînd un exemplu de comandă socială just înțeleasă. Întreaga operă poetică revoluționară a lui Maiakovski este scrisă, de altfel, pe această bază. Aprecierea dată de Lenin, în 1922, poetului, pune în relief tocmai sezisarea poetică a comenzii sociale. „N-am mai încercat însă de mult din punct de vedere politic și administrativ o asemenea plăcere. În poezia sa el ridiculizează ședințele și își bate joc cumplit de ședințele și paraședințele interminabile ale comuniștilor. Nu știu cum se prezintă această poezie din punct de vedere poetic, dar în privința politicii garantez că e perfect just. Într-adevăr, ne aflăm în situația unor oameni (și trebuie să spunem că situația aceasta e foarte proastă) care țin ședințe, alcătuiesc comisiuni, întocmesc planuri la infinit". Acest „într-adevăr" arată că poetul n'merise drept la țintă, comanda socială fusese înțeleasă și rezolvată.

☆

Dar rezolvarea problemelor ridicate de comanda socială nu implică un coeficient de nerealizare artistică? Se pot oare scrie opere desăvîrșite din moment ce lucrul trebuie dus pînă la capăt cu rapiditate? Deși opera lui Maiakovski ne stă pildă, mai circulă încă opinii greșite în această privință.

Crearea operei nu este în funcție numai de primirea comenzii sociale și de existența „rezervelor", ci, așa cum arătam și mai sus, de claritatea comenzii sociale și a scopului urmărit. Maiakovski vorbește cu dispreț despre versurile care vor „să îndeplinească, în mare grabă, o comandă socială prost înțeleasă". „Trebuie să pui mîna pe condei numai atunci cînd n-ai alt mijloc de a vorbi decît versul. Trebuie să duci pînă la capăt o lucrare numai atunci cînd simți limpede comanda socială".

Unii poeți ai noștri, simplificînd lucrurile, socotesc că înregistrarea unei comenzi sociale este totul. Fără a o simți limpede, creioncază în fugă cîteva strofe — de cele mai multe ori fără a folosi rezerve poetice, deoarece n-au — și consideră că s-au achitat față de artă. Desigur, de multe ori comanda socială este simțită limpede de la început. Dar dacă doar ai sezisat problema, dar rezolvarea ei rămîne neclară, nu poți scrie nimic valabil. Maiakovski vorbește despre comanda „extraordinară, importantă și urgentă" de a scrie despre Esenin. Dar de la primirea ei pînă la realizarea poeziei a fost nevoie de o perioadă de limpezire. „Comanda a fost primită de mulți poeți. Dar ce să scrii? Și cum?" Întrebările n-au căpătat imediat un răspuns. „Timp de aproape trei luni am revenit, zi de zi, la această temă, dar n-am putut găsi nimic, cît de cît potrivit". Iată, deci, că promptitudinea, considerată în sine, nu este o virtute poetică. Important nu este ca poetul să scrie imediat ce a primit comanda socială, ci să-și organizeze astfel munca poetică, încît să fie pregătit să înțeleagă limpede comanda socială, de dorit chiar cînd a primit-o, sau cît mai curînd după aceea. Sînt comenzi care au nevoie de o rezolvare imediată, nu pot suferi o amînare de trei luni sau un an.

Limpezimea nu este, însă, un atribut al comenzii sociale, ci al puterii de pătrundere a poetului. Munca pregătitoare, cunoașterea profundă a vieții, culturii, participarea efectivă la revoluție, îi dau posibilitatea de a descifra, cu promptitudine și limpezime, comanda socială. „Neputincioșii bat pasul pe loc, spune Maiakovski, și așteaptă să treacă evenimentul, pentru a-i zugrăvi, cei puternici depășesc faptul, pentru a trage după ei timpul, în esența căruia au pătruns".

Este, desigur, mult mai ușor să pătrunzi în semnificația unor evenimente pe care le-ai trăit mai de mult. Dar cum se mai poate răspunde în acest caz unor comenzi sociale urgente? Maiakovski ne oferă, în această privință, idei deosebit de prețioase: „Se pare că o asemenea muncă (descrierea prezentului, n.n.) este suma, rezultatul a două munci — însemnările contemporanului și munca de sinteză a artistului viitor". Ambii sînt reuniți în adevăratul poet revoluționar. A trăi evenimentele de azi și a încerca să le vezi cu „ochii viitorului", înseamnă a învinge dificultatea impusă de timp. „Dacă nu există distanță în timp și spațiu, să existe, baremi, în cap", spune Maiakovski. Și în aceeași ordine de idei: „Scurgerea prea înceată a timpului trebuie înlocuită cu schimbarea locului, în locul unei zile ce se scurge în realitate, să desfășori un secol în imaginație". Astfel, încercînd să privească din viitor spre azi, poetul va vedea mai bine mlădițele noului, lucrurile aparent mărunte vor căpăta proporțiile viitoare, ceea ce e pe cale de dispariție nu va mai fi viu, deși azi încă respiră. Poetul dinaintea lui Maiakovski putea privi spre viitor, lupta pentru înfăptuirea lui, îl dorea din tot sufletul. Dar poetul care l-a cunoscut pe Maiakovski, poetul care crede în „cuvîntul cel mai măreț — Partidul", poate privi și din viitor spre prezent. Viitorul nu mai este doar o dorință, ci o cunoștință apropiată, un prieten care-l îndeamnă și-l învață să scrie. Marea comandă socială pe care o primește nu este numai a prezentului, ci și a viitorului, a epocii în care toată omenirea va fi pe deplin fericită. Orice poet luptător trebuie să înscrie la loc de cinste învățătura lui Maiakovski despre comanda socială, rațiunea de a fi a poeziei:

Viața-i fără seamăn
și cu atîtea fețe...
Pîn-la sută să ne crească
anii,
fără bătrînețe.
Din an în an
să ne sporească
vigoarea vieții.
Slăvește tu,
ciocan
și poezie,
pămîntul
tinerețil !

Mihu Dragomir

O originală satiră dramatică

Maiakovski, unul dintre cei mai mari scriitori ai vremurilor contemporane, este cunoscut la noi mai cu seamă prin opera sa poetică. În afara acesteia însă, el a adus o însemnată contribuție în patrimoniul literaturii sovietice și universale prin lucrările sale dramatice.

Genialul artist al cuvîntului a muncit creator pe acest tărîm de-a lungul întregii sale activități literare. Debutul în dramaturgie îl face în 1913 cu tragedia „Vladimir Maiakovski" care păstrează o serie de influențe futuriste. Imediat după evenimentele din octombrie, în 1918, el realizează prima piesă sovietică cu tematică revoluționară contemporană „Misteria Buff". În 1928 apare comedia feerică „Ploșnița". În 1929 drama cu circ și focuri de artificii „Baia" iar în 1930 piesa „Moscova arde".

Lucrările dramatice ale lui Maiakovski nu constituie simple pretexte de spectacol ; ele rezistă cu aceeași intensitate și la lectură, dovedind că sînt texte literare de o mare valoare. Faptul că Maiakovski își citea adesea operele dramatice în public, chiar după ce fuseseră jucate, confirmă această opinie a sa asupra piesei ca operă literară, care trăiește în scenă, dar nu numai în limitele ei.

Eroul principal al operei sale dramatice este poporul, masa organizată a oamenilor muncii care guvernează lumea nouă. Acest erou apare explicit în focul evenimentelor revoluționare din „Misteria Buff", e sugerat în personaj oamenilor viitorului din „Ploșnița", se conturează la alte coordonate ale vremii în „Baia", prin intermediul colectivului constructorilor socialismului, care sprijină ideea „mașinii timpului".

Un lucru care se cere subliniat este acela că această problematică vastă își găsește dezlegarea în dramaturgia lui Maiakovski mai ales cu ajutorul instrumentelor proprii comediei satirice. Acesta este genul principal pe care îl abordează și dezvoltă cu strălucire în opera sa dramatică marele scriitor. Împletirea în economia acțiunii, a comicului și eroicului, a patetismului și grotescului, folosirea fantasticului, a elementelor feerice, a hiperbolei satirice în slujba descoperirii realității, prezența eroilor pozitivi — caracterizează comediile satirice ale lui Vladimir Maiakovski. Astfel concepute, ele urmăresc un țel primordial, care își găsește reflectarea în întreaga literatură a realismului socialist : misiunea educativă a operei de artă.

★

În ansamblul dramaturgiei maiakovskiene, un loc de cea mai mare însemnătate îl ocupă „Baia", cunoscută la noi prin tălmăcirea apărută anul trecut.

Autorul explica într-un loc titlul piesei, dînd în același timp indicații asupra temei principale pe care o cuprinde : „Baia" — spală pe birocrați". Referindu-se de astădată la subtitlul ei (dramă...), el a arătat cu prilejul unei discuții de la Clubul tipografilor, care i-au fost intențiile făcînd o asemenea mențiune : „Ca să fie mai caraghios, și în al doilea rînd — sînt oare puțini birocrați ? și aceasta nu este o dramă a Uniunii noastre?"

Oprindu-se la această linie tematică de mare însemnătate pe atunci, scriitorul și-a pus problema sensului educativ pe care trebuie să-l dobîndească o comedie satirică cu ascuțișul îndreptat împotriva unei racile atît de adînci : „...Eu nu-mi bat joc aici de dificultățile noastre, ci de atitudinea birocratică".

În legătură cu aceasta, intervine în discuție necesitatea tratării juste a unui aspect fundamental al comediei satirice, fără de care ea poate ajunge la antipodul misiunii sale sociale. Cititorul, spectatorul, trebuie să simtă în permanență atitudinea critică a autorului și direcția ei explicită. Risul poate deveni o armă educativă, cînd prin intermediul lui se dărîmă eșafodajul șubred al unor aparențe înșelătoare, masca ieftină a acelora care își ascund fondul reprobabil îndărătul frazelor și acțiunilor ticluite cu o mai mare sau mai mică abilitate pentru cei din jur. Dacă risul e absolut gratuit, despuiat de semnificație, el nu mai servește la nimic. Dimpotrivă, această gratuitate exclusivă poate duce uneori la o îndulgență nemotivată și implicit la amnistierea vinovaților care trebuiesc stigmatizați de comedia satirică.

Maiakovski a dat o lecție de virtuozitate în acest domeniu al orientării risului pe linia celei mai aspre critici a vechiului. Din această pricină, „Baia", constatînd existența unor elemente retrograde, nu seamănă în rîndul spectatorilor sentimente de depresiune, ci dimpotrivă o incredere optimistă în dispariția acestor reminiscențe din trecut, în stîrpirea birocratismului.

Maiakovski nu se mărginește la prezentarea ridiculă a unor aspecte negative; el aduce în scenă forțele pozitive menite să stăvilească acțiunile pobedonosikovilor. De aici apare în piesă confruntarea viguroasă a acestor două tendințe contradictorii. Scriitorul, făcînd referințe la desfășurarea subiectului lucrării în aspectele sale esențiale, menționa în mod implicit această idee : „Linia el (piesa „Baia" — n.n.) principală se găsește în lupta inventatorului, tovarășul Ciudakov, care a descoperit o mașină a timpului, cu un oarecare dirdirco (directorul direcției coordonării), tovarășul Pobedonosikov".

Pentru a sublinia diferențele mari dintre cele două categorii de oameni care apar în piesă, polarizați în jurul lui Ciudakov și Pobedonosikov, autorul apelează la un mijloc puțin obișnuit, introducînd în distribuție un personaj fantastic — Femeia fosforescentă. Ea declară, concretizîndu-și oarecum starea civilă : „Sînt delegata anului 2030. Am fost inclusă pe 24 ore, în timpul dumneavoastră". Misiunea ei în contemporaneitate este definită prin intermediul lui Optimistenco, secretarul lui Pobedonosikov, care îi verifică Femeii fosforescente mandatul : „Se împuternicește..." Just ...„Să aleagă pe cei mai buni"... Clar... „Pentru a-i transfera în secolul comunist".

Figurile cele mai proeminente din cadrul grupării oamenilor viitorului sînt : inventatorul „mașinii timpului" („Edison roșu", cum e numit la un moment dat în piesă) Ciudakov și susținătorul său cel mai perseverent, Velosipedkin.

Ciudakov este un entuziast inspirat, care nu e dispus să plece steagul în fața rutinei, inerției. El e însuflețit de romantismul revoluționar și are note de patetism emoționant, cînd pronunță cuvinte de felul acestora : „Eu vă deschid o ușă spre viitor..."

Incredințat că apără un lucru drept, Velosipedkin, prietenul lui Ciudakov, se luptă cu strășnicie pentru izbînda „mașinii timpului", punîndu-și în valoare temperamentul vulcanic. El spune, pe această linie : „Nu mă voi da îndărăt de la nimic! O să spintec gîtlejuri și o să le înghit merele lui Adam. O să mă bat în așa hal, încît prin aer să zboare numai fălci".

De existența lui Ciudakov și Velosipedkin, a oamenilor de o seamă cu ei din piesă, se leagă o problemă extrem de însemnată : tema muncii. Această linie tematică apăruse în „Misteria Buff", căpătînd însă în „Baia" o coloratură nouă, în măsura în care se referă la construcția socialistă din perioada primului plan cincinal. Și sub acest raport, piesa lui Maiakovski prezintă un caracter inovator în ansamblul dramaturgiei sovietice.

Scriitorul indica, într-o discuție asupra piesei care a avut loc la clubul „Proletarul", intenția atacării în „Baia" a acestei probleme esențiale a vieții sovietice : „Am vrut să dau, mai ales în epoca construcției cincinale, nu numai o lucrare cu aspecte critice, ci și un raport... entuziast asupra felului în care clasa muncitoare construiește socialismul".

Dorința lui Maiakovski de a situa tema construcției din vremea primului cincinal în centrul piesei este demonstrată și de faptul că el a asociat ideea muncii cu nodul principal al conflictului dramatic. Bătălia principală în „Baia" se dă în jurul realizării „mașinii timpului". Or, dramaturgul menționează într-un loc că mașina timpului este „mașina ritmului construcției socialiste".

Problema importantă a relațiilor dintre trecut (reprezentat de Pobedonosikov și acoliții lui), prezent (care figurează în principal prin Ciudakov și Velosipedkin) și viitor (introdus material în scenă prin intermediul delegatei anului 2030, Femeia fosforescentă), capătă o rezolvare foarte interesantă în „Baia". Prezentul și viitorul se interpătrund (trăsăturile comunismului există în germene la oameni din contemporaneitate), ridicîndu-se aliate împotriva rămășițelor vechiului. Confruntarea unor elemente retrograde ca Optimistenko, Momentalnikov, Ivan Ivanovici, cu perspectivele „secolului comunist", valorifică într-o antiteză foarte puternică josnicia, meschinăria, lipsa de orizont a acestor indivizi.

Maiakovski o aduce în scenă pe Femeia fosforescentă — tot așa cum îl transportă pe Prisipkin din „Ploșnița" în anul 1979 — nu de dragul senzaționalului, ci pentru a sublinia contradicțiile de nempăcat care există între spiritul mic-burghez, birocrat, și concepția despre viață a oamenilor viitorului, a făuritorilor societății socialiste.

Tocmai aceasta ne determină să considerăm că folosirea fantasticului în cazul „Băii" sau al „Ploșniței" contribuie în mod sensibil la înțelegerea pozițiilor ideologice înaintate ale autorului în aceste piese, slujind tratării ample, realiste, a personajelor și a conflictelor existente între ele.

Dacă eroii pozitivi sînt identificați, într-o măsură, datorită selecției pe care o face delegata viitorului, Femeia fosforescentă, personajele negative sînt grupate clar de autor în final, atunci cînd el dă următoarea indicație de regie : „Foc bengal. „Marșul timpului". Întunerîc. Pe scenă, Pobedonosikov, Optimistenko, Belvedonski, Mezaliansova, Pont Kitch, Ivan Ivanovici, sînt aruncați și împrăștiați de drăceasca roată a timpului".

În interiorul acestei grupări, locul preponderent îl deține Pobedonosikov; el ocupă, de altfel, o poziție principală în întreaga piesă, datorită faptului că, în general, comedia satirică presupune în miezul ei o figură centrală negativă care atrage asupra ei focul criticii autorului.

Acest personaj este creat cu ajutorul hiperbolei satirice, exagerîndu-i-se conștient o serie de trăsături : în acest chip, el ajunge o expresie concentrată a categoriei pe care o ilustrează, un tip reprezentativ. Maiakovski a folosit acest mijloc și în poezie (în principal în „150.000.000"), dar el și-a găsit o dezvoltare foarte mare mai cu seamă în dramaturgia sa. Această deoarece exagerarea conștientă constituie o condiție esențială de existență a comediei satirice.

Reprezentant caracteristic al birocratismului, Pobedonosikov are și un spirit infectat de filistinism, asemănîndu-se din acest punct de vedere cu Prisipkin din „Ploșnița". El e orbit de îngîmfare, ajungînd la paroxismul automulțumirii. Această idee e transmisă, între altele, de Belvedonski, care îi spune directorului direcției coordonării : „Respectul dumneavoastră de sine, tovarășe Pobedonosikov, e titanic".

Prin prizma acestei încîntări de sine, apar și mai ridicule, condamnabile, limitarea, incultura, suficiența personajului. Maiakovski îl face pe Pobedonosikov să ia poziție în raport cu o serie de probleme ale artei și literaturii, asociind în mod implicit această temă în economia piesei.

Dramaturgul nu se mărginește să-l prezinte pe Pobedonosikov numai în raporturile sale sociale, cu viciile care decurg din comportările la locul de muncă, în contactul cu arta ș.a. El încearcă să intre în viața intimă a lui dirdirco, dezvăluindu-i lipsa de principialitate și în acest domeniu. Pobedonosikov are o soție, Polia, care i-a fost tovarășă în împrejurări grele. Astăzi, el n-o mai consideră la nivelul său și o ignorează, o disprețuiește. În schimb, acordă generos atenție Mezaliansovei, care nu are nici o aderență cu lumea revoluției, dispusă fiind să contracteze în amor orice afacere convenabilă.

Prin intermediul relațiilor Pobedonosikov-Polia-Mezaliansova, Maiakovski pune problema eticii în dragoste, demonstrînd în același timp perfecta corespondență dintre comportarea socială și cea intimă a lui dirdirco.

În jurul lui Pobedonosikov graviteză o serie de personaje, uniforme sub raportul poziției refractare față de nou, dar deosebite pe plan caracterologic. Galeria „eroilor negativi" cuprinde tipuri variate. Așa, de pildă, Optimistenko stă ascuns îndărătul hîrtiilor și nu vrea, nu e în stare, să vadă oamenii și problemele care-l frămîntă. La rîndul său, Ivan Ivanoviei încearcă să împace tot cu toate, semănînd oarecum din acest punct de vedere cu Împăciuitorul din „Misteria Buff". Pictorul naturalist Belvedonski — un tip fățarnic, oportunist — încearcă în piesă să teoretizeze poziția lui Pobedonosikov, tămîndu-l permanent pe dirdirco și influențîndu-l implicit să persevereze pe linia sa falsă. Reporterul Momentalnikov face parte din aceeași familie spirituală cu Belvedonski : și el, fiind lipsit de principii, e dispus să cînte în struna tuturor acelora care-i asigură un minim confort în viață.

Pobedonosikov, Optimistenko, Ivan Ivanovici, Belvedonski, Momentalnikov, Mezaliansova — păstrează trăsături caracteristice, care sugerează varietatea de aspecte sub care se prezintă la începutul primului cincinal acei ce stau, dintr-o pricină sau alta, în calea construcției socialiste.

Atît în caracterizarea personajelor negative cît și în definirea eroilor pozitivi, Maiakovski folosește cu o mare iscusință, ca și în „Misteria Buff" și „Ploșnița", un mod de vorbire propriu fiecărui individ. Această cerință principală a dramei în general este respectată cu strictețe, în mod artistic, de autor. Prin topica frazei, prin ritmul ei, prin înlănțuirea diferită a cuvintelor și sensul lor nuanțat, autorul ne face să simțim că avem de a face cu oameni diverși. El știe să minuiască admirabil replica de comedie, folosind uneori calamburul, alteori repetiția, găsind nenumărate mijloace cu ajutorul cărora descoperă la modul satiric substanța personajelor.

Un exemplu tipic în această direcție îl constituie Pobedonosikov. În replicile lui nu găsim aproape deloc cuvinte simple, firești. Vorbirea lui e ipsită de conținut, adeseori ilogică, absurdă. Așa sună, de pildă, cele spuse de el lui Belvedonski, cînd acesta vine să-l... imortalizeze : „Eu o să mă așez aici la birou, iar tu picteaz-mă retrospectiv, ca și cum aș fi pe cal...".

Tot așa, Optimistenko vorbește într-o manieră care-i definește trăsăturile principale de caracter. El traduce totul într-un limbaj al formelor birocratice, care răpește cuvintel

VLADIMIR MAIAKOVSKI

IUBESC

MATURITATE

...a maturitate, afaceri nu glumă.
Atunci tăşcălăul de ruble e plin.
Iubire?
Poftim!
Ia suticul de ruble.
... Iar eu
fără casă
hoinăream, un străin,
jinduind
după toate cîte puţin, —
cu mîinile-n fundul buzunarelor rupte.

Noapte.
De gală v-aţi îmbrăcat.
Odihniţi-vă sufletul, la fel costumat,
pe muierea străină, pe vădana ce arde.
... Pe mine
doar Moscova m-a-mbrăţişat
în cercul nesfîrşitelor ei bulevarde.

În inimi,
în ceasuri,
ticăie-amoruri.
În culcuşu-amoros, ce extaze — pe unii!
...Eu bătăile inimii-oraşelor, sălbatece zboruri,
le prind,
stînd întins ca o piaţă: a pasiunii.

Dînd din matcă să iasă
inima-mi saltă,
şi ce-i soare-oglindind — şi ce-i baltă.

Intraţi, cu iubirile voastre!
...Loc bun pasiunilor voastre,
Inima-şi face de cap între coaste.

La alţii sălaşul inimii-l ştiu.
E-n piept, fiecare o ştie.
... La mine,
anatomia-i nebună,
căci inima-mi creşte, de la ea din cutie,
cît trupul întreg... Din tot trupul răsună!

O, cîte-au fost,
primăverile-n ea
de 20 de ani grămădite-n dogoare!
Povara lor adunată-i prea mare.
Prea mare nu numai declamată în versuri,
ci fiindcă aşa e,
întocmai aşa.

TU

Din cap
la picioare
privirea-şi prelinge:
l-a ochit
pur şi simplu
pe băiat,
— îl plăcea.
I-a luat inima, fără pe gînduri să stea,
cum o fetiţă apucă o minge...
Şi-a plecat, pur şi simplu, să se joace cu ea.

Ghiceşti,
la aşa minunată-ntîmplare,
de-i mînă, aici, de femeie
(sau, dincolo, mînă de fată zurlie...)
— Să-l iubesc pe-alde ăsta?
— Nu şi-o da-n petec oare?
— Nu-i trebuie o-mblînzitoare?
Sau una din menajerie?

Dar eu jubilez.
Eu n-am jug
pe grumaji.
Şi-mi piere, de vrajă, răsufletul.
Zburd, sar şi mă bucur
ca un indian care joacă, nuntaş...
Aşa sînt de vesel, iubito,
aşa de uşor mi-este sufletul.

NU POT

Eu singur, nu pot,
un plan n-am să car.
(Şi-o casă de bani,
m-aş trudi în zadar).
Nu casă de bani,
nu plan,
doar inima-i tot ce-aş aduce
şi-apoi —
mi-aş lua-o-napoi.

„Putrezim de bogaţi"...
spun atîţi bogătani.
„Nu ne-ajung buzunarele.
Mai punem şi-n casa de bani".

Iubirea
în tine
ca-ntr-o casă de fier,
mi-am ascuns...
Fericit ca un Cresus mă plimb.
Mi-eşti de-ajuns.

Şi dacă
mai mult mi-aş dori,
un zîmbet ţi-aş lua, cu-mprumut,
sau o jumătate,
sau o bucăţică,
chefuind cu prietenii — chef nemaivăzut —
cheltuind, pînă zorii vor da luminiş,
zece ruble mai bine, adică
tot liricul meu mărunţiş...

AŞA E ŞI CU MINE

Şi flotele — tot se retrag către port.
Şi trenul — aleargă şi el către gară.
... Dar eu, către tine!
Paşii pururi mi-i port.
Te iubesc
şi m-atragi
iar şi iară.

„Cavalerul zgîrcit" al lui Puşkin coboară
să scotocească în tainiţa-avară,
să se desfete, cu scumpa-i comoară.

Eu la fel
către tine mă-ntorc, scumpa mea,
şi — cu inima-ţi care mi-e dragă, — la fel
mă desfăt eu cu ea.

Bucuroşi către casă, toţi zboară.
Toţi, noroiul şi barba şi praful
şi le lasă afară.

Eu la fel
să mă-ntorc către tine mă lasă,
căci dacă
la tine mă-ntorc,
nu mă-ntorc oare-acasă?

Pămînteni reprimiţi în culcuş pămîntesc,
ne întoarcem spre ultimul ţel cunoscut.
Eu la fel
către tine
mereu mă grăbesc...
Şi abia am plecat.
Şi abia ne-am văzut.

CONCLUZIE

Nici certuri
şi nici depărtări, niciodată,
din dragoste n-au măcinat
de-i dragoste cu adevărat,
la greu
şi în multe-ncercată...
Eu versul acesta-nălţindu-l
ca braţu-nălţat cînd depui jurămîntul,
vă jur —
că iubesc
credincios, devotat.

1922.

In romîneşte de **Cicerone Theodorescu**

„Lenin e cu noi"

Sînt fapte,
întîmplate doar odată,
ce-n versuri inima le dăltuieşte
şi ani de-a rîndul nu se mai iveşte
niciun cuvînt cu care să mai spui
ce-ai spus în versuri — inimii — întîi...

Aşa în inimă-a rămas sculptat
momentu-acela
cînd pe turela
automobilului blindat
el, Lenin, a intrat în Petrograd.

Vor trece veacuri,
anii şi zilele au trecut,
acea însufleţire
o simt
ca la-nceput.
Şi-n fabrici,
ca şi-n suflete,
şi-n casele sărace,
aceleaşi flăcări
ard
de-atunci încoace.
Ce pot să vă redau, cu adevărat?
Crîmpeie —
ce din inimă în versuri s-au turnat

A lui Februarie fierbinte pară
şi bucuria din Februarie,
discursuri goale, seci cuvinte,
reci trăncăneli o înnecară!
Duioşi, zece miniştri capitalişti, îi vezi
ce dulce-i căinează pe burghezi...
Cherenschi se îmbată de izbîndă
şi revoluţiei imprimă tonul său
avocăţesc, clănţău.

Dar iată vestea răsunînd sărbătoreşte
prin fabrici, pe sub stîlpii de oţel:
— Soseşte, ştiţi...
— Soseşte!
— Cine?
— El..

Şi aşa, cînd — sub grăsime moleşit —
oraşul începea să-şi piardă seva,
se auzi de dincolo de Neva,
pe strada Viborg, dinspre gara finlandeză,
un uruit neaşteptat:
Un automobil blindat
înainta-n viteză...

Era
un simplu
automobil,
ca multe altele la fel,
cum peste Neva trec
şi-or să mai treacă.
Dar astăzi,
suflul din blindajele de-oţel
se simte-n lumea-ntreagă.

Un proaspăt şi puternic vînt
din nou
e-n lume
şi revoluţia-n talazuri s-a-nălţat
şi-n spume...
Liteinii, bulevardul, cît se vede
e-un larg şuvoi
de şepci şi salopete:
„Trăiască Lenin! Lenin e cu noi!"

Din ziua-aceea, larg şuvoi,
acest ecou pătrunde
iar numele lui Lenin e-n toate şi-i oriunde
de-atunci, cu noi.
Steagul lui Ilici
toţi alături, da,
purtarăm şi-l purtăm
şi-l vom purta.

— „Tovarăşi!..."
peste capetele celor dintîi sute
care-l urmau fierbinte,
întinse mîna lui conducătoare
cu-arătătorul înainte:
„Jos social-democraţia!
Jos zdrenţele ei putrede!
Să piară!
Jos cîrdăşiile! Capitaliştii-afară!..."

Atunci muncitorimea, călită nu-ndeajuns
— era întîia dată întrebată —
„Sînt gata!..."
a răspuns.

...Burghezii peste bord
zvîrliţi sînt, în sfîrşit.
Acum puterea noastră
zece ani a-mplinit.

„Noi sîntem glasul
forţelor de jos,
al muncitorilor din lumea-ntreagă.
Trăiască partidul
ce construieşte comunismul!
Trăiască mişcarea
pentru Puterea Sovietelor!"

...Cuvintele acestea le-ascultau, cu bot gros,
mari tunuri mocofane.
Albii-şi sticleau lucirea baionetelor.
Dar azi
partidul, sovietele,
au teren sănătos,
aliaţi
cu ţăranii, sute de milioane.

Mulţimile uimite
văd prima oară-acum
cum s-a-nălţat sub ochii lor şi cum
apare simplu de înfăptuit
socialismul — ăst cuvînt nepreţuit!
Acum particularilor li s-a-nfundat.
Reţele-acum, poftim,
de cooperative, ne-ncetat,
cu sutele, pe soiuri, răspîndim...
Şi-aproape zilnic, într-un nou sector,
socialismul viselor frumoase
e viu
e-n faţa tuturor
în carne şi în oase.

...Mereu de noi se-apropie din zare
din duduit de fabrici şi motoare,
Comuna zilelor de mîine
a omenirii muncitoare,
fără burghezi,
şi fără proletari,
şi-n care robi n-ai să mai vezi
şi nici „domni mari".

Duşmanii-n jurul nostru
la pîndă vor mai sta.
Comuna nu-i o treabă de zile:
două, trei!
Dar am făcut,
pe drumul către ea,
întîii zece paşi —
şi cei mai grei.

In romîneşte de **Cicerone Theodorescu**

Marşul brigăzilor de şoc

Inainte,
tractoare, prin ţelini!
Furnale,
daţi sprijin
comunei!
Azi
comunistul se bate
pe baricada
producţiei.
Din piept
colectiv — ca din foale —
tu suflă,
lozincă,
răzbate
muncitoreştile-armate,
De la brigăzi de şoc
la secţii de şoc;
de la secţii de şoc
la uzine de şoc!
Inainte,
prin noaptea de Egipet, ruseasc
înfige
ca ţinte
luminile!
Nu pierde pasul!
Ritmul păstrează!
Să depăşim
cincinalul!
Mai zvîrle din tehnica
veche, bătească,
zvîrle din boarfe.
Turbinele-ţi,
Niprule,
să se-nvîrtească
De la brigăzi de şoc
la secţii de şoc,
de la secţii de şoc
la uzine de şoc!
Inainte!
Comuna
din apele vremii
n-o s-o scoţi,
peşte de aur,
din leasă.
Ritmul
îndeasă, apasă,
fără oprire, fără răgazuri.
Tractorul — aici,
unde plugul zgîria;
prin colhoznice
asalturi piinea-ţi vei lua.
De la brigăzi de şoc
la secţii de şoc,
de la secţii de şoc
la uzine de şoc!
Inainte,
în mers gigantic şi drept!
N-o să ne-ntreacă
burghezii-copoi
Inainte
în patru ani
cincinalul
l-om zmulge,
l-om face,
l-om da gata noi!
Electricitatea
— riu falnic —
sloboade-o!
Uzine
porneşte-le-n iureş,
puhoi.
De la brigăzi de şoc
la secţii de şoc,
de la secţii de şoc
la uzine de şoc!
Avînt,
tu întinde-te —
larg curcubeu —
în fabrici desfăşurat.
Acum
socialismul se-naltă
viu,
drept şi adevărat.
Lozinca aceasta
tu poart-o
în vers sunător,
pe toate placatele scri-o.
De la brigăzi de şoc
la secţii de şoc,
de la secţii de şoc
la uzine de şoc!

1929

In romîneşte
Maria Banuş

Dintr-un jurnal de călătorie

LA MOSCOVA, IN CASA LUI MAIAKOVSKI

...Clădirea cu faţadă galbenă, în faţa căreia m-a adus maşina, este o casă nu prea înaltă, o construcţie veche, dar solidă. Pe sub această poartă, pe care intru acum, a păşit de atîtea ori Vladimir Vladimirovici Maiakovski. Trebuia să se aplece, desigur, un pic, căci statura poetului era a unui uriaş, şi nu prea existau porţi pe măsura înălţimii lui.

...In clădirea aceasta, astăzi casă-muzeu, a locuit din 1926 şi pînă la moarte „cel mai bun, cel mai talentat poet al epocii sovietice". In mijlocul grădinii, plină de florile toamnei, — statuia poetului...

Cu fruntea ridicată, cu mîinile atît de voluntar virîte în buzunarele pardesiului, încît ţi se pare că buzunarele stau gata să se rupă, poetul-luptător înaintează.

Sub presiunea pumnilor pardesiul face cute — şi e ceva dominator, ceva foarte viu în acest bronz ce mă întîmpină. Banalitatea pardesiului a fost transfigurată, căpătînd o nobleţe pe care o pot invidia şi toga şi paludamentum-ul roman.

Privesc. înainte de-a urca treptele, această statuie, avîntată ca o corabie tînără, şi versurile lui Victor Hugo îmi vin, proaspete, în minte: „Où va-t-il, ce navire? Il va, de jour vêtu,/ A l'avenir divin et pur, à la vertu,/ A la science qu'on voit luire, / A la mort des fléaux..."

Imi exprimasem, ieri, dorinţa de a o vedea şi pe sora lui Maiakovski — şi dorinţa-mi este, iată, împlinită. Cea care mă întîmpină în capul scărilor e însăşi Ludmila Vladimirovna Maiakovskaia. Surîde. „Sînt fericită că Vladimir Vladimirovici este iubit în patria d-voastră, căreia îi urez succese din ce în ce mai mari".

Privesc în tăcere acest chip de o mare distincţie, încadrat de zăpezile vremii. Ochii prelungi, de un verde închis, sprincenele castanii, conturul spiritual al buzelor.

Alături şi împreună cu această femeie — pe atunci, o fetiţă oacheşă — a zburdat Vladimir Vladimirovici pe sub înalţii arbori din Bagdadi.

Mai tîrziu, tot această femeie, în faţa căreia mă aflu, — pe atunci o adolescentă, însă o adolescentă cu minte matură — îi transmitea manifeste revoluţionare...

Anul 1905... Transcaucazia în plin avînt revoluţionar. Maiakovski, elev în clasa a treia a liceului din Kutaisi (Georgia), ia parte la manifestaţii, cîntă, alături de colegii săi, „Marseilleza", în biserică.

Ludmila Vladimirovna soseşte la Kutaisi. „A sosit soră-mea din Moscova. Inflăcărată. Mi-a dat, în taină, fituici lungi. Imi plăceau: foarte riscant. Ţiu minte şi acum. Prima:

„Trezeşte-te, tovarăşe, ridică-te
frate.
Azvirle-n grabă arma la pămînt!"

„Era revoluţie. Erau versuri. Versurile şi revoluţia se înfrăţeau în capul meu"

Privesc în tăcere ochii Ludmilei Vladimirovna. In aceste două ferestre prelungi, s-au răsfrînt de atîtea ori ochii poetului: Maiakovski copil, Maiakovski adolescent, Maiakovski om matur. Mîinile acestea sînt mîini care au împărţit manifeste, mîini care au adus mîinilor fratelui, lumina. Ele sînt mîinile care stringeau cu înfrigurare, într-un puternic consimţămînt mut, pumnii încă de copil ai lui Volodea, elev în clasa treia a liceului din Kutaisi... copilul, care în anul de sînge şi glorie 1905 cînta în biserică „Marseilleza".

Am urcat. Ne aflăm acum într-una din odăile, nu prea mari, locuite de Maiakovski. Vorbim despre concepţia pe care Vladimir Vladimirovici o avea asupra rostului poetului în societate. Pictorul Angheluţă s-a aşezat într-un colţ şi a început să deseneze chipul atît de expresiv al sorei poetului.

„Maiakovski (îmi spune Ludmila Vladimirovna) a fost unul dintre poeţii cei mai sinceri. Concepţia sa asupra rolului ce-i revine poetului în societate este răsfrîntă cu fidelitate în operele sale. Concepţia aceasta se poate formula în puţine cuvinte: poetul trebuie să slujească poporului. Din acest punct de vedere, poemul „Harașo!" mi se pare că oglindeşte pe deplin părerile sale. Acesta este motorul esenţial al creaţiei lui Vladimir Vladimirovici".

Acum, Ludmila Vladimirovna a tăcut. De departe, se aude vuietul surd al oraşului, vuietul marii Moscove, cea care munceşte ca un gigant, care înalţă clădiri cu vîrfu-n stele, aşa cum le-a visat şi le-a cîntat Maiakovski. Odată cu această viaţă, care se amplifică pe dimensiuni uriaşe, cresc în intensitate, în această odaie mică, şi se aud ca un torent mîndrele cuvinte ale poetului:

„Mă bucur
că această muncă
a mea,
se varsă în munca
republicii mele".

Prin toată opera lui, cu întreaga lui putere, Maiakovski a apărat viaţa şi pacea, dragostea de a trăi şi de a lupta apărîndu-le.

„Tema cea mai însemnată a poeţilor noştri (îmi spune Ludmila Vladimirovna), temă care a stat la temelia tuturor creaţiilor lui Vladimir Vladimirovici, e aceea a apărării păcii în întreaga lume. Tema aceasta a fost tema principală a poeţilor din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei

Valorificînd această temă în lucrările lor, poeţii din orice parte a lumii pot aduce contribuţia cea mai de seamă în apărarea păcii".

Camera în care stăm de vorbă e plină de nenumăratele vestigii ale vieţii de luptător a lui Maiakovski. Arme de diferite calibre: schiţe, caricaturi, afişe agitatorice pentru „Vitrinele satirice ROSTA", broşuri tipărite în sute de mii de exemplare, putînd circula cu mare viteză, şi volume masive.

Arsenalul în care toate aceste arme redutabile s-au călit, iată-l strălucind sub cristalurile bibliotecii de colo; mă apropii de aceste cărţi cu cotoare masive, şi citesc: Marx, Engels, Pisarev, Plehanov, Lenin...

Intr-un colţ, patru volume masive: „Tolkovii slovari", dicţionar etimologic.

„Din punctul meu de vedere (mărturisea Maiakovski) cea mai bună operă este cea scrisă la o comandă socială a Kominternului, avînd ca scop victoria proletariatului, transmisă prin cuvinte noi, expresive şi uşor de înţeles pentru oricine, creată pe o masă bine echipată şi livrată redacţiei cu avionul".

Grija pentru fiece cuvînt în economia generală a operei literare, pentru riguroasa proprietate şi exactitate a fiecărui cuvînt explică, de la sine, locul de cinste pe care Maiakovski îl dase acestor volume din „Tolkovii slovari". Pentru Maiakovski cuvintele aveau o personalitate, adeseori mai incomodă, mai greu de îmblînzit decît a fiinţelor vii. „Unele cuvinte fac de-a dreptul un salt înapoi şi nu mai revin niciodată, altele se lasă aşteptate, se învîrtesc şi revin de zeci de ori, pînă ce să ai sentimentul omului care şi-a găsit locul (acest sentiment dezvoltat de către experienţă este, de fapt, ceea ce numim talent).

Cele mai adeseori cel care ia fiinţă cel dintîi este cuvîntul principal, cuvîntul principal care caracterizează sensul versului sau cuvîntul care trebuie rimat. Cînd esenţialul este gata, iată că, deodată, încerci senzaţia că ritmul s-a rupt — lipseşte o mică silabă, un mic sunet. Te apuci din nou să reaşezi toate cuvintele la locul lor şi lucrul acesta sfîrşeşte prin a te pune într-o stare de delir exasperat. Ca şi cum ţi s-ar încerca de o sută de ori, pe un dinte, o coroană care nu vrea să se potrivească; şi, în sfîrşit, după o sută de încercări, iată că s-a potrivit — şi asta-i!"

Aici, în această casă, i-a citit Maiakovski lui Lunacearski poemul „Harașo!". „E tunnat ca-n bronz!" a exclamat Anatoli Vasilievici.

Pentru ca bronzul să n-aibă nici o fisură şi să dea un sunet plin, poetul muncea asupra cuvîntului cu o îndîrjire şi o răbdare, de la care totdeauna se va putea învăţa. O muncă aspră, care aducea în ochii poetului lacrimi — „de durere şi de uşurare", după cum singur ne spune.

★

...Privesc tablourile, afişele, desenele... Intreb pe Ludmila Vladimirovna:

LUDMILA VLADIMIROVNA MAIAKOVSKAIA
desen de OCT. ANGHELUŢĂ 19..

„Cînd a început să deseneze?"

„Cam la 6 ani. Mai întîi a început să deseneze şi apoi să citească". O clipă, rămîne cu ochii în gol, cu un surîs fluturînd pe buze: „Noi credeam că o să ajungă pictor".

Sînt cîteva tablouri şi caricaturi de mare sensibilitate. Angheluţă nu mai conteneşte să le admire. Iată o caricatură făcută de poet în 1915: pictorul Repin. Alta îl înfăţişează tot pe Repin certîndu-se cu scriitorul Ciukovski.

Mă opresc îndelung la desenul reprezentînd-o pe fiica pictorului Brodski. Tehnica în care e tratată mi se pare evidentă. Spun: „Laviu".

„Nu, surîde Ludmila Vladimirovna. E un desen făcut cu un muc de ţigară muiat în apă".

Sînt şi picturi în ulei; iată schiţele originale pentru „Baia", iată afişul de la premiera „Băii", luminat de mari litere roşii, iată-l şi pe cel de la premiera „Ploşniţei". Şi nenumărate caricaturi multicolore, făcute de Maiakovski între 1919 şi 1922, pe care ostaşii roşii le priveau „înainte de luptă, pornind la atac, pornind nu cu o rugăciune, ci cu cîntece", aceste afişe vibrante pulsînd şi astăzi încă de sîngele Revoluţiei, de mînia poporului împotriva duşmanilor ei, aceste placate asupra cărora ochii lui Maiakovski s-au aplecat sute de nopţi şi de zile. Ele nu sînt altceva decît — după cum însuşi Maiakovski le caracterizează — „noutăţi telegrafice transformate în afişe; decrete, difuzate fără întîrziere cu ajutorul refrenelor populare".

Şi iată şi versurile poetului, scrise fără întîrziere, „versuri care făceau să hohotească de plăcere soldaţii porniţi spre front: „Capitalului i-am ars la falcă una... /Dar cu braţele în sîn nu poţi sta,/ Fiţi cu atenţie într-una./ Capitalul e încă viu./ Pe noi să ne-atace, mai poate-ncerca...".

Erau vremuri grele. 50 de metri pătraţi — atît cuprindea spaţiul locuit de Maiakovski în clădirea în care ne aflăm.

Şi, cu ani înainte, fusese şi mai greu. Intervenţia statelor capitaliste, bandele lui Iudenici, Kolceak, Vranghel ...Pe atunci: *„Moscova,/o insulă,/ Şi noi pe insulă,/ Noi —/Goi,/ Noi — Fără pîini,/ Cu Lenin în minte/ şi naganu'n mîini".*

Pe atunci: *„Şase/ Metri pătraţi,/ De locuit./ Cam greu./ In încăpere,/ Patru:/ Lila,/ Osia,/ Eu,/ Şi cîinele/ Şcenik."*

Trecem prin sufragerie. Totul e cum era atunci, — cînd „cu ţigara lipită de marea-i buză inferioară, cu capul sus..." (Elsa Triolet). — poetul îşi purta paşii pe aceste podele simple, de scînduri, date cu ceară roşie. Faţa de masă cu cerculeţe cenuşii şi flori de aur pal este întinsă pe aceeaşi masă, la care a stat poetul. Sînt în jurul mesei şi patru scaune obişnuite, de lemn. De-a lungul unui perete, o canapea mare, acoperită cu muşama neagră. Intr-un colţ, o vază mare cu smalţ albastru, mai încolo un samovar impunător.

„Vizitase (ne spune Ludmila Vladimirovna) o fabrică de asemenea obiecte. Ochii i se aţintiseră asupra samovarului. Muncitorii îl iubeau. I-au trimis samovarul acasă".

„Altfel, (adăugă) nu ţinea la obiecte. Cînd era mic şi părinţii îl întrebau ce lucruri i-ar face plăcere, spunea că preferă să i se dea bani. Se limita totdeauna la strictul necesar".

Strictul necesar, adică simplitatea, grăieşte în toţi aceşti cincizeci de metri pătraţi locuiţi de poet.

„Locuinţa era cam mică pentru un poet ca Maiakovski" — observă directoarea casei-muzeu. „Venea să-l viziteze foarte mult tineret. Maiakovski îi ajuta pe tineri totdeauna. Tinerii aceia au crescut. Sînt astăzi oameni în toată firea. Mulţi dintre ei vin să viziteze această casă în mişcările lor proprii. „L-am cunoscut!" — spun ei cu mîndrie. Şi au de ce să fie mîndri".

...Intrăm în altă încăpere.

Biroul poetului, străjuit de conul verde al unei lămpi cu picior. Deasupra, uimitor de viu, privind nu ca dintr-o fotografie, ci ca printr-o fereastră — chipul lui Lenin.

„Stăm singuri în cameră,
eu
şi cu Lenin,
fotografie
pe albul perete".

Lenin, în capul gol, vorbeşte din Piaţa Roşie ostaşilor care pornesc împotriva bandelor albe poloneze. Impresia e tulburătoare.

Lucrurile din încăpere sînt puţine şi simple. Singur biroul este mobilat din plin, cu o artilerie întreagă de ustensile: calendar, carnete, stilouri, creioane...

Intr-un colţ, un garderob de o înălţime neobişnuită, cu o oglindă atît de sus plasată, încît nu ne putem vedea în ea. „Şi-a comandat mobila singur, pe dimensiunile lui" — ne spune Ludmila Vladimirovna.

In garderob, baia de cauciuc pliantă, pe care poetul o lua cu el în toate călătoriile, puloverul cu pătrăţele, cunoscut din atîtea fotografii, cîteva cravate, cîteva cămăşi, — toate aşa cum fuseseră rînduite de poet.

„Mama îl învăţase să îmbrace în fiece zi o nouă cămaşă, — spune Ludmila Vladimirovna. Era singurul lux la care nu renunţa".

Privesc toate aceste lucruri simple, între care a trăit poetul. Le privesc şi din nou îmi dau seama cît de intim a fost legată viaţa lui Maiakovski, pînă-n cele mai mici amănunte, pînă la această topografie domestică, de poezia lui:

„Cu strofele,
n-am prea văzut feţcaie.
Nici n-am vreo mobilă
grozavă, în odaie.
Şi-afară
de-o cămaşă spălată,
ce să zic,
Pe cinstea mea,
nu-mi trebuie nimic".

Un birou, un garderob, în garderob cîteva cămăşi curate, cîteva cravate, o mică baie de cauciuc, uneltele de ras, perii (două), gulere tari (trei), pantaloni. Faţă în faţă cu biroul, un divan cu un macat colorat, în dungi roşii, galbene, verzi, cenuşii, negre — adus de poet din Mexic.

Şi, mi se pare, — asta-i totul.

Căci... „afară de-o cămaşă spălată, ce să zic/ pe cinstea mea, nu-mi trebuie nimic".

Modestă, zguduitoare prin modestia ei, locuinţa lui Maiakovski este încă o lecţie pe care poetul a lăsat-o, spre folosul urmaşilor.

„Louis Aragon (ne informează directoarea casei-muzeu) a vizitat încăperile acestea de nouă ori. Vin aici oameni din toate colţurile Uniunii noastre: un iakut care a scris o dizertaţie asupra lui Maiakovski, a venit tocmai de pe malurile Oceanului Inghetat. Doi absolvenţi ai Sorbonei au venit şi ei spre a cerceta cele 80 de mii de fişe din muzeu cu privire la opera şi viaţa poetului. Priviţi aceste hîrtii: sînt versuri de-ale lui Maiakovski, transcrise de Zoia Kosmodemianska în carnetul ei. Şi aceasta, iată..."

Privesc: e o carte cu poeziile lui Maiakovski străpunsă de o schijă. „Ea a fost purtată de ostaşi pe front. Au trimis-o, aşa cum o vedeţi, muzeului, rugîndu-ne să le dăruim un exemplar nou. Tradus în 48 de limbi ale popoarelor Uniunii şi în 29 de limbi străine, tirajul operelor lui Maiakovski, numai în limba rusă, a fost pînă la 1 aprilie 1954, de 19.750.366 exemplare.

Maiakovski ne-a ajutat în război, el ne ajută azi la construirea comunismului".

...Priveşti aceşti pereţi ai acestor încăperi modeste, mobilate elementar, şi te întrebi cum au putut rezista uriaşei forţe explozive a vieţii celui pe care l-au adăpostit.

In aceste odăi a răsunat bubuitul de oceane în furtună ale popoarelor în marş spre libertate, au vuit pădurile imense ale mîniei, s-au dezlănţuit trăznetele fantastice ale umanităţii indignate, a răsunat glasul celui care cînta „primăvara omenirii pe pămînt,/ născută din muncă şi luptă..."

Cum au rezistat aceste încăperi paşilor Uriaşului, glasului său, universului său exploziv?

Intrebările acestea mă frămîntă în timp ce, împreună cu Ludmila Vladimirovna Maiakovskaia, străbat cimitirul „Novo Devicie", ca să aşternă pe mormîntul poetului dragostea mea sub înfăţişarea unui buchet cu flori.

Pe drum îmi dau seama, însă, cît de naive sînt întrebările.

Locuinţa lui Maiakovski era (şi este) Uniunea Sovietică întreagă, inimile a 200.000.000 de oameni sovietici...

Eugen Jebeleanu

ÎNSEMNĂRI DESPRE POEZIA PENTRU COPII A LUI MAIAKOVSKI

Este un lucru cunoscut că Maiakovski a închinat copiilor de diferite vîrste numeroase versuri alcătuite pe măsura căutării și înțelegerii lor. Indeosebi prin talmăcirile artistice ale Ninei Cassian, poezia pentru copii a lui Maiakovski este astăzi un bun al educatorilor din patria noastră și, în mare măsură, un model pentru autorii noștri de literatură pentru copii.

Însemnările de față cuprind unele observații tocmai în legătură cu calitatea specifică a poeziei pentru copii a lui Maiakovski, referindu-se la grija marelui poet de a crea pentru copii nu o literatură „mai ușoară", deficitară artistic, lipsită de interes pentru adulți, ci o literatură adevărată, aducînd deopotrivă unei anumite vîrste, atît prin sfera preocupărilor, cît și prin expresia sa artistică proprie, prin accesibilitatea ei.

Poeziile pentru copii ale lui Maiakovski respiră un adînc optimism. Ele se desfășoară la tonul major al vieții noi, al vieții sovietice, în care un întreg popor veghează pentru ca existența copiilor să fie luminoasă.

Eroul matur al poeziilor lui Maiakovski pentru copii, cel care vorbește și povestește copiilor, este bravul, eroicul cetățean sovietic care, stăpîn pe soarta sa, își privește cu adîncă afecțiune, dar calm și hotărît, cea mai tînără generație, viitorul său, bucuria zilei de mîine: copiii. În țara sa, lucrurile sînt statornicite pe o temelie dreaptă, așezată prin luptă îndelungată și grea. Și pe viitor lucrurile vor merge tot mai bine, viața nouă va birui treptat tot ce aduce aminte de viața veche. Îi stau chezășie legile istoriei, pe care mintea lui le pătrunde și puterea lui le cucerește, le asigură.

Despre toate acestea stă la sfat tatăl sovietic cu „flăcău!" său de o șchioapă.

Serios, fără a lăsa decît rareori să mijească zîmbetul glumeț pe buze, tatăl împărtășește feciorului învățămintele vieții noi.

El îi vorbește astfel despre ce e rău și ce e bine, îi povestește cu drag despre munca vrednică pe care — la locurile lor — o duc cetățenii patriei libere.

Cu deosebită putere se dezvăluie măiestria proprie poeziei pentru copii a lui Maiakovski, atunci cînd, depășind obiectivul unei elementare instruiri a copilului, despre lume, ea oferă o nemijlocită orientare morală a acestuia, călăuzindu-l către înțelegerea normelor de conduită, de bine și de rău.

În poezia „Ce e rău și ce e bine" poetul prezintă copilului norme de conduită socială, mergînd pînă la definirea plastică a noțiunilor abstracte de rău și bine, pe măsura înțelegerii copilului, plecînd de la faptele cele mai apropiate ale experienței sale de viață, fără supărătoarea moralizare de care nu știu să se ferească, cînd sînt nepregătiți, nici educatorii, nici poeții.

Înainte de a stabili ce e rău și ce e bine, în mod obiectiv, poetul pleacă de la viața personală, afectivă, și de la interesele proprii copilului. Faptul că bloud, de pildă, e rău din punctul de vedere al copilului, care, din cauza aceasta, e reținut în casă.

„Dacă ploaia-n geam izbește
vîntul suflă tare.
Știm cu toții
asta este
rău pentru plimbare"

Și reversul, aducător de veselie, vremea însorită, vine să coloreze afectiv, în mintea copilului, noțiunea de bine.

De aici se face trecerea la bine și rău, văzută ca o consecință a purtării copilului, cu efecte pentru el însuși:

„Dacă
puștiul se mînjește
tare pe mutrița lui
asta-i
foarte rău,
firește,
pentru pielea puștiului".

Misiunea educativă a poeziei despre bine și rău e apoi dusă mai departe, la înțelegerea acestor două noțiuni ca reprezentînd două categorii morale care privesc nu numai micuța persoană a „puștiului", ci însăși societatea:

„Dac-un bătăuș
îmi bate
pe un mititel,
vezi, pe ăsta,
eu, în carte,
nici nu-l pun de fel"

Dar dacă:

„Strigă unul:
„Nu lovi
Puști mai mici
ca tine.
Bun băiat,
Pe-acesta, știi,
Îl iubește-oricine".

Opoziția categorică de felul de mai sus scoate în relief cele două extreme etice. Dar, așa cum sezisează poetul, pentru vîrsta căreia i se adresează aceste versuri nu poate fi vorba de înțelegerea caracterului relativ al acestor norme. Limita dintre bine și rău, Maiakovski o prezintă copiilor precizată printr-o graniță netă. Procedeul, odată aplicat, se repetă de-a lungul întregii poezii, aducînd mereu noutatea altor situații în care copilul trebuie să știe să discearnă ce e rău și ce e bine.

În felul acesta el află că e rău obiceiul de a strica lucrurile, că e rău să fii murdar sau fricos, dar că e bine să fii curat, harnic, viteaz.

Versurile acestea ale lui Maiakovski aduc — printr-un procedeu artistic propriu — intervenția unor personaje care, dezaprobînd ce e rău și salutînd ce e bine, îi deschid copilului perspectiva înțelegerii acestor norme morale — nu ca fiind niște cerințe arbitrare ale părintelui, ci ca pe niște cerințe obiective ale societății în care

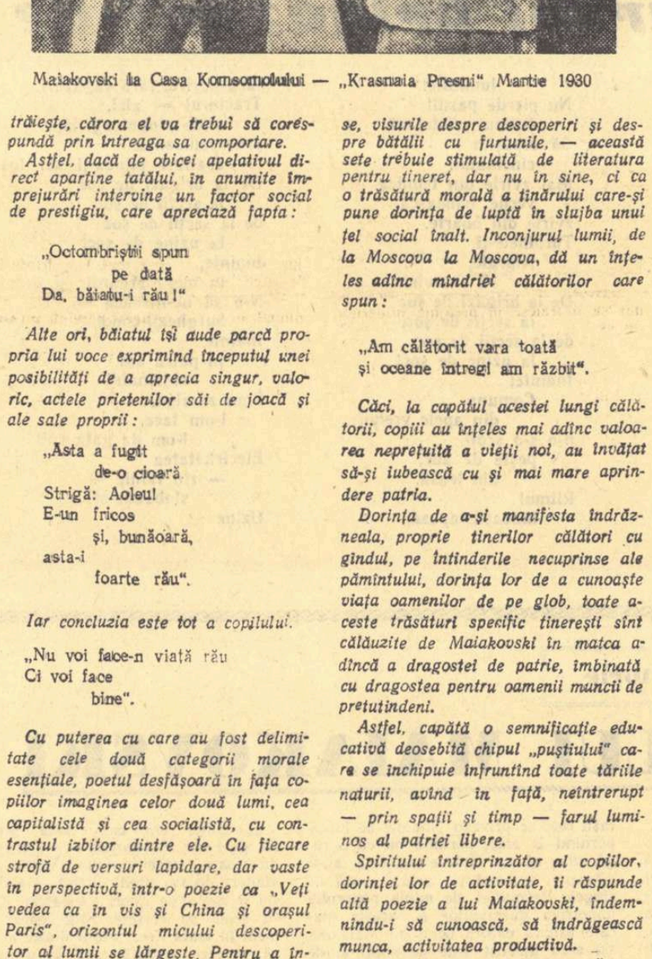

Maiakovski la Casa Komsomolului — „Krasnaia Presni" Martie 1930

trăiește, cărora el va trebui să corespundă prin întreaga sa comportare.

Astfel, dacă de obicei apelativul direct aparține tatălui, în anumite împrejurări intervine un factor social de prestigiu, care apreciază fapta:

„Octombriștii spun
pe dată
Da, băiatu-i rău!"

Alte ori, băiatul își aude parcă propria lui voce exprimînd începutul unei posibilități de a aprecia singur, valoric, actele prietenilor săi de joacă și ale sale proprii:

„Asta a fugit
de-o cioară
Strigă: Aoleu!
E-un fricos
și, bunăoară,
asta-i
foarte rău".

Iar concluzia este tot a copilului.

„Nu voi face-n viață rău
Ci voi face
bine".

Cu puterea cu care au fost delimitate cele două categorii morale esențiale, poetul desfășoară în fața copiilor imaginea celor două lumi, cea capitalistă și cea socialistă, cu contrastul izbitor dintre ele. Cu fiecare strofă de versuri lapidare, dar vaste în perspectivă, într-o poezie ca „Veți vedea ca în vis și China și orașul Paris", orizontul micului descoperitor al lumii se lărgește. Pentru a înțelege mai bine sensul adînc al prefacerilor care s-au produs în țara lor sovietică, copiii sînt purtați, pe aripile unei călătorii imaginare, cu avionul, cu vaporul, și cu trenul, făcînd ocolul pămîntului. Copiii întreprind astfel, sub conducerea poetului care cunoaște pămîntul și oamenii, o călătorie care se desfășoară nu numai în spațiu, ci și în timp, istoric. Punctul de plecare al acestei călătorii este Moscova, este prezentul luminos al vieții actuale a copiilor sovietici.

Străbătînd spațiile uriașe din afara patriei lor, orașele strălucitoare de bogăție dar și pline de nedreptate și mizerie, copiii străbat cu gîndul înseși distanțele uriașe pe care patria lor le-a depășit — în timp — față de trecutul său propriu sub orînduirile sociale vechi. Copilul care ascultă povestirea călătoriei prin lume și participă la ea imaginar și afectiv, compară viața din jur, din patria sovietică, cu tabloul întunecos al vieții aflate sub jugul exploatării.

Cu îndrăzneala poetului care este în același timp un mare creator și educator, îmbinînd forța sugestivă și convingătoare a artei cu încrederea dătătoare de aripi a umanismului socialist în larga putere de înțelegere a omului și chiar a copilului, Maiakovski se adresează micului său cititor vorbindu-i despre lucrul cel mai de seamă: despre revoluția socialistă, despre societatea socialistă care crește odată cu propria lui viață.

În lumina acestei călătorii cu semnificații educative adînci, putem înțelege just și problemele literaturii de călătorii și aventuri, atît de iubită de tineri și copii. Setea drumurilor îndrăznețe, a întîmplărilor primejdioase, visurile despre descoperiri și despre bătălii cu furtunile, — această sete trebuie stimulată de literatura pentru tineret, dar nu în sine, ci ca o trăsătură morală a tînărului care-și pune dorința de luptă în slujba unui țel social înalt. Înconjurul lumii, de la Moscova la Moscova, dă un înțeles adînc mîndriei călătorilor care spun:

„Am călătorit vara toată
și oceane întregi am răzbit".

Căci, la capătul acestei lungi călătorii, copiii au înțeles mai adînc valoarea neprețuită a vieții noi, au învățat să-și iubească cu și mai mare aprindere patria.

Dorința de a-și manifesta îndrăzneala, proprie tinerilor călători cu gîndul, pe întinderile necuprinse ale pămîntului, dorința lor de a cunoaște viața oamenilor de pe glob, toate aceste trăsături specific tinerești sînt călăuzite de Maiakovski în matca adîncă a dragostei de patrie, îmbinată cu dragostea pentru oamenii muncii de pretutindeni.

Astfel, capătă o semnificație educativă deosebită chipul „puștiului" care se închipuie înfruntînd toate tăriile naturii, avînd în față, neîntrerupt — prin spații și timp — farul luminos al patriei libere.

Spiritului întreprinzător al copiilor, dorinței lor de activitate, îi răspunde altă poezie a lui Maiakovski, îndemnîndu-i să cunoască, să îndrăgească munca, activitatea productivă.

„Ce să fim" este cartea care răspunde spiritului activ, dinamic, al copiilor, călăuzindu-i către o activitate organizată, constructivă, tot așa cum călătoria imaginară peste mări și țări, — care răspundea setei lor de aventuri vitejești, bogate în descoperiri, — era menită să călăuzească gîndirea copilului către o mai temeinică înțelegere a vieții actuale.

Maiakovski îi învață pe copii să iubească feluritele meșteșuguri, înșirînd, în fața ochilor lor încîntați, uneltele omului și măiestrite lucruri pe care le înfăptuiește cu ajutorul lor.

El le vorbește copiilor despre procesul de elaborare a unor obiecte bine cunoscute lor, desfășurînd — odată cu operațiile feluritе de prelucrare a materialului — și numele altor unelte care alcătuiesc toate laolaltă atît a și atît atracții pentru mintea lui lacomă de a ști, pentru setea lui de activitate.

Arta lui Maiakovski găsește calea concretizării intuitive a abstracțiunilor — adecvată puterii de înțelegere a copilului. Astfel, pentru a dezvolta dragostea copiilor pentru munca în colectiv, în uzină, Maiakovski clădește din cîteva trăsături, imaginea forței colectivului uriaș care înmănunchiază sute și mii de energii creatoare:

„Scoală!
Sună sirena! Hai!
Înspre uzină pornim în alai
E lume, un batalion
O sută sau două se-adună.
Ce nu face unul,
Facem toți împreună.
Muncim mereu virtos
Fiecare-i de folos..."

În realizarea acestei lumi variate a poeziei pentru copii, prin care își plimbă micii cititori, instruindu-i și educîndu-i totodată, Maiakovski a adaptat cu măiestrie particularitățile artei sale poetice. Versurile sale „în scară" punctează în răgazuri scurte, neobositoare, imaginea comunicată copilului, îl surprind prin vioiciunea lor și — în același chip — fin mereu trează atenția lui, întipărîndu-se lesne în minte. (În treacăt, fie zis, unele din poeziile noastre pentru copii sînt inaccesibile acestora, chiar dacă au un conținut corespunzător, numai din pricina versului greoi).

Dinamismul poeziei maiakovskiene stimulează interesul copiilor, prin bogăția acțiunii — frecvența verbului — prin variația și mobilitatea ritmului și a versificației, pe alocuri prin neașteptate sugerări onomatopeice:

„Hai plecăm,
acum,
acum.
claxonăm:
„Feriți
din drum".
sau
„Ici — fum!
Colo — bum!" *etc.*

Dinamismul scoate la iveală o altă particularitate a acestei poezii, izvorîtă dintr-o adîncă cunoaștere a sufletului copilului: jocul.

Jocul și gluma însoțesc versurile pentru copii ale lui Maiakovski, caracterizînd atît expresia cît și conținutul de idei, dar stimulînd mereu ceea ce e mai bun în copil. În poezia „Calul năzdrăvan", de pildă, după ce a povestit cum s-a făurit calul, prin munca și colaborarea multor meșteri care au furnizat carton, cleiu, roți de lemn, cuie etc. poetul intervine pe neașteptate, șăgalnic, dar referindu-se la visurile reale ale copilului, introducînd îndemnul:

„Sai degrabă pe căluț
Lui Budionnîi să-i ajuți".

În acest ansamblu al versului, propriu a oglindi și a stimula jocul copiilor, repetiția devine la Maiakovski un procedeu statornic. Aceasta corespunde necesității psihologice a copilului de a accentua necontenit în joc elementele cunoscute, unindu-le mereu, într-o succesiune imperceptibilă, cu cele noi. De la Maiakovski trebuie să învățăm a cuprinde în gama lui variată jocul ca element esențial al poeziei pentru copii, dar și ca un însemnat factor educativ. În jocul copilăresc, Maiakovski a văzut oglindindu-se preocupările reale, bucuriile și necazurile, experiența de zi cu zi a celor mici, activitatea lor proprie. De aceea, el și-a tratat — chiar și în joc — micii cititori, cu seriozitate, cu gravitate s-ar putea spune.

Poezia pentru copii a lui Maiakovski se opune tendinței manifestate uneori în literatura pentru copii de a-ți croi, ca scriitor, un zîmbet artificial, un limbaj plin de dulcegării și diminutive, cînd te adresezi celor mici. La Maiakovski găsim zîmbetul complice al adultului care ia în serios jocul copiilor, înlocuind atitudinea de superioritate îngăduitoare. Iar îndărătul lui, o adîncă dragoste și înțelegere a sufletului copilului.

De fapt, aceasta e cheia reușitei în literatura pentru copii.

Bianca Bratu

Maiakovski și noi

(FRAGMENTE)

Zeci de ori auzit-am acest referat:
„Maiakovski — poet luminînd peste vreme".
Referentul e nou, referatul uzat, —
A promis, la-nceput, să ridice probleme,
A-nceput să ridice, bunul nostru amic,
Însă n-a adus nou pentru nimeni nimic.

Noi îl știm pe poet cutezînd înălțimi,
Cu o pană ce arde, iubește, urăște.
Cugetările lui însetați le sorbim
Cînd poemele-i merg la atac, ostășește.

Urmăream cu condeiul al versului drum,
și poemele lui le-nvățam pe de-a rostul.
Dar atîta-i de-ajuns ca să fim de pe-acum
mari poeți, să cunoaștem și vremilor rostul?

Pentru care din noi, nu-i un lucru de preț,
să-i rămînă un vers, un poem, o cîntare,
și în care al vremilor patos măreț
să-ndrăznească, semeț, de-a striga-n gura mare?

Legănați într-al viselor vast univers
răsfoind, cu încetul, adeseori, tomul
însă tot nu vedem cetățeanul în vers,
însă tot nu vedem că în versuri e omul.

Maiakovski îl știu nu ca om, ci ca bard,
și îl simt uriaș în poeme ce ard.

Dar cu oamenii vii cum vorbește-l vedem,
mult mai viu ca toți vii din lume.
Referentu-mi recită poem de poem,
despre om îl rugăm a ne spune!

Maiakovski-a fugit, cum fug unii din noi,
tinerei sau bătrîni, cîteodată,
după premii de stat, după cinuri de soi,
cînd nici cartea nu-i încă legată?

Sau gîndea care critic știut, tutelar
o să laude versului zborul,
însă nu cîntărea nicio clipă măcar
ce va spune la astea poporul?

Noi și azi întîlnim un mișel, o lichea
și vedem că se-arată ridicol.
Se cuvine să-l biciui. E bine așa,
însă poate că-i știab, și-i pericol.

În Rodopii uzine se-nalță spre cer.
(Pe urcuș nu-i ușor să te legeni!)
Și din nou stihuiește despre-al boltei meșter
despre brazi și goruni și mesteceni.

Parcă-l văd alergînd după glorii lihnit, —
Voi, redactori să nu fiți ironici
Că poetul e-aici și-i pe sfadă pornit:
„Cum de nu mă citarăți în cronici?"

Ești un bun bîrfitor dar, băios, — să hulești
pe alți buni bîrfitori nu încetini.
Eu de tine bîrfesc, tu de mine bîrfești
și-ntre noi ne rămînem prieteni.

Zici că nu ai confort și că n-ai cabinet
și cîntarea ți-o nești suferindă,
însă uiți că, demult, tu, același poet,
o scriai pe un scaun, în tindă.

Cîntul tău cuteza, cu tărie în pas,
ca în inimi să toarne văpaie, —
iară astăzi îl vezi chinuit, fără glas:
că-ți stropește azi dușul în baie.

. . . . . .

Da. E jalnic. E greu. Nu mai merge așa.
Nu, un șir de cuplete nu-s artă.
Dibăcind cîte-o rimă, să sune cumva,
asta nu e nicicum avantgardă.

Ne grăbim și ni-i versul rotund și sonor,
înșirăm vorbe mari, cu putere, —
dar în cîteva zile poemele mor.
Se mai cere ceva, se mai cere:

Ca și inima noastră să bată în vers,
să se-neingă simțirile toate,
să strălumine versul al omului mers,
să îndemne, să cheme, s-arate.

. . . . . .

Comuniști și voi, fără partid, m-am gîndit
doar la voi și la patria toată.
Ne-o fi versul cu mîndre chemări împletit
dacă inima noastră-i curată!

Nu cu bîrfa mărunță și fără de preț
demnitatea de om s-o asameni,
ci cu veacul acesta înalt și măreț.
Să fim vrednici poeți, să fim oameni!

Kliment Țacev

În romînește de
Al. Andritoiu și I. Pîcă

Colocviu fantastic

Poetul-Atomul-Condeiul

POETUL:

Spre zorii zilei, obosit de scris,
Cînd mă privește geamul cu-ochi albaștri,
Eu am văzut jucînd pe manuscris
Un fel de licărire ca de aștri.
Sub dunga ei piezișă, aurie,
Dormea adînc condeiul pe hîrtie...

ATOMUL:

Sînt eu! Venit-am! Scoală-te acum,
Unealtă prăfuită și subțire!
Eu, fiul secolului, vin să-ți spun
C-am pus pe gînd o-ntreagă omenire!
Și tu mai îndrăznești, chiar tu, mă rog,
Să dai povață drumurilor mele,
Cu glasul scîrțîit și slăbănog
Care-a cîntat iubiri și flori și stele?
Eu pot zvîrli pămîntul în neant,
Pot atîrna de orice stea un om;
Pitic sînt, dar am forță de gigant,
Eu, punct lui Arhimede, eu, ATOM!
Cum îndrăznești, bătrîn condei, vezi bine,
Să te mai prinzi, acum, de piept cu mine?

CONDEIUL:

Întîi, salut! Apoi o să te-ntreb:
De ce atîta, frate, tura-vura?
Acum în zori sînt ostenit de trebi,
Și tu mă scoli și-ți dai pe față ura.
Ce-i drept, ești încă tînăr, nu mă mir
De ploaia ta de vorbe și insulte.
Dar neamul meu, din vremea lui Omir,
Văzut-a-n lume, măi amice, multe!
Eu ți-am dat sfaturi, precum bine vezi,
Pe foile acestea răsfirate
Ce le-nflorii ca niște dragi livezi
De gînduri mari și visuri nestemate.
Privește-aici, ți-am prins aripi să zbori
În mările văzduhului, băiete,
Să daureți pămîntul cu comori,
Să legi din nou planete de planete.

Aicia — iartă-mi vechiul stil rural! —
L-am zugrăvit pe omul ce te-nhamă,
Și tu în frîie, noul Ducipal,
Bați din copite, scuturi foc din coamă.
Și sar scîntei: pe-ntregul glob aprind
Nemuritoarea, nobila lor rază.
Și stelele, în stoluri de argint,
Privesc de sus și tac — se minunează.
Pe alte foi, cum vezi, te iau la rost
Că-ncerci să-ți dai puterea pe simbrie
Acelora ce oameni doar au fost
Și nu mai sînt și nici n-or să mai fie.
Ei și-au pierdut în fața lumii stima
Cînd te-au scuipat, drept iad, pe Hiroșima
Dar, dezrobit din aspra ta găoace,
Ascultă-mă, amice, fii pe pace!...

POETUL:

Atunci văzui cum s-a răsfrînt deplin
În bobul de cerneală neuscată
Acel crîmpei de soare și senin
Ce-a luminat și foile deodată.
Neobservat de-atom, nici de condei,
Furai, în dimineața-aceea nouă,
Din gîndurile lor vreo două-trei
Și le-am adus, spre judecată, vouă...

Ion Brad

CARNET SOVIETIC

Dezbateri asupra operelor literare sovietice apărute în anul 1954

La 21—23 martie a avut loc la Institutul de literatură universală „A. M. Gorki" o sesiune științifică consacrată operelor literare sovietice ruse apărute în anul 1954.

Prof. I. Anisimov, directorul institutului, a declarat, în cuvîntul de deschidere, că asemenea sesiuni vor avea loc, în viitor, anual, devenind o tradiție a institutului.

Raportul despre proză — prezentat de M. Kuznețov — a relevat că în cele mai bune opere ale anului trecut se constată o întărire a tendinței de a nu se mărgini numai la oglindirea noului în viață, ci de a contribui activ la victoria lui, a tendinței de a dezvălui cu curaj contradicțiile și conflictele vieții, de a nu trece sub tăcere greutățile, ci de a căuta, de pe pozițiile partinice comuniste, căile pentru înlăturarea lor. Proza anului trecut, se spune în raport, se caracterizează prin tendința de a zugrăvi îndeosebi omul, caracterul lui, ca arenă principală a ciocnirii noului cu vechiul, de a nu simplifica pe dușman, de a nu-l obliga să „auto-dezarmeze" în grabă, de a arăta, paralel cu esența sa antisocială, și abilitatea sa, șiretenia, priceperea de a folosi pentru scopurile sale diferite portițe.

Printre operele cele mai de seamă ale anului sînt citate nuvela Galinei Nikolaeva „Poveste despre un director de S.M.T. și un agronom-șef", romanul lui D. Granin „Cercetătorii", romanul lui N. Ciukovski „Cerul Balticei", nuvela lui L. Sobolev „Raza verde", nuvela lui V. Nekrasov „Orașul natal", povestirile lui K. Paustovski „Goana timpului". Raportul a scos în evidență reportajele literare ale lui V. Ovecikin, V. Tendriakov, S. Zaligbin, care ridică în mod ascuțit probleme de actualitate arzătoare și sînt caracterizate prin pătrunderea adîncă în caracterul omului de azi al societății sovietice.

Romanul lui D. Granin „Cercetătorii" este pătruns de un puternic suflu combativ. Ascuțișul său este îndreptat împotriva pseudosavanților, a carieriștilor, a lașilor lipsiți de principii, care capitulează în luptă, împotriva demagogilor care jonglează cu cele mai înșelătoare lozinci. Patosul luptei pentru un nou avînt în agricultură străbate nuvela Galinei Nikolaeva. El este oglindit în curajul cu care autoarea își trece eroina (agronomul-șef Nastia Kovșova) prin bucuriile, amărăciunile, greutățile și contradicțiile vieții, în claritatea și fermitatea poziției politice a autoarei.

Noul își manifestă trăsăturile cele mai frumoase în lupta cu vechiul. Astfel, în nuvela lui V. Nekrasov, invalidul Mitiasov îl înfruntă cu curaj și hotărîre pe carieristul cinic Cekmeni, strecurat într-un post de conducere în partid, iar — la V. Ovecikin — secretarul secund al comitetului raional, Martinov, se ridică împotriva birocratului Borzov, primul secretar, în numele principialității partinice.

Eroii centrali ai prozei sovietice din 1954 sînt oameni sovietici simpli. Însă scriitorii și-au îndreptat atenția cu predilecție, arată raportorul, spre reprezentanții intelectualității: ingineri, agronomi, oliferi, activiști de partid etc. Proza din 1954 nu are opere în care eroii centrali să fie muncitori sau colhoznici, și nici eroi de factură romantică (ca Gleb Ciumalov, Voropaev, Oleg Kosevoi).

Criticînd unele opere slabe apărute anul trecut, raportul a cerut prozatorilor să dea opere de amploarea faptelor măreț ale poporului sovietic.

Prezentînd raportul cu privire la dramaturgia anului 1954, E. Gorbunova a supus analizei o serie de piese, printre care „Inima nu iartă" de A. Sofronov, „Povestea unei dragoste" de K. Simonov, „Anii de pribegie" de A. Arbuzov, „Aripi" de Al. Korneiciuk,

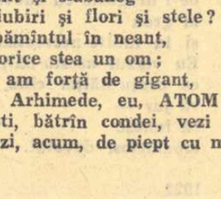

„Dosarul personal" de A. Stein. Pătrunderea adîncă în viață, dezvăluirea curajoasă a contradicțiilor și greutăților, lupta împotriva șablonului, căutarea de noi conflicte și de soluții originale, caracterizează dramaturgia anului trecut. Au apărut mai multe piese consacrate problemelor familiei, moralei, vieții de zi cu zi a oamenilor. Însă, a arătat raportorul, dramaturgii acordă un interes mai accentuat fenomenelor negative ale vieții, decît relațiilor noi dintre oamenii sovietici. Acordînd un loc important problemei eroului pozitiv în dramaturgie și dezvoltării comediei satirice, raportul a stăruit asupra necesității de a îmbogăți tematica dramaturgiei.

La sesiune au fost prezentate două rapoarte consacrate poeziei: unul despre poeme (raportor M. Vengrov) și altul despre lirică (raportor V. Ogniov).

Raportul despre poeme a relevat faptul că fiecare etapă a construirii socialismului a fost marcată în literatura sovietică prin poeme de înaltă valoare, care au creat în chipurile eroilor lor, caractere oglindind perioada istorică respectivă. Trecînd în revistă poemele cele mai reprezentative ale anului trecut, ca „În stradela de lîngă Arbat" de P. Antokolski, „Culmea" de S. Kirsanov, „Fidelitatea" de O. Bergholț, „Ivan și Maria" de K. Simonov, „Inima de mamă" de K. Vanșenkin, raportul constată că ele conturează mai pregnant personalitatea și gîndirea poetului. Însă atenția poeților este concentrată îndeosebi asupra istoriei caracterului eroului și nu asupra dezvăluirii multilaterale a chipului însuși al eroului.

Caracterizînd tendințele principale ale liricei din anul trecut, raportul despre lirică a constatat cristalizarea unei calități noi în acest gen și anume afirmarea unei lirici mai elastice și mai adînci. Poezia constatătoare este înlocuită treptat prin poezia militantă, căutătoare, locul retorismului îl ia meditația concentrată, lirica devenind mai realistă, mai adîncă. Raportul a acordat o atenție deosebită problemei caracterului eroului liric, analizînd trăsăturile sale pe baza exemplelor din opera lui Puskin, Maiakovski, Whitman și a poeților contemporani. Prin el se manifestă originalitatea individualității poetice și tipicitatea chipului în lirică.

Chezășia înfloririi liricei sovietice în viitor stă în problematica ei militantă, în participarea ei la construcția vieții noi.

La discuții au luat parte numeroși critici și cercetători ai literaturii. Despre varietatea stilurilor în literatura realist-socialistă au vorbit T. Trifonova și V. Scerbina, care au insistat asupra necesității generalizării și precizării principiilor și aspectelor diversității stilistice și de curente în literatura sovietică.

CREȘTEREA CADRELOR TINERE ÎN LITERATURĂ

Recent a avut loc la Rostov pe Don un seminar de creație al tinerilor scriitori din regiunile Rostov și Kamensk la care au participat peste 50 de tineri prozatori și poeți. La seminar s-a ținut un referat despre Congresul scriitorilor sovietici și sarcinile organizației scriitorilor din regiunea Donului precum și lecții pe probleme teoretice. Au fost de asemeni discutate operele mai multor autori.

La lucrările seminarului a luat parte și Mihail Solohov. În cuvîntarea pe care a ținut-o în fața participanților la seminar, el a spus printre altele:

„Foarte mare este răspunderea scriitorului față de popor, foarte mare. Noi toți laolaltă și fiecare dintre noi în parte trebuie să fim conștiința poporului. Și iată ce am să vă spun, tineri prieteni: nu-i este întotdeauna ușor unui autor tînăr, trebuie s-o spunem fără ocol, uneori îi este greu, dar totuși nu vă grăbiți să dați lucrări care n-au dospit îndeajuns. Trebuie să dăm viață unor asemenea cărți, care să răsune și să trăiască timp îndelungat...

Creația trebuie apropiată inimii și trebuie iubită fierbinte profesiunea noastră grea. Încă odată vă aduc aminte: oricît v-ar fi de greu la început, nu alergați după succese ușoare".

★

În Editura de Stat pentru Literatura Politică din Moscova a apărut volumul „Unele probleme ale esteticii marxist-leniniste", o culegere de studii.

CURIER LITERAR

Din opera lui Vladimir Maiakovski, Editura Cartea Rusă a tipărit în ultima vreme următoarele volume: „Poemul lui Octombrie" „Vladimir Ilici Lenin", „Poeme alese", „Cum se fac versurile" și „Maiakovski despre America". Tirajul total al acestor traduceri este de aproape 90 de mii de exemplare.

Printre traducătorii volumelor apărute în Editura Cartea Rusă se află unii din poeții noștri fruntași: Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Nina Cassian, Mihu Dragomir și alții.

Din lucrările lui Maiakovski pentru copii și tineret, au apărut în Editura Tineretului următoarele volume: „Copiilor", „Pe fiecare filă un elefant, o cămilă", „Calul năzdrăvan", „Ce să fiu", „Ce e rău și ce e bine", „Iată o cărticică în dar, despre mare, despre far" — traduse de Nina Cassian și „Tineretului" în romînește de N. Argintescu-Amza.

Tirajul volumelor apărute în Editura Tineretului este de 150 de mii de exemplare.

Tot Editura Tineretului a tipărit cărți de Maiakovski în limba maghiară și germană. În limba germană a apărut „Iată o cărticică în dar, despre mare, despre far" într-un tiraj de 24 mii de exemplare.

În cursul acestui an, Editura Cartea Rusă va tipări poemul „150.000.000" în traducerea poetului Cicerone Theodorescu.

Tot anul acesta, Editura Tineretului va retipări, în tiraje sporite, „Ce e rău și ce e bine" și „Ce să fiu".

SEARĂ LITERARĂ ÎNCHINATĂ lui V. MAIAKOVSKI

Marți la Casa Prieteniei Romîno-Sovietice ARLUS, din București, numeroși oameni ai muncii și ai culturii au ținut să ia parte la conferința poetului Cicerone Theodorescu, laureat al premiului de stat, despre V. Maiakovski, după un sfert de veac.

După conferință au citit traduceri din opera marelui poet scriitorii Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian și Mihu Dragomir, laureați ai premiului de stat.

Seara literară a fost organizată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. și Casa Prieteniei Romîno-Sovietice ARLUS.

Discuție despre poezie

Poezia noastră

(Urmare din pag. 1-a)

Iar dacă vorbesc de „cerul cu mărgeaua lui de stele" și de „luna lustruită ca tinginea", e pentru ca să conving pe cel ce mă ascultă că atunci cînd se aude „șuer de peatră pe tăiș de coasă", „în preajma vijeliei", luna și stelele nu mai sînt importante.

Contemporanii mei decadenți erau de altă părere, fie formaliști, fie pur și simplu huligani, iar teoreticienii lor de la începutul veacului nostru ca O. Densușianu susțineau că „...orice producțiune literară trebuie să fie expresiunea unor stări sufletești ce se înalță deasupra comunului..." și că deși „sentimentele de umanitate" îl îndeamnă să nu uite „pe cei asupriți", totuși: „fiecare cu condițiunile sale de vieață, fiecare cu ce-i este dat — țăranul să-și trăiască vieața de la sat, dar deasupra lui, deasupra tuturor celor de jos, cei meniți să reprezinte elita...". Eu unul am preferat să intru în comun și pe această cale să mă apropiu cît voi putea mai mult de comunism.

Excelentul prozator maghiar, Veres Peter, a spus la cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici că în fiecare operă ca să fie viabilă trebuie să fie poezie, și că mai trebuie să fie și un erou pozitiv; e mai bine să fie mai mulți, dar cel puțin unu este indispensabil, și acesta trebuie să fie însuși autorul. Vorbe înțelepte și adînci! În poezia populară românească ciobanul ucis din Miorița; Mihu Copilu și Corbea care se ridică împotriva domnilor; Gruia lui Novac care doboară pe turci; haiducii care dau în ciocoi; Păcală care rîde de toate categoriile de asupritori, primar, popă și așa mai departe, dar niciodată de omul sărac; feciorii care spun strigături la horă pedepsind lenea, sulemeneala, căsătoria pe bază de zestre, — toți aceștia sînt eroi pozitivi. De fapt eroul pozitiv este autorul, adecă poporul, care urăște crima, asuprirea, cotropirea, jaful și viciile de toate felurile.

Există și scriitori care își trădează misiunea. Un astfel de scriitor nu este al poporului, deși el are o *atitudine*.

Aici începe problema politicului în artă. Politic este autorul care ia atitudine pentru interesele obștești. Tot politic se numește și cel care ia atitudine împotrivă, dar aceasta este *trădare* a intereselor obștești. Apolitic este acela care zice că se ține de o parte și sărăcește astfel rîndurile celor ce luptă pentru binele obștesc. Aceasta este o deserțiune, deci tot o trădare. Există un singur drum just, acela al luptei în fruntea poporului pentru cele mai sfinte idealuri ale lui și ale clasei lui.

Dar oare este suficientă o atitudine cinstită și fermă, susținută și neîntreruptă, pentru interesele obștești, ca poezia cuiva să fie prin definiție bună? E limpede că nu, căci altfel cei mai buni activiști de partid ar trebui să poată scrie cele mai bune și mai partinice versuri, ceea ce nu e cazul și nici ei nu încearcă s-o facă. Și totuși numai buni *activiști* de partid pot să scrie poezii bune, aceasta pentru simplul motiv că poeții noștri cei mai buni, membri de partid sau fără de partid, sînt niște foarte buni activiști în felul lor, numai că sînt și scriitori, adecă au și talent și pricepere în ale literaturii.

O poezie slabă nu este prin definiție și apolitică, dar o poezie politică trebuie să fie și bună, căci altfel, nefiind poezie, nu-și atinge scopul. Opera lui Heine, a lui Petőfi, a lui Ady, a lui Maiakovski își atinge scopul, deci realizează maximum de combativitate și de popularitate, pentru că este artistic bună, pe lîngă faptul că e saturată de o atitudine fermă de pe poziții umane avansate, a lui Maiakovski de pe pozițiile cele mai avansate din timpul nostru. La noi marea operă poetică a lui Mihail Eminescu este susținută de coloane ca „Împărat și proletar", „Scrisorile", „Luceafărul", toate profund sociale, inclusiv ultima; iar lirica sa de dragoste, minunatele sale versuri despre natură, basmele sale sînt podoabele din metal nobil și peatră scumpă ale acestui monument național, cel mai de samă al literaturii noastre. Predecesorul lui Eminescu și întemeietorul literaturii noastre naționale în domenii multiple de creație, Vasile Alecsandri, freamătă de atitudine patriotică, de dragoste de țară și de popor, fie că-i vorba de cîntecele sale din jurul anului 1848, de legendele istorice, de „Peneș Curcanul" și chiar de liniștitele sale pasteluri. Al. Vlahuță, continuatorul direct al lui Eminescu, este poetul atitudinilor sociale majore, fie că se întreabă „Unde ni sînt visătorii?", adecă vizionarii, fie spunînd că „minciuna stă cu regele la masă", în poezia intitulată atît de simplu și de semnificativ pentru poporul nostru: 1907. Ce să mai spunem de G. Coșbuc, în versul căruia începe să fiarbă cu clocote revolta țărănească, de A. Toma, care-și acordă lira cu accente revoluționare noi, și atîția alții?!

Toți aceștia au fost, însă, nu numai fii de atitudine majoră ai poporului lor, ci și posedați ai ideilor mari ale timpului și mari meșteri ai stihiului românesc. Singură atitudinea poetului, oricît ar fi de patetică, nu rezolvă problema, deși fără o atitudine socială, profund umanitară, se răstoarnă trepiedul de aur al poeziei.

In orice caz apolitismul unei poezii, epitet cu care la noi unii critici manevrează uneori cu destulă ușurință în scopul de a jigni și a dezarma oamenii, trebuie căutat în atitudinea poetului, nu în capacitatea sa de asimilare a marilor concepții de viață nici în măiestria sa. Foarte multe din poeziile puse sub pălăria largă a apolitismului sînt pur și simplu conîuze, ideologic vorbind, sau proaste din punct de vedere al măiestriei poetice și în zadar prăjim pielea poetului cu pecetea rușinoasă a apoliticismului.

Să nu ne culcăm însă nici în leagănul dulcii iluzii că la noi apoliticismul este o buruiană stîrpită sau în orice caz rară. Apoliticismul se manifestă multilateral și caută să prindă rădăcină unde poate, mai ales cînd nu-l privești. Uneori apoliticismul se manifestă prin tăcere îndelungată și nejustificată a poetului, pentru că nu se poate să fii un om al vremii noastre, al acestei vremi a comunismului și energiei nucleare, să fii martor la frămîntarea și tensiunea istorică de azi, și totuși să rămîi rece ca o rîmă în țărîna umedă. Fără să-i învinuiesc de apoliticism, căci activitatea lor obștească ar deznimți o astfel de calificare nejustă, eu nu sînt de acord, cînd săptămîni sau luni de-a rîndul nu se aude glasul lui Eugen Jebeleanu, Ninei Cassian, lui Radu Boureanu, lui Dan Deșliu, căci de la ei se poate pretinde atitudine fermă și promptă în chestiunile mari, tocmai pentru că sînt forțe artistice de linia întîia. Sînt alții care tac de-a binelea, dar trebuie căutați mai pe la urmă, nu în linia frontului.

Apolitismul se mai manifestă în răstălmăciri și strecurări de concepte, care nu aparțin arsenalului nostru de luptă. Apoliticism este și cînd sufletul poetului se refugiază în plantă sau în copac și cînd devine suflet botanic în loc de suflet omenesc. „Scînteia" a arătat la timpul său această primejdie. Dar primejdia nu consistă în faptul că poetul se compară pe sine cu sfecla de zahăr sau cu gorunul, ci pentru că folosește aceste făpturi ale naturii ca ascunzișuri.

Alte ori, apoliticismul se manifestă ca denigrare a acelor poeți sau poezii care au un conținut și o atitudine clar politică și o tematică din marea actualitate. Unii parcă ar sta și ar spune: „Cînd atacă teme politice, nu reușește nici Beniuc, dar mi-te Frunză! Vedeți? Tema nu se pretează la poezie!" Desigur, orice poet trebuie criticat pentru orice manifestare de apolitism în creația sa, dar să nu fie calificate drept apoliticism slăbiciunile de măiestrie ale poeziei, cînd este limpede că apoliticismul rezultă dintr-o atitudine greșită. Există astfel de atitudini, dar ele nu se manifestă cu deosebire și frecvență la cei mai buni poeți, a căror activitate literară și obștească se verifică zilnic. Totuși ei trebuesc în primul rînd criticați.

Cînd e vorba de criticat, să criticăm defectele clădirilor mari, trainice, menite să slujească omului pe vreme lungă, iar nu barăcile de scînduri și cocioabele, care tot trebuie să dispară, îndeosebi în tabăra acelora ce construiesc socialismul și comunismul. Să fie criticată Maria Banuș pentru că scrie rar și puțin, pentru că poezia ei este cîteodată prea încărcată cu termeni greu de priceput pentru masa cititorilor, dar să-i dăm cinstea cuvenită și să ne mîndrim cu poeme ca „Despre pămînt" sau „Ție-ți vorbesc America", amîndouă apărute în a noastră *Gazetă literară;* să fie atacat Eugen Jebeleanu, pentru că nu vibrează destul sau vibrează destul de rar actualitatea în versurile sale dense și tari, dar să nu uităm că este autorul a două poeme epice, „Satul lui Sahia" și „Bălcescu", distinse cu Premiul de Stat pentru poezie; să fie criticat Dan Deșliu, pentru patosul estompat din sporadicele sale poeme din ultimul timp, dar nu trăgînd dungă peste faptul că el a scris „In numele vieții", „Lazăr de la Rusca", „Minerii din Maramureș", cu o combativitate caracteristică unui om crescut în țara noastră liberă; să fie criticat Cicerone Theodorescu pentru exagerata grijă ce o pune în căutarea rimei neobișnuite și a cuvîntului uimitor de rar, cîteodată în detrimentul claritățîi ideii, dar să nu uităm prezența sa strălucită de poet liric, nici satira sa caustică, nici glasul său cald pentru cititorii mici, nici marea sa artă de traducător; să fie criticat Eugen Frunză pentru lipsa de noutate a unora din imagini în combativele sale versuri și pentru limba care nu o dată lasă de dorit, dar să nu uităm vigoarea sa poetică nici promptitudinea de a răspunde multilateral și puternic la problemele actualității; să fie criticat Marcel Breslașu că nu-și adună versurile în volum, ca să-l criticăm mai bine, dar să-l și lăudăm cum se cade pentru talentul său de mare fabulist și de meșter al versului; să criticăm pe Radu Boureanu, pe Veronica Porumbacu, pe Mihu Dragomir, pe Nina Cassian, pe Victor Tulbure, pe N. Tăutu, căci au greșeli în arta lor, dar sînt adevărați poeți; să-l criticăm pe Mihai Beniuc pentru toate păcatele lui și... ale altora. Vorbind de aceștia, nu pot să nu-mi aduc aminte de tovarășii noștri de luptă maghiari și germani, ca Horváth Imre, Horváth István, Szemlér Ferenc, Létay L., Majtényi E. sau Alfred Sperber și alții; nu pot să nu-mi aduc aminte de Demostene Botez, care nu oboselte să se țină în linia întîia cu a treia generație de poeți, apoi de A. Baconsky, I. Brad, A. Andrițoiu, A. Cornu, N. Labiș și alții, căci toți împreună constituie puternicul nostru front al poeziei, pus în slujba partidului. Gîndindu-mă la un cuvînt al lui Mihail Șolohov rostit la al II-lea Congres al scriitorilor sovietici, aș putea spune că toți aceștii poeți, care după părerea dușmanilor noștri scriu „la comandă", scriu într-adevăr la comandă, la comanda inimii lor, care aparține partidului clasei muncitoare.

Eu nu susțin că la noi nu se scriu și versuri apolitice. Eu nu susțin că nu se strecoară în publicații sau în cărți atitudini echivoce, influențe dușmănoase, rămășițe ale ideilor dăunătoare din trecut, „idei" puiațe de presiunea ideologică burgheză dinafară sau dinăuntru. Așa ușor nu terminăm cu aceste rele. Dar trăsătura fundamentală a literaturii noastre, a poeziei noastre, căci de ea este vorba, e partinitatea, combativitatea, dragostea de patrie, de oamenii noi, constructori ai socialismului, dușmani ai războiului. Tocmai de aceea, cînd e vorba de atitudinea poetului, îndeosebi a unui poet pe care anii l-au verificat, să nu folosim cu ușurință termeni grav ca *apolitism* sau mai știu eu ce calificativ îndoielnic și să ne cîntărim de două ori cuvintele, înainte de a le scrie pe hîrtie. Ani de zile Cicerone Theodorescu a purtat stampila de „formalist", tocmai cînd el lupta din răsputeri să facă o poezie bună, pentru pace, pentru cei ce muncesc, vezi „Cum a semnat sondorul Popa", „Certificatul de alegător" și atîtea altele. Nu s-ar putea spune că nu l-a stînjenit în dezvoltarea sa infamantul calificativ și că n-a pierdut adesea timpul, răfuindu-se cu cei care-i strigau în față sau pe la spate porecla. Maria Banuș, pentru un fir de păr cărunt ce pretindea că-l are, a fost repede taxată și impusă pentru „intimism", de parcă nu ea ar fi fost și autoarea atîtor poezii pentru pace, cunoscute în toată țara. N-a fost în avantajul dezvoltării ei „ajutorul" prea puțin tovărășesc ce i s-a dat cu acel prilej.

In discuția despre poezie — ca de altfel în orice altă discuție literară — este bine să ne respectăm unii pe alții, mai ales în ce privește buna credință, dragostea față de țară, față de partid, căci poetul nu este vînzător de mărunțișuri, care glumește cu concepția sa despre lume și viață. Acel care glumește, se trădează el singur, mai devreme sau mai tîrziu.

Nu e bine nici să stabilim de pe acum o ierarhie cu privire la valoarea și rangul poeților, o scară de valori, ca să zic așa. Scara s-ar putea să fie slabă și, cum poeții sînt cam mulți, să se rupă sub greutatea lor. Mai bine să-i lăsăm să se dezvolte într-o liberă întrecere socialistă, ca să fie mulți și variați, cum zice Maiakovski.

In ce privește atitudinea poetului, ca și a artistului în general, atunci cînd el vrea să fie al erei noastre, pe al cărei prag a pus piciorul poporul sovietic urcînd de pe treapta socialismului spre comunism, această atitudine el o cunoaște bine și caută s-o adîncească în toate nuanțele și în toată amploarea ei din cuvintele simple ale marelui Lenin, care spune, încă în anul 1905, că: „Chestiunea literară trebuie să devină o *parte* integrantă a cauzei generale proletare...", că ea „...trebuie să devină parte integrantă a muncii de partid...". După Revoluția din Octombrie 1917, în anii care au urmat, acesta a devenit fapt general în Uniunea Sovietică. Iar după 23 August 1944 și noi în țara noastră ne găsim pe același drum. Insușirea cuvintelor lui Lenin și traducerea lor în practică este pentru noi garanția că înaintăm pe drumul realismului socialist în literatură.

Atitudinea partinică a poetului nu poate fi însă declarativă. Ea trebuie să se traducă în fapt, și faptul este întruchiparea poetică a vieții noastre. Opera poetică implică, însă după cum am spus, în afară de atitudine, un bogat conținut de idei și o înaltă formă artistică. Nu se poate rupe atitudinea de însăși opera poetică, nici conținutul ei de forma ei, dar nu le poți discuta pe toate deodată, atunci cînd încerci să le lămurești. In numărul viitor vom trece la conținutul de idei al poeziei și la experiența de viață a poetului.

Mihai Beniuc

Întîlnirea poetului cu cititorii săi

Primele întrebări cu care a fost întîmpinat poetul Cicerone Theodorescu la întîlnirea sa cu cititorii, au fost acelea ale pionierilor care veniseră într-un număr destul de mare să stea de vorbă cu autorul **Făurarilor de frumusețe.**

— Da — a răspuns el — pentru voi am scris „Făurari de frumusețe". In această carte am un capitol închinat copiilor din cartierul meu care astăzi sînt oameni mari și cu munci de răspundere.

— Ce cărți veți mai tipări? l-a întrebat un cititor ceva mai în vîrstă. Din răspunsul dat ei au putut afla că cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moartea lui Maiakovski va apare într-o tălmăcire nouă marele poem de tinerețe al poetului sovietic „150.000.000". De asemenea, pînă la 7 noiembrie, va pregăti pentru apariție patru volumașe cu poeziile lui Maiakovski.

In același timp va face cunoscut publicului nostru versurile marelui poet polonez Broniewski pe care l-a cunoscut în călătoria făcută în Polonia.

Tot în vara anului 1955 va tipări o ediție a poeziilor sale „Versuri alese", precum — mai tîrziu — un volum cu versuri de dragoste.

In anul 1956 va tipări tălmăcirea unui alt mare poem al lui Maiakovski — *„Itaraso"*.

Un tînăr cititor i-a pus o întrebare plină de cutezanță:

— Dacă traduceți — a întrebat el — atît de mult din Maiakovski, de ce nu scrieți în genul lui și ați ales genul rondelurilor?

Răspunzîndu-i că n-a îndrăznit să se măsoare cu marele talent al lui Maiakovski, i-a făgăduit că, totuși, îi va asculta sfatul. A abordat însă genul rondelurilor pentru că socoate că este un gen care te obligă la limpezimea ideilor.

El a mai arătat că a înțeles în acest scop să folosească rondelul ca pe o epigramă mai dezvoltată.

Cicerone Theodorescu a arătat apoi cît de folositoare este critica pe care ți-o fac direct cititorii, aducînd cîteva exemple din întîlnirile sale cu cititorii săi mai vîrstnici și cu cei mici.

Cu atît mai mult — a spus el — astăzi scriitorul se adresează unei mase foarte largi de cititori. Și ca exemple a dat numărul tirajelor pe care le au cărțile astăzi, lucru de care scriitorul trebuie să ție seama. El a exemplificat prin faptul că dacă altădată tirajele erau infime și se adresau unui număr limitat de cititori, „Făurari de frumusețe" a apărut în 15.000 de exemplare, „Un cîntec din ulița noastră" în 9000 de exemplare, „Gogu Pîntenogu" în 30.000 de exemplare, pe cînd una din primele sale cărți dinaintea lui 23 August, „Cleștar", a apărut în 1.000 de exemplare ceea ce era socotit pe atunci un tiraj imens pentru o carte de poezii.

Nenumăratele întrebări puse scriitorilor de către cititori, interesul cu care vin aceștia la întîlnirile organizate de către Uniunea Scriitorilor din R.P.R. întîlniri care au început prin aceea a scriitorului Zaharia Stancu cu cititorii săi, cea de vineri 8 aprilie cu Cicerone Theodorescu și cele care urmează să aibă loc cu alți scriitori, demonstrează că ele sînt manifestări rodnice în drumul dezvoltării literaturii noastre, prin confruntarea directă a creatorilor ei cu masele largi pentru care aceștia scriu.

Gh. D.

Către minerii noului ev

(Urmare din pag. 1-a)

lumi prin epopeea de la Stalingrad, și-au luat sarcina să întoarcă lucrurile pe făgașul lor firesc și dorit de toate popoarele lumii. Istoria va trebui să consemneze, în pagini monumentale, stăruința și calmul cu care urmașii marelui Lenin s-au străduit să devină la rîndul lor stăpîni ai energiei nucleare, chemînd atenția și speranța lumii spre folosirea ei în scopuri pașnice.

★

Din Stalingrad s-au născut diviziile de panduri care au șters rușinea participării noastre la războiul hitlerist. Din noua biruință a celor ce zidesc comunismul se va ivi pe pămîntul țării noastre cea dintîi centrală bazată pe energie nucleară, și ea va șterge umilința de a nu fi cunoscut pînă acum, din această minune a zilelor noastre, decît amenințarea bombei atomice.

Iar eu, în această clipă cînd mă găsesc atît de aproape de uluitorul munte pe care cu zece ani în urmă îl privisem de atît de departe, îmi îndrept iarăși toată căldura inimii și toată vibrația conștiinței către vechii mei prieteni, către minerii. Muncii lor eroice din trecut și mai ales din clipa aceasta îi datorăm privilegiul de a putea păși cu fruntea sus printre cele dintîi popoare ce-și vor coace pîinea și-l vor cîli pe bătrînul Homer la lumina unei centrale atomice.

Astăzi îmi dau seama că atunci cînd coboram pentru întîia oară printre minerii din Munții Apuseni, puneam piciorul pe prima treaptă a unei scări pe care am urcat-o odată cu istoria timpului nostru, și în al cărui vîrf mă aflu acum, sofisticat de perspective și dimensiuni copleșitoare. Dragostea mea pentru mineri m-a purtat în această ascensiune, îngăduindu-mi să văd umbrele întunecate ale vechii lumi, și parcurgînd cu privirile distanțe uriașe, să pot ajunge cu ele sub orbitorul joc de lumini al viitorului.

In douăzeci de ani, în trei momente hotărîtoare, decorul lumii s-a schimbat sub privirile mele, pentru acte cu o durată de milenii.

In 1935, printre minerii din Munții Apuseni, atingeam cu călcîiul fundurile unei lumi ale cărei forme de exploatare fuseseră descrise de Herodot.

In 1945, în Valea Jiului, vedeam cum temeliile robiei, vechi de mii de ani, încep să se clatine și să se surpe.

Iar în 1955, minerii energiei nucleare deschid în fața mea porțile unui ev ce va însemna totala bruiință a omenirii creatoare.

Dacă îmi aduc aminte de cea dintîi întîlnire a mea cu minerii, de gîndurile și sentimentele pe care le trezeau chipul lor istovit, îmi pare cu totul de necrezut că am fost martor al unor atît de uriașe transformări. Și totuși, această gigantică schimbare de decor, această veritabilă nouă, ametitoare succesiune de perspective în istoria omenirii și a țării noastre, s-a petrecut sub privirile mele, în acești ultimi douăzeci de ani.

Socotesc un privilegiu că mi-a fost dat să o trăiesc în preajma minerilor, în vechea și eroica lor lume, tot astfel cum socotesc un privilegiu c nd dintre căpițe de fîn pot privi răsăritul marilor constelații. Pentru că nici un miros nu-mi pare mai propriu universului, marilor adîncimi cosmice, ca mireasma finului cosit; și nici un obraz omenesc nu-mi umple mai mult inima de o emoție copleșitoare ca obrazul minerilor, reprezentanți eroici ai omenirii muncitoare.

★

Sînt cel puțin două mii cinci sute de ani de cînd pe aceste pămînturi ale țării noastre a început viața grea și eroică a minerilor. Mărturiile despre munca lor sînt neînchipuit de vechi și colosale. Tainicele morminte scite care răsar ici și colo pe întinsul Dobrogei, oricît ar fi de pline de glasurile unui îndepărtat trecut, sînt doar niște movile de pămînt. Pe cînd în Munții Apuseni, munca începută de agatyrși tot în aceeași vreme, a lăsat un întreg munte străbătut de galerii, care i-ar fi surprins și pe cei ce au imaginat labirintul mitologic.

Timp de două mii cinci sute de ani au scos de acolo aur urmașii agatyrșilor, pînă la moții zilelor noastre care spuneau în cîntec:

Munții noștri aur poartă
Noi cerșim din poartă-n poartă.

Și poate că ar mai fi cerșit multă vreme, dacă ar fi scos numai aur, semn al bogăției și al robiei. Dar au început să scoată cărbune, și cărbunele a fost semnul unei lungi și aspre lupte de eliberare. Iar astăzi, scot minereuri care sînt semnul celei mai mari biruințe.

Aur. Cărbuni. Minereuri nucleare!

Trei faze mari, decisive, din istoria omenirii.

Aur. Cărbuni. Minereuri nucleare! Robie. Luptă. Biruință!

Le-am avut pe toate în măruntaiele Carpaților și în istoria poporului nostru.

Urcînd din treaptă în treaptă, putem avea acum mîndria că deschidem cu mîinile noastre, bătătorite de două mii cinci sute de ani de muncă și însingerate de două mii cinci sute de ani de luptă, poarta grandioasă a noului ev.

IV

Mineri ai noului ev! Să privim încă o dată pămîntul țării noastre, pămîntul acesta pe care călcăm și-l auzim cum răsună de veacuri și milenii, de suferințe și fapte memorabile. Să privim încă o dată pămîntul acesta drag, pe care fosnesc plopii și cîntă ciocîrlia, și să-i arătăm mai mult decît oricînd dragostea noastră. Prieten ne-a fost de la început, și prieten ni s-a arătat mai ales în clipa de față. Să-i privim munții și pădurile în noua lumină ce s-a deschis asupra lui, și să-l învățăm într-o dragoste nouă, mai adîncă și mai fierbinte.

Dintre toți cei ce au trăit pe întinderea lui, noi, cei de azi, trebuie să-l iubim cel mai mult, fîndcă nouă ne-a dăruit cel mai mult.

Generos a fost de la început:

Și azi se mai aud pe malurile Dunării, în unele seri, glasurile celor dintîi strămoși desfătîndu-se cu carnea dulce a peștilor.

Și azi mai dau rod, pe dealurile bătute de soare, butucii de vie ai căror struguri erau culeși de mîna mare și grea a dacilor.

Și azi mai răsună pe malul mării chiotele Grecilor veniți cu corăbii după miere și grîu.

Dar sarea? Ca spre o enormă solniță se întindea spre măruntaiele Carpaților mîna tuturor popoarelor din jur, să dea un gust mai bun fripturii de cerb sau de berbec.

Nimeni dintre cei ce au trăit sau numai au trecut pe acest pămînt, nu s-a putut plînge că ar fi lipsit de bogății sau de frumusețe. Sticleau în adîncimile lui cristalele atîtor minerale, de la aramă pînă la aur și fosneau deasupra frunzele atîtor arbori, buni pentru fluiere și cataige de corăbii și pentru șindrilă și vetori. Muncindu-l și fecundîndu-l tot mai mult, privindu-l și înțelegîndu-l tot mai bine, din veac în veac au început să-l iubească, să-l apere și să-l cînte, cei care au dormit cu capul pe el ca pe un sîn de mamă. Astfel s-a născut, din rînduri pieritoare de oameni, poporul nepieritor.

Mineri ai noului ev! Mulți au iubit, mulți au apărat, mulți au cîntat acest pămînt, acest sîn bun și cald de mamă. Dar noi, cei mai mult trebuie să-l iubim, să-l apărăm și să-l cîntăm. Niciodată n-a fost atît de tînăr, de puternic și de frumos. Priviți spre Miază-Noapte, Carpații! Priviți spre Miază-Zi, cîmpiile! Cerul se ridică mai sus, spre a încăpea sub el noua rotunzime pe care o capătă în clipa aceasta sînul patriei. E acum clipa unei enorme și suave maternități. Noi îl simțim, sub burticul degetelor, cum se umflă de seva unei noi vieți. Noi auzim cum înlăuntrul lui se pregătește o hrană nouă, acel nemaipomenit amestec de lapte și miere, la care de mii de ani n-au încetat să viseze popoarele.

Mineri ai noului ev! Vorbă vă este dat, ca în cea mai uimitoare poveste, să deschideți poarta marelui tezaur al vieții. Vouă vă este dat să vă apropiați cel mai mult de taina și esența lumii. Aud foșnind sub degetele voastre atomii și planetele, în același prelung sunet de harfă.

★

Alături de minerii atîtor vechi, încercate și eroice popoare, începînd cu rușii și chinezii, voi împliniți o faptă epocală: voi puneți temeliile noului ev al folosirii pașnice a energiei nucleare.

In vremi de mult uitate, atîtea și atîtea neamuri au dat un gust mai bun fripturii, presărînd-o cu sarea Carpaților. Să ne bucurăm că azi scoatem din măruntaiele lor o sare menită să dea un gust mai bun vieții de pe întreg pămîntul. Să ne bucurăm că din vechi noștri munți scoatem temeiuri pentru marea speranță a tuturor popoarelor.

Mineri ai noului ev! Să ne bucurăm mai ales că prin munca voastră eroică, energia nucleară coboară în sfîrșit printre oameni și devine o forță a omenirii. Ce josnic a fost, mineri, scurtul răstimp în care minunata zeiță ajunsese într-o baracă de bilci. Cum își mai umflau fățoș scamatorii și cum răgeau ca măgarii. Nemaivăzut! Nemaipomenit! Aiceaa! Aiceaa! ..Veniți lume s-o vedeți! Moartea! E Moarteaa!...

Iar ea, cu șingele pierit din obraz, între femeia cu trup de șarpe și rechinul cu cap de senator, visa la clipa cînd va putea fugi din groaznica panoramă. Basmul Cenușăresei nu făcuse nimic pe lîngă soarta acestei splendide creaturi, ieșită ca din apă mătării, din cel mai înalt talaz al minții omenești. Pusese din greșeală piciorul pe o plajă cu piranți, iar ei în loc să i se închine și s-o ridea omenirii căreia îi fusese menită, o apucaseră cu labe păroase și o duseseră în bilci. E Moartea, lume!...

Dar prin masca hidoasă pe care i-o puseseră pe față, i se zărea zîmbetul senin și prin vălurile de doliu, bogatul păr de aur. Rod al inimii și al minții omenești, mai frumoasă ca Venus, ea era Viața.

Venise pe lume ca un lujer de crin, tot atît de gingaș ca și trestia în care Prometeu adusese focul din cer, iar ei o sileau să țină în mînă o mitralieră. N-a fost nici cînd pe pămîntul acesta o faptă mai josnică și mai murdară.

Pînă la al nouălea neam și pînă la a noua generație vor trebui să se rușinieze nemernicii care au pus laba lor păroasă pe brațul feciorelnic al energiei nucleare. Venise pentru bucuria și fericirea întregii omeniri, și o duseseră în bilci să înspăimînte popoarele. E Moartea!.. Iar ea, ultragiată și batjocorită, era Viața!

★

Mineri ai țării mele, Ea e acum printre noi. Mîngîiați-i cu grijă bogatul păr de aur! Vedeți? E plină de rouă ca un trandafir.

Geo Bogza

BULETINELE BIBLIOGRAFICE
ALE CAMEREI CĂRȚII DIN R.P.R.

SISTEMATIZEAZĂ PE PROBLEME TIPĂRITURILE RECENT APĂRUTE

CLASIFICA ÎNTREGUL MATERIAL ÎNSERAT

ÎNLESNESC CONSULTAREA MATERIALULUI DOCUMENTAR

AJUTA LA ALCĂTUIREA BIBLIOGRAFIILOR ȘI LISTELOR DE RECOMANDARE

APAR BILUNAR

Abonamentele la ofițiile poștale, factorii poștali și oficiile raionale de difuzare a presei.

L-AM VAZUT PE CALISTRAT HOGAȘ

Am ajuns la Piatra Neamț către seară și după o colindare fără succes la un hotel nu departe de gară, apoi la un altul din centru, am nimerit la al treilea hotel, pe strada Ștefan Gheorghiu, deasupra unei farmacii, la întîiul etaj. Abia am avut timp să urmăresc cu privirea culmea istovită de depărtare, dar semeață în purpura soarelui la asfințit, a Ceahlăului, apoi întunecate de brădet înălțimile mai apropiate ale Cozlei și Cernegurii, că s-a și lăsat seara peste pitorescul și curatul oraș de munte.

A doua zi, dimineața, am rămas surprins, descoperind chiar peste drum de hotel o casă modestă pe zidul căreia ploaie mîini fixaseră o tăbliță, al cărei text anunța că acolo a trăit Calistrat Hogaș. M-am apropiat de ulucile scunde și-am cercetat grădinuța din fața casei, plină de verdeață. Peste cerdacul larg, un măgrin își legăna crengile cu frunzișul îngălbenit de începutul toamnei. Am bătut în lemnul portiței și, stîrniți de zgomot, veniră spre mine laolaltă, într-o ciudată prietenie și vecinătate, o liotă de cîini și... pisici. In urma lor, o bătrînă cu părul cărunțit, scundă și dovedind sănătate în mersul ei plin de vioiciune, mă întîmpină cu bine cunoscuta ospitalitate moldovenească, poftind cîinii și pisicile să se retragă la locul lor:

— Dar lăsați, bre, omul, să intre! Poftim, tovarășe, nu vă temeți... Poftiți în casă...

Așa am cunoscut-o pe Sidonia Hogaș, bătrîna în vîrstă de șaptezeci și doi de ani, fiica scriitorului.

Am intrat într-o încăpere mare. Mobila: mese și scaune, două piane, un divan și covoare, erau adunate în mijlocul încăperii. Se spoia în casă, gospodărește și gazda, aflînd pentru ce-am venit, își ceru iertare de înfățișarea puțin obișnuită a casei. Eram încă sub impresia pe care o am totdeauna cînd pășesc în asemenea locuri unde relicvele trecutului vorbesc cu atîta neistovită forță despre viața și truda marilor noștri înaintași în ale scrisului. Intre cîinii ce mă întîmpinaseră la uluci, parcă văzusem aevea pe neastîmpăratul Pătățel, iar în capătul cerdacului pe care păsisem la intrare, văzusem parcă fluturarea pelerinei de care Calistrat Hogaș nu se despărțea nicicînd.

Curînd după aceea intrarăm în altă odaie, prefăcută în muzeu. Am văzut aci biroul la care scria Hogaș. Intr-o vitrină, am văzut lucruri mărunte, dar grăitoare tocmai prin modesta lor înfățișare: o călimară de elev, un toc obișnuit, cîteva peniță, un țigaret lung cît un fluier ciobănesc, cîteva cărți de vizită pe care scria simplu: „Calistrat Hogaș, profesor", apoi o ciudată scrumieră făcută din copita autentică a unui cal. Pe pereții albi, sumedenie de fotografii: Hogaș în mijlocul elevilor de la Liceul Internat din Iași, scriitorul fotografiat în mijlocul familiei, ori singur, apoi desene și caricaturi. Pe măsuța din mijlocul încăperii sta deschisă o carte pentru impresii. Am întrebat dacă se mai păstrează faimoasa pălărie de fetru, cu borurile ei atît de caracteristice, largi, care adumbreau fruntea magnifică, olimpiană, a marelui povestitor, și pelerina largă, ce-i dădea înfățișarea aceea impunătoare, aproape statuară.

— Astea, împreună cu albumul de fotografii, sînt la o pictoriță, la tovarășa Iulia Hălăucescu, îmi răspunse Sidonia Hogaș. Da' iți dau mîtale adresa și te duci să le vezi. Ai să vezi și tablourile făcute de ea.

Am zăbovit la casa lui Hogaș pînă la amiază. Apoi am revenit și după masă, nemaisăturîndu-mă să ascult depănarea unor prețioase aduceri aminte, împărtășite cu o rară delicatețe sufletească, într-un limbaj moldovenesc plin de sfătoșenie și frumusețe, de către fiica marelui scriitor:

— Am fost opt copii: eu, Eloiza, Cleopatra, Cornelia, Mărioara, Cecilia, Eugen și Aețiu. Cînd s-a născut acesta din urmă, tata era profesor la Iași. I s-a trimis o telegramă: „Ce nume dăm băiatului?" Tata primise telegrama tocmai în timpul orei de istorie. Vorbea elevilor despre faptele vitejești ale unui general roman, Aețiu, și trimise cel mai scurt răspuns cu putință, alcătuit dintr-un singur cuvînt, scris pe marginea catedrei, înfrigurat de emoție: „Aețiu".

Sidonia Hogaș își aduce apoi aminte, cînd se întorcea din îndelungatele sale călătorii, plin de sănătate și vigoare, dar cu straiele poșite, cu un strat gros de colb așternut pe ciobote și pe obraz. Se spăla în cerdac, bălăcindu-se ca un copil, înconjurat de cîini, pisici și de liota de copii curioși să afle păfaniile din călătorie.

Desen I. HALAUCESCU

„In timpul primului război, cînd la Piatra luase ființă un spital de companie, continuă Sidonia Hogaș amintirile, eu am intrat ca soră de caritate. Un ofițer rănit, aflînd că sînt fata lui Hogaș, își exprimase dorința să-l cunoască pe tatăl. Săptămîni de-a rîndul, tatăl l-a vizitat zi de zi, închegîndu-se între ei o adîncă prietenie. Tatăl era modest. Greu de tot și numai la repetatele rugăminți insistente ale prietenilor săi Ibrăileanu, Stere, Xenopol și Gheorghe Panu, dădea lucrărilor sale drumul la tipar. Odată mărturisise, într-o scrisoare despre un volum pe care voia să-l prezinte Academiei, că era nehotărît pentru că avea prea multe mîini de pupat.

In 1912, cînd am fost numită profesoară de muzică la un liceu din Ploești, colegele mă întrebaseră curioase:

— Ești fata lui Hogaș?

—Cum e Hogaș?

— Uitați-vă la mine, le-am răspuns eu, puneți-mi barbă și mustăți și samăn aidoma cu tatăl. Pe urmă, m-am fotografiat împreună cu el și am adus poza colegelor mele de la Ploești.

Tatăl lucra noaptea și cînd izbuteam să văd filele vreunui manuscris rămîneam contrariată de înfățișarea șirurilor, pline de încrengătura acoladelor, adausurilor, revenirilor și ștersăturilor, care făceau ca manuscrisele sale să fie aproape ilizibile.

*O singură dată ne-a citit un manuscris ce urma să se intituleze „Ceahlăul", dar care s-a pierdut. In preajma morții sale, prin august 1917, l-am văzut rupînd multe hîrtii, probabil manuscrise și scrisori. Avea un mare respect față de literatură, era îngrijat de fiecare cuvînt, să-l așeze la locul cel mai potrivit în frază. In convorbirile purtate deseori cu Ibrăileanu și Caragiale, mi-amintesc că discuta cu adîncă seriozitate despre marea răspundere socială a scriitorului și despre conștiința pe care acesta trebuie s-o aibă. Nu-l mai uit cum, în ultimele luni de viață, în ciuda suferințelor la care-l supunea boala lui de piept, își corecta cu atîta tenacitate un volum ce urma să apară la „Viața românească". Ceasuri întregi întîrzia asupra

NOTE DIN S. U. A. *)

Reîntoarcerea

Aseară, la somptuosul hotel unde sîntem găzduiţi la San Francisco, am fost cuprins brusc de o anxietate nostalgică. Am cuprins cu mintea, în momente de groază, cele douăsprezece mii de kilometri care mă despart de patrie. M-am simţit rătăcit şi singur într-o lume care nu e a mea. Ca niciodată, mi-au năpădit amintiri din copilărie, de mult uitate, pe care nu le-am mai avut niciodată. E curios cum, sub climatul acesta străin, apar ca la bătrîni, cele mai vechi imagini, şterse sub stratul gros al trecerii timpului şi pe care, după cît îmi dau seama, nu le-am mai evocat niciodată. Ce mă leagă de acest ţinut, desigur interesant, cu veri şi ierni egale în temperatură, pe mine, originar dintr-o ţară unde anotimpurile sînt marcate de mari diferenţe, de contraste stimulente, unde ingheţul şi zăpada pregătesc euforia primăverii şi unde căldura toridă a verii cere, în tot organismul, răcoarea lui octombrie. Aici, în plină orgie capitalistă, mi-am adus aminte de zilele molcome din postul paştelui ale copilăriei mele, de figurile dragi ale părinţilor, prietenilor şi profesorilor, trecuţi demult dincolo, în împărăţia umbrelor, de lilieci înfloriţi şi de nopţi grele şi înstelate de vară, de mîncările, de oamenii şi de peisajele noastre, rustice şi patriarhale altădată, în care palpită acum o undă nouă de viaţă proaspătă. Am simţit, ca un om care vrea să iasă dintr-o boală, nevoia reîntoarcerii.

★

La întoarcere drumul nostru trece prin nordul Statelor-Unite. După ţinuturi aici înverzite şi umede, aici uscate şi pustii, trenul trece de-a lungul a zeci de kilometri pe un pod construit pe piloţi. Ai impresia de a trece o mare pe şine de cale ferată. Lacul — Salt-lake — e înconjurat de o adevărată Sahară dezolată. Departe la orizont se profilează şiruri de munţi. Apele sînt dense, groase, încît cei care se scaldă sînt ţinuţi la suprafaţă, ca frunzele moarte, fără posibilitate de înec. Sînt saturate pînă la refuz de săruri. Pe întinderea lor nu zboară păsări şi stufărişurile nu le înveselesc marginile. E o mare moartă, fără vietăţi — doar cîteva păsări de apă — cum se găsesc deseori în pustiuri. Regiunea dimprejur e locuită masiv de secta mormonilor. În oraşul construit la o margine a lacului, Salt-lake City, locuitorii întreţin cultul mormon. În mijlocul oraşului se ridică un monument impozant în cinstea unui pescăruş, pasăre care a scăpat populaţia în 1849 de o foamete. Un stol din aceste păsări, venind dinspre lac, a distrus un nor de lăcuste care se abătuseră deasupra lanurilor. De atunci, în Utah, e o crimă să ataci sau să vînezi un pescăruş.

În mijlocul oraşului se ridică „Tabernacului", templu oficial al credinţelor mormone, unde pot intra douăsprezece mii de persoane. Secta mormonă se sprijină pe o dogmă bizară în care intră multe obiceiuri comunitare. Izolarea grupurilor plecate spre apusul îndepărtat în căutare de aur, i-a adunat, în suferinţele lor, în comunităţi strînse, solidare, în care se păstrează pînă acum, cu toată rigoarea legilor, moravuri de promiscuitate sexuală. Imperiul bîntuie orgia capitalistă, dar aceasta insulă umană îşi păstrează cu îndărătnicie credinţe absurde, în alte părţi de mult depăşite.

★

Zarele pe care le cumpărăm din gări solitare şi pierdute în imensitatea pustiului, sînt pline de aventurile crude şi sălbatice ale gangsterilor. Aceste societăţi secrete ale crimei duc, pe lîngă o luptă acerbă cu autorităţile, un război privat, feroce, între ele. Într-un han, al cărui patron face parte dintr-o bandă şi unde sînt adunaţi membrii ei, năpădeşte pe neaşteptate, înarmată pînă în dinţi cu mitraliere şi grenade, ca într-un război civil, banda rivală. Urmează o luptă după tactică şi strategie militară, care se soldează în zorii zilei cu un bilanţ de zeci de morţi. Cadavrele umplu sala de mîncare sub sfărîmături de mobilă şi veselă, curtea unde oamenii ucişi se amestecă cu vitele împuşcate, drumul şi tufişurile înconjurătoare. Şefii sînt furaţi, duşi în bîrlogurile învingătorilor şi mutilaţi cu o cruzime fără seamăn. Stîrvurile svîrlite pe drumuri nu mai au nasuri, mîini sau organe genitale. Au pe corpuri urme groaznice de arsuri cu fierul roşu, amputări fioroase, urme de torturi înspăimîntătoare. Gangsterul, „racketeer" constituie o profesie curentă în S.U.A. Poliţia, chiar cînd nu e complice, coruptă sau pur şi simplu membră într-una din bande, nu poate stîrpi acest flagel. Şefii de bandă sînt oameni lacomi, extrem de voinici, de o rară cruzime. Aderenţii lor nu-i cunosc şi lucrează cu porunci misterioase. E o lume de „condottiere", adesea în serviciul cercurilor bancare. Anatole France scrie undeva — despre Cezar Borgia, că a fost dat, ca lumea să cunoască de ce ferocităţe e capabilă bestia umană, cînd e robustă şi vitală. Gangsterii americani, care mor tineri, întreţin această atmosferă de renaştere italiană, la dispoziţia marilor magnaţi ai finanţei.

★

„Racketeerul" nu e singura profesie în solda marilor interese. Mai există o alta: aceea a spărgătorilor de grevă. După cum există detectivi privaţi sau societăţi comerciale pentru organizarea filantropiei sau pentru reuşita în alegeri, se găsesc şi agenţii care au ca obiectiv spargerea grevelor. Putregaiul capitalist a găsit în această privinţă mijloace dezgustătoare. Liniştea exploatării se plăteşte cu bani. Iată ce relatează un reporter belgian, bine informat, în această privinţă: un patron se poate adresa cu toată confienţa comercială unei astfel de societăţi. Dacă cei două sau trei mii de muncitori ai unei fabrici ameninţă cu încetarea lucrului dacă nu li se acordă un dolar în plus pe zi, stăpînul fabricii angajează o societate, care la rîndul ei se leagă să împrăştie greva pentru o sumă mult mai mică decît aceea care ar trebui plătită muncitorilor. Şi, băgaţi seama, agenţia nu primeşte banii decît după ce mişcarea a fost înăbuşită. O astfel de societate e „Bergoff Service" din New-York sau „Pinkerton National" sau „R. H. et Y. Company". Şi nu e vorba de firme neserioase, ci de societăţi anonime cu reputaţie formată. „Bergoff Service" are ca reclamă acest delicios subtitlu „fundată în 1907". Ea are la activul său nu mai puţin de 172 de mari greve înăbuşite. Cele mai mari companii de navigaţie, de drum de fier, industrii de automobile ori chimice reputate se numără printre clienţii ei.

După ce odiosul tîrg a fost încheiat, societatea în chestie îşi începe activitatea. Ea are în serviciul ei un numeros personal de spioni, detectivi, tehnicieni. Toată operaţia constă în a zdrobi moralul muncitorilor, convingîndu-i că acţionează în dauna lor. Echipe de bărbaţi şi femei specializate într-un anumit talent de persuasiune, se răspîndesc printre muncitori în baruri, în cafenele, în circiumi şi se silesc să discrediteze pe conducători. Citeodată şefii sindicatelor sînt atacaţi şi pălmuiţi în public ca să li se ruineze autoritatea sau, mai simplu, ca să fie trimişi în spital. Femeilor li se ţine un limbaj cam în felul acesta: „Da, ştiu bine că nu aveţi bani. Şi eu am fost ruinat de o grevă. Şefii sindicatelor au fost plătiţi în secret de concurenţi ai patronului şi noi, sărmani muncitori, am plătit oalele sparte. Fiţi fericite încă dacă lupte sîngeroase nu încep mîine şi dacă nu vă aduce acasă cadavrul soţului". Citeodată cîţiva „propagandişti" de aceştia reuşesc să demoralizeze un cartier. Dacă astfel de discursuri nu ajung să convingă, se provoacă tulburări sîngeroase. În nouă conflicte conduse de „Bergoff Service", pierderile s-au stabilit astfel: 17 muncitori omoriţi, 9 spărgători de grevă ucişi, 21 bărbaţi, femei şi copii striviţi de camioanele „spărgătorilor de grevă", 7 trecători şi diverşi omorîţi din greşeală. Alte societăţi sînt mai puţin „brutale". Ele utilizează o reţea imensă de spioni. „Noi trimitem reprezentanţii noştri în uzine — se laudă cinic unele din ele, ca „Serviciul de prevenţiune al grevelor" sau „Sherman Corporation", — pentru ca să se explice dinainte muncitorilor ceea ce îi aşteaptă în caz cînd ascultă pe „meneuri" — scrie un prospect de reclamă al acestor agenţii. Directorul de la „Judicial Service" scrie: „Noi trimitem în ateliere agenţi deghizaţi în muncitori. În aparenţă ei par muncitori ca oricare alţii, dar situaţia lor le permite de a raporta în mod eficace, fiindcă salariaţii îi tratează în camarazi." (Adrien de Menuûs: „Amusante Amérique"). Iată raiul modului de viaţă american, cu toate rafinăriile lui de exfocherie şi trădare.

★

În tren majoritatea americanilor nu citesc decît reviste ilustrate. Un text discursiv li se pare lung şi obositor. Preferă o fotografie urmată de o scurtă legendă. Efortul intelectual devine minim. La un grad mai înalt de complexitate intelectuală se trece de la ilustraţie la un scurt rezumat. Se găsesc astfel peste tot caietele scurte — tipul lor curent e reprezentat de faimosul „Readers Digest" — unde pe o pagină şi jumătate se rezumează, popular şi adesea trivial, cele mai dificile probleme pe înţelesul tuturor: relativitatea lui Einstein, psihanaliza lui Freud, marxismul, darwinismul, energia atomică etc. Se înţelege cît de bine pot fi informaţi cititorii nepregătiţi, cu asemenea rezumate. Revistele cuprinzătoare, de cultură generală, bine redactate, sînt extrem de rare. Efortul intelectual al comis-voiajorului, al jucătorului la bursă sau al sportivului nu se poate încorda pînă la un asemenea nivel. De aici profuziunea uriaşă de magazine ilustrate, accesibile prin simpla vedere, unui public lipsit de exerciţii cerebrale abstracte.

★

Ca în toate ţările de capitalism înaintat, mizeria şi luxul conviesc simultan, nesupărate de nimeni. Risipa, într-o privinţă, e enormă. Americanul bogat acordă cu rară galantonie bacşişuri de tot felul. Dacă cumperi un beefteack, el e ales dintr-un kilogram de carne care apoi e azvîrlită la cîini. Paul Claudel scrie: „Cu ceea ce se aruncă la gunoaie în America, s-ar putea hrăni cîteva ţări din Asia". Legea capitalismului cere risipă, ca să previe crizele de supraproducţie. Dar această dărnicie a bogaţilor, care nimiceşte avuţiile, consideră un grav păcat să o acorde şomerilor flămînzi. Dacă s-ar proceda astfel, s-ar călca un grav principiu social, de care depinde prosperitatea Americii.

★

Fiecare stat, din cele vreo 48, are o altă legislaţie în ce priveşte consumaţia alcoolului. Cînd pleci din New-York spre Washington, în statul New Jersey, băutura alcoolică e permisă dumineca. Călătorul din vagonul restaurant cere, astfel, o sticlă cu bere. Dar după o jumătate de oră trenul ajunge în Pensilvania. Acolo alcoolul e prohibit în zi de sărbătoare. Dacă nu ţi-ai băut sticla, ea trebuie vărsată sau predată chelnerului. Peste o altă jumătate de oră chelnerul anunţă că trenul a intrat în Delaware, unde se poate consuma băutură alcoolică. Ea trebuie băută repede căci în curînd veţi intra în Maryland, unde regimul e iarăşi prohibiţionist. Şi aşa mai departe...

★

Ipocrizia, virtute supremă învăţată de la englezi, nu pune nici o unitate logică între gîndire şi faptă. Într-o ţară, făcută parcă anume ca să reprezinte lupta acerbă pentru existenţă, unde cei tari suprimă fără scrupul şi milă pe cei slabi (slab e considerat cu dispreţ săracul, care, dacă n-a făcut avere pînă la 40 de ani, e apreciat ca un ticălos), unde raportul de forţă joacă bestial ca într-o junglă, darwinismul e o doctrină interzisă în învăţămîntul multor universităţi, e condamnat ca duşmanul nr. 1 al bibliei, denunţat ca criminal în gazete şi în predicile pastorilor. Povestea procesului Dayton, aceea a unui biolog din Tennesee dat în judecată fiindcă profesa darwinismul contra bibliei, a pasionat pe vremuri toată opinia publică din S.U.A. Duelul oratoric între avocatul „Ligii americane a libertăţilor civile", Darrow, şi susţinătorul bigot al bibliei, Bryan, cel mai important şef politic din Tennesee şi fost ministru, e fără precedent în istoria ultimilor 100 ani în orice ţară din Europa. Dialogul a urmat cam aşa:

— Darrow: Domnule Bryan, cînd biblia susţine că balena l-a înghiţit pe Ionas, interpretaţi „ad litteram" această afirmaţie?

— Bryan: Cînd citesc biblia, cred tot ce scrie în ea.

— Darrow: Dacă biblia ar afirma că, din contra, Ionas a înghiţit balena, aţi crede?

— Bryan: Aş crede-o dacă biblia ar scri-o.

— Darrow: Domnule Bryan, biblia susţine că orice fiinţă vie, care n-a fost pusă în arca lui Noe, s-a înecat în timpul potopului. O credeţi?

— Bryan: Desigur.

— Darrow: Chiar şi peştii?

— Bryan: Biblia scrie: orice fiinţă vie, deci şi peştii.

Aici urmează o rumoare în public: e greu de crezut că peştii pot muri înecaţi.

Şi restul procesului urmează la fel. E greu de ştiut ce trebuie admirat mai mult într-o astfel de dezbatere: ipocrizia, naivitatea sau stupiditatea.

★

După ce treci de Chicago înspre răsărit, ţinuturile uscate, aride, se răresc. Încep colinele pline de păduri şi văile acoperite de iarbă grasă. Se simte briza Atlanticului. Ne apropiem de provinciile Connecticut, Rhodeisland, Massachusetts etc. care formează toate împreună ceea ce se numeşte „Anglia nouă". Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, o corabie plină de pastori puritani, care nu puteau suferi viaţa din Anglia, cu numele de „Mayflower" (floare de mai) a acostat pe acest ţărm. Oamenii au fost harnici şi austeri. În trei secole ei au ridicat regiunea la un nivel mai înalt decît toate celelalte din S.U.A. „Noua Anglie" e mîndria şi oarecum simbolul esenţei americane. Oamenii sînt severi (cu morala sexuală mai ales), aprigi în afaceri, deşi mereu cu fraternitatea creştină pe buze, industria şi agricultura prosperă. Aici s-a dezvoltat spiritul anglo-saxon în literatură. Longfelow, Emerson, William James, Channing şi mulţi alţi scriitori sînt din această provincie. Limba engleză vorbită la Boston, centrul urban cel mai important al regiunii, e cea mai pură, cum e franceza la Tours sau italiana la Florenţa. Mentalitatea conservatoare, reacţionară, e severă şi se manifestă cu aroganţă şi exclusivitate. Familiile sînt închise şi exclusive. Noii veniţi, imigranţi proaspeţi, care nu au cel puţin un secol în S.U.A., nu sînt primiţi în casele vechilor autohtoni. De aici îşi trage un mare coeficient electoral partidul republican, mai reacţionar încă decît reacţionarul partid democrat. Locuitorii din Massachusetts, statul cel mai important din „Noua Anglie", dispreţuiesc amestecul impur de rase şi popoare din vest şi consideră Chicago şi Los Angeles ca simbolul sfîrşitului lumii. Acoperind vicii şi o teribilă lăcomie de bani, aceşti chiaburi bigoţi şi rutinari se acopăr în orice ocazie cu puritanismul religios formal. Aici e locul tradiţional unde, la începutul secolului al XVII-lea a avut loc celebrul proces al vrăjitoarelor care călăreau pe mături şi în care au fost executate, prin groaznice torturi, 52 de persoane. Încă acum cîteva decenii se încendiau casele acelora care aveau o femeie de moravuri uşoare (de pildă care suridea politicos bărbaţilor) sau care se îmbătau în zi de duminecă sau chiar măcar dacă făceau o plimbare prin pădure într-o zi aşa de sfîntă. O bună parte din intoleranţa şi agresivitatea americană e nutrită cu idei din această regiune. Mîndria ţinutului se sprijină în primul rînd pe Universitatea Harward din Beston, colonie universitară copiată după viaţa colegiilor din Oxford şi Cambridge. Viaţa studenţilor, aleşi mai ales după criterii de familie şi avere, se desfăşoară în comun, în colegii. Facultăţile sînt înzestrate cu mari averi din donaţii particulare. Un fost elev de la Harward va păstra această vanitate toată viaţa şi va zvîrli asupra universului întreg şi a semenilor săi un dispreţ distant, îmblînzit doar faţă de instituţiile similare de la Oxford. Bineînţeles, toată această fanfaronadă, adesea comică, e bazată şi susţinută pe o avere considerabilă, strînsă de strămoşi, cu dumnezeu pe buze şi cu biciul în mîini. Boston e un centru de insuportabil snobism. Pentru cine face parte dintr-o veche familie de negustori sau de piraţi, frecventează o anumită biserică, a învăţat la Harward, egalitatea naturală a oamenilor apare ca o absurditate periculoasă. Bineînţeles, evreii, francezii democraţi, noii imigranţi, ca să nu mai vorbim de negri, sînt consideraţi inferiori animalelor — de altfel mai bine tratate aici ca oamenii. Emerson, care a fost totuşi un democrat şi un pacifist, a spus că destinul Bostonului e de a conduce America. Ceilalţi americani s-au lăsat convinşi de această butadă. Dacă spui că eşti din Boston unui cetăţean care ocupă un loc în tren, acesta umilit şi onorat se scoală şi-ţi cedează locul. Contactul cu vechea Europă, în special cu Anglia, e mai ferm pe această coastă a Atlanticului ca oriunde în S.U.A. Bostonienii, cînd îi lasă afacerile, călătoresc mult, din curiozitate şi grandomanie.

Convorbire în tren cu un cetăţean din Boston asupra perspectivei de socializare a lumii. Individul, după cum spune, e un fel de comis-voiajor la o fabrică de textile, prost plătit şi fără avere. Dar, lucrul nu trebuie uitat: e din...Boston. Aceasta îi conferă, ca şi hidalgilor spanioli, un titlu aprioric de noblеţe, care-i permite să privească transformarea lumii după învăţătura marxistă ca un trist păcat, de felul ereziilor religioase, pe care biserica le-a mai cunoscut şi le-a extirpat repede prin auto-dafeuri şi inchiziţie. Toate acestea nu-l împiedică de a vorbi cu jind şi curiozitate plină de interes despre posibilităţile schimburilor comerciale cu lumea din răsăritul Europei.

Boston se făleşte de a fi un oraş plin de monumente istorice. Ceea ce se arată călătorului în această privinţă, sînt cîteva case de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, un hambar cu cereale, o bisericuţă modestă şi un fel de teatru „Fanoj Hall", fostă sală de întruniri contra exploatării engleze.

Astfel de „monumente", mai vechi cu cîteva sute de ani şi, desigur, de o altă importanţă arhitectonică şi istorică, se găsesc în cîteva mii de oraşele din Europa. Goana după ceea ce e „vechi" e o obsesie la bostonieni, ca la orice parvenit recent. Mi-aduc aminte de un grup de turişti care întrebau pe ciceronele italian la biserica San Marco din Florenţa, dacă edificiul e vechi. La care ghidul italian, cu un suris superior, a răspuns: „Cu trei sute de ani înainte de descoperirea Americii".

★

Newport e un mic orăşel aşezat într-o insulă stîncoasă din statul Rhodeisland, în mijlocul golfului Narranganset care se înfige adînc în coasta abruptă. Aşezare de pensionari militari, de elevi ai unei şcoli de marină, cîteva asociaţii de pescari. Altădată, acest mic port militar, înaintea Războiului pentru Independenţă, era considerat cu mult superior New-Yorkului ca centru social şi administrativ. Năvile plecau de aici spre Africa. Încărcau de acolo robi negri, îi vindeau în Antile în schimbul unei încărcături de zahăr şi rom pe care-o desfăceau la preţ mare pe coasta apuseană a Americii pînă în Florida. Acum, în marginea oraşului a apărut o bogată plajă, plină de palatele şi vilele marilor familii de bancheri din New-York. Pe un ţărm accidentat, printre stînci sălbatice, parcurile şi palatele se ţin lanţ. Mai înainte cu cîteva decenii, la începutul secolului nostru, toate aceste somptuoase locuinţe se umpleau de lachei, de mosafiri şi de echipaje. Nopţile răsunau de larma petrecerilor înecate în muzică şi şampanie, care se revărsa în valuri prin toate boschetele. Era sabatul orgiac al milionarilor din New-York. Snobii alergau din toate părţile Americii, iar corpul diplomatic venea şi el să petrecă zilele calde de vară aici. Acum parcurile sînt pline de hălării, storurile ferestrelor sînt coborîte. O liniştе de moarte pluteşte peste vechea plajă mondenă. Snobii, care afluau altădată, s-au mutat în altă parte. Bogătaşii care veneau aici în perioada izolaţionismului, năvălesc acum în zilele imperialismului în Europa, unde sub pretextul odihnei, tratează afaceri şi cumpără întreprinderile franceze, germane şi italiene.

În iunie, pe străzile pustii, între grădini luxuriante, cîntă acum privighetorile şi cucul. O liniştе de moarte prezidează această cotitură a istoriei. Morga trecută e întreţinută de bătrîni generali la pensie, care continuă să sfideze universul, comic, inutil şi fără ecou.

★

Regăsesc Washingtonul liniştit, placid şi umed. Această capitală e un mare oraş de provincie. Vara, cînd pleacă în concediu diplomaţii şi guvernul, cînd parlamentul se închide, oraşul fermentează înăbuşit, în căldură şi plictiseală. Cancelariile sînt goale şi funcţionarii, dezbrăcaţi în cămăşi, cască şi beau „koka-kola" îngheţată, aşteptînd ora închiderii. Două luni de armistiţiu, în care imaginaţiile lacome din Wall-Street pregătesc noi proiecte de cuceriri, de afaceri, de provocări.

La un debarcader din New-York aşteaptă transatlanticul care mă va transporta către Răsărit, unde se aprind, rînd pe rînd, făcliile unor noi lumini.

Mihai Ralea

*) *Vezi „Viaţa românească" 1954*

S. U. A.

„...fara tuturor posibilităţilor".

Desen de MOLNAR

CARNET CULTURAL

Şedinţă la Academia R.P.R. consacrată lui Anton Pann şi J. Swift

Academia R.P.R., secţia de ştiinţa limbii, literatură şi artă, a ţinut vineri după amiază o şedinţă consacrată comemorării a 100 de ani de la moartea scriitorului Anton Pann şi împlinirii a 250 de ani de la apariţia primelor lucrări ale scriitorului satiric englez Jonathan Swift.

Au participat academicieni în frunte cu acad. prof. dr. C. I. Parhon, preşedinte de onoare al Academiei R.P.R., acad. St. Vencov, prim secretar al Academiei R.P.R. precum şi numeroşi oameni ai ştiinţei şi culturii.

Şedinţa a fost prezidată de acad. Iorgu Iordan.

Prof. Panaitescu-Perpessicius a făcut o expunere asupra vieţii şi operei lui Anton Pann. Vorbitorul a subliniat marea valoare literară şi educativă a operei scriitorului popular care a fost negat sau minimalizat de critica burgheză, precum şi polemica pe care a dus-o cu acei care au denaturat condiţiile grele de viaţă ale lui Anton Pann, prezentîndu-le într-o lumină trandafirie.

Scriitorul Mihnea Gheorghiu a vorbit despre viaţa şi opera lui Jonathan Swift, scoţînd în evidenţă valoarea internaţională a scriitorului englez, sărbătorit din iniţiativa Consiliului Mondial al Păcii.

Vorbitorul a interpretat cu profunzime şi căldură opera literară a scriitorului englez.

Amîndouă conferinţele au fost ascultate cu mult interes.

O discuţie despre filmul „DESFĂŞURAREA"

Comisia de dramaturgie cinematografică a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. organizează, vineri 22 aprilie, orele 19, la Casa Scriitorilor, o discuţie asupra filmului „Desfăşurarea". Pentru a se putea urmări procesul de creaţie, prin trecerea de la nuvela cu acelaşi titlu la scenariu şi apoi la film, tov. Marin Preda, laureat al premiului de stat, va vorbi, în deschiderea discuţiilor, despre munca sa de scenarist.

La discuţie au fost invitaţi scriitori, regizori, lucrători în domeniul cinematografiei, etc. Pentru documentarea celor care vor să ia parte la discuţii, biblioteca Casei Scriitorilor posedă, spre consultare, un număr de exemplare ale scenariului.

Înainte de începerea discuţiilor, va rula filmul „Desfăşurarea".

Cîntece în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului

La sediul Uniunii Compozitorilor din R.P.R. a avut loc o reuniune între compozitori şi poeţi, cu scopul de a discuta cele mai bune condiţiuni pentru crearea de cîntece în cinstea celui de al cincilea Festival mondial al tineretului şi studenţilor pentru pace şi prietenie care va avea loc în august la Varşovia.

La masa prezidiului au luat loc poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., tov. Petre Gheorghe, secretar al C.C. al U.T.M., compozitorii Ion Dumitrescu, preşedinte al Uniunii Compozitorilor şi Alfred Mendelsohn, secretar al Uniunii Compozitorilor.

De asemenea, în afară de compozitorii noştri de frunte, au participat numeroşi poeţi, printre care: Demostene Botez, Nina Cassian, Alfred Margul Sperber, Dimos Rendis, Tiberiu Utan, Vlaicu Birna, Petre Solomon, Letiţia Papu, Virgil Teodorescu, Rusalin Mureşanu etc.

Deschizînd şedinţa, compozitorul Ion Dumitrescu a dat cuvîntul tovarăşului Petre Gheorghe, care a vorbit despre importanţa celui de al cincilea festival, despre importanţa cîntecelor care să oglindească viaţa fericită a tineretului nostru liber, despre marele succes pe care l-au avut cîntecele compozitorilor noştri şi cîntecele populare la festivalul de la Bucureşti, pe care le-au îndrăgit miile de oaspeţi din alte ţări.

A vorbit apoi poetul Mihai Beniuc, care, relevînd importanţa cîntecului ca mijloc de cunoaştere a unui popor, a făcut apel la poeţi spre a da texte pentru cîntece, la cel mai înalt nivel artistic, care să oglindească tinereţea poporului nostru, optimismul şi bogăţia lui sufletească.

Compozitorul Alfred Mendelsohn a dat apoi citire programului pentru concursurile naţionale de cîntec şi a precizat condiţiile de participare la aceste concursuri.

Poeţii şi compozitorii prezenţi, în încheiere, şi-au manifestat dorinţa de a participa în număr cît mai mare la concursul organizat în vederea celui de al cincilea Festival mondial al tineretului şi studenţilor pentru pace şi prietenie.

Plenara secţiei de dramă

Vineri, 15 aprilie 1955, la Casa Scriitorilor va avea loc plenara secţiei de dramă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Tovarăşul Silvian Iosifescu va dezvolta referatul său „Unele probleme ale eroului pozitiv în dramaturgie", după care vor urma discuţii.

Întîlnire cu cititorii

În cadrul manifestărilor organizate de Uniunea Scriitorilor din R.P.R.: „Întîlniri cu cititorii", miine vineri, 15 aprilie, ora 17, dramaturgul Aurel Baranga, laureat al Premiului de Stat, va sta de vorbă cu cititorii săi.

Întîlnirea va avea loc la „Librăria noastră" nr. 17 din b-dul General Magheru nr. 6.

Consfătuirea „Gazetei literare" cu cadrele didactice din Capitală

Clubul Sindicatului muncitorilor din învăţămînt şi „Gazeta literară" organizează joi 21 aprilie ora 19 în sala clubului din B-dul 6 martie nr. 32, o consfătuire cu cadrele didactice din Capitală.

Note şi comentarii

Revista „Revistei revistelor"

Iniţiativa „Vieţii româneşti" de a întreţine în fiecare număr rubrica „revista revistelor" a fost primită cu interes nu numai de revistele luate în discuţie de această rubrică, ci şi de publicul cititor, dornic să capete o îndrumare generală în aprecierea lucrărilor literare, apărute în paginile publicaţiilor, precum şi o viziune de ansamblu asupra vieţii noastre literare. Misiunea „revistei revistelor" este dintre cele mai serioase, dacă ne gîndim că această rubrică poate sta pe acelaşi plan cu celelalte sectoare literare din „Viaţa românească" în privinţa exigenţei şi a răspunderii. Reale foloase este în stare să aducă „revista revistelor", clarificării perspectivelor publicaţiilor noastre literare, căci rîndurile acestei rubrici — gîndite „cu mintea românului de pe urmă" — prin privirea lor retrospectivă asupra materialelor apărute, au avantajul de a putea sezisa cu mai multă siguranţă, atît succesele cît şi golurile unei publicaţii şi, bineînţeles, au datoria să le semnaleze cu claritate, sprijinind astfel, prin modesta lor contribuţie, căile viitoare ale dezvoltării literare din ţara noastră. Am dorit să întîlnim acest obiectiv în centrul atenţiei celor care semnează cu iniţialele P.V., Ş. T. şi D. S. în „Viaţa românească" nr. 3, aprecieri asupra revistelor „Scrisul bănăţean", „Contemporanul" şi asupra materialelor beletristice din ziarul „Scînteia tineretului".

„Revista revistelor" nu poate, desigur, să cuprindă în spaţiul ei restrîns o analiză profundă şi în parte a lucrărilor literare dintr-o publicaţie; ea surprinde caracterul de ansamblu al publicaţiei respective, într-un anume moment, în ceea ce priveşte materialele beletristice, şi în cadrul acestui ansamblu sezisează trăsăturile generale ale lucrărilor literare, semnalează valoarea şi orientarea lor ideologică şi artistică şi în acelaşi timp defineşte în mare tendinţele, şi bune şi rele, manifestate de acea publicaţie. Aşa cel puţin am considerat o asemenea rubrică şi ne-am îndreptat cu încredere spre paginile închinate de R. V. revistei „Scrisul bănăţean" nr. 4/1954. Dintr-un început, o piedică: în loc să ţi se ofere o viziune de ansamblu asupra revistei timişorene, trebuie să te căznească tu însuţi să prinzi firul conducător din rîndurile lui R. V. care pendulează între spiritele desuete făcute în jurul unor poezii mai puţin realizate (vezi: R.V. compară de-a lungul unei jumătăţi de coloană pe Leonard Gavriliu şi poezia lui cu Don Quijotte călare pe Rosinanta etc.) — şi între însirarea unor aprecieri făcute asupra materialelor de proză şi critică, aprecieri lipsite de o legătură ideologică unitară între ele, care să ducă la o serioasă generalizare în ceea ce priveşte trăsăturile lucrărilor discutate şi în ultimă analiză la definirea clară a orientării revistei. Lipsa unei asemenea finalităţi a micşorat folosul pe care unele observaţii, judicioase ale lui R. V. l-ar fi putut aduce perspectivei viitoare a revistei timişorene; de asemeni, lipsa acestui sens major, în jurul căruia să fi gravitat aprecierile, a dăunat şi altor observaţii ale lui R. V. care s-a oprit la aspectul formal al lucrărilor luate în discuţie (vezi îndeosebi aprecierile asupra lucrărilor de proză şi critică).

Scăzuta preocupare pentru observaţiile de natură ideologică şi de serioasă exigenţă critică se manifestă şi în rîndurile semnate E. T. şi D.S. Dacă R. V. discerne în cazul unui grup de poezii o orientare străină de realitatea noastră (dar nu se ocupă să scoată în evidenţă caracteristicile de ansamblu ale prozei şi criticii din „Scrisul bănăţean" şi să accentuieze aspectele valoroase ale unor lucrări pe care să le fi urmărit prin stabilirea unor legături ideologice între aceste lucrări) — în schimb E.T. şi D.S. fac un adevărat oficiu de „registratură" critică, luînd pe rînd, ca la moară, lucrările din „Contemporanul" (nr. 4—5/1955) şi respectiv din „Scînteia tineretului" (nr. 1745-1750—1757—1762—1764 / 1955) pentru a le expedia în mod izolat prin aprecieri rupte una de alta, de cele mai multe ori cu caracter strict informativ, dînd impresia că s-a iniţiat „mica publicitate" în domeniul criticii literare.

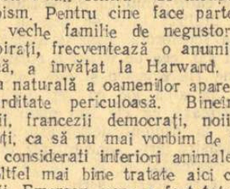

Nu credem că „Scînteia tineretului" sau „Contemporanul" nu vădesc o concepţie, o trăsătură aparte, în întocmirea paginilor de literatură (sau dacă nu vădesc aceasta, cu exigenţa cuvenită, trebuia semnalat), nu credem că lucrările de beletristică publicate în paginile lor sînt lipsite de o semnificaţie de ansamblu, că această semnificaţie n-ar avea un rost în viaţa noastră literară, nu credem că în activitatea paginilor literare din „Contemporanul" sau din „Scînteia tineretului", totul merge strălucit, că revista „Contemporanul" ar avea consecvenţă în preocuparea publicării unor materiale beletristice cît mai exigente: de asemeni, nu credem că „Scînteia tineretului" — dincolo de resursele ei interne — se îngrijeşte destul de atragerea şi promovarea unui număr mai mare de tinere talente în coloanele sale, după cum, în sfîrşit, nu credem că singurele articole de critică literară, demne de luat în seamă şi de lăudat, pe care D. S. le-a găsit în „Scînteia tineretului", au fost numai cele semnate de Al. Oprea şi Lucian Raicu (redactori la revista „Viaţa românească": un lucru ciudat, — în titlul articolului său, D.S. anunţă că va discuta lucrările literare din „Scînteia tineretului" de la nr. 1745 pînă la nr. 1764, dar în finalul articolului introduce supranumerar în discuţie cronica lui Lucian Raicu apărută tocmai în nr. 1777...).

Nu o să insistăm aci că lipsa unei viziuni ideologice mai largi, care să aprecieze activitatea literară a publicaţiilor luate în discuţie în lumina problemelor centrale ale vieţii noastre literare actuale, a adus în aprecierile făcute de D. S. şi E. T. alunecări spre lucruri mărunte, spre spiritul de şicană, făcut cu aer de plictiseală. Aspectul ideologic deficitar din cadrul rubricii „revista revistelor" ţese cu claritate în evidenţă cînd D.S., în loc să atragă atenţia asupra unor tendinţe de natură obiectivistă manifestate de L. Raicu în articolul său din „Scînteia tineretului", recurge la observaţii de ordin formal şi de-a dreptul hilare, prin pretenţia lor de a găsi totuşi nişte „părţi negative": „Articolul lui L. Raicu, deşi scris cu talent, se citeşte cu mare greutate. Stilul e într-o oarecare măsură ostentativ, autorul intenţionînd să spună cît mai mult şi într-un limbaj cît mai grav (dar nu sobru). „Poate din cauză că articolul respectiv conţine uneori fraze aproape incomensurabile şi în orice caz greu lizibile, cum e aceea care ţine de la rîndul al 81-lea la al 101-lea de sus, din coloana I-a".

Pentru acestea toate, om scris o revistă a „revistei revistelor" şi mărturisim că nu dorim să facem din ea o rubrică permanentă.

Şt. B.

Un bobîrnac

Editorii americani de comics-uri şi alte publicaţii cu conţinut criminalistic, atomic, au pierdut un client de pe piaţa internaţională. La protestele vehemente ale opiniei publice engleze, Camera Comunelor a fost nevoită să aprobe un proiect de lege prin care se interzic cărţile sau publicaţiile pentru tineret care fac apologia crimei, sadismului şi violenţei.

Editorii — ei şi acei care comanditează această „literatură" — vor trebui să-şi muşte degetele, loviţi la capitolul „venituri" primii — şi la capitolul „propagandă războinică" ceilalţi. Politica de pe „poziţii de forţă" a demenţilor atomici se loveşte tot mai mult de rezistenţa bunului simţ, a minţei legitime şi a dorinţei popoarelor care năzuiesc spre o viaţă paşnică, bună înţelegere şi cultură constructivă. Această politică de forţă pe care ororile comics-urilor o exprimă prin îndemnul la asasinat, rasism şi dominaţie mondială, n-a putut doborî din biblioteci pe Shakespeare, Dickens, Byron, Shelley, Shaw pe care poporul englez îl preferă şi nu mai îngăduie ca ei să fie batjocoriţi de vecinătatea unei maculaturi odioase, — o maculatură reprezentînd o crimă împotriva literaturii.

Deocamdată publicul englez a spus comics-urilor şi literaturii criminaliste un „go-home". Şi comicsurile trebuie să plece, prinse cu... activitate americană împotriva umanităţii. E un încenut bun pe care-l dorim dus mai departe şi în alte ţări silite să consume otrava scribilor-lachei ai imperialismului american.

N-are decît mister Churchill, care s-a retras de la guvernare, să citească într-ascuns în timpul liber comics-urile şi celelalte monstruozităţi publicistice pe care le-a negociat cu Allan Dulles.

Gh. D.

Redactor-şef: Zaharia Stancu
Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-şef adjunct), Ion Mihăileanu (redactor-şef adjunct), Veronica Porumbacu (redactor-şef adjunct), Cicer

TG.MURES
Biblioteca Centrala
Regionala

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 16 (58) - Joi 21 aprilie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Principiul leninist al spiritului de partid

Clasicii marxismului au acordat întotdeauna o importanță primordială conținutului ideologic al literaturii, tendinței ei social-politice. Demonstrînd determinarea artei de către condițiile concret-istorice ale dezvoltării societății umane, afirmînd apartenența ei de clasă, ca formă specifică de ideologie, Marx și Engels au fundamentat principiul tendențiozității artei. In scrisoarea către Minna Kautsky, Engels remarca: „Părintele tragediei, Eschil, și tatăl comediei, Aristofan, au fost amîndoi adevărați poeți cu tendință, nu mai puțin Dante și Cervantes și cea mai de seamă calitate a dramei lui Schiller „Intrigă și iubire" este faptul că ea e prima dramă germană cu tendință politică. Rușii și Norvegienii moderni, care dau romane excelente, sînt cu toții poeți cu tendință".

Indicațiile clasicilor marxismului cu privire la caracterul tendențios al artei și-au găsit o profundă sintetizare și o dezvoltare creatoare, într-o formă superioară, în principiul leninist al spiritului de partid. Lenin, sprijinindu-se pe tezele materialismului dialectic, pe experiența istorică a luptei proletariatului pentru victoria revoluției socialiste, a formulat pentru întîia oară cerința partinității artei în condițiile unei categorice delimitări între clase antagonice. Sensul acestei noțiuni a fost definit de Lenin încă în studiul său „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve": „Materialismul implică, ca să zicem așa, spiritul partinic, obligîndu-ne ca, la fiecare apreciere a evenimentului de a ne situa deschis și pe față pe punctul de vedere al unui anumit grup social". **Lapidara caracterizare leninistă condamna atitudinea de spectator indiferent, demasca inconsistența obiectivismului burghez, proclamînd necesitatea adeziunii deschise, directe, în clocnirea forțelor sociale adverse. Concepția leninistă despre spiritul de partid nu era o interpretare arbitrară, impusă, a poziției omului de știință sau de artă în viața socială, ci se bizuia tocmai pe veridicitatea științei și artei, pe obiectivitatea lor înțeleasă ca o recunoaștere și reflectare a tendințelor istorice de dezvoltare, a legilor implacabile ale progresului social:** „Dacă o anumită învățătură cere de la fiecare activist social o analiză neînduplecat de obiectivă a realității și a raporturilor dintre diferite clase, raporturi ce se formează pe baza acelei realități — atunci prin ce minune se poate trage de aici concluzia că activistul social nu trebuie să simpatizeze cu vreo clasă sau alta, că „nu se cuvine" să facă asta? Este ridicol să vorbim aici despre datorie, căci nici un om viu nu poate să nu se alăture unei clase sau alteia (din moment ce a înțeles raporturile între ele), nu poate decît să se bucure de succesul unei anumite clase, nu poate decît să se revolte împotriva celor care sînt ostili acestei clase, împotriva celor care împiedică dezvoltarea ei, răspîndind concepții învechite etc. etc.". **Lenin pleda pentru formarea unui cercetător științific partinic, pătruns de idealurile clasei proletare, care, pornind de la înțelegerea teoretică a raporturilor sociale, rămînînd fidel adevărului vieții, militează fără rezerve pentru triumful noului, al ideilor socialismului și comunismului.**

Celebrul articol „Organizația de partid și literatura de partid" **publicat în primul ziar bolșevic legal** „Novaia jizni" („Viața nouă") **în perioada pregătirii revoluției din 1905 — a însemnat o contribuție decisivă la dezvoltarea esteticii marxiste, la lupta pentru legarea artei de popor, de clasa muncitoare. In acest articol au fost elucidate genial probleme fundamentale ale teoriei artei și literaturii, trasîndu-se un program grandios de muncă pentru ridicarea unei literaturi noi, demnă de epoca revoluțiilor proletare, epoca eliberării omului de sub jugul exploatării și împilării milenare.**

Lenin a motivat pentru prima dată în acest articol necesitatea partinității artei proletare: „Pentru a contrabalansa moravurile burgheze, pentru a contrabalansa presa burgheză întreprinzătoare și afaceristă, pentru a contrabalansa carierismul literar burghez, cît și individualismul, „anarhismul boieresc", goana după profit — proletariatul socialist trebuie să treacă pe primul plan principiul **literaturii de partid**, să dezvolte acest principiu și să-l aducă la îndeplinire într-o formă cît mai deplină și mai unitară". **In concepția clasei muncitoare spiritul de partid presupune precizarea atitudinii, ferm, fără echivoc, de partea proletariatului, a idealurilor sale sociale:** „Chestiunea literară trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale — proletare, „o rotiță și un șurub" al unui mecanism social democrat unic și măreț, pus în mișcare de întreaga avantgardă conștientă a întregii clase muncitoare. Chestiunea literară trebuie să devină parte integrantă a muncii de partid social-democrate, organizată, planificată și unitară".

Lenin reliefa implicit caracterul nou din punct de vedere principial al teoriei comuniste. Concepția proletariatului revoluționar corespunde intereselor vitale ale poporului, legilor obiective ale dezvoltării sociale și în nici un sector al activității ideologice partidul nu are nevoie să-și camufleze poziția, să estompeze caracterul tendențios. De aceea ideea spiritului de partid este o idee socialistă, care aparține clasei muncitoare. Burghezia propovăduiește cu perfidie teoria nepartinității, a autonomiei artei pentru a deghiza în mod laș substratul reacționar al tendințelor sale. Ideea burgheză a lipsei spiritului de partid este un îndemn voalat la oglindirea reflectării luptei de clasă, la apărarea intereselor lacome, egoiste ale forțelor sociale în declin, care mizează zadarnic pe „imuabilitatea", „perpetuarea" regimului capitalist. Lenin a smuls vălul fățărniciei de pe fața esteticii burgheze, demonstrînd fără putință de tăgadă minciuna deșănțată a teoriei apolitismului literaturii burgheze. In articolul „Organizația de partid și literatura de partid", **Lenin a condamnat irevocabil individualismul ipocrit al literaturii burgheze, denunțînd dependența materială directă a artiștilor și scriitorilor decadenți, infirmînd iluzia libertății de creație în orînduirea burgheză:** „Intr-o societate bazată pe puterea banului, în care masele muncitoare duc o viață de mizerie, în timp ce mici grupuri de bogătași huzuresc, nu poate exista o „libertate" reală, efectivă. Ești oare liber față de editorul d-tale burghez, domnule scriitor? Față de publicul d-tale burghez, care pretinde de la d-ta pornografii în rame, prostituție sub formă de „completare" la „sacra" artă scenică?... A trăi în societate și a fi liber de societate, e un lucru imposibil. Libertatea scriitorului, a pictorului, a actorului burghez este doar o dependență camuflată, sau care se camuflează fățarnic față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere".

Lenin a dezvăluit magistral esența propagandei esteticii burgheze despre pretinsa neutralitate și indiferentismul intelectualității. Intenția josnică, de a despărți pe scriitori de forțele sociale înaintate, progresiste, de a despuia arta de conținutul ei real, autentic, (care contrazicea și amenința principiile sclaviei imperialiste) extazul în fața himerelor artei pure, a formelor diverse de evazionism și subiectivism — aceasta era politica burgheziei în domeniul literaturii. Neutralitatea afișată nu însemna de fapt renunțarea la luptă, abdicarea definitivă, ci tocmai apărarea implicită a orînduirii cangrenate, susținerea tacită a claselor stăpînitoare. „In societatea burgheză neapartenența la vreun partid nu este decît o expresie fățarnică, ascunsă și pasivă a apartenenței la partidul celor sătui, la partidul celor ce domnesc, la partidul exploatator".

Lenin a prevăzut spectacolul degustător al degenerării totale a culturii burgheze în epoca imperialistă. Scriitorii reacționari din țările capitaliste, finanțați de trusturile guvernante, îndopați cu ideologia războinică, întreținuți de magnații capitalului internațional, au terfelit fără rușine arta prin cultivarea instinctelor bestiale, prin preamărirea individualismului respingător, prin propagarea ferventă a misticismului și a iraționalismului. Tendințele actuale ale esteticii americane, de a predica invariabilitatea relațiilor sociale, renunțarea cinică la cunoașterea și reflectarea legilor obiective, neîncrederea în om și denigrarea lui trivială, sînt variante acute ale formulei ipocrite despre neutralitatea artei — spulberată cu atîta incisivitate în renumitul articol leninist.

Articolul „Organizația de partid și literatura de partid" **a rămas un document clasic de demascare a esenței decadentismului și subiectivismului burghez, o armă redutabilă în lupta partidului împotriva celor care mai agită steagul zdrențuit al naturalismului și formalismului, al lipsei de idei și al apoliticismului în artă și literatură. Partidul nostru aplicînd cu consecvență tezele leniniste în domeniul artei, a salvat literatura din mocirla decadentismului, îndrumînd-o pe drumul fertil al apropierii de popor, păzind-o cu înțelepciune de influențele străine spiritului realismului socialist. De o mare actualitate sînt indicațiile leniniste în bătălia pe care o ducem și azi în țara noastră împotriva recidivelor formalismului și obiectivismului, a infiltrațiilor variate și subtile ale ideologiei funeste burgheze. In spiritul ideilor leniniste trebuie dusă o muncă perseverentă de convingere pentru curmarea unor tendințe de apolitism în literatură, tendințe care se pot recunoaște în ocolirea problemelor realității contemporane, în refugiul spre subiecte evazioniste din trecut, în predilecția pentru teme minore, periferice, în neglijarea eroului pozitiv și prezentarea caricaturală, diformată, a figurilor oamenilor noi, în tratarea plată, fără patos, a subiectelor importante ale actualității, sau, în critica literară, în aprecierea estetizantă a operelor, făcînd abstracție de conținutul lor ideologic, de orientarea scriitorului.**

Combătînd concepțiile idealiste ale esteticii burgheze, Lenin a relevat totodată trăsăturile artei noi socialiste, ale artei pătrunsă de spiritul principialității comuniste. In articolul publicat în „Novaia jizni" **se lămurește problema libertății de creație a scriitorului, atașat deschis de popor, libertate bazată pe înțelegerea necesității istorice, pe însușirea conștiinței socialiste:** „Și noi, socialiștii, demascăm această fățărnicie, smulgem firmele false, nu militînd pentru o literatură și o artă în afară de clase (asta va fi posibil doar în societatea socialistă fără clase), dar pentru a opune literaturii fățarnic-libere, în realitate legată de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată în mod deschis de proletariat. Această va fi o literatură liberă, pentru că nu lăcomia și carierismul, ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc, vor face să se înroleze în rîndurile ei noi și noi forțe". **Ideea libertății creației, a dispariției oricărei interdicții sau îngrădiri pentru scriitorul care se pune în slujba idealurilor generoase ale poporului, care este hotărît să-și dedice întreaga forță de creație clasei muncitoare, construirii socialismului.**

S. Damian

(Continuare în pag. 4-a)

Desen de PERAHIM — 1955

Camera lui Lenin, la Smolnîi

Sfîrșitul nopții albe. Orașul nalt privește
în vale malul finlandez.
De dimineață,
pe-ostrovul calm, un foc verzui clipește.
E-un ceas tîrziu de toamnă. Timp de ceață:
semnalele de-alarmă pline-s de tristețe,
de veacuri fluviul tot lovește-n maluri,
vezi, focurile nopții ard în piețe
și-un foc de gardă joacă peste valuri.

E miezul nopții-n Petrograd. Se-aud decrete
prin care țara bolșevică-și cheamă fiii.
Lenin privește dintr-o sută de portrete:
norodu-i tot la Smolnîi, prin oamenii soliei.

Pe drumuri troenite, flămînzi, goi și desculți,
din Rusia întinsă spre el pășesc cei mulți.

Ii duc un suflet mare — de frămîntări e plin,
și grijile de-o viață, și visuri seculare,
și bucuria aspră, durerile amare,
iubirea fără margini, în dar duc lui Lenin.

Lenin e peste tot, și toți de el vorbesc,
pe malurile Volgăi, în noapte, liniștit,
în țara lui natală, ostașii povestesc
cu dragoste, pe Ilici cum l-au întîlnit.

La Smolnîi e-o odaie. In leatul prea vestit
știut-o-au țăranii — soliile trimise,
de-acolo ofensiva lui Lenin a pornit,
și Stalin tot acolo decretele le scrise.

Detașamente-n marș, în beznă focuri ard
și viforul în noapte cîmpiile străbate:
o aripă se zbate pe albul Petrograd,
peste bătrînul Kiev cealaltă se abate.

Gardiștii roșii toți la posturi.
Sfîrtecată
e bezna grea de fulgerele roșii, —
prin voia lui Lenin Rusia-i înălțată
către viață nouă, spre fapte uriașe.

Spre slava-acelor timpuri, care nu mai revin,
odaia de la Smolnîi e caldă mărturie,
și retrăiește parcă măreața vreme, vie,
cel ce privește-acolo portretul lui Lenin.

Și-n simplitatea noastră trăiește-o măreție.
Pe masă-i o scrisoare, — în ea viața-i toat' —
și amintirii noastre sufletul ei învie
din slovele prea simple, cum le-a scris un soldat.

Visarion Saianov

în romînește de **Andrei Tudor**

Invățăm de la Lenin

Sînt optzeci și cinci de ani de la nașterea lui Lenin. Mîine, sute de milioane de oameni, răspîndiți în cele patru vînturi, se vor gîndi la Vladimir Ilici Lenin, fiindcă numele lui a devenit pentru ei un simbol, iar opera lui o călăuză. Invățătura lui Lenin, împreună cu aceea a lui Marx, Engels și Stalin constituie cea mai bogată moștenire rămasă omenirii, reprezintă esența prefacerilor istorice din secolul nostru, este izvorul de forță creatoare pentru veacurile ce vor urma.

Omul acela cu fruntea socratică, simplu ca adevărul, modest ca ultimul muritor de rînd, omul „care a trebuit să se jertfească pe sine dușmăniei și urii pentru înfăptuirea operei dragostei" — cum spunea Gorki — s-a dăruit lumii muncitoare cu o generozitate necunoscută, gîndind și luptînd pentru ea pînă la consumarea ultimei energii.

Moștenirea lui Lenin este de neprețuit, în toate domeniile.

Arta și literatura îi datorează lui Vladimir Ilici și partidului pe care el l-a creat înflorirea. Ior din epoca realismului socialist. Dezvoltînd teoria cunoașterii, elaborînd principiul spiritului de partid, punînd și lămurind problema celor două culturi și a moștenirii culturale, Lenin a fixat stîlpii pe care se reazimă arta și literatura cea nouă. Fără ei, marea construcție la care muncesc astăzi artiștii și scriitorii nu este de conceput.

Pornind de la ideea că marxismul ar fi fost imposibil fără o profundă asimilare a tuturor cunoștințelor acumulate de omenire de-a lungul mileniilor, Lenin a ajuns la concluzia că o cultură nouă, proletară, nu poate începe de la nimic, „nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară", ci este o dezvoltare critică a tot ceea ce au realizat oamenii în etapele anterioare apariției societății fără exploatare.

Precizarea aceasta venea în vremea cînd proletcultiștii se năpustiseră împotriva a tot ceea ce nu începea cu ei și de la ei, negînd existența vreunei valori în trecut, negînd folosul cunoașterii moștenirii culturale.

Geniul și autoritatea lui Lenin au apărat pe de o parte cultura umană — ieșită de-a lungul istoriei din contribuția anonimă a popoarelor, — iar pe de altă parte au dat noii culturi, celei proletare, o solidă bază de plecare spre victoriile ce au urmat.

Concepția lui Lenin a fost verificată de viață. Astăzi nimeni, în afară de „troglodiți", n-ar mai putea susține că fără o prelucrare *critică* a ceea ce am moștenit din trecut se poate făuri o cultură nouă, a lumii muncitoare.

★

In țara noastră, numai clasa muncitoare și partidul ei au avut și au o poziție justă față de ceea ce ne-a lăsat trecutul ca moștenire culturală. Partidul, călăuzindu-se de învățătura leninistă, a fost de la începuturile lui apărătorul tradițiilor valoroase ale trecutului acestui popor atît de înzestrat.

A fost o vreme cînd clasele exploatatoare au încercat să se prezinte drept depozitare ale culturii noastre, denigrînd în aceeași vreme clasa muncitoare, pe comuniști, pe seama cărora treceau preocuparea de a respinge tot ceea ce vine din trecut, tot ceea ce aparține tradițiilor naționale ale poporului nostru.

Minciuna era sfruntată. Exponenții claselor exploatatoare denaturau adevărul cu privire la valorile naționale cu scopul de a se sluji de ele pentru apărarea intereselor celor de sus.

Dar, despre ce trecut vorbesc exponenții claselor exploatatoare? Ei i-au luat în brațe pe acei ce i-a ajutat să jefuiască poporul. Burghezii și moșierii se tînguie pe urmele lui Maiorescu, ale criticului care atunci cînd nu-l disprețuia pe Creangă, cînd nu ștergea versuri din poeziile lui Eminescu, cînd nu se ocupa cu disprețuirea dezvoltării progresiste a literaturii noastre, pronunța în Cameră discursuri fulminante împotriva țărănimii. Ei jelesc pe urmele scriitorilor huligani care învățau tineretul cum să spargă capetele oamenilor nevinovați, cum să ardă cărți, să distrugă, să ucidă.

Un asemenea trecut este condamnat de clasa muncitoare și întreaga ei luptă este îndreptată împotriva reîntoarcerii lui. Dar pentru valorile culturale ale poporului nostru, clasa muncitoare și partidul ei au dragoste și respect, dovedite din plin prin cinstirea lor, prin redarea lor poporului muncitor!

Clasa muncitoare și partidul ei, călăuzite de principiul că poporul este făuritorul istoriei, nu pot să respingă valorile culturale ale trecutului, pentru că ele reprezintă viața, lupta, istoria poporului. Și nimeni nu iubește și nu respectă mai mult ceea ce a fost valabil în trecut pentru popor decît clasa muncitoare.

Ce determină, în mod concret, cercetarea clasicilor noștri? Ce avem de învățat de la ei și cum slujește opera lor cauza clasei muncitoare?

In unul din articolele sale, Maxim Gorki scria următoarele: „Literatura noastră este mîndria noastră, este tot ce a putut fi creat mai bun de noi, ca națiune. In ea rezidă întreaga noastră filozofie, în ea sînt întipărite mărețele elanuri ale spiritului. Un acest templu minunat, construit uimitor de repede, ard pînă în ziua de astăzi, în mod strălucit, minții marii frumuseți și forțe, inimile purității sfinte — mințile și inimile adevăraților artiști. Și toți aceștia, oglindind în mod veridic și cinstit fapte trăite de noi, spun: „Templul artei ruse a fost construit de noi, cu ajutorul tăcut al poporului. Poporul ne-a însuflețit. Iubiți-l!".

Un asemenea templu — la proporțiile noastre și în condițiile noastre — am moștenit și noi. In el a fost înscrisă lupta istorică a poporului pentru fericirea și libertatea lui. Trăind veacuri de-a rîndul sub asuprire, poporul nostru nu a contenit să se zbuciume pentru cîștigarea libertății lui și zbuciumul acesta l-a costat mult sînge și multă suferință. Osîrdia lui neostenită a fost oglindită în literatură. Cronicarii au înscris în cronicile lor multe înfrîngeri, dar mai multe victorii, iar Eminescu în a lui Scrisoare a treia prezintă cu o legitimă mîndrie victoria lui Mircea asupra lui Baiazid.

Asuprirea socială n-a sălășluit liniștită, netulburată, pe meleagurile noastre, pentru că întotdeauna masele populare s-au împotrivit. Literatura noastră clasică nu a fost străină de această luptă, ea fiind oglindă a stării de spirit a maselor în diferite perioade istorice, ea fiind armă în lupta de eliberare socială. Aici avem ocazia să verificăm încă odată teoria leninistă privitoare la reflectarea realității în opera de artă. Literatura progresistă legată de anul revoluționar 1848 este o mărturie grăitoare în această privință. De la Bălcescu pînă la Alecsandri, de la Boliac pînă la Bolintineanu, fiecare scriitor din generația de la 1848 și-a exprimat idealurile conform cu poziția lui ideologică, mai mult sau mai puțin înaintată, însă pe toți îi caracterizează dragostea față de lupta maselor, încrederea în forța poporului și în viitorul lui strălucit.

Cînd clasa muncitoare a trecut în fruntea luptei pentru eliberarea socială, scriitorii de la „Contemporanul", reflectînd noua stare de spirit a maselor, și-au consacrat munca lor artistică, opera lor, cauzei poporului luptător, după cum Neculuță și mai

George Macovescu

(Continuare în pag. 6-a)

VLADIMIR ILICI

Numele lui Vladimir Ilici e legat de una din forțele care determină viața, forță către care rîvnesc necontenit vietățile, de la microcosm pînă la coloși. Se poate concepe viața fără lumină? Nici de cum! Către ea rîvnesc ierburile și gîzele, și cedrii, și însăși planeta noastră plină de lacrimi e supusă puterii cosmice a soarelui.

Oriunde a răsărit o rază de lumină, în decada noii noastre istorii, a răsărit și numele lui Ilici, pe buzele oamenilor, între zimbete.

In anul cînd a fost dat la cunoștința noastră planul de electrificare, am pornit să străbat pămîntul țării, să văd cum se aprinde lampa lui Ilici, cum se mîră oamenii, ca odinioară țăranii ruși în seara de la Cașino. Și am văzut lampa fermecată, la Vadu-Săpat, sub dealul Istriței; și la Salcea, în Moldova; și în sat la Frumosul tocmai la Cîmpulungul Moldovenesc, unde se împreună apa Moldovei cu Moldovița gureșă; apoi, am auzit rostindu-se numele lui Ilici, peste munții din Miezul Nopții, la Neagra Șarului, unde muntenii au prins apele la stăvilar, le-au supus și le-au transformat în energie electrică; am urcat apoi tocmai la Satu-Mare; și coborînd și zărind cetățile fumurii ale Munților Apuseni, am apucat în sus pe Criș, cu Ciobănița, aflînd că în Albacul lui bădița Horia, ar fi clipit într-o seară luminile lui Ilici. Acolo, la Albac, motorașul electric a fost adus de către secretarul de partid al satului, pe o ploaie, și cică se fălea strașnic! Cînd a văzut că dă ploaia, feciorul și-a lepădat sumanul și a învelit cu el „minzul" din căruță, care cică avea la gît panglici lucitoare de aramă... A... să tot trăiești, să vezi neîncetat astfel de lucruri! „Minzul" a fost așezat bine cu genunchii pe un postament, în vechea moară a satului, și să-l fi văzut cînd a dat prima scînteie pe nări! Dar clipa cînd a lucit lumina în sala internatului cu pui de moț?

— Hei... bătrîne Ilici! a rostit careva și toți s-au descoperit în fața becurilor gălbui, slabe de tot, însă întîia solie a lui Ilici în partea locului. Și Ilici zîmbea din cadră, în fața puilor de moț, nepoții și strănepoții răsculatului din vechimi.

„Minzul" învelit cu sumanul secretarului de partid a adus în sat la Albac o altă înfăptuire a civilizației, cinematograful, și se mirau strașnic, mai cu seamă albăcenii bătrîni, văzînd cum li se arată cîte în lună și în stele, pe-o pînză albă; sălița cea mică, unde era pînza albă, a devenit încet-încet inima satului, inima Munților Apuseni.

Și părăsind Albacul într-o noapte frumoasă, am coborît la Dunăre, către Rogova, și am întîlnit numele lui Ilici între zîmbete și lampa lui sub grinzi, între ceaslovuri, între legăturele de buruiene vechi, de leac, și între cărțulii noi despre disciplina agricultural.

Ilici ne-a învățat să visăm, să îndrăznim a vedea vîrfurile falnice ale codrilor, într-o ghindă, și marea într-o cîmpie, la o fîntînă cu cumpănă, unde se adună în sobor doar păsările singurătății... Pînă mai ieri, își puteau sfărîma capetele toți geografii, căutînd pe harta țării noastre o altă mare decît bîntuitul Pont Euxin pe unde au vîslit argonauții vechimilor eline. Și totuși, marea aceea va exista. I s-au croit marginile, i s-a săpat adîncul și într-o zi Ceahlăul se va mira cînd își va zări timplele pleșuve în fundul ei, cînd va vedea pescărușii și cormoranii, migrați peste Bărăgan de la bătrîna Mare Neagră! Apele mării celei noi, energia ei incalculabilă care va transforma țara, sînt datorite geniului creator al lui Ilici; lui i se datorește transformarea țării, mînă în mînă cu lichidarea înapoierilor. Vladimir Ilici ne-a învățat să îndrăznim a visa: să îndrăznim! Cunoașteți Iijia? N-o căutați în cartea descrierii Moldovei a lui Cantemir Voievod; din tot ce descria odinioară străbunicul nostru, n-a rămas nimic, decît pulberile fierbinți, pădurile fără capăt, turmele sălbatice, „salbele de iazuri" de demult, le-au ucis, le-au căsăpit pe toate, vechi tîlhari cu hrisovuri voievodale... Iijia va reînvia cînd va fi gata marea de la Bicaz și se va transforma în energie creatoare. Dar sudul Moldovei?

Pe o ploaie putredă, odinioară, în alte timpuri, am nimerit în sudul Moldovei, într-o școală de țară. M-am trezit în fața unor copii încotoșmănați în bulendre, vineți de frig în băncuțele roase de carii; un sărman învățător, domnul Melinte, întreba zadarnic printre accesele de tuse:

— ...deci, care îmi poate spune ce-i Patria?

Copiii căutau răspuns la întrebare, pe fereastră afară, dincolo de ploaia deasă, dincolo de acoperișurile de paie, cine știe unde...

— ...deci, care îmi poate spune ce-i Patria?

Deodată, la o subțiere a norilor, s-a arătat soarele la fereastră și un copil a răspuns, arătînd lumina:

— Uite-o, domnule Melinte...

— Nu! au strigat alți copii. Patria este... înseamnă...

— Stați jos! le-a spus învățătorul. Așa e. Mitruț are dreptate! Patria e lumina. Mulți nouri o acopăr, multe ploi vor s-o putrezească, multe viforе vor s-o dărîme, dar lumina tot vine pînă la urmă! Iată, Mitruț, ai nota 10 la catalog...

Mi-am amintit de răspunsul lui Mitruț și mi-am amintit cum s-au aburit ochelarii domnului Melinte, privind soarele. Mi-am amintit cum a stat după aceea mult, cu ochii în ploile mohorîte, privind viitorul. Il necăjea tusea și tulburarea, însă tot a izbutit să spună copiilor care dirdîiau de frig:

— Da, băieții mei, Patria e lumina! Eu sînt om bătrîn, n-am să apuc poate zilele mîntuirii patriei mele, din mizerie. O să apucați voi acele zile, o să le apuci tu, Mitruț...

— Dar cum vor fi acele zile, domnule Melinte?

In clasă s-au luminat deodată pereții mohorîți, ungherele. Soarele biruise negurile și acum asfințea într-o glorie de cețuri purpurii, în adîncul depărtării, printre dealuri. In fața catedrei se țesuse un covor luminos, o rază prelungă a sticlit în ochelarii bătrînului domn Melinte.

— Acele zile ale patriei, băieții mei, vor fi altfel, cu totul altfel, cum n-au mai fost! Va pătrunde și în satele noastre sărmane tot ce a scornit bun omenirea. Bunăoară, electricitatea...

Și domnul Melinte a continuat, imaginîndu-și cum vor arăta satele țării și acel umilit sat bîrlădean, cu uliție largi, cu școală nouă, de zid, luminată cu electricitate... Copiii îi urmăreau ochii, mîna care arăta plafonul vechi, scorojit, și parcă vedeau țîșnind razele de lumină din becuri, la răsucirea unui buton... Se uitau uimiți la mizeria din clasă, punînd-o în contrast cu încăperea viitoare, cînd va pătrunde în sat la ei forța electrică.

— Trebuie să aveți încredere că așa va fi! a încheiat domnul Melinte. Se află oameni care luptă pentru asta!

Sărmanul domnul Melinte! Dacă nu l-ar fi biruit boala, ar fi ajuns și el să vadă patria-lumină și ar fi dat slavă și laudă lui Vladimir Ilici.

Ori pe unde am umblat, ori pe unde am colindat, oriunde am văzut copii zîmbind la apariția luminii, mi-am amintit de învățătorul de demult și parcă-i răspundeau copiii:

— Patria, domnule Melinte? Iat-o! Ea e într-adevăr lumina... Și lumina asta ne-a dat-o Vladimir Ilici!

Vladimir Ilici zîmbea din cadră, bucurîndu-se de dîncolo de viață, de bucuria oamenilor pentru a căror fericire n-a pregetat nimic și pentru care și-a sacrificat bucuriile personale; bucuriile lui erau bucuriile oamenilor, bucuriile întregii lumi...

Marele geniu al epocii noastre a închis ochii demult, dar ideile lui sînt tot mai vii cu cît se spulberă anii și decadele; ele n-au moarte, nu le va putea păli nici bruma, nici viforele, nici arșițele, pentru că au în sînul conținutului simburele miraculos al fericirii omenești. Generațiile vechi s-au vînturat în multe curente, au înălțat multe steaguri, au pierit urmărind mulți comandanți; dese ori spulberul lor i-a mînat înapoi în noaptea istoriei; alteori au făcut înainte pași de melc după secoli de zbucium; ideile lui Vladimir Ilici au adus a șasea parte a globului, în mai puțin de o jumătate de secol, pe pozițiile progresului încă necunoscute în istorie.

Oriunde a lucit lumina lui Ilici, oriunde se află sub grindă cărțile cu ideile lui, se naște în sufletele oamenilor însetați de fericire, dorința nestăvilită de a lupta și de a o cuceri.

Vladimir Ilici e printre noi, e neîncetat în mijlocul nostru; cînd lupta ce o ducem e mai înverșunată, Vladimir Ilici dă inimilor noastre fluidul vitejiei, cum dă pămîntul generos sevă stejarilor și culori și lucire de soare florilor.

Cît timp va fi pe pămînt huzur în bogăție și umilință, — cît timp cei puțini se vor hrăni cu plînea celor mulți, cît va fi sete de progres, cît omul va lupta pentru bine, — Vladimir Ilici va fi stea călăuzitoare. Il iubim pe Vladimir Ilici, pentru tot ce ne-a dat, nouă oamenilor. Sufletul lui înflăcărat răsare înflăcărat în sufletele noastre, așa cum bobul de grîu, ce are în el sămînța luminii, răsare și se înalță cînd dă de soare. Vladimir Ilici doarme de veci lîngă Kremlinul cu turnuri și creneluri, însă inima lui înflăcărată dă înconjur pămîntului; bate la ușa sărmanilor și oropsiților și-i trezește; dă avînt înainte tuturor luptătorilor din lume, care vor pace, pîine, dreptate.

Eusebiu Camilar

Despre unele probleme ale limbii literare

Poezia populară, folclorul în genere, a fost în mod permanent izvorul de inspirație al scriitorilor români care s-au îndreptat din instinct spre acest rezervor al creației obștești, căci limba producțiilor populare a alcătuit modelul necesar limbii scrierilor artistice.

Mihail Eminescu este scriitorul la care tonalitatea generală a operei este cea mai apropiată de a poeziei populare; de aici rezonanța unică a limbii scrierilor sale, integrate în patrimoniul întregului popor.

Scriitorii care au lăsat un nume în fastele literaturii române s-au aplecat asupra izvorului de inspirație al creațiilor populare. Dimitrie Cantemir (1673—1723), unul din marii învățați ai secolului al XVIII-lea, este un cunoscător profund al folclorului nostru. În „Istoria ieroglifică", scrisă în 1704-1705, Cantemir inserează ici și colo, în textul narațiunii sale, bucăți în versuri, scrise în ritmul poeziei populare sau care stau sub înrîurirea poeziei populare:

„Eu m-am vechit — M-am vestejit, — Și ca florile, de brumă — M-am ofilit, — Soarele m-au lovit, — Căldura m-au pălit — Vînturile m-au negrit — Drumurile m-au ostenit — ...Și deci toate, mai cumplit — Norocul m-au urgisit — Și din dragostele tale m-au izgonit".

În lucrarea amintită a lui Cantemir sînt introduse descîntece, în formă populară, și narațiuni, în stil vorbit. Materialul folcloric a fost prelucrat de Cantemir în mod creator.

În colecția de manuscrise românești care a aparținut d-rului M. Gaster, se află un descîntec redat în forma lui originară, și datat 1784 (provine din Moldova). Textul descîntecului e la fel cu al descîntecelor care circulau pe vremea lui Cantemir și cu textul producțiilor similare pe care Vasile Alecsandri și Alecu Russo le-au cules, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în munții Moldovei. Iată un fragment din acest descîntec de dragoste:

„Spălîndu-mă — Curățîndu-mă — Căutai despre răsărit, — Văzui luntre de argint — În luntre de argint — Dragul cu dragostile — Frumosul cu frumusețile. — Cum mă văzură — Bine le părură. — Dragul cu dragostile mă îmbrăcară — Iubul cu iubostile mă iubesc, — Frumosul cu frumusețile m-au împodobit. — În față îmi sufla, — Luna în spate îmi scriseră — Și în umeri doi luceferi — Și în piept soarele îmi scriseră, — Rostul (=gura) cu miere unsu-mi-au — Glas de cuc în gură pusu-mi-au — Cu cizme de argint încălțatu-m-au — Gugluman (=căciulă) domnesc în cap pusu-mi-au".

Prin însușirea și prelucrarea materialului folcloric, marii noștri scriitori au lărgit granițele limbii literaturii artistice, îmbrățișînd un cîmp mai vast și îmbogățind limba literară cu construcții, expresii și cuvinte din tezaurul limbii naționale unice.

Astfel Iancu Văcărescu (n. 1791), nepotul lui Ienăchiță Văcărescu, pornind de la materialul folcloric, redă în „Ielele" atmosfera de mister propice apariției acestor zîne rele ale mitologiei noastre populare evocată, mai tîrziu, și de Dimitrie Bolintineanu:

Umbre se plimbă,
Vînturi se schimbă,
Neguri s-adună
Valuri răsună·
Chiote,
Țipete,
Chicote,
Urlete!
Hurur brumb! brumb! (bis)
Trec zgomotoase,
Scrîșniri dințoase,
Fluieră,
Relele,
Dănțeră (de la *danț*)
Ielele!
Hurur brumb! brumb! (bis)

Concepția limbii literare la Dimitrie Cantemir diferă însă de concepția scriitorilor din Țara Românească și din Moldova, care au îndrumat cultura românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea: I. Eliade Rădulescu, în prima parte a activității sale (pînă la 1840), arată necesitatea unei limbi literare unice pentru toate provinciile românești, și urmărește în mod consecvent realizarea acestei idei, sfătuindu-l pe Costache Negruzzi să elimine din scrierile sale particularitățile de grai moldovenești.

Pentru Dimitrie Cantemir, ca și pentru Miron Costin (1633—1691), în secolul al XVII-lea, limba literară alcătuia însă un scop în sine; de aceea, se poate spune că, în regulă generală, limba scrierilor lui Cantemir stă alături de limba comună, ca o creație uneori artificială, alcătuită sub înrîurirea unor modele străine și îmbogățită cu elemente venite din izvoare diferite. Cantemir era însă un profund cunoscător al limbii vorbite și al folclorului, astfel încît, în opera sa în proză există fragmente scrise într-o limbă apropiată de limba vorbită. În felul acesta, opera lui Cantemir scapă de pericolul de a fi fost scrisă pentru un cerc restrîns de literați, și poate fi integrată în patrimoniul național.

Urmărirea personalității autorului, în scrierile sale, felul în care imaginea lui se impune dintr-odată cititorului, prin mijlocirea materialului de limbă, constituie o preocupare interesantă pentru cercetător.

În unele din „proclamațiile" lui Tudor Vladimirescu regăsim dîrzenia, ceva din firea luptătorului pe tărîm social. (În examinarea materialului ce ne-a fost transmis, trebuie ținut seamă că Tudor a avut o cancelarie, din care făceau parte Ilarion, episcopul Argeșului, și Petre Poenaru, secretarul său intim.) Astfel, în proclamația din 21—22 ianuarie 1821, citim următoarele:

„Fraților, locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi! Nici o pravilă nu oprește pe om de a întîmpina răul cu rău! Șarpele, cînd îți iese înainte, dai cu ciomagul de-l lovești, ca să-ți apere viața... Dar pe balaurii care ne înghit de vii, căpetenițile noastre, zic, atît cele bisericești cît și cele politicești, pînă cînd să-i suferim a ne suge sîngele din noi? Pînă cînd să le fim robi?!"

În scrierile unui contemporan, Zilot Românul, care a scris o cronică în proză și în versuri a evenimentelor din 1820 și 1821, găsim înregistrat tonul ușor familiar al conversației curente, cu care ne va obișnui Eliade, în cele mai bune scrieri ale sale. Zilot își începe cronica după cum urmează:

„Fraților patrioți români! Ritorică n-am învățat, ca să vorbesc și să scriu cu meșteșug, ci am învățat singur curat adevărul. Întîi de la părinți, că moșii mei, și de n-au fost în vederea (=considerație) cea proastă atîta slăviți, dar în tainica vedere au fost preaslăviți pentru că toți au stătut: unii parte bisericească, preoți, duhovnici vestiți, clirici la scaunul Mitropoliei țării aleși, alții dascăli slovani și rumîni, și mai toți adăpați oareșice și de latinească și de grecească... Toți, adică, moșii mei și tată-meu au fost săraci și bogați: săraci cu duhul, căci păzea evanghelicească învățătură, bogați, căci se mulțumea să trăiască cu puțin și să fie cinstiți".

Stilul narațiunii, la Zilot, este mult superior altor scrieri contemporane, cu fraze greoaie și încîlcite, imitate după cărțile bisericești, și cu un vocabular înțesat de cuvinte grecești sau turcești. Am amintit pe Eliade, cu prilejul prezentării cronicii lui Zilot. Va trebui să ne adresăm lui, spre a regăsi tonul natural al conversației, fraza vie și nervoasă, umorul și jovialitatea, de care sînt pline unele pagini ale sale, calități stilistice care mai apar la B. P. Hașdeu și la Ion Creangă, unul din cei mai mari artiști ai prozei românești.

Al. Rosetti

„Probleme de literatură și artă" nr. 2-3—1955

N-rul 2-3 (februarie-martie 1955) al revistei „Probleme de literatură și artă" este închinat lucrărilor celui de al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici. Sînt publicate în acest număr: salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici; raportul lui A. Surkov „Situația și sarcinile literaturii sovietice"; coraportul lui B. N. Polevoi „Literatura sovietică pentru copii și tineret"; coraportul lui Samed Vurgun „Poezia sovietică"; coraportul lui K. Simonov „Problemele dezvoltării prozei"; coraportul lui A. Korneiciuk „Dramaturgia sovietică"; coraportul lui B. Riurikov „Principalele probleme ale criticii literare sovietice"; coraportul lui S. Gherasimov „Dramaturgia cinematografică sovietică"; coraportul lui P. G. Antokolski, M. O. Auezov și M. F. Rîlski „Trăsăturile artistice din literaturile popoarelor U.R.S.S."; raportul lui N. S. Tihonov „Literatura progresistă contemporană a lumii". Peste 260 de pagini sînt rezervate discuțiilor purtate în cadrul celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici. Revista mai reproduce cuvîntările de încheiere ale lui B. Riurikov, K. Simonov, A. Surkov, rezoluțiile celui de al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici cu privire la raportele și corapoartele ținute; mesajul adresat de cel de-al doilea Congres Unional al scriitorilor sovietici Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și cuvîntarea de încheiere a lui F. V. Gladkov.

Apariția în volum a documentelor celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici constituie un ajutor de preț pentru oamenii de cultură, scriitorii, artiștii și ziariștii din țara noastră.

N-rul 2-3 al publicației „Probleme de literatură și artă" cuprinde în total 500 pagini.

Breviar

C. Negruzzi: Opere alese

Noua ediție din scrierile lui C. Negruzzi, apărută în colecția Biblioteca pentru toți, răspunde unei reale cerințe, ediția din 1952 fiind de mult epuizată. Față de ediția anterioară, prezenta culegere este în mod apreciabil îmbogățită. Ea cuprinde, în două volume de aproape 550 de pagini, cea mai mare parte a operei lui Negruzzi.

Din bucățile noi introduse, menționăm cunoscuta nuvelă O alergare de cai, povestirea istorică Regele Poloniei și domnul Moldaviei; de asemeni un număr de 12 scrisori între care Ochire retrospectivă, Critică, Proprietate păgubitoare, Flora Română, Luminărică. Dintre poezii remarcăm poemul Aprodul Purice. Merită apoi menționată publicarea aproape în întregime a traducerilor din Antioh Cantemir, făcute împreună cu Al. Donici, cele mai bune traduceri în versuri la noi pînă la 1850 și cea mai bună tălmăcire în românește pînă azi a scrierilor lui A. Cantemir. Culegerea mai cuprinde în plus traduceri din baladele lui Victor Hugo și din Levitschnigg.

Selecționarea materialului a fost judicios făcută; ediția cuprinde cele mai valoroase creații ale lui Negruzzi, în proză ca și în versuri. Obiecție ridică doar lipsa din culegere a Scrisorii a XVIII-a, importantă în ce privește părerile despre limbă ale lui Negruzzi. Scrisoarea susține și argumentează, împotriva tendințelor puriste, importanța slavonismelor în limba noastră și includerea ei în volum, măcar parțială, era neapărat necesară. De asemenea, era necesar să se specifice că poezia Potopul este nu o poezie originală, așa cum apare în prezenta ediție, ci o prelucrare după G. Gessner.

Studiul introductiv, același de la ediția din 1952, modificat doar în final, în general bine întocmit, nu aduce o explicație, cu referire concretă la operă, în legătură cu limitele realismului lui Negruzzi. O observație se impune și în ce privește aprecierea concluzivă necorespunzătoare din studiul introductiv: „Maestru al poeziei românești, Negruzzi a pus o temelie solidă la dezvoltarea literaturii noastre".

Desigur, Negruzzi are merite remarcabile și în ceea ce privește dezvoltarea începuturilor poeziei românești moderne, dar contribuția sa principală a fost adusă la dezvoltarea prozei noastre, în care a fost într-adevăr maestru. Considerăm că, în concluzie, aceasta ar fi trebuit să fie subliniat.

Prezenta ediție, apărută într-un tiraj mare, cuprinzînd majoritatea scrierilor lui C. Negruzzi constituie fără îndoială o realizare importantă în bogata acțiune de retipărire a scriitorilor noștri clasici.

D. PĂCURARIU

Gala Galaction: „Nuvele alese"

Din opera lui Gala Galaction, Editura Tineretului a ales o parte dintre cele mai reușite lucrări, publicîndule într-un volum în „Biblioteca școlarului".

Imaginile pe care le aduce lectura volumului sînt luate din unghiuri diferite ale lumii și mediului descris de Galaction, prin locurile de unde a pornit răscoala lui Tudor și pe unde și-au făcut vad în țară năvălitorii turci. Vremurile negre de restriște din „La vuiturî"se întind din paginile schiței pe distanță de secole, mărturisindu-se cu durere suferințele și jerfele cu care s-a apărat și s-a păstrat pămîntul țării. Credințe, mituri și legende populare se plămădesc într-o substanță nouă, pe care a știut-o prelucra numai un artist dibaci ca Galaction. În minunata povestire „Moara lui Călifar" — o mare creație a scriitorului — între vis și realitate, între vrajă și trăire aevea, confundîndu-se iluzia cu viața, se întîmplă drama lui Stoicea care speră prin ajutorul duhurilor rele să scape de sărăcie; oamenii trăiesc, din cauza lipsurilor, într-o mistică a înavuțirii prin comori. Pentru bani se fac omoruri și frate pe frate se ucide, pentru ca unul din ei să la comoara din vatra focului. Alții, ca popa Tonea, se luptă cu ei înșiși pentru a-și elibera sufletul de învățătura canoanelor și de prejudecăți sociale ca să se bucure de ceea ce viața le oferă. Societatea asupritoare, cu concepțiile ei rigide, a făcut din oameni niște brute, înrăiți în pasiuni deșarte, timorați și supuși. Volumul de nuvele alese familiarizează pe cititor cu literatura lui Gala Galaction, dîndu-i punctele de reper după care să se orienteze în întreaga operă. Cartea servește tineretului ca o mărturie a unei lumi trecute, lumea împilării și a sîniciei, dar unde omul simplu n-a încetat să creadă în cucerirea demnității umane înjosite.

MARIN BUCUR

Zaharia Stancu: „Dulăii" ed. III

Cu romanul „Desculț", Zaharia Stancu începea, în urmă cu cîțiva ani, o vastă frescă a societății românești din secolul nostru. „Dulăii", carte recent tipărită de ESPLA în cea de a treia ediție, constituie o uvertură la capitolul închinat satului românesc, uvertură care condensează într-o desfășurare cînd lentă, de adevărat poem liric, cînd înfrigurată, dinamică, asemănătoare unei melodii trepidante, — toate aspectele vieții țărănești în anii dinaintea răscoalelor din 1907.

Acțiunea romanului gravitează în jurul unui fapt singular, dar plin de semnificație, care poartă în el întreg dramatismul vieții milioanelor de țărani asupriți în timpurile de neagră memorie. Faptul prezentat în „Dulăii" e simplu: mînați de foametea cumplită, cuibărită în casele lor sărace, ca urmare a împilării și a secetei nemiloase care a bîntuit peste satele din cîmpia Dunării, țăranii din Omida pleacă, înfruntînd un ger năprasnic, spre conacul boierului Gogu Cristofor, sperînd să obțină, în contul învoielilor vitoare, ceva din cele trebuitoare hranei de toate zilele. Întîmpinați de vorbele mieroase ale moșierului, oamenii — ajunși istoviți la conac, după un drum neînchipuit de greu — trăiesc o clipă speranța alinării durerilor. Dar numai o clipă. Cuvintele moșierului care-și bătea joc de suferințele lor, au fost mincinoase. Lăsați să aștepte ceasuri întregi în ger, oamenii, ajunși la capătul răbdării, vor bate zadarnic la ferestrele conacului. O femeie din rîndurile celor veniți aici moare și nu peste multă vreme sar asupra oamenilor dulăii boierești. Doi din dulăi sînt uciși de cei nevoiți să se apere. Dar moartea dulăilor va fi plătită scump de locuitorii din Omida. Boierul Gogu Cristofor, după ce a ris de necazurile lor, pune slugile să-i alunge cu focuri de armă. Plecați de la conac mai dezndăjduiți decît oricînd, țăranii din Omidă sînt așteptați pe drum de jandarmii călări care-i duc spre post. Chinurile la care sînt supuși aici oamenii nevinovați, pentru a îl se smulge declarații neadevărate, sînt de neînchipuit. Jandarmii bat, torturează fără milă, trupurile oamenilor nevinovați sînt schingiuite cu bestialitate. Boierul Gogu Cristofor vrea să facă din uciderea cîtor doi dulăi o întreagă diversiune cu scopul de a ocupa demnități politice, iar avocatul Mitiță Bîrcă speră să scoată și din nenorocirile abătute pe capul țăranilor din Omida cîștiguri grase; pînă la urmă însă și el și alți slugoi ai regimului vor primi o lecție bine meritată de la țăranii care nu mai pot suporta abuzurile stăpînirii. Romanul se sfîrșește cu tabloul sumbru al convoalelor de arestați, bărbați și femei, legați de-a lungul funților, mînați de jandarmi pe drumul acoperit de zăpadă spre oraș. Era un drum la capătul căruia avea să-i aștepte alte chinuri, alte bătăi, alte dureri. Însă din tonurile sumbre ale acestui final, se întrevăd sunetele puternice de chemare la luptă care vor izbucni nu peste multă vreme, în 1907. Pentru că toate cele petrecute atunci prevestesc flăcările care vor cuprinde în anul 1907 conacele boierești.

V. RÎPEANU

Petre Surupăceanu: „Povestiri"

Cititorul volumului tînărului scriitor Petre Surupăceanu, tipărit de curînd în Editura Tineretului în colecția „Ogoare noi", remarcă, încă de la început, o trăsătură caracteristică. Povestitorul izbutește ca, din fapte a căror semnificație nu depășește, în aparență, limitele obișnuitului, să alcătuiască fragmente de viață pline de interes.

Conflictul se întemeiază pe lupta purtată împotriva rămășițelor înapoiate care se manifestă uneori în comportarea și în concepțiile oamenilor. Unul dintre eroii povestirilor sale este poștașul, fost proprietar al unei mori și al unui joagăr, care nu împarte la vreme scrisorile, sau colectorul care obîrduiește pe chiaburi în dauna țăranilor săraci; ei sînt în cele din urmă descoperiți și demascați ca adevărați vrăjmași. În același timp scriitorul prezintă și aspecte ale transformărilor petrecute în mintea țăranilor muncitori, subliniind că această luptă nu este cîtuși de puțin mai ușoară decît cea dintîi. Zaharia Bălan sau moș Matei exemplifică, prin propria lor evoluție, dificultățile pe care trebuie să le învingă o asemenea transformare. E drept însă că Petre Surupăceanu nu a izbutit să fundamenteze în mod convingător această schimbare. După ce ni-l înfățișează pe Zaharia Bălan privind sub ferestrele sediului U.T.M., hotărît să intre, să-l caute pe fiul său printre ceilalți și să-l ia „la bătaie", pentru că avea îndrăzneala să citească niște cărți pe coperta cărora scria „Istoria Partidului Comunist al U.R.S.S." sau „Statutul U.T.M.", după ce ne înfățișează ezitările sale serioase, peste o pagină numai, scriitorul ni-l prezintă pe eroul său complet transformat, datorită doar cuvintelor frumoase pe care le aude rostite despre ei de către unul dintre utemiști.

Autorul știe să lumineze figura eroilor săi pozitivi cu un umor suculent, produs pe de o parte de situațiile în care-i prezintă, iar pe de altă parte, de graiul autentic, țărănesc, încărcat de înțeleasa savoare a glumei populare. Aici însă am face o rezervă asupra unui oarecare exces manifestat pe alocuri de prezentare naturalistă a limbajului personajelor.

Impresia generală însă rămîne aceea de prospețime, de spontaneitate, reflectată și în limba curgătoare, flexibilă, a tînărului autor. Socotim că ilustrațiile datorate lui T. Vasai izbutesc, în ciuda unor evidente deficiențe în redarea mișcării (uneori ai impresia că personajele „au pozat") să reflefeze trăsături pregnante ale eroilor. N-ar fi fost de prisos ca editura să dea mai multă atenție tipăririi ilustrației de pe copertă care a apărut șterșarș, cu culorile depășind conturnile obiectelor.

DAN GRIGORESCU

George Sidorovici: „Păpușoii"

Ivirea și consolidarea neîncetată a elementelor noului în viața de zi de zi a celor ce muncesc pentru plinea poporului muncitor, a-pariția modestă dar în același timp impetuoasă a unei noi conștiințe a țăranului muncitor, avîntul aplicării pe scară tot mai largă a metodelor agrotehnice de muncă în agricultură, — acestea sînt fenomene asupra cărora George Sidorovici s-a aplecat cu deosebită atenție în schițele acestui volum. În schița „Păpușoii" sînt puse față în față două mentalități: tatăl, Adam Forminte, deși membru de partid, nu citește ziarele pe care le adună în teancuri întregi în pod și firește nu înțelege însemnătatea aplicării metodelor agrotehnice înaintate, în timp ce fiul, proaspăt ieșit din rîndurile armatei populare, a putut învăța despre importanța deosebită a aplicării mijloacelor științifice în agricultură, a auzit de succesele marilor recolte colhoznice. Apariția hotărîrii pentru însămînțarea porumbului în pătrat întîmpină din partea tatălui neîncrederea și bănuiala; el este cu atît mai contrariat cînd fiul său îi înfruntă, încearcă să-i explice și pînă la urmă începe să lucreze partea lui de pămînt după metoda nouă. Procesul complex al ivirii unei noi mentalități în mintea bătrînului comunist Adam Forminte, care începe să înțeleagă multe lucruri cu ajutorul fiului său, apare însă zugrăvit în mod simplist, fără adîncimea necesară înfățișării unei schimbări profunde, hotărîtoare, în felul de a gîndi al eroului, în activitatea sa de fiecare zi.

Cea de a doua schiță, intitulată „Schimb de experiență", ne aduce un episod semnificativ al muncii în cadrul unei gospodării agricole colective. Autorul își dezvoltă subiectul prin intermediul unuia dintre eroii schiței — soția lui Alexa Răducanu „șef de echipă în gospodăria colectivă din Pălitnari", care povestește unui oaspete sosit la vreme de seară în casa lor cum soțul ei s-a codit să-și la sarcini mai grele în vederea muncilor agricole de primăvară.

Din replica pe care o dă soțul, din povestirea lui, se desprinde însă limpede faptul că în sînul acestei familii, problemele obștești, cele pe care le ridică munca în cadrul gospodăriei colective, și-au găsit un loc important în gîndurile și frămîntările lor. Mai viu prezentată, acțiunea celei de a doua schițe are și meritul de a dezvălui cu mai multă pătrundere, ci cu o oarecară nuanță de umor realist, ivirea unui spirit nou de muncă în care colaborarea și împărtășirea frățească a experienței devin un lucru obișnuit.

Schițele lui George Sidorovici — apărute la ESPLA — ne înfățișează imagini noi ale satelor noastre, creșterea unor sentimente și conștiințe înaintate în rîndurile țărănimii noastre muncitoare din sectorul socialist.

M. DRAGU

Gînduri pentru Magda Isanos

„Trebuie să preamăresc ceva și să mor" — „Trebuie să spun în puține cuvinte de țarini și oamenii lor".

Iată cum, într-o singură strofă, Magda Isanos, de la a cărei moarte se împlinesc unsprezece ani, își mărturisește mesajul de care este conștientă, acela de a slăvi viața și dragostea, dar în același timp, cutremurătoarea certitudine a „puținelor cuvinte" pe care va avea răgazul să le rostească. Un cîntec de preamărire a vieții, împletit cu simțămîntul constant al propriei fragilități, ne-a lăsat poeta la scurtul ei popas în „Țara Luminii" — în drumul către lumea ei de umbre.

Poezia Magdei Isanos — cu luminile și umbrele ei — este și rămîne una din cele mai elocvente mărturii ale generației noastre — a acelora care am început să scrim înainte de 23 August — prin lupta de fiecare clipă între versurile intimiste, minore, și cele care, din ce în ce mai mult, îl aduceau pe poet în fața responsabilităților lui, către țarini și oameni lor. Această luptă a poetei a fost poate mai grea, mai apăsătoare decît a altora... La Magda Isanos acest „cîntec de pom desfrunzit", obsesia despărțirii iminente de tot ceea ce îi era drag, nu e o speculație metafizică, un act de fugă din realitate, sau de ocolire a ei, — ci, vai, realitatea în însăși — asupra căreia avea să triumfe!

În cei zece ani în care se înscriu poemele ei (cei zece ani în care, identificînd dragostea ei cu viața însăși: „De la douăzeci la treizeci numărați, ți-am dat anii bogați") Magda Isanos face întreaga cale întoarsă din fundul unei lumi de spaime, de îndoieli și apoi după răspîntia clipei cînd a înțeles, acea răspîntie a așteptării anului unu — un drum înzăpezit, plin de statornicie, către lumea visată a cîmpiilor viitoare, „peste care vor străluci curcubee mai falnice..." Patetică, încrîncenată luptă cu sine însăși — minunată și pilduitoare izbîndă a omului și a artistului:

„Credeai că tinda asta-i scundă
pentru întreaga lume
Și totuși, lumea a încăput..
. . . . . .
Tindă scundă a inimii...
Tu, pe toți ține-mi-i!"

Mărturisesc că nu am nici înclinații, nici înțelegere pentru aniversări și hramuri. Însuși termenul de „comemorare" îl asociez cu acela de efort de memorie făcut în comun. De altfel nicăieri, cei dragi plecați dintre noi nu îmi sînt mai absenți, mai străini decît la parastasurile, literare sau ba, risipiți de zvonul rînd-potelor și al vorbelor mari și găunoase. Conveniței de a aduce flori pestrițe și discursuri cenușii la date fixe, drept prinos celor „care nu mai sînt", îi prefer minutul de reculegere tăcută — aplecat într-o seară peste paginile poetului. În ele găsim și regăsim florile veșnic proaspete pe care singur le-a așternut, într-o nemurire a lui. El și-a cîntat, mai bine și mai adînc decît oricine, înnul de slavă prin felul în care a slăvit, cu într-arîpate cuvinte, viața întreagă, adunată în tinda inimii. Acum — după alți unsprezece ani — nu pot citi fără o lucrimă de înduioșare:

„Voi fi și floare și om și zbor"

sau acest vers care parcă rezumă viziunea poetei și a permanenței sale:

„Și-o scoate-n chip de floare din pămînt
obrazul tinereții de-altă dată..."

Într-una din ultimele ei poezii, Magda Isanos scria:

„Voi prin văzduhuri bine cumpănite
urcați ca fumul înnuri liniștite
pentru soare, pentru pămînt,
și pentru puțina flacără care sînt".

Aceste înnuri liniștite vor dăinui, pentru noi și pentru acei care vin după noi, vorbind despre flacăra care a fost Magda Isanos și care s-a mistuit pentru a împlini destinul poetului, acela de a aduce semenilor săi lumina și căldura unei inimi frămîntate — și care, asemenea flăcărilor pe culmi, a întrezărit lumea care avea să se nască „din ruini și moarte" — cîntîndu-i pînă la ultima pîlpîire zorii străvezii.

Marcel Breslașu

CURIER LITERAR

■ A apărut volumul II din culegerea de „Opere" a scriitorului clasic rus Gogol. Volumul conține ciclul „Mirgorod", care cuprinde în prima parte „Moșierii de altădată" și „Taras Bulba" și în cea de a doua parte „Vii" și „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici". În anexa volumului figurează a doua variantă a nuvelei „Taras Bulba".

La sfîrșitul volumului se află note ample referitoare la istoricul creării și editării lucrărilor incluse în volum.

■ În colecția operelor complete ale lui Turgheniev a apărut de curînd volumul III. În acest volum sînt incluse romanele „Părinți și copii" și „În ajun".

■ A apărut ediția treia a romanului „Domnii Golovliov" de Saltîkov-Scedrin, în românește de acad. S. Sanielevici.

■ Editura de Stat pentru Literatură și Artă a tipărit romanul „Ion" de Liviu Rebreanu. Postfața este semnată de Ovid S. Crohmălniceanu.

■ Volumul V din seria operelor lui Alexei Tolstoi, în curs de editare în țara noastră, cuprinde romanul „Petru I", în românește de Al. Șt. Medeleni și R. Donici.

■ În Biblioteca pentru toți a apărut „Fără grai" de Koroienko.

■ Editura Cartea Rusă a tipărit romanul „Lumina noastră Verhovina" de M. Tevelîov.

■ Peste cîteva săptămîni, va apare cel de-al doilea volum al operelor complete ale lui Mihail Sadoveanu. Volumul cuprinde lucrări scrise în anii 1905-1906: „Povestiri de război", „Floarea ofilită", „Amintirile căprarului Gheorghiță" și „Mormîntul unui copil".

■ Vom citi în curînd ediția doua, revăzută și adăugită, a romanului „Oțel și pîine" de Ion Călugăru.

Radu Boureanu: „VERSURI ALESE"

Dacă socotești bine cifrele care indică, în fruntea fiecărui ciclu, cronologia poeziei lui Radu Boureanu, volumul său de „Versuri alese" reprezintă, fără un an, trei decenii de activitate poetică. Treizeci de ani de poem echivalează aproape cu o poziție judecată de valoare, căci nimeni nu rămîne fidel muzelor atîta amar de vreme fără o chemare puternică, muzele înseși refuzînd, de altfel, devotamentul neputincios și sterp.

Radu Boureanu a fost acceptat la neîncetata consultare a muzelor, și dovada cea mai bună a naturii sale poetice o constituie, după treizeci de ani, tocmai prospețimea sentimentului, spontaneitatea și generozitatea în fața vieții, înțelegerea celor mai arzătoare probleme ale actualității, și, în plus, dorința de înnoire în cuvînt, în imagine, în tehnica poetică întreagă: adică tocmai ceea ce s-ar putea numi caracterul tineresc al poeziei lui. În lirica sa vibrează încă puternic coarde aproape adolescente, și o doză de romantism tare juvenil umflă pînzele multora din nenumăratele corăbii ce brăzdează, prin strofele sale, mări și oceane de toate culorile. Tinerească este și candoarea cu care sentimentul cel mai intim se strecoară printre marile elanuri ale umanității, dînd naștere nu la o opoziție stridentă, ci numai la un contrast plin de farmec: cum e, de pildă, acela obținut prin comparația țîșnită din cîmpul erotic în plină viziune a electrificării regiunii petrolifere:

„...Cînd focuri sue scara spre cer copaci de fum
Cînd văile vedea-vor privind spre dealuri, cum
Lumina ca o fată cu lungi cosițe blonde
Se despletește-n negrul pădurilor de sonde".

(Lumina Doftanei)

De fapt, aceasta constituie o trăsătură temperamentală compatibilă cu concepția realist-socialistă și combativă, împărtășită azi de autor, și care putea deci surprinetul vechii armături poetice a lui Radu Boureanu, din vremea cînd sentimentul intim se arăta, dacă nu intolerant, cel puțin impenetrabil față de problemele concrete ale actualității, deasupra cărora poetul plutea, zbura, la mare înălțime. Zbor alb, iată titlul primului volum de versuri al lui Radu Boureanu, și ei spune destul despre concepția sa poetică de pe atunci, în centrul căreia se afla litania amoroasă pentru defuncta Ana Maria de Naldelievre. Bogăția sentimentului și abundența imagistică n-ar fi putut îngădui nici o iluzie asupra rezultatelor minore la care avea să ajungă poetul datorită îngustimii cîmpului de observație. Dovada apare clar abia astăzi, cînd culegerea de versuri alese nu poate reține — trecînd peste faptul că editura a fost fără îndoială prea timidă în această spicuire al cărei rost era și acela al unui complet document de evoluție poetică — dintr-o activitate de două decenii, decît șaptesprezece poeme, pe care, cu siguranță, autorul nu le-ar fi considerat, pe atunci, caracteristice. Totuși din acest prea riguros reziduu, se pot desprinde calitățile pe care avea să le valorifice și să le îmbogățească abia după adoptarea hotărîtă a poziției realiste și printr-o sinceră combativitate partinică. Poetul a simțit, paralel cu adorația tainică pentru moartele tinere și frumoase, curiozitate și îndemn spre o lume simplă și vie, pe care a vrut-o totuși îmbrăcată într-un anumit mister și a zugrăvit-o, fragmentar, într-o fixitate aproape hieratică, stilizînd la maximum, sau reținînd, în domeniul de dincoace de vis, pitorescul. Astfel de porniri vădesc poemele Lipoveanul, Lipoveanca, Porcarul, Cîntecul lipoveanului, scurte portrete în care sentimentul se pierde în stilizare, iar pitorescul însuși într-o suculență sumară. Nici natura nu e absentă, dar, ca și portretul, e lipsită de adîncime, de substanță realului. (Poetul a debutat în ultimele momente ale puternicei influențe pe care arta plastică a exercitat-o asupra literaturii timp de vreo douăzeci de ani, și una din aceste influențe a fost, la noi, aceea a unui fel de neobizantism formalist care a făcut ravagii în pictura noastră de după primul război mondial. La o asemenea influență Radu Boureanu a putut fi cu atît mai sensibil, cu cît, discret și diletant, el a fost și pictor talentat). Pastelul domină, dar un pastel în care aburul exotismului și al misterului tulbură chiar limpezimea culorilor, delta Dunării devine „tărîmul cu vedenii", cu „iazuri moarte", „negre nămoale", văzduh „beat", cu ape — „năsălii" care duc la vale „albi înecați cu brațele cruce". Cînd vederea naturii nu e inspiratoare de mister sau sursă directă de basm, avem panoul, instantaneele de vînătoare (altă influență a artei decorative), rareori tulburate de o mișcare tumultoasă, ca în această foarte reușită imagine a fugii disperate a unui mistreț rănit:

„Fiecare stejar întruchipează un vînător
În fața ochilor înșingerați și grei;
Cu strigăte mustrătoare, mistrețul se năpustește
ca un zăpor
Și după tufișuri, sar licuricii ca niște scîntei".

Deși înecată în culoare, în straniul răsunet al numelor proprii (Razelm, Zmeica, Sinoe), în aburul misterului, în sentimentul neguros și totodată voluptuos al trecutului care exercită o presiune ciudată asupra unui prezent palid și subțiat, umanitate există totuși chiar și în această fază a poeziei lui Radu Boureanu: Porcarul e, în fond, un omagiu, cam ermetic, adus omului din popor Lipoveanca își șterge calda lacrimă a amintirii la sclipirea luceafărului de seară, Lipoveanul bea de dragoste și cîntă de dragoste, cu simplitate autentică. Atitudine distantă față de om, repulsie antipatic-orgolioasă față de realitate, nu există. Lipsă de orizont teoretic, dezorientare, ruptură de viață, iată cauzele care au durat douăzeci de ani, ale poeziei de zbor alb...

Cronica literară

Eliberarea patriei și orientarea concomitentă a artei noastre literare spre realismul socialist, a produs în Radu Boureanu, este evident, un elan poetic pe care singur nu și-l bănuia, și care, la rîndul său a mobilizat calitățile lui cele mai bune. El a fost printre primii din generația sa care a răspuns largii chemări de luptă a clasei muncitoare. Înainte chiar de a fi dat entuziasmului său un nivel ideologic corespunzător, sufletul poetului zvîcni, înfiorat de o vastă compătimire și încrîncenat de oroare în fața durerilor populare și crimelor războiului imperialist. O simplă deschidere a ochilor asupra realității dădu poetului, care bîjbîia odinioară după necunoscut și exotic prin delta Dunării, un orizont nemărginit, planetar. Înclinarea sa spre tărîmuri fabuloase, spre nume cu rezonanțe ciudate, căr mai ales spre culoare, găsi un nemărginit și fecund cîmp de desfășurare, și în ciclul „Sîngele popoarelor", în care se denunță crimele imperialismului pe toată suprafața lumii, poetul e la largul său. Aranjuez, Elada, Alabama, Idaho, Nebraska, Missouri, Arizona, Seul, Phyong-Yang, Coasta de Azur, Cuba, — sînt numai cîteva din vocabulele evocatoare care gîlgîie în această poezie geografică, adevărată hartă, colorată la maximum, atît de colorată încît pînă și numele acestea îmbracă pînă la urmă o nuanță coloristică răsunătoare. Peisaj, obiect și sentiment, îi apar poetului colorate: corăbii roșii, roșu abator, femei cernite, evantaliu roșu, mări de cretă, — se găsesc într-un singur poem, dintre cele mai sobre („Țara dimineții liniștite"). Încolo, gong stacojiu, negre rapoarte, arginți roșii, cernite sutane, clopot negru, roșu rîu, albe lulele, roșii arcași, soare negru, tăcere neagră, fructe negre, suflete albe, negre, galbene, roșii, rău negru, luntraș negru, șingeriu siac, alb elefantin, alb-înaltă, albastre elevatoare, albastră talangă, verde infern, turturea cenușie, ripe galbene, dealuri verzi, mantie vînătă, — sînt spicuite la iuțeală, la simpla răsfoire a cărții. Totuși, această orgie de culori nu devine supărătoare, ca nemaifiind semnul unei viziuni unilaterale și superficiale, care s-ar transforma repede într-un manierism obositor, ci reprezintă pur și simplu o caracteristică, deloc unică, a temperamentului poetului, utilizată la maximum, pentru a întregi o imagine realistă a lumii. Sub culoare, aflăm un bogat conținut de idei și o sinceritate a sentimentului frației internaționale a oamenilor muncii, care dau substanță și adîncime fastuoasei picturi. Fondul acesta se exprimă multilateral, forța ideii primind asupra deliciului coloristic, și supunînd plasticul expresiei directe, — sarcastică, amenințătoare sau vindicativă, ca în aceste frumoase strofe de înfierare a barbariilor americane din Coreea:

„Stătea în soare țara cu galbene faleze
Scrîșnind privea poporul cu zîmbet trist pe buze
Cînd v-au vărsat pe coastă vapoarele obuze
Cum marea își asvîrle cleioasele meduze".
. . .

În preajma lui Lenin

I

Azi, ar fi putut să aibă
Ani de viață — optze-și-cinci...

Tot mai arzi, durere aspră,
Niciodată nu te stingi.
Vatră ți-e umanitatea,
Vreascuri — fiecare zi.

Închid ochii — față solii
Lumii sfătuind cu el.
Îi săreso venind să afle
Țel și drumul către țel,
Fiecare-avînd în minte
Un alt sumbru labirint.
Și-aud, simplă, dezlegarea.
Și îl văd, întinerind...

Lenin. Nu ascuns oracol.
Lenin. Nu puteri cerești:
Mii și mii de ani de cale-a
Conștiinței omenești.
Preistoria gîndirii
Depunînd strat peste strat
Prometeicele chinuri,
Lanțul rupt de răsculat,
Creșteri, prăbușiri și zboruri
Dintr-o mie de milenii-n
Care se născu puterea
Ce se-ntruchipă în Lenin.

...Luneci, gînd — privire, luneci
Stinsă — spre mauzoleu.
Lespezi reci, lumină blîndă,
Doarme Ilici somnul greu.
Doarme Ilici în tăcere
Și prin arșiți, prin zăpadă,
Solii vin din toată lumea
Chipul numai să-l vadă.
Chipul lui, și-al celui care
Îl urmă treizeci de ani,
La a căror măreție
Noi am fost contemporani.

Sugrumată mi-ar fi vocea,
Mi-ar tăcea inima strînsă,
Ochii s-ar închide tulburi, —
Viața nu mă lasă, însă.
Ea și-a împletit cu Lenin
Fermecatul ei tumult,
Și-ascultîndu-i răsuflarea
Pe-a lui Lenin o ascult,
Furtunos nedomolită,
Aprig — caldă, noapte, zi.
Numai cine stă de-o parte
Nu o poate auzi.
Dar aceia niciodată
Nu va fi un om întreg...
Pătimaș în focul luptei
Eu descopăr și-nțeleg.

Leninismul, rod al vieții,
Veșnicia ei purta-va,
Însă viața-i datorează
Lui — onoarea, cinstea, slava.
Și-ntr-a apelor oglindă
Și-n văzduhul străveziu,
Pe retina omenirii
Îl zăresc pe Lenin, viu.

...Am eu drept să cînt un cîntec
Despre el? Cine-mi arată?
Iată-mi inima, tovarăși.
Cercetați dacă-i curată.
Cercetați dacă printr-însa
Valul proaspătului sînge
La poruncile lui Ilici
Și în viață-mi le răsfrînge.
Dacă-n fiecare zvîcnet
E iubire fremătînd
Pentru tot ce-i moștenire
De-a lui Lenin — pe pămînt.
Dacă inima aceasta
Vrea, călită-n foc, să bată
Spre-a putea să mai tresară-n
Comunism, măcar odată.

Și de e așa, atuncea
Zbori, săgeată, către țintă!
Numai mintea să cuprindă...
Numai sufletul să simtă...

II

N-am trăit în vremea-aceea,
Cine-mi poate face-o vină?
De la alții știu izvorul
Erei noastre de lumină.
N-am văzut aievea Smolnii,
Cheiul Nevei nu-l călcai,
Ale nordului nopți albe
Nu m-au tulburat. Așa-i.

Totuși drag mi-e să-mi închipui
Iarna ceea, grea, rusească,
Prima ce avu norocul
Altă lume să găsească.
Prea ușor îmi este astăzi
Să despart, pe rînd să ohem
Viitorul și trecutul.
Ele-au fost pe-un singur ghem.

Ceața — ca întotdeauna,
Vîntul — ca în alte dăți,
Țarul Petru sta călare-n
Miezu-aceleiași cetăți,
Lîngă reci palate oarbe
— La ferestre — catifea —
Nici mai lin, nici mai în grabă
Fluviul — sloiuri împingea.
Vechii oaspeți ai Rusiei
Frigul, foamea — și atunci
Își plimbau prin capitală
Umbre nalte, trene lungi.
Șiruri lungi — mitraliere,
Tunuri trase-n lung convoi.
Ș-au deprins de mult cu ele
Cele trei ierni de război...

Da, dar iată cea de-a patra.
Vîntul ei tîra hoinar
Zdrențe de hîrtii, semnate
De Kerenski și de țar.
Pe cînd, neted, peste ziduri
Sta hrisov lîngă hrisov:
„Al pămîntului". „Al păcii".
Iscălea Ulianov.
Neva mînglia și sloiuri,
Dar și cala Aurorii
Ce de-atunci intra sub arcul
De triumf pentru istorii,
Ploaia-nvîrtoșa în gheață
Darabana ei de iad
Peste-ostașii Gărzii Roșii
Patrulînd prin Petrograd,
Iar cu tunuri, cu mitralii,
Și cu orice fel de armă
'nainta nu o armată
În palatul vechi de iarnă,
Ci-mplinitul vis de veacuri,
Scara sutelor de ani,
Prima patrie din lume
Pentru muncitori, țărani!

Mai rămîne frigul. Foamea.
Chinul lipsei. Asprul ceas.
„Deh, cadoul burgheziei.
Darul ei de bun rămas.
Bine. În privința asta
Ne-a deprins demult, tot ea:
Pentru ori și cîte posturi
Avem găuri la curea,
N-om pieri acuma tocmai,
Cînd ni-e sufletul flămînd.
Numai ei umblau cu ochii
Și cu ritul în pămînt.
Domnii, ei să n-aibă grijă
Ce vom face-n urmă noi.

Viața, viață o să fie!
Amintirea lor — strigoi!

N-o să fie, frate dragă,
Fruct din care să nu guști.
Stai să-ți liberezi doar mîna
De granate și de puști,
Stai să mături doar gunoiul
Ce te-mpiedică să treci
Și-a Sovietelor Putere
S-o înscăunezi pe veci...

Sigur, și de-atunci încolo
N-ai să stai butuc sadea.
Altfel, pentru ce poporul
De mîncare ți-ar mai da?..."

III

Multe gînduri ca acestea
Colcăiau fără istov
Pe sub fruntea lui Vasili
Muncitor la Putilov.

Greu țineau cu dînsul pasul
Soții lui, un' după alt',
Cadențînd patrulei marșul
El e-n frunte. Cel mai nalt.
N-aș ști să-i socot statura
În arșini și în verșoci,
Capul însă-ți lași pe ceafă
Chiar atunci cînd o evoci.
Chiar fiindu-i bun prieten
Să-i dai mîna, te codeai.
De sub șapca unsuroasă
Părul se ițea, bălai.
Și diagonal pe piept-u-i
Cartușer, calibrul 6 —
Cum umblau și diplomații
Cu eșarfe de mătase...

Se grăbea flăcăul nostru.
Uite-i ochii! Cum mai ard!
Fără pricini, îmblînziți
Se lipeau tăcut de gard.
Poate nu chiar fără pricini..
El îi bănuia pe toți.
Le citea adînc în suflet:
— Tu încerci ceva. Tu poți.
Stop! Să nu încerci. Supun'-te!
Ori la pielea ta azi nu ții?
Nu-ncerca să pipăi gîndul
Unei contrarevoluții!
Imbuibatule, bea-ți mintea!
...Drept, oricît ai bea, socot că
Nu uiți cine-i azi stăpînul, —
Volga-ntreagă de-ar fi vodcă.
Pînă-n cea din urmă clipă
Să te-nghețe gerul fricii
Că te pot strivi sub cizme
Proletarii și mujicii...

...Ceață. Burniță mărunt.
Pașii Gărzii Roșii cresc
Și pe scara de la Smolnîi
Sună bine și firesc.
Frontispiciul sur și cele
Opt coloane lungi de stei
Ce-au fost altora menite, —
Mai frumoase sînt prin ei.
Da, aici, întîia oară
Marmura — străvechi simbol
Pentru măreții de-o clipă —
Nu mai sună seo și gol.

Forfotesc pe coridoare
Militarii și civilii.
Se resfiră-ncet, de-a lungul,
Și patrula lui Vasili,
Fiecare unde-i postul.
El, în fața unei uși
Unde mațîie-un tovarăș.
Nu prea tare: nițeluș.

Ha?! Ce-i zgîlțîie? Cutremur?
Ochii, iute se deschid.
Și scrîșnește, crunt, vlăjganul.
— Meriți să fii pus la zid...
Celalt, dezmeții, se roagă:
— Zău, dă-mi drumul...
Ce-ai avea?
Nu-i aici Vladimir Ilici;
Cuvîntează pe-undeva.

Descleștă gardistul pumnii.
— Pleacă! Io-s în locul tău.
„Nu-i aici..." Și ce-are a face?
Ia-n auzi, ce nătărău!
N-ăi fi fost valet? Așa-s ei:
Vin stăpînii — sar ca arși.
Haide, du-te de te culcă
Stînga-mpre' — și fuga marș!

...Și-a rămas Vasili străjă.
Un pas ici, un pas colea,
Cînd sta drept în fața ușii,
Ușa — nu se mai vedea.
Chiar pe pardoseala unde
Își scoteau papucii lor
Nobilele domnișoare
Cizma tropăie sonor.
Doar din cînd în cînd, în taină,
Uriașul, cu sfială,
Crapă ușa și privește
Camera lui Lenin, goală.

Stă așa lungi clipe. Soarbe
Acea mobilă străină,
Și cînd fața și-o întoarce
Ea e bulgăr de lumină,
Cum ar fi și chipul nostru
Dacă, pentru-mbărbătare,
Oamenii, cu ochiul liber,
S-ar putea uita la soare...

IV

...Dragi prieteni de aproape,
Dragi prieteni depărtați,
Care-n vremea epopeii
N-ați trăit — și-o căutați,
Eu v-aud spunînd: „Vasili?
Nalt? Bălan? Ni-e cunoscut.
Și în „Lenin în octomvre"
Și-n alt film l-am mai văzut.
Nu veghea el să nu aibă
Lenin — nici un neajuns?
Și la el acasă-odată,
Într-o noapte l-a ascuns,
Înșela grozav copoii
Calmu-i bine chibzuit..."

— Nu, tovarăși, pe acesta
Încă nu l-ați întîlnit.
Pentru ce ar fi același?
Fiindcă-i un vlăjgan aici?
Oare nu avea Rusia
Îndestul flăcăi voinici?
Pentru că-l numim Vasili?
N-au fost și-alții-n acel timp?
— Și, de altfel, dacă-i vorba,
Numele-aș putea să-l schimb —
Oare pentru că lui Ilici
Viața i-a veghiat — și-n post

Cu credință pătimașă
Fără margine a fost?

Dar trei sute milioane
De ochi ageri și fierbinți
Îl vegheau în orice clipă
Cu aceleași stăruințî;
Din adîncuri fără nume
Dragostea mulțimii, iacă
Netezind cu grijă locul
Unde el avea să treacă.
Cînd la el acasă-n izbă,
Delegații s-au întors,
Ce-i întreabă-ntîi țăranii?
Lenin — teafăr? Sănătos?
Cînd sfîșie ghiara foamei
Și-n gamele nimic nu-i —
Cui trimit soldații pîine,
Dar din rație? Tot lui!
Pentru cine-oferă singe
(I l-ar da pîn'la sfîrșit)
Muncitorii, moscoviții?
Pentru Ilici, grav rănit...

Hotărît, pe-un om anume
Nu e chip să-l recunoști
Doar prin dragostea ce-o poartă
Geniului acestei oști.
Deci, Vasili? El urmează
Leninistul aspru drum.
Cea dintîi identitate
Totuși, asta e acum.

V

Nou-născutul n-are-aproape
Trăsături; un vag contur.
În zadar încearcă mama
Să-l ghicească om matur.
Binecuvîntări destule,
Legănatul nani-nani,
Nu pot hotărî în ce fel
Or să-l modeleze anii.
Va fi chipeș, va fi mîndru,
Se va înălța zburînd?
Sau — cu fruntea în țărînă
S-o topi în ea curînd?

Peste-o hartă a Rusiei
Stă demult plecat un om.
Ochii-i lunecă spre stepe
Cu un gras cernoziom,
Spre Uralii grei de aur
Și spre fluvii ce-și pierd malul,
Spre oceanele taigalei
Și spre-o lacrimă — Baikalul,
Spre Donеț, spre Bakul negru
Cu belșugu-i subteran...
...Patrie, tu, minunată,
Cum vei arăta prin ani?

Numai două luni de viață
Sînt în urma ta — și crești
Cu iuțeală de poveste,
Cu puteri nepămîntești.
Mii de pledici, de blesteme,
Caută să-ți pună țărmi...
Treci cu tăvălugul roșu
Peste ele — și le sfărmi!

Și le sfărmi!
Își pun nădejdea-n
Socoteli deșarte, vechi:
Revoluții și înfrîngeri
Le-am știut perechi-perechi.
Dar s-au des-păr-țit! Prieapă!
Pielea ursului n-o vîndă!
Marșul triumfal aduce
Revoluției — izbîndă!
O simțeam și cînd Partidul
De sub gratii ne-a condus.
Dar acum cînd dăm asaltul
Și din față, și de sus!
O simțeam și-atunci cînd Lenin
Ne-ndruma din lung exil.
Dar cînd azi, aici, la cîrmă
Scumpul nostru, — iată-ni-l!

Stă un om plecat pe hartă
Noaptea-n Smolnîi. Ceas tîrziu.
Poate nu ar fi nevoie
Numele să i-l transcriu.
— Nikolai Semionici Zorin —
Fiu al celor ce rămîn
Veșnic una cu poporul.
Suflet tînăr, trup bătrîn.

Tatăl a călcat cu cinste
Nobilele vremii căi:
Flacăra lui Cernișevski
Lumină și ochii săi.
Mușul, hăt, în veacul crîncen,
La mormîntu-a doi poeți
A jurat ca libertății
Să-i dea jertfa scurtei vieți.
Generații, generații,
Noi talazuri nesupuse.
Peste marea în furtună —
Vîntul cald al cărții ruse...

Zorin, el, a fost profesor.
Și, predînd după orar,
Slujba-i se plătea, din mila
Pravoslavnicului țar.
Dar cîntau chiar și școlarii
Vechiul imn imperial
Nu cu: „Doamne, ocrotește-l,"
Ci cu: „Ia-l la tine, ia-l!"

Totuși pentru alte lecții,
Într-ascuns cu muncitorii-n
Cîte-o cămăruță scundă
Își luă răsplata Zorin.
Mi l-au dibuit copoii
Și din școală chiar l-au scos.
Tinerei Uniuni de luptă
El rămase credincios.

Mii de verste, zare stinsă,
Zile sure — două mii.
...Deportarea îl va pune
În genunchi? Îl va călî?
Lungi ninsori siberiene
Peste omul osîndit;
S-au topit, un timp, pe creștet,
P'ormă — nu s-au mai topit.
Nu-l durea de cărunteță.
Alte strune pling și sună.
Ce păcat că nu se află
Cu Ulianov împreună!
Unde-i — vulturul de munte?
Unde-i limpedele chip
Ce Uniunii lor de luptă
I-a dat țintă și aripi?
Continentul de zăpadă
L-a-ngropat fără ecou?
Nu, curînd avea să afle:
Vulturul zbura din nou.

Trei ani... Numai doi ani... unul...
Vine veacul XX.
Lenin ridica în minte
Douăzeci de ani întregi.
În nopți albe, viitorul
I se-nfățișa prin foc:
Viitoru-unui constructor
Nu al unui proroc.

Plan: fundația, betonul,
Schela. Nu un searbăd vis.
O, să-i fi citit sub frunte
Fiarele l-ar fi ucis.

Și-a fost dat ca într-o izbă
Să mijească-abia tăria
Pîrghiei cu care-odată
El va răsturna Rusia.

Simbure de fier fu numai,
Dar mereu, încet-încet
Alții-au fost atrași de Lenin
Cu-o putere de magnet.
Și lui Zorin, și atîtor
Mii de deportați politici
Restul vieții-l luminează
Întîlnirile cu Ilici.
Oboselii, resemnării
Inima le-a dat sălaș?
El le-a smuls de-acolo, Lenin,
Ne-mpăcatul lor vrăjmaș.
Și, pe locul gol, sădit-a
O încredere deplină
În istoricele zile
Care începeau să vină
Mai aproape, mai aproape,
Doar un clopot așteptînd,
Ca, din slove, socialismul
Să-l coboare pe pămînt.

...Da. Șusenskoe. Acolo,
Într-un biet cătun mărunt

O delegație de țărani la V. I. Lenin
Tablou de V. A. SEROV

Cu blestem ursit să zacă
Într-o beznă fără fund,
Un vulcan își urca lava
În craterul său abrupt,
Și țaristele siberii
Le topea pe dedesubt...

VI

— Nikolai Semionici! Știți ce —
Un eser, azi, mi-a prezis?
„Vă apune, cică, steaua.
Vezi — Comuna din Paris"...
Și așa rînjea tîlharul
Îndoind degetu cu deget
(Număra zilele noastre)
Că n-aveam de ce să preget:
Vrînd să-l lecuiesc de toate
Cît pe ce la el să sar.
Dar... vedeți, la teorie
Încă nu sînt comisar.
N-aș fi fost nici Gardist Roșu
De-aș fi dat miniei cep
Doar așa, fără ca vorba
Ce-o stîrnise — s-o pricep.
Știu cum am bătut franțuzul
Și pe șved, pe neamț, pe turc...
Dar istoria Comunei
N-aș fi-n stare s-o descurc.
N-am făcut prea multă școală,
N-o aflai, în cărți, de fel.
N-ați putea, cînd aveți vreme,
Să mă lămuriți nițel?

Întrebarea-i pusă (caldă-i
Ca un măr purtat la sîn)
Secretarului lui Lenin
Zorin, bolșevic bătrîn.

El, dar cum așa, în Smolnîi
Plin de lume,-n plină zi,
Pe nerăsuflate — lecții
De istorie să ții?!
Ce putea să spună Zorin
Uriașului bălan
Care i-a cerut și-alt'dată
Alte deslușiri, noian?
Cu un zîmbet pe măsură-i
— Încurcat, nu îndrăznet —
Crezi că de-un răspuns atîrnă
Soarta-ntregii sale vieți.

„E adevărat că Ilici
Uneori, în deportări,
Meșterea din miez de pîine
La nevoie — călimări?
— Da, c-adevărat.
— Și-n ele
Laptele turnînd, scria
Chiar așa, pe cîte-o carte
Altă carte?
— Da, așa.
— Înghițea el călimara
Cînd era smuls de la trebi?
— Știi, tovarășe Vasili,
Pentru ce mă mai întrebi?
— Nu vă supărați: și iarba
Tot mai crește, dacă plouă.

Și-ntreba îndată despre
Iskra „veche", Iskra „nouă"...
Și — ciudat! simțea și Zorin
Sîcîit rău printre munci,
O beție-a împlinirii
Ne-ncercată pîn-atunci,
Că un tînăr îl la martor
Pentru epoca aceea

Între flăcări vrînd să afle
Cum a izbucnit scînteia...

...Cînd o țară e muntoasă
Uneori vecina șes e.
Fluviile mari din lume
Peste granițî trec adese.
Limpede ca adevărul
În Germania se iscă
Dar se varsă în Rusia
Leninista, veche Iskră.
Fiecare val aduce
Insectatilor de luptă
Proaspătă putere vie.
Bea Rusia, se înfruptă.
Valuri reci și iuți: cu trudă
Le deschide Lenin cale.
Început de veac, acesta-i
Începutul slavei tale.

Cînd, deodat', cu valuri tulburi
Un iz greu pluti pe apă.
La izvor — nu mai stă Lenin,
Clasa — nu se mai adapă.
Somnoroasă și lălîie,
Iskra mină, neagră, spuma-i
Și-unde fierbe vreo bulboană
O minciună este numai.

Dar, din zări adînci, din țara
Unde scînteiază Alpii,
Lenin sapă, fără tihnă,
Drumul unei alte albii.

Trece-un an — și limpezi ape
Iarăși zeci de granițî rod
Revoluția purtînd-o
Înainte — „Vperiod"i

...Astfel povestise Zorin
Și — crîmpei lîngă crîmpei
Învia trecutul luptei,
Dezvelea rănile ei
Și, slăvind partidul care
Nu a cunoscut răgazul
El, de steagu-i ars de gloanțe
Își lipea ușor obrazul...

— Bine, Nikolai Semionici,
S-o lăsăm pe altădată;
Mai trăim noi; doar un lucru
Rogu-te, acum mi-arată.
Ea, Comuna-a fost de-a noastră?
Proletarii ei franțuji
Vreau să zic, nu mai făcură-n
Fața burghezimii — sluj?

(Cît de aspru îi e glasul...)
— Nu? Și, totuși, vechea lume
A putut, ca pe-un nevirstnic
Pe cea nouă s-o sugrume?...
Zorin, mut, înclină capul,
Întrebarea cea din urmă,
Inecată-abia, șoptită,
Îl apasă și îl scurmă.

— Și-a fost asta cu putință
După șapteșdouă zile?
Ușurel, tovarăș' Zorin,
Socotește-le și zi-le...

Liniște. Cu încordare
Mîna-i strînsă pe pistol.
Vina unduie la tîmple.
Ochii caută în gol.
Și istoriei, tic-tac-ul
I se-aude clar, cu rost.
— Da, tovarășe Vasili,
Șaptezeci și două-au fost.
Bine-ai spus: așa, nevirstnic
Iute-a trebuit să moară.
Ani, vreo patruzeci și șapte
Se-mplinesc la primăvară...

Tace împietrit Vasili
Uriașul meu cel scump.
Fața-i mare, zîmbitoare,
Iat-o bulgăre de plumb.
Vasia, tu... De ce-n durere
Ca-ntr-o stranâ te așezi?
Tu n-ai rude îngropate-n
Cimitirul Père Lachaise,
Între Smolnîi și Comună
Țări sînt și decenii-ntregi.
Pentru ce sudoarea-ți scaldă
Fruntea cu broboane reci?

El se pleacă peste Zorin:
— Spui — la primăvară... Ia stai
Care primăvară vine?
Roșie sau neagră? Asta-i?

Scurt, se-ntoarce. Uite-l, pleacă.
Pîn'la urmă, care țindu-i?
Cîte puduri îi apasă
Umerii, încovoindu-i?
Toate cresc într-o clipită
Și pe Zorin îl absorb.
Dintr-odată — înțelege...
Cum de-a fost atît de orb?!

De durata vieții sale
Chinuit e orice ins.

Afiș doar la ce prag moșii
Și strămoșii săi s-au stins.
Pe Vasili, o, îl arde
Nemărturisitul gînd.
Vede lespedea Comunei
Și pe-Octombrie căzînd.
Șaptezeci și două zile
Cap tăiat din viitor...
Sfîșiere. Asta-i soarta
Oare — și-a Comunei lor?

— Nu! tovarășe Vasili!
Stai, tovarășe Vasili!
...Dar sînt mulți pe coridoare
Militarii și civilii.
Glasuri. Tropot. Cîte-un ordin.
Stai, ascultă. Vezi, tot vie-i
Inima, și bate sdravăn,
Bate inima Rusiei...

Vor mai fi perechi-perechi
Revoluții și înfrîngeri?
Inimă, zadarnic bați?
Patrie, degeaba sîngeri?

VII

Ceasuri după miezul nopții.
Obosit, cu glas scăzut,
Zorin povestea lui Vasia
Al Comunei început.

...Tot e foamete-a moșii-o.
Tot un crunt război de chin.
Burghezia nu învață
Din pățanii, cel puțin!
Cît s-or lua din nou la hartă
Două halite mari de lupi
Gîtul unei fiare, baremi,
Mai ușor ți-o fi să-l rupi.
Nu e rău, dar pîn-atuncea
Tare gros ochește tunu'
Multă moarte risipește.
Tot așa în '71.
Tam-nesam se văd francezii
Ca obuz pe țeava rece.
N-aveau poftă ei de asta
Nici cît noi în paisprezece.
Sting-drept! Sting-drept!
Semănară
Țintirim cu țintirim.
Jale, sînge, oase rupte,
Știi doar, ce să mai vorbim!

Zorin povestea. Un farmec
Mistuia, lăuntric foc.
Oboseala-n el. Vasili
Nici nu se clintea din loc.
Sta, proptind bărbia-n pumnu-i,
Și cel mult, din cînd în cînd
Vîntul povestirii-i smulge
Ca pe-o frunză vreun cuvînt.

...De la nemți mîncînd bătaie
Napoleon se tupila
Și scăpa cu abdicarea...
— Țarul lor?
— Așa ceva.
Stîrpitură, Thiers încearcă
Să cîrpească vechiul ham.
— Înțeleg, alde Kerenski
Murmura Vasili...
— Cam.

Doar cînd Zorin reînvie
Umbra celor mulți, flăminzi,
Umbra celor ce-nălțară
Cîntul primei lor izbînzi,
Doar cînd Zorin reînvie
Sfărîmarea strîmbei legi,
Dansul peste vechi opreliști,
Arderea atîtor negi,
Doar cînd Zorin reînvie
Arma luată și de prunci
Gata să trăznească-n piepturi
Versaillieze, — doar atunci
El, Vasili, nu mai spune-n
Cine-i vede azi, O, nu!
Depărtat, în acea umbră,
Singur se recunoscu.

El nălțase steagul roșu
Pus deasupra primăriei,
Alungat de el, burghezul
Vărsa spumele miniei,
El a prăvălit coloana —
Imn războinului — Vendôme,
El trezise în femeie
Conștiința că e om,
Spre popoare, el întîiul
Întinsese mîna caldă,
El lovise-n cei ce-n lene
Și-n desfrîu și-n lux se scaldă,
El, ținînd în mîini puterea
Nu strînsese alte-averi
De cît cinstea și dovada
Propriilor lui puteri...

Și tot el, în prăbușire,
Se-apărase pas cu pas,
Pe zdrobita barieadă
El fusese cel rămas.
Și în cimitirul unde
Toți ai lui au fost răpuși
El trăsese cel din urmă
Sfînt și neuitat cartuș.
El cîntase-ultimul cîntec
Lîngă zidul scund, de zgură,
Cînd căzuse el, pămîntul
S-a cutremurat de ură.

O, ce vifor e-n Vasili...
Spune-i Zorin, spune-i, spune-i,
Glorioși sînt comunarzii
Sub ruinele Comunei.
Niciodat' negustorește
Timpul — limbă a balanței
N-o să-nclineze spre greșeala,
Ci spre eroismul Franței.
Da, au fost greșeli și temeri,
Pași pe loc, căderi din salt.
Citadela aurului
N-au luat-o cu asalt,
Insulă-a rămas Parisul
Și-nfocatul său cuvînt
Nu trecu prin brîul morții
Spre-acel petec de pămînt
Unde, printre-araci de vie
Își tîra țăranul pașii,
Sleind pipa, stînd pe gînduri
Cum să-mpace arendașii...

A, să fi deschis Gros-Jean
Ochii săi răzbunători
Începînd să-i asedieze
El — pe asediatori!
Să fi dat, el proletarul
El — atacul — ofensiv,
Destrămînd croiala veche
De la guler pîn'la tiv,
Ç-un partid precum al nostru
Comunarzilor temei...
...Și — adăugă Vasili —
Lenin să fi fost cu ei...

★

Stau doi ruși în febra nopții.
Țara-i a Sovietelor.

Nouăsutoptsprezece.
Visul — e în jurul lor.

Ce mai clipe! Fiecare
Le răzbună un ucis.
Fiecare clipă-nseamnă
O Comună din Paris!

Drumul sinuos pe care
Se-nălțase omenirea
Ei l-au dus pîn'la Octombrie.
...Oare-ncepe prăbușirea?
Va trăi?
Aceasta este
Viața, moartea lui Vasili.
Va trăi?
Înaltă fruntea
Sau și-o culcă-n praf umilit.
Va trăi?
Gonește troica
Troica veselă-a Rusiei,
Sau rămîne-n veci să zacă-n
Glod și în netrebnicie?
Va trăi?
În spații-enorme
Globul unde noi sîntem
Va iradia lumină
Sau va fi etern blestem?
Va trăi?
Pun întrebarea
Comunarzii, vechi soldați.
Să se chinuie în groapă,
Sau să doarmă, împăcați...

VIII

Au venit țărani la Lenin.
Au pas greu și rar, de urs.
Cu-ngrijire, tot norocul
De pe cizme și l-au scurs.
Răzuiră bine talpa
În tăcere așteptînd.
N-au stat mult: aflînd de dînșii
Ilici a venit curînd.

Clipa asta la nepoți vor
Povesti-o totdeauna.
Îl priveau cu ochii umezi,
Zăboveau stringîndu-i mîna,
Și stînd țepeni în fotolii
Îmbrăcate-n huse albe,
Li se-nvălmășeau în minte
Întrebări, frămînturi, jalbe,
Tot ce-ngrămădise satul
Minereu neprelucrat
Cu poruncă să-l aducă
Înapoi — cristal curat.
Barba-și mozoleau, cu ciudă,
Blestemîndu-și capul seo,
Ce-o să fie, doamne, dacă
Două ceasuri astfel trec?!

Dar, în clipa-aceea, Lenin
Începea, zîmbind șiret:
Deci, gubernia Samarei.
În Povoljie, cum cred.

Bucuroși și cu mîndrie
Aste vorbe ei le-aud,
...S-a strîmtat odaia-n izul
De cojoc de oaie ud...
— Din Povoljie-i Mulenkov.
Noi, de prin împrejurimi.
Lenin cată printre gene,
— Nu ești tu Fedorici, zi-mi?
— Cum! Mi-ați cunoscut bătrînul?
Cel numit din locu-i sare.
Îi sînt fiu... 'mnezeu să-l ierte.
...Și-și făcu o cruce mare,

Nu-i la mijloc nici o vrajă
(Cum gîndesc țăranii-anume)
Nimeni nu le-ar ști — nici
Lenin —
Rușilor — la toți — pe nume.
Dar demult, în zarea neagră,
Zarea unui sfert de veac,
Tînăru'-avocat Ulianov
Apără un om sărac...
Poți uita legea țaristă,
Nu pe cei loviți de ea.
Uiți de mulți. De osînditi
Fără vini — nu poți uita.
Zidul afumat al unei
Judecătorii de-ocol —
Nu și omul peste care
Corbii croncăne în stol.
Nu mujicul, bun să fie
O surcea-n țaristul rug,
Nu mujicu-al cărui singe
Toate plosnițele-l sug,
Nu mujicu-n care doarme
Pugaciov și Stenka Razin
Și care-a învins, atunci cînd
Proletarul îi fu reazim.

Ciatină din cap țăranii.
Hide legi. Cîinească plagă.
...Nici măcar nu prind de veste
Limba cînd li se dezleagă.
Uite că întîind spre Ilici
Bărbi cărunte, măturoi,
Iscodind cum să dea viață
Legilor acestea noi.
Cărora obișnuința
Le mai zice tot ucazuri,
Însă îzbăvesc de chinuri,
Însă-ngroapă vechi necazuri...

Și cuvintele, ca aburi
Ies din inimi — calde pîini.
Satele-și lăsară soarta
Delegaților în mîini,
Iar ei — cui să-nredințeze
Pîinea celor nesătui,
Libertatea și pămîntul?
Dacă nu lui Lenin, cui?

Lenin dă din cap: „nu-i bine"
Deocamdată însă tace.
— Bine-ar fi, Vladimir Ilici,
Să se-nchele grabnic pace.

Din fotolii-n huse albe
Multe păsuri, apăsat
Spun: de vite, de recoltă,
Spun de treburi mari de stat.
— În Soviet la noi, doar unul
Știe carte. Eu. Ce pot?
...Lenin stă cu luare-aminte
Lenin își înseamnă tot.

Smolnîi.
Zumzet surd. Alături
Țăcăne un telegraf.
Însă cîntecele stepei
Veșnic înecate-n praf,
Cîntecele monotone,
Lungi și triste, țărănești,
Ca un drum a cărui țintă
Niciodată n-o zărești,
Dacă în odaia-aceasta
Coruri le-ar cînta acum
N-ar fi nimeni să se mire
Nici o clipă, nicidecum.

Replica — e a lui Lenin.
Energii de mii de volți

N-au astîmpăr pe sub frunțea
Lui, asemeni unei bolți.
Ce furbină le stîrnește!
— N-ai cu ce să o asameni —
Din latenta forță vie-a
Milioanelor de oameni!

Și se-ntoarce, se-ntoarce spre dînșii
Leninistele gîndiri,
Luminîndu-i, deșteptîndu-i,
Ridicîndu-i în oștiri.
La asalt!
În voi, tovarăși,
Sînt cîrmuitorii noi,
Generalii și savanții
Și poeții — sînt în voi!
Au dormit atîtea veacuri.
Timpul a sosit. Treziți-li!
Statul — voi l-aveți în mînă,
Voi, de veacuri asupriții,
Voi, stăpînii. Și nu „unsul
Din al domnului sfînt har",.
Da, veți trebui să-ncepeți
Chiar de la abecedar.
Dar crescînd — pe an — cît zece
Generații de stăpîni,
Nici pentru-un minut, puterea
Nu o veți lăsa din mîini!

...Smolnîi?
Nu e numai Smolnîi.
Nu e numai încăperea
Unde cîtiva oameni află
Cît de mare îi-e puterea,
E Rusia care-ascultă
Și învață de la ei
Singură să-și încordeze
Brațul tînăr, de oțel,
Singură să-și bată capul
Rostuind din temelii
Tot ce n-a fost, pînă astăzi,
Tot ce, negreșit, va fi.

La restriște îți se cere
Să dai tot ce ai, mereu.
Dar încredere să dărui
Mi se pare cel mai greu.
Fără asta, contopistul,
Vechi slujbaș setos de grad,
Ar juca peste Soviete
Și la sat și-n Petrograd.
Fără asta, jur că totul,
Totul ar fi fost pierdut,
Dar încrederea-n izbîndă
E-al izbîndei început...

X

Iac-așa, ținînd privirea
Spre furtunile ce vin,
Dînd viteză navei roșii,
Sfîrtecînd cîte-un rechin,
Șaptezeci și două zile
De la marele Octombre
Minunat cîrmește Ilici
Printre stînci, nisip și trombe,
Și-ntrebarea dureroasă
Ce pămîntu-ntreg încearcă,
Lenin parcă n-o cunoaște,
Lenin n-o aude parcă.

IX

— Va trăi!
Acum e sigur!
Ura!
Sigur va trăi!
...Știți cine-a strigat aceasta?
Însuși Lenin, într-o zi.

Strălucea. Rîdea.
— Tovarăși!
Astăzi, am trecut cu una
Peste zilele Comunei!
Va trăi
de azi
Comuna!

Și pe cei ce-au stat în preajmă-i
El i-a strîns la piept.
— Știți? Știți?
...Și pe Zorin, și pe Vasia
Care îl priveau uimiți,
Copleșiți de bucurie
Și de-abia înțelegînd
C-așadar, a fost și Ilici
Răscolit de-același gînd!

Da. La altă înălțime,
Unde totul altfel arde,
Fumegaseră și pentru
Dînsul — ruguri comunarde.

Se-ntîlnise cu poporul
Și aici, ca-ntotdeauna.
Și poporului îi strigă:
— Va trăi în veci Comuna!

...Și el știe că începe
Uraganul. Vin urgii.
Privind țintă într-acolo
Lenin spune: Va trăi!

La o parte, bocitoare!
La o parte, ochi idilici!
Adevărul — leninist e.
— Va trăi! —
rostește Ilici.

X

...Bate vîntul primăverii
Nu întreabă ce și cum.
El, suflînd de mii de veacuri
Ne-a văzut întregul drum.
Preistoria gîndirii
Depunînd strat peste strat,
Prometeicele chinuri,
Lanțul rupt de răsculat,
Creșteri, prăbușiri și zboruri...

Limpede, o, văd și eu
Peste ceru-umanității
Profilat un curcubeu.

Anul cel dintîi de viață
A lui Lenin — a deschis
Arcul marilor speranțe
Prin Comuna din Paris,
Iar sub creștetul lui Lenin
Adormit pe lespezi reci,
Steagu-aceleiași Comune
Stă, desfășurat pe veci.

Nu-i un curcubeu:
e însăși
Viața lui nemuritoare.
În cadența lui Octombre
Trec sub arcul său popoare.
Trec
mereu, mereu
spre poarta
Comunismului, grăbind.
Și pe steagul lor de luptă
Nu-i nici aur, nici argint,
Ci e chipul lui.
Și drumul
E tăiat de el — și-i sui.
Și toți cei ce poartă steagul
Sînt călîți în focul lui.
Candidat al unui astfel
De partid
— stegar al vremii —
Sînt și eu:
mă simt în preajma
Lui Vladimir Ilici Lenin.

Ștefan Iureș

LENIN – redactor

E greu să te întorci înapoi cu gîndul cu o jumătate de veac, chiar dacă păşeşti pe urmele propriilor amintiri. Dar cu atît mai greu este, cititorule, să te atrag şi pe tine pe acest drum.

Din noianul de imagini, impresii, evenimente şi fapte care răsar în faţa mea, voi alege doar cîteva, între care există o anumită legătură organică şi care se referă la activitatea de redactor a lui Lenin.

Am făcut cunoştinţă cu Vladimir Ilici în toamna anului 1904. Era într-o suburbie a Genevei, unde se adunau de obicei bolşevicii. Se înţelege că noi nu aveam o sală proprie de conferinţe. Închiriam pentru cîte o seară, o sală de berărie.

Intrînd acolo, l-am căutat din ochi pe Lenin, aşa cum mi-l imaginam după descrierile tovarăşilor... Iată-l! Stă într-un colţ, fruntea lui uriaşă este puternic luminată de un bec electric; cu un zîmbet uşor ironic, el priveşte printre degetele răsfirate spre cei care intră şi love şte din cînd în cînd cu creionul în masă. Această imagine mi s-a întipărit în suflet pentru totdeauna. De-aş fi pictor, aş putea să-l pictez chiar şi acum, întocmai cum stătea acolo.

Tovarăşii se apropiau de Vladimir Ilici, îl salutau cu simplitate, stăteau apoi de vorbă cu el. Curînd începu să-şi expună raportul-referat, cum se spunea pe atunci. Subiectul nu-l ţin minte. Dar impresia pe care mi-a lăsat-o nu mi se va şterge niciodată din amintire.

„Iată, gîndeam eu, acesta este cu adevărat *conducătorul partidului*, dar el este totodată un *tovarăş atît de simplu*, încît te poţi duce să-i spui deschis tot ce ai pe suflet".

În acea vreme, bolşevicii abia începeau să se constituie ca orientare politică distinctă, ca partid politic de sine stătător. Vladimir Ilici pregătea publicarea primului ziar bolşevic, cu întreaga pasiune şi energie care-l caracteriza. Înainte de apariţia ziarului, s-a petrecut următorul fapt.

Într-una din ultimele zile ale lunii decembrie 1904, a fost convocat grupul bolşevic din Geneva, din care făceau parte pe atunci vreo douăzeci şi cinci de oameni. Vladimir Ilici ne anunţă apropiata apariţie a ziarului şi ni-i prezentă pe rînd pe redactori, care erau de faţă. Pe unul dintre ei îl cunoşteam foarte bine. La adunările social-democrate, în timpul îndîrjitelor noastre bătălii cu menşevicii, el lua întotdeauna cuvîntul din partea „galeriei" bolşevice; aşa îi spuneam noi „masei" bolşevice, ca s-o deosebim de vîrfurile partidului, care pe atunci erau aproape în întregime menşevice. Tovarăşul fusese chiar poreclit „Galeria" — nume care nu sună prea mult membrilor de partid de astăzi. Era unul dintre cei mai cunoscuţi bolşevici. Numele lui adevărat era M. S. Olminski. Pe ceilalţi redactori îi vedeam pentru prima oară. Erau tineri publicişti bolşevici, chemaţi special de Lenin în străinătate.

— Tovarăşul Schwartz!—rosti Vladimir Ilici. La aceste cuvinte se ridică şi ne salută cu mişcări puţin cam caraghioase un tînăr slab şi lung, cu ochelari — V. V. Vorovski. Apoi făcurăm cunoştinţă în acelaşi fel cu Voinov — A. V. Lunacearski.

După aceea, Vladimir Ilici ne înfăţişă programul ziarului şi ne propuse să-l intitulăm „Vperiod".[1])

Se trecu apoi la lectura integrală a articolelor primului număr şi la discutarea lor. Grupul salută, desigur, cu căldură apariţia unui ziar propriu, bolşevic. Titlul lui — „Vperiod" — plăcu tuturor. Tovarăşii începură să critice articolele, să facă observaţii, să dea sugestii.

Trebuie să recunosc că această democraţie internă de partid a produs o impresie foarte puternică asupra noastră, a „galeriei".

„Iată că se ţine seama de noi! — ne spuneam. Nu cum fac „generalii" de la menşevici".

Această atitudine a lui Vladimir Ilici caracterizează deosebit de bine comportarea lui ca redactor. El ţinea întotdeauna foarte mult la părerea masei membrilor de partid. Acest lucru s-a oglindit clar şi în nota redacţiei cu privire la apariţia ziarului „Vperiod", notă în care se spunea:

„Organul central trebuie să fie în contact strîns cu partidul, să aibă legături trainice cu mişcarea proletariatului, mergînd în fruntea lui, luminîndu-i calea, prevenindu-l împotriva paşilor greşiţi. El îşi poate îndeplini misiunea numai cu condiţia să fie rezultatul creaţiei colective a partidului".[2])

Organul partidului ca rod al creaţiei colective a partidului — acesta este admirabilul principiu care stă la baza muncii de redactor a lui Vladimir Ilici.

Responsabilitatea organizării muncii de redacţie a ziarului o avea M. S. Olminski. Prin el am început să participăm cît de cît mai activ la munca ziarului. Mai întîi m-am ocupat cu corectura. Ţineam foarte mult la această muncă. Apariţia fiecărui număr reprezenta un adevărat eveniment în viaţa partidului. Fiind corector, puteam să citesc şi să „savurez" toate articolele ziarului „Vperiod" cu mult înainte de apariţia numărului respectiv. Dar cel mai important lucru era că puteam să-l văd pe Vladimir Ilici.

Şi iată că odată, făcînd corectura unui articol în şpalt, mi-a intrat în cap că un pasaj din articol este expus prost, greşit. Îl recitesc o dată, de două ori: hotărît, pasajul nu-i bun de nimic! Mă agit, mă sfătuiesc cu tovarăşii şi, în sfîrşit, îmi zic:

— Ia să mă duc la Lenin şi să-i spun!

Alerg la el, îi arăt, îi explic despre ce este vorba. Vladimir Ilici se uită la şpalt, se gîndeşte o clipă şi-mi spune:

— Vom cerceta de îndată.

Şi dispăru în camera redacţiei.

Fiecare minut mi se părea o veşnicie. Dar iată că Vladimir Ilici iese cu foaia şi-mi spune:

— Nu, am hotărît să-l lăsăm aşa cum este.

Trebuie să recunosc că am fost pur şi simplu zăpăcit de această hotărîre. Fusesem pe deplin încredinţat că am dreptate şi cînd colo, iată ce ruşine păţisem cu critica mea! Nici nu l-am mai rugat pe Vladimir Ilici să-mi dea vreo explicaţie, m-am întors şi am plecat...

Dar starea de deprimare mi-a trecut repede:

„Totuşi, te-au *ascultat* şi au *examinat* observaţia ta!" — mă gîndeam eu cu satisfacţie.

Această atenţie faţă de părerea unui om care reprezenta ultima roţiţă în aparatul ziarului era foarte caracteristică pentru Vladimir Ilici. Ea nu-l părăsea nici o clipă în munca lui de redactor.

În calitate de corector, iar mai tîrziu în calitate de secretar tehnic al organului central, am avut prilejul să-l cunosc mai îndeaproape pe Vladimir Ilici ca redactor. Am observat că iubea foarte mult munca aceasta, că preţuia nespus de mult importanţa presei în lupta partidului pentru atingerea ţelurilor sale. Se ştie că Vladimir Ilici, chiar cînd se afla în fruntea Statului Sovietic, completa în chestionare rubrica privitoare la profesiune, scriind „ziarist" sau „publicist". Vladimir Ilici avea un deosebit respect pentru cuvîntul tipărit şi cerea acelaşi lucru şi de la ceilalţi.

Cred că nu mai e nevoie să spun că el cerea de la autor o cunoaştere marxistă temeinică a problemei tratate. Vladimir Ilici nu putea suferi pe „atotştiutor".

V. I. Lenin la Smolnîi
Pictură de I. I. BRODSKI — 1930

Al doilea lucru pe care-l cerea era: învaţă să-ţi expui ideile cu propriile tale cuvinte. În fiecare articol, în fiecare corespondenţă, căuta să afle cel puţin o idee proaspătă, vie, cel puţin un cuvînt viu, expresiv, o scînteiere de talent sau fapte interesante. Şi dacă găsea ceva din toate acestea, nu-şi cruţa deloc nici munca, nici timpul, prelucrînd respectivul material, discutînd sau corespondînd cu autorul.

Vladimir Ilici corecta cu deosebită dragoste şi atenţie articolele şi notele muncitorilor, care soseau la redacţie în număr foarte mare. El căuta să păstreze toate particularităţile individuale de limbă şi de stil ale corespondenţilor muncitori. Ţin să subliniez că în acea vreme trebuia să citeşti articole nedactilografiate şi adeseori scrise neciteţ. Dar asta nu constituia o piedică pentru Vladimir Ilici: el alegea tot ce era valoros, chiar dacă rezultatul era o notă de numai cinci rînduri.

Vladimir Ilici era un redactor foarte exigent, însă nicidecum chiţibuşar. Redactînd un articol, el se limita la minimul de corecturi necesare. Din acest punct de vedere, este foarte interesantă scrisoarea adresată de el lui Lunacearski în legătură cu o broşură a acestuia. Lui Vladimir Ilici îi plăcuse broşura, deşi găsise în ea multe formulări imprudente, de care ar fi putut să se lege adversarii. Totuşi, nu s-a apucat să „retuşeze", să „îndrepte" manuscrisul.

...„Mi-e milă să atenuez expresiile dumitale colorate şi să stric un lucru scris cu atîta vioiciune" — îi scria el lui Lunacearski.

Totuşi, cînd era necesar, Vladimir Ilici înapoia cîte un articol spre a fi revizuit chiar şi de mai multe ori. Aşa s-a întîmplat, de exemplu, cu un articol tot al lui A. V. Lunacearski. Acesta primise sarcina să redacteze nota referitoare la apariţia ziarului „Vperiod". Articolul avea caracter de program. Nu se puteau admite nici cele mai mici inexactităţi. De aceea, autorul a trebuit să revizuiască de trei ori articolul pe baza observaţiilor lui Vladimir Ilici.

Foarte caracteristic pentru Vladimir Ilici era faptul că acorda întotdeauna multă atenţie amănuntelor muncii de redacţie. Vladimir Ilici acorda o deosebită importanţă expunerii precise, clare, concise, titlurilor expresive şi concrete, alegerii corpului de literă, corecturii şi aparaţiei regulate a ziarului. Şi urmărea personal toate acestea. Nici un „fleac" nu scăpa privirii lui agere.

Vladimir Ilici calcula singur cu creionul în mînă cîte litere de un fel sau altul vor încăpea în ziar, se mîhnea că sînt prea puţine „petite"[3]), se străduia să economisească spaţiu cît mai mult, micşorînd marginile, cerea ca titlurile să ocupe cît mai puţin loc şi „concentra" articolele pînă la refuz.

Dar cît de bine făcea el pînă şi corecturile! Cu toate că avea un scris mărunt, fin, toate schimbările, toate intercalările şi semnele de corectură erau făcute întotdeauna foarte citeţ. Vladimir Ilici avea un deosebit respect pentru munca ţeţarului, a copistului sau a corectorului, ca şi pentru oricare alte munci. El considera pur şi simplu de neconceput să „mîzgilească" pe manuscris vreun cuvînt sau vreun rînd asupra căruia colaboratorii să fie nevoiţi să stea ore întregi să-l descifreze.

S-au păstrat multe documente despre felul cum îşi lucra Vladimir Ilici propriile opere. Printre ele se găsesc multe manuscrise fără nici o modificare. Dar Vladimir Ilici era în stare să lucreze săptămîni întregi la un manuscris de mult terminat. E drept că broşura la care mă refer era prima carte despre socialism şi războiul imperialist şi el acorda o deosebită importanţă acestei lucrări.

La 28 iulie 1915, Vladimir Ilici m-a anunţat:

„Broşura e *gata*, scrisă *în întregime*".

Iar în scrisoarea următoare:

„Repet, broşura e la mine, complet terminată. O voi trimite spre mijlocul săptămînii viitoare, dar dacă apariţia poate fi grăbită, o voi trimite de îndată ce îmi vei telegrafia".

Deşi broşura era terminată, Vladimir Ilici, mai ales în legătură cu problemele ziarului „Bednota"[4]).

Lui Vladimir Ilici îi plăcea foarte mult să stea de vorbă cu muncitorii şi ţăranii. Pentru el, a cunoaşte părerea muncitorului şi ţăranului de rînd era tot atît de important ca şi a cunoaşte părerea membrilor Comitetului Central şi ai Consiliului Comisarilor Poporului.

Nadejda Konstantinovna Krupskaia îmi spunea într-o scrisoare că Vladimir Ilici avea multă dragoste pentru muncitori; el era deosebit de bucuros să vorbească cu ei despre lucrurile cele mai apropiate sufletului lor şi le preţuia deosebit de mult părerea.

Deşi purta pe umerii lui sarcini de stat şi de partid de cea mai mare importanţă, care cereau eforturi supraomeneşti, Vladimir Ilici găsea întotdeauna timp să stea de vorbă cu vreun delegat al ţăranilor, cu vreun activist de la sate sau cu redactorul ziarului pentru ţărani.

El preţuia foarte mult scrisorile trimise de ţărani la ziar.

— Acestea sînt adevărate documente omeneşti. Aşa ceva n-o să aud în nici un raport!

Astfel îmi vorbea Vladimir Ilici, cînd, în calitate de redactor al ziarului „Bednota", veneam şi-i arătam scrisorile primite de la ţărani. El asculta îndelung şi cu multă atenţie cum trăieşte satul, care sînt păsurile lui.

— Ei, ce ne mai arată „barometrul nostru ţărănesc"? aşa începea el de obicei convorbirea noastră. Vladimir Ilici numea ziarul „Bednota" „barometrul ţărănesc".

O convorbire din iarna 1920-1921 mi s-a întipărit deosebit de puternic în minte. Treceam prin vremuri extrem de grele; era în perioada de la sfîrşitul războiului civil, cînd sacrificiile şi lipsurile oamenilor muncii atinseseră punctul culminant. Economia ţărănească ajunsese într-o stare de decădere nemaiîntîlnită. Masele ţărăneşti erau cuprinse de nelinişte şi de o frămîntare surdă. Chiar şi ţăranii cei mai înaintaţi şi mai fermi erau frămîntaţi de îndoieli. Satul copleşea ziarul „Bednota" cu plîngeri şi proteste. Pentru a „deschide supapa" redacţia a publicat una dintre scrisorile cu cele mai furibunde acuzaţii la adresa Puterii Sovietice. Atunci am început să primim un adevărat şuvoi de scrisori în apărarea Puterii Sovietice. În paginile ziarului s-a încins o discuţie aprinsă.

M-am dus să vorbesc cu Vladimir Ilici. De data asta, convorbirea s-a prelungit mai mult ca de obicei. Vladimir Ilici mă copleşea cu întrebări la fiecare problemă. La fiecare scrisoare îmi punea invariabil întrebarea:

— Dar cine scrie? Un chiabur? Un sărac? Un mijlocaş?

Uneori îi răspundeam, dar alte ori dădeam din umeri, pentru că nu cunoşteam întotdeauna starea socială a corespondentului.

La sfîrşitul convorbirii, mi-a cerut să prezint un raport scris, amănunţit, cu extrase din scrisorile ţăranilor.

Peste cincizeci de asemenea scrisori referitoare la predările obligatorii şi la situaţia grea a ţăranilor au fost alese, studiate şi apoi anexate la raportul prezentat personal lui Vladimir Ilici. M-am putut convinge foarte curînd că aceste scrisori nu au rămas nefolosite. Ascultînd raportul rostit de Lenin la Congresul al X-lea al Partidului cu privire la înlocuirea predărilor obligatorii prin impozitul în natură, am simţit într-o serie de pasaje că Vladimir Ilici s-a folosit de materialul cuprins în scrisorile ţăranilor.

De atunci, Vladimir Ilici a cerut redacţiei ziarului „Bednota" rapoarte regulate în legătură cu scrisorile primite de la ţărani. Am păstrat o foaie de hîrtie, pe care Vladimir Ilici o acoperise cu scrisul său fin, cuvînt cu cuvînt.

„26.I.1922
t. Karpinski
N-ai vrea să-mi scrii pe scurt (2—3 păginuţe maximum) cîte scrisori vin din partea ţăranilor la ziarul „Bednota"?
Ce este important (deosebit de important) şi nou în aceste scrisori?
Starea de spirit?
Noutăţile zilei?
N-aş putea primi odată la două luni asemenea scrisori (următoarea în jurul lui 15.III.1922)?
A) numărul mediu al scrisorilor.
B) starea de spirit
C) noutăţile zilei.
Cu salutări comuniste Lenin[5])

În martie 1922, Vladimir Ilici a trimis, la rugămintea mea, un articol în legătură cu cea de a patra aniversare a ziarului „Bednota". Articolul cuprinde, pe o foaie de hîrtie separată, un post-scriptum în care, după ce amintea de boala sa, Vladimir Ilici adăuga:

„De aceea nu pot să scriu ceva ca lumea pentru cea de-a patra aniversare a ziarului „Bednota". Dacă articolul alăturat va fi potrivit, atunci publicaţi-l; dacă nu, aruncaţi-l la coş, va fi mai bine. Al dumneavoastră, Lenin".

După ce am citit acest post-scriptum, noi, toţi cei din redacţie, am rămas uimiţi. De obicei, aproape toţi autorii sînt înclinaţi să considere articolul lor drept o operă remarcabilă, care merită să fie publicată neapărat „în numărul următor" şi numaidecît „la loc vizibil". Un autor aşa modest, care să-ţi spună că-i mai bine să-i arunci opera la coş, trebuie să recunosc, n-am mai întîlnit în munca mea de redactor.

Articolul lui Vladimir Ilici a fost tipărit în „Bednota" din 26 martie 1922. În acest articol scria:

„Alianţa muncitorilor şi ţăranilor — iată ce ne-a dat Puterea Sovietică. Iată în ce constă forţa ei. Iată care este chezăşia succeselor noastre şi a victoriei noastre finale"[6]).

V. A. Karpinski

4) „Sărăcimea" (n. trad.).

5) V. I. Lenin, Opere, vol. 35, pag. 466, Ed. rusă.

6) V. I. Lenin, Opere, vol. 33, pag. 221.

1) „Înainte" (nota trad.).

2) „Vperiod" şi „Proletarii". Primele ziare bolşevice din 1905. Fascicula I, M. 1924.

3) Litere mici (n. trad.).

Pe prima filă a „Empiriocriticismului"

E un trecut îndepărtat,
ce-n amintire îmi revine:
doar un puştan sînt, tulburat,
de ce e rău şi ce e bine.
Şi caut, şi mă zbat să ştiu;
un orb eram, ce-azvîrle-un zar.
Şi-apoi om mare, mai tîrziu,
în beznă rătăcesc amar.

Pe margini de abis suit,
umblam, pe steiuri tremurînd.
Şi dacă nu m-am prăvălit,
doar lui îi mulţumesc, oricînd...
Spun în imagini tot ce spun,
dar înţelesul e curat:
ce-i rău în lume şi ce-i bun,
doar el e cel ce m-a-nvăţat!

Spre fruntea lui ades privesc,
spre gura lui care-mi vorbeşte,
căci doar mi-i prietenul firesc,
ce pururi mă călăuzeşte!
Dacă-l întreb, al său cuvînt
ce limpede-mi răspunde-n toate,
şi cum mi-arată orişicînd
în ce fel să aleg se cade.

Recunoştinţa-mi înclinat
i-aduc, de-acum în veşnicie.
Şi-mi pare rău că nu am stat
de el alături, din pruncie.
Da-s vesel, vesel sînt acum,
căci el m-a învăţat sub soare
cum pot să merg pe dreptul drum
al cauzei clasei muncitoare.

Szemler Ferenc

In romîneşte de
Eugen Jebeleanu

Principiul leninist al spiritului de partid

(Urmare din pag. 1-a)

mului şi comunismului — este determinată de conţinutul novator al artei, de caracterul ei popular: „Aceasta va fi o literatură liberă, pentru că ea nu va servi unei eroine suprasătule, nu „celor zece mii" din pătura de sus care se plictiseşc şi suferă de obezitate, ci milioanelor şi zecilor de milioane de muncitori care alcătuiesc floarea ţării, forţa ei, viitorul ei". **Lenin a arătat perspectiva monumentală a făuririi unei asemenea literaturi, reliefînd continuitatea eforturilor generaţiilor prin preluarea tradiţiilor înaintate şi stimularea inovaţiilor cutezătoare:** „Aceasta va fi o literatură liberă, care va fertiliza gîndirea revoluţionară a omenirii prin experienţa şi munca vie a proletariatului socialist, care va crea o permanentă întrepătrundere între experienţa trecutului (socialismul ştiinţific, care a desăvîrşit dezvoltarea socialismului de la formele sale primitive, utopice) şi experienţa prezentului (actuala luptă a tovarăşilor muncitori)".

Conducerea literaturii de către partid favorizează astfel dezvoltarea nelimitată a artei, pulverizînd toate născocirile calomnioase despre nivelare şi uniformizare. Subliniind importanţa îndrumării de către partid a literaturii, Lenin previne drastic protestele gălăgioase despre îngrădirea şi uciderea independenţei artei, „vociferări" care sînt „expresia individualismului intelectual burghez". Cei mai talentaţi dintre scriitorii noştri poartă o adîncă recunoştinţă partidului, pentru sfaturile înţelepte leniniste cu care l-a sprijinit în munca lor de creaţie, cultivîndu-le simţul noului, dragostea pentru eforturile eroice ale clasei muncitoare, pentru construcţia socialistă din ţara noastră. Îndrumarea literaturii de către partid, a fost factorul principal care a determinat realizările remarcabile în creaţie în anii democraţiei populare, progresul sensibil pe drumul realismului socialist.

Lenin declară incompatibil principiul partinităţii în literatură cu „tutela meschină", cu dogmatismul şi vulgarizarea primitivă: „Nu încape îndoială că problema literară se pretează cel mai puţin unei egalizări mecanice, unei nivelări, dominaţiei majorităţii asupra minorităţii. Nu încape îndoială că în această chestiune este necesară asigurarea unui spaţiu cît mai larg iniţiativei personale, înclinaţiilor individuale, mai mult spaţiu pentru gîndire şi imaginaţie, formă şi conţinut". **Precizarea leninistă presupune asigurarea purităţii ideologice şi artistice a creaţiei, fără a ştirbi individualitatea scriitorului preferinţele lui specifice, fără a prescrie mecanic forma sau stilul fiecărei opere. Înţelegerea leninistă a spiritului de partid în literatură este ostilă rigidităţii şi simplificării arbitrare, proprie vulgarizatorilor; ea deschide aripi largi creaţiei literare, permite coexistenţa curentelor şi a stilurilor artistice variate, înflorirea deplină a personalităţilor feluri te în cadrul realismului socialist.**

Articolul „Organizaţia de partid şi literatura de partid" **este o culme a gîndirii esteticii marxiste, prin critica acerbă făcută individualismului burghez şi ipocriziei teoriei neutralităţii artei, prin elaborarea şi fundamentarea principiului partinităţii comuniste, prin clarificarea unor trăsături distinctive ale artei socialiste, şi prin indicarea unei poli ici de partid principiale, pl nă de tact, în domeniul literaturii. Principiul spiritului de partid a stat la baza documentelor P.C.U.S. cu privire la problemele artei şi literaturii, a călăuzit ascensiunea glorioasă a l teraturii sovietice, în frunte cu marii ei maeştri Gorki şi Maiakovski.**

Şi la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici problema principialităţii comuniste a constitu t tema principală a dezbaterilor. În salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, se reaminteşte caracteristica esenţială a artei socialiste: „În activitatea lor creatoare, scriitorii sovietici se inspiră din măreţele idei ale luptei pentru comunism, pentru adevărata libertate şi fericire a maselor populare împotriva oricărei asupriri şi exploatări a omului de către om. Mincinoasei şi fărnicei lozinci burgheze a „independenţei" literaturii faţă de societate, concepţiilor false ale „artei pentru artă", scriitorii noştri le opun cu mîndrie înaltele lor poziţii ideologice de slujire a intereselor oamenilor muncii, a intereselor poporului". **Cei mai buni dintre scriitorii sovietici au subliniat în cuvîntări înflăcărate recunoştinţa lor pentru îndrumarea dată de partid, înalta lor interpretare a principialităţii comuniste în creaţie.**

Alexandr Fadeev, consacrîndu-şi cuvîntarea problemelor orientării ideologice a literaturii, a precizat: „Aspectul cel mai important al concepţiei noastre despre o literatură liberă, este că noi, scriitorii, atît membri de partid cît şi fără de partid, recunoaştem în mod deschis rolul conducător al partidului comunist în toate domeniile vieţii şi în toate problemele literaturii... Spiritul de partid al literaturii sovietice nu este un fenomen excepţional, specific numai scriitorilor membri de partid şi, în genere, unui număr restrîns. Aceasta este o particularitate istorică a l teraturii noastre sovietice. Fireşte, noi avem duşmani, adversari ideologici. Se întîmplă ca scriitori sovietici buni să greşească în operele lor şi să se îndepărteze de la spiritul de partid. Dar cînd vorbim de spiritul de partid al literaturii sovietice, avem în vedere faptul istoric că scriitorii sovietici, atît membri de partid cît şi fără de partid, recunosc justeţea ideilor partidului comunist şi le susţin în operele lor şi de aceea recunosc, fireşte, rolul conducător al partidului în problemele literaturii". **Iar Mihail Şolohov a exprimat sintetic, cu patosul său specific, această idee:** „Duşmanii înciudaţi de peste hotare spun despre noi, scriitorii sovietici, că scrim la porunca partidului. Lucrurile nu stau chiar aşa: fiecare din noi scrie după cum îi porunceşte inima lui, iar inimile noastre aparţin partidului şi poporului nostru pe care-l slujim prin arta noastră". **La congres s-a arătat forţa ideilor comunismului, a ideologiei marxist-leniniste care orientează drumul literaturii sovietice, ferind-o de ispite străine, de devieri, de rugină şi monotonie. De pe această înaltă platformă a principialităţii comuniste au judecat scriitorii sovietici problemele literaturii şi de aceea au susţinut cu atîta tărie exigenţa partinică faţă de calitatea creaţiei, declarînd un război neînduplecat lipsei de idei, platitudinii, superficialităţii dispreţului pentru artă şi frumos. Ei au accentuat că aprecierea spiritului de partid al scriitorului trebuie să rezulte din cercetarea unităţii operei literare, a sensului ei obiectiv, a tendinţei imaginii artistice. Continutul ideologic, atitudinea politică a scriitorului rezidă în capacitatea sa de a sezisa şi a alege ceea ce este tipic, esenţial pentru fenomenul social-istoric dat. Tipicul este principala sferă de manifestare a spiritului de partid şi de aceea concepţia ideologică şi artistică a scriitorului se verifică nu în declaraţii, în pasaje retorice, discursive, ci în structura întimă a operei, în t picitatea caracterelor şi a situaţiilor zugrăvite. La congresul scriitorilor sovietici s-au combătut recidivele teoriilor vulgarizatoare care reduceau spiritul de partid numai la actualitatea temei, la atitudinea declarativă a scriitorului. Spiritul de partid se manifestă însă în raportul dialectic între conţinut şi formă, în amploarea generalizării artistice. Înţelegerea leninistă a spiritului de partid presupune o unitate indisolubilă între principiul partinităţii, problema tipicului şi caracterul artistic al literaturii.**

Dezbaterile congresului, dezvoltînd principiile fundamentale leniniste, au conturat pregnant imaginea unui nou tip de scriitor, luptător conştient pentru pace şi comunism, reprezentant strălucit al ideilor umanismului comunist.

Partidul Muncitoresc Romîn a educat şi educă pe scriitorii noştri în spiritul principiilor leniniste pentru a deveni combatanţi fermi pe frontul ideologic, slujind cu toată pasiunea şi sinceritatea lupta clasei muncitoare, înţelegînd deplin cum „chestiunea literară trebuie să devină o PARTE integrantă a cauzei generale-proletare". Aplicarea îndrumărilor leniniste presupune reflectarea curajoasă în literatură a fenomenelor specifice perioadei de trecere de la capitalism la socialism în ţara noastră, dezvăluirea mecanismului complicat al luptei de clasă, relevarea naşterii şi consolidării formelor socialiste de viaţă, a rolului conducător al partidului, condamnarea duşmanului de clasă, a formelor perimate, putrede, ale trecutului, luptă activ pentru pace împotriva instigărilor criminale ale imperialiştilor.

Învăţătura leninistă despre fizionomia politică şi morală a scriitorului partinic, trebuie să ne călăuzească în lupta noastră împotriva aristocratismului şi individualismului anarhic mic-burghez, împotriva pasivităţii şi moleşirii pe frontul ideolog'c.

Lenin ne învaţă criteriul de bază în aprecierea valorii creaţiei literare, în judecarea aportului ei în opera de educare comunistă a maselor de cit tori: criteriul spiritului de partid, al ataşamentului faţă de partid şi popor. Practica activităţii literare a demonstrat limpede că îndepărtarea de la spiritul de partid duce la eşecuri dureroase în creaţie, la confuzie şi sterilitate. Orice diminuare sau minimalizare a ideologiei socialiste creează un teren prielnic infiltrării concepţiilor străine, provocînd derută şi dibuiri sterpe în creaţie.

Partinitate comunistă în creaţia literară înseamnă asimilarea temeinică a ideologiei marxist-leniniste, contopirea idealurilor scriitorului cu cele ale clasei muncitoare, ale socialismului şi comunismului, participarea activă, pasionată, la viaţa poporului, străduinţa nobilă de a reflecta conţinutul nou al epocii de construire a socialismului. Partinitate comunistă înseamnă apărarea intransigentă a principiilor realismului socialist, riposta energică dată propovăduitorilor apoliticismului, formalismului sau schemelor vulgarizatoare. Partinitate comunistă înseamnă înălţimea idealurilor estetice ale realismului socialist preţuirea tradiţiilor umaniste ale literaturii clasice, dragostea pentru frumos, pentru armonia artei şi a naturii umane, desăvîrşirea multilaterală a personalităţii scriitorului.

S. Damian

CHIPUL LUI VLADIMIR ILICI IN LITERATURĂ

La 22 aprilie 1955 se împlinesc 85 de ani de la naşterea lui Vladimir Lenin.

Numele marelui Lenin, fondatorul şi conducătorul partidului comunist şi al statului sovietic, trăieşte în inimile poporelor, în inimile luptătorilor pentru pace şi pentru un viitor mai bun al omenirii. Mulţi scriitori şi poeţi din U.R.S.S. şi-au consacrat forţele pentru a întruchipa în artă imaginea lui Lenin, spre a rămîne pentru totdeauna în memoria contemporanilor şi a generaţiilor viitoare.

M. Gorki, V. Maiakovski, Al. Tolstoi, N. Pogodin, Nic. Tihonov, Vs. Ivanov, rapsozii populari Djambul şi Suleiman Stalski şi mulţi alţii s-au trudit să creeze, plini de inspiraţie, imaginea lui V. I. Lenin.

Încă în perioada pregătirii războiului din 1905, M. Gorki, scriind poemul „Omul", şi-a exprimat visul cu privire la omul-creator, care întruchipează puterea poporului, omul care duce după el masele către lumină şi libertate.

După douăzeci de ani, impresionat puternic de moartea lui Lenin, care a fost pentru Maxim Gorki, ca şi pentru întregul popor un conducător, un învăţător şi un prieten, el scrie reportajul-amintiri: „V. I. Lenin".

Vladimir Lenin se ridică viu din paginile amintirilor lui Gorki. Gorki povesteşte despre întîlnirile lui cu Lenin, începînd cu întîlnirile din perioada revoluţiei anului 1905, despre convorbirile pe care le-a avut cu Lenin. Scriitorul a adunat cu grijă tot ceea ce a păstrat în memorie. În aceste amintiri, Lenin apare şi în lupta lui necruţătoare cu duşmanii de idei, şi în relaţiile lui intime, şi în discuţiile cu prietenii şi colaboratorii săi.

Lenin, amintirile altor oameni despre Lenin, istoria eroică a partidului comunist. Pe baza acestor materiale Maiakovski a creat chipul impresionant al lui Lenin, l-a înfăţişat pe marele conducător a' oamenilor muncii în strînsă legătură cu viaţa şi lupta clasei muncitoare, timp de cincizeci de ani de istorie rusă şi istorie universală.

Chipul lui Lenin ne apare şi în operele minunatului scriitor sovietic Alexei Tolstoi „Piinea" şi în trilogia „Calvarul". După cum a spus Alexei Tolstoi însuşi, el a scris despre Lenin cînd a vorbit despre „ceea ce era mai de seamă", adică despre lupta pentru destinul revoluţiei, despre lupta pentru pîine, pentru pace, pentru oamenii sovietici care luptau pentru fericire. Scriitorul a arătat legătura indestructibilă a lui Lenin cu masele muncitoare, munca lui pentru crearea primului stat socialist în lume.

Mulţi dramaturgi şi-au consacrat operele creării imaginii lui V. I. Lenin. Putem aminti piesele „Pe malul mării" de C. Treniev, „Adevărul" de dramaturgul ucrainean A. Korneiciuk şi, mai ales, piesa „Omul cu arma" de Nikolai Pogodin, după care a fost turnat mai tîrziu un film.

Toate aceste piese îl arată pe Lenin în momentul instaurării puterii sovietice în Rusia, momentul unei mari cotituri istorice. Fiecare operă cu privire la Lenin, creată de prozatorii sau de poeţii din diferite republici sovietice, are trăsături individuale, cu un colorit naţional. Marele poet popular cazah, Djambul Djabaev, îl compară pe Lenin în poezia „Djambul îl ascultă pe Lenin" cu vitejii din cîntecele populare cazahe, vorbeşte despre Lenin ca despre un mare viteaz, un mare erou popular, care a rupt lanţul asupririi şi-i conduce pe oameni spre soare, spre lumină, biruind toate pericolele întîlnite în cale: stînci de netrecut, mari furtuni. În poezia „Mausoleul", Djambul vorbeşte despre marele drum, care duce spre fericire şi care a fost deschis popoarelor de geniul lui Lenin. Tot atît de plastic l-au cîntat pe Lenin, precum şi faptele şi dragostea lui pentru popor, poeţii popoarelor din Caucaz, Suleiman Stalski şi Rasul Gamzatov. În poezia „Muntenii despre Lenin", Rasul Gamzatov ne povesteşte despre o delegaţie de munteni, care l-au vizitat pe conducătorul revoluţiei. În aceste versuri vedem obiceiurile muntenilor şi dragostea cu care Lenin i-a întîmpinat pe delegaţi şi a stat de vorbă cu ei prieteneşte, s-a sfătuit în legătură cu nevoile popoarelor din regiunile de munte. În versurile puternice ale poeţilor beloruşi, Petrus Brovka — „Casa din Poronino"—şi Maxim Tank — „Razliv" — ni se vorbeşte despre faptele eroice ale poporului săvîrşite sub conducerea lui Lenin, în perioada pregătirii şi desfăşurării Revoluţiei Socialiste.

În creaţiile populare ale diferitelor naţiuni din Uniunea Sovietică, chipul lui Lenin este întruchipat viu şi original. Cîntecul tadjic „Uriaşul veacurilor" cîntă prietenia dintre popoarele U.R.S.S. şi arată în strofe epice rolul lui Lenin — părintele şi prietenul oamenilor simpli, care a ajutat la unirea tuturor naţiunilor în uniunea frăţească a Republicilor sovietice. În cîntecul popular even, „Lumina care nu se stinge", leninismul este comparat cu un soare luminos, care împrăştie întunericul, iar Lenin ca un prieten care a condus popoarele pe un drum larg şi luminos. Popoarele din Uniunea Sovietică au creat multe cîntece şi legende, multe povestiri despre Lenin...

Scenariştii sovietici au acordat o mare atenţie chipului lui V. I. Lenin. Cele mai cunoscute filme, create după aceste scenarii, sînt: „Lenin în octombrie", „Lenin în 1918", „Marele incendiu".

Marele adevăr al omenirii, marile principii ale partidului comunist, ale Statului Sovietic, prietenia indestructibilă dintre popoare, lupta pentru pace, tot ceea ce este mai uman şi mai nobil în viaţă, este strîns legat de numele lui Lenin.

Chipul lui Lenin este atît de profund şi de multilateral, activitatea lui atît de cuprinzătoare, încît sarcina creării chipului lui Lenin în literatura artistică, ca şi în alte domenii ale artei, nu este încă nici rezolvată, nici epuizată. Totuşi, multe opere ale scriitorilor sovietici, care întruchipează imaginea lui Lenin, au căpătat pe bună dreptate o mare răspîndire, nu numai în U.R.S.S. ci şi printre scriitorii din alte ţări.

Antonina Moiseeva
candidat în ştiinţe filologice,
director adjunct al Muzeului
literar de stat

DISCUȚIE DESPRE POEZIE

POEZIA NOASTRĂ

II

3.

Intr-o conferință a sa purtînd titlul „Onestitatea în artă" și ținută la București în anul 1893, Alexandru Vlahuță spune: „Artiștii sînt cultivatori de idei! Viața seamănă mereu, — și seamănă amestecat, și grîu și neghină, și flori parfumate și buruiene otrăvitoare. — Artistul alege, fertilizează, cultivă, plivește — și mai ales plivește. Aceasta constituie onestitatea recoltei lui artistice".

Frumoase cuvinte! Aș adăuga numai că alegerea, fertilizarea, cultivarea și plivirea depind de atitudinea artistului, a poetului, față de viață. Atitudinea este sau trebuie să fie una, congruentă și logică, iar ideile și experiența de viață sînt multiple și variate. Un poet nu poate fi ca acei industriași elvețieni care în timpul războiului executau comenzi militare pentru Hitler toată săptămîna, iar duminica mergeau la biserică și se rugau pentru victoria aliaților. Nu poți fi comunist și să ai despre folosirea energiei nucleare aceeași părere ca și mareșalul Montgomery, de exemplu; sau nu poți fi comunist și să susții teoria *elitelor* sau misticismul în artă sau pornografia în literatură. Toate acestea se exclud și sînt combătute de comunist, fie că este fie că nu este membru de partid, deoarece sînt incompatibile cu concepția sa de viață, cu atitudinea sa.

Atitudinea de comunist însă nu se recunoaște din declarații personale, nici din cine știe ce dovezi formale scrise sau nescrise, ci din fapte, iar la poet în primul rînd din partinitatea poeziilor sale și din participarea sa la cauza comună a oamenilor muncii.

Conținutul poeziilor sale îl asigură ideile pe care le-a dobîndit despre lume, despre societate, și experiența sa de viață, cîntărită în lumina marxism-leninismului. Ideile și faptele sînt aceleași pentru toți, pe măsura capacității de asimilare și pe măsura accesului la cunoaștere a fiecăruia, la contact cu realitatea, — atitudinea diferă. Ea, vrînd-nevrînd, este o atitudine de clasă și față de aceleași fapte și idei, ea se schimbă după poziția de clasă a omului.

Cîte idei și cîtă experiență de viață poate pune un poet în opera sa, aceasta depinde de cantitatea cunoștințelor sale și de înclinațiile sale personale de-a aduna cunoștințe într-o direcție sau alta. In orice caz, conținutul operei este direct proporțional cu pregătirea teoretică și practică a poetului și în orice caz la un poet care este un adept al marxism-leninismului, are să stea pe prim plan lupta de clasă, în forma în care ea a ajuns, dacă încă n-a fost lichidată; internaționalismul proletar, lupta pentru pace și înfrățirea popoarelor; atingerea idealurilor comunismului, ținînd seama de etapa în care se găsește societatea în mijlocul căreia poetul trăiește; combaterea rasismului și naționalismului burghez; proslăvirea patriei libere de exploatare capitalistă și apărarea sau eliberarea ei de tot ce este dușmănos poporului; evidențierea rolului conducător al partidului oamenilor muncii și importanța mondială a Revoluției din Octombrie și a succeselor continue începînd de atunci ale Uniunii Sovietice. Acestea toate sînt de primă importanță și trebuie, subt o formă sau alta, să figureze în primul rînd în opera poetului. Nu e posibilă, însă, nici necesară o inventariere a ideilor care pot însufleți pe un poet comunist, căci ele din capul locului nu intră toate într-o poezie, — ele sînt o prezență permanentă în conștiința poetului și îl ajută în experiența vieții sale zilnice, cu cît ele sînt mai clare, mai identificate cu propria sa conștiință. Un poet din țara noastră, mă refer la aceia care și-au dovedit prin opera lor credința către idealurile vieții noi a poporului și participă la munca și lupta lui, — n-are nevoie să fie lămurit ce trebuie să gîndească, atunci cînd Consiliul Mondial al Păcii lansează un apel contra pregătirilor războiului atomic sau cînd o bandă de fasciști ucide un cetățean romîn la Berna; sau cînd în țara noastră oamenii muncii au realizat o nouă victorie, să zicem la fabrica de tractoare „Ernst Thälmann" din Orașul Stalin. In publicațiile noastre apar zilnic poezii legate de lupta pentru pace și de construirea socialismului, iar cel care le-a comandat este însăși inima poetului.

Desigur că ideile în capul poeților nu sînt totdeauna clare ca lumina zilei. Bine ar fi să fie clare, dar nu e cazul. Iar din idei confuze rezultă poezii confuze. Cînd „Scînteia" a criticat tendințele „botaniste" și „haiducești" din poezia noastră, unul dintre cei criticați a venit la mine și m-a întrebat ce-i rău în poezia lui criticată, poezie despre un gorun, plină de altfel de sentiment patriotic. Numai că era un patriotism sub specia eternității, cum se spune în filozofie, static, metafizic, în care lupta poporului nu există, nici eliberarea lui, nici condițiile lui de viață nouă. I-am spus tînărului poet părerea mea și mi-am exprimat totodată opinia că „Scînteia" l-a tratat cu duhul blîndeții.

Există la noi unele tendințe de a scrie poezie atemporală, valabilă pentru eternitate și rece ca un cadavru. Ce e mai trist e că unii tineri, din cauza unor lecturi neînțelese și a experienței reduse, se lasă sufocați de curenți metafizici. Am remarcat la Labiș astfel de înclinații, deși el reușește să scrie poezii foarte terestre, cum a fost „Blestemul" său din „Contemporanul", — o bună poezie împotriva militarismului german.

Nu toate ideile și nu toată experiența noastră sînt egale în valoare pentru poet și se bucură de același tratament. Vorba poetului:

Multe flori sînt, dar puține
Rod în lume or să poarte.
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur'multe moarte.

Este o lipsă a poeziei mele *„Singe din singele meu"*, tipărită în „Gazeta literară", faptul că nu se vede căror idei, simțăminte, impresii de viață poetul le dă singe din singele său, ca să le întruchipeze artistic. Intenția nu era aceasta, ci de a arăta că arta nu e glumă, că în opera sa poetul trebuie să pună viața sa, singele său, tot ce are el mai bun. Totuși, nu strica să se vadă acest lucru, chiar dacă respectiva poezie urma să aibă și o parte a 2-a, complimentară, deși stă și așa, căci nu e numaidecît nevoie ca într-o prăjitură cu nuci și cu miere, bunăoară, să pui cu orice preț și varză călită. De fapt, ar fi fost două poezii distincte.

Poetul trebuie să știe căror idei și sentimente să le dea din singele său, și aceasta i-o dictează conștiința sa, atitudinea sa față de viață. Acest lucru am încercat să-l exprim în poezia „Paznicul", apărută în „Contemporanul" la un interval scurt după cea din „Gazeta literară". Aceeași idee este în poezia „Va rămînea un rînd...", care începe cu acest vers: „Din cînd în cînd se plînge..."

De fapt, poetul, față de experiența sa, față de sentimentele și ideile care-l asaltează (acesta e cuvîntul!) trebuie să se poarte ca Ulisse în Infern cu umbrele morților care dau tîrcoale jertfei de sînge aduse de el. Fără acest sînge, umbrele nu pot să grăiască și toate caută să ajungă la băutura dătătoare de viață. Dar eroul apără sîngele cu spada sa și nu lasă nici măcar pe umbra mamei sale să bea, căci așteaptă să apară umbra lui Calhas, a profetului. De profet are nevoie eroul ca să afle ceea ce vrea să știe, și-și calcă pe sentimentele sale omenești, chiar pe acelea de fiu, pentru ca să se întruchipeze umbra ce-i va spune adevărul. Așa și poetul, renunță la foarte multe ispite și mici plăceri subiective pentru a putea da viață prin artă numai la acele adevăruri care privesc și pe alții, pe cei mulți, pe aceia pe care se sprijină viața colectivă, adică poporul. Poezia nu este o manifestație spontană a momentului, iar poetul nu este un cocoș de tablă pe acoperiș, care se învîrte după bătaia vîntului. Poezia este rezultatul unei serioase munci de cunoaștere, al unui contact cu realitatea, al unei participări masive la viață, al unei elaborări care te-au ridicat pe acel vîrf al activității poetice care se numește inspirație. Tocmai pentru aceasta în poezie nu intră orice idee, orice impresie, orice simțire fugară, ci numai ceea ce se leagă de esența vieții poetului. In orice caz așa ar trebui să fie.

In sensul acesta creația poetică devine și biografie sau, mai bine zis, se hrănește din biografia poetului. Biografia este valabilă însă numai în măsura în care poezia face parte din viața poetului ca un pod din viața inginerului care l-a construit, sau un nou medicament, descoperit de un medic. In acest sens e biografie „Divina Comedie" a lui Dante. Deosebirea între construcție și poezie este numai că ideea poetului, cum a îmbrăcat forma poetică pe baza unei atitudini afective, naște la rîndul ei afectivitate. Poezia „Lidice" a lui E. Jebeleanu, al cărei suport este ideea de luptă pentru pace împotriva terorii fasciste care, în caz că ar mai fi resuscitată această primejdie, trezește un puternic sentiment de revoltă și de ură împotriva fascismului. Vom vedea în partea următoare a articolului de față, care sînt mijloacele specifice ale poetului pentru fixarea sentimentului și a ideii în poezie.

Inainte, vreau să pun o altă problemă, care produce la noi discuții sterile. Se face anume confuzie adeseori la noi între mijloacele de lucru specifice poetului și între ideile și simțămintele sale, uitîndu-se că poezia nu este idee sau simțămînt versificat. *„Impărat și proletar"* a lui Eminescu nu de aceea este poezie mare pentru că tema e mare, ci pentru că Eminescu e mare și dă o imagine artistică măreței teme. Iar „Donul liniștit" al lui Șolohov, dacă a devenit o carte epocală, explicația trebuie căutată în geniul lui Șolohov, prin care vorbește spiritul timpului nostru în imagini artistice nemaiîntîlnite. Pușkin și-a ales drept erou al romanului său în versuri pe *Eugheniе Oneghin*, care nici măcar n-a existat ca cetățean cu acte civile, totuși în artă are o cetățenie unică. Gorki, în poemul său „Pasărea furtunii" și-a ales drept subiect o pasăre simbolizînd apropierea revoluției. Este extrem de important, despre ce scrii! Dar tot atît de important este ce scrii și cum scrii. Poți să scrii și istoria unui nasture, numai să se oglindească în ea ceea ce este mai tipic pentru timpul nostru. Dar tipic este să scrii despre eroul zilelor noastre, despre muncă, despre oamenii care muncind fac bunurile vieții, despre oamenii care luptă ca munca lor să nu fie furată, despre fericirea noastră, pe care ar vrea s-o distrugă o mînă de bandiți, îmbuibați în aur și noi nu trebuie să-i lăsăm. Marcel Breslașu scrie despre animale, ba chiar atomii ni-i înfățișează ca pe niște animale ciudate. Dar parcă e vorba de animale în fabulele sale! Este vorba de problemele noastre de astăzi, de ceea ce-i frămîntă pe oamenii cinstiți și dornici de un trai drept și îmbelșugat pentru toți aceia care muncesc. Eu am scris despre un măr. Dar parcă de un copac e vorba acolo? E vorba de dragostea ce o datorăm fiecare acestei țări, de dăruirea muncii noastre fără rezervă acestui popor, în care copilul astăzi este pionier, iar cînd crește devine un om al muncii liber, nu ca ieri, cînd te nășteai copil și mureai rob al capitalismului.

In fața noastră stă un ocean de teme și de probleme, care abia așteaptă să fie învesmîntate cu hainele nemuritoare ale poeziei. Avem desigur și eroii noștri populari, Toma Alimoș, Corbea, Gruia lui Novac, Păcală, care se cer cîntați de noi, cei de azi, așa cum nu se cînta pe vremuri. Dar ne așteaptă în primul rînd eroii clasei muncitoare din lupta ilegală, ne așteaptă eroii zilelor noastre din fabrici, de pe ogoare, din laboratoare, din școli, din oastea țării. Stă în fața noastră o țară care e primenită zilnic de mîini harnice, înfrumusețată, îmbogățită. Cere tineretul versuri de dragoste noi, de astăzi, ale acestui timp; cere întreg poporul cîntece. Și noi să stăm la tîrguială, nestiind ce să alegem din atîta bogăție de teme și probleme? Cînte cine vrea despre garoafa roșie, cine vrea despre uzinele „23 August", — dar să nu uite nimeni ce importanță are pentru noi industria grea și transformarea socialistă a agriculturii. Loc pentru poeți cît de mari și pentru versuri cît de bune este destul. Și sînt probleme și teme frumoase încă mai multe decît versuri și poeți buni.

Adevărul este însă că temele nu-ți aparțin atîta timp, cît nu ai făcut cunoștință cu ele, adînc, pasionată, pe teren, acolo unde se bat munții în capete, unde se ciocnesc contradicțiile și forțele sociale, unde inima bate ritmul precipitat al luptei pentru a doborî tot ceea ce e învechit și a face loc noului, realităților socialiste. Abia atunci începe să se pună problema alegerii temei, a faptului tipic, abia atunci încep marile sinteze și generalizări la temperatura înaltă a creației artistice.

Mă uit în dreapta și în stînga să văd de unde aș putea scoate orele libere pentru a-mi ține și eu scrise teme și probleme pe care mi le-au adus pe țărm anii și pe care mi le oferă cu atîta dărnicie viața noastră.

Toate cer însă sînge, adică viață din viața ta, ca să se întruchipeze artistic. Iar cum la toate n-ai de unde să le dai, cauți să le îmbraci în haina de sărbătoare a poeziei pe cele mai de samă, întocmai ca Ulisse, împrăștiind umbrele chiar dacă sînt familiare și dragi și lăsînd să se apropie pe aceea, care poate să-i spună adevărul.

4.

Cele spuse pînă acum sînt valabile, în oarecare măsură, pentru orice categorie de artiști și chiar pentru orice categorie de oameni cumsecade. Nimănui nu-i șade rău o atitudine fermă în viață și o bogată înzestrare cu cele mai înalte idei ale timpului și cu cea mai temeinică cunoaștere a vieții, prin experiență proprie și prin studiu personal.

De aici încolo intrăm, însă, în domeniul întruchipării poetice a vieții, a formei artistice, specifice muncii poetului.

Poate fi cineva un om cu o atitudine față de viață impecabilă, cuprins de cele mai nobile, mai umanitare sentimente, poate fi luminat de cele mai limpezi și mai înalte idei, și tot nu poate scri versuri bune dacă nu e poet.

O poezie trăiește ca o întruchipare artistică, iar conținutul ei de idei, atitudinea poetului, ne interesează numai în măsura în care ele fac în mod necesar parte integrantă din imaginea de viață pe care o redă poezia. Dacă nu există poezia ca atare, n-are rost să ne mai pierdem vremea cu conținutul ei și cu concepția de viață a poetului care, în felul său, poate fi un om foarte de treabă. Deci, atît atitudinea poetului cît și conținutul poeziei nu pot fi despărțite de *forma* ei. Cel mult poetul, cînd forma artistică, imaginea poetică lipsește, poate fi lăudat pentru bunele sale intenții. Dar, vorba lui Shakespeare, și drumul la iad e pavat cu bune intenții. In determinarea formei artistice începe lupta poetului cu necunoscutul, căci, după cum spune Maiakovski, „poezia, toată, e călătorie în necunoscut".

Ar fi simplă această călătorie, dacă poetul ar avea în grajd cîțiva pegași, bine țesălați, bine nutriți, sau măcar unul, dar bun. Lucrurile stau însă altfel. Poetul, în momentele cele mai grele ale muncii sale de creație rămîne singur. — redactorii și criticii vin mai tîrziu, la treaba gata.

Ce e drept, poetul are la îndemînă vreo 80.000 de cuvinte (mă refer la poetul romîn), care însă abia trebuiesc mobilizate într-un fel anumit, ca să cucerească o idee, un sentiment și să le cuprindă fixîndu-le într-o imagine, conținută în experiența senzorială ce se află condensată în cuvinte. Nicăieri în vorbire sau în scris și niciodată cuvintele nu-și string mai tare rîndurile, nu se configurează mai sonor, mai colorat, pentru ca pe înaltul soclu al imaginii poetice să strălucească ideea din plin, așa cum o vede și o consideră poetul.

Ideile, sentimentele, sînt oarecum limitate ca număr. Inseși faptele de viață sînt atîtea cîte sînt, dar imaginile pe care le poate obține poetul cu ajutorul cuvintelor sînt fără margine ca număr și varietate. De aici marea libertate a poetului, dar și greutatea de a găsi acea imagine ce exprimă cel mai bine, cel mai puternic adevărul, așa ca el să pună în mișcare milioane de inimi pe o mie de ani, cum zice Maiakovski.

Dacă ideile sînt ale vremii tale, ale societății în care trăiești, dacă sentimentele sînt caracteristice clasei sau categoriei sociale căreia îi aparții, nu tot așa stau lucrurile cu imaginile, — ele trebuie să fie ale tale proprii, descoperite de tine, iar nu împrumutate sau însușite de la altul. Spunînd aceasta mă refer la imaginea artistică și la forma poeziei, ca întruchipare, în toată complexitatea ei. Căci forma în care se nuanțează atitudinea poetului și ideile în poezia sa, ele sînt ale sale că și cuvintele prin care se exprimă. Și nu e vorba aici de un drept de proprietate, ci de însuși specificul artei, care are valoare în măsura în care poartă trăsăturile inedităului, ale noului.

Ar fi naiv să credem, însă, că poetul lucrează cu cuvinte atunci cînd începe trudnica muncă de a-și traduce atitudinea într-o întruchipare poetică, să zicem un sonet, o baladă, un cîntec liric. Cuvintele ei le are înmagazinate și bine ciocănite în ceea ce privește noblețea metalului lor, sonoritatea lor, capacitatea lor de-a exprima *sensorial* ideile, tîlcurile lor multiple, nuanțele. O știe aceasta de la alți poeți, o știe din poezia populară, o știe din proprie experiență și lectură, din cărți, din contactul neîntrerupt cu limba poporului, din încercările sale zilnice, căci aceasta e *măiestria* lui, ca oriunde s-ar găsi să caute cuvîntul potrivit pentru vers. Iar dacă poezia este foarte des de ocazie, poetul e foarte rar, la drept vorbind niciodată, de ocazie, ci un foarte sîrguincios și permanent maiestru. Rîmele la un cuvînt stau în capul său, drept rezultat al obișnuinței de a munci cu rime, alăturate cum stau clapele la pian: trage peste ele cu mîna și sună toate. Ritmuri, armonii, asonanțe, aliterații sînt pînea lui de fiecare zi, căci dacă nu cîntă în fiecare zi, ci ca lăutarul, numai duminica la horă, în restul zilelor săptămînii poetul face exerciții; la el în odaie, pe ulițe cînd umblă, la locul său de muncă, ba foarte des și noaptea în vis.

Mai mult decît atîta, — dacă poetul nu renunță la modul de gîndire discursivă și abstractă, el are în orice caz obișnuința de a cugeta în icoane, concret, intuitiv, împrospătînd experiența sensorială condensată în cuvinte. Fiecare din noi știe că atunci cînd începem să aținem, cuvintele, ultimele gînduri ce ne trec prin cap, se transformă în imagini vii, se traduc în *visuri*. Poetul, datorită unui exercițiu susținut și desigur unei înzestrări imaginative deosebite, are această facultate de a *visa* treaz, de a schimba abstracțiunile în imagini, păstrîndu-și în stare de funcționare conștiința, rațiunea.

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad,
Focul pîlpîie în sobă,
Iară eu pe gînduri cad...

este o imagine tipică în care se întruchipează simțămîntul de singurătate al lui Eminescu.

In capacitatea poetului de a cugeta intuitiv, în imagini, mai există, însă, un aspect și mai important decît faptul că el traduce gîndurile în imagini, cam în felul acesta:

Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii, amintiri,
Tîrîiesc încet ca greieri
Printre negre, vechi ziduri,

și faptul este următorul: poetul, în orice imagine, fie că o decupează direct din realitate, sărindu-i în ochi la întîmplare sau în urma unei căutări, fie că o zămislește singur printr-un proces mintal, el prinde numaidecît, seziseză și introduce în ea sentimentul și gîndul său, conștiința sa. Cu alte cuvinte, el are puterea de a investi imaginea cu o încărcătură de afectivitate și de cugetare, ridicînd-o prin aceasta, de la nivelul senzorial al simplei experiențe prin simțuri, la gradul de *cunoaștere*. Prin aceasta imaginea poetică se și deosebește radical de imaginile din somn sau de orice imagine care se prezintă nemijlocit simțurilor noastre. Ea nu se obține prin *visare*, ci printr-un efort special de *cunoaștere*, plin de surprize și foarte anevoios.

Pentru limpezirea faptului, am să dau un exemplu, tot din experiență proprie.

Intr-o sară de toamnă, prin anul 1939, treceam pe întuneric prin valea Arieșului, adînc în Munții Apuseni. Hitler nu pornise încă războiul, dar știam că nu se mină mult, și prăpădul are să înceapă. Nu puteai să nu te gîndești la acest fapt, dacă erai cît de cît om ce se preocupă de chestiunile politice. Era o îngrijorare, o neliniște, o stare afectivă specifică, pe care o purtai în tine, chiar atunci cînd nu te gîndeai *în mod expres* la ceea ce se putea dezlănțui dintr-o zi în alta. Sara era, însă, liniștită, cu stele umede și mari.

Deodată, prin întuneric, am auzit dintr-un cătun, un tocat sec și îndepărtat, așa că de mitralieră, cu întreruperi la intervale scurte. Zic: *așa ca de mitralieră*, pentru că mi-am dat numaidecît seama că nu e o mitralieră, ci o *meliță*. O femeie meliță cînepa. Dar dispoziția mea specială, poate subconștientă, mi-a trezit imaginea armei automate, datorită desigur și asemănării tocatului meliței cu sunetul sec și enervant al mitralierei. In altă împrejurare și la alt om, această imagine poate nu s-ar fi produs. Pe mine însă sunetul mă urmărea ca un ecou lugubru ce se repetă: tac-tac-tac-tac, tac-tac-tac-tac... Și m-am pomenit cadențînd cuvintele:

Toată vara, toată toamna latră
Meliță, meliță.
Cad puzderii cinepile verii,
Cinepile toamnei cad puzderii
Cum le mușcă tîrîrjit și latră
Meliță, meliță.

Așa a început poezia mea ce poartă titlul *„Meliță"* și a fost publicată în 1942 sau 1943. A început așa, dar nu s-a terminat, căci după primele două strofe n-am știut cum să urmez. In strofele inițiale, în imaginea meliței cu puzderiile albe — *oase!* — în jurul ei, în ritmul sacadat al versului era condensată o simțire apăsătoare, ca o fatalitate. Dar imaginea nu se închidea, rămînea ca un cerc neterminat, nu știam cum s-o sfîrșesc, și au trecut așa doi ani. Adeseori reveneam la strofele scrise, încercam să urnesc imaginea din loc, însă simțeam că rămîne tot o imagine moartă și că nu vrea *conștiința* să pătrundă în ea și s-o însuflețească. Hitler atacase Polonia, Franța, Iugoslavia, și războiul se umfla ca un monstru tot mai fioros.

A pornit Hitler războiul antisovietic, iar Antonescu a împins poporul nostru în criminalul măcel. In toamna lui 1941 am dat din nou, răsfoind caietul de versuri, peste *„Meliță"* și brusc cercul s-a închis. Scînteia a țîșnit, polii electrici se apropiaseră la distanța necesară... In cîteva minute am scris strofele finale, în forma lor actuală. Acum totul era clar: această poezie era o expresie a atitudinii mele împotriva războiului hitlerist cu ideea că acest război este o groaznică nenorocire pentru omenire și pentru poporul nostru. Cum avea să se termine această nenorocire am spus-o tot pe atunci, dar în alte poezii, întîi ca întrebare:

O, veacuri voi, mormane de rutne,
Să mai aștept eu timpul care vine,
In purpuriu păun suit pe casă,
Cînd totul va fierbe, va arde,
Și fluturînd din steaguri și placarde,
Va lăvui biruitoarea masă?

apoi, ca o afirmație:

— Să rostesc de-acum numele tău
In aceste crunte vremi buimace
Nu mă simt chemat și vrednic eu,
O, tu Timp aducător de pace!

Dar în zori, cînd va cînta cocoșul
Și vor curge noi lumini pe frunți,
Stihul meu va fi păunul roșu
Beat de slavă dănțuind pe munți.

Era cam tot ce se putea strecura în versuri pe-atunci, și încă cu consecințe neplăcute pentru cel ce o lăcea, despre victorie.

Desigur că nu totdeauna poeziile se nasc așa ca „Meliță" și nici nu este de dorit acest lucru. Dar cazul, după părerea mea, este tipic, în sensul de a încărca o imagine pornită din realitate și ridicată în această împrejurare la gradul de simbol, și de a o face expresie a unei atitudini, a unui sentiment, a unei idei.

Pentru ca să reușească procesul acesta de încărcare, care, de altfel, în multe împrejurări poate fi fulgerător sau în orice caz scurt, este absolut necesar ca să fie bine încărcat dinamic poetul cu sarcinile afective și ideaționale pe care vrea să le concentreze ca într-un condensator în poezia sa. Fără aceste sarcini de idei și simțăminte și fără claviatura artei poetice, care se învață atît de greu, poezia nu este cu putință. Tribun al cauzelor drepte și mari, cugetător al timpului său, poetul mai trebuie să fie un mare meșter al cuvîntului, ca să poată îndeplini, trăind pe aceste plaiuri, testamentul Văcărescului:

Creșterea limbii romînești
Și-a patriei cinstire,

creșterea limbii romînești în lumina marilor idei ale lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, și cinstirea patriei socialiste, pe care o construiește poporul nostru, folosind experiența și ajutorul sovietic.

Cu aceasta putem pune problema fundamentală a poeziei noastre de azi, anume a conținutului ei socialist în formă națională, în conformitate cu vederile lui Stalin despre artă.

Ceea ce dă caracterul poeziei unei epoci este mai mult conținutul decît forma ei. Iar conținutul se definește prin raporturile de clasă. Fără îndoială că forma se schimbă foarte mult sub influența conținutului de idei și de practică a vieții, ea nefiind decît expresia adecvată a conținutului. Totuși, pe cînd conținutul se poate transforma radical, forma prezintă mai multă stabilitate, întîi din cauza limbii, a specificului național al artei poetice, versificației, tropilor, apoi a tradițiilor literare, a moștenirii culturale. In societatea cu clase antagonice, în care majoritatea populației este exploatată de o clasă dominantă de asupritori, condiție ce dă în mod necesar curs dezvoltării a două culturi, conform teoriei leniniste, conținutul artei uneia din culturi se bate cap în cap cu cealaltă. In această situație, clasa dominantă dacă pune mare grijă ca în artă să pătrundă ideile ei și să combată ideile potrivnice dominației, nu procedează la fel în ceea ce privește unele elemente ale formei, deoarece prin mijlocirea *cam* acelorași forme, mai mult sau mai puțin inteligibile pentru toți, caută și ea să-și impună ideile, menite să-i consolideze dominația și să-i justifice diferitele moduri și mijloace de opresiune față de majoritatea poporului. Degradarea formelor artistice care promovează idei reacționare vine numai pe măsura decăderii ideologice a clasei dominante, a descompunerii ei, cînd conținutul ideologic este atît de putred încît el dizolvă forma și o face tot mai puțin inteligibilă, cățînd rațiunea de existență a formei pure, a formei în sine. Dar și aceasta cu un scop, anume cu scopul de-a abate atenția artiștilor și a maselor de la problemele mari, de la frămîntările sociale, de la lupta de clasă, al cărei steag îl ridică tot mai sus clasele revoluționare. Este explicabil că în această bătălie clasele dominante încearcă toate mijloacele să atragă de partea lor marile talente artistice, să le corumpă, să le aservească, iar pe cele incăpățînate, recalcitrante și neînduplecate să le înlăture, să le izoleze, să le nimicească. Nu e de mirare că în astfel de împrejurări citeodată artiștii mari cad victime ale presiunii claselor dominante (dacă nu cumva sînt direct emanații ale acestora, ceea ce iarăși poate fi cazul), iar din opera lor se degajă miasme ale putreziciunii ideologice a căror victime au căzut în urma cupidității, a vanității și a tuturor scîlelor și caribdelor prin care trebuie să treacă artistul în societatea cu clase antagonice, în care mulțimea este exploatată de o pătură asupritoare. Din această cauză chiar și în opera celor mai buni, celor mai devotați artiști cauzelor mari ale poporului, ale progresului uman, găsim nu pur și simplu limite, impuse de coordonatele istorice ale epocii respective, ci confuzii, atitudini contradictorii, renegări și concesii.

In poezia noastră, încă din a doua jumătate a veacului trecut, burghezia și-a început acțiunea opresivă prin pana criticului Titu Maiorescu. Noi știm cum el a încercat să acționeze și a reușit în parte asupra geniului lui Eminescu, care, profetic, în „Epigonii" vedea stingerea sufletului măreț al poeziei „vizionarilor", a înaintașilor luptători ai anului 1848, și vorbea cu profundă mîhnire despre contemporanii săi: „simțiri reci, arfe zdrobite, mici de zile, mari de patimi, inimi bătrîne, urîte, măști rîzînde, puse bine pe-un caracter de nimic...", al căror crez era o umbră, iar patria o frază și totul în ei nu era decît spoială și lustru. Mîinile de gheață ale lui Maiorescu încercau să înlăture din poezie „a patriei cinstire" de care vorbea Văcărescu, dragostea de popor, frămîntările sociale, ca *neconforme* cu misiunea artei. Decadentismul și-a făcut loc în poezie; misticismul a prins rădăcină și, pătruns de idei retrograde, a început să facă pînă la urmă casă comună cu huliganismul, cu poezia rasistă, șovină, fascistă. Au plătit tribut decadentismului poeți mari ca Macedonski, s-au lăsat tîrîte în curentul lui talente de mare valoare ca Arghezi, ca să nu mai vorbim de toți aceia care cu trup și suflet, scăldați în mlaștinile putrede ale simbolismului, îmbrățișați în hainele mincinoase ale „gîndirismului", au apărut pînă la urmă goi, ca regele din povestea lui Andersen, în fața poporului, așa cum erau ei, adică niște militanți ai fascismului.

Poezia, însă, promotoare a dragostei de popor, a simțămîntului de dreptate socială, a iubirii de țară, a ideilor democratice n-a capitulat niciodată la noi în țară și n-a putut fi învinsă. Vlahuță, Coșbuc, Iosif, Toma și alții au apărat redutele ei, continuînd să dea valori nepieritoare creației noastre poetice. Criticul C. Dobrogeanu-Gherea a jucat un mare rol în apărarea pozițiilor poeziei de suflu mare, ale poeziei cetățenești, legate de popor, de tradițiile lui de luptă.

Iar mai departe partidul comunist, între cele două războaie, a început să dea impuls creației în care-și făceau loc tot mai mult ideile Revoluției din Octombrie și lupta antifascistă. Perioada aceasta slab cercetată a literaturii noastre conține pagini prețioase, și pe lîngă numele cunoscute și oarecum consacrate, mai are și alte nume ce merită să intre în antologiile noastre de poezie progresistă și să fie valorificate.

Anii războiului au pus căluș poeziei progresiste și oficialitatea promova poezia huliganismului, pe lîngă poezia simțămintelor intunecoase, a ideilor ascunse și a putreziciunii îmbrăcată în forme artistice schimonosite pînă la ridicol.

După 23 August 1944, odată cu eliberarea poporului nostru de către armatele sovietice și cu răsturnarea burgheziei de la putere și instaurarea puterii populare, a început să bată în literatura noastră un puternic vînt de primenire revoluționară, iar poezia s-a resimțit și s-a schimbat esențial.

Conținuturile noi ale vieții din țara nouă, prin contactul cu U.R.S.S. și ajutorul sovietic, cu industria națională, cu agricultura pornită pe drumul transformării socialiste, ideile mari de libertate, democrație, pace și socialism promovate de partidul clasei muncitoare și împămîntenite în practica vieții, au schimbat și conținutul poeziei noastre. Marasmul propagat de adepții formalismului, sălbăticia huliganică a fasciștilor, exotismul străniu și diversionist au fost spulberate prin luptă. Iar în poezia noastră au cucerit pozițiile tot mai masiv și mai trainic, patosul revoluționar, ideile înaintate, dragostea față de popor în lupta pentru construirea socialismului, spiritul solidarității internaționale, ura împotriva atițătorilor la războaie, dragostea pentru Uniunea Sovietică și pentru pace, toate avînd la bază spiritul de partid al poetului. Fără îndoială că lupta cu presiunea și cu rămășițele ideologiei burgheze n-a încetat și nici nu va înceta ea așa de curînd, dar în poezia noastră a biruit definitiv conținutul socialist, realismul nou al artei puse în slujba poporului, a socialismului, a comunismului.

Bogăția de idei și simțăminte care cuprinde oamenii din ale căror prime rînduri face parte și poetul, atitudinea față de realitatea nouă, munca pusă pe piedestalul de cinste al vieții, influențează desigur puternic și forma artistică a poeziei noastre, dar nu în așa măsură de a ne schimba sau schimonosi limba, de a stîlci versificația minunată din poezia noastră folclorică, de a renunța la cuceririle eminesciene sau coșbuciene în arta poetică, de a nu mai întrebuința sonetul, rondelul, balada, de a nu practica și versul liber sau versul alb, și de a „inventa" forme artistice *nemaivăzute* și *nemaiauzite*. Așa nici nu este cu putință și ar fi absurd. De altfel e o caracteristică a decadentismului căutarea de forme trăznite, care să epateze pe burghez, cum se spune. Noi mergem pe drumul preluării moștenirii culturale din trecut așa cum l-a trasat Lenin, adică de a valorifica tot ceea ce au produs bun și prețios pentru omenire înaintașii noștri, referindu-ne aici la poezie și la poeți. Căci Lenin spune: „Marxismul și-a cucerit însemnătatea istorică universală ca ideologie a proletariatului revoluționar prin aceea că el, marxismul, nu a înlăturat cîtuși de puțin cele mai prețioase cuceriri ale epocii burgheze, ci, dimpotrivă, și le-a însușit și a prelucrat tot ce era mai de preț în dezvoltarea de mai bine de două mii de ani a gîndirii și a culturii umane".

Tocmai conținutul socialist al poeziei noastre cere o mult mai mare varietate și strălucire de forme artistice, care să facă să vibreze inimile a milioane de oameni, iar formele artistice ale poeziei noastre nu pot fi decît naționale, fără a neglija o clipă tot ceea ce putem învăța din poezia universală, din poezia progresistă contemporană și mai ales de la poeții sovietici și fără a uita o clipă că la noi în țară, poeții minorităților naționale realizează o poezie maghiară și o poezie germană, foarte valoroasă, cu specificul ei național, cu tradițiile ei, dar cu conținut socialist.

Aproape că nici nu este nevoie să mai amintim de noul conținut al poeziei noastre, înainte de a lua în discuție forma ei artistică. Deschizînd „Gazeta literară", „Viața romînească", „Contemporanul", „Steaua", „Lasul literar", sau „Tînărul scriitor", vom întîlni versuri cu un conținut ca acesta, chiar de nu chiar la acest nivel artistic:

„Și tată cît de simplu și firesc
Ei vin la microfon și ne vorbesc
Despre călătoria asta-n larg,
Despre furtuni ce-n trăsnete se sparg,
Despre războaie cu stihii bătrîne,
Și despre roua zilelor de mine.
O lume nouă! Și un nou Columb
Rostește vorbe simple ca: „porumb"
Și „grapă", și: „ogor însămînțat",
Și „...să vă spun ce prașilе i-am dat",
Și scapără mereu cuvinte-zări:
„Experiență", „experimentări"...
Și totul pare simplu și firesc.
Ei vin la microfon și povestesc
Și sînt acasă în acest palat
Pe care domnii altfel l-au visat.
Gîndeau că veacuri încă vor sclipi
In marmurile alb-trandafirii:
Chelii, monocluri, umeri albi, pudrați,
Surîsuri de excroci și diplomați.
Și iată vin țăranii și vorbesc
Despre pămînt: cînd ară, cînd plivesc,
Și cîte griji le dă și cîtă muncă...
— Doar glia vrea iubire, ca o prunc㔻
(MARIA BANUȘ: „Despre pămînt")

E o lume nouă în concentrarea aceasta de cuvinte poetice îndrăznețe, o lume pe care poezia din trecut n-a cunoscut-o. Și poeții noștri cristalizează în vers originile acestei lumi noi:

„Și s-a făcut tăcere de odată.
Era-ntr-un colț o ladă înciuată.
Bînd, nu știu cine-a prins să o desfacă.
Porni să se-nvîrtească-noet o placă.
Și se-auzi de-odată glasul lui.
Ramele parcă se mișcară-n cui.
S-ascultă, urechile-și erau sărace:
Lenin citea Decretul pentru pace.
Aprins sunau severele-i cadențe
(Pe-atunci la noi, erau cei mulți în zdrențe.)
Se ridicau cuvintele cît piscul,
Cît lumea, urias, crescuse discul.
Sta-n fundul sălii mama nemișcată:
Nu placa se urnea, ci lumea toată.
Noroade frînte și-ndreptau dîrz mersul,
Vuia de glasul lor tot Universul.
Drepte, pornind ca din mitralieră,
Izbeau cuvintele-n bătrîna eră.
Stam neclintiți. Le prindeam toți rostul:
Născtea din ele însuși timpul nostru.
Țîșneau din ele-orașe noui și holde,
Crescute-n ploi de lupte și revolte.
Năsteau noui stele, alte oceane,
Năsteau păduri cu roade, milioane,
Și fericirea mumei de-azi, de-atunci
Era un prunc desculț, printre alți prunci.
Pe-ntregul glob, tăind mănoase șanțuri,
*

DESPRE „ELIBERARE" ŞI „ELIBERATORI"

Ar fi greşit să se creadă că însemnările acestea cu privire la straniile întîmplări petrecute dăunăzi în Apus, apar cu întîrziere. Ne referim la „eroii" tragicei epoci de asasinate din viaţa românească, ale căror chipuri şi pistoale s-au ridicat la vedere, revendicînd o proaspătă aureolă însîngerată. Se ştia că aceste figuri fojgăile în cenuşa incendiatorilor hitlerişti; se ştia că reprezintă punctele de jar ascunse sub spuză în vederea ceasului cînd li s-ar deschide perspectiva unui nou pîrjol. Lipsea doar clipa cînd li se va porunci să apară şi să iscălească cu sînge de primirea simbriei.

Poporul romîn e vînjos. În raport cu puterea lui în raport cu mînia şi dezgustul obştesc faţă de „arhanghelii" asasini, zvîrcolirea lor nu înfricoşează pe nimeni. Întîmplările recente sînt însă caracteristice pentru o anumită stare de lucruri, mai interesantă decît aspectul lor izolat. Isprava echipei de la Berna poartă stigmatul specific al cunoscutelor „echipe ale morţii", dar pe deasupra acestui stigmat apare vizibilă marca de fabricaţie a unui sector special din vastul complot împotriva păcii în lume. Iată de ce socotim subiectul vrednic să fie înfipt în ţepuşa actualităţii, iată de ce stăruim asupra lui.

★

Se pare că... „eliberarea lumii" e o viziune de apocalips, sub ferocitatea căreia au plezнit toartele capului lui Forrestal, unul dintre autorii ei.

Vechii biblici, aveau asemenea închipuiri demente, vorbind de mînia tăriilor cereşti. Noii bibliomani, care stau cu o mînă pe scoarţele cărţilor religioase şi cu cealaltă pe butonul de declanşare a exploziei atomice, sînt mai expeditivi: ei ar dori să organizeze sumar zborul spre paradis al milioanelor de oameni, fără a le lăsa răgaz să se zbuciume de teama judecăţii celei din urmă, în această „vale a plîngerii" care e viaţa pămînteacă...

Ar fi vorba deci de un grandios prolog de tragedie modernă, după care şi-ar face apariţia la orizont, cu rînjet demonic, în liniştе sumbră, echipele de „misionari" ale marilor stăpînitori de peste ocean. Presupunînd că toate s-ar petrece ca într-un film fantastic, ar fi să vedem în fruntea tuturor, călcînd ceremonios şi grav, cu obraz scăldat în blîndă lumină serafică, silueta noului episcop romîn din America, prea sfinţitul Viorel Trifa, binecunoscut din vremea cucernicelor asasinate la care a participat în răgazul dintre meditaţiile sale profund întristate de soarta omenirii. Învestmîntat în odăjdii purpurii, prea sfinţitul vlădică ar binecuvînta bancherii, tartorii averilor, sinistrii exploatatori, care scrîşnesc încet din măsele şi adună ură crîncenă de zece ani încoace, ceas cu ceas, minut cu minut. Ploconindu-se adînc aceştia ar urma să apară fluturîndu-şi batiştele, borborosind deavalma, cu ochii ieşiţi din orbite, imnuri şi blesteme şi înconjurînd pe prea sfinţitul episcop Viorel Trifa în chip de suită. Cucernicul episcop — întors pe „meleagurile strămoşeşti" cu cîteva zile înaintea rolurilor de rechini şi de lăcuste, tocmai spre a le saluta sărbătoreşte, — va sta călare pe cal alb, la răspîntie de drumuri, avînd într-o mînă toporul ritual al asasinatelor legionare şi-ntr-alta pistolul. Rostindu-şi oraţia de bun-venit, va trage singur salvele de onoare obişnuite în asemenea prilejuri, după care va da slobozenie bancherilor, moşierilor, marilor trîntori, scîrnavilor paraziţi, să ia în stăpînire prada, şi să slujească asemeni unor vechili smeriţi şi recunoscători stăpînii de dincolo de marea cea mare. Cu asta, „eliberarea" ar fi ca şi încheiată; nouî ev ar putea începe îndată, imensa tîlhărie seculară, sprijinită pe stîlpi negri de întuneric, după chipul şi asemănarea coloanelor iadului, fiind repusă în drepturile ei...

★

Este de la sine înţeles că această viziune nu va deveni realitate niciodată, pentru bunul motiv că omenirea o va strivi. Există totuşi încă oameni răspîndiţi în lume, care o văd pos bilă, o cred posibilă şi o doresc cu ardoare, bazîndu-se pe strania iluzie că atît pîrjolul cît şi jaful se vor întîmpla într-altă parte, cu alţi oameni, ei fiind doar spectatori în lojile protecţiei divine. Fireşte că şi acei „alţi oameni", „dintr-altă parte" alintă aceeaşi iluzie, ceea ce pînă la urmă îndreptăţeşte concluzia că ar putea avea parte de asemenea realitate şi unii şi alţii. Nici vorbă că dacă lucrurile s-ar desfăşura în lume după voia succesorilor lui Forrestal, toate ar fi cu putinţă. Dar omenirea nu mai e părăsită la voia canibalilor şi a rechinilor, iar preasfinţitul Viorel Trifa nu va rosti oraţia şi nu-şi va onora sărbătoreasca predică la răspîntie cu focuri de pistol, călare pe cal alb, nici măcar călare pe asin. Omenirea nu e stînă la îndemîna lupilor; ţara noastră face parte dintr-o uriaşă grupare a umanităţii, care dispune de putere fără margini în apărarea ideii de pace şi de răspuns potrivit, cu uneltele de cuviinţă, dacă acest răspuns ar trebui dat altminteri decît cu puterea adevărului grăit.

De ce am lăsat condeiul să schiţeze totuşi viziunea „eliberării", a acelei floroase fantasmagorii demente, care nu va fi niciodată o realitate? Intîi pentru că ceea ce se ascunde sub nesfîrşitele asalturi retorice şi sub neostenitele uneltiri politice ale cercurilor războinice de dincolo de ocean este în fond un sinistru plan de pîrjol colonial. Cunoaştem oamenii şi-i ştim. E necesar ca acei ce fac politica apusului, să fie fixaţi înaintea realităţii; s-o vadă şi să afle, că lumea vede de mult în această imagine plastică planurile lor. „Echipele" pe care şi le-au asociat în simbrie nu fac decît să confirme din plin, dacă mai era nevoie, ceea ce e bine cunoscut.

★

Într-un articol al lui Zaharia Stancu din „Gazeta literară" au fost citate cîteva aspecte uluitoare din „activitatea" „emigranţilor" romîni, puşi în leafă ca să se agite pentru „eliberare". Am citit cu stupoare că între alţii, „activează" în Spania şi „camaradul" Iaşinski, fostul ministru al sănătăţii din toamna sinistră a anului 1940. Iată un personaj supra-indicat să facă parte din suita preasfinţitului episcop Viorel Trifa, fostul comandant legionar al studenţimii. Ministrul Iaşinski e într-adevăr un luptător fără frică, fără prihană. Acum o sută-două de ani, ar fi făcut cinste ori cărui trib mexican. Urcat pe acoperişul Ministerului Sănătăţii cu secretarii săi, a tras timp de două zile fără contenire rafale de mitraliere, cu propriile lui mîini ministeriale, în soldaţii romîni. E posibil să lipsească un asemenea viteaz, din echipa de onoare a „eliberatorilor"? Nu. Ar fi o injustiţie, şi se ştie că „eliberatorii" sînt crunţi cînd e vorba să-şi facă dreptatea care le convine.

Există totuşi un semn de întrebare, care, sînt încredinţaţi, — indispune cu drept cuvînt poate chiar pe însuşi prea sfinţitul vlădică Viorel Trifa. Sfinţia-sa ştie prea bine, că toate de la tatăl purced, şi ştie mai departe, că tatăl tuturor, e banul. Una-i predica, alta-i înţelepciunea şi experienţa de viaţă publică şi privată — ca să zicem aşa — a sfinţiei sale. Deocamdată această putere a tatălui îşi arată zimţii în dolari americani. Sînt însă echipe de vajnici luptători emigranţi, ticăloşiţi de „fidelitate" şi „romantism" faţă de vechile obîrşii, ori, poate, atraşi de perspectiva drumurilor care au mai fost bătute de ei. Aceştia trag cu ochi deosebit de treji spre renaşterea stăpînilor de odinioară. „Alte liebe, gute liebe" — dragoste veche, dragoste bună. După ploaia mănoasă a tratatelor pariziene, răsar ca din somn de adîncă taină, tejghelele vest-germane; industriaşii şi bancherii nemţi, blonzi, rotunji, deocamdată mărturisind închinare dolarului, dar avînd o fermă şi feroce rîvnă de a se ridica la dimensiunile nebuniei hitleriste: o mie de ani de stăpînire a lumii. Un semn vag şi totuşi foarte concludent că anumite coarde vibrează sub apăsarea anumitor clape, e că Iaşinski şi prietenii lui din Spania, cheamă în judecata forului legionar pe... Horia Sima, din Germania de vest. Hm! Preasfinţitul Viorel Trifa şade mîhnit în tronul său de arhiereu şi cugetă învăluit în miros de smirnă şi tămîie: „au să se taie între dînşii, cînd e atîta nevoie de paloşele lor... Nu doar că am îndrăzni să dăm năvală cu ele în Romînia, ci pentru că multe paloşe înseamnă greutate, iar multă greutate înseamnă mulţi dolari". Pe urmă, Viorel Trifa suspină cucernic: el însuşi e răstignit pe o cruce ale cărei braţe sînt deschise spre sensuri opuse... Unul dintre braţe arată spre America, celălalt spre Germania de vest. Arhanghel aevea de-ar fi, şi încă nu-şi poate da seama încotro să-şi întindă punga. Acuma, e bine: urmaşii lui Hitler se gudură smeriţi la Washington, dar... ce va fi mai tîrziu şi cine rămîne stăpîn? Ce spun sfintele cărţi? Ah, ce minunate prietene aceste înţelepte file îndesate cu slove inspirate! Găseşti în ele tot ce vrei... Viorel Trifa surîde pînă la urmă blajin şi liniştit. Prin fereastra cu geamuri portocalii, reflexul luminii soarelui aruncă în preajma tronului episcopal puzderie de irizări singerii. În beţia asta de culoare purpurie, închipuirea lui de o demenţă profundă, în care vibrează tăcut şi incendiar idealul lui Adolf Hitler: vernichten, vernichten! — nimiciţi, nimiciţi! — închide ca într-un germene de diabolică înţelepciune, dezlegarea: cu cît mai puţini oameni, cu atît mai puţine idei şi controverse între ei, cu atît mai puţină grijă de soarta lor... Fie chiar... prieteni, sau... „vechi camarazi". Contradicţiile de interese şi gîndirea patronilor trec în deprinderile slugilor ca un fluid bizar: în cuprinsul fluidului e viaţa, dar şi pieirea lor. Asta e logica aspră a temeiurilor „ideologice" rezumate în formula: „homo, homini lupus". E crud, dar adevărat; preasfinţitul episcop Trifa se resemnează şi-şi apleacă fruntea. Fie aşa, dacă altminteri nu se poate...

★

Există la sfîrşitul cîtorva poezii reprezentative ale unui mare poet romîn o zguduitoare mărturie a dezgustului faţă de oamenii şi întîmplările pe care i-a biciuit cu patima revoltei lui. N-am puterea de exprimare a acelui mare poet; simt însă adunîndu-se în mine dezgustul lui total, revărsat dincolo de cuprinderea fiinţei. Incendiatorii sînt în stare de orice crimă; de aceea măsurile cele mai circumspecte sînt necesare şi le salutăm cu încredere liniştită. Nu teama obligă anumite colectivităţi restrînse ori largi să ridice stavilă împotriva nebuniilor şi a tentativelor criminale, ci simţul de ordine şi de răspundere faţă de libertatea şi de dreptul lor la viaţă. O răbdare calmă impune epuizarea tuturor mijloacelor de prevenire a pericolelor; o bunăvoinţă neclintită aşează punţi deasupra prăpastiilor deschise înadins de cei ce nu cunosc cultul sacru al păcii, dar veghea severă nu poate lipsi nici o clipă, nici de lîngă răbdare, nici de lîngă bunăvoinţă. În acelaşi timp nu e îngăduită nici o slăbire a acţiunii de demascare aspră, necruţătoare a marii mişelii, căci năzuinţa de dominare şi de robire a lumii, în slujba căreia mişună cele mai abjecte lepădături ale popoarelor, filfiie cinic, învăluită în cele mai abstracte mirodenii letargizante, în misticismul adormitor al veacurilor de demult, în văluri albe, diafane, în formulări pe cît de stupide, pe atîta de viclene, ca un strat de vapori ucigaşi.

★

Ţine de rînduiala acestor slove să amintesc vorbele unui predicator ungur din America. Bunul slujitor al neantului, — frate dulce al preasfinţiei sale Viorel Trifa, — spunea că tălmăceşte în cuvintarea sa învăţătura „iubirii deaproapelui". „O, ...fruntaş al satului maghiar, — spunea predicatorul, — tu, ţăranul cu mare cuprindere şi bogăţie; tu, chiaburul satului tău, tu eşti deaproapele meu. Spre tine îmi îndrept inima şi gîndul: tu eşti poporul, tu eşti martirul crucificat al vremurilor mele".

Pe ecranul negru al pleoapelor mi-au apărut „fruntaşii" satului meu; tartorii brutali, din împrejurimi, bine cunoscuţi de la unul la altul... Satul... Martirii poporului... Am clătinat îndelung din cap, apoi am rîs răguşit şi amarnic... Ăştia,... Gheorghe,... Moise,... Ilisie,... Ionică,... Alt Gheorghe, Nicodim,... Martiri... Fraţii şi apropiaţii biblici ai predicatorului... Aş fi vrut să fie alături de mine, la radio, Niculae Olteanu... Ori Ion Culaş... Ori Gheorghiţă Catrina... toţi plugarii de omenie din sat. S-audă şi ei, cine-i deaproapele lor şi să puie mîna pe topor aşa-ntr-o doară...

Sfinţia sa predicatorul ungur era un lătrător al „eliberării", ca şi Viorel Trifa. Îi vestea pe unguri, cam cine ar fi să le fie „deaproapele", dacă... vor fi şi ei „eliberaţi". Se înţelege că atît Trifa cît şi predicatorul ungur slujesc aceeaşi sfîntă şi tragică pacoste universală, pe care ar poftio biruitoare domnul Dulles. Dar... şi între dînşii sînt pricini. Un congres ciudat, alcătuit din două sute de inşi, a solicitat cerului prin moţiune votată în regulă să trimită cu teată grăbirea în a doua venire, pe Isus în lume. Se înţelege, congresul a avut loc în America, ţara tuturor „libertăţilor". Viorel Trifa s-a alăturat moţiunii, căci nu-i lipsit de farmec să fii episcop la noua pogorîre a lui Isus. Se va îmbrăca pentru ocazie cu veştminte mohorîte şi va mărturisi că-i sărman, pentru că Isus e al sărmanilor, nu al împodobiţilor cu aur. Dar predicatorul ungur îşi are şi el chibzuielile lui. A pătimit destulă obidă cînd cu coborîrea divină de la Maglavit şi n-ar putea răbda o nouă preferinţă celestă pentru valahi... Din pricina asta s-a declarat în dezacord cu moţiunea şi prea mulţumit cu întîia pogorîre, dar mai ales cu înălţarea lui Isus la cer, ca să nu dea ochi cu dînsul, după ce a vărsat lacrimi de dragul asupritorilor sărăcimii, de dragul bogătanilor.

Îl putem încredinţa pe necăjitul predicator că în ceea ce-i priveşte pe valahi, n-au cunoscut întru nimic în grelele lor încercări în lume, harul pogorîrii de la Maglavit. S-au făcut acolo oarecari negoţuri şi s-au prăpădit mulţi betegi, iar nevasta lui Petrache Lupu a dobîndit prunc. Altceva, nimic. În schimb, astăzi, valahii şi ungurii trăiesc în bună şi cinstită pace, fiindu-le degrabă şi unora şi altora să împlinească ceea ce e de împlinit în această primăvară întîrziată de ploi. Pe cît pricepem le este tot atîta unde va avea loc noua pogorîre, pe urma cererii iscălite de petiţionari.

★

Într-adevăr, aşteptăm cu drag deschiderea zărilor de primăvară. Să cînte-n iarbă un greer, să iasă-n zbeng copiii. Să răsufle pămîntul şi să înalţe aburi calzi din gîle, ca o închinare de bună întîlnire către soare. Să curgă şi să se prefire pe ogoare sămînţa rodirii viitoare; oamenii să cuprindă-n ochi, să soarbă în plămîni, să închidă în inimi bucuria nesfîrşită a vieţii, măreţia ei neasemuită, în pace şi în bună sporire. Acoperişur le de sticlă ale uriaşelor hale în care duduie puterea maşinilor să se desfacă înlăuri, iar muncitorii să întoarcă zîmbet văzduhului scăldat în azur, plini de acea încredere în tăria de esenţă a rostului lor, care-i învredniceşte să conducă ţara, purtînd-o pe umerii lor şi avînd alături umerii plugarilor.

O forţă uriaşă, în care se împletesc: voia înimilor, puterea braţelor şi potenţialul materiei, proiectează asupra vrăjmaşilor umbra unui liniştit dispreţ. Conţinutul de căpetenie al acestei forţe e omul nou. Iar grija lui esenţială e să-şi zidească o viaţă dreaptă, bună; să-i cunoască bucuriile, să-i ajungă stăpîn.

De aceea ş-o păzeşte ca lumina ochilor lui; de aceea-i treaz, încordat; de aceea este şi va rămînea neclintit pe poziţiile cucerite.

Tiberiu Vornic

INVĂŢĂM DE LA LENIN

(Urmare din pag. 1-a)

tîrziu Alexandru Sahia, Alexandru Toma şi alţii, în alte condiţii, au dăruit tot ce aveau ei mai de preţ luptei revoluţionare.

Literatura noastră clasică reprezintă un exemplu de critică ascuţită a „monstruoasei coaliţii" burghezo-moşiereşti. Cu cîtă ură şi dispreţ scrie Eminescu despre liberalul

„Negru, cocoşat şi lacom, un izvor de ştreticuri".

sau despre

„...un rotund egumen,
Cu foalele-ncinse şi obrazul rumen,
Povestind că viaţa e calea durerii
Şi că pocăinţa urmează plăcerii.—"

Coşbuc, Vlahuţă, Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, Topîrceanu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Bogza, Beniuc, oglindind veridic realitatea şi-au transformat operele lor în acte de acuzare împotriva tagmei jefuitorilor.

Şi, oare, cine a biciuit mai bine decît Caragiale lumea reală a cataveniclor şi a tipăteştilor? Cînd Caragiale scria: „Ii urăsc, mă!", el exprima sentimentul general al poporului.

Una din trăsăturile literaturii noastre clasice este patriotismul ei. Dragostea faţă de pămîntul acestei ţări muncit de milioanele de truditori, faţă de trecutul glorios al poporului, faţă de lupta şi munca poporului, faţă de tot ceea ce aparţine poporului, încrederea în viitorul luminos al ţării şi poporului, străbat literatura anului 1848, opera lui Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coşbuc, Neculuţă, Sadoveanu, Sahia, Toma şi aceasta nu putea să scape maselor. Ele au simţit în opera marilor noştri scriitori patriotismul sincer al unor oameni care priveau dincolo de meschinăriile patriotarzilor şi nădăjduiau şi luptau cu poporul pentru venirea altor vremi.

Lenin spune: „cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea, după anumite legi, a acelui bagaj de cunoştinţe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societăţii capitaliste, al societăţii moşiereşti, al societăţii birocratice". Credincioşi acestui principiu leninist, comuniştii preiau tradiţiile progresiste ale literaturii clasice şi le duc mai departe. Acest proces s-a întîmplat şi în ţara noastră. Literatura apărută după 23 August 1944 şi în special aceea din ultimii ani este puternic angajată în lupta pentru pace, pentru apărarea libertăţilor cîştigate, în lupta împotriva imperialismului. Pe bună dreptate se poate spune că această trăsătură este o continuare a tradiţiei literaturii noastre clasice, prezentă în lupta poporului pentru eliberarea sa de sub jugul străin.

Reflectarea construirii socialismului în republica noastră în literatura actuală este continuarea, pe o treaptă superioară, a participării clasicilor la lupta din trecut pentru eliberarea socială. Spre pildă, între „Mitrea Cocor" al lui Mihail Sadoveanu şi „Noi vrem pămînt" al lui Coşbuc există o legătură directă, fără ca problemele să se confunde, sau să primească aceeaşi rezolvare.

Marii noştri clasici au fost necruţători cu lumea exploatatorilor poporului. Au dezgolit-o de toate podoabele ei false şi au arătat-o aşa cum era: hidoasă. Exemplele sînt nenumărate. Literatura noastră actuală, criticînd rămăşiţele lumii vechi, lovind în duşmani, continuă munca, dusă în condiţii grele, a scriitorilor clasici. Numai că trebuie să facem paşi mai grăbiţi. Viaţa nu ne aşteaptă, ci, din contră, îngrămădeşte zi de zi în faţa noastră noi cerinţe, mereu de alt fel, cărora mereu şi mereu trebuie să le dăm rezolvări diferite.

Literatura care se dezvoltă astăzi la noi exprimă o fierbinte dragoste pentru poporul muncitor şi realizările lui, pentru pămîntul patriei socialiste, ducînd mai departe spiritul patriotic al literaturii noastre clasice.

În condiţii radical deosebite, într-o etapă a istoriei calitativ alta, literatura realist-socialistă din ţara noastră continuă tradiţiile progresiste rămase de la marii noştri înaintaşi.

★

Literatura clasică este puternicul nostru aliat în lupta împotriva literaturii burgheze decadente, în lupta pentru construirea socialismului. Scriitorii din R.P.R., iubind şi respectînd literatura noastră clasică, învaţă mereu din bogatele şi valoroasele ei comori. În numeroase ocazii, fruntaşii literaturii realist-socialiste au vorbit şi scris despre influenţa creatoare a clasicilor, iar atunci cînd s-au ivit defăimători ai înaintaşilor, cei care duc astăzi mai departe literatura din ţara noastră, cu talent şi înţelegere a locului lor în societate, au apărat marile figuri ale trecutului şi opera lor.

A fost o vreme — este drept, destul de scurtă — cînd oameni aflaţi sub influenţa burgheziei au aruncat cu pietre în pomul cel încărcat cu roade bogate al literaturii noastre clasice, ajungînd la defăimarea lui Eminescu, Caragiale, Alecsandri, sau la trecerea sub tăcere a lui Creangă. Mai tîrziu, cîţiva scriitori care abia păşeau pe drumul lung şi greu al creaţiei nu s-au sfiit să strige că nu au nimic de învăţat de la clasici.

Partidul a combătut cu energie aceste poziţii nejuste, subliniind că a iubi literatura progresistă a trecutului şi a învăţa din ea, nu înseamnă ploconire în faţa ei, ci reprezintă însuşirea experienţei istorice, recunoaşterea continuităţii creaţiei poporului. În repetate rînduri, partidul a spus răspicat că proletcultismul, expresie a ideologiei burgheze, este duşman al dezvoltării literaturii noi, pornită pe drumul realismului socialist.

Poate, oare, un scriitor să afirme că nu are nimic de învăţat de la Eminescu, Creangă, Caragiale, Coşbuc, Sadoveanu? Problema este ce trebuie învăţat. S-a întîmplat uneori să se reproşeze lui Alecsandri că n-a văzut lupta clasei muncitoare, sau să se treacă pe seama lui Creangă intenţii pe care nu le-a avut, căutînd în opera povestitorului humuleştean simboluri corespunzătoare realităţilor din zilele noastre.

Lenin spune că „opera unui scriitor trebuie apreciată atît din punctul de vedere al condiţiilor istorice în care s-a dezvoltat creaţia lui, cît şi din acela al mişcării revoluţionare muncitoreşti contemporane nouă". Fără o înţelegere profundă a acestei condiţionări reciproce, sau se întoarce spatele valorilor literare din trecut — aşa cum fac proletcultiştii — sau se practică preluarea „în bloc" a tot ceea ce ne-a lăsat trecutul drept moştenire.

În ultima vreme, această tendinţă de preluare masivă şi fără discernămînt s-a manifestat mai des şi mai puternic. În scris, prin viu grai, în cercuri restrînse sau în adunări mai largi s-a vînturat părerea că problema moştenirii literare trebuie privită „mai larg", în sensul că pe de o parte să se aducă pe linia de plutire nume pe care poporul le-a uitat, pentru că opera lor literară, în întregimea ei, a însemnat o contribuţie la decadenţa literaturii, iar pe de altă parte să se închidă ochii asupra lipsurilor din activitatea scriitorilor reconsideraţi. În felul acesta ar trebui retipăriţi Lucian Blaga, Ion Barbu — un excelent matematician, dar un poet decadent — şi mergînd astfel din treaptă în treaptă, s-ar putea ajunge cine ştie pînă unde.

Şi tot astfel, conformîndu-ne acestui „principiu larg", ar trebui să ne mărginim la retipărirea romanelor „Răscoala", „Ion", „Pădurea spînzuraţilor", fără să amintim că Liviu Rebreanu, spre sfîrşitul vieţii, sub influenţa fascismului a scris opere dăunătoare, cu o totală lipsă de valoare artistică.

Reconsiderarea literaturii create în vremea societăţii bazată pe clase antagoniste nu se poate face fără să se ţină seama de faptul că — aşa cum a arătat Lenin — în asemenea orînduire există două culturi: una a exploatatorilor şi alta a exploataţilor. Între ele nu poate fi împăcare, ci numai luptă, peste care nu poate să treacă istoricul literar.

Confuziile în problema moştenirii literare se datoresc multor cauze, printre care nu trebuie uitată activitatea nesatisfăcătoare a istoricilor noştri literari şi mai ales a Institutului de istorie literară şi folclor al Academiei R.P.R. Apariţia primului volum din „Istoria literaturii romîne" dovedeşte că există forţe şi că problemele dificile pot fi rezolvate atunci cînd se munceşte organizat. Dar, acest fapt nu este suficient.

O perioadă atît de grea ca aceea a anilor 1920—1944, în care literatura burgheză din Romînia a cunoscut faza cea mai accentuată a decadentismului ei şi în care literatura influenţată de partidul clasei muncitoare a cunoscut înflorire, nu a fost cercetată suficient, astfel încît pe de o parte să fie valorificată, în întregimea ei literatura realistă dintre cele două războaie, evitîndu-se în felul acesta unele bîjbîieli şi nejustificate întîrzieri în retipăriri, iar pe de altă parte să se privească critic, de pe poziţiile marxism-leninismului, operele decadente.

Şi aceasta nu este singura lipsă.

Dezvoltarea culturală a ţării noastre impune o grupare a forţelor în vederea valorificării ştiinţifice a moştenirii noastre literare.

Realitatea ne arată că literatura trecutului nu poate fi studiată ca fenomen în sine, ci numai în scopul ca, preluînd tradiţiile ei progresiste, valoroase, să ajutăm baza cea nouă să se dezvolte cît mai repede, să ajutăm să crească în ţara noastră o literatură realist-socialistă demnă de sarcinile ei.

Noile cercetări ale istoriei noastre literare au scos la iveală dovezi incontestabile cu privire la influenţa creatoare a literaturii clasice ruse asupra scriitorilor noştri din trecut. Aceste cercetări nu pot să se oprească acolo unde au ajuns. Este necesar ca ele să fie duse mai departe, pentru ca, pe de o parte să se dea încă o lovitură istoriografiei literare burgheze, susţinătoare a părerii că literatura noastră din trecut a fost un fel de suburbie a literaturii burgheze franceze, iar pe de altă parte pentru a se arăta cum au ştiut marii noştri clasici să folosească bogatul şi preţiosul tezaur al literaturii ruse, exemplu care trebuie urmat cu atît mai mult de scriitorii de astăzi atunci cînd învaţă din literatura sovietică.

Continuînd cercetarea influenţei amintite, vom afla că marile tradiţii progresiste ale literaturii ruse: patriotismul, umanismul, realismul, bogatul conţinut de idei, caracterul popular sînt prezente şi în literatura noastră clasică. Or, este de datoria noastră ca în munca de valorificare critică a patrimoniului nostru literar să scoatem în evidenţă asemenea trăsături esenţiale nu numai pentru a sublinia valoarea literaturii noastre clasice, dar mai cu seamă pentru a ajuta dezvoltarea noii literaturi.

Vom afla de asemenea că între lupta poporului şi dezvoltarea literaturii a existat întotdeauna o strînsă legătură. Istoria poporului şi istoria literaturii dovedesc că literatura a înflorit atunci cînd lupta pentru libertate a izbucnit mai puternică. Această studiere concret istorică, dialectică a dezvoltării literaturii ne va duce la o înţelegere profundă a fenomenului literar, ne va ajuta să dezvăluim modul original în care fiecare scriitor a oglindit viaţa poporului. Bineînţeles că aici trebuie să punem multă grijă şi pricepere, pentru că dacă nu vom folosi în mod creator — şi nu dogmatic — materialismul dialectic şi istoric, vom ajunge la o deformare sociologistă a fenomenului literar.

Istoricul literar nu este un simplu răscolitor al colbului aşezat peste tomurile trecutului, ci un activist pe frontul ideologic al construirii socialismului. Intre altele, rolul lui este ca, descoperind comorile artistice literare din trecut, să le folosească în munca de formare a gustului pentru frumos a generaţiile de constructori ai noii orînduiri. Ţinut în întuneric, obligat să robească pînă aproape de animalizare pentru o mizerabilă tucată de pîine, poporul nostru muncitor n-a avut nici vreme, nici posibilităţi să-şi cultive gustul pentru frumos, manifestat atît de bogat în arta populară. Este vremea să urmăm cu mai multă intensitate cuvîntul partidului şi să trecem pe un front larg şi temeinic la educarea acestui gust.

Să admitem, însă, că în valorificarea măiestriei artistice a clasicilor romîni nu am făcut progrese mari. Se întîmplă să trecem senini pe lîngă această problemă, sau să o tratăm cu multă superficialitate. De obicei — cu rare şi palide excepţii — cînd vorbim sau scriem despre măiestria artistică a unui scriitor, ne referim la limba literară şi cercetînd-o şi pe aceasta în mod neştiinţific, ne rezumăm la afirmaţii ca acestea: „limba este bogată, colorată", „limba este populară", sau „scriitorul foloseşte multe şi frumoase figuri de stil". O atare tratare empirică nu-şi are rostul. Avem nevoie de studii ştiinţifice, necesare şi cititorilor şi scriitorilor.

★

Amintirea lui Vladimir Ilici Lenin şi a învăţăturilor lui stîrneşte întotdeauna în oameniî muncii un nou val de energie. Un publicist scria că „chipul lui Lenin dă poetului, dramaturgului, romancierului şi criticului teme atît de largi şi minunate, încît lăsă să vrei eşti cuprins de cutremur". Conştiinţa că faci parte din armata lui Lenin, a acestui uriaş gînditor şi neîntrecut geniu al revoluţiei, îţi impune o anumită atitudine în viaţă.

Conduşi de învăţătura lui Lenin despre moştenirea culturală, mînaţi de dragoste pentru tot ceea ce este valoros în trecutul literaturii noastre, dar şi înarmaţi cu curajul comunist de a critica tot ceea ce este de criticat, vom reuşi să facem istoria literară folositoare poporului muncitor din ţara noastră.

Este o datorie patriotică. Este o datorie faţă de Lenin.

George Macovescu

Aniversarea a 85 de ani de la naşterea lui V. I. LENIN

Cu prilejul împlinirii a 85 de ani de la naşterea lui V. I. Lenin va avea loc, joi 21 aprilie, ora 18, o adunare festivă la Casa scriitorilor. Tovarăşul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R. va vorbi despre „Lenin şi problemele literaturii".

Poeţii Radu Boureanu, Dan Deşliu, Ştefan Iureş, Eugen Jebeleanu, Eric Majtenyi, Veronica Porumbacu, Alfred M. Sperber, Nicolae Tăutu, Virgil Teodorescu, Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure şi Tiberiu Utan, vor citi poezii originale inedite şi traduceri din poezia sovietică.

Întîlniri între scriitori şi cititori

La Casa de Cultură a Sindicatelor a avut loc, luni 18 aprilie, o întîlnire între echipele amatoare de teatru din întreprinderi, instructorii acestor echipe şi membrii cercurilor literare din Capitală cu dramaturgul Mihail Davidoglu, laureat al premiului de stat.

Reuniunea a început printr-un spectacol dat de colectivul de amatori al Casei Centrale a Armatei, care a interpretat piesa „Inimă vitează", lucrare într-un act de Mihail Davidoglu, după care numeroşi amatori de teatru, membri ai cercurilor literare, instructori şi regizori ai echipelor artistice din întreprinderi şi instituţii, muncitori şi funcţionari, ostaşi şi studenţi au luat cuvîntul şi odată cu analiza spectacolului au ridicat probleme în legătură cu activitatea echipelor din care fac parte.

În încheiere, dramaturgul Mihail Davidoglu, după ce a subliniat importanţa echipelor artistice de amatori a arătat că o piesă scrisă pentru aceste echipe trebuie să fie într-un singur decor, cît mai simplu de construit, cu personaje puţine, uşor de interpretat şi pus în scenă, şi că viitoarea plenară a secţiei de dramă a Uniunii scriitorilor se va ocupa de piesele într-un act pentru echipele amatoare de teatru.

D-sa şi-a luat angajamentul de a continua să scrie pentru teatrul de amatori.

La Clubul muncitorilor din Poligrafie şi presă a avut loc vineri 15 aprilie întîlnirea scriitorului Radu Boureanu, laureat al premiului de stat, cu cititorii săi.

După cuvîntul de deschidere, în care poetul Radu Boureanu a subliniat importanţa pentru scriitor a luării de contact cu cititorii, numeroşi oameni ai muncii au pus întrebări în legătură cu şantierul literar al poetului şi asupra temelor pe care le va aborda în viitoarele scrieri.

Răspunzînd la întrebări poetul Radu Boureanu a arătat că scrie o piesă în care vor fi înfăţişate străduinţa şi chipurile luminoase ale pescarilor din deltă, un volum de pamflete antiimperialiste şi un poem dramatic.

În încheiere, poetul Radu Boureanu a citit poemul „Citeşte-mi din Jack London", publicat într-unul din ultimele numere ale „Gazetei literare".

Consfătuirea „Gazetei literare" cu cadrele didactice din Capitală

Clubul Sindicatului muncitorilor din învăţămînt şi „Gazeta literară" organizează astăzi, joi 21 aprilie, ora 19, în sala clubului din B-dul 6 Martie nr. 32, o consfătuire cu cadrele didactice din Capitală.

COMENTAR EXTERN

CÎND UN SCENARIU NU-ŞI GĂSEŞTE INTERPREŢI

Cu toate că de multe ori se foloseşte expresia „arenă internaţională" — ceea ce ar aminti de arena unui circ — clovnii şi scamatorii nu pot să apară în postura de oameni de stat, chiar dacă sînt autori dramatici, după cum se va vedea mai jos. Şi atunci cînd totuşi chestiunile serioase ajung pe mîna cabotinilor — căci nu am vrea să-i jignim pe slujitorii circului prin anumite comparaţii — aceştia rag, se strîmbă, au ricturi, mai rîd dar nimeni nu zîmbeşte. Ci, ca unei paiaţe care nu îşi cunoaşte lungul nasului, li se întoarce spatele după ce te-ai îngrijit să aplici o cuvenită corecţie şi ai luat măsurile de precauţie pentru a nu fi scuipat din spate. Cînd toate acestea se petrec la „nivel personal" lucrurile nu au pretenţia de tragedie.

Dar sînt şi clovni mai periculoşi pe care ziarul „New-York Post" îi numeşte „mîncători americani de foc". Şi de aceştia vrem să ne ocupăm. Îi recunoşti cu uşurinţă. Pe calea undelor sau în ziare, la o conferinţă de presă sînt oricînd gata să verse foc, să împroaşte venin, satisfăcuţi de şuieratul bombelor pe care în timpul discursurilor îl aud, natural undeva departe, prin auto-sugestie. Tocmai de aceea auzind sau citind un discurs al d-lui Dulles, Knowland sau altui politician yankeu ai impresia că auzi cu adevărat un şuierat, dar acela de şarpe. Şi închipuindu-se într-un circ „mîncătorii de foc" scriu un scenariu pe care toată omenirea ar trebui să-l interpreteze, rolurile fiind împărţite astfel: ei, cîţiva, îmblînzitori; noi, milioane de oameni, animale dresate.

Se naşte o întrebare: oare scenariul se bucură de o primire favorabilă? Răspunsul îl lăsăm să-l dea nu un cronicar teatral, ci internaţional, Max Lerner, care scrie în ziarul „New-York Post", nebănuit de simpatii comuniste: **„Tragedia mîncătorilor americani de foc constă în faptul că ei scriu un scenariu după care trebuie să se desfăşoare evenimentele internaţionale, în timp ce evenimentele iau o altă întorsătură".** Sau, cum s-ar numi în limbajul criticilor literari — rupere de realitate. Numai că nefiind vorba de literatură, Lerner completează: **„Informaţiile care ne-au parvenit din Moscova cu privire la tratatul cu Austria trebuie să facă pe knowlanzi şi pe mecarthi să înţeleagă că afacerile lor merg prost."**

★

Austria. Unul din tablourile scenariului. De 10 ani nu se poate ajunge la o înţelegere asupra tratatului de stat cu Austria din cauza politicii puterilor occidentale. Şi în piesă se prevedea ca totul să rămînă neschimbat, în timp ce paiaţele aveau rolul de a ţipa „Uniunea Sovietică este vinovată".

Dar aşa cum spune „New-York Post", „evenimentele iau o altă întorsătură".

La Moscova, cu ocazia sesiunii Sovietului Suprem al U.R.S.S., V. M. Molotov arată care sînt căile de rezolvare a problemei austriace. Urmează apoi tratativele dintre guvernele U.R.S.S. ş

TG.MURES
Biblioteca Centrala
Regionala

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 17 (59) - Joi 28 aprilie 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Răsărit de Mai

Un răsărit liber se înalță asupra pămîntului,
Asupra somnului, asupra vieții și-n sufletul meu,
Și peste-apropiatele întinderi
Și peste-ndepărtatele întinderi,
Și peste cîmpuri, peste-oraș și lanuri.

Deschizi acuma pleoapele și-n față
Vezi lumea cum se zbuciumă, imensă
Și raza răsăritului revarsă
Amețitoarea-i cupă de lumină...

Iubesc atît de mult aceste clipe,
Toate ierburile,
Rădăcinile clocotind de sevă,
Iubesc a primăverii răzvrătire,
Răzvrătirea lutului și-a apei
Și-a florilor și-a cerului natal
Purtînd nemărginirea lui, albastră!...

Un răsărit liber se înalță asupra pămîntului,
Asupra somnului, asupra vieții și-asupra sufletului meu,
Mai clar, mai limpede arzînd pe boltă.
Sirenele din Kirov sună, sună,
Și din Taşkent, Tbilisi, vin răspunsuri.
Sirenele toate sînt una
Zburînd deasupra vremii laolaltă,
Sirenele Cuzbasului,
Sirenele Donbasului...

Și-nveselite-n dimineața nouă,
Incep să cînte fetele pe cîmpuri
Și-mi place să le-ascult și-mi place încă,
Să văd crescînd sub raza nouă bolde
Cum își ridică fruntea tot mai sus.
Și inima ascultă
Cum muncitorii din Dimitrovgrad
Cu bucurie intră în uzine.
Și se revarsă răsăritu-n Kladno
Și țările ascultă, de departe,
Triumfătorul cînt al primăverii.
De dincolo de Marele Pacific
Popoarele din somn trezite sînt
Și iată soldații,
Soldații,
Soldații Libertății
Intîmpinînd în lupte dimineața.
Eu știu, de aici din depărtare
Că au pornit
Spre lupta cea din urmă!

Un răsărit liber se-nalță deasupra pămîntului,
Asupra somnului, asupra vieții și-asupra sufletului meu.
O, tunete și fulgere de Mai,
Voi răsplătiți acuma lumea veche
Sînteți puterea fără de zăgazuri
Ce nimicește vechiul, 'nălțînd noul!

Ca o ploaie ușoară trece Maiul asupra luminii
Asupra planetei noastre
Cu focul unui fulger scînteietor în nouri
Pămîntul se trezește-nălzit de fericire
De parcă ar fi fost spălat cu lacrimi.
Totu-i spălat acum, planeta mea
E șters noroiul ce-ți ascunse chipul
O, ești frumoasă
Tu forță-atotputernică-a lui Mai.
Toate avînturile cheamă viitorul
Să vie-asupra noastră fericirea
Deasupra noastră-i steagul tău de flăcări.

Merg după tine
Merg după tine,
Aud goarnele ultimei lupte
Toți mergem pe urmele tale
Căci tu,
Tu ești viața și lupta
Căci tu ești victoria!

Leonid Porvomaischii
In romînește de **Gheorghe Tomozei**

Asia s-a trezit

Întinde-ne mîna, primăvară a comunismului, Uniune Sovietică!
Dați-ne mîna, zîmbitoare stele ale democrațiilor populare!
Dați-ne mîna, muncitori luminați ai Europei și Americii!
Ne-am unit și uniți vom rămîne —
Negri, galbeni, albi, cafenii,
Sîntem florile aceleiași primăveri și razele aceluiași soare.
Sîntem strunele aceleiași lumi și valurile aceleiași mări.
Deși sîntem altfel la chip, pe același pămînt viețuim,
Noi, fiii aceluiași pămînt nutrim aceeași credință.
Răsărit și Apus — pentru noi nu există.
Pămîntul dansează în oglinzile soarelui.
Cîntă, viață, a omului nou biruință!

Păşim înainte, în rînduri strînse, uniți,
E vremea revoltei, sus fruntea, priviți!
Ai revoluției zori se înalță. Cîntînd
Fluturăm al victoriei steag pe pămînt.
Păşim înainte!

Păşiți înainte, fără-a vă teme de ocolișuri,
Lăsați orice iacrimi, din fulgere făceți tăișuri,
Incă puțin și-ajungem la ținta măreață,
Veseli sîntem, în drum spre o nouă viață.
Păşim înainte!

Nu ne e teamă de-oprelişti. Pămîntul
E-alături de noi. Pentru noi schimbatu-s-a vîntul
Chinei uriașe, iar vîntul acesta-l purtăm
In Asia-ntreagă, prin el respirăm.
Păşim înainte!

Tinerii-n luptă păşesc. Nimic din drum nu ne-abate.
Prieteni avem în orașe și sate.
Fulgere parc-am purta la picioare.
Și la fiece pas stîrnim furtuna, furtuna cea mare.
Păşim înainte!

Din citadela dimineții și a serif, trec caravanele.
Munții își pleacă, plini de respect, frunțile, stanele,
Tremură noaptea cînd vede mijind noua viață,
Pe-oriunde-am trecut, am lăsat în urmă o fortăreață.
Păşim înainte!

Pe-alocuri venim călări pe vînturi năpraznice,
Aci sîntem tunet, acolo cascade năvalnice,
Pe-alocuri avem chipul toamnei, pe-alocuri al primăverii,
Venim în toate culorile, stăpînind văzduhul, cu chipuri-puzderii.
Păşim înainte!

Inima noastră e tînără, iar privirea ni-e ageră, vie.
Inalt ne e țelul, iar brațul ni-e plin de tărie.
Sub steagul primăverii, uniți noi luptăm.
Pămîntul, cu pieptul gol, ne cheamă să-l apărăm.
Păşim înainte!

Ali Sardar Giafri
(Indian din Bengal)
In romînește de **Petre Solomon**

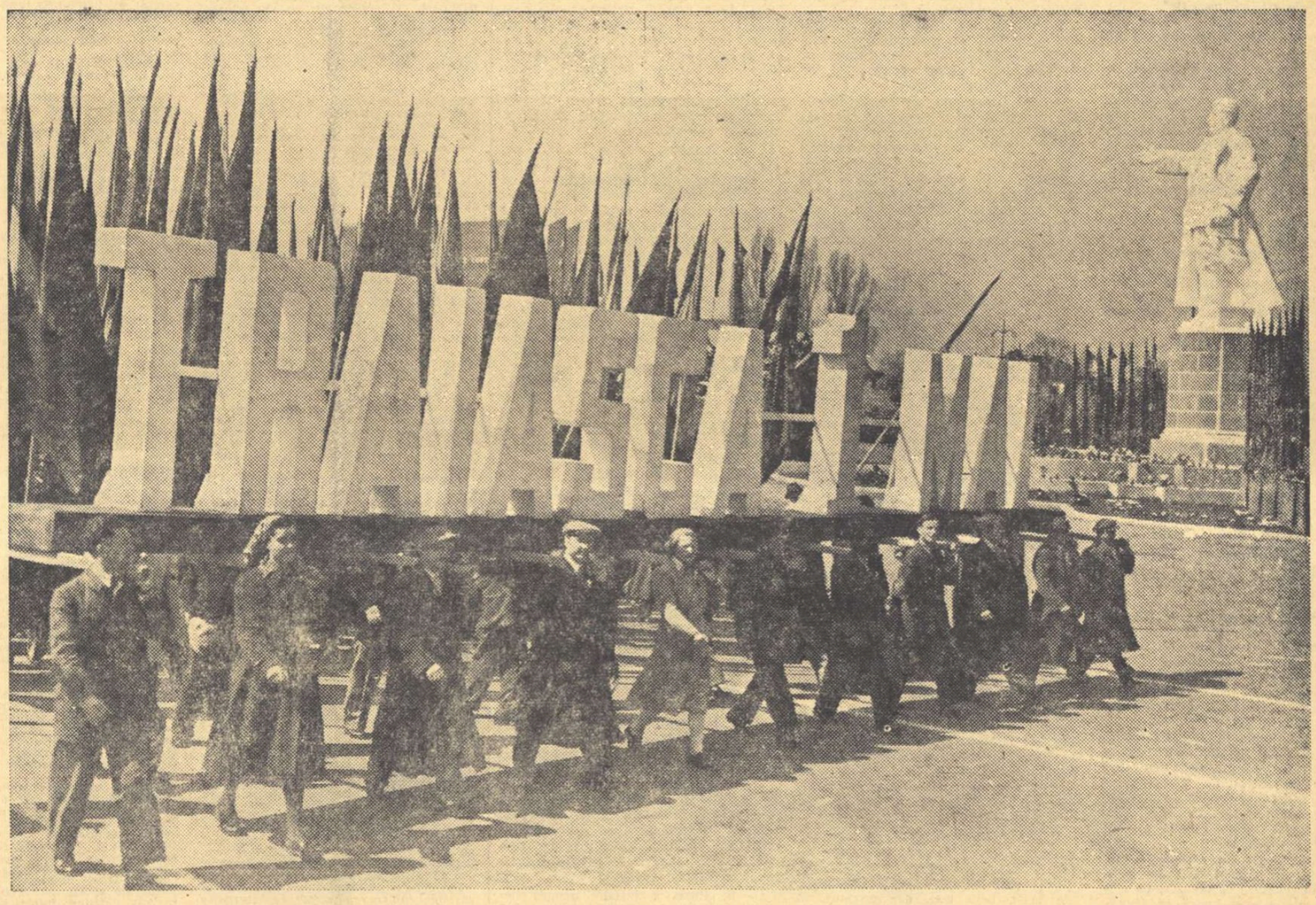

Pentru a unsprezecea oară primăvară

Ne aducem aminte bine de lumina, de limpezimea acelui 1 Mai, primul 1 Mai liber, pe care l-am sărbătorit liberi în țara noastră, acum zece ani, după ce ani în șir, ani nenumărați, trebuise să fie ascuns numai în inimi sau plătit cu sînge, cu arestări, cu condamnări, cu spaimă și urmărire. Ne aducem aminte bine de bucuria noastră de atunci, cînd primăvara ni se părea cea mai frumoasă primăvară pe care o trăisem vreodată, o primăvară adevărată, în care puteai să strigi tare cuvintele pe care altădată erai silit să le oprești în gîtlej, puteai să treci pe străzi cu drapele roșii și să cînți, să cînți! Înaintul țării noastre nu se înlăturaseră încă toate piedicile care stăteau în drumul poporului, în drumul socialismului: dușmanii interni, vechile partide politice, își agitau încă apele murdare, dar nimeni nu se îndoia că prin luptă fermă, consecventă, organizată, piedicile, dușmanii, noroiul trecutului care ne înecase ani de zile aveau să fie înlăturate, curățate de pe trupul sănătos al poporului, din calea luminoasă a poporului, care fusese deschisă în ziua de 23 August. Și acel 1 Mai liber avea adevăratul gust al primăverii, ne umplea de sentimentul tinereții noastre, al libertății noastre abia începute, al forței noastre care avea să răstoarne tot ce mai dăinuia încă din vechi, fără drept la viață — și a și răsturnat.

Au trecut de atunci unsprezece primăveri. Fiecare 1 Mai a fost pentru noi, cetățenii Republicii Populare Romîne, o sărbătoare în care ne numărăm, emoționați, realizările, împlinirile, în cinstea căreia ne sporim, ne îmbunătățim munca, în care facem planuri noi și legăminte cu noi înșine să ne depășim, să ne mărim vigilența, să desrădăcinăm și să ardem bălăriile care au mai rămas în jurul nostru și în noi, să construim, în plin, socialismul.

Marile noastre construcții pentru pace înfloresc. Deschidem un ziar și privirea noastră întîlnește vești din toate colțurile țării, care fac să palpite primăvara din sufletul nostru: în campania de însămînțare, o gospodărie, în întreceri socialiste, a însămînțat sute de hectare după cele mai noi metode, a folosit cu pricepere agregatele, fruntașii acestor întreceri au depășit norma cu 20—30 la sută în prima zi. Și nu numai una — multe gospodării colective se ivesc în fiecare zi cu realizările lor, cu sufletul care le animă.

La Uzinele „23 August" s-a fabricat un nou tip de motoare de 120 C.P. iar la I.M.S. Cîmpulung s-au fabricat fîyere. Muncitorii de la mina de fier din Teliuc au obținut în cinstea zilei de 1 Mai, în lunile martie și aprilie, însemnate cantități de minereu peste plan.

In Dobrogea cea arsă de soare și veșnic secetoasă, s-au plantat între 1950-1954, 3800 hectare cu perdele forestiere de protecție, care încadrează și adăpostesc o suprafață de 75.800 hectare teren arabil. Cu toate că aceste păduri sînt încă foarte tinere, pămîntul adăpostit de ele a rodit mai bine, mai mult, față de cel neocrotit.

In sate se înființează dispensare, creșe. Bibliotecile se îmbogățesc.

O hotărîre apărută zilele trecute anunță o scădere de prețuri, menită să ridice și mai mult nivelul de trai al oamenilor muncii.

Pe Bistrița au pornit plutașii, pentru că a venit primăvara. De zeci de ani pornesc ei așa, primăvara, din munții Dornei la vale, spre fabricile de cherestea, printre malurile stîncoase, împădurite, pe valurile cînd line, cînd năvalnice, zbuciumate, ale Bistriței dar anul acesta barajele de pe Bistrița, Dorna și afluenții lor au fost reparate, malurile au fost consolidate, pentru ușurarea plutăritului, pentru evitarea oricărei primejdii.

Ca o pecete de soare, de lumină, se așează acest 1 Mai pe care îl sărbătorim peste atîtea împliniri și ca o chemare simțită adînc în inimi, care din ele pornește ca să răsune în afară, la alte și mai rodnice construcții.

Așa sărbătoresc această zi toate popoarele libere din lume, așa e sărbătorită ea pe o treime din glob. In Uniunea Sovietică, liberatoarea noastră, țara căreia îi datorăm primăvara noastră ce nu cunoaște schimbare de anotimp, țara în care poporul construiește azi comunismul, așa e sărbătorit 1 Mai; în China, în care oamenii veacuri întregi au îndurat suferința foamei ca pe-o veșnică, neclintită osîndă, ei azi cunosc gustul bun al plinii și al libertății; în Germania democrată, în Ungaria, în Polonia, în Bulgaria, în Cehoslovacia și în Albania.

Sînt 65 de ani de cînd popoarele lumii au ales pentru prima oară ziua de 1 Mai ca pe o zi de luptă, de revendicări, de proclamări ale unor drepturi pe care nu le aveau nicăieri pe lume: muncă pentru toți, libertate pentru toți, egalitate pentru toți oamenii. Și iată că o treime din glob a transformat această zi de luptă și protest, într-una de sărbătoare, de bilanț glorios, de planuri uriașe, de planuri de viață, de pace.

In țările unde popoarele sărbătoresc în lanțuri ziua ce înseamnă primăvara pe care o așteaptă încă, această zi a solidarității internaționale a proletariatului înseamnă suferințe numărate în gînd, cu pumnii strînși, cu dinții încleștați. Inseamnă o trecere în revistă a nedreptăților, a șomajului, a lefurilor de mizerie, a salariilor și mai mici ale femeilor care prestează totuși muncă egală, a proceselor în care depun martori mincinoși și sînt condamnați luptători cinstiți și neînfricoșați. Inseamnă teroarea poliției dezlănțuite pe urma lor, a agenților care spionează orice mișcare și pîndesc orice oftat de nemulțumire sau de revoltă, înseamnă exploatare și jaf.

In țările acestea, făuritorii bunurilor, de care profită o mînă de oameni, sînt siliți să fabrice armament pentru un eventual război, dorit de acea mînă de oameni, război în care tot muncitorii ar fi trimiși să moară. Sînt siliți să pregătească propria lor pierzanie și a altor muncitori din lume, cu care sînt frați, a căror viață ar vrea s-o trăiască și ei, a căror pildă ar vrea s-o urmeze.

Popoarele însă nu și-au spus ultimul cuvînt în țările unde se semnează legi pentru înarmare, sau pacte de reînarmare.

Popoarele, liber și luminos, sau în taină, cu fereală sau riscînd orice, sărbătoresc ziua de 1 Mai, ziua internațională a proletariatului, și cu gîndul la uriașa lor înfrățire mondială, gîndesc toate în inima lor: libertate și pace, indiferent de lozincile războinice ale conducătorilor din țările imperialiste.

Lucia Demetrius

Lucrători din domeniul artei și literaturii! Oglindiți în creația voastră munca și lupta oamenilor muncii pentru construirea vieții noi, socialiste, pentru apărarea păcii! Luptați pentru un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie a operelor voastre!

(Din Chemările Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn cu prilejul zilei de 1 Mai 1955)

1 Mai 1945

...Ne revărsam pe străzi în lungi coloane
și-oraşu-ntinerit vuia în noi.
Creşteam în mers, din mii la milioane
și doar un val eram într-un șuvoi.

O, început de Mai, înaltă școală
ce ne-ai deprins ades cu-al luptei rost!
Ți-aduci aminte? Slove de cerneală
simpatică, odată noi am fost,

ce încă-n timpul greu, aduși de spate,
ca-ntr-o scrisoare către viitor
purtam, luptînd, mesajul ce se poate
citi în acest marș biruitor.

Și parcă-ntîia noastră primăvară
se bucura de soare și de cer,
ea, ce-a ieșit în stradă-ntîia oară
din legea conspirației de fier.

Și cot la cot, în țara deșteptată
ca dintr-un somn adînc, de țintirim,
noi, ce ne presimțeam doar altădată,
acum abia-nvățam — să ne privim!

Veronica Porumbacu

Cîntec de Mai

O, zi a libertății, zi în care
Se-ncolonează-n marș măreț popoare
Prin muncă înfrățite-n veci de veci
Tu, sărbătoare a izbînzii noastre,
Zi ce ridici la luptă marea oaste
Spre-a rupe-ale sclaviei lanțuri reci!

Și cînd puterea clasei muncitoare
E-un fluviu revărsat, lucind în soare,
Iar steagul roșu flutură semeț!
Își suie primăvara seva vie
Dar forța omenească-n vijelie
Inalță-o primăvară mai de preț!

Scăpărătoarea lumii primăvară
Din care viitoru-o să răsară:
Al luptelor de azi prelung ecou, —
Tu vei aduce pacea-n omenire
Căci astăzi, într-a luptei îndîrjire,
Se naște pe planetă omul nou!

Răzbește-acum imensa ta oștire
Spre un mileniu plin de strălucire,
Mai roșu, — sărbătoare de lumină
Măreață Uniune, slavă ție!
Tu ce conduci popoare-n bătălie
Să cucerească pacea lor deplină.

Alfred Margul Sperber
In romînește de **Virgil Teodorescu**

Odă la 1 Mai

O, zi de Mai, aceeași în fiecare an
Și totuși bucuria în noi e-atît de nouă,
Atît de nouă-i floarea de măr sau de castan
Atît de noi, în ierburi, întîii stropi de rouă.

Trec păsările-n șiruri, se-ntorc din miază-zi,
Privelişti noi le-așteaptă de fiecare dată,
Cîntarea primăverii în larguri se trezi
Lumina-i verde, grîul pe cîmpuri și-o desfață.

E ceasul cînd deschidem ferestrele lăsînd
Să năvălească-n hale și-n suflet boarea lină
A vîntului de Mai — e ceasul cînd
Accelerăm visarea și ritmul din uzină.

E ceasul cînd pe cîmpuri, pe-ntinsul nesfîrșit
Purtăm sămînța nouă a holdelor de mîine,
E ceasul cînd se-nalță și arde la zenit
Luceafărul de aur al păcii care vine.

O, zi de Mai, cu-ntregul neliniștitul stol
De cîntece, de fete, de păsări călătoare,
Tu, străluceşti prin vremuri ca un etern simbol,
Al înfrățirii noastre și-al muncii creatoare.

Și dacă-n țări de noapte cătușele mai sînt —
Se-apropie în zare văpaia dimineții
Cînd peste-ntreg pămîntul va birui un cînt:
Sculați în lumea-ntreagă voi oropsiți ai vieții!

E ceasul grav cînd pomii ning flori peste livezi
Sărbătorind triumful primăverii —
E ceasul cînd cu steaguri ne revărsăm pe străzi
In șiruri mari ca valurile mării.

A. E. Baconsky

Uzina nouă

Vezi, schelele uzinei sînt roșii, de jăratec,
Și-n orice cărămidă din zidul ei, îmi pare
Că ard ca o lumină iubiri mistuitoare
A celor ce-au clădit-o cu braț îndemînatec.

Imi pare o cetate uzina vuitoare.
Enormul horn în mijloc, cu trupul subțiratec
E parc-un plop spre toamnă, ce-a împietrit sălbatec
Suindu-și nalt și mîndru făptura către zare.

Dar undeva-n adîncul uzinei uriașe
Prind din văpăi înalte unelte să se nască.
Și zeci și mii de oameni prin halele trufașe

Incheagă din oțeluri, din dragoste încheagă
Unelte care mîine, sub mîna omenească,
Și-or răspîndi puterea în patria întreagă!

Rusalin Mureşanu

Discuţii asupra problemelor esteticii

la Institutul de filozofie al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S.

La Institutul de filozofie al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. a avut loc o discuţie consacrată lucrării acad. Todor Pavlov, preşedintelle Academiei de Ştiinţe a R.P. Bulgaria, „Problemele esteticii marxiste".

Lucrarea urmează să apară în Editura Uniunii Scriitorilor Bulgari în cursul anului 1955.

Această carte, care constituie o sinteză şi o dezvoltare a lucrărilor anterioare ale autorului, va cuprinde următoarele capitole: Introducerea. 1) Cîteva cuvinte despre originea artei. 2) Despre realitatea obiectivă şi reflectarea ei în general. Scurtă expunere a teoriei marxiste a reflectării. 3) Despre realitatea obiectivă şi reflectarea ei în artă. Ce este arta? 4) Conţinut şi formă în artă. 5) Concepţia despre lume şi metoda artistică. 6) Logica, psihologia şi tehnica în artă. 7) Despre tipicul în artă. 8) Realism, romantism şi realism socialist. 9) Specii, genuri şi stiluri în artă. 10) Legile şi categoriile estetice. 11) Caracterul de partid, popular şi general uman al artei. 12) Teoria marxistă a literaturii. 13) Despre moştenirea literară. 14) Caracterul şi sarcinile principale ale criticii literare creatoare marxiste. 15) Obiectul, sarcinile şi metoda esteticii marxiste.

A fost supus discuţiei capitolul III al lucrării. In acest capitol, autorul supune unei analize critice diferite concepţii burgheze asupra artei, arătînd că ea nu este „o fotografiere" a realităţii, sau „o imitare a naturii" şi demonstrează că arta nu este o simplă reflectare a lumii obiective, ci o reflectare artistică, subiectivă, a acesteia. Teoreticienii burghezi ai artei au încercat întotdeauna să conteste natura gnoseologică a artei şi rolul ei social, să rupă arta de viaţă, să înlocuiască realismul prin impresionism, cubism, suprarealism, etc. Arta şi estetica burgheziei imperialiste contemporane n-au nimic comun cu nevoile şi interesele reale ale ştiinţei şi culturii umane.

Arta, arată autorul, are şi trebuie să aibă o mare valoare gnoseologică, ea trebuie să îndeplinească rolul unui puternic instrument de cunoaştere a realităţii obiective şi în consecinţă şi de transformare progresistă a acesteia. Aceasta este o axiomă a esteticii marxist-leniniste.

In capitolul III se analizează, de asemenea, problema obiectului esteticii, subliniindu-se că aceasta, ca teorie generală a artei, caută să dezvăluie specificul ei. Fără clarificarea esenţei, a rolului şi specificului imaginii artistice, nu poate exista estetica marxistă ştiinţifică. Dar marxismul ne învaţă că studiul aspectelor specifice nu poate fi rupt de studiul trăsăturilor comune. A analiza acest specific, făcînd abstracţie de legăturile sale obiective şi reale cu ceea ce este comun, ar însemna, — în estetică, în teoria literaturii şi criticii — abandonarea teoriei materialiste a artei asupra reflectării specifice a realităţii obiective şi trecerea pe poziţia esteticii idealiste care consideră arta ca o „expresie" a frămîntărilor personale intime ale artistului. Acad. T. Pavlov arată deosebirea dintre artă şi ştiinţă, subliniind contribuţia însemnată a criticilor revoluţionar-democraţi ruşi (iar în Bulgaria a lui D. Blagoev) la rezolvarea acestei probleme a esteticii materialiste.

Imaginea subiectivă a lumii obiective capătă caracterul, rolul şi însemnătatea unei imagini artistice, nu numai atunci cînd ea este vie, concretă, dar cînd este totodată şi o imagine subiectivă a fenomenelor tipice obiectiv reale, în imprejurări tipice şi totodată cu trăsături individuale.

Adevărata artă poate fi numai o artă bogată în idei şi progresistă. Arta formalistă şi naturalistă este lipsită de idei şi aceste curente în artă înseamnă degradarea ei.

Pentru a găsi, a sezisa şi a zugrăvi just tipicul în împrejurări tipice, artistul trebuie să aibă o justă concepţie despre lume şi o justă metodă de interpretare şi transformare a lumii şi aceasta este imposibil dacă el nu este totodată şi un participant activ la lupta pentru dezvoltarea societăţii sale, a poporului său, a clasei sale (în societăţile bazate pe clase).

Infirmînd tezele lui Kant şi ale tuturor esteticienilor formalişti, întreaga experienţă a omenirii în domeniul artei arată că, alături de ştiinţă, ea constituie o armă puternică, nu numai de „contemplare estetică" a lumii, ci şi de transformare a acesteia.

Dar în acelaşi timp, operele de artă trebuie să ofere nu numai imagini vii şi emoţionante ale fenomenelor obiective, ci şi imagini ritmice, armonioase, melodice, simetrice, graţioase, etc.

Todor Pavlov leagă emoţia estetică de năzuinţa omului spre un echilibru intern şi extern cu mediul, referindu-se la învăţătura lui I. P. Pavlov. El vorbeşte despre anumite „manifestări estetice" la animale, observate de Darwin şi alţi cercetători ai naturii, subliniind însă că este absurd să căutăm arta la animale: arta este un fenomen social şi există numai în societatea omenească. Autorul vorbeşte apoi despre caracterul obiectiv al frumosului, despre legile obiective ale acestuia, după care creează artistul, despre tipic ca element esenţial şi necesar din punct de vedere social-istoric, despre imaginea artistică în care trăsăturile generale sînt organic contopite cu cele particulare şi unice.

Inflorirea artei în U.R.S.S. şi în ţările de democraţie populară confirmă faptul că o artă adevărată, progresistă şi eficientă, trebuie să aibă ca obiect, în primul rînd, realitatea concretă a poporului, a societăţii şi a epocii sale. Aceasta este o lege obiectivă a dezvoltării artei.

Arta în U.R.S.S. şi în ţările de democraţie populară acţionează asupra vieţii care a generat-o. Ea nu poate fi ruptă de concepţiile artistice, care fac parte din suprastructura ideologică. Desigur, există în artă unele elemente şi aspecte, care nu aparţin suprastructurii, dar în societatea bazată pe clase arta îndeplineşte, în orice epocă, rolul unui fenomen social, ideologic, suprastructural. In societăţile bazate pe clase şi în general în societăţile în care partinitatea artei şi culturii este o lege, noţiunea tipicului capătă inevitabil un adînc caracter partinic.

Arta sovietică partinică se transformă treptat în arta întregului popor, iar arta socialistă a întregului popor, arta partinică, devine treptat o artă progresistă internaţională, care începe să capete de pe acum un caracter general uman.

Arta este o mare forţă social-istorică progresistă, o armă puternică, de neînlocuit, în mîinile claselor progresiste, a popoarelor şi a întregii omeniri, nu numai pentru interpretarea obiectiv justă a lumii, ci şi pentru transformarea ei.

Discuţia asupra acestui capitol din lucrarea acad. T. Pavlov a început printr-un cuvînt introductiv rostit de autor, care a subliniat însemnătatea colaborării culturale şi ştiinţifice bulgaro-sovietice, precum şi mulţumirea că lucrarea sa este supusă discuţiei înainte de publicare.

La discuţii au luat parte colaboratorii ştiinţifici ai Institutului de filozofie al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi ai altor instituţii şi institute de ştiinţă şi artă.

G. E. Glezerman, doctor în filozofie, a arătat că lucrarea discutată sintetizează numeroasele cercetări ale lui T. Pavlov în domeniul esteticii. Ea reprezintă o analiză teoretică a problemelor de bază ale esteticii. Considerînd ca deosebit de valoroasă partea consacrată problemei specificului artei, el subliniază străduinţa autorului de a lega definiţia specificului artei cu problema frumosului. Adevărul şi frumosul sînt indestructibil legate în arta realistă. Dacă specificul artei nu poate fi redus la frumos, el nu poate fi nici rupt de problema frumosului. Tezele lui T. Pavlov deschid, după părerea lui G. E. Glezerman, o cale justă pentru precizarea specificului artei. Dar totodată el consideră că în definirea frumosului trebuie ţinut seama şi de elementul subiectiv, de aprecierea de către oameni a fenomenelor frumosului.

Intrucît frumosul este o categorie socială, nu se poate vorbi de funcţiuni estetice la animale. G. Glezerman nu este de acord cu autorul în ceea ce priveşte aplicarea în teoria despre frumos a noţiunii fiziologice a echilibrului intern şi extern dintre organism şi mediu.

A. A. Sidorov, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., a subliniat caracterul istoric al lucrării ca una dintre calităţile ei incontestabile tot aşa ca şi adîncimea şi subtilitatea analizei unor opere literare. El şi-a exprimat unele observaţii în legătură cu adîncirea problemei măiestriei artistice.

Considerînd că negarea de către T. Pavlov a împărţirii artelor în plastice şi neplastice, nu este justificată, vorbitorul a arătat că faptul că unele genuri ale artei nu au caracter plastic, nu constituie un impediment pentru ca ele să poată oglindi veridic realitatea obiectivă.

P. S. Trofimov, candidat în filozofie, a considerat că punctul de vedere al lui T. Pavlov asupra esteticii, ca ştiinţă care studiază legile generale ale artei, este just, dar propune să se precizeze că estetica este şi ştiinţa despre perceperea artistică a realităţii de către om. O asemenea definiţie permite ca obiectul esteticii să cuprindă pe lîngă artă, şi frumosul în realitate, precum şi acele procese ale cunoaşterii artistice prin imagini „care au loc zilnic, ceas de ceas, în capetele oamenilor". P. S. Trofimov face observaţii critice asupra acelor părţi din lucrarea lui T. Pavlov în care este vorba de funcţiunile estetice ale animalelor, arătînd că acestea sînt proprii numai omului. El şi-a exprimă totodată dezacordul cu interpretarea frumosului ca echilibru între organism şi mediul înconjurător, în sensul formulat de autor. O asemenea înţelegere a echilibrului contrazice noţiunea de luptă, iar lupta pentru ceea ce este nou şi progresist, lupta revoluţionarilor, a partizanilor păcii nu poate fi exclusă din domeniul frumosului. Recunoscînd caracterul obiectiv al frumosului, nu se poate nega în acelaşi timp rolul omului, al societăţii, în aprecierea fenomenelor frumoase ale realităţii, caracterul social istoric al concepţiilor oamenilor despre frumos, etc.

In legătură cu problemele realismului socialist, ale conţinutului socialist şi ale formei naţionale în artă, P. S. Trofimov arată că dezvoltarea formei naţionale în arta sovietică şi a ţărilor de democraţie populară nu înseamnă că această formă, devenind tot mai adecvată conţinutului socialist, încetează de a mai fi naţională. In condiţiile actuale, dezvoltarea culturii artistice este posibilă numai în formă naţională. Vorbitorul consideră de asemeni că oamenii de artă din străinătate nu pot fi împărţiţi în realist-socialişti şi formalişti, pentru că realismul socialist nu exclude, de pildă, existenţa realismului critic.

I. B. Astahov, doctor în filologie, s-a declarat de acord cu T. Pavlov în problema obiectului esteticii şi a obiectului artei precum şi în problema frumosului în artă. El consideră necesară precizarea unor formulări în ceea ce priveşte frumosul în realitate, subliniind că aptitudinile estetice sînt rezultatul dezvoltării istorice şi sînt proprii numai omului.

V. V. Vanslov a relevat faptul că autorul a reuşit să dezvăluie unitatea generalizării şi individualizării în imaginea artistică, arătînd că această imagine întruchipează nu numai concepţiile oamenilor asupra frumosului şi oferă o apreciere estetică a fenomenelor realităţii, dar se şi construieşte pe baza legilor frumosului, adică ţinîndu-se seama de acele legi ale frumosului, pe care le conţin fenomenele înseşi ale realităţii.

In legătură cu teza privind funcţiile estetice ale animalelor, care a dat naştere la mai multe observaţii critice, vorbitorul a considerat că ar fi fost mai just dacă autorul ar fi pus problema percepţiei obiective a fenomenelor realităţii, pe care omul social le apreciază în lumina idealurilor sale estetice. Negarea împărţirii genurilor artei în plastice şi neplastice de către autor nu este justificată, aceasta fiind admisă în estetica sovietică, dar ea este tratată în spiritul realismului, eliminînd tendinţele formaliste şi naturaliste.

V. K. Skaterşcikov a sugerat ca problemele privind rolul social şi funcţia estetică a artei să fie tratate mai amplu, întrucît se poate naşte impresia unei subaprecieri a rolului educativ al artei şi a reducerii însemnătăţii artei numai la latura ei gnoseologică.

V. A. Razumnii s-a oprit asupra problemei tipicului, care exprimă specificul artei, sugerînd ca ea să fie pusă în centrul lucrării.

G. B. Puzis a insistat asupra necesităţii de a deosebi teoria generală a artei ca ştiinţă despre esenţa şi legile fundamentale ale artei, de estetică ca ştiinţa despre frumos în realitate şi artă şi despre gustul estetic; cele două ştiinţe se încrucişează, dar nu coincid şi neglijarea deosebirilor între ele îngreunează elaborarea problemelor esteticii.

Despre forma naţională în artă a vorbit **A. E. Mordinov**, exprimîndu-şi dorinţa ca autorul să răspundă în lucrarea sa la întrebarea dacă specificul naţional al artei se limitează numai la forma naţională şi dacă forma naţională coincide cu forma artistică.

In încheierea discuţiilor, a luat cuvîntul acad. Todor Pavlov, care a mulţumit vorbitorilor, declarîndu-se de acord cu majoritatea observaţiilor critice făcute, de care va ţine seama la redactarea definitivă a lucrării. A mulţumit de asemeni Prezidiului Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi conducerii Institutului de filozofie pentru organizarea acestei discuţii, care i-a oferit un preţios ajutor pentru îmbunătăţirea lucrării sale.

(Din „Voprost Filosofit" Nr. 1/1955)

Breviar

Gottfried Keller: „Nuvele"

In a doua jumătate a veacului trecut, realismul critic german înscrie, prin opera lui Gottfried Keller (1819-1890), una din cuceririle sale cele mai de preţ.

Gottfried Keller este autorul romanului autobiografic Der grüne Heinrich (Heinrich cel verde), de un viu interes pentru cel care urmăreşte să-i cunoască îndeaproape personalitatea, dar adevărata măsură a talentului său a trecut în seria de nuvele grupate sub titlurile Călătorii din Seldwyla şi Nuvele din Zürich.

Volumul recent apărut cuprinde, într-o tălmăcire românească îngrijită, cîteva dintre acestea. In fiecare povestire transpusă aci recunoşti scriitorul preocupat de problemele sociale contemporane. Peripeţiile croitoraşului din Haina face pe om, căruia notabilităţile unui tîrg îi atribuie origine nobilă, luînd înfăţişarea veşmîntului drept principală mărturie pentru acest lucru, ilustrează, în primul rînd, suficienţa acciora care în aprecierea însuşirilor omeneşti se conduc după raţiuni lipsite de temei.

Scriitorul animat de idei democratice şi pătruns de rostul educativ al literaturii se vădeşte în Cei trei pieptănari chibzuiţi, unde înfruntarea pieptănarilor la propunerea inumană a patronului relevă îngustimea unei anume mentalităţi în condiţiile vieţii burgheze şi consecinţele ei. Atitudinea bizară a tinerei Züs Bünzlin în faţa întîmplărilor apare şi ea ca rezultatul firesc al greştiei îndrumări pe care o primea, în acel timp, omul simplu prin intermediul lecturilor primejdioase.

In cu totul alte împrejurări istorice decît acelea care încadrează drama lui Shakespeare, caracterele pasionate ale îndrăgostiţilor din Romeo şi Julieta la ţară denotă vitalitatea temelor literare provenite din observaţia directă a realităţii.

Aspiraţia spre libertate şi fericire străbate ca un fir roşu creaţia scriitorului. Meseriaşii cinstiţi din Steagul celor şapte dîrzi alcătuiesc un grup de dioramă în care străluceşte iubirea de patrie şi prietenie.

Volumul de nuvele din opera lui Gottfried Keller, publicat în Editura de stat pentru literatură şi artă, constituie o frumoasă realizare. Poate cu prea sumare referiri la bucăţile traduse în volum, prefaţa prezintă judicios aportul marelui scriitor realist pe linia umanismului clasic german.

LIVIU CĂLIN

Jules Verne: „Întîmplări neobişnuite"

Opera lui Jules Verne — opera scriitorului atît de cunoscut şi iubit din totdeauna, care ne-a fermecat anii copilăriei cu mirajul marilor călătorii şi descoperiri, al expediţiilor celor mai îndrăzneţe spre inima pămîntului, pătrunzînd tainele marilor adîncimi ale oceanelor, cucerind spaţiile interplanetare — vede din nou lumina tiparului în zilele noastre. Editura Tineretului a început editarea acestei opere din care au apărut pînă acum „Întîmplări neobişnuite", „Cinci săptămîni în balon" şi „20.000 de leghe sub mări".

La baza „Întîmplărilor neobişnuite" stă unul dintre subiectele caracteristice romanelor lui Jules Verne, în care se întreprind acţiuni de proporţii cosmice — mărturii ale inteligenţei şi atotputerniciei spiritului uman. Este vorba de mutarea axei pămîntului în aşa fel încît schimbările meteorologice şi geografice care vor surveni să transforme pămînturile încă neexplorate de la Polul Nord, în regiuni fertile, locuibile. Planul realizării unui asemenea proiect fusese alcătuit pe baza ultimelor cuceriri ale fizicii, chimiei şi balisticii epocii. Inlocuirea vechii axe a pămîntului urma să fie obţinută „prin izbitura provocată de reculul unei arme fixate într-un anumit punct al pămîntului".

Deşi pînă la urmă planul eşuează din pricina unei erori de calcul algebric, întreaga acţiune a cărţii, figurile eroilor, atmosfera peripeţiilor prin care trec iniţiatorii schimbării axei pămîntului, toate elementele povestirii respiră încrederea în forţa atotputernică a omului capabil să schimbe cu desăvîrşire faţa pămîntului, să descopere — prin cercetări pasionate pe tărîmul ştiinţei şi chimiei — surselor unei energii nemaiîntîlnite în istorie („melt-melonita") să supună întreaga natură în slujba omenirii, a progresului civilizaţiei. In rolurile principale ale povestirii, cititorul reîntîlneşte cîţiva dintre eroii minunatei lumi fantastice create de Jules Verne, cunoscuţi de pildă din episodul dramaticei călătorii „De la pămînt la lună", cum sînt Impey Barbicane, preşedintele „Clubului artileriştilor" din Baltimore, căpitanul Nicholl, şi alţii.

Subiectul povestirii „Întîmplări neobişnuite" capătă o deosebită semnificaţie în zilele noastre, cînd, odată cu rezolvarea cu succes în Uniunea Sovietică a problemei folosirii uriaşei energii atomice în scopuri paşnice — una dintre temerarele năzuinţi ale scriitorului începe să devină realitate concretă. Mulţumită dezagregării nucleare, omenirea dispune astăzi de o incalculabilă energie, capabilă să transforme radical viaţa omului pe pămînt în anii ce vor veni, să supună natura, să-i smulgă mai multe bogăţii, să poată atinge astfel nivelul celei mai înalte dezvoltări a civilizaţiei omenirii.

Valoarea umanistă de o mare actualitate a „Întîmplărilor neobişnuite" constă în aceea că, în descoperirea unor noi pămînturi, în tentativele de cunoaştere şi transformare a vieţii globului, scriitorul a surprins — la scara proprie povestirilor sale ştiinţifico-fantastice — îndrăzneala curajul, inteligenţa, pasiunea cercetătorre— însuşiri de seamă, caracteristice oamenilor înaintaţi, care-şi dedică entuziast întreaga lor putere creatoare cauzei măreţe a clădirii fericirii umane.

MIRON DRAGU

I. D. Bălan: „Influenţe folclorice în poezia noastră actuală"

Studiul recenzat de noi e scris de un critic tînăr, pasionat de obiectul cercetării sale, dovedind înţelegere pentru poezie. I. D. Bălan a debutat în critica literară nu de multă vreme, scrilind bune recenzii, iar acuma e în măsură să scoată la iveală o carte, prima sa carte. Studiul e întîiul de acest fel în critica ultimilor ani şi e cazul să adăugăm imediat că în trecut — cum e şi firesc — problema nu s-a bucurat de o atenţie excesivă.

După o introducere, menită să fixeze cadrul şi natura cercetării, se ia în dezbatere problema sub aspectul ce-l preocupă pe critic în momentul actual: modalităţile de valorificare a poeziei populare în literatura realismului socialist şi, din acest punct de vedere, perspectivele ce se deschid. Se face trecerea în revistă susţinută de o analiză a autorilor contemporani a căror inspiraţie folclorică e evidentă.

Se arată insistent că împrumutul unor procedee de ordin pur formal, imagistic, reprezintă un fel găunos de inspiraţie şi e păcat că în această privinţă autorul mai mult teoretizează decît demonstrează prin analiză ineficacitatea unei astfel de înţelegeri mecanice a problemei. E vorba, în primul rînd — se arată de data aceasta cu exemple convingătoare — de însuşirea orientării, a concepţiei asupra vieţii, specifice poeziei populare, care se manifestă prin viziunea democratică, prin sentimentele de umanitate, prin spirit eroic, înflăcărare patriotică, ură faţă de asupritori, cultul înaltei moralităţi, al nobleţei de caracter, în sfîrşit printr-o înţeleaptă ironizare a viciilor de tot felul.

Faţă de concepţia populară şi democratică din trecut, faţă de vechile speranţe şi năzuinţe de totdeauna ale poporului spre libertate, spiritul socialismului înseamnă un lucru de altă calitate, chiar dacă rădăcinile noii viziuni ale vieţii sînt îndepărtate şi se pierd în istorie. De aici rezultă toată complexitatea problemei. Cum reuşesc poeţii de astăzi să săvîrşească această trecere, păstrînd totuşi întreaga natură specifică, atmosfera, mijloacele de expresie şi procedeele poeziei populare? E foarte dificil de spus. I. D. Bălan pune totuşi problema, fără a căuta un răspuns abstract, imposibil de găsit, ci urmărind procesul în fazele lui concrete, deosebite de la un autor la altul. Nu se limitează însă la asta, avînd adesea curajul de a defini însăşi noţiunea de inspiraţie folclorică. A te inspira — răspunde criticul — înseamnă (în cuvintele noastre) a disocia, a topi şi a clădi de la început, ca şi cum nimic n-ar fi fost înainte — şi totuşi, în acelaşi timp — a păstra totul — şi viziune, şi specific, şi atmosferă, şi expresie. Pe această linie I. D. Bălan face observaţii interesante. Multe chestiuni au fost tratate însă prea în grabă. In goana demonstraţiei se exprimă păreri ce nu se dovedesc asupra „Mioriţei". Ne mai pare rău că nu se valorifică un exemplu atît de concludent pentru ideea dezbătută — anume poemele lui Eugen Jebeleanu. In schimb se observă pe alocuri o oarecare lipsă de pondere în stabilirea valorilor, criticul arătîndu-se prea binevoitor şi darnic din belşug cu epitetele superlative acordate — între altele — şi unor producţii mediocre. Calitatea analizei, cunoştinţele variate, expresia naturală şi lipsită de pedanterie, şi încă alte însuşiri reale, ne îndreptăţesc să aşteptăm de la I. D. Bălan, pe viitor, realizări tot mai valoroase.

L. BERNARD

Răsfoind revistele

Note despre o schiţă interesantă

M-a izbit o frază, banală în fond, pe care am citit-o cam după primele pagini în schiţa lui Eugen Barbu, „Munca de jos", din ultimul număr al „Vieţii româneşti". „Ce ştie cititorul unei cărţi? El o deschide acasă în pat, după treizeci de pagini i se face somn, cască, o lasă..." Fraza aceasta trece prin mintea unui tipograf, la o oră tîrzie, din noapte, oră cînd se spune că şi apele dorm şi numai rare ferestre luminate în oraşul care se odihneşte arată că sînt oameni care veghează. „Vezi, Antonică, îşi zice eroul, asta-i revoluţia culturală! Uite aici începe revoluţia culturală. De la degetele linotipiştilor care culeg sute de mii de litere într-o singură noapte. Aici să fie cititorul tău, Antonică, să audă cum cad matriţele în cutia lor, cum cad merele coapte într-o grădină. Să audă tăietura galionului de strîns rînduri, zgomotul acesta care te adoarme al roatei ciudate a maşinilor, să simtă în nări aburii fierbinţi ai plumbului topit, să-şi frigă degetele trăgînd cutia cu pene de spaţiu, să i se închidă pleoapele şi să nu mai vadă nimic. Asta-i munca, Antonică! Această voinţă de a nu te lăsa învins de ora parşivă a dimineţii care se apropie!"

Intr-adevăr, cred că puţini dintre cei care ţin cu obişnuinţă în mîinile lor o carte, se gîndesc la omul care într-o noapte a stat aplecat asupra manuscrisului, alegînd cu răbdare literele.

Se spune că se prăpădeau de rîs zeţarii care culegeau „Revizorul" lui Gogol. Primii cititori ai oricărei cărţi sînt aşadar în tipografie, dar despre ei rareori au scris cărţile. In literatura noastră nouă, nu-mi aduc aminte să se fi scris multe rînduri despre oamenii tipografiei. Citirea acestei schiţe aduce însă nu numai o zonă profesională mai puţin cunoscută în literatura noastră, ci luminează în acelaşi timp o problematică interesantă prin caracterul ei uman tipic şi prin noutatea ei. Am descoperit în eroul acestei schiţe, Antonică, nu numai muncitorul din tipografie cu problemele lui specifice şi nu prea cunoscute, ci şi germenele unei alte atitudini morale care iese la lumină, învingînd noianul de prejudecăţi şi deprinderi uzite, rezultatul influenţei nefaste a burgheziei.

Toată schiţa nu este în fond altceva decît o mişcătoare autocritică pe care şi-o face eroul principal, scoborît dintr-un post important, şef al unui sector în tipografie, şi trimis la munca de jos. Motivele, cam neplăcute: a) deşi om însurat şi cu doi copii, trăieşte cu Domnica, o femeie de curînd venită în tipografie pentru recalificare, fără meserie precizată înainte; b) îndărătnicia exagerată a băuturii care se face din prune. Sînt acestea cusururi mari pentru un om care încolo îşi face conştiincios datoria şi cu planul stă „peste". Totuşi Antonică s-a revoltat încă de la primele admonestări: „Ce are politica cu sufletul meu? Adică pînă aici mergeţi?" Şi a continuat să-şi vadă de treabă, să meargă la Domnica şi chiar s-o propună la primă, deşi a lipsit cîteva zile fără motiv. Cînd s-a pomenit la „munca de jos", eroul nostru cade însă pradă sentimentelor celor mai contradictorii. Intr-un vălmăşag plin de firesc, se amestecă revolta şi orgoliul jignit, dorinţa de a se răzbuna cu simţămîntul deocamdată confuz şi voalat al vinovăţiei, al dorinţei de reabilitare. Autorul urmăreşte cu pătrundere de psiholog şi cu artă de scriitor mişcarea sufletească a eroului, arătînd cum, din complexul acesta de sentimente în care se părea că predomină ceea ce este rău şi înapoiat, se dezvoltă şi învinge ceea ce este bun în om, ceea ce constituie esenţa muncitorului înaintat.

O noapte întreagă — noaptea în care Antonică, reintors la maşina lui veche, „Gloaba", o unge şi o readuce în stare de funcţionare — se frămîntă eroul, rînd pe rînd se răzvrăteşte şi se domoleşte, îşi recunoaşte vina şi încearcă durerea acestei recunoaşteri şi mai ales durerea de a rupe din el ceea ce este infectat de morbul îmburghezirii. „Aşa ai vrea tu să fie, — se gîndeşte eroul — dar stai, să vedem. Că ţi-au spus-o de la obraz: „noi n-avem nevoie numai de lucrători buni. Pentru noi, un comunist nu trebuie să fie numai un meseriaş capabil. El trebuie să fie şi un caracter!" Începuseră să vorbească cum scrie în cărţi. Şi, pe deasupra, mai şi credeau ceea ce spuneau! Adică de ce să nu creadă? Stai, domnule! Stai, cine are dreptate: tu sau ei? Ia răspunde?" Şi aşa, silindu-se să privească lucrurile drept în faţă, dedublîndu-se astfel încît mereu ai impresia că un Antonică îi ia pe celălalt de gulerul hainei şi-l zgîlîie silindu-l să răspundă cinstit cine are dreptate, eroul îşi demonstrează în faţa noastră esenţa pozitivă.

„Nu se poate scrie despre oameni de pe poziţii realist-socialiste — spunea K. Simonov la cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici — lăsînd o sugera lămurit încotro se îndreaptă ei, care latură — cea bună sau cea rea — se va schimba, determinînd pînă la urmă atitudinea noastră, pozitivă sau negativă, faţă de dinşii".

In schiţa lui Eugen Barbu, ciocnirea interioară a personajului se rezolvă în lumina unui asemenea principiu.

De remarcat este priceperea deosebită cu care autorul schiţei introduce în discuţie imagini din trecut care străbat prin amintire şi vin să vorbească eroului cu mustrare. Incet, încet cresc în sufletul lui Antonică greutăţile de odinioară peste care a trecut cu buretele de dragul unei femei care nu mai e nici tînără, nici frumoasă, dar îi stimulează simţămîntul neclar dar ispititor al îmburgheziri. „Ia să-mi spui? — se întreabă eroul. — Adică Domnica, ce a învîrtit la viaţa ei? Ţi-a spus sau nu ţi-a spus? Ei? Nu ţi-a spus, ce-i proastă? Cînd o mai ia gura pe dinainte mărturiseşte că a ţinut-o un circiumar de-aveau parale multe. Păi, asta bătea băieţii de prăvălie cum te bătea pe tine Bazilescu, dacă vrei să ştii! Şi cînd ţi-aduci aminte, o mai apuci de mînă, de braţul acela tare care miroase frumos a sudoare muierească, şi-o scuturi: „Spune, spune..."

Din îmbinarea realizată cu artă a amintirilor cu pasajele de ciocnire interioară violentă se zămisleşte chipul eroului cu toată sinceritatea şi naivitatea, nu lipsită de o anumită înclinare spre trivialitate — probă a mentalităţii lui încă înapoiate. Se dezvăluie totuşi înălţimea morală la care este în stare să se ridice acest om, deşi a greşit grav, sugerîndu-se în acelaşi timp îndreptarea care va să urmeze căinţei.

Aceste simple note pe marginea valoroasei schiţe „Munca de jos" nu au alt scop decît să invite cititorul la lectura ei.

Georgeta Horodincă

Vera Călin: „Articole de critică"

Criticul literar, mai ales dacă nu are o prezenţă destul de activă în publicaţiile de specialitate şi în presă, riscă adeseori să fie urmărit fragmentar, prin fiecare articol în parte, fără să se impună lesne cititorului ca personalitate bine conturată. Adunarea în volum a celor mai însemnate articole ale unui critic literar, înainte publicate disparat, nu aduce numai un material util, altfel greu de consultat în colecţiile diferitelor periodice, ci şi o imagine, mai mult sau mai puţin definitorie, a personalităţii criticului, aşa cum se dezvăluie ea prin totalitatea creaţiei sale pînă la o anumită dată. In acest sens, volumele de critică editate în colecţia „Studii literare" prezintă un deosebit interes pentru aprecierea justă a criticilor noştri. E de la sine înţeles că, pentru alcătuirea unor asemenea volume, o condiţie de bază este frecvenţa articolelor şi studiilor date de un critic în ultimul timp, deoarece un volum care să cuprindă articole publicate în decursul a zece ani, din care doar două-trei reprezentînd activitatea actuală a criticului, ar fi prin el însuşi un act de acuzare împotriva absenţei criticului respectiv din lupta de zi cu zi pentru dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist. (In paranteză fie spus, nu întîmplător nu apar volume ale unor critici care, remarcîndu-se de pildă prin anii 1947—1949, au ajuns în ultimii ani aproape la o desăvîrşită mutenie, absenţi cu totul prin scrisul lor din lupta atît de încordată pentru rezolvarea problemelor actuale ale literaturii noastre).

De aceea, apariţia în colecţia „Studii literare" înseamnă pentru critic, implicit, o demonstrare a combativităţii sale creatoare, a hărniciei sale, aş spune a atitudinii socialiste faţă de munca sa de specialitate. Imaginea de ansamblu a activităţii criticului Ov. S. Crohmălniceanu mărturisise astfel, la începutul anului trecut, valoarea acestei activităţi ulterior distinsă cu unul din primele premii de stat acordate în domeniul criticii literare. Mai tîrziu a apărut volumul „Probleme şi opere contemporane" cuprinzînd articolele publicate în presă între 1950—1954 de criticul Silvian Iosifescu. Anul acesta, a apărut un nou volum de critică literară, cel al Verei Călin, intitulat „Articole de critică" şi oglindind activitatea acesteia în ultimii trei ani.

Cunoscută de mai multă vreme prin studiile şi articolele ei de critică şi de istorie literară — română şi universală — Vera Călin are în publicaţiile noastre o apariţie destul de capricioasă, nu numai împrăştiată în paginile a mai multor ziare şi reviste, dar şi cam rară şi fără continuitate. Culegerea, reflectînd aceasta, cuprinde două articole şi două prefeţe din 1952, trei articole din 1953 şi patru din 1954, ultimele datate semnificativ: două de la începutul anului şi celelalte două din octombrie. De la ultimul articol, cuprins în volum, e prea uşor să numeri cîte a mai publicat criticul pînă azi.

Deşi cu o frecvenţă caracterizată prin cele arătate mai sus, Vera Călin îşi afirmă o anumită prezenţă în actualitate, prin căutarea de a analiza cu predilecţie, în legătură cu literatura noastră, probleme dintre cele mai arzătoare pentru justa orientare a beletristicii pe drumul realismului socialist. E semnificativ că ea şi-a deschis volumul cu studiul „Omul înaintat în poezia noastră nouă", care — împreună cu cel al lui Silvian Iosifescu „Oameni deosebiţi" — contribuie la cercetarea ştiinţifică, de pe poziţie partinică şi cu exigenţă artistică, a problemei-cheie pentru noi: crearea eroului pozitiv al epocii noastre.

O caracteristică a criticii Verei Călin şi unul din principalele ei merite este hotărîrea de a trata, în materiale ca cele de mai sus, nu problemele cele mai uşoare, dezbătute adeseori şi în mare măsură clarificate, ci tocmai acele probleme evitate nu odată în critica noastră pentru că ele cer o contribuţie originală, o abordare a unor căi mai puţin bătătorite. Astfel, se vorbeşte de multe ori despre chipul omului înaintat în literatură, dar rareori se caută posibilităţile proprii de realizare a acestui chip în modurile specifice de reflectare artistică ale diferitelor genuri literare. Nu se poate spune că Vera Călin aduce în studiul ei lucruri cu totul noi şi nici că rezolvă definitiv problemele. Dar nu originalitatea cu orice preţ interesează, nici găsirea unor răspunsuri complete nu este o exigenţă absolută faţă de fiecare studiu al fiecărui cercetător. Avem nevoie de o cîntaro efervescentă a criticilor noştri, de a aplica şi dezvolta prin contribuţii proprii, prin gîndire proprie, cuceririle de pînă acum ale criticii ştiinţifice, în deosebi ale criticii sovietice. Avem nevoie de ridicarea cu îndrăzneală a problemelor, cu condiţia să avem certitudinea că fiecare rînd al nostru are un scop precis: acela de a mobiliza forţele creatoare în lupta concretă, eficientă, pentru creşterea calitativă a literaturii noastre, ca oglindă a realităţii în transformarea ei revoluţionară, pentru a face din literatura noastră tot mai mult o parte integrantă a cauzei clasei muncitoare. Cercetarea condiţiilor de realizare a eroului nostru pozitiv în specificul poeziei epice şi în cel al poeziei lirice — aşa cum face Vera Călin — este un fapt remarcabil, tocmai în lumina celor arătate mai sus.

Şi primul studiu, şi altele, din volumul Verei Călin, dovedesc străduinţa şi pasiunea de a ridica, în legătură cu literatura actuală, probleme generale, tratînd în cadrul unui articol mai multe opere şi fenomene literare prin prisma unor idei coordonatoare, de a analiza realizările şi deficienţele în elaborarea de către mai mulţi scriitori a unei teme centrale. Articolul „Literatura Griviţei", de pildă, este o incursiune în istoria literaturii noastre contemporane, privind oglindirea artistică a unui moment revoluţionar, hotărîtor în mişcarea muncitorească a ţării noastre, în lupta partidului nostru. Tendinţa pozitivă a criticului, de a nu se mulţumi cu o informaţie facilă, se manifestă şi aici. Vera Călin prezentînd cititorului o cercetare conştiincioasă a surselor bibliografice care se referă nu numai la literatura de după 23 August, ci şi la aceea dinainte, cuprinsă în poezia anonimă a luptătorilor din ilegalitate şi în încercările mai vechi, ale unor scriitori legaţi de popor.

In acelaşi sens, Vera Călin abordează uneori probleme de mare actualitate, în articole de sinteză. Cu documentare vastă, demonstrînd familiaritatea necesară oricărui critic cu exemplele cele mai strălucite ale literaturii universale, articolul „In cuvinte puţine, lucruri mari" discută „cîteva din problemele schiţei". Ca şi studiul „Omul înaintat în poezia noastră nouă", acest articol are meritul de a preciza atît importanţa politico-socială a temei, cît şi problemele specifice care îi aparţin. Deşi ar putea părea unora preţiozitate, e indiscutabil pozitiv felul de a demonstra al autoarei, care trece cu degajare de la citarea lui Voltaire la cea a lui Gorki, de la Bielinski la Serghei Antonov, de la Cehov la Caragiale şi Maupassant, pentru a cerceta specificul tipizării realiste în schiţă şi a analiza concret problemele schiţei noastre actuale, la scriitori cu experienţă şi la debutanţi.

**Inrudit cu articolele precedente prin inclinaţia necesară de a cerceta sinteţic fenomene act

Frânzele „MARIKA"

Pe strada Raza Soarelui, îndată după „Alimentara" din colț, într-o căsuță îmbrăcată în viță sălbatecă, locuiește Kaptalan-baci, muncitor feroviar.

Kaptalan-baci e un om nu prea înalt, chel, slab și are întipărită pe obraz o asprime ca a unui învățător ieșit la pensie, îmbătrînit în zarva copiilor și corectînd teme. Trebuie să adaug numai decît că bătrînul Kaptalan suferă de stomac. Fiindcă prin 1930 s-a întîmplat să nu găsească de lucru în branșa lui de turnător de fontă, Kaptalan-baci a trebuit să se angajeze la căile ferate. Slujba îl obliga să călătorească mult. Sum trebuia să-și ia la drum numai mîncare rece — și nici din asta n-avea totdeauna — s-a îmbolnăvit de stomac. Serviciul nu și l-a părăsit, numai că acum se îngrijește, mai cu seamă că a fost criticat în organizația de bază, cu prilejul alegerilor de comitet, pentru că nu-și vede de sănătate. A bombănit el, bătrînul, atunci, s-a plîns tuturor cum că ar fi fost jignit. Pînă la urmă însă și-a dat seama că așa e bine să facă și, de la o vreme încoace, în fiecare simbătă își întocmește singur lista de mîncare pe săptămîna următoare. Și zilnic are grijă să-și cumpere franzelă pentru a doua zi. În taină trage nădejde că Ana, nevasta lui, o să trimită o scrisoare secretarului organizației de bază, să-i spună cum și-a însușit el, ca un comunist adevărat, critica.

Într-o după amiază călduroasă din iunie, Kaptalan-baci intră în odăița lui cu ferestrele astupate ca să țină răcoare. Își șterse ochelarii și se pregăti să studieze materialul pentru seminarul de Istoria Partidului, de-a doua zi. Toate bune, dar își aduse aminte de franzele. Lăsă totul baltă și dădu o fugă pînă la „Alimentara" de-alături. Nu prea era în toane bune, fiindcă de dimineață se certase cu maistrul de schimb care nu pregătise din vreme formele de turnare, așa că iarăși avea să se lucreze în asalt la sfîrșitul lunii. Și, pe deasupra, îl mai încerca și stomacul, pentru că fumase de necaz toate cele 10 țigări „Mărășești" planificate pentru două zile.

— Dă-mi, te rog, o franzelă, ceru el morocănos.

— De care poftiți? se auzi o voce plăcută de fată, franzeluță albă sau neagră? Mai prăjită ori mai moale? ...Am și proaspătă de tot. Dar dacă doriți, pot să vă servesc și cu una de ieri.

— Ei, drăcie, să vezi ce probleme îți pune! mormăi Kaptalan-baci — da, la te uită ce drăguță e fetița asta! Se uită mai bine la vînzătoare. Ce mai moț cîrlionțat și-a potrivit pe frunte! Și ce îngrijit se poartă: guleraș cu picățele, răsfrînt peste halatul alb, proaspăt călcat.

— Cum o fi, copila mea, numai să fie bine coaptă, spuse el de data asta mai prietenos. Între timp își aminti că fata asta îl servește de mai multă vreme, dar niciodată nu i s-a părut așa de drăguță și frumușică.

— V-aleg una pe cinste, hotărî vînzătoarea și-i puse dinainte o franzelă proaspătă. Kaptalan-baci se uită în ochii buni, șăgalnici și plini de căldură ai fetei. Luă franzela sub braț și ieși din prăvălie. Simți că nu-l mai doare așa tare stomacul; parcă nici supărat n-a fost; i s-o fi părut numai. Se opri în grădinița din fața casei, își privi florile și fără veste începu să fluiere încetișor melodia „Minciună ți-a fost orice cuvînt".

— Dumitre, Dumitre... nărod bătrîn, — se dojeni singur. Fii om întreg și recunoaște că fetișcana asta bălaie te-a înveselit. Bravo, frumos ne mai șade. Să afle Anuța, știu și eu că iese o istorie. Ei, și ce dacă află? El i-a tot spus că ar fi bine și o fetiță pe lîngă băiat, dar ea nici să audă. „De ce, ca să flămînzească? Bolnăvicios cum ești, mîine-poimîine te duci la cimitir, și rămîn cu-o casă de guri flămînde". Acum, pe băiat l-au dat la învățătură, l-au scos inginer și, cum era de așteptat, s-a dus. Mai vine acasă odată pe an, așa, în vizită. Gîndindu-se la asta, lui Kaptalan-baci îi pieri cheful de grădiniță și intră în odaie, ca să se apuce de învățat. Franzela mai trebuie pusă în servietă, altfel te pomenești că o uită acasă dimineața. Dar, ia te uită, ce franzelă ciudată mai e și asta? N-are crestături ca toate franzelele, ci litere. „Ma-ri-ka!" descifrează el. Hm, curios. Mîine-poimîine fetele or să se cheme „Rumenita", iar franzelele „Marika". „Ei drăcie, dar cum a trecut vremea! Haide, la învățat, Dumitre...

★

A doua zi după masă, ca de obicei, trecu iar pe la „Alimentara" să-și ia franzela. La raionul de pîine nu era nimeni și casierița strigă spre magazie:

— Marika! Vino de servește...

Ușa se deschise și intră mica vînzătoare bălăioară. „Deșteptule, — se mira în sinea lui Kaptalan-baci — la asta cum de nu te-ai gîndit? Păi de asta scrie „Marika" pe franzelă. Ai început să îmbătrînești, frățioare. E mult de-atunci, cînd pe fiecare vagon ieșit din atelier scriai cu tibișir „Anuța". Va să zică de-asta înfloorește așa de frumos bobocul acesta de fată. O fi în vorbă cu vreun muncitor brutar. Trebuie să fie un băiat tare isteț dacă pe fiecare franzelă scrie cîte-o declarație de dragoste".

În scurtă vreme Kaptalan-baci s-a împrietenit la toartă cu Marika și cu cei din magazin. Așa de mult încît îndată ce intra el în prăvălie, responsabilul și porunea să strige:

— Repede, o franzelă „Marika" pentru Kaptalan-baci.

Fata glumea, rîdea și Kaptalan-baci se simțea totdeauna întinerit cînd ieșea din magazin.

Odată, spre seară, Kaptalan-baci uda florile în grădină. Deodată văzu că cineva se plimbă în sus și-n jos prin fața porții. Trase cu ochiul peste gard: era un tînăr. „O fi așteptînd pe cineva" — se gîndi el și-și căută de treabă stropind florile mai departe. „Adică, la drept vorbind, cum vine asta, pe cineva?" își zise bătrînul, cercetîndu-i mai bine pe tînăr. Cu haine închise și cu cravată la gît pe căldura asta, un tînăr nu așteaptă „pe cineva", ci așteaptă „o fată". Cînd tînărul trecu din nou prin fața porții, Kaptalan-baci îl urmări cu privirea. Pe haine avea ici-colo cîte-o pată albă. „Așta e brutar, îi trecu lui prin gînd. Numai brutar poate fi. Și dacă-i brutar, înseamnă c-o așteaptă pe Marika și înseamnă că el face franzelele „Marika". — hotărî Kaptalan-baci în sinea lui. Prin urmare trebuie să-l vedem mai de-aproape pe flăcăul ăsta". Lăsă stropitoarea și ieși în poartă. „Pare băiat de treabă". Îi făcu semn să se apropie.

— Ia, vino-ncoace puțin, feciorule. „Măăă, dar familiar mai ești, Dumitre! se minună bătrînul singur, cînd își dădu seama că-l tutuise pe tînăr. Băiatul ăsta habar n-are de tine și tu „vino-ncoa". Dar nu se tulbură. Îl întoarse pe flăcău și începu să-l scuture pe spate cu mîna.

— Te-ai atins de vreun sac, ești plin de făină — îi spuse Kaptalan-baci și-i îndreptă și nodul cravatei.

— Vin de la brutărie — îi răspunse băiatul încurcat, trăgînd cu ochiul pe furiș spre magazinul de-alături, nu cumva să-l vadă careva cum îl dichisește bătrînul ăsta.

Îi era oarecum necaz pentru atîta grijă și ca să scape mai repede de dînsul, îi mulțumi politicos pentru serviciu.

Dar n-a mers chiar așa de ușor, căci bătrînul îl împinse în ogradă.

— Uitucule, bombăni el. Așa se vine, cu mîna goală? Bine că n-ai venit cu cozonacu-n mînă. Apoi trecu în grădinița cu flori și tăie cu briceagul cel mai frumoși trandafiri roșii. Săraca Ielea Anuța, de l-ar vedea, ar apuca-o disperarea, căci bătrînul nu i-a îngăduit niciodată să rupă măcar una din florile lui preferate, ca să le pună în vază. Făcu repede un buchet și-l puse în mîna flăcăului.

— Așa, îi spuse mulțumit. Așa trebuie s-o aștepți pe Marika — și-l împinse pe poartă pe brutarul năucit, care nu înțelegea nimic din toată afacerea asta.

De bună seamă că Marika îi va fi explicat totul pentru că în serile următoare, Ianoș — așa-l chema pe tînăr — n-a mai așteptat-o pe fată în stradă, ci înăuntru, la Kaptalan-baci.

★

Dar medicul întreprinderii găsi de cuviință că tovarășului Kaptalan nu-i ajunge numai cura de franzelă și-l trimise pe trei săptămîni pentru cură de apă minerală la minunata stațiune a Singeorgiului rominesc.

Kaptalan-baci se îngrășă, se făcu și mai vesel și mai voios și abia aștepta să poată merge iarăși la „Alimentara" de alături, după franzele „Marika". Cînd ajunse în sfîrșit acasă, nici nu mai apucă să se schimbe și dădu fuga după franzelă „Marika". În magazin era lume multă. Kaptalan-baci nu vorbi nimic și așteptă să-l zărească întîi Marika. Voia să vadă cum o să se bucure copila, dînd cu ochii de Kaptalan-baci al ei? Cînd colo, uite ce tristă-i Marika și nici moțul nu-i mai cade pe frunte; părul și l-a pieptănat simplu, lins.

— Tovarășă, se răsti la ea o cumpărătoare grăsuță, eu am cerut șireturi de ghete, nu perle de scînduri.

— Scuzați, tresări fata și-i dădu repede șireturile.

„Doar nu s-o fi întîmplat cine știe ce", își zise ulult Kaptalan-baci.

— Marika, se adresă el fetei.

La auzul glasului cunoscut, mica vînzătoare tresări.

— Bună ziua, Kaptalan-baci, zise ea cu glas stins și ochii i se umplură îndată de lacrimi.

— Tovarășe Osónakos, se întoarse ea către responsabil, servește o clipă în locul meu. Și fugi în magazie să-și ascundă lacrimile.

— El, Marika, se răsti casierița cu asprime, iar faci pe nervoasa?

— Dar ce s-a întîmplat? se interesă Kaptalan-baci.

În loc să-i răspundă, responsabilul

îi puse în față o franzelă. Era o franzelă obișnuită, pe care nu mai scria „Marika"... Bătrînul prinse într-o clipă totul. Ieși buimăcit din prăvălie, uitînd să plătească. Îl strigară de la ușă. Se duse acasă și nu mai scoase nici o vorbă. Lelea Anuța era tare îngrijorată din pricina asta, dar bătrînul o liniști spunîndu-i că totul e din cauza oboselii. Toată vremea Kaptalan-baci nu-și putea lua gîndul de la Marika. „Îl omor pe nemernicul ăla" — hotărî el. Către seară lelea Anuța izbuti cu chiu, cu vai să-l înduplece pe bătrîn să guste ceva. Tăiară franzela și bătrînul începu să mănînce din ea.

— Ce proastă e franzela asta — făcu nemulțumit Kaptalan-baci. E acră, necoaptă... Lua-i-ar naiba pe toți pezevenghii ăștia de brutari... Incepuse să strige: Pe mine statul mă trimite cu bani grei la băi, ca să mă îmbolnăvească la loc brutarii ăștia.

Lelea Anuța începu să cadă la bănuială că tot tărăboiul ăsta pornește de la Marika. Aflase cîte ceva de la casieriță. De asta e furios bătrînul ei pe brutari. Se hotărî să nu-i mai spuie nimic; las' să-și descarce năduful.

Seară, îndată după închiderea magazinului, Kaptalan-baci o aduse acasă pe Marika, de mînă.

— Să n-aud nici o vorbă — o ceră el. Ia haide, frumușel, domnișoară. O duse în bucătărie, se așeză pe un scaun în fața ei și începu s-o descoase, să afle ce s-a întîmplat. Ea, săraca, nu putea scoate un cuvințel, așa o năpădise plînsul. Colac peste pupăză și lelea Anuța începu să plîngă și să se văicărească zmîorcăindu-se:

— Da, așa-s bărbații... sfarmă inima fetelor, sărmanele.

Kaptalan-baci fu nevoit să intervie cu tot prestigiul și toată energia lui de bărbat ca să se facă în sfîrșit liniște.

— Nici nu mă întrebați — suspină Marika — eu sînt de vină, Kaptalan-baci. Numai eu singură... Mult a trecut pînă a izbutit bătrînul s-o liniștească și s-o facă să-i povestească marea ei durere. Marika se înțelegea bine cu Ianoș. E băiat cumsecade. Nu de mult fusese avansat șef de atelier și hotăriseră să facă în curînd logodna. Dar Magda casierița... Ea a stricat tot. Într-una zicea:

— Bagă de seamă bine, Marika, toți bărbații sînt niște șmecheri. Eu să fiu în locul tău, i-aș pune mai întîi la încercare, să văd cît e de credincios. Să nu te încrezi niciodată...

La început Marika rîdea și zicea că ea are încredere în Ianoș. El n-are pe nimenea afară de dînsa. S-a întîmplat însă că Ianoș a întîrziat odată cinci minute, altă dată un sfert de oră. Într-o zi l-a așteptat degeaba, n-a mai venit deloc. Și casierița o bătea mereu la cap.

Nu prea credea Marika ce spunea Magda. dar de la o vreme a început să se cam îndoiască și ea de Ianoș, ba că a fost la o ședință de producție și n-a putut veni, ba că s-a lungit lecția la cursul de calificare profesională și de asta a întîrziat. Într-o zi Marika i-a împărtășit Magdei îndoielile ei. Și Magda avea planul gata: să-i scrie lui Ianoș o scrisoare ca din partea Vetei Fancsali, cu care ea îl văzuse dăunăzi chicotind în mare intimitate. În scrisoare să-i dea lui Ianoș o întîlnire și ele două să-l pîndească. Dacă se duce, înseamnă că e un om de nimic, un nemernic. Dacă nu, s-ar putea să fie cinstit.

Zis și făcut. Magda ticluși scrisoarea prefăcîndu-și scrisul. Ca încheiere mai adăugă și: „Te sărută de mii de ori, Vetuța". Ianoș a primit într-adevăr

scrisoarea, dar degeaba l-au pîndit la colțul străzii. N-a venit.

Marika nu mai putea de bucurie. Dar abia acum veni necazul cel mare. A doua zi Ianoș a căutat-o pe Veta la locul ei de muncă și i-a cerut socoteală pentru scrisoare. Veta o ținu morțiș că ea nu i-a trimis nici un fel de scrisoare, ba chiar se arătă foarte revoltată... Numaidecît toată lumea din fabrică află despre întreaga poveste și tînărul șef de atelier apăru într-o lumină destul de neplăcută.

Amărît, Ianoș îi povesti Marikăi de-a fir a păr tot ce-a pățit și biata fată nu s-a putut ține și i-a mărturisit că ea este vinovata...

Fără nici o vorbă Ianoș o părăsi pe loc. Degeaba a încercat Marika să-l oprească, băiatul nici n-a vrut să mai audă de dînsa și așa s-a făcut că la „Alimentara" n-au mai venit franzele „Marika"... Cînd Marika a ajuns aici cu povestirea, Kaptalan-baci a simțit cum i se urcă un nod în gît. Dar într-o frîntură de clipă înțelese că autoritatea sa de bărbat e amenințată. Sări în picioare și începu să măsoare cu pași mari bucătăria în lung și-n lat.

— Copii!... Poftim, cîte bucluciuri sînt în stare să-ți facă! Rosti vorbele cu atîta tristețe, încît se emoționă și mai tare. Oricît se străduia, nu găsea cu nici un chip tonul nimerit. Începu deci să strige.

— Las'că vă arăt eu vouă perii de scînduri și franzele necoapte! Credeți că merge așa? Ce? Las'că vă aranjez eu! Trecu în odaia cealaltă. Nu mai schimbă nici o vorbă cu nimeni. Nu putu adormi pînă tîrziu și își făcu un plan amănunțit despre tot ce are să-i spuie lui Ianoș. Ghiar mîine are să se ducă la el, să-l ia de urechi și să-i spună o vorbuliță. Numai că e cam înalt flăcăul ăsta și n-o să-i ajungă pînă la urechi.

După terminarea lucrului, Kaptalan-baci dădu o fugă la brutăria de stat. Era încredințat că de munca lui de lămurire depinde fericirea celor doi tineri. Asta îl făcu să fie atît de nervos, încît la poarta brutăriei îi clănțăneau dinții în gură.

— Pe cine căutați, tovarășe? îl opri portarul, un pensionar cu un picior de lemn.

— Pe mucosul ăla... Aăăă... pe șeful de atelier Ianoș Kovacs.

— În ce chestiune, tovarășe? continuă interogatoriul severul portar.

— Într-o chestiune de dragoste, răspunse furios Kaptalan-baci.

— Tovarășe, aici sîntem în producție, n-avem timp de dragoste! Și deschise poarta, poftindu-l pe bătrîn afară.

— N-aveți timp, haț, tună Kaptalan-baci. Apoi să faceți bine să aveți, tovarășe. Că eu n-am chef să mor de ulcer din pricina franzelelor voastre necoapte. Ai înțeles, stimate tovarășe? — strigă bătrînul vîrîndu-i o franzelă albă sub nas.

— Tovarășe, dar vorbește, te rog, pe înțelesul omului. Pentru ce vrei să intri dumneata în fabrică, în ce problemă?

— Într-o problemă socială, — și bătu energic cu piciorul.

— Păi, spune așa, tovarășe, se bucură namila de portar, mai-mai să-l stringă în brațe pe moșul furios. Poftiți, tovarășe.

— În sfîrșit, bine că ai înțeles, — oftă bătrînul și se-ndreptă spre birou.

În biroul conducătorului tehnic îl găsi pe Ianoș singur. Tocmai scria ceva, cînd intră bătrînul.

— Bună ziua, Kaptalan-baci, îl salută Ianoș surprins, întîmpinîndu-l cu bucurie și întinzîndu-i mîna.

Bătrînul se simțea dintr-odată ca un copil care a uitat cum începe poezia. Zăpăcit întinse și el mîna, cu toate că primul punct al planului era să nu dea mîna cu Ianoș. Acum însă, greșind de la început, s-a ales dintr-odată praful din toate neclintitele lui hotărîri și nu mai fu în stare să sufle o vorbă.

— Șezi, Kaptalan-baci, îi porți Ianoș.

— Ascultă, măi Ianoș, spuse în cele din urmă bătrînul, sprijinindu-se ba pe un picior, ba pe celălalt. I-ascultă, vrei să capeți tu două palme?

Abia acuma înțelese Ianoș de ce-a venit bătrînul. Roși puțin, dar continua să-l îndemne să ia loc, făgăduindu-i să-i povestească toate pe rînd.

— Să nu-mi spui nimic. Știu tot, se aprinse bătrînul. Copil nesăbuit ce ești! „Asta-i cam prea mult", recunoscu singur în sinea lui. — „orice s-ar spune, e conducător tehnic". — Da, ești un copil, repetă el apăsat. Un puștan fără nici un pic de simț al răspunderii. Vrei să... și obosit parcă de ceartă, se așeză pe scaun și întrebă domol: — De ce-o superi pe Marika?

— Ascultă-mă, Kaptalan-baci, începu băiatul serios. Va să zică știi totul. Și despre scrisoare. Bine. Muncitorii au încredere în mine. La douăzeci și opt de ani am ajuns conducător tehnic în fabrică. Partidul are încredere în mine, sînt candidat de partid... Dar logodnica mea n-are încredere, îmi trimite scrisorele în numele alteia ca să mă pună la încercare. Ei bine, să știi că eu n-am chef să trăiesc o viață întreagă cu o mic-burgheză ca asta.

— Și de ce n-a avut încredere în tine, feciorule? întrebă bătrînul cu blîndețe.

— Întreab-o pe dînsa, răspunse jignit Ianoș.

— Fiindcă n-ai știut cum să te porți cu ea, fiindcă întîrziai, n-o băgai în seamă.

— Am avut de lucru.

— Dar la început, cînd umblai s-o cucerești, atunci n-aveai de lucru? Curios... Cînd ne știm bine înfipți în șea, atunci avem de lucru... Da, tovarășe Kovacs, atunci poți să umilești. Poți să nu te mai duci la întîlnire, și dacă te întreabă, răspunsul e scurt: „am avut de lucru".

Ianoș tăcea și tot frămînta o legătură de chei.

— Să nu-ți lași munca, flăcăul tatii. Dar ai vorbit vreodată cu Marika despre munca ta? De cîte ori i-ai cerut vreun sfat? Ai întrebat-o vreodată cu ce se ocupă ea? Ce gîndește? Ce simte? Da, da, pe tine nu te interesează astea. Cum ar putea să te intereseze o mic-burgheză? Dumnezeu îți dă ție soție de-a gata. Frumos candidat de partid îmi ești, tovarășe Kovacs...

Ianoș tăcea. Se vedea că cele auzite l-au pus pe gînduri. Fața lui, pînă nu de mult îndîrjită, parcă se întristă. Kaptalan-baci îl privi îndelung, apoi îi povesti amănunțit totul în legătură cu Magda și cu scrisoarea. Ianoș lăsă capul în jos și nu îndrăzni să se uite la bătrîn. Numai cînd acesta termină, îi spuse emoționat:

— Mulțumesc frumos, Kaptalan-baci...

— Da, trebuie să te bați pentru viață, băiatule, — clipi șiret bătrînul, în timp ce-și strîngeau mîna. În ultimul timp ați fabricat tot franzele acre și-mi era că iar mi se deschide ulcerul. Pînă una alta, încă nu vreau să mor...

★

Se despărțiră rîzînd. Pînă să ajungă Kaptalan-baci acasă, se înseră de-a binelea. „Alimentara" se închisese. Lelea Anuța îl privi întrebător pe soțul ei și căută să aducă vorba despre Ianoș, dar bătrînul rămase tăcut. A doua zi nu vru să prînzească, ci alergă îndată după franzelă.

— Unde fugi, omule? strigă după el lelea Anuța. Ți-am adus eu franzelă... Am cumpărat zahăr și atunci am luat și franzelă.

— Ai luat-o tu? — zise neîncrezător Kaptalan-baci.

— Uite-o colo, în bufet...

Cît a deschis ușa bufetului și a desfăcut șervetul, Kaptalan-baci n-a avut curaj nici să respire. Iată și franzela rumenă... proaspătă și bine coaptă. Parcă rîde, nu altceva! Și pe ea se răsfață numele „Marika".

O privi tulburat pe lelea Anuța, care zîmbea șăgalnic. Își îmbrățișă nevasta și-i șopti:

— Copiii ăștia se pare că n-au să mă lase să mor de ulcer.

Huszár Sándor

Traducere din limba maghiară de **Vera Matyas**

BLOC-NOTES

UN OM DINTR-O MIE...

Cîmpul era trist. Triști erau și ochii copilului de cinci ani care privea prin geamul afumat al vagonului de clasa III-a, la peisajul obișnuit al stepei. Departe, în zările dintre cer și pămînt, se vedeau adesea copăci pipernicîți, case mărunte, de lut, căzute pe o rînă ca și în satul lui, ape secătuite sub soarele arzător de iulie. Era cald și trenul vechi, hodorogit, abia se tîra pe liniile ce spintecau Bărăganul.

În compartimentul acela era puțină lume. Cîțiva munteni, îmbrăcați cu cămăși de cînepă și cu pantaloni țociți în genunchi, dormitau sub zăpușeala moleșitoare. Era liniște și singura ființă vie de acolo părea să fie doar copilul acela mofluz, pus pe ceartă cu o femeie între două vîrste ce sta, alături, pe bancă.

— Unde mă duci, mătușică?

— La București, Aurel!

— Și pe mama de ce n-ai luat-o?

— Are treabă...

— Da vine și ea?

— Vine...

— Nu mă minți, mătușico?

Femeia înghițea în sec, tresărind îndurerată:

— Cum să te mint...

Și în timp ce o podideau lacrimile, băiatul se întorcea din nou și căta îmbufnat prin fereastra fumurie, afară, la peisajul lipsit de însuflețire al stepei. Își lipea năsucul de geam, dus pe gînduri ca un om mare, apoi se întorcea deodată, și o lua de la capăt:

— O să vină și tata?

— O să vină...

— Cu pușca?

— Cu...

— Și-o să mi-o dea mie... să mă joc?

— Da...

Băiatului îi sclipeau ochii de bucurie. Se uita apoi la fața posomorită a femeii, cu neîncredere.

— Mereu îmi spui c-o să vie, mătușico! De ce nu ajunge odată? Războiul s-a terminat.

Mătușa Sorica întorcea capul. Se făcea că n-aude. Buzele îi tremurau și lacrimile îi șiroiau fierbinți pe obrajii încă tineri. Nu-i vorbise nimic pînă atunci despre moartea părinților. Și dacă i-ar fi destăinuit? Tot n-ar fi înțeles. Ce putea ști el la anii aceia despre luptele de la Mărășești și Oituz, despre boala cumplită a mamei de care îl ținuse departe, să nu se molipsească. Mai tîrziu însă, Aurel Stanciu avea să înțeleagă singur, cu amărăciune în inimă, că este orfan.

Ruda care îl luase să-l crească se dovedise din bun început a fi o femeie bună. Îl iubise ca pe propriul ei copil, îl dăduse la școală, din puținii bani de muncitoare, apoi la meserie... Răi se arătaseră a fi stăpînii uzinei I.E.R., unde lucrase. Deși ajunsese meseriaș bun, priceput, ani de zile îl ținuseră pe leafă de ucenic.

Într-o seară de mai — pe vremea cînd frontul celui de al doilea război mare se apropiase de Iași, — după ce se sfătuise cu tovarășii din atelier, Aurel Stanciu se dusese la birourile uzinei. Îl luase în primire chiar directorul, Mihai pe nume, după ce-i auzise păsul:

— Nici un franc mai mult... Nimic...

— Atunci, am să plec!

— rostise Aurel Stanciu răspicat. Dacă nu mi se dă dreptul meu, plec...

— N-ai să pleci! — țipase stăpînul cu ochii măriți de furie, sărind din dosul biroului de stejar. Și dacă mai vorbești... Nu uita... lucrezi într-o uzină militarizată... Da, da, ești mobilizat... Nu scapi cu una, cu două...

Aurel Stanciu se uitase cu scîrbă, drept în ochii aceia tulburi, neomenești, de fiară. Cum l-ar mai fi cîrpit pe capitalist peste obrajii puhavi, peste gura rînjită într-un zîmbet veninos. Se gîndise însă la sfaturile tovarășilor: „Să nu te lași provocat!" — și plecase stăpînit de un calm disprețuitor, pe care nici el nu-l bănuise pînă atunci. Din seara aceea n-a mai dat o lună de zile pe la uzină. Muncise ca lăcătuș, pe unde apucase.

Dar nu l-au lăsat în pace ci l-au urmărit cu jandarmii. L-au adus legat, la uzină. Apoi l-a luat în primire un major minios, comandantul pe uzină și care după ce l-a bătut crunt, cu cravașa peste cap și peste spate, l-a aruncat direct în carcera de la subsolul birourilor.

L-a ținut douăsprezece ore flămînd și chinuit. Aurel Stanciu nici n-a gemut, nici n-a cerut îndurare. L-a scos a doua zi maiorul din cușcă.

— Ei, acum vii la lucru? — îl întrebase el cu blîndețe prefăcută.

Lăcătușul răspunsese scurt, cu hotărîre, printre dinți:

— Nu...

Iar s-a înfuriat maiorul și iar l-a azvîrlit în carceră. A doua zi l-a întrebat din nou, pe același ton superior:

— Ei, tot nu vii?

— Nu...

Mic și rotofei, maiorul a început să țopăie în jurul lui.

— Așa, te împotrivești legilor... Ești comunist... Știam eu... Am să te trimit direct în linia întîia... împins de la spate... Pe front am să te trimit...

Și l-au trimis. Primise și Aurel Stanciu o pușcă, la fel ca tatăl său în primul război. Nu și-o mai dorise ca în copilărie, dar o primise. Plecase spre frontul de la Iași cu sufletul tulburat. „În cine să tragă? Și pentru cine să tragă?" Era hotărît ca la prima luptă să arunce arma și să treacă dincolo, la trupele sovietice.

Dar lucrul ăsta nu l-a mai putut săvîrși. Frontul fusese sfărîmat, apoi s-a încheiat armistițiul și trupele române au întors armele împotriva adevăratului dușman, fascismul. Rostul pușcii abia atunci l-a înțeles și nu s-a despărțit de ea nici pe Tisa și nici în Tatra, pînă la victorie.

Cînd s-a întors la uzină nu mai era un flăcău necunoscător. Îi căutase pe directorul Mihai, cu care avea o răfuială a lui, dar nu-l mai găsise. Fugise cu soldații lui Hitler, de frică. Nici de urma maiorului de jandarmi n-a mai dat. Dispăruse.

A început munca stăpînit de dorinți prospere. Fusese pe front și mai învățase cîte ceva despre viață și oameni. Încă de acolo, din timpul luptelor cu fasciștii, lunse hotărîrea să se înscrie în partid, dacă scapă nevătămat. Și s-a înscris într-o zi de iunie, plin de emoția omului care pășește pe un drum nou, cu încredere. Bătălia abia începuse...

Astăzi, uzina în care lucrează este liberă, de nerecunoscut. Și-a schimbat numele dar și înfățișarea. Au apărut clădiri noi, impunătoare, care umbresc cu totul vechile ateliere-cocioabe.

Muncitorii de la Electroaparataj îl cunosc bine și îl iubesc pe lăcătușul Stanciu Aurel. Ucenicul de altădată este meșter în montarea aparatelor „Dita". Întrerupătoarele automate pe care le fabrică el sînt de bună calitate și pentru treaba asta, pe lîngă decorația „Eliberarea de sub jugul fascist" pe pieptul lui strălucește în sclipiri argintii „Medalia Muncii".

„Pe front sau în atelier, cînd ai inima plină de dragoste pentru tot ceea ce faci, lupta nu trebuie o clipă părăsită! — spune adesea lăcătușul. oamenilor. Capitaliștii nu dorm... Ei visează în puful lor, înăcriți și furioși, la raiul pierdut... Trebuie să fim treji".

Nu de mult, Aurel Stanciu a făcut o călătorie care l-a amintit de trecutul îndepărtat. Se afla în tren, cu familia, nevasta și cei doi copii. Se întorceau de la odihnă, de la Govora. Niculae, băiețelul lui de cinci ani, stătea cu nasul turtit de geamul rece și privea cu veselie dealurile și cîmpiile îmbrăcate în verdeață. Se bucura. Se întorcea mereu către fetița de alături, surioara lui mai mare, și-i arăta cîte ceva. Apoi deodată s-a întunecat și s-a întors spre lăcătuș.

— Tătucule, unde mergem?

— Acasă.. La București...

— Și ne mai întoarcem la casa aia frumoasă, cu grădină și pomi...

Stanciu Aurel zîmbise, cu gîndul departe, la ziua cînd străbătea cu mătușa Sorica întinderile Bărăganului.

— O să ne întoarcem, la anul — rostise el cu siguranță. E casa noastră a tuturor, și-o să ne întoarcem...

Îl mîngîiase pe Niculae pe căpșor, cu blîndețe. Era sigur că nu-l spunea lucruri neadevărate, cum fusese nevoită să-i spună lui, mătușa, în copilărie.

Șt. Gheorghiu

COPILUL UZINEI

V-aș ruga, iubiți cititori, ca la 1 Mai să-l căutați pe Catrin Ștefan. Să-l căutați în mijlocul uriașelor coloane de manifestanți. Vor defila sute de mii de oameni. Vor fi sute și mii de tineri care seamănă cu Catrin Ștefan, nu numai la părul negru, lucios și cîrlionțat, nu numai la ochii vii și fără astîmpăr, dar și în ce privește povestea vieții sale. Dar pe Catrin Ștefan îl veți deosebi ușor și dintre miile de tineri care-i seamănă. Mi s-a întîmplat de sute de ori să aud asemenea mărturisire: „Viața mea e un roman". Tînărul Catrin Ștefan nu s-a lăudat cu acest lucru. Dimpotrivă, atunci cînd eu am exclamat uluit „bine, dar ce-mi povestești tu, e un adevărat roman", eroul modest care e Catrin Ștefan mi-a răspuns, tresărind speriat, parcă n-ar fi meritat asemenea laudă: „Oh, nu, de ce să vorbiți așa despre mine?"

L-am cunoscut în împrejurări cu totul obișnuite. Zilele trecute venisem la uzinele „23 August" cu treburi gazetărești. Trecusem prin vreo cîteva secții. Am ajuns la „Aparataj", la locul unde lucrează muncitorul Frunză Serafim. Însoțitorul meu mă apucă deodată de braț: uite, tînărul de colo e „copilul uzinei".

— Cum adică? l-am întrebat fără vreun interes deosebit, crezînd că e o poreclă oarecare, de atelier, ori de cerc restrîns.

— Toată uzina îl cunoaște cu numele ăsta.

M-am uitat la tînăr. Scund, se pierdea între mașinile și piesele din atelier. Uneori îi zăream numai ciufuf de păr cîrlionțat, un păr atît de negru și de lucios, încît ai fi crezut că-i uns din belșug cu uleiuri. Frunză Serafim îmi spuse:

— Acum vreo două luni mă trezesc că intră în atelier vreo patru tineri. Am aflat că-s elevi de la școala profesională și că au venit pentru repartizare în secții. Eu tocmai lucram la montarea unei pompe de ulei pentru locomotive. Nu era ușor și mă cam zbăteam de unul singur. Deodată văd că apare lîngă mine copilul ăsta și mă întreabă:

— Ce-i piesa la care lucrați?

I-am explicat că-i pompă de ulei.

Utemistul CATRIN ȘTEFAN
Desen de ROSS

Numai ce-l văd că ia o șurubelniță și s-apleacă lîngă mine.. M-am uitat la ceilalți elevi. Stăteau de vorbă și se uitau cu oarecare uimire în jurul lor. Mă uit din nou la copilul ce venise lîngă mine și-l văd robotind plin de sîrguință la pompa de ulei. Avusese și timpul să-și murdărească nasul cu ulei, dar el rîdea fericit. Am băgat de seamă că-i harnic și curios să afle fiecare secret al meseriei. Mi-a plăcut dintr-odată de el și am cerut conducerii atelierului să-l repartizeze la mine..

Mi-a fost deajuns să aud cele cîteva cuvinte ale lui Frunză Serafim, ca să înțeleg că adolescentul acela își merita pe deplin porecla de „copilul uzinei". Credeam însă că porecla i s-a dat numai pentru interesul deosebit arătat în muncă, dar am aflat că ea încununa de fapt o istorie îndelungată, nu lipsită uneori de dramatism.

...Catrin Ștefan s-a născut în anul 1937 în comuna Mălușteni, din regiunea Bîrlad. Tatăl său a fost fierar în sat, dar a pierit pe front în 41. Au rămas cinci copii. La opt ani Fănuță s-a băgat slugă la Tăsică Ghimpu din Șipot. Dar a fugit repede de la el, fiindcă îl bătea cumplit pentru orice greșală. De la el a ajuns slugă la o chiaburoaică, la Savița din Aldești. Dar și de aci a fugit. Nu-l dădea să mănînce și a trebuit într-o zi să ia de pe cîmp niște mazăre. Un pumn de mazăre, atîta a luat. Și s-a apucat să mănînce păstăile crude. Mazărea era a Saviței. L-a bătut, iar el de frică a fugit. Și-a luat lumea-n cap. A umblat vreo cîteva luni, de la Tg. Berești la Balintești, de la Galați la București. Uneori făcea într-o zi și 30 de kilometri. L-au prins ploi mari, năpraznice și se adăpostea prin căile ferate, pe cîmpuri, ori pe sub pomi de pe marginea șoselei. Uneori era singur cît vedea cu ochii. Nici nu știa unde duce șoseaua. Și-l apuca o frică nelămurită. De teamă o lua la goană. Așa a ajuns la București, în fața porții uzinelor „23 August". Așa l-a găsit Marcu Nicolae, cel care lucrează și acuma la cantina uzinei. Niciodată n-o să uite Catrin ziua cînd întîia oară în viața lui a mîncat pe săturate și cînd nu l-a bătut nimeni că mănîncă. Dimpotrivă, omul care l-a găsit se uita la el zîmbitor și plin de prietenie. Din ziua aceea nu i-a mai fost frică de oameni. A înțeles că lumea nu e alcătuită numai din chiaburi. A rămas la uzină. Cîți muncitori au fost aci, atîția părinți a avut. Muncitorii croitori de la „Tapițerie" îi făceau haine și cămăși. Cantinierii se întreceau să-i dea mîncare, parcă să-i răzbune foamea îndurată pînă atunci. Apoi a făcut patru clase elementare. Dormea la căminul școlii „Metal" din Balta Albă și atunci cînd l-a venit vremea să termine școala elementară, a dat examen și a intrat aci la școala profesională. Acum, e în anul 3. Învață Tehnologie și Desen tehnic, Educație politică și Matematici, Română și Educație fizică. Mai are cîteva luni și va deveni muncitor calificat. Va fi mecanic de precizie.

Astă vară a fost trimis în concediu la Malnaș-Băi. La serbarea zilei de 23 August, acolo la Malnaș, s-a produs și el pe scenă. A avut un succes grozav; a cîntat din gură și din fluier, din frunză de fag și la muzicuță. Tot atun

ARTA TRADUCERII

Traducerile sînt de o mare însemnătate în adîncirea și întărirea relațiilor de prietenie dintre popoare.

Prin traducerile capodoperelor lor literare, popoarele ajung să se cunoască mai bine între ele, să se stimeze unele pe altele, să-și prițeapă unele altora particularitățile și să se împrietenească și mai mult. În cadrul aceleiași patrii, traducerile fac cunoscute operele de seamă din literaturile minorităților naționale.

La noi, în trecut se răspîndise părerea că traducerea este o treabă ușoară care nu cere nici talent, nici experiență, nici tragere de inimă. Traducerile, de obicei, erau pe vremuri încredințate unor oameni fără vocație, semidocți sau chiar inculți, care știau cu aproximație o limbă străină — de obicei franceza — și știau după ureche și fără adîncime, o românească neliterară. Nu-i de mirare deci că traducerile făcute în asemenea condiții erau într-o limbă lipsită cu totul de calități literare. Era cu neputință să deosebești specificul scriitorului tradus, frumusețea operei traduse. Astăzi lucrurile s-au schimbat. Munca de traducător a căpătat stima care i se cuvine. Datorită acestui fapt, tot mai mulți scriitori au început să se îndeletnicească cu traduceri, ceea ce contribuie în chip simțitor la îmbunătățirea calității traducerilor.

Există o artă a traducerii. Traducerea literară nu este o treabă ușoară și subalternă.

Traducerea este un act de creație. Creezi din nou, în limba ta, o operă literară străină. Traducerea cere nu numai talent și cunoașterea temeinică a două limbi, ea cere și un dar special de reconstruire a operei străine în limba ta. Pentru asta trebuie vocație, dar trebuie și o pricepere căpătată prin studiu și experiență. Trebuie deci și o știință a traducerii, o știință care se învață.

Există o vocație de traducător? Eu cred că da. August Wilhelm von Schlegel, traducătorul incomparabil al lui Shakespeare în limba germană, a fost un critic literar de mina întîi, dar un poet mediocru. Însă cînd a tradus Visul unei nopți de vară, *a fost, ca traducător, un poet mare. Alt exemplu și mai concludent îl oferă Gries, un literat german de pe la începutul veacului al XIX-lea. Gries a scris poezii. Astăzi aproape nimeni nu mai știe că el a scris și poezii originale, pentru că a intrat și a rămas în istoria literaturii germane ca traducător al lui Ariosto și Torquato Tasso. Prin traducerile lui, el a creat din nou în germană pe* Orlando Furioso *și* La Gerusalemme liberata.

La cel de-al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici, chestiunea traducerilor a fost dezbătută cu multă amploare. În coraportul prezentat în această chestiune de către Antokolski, Auezov și Rilski, se spune în mod răspicat: „Traducerile artistice au tot dreptul să stea pe poziții de egalitate cu literatura originală. Traducătorul este și el un artist. Talentul traducătorului este înrudit cu capacitatea de interpretare artistică. Asta înseamnă pătrunderea deosebit de adîncă a creației altui artist, prițeperea deosebită de a-ți însuși în mod creator un stil străin, de a-l retăi și de a-l reda în traducerea ta proprie".

Iată exprimată în chipul cel mai hotărît ideea că traducerea este o artă și că există o vocație, un talent de traducător.

Traducătorul trebuie să cunoască bine amîndouă limbile: cea din care traduce și cea în care traduce. S-ar părea că este un principiu care nici nu mai are nevoie să fie enunțat. Nu e chiar așa. Unii cred că să știi bine o limbă înseamnă să o cunoști după ureche și să poți să exprimi în ea lucruri uzuale și curente, cu ușurință și repeziciune. Asta este o cunoaștere superficială și neliterară a limbii. De la a vorbi ușor, o limbă pînă la a scrie în acea limbă cu îndeminare și fără greșeli, este o mare distanță.

Traducătorul trebuie să poată să scrie bine, foarte bine, în limba în care traduce. Nu are nevoie să poată să scrie bine și în limba din care traduce. Fără îndoială că nu-i strică dacă o cunoaște și pe aceasta tot așa de bine încît să poată să scrie în ea. Dar poate să cunoască limba din care traduce numai din gramatică și din dicționar, adică s-o poată citi cu ușurință, să prițeapă toate idiomismele și toate particularitățile ei, să cunoască bine structura ei, spiritul ei, adică s-o fi învățat bine din carte. Dacă ai învățat bine, științific bine, o limbă, atunci poți să traduci din ea corect.

Nu tot același lucru se poate spune despre limba în care traduci. Pe aceasta trebuie s-o știi alt fel, mai adînc, s-o știi de-acasă, din leagăn, limba în care traduci e bine să fie limba ta maternă. Nu poți să traduci foarte bine, să creezi din nou opera literară străină, s-o copiezi la perfecție, decît numai în limba ta maternă. Desigur, poți să traduci foarte bine și într-o limbă pe care ai ajuns s-o cunoști ca pe limba ta maternă; lucrul acesta este posibil, dar se întîmplă rar, chiar foarte rar. În istoria literaturii universale scriitorii care au izbutit acest lucru se pot număra pe degete.

Cunoașterea aceasta din leagăn a limbii în care traduci, trebuie să fie, bineînțeles, completată cu o cunoaștere din carte. Ca să poți să scrii și să traduci în limba ta, trebuie s-o și învești.

Multă vreme la noi scriitorii s-au cam ferit de traduceri, fiindcă, cei mai mulți considerau traducerea ca o treabă subalternă și neînsemnată. Din fericire, părerea asta în ultimii ani a început să dispară. N-a dispărut încă cu totul. Dar faptul că din ce în ce mai mulți scriitori fac traduceri, este un semn că, în sfîrșit, traducerea începe să fie privită drept ceea ce este într-adevăr, adică o îndeletnicire demnă de toată lauda, atunci cînd este făcută cum trebuie, și că este o muncă creatoare.

Că unii traducători care ar putea să lucreze mai bine, lucrează totuși uneori cam neglijent și cam în grabă, acesta este un fapt care trebuie scos cu insistență la iveală, ori de cîte ori se înfățișează. Critica literară ar trebui să se ocupe mai serios de acest lucru — ba chiar, fiindcă tot a venit vorba — critica literară ar face bine să se ocupe în general de traduceri. Pînă acum, în chip inexplicabil și cu totul de neiertat, critica noastră literară nu s-a ocupat deloc de felul cum se fac traducerile. De obicei, cînd se vorbește în revistele noastre de o traducere, se vorbește despre conținutul operei, despre frumusețile ei în limba originală — dar nu se pomenește un rînd despre traducere, dacă e bună, dacă e rea, iar traducătorul este complet ignorat, ca și cum traducerea ar fi anonimă. Cel puțin în emisiunile de la Radio, această ultimă trăsătură pare să fie chiar un obicei, adînc înrădăcinat. De multe ori la emisiunea care poartă titlul de Lecturi literare, *auzi recitindu-se traduceri în versuri din poeți străini, fără ca să se spună cine le-a făcut. Se dă numele actorilor care le recită, dar despre cei care și-au bătut capul ca să lucreze aceste traduceri — nici un cuvînt! Poeziile au căzut gata traduse din lună sau din calea lactee pe undele posturilor noastre de radio.*

Dar să ne întoarcem la critica literară. S-a pomenit de multe ori despre această ciudată obișnuință a criticii noastre literare de-a nu vorbi despre traducere, ci numai despre opera tradusă. Foarte bine că se face prezentarea și analiza operei traduse. Foarte rău însă că nu se face critica traducerii. Mai că-ți vine să spui, căzînd astfel, că însăși critica noastră literară consideră traducerea drept o treabă subalternă și puțin importantă, odată ce nu binevoiește să se ocupe de ea.

Traducătorul — fie că e și scriitor, fie că e numai traducător, adică are talentul, îndeminarea și cultura necesară ca să facă o traducere — trebuie să țină seama de cîteva principii esențiale.

Să nu traducă literal, cuvînt cu cuvînt. Suprapunerea exactă a cuvintelor din două limbi diferite nu se poate face decît doar cînd e vorba de lucrurile concrete și chiar și-aici nu întotdeauna. Cu mici modificări, poate, în ce privește forma, o sapă e tot o sapă și în românește și în rusește și în germană și în engleză și probabil că în cele mai multe limbi ale pămîntului. Plinea e tot pline în orice limbă, indiferent dacă e făcută din grîu, din secară sau din orz.

Cînd e vorba însă de abstracții, de sentimente, de gînduri, de senzații, ceea ce interesează nu mai este identitatea cuvintelor care trebuie să exprime exact un lucru concret, perceptibil cu simțurile. Aici ceea ce este important și trebuie de avut în vedere în primul rînd, este identitatea înțelesului. *Aici noi trebuie să exprimăm, la nevoie chiar prin alte cuvinte decît ale originalului, înțelesul adînc, să exprimăm în limba în care traducem exact sentimentul sau ideea pe care o exprimă originalul.*

Așadar, aici, în chip necesar, fidelitatea de vocabular face loc fidelității de sens.

Orice traducere, așa-zis textuală, este greoaie, searbădă, ilizibilă. O traducere literală nu are nici o valoare artistică.

Acest principiu este aplicabil la orice traducere, fie în proză, fie în versuri. Dar mai ales cînd este vorba de versuri, el este neapărat necesar și trebuie aplicat cu toată strășnicia.

Traducerea în versuri cere hotărît o vocație deosebită, din partea traducătorului. Cel care traduce poezii trebuie să fie el însuși poet. Exemplul lui Gries și al lui Schlegel pe care l-am dat adineauri dovedește că un bun traducător de versuri nu are numaidecît nevoie să fie un poet original de mare valoare. Trebuie însă să aibă neapărat o personalitate artistică de traducător. Lui i se aplică în mod absolut definiția din coraportul lui Antokolski, pe care am citat-o, și anume că „talentul traducătorului" (și aș adăuga eu: al traducătorului de poezie îndeosebi) este înrudit cu talentul artistului interpret". Voi cita în aceeași ordine de idei încă un pasaj din acest coraport. Iată-l:

„Deseori se spune că traducătorul trebuie să-și subordoneze personalitatea sa personalității autorului pe care îl traduce. Acest lucru nu este posibil, mai ales cînd traducătorul este om de talent. Traducătorul este dator să pătrundă în modul de-a concepe lumea, în caracterul stilului autorului tradus și, în măsura posibilităților, să le transmită cititorilor prin mijloacele limbii materne, păstrîndu-și totodată personalitatea sa".

Această ultimă frază trebuie menționată în chip deosebit. Traducerea trebuie făcută cu personalitate, cu adîncime, ea este o operă de interpretare, nu o simplă operație de decalc, cuvînt cu cuvînt, a originalului.

Să ne oprim puțin la traducerile de versuri, domeniu în care arta traducerii are prilejul să se arate în toată plenitudinea mijloacelor ei.

Traducătorul de poezie trebuie, în principiu, să păstreze ritmul originalului: ritmul dă, în bună parte, tonul unei poezii. Să traducă cu rime dacă sînt rime în original, dar să nu pună rime dacă originalul e în versuri albe. În cazuri de absolută nevoie (adică atunci cînd numai în modul acesta se poate păstra conținutul de idei sau de sentimente al textului original) se poate lungi sau scurta cu două silabe versul, dar cu condiția de-a păstra metrul original. De exemplu, dacă în original e un vers iambic de zece și unsprezece silabe, eu cred că traducătorul poate să întrebuințeze un vers de treisprezece și patrusprezece sau opt și nouă silabe, — dar neapărat cu condiția ca versul acesta puțin mai lung sau puțin mai scurt în ce privește numărul silabelor să fie tot iambic. Tonul e dat de felul versului (iamb, troheu, dactil, amfibrah, etc.) și nu de numărul silabelor.

Se poate întîmpla ca traducătorul să întîlnească ritmuri care nu se potrivesc sau se potrivesc greu cu spiritul prozodiei românești. Așa sînt de exemplu anapestul și amfibrahul. Amfibrahul sună în românește, de obicei, monoton. Cuvintele potrivite pe acest ritm, pierd ceva din individualitatea lor și nu se desprind destul de limpede fiecare în parte, toate sunînd aproape la fel în ce privește intonația, din pricina uniformității la care le condamnă amfibrahul. De aceea cred că, în românește, folosirea acestui ritm este limitată la subiecte cu ton eroic, impetuos, dar fără multă adîncime. Cînd e vorba de poezii cu astfel de subiecte, amfibrahul trebuie păstrat. Să dau un exemplu. Cuvintul lui Oleg înțeleptul, *de Pușkin este un ritm amfibrah. Cînd am tradus această poezie, am păstrat* exact *ritmul originalului, pentru că numai așa* tonul *originalului putea să treacă în românește. Iată prima strofă din această poezie:*

„Oleg înțeleptul e gata să dea
Hazarilor, hulpavă hoardă,
Pedeapsă cu paloșul, dreaptă și grea,
Și holdele lor să le ardă.
În za de Bizanț, pe-un cal drag și ales,
Cu oastea lui cneazul la drum a purces".

În poeziile cu conținut liric, afectiv, amfibrahul în românește se potrivește însă mult mai greu. Voi lua ca exemplu o poezie de Lermontov, scrisă în ritm amfibrah. Voi cita, în traducerea mea, două versiuni ale acestei poezii. Într-o versiune am păstrat ritmul originalului; în cealaltă versiune am înlocuit amfibrahul cu iambul din pricină că iambul mi s-a părut mai potrivit în românește, cu conținutul poeziei.

Iată versiunea în amfibrah:

„Prin munții pustii de la nord, singuratic,
Se-naltă un brad pe-un pripor,
Se leagănă-n vînt, ațipește; și fulgii
S-așternu și-l acopăr ușor.

Visează, și-n vis i se pare că vede
La sud cum se-naltă stîngher
Pe stîncă golașă, încinsă de soare
Un mîndru și trist palmier".

Iată acum versiunea în metru iambic:

„Un brad, în țara Nordului sălbatic,
Pe-un pisc se-naltă singuratic,
Se leagăn-ațipind și-l înfășoară
Zăpada-n mantia-i ușoară.

Și el visează că în depărtare
În țara unde soarele răsare,
Pe-o stîncă-nfierbîntată stă stingher
Un trist și mîndru palmier".

Cred că această ultimă versiune este mai nimerită. Iambul, cu mișcarea lui, domoală și gravă, unduioasă și învăluitoare, e mai potrivit cu conținutul acestei poezii visătoare și melancolice, decît amfibrahul care în românește sună repezit, gîfîit și sacadat.

Trebuie să adaug că tonul unei poezii nu este dat numai de ritm, ci și de stilul general al poeziei, de sunetul deosebit pe care-l are și care este unic, numai al poetului aceluia și nu al altuia. Traducătorul trebuie să se silească să transpună în limba lui tonul originalului. Traducerea lui să sune la fel cu originalul, să cînte și în limba lui așa cum cîntă în limba originală. Să se gîndească mereu să dea o poezie pe care ar putea s-o semneze autorul, dacă ar scrie românește. Desigur, acesta este un ideal către care tindem mereu, dar pe care-l atingem mai rar. Să căutăm însă să ne apropiem cît mai mult de dînsul.

Pentru aceasta, la nevoie, traducătorul poate întrebuința și alte imagini decît ale originalului, dar înrudite cu acestea. Acest lucru este chiar inevitabil atunci cînd unele imagini sau expresii din original sună în românește ciudat sau trivial, sau n-au nici un sens inteligibil.

Asta nu înseamnă, bineînțeles, că traducătorul poate merge pînă acolo, încît să construiască o poezie personală pe tema originalului. Aceasta nu mai este traducere, este o poezie nouă, sau un pastiș. Între traducerea literară, nepoetică și construirea unei poezii personale pe tema originalului, este loc pentru ceea ce trebuiește într-adevăr făcut și anume: o traducere fidelă în ce privește tonul, sensul și imaginile esențiale și care nu pot fi înlocuite fără ca sensul să nu fie denaturat și tonul schimbat. Pentru asta trebuie tact, tragere de inimă, și un studiu adînc al originalului. Și, bineînțeles, acea vocație a interpretării cu personalitate, de care am vorbit.

Aceste principii se pot foarte bine aplica și la proză. Și proza trebuie să sune în traducere așa cum sună în original. În coraportul de la Congresul scriitorilor sovietici, din care am citat, se spune într-un loc:

„Trebuie să remarcăm că deși există multe deosebiri între o traducere în versuri și una în proză, ele prezintă și multe trăsături comune și aceste trăsături sînt mai numeroase decît s-ar părea. Orice prozator de seamă își are, desigur, ritmul său, intonația sa, sintaxa sa și chiar punctuația sa proprie. Dacă acestor trăsături unii traducători mai de mult nu le dădeau nici o importanță și în special acei traducători așa-zișii de meserie, traducerile sovietice de proză artistică se remarcă prin aceea că în ele se acordă atenție tocmai acestor trăsături".

Am lăsat la urmă un principiu esențial al artei de-a traduce — cu care poate chiar ar fi trebuit să încep, dar pe care, în orice caz, l-aș fi pomenit din nou la încheiere. Este un principiu simplu, atît de simplu, încît poate să pară o banalitate. Iată-l: traducătorul trebuie să aibă mereu grijă să nu contrazică spiritul limbii în care traduce. Adevăr care sare în ochi, dar care — poate tocmai din cauza asta — este uneori — ba chiar de multe ori — neglijat de către traducătorii noștri. Ca să nu uite acest adevăr, aș sfătui pe traducători (așa cum mă sfătuiesc și pe mine însumi ori de cîte ori m-apuc de vreo traducere) — i-aș sfătui să lucreze la traducerile lor, așa cum ar lucra la o operă originală — cu aceeași dragoste, cu aceeași adîncime, cu aceeași seriozitate — și cel puțin cu tot atîta personalitate.

În modul acesta traducerea va căpăta o însușire de căpetenie și anume aceea de a nu părea că este o traducere. Cea mai înaltă calitate a unei traduceri este să nu pară că este traducere.

O traducere literară bună este un act de cultură. Trebuiește deci să fie făcută cu toată seriozitatea și, odată făcută, trebuiește să fie prețuită așa cum se cuvine.

Al. Philippide

Sărbătorire

Noapte-i încă! Doarme firea!
Dar pe nevăzute clape
Parc-auzi crescînd vuirea
Unei revărsări de ape.

Nu s-or revărsa cu zorii
Repezi ape-n vadul străzii
Ci — în cinstea sărbătorii,
Lungi coloane-ale parăzii.

Dară omu-acela cine-i
De n-așteaptă dimineața?
Vechiul meșter al uzinei
A venit să vadă piața.

Mulți armindeni își arată
Pe la tîmpla-i alba floare.
„Zi-ntîi Mai" n-a fost vreodată
Să nu-i fie sărbătoare.

De atîtea ori, în ceasul
Revărsării spre tribune
Apăsat bătuse pasul
Tinerește să răsune.

Mîndru-n rînd cu oțelarii
Pieții largi trecuse pragul
Spre albastrele fruntarii
Fluturîndu-și roșu steagul.

Azi cînd oameni, flori, lumină
Își vor strînge-aici soborul
El de mult va fi-n uzină
Lecuind de răni cuptorul.

Și cînd în cuptor de-odată,
Teafăr foc o să țîșnească,
Mulțumit o să-l socoată
Flamura-i sărbătorească.

Emilia Căldăraru

Aceeași sevă

Mirosul de huilă, de fum, de antracit
învăluiește ferigi, și brazi, și primăvară,
îl răspîndește Jiul cu val neliniștit,
și tu, prieten, care azi cînți întîia oară.

Mirosul de huilă îl porți în haine-n sînge,
și pe obrazul palid, tăiat în unghiuri drepte,
pe care lumea neagră a minei se răsfrînge,
cînd munții, împreună-i suim ca niște trepte.

De-o aspră fericire îmi spui. Tu ești minerul
ce cîntă greu ca munții care-i propteși în spate;
și nu mai văd nici brazii, și nu mai văd nici cerul...
Aud numai ecoul pămîntului cum bate!

Și soră sînt cu iarba, cu bradul, cu lumina!
Tovarăș din adîncul ce secole-a tăcut!
Simți mîna de prieten ce m-a-ndemnat spre mina
întunecoasă-n care viața-ai început?

E-o-ncăierare surdă-ntre oameni și cărbuni!
Întreceri uriașe de oameni și de munți!
E biruința noastră care azvîrle punți
spre mîine din trecutul atîtor robi străbuni!

Și-n tine rîd minerii ce drumuri taie-n stîncă!
Și-n mine rîd țăranii răscoalelor de ieri!
Am supt aceeași sevă amară și adîncă.
Dar am pornit prin munții acestei primăveri!

Și parcă cerul însuși noi îl purtăm pe umăr!
Ne cîntă azi în inimi tot freamătul din țară!
Ascultă! Ascultă munții, tot codru-acesta tînăr!...

Mai sus ca noi doar ceru-l... nici vulturi nu mai zboară!
Fug norii spre prăpăstii... Mai sus ca noi, doar vise
pe care le culegem trudind pe-al nostru drum!
Noi! Vom pătrunde toate cărările închise!
Și-om lumina cu raza acestui Mai de-acum!

Violeta Zamfirescu

Pozna lui Mihăiță

Ne-am strîns dis de dimineață în curte, ca să plecăm la demonstrație, în coloană. Nu sîntem mulți. Fabrica noastră este tînără — copil al celui de al treilea an al cincinalului — și unele secții vor fi cu totul terminate abia pe la sfîrșitul lui 1955. Cînd mă uit înapoi și văd coloana noastră scurtă terminîndu-se la cîțiva metri mai încolo, mă cuprinde așa, un fel de amărăciune, și parcă mi-e ciudă că nu ne întindem și noi pe cel puțin un sfert de kilometru, ca uzina metalurgică vecină...

Cînd s-a făcut ora plecării, ieșim în stradă cu pas sprinten, cu steagurile roșii desfășurate ca o corabie care-și ia largul cu toate pînzele întinse. E o zi plăcută de primăvară cu soare plin și-un cer atît de albastru, că-ți pierzi privirile într-însul. Prima zi a lunii mai!...

Mă bucur că avem parte de o astfel de zi — pînă ieri vremea a fost tare urîtă, friguroasă — mai ales că în dreptul casei mele, așa cum ne-am înțeles de cu seară, mă așteaptă soția și băiatul să-i iau la paradă.

Mergem plini de voie bună și vorbim încet. La cea dintîi încrucișare de străzi mica noastră coloană se unește cu alta mai mare și steagurilor noastre de culoarea singelui care fîlfîie mîndre în bătaia ușoară a vîntului primăvăratec, li se adaugă altele și, pe măsură ce înaintăm altele, mereu altele. Oamenii rîd, glumesc, cîntă. Se strigă lozinci de pace, prietenie, muncă... Pentru cîteva minute ne oprim la o nouă întretăiere de străzi și deodată, apropape de noi, răsună legănat și limpede, executată de viori și mandoline, o veche horă moldovenească. Echipa artistică a întreprinderii din față a și încins jocul. Cîțiva dintre ai noștri le urmează pilda și hora se lărgește într-una cu tovarăși din rînduri sau de pe trotuare.

Pornim iarăși la drum și neîncetat în coloana noastră, lungă și compactă acum, se revarsă ca niște rîulețe într-un fluviu, altele mai mici.

În dreptul casei o zăresc pe nevastă-mea cu copilul, căutîndu-mă neliniștită în marea de capete: le fac semn cu mîna, mă observă și iată-i pășind alături de mine. Sînt și ei veseli iar eu, nu știu cum, mă simt acuma și mai bine...

Mihăiță stringe la piept un buchet de flori de cîmp pe care, îmi spune plin de încîntare, le-a cules azi dimineață de pe malul lacului. Mergînd, nu are o clipă de astîmpăr și dacă nu l-aș ține bine de mînă, s-ar pierde repede în mulțime. Ba se întoarce și rămîne în urmă de trebuie să-l trag după mine, ba privește în lături, înainte, în sus, pe unde zboară la mică înălțime un grup de avioane și tot timpul nu mai prididește cu întrebările. Cine-i „moșul" cu barbă mare din tabloul dus de tovarășul meu din stînga, cum se numește fabrica al cărei car alegoric se vede în față, de ce dansează oamenii pe stradă.... La cei cinci ani ai lui, ar vrea strengarul să le afle pe toate dintr-odată...

Mamă-sa e puțin supărată pe dînsul fiindcă s-a murdărit pe obraz și pe haine, îi e părul ciufulit, deși la plecarea de-acasă, băiatul arăta ca o oglindă. Grijulie cum e, mereu îi atrage atenția să se uite pe unde calcă, să nu iasă din rînduri, să nu dea peste cineva din nebăgare de seamă...

Dar cu Mihăiță astăzi nu-i chip să te înțelegi. E furat de soarele strălucitor, de mulțimea pestriță care se revarsă ca un șuvoi de-a lungul bulevardului, de muzici și strîngînd la sîn buchetul, e numai ochi și urechi.

Ajungem în Piața Victoriei, o străbatem și contopindu-ne cu altele, formăm o singură și uriașă coloană ce se scurge ca un fluviu către monumentul aviatorilor și Piața Stalin. Megafoanele vestesc neîntrerupt desfășurarea demonstrației și băiatul meu nu-și mai ia privirile de la ele. Curînd lăsăm în urmă monumentul... Se aude din ce în ce mai tare, mai aproape, bătaia tobei. Fără voie ne potrivim pasul după dînsa. Mihăiță calcă și el în cadență și de emoție îmi vorbește acum în șoaptă. Mă întreabă în ce parte este tribuna, dacă e chiar atît de înaltă cum a auzit el, dacă o să-i poată vedea pe tovarășii aceia ale căror fotografii le poartă lumea pe stradă!...

Temîndu-se de vreo boroboață, mamă-sa îl dăscălește într-una să fie cuminte, tot încearcă din mers să-i mai așeze părul, să-i șteargă nițel obrăjii...

Înțrăm în larga Piață Stalin, împodobită de sărbătoare. Zecile de megafoane răsună puternic, toba răsună și mai tare acum. Mihăiță se strînge înfiorat de plăcere lîngă mine și vrea neapărat să-i spun care-i tribuna... cu partidul.

I-arăt cu capul spre construcția monumentală și sobră din dreapta, de unde conducătorii noștri ne surîd prietenoși, ridicînd mîna în chip de salut.

Uralele nu mai contenesc.

În toiul entuziasmului general simt deodată că Mihăiță se smulge de lîngă mine și, ocolind-o pe maică-sa, care nu-și poate da încă seama ce se petrece cu dînsul, iese din rînduri și aleargă întins spre tribună, strîngînd florile la piept. Îl urmărim amîndoi cu răsuflarea tăiată, ajunge lîngă tribună... șovăie o clipă în fața ostașului care stă de gardă — acesta îi zîmbește și-i pofțește și Mihăiță suie repede, una cîte una treptele, trăgînd cu ochiul înapoi parcă s-ar teme să nu-l ajungă cumva mama-sa din urmă și să-l întoarcă.

Sus, tovarășii îl așteaptă rîzînd, îi fac loc, bat din palme, iar el, încurcat, nu știe cui să-i întindă buchetul...

— Vai, Simioane, îmi șoptește uimită sofia, cu mîna la gură, imi crapă obrazul de rușine!...

Un tovarăș voinic care surîde într-una îl sărută și apoi, luîndu-l în brațe, îl ridică pe marginea balustradei, arătîndu-i demonstranții...

Văzduhul răsună din nou de urale, ovații, aplauze, pe cînd de acolo, de sus, băiatul meu zîmbește și ne caută cu ochii prin mulțime.

— Las-că vii tu acasă, obrăznicătură, îl amenință maică-sa cu degetul, dar de emoție și bucurie lleanei mele îi curg lacrimile șiroaie... Baremi să fi fost și el mai curat, așa, l-a văzut toată lumea. Ne-a făcut de rușine, Simioane!...

Și se reazemă ușor de umărul meu. În timp ce coloana noastră se scurge încetișor, ea și-a ingropat obrăjii în batistă și plînge fericită, în tăcere!...

G. Eremia

Flux și reflux în Țara Bîrsei

Sînt ceasuri din noapte, cînd peste Țara Bîrsei se așterne liniștea adîncă, nețărmurită.

Un vuiet aspru încearcă uneori să se ridice, odată cu șuvoaiele de rouă, răzbate ca o furtună răsunînd pe deasupra munților, apropiindu-se și pierzindu-se din nou. Peste acest zbucium, potolit de depărtări, închis în ziduri, sub bolți de piatră și fier, născut în uzinele și fabricile de pe margini, s-aude deslușit, în aceste ceasuri de liniște, duduitul tractoarelor, amintindu-ți călătoria încetă a vapoarelor, peste ape largi.

Întunecată la chip, ascunsă în aburi, în ceață și fum, Țara Bîrsei se preface în acele ceasuri puține, cînd n-o vede aproape nimeni, în străvechiul golf al Mării Panonice, care și-a sunat valurile aici, pe locul munților.

Singuri tractoriștii schimburilor de noapte au fericitul prilej să se scalde cu tractoare cu tot în valurile de răcoare ale acestei mări.

Dar toată pacea cîmpiei doborîtă de trudă și în care izvorăsc din adîncimi vechile înfățișări ale pămîntului — nu durează decît ceasuri scurte — clipe — față de veșnicul zbucium, față de nepotolita mișcare a cîmpiei.

O altă mare — de oameni — își înalță și își mină valurile peste pămîntul Panoniei. Valuri cu glas străbătător, omenesc și glas de metal. Tractoarele vor continua să umble cu același mers prevăzător de vapoare, dar n-ai să le mai auzi.

În zorii zilei, cînd deasupra munților sclipește steaua răsăritului, pe valea nostalgică a Săcelelor și dinspre un mal în altul, în întreaga Țara Bîrsei, pornește o amplă mișcare de oameni. În liniștea nopții răsună în orașe, în sate, pași grăbiți, glasuri. Răsună chiote de locomotive, prietenoase, stăruitoare chemări de sirene. Un impresionant număr de trenuri, o vastă rețea de autobuze pornesc în zeci și zeci de direcții. Cine nu cunoaște, cine trece cu internaționalul Arad-București, privește nedumerit această aglomerație care stă să ia trenul cu asalt. Aglomerație a fost și înainte de venirea internaționalului și va continua și după trecerea lui.

Patru trenuri urmează unul după altul de-a lungul celor Șapte-Sate și string în ele valurile de lume, le duc în uzinele și în fabricile lor. În gara Orașului Stalin, alte zeci de trenuri, pe diferite direcții — trenuri speciale — captează revărsarea de lume și o duce pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale Țării Bîrsei.

Din stație în stație, valuri noi de oameni se vor urca, vor umple trenurile acestea pînă la refuz. Trenurile au orariul stabilit să ajungă în ultima stație la ceasul cînd trebuie să intre muncitorii în fabrică. Toți acei ale căror întreprinderi sînt în stații cuprinse între punctul de plecare și ultima stație, ajung cu o jumătate de oră, cu o oră, sau chiar mai mult, înainte de începerea lucrului. Pînă la o stație se urcă lumea care merge în fabrici, mai departe se urcă, pe lîngă cei care intră în muncă, alte valuri de lume care a început să asă din schimb și se întoarce acasă. Trenurile acestea, care „se duc", încep să se întîlnească în stații cu altele, care „se întorc", tot atît de aglomerate: aduc și ele o lume, care a ieșit din schimb și alta care merge acum la muncă. La întoarcere, trenurile plecate din Orașul Stalin vor porni din ultima lor stație la ora cînd ies muncitorii din schimb și în fiecare stație, pe parcurs, vor fi așteptate o jumătate de oră, o oră sau mai mult, de lumea care a terminat schimbul și se întoarce acasă.

De la ceasurile patru dimineața, pînă pe la nouă, de la unu ziua pînă la cinci și de la zece seara, pînă pe la două, după miezul nopții — aproximativ, la interval de trei-patru ore, pornesc, se produc fără întrerupere în Țara Bîrsei, pînă sub munți, între lanțul de uzine, fabrici și întreprinderi și orașele și satele orășenizate ale cîmpiei, pe o rază de treizeci-patruzeci de kilometri, impresionante, furtunoase maree umane.

Mă fură și pe mine aceste maree și mă las purtat de ele, dintr-o parte în alta. În trenul ticsit, grupuri de fete spun glume între ele și rîd. Cîntă, să facă drumul mai ușor sau repetă cine știe ce program pentru o serbare. Vocile lor, soprane, altiste, se îmbină plăcut cu mersul trenului. La ferestre se perindă munții întunecoși, solitari, sau arzînd în culori. O femeie mai în vîrstă a adormit cu capul rezemat pe bancă; în picioare, la ușă, un grup de bărbați voinici discută aprinși, gălăgioși, în maghiară. Un cetățean cu pălărie neagră, cu boruri largi, zgribulit într-un impermeabil cenușiu, răsfoiește absorbit o „Gramatică a limbii române" ...Cîțiva flăcăiandri mîndri, în niște mantale cauciucate enorme, cu săgeți de trăsnet cusute cu fir pe piept, se înghiontesc și lumea încearcă să-i potolească. Trenul intră într-o stație, ridicat în slăvi de glasuri care se salută; apoi pornește mai departe, în mijlocul aceluiași cor de glasuri care petrec pe cineva, își urează noroc, își strigă „la revedere", pînă a doua zi.

Sînt oameni care fac acest drum de patru-cinci-șase ani, fără întrerupere. Nu circulă încă autobuzele, în oraș, la ora la care pornesc ei de acasă, la gară, pe jos. Stau departe de gară. E întuneric, uneori plouă sau ninge, sau e ger cumplit. Ei merg acolo, unde îi cheamă glasul prietenos, stăruitor, glasul binecunoscut al uzinei lor.

Trenul arhiplin dinspre Zărnești se golește treptat, cîteva stații, apoi din nou încep să urce valuri de oameni și, la Bartolomeu, face cruce cu primul tren care vine dinspre Orașul Stalin încărcat, care duce lumea în schimb, sau acasă.

Locul pendulărilor mocănești, între munți și bărăganuri și locul drumurilor făcute de ciangăi, între satele lor și marile orașe, unde au slugărit; locul convoaielor de care cu coviltir ale scheienilor, umblînd după brașoave, cutreierînd lumea, l-au luat astăzi aceste respirații puternice, aceste maree umane, la intervale de cîteva ceasuri.

Dar acesta este un fenomen specific momentului — trecător — al uriașei dezvoltări industriale din regiune. Trebuie să însemnez aici că asemenea oscilații, dar mult mai largi, avînd drept cîmp întreaga țară, maree determinate de atracția metalurgiei de aici — s-au liniștit în bună parte, s-au așezat în încăpătoarele cartiere muncitorești, în minunatul Oraș Nou...

Oricît de antrenantă și vie ar fi privelișteа aceasta dintre malurile înalte ale Țării Bîrsei, tot umblînd, amestecîndu-te, în șuvoaiele de lume, printre trenuri, văzînd peste tot, unde te-ntorci numai șine de căi ferate, numai lume în așteptare încordată, numai șantiere, fierării, lungi cîmpuri răscolite, munți de cărămidă — și mai ales lumea, noianul acesta de lume umblînd, trudind; privind peste tot numai acest zbucium din cîmp — de la o vreme oștenești și tu, călător, te simți și tu istovit, copleșit de priveliștea uriașă a muncii, a trudei de zi și noapte fără oprire.

Iei seama că oamenii de aici sînt obișnuiți, arată chiar foarte energici, plini de sănătate și de forță — năvalnici. Poate că pentru ei călătoriile multe, complicate, care pe tine te asurzesc, te zăpăcesc, numeroasele încrucișări de trenuri sînt, așa cum sînt pentru tine, călătorule, drumușorul de o jumătate de oră cu tramvaiul sau pe jos, agale, de acasă pînă la lucrul tău.

Poate așa este și, atunci, ai prilejul să descoperi la oamenii aceștia o noțiune nouă despre distanțe, despre călătorii, despre muncă și despre viață. Bagi de seamă că în viața pe care o trăiesc ei acuma, trenul, distanțele mari, eforturile, viața trează, tenacitatea și dîrzenia — un uriaș elan care te prinde în el ca un anafor — sînt unități de măsură noi. Și, nu se poate să nu-i admiri și să nu-i saluți respectuos; ei sînt constructori ai socialismului în patria noastră — cei mai mulți dintre ei, în primele linii...

Tu simți însă că pentru tine e vremea să-ți schimbi drumul, ți se pare că te-ai încurcat în urzeala de linii ferate și de trenuri, vrei să alegi căi mai singuratice, nu atît de chinuite zici tu — vrei să te odihnești, să te regăsești. E timpul să mergi la Bran, ori la Poiana Stalin, ori să privești Țara Bîrsei, plutind cu telefericul pe deasupra munților.

Spre locuri liniștite ai fi vrut să te îndrepți? Nu-ți place Țara Bîrsei, nu te odihnește, nu-i gusti farmecul? S-arată greu frumusețea acestui pămînt întunecat — nicăieri mai întunecat și mai fecund pămînt. Faleze uriașe, munții inconjoară, închid această mare încremenită de pămînt întunecat, roditor. Din mijlocul cîmpiei, maturile înalte sînt un uriaș port, pe toată întinderea lor, un port fremătînd puternic, cu sute de coșuri înălțînd fum alb, cu sute și mii de glasuri metalice. Se ridică deasupra acestui port, munții — mereu întunecați, învăluiți de vuiet, protectori, severi.

Nu știi cînd sînt munții acoperiți de nouri, cînd sînt ascunși de jos pînă pe creste de fumul, de aburii uzinelor, fabricilor. Vîntul plimbă peste Țara Bîrsei, unele după altele, uneori într-un amestec tare, valuri enorme de fum și aburi de oțel și fontă, revărsate din cuptoare, șuvoaie răcoroase de zăpezi și esențe de păduri; ușoare adieri de grîu, de pămînt și turme.

*Cam la aceleași ce

DISCUȚIE DESPRE POEZIE

POEZIA NOASTRĂ

III

Limba cu toată trăinicia și statornicia ei, peste care veacurile trec așa ca vînturile printr-un codru puternic, fără să-l smulgă fără să-l doboare, este supusă unui continuu proces de înnoire și de împrospătare. In timpul epocii de mari prefaceri sociale, acest proces este mai puternic. Se întunecă unele cuvinte vechi, odată cu realitățile ce se prăbușesc învechite, vin altele noi, împrumutate din afară sau create în spiritul limbii, odată cu viața nouă ce se naște. Acesta este cazul cu limba noastră de azi, atît cea vorbită cît și cea literară, cea din urmă crescînd direct pe trunchiul masiv al celei vorbite.

Intorcîndu-mă la sat după o absență îndelungată și după scurgerea cîtorva ani de la eliberare, am încercat să vorbesc așa cum se vorbea în copilăria mea, cum apucasem de la părinți, căutînd cuvintele cu iz țărănesc. Nu mică mi-a fost surprinderea cînd cu zîmbet mi s-a spus că vorbesc așa „ca din bătrîni".

Nici țăranul, dar mi-te muncitorul de la oraș, nu se ferește de neologisme, ba chiar le folosește cu exagerată predilecție citeodată. Apar în limbă necontenit „cuvinte-zări", cum le numește Maria Banuș, cuvinte care nu numai cumulează în ele experiență, ci și deschid perspective spre orizonturile noi ale vieții.

Firește că poetul nu trebuie să renunțe la limba veche și înțeleaptă, dar să nu uite că el trebuie s-o toarne în formă nouă, deci să exprime în ea idei și sentimente noi, cum a făcut și Eminescu. In poezia noastră, arhaismul va putea totdeauna găsi un loc de cinste, cînd el va trebui să dea poeziei un aer solemn, mai grav, după necesitatea momentului poetic. Eminescu, care a introdus cele mai multe neologisme în limba românească, știe minunat cînd să zică *au* în loc de *oare*, *au* în loc de *a* (de la verbul auxiliar *a avea*, persoana 3-a singular, indicativ, perfectul compus) sau *văzum* în loc de *văzurăm*. Dar nu are rost ca un poet să boicească pe peatra de mormînt a unui cuvînt uitat de popor, căci precum spune Eminescu, „nu-nvie morții — e-n zadar, copile!" Poetul poate folosi curajos provincialismele, cu condiția însă ca să nu trebuiască însoțit bunăoară un sonet de un glosar care să explice jumătate din cuvintele cuprinse în cele 14 versuri. Recent mi-a fost dat să citesc o foarte frumoasă feerie în versuri a lui Radu Boureanu, care dacă nu era urmată de un bogat glosar pentru lămurirea provincialismelor și arhaismelor, îmi făcea și mie greu de înțeles textul pe alocurea, mie, care nu arareori am păcătuit prin folosirea provincialismelor și arhaismelor, deși nici de la neologisme nu m-am dat înapoi. Limba noastră trebuie să fie a zilelor noastre, pe înțelesul și desfătarea poporului nostru. Pentru epoca lui Ienăchiță Văcărescu a scris Ienăchiță Văcărescu. Dar nici să nu păcătuim în sens contrar. Dacă decadenții și în general poeții captați de curentul ideologiei burgheze au vrut să ne fericească cu vorbe ca *absinth*, *etajere* de diferite culori, *nevroze*, *tuberoze*, *narcoze*, să nu ne apucăm și noi și să ne populăm cu orice preț poezia cu *screpere*, *crațere*, *nituri*, *bormașine* și *pichamere*, crezînd că prin cuvinte tehnice înlocuim lipsa noastră în cunoașterea sufletului muncitorilor de la noi din țară. Poezia nu este joc de-a cuvintele, iar cuvîntul să nu sară în vers acolo unde lipsește o idee, ca să folosesc o expresie a lui Goethe. E mai bine ca, folosind cuvintele cu economie și numai pe cele strict necesare, în poezia noastră cuvintele să se simtă la strimtoare, dacă-mi îngăduiți să reiau imaginea lui Nekrasov, iar gîndurile la largul lor.

Poemul lui Eminescu *„Călin (File din poveste)"* are în total 258 de versuri, iar după ce l-ai terminat de citit, rămîi cu o bogăție de frumusețI artistice extraordinară. Un poet de azi, dintr-un condei îți așterne pe hîrtie 5-6 sute de versuri, iar o mie sau două mii de stihuri sînt un lucru destul de comun. Dar după ce ai citit, te întrebi dacă era nevoie de toate cuvintele pe care le-a folosit poetul, ca să exprime ideile din opera sa. Intr-adevăr, citeodată poeții noștri sînt, aproape toți, prea darnici cu cuvintele, fiind mai avari cu ideile și cu imaginile artistice.

Limba poeților noștri e totuși bogată, populară, adecvată intențiilor poetului și cuprinzătoare pentru situațiile și caracterele tipice care sînt zugrăvite în operă. Cicerone Theodorescu și Marcel Breslașu sînt adevărați virtuoși în minuirea cuvîntului, deși citeodată ai impresia că se joacă de-a pumnalele aruncate în aer și prinse cu dibăcie, — și aceasta de dragul jocului. Dumitru Corbea și Dan Deșliu au trezit în versurile lor potențialitățile graiului poetic izvorît din matca lui de veacuri, iar acesta din urmă, Dan Deșliu, minuiește cu bărbăție cuvintele orășănești și chiar termenii tehnici, fără să compromită cauza poeziei, îmbogățind-o. Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu, Maria Banuș, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Veronica Porumbacu, Miron R. Paraschivescu, ca să nu mai vorbim de un maestru încercat ca Demostene Botez, fac cinste limbii și execută testamentul Văcărescului cu avînt și pricepere. Frunză este îndrăzneț în căutările sale verbale, în ciuda unor greșeli, iar Baconsky are o limbă frumoasă, cu toate că folosește, ce-i drept tot mai rar, impropriu, cîte un cuvînt. Chiar poeți tineri ca Mihai Gavril, Aurel Rău, Gurghianu, Andrițoiu, Rusalin Mureșanu ș.a. dovedesc multă iscusință și prospețime în minuirea limbii românești, cu specificul ce se cere în poezie.

Dar mișună prin poezia noastră, desigur nu în cea mai bună, destule prozaisme, greșeli de limbă, vulgarități, chiar trivialități, împerecheri de cuvinte hibride, formulări străine de spiritul limbii.

In zadar s-a supărat pe Eusebiu Camilar tovarășul Ștefan Tita, în zadar l-au luat în răspăr la radio prietenii dumisale, căci un vers ca acesta:

Trece-o mîndră pe *un* cal

nu este în spiritul limbii noastre.

Iar într-un cîntec în stil pseudopopular, „compus" pare-mi-se tot de Ștefan Tita sau de un coleg al dumisale, a te adresa iubitei, Marioarei de pe Jiu, pe cît îmi amintesc, cu vorbe ca acestea:

Fire-ai tu a mea să fii...

este pur și simplu trivial.

In nici un caz nu pot fi puse pe același plan greșelile de limbă sau de exprimare, mai bine zis, pe care le întîlnim de exemplu la Dan Deșliu, la E. Frunză, la A. Baconsky sau la D. Corbea, citeodată. La aceștia este vorba de obicei de neclarități și improprietăți în expresie. In poemul său *„Lazăr de la Rusca"*, devenit un bun colectiv al cititorilor din țara noastră, pentru că zugrăvește imaginea unui om nou în luptă, mișună totuși improprietăți verbale ca acestea: „La crucea pădurilor", expresie neclară, „umblă către Rusca", în loc de „merge" sau „se duce către...", „că el cu arcușul lui îs lumina satului", cînd ar fi mai propriu *„e"*, „struna lui *mlădie*", „în chiaburi fierea se stringe, se chircește și *se fringe*", poate în loc de „crapă", „frunzară" în loc de „frunzar", „Vipere de stei" (or fi vipere *din* sau *de pe* stei?), „numai sufletul meu știe-mi focul cît de greu", în loc de „cît e de greu", „cinj jăcmani", „să-și lăfăie moșia" și altele. Unii vor spune că nu sînt grave aceste impurități; poate, dar dăunează limbii cu iz de baladă al acestui poem de valoare. La Corbea, care de altfel este un foarte bun minuitor al limbii și al stihului popular, se găsesc inclarități ca acestea: „Și dus am fost dus să viu mai aproape", „Cum n-are umbră în sat omul lacom și bogat" (de ce n-o fi avînd *umbră*, că doar nu-i Peter Schlemhil?), „început de vînt pe pleve" ș.a. Mai numeroase sînt inadvertențele de limbă la Eugen Frunză. La el cîntul spune: „cum 'azi pe-acest pămînt străbun trăim întîia oară" (cum poți trăi întîia oară *azi* pe un pămînt *străbun*?), „mi te bîzîie unii...", „mai dragă te am", „socoteam în bărbi", „îi răsărea *aievea* sub pleoape" (ori e *aievea*, ori e *sub pleoape*!), „o bază militară *get-beget*", „pălesc de spaimă cruntă epoleții..." „...un surîs ce-l *îndrăgesc de-atîta vreme...*", „...tîncu-n șea, triumfător, fluturîndu-și buclele de-argint..." (tînc cu bucle de argint!), „din alte dăți" (= de altă dată), etc. La Baconsky se mai întîlnesc incorecte formulări de acest fel: „fetele... să afle dac-or fi să se mărite", „oriunde vii și orișiunde *treci*" ș.a.

Aceste greșeli, chiar dacă nu supără pe toată lumea, ele nu-și au locul în versurile unor poeți buni, cum sînt cei citați mai sus. Astfel de greșeli, și niciodată așa de contrare spiritului limbii, n-o să găsim, decît în epoca sa de tatonări din cea mai fragedă tinerețe, la Eminescu, care de cîte ori prindea pe cineva cu o curiozitate verbală îl întreba că „unde se zice așa". N-o să găsim nici la Coșbuc astfel de greșeli sau la vreunul din maeștrii adevărați ai versului românesc. Cu atît mai puțin o să găsim greșeli de limbă în versul popular.

Oricine trebuie să recunoască însă că pentru noi găsirea cuvîntului care să cuprindă realitatea este mai anevoioasă treabă decît pentru poeții decadenți sau suprarealiști, care vînau cuvinte pentru cuvinte. Eminescu spunea că:

E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai a spune,
Înșirînd cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.

Dar, și acest *dar* este bine să și-l întipărească în minte fiecare poet, așa fel încît să nu pună mîna pe creion înainte de a-și aminti de el:

Dar cînd inima-ți frămîntă
Doruri vii și patimi multe,
Ș-a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte,

Ca și flori în poarta vieții
Bat la porțile gîndirii,
Toate cer intrare-n lume,
Cer veștmintele vorbirii.

Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-ți viață, —
Unde ai judecătorii,
Ne-ndurații ochi de ghiață?

Ah! atuncea ți se pare
Că pe cap îți cade cerul:
Unde vei găsi cuvîntul
Ce esprimă adevărul?

Iar cînd te gîndești că nu este vorba numai de propria-ți viață, ci de lupta ce frămîntă un popor, de destinul său istoric, atunci nu se poate să nu te copleșească temerea că nu vei găsi cuvîntul ce exprimă adevărul, adevărul timpului tău, al poporului tău, al forțelor care duc înainte omenirea, al clasei muncitoare.

Cicerone Theodorescu a exprimat limpede dragostea sa față de limbă și de drumul ei firesc:

Spadă ne rămîn și zale
Și parfum și dulce suc,
Eminescu, Caragiale,
Sadoveanu sau Coșbuc.

Nouă cuvinte cresc puterea
Zămislită-n vechiul trunchi.
Nu sînt flori de nicăierea;
ale noastre sînt, mănunchi.

Iar cînd zicem azi: poporul
Și cînd zicem: muncitorii,
Clocotă biruitorul
Fluviu, străbătînd istorii...

In orașe, au la țară,
Au pe valuri, au în brazi,
Gînduri mari și-adînci măsoară
Graiul oamenilor, azi.

Graiul lor... Par vorbe simple
După cum le spune gura...
După cîte pot să schimbe,
Uriașă li-i măsura.

La cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici, maeștri bătrîni ca Gladkov au luat cuvîntul pentru apărarea și ridicarea pe trepte de slavă a limbii literare, așa cum încă de la primul Congres și necontenit în viața sa i-a îndemnat pe scriitori Maxim Gorki. Să nu uităm nici învățătura lui Iosif Vissarionovici Stalin despre limbă și importanța cunoașterii ei. De altfel nu trebuie să mire pe nimeni că tocmai marxiștii sînt atît de mult de preocupați de problemele limbii, căci tocmai marxiștii sînt aceia care pun și vor să pună cuvîntul în slujba celor mai înalte idei și idealuri umane. Iar poeții trebuie să fie nu numai cunoscători, ci și stegari glorioși care înalță graiul omenesc pe culmile frumuseții și limpezimii cugetului și simțirii, dîndu-le întruparea luminoasă a cuvîntului prin poezie.

Limba este însă, deși principalul, nu unicul mijloc de realizare a formei poetice. Mai este și versul, iar dacă versul nu este decît limbă de un anumit fel, deosebită de conversație, de proza artistică, de exprimarea științifică abstractă, știința versului constituie un domeniu pe care poetul, dacă nu-l cunoaște, primejduiește forma națională a poeziei sale.

In discuția de pînă acum la „Gazeta Literară" s-a ridicat și problema tradiției folclorice de către Radu Popescu în poezia noastră de azi. Pe cît am înțeles, dînsul susține promovarea acestei tradiții, ceea ce este perfect just, și dă ca exemplu pe Dan Deșliu, care în *„Lazăr de la Rusca"* folosește direct versul popular românesc din balade. Insuși subiectul se pretează la acest lucru și prin aceasta „Lazăr de la Rusca" se așează în rîndul baladelor, cum este bunăoară „Constantin Brîncoveanu", în care eroul piere ca un martir pentru crezul său. Sînt de-acum cunoscute tuturor cititorilor de poezie versuri ca acestea din poem:

...A rămas deschis-acasă
cartea ceea luminoasă
tocma-n locul unde scrie
cu slove de hărnicie
cum crescu ogorul mare
din măruntele ogoare...
Și te doare că nu stăi
să zărești cu ochii tăi
împlinirea scrisă-n foi
făptuită și la noi...
Dar tu știi — și crincen știi:
— Va fi, Lazăre, va fi!
Iar în cartea care-acum
își plinește asprul drum,
cartea noastră, cartea vie
ce poporul nost' o scrie,
ai să fii și tu un rînd
cu lumină sîngerînd
și-ntr-o slovă dintre toate
inima mereu ți-a bate!

Am relevat frumusețea acestor versuri într-o scrisoare deschisă în *„Contemporanul"* din anul 1949, cînd poemul a apărut în *„Scînteia"*. Afară de „stăi" în loc de „stai", limba e de-o puritate cristalină, iar ideea fixată în imaginea „Istoriei partidului" rămasă deschisă pe masă rotunjește, luminoasă, perspectiva viitorului țării în lupta pentru socialism la sat. Sînt versuri populare de cea mai bună calitate acestea. E adevărat că spre sfîrșit, poemul se diluează prin versuri ca acestea:

— „Noi, strungarii, ajustorii,
cazangiii și sudorii,
toți de-aici, de la „Vulcan"
aflînd faptă de dușmani
cerem să-i sfîrșiți cu flintă
pumnul nostru greu să-l simtă!
Patria noastră iubită
fie strașnic străjuită!"

în care ideea și sentimentul, în ciuda noblețII și justeții lor, în loc să capete aripi, se tîrtesc sub o imagine care nu e la înălțime. Aici, versul popular devine de serie.

Au mai scris în vers popular și alți poeți, mai cu, mai fără succes, mulți nedepășind nivelul cuvintelor de acest fel:

Foaie verde trei lăpțuci
Mă-ntîlnii cu trei haiduci...

Totuși Corbea în multe din poemele sale, apoi Mihu Dragomir în poemul său *„Războiul"*, au cîteva realizări de tip popular cu totul remarcabile, ceea ce nu se poate spune despre Maria Banuș cînd face astfel de tentative.

Dintre poeții prezentului, însă, izbînzile cele mai strălucite, mai durabile pe acest drum, le-a obținut Jebeleanu atît în poemul „Satul lui Sahia" cît și în poemul „Bălcescu", anume în acele părți care sînt scrise în vers popular:

Înghețat e rîul bocnă,
Tale viscolul zănatec,
Comuniștii stau la ocnă,
Of, mi-e inima jăratec!
C-au voit să ne dezlege,
Pline-s închisorile.
Clinii și cu ciorile
Și-au făcut în țară lege.
Zic boierii două vorbe
Și răspunzi din aripi, corbe!
Ei în sînge neacă țara,
Tu ți-afunzi în sînge ghiara.
Comuniștii-s în cătușe,
Chipul țării-i de cenușe!
Și-n Aiud sînt și-n Doftana,
Flăcări dă, ca focul, rana.
Și-n Doftana și-n Aiud,
Văi și munte mi-i aud.
Și-n Aiud și-n Văcărești
Lumînează la ferești.
Dej e-n lanțuri la-nchisoare,
Cerul țării-i fără soare.
(„In satul lui Sahia")

Eminescu însuși ne-a lăsat versuri de tip popular de-o frumusețe unică, demne de cele mai pretențioase antologii, cum este de pildă *„Ce te legeni codrule"*, *„La mijloc de codru des"*, *„Ce stă vîntul să tot bată"*, *„Mușatin și codrul"* etc. Și n-ar fi rău dacă poeții noștri ar realiza versuri populare la nivelul *„MiorIței"*, al lui *„Iovan Iorgovan"*, al doinelor. Dar acesta nu poate fi unicul drum al poeziei noastre, tot așa cum n-ar putea fi versul homeric sau shakespeare-ian. Că veacuri de-a rîndul poetul popular a practicat și continuă să practice troheul de 5-6 și 7-8 silabe cu rime de la primul la al doilea vers și așa mai departe, că folosește propoziția principală, mai rar cea secundară, în exprimare, că tropii revin aceiași de multe ori, că imaginile se repetă, este adevărat, și prin aceasta poezia populară și poartă semnele ei distinctive din punct de vedere al versificației. Dar adevărat e și că de trei sute de ani, de la Dosoftei, încep să pătrundă în tezaurul popular, vehiculate la început de forme ale versului popular, poezii scrise de autori al căror nume nu se dizolvă în masa poeților colectivi ai poporului. Iar astăzi, printre cîntecele populare circulă alături de *„Pe Mureș și pe Tîrnavă"* cîntece ca *„Pocnind din bici pe lîngă boi"* (Coșbuc), *„Vezi rîndunelele se duc"* (Eminescu) și multe altele, fără ca să știe cel ce cîntă cine este autorul. Mai mult decît atîta, folclorul nefiind o cetate cu porțile zăvorîte, în creația populară întîlnim influențe de la vecini, de-acum adaptate la condițiile naționale. Probabil că versuri ca acestea, prelucrate de Eminescu după un cîntec popular:

Greeruș ce cînți în lună,
Cînd pădurea sună,
Cum nu știi ce am în mine
Greere străine?

au o îndepărtată origine în folclorul ucrainean, unde ca formă de vers și muzicalitate sună îndeobște, iar Taras Șevcenko își clădește poetica sa în mare măsură pe acest fel de vers. Eminescu, cînd vorbește de izvorul de apă vie al poeziei poporului nostru și al poeziei popoarelor vecine, știe de ce se exprimă cu astfel de cuvinte. Popular este de fapt ceea ce este primit de popor ca „suflet din sufletul său", ca expresie a năzuințelor, iar în acest sens și sonetul poate deveni popular, după cum zicea odată G. Călinescu.

Prin urmare ar fi greșită o îngustare a drumului versificației prin limitarea ei la formele tipice ale versului popular, cu atît mai puțin recomandabile sînt pastișa sau citatul folcloric, practicat de unii poeți. In versul folcloric nu există personalitatea unui poet, ci a colectivului popular, care a lucrat șlefuind versul în cursul veacurilor. Desigur că orice poet s-ar declara gata să renunțe măcar la o fărîmă din personalitatea sa pentru versuri ca acestea în care fata părăsită cu copil își toarnă dorul:

De s-ar fă cerul hîrtie
Și luna cărtălărie
Și soarele domn să scrie
Și-ncă n-ar putea să știe
Ce mi-i la inimă mie.
Făr-o prunc㠄 de doi ani,
Dar și prunca se alină,
Inima tot îmi suspină.
Dar și prunca se așează,
Ochii mei tot lăcrămează.

Totuși, versul popular nu trebuie pastișat, nici pur și simplu furat, ci studiat în tot ceea ce are el mai trainic, mai comunicativ și mai frumos, pentru a-l putea duce astfel mai departe. Pe acest drum s-a dus la noi, rămînînd adînc scufundat în versificația populară, încă puțin valorificatul Anton Pann; pe acest drum s-a dus, imitînd cu măiestrie doina și cîntecul bătrînesc, Vasile Alecsandri; pe acest drum s-a înălțat pe culmile gloriei Mihail Eminescu, făcînd din poezia populară, din dragostea de natură ce curge în ea, din dorul și jalea și din bucuria iubirii, din sentimentele majore ale patriotismului, aflate în versul nostru popular, o temelie a nemuritoarei sale opere. Cîntecul popular cu versul său specific stă la baza poeziei eminesciene, iar cînd vrea să-l utilizeze pentru genul epic, în basme bunăoară, Eminescu pune cap la cap două versuri populare, ca în „Călin Nebunul" sau în varianta ei mai concentrată „Călin (file din poveste)" sau în „Scrisori".

Tot în poezia populară își are rădăcinile și Coșbuc, totuși cîtă originalitate, cît suflu personal rezultă chiar din versificație, ca să nu mai vorbim de sentimentele, de ideile, de imaginile propriu-zise ale poetului.

Cei mai mari poeți ai noștri, pe lîngă comorile nesecate ale versului popular, au folosit cele mai variate forme de vers, îmbogățind arta noastră poetică și dovedind că limba română este gata să se întruchipeze cu succes în orice metru, în orice structură de vers.

„Pe bănci de lemn în scunda tavernă
mohorîtă..."
—
„Iubind în taină am păstrat tăcere..."
—
„Impărat slăvit e codrul..."
—
„Nu credeam să-nvăț a muri vr-o
dată.."
—
„Sara pe deal buciumul sună cu jale..."
—
„Mai am un singur dor..."
—
„Stelele-n cer..."
—
„A fost odată ca-n povești
A fost ca niciodată..."
—
„Cînd cu gene ostenite sara suflu-n
luminare..."

sînt cîteva numai din ritmurile specifice lui Eminescu, dar pe care le întîlnim și la înaintașii săi.

La Coșbuc, este mai greu să citezi cîte un vers, căci el este așa de mare meșter al strofei ca unitate plastică și muzicală, încît în mod automat un vers atrage după sine pe celelalte:

E-n flacără bolta senină,
Și fără-ntrerupere-acum
Se varsă tăcută lumină,
Se varsă grăbită, se-ntinde
Pe dealuri, pe coaste, s-aprinde
Pe șesuri, pe drum.

Aici ritmul e de-acum al strofei întregi, face parte indisolubilă din dinamica imaginii. Dar cui nu-i răsună puternic în minte ritmuri de acestea furtunoase: „Mai rideți, nevolnică turmă...", „La pașa vine un arab...", „Sînt singe din singele neamului meu..."? Și toate acestea au intrat de mult în patrimoniul artei noastre poetice.

Iar dacă, bună și frumoasă, limba, exprimată în versuri bazate pe stihul folcloric, constituie tulpina artei noastre poetice, tot ceea ce s-a altoit pe ea viabil din antichitate și pînă la versul revoluționar maiakovskian, inclusiv versul liber, poate contribui la forma națională în care-și încheagă ideile și simțirea poeții noștri sub steagul de luptă al clasei muncitoare.

De altfel practica poeților noștri dovedește tocmai acest lucru. Dacă Eugen Frunză încearcă să profite de toată experiența clasicilor în versificație pentru exprimarea noilor realități, Maria Banuș folosește cu virtuozitate versul liber sub influența lui Whitman și Neruda, în ultimele ei realizări. Dan Deșliu, dacă s-a lăsat complet stăpînit de versul din balada populară în „Lazăr de la Rusca", iar în „Minerii din Maramureș" mînuiește cu pricepere varietatea în versificație a poeziei înaintașilor noștri imprimîndu-i pecetea sa personală, în noul său poem despre Belate, publicat parțial, se pare că a căutat să valorifice, în mod prea strident uneori, arta poetică a lui Coșbuc în special. După părerea mea, nu e rău dacă poezia sună a Homer, Horațiu, Dante, Heine, Pușkin, Eminescu, Coșbuc, Isakovski sau Maiakovski, dar cel mai bine este să sune a poetul care a scris-o. Căci așa sună Coșbuc, mai mult decît orice a Coșbuc, iar Maiakovski a Maiakovski. Nu s-ar putea spune la noi că Breslașu nu sună a Breslașu, Cicerone Theodorescu a el însuși, iar Jebeleanu a Jebeleanu, dar fenomenul să fie general: poeți mulți, dar și variați. Aceasta este adevărat pentru poeții fiecărui popor, aceasta a fost și linia celui de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici, atunci cînd s-a vorbit de realismul socialist în diferite țări și acesta este, fără îndoială, sensul cuvintelor lui Lenin: „Nu încape îndoială că problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice, unei nivelări, dominației majorității asupra minorității. Nu încape îndoială că în această chestiune este necesară asigurarea unui spațiu cît mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gîndire și imaginație, formă și conținut". Fiecare idee din textul acesta al lui Lenin, datînd din anul 1905, este de mare preț pentru scriitori și merită să fie adîncită. El se completează minunat cu cuvintele din scrisoarea Comitetului Central al P.C.U.S. către cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici: „Datoria scriitorilor sovietici este să înfăptuiască o artă veridică, o artă a marilor idei și simțiri, descoperind cu pătrundere adîncă bogata lume sufletească a oamenilor sovietici, să întruchipeze în eroii lor toată varietatea activității acestora în muncă, în viața obștească și particulară într-o unitate indisolubilă. Literatura noastră e chemată nu numai să oglindească nou, ci să ajute din răsputeri la victoria lui".

Aceste cuvinte sînt valabile pentru activitatea oricărui scriitor progresist din lume, cu aplicație specifică la locul și condițiile în care el trăiește. Acest mesaj, care definește rolul scriitorului în societate ca luptător pentru înaltele idealuri umane, se traduce și în cuvintele noului statut al scriitorilor sovietici, izvorît de-a dreptul din învățătura leninistă despre literatură: „Continuînd cele mai bune tradiții ale literaturii clasice ruse, ale literaturilor popoarelor frățești din U.R.S.S., precum și ale literaturii mondiale, însușindu-și în mod creator marxism-leninismul, care permite să vezi în toată complexitatea și deplinătatea viața adevărată, scriitorii sovietici desăvîrșesc și adîncesc metoda realismului socialist. Realismul socialist cere de la artist zugrăvirea veridică, concret-istorică a realității în dezvoltarea ei revoluționară. In condițiile contemporane de trecere treptată de la socialism la comunism metoda realismului socialist ajută pe scriitor să contribuie din plin la ridicarea continuă a forțelor creatoare ale poporului sovietic, la învingerea tuturor greutăților și piedicilor pe drumul către comunism".

„Punînd la dispoziția artistului posibilități multilaterale pentru dezvoltarea inițiativei creatoare, presupunînd o bogăție și o varietate de mijloace artistice și de stiluri, susținînd spiritul inovator în toate domeniile creației, realismul socialist cere de la artiști grijă pentru ridicarea măiestriei, cu scopul ca literatura să slujească mai din plin poporului". Traducîndu-le în termenii propriei noastre situații sociale din R.P.R., adică în condițiile luptei de clasă pentru construirea socialismului sub dictatura proletariatului în alianță cu țărănimea muncitoare, și ținînd seama de locul și rolul nostru pe plan internațional în lupta pentru pace, este bine ca scriitori să avem în minte mereu proaspete aceste adevăruri. Cu atît mai bine este să avem proaspete și vii în minte aceste adevăruri cînd purcedem la analiza formei artistice propriu zise a poeziei noastre.

Inainte, însă, voi spune cîteva cuvinte despre tropi, deci exprimarea metaforică etc., care joacă un rol în realizarea formei naționale în poezie. Iată ce spune Eminescu în această privință:

„Materialul în care se sensibilizează ideea etern poetică sînt imaginile — nu însă imaginile tuturor popoarelor, ci a aceluia la care ea se sensibilizează. Tropii unei națiuni agricole diferă de tropii, de imaginile unei națiuni de vînători ori de păstori. Sub ce imagini va îmbrăca unul simțămîntul etern al amorului și sub ce imagini celălalt, decît numai prin acele pe care le posedă? Acest mod de cugetare care se reflectă numai asupra corpului, nu asupra ideii unei poezii, constituie naționalitatea ei".

Este foarte important adevărul conținut în aceste cuvinte. Dacă un poet ne-ar spune despre iubita sa că este ca o *agavă*, că zîmbetul ei seamănă cu răsăritul soarelui pe vîrful muntelui *Cimborazo*, că glasul ei sună mai dulce decît *al păsării paradisului* și așa mai departe, poezia are să fie în cel mai bun caz curioasă și în mod inevitabil ne-ar arăta că folosește cuvinte de dragul cuvintelor, dacă nu ar fi vorba de o traducere. Nouă ni se pare curios, de exemplu, cum Homer nu găsește mai frumoasă asemănare pentru ochii Afroditei decît să spună că-s *bovini* și ne-ar părea cel puțin ciudat ca să aflăm, de exemplu, din poezia unui canibal, că iubita lui are gura bună ca inima dușmanului friptă în vîrful suliței.

Tropii fără îndoială au un caracter național. Dar cum însuși conținutul de viață al națiunii se schimbă în cursul istoriei, tropii sînt și ei supuși schimbării. Viața nouă din țara noastră, industrie, tehnică, și îndeosebi concepția nouă despre lume vor înfrîuri și asupra tropilor, ca aspect al formei naționale în poezie. Să trecem acum la imaginea poetică.

Poezia este o formă artistică, o întruchipare, deci traducerea în imagine poetică a unui conținut de idei și simțăminte, de pe poziția poetului, prin mijlocirea limbei, a versului și a celorlalte auxiliare din arsenalul poetic care dau și specificul național conținutului poeziei. Limba se poate schimba prin traducere, versul prin o nouă variantă, totuși plăsmuirea poetică se menține în cea mai mare măsură, păstrîndu-și specificul, dacă n-a fost alterată imaginea artistică și conținutul ei, așa cum l-a întruchipat artistul. Faust al lui Goethe, bine tălmăcit în românește, rămîne tot Faust, adică o capodoperă germană dintr-o epocă dată, căci limba și versul în această împrejurare, chiar cu necesarele concesii față de specificul lingvistic și prosodic al limbii în care se traduce, nu fac decît să vehiculeze marea figură a eroului goethean.

Imaginea însăși se definește prin trăsături tipice în situații tipice de viață, considerate de pe poziții determinate, proprii artistului.

Imaginea pornește din viață, este absorbită de artist, este ridicată la cele mai înalte temperaturi ale gîndirii și călită în focul inimii, apoi verificată în viață. Vorba lui Anton Pann „De la lume adunate și iarăși la lume date" are un înțeles artistic mai adînc decît s-ar părea unui ochi superficial. Iar poeții noștri astăzi mai mult ca oricînd trebuie să cunoască lumea și să vorbească lumii.

Intrebarea care se pune este dacă poezia ultimilor zece ani, dintre 1945 și 1955, dă cititorului o imagine artistică vie, puternică, fidelă și emoționantă a vieții noastre contemporane, îndeosebi din țara noastră. Homer, cîntînd mînia lui Achile din ajunul căderii Troiei și rătăcirile lui Ulise pe mări după sfîrșitul cetății lui Priam, închide ca-ntr-un cristal o epocă cu oamenii și datinile sale, ne încîntă și azi cu eroismul, destoinicia și virtuțile elenilor săi, luptînd împotriva hoției lui Paris, deci a necinstei, și pentru readucerea în patrie a frumoasei Helene, deci a frumosului, a dragostei. Dante, care s-a închipuit călăuzit în Infern de umbra lui Vergiliu, n-o face de dragul Infernului, ci pentru a pedepsi pe contemporanii săi, dezvăluindu-le păcatele, pe care le înfiera în virtutea patriotismului său și a visului său de unificare a Italiei. In *„Testamentele"* lui François Villon freamătă și fierbe Franța tulbure din secolul al XV-lea, tot așa cum vibrează sonor veacul al XIX-lea, de la un capăt la altul, cu mizeriile și grandorile lui în poezia lui Victor Hugo. Pușkin în imaginea lui Evgheni Oneghin, dacă am lua-o numai pe aceasta, reușește să creeze o enciclopedie a vieții rusești din vremea sa, cum se exprimă Belinski. In genialele sale zugrăveli de fresco, Maiakovski ca poet revoluționar ne-a dat în poemele sale *„Haraso"* și *„Lenin"* imagini gigantice ale Marii Revoluții din Octombrie 1917 și figura marelui Lenin. In toate aceste opere viața trăiește în imagini artistice, scoase din viața timpului, păstrate în mreaja versului, condensate în forța cuvîntului, capabil să evoce imagini mintale, simțăminte puternice, ca o placă fonografică un cîntec sau o peliculă icoane cinetice.

Lăsînd la o parte chestiunea, deocamdată ne la timpul ei, dacă vreunul din poeții de azi se aseamănă ca mărime cu cei amintiți, întrebarea noastră trebuie să se hotărnicească la atît: Cum și cît de veridic, de limpede și de luminos, se vede realitatea în poezia noastră?

Mie mi se pare că bine se oglindește realitatea în versurile poeților noștri, și nu cred că mă-nșel. Dușmanii noștri, fie aceia care mai stăruie în țară, fie aceia de peste granițĂ, nu se bucură că lucrurile stau așa, dar să nu se bucure, că nu spre bucuria lor scriu poeții noștri, ci spre a poporului nostru. Voi începe cu o imagine, care-i doare cel mai mult ca realitate crudă pe dușmanii noștri și care oglindește, prin radicalele transformări din inima copiilor noștri, ireversibilitatea vremilor răsturnate și blestemate, azi primite de cei mici pe drept cu rîsete răsunătoare. E vorba de carnavalul pionierilor, pe care-l cuprinde într-o imagine vie Eugen Frunză:

Cu pionierii-am fost într-un palat
In care-au stat, pe tron, odată regii
Cu sceptru-n mîini, la umbra făr-de-
legii...
La carnaval am fost și am jucat.

Zburdau, prin săli de marmură,
moșnegii.
Piticii, urșii, puiul cel mofat;
Și ce mai haz era, ce dans ciudat
Sub bolțile-necate în arpegii..

Dar dintr-o dată, parcă la un semn,
Tăcură toți.. Intrase-mpelițatul
Purtînd coroană și-un vătrai de lemn.

„Ce vrei?" — l-au întrebat. Iar el:
„Regatul!"
„Ha-ha" — zbucni un rîs ca un
îndemn,
Și prinse-a hohoti întreg palatul.

In poeziile lui Frunză adeseori imaginea globală a poeziei, chiar în cele mai bune poezii ale sale, este tulburată de vreun cuvînt ce șchioapătă sau de vreo figură de stil discutabilă, care scad artisticul imaginii ca punctele negre valoarea unui briliant. Dar cine ar putea spune că sonetul cu pionierii, care nu este nici cea mai cunoscută, nici cea mai puternică poezie a lui Frunză, nu redă veridic tipicul vieții noastre, într-un sector unde se plămădește viitorul țării și al poporului? Ce departe și cu totul altfel sînt acești copii de ceea ce am fost noi în copilăria noastră, cînd, în loc de „susține cu-a ta mînă coroana, coroana română", cîntam în cor *„sus ține cuada-n mînă coroana..."*, fără să pricepem cu ce ține „coroana română" coada și încă sus! Dar ce departe sînt pionierii zugrăviți în sonetul lui Frunză, și care nu-s alții decît pionierii cu care noi ne întîlnim zilnic pe stradă, copilul țesătoarei Maria Bucur sau fetița funcționarului la poștă Ion Grigoraș ș.a.m.d., ce departe sînt ei de copiii din Țara Moților, pe care-i cîntă A. Bakonsky în partea I-a și ce aproape de copiii din partea a II-a a inspiratului său poem „Copiii din Valea Arieșului", poem care mici pînă acum n-a primit în critica noastră prețuirea deosebită pe care o merită, ca multe, de altfel, din versurile acestui poet, în ciuda unor părți cețoase din poetica sa. Cît de departe sînt copiii de azi de copilul din „Cîntecul de leagăn al Doncăi" din minunatul poem al lui Marcel Breslașu. Cît de departe sînt mamele copiilor de azi de Donca-mamă:

Donca fălcile le stringe
Peste dinții plini de sînge..

Prima palmă năucește —
Primul ghiont dezmeticește..

Primul val de sînge sperie...
Și-ntrebările — puzderie —

Amintire, ce-mi tot croncăi
Despre albii dinți ai Doncăi?

Nu, nimic n-o s-o doboare —
(Nani — raza mea de soare!)
Nu, nimic n-o s-o răpună —
*

CANCERUL OMENIRII

Nu trebuie pus globul la microscop.
Nu-s necesare
lentile, radiografii planetare,
ca să convingi poeții, nepoeții,
că există un cancer al lumii care,
unde apare,
mănîncă, roade,
frumusețea vieții.

Să luăm de pildă,
o insulă-n Pacific
ca o orhidee-ncrustată
în frunza cea verde-a oceanului...
E Hawai, Hawai, Honolulu Baby,
e Hawai, cu havaieni și havaiene care cîntă
din hawaiane
(cel puțin, așa spun filmele americane)
și-n mijlocul orhideei — un vierme.
Există-o insulă-n Pacific.
și-nfiptă-n ea
— o bază militară.

Ce e „o bază militară"?
Problema ne e foare clară.
La această întrebare, dumnealor,
Rockefeller — regele uraniului
Morgan — regele plutoniului
Dupont — regele tritiului
au un răspuns al lor,
cînd spun:
„O bază militară este un lucru foarte bun.
Baza militară e un fel de bază
pe care se bazează
concepțiile noastre despre lume.
Baza militară e o binefacere, e binecuvîntare și-o
[emoare
pentru micile insule primitive și fără nume,
pentru măruntele rase inferioare,
baza e o misiune civilizatoare
și o chezășie
pentru prosperitatea insulițelor sărace,
(atît de sărace în zahăr,
în fructe,
în aur)
o chezășie că vor fi bogate
în tunuri
și trupe aeroportate.
Prosperității Securității"

Răspunsul de mai sus
îl dau trei regi de la Apus
al uraniului,
al plutoniului,
al tritiului,
(Uraniu, Plutoniu și Tritiu nu sînt trei zei ai antichității
ci ai radio-activității)

— și astfel, orhideea Hawaiului
s-a-mbolnăvit de cancer.

Nu trebuie pus globul la microscop.
Nu-s necesare
lentile, radiografii planetare,
ca să convingi poeții, nepoeții,
că există un cancer al lumii care, unde apare
mănîncă, roade,
frumusețea vieții.

Zăpada-i albă-n Groenlanda
și marea-i verde ca lavanda.
Săgețile soarelui se ciocnesc de ghețari verticali.
pe țărmuri fac plajă morsele planturoase
cu capul lor de samurai bătrîn
și-n zăpada curată
— o pată, o rană.
Groenlanda a fost sfîșiată
căci s-a înfipt în ea
o bază militară-americană.

Da, iarăși o bază,
din nou o bază,
nici mai proastă, nici mai brează
ca aceea din Hawai.
Ce frig e-n Groenlanda-n luna mai!
Ce cald e în decembrie-n Hawai!
...Dar pentru o bază militară
nu contează vremea de afară

— așa se face că și Groenlanda
suferă de cancer.

Să-ndrăznească numai să spună
vreun cetățean american
că baza militară nu e bună
nici pe continent, nici în ocean,
cum nu e bun un focar de infecție
în organismul uman,
că-ndată cetățeanu-american
e adus
și tradus
în fața comisiei pentru cercetarea activității
[antiamericane
pentru a fi cercetat
și găsit vinovat
și apoi condamnat;
să-ndrăznească numai vreun cetățean american
să-ntrebe: „Ce-i asta NATO, PATO, SEATO,
ce fel de păsărească e asta?
Și ce caută America în Africa, Australia și Asia?"
— că-ndată cetățeanului american,
pentru că nu înțelege americănește,
i se pune lacăt:
decît să vorbească,
mai bine să tacă.

Vai,
frumoase insule Hawai,
Morgan v-a pus gînd rău.
Și nu numai vouă, ci și insulelor Canare
și Filipinelor, și Okinawei, și Maltei, și Islandei,
vai, vai,
frumoase insule Hawai,
cercul se strînge în jur,
are treabă cu voi domnul Dupont de Nemours,
vrea să vă-mbolnăvească de cancer..

Nu trebuie pus globul la microscop.
Nu-s necesare
lentile, radiografii planetare,
ca să convingi poeții, nepoeții,
că există un cancer al lumii care, unde apare,
mănîncă, roade,
frumusețea vieții.

Dar asta nu scrie-n prospectele de voiaj.
Acolo se-ntrebuințează
cu totul alt limbaj:
„Vizitați Grecia antică!
Vizitați Grecia romantică!
Sărutați-vă soția la poalele Acropolei!
Însuși Apollo
prețuia măslina de Vole,
etcetera..."

Ce nu scrie-n prospecte dar, totuși, se vede,
e că există și-acolo
ca,
aceeași bază,
aceeași bază militară de unde urmează
să pornească-n cele patru colțuri ale lumii
și chiar în Parthenon, dacă s-ar cere,
proectilul menit
să reteze pentru-a doua oară brațele Venerei,
și capul Victoriei de la Samothrace,
să sfarme coloanele-n zece,
să surpe frontoanele-n nouă
și chiar pămîntul — ah, de s-ar putea! —
să-l spargă ca pe-o nucă-n două.

...„Pentru că noi,
spune generalul, să zicem Murray,
știm să umblăm cu civilizațiile-aceste
că doar nu e pentru prima oară;
Pielle Roșii pot s-o ateste
(mai sînt cîțiva reprezentanți cari ne-au scăpat)
O, nu e pentru prima oară,
cu civilizațiile e o treabă ușoară
iar insula Creta e-n mîini bune".

Cam așa ne spune
generalul, să zicem Murray,
și noi îl credem, se-nțelege.
Cea mai bună dovadă
sînt urmele civilizației aztece.

— Nu e și părerea mea, spune soldatul Jim.
Ceea ce am făcut cu Pielle Roșii e o adevărată porcărie
de care noi, americanii cinstiți, roșim.

„Ei, da... Aici e o controversă.

Să ascultăm ce spune o pădure din Peloponez
sau, cum s-ar spune,
partea adversă.

Era o pădure de măslini.
În zori, soarele răsărea din mare
ca un imens potir plin cu lavă,
și vîrfurile măslinilor se umpleau

J. D. Rockefeller

Desen de PERAHIM

de aur lichid
și cu cît soarele urca pe cer înainte,
cu atît aurul curgea pe trunchiurile măslinilor
ca o rășină fierbinte,
pînă se făceau bălți de lumină în iarbă...
Alt meșter decît natura
nu lucrase la această operă de artă
și cîțiva generali din S.U.A.
— socotind că e nevoie de o mină de om —
au hotărît să facă un aerodrom,
să taie măslinii,
să tundă iarba,
și așa mai departe...

Dar iată ce s-a întîmplat.
Un lucru-ntr-adevăr neașteptat:
mamele din Peloponez au venit și-au legat
de fiecare trunchi de măslin
— un prunc,
un prunc al lor de fiecare trunchi,
și-au spus:
„Dacă vreți să tăiați copacii,
tăiați și copiii;
copiii și copacii sînt ai noștri,
aerodromul e al vostru,
luați-l cu voi cînd plecați".

E și aici o controversă, dacă observați,
între generalii din S.U.A.
și mamele din Peloponez.

— Eu sînt de partea mamelor,
spune soldatul Jim,
Aerodromurile sînt pentru război,
dar eu sînt pentru pace
și n-am să tai copiii
și n-am să tai copacii.

O, e totu-atît de limpede...
Există un cancer al lumii
pe care încearcă să-l generalizeze
generalii din S.U.A.
ca să roadă și să rupă frumusețea vieții...

In aceste condiții,
e de văzut cîtă dreptate are
poetul evazionist Cutare
în volumul său intitulat „Atolii",
cînd scrie textual
despre corali:

„Nimic nu-i mai frumos decît coralul,
Al mărilor portocaliu canin
Înfipt în buza cerului senin,
Cînd îl clătește soarele și valul,
Nimic nu-i mai frumos decît coralul!

Atolul, marea, luna, luna,
Mi le-am dorit din totdeauna!"

E de văzut cîtă dreptate are
poetul evazionist Cutare
cînd ce nu vede el e tocmai baza
peisajului,
e baza militară,
e caria dentară,
e cancerul care mănîncă priveliștea,
bucată cu bucată,
de pe fața pămîntului?

Se poate, domnule poet exotic,
să pierzi din vedere tocmai ce e mai „străin"
în adevăratul înțeles al cuvîntului?

Ca să descoperi baza militară
nu-ți trebuia un microscop sau o lupă
ci doi ochi obișnuiți, de treabă,
ca ai cetățeanului american care întreabă:
„Ce caută America în Europa,
în Asia,
în Africa
și-n Australia?"

Și-atunci, generalul, să zicem Murray,
întreabă la rîndul lui:
„Dar vasele chinezești ce caută-n
mările Chinei?
Ce caută italienii în Italia
și francezii la Paris?"

Și cu asta discuția s-a-nchis.

Da, nu e nevoie de prea multă discuție
ca să-ți dai seama că există un cancer al lumii...
...și pe urmă, discuția trebuie să aibă o bază,
o bază comună de discuție,
iar între cetățeanu-american și soldatul Jim, pe de o
parte,
și între generalul Murray și Rockefeller, pe de altă
parte,
nu există altă bază
decît o bază militară
care, în loc să-i apropie,
îi desparte.

De, ce să-i faci?
Dragoste cu sila nu se poate.
Acesta e un adevăr internațional.
Morgan, Rockefeller și ceilalți o spun pe șleau:
„N-avem nevoie de afecțiunea italienilor,
n-avem nevoie de afecțiunea francuților,
și, în general, n-avem nevoie de afecțiunea desculților,
a celor care descarcă lăzi, toarnă oțel, ară și sapă,
a celor care n-au după ce bea apă;
noi tratăm direct cu Sir Churchill
cu monsieur Faure sau Mendès.
și le trecem datoriile vechi într-un nou registru;
noi tratăm direct cu domnia-sa domnul Ministru,
și exportăm o mie cincisute de filme
(printre care unul colosal
cu Rita Hayworth într-un rol de șacal)
și vrem, în schimb,
o bază la Dover, și în același timp
una la Calais
și chiar una în cețosul oraș Elseneur,
reședința lui Hamlet, prințul justițiar...
(...Dar asta e literatură, și-ncă una care minte...)
Popoare, uitați-vă istoria
ca să puteți merge înainte!
Cine privește în urmă se preface în stană de sare.
Uitați-vă istoria, popoare,
uitați-vă istoria și, dacă puteți, uitați-vă și memoria!

Uită despre sentimentele voastre,
păstrați-le sănătoase
și faceți ce vreți cu ele".

Ei, tocmai asta e, domnule Dupont,
că nu putem face ce vrem cu sentimentele noastre
pentru că
a fost odată
un băiat și o fată,
el era un băiat cumsecade, se numea Hans sau Kurt
(avea un nume simplu și scurt)
fata se numea Grete
(Grete se numesc atîtea fete)
și într-o vară plină de iarbă și de albine
în care strada frigea ca o plită,
au luat-o pe-o cărare
de la marginea orașului,
pe o cărare care ducea la o piatră anume,
o piatră a cărei legendă spunea
că îndrăgostiții care se-așează pe ea
se căsătoresc în curînd..

Vara frigea, gura fetei frigea
și gîtul ei avea gustul florii
și părul ei, de culoarea albinelor, mirosea a fin.

Vara curgea tăcută ca un fluviu bătrîn...

„Peste-o săptămînă, din nou aici, iubita mea..."

Dar peste-o săptămînă, poteca nu mai era,
în jurul ei se-mpletise un gard de sîrmă ghimpată
și pe o tăbliță scria „VERBOTEN";
piatra era minată,
legenda ruptă-n bucăți,
și căsătoria a fost aminată;
Grete a-nceput să scrie scrisori
pentru că Hans a fost chemat în armată..

Nu, nu putem face ce vrem cu sentimentele noastre.
Poeții tehnicolori
umblă cu capul în nori
dar Dupont de Nemours are picioarele pe pămînt,
(deși circulă mai mult cu-automobilul);
de altfel, minte poetul care afirmă
că numai insulele de corali sînt frumoase,
pădurile, apele, stelele,
frumoasă e și o firmă
de neon albastru, pe firmamentul serii
frumoase sînt și bretelele,
frumos e și un automobil ultim-tip,
ba uneori un ceas Universal-Genève
e mai frumos ca o clepsidră cu nisip.
O, da,
frumoasă-i tehnica!

Deci, să luăm automobilul și să ne deplasăm
pînă-n biroul domnului Morgan.

Un covor cît un paro
acoperă parchetul,
fotoliile au plușuri aurii și violete,
pe biroul masiv strălucește un cristal
cît un patinoar,
pretutindeni sînt butoni de fildeș, minere de nichel;
apeși pe un buton,
minerul se mișcă fără zgomot,
se deschide un canat și apar sertarele,
apeși pe-un alt buton,
se deschid sertarele
și apar dosarele
și apar dolarii
și apar acțiunile;
acțiunile lui Morgan sînt multe și nefaste
pentru că are el cu pămîntul niște planuri vaste,
vrea să-l întoarcă din drum
măcar pînă-n Evul Mediu,
ca să ardă în pară și fum
tot geniul uman,
cum a ars Giordano Bruno pe rug.
Dar cum?
Cum poate fi lumea întoarsă din drum,
făcută să dea înapoi ca racul,
cum dai înapoi ceasornicul, mutîndu-i acul?

Păi atunci, chiar dumneata, domnule Morgan, ești
un rac.
sau, cu echivalentul lui din zodiac,
un fel de cancer al lumii —
cu centrala la Wall-Street
și filiale
— în zeci de puncte cardinale,
pentru că pe cristalul biroului
așezi o hartă,
— planșa anatomică a umanității, —
și cu un stilou aerodinamic,
— o adevărată operă de artă! —
încercuiești cu un cerculeț negru
locurile unde s-a făcut, și unde urmează
să se facă o nouă bază,
o nouă bază militară...

In mijlocul naturii
sau în mijlocul hîrtiilor,
un stilou e în stare de multe acte.
Un stilou semnează pacte
sau explodează în mîna copiilor,
dar cu orice ar semăna,
cu un obuz,
cu o seringă,
nimic și nimeni nu poate să ne convingă
că boala asta — cancerul — e incurabilă..

Eroare, mister Morgan, eroare.
Leacul cancerului e cunoscut de popoare
și putem feri de cancer organismul lumii
domnule propagandist al ciumii,
domnule mestecător al gumii!

Nu e nevoie să pui globul la microscop.
Se vede cu ochiul liber, lămurit,
în lume leacul acestui cancer
a fost descoperit
încă din neuitatul an
o mie nouă sute și șaptesprezece
cînd o șesime a globului s-a însănătoșit
și există azi peste un miliard de activiști împotriva
cancerului.
Ei sînt pretutindeni în lume,
chiar și în citadela în care
cîteva perechi de mîini murdare
lucrează-ntru moarte;
Ei sînt aproape,
și sînt departe:
în Nordul polar
pe stațiuni în derivă,
sau pe țărmul solar
al mării, sădind și făcînd să se-aplece
de roadă, brațul suplu al crăcii;
milioane și milioane de oameni vor pace,
un miliard de oameni
trăiesc și creează în numele păcii
La ei, pe uzina atomică
strălucește roșia stea
— chezășie că lumea nu se poate-ntuneca
și că vor fi păstrate
petalele orhideei Hawai
cîmpul cel tînăr din Mai
zăpada curată a Nordului
sărutu-ndrăgostiților
memoria popoarelor
pădurile scăldate-n aur
tehnica ușurînd viața omului
roșul mărgean al oceanului
energia atomului
plutoniul, uraniul și tritiul
(dar fără Dupont de Nemours)
al lunii zîmbet pur
pe-oglinzile brumii
— și frumusețea lumii
și frumusețea lumii...

Nina Cassian

INTILNIRI CU CITITORII

La clubul Sindicatului muncitorilor din învățămînt din B-dul 6 Martie, a avut loc joi, 21 aprilie, o întîlnire între colectivul redacțional al „Gazetei literare" și cadrele didactice din Capitală.

Din partea colectivului redacțional al revistei au participat: Zaharia Stancu, Veronica Porumbacu, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, George Macovescu, Dumitru Mircea.

La discuțiile purtate, participanții la consfătuire au arătat în ce măsură articolele din „Gazeta literară" îi ajută în munca lor, și au făcut o serie de propuneri.

Numeroși vorbitori au cerut ca scriitorii să oglindească în operele lor munca pe care o desfășoară cadrele didactice în educarea tinerei generații.

De asemenea, s-a cerut ca scriitorii să se preocupe de descrierea frumuseților țării pentru a pune la îndemîna școlarilor materiale care să contribuie la cultivarea dragostei pentru pămîntul patriei noastre. Cîțiva participanți la discuție au pus problema informațiilor privind viața culturală din întreaga țară și a știrilor despre literatura contemporană a tuturor popoarelor.

★

Luni, 25 aprilie, în sala „Studio" a Teatrului Național „I. L. Caragiale", a avut loc întîlnirea dintre scriitorul Ion Marin Sadoveanu și cititorii romanului său: „Sfîrșit de veac în București" organizată de Biblioteca Centrală a Sfatului Popular al Capitalei și Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

Reuniunea a fost prezidată de M. Barna, directorul Bibliotecii Centrale a Sfatului Popular al Capitalei.

După prezentarea cărții și a autorului, făcută de Mihnea Fulorescu din partea Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, au pus întrebări: Dorina Bădescu, Boldița Lupu, Z. Șerbănescu, V. Udrea și alții.

A răspuns scriitorul Ion Marin Sadoveanu, arătînd cum a lucrat la elaborarea romanului său, explicînd totodată absența eroilor pozitivi, și precizînd că va încerca să suplinească această lacună în cel de al doilea volum al acestei opere, volum la care lucrează în prezent.

Intîlnirea a luat sfîrșit cu un program artistic executat de ansamblul Sfatului Popular al Capitalei.

★

In cadrul manifestărilor organizate de Uniunea scriitorilor din R.P.R. „Intîlniri cu cititorii", vineri, 29 aprilie, ora 17, scriitorul Aurel Baranga, laureat al Premiului de Stat, va sta de vorbă cu cititorii săi.

Intîlnirea va avea loc la Librăria nr. 17 din B-dul General Magheru nr. 6.

La Casa scriitorilor

Marți, 26 aprilie, la Casa scriitorilor a avut loc o plenară a secției de traducători ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Tov. profesor universitar Tudor Vianu a vorbit despre „Probleme de limbă și stil în arta traducerii".

După expunere, au urmat discuții.

SCHIMB DE EXPERIENȚĂ

Zilele acestea o delegație numeroasă de profesori și studenți, membri ai cercurilor științifice de literatură și limbă română de la Facultatea de filologie din Iași, s-au întîlnit cu tovarășii lor de la Facultatea de filologie din București.

In cadrul schimbului de experiență ce a avut loc, au fost prezentate referate atît din partea studenților ieșeni, cît și a celor bucureșteni; lucrări, dintre care am reținut următoarele: „N. Bălcescu ca personaj literar în literatura noastră actuală" și „Concepția materialistă și evoluția unei idei în reportajele lui Geo Bogza",

Cu acest prilej a avut loc prezentarea unor referate de literatură și lingvistică de către cadrele didactice de la cele două facultăți.

Sărbătorirea zilei de 1 Mai la Casa scriitorilor

Mîine, vineri — 29 aprilie, ora 18 — la Casa scriitorilor va avea loc un miting pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai.

Despre importanța și semnificația acestei zile va vorbi poetul Marcel Breslașu.

Va urma un program artistic

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Cent. Regiond.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 18 (60) - Joi 5 mai 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Sărbătoarea presei comuniste

Acum 43 de ani, în ziua de 5 mai, muncitorii din Rusia țaristă puteau să vadă sub ochii lor ziarul mult așteptat pentru care dăduseră la colecte voluntare copeică după copeică... Apăruse „Pravda", organ pe care astăzi îl putem și noi cumpăra în fiecare dimineață de la chioșc. Cu o zi înainte, la 4 mai 1912, la minele de aur din Lena căzură sub împușcături 500 de muncitori, din șase mii de greviști. Această monstruoasă crimă făcu țăndări din așa-zisa atmosferă de pacificare instăpînită de stolîpinism, după cum dădu cu totul peste cap născocirile menșevice despre stingerea avîntului revoluționar în Rusia. Dintr-odată situația se schimbă, Rusia țaristă devenind tot atît de stabilă ca un butoi de pulbere cu fitilul aprins. Grevele izbucniră și se ținură lanț, transformîndu-se în revendicări politice, bolșevice...

În acest foc, a luat naștere cotidianul bolșevic „PRAVDA". De la bun început ea s-a adresat maselor largi muncitorești lămurindu-le importanța evenimentelor politice și cerîndu-le colaborări, „...muncitorii să nu se mărginească numai la simpatia pentru ziarul nostru, ci să ia parte activă la conducerea lui. Să nu spună muncitorii că scrisul este pentru ei o muncă cu care nu sînt obișnuiți: muncitorii literați nu cad gata din cer, ei se formează încetul cu încetul în cursul muncii literare" — scrie I. V. Stalin în primul număr din „PRAVDA". Se adresa așadar muncitorilor nu numai un ziar al problemelor lor, dar mai cu seamă unul scris de dînșii. Pentru că, într-adevăr, cine cunoaște mai bine problemele muncitorești decît muncitorul însuși?

Ziua de 5 mai a rămas zi de sărbătoare a presei muncitorești în amintirea uriașului succes înregistrat de „Pravda", odată cu apariția sa.

Zece ani mai tîrziu, cînd războiul civil se terminase și victoria primei revoluții socialiste era cunoscută de toată lumea, Lenin scria în „Pravda": „Numai zece ani s-au scurs de atunci! Dar în ce privește conținutul luptei și al mișcării în acest interval, s-au scurs o sută..."

Cu adevărat... Se preschimbase radical Rusia țaristă mistuită de flăcările revoluției. Odată cu ea se preschimbase întreaga lume cu toată istoria ei. Se născuse Viitorul — devenit prezent strălucitor. Prindea viață visul de aur al omenirii. În acel glorios deceniu — 1912-1922 — presa bolșevică întărise legătura dintre partid și mase, condamnase războiul imperialist cerînd transformarea lui în război civil, organizase masele în jurul partidului și a anunțat cu litere de aur izbucnirea Marii Revoluții. Parcă răsunau din paginile ei vestirile tunurilor de pe „Aurora". Niciînd și nicăirea un ziar n-a avut la îndemînă o mai plină de noutate știre. Tocmai pentru că era cel mai nou eveniment de la începutul omenirii.

Iar cînd haitele reacțiunii s-au învălmășit asupra tinerii republici socialiste, presa bolșevică s-a aflat iarăși în prima linie. Sosesc la apelurile ei mii de moțiuni de la muncitorii și țăranii care plecau pe front să apere patria, să apere socialismul. Mulți dintre dînșii au rămas pe cîmpurile de bătaie, dar pe scrisorile trimise stă cuvîntul lor, semnătura lor... Stă înțipărită gloria lor — neasemuiți eroi, nemuritorii eroi ai revoluției socialiste. Ei au mers la atac purtînd în baionetă chemările partidului, ale lui Lenin și versurile înflăcărate ale lui Maiakovski, ei au citit la lumina focurilor de tabără, silabisind adeseori știrile despre înfrîngerea foametei și despre marea inițiativă — întrecerea pornită de feroviarii moscoviți, despre victoria de la Țaritîn, despre zdrobirea lui Colceak și Denikin, regretînd în același timp eroi ca Parhomenko și Ceapaev... La aceleași focuri de tabără se scriau, cu litere strîmbe și stîngace, mulțumiri și îndemnuri „Pravdei".

Dar presa, spune Lenin, este nu numai propagandist și un agitator colectiv, ci și organizator colectiv. Ea e ca o schelă în jurul unei clădiri, care trasează conturul viitoarei construcții, mijlocește legătura dintre muncitori, unește și organizează acțiunile dispărate. Lenin considera că presa trebuie să supună judecății maselor problemele esențiale de toate zilele și, înainte de toate, cele de construcție economică, socialistă, să difuzeze exemplele demne de urmat și să critice slăbiciunile, greșelile. Prin urmare, în opoziție cu presa burgheză „calomniatoare, nerușinată și mincinoasă pînă-n măduva oaselor" Lenin cerea presei să fie educator al maselor, organizator al lor, curea de transmisie între partid și mase, mobilizator la acțiuni.

Indicațiile lui Lenin au rămas pînă astăzi îndreptar pentru presa comunistă. Ajunge să deschizi „Pravda", ca să le vezi transpuse în fapt. Ci itorii scriu de la locurile lor de muncă despre succese și lipsuri; Institutul de construcții de mașini pentru cărbune din Stalino a creat o nouă combină pentru mineri — Donbas-2 —, cu o capacitate de 140 tone cărbune pe oră; perspectivele de dezvoltare a colhozului „Munca liberă" — atitudine creatoare față de muncă, rezervele de semințe, întărirea bazei furajere, programul de construcții — în rînd cu fruntașii — notînd pe o pagină întreagă experiența colhoznicilor înaintați, metodele lor de muncă și angajamentele lor... Așa cum ceruse Lenin acum treizeci și ceva de ani!..

De multe ori, în cătune foarte depărtate din țara noastră, în mici biblioteci sătești, dai peste colecții de publicații sovietice. Ba „Pravda", ba „Uniunea Sovietică" — splendida revistă ilustrată — ba „Ogoniok", ba „Timpuri Noi". Se văd pe ele semnele necontenitelor răsfoiri. Ades am întîlnit țărani privind îndelung fotografiile care înfățișează uriașele construcții din Uniune, fiind a mirare și admirativ. Uneori se află cine să traducă textul; alteori grăiesc numai fotografiile. Dar în acel caz oamenii se apucă să numere etajele universității Lomonosov cu răbdarea cusătoreselor de arnici, ori să judece îndelung la tractoarele care trag cîte trei-cinci agregate deodată. Ba, foarte adesea, se distrează pe marginea imaginilor din „Krokodil".

Adevărată este vorba auzită întîmplător pe stradă că dacă vrei să afli zi de zi imaginea vieții lumii, să urmărești presa sovietică. M-am uitat cu mai multă luare-aminte la respectivul cetățean. Era un om oarecare, cu bocanci prăfuiți, cu o servietă tocită, semn că venea de la țară. Am aflat pe dată că omul era învățător și venise în capitală pentru școala lui, după nu știu ce material didactic. Am păstrat în amintire această frumoasă caracterizare: că imaginea întregii lumi se află în presa sovietică, izvor de învățăminte, educator și mobilizator. Pentru fiecare om al muncii angajat în opera de construire a socialismului. Nu odată am găsit în articole și opere literare răspuns la întrebări grele. Nu odată ni s-au deschis orizonturi noi și perspective largi citind presa de specialitate ori articole din „Pravda". Nu odată, prin intermediul foilor tipărite, ne-au vorbit aievea maeștrii literaturii sovietice. Și nu te mai simți izolat la masa de lucru știind că în același chip, cu sîrguință și cu mare experiență, ostenesc neîntrecuții creatori sovietici. Dai laudă vieții noastre noi, dai laudă comunismului — dai laudă pentru că nicicînd transmiterea experienței de la om la om și de la popor la popor n-a fost atît de completă și pentru un atît de mare scop...

Azi, cînd capete nesăbuite zămislesc planuri pentru un al treilea război, cînd țipă și urlă și fac spume la gură niște generali belicoși, care se țin de după cap cu Manteufelii agitînd „bomba", este bine să ne aducem aminte de un articol al lui Lenin, publicat în „Pravda" acum treizeci și trei de ani: „Burghezia mai poate încă în mod liber să chinuiască, să tortureze și să omoare. Ea nu poate însă opri victoria inevitabilă și — din punct de vedere al însemnătății istorice — apropiată și deplină a proletariatului revoluționar".

Au mai fost generali belicoși, funeste amintiri pentru omenire. Au mai fost... Istoria i-a însăilat printre criminalii de război, lăsînd loc sub Hitler și pentru maniacii bombei. Bucurîndu-se de „libertatea de a urla", se folosesc de ea peste măsură. Dar cu asta n-au să oprească inevitabila victorie a socialismului.

Dumitru Mircea

SOARTA FASCISMULUI

Cine ești?... Nu mă privește
Al cui tată, fiul cui...
Om? — Ești doar la chip, firește.
Strop de om în tine nu-l!

A. TVARDOVSKI
(Vasili Tiorkin)

Desen de PERAHIM

Legenda fiarelor

De în zarva lor stirnită
În veacul de acum,
Murdară, va rămîne
O umbră, ca de fum.

Picior n-o să mai fie
Din fiarele acelea.
Atîta doar: o foaie
De iască moartă, — pielea.

Privindu-le-n muzee
Pierdute printre roce,
La veseli prunci vom spune
De fiarele feroce.

Deși mult pîntecoase,
Umblau pe două labe.
Vezi, pieile rămase,
Cu toate astea,-s slabe.

Voiau să-mpartă lumea,
S-o sfarme și s-o toace.
Dar oamenii-mpreună
Le porunciră: pace.

Ci-n loc n-au vrut să steie
Și solzii și-au sclipit.
De vrerea lumii: pace
Toți codrii au vuit.

Nu le păsa de lacrimi,
De prunci, de chin, de jale.
Și cînd sună iar cornul,
Sunară iar din zale.

Urînd pe om, cercară
Să-și ia părtașă piatra,
Dar pe sub tălpi simțiră
Cum li se surpă vatra.

Vrînd soarelui și lunii
Să le înece chipul,
Furtuni porniră. Blestem!
Căci se trezi nisipul.

Răspuns-au — Oceanul
Urcîndu-l pînă-n nori.
Nisipul pînă-n stele
Crescu de mii de ori.

Cu furie-Oceanul
Zăgazurile-și rupse;
Crescînd mereu, nisipul
L-întîmpină — și-l supse.

Și se porni nisipul
Spre fiarele puhoi.
Și-atunci văzură cum că
Nisipul sîntem noi.

Și-au vrut să deie drumul
La fulger — și i-au dat.
Și i-a izbit!, iar nouă
Supus ni s-a-nchinat.

Și-am răsucit din fulger
Brățară, să anine
De brațe, la fetițe
Ca tine, și ca tine.

Eugen Jebeleanu

Ziua cea mai fericită

Mikolaș Ales, pictorul a cărui mînă măiastră a fost îndrumată de însuși geniul poporului ceh, a desenat cîndva, pe vremea imperiului austriac, un tînăr bogătir adăpîndu-și calul la apa unui riu. Deasupra riului, Hradcinul își desfășoară majestuos frumusețile. Sub desenul acesta, pictorul a adăugat următoarele cuvinte: „Nu va fi bine în Cehia pînă cînd nu-și va adăpa Rusul calul în apa Vltavei".

Această imagine și aceste cuvinte profetice mi s-au înfățișat dintr-odată înaintea ochilor, în clipa în care Armata Roșie elibera Praga.

Se împlinesc, în ziua de 9 Mai, 10 ani de cînd la marginea fermecătorului oraș Praga s-au ivit, odată cu zorile, primele tancuri sovietice. Era răspunsul prompt, imediat și hotărîtor al Armatei Roșii, răspunsul frățesc al ostașilor ruși la chemarea de ajutor transmisă de postul de Radio Praga.

Praga răsculată se afla într-o situație disperată. Fiara nazistă, rănită de moarte la Stalingrad, primise de curînd lovitura de grație în însăși inima ei, la Berlin. Dar cînd își dă duhul, bestia e mai furioasă ca oricînd. Și fiara nazistă care se pregătea să-și dea duhul, se năpustea cu furie asupra Pragăi răsculate, care în ciuda lipsei de arme și muniții continua să se apere cu deznădejde. S-ar fi putut întîmpla atunci să fim nimiciți în ultima zi de război; s-ar fi putut întîmpla să nu rămînă din Praga decît un uriaș morman de pietre răscolite. Așa numitul ministru de Stat, Frank, ucigașul înveterat al poporului ceh, din ordinul căruia fusese ras de pe fața pămîntului eroicul orășel Lidice, finuse să declare că în momentul în care naziștii vor fi nevoiți să părăsească Praga, vor avea grijă să trinteaască cu zgomot poarta în urma lor; și într-adevăr, înecată în fumul salvelor și al exploziilor, Praga s-a cutremurat din adînc, pînă în vîrful turnurilor și pînă în bolta cerului. Avioanele germane coborau asupra străzilor; păsările de pradă nu se mulțumeau cu bombardarea clădirilor, ci-și scuipau gloanțele ucigașe asupra trecătorilor. Bandele SS smulgeau femeile și copiii din adăposturi, îi zvîrleau înaintea mașinilor, îi goneau din urmă. Postul de Radio anunța că unități de tancuri germane șerpuiesc pe drumuri lăturalnice către Praga.

Praga a trăit, în noaptea aceea, coșmarul unui infern.

Însă dimineața, odată cu zorile, s-a produs minunea! Oameni copleșiți de urgia drăcească a cotropitorilor, oameni îndîrjiți care li se opuneau cu arma în mînă, dar care toți credeau că le sosise ceasul din urmă și se pregăteau să-l întîmpine cu fruntile în sus, s-au trezit, deodată, într-o lume nouă. Sosise Armata Roșie! Și astăzi cînd îmi amintesc de clipa aceea, mă podidesc lacrimile unei fericiri fără de margini, și un val de nespusă bucurie mă cuprinde, înălțîndu-mă parcă deasupra pămîntului. Simțeam libertatea! Respiram viața! Ne scăldam în lumina soarelui! Un oraș întreg se revărsa din pivnițele mucegăite, izbucnind în luminițele jucăușe ale primăverii care plutea în aer și pe fețele lor. Alergau toți în întîmpinarea Rușilor.

...Mă duc înapoi cu gîndurile și îmi amintesc de acea dimineață întunecată a zilei de 15 mai una mie nouă sute treizeci și nouă. Motocicletele conduse de oameni îmbrăcați în uniforme verzi-cafenii se iveau din ceața deasă care îmbîcsea străzile orașului. Primii soli ai morții defilau pe străzile Pragăi. Dar străzile, străzile acestea pe care ei le-ar fi voit înțesate de lume întru întîmpinarea lor, erau pustii. Un singur chip de om nu s-a arătat atuncea la fereastra vreunei case. O tăcere de gheață, rece ca inima celor care ne cotropeau, îi întîmpina pe năvălitori.

Și iată Praga, Praga zilei de 9 Mai, Praga baricadelor care fumegă încă în urma incendiilor. Praga cu caldarîmul străzilor smuls. Praga cu copacii înmuguriți, cu drapele tricolore și roșii fluturînd la ferestre; Praga, care de bucurie nu se mai putea stăpîni, care își striga și își cînta bucuria. Locuitorii orașului îmbrățișau și îi sărutau zgomotos pe obraji pe primii ostași roșii ieșiți în cale; mamele le întindeau pe brațele încă tremurînde de emoție fulgurile zîmbitoare ale copiilor. Praga nu știa cum să-și mai arate dragostea și recunoștința față de acei care, în clipele acelea, îi dăruiau libertatea! Cel mai prețios, mai iscusit regizor din lume nu ar fi fost niciodată în stare să realizeze un atît de puternic și izbitor contrast, ca acela pe care îl realiza, în chip alegoric, istoria: contrastul dintre Praga de ieri în care se năpustiseră solii negri ai nazismului, și Praga de azi, în care înflorea primăvara popoarelor.

O imensă grădină părea orașul, miresme îmbătătoare pluteau asupra lui, un cîntec al libertății murmurat de mii de inimi îl străbătea de la un capăt la altul. Închipuiți-vă fumul prafului de pușcă, mirosul înțepător al benzinei, parfumul de vanilie al liliacului înflorit peste noapte, cețele de fețe cu păr despletit, cu bluzele albe și brațele încărcate de flori: cîte grădini există în Praga, tot atîtea revărsări de flori înecau grupurile Armatei Roșii. Le văd și acum, acele tancuri sovietice pe care înfloreau ramurile liliacului și străluceau verdele proaspăt al ramurilor de brad, tancuri din care se înălțau trupurile puternice ale ostașilor cu steaua roșie licărind la chipiu. La prima vedere, ostașii roșii păreau a nu se deosebi prin nimic unul de celălalt; și aceasta, nu pentru că purtau aceeași uniformă, sau pentru că fețele lor le erau deopotrivă de arse și bătute de vînt, ci pentru că un zîmbet plin, tineresc, un zîmbet plin de bunătate omenească înflorea pe fețele tuturor. În clipele acelea, era tot ce ne puteau arăta mai frumos...

În piața Vaclaw, tancurile se pierd în mulțimea uriașă care le înconjoară. Fiecare dintre aceia care se adună în jurul lor, ar dori măcar să-l atingă pe unul dintre eroii de la Stalingrad și Berlin. Fetele, înălțate în vîrful picioarelor, întind cărți poștale ilustrate ca să li se scrie un autograf, cam așa cum le-ar întinde unor stele de cinematograf. Băieșandri cu obrăjii iradiind de fericire, se cațără pe uriașii de oțel, și-i îmbrățișează cu putere pe eroii viselor lor de pînă acum.

Și totuși, pe străzi învecinate, pe străzi lăturalnice, se mai aud uneori pocnete surde, de parcă s-ar fi apucat cineva să spargă nuci... Se aud împușcături. Pe măsură ce trece ziua și întunericul nopții coboară asupra orașului fără de lumină, rămășițele răufăcătorilor naziști își reiau zvîrcolirile și-și descarcă ultimele muniții din arme. Partizanii din Praga povestesc și astăzi cu admirație, despre actele de vitejie ale ostașilor roșii. La Porici, pe acoperișul clădirii din colț, mai latră încă mitraliera unui cuib nazist nelichidat pînă în clipa aceea. Un ostaș sovietic s-a oprit, s-a dus calm pe partea opusă a străzii, a ridicat automatul și a tras. Mitraliera a încetat să latre. În piața Steromestka, unde nemții puseseră foc vechii primării a orașului, măiastră operă de arhitectură gotică, nu se putea ajunge. Străzile erau blocate. Iar din piață izbucneau fără încetare detunăturile. Rușii continuau lupta. Și cîți ostași roșii nu și-au dat viața, atuncea, în lupta pentru Praga nouă și liberă!

La Smichov, în cel mai vechi cartier industrial din Praga, se înalță un monument al eliberării noastre; un monument grăitor, închipuit de un tanc sovietic. Dalta niciunui sculptor nu l-a săpat, nicio stilizare artistică nu a venit să-i idealizeze înfățișarea; e un tanc. Un tanc simplu, care înseamnă o puternică realitate istorică, un tanc de oțel care înseamnă un măreț fragment de istorie. Un tanc construit bucată cu bucată de muncitori sovietici, un tanc pe care au venit ostașii sovietici pînă în inima Pragăi răsculate, pentru a-i dărui libertatea. Este tancul 23 din armata condusă de generalul Leliușenko, primul care a pătruns în Praga însingerată. Pe placa comemorativă a soclului, sînt imortalizate în caractere cirilice și latine numele tuturor acelor neînfricați tanchiști care și-au dat viața pentru Praga, în Marele Război pentru Apărarea Patriei. Și printre aceste nume, de le citești, poți întîlni și străvechiul și istoricul nume Hmelnițchi. Este, așa dar, un tanc adevărat. Copiii, băieșandrii care zburdă prin parcul din cartierul acesta, îi privesc de jos roțile negre și șenilele puternice. Îl poți vedea oricînd, de departe. Se află pe un soclu înalt, de granit, la capătul căruia privirile se pot opri de oriunde. Gura tunului privește spre zidurile Palatului Hladov, ca un simbol al victoriei Armatei Roșii și, totodată, ca un avertisment pentru aceia care ar mai voi să tulbure din nou pacea.

De mult au tăcut în piețele, în grădinile sau pe străzile noastre sunetele armonicilor rusești care au fermecat în urmă cu 10 ani întregul oraș. Au dispărut și indicatoarele, scrise în rusește, de la încrucișările drumurilor. Ne-am luat rămas bun, plini de emoție, de la mareșalul Konev, comandantul militar de atuncea al Pragăi; și toți prietenii, frații și tovarășii noștri ruși și ucrainieni, s-au înapoiat de multă vreme în patria lor, ducînd cu ei recunoștința noastră nepieritoare. Însă aceste amintiri minunate, rămase din ziua cea mai fericită a poporului nostru, nu se vor ofili niciodată. De altfel, poate că nici nu putem vorbi despre amintiri — pentru că ceea ce obișnuim să numim astfel, reprezintă de fapt prezentul și viitorul nostru, însăși viața noastră, în tot elanul și bogăția ei. Fiindcă Cehoslovacia nici n-ar putea exista fără prietenia puternică a Uniunii Sovietice.

Maria Pujmanova

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Cu Ion Eliade Rădulescu se deschide o eră nouă pentru limba literară românească. Și nu numai limba literaturii capătă un nou avînt, dar Eliade trasează căi noi stilului publicistic și științific, prin activitatea sa de ziarist și de autor de manuale școlare.

După cum se știe, unii lingviști fixează începuturile limbii literare românești chiar în epoca în care Eliade își face debuturile în publicistică. În ceea ce ne privește, nu împărtășim această părere, după cum am arătat-o într-un articol precedent. Activitatea novatoare a lui Eliade este însă evidentă. Și despre ea vrem să întreținem astăzi cîteva clipe pe cititorii noștri.

Eliade, firește, nu iese din goluri. Stim, din însemnările sale de mai tîrziu, că a început prin a citi tot ce-i cădea sub mînă, printre care cîteva cărți populare. Urechea și memoria lui erau remarcabile, aducîndu-i sub pană expresii populare autentice, un material bogat pe care a știut să-l valorifice cu un real talent. Proza lui Eliade este excepțională; la tot pasul, în scrierile sale literare, cititorul se oprește pentru a savura o expresie, o frază, și a admira inventivitatea verbală a acestui mare artist. Frazele liminare, din celebra sa „prefață" la „Gramatica" din 1828, în care un interlocutor retrograd deplînge dispariția unor slove din alfabetul chirilic — „gramatica" e tipărită cu un alfabet simplificat — sînt în toate memoriile:

„Ei! dar ce fel de carte e asta?!!! Uită-te minune!! aci lipsesc o grămadă de slove! ăștia vor să ne lase săraci! Aci fălosul și purtătorul de ortografie *i* (în tot pasajul, autorul se referă la slovele alfabetului chirilic) lipsește: mărețul și îngîmfatul *o*, de asemenea; *u* cel bogat în loc, nu se mai vede!... Vai de mine, ce grosime și mojicie!!! Ia te uită că ăștia și pe delicatul și plinul de dulceață *th* l-au scos!! Nu zău, ăștia sînt Romîni groși bădărani de la țară, nu vor să aibă cît de puțină evghenie pe dînșii!... Sînt vrednici de rîs întru adevăr! Vedeți lucruri copilărești! Vedeți eresuri! Vedeți nesocotințe!... Ait! S-a stricat!! S-aaa duuus acum și limba!!"

Tonul acesta familiar, de povestitor sfătos, atent la toate intonațiile și modalitățile limbii vorbite, îl regăsim și în alte scrieri ale sale. Astfel, în „precuvîntare" la „Vocabular de vorbe străine în limba romînă" (1847):

„Să începem de la moș Adam. Pentru că și modul acesta de a ne arăta ideile prin buca asta ce o numim gură, înfiind cîmpoile plămînilor, scoțînd aerul pe teava gîtului și tocînd cînd cu buzele, cînd cu limba, și amestecîndu-se și nasul cîteodată; și modul acesta, zic, tot de la moș Adam se trage. Tot lucrul cînd începe de la început e mai bine; pentru cine zice că nu e mai bine, începă de la coadă".

În fine, vom cita un pasaj din „Coconul Drăgan", pentru a da un model de verva satirică a lui Eliade:

„Frățica, scumpul jumătățoi al coconiței Drăgane, s-a fost chemat și dumnealui Drăgan, și noi nici nu știam. E mult de cînd se împărtășise publicului portretul acestei coconițe, și lumea nu știa nimica despre boierul dumneaei, pentru că nu era așa ieșit la obraze. Trebuie însă să vorbim ceva și de dumnealui, căci acum e între oameni. Coconul Drăgan e un fel de bădăran boierit, care se ține mereu de moda veacului. În vremea de mai nainte, după cum am zis, era un Neiculiță de minune, om al trebei, scotea lapte din piatră, pupa pe rumîn în bot și-i lua din pungă tot; sau dacă nu vrea hoțul de rumîn să-i dea,... atunci... atunci tîrnuit, scuturat, cu părul vîlvoi, ți-l băga (după limba dumnealui) la obedeală, îi da fum de ardei și lasă-l în pace apoi..."

Dacă Eliade apare ca un artist în minuirea limbii literare, importanța lui e tot atît de mare în calitatea de îndrumător al limbii literare pe o cale justă.

Eliade preconizează unitatea limbii literare românești. El fixează și normele ei, și în aceasta se dovedește plin de bun simț și clarvăzător, întrucît îndrumează limba literară pe făgașul ei tradițional, al graiurilor din Muntenia. Eliade era conștient de diferențele dintre graiurile din Muntenia și din Moldova; în corespondența sa cu C. Negruzzi, Eliade enumeră aceste particularități și recomandă pe acelea care trebuie reținute în limba literară. Scopul lui mărturisit este de a făuri o limbă care să poată exprima tot ce gîndește cineva. De aceea, el insistă asupra necesității cuvintelor tehnice. În această privință, trebuie relevate calitățile terminologiei „gramaticii" sale, comparată cu terminologia greoaie a „gramaticii" lui Iordache Golescu („Băgări de seamă asupra canoanelor gramaticești", 1840; lucrarea era terminată în 1832). Eliade vorbește despre *substantiv, pronume, adjectiv, articol, verb, participie* (= participiu), *prepoziție, adverb, interjecție, declinație*, pronume *personale, conjugare, infinitiv*, termeni care s-au impus în limbă sub această formă, pe cînd la Iordache Golescu găsim: *pronunere* (= prepoziție), *conjuncție* sau *legare, slove* (= sunete), *slomnire* (= silabă), *imidiftong* (= semidiftong), *încheietură* (= articol), *neam* (= gen), *chip, formă, număr, cădere* (= caz), *înduplecare* (= declinare), *îmbinat* (= compus), *pasato-perfet, trapasat-perfet* (= perfect, mai mult ca perfect).

Eliade recomandă să urmăm pilda predecesorilor noștri, care aveau o limbă literară unică: limba bisericească. Acesta e deci sensul care trebuie dat recomandației sale de a urma „limbii cei bisericești", ci nu de a imita această limbă greoaie, părăsită de cronicarii moldoveni și depășită pretutindeni. În Țările Românești, la începutul secolului al XIX-lea. De altfel Eliade a dat el însuși cel mai bun exemplu de ceea ce trebuia să fie limba literară, adresîndu-se limbii vorbite de popor.

Eliade, în intenția lui de a cultiva limba literară și de a-i făuri mijloace de expresie cît mai perfecționate, îndeamnă pe scriitori să facă traduceri din limbi străine, care îmbogățesc limba cu construcții noi. Pentru îmbogățirea lexicului, preconizează derivarea din fondul propriu al limbii și împrumutul de termeni din limbi străine. El recomandă „adaptarea" neologismelor la firea limbii române și păstrarea elementelor străine, intrate în limbă în cursul veacurilor trecute, care sînt necesare și s-au naturalizat. Limba română trebuie căutată la țară, afirmă el; bogăția și varietatea vocabularului și expresiilor din scrierile sale arată că Eliade a fost un profund cunoscător al limbii contemporane. Sînt cunoscute frazele sale de îndemn adresate scriitorilor tineri: „Scriți, domnilor jurnaliști, cum să vă înțeleagă contemporanii, dacă scriți pentru ei!".

Dacă, mai tîrziu, Eliade era să renege toată această bogăție de idei sănătoase și să cadă în mania italienizantă, care i-a deformat limba și a îndepărtat pe cititori de la scrierile sale atît de interesante prin conținut, aceasta se datorește bolii psihice de care a suferit, semnalată de contemporani încă înainte de 1848, și care era să anuleze una din activitățile culturale cele mai vii și mai utile, și să adumbrească o minte cu scăpărări care uimesc.

Al. Rosetti

Intîlnire după victorie

Prietenă scumpă, nu fi tristă-acum,
În ziua cea mare de glorii.
Ce mare-i pămîntul! Ce multe lumini
Aprind bucurii și victorii.

Dar glasul de-aramă-al fanfarei l-auzi,
Iubito, cum crește pe stradă?
Orașul e-un cîntec; soldații se-ntorc:
Mă vezi printre ei, la paradă.

Căci drumul de oaste acum s-a sfîrșit:
A fost între noi despărțirea,
Cînd anii de griji doar ei ne-au legat,
Doar ei ne-au fost gîndul, unirea.

Așa cum a fost cînd, dinspre Apus,
Porni peste țară furtuna:
Departe de tine, loveam în dușman,
Cu sufletul patriei una.

Pe granițe arse, în luptă treceam,
Cu inimi, milioane, alături,
Și ele mi-erau lumină pe drum,
Tot ele puternice scuturi.

Purtîndu-mi mînia pe drumuri de foc,
păstram într-o altă privire —
un vis — bucuria să fiu într-un loc,
la Moscova, la întîlnire.

În urmă privesc către anii de griji;
departe-s și nu mai revin.
Și cîntecul crește, întinde aripi
și bate în pieptul meu, plin,

vestind că ne-așteaptă viața, iubito,
sub stelele mari de rubin,
veghindu-ne calm, luminos, viitorul,
pe turlele nalte-n Cremlin.

Alexei Surkov
În romînește de **Andrei Tudor**

Recenzie

„CONTEMPORANII" de Boris Polevoi

Una dintre problemele însemnate ale genului scurt este de exemplu aceea a realizării de personaje literare utilizînd modele luate din viața înconjurătoare, așa cum sînt ele sau cu transformări minime. Procesul de creație a unui „erou" nu presupune în chip obligatoriu sinteza în ficțiune, deoarece reprezentativ pentru o epocă poate fi și un personaj existent în realitate. Tocmai această problemă ne-a pus-o apariția în românește a cărții scriitorului sovietic Boris Polevoi, — „Contemporanii", în care e material luat aproape direct din realitate. Volumul e unul de povestiri adevărate despre oamenii sovietici. Zilele pe care Polevoi le-a petrecut pe un mare șantier de construcții i-au dat prilejul să cunoască muncitori și tehnicieni, să afle întîmplări obișnuite de fiecare zi sau să vadă fapte de eroism. Scriitorul dă schițe scurte, care țin în același timp de literatură și de reportaj de actualitate. Eroii acestora devin adevărate personaje literare, iar povestirile ar putea oricînd să apară ca episoade ale unui vast roman despre contemporaneitate.

Cu această metodă, Boris Polevoi reușește să redea sugestiv unul dintre aspectele cele mai importante ale vieții sovietice de azi: uriașa muncă de construcție pașnică, pusă în slujba omului. Cartea dă impresia unității, a coeziunii, deși e compusă din bucăți care aparent sînt fără legătură între ele. Unitatea e dată de tematica generală a cărții, desprinsă din fiecare pagină. Boris Polevoi nu a căutat senzaționalul, fapta de eroism spectaculos. Ceea ce l-a interesat în primul rînd a fost fenomenul obișnuit, dar acesta sub cît mai multe aspecte. Excavatoristul Slepuha își conduce excavatorul cu aceeași dragoste simplă pe care o avea pentru tancul său odinioară, pe front. Undeva în stepă, pe malurile încă uscate ale viitoarei mări, colhoznicii visează la viața nouă care îi așteaptă. Într-o noapte de furtună o tînără doctorită salvează viața unui copil. Maşa Boldireva și Zoia Poleakova devin pe șantier sudorițe fruntașe, inovatoare cunoscute și iubite în toată țara. Pionierii bolnavi dintr-un sanatoriu din îndepărtata Crimee trimit semințe de arbori și de tufe culese din parcul lor, pentru ca și pe malurile noi să înflorească boschete și să fie verdeață. Un combiner devine montator fruntaș. O bibliotecară tînără înfruntă viscolul pentru a aduce la timp cititorilor ei cărțile cele mai noi și mai frumoase.

Din analiza atentă, din reprezentarea variată a realității a rezultat imaginea cuprinzătoare și unitară a puterii de neînfrînt a oamenilor sovietici călăuziți de idealuri grandioase.

La impresia de coeziune a cărții contribuie și cadrul, — același pentru aproape toate povestirile: uriașul șantier al canalului Volga-Don, cu centralele electrice care se înalță văzînd cu ochii, cu marea care răsare în mijlocul stepelor, cu drumul mai întîi vijelios apoi liniștit al apelor pe noile drumuri săpate de mîna omului.

Dar creșterea malurilor de beton, scormonirea pămîntului, năvala apelor, nu sînt nici un moment descrise pentru ele însile. Polevoi rămîne fidel ideii sale inițiale, aceea a măreției omului, chiar în descrierea forței naturii sau a mașinilor nemaivăzute. În acest cadru scriitorul menține accentul pe creșterea necontenită a conștiinței omului sovietic.

În același timp, „Contemporanii" este o vastă galerie de tipuri care impresionează prin varietate. Atunci cînd face portretul eroilor săi, Boris Polevoi alege mijloacele cele mai simple. El nu utilizează trăsături multiple, analiza minuțioasă, acumularea de amănunte. Portretul făcut de Polevoi sugerează munca desenatorului care construiește o figură din linii cît mai puține, dar exprimînd esențialul. De obicei o singură întîmplare e suficientă pentru a defini personajul: actul de curaj al lui Petr Sintin, munca încordată, plină de riscuri a unor scafandri în fundul fluviului vijelios,

BORIS POLEVOI

sosirea pe șantier a unui adolescent. Sintin este așadar curajos, neînfricat, priceput, scafandrii sînt devotați, conștienți, „practicantul" plin de entuziasmul adolescenței. Procedeul nu înseamnă schematizare. Scriitorul redă trăsătura principală, care caracterizează: îndrăzneală, perseverență, avînt, serjozitate. Aceasta nu rămîne însă unică. În lumina ei, Polevoi lasă să se întrevadă și altele. În felul acesta personajele rămîn complexe, neuniformizate.

Mulțimea personajelor ne obligă să le căutăm o trăsătură de unire, un factor comun. Zugrăvirea faptelor de curaj și a evenimentelor de fiecare zi arată că Polevoi nu consideră important felul în care se manifestă eroismul, ci însăși existența acestuia, ca fenomen caracteristic contemporaneității sovietice. Mica bibliotecară poreclită „Iepurașul" care nu pregetă să înfrunte viscolul, are tot atîta drept la prețuire și admirație ca și fruntașul excavatorist care depășește normele sau ca și montorul care repară un cablu suspendat deasupra fluviului învolburat. Importantă e dragostea fiecărui om sovietic pentru munca proprie, înțeleasă ca o parte integrantă a cauzei clasei muncitoare, ca un semn al frumuseții vieții.

Personajele din „Contemporanii" pledează puternic împotriva șabloanelor în literatură. La o cercetare atentă realitatea înconjurătoare se va dovedi surprinzător de bogată. Polevoi demonstrează că eroii nu sînt rari, că ei sînt oameni pe care scriitorul îi întîlnește frecvent, dar pe care trebuie să-i „vadă", și în care trebuie să găsească cele mai prețioase caractere sufletești.

Compusă din scurte schițe cartea lui Boris Polevoi dă totuși impresia netă a creșterii, a amplificării. Dacă începutul răsună de izbiturile primelor cazmale înfipte în pămîntul uscat al stepei, mai tîrziu cititorul va asista la desfășurarea uriașă a buldozerelor, a excavatoarelor pășitoare, a macaralelor. Finalul e dominat de năvala irezistibilă, voioasă a apelor în țărmurile noi. Sentimentele oamenilor au o aceeași gradație: curajul, entuziasmul, nesovăirea în fața greutăților arătate de pionierii constructori, apoi tenacitatea, efortul continuu și hotărît, și în sfîrșit, mulțumirea plină de îndreptățită mîndrie a oamenilor care își văd munca dusă la bun sfîrșit.

Din chipurile oamenilor care trăiesc în „Contemporanii", Boris Polevoi încheagă imaginea poporului sovietic, puternic și pașnic, unit în lupta pentru o patrie cît mai frumoasă. Această imagine rămîne întipărită puternic, ca o chezășie a victoriei muncii creatoare.

Bogată în eroi, în fapte de eroism cotidian, în oameni și realizări care îndreptățesc încrederea nestrămutată a poporului nostru în viitor, realitatea din țara noastră își așteaptă și ea scriitorii genului, atît de interesanți și de viu.

Horia Stancu

Dicționarul limbii române literare contemporane

Apariția primului volum din „Dicționarul limbii române literare contemporane" constituie un eveniment cultural de o deosebită importanță. Interesul pe care l-a stîrnit în rîndurile categoriilor celor mai largi ale publicului, epuizarea într-un timp record a exemplarelor sosite în librării, mărturisesc pe deplin legitima nerăbdare cu care a fost așteptat dicționarul. Operă colectivă, alcătuită de un numeros colectiv, format din academicieni, profesori universitari, cercetători științifici, specialiști de la Institutele de lingvistică din București și Cluj, — actualul dicționar se înscrie printre realizările importante în cadrul revoluției culturale din țara noastră.

Volumul I cuprinde literele A.B.C. Sînt incluse în actualul volum cuvintele limbii noastre literare contemporane, fiecare urmate de explicații. Definițiile sînt sprijinite de exemple extrase din operele clasicilor marxismleninismului, traduse în limba română, ale conducătorilor Partidului Muncitoresc Romîn, ale scriitorilor contemporani și din publicațiile și ziarele actuale. În total, acest prim volum cuprinde un număr de 10.727 cuvinte din cele mai diferite sfere de activitate.

Volumul este însoțit de un cuvînt introductiv care precizează criteriile după care a fost alcătuit dicționarul.

Tot în cuvîntul introductiv se face și o scurtă incursiune în istoria lexicografiei românești. De asemeni, primul volum mai cuprinde o bibliografie a operelor folosite pentru extragerea materialului exemplificator.

Breviar

Titus Popovici: „Povestiri"

Schițele lui Titus Popovici, de curînd apărute în volumul „Povestiri", în Editura Tineretului (Colecția „Ogoare Noi") mărturisesc măiestria autorului în surprinderea unor prefaceri adînci care au loc în firidele fine ale sufletului eroilor. În figura lui Gusti Iluț, din schița cu același nume, Titus Popovici creionează portretul unui om bătrîn și împovărat de ani, îndîrjit de asprimea unor vremuri trecute, dar care participă astăzi la construcția noastră. Speriat și jignit de îndrăzneala inginerilor care vin într-o bună zi în sat și îi măsoară ograda pe unde avea să treacă barajul hidrocentralei, Gusti Iluț se închide în el însuși. Pentru ei nu are importanță faptul că noii veniți îi pun la dispoziție o casă prefabricată, incomparabil mai bună decît bojdeuca sa înnegrită de ploi și de înghețuri. De zidurile casei, în care a îndurat amarul unei vieți de tăietor, pe cît de harnic pe atît de sărman, Iluț simte că nu se mai poate lipsi. „Casa mea, casa în care a murit tatăl meu? — se întreabă el emoționat. — Grădina mea, cu pruni și peri?"... Cunoștea fiecare piatră din curte: cînd venea noaptea din pădure nimerea pe întuneric zăvorul, pragul, ușa..." Dar nu numai petecul acesta de pămînt își are locul lui în inima bătrînului. Înainte de orice, el este cel mai bun tăietor „cale de patru dealuri împrejur", care, dacă-și lipește urechea de pom, aude cum bate inima lui, în surdină undeva în trunchi, aproape de rădăcini — un pătimaș îndrăgostit de frumusețea meseriei lui și un om pe care munca îl transfigurează. Deși nu-rabdă inima să stea mult timp departe de iureșul și forfota șantierului care se dezvoltă în sat, în el trăiește puternic sentimentul unei îndărătniciri mîndre cu care altădată sfidase pe cei ce-l înfruntau. Conștiința propriei lui valori, a demnității sale de muncitor cinstit, încercat, care știe să muncească, conferă o semnificație aparte acestei îndărătniciri, se vădește a fi mai puternică decît forța amintirilor care-l leagă de trecut.

În alegerea nimeriță a momentelor care motivează și redau firesc ivirea și creșterea hotărîrii lui Gusti Iluț, de a pune umărul la construcția hidrocentralei, ca și în pătrunderea structurii lui sufletești, trebuie căutat meritul principal al autorului.

Cealaltă schiță a volumului lui Titus Popovici — „Baci Jurca" — conturează figura unui vechi luptător comunist, cu un temperament impulsiv, vulcanic, deopotrivă de intransigent cu slăbiciunile lui ca și cu cele ale tovarășilor de muncă. Interesantă este mai ales în acest caz caracterizarea portretului psihologic al lui Jurca, în care este permanent prezentă o împletire de duioșie și asprime, mînie și afecțiune prietenească, de severitate neînduplecată și de dragoste adîncă părintească.

AL. RADU

N. Tertulian: „Probleme ale literaturii de evocare istorică"

Valorificarea tezaurului moștenirii noastre culturale, ca și cercetarea științifică a etapelor semnificative din creația celor mai buni dintre scriitorii noștri contemporani care merg cu pași tot mai siguri pe drumul realismului socialist, constituie pe drept cuvînt o datorie patriotică, de onoare, a criticii noastre literare. Studiile lui N. Tertulian reunite sub titlul „Probleme ale literaturii de evocare istorică" aduc o reală contribuție în îndeplinirea acestor sarcini, întreprinzînd o analiză într-un sector rareori frecventat de critica noastră: literatura de evocare istorică.

Ceea ce în special dă valoare celor două studii pe care le cuprinde volumul este în primul rînd aplicarea fermă, consecventă, a principiilor estetici marxist-leniniste, folosirea competentă, a tezelor și modelelor clasice de analiză literară ale lui Marx și Engels. Axîndu-și problematica primului studiu — „Tipicul și esența fenomenelor social-istorice" — pe cîteva dintre aspectele mai importante ale problemelor tipicului, N. Tertulian analizează piesa lui Laurențiu Fulga „Ion Vodă cel Cumplit". Sînt aici utilizate creator tezele formulate la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. în combaterea tendințelor de idealizare istorică. Sintetizînd părerile clasicilor marxismului în legătură cu tragedia lui Lassalle — Franz von Sickingen — criticul afirmă de la început criteriul principal al cercetării piesei lui Laurențiu Fulga; măsura în care autorul a știut să pună, la baza caracterizării exponenților diferitelor clase sociale și a acțiunilor lor, cauzele istorice obiective care determinau poziția acestor clase în ansamblul relațiilor sociale. N. Tertulian combate orientarea idealizantă a dramaturgului în zugrăvirea figurii lui Ion Vodă care apare în piesă fără trăsăturile specifice, concret istorice, de domnitor feudal.

Ambele studii cuprinse în volum folosesc metoda exemplelor paralele, complementare, ca în cazul cercetării simultane a pieselor lui Laurențiu Fulga și a lui Alexei Tolstoi, sau în apropierea mereu prezentă dintre personalitatea lui Danton și cea a lui Bălcescu în opera lui Camil Petrescu.

În studiul său privind transformarea concepției asupra istoriei în opera lui Camil Petrescu de la „Danton" la „Bălcescu" și „Un om între oameni", criticul pune față în față două concepții asupra rolului pe care-l joacă în istorie personalitatea și poporul, subliniind ascensiunea evidentă a lui Camil Petrescu spre însușirea unei concepții marxist-leniniste, în evocarea marilor figuri istorice, ca urmare a îndrumării sale pe drumul realismului socialist. Criticul pune la temelia argumentației sale teza marxistă potrivit căreia „mobilurile activității unei personalități istorice nu trebuiesc căutate în particularitățile ei subiective, în structura caracterului ei, în conformația ei individuală, ci în dezvoltarea sistemului de relații sociale, în tendințele istorice obiective a căror expresie este activitatea acelei personalități". N. Tertulian analizează manifestarea practică a unor concepții idealiste ale lui Camil Petrescu în însăși structura artistică a vechii dramaturgii a scriitorului, cercetînd realizarea evocării dramatice a figurii lui Danton. Există și unele slăbiciuni în proporționarea și alegerea exemplelor care sînt menite să însoțească, explicitînd, argumentația criticului. Citarea unor pasaje care nu demonstrează cu suficientă greutate punctul de vedere al criticului — ca în cazul sublinierii devotamentului și abnegației lui Bălcescu prin referirea la o replică lipsită de forță semnificativă — nu pot să nu dăuneze caracterului convingător al demonstrației.

„Probleme ale literaturii de evocare istorică" de N. Tertulian evidențiază simțul de răspundere al criticului, străduința sa de a clarifica unele aspecte importante ale literaturii cu temă istorică, în spiritul realismului socialist.

M. BOGDAN

Ferreira de Castro: „Oile domnului"

Cunoscut și apreciat în patria sa și peste hotare ca unul dintre cei mai de seamă scriitori portughezi contemporani, Ferreira de Castro și-a început activitatea literară în urmă cu aproape treizeci de ani, debutînd în reportaj. După o scurtă dar susținută activitate ziaristică Ferreira de Castro publică un ciclu de romane, cea mai mare parte zugrăvind cu forță realistă existența tragică a emigranților portughezi din Brazilia.

Romanul „Oile domnului", apărut în anii de după război, și recent publicat în traducere românească, semnată de Dan Botta, reprezintă un moment semnificativ în evoluția artistică a marelui prozator portughez.

„Oile domnului", este povestea vieții unor țărani săraci și proletarizați, precum și procesul ridicării lor la conștiință militantă de clasă.

Figuri odioase de industriași ca Vasco da Gama Sotomayor, rapace sub masca falsei sale mărinimii, Marquès, bătrîn îmbogățit prin cămătărie în timpul grevei muncitorilor, patroni ca Azevado de Souza care perorează despre „armonia socială" dar nu se preocupă decît de propria lui îmbogățire, sînt doar cîteva din figurile exploatatorilor împotriva cărora se ridică, răzleți la început, mai apoi într-un front unic, oamenii din popor, muncitorimea portugheză condusă de Partidul Comunist. În acest front intră, la capătul unui proces dramatic de clarificare — cu numeroase momente de un sobru și emoționant patetism — și tînărul țăran Horacio, devenit între timp muncitor într-o fabrică. Horacio a înțeles în sfîrșit că numai printr-o luptă unită și fermă cei asupriți, din rîndurile cărora face și el parte, vor birui teroarea fascistă, obscurantismul clerical și toate celelalte racile ale capitalismului, făurindu-și o viață pe măsura năzuințelor lor. Dovedind o iscusință remarcabilă în construirea unei țesături epice strînse, Ferreira de Castro a dat în „Oile domnului" o imagine veridică și sugestivă a luptei poporului portughez pentru libertate, democrație și pace.

H. ZALIS

Răsfoind revistele

Despre proza din „Scrisul bănățean" nr. 1-1955

Pentru cititorul care a răsfoit cîteva dintre numerele din anul trecut ale „Scrisului bănățean", apariția recentă a revistei (nr. 1, 1955) nu poate să nu-i aducă certitudinea unui evident pas înainte în ansamblul materialelor beletristice, critice, sau de publicistică pe care le cuprinde.

Cu mai multă claritate ca pînă acum se face simțită străduința redacției „Scrisului bănățean" de a promova eforturile acelor scriitori care înfățișează, în toată amploarea și tensiunea lor, marile conflicte ale luptei pentru socialism. Aurel Martin conturează în povestirea sa „Drum în Valea Ră" portretul interesant al unui om nou, un sanitar dintr-o comună depărtată de oraș, de undeva din crerii munților. În cîteva momente grele, înfruntînd asprimea unui lung și impracticabil drum de munte, atacul lupilor, întovărășindu-l pe tînărul doctor, proaspăt sosit în comună, Ion ne aduce imaginea emoționantă a unui modest și simplu ostaș de pe frontul muncii sanitare, în sufletul căruia trăiește puternică, vie, conștiința unei mari îndatoriri față de oameni.

Tema aceasta a muncii harnice, conștiincioase, plină de abnegație, fără zarvă și zgomot, a unor oameni simpli însuflețiți de un înalt sentiment al datoriei cetățenești, este și în centrul schiței lui Kuban Endre, intitulată „Ianko Andras". Eroul principal al schiței, care răspunde de îngrășătoria de porci, se revoltă sincer împotriva neglijenței conducerii gospodăriei colective, care nu se îngrijește de procurarea nutrețului animalelor. Nemulțumirea adîncă, mînia crescîndă din sufletul lui Ianko Andras, care simte că nu poate face o treabă de mîntuială, își găsesc o expresie specifică felului său de a fi impulsiv, nestăpînit („Faceți ce vreți cu îngrășătoria — căutați-vă alt nebun, că eu nu-mi iau răspunderea!") — ating o furie de nedescris, atunci cînd i se pare că vor să-l excludă pentru atitudinea lui. Remarcabilă este însă aici, înainte de toate, priceperea autorului de a fi redat — prin intermediul unei subtile urmăriri a gîndurilor eroului — amestecul complex de indignare puternică și, în același timp, de necaz și amărăciune pentru cuvintele nesăbuite rostite la adresa conducerii colectivului. Zbuciumul acesta sufletesc al lui Ianko, cel care, pe de o parte, a greșit, dar care, pe de altă parte, simte din toată ființa că drentatea este totuși a lui, în privința nutrețului, — aruncă o edificatoare lumină asupra probității caracterului său, a devotamentului pentru cauza colectivului, pentru păstrarea averii lui obștești.

Revista cuprinde de asemenea un promițător fragment de roman de Petru Vintilă, intitulat „Cum a pornit o dragoste" precum și o interesantă schiță „Fîntîna Duți" de tînărul scriitor Ioniță Marin.

Trebuie spus totuși că, pe lîngă îmbucurătoarea orientare spre oglindirea problemelor și conflictelor realității noastre contemporane, există într-una din lucrările în proză, publicate în acest număr al revistei, și tendința greșită de subliniere ostentativă a unor aspecte negative, de a aduce pe primul plan și a concentra atenția către tot ceea ce este înapoiat, înjositor sau bolnăvicios în conștiința oamenilor.

Tendința aceasta, de a zugrăvi cu predilecție fenomene retrograde fără a arăta în același timp adevăratul raport de forțe din realitate, superioritatea și vitalitatea elementelor noului din viața noastră de astăzi, se manifestă în fragmentul de roman intitulat „Jana pleacă pe șantier" de Mircea Șerbănescu. Căutînd să ne înfățișeze împrejurările în care o tînără fată se decide să muncească pe un șantier, autorul descrie momente și situații din viața unei familii de simpli muncitori, dintre care tatăl este un beției incurabil, care-și bate cu sălbăticie soția, iar mama se istovește bolnavă, muncind ca bucătăreasă la o cantină, neînțelegînd nimic din ce se petrece în jurul ei. Nu lipsește din scenele acestui fragment de roman nici figura unui cantinier desfrînat, care debitează cu nerușinare în fața femeilor de serviciu obscenități (pe care autorul pare să găsească o adevărată savoare în a le reproduce cu fidelitate), nici descrierea, de-a lungul multor pagini, a mizeriei și a lăturilor unei cantine murdare, asupra cărora autorul, de asemenea, insistă cu multă stăruință.

La toate acestea se adaugă limbajul unor tineri constructori de pe șantier, ticsit de asemenea formulări elegante ca „Ne-am cufundat cu toate-n butoiul de melancolie" etc. Tendința generală, deprimantă și descurajantă, a acestui fragment de roman, apare puternic în evidență tocmai prin îndărătnicia cu care autorul își îndreaptă obiectivul analizei sale spre laturile inapoiate ale vieții, expediind la repezeală (în cîteva dialoguri cu iz șablonard și declamatoriu) ideea patosului luptei pentru construcție, a năzuinței către îmbunătățirea neîncetată a condițiilor de muncă și de viață ale celor de pe șantier.

Față de progresul sensibil în proza publicată de revistă în ultima vreme, și mai ales în numărul de față, o asemenea lucrare cum este fragmentul „Jana pleacă pe șantier" constituie un aspect distonant care vorbește nu numai despre lipsa unei suficiente exigențe din partea redacției și atrage și atenția asupra unor tendințe naturaliste împotriva cărora lupta fermă, perseverentă, nu trebuie să slăbească.

Miron Dragu

Curier literar

■ În Editura Tineretului a apărut romanul „Micul păstor" de P. Zamolski, în românește de A. Ivanovski și R. Hefter.

■ De curînd Editura Tineretului a tipărit „Gazeta pădurii" de Vitalii Bianchi: desene de V. Curdov. În românește de Xenia Stroe.

■ În colecția pitică a apărut „Motanul încălțat" de Charles Perrault, ilustrații de V. Grescenco.

■ A apărut nr. 4 — aprilie 1955 al revistei „Iașul literar". Revista publică poemul „Vladimir Ilici" de Maiakovski, în traducerea poetului Cicerone Theodorescu și povestirea „O vizită la Lenin" de A. Serafimovici.

Versuri semnează: Constantin Scripcă, Nicolae Labiș, T. Dumbrăveanu, Cristian Sîrbu, Andi Andrieș, Dorel Schor, Aurel Butnaru și Claudiu Paradaiser. Traduceri din Stepan Scipaciov și H. Heine.

La studii și cronici, revista publică: „Concepția despre artă și literatură a lui G. Ibrăileanu" de Al Dima. Revista mai cuprinde recenzii și note.

Cronica literară

DETERMINAREA SOCIALĂ A EROULUI*)

Este foarte greu să explici coexistența în una și aceeași personalitate a unor convingeri și idei care se resping reciproc, cum se întîmplă de cele mai multe ori la Liviu Rebreanu. De aceea recenta ediție a romanului său „Ion", apărut prima oară în 1920, va însemna, cred, pentru cei care se vor strădui să lămurească realismul viguros al cărții, o dificilă încercare, dacă vor lua în același timp în considerație unele destăinuiri ulterioare ale scriitorului („Mărturisiri") sau unele idei din discursul de recepție la Academie („Lauda țăranului romîn").

Unul din principiile pe care clasicii marxismului ni le-au pus la îndemînă pentru valorificarea moștenirii literare este acela prilejuit de analiza făcută operei unor scriitori ca Balzac și Tolstoi, arătîndu-se că fidelitatea scriitorului față de adevărul vieții l-a ajutat să se ridice cu mult deasupra propriilor lui concepții sociale, înguste și retrograde. Acest principiu călăuzitor ne ajută — pînă la un punct, adică pînă în momentul cînd Rebreanu conștient și-a aservit talentul fascismului, încetînd deci de a mai face parte din categoria de artiști al căror tip reprezentativ este Balzac sau Tolstoi — să înțelegem multe dintre tainele creației unuia dintre cei mai mari prozatori ai literaturii noastre.

„Ion" este romanul a ceea ce s-a numit în timpul regimului burghezo-moșieresc etern irezolvabila problemă țărănească. În mărturisirile amintite scriitorul spune că, mai ales după răscoalele din 1907, și-a dat seama de importanța acestei probleme și aspectele disparate ale vieții satului pe care o cunoștea bine încă din copilărie au căpătat pentru el o nouă semnificație. Din păcate, o semnificație înțeleasă dintr-un punct de vedere dubios, al „neamului" luat în totalitate cu exploatați și exploatatori și al categoriilor sociale privite sub raportul veșniciei: „Problema pămîntului mi-a apărut atunci ca însăși problema vieții românești, a existenței poporului romînesc, o problemă menită să fie veșnic de actualitate, indiferent de eventualele soluții ce i s-ar da în anumite condiții". Cu toate acestea, că scriitorul a voit sau nu, „Ion" a devenit un mare roman și a însemnat o strălucită contribuție în dezvoltarea prozei noastre, numai datorită realismului cu care înfățișează pervertirea omului în condițiile dezvoltării capitalismului, înjosirea tuturor însușirilor omenești, curios, tocmai în lupta pentru o viață omenească, fără mizerie și fără foame, dacă această luptă este egoistă, lipsită de orice orizont social. Aceasta înseamnă, în condițiile date, lupta pentru îmbogățire și în cazul special pentru pămînt — pămîntul care face nenorocirea multora și fericirea cîtorva. Și lupta pentru a deveni unul dintre cei puțini este josnică și nu se duce fără daune pentru omenescul din om. Aceasta o spune romanul. Alții au fost dispuși să vadă altceva în Ion al Glanetașului, flăcăul sărac care, cu patimă, cu vicleșug, cu jertfe și cu scrupule din ce în ce mai puține — se zbate să intre în stăpînirea delniței bogătanului Vasile Baciu.

Figura lui Ion, eroul principal al romanului, de care își propune să se ocupe în special articolul de față, lăsînd la o parte celelalte personaje și conflicte colaterale, care dau cărții o cuprindere de frescă, a fost obiectul multor interpretări tendențioase care încercau să facă din el exponentul simbolic al țăranului dintotdeauna, posedat de un instinct înăscut: lăcomia de pămînt. Scopul articolului de față este de fapt acela de a încerca să arate că eroul lui Rebreanu a fost modelat de condiții sociale și politice determinate și nu poartă în el, ca pe o fatalitate, setea de pămînt. Tragedia acestui țăran sărac, care își dă seama că numai pămîntul, mult și roditor, îl poate scăpa de mizerie, de umilințe, de nesiguranța traiului și care sacrifică orice, dragostea și omenia, pentru acest blestemat pămînt, a fost uneori înțeleasă și interpretată ca manifestarea vitală a unui exemplar uman curios, a unui monoman. Eugen Lovinescu îl plasează pe Ion al Glanetașului în galeria tipurilor literare care, după părerea lui, reprezintă categorii umane eterne, întruchipînd chipul avarului, al voluntarului sau al pasionatului din toate timpurile. În Ion al Glanetașului criticul, conform concepției sale metafizice, vede tipul omului voluntar, „limitat" la o singură pasiune: pămîntul, și în consecință un tip nu chiar atît de interesant: „Redus la un instinct puternic, Ion e un om de voință și acțiune; agitîndu-se în dedalul complicațiilor pentru a pune mîna pe pămînt, este totuși mai inexistent sufletește decît contemplativul care, cu un braț de fîn sub cap, s-ar întreba despre enigma armoniilor cerești". Iar lupta uriașă, înverșunată apropape bestială între cei doi combatanți, (Ion — Vasile Baciu), privită în afara timpului și spațiului, îi apare seninului Eugen Lovinescu în felul următor: „Cele două voințe se încordează în sforțări uriașe ce ar fi meritat un obiect mai vrednic; în locul unei Troie ireale, rezervoriile fortelor se consumă pentru cîțiva bulgări de pămînt: simbolul suprem al zădărniciei omenești".

O, zădărnicia omenească! Din gîntea celor avuți, nimeni n-a disprețuit dulceața trecătoarei vieți omenești, căci mulți i-au zis zădărnicie și au pierit de indigestie, gloria de a cînta bucuriile omenești rămînînd tot vreunui poet flămînd.

Considerînd povestea tragică a lui Ion în condițiile și în timpul în care a avut loc, ceea ce i se pare lui E. Lovinescu lipsă de dramatism, eludare a conflictului și scădere a interesului dramatic în roman („într-un suflet dominat de o singură pasiune nu mai sînt cu putință ciocnirile") devine merit artistic. Cînd judeci destinul acestui om înzestrat, omenos și în orice caz normal și cu un fond sănătos la începutul vieții lui, devenit în lupta pentru pămînt aproape o fiară, tare dar și insensibil ca o cremene, cît de tragică îți apare soarta lui și cît de condamnabilă societatea în care trăiește! Meritul artistic al scriitorului stă tocmai în faptul de a fi arătat cum, în condițiile înrădăcinării relațiilor capitaliste, omul, silit de mizerie să rîvnească la îmbogățire, este în stare de o asemenea pervertire, încît toate chemările omenești să tacă în fața unei singure patimi; iar o însușire la început, fie chiar pozitivă cum e în cazul de față voința tenace, pusă în slujba acestei patimi, să devie monstruoasă.

Scriitorul și-a organizat parcimonios materialul romanului, dîndu-i o compoziție care pune foarte bine în lumină această idee. Fiecare episod și fiecare amănunt nu este

ales la întîmplare, ci, ca într-un mozaic, fiecare își are locul și rostul în alcătuirea imaginii generale, alunecarea tragică a eroului, așa încît lipsa celui mai mic crîmpei ar descompleta-o. Economia în artă, înseamnă a lăsa la o parte tot ceea ce ar putea întuneca ideea de bază a operei și căreia trebuie să-i dăm toată cinstea. Un citat amuzant din Cervantes va spune cu titc acest adevăr: „Menținîndu-se deci — spune Cervantes despre presupusul autor al manuscriptului lui Don Quijote, Cid Hamet — în limitele strîmte ale narațiunii, deși ar fi avut destulă dibăcie, capacitate și inteligență pentru a trata despre univers, el roagă să nu i se prețuiască pentru aceasta mai puțin lucrul său și să i se dea toată lauda nu atît pentru ceea ce a scris, cît mai ales pentru ceea ce a lăsat de o parte".

Considerîndu-l în această lumină, romanul lui Liviu Rebreanu ne apare o pildă de compoziție în raport cu caracterul eroului și istoria dezvăluirii lui. Înlănțuirea episoadelor se face cu o logică strînsă, care urmărește îndeaproape transformarea lui Ion pe măsură ce înverșunarea lui pentru obținerea pămîntului crește, mobilizîndu-i inteligența și ascuțindu-i vicleșia. Această compoziție slujește întru totul scopul scriitorului, care a fost acela de a demonstra prin chipul unui om viu dezumanizarea, în goană după avere, „monomania" — cum îi plăcea să spună lui Eugen Lovinescu — ca rezultat al unor condiții sociale, favorizînd atrofierea însușirilor omenești și dezvoltarea maximă a celor animalice. Ion ne apare „limitat", chiar din ce în ce mai limitat, dar nici nu se putea altfel pentru ceea ce a vrut să spună scriitorul, și structura romanului care, pînă în cele mai mici amănunte, urmărește acest proces, nici nu putea să fie alta, „mai dramatică" — cum cere același critic. La începutul cărții, Ion este un flăcău chipeș, simpatic, harnic, dîrz, deși cam nehotărît între Florica cea frumoasă și Ana cea urîtică, dar bogată. Umilința pe care o suferă în fața satului, la horă, din partea lui Vasile Baciu, viitorul lui socru, („Ce ți-am spus eu ție, sărăntocule, ai?"; „Ce are hoțul cu fata mea?") nu o lasă nerăsplătită. El îl bate pe bogătanul George care rîvnea și el la zestrea Anei, fiindcă-l bănuia a fi atîtat pe Vasile Baciu. Acest episod inițial este menit să ne aducă în problemă și să ne sugereze că dîrzenia și mîndria flăcăului întîlnesc în jur toate condițiile ca să se transforme într-o decizie tenace, fioroasă, care va sfărîma totul în cale numai ca să înlăture lanțul umilințelor impus de sărăcie. Scriitorul sugerează apoi în cîteva subcapitole cum germenii acestei patimi, căreia îi zice „glasul pămîntului", au existat în Ion de la o vîrstă fragedă, provocați de sărăcia în care a deschis ochii, de înțelegerea timpurie a faptului că în acea lume muncă oricît de intensă, nu aduce bogății. De mic copil a invidiat pe cei bogați și în el a crescut pe încetul o hotărîre pătimașă: „Trebuie să aibă pămînt mult, trebuie!" Dragostea pentru pămînt a flăcăului ne apare aproape bolnăvicioasă; la cîmp îi vine să cadă în genunchi și să-și îmbrățișeze ogorul. Aceste momente pregătitoare sînt menite să arate, atunci cînd se declanșează conflictul propriu-zis al cărții, care începe cu hora și cu bătaia lui George, că setea de închiaburire a acestui țăran, ros de sărăcie, nutrind firea lui ambițioasă, a avut împrejurări favorabile de dezvoltare încă de la o vîrstă fragedă, devenind ceva maladiv. Astfel ne dăm seama că înăsprirea sărăciei și convingerea tot mai nestrămutată, că numai prin muncă nu va putea scăpa de ea, în mod logic aveau să facă din Ion omul unei obsesii: pămîntul. În lumina aceasta, ni se înfățișează și șovăirile lui între dragostea pentru Florica și zestrea Anei. Cînd o vede pe Ana „cum se leagănă în mers ca o trestie bolnăvicioasă, fără vlagă, slăbănoagă..." îl încearcă părerile de rău, dar imediat se ceartă pe sine însuși: „Mă moleșesc ca o babă neroadă. Parcă n-aș mai fi în stare să mă scutur de calicie... Las' că-i bună Anuța!" Și totuși Ion e om și iubirea lui nu vrea să moară. Florica are buze fragede și ochi albaștri, foarte limpezi. Ion muncește înzecit, înnebunit, zicîndu-și că poate prin muncă va agonisi ceea ce ar obține luînd-o pe Ana, dar cum era și firesc ajunge să gîndească astfel: „Își zicea — spune scriitorul — din ce în ce mai des că robotînd oricît, nu va ajunge niciodată să aibă și el ceva. Va să zică va trebui să fie veșnic slugă pe la alții, să muncească spre a îmbogăți pe alții? Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată, dacă n-are și el pămînt, mulți, mulți... Miine, poimîine îl vor copleși poate copiii. Cu ce-i va hrăni, și mai cu seamă ce le va lăsa după moarte?"

Împrejurările sociale astfel aduse în roman string eroul ca-ntr-un cerc de foc și el nu poate face altfel, fiindcă altfel n-ar mai fi el însuși. Hotărîrea lui care devine nestrămutată, de a obține cu orice preț pămîntul lui Vasile, ne apare imperios dictată de o tragică alternativă socială, urmată de alta psihologică. În capul lui se naște un plan pe care-l aplică cu conștiință și cu înverșunare. Ana rămîne însărcinată și atunci încep tîrguielile pentru zestre, lungi, nesfîrșite, negustorești, fără umbră de milă din nici o parte pentru femeia care suferă numai umilire și bătaie. Ion ni se arată acum în toată cruzimea lui, refuzînd să cedeze fie și un singur pas din pămînturile ce i se cuvin. Scriitorul sugerează mereu cum jertfirea unor sentimente omenești legitime cere noi jertfiri, ceea ce face ca Ion să piardă din ce în ce mai mult înfățișarea omului și să se apropie de fiară. Silit să-și sacrifice dragostea pentru Florica, el devine insensibil la durerea și suferințele Anei, ba umilințele ei parcă îi fac bine. El începe să o urască pentru că e hidă, pentru că, odată cu pămîntul, trebuie să o ia și pe ea... Abrutizarea omului atinge apogeul. De acum încolo Ion nu mai are nimic de pierdut. El a fost un om și a devenit un animal feroce. Transformarea lui, pregătită atît de veridic, de logic, s-a înfăptuit și scriitorul poate desfășura în fața noastră rezultatele ei înspăimîntătoare. După căsătorie, în lupta care începe din nou cu socrul ce nu-și ține făgăduiala, Ion devine brutal și bestial în așa măsură, încît cucerirea pămîntului aduce pînă la urmă și sinuciderea Anei. Peste mormîntul ei, cei doi oameni își dispută mai departe delnițele, pînă ce Ion, ascultînd din nou „glasul iubirii" pentru Florica, este omorît de soțul ei.

Acțiunea romanului este astfel construită gradat, în funcție de mișcarea psihologică a eroului principal, de dezumanizarea lui treptată, cauzată la rîndul ei de tendințele spre închiaburire.

Scriitorul, de un realism crud, lasă materialul adunat să se organizeze în direcția pe care o indică viața însăși, ferind

ZECE ANI DE LA ELIBERAREA CEHOSLOVACIEI

PE ȘANTIER

JIRI MAREK

Nu știu, zău, eu în viața mea n-am prea citit scriptura, că doar sînt șef de echipă și nu popă, dar ce văd scris aici se potrivește aidoma istoriei despre binecunoscuta amestecare a limbilor. Pe planuri era trecut, așa cum se cuvenea: D 14; oficial i se spunea: stilpul pentru conductă, iar pentru noi toți era „turnul Babel". Așa a fost și pentru mine.

Toată drăcovenia asta a început într-o dimineață așa: inginerul mi-a spus: „Novak, ia-ți catrafusele și du-te la paisprezece. Am dat dispoziții aseară să se sape temeliile. Ai să găsești echipa acolo".

Sosesc la locul cu pricina și, se înțelege, nu găsesc nici temelia, nici echipa. Iau șantierul bucată cu bucată, alerg după brigadieri, aș! de unde! fiecare își are repartiția la munca lui. Mă reped la cabina telefonică, apuc receptorul, cît pe ce să-i rup sîrma, și chem. Aș! Țipenie!

După aceea, încep să mă lămuresc încetul cu încetul. Echipa sosise în ajun, dar fusese repartizată la betonarea nodului G, unde se surpase cofrajul. Nimeni nu se mai sinchisea de stilpul meu.

— Îți trimit deocamdată un om să sape la temelii. Tot n-aveți decît două lopeți! mi-a strigat inginerul la telefon și a pus jos receptorul, înainte ca să fi apucat să-i spun că tare aș vrea să văd și eu lopețile acelea.

Inginerul spusese adevărul pe jumătate, căci peste puțin s-a înființat la sector un individ.

— *Tak, prosze pana, mnieprzyslali z kancelarii... Ja prosze pana, Kamienski Janek.* (Vă rog, domnule, m-au trimis de la birou... Mă numesc Kamenski Janek).

Ei drăcie, îmi zic, mi-au trimis un polonez! Ce să-i faci! Bine ai venit! Îi cunosc eu pe polonezi. Se pricep să facă treabă.

— N-avem cum discuta împreună, trebuie să sapi aici, ai înțeles?

A zimbit: *„Rozumie bardzo dobrze, Bedziemi kopac fundamenty".* (Cum să nu, foarte bine! Săpăm temeliile).

— Atunci, hai!

Și fiindcă nici eu nu sînt trîntor, am pus mîna pe un tîrnăcop. Ce să-i faci? șef, neșef, n-ai încotro. Și ne-am apucat de treabă. Din cînd în cînd, el spunea cîte ceva, dar eu habar n-aveam ce vrea. Apoi, glăsuiam eu și nu mă înțelegea el. Munca însă mergea cu spor. Îmi ziceam că toate celelalte sînt fleacuri. Cînd or veni și ceilalți, o să învețe el cehește.

Numai că, ce să vezi? Țineți-vă bine, oameni buni! vine al doilea: smolit la față, creț la păr și niște ochi ca jarul. Avea haina aruncată peste umeri și mi se adresează, zîmbind cu gura pînă la urechi: *„Ej, drugari, kade je majstor Novak? Tuka? Prekrasno, az idvam tuk da rabotja. Sprastat me ot kancelarijata. Anghel Kostov. Bolgarin.* (Măi tovarăși, care-i meșterul Novak? Aici? Bravo, am venit și eu să lucrez cu voi. M-au trimis de la birou. Mă cheamă Anghel Kostov. Sînt bulgar).

Mă uit la el ca trăznit. Nu-i puțin lucru să dea norocul peste tine și să te pomenești că ți se repartizează reprezentanți din familia tuturor neamurilor slave, deși pe șantier lucrează tot felul de națiuni. Trebuie să fie ceva necurat la mijloc.

— Dacă-i bulgar, bulgar să fie. Bine ai venit!... Ce ești de meserie și de unde vii?

A rămas o clipă pe gînduri. Nu înțelegea. Apoi, s-a dumirit: *„Az? Vinife... Prekrasno selo... Kraj moreto... Krasivi devojki... U uu... Az student... Brigada".* (Eu? De la Vinițe... Frumos tare... Pe lîngă mare... Fete frumoase!... Sînt student... În brigadă).

— Atunci fă bine și pune mîna pe roabă... Uite, pe asta! Și, ca să fiu mai sigur că a înțeles, ridic roaba.

El rîde: *„Da, razbiram. Kolicica... Cudesno..."* (Înțeleg. Roaba. Perfect...)

Ridic lopata și tîrnăcopul. Polonezul și bulgarul dau din cap că au înțeles.

Să fiu al dracului, băieți, îmi zic în gînd. Îți fi înțelegînd voi, dar pe mine au început să mă doară încheieturile de atîta vorbă... Dau să-l chem din nou pe inginer la telefon, ca să-l întreb ce se aude cu echipa mea, cînd văd un cască-gură, care se tot uita în jurul lui și dădea din cap. „Caută ziua de ieri", îmi zic în gînd.

— Ia ascultă, măi băiete, nu cumva cauți sectorul D 14?

(I-am pus întrebarea asta fiindcă începusem să înțeleg că mi se trimite numai adunătură — așa le ziceam la ăștia pe șantier— adică nu o echipă întreagă, ci rămășițele de la alte sectoare).

Omul meu dă din cap și răspunde într-o doară: *„Nem tudom..."* (Nu știu...).

Eu rămîn trăznit. „Nem tudom..." Asta-mi mai trebuia! Un ungur. Cu siguranță că-i pentru mine. Văd că are în mînă un bilețel. Pun mîna pe el și, ce să vezi: „sectorul 14, meșterul Novak".

— Novak sînt eu. Ăstă-i sectorul... *Tudom, baratom?* (Înțelegi, prietene?) Eu altceva nu știu.

El zîmbește puțin și-mi face semn cu mîna să-i dau de lucru. Scoate apoi repede haina și-și sculpă în palme. Și ne vedem de treabă înainte. Nici o supărare. Cînd vreau să le spun ceva, pun mîna pe obiectul cu pricina, le spun pe cehește și ei înțeleg îndată despre ce e vorba.

De pildă, pun mîna pe o scîndură, o ridic și spun: „Scîndură!"

Ungurul fără să clipească, repetă în limba lui: *„Deszka".* Bulgarul spune: *„Daska"* și eu mă umflu în pene de mîndrie. Așa trebuie să fie. Într-un cuvînt, am cîștigat partida și am mai și învățat ceva.

Peste puțin, adică așa cam pe la amiază, ne pomenim cu încă unul. Eu am tresărit. Muream de curiozitate să văd ce neam o mai fi și ăsta. Spre mai multă siguranță, îl întîmpin cu: *„Bonjour. A la bonheur, tudom, prosze pana?"*

Omul meu se oprește, își saltă dîndr-o smucitură pantalonii și ridică două degete la frunte în chip de salut, gest cunoscut în lumea întreagă. Spune doar: „Zdar" (Sal'tare).

Am înțeles îndată că e ceh și i-am spus plin de bucurie: „Omule, frate, vino să te pup, băiatule. Nu sîntem decît doi cehi în toată echipa":

El își scoate pieptul înainte, dă un bobîrnac în șapcă și spune pe glas cîntat: „Ceh oi fi eu, dar mi's de fel din Visehrad, pe Vltava..."

„Așa, puișorule, de la Paris ești mătăluță", îmi zic în gînd. Și îi întind o lopată. Pentru mai multă siguranță îl întreb și cum îl cheamă, ca să-l trec în condică.

— Pepik Vohnout. Face ce poate. Domiciliul la crișma „u Krajcu", pentru moment în cură de „refacere sufletească". Se uită la ceilalți: — Ei, ce stăm? Echipă barosană! Ne punem pe lucru? Nu?

— Ți-ai găsit, cu ăștia vrei să te înțelegi? Trebuie să-i iei cu binișorul, încerc eu să-i explic.

— Cu binișorul o iau numai cu munca. Dar cu vorba merge mai repede. Ascultă, bre, ăla bronzatul! Vezi să nu asuzi sub limbă!

Să vă spun drept, de multe ori nici eu nu știam ce vrea să spună, dar ceilalți rîdeau de se prăpădeau fără să înțeleagă o boabă și munca mergea de minune.

Poate că nici n-o să vreți să mă credeți, dar mi-a mai venit unul. Tot brunet, slab și cu o floare roșie la butonieră. Cum a sosit, s-a și repezit la mine: „Luigi Barsini..." Și fiindcă era sigur că nu-l voi înțelege, a început să dea din mîini: *„Lavorare.... Operaio...."* (Să muncesc... Muncitor...)

Eu am oftat, am pus mîna pe lopată și i-am întins-o.

— *Si, si... Pala... Comprendo. Caricare... Argila...* (Da, da... Lopată... Înțeleg. Să încarc... Lut...).

Încerca să vorbească așa încît să-l înțeleg. Eu mă zăpăcisem de tot. Și i-am spus: *„Si, si. Bene, bene..."* (Da, da. Bine, bine). Dracul m-a pus. Se vede că asta e pe italienește, că îndată el s-a pornit să turuie din gură de m-a pus pe fugă. Am intrat în cabina telefonică și mi-am șters sudoarea de pe frunte. Doamne sfinte, mi-am zis, de ce m-ai blestemat?

Am ridicat receptorul și l-am chemat pe inginer: — Pentru dumnezeu, ce v-a venit? Vă bateți joc de mine? Mi-ați trimis pentru stilpul ăsta neamurile de pe jumătate din mapamond. Cum să mă înțeleg cu ei? Nici cu cel de la Praga nu pot să mă descurc. Și acum, colac peste pupăză, mi-a sosit și un italian...

— Meștere dragă, nu te supăra, șoptește inginerul la celălalt capăt al firului (Cînd îmi spune „meștere dragă", știu dinainte că trebuie să mă aștept la o belea). Situația este clară. Echipă nu există. Adun și eu de pe unde pot. Italianul e din brigada italiană, care lucrează cu minerii. Mîine apare în ziarul șantierului un articol în care se arată cît înțelegere a dovedit această brigadă cedînd un tovarăș pentru un sector important... Nu mai bombăni. Cu ungurul, vezi bine și dumneata, nu-i nimic extraordinar, avem doar destui aici. Cît despre polonez, dragă meștere, de ce te miri? Polonia e doar la un pas de noi.

Explicația inginerului m-a mai liniștit puțin. Dau să ies din cabină, să măsor terenul, și să așez șinele pentru vagonetele cu beton, cînd îmi bate cineva la ușă: „Meștere, ne-a mai venit un ajutor. Pregătește-i o cafea".

Ies afară și-l găsesc pe cel din Praga de mînă cu un individ negru ca tăciunele. Un țigan. Îmi fring mîinile: — Și tu ești repartizat la D 14? Cel puțin știi cehește?

— Ehei! se hlizește țiganul.

— Dar ungurește? îl întreb deodată.

— *Igen* (da) îmi răspunde el prompt.

În inima mea se aprinde o scînteie de nădejde: — Dar bulgărește? Dar italienește? Că doar tu trebuie să fi umblat tot pămîntul? Și fără să mai aștept răspunsul lui, îl împing spre echipă.

— Băieți, ne-a venit interpretul... De acum încolo o să ne înțelegem de minune! La sșune... cum te cheamă?

— Adică cum?... Cum îmi zice? Dano! răspunde țiganul rîzînd.

Și Dano al meu începe să vorbească. Mă uitam la el. Parcă era pe ungurește, dar Pișta al nostru clipea din ochi și nu prea arăta că înțelege ceva. „Cine știe ce păsărească o fi vorbind?" îmi spun eu în gînd și îl chem pe Anghel bulgarul.

Țiganul se pornește din nou. După sunet ai fi zis că era pe bulgărește. Anghel a început și el să dea din cap, eram în al șaptelea cer, fiindcă îmi închipuiam că se înțeleg. Cînd colo, ce să vezi? La bulgari e tocmai pe dos: dau din cap cînd vor să spună „nu" și bietul Anghel dădea din cap fiindcă nu înțelegea nimic. Cu asta s-a terminat toată distracția. I-am dat de lucru țiganului, căci ca interpret nu făcea două parale. Din ziua aceea, echipa în care nimeni nu se înțelegea cu vecinul lui, a intrat în funcție. Ce să vă spun — adevărat Babilon.

Ca să le fac un bine, am început să-i învăț pe toți cehește. Le ziceam: „Băieți, trebuie să ne punem pe treabă: productivitatea muncii".

Și ei îndată înțelegeau. Toată echipa răspundea într-un murmur: *„Rozumie, prosze pana, productywnosc!"* (Am înțeles mă rog frumos, productivitatea).

— *Igen, produktivita...* (Da, productivitatea).

— *Da, da. Produktivna rabota...* (Da, da. Muncă productivă).

Eu urmam: „Socialism..."

Și ei toți după mine în cor: *„Tak, Igen, da, hej, Socialism".* Nici cel de la Praga nu se lăsa și spunea ceva în felul lui: „Am ginit. Punem mîna cu toții".

Și așa vremea trecea. Stilpul creștea de-ți era mai mare dragul. Ne invidia tot șantierul. În schimb ce credeți că mi s-a întîmplat mie acasă. O să mă credeți sau nu, dar eu pot să vă spun că după o săptămînă vorbeam o păsărească de speriat. Sosesc ca de obicei într-o sîmbătă seară acasă. Nevasta mă așteaptă cu totdeauna cu cozonac, ca de sărbătoare, cu frîntura în cuptor și cu niște gălușți fără cusur. Eu îmi dau drumul: *„Dzien dobry, kisasonka tmam fame iako hrom".* (Bună ziua domnișoară, mi-e o foame de lup).

Nevasta mea e o femeie înțelegătoare. Își lasă mîinile în jos resemnată și-mi zice:

— Ce-i cu tine, omul lui dumnezeu? Te-ai îmbătat?

Eu de colo:

— Ce-ți veni, femeie? N-am băut nimic.

Aproape că i-a venit să plîngă. Credea că m-am buimăcit de cap. Altfel ce să creadă? Abia a doua zi m-am deprins iar să vorbesc ca oamenii. Dar a trebuit să plec din nou pe șantier, la turnul lui Babel.

Mare încurcătură cu limbile astea. Numai cînd s-a ivit la noi în sector Anicika, fata de la bufet, au început cu toții să se înțeleagă de minune. Anicika ar fi putut să stea și să vîndă numai în chioșc. Dar ea e fată isteață, îți aduce berea și limonada chiar pe șantier. Halal de tine, fetițo, pentru asta meriți să te laude toată lumea!

Era chipeșă dar, mai mult decît atît, — judecînd după felul în care se descurca la noi, în turnul lui Babel — știa desigur vreo mie de limbi.

Anghel bulgarul, deși are nume de înger, are un sînge iute, de drac. Cum a văzut-o, a și început să fiarbă: *„Uuu, devojka mnogo chubava! Krasavita!"* (Uuu, frumoasă fată! O mîndrețe!).

Și Anicika l-a înțeles ea îndată și i-a dat bere.

Iar cînd a zărit-o Pișta Kescmety, a uitat de tot că la el acasă era în vorbă cu altă fată și a început: *„Kiszaszonka"* (Domnișoară) încoace, *„Kiszaszonka"* încolo, *„szepleany"* (frumoaso)! Altceva nu înțelegeam din ce spunea el. În schimb, Anicika înțelegea totul de minune.

Și să vezi, drăcie! Începu și Janek să-i dea drumul în poloneză. *„Anicika e panienka bardzo ladna, piekna, szanowna..."* (domnișoară foarte frumoasă, minunată, fermecătoare). Eu mă zăpăcisem cu desăvîrșire. Dar ce mă mir'a mai mult, era că Anicika își rotunjea gurița și începea să zîmbească. „Învățată mai ești, fetițo", îmi zisei în gînd.

În cele din urmă se apropie și Pepik Vohnout. Asta a încercat chiar să-i șoptească ceva la ureche. Dar Anicika l-a pleznit peste gură de a răsunat tot șantierul.

— Mi-ai șters una fierbinte, trebuie s-o răcoresc cu bere! a spus Pepik de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

Însă ce s-a întîmplat după asta, a fost culmea. Ce să-i faci? Meridionalii ăștia rămîn meridionali, o au în sînge. Cum a sosit Luigi, a aruncat birna de pe umeri de a răsunat pămîntul, i-a dat pe toți la o parte și a început o tiradă de-am crezut că văd stele verzi.

— *Madona bella!... Carissima...* (Frumoasă domnișoară. Scumpo).

Și ce să vezi? Ea l-a înțeles perfect, i-a zîmbit și i-a spus:

— Ia taci din gură, lingușitorule.

Mi se pare că pe vreo doi i-a pleznit peste mînă. Pînă să-și vîndă berea a fost o hărmălaie și un ris în sector la noi; pe urmă Anicika își văzu de drum.

Pișta i-a strigat: *„Jöjjön el megint!"* (Să mai vii). Și ea i-a răspuns îndată: „Sigur că am să mai vin".

Dar n-a apucat să ajungă pînă la grămada de lemne cînd am auzit pe cineva care-i striga: *„Halo! Freulein! Eine Flasche!"* (Halo domnișoară! O sticlă).

Asta fiindcă la uzina electrică lucra un montor elvețian care, ce vreți! merita și el o bere. Și fiindcă mi-a fost mie scris să adun toate neamurile pămîntului în sectorul meu, venea și el din cînd în cînd și ne făcea cîte o vizită.

Atunci să fi văzut cum ne înțelegeam! El nu știa decît nemțește, limbă aspră, puțin mlădioasă. De unde să înțeleagă ce ciripea bulgarul?

Și totuși, noi aveam să-i spunem ceva foarte important, ceva ce ne stătea pe inimă la toți: noi ne grăbeam cu stilpul, cei cu conducta erau și ei gata, numai el, montorul elvețian, trebuia să se miște mai repede cu montajul la uzina electrică, că altfel rămîneam cu toții cu buzele umflate.

Într-o zi, Anghel s-a apucat să-i explice pe cehește cum stau lucrurile. L-a luat de mînecă și a accentuat energic singurele două cuvinte cehe pe care le înțelegeau toți: „Productivitate... Socialism".

Elvețianul a făcut ochii mari, a dat din mînă și a zis: *„Nein, bitte, keine Politik, ich bin Schweizer, ich bin neutral".* (Nu, vă rog, fără politică, eu sînt elvețian, sînt neutru).

El n-au înțeles decît ultimul cuvînt și s-au repezit la el:

— *Ne evozmozno da badete neutralen.* (Nu se poate să fii neutru).

— *Semleges nem lehet.* (Nu poți rămîne neutru).

— *Pan neebyc neutralem.* (Domnul nu poate fi neutru).

S-a băgat în vorbă și Pepik:

— Ascultă bă, șaumalher, ramolit bătrîn neutru! Pune mîna, *verstanden?* Mîna, pune... Eu pun, tu pui...

Elvețianul se uita la ei și dădea din umeri. Noroc că s-a nimerit pe acolo și țiganul Dano: *„Arbeit, los, los..."* (La lucru, haide, haide...) Își mai aducea aminte de vorbele astea de pe vremuri, cînd îl băgaseră nemții în lagăr. Asta-i strigau toată ziua.

Pînă la urmă, s-a văzut că elvețianul nu avea nimic împotriva muncii dar productivitatea și socialismul nu-i cam sunau bine lui. În definitiv, îl privea. Dar italianul care, dintre toți, se înțelegea cît de cît cu dînsul, i-a găsit în sfîrșit ac de cojoc.

Au răcnit un timp unul la altul, pînă cînd elvețianul a spus: *„Na gut, bin sehr neugierig!"* (Ei bine, sînt foarte curios). Și a arătat cu mîna spre construcția noastră: *„Eine Woche Frist lasse ich Ihnen..."* (Vă dau o săptămînă răgaz...)

Eu mi-am cam dat seama despre ce e vorba și mi-am zis: Hai noroc! L-au îmbrobodit pe elvețian. Ne-a dat termen o săptămînă. Asta înseamnă că într-o săptămînă își face treaba. Vorba-i dacă și noi...

Apoi, am ținut cu tot sectorul o ședință importantă. N-a fost lume multă. În schimb s-a vorbit mult, fără sfîrșit, cu tot felul de complicații. Fiecare în felul lui. S-a întîmplat însă ca și cu Anicika. Dintr-o dată, ne-am înțeles cu toții. Ne apucăm de treabă! Îl dăm gata pe elvețian.

— Bă, șmecherilor, păziți scăfîrliile! Așa ceva nu păpați voi a doua oară, a strigat Pepik cînd Luigi și Anghel au început să toarne betonul.

Și ce să vă spun? Cînd lucrează la un loc mai multe neamuri, munca merge strună. E mai mult decît ambiția ca echipa să cîștige întrecerea, fiecare vrea să arate că e mai grozav ca celălalt. Munceau în draci. Iar Anicika sosea în fiecare zi. Nu venea atît ca să-și vîndă berea, ci mai cu seamă ca să stea de vorbă. Căci de, nu în orice sector primește o fată declarații de dragoste în toate limbile. Și încă, trebuie să recunoaștem, în bună înțelegere! Uneori, ce-i drept, ai fi zis că va izbucni un conflict internațional. Lui Anghel i se părea că Luigi se dă prea mult la fată, alteori Janek voia cu tot dinadinsul să se așeze lîngă Anicika, deși locul era ocupat de țiganul Dano. În astfel de împrejurări, e drept că neutrul, elvețianul, ne venea în ajutor. Era rotofei, nu-i mai ardea de fete, și rezolva problema spre mulțumirea tuturor: se așeza el lîngă Anicika. Venea din ce în ce mai des pe la noi, deși toți se străduiau să-l convingă că nu poate rămîne neutru. Ridica din umeri, numai odată mi-a mărturisit: *„Na, möglich ist etwas an diesem Sozialismus, wissen Sie aber..."* (Ei da, poate să fie ceva și cu socialismul ăsta, dar știi...) și a adăugat cu voce scăzută: *„ich muss vorsichtig sein..."* (trebuie să fiu prudent...).

Adică, ți era cam teamă neutrului, și eu cred că la el acasă neutralitatea asta nu-i chiar așa de grozavă și că orice neutru trebuie să bage bine de seamă ce vorbește.

Dar să nu mai lungesc povestea: păcat că n-ați fost și dumneavoastră acolo la sfîrșitul săptămînii. Este adevărat că băieții au mai lucrat și cîte douăsprezece și chiar cîte șaisprezece ore pe zi, dar turnul lui Babel a fost terminat. Și l-au dat gata și pe elvețian. Eu m-am dus să telefonez la birou să vină cineva de la ziar. Am mai dat o fugă și pînă la sector și cînd m-am întors, am văzut că băieții pavoazează stilpul cu flori și că scriseseră pe o bucată mare de hîrtie un singur cuvînt, pe care îl înțelegeau cu toții:

Mir — pokoj — MIP — pace — béke.

Sus, în vîrful scării, era cocoțat elvețianul care stătea încovoiat și scria cu bidineaua: *Frieden!*

Fiindcă, dacă e vorba de pace, nici măcar neutrii nu pot să tacă.

Jiri Marek

În românește de *Mihai Pop* și *Lili Soare*

(Din volumul „Turnul Babel" în curs de apariție la E.S.P.L.A.).

Intîlnirea de pe Tatra

Sus pe Tatra-am întîlnit,
Rătăcind printre umbrare,
Prin hugeagul înfrunzit,
Doina domolind izvoare.

De la cine-ai învățat
Ciobănașe de pe Tatra,
Doina care mi-ai cîntat
De-a trezit în munți și piatra?

Mai ții minte pe ostaș
Ce purta prins de centură,
Lîngă plumbi, un fluieraș,
Dus din inimă la gură?

El tîra prin ger și foc,
Prin poteci și prin poene,
În caval sărac de soc
Doina stînelor vrîncene.

Mai ții minte cum a scos,
După ce-și sfîrșise slova,
Din cavalul său duios
Toți stejarii din Moldova,

Bistrița — spumos tumult —
Valea-i largă și natală
Pe-unde-au zăbovit, de mult,
Feți-frumoși, vestiți în fală.

Și Ceahlău-ndepărtat
În legende, sub zăpadă,
Hora de la el din sat,
Buciumul dintr-o baladă,

Și-al iubitei glas stingher,
Ochii-i calzi, blondul cosiței,
De creștea mai pîn-la cer
Strănepotul Mioriței!...

Sus, pe Tatra-am întîlnit,
Lîngă apele albastre,
Lîngă culmea de granit,
Doina biruinței noastre...

Numai doina, poate azi,
Ce ne-a fost sub foc părtașă,
Mai colindă printre brazi,
Sus, pe Tatra, ca acasă...

Căci în asprul luptei ceas,
Doinitoru-i, peste armă
A căzut și a rămas
Îngropat, doar la o palmă,

Sub aceste sure stînci,
Cu caval la cingătoare...
Rădăcinile-i adînci
Îi sorb doinele-n frunzare

Și le duc foșnind în vînt
Spunînd Bistriței, departe,
Că flăcăul din pămînt
E ca doina — fără moarte!

Nicolae Tăutu

Ostrava

Trăiesc aici de-un secol între cărbuni, în beznă,
și sap mereu de-un secol și rabd, robind în mină.
Și anii-mi întăriră și pumnul meu de fier,
și brațul meu cel aspru și fără de hodină.

Dar praful de cărbune din ochi mi-a ros lumina,
iar roșul ce-a fost gura, azi nu-l mai poți vedea,
și stratul gros de zgură murdară de cărbune
s-a prins în păr, atîrnă de gene — o perdea.

Cărbune-i în tot locul: la masă-l aflu-n pîine;
sînt sclavul lui și veșnic eu pentru el robesc.
La Dunăre-n castele din sîngele-mi clădite,
rîzînd cu nepăsare stăpînii huzuresc.

Un veac întreg răbdat-am, muncind mereu în mină,
dar cine să-mi dea iarăși toți anii mei pierduți?

1909

Eu mi-am strigat revolta, rotind aprins ciocanul,
și-au fost și cîte unii ce-au rîs, privind tăcuți.

Spuneau să-mi văd de treabă, spuneau să fiu cuminte,
să sap cum cer stăpînii, trudind ca în trecut.
Dar am rotit ciocanul, să ia stăpînii seama,
și sîngele o clipă să curgă-a început.

Veniți, voi din Ostrava, din țara de cărbune,
oricum vă cheamă, Petru sau Pavel. Luptătorii
voi sînteți în năvala de platoșe de-oțel.
Cînd voi suna semnalul care anunță zorii

Veniți cu toți din vechea, sileziană mină!
Pe domni să-i înfioare oștiri de tîrnăcoape.
Iată, mijește ziua, cînd va țîșni lumină,
căci ziua judecății, cea mare, e aproape!

Petr Bezruci

Pentru Maiul acela...

În sufletu-mi, ascuns, e undeva,
de cînd e-un Mai pe lume.
Brăzdat, bătut de vremea rea,
prin ploi, furtuni, mi-a fost manta,
și ostenit, mi-a fost odihnă-anume.

Cînd moartea am privit-o-n față
și am fost singur, cum e cucul,
mi-a aruncat un arc de pod spre viață,
asemeni scamatorului din piață,
ce-și face cu o simplă floare trucul.

Dar Maiul meu nu-i boscărie,
nici cînd n-a fost numai un vis.

E viața-mi zbuciumată, vie,
cu orice lovitură-nvie
pe drumul adevărului, deschis.

Să-nfrunte moartea,—se deschide,
să-nfrunte beznele haine.
Din el flori albe-au dat, timide:
Dușmanul nu mă va ucide,
cît Maiul va trăi în mine.

Am întîlnit în drumul meu
mulți oameni buni și taina le-am ghicit:
purtau și ei în suflet, greu,
ascuns, un arc de curcubeu,
pe-al Maiului regat boltit.

Cu-atît mai mult a înflorit spre soare,
cu cît mai crunt am fost lovit.
Pe țărmul nostru ogoare,
în fabricile-nfloritoare,
noi luptei, azi, am supraviețuit.

Și pentru noi e luna Mai, văpaie,
nădejdea omenirii, astăzi coaptă.
Zidim prin negrele șuvoaie,
o boltă — curcubeul după ploaie,
născut din însăși ținta noastră,
dreaptă.

Jan Kostra

În românește de **Andrei Tudor**

Literatura cehoslovacă în ultimul deceniu

Noua literatură cehă și slovacă, legată de aspirațiile maselor largi populare, a avut de luptat, încă de la începuturile ei, cu rămășițele culturii și esteticii burgheze, cu manifestările cînd ascunse, cînd fățișe ale cosmopolitismului, apolitismului și lipsei de idei. Continuînd tradițiile realiste ale marilor scriitori clasici naționali, cum ar fi Bozena Nemcova, autoarea fermecătoarei povestiri din viața țărănească, „Bunicuța", sau Alois Jirasek, autorul povestirii „Capele de ciini", cunoscuți publicului românesc prin operele lor cele mai de seamă, traduse în limba română și dezvoltînd tradițiile literaturii realiste în anii cari au urmat primului război mondial, scriitorii cehi și slovaci de astăzi militează pentru o literatură însuflețită de idealuri înalte, pentru o literatură pătrunsă adînc de spiritul realismului socialist. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, s-a afirmat în literatura cehă și slovacă, cu mulți ani înainte, o pleiadă impunătoare de scriitori, care au dat nemuritoare opere, cu un pronunțat caracter realist și critic, puternice acte de acuzare împotriva sistemului odios de jaf și exploatare din societatea capitalistă a timpului. Printre acești scriitori se numără și poetul cehoslovac St. K. Neumann, romancierii cehi Ivan Olbracht și Marie Majerova, prozatorii slovaci Peter Jilemnicky și Frano Kral. Și nu este lipsit de importanță să amintim faptul că toți acești scriitori, situați pe poziții avansate și în trecut, au fost printre cei dintîi care s-au angajat pe drumul noii literaturi în anii puterii populare. Dintre ei mai trăiesc astăzi marea prozatoare Marie Majerova, în plină activitate creatoare, cunoscută cititorilor din Romînia prin unul din cele mai remarcabile romane ale sale, „Sirena", — inspirat din viața minerilor — și Frano Kral.

Dacă aruncăm o privire cît de sumară asupra evoluției literaturii cehe și slovace din ultimii ani, se pot face constatări deosebit de interesante. Cel care a urmărit bogata producție literară din acest scurt timp își poate da bine seama că un succes deosebit au înregistrat scriitorii cehi și slovaci în zugrăvirea eroilor populari din trecut, în prezentarea figurilor neuitate de luptători din zbuciumata istorie a patriei, eroi care, în fruntea maselor largi, s-au ridicat la luptă pentru libertate și o viață mai bună. Și nu putem să nu amintim aici remarcabilul roman al lui V. Kaplicky, închinat revoluției țărănești din secolul al XVII-lea și romanul „Bunicul" de Fr. Kupka, o amplă prezentare a re-

JAN KOSTRA

voluției din anul 1848. Dar scriitorii cehi și slovaci au zugrăvit cu o deosebită vigoare și chipul luptătorului înaintat, al comunistului din anii robiei capitaliste și ai ocupației fasciste. Continuînd tradițiile lui Iulius Fucik, scriitorii de astăzi ne-au dat lucrări deosebit de valoroase despre lupta comuniștilor pentru fericirea poporului cehi și slovac. Dintre cele mai strălucite realizări ale prozei noastre contemporane, vom cita romanele talentatei scriitoare Maria Pujmanova „Jocul cu focul", „Viața împotriva morții" care, împreună cu cealaltă lucrare epică a sa, „Oameni la răspîntie", scrisă anterior, alcătuiesc o frescă impunătoare a evoluției societății cehe în perioada dintre cele două războaie mondiale. În partea finală a trilogiei sale, scriitoarea a evocat, cu o deosebită măiestrie, lupta poporului ceh, condus de cei mai buni fii ai săi, comuniștii, împotriva fascismului. Galeria operelor care își trag seva din aceleași lupte eroice se completează cu un alt valoros roman „Cronica" de Peter Jilemnicky, despre răscoala națională slovacă din 1944 și cu volumul de povestiri „Baricada mută", al actualului președinte al Uniunii Scriitorilor din Cehoslovacia Jan Drda. Nuvelele lui Jan Drda prezintă, pentru prima dată în literatura cehă, lupta revoluționară a cetățenilor orașului Praga împotriva fascismului și zilele de neuitat ale salvării orașului de către glorioasele armate sovietice. Un capitol de seamă îl formează în literatura cehă actuală cărțile în care autorii urmăresc evoluția luptelor muncitorești, a grevelor desfășurate în anii stăpînirii capitaliste de masele de muncitori conduse de partid, și în primul rînd vom cita aici romanele atît de răspîndite și citite ale președintelui Republicii Cehoslovace, Antonin Zapotocky, — „Se ridică noi luptători", „Văpăi deasupra orașului Kladno", traduse și în românește, romanul lui Karel Konrad, „Despărțirea" și romanul de curînd apărut al lui Kana „Răscoliți de război".

Scriitorii abordează teme legate de problemele majore ale actualității, de construcția avîntată a socialismului în Cehoslovacia. Încă din primii ani ai eliberării, poeții cehi și slovaci au fost mereu la postul de luptă, cîntînd în versurile lor victoriile poporului care pornise pe drumul unei vieți mai bune. Tematica poeziei s-a lărgit necontenit; frontul poeților militanți a crescut an de an; astăzi, în paginile ziarelor și revistelor din Cehoslovacia, întîlnim numele poeților consacrați cum ar fi V. Nezval, Maria Pujmanova, Vilem Zavada, alături de tinerii minuitori ai condeiului V. Kainar, Jan Kostra, V. Mihalik, Milan Lajciak. Ei cîntă în versuri însuflețite de un mare patos revoluționar mărețele realizări ale poporului, recunoștința fierbinte față de eliberatorii Cehoslovaciei. Printre poeții enumerați mai sus, un loc de frunte îl ocupă desigur V. Nezval, laureat al premiului internațional al păcii, pentru poemul „Cîntecul păcii" tradus de curînd în românește. În versuri înaripate, poetul a arătat aici hotărîrea neclintită a poporului ceh și slovac de a apăra cu toate puterile cucerirle sale minunate împotriva oricăror încercări criminale ale imperialiștilor americani de a dezlănțui un nou măcel mondial.

Deosebite merite, în oglindirea vederilor cehe și slovace, au desigur și dramaturgii cehi și slovaci. Printre ei putem număra pe V. Kana, care — pentru prima dată în dramaturgia cehă — a prezentat o piesă inspirată din mărețul avînt al întrecerilor socialiste. Proza cehă și slovacă care, după cum am arătat și la început, a avut în acești ani de învins rămășițele nefaste ale ideologiei burgheze, a reușit totuși să prezinte conflicte tipice ale vieții noi, chipuri de oameni înaintați, aspecte esențiale ale construcției socialismului. Deosebit de prețioase sînt nuvelele lui Jiri Marek, reunite în volumul „Se luminează" și cartea Mariei Majerova, „Calea fulgerului". Romane valoroase despre calea, deloc ușoară, a transformării muncitorilor și intelectualilor, a ridicării omului la o conștiință de clasă avansată, au scris Alena Bernashova „Drum deschis" și Vl. Minac, „Ieri și mîine". Scriitorii cehi și slovaci s-au inspirat și din marile transformări revoluționare petrecute în viața satului. Printre cele mai bune lucrări scrise pe această temă, amintim romanele „Două primăveri" de B. Riha și volumul de povestiri „Frumoasa Tortiza", de Jan Drda. Dar nu numai ei au creat opere valoroase cu această temă, — și alți scriitori au început să abordeze problemele legate de viața satului cehoslovac. Printre cele mai de seamă producții epice, se află și romanul prozatorului slovac Frantișek Heciko „Satul de lemn", unde autorul a prezentat cu măiestrie drumul satului slovac de la starea mizeră în care se afla la începutul lui 1945 pînă la înflorirea nemaicunoscută de astăzi. În romanul lui Frantișek Heciko trăiesc figuri reprezentative ale țăranilor muncitori, educați de Partidul Comunist, luptători activi pentru transformarea socialistă a satului cehoslovac. Și literatura cehă se poate mîndri cu un roman izbutit despre viața satului: e vorba de „Ofensiva" de V. Rezac, care se distinge prin prezența unui erou central bine construit, un adevărat tip de organizator comunist, dotat cu însușiri superioare de luptător pentru triumful formelor socialiste de viață la sate. Toate aceste realizări, desigur, nu au fost posibile decît în urma unei lupte necontenite împotriva schematismului, idilismului, a influențelor ideologiei burgheze, pe care scriitorii noștri le-au putut evita datorită sprijinului permanent dat de Partidul Comunist. În urma înțelegerii clare a scopului și sarcinilor literaturii cehoslovace, a însușirii metodei realismului socialist, an de an se pot înregistra pe frontul nostru literar noi și noi succese îmbucurătoare. Avem un exemplu fericit în romanul „Fără șef" de T. Svatopluk, laureat al premiului de stat pe anul 1954. Acțiunea romanului se petrece în marea fabrică de încălțăminte „Bata" în primii ani de după cel de-al doilea război mondial. Romancierul reliefează figurile bravilor muncitori care, luptînd cu hotărîre împotriva reacțiunii, reușesc să înfrîngă uneltirile ei murdare. Literatura slovacă a înregistrat și ea în ultimul timp o realizare de seamă. E vorba de romanul talentatei scriitoare Katka Lazarova, „Cuibul de viespi" în care este demascată cu multă vigoare acțiunea dușmanului de clasă și este reliefat rolul conducător al comuniștilor în dezvoltarea satului cehoslovac spre socialism.

Succesele incontestabile pe care le-a dobîndit literatura cehă și slovacă în timpul celor zece ani de la eliberare, cu toate lipsurile existente încă în domeniul literaturii satirice și al celei pentru tineret și copii, ne îndreptățesc să așteptăm realizări din ce în ce mai valoroase. Scriitorii noștri, conștienți de rolul important care le revine în construirea socialismului, vor continua să lupte cu și mai multă însuflețire pentru o literatură în slujba poporului, însuflețită de idealurile cele

În miez de noapte

Gura neagră a tunelului se cască la jumătatea muntelui, largă, cu partea de sus proptită în stîlpi groși și solizi. Becurile agățate de căprioriî armăturii se văd de-afară ca o salbă de mărgele luminoase. Înăuntru lumina e tulbure, amestecată cu umbre. Un capăt al salbei se pierde undeva în adîncimea tunelului. Celălalt se prelungește în afară; la ieșire se desface în două și încinge muntele.

Noaptea e întunecoasă, cu stele puține pe cerul smolit. De pe terasa îngustă din fața tunelului, moș Iacob Cercel, paznicul, se uită gînditor în vale. Acolo, jos, becurile luminează aleile drepte ale taberii de brigadieri, ori se clatină ușurel în fața ușilor. Ochiurile ferestrelor sînt negre, mute. Moș Iacob Cercel cască tare, cu poftă, ridică mîinile și-și întinde trupul mătăhălos. Umbra lui se întinde și ea odată cu mișcările, lungindu-se pînă la marginea terasei și se prelinge undeva în vale. Din tunel se aud bufnituri amortite. Moș Iacob Cercel își înfundă adînc mîinile în buzunarele largi ale pantalonilor și începe să se plimbe cu pași rari prin fața tunelului. Noaptea asta trage mai mult ca ori care altele la somn. Al naibii somn! De ce nu ies odată vagonetii dinăuntru? Ar mai schimba cîteva vorbe cu fetișcana de pe „locomotivă". Locomotiva parcă ar fi o cîrtiță. Numai că are ochi mari, holbați, luminoși. Dar fata-i vorbăreață... I-ar mai trece uritul.

Moșul ajunge iar la marginea terasei. Se oprește și se uită nemișcat, în jos. Acolo la o fereastră e lumină... Își scoate ceasul din buzunar. Două. Care-i ăla de nu doarme la ora asta? Hm, pe tinerii ăștia dracu' să-i înțeleagă... Își prăpădesc nopțile de parcă viața ar ține cît lumea.

Moșul dă iar să caște, dar din tunel se aud pași. Se întoarce repede. Recunoaște silueta prizărită, plăpîndă a inginerului Ionescu. Aha, iaca și un suflet de om. Moșul cîrmește către dînsul, dar inginerul îi bolborosește ceva în grabă, trece mai departe și scoboară cu iuțeală pe trepte, în vale. Așa-i inginerul ăsta. Totdeauna grăbit, fără chef de vorbă.

În urma inginerului se aude huruitul vagonetilor și clacsonul ascuțit al mașinuței care îi trage după dînsa. Moș Iacob Cercel se îndreaptă repede către intrare, cu un surîs satisfăcut.

...În tabără, singura fereastră luminată se deschide larg, izbindu-se ușor de pereții de scîndură ai barăcii. Peste pervaz se apleacă un tînăr cu fața rotundă, arsă de vînturile muntelui. Răsuflă adînc, se sprijină în coate și se uită gînditor de-a lungul aleii. Ferestrele barăcilor sînt deschise și lasă să se audă afară frînturi de vorbe rostite tare, în somn și cîte-un oftat puternic. Plantoanele de noapte cască ghemuite pe scări ori plimbîndu-se prin fața ușilor, înconjurînd cu grijă straturile de petunii și gura leului. Ici-colo, unde becul e mai puternic, cîte o față tînără stă aplecată fără mișcare, deasupra unei cărți. Foile întoarse foșnesc tare în liniștea nopții. E tăcere, e răcoare și noaptea e fără stele. Spre dimineață o să se arate luna.

Tînărul de la fereastră se ridică și se duce la biroul alb, de stejar, dintr-un colț al odăii. În urma lui perdelușele încrețite, din hîrtie albă, subțire, se frămîntă încetișor.

Fața tînărului e blîndă, bună. De pe ea s-au șters urmele de asprime din timpul zilei. Fruntea mai păstrează însă semnele deselor încruntări. Ochii albaștri au în ei o oarecare mulțumire ușor ostentată și parcă o oarecare umbră de dor. Se așează la birou, ia tocul, încearcă pe-o foaie de hîrtie începută: „și acuma, tată, e atîta liniște la noi, că parcă te doare inima. Da' tu treci și dormi — adăugă el mai aspru, aducîndu-și aminte de îndatoririle sale. Celălalt însă nu-l luă în serios. Strigă aproape:

— Și de ce numai ei?

— Așa a spus secretarul. Aștilalți trebuie să doarmă. Hai, intră acolo! și plantonul căscă cu poftă.

— Și tu ce cești, mă?! — se supără cel din prag. Colectiv e ăsta? Mama lui de colectiv... Se răsuci scurt și întorcîndu-i spatele, întră repede în dormitor.

Cei care se treziseră în urma lui îl primiră cu întrebări și mormăituri. Plantonul auzi și se neliniști. „Uite, prostul, acuma îi trezește pe toți". Se repezi și el în dormitor. Prea tîrziu. Erau treji, vorbeau tare și gălăgia fu împrăștiată de vînt peste tabără. Plantoanele celorlalte dormitoare întoarseră capul. Ionică îi auzi de la sediu și își stinse iar țigara: „Ce i-a apucat pe cei de la a șasea?"

În dormitorul brigăzii lui Rebega, vorbeau toți deodată și totuși se înțelegeau:

— Mergem și noi!

— Dacă a zis secretarul că numai ei, de ce să mergem și noi?

— Ți-i lene? Dar dacă s-ar împărți acuma votcă? Ha?

— De ce numai ei?

— Nu mai țipați, fraților!!

Cel care se trezise primul o ținea întruna:

— Da ce-i ăsta? Colectiv sau ce mama dracului e?

— Hai odată! Îmbrăcați-vă! Un, doi, trei!

— Dacă-i colectiv, e colectiv!

Prin ferestrele barăcii izbucni afară parcă speriată o lumină roșie de la becurile vopsite pentru noapte.

Plantonul acoperi vocile celorlalți cu basul lui puternic.

— Liniște, că sculați tabăra!

— Gata! Nu mai urla. S-a făcut. Liniște, mă! Cel cu comanda era primul care se trezise și acuma stătea gata îmbrăcat lîngă ușă.

Plantonul îl apucă de mînă.

— Ce-i asta? Unde vă duceți?

— La tunel, după Rebega!

— Nu se poate! Eu răspund!...

— Lasă! Răspundem toți, ce mai?! Băieții ieșeau unul cîte unul afară, aruncîndu-și în trecere glume și înțepături. Unii erau tăcuți și morocănoși și ca o ploaie rece se abăteau asupra lor vorbele celorlalți. În urmă paturile rămîneau răscolite, împrăștiind un miros ușor de sudoare.

Plantoanele celorlalte dormitoare închideau cu grijă ferestrele deschise și ușile, să nu se trezească tabăra. Ionică se frămînta cu altă țigară aprinsă în gură: „Dacă n-am avut autoritate de la început cu secretarul, poftim!"... Își închipuia că dacă secretarul ar fi fost acasă, inginerul nu s-ar fi dus să-l trezească.

Printre cei de la a șasea, gospodarul dormitorului, îmbrăcat numai pe jumătate, se frămînta frecîndu-și brațele goale:

— Mă duc să vă raportez plantonului de serviciu pe tabără. Zău, mă duc. Mîine ne scoate pe toți în careu...

— Du-te, hai du-te. Iți tremură pantalonii din pricina careului. Hai, ce mai stai? — îl împinge unul strîmbîndu-se. Cineva strigă:

— Da' steagul unde-l lăsați, bă, papă-caș? Steagul de „fruntași", bă!

Cel evidențiat în ziua aceea se repezi înăuntru. Era datoria lui...

Fereastra deschisă scîrțîia și scîrțîitul se pierdea în foșnetul pădurii de pe munte... Fiind spre dimineață, se ivi pe neașteptate luna; ciuntită, stinsă, sfioasă, părea agățată de un colț de munte. Noaptea bătu în retragere și se înghesui prin colțuri adăpostite. De sus de la tunel răzbătea ca de la mare depărtare un zornăit slab de vagonești...

★

Moș Iacob Cercel se uită în urma vagonetilor care intrau iar în tunel și simte că-l cuprinde încet o neliniște. Avea cam cincizeci de ani și pe aici prin munți văzuse și auzise multe.

Îi trecuse uritul. De bună seamă nu-i ceva în regulă, dacă băiatul ăsta, secretarul de U.T.M., a ieșit pînă acuma de vreo patru ori din tunel. De fiecare dată mergea încet de-a lungul șinelor, se tot uita în vale, peste tabără și apoi, după ce șovăia o bucată de vreme, se întorcea repede, încruntat. E-bine să-ți deschizi ochii și urechile că, mă rog, se pot întîmpla multe. Așa că moș Iacob începu să se plimbe și el neliniștit prin fața tunelului. Umbra trupului solid, voinic, îl urma credincioasă. Moșul văzu luna și se opri șovăind ușor a mirare. „Ia, uite-o! Da bine bre, toată noaptea te-am așteptat!" Tresări! Pentru a cincea oară făptura înaltă a secretarului, ud și plin de lut pe haine, se ivi din adîncitura tunelului pe gangul de serviciu.

Moșul îi ieși hotărît înainte.

Secretarul se opri și ochii lui albaștri îl priviră încăpățînați de nehotărîre.

„Doamne, ce-mi place mie băiatul ăsta — se gîndi moșul — ptiu, parc-aș fi muiere". Îl întrebă:

— Ia, ascultă, măi tovarășe, nu-i ceva în regulă?

— Nu-i, moș Iacob.

— Am simțit eu. Da' ce-i?

— N-ajung oamenii la armătură. E pericol de surpare.

Secretarul se uită la dînsul întrebător, cerîndu-i parcă o părere.

— Aha! Așa va să zică. De asta umbli așa ca pe jăratec? — în gîndul lui, moșul îl întreba: „Și de ce nu scoli oamenii, că ai destui acolo jos?"...

Secretarul vorbi ca pentru sine.

— Nu-mi vine să scol băieții. E așa de bun somnul acuma. Intru în tunel, văd greul, mă hotărăsc să-i scol și pe drum mă răzgîndesc. Ei se odihnesc, moș Iacob.

— Apăi, iaca așa-i...

Din tunel ieși în fugă Rebega cu cizmele pline de noroi și cu haina de cauciuc udă. Își scoase casheta de protecție cu un început de pelerină care îi apăra gîtul.

La bază, la capătul dinăuntru al tunelului, din pîntecele muntelui curgea apa necontenit ca o ploaie rară, dar răzbătătoare. Rebega fiind scund, își înălță nemulțumit fața către secretar:

— Dacă nu te duci să-i scoli, mă duc eu și-mi aduc brigada. Ce dracu! Doar nu-s fete mari să nu se scoale noaptea... Dar se întrerupse brusc. Din vale, chiar de sub munte, la capătul scărilor, se auzîră voci și pași grei bocănind pe treptele de scîndură.

Rebega se repezi și se uită puțin în jos, apoi își scoase șapca și strigă:

— 's-ai mei! A șasea! Își dădu drumul pe scări la vale. Secretarul îl urmă în fugă...

Moș Iacob Cercel rămase la post.

— Pe noi de ce nu ne-ai sculat? Asta-i colectiv ori ce mama dracului e? Ce, noi nu sîntem brigada ta? auzi el un glas arțăgos.

— Iaca, ai văzut pozna? Asta-i Nicuță de la mine din Rășinari, mormăi moșul și zîmbind mîndru, își prinse mîinile la spate.

Noaptea începuse să freamăte. Luna mai atingea încă vîrful coltului de munte. Lună palidă, tîrzie, cu marginile roase, încremenite. Jos, în tabără, plantoanele ridicau capetele și ascultau. Iar Ioniță poate se gîndea: „Uite... dacă n-am avut autoritate"...

Tamara Pînzaru

TĂBĂCARII

„De pe cînd nu pătrunsesem bine în inima fabricii, i-am văzut. Doi cîte doi, încovoiați sub un drug de lemn pe care duceau un hîrdău plin cu murdărie, ei înșiși, din cap pînă în picioare leoarcă de murdărie, avînd drept îmbrăcăminte un sac fără nici o formă. Uneori, clătinîndu-se sub marea greutate, făceau să se balanseze hîrdăul, și atunci îi stropea un val de murdărie fetidă, care îl se scurgea apoi în șiroale pe pulpele goale".

(Geo Bogza — „Anii împotrivirii")

...O îndrăzneață pătrundere fără batistă parfumată la nas, în curți părăginite, sumbre, de o sfîșietoare mizerie. Aici era locul unde stăpînea pestilențialul, disgrațiosul și infamia. Era locul unde munca se degrada pînă la scîrnav, unde omul era împins să-și piardă și sensibilitatea și omenia și demnitatea. Aici nu erau nici un fel de scăpări și nici un fel de limane: om și muncă se înjoseau unul pe altul, se urîțeau deopotrivă și se batjocoreau.

Cuvintele reporterului aveau întocmai causticitatea substanțelor minerale pe care le folosesc tăbăcarii, căci despre ei și așa a scris Bogza, prin anul treizeci. Și din marea revoltă a scriitorului țîșnește lava incendiară a unuia din cele mai viguroase rechizitorii din cîte s-au adus vreodată stăpînitorilor de fabrici și de vieți omenești.

Am fost acolo și eu acum, în vremurile noastre. Am fost mai întîi la tăbăcăria fabricii „Kirov". N-am să spun că am dat acolo peste priveliști paradisiace, sau că astăzi în locul duhorii plutesc în aer îmbătătoare miresme. Prologul procesului de producție într-o tăbăcărie se desfășoară pe materia organică și consecința este că o oarecare jenă nu-l cruță nici astăzi pe vizitator. Dacă nu o jenă a nasului, măcar una a ochiului. Dar între dramatismul — nu dramatismul, ci hidoșenia muncii de acum zece sau cincisprezece ani — și priveliștile industriale de astăzi, confruntarea devine patetică.

Intrînd pentru prima dată într-un asemenea loc, un reporter n-o să încerce nici un fel de emoție, dacă nu l-a citit mai înainte pe Bogza. Dacă în mintea lui nu stăruiesc crudele imagini ale celor înfățișate de scriitor, totul o să i se pară foarte la locul lui. În acest caz, numai amintirile tăbăcarilor mai bătrîni pot să reconstituie cîte ceva din viața ticăloasă de altădată. În primele clipe aceste amintiri par estompate și șovăitoare. Dar un trainic filon al suferinței trecute aprinde curînd-curînd flacăra unei necruțătoare și bărbătești mînii.

O bună cunoștință pe care mi-am făcut-o aici este inginerul Lazăr Găină, pe care îl întîlnisem la club. Tăbăcarii se așezaseră la mesele de șah, cei mai tineri întindeau plasele pentru jocul de ping-pong. Echipa de satiră și umor „Vede tot și spune tot" repeta niște cuplete voioase, iar un pianist cam tomnatic improviza o melodie care ar fi vrut să fie, poate, un marș sportiv. Numai inginerul Găină stătea cu nasul într-o carte, care nu era deloc un manual tehnic, ci era, mi se pare, un volum cu povestiri al lui Mihail Sadoveanu.

Inginerul Găină are povestea lui. Mufită vreme el a fost tăbăcar. Tăbăcar ca toți tăbăcarii din lume și cronica lui privitoare la anii de demult este plină de interes. A făcut facultatea muncitorească, cum au făcut-o și alții de aici, și s-a întors în fabrică doldora de proiecte și de frumoase ambiții. Astăzi e șeful cabinetului tehnic de invenții și inovații, și toată ziua cutreeră sălile tăbăcăriei, neobosit și efervescent: Ce s-ar mai putea face aici? Ce s-ar mai putea face dincolo?

ILUSTRATE DE LA SINAIA

...La „cenușar" activitatea este în toi. Hala imensă în care oamenii lucrează cu satisfacția spațiului larg, a aerului și a luminii, a înlocuit maghernița mizeră pe care o va fi cunoscut cîndva reporterul. Inginerul pare destul de mulțumit. Fiecare mică inovație capătă în ochii lui proporții impunătoare, într-atîta inima lui tresaltă la fiecare progres care se face simțit aici. Cînd s-a introdus în hală mecanismul cu care se spală automat crupoanele pentru transmisie, inginerul s-a bucurat ca un copil; gîndul că pericolul inhibării de acid oxalic va fi de acum înainte aproape nul, nu era desigur străin de amărăciunea anilor de altădată, cînd el însuși lucra la prepararea crupoanelor. Găină contemplă adeseori un calendar micuț de buzunar. În calendar e notată data cînd o să înceapă construirea podurilor rulante, poduri care vor automatiza transportul pieilor de la bazin la bazin și, pînă una-alta, inginerul nostru a căpătat ceva din fervoarea unui adolescent care pune la cale cel dintîi poem pentru cea dintîi și cea mai suavă iubire.

— Noroc, noroc, inginerule...

— Noroc, Victore. Merge treaba?...

Victor Banculea face semn din cap că da și arată spre noul stoc de saci cu tanin care a sosit în depozit. Un asemenea sac cîntărește o sută de ki-

lograme și priveliștea spinărilor care se încovoaie sub nemiloasa povară nu i-a scăpat pe vremuri lui Geo Bogza. Dar astăzi priveliștea nu poate în nici un caz să-l mai predispună pe reporter la pamflet, pentru binecuvîntatul motiv că linia decauville din hală ca și dispozitivul muncitorului Ion Bichis pentru descărcarea sacilor cu tanin în butoaie au ușurat efortul fizic. Imaginea muncii care abrutizează nu mai poate să fie surprinsă aici.

Cine, mai bine ca inginerul Găină, a simțit această schimbare? Nici o mirare că-l văd așa de bucuros, că oamenii au astăzi haine de protecție și lapte, în loc de dispreț și ofense. Nici o mirare că el știe să dea prețul cuvenit unui fapt statistic și anume celui care confirmă dispariția accidentelor și a bolilor profesionale într-o întreprindere unde în urmă cu douăzeci de ani oamenii erau cu desăvîrșire sleiți după numai cîteva luni de muncă. Cînd, în cursul anului trecut, 307 tăbăcari au plecat în concediu, în cele mai bune stațiuni de odihnă ale Carpaților, Găină a fost colecționarul unui număr destul de mare de voioase „suveniruri" trimise de tăbăcarii care urcau la cabane sau se odihneau în vilele cochete ale văii Prahovei.

UN „BALET" DISPARUT

În sălile de sus, acolo unde pielea își pierde tot mai mult caracterele biologice, duduie tot felul de mașini. Sînt mașini de două ori ciudate — și pentru configurația lor neobișnuită, și pentru sunetele lor caracteristice. Mașina de cernit. Mașina de sfățuit. Mașina de spălțuit și mașina de falt. Geo Bogza a văzut cîteva din aceste ciudățenii pe vremuri, și le-a descris cu volubilitate dar și cu necaz, fiindcă simțea că, neglijent construite, ele pîndesc viața omului. Dar astăzi, prevăzute cu apărători și cu dispozitive de protecție, aceste mașini au încetat să-i mai dușmănească pe tăbăcari. Ele nu sînt altceva decît „tehnică de sută la sută", cum spune inginerul Gheorghe Peci, tehnicianul sectorului.

Uite presa hidraulică, pentru călcatul pieilor. Este o mașină enormă care stîrnește iute curiozitatea. Maria Gherghișan, lucrătoarea care o manipulează, este o femeie majestuoasă și impunătoare, ca și cum un presentiment al armoniei ar fi atras-o tocmai la această mașină. Lucrătoare și mașină, fac împreună un spectacol deosebit, care evocă forța masivă și calmă.

Există aici multe mașini, dar nu există nici una care să pună note calității pieilor tăbăcite. Această operație, care cere un ochi ager, o mînă fină, pricepere și experiență cu capul, o face însă „pipăitorul" Nicolae Cătănoiu, care sortează pieile după calitatea și destinația lor. „Pipăitorul" Cătănoiu este ceea ce ar fi degustătorul de vinuri la o mare podgorie. Prin „rafinamentul" său el este artistul procesului de producție, iar prin „sentința" pe care o dă este judecătorul suprem al muncii tuturor celorlalți.

Față de Cătănoiu nici inginerii nu mai folosesc obișnuitul lor vocabular tehnic. Cînd se opresc acolo ei privesc admirativ sau critic cutare sau cutare stoc al pieilor sortate și zic „frumos" sau „slăbuț", ca și cum și-ar împărtăși impresiile despre o pinacotecă.

Cînd mergi astăzi într-o tăbăcărie, poți să vezi o mie și unu de lucruri care îți plac și altele care nu-ți prea plac. Poți să strîmbi din nas la priveliștea clubului, sau poți să-ți notezi satisfăcut în carnet cum cutare hală a fost lărgită sau că atelierul de jos a fost înzestrat cu nu știu cîte ventilatoare. Ceea ce te izbește însă din capul locului și ceea ce te urmărește peste tot ca un leit-motiv al documentației tale reporteriești, este străduința generală de a îmbunătăți condițiile de muncă și de a le înstrăina cît mai mult de starea de ticăloșenie de altădată. Aceste străduințe sînt spontane și dirijate, revoluționare sau numai modeste fapte ale cutărui tehnician cu renume, sau pur și simplu idei ale cine știe cărui muncitor tăbăcar. Uite, la „Flacăra Roșie". La valțul de călcat talpă se produceau multe accidente. Unul rămînea fără un braț, altul cu alt beteșug. E un mare noroc să mai păstreze cineva, după o viață întreagă de muncă, toate cele zece degete de la mîini. Astăzi, această vicleană mașină s-a îmblînzit ca prin farmec datorită unui dispozitiv de protecție. Ea nu mai trage de carne, nu mai schingiuiește și nici măcar să mai omoare o muscă nu pare să mai fie în stare.

Iată și alt lucru, petrecut tot aici. Cine venea în întreprindere, cu ani mai înainte, se oprea locului consternat de o barbară priveliște. Cîțiva muncitori cărau cu spinarea la etaj coaja tocată de tanin, îngrămădită în niște saci zdrențuiți și obezi. Cărau e un fel de a spune, fiindcă se tîrau, se propteau de pereți, se rostogoleau pe scări, gemeau și scînceau. Priveliștea aceasta hidoasă a dispărut odată cu instalarea unui elevator; un elevator spectaculos la vedere, cu 12 cupe, care se mișcă după o perfectă sincronizare ca și cum ar fi picioarele unui miriapod, și este în același timp foarte destoinic, fiindcă face cu ușurință și grație ceea ce făceau 20 de oameni, mergînd de-a bușilea, ionind și blestemîndu-și soarta și zilele.

Tot în fabrica asta era mai de mult un lucru tragi-comic și anume acolo unde se vopsesc pieile. Ca să așeze pielea în mașină, muncitorul trebuia să fugă iute-iute după ea, s-o așeze iute-iute unde trebuie și tot iute-iute să alerge înapoi la depozitul de piei și să ia alta. Era o alergătură ciudată, însoțită de o complicată gesticulație, care făcea din bieții oameni eroii fără de voie ai unui balet grotesc; dar firește nimeni nu și-ar fi făcut necazuri din pricina acestui stil neestetic al muncii, dacă n-ar fi fost la mijloc totala epuizare cauzată de acest necontenit dute-vino (care însuma cîțiva kilometri, după spusele specialiștilor) într-un spațiu restrîns, otrăvit de fetide miasme, de emanații organice și de gaze.

Astăzi baletul grotesc a dispărut, fiindcă niște oameni cu imaginație au născocit un dispozitiv în formă de stea care zvîntă pieile și le usucă bine-bine, în vreme ce tăbăcarul supraveghează senin această operație și silește mașina să facă ce vrea el și nici de cum ce vrea ea.

Trebuie repetat și răs-repetat că vorbind despre astfel de lucruri care se petrec într-o tăbăcărie nu m-am gîndit să înfățișez progresul tehnic mai mic sau mai mare, ci mai curînd să schițez schimbarea de o sută optzeci de grade survenită în decorul respingător al uneia din cele mai penibile industrii din lume. Tot felul de instalații și dispozitive, pentru absorbția gazelor, pentru prevenirea intoxicării cu bicromat sau pentru înlăturarea accidentelor sau a bolilor profesionale. Toate acestea schimbă pe nesimțite peisajul infernal din trecut și redau muncitorului de aici demnitatea, sensibilitatea și omenia întreagă. Simțurile tăbăcarilor nu mai sînt astăzi abrutizate și tăbăcite. Acești oameni, care merg în fiecare an să-și petreacă concediul printre pădurile de brazi de la poalele Bucegilor, învață pentru prima dată să-și umple bine plămînii cu aer, cu aer proaspăt și reavăn, cu aer care aduce în nări esența vie a moliftului și a pajiștii ude.

N. Vălmaru

CARNET SOVIETIC

Istoria literaturii sovietice — un tezaur al experienței creatoare

Recent a apărut sub îngrijirea Institutului de Literatură Universală al Academiei de Științe a U.R.S.S., primul volum din lucrarea „Schiță a istoriei literaturii sovietice ruse".

Autorii lucrării prezintă procesul de dezvoltare a literaturii sovietice ca un tot unitar, ca un proces colectiv. Ei și-au pus ca scop „să arate cum au participat scriitorii sovietici, prin ideile și imaginile lor, la lupta comună pentru construirea societății socialiste, pe care a dus-o poporul sovietic, să caracterizeze rolul și însemnătatea mereu crescîndă a literaturii sovietice în lupta pentru cultura nouă, pentru omul nou, socialist, pentru educarea generațiilor tinere în spiritul comunismului".

Lucrarea înfățișează aspecte din lupta ideologică pe care Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a dus-o împotriva dușmanilor marxismului, împotriva vulgarizatorilor de tot felul din domeniul literaturii, ilustrînd prin numeroase exemple rolul conducător al partidului în revoluția culturală, în evoluția fenomenului literar. În paginile lucrării se oglindesc căutările ideologice încordate, eforturile de creație ale scriitorilor sovietici din generația virstnică pe drumul făuririi literaturii noi, lupta pe care trebuiau s-o ducă împotriva influențelor străine din creația lor, pentru învingerea concepțiilor greșite și tendințelor învechite. „Sarcina care stătea în fața scriitorilor era complexă nu numai pentru că mlădițele noului își făceau drum încă într-o formă incipientă, ci și pentru că ei înșiși la rîndul lor abia învățau să vadă și să distingă aceste mlădițe".

Colectivul de autori, folosind uriașa arhivă a institutului, a prelucrat un material nou și bogat privind creația mai multor scriitori sovietici, printre care Gorki, Treniov, Furmanov, etc. Ei dezvoltă și precizează în mod consecvent noțiunea de „literatură clasică sovietică", printre operele căreia se numără „Torentul de fier", „Ceapaev", „Infrîngerea", „Pe Donul liniștit" și alte lucrări de seamă, dezvăluind cititorului comorile artistice ale literaturii sovietice.

Lucrarea a fost primită cu mult interes de opinia publică sovietică și o discutie în jurul ei a și început în paginile ziarului „Literaturnaia gazeta". Participanții la discuție dezbat problema periodizării istoriei literaturii sovietice, metodologia îmbinării, în cadrul prezentării fenomenului literar, a expunerilor monografice privind opera diferiților scriitori și alte probleme.

„Literaturnaia gazeta" a consacrat un articol de fond problemei studiului științific aprofundat al istoriei literaturii sovietice — comoară bogată de experiență scriitoricească — parte integrantă a tezaurului spiritual al poporului sovietic. Prin apariția lucrărilor de istorie a literaturii sovietice, ucrainiene, bieloruse și a altor republici, arată ziarul, se creează o bază științifică pentru sintetizarea largă a procesului unic de dezvoltare a literaturii multinaționale sovietice, în sensul indicațiilor date de C.C. al P.C.U.S. în salutul adresat congresului recent al scriitorilor.

Ofensiva desțelenirii

În martie 1954 sute de mii de comsomoliști din toate colțurile Țării Sovietice, răspunzînd cu elan chemării Plenarei C.C. al P.C.U.S., au pornit spre stepele înțelenite și virgine din Altai și Kazahstan. Odată cu ei au fost îndreptate spre aceste regiuni cadre experimentate de conducători și specialiști, puternice mijloace tehnice moderne. În același trenuri s-au îmbarcat și scriitori.

În paginile unui volum mic, apărut recent în colecția „Ogoniok", într-un reportaj intitulat „Nașterea Zernogradului", Al. Solouhin fixează, în imagini emoționante, fapte patriotice ale eroicului comsomol leninist, ale tineretului sovietic, din marea bătălie a desțelenirii unor considerabile suprafețe agricole care a început în acest an.

Al. Solouhin arată cum începutul bătăliei a fost aidoma pregătirii unei mari ofensive. Într-o bună zi totul părea să se fi răsturnat în micile gări pierdute în imensitatea stepei de la Akmolinsk, acoperită trainic cu zăpada de martie. Șiruri nesfîrșite de trenuri au început să reverse fără încetare pe rampe și peroane tractoare, semănători, pluguri, camioane, piese de schimb, scule, planșe de case prefabricate, corturi, saci cu făină, cu zahăr, slănină, medicamente, echipament. Și oameni mulți, oameni tineri, sănătoși și veseli.

Parcă un front nevăzut se apropiase de aceste locuri tihnite, încărcînd atmosfera cu încordarea specifică ajunului unor mari și emoționante întîmplări.

Prima brazdă trasă de un tractorist, care n-a mai avut răbdare să aștepte ordinul și „și-a făcut de cap", apariția corturilor în stepă cu inscripții „Poștă", „Ambulatoriu", „Brigada 4-a" (și chiar „nu intrați fără să bateți!") au marcat nașterea pe hartă a unei noi așezări sovietice trainice și definitive. Un „Zernograd" (= oraș al cerealelor) s-a născut. Unul printre alte zeci care s-au ridicat în diferite părți ale stepelor Kazahstanului și Altaiului, ale noului grînar sovietic.

Reportajul lui Al. Solouhin este o afirmare, printre altele, a prezenței permanente a scriitorilor sovietici în primele rînduri de luptă ale poporului.

Epigrame

Lui Șt. B., cu privire la soarta epigramelor mele și ale sale, în coloanele „Gazetei literare".

Pe mine, da, mă tot amînă
Pînă să public una bună,
Dar e mai rău de dumneata
Că ți le publică așa.

Lui Șt. B., care îmi recomanda să mă înfrupt și eu din „Mărul de lîngă drum" al lui M. Beniuc.

Sînt prea bătrîn să iau acum
Din mărul lui de lîngă drum.
Nu pot să urc, c-aș lua și-un sac
Iar cele de pe jos nu-mi plac.

TUDOR MAINESCU

Savantul Daniel Danielopolu

S-a stins din viață zilele trecute academicianul profesor doctor Daniel Danielopolu, un mare fiu al poporului nostru, un om care și-a închinat întreaga sa putere creatoare muncii în slujba vieții. Învățați de seamă ai țării noastre au scos în evidență contribuția imensă a acestui strălucit reprezentant al științei românești la progresul cercetărilor care aveau drept scop descoperirea de căi necunoscute încă și de procedee noi, care să ajute la apărarea oamenilor împotriva suferințelor. S-au rostit numele unor ramuri noi ale științei, al căror început de drum este legat de numele marelui savant; al unor tratamente originale descoperite de clinicianul cu renume mondial, pe vremea cînd era încă student, acum mai bine de o jumătate de veac și folosite de atunci pînă azi în lumea întreagă; s-au numărat peste 1200 de lucrări de specialitate, elaborate cu o rîvnă mereu sporită cu trecerea anilor și ajunsă la cele mai înalte trepte în anii de după eliberarea țării noastre de sub fascism, ani în care Daniel Danielopolu a dus la bun sfîrșit și a publicat mai multe lucrări decît în toată activitatea sa anterioară.

A reieșit din toate aceste omagii și aprecieri grăitorul exemplu pe care-l constituie viața și creația savantului Daniel Danielopolu. El s-a apropiat de epoca noastră, a construirii socialismului, pe calea științei, pe care a slujit-o sincer; acestei epoci i-a aparținut prin spiritul care l-a călăuzit permanent, atunci cînd a înțeles să-și consacre talentul, inteligența, cunoștințele în folosul celor mulți. Înalta obiectivitate științifică, scrupulozitatea observației, l-au dus în chip firesc la o gîndire caracterizată de elemente materialiste, la cercetarea în legătura lor cauzală a fenomenelor și proceselor corpului omenesc privit ca un ansamblu, la îmbinarea muncii teoretice, de laborator, cu practica din clinică, de la căpătîiul bolnavilor.

Concepția sa de savant care a înțeles adînc rosturile științei, l-a condus la lărgirea și înmulțirea căilor și resurselor ei, la adoptarea celei mai înaintate metode de cercetare științifică, a gîndirii materialist-dialectice; iar activitatea sa practică, de toate zilele, închinată oamenilor, munca sa de medic și profesor, l-au dus la participarea în marile acțiuni ale epocii noastre, cum a fost aceea a luptei pentru pace. Academicianul Danielopolu a fost membru în Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R. și a făcut să răsune la diferite întîlniri internaționale glasul hotărît al oamenilor muncii din țara noastră, voința lor de pace și prietenie între popoare.

Prin această neobosită și mereu mai spornică activitate închinată poporului, prin lumina și descoperirile pe care le-a adus în atîtea domenii ale științei medicinei, prin flacăra pe care a sădit-o în conștiința discipolilor săi, continuatori ai operei sale, prin întreaga sa viață de muncă pilduitoare, savantul Daniel Danielopolu se situează între constructorii de seamă ai patriei noastre fericite de mîine, ai Romîniei socialiste.

M. Gafița

DISCUȚIE DESPRE POEZIE

POEZIA NOASTRĂ

IV

În poemul lui Jebeleanu sînt puternice tablouri ale timpului, tablouri de suferință a poporului subt boieri, se înalță în el puternice flăcările luptei (de-aș aminti numai pasajul bătăliei cu turcii pe Dealul Spirei), domină în el strălucitoare figura lui Bălcescu, luminată la sfîrșit de razele unor zile mari, a luptelor și biruințelor de acum, pe care profetic, Bălcescu le străvede prin veac, în clipa cînd trebuie să se stingă, departe de patrie, în surghiun. Mansarda cenușie și umedă, fără sobă, fără prieteni, doar cu doi hamali îndureraţi de soarta celui ce moare, este luminată de fruntea în broboane a lui Bălcescu, care ține în mînă batista purpurie de sînge... Deodată însă parcă pereții se sparg, dispar de puterea luminii din sufletul muribundului:

Brobonită-i este fruntea,
Lunecă pe dinsa stele.
...Fulgerat-a în mansardă
O lumină de oțele!
Din lăuntrul lui zbucnit-a
Și-a tăiat odaia-n două:
S-a umplut odaia toată
De lumină ca de rouă
Unde sînt pereții umezi?
Strălucesc departe tare...
Și-i mansarda-acum cît lumea:
Naltă și încăpătoare.

Și deodată răsare patria, Dunărea, apare Mihail sin Radu, acum hamal în port... și deodată:

...Trimbiți sună, vin desculții
Către el, din toată zarea,
De atîta bucurie
I se taie răsuflarea.
Hei, ce mai flăcăi, ce fete,
Oaste fără de sfîrșit!
În odaia cît pămîntul, —
Vifor s-a dezlănțuit.
Nu, nu face calea-ntoarsă
Oastea, — bine se mai bate!
„Sînt cu voi, desculți în arme,
Sînt cu tine, Libertate!"

Citeodată, în poezia noastră de azi, apele trecutului se ciocnesc cu valurile revoluționare ale prezentului, epave ale vechiului sînt azvîrlite de stînci, și iese biruitoare viața nouă. Adeseori viața nouă este scoasă în evidență prin comparația cu trecutul sumbru, descris citeodată mai bine decît prezentul. Cazuri de acest fel sînt poemul „Minerii din Maramureș", în care bătrînii luptători ca Remeș, evocă, pentru a întări pe cei tineri, imagini ale suferințelor trecute; sau poemul „Rapsodia marinarilor" al lui George Dan, în care cele trei părți ale poemului — „Ani de pace", „Ani de război" și „Uragan în Baltică", marchează trei etape: viața grea a marinarilor, ultima fiind aceea a marinarilor de azi, liberi și ajutați la greu de frații lor sovietici.

Cu aceasta am atins o treaptă a poeziei noastre, care ne apropie nemijlocit de realitățile de azi, căci dragostea față de Uniunea Sovietică, exprimată în imagini concrete culese de poeți în timpul eliberării sau ulterior din contactul cu oameni sovietici, din vizitele în Uniune, face parte integrantă din dimensiunile vieții noi. Dacă anii războiului au răsunat în poezia contemporană pe toată întinderea ei, iar în poemul „Războiul" al lui Mihu Dragomir ia proporții de mare tablou artistic al acelor cumplite timpuri, fără ca totuși să putem spune că de-acum subiectul acesta ar fi fost destul explorat și exploatat, în ce privește poezia inspirată din dragostea față de lumea sovietică sîntem mai bogați cu mult. Una din cele mai frumoase realizări, ca imagine globală, este poezia lui Victor Tulbure, „Vișinul lui Vania". Dacă economia de spațiu n-ar fi o piedică, ar merita să fie reprodusă toată această poezie în care, pe la viță, în fața casei, într-un sat pe Crișul Alb, în răgazul dintre două bătălii, doi osteni, în ranițî cu grenade și cu pîine, stau de vorbă cu un moșneag, înainte de a porni în marș „spre Budapesta. către Tatra Mare". Pe moș îl podidise plînsul, auzind cuvintele pline de omenie ale osteanului sovietic, care vorbea de viitor, de lumină, de pîine. Oștenii au plecat, războiul s-a terminat, Vania poate s-a întors la femeia lui, poate lucrează la strung ori pe ogoarele sovietice, ori cum i se adresează poetul:

„mușcat de moarte, cu grenada-n mînă,
poate-ai căzut cu fruntea în fărînă
și părul tău prin holde poate-l legeni.
Poate-au crescut din trupul tău mesteceni,
ca azi, să-mi cînte patria și steagul,
să-mi înflorească iezi și prunci meleagul...
. . . . . .
Dorul prin ani, măi Vania, se îndreaptă.
Moșneagu-acela tot te mai așteaptă.
În satul lui ogoarele-și dau mîna,
rod bun să urce bobul și fărîna.
Și-n amintirea ta, sădi moșneagul
un vișin cum e inima și steagul.
Tot satu-i zice „Vișinul lui Vania!"
Iarna pe dimb se dau copii cu sania.
Dar vara, vin, ca vrăbii din tot locul,
la vișinul cu vișine ca focul.
Se urcă pe uluci, creanga s-ajungă.
Moșul se bucură și nu-i alungă:
— Luați, copii, din Vișinul lui Vania,
care-a luptat aici, în Transilvania".

Exemple de acest fel se găsesc destule, dar dacă ar fi să alegem pe cele mai bune, iarăși am începe cu nume ca Jebeleanu, care a scris „Micul oștean", ca Maria Banuș, care a scris „Din munții Georgiei" și alte nume ce au revenit atît de des și vor mai reveni în acest articol, ca Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Virgil Teodorescu sau tineri ca Tiberiu Utan, Toma Maiorescu și încă mulți alții cărora literatura noastră le datorează versuri frumoase despre Uniunea Sovietică, despre Revoluția din Octombrie, despre prietenia romîno-sovietică, despre Lenin, despre Stalin și despre marele Partid Comunist al Uniunii Sovietice. Acestea toate au făcut pe poeții noștri cei mai buni să poată spune cu atîta simplitate și atît de frumos versuri ca acestea ale lui Gavril Mihai în poezia sa „Conștiința lumii":

Pe lume nu e nume mai de preț,
Născut cu noi din veacul greu și trist,
Un nume să răsune mai măreț
Decît înaltul titlu — comunist.

El poartă dintre oameni cei mai buni,
Mineri, ostași, țărani, poeți.
...În noi stă adunat din timp străbun
Ce-i mai curat și ce-i mai îndrăznet.

Și nu pot să nu mai adaug din versurile poetului „Sîngelui popoarelor" R. Boureanu, măcar această strofă, referindu-se la ultimele zile ale lui Lenin:

Dacă molizii-ar fi putut ca-n basme,
Ca Cernomor, cu vrăji să se prefacă
În cioturi mari de fag de ars în vatră
Ei ar fi auzit, cuprinși de flăcări,
Cum el îi spune-ncet: „Te rog, Nadejda,
Citește-mi din Jack London!"
Și de-aproape
Priviți de el, le-ar fi crescut văpaia
Cum i-a privit pe cei cuprinși de jarul
Înflăcărării ce-i mina în luptă,
Să ardă tot ce-i putred, ca să crească
Din lăstărișul nou o lume nouă.

Din astfel de versuri grăiește spiritul de partid și spiritul de partid străbate imaginile poetice, care oglindesc viața nouă de la noi din țară și lupta poporului, fie că-i vorba de construirea socialismului, fie că-i vorba de întărirea frontului păcii.

Un tînăr poet, Aurel Rău, vorbind de gospodăria colectivă de la Mirăslău, scrie:

O fabrică se vede ca-ntr-o ramă
Departe, cu un steag, pe cerul clar;
Holdele merg... Și steagul ei de jar
De-acolo, fluturînd, parcă le cheamă.

Spre sat prin caldul cîmp eu mă îndrept,
Un sat ca multe-n lungul țării mele,
Și cînt aceste spice mari și grele
Ce, murmurînd, mă tot lovesc în piept.

Eu trec și pun în cîntec mari elanuri,
Căci simt acum aproape ziua cînd,
Larg mîna streașină la ochi ducînd,
N-oi mai zări sfîrșitul ăstor lanuri.

Imaginea e simplă și clară: o fabrică cu steag roșu spre care parcă merg holdele coapte, și poetul care în perspectiva viitorului, cu mîna streașină la ochi, privește uriașa colectivă al cărei hotar nu se zărește... Tabloul nu izbește prin sclipiri de mare originalitate, dar e veridic și nou, iar dacă ar putea să se lege careva de el, că anume, deși e prezentă alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, lipsește în el problema militarismului german, firește că ar fi ridicol. Un tablou fiind un întreg, este totuși o parte dintr-un întreg mai mare. Iar dacă cineva s-ar lega de caracterul idilic al tabloului, i-am recomanda versurile aceluiași poet din același volum, „Mesteacănul" rostite de Blag Zenobie, un colectivist, împotriva unuia care vrea să se streacoare în colectivă:

„Lup viclean și uctgaș,
Pielea oii o-morăcași.
Hoț de codru. Și prin noapte
Te cunoaștem după pași.
Cui ai dat tu băutură,
De ți-a scris pămînt puțin?
Mijlocaș! Tu, stîrpitură,
Nu te poți spăla cu vin!
Nu erai tu omul tare
Cărui eu i-am tot slujit
Pentru haine și mîncare,
Dezbrăcat și nehrănit?
Unde-i via, trei hectare,
Unde-i lanul nesfîrșit,
Unde-s banii din sălțare?
Nici un leu nu mi-ai plătit!
Cum cutezi tu, ziua mare,
Să ne spui că ești cinstit?
Frunza-n codru, măi, pălește —
Ai să te usuci și tu!
Crezi că ne mai duci hoțește?
Noi ți-o spunem verde: Nu!"

Desigur că versuri ca acestea nu sună de exemplu ca păsărească din răposata poezie decadentă:

Cir-li-lai, cir-li-lai,
Precum stropi de apă rece
În copaie cînd te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig
Oase-nchise-afară-n frig...

ci amintesc mai curînd pe cele din străvechea doină haiducească, a căror continuare, la modul revoluționar de astăzi, ele și sînt:

Dare-ar bunul dumnezeu
să umble și plugul meu!
Din baltag să-mi fac eu plug,
Pistoalele să le-njug,
Ca să brăzduiese ales
Unde-o fi cringul mai des;
Să trag brazda dracului
Pînă-n capul satului,
Drept ușa bogatului...

Din versuri ca ale lui Aurel Rău nu se poate spune că lipsește lupta de clasa, iar felul acesta de poezie la noi este frecvent, și nici măcar nu este a lui Rău cea mai reprezentativă. Căci dacă este vorba să o dăm pe cea mai reprezentativă, s-ar cere citate poeme întregi, cu icoane vii ale vieții de astăzi, cu oameni de tip nou, iluminați de viziunea unui trai fericit și drept, fără clase exploatatoare. Pentru a ilustra acest domeniu al poeziei noastre, oglindirea luptei, viața nouă a satului, pentru gigantica desfășurare a forțelor poporului pe drumul transformării socialiste a agriculturii, este necesar să reamintim trei poeme mai mari, care sînt, în ordine cronologică, „Lazăr de la Rusca" de Dan Deșliu, „În satul lui Sahia" de Eugen Jebeleanu și „Despre pămînt" de Maria Banuș, deși rămîn pe dinafară încă foarte multe realizări valoroase și încă nevalorificate de critica noastră.

Poemul „Lazăr de la Rusca" al lui Dan Deșliu, în ciuda neajunsurilor lui fără curaj semnalate, sau mai bine zis nesemnalate de critică, anume sfîrșitul cam destrămat, impuritățile verbale, versurile șterse și ușurele, este o remarcabilă realizare ca imagine poetică, deoarece ne dă în poezie un prim puternic erou pozitiv, pe Lazăr Cernescu, dirz, neînduplecat chiar în fața morții pe care i-o pregătesc chiaburii. Este un erou-martir, care însuflețește la luptă, pentru că simți în el forța conducătoare a partidului, simți victoria viitoare a țărănimii noi, aliată, ajutată și îndrumată de clasa muncitoare. Popularitatea acestui poem în rîndurile cititorilor noștri este pe deplin îndreptățită.

Poemul „În satul lui Sahia" al lui E. Jebeleanu, realizat de un talent matur, multilateral și viguros, cu toate că autorul zugrăvește mult mai viu și mai colorat trecutul decît prezentul, face parte din operele majore de după eliberare, toemai pentru că subliniază cu mare artă drumul din trecut spre viitor, rolul luptei comuniștilor în zămislirea timpului nostru, doborîrea robiei de altădată, pentru ca să apară o formă nouă de viață țărănească: gospodăria de stat. Imaginea lui Alexandru Sahia, scriitorul comunist, este zugrăvită în poem cu mare măiestrie și ridicată la nivelul unui simbol al luptei de atunci.

Poemul „Despre pămînt" al Mariei Banuș — deși eroul negativ al poemului, domnul *Fost*, apare cam fantomatic și cam schematic, ca un desen spălăcit, cînd încă dușmanul la noi este destul de virulent și de primejdios, deși limba uneori înecată de neologisme dăunează caracterului de popularitate al versului, — este totuși o realizare poetică de linia întîi, pentru că reușește să zugrăvească o țărănime nouă, viguroasă, conștientă de rolul și rostul ei, competentă în problemele agriculturii și revoluționară în drumul de transformare multilaterală a ogoarelor țării într-o grădină roditoare a celor ce muncesc.

Există la noi, desigur, o destul de variată și de dezvoltată poezie a omului muncii de la oraș, din uzine, din mine, o poezie a peisajului industriei în creștere, a mașinii care ajută pe om, pe care omul o perfecționează... Există o poezie, deci, a forțelor de producție, menite să revoluționeze întregul trai al poporului și la sat și la oraș. Figura muncitorului liber, conștient, pătruns tot mai mult de mentalitate comunistă. începe să se deseneze tot mai mult și în poezia noastră. Cristian Sîrbu, el însuși fost muncitor, zugrăvește imaginea din trecut a muncitorului:

Mihali Borș, colegul meu de lucru,
La prinz cînd strada sună din flașnetă,
Își culcă obosita bătrînețe
Pe dușumea, pe-o foaie de gazetă.

Și-ntunecîndu-și ca un mort obrajii
Ce supți de vremi și-au ascuțit pomeții,
El pleacă-n lumea somnului o clipă,
Ca să-și mai uite de amarul vieții.

Culcat, cum trage-acum dintr-o țigară,
Oftind cu ochii-nehiși pe jumătate,—
Eu înțeleg că-n visul lui sclipește
Un pat curat cu perne bucălate.

Dan Deșliu, în „Minerii din Maramureș", prinde în figura lui Remeș trăsăturile muncitorului revoluționar din trecut, care cu focul său însuflețește pe cei de azi, sporindu-le entuziasmul. Deși imaginea lui Remeș este construită în parte după un erou dintr-un poem al lui Gribaciov, ea are însă destule note specifice, iar în cursul poemului se schimbă îndeajuns ca să devină un chip aparte, puternic, de neuitat. Veronica Porumbacu descrie în „Tovarășul Matei" figura tînărului muncitor, ager și sprinten, frămîntat să facă o inovație, Cicerone Theodorescu ne dă cîteva tablouri vii din lumea petroliștilor, din care desprind această imagine a „Tovarășului Cazan Dulgherul":

„— Viclene straturi. Aspră stîncă.
E, munca omului, grea încă...
Și-i turla de foraj prea-neață!
Se mișcă tot ca altădată!

Așa s-o ținem cu domolul?
Adică e codaș petrolul?
Să depășim, adică, planul,
Dar nu acuma, ci la anul?"

...Cazan dulgherul sta pe gînduri
Și se-ncrunta la stîlpi și scînduri.
„— Măi sondă, cum drac să te mute
Aceiași oameni, dar mai iute?"

Cu grea privire de chirovnic,
Cu meșteri ochi, de inginer,
La sonda lui urcînd spre cer
Se uită, azi, ca un ibovnic...

„— S-o muți mai repede!..." Cădea-va?
Ba nu. Va izbîndi isprava.
— La probe, fă măsurători!
De trei, de cinci, de zece ori...

Tovarășul Cazan dulgherul
Se-ndreaptă. Stă. Scrutează cerul.
Desaga anilor și-aruncă.
...Ce tînăr novator e-n muncă!

Se reliefează pe pînza acestor versuri cu bătătură deasă, cu florile specifice ale lumii muncii, portretul muncitorului *nou*, deși bătrîn ca ani, născut în condițiile de muncă liberă ale construirii socialismului. Nou este și bătrînul inovator, nouă este și imaginea poetică.

Totuși poezia în care eroii clasei muncitoare, fie la muncă, fie pe tărîmul activității obștești (mă refer la comuniștii propriu ziși), să fie înfățișați la nivelul lor din viață, încă ne lipsește. Destul de des sculele și termenii tehnici iau locul omului, a ideilor și sentimentelor, și nu o dată platitudinea se prezintă în locul poeziei. Căci cum altfel ca platitudine și banalitate pot fi numite versuri ca acestea din poemul „Ptinea" al lui George Dan, poet, altfel, talentat:

Peste patru străzi te-mbie
Aburi calzi ca de tipie.
N-are fabrica reclamă,
Dar mirosul pîinii cheamă.
Ca o inimă de mamă...
Fabrica e „Steagul Roșu"
Și portar e taica-moșu.
Dau binețe, spun ce vreau,
Și hîrtia mea i-o dau...
Ochelarii ies din teacă.
Și moșneagul se apleacă
Și citind, se dumirește...
Viră-n teacă ochelarii,
Dă hîrtia și-mi vorbește:
„— După cum văd, vrei brutarii
Să-i cunoști și-apoi să scrii
Niscai stihuri... poezii...
Foarte bine! Mergi și scrie
Despre sfînta brutărie!
Fa dă pîine tuturor,
Să muncească mai cu spor,
Căci viața se reazimă
Pe rotunda azimă...
Mergi pîn' la etajul trei
La „brutarii" cu cercei.
La brigada de femei!

Și așa mai departe despre „sfînta brutărie"...

De astfel de versuri este mai bine să fie scutiți cititorii și să fie lăsați în pace, cu atît mai mult cu cît în poezia despre muncă, despre oamenii muncii, chiar dacă nu avem foarte multe poezii, putem spune că avem poezii combative.

Dar poate cel mai combativ domeniu al poeziei este cel al luptei împotriva războiului, împotriva atițătorilor la război, împotriva agresiunii imperialismului american, și în general a tuturor dușmanilor păcii.

Și cum nu mi-am pus de loc în gînd să stabilesc, nici să respect vreo scară ierarhică a poeților noștri, scotindu-i pe unii prin definiție și de drept primii, iar pe alții în spatele lor, după cine știe ce criterii discutabile, voi începe cu o poezie a lui Ion Brad, care a fost premiată la al IV-lea Festival al Tineretului, în anul 1953, la București:

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Șuierătoru-i merș și-acum
Parcă-l zăresc, cuprins de teamă,
Țîșnit în aer
Ca un caier
Aprins și călător departe,
Risipitor de plîns și moarte.

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Un tînăr de la noi, acum,
Poate cu mine de o seamă
L-a scos lucrînd
De subt pămînt,
A șters tăcut rugina arsă
Apoi l-a așezat pe masă.

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Dar din potirul ei acum
Cu pleoape mici, fîrave, cheamă
Zvelți crini subțiri,
Mici trandafiri
Și flori de iunie curate
Din cîmpuri pășnice-adunate.

Slăvite fiți voi, aspre mîni,
Ce-ați scormonit în glia dragă,
Voi, viitorului stăpîni,
Voi tinerii din lumea-ntreagă.
Ce știți schimba
Ghiuleaua grea,
Obuzul amenințător
În simplă vază pentru flori!

Imaginea este frumoasă, nu numai pentru că e curat realizată (afară de cîteva mărunte greșeli de rimă sau *pleoapele mici* și *fîrave* la crin, imprecise ce nu o face crinul), ci este frumoasă pentru că ideea convertirii în obiect al bucuriei vieții a unui obiect al morții este frumoasă, atitudinea poetului este frumoasă, încrederea lui în forța tinerețului lumii de a transforma „obuzul amenințător în simplă vază pentru flori".

Poeziile cu tematica păcii, realizate cu o măiestrie demnă de această înaltă cauză și pătrunse de un spirit combativ ce nu poate caracteriza decît pe niște îndrăgostiți de viață și de dreptatea celor ce muncesc, sînt în literatura noastră actuală nenumărate. Începînd cu pateticele versuri ale Mariei Banuș „La masa verde" și continuînd cu „Lidice", „Fîntîna din Coreea", „Războiul bacteriologic" și atîtea altele ale lui E. Jebeleanu, „Primăvara coreeană" de A. E. Baconsky, cu „Corăbii spre Indonezia" de R. Boureanu, cu „În numele vieții semnează", cu versurile despre Alfredo Varela și altele ale lui Dan Deșliu, cu „Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război" și recentul poem de remarcabilă originalitate „Cancerul lumii" ale Ninei Cassian, cu „Părerea lui Jeannot și a Franței" de Șt. Iureș, cu „Act de acuzare" a lui E. Frunză etc., pînă la ultimele poezii împotriva războiului atomic și a remilitarizării Germaniei, putem spune că preocuparea de căpetenie a poeților buni este de a fi prezenți prin creația lor în cele mai avansate posturi ale apărătorilor păcii. Vezi, gîndindu-te la aceste poezii, la masa verde stînd față-n față cele două tabere, din care una cere moarte, alta viață; vezi patinele puiului de ceh, ce ar alerga vesele pe gheață, dacă n-ar fi fost pe lume hitleriști să radă Lidice de pe pămînt, Oradour, Coventry, să înalțe furnale de ars oameni de vii; vezi orrile din Coreea, crimele imperialiștilor, vezi pe ucigașii lui Beloiannis și auzi glasul poetului:

Voi, oameni!
sădiți în sufletele voastre
odată cu dragostea de viață
înainte de spaima de moarte —
cuvîntul pace!

Puneți-l, mame, pruncilor
cu un zîmbet trandafiriu în colțul gurii!
Învățați, dascăli, o singură ură:
împotriva semănătorilor urii!

(M. Breslașu: Imn)

S-ar putea spune că și poeții noștri, ca și poeții sovietici, ca și toți poeții progresiști din lume, au luat duh din glasul lui Lenin, al cărui prim-decret și prim cuvînt, cînd s-a născut statul sovietic a fost cuvîntul *Pace!*

Direct de poezia păcii se leagă poezia despre apărătorii patriei. Grănicerul de la frunturile țării; oștenii de la trupele de securitate care urmărește pe tîlharii ce încearcă să-i arunce pe teritoriul țării dușmanul păcii între popoare, imperialismul anglo-american; soldatul care se instruiește să-și apere țara, matrozul, aviatorul își au silueta prinsă în poezia noastră, faptele lor sînt cunoscute poporului, cîntecele noastre sînt cîntecele pe care ei le cîntă în marș sau pur și simplu la veselie. Poeți ca Radu Boureanu, Nicolae Tăutu, George Dan, Mihu Dragomir, Ioanichie Olteanu, Dan Deșliu și alții au îmbogățit poezia noastră cu versuri de înalt nivel artistic despre oaste sau pentru oșteni. În esență este vorba de a împlini și pe această cale testamentul Văcărescului, anume: *cinstirea patriei* prin oglindirea forțelor ei de apărare ce cresc subt steagul partidului.

Cu aceasta însă nu s-au epuizat aspectele poeziei noastre, iar dacă peste poezia de iubire trec repede, pentru că este un domeniu cam neglijat de poeți, tot în treacăt voi aminti și de poezia satirică, încă neîndestulător de dezvoltată, dar în plin progres și cu succese în fabulă și în genurile de poezie directă la poeți ca Marcel Breslașu, Ștefan Iureș, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu. Dacă din lipsă de spațiu nu putem reproduce aici fabula Ninei Cassian cu leul, adecă șeful, în fața cărui nimeni nu crîcnește, cel mult iepurele constată că becul electric ar trebui înlocuit cu unul cu mai puține lumini, face să citîm unul măcar din multele rondeluri reușite ale lui Cicerone Theodorescu, „Rondelul dopului isteț":

Plutind ușor, — istețul dop
Se vrea mereu la suprafață...
Filozofia lui măreață
Durează, cred, de la potop.

„Ca să răzbați mai iute-n viață
Nu trebuie să fii Esop..."
Plutind ușor, — istețul dop
Se vrea mereu la suprafață...

Și fie-n zeamă de dulceață,
În apă simplă sau sirop...
Lin, fără cazne, filantrop
„Fă tot ca mine"... te învață.

Plutind ușor, — istețul dop.

O mulțime de tipuri care mai stăruie în viața noastră de acum, lingușitorul, servilul, a toate-știutorul etc., sînt astfel luate de Cicerone Theodorescu în conture tăioase, caricaturale, și plesnite în obraz. Mulți se recunosc în aceste rondele și declară, firește, că rondelele sînt proaste...

Dacă la noi este posibilă o atît de bogată înfățișare în imagini realiste vii a adevărului vieții, cu trăsăturile ei pozitive, cîntate veridic și artistic, și noi, cu rămășițe ale relelor din trecut biciuite însă nu totdeauna destul de energic de poeți, aceasta se datorește forțelor transformatoare care duc poporul pe drumul socialismului și în primul rînd forței conducătoare, partidului clasei muncitoare, călăuzind toate sectoarele vieții, inclusiv al artei, pe principii marxist-leniniste. Datorită acestei forțe uriașe, care în zece ani a revoluționat sufletul poporului și i-a pus în mișcare resursele de producție și de creație ca niciodată în trecut, s-a produs o radicală transformare și în artă și în sufletul oamenilor din domeniul artei.

Mentalitatea de gașcă, de birecuță, de grup și grupuleț a fost înlăturată, și chiar dacă ici-colo mai încearcă să se înfiripe, caracteristic pentru artiștii și scriitorii noștri este spiritul de partid. Spiritului de partid se datorește înflorirea poeziei noastre. Dacă am lua ultimii 20 de ani din literatura țării și am pune poezia dintre 1935 și 1945 alături de poezia dintre 1945 și 1955, am avea în față două tablouri care nu seamănă, care se bat cap în cap. Primul tablou, 1935—1945, este o îngrămădeală de imagini stilcite, mincinoase, menite să ascundă adevărul vieții, care încearcă să răzbească prin ele; al doilea tablou, 1945—1955, unitar în ansamblu, luminos, oglindind realitatea, atît cu laturile ei întunecoase din trecut, cu umbra prelungită pînă în prezent, cît și cu formele vii și puternice ale prezentului, cu oameni pătrunși de optimism și patos revoluționar, luptînd cu tot ceea ce este vechi și înfăptuind noul. Spirit de partid era și în vechiul tablou, dar trebuia să lupte pe viață și pe moarte cu putreziciunea copleșitoare pe atunci. Eliberarea țării, victoria clasei muncitoare, regimul popular au adus și victoria spiritului de partid în artă, în literatură, chiar dacă rămășițele trecutului mai răspîndesc pe alocurea duhori insalubre, chiar dacă mai apasă pe unul sau pe altul ideologia burgheză în descompunere.

Victoria spiritului de partid în poezia noastră explică și de ce atîtea din versurile poeților vorbesc de partid sau sînt închinate partidului, începînd cu versurile mult cunoscute ale lui A. Toma și pînă la ultima antologie, „Partidului", nu de mult apărută. Am să dau un singur exemplu, „Dedicația" lui M. R. Paraschivescu:

Tie, ce scut mi-ai fost mereu
Și sfetnic bun ce-atît de des
Ți-ai aplecat la cîntul meu
Urechea și m-ai înțeles
Cînd ai văzut durerea grea
Din care el s-a zămislit,
Și spornica-ndoială-a mea,
Și deznădejdi ce m-au pîndit,
Și lupte surde ce-am purtat
Cu mine însumi, solitar,
Și-n care aripaiul sfînt
Al tău, mi-a fost stăjornic far —
Spre tine-nchin acuma rodul
Acestor nesfîrșite munci,
Că-n tine am văzut norodul
Și visurile lui, atunci.
Iar dacă întinzîndu-ți mîna
Să frunzărești aceste file
Ai să-ți aduci aminte una
Din clipele acelor zile,
Voi socoti că am urmat
Îndemnul tău ce-mi fuse far
Și-acuma iată-l, prelucrat
Nu chiar de-un meșter aurar,
Dar mai sporit la preț, nițel
Nu printr-a mea lucrare, ci
Prin cîntul viu ce izbuti
Să-nfrîngă lacrima din el.

Cîntul viu al vieții, pe care l-a stîrnit partidul în inima poporului și care a înfrînt lacrimile, a dat nou suflet cîntecului poeților noștri.

Noi iubim această cîntare nouă a poeților, pentru că ea emoționează, pune în mișcare inimile oamenilor. Căci asta-i esențialul în poezie: să emoționeze, să nu rămîi, după citirea sau ascultarea ei, cu impresia că ai sărutat pe buze o față de cauciuc. Și pentru a arăta ce înseamnă încărcătura afectivă, sarcina ei electrică, am să dau următorul exemplu: un căruțaș își bate calul, ca să urnească din tină căruța împotmolită. Calul slab, numai piele și os, se încordă în ham, se opintește, își îndoaie spinarea, se smucește, și nu poate... Și căruțașul înjură, se întărîtă, se îmbată de furie și dă în nestire în animalul nefericit și tremurînd în ham, și începe să-l ardă peste ochi, tot mai sălbatic, și calul se ferește și lăcrimează, dar tot nu poate smulge căruța din loc, căci e peste puterile lui. Al. Vlahuță dă acest exemplu în conferința de care am amintit, „Onestitatea în artă", pentru ca să arate forța imaginii artistice. De cîte ori nu trecem noi pe lîngă un căruțaș care-și bate calul, fără să ne sinchisim. Dar același fapt cînd ți-l povestește Nekrasov în cîteva versuri simple, fără zorzoane, și-ți spune cum lovește căruțașul pe calul peste ochii săi dulci, ți se sfîșie inima. De ce? Pentru că poetul transmite prin poezia sa ceea ce a simțit el, ceea ce trebuie să simți și tu, dacă privești mai adînc realitatea. În tablou sînt numai două ființe vii, calul și căruțașul, și în plus căruța prea grea. Căruțașul nu simte nici o milă de opinteala calului, nici de dulcii lui ochi care lăcrimează subt lovituri. Poetul nu-i conținut propriu zis în tablou și totuși noi simțim ca el, milioane de oameni simt ca el. Atitudinea lui se impune, prin mijloacele artistice folosite de el. Firește, nu *chiar* tuturor oamenilor, de exemplu căruțașului, deși *chiar* și acesta poate fi mișcat de poezie.

O mare poezie totdeauna se va adresa unei mari majorități de inimi, dar va mai lăsa cîteva de-o parte, ursuze, înveninate, potrivnice, din diferite motive. Eminescu, iubit în viață fiind, mai ales de tineret, a avut și detractori ca faimosul prin aceasta cleric blăjan, Grama, care susținea că poetul nostru național va putea fi tolerat numai subt comuniști, dacă ar veni la putere („doamne ferește!"— zicea clericul). Și s-a dovedit că aici n-a greșit Grama, deși scria acum 60 de ani.

Poezia noastră despre pace poate să nu emoționeze de loc sau emoționeze exact contrar decît vrea poetul pe un mare fabricant de tunuri, de exemplu. În schimb, emoționează milioane de oameni împotriva fabricantului de tunuri! „La masa verde" a Mariei Banuș, „Lidice" a lui Jebeleanu au pus în mișcare milioane de inimi cinstite în țara noastră și la fel alte poezii izbutite, deci întruchipări artistice veritabile.

Poetul trebuie să știe numai cum să condenseze maximum de afectivitate, și de gîndire cu minimum de cuvinte cadențate și rimate în corsetul unei imagini.

Iarăși dau un exemplu din experiența proprie: În „Furtuni de primăvară", în care poetul vrea să pornească prin afirmarea tinereții epocii noastre, în care și bătrînii rămîn tineri, se gîndește că n-are nici un rost să spună acest lucru așa, otova: sînt tînăr, deși am atîția și atîția ani... Ci începe așa, printr-o imagine:

La tîmple mi s-a strîns părul cărunt...

Dar aceasta nu-i deajuns. Ca imaginea să fie adîncită e nevoie de o comparație; anume, părul cărunt ca: zăpada, cenușa, floarea de cireș, varul, bumbacul etc. Nu, nu așa se procedează, ci se caută cuvîntul care să trezească un sentiment față de părul cărunt, căci el nu apare tocmai așa ca floarea mărului, primăvara... Și atunci, poetul spune despre părul cărunt că —

...s-a strîns la tîmple:
Ca sarea din adîncul ocnei scoasă...

Sarea se știe că nu se scoate ușor. Restul devine acum mai ușor: în contrast cu acest păr cărunt ca sarea din ocnă, vine afirmația categorică:

Dar tînăr sunt, același încă sunt...

întărită iarăși printr-o imagine, ea însăși de contrast:

Pe inima mea bruma nu se lasă.

Și iată acum tot tabloul din această strofă:

La tîmple mi s-a strîns părul cărunt
Ca sarea din adîncul ocnei scoasă,
Dar tînăr sunt, același încă sunt,
Pe inima mea bruma nu se lasă...

un tablou care, în măsura în care-i reușit artisticește, poate fi tipic pentru foarte mulți oameni din această țară.

Astfel de imagini de viață, în care se condensează un roman în patru versuri, există în poezia noastră destule și mult mai izbutite decît cea adusă ca exemplu pentru tehnica poetului.

Ar merita pentru aceasta să fie cercetată îndeaproape opera unor poeți ca M. R. Paraschivescu, V. Teodorescu sau chiar a unor cîntăreți mai tineri ca activitate literară cum e I. Bănuță, ba și a unor convertiți mai înceți la realism ca V. Birna.

Dar vai! mai există și destule imagini poetice neizbutite în poezia noastră. Și despre ele voi vorbi, despre unele din ele, în ceea ce urmează, desigur în mai puține cuvinte, căci ele sînt proporțional mai puține față de succesele poeziei.

Să fim înțeleși, există în toate literaturile de cînd lumea o poezie mediocră inevitabilă. Ea „merge", cum zice plictisit O. Crohmălniceanu, întrebîndu-se tot el, „unde merge?" Merge pe drumul uitării, aș zice eu. Această poezie nu ne interesează... Există însă la poeții buni scăderi care ar fi bine să nu existe și din care e ceva de învățat. Dacă n-ar fi așa, nu mai era nevoie de discuția despre poezie.

În opera celor buni trebuie să căutăm ce este bun și tot de-acolo să învățăm ce trebuie înlăturat, ce nu e bun nici pentru poet nici pentru cei cărora li se adresează. Cu regret consemnez aici faptul că n-am vorbit în acest lung articol despre talentatele realizări de după eliberarea țării ale poeților maghiari și germani din R.P.R., dar eu socotesc că poezia minorităților naționale merită o cercetare deosebită, căci dacă avem aceleași conținuturi de viață și dacă lupta socială e comună, în întruchiparea poeziei se pune problema formei naționale, a tradițiilor literare deosebite. Voi încerca eu însumi, mai tîrziu, tot în „Gazeta literară", să împlinesc acest gol al prezentului articol. Căci nu se cade ca tot ceea ce este talent și realizare pozitivă să nu fie îmbrățișat. Deși, chiar cu privire la poeții romîni, nu tot ceea ce este talentat a putut fi cuprins în discuția despre poezie. Cum discuția nu s-a încheiat, mai este timp și loc și va fi chiar după încheierea discuției.

În orice caz nu strică să se vorbească despre talent și, de acord cu Maria Banuș, despre inspirație, cînd se discută poezia noastră, căci multe rele ale poeziei din toate timpurile s-au tras din absența talentului și din lipsa inspirației. La noi, însă, pentru unii cuvîntul „talent" este parcă funia în casa spînzuratului și nu se amintește de el, iar inspirația este privită de parcă ar fi vorba de magie neagră. Deși bine ar fi ca poetul să scrie numai dacă are talent și să publice numai cînd a scris poezii inspirate. De asemenea bine ar fi ca poetul să aibă cît mai mult talent și să fie cît mai des inspirat. Firește că de lipsă de talent nu se plînge nici un poet, nici de inspirație, — aceasta o fac mai curînd cititorii, cînd citesc versuri care nu le plac. De fapt poetul nici nu-și dă seama cît și ce fel de talent are, își dă numai seama că se poate exprima în imagini și în versuri cu mai multă ușurință decît alții, că această aptitudine a sa sporește cu timpul prin exercițiu și că se chircește prin lipsă de exercițiu... De asemenea își dă seama că atunci cînd știe foarte multe lucruri, și din viață și din carte, scrie mai ușor decît atunci cînd se bizuie numai pe „harul divin" pe care și-l bănuiește; iar că atunci cînd este nepăsător față de o situație, m

SÎNGELE DEZBINAT*)

I

Dimineața la Berlin

Mă trezii. Era Berlinul. Prin fereastră
văzui inima șfîrbită,
mormîntul straniu,
cenușa,
cele mai apăsătoare ruine
cu flori și frize
ciopîrțite,
balcoane smulse negrelor fălci,
ziduri ce s-au pierdut, ce nu se mai întîlnesc
cu ușile, cu ferestrele lor,
cu hornurile, cu oamenii lor,
și înăuntru un munte
de moloz măcinat,
suferință și orgoliu amestecate
în ultima pulbere, în moara morții.

O, citadelă, o, singe
zadarnic vărsat,
acum aceasta, aceasta-i
inițiia-ți victorie:
chiar între negre dărîmături,
pacea pe care-ai aflat-o.
Ai dat deoparte cenușa și-ai înălțat
citadela ta cu fața spre oameni.
Ai smuls din ruinele tale
nu morții
ci omul obișnuit,
omul nou,
acela ce va-nălța casa
dragoste, și-a păcii și-a vieții

II

Tineri germani

Așa cum o creangă-mbujorată
apare pe-un arbore ars
și pe creangă
floarea vremii străluce,
tot astfel. Germanie, pe chipu-ți
ars de război,
tineretul cel nou luminează
arsurile, cicatricele
fostului iad.
M-a-ntîmpinat lîngă Elba
lîngă apa cea străveche
a bătrînului fluviu
— atunci cînd din Boemia
trenul intra în Germania —
tinerețea-nflorită de astăzi
cu zîmbetul ei hotărît
și cu mîinile
pline de flori. Mi le-ntindeau
fălcăi și fete
încărcați de liliac.
Dar nu numai florile erau acelea
ce așterneau lumină deasupra apei,
era noul vlăstar omenesc,
zîmbetul luat de la cireșe,
privirea dreaptă,
puternice mîini ce le stringeau
pe-ale tale
și ochii de-un limpede-albastru.
Pămîntul, aici, s-a cutremurat,
aici a fost cruzime și osîndă
iar acum
tineri,
renăscuți din apă și din pămînt,
cu buze-nflorite,
înalță dragostea deasupra pămîntului.
cuvîntul Stalin
înfioreste
pe milioane de buze.
O, minune,
tată viața din nou,
arbore de lumină, stup,
grînar revărsat,
pacea și viața,
creangă cu creangă,
apă cu apă,
ciorchine cu ciorchine,
de la cicatricele șterse
pînă la noua
pîrguire a zorilor.
Uitat-am ruinele
și alfabetul pietrelor arse
și lecția focului,
uitat-am războiul,
uitat-am de ură
căci am văzut viața,
O, tineri,
tineri germani,
noi păzitori ai primăverii voastre,
tineri puternici, deschiși, ai noii Germanii,
priviți spre Răsărit,
priviți spre vasta Uniune
a Republicilor iubite,
iată că și-n Polonia,
din ruine,
se-ncheagă un suris luminos, hotărît.
Uriașa Chină și-a scuturat
cătușele pline de singe
și acum este sora noastră cea mare.
În fața voastră
e comoara lumii,
nu comoara cea veche a jafului,
ci noua comoară,
spațiile vaste, pline
de făpturi înfrățite,
pacea, vîntu-ntre spice, întîlnirea
cu omul din depărtări,
ce nu vine ca să ne prade.
Prin toate țările trece
un fir de oțel, cu grijă păzit.
Și marea cîntă, alături de om,
veșnicul imn al spumei,
și, ca o zînică telegramă, văzduhul
ne dă de știre
cîte școli au alungat bezna,
cîți tineri cunosc de pe acum
tainicul grai
al metalelor și al stelelor,
cum vom smulge pîine pentru toți
planetei noastre,
cum vom da prospețime gliei,
bătrîna mamă a tuturor oamenilor.
Apă nouă vom născoci,
orez cereso,
motoare din cristal făurite.
Vom întinde
dincolo de insule, spațiul,
în pustiuri de foc și nisip.
Vom vedea primăvara
cum dănțuie-n brațele noastre,
căci nimic n-o să fie uitat,
nici pămîntul,
nici omul.
Omul n-o să fie uitat
și aceasta-i comoara.
Tineri cari din adîncul
războiului
aduceți un zîmbet
ce nu va mai fi ucis,
aceasta-i comoara:
să nu uiți de om.
Prin asta pămîntu-i mai mare
ca toate astrele la un loc.
Prin asta noi creștem în fiece zi
și-n fiece zi sîntem mai bogați,
sîntem mai bogați în oameni,
avem mai mulți frați,
în aer, în mine,
pe podișurile
metalicei Mongolii.
Omul,
la răsărit, la miază-noapte, la miază-zi,
la apus, pînă acolo sus
unde cutreieră vîntul,
omul,
privește tinere, cum te salută,
privește cît de mult ți-a crescut familia.
Mare e pămîntul și-i al tău,
mare e pămîntul și-i al meu,
e al tuturora.
Te salută,
te salută lumea,
lumea nouă ce s-a născut
și care cu tine va crește,
pentru că tu ești grăunte
vei crește, vom crește.
Nimeni nu poate să mai doboare pomul
nici rădăcinile să-i reteze
pentru că ele cresc în inima ta
și pomul va umple pămîntul întreg
cu cîntece, flori și cu roade.

III

Cetatea rănită

Berlinul tăiat
încă mai singera:
un singe tainic. Obscură
noaptea pleca și venea.
În Berlinul de Est,
o lumină scăpărătoare
lumina pașii
tineretului liber,
care-nalță orașul din nou.
Învăluit în umbră
trecui dintr-o parte într-alta
și tristețea unei epoci străvechi
îmi răsturnă în inimă ca o lopată
plină de scîrnave resturi.
În Berlin sta Apusul de pază,
mîrșava lui „Libertate".
Acolo se afla și statuia
cu făclia ei mîncinoasă,
cu chipul mîncat de lepră,
sulemenit cu roșul beției,
și în mînă cu bita
proaspăt adusă, peste mare, din Chicago.
O, tu, Berlinule de Vest, cu tîrgul tău
de fetișcane dezmățate
și militari cotropitori bețivi!
Berlinule de Vest, ca să îți vinzi
sărmana marfă,
ai umplut pereți și ziduri
de-afișe cu pulpe obscene
și despuiate vampe.
Chiar și țigările-au un gust
de viclu negru.
Dansează pederații strîns lipiți
de tehnicienii de la State-Department,
iar lesbienele au dat
de-un paradis păzit
de Sfîntul Ridgway.
Berlinule de Vest, tu ești buboiul
de pe străvechea față a Europei.
Vechii vulpoi naziști
alunecă în mîzga
spurcatelor tale străzi luminate,
iar Coca-Cola și-antisemitismul
se revarsă din plin
peste scîrna și ruinele tale.
Tu ești cetatea blestemată,
fiică a broaștei țestoase Truman
și-a dezgropatului crocodil hitlerist.
Colții lor se ascut,
lor li se dau baionete
în timp ce Boogy-boogy
își deapănă firul zmintit
al bîlciului sexual pentru soldați.
„Tinerică germană
de neuăspe primăveri
caută domn bătrîn sau comerciant
cu situațiune, ca să-i vîndă urgent
tinerețea ei", spune ziarul.
Iar în groaznica umbră
a nopții ce trece,
tancuri debarcă,
gaze care-au ucis
jumătate din Europa.
Sînt iar fabricate,
în monopol nord-american.
Bătrînii călăi naziști
se scoală iarăși și latră
prin cafenele și-adulmecă singe.
Arta abstractă și conflictul psihic
sînt teme-ale artelor, împroșcate
cu singe și sexualitate,
ca pe vremea cea bună-a lui Adolf.
Ei suspendă ziare și izbesc în pîntec
vreo fetișcană comunistă
care-i scuipă-n obraz.
Așa este viața.
Și-n Berlinul acesta căzut-au oameni
la toate secerișurile morții.
Pentru cetatea asta neagră,
purulentă, înveninată,
Libertatea și-a deschis vinele-i largi
singerînd de la Volga
pînă la apele negre-ale Spreei.
Pentru acest danț nord-american,
pentru ciomăgeala asta d'n Washington,
luptat-au, vai, au luptat
oamenii toți,
de la o mare la alta,
pe toate meleagurile și toate insulele.
De aceea mă-ntorc, în zbor,
în Berlinul de Est. Și aici noaptea
ascunde ruine căscate,
dar eu, eu văd visul.
Eu știu că-nfăptuirile dorm
ca să-și adune forțe, cît ține noaptea.
Eu văd ultimii tineri care se-ntorc,
cîntînd, de la fabrică,
eu văd
lumina cum străbate prin noapte,
culoarea acelor flori
care umpleau vagoanele cînd am intrat în Germania,
respir pentru că omul
aici îmi e frate
pentruc-aici nu-l înarmează pe lup,
pentruc-aici nu-și ascut colții
ca să dezlănțuie vînătoarea,
pentruc-aici
miroase a școală cu podeaua măturată, stropită,
miroase a cărămizi de-abia transportate,
miroase a apă proaspătă,
miroase a brutărie,
miroase a adevăr și a vînt.

Pablo Neruda

În romînește de
Maria Banuș

**) Din ultimul volum de poezii al lui Pablo Neruda „Strugurii și vîntul", în curs de tălmăcire.*

Deviza colonialismului

CU STINGA DAM, CU DREAPTA LUAM...

Desen de ROSS

Scrisoare deschisă, adresată tovarășilor mei de luptă din Franța

Vagan Alexandrovici Oganian, ofițer al Armatei Sovietice, trimis în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei în spatele frontului cotropitorilor, a fost prins în aprilie 1943 de hitleriști și dus împreună cu alți cetățeni sovietici la muncă silnică în Franța, în Alsacia-Lorena. Nu mult după aceea, Vagan a evadat din lagărul de concentrare și a intrat în rîndul partizanilor Mișcării Franceze a Rezistenței. De la 7 iulie 1943 și pînă la 9 septembrie 1944, Vagan a fost comandantul unui detașament internațional de partizani, care acționa în departamentul Lozere și Gard. Mai tîrziu a condus un batalion. Aici a primit gradul de ofițer al Armatei Franceze.

În raioanele unde luptau partizanii, V. A. Oganian era cunoscut sub numele de Spartac și „Ofițerul sovietic".

Pentru meritele dobîndite, Vagan Alexandrovici a fost decorat cu ordinele „Războiul pentru Apărarea Patriei" clasa II și „Steaua Roșie", cu medalia „Pentru victoria asupra Germaniei" și „Marele Război pentru Apărarea Patriei" din anii 1941—1945.

Ca participant la Mișcarea Franceză a Rezistenței, Vagan are trei ordine franceze, printre care și Crucea de Război cu stea de argint și medalie.

V. A. Oganian este acum aspirant al Academiei agricole „Timiriazev". El a adresat revistei „OGONEK", o scrisoare deschisă pentru tovarășii săi de arme din Franța. Mai jos reproducem această scrisoare.

Generalului de brigadă Zeller, care a comandat în anul 1945 regiunea a 16 militară; colonelului de Chambreny, fostul comandant al forțelor interne ale Rezistenței Franceze în districtul Rz; colonelului Pièrre, comandantul unui detașament de partizani, care acționa în iulie 1943, în departamentul Lozere; maiorului Victor, șeful statului major al districtului al treilea de legătură cu partizanii sovietici din Franța; maiorului Adrien, fostul reprezentant al comandamentului forțelor interioare ale Rezistenței Franceze de pe lîngă detașamentul internațional de partizani, precum și lui Tommy, Gabriele, Paul, Martin și altor tovarăși de luptă.

Dragi prieteni!

Sînt zece ani de cînd m-am despărțit de dumneavoastră și m-am întors în patrie. Cred că toți sînteți în viață, sănătoși, că nu l-ați uitat pe prietenul vostru de luptă.

Eu am îndrăgit puternic poporul francez, un popor mîndru și iubitor de libertate, care și-a apărat onoarea și libertatea pînă la sacrificiu, în condiții grele.

În viața fiecărui om sînt zile care nu se uită niciodată. Oare se poate uita ziua de 7 iulie 1943, cînd am intrat în Mișcarea de Rezistență? Înconjurat de partizani francezi, am depus în poiana din pădurea deasă de lîngă Chanac, departamentul Lozere, jurămîntul de credință al Mișcării de Rezistență, cînd am jurat să lupt împotriva fascismului fără să-mi cruț viața. Cu mine au mai depus jurămîntul alți 27 de tovarăși evadați din lagărele de concentrare. Erau originari din diferite țări ale Europei, vorbeau diferite limbi, dar se înțelegeau bine între ei, deoarece aveau același țel patriotic. Ai fost de față și dumneata, Pièrre, și tu Adrien, și alți luptători francezi din Rezistență. De la dumneata, Pièrre, am primit atunci prima sarcină de luptă...

Aceasta s-a întîmplat aproape de orașul Mende. Ocupanții executaseră 17 patrioți francezi. Drept răspuns s-a hotărît să nimicim grupul de ofițeri hitleriști, organizatorii acestei execuții sălbatice. Îndeplinirea operației mi-a fost încredințată mie și tovarășilor mei. Cu mine au plecat un croat și un ceh. Un francez conducea mașina. Operația a fost îndeplinită cu succes: șapte ofițeri hitleriști au fost împușcați de la o mică distanță. Cînd ne-am întors în detașament, dumneata, Pièrre ne-ai îmbrățișat cu putere, ne-ai sărutat și ne-ai mulțumit în numele patrioților francezi. Așa am început împreună viața noastră de luptă, care a continuat pînă la sfîrșitul războiului.

Apoi am luat parte la numeroase lupte și ciocniri cu hitleriștii. Am avut zile de bucurie și zile de tristețe. Pierdeam prieteni de luptă. Fie că era francez ori rus, polonez ori ceh, toți erau pentru noi deopotrivă de scumpi și sufeream cu toții profund cînd pierdeam pe cîte unul și tot împreună ne bucuram de fiecare succes în luptă.

Scumpe Adrien! De cîte ori n-am visat împreună, stînd întinși alături în aceeași colibă în pădurile din sudul Franței, cum ne vom întoarce la căminele noastre, la o viață pașnică!

Și dumneavoastră, Paul și Victor! Cu cîtă tristețe și cu ce dor, cu cîtă speranță vorbeați de familie, de rude și de prieteni. Împreună cu dumneavoastră blestemam și eu din adîncul sufletului meu pe fasciști, care au dezlănțuit acest război.

Fiecare avea alte vederi și alte convingeri, dar aceasta nu ne împiedica să luptăm împreună. Dumneavoastră, toți, erați adevărați patrioți ai țării voastre, iubeați Franța și luptați împotriva înrobitorilor ei. Aceasta ne unea pe toți într-o singură familie de luptă. Bărbați și femei, francezi, oameni simpli, adesea ne salvau de pericol.

Legătura cu populația constituia baza succeselor noastre. Îmi aduc aminte de o zi cu arșiță din mijlocul lui iulie 1944. Muncitorii feroviari ne-au adus la cunoștință că un eșalon german cu armament greu se îndreaptă din Germania spre Marsilia. Am hotărît să-l nimicim. Pînă să fim gata, feroviarii au reținut înadins plecarea eșalonului; așteptau semnalul nostru. Am hotărît să aruncăm în aer podul de peste rîu, de lîngă orașul Issy. Am dat semnalul respectiv. Așteptam cu răbdare. Iată, în sfîrșit, apare trenul, ajunge pînă la mijlocul podului și aici — explozie! Eșalonul se ridică împreună cu podul în aer, apoi căzu cu zgomot îngrozitor.

Mai tîrziu, generale Zeller, cînd vă aduceați aminte de această operație, spuneați: „Știți, podul acesta a fost construit încă pe vremea lui Napoleon; lucrarea a durat mult timp. A costat 20.000.000 franci, iar noi l-am distrus într-o secundă...". Înfățișarea dumneavoastră a devenit serioasă și ați continuat: „Războiul! Trebuia s-o facem. Vom construi un pod nou, mult mai bun".

Stimate generale, amîndoi doream pe atunci ca acest război să fie ultimul. Să nu mai fim nevoiți să aruncăm poduri în aer. Să nu mai auzim cum gem mamele și cum plîng copiii...

Dragi prieteni! Vă aduceți aminte de luptele pentru eliberarea localității La Calmette! Un mare detașament german, sprijinit de 6 tancuri, porni la atac. Pe atunci nu aveam armament greu. Se părea că tancurile vor pătrunde în rîndurile partizanilor. Dar aici a venit la timp detașamentul format din oameni sovietici. Un grup de ostași, în fruntea cărora se afla comandantul detașamentului Petrosian, înarmați cu granate și cu sticle pline cu lichid inflamabil, s-au aruncat asupra tancurilor. Șase eroi au pierit sub șenile, dar trei tancuri au fost incendiate, iar celelalte dezarmate și imobilizate. Am îngropat pe cei căzuți într-un mormînt comun, la cimitirul La Calmette. La mormîntul lor modest, împodobit cu flori și crengi proaspete, a vorbit un ofițer francez. „Fie ca mamele acestor eroi sovietici să știe, a spus el, că ei au căzut ca niște eroi, apărînd o cauză dreaptă. Poporul francez nu va uita niciodată faptele lor vitejești!"

Forțele noastre creșteau. Dușmanul slăbea. În august-septembrie 1944, am eliberat Villefort, Alesse, La Calmette, Saint-Chely, Nimes și alte orașe. Locuitorii îi întîmpinau cu brațele deschise pe eliberatori. Și acum îmi amintesc cu plăcere minunatele mîncăruri franțuzești și vinurile pline de aromă. Îți amintești, Adrien, cum am plecat cu mașina de la Nimes să vedem apeductul care trecea peste rîul Gard (Pont-du-Gard), construit încă pe vremea romanilor!? Am mîncat acolo carne friptă de berbec, am băut vin. Am rîs și am glumit mult. Înainte de a pleca, fără să fiu observat de ceilalți, am îngropat în pămînt două sticle de vin roșu de Bordeaux. Îmi amintesc bine locul: la 20 de pași de unghiul drept al podului, lîngă un prun sălbatic. Dacă aveți timp, duceți-vă, dezgropați sticlele și beți-le în sănătatea voastră și a noastră, pentru pace, pentru prietenie între popoarele noastre...

Villefort... Văd înaintea mea zidurile mohorîte ale închisorii din Villefort. Tu și eu, Adrien, deschidem cu inimile bătînd cu putere porțile, pentru a-i elibera pe cei închiși. D-ta ai spus în limba franceză și eu în limba rusă: prieteni, sînteți liberi!

Între cei eliberați nu erau numai francezi, ci și 17 cetățeni sovietici, condamnați la moarte de hitleriști. În fața închisorii se adunase o mare mulțime de oameni. Se născu spontan un miting, am vorbit și eu și tu, Adrien. A vorbit fiecare în limba lui, dar gîndurile erau aceleași. Noi am spus că nu se pot uita victimele terorii fasciste, că trebuie să fim vigilenți, pentru ca istoria să nu se mai repete... „Moarte fascismului, trăiască prietenia franco-sovietică", răspundea mulțimea din piață.

Nimes... Primarul ne-a invitat pe noi, un grup de luptători, care am luat parte la eliberare, ale căror nume erau scrise cu litere de aur în cartea istoriei orașului. Aici erau, de asemenea, și reprezentanți ai altor naționalități, care luau parte la Mișcarea de Rezistență: ruși, cehi, austriaci, armeni..... La Nimes, am rămas mult timp. Adesea veneau la noi delegații din orașele și satele departamentelor Lozere și Gard eliberate de noi. Ei aduceau adrese, daruri, flori și-și exprimau admirația și mulțumirea profundă poporului sovietic și ostașilor lui.

Aprilie 1945. Dumneavoastră, generale Zeller, ați invitat un mare grup de participanți ai Rezistenței pentru a le înmîna ordine. Apoi am stat de vorbă mult.

Stimate generale, vă amintiți ce ați spus la toast: „Pentru pace veșnică, pentru o prietenie veșnică între poporul sovietic și poporul francez!" Eu n-am uitat aceasta. Cu aceste gînduri am părăsit Franța, pe care am îndrăgit-o.

Dragi prieteni, noi am luptat împreună împotriva fascismului, pentru eliberarea Franței de sub ocupația fasciștilor. Și acum, deși mă aflu departe de voi, nu pot fi indiferent față de soarta poporului vostru și a cauzei comune, pentru care ne-am vărsat sîngele împreună.

Eu nu știu ce păreri politice aveți acum, dar dumneavoastră ați vorbit întotdeauna cu ură despre militarismul german și-i socoteați, cu drept cuvînt, dușmanul cel mai rău al poporului francez. Eu am fost de aceeași părere cu dumneavoastră. Militarismul german a fost și rămîne dușmanul cel mai rău, nu numai al poporului francez, ci și al poporului sovietic și al altor popoare din Europa. Am admirat întotdeauna bărbăția și hotărîrea dumneavoastră. N-ați prețuit nici viața, nici forțele pentru apărarea libertății patriei voastre. Oare veți permite acum ca dușmanii păcii, atîțătorii la război de dincolo de ocean și complicii lor, să atragă minunata dumneavoastră țară într-o nouă catastrofă militară? Veți permite oare renașterea militarismului german, care a pustiit de trei ori și a înecat în sînge Franța, împotriva căruia noi am luptat împreună? Veți permite oare ca patria dumneavoastră, întreaga Europă, să fie supusă nenorocirilor și distrugerilor unui război atomic?

Am dezbrăcat de mult haina militară. Mă ocup acum de o muncă pașnică. Urmez aspirantura la Academia agricolă. Am nevoie de pace ca și dumneavoastră. Ea este necesară copiilor noștri, popoarelor noastre. Prietenia trainică dintre Franța și Uniunea Sovietică este garanția păcii în Europa. Prieteni, să întărim această prietenie!

Al dumneavoastră,

VAGAN OGANIAN
„Spartac"

Note și comentarii

Eminescu, evazionist?...

Studiul critic, apărut în revista „Iașul literar" nr. 2—3, despre „Idealul revoluționar în poezia noastră", semnat de D. Costea, întreprinde o analiză în problemele spinoase ale contopirii elementelor romantice cu cele realiste în creația literară, făcînd în același timp o documentată trecere în revistă a operei poeților noștri clasici și contemporani.

Cu toate acestea, pe lîngă o seamă de rezerve pe care le-am face în privința felului cum autorul studiului rezolvă, în general, problema existenței idealului revoluționar în opera unora dintre marii noștri scriitori realiști critici din trecut, am avea cîteva cuvinte de spus și în legătură cu unele aprecieri făcute asupra operei lui Mihail Eminescu. Începînd prin a arăta că „Opoziția dintre ideal și realitate caracterizează întreaga noastră poezie din trecut" — criticul își dezvoltă mai departe punctul său de vedere, subliniind faptul că „...opoziția lămurește natura și limitele idealurilor îmbrățișate de poeți. Criticînd realitatea prezentului, visul acestora s-a îndreptat adesea, mai ales în perioadele de declin ale mișcării revoluționare, într-o direcție în care „mersul firesc al evenimentelor nu poate să ajungă niciodată". Idealul lor romantic era subiectivist, adică fie paseist (de pildă în Scrisorile lui Eminescu), fie evazionist (de exemplu, în poezii ca: „Lucefărul" și „Miron și frumoasa fără corp" de Eminescu, „Noaptea de Decembrie" de Al. Macedonski, „In amurg" de Al. Vlahuță, „Ideal" de Panait Cerna ș. a.)".

Este de la sine înțeles că în nici un caz nu putem fi de acord cu un asemenea raționament — lipsit, firește, de argumentație — care transformă poeziile lui Eminescu, poezii care exprimau durerea unei personalități superioare, protestul ei vehement împotriva unei societăți care murdărea cele mai frumoase sentimente ale omului, — într-o poezie de coloratură paseistă, evazionistă.

Asemenea nedrepte etichetări a unora dintre cele mai mari poeme ale operei eminesciene mărturisesc un dispreț prost-intelectualist față de o operă valoroasă a literaturii noastre, sau, în cel mai

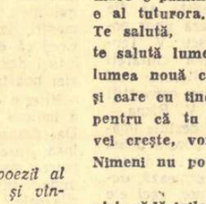

bun caz, emiterea unor formulări nechibzuite în cercetarea fenomenului literar.

M. Ursu

Panseurile sportivo-poetice ale lui Ieremia

Programul săptămînal „Pronosport" nr. 53 oferă, în afara știrilor și comentariilor cu caracter sportiv și literatură. E îmbucurătoare această inițiativă — cu condiția să nu se mai repete dacă și viitoarele colaborări vor fi tot la nivelul „Intîlnirilor cu Pronosportul" — semnate de Alecu Popovici. Principial, n-am nimic împotriva cochetăriei d-sale cu Pronosportul. Mă bucură chiar că întreaga sa familie, vecinii și trecătorii pe care-i întîlnește, se ocupă cu pronosticurile sportive.

N-am nimic împotrivă — zic — cu atît mai mult cu cît datorită acestor întîlniri ale tovarășului Alecu Popovici cu Pronosportul am aflat — și sper că nu sînt singura — niște lucruri care mă interesau teribil și a căror necunoaștere mă făcea să am complexe de inferioritate. De pildă, vreme lungă m-am frămîntat pradă următoarei incertitudini: face sau nu face soacra autorului pronosticuri sportive? Face

„De pildă, Natalița
soacra mea,
în timp ce-n bucătărie pregătea
o ciorbă cu orez cu bulion
mă-ntrebă: „în formă e maică, Ozon?"
Și adăugînd puțină sare:
„Dar C.C.A. e-n deplasare?"

Onoare ei! Mă întrebam de asemenea cum stă cu progresele școlare fiul autorului: știe sau nu știe să numere? Nu știe!

„La numărăsă văd
de n-ai uitat,
Ce pe la școală voi
ați învățat

Dar știi, fără greșeală,
Începe el: 1, 2 și
apoi X..."

Rușine lui! Bine că am aflat și asta. Dar parcă numai asta am aflat din... cum să-i spun? (Vedeți, platitudinea nu formează o specie literară, chiar dacă are ritm și rimă și e semnată de Al. Popovici).

Astfel știu acum că meciurile pot fi susținute și cu o gripă („Doctore, eu am un meci, dar cu o gripă!"); că „zboară în aer de argint funigei!... (orice aș spune, ultimul citat e agramat, dar e plastic); știu că la X nu există decît rima „fix" „1, 2, X, 1, 2, X i-am cercetat o clipă fix", etc.

Acum fiindcă am ajuns la final, să-l întreb pe Alecu Popovici: nu era mai simplu să spună — preferabil era să nu spună — din om în om cum a ajuns amator de Pronosport, fără să-și bată joc de poezie? Dacă buletinul „Pronosport" se completează ușor: 1, 2, x, crede oare autorul, — și implicit și redacția „Buletinului Pronosport" care publică versurile, — că tot astfel stau lucrurile și cu poezia? Nu, la poezie — și mai ales în cazul de față — mai trebuie și bun simț și spirit de răspundere față de masele de cititori, calități care, din păcate, n-au reprezentare numerică, dar sînt absolut necesare dacă vrei să faci literatură. Gramatica este de asemenea necesară. E util să se reție aceasta.

Și așa, în încheiere, din nou aș vrea să știu ceva: de unde era originar celebrul Ieremia care a nimerit cu oiștea în gard? La el face oare aluzie autorul cînd spune: „M-apuc de studii temeinic (?!) neapărat / s-o nimeresc și eu ca cel din Calafat!" (Cacofonia nu-mi aparține).

Fiindcă nici pe departe nu pot să cred că aici ar fi vorba despre fericitul cîștigător al unui vechi buletin de Pronosport care este din Calafat. Bineînțeles că autorul se referă aici la confratele său întru nimerirea cu oiștea în gard, Ieremia. Nu interesează de altminteri de unde era originar. E rușinos că mai are discipoli și editori.

Tita Chiper

Fetele din Liverpool

Că Anglia este o țară a ceților, se știe.

Înconjurată de apele oceanului, insula britanicilor este o mare parte din timpul anului învăluită de ceți. Dar nu despre acest fapt îndeobște cunoscut vrem să vorbim aici, ci despre o altă negură pe care o răspîndesc guvernanții de astăzi ai Engliterei, ca să se vadă cît mai anevoios că Marea Britanie a fost transformată de partenerul ei major din Wall-Street într-un portavion pentru războiul pe care încearcă să-l dezlănțuie. Să nu se vadă bazele atomice ale S.U.A., zecile de mii de soldați americani, specialiștii militari care foiesc peste tot.

Această ceață guvernamentală se cheamă între altele și diversiune. Să vă arătăm cum. Care credeți că este preocuparea nr. 1 de astăzi a presei engleze oficiale, a revistelor și a altor publicații? Lupta popoarelor pentru pace? Mișcarea puternică din colonii pentru independență? Loviturile de stat puse la cale în Orientul mijlociu

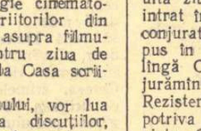

și în alte părți? Problemele de literatură sau artă? Viața care se scumpește mereu? Șomajul? Cîțiși de puțin. Coloanele gazetelor și ale revistelor sînt pline de un fapt mult mai grozav, mult mai înspăimîntător de care, te pomenești, că atîrnă soarta poporului britanic. Acest fapt este: dacă principesa Margaret se va mărita sau nu cu ofițerașul divorțat Townsend cu care.... „se are în vorbă". Chipul eventualului logodnic princiar, reportaje descriind viața lui, presupuneri, prognosticuri, adeziuni entuziaste, rezerve pesimiste, împotriviri acerbe, — umplu paginile publicațiilor, învăluie realitățile în fumigația diversiunii. Și asta în numele celei mai strașnice morale și al celor mai inexpugnabile canoane britanice. Are sau nu are dreptul un membru al curții regale să se căsătorească cu un divorțat? Și masele sînt răscolite, silite să ia atitudine împotriva... încălcării pravilei feudale care ar aduce — doamne, dumnezeule! — un grav prejudiciu strictei și secularei tradiții. Nu! Poporul englez nu trebuie să îngăduie acest lucru — pare a susține vasta campanie de presă. Din păcate — și în mod surprinzător — aceeași presă nu catadixește să se ocupe de fenomenele cu adevărat grave care demonstrează cît au corupt moravurile puritane cultivate de grijuliii stăpîni, modul de viață american, literatura criminalistă, importate odată cu bazele atomice ale lui Dulles.

Este vorba de un nou gen de gangsterism care face ravagii în orașul Liverpool: Teddy-girls. Cine sînt aceste fecioare crescute în stricta „morală" britanică și corupte de literatura Wall-Street-ului? Sînt niște tinere între 14 și 20 de ani care, cu unghiile lăcuite, îmbrăcate provocător, cutreeră străzile, atacă pietonii și-i ciomăgesc, le sfîșie obrăjii cu unghiile pînă-i însîngerează. Și totuși isteria tinerelor girls nu îngrijorează deloc prea sensibila presă care se zbate din răsputeri ca nu care cumva curtea regală să accepte o cumetrie neîngăduită de „morala" pe care tinerele din Liverpool o apără cu strășnicie.

Gh. Dinu

La Casa scriitorilor

Comisia de dramaturgie cinematografică a Uniunii scriitorilor din R.P.R. anunță discuția asupra filmului „Desfășurarea" pentru ziua de vineri 13 mai, ora 17, la Casa scriitorilor.

După vizionarea filmului, vor lua cuvîntul, în deschiderea discuțiilor, tov. Marin Preda, autorul nuvelei și tov. Paul Călinescu, regizorul filmului.

Pentru documentarea celor care vor să ia parte la discuție, la Casa scriitorilor se află un număr de exemplare ale scenariului.

Concursul de literatură organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia

Pentru concursul de literatură organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia, pot fi prezentate poezii, povestiri și critici literare (maximum 6 pagini dactilografiate), nuvele (maximum 10 pagini dactilografiate), piese de teatru într-un act (durata 30 minute), scenarii cinematografice (durata de proiecție 30 minute), articole de critică literară și esseuri (maximum 10 pagini dactilografiate), reportaje (maximum 5 pagini dactilografiate) și radioreportaje (durata maximă 15 minute).

Tematica lucrărilor să fie legată de lupta tineretului din lumea întreagă, pentru apărarea păcii, pentru progres și o viață fericită — și de contribuția tineretului din țara noastră în această măreață luptă.

Lucrările vor fi trimise pînă la 20 mai pe adresa Uniunii scriitorilor, Bd. Ana Ipătescu 15, București, cu mențiunea „Pentru concurs".

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei, 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Cent Regi

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 19 (61) - Joi 12 mai 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Prezentarea eroului nostru pozitiv

Problema creării în literatură a eroului pozitiv al vremurilor noastre stă în chip firesc în centrul atenției scriitorilor și criticilor noștri. E vorba de o problemă care cuprinde în sine semnificațiile proprii ale literaturii realismului socialist, purtătoarea celor mai înalte mesaje ale luptei poporului pentru făurirea visului de aur al omenirii, — crearea unei societăți în care să dispară exploatarea omului de către om, în care valorile umane să fie ridicate la o înflorire desăvîrșită.

In salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, scriitorii sînt chemați „să creeze figuri veridice și luminoase ale glorioșilor noștri contemporani". Niciodată oamenii unei epoci n-au meritat acest titlu de excepțională onoare: glorioși contemporani, pe care partidul comunist al celei mai înaintate țări din lume l-a acordat făuritorilor cu brațele și cu mintea ai comunismului.

In fața scriitorului romîn de azi, stau oamenii patriei noastre, care — sub conducerea partidului — construiesc temeliile societății socialiste. Omul cu O mare de care vorbea Gorki devine personajul principal al operelor literaturii noastre, dînd viață în esență umanismului socialist, care se ridică luminos împotriva individualismului burghez. Eroul pozitiv, ca o caracteristică a literaturii noastre, afirmă prin oglindirea în artă a omului nou superioritatea societății noastre, care a eliberat omul de sub jugul umilințelor și al vicisitudinilor. In lupta împotriva lumii vechi, existența în literatură a eroului pozitiv al vremurilor noastre este o puternică armă ideologică, afirmînd forța omului liber, care și-a luat soarta în propriile mîini și e cel mai viguros apărător al cuceririlor revoluționare care i-au adus viață nouă și orizonturi luminoase. Eroul pozitiv al vremurilor noastre încarcă și mai mult de răspundere literatura pentru influența ei educativă. Eroul pozitiv, ca personaj pilduitor al vremurilor de azi, ajunge prietenul și tovarășul de luptă al tinerilor care se dezvoltă în patria noastră sub imperativul aceleași înalte principii morale pe care le reflectă în propria sa personalitate eroul literaturii noastre.

La consfătuirea cu cititorii, organizată recent de către una din revistele noastre literare, un muncitor de la Uzinele „23 August" a vorbit despre un amănunt care l-a supărat în lectura unuia din romanele publicate în paginile revistei. Se referea la faptul că un erou central al romanului, secretarul organizației de partid, conducătorul activ al tuturor acțiunilor pozitive, se înfățișează înaintea unui tînăr inginer proaspăt sosit, cam tot așa cum se prezenta țăranul semiiobag în fața „domnilor": grăind „cu stîngăcie" și „strîngîndu-și pumnii pe șapca ponosită".

Nu e vorba aici de discutarea veridicității personajului amintit și a gesturilor sale. Nu pentru aceasta se citează scurta intervenție a tovarășului de la „23 August", ci pentru că vorbele lui, rostite fără pretenție de a face „critică literară", au semnificația unei exigențe esențiale în ceea ce privește crearea eroului înaintat al vremii noastre. Fără multă teorie, tovarășul acela a cerut scriitorilor ca eroul pozitiv să fie, înainte de toate, un exponent al conștiinței propriei demnități și al propriei puteri care crește în omul simplu, descătușat din exploatare și ajuns participant de frunte la conducerea unor treburi obștești. Și această cerință nu se referă la un lucru de nimic, ci la o datorie de prim ordin a scriitorilor. Dezvoltarea conștiinței unei înalte demnități de om în literatura perioadei istorice de trecere de la capitalism la socialism nu poate fi considerată o trăsătură pe care poate să o aibă sau să n-o aibă unul ori altul dintre eroii pozitivi ai timpului nostru. O asemenea trăsătură exprimă ceea ce este fundamental pentru reflectarea în individ a noilor relații sociale, socialiste, care devin precumpănitoare în viața noastră.

Omul zilelor noastre, care a rupt legăturile de subjugare înjositoare, se rupe și de conștiința umilinței pe care o aveau milioanele de asupriți, asemeni lui Nicolae Tabără, „prostul" care rămăsese însingerat în urma trecutului, cu durerea înăbușită în sufletul ce-i „sîngera și-l durea mai strașnic ca rănile feții". Omul care ia parte activă la făurirea vieții socialiste se simte din ce în ce mai mult — cum spunea Gorki — „stăpîn al unor forțe incomensurabile și al unor comori de pe întregul glob". Acest om trăiește, în condițiile calitativ noi ale societății noastre, conștiința unei demnități pe care altădată o aveau numai un număr de luptători luminați pentru libertate și unii răzvrătiți răzleți, de la Vasile cel Mare, hoțul — cel ce făcea de unul singur „județul sărmanilor", — pînă la Mitrea Cocor, argatul coltos, care nu se plecase în fața stăpînilor și care a apucat eliberarea poporului în lupta condusă de partidul clasei muncitoare.

Cuvintele tovarășului de la „23 August" ne arată că e un fenomen de masă acum la noi acela de care vorbea Ceapaev, al lui Furmanov: „Se dezvoltă o astfel de părere despre sine, că uite, nu ești un purice, ci un om adevărat, și vrei să trăiești așa cum se cuvine", iar eroul pozitiv al vremurilor noastre nu poate să nu reflecte în trăsăturile sale proprii un asemenea fenomen, de transformare a omului, caracteristic vremurilor noastre.

Există, așadar, obligativitatea unor trăsături fără de care nu poate fi vorba de eroul pozitiv? Fără îndoială că da! Insă nu e suficient să ne oprim aici.

Dezbaterile care au precedat Congresul scriitorilor sovietici, și îndeosebi documentele congresului, constituie un izvor nesecat de învățăminte și pentru înțelegerea și aprecierea justă a realizării eroului pozitiv în romanele închinate vieții contemporane, ajutîndu-ne să fundamentăm de pe o fermă poziție partinică exigențele noastre. Acordînd o atenție de prim ordin problemelor realizării eroului pozitiv al vremurilor noastre, dezbaterile congresului au reliefat semnificațiile esențiale ale acestui erou și au combătut cu intransigență primejdiile deformării lui prin încălcarea legilor de oglindire veridică a realității în transformarea ei revoluționară.

In discutarea eroilor pozitivi ai cărților noastre, se manifestă în unele materiale de critică literară două tendințe opuse, deopotrivă de dăunătoare dezvoltării literaturii pe drumul realismului socialist. Unii judecă realizarea eroului pozitiv după măsura în care se cuprind în el o sumă de trăsături frumoase, cîntărindu-se greutatea specifică a calităților și a defectelor în fiecare erou. Alții, dimpotrivă, iau eroul pozitiv în sine, judecîndu-l după măsura în care este el realizat din punct de vedere al unității caracterologice, desprinzîndu-l de semnificația lui esențială, — ideologică, artistică și etică. Ceea ce trebuie precizat, de la început, este că singurul criteriu just în această privință este acela care pornește de la ceea ce este fundamental în eroul pozitiv, ca tip al societății noastre, de la ceea ce face din eroul pozitiv un reprezentant al epocii de construire a socialismului prin lupta pe viață și pe moarte cu forțele — economice, politice, morale — ale vechiului.

Inseamnă aceasta că poate exista un tipar al eroului pozitiv, după care trebuie să apreciem crearea diferiților eroi, ca variante cu profiluri diferite ale aceluiași șablon — asemeni cheilor Yalle care nu sînt interșanjabile decît că le diferențiază un detaliu al unei crestături? Dimpotrivă! Eroul pozitiv nu poate fi decît o personalitate bine precizată. Personajul care în intenția autorului ni se înfățișează ca erou pozitiv este o individualitate distinctă, convingătoare prin viabilitatea ei caracterologică, prin faptul că este unică (deși tipică) și o recunoști printr-o mie de alte individualități care poartă în ele aceeași semnificație esențială de a fi un exponent al celor mai înaintate forțe ale societății.

In această privință, critica noastră literară greșește adesea, fie subapreciind semnificația ideologică a individualizării, fie rupînd individualitatea de generalitatea care se relevă printr-însa. Una din manifestările nejuste, cele mai des întîlnite, este aceea de a analiza realizarea individualizării printr-un proces disjunctiv: să vedem, par a spune de multe ori cronicile, ce-l deosebește pe X de Y, de ce X nu se confundă cu Y? Aceasta este poziția celor care, cînd îl privesc pe eroul pozitiv ca individ, îl asemuie cu unul din multele variante ale cheilor Yalle care sînt totuși atît de asemănătoare între ele. Dar individualitatea nu se realizează prin găsirea unor deosebiri oarecare, între personajele aceluiași autor sau ale altora, ci prin ceea ce constituie trăsăturile lor proprii, fundamentale pentru determinarea caracterologică a personajului. Doi eroi pozitivi, ambii realizați artistic și purtînd aceeași semnificație social-ideologică, se delimitează între ei nu prin mici diferențe sau prin deosebirea datelor biografice concrete, ci prin personalitatea fiecăruia în ansamblul ei, pornind

Savin Bratu

(Continuare în pag. 4-a)

JUSTIȚIA IN S.U.A.

Desen de PERAHIM 1955

Indemn

Neputincios ești, dacă nici acum
Nu știi să faci să sară versu-n drum,
Să taie ale beznei caiere,
Să ia de gît dușmanul, să se-ncaiere,
Să sară versu-n drum, și nu spre danțuri,
Ci ca să strige și să rupă lanțuri,
Acolo unde încă sînt și strîng
Mîini de martiri și mîini de prunci ce plîng.
Din tocul tău fă bici
Și-aruncă-te, scrîșnind, spre inamici.
Voi fi cu tine și n-om fi doar doi,
Norodu-ntreg este cu noi,
Cu sonde-suliți și cu mine-adînci
Pîndind cu fălcile căscate
Dușmanul care-ncearcă iar, pe brînci,
Spre noi a se abate.
Lovește cu mînia ta
Și rima-ți potrivește
Să fie clește,
Ce sfarmă ghiare, neputînd ierta.
Lovește!
Lovește! Spada ta să scapere
Pentru copii ce nu pot să se apere.
O primăvară nouă ni s-arată:
Și pentru ea lovește-odată!

Eugen Jebeleanu

Cerbul păcii

E un cerb care vine
Gîfîind prin păduri,
Hăituit de jivine,
Urmărit de vulturi.

El aleargă, cu zbucium!
...Greu i-o fi, să îndure
Rana lungă, de bucium,
Prin dușmana pădure.

Are sînge pe coarne,
Sînge proaspăt de lup...
Ele știu să răstoarne,
Din dușman, ele rup.

De zvîcnire și larmă
Văgăunile fierb.
Gloanțe-așteaptă în armă
Insă nu pentru cerb!

E pe viață și moarte
Lupta cerbului, grea,
Prin pădure departe
Și în inima mea.

Eu aud lupta, -n albii,
A acelorași ape.
Și Uralii și Alpii
Vor fi tot mai aproape...

Prin pădurea dușmană
Trece-n goană o stea
Peste-a cerbului goană,
Ocrotire să-i dea.

Nori adînci duc în șorțuri
Incărcate, lumina
Stelei roșii-n cinci colțuri —
De la noi pînă-n China.

Iată, țară de țară,
Cum dreptate își cere
Răzbătînd prin ocară
Dîrza noastră putere!

Parc-o singură voce
Din cetăți și cătune,
Peste urile-atroce
Se ridică și spune:

„— Au ei, oamenii, stavili
Pentru fiare rapace.
N-au războaiele pravili
Mai puternice, Pace!

Cîte neguri te latră!
Vino, mîndru la umblet,
Cerb, pe vîrfuri de piatră!
Luminează-ne, zîmbet..."

...E un cerb care vine
Prin pădurea dușmană,
Și-l așteaptă — în mine —
Cu-adăpost, o poiană.

Cicerone Theodorescu

AMINTIRI

Spunea odată un poet: un om poate fi prădat de orice, de amintiri însă, nu. Ele îi rămîn în cele mai fericite ca și în cele mai nefericite ceasuri ale vieții, și nu odată culoarea aducerilor aminte îi luminează prezentul. Această comoară închisă în cine știe ce sertar al minții ori în cine știe ce fibră a inimii — o lei adeseori în mînă, nu cu pasiunea unui Harpagon, gelos pe orice privire i-ar atinge-o, ci dimpotrivă, cu dorința de a împărtăși amintirile, de a le semăna în cele patru vînturi ca puful de păpădie, căci numai dăruindu-le, devin mai adînc ale tale...

Așa mi se întîmplă să simt de multe ori cînd răsfoiesc notele de drum, cînd privesc fotografiile sau culorile pălite de vreme ale insignelor, ale acelor neprețuite trofee pașnice cucerite la Festivalurile mondiale ale tineretului și studenților. Odată cu ele îmi răsar fîșturi de melodii, grația unor neasemuite mișcări de dans, chipurile atîtor prieteni apropiați inimii mele, chiar dacă distanțele îi separă cu zeci de mii de leghe marine.

An-Son-Hi era la prima noastră întîlnire la Budapesta, abia o adolescentă. In dansul ei se întîlnea gingășia primăverii cu presimțirea furtunii, surîsul cu lacrima, soarta de culoarea speranței a fetelor din nordul Coreei, cu mișcările frînte de trudă ale surorilor ei din sud... Peste doi ani, am revăzut-o la Berlin. Adolescenta se schimbase la față. Reflexul tragediei prin care trecea patria sa, îi maturizase figura. Ar fi vrut să danseze primăvara. Ar fi vrut să dăruie tinerilor lumii un ceas din vechile dimineți liniștite ale țărmului natal. Dar mîinile ei obișnuite cu ondulările orientale, nu i se mai supuneau. Trupul i se frîngea nu odată. Zîmbetul îi pierise. Presimțirea furtunii devenise realitate. Dansul era al fetelor partizane, al mamelor cu pruncii uciși în război, al milioanelor de oameni care protestau împotriva măcelului... Și-am revăzut-o peste alți doi ani, pe scenele și pe estradele teatrelor noastre. Ne-a fost nouă dat să-i vedem înflorindu-i tîrziu zîmbetul, să fim martorii deschiderii Festivalului din București sub bunii auguri ai semnării armistițiului din Coreea. Bucuria dansatoarei coreene era și a noastră, și ea însorea prietenia între tineri, legată în vremile de cumpănă.

Da. Legăturile între tineri n-au încetat odată cu filfîirea clasică a batistelor pe peron, odată cu punerea în mișcare a trenului ce-o ducea spre locurile natale. Cred că o statistică oficială care s-ar fi făcut cu răbdare, ar fi demonstrat cu cît au devenit mai voluminoase gențile poștașilor după Festival. Trecînd peste șapte mări și șapte țări, plicurile purtate, nu de curierul hurducat în vechile postalioane, ci pe aripile celui mai modern mijloc de locomoție, duceau veștile între noii prieteni cîștigați pe meleagurile noastre. Cei ce au privit odată în oglinda artei unui popor, uită mai anevoie chipul acestuia. Cei ce au participat la ziua solidarității cu tinerii din țările coloniale, au prieteni pe Coasta de Aur, ca și pe țărmul pacific al Vietnamului de sud... Cum ar putea-o uita, de pildă, Suzanne Bergonnier, mica învățătoare din Troyes, pe Nguyen Ti-Tan, tînăra vietnameză pe care a îmbrățișat-o în acel mars triumfal care a fost ziua fetelor? Ceea ce Suzanne trăise cu ani înainte, cînd n-a mai găsit nici urma școlii ei în mozolul străzii, era încă o realitate pentru fata cu obraji măslinii și ochii migdalați. Pentru ca în patria ei, printre arborii veșnic verzi de la tropice, să înceteze bătaia tunului; pentru ca în Europa, întîmplarea tragică a Suzannei să nu se mai repete, s-au legat tinerii lumii prin jurămînt, să apere pacea. Și jurămîntul a fost respectat cu pasiunea pe care o pune în jurăminte tinerețea.

De la București și pînă la Varșovia e o distanță de cinci ore cu avionul. Dar în timp, distanța de la forța tinerilor ce s-au împrietenit pe străzile bucureștene și pînă la aceea ce o vor demonstra pe pămîntul unui oraș renăscut din ruine, este cu mult mai mare. Spune un proverb oriental: dacă toți oamenii ar sufla deodată, s-ar stîrni furtuna. Furtuna noastră, a tinerilor de pe tot întinsul pămîntului, nu pustiește, ci mătură numai motivele de discordie, și sperie numai pe cei ce le seamănă. Altminteri, ea e aidoma vîntului primăverii, prieteniei și păcii, cele trei iubiri ale tinereții noastre.

Veronica Porumbacu

Desen de ISER 1912

GEORGE ENESCU

După îndelungi perioade de zbucium, în căutarea orizonturilor, geniul creator al poporului nostru s-a ridicat monumental în Hyperion; Eminescu a adunat și a sintetizat în perlele poemelor, experiența, durerile și bucuriile colectivității noastre, din mari stadii ale istoriei. In poemele eminesciene, colectivitatea noastră își vede puterea creatoare, măreția și frumusețea și stă în admirație în fața oglinzii statuare asupra căreia lucește ținta nemuritoare a Luceafărului. Dacă geniile sînt într-adevăr sinteze ale epocilor, epoca noastră va trebui să dea naștere unui alt poet de măreție eminesciană, un alt luceafăr în ale cărui pîlpîiri să lucească, asemeni șiraguri de mărgăritare, vremurile în sinteză. Acel poet va avea menirea să dea epoca noastră în primire, altei epoci, la o confluență a timpurilor. Acel poet va trebui să răsfrîngă în stanțe de granit tot ce facem noi azi, înălțimile, scăderile și avînturile; va trebui să ia pildă de la mărgica minusculă care poate cuprinde în ea largurile infinitului și dimensiunile monumentale ale naturii. Acel poet va trebui să ia pildă de la gîze, care prind în retinele microscopice uriașa lumină a soarelui și pîlpîirile lumilor din neant. Intr-un cuvînt, trebuie să ne ferim de vorbărie, de facilitate, căci nu vom putea birui și acoperi stadiile timpurilor, cu lungimea miilor de versuri lucrate în trei zile. Trebuie să ascultăm cum sună dalta lui Eminescu, neîncetat, zile și nopți, luni și ani, săpîndu-l pe Hyperion în marmură. Va trebui să-l vedem pe meșterul de demult, cu fața albă de nesomn, cu ochii aproape stinși de vegherile îndelungi. Astfel, vom izbuti să stringem tot ce are frumos și de preț epoca noastră și așa vom putea-o da în primire cu mîndrie generațiilor ce vin.

George Enescu se numără printre cei ce au dat la iveală puterea creatoare a poporului romîn. In constelația nemuritorilor noștri, ne îngăduim să-l așezăm lîngă Ioan Neculce-Hatman, lîngă Creangă și Eminescu. El a pătruns tot atît de puternic în adîncul vieții noastre și a scos la lumină valori și tezaure, ca și marii și neuitații lui înaintași. A exprimat în rapsodie și simfonii ceea ce înaintașii lui au exprimat în cuvîntul cronicilor, în istorisiri și versuri.

Cîntecul nostru popular are o istorie plină de zbucium. Născut din durerile seculare, s-a armonizat după foșnetele pămîntului, după glasul apelor, după concertele păsărilor. Deseori a fost singurul prieten și singura nădejde a pămînteanului. Vorba veche „a-și vărsa focul într-un cîntec" — e o dovadă despre aceasta. Prin cîntecele lui, poporul și-a lepădat otrava și și-a arătat nădejdile. Cîntecele sînt istoria noastră. Ele au rătăcit mult, cu transhumanțele ciobănești, cu retragerile din fața năvălirilor. Au stat mult, dese ori, în adîncul munților, pînă se potoleau focurile din țară. Apoi s-au revărsat adunîndu-se tot cu alte și alte cîntece, prin trișcă, prin fluierele simple de alun, ori prin lungile fluiere de aramă. Înainte de scornirea tiparniței și înainte de caligrafii care copiau psaltiri, am avut literatura aceasta „ambulantă", purtată prin care cu covîltir, rostită la focuri de noapte în umbra gorganelor din întinderi, cîntate cu glas mare pe cîmpuri, la coasă ori la năboirea apelor. Autorii, înfinit număr de ființe și Constantini, au trecut urmașilor această literatură, apropiată de cîntecul păsărilor și de vînt. Trebuia să nască pămîntul nostru un rapsod menit să adune cîntecele pribege, să le cearnă cu migală prin dîrmonul geniului, să le împreune într-o rapsodie mare, sinteză a tuturor cîntecelor de pînă la el. Lucrul acesta de rapsod i-a revenit lui George Enescu. El a săvîrșit lucrul soarelui care adună dimineața roua, sudoarea uriașă a pămîntului. George Enescu și-a plecat auzul, cu toată adînca lui dragoste, asupra lăutarului analfabet și genial, i-a ascultat dibla rudimentară, ajumată și înnegrită de timpuri, pîrtînd ca pe o pecetie urmele de sudoare de pe obrajii cîntăreților. A deslușit în strunele de sîrmă plînsul inimii omenești și a tresărît cînd arcușul trezea din adîncul lemnului amintirea furtunilor. A săvîrșit lucrul lui Eminescu. Și unul și altul, la începutul vieții lor, au ascultat poema naturii noastre, au ascultat bacii și pădurarii și amîndoi s-au înfiorat privind tristețea întinderilor cu cătune umilite, acoperite cu paie; sub acele streșini sărmane, trăia rapsodul modest, descult și cu căciula spartă; după ce-l usca bine arșița și-l frigea la inimă mujdeiul, se întorcea seara și-și culca timpla pe diblă și oftau strunele exprimînd tristeți seculare și nădejdi înalte ca trilurile ciocîrliilor cînd urcă pe scările de argint ale văzduhului să întîmpine răsăritul soarelui.

Indrăznim să afirmăm că și Eminescu, și George Enescu, s-au dus în lume, unul de la Ipotești din Botoșanilor, altul din preajma Dorohoiului, cu bogatul tezaur adunat în sînul simplității. Lucrările de izvoare, codrii, răsăriturile de lună, privite de Eminescu la Ipotești, au primit mai tîrziu formele artei nepieritoare. Se poate spune despre Enescu că la începutul artei lui stau diblele sărmane, strunele de sîrmă, ascultate în mijlocul aceleiași simplități. A adunat tot ce poporul creator avea mai de preț în cîntecele lui, a șlefuit cu dragoste și răbdare de geniu, a lepădat multă humă inutilă și multă zgură, lăsînd să rămînă doar argintul, în stare să înfrunte morile vremurilor. Alăuta lui de vrăjitor n-a făcut niciodată deosebire între Beethoven și Bach, și între rapsodul mirosind a mujdei, care stă descult și cîntă din vioară în pragul veacului nostru. Enescu l-a cîntat cu aceeași unică măiestrie și pe Prometeul muzicii, Beethoven, și pe Toader — scripcarul de sub streșina de paie, pentru care portativul și cartea erau mistere pecetluite. Adunînd melodiile populare, le-a turnat în stane monumentale, precum Eminescu a ridicat cîntecul, basmul și graiul popular, la înălțimile lui Hyperion. Prin muzica lui Enescu, s-a făcut cunoscut împrejurul globului pămîntesc sufletul nostru, cu frumusețile lui creatoare. Vechiul analfabet, care și-a încredințat cîntecele, acestui rapsod, a stat el însuși uimit, ascultîndu-se geminînd sau rizînd de bucurie sub arcușul vrăjitorului; ascultîndu-se, și-a dat mai bine seama de cîtă putere are, cît de adînc îi este sufletul și pînă la ce înălțimi i se poate urca forța creatoare.

II

Mult îi trebuie unui popor, să se muncească din toate fibrele, din toate rădăcinile pămîntului, din toate sevele, din lumina soarelui și din ape, pînă să creeze valori ca Eminescu și Enescu. In necontenita prefacere, în necontenit urcuș pe cărările întortocheate ale evoluției, viața leapădă ce-i vechi și caută cu sete arzătoare noutatea, binele. Pe locul satelor de lut, viața clădește cetăți de piatră, pe locul pădurii clădește orașe, iar pe locul oraș-

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4-a)

Imnul național al R. D. Germane

Azi renăscută din ruine
Cu fața drept spre viitor,
Ne lasă-a te sluji mai bine,
Patrie-a noastră-a tuturor.
Durerea veche va apune,
De ne-om uni toți într-un gînd,
Vom izbuti și-o vom supune,
Ca pe Germania de astăzi
Să fie soare ca nicicînd.

Germanie, patrie dragă,
Ai drept la pace și la soare!
Vrea pace, lumea asta-ntreagă!
Dați mîna între voi, popoare.
Noi pe-ai poporului dușmani
De ne unim îi vom înfringe.

Lumina păcii, mii de ani
Va lumina, ca nici o mamă
Vreun fiu să nu mai aibă-a plînge!

★

Arați, zidiți, cu aspre mîini,
Creați și nu dați înapoi!
Increzători, pe ei stăpîni
Se-nalță-acuma oameni noi.
Tu, tineret german în care
Poporu-și vede vis și gînd,
Ești patriei nădejdea mare
Că pe-al ei cer înseninat
Va fi un soare ca nicicînd.

Johannes R. Becher

In romînește de **Demostene Botez**

În jurul unei adunări a tinerilor critici

Zilele trecute, organizația U.T.M. a Uniunii Scriitorilor a convocat o adunare a tinerilor critici. Al. Oprea a prezentat aici un referat despre problemele creației tinerilor critici în lumina sarcinilor actuale, bizuindu-se pe învățămintele Congresului scriitorilor sovietici. A urmat o discuție vie. Tinerețea s-a manifestat din plin. Utemiștii care activează pe frontul criticii literare și-au spus cuvîntul, cu îndrăzneală și pasiune. Adunarea tinerilor critici înfățișa o imagine vie a unei noi generații de critici literari, a unei generații care a început să se formeze în școlile Republicii noastre populare, dornică să-și pună cunoștințele și talentul în slujba unei literaturi partinice, în slujba dezvoltării acesteia pe drumul realismului socialist. N-au fost lipsite de interes nici referatul lui Al. Oprea, nici intervențiile lui Al. Săndulescu, Val. Ripeanu, Eugen Atanasiu, Aurel Martin, S. Damian, H. Zalis.

În concluziile sale, N. Tertulian a adus observații judicioase, atrăgînd atenția tinerilor critici atît asupra sarcinilor ce le revin ca participanți combativi pe frontul nostru ideologic, cît și asupra înaltei exigențe pe care tînărul critic trebuie s-o aibă față de el însuși.

A fost, fără îndoială, o adunare folositoare, care ar putea fi urmată de Uniunea Scriitorilor pe plan general.

Dar, cum e și firesc, discuția despre activitatea tinerilor critici nu se încheie cu adunarea care a avut loc. Pe marginea celor dezbătute acolo, cei care trebuie să se ocupe cu îndrumarea tinerilor critici — conducerea Uniunii Scriitorilor, redacțiile revistelor de specialitate și ale celorlalte publicații, corpul didactic al Institutului „Mihail Eminescu" și, în bună măsură, catedrele de literatură ale Universităților — ar avea la rîndul lor multe de discutat și de făcut. E păcat că la această adunare n-au fost de față decît prea puțini din aceștia.

Există o „problemă a tinerilor critici"? — aceasta, cred, e prima întrebare care se pune, pe marginea adunării care a avut loc. Felul cum au decurs discuțiile ar da un răspuns clar, deși incomplet: nu există. Problemele discutate priveau deopotrivă orientarea și măiestria întregii noastre critici literare, critica „tînără" servind doar de ilustrare a opiniilor și de material special de analiză. Răspunsul nu e nejust, pentru că aceleași sarcini stau în fața întregii critici și nici scriitorul, nici cititorul obișnuit nu ține seama, citind cronicile, recenziile și polemicile din presă, de vîrsta autorului lor. Și, totuși, pentru îndrumarea criticii noastre pe un drum bun, există o problemă a tineretului care păsește în critică.

Există un „specific" al criticilor tineri, care se raportează la formația lor ideologică și culturală nouă, ca și la caracteristicile vîrstei.

E vorba de un detașament însemnat al intelectualității noastre educate de partidul clasei muncitoare, crescute în condițiile revoluției culturale din țara noastră. Pasiunea pentru cultură, entuziasmul specific tineresc, chiar patima pe care omul o pune la această vîrstă în toate acțiunile sale sînt și trebuie mereu să fie călăuzite în albia luptei pentru făurirea vieții noi, socialiste. Tînărul critic, altădată atras de cele mai multe ori într-o activitate sterilă, urmînd modelele criticii reacționare a propovăduitorilor artei pure, trebuie să-și înceapă azi cariera cu conștiința că e un militant revoluționar. În locul stenpei căutări formaliste a criticii, dominantă altădată, el trebuie de la primii pași să cerceteze cu pasiune căile prin care cei mai feluriți scriitori oglindesc în operele lor viața în transformare revoluționară. De aceea tînărul critic din zilele noastre are o fizionomie aparte, care ne interesează în cea mai mare măsură. El nu e un intelectual care abia se transformă sub puterea ideologiei luminoase a clasei muncitoare, debarasîndu-se prin luptă cu sine însuși de povara concepțiilor eronate cu care a crescut. El *este*, trebuie să fie, un tînăr intelectual *al nostru*, prin fiecare gînd al său, prin fiecare cunoștință a sa.

Ceea ce este adînc pozitiv și trebuie în primul rînd evidențiat în critica noastră tînără este suflul nou pe care ea îl aduce prin succesele celor mai reprezentative figuri ale ei. Mă refer la îndrăzneala cu care mai mulți tineri s-au avîntat în discutarea cărților noastre, sezisînd cu acuitate noul în literatură, ca reflectare artistică originală a transformărilor revoluționare din patria noastră, și căutînd să spargă șabloanele criticii schematice.

Categoric, îngrijorător lucru pentru critica literară ar fi platitudinea tinerilor critici, teama lor de a-și afirma puternic personalitatea, preferința de a se păstra cu prudență în cultivarea locurilor comune. În privința aceasta trebuie să ne amintim cuvintele Margaritei Aligher, la Congresul scriitorilor sovietici, cînd se referea la „tineretul care pășește cu mult curaj în acest gen literar foarte dificil (critica literară, n.n.) și care se oprește apoi destul de repede pe loc, de îndată ce, în entuziasmul tinereții, vreunul din ei se avîntă prea mult și sare peste cal, ceea ce este uneori indiciul talentului critic, mai curînd decît prudența, manevrarea sau servilismul". Criticii literari care s-au afirmat în ultimii ani în paginile publicațiilor noastre sînt fără îndoială tocmai aceia care se caracterizează prin curaj și gîndire proprie, care folosesc cunoștințele lor ideologice și spiritul lor combativ pentru a susține cu tărie idei originale, respingînd șablonul, echivocul comod, repetarea inofensivă a unor adevăruri cunoscute și a unor sentințe sigure pentru că au fost consacrate de alții.

Tabloul criticii noastre actuale a și înregistrat numele unui tînăr ca S. Damian, serios, pregătit, cercetînd atent semnificațiile operelor literare, veghind cu participare afectivă la puritatea ideologică a literaturii și reclamînd cu exigență și curaj afirmarea individualității artistice în exprimarea adevărurilor generale ale vieții. E cunoscut cititorilor tînărul critic L. Raicu, talentat cercelător al felului cum scriitorii realizează caractere tipice, puternic precizate, iubitor al eroilor cu o bogată și complexă viață sufletească, pasionat polemist, stăpîn pe un limbaj de o înaltă ținută literară (nu lipsit însă pe alocuri de pedanterie). Se impune atenției numele tînărului Dumitru Micu, clocotind de probleme filozofice, adept al atitudinii romantic-revoluționare în literatură, impacientat întotdeauna să-și pună în slujba articolelor sale critice merituoase cunoștințe de literatură universală. A devenit cunoscut numele Georgetei Horodincă, mereu prezentă în actualitate, luînd în discuție cele mai diferite cărți ale literaturii noastre, mereu pasionată în interpretarea proprie, îndrăzneață, a temelor și conflictelor, prin prizma determinării sociale a acțiunii eroilor. Se întîlnesc des în paginile publicațiilor noastre numele tinerilor Al. Oprea, R. Cosașu, A. Martin, V. Ripeanu, Lucia Olteanu, M. Dragu, I. D. Bălan, Eugenia Tudorică, Gh. Achiței, Șt. Bănulescu, Th. Virgolici și alte altora.

Dar critica tînără manifestă adeseori lipsuri serioase, care trebuie repede să fie sezisate și curmate cu grijă, dragostea și exigența datorite mlădițelor. Unele din aceste lipsuri se referă la însăși creșterea meșteșugului lor profesional și la particularitățile vîrstei. Sînt, de aceea, mai puțin primejdioase și mai lesne de înlăturat. E vorba de stilul uneori pretențios, de improprietatea unor formulări, de pripeala în aprecieri și sentințe, de insuficienta bază de cunoștințe, de mărginirea unora și de superficialitatea altora. E vorba, mai ales, de atracția excesivă către tonul polemic, de ingîmfare și de ireverențiozitate, trăsături care de cele mai multe ori concentrează ceea ce e negativ în pasiunea și îndrăzneala tinerilor. Prea adesea tinerii critici sînt înclinați să dea, de sus, lecții scriitorilor, porniți mereu pe ironie și zeflemisire, înlocuind propria lor străduință de a analiza serios și cu răspundere fenomenul literar prin pescuirea slăbiciunilor și greșelilor altora. Un tînăr publicist ca Eugen Atanasiu și-a făcut, pare-se — ilustrînd prin exagerare tendințele negative ale altora, — un procedeu curent de afirmare zgomotoasă prin atacarea uneori impertinentă a scrierilor unor personalități literare. Nu seamănă o asemenea atitudine cu aceea a tinerilor care pe vremuri — și acum în țările occidentului — vor să-și facă intrarea în lumea literară prin parada „îndrăznelii" lor, care constă în împroșcarea cu noroi a valorilor recunoscute? S-ar părea că, pentru tinerii critici, e recomandabilă dimpotrivă aplicația în interpretarea adîncă, conștiincioasă și originală, a operelor de valoare, ca și în analiza amănunțită, cu grijă, a lucrărilor discutabile. Pentru tinerii critici cred că școala cea mai bună nu este în primul rînd polemica ci exercițiul îndelung în recenzie și cronică, capabil să verifice posibilitățile de exegeză înaltă a tînărului, înainte de avîntarea în discuții generale, care nu presupun de la sine o suficientă aprofundare critică. Bineînțeles recenzia, fie ea și cea mai redusă spațial, nu trebuie să fie făcută ca o temă de școală, ca cerînd dimpotrivă manifestarea întregii capacități de orientare ideologică, de înțelegere a literaturii, pe baza cunoașterii esteticii marxist-leniniste, și de combativitate revoluționară. Cei mai mari critici ai omenirii au fost mai întîi — și în decursul întregii lor activități — buni recenzenți. O recenzie valoroasă este cel mai elocvent examen pentru un tînăr critic. O notiță polemică sau chiar un foileton polemic, — mai puțin. Pentru adolescenții bătăioși, mîndri să descopere cu zîmbet batjocoritor lipsuri și prea puțin atenți să înțeleagă și să analizeze în ce constă frumusețea originală a fiecărei opere realizate, e bine să se amintească mereu cuvintele lui B. Riurikov, la Congresul scriitorilor sovietici: „Uneori se crede că nivelul criteriilor artistice se exprimă în capacitatea de a sezisa lipsuri într-o lucrare. Această părere este nejustă. Nivelul criteriilor se exprimă, în primul rînd, în capacitatea de a vedea meritele lucrării. În această rezidă cea mai grea sarcină a criticului. Cel mai ușor lucru e să găsești lipsuri, mai mult sau mai puțin esențiale: ele există în fiecare lucrare. Este incomparabil mai greu să determini prin ce este bună lucrarea, ce este în ea cu adevărat poetic; tocmai aici este necesară și o privire pătrunzătoare, și convingere, și gust subtil."

Dar cele mai îngrijorătoare lipsuri sînt altele. Acelea care vorbesc despre forța încă virulentă a ideologiei burgheze asupra unor tineri crescuți și formați la școala literaturii realist-socialiste, a esteticii marxist-leniniste. Atrage atenția în primul rînd faptul că unii tineri critici — și chiar dintre cei mai valoroși — sînt prea puțin combativi, în ciuda predilecției pentru polemică, față de rămînerile în urmă din punct de vedere ideologic ale unor lucrări de literatură și de critică literară. În unele articole ale tinerilor critici se vădește o sărăcăcioasă preocupare pentru problematica arzătoare a vieții noastre, o deficitară răspundere pentru destinele de luptă ale literaturii, în ciuda priceperii evidente de a discuta chestiunile de meșteșug literar. Cum analiza expresiei artistice nu poate fi ruptă de aceea a fondului de idei exprimat, nu odată articole competente ale unor tineri critici suferă în întregime. S-ar putea cita astfel articolele lui L. Raicu despre schițele satirice ale lui Ștefan Luca și despre romanul „În orașul de pe Mureș" al lui Francisc Munteanu, articole care — deși demonstrînd, mai ales cel de al doilea, capacitatea de analiză fină a unor personaje — păcătuiesc grav în ansamblu prin ruperea caracterelor discutate de realitatea socială determinantă, de semnificațiile lor ca individualități tipice, cu o existență categoric definită social și temporal.

Nu denotă asemenea deficiențe o redusă muncă de educare politică a tinerilor critici, o insuficientă grijă pentru spiritul lor cetățenesc revoluționar, care îngăduie unor tineri chiar o înclinație condamnabilă spre scepticism și uneori chiar ploconirea în fața unor false valori ale esteticii burgheze?

Pentru educarea noilor cadre ale criticii noastre literare, discuția începută prin adunarea U.T.M. trebuie, fără îndoială, să continue. Mai ales practic, prin munca directă, pe locurile de activitate și studiu, cu fiecare tînăr în parte.

S. B.

Breviar

Letiția Papu: „Lîngă un geam deschis"

Poeziile pe care le-a publicat în ultimii ani în ziarele și revistele noastre, Letiția Papu și le-a strîns acum în plachета „Lîngă un geam deschis" apărută recent la E.S.P.L.A.

Diversitatea tematică a poeziilor din plachета demonstrează că poeta are o prezență activă în realitate, răspunzînd cu promptitudine comandei sociale. Versurile Letiției Papu sînt închinate cu dragoste și căldură luptei partidului nostru („Partidului"), evocă figurile luptătorilor comuniști care s-au jertfit în lupta din trecut („Copilul luptătoarei", „De ziua Olgăi Bancic", „Nu v-am cunoscut"), salută avîntat alianța muncitorimii cu țărănimea („Am plecat la sat"), surprinde cîteva aspecte esențiale din viața nouă a țărănimii muncitoare („Grădjarul colectivei", „Popasul de amiază"), exprimă cu sinceritate și emoție dragostea față de Uniunea Sovietică („O muncitoare scria în noapte"), adresează cuvinte de adîncă simpatie luptătorilor pentru pace din țările capitaliste („Raymonde Dien"), etc.

În exprimarea conținutului de idei, Letiția Papu utilizează cu precădere simbolul. De pildă, pentru a exprima dragostea și recunoștința noastră față de Uniunea Sovietică, poeta nu merge pe linia tonului general, abstract ci recurge la un amănunt de viață. În poezia „O muncitoare scria în noapte", muncitoarea care, în ceasuri tîrzii, își privește cu drag copiii adormiți, în timp ce îi scria mamei Zoiei Kosmodemianskaia, mulțumîndu-i pentru sacrificiul copilor ei și încredințînd-o că și ai ei vor ști să-și apere patria, este simbolul dragostei și recunoștinței ce se înalță din inima fiecărui om al muncii din țara noastră.

Și pentru a cînta realitățile mărețe ale vremurilor noi pe care le trăim azi în țara noastră, poeta utilizează tot simbolul. Clădirea clubului, din poezia „Clubul", cu fotolii și covoare, cu tablouri și bibliotecă, cu camere luminoase în care oamenii muncii ascultă muzica, clădirea aceasta în care în trecut luxurile magnaților, simbolizează în poezie, în semnificație largă, dărîmarea orînduirii burgheze și cucerirea tuturor drepturilor de către clasa muncitoare. Urmărind simbolul, Letiția Papu și-a concentrat atenția asupra faptelor mărunte în aparență, cotidiene, sensibilitatea ei vibrînd în fața acestora, căutînd să le descifreze semnificațiile esențiale, pe această linie apropiindu-se de Veronica Porumbacu. Una din cele mai reușite poezii de acest fel e cea intitulată „Grădjarul colectivei". În această, poeta demonstrează convingător, cu emoție, că țărănimea muncitoare străbate cu toți mașinăriștii, cu tractoriștii, drumul spinos al înțelegerii". Grădjarul colectivei, înainte țăran sărac cu doi boi, se mîndrește astăzi cu cele 40 de perechi ale colectivei, simțindu-le ca fiind toate ale lui. Dragostea lui pentru avutul colectivei, manifestată concret, în poezie, se ridică la largi semnificații, cu valoare generală.

Versurile Letiției Papu sînt lipsite, uneori, de patos, de dinamism, întîlnindu-se de obicei în ele o anume afectivitate lirică cu rezonanțe fără amploare.

„Colectiviștii stau alături
„În cerc ca spițele de roată
„Ce dor l-a fost lui Petru Spată
„Cît a stat țărna sub omături.

„În mijloc e un flăcăiaș
„Uns de curînd bibliotecar,
„Privește, grav, prin ochelari
„Ca un profesor din oraș.

Poeta folosește în cîteva din poeziile sale un stil lipsit de expresivitate poetică, sărac în imagini. De remarcat însă simplitatea și claritatea exprimării, concentrarea atentă în a spune totul la cît mai puține cuvinte, îmbogățindu-și registrul poetic, Letiția Papu va putea să dăruiască poeziei mult mai pline de bogăție și frumusețe.

TEODOR VIRGOLICI

I. Purcaru și V. Negru: „Zile fierbinți"

De curînd a apărut în colecția „Ogoarei noi" culegerea de reportaje „Zile fierbinți" de I. Purcaru și V. Negru.

Cei doi reporteri au o structură literară deosebită. I. Purcaru își construiește reportajele sale în forma unor schițe alcătuite din scurte momente. Această dispunere a materialului îi ajută pe reporter să scoată în evidență fapte caracteristice, să sublinieze o trăsătură morală semnificativă. Nu înseamnă însă că reportajele lui Purcaru sînt simple însăilări de fapte disparate. Dimpotrivă, între diferitele secțiuni ale reportajelor sale există o strînsă legătură, fiecare dintre ele venind să întărească ideea pe care autorul vrea s-o pună în lumină. Sătenii din „Digul" salvează ogoarele de urgia apelor revărsate împotriva cărora acționează cu energie și curaj. Reportajul alcătuit pe succesiunea unor momente semnificative, care se petrec în locuri deosebite, începe prin prezentarea tabloului sumbru al naturii dezlănțuite, al apelor care nu mai conținesc să-și iasă din matcă. Momentul următor este concentrat în jurul acțiunii secretarului organizației de bază al gospodăriei agricole colective care ia inițiativa mobilizării oamenilor, în vederea stăvilirii apelor. Celălalt moment prezintă scurta consfătuire a țăranilor muncitori din comună care hotărăsc să pornească spre dig, ca în final să avem imaginea luptei împotriva apelor și victoria oamenilor hotărîți să înfrîngă forțele naturii potrivnice. Acest reportaj ni se pare cel mai semnificativ pentru modul de a scrie al lui I. Purcaru. Reportajele incluse în actualul volum dovedesc priceperea tînărului autor în redarea unor procese sufletești puternice cu îndeminare și cu economie de mijloace artistice (v. de exemplu: „Pădurarii" sau „Noua metodă"), iscusința lui în gradarea acțiunii care merge crescînd spre final, solicitînd în felul acesta atenția deosebită a cititorului.

Celălalt autor mărturisește reale calități de povestitor. La V. Negru dinamica acțiunii se va realiza îndeosebi prin povestirea unei singure întîmplări. Deși cel mai întins reportaj al său „Victoria celor îndrăzneți" este construit tot prin prezentarea oarecum separată a unor fapte, totuși V. Negru își arată în primul rînd capacitatea sa de a povesti, de a înfățișa într-o succesiune rapidă fapte interesante. Reportajele lui Negru nu sînt lipsite de dinamism, tînărul scriitor minuiește un condei ager care-i permite să selecteze esențialul din întîmplător, să aleagă pentru povestire numai ceea ce este caracteristic și atractiv. Formele bogate de construcție a reportajelor, dintre care citățm relatarea unei convorbiri cu un brigadier bun de gură, care nu te lasă pînă nu spune tot ce are în gînd („Povestea unui brigadier") sau descrierea faptelor prin intermediul unei scrisori pe care un tînăr agronom o trimite fostului său coleg de institut („Cea mai mare bucurie"), dovedesc iscusința reporterului și capacitatea sa de a da materialului de viață cea mai proprie și atractivă expresie literară.

Reportajele lui V. Negru sînt străbătute adeseori de un umor fin realizat cu îndemînare și nu prin folosirea unor mijloace ieftine.

VAL. DIMBU

I. A. Bassarabescu: „Schițe și nuvele"

Volumul „Schițe și nuvele" tipărit recent în Editura Tineretului este cea de a doua culegere publicată în răstimp de doi ani din desele rîle lui I. A. Bassarabescu.

Observator atent și pasionat al vieții, — și lapidar pictor de suflete, acest însemnat reprezentant al literaturii noastre realiste din anii de început ai secolului XX, ne-a lăsat chipuri vii și sugestive tablouri de moravuri luate în cea mai mare parte din lumea cenușie a micilor burghezi.

Pensionari, mărunți funcționari de ministere, impiegați sau șefi de gară, — personajele care populează în general schițele, nuvelele și povestirile lui Bassarabescu sînt reprezentanți ai acelei mici burghezii, dornică de îmbogățire, la care arivismul capătă rang de ideal de viață. Din lumea aceasta imorală cu orizonturi strîmte și bîntuită de dorința meschină, Bassarabescu a închegat un amplu documentar. Iată-l pe Telian, personajul din „De pe culme", care își acceptă cu seninătate soția adulterină numai pentru a nu compromite prietenia cu amantul acesteia — un general de pe urma căruia trăgea foloase.

Alte personaje își trec viața într-o tihnită și inutilă scurgere de zile, ca domnul Tase din „Spre Slatina", cel căruia îi place să stea în cerdac sorbind din caimacul cafelei, „...cu scufița pe cap, cu ochelarii pe aripile nasului" — sau preocupații de manii ca domnul Guță din „Leandrii".

Editura Tineretului reeditînd o parte din lucrările lui Bassarabescu a adus o contribuție lăudabilă la valorificarea unei opere literare care întregește tabloul societății noastre de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru.

Editura s-a preocupat însă mai puțin de prezentarea grafică a volumului, în care schițele au fost tipărite succesiv pe aceeași filă, titlurile lor părînd subtitluri ale unei singure lucrări. De asemenea prefața cărții semnată de Sergiu Milorian conține unele interpretări nejuste și afirmații care se mențin la suprafața operei analizate.

Concluzia prefeței menită să explice limitele lui I. A. Bassarabescu este deadreptul curioasă. Iată cum se motivează faptul că scriitorul n-a depășit realismul critic:

„În însemnările autobiografice ale lui Bassarabescu pot fi întîlnite uneori reflecții care par a voi să spună că scriitorul era nemulțumit de compromisurile politice făcute cu o lume pe care o disprețuia. Unele ascuțișuri ale scrisului său literar și publicistic ne dau dreptul să credem că acestea erau citeodată sincere. În realitate însă, Bassarabescu s-a complăcut în bunăstarea și onorurile pe care i le aducea poziția sa politică. Și, firește, scrisul său nu a putut să nu fie încătușat de aceasă poziție, de legăturile sale sociale, fapt care l-a împiedicat să depășească limitele realismului critic".

Această interpretare vulgarizatoare și sociologistă a operei unui scriitor din trecut, face ca sus-amintita prefață să nu-și atingă scopul dorit, mai ales dacă ținem seama că ea se adresează elevilor care trebuiesc învățați să interpreteze științific opera scriitorilor înaintași.

ADRIAN DUMITRAȘCU

Răsfoind revistele

Poezia din „Tînărul scriitor" nr. 4—1955

Edestul de greu, cînd ai în față o revistă cu un conținut bogat, să lași la o parte unul sau altul din materialele incluse în paginile ei, la orice pas încercîndu-te regretul de a nu fi vorbit despre toate producțiile care meritau acest lucru. Cam așa s-a întîmplat și atunci cînd am pornit la redactarea actualei „reviste a revistelor" închinată numărului din aprilie al „Tînărului scriitor" care ne-a obișnuit, în ultima vreme, cu producții beletristice și critice de calitate superioară. Am fi vrut, desigur, să prezentăm mai pe larg cele două poezii aniversare, semnate de Nicolae Tăutu și Virgil Teodorescu, poezii ce conțin strofe de veritabilă și adîncă emoție artistică, am fi vrut să ne oprim mai mult asupra grupului de poezii străbătute de un puternic suflu demascator și militant în slujba păcii, analizînd mai mult problemele ce se pot ridica pe marginea lor. Ne vom mărgini însă să arătăm că cea mai bună dintre ele ni se pare „Judecata" lui Al. Andrițoiu, poezie ce se înscrie printre merituoasele realizări din ultima vreme ale tînărului autor. Generată de o idee poetică deosebit de interesantă, a înfruntării prin veacuri de-a lungul generațiilor a exploataților și exploatatorilor, „Judecata" este concepută ca un amplu rechizitoriu adresat celor din urmă. Desfășurînd acest larg act de acuzare la adresa actualilor exploatatori în trecutul cărora se află „numai mumii / de faraoni care pe rînd au stors / și-a pruncilor putere, și-a mumii / și-a tatălui din bătălii întors" — poetul opune imaginea generațiilor de creatori ai adevăratelor valori materiale și spirituale care au dus înainte civilizația, au realizat mersul spre mai bine al omenirii. În numele lor și pentru ei, vorbește astăzi poetul. Ar mai fi de arătat că versul avîntat, cu rezonanțe ample, este pătat uneori de expresii forțate, nepotrivite, dovedind slaba exigență artistică, manifestată cîteodată de tînărul scriitor.

Nu mai puțin realizată — pe linia aceleiași poezii de atitudine civică — este și „Strada eroului necunoscut" de Doina Sălăjan. Poezia alternează între atacul puternic, deschis, violent împotriva acelor oameni din țara noastră care s-au bucurat în urma trecutelor urgii mondiale, și le-ar dori reînviate acum, — și dragostea de viață afirmată în numele tinereții doritoare de fapte măreț, dragoste și vis. De fapt poezia aceasta, a entuziasmului tineresc, este caracteristică pentru numărul de față al publicației. Inspirației sterile din lumea codrilor și a strămoșilor, i-a luat locul în creația tinerilor poeți cîntarea avîntată a tinereții și faptelor ei deosebite. Versul energic pe care Nicolae Stoian îl mînuiește din ce în ce mai bine, este închinat „Utemiștilor care devin candidați de partid". Idealul de viață al lor, al celor mai buni tineri, care vor avea cinstea să intre în rîndurile partidului, tinde spre înălțimi.

Animată de un puternic entuziasm juvenil, poezia lui Florin Mugur „Cînd teii-s înverziți" completează seria de versuri avîntate pe această temă. Florin Mugur afirmă un îndemn spre vis, bucurie și tinerețe:

„Mai bine-n seri hoinar pe bulevarde
Bravi căpitani pe-ale visării nări,
Un cîntec ca o salvă de petarde
Să azvîrlim spre pașnicele slăvi".

Deși mai timide, versurile Mihaelei Monoraru sînt închinate dragostei și prieteniei adevărate. Ca și confraților săi Nicolae Stoian și Florin Mugur, Mihaela Monoraru înalță un cîntec de slavă tînărului activ, neînfrînt, hotărît și puternic.

„Ne prindem buni tovarăși doar
Cu-acei ca trunchiuri de stejar,
Ei drepți în vifor știu a sta
Și nu se frîng de lupta grea".

Grigore Hagiu debutează cu o poezie, străbătută de un puternic optimism. Versurile finale mărturisesc credința în victoria celor ce-și apără viața și libertățile cucerite. Poezia tinereții, a dragostei de viață și acțiune, închinată celor mai înalte și nobile aspirații ale omului, cîntînd fericirea de a trăi, pătrunsă de dragoste pentru tot ce e frumos și de ură nereținută față de dușmanii păcii, iată cum poate fi caracterizată producția de versuri din ultimul număr al „Tînărului scriitor". Versurile citate mai sus mărturisesc orientarea justă a revistei către selectarea unor bucăți cu tematică majoră, răspunzînd celor mai arzătoare cerințe ale actualității, purtînd pecetea vîrstei la care au fost scrise. Deoarece ne-am oprit numai asupra poeziilor legate de tema arătată mai sus, nu am putut să vorbim și despre celelalte producții poetice, unele dintre ele meritorii, altele încă stîngace. Amintim aici poeziile lui Ion Brad, Mihai Negulescu, Valeriu Gorunescu, Ioana Andrei și Aurel Butnaru.

Desigur, rîndurile de față ar fi incomplete, dacă nu ar saluta prezența la „cronica rimată" a unuia din veteranii scrisului nostru, mereu mai tînăr în versurile sale, apreciatul poet Demostene Botez. Străbătută de umor, cronica rimată semnată de Demostene Botez ironizează cu multă subtilitate pe poeții începători care n-au altceva de făcut decît să se ocupe, în versurile lor, cu „intime istorii / și mici necazuri personale". Emoționantul îndemn din finalul cronicii, pentru o poezie inspirată din tumultul construirii socialismului, sună cît se poate de vibrant și, cum am avut prilejul să vedem, tinerii poeți au început să-l urmeze din ce în ce mai mult.

V. Rîpeanu

Curier literar

■ Se află în librării ediția a II-a revăzută a romanului „Oțel și pîine" de Ion Călugăru. Coperta de J. Perahim.

■ A apărut „Corsetul" de I. Ludo, laureat al Premiului de Stat. Coperta de J. Perahim.

■ În traducerea scriitorului Cezar Petrescu, Editura de stat pentru literatură și artă a tipărit romanul „Moș Goriot" de Balzac.

■ „Poarta furtunilor" se intitulează noul volum de povestiri istorice al lui Eusebiu Camilar, laureat al Premiului de Stat, tipărit recent de Editura Militară a Ministerului Forțelor Armate ale R.P.R.

■ În aceeași editură au mai apărut: „Așa a fost Leningrad" de Alexandr Ceakovski și „Povestiri și nuvele" de D. A. Furmanov.

■ Editura Cartea Rusă a scos de sub tipar „Palatul luminii", reportaj despre Universitatea Lomonosov din Moscova de Victor Bîrlădeanu.

■ A apărut ediția a II-a a romanului „Pîine albă" de Dumitru Mircea, laureat al Premiului de Stat. Ilustrații de Radu Viorel.

■ În colecția „Ogoare noi" a apărut nuvela „Rădița" de Ioniță Marin.

■ Tot în această colecție s-a tipărit și volumul de „Povestiri" de Dumitru Ignea.

■ Nuvela „Răscrucea" a scriitorului timișorean Mircea Șerbănescu a apărut zilele trecute în Editura Tineretului.

■ Culegerea de povestiri „Kara-Bugaz" de K. Paustovski a ieșit de sub tipar săptămîna trecută în Editura Cartea Rusă.

■ În colecția „Studii literare" se află sub tipar monografia „Eminescu" de Ion Vitner.

■ Va apare în „Mica bibliotecă critică" culegerea „Despre literatură" de Vasile Alecsandri.

■ Tot în „Mica bibliotecă critică" tipărește și studiul „Walt Whitman", de Mihnea Gheorghiu.

■ A apărut „La noi în Anatolia" însemnările unui învățător turc — Mahmut Makal, în romînește de Margareta Bărbuță, cu un cuvînt înainte de George Ivașcu.

■ În colecția „Meridiane" a apărut „Primul pas" de Anna Seghers, traducere de S. Sănin și O. Constantinescu.

Pe marginea reprezentării dramei „Hoții" de FR. SCHILLER

În prima lună a anului 1782, pe scena teatrului din Manheim se reprezenta pentru prima oară „Hoții" de Schiller. Afișul alcătuit de însuși autorul piesei recomanda reprezentația în felul următor: „Tînărul va putea, asistînd la acest spectacol, să aprecieze urmările unei vieți desfrînate, maturul va extrage învățămîntul că providența știe să întrebuințeze chiar și mina sceleraților pentru a dezlega nodurile cele mai complicate ale destinului". Forma perifrastică în care Schiller încerca să sugereze spectatorilor conținutul primei sale drame era determinată de faptul că directorul teatrului nu acceptase reprezentarea piesei decît după ce autorul ei... parafrazase... însăși acțiunea piesei, mutînd-o în timpul împăratului Maximilian I pentru a fi evitate orice aluzii politice, transformînd preotul într-un magistrat pentru a nu supăra habotnicia clerului, sau lăsîndu-l pe Franz Moor să trăiască și în ultimul tablou pentru a da publicului satisfacția întîlnirii dintre cei doi frați.

Cu toate acestea „Hoții" a înflăcărat tineretul Germaniei de la sfîrșitul secolului XVIII și a determinat un curent în lumea scriitorilor care au început să reia tema. Strigătul de revoltă care era prima piesă a lui Schiller, scrisă la 19 ani, a reușit, cu toate naivitățile ei, să cîștige în perioada destrămării feudalismului german simpatia maselor dornice de libertate prin poezia și avîntul revoluționar al vieții braganzilor retrași în codrii Boemiei sub conducerea lui Karl Moor. Drama „Hoții", operă care se încadrează curentului „Sturm und Drang", expresie a atmosferei revoluționare a forțelor înaintate germane, și-a găsit un puternic ecou în Germania de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în care „domnea o indispoziție generală" în perioada lipsei libertăților civice, în perioada despre care Engels spunea că: în Germania „totul era uzat, în descompunere, pornit pe panta unei ruini grabnice, și nu exista nici cea mai mică nădejde a unei schimbări spre bine; națiunea nu mai avea nici măcar atîta putere, cîtă ar fi fost necesară pentru înlăturarea cadavrelor în putrefacție ale instituțiilor moarte".

„Hoții" făcea parte din acea literatură a vremii care oferea singura speranță de înnoire a vieții și se număra printre „operele remarcabile ale acelei vremi (din care) emană un spirit de provocare și de răzvrătire împotriva întregii societăți germane așa cum era atunci". (Engels)

Cu toate rezervele pe care le-a avut asupra idealismului lui Schiller și uneori asupra calității literare a operelor dramatice, Engels a recunoscut că Schiller a fost cel mai mare poet liberal german, că „el presimțea vremurile noi ce aveau să înceapă după revoluția franceză"... și că „Hoții lui Schiller glorifică mărinimia unui tînăr care declară fățiș război întregii societăți".

Karl Moor a devenit în conștiința poporului german din ultimul sfert al veacului al XVIII-lea eroul care purta în inimă altă lume decît cea care exista, eroul care în imaginația tînărului elev de la colegiul de ofițeri al prințului Karl Eugen întruchipa un nou ideal de viață. Obiectivîndu-se în eroul principal al dramei, tînărul Schiller dădea expresie propriei sale revolte, izbucnind cu violență și impetuozitate împotriva vieții rigide pe care era obligat s-o ducă, împotriva prejudecăților, împotriva lumii germane de atunci care-l făcea să noteze în scrisorile sale filozofice că: „rațiunea este o torță aprinsă într-o pușcărie". Eroul primei drame a lui Schiller apare de altfel în aceste căutări filozofice de tinerețe.

Și dacă este un „hoț", un proscris, certat cu societatea, aceasta se datorește faptului că Schiller însuși era în conflict cu societatea în care trăia.

Karl Moor își are originea în Plutarc și Cervantes, în grandioasele acțiuni aventuroase ale oamenilor de seamă povestite de Plutarc, pe care eroul îl citește în tabloul II, la prima sa apariție în scenă. Cît despre latura cervantică a acestuia, Schiller însuși vorbește în prefața la „Hoții" de „acest straniu Don Quichotte, care ne inspiră deodată interes și oroare, admirație și milă".

Substanța ideologică a personajului este determinată însă de concepția filozofică a tînărului Schiller influențat puternic de iluminiștii francezi, și în special de Rousseau. De aci protestul său vehement împotriva instituțiilor și ordinei de stat, atitudinea critică față de religie, rolul important pe care îl acordă opoziției dintre ideal și viața practică. Cel puțin în prima perioadă a creației sale Schiller nu a fost influențat de teoria kantiană idealistă a „imperativului categoric" care se baza pe „opoziția filistină dintre realitatea „josnică" și lumea „superioară" dar de neatins a idealurilor". În opera sa din tinerețe, (în „Hoții" în special) opoziția dintre idealul propriu și viața practică avea un caracter revoluționar, „avea la bază străduința de a opune realității feudale ideea acțiunii revoluționare".

Opoziția dintre ideal și realitate se materializează în „Hoții" în cele două lumi care se înfruntă. Deoparte lumea „hoților", o lume liberă, mîndră, condusă de Karl Moor (conștient de josnicia „acestui veac de scopiți", de faptul că „puterea acestui veac este secată pînă în măduvă") și în căutarea unei vieți noi; de cealaltă parte lumea celor din castelul bătrînului conte Moor, o lume închisă care-și trăiește propriile zvîrcoliri, o lume pentru care conștiința nu e decît o normă a societății „menită să țină în hățuri pe neghiobi" (Franz Moor). Cele două lumi, cele două concepții sînt reprezentate prin cei doi frați Karl și Franz.

După primele reprezentații ale dramei lui Schiller un grup de tineri din Leipzig părăsea orașul pentru a se retrage în pădurile Boemiei, în dorința de a încerca să trăiască la fel ca Schweitzer, Roller și mai ales să imite pe căpetenia acestora, Karl Moor. Eroul dramei acționa puternic asupra spiritelor vremii, asupra tineretului german la fel de dezorientat ca și eroii bandei lui Karl Moor. Dinamica proprie personajului exercita o influență socială în mijlocul populației germane care dorea o altfel de viață.

FRIEDRICH SCHILLER
Pictură de Gerhardt von Kügelgen

Karl Moor nu este unul din acei eroi pe care Marx îi numea „simple diluzoare ale spiritului vremii", cu toate că eroul păcătuiește prin reflexiile pe alocuri exagerat de lungi asupra lui însuși. Ceea ce-l caracterizează pe Karl Moor nu este vorbăria. Karl este un om de acțiune mînat de o aprigă dorință de răzbunare împotriva lumii care l-a nedreptățit. („Meșteșugul cu care mă îndeletnicesc eu se cheamă: după faptă — răsplată; menirea mea se numește dreapta răzbunare"). Karl este stimulat de indignare și mînie, care-l fac să-și atribuie rolul de judecător împotriva legilor societății în care trăiește. („Să-mi stîlcesc trupul într-un corset dezgustător și să-mi las voința strînsă în chingile legilor? Legea te silește să te tîrăști ca melcul, în loc să zbori ca vulturul, legea n-a făurit însă nici un om mare, în vreme ce libertatea plăzmuiește coloși, forțe nemăsurate"). Karl nu-i un hoț, un asasin, el pedepsește furtul și cei săraci n-au a se teme de el căci Karl a pornit împotriva „neamului de

Enescu e aici, în popor

Dacă pot să-mi imaginez, măcar pe durata unei clipe, o întrerupere a tot ce este sunet, melodie, armonie, ritm, înglobînd și șuierul imperceptibil al respirațiilor și bătaia înfundată a inimilor, — atunci, în această mare și solemnă pauză, izbutesc să accept și realitatea morții lui George Enescu... Dar încercarea de a întoemi o sumă a acestei vieți, — pentru noi, nu pentru el, — e și mai grea.

O sumă a acestei vieți? Nu, ci a acestei morți. Căci prin ea devenim cu adevărat moștenitori, singuri posesori ai bunurilor sale, pe care pînă mai deunăzi le primeam, niciodată epuizate, din mîna lui. Acum, ciclul creației s-a închis. Enescu a murit... O anumită vioară, cum alta nu s-a mai auzit în secolul nostru, nu va mai răsuna niciodată, închisă și ea pentru vecie, în ciudatu-i sicriu de catifea și pluș... un anume plan, ogorul fidel în care el arunca prima sămînță a compozițiilor, va rămîne mut, ca un lucios sarcofagiu negru... o baghetă, într-adevăr magică, nu va mai arăta galopului orchestrelor acele precise puncte ale văzduhului din care se închega făptura miraculoasă a muzicii lumii... un teanc de hîrtie cu portative va îngălbeni și se va fărîmița, virgin...

Aceste patru mari tăceri reprezintă ele oare dimensiunile personalității veșnice a lui Enescu, perimetrul locului pe care-l ocupă în conștiința lumii? Numai atîta să fi fost Enescu pentru noi, care simțem poporul din care însuși făcea parte, și țesătura vie a unui moment al istoriei și culturii din care a apărut? E atît de evident că nu, încît gîndul, cutremurat, caută...

Am aflat știrea morții lui într-o tutungerie, de la un necunoscut, care mi-a împărtășit-o spontan, trecîndu-mi, frățește, jalea gîndului și un fel de curioasă derută a singurătății, ce cuprindea în lanț, pe fiecare, pe măsură ce afla. Afară se prăvăleau trăsnetele imense ale primei mari furtuni a primăverii (după-amiaza zilei de 4 mai). Fără să vreau mi-a trecut prin minte: Beethoven!... Și m-am îngrozit de obligațiile închise în această apropiere pe care o dicta moartea.

★

A fost cel mai mare artist pe care l-a avut poporul nostru, alături de Eminescu. De această comparație se va uza și, probabil, se va abuza. E foarte natural. Coincidențe tulburătoare și afinități adînci, substanțiale, impun o apropiere care va constitui un reper de bază în cercetările viitoare ale dezvoltării culturii noastre în ultima sută de ani.

Ei par într-adevăr să fi fost destinați aceleiași opere, pe care au desăvîrșit-o în planurile celor două arte majore: poezia și muzica. Viețile lor se înlănțuie într-o continuare ciudată, unul născîndu-se atunci cînd celălalt, intrat pe făgașul unor eclipse îngrozitoare și al prăbușirii spirituale, putea fi considerat ca și mort. Moartea primului întîlnindu-se aproape perfect cu nașterea celui de al doilea, anii lor acoperă semnificativ întreg veacul de constituire a culturii române moderne.

Nu numai că trăsăturile lor se asemănau, dar amîndouă figurile au un *aer de famille* accentuat și adînc, emoționant la culme: frunți înalte și limpezi sub plete stufoase, guri senzuale dar fine, bărbii de inefabilă delicatețe cu sugestia unei gropițe, paloare senină, translucidă, abstractă. Impresia de marmorean a frumuseții lor se află într-un contrast aproape enigmatic cu văpaia irezistibilă a ochilor: erau niște vulcani cu înveliș de marmoră.

Același om pare să fi trăit de două ori, aproape cu același nume, ușor transformat, abia individualizat, prin diferența imperceptibilă a unui simplu *mi*.

★

Amîndouă viețile sînt determinate de o incompatibilitate profundă, repede transformată în ostilitate iremediabilă, cu clasa conducătoare a Romîniei, cu societatea de sus, care lua vama culturii și a talentului. Același ghiveci burghezo-moșieresc, de o incultură meschină, de o pretențiozitate greoasă, de o cruzime fără frîu, a încercat să închidă într-o cușcă strîmtă și rău mirositoare, pe cei doi vulturi ai creației originale. Eminescu a fost terorizat în plinea de toate zilele, Enescu în demnitatea de artist și de om. Pentru că geniul lui s-a manifestat din vîrsta primei copilării, a fost o clipă răsfățat cu cofeturi și cu mîngîieri pe creștet. Primul Hohenzollern l-a îngăduit mirat pe covoarele palatelor sale, zicîndu-și că din moment ce în palate e regula să existe și o sală de muzică, ciudatul copil valah, care la zece ani cînta dumnezeiește la vioară, putea fi un element atractiv în domesticitatea regală. Cînd însă copilul a devenit om, cînd misiunea artistică îi apăru limpede ca o forță a umanității și nu ca o servă a regalității, incompatibilitatea se arată în toată adîncimea ei.

Eminescu și Enescu erau oameni prea mari pentru dimensiunile societății burgheze din Romînia. Sau baerile cu care aceasta căuta să-i înconjoare trebuiau să crape, sau ei trebuiau eliminați cît mai repede. Au fost eliminați. Cu toate deosebirile aparente, soarta lor n-a fost în esență deosebită. Eminescu, legat de limba în care scria, (și tocmai de aceea, mai ușor de înțeles și, deci, mai urît de burghezie), a fost eliminat în jos, în zonele mizeriei materiale, ale persecuției veninoase neîncetate, ale cruzimii și batjocurii. Enescu, fericit cu un limbaj universal, dar mai greu de descifrat, a căzut în afară.

Desigur că față de marele și tragicul lui înaintaș, soarta lui pare mai bună. El n-a suferit de foame și frig, el n-a umblat zdrențăros și neras, n-a fost privit de micul burghez țicăit și mărginit din Iași și București ca un fel de histrion inutil și țicnit. El a fost din prima clipă violonist celebru în întreaga lume, șef de orchestră solicitat în toate părțile, compozitor cu renume, dar toate acestea nu se datoresc unor moduri deosebite de orientare și de adaptare personală, ci diferențelor de epocă și de țară. Punctul de plecare însă este același: Enescu n-a înțeles să rămînă „violon du roi", după cum Eminescu refuzase să mai fie redactor la „foaia pentru vite". Amîndoi au respins servituțile burghezo-moșierimii române. Și au privit cu oroare și revoltă traiul în „cercul strîmt".

Obligat să plece, efortul de căpetenie al întregii dezvoltări a lui Enescu a fost să descifreze și să citească de la distanță *tema, motivul* popular, să reconstituie printr-un fantastic efort de memorie și imaginație atmosfera patriei și specificul vieții naționale. Partitura lui esențială i-a fusese smulsă. Cu timpul, privind mereu în depărtare, încercînd să străpungă cu ochiul micșorat, prin spații, prin neguri, spre același punct, fiind mereu cu urechea atîntită spre același sunet îndepărtat, figura lui a prins o anumită crispare, îndîrjită și patetică, pe care au observat-o toți cei ce l-au văzut în ultimii douăzeci de ani, și care a rămas, cred, întipărită pe chipul lui, chiar și în moarte. Din punctul de vedere al creației, viața lui Enescu a fost mai grea decît a lui Eminescu.

Acest mare și dureros secret al singurătății artistice explică foarte multe lucruri din viața lui Enescu. În primul rînd, disprețul lui pentru situația de „vedetă" internațională a viorii. Deși violonist de geniu, în fața căruia mulțimile din toate țările au delirat, în fața căruia s-au înclinat și Kreisler, și Heifetz, și Thibaud și Oistrach, el n-a vrut să se mulțumească niciodată cu această glorie. Căci știa că ea exprimă cel mai puțin caracterul *național* al muzicii, iar el se considera chemat nu să fie celebru, ci să dea lumii muzică românească. De aceea a pus toată viața accentul pe munca de compozitor, nu din gelozia unei creațiuni mai durabile, ci din dorința de a valorifica genul creator național.

Din aceeași cauză, Enescu, trăit atîta vreme departe de țară, în medii

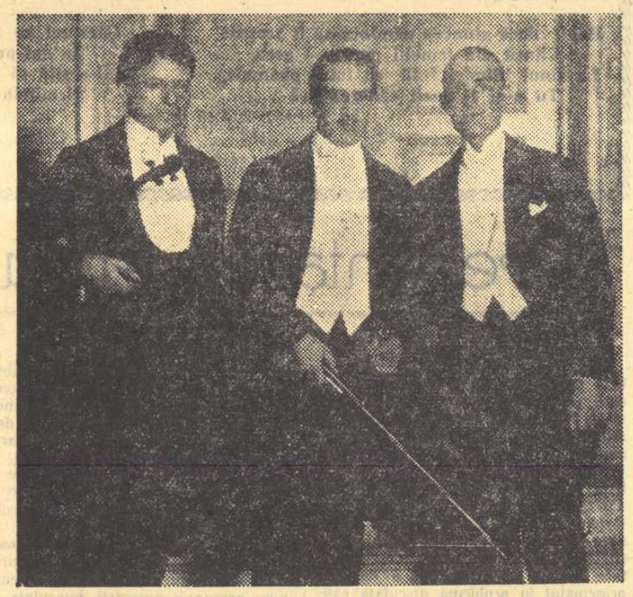

GEORGE ENESCU — JACQUES THIBAUD — GEORGE GEORGESCU
București, mai 1924

care exercitau asupra lui toate seducțiunile posibile, n-a devenit niciodată cosmopolit, om fără patrie și fără casă, „metec" superior, cam cum au devenit toți marii soliști ai epocii burgheze. Compoziția a fost neîncetatul lui contact cu pămîntul strămoșesc și, oricît de departe, casa lui era la Liveni.

Și tot astfel se explică acel neîncetat turneu pe care-l întreprindea, cînd venea acasă, prin toate colțurile țării și faptul că el cînta cu aceeași emoție la Craiova, ca și la Philadelphia, la Buzău ca și la Paris, și că aplauzele care-l răsplăteau în modestele și neacusticele săli din tîrguri uitate, îl încîntau mai mult decît cele care i se adresau la Pleyel sau la Albert Hall.

Burghezia română, prin spiritul ei vulgar, anticultural și cosmopolit, l-a obligat să trăiască departe și singur. Dar poporul nu l-a lăsat niciodată singur, și el însuși nu și-a abandonat niciodată poporul. În momentele cele mai grave, cele mai dureroase, a fost aici. În timpul primului război mondial, în timpul celui de al doilea, Enescu s-a întors în patrie, și a cîntat, și i-a făcut pe oameni nu să uite, — căci muzica nu e un drog care te scoate anihilat din realitate, — ci să nădăjduiască și să creadă în mai bine, — căci muzica arată, ca nimic altceva, frumusețea și forța omului și a vieții.

Ca și Eminescu el a valorificat în arta sa creația populară. Poezie și cîntec, aceste două mari forme ale artei populare, și-au găsit prin ei valorificarea supremă.

Mai puțin favorizat decît Eminescu, Enescu a găsit o muzică românească abia la începuturi. Căci dacă primul, în opera sa de cristalizare a poeziei române, avea precedentul cîtorva poeți excepționali, ca Eliade, Alexandrescu și Alecsandri, Enescu nu afla înaintea lui decît primele articulații timide ale unor pionieri eroici ca Ciprian Porumbescu, Caudela, Ștefănescu. Și aceștia se inspiraseră din cîntecul popular, dar el a fost primul care a înțeles deplin două lucruri: valoarea universală a muzicii populare, — și obligația compozitorului de a depăși muzica populară, într-o mare creațiune realistă, gîndită și construită, cu măiestrie, singura care poate pune în valoare elementul universal al muzicii populare. „Rapsodia română nr. 1" este documentul cel mai convingător al acestei concepții. Sunetul flăutului singur care intonează melodia populară, exprimă creația colectivă, în stare pură și spontană. Aceeași melodie e reluată apoi, treptat, de toate instrumentele, și în năvala simfonică tema populară capătă adîncimi și proporții nebănuite. Intrarea fluierului popular în ansamblul orchestrei e ca un simbol al pătrunderii artei populare în marea artă universală. Într-un limbaj care este al întregii lumi, Enescu a demonstrat valoarea conceptiei eminesciene și a dovedit, prin operă, ce înseamnă aportul unei culturi naționale la patrimoniul cultural al lumii. Prin aceasta, mai ales, opera lui Enescu devine moștenirea și îndreptarul nu numai al muzicanților, dar al tuturor artiștilor romîni, poeți, romancieri și pictori, — și reprezintă un prag în cultura noastră, care ne obligă deopotrivă pe toți.

„Aștept moartea cu gîndul la țara mea îndepărtată", iată ce scrie Enescu pe ultima pagină a unei cărți de amintiri, pe care a dictat-o, în ultimul an, unui prieten. Imobilizat, despărțit pentru totdeauna de condei, vioară și baghetă, el a vrut totuși să mai fie de folos, lămurind mărețele probleme ale creației...

„...Aștept moartea cu gîndul la țara mea îndepărtată". Cine poate crede că Enescu, marele Enescu, unicul Enescu, odihnește în cimitirul străin din Răsăritul Parisului, singur și departe? Enescu e *aici*, Enescu e *în noi*, în fiecare om care iubește muzica, în fiecare om al patriei sale, care se străduiește să realizeze lecția lui: de la popor, pentru popor, mereu mai sus!

Radu Popescu

MAESTRUL CÎNTECULUI

Sînt oameni a căror stingere lasă nu numai mîhnire, ci și o lumină asemănătoare cu a marilor apusuri de toamnă, ori un răsunet prelung ca al unei căderi de apă însorite.

Stingerea din viață a lui George Enescu, maestrul fără pereche al cîntecului romînesc, ne-a lăsat, peste amărăciunea care ne-a inundat inimile, freamătul nepieritor al ființei sale trecut în armonii eterne. Ceea ce a vibrat odată sub fruntea sa, unde-și făcuse cuibul arta nemuritoare a cîntecului, ceea ce a tresărit sub bagheta sa de mag al melodiilor cu rădăcinile în sufletul poporului nostru, va tresări și va vibra de-a pururi în inimile milioanelor de urmași.

Eu l-am cunoscut pe George Enescu atunci cînd razele gloriei i-au încoronat părul cărunt, în Moscova măreață. Sînt ani de-atunci, aproape zece, dar ceasurile mari din viață rămîn străine de rugina uitării. Zile întregi, publicul Moscovei, încercat cum arar e altul între muzică, avar cu aplauzele, îndeobște pe George Enescu l-a sărbătorit entuziast și plin de încîntare. Fie că din lăuta sa fermecată grăiau rapsodiile plaiurilor noastre, fie că din cutia vrăjită a pianului el înălța fiorii nemuritoarelor creații beethoveniene, fie că sub gestul mîinii sale lumea instrumentelor muzicale se transfigura în armonia cutremurătoare, — inimile împăcate sub același semn al artei, adunate ca un ghem de lumină solară în inima maestrului și răspîndită în curcubee de cîntec peste oameni, se înălțau pînă pe cele mai înalte culmi ale dragostei de om și de viață.

Emoționat, înaintea începerii concertului, ca un școlar ce intră la întîiul examen, atunci cînd atingea de coardă arcușul, ori pipăia cu degetele sufletul clapelor, ori urnea cu bagheta simfonia orchestrei, George Enescu rămînea singur și stăpîn peste sunete și peste oameni. Tineretul Moscovei l-a poreclit cu dragoste „vrăjitorul". Un diplomat îl numise „ambasadorul artei". Entuziasmul era general. Toți, sovietici sau străini, căutau să vadă, să audă pe marele maestru român.

L-am cercetat odată, după ce dirijase orchestra care executase „Rapsodia română" a sa. Publicul ridicase cu aplauzele sale sala în sus. A fost o frenezie îndelungată în rîndurile tinerimii, cum rar mi-a fost dat să văd. Era seara cînd i se dăduse supranumele de vrăjitor. Atunci mi-a povestit cum, cu patruzeci de ani în urmă, în aceeași sală, în fața „înaltei societăți" din Moscova, compusă în mare măsură din nobilime, executase aceeași „Rapsodie română". Și maestrul și opera sa fuseseră primiți cu nepăsare ostilă. Acum iată că am cîntat pentru popor — spunea George Enescu — și poporul m-a primit cu bucurie.

Nu voi uita niciodată aceste cuvinte ale marelui George Enescu: „Aș dori prin cîntecul meu să fac oameni mai buni și mai iubitori de pace". Este cel mai frumos testament pe care-l poate lăsa lumii un artist.

Cîntecul lui George Enescu, înaripată întruchipare a sufletului poporului nostru, va duce printre oameni, peste tot pămîntul, mesajul de bunătate și dragoste de pace a artistului, bunătatea și dragostea de pace a poporului nostru.

Iar dacă azi îl jelește codrul străbun și-l plîng apele țării, e pentru că viața lui a fost viață din viața noastră; iar dacă toți îi pomenim cu recunoștință și cu dragoste numele, e pentru că niciodată nu s-a ridicat mai sus cîntecul de pe aceste plaiuri, vestind lumii vigoarea și dragostea de viață a poporului nostru.

Mihai Beniuc

OISTRACH — ENESCU — OBORIN
București, ianuarie 1945

Ascultîndu-l pe Enescu, învățînd de la Enescu

Cît poate cuprinde mintea și simțirea unui copil de opt ani, cîți număram la acea vreme, cînd l-am auzit pentru prima oară pe Enescu? Sau cît putea înțelege cetățeanul anonim fără nici o pregătire muzicală care păsea sfios în sala Ateneului pentru a asculta pe marele violonist? Desigur foarte puțin și fiecare în felul lui, dar fiecare găsea în cîntul acestui poet al muzicii o poartă prin care să pătrundă în domeniul vrăjit al artei sunetelor.

L-am auzit în acel concert cîntînd sonata Kreutzer, de Beethoven, și pînă astăzi mă urmărește imaginea cîntecului cald și duios al începutului și a primei variațiuni a părții a doua, ca un cîntec de leagăn, ca o poveste. Aceasta a fost poarta prin care m-a făcut Enescu să trec pentru a înțelege muzica, prin neobișnuita vibrație și expresivitate a sunetului, prin accentele tulburătoare ale cîntului său.

Mulți dintre aceia care veneau la concertele lui Enescu, marele public, mi-au mărturisit că au început prin a frecventa cu regularitate concertele sale deoarece printre piesele pe care le interpreta cu supliment la program, erau Humoreska de Dvorak sau Ariile lăutărești de Sarasate. Toți cei care l-am auzit în aceste piese știm cît de puternică era impresia pe care reușea Enescu să o întipărească în sufletul auditorului, dezvăluind nebănuite comori muzicale cu arcușul său fermecat. Aceasta a fost poarta prin care Enescu a adus la înțelegerea muzicii pe toți aceia care astăzi iubesc și înțeleg muzica la noi în țară. În primul rînd aceasta se cuvine a spune despre Enescu, slujitor neobosit al artei, artist neobosit în dărui oamenilor bucuria emoțiilor muzicale, neodihnit căutător de mijloace tot mai înalte pentru a stîrni și a forma în sufletele oamenilor simțămintele cele mai nobile, pentru a arăta cît de frumos și mîndru poate fi omul prin aspirațiile și ideile sale.

Public ascultător, compozitori și interpreți, dirijori și instrumentiști, muzicanți de tot felul, trebuie să-i rămînem veșnic recunoscători. Enescu ne-a format gustul artistic, ne-a făcut cunoscută marea tradiție clasică atît în creație, cît și în interpretare, dîndu-ne o uriașă lecție care s-a desfășurat pe mai bine de jumătate de secol, timp în care a executat întreg repertoriul viorii, al muzicii de cameră, al operei și orchestrei simfonice.

Dar pentru noi toți care am trecut de „mezzo del camin di nostra vita" — cum spune Dante — perioada dintre 1930—1940 a fost marea școală a viorii și a înțelegerii muzicii. Atunci Enescu a dat sute de concerte ca violonist, pianist și dirijor. Atunci ne-am format noi în mod temeinic, ne-a ajutat necontenit să găsim calea cea bună, în ciuda influențelor străine sau a șovăielilor în interpretare. Enescu a fost marele pedagog al generației noastre, atît cu vorba cît mai ales cu fapta sa muzicală.

Mai tîrziu, ca membru al orchestrei „Filarmonica", l-am cunoscut și l-am putut vedea îndeaproape ca dirijor, în plin proces de creație, l-am putut surprinde mișcările sufletești oglindite deosebit de limpede pe chipul său luminos. Aceasta a fost o adevărată școală, prin răbdarea și modestia cu care lucra cu orchestra în cadrul repetițiilor, prin claritatea și precizia indicațiunilor date muzicanților, prin gesturile sale simple și expresive.

Apoi l-am ascultat pe Enescu în cadrul concertelor de muzică de cameră și al auditiilor interpretînd nu numai ca violonist care animă, dar și integrat în ansamblu. L-am auzit descifrînd sau executînd partituri la pian, completînd cu vocea sau fluierînd părțile instrumentelor de suflat, astfel încît realiza o audiție care evoca o măiastră orchestră cu întreaga sa bogăție de culori și timbre.

Înțelegerea artei lui Enescu ni s-a dezvăluit încetul cu încetul de-a lungul anilor, deoarece scolasticismul unora în interpretarea așa-zis clasică precum și ifosele pretențioase ale estetizanților, au căutat să ne abată de la drumul artei lui Enescu.

Această înțelegere în rosturile ei cele mai adînci am avut-o la un concert dat imediat după război și în care interpreta sonata de C. Franck; venisem înarmat cu partitura și condeiul, hotărît și sigur că nu voi pierde nici o inflexiune a artei maestrului. La sfîrșitul piesei mă aflam însă cu partitura deschisă tot la prima pagină și parcă se ridica o vrajă de pe mintea mea. Ascultasem tot timpul cu atenție dincolo de muzică murmurul neclar dar, în mod curios, totuși limpede ca sens, al unor voci care vorbeau o limbă muzicală, armonioasă, articulată și pe care n-o mai auzisem pînă atunci. Aceasta a fost cea mai impresionantă latură a artei violonistului George Enescu, aceea de a face vioara să vorbească aproape în sensul propriu al cuvîntului, atît de evident încît în acele momente fiecare se stringea înfiorat pe locul său și întregul auditor asculta cu sufletul tăiată desăvîrșirea acestui nemaiauzit discurs muzical. Enescu a dus la cea mai înaltă treaptă arta muzicantului popular despre care poporul nostru spune că „o zice" bine, expresie care nu e o simplă metaforă, ci o realitate. La Enescu era vie și plastică înțelepciunea și sufletul poporului său grăiau prin arcușul minuit de Enescu și întreaga frumusețe a muzicii tuturor popoarelor grăia vers limpede și pentru noi, cei de pe meleagurile acestea. În mîinile sale instrumentul căpăta o uimitoare și emoționantă elocvență, învăluind pe ascultător cu farmecul neasemuit al cîntului său.

Așa ne-a apărut nouă Enescu și va rămîne în conștiința noastră ca violonist.

Albert Schweitzer, cunoscutul muzicolog, biograf și interpret al lui J. S. Bach, spune că pentru acesta limbajul muzical găsește cea mai fericită formă de exprimare un instrument care să unească bogăția expresivă a viorii cu varietatea și amploarea orgii. Același ideal l-a urmărit și Enescu, fiindu-i credincios în toate domeniile sale de activitate.

Cît de mare apare însă omul care, în modestia sa, după o viață întreagă de muncă închinată pătrunderii tîlcurilor artei muzicale, a măiestriei, nu de mult, unor muzicieni romîni că de abia acum doi ani, reascultînd imprimările *Suitelor* de Bach executate de Pablo Casals, i s-a dezvăluit adevăratul înțeles al operei lui J. S. Bach.

Nu am căderea de a vorbi decît în mică măsură despre Enescu, pianist. Sub mîinile lui pianul devenea o uriașă și bogată orchestră. Enescu făurea cu acest instrument imagini pe care nici orchestrele nu le realizează cu ușurință. Arta cu care atingea clapele și știința pedalei dezvăluiau, chiar pianiștilor de frunte, resurse cu totul noi și nebănuite.

Opera componistică a lui Enescu este profundă și simplă, se impune ascultătorului direct, evocînd ca o adevărată epopee muzicală viața poporului nostru.

Îmi amintesc din *Suita sătească* tabloul corbilor, care se rotesc deasupra casei sale părintești, evocare sugerată cu ajutorul unui grup de tromboni în culisele scenei și ale căror accente sfîșietoare descriu mai bine ca orice mizeria și împilarea țăranului, hăituit din toate părțile și căruia corbii de toate soiurile îi sugeau vlaga și sîngele.

O mare emoție a stîrnit în sufletul nostru interpretarea dirijorului sovietic Niazi, care prin accentele noi pe care le-a dezvăluit în execuția rapsodiei de Enescu, ne-a arătat cît de minunat poate vorbi în limba noastră cel care se apropie cu dragoste de arta noastră muzicală. Cea mai puternică impresie însă am simțit-o pe vremea cînd cîntam în orchestra „Filarmonica" sub bagheta maestrului.

Aș putea să compar arta dirijatului lui Enescu, în privința laturii exterioare a gesturilor lui, cu opera de modelare a unei statui făurită din efluviile sonore ale instrumentelor orchestrei.

Mîinile lui Enescu, în timp ce dirija, mîngîiau frazele, fiecare sunet, subțiau sau amplificau nuanțele cu mișcări largi și puternice, dar gingașe și atente, avînd o expresie deosebită pentru fiecare episod muzical, pentru fiecare instrument, fără a-și pierde nici un moment echilibrul, fără a se transforma în gest făcut de dragul de a fi văzut de public.

Gesturile lui se adresau numai orchestranților pentru a le reaminti evocările minunate din timpul repetițiilor, în decursul cărora istoria muzicii și estetica ei se îmbinau cu anecdote muzicale, cu jocuri de cuvinte și apoi cu vocea maestrului care intona fraze întregi pentru a fi și mai bine înțeles.

Cu adîncă emoție ne reamintim de vocea lui pasionată de bariton prin care pătrundea în conștiința noastră sensul emoțiilor și sentimentelor ascuns de boabele negre ale partiturii.

Cîntînd sub conducerea dirijorului Enescu simțeam că în afară de cele studiate la instrument, acasă sau la repetiție, se transmitea prin gesturile și privirea sa, pretutindeni prezentă, o forță deosebită și pe care n-o aveam niciodată, simțeam că acest uriaș izvor de energie muzicală ne transmite o parte din forța sa.

Enescu, nu numai că ne dirija, el inspira cîntatul nostru.

★

Generația tînără cunoaște însă prea puțin din neprețuita comoară pe care Enescu a risipit-o cu atîta generozitate și strălucire mai bine de o jumătate de secol.

Moștenirea muzicală a maestrului George Enescu se află în cea mai mare parte în conștiința celor care l-au cunoscut, l-au ascultat și l-au înțeles. De aceea este necesar să trăsnim la o acțiune de stringere și sistematizare a acestui uriaș material, temelie de nădejde a dezvoltării artei muzicale în țara noastră.

Aceasta va fi cel mai trainic monument pe care-l vom înălța memoriei marelui dispărut.

Adia Gherțovici

Mesajul marelui artist

„Epoca noastră este aceea a vedetei ambulante — semnul certei decadențe. Cînd se acordă interpretului mai mult interes decît autorului, cînd felul de a executa un tril sau reușita unui arpegiu provoacă mai mult interes decît geniul de care a fost nevoie să fie cheltuit pentru a scrie o sonată sau o operă, aceasta înseamnă că sfîrșitul este aproape".

Se află exprimată în aceste rînduri din recent apărutele „Amintiri" ale lui George Enescu, scrise în atmosfera muzicală a ultimilor ani petrecuți în Apus, gîndirea și atitudinea adevăratului artist. Este în această modestie, conștiința sa că geniul pe care îl purta, aparținea poporului său, umanității. Și ea îl caracterizează pe artistul George Enescu, căruia celebritatea — desigur nu prea dorită — de interpret i-a pus adesea în umbră opera sa, demnă de o egală faimă și de dragostea maselor de ascultători.

Fiindcă Enescu este în primul rînd compozitor și, ca atare, artistul-interpret Enescu s-a retras totdeauna cu modestie în umbra operelor altor maeștri, cărora le-a dat viață prin arcușul sau prin bagheta sa.

Și cît de plin de tîlc ne apare faptul că, de la primele lucrări, în care maestrul își făurea limbajul său muzical, el s-a inspirat din cîntecul patriei. Și drumul său creator, început în 1897, cu „Poema română" și terminat în 1955, cu „Fantezia română", este jalonat, pe parcursul unei munci de mai bine de jumătate de secol, de „Rapsodiile române", de suitele pentru orchestră, de suita „Amintiri din copilărie", de Sonata III-a pentru vioară și pian — „una dintre cele mai marcante lucrări din literatura violonistică scrisă în ultimii 30 de ani" —, de „Oedip". Simfonia I-a, suita pentru pian și altele altele, în care, direct sau aluziv, răsună un ecou din cîntecul patriei.

Rezultatul unei munci de mai bine de o jumătate de veac, opera sa este destul de redusă ca volum: abia vreo 30 de opusuri, dar aproape fiecare lucrare este o bijuterie de preț, păstrată în comoara culturii noastre naționale și preluată în patrimoniul artei universale.

Fără îndoială că activitatea concertistică i-a răpit un timp prețios, care putea fi consacrat creației. Dar adevărata cauză pentru care Enescu a scris atît de puțin rezidă în înalta sa conștiință artistică, în probitatea sa profesională, care îl făceau să revină, mereu și mereu, cu migală, asupra unei lucrări, pînă o socotea vrednică să fie dată publicului. Unele din lucrările sale n-au văzut încă lumina tiparului, fiindcă maestrul nu le socotea demne de a fi predate publicului, căruia dorea să-i ofere tot ceea ce avea el mai bun. Un quartet de coarde, care fusese executat cu succes în urmă cu vreo 35 de ani de celebrul „Rosé-Quarteti", se mai află acum zece ani în cartoanele maestrului, care, nemulțumit încă de lucrarea sa, își propunea să revină asupra partiturii. Cei care au văzut manuscrisele lui Enescu își amintesc desigur de acele pagini zgîriate, în tot locul, cu briceagul, acoperite cu pete de guașă, pe care maestrul dăltuia neobosit cu penița. Această dorință neînfrînată de desăvîrșire, acest travaliu lent și plin de migală asupra operei de artă, trebuie să fie un permanent exemplu pentru toți artiștii noștri.

Fiindcă respectul pentru opera de artă însemna, pentru Enescu, respectul pentru cei mulți, cărora el le adresa mesajul său artistic. Același respect îl purta Enescu și operei de artă, pe care o interpreta. Știm cu toții cît a făcut Enescu pentru a duce peste hotare faima geniului creator al poporului nostru, dar s-a vorbit mai puțin despre ceea ce a făcut el în țară. Turneele îndelungate ale lui Enescu în țara noastră au făcut, pentru răspîndirea muzicii în mase, ceea ce nu se gîndea să facă oficialitatea. Solicitat de marile centre muzicale ale lumii, Enescu prefera să facă turnee, cutreierînd toate orașele țării sale, cu vioara subsuoară, așțipnd pe băncile vagonului, între două popasuri muzicale. Și așa — cu „Folia" de Corelli, cu „Sonata Kreutzer", cu o arie de Bach sau cu „Largo" de Haendel, cu „Zigeunerweisen" de Sarasate sau chiar cu „Liebeslied" de Kreisler — Enescu a știut să deschidă, în orizontul îngust al multora dintre noi, confinați în orășele și tîrguri sordide, o poartă de bucurie spre privelиștile fermecătoare ale muzicii.

Interpretările sale — congeniale — nu se datorau numai unei excepționale sensibilități artistice, dar și unui proces creator, minuțios și îndelungat, de pătrundere în intențiile autorului. Aceste rînduri dintr-o scrisoare către Yehudi Menuhim, elevul său — „Pătrunde-te adînc de ideile și sentimentele autorului și tinde să le transmiți ascultătorilor, făcînd abstracție de persoana ta, folosindu-ți cunoștințele și talentul cu singurul scop: acela de a exprima just idealul autorului" — constituie o adevărată profesie de credință artistică.

Cine n-a ascultat un Bach, un adagio de Beethoven sau Brahms, Poemul de Chausson sau Sonata de Franck, cîntate de Enescu, nu-și poate da cu adevărat seama de tulburătoarele adîncimi ale sufletului omenesc, pe care le dezvăluia maestrul. De aceea, într-o dedicație către Jacques de Lacretelle scrisă pe prima ediție din „Du côté de chez Swann", autorul — Marcel Proust — mărturisea că Sonata lui Vinteuil, un personaj al romanului, a avut drept model Sonata de Franck „surtout jouée par Enesco", (mai ales cîntată de Enescu).

Pianistul Enescu, mai puțin cunoscut fiindcă a apărut foarte rar în public, era la fel de genial cu violonistul. Ca orice compozitor, ca orice șef de orchestră, el avea o execuție orchestrală, dar, în complexitatea planurilor sonore, muzicalitatea sa atingea o forță de expresie, rară chiar la pianiștii de profesie. Păstrăm convingerea că nici cele mai bune reprezentații de la Bayreuth nu ne-ar fi făcut să înțelegem, să simțim mai profund mistuitoarea pasiune tristanescă, așa cum izbutea maestrul cînd, cîntînd în intimitate „Preludiul și moartea Isoldei", ne transmitea încandescența legendarei dragoste a lui Tristan și a Isoldei.

Asemenea prilejuri, rare, le ofereau acele „miercuri", cînd Enescu făcea muzică de cameră în modesta sa locuință din Str. Gen. Manu. Era o adevărată univcrsitate liberă, o înaltă școală de muzică, unde maestrul, împreună cu cîțiva prieteni-muzicieni, cînta atîtea lucrări din marea literatură și atîtea altele, ale unor compozitori mai tineri, uneori necunoscuți, pe care curiozitatea artistică a lui Enescu le descoperea în umbra trecutului sau le discernea sub strălucirile adesea amăgitoare ale prezentului.

Muzica de cameră era, de altfel, o necesitate pentru Enescu. Ea constituia un element funciar al naturii sale muzicale. Puțini sînt acei mari artiști, care practică acest gen de muzică, cultivat de Enescu de la cea mai fragedă vîrstă. Acum vreo 40 de ani — povestea el odată — „aveam obiceiul să ne reunim la Paris, la un prieten, Reichenberg, pentru a face muzică de cameră. Eram cinci care iubeam muzica: Isaye, vioara întîia, Thibaud, vioara doua, Kreisler, la violă, Casals, violoncelul, iar eu, la pian. Cîntam numai pentru bucuria de a cînta. Cîțiva prieteni ne ascultau, dar de fapt cîntam pentru noi, pentru plăcerea noastră. Acolo, Kreisler, care se ilustrase ca solist, a avut revelația sensului profund al muzicii de cameră. Era fericit ca un copil și entuziast ca un adolescent, cînd ne mulțumea cu lacrimile în ochi că-i dădusem această bucurie, pe care de altfel o împărțeam cu toții. Isaye, el, era un uriaș. În muzică mai ales se revela forța titanică a naturii sale. Cînd cînta un concert de Bach, stilul său nu era poate prea riguros, dar te copleșea prin profunzimea și imensa sa forță emoțională". Și, încheindu-și povestirea, Enescu a fredonat atunci, cu o voce de o uimitoare precizie, începutul concertului, așa cum îl interpretase Isaye cu 40 de ani în urmă.

Muzica de cameră a constituit, în anii imediat următori eliberării, o punte de prietenie cu artiștii sovietici, care ne-au vizitat în acel timp.

În acele prime luni ale lui 1945, cînd războiul nu se sfîrșise încă, prezența lui Enescu, relațiile sale cordiale cu primii artiști sovietici care au venit la București, au contribuit — nu puțin — la cicatrizarea rănilor încă singerînde, la risipirea aburilor de sînge, care pluteau încă deasupra fostelor cîmpuri de luptă.

În ianuarie 1945, cînd David Oistrach a venit în țară, prima dorință ce și-a exprimat-o a fost aceea de a-l vedea pe Enescu. După prima vizită, în care legătura dintre cei doi artiști s-a stabilit, imediat și profundă, — la plecare, David Oistrach, emoționat, copleșit de personalitatea maestrului, a șoptit insoțitorului său: „Este un zeu!" Iar partitura, recent apărută, a „Concertului de vioară" de Haciaturian, adusă în dar, era, — după 10 zile — învățată pe dinafară de maestrul Enescu, care a cîntat-o în primă audiție la București.

De atunci, toți artiștii sovietici care ne-au vizitat cereau să meargă la maestrul Enescu, așa cum — cu un secol în urmă — se mergea la Weimar, la Liszt, sau la Bayreuth, la Wagner. Astfel au trecut prin casa maestrului toți cei care au cîntat împreună cu el: și pianistul Oborin, pianistul Briușkov, violonista Kozalupova, celistul Daniel Safran, quartetul „Vuillaume" din Kiev. Și, în afara concertelor publice, ei mai cîntau și în cadru intim, împreună cu maestrul. Acolo, în odaia unde se afla pianul, „Quartetul Vuillaume" a cîntat „Quartetul do minor, cu pian" de Fauré, „Sextetul" de Chausson, cu maestrul Enescu la vioară și Mihail Andricu, la pian. Acolo, cînd violoncelistul Safran, voind să arate cum interpretează, a început să cînte „Concertul de violoncel" de Saint-Saens, Enescu s-a așezat la pian și a acompaniat întreg concertul, din memorie.

Asemenea legături artistice profunde, stabilite între Enescu și artiștii sovietici, au însemnat o mare contribuție la strîngerea relațiilor dintre țările noastre și au deschis un drum larg noii noastre culturi.

Violonist, șef de orchestră, pianist — George Enescu a purtat, în concertele sale, mesajul atîtor mari creatori, străduindu-se să-l înțeleagă, să-l adîncească și să-l transmită maselor de ascultători, cu acea dragoste de viață și adevăr, în care recunoaștem pe adevăratul artist.

Astăzi, drumul său „început pe plaiurile moldovene și sfîrșit în inima Parisului" — cum spune el în amintirile sale —, ne-a frînt nădejdea de a-l mai revedea printre noi, așa cum și el dorea.

Dar, dacă astăzi l-am pierdut pe marele nostru Enescu, noi vom regăsi totdeauna în cîntecul inspirat al operei sale, în interpretările ce ne-au mai rămas eternizate pe discuri, — marele său mesaj artistic, consolator și reconfortant, adresat milioanelor de ascultători, care iubesc și luptă pentru viața și cultura umanității.

Andrei Tudor

Primăvara în VALEA JIULUI

De la un munte la celălalt, pe linia trasă-n văzduh, e un tren continuu de vagonete în mers. Privindu-le, sub desfășurarea albastră a primăverii, ele par un șirag viu în decolteul larg al văii. Sînt cărbunii care vin de la Aninoasa la stația de preparație, a Petrilei. Zi și noapte, noapte și zi, deasupra văii trec vagonetele încărcate cu sute de tone de cărbune și se duc vagonetele goale să ia alte tone, scoase de mineri în întrecerea lor socialistă, pentru a da cît mai mult cărbune. Și sub hora asta neistovită a vagonetelor, spumegă, într-o goană necurmată, bulboanele Jiului. Dacă pînă la Petrila apele lui vin limpezi, încălcînd stînci, gudurîndu-se în bolovănișul des, după asta ele trec mai departe, tulburi, întunecate, parcă mai mînioase după ce și-au făcut treaba: au spălat cărbunii, le-au dat luciu și acum duc pulberea neagră care le-a îmbîcsit strălucirea undelor.

Forfota de oameni nici nu ia în seamă parcă acest grandios balet din care ei fac parte integrantă. Îi vezi stăpîniți de o preocupare adîncă întipărită în fiece mișcare a lor. Ei sînt doar acei care comandă aici. Cu cărbunele scos cu mîinile lor se umplu vagonetele pe care tot ei le-au aninat deasupra hăului și le trimit încoace și încolo; ei au abătut apa Jiului în jgheaburile metalice unde se spală cărbunii și tot ei sînt acei care au scris cu litere uriașe și albe pe cel mai înalt deal din Petrila: *„Cu mașinile noastre să dăm cît mai mult cărbune!"*

Să dea țării mai mult cărbune, să dea industriei mai mult combustibil, să dea cît mai mult, cu inimile lor fierbinți, cu mașinile lor noi.

Literele astea albe și imense pe care le poți citi și noaptea cînd șiragul de vagonete trece sub sticlirea constelațiilor sau sub coviltirul norilor, grăiesc despre puternica vrere a minerilor, despre angajamentele pe care și le-au luat. Ele strigă, în vacarmul necontenit al muncii, hotărîrea minerilor: *cît mai mult cărbune!* Și îți amintesc de cîte ori treci pe dinaintea lor că în a lincurile acestor dealuri, la sute de metri, trenuri electrice trag afară mii de vagoneta cu cărbuni.

— Goale! Goale! — este un strigăt care tișnește cîteodată din fundul galeriilor, din piepturile minerilor care nu au destule vagonete goale în care să fie încărcate stîncile doborîte. Neajunsul acesta al goalelor este o categorică afirmare că strădania minerilor este cu adevărat eroică dacă nici trenurile electrice nu mai pot pridîi să care cărbunele scos de ei.

— Lemne! Lemne! — este un alt strigăt care se aude atunci cînd minerii nu au cu ce arma galeriile noi străpunse, înainte de termen.

Cît mai mult cărbune!

Sala de ședințe a minerilor din Petrila se află chiar în incinta minei. O încăpere vastă și luminoasă cu cîteva sute de scaune din lemn lustruit. Peretele din fața tribunei este acoperit de două portrete de mari dimensiuni: chipul genialului dascăl al învățăturii industrializării socialiste V. I. Lenin (ale cărui cuvinte „Cărbunele este pîinea industriei" le știe fiecare miner) și chipul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej. Dinaintea tribunei, acoperită cu o draperie roșie, străjuiesc doi bulgări imenși de cărbune, fiecare ca un soclu pe care îți închipui fără să vrei statuia acelora care l-au smuls din fundul pămîntului. La un colț al mesei, doi activiști sindicali întocmesc planul cultural pe luna următoare. În lumina care inundă încăperea, stă parcă mai mîndru trofeul cucerit de minerii Petrilei pe anul trecut: *Drapelul roșu de producție pe ramură pentru întreprinderea fruntașă din sortul de cărbune brun.*

El este mărturia că brigăzile din fundul acestor dealuri au îndeplinit îndemnul pus tot de ei în văzul întregii lumi: „Să dăm cît mai mult cărbune".

După cucerirea steagului, îndemnul a devenit și mai îmbărbătător. Mai mult cărbune! Din ce în ce mai mult! Și minerii din Petrila au coborît din ziua aceea și mai hotărîți la abatajele lor. Și iată că în primul trimestru al anului 1955 ei nu numai că și-au îndeplinit planul, dar l-au și depășit, dînd cu 3850 tone cărbune în plus. Un munte de combustibil dăruit țării.

Pe Mihai Ștefan, un tînăr miner, l-a calificat eroul muncii socialiste Haidu Iuliu. Mihai Ștefan cu echipa lui scoate astăzi cărbune în contul anului 1958. L-a ajuns din urmă pe maestru și acest lucru îl bucură din toată inima, mai ales pe Haidu Iuliu. Și-au mers mînă-n mînă cu producția în același timp: cu patru ani mai încolo. Te-ar putea ca unul din ei să pornească și mai departe. De, asta se cheamă întrecere socialistă!

Și Haidu Iuliu l-a întrecut. În dimineața zilei de 28 aprilie minerii din brigada lui au străpuns primii metri de galerie în contul anului 1959, îndeplinindu-și angajamentul luat pentru 1 Mai cu trei zile mai devreme.

De la un capăt la celălalt al Văii Jiului, în stratul subteran de cărbune, brigăzile de mineri ajutate de mașinile lor, sporesc necontenit producția. La sfîrșitul lui aprilie, cînd cerul se însenină tot mai mult, cînd pomii explodau în jerbe albe, colectivele minelor Vulcan, Lonea și Uricani își depășeau planul de producție cu mii de tone de cărbune peste cît și-au propus. La mina Lonea, brigada minerului Geza Kopetin a trecut la 29 aprilie, în anul 1960, situîndu-se cel mai înaintat în timp.

În urma lor, nu la o prea mare depărtare, în zilele celui de-al doilea cincinal, lucrează și echipele conduse de Păcurar Traian, Vancio Gheorghe, Datcu Avram, Biro Iuliu și alții.

Bătălia pentru sporirea producției e-n inima și în mintea fiecărui miner. Noile metode de muncă, folosirea maximă a capacității mașinilor, organizarea muncii după graficul ciclic au făcut ca din februarie anul trecut pînă în februarie anul acesta, productivitatea muncii să crească cu 1,7 la sută. Cifra este seacă și privită ca semn matematic, înfimă; dar ea cuprinde în realitate mii de tone de cărbune mai mult. Ea mai arată că în primul trimestru al acestui an 70,2 la sută din toți minerii Văii Jiului sînt în întrecere socialistă. De la Cimpa și pînă la Uricani, în galeriile subpămîntene, la suprafață, pe șantierele construcțiilor de locuințe, clocotește ireșul muncii și stăruie o încordare liber consimțită de a scoate cît mai mult cărbune! Și dacă vreți cifre mărețe, vă putem spune că peste 12.000 de mineri aplică metode noi de lucru, iar brigăzile care lucrează după cea mai bună metodă, cea a graficului ciclic, au orescut de la 54, cîte erau în 1954, la 70. Și asta numai în trei luni. 1651 de mineri poartă cu cinste numele de fruntași. 18 brigăzi de la Vulcan au pășit în cel de-al doilea cincinal. Toți acești mineri care stau în frunte duc mai departe — antrenînd după ei mereu noi biruitori ai normelor — bătălia pentru cît mai mult cărbune. Și vagonetele își întețesc mai des și mai repede șiragul, locomotivele trag trenuri mai pline din galerii afară.

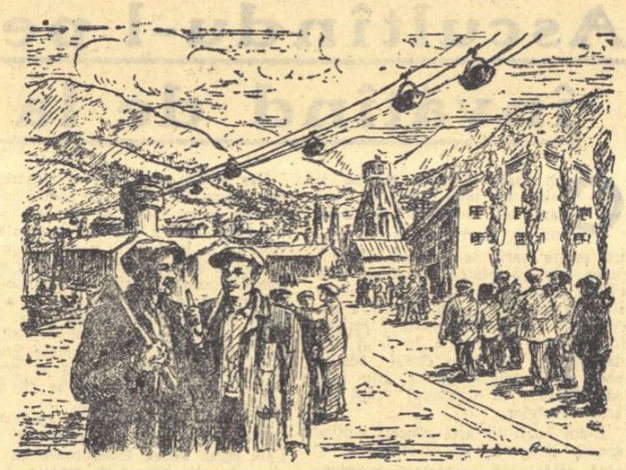

Desen de J. DUȘA POENARU

Uzina subterană

În Valea Jiului soarele răsare de după piscurile înzăpezite ale munților și-și revarsă peste tălăzuirea colinelor și în larga deschidere a văii lumina lui de primăvară. În aceste ore ale dimineții străzile se umplu de oameni care se duc să înlocuiască schimbul de noapte. Este primul șut al unei noi zile de muncă.

...Noroc bun! ...Noroc bun! — se aude pretutindeni salutul cu care se întîmpină minerii.

La această oră în fiece dimineață pornește de acasă și Haidu Iuliu.

Hainele de miner ale lui Haidu Iuliu sînt pudrate de o pulbere sură care se confundă cu docul cenușiu din care sînt croite. Asta arată că lucrează la străpungerea stratului de piatră. Acolo munca e mai grea, stînca mai tenace. Dar va fi răpusă.

...Cu această încredere eroul muncii socialiste ajunge în sala unde se adună minerii. Aici își pun căștile, își iau lămpile și se îndreaptă spre puț.

— No!... Începe asaltul! Coliviile ascensoarelor fi afundă vertiginos: 8 metri pe secundă. Acolo, în adîncul pămîntului, lîngă mașinile lor, minerii sînt într-o lume a lor. Fără anotimpuri, fără spații largi, fără nemărginirea bolții albastre de afară. Aici nu-i niciodată primăvară, niciodată iarnă. Este un anotimp unic în care în unele galerii suflă un curent de aer rece, pe cînd la abataje e o căldură sufocantă. Aerul curat e adus de afară pe conducte speciale pentru ca după aceasta să fie evacuat pe alte conducte. Problema aerajului este una dintre cele mai importante și grele. Un inginer este însărcinat cu rezolvarea ei. Diferența dintr-o galerie în care aerul e vechi — cum îi spun minerii — și dintr-una unde el a fost împrospătat, e sensibilă. Alimentația cu aer, pentru ca minerii să aibă oxigenul necesar, este o preocupare atentă ca și toate celelalte măsuri de altfel care le asigură condiții optime de muncă. Umblînd prin tunelurile betonate, întîlnești din loc în loc o ferestruică pe care scrie: sifonerie. De aici își iau minerii apa gazoasă. În alt loc e un mic post sanitar de prim ajutor. Altundeva e sala de mașini. În hrubele astea din străfunduri este o adevărată uzină care mecanizează munca. În tunelurile largi, iluminate electric, circulă fără contenire trenuri care iau, chiar de pe locul unde este doborît cărbunele, încărcătura lor. Craterele, ca niște șenile nesfîrșite, umblă după mineri care se duc tot mai adînc în peretele pe care-l sapă, cerînd cu avidilate cărbune... Găurile au fost sfredelite, explozibilul introdus. O detunătură puternică răsună și încă o uriașă lespede din stînca neagră este smulsă. Craterul începe să gonească iar, cărînd-o la vagonetele care se duc la ascensoare și de aici la locul unde se răstoarnă automat. Cu mașinile lor minerii Văii Jiului, așa cum și-au făgăduit prin inscripția de pe dealul sub care au coborît și pe care a izbucnit acum iarba ultimei primăveri a primului nostru cincinal, scot cărbune cît mai mult, cît mai ieftin, pentru ca socialismul să fie înfăptuit cît mai repede, pentru ca țara să fie cît mai puternică, pentru ca forțele păcii să fie cît mai întărite.

Cînd primul schimb de dimineață și-a terminat lucrul și echipele ies din puțuri, soarele este trecut dincolo de trenul aerian al vagonetelor care gonesc pe cumpăna luminii. Străzile se umplu iar de mulțimea care grăbește către casă, către cantine. Schimbul doi a coborît în uzina subterană și a preluat lucrul ca, fără nici o clipă de răgaz, să cadă tot mai mult cărbune, ca brigăzile să înainteze și mai departe în anii celui de al doilea cincinal.

Haidu Iuliu ajunge acasă cam în aceeași vreme cînd se întorc și cei doi copii ai săi de la școală. Întîlnindu-se, se privesc cîteva clipe în ochi, așa cum fac cînd se întîlnesc de cîte ori vin copiii de la școală, minerul de la șut, punîndu-și pe tăcute aceeași întrebare: „Ei, cum a mers astăzi?" Și ca întotdeauna și astăzi, toți trei au luat note bune.

Primăvara care vine din nou în Valea Jiului nu seamănă cu cea de anul trecut. Dacă în fiecare an cerul este la fel de nemărginit și de albastru, dacă apele Jiului sînt tot așa de tumultuoase cărînd în ele șuvoaiele ploilor și cascadele nămeților, dacă munții cu piscurile încă albe se desenează mai limpezi, ele găsesc cealaltă primăvară — a oamenilor — mult mai desfășurată în măreția ei. Peste cele trei anotimpuri scurse s-au înălțat clădiri noi, au crescut orașele care au apărut în locul așezărilor mărunte de sate, — de la Cimpa pînă la Uricani. La sediul comitetului orășenesc al P.M.R. din Vulcan se află pusă pe o masă o machetă de gips. Ea reprezenta pînă acum cîtva timp noul oraș proiectat să înlocuiască așezarea veche. Astăzi macheta este un lucru perimat. În lumina primăverii, afară, se ridică blocurile noului oraș în apartamentele căruia au fost instalate familiile de mineri. La Institutul de mine din Petroșani o nouă promoție de ingineri se pregătește să termine ultimul an de învățămînt. La Școala de artă populară fiii și fiicele de mineri și mineri în vîrstă chiar învață să cînte la pian, să picteze, să interpreteze roluri în piesa ce o au în pregătire. La cercul literar, în ședințele de joi, se citesc lucrări inspirate din viața minerilor.

Această primăvară — a socialismului, a bucuriei de a trăi liber — este primăvara tot mai senină, tot mai biruitoare, a Văii Jiului.

Gheorghe Dinu

FRIEDRICH SCHILLER

Nădejdea

(1797)

Își deapănă oamenii-n chip și fel
visul lor despre-o vreme mai bună.
Il vezi, către dalbu-i, fericele-i țel
gonind, alergînd împreună.
Bătrînă și tînără-i lumea, pe rînd,
dar omul trăiește deapururi sperînd.

Nădejdea ne-ndrumă spre viață — doar ea
dă copilului aripi să zboare,
flăcăul — sub vraja-i — avîntul și-l ia
și nici cu unchiașul nu moare.
La groapă se mîntuie trudnicu-i drum
dar în preajmă-i sădește nădejdea și-acum.

O, nu-i amăgire, nici visul iscat
zadarnic de-o minte nebună.
Cînd inima-ți spune, rostind răspicat:
Ne naștem pentru-o soartă mai bună.
Nu, glasul acesta lăuntric, urcînd,
nu-nșeală nădejdea din suflet nicicînd.

În românește de
Marcel Breslașu

Unui moralist

Pe-al tinereții cîntec tu nu mai pui temei
Și timp pentru iubire zici că n-ai,
Îți place numai iarna cu ghețurile ei
Și-njuri într-una auriul mai.

Cînd te luptai, pe vremuri, cu-al nimfelor popor,
Ca un erou de carnaval, sprințar,
Tu legănai în brațe un paradis ușor,
Și de pe buze dulci sugeai nectar.

Hei! dacă-atuncea pămîntu-ar fi trosnit
Clintit din temelii pe axa-i grea,
La sînul blîndei Iulii, cu totul ghemuit,
Tu n-ai fi auzit căderea sa!

De-a vieții primăvară de-ți amintești nițel
Filozofia-nveți că, rînd pe rînd
Se schimbă, cum și pulsul ne bate într-alt fel,
Iar zei din oameni n-ai să faci nicicînd.

În ghiața rațiunii prudente nu e rău
Să-și facă loc un strop de sînge cald
Și ce nu izbutește un pămînt ean de-al tău
Să facă alții, pe-un meleag înalt.

Căci cel ce te-nsoțește pe drumul pămîntesc
În om preschimbă duhul lui de zeu.
Mi-e silă să fiu înger din cer. E mai firesc,
Urmîndu-i pilda, să fiu om mereu.

În românește de
Virgil Teodorescu

Prezentarea eroului nostru pozitiv

(Urmare din pag. 1-a)

însă de la criteriul primordial că fiecare personalitate — născută și formată în anumite condiții de viață și reflectînd în ea influența transformatoare a angajării în lupta nobilă pentru construirea societății socialiste — trebuie să se dezvăluie în același timp ca unul din purtătorii forțelor noului biruitor. Deci, cu riscul de a se accentua asupra unor lucruri știute și răsștiute, dar adeseori uitate, trebuie amintit încă o dată că principalul în problema discutată este ca eroul pozitiv să fie privit întotdeauna ca purtător al noului, care se dezvoltă în lupta pentru făurirea societății socialiste. Generalitatea noului nu se poate confirma în artă decît prin cazuri particulare. Însă, pe de o parte, nu putem analiza cazul particular în sine, ci stabilind de pe o poziție adînc partinică ce anume generalitate se descoperă în el. Pe de altă parte, oricît de bogate ar fi caracterele deosebite ale eroilor pozitivi, pe orice treaptă de răspundere socială sau de dezvoltare spirituală s-ar afla unul sau altul dintre eroii pozitivi pe care-i analizăm, trebuie să căutăm în el forma specifică în care individualitatea sa proprie dezvăluie creșterea conștiinței și forței omului liber, demn și mîndru, al societății pe care o făurim.

Poporul nostru are nevoie de eroi la înălțimea vremurilor noastre, de eroi literari în care forța invincibilă a noului să biruie sau să-și anunțe biruința în luptă cu puterea vechiului, încă activă. Esențialul este deci nu, cum socotesc unii, reglementarea luminilor sau umbrelor, („orice fel de reglementare — a spus Surkov în raportul său — ucide pe loc eroul și cartea duce la înlocuirea caracterului viu, convingător, printr-o nuvelă didacticistă"), ci crearea unor viguroase caractere veridice de eroi pozitivi care — deși nu sînt „ideali", în sensul unor personaje îngerești, imaculate, — să constituie idealul înalt-omenesc al tineretului nostru, ca ștafete ale măreței mesaje ale luptei pentru socialism, pentru o viață frumoasă, liberă și demnă. Lupta împotriva așazisei umanizări prin lipsuri trebuie să mobilizeze pe toți creatorii de literatură; ea se îmbină în mod necesar cu lupta contra idealizării și schematismului, în vederea realizării unor caractere conforme cu adevărul vieții, măreție prin forța noului care se descopere în ele, în omenescul lor adînc, necruțat de scăderi morale sau spirituale, dar niciodată învins, copleșit de ele. În această privință, considerăm ca o indicație deosebit de prețioasă aceea dată în raportul său de către S. Vurgun: „Laturile puternice și slabe ale caracterului eroului pozitiv trebuie să apară tocmai ca o manifestare a naturii sale pozitive. În caz contrar, noi compromitem integritatea naturii eroului pozitiv, care rezidă nu în amestecul haotic al laturilor luminoase și întunecate, ci într-un anumit caracter unitar, în diferite forme ale manifestării lui".

Falsa problemă a așa-ziselor „pete" trebuie lăsată de o parte. Însă problema aspectului complex al eroului pozitiv, problema luptei între vechi și nou în conștiința eroului pozitiv însuși, trebuie să fie în centrul atenției și nu poate avea decît un singur răspuns, arătat cu profunzime în cuvintele citate adineauri din raportul lui Samed Vurgun.

Indicația lui Samed Vurgun se referă la cerința fundamentală a creării eroului înaintat în literatura noastră, aceea ca, făcînd din el un reprezentant tipic al forțelor pozitive din realitatea în transformarea revoluționară, să realizăm în figura lui o multilateralitate în unitate. Să aducem deci personaje complexe, dar nu dezaxate artistic. Să relievăm deci multilateralitatea și contradicțiile unor asemenea personaje, dar fiecare latură și fiecare aspect contradictoriu să fie absolut necesar, de nelipsit, pentru înțelegerea integrală a personalității în esența pozitivă a eroului. Există, fără îndoială, în oamenii cei mai înaintați, urme ale vechiului, întipărite adînc în viața socială și greu de șters prin decrete și sentințe. Principalul este ca, în oglindirea veridică a vieții, în transformarea ei revoluționară, — să nu fotografiem naturalist uritul din realitate, așa cum ne apare la un moment dat sau într-un punct spațial izolat de ansamblul tabloului epocii, ci să căutăm manifestarea vie a noului care cîștigă teren ceas de ceas, semnificînd măreția vremurilor noastre. Să se ferească fiecare creator de artă să i se potrivească referirea făcută de V. Kocetov la Congresul scriitorilor sovietici: „E curios că unii dintre noi caută cu mai multă pasiune artistică și cu mai multă minuțiozitate vechiul în ceea ce este nou, și nu invers, nouă în vechi, dacă mă pot exprima așa".

Pentru a realiza ceea ce este fundamental în înfățișarea eroului înaintat al zilelor noastre, trebuie ca, încă o dată, și neîncetat, atît scriitorul — în crearea personajelor sale — cît și criticul literar — în discutarea lor — să-și amintească semnificația ideologică a eroului pozitiv, manifestînd față de imaginea artistică exigența partinică ce leagă indisolubil măiestria expresiei de eficiența ei în lupta activă pentru construirea societății noi, condiționînd, bineînțeles, la rîndul ei, această eficiență de viabilitatea pe plan artistic a lucrării literare. „Concepția despre viață, înțelegerea ei de pe pozițiile scriitorului — luptător conștient pentru comunism — îi va arăta, pe baza materialului vieții, sub ce forme și cum se manifestă nou și vechiul în oameni". Sînt cuvinte rostite la Congresul scriitorilor sovietici, de A. Fadeev.

Savin Bratu

ZIUA ELIBERĂRII LUI KUDDEL

Frînghia i se părea bătoasă ca trestia. Apucase la întîmplare o bucată de odgon vechi și, dus pe gînduri, începuse să-l destrame. Se întrebă îngrijorat: o fi oare sfoara întepenită, ori degetele nu-l mai ajută? Așa-i cînd tînjești după lucru; obosești, iar mîinile își pierd dibăcia.

Pescărușii erau frumoși ca totdeauna, dar cît de străniu se auzea țipătul lor! Întotdeauna le este foame păsărilor acestora! În aer plutea un iz de catran, de scoici și de scrumbie sărată. Mirosea a mare.

Axel scrîșni din dinți, peste măsură de nemulțumit. Hamburg... cel mai mare port al Germaniei. Poarta spre lumea largă... O poartă afurisit de ruginită!...

— De ce m-am lăsat ademenit atunci, din satul meu de pescari — se frămînta el — de ce mi-am plecat urechea la cei ce spuneau că într-un port mare, un fecior de pescar, deprins cu munca, nu se pierde?...

Pe Kuddel Teje, Axel l-a cunoscut la biroul de plasare. Cîteodată el avea rînd înaintea lui Teje, cîteodată după dînsul. Apoi au mai și lucrat împreună, cînd se întîmpla să găsească de lucru. Cu vremea, lui Axel au început să-i placă glumele cătrănite ale lui Teje, vorbele lui cu haz de necaz.

— Te ocupi cumva cu sportul? l-a întrebat Axel, privindu-l cum răsucește în mîini bucata de odgon. Teje n-a răspuns; înfățișarea lui arăta o mare tristețe.

— Măi, îi spuse Kuddel lui Axel, trăgîndu-și un capăt de scîndură lîngă dînsul. Știi că Willem a cîștigat la loterie 75 de mărci... ar trebui...

— Ar trebui..., ar trebui! îl întrerupse Axel răstit. Altceva ar trebui.

— Și cam ce crezi tu c-ar trebui? îl întrebă Kuddel, privindu-l mirat. Ți-au ciupit ceva din ajutorul de șomaj?

— Am fost la Hein, spuse Axel cu vocea scăzută.

— Aha, am înțeles, ai ascultat la radio ce spun cei din răsărit?

— Da, răspunse Axel, ridicîndu-se în picioare și zvîrlind jos bucata de odgon — poimîine sărbătoresc dincolo ziua eliberării. Ei au ce sărbători, pentru că au ce munci... pe cînd noi...

— ...Noi n-avem de lucru și n-avem nici ce sărbători — îi întoarse vorba Kuddel. Apoi se încruntă: — Or mai fi vorbit ei și despre altele, de ești așa de pornit... Și, dacă ești tu supărat, parcă noi căpătăm de lucru?

Privirile le fură atrase către pod. Ofițeri în uniforme elegante, cu stele la epoleți, și doamne în rochii ușoare de primăvară, zvîrleau pescărușilor firimituri de pîine albă.

Axel arătă către acești iubitori de păsări.

— N-avem de lucru pentru că așa vor domnii de colo. Moscova a oferit credite pentru Germania occidentală. Dacă acceptam, am fi avut de lucru, măi băiete, de ne-ar fi pirlit oasele.

— Dacă... dacă... dacă... — spuse Kuddel, aiștiat. Amăgeli! adăugă el.

— Amăgeli, zici tu? Ba, zi mai bine că acești domni de aici își fac afacerile pe spinarea noastră, iar pe noi ne pregătesc pentru joaca de-a soldații... Asta-i curată porcărie!

Kuddel clătină capul, trist dar și îndărătnic:

— Cei de colo?... Niște bieți nevoiași. Ascultă și ei de poruncile altora mai mari. Dar dacă-l iei unul cîte unul, poate că-s oameni cumsecade.

Vocea lui Axel deveni tăioasă:

— Dă-i înainte, dă-i cu îngăduința! După tine și lăcusta, dacă are cugetul curat, apoi are voie să ne pustiască țara în numele domnului!...

Fu rîndul lui Kuddel să se înfurie:

— Astea-s fleacuri. Nu spui tu mereu: vinovat e capitalismul, imperialismul și așa mai departe... de acolo pornește totul! Și acum te legi de indivizi izolați...

Dar se întrerupse și își holbă ochii spre pod. Vîntul adusese către dînșii un țipăt scurt și ascuțit. Cei de lîngă parapetul podului se agitau, gesticulau și arătau spre apa pe care pluteau ceva rotund ca un clopot. Era o pălărie de primăvară, elegantă, de culoare deschisă, pe care vîntul și valurile o purtau încet către cei doi prieteni.

Kuddel sări în picioare.

— Frate, e rost de recompensă grasă.

Fugi și se întoarse numaidecît cu o prăjină lungă, o întinse și se apucă să pescuiască pălăria. Cei de pe pod începură să bată din palme. Vorbe de laudă se auzeau pînă la cei doi prieteni: „Right so" — „Catch it" — „Clever boy"[1].

Kuddel mînuia de zor prăjina, dar Axel stătea nemișcat: „Nici un deget nu mișc pentru ăștia".

Prăjina se dovedi prea scurtă. Kuddel trase o înjurătură și se căță pe altă piatră, dar acolo nu avea destul sprijin pentru pus piciorul.

— Ce stai și casti ochii? strigă el către Axel. Ține-mă odată, să pot apuca pălăria.

— Nu. Eu nu vin. Lasă-i să vadă că nu sînt iubiți aici și că nu toți germanii sînt lachei.

— Nătîngule! scrîșni Kuddel, și căută cu ochii alt loc mai bun, de unde să-și poată continua pescuitul.

Dar Axel nu se lăsă:

— Dă prăjina încoa'! spuse el scurt. Și nu se lăsă numai cu atît. Îi smulse lui Kuddel prăjina din mîini și o zvîrli cu putere în apă. Acum pluteau în la vale, alături, prăjina și pălăria.

Surprins și furios, Kuddel îi strigă lui Axel în față:

— Asta... asta... e-o curată mîrșăvie din partea ta!

Sări înapoi pe zidul cheiului și o clipă păru că vrea să se repeadă la Axel. Strigăte de indignare auziră din partea gentlemenilor și a doamnelor de pe pod. Un ofițer se desprinse din grup și se apropie de tinerii care se înfruntau acum înverșunați. Doi polițiști veniră și ei în pas alergător. Ajunseră lîngă dînșii în același timp cu maiorul.

Fața lui Axel era vînătă de mînie.

— Cunoaștem sistemul! strigă el ofițerului — cînd nu vă convine ceva, chemați poliția. Dar s-a terminat și cu răbdarea noastră, ne-am săturat de voi!

— Get him![2] urlă maiorul.

— Haide, porunci polițistii.

Și înșfăcară de cîte o mînă pe cei doi prieteni.

— No! Only this troublemaker![3] îl lămuri vocea stăpînului pe unul din polițiști, și cu vîrful cravașei îl arătă pe Axel. Celălalt este a brave boy, a honest german![4].

Polițistul îl slobozi imediat pe Kuddel și-l apucă pe Axel de brațul liber. Apoi, amîndoi polițiștii se îndepărtară grabnic cu arestatul între dînșii.

Axel întoarse capul și strigă lui Kuddel:

— La revedere, honest german!

Kuddel rămase locului, ca împietrit. Nu, nu la asta se așteptă el! Avusèse un schimb de păreri cu Axel, dar acesta răminea totuși prietenul lui, măcar că-i sărea cam repede țandăra. Pentru atîta să ajungă un om la închisoare? Kuddel tremura de indignare și de revoltă.

În fața lui, ofițerul zîmbea binevoitor. Își pusese cravașa sub braț. Scosese o tabacheră și-i oferea lui Kuddel țigări.

— Please, boy![5]

Dinții îi sclipeau în soare, albi.

Lui Kuddel i se păru deodată că totul se învîrtește în jurul lui. Timplele îi zvîrcneau, în cap îi răsunau pocnituri, ca atunci cînd înoți și te izbesc valurile în urechi.

— Foarte mulțumesc, sir! strigă el. Nu sînt boy-ul dumitale!

Și întorcîndu-i spatele alergă către polițiștii care-l duceau pe Axel, îi ajunse și spuse gîfîind:

— Nu te las singur! Merg și eu. Am să declar că tu ai făcut bine ce ai făcut, și că vinovat de tot scandalul sînt eu.

Amîndoi fură urcați într-o dubă care porni repede. Kuddel se așeză lîngă prietenul său.

— Axel, ascultă-mă, nătîngul am fost eu! Nu te mai uita atît de supărat la mine.

Axel ridică fruntea. Cu ochii limpezi cuprinse priveliștea portului scăldat în lumină argintie. I se păru că vede în depărtări insula lui natală. Rügen... cu orașele ei fremătînd de activitate, cu coșurile fumegînde ale combinatelor pescărești... Acolo, poimîine se va sărbători ziua eliberării, iar el merge la pușcărie...

Dar lîngă dînsul stătea un om care a trăit astăzi ziua eliberării lui, în ciuda gratiilor după care vor fi zvîrliți peste cîteva clipe.

E. R. Greulich
În românește de
Lucian Ruga

1) „Așa e bine" — „Apuc-o" — „Dibaci băiat".
2) „Ia-l de-aici!".
3) „Nu, numai ăsta-i scandalagiul!"
4) „Un băiat de treabă. Un german cumsecade".
5) „Poftim, băiete!"

GEORGE ENESCU

(Urmare din pag. 1-a)

șelor rămase în urma timpului, răsar codrii. Riurile își schimbă cursul, se împuținează, seacă, sau capătă puteri de fluviu; ce e azi noutate, mîine e depășit și vechi, piere, după legile evoluției neîntrerupte; arta urmează aceleași legi. „Poemele" kilometrice, care „sună din coadă" însă lipsite de conținut, pier chiar în ziua de naștere. Schița sau nuvela care nu aduc nimic din sufletul omenesc, au aceeași soartă de morți în fașă. Cîntecul lucrat la repezeală, neavînd nici o legătură cu bucuriile și durerile inimii noastre, e lepădat îndată la groapa comună a nimicurilor. Însă, operele dăltuite cu trudă și adîncime, rămîn ca niște monumente de munți. Hesiod, Eschil, Anacreon, sînt printre noi și vor dăinui în sufletul omenirii; oamenii se vor recunoaște oricînd în opera lor, pentru că e plină de bucuriile și lacrimile omenești. Oricît vor exista simfăminte, în complicata noastră ființă, ne vor zgudui simfoniile lui Beethoven, ne vom cutremura văzînd tragediile lui Shakespeare, și vom cînta cîntecul viilor, cu Anacreon. Poporul nostru va tresări de bucurie oricînd, ascultîndu-și sufletul în rapsodiile lui Enescu.

Marele cîntăreț a devenit de mult al întregii lumi. Faima lui e faima noastră, căci pămîntul acesta l-a zămislit, după îndelungă muncă, pe drumurile dibuirii noastre spre lumină. Oricînd se va întoarce la noi, din peregrinările prin lume, cum se întoarce ploaia, după rînduiala ei firească și udă cîmpul, dîndu-i viață și belșug. Muzica lui Enescu e alcătuită din tot ce poporul romîn are mai nobil. Trăinicia, măreția statuară, i-a dat-o inima noastră, stanele ei sînt săpate din năzuințele noastre. Rapsodiile sînt alcătuite din tarba și din pulberea noastră, din albastrul văzduhului, din codrii și din rîurile noastre.

Opera lui George Enescu trebuie să ne fie pildă tuturora, trebuie să ne învedereze că nimic nu convinge și nimic nu rămîne, dacă nu ne legăm cu ce avem mai bun și mai curat în sufletul nostru de năzuințele populare. Ne mai învață, ca și Eminescu, că opera trebuie muncită în adîncime, Că bețiile succeselor ușoare sînt flori la ureche și vînare de vînt. Legea creației e munca și asta trebuie s-o ținem minte și să n-o uităm, mai ales în bețiile succeselor. Avem simfonii lucrate la repezeală, avem „divertismente" înșfăcate tot la repezeală, din gura norodului, avem „poeme" întinse pe kilometri, numai în trei zile! Să ne dăm seama, că toate aceste nu arată muncă de creatori ci ușurătate; mai arată și lipsă de sfială în fața marilor meșteri care au știut să lepede bucuriile și patimile personale, ca Eminescu, și au dăltuit în tăcere, veghind luni și ani, la stanele nemuririi; în definitiv, nu e vorba de nemurire... „personală"; ci e vorba să sintetizăm ce are veacul nostru mai bun, mai înaintat și să-l dăm în primire printr-un poem sau printr-o simfonie, veacului viitor. Pentru asta trebuie muncă de titan; facilitatea, trîmbițele de carton poleite cu aur, nu sînt mijloace ale artiștilor adevărați.

Oricînd ne așezăm în fața hîrtiei albe, să ascultăm cum sună în noaptea timpului dalta lui Eminescu, desăvîrșindu-l pe Hyperion; să-l vedem năruind statuia și reîncepînd-o de zeci de ori; să-l ascultăm pe Enescu muncind în nopțile vieții lui, plecat asupra viorii, și să-l urmărim adunînd melodiile analfabetului genial de la începutul epocii: să luăm mereu pildă de la marii creatori, munca lor neîntreruptă să ne fie călăuză în ceea ce săvîrșim, dacă vrem să fim vrednici în a oglindi mărețiile vremii noastre.

Rînduit lîngă înaintașii lui, Neculce, Creangă, Eminescu — George Enescu este una din mîndriile poporului romîn. Oricînd ne vom pleca sfioși în fața umbrei lui și vom afla în opera lui avînt în muncă, bucurii și năzuințe, căci ea înglobează avîntul, bucuriile și năzuințele noastre spre o viață din ce în ce mai frumoasă. Sufletul din sufletul nostru, această operă înconjură cu faimă globul, devenind un bun al tuturor oamenilor iubitori de frumos, care e tot una cu dreptatea, pacea și adevărul. Țerna nu poate acoperi inimile creatorilor. Căci ele trăiesc și zvîcnesc în inimile infinite ale generațiilor.

Eusebiu Camilar

BLOC-NOTES

Într-o grădină, niște pionieri...

În drumul meu zilnic spre oraș trec pe strada Izvor prin dreptul unui loc viran. Niște uluci strîmbe și vechi îl despart de ulița pe care umblă în sus și în jos oamenii cu locuințe ori cu treburi prin partea locului. Pînă mai zilele trecute acest maidan îmi întuneca privirile și-mi întrista inima. Nu atît fiindcă locul zăcea neîngrijit, cotropit de buruieni, gunoaie, rămășițe de bucătărie casnică și cărămizi sparte, cît pentru că zăream printre bozii ca pe-o străveche ruină, abia mijind, piatra de construcție și cărămida unei temelii de casă. Pînă cu vreo unsprezece ani în urmă aci era o casă cu ferestre și balcoane în bătaia soarelui. În odăile ei s-auzeau vorbe de copil și gungurit de prunc. În amurgul toridelor zile de vară, zăreai la poarta casei o pereche de îndrăgostiți care tăceau mai mult, suplinindu-și cuvintele cu priviri adînci și cu ochi umezi, uimiți în fața fericirii mult visate.

Din toate acestea a rămas numai o temelie abia mijind din iarba crescută în voie, tumultuos. Și un măgrin, ale cărui buchete de flori umplu întreaga stradă — primăvara — cu mireasma lor turburătoare.

Dar, de cîteva zile mă uit printre uluci la locul acela și pleoapele nu-mi mai clipesc înfiorate de tristețe. Dimpotrivă, din prima zi, ulmirea îmi este întovărășită mereu de-un val nespus de bucurie. În fiecare dimineață, niște pionieri, cu învățătoarele lor, vin aci preocupați ca niște grădinari în toată firea. Își lasă ghiozdanele lîngă zidul casei vecine și cu hîrlețele, sapă locul și îl îngrijesc. Au semănat pare-mi-se ardei grași, arpagic și roșii, varză timpurie și vinete.

Trec în fiecare zi pe lîngă locul acela și măgrinul nu mi se mai pare un pom singuratic la căpătîiul unui mormînt vechi. Terenul îngrămădit între casele vecine a devenit de cîteva zile un leagăn în care gungurește viața și fericirea.

Trec în fiecare zi pe lîngă locul acela și m-am obișnuit să mă uit și eu pe furiș, printre uluci, ca un copil. Mă gîndesc la tînăra grădină îngrijită de pionieri și abia apuc să văd răsărite semănăturile îngropate de mîinile fragede, în pămîntul prolific, dătător de viață.

Azi dimineață am avut o mare bucurie. Din pricina asta sînt vesel ca un copil. Straturile au prins viață. Ca totdeauna, și aici, viața a biruit!

Petru Vintilă

DISCUȚIE DESPRE POEZIE

POEZIA NOASTRĂ

Spuneam la începutul articolului că motivul succeselor poeziei noastre este faptul că poeții (nu înțeleg prin *poeți* și antitalentele care se țin de ei) merg pe drumul realismului socialist în arta lor, iar cauzele scăderilor trebuiesc căutate în abateri de la acest drum.

Drumul realismului socialist, însă, nu poate fi înțeles decît în spiritul discuțiilor și concretizărilor de la cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici, deci în spiritul ideilor leniniste, pe care le-am subliniat în prezentul articol. Dan Deșliu, nu de mult, a publicat în „Gazeta literară" poezia sa „Drumul Mare", în care citim:

Dar e la noi un drum anume,
pe care trec, la cîntători,
oștiri de oameni muncitori
la muncă meșteri, și la glume,
strungari, savanți, agitatori.

O, drum de zori, către ușină:
metalic zvon peste cuprins,
și miros de furnal încins,
și inima ce dă lumină,
în chip de stea pe turnul nins.

Fiorul clipei minunate
de-apururi nouă, cînd răsar
din depărtări fără hotar
aceste ziduri de cetate
sub steagul nostru proletar!

Milenii pare că trecură
pînă acum — din vremea cînd
aceeași cale străbătînd,
spre poarta grea cătam cu ură
ca spre o gură de mormînt...

Acum, e toată viața noastră
în drumul ăsta! Fără el,
zadarnic flori și zare-albastră,
și viers de pasăre măiastră!
Noi nu putem trăi altfel!

Acolo-i tot ce-n lupte grele
ai făurit cu mîna ta:
armura țării, spada-i grea,
și visul tinereții mele,
tot ce-am cîntat și voi cînta,

Acolo unde strălucite
lumini revarsă spre tării
oțelul care va-nflori
pămîntul patriei iubite
și o să-i apere — de-o fi!

Cu desăvîrșire de acord! Versurile sînt viguroase și ce spune în ele poetul este adevărat: industria grea primează, fără ea nu se poate! Dar cînd spune Dan Deșliu că aceasta-i *tot ce-a cîntat*, e oare adevărat? Dar Lazăr Cernescu de la Rusca? Dar „Cîntecul de leagăn", „În numele vieții semnează" și altele? Și oare este bine ca să îngustăm astfel tematica, spunînd că numai drumul uzinei este „drumul mare"? Aceasta nu pentru poeții formați, căci aceștia știu ce și cum să cînte, pentru a nu o lua alături de drumul mare. Și apoi „Țara Muravia" despre sat și „Vasili Tiorkin" despre ostași ale lui Tvardovski nu merg pe drumul mare al poeziei realist-socialiste? Dar romanele lui Șolohov, „Pe Donul liniștit" și „Pămînt desțelenit", glorie nu numai a literaturii sovietice, ci și a literaturii universale?!

Eu știu ce vrea să spună Dan Deșliu în esență: Să nu pierdem din vedere temele mari! Dar oare alianța dintre clasa muncitoare și țărănime sau transformarea socialistă a agriculturii sînt teme mici? Apoi focurile de tabără ale pionierilor, oștenii țării etc. Nici tema dragostei nu-i o temă mică, nici chiar moartea, față de care unii practică politica struțului, băgîndu-se cu capul în nisip, neștiind de unde s-o apuce... Parcă prin aceasta s-a lichidat cu moartea! Problema este alta, anume, cît de just ideologicește și cît de bine artistic se scrie despre aceste teme.

Firește că nu toate temele sînt egale în valoare, există o ierarhie a lor pe care o impune însăși construirea socialismului.

„Trebuie să ne gîndim totdeauna la muncitori și la țărani" — spune Lenin vorbind de artă, de caracterul ei popular. Eroul pozitiv al vremii noastre este, cum spune Gorki, munca, oamenii producători de bunuri și creatori de valori culturale. Noi artiștii sîntem chemați să înfrumusețăm viața acestor oameni, căci Lenin tot la aceștia se gîndește cînd spune că „ei au dobîndit dreptul la marea artă adevărată". Iar marea artă adevărată nu se poate limita la o temă sau alta, ci trebuie să cuprindă larg gigantica și măreața luptă a omului adevărat pentru a schimba pămîntul întreg într-o grădină a fericirii. Într-o mare artă adevărată își găsesc locul și omul ce conduce un tractor desțelenind pămîntul în răsăritul soarelui, dar și floarea de la cheotoarea salopetei dată de o mînă iubită.

Să mă ierte Dan Deșliu și alții care gîndesc ca el, dar o îngustare a tematicii nu este conformă cu drumul realismului socialist, cu ideile leniniste despre arta care trebuie să slujească poporului. Nu cumva ar trebui oare ca toți poeții, în companii, să scrie despre aceeași temă pînă la epuizarea ei, apoi să trecem la alta, pe rînd, de la cele mai importante la cele mai puțin importante? Eu cred că-i mai bine să avem poeți „variați și buni", cum spune Maiakovski, așa cum este viața noastră, bogată și dinamică, față de care avem o bază de pornire comună, concepția marxist-leninistă, dar fiecare o cîntăm după talentul, priceperea și înclinațiile noastre. De aceea pe drumul realismului socialist nu e bine să recomandăm un unic făgaș, chit că el nu dă în șanț. Mai bine să folosim larg experiența sovietică și s-o aplicăm la realitățile și idealurile noastre, cu forțele noastre poetice.

De altfel Dan Deșliu în practică nu se ține orbește de ceea ce predică, tematica lui fiind destul de variată, deși în ultimul timp nu se poate afirma că este prea fecundă în creație. Se manifestă rar, iar cînd se manifestă glasul lui seamănă cîteodată mult cu al lui Coșbuc în ceea ce privește forma artistică.

Cicerone Theodorescu, de la volumul „Cleștar" și de la „Cîntece de gaIeră" a făcut nu pași înainte pur și simplu pînă la „Un cîntec din ulița noastră", ci o întreagă revoluție față de atitudinea sa nerealistă din trecut, cînd cultiva efectiv forma pentru formă. Astăzi el se găsește în linia întîia a poeziei noastre. Dar care creația sa este totdeauna destul de realistă și destul de socialistă? Oare nu mai întîrzie prin ea confuzii, atitudini individualiste? Oare cititorul vede totdeauna destul de limpede realitatea la care se referă autorul și înțelege aluziile sale, cîteodată prea specifice lumii scriitorilor, relațiilor sale cu ei? El spune de exemplu într-un loc:

Ia-ți viitorul drept măsură,
Nu dîra zilelor de ieri.

Foarte bine, dar ce spune Lenin despre „dîra zilelor de ieri", cînd ea este luminoasă, cînd a contribuit la progresul uman? Cîteodată ai impresia că versurile:

Rugină, zgură, vechi poveri,
Le-ar azvîrli, dar greu se-ndură,

i se aplică și lui Cicerone Theodorescu, pentru că nu caută ca în poeziile sale să se simtă totdeauna destul cum bate vîntul vremii noastre. Așa se explică de ce chiar rondelul care dă titlul cărții sună destul de puțin al vremii noastre și nu văd de ce n-ar putea figura la o culegere de versuri din orice epocă istorică:

Un cîntec din ulița noastră...
— Sînt chipuri, sînt cîntece, mit! —
N-am stat să-l ascult la fereastră
Ci viață, în el, plămădii.

Nu-i cîntec de inimă-albastră.
O boltă e, de melodii:
Un cîntec din ulița noastră...
— Sînt chipuri, sînt cîntece, mit! —

Crimpee, aci, din această
Poveste, am vrut să le știi,
Crimpee, măcar dintr-o vastă
Vioară cu corzile vii, —

Un cîntec din ulița noastră...

Las' că imaginea „vasta vioară cu corzile vii", care constituie nucleul poeziei, (vioară vastă!) nu e prea bine definită dar pînă la urmă nu poți să-ți dai seama ce vrea poetul, decît doar atît că „un cîntec din ulița noastră" nu-i cîntec de inimă albastră, ci o boltă de melodii...

Firește, nu este necesar ca în fiecare poezie, prin definiție, să figureze stema republicii sau steagul roșu, ca să nu încapă îndoială că-i a noastră. Aceste semne au doar valoare numai în măsura în care poetul *și* prin ele știe să exprime esența vieții noastre: marea dragoste de om, de lupta lui măreață, de tot ceea ce-l înalță, atunci cînd toate drumurile duc la comunism.

Un poet desigur nu rămîne prin versurile nesemnificative pe care le-a scris, ci prin cele bune și Cicerone Theodorescu are destule de acestea. Ar trebui relevate însă și cele slabe sau cele cu un conținut nedeterminat, pentru că ar putea ispiti pe unii să scrie la fel, mai ales pe tineri, adică să o ia alături de realitate. Dar întîi ar trebui să se valorifice amplu de către critică măiestria poetului, contribuția sa la poezia noastră satirică, la cea de dragoste, la cea de pace, la tot ceea ce Cicerone Theodorescu a adus și aduce mereu original și puternic în frontul nostru literar. Acest lucru nu s-a făcut decît în foarte mică măsură.

Dan Deșliu, „teoretizînd", dar nepracticînd calea care ar duce în înfundătura „proletcultului", iar Cicerone Theodorescu, căutînd, ce-i drept în ultimul timp insignifiant de rar, să calce atît de „original" și de „personal" pe drumul nou, realist, al poeziei, încît ți-e teamă să nu calce în gol, sînt două extreme, dar nu sînt singurii, și mai ales nu sînt aceste singurele abateri din drum.

Se vorbește adesea de cenușiu, de plat, de lozincar în poezia noastră și este bine că în discuție s-au amintit de către mai mulți participanți unele versuri slabe ale mele, versuri legate de o tematică vie, de primă linie. Din păcate versuri slabe de acest fel există în munca mea. Iar „tînărul" ale cărui cuvinte le reproduce Jebeleanu în articolul său, luînd niște astfel de versuri mediocru realizate, merge pînă la a spune că din ele rezultă că n-aș prețui just lupta poporului sovietic în războiul cu hitleriștii, — deci *apolitism* sadea! În legătură cu aceasta, referindu-se la respectivul „tînăr", M. Breslașu a amintit de etica profesională, pe care ar trebui s-o avem în această dificilă muncă de scriitor. Dacă Eminescu a scris *una* poezie de dragoste slabă, înseamnă că el nu știe să scrie sau n-a scris cele mai frumoase poezii de dragoste la noi? Ori poate, din această poezie, să tragem concluzia că Eminescu n-a iubit? Să fim serioși! Poeții sînt niște oameni, care în fața publicului ridică greutăți ca niște atleți și cîteodată din osebite pricini nu reușesc. Poate că greutatea a fost prea mare, poate că prinzătura n-a fost bună, poate că o *manieră veche*, nepotrivită cu *greutatea nouă* a fost folosită, — atîtea și atîtea cauze! Firește că explicația, cum ea nu ridică în aer greutatea nici un milimetru de la pămînt, nu trebuie să fie o scuză, ci o învățătură și pentru ridicătorul de greutăți și pentru colegii lui de breaslă.

Mai mulți participanți la discuție s-au sezisat de versurile mele ce poartă titlul de „Moara de la Stalingrad", calificîndu-le cenușii și plate, iar imaginea din poezie „neartistică" (Luscalov). La început m-am supărat, apoi, cu înțelepciune țărănească, mi-am zis: Dacă doi inși spun că ești băut, du-te și te culcă... Dar dacă nu poți dormi? Și am început să caut cauzele pentru care poezia n-a plăcut unora. Imaginea din poezie pornește de la un fapt concret, o moară în ruină de la Stalingrad, pe care am vrut s-o ridic la gradul de simbol al rezistenței împotriva cotropirii și al nimicirii oricărui dușman care ar mai încerca să meargă pe drumul lui Hitler. Mi se părea că am realizat, pe o înaltă treaptă, în lupta pentru pace a zilelor noastre, o „Meliță" de tip nou, mai bună decît cea pe care am scris-o în timpul războiului. Dar am folosit maniera de-atunci, pînă și în repetarea obsedantă a unui vers ca un refren. Se vede treaba că rețetele în poezie totuși nu fac servicii bune și probabil din această cauză poezia este cam „demodată" și poate că dă impresia de cenușiu, de ponosit. Există la poeții mai în vîrstă tendința de a folosi pînă la manierism procedee mai vechi, ceea ce dăunează operei lor. Realismul socialist pretinde o necontenită împrospătare a mijloacelor și o întreținere perfectă a armelor creației.

Căci o poezie prost realizată ca imagine artistică, neconvingătoare, neemoționantă, coboară tema, oricît ar fi aceasta de înaltă, la nivelul tălpii de la ghete și nu e bine ca odată cu poezia, să fie călcată și tema în picioare.

Elementele care pot zdruncina unitatea imaginii artistice și-i pot fi dăunătoare sînt destul de numeroase. O greșeală de limbă, un vers pocit, o imagine schimonosită plutesc deasupra poeziei, ca gunoaiele pe apă. Și aceasta se întîmplă chiar la cei mai buni poeți. Astfel, de exemplu, la Eugen Jebeleanu un vers ca acesta: „grîul din anul ăsta e, bă, culme de grîu!" nu contribuie prea mult prin *bă* al lui la intensificarea momentului poeziei, chiar dacă el o fi fost auzit de poet aidoma în mijlocul cîmpului. Noroc că astfel de versuri la E. Jebeleanu sînt foarte rare.

Ceva mai des întîlnim astfel de scăderi în poezia lui Eugen Frunză. De curînd el a publicat o poezie cu titlul „Privind înainte", o poezie plină de elan poetic. Dar din cauza unei inadecvate mînuiri a limbii și a neglijenței poetului în folosirea imaginilor în imaginea de ansamblu, poezia are cîteva lipsuri supărătoare. Poetul începe așa:

Privesc de sus, pe cea mai naltă culme
Spre care-a cutezat vreodată omul...

Se înțelege așa, că poetul privește „de sus" *pe* cea mai înaltă culme, deci el însuși fiind undeva și mai sus, probabil în nori, pentru ca să reiasă, la sfîrșit, că și el se găsește pe o culme pe care a cucerit-o, dar se pare alta, și mai înaltă, decît „cea mai înaltă spre care-a cutezat vreodată omul..." Și poetul spune deacolo unde „norii stau mirați și vîntul tace" că — codrii care tac și ei, „nu-și mișcă nici o frunte..." Deci codrul ni se înfățișează dintr-o dată ca un monstru cu numeroase frunți. Peste cîteva versuri, adastă cerbii „cu nările umflate" (pentru cititor este clar că un cerb care-și umflă nările este altceva decît un cerb căruia i se umflă nările și le are umflate!) și acești cerbi în uimire „de sub zăbun ascultă firul ierbii..." Nu e clar: cine se află sub zăbun, cerbii sau firul ierbii? De asemenea nu este clar cum prezentul întrupă vremile de mîine „din orice nouă tonă de jăratic" sau „din orice nou gigant ivit sub lupă", deși bănuiesc că este vorba de calorii în general și, poate, de atomi, adică de energia nucleară, forme și cantități de materie ce nu intră în competința lupei. Nu sînt de acord, personal, cu verbul „a înrodi" (a face roditor), nici cu „a nemuri" în loc de „a face nemuritor". Iar în acele chestiuni ideologice, care simt că mă depășesc, aș prefera să nu mă pronunț, totuși mă întreb dacă noi poeții facem bine cînd luăm cuvintele clasicilor marxism-leninismului și în locul expresiei lui Lenin prin care definea comunismul „sovietele plus electrificare" spunem: „sovietele plus forța nucleară", chit că nu mai spunem că aceasta înseamnă comunism. E o întrebare pe care mi-am pus-o și mi-au pus-o și alții.

Desigur, scăderi în realizarea imaginii artistice se găsesc și la Maria Banuș, și la Veronica Porumbacu, și la Radu Boureanu, și la Nina Cassian, și la A. Baconsky și la mine; destule, ca să nu mai vorbim de tînăra generație, care trebuie educată. Maria Banuș, de exemplu, în valorosul ei poem „Despre pămînt", se adresează personajului negativ, *domnului Fost:*

Privește și-apoi du-te la ai tăi,
La bunii tăi stăpîni, naivi călăi,
Cari cred că lumea — prea supus norod —
Se va urca din nou pe eșafod.

Aceasta, arătînd fantomei pe eroul nou, țărănimea noastră fruntașă, agricultorii luminați, pe care-i numește „nouă, stranie plămadă" și „de care-i bine să te ții de-o parte, să n-o atingi, să n-o încerci că-i moarte". (Sfatul este pentru domnul Fost). „Bunii stăpîni" din versurile citate este probabil spus la modul ironic, dar „naivi călăi" este greșit spus, căci stăpînii domnului Fost, care trebuie să fie imperialiștii, sînt ei călăi, dar nu-s naivi... În ce privește eșafodul, el nu se face pentru norod, ci, cum se știe din istoria Revoluției franceze, mai curînd... de către norod pentru călăii, care nici la 1789 nu erau naivi, dar mi-te azi, 1955, cînd ei ar vrea să pregătească nu un simplu eșafod, ci ar pofti mai curînd să „regaleze" norodul cu niște bombe atomice... De altfel pe eșafod îi se șade mai bine regilor, fie că-s capete încoronate și de drept divin, fie că-s niște regi profani, ai uraniului, ai plutoniului, bunăoară.

V

Nina Cassian nu s-a descotorosit încă de tot de versuri de tipul acesta:

Ruginile în ceruri suiau cu anotimpul...
Zăpezi de tinerețe băură-n arbori seva.
Gerul — carete albe — își potidise nimbul
Pe platoșa curgîndă și în istorii — Neva!

în care metaforele mai curînd ascund ideea și-o întunecă în loc s-o lumineze.

În etapa de care vorbim a dezvoltării ei, găsim versuri ca acesta: „Albastre bluze roșii, de cîntec se umplură" (ori sînt albastre, ori sînt roșii bluzele), totuși nu-i vorba de prezentul cît mai mult de trecutul din dezvoltarea ei poetică, prezentul conturîndu-se mai din plin sub semnul realismului, deși fără ca poeta să fie destul de prezentă în cîmpul poeziei în ultimul timp.

Și în lirica energică, dar plină de gingășie a Veronichii Porumbacu, se întîlnesc, pe lîngă excese autobiografice, imagini tulburi ca acestea: „în preajma ei ca dușmănoase umbre hăitașii urma fetei i-au pierdut" sau afirmații de intimitate care se apropie de indiscreție:

De dragoste nu mă mai satur,
E și firesc!
Cu trupul și sufletul matur
vreau s-o primesc.

Dar, în ciuda greșelilor, insuficientelor sau cîte o dată tocmai a suficientelor poeților, eu am certitudinea și aș putea, cu Veronica Porumbacu, să spun:

Prieteni, vai poemul nu-i sfîrșit,
Chiar dac-am străbătut și timpi și spații.
Ce-i mai frumos, abia-i de-nfăptuit,
Spre gloria acestei generații.

Pentru aceasta, însă e nevoie ca orice rămînere în urmă, fie pe tărîm ideologic ori al practicei vieții, fie pe tărîmul măiestriei poetice, să fie lichidată; e nevoie să fie combătut instinctul de *maraudeur* al unora, fie tineri fie mai vîrstnici, de-a se abate din drum pe la crișma fetidă a decadentismului și a cosmopolitismului; e nevoie de prestanță și participare în prima linie a frontului literaturii noastre.

Nu consider o rămînere în urmă faptul că un poet consacră o mare parte din timpul său cu traducerea operei altor mari poeți, — dimpotrivă. Cicerone Theodorescu, care a tradus o importantă parte din opera lui Maiakovski și „Vasili Tiorkin" de Tvardovski, la un nivel deosebit de înalt, Jebeleanu, care a lucrat cu asiduitatea caracteristică marelui artist la traducerea operei lui Ady Endre sau Jozsef Attila, Mihu Dragomir, care a tradus din opera lui Surkov, Veronica Porumbacu, care a tradus din opera lui Șcipaciov, Nina Cassian care a tradus din opera lui Isakovski, M. R. Paraschivescu traducător al lui Nekrasov și recent al lui Miczkievicz („Pan Tadeusz"), R. Boureanu care a tradus pe Leonidze („Stalin") și pe Ostrovski („Snegurocika"), C. Argeșanu „Suvorov" de K. Simonov, și alți poeți ca Dan Deșliu, Maria Banuș, care s-au ilustrat prin traduceri similare nu numai că au făcut, prin munca de tălmăcire, școală la niște maeștri ai poeziei revoluționare și cunoscători ai realismului socialist (mă refer la poeții sovietici traduși), ci au îmbogățit patrimoniul nostru cultural cu noi cărți, care slujesc poporului muncitor.

Dar nici un poet, oricît ar fi de absorbit de alte munci, nu are dreptul să-și neglijeze propria activitate de creație. Poetul, la noi, prin ceea ce are el mai bun în opera sa este o expresie artistică a forțelor sociale celor mai înaintate și această expresie se cere mereu desăvîrșită, prin contact necontenit cu viața, prin studiul neîntrerupt al mijloacelor poetice de întruchipare a realității în imagini nepieritoare. Numai astfel poetul își va ridica acel monument „mai nepieritor decît bronzul" de care vorbește bătrînul Horațiu. Și acel monument nu va pieri, dacă, pătruns de atitudinea curajoasă, pozitivă, a poetului și topit din cel mai prețios metal al artei poetice, va sta pe înaltul și-n veci nepieritorul piedestal, care este inima poporului. Iar drumul către inima poporului, pentru noi poeții este drumul mare al realismului socialist, pe care ne-au precedat marele Gorki, Maiakovski și toți marii scriitori și poeți sovietici.

Acest drum este și singurul drum al libertății poetului vremii noastre, al adevăratei libertăți artistice, pentru că el asigură spațiu larg inițiativei, imaginației, gîndirii, stilului personal, înclinațiilor artistului, dîndu-i putința și cerîndu-i integrarea în cea mai înaltă concepție și participarea la cea mai înaltă luptă, lupta comuniștilor pentru omul slobod de exploatarea capitalistă, pentru o lume nouă. Drumul realismului socialist este drumul adevăratei libertăți, pentru că, folosind cuvintele lui Lenin, „el asigură o literatură liberă, pentru că nu lăcomia și carierismul, ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc vor face să se înroleze în rîndurile ei noi și noi forțe", pentru că ea va servi „milioanelor și zecilor de milioane de muncitori, care alcătuiesc floarea țării, forța ei, viitorul ei". Printr-o astfel de literatură, printr-o astfel de poezie noi devenim părtași la literatura progresistă din lume, „care va fertiliza gîndirea progresistă a omenirii prin experiența și munca vie a proletariatului..." cum spune Lenin. Iar pentru aceasta avem singurul drum în creație: drumul realismului socialist. E larg destul, ca să încăpem cu toții și să mai vină și alții, numai să fim noi în stare să dăm o poezie pe măsura luptei și măreției timpului pe care-l trăim. Împrumutînd o imagine a lui Samed Vurgun din raportul despre poezie la al doilea Congres al scriitorilor sovietici — aplicînd-o la noi, putem spune că vulturul poeziei românești are unde să-și desfășoare zborul, în spațiul luminos al patriei noastre cu noi realități, către țelurile socialismului, de care poporul muncitor luptînd și trudind se apropie.

Zborul acesta pentru noi este plin de speranțe, căci poeții, în cei zece ani de la eliberare, însuflețiți de ideile călăuzitoare ale partidului, folosind experiența poeților sovietici și valorificînd moștenirea strălucită a poeziei noastre în frunte cu Eminescu, au izbutit să exprime în cîntecele lor, în graiul inimii poporului nostru, elanurile creatoare ce au transformat țara într-un șantier al socialismului și fierbințea năzuință a maselor largi de a lupta pentru pace în tabăra popoarelor iubitoare de pace grupate în jurul nebiruitului bastion al păcii, Uniunea Sovietică. Nici izolarea în așa zisul turn de fildeș, nici egoismul individualismului burghez nu caracterizează pe poeții noștri cei mai buni. Iar dacă pe A. Toma îl simțim prezent prin opera sa, între cei în viață, batalionul poeziei noastre, de la Tudor Arghezi, care împlinește 75 de ani, pînă la tineri ca T. G. Maiorescu sau T. Utan, care sînt la primele lor zboruri, are în rîndurile sale și stegari mai vîrstnici cum e Demostene Botez, A. Sperber, L. Tompa și generație mijlocie ca E. Jebeleanu, M. Banuș, Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, Imre Horváth, István Horváth, Fr. Szemlér și poeți formați în lupta celor zece ani ca Dan Deșliu, V. Tulbure, V. Porumbacu, E. Frunză, N. Cassian, Șt. Iureș, E. Majthényi, L. Létay, Fr. Bulhard — romîni, maghiari, germani, dar toți slujitori ai acelorași înalte idealuri socialiste și ai luptei pentru pace.

Poeții noștri au o perspectivă largă în felul de a trata temele vieții. Ei nu intră în probleme ca viermele în măr, ci le îmbrățișează larg, cu privire de vultur, în lumina ideilor marxism-leninismului. Că este vorba de electrificarea țării, ori de gospodăriile agricole colective, că este vorba de extragerea petrolului sau a cărbunelui, ori de oțelarii de la Hunedoara sau Reșița, poetul își concentrează atenția asupra acelor trăsături noi ale vieții care au apărut în lupta din ultimii zece ani cu forțele potrivnice clasei muncitoare. Eroi din trecutul mitologic sau istoric, sau din lupta ilegală a partidului, sau din zilele noastre trezesc în sufletul poeților ecou ca într-o orgă. Țara din dungă în dungă, pe șesurile rodnice în bucate, în adîncurile bogate în minerale, pe înălțimile împădurite și însorite este mai cunoscută ca oricînd de poeții noștri.

Iar iubirea față de țară și de popor care, acum un veac, după glorioasa epocă a generației anului 1848, se transformase în frază mincinoasă și fățarnică, astăzi a ajuns piatra unghiulară a poeziei noastre, la o treaptă a conștiinței populare tot mai luminoase și mai aprige în a fi stăpînă deplină, împotriva oricăror dușmani, asupra destinului său istoric.

Poetul cunoaște poziția sa de luptă, al cărei steag neînclinat este marxism-leninismul; știe greutățile naționale și internaționale pe drumul socialismului și al păcii, stăruiește să cunoască tot mai adînc realitatea și să participe la nașterea ei; caută să găsească cea mai înaltă expresie artistică a sentimentelor, ideilor și atitudinii sale, pentru a merita locul de frunte ce i se acordă în lupta poporului.

Poetul mai știe că în această luptă inima sa trebuie să lumineze ca inima lui Danko din povestea lui Gorki și să fie mereu deasupra primelor rînduri ale celor care înaintează, — ca un far. Cu alte cuvinte, poetul trebuie să fie prin excelență un erou pozitiv al acestor timpuri, altminteri el nu se va bucura de încrederea poporului și nu va cîștiga dragostea poporului. De fapt, în afară de-a avea talent, a fi stăruitor în cunoașterea vieții și în participarea la rezolvarea problemelor ei, precum și în continua sporire a capacității de exprimare artistică, lucrul esențial este ca el însuși să fie un erou pozitiv al vremii sale, care, prin exemplul activității sale obștești și artistice, să fie demn de cea mai înaltă stimă, de cea mai profundă iubire a oamenilor muncii.

Iar stima și dragostea poporului muncitor va fi deplin meritată atunci cînd pe imensa construcție a patriei, pe acoperișul socialismului înfăptuit de pe care se vor lumina orizonturile comunismului în Romînia, poeții noștri prin avîntul lor vor fi ridicat în culmea așezămintelor noi, menite fericirii poporului, ramura cu mărame de purpur și cu frunze de aur a poeziei, drept semn al biruinței poporului.

Mihai Beniuc

Jubileul Universității din Moscova

200 de ani de la înființare

În luna mai cultura și știința sovietică sărbătoresc una din cele mai mari aniversări: 200 ani de la întemeierea Universității din Moscova, cea mai veche și cea mai mare instituție de învățămînt superior din U.R.S.S.

Încă de anul trecut a fost alcătuită în universitate o comisie jubiliară, însărcinată cu pregătirea acestui eveniment, de o deosebită însemnătate culturală, nu numai pentru U. R. S. S., ci — se poate afirma pe bună dreptate — și pentru țările de democrație populară și pentru lumea progresistă din țările capitaliste.

Se știe că în ultimii 7—8 ani instituțiile de învățămînt superior din Uniunea Sovietică găzduiesc sute și sute de studenți din țările de democrație populară, veniți aici să-și însușească știința și cultura înaintată sovietică.

Ca unul care are fericirea să studieze în acest focar al științei și culturii ruse și sovietice, am socotit că ar prezenta interes pentru cititorii din patria noastră o scurtă prezentare a istoriei universității și a unora din rezultatele ei cele mai de seamă, obținute de-a lungul celor 200 de ani de existență.

...Ne aflăm la mijlocul secolului al XVIII-lea, cînd în știința rusă apare Mihail Vasilievici Lomonosov, acel titan al gîndirii, născut din sînul poporului creator, care avea să deschidă căi noi nu într-o singură ramură a științei, ci în mai multe, diferite unele de altele, cum sînt chimia, fizica, geografia sau lingvistica, fără să mai vorbim de poezie. Fiul țăranului pescar din regiunea Arhanghelsk n-a uitat cu cîtă greutate a pătruns în Academia slavo-greco-latină, înalt institut teologic de pe acea vreme. Mai mult, el și-a dat seama că știința în Rusia nu se poate dezvolta fără existența unei universități bazată pe principii științifice, în care să se poată propaga ideile materialiste. Astfel se naște ideea creării unei universități la Moscova, care continua să fie capitala spirituală a Rusiei și era mai ales favorizată prin situarea în centrul Rusiei.

În afară de universitate, Lomonosov proiectează și deschiderea unui gimnaziu, din care să se recruteze viitorii studenți.

Deschiderea festivă a universității și a gimnaziului de pe lîngă universitate a avut loc la 7 mai (26 aprilie) 1755 în fosta clădire a Farmaciei centrale din Piața Roșie (pe locul unde se află astăzi Muzeul Istoric). La început, numărul studenților a fost foarte mic — în primii cinci ani abia a ajuns la 30 — dar cu timpul a crescut necontenit. Universitatea avea pe atunci trei facultăți: filozofie, medicină și științe juridice. Toți studenții urmau trei ani la facultatea de filozofie, unde studiau științele umanistice și științele exacte, iar apoi fie că se specializau, în decurs de patru ani, la una din acestea, fie că treceau la facultatea de medicină sau științe juridice. În condițiile de atunci, aceasta era singura cale de a asigura studenților o pregătire de larg orizont.

Trebuie remarcat că de la început în Universitate n-a existat o facultate de teologie, așa cum era în celelalte instituții de acest fel, ale lumii, ceea ce a constituit o condiție în plus pentru dezvoltarea ideilor materialiste în universitate. De-a lungul întregii ei istorii, în sălile de curs au predat lecții profesori cu idei înaintate și dragoste de popor, cum au fost primii profesori elevi ai lui Lomonosov de la Academia de Științe din Petersburg: A. Barsov (gramatică), D. Anicikov (matematică și filozofie) și alții. E drept că în afară de aceștia, regimul țarist a căutat să introducă și a introdus profesori cu vederi reacționare, apologeți ai aristocrației și ai misticismului, dar nu pe aceștia îi urma tineretul, în cea mai mare parte a lui dornic de lumină și progres. Interesant din acest punct de vedere este faptul că procentul cel mai mare de studenți nu l-au dat fiii de boieri, ci așa-zișii „raznocinți", copiii de meseriași, negustori, funcționari, preoți, ceea ce a asigurat menținerea unui curent progresist în universitate.

În secolul al XIX-lea, în amfiteatrele universității răsună cuvintele unor profesori înaintați ca Granovski, Heiman, Buslaev, Kavelin, Soloviov — în ciuda reacțiunii administrației, slugă prea-plecată a țarismului. Nume care au devenit mai tîrziu mîndria poporului rus, au figurat de-a lungul deceniilor în cataloagele universității. Aici au căpătat lumina științei viitori savanți ca P. L. Cebișev, N. I. Pirogov, A. G. Stoletov, I. M. Secenov, K. A. Timiriazev, N. E. Jukovski, S. I. Vasilov și alții, scriitori ca D. I. Fonvizin, A. S. Griboedov, M. I. Lermontov, I. A. Goncearov, I. S. Turgheniev, A. N. Ostrovski, A. P. Cehov, viitori filozofi materialiști și democrați V. G. Belinski (ce e drept, exclus din universitate de administrația reacționară), A. I. Gherțen și N. P. Ogariov, fondatorul pedagogiei ruse, K. D. Ușinski și alți luptători pe tărîm social.

...Revoluția socialistă a deschis larg porțile universității pentru fiii muncitorilor și țăranilor, a însemnat începutul unei noi ere în dezvoltarea științei și culturii puse în slujba poporului. Războiul civil încă pîrjolea cîmpiile întinse ale Rusiei, cînd la 30 ianuarie 1919 Sovietul Comisarilor Poporului hotărăște deschiderea de noi universități. Se știe că astăzi există universități în toate cele 16 republici unionale, că anul acesta numărul studenților din instituțiile de învățămînt superior din U.R.S.S. a ajuns la 1.732.000, cu 170.000 mai mulți decît anul trecut. În 1954, instituțiile de învățămînt superior și școlile medii speciale au dat țării peste 560.000 de specialiști pentru toate ramurile economiei naționale. Aceasta este limba cifrelor. Dar dacă încercăm să dezvăluim secretul care se află închis în ele, ne vom da seama că în cei 38 ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, școala superioară sovietică a ajuns să ocupe primul loc în lume, nu numai în ceea ce privește numărul studenților și profesorilor, condițiile de studiu, ci și din punctul de vedere al conținutului studiului, al rezultatelor noi științifice obținute de savanții și profesorii sovietici.

...Cu greu poate fi redată în cîteva cuvinte istoria dezvoltării Universității din Moscova, în anii Puterii Sovietice.

În momentul revoluției, universitatea avea patru facultăți: științe juridice, medicină, fizico-matematică și istorie-filologie. Odată cu dezvoltarea impetuoasă a învățămîntului superior s-a simțit nevoia separării unor facultăți

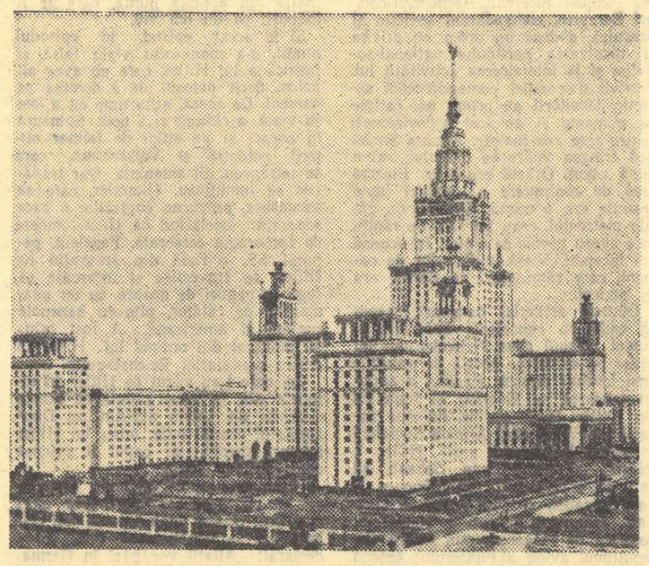

în institute speciale, ca de pildă medicina și științele juridice.

În anul 1940 universitatea și-a sărbătorit jubileul de 185 ani de existență. Cu această ocazie, prin decretele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., din 7 mai 1940, se acordă Universității Ordinul „Lenin" și i se dă numele întemeietorului ei, M. V. Lomonosov.

Această cinste deosebită a constituit un imbold pentru cadrele didactice și pentru studenți de a-și spori eforturile în vederea intensificării studiului. Războiul survenit în 1941 n-a însemnat încetarea activității universității, care în evacuare la Nijni-Novgorod, a dat țării încă 1800 de tineri specialiști. Peste 3000 de studenți și cadre didactice au plecat voluntar în rîndurile Armatei Sovietice pentru a apăra Patria socialistă de cotropitorii fasciști.

În perioada de după război activitatea universității s-a dezvoltat și mai mult, astfel că astăzi numărul total al studenților a ajuns la 22.000 (dintre care 5.500 fără frecvență), iar numărul aspiranților la 1860 (dintre care 420 fără frecvență). O dovadă vie a politicii naționale a Partidului Comunist și a guvernului sovietic și a internaționalismului proletar, sînt cele 59 naționalități reprezentate printre studenții universității. Bilanțul general al Universității „Lomonosov", așa cum reiese dintr-un articol recent al profesorului G. Vovcenko, prorector al Universității, publicat în „Moskovskii universitet" este următorul: În cei 200 ani de existență au fost pregătiți aici peste 85 mii de oameni, dintre care peste 45 mii în perioada sovietică.

Componența corpului didactic, așa cum reiese din același articol, e caracterizată prin următoarele cifre: la cele 210 catedre lucrează 2450 lucrători științifici și pedagogi, dintre care 400 profesori și 550 docenți. Printre profesori sînt 30 academicieni și 59 membri corespondenți ai Academiei de Științe din U.R.S.S., savanți a căror faimă a trecut de mult granițele Uniunii Sovietice.

Ca o încununare strălucită a activității Universității și în același timp un punct de plecare pentru activitatea viitoare a fost hotărîrea Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. din 15 martie 1948 privitoare la construirea noii clădiri a Universității pe Colinele Lenin. Mărețul proiect al arhitecților L. V. Rudnev, G. E. Cernișov, P. V. Abrosimov și A. F. Hriakov — încununat cu Premiul Stalin pe 1949 — a fost realizat în timpul extrem de scurt de patru ani, astfel că la 1 septembrie 1953 cele șase facultăți de științe exacte și științele naturii și-au început activitatea în noile localuri. Sînt cunoscute atît măreția și bogăția noilor clădiri, cît și condițiile de studiu și trai ale profesorilor și studenților universității. Să arătăm numai că în noile clădiri se află 148 amfiteatre și săli de curs, peste 1000 laboratoare, săli de bibliotecă și săli de lectură.

Numărul total al încăperilor din universitatea nouă trece de 40 mii.

Prin terminarea noilor clădiri, celelalte șase facultăți de științe umanistice și-au lărgit spațiul în clădirea veche, astfel că munca științifică se dezvoltă astăzi în condiții corespunzătoare.

Acesta este, foarte pe scurt, bilanțul cu care se prezintă Universitatea din Moscova la cea de a 200-a aniversare. S-au realizat cuvintele profetice ale marelui Lomonosov: *„Fie ca să înflorească aici bărbați care să dezvăluie tainele ascunse ale naturii"*.

În patria marelui deschizător de drumuri tainele naturii sînt astăzi puse în slujba poporului, așa cum a visat el acum 200 ani!

Jubileul constituie pentru colectivul universității un bun prilej de a-și trece în revistă realizările, mai ales din ultimul timp. Editura Universității va publica o istorie a Universității în două volume ilustrate

ÎN ULTIMELE ZILE...

(DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI TRANSLATOR MILITAR)

În centrul Berlinului, garda de la Stalingrad a lui Ciuikov înaintă ca să facă jonțiunea cu armatele generalului-colonel Cuznețov. În drumul lor — cancelaria imperiului. Acolo era Hitler.

Luptele continuau cu înversunare, zi și noapte. Garnizoana Berlinului, regimentele de esesiști, armatele retrase de pe Oder, Küstrin, armata de pe Elba, toate au fost aduse aici de Hitler, să-l apere, să reziste pînă la ultimul om lîngă zidurile „cancelariei Führerului". Cît de mult s-a îngustat linia frontului german: ea strînge acum ca un brîu cancelaria Reichului! Și, deși în privința soliditații apărării, Hitler se află într-un serios avantaj, totuși cercul armatelor noastre se strînge din ce în ce mai mult în jurul ultimului adăpost al fascismului.

La 29 aprilie, ostașii sînt la mai puțin de 500 de metri de cancelaria imperiului. La 30 aprilie, la ora 11.30 se dă ordin trupelor care atacă: foc din toate armele!

Trag armele grele, carele de luptă, tancurile, mitralierele, armele automate. Trag tunurile venite de la Stalingrad, — trag pentru toți și pentru toate. Pentru sfîrșitul fascismului. Apoi artileria se potolește și ostașii pornesc la ultimul asalt.

Comandamentul lui Hitler era situat pe Vosstrasse, în adăpostul care se afla sub cancelaria imperială. Adăpostul avea peste cincizeci de camere (de fapt niște colivii). Aici era un nod uriaș de legături, rezerve de alimente, o bucătărie. Adăpostul avea legătură cu un garaj subteran. În adăpost se putea pătrunde din curtea interioară a cancelariei Reichului și din vestibul, de unde cobora o scară destul de largă, cu trepte mici. Cînd coborai scara, nimereai deodată într-un coridor lung, cu multe uși. Ca să pătrunzi în adăpostul lui Hitler, trebuia să străbați un drum relativ lung și întortocheat. Din curtea interioară pătrundeai direct în „Führerbunker", cum îi spuneau locuitorii subterani. În „Führerbunker" coborai douăzeci de trepte mai jos; era mai în adînc decît restul adăpostului, iar podul de fier și beton mult mai gros. La intrare în „bunker" se afla o mașină de frămîntat beton, aici s-a lucrat pînă-n ultimele zile pentru întărirea cătușelli de beton a adăpostului lui Hitler.

Toate amănuntele acestea le-am aflat mai tîrziu. Cînd ostașii au pătruns în încăperea subterană, au început să iasă din coridoare și din odăi militari și civili, cu mîinile ridicate. Pe coridoare sedeau sau erau întinși răniți. Se auzeau gemete.

Aici, în încăperea subterană, și sus, la etajele cancelariei Reichului, se angajau la intervale scurte schimburi de focuri.

Maiorul Vetrov spunea că a ajuns pînă-n adăpostul lui Hitler, cu ajutorul mecanicului calloriferului, un omuleț mărunt, îmbrăcat în haine civile, pe care nu-l observa nimeni în cancelaria Reichului, dar care știa multe.

Camerele lui Hitler erau goale. Pe perete atîrna portretul lui Frederic cel Mare, în dulap era trenciul lui Hitler. Într-una din camerele lui Goebbels erau culcați în paturi patru fetițe și un băiat îmbrăcat în cămăși de noapte. Era îngrozitor să-i vezi pe acești copii morți...

Doctorul lui Goebbels, găsit nu mult după aceea de cercetași în cancelaria imperiului, a povestit că primise din timp ordin să pregătească otrava. Fusese chemat în noaptea de 1 mai. El l-a sfătuit pe Goebbels să înconștiințeze copiii și soția Crucii-Roșii, dar el să se otrăvească. Goebbels a răspuns: „Ce are a face aici Crucea Roșie, doctore: copiii sînt ai lui Goebbels". Împreună cu Magda, soția lui Goebbels, doctorul deschidea gurile copiilor anesteziați cu morfină, le punea fiolele cu otravă între dinți și le strîngea fălcile pînă auzea că se sparge sticla. Goebbels care supraveghea toate acestea, îi zorea. De atunci, doctorul nu l-a mai văzut pe Goebbels.

Cercetașii au răscolit fiecare metru pătrat al adăpostului, toate înfundăturile, toate intrările secrete, au cercetat curtea și toate străzile vecine.

Ei au găsit lîngă ieșirea din adăpost, în curtea interioară a cancelariei imperiale, trupul lui Goebbels și al soției sale.

Era în seara de 2 mai. Predarea armelor de către dușmani, începută la ora 15, continua încă. Lîngă primărie, în piață, erau aruncate grămezi de puști, de arme automate și mitraliere. Pe străzi zăceau părăsite tunuri grele germane, cu țevile la pămînt.

Berlinul n-a rezistat nici zece zile.

Sub arcul de triumf al porții Brandemburg, pe care fluturau steagul roșu, treceau unitățile hitleriste, bătute pe Volga, pe Nipru, pe Dunăre, pe Vistula, și pe Oder. Mulți soldați purtau acum pe cap căști stilcite. Mergeau sfîrșiți, cu fețele negre, înșelați; unii erau distruși și complet inconștienți, alții cu o vădită ușurare, dar cei mai mulți într-o stare de demoralizare și de indiferență totală.

Goebbels a fost scos pe una din străzile Berlinului, pentru ca poporul, ieșit din subsoluri, să vadă pe unul din principalii vinovați ai nenorocirii sale, ca să fie filmat pentru următorul număr al jurnalului cinematografic și pentru filmoteca istorică. Comisar al apărării, lipsit de glorie al Berlinului, el a condamnat la moarte în mod josnic pe concetățenii săi, a falsificat și a mințit pînă-n ultima clipă („Armata Venca vine pentru a salva Berlinul!"), scoinzura pe soldați și ofițeri, pentru că se retrăgeau.

Goebbels poruncise să i se ardă trupul după moarte. Dar ritmul înaintării armatelor noastre dădea peste cap toate ordinele și dispozițiile ministrului Reichului. Așa s-a întîmplat și de data aceasta. Focul i-a cuprins numai hainele și i-a carbonizat obrazul. Lîngă Magda Goebbels căzuse de pe rochia arsă insigna de partid, de veche nazistă, care avea o singură cifră. Înainte de moarte și-a ucis propriii săi copii. Cercul crimelor s-a închis. Otrava și focul erau mijloace verificate în lagărele Auschwitzului... Urîtă și sinistră moarte.

Iarăși și iarăși a fost cercetat, metru cu metru, adăpostul subteran. Scaune răsturnate, mașini de scris stricate, hîrtie și bucăți de sticlă călcate în picioare... Colivii, camere cevа mai mari, coridoare întregi. Spărturi în pereții de beton; ici-colo, pe coridoare, multă apăraie. Aer greu și umed. Cancelaria Reichstagului hitlerist, răsturnată acum la pămînt, era concentrată în miniatură aici.

În camera lui Goebbels s-au găsit cîteva serviete — hîrtiile personale ale Magdei Goebbels, soția Reichsministrului. M-am așezat îndată să le traduc. Aici se afla descrierea castelului din Potsdam al lui Goebbels și scrumiera din cabinetul doctorului Goebbels și perna de pe divan — absolut toate aveau un număr de inventar. O diplomă cu semnătura Führerului, acordată campioanei jocurilor olimpice; alături prezicerea unui ghicitor suedez, legalizată, cu ștampila direcției regiunii NSDAP, cu privire la debarcarea aliaților pe litoralul Franței.

Prezicerea spunea: „În aprilie 1945, Germania va putea să-și treacă toate forțele de șoc pe frontul de răsărit și după 15 luni, Germania va cuceri definitiv Rusia".

Pe unul din dosare, Magda Goebbels scrisese cu mîna ei: „Herald als Gefangene".[1])

Mama alcătuise un dosar fiului său mai mare din prima căsătorie, luat prizonier de americani. Prima foaie a dosarului — condițiile prizonieratului, expuse de un subofițer într-un raport adresat comandantului său; raportul a fost trimis doctorului Goebbels. Fiul lui vitreg a fost văzut ultima dată în timpul luptei, într-o mică localitate din Africa. Apoi scrisoarea lui Herald din captivitate. Scria că e bine aranjat. Fotografia îl arată între straturi de flori, într-un lagăr american. O felicitare „De ziua mamei germane".

Într-un radio-studio, între draperii, de unde Goebbels, referindu-se la prezicerile ghicitorilor transmise prin soția sa de diferiți activiști de partid, făgăduise germanilor victoria-minune, am dat peste un ostaș care dormea, complet echipat.

În dormitorul lui Hitler, într-un dulap, atîrna rochia albă a Evei Braun, probabil rochia ei de mireasă. Dar în acest timp, nevoind să știe ce se întîmplă, Hitler organiza nunți în cancelaria Reichului. Din ordinul lui a fost cununată prima lui ordonanță, apoi a doua.

Hitler a trăit mai mult de zece ani cu o femeie, pe nume Eva Braun, fostă funcționară la un atelier fotografic din München, pe care o adusese la castelul lui din Berchtesgaden și o făcuse stăpîna casei. La Berlin trăia singur. Propaganda nazistă proslăvea ascetismul Führerului.

Catolic, care persecuta biserica, pentru ca dumnezeu să nu-i stea în cale, ca să se înalțe și să fie el însuși asemeni lui, se arunca acum în brațele unei credincioase fanatice, căutînd salvarea în credința ei viitoare și vrînd să acopere printr-o ceremonie de nuntă păcatul de a fi trăit cu el o viață fără cununie.

Ce legătură avea el cu faptul că soldații germani se bat dincolo de zidurile cancelariei Reichstagului? În zilele tragice ale Berlinului se gîndea numai la el, se aranja pe lîngă ultima minune, scornită de el, pe lîngă dumnezeul restaurat. În sfîrșit, misticului și nevropatului, în exaltarea ceremoniilor nunții, i-a fost mult mai ușor să strîngă cu dinții fiola cu acid cianhidric.

La nunta lor a asistat și soția ministrului Reichului, Magda Goebbels.

Între hîrtiile doamnei Goebbels s-au păstrat urmele unei discuții cu Führerul. Cînd se hotărîse să-l părăsească pe Goebbels, care fusese poreclit de popor pentru pasiunea lui pentru actrițele de cinematograf, „juncanul de la Babelsberg",[2]). Führerul a rugat-o să păstreze familia. I-a spus că ea, ca „Parteigenossin", are și ea o misiune.

Führerul, care avea de mult o iubită, se prezenta în fața poporului ca un ascet, care disprețuiește bunurile pămîntești pentru a sluji poporul. Magda Goebbels, cu slutul care o înșela, era un model de familie germană, cu mulți copii.

O ipocrizie lua locul altei ipocrizii.

Duhoarea trivială și mistică se înălța din această nuntă, care ar fi înăbușit pe un om viu.

Și în acest episod, în episodul nunții, s-a manifestat viața falsă și josnică a lui Hitler, care nu avea alt patos, decît patosul de a domina pe oameni. De aceea, atîta timp cît a fost în viață, a chinuit și a ucis. Spînzura în copaci și pe stîlpi de felinar ofițerii, soldații și Volksturmii, care se retrăgeau. El amenința. Dar trădările se înmulțeau. Himmler, care se ascunsese, propunea englezilor o pace separată, declarînd că Hitler moare de hemoragie cerebrală. Fegelein, general SS, o rudă din amurgul lui Hitler, se travestise și încercase să fugă în papuci de noapte, cu un geamantan de călător, plin cu bancnote engleze și americane. A fost prins și împușcat din ordinul lui Hitler în curtea cancelariei Reichstagului.

Cei care l-au văzut pe Hitler în ultimele zile, își aduc aminte că acesta devenise un bătrîn neputincios. După atentatul din 20 iulie, mîna lui Hitler tremura mereu, iar capul îi zvîcnea convulsiv.

Hitler era învins de mult, era călcat în picioare, era mort. Dar mort cum era, trăgea după sine pe toți cei-lalți. Să se prăbușească totul. El a declarat: „Aliații vor găsi în Germania numai ruine, șobolani, foamete și moarte". Și totuși, mai spera ceva...

Încă de la 21 aprilie, retrăsese toate armatele de pe Elba și deschisese drum americanilor spre Berlin. Pe urmă a dat un ordin înspăimîntător prin cruzimea lui, dar realist în ceea ce privește apărarea „Führerbunkerului": să înunde metroul, pentru a-și prelungi cu încă un ceas pieirea, cu nădejdea febrilă că vor veni americanii curînd. Apa care a năvălit din Spree a înecat mii de răniți, compatrioți de ai lui, adăpostiți prin gările metroului.

Americanii erau încă departe, la mulți kilometri de Berlin, dar dinspre Wilhelmstrasse s-a adus la cunoștință că rușii sînt la două sute de metri depărtare.

Atunci salvarea a venit de la fiola cu otravă. Moartea e moarte și cei din garda lui i-au scos trupul, ca să-l ardă.

Goebbels era poreclit clinele credincios al Führerului. Hitler a încercat efectul fiolei cu otravă, primită de la Himmler, asupra dulăului său favorit, Blondi. Dar pe Goebbels cu familia, adusă aici din Potsdam, l-a ținut lîngă el. Goebbels a vrut să plece cu avionul, dar Hitler l-a reținut. A doua zi însă după nuntă, cînd ostașii Armatei Sovietice se aflau în Reichstag, Hitler i-a propus lui Goebbels postul de cancelar al Reichului. Comedia continua. Goebbels a primit noul post.

Soția îl ruga pe Goebbels să trimită copiii din Berlin cu un car blindat și să plece și el. Dar era prea tîrziu.

Un flăcău de statură uriașă, reținut la marginea orașului, la Bisdorf, îmbrăcat într-o haină strîmtă, un esesist travestit, din garda personală a lui Hitler — a povestit că era de gardă în sala verde a cancelariei imperiale, cînd a văzut prin fereastra care dădea în curte, cum l-au scos prietenii lui esesiști din „Führerbunker" pe Hitler mort și pe tînăra lui soție, moartă și ea, și cum au turnat benzină peste ei și i-au aprins. Esesistul a recunoscut că nu-și închipuia că trupurile ard atît de greu. Trupul lui Hitler ardea foarte încet; în curtea cancelariei imperiale nu erau instalații speciale ca la Auschwitz. Dar esesiștii din garda personală n-aveau timp, trebuiau să fugă din cancelaria Reichului, pentru a se salva. L-au aruncat pe Hitler într-o groapă de obuz, l-au acoperit cu moloz, cu sfărîmături, pietriș, cu bucăți de fier și au fugit.

În aceste zile a trebuit să traduc ordinele găsite cu privire la evacuarea Reichstagului, care n-au mai fost înmînate comandanților fugiți, instrucțiunile cu privire la folosirea camerelor de gazare din Auschwitz lăsate aici de Kaltenbrünner sau de colaboratorii săi, meditațiile lui Hitler cu privire la gîndirea uniformă a germanilor și jurnalul lui Goebbels, zeci de caiete groase, începute în anul 1932, aproape ilizibile, scrise îndesat, cu litere groase.

Îmi aduc aminte că în primul caiet Goebbels scria: „Trebuie să apelăm din nou la instinctele primare ale masei".

Trupul lui Hitler, mutilat de foc, aruncat sub moloz de garda lui personală, care căuta să fugă și să se scuture de el! Respingătoare moarte! În acel ceas, istoria a pronunțat o sentință dreaptă.

Hitler pregătise un comunicat că a murit luptînd pe străzile Berlinului și poruncise să fie ars, cum poruncise să fie arse milioane de victime ale lui, ca să nu rămînă nici o urmă. A încercat din nou să înșele poporul, voia să dispară de pe fața pămîntului, fără să lase o dovadă a morții sale rușinoase. Dar n-a reușit.

Ne-am întors încă o dată în cancelaria Reichului. Îmi aduc aminte că era o zi posomorită. Trecerea spre încăperile guvernamentale era barată. Am lăsat mașina și am pornit pe Fosschtrasse, plină de moloz, pe care nu se vedea nici un om. De-a lungul unei străzi întregi, se întindea noua clădire a cancelariei imperiale a lui Hitler, cu un singur balcon pe fațadă, expresia arhitecturală a „voinței germane unice", care apărea pe balcon în persoana Führerului, la sărbătorile naziste. Aici, în această clădire, erau pregătite comploturile împotriva omenirii. Focul artileriei noastre a dărîmat complet această cancelarie a crimelor. Prin zidurile înnegrite de fum se căscau găuri, etajul de sus nu mai exista.

La intrare, sentinela prezintă arma la picior. Ușa din sala festivă era scoasă din țîțîni. Era înfiorător de negru și pustiu. Lanterna de buzunar a colonelului, scăpăra, luminînd slab prin întuneric diferite obiecte din încăperea de unde nu demult plecase doctorul Blaske: un scaun de dentist, o sofa cu capac și un scăunel.

Peste noapte am rămas într-o căsuță cu două etaje, din cartierul Berlin-Buch. Cînd am încuiat camera pe dinăuntru și mă pregăteam să mă culc, am auzit o voce puternică care mă striga. Mă chema Volkov de pe terasa scării de la etajul doi. Am urcat repede pe o scară mică, de lemn. Ușa camerei era deschisă. Colonelul Grușin și maiorul Vetrov, care se aflau acolo, au arătat spre aparatul de radio, fără să spună nici un cuvînt.

Ciudat lucru! Deși așteptam aceasta, dar cînd am auzit, în sfîrșit, vocea crainicului: „Semnarea actului de capitulare necondiționată a forțelor armate germane", n-am știut ce să facem. Stalingradul, Rjevul, tot drumul armatei noastre, — toate erau acum aici. „În amintirea încheierii victorioase a Marelui Război pentru Apărarea Patriei..." Dădeam din mîini, spuneam ceva uimiți și deodată am avut sentimentul că ne aflăm departe de ai noștri, că sîntem aruncați între străini, aveam o mare dorință: să plecăm acasă.

Maiorul Vetrov spuse:

— Victor Ivanovici! Lena! Am ajuns...

Am mai spus parcă ceva, ori poate n-am mai spus nimic, nu mai țin minte bine.

Apoi am coborît pe scara aceea mică și strîmtă. Și m-am gîndit la faptul că am ajuns să trăiesc această zi de neuitat, această clipă... Și, în această clipă a triumfului nostru, am jurat încă o dată să urăsc fascismul, josnicia, asuprirea, înveninarea omului.

Am crezut că odată cu moartea căpeteniilor fascismului, lumea a devenit mai curată. Moartea lor rușinoasă este răsplata lor. Este un avertisment pentru cei care ar încerca să meargă iarăși pe drumul acestora.

★

Razele soarelui cad peste casele dărîmate... Dacă ciuleștî urechea, auzi cum lunecă pulberea de pe zidurile de piatră. Ruine.

Cetățenii Berlinului curăță o stradă, apoi alta. Între dărîmături, ca un oftat de ușurare, se aud cuvintele: „Hitler kaput!". S-a terminat cu Hitler. În fiecare zi apare tot mai multă lume pe străzile Berlinului.

Ici-colo s-a deschis cîte-un teatru, iar oamenii năvălesc să vadă piesele pregătite în grabă, numai să fie piese fără Hitler, fără război. La plecare fredonează cîte-o frîntură de melodie din piesă...

Acum se nasc cuvinte noi, cîntece noi, imagini noi.

Flăcăi și fete germane lipesc pe pereții clădirilor din Berlin un afiș: „Wer Deutschland liebt muss Faschismus hassen" — „Cine iubește Germania, trebuie să urască fascismul".

E. Rjevskaia

(Din „Znamea" nr. 2/955).

[1]) „Herald ca prizonier".

[2]) Suburbie a Potsdamului, unde se afla cel mai mare studio cinematografic din Germania.

Cancelarul Adenauer a sosit la Paris pentru a participa la conferința miniștrilor de externe ai țărilor apusene.

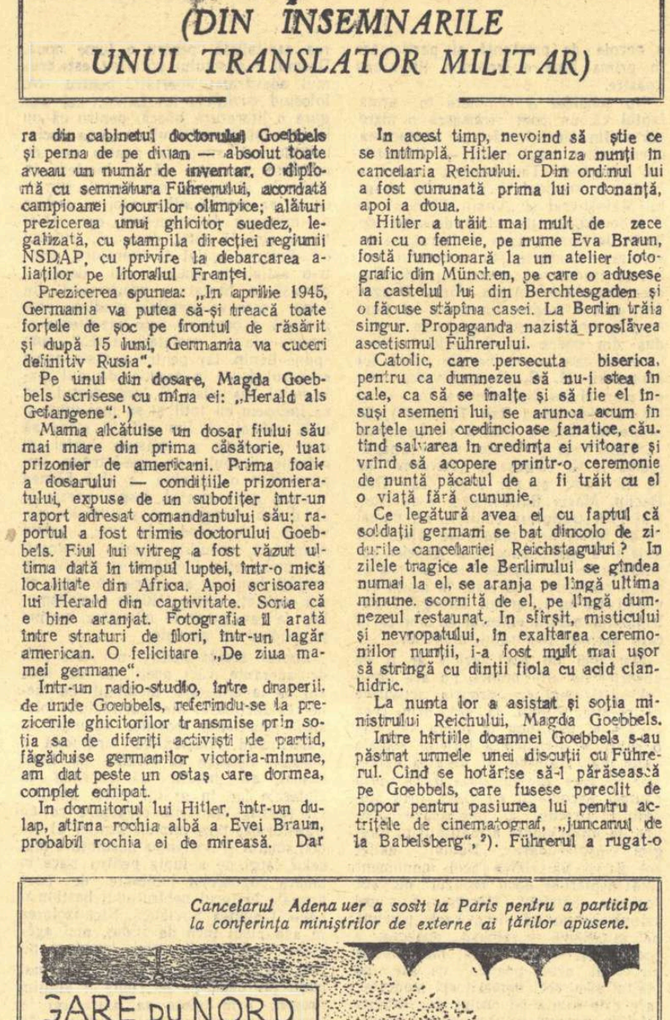

Puterea obișnuinței. Desen de ROSS

Divergențe serioase s-au ivit între ADENAUER și EDGAR FAURE în problema SAAR-ului

Zaarul a fost aruncat Desen de GION

Popoarele lumii cinstesc memoria lui SCHILLER

(PRIN TELEFON, DE LA CORESPONDENTUL NOSTRU SPECIAL)

WEIMAR, 10 mai. — Sîntem la Weimar, în cea de a treia zi a sărbătoririi Schiller. Uriașa sală Weimar Halle, pavoazată cu medalionul lui Schiller, geme de oaspeți. Scriitori, artiști, istorici literari și activiști pe tărîmul cultural, veniți din cele mai îndepărtate colțuri ale pămîntului, s-au adunat aici să cinstească memoria marelui fiu al poporului german.

Se aud toate limbile pămîntului. Oamenii zîmbesc cu încredere. Geniul lui Schiller i-a legat pe oaspeți în marea familie a prieteniei.

De sus, din medalionul de bronz, poetul parcă ar zîmbi celor din sală:

— Voi m-ați redat poporului meu. Prin voi, prieteni ai oamenilor, văsesc în veșnicia nemuririi.

Acum 22 ani, la 10 mai 1933, în Piața Operei din Berlin, în toate piețele din Germania, ca și în această piață din Weimar, flăcările mistuiau operele scriitorilor umaniști germani și odată cu cenușa rugurilor așterneau peste Germania întunericul, tirania și moartea.

Împotriva tiraniei și a morții a scris și a luptat cu tot geniul său Friedrich Schiller. De aceea, el este revendicat de toate popoarele care îl socotesc ca pe un frate al lor, un steag al lor de luptă.

Schiller, luptător pentru un viitor luminos

La prezidiu, în fața a șaptesprezece steguțete, au luat loc reprezentanți ai șaptesprezece țări. După cuvîntul introductiv rostit de Alexander Abusch, locțiitorul ministrului culturii, e-a citit salutul marelui scriitor german Leonhard Frank. Leonhard Frank trăiește în Germania occidentală. Cu toate opreliștile zbirilor lui Adenauer, el nu a putut fi împiedicat să cinstească prin prezența sa pe marele înaintaș. Leonhard Frank — un om cu o figură dăltuită ca din piatră — se înclină în fața sălii care îl ovaționează furtunos. Ochii bătrînului scriitor sclipesc în lacrimi. Modest și tăcut, ar voi să se așeze la locul lui, dar sala îl ovaționează și mai puternic. În persoana lui Frank, cei de față salută pe scriitorul progresist al întregii Germanii, al unei Germanii unificate și pașnice. Leonhard Frank înțelege simbolul acestei manifestații și lacrimile care îi strălucesc pe obraz nu sînt lacrimi de tristețe. Precum Schiller este al întregului popor german, tot astfel și poporul german este unul singur.

Leonhard Frank a spus:

„Mă bucur că mă aflu în mijlocul prietenilor mei, al celor mai vechi și al celor mai noi. Sper să realizăm din acest Festival Schiller ceea ce sperați și dumneavoastră: unificarea patriei noastre și întărirea păcii".

În aplauzele sălii, se urcă la tribună, masiv ca o stîncă, scriitorul sovietic Antanas Venzlov, laureat al Premiului Stalin. Aplauzele care îl întîmpină sînt adresate marelui popor sovietic eliberator, învingătorul hitlerismului.

După o scurtă privire asupra zilei victoriei, sărbătorită recent, Antanas Venzlov arată cît de răspîndită este opera lui Schiller în Uniunea Sovietică. „În toate Republicile Sovietice, în toate orașele țării noastre, Schiller este astăzi aniversat. Poezia lui Schiller răsună în aceste zile în multe limbi ale țării noastre. Acum, cînd omenirea progresistă sărbătorește a zecea aniversare a victoriei popoarelor iubitoare de pace asupra fascismului, cînd se poartă o luptă hotărîtă a forțelor păcii împotriva forțelor războiului, simțim că opera lui Schiller este alături de toți aceia care luptă pentru unificarea statului german, pentru democrație și pace.

Marele Schiller a murit acum 150 de ani, dar prin opera sa rămîne un tovarăș de luptă al popoarelor pentru un viitor luminos"

★

Au luat cuvîntul: Huang-Jo-mien, profesor universitar (R. P. Chineză); Mark Beigbeder, secretar general al Societății Scriitorilor din Franța; dr. Roman Karst, profesor universitar (R. P. Polonă); Hugo Siebennhen, profesor universitar (R. Cehoslovacă); Balvant Gargi, poet și dramaturg (India); Georg Lukacs, profesor universitar și critic literar (R. P. Ungară); Lubomir Ogejanov, profesor universitar (R. P. Bulgaria); Toivo Lyy (Finlanda); So Jeng Teal, scriitor (R. P. D. Coreeană); Wangan, regizor (R. P. Mongolă); Ivar Diegernes, scriitor (Norvegia); Hjalmar Wulff, scriitor (Danemarca); Ture Erikssen (Suedia); Theun de Vriess (Olanda); Arnold Bronner (Austria).

Din partea Uniunii Scriitorilor și a oamenilor de cultură din țara noastră a vorbit scriitorul Zaharia Stancu. După ce a salutat adunarea festivă, el a făcut un scurt istoric al traducerilor operelor lui Schiller în limba română și al reprezentării pe scenele teatrelor noastre, în ultima sută de ani, a pieselor marelui dramaturg german.

În partea finală a intervenției sale, scriitorul Zaharia Stancu a arătat prețuirea de care se bucură astăzi, în Republica Populară Română, opera lui Schiller.

Pentru pace și înțelegere între popoare

Un moment de mare emoție a fost acela cînd scriitorul indian Balvant Gargi s-a urcat la tribună. Este un bărbat scund, cu obrazul măsliniu, cu mișcări agere. Balvant Gargi a vorbit în limba hindusă. În glasul lui aducea ceva din frumusețea îndepărtatei sale țări. El a venit aici să cinstească memoria lui Schiller, pentru că în Schiller indienii, care au cunoscut foamea, mizeria și asuprirea, recunosc un tovarăș al lor de luptă.

Cînd și-a încheiat cuvîntarea, poetul indian a desfășurat un șal brodat cu fire de lînă roșie. A fost lucrat de mamă-sa, zile și nopți, ca să-i fie dar de nuntă nurorii sale. La indieni roșul este culoarea forței și a nădejdei. Șalul acesta brodat cu culorile forței și nădejdei ferește de necazuri și întristări pe soțul femeii ce-l poartă pe umeri, spun vechile credințe indiene.

Balvant Gargi a dăruit șalul acesta femeilor germane și făcînd un gest ca și cum ar acoperi cu șalul umerii întregului popor german, poetul indian le urează să-l poarte în pace și înțelegere, pentru pacea și înțelegerea între popoare.

Mihai Davidoglu

Casa lui Schiller la Weimar. Salonul mare; în fund camera în care a murit Schiller

Lăcașul comemorativ al lui Goethe și Schiller la Weimar. Casa lui Schiller cu fîntîna „Gänsemännchenbrunnen" pe primul plan.

LA CASA SCRIITORILOR

Secția de proză a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. organizează în zilele de joi, 19 mai, ora 17, și vineri 20 mai la aceeași oră, la Casa scriitorilor, o discuție cu privire la „Eroul înaintat al zilelor noastre".

Referatul va fi susținut de tovarășul Savin Bratu.

Vor urma discuții.

Întîlniri cu cititorii

Continuînd seria manifestărilor „Întîlniri cu cititorii", Uniunea Scriitorilor din R.P.R. organizează mîine, vineri, 13 mai, ora 17, la Librăria Noastră nr. 17, din b-dul Magheru nr. 6 întîlnirea poetului Marcel Breslașu cu cititorii săi.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2 74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 8,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Bibl. Cent. Rez.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 20 (62) - Joi 19 mai 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Capodopera necunoscută

Secolul al XIX-lea a apărut cu cîțiva ani mai devreme și a decedat cu cîțiva ani mai tîrziu decît îi fusese prescris. Născut la 14 iulie 1789 în mod revoluționar, glorios, el a murit în noroiul tranșeelor și oroarea sîrmelor ghimpate. Fiind timpul în care burghezia s-a transformat în contrariul ei — dintr-o clasă revoluționară într-una reacționară, — secolul poartă semnul ticăloșiei, negării și minciunii. El a strigat popoarelor, cu marseleza, „iubirea sfîntă de patrie" și popoarele au asistat la un lanț necontenit de vînzări. El a strigat popoarelor, cu marseleza, „libertate, libertate scumpă" dar popoarele au văzut cum libertatea fusese preschimbată în cecuri și acțiuni. El a vorbit neîncetat despre democrație, dar în iunie 1848 baricadele fierbinți ale Parisului au devenit roșii de sîngele proletarilor împușcați de burghezie, roșii au rămas pînă astăzi caldarîmurile, străzile, orașele statelor capitaliste. Roșii de sînge. Secolul a fost mînjit cu sînge.

Dar nu! Secolul nu e vinovat. El a văzut ridicîndu-se baricade, a văzut proletariatul organizîndu-se și umplînd umanitatea de o nouă nădejde, a văzut născîndu-se mari idei științifice și de la Lavoisier la Pavlov, creere incandescente, emițînd gîndire de înaltă tensiune.

Nu, secolul nu e vinovat, cum nu sînt vinovate nici popoarele uriașe și pașnice care în acel răstimp de o sută de ori au arat și au însămînțat globul. Leon Daudet, într-o carte rea, intitulată „Stupidul secol al XIX-lea", spumegă împotriva ateismului și neuronului, a democrației și a teoriei localizării limbajului articulat, a pacifismului și romantismului, împroșcîndu-le egal, amestecîndu-le într-o furie reacționară, adică nepătrunsă. Căci ceea ce supără în fond pe aceste distinse bestii, este ridicarea nestăvilită a popoarelor, acel fenomen pe care un eseist francez, trecut la mahomedanism, îl numește disprețuitor „domnia cantității".

Nu, secolul nu a fost stupid și reacționarii îl urăsc tocmai pentru ceea ce noi stimăm în el. Totuși, el a fost dominat de burghezie, a purtat pecetea de sînge și rușine a poftei nesățioase, cinice, criminale și universale după avere. Bancherii și băcanii au promovat foametea și războaie, au fabricat tunuri și șovinism, au folosit tehnica pentru asasinat și au defăimat știința în cărțuli pioase; și dacă reamintim aceste lucruri cunoscute tuturor, e pentru a ne reaminti că marile mase, oamenii cinstiți, au trăit în acest secol o teribilă dramă. Burghezia—cel puțin o parte a ei — nu a încetat niciodată să folosească un anumit vocabular democrat, generos și umanitar, pentru a-și ascunde crimele. Unii au crezut în realitatea lui, au avut luzii și au fost deziluzionați. Este acea dramă a neîncrederii și a necesității de a spera, a revoltei și a neputinței, dezîncîntarea, deceptionismul pe care la noi l-a analizat atît de bine Gherea. Și trebuie spus că în acea dureroasă derută, scriitorii, scriitorii mari și adevărați, au depus o teribilă mărturie pentru adevăr, Balzac și Hugo, Stendhal și Baudelaire, Poe, Rimbaud și Eminescu, Tolstoi, Turgheniev și Cehov, Caragiale și Pușkin, Gogol și Scedrin, Zola, France și Byron, toți cu ură, sarcasm, revoltă, au depus mărturie. Nu i-am numit pe toți. Sînt mulți. Sînt cunoscuți. Sînt deosebiți. Dar ceea ce-i unește pe toți este teribila pasiune pentru adevăr. Mulți scriitori nu aveau o concepție clară, științifică, despre lume, dar au avut ochi și au văzut, au avut urechi și au auzit, au avut gură și au vorbit și mai ales au avut talent și au scris. Să vezi, să auzi, să vorbești: un lucru elementar și măreț, așa cum elementar și măreț este pămîntul, este aerul, este focul. Rechizitoriul lor împotriva clasei exploatatoare este uriaș și zdrobitor. Ei au arătat mizeria în care trăiau producătorii de bunuri, luxul și depravarea parazitilor, conținutul real al naționalismului burghez, al familiei burgheze, al pseudo-democrației lor. Ei au arătat scriitorilor noștri de azi că numai talentul singur e firav și neajutorat. Oțelul îa naștere la mari temperaturi. Între secolul trecut și secolul nostru, pe bogatele domenii ale literaturi, două uriașe poduri fac legătură: Maxim Gorki și Romain Rolland. Cînd la izbucnirea Marii Revoluții din Octombrie, Romain Rolland se adresa patetic „Rusiei libere și eliberatoare" și personal lui Gorki, înmînîndu-i acea simbolică torță pe care Virgiliu i-o transmisese lui Lucrețiu, scriitorul francez făcea un gest simbolic, istoric. Popoarele Uniunii Sovietice au polarizat — și fac aceasta prin însăși existența lor ca popoare libere — toate aspirațiile umane ale umanității. Maxim Gorki avea să facă legătura între artă și cetățeni și cetățeni-artiști, între două secole, între două lumi. Misiune care avea să-i revină la noi, mai tîrziu și în alte condiții, lui Mihail Sadoveanu, cel care cu cinste a legat Miorița, opera lui Neculce și a lui Creangă, de tînăra noastră literatură aflată pe drumul mare al realismului socialist.

Scriitorii noștri se găsesc continuatorii unei vechi și glorioase tradiții și în fața unor perspective așa cum poporul nostru nu a mai cunoscut. Realizările lor de pînă acum îndreptățesc toate speranțele. Dar și aici exigențele poporului au crescut, trebuie să crească și elanul creator al scriitorilor. Din rîndul milioanelor de cititori treziți la viață, al cititorilor noștri, crește acea comandă socială de o înaltă intensitate și care, intrînd în contact cu talentele de înaltă intensitate ale scriitorilor noștri, va produce o măreață și rodnică explozie: capodopera! Comanda socială, dorința milioanelor de cititori, chemarea lor ar putea fi transpusă astfel: este timpul, prieteni scriitori, cetățeni stimați și iubiți pentru realizările voastre, este timpul să creați acele opere vaste care să cuprindă experiența noastră, viața noastră, lupta și biruința noastră istorică, turnată în bronzul nepieritor al artei. Toate semnele sînt că această chemare poate fi realizată. Aceste semne sînt operele de mare valoare artistică pe care scriitorii noștri le-au dat poporului lor.

Sîntem în miezul celui de al douăzecilea secol care, născut cu salvele tunurilor de pe Aurora, își desfășoară viața cu o febrilitate nemaiîntîlnită în istorie. Nu vom încerca, evident, o caracterizare prematură și multilaterală a lui. Ceea ce ne interesează aici este evoluția materiei prime a literaturii: conștiința umană. În domeniul cunoașterii, secolul nostru a realizat victorioase și fulgerătoare atacuri. A pătruns „lucrul în sine", misterios și sfidător și l-a transformat — așa cum făcuse altă dată cu focul, cu vaca și cu grîul — în domeniul uman. Marele mister metafizic, structura atomului, se învață la școală, după manual, și atomii au fost puși la treabă, așa cum altă dată fuseseră puse la treabă simbolurile religioase, focul, vaca și grîul. De abia ridicat deasupra copacilor, într-un zbor penibil și eroic, avionul avea sub ochii noștri să frîngă legile aerului și să prescurteze globul într-o călătorie elegantă și estetică. Cîte milenii ne despart de hurducătura poștalionului descrisă cu oroare pitorească de Ion Ghica! Radio-ul, cinematograful, suprimă distanțele. Covorul fermecat devine real și basmul fantastic se cumpără cu prețuri modeste prin bilete sau abonament trimestrial. Și după ce a explorat deșertul înghețat al Polului, începe pregătirea minuțioasă a explorări deșertului aerian interplanetar. Astfel ceea ce prici nuia spaimă agnostică burtăverzimii metafizice, sau ceea ce era vis visat pentru mințile de aur ale veacului trecut, devine astăzi faptă și realitate; căci secolul nostru a știut să materializeze visul. Omul secolului nostru este luceafărul și el își va înscrie în curînd pe agenda activității zilnice știutele versuri:

„Porni Luceafărul. Creștea
In cer a lui aripe
Și căi de mii de ani treceau
In tot atîtea clipe.

Un cer de stele dedesubt
Deasupra-i cer de stele —
Părea un fulger ne-ntrerupt
Rătăcitor prin ele.

Și din a chaosului văl
Jur împrejur de sine
Vedea ca-n ziua cea dintîi
Cum izvorau lumine".

Nu putem trage de aici concluzia că dacă un mare scriitor este esența vremii sale, visurile lui constituie realitatea viitorului? Nu reiese că scriitorul realist trebuie să viseze îndrăznește, intensiv, să viseze, așa încît pe aripile romantismului revoluționar să-și ducă cititorul pe pămîntul viitorului? Viitorul nostru are un nume și acel nume este Comunismul. Desigur, pentru omul nou, omul comunist de astăzi, au fost scrise aceste versuri: „Părea un fulger ne-ntrerupt"... Luceafărul a devenit om și el, muncește pentru oameni, alături de oameni, fiindcă secolul nostru... Dar nu, nu secolul, să nu uităm că acest secol poartă în el cea mai teribilă contradicție, — secol al contrastelor, desenat în alb și negru. Uzina atomică, folosirea energiei atomice, da! Dar și Hiroșima și Bikini! Putem uita Auschwitz, Buchenwald și Maidanek, moartea științifică? Avioanele nu sînt numai pentru pasageri și colete. Varșovia își amintește. Și Coreea. Și noi, oamenii, ne amintim. Secolul nostru este pictat în alb și negru. Dar negrul, întunericul, trecutul reacționar, care vrea să oprească rotația normală a istoriei, toate acestea au un nume: imperialismul! Toate speciile de imperialism se aseamănă, așa cum o moarte se aseamănă cu alta, așa cum ruina unei case bombardate se aseamănă cu alta.

Vorbind despre cunoaștere, despre depărtarea limitelor omenești prin cunoaștere, nu se poate să nu amintim de un fapt care interesează întens literatura. Secolul nostru a văzut formîndu-se și acționînd ființe cu chip uman care au întrecut în cruzime tot ceea ce răutatea, ura și sadismul au putut inventa în istoria modernă. Comandantul SS de lagăr, „capo", legionarul, pilotul american, care incendia satele coreene, jandarmul romîn, colonialistul francez care decapita patrioții vietnamezi și se fotografia cu capetele sîngerînde, agentul de siguranță sau de gestapo, care tortura cu delicii — listă lungă de monștri reprezentativi, fii și fiice ale imperialismului, — nu, toți aceștia nu au fost dezvăluiți de scriitorii noștri în esența lor bestială. Ei nu trebuiesc uitați, fiindcă speța lor mai există, fiindcă ei se pregătesc să-și bată propriul lor record, și pentru că și ei au fost produsul acestui secol. Literatura noastră s-ar lipsi de o perspectivă, — perspectiva abisului și a ororii, perspectivă reală, vai! dacă i-ar uita pe acești monștri renăscuți din Ieronimus bosch. Secolul nostru a creat — și aceasta este cealaltă dimensiune a limitelor umane care a crescut incomensurabil—și alți, cu totul alți oameni: eroii. Acest secol, atît de injuriat de jurnalistica burgheză, de a fi uitat conștiința umană pentru a se preocupa numai de tehnică, a văzut cea mai abundentă și admirabilă recoltă de eroi, cele mai pure și nobile conștiințe. Eroi, conștiințe înalte? Da! Totdeauna au existat. Dar asemenea generozitate, atîta curaj, atîta abundență a sîngelui vărsat pentru apărarea vieții, niciodată n-au onorat istoria. Matrosov, Zoia Kosmodemianskaia, Fucik, Gabriel Peri, Beloiannis, Vasile Roaită, Olga Bancic — cine-i va uita? Ei vor trăi mai mult decît eroii lui Plutarh. Dar apărătorii Moscovei și ai Stalingradului, eliberatorii Europei și ai Asiei, oștile sovietice de eroi, eroism cald al unor oameni obișnuiți care, știind pentru ce trăiesc, știau pentru ce mor. Dar miloanele de partizani, luptători antifasciști, eroi ai clasei muncitoare, uciși de jandarmii burgheziei. luptătorii pentru pacea de astăzi, constructorii — de un alt, dar tot atît de eroic avînt ai comunismului și socialismului... Oare cînd a cunoscut istoria un număr atît de mare de oameni, care în orice condiții, cu calm și simplitate să înfăptuiască marile vise ale lumii? Iată ce armată de eroi a crescut partidul, neînfrînți, nesovăielnic, luptînd cu greutățile, zdrobindu-le. Oare, prieteni scriitori, ar putea lipsi acești eroi din cărțile voastre? Nu, desigur, ca simplă prezență fantomatică, dar ca prezențe umane care schimbă istoria, dărîmă o lume și clădesc alta, mută fluviile, creează mări, creează o lume a oamenilor. Chiar și zeii lui Homer sînt mici față de acești titani, comuniști simpli, modești și demni

Se discută dacă personajele pozitive trebuie sau nu să aibă „pete". E bine să discutăm, desigur, cît mai amănunțit, pe concret, dar să nu uităm nici o clipă că în secolul nostru există oameni și neoameni, eroi și bestii. Viața de fiecare zi prăfuiește, fragmentează marile mișcări și mulți, instalați pe covorul zburător, mestecă posmagii muiați, vă tîndu-se de efort. Dar scriitorul, marele scriitor— și avem destui scriitori mari! — înflăcărat de spiritul de partid, trebuie să șteargă prafuI de pe toate creerele și, arătînd marea mișcare a lumii spre progres, îmbărbătîndu-i pe oameni prin exemple mărețe și reale, stîrnind ură și dragoste, — să grăbească această mișcare. In secolul nostru, care produce monștri, dar și mulți luceferi, scriitorul are nevoie mai mult decît în orice alt timp de o ură justă și de o iubire justă, care să întreacă în intensitate explozîile atomice — da, să dărîme ceea ce e vechi și putred, să întreacă forța creatoare a marilor hidrocentrale — da, să sporească în lume forța morală, dragostea pentru progres, pentru viață, pentru om.

Secolul nostru, în care peste nouă sute de milioane de oameni construiesc socialismul, este demn de opere mari. Poporul nostru așteaptă de la scriitorii săi, pe care-i iubește și-i cinstește pentru ceea ce au realizat, noi opere, care să cuprindă viața lui bogată, lupta lui măreață pentru socialism. Da, prieteni scriitori, e timpul să treceți la asemenea opere ale vremii noastre, care să sintetizeze acest deceniu. Toate semnele sînt că talentul și experiența voastră sînt capabile să cuprindă viața poporului nostru, lupta și biruința lui istorică, să le toarne în bronzul nepieritor al artei, în epopei ale epocii noastre. De aceea, parafrazîndu-l pe marele Maiakovski, putem spune: iubesc toate capodoperele trecutului, dar de trei ori mai mult, iubesc capodoperele care vor veni.

In momentul acesta, în mințile scriitorilor noștri, autori ai unor cărți de mare valoare artistică, se elaborează aceste capodopere care sînt semnul etern al trecerii prin lume al generației noastre.

In primăvara aceasta, care are culoarea victoriei și a speranței, ne plecăm cu dragoste și salutăm capodoperele necunoscute.

Paul Georgescu

Străzile unui oraș...

Acum un deceniu, la Varșovia nu s-ar fi putut ține o conferință de pace, pentru bunul motiv că Varșovia nu mai exista; unul din cele mai vechi orașe europene a fost ars de fasciști în retragere, așa cum predecesorii lor, inchizitorii, transformau în scrum cărțile sau autorii lor, pe uriașe autodafeuri. Cu secole înainte, ardea hîrtia sau rămînea cenușa dintr-unul, doi sau zece oameni. Urmașii lor au pus pe rug un oraș, cu toate clădirile, cu toți locuitorii săi! Era un spectacol mai fastuos decît Roma lui Nero, demn de „noua ordine" hitleristă! Cu cenușă a scris atunci vîntul pe cer: istoria să nu se mai repete! Și dacă Praga, Sofia, București, Tirana au fost cruțate de soarta tragică a Varșoviei ori de incendiile din Berlin, popoarele mature au înțeles că această tragedie trebuie împiedicată cu orice preț.

Istoria să nu se mai repete: la aceasta îndeamnă amintirile cenușei varșoviene. Iar zidurile noi, schelele care ar putea fi emblema de azi a orașului, grăiesc și cu tinerețea lor dar și cu maturitatea experienței locuitorilor lor: apărați-ne ca să putem face viața frumoasă! Fiți în stare a ne apăra!

Da. Ani în șir am sperat ca inimile noastre deschise, calde, prietene, să fie ele singure, zidul de apărare al păcii. Zidul crește, dar în fața lui, Dupont de Nemours continuă să fabrice armament, Adenauer își învață noul Wehrmacht să repete pasul gîștii, pe plita drăcească ce fierbe iar otrava unui război. Pînă și forța atomului, care poate înlesni saltul omenirii din necesitate în libertate, e folosită de afiîtorii la măceluri pentru a sluji scopurile lor antiumane. O Hiroșimă ne-a ajuns. Nu mai avem nevoie de alte probe pentru a măsura adîncimea sălbăticiei nezăgăzuite! In fața acestor perspective, memoria popoarelor strigă: Istoria să nu se mai repete! Nu vă conving îndeajuns inimile noastre? Ei bine, peste ele am pus platoșe, ne-am făurit puterea de apărare, fiindcă voi, care ignorați noțiunea de forță a dreptului, nu o recunoașteți decît pe aceea de drept al forței!

Dacă mesajul porumbeilor pe care îi vom lansa din Varșovia la Festivalul mondial al tineretului și studenților, nu ajunge la inimile voastre, fiți siguri că nevinovăția păsărilor călătoare, zimbetul atlasului tînăr revărsat pe străzi, florile din ferestrele noilor blocuri, toate semnele unei vieți pașnice, pot fi apărate nu doar cu inimile, ci cu măsurile nesecate de colaborare și asistență mutuală, cu toată forța de apărare armată prevăzută în acest Tratat, cu memoria gloriosului Leningrad, trecut doi ani prin cel mai cumplit asediu, cu memoria baricadelor mute din Praga, a Budapestei cu podurile sfărîmate, a Berlinului ce refuză repetarea ruinei, a Bucureștiului ce n-a uitat mormanele de moloz, a Sofiei vestită prin partizani, a Tiranei care știe cît de mare poate fi aportul unui popor mic la cauza păcii, cu munca noastră, cu visele și versurile noastre. Odată cu dragostea de pace, ele trebuie să trezească în inimile oamenilor încrederea în forța noastră de apărare, cu atît mai puternică, cu cît acum lucrează unită prin tratate.

Lagărul păcii nu e închis nimănui: orice stat, cu orice orînduire socială, poate intra în rîndurile noastre, ale celor care știu și pot lichida pașnic litigiile, dar își întăresc paralel capacitatea de apărare, pentru victoria păcii și a colaborării între popoare.

Veronica Porumbacu

TUDOR ARGHEZI ÎMPLINEȘTE 75 DE ANI

Caligula

Dorm în umbră legănate lebezile-n puf de undă,
Cuiburi albe, perini albe, printre stele furnicar.
Cite-o stea însingurată cată-n aripi să se-ascundă
Cite-o lebădă-și îndreaptă capul, ca un nenufar.

De pe pod, la miezul nopții, le aruncă mîna bună
Pîinea, ce nutrește truda și trudește visătorii.
Mîini, lăsați-le flămînde să se-acopere cu lună;
Lebezi, așteptați ca pîinea să v-o dea semănătorii.

Stea cu stea pe-ntinsul undei liniștite pun cleștar
Și printr-însul zugrăvite lebezile par și luna.
Plîngeri de viori și fluier cad în lac mărgăritar
Și se-aud din depărtare lovind unda cite una.

(Din volumul „Cuvinte potrivite" 1927)

In palatele aprinse, cu balcoane și unghere,
Liturghia bogăției are și-astă-seară loc.
Cine-a scris, în ce odaie, fără pat și fără foc,
Imnul ăsta de izbîndă, de iubire și durere?

Folosiți-vă de cîntec, de lumină și de taină,
Cupe omenești de goluri, pline-n viață cîte-o clipă.
Și cenușa prin văpaie se-nveșmîntă cu o haină
Și găsește ca să cadă înapoi, un fulg de-aripă.

Cîntecul, lumina, taina, unda, -ntinsurile-albastre,
Noi le ținem, noi le strîngem, cei căzniți, urîți și goi.
Temeliile veciei orice-ați face-s ale noastre.
Voi, întoarceți-vă veseli și slăviți, întru noroi.

La stele

Dacă ce spune cartea, din vechi, e-adevărat,
Că ești din frămîntarea țărînii cu scuipat,
Batjocura-i plătită cu vîrf și răzbunată.
Nu trebuia să cugeți, tu, vierme, niciodată.
A-toate-făcătorul, de ripi și de izvoare,
In temnița ființii te-a-nchis între zăvoare.
Tu trebuia să suferi, să rabzi cumplita lege,
Că omul ca și piatra, stă sterp și nu-nțelege.
Că între-o trebuință și alta de jivină
Să nu-ți răzbească firea din pîntec la lumină.
Să fii o burtă numai, un zgîrci care s-aruncă
Și să asculți, orbește, de streche la poruncă.
Să îți adormi mîhnirea și dorul de-a pricepe
Cu ce-are armăsarul mai crîncen între iepe.
Adevăratul lumii avînt de început
Porni din ziua-n care, trezit, ai priceput.
Cel ce făcuse lumea, Iehova sau Satan

Nu prevăzuse mintea și-n minte un dușman.
A scăpărat un fulger din caznă și-ntîmplare
Și fu decît și stînca și legile mai tare.
De vreme ce modelul putuse-ntreg să scape,
Nesfîșiat de fiare, nemistuit de ape;
De-acu pășește ager că ți-a ajuns tot una
De te-or goni mînia și prigoni furtuna
Și trăznetul, și marea, și crivățul, să piei;
Te vei lupta prin timpuri cu zeci de dumnezei,
Ingrămădiți pe tine și poruncindu-ți: „Crede!",
Să-ți fure giuvaierul ascuns ce nu se vede.
Intr-un avînt sălbatec te-ai dus pînă la stele
Și te-ai întors, aprinsă, cu una dintre ele.
Că mîna îți arsese cu care-ai scormonit
In jarul alb din cîmpul de sus, ești răsplătit.
Ai pus-o să răsară, să-ți ardă-n vatra goală.
A fost biruitoare, întîia ta răscoală.

(Din ciclul „Cîntarea omului" 1953 — inedit).

Pe răzătoare

S-a tot întins din luncă-n sat
Și-a mai lățit fișia cu-o brazdă, la arat.
Moșia îi ajunge pînă la noi în casă.
Aproape n-are omul pe unde să mai iasă,
Și se făcu moșia de două ori mai mare,
Din suta de pogoane o sută de hectare.
Nu ne mai țin de-ogradă nici cloștile cu pui
Și ele pasc cu miezi azi pe moșia lui,
A hoțului bătrîn.

Ni-i ia și ni-i închide, făcîndu-se stăpîn,
Și pentru cai și vite plătim atîta gloabă
C-am cumpăra cu banii moșia, mai degrabă.
Moșneni, din vechi, pe țarini, pădure și imași,
Ajunserăm și-n casa străbună chiriași.
Ne-am plîns la stăpînire-n deșert, că cel mai tare
E cel umflat mai bine de pungi în buzunare.

Nu căuta dreptatea domnească, frățioare,
Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare.

(Din volumul „1907" în curs de apariție la Editura Tineretului)

Despre unele probleme ale limbii literare

„Momentul" Eliade este hotărîtor pentru soarta limbii noastre literare. Cînd a început să scrie, în prima jumătate a secolului al XIX-lea (s-a născut la 1802), Eliade a găsit unele scrieri romînești, cu o limbă greoaie, cu fraze înțelenite, scîrțîind din încheieturi ca o căruță cu roțile neunse.

Două exemple vor lămuri pe cititor. Primul se găsește în „Cronica Romînilor", a lui Gh. Șincai, operă scrisă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, dar a cărei limbă ar putea data din secolul al XVII-lea, ca și cum autorul ar fi contemporan cu Gr. Ureche: „*Decheval, craiul Dachiei cei vechi, carele și Diurpaneu s-au numit, fiind în lucrurile de oaste foarte priceput, isteț la minte, la bătaie nepregetător și învățat a năvăli sau de a se trage îndărăpt, s-au sculat în anul aceasta cu oaste asupra Romanilor, pre carii mai șasesprezece ani i-au necăjit, pentru necuviooasa purtare a împăratului Domițian, carele era nu numai nesuferitoriu de osteneli, ci și fricos, slab la fire..., drept aceea el nu s-au atins de război, fără numai prin povățuitori s-au oștit cu Decheval*".

In aceeași epocă, Ienăchiță Văcărescu scrie o „Istorie otomănească a prea puternicilor și marilor împărați", care cuprinde o parte memorialistică prețioasă (1757—1794), din care desprindem pasajul următor, în care se pot releva cîteva cuvinte turcești: „*Noi ce ne aflam la Nicopole fără de protecția lui Selim-pașa căci-l trimisese împărăția la Bender, într-un serhat* (=cetate) *lipsiți de toate cele trebuincioase, și ca cum eram închiși, căci nu eram slobozi să mergem aiurea, și nu numai nu ne aflam atunci în vreo vînd, ci unii din noi aveam și merit la devlet* (=guvern), *după credința cu care ne-am purtat în cealaltă răsmiriță, mai virtos eu că aveam de atunci fermanuri și multe buiurultiuri* (=hîrtie oficială, ordin) *arătătoare de aceasta, într-u care se cuprindea arătarea credinții și altor boieri*".

Dar pe lîngă aceste scrieri, care aduceau cu sine ecourile unui fel de a scrie ce era să fie în curînd părăsit, au existat scriitori contemporani care, pornind de la limba vie a poporului, puteau servi ca model unui debutant din primii ani ai secolului al XIX-lea: printre scrierile inedite ale lui Iordache Golescu (născut pe la 1770), tipărite pentru prima oară în 1910, și retipărite de curînd, într-o ediție populară, se află „Povestea huzmetarilor", un soi de agenți ai fiscului, încărcați cu toate păcatele meseriei lor, în condițiile în care se exercita ea pe atunci. Scena ne înfățișează o conversație între doi asfel de agenți: „Scăpai cu fața curată, zise vinăricerul, scăpînd de la închisoare. — Tu scăpași, îi zise oierul (agent care strîngea impozitul pe oi), înfiîndu-l pe scară, dar eu ce-oi să fac? — Ce-i să faci? Ce zici? îi zise vinăricerul, și de ce te mai chemi huzmetar, dacă nu știi ce să faci? Fă ca mine și scapă; că eu făcui ce făcui și scăpai, după cum mă vezi... — Ce era să fac (zise vinăricerul), frățiorul meu? Eu gîndeam în gîndul meu, cînd luasem vinăriciul de la Cochii Vechi, și auzeam că ne mai dăruiește cîte o para, două la vadră, și ziceam: acum bine merg și pești, mi-am cumpărat cai, mi-am luat căruță, am tocmit patru arnăuți să iau cu mine".

Eliade urmează pilda lui Iordache Golescu și este, după cum am văzut, un reprezentant strălucit al curentului popular în istoria limbii literare romînești.

Această cale sănătoasă, pornind de la limba vorbită de popor, au urmat-o contemporanii lui Eliade din Moldova, grupați în jurul revistei „Dacia literară", care apare în 1840.

In această privință, programul „Daciei literare" grăiește lămurit, prin pana lui Mihail Kogălniceanu, minte limpede și realistă. Acest program recomandă întoarcerea la trecut și la popor; propune să se publice în revistă articole din toate părțile locuite de Romîni, pentru ca să se poată stabili „o limbă comună pentru toți".

Năzuința de a scrie o limbă literară generală nu a fost realizată de scriitorii de la „Dacia literară". In primele scrieri ale lui Kogălniceanu, Russo, Negruzzi și Alecsandri, regionalismele sînt uneori stridente. Fonetisme ca: *Focșeni* (=Focșani), *uriș* (=uriaș), *asămine* (=asemenea), *trii* (=trei), *gios* (=jos), *să vedi* (=se vede), *va rămînè* (=rămînea), *mierare* (=mirare), forme caracteristice de viitor ca *n-a fi* etc., elemente ale vocabularului, ca: *bacal, bortă, colb, hardughie, huiet*, cîntecele *mancilor, paing* etc. dau o coloratură particulară acestor scrieri. In această privință, este interesant de comparat limba publicațiilor periodice contemporane, care variază după provincii. In „Foaia pentru minte", nr. 2, revista ardeleanului G. Barit, relevăm o serie de regionalisme, în articolul „O întîlnire rară", reprodus în „Dacia literară": „Un tînăr moldovean *mearsă* la Corfu și se însură acolo... După doi ani hoări a-și părăsi nevasta și *pruncul*... Pocăit destul de bine, se *întoarsă* la Corfu *îndărăpt*". Din „Arhiva Romînească", a lui G. Asachi (nr. 12), se reproduce un „reportaj" asupra „Serbării Propagandei la Roma", din care desprindem cîteva pasaje: „Iezuiții... au *întemeiet* această colegie la 1727... Adunarea *au* urmat într-o sală mare... In mijloc se afla o catedră, și în *prejură bănce*". Sfîrșim cu o „notiță informativă", care încheie primul volum al „Daciei literare": „La 30 iunie s-au săvîrșit examenul public a școlei normală din Braila. *La* acest prilej, d. prof. Penescu *au cetit* un cuvînt... Acest cuvînt arată sărăcia viitorului tineremii romînești, mai ales ace de pin sate, care, iubitoare de slavă îndată ce au învățat ceva a scrie și a ceti, caută slujbe publice, și-și lasă meșteșugul părintesc ce singur poate să o hrănească".

Aceste scurte extrase ne arată că, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, se puneau limbii literare romînești probleme de structură ce erau să fie rezolvate, în mod treptat, în jumătatea a doua a secolului. Stilul presei, în particular, s-a îmbunătățit încet, pe cînd limba literaturii era înălțată pe culmi de marii scriitori ai epocii.

Al Rosetti

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

C. DOBROGEANU GHEREA

In istoria literaturii noastre, activitatea de teoretician al artei și de critic literar a lui C. Dobrogeanu-Gherea reprezintă un moment de răscruce, momentul în care teoria estetică reacționară a autonomiei artei față de realitate, propagată de clasele dominante, capătă o ripostă violentă din partea publicațiilor muncitorești, în frunte cu revista „Contemporanul", care luptă pentru introducerea ideilor socialiste, combătînd concepțiile antiștiințifice, demascînd pe promotorii obscurantismului și misticismului, rădicînd conștiința socială a maselor.

Influența luptei dîrze a maselor populare împotriva exploatării s-a resimțit în operele celor mai buni scriitori ai noștri de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX, favorizînd dezvoltarea impetuoasă a literaturii realiste.

Activitatea lui C. D. Gherea în domeniul teoriei și criticii literare și în domeniul luptei politice curente ca unul din conducătorii partidului social-democrat din Romînia — s-a desfășurat în această etapă însemnată a istoriei poporului nostru.

Poziția lui Gherea în mișcarea noastră muncitorească, în orientarea politicii partidului social-democrat, în istoria culturii noastre, a fost caracterizată cu limpezime. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej în raportul „*30 de ani de luptă a partidului sub steagul lui Lenin și Stalin*" a arătat rolul nefast pe care l-a avut concepția neo-iobăgistă a lui C. D. Gherea asupra drumului mișcării muncitorești din țara noastră: „*Gherea aduce, în sînul partidului socialist idei mențevice, oportuniste, criticate și nimicite la vremea lor de Lenin. Subaprecînd dezvoltarea și capacitatea de luptă a forțelor revoluționare în țările înapoiate, Gherea propovăduiește o teorie putredă și antiproletară, de esență menșevică, potrivit căreia în aceste țări „venirea la guvern a partidului socialist... va fi posibilă numai după ce socialismul va învinge definitiv în occidentul Europei". Gherea nu vedea că proletariatul din Romînia, deși reprezenta o minoritate numerică, era clasa în dezvoltare, clasa de viitor spre care trebuiau să se orienteze marxiștii. Gherea reia concepția tactică mic-burgheză a menșevicilor, pe care Lenin o caracterizase drept tactica „de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze", susținînd că burghezia este aceea căreia îi revine sarcina de a rezolva problema țărănească și de a fi hegemonul în revoluția burghezo-democratică. Străin de marxismul revoluționar, Gherea, ca și social-democrații din Europa occidentală, considera țărănimea ca un element individualist, reacționar, ignorînd imensele rezerve de energie revoluționară ale țărănimii apăsate de jugul moșieresc, ca și ideea fundamentală a marxism-leninismului care spune că alianța dintre proletariat și țărănime este o condiție principală a victoriei revoluției proletare. Concepțiile oportuniste ale lui Gherea au exercitat o*

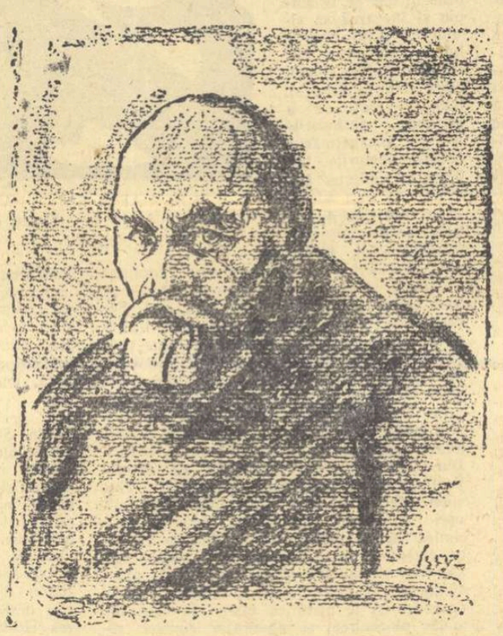

Desen de ISER 1955

(Continuare în pag 4-a)

Un grăitor document de viaţă *)

Evocarea luptei din ilegalitate a Partidului Comunist din Romînia, evocare începută cu cîţiva ani în urmă de A. G. Vaida, prin „Scîntei în beznă", se continuă cu noua sa carte, „Clocote". Nu ştim dacă autorul a avut intenţia, atunci cînd a pornit să scrie prima sa carte, să ne dea un ciclu de romane închinat acestei eroice perioade de luptă a Partidului Comunist din ţara noastră. In orice caz, din felul în care a construit cele două volume, reiese clar că autorul vrea totuşi să urmărească în continuare lupta eroilor săi. Dacă în „Scîntei în beznă" Tudose era prezent numai la începutul activităţii sale revoluţionare, în perioada cînd învaţă tactica luptei împotriva orînduirii burgheze, cunoscînd — în acelaşi timp — temniţele regimului burghezo-moşieresc unde este reţinut o perioadă de timp, dacă Maria logodnica sa, nu intervine în mod nemijlocit în acţiune, apariţiile ei fiind episodice, dacă formele luptei legale sînt puţin prezentate, romanul urmărind un singur plan, — toate acestea iau amploarea cuvenită în cea de a doua carte. Trebuie să arătăm că A. G. Vaida nu urmăreşte drumul eroului său într-un mod strict cronologic, an de an, între „Scîntei în beznă" şi „Clocote" existînd o perioadă de timp pe care scriitorul nu a cuprins-o. In „Clocote" Tudose apare mai mult în acţiune, caracterul său, formaţia sa de luptător revoluţionar ieşind acum şi mai mult în evidenţă. Maria devine şi ea personaj principal al cărţii. Substanţa „Clocotelor", desfăşurat pe două planuri, o formează lupta dusă de comunişti în închisorile regimului burghezo-moşieresc după evenimentele din februarie 1933. E drept, prima sută de pagini, a cărei acţiune se desfăşoară în special în capitala Moldovei, este rezervată descrierii luptei ceferiştilor. După cîte se vede, nu acesta a fost obiectivul principal al scriitorului, de aceea el nici nu a căpătat amploare în paginile romanului. Capitolul respectiv formează mai mult o introducere necesară, fără de care restul cărţii nu ar fi fost pe deplin înţeles. Prima parte a „Clocotelor", sfîrşită odată cu arestarea lui Tudose, prezintă prin cîteva episoade semnificative creşterea avîntului revoluţionar al clasei muncitoare din ţara noastră, în condiţiile accentuării mizeriei maselor largi ale populaţiei şi ale înăspririi teroarei dezlănţuită de aparatul de stat burghezo-moşieresc. Increderea oamenilor muncii merge din ce în ce mai mult spre Partidul Comunist, aceştia reuşind, în acelaşi timp, să-şi dea seama de făţărnicia trădătorilor social-democraţi de dreapta, ca Virgilică, Stavăr şi alţii, — agenţi ai siguranţei burghezo-moşiereşti. Şi este de reţinut episodul întrunirii muncitorilor care susţin cu încredere pe comunişti, izgonesc pe slugoii social-democraţi şi apără cu preţul libertăţii lor viaţa delegatului comunist Gheorghe Ivănescu.

Spuneam mai sus că acţiunea cărţii se desfăşoară în jurul activistului comunist Tudose, pe care scriitorul îl urmăreşte de-a lungul celor două cărţi; dar autorul nu a închinat celle două cărţi prezentării exclusive a acestui erou central. E drept, (ne referim acum la romanul „Clocote") Tudose ocupă locul central în configuraţia celor mai multe episoade, el revine cel mai des în acţiune, mergînd alături de el, autorul ne prezintă luptele ceferiştilor, ororile de la Siguranţă, grozăviile de la Doftana şi din celelalte locuri de detenţiune a luptătorilor comunişti. Tudose este eroul cel mai prezent în economia generală a cărţii, însă el apare înconjurat de celelalte personaje pozitive ale romanului. Este evident, autorul nici n-a avut intenţia să prezinte exclusiv pe Tudose, ci a vrut tocmai să ne arate că eroul său face parte din acea categorie a oamenilor construiţi dintr-un material deosebit, ca Breiner, Ilie Pintilie, Gheorghe Ivănescu, Niuca, Merencîuc, Petrache şi alţii, — oameni care luptă împotriva capitalismului, în ciuda teroarei dezlănţuite, reuşind să învingă toate bestialităţile regimului din închisorile burgheziei.

Este evidentă intenţia autorului de a realiza o veritabilă reconstituire istorică, de a transpune în paginile sale oamenii din Doftana, întîmplările şi atmosfera de acolo. Totul este redat cu multă minuţiozitate, cu atenţia omului care vrea să facă tabloul său cît mai viu, cît mai sugestiv. Fiecare episod îţi arată că adevăraţii învingători din lupta care se duce între călăi înarmaţi şi oamenii cu lanţuri la mîini şi la picioare, sînt tocmai ultimii, comuniştii, care, deşi schingiuiţi pînă la desfigurare şi pierderea conştiinţei, nu renunţă la idealurile lor. Comuniştii rămîn triumfători, afirmîndu-şi — în ciuda torturilor crescînde — conştiinţa lor de luptători neînfricaţi. In faţa măreţiei comuniştilor din Doftana, în faţa acestor oameni care nu dau înapoi nici în faţa celor mai grele chinuri, apare şi mai clar în evidenţă neputinţa fiarelor de tipul lui Savinescu şi a slugoilor săi. Cartea este străbătută de la un capăt la altul de acest sentiment puternic al invincibilităţii comuniştilor, al tăriei lor de neînfrînt, pentru că rezistenţa acestor oameni la sălbăticiile dezlănţuite cu o cruzime de neînchipuit de administraţia închisorii, nu este numai o simplă rezistenţă fizică; ea simbolizează forţa şi măreţia comunistului. Şi e semnificativ în acest sens unul din pasajele care concentrează în el întregul înţeles al cărţii: acţiunea dezlănţuită de conducerea închisorii în urma ordinului primit „de sus" pentru a smulge comuniştilor declaraţiile de renunţare la convingerile lor politice. Sînt întrebuinţate toate mijloacele posibile: teroarea fizică şi teroarea morală, bătăile se ţin lanţ, înscelările în secţiile întunecoase de asemeni, se răpesc toate drepturile deţinuţilor politici. Şi totuşi, comuniştii rezistă; nici unul dintre adevăraţii luptători nu va da pînă la sfîrşit declaraţia cerută, şi cu toate barbariile întrebuinţate, prigoana dezlănţuită împotriva comuniştilor cu scopul de a-i face să semneze declaraţii de renegare a convingerilor lor, eşuează într-un mod ruşinos. Cu trupurile zdrobite de bătăi şi chinuite de bolile contractate în urma unui regim barbar, comuniştii ca Tudose şi tovarăşii săi, îşi afirmă deschis, cu mîndrie, apartenenţa lor la partidul clasei muncitoare.

A. G. Vaida, aşa cum arătam şi mai înainte, a construit un al doilea plan al acţiunii care are ca figură principală pe Maria, soţia activistului comunist Tudose. Autorul însă a avut în primul rînd în vedere prezentarea veridică, amănunţită, în culori cît mai vii şi emoţionante, a luptei duse în închisori şi în special la Doftana. Şi aşa cum s-a arătat în cursul articolului, aici vedem principalul merit al cărţii. De aceea, planul al doilea, de care vorbeam, nu a căpătat amploarea cuvenită, autorul vrînd numai să indice liniile principale, fără să amănunţească acest aspect al problemei, concentrîndu-şi atenţia asupra temei esenţiale a cărţii.

Romanul lui A. G. Vaida este un impresionant document de viaţă, în care scriitorul s-a străduit să redea oameni extraordinari şi faptele lor măreţe. Cartea lui A. G. Vaida trăieşte prin acest caracter documentar, vorbind cu simplitate, cu pasiune şi căldură, despre luptătorii comunişti, care vor rămîne mereu vii în inimile noastre. Generaţia tînără va înţelege mai bine, din lectura ei, cu cîte sacrificii au fost posibile cuceririle noastre de astăzi, va învăţa să le preţuiască şi să lupte pentru apărarea lor.

Valeriu Rîpeanu

*) A. G. Vaida: „Clocote", — E.S.P.L.A.

Poemul „Bălcescu" de E. Jebeleanu în limba germană

Zilele acestea poemul de mare valoare artistică „Bălcescu", al lui Eugen Jebeleanu, a apărut în limba germană, în tălmăcirea poetului Franz Johannes Bulhardt.

Pentru cititorul care a primit cu interes şi admiraţie apariţia poemului „Bălcescu" în limba română, ca şi pentru cititorul care-l citeşte numai în limba germană, tălmăcirea aceasta constituie o bucurie. Cei care cunosc ambele limbi au avut prilejul să urmărească, cu surpriză şi satisfacţie, felul cum traducătorul caută să redea echivalentul originalului, reuşind aceasta. Şi, tot confruntînd textul german cu originalul, constaţi cum, ţinîndu-se fidel de original, Franz Johannes Bulhardt respectă şi metrica versului şi tonalitatea conţinutului. Nu e lucru uşor, dat fiind că Eugen Jebeleanu schimbă, în unele cînturi, metrica versului şi de cele mai adesea ori apelează la metrul popular.

Uneori poetul tălmăcitor şi-a luat îngăduinţa să se depărteze oarecum de text în sensul strict al cuvîntului, dar constaţi imediat că o face pentru a întregi imaginea originalului.

Apariţia în limba germană, după ediţia în limba maghiară, ieşită în anul 1953, e un prilej pentru lectorii noştri de a gusta, în limba lui Goethe şi Heine, frumuseţea versului lui Jebeleanu.

Evocat în aspra-i bărbăţie de luptător neclintit pentru drepturile şi libertatea poporului, Bălcescu e zugrăvit şi în latura lui umană, cu căldură şi comunicativitate. Şi în această privinţă tălmăcitorul a izbutit să păstreze tonalitatea originalului.

Camil Baltazar

Breviar

I. Ludo: „Corsetul"

„Corsetul", recenta lucrare a lui I. Ludo, aparţine speciei dificile, dar atît de combativă şi profund actuală, a pamfletului. Intr-adevăr, „Corsetul" este un virulent pamflet scris cu incisivă vervă satirică, străbătut de acel patos demascator care trezeşte ura legitimă a oamenilor simpli şi cinstiţi împotriva Wehrmachtului revanşard şi agresiv. Bizuindu-se pe un material documentar bogat, I. Ludo lămureşte procesul formării militarismului german, a imperialismului prusac, explicînd nu numai „împrejurările reale ale marelui mister în care la naştere războiul" — după cum spunea Lenin — — dar dezvăluind şi pe cei care, din culise, manevrează mai mult sau mai puţin brutal la provocarea lui. Sentimentul participării cititorului la evenimentele zugrăvite vine din faptul că el retrăieşte intens, dintr-o perspectivă infinit mai clară şi mai pătrunzătoare, evenimentele la care a participat în ultimii ani atît de frămîntaţi. El poate compara discursurile ipocrite ale lui Adenauer cu comportarea sa reală îndreptată spre realizarea planurilor de remilitarizare şi fascizare a Germaniei occidentale. Cititorul înţelege ce se ascunde dincolo de făţarnicele apeluri la „unitate", şi „salvgardarea democraţiei" pe care Adenauer şi ciracii lui le adresează cu scopul vădit de a minţi opinia publică şi a denatura faptele. Subliniind continuitatea unei astfel de politici falimentare pentru poporul german, I. Ludo afirmă cu ironie: „Azi, cînd Adenauer deschide gura, parc-ar vorbi Hitler sub coiful lui Wilhelm al II-lea". Prin mijlocirea unor declaraţii şi personaje reale, autorul defineşte cu limpezime esenţa fenomenului numit „ceaţa brună". Dar recentul pamflet se întregeşte în chip edificator şi prin modul artistic în care scriitorul surprinde evoluţia produselor specifice ale prusacismului şi nazismului. Figura inspectorului fascist, Fichtenhoffen, creată cu mijloacele unei corosive caracterizări satirice, este ilustrativă pentru galeria istorică de tipuri generate de fascism, ca punct maxim al degradării umane în societatea capitalistă, întrată pe făgaşul descompunerii. Pamfletul lui Ludo ajută pe cititor să cunoască mai bine pe cei cărora li s-a încredinţat prea puţin nobila misiune de a scoate din impas imperialismul mondial şi îl mobilizează la lupta fermă şi activă împotriva lor pentru ca omenirea să nu mai cunoască noi şi dureroase vărsări de sînge. Scris cu un puternic talent satiric şi mai cu seamă cu o reală capacitate de a pune în valoare ceea ce este semnificativ, esenţial pentru demascarea viguroasă a militarismului german revanşard şi a sprijinitorilor lui odioşi de peste Ocean, „Corsetul" este o lucrare de cea mai acută actualitate. Ea demonstrează odată mai mult necesitatea pe care o resimţim în prezent, de a avea cît mai multe pamflete, arme eficace şi operative împotriva agresorilor şi maniacilor atomişti.

H. ZALIS

Ioniţă Marin: „Rădiţa"

„Aşa era Rădiţa — rea de gură, poruncitoare şi nu voia să intre în colectivă". Astfel defineşte autorul nuvelei principalele trăsături ale personajului central. Fire voluntară, hotărîtă să domine pe toţi cei din jur, Rădiţa izbuteşte să se facă ascultată şi temută de ai ei, în primul rînd de bărbatul său, Pavel, care — plin de blîndeţe şi resemnare — pare menit unei veşnice supuneri.

De ce nu vrea Rădiţa să intre în „colhoz"? Pentru că şi-a pus în gînd să se îmbucureşască cu chiaburul Frăsineanu, s-o dea pe Nuşa după feciorul acestuia, închipuindu-şi că în felul acesta îşi scapă fata de sărăcie. Dar viaţa nu întîrzie să răstoarne planurile Rădiţei. Nuşa ascultă glasul inimii, fuge de acasă şi se mărită cu Manea Crăciun, un colectivist de frunte. Pavel, parcă trezit dintr-un somn lung, se scuturâ din amorţeală şi face pasul la care năzuia de atîta vreme: intră în gospodărie. Rădiţa îl urmează.

Trebuie semnalată, ca un merit al tînărului prozator, orientarea sa către un sector însemnat al actualităţii, străduinţa de a zugrăvi aspecte ale vieţii noi din lumea satelor noastre. Dar ceea ce nemulţumeşte pe cititor e faptul că problema interesantă a transformării caracterului Rădiţei nu e urmărită consecvent, că liniile fundamentale ale conflictului sînt estompate de o seamă de intermedii care ţin acţiunea pe loc, că un comentariu discursiv se substituie adesea dezvăluirii amănuntului revelator.

Căutînd, în viitoarele sale lucrări, să pună în lumină mai profund determinarea socială a faptelor eroilor, autorul va trebui să depună străduinţă şi în direcţia purificării expresiei, a evitării neologismelor stridente în context, ca şi a regionalismelor cu semnificaţie greu de pătruns (talanul de snemenic, hăsmîndăi, motofoală ş.a.). In acest chip, vor putea să se dezvolte şi să se valorifice însuşirile de povestitor pe care le atestă numeroase părţi ale nuvelei.

ST. CĂZIMIR

Korolenko: „Fără grai"

Călătoria întreprinsă de Korolenko în America la sfîrşitul secolului trecut, i-a permis marelui scriitor clasic rus să cunoască îndeaproape realităţile din „ţara tuturor posibilităţilor". Numeroasele reportaje şi povestiri scrise în urma acestei călătorii, constituie puternice acte de acuzare împotriva modului de viaţă american. Dintre acestea face parte şi povestirea „Fără grai", de curînd apărută în traducere românească. Substanţa povestirii este furnizată de drama lui Matvei Lozinski, care nemaiputînd îndura viaţa de mizerie, părăseşte satul lui, în căutarea fericirii ce se află, după cîte a auzit el, undeva peste Ocean, în America. Şirul întreg de întîmplări nefericite pe care le trăieşte acest om în peregrinările sale, prin New York şi alte oraşe ale Americii, i-a oferit scriitorului posibilitatea să înfăţişeze în culori deosebit de puternice adevărata stare de lucruri din America timpului său. In momentul sosirii lui pe celălalt continent, Matvei are cele mai frumoase păreri despre „ţara făgăduinţii". Treptat însă, în faţa ochilor săi se dezvăluie cruda realitate a vieţii americane. Cu fiecare nouă zi petrecută în S.U.A. el îşi dă seama că aici oamenii sînt exploataţi pînă la sînge, cu mijloace mult mai avansate şi perfide decît în ţara sa. Profund deziluzionat şi dezorientat, Matvei cutreeră străzile murdare ale New York-ului, căutînd cu disperare o rază de lumină. Ziarele americane, în fuga lor nebună după senzaţional cu orice preţ, umplu coloane întregi în legătură cu apariţia „unui sălbatec" care poartă un costum fantastic: „Un cafru patagonez sau un slav ?" „Civilizaţia e în primejdie". „Violarea legilor ţării noastre" etc. „Sălbatecul" — care nu este altul decît eroul povestirii, om fără grai, pentru simplul motiv că nu înţelegea limba engleză, pentru că nu înţelegea nici viaţa pe care era obligat s-o trăiască cei ce muncesc în „ţara libertăţilor", — este socotit pînă la urmă nebun şi dusman „al democraţiei americane". Urmărind drama vieţii lui Matvei, se poate face o apropiere cu drama altui erou al lui Korolenko — Piotr (din „Muzicantul orb"), deşi sînt personaje din două opere complet deosebite. In viaţa amîndurora are loc un proces îndelungat de lămurire, în sufletul lor se dă o luptă în care frămîntările, contradicţiile, sînt pînă la urmă învinse. Cei doi eroi, Matvei şi Piotr, găsesc adevăratul sens al vieţii lor abia atunci cînd îşi confundă năzuinţele cu idealurile celorlalţi oameni simpli. Povestirea lui Korolenko scoate în evidenţă, cu o mare forţă de demascare, mizeria în care erau obligaţi să trăiască în S.U.A. muncitorii, fie ei americani, ruşi, francezi sau italieni. Sînt cîteva tablouri în care, cu deosebită artă, autorul arată că această stare de lucruri nu va putea dura multă vreme. In peregrinările lui, Matvei participă la mitingurile organizate de şomerii din New York, moment hotărîtor pentru limpezirea concepţiei sale de viaţă.

Povestirea arată dragostea lui Korolenko pentru omul simplu, cinstit, şi ura hotărîtă a marelui scriitor progresist faţă de aceia care încearcă să înşele popoarele, sub lozincile perfide ale falsei democraţii burgheze.

CORNELIU ARMAŞU

Răsfoind revistele

Critica din „Tînărul scriitor"

Paginile rezervate criticii în ultimul număr al revistei „Tînărul scriitor" se caracterizează prin diversitatea problemelor abordate şi încercarea de a răspunde unora din aspectele cele mai importante ale literaturii noastre actuale. Faptul că în nr. 4 vede lumina tiparului şi o cronică dramatică, ne arată intenţia revistei de a lărgi necontenit sfera preocupărilor sale, luînd în discuţie cît mai multe producţii originale din diferite sectoare ale literaturii noastre. Ecaterina Oproiu întreprinde, deşi într-un spaţiu restrîns, o analiză minuţioasă şi bine gîndită a piesei „Drumul soarelui" semnată de tînărul dramaturg Virgil Stoenescu. Cronica Ecaterinei Oproiu, care analizează slăbiciunile în conturarea eroilor centrali, caută să găsească şi sursa lor. Articolul din actualul număr se înscrie printre realizările pozitive ale revistei, şi ar fi bine ca această rubrică să se permanentizeze.

Lucia Olteanu semnează cronica literară despre mult discutatul roman „In oraşul de pe Mureş" de Francisc Munteanu. Cronica are meritul de a aduce unele puncte de vedere noi şi interesante, luînd în acelaşi timp atitudine în discuţia purtată asupra romanului. La „Insemnări critice" se vădeşte intenţia revistei de a publica materiale cît mai concise, asigurînd o varietate deosebită acestei rubrici. E, desigur, bine venit articolul lui Petru Vintilă „Cum am cunoscut un erou pozitiv", înfăţişînd cîteva momente din procesul de creaţie a uneia din ultimele sale cărţi. Tot pe linia înregistrării şi discutării unor aparii remarcabile se înscrie şi articolul lui H. Zalis, „O interesantă reuşită poetică" cu observaţii judicioase, despre fragmentele din poemul „Păcală" de Mihai Beniuc. Credem că ar fi de dorit ca revista să proporţioneze materialul, astfel încît să asigure în paginile ei şi spaţiul necesar discutării mai cuprinzătoare a unor lucrări importante ale scriitorilor maturi. In felul acesta, publicaţia ar interesa categorii şi mai largi de cititori, şi-ar spune părerea asupra celor mai semnificative evenimente din viaţa noastră literară, şi ar fi de un real folos pentru tinerii scriitori care pot extrage învăţăminte preţioase din analiza acestor lucrări. Deşi la rubrica „Să ne spunem cuvîntul", trebuie să vorbim aici şi de nota „Povestirile unui tînăr scriitor" (pe marginea volumului „Povestiri" de Petre Surupăceanu) de I. D. Bălan. Este lăudabil pentru revistă faptul că înţelege să acorde mai bine de patru coloane analizei unui volum modest semnat de un debutant şi pentru tînărul critic că nu se dă înlături de la prezentarea cu grijă şi înţelegere a povestirilor unui confrate începător, discutîndu-le sub cele mai diferite aspecte.

Preocupările de istorie literară sînt prezente în numărul de faţă prin trei articole: „La cinci ani de la moartea lui H. Mann" *de Lucian Ruga,* „Poezii inedite de Traian Demetrescu" *şi* „Eminescu, Creangă şi Caragiale într-un album de la 1871" *de Emil Manu. Publicarea unor asemenea materiale, care aduc date noi şi uneori interesante despre aspecte mai puţin cunoscute sau încă neştiute de marele public, e bine venită. Revista n-ar trebui să rămînă însă la această etapă, ci să rezerve spaţiu şi articolelor de discutare a problemelor esenţiale privind moştenirea noastră literară.*

De altfel, trebuie să remarcăm că „Tînărul scriitor", deşi a făcut paşi serioşi înainte în privinţa sectorului de critică, nu s-a preocupat încă, în măsura suficientă, de apariţia unor materiale mai largi de sinteză asupra literaturii noastre noi. Rubrica „Să ne spunem cuvîntul" *cuprinde cîteva note de atitudine mai puţin consistente decît cele din numerele precedente, mergînd — unele din ele — pe linia promovării unei polemici gratuite. Pozitivă găsim analiza schiţei* „Pe teren" *de Eugen Mandric, întreprinsă cu atenţie de Atanasie Toma. Improspătarea rubricii cu materiale mai vioaie, se face simţită.*

Tot în acest număr, Mihail Novicov publică un amplu şi interesant articol, „Poezia creatoare de dragoste nouă". *Credem că şi aici revista marchează un început bun pe care am dori să-l vedem lărgit de acum încolo în paginile ei. Din moment ce numele poeţilor aparţinînd generaţiei vîrstnice este prezent în revistă, nu vedem de ce nu s-ar cere şi concursul criticilor consacraţi care să-şi spună cu competenţă cuvîntul asupra creaţiei tinerilor scriitori. In felul acesta revista ar uni în egală măsură cele mai proaspete forţe ale literaturii noastre cu scriitorii şi criticii avînd o experienţă mai mare. Este o posibilitate pe care socotim că revista nu va întîrzia s-o folosească.*

Val. Dîmbu

CURIER LITERAR

● Editura de stat pentru literatură şi artă a tipărit în colecţia „Biblioteca pentru toţi" capodopera scriitorului german Schiller, „Don Carlos", — poem dramatic. Traducerea este semnată de poetul Alexandru Philippide

● In Editura Tineretului a apărut cea de a doua ediţie a dramei „Wilhelm Tell" de Schiller, în româneşte de Veronica Porumbacu. Prefaţa de Alfred Margul Sperber.

● In „Biblioteca pentru toţi" a apărut o nouă ediţie a poemului „Bălcescu" de Eugen Jebeleanu.

● Două noi lucrări dramatice originale s-au tipărit în colecţia de teatru a Editurii de stat pentru literatură şi artă: „Orăşul în flăcări", dramă în trei acte de Mihail Davidoglu şi „Boieri şi ţărani", povestire dramatică de tînărul scriitor Alexandru Sever.

● Un volum de versuri satirice de Nicolae Tatomir a apărut de curînd în Editura de stat pentru literatură şi artă.

● Colecţia „Meridiane" s-a îmbogăţit cu încă un număr: „Povestea Nastei Kovşova" de Galina Nikolaeva. In româneşte de Otilia Cazimir şi Nicolae Guma. Cuvîntul înainte este semnat de Silvian Iosifescu.

● „Cine l-a ucis pe H. O. Burrell ?" de Vladimir Pozner, o viguroasă demascare a modului de viaţă american, a aparut de curînd în Editura de stat pentru literatură şi artă.

● In editura „Cartea rusă" a apărut volumul de nuvele „Luna de miere" de D. Osin. Traducere de M. Păltineanu şi N. Olaru.

● Din opera scriitorului ciasic ceh Alois Jirasek, Editura Tineretului a tipărit volumul „Vechi povestiri cehe" în româneşte de Em. Cerbu şi G. Falter.

● In „Biblioteca şcolarului" a apărut „Povesti şi povestiri" de Mamin-Sibiriak, în româneşte de Maria Rot şi Ştefana Velisar-Teodoreanu.

● Vom citi în cursul lunii mai volumul de povestiri „Aşa a fost odată" de Ion Pas.

CRONICA LITERARĂ

„Sfîrşit de veac în Bucureşti" de ION MARIN SADOVEANU

Arborele genealogiei literare a ambiţiosului arhivar din romanul lui Ion Marin Sadoveanu se resfiră în ramuri bogate dela începuturile prozei noastre artistice. Inrudirea de loc venerabilă cu martorul activ al amurgului de veac în Bucureşti o pot revendica ilustre personaje: vicleanul ciubucar Dinu Păturică, buchisind cu sîrguinţă diavolească „literele alfabetului fortunei", cum nota maliţios Filimon; arendaşul Tănase Scatiu, ajuns boier şi deputat, făcînd să pleznească vestimintele elegante de aristocrat cu gesturile lui bădărane; redutabilul afacerist Tănase Vasilescu Lumînăraru din romanul lui Camil Petrescu, întreprinzătorul capitalist care nu ştie să scrie şi îşi ascunde infirmitatea purtînd ochelari şi simulînd miopia; jovialul Stănică Raţiu, nedezmînţit inventator de lovituri senzaţionale şi de intrigi mărunte, încercînd să speculeze şi inocenţa enigmaticei Otilia; sau ca o caricatură de epilog, figura scîrnavă, spurcată, a lui Gorică Pîrgu, însoţind cu schimonosirile sale triviale asfinţitul sumbru al Crailor de Curtea-Veche. Filiaţia amintită cuprinde numai cîteva din exemplarele literare reprezentative, fără a mai număra nepoţii şi nepoatele lor care au moştenit stigmatele aceloraşi păcate. Deşi parveniţii nu se pot lăuda cu un autorizat blazon familial, literatura le-a conferit un trecut impunător, măgulind — prin mijloace pe care desigur ei nu le pot socoti dezmierdare — vanitatea lor de arivişti nepocăiţi.

Dintre eroii cei mai frecvenţi în literatura noastră clasică, tipul arivistului burghez rivalizează cu tipul învinsului, al inadaptabilului, reliefaţi cu procedee distincte pentru asigurarea realismului descrierii. Dacă melancolia, nostalgia sau sfîşietorul regret acompaniază înfrîngerea iremediabilă a inadaptabilului, dezgustat de reaua alcătuire socială, dar neputincios în răzvrătirea lui solitară, individualistă, — sarcasmul şi disprefţul nemilos pecetluiesc urcarea netulburată a privilegiatului burghez, împăcat cu josnicia orînduirii sale, profitînd fără scrupule de ea pentru rapida lui chiverniseire. Dar de la ironia tăioasă a lui Filimon pînă la antipatia făţişă a snobului realist Duiliu Zamfirescu, dela detestul categoric al lui Matei Caragiale pînă la indignarea travestită în prezentarea imparţială din romanele lui Camil Petrescu şi G. Călinescu, literatura a utilizat game variate ale satirei pentru înfăţişarea acestui tip, condamnîndu-l, însă, fără rezerve, în unanimitate.

Arta reflectase de fapt un fenomen social caracteristic, dovedind încădată forţa ei de dăltuire pentru posteritate, atunci cînd urmează fidel procesele tipice ale realităţii. Parvenitismul, cu trăsăturile specifice ascensiunii burgheziei în ţara noastră, s-a prelungit vreme îndelungată, îmbrăcînd forme felurite din pricina particularităţilor orînduirii sociale care păstra elementele feudale, fuzionîndu-le cu cele capitaliste, filtrîndu-le şi, pînă la urmă, căutînd să le elimine treptat într-un proces de asimilare sau de parazitism ucigător.

Oameni energici, pricepuţi în administrarea moşiilor şi cămătărie, capabili să linguşească slugarnic şi să renege fără reticenţe, reprezentanţii tinerei burghezii se infiltrau sinuos, iar boierii moleşiţi, de lene şi desfriu, îi tolerau, ba, mai mult, îi protejau, uşurîndu-le cu naivitate goana nesăţioasă spre prosperitate şi jaful crunt al poporului obidit. Literatura a înregistrat, uneori în pagini magistrale, acest duel deghizat în mod ipocrit, duel care se termină cu supremaţia pe plan social a proaspeţilor înavuţiţi şi înfrîngerea mai stoică sau mai tînguitoare a moşierilor trîndavi şi uzaţi. Dacă marele postelnic Andronache Tuzluc mai aleargă furios în urmărire pînă în biserică, înnebunit de dorinţa de răzbunare împotriva perfidului său vătaf, dacă patriarhalul boier Dinu Murguleţ mai strigă în convulsiuni: „Il împuşc! îl împuşc!... Hoţul!... care mi-a mîncat averea!... m-a adus în halul ăsta... Aoleu, aoleu! îl împuşc...", apoi senilul baron Barbu — în romanul lui Ion Marin Sadoveanu — se lasă nepăsător furat de Urmatecu, mulţumîndu-se cu micile voluptăţi de maniac ale unei bătrîneţi parazitare. Gestul parvenirii nu poartă aici nimic din dantelăria de gentilefe şi vorbe pompoase ale Rastignacilor occidentali — în fond tot atît de venali — deoarece pe aceste meleaguri ritmul şi nuanţele prefacerilor sociale erau diferite, iar noii îmbogăţiţi se recrutau adesea din straturi de la periferia societăţii, oameni cu apucături grosolane, vulgari şi inculţi.

Analiza romanului „Sfîrşit de veac în Bucureşti", implică o clarificare prealabilă a unor criterii de apreciere. Scriitorului i se pot aduce imputări pentru trunchierea imaginii realiste a unui apus de veac specific, caracterizat prin coaliţia moşierimii şi burgheziei şi viguroasa înrădăcinare a relaţiilor capitaliste. Chipul livid, stafidit, al bătrînului baron, apare pictat cu prea multă amabilitate, fără a se insista destul în roman asupra esenţei de clasă a poziţiei sale sociale (deci exploatarea bestială a ţărănimii, în ciuda blîndeţii sau generozităţii personale). Raporturile de exploatare nu sînt pregnante, iar monstruozitatea arendaşului rămîne lipsită astfel de un prilej esenţial de etalare. Oscilaţiile sociale caracteristice acestei perioade istorice nu sînt întotdeauna bine aliniate şi reliefate. Dar romanul, în pofida acestor lacune, întrece multe opere ale literaturii noastre, chiar dacă ele atestă mai riguros particularităţile epocii. In configuraţia artistică a romanului pe primul plan se proiectează figura arivistului burghez şi forţa realistă în zugrăvirea inedită a acestui tip impune deosebita valoare a cărţii. Amploarea tipizării, veridicitatea complexităţii eroului i-au oferit lui Iancu Urmatecu un piedestal central în galeria pestriţă a modelelor literare de arivism social. Aprecierea forţei tipizării în caracterele principale permite în fond o evaluare obiectivă a calităţilor romanului, care în altă perspectivă ar apărea diminuate sau estompate. Aceasta înseamnă, după cum s-a precizat şi la Congresul scriitorilor sovietici, o justă stabilire a importanţei tipicului pentru ierarhizarea operelor literare.

Ideea artistică a operei lui Ion Marin Sadoveanu este determinată de dezvăluirea profundă şi multilaterală a psihologiei eroului central. Romanul nu se relevă printr-o compoziţie armonioasă, printr-o intrigă încordată şi unitară. In ritmul lent al povestirii se deapănă scene molcome, scriitorul îmbătînd pe cititor cu mireasma stilului, abuzînd de popasuri îspititoare pentru descrierea privelîştilor sau a moravurilor epocii. Realizarea chipului complex al lui Iancu Urmatecu susţine însă întreaga arhitectonică a cărţii, de altfel destul de arbitrară.

Autorul n-a urmărit toate fazele propăşirii sociale a eroului de la paza ciubucului boieresc la apogeul chivernisirii, ca N. Filimon, ci s-a oprit asupra etapei de înflorire, cînd Urmatecu se afla în deplinătatea puterii şi influenţei. In special fizionomia spirituală şi morală îl preocupă pe meticulosul scriitor, care relace cu migală ţesutul complicat sufletesc al slujbaşului baronului Barbu.

Iancu Urmatecu se remarcă prin aceeaşi tenacitate şi robusteţe, voinţă de a ajunge, scormonind fără decenţă orice murdărie şi josnicie — prin care s-au distins şi predecesorii săi. Din întreaga lui înfăţişare cu mustaţă lungă, mătăsoasă, ce-i cădea peste obrajii cărnoşi şi congestionaţi, peste buzele roşii şi veşnic umede, se degajă vitalitatea unei păturî sociale proaspete, avidă să se înfrupte, chiar animalic, din ospăţul claselor avute. Fiul unui umil măcelar, fostul funcţionar anonim din tribunal, devenit omul de încredere al boierului Barbu îşi modelează cu străşnicie existenţa conform noii situaţii. Prin respect făţarnic, Iancu îl linguşea pe stăpîn („Să trăieşti coane Barbule, că bun mai eşti!" şi-i mulţumea sărutîndu-i cu evlavie mîna), iar prin agerimea minţii, prin priceperea verificată în administrarea bunurilor se făcea indispensabil în casa lui.

Mimarea obiceiurilor şi capriciilor aristocrate este urmărită cu perspicacitate în reacţiile ambiţiosului arhivar. Această pecete proprie parvenirii capătă însă nuanţe distincte, corespunzătoare individualităţii eroului. Şi Urmatecu strînge fără alegere obiecte vechi, antichităţi primite în dar de la stăpîn şi încearcă să simuleze deliciul boierului la atingerea lor. Greoiul slujbaş imită, după cum înţelege el, felul boieresc de a acţiona, aprinderile mari, încăpăţînările bruşte, gesturile băţoase şi umilate. Mimarea dă însă adesea un accent diferit faptelor, care compromit intenţiile lui Urmatecu, iar contrastul devine o sursă continuă de comic satiric. Este ilustrativă în acest sens compararea trufiei celor doi eroi. Severitatea şi fîlosul boieresc se trezeau în bătrînul baron în urma vreunei gafe a slujbaşului şi se apăsau în răceala vocativului: „Urmatece!". Insuşirea aroganţei boiereşti se traduce însă la fiul măcelarului prin tiranie brutală asupra celor din jur, prin porunci zgomotoase şi apucături de mitocan care retezau putinţa vreunei replici. Dar Urmatecu — mai cioplit ca Tănase Scatiu, care nu admitea „capriciul" Tincuţei de a-l lăsa aşteptînd în faţa uşei în timp ce ea se îmbrăca — simţea că nu reuşeşte să se iniţieze repede în ceremonialul convenţional al lumii aristocrate, şi rămînea adesea stingaci în prag, silindu-se să înveţe atent şi plecat. Toanele despotice şi le permitea numai în casa lui, unde ploconirea şi admiraţia rudelor sărace îi nutreau orgoliul. El nu se cobora la clevetirile mărunte, la lăcomia meschină a acestora, ci afişa o risipă care stîrnea în mediul său invidie. (Generozitatea lui purta marca vulgarităţii, dar era autentică, nefabricată ca la zgîrciţul Tănase Scatiu: de pildă, în nopţile de chef, Urmatecu îşi aprindea ţigara cu o hîrtie de o sută de lei). Tolerarea mărinimoasă a „alora" (neamurile mai puţin bogate) era tot un semn al „boierie", deşi această îngăduinţă îi oferea prilejul să-şi afirme veleităţile de stăpîn, împărţind cu dărnicie înjurături şi bătăi. Mîndria se exterioriza de asemenea ostentativ: la vederea casei noi, albe, cu acoperiş de tinichea roşie pe care o zidise pentru el, fostul arhivar îşi mîngîia mustaţa cuprins de o bucurie fără margini.

Scriitorul a dezvăluit resorturile ambiţiei aprinse a lui Urmatecu, descriind neruşinările, satisfacţiile machiavelice, explozîile arivismului. Dinu Păturică nu şi-a putut reprima urletul de plăcere, aflînd falimentul ocrotitorului său, iar Urmatecu îşi rezerva întotdeauna neobişnuita perversitate de a hărţui victima, de a răsuci şi amesteca firele afacerilor, căutînd cu voluptate încăierări subtile, care să ducă treptat, dar irezistibil spre triumful său. Ii plăcea să întîlnească privirea stîngace, nesigură, a adversarului încolţit, obligîndu-l să se agaţe istovit de colacul de salvare pe care îl întindea tot el cu prefăcută caritate, pentru a-l îneca apoi definitiv. Voia să i se cerşească mila, cei bătuţi prosternîndu-se smeriţi şi recunoscînd superioritatea şi valoarea lui. Scriitorul a sezisat cu fineţe în acest amestec de porniri spontane şi împrumutate trăsăturile noii categorii sociale care cucerea încet şi sigur frînele puterii. Blazarea, lenea, anemia, proprii declinului feudalităţii, apăreau incompatibile cu aceşti impostori sociali. Ei n-aveau timp de visare, de reculegere sau ezitări sterpe. Pofta barbară de viaţă, hărnicia, dorul epicureic pentru binefacerile existenţei, obţinute fără moţuri şi pudoare prin exploatarea neînfrînată, erau expresia vitalităţii noilor

Despre primele traduceri romînești din poezia lui Schiller

Primele traduceri romînești din poezia lui Schiller au fost publicate între anii 1837—1840, în *„Alăuta romînească"*, de la Iași și *„Foae pentru minte, inimă și literatură"* de la Brașov.

Înainte de aceste date *„Gazeta teatrului național"* (nr. 3/1836) din București menționează printre piesele traduse și *„Intriga și Amorul de la Schiller de D. colonelul Cimpineanul"*.

În majoritatea pieselor, traduse din literatura franceză, sub îndrumarea lui Eliade Rădulescu, traducerea din Schiller, făcută de I. Cîmpineanu, unul din fondatorii „Societății filarmonice", a rămas o excepție.

Un interes cu mult mai susținut pentru opera lui Schiller îl arată în această perioadă *„Alăuta romînească"*, care publică în nr. 49 din 1837 poezia *„Tînărul la pîrîu"* (Der Jüngling am Bache), cu subtitlul: *„Imitație din Schiller"*. Publicarea poeziei este însoțită de următoarea notă: *„Alăuta romînească credincioasă soliei ce și-au propus de a publica din vreme fragmente poetice și în proză de ale acelor ce hărăzesc ceasurile slobode spre cultura literaturii romînești, crede că va face plăcere cititorilor împărtășindu-le următoarele versuri a răposatului A. Hrisoverghi, tînăr poet pe care moartea l-au săcirat înainte de vreme"*.

Această „imitație" din Schiller datorită lui Hrisoverghi nu urmează originalul, nerespectînd strofa schilleriană. Credem că e alcătuită după un model francez. Hrisoverghi — traducător al dramei *„Antoni"* de Alexandre Dumas și al unor poezii de André Chenier, Victor Hugo și Lamartine, nu pare să fi cunoscut direct literatura germană. Acest lucru se desprinde atît din prefața lui C. Negruzzi la drama *„Antoni"* cît și din cunoscuta *„Viața lui Hrisoverghi"* a lui Mihail Kogălniceanu.

Hrisoverghi, care învățase bine limba franceză la pensionul lui Muton — din Iași — avea la îndemînă destule traduceri franțuzești din Schiller.

Cel care traduce direct din limba germană și încearcă în mod susținut să aducă la cunoștința publicului cititor opera marelui scriitor german, este Mihail Kogălniceanu.

Reîntors în țară, de la Berlin, unde își făcuse studiile, Kogălniceanu, admirator al lui Schiller, folosește opera acestuia pentru a introduce ideile de libertate împotriva tiraniei feudale din Moldova. În „Alăuta romînească" (iulie—sept. 1838) publică două poezii — traduse din Schiller — în proză ritmată: *„Inelul lui Policrat"* (Der Ring des Polykrates) și *„Împărțirea lumii"* (Die Teilung der Erde). Spre deosebire de Hrisoverghi, M. Kogălniceanu alege din opera poetică a lui Schiller lucrări cu semnificație socială. În *„Inelul lui Policrat"*, Schiller se referea nu numai la tiranul din antichitate, stăpîn al insulei Samos, ci la toți tiranii din toate vremurile, pe care i-a urît cu toată puterea.

Versurile din traducerea lui Kogălniceanu *„Pe nici unul din cei ce Joe / Împovăra cu daruri nalte / Nu l-am văzut cu bun sfîrșit / "* — se potriveau și stărilor sociale din Moldova.

Cealaltă poezie *„Împărțirea lumii"* subliniază rolul hărăzit poetului de a lumina poporul. Tendința de localizare este evidentă și în această traducere.

În anul următor, în *„Alăuta romînească"* (nr. 38, 39/mai 1839) Kogălniceanu caută să întrețină atenția asupra lui Schiller prin publicarea celor două „feiletoane" despre *„Pregătirile sfințirii monumentului pentru strălucitul poet Șiler"* și *„Inaugurarea monumentului lui Șiler"*. Aceste *„feiletoane"* trimise de la *„Stuttgart"* descriau pregătirile ce fac *„concetățenii unui mare poet spre a serba cu pompă și mărire inaugurarea statuei sale"*. Sfîrșitul primei corespondențe se termina printr-un pasaj admirativ.

În a doua corespondență, este subliniat entuziasmul poporului: *„Nu numai piața, ce ulițele învecinate și ferestile i acoperămîntul caselor era pline de îmbulzirea oamenilor. Hobotul care ascundea statua au început încet a se deschide, în mijlocul sunării tuturor clopotelor, iar căzînd deodată în gios și arătîndu-se statua în toată a ei mărire din înălțimea preste mii de privitori, muzica încă mai tare au început a suna și s-au amestecat cu sunetul bronzului și cu strigările de bucurie a poporului entuziasi"*.

Corespondența va fi fost trimisă de la Stuttgart — de vreun prieten al lui Kogălniceanu. Scriitorul moldovean își tipărea în acea vreme, în acel oraș, traducerea germană a studiului său — tipărit în 1837 la Berlin — *„Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigaines"*.

În 1839, tot sub îndemnul lui Kogălniceanu apare *„Kornetul, komedie în 3 acte a lui Șiler — tradusă de pe limba germană în cea romînească de Mihail Vitlimescul — Eși — în tipografia Sf. Mitropolii"*.

Lucrarea nu a fost menționată pînă astăzi de istoricii literari. Ea se găsește însă la biblioteca Acad. R.P.R. și își așteaptă cercetătorul.

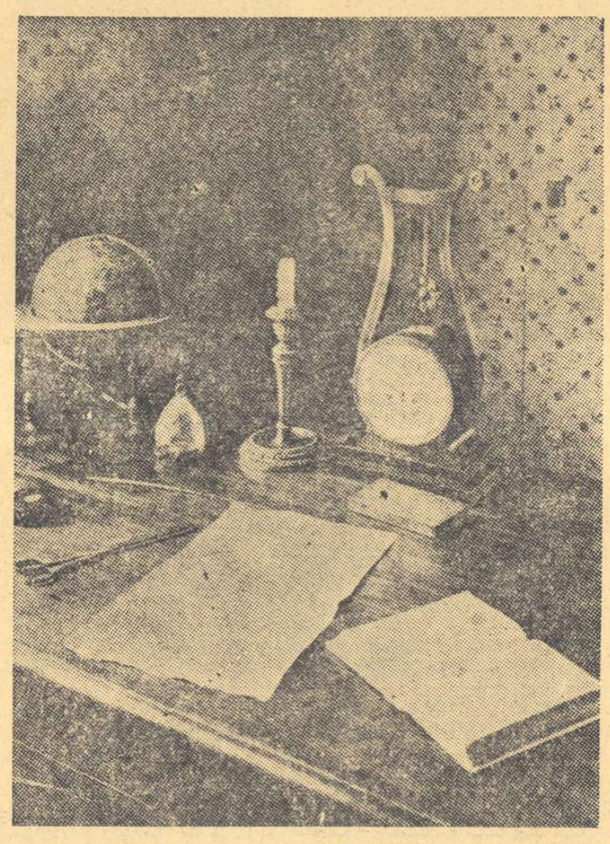

Masa de lucru a lui Fr. Schiller

În anul următor se tipărește la *„Cantora Daciei literare"*, sub îngrijirea lui Kogălniceanu, volumul *„Poezii"* a lui Mich. Kuciureanu. Față de cuprinsul volumului *„Poetice încercări"* (ed. 2-a) al aceluiași poet — publicat în tip. Albinei (1839) găsim și o traducere din Schiller *„Incintarea de Laura"* (Die Entzückung an Laura). Poetul Kuciureanu, care își făcuse studiile la Buda, Cernăuți, apoi în Germania, cunoștea destul de bine limba lui Schiller. Însfîrșit, Kogălniceanu publică în 1843 la *„Cantora Foaiei sătești"* — ediția completă *„Poesii a lui Hrisoverghi"* — însoțită de o prefață asupra vieții acestui scriitor. Volumul cuprindea cele două imitații după Schiller: *„Mina"* și *„Tînărul la pîrîu"*. Sub îndemnul acestor prime încercări făcute de M. Kogălniceanu — cu mult mai tîrziu — G. Asachi va traduce și el ca *„un mic tribut de recunoștință"* poezia *„Credința"* (Die Bürgschaft). Traducerea lui Asachi a apărut în 1859, cu prilejul a 100 de ani de la moartea lui Schiller.

Tot atunci Eliade Rădulescu scrie poezia *„La F. Schiller"* (Naționalul, 1859), iar mai tîrziu traduce *„Cavalerul Toggenburg"*. Lui Kogălniceanu îi revine deci locul de frunte ca prim traducător — direct din limba germană — a poeziei lui Schiller și ca îndrumător pentru cunoașterea operei marelui scriitor german.

★

În Transilvania *„Foaia pentru minte, inimă și literatură"* publică între 1838—1840 o serie de traduceri din Schiller. Redactorul foii, George Barit, își manifestă dragostea pentru Schiller, publicînd următoarea mărturisire: *„Trebuie să spui, am către Schiller o foarte mare plecare, nu știu cum, de multe ori îmi vine să-i dau aceea iubire și cinste, ce o dăm unui tată, care ne-a născut și ne-a crescut"*. (Foaia pentru minte, 1838).

El însuși traduce fragmente din piesele *„Intrigă și amor"*, *„Don Carlos"*, *„Maria Stuart"*.

Primele poezii publicate în *„Foaia pentru minte, inimă și literatură"* sînt: *„Tînărul la pîrîu"* (octombrie 1838), *„Dorul"* (decembrie 1838), *„Vînătorul alpicesc"* (ianuarie 1839) și *„Către Minna"* (iulie 1839).

Primele trei semnate cu inițiala Z sînt atribuite de istoricul literar Bogdan Duică, filologului Timotei Cipariu.

A patra poezie, după precizările din manuscrisul lui Pauletti (v. mssul nr. 460—461 Acad. R.P.R.) a fost tradusă de Ion Rus, de la Blaj.

Aceluiași Ion Rus îi sînt atribuite de către Ion Gherghel și celelalte traduceri pe care Bogdan Duică afirma că sînt ale lui Timotei Cipariu.

Traducerile lui interesează — ca și ale lui Kogălniceanu, prin selecționarea din opera poetică a lui Schiller a poeziilor cu teme sociale. În *„Vînătorul alpicesc"* (Der Alpenjäger) este preaslăvită libertatea, iar în *„Dorul"* (Sehnsucht) lupta omului pentru a ajunge în țara dreptății.

Desigur primele traduceri din poezia lui Schiller făcute de Hrisoverghi, M. Kogălniceanu, Kuciureanu și Timotei Cipariu prezintă mai ales o valoare istorică.

Mai tîrziu aceste încercări vor fi continuate de poeți ca M. Eminescu, St. O. Iosif, G. Coșbuc. Acestia — prin măiestria artistică a traducerilor — vor pune în adevărata lumină strălucitoare frumusețea nepieritoare a poeziei marelui scriitor german, luptător pentru libertate.

M. Nanu

„IUBIȚI CARTEA"

În revoluția culturală care se desfășoară în țara noastră, cartea este o armă puternică, un izvor nesecat de cunoștințe, de cunoaștere a vieții și oamenilor noi, de îmbolduri pentru însușirea virtuților înalte ale eroilor descriși în ea, în formarea conștiinței comuniste mai ales în rîndurile tineretului. „Iubiți cartea, spunea Maxim Gorki, căci ea vă va învăța cum să-l stimați pe om și pe voi înșivă, va da minții și sufletului aripile minunatului sentiment al dragostei față de lume, față de om".

Pentru a apropia cît mai mult cartea de tineretul de la oraș și de la sate, Biroul C.C. al U.T.M. a elaborat o hotărîre prin care se instituie organizarea unui concurs permanent pentru citirea literaturii, cu denumirea „Iubiți cartea".

Scopul concursului este de a răspîndi larg cartea în rîndurile tineretului, de a stimula interesul pentru citit și de a lărgi orizontul de cultură generală al tinerilor.

Concursul va contribui la educarea tineretului în spiritul dragostei și devotamentului față de patrie, popor și partid, în spiritul internaționalismului proletar, al colaborării și frăției dintre tinerii romîni și tinerii aparținînd minorităților naționale.

Prin larga răspîndire a cărții, concursul va populariza marile realizări ale Uniunii Sovietice, înfăptuirile regimului nostru democrat-popular, va mobiliza tineretul la traducerea în viață a hotărîrilor partidului și guvernului în opera de construire a socialismului în țara noastră.

Concursul „Iubiți cartea" este organizat și condus de Uniunea Tineretului Muncitor în colaborare cu Ministerul Culturii, Ministerul Învățămîntului, Consiliul Central al Sindicatelor și Uniunea Scriitorilor din R.P.R.

În scopul conducerii operative a concursului s-a alcătuit o comisie centrală și se constituie comisii regionale, raionale, orășenești, comisii în întreprinderi, instituții, la sate, în școli și facultăți.

Concursul „Iubiți cartea" se adresează tineretului muncitor de la oraș și sate, de la vîrsta de 14 ani în sus. Înscrierile la concurs se vor face la bibliotecile centrale regionale, raionale, la bibliotecile sindicale din întreprinderi și instituții, la bibliotecile din școli și facultăți, la bibliotecile sătești și ale căminelor culturale de la sate.

Pentru obținerea insignei „Prieten al cărții" și a brevetului de purtător al acestei insigne, participanții la concurs trebuie să citească în termen de cel mult un an de la data înscrierii, cărțile indicate ca obligatorii și cîte o carte la alegere din celelalte grupe.

În sprijinul participanților la concurs se vor organiza pe lîngă fiecare bibliotecă cercuri de citit conduse de un bun cunoscător al literaturii.

De asemenea, pentru popularizarea cărții în rîndul tineretului se vor organiza recenzii, întîlniri cu scriitorii, seri literare, expoziții de cărți, etc.

Pentru a da posibilitatea participanților să obțină insigna, pe toată perioada concursului, comisiile se vor întruni la cererea unui grup de cel puțin 5 cititori și vor organiza discuții pentru a aprecia dacă participanții îndeplinesc condițiile pentru a primi insigna.

Decernarea insignelor se va face într-un cadru festiv cu prilejul unor manifestări special organizate de comisiile locale.

Concursul este menit să dea un nou impuls pentru citirea cărții, pentru apropierea maselor largi ale tineretului de ea. Dornic de a-și îmbogăți tot mai mult cunoștințele, de a-și însuși învățătura marxist-leninistă, sîntem siguri că tineretul nostru va răspunde cu toată însuflețirea, întrecîndu-se în a cîștiga insigna de „Prieten al cărții", în a arăta că pentru fiecare dintre ei cartea constituie un tovarăș drag, un prieten de nedespărțit.

Filialele Uniunii Scriitorilor, cercurile literare, bibliotecarii, activiștii culturali, vînzătorii de carte, revistele și scriitorii noștri trebuie să contribuie la o cît mai bună desfășurare și la reușita acestui concurs.

Gh. Dinu

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

C. DOBROGEANU GHEREA

(Urmare din pag. 1-a)

influență dominantă asupra conducerii partidului socialist, după care și-au prelungit influența nefastă și în Partidul Comunist, fiind nimicite abia la Congresul al V-lea al Partidului nostru, în anul 1932".

Raportul a dezvăluit cu claritate abaterile grave ale lui Gherea în concepțiile sale politice, subliniind caracterul profund dăunător al orientării sale în conducerea mișcării muncitorești. Se relevă însă și rolul pozitiv al lui Gherea în domeniul esteticii și criticii literare, precizîndu-se că: *„în activitatea sa pe tărîmul criticii literare a combătut concepțiile ideologilor reacțiunii, Maiorescu și alții".*

Sub influența mișcării revoluționare cu puternic caracter popular, de la 1848, s-au înfiripat, alături de o literatură militantă, primele tradiții progresiste în interpretarea literaturii și a artei, prin apariția unor teze estetice materialiste, chiar în forme mai rudimentare, la Bolliac, Alecu Russo, Kogălniceanu, Filimon, etc.

Istoricii literari burghezi s-au străduit să estompeze tendințele progresiste ale mișcării literare din jurul anului 1848, legînd în mod arbitrar și rău intenționat începuturile criticii literare de numele lui Titu Maiorescu și al cercului literar al Junimii. Cercetătorii burghezi au încercat să acrediteze ideea că teoriile literare ale Junimii au dus la efervescența creatoare a marilor clasici din cea de a doua jumătate a secolului XIX, iar Titu Maiorescu, prin activitatea sa în presă și prin îndrumarea personală, a pus bazele criticii literare romînești. Escamotarea opoziției, adesea fățișă, a marilor scriitori realiști, față de tezele idealiste și reacționare ale Junimii și ale lui Titu Maiorescu, diminuarea luptei curajoase a apărătorilor concepțiilor patriotice și democratice despre artă a generației de la 1848, ca Bolliac, Hașdeu, etc. împotriva presiunii funeste a ideologiei conservatoare junimiste și mai ales minimalizarea și defăimarea polemicii combative a lui Gherea și a școalei sale critice împotriva lui Maiorescu și a partizanilor și discipolilor săi, — caracterizează poziția falsificatoare a istoriei literare burgheze.

Critica lui Gherea, născută sub influența ideologiei clasei muncitoare, a dat o replică puternică tezelor estetice idealiste și reacționare, spulberînd mițurile criticii maioresciene și dezvăluind inconsistența cercului junimist, rupt de viața poporului, atașat servil claselor exploatatoare: *„Nimicirea înțelegerii și însemnătății cercului literar al „Convorbirilor literare" este o lecție cu înțeles adînc, o lecție pentru toți cei care știu a cugeta și mai ales o lecție instructivă pentru acei care ar fi voit să ridice steagul pe care n-a putut să-l ție cercul „Convorbirilor literare".*

Lupta lui Gherea și a școlii sale critice împotriva cercului Junimii este o expresie concludentă a existenței celor două culturi antagoniste în sînul culturii naționale, în acea perioadă. Împotriva tezelor conservatoare retrograde ale culturii claselor dominante, reprezentate în critica literară de Titu Maiorescu și mai tîrziu de E. Lovinescu, Mihail Dragomirescu, etc. s-au afirmat concepțiile progresiste, democrate, ale claselor asuprite, reprezentate de marii scriitori realiști, de Gherea și apoi de Ibrăileanu, etc. În demascarea cu vervă caustică și cu solidă argumentare a formulelor hibride ale esteticii reacționare maioresciene, rezidă principala contribuție a lui Gherea în făurirea unei critici literare științifice, proclamînd caracterul social și chiar de clasă al artei și dependența ei de condițiile concrete istorice ale raporturilor sociale. Sprijinindu-se pe concepțiile despre artă ale criticilor democrați revoluționari ruși Belinski, Cernișevski, Dobroliubov, despre care în articolul „Idealurile sociale și arta" vorbește cu admirație pentru vigoarea luptelor politice, pentru înălțimea idealurilor sociale care însuflețeau activitatea lor literară — Gherea, deși nu s-a înălțat pînă la o critică marxistă consecventă științifică, a fost primul care a încercat la noi — într-o vreme cînd asemenea încercări erau destul de rare — să aplice concepția materialismului istoric în cercetarea problemelor artei și literaturii. Multe din tezele militante ale teoriei și criticii literare propovăduite de Gherea își păstrează și astăzi valabilitatea, dezvoltate și amplificate într-o formă superioară în critica literară marxist-leninistă.

★

În general, concepțiile estetice, principiile criticii literare ale lui Gherea s-au cristalizat în activitatea polemică, în negarea înverșunată și convingătoare a tendințelor idealiste de rupere a artei de realitate, de viața socială. În problema fundamentală a esteticii, raportul între artă și realitate, Gherea se situează categoric pe poziția materialistă, înfățișînd consecvent relația între opera literară și tendințele istorice ale epocii, demonstrînd rolul determinant al mediului social pentru orientarea și amploarea mișcărilor literare. *„Arta, ca orice altă manifestare a minții omenești, este productul mijlocului natural și mai ales social, poartă pecetea timpului în care s-a alcătuit, al societății în care s-a produs".* Înarmat cu o viziune științifică asupra determinării sociale a artei, Gherea a infirmat cu tărie teoriile mistificatoare ale corifeului criticii idealiste, Titu Maiorescu, cu privire la caracterul artei în epoca ascensiunii și dominației capitalismului. Gherea analizează reacția artistului în fața racilelor lumii burgheze, explicînd accentele de revoltă socială și de refuz la conciliere din creația marilor realiști critici, explicînd decepționismului caracteristic poeziei epocii, reliefînd aportul decisiv al condițiilor social-politice ale vieții oamenilor pentru delimitarea fenomenului literar artistic. *„Nici concepțiile filosofice, nici cutare ori cutare credință religioasă,* demonstrează Gherea, *nu pot fi pricina unor anomalii spirituale ca pesimismul, decepționismul, căci aceste concepții și credințe religioase sînt simptome că societatea e bolnavă și că tocmai fiindcă societatea e bolnavă se pot arăta asemenea speculații, asemenea credințe..." „Pricina decepționismului nostru, a decepționismului poeților noștri, obîrșia lui sînt anomaliile societății burgheze. Pricina boalei veacului e starea patologică a civilizației burgheze" („Decepționismul în literatura română").*

În opoziție cu tezele maioresciene despre „impersonalitatea" scriitorului, despre incompatibilitatea între „contemplarea senină" a artei menită „de a scoate pe om în afară și mai presus de interesele lumii zilnice" și realitatea vieții sociale, Gherea se referă la opera unor mari scriitori ai literaturii universale, Goethe și Schiller, Byron și Shelley, Victor Hugo și Pușkin, Tolstoi și Turgheniev, pentru a dovedi caracterul social al operei de artă, relevînd înaltele idealuri sociale care au inaripat creațiile acestor giganți. Gherea descoperă natura socială a artei, evidențiind antagonismele de clasă, lupta între exploatați și exploatatori, ecoul acesteia în procesul de creație, demonstrînd cum poziția de clasă a artistului se imprimă în modul de reflectare și interpretare a fenomenelor vieții în conținutul ideologic al operei. Astfel Gherea pledează consecvent cu înflăcărare pentru tendențiozitatea artei, ridiculizînd tezele autonomiei artei, a inspirației metafizice, detașată de procesele reale ale vieții sociale. *„Ideile și tendințele sociale sînt chiar sîngele cald și hrănitor care nutrește și face viețuitor organismul numit artă. A spune că ideile și tendințele sociale sînt ceva cu totul deosebit de artă este tot așa cum ai zice că sîngele e ceva cu totul străin de organismul omenesc". („Tendențiosismul și tezismul în artă").* În lupta pasionată pe care a purtat-o împotriva teoriei pretinsului apolitism maiorescian, Gherea a precizat că perorațiile savante despre independența artei față de societate înseamnă în fond negarea de pe pozițiile claselor reacționare a unor anumite idei și tendințe sociale și apărarea implicită a altor interese de clasă, promovarea altor idei și tendințe sociale. Poziția militantă a lui Gherea în fața armăturii greoaie și pretențioase a esteticii idealiste, dezvelind camuflajul pedant și snob pentru a demasca în toată goliciunea lor concepțiile retrograde ale claselor exploatatoare, păstrează și astăzi o deosebită actualitate în bătălia noastră continuă împotriva recidivelor apolitismului și estetismului burghez, care maschează mai mult sau mai puțin transparent tendințe ostile artei și luptei poporului nostru.

Gherea a fost un adept pătimaș al realismului în artă, insistînd asupra principiului veridicității artei. El arată necesitatea oglindirii fidele a realității obiective, sfătuind continuu pe scriitori: *„Dacă poetul vrea să scrie ceva într-o epocă istorică, apoi trebuie s-o cunoască adînc din punctul de vedere istoric, economic și cultural, ca să nu ne spuie minciuni; iar dacă n-o cunoaște, atunci să vorbească despre ceea ce cunoaște". („Tendențiosismul și tezismul în artă").* Cu multă abilitate polemică pulverizează Gherea producțiile literare hibride, care răstălmăceau grosolan adevărul vieții și adevărul psihologiei eroilor prin prizma concepțiilor subiective false ale autorilor. În articole de o deosebită forță combativă *(„D-l Brociner ca descriitor al vieții țărănești"* sau *„Pesimistul de la Soleni"),* Gherea disecă metodic lucrări concepute sub influența decadentismului, arătînd fără putință de tăgadă, cum intervenția brutală a scriitorului a deformat imaginea obiectivă, compromițînd iremediabil opera. Repudiind curentele antirealiste ca naturalismul, simbolismul, etc. în stadiul lor incipient în literatura noastră, Gherea le opune creațiile realiste ale scriitorilor contemporani (Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță), accentuînd asupra valorii lor ideologice și artistice, asupra măiestriei în redarea fenomenelor tipice ale realității.

Gherea cere artiștilor vremii să cerceteze cu pasiune realitatea contemporană, să-și umple sufletele cu marile năzuințe ale veacului, să-și ridice creația la altitudinea aspirațiilor poporului de eliberare socială. Gherea nu acceptă teza reacționară a lui Maiorescu despre lipsa de finalitate a artei, afirmînd marele rol transformator-educativ al operei literare, influența ei considerabilă în formarea și orientarea conștiinței. În pagini viguroase Gherea judecă intransigent îndepărtarea artistului de problemele actualității, hrănit cu iluzia gratuității operei de artă. În renumitul articol *„Artiștii cetățeni",* Gherea ilustrează ideea datoriei militante a scriitorului cu exemple strălucite ale literaturii mondiale, relatînd biografia de luptători a unor creatori celebri și relevînd înălțimea idealurilor sociale pe care le-au propagat.

Și în domeniul satirei, Gherea accentua rolul atitudinii cetățenești, evidențiind forța concepției ideologice: *„Idealul social călăuzește satira artistului, îndreptîndu-i risul, făcînd ca acest ris să fie mai serios, mai amar, făcînd să ardă mai tare, să ardă acolo unde trebuie să fie ars".* În opoziție cu critica judecătorească, metafizică, a lui Titu Maiorescu, Gherea s-a străduit să fundamenteze un sistem științific de analiză critică în lumina concepției materialiste asupra raportului între artă și realitate. Gherea spune: *„Critica trebuie să răspundă după opinia noastră: de unde vine creațiunea artistică, ce influență va avea ea, cît de sigură și de vastă e această influență și în sfîrșit prin ce mijloace această creațiune artistică lucrează asupra noastră" („Asupra criticii").* Deși alunecînd uneori spre o interpretare mecanicistă, rigidă, a complexității fenomenului artistic, Gherea promovează pentru prima dată criterii științifice în critica literară, îndemnînd la analiză și argumentare și infirmînd metoda sentințelor și aprecierilor arbitrare specifice lui Titu Maiorescu. Gherea subliniază legătura indisolubilă dintre conținut și formă, acordă prioritate conținutului ideologic al operei literare, căutînd să cerceteze particularitățile artistice ale operei în lumina orientării scriitorului.

Gherea a susținut întotdeauna că imperioasa cerință a reflectării tendențioase a realității, a promovării idealurilor sociale înalte, este opusă tezismului meschin, care ucide arta, îi frînge aripile. *„Într-adevăr, lucrările literare în care sînt puse învățături morale în gura unor persoane cu scopul de a le propovădui sînt cît se poate de neartistice". („Personalitatea și morala în artă").* Gherea formulează în critica lui necesitatea tipizării, condamnînd naturalismul, redarea obiectivistă, neselectivă a realității. Gherea vede în tipizare chezășia unor caractere complexe veridice, cu o individualitate expresivă, pronunțată. *„Cu cît tipul creat de artist va fi mai reușit, mai cu viață, cu cît mai mult va fi o adevărată creațiune de artă, cu atît această creațiune va fi mai individuală, cu atît va fi mai puțin vorba de identitate cu alt tip din viața reală. O fotografiere, o copiere a unui ins din viața reală, nu va fi o creațiune vie, ci ca o fotografie, ca o copie, va fi o lucrare moartă". („I. L. Caragiale").*

Gherea a creat primele mari studii critice ale literaturii noastre, analizînd competent în lumina principiilor sale științifice creația lui Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță. În pofida unor erori grave de interpretare, în ansamblu, aceste studii au constituit o temelie solidă a criticii noastre literare, un îndreptar pentru generații întregi de artiști și cititori. Prin înălțimea concepțiilor, prin logica strînsă a demonstrației, prin patosul militant al promovării opiniilor, prin cultura sa vastă pentru acea epocă, prin stilul popular și polemic al analizei și argumentației — articolele critice ale lui Gherea s-au bucurat de o mare prețuire, avînd un răsunet în cercuri foarte largi de cititori. Personalitatea critică a lui C. Dobrogeanu-Gherea a cucerit un prestigiu deosebit prin violența și justețea ripostei împotriva pontifului criticii idealiste Titu Maiorescu, prin forța și armonia concepției sale estetice materialiste.

★

Însă și în teoria și critica literară a lui C. Dobrogeanu-Gherea se întîlnesc manifestările concepțiilor sale politice oportuniste. Unele formulări și aprecieri confuze din critica lui literară, poartă vizibil amprenta unei viziuni false asupra mecanismului dezvoltării societății romînești în acea perioadă. De pildă, Gherea admite și preia teza cosmopolită maioresciană a formelor fără fond, susținînd că în țara noastră nu a avut loc o revoluție burghezo-democratică și că reformele sociale au fost importate de peste hotare și aplicate silnic, de sus. Această opinie cuprinsă în studiul asupra comediilor lui Caragiale, va fi enunțată sub altă formă în *„Neo-iobăgia"* unde Gherea conchide că revoluția burgheză este de domeniul viitorului îndepărtat și în fruntea ei trebuie să stea burghezia. Gherea nu înțelegea caracterul reacționar, odios al ascensiunii burgheziei în țara noastră și de aceea îl învinuia pe Caragiale care își îndreptase ascuțișul satirei împotriva viciilor burgheziei, că nu are un ideal politic înalt. Nesezisînd semnificația adînc politică a satirei acuzatoare adusă de Caragiale orînduirii burgheze, Gherea afirmă că marele clasic: *„ride și ride cu poftă, nu se simte nici amărăciune, nici revoltă în risul lui și de aceea risul lui nu poate să aibă acea adîncă seriozitate, acea mare însemnătate socială, pe care ar putea să o aibă dacă autorul nostru ar ride cu acelaș talent, dar pătruns de un ideal social înalt".* Lui Gherea i se părea, considerînd că aspra combatere a liberalismului burghez nu e necesară, că *„domnul Caragiale e indiferent în materie de politică socială",* că *„el n-are acest ideal trebuincios".* Aceeași interpretare falsă se poate găsi și în analiza Scrisorii III a lui Eminescu unde Gherea descoperă un ideal social depășit, paseist, neînțelegînd că evocarea trecutului eroic vitejesc al poporului îi servește poetului pentru condamnarea incisivă a demagogiei patriotarde, a liberalismului burghez. În articolul *„Tendențiosismul și tezismul în artă",* Gherea critică pe Eminescu pentru concepții perimate, ajungînd să ia apărarea tocmai a exponenților burgheziei pe care Eminescu îi înfierează cu atîta justețe: *„Nu-i ceva accidental cînd el în satira lui, în termeni nu tocmai poetici, dar foarte tari, ocărește pe reprezentanții mișcării liberale și mai ales pe C. A. Rosetti, nu-i ceva accidental cînd poetul gîndește cu drag și cu mîndrie la vremea lui Mircea cel Mare; dîndu-ne-o ca ideal față de vremea de astăzi, nu-i ceva accidental, în sfîrșit, cînd Eminescu zugrăvește cu culori vii și idealiste iubirea de pe la 1400".*

Gherea considera de aceea în general romantismul retrograd și nu accepta opunerea momentelor glorioase ale luptei poporului din trecut societății contemporane, deoarece el suprapreciază în mod cu totul greșit liberalismul burghez.

Influența concepțiilor politice oportuniste a știrbit mult din caracterul științific și militant al criticii lui Gherea, împiedicîndu-l să găsească căile înovatoare de dezvoltare a artei pe baza tendințelor sociale progresiste existente în acea epocă.

Trebuie combătută de asemenea legătura uneori mecanică pe care o stabilește Gherea între factorul economic și creația literară. Sociologismul vădit din unele articole critice ale lui Gherea este o probă a unei însușiri neaprofundate a ideologiei marxiste, a tezelor esteticii materialiste care afirmă complexitatea fenomenului literar, inter-acțiunea formelor diferite ale conștiinței sociale, rolul tradiției literare, al talentului și al personalității artistului, etc.

Influența teoriilor oportuniste se resimte în critica literară a lui Gherea și prin subaprecierea rolului literaturii în lupta revoluționară concretă a clasei muncitoare. În activitatea sa de conducere la revista „Contemporanul", Gherea a manifestat mult liberalism, tolerînd alături de opere valoroase publicarea și a unei întregi literaturi sentimentale, mic-burgheze, influențată de decadentism.

Centenarul nașterii lui C. D. Gherea trebuie să fie un prilej pentru a începe o muncă științifică de valorificare a importantei sale moșteniri critice, reliefînd laturile pozitive și infirmînd tezele greșite, oportuniste, explicînd slăbiciunile obiective ale criticii sale literare, în raport cu stadiul de dezvoltare a concepțiilor estetice, stabilind locul și rolul său în istoria culturii noastre. Aceasta este o datorie de onoare a istoricilor noștri literari, care trebuie să manifeste mai multă rîvnă și răspundere în reconsiderarea unor figuri centrale ale literaturii și criticii noastre literare.

Însușirea adîncă a principiilor esteticii marxist-leniniste, a cercetărilor înaintate întreprinse pe baza acestor principii de către criticii și istoricii literari sovietici, constituie chezășia justei noastre aprecieri în valorificarea moștenirii literare a teoreticienilor și criticilor noștri literari din trecut, printre care C. Dobrogeanu-Gherea ocupă un loc însemnat.

Critica literară se află astăzi pe o treaptă nouă, superioară. Marxism-leninismul i-a dat o nouă bază. Estetica marxist-leninistă, dezvoltată în Uniunea Sovietică, servește drept călăuză tuturor creatorilor de artă.

Este datoria scriitorilor noștri să-i însușească principiile în mod temeinic, pentru că numai astfel operele lor vor fi la înălțimea vremurilor de astăzi.

CARNET SOVIETIC

„Educarea sentimentelor și caracterului omului sovietic"

La 18—19 aprilie a avut loc la Moscova o consfătuire de creație, pe tema „Educarea sentimentelor și caracterului omului sovietic", consacrată operelor de proză sovietice apărute în ultimul timp și sarcinilor literaturii în educarea comunistă a omului sovietic. La lucrările conferinței, care a fost prezidată de K. Fedin, au participat scriitori și critici din Moscova, Leningrad și Kiev.

Participanții la conferință au supus unei largi și temeinice critici mai multe lucrări de proză, printre care romanele „Cercetătorii" de D. Granin, „Elena" de Xenia Lvova, „Prietenie" de A. Kopteaeva, „Cerul Baltic" și „Tinerețea e cu noi" de N. Ciukovski, „Pentru o cauză dreaptă" de V. Grossman, nuvelele și povestirile „In orașul natal" de V. Nekrasov, „Poveste despre un director de SMT și un agronom-șef" de G. Nikolaeva și altele.

Subliniind că una din sarcinile principale ale literaturii este educarea sentimentelor și caracterului omului sovietic, participanții la discuții au relevat că tema caracteristică operelor de proză din ultima vreme este educarea curajului, a îndrăznelii, a încrederii și respectului față de om.

Educația tineretului este una dintre cele mai importante probleme ce stau în fața literaturii. Tineretul sovietic, a arătat E. Uspenskaia, este înzestrat cu însușiri minunate. Sarcina literaturii este de a urmări atent creșterea tineretului, a sezisa schimbările ce se produc în sînul lui, a-l ajuta să-și cristalizeze concepțiile. Literatura trebuie să abordeze o serie de probleme legate de educația tineretului, ca de pildă problema relațiilor cu părinții, a luptei împotriva rămășițelor simțului vechi și retrograd al proprietății private. A fost relevată ultima povestire a tînărului scriitor V. Tendriakov „Străin de casă", în care conflictul este construit pe ciocnirea între psihologia înaintată a unui tînăr sovietic și unii oameni înapoiați în mentalitatea cărora mai domină simțul retrograd al individualismului.

Despre alegerea conflictului și însemnătatea lui în crearea caracterelor a vorbit scriitorul D. Granin. „S-a scris mult că în condițiile sovietice nu pot fi generate însușiri negative ale caracterului uman. Totuși la noi există o serie de contradicții interne care se dezvoltă datorită faptului că vechiul moare și nou se naște în luptă. Trebuiesc dezvăluite și arătate aceste condiții și felul în care ele generează diferitele trăsături ale caracterului", a spus el.

Un conflict nu trebuie neapărat construit pe zugrăvirea caracterelor prin metoda contrastelor. Sînt posibile conflicte nu numai între oameni buni și oameni negativi. Vorbitorul a citat romanul lui Al. Fadeev „Ultimul din Udeghe", în care se ciocnesc puncte de vedere deosebite a doi bolșevici, conducători, dînd naștere la conflicte acute, grave. Amîndoi eroii sînt comuniști foarte buni și oameni minunați. Cu toată unitatea dintre concepțiile lor despre lume, conflicte între ei se nasc pentru că fiecare apreciază diferite evenimente din puncte de vedere politice deosebite. Faptul acesta nu dăunează valorii educative și artistice a romanului.

Amintind cuvintele lui Engels că o personalitate se caracterizează nu numai prin ceea ce face, ci și prin felul cum acționează, D. Granin arată, citind ultima nuvelă a Galinei Nikolaeva, că individualitatea eroului va fi numai atunci pregnantă, cînd își va manifesta caracterul în luptă, în acțiune. Literatura nu trebuie să zugrăvească realitatea ca un fel de „viață paradisiacă", lipsită de luptă și de frămîntări, care uneori duc și la înfrîngerea eroului. Una din principalele sarcini educative ale literaturii este de a crea caractere puternice, înzestrate cu o voință fermă, care nu se lasă învinse de condițiile grele care apar uneori în viață. Piedicile pe care un erou le întîmpină pe drumul vieții constituie un material prețios pentru a dezvălui chipul său. Important este conținutul și calitatea acestor piedici, care trebuie să oglindească problemele cele mai arzătoare pe care le pune viața.

Analizînd romanele „Donbass" de B. Gorbatov, „Cercetătorii" de D. Granin și nuvela Galinei Nikolaeva „Poveste despre un director de S.M.T. și un agronom-șef", O. Pisarjevski a pus problema în ce măsură literatura înarmează tineretul în lupta cu greutățile. El a arătat importanța educării tineretului în spiritul principialității, al simțului de răspundere personală pentru tot ce se petrece în viață, căci fără aceasta nu se poate educa dragostea față de patria socialistă.

În legătură cu zugrăvirea multilaterală a eroilor, în viața lor din producție și în viața personală, unii scriitori (V. Kocetov, V. Gherasimova, D. Granin) s-au pronunțat împotriva „rețetelor" și „proporțiilor" obligatorii. Ei au arătat că nici Furmanov (în „Ceapaev"), nici Fadeev (în „Înfrîngere"), nici Ajaev (în „Departe de Moscova") n-au spus aproape nimic despre viața personală a eroilor lor (Ceapaev, Levinson, Batmanov); dacă în „Ceapaev" dragostea lipsește cu desăvîrșire, în „Steaua" a lui E. Kazakevici, multe episoade sînt construite pe tema iubirii, sau în timp ce V. Tendriakov în „Străin de casă" nu-i arată pe eroi în producție, în schimb G. Nikolaeva în „Secerișul" descrie pe larg viața eroilor săi în producție. Toate aceste opere cu toate aceste deosebiri, sînt valoroase și educă pe cititori în spiritul comunismului.

*Participanții la discuții au criticat aprecierile greș

MIHAIL ȘOLOHOV ÎMPLINEȘTE 50 DE ANI

PĂMÎNT DESȚELENÎT

Davidov mergea fără grabă, dar cu pașii largi. Urcînd o colină, el se opri să se uite la tarlaua unde lucrase brigada și unde nu se mai zărea nimeni la ora asta, — la cîmpul arat care se întindea pînă hăt, în vale, spre marginea zării. Orice s-ar spune dar zilele acestea s-a muncit de nădejde și n-ar fi cazul să-l blesteme pentru surplusul acesta de trudă nici Varenka, care mina boii, și nici boii lui Kondratici... Ce alinare pentru ochi va însemna să-i porți peste privelștea acestor locuri în octombrie; atunci, cînd, fără îndoială, se va întinde pretutindeni verdele grîului de toamnă, argintat de bruma dimineții, iar la amiază, abia încălzit de soarele frav care plutește într-o ceață albăstrie, — arătînd ca după o ploaie de vară, cu sclipiri în toate culorile curcubeului și cu fiecare picătură oglindind în ea și recele cel tomnatic și norii alburii ca o spumă, și soarele palid...

De aici, de departe, înconjurată de verdeața ierburilor, arătura se întindea ca o uriașă bucată de catifea neagră, desfășurată pe tot cuprinsul. Numai la marginea ei, către povîrnișul de la miază-noapte, acolo unde plugul scosese deasupra straturile de argilă — se contura o margine roșcată cu tărcături inegale de cormane lutoase. Încoace însă, de-a lungul brazdelor, pămîntul negru și răsturnat în felii netede de tăișul lat al plugului, se zbicea cu luciri pale, alburii. Deasupra lor se răsfirau în stoluri ciorile de cîmp și, zărindu-se de departe un ghiocel pe arătură, se deslușea o pată albă. Varea Armolova lăsase baltă lucrul, care pentru ea nu mai prezenta acum nici un interes și mergea încet, cu capul plecat spre tabăra lor de cîmp. Kondrat Maidanikov se așezase neclintit pe o brazdă și fuma. Ce putea face alta, odată rămas fără ajutorul care-i gonea boii din urmă cînd nu-i mai putea potoli din pricina roiurilor de tăuni în zbor năuc deasupra lor?

Zărindu-l pe Davidov, acolo în vîrful colinei, Varea se opri, își scoase în grabă broboada de pe cap și o flutură încet. Această chemare tăcută și sfioasă, îl făcu pe Davidov să zîmbească. Drept răspuns își flutură și el șapca și porni mai departe, fără să se uite înapoi.

„Ce fetișcană abraşă! Pare destul de drăguță, adevărul însă e că-i răsfățată și îndărătnică. Dar există oare fete care să nu fie răsfățate? Ci să fie așa, — fără nici un pic de cochetărie? Nu prea-mi amintesc eu în toată viața să fi întîlnit în de-astea vreuna de soiul acesta și nici măcar să fi întrezărit prin vis... De îndată ce o asemenea puiculeană împlinește șaisprezece-șaptesprezece anișori, începe să se gătească, caută să fie cît mai cu nuri și cu picățele, fiecare în felul ei, încearcă să-și arate cu tertipuri ascunse puterea asupra noastră, a bărbaților— asta fără doar și poate! — se gîndea Davidov, pășind înainte. Nici o îndoială că și Varîuha-Goriuha, Varîuha — vai de ea, încearcă și dînsa să mă îmblînzească, punîndu-și la bătaie toate ispitirile din născare. Dar din toate n-o să iasă nimic: marinarii din Baltica — au văzut și s-au călit în multe! Dar de ce s-o fi îndreptînd oare spre gheretă? Merge fără grabă, agale, înseamnă că n-a trimis-o Kondrat, ci că a plecat din propria ei hotărîre, mînată de cine știe ce gînd năstrușnic. Poate din pricina că m-am îndepărtat și eu de brigadă? Atunci asta-i pur și simplu neobrăzare și cea mai deochiată încălcare a disciplinei în muncă. Dacă va fi plecat cu un motiv temeinic — atunci n-are decît să tot meargă sănătoasă, dacă a plecat însă din vreo năzăreală cumva, — o s-o luăm în răsnăr chiar la prima ședință de brigadă, fără să ținem seama că e încă așa de tinerică și că e o fată chipeșă. Aratul nu-i o distracție de duminică — fă bine și lucrează cum se cuvine!" — se gîndi Davidov, îndîrjit de necaz.

Îl stăpînea în acea clipă un straniu simțămînt de duplicitate: pe de o parte clocotea de indignare pentru sfruntata purtare a Varei, iar pe de altă parte, orgoliul lui bărbătesc era măgulit la gîndul că poate chiar pentru dînsul fata părăsise munca, tocmai cînd era zorul mai mare...

Își aduse aminte de-un prieten de-al său din Leningrad — tot un fost marinar, care atunci cînd începea să dea tîrcoale vreunei fetișcane, îi lua de o parte și, silindu-se să pară cumplit de serios, îi șoptea conspirativ: „Semion am să încerc o apropiere de adversar. În caz că mă vezi lipsit de îndestulă rezistență, susține-mă din flancuri, iar dacă se va întîmpla să fiu înfrînt, atunci, rogu-te, acoperă-mi tu retragerea rușinoasă". Zîmbi aducerilor aminte, din acel îndepărtat trecut și se gîndi de îndată: nu, cu asemenea „adversar" ca Varîuha nu se cuvine „să încerci nici o apropiere". Nu ne potrivim la contingente și e din alt fel de tipar. Și numai de aș încerca să apuc a face un singur pas în urma ei, colhozniceii și-ar și închipui la clipeală că sînt cine știe ce om lihnit de crailicuri. Dar ce fel de mare crai e un slăbănog de fire ca mine, care nu mai știe cum să se descotorosească de-o aide Lușka? Pe Varîuha, draga de ea, nu poți s-o iubești decît cu tot dinadinsul; să mă desfăt doar cu dînsa nu m-ar lăsa cugetul. Destul să te uiți ce fecioreînică e ca zorii unei zile frumoase, și cu ce ochi senini te privește!... Iar eu, de vreme ce n-am învățat încă să iubesc cum se iubește, de vreme ce n-am înțeles acest lucru, ce rost are să-i mai bat capul fetei? Așa că, marinare Davidov, ia-o în larg de la mal și cît mai curînd! În general, trebuie să mă țin cît mai departe de ea și trebuie să mă port cu dînsa într-așa fel, ca nici să se supere, fiindcă stau cît mai departe", — hotărî Davidov, oftînd fără să vrea.

Cugetînd la viața lui din Gremeacîi Log, nu prea voioasă, și la sarcinile ce i-au fost trasate de noul secretar raional de partid, s-a întors din nou cu gîndul la Lușka: „Cum naiba aș putea dezlega fără durere, acest nod mai afurisit decît unul marinăresc? Hotărît că tot Makar are dreptate: cînd nu poți dezlega nodul, nici cu unghiile, nici cu dinții,— atunci trebuie să-l tai! Cu ce vrăji m-o fi legat? Grozav de greu am să mă despart de ea pentru totdeauna. Și asta de ce oare? De ce pentru Makar un asemenea lucru e o nimica toată, iar pentru mine peste seamă de greu? Poate că n-am voința destul de călită? Iaca, una ca asta nu mi-aș fi putut-o închipui despre mine! Se prea poate însă că nici lui Makar nu i-a fost ușor să nu dea nimic de bănuit? Numai că așa a fost! Numai că Makar, el, a știut să-și ascundă simțămîntele, pe cînd eu nu mă pricep, nu pot. Așa și numai așa stau lucrurile!".

Mihail Șolohov

Fără să-și dea seama, Davidov străbătuse o distanță respectabilă. Se întinse la umbra răcoroasă a unei tufe de păducel de la marginea drumului, ca să se odihnească și să pufăiască o țigară. Îl sfredelea mereu întrebarea, cam cine anume a putut trage cu arma în Nagulnov; înciudat însă alunga toate presupunerile. „Și chiar dacă nu trăgea cu arma, se știe doar că în sat, chiar după îndepărtarea culacilor, au mai rămas destui nemernici. Am să mă sfătuiesc cu Makar, am să cercetez totul, de-a fir a păr și pînă la sfîrșit poate tot am să aflu ceva, așa că n-am de ce să-mi sfarm capul de pomană".

Pentru a scurta calea, părăsi drumul și o porni de-a dreptul prin pămîntul nedesțelenit. N-apucă însă să meargă nici o jumătate de verstă și se pomeni dintr-odată, trecînd parcă peste un hotar nevăzut, într-o altă lume: ierburile în spic nu mai fîșîiau lovindu-se de tureatca cismelor, în jur nu mai erau flori smălțuite, se risipi dintr-odată și mireasma îmbătătoare a ierburilor bogate, înaintea lui se întindea pînă-n zare stepa sumbră, goală, cenușie.

Era așa de jalnic acest pămînt, pustiit parcă de foc, încît Davidov nu se simți la îndemînă. Aruncînd ochii în jurul lui, își dădu seama că a ajuns la povîrnișul viroagei B'riucenia, pe locul înțelenit și netrebnic, despre care Iakob Lukici spusese odată, la o ședință a conducerii colhozului: în Kaukaz, nu știu de ce domnul dumnezeu a ridicat munți și de ce a scofîlcit întreg pămîntul, de nici cu căruța să mergi, nici pe jos să nu treci. Dar de ce ne-a obîjduit și pe noi cazacii din Gremeacîi, asta n-o pricep nici atîta. Peste cinci sute de mii de deseatine *) de pămînt în toată legea l-a împuiat cu sare încît nu-i chip nici tu să-l ari, nici să-l sameni. Doar primăvara mai mișcă o țîră de toloacă, dar nici asta nu ține mult, să le dai dracului de coclauri blestemate și să nu te mai uiți la ele pînă-n cealaltă primăvară. Din toată procopseala se înfruptă oile din cătunul nostru care pot, chipurile, să pască vreo două săptămîni, behăind mai mult flămînde, iar după asta de pomană îl mai socotim al nostru, de vreme ce nu slujește decît cuibar pentru tot soiul de lighioane — vipere și șopîrle".

Davidov călca mai încet, ocolind găvanele largi de slatină, pășind peste scobiturile adînci și rotunde lăsate de copitele oilor și ale vacilor, linse pînă la luciu de limbile lor aspre. Pămîntul amar și sărat din aceste urme de copite semăna cu o marmură cenușie cu vinișoare închise.

Stepa aceasta mohorîtă se întindea pînă la Mokrîi. Părea albicioasă din pricina spicelor argintii ale ierbii de stepă, din pricina pecinginilor albe lăsate de sărătura băltoacelor uscate și crăpate de arșiță care făceau să plutească deasupra ei părelnica legănare a apei morților, încinsă de zăpușala amiezii. Dar și aici, în acest vitreg pămînt, nu contenea să mișune o necurmată viață; cînd și cînd, de sub picioarele lui Davidov zvîrneau cosași cu aripioarele roșii; lunecau fără foșnet șopîrlele sure ca pămîntul; răsuna șuieratul plin de alarmă al popîndăilor, aproape tot una cu iarba cenușie a stepei, cînd plutea vreunul în roiri josse deasupra stepei; iar ciocîrliile încrezătoare, fără nici o teamă, îl lăsau pe Davidov să se apropie pînă lîngă ele, pentru a se sălta apoi, parcă fără voia lor, zburînd către înaltul cerului, mistuindu-se în ceața albastră-fumurie a slăviilor, lăsînd să mai răzbească pînă jos doar trilurile lor dulci și nesfîrșite, tot mai depărtate.

Cînd se desprimăvăra, îndată ce de sub zăpadă se ivea pămîntul gol, nu s-ar fi știut de ce ciocîrliile se întorceau dinadins la acest petec de pămînt mohorît, dar iubit de ele, își făceau acolo cuiburi din iarbă și foi uscate de anul trecut, scoteau pui și pînă toamna tîrziu umpleau stepa de cîntecul lor simplu, însă atît de drag oricărui om încă din anii copilăriei. Mergînd, Davidov mai că n-a călcat cu talpa un astfel de cuib, durat în scobitura lăsată cîndva de copita unui cal. Își trase piciorul speriat și se aplecă. Cuibul era părăsit. Alături se zăreau pene mărunte, lipite una de alta, de apele ploilor, fărîmele unei cojițe de ou. „A plecat mama cu pui. Ar fi interesant să văd cum arată puii de ciocîrlie! Nu prea îmi amintesc să fi văzut în copilărie — se gîndi Davidov și zîmbi trist. Chiar și pasărea cea mai mică își face cuib, are urmași, numai eu umblu de unul singur de aproape patruzeci de ani și nu se știe dacă voi mai avea vreun prilej să-mi ocrotesc micuții... Oare ce rost să te mai însori acuma, la moșnegărie?".

Desene ANGI PETRESCU

Davidov rise cu hohot și pentru o clipă căută să-și închipuiască în ce fel și cum ar arăta el ca om așezat, însurat, alături de o femeie zdravăn clădită, cam de seama Kuprianovei, cu o sumedenie de ploduri de toate vîrstele. Nu odată a avut el ocazia să caște gura la asemenea grupuri de familie în vitrinele fotografiilor din orașele provinciale. Și atît de caraghioasă și de năstrușnică i se păru acum această idee neașteptată cu însurătoarea, încît făcu un gest de lepădare cu mîna și vesel o porni spre cătun.

Fără să treacă pe acasă, se duse direct la administrația colhozului. Părea nerăbdător să afle cît mai repede amănunte în legătură cu cele întîmplate lui Nagulnov.

Curtea largă a administrației, căptușită cu troscot creț, era goală, numai lîngă grajd niște gămi din vecini scurmau alene bălegarul și sub un șopron, lîngă magazie, nemișcat, căzut parcă în adînci și bătrînești gînduri, se afla un țap, nu se știe cum și de ce poreclit „Trofim". Zărindu-l pe Davidov, țapul s-a înviorat; își scuturâ semeț barba, și după ce bătu din copite pe loc, o luă la trap către el.

La jumătatea drumului lăsă capul în jos, ridică amenințător coada, ca o mătură tocită și se avîntă în galop. Intențiile lui erau atît de vădite, încît Davidov se opri zîmbind și pregătindu-se să întîmpine atacul acestui bărbos bătăuș.

— În felul acesta îl saluți tu pe președintele colhozului? Numai să vezi cum am să-ți fac eu vînt cu cizma, să mă pomenești, caiafă bătrînă! spuse Davidov rizînd și prinzîndu-l în pumn cornul răsucit, cu o mișcare foarte dibace. Ei, acum poftește mătălucă cu mine la administrație, să te judec niței, bătăuș ce-mi ești și prieten al lui moș Sciukar!

„Trofim" se arătă neașteptat de blînd: ascultînd de Davidov o porni supus alături de el, scuturîndu-și din cînd în cînd capul și încercînd viclean să-și elibereze cornul. Pe prima treaptă a cerdacului se opri însă, propțindu-se înțîrjit în copite, iar cînd Davidov se opri și el, întinse cu încredere botul spre buzunarele lui și mișcîndu-și caraghios buzele vinete.

Davidov începu să-l certe, clătinînd din cap cu dezaprobare și căutînd să dea glasului învățuiri de cît mai aspră dojană:

„Ah! Trofim, Trofim! Ești doar un țap veteran, s-ar putea spune un pensionar al colhozului și nu te lași de prostii! Te dai la toți, vrei să te bați, iar dacă nu merge — începi să te milogești pentru un dărab de pîine. Nu-i frumos, ba chiar e mai mare rușinea, află de la mine! Ei, și ce-ai adulmecat acolo?

Davidov scotoci în buzunar, găsind sub punga de tutun și chibrituri o coajă de pîine uscată. O scuturâ cu grijă de firicelele de tutun și o duse la nas să miroasă, fără să știe prea bine de ce, înainte de a-i întinde lui Trofim modestul plocon pe tava pălmii. Țapul se uită alintat și milog la Davidov, aplecă într-o parte capul de satîr bătrîn și privindu-l cu ochi somnoroși, se mulțumi doar să miroase coaja de pîine, stringînd cu dispreț din bot și coborî scările cerdacului plin de o demnitate măreață.

— Hehei! Nu te prea scoate foamea din ogradă, boierule! spuse Davidov fără să-și ascundă ciuda. Se vede că n-ai făcut oastea, tartor parșiv, că altfel ai fi înfulecat-o dintr-o înghițitură! Ia te uită, pîinea uscată a căpătat ceva iz de tutun — și dumnealui, gata! Pe semne că ai prea mult singe nobil în vinele domniei-tale, păcătosule, de ești mofturos într-un asemenea hal!

Davidov zvîrli cît colo coltucul uscat, întră în tinda răcoroasă, scoase o cană cu apă din cazanul de tuci și o goli pînă la fund. Abia acum se lămuri deplin cît de cumplit l-a răpus zăpușala și drumul.

La administrația colhozului se aflau doar Razmiotnov și contabilul. Cînd dădu ochii cu dînsul, Razmiotnov îi zîmbi:

— Te-ai îndurat să sosești în sfîrșit, șefule? Bine că acum pot să mai răsuflu și eu! Ce hărmălaie și bătaie de cap cu gospodăria asta a colhozului — fereastă dumnezeu! Ba nu-s cărbuni la fierărie, ba s-a defectat mașina de la plantații, ba intră unul pe ușă cu o nevoie, ba iată că se ivește în prag altul... E o slujbă care cere nervi groși cît otgoanele și nu se potrivește deloc cu felești meu. Dacă mai rămîn aici fie și numai o săptămînă, au să mă apuce pandaliile, precum o să vedeți!

(Din ziarul „Pravda")

În românește de
Cezar Petrescu

*) **Deseatină: măsură rusească = aproape două hectare.**

SCRISOARE LUI MIHAIL ȘOLOHOV

Iubite Mihail Alexandrovici,

Eu îți scriu acum, dar dumneata ne-ai scris mai de mult. O scrisoare foarte lungă, pe care am citit-o de mai multe ori, literă cu literă. Aceeași pe care ai scris-o la milioane de alți oameni și care, pentru fiecare ins din acele nenumărate milioane, a însemnat un mesaj, i-a fost adresată numai lui, s-a preschimbat în esența sufletului și conștiinței lui. Scrisoarea dumitale sînt tomurile groase despre bucuria și durerea omenească în Țara Donului, despre pustiirea deznădejdii și exaltarea fericirii în Țara Donului: un vast mesaj al Marii Revoluții Socialiste din pricina căruia faptele oamenilor cunoscuți de dumneata nu vor pieri în întunericul obișnuitei grabnice uitări care îngroapă atît de des, atît de mult, atît de pentru totdeauna, faptele individuale ale oamenilor, ci vor stărui prin vremuri așa cum au fost, strălucite sau sumbre, luminate de bunătatea omenească, de curaj, de flacăra entuziasmului, sau năclăite de josnicie, noroi și sînge.

Mare, uriașă e țara în care s-a petrecut ce ne povestești tu, Mihail Alexandrovici; mari, uriașe au fost virtutile comuniștilor pe care le-ai văzut și le-ai povestit; mare, uriașă a fost vremea ta, vremea revoluției socialiste; mare e opera ta, mare creatorul ei. Și opera ta e mare în primul rînd pentru că Războiul, Revoluția și Colectivizarea, cele trei istorice evenimente pe care oamenii din preajma ta le-au trăit, constituie cele trei mari coloane pe care se sprijină această operă. Necontenit, în fiecare clipă ai rămas uman, cutremurat de participarea omenească la faptele omenești pe care le descrii. Nicăieri nu întîlnești semi-zei în opera lui Mihail Șolohov; nicăieri eroi supraumani, împietriți într-o rigiditate sublimă dar neadevărată. Eroii tăi sînt oameni, pînă la ultimul; oameni în toată întinderea, în toată adîncimea ființei lor.

Și tocmai de aceea, din pricina acestei umane, din pricina necontenitei emoții a creatorului, am fost lîngă tine și cu tine, de față, acolo, în clipa și locul acela, cînd „lumina se stinge pălind" și Prokofie Melehov își ducea nevasta în brațe pînă la Movila Tătarului, ca acolo, alături de ea, să privească zarea roșie a asfințitului peste stepa neagră, pînă-i cuprindea întunericul. Am adulmecat mireasma subțire, rece și amară a cojii vișinilor cînd se sfîrșește iarna. Am simțit, împreună cu tine, gustul sîngelui în gura rănită a lui Nikolai Strelțov, și mi-aduc aminte de mîna pătrată și dură a lui Bunciuk, cu păr roșcat pe ea, și de ochii adînci ai Anei.

Am fost de față la nașterea și la moartea multor oameni, prin ochii tăi veșnic treji; prin ochii tăi am văzut mai multe lucruri decît se puteau vedea în zece vieți.

Îți datorez — ca și milioane de oameni — o nemaipomenită extindere a experienței mele, o îmbogățire a ei cu neobișnuite adîncimi. Am simțit, împreună cu tine, marea forță a socialismului eroic și biruitor. Prin literele scrise de tine cu tocul pe hîrtie în seri cînd vîntul ușor de pe stepă îți aducea în odaie mirosul amar al pelinului, am cunoscut abisul durerii omenești, fierbințeala minței eroice, dulceața și flacăra tremurătoare a fericirilor pămînteștí într-o măsură care te face un vrednic urmaș al bătrînilor titani, maeștrii noștri, Balzac, Tolstoi, Stendhal, Flaubert, Dickens, Gorki. Opera ta uriașă este un nepreget conținut îndemn pentru noi scriitorii, de a surprinde marile fapte ale vremii noastre.

Ca atare, te salut și-ți urez să trăiești mult; mă închin adînc în fața ta și-ți cer să nu te lași învins de nici o osteneală: scrie mai departe marea poveste pe care o duci prin decenii, a construirii unei lumi noi, povestea care leagă de tine „toată lumea uriașă ce strălucește sub soarele rece", povestea care face din tine unul din cei mai de preț dintre fiii oamenilor.

Petru Dumitriu

Scriitorul favorit al poporului sovietic

Ușa se deschise și cineva intră în cameră. Mi-am aruncat ochii și am văzut un om cu mustața ca spicul de grîu, cu fruntea înaltă și senină, asupra căreia atîrna moțul bălai. De statură mijlocie, îmbrăcat într-o bluză de culoare închisă și încins cu o curea subțire, purta pantaloni bufanți albăstri și cizme moi. Asta se întîmpla îndată după război. Mi-am zis: „Un ofițer demobilizat" — și m-am întors către cel cu care vorbeam.

Omul cu mustața ca spicul de grîu nu spuse nimic și se așeză. După toate probabilitățile, stăpînul biroului, redactor la o gazetă din Moscova, îl cunoștea pe omul care intrase; fără să mă sinchisesc am continuat discuția întreruptă o clipă. Am mai vorbit cîteva minute și în tot acest timp interlocutorul meu arunca priviri neliniștite către omul care stătea în fotoliu. Părea că se scuză pentru această discuție, care se prelungea. M-am ridicat să-mi iau rămas bun. Se ridică și omul cu mustața ca spicul de grîu. Spuse, adresîndu-se ziaristului:

— De ce nu mă prezinți criticului?

Avea o voce domoală, caldă.

M-am întors și m-am uitat atent la necunoscut. De unde-l știam? De bună seamă că l-am văzut de multe ori... Necunoscutul îmi întinse mîna și spuse:

— Șolohov.

M-am bucurat și m-am rușinat. M-am bucurat, fiindcă în fața mea se afla cel mai mare scriitor sovietic, vrăjitorul cuvîntului rusesc, un om nespus de simplu, zîmbind sub mustața lui țărănească, de culoarea spicului de grîu; mi-a fost rușine, fiindcă nu l-am cunoscut. Doar îi văzusem portretul de sute de ori — și totuși nu l-am cunoscut!

Abia mai tîrziu am înțeles de ce nu mi-am dat seama din prima clipă cine e. Mi-l închipuiam pe marele scriitor un om sever și inaccesibil și — măcar puțin — îngîmfat. De haine nici nu mai vorbesc, — mi-l închipuiam elegant, îmbrăcat după ultima modă! Cum aș fi putut eu, care-mi făcusem o astfel de imagine banală, să-l recunosc pe Șolohov în acest om simplu, modest și rezervat? În anii care au urmat, l-am întîlnit pe Șolohov mai des. Am fost la el, la Veșenskaia pe Don, la locuința lui din Moscova; caracterul lui m-a uimit totdeauna.

De mai bine de un sfert de veac, milioane de oameni citesc operele lui minunate, apărute în 418 ediții (peste douăzeci de milioane de exemplare) în Uniunea Sovietică și în zeci de ediții în alte țări. La treizeci și patru de ani era academician și deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S. În 1941 a primit premiul Stalin, clasa întîia. Este decorat cu Ordinul Lenin și cu Ordinul Războiul pentru Apărarea Patriei. Aproape că nu există om în Uniunea Sovietică care să nu fi citit și să nu fi admirat romanele lui Șolohov. Un ocean de slavă! Cine n-ar fi fost amețit de atîtea succese? Șolohov a rămas același om simplu, accesibil, modest și chiar timid.

Este indiferent față de bunurile materiale, disprețuiește luxul și urăște orgoliul. Indiferența lui față de bani poate fi apreciată din următorul fapt. În tot cursul războiului a fost corespondentul ziarelor „Pravda" și „Krasnaia Zvezda", cu gradul de colonel, și în tot acest timp nu s-a interesat dacă are de primit salariu. Se adunase o sumă mare și cînd i s-a spus de asta, Șolohov a rămas uluit:

— Salariu? Într-adevăr! Treceți-l la fondul apărării!

Lui Șolohov nu-i place fastul de paradă, solemnitățile. Nu vine cu plăcere la marile adunări, îl intimidează cu dragostea lor zgomotoasă.

Șolohov trăiește aproape tot timpul în stanița Veșenskaia, la o sută șaizeci de kilometri de calea ferată. El se află aici tot timpul între eroii vii ai cărților sale.

Biografia lui Mihail Șolohov este caracteristică pentru majoritatea scriitorilor sovietici. Este un vlăstar al poporului muncitor. Mama lui a fost argată, tatăl — mic funcționar comercial. Tinerețea lui Mihail Șolohov coincide cu anii revoluției și ai războiului civil în Rusia. La vîrsta de șaisprezece ani intră voluntar într-un detașament al Armatei Roșii și ca simplu soldat la parte la urmărirea bandelor albe de cazaci, pe Don.

În 1923 Șolohov vine la Moscova și lucrează un timp ca hamal și zidar. Tot pe atunci începe să scrie. În 1925 a apărut prima culegere a lui Șolohov: „Povestiri de pe Don", cu o prefață de cunoscutul scriitor sovietic Alexandr Serafimovici. Bătrînul a fost primul scriitor care a văzut în Șolohov un talent neobișnuit, un scriitor care cunoaște viața, care are o limbă vie și plastică.

Succesul acestor povestiri din tinerețe a hotărît definitiv drumul de mai tîrziu al lui Șolohov. La vîrsta de 20 de ani, Șolohov a devenit un scriitor profesionist. Întorcîndu-se de la Moscova pe Don, în stanița lui natală, se apucă de realizarea unei mari idei creatoare: începe să scrie un roman despre revoluție și războiul civil.

De bună seamă că, începînd această muncă, n-a bănuit că ea se va prelungi paisprezece ani, că romanul va ajunge la patru volume și va deveni un monument emoționant al literaturii ruse și universale. După cum spune singur, a scris ceea ce l-a îndemnat inima, ceea ce voia să scrie, ceea ce nu putea să nu scrie.

La sfîrșitul anului 1927 a terminat prima carte a acestei opere monumentale. Titlul e poetic, cu un caracter oarecum vag: „Pe Donul liniștit". În adevăr, fluviul Don este o apă liniștită, somnoroasă, lenevă, de o măreție epică. Dar cum clocotesc pasiunile omenești pe malurile acestui fluviu liniștit!

Publicat în 1928, în cîteva numere ale revistei „Okteabr", romanul „Pe Donul liniștit" a produs o impresie extraordinară asupra cititorilor. Însușirile artistice, poezia acestei cărți, sînt la nivelul celor mai bune opere literare clasice ruse și universale. Gîndurile și sentimentele cele mai tainice ale poporului rus au fost exprimate în imagini turburătoare, în tablouri de viață pline de dramatism și de tragism. Din paginile romanului se aud zgomotul luptei și cîntecul ciocîrliei, gemetele și blestemele celor care mor, strigătele triumfătoare ale bătuitorilor, plînsul suferinzilor și șoaptele arzătoare ale îndrăgostiților.

Cititorul a văzut încă în primul volum al romanului caractere puternice, originale și pline de pasiune, pe cît de variate, pe atît de vii și pline de contradicții. De pildă, familia cazacului înstărit Melehov, bătrînul Pantelei, Iliinișna soția lui, Grigore și Petre fiii lui. Duniașka fiica lui, Natalia soția lui Grigore, Daria soția lui Petre. Șapte personaje, șapte caractere diferite. Alături de ei sînt și Hristonea și Prohor și familia Korșunovilor și familia boierului Listnițki, și zeci de alte personaje, uneori episodice, ca de pildă colonelul Cernețov, sau comisarul Krivoșlikov, zugrăviți atît de viu, încît nu-i poți uita. Și chipul Axiniei, simplă femeie rusă, cu un suflet nespus de mare, cald, frumos și puternic.

Dar am depășit cu mult acțiunea primei cărți și am amînțit personaje care apar în volumele doi, trei și patru ale romanului „Pe Donul liniștit", apărute în diferite ziare și reviste, în ediții separate, pînă-n anul 1940, cînd scriitorul a terminat ultima carte. De atunci romanul apare complet, mereu în noi ediții, în tiraje mari și de fiecare dată se epuizează în cîteva zile. În Uniunea Sovietică, romanul a fost tradus în 55 limbi, iar peste hotare, în limba franceză, engleză, germană, chineză, poloneză, spaniolă, maghiară, suedeză, italiană, română și în multe alte limbi. Romanul a fost deosebit de apreciat prețuitorii, ca o operă puternică a artei naționale ruse.

Paralel cu munca la volumele doi și trei ale romanului „Pe Donul liniștit", Mihail Șolohov a scris și a publicat în 1932 prima carte dintr-o altă operă de mare amploare — romanul „Pămînt desțelenit". Acest roman are prețuitorii aceleași succese ca și „Pe Donul liniștit". După douăzeci și doi de ani scriitorul a reluat continuarea romanului „Pămînt desțelenit" și, în 1954, a început să publice în reviste și ziare capitole din volumul doi. Aceste capitole crată înflorirea și mai puternică a talentului scriitorului.

Particularitatea artistică a talentului lui Mihail Șolohov constă în faptul că scriitorul reflectă în operele lui evenimente mari, istorice, din viața poporului său. Un astfel de eveniment l-au constituit revoluția și războiul civil, cărora le-a consacrat romanul „Pe Donul liniștit". Celălalt mare eveniment a fost colectivizarea, de care se ocupă romanul „Pămînt desțelenit". Ultimul mare eveniment a fost Războiul pentru Apărarea Patriei din 1941—1945. Șolohov îi consacră al treilea roman, „Ei au luptat pentru patrie", din care au apărut fragmente în ultimii doisprezece ani. Scriitorul continuă să lucreze la acest roman; cititorii așteaptă nerăbdători alte fragmente.

Scriitorul primește mii de scrisori cu rugămintea de a grăbi publicarea romanului. Desigur, aceste stăruințe îi dau avînt, dar nu influențează ritmul muncii lui creatoare. Șolohov este necruțător de exigent cu opera sa. Pe masa lui de lucru se pot vedea cîte șapte-opt variante ale aceluiași capitol. După părerea mea, fiecare variantă este bună, dar scriitorul spune mereu:

— Nu, nu este ceea ce trebuie...

Trebuie să-l vezi pe Șolohov cum se mînie cînd îi cade în mînă un roman mediocru — original sau tradus. Este atît de supărat, ca și cum cineva i-ar fi adus o jignire personală. Îl supără mai ales romanele lipsite de conținut, goale și pur distractive. Șolohov socotește creația artistică drept o înaltă slujire a poporului. În Uniunea Sovietică s-a scris foarte mult despre Șolohov. Pe lîngă un mare număr de articole, apărute în ziare și reviste, despre creația lui s-au scris mai multe cărți.

La 24 mai 1955, Mihail Șolohov împlinește cincizeci de ani. La această dată aniversară, forțele creatoare ale scriitorului au ajuns la o deplină înflorire. Nu ne îndoim că va realiza noi și admirabile creații, spre bucuria cititorilor săi.

Mihail Șkerin

Scriitorul Mihail Șolohov la masa lui de lucru.

SALI SURGHIN

Am cunoscut-o pe Sali Surghin într-o cabană. La început n-am văzut decît podoaba aurie a părului lung pînă la mijloc, pe care-l piepteăna în tăcere. Şedea pe marginea patului şi contempla prin uşa larg deschisă lanţul munţilor. Privită din spate, cu pelerina părului revărsată pe umeri, mi s-a părut a fi o fetiţă deosebit de îndemînatecă în împletirea cozilor pe care le strîngea la ceafă într-un coc greu. Cînd s-a întors spre mine, chipul încadrat de zuluf aurii, m-a nedumerit. Avea un obraz în care se desluşea o expresie de o maturitate ce izvora de undeva, din conformaţia capului prea mare aşezat între umerii de copil, din pometii bătrîniciosi, din fruntea brăzdată. Din unele sălbatice licăriri de spaimă ce pîlpîiau în ochii albaştri. Disproporţionata dezvoltare a trupului în raport cu expresia figurii îţi da un sentiment de nelinişte.

Venise la Capra Neagră cu maică-sa. O femeie de vreo 38 de ani, în glasul căreia părea că se topesc tinguiri străvechi... Mama îi arăta fetiţei munţii, poiana înverzită, caierul argintat al norilor, îndemnînd-o să soarbă fără precupeţire tot ceea ce se revărsa din minunatul peisaj al Poienii Stalin. Părea că-i era teamă ca nu cumva fetiţa ei să piardă vreo licărire din frumuseţea lumii...

— De ce nu laşi să-ţi atîrne cosiţele pe spate? am întrebat-o într-o zi. Ce caută cocul ăsta de domnişoară în ceafa ta?

— Ca să arăt mai mare...

M-am uitat la ea. Prin bluza subţire se vedeau rotunjindu-se sînii de adolescentă. O luaseră înainte faţă de trupul mărunt, cum o luase şi capul, cum o mărturisea uneori, tulburător, întreaga ei înfăţişare, în care fragezimea tinereţii se ivea cu biruitoarea şi atrăgătoarea ei putere.

— Ai tot timpul să fii mare... Ai împlinit 12 ani?

Fata zîmbi.

— Împlinesc 17. Sînt în clasa a zecea.

N-am răspuns nimic, străduindu-mă să-mi ascund mirarea, fără a reuşi prea bine. Pe chipul fetiţei trecu o umbră. În adîncul ochilor albaştri licărică. sălbaticele pîlpîiri de teamă.

Am aflat de unde veneau ele.

★

Sali Surghin a avut mai multe mame. De mama care a adus-o pe lume nu-şi aminteşte nimic. Despre ea i-a povestit o fetişoară, pe numele de Miri, cu şapte ani mai mare ca dînsa. Pe vremea aceea. Sali nici nu ştia bine ce însemna acest cuvînt. Multă vreme o crezuse pe Miri a fi mama ei. Ea o luase în primire în seara cînd îngrijitoarea o lepădase pe pragul baracii, învelită într-un şal de lînă. Era *şalul de la mama*. Atîta ştia Sali despre măicuţa ei.

În adevăr, Miri deveni a doua mamă a Saliei. Luase copila în braţe, îi şoptise în ureche „să nu plîngi, aici n-avem voie să plîngem". Apoi se îndreptase spre patul de scînduri ce se întindea de la un capăt la celălalt al barăcii. Grămădi cu grijă paiele, cu mînuţele ei subţiri şi lungi şi făcu un culcuş în care aşeză fetiţa.

Erau 40 de copii în baracă. Copii? Vietăţi îmbrăcate în zdrenţe, cu ochii pîrjoliţi de febră şi foame. O singură pereche de ghete. Mari, largi, cu talpa căscată. O foloseau pe rînd cînd ieseau în glodul de afară... Cît era ziulica de lungă, şedeau pe podul de scîndură, ghemuiţi unul într-altul, scîncind de dureri nelămurite, cu privirile pierdute în gol.

Baraca era construită într-o vale. Prin ferestre se zărea un deluştean pe creasta căruia patrulau zi şi noapte oameni în uniformă. Erau înalţi, purtau puşcă ori bastoane şi erau îmbrăcaţi în haine scurte şi verzi. Atît vedeau copiii prin ferestrele zăbrelite De un an... de doi... de trei... Într-o zi, unul dintre copii rosti o frază:

Haine scurte, puşti reci

apoi altul:

În piept inimi de piatră

un al treilea:

Priviri încruntate,

Se născu un cîntec cu versuri iscate din întîmplările vieţii lor tragice. O melodie jalnică se ivi, alcătuită din bocetele lor tainice. Cele 40 de vietăţi aşezate pe podul de scîndură, cu picioarele goale strînse sub ei, cu privirile pierdute pe deluşteanul pe care se profilau patrulele. cîntau: cîntau. legănîndu-se într-o clătinare dureroasă, o melopee sfîşietoare şi stranie, în care-şi povesteau suferinţele:

Pe deal se văd cameni cu bastoane lungi.
În piept au inimi de piatră
Ai omorît-o pe mama mea
L-ai omorît pe tăicuţu
Vrei să mă stîrpeşti şi pe mine.
cîine

Cei 40 de copii strînşi în baraca din lagărul de la Berşad nu ştiau să plîngă, nu ştiau să rîdă Nu ştiau că din copii cresc oameni mari... Că oamenii trăiesc în case cu sobe în care pîlpîie focul. Credeau despre ei că sînt vietăţi sorţite să trăiască în zdrenţe să dîrdîie de frig, să doarmă pe paie, să fie bătuţi şi omorîţi pe rînd de oamenii îmbrăcaţi în haine scurte şi verzi. „Mamă! măicuţă!" scîncea în neştire, — chemînd o fiinţă pe care nu şi-o mai aminteau, sfîşiaţi de dorul unei îmbrăţişări calde şi ocrotitoare.

Cei mai mărişori, care mai păstrau în minte amintiri, povesteau celor mici îngrămădiţi în jurul lor, despre casa părintească, despre cozonacul cu arome, despre pătucul cald... Copiii ascultau cu gurile căscate. Sali se strîngea la pieptul măicuţei ei Miri. Amintirile zburaseră din mintea ei fragedă ca un stol de păsăruici. Vag, ca-ntr-un vis răsăreau imagini tulburi: o noapte întunecoasă... un glas speriat dar dulce care-i şoptea: puică, puişorule... apoi un hohot de plîns... un şal de lînă aruncat pe umerii ei şi braţele fiinţei cu glasul mîngîietor cuprinzînd-o la piept. Puică, puişorule...

Avea doi ani.

Fermecătoare erau cele ce povesteau copiii mai mărişori. Cu trecerea anilor, realitatea lor se pierdu. Oraşul, oamenii, casele, mîncărurile bune, toate deveniră basme. Copiii le ascultau ca pe nişte închipuiri din altă lume.

Zdrenţăroşi, murdari şi bolnavi. lipsiţi de putere, bătuţi de oamenii în haine verzi, se tîrau ca rîmele spre cazanul cu fiertură. Cîte unul nu se mai ridica. Se uitau la el încremeniţi Apoi izbucnea un nou vers în melopeea tragică a celor 40 de copii din lagărul de la Berşad:

Cîine..
Eu voi trăi... Eu voi trăi.

Într-o zi, în pragul barăcii apăru un om în haine verzi. Cercetă din ochi

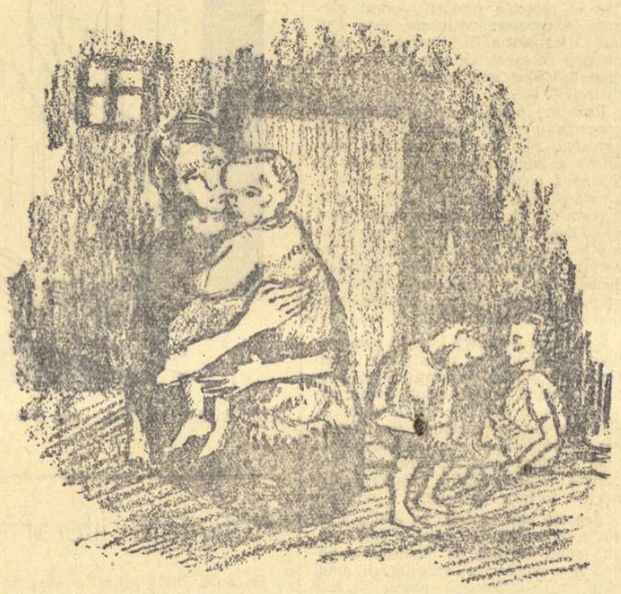

Desen de ELS

copiii spăimîntaţi şi flămînzi. Se apropie de Sali şi-i pipăi şalul de lînă în care copila se înfăşurase cu teamă

— Dai şalul la mine... rosti, aduc pîine şi unt.

O mirare se ridică din piepturile celor 40 de vieţi. Pîine cu unt!? Ce putea fi mai bun pe lume decît o bucată de pîine cu unt?

Sali se uită la copii, la soldat. Strînse şalul cu pumnişorii pe piept. ca pe un talisman. „E de la mama" — şopti cu glas înlăcrămat.

— Pîine cu unt... asta îţi dau. stăruie soldatul.

Gura fetiţei se umezi. Foamea îi scurma măruntaiele. Pîine cu unt.. Doamne... Ce să facă?

Soldatul apucă şalul.

— Aduc pîine cu unt. Aşteaptă. Îl smulse de pe umeri. Fetiţa rămase nemişcată. Copiii, ca într-o febră, începură să se vînzolească, cu ochii la uşă, aşteptînd să apară soldatul cu pîinea şi cu untul. Foamea trezită de făgăduiala îi scurma ca un şarpe. Dar neamţul nu mai veni. Sali începu să cînte încet. monoton:

Şalul moale l-ai furat
Măicuţa mi l-a împletit
Pîine cu unt mi-ai făgăduit
Şi tu pîine nu mi-ai dat.
Cîine, eu voi trăi.

★

A treia mamă a Saliei Surghin era femeia care în Poiana Stalin îmbia fetiţa să absoarbă din frumuseţile naturii cît mai mult. Să se bucure de vacanţă, de pace, de viaţă.

Era în mai 1944.

Sosise în Bucureşti un transport de copii aduşi din lagărele de dincolo de Nistru.

A treia mamă a Saliei Surghin trecea în acea dimineaţă de mai, pe strada Sf. Ion Nou. Cerul senin ca un ocean de ape aştepta să fie brăzdat de navele zburătoare. Bombardamentele se înteţiseră asupra capitalei. Avioanele apăreau în adîncul bolţii din ce în ce mai des, aducînd panică şi moarte printre cei ce nu se putuseră dispersa.

Dintr-o curte cu porţile de fier date în lături, năvăliră în stradă o grămadă de copii. Arătări. Tunşi în cap. slabi, îmbrăcaţi în haine culese de ici, de colo, cu braţele subţiri ca nişte crenguţe, se uitau cu mirare speriată la soare. la clădiri, la trecători. A treia mamă a Saliei Surghin se trezi în mijlocul lor. Un val de emoţie o năpădi întîlnind privirile tăcute şi străine ale copiilor. Viri mîna în geantă şi scoase mărunţiş pe care-l împărţi. Copiii îl smulseră din mînă şi se repeziră spre coşurile unor olteni, pline cu fructe. O gălăgie de vrăbioi se stîrni în jurul negustorilor. Se potoli după ce fiecare dintre copii se trezi în pumni cu cîte o grămadă de cireşe mari, roşii, strălucitoare.

Un singur copil nu se repezise într-acolo. Sta lipit de femeie şi îi pipăia mătasea rochiei. cu mînuţa-i slăbuţă. Era o fetiţă de vreo şase anişori. Avea capul mare, trupul mic, burta umflată, braţele subţiri, rahitice. O tuse convulsivă îi zdrobea pieptul.

— Du-te şi cumpără-ţi şi tu cireşe, o îndemnă femeia, virîndu-i în mînă nişte bani.

Fetiţa înălţă spre ea fruntea întunecată şi o privi cu ochii albaştri, plini de spaimă.

— Nu, nu, bîigui... Sînt picături de sînge... Sînge închegat...

— Nu-i sînge, dragă... sînt fructe. Cireşe..., Hai, gustă.

În clipa aceea strada vui de sunetul sinistru al sirenei. Duşmanul se apropia de capitală, tulburînd acea frumoasă dimineaţă de mai.

A treia mamă a Saliei Surghin căută din ochi un adăpost. N-apucă să se mişte din loc, că se simţi înconjurată de mulţimea copiilor. Purtau în jurul urechilor, ca toţi copiii din lume cînd mănîncă cireşe, cercei din fructele cu boaba roşie-sîngerie. Ciuguleau fructele, bucurîndu-se de aroma lor, nepăsători la sunetul sirenei, la agitaţia străzii, la spaima trecătorilor. Păreau că nici n-aud alarma.

— Să căutăm un adăpost, — li se adresă a treia mamă a Saliei Surghin, privind cerul îngrijorată.

— De ce? întrebă careva.

— Să ne ascundem. Bombardează oraşul.

Pe chipul copiilor trecu un zîmbet care-i îmbătrîni pe toţi cu cîţiva ani.

— De ce să ne ascundem? întrebă un băieţaş mai mărişor. Avioanele sînt ca păsările cerului... Vin, trec... să fi văzut la Berşad. Se zguduia pămîntul şi ziua şi noaptea.

Uliţa se golise de lume. Nu mai rămăsese decît a treia mamă a Saliei Surghin şi grupul copiilor care mîncau cireşe calmi, pătrunşi de o resemnare tragică. Liniştea lor îi transmise şi femeii un fel de stăpînire. Strînse minuţa fetiţei de lîngă dînsa şi rămase nemişcată în mijlocul copiilor.

În vreme ce primele bombe cădeau undeva prin oraş, iar văzduhul răbufnea de bubuituri, din pîlcul copiilor se desprinse o fetiţă ca de vreo 13 ani Capul mare. cu părul tuns cu maşina, era înălţat pe un gît subţire, gata să se frîngă. Umerii osoşi spărgeau stamba roşie.

— Doamnă, i se adresă cu linişte nu aţi vrea să o luaţi la dumneavoastră pe Sali? S-o vindecaţi de tuse Şi pe mine m-a luat o familie. Nu mă duc pînă n-o ştiu pe Sali la adăpost. Eu sînt mama ei... Am crescut-o de cînd avea doi ani... Cînd au adus-o în lagăr.

În vreme ce deasupra oraşului zburau avioanele purtătoare de moarte, într-o stradă din inima capitalei fetiţa Miri, a doua mamă a Saliei Surghin, rezolva o problemă grea. Salvarea copilei ei.

Aşa a ajuns Sali în casa celei de a treia mame.

★

Înzdrăvenirea copilului mergea greu. Rahitismul pătrunsese adînc în trupuşorul ei. Ca şi spaima... Sta nemişcată pe un scăunel, cu braţele încrucişate, ca o bătrînică, şi privea în gol. Se legăna într-o clătinare orientală, şi cînta cu glas monoton:

Pe deal stau oameni în haine verzi
Cu inimi de piatră.
Ai omorît-o pe mama
L-ai omorît pe tăicuţul meu
Vrei să mă stîrpeşti şi pe mine cîine,
Eu voi trăi.
Şalul moale l-ai furat
Măicuţa mi l-a împletit
Pîine cu unt mi-ai făgăduit
M-ai mîntit
Pîine cu unt nu mi-ai dat, cîine
Eu voi trăi.

Cînd fetiţa începu să se întremeze, a treia ei mamă o luă la plimbare. Sali păşea legănîndu-se ca o răţuşcă pe picioarele rahitice. Se mira în tăcere de tot ce vedea, adaptîndu-se cu greu la o viaţă omenească.

★

Astăzi Sali are 17 ani. E fetiţa cu părul auriu, căreia maică-sa îi arată frumuseţile pămîntului, îmbiind-o să se bucure de ele. Vrea să ajungă inginer. Să construiască oraşe în care oamenii să trăiască fericiţi.

Miri are 24 de ani. E căsătorită şi are o fetiţă de 2 ani.

Amănuntele întunecate nu s-au şters din mintea lor. Noaptea mai tresar din somn înspăimîntate. Sali se vîră în aşternut lîngă maică-sa: se ghemuie înfricoşată, căutînd ocrotire.

Miri se apropie de pătucul fetiţei ei şi o priveşte în tăcere. Pe chipul ei concentrat se iscă dîre întunecate. „Nu, nu..." geme, în vreme ce imaginea celor 4 ani de lagăr se iveşte din adîncul anilor. Somnul copilului ei nu trebuie tulburat. cum a fost tulburat într-o noapte, la aceeaşi vîrstă somnul Saliei Surghin. Copilul ei nu trebuie smuls din pătuc... Urechile copilului ei nu trebuie să audă acel disperat şi jalnic alint „Puică, puişor..." Copilul ei nu trebuie să se trezească orfan, zvîrlit pe pragul unei barăci, cu umerii înveliţi într-un şal, singura amintire de la măicuţa.

Cei ce vor război, să cunoască viaţa ei şi viaţa Saliei Surghin.

Să nu mai fie război.

Nu, nu, protestează Sali. Să nu mai fie război. Nu, nu, protestează toţi copiii lagărului din Bersad, al căror trup a rămas închircit din lipsă de hrană, din pricina frigului şi a bătăilor. Nu, nu. protestează toţi copiii lagărelor de la Maidanek, de la Dachau. astăzi oameni folositori patriei lor. în sufletul cărora lagărele au lăsat urme nesterse. Lăsaţi-ne să trăim, strigă ei. Lăsaţi-ne să muncim, lăsaţi-ne să ne bucurăm de frumuseţea vieţii! Alături de noi sînt toţi oamenii cinstiţi ai lumii acesteia. Ne împletim braţele cu ale lor şi încingem globul cu un brîu ocrotitor. Sîntem mulţi şi puternici.

Ioana Postelnicu

N-am uitat

Parcă mai aud şi astăzi
Bomba, vijiind cumplit.
Clujul meu — ca un zăbranic
Fumul greu l-a împînzit.

Stăruie, întunecate,
Pe al ochilor ecran,
Feţele însîngerate
Sau cu lacrime-noian.

Simt şi-acum vuind pămîntul
Sub blindatele nemţeşti —
Şi văd moartea cum coseşte,
Chiar fugind, cu mîini hoteşti.

„Feuer!" zbiară ofiţerul
Ucigaş, iar tunul greu
Scuipă foc şi-mproaşcă moarte—
Il aud şi-acum, mereu.

Il aud: n-am uitat încă —
Fumu-abia s-a spulberat
Şi sălbaticele glasuri
Strigă iar, au înviat.

Un nou „Wehrmacht" naşte-apusul
Umbra morţii creşte iar.
Dar mai tare-i astăzi viaţa —
Visul morţii e-n zadar.

Trează, stă de veghe lumea —
Oamenii adevăraţi
Apără de moarte viaţa,
Nu mai sînt neînarmaţi.

Tot aşa veghează fata
Aşteptînd primul sărut,
Mama ce-şi întinde sînul
Către-ntîiul ei născut,

Tînărul, care-ar preface
Lumea, pentru mîndra sa,
Tatăl, care şi-ar da viaţa
Pe ai săi spre-a-i apăra...

Faţă-n faţă stau: trecutul
Dornic de un nou prăpăd, —
Viaţa nouă care creşte,
Liberă. Parcă le văd.

Ştiu că-asupra noastră, încă
S-ar putea furtuni stîrni —
Vechea lume, osîndită,
Poate încă pustii.

Şi în mine-ngrijorarea
Pentru om, e vie-acum,
Însă-n sufletul meu, teama
N-are loc, nu-şi face drum.

Sîngele-mi, de-ar fi să curgă
Viaţă nouă-ar înălţa,
Iar apusa lume veche
Ştiu că-n el s-ar îneca.

Horvath Istvan

În romîneşte de **Petre Solomon**

Liliacul timpuriu

Zîmbind printre-ale primăverii ruguri,
În taină, liliacul timpuriu
Întredeschise buzele din muguri.

Dar cerul s-a schimbat în plumburiu.
Zăpada, ploaia, uite, şi-au dat mîna,
Alături bat cu paşii uzi ţărîna
De parcă primăvara n-a venit.
Ţărîna s-a umflat, s-a-mbolnăvit,
A-ncremenit şi-a căpătat pe faţă
Triste pojghiţi, de ghiaţă şi albeaţă.

Împotmoliţi la marginea miriştii
În gînd injură vremea tractoriştii.
String buzele ce le-au crăpat şi tac.
Li-i ud pînă şi pacul de tabac
Şi trebuie să stea în glod. s-aştepte,
S-aştepte pînă timpu-o să se-ndrepte.

Vuieşte lung al strungului ecou
Ca o imensă coardă înstrunată.
Ba-i mohorît prietenul meu nou
Şi-i totuşi mai febril ca niciodată.
Şuieră şerpii şpanului şi curg,
Metalul îşi roteşte curba rază.
Prietenul îmi pare un chirurg
Ce viaţa unui om iubit salvează,
Deşi o piesă de tractor cînd faci,
De obicei nu semeni cu un vraci.

— Ce-atîta grabă-n gesturile tale,
De ce atîta încordare-ţi ceri?
În ale tale palme minerale
De unde ai nestinsele puteri?

— Vezi, ploaia şi zăpada şi-au dat mîna,
Alături bat cu paşii uzi ţărîna,
Împotmoliţi la marginea miriştii
Nerăbdători aşteaptă tractoriştii...
Iar cînd pămîntul s-o zvînta sub soare,
Vor trebui tractoare multe, noi,
Ca timpul scurs şi fără întîrnare
Să-l smulgă tractoriştii înapoi!

Puterile acelor ce-ar munci
Dar sînt siliţi îndureraţi s-aştepte,
În vinele prietenului bat

Şi-n limpezimea gîndurilor drepte.
Prin nevăzute vase revărsate
El a primit neliniştile lor —
Aceasta-i solidaritatea clasei
Şi-i inima prietenilor mei.

S-a înecat lumina-n picle grele
Şi bezne reci au pîlpîit din lut.
Mi-am însoţit prietenul acasă
Şi prin grădina-i tristă am trecut.
În pîlcuri liliacul timpuriu
Se legăna scheletic şi pustiu,
Cu crengile-n cîrlig, ca nişte cîngi.

Muguri căzuţi se destrămau sub crăngi...
M-a întrebat cu vocea sugrumată:
— Tu ce zici? Mai înmugureşte-odată?

Apoi cu degetele aspre, groase,
Arse de şpan şi de rugină roase,
Mi-a arătat ce mari erau să fie
Mugurii fini de floare timpurie...

Prietene cu deget de colos
Ce dă măsura gingăşiei florii,
Iubeşti o floare-atîta de duios —
Cum ştiu să o iubească visătorii;

Prietene, te doare moartea ei
Cum poate doar pe-un mare om să-l doară...
Dar nu ştii? Liliacul timpuriu
Mai poate-nmuguri şi-a doua oară.

Şi-ai dat măsura plinei frumuseţi
Cînd degetele-ţi floarea măsurară...

Tu eşti puterea care-nsufleţeşte
Pămîntul şi-l preface bun şi viu.
Tu răsădeşti în inimile noastre
Şi-n cîntec, liliacul timpuriu.

Prietene, eu de pe-acum aud
Oştiri pornind din marginea miriştii:
Cu brazda vor săpa-n pămîntul ud
Întîiul cînt de slavă, tractoriştii.

Nicolae Labiş

PAGINI DIN TRECUT

O alegere de altădată

Iarna fusese grea... Gheţurile stăruiau încă, deşi eram la sfîrşitul lunii lui Martie... Tulcea, frumosul oraş de pe malul Dunării, aşezat la îmbucătura celor două braţe, Sulina şi Sf. Gheorghe, devenise peste măsură de monoton şi lipsit de vlagă la începutul acelei primăveri.

Muncitorii jucau table prin cafenele, veneau în port, priveau trişti nesfîrşita masă de gheaţă, care încătuşa oraşul ca un uriaş lanţ, se întorceau apoi pe la casele lor amărîţi şi fără speranţă în ziua de mîine.

Şi iată că într-o noapte, zgomote profunde şi înăbuşite ca nişte izbucniri de tunete venite din depărtare, treziră din somn pe locuitorii oraşului nostru...

Mulţi alergară într-un suflet la malul riului:

„Gheaţa a pocnit...!" s-auzi din toate gurile. Oamenii răsuflau bucuroşi...

Zile întregi sloiurile cu forme ciudate călătoriră leneşe spre mare, frecîndu-se între ele, aici cu-n fîşîit aspru, aici într-o legănare de simfonie îndepărtată...

Dunărea îşi cînta cîntecul ei de veacuri, dezvăluindu-şi sub cerul albastru apele line.

Dar bucuria nu ţinu mult!

La Cotul Cetalului se formase un zăpor. Gheţurile se încătecară unele peste altele, durară un zid groaznic, mai uriaş ca de cetate. Oprite în loc, apele năvăliră pe de lături, se revărsară în bălţi, porniră mai departe şi inundară ogoarele, ameninţînd la urmă, chiar oraşul şi portul.

Fură chemaţi în grabă soldaţii din compania de pionieri, care încercară s-arunce cu dinamită în aer zăporul, dar toată străduinţa lor nu dădu nici un rezultat.

Neavînd încotro, armatorii de remorchere şi şlepuri închiriară de la Odesa spărgătorul de gheţuri „Ermak" care veni în grabă de eliberă oraşul.

Vestea eliberării îmbujoră feţele şi aduse bucuria în suflete.

Sosirea celui dintîi vapor cu pasageri fu întîmpinată cu mare alai...

Steagurile fluturară în vînt şi orchestrele de lăutari intonară imnuri de veselie...

O lună se scurse de la „eliberarea" noastră...

Prietenul meu, profesorul N. Pandelea, traducătorul „Eneidei" şi autorul piesei „Ultimul vlăstar", venind de la Bucureşti ne aduse vestea că marele Delavrancea va veni să candideze la colegiul întîi, senat, avînd potrivnic pe Ienică Atanasiu, şeful liberalilor locali.

— Delavrancea să se amestece în mocirla asta politică, unde stăpîneşte trădătorul cauzei muncitoreşti, Ienică Atanasiu? Eşti sigur?

— Da...

— De unde-o ştii?

— Mi-a spus-o Niculae Filipescu.

(N. Pandele publicase discursurile lui Filipescu în volum).

Vestea aceasta, deşi la început mă surprinsese şi-mi dăduse de gîndit mărturisesc că m-a făcut să simt în suflet bucurie...

Voi avea prilejul să-l văd în carne şi oase, la Tulcea, pe marele nostru scriitor, să ascult glasul lui impetuos şi fermecător — aceasta era o mare mîngîiere, nu numai pentru mine, dar pentru noi toţi, acei care îndurasem surghiunul celor şase luni de iarnă aspră, Tulcea neavînd pe atunci cale ferată.

Cu cît zilele treceau, cu atît şi nerăbdarea creştea în sufletele noastre, ale admiratorilor lui Delavrancea. Începurăm chiar a face de strajă la sosirea vaporului de la Galaţi... dar zadarnic, Delavrancea nu se ivea. Unii dintre noi luară vestea drept un zvon. Dar iată că, într-o vreme, cînd rămăseseră numai zece zile pînă la data alegerilor, apăru pe străzile Tulcii trădătorul Ienică Atanasiu, nu singur însă.

Întovărăşit de o ceată de agenţi electorali şi de vestitul Cociaş, administratorul Băncii Naţionale, cu buzunarele pline de bancnote, Ienică deschise aşa-zisa „campanie" electorală.

Mai întîi fură cercetaţi comercianţii, apoi veni rîndul intelectualilor. Promisiuni, ameninţări, credit deschis la Banca Naţională,—nici unul din mijloacele de corupţie, pentru cumpărarea conştiinţelor, nu fuse uitat...

Prin cafenele şi circiumi sergenţii de stradă, îmbrăcaţi civil, derbedei cu bite în mînă, beau şi făceau propagandă, înjurînd pe marele Delavrancea...

— Mai vine ori nu, maestrul Delavrancea să candideze? întrebă într-una din zile unul din prietenii mei, pe Ştefan Borş, fost primar al oraşului şi susţinătorul candidaturii lui Delavrancea.

— Cum de nu... Am depus şi candidatura la tribunal, am făcut toate formele..., îl aşteptăm din zi în zi, din ceas în ceas, ne asigură Ştefan Borş...

A doua zi seara, cînd nimeni nu se aştepta, sosi şi marele scriitor, cu un remorcher.

Mai rămăseseră doar cinci zile pînă la alegeri.

Noi toţi credeam că scriitorul va începe a face vizite cel puţin marilor comercianţi şi intelectualilor, care votau la colegiul întîi... Delavrancea nici nu se gîndea la lucrul acesta...

Îmbrăcat cu un pardesiu de primăvară gris şi pe cap cu o pălărie cu borurile mari, de sub care se iveau şuviţe din părul lui bogat, începu a vizita împrejurimile oraşului, a se urca pe colnicul Horei, de unde se desfăşura întreaga panoramă a deltei, a cerceta geamiile, bisericile, a se interesa de trecutul, nu prea îndepărtat, al stăpînirii turceşti...

— Ei, cucoane Ştefanache, în loc să faceţi propagandă, văd că mai mult vă primblaţi, se adresă într-o zi lui Ştefan Borş un muculit al oraşului, un oarecare avocăţel, referindu-se la marşurile pe care trebuia să le facă primarul cînd îl însoţea pe Delavrancea în plimbările lui.

— Ce să fac... scriitorul... e scriitor, e Delavrancea, răspunse Ştefan Borş grăbit, dînd din mîini.

Dar în vremea aceasta, administraţia judeţului şi trădătorul Ienică, luaseră toate măsurile de prevedere.

În judeţ se declară febra la vite şi barierele fură închise. Toţi alegătorii la colegiul întîi, senat, fură supraveghiaţi îndeaproape, iar cei ce ar fi îndrăznit să plece în judeţ riscau să fie trimişi de jandarmi din post în post, pe jos, la urma lor.

În port, agenţi ai siguranţei cercetau orice remorcher, orice barcaz cu care-ar fi putut să se strecoare vreun partizan al opoziţiei...

Tulcea era cu adevărat un oraş asediat.

Care nu fu surpriza cînd, cu două zile înainte de votare, la vremea prînzului, pe cînd străzile erau pline de lume, se iviră pe neaşteptate, prin mulţime, doi pui de tătari desculţi şi cu fesul pe cap, ţinînd în mînă

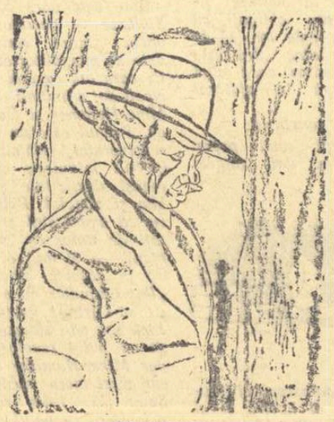

DELAVRANCEA

Desen de ISER 1911

teancuri de afişe şi strigînd într-o romînească stîlcită: „Conferinţă Delavrancea... Conferinţă Delavrancea..."

Pe dată, lumea dădu năvală, să rupă din mîinile puilor de tătari foile, pe cînd agenţii guvernului încercau să-i ia la goană.

În oraş vestea se împrăştie, mai repede ca dusă de vînt, iar întrebarea pe care şi-o punea fiecare, era: va reuşi oare Delavrancea să-şi ţină conferinţa?

Revăd şi astăzi ca într-un vis, după patruzeci de ani trecuţi, sala destul de lungă, mirosind a vopsea proaspătă şi a tencuială, cu pereţii cenuşii, revăd şi scena mică, pe care trebuia să apară marele scriitor... Şi gîndul meu se îmbracă în melancolia unei dureri amare, cînd mi-aduc aminte de tragedia vieţii noastre din trecutul oligarhic.

În jurul sălii, care trebuia să devină mai tîrziu cinematograful tîrgului, stau postaţi agenţi şi gardieni şi notează numele fiecărui cetăţean care a avut curajul să vină la conferinţă...

Cu inima strînsă, noi, admiratorii scriitorului, de la locul nostru, mereu întorceam capetele cînd auzeam paşi răsunînd în spatele nostru; de teamă ca scaunele să nu rămînă goale — inimile noastre tresăreau de bucurie văzînd că încă un grup a răsărit în sală.

Ce greu îmi vine să descriu acum, după atîta timp scurs, simţămintele care-au cuprins întreaga sală la ivirea marelui scriitor...

Mi-aduc aminte de cele cîteva aplauze timide la început, de chipul lui Delavrancea impunător, cu brazde adînci de-a lungul obrajilor cu pometi ieşiţi, de părul lui în neorînduială, ca o coamă de leu agitat; îi revăd palmele ridicate în dreptul tîmplelor, salutîndu-ne, şi-i aud vocea molcomă, aproape duioasă, începînd:

— Domnilor, v-am invitat în această sală ca să vă vorbesc despre „Doina" şi nu despre politică ...Doina, cîntecul care caracterizează suferinţele de veacuri ale neamului nostru.

Un ropot de aplauze izbucni la sfîrşitul frazei...

Privirile se cercetară întrebătoare... nimeni dintre cei de faţă nu se aşteptă la o astfel de cuvîntare a maestrului...

Delavrancea tăcu cîteva clipe, privi în gol, apoi, fixîndu-şi ochii spre fundul sălii, începu să desfăşoare cu un elan crescînd armonia verbului lui de aur. Evocarea durerilor şi a vitregiei care au lovit poporul nostru în decursul veacurilor. numai o minte şi-un talent îndurerat ca ale lui puteau s-o înfăţişeze...

Ceasul acela, petrecut sub farmecul plin de vrajă al analizei atît de profunde a doinei, de la origine pînă-n zilele noastre, a rămas neşters în amintirea mea.

Delavrancea nu mai era omul Delavrancea: vocea lui devenise blîndă şi duioasă, un murmur de ape în amurgul serii, cînd ne aduse aminte de cîntecul poporului nostru:

„Cine zace-n închisoare
ocolit de vînzători?
Este Tudor, e oşteanul
ce-nspăimîntă pe păgîni"

apoi deveni furtunoasă, cînd ne înfăţişă suferinţele poporului, amintind versurile:

„Bate-i, doamne, pe ciocoi
Cum ne bat şi ei pe noi".

şi cînd aminti de luptele lui Ştefan cel Mare şi recită versurile prin care poporul îl glorifică pe acel care o viaţă întreagă se luptase apărîndu-şi ţara:

„Ştefan, Ştefan domn cel Mare
Pune pieptul la hotare,
Bate hoardele tătare"

sala întreagă se ridică în picioare. Într-un elan de nedescris, toţi cei de faţă părăsiră locurile, s-apropiară de mica scenă şi, privindu-l drept în faţă pe maestrul cuvîntului, ca într-un delir, nu-şi puteau opri explozia sufletească faţă de vraja cuvîntării lui...

Cînd se făcu tăcere, ochii scînteietori ai lui Delavrancea se fixară asupra celor de faţă, mingîietori şi blînzi.., şi întinzînd amîndouă braţele ca într-o binecuvîntare, cu-o voce molcomă, şoptì lin, apăsînd pe fiecare cuvînt:

— Acum, după ce m-aţi onorat cu prezenţa — vă mulţumesc, domnilor... şi vă rog să vă despărţiţi în cea mai mare linişte... Nu voiesc ca venirea mea aici să vă prilejuiască neplăceri, atît dumneavoastră, cît şi familiilor dumneavoastră.

Delavrancea sfîrşi cuvîntarea, îşi duse mîna prin coama de păr, îşi luă pardesiul pe mînă şi mai înainte ca mulţimea să se poată urca pe scenă ca să-l felicite, ieşi pe uşa din dos a sălii — care dădea în port.

Vestea conferinţei despre doină ţinută cu atît elan de maestrul Delavrancea, entuziasmul care stăpînise sala, puseră pe gînduri pe trădătorul Ienică Atanasiu, ca şi pe acoliţii săi, în frunte cu prefectul judeţului.

Temîndu-se de o răbufnire, încă din zori agenţii guvernului au prins a-i vizita pe cei îndoielnici. dar mai ales pe acei care luaseră parte la conferinţă.

Alegătorii de la ţară, porniţi de cu noapte sub paza noturilor şi a jandarmilor, fură transportaţi de-a dreptul la hanuri — unde mîncarea şi băutura erau din belşug... ca apoi, pe căprării şi sub strasnică pază, să fie porniţi spre localul de vot...

De dimineaţă pînă la apusul soarelui ţinu această mascaradă, care se numea alegere sub regimul politic burghezo-moşieresc...

Toată ziua aceea maestrul Delavrancea nu fu văzut decît de vreo două ori în faţa primăriei...

Şi totuşi, seara, la despuierea scrutinului, care a fost surpriza? Din şaptezeci şi cinci de voturi, cîte trebuiau ca să fie ales, numai opt îi lipsiră maestrului. „Şi cînd te gîndeşti că maestrul n-a cheltuit un ban, n-a vorbit cu nici un alegător, n-a făcut cinste nimănui. Şi totuşi era cît pe ce să fie ales! Care să fie cauza?" întrebă un profesor pe prietenul meu Pandelea „Care să fie cauza?" „Cauza? Adică pe cine? răspunse Niculae Pandelea, scoţîndu-şi ochelarii şi ştergîndu-i de aburelă. Mai întîi revolta lumii împotriva unei administraţii ticăloase. Şi al doilea, semnul că stăpînirea cu clomagul şi a-tot-puternicia unei clase oligarhice, care vrea să pună stăpînire şi pe voinţa oamenilor cum a pus şi pe bogăţiile ţării, nu mai merge...

Viitorul ne va dovedi..."

Iar a doua zi, înainte de plecarea vaporului, într-un grup de cetăţeni care făcură cerc în jurul maestrului şi-l întrebară ce părere are despre alegeri. Delavrancea răspunse zîmbind:

— Ce apusuri frumoase de soare aveţi, — am auzit că de la Cocoş, la Teliţa, sînt năduri de tei.

— Da, domnule Delavrancea.

— Voi veni neapărat să le vizitez...

Şi strîngînd voios mîna celor de faţă, cu mişcări pline de vigoare, Delavrancea se urcă pe punţea vasului.

N. Dunăreanu

Primăvară la Varşovia

Cînd la noi în Bucureşti castanii sînt în floare, la Varşovia primăvara abia începe. În acest an a venit tîrziu. Cu atît mai mult s-au bucurat de sosirea ei copiii. La Varşovia sînt multe parcuri şi spaţii verzi, fiecare cu clienţii săi — permanenţi şi vremelnici — din rîndurile generaţiei celei mai tinere, ale acelei generaţii ce nu cunoaşte războiul decît din povestite.

Şi totuşi în Varşovia războiul mai trăieşte, e o realitate vie, pe care oricine o poate sezisa. Zi de zi ruinele înnegrite ale palatelor şi caselor de altădată amintesc locuitorilor Varşoviei de ceea ce a fost, în timp ce noile realizări şi noile construcţii deschid larg zările viitorului. S-ar putea spune că nicăieri în lume, ca în Varşovia, trecutul, prezentul şi viitorul nu trăiesc într-o atît de indisolubilă întrepătrundere. Cine a petrecut măcar cîteva zile în Varşovia, va păstra pentru toată viaţa amintirea ei. La fiecare pas, case mari, luminoase, construite din piatră dură, se învecinează cu resturi ale unor ziduri ce niciodată nu vor mai deveni case. În afară de strada „Novîi sfist" („Lumea nouă"), reconstruită în întregime, şi de „Staroie miasto" — „Oraşul vechi", — care a fost nu numai reconstruit dar şi restaurat, — rar poţi întîlni în Varşovia o priveliştе în care să nu se completeze — într-o stranie armonie — ruine, case noi, strălucind de curăţenia proaspetelor zugrăveli, şi schelării.

O caracteristică a Varşoviei, care te impresionează deosebit de plăcut, e curăţenia. Oricît de devreme ai ieşi din casă, te întîmpină străzile proaspăt spălate, parcă lustruite. Oraşul care se construieşte acum e un oraş spaţios, cu străzi largi, drepte, cu multă verdeaţă, cu ansambluri de clădiri impresionante, grupate în jurul unor locuri-cheie. O mare parte a copacilor sînt tineri, mai tineri decît libertatea ţării. Totuşi au şi învăluit capitala Poloniei într-o dantelă de prospeţime.

Curat, ca şi oraşul, e cerul.

Cerul de primăvară e plin de farmec ori şi unde. Dar, parcă Varşovia are ceva în plus. Într-o pădure, dacă te culci pe iarba proaspătă dintr-un luminiş şi te uiţi printre crengile copacilor spre albastrul înălţimilor, nenumărate firişoare albe încep să-ţi joace împletindu-se în faţa privitor. În oraşele pline de fum şi de praf firicelele acestea albe — crimpeie din basmele copilăriei — dispar. În Varşovia — nu. Oraşul parcă e scăldat într-o baie de lumină pală, străvezie. Iar gazoanele parcurilor sînt atît de verzi, încît te îmbie mereu să încalci regulile elementare ale disciplinei citadine şi să te întinzi jos, ca într-un luminiş de pădure.

În acest oraş a avut loc în primăvara acestui an unul din cele mai de seamă evenimente internaţionale : — cele opt state participante la Conferinţa de la Moscova de la sfîrşitul anului trecut (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, Polonia, România, Ungaria şi U.R.S.S.) au semnat Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală. Tot aici a fost constituit Comandamentul unificat al forţelor armate ale celor opt state.

Pe drept cuvînt se poate spune : era greu de găsit un oraş mai potrivit pentru găzduirea conferinţei, un loc mai indicat pentru consfinţirea alianţei de nezdruncinat între ţările lagărului păcii.

Prin toate lucrările conferinţei, prin declaraţiile şefilor delegaţiilor guvernamentale, prin comentariile presei democratice ca şi prin năzuinţele sutelor de milioane de oameni simpli, cu priviri aţintite, în aceste zile, spre Varşovia, a trecut ca un fir roşu o idee unică : *ideea nobilă a apărării păcii.* Între cele opt state, ai căror reprezentanţi s-au întrunit la 11 mai 1955 la Varşovia, există vechi şi trainice legături de prietenie şi colaborare multilaterală. De ce a fost nevoie atunci de un tratat nou ? Tocmai pentru că — aşa cum se arată în preambulul tratatului, recentele evenimente din apus *„agravează primejdia unui nou război şi creează o amenінţare pentru securitatea naţională a statelor iubitoare de pace".* Avînd în vedere noile condiţiuni create în ultimul timp, participanţii la Conferinţa de la Varşovia au recunoscut în unanimitate — aşa cum a arătat tovarăşul Bulganin în cadrul mitingului ţinut în ziua semnării tratatului — că *„această colaborare trebuie întărită şi lărgită şi mai mult"*, că *„ea trebuie extinsă şi în domeniul eforturilor militare ale ţărilor iubitoare de pace, prin crearea unor forţe armate unificate şi a unui comandament unificat".*

Două realităţi domină situaţia internaţională în momentul de faţă : ratificarea acordurilor de la Paris care duce spre reînvierea militarismului german pe de o parte; politica de pace a Uniunii Sovietice şi a celorlalte state iubitoare de pace, năzuinţa arzătoare a popoarelor de a apăra şi a consolida pacea, pe de altă parte.

Oraşul Varşovia îţi oferă mărturii pentru amîndouă.

Puţine oraşe sînt pe lume care să fi cunoscut, în măsură în care a cunoscut Varşovia, ce înseamnă militarismul german. În multe din parcurile Varşoviei potecile sînt acoperite — în loc de nisip — cu pulbere de cărămidă pisată. E ultimul serviciu pe care-l îndeplinesc resturile ziduri-lor sfîrtecate de bombe şi schije. În locul unde a fost altădată ghettoul Varşoviei se înalţă azi un splendid monument ridicat pentru veşnica glorificare a eroismului fără seamăn al răsculaţilor. Jur împrejur sînt case. Casele acestea sînt construite direct pe moloz. Hitleriştii au ucis pe toţi bărbaţii din ghetto, au mînat spre pieire pe toţi bătrînii, femeile, copiii. Au distrus oraşul casă cu casă, sistematic, calculat. A rămas numai molozul. Pe o suprafaţă de mulţi kilometri pătraţi, cît puteai cuprinde cu ochiul, numai moloz, moloz, moloz... Era atît de mult moloz, încît era imposibil să-l cari, să curăţi locul. Atunci, după eliberare, inginerii polonezi au descoperit un procedeu ingenios pentru a transforma molozul în piatră dură, injectîndu-l cu o soluţie specială. Astfel s-au înălţat case pe movile întregi de moloz. În aceste case, astăzi trăiesc oameni. În odăile acestor case se nasc copii, şcolarii caligrafiază stîngaci primele litere ale alfabetului pe caietele liniate, iar tinerii îşi fac declaraţii de dragoste. În aceste case, nenumăraţi cetăţeni ai lumii noi construiesc planuri de viitor. Iar sub ei se întinde molozul. Un ocean de moloz. Oare n-au dreptul aceşti oameni să declare în auzul întregii lumi : nu vrem ! nu vrem să admitem un nou război ! !

Minunată e primăvara la Varşovia ! Spre seară, cînd razele soarelui mîngîie parcă acoperişurile lucitoare ale noilor clădiri, străzile se umplu de oameni, magazinele sînt pline, copiii pedalează nebunatic pe micile lor biciclete, pe aleele parcurilor. Zidarul încercat lasă mistria şi, după ce a aruncat o ultimă privire asupra oraşului drag, coboară încet în stradă. Se opreşte lîngă un megafon şi ascultă ultimele rezultate de la „cursa păcii". Apoi, după ce a cumpărat cele trebuincioase, se îndreaptă spre noul cămin unde-l aşteaptă familia. Nu ştiu — poate casa în care locuieşte, tot el a construit-o ? Curînd coboară noaptea. Oraşul însă continuă să trăiască prin sufletele vii ale unui milion de oameni. Înainte de război Varşovia a avut un milion şi trei sute de mii de locuitori ; îndată după eliberare — o sută cincizeci de mii. Acum numărul locuitorilor se apropie iar de un milion. Într-un asemenea ritm viaţa creşte numai primăvara.

Pe o uriaşă întindere de pămînt, de la Weimar pînă în Şanhai, din Ciuhotka pînă în Tirana, înfloreşte viguros primăvara societăţii umane. Trezită la viaţă de salvele „Aurorii", primăvara aceasta a înmugurit bogat şi primele cîncinale sovietice, pentru a rodi apoi, alături de Uniunea Sovietică în încă unsprezece ţări. Ca un viscol în sfîrşit de martie, se ridicase în faţa primăverii războiul anilor 1941-1945. Dar aşa cum spune poetul rus Tiutcev :

Ei puţin îi pasă,
S-a spălat cu zăpadă
Şi mai frumoasă a devenit
În ciuda duşmanului.

Sîntem în mai. Se apropie vara. În citadela primăverii omeneşti două sute de milioane de oameni construiesc societatea comunismului.

Semnele erei noi se văd de departe. Unul călător, care ar travesa Europa pe jos, din apus spre răsărit, primul semn al veacului comunist i-ar apărea la Varşovia. E Palatul Culturii — impunătoarea clădire cu 32 de etaje, simbol al prieteniei polono-sovietice, un exemplu strălucit al noilor raporturi internaţionale ce s-au stabilit între popoarele libere.

Palatul Culturii îl zăreşti în Varşovia, în orice parte a oraşului te-ai găsi. E ca o sentinelă veşnic trează, care supraveghează cu grijă cum se înalţă, văzînd cu ochii, fraţii săi mai mici — edificiile oraşului socialist. E ca un far care anunţă pe călător încă de departe — şi în spaţiu şi în timp — că a păşit în împărăţia primăverii.

Palatul Culturii se vede şi din Piaţa Dzerjinski. În această piaţă s-au adunat în după-amiaza zilei de 14 mai peste două sute de mii de locuitori ai Varşoviei. La mitingul deschis de Erji Albrecht, preşedintele Radei Narodove oräşeneşti, au luat cuvîntul Iosef Cyrankiewicz, preşedintele Consiliului de Miniştri al R. P. Polone, N. A. Bulganin, preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. şi Pin De-huai, locţiitor al premierului Consiliului de Stat şi ministru al Apărării al R. P. Chineze. Era o manifestare grandioasă. Mulţimea adunată a exprimat în nesfîrşite urale gîndul care leagă azi pe toţi partizanii păcii, dinlăuntru şi din afara lagărului socialist : de a sprijini cu toată energia hotărîrile Conferinţei de la Varşovia.

Piaţa clocoteа fără contenire. Cînd N. A. Bulganin a anunţat numirea tovarăşului Konev, mareşal al Uniunii Sovietice, în calitate de comandant suprem al forţelor armate unificate ale celor opt state, ovaţiile au izbucnit ca o furtună. Strigătele spărgeau văzduhul, parcă răspîndindu-se cu iuţeală în alte oraşe, în alte ţări, pe toată întinderea imensă a lumii noi.

În zare, Palatul Culturii se înalţă triumfal, ca un far. Jur-împrejurul palatului, chiar în imediata lui vecinătate, sînt multe ruini. Ruinele vorbeau şi ele la miting. Vorbeau despre război. Despre grelele jertfe ale eroicului popor sovietic învingător, despre suferinţele Poloniei — la fiecare 1.000 de oameni, Polonia a pierdut în război 220 — despre cruzimea robie hitleristă în care a fost aruncată Cehoslovacia de cavalerii politicii müncheneze, despre tragedia adîncă a poporului german însuşi, despre marile nenorociri pe care le-a prilejuit militarismul german Ungariei, Bulgariei, Albaniei. Se auzea desluşit şi vocea poporului român. Ruinele din preajma Palatului Culturii din Varşovia se prelungeau parcă pînă în ruinele Iaşului, Galaţilor şi ale altor oraşe şi sate din Moldova.

Într-o şedinţă plenară a conferinţei, vorbind în numele Republicii Populare Române, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a evocat în cuvinte emoţionante durerile trecute ale poporului român, cele două ocupaţii, jaful hitlerist, sacrificarea a sute de mii de fii ai ţării într-un război criminal, lagărele, pogromurile, asasinatele. La Iaşi şi la Galaţi, ca şi la Varşovia, sînt multe clădiri ciuruite de gloanţe. Clădirile se restaurează, negreaua funinginii se acoperă cu albul strălucitor al tencuielilor proaspete. De pe zidurile oraşelor urmele războiului vor dispare în cele din urmă. Însă din amintirea oamenilor niciodată.

Ca un splendid simbol al forţei creatoare a omenirii deschise se ridică în mijlocul Varşoviei Palatul Culturii. Nesecate sînt forţele primăverii Niciodată încă n-a avut omenirea asemenea posibilităţi de a clădi, de a construi, de a crea, de a valorifica însutit cuceririle geniului uman pentru binele tuturor, pentru Om şi numai pentru Om ! Dar pentru aceasta e nevoie de pace ! Pacea trebuie apărată. Ca un uriaş clopot a sunat lozinca aceasta la mitingul de la Varşovia. Dacă se găsesc pe acest pămînt oameni care vor să înăbuşe primăvara omenirii, care vor să ruineze din nou ceea ce truda neostenită, a oamenilor liberi a clădit şi a reclădit, care vor să înece în sînge rîsul şi bucuria copiilor, care vor să hrănească şi să asmută din nou fiara a cărei lăcomie a adus pînă acum atîtea suferinţe umanităţii, aceşti oameni trebuie să ştie : uneltirile lor sînt descoperite, lumea păcii ia toate măsurile pentru ca ele să fie zădărnicite ! Pentru pace ! În numele păcii !

În Piaţa Dzerjinski din Varşovia se auzeau cuvintele lui N. A. Bulganin. Şi se părea că vin de departe, din vîrful ascuţit al Palatului Culturii, pentru a se răspîndi în milioane şi milioane de ecouri, în toate colţurile globului pămîntesc :

„Noi vrem pace !

În acelaşi timp declarăm ferm şi hotărît că vom lua toate măsurile pentru ca frontierele noastre să devină inviolabile, iar pacea popoarelor noastre de nezdruncinat !"

N. A. Bulganin vorbea de pe tribuna din colţul pieţii. Alături, pe un uriaş portativ, stăteau înşirate steagurile celor opt state participante la conferinţă şi steagul Republicii Populare Chineze. Erau steaguri mari, uriaşe. Fîlfîiau în vîntul de primăvară, care le ridica mereu. Formau un zid, un splendid zid multicolor. Tovarăşul Bulganin vorbea. Iar oamenii se gîndeau: oare există în lume forţă în stare să dărîme un asemenea zid ? Oare nu e limpede că oricine va cuteza să se atingă de un asemenea meterez se va prăbuşi zdrobit ?

Mihai Novicov

PENTRU APĂRAREA PĂCII ÎN LUME

În cursul săptămînii trecute a avut loc la Varşovia un eveniment istoric de cea mai mare însemnătate pentru întreaga omenire: Conferinţa pentru asigurarea păcii şi securităţii în Europa. La conferinţă au luat parte delegaţiile Republicii Populare Albania, Republicii Populare Bulgaria, Republicii Cehoslovace, Republicii Democrate Germane, Republicii Populare Polone, Republicii Populare Române, Republicii Populare Ungare şi Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. La conferinţă a luat de asemenea parte reprezentantul Republicii Populare Chineze în calitate de observator. Cu acest prilej a fost încheiat între ţările participante la conferinţă Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală şi a fost organizat un Comandament militar unificat cu sediul la Moscova. Ţări ce însumează aproape jumătate din populaţia Europei, la care se adaugă adeziunea Republicii Populare Chineze cu uriaşa ei forţă, reprezentată prin unitatea moral-politică a poporului ei de 600 milioane de oameni, au realizat prin rezultatele Conferinţei de la Varşovia un zid puternic în calea imperialismului aţiţător la un nou război, au făcut un însemnat pas înainte pe drumul făuririi unei eficiente securităţi colective în faţa primejdiei reînvierii militarismului german neohitlerist.

În declaraţia făcută la deschiderea conferinţei, tovarăşul N. A. Bulganin, şeful delegaţiei sovietice, a spus : „Noi nu sîntem adepţi ai politicii „de pe poziţii de forţă". Noi nu tindem spre război. Noi nu vrem cursa înarmărilor, noi sîntem pentru cele mai radicale măsuri în vederea dezarmării.

Resursele pe care noi trebuie în prezent să le cheltuim pentru scopuri militare, am prefera să le cheltuim pentru scopuri paşnice, pentru ridicarea bunei stări materiale a popoarelor noastre. Dar cînd împotriva noastră se creează blocuri militare, cînd ţările noastre sînt încercuite cu baze militare şi ameninţate cu un război atomic, nu putem rămîne inactivi. În aceste condiţii, avem obligaţia de a lua contramăsuri".

Tocmai aceasta este ideea fundamentală a tratatului încheiat la conferinţă: ideea nobilă a apărării păcii, ideea salvării umanităţii de ameninţarea unui nou război, ideea nobilă a luptei unite pentru apărarea civilizaţiei, pentru apărarea muncii constructive, pentru apărarea vieţii şi libertăţii omului.

Conferinţa de la Varşovia a constituit o reacţie legitimă în faţa celor mai proaspete acţiuni agresive şi aventuriste ale guvernanţilor din S.U.A., Anglia, Franţa, Germania Occidentală şi ale guvernanţilor din ţările vest-europene ce-i urmează docili, care, ratificînd acordurile de la Paris, dau friu liber militariştilor şi revanşarzilor vest-germani. În faţa primejdiei deosebite pe care o reprezintă de trei ori blestematul Wehrmacht, împotriva ameninţărilor făţişe pe care azi nici nu le mai ascund foştii generali şi feldvebeli nazişti reintegraţi în drepturile, uniformele şi armele lor, Conferinţa istorică de la Varşovia a demonstrat în acest ceas de mare răspundere în faţa întregii umanităţi, voinţa nestrămutată de luptă pentru apărarea păcii a ţărilor din lagărul socialist.

Popoarele Europei şi întregii lumi îşi îndreaptă privirile cu legitimă speranţă şi încredere înspre puternicul lagăr al păcii, înspre ţările care-au semnat la Varşovia Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală. Oamenii simpli din întreaga lume socotesc pe drept cuvînt acest tînăr şi viguros organism de apărare a păcii şi securităţii, ca pe o forţă capabilă să zădărnicească odioasele planuri agresive ale aţiţătorilor la un nou război.

Nimeni nu mai crede astăzi în asigurările făţarnice ale aţiţătorilor la un nou război, prin care caută să se arate că ţelurile noului Wehrmacht n-ar fi atît de belicoase pe cît ar părea din mărturisirile pripite şi avîntate ale generalilor nazişti puşi din nou în posturile de comandă ale armatei vest-germane.

În două rînduri pînă acuma, în secolul nostru, militarismul prusac şi-a dat arama pe faţă. În două rînduri pînă acuma, prin războaiele mondiale de jaf şi de cotropire pe care le-au dezlănţuit, la interval de numai douăzeci şi cinci de ani, junkerii prusaci au semănat pe cîmpiile Europei jalea şi moartea, au trecut prin foc şi sabie zeci şi zeci de oraşe europene, mii de sate paşnice, zeci şi zeci de milioane de oameni.

În declaraţia pe care a făcut-o la Conferinţa de la Varşovia în numele poporului român, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a spus : „Drumul militarismului, pe care Adenauer duce Germania Occidentală, este drumul care a dus în repetate rînduri poporul german la dezastre naţionale, este drumul transformării tineretului vest-german în carne de tun la dispoziţia imperialiştilor americani, drumul catastrofei".

Reliefînd opoziţia tot mai activă a poporului german împotriva planurilor agresive, relevînd însemnătatea deosebită a luptei pe care o duce R. D. Germană pentru unificarea Germaniei, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a spus în continuare : „În aceste împrejurări de o deosebită importanţă pentru pacea în Europa şi pentru destinele poporului german, este faptul că forţele democratice şi paşnice ale poporului german dispun de un puternic bastion — R. D. Germană.

Republica Populară Română este profund interesată în restabilirea unei Germanii unite, democratice şi paşnice. Poporul nostru salută lupta patriotică pe care o duc R. D. Germană şi toate forţele patriotice din Germania Occidentală pentru unificarea paşnică şi democrată a Germaniei, împotriva remilitarizării, împotriva planurilor forţelor agresive".

Acestea sînt faptele. În eroica Varşovie renăscută din ruine, a fost semnat actul legitim de apărare a popoarelor împotriva ameninţării unui nou război. Întregii omeniri îi este limpede că aci a fost semnat un tratat în care se consfinţeşte voinţa nestrămutată de a se apăra nu numai viaţa şi zidurile Varşoviei, ale Minskului, ale eroicului Lidice, ale Ploeştiului ori Dimitrovgradului recent construit, ci şi viaţa încercatului Oradour sur Glâne, ars odată de hitlerişti, viaţa şi zidurile Londrei, ale străvechiului Coventry, viaţa copiilor din Liège şi Copenhaga, din Narvik şi din satele înşirate pe însoritele ţărmuri italice, viaţa întregii Europe ; cultura ei milenară, comorile ei artistice şi viaţa popoarelor ei îşi găsesc astăzi în Tratatul încheiat la Varşovia o pavăză puternică în faţa ororilor morţii, în faţa ameninţării unui nou război.

Pe această linie se aşează şi recentele propuneri ale Uniunii Sovietice privind problema reducerii armamentelor, interzicerii armelor atomice şi înlăturării primejdiei unui nou război, propuneri care au fost prezentate Adunării Generale a O.N.U.

Aceste propuneri dovedesc din partea Uniunii Sovietice o grijă neistovită pentru salvarea civilizaţiei umane, pentru dezvoltarea şi apărarea păcii, pentru progres. Nu bombe cu hidrogen, ci folosirea energiei nucleare în scopuri paşnice ; nu psihoza războiului rece, ci cunoaştere reciprocă şi crearea unei atmosfere de încredere în relaţiile dintre ţări şi măsuri practice pentru micşorarea încordării internaţionale ; nu baze militare, ci tratative sincere pentru soluţionarea paşnică a diferendelor existente — iată punctele programatice prezentate de către Uniunea Sovietică şi susţinute cu unanimă căldură de către toate popoarele iubitoare de pace, de către opinia publică mondială.

Datoria noastră, a scriitorilor, datoria noastră sfîntă este de a sprijini cu puteri sporite, prin lucrările noastre, voinţa fierbinte a poporului nostru şi a umanităţii întregi, de a apăra pacea, de a lupta pentru biruinţa deplină a păcii.

Petru Vintilă

Comentatorul postului francez de televiziune, informînd despre ratificarea oficială a acordurilor de la Paris, a anunţat : „D-l Pinay a transmis felicitări cancelarului Hitler".
După cum s-a aflat, d-l Pinay l-a felicitat pe cancelarul Adenauer.

ADENAUER: Ce zici, mein Führer? L-a luat gura pe dinainte!...
Desen de ROSS

Activitate literară la Cîmpulung-Muscel

Dacă în 1951, cînd a luat fiinţă cercul literar „Alexandru Sahia" din Cîmpulung-Muscel, din 47 membri, 43 erau elevi, 3 intelectuali şi un muncitor, acum, din 29 membri activi, 5 sînt intelectuali, 12 elevi, iar 12 sînt muncitori, ceea ce oglindeşte orientarea justă a acestui cerc literar, care este prezent în mijlocul muncitorilor mineri din bazinul carbonifer Schitu-Goleşti, precum şi în mijlocul muncitorilor forestieri din regiune.

Prin manifestări publice, şezători literare în oraş şi la locul de muncă, prin cursuri de orientare literară, şedinţe săptămînale de lucru, prin organizarea de prezentări literare, expoziţii ale cărţii, — cercul literar „Alexandru Sahia" a reuşit să trezească în Cîmpulungul Muscelului un deosebit interes pentru literatură.

În urma acestei activităţi de zi cu zi, în presă au apărut scrieri de: V. Tulnic, H. Zileru, S. Comăniţă, I. V. Poenaru. Elevul Eusebiu Ştefănescu, cel mai tînăr membru al cenaclului, în vîrstă de 11 ani, cîntă viaţa fericită a copiilor din R.P.R. Muncitorul forestier Simion Staicu, într-un amplu poem, se străduieşte să redea ura neînduplecată a celor ce muncesc împotriva asupritorilor de ieri şi împotriva aţiţătorilor de azi la un nou război. Damian Ureche, de la mina Pescăreasa, înfăţişează în versuri dragostea cu care el scoate cărbune pentru industria patriei noastre. La fel şi muncitorii din bazinul carbonifer Schitu-Goleşti: Florian Oprescu, Petre Geantă, Liviu Proca, Sergiu Godea, Constantin Oprescu şi alţii. Gheorghe Negru-Iezer a scris o nuvelă inspirată din viaţa muncitorilor forestieri. Pentru cel de-al cincilea Festival al tineretului şi studenţilor pentru pace şi prietenie de la Varşovia, a scris o nuvelă tînăra Doina Giurcă. Ion Dobrescu cîntă viaţa nouă a ostaşilor din armata poporului. Emilian Grecu, în versuri satirice, înfierează birocratismul. Sebastian Cornăţeanu scrie versuri pentru copii. Ioana Stoian a terminat o piesă de teatru din viaţa muncitorilor mineri. Toate acestea ilustrează numai în parte activitatea susţinută a cercului literar „Alexandru Sahia" care a organizat o întîlnire a iubitorilor de literatură din Cîmpulung-Muscel cu laureaţi ai Premiului de Stat, poeţii Nina Cassian, Mihu Dragomir şi Nicolae Tăutu.

În prima parte a acestei reuniuni a avut loc o şedinţă de lucru a cercului în care elevul Eusebiu Ştefănescu şi muncitorii Simion Staicu şi Damian Ureche au citit din versurile lor. Scrierile au fost rînd pe rînd analizate de cei trei poeţi, care — după ce au arătat părţile realizate ale fiecărei poezii, spre a da un ajutor concret tinerilor scriitori. — au scos în evidenţă scăderile fiecărei lucrări în parte.

După şedinţa de lucru a cercului literar „Alexandru Sahia", seara, în aceeaşi sală a Casei Sindicatelor a avut loc întîlnirea poeţilor cu iubitorii de versuri din Cîmpulung, adunare la care au luat parte, în afară de membrii cercului literar, numeroşi muncitori, ostaşi, profesori şi elevi.

La începutul reuniunii, poeţii Nina Cassian, Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu au recitat versuri din opera lor. Au luat apoi cuvîntul Gabriela Mihai, Sebastian Cornăţeanu, Viorica Savin, Mircea Lazăr, Eugenia Toma, Ion Dragnea, Damian Ureche, Camil Grigorescu, Vasile Tudoran, Florica Toboşaru, Stelian Tomescu, Tudor Diaconu şi Ion Dobrescu.

ÎNTÎLNIRI CU CITITORII

Vineri, 20 mai, ora 17, Uniunea Scriitorilor din R.P.R. organizează la Librăria Nr. 17 din B-dul General Magheru nr. 6, întîlnirea scriitorului Eusebiu Camilar cu cititorii săi.

★

Duminică, 22 mai a.c., în cadrul manifestărilor „Întîlniri cu cititorii" organizate de Uniunea Scriitorilor din R.P.R., vor avea loc următoarele reuniuni în regiunea Bucureşti : În oraşul Giurgiu scriitorul A. G. Vaida; — în comuna Mihăileşti scriitorul C. Ignătescu; — în oraşul Turnu-Măgurele scriitorul Petru Vintilă; — în comuna Vidra scriitorul Nicuţă Tănase.

CONFERINŢE

Duminică, 15 mai, sub auspiciile Institutului romîn pentru relaţiile culturale cu străinătatea şi ale Societăţii pentru răspîndirea ştiinţei şi culturii, a avut loc în aula Bibliotecii centrale universitare, sărbătorirea a 350 de ani de la apariţia primei ediţii a operei „Don Quijotte" de Cervantes.

Despre viaţa lui Cervantes şi însemnătatea capodoperei sale a vorbit profesorul universitar Tudor Vianu.

★

Vineri 20 mai, ora 19, în sala Bibliotecii centrale universitare din Calea Victoriei nr. 88, criticul Ovid S. Crohmălniceanu va vorbi „Despre originalitatea în literatură".

★

Sîmbătă, 21 mai, ora 18,30 la Casa scriitorilor, profesorul universitar Ion Vitner va vorbi despre „C. Dobrogeanu-Gherea, estetician şi critic literar", cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naşterea lui.

Note şi comentarii

Jean Paul Sartre despre Stalingrad

Opoziţia reprezentanţilor cei mai autorizaţi ai culturii franceze împotriva planurilor imperialiste de tîrire a Franţei într-un nou război antisovietic, creşte necontenit, îmbrăcînd forme precise şi categorice de exprimare. Una din cele mai semnificative manifestări în acest sens o reprezintă cuvîntarea rostită de cunoscutul scriitor francez Jean Paul Sartre în cadrul unei reuniuni consacrate aniversării bătăliei de la Stalingrad.

Că Sartre a socotit de cuviinţă să vorbească despre Stalingrad — în aceste momente — nu este de mirare; memorabilul eveniment este de natură să amintească anumitor cercuri franceze lucruri care nu pot fi aşa lesne uitate. Mai întîi, cîteva cuvinte privind istoria Franţei contemporane însăşi: „...ceea ce prezintă excepţional Stalingradul este că această bătălie îndepărtată face parte integrantă din istoria noastră, la fel ca şi Marna sau Verdun. Noi ştiam cu toţii aceasta, pe vremea ocupaţiei, cînd ascultam în fiecare zi la B.B.C. noutăţile despre asediu şi despre schimbarea extraordinară care a urmat... Şi cînd radioul a anunţat victoria sovietică, noi, lumea întreagă, am înţeles că naziştii au pierdut războiul..." Apoi cîteva vorbe despre rolul armatelor anglo-americane : „Noi ştim ceea ce datorăm trupelor anglo-americane, însă Eliberarea nu ne-a făcut să uităm că soarta noastră n-a fost hotărîtă nici în Normandia, nici în Belgia, ci în U.R.S.S., pe malul Volgăi. Stalingradul a făcut cu putinţă debarcarea din Normandia, mai mult chiar, aş spune că a făcut-o necesară. Dacă englezii şi americanii nădăjduiau să participe la victoria finală, erau obligaţi, cu sau fără voia lor, să ia parte la atac ...Nu este pentru prima oară cînd se aleargă în ajutorul victoriei..."

Şi, în concluzie :

„În faţa unui popor care şi-a dat singele

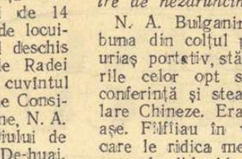

pentru salvarea viitorului său, al nostru şi al pămîntului, în faţa unui popor care, de o jumătate de secol, ori de cîte ori Germania a primejduit pacea, s-a aflat întotdeauna alături de noi, este posibilă o singură atitudine : recunoştinţă şi prietenie".

Cuvinte care, desigur, nu vor fi lipsite de ecou.

D. O.

— Cu m scrieţi ? — Cu revolverul!

În lumea întreagă Howard Fast este recunoscut ca fiind unul dintre cei mai reprezentativi scriitori contemporani ai Americii. Numai Mac Carthy şi mac-carthiştii vor ca nu Howard Fast — ale cărui cărţi sînt confiscate şi nu-şi găsesc editor — să fie recunoscut ca atare, ci... Mickey Spillane.

Cine este oare Mickey Spillane — decretat din oficiu „mare scriitor"? Este un mizgălitor de hîrtie care are ca eroi principali doi criminali sadici: Mike Hammer şi Mc Bride. Primul este un as al revolverului, celălalt mai ipocrit, minuieşte cu aceeaşi dexteritate şi biblia şi pistolul. Bineînţeles că ambii sînt prezentaţi de autor ca „supermani" — şi iată o mostră în această privinţă : „Pat Chandler nu a reuşit să-i frîngă braţul lui Jack sau să-i sfarme dinţii cu patul revolverului, dar Mike Hammer a făcut acest lucru imediat..." Sau : „... I-am repezit o lovitură cu patul revolverului de-a latul botului, încît a început să sîngereze, apoi l-am privit cum îşi dă duhul".

Cu femeile, „eroii" lui Mickey Spillane nu-s mai blînzi. Aşa cum se poate vedea din fragmentul reprodus din cartea sa „Eu-Tribunalul !" „...Hammer a scos revolverul din buzunar, a ţintit spre ochiul femeii şi a tras. Femeia a căzut la pămînt şi a început să se zvîrcolească strigînd: „Cum vă putut face aşa ceva cu mine — eu care te-am iubit ?" Hammer a ridicat din umeri şi a privit-o pînă ce victima a încetat de a se mai zvîrcoli."

Mc Bride cel cu biblia şi cu revolverul — ucide, în numele domnului, galbeni, pieli roşii, negri, etc. etc., arătîndu-le biblia. În toate „operele" lui Spillane, cum ar fi : „Revolverul meu trage repede", „Răzbunarea este a mea", „Sărută-mă mortal", crîmele se comit în numele „regatului" din cer (cităţi regatul lui Morgan-Rockefeller) şi pentru „mîntuirea" celor asasinaţi. În maculatura lui Spillane există şi eroine, „superfemei", care bîntuiesc, torturează, ucid.

Mickey Spillane aşadar face parte din recuzita războinică a atomiştilor. El este prezentat ca „mare scriitor", şi editat în tiraje mari, fiindcă abjecţiile sale literare servesc pentru educarea asasinilor din războaiele imperialiste. Marfa lui este o marfă strategică, deci rentabilă. Ea l-a îmbogăţit pe editor, l-a îmbogăţit şi pe autor. „Operele" lui Spillane au fost trimise ca lectură sol-

daţilor americani din Coreea.

Crimele prezentate în aceste cărţi sînt arătate ca acte de „bărbăţie" şi secţia „psihologică" a ministerului de război din S.U.A. le recomandă călduros.

Întrebat de ziarişti „cum scrie", Spillane le-a răspuns cinic: „cu revolverul !"

Dinu Moisescu

Eroii... capitalismului

Dominici este un bătrîn fermier francez, semi-analfabet, care, într-o noapte, a măcelărit o întreagă familie ce poposise lîngă casa lui. O crimă a unui detracat, a unui ucigaş sadic, a unui tipic reprezentant al moralei burgheze, hrănit cu ură împotriva semenilor săi. Procesul a dezvăluit însă şi o altă latură a acestei morale. Tatăl acuză pe copiii săi ca fiind făptaşii asasinatului, iar fiii afirmă că tatăl este acela care a căsăpit trei oameni într-o singură noapte. Procesul care ţine de luni de zile n-a putut lămuri prea precis cine este adevăratul ucigaş.

Ziarele s-au întrecut în a relata faptul cu amploarea şi senzaţionalul acestui „subiect gras", dar ceea ce este mai caracteristic unei ţări inundată de literatură poliţistă americană, este că două edituri se luptă spre a obţine ca semianalfabetul Dominici să-şi scrie într-o carte viaţa în care actul lui dement l-a făcut... celebru. Imitînd pe colegii lor americani, care îi concurează cu o marfă plină de criminali, editorii parizieni sînt siliţi să producă, pentru a rezista concurenţei, o marfă analoagă, recurgînd la „autori" care stau în imediata apropiere a spînzurătorii.

Un criminal condamnat la moarte în America, scriindu-şi memoriile cerute de o editură, a cîştigat milioane, adevăraţi bani albi pentru zilele lui negre. Provocatorul şi spionul Barane îşi scrie şi el memoriile în închisoare pentru a respecta contractul încheiat cu o editură.

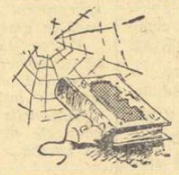

Iată „eroii" lumii capitaliste, lumii în care se proslăveşte crimd, corupţia, tîlhăria !

G. D.

Nedumeriri filologice

Evident, sînt cam multe nedumeriri filologice şi, totuşi, la aceasta s-ar mai putea adăuga încă multe altele. E suficient să-ţi arunci privirea pe cîteva publicaţii de literatură, ca aceste întrebări să-ţi sară în ochi. Fiindcă deşi avem — vorba lui Eusebiu Camilar — un întreg sobor de filologi care pun la cale problemele limbii, nu există încă un sistem unitar de scriere a numelor proprii. Întrebările de mai sus sînt referitoare la breasla noastră, dar şi în alte domenii există lucruri asemănătoare.

Nu sînt filolog şi n-am pretenţia de a susţine opinii personale, dar prezint aci nedumeriri care într-adevăr m-au pus pe gînduri.

Din Antologia poeziei româneşti aflu de Bolliac, iar în cronica antologiei din „Gazeta literară" constat că e vorba de Bolliac. E.S.P.L.A. scoate de sub teascuri operele lui Gîrleanu iar prin gazete aflu despre un roman inedit al lui Topîrceanu. I din i sau i din a ? Dicţionarul filozofic scrie despre Maksim Gorki. „Cartea Rusă" tipăreşte operele marelui scriitor cînd cu Gorchi, cînd cu Gorki şi întotdeauna scrie Maxim. Cine are dreptate ? Tot „Cartea Rusă" publică operele lui Turghenev, iar „Iaşul literar" preferă să spună Turghenev. De curînd au apărut operele lui Puşchin, iar dicţionarul filozofic aminteşte de Puşkin. Discutînd cu fiica lui Hogaş, aceasta mi-a spus că tatăl ei se recomanda întotdeauna Hogăş, cu accent pe ultima vocală, fiindcă, susţinea el, numele lui se trage de la „hăugaş", adîncitură în pămînt făcută de roţile carelor. Tot ea spune că Vlahuţă i se recomanda ei Vlăhuţă.

*Acestea-s numai cîteva din multele-mi nedumeriri. De bună seamă că lingviştii se vor învrednici să răspundă la aceste întrebări considerînd că de aceste n

Bibl. Cent Rși

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul II, nr. 21 (63) - Joi 26 mai 1955 | 6 pagini 50 bani

Cauza păcii va triumfa

Două zile la rînd au răsunat în palatul Marii Adunări Naționale aceste cuvinte care exprimă nădejde și încredere. Rostite de la tribună, ele aduceau în sala împodobită zvonul muncii de pe întregul întins al patriei noastre. Glăsuiau printr-însele havezele brigăzii lui Hajdu Iuliu, minerul Erou al muncii socialiste care, cu ortacii lui, a săvîrșit în noaptea galeriilor un salt uriaș — lucrează cu toții în contul anului 1959; purtau în ele șuierul locomotivei lui Ștefan Lungu și vuietul șarjelor de oțel; murmurau în ele pîraiele spumoase de munte și șoapta frunzelor înfiorate de vînt; pulsa în ele, ca în fiecare firicel de iarbă, puterea înnoitoare a vieții, veșnic tînără și totdeauna alta... Cuvîntau despre pacea laboratoarelor, a bibliotecilor cu milioane de volume, a meselor de operație și a bisericuțelo. cu turle ascuțite...

Se dăltuia înainte-ne înstelata imagine a hărniciei oamenilor noștri, închinată prosperității și liniștii. Era o liniște închegată din energia atotputernică a omului creator de bunuri, izvorîtă din încrederea sa în viitor, din forța noastră.

Cine se încumetă să ne-o tulbure, cine?

De pe îndepărtate meleaguri, a sosit la noi cuvîntul nefericiților din Hiroșima, adus de profesorul Ikuo Oyama. Compatrioții săi au suferit de trei ori la rînd efectul dezastruos al bombelor nucleare, experimentate mîrșav, pe viu, de imperialiștii americani. Ultimele victime, niște harnici pescari japonezi, își aruncaseră plasele nădăjduind belșug; poate își fumau pipele în acel ceas, ori ascultau vrăjiți palpitarea oceanului. Deodată, la orizont, crescu un buboi vînăt, orbindu-i cu sclipiri fulgerătoare... Oceanul se înfioră și se încreți. Se încreți și cerul, soarele scăzu, pălind, pipernicindu-se. Un bătrîn lup de mare se îndoi, curmat peste copastie, săgetat de-o durere necunoscută; pipa lui se roti prin aer și se cufundă în spuma apelor...

Pescarii japonezi se aflau la 150 kilometri de Bikini, locul exploziei bombei cu hidrogen. Cu toate astea, retrăiră convulsiunile cetățenilor din Hiroșima. Mult mai tîrziu, chiar și acum, plasele altor pescari scot din adînc vietăți infectate și pești diformi; apele Oceanului Pacific leagănă leșuri urît mirositoare, victime necuviințătoare ale aceluiași imperialism.

Aceasta e „pacea" pe care o urlă și o radiotelevizează călăii omenirii! Cu asemenea argumente se prezintă ei în fața veacurilor pline de strădania necurmată a generațiilor! O asemenea „pace" nu ne trebuie, a lepădat-o de la sine conștiința omenirii. Geniul uman, ajuns în pragul stăpînirii universului, se indignează, se scîrbește înaintea acestei mîrșăvii. Și-o condamnă.

Nu pentru asta s-au chinuit oamenii, de la descoperirea focului și pînă azi, făurind cu sudoare și cu enormă cheltuială de energie, tot ce se află minunat pe pămînt! Omenirea are și va cheltui, de-o fi nevoie, și mai multă energie pentru apărarea cuceririlor sale... Vrea să vadă pustiurile rodind, vrea să pună piciorul pe alte planete, vrea să dispară cancerul și lepra, tuberculoza și molimile. Vrea să ceară grîului bob înmiit... Vrea, vrea, vrea! Și poate!

Omenirea e în pragul unui răsărit uriaș. La soarele viitorului cîmpurile altcum vor cînta, altcum vor murmura pîraiele, altcum va vui adîncul minelor. Iar ceea ce a fost, nu se mai întoarce, oricîte tertipuri învîrt magnații capitalului. Sîntem puternici, sîntem de neînvins, pentru că sîntem omenirea cu rădăcini în veacuri apuse, cu ochii în veacuri care vin.

Așa glăsuiră reprezentanții luptătorilor pentru pace, în aceste două însorite zile de mai. Acesta e adevărul pe care-l vor afirma și la Helsinki:

Cauza păcii va triumfa!

Dumitru Mircea

La Paris plouă...

Desen de Perahim 1955

SIGILIUL

Lumina mea, copilă, tu nu erai pe lume,
n-aveai un chip aeve și nici măcar un nume,
cînd lîngă malul Spreei, către apusul verii,
la focul nalt de taberi cîntau pionierii.

Și negri, albi ori galbeni, dar tineri ca și mine,
cînd ne urcam pe strada-nviată din ruine,
tu nu mergeai în oastea mai deasă ca nisipul
și ție numai visul îți conturase chipul.

Dar cînd pe stadionul săpat cu mîna noastră
zburară păsări albe spre slava lor albastră,
cînd negri, albi și galbeni, plîngeam în ziua ceea
de-adîncă bucurie a păcii în Coreea, —
ce cîntece de leagăn nu ți s-au scris deodată,
cînd îți roteai din perne privirea ta mirată!

N-am numărat cîți tineri își mlădiară glasul,
cînd te-adormea în cîntec, copila mea, atlasul,
dar negri, albi și galbeni, însignele pe pernă
ți le au lăsat ca martori de dragoste eternă,
și la doi ani cu ele te joci acum în curte,
cînd primele rochițe de mult îți sînt prea scurte.

Și tu le prinzi, le zornăi, amestecate-n palmă
cu soarele de vară, cu adierea calmă,
și galbene, și albe, și negre, și rotunde,
cu sclipătul luminii, ori licăriri de unde, —
tu îți în mîini sigiliul pe sfînta alianță
a tinerilor lumii, tu, tînără speranță!

Veronica Porumbacu

După cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici

B. RIURIKOV

Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici a atras atenția multor oameni sovietici și a opiniei publice progresiste din lumea întreagă. Congresul a constituit o dovadă vie a creșterii literaturii sovietice și a întăririi legăturilor ei cu literatura progresistă din toată lumea.

Literatura sovietică a întruchipat în imagini de neuitat lupta oamenilor sovietici pentru comunism. Ea cuprinde într-un cadru larg fenomenele realității, se adresează curajos și trecutului patriei noastre și prezentului, profund și plin de viață, arătînd cum se pregătește un viitor minunat prin munca și prin lupta eroică a poporului.

In salutul adresat congresului, Comitetul Central al P.C.U.S. a subliniat succesele considerabile ale literaturii sovietice, obținute după primul Congres al scriitorilor. „Au fost create opere artistice, care oglindesc veridic patosul construirii socialismului, faptele vitejești fără seamăn ale patrioților sovietici în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, eroismul în muncă al poporului nostru în lupta pentru refacerea postbelică a economiei... In Uniunea Sovietică a fost creată o literatură beletristică multinațională, de mare însemnătate istorică, care întruchipează ideile înaintate ale timpurilor noastre".

Activul literaturii sovietice cuprinde operele scriitorilor din diferite generații, diferite naționalități și diferite curente creatoare. Toate sînt create de scriitori, care stau pe aceleași poziții ideologice, pe pozițiile luptei pentru fericirea poporului, pentru cauza comunismului. Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici a fost o trecere în revistă a realizărilor literaturii noastre. Totodată, aici a fost făcută și o analiză lucidă a lipsurilor serioase în dezvoltarea ei. Partidul ne învață să nu ne oprim la ceea ce am realizat, ci să apreciem situația autocritic și să vedem problemele nerezolvate. In salutul adresat de Comitetul Central al partidului se vorbește foarte precis despre fenomene ca prezentarea simplistă, poleirea vieții, netezirea conflictelor și a contradicțiilor, care există în realitatea noastră, de atitudinea superficială față de zugrăvirea omului, de insuficiența măiestriei artistice.

A. Fadeev a avut dreptate cînd a condamnat încercarea unor scriitori de a privi literatura noastră din ultimii ani aproape ca o rămînere în urmă pe toată linia. In acești ani, vechii maeștri ai literaturii noastre au lucrat cu succes, mulți scriitori tineri au dat opere valoroase. In ultimii ani însă au fost create în adevăr foarte puține imagini vii și valoroase din punct de vedere artistic, care ar putea constitui un exemplu puternic pentru milioanele de cititori; au apărut puțini eroi literari, care să poată stăpîni gîndurile cititorilor și mai ales ale tineretului.

Scriitorii sovietici sînt chemați să educe masele populare în spiritul ideilor comunismului, să ajute dezvoltarea armonioasă și multilaterală a personalității, înflorirea deplină a aptitudinilor, a însușirilor oamenilor muncii. După cum spune partidul, datoria scriitorilor sovietici este de a crea o artă veridică, arta unor sentimente și idei mari, care dezvăluie cu profunzime bogata lume spirituală a oamenilor sovietici, toate aspectele activității și ale muncii lor, ale vieții lor personale și sociale. Literatura noastră este chemată nu numai să reflecte noul, ci și să ajute din răsputeri la victoria lui.

Partidul cheamă pe scriitori să creeze cu curaj opere îndrăznețe, să dezvolte și să îmbogățească necontenit toate genurile literare, pentru ridicarea măiestriei artistice, fără de care nu se pot satisface pe deplin cerințele mereu crescînde ale cititorului sovietic.

Oricît de mari ar fi realizările literaturii sovietice, ea trebuie să facă și de acum înainte o muncă uriașă și dîrză pentru a crea noi valori artistice și mai mari, opere demne de epoca sovietică. Viața este un izvor nesecat de teme și imagini, de subiecte și conflicte. Dar pentru a înțelege și a întruchipa cu demnitate, în imagini vii și strălucitoare, realitatea noastră, este necesară o minte clară, o înțelegere justă a fenomenelor, e nevoie de talent și măiestrie.

Mulți scriitori care au luat cuvîntul la congres au arătat scăderea nepermisă a criteriilor artistice, foarte vizibilă în ultimii ani. O serie de opere cenușii, mediocre, lipsite de consistență, n-au primit aprecierea critică pe care o meritau, au fost lăudate pe nedrept. Fără o sporire a exigenței față de operele literare, nu se poate ridica nivelul artistic al creației. Literatura și critica sînt chemate să joace aici un rol mare, de cinste.

Totuși, situația în domeniul criticii și istoriei literare este încă nesatisfăcătoare. In salutul C.C. al P.C.U.S., adresat Congresului scriitorilor, se vorbește despre lipsurile esențiale în dezvoltarea literaturii noastre și în special se arată că, „Rămîn încă serios în urmă critica literară și știința literaturii, care sînt chemate să prelucreze bogata moștenire a scriitorilor clasici, să generalizeze experiența literaturii sovietice, să contribuie la creșterea ideologică și artistică a literaturii noastre".

In condițiile cînd omenirea progresistă apără pacea și democrația împotriva urii față de om, a imperialismului înarmat pînă-n dinți, se desfășoară o luptă mare între două ideologii. Imperialismul contemporan a creat ideologia descompusă și plină de ură a războiului atomic. Acestei ideologii i se opune ideologia păcii și a democrației, ideologia umanismului socialist, pătrunsă în întregime de grija multilaterală pentru om, pentru propășirea și fericirea lui.

Dezvoltarea criticii și a științei literare sovietice nu poate fi concepută în afara unei intense și ascuțite lupte ideologice. Munca omului de știință sovietic, a istoricului literar, a criticului, nu seamănă deloc cu activitatea senină, liniștită, „lipsită de conflicte", departe de orice neliniște și agitație. In munca istoricilor literari sovietici, profunzimea științifică, consecvența, temeinicia nu se pot despărți de principialitatea, curajul, convingerea în apărarea concepțiilor științifice înaintate.

E necesar să menționăm o serie de succese serioase în domeniul istoriei literaturii. Munca pentru crearea unei istorii a literaturii în mai multe volume este pe sfîrșite. Colective de oameni de știință lucrează la cîteva opere capitale, privind istoria literaturii engleze, germane, franceze. A început studierea literaturii contemporane progresiste de peste hotare și, în primul rînd, a literaturii țărilor de democrație populară. Au apărut o serie de interesante și serioase cercetări științifice, ca, de pildă, studiul lui D. Blagoi despre Pușkin, al lui I. Elsberg despre Herțen și Scedrin, al lui M. Necikinii despre Griboedov, al lui V. Orlov despre iluminiștii ruși dintre anii 1790—1800, al lui V. Ermilov despre Gogol și Cehov, al lui K. Ciukovski despre măiestria lui Nekrasov, al lui B. Meilah despre ideile lui Lenin cu privire la problemele literaturii ruse, etc.

Dar lucrul cel mai important nu este numărul lucrărilor, ci faptul că nivelul studiului istoriei literaturii sovietice a crescut foarte serios. A fost creată o știință marxistă creatoare, înaintată, care arată că este capabilă să cerceteze cu profunzime procesul literar în dezvoltarea lui, anumite perioade și momente ale acestui proces, creația unor scriitori. Știința literaturii învinge cu succes influența formalismului, a sociologismului vulgar și alte concepții străine și antiștiințifice. Opinia publică sovietică a supus criticii concepțiile idealiste, comparativiste. Sensul principal al acestei critici constă în a atrage atenția oamenilor de știință pentru a rezolva o problemă pozitivă, să dezvăluie cu toată profunzimea legătura organică dintre genurile literaturii și poporul care i-a născut, cu țara care i-a crescut.

Literatura unui popor îmbogățește literatura altor popoare, îmbogățindu-se la rîndul ei cu experiența lor. Dar arta se creează numai pe baza unei vieți naționale, cu o înaltă dezvoltare, artă capabilă să îmbogățească arta altor țări și, fără a-și pierde caracterul original, să învețe de la ea. Există o legătură complexă de cauze istorice, care nasc un fenomen artistic sau altul. A uita originalitatea istorică, socială, națională a acestor fenomene, a le reduce la influențe și împrumuturi înseamnă a renunța la studierea cu adevărat științifică a acestor fenomene.

Dar de aici nu rezultă că înclinăm cît de cît spre o limitare națională. Apreciind cu profunzime pe Pușkin, noi vedem ce datorează el poeților din Europa și cu ce i-a depășit. Din păcate, au fost cazuri cînd și unele observații juste cu privire la influența unui scriitor din apus asupra unui scriitor rus au fost declarate de unii critici un fel de răzvrătire și un semn de ploconire. Continuînd prelucrarea adîncă științifică a istoriei literaturii și artei în legătură cu întreaga viață și dezvoltare istorică a țării și a poporului, istoricii literari sovietici arată de fapt lipsa de consistență științifică a comparativismului burghez. Dar noi respingem încercările vulgarizatorilor de a rupe istoria literaturii ruse de literatura universală; aceste încercări sînt antiștiințifice, străine concepției noastre despre lume și viață.

Biruind punctul de vedere idealist, comparativist, precum și sociologismul vulgar, știința literaturii sovietice a dărîmat zidul pe care purtătorii unor concepții străine științei sovietice îl ridicau între artă și popor. In luptă cu concepțiile străine s-a întărit concepția despre literatură ca formă specifică de cunoaștere artistică a realității, s-a îmbogățit reprezentarea noastră cu privire la frumusețea ei artistică, la marea ei forță morală, ideologică și educativă.

Trebuie să recunoaștem meritul istoricilor literari sovietici în crearea unor lucrări valoroase cu privire la literaturile și la unii scriitori ai republicilor frățești — procesul dezvoltării literaturii popoarelor din U.R.S.S. este privit astăzi tot mai mult ca un proces larg, care leagă într-un tot mișcarea literaturilor naționale. Trebuie să subliniem și crearea unei serii de lucrări importante cu privire la scriitorii de peste hotare. Noi sîntem moștenitorii și păstrătorii tezaurului întregii literaturi mondiale și este firesc ca oamenii de știință sovietici să scrie lucrări despre Shakespeare, Goethe, Balzac, Hugo și alți clasici. Ei studiază creația acestor scriitori în toată complexitatea și bogăția ei, năzuind ca această bogăție să devină un bun al popoarelor lumii, pentru care au scris marii meșteri ai trecutului.

Totuși, nu putem să nu vedem marele număr de probleme științifice rămase încă nerezolvate, sau care cer eforturi și mai mari cercetătorilor. Vorbind în limba geografilor, harta noastră are încă multe pete „albe", multe continente care trebuiesc descoperite și cercetate. Problemă ca periodizarea istoriei literaturii ruse (problemă pusă în articolele lui D. Blagoi, A. Țeitlin, N. Foht), ca puțin studiata problemă a conținutului socialist și a formei naționale a literaturii și multe altele, așteaptă să fie studiate.

N-a fost biruită încă teama în cele ce privește studierea multor probleme complexe. Astfel, nu este adevărat că în ultimul timp n-a fost studiată serios problema romantismului în literatura sovietică. După cum se știe, unii scriitori și critici au creat confuzii, greșelile au fost arătate, iar cercetătorii în loc să se ocupe de pe noi poziții de această problemă importantă, i-au întors pur și simplu spatele. S-a spus că nu este just ca, după ce au fost criticate două lu-

(Continuare în pag. 5-a)

VECHI MEȘTEȘUGARI

În evocarea precedentă, l-am chemat din adîncul amintirilor pe Petrișor zis și Huluboiul și l-am dat ca meșter minuitorilor de azi ai stihurilor și prozei; și parcă a fost un făcut: reînvierea lui în paginile gazetei noastre, a înfierbîntat lumea..

Meșterul meu de demult, mi-a dat odată un sfat; ne aflam la prins pui de vrabie, prin scorburi, la pîrîul Cinepișteș; eu m-am speriat și am rupt-o la fugă, cînd, dintr-o scorbură, niște vrăbioi au deschis spre mine niște pliscuri grozave... Meșterul m-a ajuns și m-a sfătuit astfel:

— Ascultă, dimone! Cu fuga n-ai să ajungi niciodată bun vrăbier! Au să-ți mănînce cîinii din traistă!

Ascult de sfatul lui, după atîția ani, și îmi îngădui să evoc alți meșteri. Îmi stăruie dinaintea ochilor, mătușa Ilinca Ursului, înaltă, slabă și cu nas mare, coroiat; parcă o văd, stînd în pragul pădurăriei, la rohatca dinspre codrii Mînăstioarei, păcănind din pipa de lut.. Avea la șold traistă mare, înflorită, și cînd mergea, era mai înaltă decît gardurile. Odată, fin minte ca acum, am urcat spre sihăstria ei, cu mai mulți copii, să culegem bărbănoc. Se desprimăvărase. În adîncul pădurilor, la Fundoaia, vuia vîntul de Miază-Zi. Crengi uscate se ciocneau departe, glasuri rare ale singurătății. Am aflat-o pe mătușa Ilinca, trăgînd din pipă, în picioare, sub streșina căsuței ei vechi de sub ulmi. Ne-am ridicat pălăriuțele și am cerut îngăduință să culegem bărbănoc.

— Cu dragă inimă, pui mamei... ne-a răspuns pădurărița și și-a luat toporișca, să ne însoțească la poene cu flori numai de ea știute.

Am cules și bărbănoc și florile paștelui; și multe alte soiuri. Deodată, s-au auzit în adîncul codrului pocănituri rare, și am înțeles că nu bat așa ciocănitorile, ci mătușa Ilinca făcea semne cu toporișca pe goruni.

Apoi, după ce ne-am săturat de desmierdat florile, am coborît la pădurărie și am așteptat-o, să-i mulțumim că ne-a îngăduit să umblăm prin împărăția ei. Strașnic i-a plăcut bătrînei, cînd ne-am scos iar pălăriuțele! Ca răsplată pentru bunăcuviința noastră, ne-a poftit în pădurărie și ne-a rînduit împrejurul unei mesuțe; ne-a turnat într-o strachină mare, borș rece cu fasole, și mai apoi parcă ni se băteau calicii la gură!

Cînd am ieșit, am auzit dinspre rohatcă glas pufintel de zurgălău. Credeam că se aud zurgălăii mieilor, pe imaș. Cînd ne-am uitat mai bine, deodată am văzut-o pe fata popii! Era îmbrăcată ca o boeriță, și ducea de un lănțug un cățel cu zurgălău cît nuca la grumaz! Mătușa Ilinca Ursului își luase pipa din gură, își și potrivise zîmbetul de răspuns la bună vremea ori bună ziua; fata popii și-a ridicat privirea, cu față și a trecut înainte. Doar javra a mîrîit spre pictoarele noastre, a mîrîit urît, jimbindu-și botul...

— Hai, Bubi! l-a îndemnat fata popii, și au intrat în codru și s-auzea clinchet stins de la zurgălăul javrei...

— Na! Am păștit-o! a rostit mătușa Ilinca. Însă, oricît e ea fata popii, am s-o desbar de năravul de a umbla cu cîinii de azi! Dacă n-o desbar, subțiez-mi-se mîinile ca fusele și picioarele ca rășchitoarele!

Am simțit bine că era jignită, din pricină că nu i se dăduse bună ziua, că fusese „împunsă cu ochii", adică sfidată. A tăcut ce a tăcut și deodată a rîs, arătîndu-și dinții albi, puternici:

„Ținghi-linghi, zurgălău,
Fata popii cu... dulăul!"

Ha? Ce spuneți? Am potcovit-o? Ascultați mai departe:

„Ținghi-linghi, clopoțel,
fata popii cu... vițel!"

Și-a scos apoi scăpărătorile, a pus iasca pe cremene și a prins a scăpăra. Și-a aprins pipa de lut și a cuvîntat încet, rar:

— Acum, după ce eu am alcătuit vorba asta de ușturătură, aveți și voi o datorie față de mine: dacă-mi dați ascultare, vă duc în poene cu hribi cît pălăriile! Bine?

— Bine, mătușă Ilincă, bine...

II

— Ascultați ce vă spun: voi aveți frați mai mari care joacă la horă...

— Da, mătușă Ilincă, avem...

— Spuneți-le, învățați-i, strigătura cu fata popii! Și de-o mai ieși prin sat cu cățelul de ață, să mă trăznească dumnezeu!

— Bine, mătușă Ilincă, îi învățăm...

— Atunci, spuneți după mine:

... — „Ținghi-linghi"...
... — „Ținghi-linghi"...

După cîteva clipe, coboram dealurile în fugă, strigînd cu gura pînă la urechi:

„Ținghi-linghi, zurgălău,
fata popii cu... dulăul
Ținghi-linghi, clopoțel,
fata popii cu... viței!"

Fratele meu, Alecu, m-a întîmpinat la poartă:

— Ho, mă, că nu dau turcii! Ce strigătură știi? Sună tare bine la ureche...

Eu am înțeles că găsisem tot atunci drumul strigăturii spre hora satului, spre lume... I-am dat lui Alecu tot bărbănocul, să și-l pună, a doua zi, duminică, la pălărie.

2

Nici prin minte nu mi-a trecut ce întorsătură vor lua lucrurile. Stam pe tăpșan, în preajma horei, și sărea colbul de sub ciubote, de sub opinci, în iureșul Briului și Ciocîrliei. Bădița Andrei, ușoară fie-i țărîna! își îndreptase trîmbița spre cer și scotea numai triluri de aur; vuia adînc bumbardonul lui badea Lae; țîrîiau viorile feciorilor lui Nițu; iar toba, bătută în draci de-un lingurar oacheș de la Silion, scotea tunete... Se învîrtea Briul și am stat cu urechea ființă, s-aud mai bine, cînd am deslușit glasul lui Alecu:

„Ținghi-linghi, zurgălău,
fata popii cu... dulăul
Ținghi-linghi, clopoțel,
fata popii cu... viței!"

— Hi, mă! au chiuit alți feciori. Mai zi-i, Alecule, mai zi-i...

Într-o clipă, toată roata de trupuri în vîrtej, striga în tact:

„Ținghi-linghi, zurgălău,
fata popii cu... dulău!"

Mi-am ridicat ochii, cînd s-a lungit la picioarele mele o umbră mare, cu pipă. Mătușa Ilinca mi-a făcut semn să tac; apoi m-a lăudat:

— Bravo, feciorel! Ai făcut treabă bună! Am să te duc în Fundoaia, la cuiburi de huluboi sălbateci...

Mi-a făcut semn cu ochiul, a zîmbit; apoi s-a îndreptat, și-a scos pieptul, și-a pus pipa în gură și a părăsit tăpșanul. Am zărit-o tîrziu urcînd spre pădurile fumurii...

Pot mărturisi, pe credința mea, că se aflau la horă atunci feciori din toate satele vecine: ruseni, luncușoreni, bosînceni, reusenari; veniseră și din Ineamăt și din Plavalar, și astfel a intrat în lume stihul meșteșugăriței mele de demult.

★

S-a auzit la popa tărăboi și țipete, chiar în seara acelei duminici. Îndată, au pornit spioancele cucoanei să afle dincotro s-a stîrnit vînt de batjocură împotriva fetei domniei-sale. Pînă unaalia, fata ieșea cu cățelul la preumblare, anume, împungînd cu ochii gospodinele, să arate că îi pasă de gura satului ca de poarta țarinei... Cum trecea pe cîte o ulicioară, îndată auzea glasurile copiilor de după garduri:

„Ținghi-linghi..."

Javra mîrîia, își jimba botul urît și copiii stăruiau:

„Ținghi-linghi..."

Nu știu cum au lucrat spioancele, pe care din prietenii mei i-a tras de limbă; îmi aduc bine aminte că zăceam bolnav pe prispă, pe un snop mare de orz; bătea ploaia pe streșină și se desfășurau curcubeele către codrii Iidiului. Cînd am deschis ochii, m-am trezit cu mătușa Ilinca lîngă mine... Am înghețat de spaimă, înțelegînd că spioancele au aflat taina. Am început să mă desvinovățesc:

— Zău că nu eu, mătușă! Iată, să ardă casa pe mine, dac-am spus...

Mătușa Ilinca a zîmbit:

— Nu, feciorel, nu te jura! Știu că nu tu ești vinovatul! Iată, ți-am adus dar de la păsările din Fundoaia...

A scos din sîn doi hulubi sălbateci:

— Desmiardă-i, feciorel, și pe urmă dă-le drumul în văzduhul lui dumnezeu și-n codru! Eu mă duc, căci sînt chemată la cîntălărie, la sfatul bătrînilor!

Fă-te sănătos mai repede și suie la codru, că au răsărit hribii...

După cîte am înțeles pe urmă, bătrînii satului au „achitat-o", zîmbind în ascuns.

— Știm că tu ai scornit cîntecul, Ilinca, i-a spus în taină moșul Crihoi. Tu ești scornitoarea și bine ai făcut! Cum să se plîmbe cu javra de ață, în zi de lucru, cînd toți ne uscăm pe cîmp?

Aflînd lumea de acel județ al bătrînilor, s-a îndrăcit peste așteptare. Cînd trecea acum fata cu javra, femeile se opreau din melițatul cînepei și strigau:

„Ținghi-linghi..."

Cum întorcea capul fata popii, ele prindeau a melița în draci... și mai alege, și mai află, care din ele a strigat! Iar s-a auzit tărăboi și sfadă, într-o seară, pe gangul luminat. Neamurile fetei se împărțiseră în două: unele găseau cu cale că e potrivită preumblarea cu javra, altele ba. Ascultam la gard, să văd ce are să se întîmple, cine are să biruie. M-am în-

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4-a)

Funcţiile şi necesitatea noului basm

„Poveştile... mi-au sugerat credinţa tulburătoare că există cineva care a văzut şi vede tot ce este prostesc, rău, caraghios, cineva străin de zei, de draci, de ţari, de popi, cineva foarte deştept şi curajos. Am simţit de timpuriu — cred că de la vreo 8 ani — că o astfel de forţă există... In spatele poveştilor, al cintecelor simţeam prezenţa unei fiinţe legendare, care crea toate poveştile şi toate cintecele... In poveşti oamenii zburau prin aer pe „covorul zburător", umblau cu cizme „de şapte poşte", învăţau morţii stropindu-i cu „apă moartă" şi cu „apă vie", construiau castele într-o singură noapte şi, în genere, poveştile îmi deschideau perspective către o altă lume, în care exista şi acţiona, visînd la o viaţă mai bună, o forţă liberă, neînfricată". (Maxim Gorki: *Despre basme*).

Rîndurile acestea ale părintelui realismului socialist caracterizează cît se poate de bine ecoul pe care basmul l-a trezit de-a lungul vremurilor în inimile ascultătorilor, ecoul pe care şi azi îl deşteaptă în rîndurile celor ce trăesc încă în lumea capitalistă unde „forţa liberă, neînfricată" a poporului poate doar să viseze şi să lupte pentru o viaţă mai bună, neaflîndu-se încă în situaţia de a o zidi într-adevăr. Dacă basmul ar fi numai purtătorul unui asemenea mesaj şi încă ar avea dreptul la toată preţuirea noastră, a celor care iubim şi păstrăm tot ce a contribuit de-a lungul istoriei la întreţinerea dorului de libertate al omenirii. Dar funcţiile sociale ale basmului sînt cu mult mai cuprinzătoare şi cercetătorul nu poate trece peste ele fără a ignora ceea ce constituie de fapt temeiul longevităţii basmului, al cărui act de naştere poartă o dată pierdută în noaptea comunei primitive.

Modul basmului e modul în care copilul descoperă lumea, modul cel mai accesibil mentalităţii lui. Am analizat într-un alt articol [1]) explicaţia elementului fantastic care impregnează substanţa basmului. Aş vrea să precizez acum că refăcînd în spaţiul a cîţiva ani evoluţia psihică a omenirii întregi, copilul începe prin a privi lumea cu ochii omului primitiv, pentru care explicaţia fantastică a fenomenelor naturii, vieţii şi societăţii e cea mai accesibilă. Copilul moşteneşte setea de fantastic a primilor oameni, iar basmul îi oferă, încorporate, primele elemente cu ajutorul cărora îşi va face o imagine a ceea ce se cheamă lumea oamenilor. Curînd, copilul depăşeşte faza în care crede că basmul îi înfăţişează adevărul adevărat. Dar atunci el a şi beneficiat de cunoştinţele transmise prin intermediul basmului, şi-a îmbogăţit lumea interioară cu noi cunoştinţe căpătate din familie, grădiniţă, şcoală şi păstrează basmului o dragoste în care intră puţină superioritate şi, inconştient, un dram de recunoştinţă. De aci înainte şi pînă la bătrîneţe basmul va rămîne un favorit al fiecărei vîrste, chiar dacă trece pe al doilea sau al treilea plan, un favorit care oferă doar prilejul de a-i admira verva, fantezia şi nepreţuitul, un favorit care — indiferent de vîrstă — place şi va place în continuare.

Să nu uităm că basmul face totodată începutul educaţiei morale şi cetăţeneşti a copilului. De unde, dacă nu din basm, primeşte el primele noţiuni asupra luptei de clasă, sub forma specifică a luptei dintre bine şi rău? Basmul „ţine" întotdeauna cu cei buni şi copilul se obişnuieşte să-i considere prieteni pe aceştia, care-i suscită admiraţia — duşmani pe cei „răi", stigmatizaţi în basm. Cei buni sînt îndrăzneţi, viteji, iubesc oamenii şi sînt iubiţi de oameni. Copilul îi iubeşte la rîndul lui şi află în eroii basmului primele modele spre care tinde. Şcoală a curajului, a dragostei şi devotamentului faţă de oameni-re, a urii împotriva duşmanului, rolul basmului în acest domeniu al educaţiei e de nepreţuit pentru că insuflă copilului pe nesimţite, nedidacticist, în modul cel mai plăcut şi convingător, noţiunile pe care altminteri i le-am transmite mult mai greu şi cu mult mai puţin succes.

Maxim Gorki a atras de mult atenţia asupra importanţei rolului pe care-l are basmul în educarea îndrăznelii de a visa. Basmul dezvoltă fantezia şi inventivitatea copilului, îi lărgeşte orizontul, iar fără fantezie şi fără inventivitate dezvoltarea vieţii omeneşti e cu neputinţă de închipuit.

Socot de asemenea nimerit să stărui o clipă asupra ultimului aspect al rolului basmului în opera de educaţie şi anume asupra aceluia că el reprezintă factorul care-i dă copilului primele elemente ale viitoarei educaţii artistice. Simţul estetic al copilului se formează şi se îndreaptă spre valori autentice şi ca rezultat al familiarizării cu forma, cu limbajul basmului. Importanţa acestui aspect pentru munca noastră, a scriitorilor, răspunderea pe care ne-o indică nu pot scăpa nimănui. In acesta, mai mult decît în oricare alt domeniu al literaturii, se cere o exprimare concisă, colorată şi plastică, o frază limpede, echilibrată şi muzicală. Basmul trebuie să farmece, să capteze atenţia. Procedeele repetării anumitor cuvinte, al introducerii de rime sînt atît de cunoscute încît nu mai e nevoie să insist.

Basmul popular rămîne o pildă plină de învăţăminte pentru creatorul de basme, modelul basmului popular autentic cuprinzînd totalitatea aspectelor educative enumerate mai sus. Dar basmul popular nu poate satisface în întregime exigenţele vremii noastre, a cărei realitate depăşeşte cu mult tot ceea ce omenirea a visat în epocile cînd se afla încătuşată în lanţurile robiei şi exploatării. Pentru a putea educa tînăra generaţie în spiritul moralei proletare, pentru a o familiariza cu noile realităţi ale vieţii noastre, avem nevoie de un basm nou, un basm care nu s-a născut în trecut, pentru că nu avea create condiţiile spre a se naşte.

Multe îndoieli a întîmpinat simpla formulare a acestui deziderat din partea celor obişnuiţi să aleagă cărările bătute, pe parcursul cărora surprizele şi accidentele sînt excluse. I s-a contestat noului basm şi i se mai contestă de către unii putinţa de a-şi păstra întreaga putere de sugestie în cazul cînd povesteşte întîmplări ale zilelor noastre. După asemenea sceptici numai faptul că eroul unui basm ar putea fi un pionier în locul unui băiat oarecare, ar însemna sentinţa de condamnare la moarte a basmului. In ceea ce ne priveşte, amintindu-ne de exemplul unor înaintaşi ca Andersen şi Selma Lagerlöf, care nu s-au temut să scrie basme inspirate din realităţile epocii lor, şi cunoscînd îndeosebi remarcabilele succese ale literaturii sovietice în acest domeniu, îi vom lăsa pe sceptici în plata Domnului cu scepticismul şi ne vom afirma convingerea că basmul nou e perfect realizabil.

★

Fantasticul stă la baza basmului şi un basm care nu foloseşte elementele fantastice în structură constituie un non sens. Dar cum deosebirea dintre *basm* şi *povestire* (nu poveste) este deosebit de însemnată pentru înţelegerea legilor noului basm, socot necesar să o precizez din capul locului, înainte de a merge mai departe.

A încerca să creezi un basm fără a folosi modul fantastic de exprimare, ar părea să nu ducă în cel mai bun caz decît la scrierea unei povestiri. Dar iată că numai elementul fantastic nu caracterizează basmul. Oare poveştirile lui Villiers de l'Isle-Adam, Hoffmann, Wells, Mevrink, care sînt, incontestabil, „fantastice", pot fi pentru aceasta considerate drept basme?

Creatorul basmului îşi individualizează eroii numai pînă la un anumit punct, nemergînd pînă la ambiţia lui Balzac de a concura prin opera lui oficiul de stare civilă. *„Transferarea metodelor de heleristică la basm — introducerea amănuntelor din viaţa de toate zilele, descripţivitatea, exagerarea în portretizare, în peisaj, în caracterizarea personajelor sau chiar introducerea publicisticii (cum fac unii autori de basm) — toate acestea duc la surparea zăgazurilor care despart basmul de nuvelă. Delicata ţesătură poetică a basmului nu suportă încărcătura noţiunilor, frazeologiei şi întorsăturilor compoziţionale străine de ea şi îşi pierde farmecul care-i este specific. Prea multe amănunte nu sînt proprii basmului, ele îl îngreunează şi-l lipsesc de caracterul său strălucitor"*, spune cunoscutul povestitor sovietic D. Nagîşkin. In sfîrşit, basmul îşi are stilul specific, deosebit de stilul povestirii.

Pentru claritate, aş da exemplul povestirii lui G. Dorin *„Directorul nostru"*. Povestirea cuprinde fără îndoială un element fantastic, apariţia materializată în carne şi oase a noii atitudini faţă de muncă, dar după cîte ştiu nimeni nu a considerat pentru asta lucrarea lui Dorin drept un basm. Avem de a face cu o povestire fantastică, al cărei eroi sînt caracterizaţi în felul în care îi caracterizează povestirea ca gen literar şi care nu e scrisă cu intenţia de a crea magia verbală, fără de care basmul nu e cu putinţă. In baza legăturii organice dintre conţinut şi formă, lucrul nici n-ar fi fost posibil, precizia personajelor localizate şi a întîmplării cerîndu-se exprimată într-un stil adecuat.

Alăturaţi „Directorului nostru" oricare basm şi deosebirile vor sări în ochi de la sine în ciuda elementului fantastic, factor comun, în ciuda faptului că subiectul unui basm poate să nu difere neapărat de subiectul unei povestiri. Schema „Făt frumos-Ileana-Zmeul", atît de întîlnită în basmele noastre, nu reprezintă oare schema unei aventuri sentimentale care poate fi dezvoltată literar cu mijloacele povestirii sau romanului? Ceea ce deosebeşte modul basmului nu e atît viziunea fantastică, cît felul în care sînt tipizaţi eroii — mult mai larg decît în povestire, fără precizări amănunţite — şi, ca urmare, stilul de încantaţie al naraţiunii.

Precizarea raporturilor dintre basm şi povestire e necesară, pentru că în mod frecvent cele două genuri se confundă în încercările scriitorilor noştri de a improspăta milenarul mod al basmului.

Revenind la elementul fantastic al basmului nou, trebuie să remarcăm sfiala de care scriitorii dau dovadă în utilizarea pînă la capăt a uneltelor posibilităţi neexploatate ale genului.

Dacă toată lumea s-a împăcat cu existenţa modului fantastic de exprimare a basmului tradiţional, iată că atunci cînd se pune problema basmului inspirat din realitatea vremii noastre, scriitorii încep să şovăie: „E oare just să folosesc elementele fantastice astăzi? Şi cum să le folosesc?" Întrebările se succed, răspunsurile nu se aud şi rezultatul nu e greu de ghicit: copiii nu primesc tocmai basmele de care au mai multă nevoie!

Unor asemenea scriitori li se aplică perfect cuvintele „amănîntătoare" pe care Lenin le punea ironic în gura unui reprezentant al „criticii legale şi al codismului legal": *„Întreb dacă, în genere, un marxist are dreptul să viseze, dacă el nu uită că, după Marx, omenirea îşi propune întotdeauna scopuri realizabile şi că tactica este un proces de creştere a sar-*

cinilor care cresc odată cu partidul?" „Numai la gîndul acestor întrebări înfiorătoare mă trec fiori şi mă întreb unde să mă ascund", urma cu aceeaşi ironie Lenin, aducînd apoi cunoscutul citat din Pisarev referitor la visul creator.

Naivitatea scriitorilor care pun asemenea false probleme îşi are originea în necunoaşterea problemelor basmului, în genere. Poate că pare ciudat, dar destui scriitori scriu basme fără să cunoască şi fără să încerce să cunoască sursa diferitelor mituri, procesul de reflectare a realităţii în basm, etc. Dacă ar înţelege raţiunea elementului fantastic al basmului, e limpede că nu s-ar perpeli ca muţa în faţa calendarului şi şi-ar da seama că, întocmai poveştitorilor din cele mai vechi timpuri, li se cere şi azi să *viseze*, să fiinţă cu patimă spre anii fericiţi, pe care omenirea şi i-a închipuit de veacuri şi care se apropie tot mai mult de noi, să viseze visul unui om al veacului nostru, care va vedea sfîrşitul exploatării pe pămînt.

Elementele fantastice ale unui asemenea vis — mai e nevoie de această subliniere? — sînt strîns legate de adevărul vieţii. Din acest punct de vedere, oricît de paradoxal ar părea unora, basmul se integrează perfect în ceea ce numim creaţie realistă.

Fantasticul basmului ţîşneşte din realitate, caracteristica lui fiind amplificarea elementului real pînă la limită. El reprezintă ades „gîndirea tehnologică" a poporului, după expresia lui Maxim Gorki, dînd drept realizat un vis, o năzuinţă a omenirii şi deşteptînd în felul acesta dorinţa de a schimba lumea, de a o ridica la înălţimea visului creator. Lenin arăta că basmele dezvăluie entuziasmul şi speranţele poporului. E deci firesc să resimţim nevoia unor basme noi, în stare să ducă mai departe visul creator, dincolo de ceea ce poporul a năzuit timp de milenii şi a realizat azi.

Optimismul basmului decurge din caracterul lui popular, din optimismul poporului încredinţat de puterea lui. Basmul a fost întotdeauna o armă în mîna poporului. In afara aspectului despre care am vorbit, acel al năzuinţii către o lume mai bună, basmul a lovit în împăraţi, boieri şi chiaburi, în tot ceea ce concretiza asuprirea. Basmul trebuie să rămînă o armă în mîna poporului, să lovească în noii lui duşmani, atît în cei de peste hotare cît şi în cei rămaşi printre noi, fără a mai vorbi de reminiscenţele mentalităţii burgheze. Pentru a o putea face avem nevoie de un basm nou cu un nou bagaj fantastic.

Ca urmare a legăturii lui cu realitatea, a optimismului, basmul a avut întotdeauna o uimitoare putere de sugestie, căci ideea aflată la baza basmului era pe înţelesul tuturor. Aceasta explică şi uriaşa arie de răspîndire a unuia şi aceluiaşi basm.

Nu ne e îngăduit să dispreţuim forţa de sugestie a basmului, care i-a speriat la un moment dat pînă şi pe unii pedagogi mărginiţi, încredinţaţi că datorită basmelor, li s-ar putea prezenta copiilor o realitate deformată. După cum am văzut, nimic nu poate înlocui basmul în opera de educaţie pînă la o anumită vîrstă, de la care copilul face net deosebirea dintre planul real şi planul fantastic, bucurîndu-se numai de farmecul basmului, pe care-l consideră ca atare, ca basm. Să nu ne temem prin urmare de a crea adevărate basme noi, impregnate de acel element fantastic deschizător de drumuri, pe care copiii noştri îl aşteaptă, şi să ne amintim că, vorbind despre menirea basmului, Maxim Gorki spunea: *„Nu, eu nu sînt împotriva fantasticului eroic din vechile basme, eu sînt pentru crearea de basme noi care să facă educaţia şi să-l ridice pe om din situaţia de sălahor, care execută munci silnice sau din situaţia de meşter indiferent, la situaţia de artist liber şi activ, creator al unei civilizaţii noi"*.

Vladimir Colin

[1]) Vezi „Originalitatea basmului", „Contemporanul" nr. 9 a. c.

Răsfoind revistele

Critica din „Iaşul literar" nr. 2-3, 4—1955

Nu putem trece în revistă critica din „Iaşul literar" fără a remarca două preocupări importante şi demne de menţionat ale revistei: prima ţine de istoria literară şi mai ales de valorificarea operei critice a lui Ibrăileanu, iar a doua de problemele de teatru. Pe tărîmul istoriei literare a apărut încă în nr. 1 din 1955 articolul lui I. D. Lăudat „Activitatea lui Ibrăileanu la presa progresistă dintre 1889—1900", *iar în nr. 4 din 1955, amplul şi documentatul studiu semnat de Al. Dima* „Concepţia despre artă şi literatură a lui G. Ibrăileanu".

Articolele şi notele referitoare la teatru (text, regie, interpretare) sînt iscălite de N. Barbu, Radu Naumescu, N. I. Popa şi alţii.

In nr. 2-3 se publică o cronică a lui Const. Ciopraga, închinată poemului dramatic „Fata apelor" *de Veronica Porumbacu.*

Scrisă cu multă înţelegere a obiectului analizei, cronica urmăreşte nu fără succes să demonstreze că acţiunea basmului Veronicăi Porumbacu se desfăşoară nu în virtutea unei fatalităţi implacabile de tipul anticului Fatum, ci în virtutea determinismului social, pe deplin înţeles de poetă.

Recenzia lui N. I. Popa la monografia „Anton Pann" *de Ion Manole este judicioasă şi sistematică.*

In cronica la volumul „Chemări" *de Tiberiu Utan, Liviu Leonte surprinde unele trăsături specifice ale tînărului poet, cum sînt spontaneitatea sentimentului şi caracterul direct, nemijlocit al expresiei lirice. Uneori însă, criticul se avîntă în aprecieri prea generale. Constatînd, spre exemplu, că* „anecdota rămîne pe un plan secund, constituind mai mult un pretext pentru a evoca sentimente cu rezonanţe adînci, răscolitoare", *autorul cronicii nu defineşte o trăsătură a liricii lui Tiberiu Utan, ci o caracteristică generală a poeziei lirice.*

Interesant prin problemele noi pe care le abordează ni se pare studiul lui D. Costea „Idealul revoluţionar în poezia noastră" *(nr. 2—3). Studiul pune în discuţie un aspect insuficient cercetat al poeziei noastre clasice: aspectul romantic. Criticul îşi propune să urmărească o anumită problemă şi anume aceea a* „oglindirii poetice a idealului revoluţionar". *După cum se precizează în studiu, idealul era revoluţionar* „dacă poeţii concepeau înfăptuirea lui pe calea revoluţiei". *Din exemplele date reiese că mai toţi poeţii noştri însemnaţi (Iancu Văcărescu, Vasile Cîrlova, Grigore Alexandrescu, Alecsandri, Bolliac, Emirescu, Vasile Cîrlova, Grigore Alecleanu, etc.) concepeau realizarea idealului* „pe calea revoluţiei", *concluzie, în orice caz discutabilă. Criticul evită, sau nu găseşte argumentele pentru a-şi susţine teza, preferind să vorbească de un „ideal naţional" şi un „ideal social" în locul „idealului revoluţionar" cu care pornise la bătălie.*

In ciuda acestor deficienţe, studiul are meritul de a parcurge poteci mai puţin umblate ale istoriei şi criticii noastre literare.

D. Soreanu

Breviar

Dumitru Ignea: „Povestiri"

Volumul de povestiri al lui Dumitru Ignea, tipărit în Editura Tineretului, dezbate o temă deosebit de interesantă, rar întîlnită în literatura noastră din ultimii ani. Este vorba de viaţa muncitorilor tipografi în anii grei ai trecutului regim burghezo-moşieresc, de lupta acestor muncitori în condiţiile ilegalităţii, sub conducerea comuniştilor, împotriva exploatării şi a mizeriei. Din povestirile lui Dumitru Ignea se conturează tocmai profilul sufletesc al unor asemenea oameni, slăbiţi, covîrşiţi de griji şi greutăţi numeroase, care stăteau de dimineaţa şi pînă noaptea tîrziu înaintea casetelor de litere, culegînd necontenit cuvînt cu cuvînt pagini întregi de cărţi. Autorul a surprins acele momente de cotitură din viaţa lor, cînd — la capătul atîtor suferinţe şi umiliri — începeau să pornească pe calea luptei revoluţionare împotriva capitaliştilor. In povestirea „Taina celor cincisprezece litere" ne este înfăţişat procesul maturizării şi creşterii conştiinţei revoluţionare a unui muncitor tipograf — Andrei Fălticeanu, care strînge literă cu literă pentru zestrea unei tipografii ilegale a partidului. Fiecare literă sustrasă şi ascunsă cu grijă constituie un mic act de eroism şi D. Ignea ştie să sugereze în succesiunea momentelor de înfruntare ale eroului cu patronul, consolidarea şi clădirea conştiinţei de clasă a tipografului.

O altă figură interesantă, al cărei contur bine determinat se desprinde din volumul de povestiri al lui Dumitru Ignea este ucenicul tipograf, Alexandru Trandafir („Primii paşi"). Autorul ştiut să redea cu sensibilitate reacţiile şi gîndurile proprii unui copilandru care, venind la oraş să muncească, îşi începe ucenicia cu interminabilele şi jignitoarele corvezi la vechea tipografie „Gutemberg". Transformarea hotărîtoare structurală prin care trece tînărul ţăran sărac, abia sosit la oraş, pînă în ziua cînd participă la una din marile greve ale muncitorilor tipografi, — este zugrăvită cu simplitate de autor. Acesta urmăreşte în amănuntime viaţa eroului său, ştiind să arate cum primii paşi pe care-i face în viaţă micul ucenic sînt paşi pe drumul luptei comunistilor. In evocarea dramaticelor momente din istoria luptei muncitoreşti noastre, sub conducerea comuniştilor, a eroismului de care au dat dovadă tipografii, — oameni de care depindea în bună măsură răspîndirea cuvîntului partidului — povestirile lui Dumitru Ignea sînt menite să joace un rol însemnat. O mai atentă preocupare a autorului pentru zugrăvirea veridică a unora din personajele negative, pentru pătrunderea mai adîncă a conflictelor nempăcate dintre muncitorii tipografi şi patronii acelor vremi, ar fi adus, credem, o contribuţie mai valoroasă realizării artistice a celor două povestiri.

M. BOGDAN

Nicolae Ţatomir: „Satire"

Nicolae Ţatomir se anunţă în versurile de la începutul volumului său de „Satire" ca un soldat al prezentului, stînd „de veghe în vreme tot mai înaltă / Cu arma-ntr-o mînă şi pana-n cealaltă", pentru clădirea unui viitor fericit patriei sale. Autorul reuşeşte cu pricepere să cufunde paraziţii moralei şi ai statului burghez, ce constituie în volumul său o galerie întreagă de tipuri sociale „în acidul tare de satiră vie". Îndeplinindu-şi cu succes angajamentul din poezia de pe frontispiciul volumului, în care pune pe aceeaşi treaptă, pana cu arma. Astfel, prin valoarea ei artistică, prin justa ei orientare, satira lui N. Ţatomir devine o armă eficace (asta este expresia nimerită, deşi s-a cam uzat) în mîna poporului nostru. In realizarea satirelor sale, N. Ţatomir utilizează mijloace şi procedee artistice variate: de la spiritul zeflemitor al poporului şi pînă la formele de satiră gravă întîlnite în satirele lui Alexandrescu sau Eminescu. Deosebit de reuşite ni se par fabulele miniaturale: „Vipera", „Lupul", „Cocoşul", „Fluturele" în care rafinamentul poetului, puterea de inventivitate, măiestria versificaţiei şi forţa satirică, se fac pe deplin simţite. In cele trei cicluri ale volumului de faţă: „Figuri de ieri", „Figuri de azi" şi „Fabule miniaturale", poetul îşi propune să biciuiască pe ridicolii şi hidoşii reprezentanţi ai lumii bugheze ca: „Domnul primar", „Domnul avocat", „Domnul senator A. I." „Domnul şef de post", „Domnul fost", pe linguşitori şi birocraţi, pe naivi şi miopii Tîndală, cunoscuţii gură-cască ai zilelor noastre, pe acei care lucrează fără răspundere cu incompetenţă în redacţii sau în alte locuri de muncă, pe linguşitori şi pe făţarnici, care la un loc ridică piedici serioase în calea noului din viaţa noastră. Cîteva din satirele lui Ţatomir, vizînd obiective negative tipice, contribuie simţitor la extirparea a ceea ce este învechit şi anchilozat în realitate. Nu se poate spune însă, că toate producţiile din volum servesc cu aceeaşi intensitate la stîrpirea fenomenului satirizat, deoarece una din cerinţele de bază ale satirei adevărate, anume necesitatea ca elementul comicului să fie întovărăşit peste tot în conştiinţa cititorului cu sentimentul odiosului, nu se face simţită suficient de puternic în cele mai multe din bucăţile apărute în volum. Astfel, lectura unor strofe întregi din „Domnul primar", „Domnul avocat" sau „Domnul şef de post" dă cititorului mai mult impresia ridicolului grotesc decît acela al odiosului şi nu reuşesc să stîrnească ură şi dispreţul total pentru atari lepădături. Considerăm că această situaţie e pricinuită de încărcarea satirei cu prea multe elemente exterioare pur fizice de care adeseori omul — oricine ar fi el — nu poate fi făcut responsabil. E adevărat că aceste elemente pot contribui la subilinierea esenţei satirizate, la crearea odiosului, dar numai atunci cînd se substituie esenţei şi nu esenţa este substituită lor. Altfel, vom întîlni în locul unor bestii, cum au fost în realitate primarii, şefii de post şi avocaţii satirizaţi, — nişte palate greţoase, dar deloc odioase. Trăsătura dominantă de caracter a domnului primar, cărula „în urechi îi sună scripea: zdrînga-zdrînga" e şteasră de scene ca aceea în care primarele „Trecat în pernе / Lunecă agale / Roşu de Cotnarul / De la „Trei sarmale"; asupra „Domnului avocat" se fac notaţii superficiale, lipsite de interes pentru nota dominantă a caracterului său: „Cu bastonaşul de fildeş / De acest pînă-n preţeriu / Face-un ceas: e fapt notoriu"; iar apariţia „Şefului de post" — „simbol al forţei dure / şi-al statului burghez" apare oarecum simpatică în sprintenea-la-i quasi-haiducească: „De după deal răsare / Un legănat chipiu / E domnul şef călare / Pe-un falnic bividiu / Un fir de melodie / Cu trîi din omuşor / El zvîrle spre cîmpie / Săltînd din şea uşor". Dar avînd de-a face cu o satiră, s-ar putea obiecta că aceasta este numai aparenţa fenomenului satirizat, esenţa lui dezvelindu-se abia mai tîrziu. Se poate: dar felul superficial în care e prezentată trăsătura dominantă de caracter a acelui ce simbolizează forţa dură a statului burghez, infirmă această obiecţie. Chiar cu lipsurile semnalate, volumul recent apărut al poetului ieşean Nicolae Ţatomir se relevă ca una din încercările meritorii în literatura noastră satirică.

I. D. BĂLAN

Curier literar

● Cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la naşterea lui Tudor Arghezi, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă a scos de sub tipar volumul „Pagini din trecut" cuprinzînd pamflete, schiţe şi poeme în proză reproduse din Facla, Seara, Cronica, Hiena, Bilete de Papagal, Adevărul literar şi artistic, Informaţia zilei, apărute între anii 1911—1943. Sînt incluse în actualul volum, care numără aproape 500 de pagini, şi bucăţi din „Poarta neagră" şi „Tablete din Ţara de Kuty".

„Pagini din trecut" a fost tipărit într-un tiraj de 25 mii exemplare şi se află actualmente în librării.

● Editura Tineretului tipăreşte — în cinstea zilei copilului — noi lucrări pentru copii. Pînă acum au apărut în colecţia pitică bamuţ „Dă-mi un măr" de I. Manoliu-Mirceşti pentru copiii de prima vîrstă şcolară şi „Generalul Talpă-Lată" de Nekrasov în traducerea poetului Miron Radu Paraschivescu.

● După „Din scînteie va izbucni flacăra" de S. Golubov, roman închinat mişcării decembriştilor, a apărut de curînd o altă carte inspirată din istoria glorioasă a poporului rus. Este vorba de povestirea „Tinereţea conducătorilor de oşti" de V. Ian, care înfăţişează viaţa cneazului Alexandru Nevski.

CRONICA DRAMATICĂ

HORIA LOVINESCU: „Citadela sfărîmată"

1955 se arată a fi un an bun pentru teatrul romînesc. Alături de dramaturgii maturi care nu cunosc stagnare în creaţie, se impun figurile cîtorva scriitori, mai puţin experimentaţi, dar de talent autentic. *„Citadela sfărîmată"* de Horia Lovinescu, care constituie obiectul însemnărilor de mai jos, — cele două piese ale Anei Novac: *„La începutul vieţii"* şi *„Familia Kovacs"*, povestirea dramatică recent publicată în volum *„Boieri şi ţărani"* de Alexandru Sever, ca să nu cităm decît două-trei nume, ne acordă dreptul de a considera această perioadă ca una de progres — poate de mare progres — în teatru, adică tocmai în acel domeniu dificil care — pînă nu de mult — rămăsese mai prejos de poezie şi proză. Avem nu numai piese noi, ci — ceea ce este mai important — autori noi, unul dintre aceştia fiind Horia Lovinescu.

După *„Lumina de la Ulmi"* care, în ciuda scăderilor şi deficienţelor sale serioase, anunţa un autor dramatic, *„Citadela sfărîmată"* vine să confirme, de astădată fără posibilitate de discuţie, calităţile de dramaturg ale lui Horia Lovinescu şi să înscrie în repertoriul teatrului romînesc una din cele mai valoroase lucrări de artă din ultimul deceniu. Piesa este sortită, credem, să dureze.

Ideea fundamentală a dramei — exprimată în titlu — o constituie procesul de destrămare, prăbuşire şi sfărîmare a burgheziei contemporane în condiţiile revoluţiei socialiste. Meritul piesei constă tocmai în faptul că această idee, extrasă din realitate, a fost realizată artistic, imaginea fiind impresionantă. Primul act se petrece în 1943, celelalte în 1948, în casa familiei de burghezi Dragomirescu. Dragomireştii nu constituiau nici în timpul războiului o citadelă inexpugnabilă, cum îi plăcea să creadă stupidului cap de familie. Cinci ani mai tîrziu, în preajma şi în zilele naţionalizării, citadela se desface din toate încheieturile, ilustrînd prăbuşirea socială a clasei, firească, inevitabilă şi definitivă. Orice se poate obiecta piesei, afară de puterea ei de convingere.

Avocatul Dragomirescu, şeful familiei, se transformă din domn în epavă. Mătuşa Adela, din doamnă cu nasu-n sus în speculantă de brînză, la negru. Costică, din fabricant, în cojcar. Gătescu din diplomat în conspirator de duzină. Marie-Jeanne, din cocotă de clasă mare, în precupeaţă la Talcioc. Matei din estet pur, în întreţinut impur... Paralel cu acest proces se desfăşoară, la fel de logic, dar mai puţin inspirat, procesul de eliberare din marasmul burghez a oamenilor onesti din familie. Bunica — savantă bătrînă — trece de la disprefuirea citadelei, la atacarea ei. Petru, orb din pricina războiului, începe să „vadă", Irina, rudă săracă a familiei, se eliberează din „vrăjă" ucigătoare a dragostei pentru Matei şi păşeşte spre refacere, ş.a.m.d. La mijloc se învîrte fără sens Emilia, „mama", fiinţă incoloră şi mărginită care, după ce n-a priceput nimic o viaţă întreagă, constată la încetarea furtunii că a „dus o viaţă fără rost, fără nici un preţ". Concluzie amară, ca şi gustul „Citadelei" şi al sfărîmăturilor ei. La căderea cortinei, procesul este judecat, nimeni nu mai poate găsi argumente în favoarea impricinaţilor.

Ca artist, Horia Lovinescu se vădeşte a fi mai degrabă arhitect decît poet. Caracteristică mijloacelor sale de lucru este inteligenţa, utilizată aproape în exclusivitate. Dramaturgul nu posedă nici nervul lui Baranga, nici patosul lui Davidoglu, nici spontaneitatea Anei Novac. El nu excelează nici prin plasticitatea şi expresivitatea limbajului, dispunînd de un vocabular intelectualist şi adesea livresc. H. Lovinescu este un raţionalist care, calculînd matematic, a ridicat o construcţie geometrică, limpede, precisă. Totul porneşte de la idee, se colorează prin observaţie atentă şi se realizează în imagine obiectivă.

Primul act, de pildă, se petrece în timpul războiului, dar nu într-un moment oarecare, ci anume în 1943, după bătălia de la Stalingrad, adică într-un moment cînd crăpăturile citadelei celei mari devin din ce în ce mai vizibile. Momentul acesta oferă autorului prilejul de a dezvălui crăpăturile şi clătinarea micii citadele. Actele următoare se petrec în anii puterii populare, dar nu într-un moment oarecare, ci anume în preajma naţionalizării, adică în acel moment cînd citadela cea mare a primit lovitura de graţie. Este desigur momentul cel mai tipic pentru a înfăţişa sfărîmarea citadelei Dragomireştilor.

Alegerea personajelor nu este întocmită după necesităţi caracterologice, ci pe bază unui tablou de funcţii tipice. Dragomirescu este „burghezul cu principii", Adela, „doamna de lume", Costică, „afaceristul modern" de război, Emilia „casnica", Matei este „tînărul de origine burgheză care se prăbuşeşte", Petru „tînărul de origine burgheză care se salvează", bunica, „savanta care se apropie de popor", etc.

Personajele sînt — în majoritatea lor — construite pe coordonate precise şi mobilate cu acte şi expresii caracteristice, pe care autorul le-a colectat cu un remarcabil spirit de observaţie şi nu odată cu fineţe.

Cel mai cristalizat personaj ni se pare a fi bătrînul Dragomirescu.

La început, acţionînd în stilul unui tată „onorabil", mîndru de familia sa, el atrage atenţia lui Petru, mezinul casei, să nu uite că „este un Dragomirescu". Expresia — deşi cam forţată, întrucît n-avem de-a face cu o casă aristocratică sau măcar cu una de mare tradiţie culturală — este admirabilă, întrucît transpune ideea în imagine. In partea a doua a piesei, fostul avocat, aproape decrepit, se preocupă de redactarea tehnică a gazetei de stradă. Este iarăşi o imagine, mai plastică decît o ciocnire sau un monolog. Dezagregarea absolută a „eroului" ne este prezentată în finalul piesei cînd, şezînd pe ruinele citadelei, bărbatul a cărui preocupare centrală au devenit abţibildurile, nu găseşte altceva mai bun de rostit, în încheiere la dramă, decît aceste cuvinte demne de reţinut: „— Ha? Strălucite abţibilduri astea. Mai ales cele cu iepuraşi!"

Spiritul de constructor al autorului este vizibil de asemenea în organizarea de o simetrie clasică a actelor, în mişcarea personajelor, în gradaţia finalurilor de tablou, în dialog, şi în replică, deşi aici se cade, uneori, în „făcut", dialogul fiind înlocuit prin conversaţie de salon „rafinat", franţuzit. In sfîrşit, trebuie să remarcăm concizia care numai ea poate duce la realizarea unor replici memorabile. In finalul tabloului II din actul III, Irina, după ce constată că idolul ei Matei, „cuceritorul liniei de aur", s-a spînzurat, cîteva clipe numai după ce îi făgăduise iubire veşnică, are următoarea reacţie:

„Matei... Matei! (fuge în fugă scările. După un răstimp, se aude ţipătul ei sălbatec şi apoi apare şi ea în capul scărilor). Ajutor! Ajutor! S-aa... (are un hohot de rîs nervos, scurt) Ha, ha... s-a spînzurat! (izbucneşte într-un rîs isteric). Ha, ha, ha... *Minunat!* (cortina). Acest *„minunat!"* este expresia de maximă concentrare a unui întreg proces de conştiinţă. Replica e perfectă. De altfel, scena ni se pare a fi cea mai puternică — şi din punct de vedere regizoral — a spectacolului.

★

Studiul piesei ridică o seamă de probleme interesante. Este vorba, în primul rînd, de prezenţa inconsistentă a forţelor revoluţionare în cadrul procesului profund şi violent de prăbuşire a burgheziei. Procesul despre care vorbim are loc, în fond, între patru pereţi, fiind un fel de revoluţie într-o odaie. Nu se poate obiecta desigur impotriva faptului că acţiunea piesei se desfăşoară, de la un capăt la celălalt, într-una şi aceeaşi încăpere. Nu se poate obiecta desigur împotriva faptului că nu se *vede* oraşul, că nu se *văd* ţara de dincolo de ziduri, că nu se *văd* forţele sociale care determină sfărîma-

Desen de ROSS

rea citadelei. Nu se poate obiecta împotriva modului de organizare scenică a piesei. Se poate obiecta însă împotriva faptului că oraşul, ţara, forţele sociale care determină sfărîmarea citadelei nu sînt sezisabile, că existenţa acestora nu este sugerată cu putere de autor. (In „Cei din Dangaard" de Martin Andersen Nexö, răposatul soţ al doamnei Dangaard constituie o prezenţă impresionantă în spectacol, datorită sugestiei create prin cele spuse de eroii piesei cu privire la el). Avem de-a face, din această pricină, mai degrabă cu o citadelă autosfărîmată. Ceea ce într-un fel este necesar, dar nu şi suficient. Citadela capitalistă poartă în adevăr în sînul ei germenii destrămării şi putrezirii, dar această destrămare şi această putrezire nu se produc spontan, de la sine, automatic doar, ci sub impulsul forţelor sociale revoluţionare, ale clasei muncitoare, ale partidului marxist-leninist.

In aceeaşi ordine de idei, se remarcă realizarea inferioară, în comparaţie cu celelalte personaje, a oamenilor înaintaţi din piesă, cărora autorul nu le-a acordat, cu aceeaşi generozitate ca lui Matei sau Irinei, posibilitatea de a-şi dezvălui profunzimea caracterelor. Dacă bătrîna savantă e acceptabilă pînă la un punct, adică pînă la punctul de unde „se apropie de clasa muncitoare" (de aici încolo procesul fiind înfăţişat simplist, în ciuda lipsei de stridenţă sau şablon), aviatorul Dan Pleşa, logodnicul Irinei, este redus, iar tînăra învăţătoare Caterina — „eroul pozitiv" cel mai avansat al piesei — este o fată drăguţă şi cumsecade, dar atîta şi nimic mai mult. De ce o

La Palatul Marii Adunări Naționale a avut loc, sîmbătă 21 mai, solemnitatea unor decorări. Printre cei distinși cu diferite Ordine, lui Tudor Arghezi i s-a conferit Ordinul Muncii clasa I, cu prilejul împlinirii a 75 ani de viață și pentru merite deosebite în domeniul creației literare.

Duduia

E-o domnișoară-naltă, subțire și trecută
Și nu e nici femeie de tot și nici bărbat.
Cu noaptea-n cap se duce la plug și semănat,
La seceră, la coasă, călare și ciufută.

Au vrut să o mărite. Duduia nu se lasă
Și ofițerii sprinteni și grangurii pețiți,
Cerînd-o de soție, plecau dezamăgiți
Că nu-i niciunul vrednic de mîna ei osoasă.

Era rostirea vie, în carne, simț și minte
A unei noi ființe, de-al treilea tipar.
In loc de fraga gurii-i crestat un buzunar
Și-n loc de trup se-ngustă un sac de oseminte.

Femeie, nefemeie, la bine și la rău,
Turtită ca o tavă și-un sul de rogojină,
Sătulă de-ntuneric, scîrbită-i de lumină,
Făptură ne-mplinită și fată fătălău.

Citind, închisă-n casă, cărți groase, pe alese,
Văzu deșteptăciunea, ajunsă de prisos,
Că nu dă mîngîiere și nu-i e de folos
Și-a-mbătrînit pe slove și pagini ne-nțelese.

De ani de zile-ncoace, mînia se răzbună.
Și-a împletit gîrbaciul și l-a nnodat cu plumb
Și alungînd țăranii prin grîu și prin porumb,
Harapnicul se-abate pe spate și răsună.

Spinările zdrelite-s și deștele zdrobite
De cnutul domnișoarei cu cizme și nădragi,
Că a sluțit călare o sută de iobagi
Și sumedenii, prinse-n zăvoiul ei, de vite.

Duduie, carabina îți spînzură pe șea
Și te-nsoțește-n raita din zori căteaua cîrnă.
Ea mușcă, asmuțită, apucă și se-atîrnă;
Duduie, răfuiala a și-nceput. Păzea!

Arenda

Boieru-și dă moșia, în arendă,
Cui dă mai mult, și are, pe agendă,
Tot soiul, scris, de mușterii
Și gospodari, mai buni de pușcării.

De unde are el moșia nu se știe,
Că toți boierii au moșie,
Din furnituri, comenzi și misitie,
Din orzul cailor de la armată,
Advocatură, soldă sau camătă furată.
Odată și odată, și-n zestre, la-nceput,
Și-n moșteniri, sămînța-i un jaf necunoscut.
Scriind de vitejie, istoricii, dibaci,
N-au glas despre pămîntul răpit de la săraci.
Au grijă să ciștige, tăcînd, ce li se cade,
Călătorii prin lume, înscăunări și grade.

Boierul dă pămîntul cu sate. cu țărani,
Vinduți iobagi și robi, pe bani.
De pildă, două sute de săteni,
Ca niște tîrnuri, hîrburi sau bușteni.
Orbii, ologii, ciungii, muții, șchiopii
Stau la pomeni și la coliva popii.
Cercînd să dea o mînă de-ajutor
Cîte un slut de ochi sau de picior.
Intr-un cătun mai zace, fost soldat,
Un chip de om trei sferturi mai scurtat,
Dintr-un război mai vechi cu turcii,
Și-i ciugulește ciocul curcii
Medalia tîrîtă pe subt pat,
Cu care vodă pieptul i-a scuipat.

Ii trebuie boierului dichis
La București, la Viana și Paris,
Lingăi, lichele, șteoalfe, să petreacă.
Se-ntoarce, ia bănet și pleacă.
Hoții la dijmă, la-mprumut și muncă,
Degeaba ochii robul și-i aruncă
Ba la prefect, ba sus în cer;
Urechile sînt surde, sînt de fier.

Un arendaș, e-aproape legiuit,
Să-și scoată o arendă înzecit.

Vezi, dacă ceri tot mila tuturor?
Dumitru puse mîna pe topor.

Satul ei

Băbuța-și cată la răspîntii satul,
Băieții, casa, fetele, bărbatul.
Movila asta mare să fie satul ei,
Grămezi de birne arse și de pămînt, sau ce-i?

De la biserică la școală
E numai cîmp de țară goală,
Cenușe, scrum și zgură
Și cîte-o urmă, ca de bătătură.

Mai scoate cîte-o rămășiță
Fum prăbușit de stuh și șiță.
Pribeagul suflet șchioapătă-n femeie,
Ca-n candelă, pe stinse, o scîntele,
Și cumpăna, la puțul lui Zamfir,
Se-nalță ca-ntr-un cimitir.

Cîte o grindă, prinsă-n căprior,
Se-ncrucișează, neagră, dintr-un fost pridvor,
S-a îngrijit, în post, ocirmuirea
Să semuie, de Paște, răstignirea.

Din volumul „1907", în curs de apariție la Editura Tineretului

Tudor Arghezi

Cum a visat-o tata

E cel mai bun colectivist Ilie,
Dar vrea din capul locului să știe
Dacă nevasta îi va naște un băiat:
Să aibă rădăcină numele în sat...

De fată nici nu vrea s-audă...
Nu pentru fată el asudă...

De grijă dă la medici și surori
Că va veni în revărsat de zori...

— E fată! I-au vestit a doua zi.
— Mănînce-o tata! Poate și vorbi?...
Și a luat-o-n mîini, a ridicat-o,
Zicînd: — Așa-i cum am visat-o...

Urare pe un harbuz

La grădinița de vară din sat,
Copiii s-au prins la joacă:
Aleargă, strigă pe-afară, se zbat,
Se bucură cînd văd pe toloacă
Pe paznicul de la grădină,
Venind cu traista plină...

Le-aduce harbuji și zemoși —
Din acei aleși pe sprînceană —
Dulci ca zaharul și gustoși,
Căci țelina-i bună de mană...
Un colectivist le-a scris o scurtă urare
Pe harbuzul cel mai frumos și mai mare,
Zgîriind cu unghia pe coaja tărcată,
Cu o literă strîmbă și tremurată:
„Vă zic poftă bună, copii, la mîncare!".

Țăranul boieros

Măi boiere, măi boiere,
Te tragi numai la ședere...

Stai un ceas s-aprinzi țigara
Și aștepți să treacă vara...

Tragi la umbră să bați coasa
Și aștepți să-ți vină masa...

Cosești două-trei poloage,
Dorul la iubit te trage...

Mergi pe deal după ciuperci
Și te ții după pestelci...

Seara nu mai poți de șale:
De cît ai privit la vale...

Din volumul „Pentru inima ce arde", în pregătire la E.S.P.L.A.

Dumitru Corbea

Cea mai frumoasă poezie

Iubito, dă-mi uneltele de scris,
N-am mai creat nimic de-o lună,
Mă ard văpăi, elan și vis,
Iubito, dă-mi uneltele de scris.
Alege-mi pana cea mai bună
Și cea mai fină coală de hîrtie,
In plin extaz
Voi scrie azi,
Cea mai frumoasă poezie.

Condeiul și hîrtia sînt pe masă,
Iar lîngă mine muza credincioasă.
Incep.
Dar ce se-aude?... Nu pricep!
Ce-i zarva, zgomotul de-afară
Chiar sub fereastră, jos?
Deschid, mă uit, dar e frumos!
Mulțime, tineret și cîntece și steaguri
Și toți au pumnul ridicat spre cer.
Ce vor, ce spun, ce cer?

Drapele roșii, filfîie, se-ndoaie,
Se-nalță, se frămîntă,
Și tot poporul cîntă...
Ce vor, ce spun cu brațele de fier
Spre cer?
Am deslușit cuvinte
Vreo cîteva, dar sfinte:
Dreptate, libertate, înainte!
Cobor,
Căci locul meu e jos, lîngă popor.

Mulțimea crește, mare-nfuriată,
Impins spre baricade,
Mă las înșurubat în ceată,
Un tînăr lîngă mine cade...
L-a sărutat un glonte,
Cu foc l-a sărutat pe buză;
Cad încă doi și încă patru...
Un june ofițer se-amuză
Și rîde, rîde ca la teatru...

Din rînduri iese atunci o fată
Și merge drept spre ofițer;
Cu pumnul ridicat la cer:

— Ciine,
Vei da tu socoteală, mîine!

Și fata cade lîngă cizme lustruite.
Trist, căpitanul, mutră suferindă,
Se uită-n jos la cizme, parcă plînge:
Adineauri au strălucit oglindă
Și-acum, mînjite sînt de sînge!...

Mulțimea crește-n jurul meu,
Toți cîntă, cînt și eu...
„Dreptate vrem, pămînt și pîine,
Chiar azi, acum, nu mîine!"
Dar cine m-a mușcat de cot?
Sub mînecă simt cald și ud,
Abia mă țiu,
Mă clatin, oamenii mă scot
Și... nu mai știu...

Acasă-n pat, cu brațul bandajat,
Vecinii adunați mă ceartă;
La fel condeiul nu mă iartă,
Mă ia la rost:
— Unde mi-ai fost?
Penița, glas subțire, înțepat,
Imi scîrțîie: — Te-am așteptat
Să scrim poema minunată...
— O, e-n zadar!
Au scris-o alții jos, pe trotuar,
Pe piatra sîngerată!
Au scris-o azi băieții din popor
Cu sîngele din trupul lor!

Balada nouă-a sfintelor dreptăți
Cu rime roșii, inima-n bucăți,
Nu se mai scrie
Cu pana pe hîrtie,
Ci tare și-apăsat pe caldarîm.
Cea mai frumoasă poezie
E colo, jos, muiată-n sînge generos.
S-o înălțăm, s-o admirăm
Și tîlcul ei adînc să-l învățăm.
. . . . . .
Mult n-am să zac cu mîna ruptă,
Iubito, dă-mi uneltele de luptă.

Februarie 1945

A. A. Luca

BĂTĂLIA

Ce-ați mai născocit, măi oameni buni?! Totdeauna găsiți cîte ceva ca să ne răspiți liniștea! Păi asta ne mai lipsea? Una-două numai ce auzi că așa nu-i bine, că nu-i bine altminteri — într-un cuvînt că nu știm plugărie. Auzi, tu! Noi, plugari din moși-strămoși, să nu știm munci pămîntul! N-om fi știind! Te pomenești! Dar pînă acum nu plugăria ne-a hrănit? Nu ea ne-a îmbrăcat? Ne-am învățat de curînd cu mașinile și-acum veniți tot voi, aceiași oameni ai noștri, să ne dați înapoi la sapă. Foarte frumos, n-am ce zice! Metode noi, bată-le norocul să le bată, că așa știam și noi plugăria din vremi bătrîne. Da' astăseară am să v-o zic; uite-așa am să vi le torn: una cîte una să mă țineți minte! Unu-i Dragomir Ion, colectivist de frunte, care știe să umble cu critica, uite-așa!

Ca și cînd ar fi avut cu adevărat în mînă chiar *critica*, Ion Dragomir, un bărbat mai aproape de șaizeci decît de cincizeci de ani, cam deșirat și cu mers ca de pasăre, își mută bita de sub brațul sting sub cel drept, rotind-o pe lîngă trup.

— Așa! Chiar așa! mormăi el cu înverșunare deloc scăzută, în timp ce cotea colțul uliței ca să ajungă la sediul gospodăriei colective. Mai întîlni în cale și alți colectiviști, care veneau ca și el la adunarea generală din seara aceea, dar nu-i dădu prin minte să se lipească de careva. Dădea binețe cam repezit și trecea înainte bățos. Dar nu putea trece neam cu urechile astupate: ajungeau pînă la el frînturi de vorbe, care se turnau peste supărarea lui ca gazul peste foc.

— Cuiburile așezate în pătrat...

— Las-e-o să vă iasă vouă pe nas! bodogăni înfundat Ion Dragomir.

— Metoda asta nouă...

— Nouă, pe dracu'! Nouă de cînd lumea. Vorbești parcă n-ai fi văzut în viața ta sapă! îl agrăi în treacăt pe unul care cătă lung după el, lung și cu mirare.

Acela, după ce fluieră a pagubă curată, rosti către soțul său:

— Asta ce-a mai fost?

— Ce să fie? Iaca. Ion Dragomir tună și fulgeră. Nu-i place metoda asta nouă cu semănatul în cuiburi așezate în pătrat. Vrea să se pună contra cu președintele.

— Ce-are el cu metoda?

— Nu mai vrea să dea cu sapa. Dacă nu-i mașină care să lucreze în locul lui, metoda nu-i bună și gata!

— Auzi la el! se minună celălalt plescăind din limbă. Așa să fie?

— Păi... rosti celălalt cu convingere.

Se nimerise ca omul ăsta, cu răspunsul, să fie vecin cu Ion Dragomir. Îi știa firea iute și apucăturile. De vreo două săptămîni nici cu o binețe nu se mai alegea din partea vecinului. Și asta numai pentru că nu era „de partea mecanizării" — cum zicea Dragomir. Vecinul, om cumpătat, de altfel, îl lăsase în apele lui, socotind că-i va trece și tot la dînsul va veni după aceea cu vorbă dulce: vecine-n sus, vecine-n jos...

Ion Dragomir nu venise deloc, însă. Ținea se vede morțiș la ale lui. Acest gînd îl făcu pe vecin să ofteze cu resemnare:

— Și cu muierea s-a certat!

— Tot pentru metodă?

— Dar știe-l dumnezeu pentru ce! Ion Dragomir se certase și cu muierea, era adevăr adevărat! Chiar în ziua aceea, cu puțin înainte de a pleca la adunarea generală, în timp ce se îmbrăca în hainele de sărbătoare. Pufnea, mormăia, doar atît cît să-l înțeleagă femeia, care căuta mereu să-l îmbuneze:

— Lasă Ioane, nu te mai băga și tu...

— Ce vorbă-i asta? Cum să nu mă bag dacă văd că unii calcă-n strachini? Nu mă rabdă inima să tac și n-am să tac.

Femeia își cunoștea bărbatul. Îl știa bine cît e de aprins și de încăpățînat cînd își pune ceva în minte. Dar nici ea nu umbla cu capul prin nori; nu numai bărbatul ei era fruntaș în muncă; era și ea. Socoti că e bine să-l potolească totuși.

— Nu te băga chiar tu de la-nceput. Ai răbdare pînă mai vorbesc și alții. Vezi și tu în ce ape se scaldă oamenii și după aceea...

Nu, în felul acesta nu se putea vorbi cu Ion Dragomir! El să aștepte ce vor zice alții înaintea lui? Parcă el n-are tot atîta minte cît au ăia care vor cu orice chip să se întoarcă la sapă? Vezi bine că are! Și pînă la răfuiala cu ei, Dragomir se răfui cu nevasta. Unde-o repezi cît colo:

— Tu, să taci, auzi?!

Mai pufni ce mai pufni, și își dădu cu socoteala că nu se cade să se poarte așa cu nevasta. Deprinsese în anii din urmă că n-avea dreptul s-o asuprească.

— Ziceam, încercă el s-o dreagă, că te-ai mai deșteptat și tu de cînd ești în colectivă și pe deasupra mai ești și fruntașă. Păi, așa trebuie să fim noi, lasă-mă să te las? Nu, muiere, văd că nu le-ai prins pe toate cîte trebuie. Tot plete lungi și minte scurtă ai rămas!

— Să-ți fie rușine!

Atît i-a spus femeia și i-a întors spatele supărată.

Ion Dragomir plecase mînios de acasă. Era în stare să se certe cu tot satul de ar fi fost nevoie, dar cînd ajunse la sediul colectivei se opri descumpănit, neștiind cu cine să înceapă din mulțimea de oameni adunată. Auzi pe cineva rostind în apropiere:

— Astă seară va să vorbească și agronomul nostru!

— Să vorbească numa'! se băgă Dragomir în vorbă, nepoftit. Că dacă-i inginer agronom și-i al nostru, al colectivei, apoi să nu ne dea îndărăt la sapă, că-i rușine! Nu de-aia ni l-a trimis statul. Statul e cu mecanizarea. Apoi să facă așa cum poruncește statul.

— Ce-ai tu, mă, cu agronomul nostru? Ce te legi de el?

— Nu mă leg, numa' să țină cu mecanizarea, că sapa o cunoaștem noi de amar de vreme și ni s-a făcut lehamite de ea. Parcă el nu știe? Știe tot așa de bine ca mine și ca voi. El musai că a învățat cuvîntul partidului despre mecanizare, că-i om frecat prin școlile alea mari de la oraș...

Era o mîndrie a lui noul agronom al gospodăriei. Și nu atît pentru că el făcea acum parte din însăși viața colectivei lor, ci și pentru motivul că inginerul Eugen Cădăreanu, tînăr absolvent al Institutului agrotehnic, se dovedise de pe acum a fi un om și jumătate. Știa să vorbească de la inimă cu oricine. Nu se ținea de o parte și nici nu se da în lături să-i descoase despre una sau alta, lucruri care poate că nu se găsesc prin cele cărți groase de pe care a învățat la școală. Sfătuise odată îndelung cu el — cu Ion Dragomir, vezi bine, nu cu altcineva! — și se vedea cît colo că voia să învețe cîte ceva de la un bătrîn plugar, care toată viața n-a făcut alta decît să robotească la pămînt. Iată ce fel de om era tînărul inginer agronom și de aceea Ion Dragomir îl îndrăgise și se gîndea cu bucurie la el întotdeauna. Nu se putea ca acesta să nu înțeleagă bine ce avea de gînd Dragomir să toarne în seara aceea în adunarea generală, cînd se va vorbi despre campania de primăvară în colectiva lor.

★

Multe griji își mai făcuse cu metoda asta nouă. Ștefan Lelea, președintele gospodăriei. Îi aflase tainele încă la începutul iernii, cînd fusese la un curs raional. Cînd a venit îndărăt de la curs, Ștefan Lelea era hotărît să folosească neapărat noua metodă. El și vedea rîndurile drepte de cucuruz și prășitoarea trecînd printre ele și de-a lungul și de-a latul. Ce economie de brațe de muncă! Și tocmai în zilele recoltatului, cînd toate treburile ard deodată. And în adevăr. Ștefan Lelea a pornit o muncă temeinică, așa cum știa el să ducă, atunci cînd se apuca de ceva. Vorbea oamenilor — oriunde și oricînd îi prindea — despre metoda cea nouă. Unii îi dădeau dreptate, alții clătinau neîncrezători din cap. Președintele și-a dat seama curînd că singur n-o să răzbească. A cerut atunci de la raion un agronom. A adunat lumea într-o seară la un fel de șezătoare. Agronomul a vorbit, oamenii au ascultat.

— Frumos vorbește agronomul! ziceau unii.

— O învață oul pe găină, se-ncontrau alții.

Se nimerise a fi un agronom care vorbea ca la oraș. Oamenii l-au ascultat, chiar dacă nu l-au înțeles pe deplin. Altă grijă pe capul lui Lelea! I se părea că oamenii se îndepărtează de metodă.

— Lasă-ne, Ștefane, atîta plugărie mai știm și noi! spunea unul, parese chiar Ion Dragomir.

Catîr de om și Dragomir ăsta. Lui nu-i place decît un singur lucru: mecanizarea, mașinile. „Merg plugurile printre rîndurile de cucuruze, dar la început îi tragi cu sapa; se potrivește una cu alta? vorbea cu pornire Dragomir. Vino cu o mașină și atunci stăm de vorbă!" De unde să scoți mașină cît ai bate din palme? O veni ea și mașina, dar la vremea ei.

— Atunci să așteptăm pînă o veni, încheiase Dragomir cu mare triumf.

— Mă, Dragomire, tu parcă ai orbul găinilor! i-a zis odată cineva.

— Că tu ai vrea să văd și ce nu este!

Ștefan Lelea a ascultat, s-a gîndit și a tras învățăminte. Se pomenește într-o zi secretarul organizației de partid cu el. Uite-așa și-așa, înșiră Lelea fără să-l oprească cineva.

— Tu tot n-ai de gînd să te lași de metodă? l-a întrebat secretarul.

— Adică, ai vrea să mă las?

Vorbele astea i-au ieșit cu greutate din gură și ochii slobozeau flăcări mînioase. Niculaie Petcu, secretarul, a zîmbit.

— Tu ești gata să te iei la bătaie pentru metodă.

— Așa să știi!

— Spune-mi atunci ce ai de gînd să faci?

— Să facem bătălie mare.

— S-o facem!

— Mă, zici numa' așa, că mă văzuși supărat sau... Metoda-i bună!

— Știu, de-aia zic să vorbim despre ea cu socoteală. Îi adunăm pe agitatori și-i școlim bine, îi trimitem apoi printre oameni.

— Bine! a încuviințat președintele. L-au ajutat agitatorii. Nu era casă de colectivist pe care să n-o fi călcat agitatorii. Oamenii îi primeau bine, îi ascultau; într-o minte vorbele rodeau, în alta nu. Ștefan Lelea își zise într-o zi: n-am făcut destul! Mai trebuie, mai trebuie să facem multe. El asemăna mintea omului cu ogorul. Iar ideile cu semințele; ca să rodească e nevoie să li se asigure condițiile prielnice, să se facă ogoritul, boronitul, să se treacă cu grapa, să se păstreze zăpada și toate cîte se mai știu sau se vor mai afla de-aci încolo. Așa cum se oprea toamna pe marginea tarlalei, privind în largul ei cu inima strînsă, cercetînd apoi cerul să vadă dacă i-i potrivnic sau nu, adulmecînd grijuliu mirezmele tari ale vîntului și pămîntului, tot așa și acum se întreba: oare ce-o ieși din toată munca noastră? Ce-o rodi pămîntul? Insă așa cum nu se mulțumea nici atunci nu-

Desen de ANGI PETRESCU

mai cu întrebări, ci se gîndea necontenit ce-ar fi de făcut ca recolta să aibă acele condiții prielnice, tot așa și acum el se gîndise ce ar mai fi de făcut ca ideile să încolțească bine în mințile oamenilor, să poată rodi.

Se duse într-o zi la raion și ceru un tehnician. Dar unul care să știe vorbi oamenilor și care să stea la noi cîteva zile... Și-o săptămînă de-i nevoie.

— Dar la ce-ți trebuie? Știm noi bine că gospodăriile agricole colective au nevoie de agronomi proprii, dar nu știm cînd vom fi în măsură să vi-i dăm.

— Deocamdată dați-mi unul numai pentru cîteva zile, vorbise convingător Lelea. Imi trebuie ca apa și ca aerul!

A venit agronomul. Pregătit cu de toate. Cu planșe colorate, cu desene, cu grafice. Ștefan Lelea a cerut de la școală cu împrumut o tablă neagră. A pus-o în sala clubului într-un colț și agronomul și-a început munca. Au venit oamenii și-au ascultat, au privit desenele cele colorate și dungile albe de pe tabla cea neagră. Au stat pînă noaptea tîrziu cufundați în fumul de țigară ca-ntr-o apă. Dimineața au cărat tabla înapoi la școală, iar seara au adus-o din nou. De data aceasta era adunată o întreagă brigadă. Iar i-a prins miezul nopții cufundați în fumul de țigară. Iar au dus dimineața tabla la școală și seara au adus-o îndărăt, în așa fel încît unul din cei care cărau la ea nu s-a putut opri să nu suspine:

— Nu știu de ce dracu mai are tabla asta picioare, dacă nu știe umbla singură cu ele...

Ștefan Lelea a stat în toate nopțile, cu toate echipele și brigăzile, de l-a ascultat pe agronom vorbind de noua metodă. Și tot se mai găseau unii care să se îndoiască.

Ștefan Lelea primise cu multă bucurie repartizarea lui Eugen Cădăreanu ca agronom la gospodărie. „Iată, avem inginerul nostru!" — își spunea. „Așa cum avem lumină electrică, așa cum vom avea camioane proprii!".

★

Acum stăteau amîndoi, președintele și agronomul, în cămărușa de lîngă sala de ședință, luminată de un bec electric. Puseseră la punct ultimele amănunte ale adunării din seara aceea și se grăbeau pentru că—judecînd după vuietul ce răzbătea pînă la ei — oamenii se adunaseră și așteptau. Pregătindu-se să plece la adunare, Lelea mai ținu să-i spună lui Cădărean:

— Așa-i viața în gospodărie, nu-l lasă pe țăran să stea pe loc, îl mînă înainte! Eu știu că va trebui să ne batem cu unii, pentru noua metodă, pentru că noi nu avem încă ce arăta oamenilor, ceva pe care ei să-l poată vedea, pipăi și să ne dea dreptate.

— Atunci să ne batem! încuviință tînărul agronom și se ridicară de pe scaune.

★

In aceeași vreme, Ion Dragomir se așeza pe banca lungă de lemn, pregătit să vorbească după placul inimii. Ascultă mai întîi planurile pe care conducerea gospodăriei le supunea spre aprobare adunării generale și după aceea explicațiile lui Cădăreanu în legătură cu unele metode noi ce ar trebui aplicate pentru asigurarea unei recolte cît mai bogate. Despre semănatul în cuiburi așezate în patrat, inginerul agronom a vorbit din nou pe lung și pe larg, ca să nu mai fie nici o îndoială pentru nimeni.

Cînd au început oamenii să ceară cuvîntul, Ion Dragomir n-a așteptat prea mult; se înscrise printre primii. Și le-a turnat tocmai așa cum își pusese în gînd s-o facă. S-au găsit și unii care să-l încuviințeze, dar erau și din aceia care-l tot întrerupeau cu strigăte:

— Las-o mai încet, nea Ioane!

— Ce tot cîrîi acolo că nu-i bună metoda? De unde știi?

— Hai, zi, de unde știi?

Lui Ion Dragomir îi sări țandăra.

— Dacă-i pe-așa, mai bine tac! Dar asta nu-i drept!

Lelea s-a ridicat de pe scaun și a vorbit răspicat:

— Măi tovarășilor, fiecare are dreptul să vorbească. Nu-l mai întrerupeți degeaba. Dă-i drumul, Dragomire!

Ion Dragomir, care apucase că se așezase, își înălță trupul din nou, continuînd înfocat în tăcerea care domnea în jurul său:

— Eu nu am zis și nici nu vreau să zic că metoda nu-i bună. De unde ați mai scos-o și pe asta, măi oameni buni? E bună, de ce să nu fie? Dar numai cînd o să avem mașina potrivită pentru ea. Cunosc plugăria de cînd eram atîtica. (Potrivi cu palma în aer înălțimea unui copil de nouăzece ani). Ne-am deșelat destul pe sapă. Acum, mai nou, ne-am învățat cu mașinile. Atunci de ce vă întoarceți cu fața de la ele? De ce să mergem înapoi, în loc să mergem înainte? Poftim, să m-apuc de semănat cu sapa! Uite, asta nu-mi intră deloc în cap, oricît ar încerca unii să mă îmbrobodească. Eu nu subscriu așa ceva. Poate zice cine ce vrea!

Ion Dragomir vorbea și se întorcea într-una cînd spre masa la care ședea conducerea gospodăriei, cînd spre sală. Nu-l mai întrerupea nimenea — afară de unul din spate care-l tot îmboldea cu vorba:

— Lasă-ți, nene, bita jos, că-mi scoți ochii!

Ion Dragomir, în fierbințeala lui, nu înțelegea ce i se cerea, nu-și dădea seama că ținea bita sub braț și i-o tot plimba celuia pe la nas, cînd într-o parte, cînd în alta. După ce rosti cu voce tare, plină, tot ce socotea că avea de spus, se îndură să se așeze la locul lui, cu simțămîntul că încă nu-și deșertase tot sacul. Tăcerea în care-l ascultase adunarea îl făcea să creadă că fusese înțeles pe deplin. Acum se pregătea să asculte și el pe ceilalți care urmară la cuvînt. Dar ca un făcut! — toți se pronunțau că sînt de partea metodei. Iar brigadierul lui îl săgetă fără milă:

— Zic unii că se tem de sapă, chiapurile, că așa am merge înapoi. N-au decît să se teamă! Eu nu mă sperii de asta, pentru că metoda e bună. Primăvara nu ne înghesuie atîtea treburi ca vara, așa că avem timp destul să dăm cu sapa. Dar vara, nu! Atunci trebuie să prășim cu mașinile. Asta-i ce nu înțelege Dragomir. Eu îmi iau angajamentul să lucrez după noua metodă!

Se porniră oamenii a bate din palme ca la cămînul cultural. Primul începu Cădărean. După el se luară și alții și curînd peste capete trecură filfîiri care mișcară pînzele albastre ale fumului de țigară. Dragomir le simți ca pe o ploaie de bolovani care-i cădea în spinare. Minios ridică bita deasupra capului:

— De ce-ți iei angajament pentru mine? De ce nu mă întrebi dacă vreau și eu? strigă el din adîncul bojocilor.

Prinzînd privirea plină de imputare a lui Lelea se mulcomi pe dată; nu era drept ce făcea. Dindărăt cineva spuse:

— Noi te-am ascultat pe tine. Ascultă-ne și tu pe noi!

Dragomir se mai îmbățoșă odată și căută cu ochi fioroși spre grupul tinerilor:

— Mă, care-i ăla?

In timpul acesta, însă, mereu alți oameni se ridicau la cuvînt. Răsunau angajamentele brigadierilor și șefilor de echipă. Campania agricolă de primăvară bătea la ușă și oamenii avuseseră timp o iarnă întreagă să se gîndească la ea, plini de nerăbdare. Ion Dragomir îi asculta și-n el se zbătea o furtună de gînduri. Înțelegea că rămînea din ce în ce mai singur și că peste dragostea lui față de mașini se așezau alte planuri și socoteli, care nu i se păreau deloc greșite. „Totuși, de ce să ne îndepărtăm de semănătoare?" cugeta el, pomenindu-se năpădit mai întîi de o amărăciune grea și apoi de neliniște. Se mai năs[illegible] el o speranță vagă, cînd unul [illegible] că metoda asta nouă o fi [illegible] pustă, dar nu la ei, care-s m[illegible] de deal decît de cîmpie... Dar cu o floare nu se face primăvară! Dragomir își aduse aminte de zicala asta cînd văzu că după aceea, tot cu metoda ținură oamenii. Dacă atîtea capete gîndeau altfel decît el, însemna că poate greșea. Tresări speriat. Nu se poate! El nu greșește. A citit și-a auzit de atîtea ori despre semănatul cu mașina, încît ar însemna că e nebun dacă ar gîndi altfel acum.

Din celălalt capăt al sălii se ridică unul mărunțel, care abia se zărea printre oameni și-l luă în coarne pe președinte că nu știe chibzui gospodărește. Păi el a socotit cîte zile-muncă se fac cu sapa?

— Avem zile-muncă multe, răsplata e mai mică la toamnă...

Careva îl luă peste picior:

— Scoală-te, mă, în picioare cînd vorbești!

O undă de ris trecu peste capete. Lui Dragomir nu-i veni însă nici măcar să zîmbească. Nu-l socotea printre ei vrednic pe „gospodarul" care vorbea acum; știa că face parte dintre cei care, și cea mai neînsemnată treabă, o prețuiesc numaidecît în zile-muncă. Ion Dragomir se posomorî de-a binelea. De așa susținători nu avea nevoie!

...Posomorît rămase pînă la sfîrșit, cînd se trecu la votare. El nu ridică mîna nici la „pentru", nici la „contra". Rămase neclintit și cînd președintele întrebă adunarea:

— Cine se abține?

Tresări numai cînd auzi rezultatul, deși văzuse el bine cîți votaseră „pentru".

— Adunarea generală a votat în mare majoritate planul campaniei agricole de primăvară.

Cînd izbucniră din nou aplauzele, Ion Dragomir își strînse umerii, după care se ridică primul în picioare și grăbi spre ieșire, făcîndu-și cu asprime loc prin mulțimea de oameni. Ar fi vrut să se ducă glonț acasă, dar era noapte neagră și se socoti să-și aștepte nevasta. Avea de gînd s-o ia la rost, căci o văzuse bine ridicînd mîna și votînd laolaltă cu toți ceilalți „pentru". In înghesuiala care se produse se pomeni la un moment dat lîngă Ștefan Lelea și Cădărean.

— Măi Ioane, dar tu în ce ape te scalzi? întrebă președintele. Tu n-ai votat nici într-un fel.

Ion Dragomir îl privi cu mînie, deși din glasul lui Lelea nu putu desprinde mimic care să-l supere.

— Ascultă, Ștefane, nu mă zgîndări. Știu pe de rost statutul. Dacă adunarea generală a hotărît să tragem cu sapa, am să trag și eu în rînd cu toți. Mă supun, dacă așa au hotărît cei mulți. Dar una să știi de la mine. Dacă n-o ieși cum trebuie — auzi aici? — dacă n-o ieși bine, apoi să te ții! Că am să te frec, frate, ca pe-o rufă, așa să știi!

După care se depărtă cu pasul lui ca de pasăre, mutîndu-și bita de sub brațul sting sub cel drept și după aceea iar sub cel sting.

Președintele rămase umăr la umăr cu agronomul, privind după Ion Dragomir care se mistuia în noapte.

— Vezi, cum e Dragomir al nostru, tovarășe agronom? L-ai auzit? El nu crede în metodă, dar are s-o aplice cu toată inima, are să se bată pentru ea și tot fruntaș are să fie, pentru că el a înțeles cum e munca în colectiv... Și ține la colectiv ca la ochii lui! Asta-i mare lucru!

Răsuflările primăverii se revărsau peste sat. Prin văzduh treceau filfîiri nedeslușite, ca un zbor de păsări multe. In pomii din preajmă mugurii plezneau fără să se audă. Mugurii din care ieșeau coliții verzi ai frunzelor viitoare...

Mircea Șerbănescu

C. Dobrogeanu-Gherea, estetician şi critic literar

I

Unul din cele mai frumoase elogii închinate laturii valoroase a activităţii lui C. D. Gherea, este acela al lui G. Ibrăileanu. Criticul ieşean, admirator şi întrucîtva discipol al lui Gherea, îl compară pe îndrumătorul ideologic al „Contemporanului“ cu Eliade. Ibrăileanu a vrut astfel să sublinieze însemnătatea activităţii de entuziast propagandist cultural, de iniţiator al unor noi drumuri în cultura noastră, atît de caracteristice muncii desfăşurată de Gherea. Dar comparaţia mi se pare a fi extrem de nimerită, de sugestivă, şi în alt sens. Eliade Rădulescu a rămas în amintirea generaţiilor ca un mare înnoitor al culturii româneşti dar şi ca omul care s-a declarat, oratoric, de partea principiilor revoluţiei de la 1848, contribuind la înfrîngerea ei, atunci cînd revoluţia, încetînd de a fi un deziderat, a devenit o realitate. Aceeaşi structură contradictorie aflăm şi în personalitatea lui Gherea. Sînt în Gherea doi oameni. Unul a visat eliberarea maselor muncitoare şi a militat — pînă la un punct — pentru visul său. Celălalt personaj din fiinţa lui Gherea dă îndărăt în momentul în care socialismul începe să devină realitate. Mai tîrziu, el îşi întoarce faţa stinjenit de puternica lumină care vine de la răsărit. Acolo poporul cucerise puterea pentru întîia dată în istoria omenirii. Acesta era cu adevărat socialismul. Visul de secole al întregii omeniri căpătase un contur concret. Dar Gherea îşi întoarce faţa din nou către apus pentru că visul său propriu încetase de fapt de mult de a mai fi un vis al socialismului.

★

Acum 100 de ani s-a născut la Slavianka, un tîrguşor din gubernia Ekaterinoslav, cel pe care noi aveam să-l cunoaştem sub numele de Dobrogeanu-Gherea. Nu există ştiri precise cu privire la familia sa. Nu ştim ce erau părinţii săi, dacă a avut fraţi sau surori, cum a fost copilăria sa, uşoară şi fără de griji, sau grea, împovărată de mizerie. Criticul şi omul politic de mai tîrziu nu a vorbit despre sine decît cu totul întîmplător şi extrem de fugitiv.

Despre tinereţea sa ştim doar cîteva lucruri care se desprind din ceţurile legendei, pentru că sînt incerte; afirmate de prieteni n-au fost niciodată confirmate de către Gherea însuşi.

La 17 ani se află la Harkov ca audient al cursurilor de ştiinţe ale universităţii de acolo şi ca membru al unui cerc narodnic. Pătruns de patosul narodnicismului care-i cerea să se ducă în popor ca răspînditor de lumină, el se reîntoarce cu cîţiva ani în tîrguşorul natal şi se pare că lucrează pentru o vreme ca zidar într-o fierărie şi în acelaşi timp propagandist politic printre muncitori. Amănuntele activităţii politice întreprinse de membrii narodnicismului ţarismului, ohrana dezvăluie, ca răspuns, o teroare fără limite şi ca urmare tînărul fierar trebuie să fugă la Harkov, unde se putea ascunde mai uşor. Descoperit şi aici, fuge în coloniile germane de la Prisîb şi Halberstadt, din Taurida, unde nu stă mult ci pleacă la Sevastopol, apoi la Odesa şi Chişinău. Rînd pe rînd refugiile sale sînt descoperite, ceea ce înseamnă că tînărul propagandist dusese acţiuni politice destul de răsunătoare pentru a fi mereu în atenţia trezită a ohranei. Nici la Chişinău nu stă mult. Ajuns la graniţa de apus a marelui imperiu nu mai are unde se adăposti şi de aceea ia drumul emigraţiei politice, trecînd la sfîrşitul anului 1874 în Romînia, la Iaşi.

Începînd cu această dată viaţa şi activitatea lui Dobrogeanu-Gherea ne sînt bine cunoscute. La Iaşi el face parte din cercul refugiaţilor politici care aduc o contribuţie însemnată în dezvoltarea mişcării muncitoreşti din ţara noastră. Gherea organizează cercuri de studii, ţine conferinţe, participă la acţiunea de trecere în Rusia, peste Prut, a materialelor ideologice revoluţionare care veneau din Elveţia. Viaţa lui în acest timp este foarte grea, chinuită de mizerie uneori. Este lucrător la terasamente pentru căile ferate, apoi vopsitor de acoperişuri, pavagist al străzilor Iaşului, lucrător într-un atelier de calapoade pentru cizmari. În preajma războiului din 1877 îl găsim armurier la Ploeşti, iar cînd izbucneşte războiul, din momentul sosirii în ţară a trupelor ruseşti, prietene, Gherea sub numele de Robert Jinks şi cu paşaport american — pentru a nu fi detectat de către organele ohranei — aprovizionează reţeaua sanitară rusă din Romînia, îndeletnicire aparent comercială şi anodină, care acoperă însă o vie activitate politică antiţaristă în rîndurile soldaţilor ruşi.

Ohrana nu întîrzie să descopere cine se ascunde sub numele de mister Jinks şi fără a fi stînjenită prea mult de legile pămîntului romînesc îl atrage pe falsul cetăţean american într-o cursă, la Galaţi, îl răpeşte pur şi simplu şi-l trimite în Rusia.

Acesta este singurul capitol din viaţa lui, pe care-l cunoaştem din chiar relatarea lui Gherea. Cu un remarcabil talent de povestitor Gherea recreează în paginile intitulate „Din trecutul îndepărtat“ momentele dramatice care s-au succedat răpirii lui, iar în cunoscuta scrisoare către D. Anghel arată pe scurt itinerariul parcurs în această neaşteptată captivitate. Cunoaşte închisorile din Odesa, Kursk, Orel, Tula. Moscova şi stă un timp între zidurile masive ale temutei fortăreţe Petropavlovsk din Petersburg. Implicat într-un proces politic de mare răsunet, al epocii, este condamnat la deportare în îndepărtata Siberie. Prin Olonetsk şi Arhanghelsk este dus la Mezen, un punct pierdut în nemărginirea Sibirului, mic port aşezat pe malurile Oceanului Îngheţat de Nord. Din momentul în care a fost răpit singurul gînd care i-a ţinut trează energia a fost evadarea. Ajuns la Mezen îşi pregăteşte o fugă spectaculoasă în senzaţionalul ei. Cu o barcă de pescari străbate Oceanul Glacial de la Mezen şi pînă în Norvegia, unde debarcă după zile de mari peripeţii. Ohrana ţaristă află de evadare, se fac intervenţii pentru arestarea şi extrădarea fugarului, dar guvernul norvegian refuză şi Gherea se poate reîntoarce în ţară prin Londra, Paris şi Viena.

În această parte a vieţii sale Gherea conduce o serie de publicaţii culturale muncitoreşti, printre care revista „Contemporanul“, cea mai strălucită tribună de luptă culturală progresistă de la sfîrşitul secolului XIX care a exercitat o rodnică influenţă asupra unui public larg de cititori. În „Contemporanul“ Gherea îşi afirmă puterea sa creatoare pe tărîmul criticii literare. Tot în această perioadă el redactează cel de al doilea program al mişcării noastre muncitoreşti, care a dat îmbold luptei pentru revendicări general-democratice şi publică o serie de mici studii de popularizare a marxismului care stîrnesc un interes foarte viu, în medii extrem de variate.

Acesta este Gherea a cărui amintire o cinstim.

Există însă şi al doilea om în această contradictorie personalitate, omul care atunci cînd revoluţia îşi începe clocotul, cînd socialismul începe să capete nădejdi de a deveni o realitate pipăibilă, i se opune, aşa cum altă dată Eliade se opusese revoluţiei de la 1848. Este acel Gherea care a creat teoria *„neoiobăgiei“* prin care se răspîndea ideea cu totul dăunătoare că burghezia este aceea căreia îi revine sarcina de a rezolva problema ţărănească şi de a fi conducătoarea maselor în revoluţia burghezo-democratică. După Gherea acesta ar fi fost chiar ţelul elementelor „luminate“ ale burgheziei!

Tot în „Neoiobăgia“ se manifestă o totală neîncredere — tipic menşevică — în forţa crescîndă a proletariatului, refuzul de a accepta misiunea lui revoluţionară, caracterul de forţă conducătoare a revoluţiei, alături de un dispreţ vădit pentru posibilităţile revoluţionare ale ţărănimii. Ca un corolar al ideilor afirmate în această lucrare, Gherea emite o ipoteză cu caracter semi-fatalist în ceea ce priveşte dezvoltarea către socialism a ţărilor înapoiate, printre care se număra şi ţara noastră. În asemenea ţări dezvoltarea către socialism putea fi determinată numai de transformarea socialistă mai întîi a marilor ţări ale apusului. Orice încercare de luptă revoluţionară a proletariatului unor asemenea ţări mici, Gherea o denumea cu dispreţ „încercare putchistă“ şi o condamna ca pe o aberaţie. Singura misiune a partidului muncitorilor trebuia să fie, după Gherea, propaganda politică şi culturală în cadrul legilor statului burghezo-moşieresc, iar singura luptă posibilă, lupta parlamentară. În acest moment Gherea nu mai este socialist ci un reformist mic-burghez, propagator de idei mensevice, oportuniste, paralizante pentru lupta clasei muncitoare.

Gherea s-a stins din viaţă acum 35 de ani. Gloria lui oferea un prestigiu enorm teoriilor sale politice dăunătoare, astfel încît ele au devenit în curînd o primejdie vie pentru lupta clasei muncitoare din ţara noastră şi împotriva acestei primejdii, împotriva legalismului burghez, a apologiei reformismului, a fatalismului istoric, a dispreţului faţă de forţele reale, mari, ale ţărănimii şi muncitorimii noastre, a luptat din greu tînărul, pe atunci, Partid Comunist din Romînia.

În cadrul Congresului al V-lea al P.C.R. şi în perioada valului revoluţionar 1929—1933 „gherismul“ suferă o înfrîngere definitivă. Năzuinţa către socialism devine acum pentru toţi militanţii pentru o viaţă mai bună: leninismul.

II

Epoca lui Gherea este una din cele mai mari şi mai înălţătoare pentru literatura noastră. Este epoca lui Eminescu, Creangă, Caragiale, Coşbuc, Vlahuţă, Delavrancea ş. a. Dacă prin aceeaşi operaţie artificială, cu iz reacţionar, a istoriei literare burgheze, l-am elimina pe Gherea din această epocă am falsifica înfăţişarea ei reală. Alături de marii creatori, Gherea a surprins spiritul epocii, ceea ce era nou şi înaintat în acest spirit — adică realismul — şi a luptat, cu mijloacele criticii literare, să-l afirme. Eflorescenţa ideilor şi mijloacele de expresie sînt la Gherea atît de neobişnuit de bogate încît, datorită lui, se constituie către sfîrşitul secolului XIX o nouă ramură a creaţiei artistice: critica literară. Pînă la Gherea critica literară fusese o bună dar destul de vagă slujnică a fenomenului cultural, în general. Critica era îndrumare generală a marilor idei directoare ale artei şi literaturii. Gherea face din critica literară creaţie şi analiză, pătrunzînd în intimitatea fenomenului literar, aşa cum un creator pătrunde cu imaginile sale în intimitatea fenomenului social. Strălucirea criticii sale este explicabilă şi prin faptul că Gherea nu este simplu amator sau iubitor de literatură, dotat cu talent de interpret şi analist, ci un filozof care face critică literară ca un mod de aplicare în practica vieţii a unui sistem organizat de gîndire estetică materialistă. În această privinţă el continuă o frumoasă tradiţie progresistă a culturii noastre care-şi are începutul în epoca revoluţiei de la 1848. Acesta este momentul în care apare la noi — sub o formă rudimentară încă şi cu elemente împrumutate socialismului utopic — un curent de gîndire estetică cu certă orientare materialistă şi cu pronunţat caracter militant. Eliade, Kogălniceanu, Bolliac, Russo, Alecsandri, sînt pionierii esteticii şi criticii noastre literare, iar nu cercul „Junimea“, aşa cum găsim afirmat în istoria literară burgheză. Rolul „Junimii“ şi ţelul ei principal au fost de a distruge aceste admirabile începuturi şi de a orienta estetica, critica literară, literatura în întregul ei, pe drumul metafizicei idealiste şi al antirealismului.

C. D. Gherea debutează în critica literară în 1885, deci în plină perioadă de mari succese şi de enormă reputaţie a „Junimii“. Creată în urmă cu două decenii, ideologia acestui cerc de cultură exprimă cel mai bine tendinţele reacţionare ale proaspătului stat romîn al burgheziei şi moşierimii. „Junimea“ serveşte ideologiceşte ambele clase iar politiceşte este un organ de echilibru în lupta pentru întîietate politică între liberali şi conservatori, un sprijin activ pentru monarhie, fiind folosită politiceşte ori de cîte ori situaţia acesteia devine precară prin agitaţia maselor.

Gîndirea estetică a „Junimii“ era configurată în linii mari încă de la 1867 cînd T. Maiorescu publică „O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867“.

În acest studiu sînt argumentate tezele fundamentale ale unei estetici în întregime idealistă şi reacţionară. Astfel Maiorescu afirmă aici vechiul principiu idealist al nematerialităţii artei, arta neavînd — după el — nici o legătură cu viaţa materială, cu lumea care-l înconjoară pe creator, izvorul ei fiind în mod exclusiv propria conştiinţă a artistului. Aceasta deci în ceea ce priveşte legătura dintre artă şi realitate. În ceea ce priveşte legătura necesară dintre conţinutul de idei şi forma de expresie artistică, Maiorescu neagă însemnătatea ideilor pentru procesul creator. Ideile se schimbă cu fiecare epocă istorică deci — după Maiorescu — sînt efemere şi nu pot fi reprezentative pentru efortul creator şi nici de folos. Forma în schimb este mai fixă, poate înfrunta curgerea timpului, de aceea ea este factorul primordial în procesul creaţiei artistice. Mai mult decît atît, ideile primejduiesc existenţa artei ca atare, pentru că introduc în domeniul ei elemente din sfere străine artisticului cum sînt: ştiinţa, politica etc., care nu au nici o legătură cu arta. Politica este un produs al raţiunii, pe cînd poezia este numai un produs al fanteziei, două domenii care se exclud — după Maiorescu — în mod reciproc.

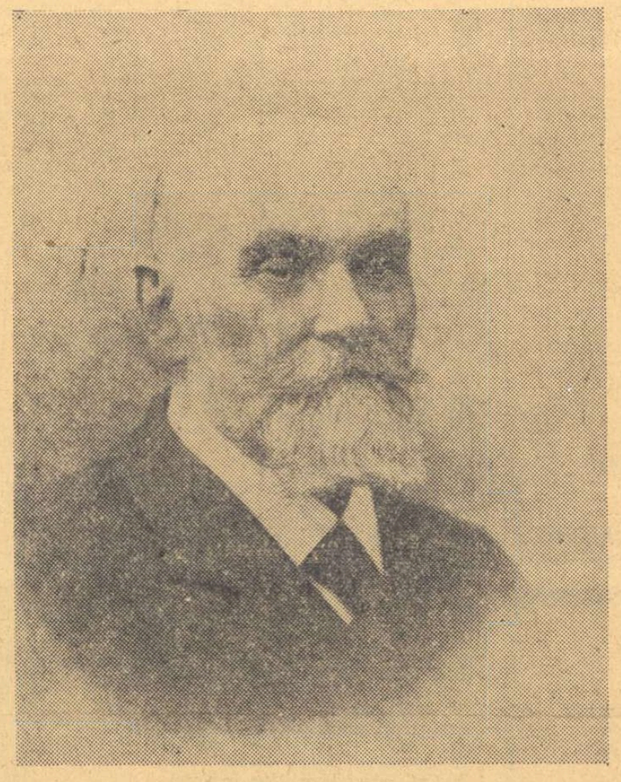

În ceea ce priveşte finalitatea artei ceea ce îi este caracteristic e faptul că în esenţă este o *nobilă inutilitate*. Aceasta îi constituie blazonul nobiliar; noţiunile de util, inutil sau dăunător nu pot fi aplicate domeniului artei a cărui virtute este pura plăcere estetică. Efectul pe care arta trebuie să-l producă este repausul inteligenţei, ridicarea deasupra frămîntărilor minore ale cotidianului.

Iată construită în linii mari însăşi esenţa reacţionară a esteticii maioresciene cu implicaţiile ei formaliste şi apolitice şi cu înclinarea către iraţionalism, care va deveni tendinţă dominantă a esteticii, criticii şi literaturii abia mai tîrziu, în perioada dintre cele două războaie mondiale. Mult mai multe elemente Maiorescu nu va mai adăuga, în viitor, acestui edificiu construit dintr-o singură aruncătură de condei. Va reveni mai tîrziu asupra problemei impersonalităţii artistului, într-un act creator declaşat de îmboldurile raţiunii şi va sublinia, în acelaşi sens, caracterul *amoral* al artei, lipsa oricărei legături dintre etic şi estetic.

Estetica lui Maiorescu şi a grupului reacţionar al „Junimii“ este expresia extrem de rudimentară a unei combinaţii de idei împrumutate din Kant, Hegel şi Schopenhauer. Ca rector, Maiorescu putea impresiona un public nepregătit pentru abstracţiuni de acest fel, dar rămîne un fapt împede că aceste idei nu au fost elaborate pe baza unui studiu exhaustiv, onest, al izvoarelor filozofiei idealiste germane, ci prin împrumuturi din surse colaterale, foarte dubioase de multe ori. Astfel este îndoielnic că Maiorescu ar fi studiat „Estetica“ lui Hegel, dat fiind că frazele cu iz hegelian sînt luate de la Vischer, un destul de primitiv vulgarizator al lui Hegel, din care mentorul „Junimii“ copiază nemărturisit pagini întregi. Lucrul a fost arătat cu textele respective drept mărturie, de către Aron Densusianu.

Maiorescu este deci autorul unei estetici idealiste *ad usum Delphini*, posibilă numai într-o atmosferă culturală de nivel redus. Prestigiul foarte mare pe care Maiorescu îl va căpăta, nu poate fi explicat prin calitatea gîndirii sale estetice, aceasta apare ca evident oricărui cititor cultivat, ci prin tendinţele politice reacţionare ale sistemului său estetic care vibrau în perfect unison cu politica propriu zisă a reacţiunii. La aceasta se adaugă şi campania lui Maiorescu împotriva stricătorilor de limbă ai timpului, campanie care este valabilă şi prin care îndrumătorul „Junimii“ a cucerit în mod îndreptăţit asentimentul oamenilor de cultură progresişti.

Ideile estetice ale lui Titu Maiorescu nu au fost acceptate fără ripostă. S-au găsit oameni cu o gîndire înaintată care au atras atenţia asupra primejdiei pe care o prezintă junimismul pentru cultura românească. Imediat după apariţia în „Convorbiri literare“ a studiului lui Maiorescu, Cezar Bolliac — autorul admirabilului studiu despre poezie care însoţeşte volumul de *„Poezii noue“* din 1847, studiu care rămîne în cultura noastră ca una din primele interpretări estetice materialiste ale fenomenului literar — scrie un răspuns fulminant care se termina cu apelul cunoscut adresat poeţilor romîni: „Nu, juni poeţi romîni! Nu vă lăsaţi a vă încredinţa... că politica este un venin omorîtor al vieţii. Misiunea poeziei este de a întări sufletele prin pictura patimilor, mizeriilor şi măririlor umanităţii; de a înălţa adevărul, dreptatea, de a nobila libertatea; de a se coborî în anima poporului, a căuta durerile lui, lacrimile lui; de a fulgera fie apăsătorii lui cu fulgerul muzei, de a-i da curaj şi energie, de a cere progresul, de a lupta spre a împinge neamul omenesc către ursite mai ferice; de a răzbuna o patrie cînd ea geme în prada apăsătorilor... Amar acelora care deturnă poezia din calea ei şi vor să o facă instrument al moliciunii sufletelor, al depravaţiunii animei!“.

Aceleaşi idei şi chiar exprimarea patetică le vom regăsi de multe ori la Gherea, nu prin efectul imitaţiei, ci prin înrudire de mentalitate şi temperament.

Un al doilea răspuns, de o valoare excepţională, dat tendinţelor reacţionare ale esteticii maioresciene îl aflăm în poezia „Epigonii“, primul manifest poetic creat cu mijloacele proprii poeziei, pe care-l întîlnim în literatura noastră.

Caracterul polemic al poemului este evident. Eminescu vorbeşte cu pietate de Ţichindeal şi Prale, închină înfocate elogii lui Mureşan, Bolintineanu, Bolliac, nume care figurează şi în studiile lui Maiorescu, servind criticului drept exemplu negativ de scriitori influenţaţi de idei politice care au distrus esenţa creaţiei lor. Împotriva lui Mureşan şi Bolliac, şi mai ales a celui dintîi, Maiorescu se dezlănţuie cu o patimă nefirească la acest exeget hieratic. Explicaţia acestei dezlănţuiri o găsim numai în ura profundă a criticului „Junimii“ împotriva a tot ce aminteşte de epoca revoluţiei de la 1848.

Cugetarea lui Eminescu în „Epigonii“ are o mare înălţime şi frumuseţe şi este extrem de pilduitoare pînă în zilele noastre, şi poate mai ales în zilele noastre. Cu toate că apăruseră mari creatori ca Eliade, Negruzzi, Bolintineanu, Alecsandri, literatura noastră în a doua jumătate a secolului XIX se afla încă la începuturile etapei moderne. Eminescu este conştient de faptul că unii dintre scriitorii evocaţi în „Epigonii“ nu sînt mari artişti, dar el recheamă amintirea lor ca a unor oameni care au fost însufleţiţi de un mare ideal social, care au iubit limba vie a poporului şi i-au dăruit aripile artei, chiar slabe fiind încă, sau şi-au iubit pur şi simplu patria şi au cîntat înălţarea ei. El condamnă lipsa de idealuri a „epigonilor“ care nu întîmplător sînt discipoli preferaţi ai noii direcţii maioresciene. În numele marilor idealuri sociale ale epocii 1848, Eminescu condamnă scepticismul rece al epigonilor şi arta lor ipocrită, formalistă, destinată să înşele sentimentele şi gîndurile.

Şi dacă vorbim de Bolliac şi Eminescu nu se poate să-l uităm pe Haşdeu care a dus o întreagă şi susţinută campanie împotriva „Junimii“, atacînd mai ales fervoarea cosmopolită a acestui cerc.

Contribuţia lui Bolliac, Haşdeu, Eminescu şi a altora, la demascarea adevăratelor ţeluri ale „Junimii“ este extrem de preţioasă, dar această luptă ideologică nu va căpăta amploare decît în momentul cînd clasa muncitoare începe să se afirme ca o forţă a societăţii noastre şi începe să influenţeze în mod activ şi rodnic domeniul culturii. Gherea este exponentul acestei noi etape a luptei de afirmare a tendinţelor progresiste ale culturii noastre. Tradiţia umanistă, patriotică şi democratică a esteticii româneşti este dezvoltată de Gherea într-un chip nou. În sprijinul acestei tradiţii naţionale el aduce experienţa luminoasă a democraţilor revoluţionari ruşi (Belinski, Cernîşevski, Dobroliubov, Pisarev) şi marile idealuri novatoare ale clasei muncitoare. S-a spus foarte mult de către istoria literară burgheză că Gherea nu ar fi decît un modest discipol al lui Taine. Adevărul este însă altul. Gherea este un admirator, în spirit critic, al esteticianului şi criticului francez. El admiră la Taine analistul fin şi creatorul de sinteze, pe mari epoci şi culturi întregi, dar nu este de acord cu el în ceea ce priveşte bazele înseşi ale acestor analize. Gherea nu foloseşte „marile presiuni înconjurătoare“ ale lui Taine. Rasei nu-i acordă decît un interes incidental, mediul are la Gherea o configuraţie socială precisă, în sens marxist, nu este o abstracţie pozitivistă nedeterminată sau confuz determinată ca la Taine. Deosebirea dintre ei este fundamentală şi în alt sens. Taine încurajează prin teoriile sale dezvoltarea, în Franţa, a naturalismului. Gherea este un teoretician şi sprijinitor al realismului critic romînesc.

Gherea a cunoscut bine şi sistemul critic al lui Sainte-Beuve, Brunetiere, Henequin şi Faguet, după cum este un bun cunoscător al criticei lui Brandes. Dar nu este un imitator al acestor figuri proeminente ale criticii timpului, ci un lector prevenit asupra erorilor existente în opera tuturor acestora. În estetica şi critica sa el urmează tradiţia noastră naţională, pe aceea a democraţilor revoluţionari ruşi şi caută să dezvolte ideile de bază ale acestor preţioase tradiţii pe baza învăţăturii marxiste.

În studiul „Personalitatea şi morala în artă“, puternic atac împotriva idealismului reacţionar maioresciean, Gherea formulează teza de bază a esteticii materialiste în ceea ce priveşte legătura dintre artă şi realitate: „Arta ca orice altă manifestare a minţii omeneşti este produsul mijlocului natural şi mai ales social, poartă pecetea timpului în care s-a alcătuit, a societăţii în care s-a produs“. Ca cititor al lui Marx şi Engels, Gherea nu cade în greşeala materialiştilor metafizicieni, mecaniciştii, de tipul lui Büchner, care socoteau inteligenţa umană, produsele spiritului omenesc rezultat al unei secreţii organice a creierului. El nu face din artă un produs mecanic, inert, al societăţii, ci arată marea influenţă pe care o are arta prin ideile pe care le răspîndeşte, asupra societăţii, a oamenilor. Arta este pentru Gherea, spre deosebire de Maiorescu şi de toţi esteticienii idealişti, un factor social deosebit de însemnat.

Subliniind importanţa deosebită a mediului social pentru crearea operei de artă Gherea adînceşte această problemă şi analizează în mod ştiinţific izvoarele social - economice ale creaţiei artistice. După el: „viaţa economică, materială, cu toată proza ei, este aceea care zi cu zi, ceas cu ceas, modelează şi formează temperamentul, caracterul omului şi ca atare trebuie să influenţeze cu deosebire caracterul manifestărilor artistice“. („Artiştii proletari culţi“).

În articolul „Materialismul economic şi literatura“ Gherea introduce pentru prima dată în curentul ideilor din publicistica noastră noţiunea de bază şi de suprastructură, arătînd relaţia care există între ele: „Teoria materialismului economic — scrie el — constată un adevăr sociologic important, că structura economică a societăţii hotărăşte în primul rînd toate celelalte manifestări sociale ale ei, cum e organizaţia politică, religiunea, credinţa, morala, producţiile artistice“. Ca o ilustrare a acestei corelaţii se arată în plus neputinţa dezvoltării unei bogate culturi în condiţiile societăţii capitaliste: „Aceleaşi cauze economice-sociale, care, în cele patru decenii din urmă, au creat dintr-o parte o puternică clasă burgheză şi ne-au introdus în rîndul popoarelor civilizate, iar pe de altă parte au făcut să se distrugă pădurile, să secătuiască pămîntul, să se ruineze gospodăriile ţărăneşti şi să ni se creeze o stare de criză economică, persistentă, aceleaşi cauze ruinează talentele, distrug vlaga şi entuziasmul din toate manifestările noastre intelectuale: ştiinţifice, morale, artistice“.

Aplicaţia marxistă la problemele literaturii văzută ca suprastructură rămîne la Gherea în acest stadiu de enunţ general, cu caracter mecanicist, rudimentar şi limitat. Dacă criticul nu a mai dezvoltat, în această direcţie, premizele esteticii marxiste, în schimb el face o observaţie care merită a fi subliniată: „Teoria materialismului economic — scrie el — nu e dogmă religioasă ce ar închide drumul cercetărilor, ci mai curînd *un metod adevărat* pentru cercetările ştiinţifice“.

Stabilind factorul economic ca factorul în ultimă instanţă hotărîtor al fenomenului literar, Gherea determină în mod firesc poziţia şi conţinutul de clasă al operelor şi curentelor literare şi artistice, lucru pe care nimeni nu l-a făcut pînă la dînsul, în cultura noastră.

În sistemul său estetic foarte vie este noţiunea istorică de *epocă*. Gherea ţine întotdeauna seama în analiza sa de coordonatele materiale specifice timpului în care artistul creează. Exprimînd atitudinea esteticii idealiste atît Maiorescu cît şi discipolul său Bogdan manifestaseră un dispreţ profund faţă de această problemă. După ei personalitatea artistică, neavînd contingenţe cu lumea exterioară, se dezvoltă în virtutea mişcării propriului eu sau apare şi există ca un dat anistoric şi atemporal. De aici şi imaginea atît de puţin potrivită a apariţiei meteorice a geniului care, printre alţii, a fost aplicată cu perseverenţă şi lui Eminescu. Un artist ar fi, după estetica idealistă, egal cu sine însuşi, apariţia lui fiind aceeaşi în orice timp şi în orice loc. Gherea denunţă absurditatea acestei teorii. „Iliada şi Odiseea lui Omer — spune el — nu puteau să ia naştere decît sub cerul Greciei, în mijlocul republicilor veşnic în război, ale vechei Elade, între cetăţeni a căror mîndrie şi libertate erau întemeiate pe robie. „Divina comedie“ este produsul Italiei, ruptă în bucăţi, pustiită prin lupta oraşelor, sugrumată şi pîngărită prin nelegiuirile grozave ale nobililor şi ale preoţilor, ale Italiei mistice şi credincioase pe de o parte, iar pe de alta ale Italiei stăpînite de amorul exaltat din vîrsta de mijloc. Numai în această Italie a putut să se plăsmuiască „Divina comedie“; întocmai după cum „Raiul pierdut“ al lui Milton nu putea să se producă decît în Englitera cea aspră şi puritană, şi după cum „Faust“ nu putea să ia naştere decît în timpul modern, în acest timp cînd înaintea omului ştiinţa modernă deschide orizonturi fără margini, îl ridică la o înălţime de la care i se ameţeşte capul privind în jos, îl îndeamnă să răsfoiască tot mai mult şi mai mult tainele măreţe ale naturii... Ar fi fost tot aşa de cu neputinţă compunerea lui Faust în vremile cînd s-a alcătuit „Divina comedia“ pe cît ar fi şi ca opera lui Dante să fi luat naştere în timpurile noastre“.

Căutînd să definească specificul epocilor în raport cu fenomenul artistic, Gherea ne oferă în studiul închinat lui A. Vlahuţă un tablou extrem de sugestiv şi de concret al specificului epocii capitaliste, ale cărui culori şi al cărui sarcasm îşi au izvorul direct în spiritul polemic al literaturii marxiste: „În ziua de azi, în societatea noastră, a cărei viaţă materială e bazată pe producţiune de mărfuri, valori de schimb, arta e şi ea o marfă, o valoare de schimb şi, împreună cu ghete, cordeluţe şi untură de porc, e un articol de negoţ, un articol de export. Valoarea unui tablou genial se deosebeşte de valoarea unturii de porc numai din punctul de vedere al cantităţii, nu însă din al calităţii, pentru că dacă pentru un om modern, acest tablou genial, va valora mai mult decît un butoi de untură, va valora însă mai puţin decît o mie ori două mii de butoaie“.

Mergînd pe linia dezvăluirii specificului artei în lumea capitalistă Gherea pune în evidenţă, ca un fenomen nou, apariţia unei noi categorii sociale: proletariatul intelectual, categoria artiştilor proletari culţi, cum o numeşte el, pentru a-i preciza mai bine sensul. Despre această categorie, ca un fenomen nou al lumii capitaliste, vorbeşte şi Pisarev în studiul „Proletariatul intelectual“ scris cu prilejul apariţiei romanului „Ce-i de făcut“ al lui G. M. Cernîşevski. Sub această denumire Pisarev cuprindea tipologia socială extrem de interesantă a marelui scriitor rus, pe acei oameni care trăind din munca lor se pasionează pentru lupta activă în sprijinul marilor mase. Gherea greşeşte întrucît îi consideră pe proletarii culţi o clasă aparte, dar sezisează un element social nou, atunci cînd îi priveşte ca o categorie de oameni care îşi vînd produsul muncii lor intelectuale pentru a putea trăi. Într-adevăr o asemenea categorie nu există la noi, ca fenomen general, înainte de a doua jumătate a veacului XIX. Intelectualitatea era alcătuită din vlăstare ale boierimii mari sau mici care veneau înspre cultură dintr-un îmbold înaintat şi deveneau scriitori pentru că simţeau nevoia de a da glas gîndurilor şi sentimentelor care-i însufleţeau nu pentru că ar fi trebuit să trăiască dintr-o astfel de activitate. Cu totul alta este situaţia pentru Eminescu, Caragiale, Coşbuc, Vlahuţă care pot exista materialmente numai în virtutea muncii intelectuale fără răgaz. Este firesc ca acestei noi categorii de artişti, trăind în continuă nesiguranţă şi de multe ori în mizerie, lumea care o înconjoară să-i apară ca un infern, să participe cu o mare intensitate la durerea maselor, să devie un ecou răzvrătit al acestei mari suferinţe. Mergînd pe linia acestei analize a situaţiei creatorului în societatea burgheză şi moşierească, Gherea demonstrează că nota de amărăciune, decepţie şi pesimism care a invadat literatura nu este efectul imitaţiei literaturilor străine — aşa cum afirmau criticii burghezi — ci reflexul direct al unei stări sociale existente: „Cum aduni razele soarelui într-o lentilă, ca să poţi arde şi aprinde, tot aşa suferinţele, decepţionismul, nenorocirile şi revoltele noastre împotriva mizeriei vieţii, se adună, se înjgheabă în inima poeţilor, o umplu şi apoi se revarsă în afară în sublime strigări de revoltă, de durere, de suferinţă şi desnădejde. Pricina decepţionismului nostru, a decepţionismului poeţilor noştri, obîrşia lui, sînt anomaliile societăţii burgheze. Pricina boalei veacului e starea patologică a civilizaţiei burgheze“.

Gherea nu uită să sublinieze primejdia pe care o reprezintă alunecarea din decepţie şi revoltă socială în pesimism filozofic, dizolvant pentru energia şi dorinţa de luptă a celor oprimaţi. De altfel şi în problema aceasta — care este neîndoielnic una din problemele majore ale epocii — Gherea aduce preţioase concretizări în sens marxist, pesimismul fiind pentru dînsul o categorie morală nu numai istorică dar şi de clasă: „Mai toţi care scriu şi vorbesc despre pesimismul unei epoci, nu iau în băgare de seamă deosebirile de clasă. Privind o societate ca un organism solidar şi armonic, pentru ei pesimismul unei clase, unei părţi a societăţii e o dovadă, că toată societatea e cuprinsă de pesimism. Aceasta însă e foarte greşit. Societatea pînă acuma n-a fost nici o dată un organism armonic, ea a consistat din clase ce se luptau între ele. Aşa fiind, pesimismul ce a cuprins o clasă, nu servă de loc de dovadă că toate celelalte clase sînt pesimiste... În vremea noastră putem vorbi de pesimismul unei părţi din clasele de sus şi de pesimismul proletariatului intelectual, profesiunilor aşa numite libere. Ar fi absurd însă a vorbi despre pesimismul ţărănimii, ori chiar despre pesimismul muncitorilor industriali.

Analizînd curentul decepţionist, Gherea scoate în evidenţă caracterul de revoltă socială al decepţionismului, demonstrează profundul antagonism de clasă al epocii şi faptul că marii creatori ai realismului critic romînesc sînt exponenţi ai suferinţelor poporului şi militanţi pentru eliberare socială — în ultimă instanţă.

Sintetizînd discuţia cu privire la însemnătatea acestei literaturi de protest social, Gherea face o remarcă extrem de utilă pentru cei care întreprind astăzi valorificarea moştenirii literare de la sfîrşitul secolului XIX: „Literaţii noştri — spune el — în partea adevărat critică a operelor lor, acolo unde au zugrăvit viaţa reală, au făcut de multe ori operă de revoluţionari, întrucît au făcut să reiasă ororile şi mizeriile vieţii sociale de azi“.

Ion Vitner

(Continuare în numărul viitor)

VECHI MEŞTEŞUGARI

(Urmare din pag. I-a)

credinţat a doua zi că au biruit părtaşele javrei: încă de dimineaţă, pe inima goală, am auzit clinchetele pe la poartă... N-au mai tăcut meliţele, ca de obicei; gospodinele strigau în tact:

„Ţinghi-linghi, clopoţel,
fata popii cu... viţel“.

Puţin le păsa că fata îşi întorcea capul şi le blagoslovea cu glas tare, spunîndu-le „ghioarle“, „ţopîrlance“, „mămăligare“...

După cît se vede, lucrurile se încurcaseră rău, rău de tot! Iar duminica, pe toloacă, feciorii strigau de mama focului, în ţureşul Briului şi Ciocîrliei, stihul usturător al meşteşugăriţei cu nas coroiat şi cu pipă de lut. Pînă la urmă, a trebuit să biruim, căci adevărul limpede ca lacrima, era de partea noastră, a „ghiorlanilor“ şi „mămăligarilor“.

3

*Incontrarea a ţinut pînă la coptul cireşelor amare, cînd răguşeşte cucul. Apoi, n-am mai avut după cine striga „ţinghi-linghi“... Într-o zi, pe o căldură înăbuşitoare, a venit la casa popii o trăsură de musafiri. Iar s-au auzit certuri şi vorbe de dojană. Un domnişor cu degete lungi, cu păr inelat şi cu ochelari, venit tot atunci „la vedere“ cu fata popii, grăia tihnit către soborul domnilor, arătîndu-le „că nu-i bine şi nu-i frumos să rizi de ţărani, talpa ţării...“ Că „gura satului are dreptate“... şi cîte altele asemenea. Seara, domnişorul acela a cîntat la clavir şi parcă ieşeau pe ferestrele deschise stoluri de păsări minunate. Tot satul nostru a stat cu răsuflarea tăiată, să-l asculte... Ce s-a mai întîmplat, nu ştim, însă l-am văzut pe cîntăreţ a doua zi dimineaţa, mergînd pe jos spre tîrg. Nimeni din neamul popii nu l-a petrecut măcar pînă la poartă... Şi iar s-a arătat pe uliţe fata cu căţelul. Mergea repede, repede, încît javra abia sufla, aproape gîfuită. Ziua aceea a fost ziua răzbunării. Înainte de a părăsi cîmpul de bătaie, fata şi-a vărsat ultimii stropi din otrava inimii ei. Pe la patru ceasuri după prînz, cînd bate răcoarea, trăsura cu oaspeţi a ieşit pe porţile larg deschise şi căţelul cu zurgălău sta în braţele unei cucoane cu pălărie mare, albă. Fata şi-a zdrobit lacrimile. S-a oprit trăsura. Oare ce vroia? Se cerea şi ea la tîrg! În scurt timp, s-a suit pe jilţ, a luat căţelul în braţe şi vizitiul a dat bici cailor. Curînd nu s-au mai văzut, pe şoseaua împărătească, printre plopii înalţi şi rotaţi, către aşezările depărtate, fumurii ale tîrgului. N-am avut ştiri dacă fata vine înapoi sau nu. În scurt, gura satului, stîrnită de stihul meşteşugăriţei mele, biruise. Nimeni nu mai „împungea cu ochii“, gospodinele asudate, arse de soare, amărîte. Venise dreptatea. Cîntecul era hărăzit uitării, pieirii. După o vreme, cam pe cînd se coace mătrăguna, fata popii s-a întors. Ne-am uitat în trăsură... căţelul nicăieri! În schimb, au avut ce căra argaţii, o maşină! Cînd am văzut fata pe gang la umbră, costind la maşina aceea, n-am mai putut de nedumerire! Am urcat la codri, la mătuşa Ilinca, să-i spun. Ea m-a ascultat în linişte. Şi-a umplut pipa şi a oftat, parcă lepădîndu-şi o greutate de pe inimă. După aceea, m-a dus la rip

Insemnări despre Mihail Sebastian

Pentru istoria literaturii este poate mai prețioasă relatarea spectacolului pe care-l oferă publicul în timpul reprezentării unei piese, decît cronica dramatică savantă asupra modului cum au jucat actorii. Cine a asistat la jocul de lumini și zîmbete de pe fața spectatorilor la reprezentarea „Ultimei ore" n-a putut să nu înțeleagă că se află în fața unei piese deosebite. Azi, după sutele de reprezentații ale acestei comedii în țară și peste hotare, se poate afirma că replicile sale au găsit drum către sufletele spectatorilor de toate vîrstele și de toate exigențele. „Ultima oră" nu este pur și simplu o piesă de succes care să-și cîștige aplauzele cu prețul unor artificii nostime. Comedia aceasta cucerește publicul fără efort, discutînd firesc despre viață și rizînd nemilos de spasmele agoniei dușmanilor vieții. Pentru a o scrie, autorul ei a străbătut drumul lung și întortocheat al înțelegerii, întîlnind rînd pe rînd primejdiile și cazne pe care le pune în calea unui intelectual de formație burgheză, care urăște burghezia. „Ultima oră" este strigătul de victorie al lui Mihail Sebastian, ieșit la lumină din hățișurile confuziilor ideologice care i-au frînat mersul către singurul adevăr posibil. Ce ar fi urmat acestui pas hotărîtor este mai ușor să ne închipuim. Finalul său tragic, în pragul unei creații eliberate de vechile chingi, capătă accente mai profunde de cu fiecare an care trece, cu fiecare cititor care se adaugă zecilor de mii de oameni care-l admiră. A murit în 29 mai 1945, patru luni înainte de a împlini 38 de ani.

★

După ce a terminat cursurile liceului „N. Bălcescu" din Brăila, Mihail Sebastian a păsit cu curiozitate într-o viață care nu mai putea să păstreze farmecul romantic al prietenilor liceale. Viața apăsătoare, închistată în intrigi și filistinism, proprii burgheziei provinciale, l-a împins către o singurătate pe care a acceptat-o mai întîi cu greu și de care nu s-a putut despărți definitiv niciodată. Într-o poezie necunoscută, scrisă încă de pe băncile școlii (1925), Sebastian făcea să treacă prin peisajul anost al tîrgușorului o fată tînără, ca un simbol al prospetimii, anume pentru a sublinia incapacitatea micului-burghez provincial de a depăși cenușiul cotidian:

„domnul profesor
tușește
— tuse seacă —
și prin ochelari privește
înspre fata, care
se îndepărtează.
Din adînc și greu oftează
și la brat cu-n teanc de teze
pleacă
să le corecteze".

Dornic să depășească acest stadiu, simțindu-se chemat să se realizeze, Mihail Sebastian se zbate în grele lipsuri materiale. Trăiește greu în provincie, nevoit să-și pregătească examenele la Facultatea de Drept, fără să studieze cursurile. „În sfîrșit, nopțile nedormite, ceasurile chinuite și mizeria dinaintea examenelor se răzbună. Sînt bolnav de patru zile. Pentru cîte? Nu știu. Dar trebuie să fie puține. Trebuie, fiindcă acum n-am nici timp, nici nervi pentru boală", scrie el în iulie 1927 unui prieten. În același an, Sebastian vine la București și după o umilitoare peregrinare pe la ușile redacțiilor, în căutarea unui post unde, oum declara într-o altă scrisoare, spera să „i se plătească suficient pentru a trăi prost", reușește să intre în gazetărie.

Primele foiletoane literare publicate de Mihail Sebastian (1927), pe vremea cînd era încă proaspăt absolvent de liceu și nu părăsise străzile înguste ale Brăilei, erau niște însemnări scrise pe marginea unor volume scoase la întîmplare din bibliotecă („Semne pe un dulap cu cărți"...). Întreaga sa activitate literară și publicistică, pînă în zilele războiului, se caracterizează tocmai prin această împărțire a interesului scriitorului între cărțile din biblioteca sa, în care alături de clasici se înghesuiau romancierii și poeții decadenți și faptul viu de viață care-l atrăgea irezistibil. Iată cum, Mihail Sebastian a scris în această perioadă (1927—1939) cîteva cărți de o proză incertă și inconsistentă, imitînd acele volume decadente despre care scrisese în foiletoanele tinerești. Iată cum, același Mihail Sebastian a semnat fără ezitare în aceiași ani sute, mii de articole, pamflete și cronici, care se opreau cu atenție asupra celor mai acute probleme politice și culturale ale vremii. Publicistica a dat scriitorului suportul necesar pentru operele valoroase de mai tîrziu. Romanele și nuvelele sale despre aventuri amoroase („Orașul cu salcîmi" și „Femei") au fost uitate înainte de a se epuiza.

Articolele pe teme politice și sociale, singure, ar merita osteneala unui studiu. Ca și alți cîțiva scriitori valoroși din aceeași perioadă, Sebastian a lăsat în cursivele și foiletoanele sale, publicate aproape zilnic vreme de opt ani, o adevărată cronică a vremii, în care apar figuri și moravuri, strînse parcă în chip de fișe pentru o vastă și profundă epopee care avea să fie cîndva zămislită. Pornind după un procedeu cunoscut, de la fapte ce păreau la prima vedere banale, M. Sebastian dezgolea cu un zîmbet amar aparențele și fixa în insectarul vremii cu vîrful ascuțit al peniței practici vinovate sau vinovați excesiv de practici.

Este greu să scrii despre activitatea publicistică a lui Mihail Sebastian și să nu bagi în seamă cronicile sale literare, suculente, atestînd bun gust și profunzime. Vom lăsa acest capitol pentru un alt prilej, nu fără a semnala măcar în treacăt linia sa constantă împotriva falselor valori, pentru apărarea patrimoniului realist al literaturii noastre. Nu trebuie să ocolim adevărul și nici să poleim artificial opera de critic a lui Mihail Sebastian. El nu ne-ar ierta-o în primul rînd. Poziția sa neștiințifică față de fenomenul artistic, l-a dus deseori în greșeală. Criticul literar Mihail Sebastian a lăsat însă un alt rînd de fișe cu privire la scriitori și cu privire la cărțile apărute în anii activității sale, care așteaptă să fie preluate de către istoricii literari marxiști din zilele noastre. Aceste fișe, cele mai multe, sînt vii și interesante, pentru că au fost scrise cu dragoste pentru literatura românească, pe care a iubit-o cu adevărat.

★

Proza literară și publicistica au mai cu seamă meritul de a-l fi pregătit pe dramaturg. Preocuparea constantă a lui Mihail Sebastian pentru teatru și dramaturgie, a știut să treacă peste frivolități și să pătrundă în misterele celui mai dificil dintre genurile dificile ale literaturii. Lectura jurnalului său oferă, între altele, și spectacolul acestui joc de aprecieri calde și depărtări dureroase ale scriitorului față de teatru și de textul dramatic mai ales. Cronicile sale dramatice și mai ales cele publicate în anii 1938—39 în „Viața Românească" compun la o privire mai atentă o adevărată campanie pentru promovarea unei dramaturgii valoroase românești și împotriva falsificării scenice a marilor opere realiste.

Sebastian a început să lucreze la prima sa piesă „Jocul de-a vacanța" în toamna anului 1933, cînd și-a descoperit emoționat vocația cea mai autentică. În ziua de 23 martie 1936 scria în jurnal: „Îmi dau seama că am pus mîna pe un subiect de teatru, care nu s-ar prea la nimic altceva — nici roman, nici nuvelă. Nu știam pînă acum ce înseamnă a vedea scenic o poveste. E cu totul alt proces de gestație decît pentru roman".

Mihail Sebastian

Piesa a fost terminată în august 1936 și a trebuit să aștepte doi ani pentru a fi reprezentată. Directorii de teatru se temeau că nu va fi destul de rentabilă. În „Jocul de-a vacanța" M. Sebastian dă proporții scenice unei teme căreia îi va închina apoi întreaga sa operă dramatică. Dînd glas propriului său zbucium, frămîntării intelectualului cinstit cu aspirații către o fericire simplă, dar care-și vede visurile sugrumate de orînduirea inumană în cadrul căreia trăiește, Sebastian a dăruit pieselor sale amestecul tulburător al visului către o viață eliberată de mizeriile societății burgheze cu tragismul înfrîngerii crude a tendințelor de evadare din realitate. Tema aceasta a căpătat contururi mereu mai distincte în piesele lui M. Sebastian, pe măsură ce autorului i se clarifica viziunea asupra lumii.

În „Jocul de-a vacanța" imaginea e încă aburită. Un grup de oameni, cu visuri modeste (un intelectual sărac, o fată simplă, un funcționar umil, un licean corigent la matematică, un maior în retragere) rup pentru o lună — luna lor de concediu — orice legătură cu societatea, cu lumea. În pensiunea izolată pe care o locuiesc, ei taie firul telefonului și opresc venirea poștei. Jocul de-a vacanța începe frumos. Eliberați de apăsarea condiției lor sociale, locatarii vilei „Weber" cunosc farmecul întîlnirilor al demnității omenești, nesupusă umilințelor unei lumi în care banul înlocuiește onoarea. În acest climat înflorește dragostea lui Bogoiu, Ștefan și Jeff pentru Corina, dragoste care exprimă setea de puritate a fiecăruia. Corina, cu frumusețea sa firească, cu vorba sa caldă, se suprapune idealului unei fericiri simple, odihnitoare, la care rîvnesc acești oameni obosiți, — unii dintre ei prematur — de o viață lipsită de orizonturi.

Jocul se termină apoi trist. Corina, Ștefan, Bogoiu și ceilalți trebuie să plece înapoi, în viață. Acolo Corina nu va mai fi „necunoscuta care se întoarce într-o viață de mister", ci o fată apăsată de griji care-și coase rochiile singură „după ce a visat ceasuri întregi la vitrina unui mare magazin", iar Ștefan va trebui din nou să-și cîștige pantalonii săi albi de vacanță „cu socoteli mici, eroice, pe care n-o să le mărturisească niciodată".

Prima piesă a lui Mihail Sebastian, fără să izbutească să-i scoată pe eroii săi la o răspîntie luminoasă, conține în amărăciunea finalului său ură adîncă pentru nedreapta orînduire care înăbușe aspirația spre fericire a celor striviți sub carul triumfal al capitalului. Înfățișînd caracterul iluzoriu al evadării din realitate, Sebastian opune repertoriului evazionist al teatrului burghez sursul trist al personajelor sale, conștiente de drama puternică pe care o trăiesc. Determinarea socială a eroilor apare încă vag precizată. Mai tîrziu (1944), prelucrînd o piesă din literatura idiș: „Potopul", M. Sebastian va preciza față de original ideea imposibilității unei împăcări între clase. În „Potopul", unde în vremea unei ploi torențiale consumatorii dintr-un bar se cred condamnați la moarte, înțelegerea reciprocă între oameni de condiții sociale diferite se risipește odată cu îndepărtarea pericolului. Este probabil că același final ar fi trebuit să-l aibă și piesa neterminată „Insula", cu un conflict similar. Piesa completată grosolan de un nechemat și prezentată astfel în 1946, este o falsificare a intențiilor celui care scrisese versiunea românească a „Potopului". Dar pînă la viziunea din „Potopul", Mihail Sebastian făcuse pași hotărîți către o înțelegere mai profundă a vieții în cea de a doua lucrare dramatică a sa.

„Steaua fără nume", scrisă în 1943 și jucată pentru prima oară în martie 1944, relua tema „Jocului de-a vacanța" într-o accepție mai largă și mai substanțială. Părăsind izolarea vilelor aflate la mari altitudini, autorul coboară de astădată într-un orășel românesc de provincie, al cărui climat îl reconstituie cu o economie de mijloace remarcabilă. Aci, pornind să scrie o comedie românească, deși pe o temă ce-i aparține, Sebastian a legat obligator punțile piesei sale cu opera lui Caragiale, întîlnind tradiția marelui satiric cu respect și fără eforturi. Șeful gării, negustorul Pascu, domnișoara Cucu, înscriu prin prezența lor din primul act, coordonatele vieții tîrgușorului. În acest peisaj social de intrigă și falsă declamare a virtuții se întîlnesc doi oameni care tentează, fiecare pe alt drum, o evadare din închiscarea fără grații a societății burgheze. Mona, frumoasa necunoscută, apăsată de traiul său stupid de curtezană umilită de fastul cu care-i înconjurată, rîvnește la aceeași fericire simplă, la care au visat și eroii „Jocului de-a vacanța". Marin Miroiu, profesorul miop de astronomie își încarcă visurile sale pe o planetă care nu poate fi văzută cu ochiul liber și care îi este numai lui cunoscută, descoperitorul unic al „Stelei fără nume". O clipă Miroiu și Mona au iluzia fericirii. Dar după o noapte de vrajă, dimineața aduce cu ea automobilul luxos al amantului Monei și certitudinea că steaua fără nume a lui Miroiu nu va străluci niciodată decît pentru el, simbol al aspirațiilor sale către fericire.

În comedia „Ultima oră", „steaua fără nume" capătă înfățișare omenească și precizează pentru prima dată în piesele lui M. Sebastian idealul uman la care visează eroii săi simpli și descurajați. Alexandru Andronic și Magda Minu nu se mulțumesc cu strălucirea unor stele care nu vor fi văzute de pe pămînt niciodată. Copleșit de avatarurile unei vieți care-l obligă la gesturi și convenții înjositoare, Andronic s-a înamorat de chipul lui Alexandru cel Mare, căruia i-a închinat întreaga sa viață. În trăsăturile lui Alexandru cel Mare Andronic iubește ceea ce viața i-a refuzat lui. Alexandru cel Mare e dîrz, viteaz, puternic și știe ce vrea. Desigur, în figura marelui macedonean, profesorul Andronic regăsește elanurile propriei sale tinereți. Deosebit de semnificativă este porecla cu care-l caracterizează studenții pe Andronic: „Alexandru cel mic"; este în același timp o condamnare a resemnării profesorului și un stimulent adresat rămășițelor de generozitate și entuziasm, care nu l-au părăsit încă. Ciocnirea acestui om cinstit, însuflețit de idealul uman pe care-l reprezintă Alexandru cel Mare cu potentații societății capitaliste românești face posibilă demascarea nemiloasă a meschinăriei și micimii morale ale cavalerilor banului. Grigore Bucșan, omul al cărui nume e imprimat pe toate produsele industriei românești, tremură în fața neîndeminatecului Andronic. Țăria lui Andronic în presupusul șantaj al afacerii „Protar" stă așa cum o subliniază Bucșan, în configurația sa morală necunoscută apașilor marii finanțe.

În „Ultima oră" M. Sebastian n-a supus numai unei critici nimicitoare adevăratul aspect al democrației parlamentare burgheze (v. episodul Brănescu) n-a dezvăluit numai mîrșăvia grosolană a libertății presei (v. episodul „Deșteptarea") și nici n-a izbutit numai să angajeze acest teribil act de acuzare într-un climat specific societății românești dinaintea celui de al doilea război mondial. Cel mai de seamă merit al ultimei sale comedii este desigur scoaterea în relief a caracterului muribund al capitalismului monopolist. Viziunea clădirilor lui Bucșan dărîmîndu-se în noapte, iată ce-l înspăimîntă și-l împinge la cheltuieli necugetate pe prolificul părinte al societăților pe acțiuni „Karun" și „Protar". Sufletul cinstit al lui Andronic îi dă lui Bucșan florul luptei cu oamenii din altă plămadă decît cei care se lasă cumpărați cu bani. Tema vechilor piese ale lui M. Sebastian, evadarea dintr-o viață supusă umilințelor și mizeriei, a căpătat în „Ultima oră" o amploare care a dus de astădată nu numai către înfățișarea dramei celor înlăturați de la fericire, dar și la înfățișarea curajoasă a vinovaților, a autorilor acestei drame. Departe încă de luminile concepției despre lume a clasei muncitoare, M. Sebastian n-a găsit nici pentru Andronic o rezolvare deplină. El n-a înțeles încă pe deplin ce trebuie făcut pentru ca drama omului simplu să ia odată pentru totdeauna sfîrșit. Trebuie să așezăm semnificația pieselor lui M. Sebastian în strînsă legătură cu participarea sa la viața socială. Gazetarul democrat, îndrăzneț, care a scris în 1936 „Jocul de-a vacanța" avea să se apropie în anii cruzimii războiului de înțelesul multora dintre evenimentele ce se petreceau în vremea sa. Împiedicat să publice în anii 1940—1944, M. Sebastian a dat în „Steaua fără nume", piesă reprezentată sub un nume de împrumut, dovada unei limpeziri care l-a dus către tipuri și imagini fixate puternic în timp și spațiu. În ultimele luni ale războiului, M. Sebastian a păsit cu scrisul său în rîndurile luptătorilor patrioți antifasciști, scriind în „România liberă" ilegală, redactînd broșuri și manifeste care chemau la acțiune hotărîtă. „Ultima oră" a cîștigat neîndoielnic enorm din călirea în acțiune a autorului ei.

Procesul radicalizării lui Mihail Sebastian a mers de la negurile tinereții către clarificarea, mereu mai deplină, a maturității. A fost un drum anevoios dar care a rîvnit către lumină într-o vreme care a cunoscut dimpotrivă decăderea unui număr însemnat dintre intelectualii formați la școlile burgheziei.

Ce ar mai fi creat Mihail Sebastian în anii ce au urmat eliberării? La această întrebare, răspunsul îl dau accentele înalte ale ultimelor sale scrieri. Mihail Sebastian n-a fost niciodată omul adeziunilor călduțe. Înțelegînd ceea ce are de făcut, înțelegînd mai ales cît de mult este de făcut, nu ne putem îndoi că autorul „Ultimei ore" ar fi prins rădăcini viguroase în literatura noastră realist-socialistă. El l-a urît prea mult pe Griguță Bucșan și prea mult l-a iubit pe omul nostru simplu, el a crezut prea puternic în măreția operei lui Caragiale și a fost prea sensibil la versul răscolitor al lui Eminescu, pentru a nu-și fi dăruit întregul său talent unui drum care l-ar fi dus de la ezitările lui „Alexandru cel mic" la cutezanța și încrederea în victorie a lui Alexandru cel Mare.

V. Mîndra

Intîlnirea poetului Mihai Beniuc cu cititorii din Pitești

Iubitorii de literatură și cercul literar „Orizonturi noi" din Pitești l-au invitat pe scriitorul Mihai Beniuc în mijlocul lor pentru ca împreună să stea de vorbă despre lucrările literare ale membrilor cercului și despre poeziile autorului „Mărului de lîngă drum".

Drăghici Mărgineanu — secretarul cercului — a deschis consfătuirea arătînd scopul ei și exprimînd bucuria celor prezenți de a putea cunoaște și a sta de vorbă cu poetul ale cărui versuri le-au citit și le-au apreciat.

Înainte ca cei prezenți să treacă la discutarea poeziilor, Rodinciuc Maria, Baltag Cezar, Diaconu Tudor, Grigore Ion și Floru Mihăescu, membri ai cercului literar, au citit din versurile lor. Au urmat apoi întrebări.

Poetul și poezia — a răspuns în primul rînd Mihai Beniuc — trebuie să constituie un răspuns și o luare de atitudine la problemele pe care le ridică timpul nostru.

Poezia este un proces greu de elaborare, a spus el, chiar dacă scrierea ei se face într-un timp foarte scurt. Poetul poartă ideea în capul lui pînă atunci cînd găsește imaginea cea mai bună, forma de expresie cea mai desăvîrșită pentru a o exprima într-o poezie. Astfel, „Mărul de lîngă drum" i-a cerut opt ani de elaborare lăuntrică pînă să ajungă la forma care să exprime cel mai bine ideea. Pentru a scrie poezie viabilă, a subliniat Mihai Beniuc, trebuie să ai talent, să cunoști bine viața, să fii cult și să întreții un contact permanent cu masele largi spre a le cunoaște năzuințele, idealurile pentru care ele luptă și să te identifici cu ele. Mai presus de toate, poetul trebuie să aibă o atitudine față de viață, să spuie adevărul. Altfel el nu poate fi și nu poate rămîne un poet al timpului său.

EMILE VERHAEREN

Omenirea progresistă sărbătorește în aceste zile centenarul marelui poet belgian Emile Verhaeren. Născut în 21 mai 1855 la Saint Armand, sat așezat pe malul riului Escaut, unde își petrece copilăria, urmează școala comunală în acest sat. Studiază mai departe la Bruxelles și Louvaine alături de Georges Rodenbach, Maurice Maeterlink, van Lerberghe dreptul, dar nu profesează și se avîntă de la bun început în lumea poeziei și artei. Verhaeren a scris un considerabil număr de volume de poezie, dar a susținut și o intensă activitate publicistică, semnînd cronici plastice și studii ample de artă, analizînd și cîntînd marile virtuți ale maeștrilor flamanzi.

Cu Rodenbach, cu Maeterlink, cu van Rysselberghe a generat mișcarea ce reacționa împotriva literaturii și artei oficiale burgheze lipsite de orice originalitate, pe atunci în stimă în Belgia. Verhaeren lupta împotriva „artei fotografice" cum o denumea el. Primul său volum de poeme „Les flamands", apărut în 1883, marchează debutul unui suflet arzător, unui temperament pasionat și extraordinar. Verhaeren, deși de origină flamandă, este poet de limbă franceză, însă în trei etape ale scrisului său a glorificat patria lui flamandă. După o criză spirituală, după frămîntări și căutări, Verhaeren a devenit un poet social. Natură generoasă, înfocat altruistă, dușman al jumătăților de măsură în toate domeniile, și-a afirmat ideile socialiste care s-au reflectat în scrisul său. Polemist, scrie articole tăioase în presa timpului, ia parte la fundarea secției de artă în Casa Poporului din Bruxelles. Adept aprins al doctrinelor generoase, reflectă în poemele sale ecoul luptei clasei muncitoare, realizînd o operă poetică de înaltă valoare, cu teme în care sînt mișcate masele și cîntată munca. Verhaeren a tradus sentimentele sale umanitare în volumele: „Les campagnes hallucinés", „Les villes tentaculaire", „Les Aubes"; el se afirmă ca poet al timpului său, și dînd amploare și fior social operelor sale, el devine poet european. El s-a afirmat puternic poet european cum Walt Whitman a fost poet american, spun biografii lui. Accentele operei sale răspund acelora ale admirabilului autor al „Firelor de iarbă".

Spiritele lor identice s-au întîlnit la fel de entuziaste și pe idei asemănătoare. Verhaeren n-a citit în engleză opera lui Whitman, iar traducerile importante au apărut cîțiva ani după „La multiple splendeur", operă în care se afirmă puternic Verhaeren, poetul filozof și luptător social. Verhaeren a fost poetul care a introdus în lirica mondială viața uzinei, a muncitorilor din orașele industriale, a creat peisajul industrial.

Evenimentele tragice din 1914 l-au descurajat și l-au apăsat pe marele poet. El a tunat cu indignare și durere împotriva barbariei prusace și a înfierat „tribunii socialiști de dreapta care au deschis poarta războiului alături de regi și de magnații fierului, cărbunelui și ai altor trusturi".

La vîrsta de 65 de ani, făcînd turnee de conferințe în Belgia, Verhaeren este răpus într-un accident. Este călcat în gara Rouen, în 27 noiembrie 1916, de un tren, de trenurile pe care le-a cîntat în poemele sale, după cum a cîntat tot mașinismul modern care transforma viața societății.

Un biograf al său spune: „Se poate afirma despre poet ceea ce el însuși a scris despre Rembrandt: „Moartea a fost pentru el încetarea de a mai crea".

Vasta lui operă poetică, însumînd peste 30 de volume, cîteva volume de teatru în versuri și altele de critică și studii despre marii maeștri flamanzi au fost traduse în toate limbile pămîntului. Recent în U.R.S.S. a fost publicat un volum de opere alese.

R. B.

Efortul

Grupuri de muncitori cu răsuflarea grea
Care sporiți cum treceți pe-a timpului șosea
Purtînd pe frunte vis de victorii creatoare,
Trunchiuri pătrate, gesturi, puternice resorturi
Marșuri, curse, opriri, violențe, eforturi,
Ce linii de virtuți și mîndrii nepieritoare
Ați tras în cale, tragic, pe-a amintirii zare!

Eu vă iubesc flăcăi frumoși, care mînați
Nechezătoare iepe la care înhămate;
Voi, tăietori de lemne din codrii miresmați,
Țăran bătrîn și aspru pierdut în albe sate
Care-ndrăgești doar cîmpul, cărările smerite
Și-azvîrli cu arcul mîinii semințele-aurite
În față, drept, în aer întîi, ca în lumină
O clipă să trăiască și-apoi să cadă-n tină;

Și voi matrozi ai lumii care porniți pe mări
Cîntînd un cîntec simplu sub nopțile-nstelate
Cu-atlanticele vînturi în pînzele umflate,
În fringhii și-n catarguri născînd adînci chemări;
Și voi docheri din porturi, ai căror umeri largi
Încarcă și descarcă pe cheiuri aurite,
Vapoarele, sub soare în zare adîncite
Care-ntre poli sparg valul pe-oceanurile largi;

Și voi căutători ai aurului care
Nălucitor vă poartă pe-ntinderi înghețate,
Departe-adînc în albe tărîmuri așediate
De frigul ce vă prinde în aspra lui strînsoare;
Și voi mineri cu drumul pe sub pămînt, noptatec,
Tîrîndu-vă cu lampa-ncleștată între dinți,
Pînă la vîna strîmtă-a cărbunilor cuminți,
Sfărmați sub tîrnăcopul obscur și singuratec.

Voi fauri, ciocănind, călind oțel și fier,
Spărgînd umbra cu chipuri de aur și cerneală,
Spinări cu mușchi jucînd cînd flăcări cresc sau pier.

Din jarul ce-nroșește enorma nicovală;
Laminori negri prinși în muncă nesfîrșită,
Din veac în veac întinsă, crescîndu-și mersul vast
Pe-orașele de spaimă, mizerie și fast,
Vă simt, frățini puternici, în inima-mi trudită!

O, munca asta aspră, sălbatecă și cruntă,
Peste cîmpii, oceane, în miez de munți pătrunde.
Innoadă-n grea strînsoare verigile oriunde,
Din cap în cap de lume întinderile-nfruntă!
O, gesturi îndrăznețe în limpezimi sau neguri,
Aceste brațe veșnic fierbînd neobosite,
Brațe și mîini prin spații întinse și unite
Să-ntipărească-adînc în natura-n mlădiere
Semnul pe care-l pune puterea omenească
Pe munți, pe mări, pe cîmpuri, din nou să le croiască
După un vis și o altă vrere!

Vîntul

Pe-ntinse bălării, la nesfîrșit
Vuiește vîntul de noiembrie!
Pe bălării, la nesfîrșit,
Vîntu-a venit
Se frînge-n ramuri, se sfîșie
Din burg în burg, în vijelie,
Vîntul vui,
Vîntul sălbatec de noiembrie!

Fîntîni de ferme
Cu scripeți și găleți de fier
Scrîșnesc,
La cisterne de ferme,
Găleți și scripete
Scrîșnesc, scot țipete
Cu moartea-n jalea lor gemînd spre cer.

Vîntul repede peste rîu
Foi de mesteceni, fără frîu,
Vîntul sălbatec de noiembrie;
Vîntul mușcă din ramuri
Cuiburi de păsări,

Vîntul răzuie fier
Și piaptănă în zări troiene,
Turbat, bătrînei ierni cu ger,
Ros de turbare, vîntul,
Vîntul sălbatec de noiembrie!

În staulele povîrnite
Pătratele de geam cîrpite
Bălăbăne zdrențe-atîrnînde,
Geamuri cîrpite cu hîrtii...
— Vîntul sălbatec de noiembrie!—
Pe cel colnic cu iarbă bistră
Din jos în sus, prin gol de zări,
De sus în jos, cu fulgerări,
Seceră moara vînt, sinistră,
Seceră moara neagră vîntul
Vîntul
Vîntul sălbatec de noiembrie!

Bordeiele în patru labe
Rotind la turle de biserici,
Se clatină-n proptele slabe;
Cu streșinile la pămînt
Plesnesc în vînt,

În vînt sălbatec de noiembrie.
Crucile-n strîmbul cimitir
Brațe de morți crucile-n șir
Cad cu un zbor adus de vînt
Abătut negru pe pămînt.

Vîntul sălbatec de noiembrie,
Vîntul,
Ați întîlnit în cale vîntul,
În sute de răspîntii, poate,
Strigînd de frig, sufiînd de trudă,
Ați întîlnit în cale vîntul.
Vîntul spăimos cu fruntea udă,
În noaptea grea l-ați întîlnit
Cînd luna jos a prăbușit
Și cînd nemaiputînd,
Șubrede, satele, pe rînd,
Urlau ca fiarele la lună
Către furtună?

Pe bălării, la nesfîrșit,
Auzi vîntul urlînd,
Vîntul sălbatec de noiembrie!

Emile Verhaeren
In românește de **Radu Boureanu**

(Urmare din pag. I-a)

După cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici

crări despre Dostoevski care conțineau greșeli, edițiile și organizațiile științifice și unii cercetători să manifeste teamă, preferînd să nu se atingă de creația marelui scriitor. De asemenea putem aminti cît de greu se ocupă istoricii literari de o temă ca dezvoltarea ideologică a lui Belinski, de felul în care sînt înfățișați adesea Cernișevski și Dobroliubov, ca și cum ar fi fost marxiști, uitînd că filozofia și estetica lor, deși cele mai înaintate pentru epoca respectivă, erau totuși limitate istoriceste.

Nu de mult a apărut un „Studiu de istoria literaturii ruse sovietice" (partea întîia). I-au trebuit aproape douăzeci de ani Institutului de literatură universală pentru a alcătui această carte. Lucrarea are multe greșeli serioase. Totuși, apariția ei oferă o bază pentru a discuta cu participarea unor cercuri largi, a lucrătorilor științifici, a scriitorilor și a cititorilor, o serie de probleme, ca periodizarea literaturii sovietice, îmbinarea trăsăturilor caracteristice ale dezvoltării literare dintr-o perioadă sau alta cu portretele literare ale scriitorilor etc.

In ultimii douăzeci de ani au apărut numai în limba rusă peste 169 cărți despre Gorki, 102 cărți despre Maiakovski, pînă la 50 de schițe monografice despre diferiți scriitori sovietici. Fiecare studiu în parte și toate împreună sînt rezultatul unor mari eforturi colective. Totuși, rezultatele obținute nu sînt încă discutate suficient, nu învățăm încă destul din experiența succeselor și a eșecurilor noastre. Metoda discuțiilor libere, creatoare, metodă de elaborare și de rezolvare a problemelor științifice, foarte prețioasă și absolut necesară, este prost folosită.

Se știe că discutarea cărților care se ocupă de creația lui Maiakovski și Gorki a ajutat la dezvăluirea lipsurilor serioase a unor cărți, să precizeze problemele științifice, pentru rezolvarea cărora trebuie concentrată în primul rînd atenția istoricilor și a criticilor literari. Dar discuțiile științifice necesită o organizare serioasă, o orientare precisă. Discuția care a avut loc nu de mult la Institutul de literatură universală al Academiei de Științe a U.R.S.S., discuție cu privire la monografiile consacrate scriitorilor sovietici, a dat mult mai puțin decît ar fi putut să dea, tocmai datorită slabei organizări și caracterului abstract al multor cuvîntări. Lupta pentru un înalt nivel al măiestriei scriitorilor capătă acum o mare importanță pentru dezvoltarea literaturii sovietice. Literatura sovietică poate și trebuie să creeze opere, care să fie culmile creației artistice ale omenirii.

Realismul socialist cere ca artistul să înfățișeze realitatea veridic, concret, istoric, în dezvoltarea ei revoluționară. A fi la înălțimea sarcinilor realismului socialist, înseamnă a cunoaște profund adevărata viață a oamenilor, sentimentele și gîndurile lor, a arăta simpatie profundă pentru simțămintele lor, a ști să înfățișezi toate acestea într-o formă artistică accesibilă și atrăgătoare, demne de marile modele ale literaturii realiste.

Scriitorii sovietici continuă cele mai bune tradiții ale literaturii clasice ruse și ale literaturii universale. Ei învață din toată experiența istorică a creației artistice, folosind moștenirea lui Pușkin și Balzac, Gogol și Dickens, Tolstoi și Shakespeare, Gorki și Flaubert. Ei învață de la prietenii lor, de la scriitori contemporani progresiști din apus. Cu toate acestea, se studiază și se popularizează foarte puțin măiestria scriitorilor, particularitățile stilurilor marilor maeștri ai literaturii. Avîntul și nivelul acestei munci nu ne pot satisface în nici un fel. Într-o serie de cercetări se resimte încă influența sociologismului vulgar, cu nepăsarea care-i este proprie față de specificul artei, față de originalitatea artistică a operelor literare, față de problemele stilului, ale limbii etc. Scriitorii sovietici păstrează și dezvoltă cu mîndrie cele mai bune tradiții ale literaturii clasice. Istoria literaturii sovietice și critica se sprijină pe minunatele tradiții ale geniilor gîndirii estetice universale. — Belinski, Cernișevski, Dobroliubov. Una din tradițiile criticii clasice ruse constă în legătura indisolubilă dintre critică și teoria literaturii. Critica este estetica ce merge înainte — spunea Belinski. Dar această legătură indisolubilă este încălcată în munca noastră. D. Blagoi a vorbit pe bună dreptate în cuvîntarea rostită la Congresul unional al scriitorilor despre situația anormală a studiului literaturii ca știință în sistemul Academiei de Științe și mai ales la Uniunea scriitorilor sovietici. Pentru a birui aceste lipsuri trebuie să îmbinăm eforturile criticilor, ale istoricilor literari și ale filologilor. La congres s-au făcut propuneri cu privire la convocarea unei consfătuiri a istoricilor literari, a criticilor și a scriitorilor pentru a discuta problemele principale ale esteticii în lumina experienței literaturii sovietice, precum și a unei consfătuiri consacrate îmbunătățirii predării literaturii în școală: educația estetică a tinerei generații este o problemă de o importanță uriașă. O asemenea muncă făcută în comun ar fi putut să-i apropie, să-i unească pe istoricii literari, pe criticii și pe scriitori.

Una din problemele cele mai arzătoare, cele mai dureroase, ale dezvoltării literaturii, ale desăvîrșirii măiestrici ei, de care scriitorii au mare nevoie, este ajutorul reprezentanților istoriei literare și a lingvisticei în elaborarea creatoare a problemelor limbii literare. Literatura noastră sovietică, cum bine a spus-o la congres V. V. Vinogradov, nu este numai un laborator al limbii artistice, ci și școala populară a artei expresiei verbale. Dar limba multor scriitori ai noștri nu corespunde acestor cerințe mari. Alci găsești o limbă cenușie, ștearsă, lipsită de originalitate individuală, aici găsești și banalități frumoase, și nepriceperea de a folosi termenul propriu, cuvîntul corespunzător fenomenelor concrete ale realității, pe care artistul vrea s-o exprime cu ajutorul lui. Folosind toată bogăția limbii literaturii clasice, toată bogăția și diversitatea limbii populare vii, trebuie să luptăm pentru o limbă literară vie, colorată, plină de vigoare, bogată.

F. Gladkov, într-un articol apărut nu de mult, face o observație justă cu privire la critici, că nu se interesează de problemele psihologiei creației. De aceasta se ocupă intens estetica idealistă, care denaturează procesul de creație și aruncă creația în stăpînirea forțelor iraționale și subconștiente. Rolul cunoașterii raționale a realității, înțelegerea conștientă erau negate de fapt, iar „iluminarea" mistică, „contemplarea", „intuiția" etc. erau prezentate ca forțe motrice ale procesului de creație. Demascăm adesea idealismul și mistica în „general", dar ar fi important să se cerceteze procesul creației în lumina teoriei leniniste a reflectării, în legătură cu realizările învățăturii pavloviste. Ar fi fost important să se studieze cum se dezvoltă atitudinea creatoare a artistului față de viață, cum se cristalizează și cum se realizează ideea artistului. Aceasta este necesar nu numai pentru teoria literaturii, pentru estetică, ci și pentru creșterea creatoare a scriitorilor și mai ales a scriitorilor tineri.

Rezolvarea multor probleme ale istoriei literare și ale criticii se face odată cu prelucrarea problemelor estetice. Trebuie îmbinat studiul larg, multilateral, al problemelor concrete ale istoriei literaturii, ale unor perioade ale ei, a unor mari scriitori, cu prelucrarea problemelor importante ale filozofiei artei, ale teoriei ei. Probleme ca forma și conținutul în artă, conflictele în realitatea noastră și în literatură, tipicul în artă și multe alfele, trebuiesc studiate, în sfîrșit, în mod serios. Concluziile celui de al doilea Congres unional al scriitorilor obligă la o înviorare a întregii activități critice și a istoriei literare. Opinia publică sovietică manifestă un interes puternic și cald față de această realitate. Fiecare muncă creatoare, proaspătă, de sine stătătoare, care aduce o contribuție nouă în dezvoltarea criticii și a studiului literaturii este salutată cu simpatie de opinia publică. Rolul criticului și al istoricului literar este un rol creator, combativ și necesar poporului sovietic.

Studierea curajoasă a problemelor istorice și teoretice, combativitatea necruțătoare față de orice fel de denaturări ideologice, grija serioasă pentru dezvoltarea și creșterea literaturii, pentru desăvîrșirea măiestriei artistice, este aceeași problemă în toată multilateralitatea ei. Această problemă este pe deplin accesibilă criticii literare și istoriei literare, crescute și întărite.

(Din „Izvestia Akademii Nauk" 1955)

Adunarea reprezentanților mișcării pentru apărarea păcii din R.P.R.

In zilele de 22 și 23 mai, în Palatul Marii Adunări Naționale cei mai de frunte reprezentanți ai poporului nostru, militanți dîrji în apărarea păcii, și-au manifestat voința de a-și uni eforturile cu cele ale tuturor popoarelor iubitoare de pace, în lupta pentru preîntîmpinarea unui nou război și pentru instaurarea unei păci trainice în lume. Numeroși oameni de știință, cultură și oameni politici, ca acad. prof. dr. Șt. S. Nicolau, acad. prof. dr. N. Hortolomei, Sorin Toma, membru în Consiliul Mondial al Păcii, Stelian Moraru, președintele Consiliului Central al Sindicatelor din R.P.R., acad. prof. Raluca Ripan, rectorul universității „Victor Babeș" din Cluj, prof. univ. Horia Hulubei, artistul poporului Camil Ressu, acad. Mihail Ralea, Sabin Drăgoi, maestru emerit al artei din R.P.R., pictorul Corneliu Baba, maestru emerit al artei din R.P.R., Maria Filoti, artistă emerită a R.P.R., acad. Emil Petrovici, președintele filialei din Cluj a Academiei R.P.R., Eroul Muncii Socialiste Hajdu Iuliu, fruntași ai muncii din industrie și agricultură au fost prezenți la această adunare să exprime solidaritatea întregului popor romîn în lupta pentru apărarea păcii. Referatul a fost prezentat de prof. univ. Lotar Rădăceanu.

Pionierii oferind flori delegaților străini

Salutul Comitetului Sovietic pentru Apărarea Păcii

In adunare a fost citit mesajul de salut al Comitetului Sovietic pentru Apărarea Păcii, în care se spune:

Dragi prieteni,

Comitetul Sovietic pentru Apărarea Păcii trimite un salut fierbinte participanților la Adunarea reprezentanților mișcării pentru apărarea păcii și întregului popor romîn iubitor de pace. Apelul de la Viena al Consiliului Mondial al Păcii, susținut cu însuflețire de poporul romîn prin participarea activă în lupta comună a lagărului păcii și democrației, în lupta întregii omeniri progresiste pentru slăbirea încordării internaționale, constituie un important aport la cauza apărării și întăririi păcii.

Urăm din toată inima succes lucrărilor Adunării reprezentanților mișcării pentru apărarea păcii și pregătirii Adunării mondiale a reprezentanților forțelor iubitoare de pace de la Helsinki.

Vom depune toate eforturile în lupta împotriva grozăviilor unui nou război, pentru asigurarea securității popoarelor din toate țările.

★

La adunare au participat delegați din alte țări ca, Ikuo Oyama, membru în Biroul Consiliului Mondial al Păcii, președintele Comitetului Japonez pentru Apărarea Păcii, aducînd salutul Consiliului Mondial al Păcii și al mișcării pentru pace din Japonia. De asemenea au adus salutul lor comandorul Georges Jouneau, în numele mișcării pentru pace din Franța, profesorul universitar Karoly Polinsky în numele mișcării pentru pace din R. P. Ungară, și Traiana Nenova, secretar al Comitetului Național al Păcii din R. P. Bulgaria, care a adus salutul mișcării pentru pace din țara sa.

Un vultur liber și îndrăzneț plutește deasupra planetei

Scriitorul sovietic S. Babaevski, laureat al Premiului Stalin, care se află în țară, a transmis adunării și întregului popor romîn un salut din partea lucrătorilor pe tărîmul culturii din Uniunea Sovietică. „Nobila idee a păcii și prieteniei între popoare — a spus el — nu cunoaște granițe pe pămînt. Ca un vultur liber și îndrăzneț, ea plutește deasupra planetei noastre. Această idee, care a cuprins toate popoarele lumii, crește și se întărește cu fiecare zi ce trece.

Popoarele noastre sînt vecine. Sîntem vecini buni, prieteni buni. Eu cred că nu voi greși dacă spun de pe această tribună că pe noi nu ne apropie și înrudește doar comunitatea granițelor noastre. Ținîndu-ne strîns de mînă, noi pășim înainte pe marele drum al construirii vieții noi.

Aproape două săptămîni am călătorit prin țara dvs. M-am oprit în multe orașe și sate și prin toate părțile unde am trecut am văzut clocotitoarea muncă creatoare a oamenilor simpli.

Am avut în drum multe întîlniri interesante. Întorcîndu-mă în Uniunea Sovietică mă voi strădui să povestesc în reportaje literare despre aceste întîlniri. Despre una din ele aș vrea să vă spun aici, la Adunarea reprezentanților mișcării pentru apărarea păcii din Republica Populară Romînă. Este vorba de întîlnirea cu o delegată a adunării dvs., o delegată care se găsește în sală — de întîlnirea cu Drăghina Curtu din satul Șemlac.

Pe Drăghina Curtu am găsit-o conducînd gospodăria colectivă „7 Noiembrie" din satul ei. Simplă țărancă în trecut, ea a devenit președinta unei gospodării colective. În satul ei oamenii au botezat-o „gospodina curții celei mari". Și Drăghina Curtu e într-adevăr o adevărată gospodină.

Drăghina Curtu este un om nou, o femeie înaintată și sînt foarte bucuros că am văzut-o acasă la ea, în satul ei și o văd acum aici în marea familie a luptătorilor pentru pace din Republica Populară Romînă.

Și eu știu că astfel de femei înaintate sînt multe în Romînia și că prin munca lor, ele construiesc acea clădire măreață și luminoasă pe al cărei frontispiciu stă înscris cuvîntul PACE.

Fie ca în toate țările lumii să crească oameni noi și înaintați, care, unindu-se în nezdruncinatul front al luptătorilor pentru pace, să ducă la bun sfîrșit cauza nobilă a păcii".

Subliniind însemnătatea mondială a recentei conferințe de la Varșovia a statelor europene pentru asigurarea păcii și securității în Europa, scriitorul chinez Hu Chung-chih a spus:

Dacă pacea în Europa va fi încălcată, dacă agresorii imperialiști vor declanșa războiul împotriva țărilor europene care slujesc păcii, guvernul nostru și eroicul nostru popor de 600 de milioane, împreună cu guvernele și popoarele țărilor noastre frățești, vor duce lupta împotriva agresiunii pînă la victoria finală. Pentru cauza păcii și securității mondiale, noi, poporul chinez, nu vom precupeți nici un efort. Noi sprijinim cu toată sinceritatea toate măsurile și propunerile menite să contribuie la asigurarea păcii în lume.

Aților la război să nu-și găsească loc printre oameni

Maestrul Mihail Sadoveanu, neputînd participa la lucrări, a transmis adunării salutul său și urările de succes în nobila sarcină de a apăra cu toată dîrzenia cel mai de preț bun al omenirii — PACEA.

Dintre scriitorii care au luat cuvîntul, poetul Mihai Beniuc, laureat al Premiului de Stat și secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. R., a spus: „Intensificînd lupta pentru pace, făcînd să prindă teren în inimile oamenilor, să cuprindă tot mai multe țări, vom face să se îngusteze terenul sub picioarele aților la război și a tuturor uneltelor lor.

În veacul al optsprezecelea pe Acropole, la Atena, turcii își așezaseră pulberăria în templul Minervei. Într-o zi, fie din întîmplare, fie datorită unei mîini nelegiuite, praful de pușcă a luat foc și templul Zeiței Înțelepciunii, această minune arhitectonică, rămasă de la eleni, a sărit în aer.

Cercurile agresive imperialiste vor să transforme așezămîntul multimilenar al culturii și civilizației umane într-o magazie pentru arme atomice și cu hidrogen. Să luptăm pentru înlăturarea acestor arme, și a celorlalte primejdii de război. Să facem ca tuturor aților și iubitorilor de război să le ardă pămîntul sub picioare, să nu-și mai găsească locul printre oameni".

Criticul D. Panaitescu Perpessicius, membru corespondent al Academiei R.P.R., luînd cuvîntul, a declarat:

În numele unei generațiuni, care a cunoscut dureroșul privilegiu de a fi participat, direct sau moralmente la mai toate războaiele acestei prime jumătăți de veac și de a fi fost nevoită să le suporte consecințele, mă asociez cu toată hotărîrea marii mișcări pentru preîntîmpinarea războiului atomic dacă nu și pentru punerea în afara legii, — odată pentru totdeauna — a războiului.

Prof. univ. Tudor Vianu a arătat că oamenii de știință au toți nevoie nu de închiderea lor în tabere antagoniste izolate prin tranșee și sîrme ghimpate, prin ploaie de obuze și cortine de fier, ci de drumurile larg deschise ale lumii, pe care să circule toate bunurile culturii, pentru a fi comparate între ele și cu propriile creații, pentru a se retuşa și îmbogăți, pentru a ajunge la forma lor cea mai deplin închegată.

Să dăm tot ce avem în noi curat, nobil și înălțător

Poetul Eugen Frunză, laureat al Premiului de Stat, a făcut să răsune un puternic avertisment, recitind vibranta sa poezie „Să înghețe brațul".

„Să nu fie inimă care să nu bată de grija culturii aflată în primejdie, — a spus scriitorul Eusebiu Camilar. — Apărînd pacea, stringîndu-ne în frontul ei colosal, apărăm patrimonii milenare, apărăm progresul; să nu precupețim nimic; să dăm tot ce avem în noi curat, nobil și înălțător; să acoperim gurile tunurilor cu pămînt; să folosim energia nucleară în folosul binelui și nu pentru stîrnirea sinistrei cavalerii a apocalipsului! Să nu mai vină la ușa noastră grija, neliniștea; să nu mai ciocănească moartea. Stă în puterea noastră să oprim un al treilea masacru. Strîns uniți în frontul luptătorilor pentru pace, vom săvîrși minuni, vom stăvili nebunia nucleară.

În încheiere, Adunarea reprezentanților mișcării pentru pace din R.P.R. a aprobat în unanimitate propunerile făcute și a ales noul Comitet Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R. Adunarea a ales apoi delegația care va reprezenta poporul nostru la Adunarea mondială a reprezentanților forțelor iubitoare de pace, care va avea loc la Helsinki.

Cei prezenți au manifestat îndelung, exprimîndu-și voința neclintită de a apăra pacea și încrederea în tăria puternicului lagăr al păcii, în victoria cauzei păcii și colaborării prietenești între toate popoarele lumii.

Desenul satiric, armă ascuțită în lupta pentru pace

Expoziția „Caricatura în lupta pentru pace", deschisă în sala Dalles, cu o sută optzeci de lucrări, prezentate de către douăzeci și opt de expozanți, cu subiectele luate din actualitatea imediată, cu tratarea lor la un nivel înalt artistic și satiric, demonstrează, în primul rînd, că acest gen al artei plastice de la noi este în plină dezvoltare, că autorii de desen satiric înscriu, prin aceasta, un remarcabil succes. Artiști plastici, ca Jules Perahim, Cik Damadian, Eugen Taru, I. Ross, Mihail Gion, Ion Doru și alții mai tineri, sînt prezenți în marele front al luptei pentru pace cu puternica armă a desenului pamflet cu care ei demască pe dușmanii omenirii, pe acei care plămădesc noi masacre, pe acei care nu se pot împăca cu gîndul că popoarele vor să trăiască în prietenie, că vor să muncească pașnic pentru bunăstarea lor.

Expoziția „Caricatura în lupta pentru pace" înfățișează în toată hidoșenia lor ultimele fapte ale războinicilor imperialiști ca: semnarea acordurilor de la Paris, reînarmarea Germaniei occidentale, atentatul mîrșav de la Berna, cursa înarmărilor, politica de terorizare de pe așa-zisele „poziții de forță", acapararea pămîntului chinez Taivan și altele. Caricaturiștii noștri biciuiesc cu toată asprimea toate aceste uneltiri împotriva păcii, înfierează și cheamă prin desenul lor la luptă neîncetată și activă pentru împiedicarea calamităților ce se pun la cale.

În această expoziție, caricaturiștii se prezintă cu o măiestrie crescută, cu o virtuozitate a desenului care exprimă mai puternic ca oricînd forța lui mobilizatoare. Trebuie să subliniem și să salutăm, ca pe un remarcabil succes al satirei grafice, contribuția lui Jules Perahim, care ridică nivelul desenului politic de la noi, pe o treaptă superioară atît în ceea ce privește tematica, bogată și variată, cît și realizarea artistică.

Realizări deosebite înscriu în activitatea lor de caricaturiști și desenatorii Eugen Taru, I. Ross, Cik Damadian, I. Molnar, N. Cobar și tinerii Val. Munteanu, L. Darian și alții.

Față de expozițiile anterioare, cea actuală se prezintă ca o manifestare unitară în orientarea ei politică, în operativitatea sezisării celor mai importante momente de satirizare, de participare promptă și hotărîtă în marea acțiune a popoarelor, pentru apărarea drepturilor lor la viață.

Expoziția ar fi putut fi și mai cuprinzătoare, dacă desenatorii noștri satirici ar fi îmbrățișat în aceeași măsură, pe lîngă figurile hîde ale atomiștilor și dușmanilor păcii, forțele populare în lupta lor împotriva acestor dușmani. În cadrul expoziției, aceste forțe apar prea puțin ca să demonstreze că ele sînt cu mult mai puternice decît cele ale războiului. Nu sînt prezentate suficient biruințele acestor forțe ca: pacea din Indochina, încheierea tratatului de stat cu Austria, conferința de la Varșovia, folosirea pașnică a energiei atomice, trezirea tot mai vie la luptă a popoarelor coloniale.

În activitatea lor de acum înainte, desenatorii noștri satirici trebuie să țină seama și să evidențieze acest aspect care se desprinde de la sine în toată desfășurarea sa de forțe — în marele front al luptei pentru viață.

Cu această deficiență, de a nu arăta în justa lui amploare raportul de forțe existent, expoziția caricaturiștilor noștri constituie o manifestare puternică și o reușită a artei plastice militante.

Gh. Dinu

MODA ÎN FRANȚA

ADENAUER: — Ultimul model de... pălărie.

Desen de GION

MODUL DE VIAȚĂ ȘI DE MOARTE AL UNUI POET AMERICAN

I-am dat întîmplător de urmă într-o însemnare comemorativă ticluită de un critic al revistei **Time** însărcinat să întrețină în mintea cititorului burghez iluzia măgulitoare, dar deșartă, că e în curent cu tot ce se sădește, răsare și înflorește pe cîmpia literaturii universale.

Poetul se numește Hart Crane. Din datele biografice notate de cronicar aflăm că existența lui fizică a fost de scurtă durată. S-a născut în ultimul an al veacului trecut și odată cu primul pătrar al veacului nostru, a pierit.

Nu trecuse, în viață, pragul nemuririi. Laurii dăruiți ai premiului Politzer nu îi încununaseră fruntea visătoare de poet și nu îi deschiseseră cont la bancă. De aceea nici criticii nu l-au descoperit decît după ce — și poate pentru că — și-a găsit sfîrșitul sărind de pe puntea unui vapor în apele Oceanului Pacific.

Hart Crane se trăgea dintr-o veche dinastie de mari fabricanți de dulciuri, care își transmitea, din tată în fiu, sacrul secret al compoziției faimoaselor acadele „CRANE", așa cum primii oameni și-au trecut din generație în generație misterul aprinderii focului.

Și iată că unica odraslă a ultimului Crane, crescută de la născare în sfînta tradiție a perenității „patentului Crane" și a înmulțirii neastîmpărate a milioanelor, manifestează, la șaptesprezece ani vădite înclinări spre poezie. Fabricantul îl privi pe fiul-poet cu ochii uluiți ai găinii din fabula franceză, care vede răsărind, din ouăle clocite de ea, pui de rață. Cunoștea și el, nu-i vorbă, și aprecia, în felul lui, frumusețea versului; dar exclusiv sub forma unui catren închinat supremelor virtuți ale zaharicalelor „Crane", „care îndulcesc și cea mai amărîtă viață". Revenit din clipele de uimire și groază, capul dinastiei și-a pus odrasla în fața teribilei dileme: „Punga sau viața!".

Junele Hart a renunțat la pungă și a ales viața.

Un nou poet apare în S.U.A.

★

Pentru burghezul sătul versurile au numai o simplă valoare comercială.

Poeziile lui Baudelaire se bucurau în ochii negustorilor literari ai vremi cam de următoarea prețuire:

„Între domnii Poulet Malassis și Eugène De Broize, editori-librari la Alençon, de o parte, și Charles Baudelaire, literat. de alta,

„a intervenit următorul acord:

„...D. Ch. Baudelaire va primi de fiecare volum... 0.25 bani..."

Tras în o mie de exemplare, volumul „Les fleurs du mal" i-a adus lui Baudelaire, ca drepturi de autor, colosala sumă de două sute cincizeci de franci!

„O viață în infern" a scris — și a trăit — Arthur Rimbaud. Îl vedem pe erou rătăcind „pe drumuri, în nopți de iarnă, fără adăpost, fără îmbrăcăminte, fără pîine..."

Dincolo de ocean, infernală a fost viața lui Edgar Poe, pe care criticii americani l-au decretat — „post-mortem" — „scriitorul genial care a jucat un rol important în evoluția artei literare și chiar a gîndirii umane". Dar la un concurs literar din 1833, acest viitor „scriitor genial" se înfățișa înaintea juriului „în zdrențe, fără ruje pe el și nici măcar ciorapi".

★

Viața lui Hart Crane se deapănă însă în noile condiții create poetului de modul de viață american din al XX-lea veac. Ca atîția alți intelectuali, studenți săraci, șomeri, etc., el robotește prin șantiere, prin magaziile din port. E hamal. Cară în spinare saci, lăzi, baloturi.

...Și scrie. În versurile lui, apărute, cînd și cînd, în magazine efemere, răzbește revolta împotriva unei societăți întemeiate pe nedreptate, pe împilări, pe cultul dolarului.

Influența mediului în care și-a trăit prima lui tinerețe îl împiedică să depășească însă hotarele unui orizont îngust.

De același mediu este influențat și într-altfel.

„Nefiind în stare — scrie cu fariseică compătimire prepusul la literatură al revistei **Time** — să împace exigențele pasiunii lui pentru artă cu cerințele traiului cotidian, Hart Crane a folosit ca stimulent al darului său poetic alcoolul, cocaina, homosexualitatea".

Astfel, în țara bogată în care creația artistică este atît de săracă, poetul, pe care admiratorii lui l-au crezut sortit să devină unul din cei mai mari scriitori americani, datorează tot desfrîului, și nu talentului, apariția unicului său volum de versuri, **The Bridge** (Podul), tipărit pe cheltuiala unui bancher. Și pe yachtul aceluiași bancher face o lungă călătorie „as a rich man's companion" — adică în calitate de companion al unui bărbat bogat. Dacă vorbele „bărbat" și „bogat" au un sens oarecum limitat, cuvîntul „companion" prezintă o întreagă gamă de înțelesuri și subînțelesuri, care merg de la „însoțitor" la „părtaș". De pe puntea acestui yacht, la înapoierea din Mexico în California, ajuns la ultima limită a dezgustului și prăbușirii morale, Hart Crane s-a aruncat în valurile care l-au mîntuit de viață.

Criticul revistei **Time** nu la în tragic acest sfîrșit. După el, paguba, în sine, este infimă. Tragică este știrbirea pe care, de pe urma vieții și a felului de dispariție a poetului, o poate suferi ...prestigiul S.U.A. Ce-l doare pe criticul american este că „un critic marxist, care ar dori să ilustreze decadența culturii sub regimul capitalist, cu greu ar putea găsi o pildă mai vie ca aceea a poetului Hart Crane".

Pilda este, într-adevăr, elocventă. Aveau însă neapărat nevoie de ea criticii marxiști ca să ilustreze halul decadenței culturii burgheze, în general, și a celei americane în special?...

M. EDEL

NYLONIZAREA CLASICILOR

Mi-a revenit în minte o caricatură apărută — cred — în urmă cu mai bine de cincisprezece ani. Autorul prezenta două tinere americane teribil de luxos îmbrăcate și cu zeci de rînduri de cîrlionți pe frunte. Se opriseră în fața unei vitrine de librărie. Sub clișeul prezentat cu titlul *„Dragoste de literatură"* era tipărit următorul dialog:

— *Stai să vedem ce carte a mai apărut.*

— *Nu mă interesează, oricum, după cele mai bune, se fac filme...*

Autorul caricaturii își propunea pe atunci să satirizeze exclusiv pe „cititorii" sui generis, care se mulțumeau să consume marile capodopere literare doar în versiunea fatal abreviată a cineastului. Pe atunci tehnica hollywoodienilor nu atinsese încă nivelul de azi și prin urmare adaptările pentru ecran mai respectau încă intențiile autorilor de opere transpuse. Azi, însă, evoluția adaptărilor americane pare a fi atins culmea. Milionarii încoronați ca regi ai portjaretierelor, ai tancurilor sau ai băuturilor spirtoase, nu mai reconstituie ca atare castelul medieval cumpărat în Europa și transportat piesă cu piesă în țara tuturor avatarurilor, ci îl fac bar de noapte, adăpost antiatomic sau ce doriți dumneavoastră. La fel și cu cineaștii din Hollywood. Cele întîmplate cu *„Carmen"*, opera lui Bizet, scrisă pe libretul lui Meilhac și Halévy — sînt exemplificatoare. Opera și-a schimbat naționalitatea, culoarea și atmosfera. Don José, ostașul comandant de gardă spaniolă, a devenit un ofițer al „poliției militare americane". Carmen — înzestrată ad-hoc cu un nou nume de familie, „Carmen Jones" — nu mai este spaniola lucrătoare la o manufactură de tutun, ci o negresă muncitoare într-o fabrică de parașute de nylon. În sfîrșit toreadorul Escamillo și-a schimbat tradiționala arenă de lupte cu taurii pentru ringul de box. Uciderea lui Carmen de către gelosul Don José se face la un mare meci de box. Urmașa țigaretierei celebre nu mai moare înjunghiată de pumnal, ca înaintașa sa, ci strangulată de „bravul" ofițer de poliție militară americană.

După cum se vede, nimic din ce era specific operei originale n-a mai rămas intact în noul film care pune totuși pe generic titlul: „Carmen" de Georges Bizet.

Dar cazul „Carmen" nu este singular.

„Nylonizarea" operelor clasice universale pare a fi un procedeu destinat folosirii în serie de către apărătorii de peste ocean ai culturii. Noua victimă este — după Bizet — William Shakespeare. Marele noroc de a fi însfîrșit popularizată tip Hollywood, a căzut pe capul operei acestuia, *„Macbeth"*.

În legătură cu noua creație de peste ocean, protagonista, actrița Ruth Roman, și-a dat astfel cu ideea într-un interview:

„În film au fost introduse elemente erotice. Eu voi deține rolul lui Lily Macbeth, prostituata, iar Paul Douglas va fi Joe Macbeth. Lily va face din Joe un gangster care va deveni conducătorul bandei. Pînă la urmă însă, datorită slăbiciunii lui Joe, Lily va fi aceea care va comite asasinatele. Eu omor oamenii cu un revolver..."

În continuare, rezultă că regele Duncan al lui Shakespeare devine „Big Duncan" (marele Duncan), iar cele trei vrăjitoare din textul original se schimbă într-o prezicătoare

Sărmanul Shakespeare!

Întîmplarea cu capodopera shakespeareiană, năpădită de barbarii din Hollywood, este o concludentă pildă despre felul în care se respectă autenticitatea în țara lui Mc. Carthy.

L. Sărățeanu

Note și comentarii

În chestia unei aberații

Am citit în ziarul „Informația Bucureștiului" din 11.05.55 articolul „Curtea Veche și „Vistieria apelor", cu seducătorul supratitlu promițător eventual al unei întregi serii de articole: „Cutreierînd prin vechiul București", semnat G. Porostău.

Este vorba de curtea domnească din București, cea de pe locul unde și astăzi biserica din cărămidă roșie de lîngă Piața de Flori, în dreptul străzii Căldărari — cititorie a lui Mircea Ciobanul cu hramul sf. Anton — poartă numele de „Biserica Curtea Veche".

Nu voi să relev aci o seamă de naivități și inexactități provocate de superficialitatea tratării unui material de stricte realități istorice.

Față de bunele intenții — neîndoielnice — ale autoarei și față de marea răspîndire de care se bucură ziarul ce o publică, m-a stîrnit însă, o propozițiune care se referă la opera unui scriitor clasic al literaturii noastre, propozițiune care bate tristul record de a întruni în numai două rînduri și jumătate (sau 18 cuvinte) un impresionant număr de enormități.

Iat-o: „în această curte domnească (Curtea Veche n. n.) vor fi locuit poate și eroii lui Matei Caragiale din „Craii de Curte Veche".

Cînd spun „vor fi locuit poate", înseamnă că dubiu există. Or, în speță, Matei Caragiale nu lasă nici un locușor de îndoială. Eroii lui locuiesc:

Pașadia Măgureanu. „La cîțiva pași de Podul Mogoșoaiei, într-o ulîță singuratică, în umbra unei bătrîne grădini fără flori, se ridica, neprimitoare și posomorită, o casă veche". (*M. Caragiale*, Opere, ed. Perpessicius, p. 68-69).

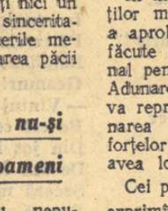

Pantazi „locuia pe liniștita stradă a Modei (*astăzi str. Pictor Grigorescu n. n.*), la catul al doilea al unei clădiri... la o franțuzoaică bătrînă care-i închiriase două încăperi..." (*ib, p. 88*).

Gore Pirgu *nu avea domiciliu, ci „culcușuri". Povestitorul, căutîndu-l într-o zi, spune că găsirea lui „...nu fu treabă ușoară. Din Dușumea (biserica sf. Niculae Dușumea, str. Sevastopol colț cu Buzești n. n.)* în Vitan, din Geagoga în Obor... i-am călcat de-a-rîndul și de mai multe ori toate culcușurile fără a-i da de urmă" (*ib. p. 184*).

Arnotenii *locuiau într-o casă a cărei curte* „...răspundea pe cheiul drept al Dîmboviței, ceva mai sus de Mihai Vodă (*ib. p. 156*).

Așadar, nici unul în vreun palat domnesc, unde nu aveau ce căuta, nefiind nici curteni, nici meșteșugari șepcari sau rotari, cu care G. Porostău îi asemuiește: „vor fi locuit poate și eroii...").

Toate acestea rezultă din text. Dar poate că autoarea articolului nu-l cunoaște. Nu e rușine să nu fi citit Craii de Curtea Veche. Dar dacă, totuși, vrei să vorbești despre o carte pe care n-ai citit-o, conjecturînd acolo unde nu trebuie decît să te informezi, cată să afli de la alții cel puțin epoca în care se petrece acțiunea cărții. „Eroii lui Matei..." nu puteau locui acolo unde-i repartizează reporterul Informației și pentru că acțiunea cărții, desfășurîndu-se chiar la începutul veacului în care G. Porostău își scrie articolul, nu mai vede din palatul cu pricina decît un morman de ruine, impropriu oricărui fel de locuință. În adevăr, după ce încă „Războiul rusoturc dintre anii 1769-1774 dete bătrînei curți domnești lovitura de grație, nimeni nu o mai locui; prin beciurile de jos și prin vechile odăi ale seimenilor... se stringeau toate lepădăturile Bucureștilor... care făcuseră din glorioasa clădire a vechilor domni, un fel de adevărată Cour des Miracles. De atunci locuțiunea bucureșteană, „Craii de curte veche", strengari și hoțomani cari, devenind primejdioși orașului, fură risipiți și omoriți de un agă turc chemat la Cotroceni într-ajutor de negustătorii înspăimîntați de pungășiile și tîlhăriile crailor de curte veche" (*Ionescu Gion, Istoria Bucureștilor, p. 125*). *După ce a trecut printr-o serie de reparări și ruinări succesive, cutremurul din 14 octombrie 1802 dărîmă și ultimele ziduri care mai rămăseseră în picioare.*

În preajma acestor ruine, unde se afla birtul favorit al eroilor cărții, pe strada Covaci, existentă cu acest nume și astăzi, întîlnindu-i, Pena Corcodușa (care, ea, dormea în adevăr în pangarul bisericii *Curtea Veche) i-a întîmpinat cu ocara de largă circulație pe atunci:* „Crailor... crai de Curte Veche!" (*M. Caragiale, op. cit. p. 79*), *de la care se trage și titlul cărții.*

Așadar nici „curtea domnească", *nici* „poate", *nici* „și", *nici* „eroi".

Noi bucureștenii, care ne iubim orașul în care trăim, am fi mulțumitori acelui reporter talentat care, pe baza unei zdravene documentări, să ne înfățișeze imagini din trecut, spre a-i lumina prezentul. A te lăsa însă furat de condei, în exploziile lirice scrise după ureche — oricum, Bucureștiul vechi e drăguț, are părțile lui — în disprețul tocmai al realităților istorice pe care ar trebui să te întemeiezi, este o treabă care privește personal pe cel ce semnează și ține de respectul pe care însuși îl acordă celor scrise sub proprie semnătură. Inadmisibil este numai să-ți iei tovarăș de drum, fie chiar fără voia lui și numai pentru un drum de 18 cuvinte, pe un scriitor clasic, și anume tocmai pe Matei Caragiale, autorul „Crailor de Curte Veche", *care, el, avea o scrupulozitate rară pentru documentare și pentru exactitatea faptelor istorice pe care și-a țesut opera.*

Radu Albala

Anotimpuri...

În ultimul număr al revistei „Tînărul scriitor", din reportajul de actualitate „Podgoriile" aflăm că butucii sînt încărcați, ciorchinii dulci, că nu se poate „să lipsești, toamna, de aici" unde este în toi „culesul într-o vie tînără", că trecînd peste arături „prin porumburi culegeau femei și bărbați".

Bănuind că poate nu ne pricepem noi la anotimpuri, spre a ne lămuri am luat sora mai mare a „Tînărului scriitor", „Viața românească", în care în numărul din aprilie, apărut în mai, citim despre castani pe care poetul îi vede „cum le cad fructele, netrebnice ca pietrele în stradă", sau frunzele de tei care „cad veștejite cu o înțeleaptă și gravă resemnare".

Un alt poet își exprimă nedumerirea cît de ciudată este... toamna care „a-coperă totul cu aburii-i reci" și care, disperat, cere soarelui „să se aprindă ca să vadă oricine cum pier mărăcinii", iar planetei, ca s-o putem privi, îi cere „să-și azvîrle cețoasa ei haină".

În sfîrșit, un al treilea poet ne arată „în piață, uriaș, un pom de iarnă" și, zgribulit, apoi ne spune, ca să ne liniștească puțin, că „înfășurat de iarnă-n omăt ca într-o zeghe, muntele, o straje străveche" — stă de veghe.

Cititorii, înfășurați în atîta literatură autumnală și hibernală, vor trebui să stea și ei de veghe, în așteptarea revistelor din decembrie cînd, poate... va înflori liliacul.

M. Popescu

Epigrame

AUTORULUI DE POEME LUNGI

Cînd nu-l văd cîtva timp mă tem
Și mă întreb pe unde-o fi?
Să știi că scrie un poem
De zece mii.

LUI C. ADAM

Cînd privești pe fiecare
De mirare să nu-ți fie
Că așa colaborare
Duce la o parodie.

Tudor Mălnescu

Sărbătorirea lui Mihail Șolohov la Casa Scriitorilor

Uniunea scriitorilor din R.P.R. a sărbătorit marți 24 mai în cadrul unei adunări ținute la Casa Scriitorilor, pe marele prozator sovietic Mihail Șolohov cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la nașterea lui.

Scriitorul Petru Dumitriu, laureat al Premiului de Stat, a vorbit despre însemnătatea operei lui Șolohov.

N. Brancomir, actor al Teatrului Național „I. L. Caragiale" a citit fragmente inedite din volumul al II-lea al romanului „Pămînt desțelenit".

Intîlniri cu cititorii

Continuînd seria manifestărilor „Întîlniri cu cititorii", Uniunea Scriitorilor organizează vineri 27 mai ora 17, la Librăria Noastră nr. 17 din b-dul G-ral Magheru nr. 6, întîlnirea poetei Nina Cassian, laureată a Premiului de Stat, cu cititorii săi.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG. MUREŞ
BIBLIOTECA REGIONALĂ

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 22 (64) - Joi 2 iunie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

NICIODATĂ

În faţa reprezentanţilor poporului muncitor — deputaţi în Marea Adunare Naţională — tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej ne-a reamintit că nu de mult ţărişoara noastră şi braţele oamenilor muncii de la noi — vieţile lor, au fost obiect de tîrguială între imperialişti. Au fost; e bine să repetăm acest adevăr. Au fost... Îl repetăm ca să-l audă încă odată, răspicat, onorabilii domni alungaţi de pe meleagurile noastre. Să-l mai audă, pentru că se vede că nu le-a intrat bine în cap. De altfel, n-are importanţă; n-au decît să facă spume la gură şi să prăznuiască după voia lor fantoma Hohenzollern-ilor. Îi priveşte. Dar poporului nostru i-a intrat bine de tot în cap adevărul că „vremurile acelea nu se vor mai întoarce niciodată". Petrolul nostru, e al nostru — în sfîrşit! — bogăţiile ţării ne îmbucură pe noi, iar munca noastră nouă ne aduce fericire...

În dimineaţa zilei de 30 mai, coborînd din tren, am întîlnit o veche cunoştinţă. Era tovarăşa Curea Anica, colectivistă în Conteşti-Zimnicea, deputat în Marea Adunare Naţională. Ne-am strîns mîna prietenește.

— Am venit pentru sesiune, îmi spune dînsa liniştită, ca omul care ştie foarte bine ce are de făcut. În legătură cu ratificarea...

Mîna tovarăşei deputate era aspră şi caldă. Soarele cîmpurilor şi vînturile de primăvară îi rumeniseră obrajii.

— Ce face nea Stancu? Sănătos? Dar preşedintele?

— Mulţumesc! Tata-i tare bine; lucrează la cresctoria de păsări: îi place. Preşedintele, cum îl ştii: veşnic ocupat. Dacă n-ar fi aşa, nu l-ar mai chema Doicin. Se dă în două pentru bumbac, pentru prăşilă, pentru vite... Avem treabă multă. Apoi după o pauză: dar, vezi, avem treabă şi aici...

Colectivista noastră venea la sesiune direct de pe cîmpul investmintat în ierburi, aducînd cu dînsa imaginea muncii paşnice şi creatoare. „Dar vezi, avem treabă şi aici..." Cuvintele acestea demonstrau că dînsa îşi continua munca la fel de paşnică în cadrul sesiunii deputaţilor, care-i tot atît de necesară ca prăşila şi plivitul.

O, dar cît de necesară este! Iată, cu toată străduinţa noastră, duşmanii păcii suflă îndîrjiţi în tăciunii militarismului german, cu atîta grijă ocrotiţi să nu se stingă. Doar, doar vor izbuti să-i aţîţe iar, să dea flacără din ei, să pîrjolească iar lumea paşnică. Suflă de-i năpădesc sudorile! Zăngănesc din săbiile de a'îtea ori înfipte în inima popoarelor, agită bombele experimentate pe „cobaii" din Japonia. Şi-şi investmintează crimele cu vociferări despre libertate. Vor să ne „elibereze" dumnealor! Şi din pricina asta s-au aşezat călare pe nişte foarte „paşnice" tunuri, gata de tras. Asta s-ar chema „poziţia de forţă"...

Pe asemenea poziţii au mai stat şi alţii, nu mai puţin gălăgioşi, nu mai puţin războinici. Au sfîrşit, după cum ştim şi după cum n-ar trebui să uite nimenea, în ţicăloşie şi în dispreţ. S-a ales praf din toată poziţia lor. Popoarele resping argumentul impus cu ciomagul. Şi mai ales popoarele răspund unor asemenea argumente aşa cum se cuvine, şi cum ne arată foarte lămurit istoria.

Militarismul german, înveninat virf al imperialismului agresiv, a semănat cadavre şi ruine pe întregul întins al Europei, de două ori la rînd. Împotriva acestuia — şi a oricărei agresiuni — se ridică tratatul de la Varşovia. Zăngănitul armelor nu-i sperie decît pe fricoşi. Dar oamenii muncii, stăpîni pe patriile lor, nu se sperie, dar ne pun în gardă. „Cînd turbează cinele, găseşte înţelepciunea populară, caută-ţi furca"... Aşa că, ne uităm din vreme după furcă, nu cumva să turbeze cinele şi să ne prindă cu mîna goală. Mai ales că ştim aşa de bine ce şi cît preţuieşte jivina numită militarism.

Bucuroşi sîntem să folosim întreaga noastră bogăţie pentru şcoli şi institute, pentru uzine şi drumuri, pentru rodirea cîmpiilor şi înflorirea artelor, pentru bunăstare şi belşug. Bucuroşi sîntem să punem atomul la carul aurit al viitorului şi cu vorbă deschisă şi inimă limpede să împingem norii războiului de o parte. Dar sînt între capitalişti personalităţi supuse care consideră aceas'ă dorinţă a popoarelor semn de slăbiciune, că lagărul socialist se îndoaie înaintea „poziţiei de forţă"... Praf aruncat în ochii neştiutorilor! Sub acest nerușinat paravan, unelteşc la sabotarea tratativelor, ridicînd pretenţii de-a dreptul ridicole: restaurarea regimului capitalist în ţările de democraţie populară.

Care va să zică, domnul Mihai von Hohenzollern, cu toată şleahta, înapoi! Stai, frate, că n-are loc! Palatul din calea Victoriei e ocupat de Muzeul de Artă, la Cotroceni zburdă pionierii, la Sinaia lucrează artiştii, la Segarcea e gospodărie de stat... Unde să-i aşezăm cu toată pohvala rîvnită de dînsul?

Majestate, locul e ocupat!

Ocupate sînt şi birourile administraţiilor, de la fostele Malaxa, Reşiţa, I.A.R. Stau acolo nişte muncitori cu mîini zdravene şi spatele lat.

De mult s-au ocupat şi conacele boiereşti: sînt cămine, case de naştere, sedii ale gospodăriilor colective şi de stat.

Unde să instaurăm atîta domnime, cînd toate locurile-s ocupate de popor? N-ai unde, n-ai cum.

Ce-a fost, nu se mai întoarce. Asta-i! Istoria spune cît se poate de limpede că poporul nu dă nimic înapoi din ce-a cucerit. Închipuiţi-vă numai cum ar arăta frumosul nostru muzeu de artă, înghesuit într-o cocioabă, ca să-i facă loc majestăţiisale! Închipuiţi-vă cum ar arăta Dumitru Arjan, petrolistul, Erou al muncii socialiste, la poarta administraţiei, holbîndu-şi ochii la un afiş ca acesta: „Se reduce numărul angajaţilor cu treizeci procente"... Închipuiţi-vă figura tovarăşului Gheorghe Doicin, preşedintele gospodăriei colective din Conteşti-Zimnicea, ruşinîndu-se — cum s-a mai rugat — de conu Bădulescu, pentru o pielcică de căciulă! Brrr!... Te trec fiorii, numai aducîndu-ţi aminte!

Tovarăşul Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa a exprimat clar năzuinţele poporului nostru şi cuceririle sale: „Chestiunea regimului de Stat al Rominiei, a fost hotărîtă odată pentru totdeauna de poporul romîn, conform voinţei şi intereselor sale şi nici un fel de putere străină n-are căderea s-o pună în discuţie".

Înfrăţit cu popoarele care construiesc societatea nouă, socialistă, în marea familie de multe milioane a lagărului socialist, poporul nostru n-a

Dumitru Mircea

(Continuare în pag. 5-a)

COPIII ŞI LITERATURA

Chiar şi după ce a caligrafiat acest titlu pretenţios, de eseu, pana ezită să ia tonul grav, adevcat genului. În stropul de cerneală cît bobiţa de rouă, parc-aş zări un sobor de dactile, o creangă de cireş înflorit şi un ciob de cer albastru. Văd imagini mai vechi, topite în copilăria mea, dar văd şi întîmplări petrecute abia ieri şi răsalaltăieri:

...La „Casa de copii" din Lugoj am văzut în dulăpioarele fetiţelor, lîngă păpuşile de celuloid, cărţile Veronichii Porumbacu şi ale Ninei Cassian. Am fost poftit la prînz acolo. Într-o sufragerie strălucind de curăţenie şi plină de flori ca o grădină, am fost supus unui canon pe care abia l-am biruit: supa am sorbit-o la o masă, gustosul gulaş la alta, friptura de miel la altă masă şi în sfîrşit prăjitura, la alta. Şi toate acestea, copleşit într-un noian de întrebări: „Cum arată Dan Deşliu?" — „Cum se scrie o poezie?" — „L-aţi văzut pe Mihail Sadoveanu?" — „E adevărat că tovarăşul Pancu-Iaşi e tînăr şi că nu are nici măcar mustăţi?"

Anul trecut, un poet şi un compozitor au poposit la tabăra de pionieri de la Suzana-Prahova. Nevoiţi au fost să scrie pe loc o poezie, să compună o melodie, un marş al taberei şi seara, la focul taberei, au povestit pionierilor cum se scriu versurile şi cum se compun melodiile.

La o consfătuire pe care a avut-o un poet anul trecut, la Tg. Jiu, un copil a întrebat cu aerul cel mai serios din lume: cum să facă el, ca să scrie un roman-fluviu (expresia e a lui) despre istoria omenirii, din epoca de piatră pînă în prezent? Altul i-a împărtăşit un plan al său, îndrăzneţ: „Am să scriu un roman despre o călătorie cu o navă interastrală". Al treilea, lucra la o povestire despre viaţa pionierească şi i-a arătat manuscrisul: un caiet de şcoală, în care paginile povestirii alternau cu notiţe de la lecţiile de istorie şi geografie. Un altul i-a mărturisit, trăgîndu-l într-un colţ, ca să-l audă numai el: „Cînd îmi spune cineva „poet" mă înroşesc de mîndrie pînă-n vîrful urechilor".

...Dar nu e nevoie să mergi la Lugoj ori la Ploeşti ca să-i întîlneşti pe aceşti numeroşi îndrăgostiţi de literatură. Intră în oricare librărie şi-ai să-i vezi ridicîndu-se în vîrful picioarelor ca să ajungă la standurile cu cărţi, pe aceşti fiinţi pasionaţi după carte, pe aceşti minunaţi şi credincioşi prieteni ai cărţilor şi ai scriitorilor.

Cu amărăciune îmi aduc aminte că la anii copilăriei mele am fost eliminat din şcoală o săptămînă fiindcă am publicat o povestire la „Dimineaţa copiilor". Cu duioşie îmi aduc aminte despre întîile mele manuscrise, însăilate în podul unui şopron vechi, unde îmi instalasem o masă de scris din nişte lăzi şi scînduri fără folosinţă, ascunzîndu-mă de tata, care mă socotea nişte cam... trăznit şi cam şuetic. Cu duioşie îmi aduc aminte despre întîile mele cumpărături de cărţi. Poposise la Caransebeş, lîngă zidul tipografiei Diecezane, de pe strada principală, un anticar de la Bucureşti, cu o tarabă de cărţi vîndute la „cont fix". N-aveam bani, dar tot am găsit mijlocul să-mi cumpăr cărţi. Furam ouă din cuibarul găinilor şi fugeam cu ele la anticar. Mama credea că venise dihorul la cuibar. Dihorul eram eu. Aşa am cumpărat „Neamul Şoimăreştilor" „Ivanhoe" şi „Iliada".

De cîte ori pătrund într-o casă a pionierilor şi văd dulapurile tixite de cărţi şi stau la cîte-o reuniune a cercului literar, amintirile mă atrag îndărăt, la anii copilăriei mele. Fiindcă, mai ales din această perspectivă înţeleg ce adîncă schimbare s-a petrecut în viaţa de azi a copiilor patriei mele.

Şi mă bucur, eu însumi ca un copil, de visele înflăcărate şi îndrăzneţe ale acestor prieteni ai noştri, mai mici. Mîine-poimîine, o să-i vedem la consfătuirile de lucru de la Casa scriitorilor; vor sta cot la cot cu noi. Ei n-o să-şi amintească de podul şopronului, ci de cercul literar de la „Palatul Pionierilor". Aripile lor avîntate vor cunoaşte înălţimi la care noi n-am ajuns. „Excelsior" nu trebuie să rămînă un vis, ci un sfat al nostru, un strigăt de bucurie şi un îndemn pentru generaţiile de poeţi care acum cresc şi îşi încearcă aripile.

Iar pasiunea aceasta mare pentru literatură a tinerelor generaţii de cititori ne creează nouă, scriitorilor, o obligaţie: să scriem cît mai mult şi cît mai bine pentru copii.

Petru Vintilă

Desen pentru Ziua Copilului — PERAHIM, 1955.

Programul antisocialist al lui Hu Fîn

Mulţi ani, Hu Fîn a propovăduit în mod sistematic idealismul burghez în literatură şi artă, a scris împotriva marxismului şi şi-a alcătuit o grupare proprie. Înainte de eliberare, toată activitatea literară a lui Hu Fîn a fost îndreptată, de la început şi pînă la sfîrşit, împotriva activiştilor progresişti ai literaturii şi artei, comunişti şi necomunişti. După eliberare, el a continuat, împreună cu majoritatea din grupul lui, să susţină aceleaşi păreri profund greşite, respingînd cu îndărătnicie politica partidului în domeniul literaturii şi artei. Mulţi intelectuali tineri şi o parte din scriitorii mici burghezi se află de mulţi ani sub influenţa ideologiei lui Hu Fîn.

În lucrarea sa **„Părerile mele despre literatură şi artă"**, Hu Fîn se năpusteşte în cîteva zeci de pagini asupra literaturii şi artei revoluţionare şi asupra muncii de îndrumare, lăsînd drum liber urii lui neîmpăcate împotriva marxismului. Se poate spune că această lucrare este o sinteză programatică a părerilor lui Hu Fîn şi grupului său. Cred că nu există în cercurile noastre literare şi în general în cercurile culturale un om mai ambiţios ca el, care să susţină cu atîta îndărătnicie păreri greşite, cum o face Hu Fîn. Ascunzîndu-se cu iscusinţă sub masca de marxist, el merge împotriva marxismului, punîndu-şi mască de realist, el merge împotriva realismului.

În această carte a sa, Hu Fîn se aruncă în luptă împotriva politicii promovată în prezent în domeniul literaturii şi artei şi ne oferă propriul lui program antipartinic şi antipopular. Programul cuprinde şase principii: este împotriva însuşirii de către scriitori a concepţiei comuniste, împotriva apropierii scriitorilor de muncitori, ţărani şi soldaţi, împotriva reeducării ideologice a scriitorilor, împotriva folosirii formelor naţionale în literatură şi artă, împotriva faptului ca literatura şi arta să slujească problemele politice ale vremii; în sfîrşit, Hu Fîn este pentru dizolvarea organizaţiei unice a activiştilor din domeniul literaturii şi artei şi pentru lichidarea de fapt a conducerii de către partid a acestui sector.

Hu Fîn pretinde că a apăra concepţia comunistă, a promova legă-

GO MO-JO

tura dintre scriitori şi muncitori, ţărani şi soldaţi, a lupta pentru restructurarea ideologică, a susţine formele naţionale, a subordona literatura şi arta idealurilor politice, înseamnă „a înfige cinci pumnale în pieptul scriitorului şi al cititorului".

Făcînd abstracţie de anumite lucruri, aş putea să fiu de acord cu el cînd numeşte aceste fapte în sens figurat „pumnale". Pumnalul este o armă şi noi afirmăm necontenit că marxism-leninismul este arma cea mai ascuţită a revoluţiei. Dar marxism-leninismul este o armă foarte puternică. Nu de mult un scriitor sovietic a comparat forţa marxism-leninismului cu forţa tunului „Katiuşa". Hu Fîn îl compara numai cu un „pumnal"; nu cumva Hu Fîn subapreciază puţin forţa marxism-leninismului? Şi încă ceva: împotriva cui se îndreaptă această armă? Eu cred că toţi revoluţionarii şi patrioţii înţeleg că această este o armă pe care o stăpînim pentru a lupta împotriva duşmanilor şi a ideologiei duşmănoase. Dar, vorbind de cele „cinci pumnale înfipte în pieptul scriitorului şi al cititorului", Hu Fîn recunoaşte în felul acesta că sînt în adevăr „pumnale" înfipte în pieptul lui şi al celor care gîndesc ca el. Pe Hu Fîn, care s-a dat mult timp drept marxist, l-a luat în sfîrşit, gura pe dinainte şi, fără să vrea, s-a demascat de-a binelea, arătînd că susţine păreri duşmănoase marxism-leninismului.

După cum au spus mai mulţi tovarăşi, părerile lui Hu Fîn sînt cu atît mai periculoase, cu cît el se dă drept marxist. Fără îndoială însă că e vorba de un pericol şi mai mare, care constă în faptul că, deşi s-ar părea că Hu Fîn atinge probleme numai din sectorul literaturii şi artei, în realitate ele depăşesc acest domeniu şi apar ca probleme care au un caracter politic general. A-ţi însuşi concepţia comunistă despre lume şi viaţă, a întreţine legături strînse cu masele de muncitori, ţărani şi soldaţi, a sluji pe muncitori, pe ţărani şi pe soldaţi, a face reeducarea ideologică a maselor, sînt oare chestiuni care privesc numai literatura şi arta? Cine nu ştie că acestea sînt chestiuni esenţiale, de care se va lovi tot poporul chinez în munca lui

(Continuare în pag. 5-a)

Versuri pentru copii

Vulpea

Vulpii, orice-ai face
Şi-orice-ar fi să-i spui,
Cel mai mult îi place
Să mănînce pui.
Dar puteţi să credeţi
Că în loc de spini,
Mult mai mult i-ar place
Pînă şi găini.
Tîrîindu-şi coada
Roşie-n zăpadă,
Mi se tot învîrte
Pe lîngă ogradă.
Botu-şi adînceşte
În omăt, vicleana,
Vrînd parcă să spună
C-asta-i este hrana.
Şi că tot ce spune
Lumea despre ea
E o nedreptate
Şi-o minciună grea.

Dar, de bot — te uită —
Oare ce-i anină?
...Nu fulgi de zăpadă,
Ci fulgi de găină...

Ursul

Ursuiă, zîs şi Unchiul,
Are cît stejarul trunchiul.
Poartă şubă groasă, groasă,
Cam ţepoasă, dar lucioasă.
Vizuina-i sub copaci,
Şi-are pui, vreo cinci ursaci.
Cînd acas' deretică,
Printre ei se-mpiedică
Şi-atunci, mormăie pe nas:
— „Faceţi loc, că tare-s gras".
Puii loc îi fac, vezi bine,
Că aşa se şi cuvine.
Pe-urmă, trece printre pui,
Drept la fagurii din cui,
Faguri doldora de miere, —
Că sînt buni şi dau putere.
Dar aseară, cum să spui,
Fagurul ia-l de-unde nu-i.
Unde este, unde-o fi?
— „Las' c-aduc altul, copii".
Numai că la socoteală
A avut un dram greşeală,
Că albinele surate
Năvăliră ca turbate
Şi în nasul lui, săracul,
Şi-mplîntară toate acul.

— Du-te, Ursuiă, acasă,
Scoate acul, nasu-ţi coasă!

Ariciul

Uite-l, vezi:
Se strecoară prin livezi,
Cu ochi mici şi cu-n născior
Tremurînd şi lucitor.
Ah, ce bine i-ar părea
Să nu-i vadă nimenea
Drumul fără cărărui
Şi să-l lase-n plata lui.
„Ce-s de vină frate, oare,
Că-s ca o castană mare
Coperită cu andrele,
Vai de păcatele mele?
Ghimpi de n-aş avea, ia spune,
Aş mai avea zile bune?
Că, să zbor nu-i chip de fel
Şi să fug — nu-s uşurel.
Cine să-mi dea apărare,
De nu ghimpii din spinare?"
Vin copiii din ogradă
Şi vor iară să mă vadă.
Mînge au şi tot nu vor
Să steie la jocul lor.
Uite, unul mă atinge
Şi, de frică, mă fac minge.

— „Haide, pleacă, nu mai sta!
Cară-te la mingea ta!"

Zebra

Zebra este îmbrăcată
Ca-ntr-o cămaşă vărgată.
Are pînză peste tot,
Albă-neagră — şi pe bot.

E-o cămaşă minunată
Şi-i mereu frumos călcată.
Nici cînd puiul are febră
N-o scoate, că d-aia-i zebră.
Vine-atunci doftorul Petru
Şi-i aşează termometrul.
Numai că din cînd în cînd,
Doftorul se-ncurcă-n gînd
Numărînd în loc de grade,
liniile zebrei, bade!

Eugen Jebeleanu

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Printre făuritorii limbii române literare contemporane, Mihail Kogălniceanu ocupă un loc de frunte. Redactor „răspunzător" al „Daciei literare", revistă care apare la Iaşi, în ianuarie 1840, Kogălniceanu, încă din primele sale scrieri, apare ca un spirit realist, minuitor priceput al stilului publicistic şi oratoric. Iată cum se exprimă în articolul redacţional care deschide „Dacia literară": „O foaie, dar, care... s-ar îndeletnici numai cu literatura naţională, o foaie care, făcînd abnegaţie de loc, ar fi numai o foaie românească şi, prin urmare, s-ar îndeletnici cu producţiile româneşti, fie din orice parte a Daciei, numai să fie bune, această foaie, zic, ar împlini o mare lipsă în literatura noastră. O asemenea foaie ne vom sili ca să fie „Dacia literară". După ce arată că revista va publica „compunerile originale" ale colaboratorilor ei, precum şi „cele mai bune scrieri originale ce va găsi în deosebitele jurnaluri româneşti", în dorinţa de a deveni „un repertoriu general al literaturii româneşti", pentru ca „Rominii să aibă o limbă şi o literatură comună pentru toţi", Kogălniceanu se ridică împotriva mulţimii traducerilor din literatura străină, afirmînd cu dreptate că „traducţiile... nu fac o literatură".

Acest stil lămurit, în care autorul spune fără înconjur tot ce are de spus, îl regăsim în puţinele scrieri literare ale lui Kogălniceanu, de exemplu în „Fiziologia provincialului în Iaşi" (1844). Autorul ne înfăţişează pe provincial, ajuns la bariera oraşului, în luptă cu vameşii locali. După diverse peripeţii, iată-l ajuns în centrul oraşului: „Atunci dinaintea ochilor săi se desvăluieşte uliţa aristocratică a Copoului, cu frumoasele sale palaturi. Atunci marea capitalie i se arată; îşi găseşte iarăşi Iaşii ce i-a văzut în visuri... Cu ce privire se uită, la lucrurile ce trec dinaintea lui! Cu ce repegiune îi bate inima, cînd vede încă ceva necunoscut!... Toate îi pricinuiesc mirare; toate sînt pentru dînsul izvor de noue senzaţii şi de noue întrebări: — „Da' asta ce-i?" — „Da' casa ceea a cui-i?" — „Da' turnul cela?" — „Da' tabla ceea?" În sfîrşit, îl întreabă Tarabagiul: „Cucoane, unde vrei să te duc?"

Aceeaşi vină realistă o regăsim în scrierile în proză ale contemporanilor lui Kogălniceanu, Vasile Alecsandri şi C. Negruzzi. Proza lui Alecsandri este dintre cele mai bune. Cursivitatea stilului, umorul, eleganţa îi aparţin. „O primblare în munţi", publicată în 1844, relatează cu mult brio o călătorie în munţii Moldovei a unui grup de tineri. „Ne pornirăm pe la sfîntul soarelui", ne spune autorul, „plini de veselie şi de speranţe, şi grămădiţi ca vai de noi într-o brişcă de Braşov, care, urmînd obiceiul surorilor sale numite braşovence, ne scutura ca pe nişte saci de nuci. Dar ce ne pasă nouă! Lumea întreagă atunci era a noastră!... Din vorbă în vorbă, din hohot în hohot şi din cîntec în cîntec, ne trezirăm deodată în mijlocul Bistriţii. Atunci, ca şi cînd o putere nevăzută ne-ar fi strîns de gît, glasurile noastre se strînseră şi se făcu între noi o adîncă tăcere".

Din C. Negruzzi reproducem un fragment din „Omul de ţară" (1853), în care se poate admira talentul prozatorului: „Am petrecut multă vreme la ţară, am trăit şi mai mult în mijlocul oraşelor. Aici, precum şi acolo, am văzut de aproape oamenii şi lucrurile. Cu cît însă înaintez în vîrstă, cu atîta mă pătrund de încredinţarea că viaţa omului de ţară este cea mai fericită... Deunăzi, trecînd prin satul N., poposii la casa unui răzeş bătrîn, ce avea încă vreo cîţiva stînjeni de moşie. Rominul mă primi cu bucurie, iar femeia lui mai adăogi un pui cu smîntînă la bucatele obişnuite. Ne-am pus la masă. — Văd că petreci bine, moşule, am zis gazdei. — Bine şi nu prea, îmi răspunse; viaţa noastră, a oamenilor de ţară este foarte grea. De aceea am socotit pre băieţii mei să nu-i mai las la ţară. Am trei băieţi, şi am strîns şi cîteva parăluţe. Pre unul am să-l dau la şcoală, la Iaşi"...

În scrierile lui Alecu Russo, pe lîngă stilul retoric, din „Cîntarea Rominiei", găsim pagini pline de poezie, în care elementele regionale dau colorit bucăţii. Astfel, în pasajul următor: „Din multele dulci orbiri *a* tinereţii şi *a* copilăriei, două s-au tipărit în inima mea, verzi şi vioaie, crescînd iarăşi cu *cîte an*, ca mlădiţele copacilor; primăvara mi le aduce pe cînd dă frunza, pe cînd fluturii încep a se *giuca*, cînd trandafirii îmbobociţi se deschid, cînd soarele încă *dizmeardă* şi nu arde, cînd de pe porumbei pică ninsoarea mirositoare" („Amintiri", 1855). Pasajul următor se înscrie printre cele mai frumoase pagini scrise de Russo: „Dar serile satului meu, cînd luna se *ridica* asupra părului, şi cumpăna fîntînii se părea un cocostîrc cu plisc întins... Ce *sări* semine! Într-amurgul se apropie cîrdurile, aducînd miroasele cîmpurilor cu ele, turmele de oi sbierînd cu ciobanii fluierînd; focurile se aprindea dinaintea caselor; fumul stuhului se împrăştia în văzduh cu mirosul teilor ce venea de la pădure; moşnegii spuneа de turci şi de tătari, de moşul Adam cu barba pînă în brîu, ce ţinea plăghiile pe genunchi, de Ileana Cosînzeana, de fraţii din lună, de lupte şi de năvăliri: vedeam în lună chip de om răsărit, culcat pe un pat frumos de scoarţe şi de lăicere şi sîngele *bolborosind* îi pica alăturea, într-un ciubăr spart" (Op. cit.).

Astfel de pagini amintesc paginile pline de amploare, de lirism avîntat, din „Istoria Rominilor sub Mihai vodă viteazul" a lui N. Bălcescu, despre care ne vom ocupa numaidecît.

N. Bălcescu minuieşte mai multe stiluri literare. În unele din scrierile sale istorice, limba este voit arhaizată şi cuprinde elemente regionale (de ex. pluralul în *-ă*: *izvoară, popoară*, pluralul neutru în *-uri*: *aciuri, daturi, staturi*, articolul postpus la numele proprii masculine: venirea *Radului* Negru; în vremea *Radului* Mihnea, articolul invariabil *a*: în jucăria vicleniei unelteri *a* vezuiţilor, neacordarea verbului cu subiectul la plural: ei *a* adus-o: căci *era* necunoscute; unde *era* turcii adunaţi, dativul cu *la*: poate fi de folos *la* fraţi, acuzativul fără *pe*: două cronici *care* le credeam mult mai vechi; am auzit *unii* zicînd, *mulţi* am auzit numind aceste drepturi). Influenţa franceză e vădită în unele trăsături, ca, de exemplu, întrebuinţarea infinitivului (în locul conjunctivului): văzură că ce le mai rămîne *a face* este *a căuta* înşuşi *a se mîntui*. Se pot releva şi unele franţuzisme, ca: rominii ce se interesează *la* (=fr. *à*) istoria naţiei.

Stilul simplu, narativ, cu scopuri informative, este folosit de Bălcescu în majoritatea scrierilor sale istorice. Este un stil ştiinţific, bine adaptat nevoilor sale: de a informa clar şi precis pe cititor. Iată un exemplu: „Deosebirea ce se vede în starea muncitorilor plugari între mai multe popoare, îşi are pricina în instituţiile ce cîrmuiesc proprietatea. Unele popoare au primit împărţirea pămîntului în proprietăţi private, în vreme ce altele au păstrat principiul că tot pămîntul este al statului" („Despre starea soţială a muncitorilor plugari", 1846).

Al. Rosetti

George Enescu

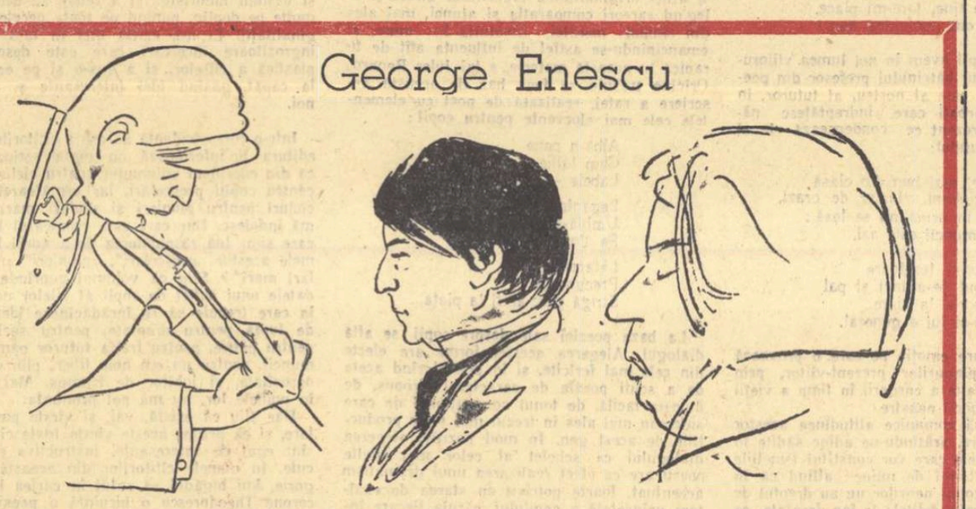

VAZUT DE VICTOR ION POPA (1920) — VAZUT DE JIQUIDE (1916) — VAZUT DE EL INSUŞI (1916)

In spatele „paravanului de aur" *)

Pe I. Ludo l-a preocupat, atît în „*Starea de asediu*" cît și în „*Domnul general guvernează*", înainte de toate, prezentarea situației politice a Rominiei de la terminarea primului război mondial imperialist, pînă la venirea în țară a regelui Carol al II-lea. Eroii săi sînt, cei mai mulți, persoane care au trăit cu adevărat și au avut în mînă sau au rîvnit să aibă cîrma statului burghezo-moșieresc între 1918—1930. Pe primul plan nu apar frămîntări sociale, politice sau sufletești, prelungite de-a lungul unei acțiuni oarecari și menite a oglindi în destinul cîtorva personaje esența fenomenului social contemporan. Pe Ludo îl interesează să ne înfățișeze cu deosebire evoluția situației politice și rolul pe care diferite capete ale politicianismului burghez l-au avut în anii aceia. Romanele lui I. Ludo sînt, în felul acesta, *cronici* ale vieții politice din Rominia burghezo-moșierească. Restringînd sfera, ele pot fi socotite cronici ale „luptelor", năzuințelor, moravurilor, lipsei de patriotism și duplicității principalelor partide reacționare din țara noastră.

Asemenea cronici, evident tot de ținută artistică, s-au mai scris în literatura noastră. Dintre cele apărute înainte de 23 August 1944 reținem romanul „*Tablete din Țara de Kuty*" de Tudor Arghezi. Dintre cele publicate după eliberare, notabile sînt, printre altele, cele două romane ale lui Ion Pas: „*Lanțuri*" și „*Zilele vieții tale*". Firește, fiecare carte aduce o altfel de viziune artistică asupra fenomenului contemplat și altfel de procedee de satirizare a politicianismului.

Dar să revenim la „*Starea de asediu*". Romanul face parte, alături de „*Domnul general guvernează*", din ciclul „*Paravanul de aur*". Titlul ciclului are darul să ne introducă, de fapt, în formula literară adoptată de I. Ludo în satirizarea politicianismului burghez. Scriitorul nu obișnuiește să ne prezinte aparențele sau contradicția perpetuă între aparență și esență; el nu urmărește, de altfel, decît rareori să trezească rîsul satiric al cititorilor. I. Ludo vrea să ne contureze caractere de pe fața cărora masca a fost luată de mult; pentru a le recepta esența, el le sondează în intimitatea lor sufletească, dincolo de „paravanul de aur" pe care l-au ridicat ca să le acopere venalitatea și turpitudinea. Nu lipsesc în roman, bineînțeles, nici momentele (rare, e adevărat) cînd „aleși ai națiunii" stau de vorbă cu poporul, drapîndu-se în toga de aur a patriotului, a luptătorului interesat, chipurile, numai de prosperitatea și gloria nației. Dar momentele cheie ale cărții rămîn tot acelea în care căpeteniile diferitelor partide politice reacționare, cugetă, uneltesc, acționează sau se interdemască.

Majoritatea eroilor lui I. Ludo își au o identitate istorică: unii apar cu numele lor adevărate, alții apar cu „pseudonime" străvezii. Fiecăruia romancierul a căutat să-i prindă ceva din esența caracterologică. Pe toți îi unește goana după aur și după glorie și teama de „pericolul bolșevic". Ajunși la putere, fiecare își vîră mîna în vistieria țării și fură ca-n codrul Vlăsiei, aruncînd vina pe predecesori sau pe... comuniști; în opoziție, latră ca niște cîini hămesiți; la putere, creează diversiuni și înăspresc prigoana împotriva luptătorilor pentru dreptate socială. Ministru, bancher, șef de siguranță, polițist, gazetar sau ciomăgaș electoral de meserie, fiecare ochește un post cît mai fructuos. Miniștrii vînează împrumuturile, finanțele sau comunicațiile; deputații cerșesc intrarea în guvern pentru „cel puțin" o săptămînă, afaceriștii aleargă după marile profituri (fără a neglija, doamne ferește, pe cele mai „mărunțele"). Pe toți i-a cuprins goana nebunească după bani sau după înalte funcțiuni social-politice (furnizoare de aur și ele), reeditînd „en gros" pe „parazitii" lui Delavrancea. Pentru a-și putea realiza visurile fără teama concurenței, fiecare s-ar dori un Mussolini romîn. Drama fiecăruia e sintetizată în neputința de a avea puterea politică numai în mîinile sale proprii. Ion Ion Viziru nu moare atît din pricina unei anghine steptococice, cît din „groaza că va trebui să împartă puterea cu alții". Fauna nu înregistrează însă numai viziri, vistiernici, deputați și slujbași, ci și adevărați sultani care tronează în serailuri cu bogății fabuloase și-și alimentează instinctele animalice ca-n vremile preistorice. Stăpînind alături de dinastia Brătienilor, dinastia Hohenzollernilor e cînd agenta capitalului german (prin Ferdinand), cînd a celui franco-anglo-american (prin Maria). Nici un caracter vrednic a fi remarcat prin inaderența la nevoile și necazurile poporului nu lipsește din galeria de politicieni înfățișată de I. Ludo. E prezent în romanul „Starea de asediu" tot ceea ce burghezo-moșierimea de la noi avea mai reprezentativ în cel de-al treilea deceniu al veacului nostru.

Fără îndoială, a prezenta tabloul vieții politice pe o atare durată de timp, cerea din partea romancieru'ui — dacă voia să realizeze nu un simplu documentar ci o operă literară autentică — o artă deosebită în a alege evenimentele cele mai importante și tipurile cele mai caracteristice. Materialul de viață, greu de organizat spre a putea evidenția pe deplin semnul vizionii ideologice și estetice a scriitorului, îl împiedica în mare măsură să adopte tehnica romanului clasic sau modern. Ludo a preferat atunci o altă tehnică mai adecvată și, pare-se, mai familiară temperamentului său artistic: suita de schițe, reportaje și pamflete, în așa fel folosită încît să poată reliefa cu putere o serie de portrete literare.

Din punctul acesta de vedere „Starea de asediu" se rotunjește ca operă de artă tocmai prin admirabilele portrete realizate aproape în fiecare capitol al cărții. Unii eroi apar mai des; alții foarte arar (poate o singură dată). Cei mai mulți îți rămîn însă viu conturați în minte, fie că numele lor e I. I. Viziru sau Cață Coroiatu, fie că e Sotir sau Michiduță, fie că reprezintă un mare politician, fie că șiera în care se afirmă sînt afacerile de tot felul. Aproape nici unul nu-ți atrage atenția prin trăsăturile lor fizice; pe I. Ludo îl interesează mai puțin descripția acestora (de altfel, în cazul unei cronici de tipul „Stării de asediu", ea contează foarte puțin). De un credit artistic mult superior se bucură însă ticurile sau apucăturile personajelor. Ele sînt menite întotdeauna să dezvăluie ceva din esența psihologică a eroului. Ion Ion Viziru e suprins mereu admirîndu-și fascinat mîinile aristocratice. Ticul pierde din natura sa fiziologică și capătă, în roman, valoare de simbol. Examinîndu-și albeața și finețea mîinilor, șeful partidului național-liberal pare a convorbi cu strămoșii: și-n mîinile lui, ca în ale altor membri ai dinastiei brătiene, stă concentrată puterea politică; sînt mîini albe și fine, mîini de aristocrat, dar prin vinele lor curge sîngele albastru al celor meniți să conducă destinele națiunilor. Examinarea atentă a mîinilor e la Ion Ion Viziru preludiul unor prelungi sau fulgerătoare „ședințe cu sine însuși". După mișcarea lor, notează undeva Ludo, puteai urmări ce gîndește ori simte Ionel. Există la Viziru un întreg limbaj al gesturilor, capabil a sugera artistic sinuozitatea sau claritatea cugetărilor celebrului politician. Remarcabil e mai cu seamă momentul morții acestuia: tulburat de gîndul că stingîndu-se, puterea va trece în mîinile altuia, Ion Ion Viziru trăiește marea dramă a neputinței. Scriitorul presară de'irul cu notații încărcate cu sugestii. La început, lui Ionel „mîinile i se ridicară potrivnice, ca o paranteză și degetele începură să se ciocnească într-un ritm sacadat...", pentru ca, după ce agonia a luat sfîrșit, notația, tot lapidară, să cadă ca un semn al destinului inevitabil: „...Două mîini albe, cu degete fine, cu unghii îngrijite, stăteau culcate, ca doi clini credincioși, pe pieptul stăpînului lor, a cărui inimă a încetat să bată de groaza că va trebui să împartă puterea cu alții".

I. Ludo găsește de obicei fiecărui personaj detaliul particular în stare a-i evidenția esența morală. E drept, uneori detaliul e minor (de pildă fustulița lui Jugănaru) și atunci și efectele emoționale obținute de scriitor s'nt minore. De cele mai multe ori însă detaliul are darul să realizeze prin personajul respectiv o întreagă galerie de caractere asemănătoare. Ludo are inteligența artistului care știe să aleagă amănuntul în funcție de tipul pe care intenționează să-l zugrăvească. În conturarea lui Ion Ion Viziru, el e de natură temperamentală; în cazul altora, privește cu deosebire elemente ale moralei sau ale voinței. Gogu Eleftherie, de pildă, e prins în furibunda lui goană după obținerea cu orice preț a unui fotoliu ministerial (episodul e admirabil creionat); pe Willy Pămînteanu îl vezi mereu zbătîndu-se pentru a deveni conducătorul (de tip mussolinian) al comunității evreiești din Rominia. Alteori portretele se definesc față de un anume eveniment, zvon sau situație.

Spuneam că I. Ludo conturează, în general, caracterele sondîndu-le în intimitatea lor sufletească, dincolo de orice „paravan de aur". Pentru realizarea acestor sondaje, scriitorul utilizează procedeul meditațiilor, al colocviilor interioare, al intuirii ecourilor pe care evenimentele, atitudinile sau opiniile le au în sufletul eroului. Sistemul acesta de mijloace artistice are în „Starea de asediu" o circulație apreciabilă, frizînd la un moment dat manierismul. Prea marea frecvență îi răpește, uneori, scriitorului posibilitatea de a-și creiona personajele în toată complexitatea lor morală. Spațiul ne împiedică a ilustra cu citate succesele sau insuccesele dobîndite de Ludo în prezentarea eroilor săi în atari ipostaze.

Prezentarea tabloului politic al anilor 1921—1930 îl obliga pe scriitor să prezinte principalele forțe sociale care se înfruntau în Rominia de atunci. Din păcate, I. Ludo reeditează în „Starea de asediu" principala carență pe care critica noastră literară o remarca și romanului „Domnul general guvernează": palida și inconsistenta prezentare a elementului revoluționar. Scriitorul operează uneori pe două planuri paralele: pe de o parte viața, preocupările și moravurile dominante; pe de alta creșterea valului revoluționar. Uneori cele două planuri se întîlnesc (de obicei la Siguranță); de cele mai multe ori, ele curg paralel, singurul raport subliniat fiind ecoul pe care acțiunile uneia sau alteia dintre tabere îl au în sînul celeilalte. Eroi ca Crișan sau Körner, luptători comuniști, reprezintă prin realizarea lor prea puțin din esența forței clasei muncitoare. Neprezentarea suficient de profundă a acestei esențe, nesistematizarea gradată a materialului oferit de istoria proletariatului nostru în deceniul formării Partidului Comunist Romîn, l-au împiedicat pe scriitor să valorifice în măsura necesară elanul mereu crescînd al clasei muncitoare în preajma anului Griviței Roșii. Se pare însă că Ludo se mișcă mult mai ușor în zugrăvirea moravurilor politice ale burghezo-moșierimii. Cu o vervă satirică remarcabilă, el pătrunde în culisele activității politice a reprezentanților diferitelor partide reacționare, ridică vălul somptuos care îmbracă pe majestățile lor și dezvăluie cititorului adevăruri pe care degeaba au încercat decenii de-a rîndul să le ascundă stipendiații politicianismului burghez. Alături de Ludo te miști degajat prin lumea astăzi apusă a parlamentarismului național-liberal sau național-țărănist și simți crescîndu-ți în inimă ura fierbinte față de toți aceia care au introdus și perpetuat în Rominia de altădată nefastele „stări de asediu".

Aurel Martin

I. Ludo: „**Starea de asediu**" — **E.S.P.L.A. 1955**

Breviar

Cărți pentru copii

H. C. Andersen: „Mărunțica"

Construcția povestirii „Mărunțica" dezvăluie una din laturile cele mai interesante ale creației marelui scriitor danez. Deși întreaga acțiune se desfășoară într-o succesiune de fapte fantastice, totuși lumea reală nu este prezentă numai prin numeroase aluzii la moravurile și figurile oamenilor timpului în care a trăit autorul, dar chiar prin umanizarea tuturor viețuitoarelor care formează galeria de personaje a povestirii.

„Domnișoarele cărăbușe" șușotesc între ele și bîrfesc ca într-un salon de „lume bună" din oricare oraș danez de provincie; bătrînul șoarece de cîmp vorbește despre căsătorie cu aceeași seriozitate ca un tată de familie; soțul se împăunează cu „averea și învățătura lui", nu poate suferi fiorile și șoarele fiindcă nu le-a văzut nici odată, întocmai unui bucher cufundat în maldăre de manuscrise care-i acoperă perspectiva lumii și care e la fel de orb ca și eroul povestirii lui Andersen.

În schimb, sufletul curat, ingenioziatea, îndrăzneala Mărunțicii, scot în evidență idealul etic al scriitorului care atribuia omului adevărat înalte calități morale, încrederea în victoria forțelor binelui.

În afară de elementele vechiului basm scandinavic (spiriduși florii albe, ființele străvezii care locuiesc în păduri și lacuri), Andersen introduce numeroase elemente noi care-i dau un puternic caracter de originalitate. Dacă animalele se comportă în același fel ca în fabulele scriitorilor secolelor XVII și XVIII, ele capătă un mult mai puternic caracter de autenticitate, prin limbajul naiv pe care ele îl folosesc.

Umorul povestirii e realizat prin marea asemănare pe care o prezintă animalele sale, așezate pe planul fantasticului, cu planul larg al realității.

DAN GRIGORESCU

S. Marșak: „Mustăciosul vărgat"

„Copiii încep să iubească poezia, încă de cînd nu sînt cititori, ci doar ascultători. Ca o sămînță care a căzut pe un pămînt virgin, abia deșteleni, ea dă roade bogate". (B. N. Polevoi — „Literatura sovietică pentru copii și tineret").

Unui asemenea public de ascultători i se adresează lucrarea lui S. Marșak, fruntaș cunoscut al poeziei sovietice pentru copii.

Din versurile și pozele cuprinse în această cărțuie, preșcolarii vor face cunoștință cu o fetiță de aceeași vîrstă cu ei și îi vor urmări peripețiile: necazurile îndurate de pe urma unui pisoi recalcitrant. Plină de bune intenții, fetița se străduiește să deprindă pisoiul cu dragostea pentru ordine și curățenie. Încearcă să-i facă baie, folosind „Burete / Și niței / Săpun". Dar pisoiul — în care răsună mai puternic deprinderile milenare ale speciei, refuză sistematic aceste dușoase îngrijiri, preferînd să doarmă nu în, ci sub pat, sau să se spele după vechiul tipic „Cu limbuța / Și lăbuța". Mica educatoare e profund dezamăgită și nu-și poate reține exclamația: „Uf, ce mai pisoi nătîng !".

Copiii vor fi fără îndoială cuceriți de umorul isteroioare și versificate, ei înșiși cunoscînd felul de a fi al pisoilor și înțelegînd că orice încercare de a-i determina să și-l schimbe e sortită unui inevitabil eșec. Dar amuzîndu-se copios, vor trage pe nesimțite o învățătură de preț: aceea că — pentru ei — ordinea și curățenia sînt cerințe de prim rînd, care trebuie neapărat respectate.

Forma ușoară, vioaie, — transpusă cu îndeminare în traducerea lui Gellu Naum — face ca mica povestire să corespundă pe deplin gustului și puterii de înțelegere a copiilor de vîrstă preșcolară.

ST. CAZIMIR

Dimitrie Stelaru: „Fata pădurarului"

„Fata pădurarului" de Dimitrie Stelaru e o lucrare inspirată din basmul popular. Poetul s-a călăuzit de liniile mari de dezvoltare ale basmului popular, i-a intuit specificul, dar i-a umplut scheletul cu un material artistic propriu.

„Fata pădurarului" e de fapt o narațiune epică în versuri, cinînd în limbajul legendei și povestirii toată pribegia veșnic îndurerată, cu necazuri și suferințe, cu neliniștea și dorința de a-și îndeplini dorul, a lui Voinicel pentru a reda viață fetei pădurarului, copila sărmană, blestemată de Babă — împărăteasa unei lumi moarte — să trăiască prefăcută într-o piatră.

Prezentarea palatelor-închisori ale acestei „viclene stăpînitoare" e un frumos tablou care însumează în el atmosfera de la curțile împăraților cu sufletul negru de răutate, sau din palatele cu zăbrele ale zmeilor din basmele populare.

Autorul împrumută de la creatorul popular numai planul mare de construcție. Și aici, ca și în basmul folcloric, personajele aparțin celor două categorii morale opuse: bine-rău. Personajul pozitiv nu poate fi învins tocmai datorită faptului că este însoțit de mici ființe, la prima vedere neputincioase, dar care-și salvează stăpînul din cele mai dificile situații.

Autorul reliefează substratul social aflat în basmele populare, în spatele lumii de simboluri și al peripețiilor fanteziste pe care poporul le-a realizat și dăruit cu multă imaginație și vervă poetică, și cu mijloace artistice din cele mai diverse. „Fata pădurarului" se menține în aceeași atmosferă de fantezie și candoare a basmului. Baba, ca un spirit rău și despotic, e înfățișată într-un portret reușit prin naturalețea culorilor și prin proporționarea dimensiunilor: „Vicleana stăpînitoare" a împărăției e din neamul vrăjitoarelor uscate și înrăite, îmbrăcate în piei de năpîrci și în mantii negre, îmbufnate, sudуind veșnic încoace și încolo slugile, ocărînd și blestemînd cu patimă pe nesupuși și îndărătnici. Zmeul e și el, din cauza slujbei, frate bun cu Baba: o namilă înfiorătoare „fără frunte"; în urechea stîngă are un „cercel de fier rugini!" de nouăzeci și nouă de ocale, care în timpul cînd pieca prin împărăție, soarele îngrozit înceta să mai apară. Voinicel e din familia Feților-Frumoși, iar Fata pădurarului e o ileană Cosînzeană care, în loc să trăiască ca roabă într-un palat încuiat și întunecat, stă împietrită în așteptarea unui viteaz eliberator.

Cît privește unele scene și pasaje din ultima parte, peste care se trece în grabă, se cerea din partea autorului aceeași insistență ca și în primele pagini. Dacă D. Stelaru începuse într-un mod cu totul propriu crearea intrigii, departe de sistemul șablonard, după care se croiesc cele mai multe basme, trebuia să continue pînă la sfîrșit în același spirit și să nu se lase ispitit de unele procedee care în nici un caz nu-i mai puteau aduce prilejul de a-și dezvolta resursele lirice. Fluidul inspirației în loc să meargă într-un continuu crescendo, prin facilitatea cu care sînt pregătite unele momente, pare că scade, topindu-se odată cu finalul.

MARIN BUCUR

I. Manoliu-Mirceștí: „Dă-mi un măr"

Basmul lui I. Manoliu-Mirceștí, apărut în „colecția pitică" a Editurii tineretului, este un dar prețios pe care scriitorul îl face copiilor de ziua lor.

Reluînd motivele unui străvechi basm din tezaurul nostru folcloric, autorul a căutat să întregească subiectul prin aspecte noi ale realității, care să însemnească mereu cititor înțelegerea unor semnificații înalte. Mihăiță, eroul basmului, îi roagă pe bătrînul măr din ogradă să-i dea din roadele sale. Copacul însă se plînge că i-au năpădit omizile, pustiindu-i coroana bogată și cere băiatului să cheme păsărelele să-i scape de sticătoarele omizi. Păsărelele îi trimit la vînător să împuște ulii care le amenință, vînătorul îi trimite la pădure să-i dea lemn pentru patul puștii, iar pădurea îi roagă să cheme ploaia binefăcătoare care să-i sporească lăstari.

Demonstrînd în chip ingenios complicata idee a înlănțuirii fenomenelor în natură și condiționarea lor reciprocă, autorul a realizat la un nivel îmbucurător această primă parte a basmului.

De aci încolo I. Manoliu-Mirceștí părăsește drumul povestirii înțeleși în fum de legendă și continuă basmul printr-o narațiune searbădă, de reportaj. El merge acolo unde „se vede o gură neagră ce se deschide în inima pămîntului", la mină, și cere fier pentru pușca vînătorului care trebuie să ucidă uliul, înlesnind păsărelelor apărarea copacului de omizi.

Minerii îi trimit la rîndul lor la plugari care trebuie să le dea „grîne pentru pîine și pentru haine lînă și bumbac". Există chiar și un fenomen potrivnic — vîntul — contra căruia se plantează păduri tinere menite să-i zăgăzuiască dezlănțuirea.

Ajutîndu-se reciproc, eroii basmului împlinesc dorința lui Mihăiță de a mînca un măr. Deși cu aceasta a doua parte, nerealizată prin îngrămădirea nefirească de semnificații și prin redarea superficială a unor aspecte basmul are meritul de a lărgi orizontul multor basme și de a le împrospăta conținutul cu aspecte noi. Or, puțini autori se pot lăuda azi cu un asemenea lucru. Îndrăzneala, chiar dacă nu e soldată cu un succes total, face din lucrarea lui Manoliu-Mirceștí o creație meritorie, care se va bucura de aprecierea micilor cititori.

GH. ILIESCU

Răsfoind revistele

„Cravata roșie" nr. 5—1955

Publicația care formează obiectul actualei noastre „reviste", se adresează unor categorii foarte largi de cititori, în felul lor extrem de pretențioși.

În orice caz, „Cravata roșie", lunarul pentru pionieri și școlari, are un rol însemnat în cultivarea dragostei pentru literatură și frumos, începînd de la școlarii din primele clase, pînă la elevii care în scurtă vreme vor păși pe porțile școlii medii. Și cred că în afară de mult discutata accesibilitate a literaturii pentru copii, o revistă de felul celei pe care o avem în față mai trebuie să se distingă prin înalta valoare literară a fiecărei bucăți publicate aici și prin diversitatea materialelor care să îndeplinească multilateral cerințele educației comuniste. Monotonia repugnă tuturor și este de natură a îndepărta și pe cititorii mari. Dar cînd e vorba de cei mai mici dintre iubitorii paginilor scrise! Nici vorbă că o revistă pentru școlari cu materiale uniforme, axate pe cîteva probleme minore, învîrtindu-se în jurul acelorași și acelorași agasante învățăminte morale, nu poate duce decît la plictisirea copilului dornic să găsească la fiecare nouă pagină lucruri pasionante, care să-i satisfacă nepotolita lui sete de cunoaștere.

De aceea, oricît ar părea de paradoxal, e mai greu într-o oarecare măsură să realizezi o revistă bună destinată copiilor.

„Cravata roșie", judecată după ultimul număr, se străduiește să asigure paginilor sale o varietate deosebită, publicînd materiale cu teme diferite, care îmbrățișează sectoare de viață și probleme din cele mai diferite. Dintr-o sumară parcurgere a cuprinsului, ne putem da seama de faptul că revista are în vedere asigurarea unor pagini atractive prin diversitatea lor. Apare o povestire cu subiect din anii luptei ilegale a Partidului Comunist din Rominia („Porumbeii" de Sanda Doiniș), un promițător început al unei povestiri dezbătînd, după cît se vede din această primă parte, o problemă deosebit de interesantă din viața copiilor patriei noastre („Prima ca a doua răsturnată" de O. Pancu-Iași), finalul unei povești de Gica Iuteș, un moment din lupta pentru pace a copiilor din Germania occidentală („Pentru ochii fratelui meu" de T. Tudose), o legendă dobrogeană (prelucrare de Horia Toma), etc.

Enumerarea noastră nu-i desigur completă; după cîte se vede însă, din acest punct de vedere revista poate atrage pe cititori. Numai că preocuparea pentru diversitate pare a fi existentă numai în domeniul prozei. Poezia, deși bine reprezentată prin unele traduceri consțiincioase și prin cîteva bucăți de un nivel deosebit, acestea din urmă semnate de Mihai Beniuc, Nicolae Tăutu și Tiberiu Utan, nu satisface întru totul această cerință. Lipsește poezia pentru școlari, poezia specifică virstei respective, cu teme din preocupările de zi cu zi ale pionierilor și școlarilor. E foarte bine că revista publică versuri semnate de poeți consacrați (și poeziile citate mai sus pot constitui exemple demne de laudă), deprinzînd încă de pe acum pe cititori cu literatura de bună calitate, formîndu-le gustul artistic. Dar, pe lîngă aceasta, nu trebuie uitată nici cealaltă menire a revistei: să dea școlarilor cît mai multe poezii specifice virstei lor, care să corespundă necesităților educației comuniste. Promovarea unei poezii a vieții de școală este desigur o sarcină a revistei. Mai e un fapt asupra căruia am vrea să ne oprim: din păcate „Cravata roșie" e o revistă lipsită în general de umor. Or, publicația pentru școlari trebuie să aibă în atenție promovarea unui umor de bună calitate. Lipsesc scurtele povestiri și poeziile satirice, glumele de cîteva rînduri, avînd toate un real conținut educativ. Ele sînt mult căutate și gustate de școlari. (În numărul de față apare o poezioară „Gică scamatorul" de Eduard Jurist, cam săracuță în ceea ce privește spiritul).

De asemenea dragostea pentru carte nu este suficient cultivată în paginile revistei „Cravata roșie". Apar doar scurte note bibliografice, destul de aride și inconsistente. Prezentări atractive, scrise cu pricepere, scoțind în evidență calitățile cărților care apar la noi, ar fi cît se poate de utile. De ce, la urma urmelor, nu s-ar încerca publicarea și a unor mici cronici, recenzii, scrise de oameni competenți care să învețe de pe acum pe micii cititori să aprecieze o carte, să discearnă părțile bune și slabe ale unei opere literare?

O discuție mai amplă ar merita calitatea artistică a materialelor, realizarea lor literară. Deocamdată ne mărginim să semnalăm numai un pericol: alunecarea spre siropos (evidentă mai ales în „Paiața" de Florin Petrescu) și spre un ton plîngăreț, călduț (prezent mai ales în povestirea „Pentru ochii fratelui meu" de T. Tudose).

Desigur, se mai pot face și alte observații de amănunt. În orice caz, concluzia care urmează acestei sumare cercetări nu poate fi decît un îndemn adresat revistei „Cravata roșie" care, pornind de la realizările remarcate și în acest număr, să sporească eforturile pentru a deveni o armă prețioasă în educația comunistă a tinerei generații.

V. Ripeanu

Curier literar

● A apărut volumul II al romanului „Un om între oameni" de Camil Petrescu.

● S-a tipărit în colecția „Albina", „În satul unui prieten" de Mihail Sadoveanu. Volumul cuprinde nuvelele: „În satul unui prieten", „Un instigator", „Hoțul", „Emigranții la Brazilia", „Mergînd spre Hîrlău", „O istorie de demult".

● În colecția „Meridiane" au apărut: nuvela „Cîmeva a cerut vin roșu" de W. K. Schweichert, în romînește de G. Rădulescu și cuvînt înainte de D. Hîncu și „Nuntă la Haiti" de Anna Seghers, în romînește de Tudor Măinescu.

● Editura tineretului a tipărit în limbile minorităților naționale următoarele volume: „Mustăciosul vărgat" de S. Marșak într-un tiraj de 12 mii exemplare în limba maghiară și patru mii în limba germană și „Mărunțica" de Andersen în 12 mii exemplare în limba maghiară.

● „Giuvaerul coroanei" de Ralph de Boissierre, roman despre marea grevă din 1937 a muncitorilor petroliști din Trinidad, a apărut de curînd în Editura de stat pentru literatură și artă. În romînește de M. Scariat. Prefață de George Macovescu.

● Ediția II-a din „Ce să fiu" de Malakovski, în traducerea poetei Nina Cassian s-a tipărit recent în 50 mii exemplare.

● Editura de stat pentru literatură și artă anunță cîteva studii despre scriitorii progresiști dintre cele două războaie mondiale. Vom citi în curînd: „Moștenirea lui Garabet Ibrăileanu" de Savin Bratu; „Geo Bogza" de B. Elvin; „Ion Agîrbiceanu" de Mircea Zaciu și „N. D. Cocea pamfletar" de Eugen Campus.

● Va apare romanul „Oameni sărmani" de Dostoevski.

● Peste cîteva zile va fi în librării cel de al doilea volum din seria operelor complete de A. P. Cehov.

● Versurile scrise în ultima vreme de Mihu Dragomir sînt reunite în volumul „Pe struna fulgerelor" pe care-l vom citi în cursul viitoarelor săptămîni.

● O nouă ediție din „Zilele vieții tale" de Ion Pas va apare peste cîteva zile.

● Tînărul poet Victor Felea semnează volumul de versuri „Murmurul străzii" în curs de apariție la Editura de stat pentru literatură și artă.

CRONICA LITERARĂ

„Făurari de frumusețe" de CICERONE THEODORESCU

Încă din „Un cîntec din ulița noastră", angajat adînc în lupta pentru construirea socialismului în țara noastră și în satirizarea tuturor formelor de supraviețuire, stupidă și anacronică, a vechiului, Cicerone Theodorescu vădea o atracție deosebită spre dezvăluirea unui domeniu al vieții noastre noi mai puțin frecventat de poeții contemporani, și anume acela al marilor bucurii simple ale vieții de familie.

Poezie a paternității și a familiei, noi am mai avut, și mulți scriitori au exprimat sentimente pure și gingașe în fața leagănului în care gungureau odraslele lor. Dar, mai ales în ultimele decenii, această poezie a unui sentiment atît de uman și universal n-a reprezentat, adesea, decît o pagină adăugată poeziei intimiste, cu tot ceea ce comporta ea: refugiu în singurătate, izolare individualistă, extaz, mistic uneori. Altitudinea, după cum se știe, era explicabilă, la ea concurînd toate sursele ideologice ale poeziei de atunci, și exprima în modul cel mai sensibil poate, egoismul familiei burgheze, celulă foarte atrofiată a societății capitaliste. Sufletul patern era închis.

Cicerone Theodorescu ni-l înfățișează astăzi larg deschis. Sentimentul părintesc se dovedește de o generozitate, de o bogăție infinită, care îmbrățișează pe toți copiii țării și ea caracteristică pentru evoluția noilor relații familiale, așa cum ele izvorăsc din doborîrea bazelor economice ale familiei burgheze și din edificarea unei noi orînduiri sociale, bazată nu pe atroce concurență individualistă, ci pe trainică solidaritate socială. Se poate afirma, cred, că ceea ce este tipic în actualul stadiu al familiei și sentimentelor părintești, este lipsa de egoism, este extensiunea dragostei paterne asupra tuturor copiilor țării, sentimente născute prin dispariția nesiguranței economice specifice economiei capitaliste, prin certitudinea existenței și propășirii individuale în cadrul și cu condiția propășirii colective, specifice orînduirii socialiste. Cicerone Theodorescu a simțit foarte exact și foarte adînc acest lucru și, de asemenea, că el constituie forța înnoitoare care trebuie să stea la baza realismului în literatura familiei. De aceea, în poeziile sale, frăția tuturor copiilor, egalitatea și chiar identitatea lor este deplină — copii romîni, sași, coreeni, ruși sau americani amestecîndu-se și îmbrățișîndu-se cu un sentiment de formidabile semnificații, cuprinzînd anularea tuturor egoismelor, de la cel familial pînă la cel național-șovin. Internaționalismul proletar, teză fundamentală a construirii socialismului, devine o funcțiune fundamentală în sufletul copiilor, pe care poetul nu încetează să o cînte. Din aceeași cauză, în nenumăratele situații în care copiii apar ca eroi ai unei vieți noi, ei poartă cînd numele copilelor poetului, cînd alte nume, cînd nici un nume. Conștient de această profundă transformare, Cicerone Theodorescu a putut ajunge să sezizeze în toată întinderea sa enorma importanță a activității infantile, și să-i declare pe toți cei nenumărați care participă la ea, cu cea mai gravă admirație,

Făurari de frumusețe,
de imagini și minuni...

Fiind primul care ne-a dezvăluit în adînc această față a vieții sufletești a omului nou din țara noastră, meritul lui Cicerone Theodorescu este al unui adevărat deschizător de drumuri în literatura noastră consacrată familiei.

★

Dar meritele cărții sînt cu mult mai multe, și ele încep să se afirme în primul rînd prin zugrăvirea multilaterală a copilului. Cartea lui Cicerone Theodorescu ne dovedește, mai convingător decît multe tratate de specialitate, că în persoana tuturor nevîrstnicilor avem de-a face cu niște ființe foarte complexe și de multe ori, chiar foarte complicate. De la primele impulsuri ale vieții și pînă la conștiința pionierească foarte dezvoltată, poetul ne arată că eroul său este curios, ambițios, generos, mofturos, hazliu, grav, melancolic, curajos, meticulos, constructiv, languros, liric, energic, tandru, solemn, candid, șiret și chiar șmecher, într-o amețitoare schimbare de atitudini, în neașteptate explozii și în misterioase latențe. Un copil se dovedește a fi o fantastică fuziune de forțe nestăvilite, din haosul căreia, prin contactul cu lumea înconjurătoare și prin dezvoltarea conștiinței după o concepție de viață sănătoasă și științifică, se cristalizează formula adultului de mai tîrziu. Pentru a ne descrie acest subiect extraordinar, mereu schimbător, Cicerone Theodorescu a trebuit să descompună, — și a izbutit — mișcarea lui vertiginoasă în nenumărate mișcări componente, și ne-a dat în volumul „Făurari de frumusețe", o amănunțită înșiruire de instantanee, un adevărat film al copilăriei. De la viteazul de cinci ani care înfruntă lupul („Voinicul"), la cei doi pedagogi, nu mai vîrstnici, care dau cîinelui răsfățat o lecție de muncă („Tălăbuș"), la fetița îmbufnată de ofensa unei palme de bunică („Supărări"), la copilul extaziat de frumusețea mamei relevată în efortul neîncetat al muncii gospodărești („Surpriza"), la fetița de șapte ani care apără, certîndu-se cu rața, cu cocoșul, și chiar cu razele soarelui, somnul de dimineață al celei de cinci ani („Sora mică") — luăm cunoștință de aproape toate modalitățile sufletului infantil.

Copilul în dezvoltare, poetul îl arată prin contactul neîncetat cu lumea înconjurătoare și prin descoperirea naturii. Animalele, fiind prima tovărășie a copilului, poetul ni le înfățișează pe larg, constituind o populație pestriță și gălăgioasă, totdeauna purtătoare a unei lecții de existență. Trebuie remarcat că punctul de plecare al poetului în descrierea universului mic și blajin, este acela de copil. Totul este vizibil, palpabil, audibil. De aci, rolul zgomotului în această poezie, care este de o simplă dar perfect inteligibilă muzicalitate a onomatopeii. Volumul e plin și răsună de mac-mac-mac, ga-ga-ga, cri-cri-cri, etc., și chiar de unele sunete nerecunoscute pînă azi ca specifice unor anumite animale, dar pe care poetul le scornește cu ingeniozitate. De altfel, aci se oprește încercarea poetului pe această linie, căci nu un formalism absurd îl face să caute sonoritatea behăiturilor și mugetelor, ci constatarea că un copil se îmbată de sunete, și că multe din imaginile feerice ale minții lui se încheagă din voluptatea zgomotului, care mai reprezintă și o formă a vitalității, alături de aceea, mai subtilă, a imitației. Dovada o face acest entuziasm stîrnit de ursar și urșii lui, care se revarsă asupra unui ursuleț mecanic:

Să-i cînt: Haide!
Dreapta, stînga,
Și-mprejur!
Haide tumba
Zdumba-zdumba
Zurr-zurr-zurr...

Utilizarea sunetelor nearticulate, fără sens, nu e decît o treaptă. Avem, mai sus, limbajul animalelor și, mai sus încă, asemănări între acesta și limbajul omenesc. Dincolo de savoarea sonoră posibilă a unor versuri ca acestea:

— Asta-i mîrr... mîrr.., mîrșăvie!
Mîrr... șăvie! mîrii...

(s-a înțeles că e vorba de un cîine), sau de vorbirea curcanului care declară că nu „glu-glu-glu-mește", sau a unor motani care:

Mieună mieros și greu:
— Eu!... Mi-eu...
— Și eu!... Mi-eu...

este clară intenția care depășește orice calambur facil (și poate discutabil), de a ajuta apropierea dintre copii și animale. Atitudinea față de animale este decisivă în educația copiilor, și personal, de cînd mă știu, am tot citit fel de fel de inepții care exaltau, de pildă, satisfacția pe care trebuie s-o încerce un copil cînd prinde un șoarece în cursă. Fără să facă un loc cît de mic ideii că șoarecele poate fi un animal vătămător și de aceea trebuie stîrpit, ele erau niște gingașe imbolduri la cruzime și niște manuale de o-mor scuzabil. Cicerone Theodorescu ne arată și în această problemă foarte importantă, o fundamentală răsturnare de termeni și trebuie aplaudat gestul fetiței care pune în libertate șoarecele prins în cursă („Poveste cu o zină de cinci ani"), ca un semn nou în căile pe care sînt conduși copiii.

**Astfel prezentați și chiar astfel orientați, copiii n-ar fi totuși decît o simplă promisiune, frumoși, fără îndoială, dar fără prea mare semnificație din punctul de vedere al pătrunderii adînci a transformării omului în noua noastră orînduire. Cum devin copiii „făurari de frumusețe" și care este în definitiv înțelesul exact și complet al acestei calități? Este evident că formula aceasta ne obligă să înțelegem pe copii ca făuritori ai vieții noi, ai viitorului atît de ferm desemnat în realizările celor care au făcut primul pas pe calea transformării revoluționare a societății; să-i vedem ca făuritori ai comunismului. Aceasta-i marea speranță, așteptare și aceasta-i marea speranță, și prin introducerea ei în imaginea copilului, cartea lui Cicerone Theodorescu depășește cu mult sfera infantilității. O idee gravă și solemnă ne arată pe copil într-o altă ipostază decît acelea în care l-am identificat mai sus și ne duce dintr-odată, fără a părăsi

Al nouăsprezecelea cînt din „Povestea poveștilor" (Fragment)

În țîng la Iași

Tii! Incrîncenată vreme!
Iarăși biata țară geme —
Neamțul ne-a călcat hotarul.
Vodă s-a legat cu Țarul —
Mai amar ni-i azi amarul!

Milcovul spumat cu sînge
Mijlocelul țării-l strînge,
Neamul iar în două-l frînge...

O, ce greu se-așterne slova:
Ne-a rămas atît: Moldova —

În cetatea ei de scaun —
(și pe el l-aduse valul)
stă pe tron sinistrul clown,
Vodă Ferdinand — „lealul"!

Pe-o fișie
de moșie
și-a aflat aici limanul
și scîrnava cîrdășie,
care urcă-n slavă Banul.
. . . . . .
Sfîrtecat balaurul,
își clocește aurul!
S-a înduplecat? — Ei ași!
Să-l vedeți în tîrg la Iași...
S-a ales cu-un ciot de coadă
Și-o înoadă
să n-o roadă!
Șase capete din șapte
le tăiară nemții-n noapte,
dar al șaptelea-i la pîndă
și din gura sîngerîndă
limba-atîrnă mai flămîndă!

★

Iașii-s Capitala Țării...
Din străfundurile zării
tot ce-avea mai acătării
a descălecat aici:

Toată curtea mari și mici,
și vînduți și venetici.
Toată curtea mici și mari
mareșali și tucălari.

În palatul din Copou
încuiat cu zece chei
și păzit de trei lachei,
șade Vodă la birou
fericit de-un timbru nou...
(pasia lui de predilecție!)
A găsit un cap de bou,
E al doilea la colecție!

„E război", șoptește-o slugă
în urechea clăpăugă...

„Latre tunul" — zbiară Vodă
și comandă-un wisky-sodă!

★

Of, păcatele mămuchii —
unde-i capul — și păduchii!
Toți moșierii — toți burjuii,
toți boierii și sătuii
și bancherii, nesătuii,
se-mbulzesc către Bahlui...
Au venit cu-ntreaga maslă,
cu cățel și cu odraslă,
cu-o nevastă iubitoare
și cu două țițoare.

Și-i o forfotă în tîrg:
Se întrec borfașii-n sîrg...
Viermuială de hoții
Vinzoleală, să te ții!

Totul pentru ei e marfă
Și-și vînd țara, ca pe-o boarfă!

Scot tîlharii la mezat
trupul țării retezat!

Mișună spionii roată
(știuți de Siguranța toată)

Dau spionii
napoleonii,
iau mișeii
cocoșelii,
cocoșei să facă pui,
să nu știi unde-i mai pui!

★

Feciorașii de bani gata
fac, aici la Iași, armata
zăngănind prin tîrg și-n casă
spada niciodată trasă...

Zăiafete
și chiolhanuri
pe la fete
și prin hanuri!
Pînteni
cari urăsc noroiul
joacă sprinteni
tontoroiul...

Prin spitalu-ofițeresc
dame nobile rciesc!
Zumzăie zglobiul stup!
Trup și suflet dăruiesc...
(mai cu osebire trup)

Pildă de mărinimie
Dă Măria sa Mărie!

★

Pe la birturi și tractire
comandanții de oștire
stau și-așteaptă vreo știre
despre front și bătălii...
Și pocnesc din betelii!
La sfîrșit de bairam
plimbă-un ochi tîrșit pe geam...
Și prin florile de gheață
la un deget, față-n față,
îi înhață
și-i îngheață
ochii mari tăcuți și dîrji
ai unei năluci în cîrji...

★

Prin cvartir, pe la boieri,
strălucitii ofițeri
dorm de ieri și-alaltăieri!
Frați cu țarul, veri cu țarul!
Au ciocnit cam mult paharul,
au zvîrlit cam mult cu zarul...

As'a-i societatea-naltă!
Jaf — dezmăț — huzur și ifos...

Și de partea cealaltă?
Trudă — foamete — și tifos

Iașii dau să se sugrume —
sub puzderia de lume:

Peste cîți erau, localnici,
peste musafirii falnici,
peste grangurii prădalnici,
peste băjenarii jalnici,
Domnișorii „strămutară"
muncitorii-n căprării,
mii și mii și zeci de mii...

Căprării muncitorești!
Oameni din întreaga țară —
toți în haine soldățești...
...și sub pază militară!

(Au „mobilizat pe loc"
o făclie sub obroc!...)
Numai de la București
(și pe ei i-aduse valul!)
Grivița și Arsenalul,
Wolf întreg, întregul Haug...

Și-aș putea să mai adaug
ceferiștii din Constanța,
din Ploești, din Severin...
(îi cunoaște Siguranța
și pe ei — de unde vin! —
...dar îi cruță mai puțin!)

— „De muncit pe brînci? — „Munceșle!"
— „De mîncat?" — „Ce se găsește!"
— „De dormit?" — „Cum se brodește!"
— „De-ncălzit? — „Mai suflă-n deșle!"
— „Dor de-acasă? — „Te privește!"
— „De gîndit?" — „Doamne fereșle!"

★

Munca? O mai știi de vorbă!
N-a-nceput aici și-acuși!
Foamea? O mai minți cu-o ciorbă,
sau cu-o pîine de la ruși..

Somnul? Unii dorm chiar duși
— cîte-o sută-n patru caturi —
în vagoane, fără paturi,
...și adesea fără uși!

Frigul? Crivățul, cumplitul?
Doar de nu s-ar mai aspri!
Hei... dar dorul și gîndirul,
astea nu le poți opri!

Da, gîndesc la toate astea,
viața celorlalți, și-a lor!
Și-n tăcere crește oastea
celor care știu ce vor!

★

Nu de mult... Era-ntr-o vineri,
au venit doi ruși, — doi tineri, —
— doi soldați... —
Vorbeau în șoapte:
„Vom veni mai mulți, la noapte..."
Fedia le-a ținut o lecție
— prima — despre insurecție!

„Șefii voștri vă înșeală!
Între noi și-ntre stăpîni
nu-i nici cumpăt, nici tocmeală,
că sînt ruși, sau că-s romîni!

Ne-am vătăt destul! La fapte!
Ca la nouă sute cinci,
Ca la nouă sute șapte,
noi — și știa în opinci!

Mînecile să le sufleci!
Nu cu lacrimi îi înduplecl!

Poama-i coaptă și răscoaptă!
Scutur-o... în loc s-o miști!"

Și ai noștri spun în șoaptă:
— Aștia oameni!" „Bolșeviști!"
. . . . . .
Jos, la Nicolina-n gară
țin ședință-ntr-un vagon.
Un pușlan fără palton
stă pe scară
de planton...

„Drace! Nu-i mai cald, afară!"

Ochii scormonesc prin besne,
pălmuiți, orbiți de frig
parcă-s dați cu țipirig!
...Nici s-auzi nu-i tocmai lesne:
dinăuntru — doar frînturi,
zvonu-a douăzeci de guri!

„...ăsta-i Naghel, ăla grasu'...
ăsta-i Costea Constantin...
ăsta care umflă glasul
e pilarul, nea Marin...

Și pe el, l-aud din plin!"

— „De pe front, vești tot mai proaste!
A căzut un sfert din oaste...
Urlă tunul... Gerul mușcă...
și-au, la trei soldați, o pușcă...
Pentru cine mor aceia?
Pentru ce ne mor copiii?
Pentru ce-mi lăsai femeia
la alt cap al Rominiei?

În unire ni-e puterea..."
. . . . . .
Trece-n stație-un mărfar,
toacă-n tactul lui tăcerea
tăcănind greoi și rar.

...Și prin liniștea-ntreruptă
prinde numai — cum se face? —
tot mereu cuvîntul: Luptă!
tot mereu cuvîntul: Pace!

★

Hei, pușlan din Nicolina,
vorbele-astea cum le sorbi,
parc-ar năvăli lumina
dintr-odată-n ochii orbi..

Și-n privirea de cenușe
ți se-nvolbură, pe rînd,
două flăcări jucăușe
care-ntreabă: cum? și cînd?

★

...Și-ntr-o zi, în tîrg la Iași
Crivățul, bătrîn postaș
(și la ceasul lui posnaș...)
a adus printre ostași
— cei întorși din cei rămași! —
marea veste că-n Rusia
s-a clintit Impărăția!

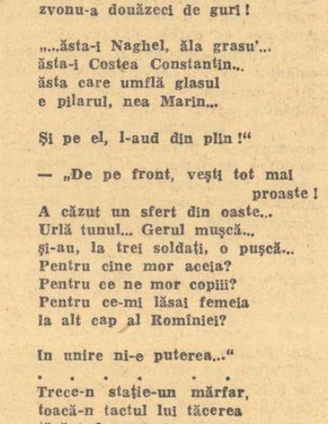

...că la Petrograd soldații
se-nfrățesc cu răsculații...

...c-a trecut alaiul grevei
peste ghețurile Nevei...

...că pe străzi pășesc placarde
PACE!
PÎINE!
LIBERTATE!

că pe vechiul prag al Dumei
sună glasul nou al lumei...

Că din ocne și-nchisori
— sus, pe mîini de muncitori,
sus pe umeri de mujici —
ies bătrînii bolșevici...
și că-n negrele celule
(sînt destule, prea destule)
intră Prinții — schimbul doi,
pînă-n veacul de apoi!

...că soldați și că matrozi
sfarmă circul de irozi,
de călăi și de nerozi...

...că pe-ntinsele moșii
ceru-ntreg se înroșii...
...că țăranii cei săraci
se smucesc de sub gîrbaci,
pe boieri îi mătură,
jugul și-l înlătură
de pe trupul frînt și stors...
. . . . . .
Și că Lenin s-a întors!

★

Vestea zboară,
merge sfoară,
Nicolina se-nfioară...
Iașii-n uliță coboară:
Păcurari
și Tătărași,
băjenari
și băștinași,
toți — firește — mărginași!

Cei din Centru,
nu sînt pentru!

★

Cei din Centru
nu sînt pentru...
și-asta nu e de mirare!
Zice-un cîntec bătrînesc:
„...ăl pă jos și ăl călare
anevoie se-nvoiesc!"

Cei din Centru trag o spaimă,
se cutremură și-ngaimă:
— „Cataclismul!"
— „COMUNISMUL!"

...Cîte umbre și năluci
poți să numeri la răscruci,
cîte stafii și strigoi
poți să afli pe la noi,
toate alea-s nerozii,
fantezii
și poezii!
De vreo șaptezeci de ani
pe sărmanii bogătani
asta-i singura nălucă
ce-i mai poate îngrozi,
cînd o-apucă
dor de ducă
și cînd prinde
să colinde
...nu-ntr-o noapte, ci-ntr-o zi!

— „Revoluția! La toți dracii!
Cît or să se-ajungă sacii
ori punguța cu pitacii?"
— „Cît țin proaspeții cozonacii?"
— „Dar o jimblă?"
— „Dar o pîine
împărțită cu săracii?"
— „Cînd începe foamea?"
— „Mîine?..."
— „Azi...
acum
...sau.. adineauri?"

Urcă panica pe șleauri!

Semințta de balauri
se împarte — după zgîrci! —
în jivine și năpîrci!

Da! E și-ntre ei o scară:
după cît au în cămară...

Hîrca foamei ce-i așteaptă
ureă treaptă după treaptă!

★

Se-nspăimîntă-ntîi telalii
de prin fundul mahalalii...

Precupeți, fug ca de boală
doar cu cobilița goală...

Dughengii în patru labe
se pitesc după tarabe...

Negustorii Sărăriei
scot, și-ndeasă prin dulapuri
marfa-atîrnată-n prapuri
dinaintea prăvăliei!
Haine noi și ghete vechi
și perechi de neperechi...

Comersanții cu mare faimă
fug împunși și-mpinși de spaimă,
pling...
și gem...
în beci și-n pod,
se string
ghem
și se fac nod!

Buznă-n casă, toptangiii:
„Unde-s banii? — Dar copiii? —"
și răsuflă ușurați!
Banii stau cuminți în cassă
doar copiii sînt plecați...
Dinspre Carol, nu-i a bună!
după liniște furtună,
ca și cum s-ar prăvăli
șiru-ntreg de prăvălii.
Peste mărfuri și milioane
huruind se trag obloane!
Cad cu scrîșnete de fier
să se-audă pînă-n cer,
să se-audă pînă-n iad
că-s obloane care cad!
...Parcă-s pleoape ce se pleacă
peste marii ochi sticloși,
să nu vadă „nici o leacă"
din ce-o fi să se petreacă
nici să nu răsfrîngă-n treacăt
junghiul steagurilor roși!

La conac,
La Turnul Golii,
un maniac
mîncat de molii...
Chip de cutră-mbătrînită
cu o mutră cătrănită
ofilită-n post și-n denii,
perpelită de vedenii,
smochinită în smerenii
și în fum de mirodenii —
fuge dintr-un cat într-altul
(o să-l ierte Prea Inaltul!)

suflă luminările
din toate cămările
și despoale toți pereții:

„Vin proceții și trecerii!

Să nu urce
bandele,
să se spurce
-n candele!
Să nu-i ia icoanele,
Cartea cu canoanele..."

Și-l pălesc broboanele!
„N-am s-o sufăr! N-am s-o sufăr!"

Trage-un cufăr și-ncă-un cufăr,
și le-adună, și le-nfundă,
să le ducă, să le-ascundă,
să le-ngroape
la moșie,
să le scape
de urgie!

— 1917 —

Intr-o crișmă din Socola
lîncezește panțarola...
—„Două trefle!" — „Trei carale!"
— „Dă-le naibii de parale!..."

...Mai devale-n Lăpușneanu
o duducă-nchide pianul...
Și-o cocoană suferindă
răstignită la oglindă
cată lung la cele moaște —
parcă nu s-ar recunoaște!
A rămas încremenită
cu-o falcă sulemenită
și cu alta, — dragă doamne! —
spovedind șaizeci de toamne,
(ba, vestind cînd te uiți bine
iarna cuibărită-n vine!)
Își privește-ntîia oară
hîrca hidă — se-nfioară,
și-o ascunde sub o mînă
(mîna albă de stăpînă)
hrăpăreață și hapsînă)
dintr-odată, de țărînă,
spelbă, lîncedă, — bătrînă!

★

Prin piață trece-un domn
dichisit,
într-o trăsură,
plictisit
peste măsură
și cu ochi umflați de somn...
„Mînă caii! Haide! Mișcă!
Să scăpăm de-această turmă..."
— „Coane, zmei s-avem la brișcă,
tot ne-ajunge de la urmă!"

Și-un alt domn de pe Copou,
(lepădînd costumul nou)
se prelinge pînă-n stradă...
Ochi de pradă! Vor să vadă,

să vadă și să nu creadă!
Să fi fost de necrezut?
Iertăciune! — A căzut
pe șezut
de ce-a văzut!

★

Ca la foc vuiește tîrgul!
Și-a ajuns mînia pîrgul!

Vin ieșenii, vin mereu...
Rușii stăvilesc cu greu
îmbulzeala...
fac careu:
Colo-n mijlocul mulțimii
sînt aduși vătafii crimii!

Colo, între pumni și zdrențe
stau „Nobleți" și „Excelențe"...
Veri cu țarul, frați cu țarul...
Greu de dat pe gît paharul...
A căzut altminteri zarul!

...Nu mai tutuiesc pe nimeni
azi, limbuții ipochimeni!

★

Din culcuș, din puful pernii
s-au trezit în crucea iernii
domnii-ntinselor gubernii!

...Marii duci și micii duci,
plini de stele și de cruci,
de galoane
și cordoane
și de alte găitane
de șireturi
și fireturi
și de alte marafeturi,
stau și tremură ca varga...
(un biet beat e-adus cu targa!)

Veri cu țarul, frați cu țarul...
groaza-n ochi le-aprinde jarul,
chipul li-i mai alb ca varul!

...Incoliți, ca scoși din minți,
prinții clănțăne din dinți
și-nțeleasă căinți fierbinți,
rugăminți și umilinți,
jurăminți pe sfinți părinți
că de-acum vor sta cuminți!

Unii plîng că sînt bătrîni,
tot îi strînge azi sau mîini
blînda Pronie cerească...
și c-or ști să se ferească
să mai ia nagaica-n mîini!

Alții plîng că-s vrabie-pui,
c-o să-și puie sabia-n cui,
că abia i-a înțărcat,
că n-au sufletu-ncărcat,
nici cu-o umbră de păcat!

— „Țineți decorațiile!
Viețile cruțați-le!"

Astfel urlă la răscruci
Mari și mici, micuții duci!

★

Nici zăbavă, nici răgaz!
Colo-n mijlocul pieții,
se desfoaie
epoleții
într-o ploaie
de ceapraz!
Săr chipie-n zbor de vrăbii,
săr galoane-n vîrf de săbii
și cad stele, măre Doamne,
parcă-i Noaptea Marei Toamne!

★

Văd ai noștri astea toate!
Și-unde-ncep să-și dele coate:
— „Uite, vere, că se poate!"
— „Nu-ți spuneam eu, măi
nepoate?"
— „Le-om război și noi pe toate,
le-om veni și noi de hac!"
— „Bagă seamă, tu copile,
or veni și alte zile
că doar n-au intrat în sac!"

★

Cocoțat pe-un bolovan
un vlăjgan
cu păr bălan
strigă cît îl ține gura
stihuri cari sfîrșesc cu hura!

De vre-un ceas, cu glas de goarnă
prăvălește universuri:
toarnă, toarnă, toarnă, toarnă,
versuri, versuri, versuri, versuri...
(cam cît astea sau mai multe!...)
Cel pușlan
de moldovan,
cel planton
fără palton
nu se satură s-asculte
strofele
cu cofele,
fiindcă-ncep, mereu și iarăși
cu cuvîntul drag: tovarăși!

★

Și-unde scoate-un rus bătrîn
steagul roșu-ascuns la sîn:
„Unii poartă-n sîn carboanțe,
eu, un steag bătut de gloanțe!
Doispce ani de cînd te port
și sub lanțuri și sub cnuturi,
dar știam eu c-ai să-mi fluturi
zorii-acestor începuturi
peste frunte — viu sau mort!

Cine-s eu? Nu fac vreo taină!
În bătrîna mea Ucraină
sînt, așa ca mine, mulți!
Un desculț printre desculți,
un sărman printre sărmani,
un țăran printre țărani,
un Ivan printre Ivani...

Dar m-a vînturat mizeria
dintr-un cap într-altu-al țării...
...Și-o lecuță prin Siberia,
c-am privit deasupra zării!"

Rîde Vlad, zîmbește Neagu,
mîngîie pușlanul steagul...

★

Zice bardul — cam încins —:
„Ia mai cîntă-ne, moș Vania,
cîntecelul cu pățania...
cu pățania — cînd te-au prins!"
Lumea tace — Moșul cîntă:
„Fost-a un cireș odată
într-o noapte ne-nstelată
într-o iarnă blestemată,
slab, golaș și de pripas...
Oare cum puteam să-l las
gol, sub burnița piezișe...?
Am lipit pe el afișe...
Și de-acolo mi s-a tras!"

Lumea rîde — Moșul cîntă:
„Sub cireșul înflorit
cu flori albe troienit
m-am urnit, m-am dezlipit
de nevastă și copil —
într-o seară de April...
Și-am mers verste fără număr
drumul lungului exil —
ierni mi-au troienit pe umăr...
tot mai greu,
mai părăsit,
tot mereu
spre răsărit..."

Lumea tace — Moșul cîntă:
„De-o mai sta și-acum cireșul
colo-n drum, la Putilov,
Vreau, în crengi să-i joace
Ieșul
ultimului Romanov!..."

Moșul tace...
Lumea cîntă,
Cîntul despre ura sfîntă!

„Și dacă-l uităm vreodată
într-o noapte prea-nstelată,
vine-o boare miresmată:
cîntu-l știe fără greș
Vîntu-n frunza de cireș..."
. . . . . .
Mai în jos de Trisfetite
șapte jocuri învîrtite!
Cum se-mbină și se-mbie
Căzăcească și chindie!

Balalaicile dau tonul
scripci și cobze țin isonul..
Gîdiloasele țambale
tăndăresc — rizînd — cristale,
două naiuri uguie
triluri, parcă fulguie..
și la fund — cam fonf — trombonul
suflă — umple — umflă zvonul
pînă-n tîrgul Cucului
pe dibla dănciucului.

★

Vine-o babă în cipici
lăpăindu-și pașii mici,
zgribulită-n rochia sură
cu trei degete la gură.

Vine-n grabă
și întreabă:
„Arde tîrgul?"
— „Arde, maică!
Arde-n chiote de foc!
L-a aprins o balalaică
într-un joc
de cazacioc!

Uite flacăra cum saltă,
mai înaltă — mai înaltă!
...Și-am să joc și eu cu ei,
că ne cîntă-același cîntec
ura-n suflet, foamea-n pîntec
și mînia-n pumnii grei!"

Baba nu răspunde-ndată...
Cască gura, cască ochii,
netezindu-și încurcată
faldul șters al vechii rochii.

Cel care-a răspuns așa
tace...
— „Cîți ani ai, bătete?
Mai că te-aș îmbrățișa..."
și-l privește pe-ndelete.

★

Un pușlan, un copilandru...
Mai curînd mărunt la stat,
trup mlădiu, ca un leandru
subțiratic dar legat.

Părul castaniu se-nvoaltă
încrustînd cu dulcea-i dungă
fruntea limpede și-naltă
fața pală și prelungă...

Toate-n chipul lui cuminte
mai vădesc copilăria
ne-mplinită. — Doar bărbia
dur împinsă înainte,
o înfruntă și-o dezminte.

Sub sprîncenele-arcuite
în afundele orbite
ochii joacă pînă-i pierzi...
licărind după clipite,
viorii, căprui sau verzi.
(...cîte-odată n-ai greși
prețuind că-s cenușii).

Gura-i mare, bine scrisă
și — cu buzele răsfrînte —
a surîs întredeschisă...
...Cînd îl vezi, aștepți să cînte...

Dar pe fața prăfurie
boala, frigul, foamea, setea
și-au săpat adînc pecetea
ucigaș de timpurie..

„Cîți ani am? E-hei, sireacul!
Nu-i scofală să socoți...
M-am născut de-un leat cu veacul!
Șaptespce ni-s anii toți!
Șaptespce, bătuți pe muche...
Dar ni-i greabănul adus:
Viața ne-a-nvățat az-buche,
cîte sînt... și cîte nu-s...

De-unde vin? Parcă ți-am spus!
Glodul negru-al Iașilor
mi-e izvodul pașilor!
Sînt de-aici...
Pe-aici s-au dus
lacrimile puiului
pe apa Bahluiului,
scîncetul copilului
pe prispa azilului,
vaierul orfanului
în hăul maidanului —
și-oftatul flăcăului
în trîmbele hăului,
cîte cască zbuciumului
bolta, crunta, ne-mpăcata,
din podgoria Buciumului
pînă-n Golia și-n Galata!

...Cînd am fost de dus la școală
s-a urnit țara-n răscoală;
cînd am fost de dat la muncă
s-a stîrnit război pe luncă...
Trai de cîine
de-azi pe mîine,
mai mult palme decît pîine...

...„Dar acum, cînd ies la horă
joc la braț, cu vremea soră!
C-avem cîntec să ne mîie
și nu-i drac să ne rămîie
cît o fi dracul de drac:
arde-o lume sub călcîie
la răspîntie de veac!
...Și de-o fi să plec la oaste
nu-mbrac toale de soldat:
am o inimă sub coaste
și mă-mbie să mă bat
nu cu nemții, nici cu rușii
ci cu hoții și suspușii
cari ne țin strînși în lanț,
să sparg menghinea cătușii —
să mă prind cu-ăștia-n danț!

„...Sînt orfan — Și-orfan cum sînt
pun cuvînt și jurămînt
cîntul ăsta să-l tot cînt
cît oi fi om pe pămînt:
că e glasul dulce-al mumii
pentru toți orfanii lumii
de la leagăn la mormînt!"

Strînge pumnii, strînge dinții!
„Nu mi-am cunoscut părinții!..."

Ochii se-adumbresc în aburi
și prin gemenele jgheaburi
două lacrimi fug țiptil
către gura de copil..
Dar pe cînd mai lunecă
ochii iar se-ntunecă
și din aburi își adună
norii borțul de furtună...

Strînge dinții, strînge pumnii,
tîmpla bate, ard pometii:
„Noi vom fi stăpînii lumii,
noi vom fi stăpînii vieții!"

„Iată ce-am să spun de-acu'...
cui mă-ntreabă — cum faci tu —
cui mă-ntreabă! Și cui nu!"

★

— „Ce zic maică? Știi rusește?"
— „Ba! Dar nu face nimic.
Inima îmi tălmăcește
ce gîndesc... și știu ce zic:

E o lecție! E o lecție
vie despre insurecție!"

...„Aia ce-o mai fi?"
— „Ira,
te-i mira, nu te-i mira,
căzăceasca zice-așa!"

(...și cu-un zîmbet larg pe gură
cîntă puștiul în măsură:)

„Mîinile-n șold —
sau cu brațe-ncrucișate!
Astfel înfruntă-ți stăpînul crunt!
N-a priceput?... Burdușește-l pe la spate
cu vîrfurile
cizmelor,
în tact
mărunt!
Dă-i — cu dreptul una,
dă-i — cu stîngul una,
dă-i — atît și-atîtea
cîte-ncap!
Dă-i — cu tocul una,
dă-i — cu ciocul una
doar i-ajunge mintea
pîn-la cap!"

(Baba rîde pe-nfundate
și-un cipic prinde-a se zbate...)

...„Uite cum zbori
peste ceafă
o scatoalcă!

Poate rămîne
cu gîtul strîmb!
Tot nu pricepe?
Dezmiardă-l pe falcă —
pînă lucește... ca un carîmb!

Dă-i — cu dreapta una,
dă-i — cu stînga una,
dă-i — atît și-atîtea
cîte-apuci!
Dă-i — cu palma una
dăi — de-avalma una...
pe tovalul...
celorlalte buci!

Baba face șapte cruci!
„Maică Precistă, păzește!
Vorbe-s astea?"
...și clipește
chiondărîș la băbujuci...

Dar se-mpacă lesne baba,
— parcă-i chip să nu te-mpaci! —
a-nțeles că asta-i treaba
șoltîcului de tălmaci...

Clatină din cap vicleană
fuguind cîte-o sprînceană:
„Hai, că de cînd stăm, mă ții
numai în blestămății!"

— „Acum cîntă pentru noi!
N-am spus eu, umblăm la școală!
Vine-o strofă-n tact vioi
și-apoi...
una mai domoală:

„Intră-n rînd
ucenicule
cu fața suptă!
Încă-n zori,
vezi amurgul lumii vechi!
Multe sînt baricadele în Marea luptă!
Ce-auzi azi, să-ți răsune în urechi!
...Joacă și tu căzăceasca, bunico!
Vezi, în amurg, zorii lumii noi!
Fruntea brăzdată de spaime,
ridic-o!

Tînăr ești
și slobod ești
cînd joci
cu noi!"

Baba parcă stă pe bolduri
Bate faldul vechii rochi...
Dă din umeri, dă din șolduri
și e doar urechi și ochi!

Ba de-un timp, s-a pomenit
că se-nvîrte cu unchiașul.
(Știți voi — ăla cu cireșul,
cu cireșul troienit...)

Ca cireșul sînt și ei!
Freamătă în pragul serii
sub fiorul adierii...
Și sînt albi — bătrînii mei,
albi, în toiul primăverii...

Și-ar mai fi jucat și-acum
(cum e datina-n poveste)
dacă nu venea o veste
care sparge hora-n drum!

★

...Ce se-ntîmplă? Păi, se-ntîmplă
ca-n poveste...
— Vine-un sol,
duce palma scurt la tîmplă
și rostește, fără-ocol:
„Dragă Diadia! — Comitetul
Revoluționar Ieșan
Îți conferă epoletul
— „Pot-Porucic?"
— „Căpitan!"

Nici că stă să pregete!
Ia din maldăr un chipiu
cu galonul auriu
lat de patru degete —
și i-l toarnă drept în creștet!

Moșu-njură, sculpă-n drum!
„Prea duhnește a parfum!
...Și pomponul e cam veșted
pentru cine-s eu acum!"

Dar deodată strigă Vania:
„Sus compania! Drepți compania!
Suge burta! Scoate pieptul!
Aliniați!
— Repaus pe dreptul!
— „Zece oameni o patrulă,
zece oameni și-un fruntaș!
Gata glumele — și basta!
Începînd din clipa asta
noi răspundem de oraș!"

★

De mult urcase luna din podgorii
și scăpătase soarele-n păduri —
pe trepte largi coboară-n uliți
norii,
mereu mai grei, mai vineți și mai
suri.

O horă — cea din urmă, se
destramă..
Un chiot — cel din urmă —
risipit...
Dar cerul stringe-n palida-i
năframă
cu grijulii și blînde mîini
de mamă,
pentru flăminzii care s-au trezit
firimiturile ospățului sfîrșit.

★

...În coliba bunicuței
pușlul soarbe-ncet din ceai...
Face baba: „Cum ziceai
că te cheamă, măi bădie?"

— „Ia, Ilie Pintilie,
ucenic la Nicolina —
jos în gară, bat-o vina...
Șaptezeci de lei în mînă
la sfîrșit de săptămînă!

...Dar în noaptea asta, babo,
simte-mi inima și-ntreab-o,
sînt bogat că n-aș schimba
nici cu Vodă, nici cu Țarul!..."
Baba-i umple iar paharul:
— „Mergi la lucru mîine?"
— „Ba!
Mîini, de cum se crapă zorii
ies în stradă muncitorii!
Eu duo steagul! Cinstea-i mare..."

Baba-i prinde fruntea-n mîini
și pe ochii duși în zare
pune-ncet o sărutare:
„Mîine-n zori, copile, mîini..."
Dar de ce-au ciulit urechea?
Ce-a adulmecat perechea?

Trec în molcome cadențe
prin hîrtoapele Podgoriei,
mici — în haina lor de zdrențe —
Marii cîtori ai Istoriei.

Marcel Breslașu

Desene de GION

Mama

Dimineaţa aceea a fost unică, nu prin trandafirii ei, căci pe la noi toate dimineţile de vară acopăr dealurile răsăritene cu trandafiri. Trandafiri zărim şi-n luciul bulhacului, cînd ne ducem în zori să scoatem apă, şi-n ferestre zărim, în toate, chiar şi-n ferestruica vechiului bordei al lui Dulău.

Acoperisem geamul, de cu seară, cu broboada mamei. Deodată, am auzit afară, în faţa casei, trei ciocănituri. Şi încă trei. Cînd am dat broboada la o parte, am văzut ciocănitoarea, era în mărul cel bătrîn. A fîlfîit uşor din aripi, s-a aşezat mai sus şi a bătut cu ciocul în scorbură, încă de cîteva ori, ca într-un pupitru. Şi deodată, în fundul grădinii, în luncă, a început gîlceava talanturilor. Fluierau gangurii. Mierlele dădeau triluri repezi, uruiau huluba sălbatici. Presura dădea o alarmă. Berbecelul, vînăt şi moţat, aşezat în prun, chiuia de zor. Cinteza tăia repede cu un ferăstrăuaş de argint. După o clipă scurtă de gîlceavă, semn că eu, ascultătorul, mă aflu sub măr, ciocănitoarea a bătut iar în scorbură. Pupăza a chemat toată firea la ascultare, din ulmul de la Căpreni. I-a răspuns cucul, dinspre Silion. Şi întîi a început singur fluierul gangurului. I s-au adaus trilurile încete, apoi din ce în ce mai line, mai lungi, ale mierlelor. Lin zăngănea ferăstrăuaşul cintezei. Hulubii sălbatici vuiau uşor din nişte tamburine, în adîncul scenei, după perdeaua de răchiţi. Şi nu ştiu de unde, şi nu ştiu prin ce farmec, a crescut deodată peste armonie, glasul ucigător de dulce al privighetoarei. O zăream, mărunţă cît un fluture, într-o răchiţă, departe, şi nu-mi puteam închipui cum de ies atîtea triluri, cum de încap atîtea cîntece, atîtea culmi pline de lumină, atîtea taine de noapte, atîtea chemări, dorinţi arzătoare, rugăciuni, strigăte de bucurie, dezmierdări, murmure, alintări, şoapte, glasuri line de ape. — toate, toate, într-un bulgăraş de tărînă înaripat! M-am aşezat mai bine în scaun, mi-am lăsat tîmpla în mînă şi — Doamne! cît de frumos se colora fundalul scenei, văzduhul satului! Acum se arăta o roşaţă uşoară şi se zăreau pe ea crucile strîmbe şi vişinii cimitirului. Acum roşaţa pierea şi se arătau fulgere verzui. Şi după aceea creşteau trandafirii, de la via Urorii pînă pe dealurile Ştifurucului, încingînd zarea. Şi trilurile privighetoarei scădeau pînă la şopot, mărturisind o dragoste fără moarte, adîncă şi grea, ca întreaga fire. Şi doar din cînd în cînd s-auzea mîngîietor fluierul gangurului. Şoptea nespus de încet privighetoarea, la urechea cuiva nespus de drag, poate se mărturisea pămîntului, sînul tuturor cuiburilor şi tuturor ivbirilor! Aşa de adînc coborîse toată muzica, încît cînd vîntul uşor al răsăritului clintea răchiţele, s-auzea isonul, lin, dulce, al cărăbuşilor.

Am simţit la spatele meu, printre prunj, paşii mamei. I-am făcut semn să tacă, să se aşeze lîngă mine. Ea a stat ce-a stat. Zîmbea în adîncul ochilor bătrîni. Apoi, a tresărit, a dat semn de mînie către ogradă, unde se trezeau raţele şi găinile. S-a ridicat încet, a apucat o nuia şi în curînd în ogradă s-a stins toţ începutul de larmă al ouătoareler. Şi iar a venit mama, uşurel, ca printr-o încăpere luminată abia un pic, unde lumea stă cu tîmplele în mîini, pierdută în adîncul ascultării. A vrut să-mi spună ceva, dar a tăcut. Si iar a încercat. Şi iar a tăcut. Ne-am întors amîndoi spre luncă, spre concertul de dimineaţă. Cu cîtă solemnitate ascultau plopii înalţi, coloraţi la vîrfuri! Nucii bătrîni stăteau încremeniţi, merii vechi, gîrbovi, erau strînşi în sobor prin grădinile vecine, prunii stăteau în şir, într-o tăcere de piatră, aşa cum îi apucaseră semnalul ciocănitoarei şi cîntarea.

De cînd mărturisea privighetoarea, către pămînturile proaspete?

Deodată, s-a trezit din mărturisire şi a dat spre cîntăreţi mare strigare de bucurie. Au duruit prelung tamburinele, prelung sunau naiurile, fluierele. Pe deasupra tuturora, privighetoarea istorisea acum către fundalurile văzduhului, şi concertul de dimineaţă creştea, creştea, adaus cu ciripitul rîndunelelor, cu trîmbiţele cocoşilor. Mama încercase degeaba să oprească trîmbiţaşii cu coif, vestitori ai răsăritului încă de la începutul lumii. I-am făcut semn să-i lase, pe garduri, pe crestele coteţelor, căci trîmbiţele desăvîrşeau tocmai bine armonia, îndrugîndu-i înălţimi cît văzduhul şi adîncimi cît adîncul vremurilor.

Stam cu tîmpla în mînă şi abia un fulger de foc se arăta pe zare. Concertul de dimineaţă creştea şi deosebeam pe rînd originile talanturilor muzicale dinaintea mitologiilor. Vedeam omul dincolo de mileniile ruginite, stînd singur pe tărmurii fluviilor. Mi-l închipuiam plecînd trestia să-şi facă fluier să îngîne gangurul; scoţînd măduva lemnului pentru a-şi face flaut, ca Pan, vrăjitorul mitologic. Mi-l închipuiam întinzînd pielea fiarelor pe veşcă, făcînd tamburină şi hulubii din codrii de dincolo de ere au tăcut, auzindu-se uruind în coliba omului. Mierla a tăcut a mirare cînd şi-a auzit glasul în nai. Cocoşii au amuţit auzindu-se în trîmbiţă.

Cu sfială mi-am plecat sufletul în faţa concertului din luncă, în faţa meşterilor din vechimi. Arta lor e chemare către viaţă şi străbunică a simfoniilor. Am recunoscut în acel concert unic acorduri dramatice din Iohan Sebastian Bach şi psalmodieri sfîşietoare din muzica lui Ludwig van Beethoven. Vedeam sufletele osemenilor în rîvnă colosală către bine. Am deosebit fragmente din imnuri ale biruinţei. Dulce suna flautul fermecat din mîturile nebuloase ale argonauţilor. Încet, încet, mi se perindau pe dinainte epocile omenirii, creşterea de la vîrstă la vîrstă, de la corturile vieţii pastorale la colibe de lut, statornice, de la colibe la cetăţi de piatră, — drum de nemăsurat prin noaptea timpurilor. În tot urcuşul, vedeam omul ducînd cu el talanturile cu sunete luate de la meşterii zburători.

M-am întors spre mama: zîmbea, privind fundalul uriaş al scenei, răsăritul imens cît lumea asta şi cît inima omenească.

II

Deodată, văzînd-o zîmbind, mi-am adus aminte de ani vechi, rămaşi departe, dincolo de pădurile anotimpurilor. Atunci am înregistrat în conştiinţă primele două lucruri — zîmbetul mamei şi răsăritul soarelui. Niciodată nu m-am putut despărţi de zîmbetul ei. Se plecau asupra mea multe feţe bune, mulţi ochi albaştri ca lacrimile mă priveau, însă nimic nu-mi bucura inima, nimic nu căutam, decît acel zîmbet unic, cald ca plinea. După zîmbetul acela am scîncit. L-am aşteptat în tăcere, l-am căutat pe obrajii multora şi dintre sute şi mii de zîmbete numai pe acela l-am rîvnit. L-am recunoscut totdeauna, de departe, şi am întins mîinile spre el, ca spre soare.

Imi amintesc ca azi: mama sta în prag şi deodată a zîmbit arătîndu-mi răsăritul. Am căutat şi la zîmbetul ei şi la răsărit şi nu-mi puteam da seama care-i mai frumos. De aceea şi unul şi altul s-au contopit. Ţipam de bucurie cînd vedeam obrazul ei şi cînd se arăta banul de aramă al soarelui, pe deal la Baran. Pe atunci, mama era tînără tare. Avea ochi mari albaştri şi păr lung bălan. Mirosea toată a busuioc. Avea glas înveluitor şi ţin minte cum odată stam amîndoi la poarta ţarinei. Ea se uita înainte, departe, şi cînd i s-a şters zîmbetul de pe obraz, m-am întunecat şi eu, cum se întunecă pajiştea cînd trece norul.

— Tu încă nu înţelegi, încă nu pricepi bine... aşa a prins ea a istorisi, privind înainte depărtările. Într-acolo s-a dus Ion, tatăl tău... S-au alcătuit într-un cîrd căracii şi s-au dus peste mări şi ţări, la America să cîştige bani...

— Şi, cînd? Cînd vine, mamă?

— Asta nu se ştie! Multora li se întoarce numai numele. Alţii vin bolnavi, să moară acasă, pe prispa lor... I-aş scrie epistolie, dar eu carte nu ştiu. m-au ţinut părinţii mei după uşă, cînd era vremea. A reluat:

— Dar, cine ştie! Poate voi ajunge şi eu să deprind buchiile. Să înveţi tu şi să mă înveţi după aceea şi pe mine. Făgăduieşti?

— Da, mamă! Făgăduiesc!

— Să ţii minte: fără carte, omul e orb şi mut. Făgăduieşti?

— Da, mamă, şi am să te învăţ, n-ai grijă...

După aceea, mama s-a întunecat mai tare. A prins să cînte cu un glas fierbinte şi adînc. Simţeam că de fapt plînge fără lacrimi. Cînd m-a văzut trist, a prins a zîmbi şi cînta zîmbind, şi lacrimile i-au răsărit deodată. Nu ţin minte decît nişte crîmpeie ale acelui cîntec:

„Şi-am zis verde trei granate,
Amară străinătate...“

A... Cît am blestemat atunci depărtarea, lumea, care-l înghiţise pe Ion pălmaşul! Am început să-l visez, să-l doresc înfiorător de tare şi mereu mi se părea că se pleacă asupra mea un om şi mă priveşte rizînd. Cum deschideam ochii, vedeam numai zîmbetul mamei, mihnit, trist, ca o înserare ploioasă. Apoi treceau zile şi nopţi. Seara, mama cînta înainte de a stinge lampa:

„— Haide, doina-n ţara noastră,
cu morişca sub fereastră,
să curgă făina-n casă,
de la uşă pîn' la masă...“

Cînd mi s-a înfiripat o ţiră de glas, cîntam cu ea, rivnind din tot sufletul întoarcerea omului pierdut. Îl rîvneam pentru ca zîmbetul ei să răsară iar, cum răsărea soarele, dimineaţă cu dimineaţă, săptămini, luni şi ani.

Într-o noapte, a bătut cineva cu bătul în uşa noastră. Mama a ţipat. A intrat un om scund, cu comanac verde şi cu traista-n băţ.

— Vai, Ioane, bine c-ai venit! a ţipat iar mama şi i-am văzut iar zîmbetul vechi. Răsărea şi iar nu se mai vedea, cu cît tata, Ion pălmaşul, îşi istorisea pătimirile prin străini. Am ascultat întîmplări înfiorătoare, cu hrube pe sub pămînt unde oamenii săpau cărbuni. Mi se îneca sufletul, cînd auzeam cum veneau nişte miazme otrăvitoare... cum năvălea apa şi oamenii săpau aşa, stînd în mil pînă la genunchi. Plecase tata brad verde şi acum era încrîncenat, bătrîn, beteag de piciorul drept. Şi mama zîmbea, zîmbea într-o fericire netărmurită, spunînd repede, în răstimpuri:

— Bine, bine, aşa-i amarul pîinii străine...

După aceea, într-o seară, stăteau amîndoi la măsuţa joasă. Se răcise mămăliga, netăiată, se răcise borşul.

— Şi acum? a întrebat mama într-un tîrziu.

— Nu ştiu, femeie! a răspuns tata. Sînt mai sărac decît m-am dus. Se aude că se dă în primăvară pămînt, la Inaţ...

A... pămîntul acela de la Inaţ! A căpătat şi tata o aşchie şi era bucuros tare. Chiar s-a şi iscălit pe pociumbii de hotar: **„Eu, Ion al Tomei, m-am iscălit aici, ca să se ştie!“** A venit acasă, s-a tocmit cu un vecin, să-i are. Ţin minte că avea vecinul acela o iapă albă, cu coada lungă şi una neagră, poreclită „Ochi răi“. Cînd s-a arătat geana la Răsărit, tata era de mult sculat. Se spăla şi cînta. Îi răspundea la cîntec, mama, sunînd uşurel blidele în vatră. Şi focul ardea vesel, casa era plină de fericire.

„Haide, doina-n ţara noastră...“

murmura tata şi mama i-o lua înainte, spre a-i dovedi că n-a uitat cîntecul vechi al dragostei şi tinereţii lor:

„...cu morişca sub fereastră,
să intre făina-n casă,
de la uşă pîn' la masă...“

Hotărît, cu aşchia de pămînt de la Inaţ, făina rîvnită avea să vină. Deocamdată va veni puţină, dar oare nu era vreme, înainte?

— Măcar pentru el! a spus tata din prag, şi arăta spre mine. Să-l dăm să înveţe carte, să trăiască altfel...

Şi după aceea, s-a dus cu vecinul, sus, la Inaţ. Însă n-au întîrziat mult. S-au întors şi ţin minte cum tata a stat un pic în portiţă, ca răstignit. A spus:

— Mi-au smult pociumbii, neamurile Filipoiului! Cum m-am dus, am aflat pămîntul arat! L-au arat astă-noapte...

— Dar n-au atîta pămînt? a răspuns mama. Oare nu le mai ajunge, că se bagă în dreptul celui ce n-are?

— Nu-i nimic, femeie! O să le-o plătesc, trăind şi nemurind!

Şi aşa, din pricina lăcomiei Filipoilor, tata s-a însoţit iar cu alţi pămaşi, pe la vremea grîului, şi s-a dus la coasă, în străini, peste Siret. Toată vara a hălăduit pe acolo. S-a întors pe vremea ploilor, cu barbă mare, desculţ, ca un proorocu coasa pe umăr. Ţin minte că Filon, fratele mai mic, era bolnav. Cerea într-una să i se aducă mere acre. Si prin somn cerea mere acre, aşa de tare îl usca arşiţa. Într-o noapte, pe o ploaie mare, tata s-a sculat şi a grăit singur în întuneric:

— Eu mă duc! Am să sar în grădina Filipoilor, să iau mere acre!

— Vai, nu! a strigat mama. Te pot omorî cu glonţul...

— Atîta pagubă! Iau cu mine furca! Aşteptaţi-mă în linişte...

S-a înfăşurat în suman şi s-a dus. Într-un tîrziu s-au auzit clinii lătrînd şi o bubuitură...

Am tot aşteptat. Mama umbla cu felinarul, căuta prin şanţuri, în lungul gardurilor. L-a adus pe tata de subsuoară. Cum au intrat, el a căzut pe laiţă. După ce i-a dat merele acre lui Filon, a spus:

— Fugi, femeie, şi cheamă-l pe potcovarul Vil, cu cleştele, să-mi scoată alicele din coaste...

Şi rîdea de bucurie, rîdea, uitîndu-se cum Filon mînca din mere...

III

Dimineaţa, zîmbetul mamei pierise, pierise pe totdeauna, cu desăvîrşire. Obrazul frumos i s-a acoperit de zbîrcituri, zi cu zi, an cu an, ochii s-au toţ stins, părul i s-a tot rărit, la robota nemilostivă în înfruntarea cu furtunile din timpuri. A întors şi a răsturnat dimburi de pămînt, alături de omul ei, în căutarea făinei din baladă şi pentru cărturărirea mea. A! Vremurile cărturăriţului! Străbătea zloate şi vifore, cărindu-mi merinde în oraşul depărtat. Deseori îşi rupea de la gură, tăia butuci în codru la Fundoaia, adunînd ban cu ban... şi aşa biruia lipsurile, împotrivirile oamenilor şi vremurilor, stînd neînfrîntă alături de omul ei, Ion pălmaşul... Era un război neîntrerupt, cu lumea, pentru ieşirea din sărăcie şi neştiinţă. Şi copacul mîndru scădea, se gîrbovea, cu cît se ridica ramura aparată de vînturi şi umilinţi. Apoi, omul ei s-a rînduit între străbuni, sub un vişin mare, umbros. S-au rînduit lîngă el fraţi şi surori, începîndu-se rîndul cu Filon. Pe fruntea mamei, odinioară netedă şi lină, s-au pus peceţile bătrîneţii. Dar ea nu s-a lăsat. A stat dreaptă. A străbătut prin rînduri de oameni noi, ulm printre rîndurile de mlădă tînără.

★

Acum zîmbea ca odinioară, ascultînd cîntările nebiruite ale vieţii. Si parcă atunci cînd s-a întors spre mine, peste fluiere, naiuri şi tamburine s-a aşezat uşurel o surdină. Privighetoarea s-a îndepărtat, şi-a scăzut glasul.

— Ce-ar fi, oare... a rostit mama şi s-a îmbujorat, o puternică urmă de tinereţe i-a luminat faţa. Ţi-aduci aminte? Trebuie să te ţii de vorbă, după o făgăduială de demult! Acum, că ai venit acasă...

Optzeci de ani... Oare aş mai putea deprinde buchiile? Mi-i şi rusine, nu ştiu cum... Zău aşa! Tu scrii cărţi... scrii cărţi şi eu, mama, să nu le ştiu citi... Vezi? Se mai găsesc vecini buni... îmi istorisesc...

De ce oare încă n-a scornit graiul omenesc, cuvîntul mai cald decît bucuria, mai tulburător decît fericirea? Concertul de dimineaţă creştea, cu cît se luminau zările. Meşterii cîntăreţi de noapte tăceau şi le luau locul alţii, în neîntreruptă armonie a vieţii.

— ...zău aşa! a reluat mama şi zîmbea cu ochii luminoşi ca în anotimpurile ei vechi. Numai eu nu ştiu carte, pe toată uliţa. E drept, au venit la prag învăţătorii, dar au găsit că să fiu scutită. Nu m-am dus la şcoală. Mă gîndeam că sînt prea veche, prea hodorogită... Hai! Cum dau grăunţe găinilor, mă şi apuc.

Mai apoi striga găinile, cu un glas limpede, de cîntec. S-a aşezat cuminte ca o fetişoară şi înainte de a se uita la întîia buchie a alfabetului, şi-a ridicat ochii:

— Înţeleg! Cînd ai mai fost pe acasă, ai vrut să mă cruţi, crezîndumă prea veche, prea hodorogită... De mult voiam să ţi-o spun! De ce? Să nu pot citi cărţile fiului meu? Cu ce se începe acest talant? Cu care semn?

Şi s-a uitat peste pagină ca peste un ogor mare, plin de porumb, buruiene, pălămidă şi flori. Am citit în zîmbetul ei că va birui şi acest ogor, cum biruise atîtea ogoare grele, în cei optzeci de ani viaţă.

Zorii vesteau o zi largă, luminoasă, un anotimp nou în ciclurile infinite ale anotimpurilor. Mama silabisea şi zîmbea ca un copil.

Eusebiu Camilar

Căile de dezvoltare ale noului basm

Dacă în mod teoretic cei mai mulţi scriitori au căzut de acord asupra necesităţii creării unor basme inspirate din realităţile epocii noastre, dificultăţile par să se ivească de îndată ce ei încearcă să treacă în mod concret la scrierea unor asemenea basme. La prima impresie s-ar părea că pe acest drum domeniul basmului se îngustează sau îşi schimbă caracterul, apropiindu-se de genul fabulei şi alegoriei. Evident, lucrurile nu stau cîtuşi de puţin aşa atunci cînd încercăm să deslusim într-adevăr căile de dezvoltare ale noului basm.

Forma cea mai simplă a genului e snoava, indicată mai ales pentru copiii de vîrstă preşcolară (e vorba firească de o formă a basmului şi nu de anecdotă, chiar deosebită de cea cultivată la noi în trecut de Th. Speranţa, care a transformat-o într-o şcoală a şovinismului şi a urii de rasă). Snoava îngăduie satirizarea duşmanului şi a năravurilor moştenite de la el şi e preţioasă pentru că foloseşte arma umorului pe care, de prea multă vreme, o lăsăm să ruginească. Exemplul snoavei al basmului-glumă al lui Ciukovski, ar trebui să îndemne scriitorii să le dăruiască şi copiilor noştri lucrări de felul vestitului **„Spăl-de-rup“**, pe care-l cunoaştem în vioaia tălmăcire a lui Marcel Breslaşu.

Basmul care însufleţeşte **plantele şi animalele** e o altă formă a basmului, des folosită în literatura adresată îndeosebi tot preşcolarilor. Acest gen de basm a fost considerat la noi, pe nedrept, drept foarte „uşor“ de către o serie de tineri începători în ale scrisului, care au răspîndit cu dărnicie lucrări ce seamănă ca două picături de apă şi în care, după ce ni s-au povestit pînă la saturaţie poveşti cu iepuraşi neascultători, au început să apară acum, tot la nesfîrşit, poveşti cu pui de găină la fel de neascultători. E timpul să li se dea copiilor basme care să-i familiarizeze cu probleme mai importante, şi pe această direcţie trebuie salutată apariţia basmului lui Călin Gruia **„Ciubotelele ogarului“**, a basmului lui Al. Rupea şi T. Constantinescu **„Ţapul, vulpea şi lupul“**, precum şi a poveştilor lui Dimitrie Goga, toate apărute în colecţia „pitică“ a Editurii Tineretului, al cărei succes creşte crescînd dovedeşte necesitatea unor asemenea basme.

Cu totul neglijată de scriitori, în ciuda marilor posibilităţi pe care le oferă, este **legenda**. După cum se ştie, legenda înfăţişează interpretarea populară a originii formelor geografice, a faunei şi a florei, punînd întotdeauna o înaltă idee morală la temelia explicaţiei pe care o furnizează. Legenda inspiră interes şi dragoste pentru natură prin aducerea ei în centrul atenţiei copilului, cultivă în el dragostea de patrie şi respectul faţă de trecutul de luptă al poporului.

Tocmai pentru că a păşit pe un drum nebătut şi pentru că a realizat o foarte frumoasă legendă, se cuvine să amintim aici numele lui Al. Mitru, în volumul de prelucrări al căruia (**„Copiii muntelui de aur“**) se află admirabila legendă a riului Posaga. Tema legendei — pedepsirea fetei înfumurate care s-a lăsat prinsă în mrejele celui ce voia s-o folosească doar drept unealtă pentru a răpi băieşilor din Munţii Apuseni aurul — este o temă nouă, în care apare lupta poporului împotriva capitaliştilor hrăpăreţi. Frumuseţea legendei e sporită de faptul că Al. Mitru a ştiut să ne-o redea într-o limbă expresivă şi nu cred lipsit de interes să arăt că o clasă întreagă a unei şcoli din Bucureşti a hotărît să organizeze în vara aceasta o excursie în Munţii Apuseni spre a vedea rîul care a dat naştere legendei.

Pe drumul acesta trebuie mers mai departe pentru a le dărui copiilor legende noi, inspirate de eroismul în muncă al clasei noastre muncitoare sau de eroismul în lupta împotriva duşmanilor ei.

Basmul ştiinţific (deosebit de povestirea ştiinţifică prin tot ceea ce deosebeşte basmul de povestire) este prototipul **poveştii adevărate.**

Ceea ce e esenţial pentru reuşita basmului ştiinţific, e evitarea didacticismului, care usucă floarea vie a basmului. Nu cunosc exemple mai grăitoare de basme ştiinţifice decît cele care au stat la baza scenariilor după care s-au turnat filmele sovietice **„Grăuntele preţios“** şi, mai recent, **„Floarea din Kara-Kum“**, admirabilă transpunere pe planul basmului a poveştii adevărate a bumbacului.

Prin ce se caracterizează aceste basme ştiinţifice? În primul rînd, fireşte, prin faptul că sînt poveşti adevărate. Adevărul ştiinţific este însă transpus pe plan fantastic în cadrul unui subiect bine închegat, care face din vîntul uscat sau din capsula de bumbac personaje vii, ce se înfruntă, prilejuind peripeţii pline de neprevăzut.

În cadrul literaturii noastre, basmul ştiinţific nu a fost încă realizat. O încercare interesantă, dar care suferă cumplit din pricina didacticismului şi a alunecării în povestirea descriptivă, o reprezintă basmul lui Tölgyesi László **„Aventurile lui Elec Troni“**, sau ale electronului. Ceva mai puţin uscat, dar încă suficient de didactic, e şi basmul Vioricăi Huber, **„Vălurea“**, care tinde să familiarizeze copiii cu lumea vieţuitoarelor din apele Dunării. Nici unul dintre aceste basme nu izbuteşte să-şi transmită învăţăturile sub forma unei acţiuni, a unei întîmplări, care angrenează eroii. Electronul lui Tölgyesi porneşte dintr-o hidrocentrală şi trece pe rînd prin becuri, prin sonerie, prin răcitor, etc., fetiţa numită Vălurea circulă pînă la mare şi întîlneşte peşti, păianjeni, etc. dar nici Elec Troni (al cărui nume constituie singurul succes al autorului), nici Vălurea (deşi în altă proporţie) nu izbutesc să circule în paginile basmului.

O confuzie care întunecă drumul basmului ştiinţific îşi are originea în mintea autorului care n-a înţeles deosebirea dintre basmul ştiinţific şi basmul propriu-zis şi le amestecă planurile. Este ceea ce i s-a întîmplat eroului lui Ion Jipa, Clocot-Voinicul, care porneşte la luptă împotriva secetei, personificată prin personajul Uscata. Pe tot parcursul basmului aflăm de pustiirile secetei, dar Clocot-Voinicul o ucide la sfîrşitul basmului pe Uscata, de parcă ar fi o mumă a pădurii oarecare, uitînd că are de a face cu seceta, forţă a naturii, care nu poate fi ucisă, ci doar alungată prin perdele forestiere, irigaţii etc. Autorul confundă, aşa cum am spus, planul basmului ştiinţific cu cel al basmului tradiţional.

Nenumărate sînt temele care-şi aşteaptă autorii în acest vast domeniu al basmului. Aş vrea să amintesc tema propusă cîndva de Gorki „Cum a devenit omul uriaş“, care poate să le povestească şcolarilor despre aparatele care au amplificat simţurile omului, despre descoperirile care i-au mărit puterea, făcîndu-l să supună natura.

Ne rămîne să cercetăm acum problemele **basmului propriu-zis**, domeniu în care s-au înregistrat, de fapt, la noi cele mai mari succese. E destul să amintesc că două lucrări care şi-au cîştigat dragostea micilor cititori au fost distinse cu Premiul de Stat. Alături de operele unor scriitori cu mai veche experienţă literară ca Victor Eftimu (**„Păunaşul Codrilor“** şi **„Prichindel“**) se cuvine menţionat aportul scriitorilor Călin Gruia (**„Nuieluşa de alun“**), Georgeta Sauciuc (**„Licurici, felinare mici“**), Dimitrie Stelaru (**„Fata pădurarului“**), Gheorghiu Pogoneşti (**„Basme“**) şi al altora. Toţi cei pomeniţi au prelucrat basme vechi sau au scris basme originale în spiritul basmului tradiţional, îmbogăţindu-i conţinutul şi înregistrînd în proporţii diferite succese care s-au bucurat de preţuirea copiilor, dar nu au pornit încă la crearea noului basm, pe care eu îl văd dezvoltîndu-se pe două mari direcţii.

Scriitorii pot astfel utiliza o formă a basmului care continuă vechea linie a basmului — expresie a „gîndirii tehnologice“ a poporului. De astădată nu mai e vorba de familiarizarea cu date ştiinţifice reale, ci de visul fantastic creator, care a născocit cîndva „covorul zburător“ şi „cizmele de şapte poşte“. E vorba, cu alte cuvinte, de basmul care pune noi ipoteze în stare să depăşească chiar şi fantasticele realizări ale ştiinţei actuale, e vorba de posibilităţile unui viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat spre care gîndul copilului trebuie să tindă, aşa cum a tins spre viitor gîndul anonimului născocitor al „pînzei ce se ţese singură“ într-o vreme în care uzina automată nu era nici măcar o fantezie.

A doua direcţie a noului basm cuprinde lucrări pe care le-aş numi basme ale muncii, deoarece tind să dezvăluie frumuseţea muncii creatoare, socotită timp de milenii drept povară. E drumul pe care au păşit în Uniunea Sovietică Pavel Bajov şi D. Nagişkin, drum pe care avem de înregistrat şi noi culegerea de basme din Ţara Moţilor **„Copiii muntelui de aur“**, de Al. Mitru. Pentru prima oară în literatura noastră apare aici tema muncii industriale, a muncii băieşilor. Avem toate prilejurile să regretăm că Al. Mitru, considerîndu-se mai degrabă folclorist decît scriitor, n-a împlinit materialul cules de pe teren aşa cum se cerea împlinit şi ne-a dăruit o culegere de folclor (povestiri, basme şi legende), frumos şi cu talent prelucrate, dar nu acel imn al muncii creatoare pe care-l aşteptam.

În sfîrşit, copiii patriei noastre n-au primit încă nici un basm care să le vorbească despre frumuseţea muncii libere a omului liber, despre frumuseţea muncii omului de azi. Ar fi cît se poate de bine venite basmele despre „omul care a depăşit timpul“ (fruntaşul în muncă), basmele despre frumuseţea muncii oţelarului, zidarului, marinarului etc., basmele despre talent, despre mîndria creatorului ş.a.m.d.

Socot că tot în categoria aceasta a basmelor muncii se pot integra şi basmele şcolare, care vorbesc despre frumuseţea şi necesitatea muncii elevului, învăţătura. Datorăm o încercare deosebit de interesantă pe acest drum Gicăi Iuteş, a cărei **„Praştie năzdrăvană“** va apare curînd în volum. Autoarea ilustrează rolul şi însemnătatea învăţăturii prin păţaniile a doi şcolari care, lăsîndu-se prinşi în mrejele unor vicleni spiriduşi, prieteni ai „Cui-vrea să şoptească“ şi „Cui-vrea să copieze“, neglijează învăţătura şi fac tot soiul de boroboaţe, încercînd să vîneze cu praştia un corb, care le fură puii de găină. De aci acţiunea basmului trece pe plan fantastic, şcolarii fiind duşi în zbor de praştia lor năzdrăvană tocmai în faţa lui „Praştie-Voievod“, stăpînul corbului şi al tuturor praştiilor din lume. Scapă datorită unui pitic de sticlă aşezat în curtea şcolii şi pe care-l întîlnesc (însufleţit) în lumea fantastică, trec prin încercări care le dovedesc necesitatea de a învăţa pentru a se putea descurca în diverse împrejurări care le cer tocmai cunoştinţele neînsuşite din pricina praştiei şi izbutesc să culeagă în cele din urmă „floarea stăruinţei“, a stăruinţei în genere şi — fireşte — a stăruinţei în ceea ce priveşte învăţătura în primul rînd.

Basmul atacă într-un fel nou o temă nouă şi exemplul Gicăi Iuteş se cuvine semnalat tuturor creatorilor de basme care se mulţumesc să urmeze căi bătute de milenii. De astădată avem într-adevăr de a face cu un basm nou, cu multe pasaje ingenios realizate, din problemele căruia putem învăţa toţi cei ce cultivăm genul acesta **„greu, nobil şi deosebit de necesar copiilor“**, după cum îl numeşte Boris Polevoi.

După părerea mea „Praştia năzdrăvană“ e însă de natură să iste două mari obiecţii. Prima, aceea că în ciuda evidentelor calităţi ale lucrării ea rămîne încă un hibrid, începînd sub forma unei povestiri şcolare şi trecînd deodată în domeniul basmului. Fireşte, nu îngustimea de spirit a unui critic cu creierul alcătuit în felul unui „pat al lui Procust“ sugerează o asemenea obiecţie. Autoarea ar putea combina cîte genuri literare voieşte, şi nimeni n-ar osîndi-o pentru asta, aşa cum nimeni nu osîndeşte un poet epic care îngăduie uneori eroului efuziuni lirice. Dar amestecul planului real al povestirii cu planul fantastic al basmului e de natură să creeze un echivoc. Orice copil face de la o anumită vîrstă deosebirea de planuri, neconfundînd planul basmului cu planul vieţii reale, dar nu numai copiii, ci chiar cititorii maturi au tot dreptul să fie nedumeriţi cînd după 20 de pagini de viaţă de fiecare zi (casa, şcoala, chiulul etc.) se pomenesc transportaţi fără veste în lumea lui Praştie-Voievod, a lui Ionică-cel-Viteaz pe care copiii îl întorc de la Scheia, unde murise în oastea lui Ştefan cel Mare în 1484 etc. O asemenea metodă literară nu este în nici un caz una realistă.

E limpede că dacă autoarea ar fi izbutit să introducă în basm şi cele 20 de pagini cu care începe „Praştia năzdrăvană“, dacă ar fi făcut un basm şi din peripeţiile şcolare ale eroilor, un asemenea prilej de echivoc nu s-ar fi iscat şi am fi avut bucuria de a citi un adevărat basm nou, care ar fi constituit o izbîndă a genului.

A doua obiecţie pe care ne-o sugerează lucrarea Gicăi Iuteş e referitoare la stil, şi se aplică din păcate aproape tuturor basmelor culte, care încearcă să împrospăteze domeniul basmului.

Forma basmului nostru popular e una dintre cele mai specifice din Europa. Oare nu se impune atunci să căutăm să păstrăm, să cultivăm şi să ducem mai departe frumuseţea autentică pe care ne-a transmis-o basmul popular? Nu trebuie să turnăm vin nou în butoaie vechi, de acord, dar trebuie să cultivăm cu dragoste tot ce e mai bun în tradiţia moştenită de la poporul nostru, trebuie să contribuim la marcarea specificului nostru naţional şi pe această cale, a limbajului.

Basmul vechi farmecă. Oare basmul nou se poate dispensa de vraja verbală care a contribuit nu puţin la gloria genului? Am convingerea că basmul încetează a fi basm dacă adoptă haine străine nepotrivite lui.

Or, Gica Iuteş, şi nu numai ea, pare să dovedească o oarecare indiferenţă faţă de limbajul basmului, lucru cu atît mai regretabil cu cît basmul se adresează şcolarilor şi trebuie să le îmbogăţească vocabularul, trebuie să-i familiarizeze cu o limbă colorată şi plastică.

Şi pentru că am ajuns la capitolul lipsurilor, al neajunsurilor de care suferă creaţia scriitorilor care cultivă basmul, se impune să amintim de pericolul formalismului, definit de Boris Polevoi, în raportul ţinut la cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici, drept **„ruperea formei de conţinut, transpunerea mecanică a imaginilor tradiţionale din basme în realitatea noastră contemporană, sau, dimpotrivă, introducerea omului sovietic contemporan în împrejurări caracteristice basmului tradiţional“.**

Dacă ercarea de a publica asemenea lucrări nu se mai face azi de către redacţiile revistelor şi edituri, trebuie să regretăm totuşi că critica literară, nefamiliarizată cu problemele basmului şi nefurnizînd prea multe dovezi că ar dori să se familiarizeze măcar de aci înainte, a dat drept pildă basmul formalist al Mioarei Cremene „Povestea Scînteii“. Nu e deci întîmplător faptul că mulţi începători care se orientează după rarele materiale publicate de criticii noştri în problemele literaturii pentru copii, asaltează şi azi redacţiile cu lucrări formaliste şi vulgarizatoare.

Un alt duşman al basmului este pericolul monotoniei, al lipsei de fantezie, într-un cuvînt, al şablonului. Vechea schemă a basmului (Făt Frumos-Ileana-Zmeul) începe să fie tot mai frecvent înlocuită cu o nouă schemă în conformitate cu care un împărat rău (eventual balaur) ţine în robie un popor (de obicei şi pe zîna Primăverii, zîna Rodului sau zîna Florilor), dar un voinic răpune împăratul, eliberează robii şi se căsătoreşte cu zîna (!?) care revarsă belşug peste ţara mîntuită. E limpede că a repeta nu e treaba creatorului şi repetiţia nu slujeşte nimănui (desigur, în afara celui care încasează drepturi de autor de pe urma ei...).

În unele basme se vădesc tendinţe naturaliste, autorul făcînd parcă paradă de un şir întreg de cruzimi inutile, sub pretextul că e „veridic“. Asemenea trăsături se întîlnesc îndeosebi în pasajele care descriu răpunerea elementului negativ şi unde apar din abundenţă bale, sînge negru, duhoare şi alte ingrediente, care nu au ce căuta în basm, ştiut fiind că necesitatea de a înlătura din basm cruzimile şi în genere tot ce poate înspăimînta copiii e fondată pe un principiu pedagogic elementar.

În sfîrşit, morala eroului pozitiv lasă uneori de dorit, acesta acaparînd unele obiecte de care are nevoie, exact ca un tîlhar de drumul mare, fără nici o justificare şi fără ca cel de la care le răpeşte să fie vinovat cu ceva. Dacă ne gîndim din nou la funcţia educativă a basmului, ne putem îndoi pe bună dreptate de faptul că scriitorii care înfăţişează asemenea situaţii şi-au pus vreodată problema ecoului pe care lucrarea lor îl trezeşte în sufletele copiilor.

★

Concluzia care ni se impune la capătul acestei cercetări, e că în ciuda succeselor înregistrate de basmele noastre — şi mărturie stau miile cititori care au întîmpinat cu dragoste fiecare basm realizat, dăruit de scriitorii noştri — şi în acest domeniu al literaturii se observă o rămînere în urmă în sectorul cel mai important, al oglindirii realităţilor contemporane. Cele cîteva începuturi promitătoare nu au putut înregistra succese depline pentru că autorii n-au fost ajutaţi în limpezirea drumului lor iar principala răspundere îi incumbă în această privinţă criticii noastre literare, care a subaprecieze şi continuă să subaprecieze literatura destinată copiilor. Necunoscînd problemele genului, s-a ferit în genere să ia atitudine şi să discute problemele basmului fie teoretic, fie raportat la lucrările existente şi tr

Fișe pentru un roman

ULTIMA DECEPȚIE

Pe vremuri, cînd era în consiliii de administrație, avea faima unui om foarte priceput. În fabrică sau pe teren, undeva, la fața locului, n-a lucrat niciodată. A călcat cu dreptul, de la început, în consilii, în comisii, în comitete. N-a ajuns greu în ele, n-a avut capitai și n-a făcut o căsătorie de bani sau de relații. Asta i-a dat din capul locului o excelentă părere despre el. A intrat de la debut, după ce-și sfîrșise politehnica, referent tehnic la fabrica conului Olimpiu care în epoca aceea începuse să fie zaharisit și care a fost uluit de inteligența și dibăcia fiului vechiului lui prieten și concetățean, aproape uitat de el, în orașul de provincie din care purcesese.

Apoi a suit repede treptele. Purta cele mai frumoase cravate care se vedeau în București, cele mai bune stofe englezești, dădea mese mari, cu menu ales și cristaluri rare. Pe măsură ce înainta un pas, se lepăda de foștii amici, de fostele legături, ca să nu le jignească pe cele noi, mai distinse, mai înalte. Conu Olimpiu fusese uitat cînd se ivise directorul unei fabrici mai mari, și acesta la rîndul lui părăsit, cînd devenise posibilă o relație mai importantă cu un concern străin. Toate se legau în jurul meselor, al ospețelor rafinate și prelungite pînă în zori, din ce în ce mai îmbelșugate și mai cosmopolite ca gust. Cînd ajunsese sus de tot, în consiliul de administrație al celei mai mari întreprinderi din țară, uitase, în adevăr, orice detaliu al propriei meserii, dar cunoștea desăvîrșit arta de a face relații, de a părea important, un om rar, pe care e bine să-l ai în conducere, pentru că cunoaște pe toată lumea, știe să se poarte, se bucură de considerație, are casa plină de oameni cu trecere la stăpînire.

Știa în adevăr să fie amabil, încîntător, să flateze și să elogieze pe cei din vîrf. Era distrat, neatent, absent cu cei mărunți, fără să fie grosolan. Nu-i vedea, atît.

Din abilitate și din comoditate în același timp, nu și-a cumpărat niciodată case, moșii, terenuri. Banii și așa i se scurgeau printre degete. Automobilul, interiorul, ospețele, hainele, călătoriile în străinătate, costau destul și, de fapt, ele se vedeau, ele aduceau. Casa ta, în care ai băgat bani mulți, nu știe nimeni că e a ta sau nu. Un apartament frumos pe care l-ai închiriat, face tot atîta efect și presupune mai puține angarale. Mîine îl părăsești și iei altul mai mare, dacă vrei, dacă ai nevoie.

Așa, pentru că n-a posedat nimic, n-a avut pe rol la fisc nici o proprietate, i-a fost mai ușor să ia după 23 August o slujbă la stat.

— Ce-am făcut eu? spune el cu adîncă sinceritate către cei pe care îi presupune ostili lui azi. Am muncit toată viața! Am ajuns prin meritele mele. Am ajutat o lume întreagă!

Cînd spune „am ajutat", se gîndește: „am dat de mîncare", dar uită că a dat de mîncare numai celor care aveau cît el sau mai mult, la ospețe prietenești, că în vremurile lui cele mai strălucite, olteanul cu zarzavat sau cu pește trebuia să vină de zeci de ori după banii lui și că-i răspundea slujnicii, care pătrundea în dormitorul vast sau în biroul sumbru, pe vîrful picioarelor:

— Să vie poimîine. Mă plictisește!

Slujba de referent tehnic la o întreprindere nouă a căpătat-o tîrziu, după ani de zile de la marea cotitură făcută de politica noastră, după ce oamenii s-au primenit și nu-l mai cunoștea nimeni. A obținut-o prin relații, printr-un văr pe vremuri obscur a cărui nevastă, medic, a îngrijit în clinică un actual director de întreprindere.

Un referent între alți zece. Post necunoscut, mărunt, în care împarți răspunderea cu mulți. E mai bine așa, a fost primul lui gînd. E mai bine să nu te vadă la față, să stai într-un birou oarecare. Dar era incomod: trebuia să te scoli devreme, să stai ore în șir, să participi la ședințe. Anost, anost și plictisitor. Totul lipsit de eleganță, de stil, de rafinament. Brutal și inutil. Și salariul? Un moft! Bun pentru cine n-a fost deprins cu altă viață, pentru cine n-a avut niciodată orizonturi largi, gustul cravatelor și stofelor rare, prețioasa parfumurilor.

— N-am nimic împotriva lor propriu zis, îi mărturisește el nevestii, așezîndu-și cu mîinile grăsuțe cămașa încă de prima calitate (a avut 6 duzini) peste pîntecele care a căzut ca un sac golit pe jumătate — pe cuvîntul meu că personal nu mă deranjează, să parvină săracii, să facă ce vor, n-am să le stau eu în drum, dar să nu mă tmoiedice pe mine să trăiesc! Și, realmente, mă împiedică! Nu mă prețuiesc și mi-au coborît standardul de viață pînă la platitudine, tocmai ei care vorbesc de ridicarea standardului!

Într-o zi directorul întreprinderii a fost schimbat. Cadrele au revizuit oamenii aduși de el. Și l-au scos. Nici munca lui nu era satisfăcătoare, se mărginea să fie de acord cu ceilalți referenți, nu rostea niciodată un cuvînt înaintea lor și nu făcea un referat, înainte de a citi alte două.

— Am avut atîtea deceptii în viață! spune el către intimi, și își închipuie că în adevăr a avut. Asta e ultima! Un om cu capacitatea mea, un om care a muncit o viață, n-a avut case, moșii, sonde, nimic!

În loc să profite de faptul că mă au între ei! Dar nu, nu le trebuie! Îi umbream. Azi, mon cher, e mai bine să fii nepriceput, te cred mai curînd frust și onest sau se prefac că te cred, din invidie pe cei cu experiență și cultură. E curios că l-au lăsat pe Vasilescu, doar și el e bătrîn, din altă generație. Îți mărturisesc că Vasilescu în regimul trecut, muncea ca un bou și nimeni nu s-a gîndit să-l ridice. La gîndește-te niței, cu maniere lui, cu încăpățînarea lui, ce figură ar fi făcut între noi, atunci? Pe semne că asta le place! Azi e la modă să muncești mult, să fii pasionat după producție, ca și cînd asta ar interesa realmente pe cineva. Ei uite, dacă nu-i cred, nu-i cred! Judec după mine, care sînt doar o capacitate!

Și nu se poate consola. I se pare o nedreptate strigătoare la cer. Un om ca el, atît de deștept, de capabil, de fermecător! Un om care ar fi ajuns, dacă nu se schimbau lucrurile, consilier la întreprindere cu capital regal. Era doar un lucru aranjat. Un om care n-a făcut niciodată politică, a fost bine cu toată lumea, să nu poată fi bine și azi?!

Lucia Demetrius

Programul antisocialist al lui Hu Fîn

(Urmare din pag. I-a)

revoluționară și mai ales intelectualii, care doresc să slujească poporul din toată inima? Nu am avut pînă astăzi prilejul să ne lovim de un program politic burghez atît de consecvent, îndreptat împotriva partidului, împotriva poporului, împotriva construcției socialiste și a reeducării socialiste; programul pompos al lui Hu Fîn cu privire la literatură și artă este tocmai un asifel de program. Să-i acordăm atenția cuvenită; vom încerca aici să analizăm pe puncte programul lui Hu Fîn.

În primul rînd, Hu Fîn este împotriva însușirii de către scriitori a concepției comuniste despre lume și viață. Totodată el afirmă că există. chipurile, oameni care susțin că scriitorul trebuie să posede o concepție comunistă, care ar fi o concepție „aprioricâ", „desăvîrșită", „ireproșabilă" și că numai posedînd o asemenea concepție se pot scrie cărți. Dar cine și cînd a susținut așa ceva? Nimeni, niciodată. Hu Fîn născocește cu bună știință asemenea afirmații numai pentru a sugera ideea că scriitorul n-are nevoie să studieze marxism-leninismul. La deschiderea primei sesiuni a Adunării reprezentanților populari ai Chinei întregi. președintele Mao Tze-dun s-a adresat poporului din toată țara cu aceste cuvinte: „Baza teoretică a ideologiei noastre este marxism-leninismul". Cum poate un activist al literaturii și artei, care de fapt trebuie să fie un ideolog, să nu-și însușească marxism-leninismul? Toată lumea este de acord că fiecare scriitor progresist, „inginer al sufletului omenesc" și mai ales un scriitor al realismului socialist, fie că este, fie că nu este membru de partid, trebuie să mobilizeze prin opera sa poporul și tineretul pentru a lua parte la revoluția socialistă și la construcția socialistă. Cine altul, dacă nu scriitorul, care a primit o sarcină atît de serioasă, trebuie în primul rînd să învețe marxism-leninism, să dobîndească o concepție înaintată, comunistă, despre lume și viață? După părerea lui Hu Fîn nici inginerii, nici oamenii de știință, nici pedagogii, nici muncitorii din instituțiile de stat, nici muncitorii din sectorul ideologic, nici intelectualii, — n-au de ce să învețe marxism-leninismul. Dar și în societatea sovietică, care a apărut acum aproape patruzeci de ani și care a nimicit clasele antagoniste, se subliniază importanța însușirii concepției comuniste despre lume și viață și a studierii marxism-leninismului. De ce n-ar trebui să ducem agitație pentru studierea la noi a marxism-leninismului, în societatea noastră, unde nu e nimicită încă burghezia, iar stihia mic-burgheză ne izbește din toate părțile ca un ocean uriaș, cînd rădăcinile ideologiei neproletare sînt încă atît de puternice în conștiințele oamenilor? Evident, noi pornim de la principiul liberului consimțămînt, chemîndu-i pe activiștii din domeniul literaturii și artei, pe oamenii de știință, să studieze marxism-leninismul și vorbim totodată de necesitatea studierii marxism-leninismului strîns legată de activitatea lor creatoare, din domeniul lor specific, pe care ei înșiși și l-au ales. Activiștii literaturii și artei, oamenii de știință pot merge la marxism, mergînd fiecare pe un drum propriu. Totuși, numai studiind teoria marxism-leninismului, scriitorii și oamenii de știință vor putea să se înarmeze ideologicește și să obțină succese în creația sau în studiile lor, fără să facă greșeli, sau făcînd cît mai puține.

Studierea și propagarea marilor idei ale marxism-leninismului trebuie să devină o datorie de onoare a fiecărui muncitor din sectorul ideologic. Fiecare dram de cunoștințe din domeniul marxismului sporește energia noastră revoluționară. Hu Fîn afirmă că această învățătură marxist-leninistă, plină de pasiune și înflăcărare, este „rece"!

Este limpede că Hu Fîn, ridicîndu-se împotriva însușirii de către scriitori a concepției comuniste despre lume și viață, caută să smulgă din mîinile noastre această armă ideologică, care este marxism-leninismul.

În al doilea rînd, Hu Fîn este împotriva legăturii scriitorilor cu muncitorii, țăranii și soldații, fiind în realitate împotriva literaturii și artei puse în slujba muncitorilor, țăranilor și soldaților.

El se împotrivește ca scriitorii să pătrundă adînc în viața muncitorilor, țăranilor și soldaților și s-o cunoască bine, afirmînd că viața este pretutindeni aceeași; el țipă că există luptă chiar și în „celo mai liniștite colțuri, undo este viață". Pentru el existența scriitorului care stă acasă nu se deosebește deloc de viața maselor populare. Putem crede noi aceasta? El se pronunță hotărît împotriva tezei că „adevărata viață este numai viața muncitorilor, a țăranilor și soldaților și nu viața obișnuită". Dar cine și cînd a spus asemenea cuvinte? Nimeni n-a spus așa ceva, niciodată. Ele sînt scornite de Hu Fîn. În adevăr, viața de fiecare zi este o viață adevărată, dar nimeni nu poate nega că există o deosebire între viața de fiecare zi a muncitorului, a țăranului, viața de fiecare zi a exploatatorului și existența scriitorului. Dacă scriitorul nu cunoaște bine sau nu oglindește lupta și viața (obișnuită sau alta) maselor de muncitori, țărani și soldați, dacă nu oglindește în operele lui viața lor individuală în legătură unitară, organică, cu viața socială, ci își concentrează atenția asupra vieții sale individuale de fiecare zi; dacă scriitorul își limitează cîmpul de vedere numai la cabinetul său, cu alte cuvinte, dacă procedează conform tezei absurde, pe care o apără Hu Fîn, potrivit căreia „punctul de plecare nu se află în afară, ci sub picioarele tale" și scrie astfel numai despre viața lui de fiecare zi, — atunci ce valoare pot avea operele lui pentru popor? Va putea scriitorul să oglindească viața și lupta muncitorilor, a țăranilor și soldaților, să generalizeze artistic faptele lor eroice, să creeze imagini tipice, să-i educe în felul acesta pe muncitori, pe țărani și pe soldați, fără să-i cunoască bine și fără să pătrundă viața lor, fără să aibă o legătură strînsă cu ei? Cine trebuie să pătrundă viața maselor, dacă nu scriitorul, al cărui izvor de creație trebuie să pornească din adîncul vieții populare? Dacă nu va face aceasta, rezultatul va fi întotdeauna același. Pentru scriitori rezultatul va fi că ei nu vor ști și nu vor fi în stare să înțeleagă adînc masele, nu vor avea capacitatea să redea însușirile lor creatoare și se vor transforma în fabricanți de creații șablonarde și abstracte, rupți de viață și de politică, sau în scriitori burghezi de tip nou, care trăiesc la „răscruce" în „turnul de fildeș"; iar lucrătorii din instituțiile de stat și activiștii revoluționari se vor transforma inevitabil în birocrați, rupți de realitate și de masele populare.

Este clar că ridicîndu-se împotriva pătrunderii scriitorilor în straturile cele mai adînci ale vieții muncitorilor, țăranilor și soldaților, Hu Fîn încearcă să rupă legătura organică dintre scriitorii revoluționari, activiștii revoluției și muncitori, țărani și soldați, încearcă să lichideze punerea literaturii, artei și a altor domenii ale muncii noastre în slujba muncitorilor, țăranilor și soldaților.

În al treilea rînd, Hu Fîn este împotriva restructurării ideologice a scriitorilor.

În măsura în care Hu Fîn este împotriva faptului ca scriitorii să-și însușească concepția comunistă despre lume și viață, el este în aceeași măsură și împotriva restructurării ideologice, deoarece nu se pot sădi noi idei, noi păreri, o nouă morală, fără să aruncăm din cap vechile idei, înapoiate și false. După cum se vede, aceste cîrpe murdare sînt neobișnuit de scumpe inimii lui Hu Fîn, deoarece el se manifestă ca un apărător al lor și calomniază fără rezerve reeducarea ideologică, pe care o înfăptuim pe bază de liber consimțămînt, a unor oameni conștienți; el denumește aceste măsuri drept „control militar" sau „domnie militaristă". Nu auzim noi care același țipăt strident și de la dușmanii noștri? Ai mers mult prea departe, Hu Fîn!

Afirmînd că noi am pretinde scriitorilor să posede o concepție revoluționară despre lume și viață, „aprioricâ", „desăvîrșită", „ireproșabilă din toate punctele de vedere", Hu Fîn susține de asemenea că noi am fi spus că scriitorul „poate să creeze numai după ce s-a reeducat complet". Aceasta este de asemenea, de la început și pînă la sfîrșit, o născocire a lui Hu Fîn. Președintele Mao Tze-dun a arătat de mult că pentru reeducarea ideologică va fi nevoie de 8—10 ani; am putea oare să cerem scriitorilor să scrie după ce va trece acest termen? Oare, în realitate, scriitorii noștri nu se află într-un permanent proces de creație? Restructurarea ideologică este o cerință generală: o cer toți intelectualii care tind spre progres, activiștii, toți fac eforturi pentru a se reeduca în procesul muncii.

Afară de aceasta, Hu Fîn se ocupă și, de alte trucuri; el pune noua ideologie în aceeași oală cu vechea ideologie, afirmînd că ideologia individualismului nu se deosebește aproape deloc de ideologia colectivismului, vechiul umanism de umanismul socialist. A proceda astfel înseamnă a-i împiedica pe oameni să renunțe la ideologia burgheză, a-i împiedica să-și însușească ideologia clasei muncitoare. Putem găsi o altă explicație acestui fapt?

Este clar că, ridicîndu-se pe baza unui motiv sau altuia împotriva reeducării ideologice, Hu Fîn încearcă să prelungească domnia nefastei ideologii reacționare burgheze în conștiința intelectualilor și a maselor populare, să le frîneze mersul înainte și să ajungă în felul acesta la un eșec în toate domeniile muncii lor!

În al patrulea rînd, Hu Fîn este împotriva formelor naționale în literatură și artă.

Și acesta este un punct de vedere complet antipopular și antipatriotic. Problema formei și a conținutului în literatură și artă este strîns legată de principiul literaturii și artei puse în slujba muncitorilor, a țăranilor și soldaților. Literatura și arta noastră trebuie să fie legate de popor nu numai prin conținut, ci și prin formă; fiecare scriitor revoluționar trebuie să facă eforturi pentru a-și îmbrăca operele într-o formă națională, accesibilă, care să fie „o bucurie pentru ochiul și urechea" maselor.

Go Mo-jo

(Continuare în numărul viitor)

NICIODATĂ

(Urmare din pag. I-a)

dispus niciodată „de o garanție atît de sigură și de puternică a securității sale, a muncii sale pașnice, a independenței și suveranității sale de stat, împotriva oricărei intervenții sau agresiuni imperialiste".

Se desprinde din aceste cuvinte că poporul nostru se ridică împotriva agresiunii și împotriva amestecului în afacerile sale interne. Dar nici nu se poate altfel. Oricare popor, oricît de pașnic ar fi, s-ar indigna pe bună dreptate. Adevărat, poporul nostru e pașnic, primitor și respectuos față de oricare popor. Ni s-a dus vestea despre asta. De aceea, azi, cînd singur se guvernează, dorește mai mult ca oricînd să viețuiască în pace, să cunoască și să fie cunoscut de alte popoare, să schimbe mărfuri și comori ale culturii... „Popoarele — spune Victor Hugo, descriind bătălia de la Waterloo—sînt mari, — slavă domnului — și fără jalnicele isprăvi ale spadei"... Înțelepte cuvinte și pline de adevăr. Popoarele se respectă și se înțeleg. Fiecare și-a făurit cu grea trudă comorile, cultura și civilizația, jertfindu-și pentru aceasta cei mai aleși fii. De aceea se și respectă, împotrivindu-se împilării și nedreptății, iubind liniștea și pacea, dorind prietenie între popoare, indiferent pe care continent ar viețui.

Așa dorește și poporul nostru. De aceea, tratatul de la Varșovia este o pavăză și o chezășie pentru pacea noastră. Prin ratificarea lui, s-a dat încă o lovitură dușmanilor libertății noastre. Încă odată poporul și-a spus răspicat cuvîntul: ce a fost, nu se mai întoarce niciodată.

Niciodată!

Dumitru Mircea

Cu soarele pe teren

Unui tovarăș de la Uzinele „Iosif Rangheț"-Arad

Prin halele urcate în schelării de fier
Lumina e mai albă arzînd prin geamuri vaste
Uzina parcă are un coperiș de cer
Și oglindit în strunguri — par strungurile-albastre.

Mă însoțește-n hale drept ghid un zumzet clar
Chiar soarele deasupra prin geamuri, mă urmează,
Vechi reporter al bolții — bătrînul soare dar
Cu mine prin uzină se tot documentează.

Pe-alei înguste trecem. Pe margini de alei
Stau stupi de fier ce-n zumzet dau faguri noi să facă.
Stau stupi de fier cu fața minjită de ulei
Și peste fiecare stuparul bun se-apleacă.

Lîngă un stup un tînăr. Și lîngă tînăr flori.
Ce alb e liliacul — așa-i, amice soare?
Nu-i liliac, ci parcă-i o spumă de viltori
Din care-un mare meșter a făurit o floare.

Strungarul nostru-i tînăr, de șase luni aici
A poposit băiatul, orfan de prin Moldova.
A jinduit o viață cu ochii buni și mici
Strungar vestit să fie prin țară, încotrova.

Acu-i strungar. Uzina l-a îndrăgit nespus.
Nu și-ar lăsa el strungul pe aurul din lume.
L-au ajutat prieteni pe strung de l-a supus
Și-acum fruntaș băiatul pe alții vrea să-ndrume.

Cuțitu-n fier desface flori viorii de șpan.
I-s degetele negre băiatului și dure,
Păstrează-n ele încă asprime de țăran
Și frăgezimea aspră a ierbii de pădure.

Tovarășu-mi reporter (prea luminatul astru)
Și-a scos din tolba caldă o pană de lumină
Și rezemînd de hăuri carnetul lui albastru
S-a apucat să scrie: „Un raid la o uzină".

În pas cu mine iată-l, prin hala mare merge.
Eu îmi însemn în minte — iar astrul, dimpotrivă,
Cu pana-i de lumină tot scrie și tot șterge
Trecîndu-și peste filă un nour-sugativă.

I-e drag acestui tînăr aicea să muncească,
Căci el lucrează inimi din fierul cald și bun.
Da, el lucrează inimi — căldură omenească
În ori și ce rotiță strungarii noștri pun.

El are-atîtea inimi ce-n strunguri simple bat
Roițe peste care făptura lui bălaie,
Cu dragoste adîncă, zîmbind, s-a aplecat
Și-a ascultat cu grijă întîia lor bătaie.

Sînt inimi care poartă mîndria peste zări
Al strungului întîiul trimis din Romînia
Să-și poarte iscusința și chipul peste țări,
Sînt inimi ce ne poartă pe-ntregul glob mîndria.

Unuj asemeni tînăr, dușmanul de-ar rîvni
Să-i fringă tinerețea cu-atomi plutînd sub astre,
Oprit ar fi dușmanul cînd aspră s-ar cînti
Puterea neînvinsă a tinereții noastre!

. . . . . .

Sta soarele deasupra — vechi reporter — luînd
Sub proiectări de raze „imagini din uzină",
Zîmbind, cu fața albă, mașinilor, pe cînd
Afară luna nouă se pregătea să vină.

Rusalin Mureșanu

BEETHOVEN

Din noaptea-nchipuirii-n mine curg,
Din amintiri, deceniile, anii
Și văd parcă prin fum străvechiul burg,
O casă și un om cu ochii stranii...

Cumplită se dezlănțuie furtuna,
Copacii poartă fulgere în ramuri
Și nori de zgură-acoperiră luna
Și apa ploii bate trist, în geamuri.

Iar frunzele din crengi acum se frîng
Se duc pe drumul lor de totdeauna.
Viorile-ngropate-n arbori plîng
Dar plînsetul l-acopere furtuna.

Luminile-n ferestre tainic scad
Și străzile-s atît de-ntunecate!
E noapte, numai fulgerele ard
Sclipind în nouri, săbii înălțate.

E-o casă cu ferestrele deschise,
O luminare arde-n pilpîiri
Și-un om cu ochii scînteind de vise
Sfidînd furtuna, cîntă la clavir.

Apele curg, de fruntea lui aproape
Și pieurii în plete i s-au prins
Și frunzele i se așternu pe clape,
Cu scînteierea lor de aur stins.

Parcă imensa-i inimă și-apleacă,
Stîrnind cîntări de foc, pe clape mici.
Furtuna nopții-n fulgere-i săracă,
Față de-aceste fulgere de-aici!

E cîntecul — un vultur negru prins.
El, izbucnind dintr-ale nopții clipe
Își va purta spre piscuri, neînvins
Spre alte lumi, imensele-i aripe.

Vulturul coborînd din înălțimi,
De-acum în cîntec va porni să zboare,
Se oglindesc în ochii lui sublimi
Păduri și munți și drumuri către soare.

În încăperea tristă și uitată,
Un om, prin cîntec, a învins furtuna
Afară ploaia conteni, deodată
Și apăru pe cerul nopții, luna.

Doar clopotele nopții sună, sună
Și orele alunecă-n trecut
Și nouri de tăcere se adună,
Peste orașul adormit și mut.

Aici parcă armate-ngrozitoare
Luptat-au tropotind pe cai sălbatici
Și flăcări ard, văpăi scînteietoare,
În ochii cîntărețului, noptatici.

E-o încăpere în străvechiul burg,
Unde-nfruntînd deceniile, anii,
Nemuritoare, cîntecele curg,
Stîrnite de un om cu ochii stranii...

★

O, Beethoven, prin noaptea-nchipuirii
Văd vulturii cîntărilor, ne-nvinși
În cîntul tău simt măreția firii,
Munți ce respiră prin vulcanii stinși.

Tu, cel care prin cîntec ni te-ai dat,
Cu cine ai putea să te asameni,
Cînd pe un drum de spini te-ai îndreptat
Cu darul prometeic către oameni?

O, mi-amintesc, te-ai coborît în umbră
Și pleoapele pe veci se-ntunecară.
Plutea-n odaie ceața morții, sumbră,
Albi fulgi de nea, se adunau, afară...

Și viforul ce-n ramuri goale sună
Sub geamul tău zăpada și-a împins-o,
Și-a fost aceasta singura furtună
Pe care cîntul tău nu a învins-o!

Tu nu te-ai prăbușit, ci ca un astru
Ai asfințit. Dar marea ta cîntare
Plutește ca un curcubeu albastru,
Inseninînd milenii viitoare.

Cîți nori pe boltă sînt și cîte stele-s,
În toate visul tău, s-a oglindit:
În lupta cu un nou Mephistofeles
Să izbîndească OMUL ai voit!

Inima ta, fierbinte lespede,
Tu ai lăsat-o-n drumul omenirii.
Ea scînteiază printre inimi veștede,
Că-n ea se-aprinde soarele iubirii.

Din țara ta, așa frumos cîntată
Și din orașu-n care te-ai născut,
Se pregătește-n taină o armată
Ce ar voi să ne prefacă-n lut.

Nu năzuiesc pentru întîia oară
Dușmanii fericirii și ai vieții,
În frunte cu războinică fanfară
Sălbatic să se-arunce ca eretii,

Spre oamenii în slujba căror tu
Ți-ai închinat lumina ta de geniu.
Dar oastea asta-n fum se prefăcu
În țara ta, în urmă c-un deceniu.

Cea mai de preț dorință-a noastră una-i:
Să-nvingă omul tot ce este rău.
Și dușmanii se tem de glasul tău
Care vorbește către oameni numai!

Cîntarea ta în inimi ne răsună
Ni-i cîntul tău, neprețuită-avere
Copleșitor, ca marea în furtună,
Izbind în țărmul unei lumi ce piere.

De partea noastră-i tinerețea lumii
Ce va porni în marșuri triumfale,
De partea noastră este rodul humii,
De partea noastră-s cîntecele tale!

Seca-vor poate apele în vaduri,
Luceferii s-or vesteji în spații,
Dar cîntecele tale vor trăi
În inimile-a zeci de generații.

Gheorghe Tomozei

Poeți de azi ai poporului francez

Printre problemele pe care lumea literară progresistă din Franța le-a înregistrat în ultima vreme, cele ale poeziei ocupă fără îndoială un loc tot mai mare. De mai bine de un an, săptămînalul „Lettres françaises" consacră acestor preocupări numeroase articole în legătură cu creația unor poeți mai vechi, ca și cu aceea, recentă, a unor elemente tinere, ce se află la începuturile activității lor. Aragon și alți fruntași ai scrisului progresist francez au dezbătut în coloanele revistei necesitatea unei poezii naționale, care să oglindească năzuințele și lupta actuală a poporului francez. Ecoul pe care aceste discuții l-au stîrnit în rîndurile cititorilor, și în special ale tineretului, a fost deosebit de puternic. În fiecare zi, zeci de scrisori ajung la redacția gazetei „Lettres françaises". Ca director al acestei gazete, Aragon primește mesaje din toate colțurile țării; îi scriu muncitori, intelectuali, funcționari, studenți. Interesul acesta foarte viu pentru poezie nu e un capriciu; el își are o semnificație al cărei rost se verifică pe deplin în condițiile în care se dezvoltă cultura poporului francez în luptă cu „cultura" burgheziei în descompunere.

Poezia franceză tinde să devină azi tot mai mult o poezie a demnității umane, o afirmare tot mai vie a idealurilor poporului, a țelurilor sale în lupta anti-imperialistă. În poezie și prin poezie, poporul francez își regăsește adevăratele valori morale și spirituale ale patriei. De aceea, făurirea unei poezii naționale devine azi o acțiune politică de cea mai mare însemnătate. În fața oligarhiei burgheze de la cîrma țării, în fața scribilor ei, cîntăreți ai deznădejdii și resemnării ucigătoare, creația poeților poporului francez se înalță furtunoasă ca tinerețea și frumoasă ca însuși viitorul patriei.

Preluînd tot ceea ce era valoros în uriașa sa mostenire progresistă poezia franceză din ultimii cincisprezece ani a reflectat, ca o adevărată cronică rimată, istoria suferințelor și luptei poporului. În anii cumpliți ai ocupației naziste, Aragon și Eluard au fost cîntăreții neînfricați ai „maquis"-ului, ai luptei partizanilor, ai insurecției maselor conduse la victorie de Partidul Comunist. Poezia acelor vremi a devenit o urmă de luptă cu atît mai puternică, cu cît frumusețea ei era mai mare. Rupînd cu jocul steril și cu revolta verbală a suprarealiștilor, Aragon și Eluard au creat o poezie patriotică, de pe poziții clasei muncitoare și, deci, de pe pozițiile unei estetici înaintate

Eu spun ceea ce văd,
Ceea ce știu,
Ceea ce-i adevărat

scria Paul Eluard. Culegerile lor de versuri din anii ocupației au readus în circulație o poezie clară, scrisă cu „cuvinte simple ca și lumea", pe înțelesul celor mulți, fără ca prin aceasta să se jertfească ceva din bogăția limbii și plasticitatea imaginilor. Ermetismului și dezagregării limbajului poetic, proprii decadentismului, poeții Rezistenței le-au opus claritatea unui conținut de idei și sentimente autentice, frumusețea unei lirici izvorîte din înseși necesitățile vitale ale poporului francez.

După eliberarea de sub cizma hitleristă, poporul francez, călăuzit de Partidul Comunist, a pornit lupta împotriva americanizării țării, dînd zi cu zi bătălii aprige pentru libertate, independență națională și pace. Este firesc ca poeții legați de popor să fi reflectat în creația lor din ultimii ani tocmai acele teme sociale și politice legate de actualitatea vieții franceze contemporane. Ei au continuat poezia militantă și patriotică ilustrată de Aragon și Eluard în anii Rezistenței, îmbogățind-o cu noi teme.

Este interesant de subliniat faptul că poezia progresistă franceză de azi a înrolat sub steagul ei scriitori ce aparțin unor generații deosebite. Intelectualii comuniști au izbutit în anii din urmă să antreneze în mișcarea pentru pace și independență națională scriitori mai vechi, cu opinii politice foarte diferite. Trăsătura aceasta specifică a luptei pe care o dau reprezentanții culturii înaintate din Franța a fost subliniată de Jacques Duclos, care a arătat, la Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Francez, că „în diferitele sectoare ale activității lor, artiștii și scriitorii comuniști au de jucat un rol decisiv dacă se ține seama de schimbările produse în ultima vreme și de răsunetul tot mai larg pe care-l are politica partidului, capabilă să acționeze de-acum încolo asupra unor creatori care, mai înainte vreme, se fereau de noi". Așa, bunăoară, poeți care s-au ilustrat între cele două războaie mondiale, ca Tristan Tzara, André Spire sau Guillevic, luptă azi alături de poeți tineri ca Henri Pickette, Charles Dobzynski, Henri Bassis, François Monod și alții pentru aceleași năzuințe de pace și progres.

Temele lor sînt luate din actualitatea cea mai vie, de la înfierarea asasinării soților Rosenberg pînă la lupta, ieri încă actuală, a clasei muncitoare împotriva războiului din Vietnam. Poeții de azi ai poporului francez sînt luptători activi ai mișcării pentru pace, sînt cîntăreți entuziaști ai vieții, a tot ce e sănătos și frumos în realitatea din jurul lor. Departe de ei orice atitudine morbidă, orice joc gratuit și dizolvant. Tînăra generație de scriitori francezi nu mai cunoaște „boala secolului" sau „spleen"-ul caracteristic poeților decadenți.

Nu „boala acestui veac" o au ai noștri tineri
Ci grija pentru mîine e astăzi a lor taină
Și-n timp ce-n jurul lor destinul veștejește
Ca larba și ca cerul e pacea pentru ei.

scrie Charles Dobzynski.

Călăuziți de învățătura marxistă și de lupta partidului clasei muncitoare, poeții poporului francez își exprimă dorința nestrămutată de a făuri o viață nouă, o viață pașnică.

Mentalitatea odioasă a businessmanului e demascată adesea. Iată, de pildă, o strofă din poemul „385 milioane de dolari" al poetului martinichez Gilbert Gratiant:

De n-are banul miros, viața știu că are
Americanul aur e fără de valoare,
Cînd faci din aur prețul onoarei și speranței
Din vina noastră smulse, din trupul cald al Franței.

Politica agresivă și planurile imperialismului american de reînviere a militarismului german ocupă un loc însemnat în poezia poporului care, în ultimii douăzeci de ani, a suferit atîta de pe urma vecinătății cu bandele lui Hitler. Iată, în acest sens, un sonet al tînărului poet Paul Meier:

NU VOM LĂSA!

Din primăvara-aceea cît timp s-a irosit,
De cînd Stukas-uri negre urlau pe drumuri seci,
Cînd valurile celor trădați în patruzeci
Se prăvăleau haotic spre al „noii ordini" mit?

Cum poți să uiți tu foamea și chinul nesfîrșit
Ce-ți pregătea nazistul, cerîndu-ți să te pleci
Și-n josnică-așteptare mîndria să-ți îneci
De-ai fi fost om vreodată sau cîine prigonit?

Noi, demni captivi de-atuncea, o, Franță mult iubită,
Nu vom lăsa vreodată să fii iar pîngărită
De un trecut de-ocară, de sînge îmbibat.

Nu vom lăsa să crească stupida amenințare
A monstrului ce-nvie la Bonn în foișoare.
Să-nghită și iubirea și-al nostru gînd curat.

Optimismul, încrederea în viitor, îndemnul la lupta politică, singura valabilă și eficace, se desprind, ca o notă dominantă, din atîtea și-atîtea versuri ale tinerilor.

Am dat aici doar cîteva exemple. Ele s-ar putea înmulți considerabil, dacă ținem seama de producția atît de rodnică din ultimii ani. Mii și mii de versuri scrise nu numai de poeți consacrați ca Paul Eluard sau ca Aragon (al cărui poem recent „Ochii și memoria" constituie un mare eveniment în lumea poeziei) dar și de începători, de tineri însuflețiți de aceleași idealuri, călăuziți de aceleași principii ideologice și artistice. Cercetarea acestui material, pe cît de vast, pe atît de felurit, duce la o concluzie de neîngăduit: existența unei poezii naționale, a unei poezii realiste, cîntînd problemele vieții, lupta și aspirațiile poporului francez spre o lume pașnică, liberată de asuprire. Aceasta este o realitate în literatura franceză de azi, pe care nu o pot distruge nici ignorarea, nici luarea în derîdere de către presa și slujitorii Franței „oficiale". O astfel de artă, realistă în esența ei, profund patriotică și înălțătoare, regăsește și continuă drumul marii tradiții progresiste a culturii franceze. Vorbind despre regenerarea scriitorului în contact cu o artă de tip nou, Maurice Thorez arăta, încă din 1950, la cel de al XII-lea Congres al P.C.F., că „o astfel de artă nu îmbogățește doar poporul. Propunînd scriitorului și artistului subiecte mărețe, ea îi înalță și-i situează din nou în marea tradiție franceză, lărgind orizonturile și croindu-și drum spre un nou clasicism".

Clasicismului în continut îi corespunde și un clasicism al formei. În ultimele luni, materialele publicate în „Lettres françaises" au arătat limpede pe ce drum merg poeții poporului francez. „Lichidarea individualismului formal în poezie", de care vorbea mai demult Paul Eluard, corespunde în fond lichidării individualismului ca atitudine a poetului față de viață, de lume. Din ce în ce mai mult poeții progresiști resping „canoanele" unei poezii formaliste, arbitrare și iraționale, fără ritm, fără rimă. Reîntoarcerea la o poezie care să nu mai aibă aerul că e o traducere dintr-o limbă străină, revenirea la o poezie care să folosească resursele prozodice ale artei naționale, populare, capătă azi semnificația unei adevărate bătălii împotriva formei deznaționalizate, cosmopolite. Iată de ce versul alexandrin și în general formele tradiționale ale poeziei franceze, pe care le-au ilustrat poeții Renașterii ca și romanticii, se impun azi tot mai puternic. E grăitoare astfel producția impresionantă de sonete a poeților tineri și virstnici (Aragon, Spire, Guillevic, Pichette, Bassis etc.), promotori ai unei arte înaintate. Problema formei, indisolubil legată de cea a conținutului, reflectă și ea revenirea la o artă națională, al cărei caracter patriotic și popular este de netăgăduit. Azi, după cum spune însuși Aragon „poeții trebuie să traducă fiecare în felul lui gîndirea națională, cîntecul adînc al țării noastre". Cuvîntul pe care-l au de spus acești poeți în făurirea culturii noi, proletare e mare. Și ei și-l spun cu curaj, cu avînt, conștienți de sarcina ce le revine: aceea de a cînta viața și lupta poporului lor, de a-i cînta victoriile, de a promova încrederea în om și viitorul lui, de a continua în acest chip marea tradiție a poeziei franceze.

Valentin Lipatti

Lucia Demetrius

ALEKSANDR KORNEICIUK

— Scriitorul combatant —

Marea forță a literaturii sovietice stă în zugrăvirea adevărului vieții, de pe pozițiile unor concepții înaintate despre lume. Redînd viața prin tot ce are ea mai bun, mai viu și mai cutezător, scriitorul sovietic ne oferă pilda măreață a constructorului societății noi, prin oamenii fremătînd de pasiune și energie, pe care ni-i prezintă.

Aleksandr Korneiciuk, scriitor ieșit din popor și legat de el prin toate fibrele ființei sale, adăpat la ideile care deschideau drumul adevăratei literaturi puse în slujba omului și a fericirii sale, răscolind cu pricepere artistică în sufletele oamenilor, a știut să redea cu profunzime, cu vigoare și cu dragoste, în opera lui, evenimentele epocii sale, prin personaje cărora le-a insuflat viață.

Nici una din lucrările sale nu se abate de la aceste comandamente ale adevăratei arte. Dar cînd vorbim despre opera lui Aleksandr Korneiciuk, ne vine în minte una dintre cele mai pasionante din piesele sale: Sfîrșitul escadrei. Într-o operă care va dura mult dincolo de timpul nostru și care a trecut mult peste granițele patriei sale, Korneiciuk a cioplit pentru scenă, cu dalta unui mare meșter, un mănunchi de caractere puternice; sînt cele două lumi care se înfruntă într-un puternic conflict: lumea veche și aceea care se făurea în focul Marii Revoluții. Viguroasele figuri de oameni pozitivi, demni de epopeea pe care o trăiau, cresc și se dezvoltă sub pana autorului, laolaltă cu evenimentele, în marea dramă a marinarilor escadrei care preferă sabordajul, umilinței și vînzării de patrie.

Aceste pagini istorice sînt însă opera unui scriitor care nu numai că a oglindit evenimentele așa cum s-au petrecut, dar se dovedește a fi unul din oamenii care, prin eroii săi și alături de ei, ia parte el însuși la lupta dintre cele două forțe de pe vasele de război, în rîndurile personajelor dragi. Korneiciuk este participant activ prin patosul insuflat eroilor, prin măreția cu care aceștia sînt puși să acționeze. Și numai în vibrația lui pentru cauza poporului se explică și puterea de a zugrăvi oamenii cu atîta măiestrie. Ca să lupți împotriva unui dușman iscusit și viclean cum e Kobza, trebuie să-i fii superior. Korneiciuk izbutește să creeze figuri cum sînt Comisarul și Oksana, în care spiritul de clasă, alimentat de învățăturile partidului, le este dascăl. Nici nu se poate să fie altfel: datorită acestei superiorități morale a triumfat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Aceste însușiri le găsim puternic dezvăluite în toate personajele pozitive ale lui Aleksandr Korneiciuk.

Diversitatea operei lui Korneiciuk ne arată diversitatea talentului său întru găsirea mijloacelor de a fi prezent continuu pe această arenă a revoluției, care a început odată cu adolescența lui și continuă și azi la a cincizecea aniversare a nașterii sale. De aceea îl vedem tot atît de energic militant, în slujba aceleiași revoluții în drum spre comunism, cum se întîmplă în Frontul, în Platon Krecet, în Misiunea domnului Perkins în țara bolșevicilor, etc, sau în acele usturătoare Cringul de călini și În stepele Ucrainei, în care Romaniuk sau Galușka sînt prietenește dar aspru certați pentru că, împotriva dorinței lor, ajung la un moment dat să stăvilească drumul victorios al revoluției. Pretutindeni, acolo unde este nevoie de pana lui, Korneiciuk e prezent.

Aceasta se cheamă a fi în slujba patriei, a fi purtătorul unor idei scumpe, dînd viață artistică acestora, pentru triumful omului.

A vorbit Korneiciuk la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici și-a spus printre altele:

„Spectatorul vrea să vadă cum omul nostru contemporan își călește sufletul în lupta eroică pentru fericirea luminoasă a patriei sale și a tuturor popoarelor din lume, cum prin faptele sale el constituie un exemplu".

Ceea ce se desprinde din această frază reprezintă de fapt temelia operei sale; iar Korneiciuk însuși constituie un exemplu viu: el este unul din scriitorii care au dovedit, prin tot ce-au scris, temeinicia și valoarea inspirației din viața înconjurătoare, plină de frămîntări.

Dar cuvintele de mai sus, rostite la congres, sînt o chemare adresată și scriitorilor noștri. Care dintre scriitori și chiar simpli spectatori ai artei sale, — însuflețiți de același ideal: fericirea patriei — n-a simțit puternicul mesaj al operei sale, ca și rolul ei educativ, și n-a plecat de la spectacol cu încredere în forțele care învinge, măturînd, din calea fericirii, zdrențele unor negre mantii?

Pentru ceea ce înseamnă opera lui și neobosita sa activitate pe tărîm obștesc, pentru emoția pe care ne-a dat-o, pentru dragostea de oameni — care țîșnește înfrigurată din piesele sale — și pentru ura împotriva dușmanilor lumii noi și ai păcii, îi trimitem un salut de mulțumire,

Și urarea străveche: La mulți ani!

Alexandru Șahighian

Sărbătorirea lui M. A. Șolohov la Moscova

La 24 mai, în sala de concerte „Ceaikovski" din Moscova a avut loc o reuniune festivă consacrată celei de a 50-a aniversări a nașterii lui Mihail Șolohov. La reuniune au participat scriitori, oameni de artă, muncitori ai întreprinderilor din Moscova, consăteni ai lui Șolohov.

Reuniunea a fost deschisă de Alexei Surkov, secretar al conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici. El a analizat creația lui Șolohov, indisolubil legată de lupta eroică a poporului sovietic pentru construirea comunismului.

„Operele „Pe Donul liniștit" și „Pămînt desțelenit", a spus Surkov, au contribuit la gloria literaturii sovietice, au îmbogățit tezaurul literaturii ruse și universale".

Potrivit datelor furnizate de Palatul Unional al cărții, începînd din anul 1925 și pînă în prezent în U.R.S.S. au apărut 421 de ediții ale operelor lui Șolohov într-un tiraj total de 20.443.000 de exemplare.

Cu prilejul celei de a 50-a aniversări a lui M. Șolohov, Editura de Stat pentru literatură din U.R.S.S. pregătește o culegere în șapte volume a operelor scriitorului.

Șolohov a fost salutat cu căldură de către oameni de litere, precum și de reprezentanți ai organizațiilor obștești, redacțiilor ziarelor și revistelor Ei l-au felicitat pe scriitor cu ocazia decorării lui cu Ordinul Lenin care i-a fost conferit pentru merite remarcabile pe tărîmul literaturii artistice și i-au urat noi succese în munca creatoare.

La reuniune au luat cuvîntul scriitorul Leonid Leonov, Nikolai Mihailov, ministrul Culturii al U.R.S.S., acad. Viktor Vinogradov, P. Satiukov, redactor șef adjunct al ziarului „Pravda", muncitorul V. Averkin, Ivan Kairov, ministrul Învățămîntului al R.S.F.S.R. și alții.

Cei prezenți au întîmpinat cu aplauze furtunoase cuvîntarea sărbătoritului. El a încredințat că se va consacra cu întreaga pricepere, întreaga ardoare, întreaga pasiune a inimii sale creării de noi opere și a mulțumit asistenței pentru cuvintele cordiale de salut.

O discuție rodnică

Discuția despre *„Eroul înaintat al zilelor noastre"*, organizată recent de comisia de proză, a fost una dintre cele mai pline de învățăminte și mai rodnice din discuțiile de pînă acum ale secțiilor de creație ale Uniunii scriitorilor. O dovadă în plus că o bună organizare, un referat alcătuit cu multă seriozitate, contribuie din plin la ridicarea nivelului discuțiilor. Pe de altă parte, trebuie să observăm și că buna organizare nu e neapărat nevoie să dureze luni de zile — adică să nu ducă la încetarea oricărei activități a secției respective, cum s-a întîmplat în munca secției de proză. Exemplul cel mai bun îl dă comisia de literatură pentru copii, la care preocuparea pentru aspectul organizatoric se îmbină cu regularitatea ședințelor; nu e deloc o îndrăzneală, dacă facem o legătură între activitatea susținută a acestei comisii și numărul mereu sporit al apariților noi din vitrinele librăriilor.

Independent însă de raritatea întîlnirilor dintre prozatori, recenta plenară a secției de proză trebuie apreciată ca un succes. Referatul prezentat de criticul *Savin Bratu* a discutat problemele creării eroului înaintat al actualității noastre, insistînd în special asupra unor cărți mai de curînd apărute: „Desfășurarea" de Marin Preda, „Bărăgan" de V. Em. Galan, „Pasărea furtunii" de Petru Dumitriu, „In orașul de pe Mureș" de Francisc Munteanu, „Floarea vieții" de A. Mihale etc. N-au lipsit, desigur, din exemplificare, nici cărțile pe care le-am citit acum trei-patru ani, ceea ce a dat putința unei perspective juste asupra dezvoltării prozei noastre noi.

Referentul s-a oprit asupra semnificației unor eroi ca Ilie Barbu, Anton Filip, Adam Jora etc., argumentînd reușita autorilor și reliefînd căi noi și procedee originale de creație. În liniile sale generale, referatul a urmat calea — pe care s-o numim: clasică — a abordării tuturor problemelor privitoare la construcția personajelor literare, începînd cu problemele de conținut și terminînd cu funcțiile dialogului sau cu modalități de utilizare a vocabularului. Cu toată „linia clasică", expunerea amplă a tov. Savin Bratu a dovedit prin contrast, că insuccesul unor astfel de referate — atunci cînd se întîmplă așa ceva — e datorit nu căii alese, ci inconsistenței argumentării, nivelului teoretic scăzut — adică referentului!

De bună seamă că referatul s-ar fi îmbogățit — așa cum s-a menționat de altfel în cursul discuțiilor — dacă, analizînd eroul pozitiv al literaturii noastre noi, el nu s-ar fi restrîns la cărțile a căror acțiune se petrece azi, ci ar fi trecut la analiza chipului eroilor înaintați ai literaturii cu subiect din trecut sau din lupta comuniștilor în ilegalitate. Dar trebuie să arătăm că, în însăși această restrîngere la actualitate, a stat una din calitățile întregii discuții, deoarece ea a putut să ridice mult mai clar în fața scriitorilor noștri sarcina de a se îndrepta tot mai hotărîți și cu precădere către eroul vremii noastre, către constructorul socialismului.

Este tocmai ce a reieșit din aproape toate luările de cuvînt.

Subliniind forța personajului Ilie Barbu din nuvela lui Marin Preda, *Dumitru Mircea* a demonstrat necesitatea ca literatura noastră să urmărească în continuare procesul de creștere a acestui tip uman, să-l redea în fazele sale ulterioare semnării actului de intrare în gospodărie, cu alte cuvinte chiar în interiorul gospodăriei colective, în plină luptă pentru construirea socialismului la sat. *Francisc Munteanu*, ale cărui scrieri au fost pe bună dreptate foarte amplu (și aspru!) dar cu multă căldură dezbătute pentru problemele lor interesante, a cerut ca scriitorul să pornească totdeauna de la realitate și anume de la aspectele ei mai puțin frecvente, să dezvăluie cu ascuțime ceea ce e negativ, ceea ce e împotriva în viață.

Remus Luca și *H. Zincă* au adus unele exemple concrete de îmorejurări din viața oamenilor noștri înaintați, conchizînd asupra sarcinii care stă în fața prozei noastre, de a aborda problemele acestora în primul rînd.

Același lucru l-a discutat și *M. Gafița*.

Mihai Novicov a insistat mai ales asupra caracterului cu totul nou, diferit de alte epoci, al eroismului vremii noastre. In această lumină a analizat vorbitorul personajele unor cărți de proză.

Poetul *Mihai Beniuc*, secretar al Uniunii scriitorilor, s-a oprit îndelung asupra necesității participării active, pasionate, a scriitorului la frămîntările și aspirațiile oamenilor, ale căror probleme le oglindește în operele sale.

V. Em. Galan a făcut prețioase sugestii cu privire la îmbogățirea discuției de ansamblu despre eroul pozitiv și a chemat pe scriitori la realizarea operelor clasice ale realismului nostru socialist.

Au mai luat cuvîntul: *Al. I. Ștefănescu* — care s-a referit la stadiul actual al lucrărilor de proză aflate în lucru — *Șerban Nedelcu* și *A. G. Vaida*.

In concluzie, a vorbit *Petru Dumitriu*, care a sintetizat problemele ridicate în discuție, în sensul sarcinii prozatorilor de a lupta pentru zugrăvirea curajoasă a noului erou, constructor al socialismului.

Este de presupus că astfel de discuții rodnice — care se pot purta nu numai despre o problemă de creație, ci cu mult folos și despre cîte o carte nouă dintre cele care apar, sau despre un grup de cărți — nu vor întîrzia să fie organizate de comisia secției de proză, astfel încît să poată participa mai mulți prozatori decît la prezenta plenară și încă mai mulți dintre criticii literari.

N. G.

Periculosul

Cu prilejul morții lui Albert Einstein, una dintre cele mai proamericane și mai filorăzboinice publicații ale Occidentului — săptămînalul „Paris-Match" — era nevoită să scrie în necrologul savantului: „După explozițiile de la Hiroshima și Nagasaki, conștient de ceea ce ar suferi omenirea în cazul unui război atomic, Einstein a lansat un strigăt de alarmă și — el, care n-a făcut niciodată politică — s-a consacrat apărării păcii".

Lăsăm la o parte remarca făcută de amintita revistă că „a apăra pacea" înseamnă „a face politică". Asta fine de politica *pe care o fac cei care sugerează textele și clișeele apărute în „Paris-Match". Este de relevat însă faptul că, pînă și o astfel de publicație, n-a putut nega poziția fermă de partizan al păcii pe care s-a situat Einstein.*

Adăugați la această poziție detaliul că savantul de la universitatea din Princeton expunea studenților opiniile sale despre arma atomică și despre război. Adăugați, de asemenea, amănuntul că în căsuța modestă din Mercer-Street veneau adesea, ca intimi, și celebrul atomist Oppenheimer, repudiat de oficialitatea din S.U.A. pentru ideile lui „primejdioase" (citește ostile politicii de agresiune) *și marele Charlie Chaplin, artistul hulit de aceeași oficialitate pentru aceleași idei „primejdioase". Adăugați în sfîrșit faptul că Einstein a arătat cu curaj toată drama omului de știință adevărat, supus ingerințelor și brutalităților „culturalilor" americani, atunci cînd a aruncat — caustic și distrugător — celebrele cuvinte:* „Dacă ar trebui să-mi refac viața, m-aș face mai curînd vînzător de ziare, decît om de știință".

Toate aceste amănunte, ca și atîtea altele, explică atitudinea oficialității americane față de Einstein ca și față de creația lui. Iată în această direcție ce ne informează un număr recent al ziarului parisian „Le Monde": „Executorul testamentar al lui Albert Einstein, dl. Otto Nathan, a sezisat tribunalul federal din New-York că nu-și poate îndeplini îndatorirea din cauza refuzului Departamentului de Stat de a-i elibera un pașaport. Domnul Otto Nathan, profesor la universitatea din New-York, intenționa să plece în Europa pentru a lua contact cu vechi colaboratori ai lui Einstein în vederea publicării manuscriselor acestuia".

Mai departe rezultă din informație că executorul testamentar nu poate obține pașaportul solicitat întrucît cîndva *a nutrit idei progresiste.*

Avem aici un grăitor exemplu oglindind — prin cazul profesorului din New-York, împiedicat să părăsească țara, — cine trage cortine de fier în lume. Dar nu e numai atît. Avem aici încă o grăitoare mostră despre poziția „culturală" a oficialității americane. Einstein, savantul pe care George Bernard Shaw îl așeza alături de Pitagora, Aristotel, Ptolomeu, Kopernic, Galileu, Keppler și Newton — acest Einstein este un „primejdios". Manuscrisele lui nu trebuie să vadă lumina tiparului. Așa socoate o anumită lume din S.U.A., aceeași lume desigur la a cărei inspirație, în aceleași State Unite, Aristofan a fost interzis. Să nu ne mire dacă într-o zi aflăm că, undeva în Statele Unite, un mormînt modest — înconjurat de omagiul întregii lumi civilizate — e totuși păzit cu strășnicie de „polițemeni". Căci, dacă un profesor elvețian avea dreptate spunînd că Einstein „știa despre adevăr, despre bine și despre frumos mai mult decît majoritatea contemporanilor săi", *atunci tocmai de aceea decedatul riscă să fie citat la* „Comisia de cercetare a activității antiamericane".

I. Sărățeanu

DIN VIAȚA CERCURILOR LITERARE

PETROȘANI

Întemeierea în inima Văii Jiului a unui cerc literar, care desfășoară o activitate susținută și izbutește să îndrumeze creația celor cu înclinație pentru scris, este o întîmplare de seamă.

Cercul literar „Minerul" a luat ființă ca un cerc teatral pe lîngă Teatrul de Stat din Petroșani, fiind apoi frecventat de toți începătorii în ale scrisului. Un muncitor tipograf, Ion Chiras, poet care a publicat la ziarul local; salariatul Gh. Botez, cu înclinații pentru dramaturgie; minerul Bartha Antal, poet în limba maghiară, autor de versuri satirice și culegător de folclor, nelipsit de la ședințele cercului unde, de multe ori, vine de-a dreptul de la șut. Fiul de miner I. Străut, autor de schițe și nuvele, din care multe publicate în ziarul local „Steagul roșu", în a cărui redacție lucrează acum, Elly Zeller, I. Branea, Eugen Cîmpeanu, Th. Brădescu, Gh. Sacmari, N. Bolsan și alții, sînt elemente care activează în cadrul cercului literar, scriu și-și publică lucrările în ziare sau le prezintă la stațiunea locală de radioficare.

In munca cercului au existat deficiențe în îndrumarea activității literare care a fost orientată spre problemele generale, membrii cercului nefiind sfătuiți să se inspire din viața de zi cu zi. De asemenea s-a manifestat și o lipsă de exigență față de începători, ceea ce a dus la înfumurarea unora dintre membrii cercului. O altă lipsă a fost aceea a orientării spre dramaturgie, pentru scrierea pieselor într-un act, fără a ține seama că literatura dramatică cere experiență, cunoașterea construcției dramatice, mînuirea dialogului etc.

Învățînd din aceste scăderi, abia în ultima vreme biroul cercului a trecut la o muncă mai just orientată, privind atît tematica lucrărilor cît și activizarea membrilor, recrutarea de noi membri. Astfel au fost organizate ședințe la care s-au citit lucrări ale membrilor cercului „Minerul", la clubul Petrila, la clubul muncitorilor din construcții, la clubul din Petroșani etc. Membrii cenaclului au fost repartizați pe lîngă brigăzile de agitație, unde se îngrijesc de materialele necesare, se țin cursuri de teorie literară, pentru a da cunoștințe ideologice și estetică marxistă scriitorilor începători.

In centrul miner Petroșani mai funcționează încă un cerc literar, în cadrul ziarului local „Steagul roșu", ceea ce face ca tinerele forțe să fie împărțite. Dacă cele două cercuri și-ar uni eforturile și experiența, aceasta ar duce la realizări mai temeinice, mai pozitive.

BRĂILA

Cercul literar din Brăila poartă numele marelui poet revoluționar bulgar Hristo Botev. In acest oraș el a dus o mare parte din activitatea sa pentru eliberarea poporului bulgar, a editat ziare, a scris numeroase poezii.

La una din ședințele de birou ale acestui cerc literar s-a discutat poezia tînărului poet I. Mustață, care și-a propus să cînte fluviul pe malul căruia se află orașul său. O poezie frumos versificată, tributară însă unui romantism care l-a făcut să observe pitorescul Dunării, trecînd peste tumultul muncii de pe chei.

In ziua aceea biroul a avut numai atît de discutat. O ședință scurtă, aproape formală. Acest lucru arată slaba lui activitate în general, absența unei munci susținute. Membrii sînt puțini și cu o producție sporadică: Damaschin Teodor, Istrate Niculae, Turcu Georgeta, St. Mitescu, N. Ștefănescu. Unele lucrări au fost publicate în ziarul local. Cercul a organizat în colaborare cu Teatrul de Stat, o seară literară pe vasul cultural și manifestări culturale la cîteva întreprinderi din oraș. O muncă mai susținută, recrutarea de mai multe elemente, ședințe mai active, ținute cu regularitate, ar face ca cercul literar „Hristo Botev" să se transforme dintr-o reuniune de amatori într-un cerc activ, care să reflecte în cît mai multe producții literare viața oamenilor muncii din Brăila.

PITEȘTI

Activitatea cercului literar „Orizonturi noi" din Pitești, reuniunile sale săptămînale, au atras oameni de profesii și vîrste diferite. Astfel, în urma ședințelor de lucru, tînărul Cezar Baltag a început să scrie poezii mai reușite. Valeriu Dombrovschi în nuvela „Socotitorul colectivei" se străduiește să înfățișeze lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii. Ionel Moga în nuvela „Prietenul meu" se ocupă de un tînăr muncitor care în anii democrației populare devine inginer. Dumitru Nan în „Noua bibliotecară" înfățișează un aspect al revoluției culturale.

La cercul literar „Orizonturi noi" succese au obținut de asemenea Ecaterina Nițescu, Elena Mustață, Maria Rodinciuc. In proză s-au mai distins lucrările „Moda" de Victoria Sanciuc; „Se poate" de mecanicul Ion Tureac, ca și schițele și reportajele ceferistului Ion Dumitru, vechi membru al cercului literar. Poezie izbutită au scris Floru Mihăescu, Ion Grigore, Mircea Nicolescu, O. Pîrvulescu, Aurel Iordache, Marin Stănescu, Ion Iancu, Tudor Diaconu și alții. Lucrări dramatice au dat tractoristul Gheorghe Dumitrescu, Nicoleta Ionescu, Ion Iancu și alții.

Cele mai bune lucrări au fost trimise la concursul regional de literatură.

De asemenea lucrările realizate vor fi trimise la Editura tineretului pentru almanahul tinerilor scriitori pe anul 1955.

ZIUA COPILULUI IN S.U.A.

A! Manifestație!.. Stop!

Desen de LERU

Întîlniri cu cititorii

Astăzi, joi 2 iunie, la ora 17,30, acad. Camil Petrescu se va întîlni cu cititorii săi la Librăria noastră nr. 1 din cal. Victoriei, cu prilejul apariției volumului II din „Un om între oameni".

Joi, 26 mai scriitorii Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Dan Deșliu și Nicolae Tăutu s-au întîlnit cu cititorii lor din Ministerul Afacerilor Interne.

In aceeași zi, Mihu Dragomir s-a întîlnit cu cititorii la căminul studențesc C.C.S.

Scriitorul Cicerone Theodorescu a avut în cursul săptămînii trecute două întîlniri cu cititorii: la clubul „Ștefan Gheorghiu" din calea Griviței cu elevii de la școlile din cartier și la Școala de fete Nr. 3 din strada Expresului nr. 1.

Decorarea scriitorului Aleksandr Korneiciuk cu Ordinul Lenin

Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S. a decorat cu Ordinul Lenin pe Aleksandr Korneiciuk cu prilejul împlinirii a 50 de ani, pentru merite deosebite în domeniul dezvoltării literaturii sovietice și pentru intensa sa activitate pe tărîm social și politic.

Note și comentarii

Discuție

Opinia publică urmărește cu interes discuțiile literare care prilejuiesc — atunci cînd sînt susținute — schimburi fructuoase de idei.

O asemenea discuție s-a deschis de curînd în coloanele revistei „Contemporanul" (care, de altfel — faptul trebuie salutat — acordă mai multă atenție, în ultimul număr, problemelor literare). Obiectul discuției: Dicționarul limbii literare romîne contemporane editat de Academia R.P.R.

Un articol interesant semnează prof. univ. Remus Răduleț.

Revista publică în josul textului un apel adresat scriitorilor, oamenilor de știință și cultură, prin care îi invită să ia cuvîntul la tribuna discuției.

D. Olmazu

Operativitate

Am avut prilejul acum vreo două zile să aflăm din cel mai recent jurnal de actualități al studioului „Alexandru Sahia" că în țara noastră s-a efectuat o reducere de prețuri.

Aceasta ne-a amintit de jurnalele despre sărbătorirea lui 1 Mai care ni se ofereau mai an la 7 Noiembrie și despre jurnalele închinate demonstrației din 7 Noiembrie care ni se înfățișau la 1 Mai.

De asemenea, ne-a amintit de jurnalele consacrate sărbătoririi zilei de 23 August, care ajungeau pe ecran la 30 Decembrie și despre jurnalele dedicate sărbătoririi lui 30 Decembrie, pe care le vedeam la 23 August.

Aceasta, însfîrșit, ne dă prilejul să nădăjduim că acuși-acuși, nu mai tîrziu de mîiezul lui Cuptor, vom fi încunoștințați prin jurnalul de actualități că la Varșovia a avut loc o conferință a statelor europene...

Nu s-ar putea spune că studioul de actualități suferă de... operativitate!

Mizeria scriitorilor din Germania lui Adenauer

In „republica federală" a lui Adenauer, situația scriitorilor este tragică.

„Uniunea scriitorilor" din München a publicat

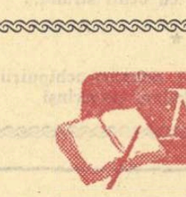

date impresionante despre mizeria scriitorilor, poeților, dramaturgilor din Germania occidentală.

In ancheta întreprinsă, a arătat că venitul lunar al unui scriitor din Germania occidentală este sub 200 mărci, cînd minimumul necesar existenței este de cel puțin 600 mărci.

Situația compozitorilor și a pictorilor este la fel cu cea a scriitorilor. Și ei trăiesc într-o neagră mizerie.

Ancheta nu s-a făcut printre debutanți sau diletanți, ci printre scriitori cu renume, cunoscuți și peste granițele Germaniei.

Raportul făcut de către „Uniunea scriitorilor" din München se ocupă de cazul unui autor renumit, istoric și filozof, care în anuarul scriitorilor din Germania este trecut cu 16 opere de valoare, de un renumit romancier și dramaturg-autor a numeroase romane și piese, — de cazul unui ziarist, eseist și critic de artă, a cărui ultimă lucrare a fost apreciată de presă ca fiind „cea mai frumoasă carte scrisă după război" și despre care se scrie în raport că: „locuiește într-o cămăruță întunecoasă, n-are palton, umblă cu haine în zdrențe și ghete găurite...".

Dacă situația scriitorilor consacrați este catastrofală — aceea a scriitorilor tineri, este deadreptul îngrozitoare. Ei nu au nici un fel de perspective.

Ca o urmare firească a cerințelor editorilor, în Germania occidentală au apărut o sumedenie de cărți „imitate" după de-

căzuta literatură americană. Ca să nu moară cu totul de foame, cîțiva scriitori mai slabi de inger s-au supus cererilor editorilor și totuși, nici această umilință nu a făcut să li se îndrepte situația mizerabilă, căci onorariile sînt sub orice nivel.

Limba în care au scris Goethe, Schiller, Kleist, Keller, Thomas Mann, etc. este trecută la „reformă" — și înlocuită cu o limbă germano-americanizată de cea mai indoelnică calitate.

Guvernul de la Bonn nu face nimic pentru a remedia această situație, fiindcă preocuparea lui principală nu este cultura ci tunurile!

Dinu Moisescu

Unde-i prezentul?

Din nou, promoția anului IV de studenți-actori și regizori ai Institutului de teatru „I. L. Caragiale", a apărut pe scenă în spectacolele de producție. Repertoriul ales în 1955 pentru producții impune, însă, cîteva considerații. Piesele alese pentru a fi jucate și puse în scenă de către studenți nu au ca singură menire aceea de a demonstra posibilitățile tinerilor artiști în momentul dat. Repertoriul acesta trebuie să constituie o poartă către drumul pe care, în teatru, viitorii actori îl vor parcurge, slujind interesele marilor mase, interesele construirii socialismului Dacă este limpede că literatura clasică reprezintă un mijloc important în opera de culturalizare și deci de înarmare ideologică a maselor, este indiscutabil că în viața teatrelor noastre trebuie să se acorde o atenție deosebită literaturii dramatice axate pe problematica actualității.

Se pare însă că acest considerent a fost nesocotit, într-o anumită măsură, de către cei care au alcătuit repertoriul de producție al absolvenților institutului.

Astfel, din patruzprezece piese și fragmente de piese, numai două („Mielul turbat" și „Mireasa desculță") sînt pe teme actuale.

Să nu merite, oare, prezentul nostru ceva mai mult?

Radu Georgescu

Rabat la crimă...

Cu cît „comicsurile" sînt mai pline de crime, cu atît ele sînt împinse să fie mai mult citite. Cu cît ele sînt mai citite, cu atît mai mari sînt veniturile editorilor și cu atît mai mult crește numărul criticilor în S.U.A. Cercul vicios capătă viteză, demența sanguinară ia proporții, alimentată de negustorii crimei scrise, care lansează teorii și îmbogățesc limbajul „literar". Mii și mii de școlari din America știu de pildă astăzi ce este acela un „necromicon". Oricare din ei îți va spune că un „necromicon" este o creatură care bea sînge și mănîncă numai carne de om. Ei îți pot spune de asemenea cum pot fi nimiciți acești vampiri „made in U.S.A." Foarte

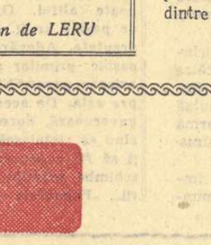

ușor: în timp ce un om cu un crucifix în mînă cîntă rugăciuni, un altul înjunghie vampirul cu un cuțit pe care i-l implîntă în inimă. „De ce o femeie își părăsește bărbatul?" Iți va răspunde tot cititorul de comicsuri, deși are numai 10-12 ani: „Ea este atrasă de o imensă gorilă neagră pe care e silită s-o urmeze".

Împotriva acestor aberații criminale în educația tinerei generații se găsesc și oameni care să ridice protestul lor. Unul dintre ei este doctorul Fedric Watham care de ani de zile duce o susținută campanie, cerînd ca legea să ocrotească pe copii de o astfel de lectură. E drept, în urma acestei campanii, s-a format o comisie care s-a pronunțat însă... că nu se pot lua măsuri coercitive împotriva comicsurilor. Tot ce s-a putut face a fost să se creeze de către editori (?!!) un comitet de autosupraveghere. Adică e pus hoțul să păzească bostănăria. Comitetul a elaborat un cod prin care editorii fac ceva rabat la crimele pe care trebuie să le conțină cărțile pentru tineret. Adică: „Nu se va arăta în aceste cărți un scaun electric sau o spînzurătoare. Dacă va trebui — stabilește codul — să prezentăm o spînzurătoare, trebuie arătată din spate o siluetă care atîrnă de un stîlp. O electrocutare trebuie făcută pe întuneric" (articolul 3).

„Nu va trebui să ardem de viu nici un om... Copiii mici nu trebuiesc uciși. In rare ocazii — nu prea des — poate fi cazul ca viața lor să fie amenințată. Atîta tot" (articolul 7).

Atîta tot...

G. Dinu

Întîlniri între scriitori și micii lor cititori

Cu prilejul Zilei internaționale a copilului, Uniunea scriitorilor din R.P.R. a organizat o serie de întîlniri între scriitori și copii.

La biblioteca nr. 19, poetul Mihai Beniuc a stat de vorbă și a citit versuri copiilor care l-au ascultat cu tot interesul și i-au pus o serie de întrebări, preocupîndu-i îndeosebi ce anume cărți se scrie pentru ei.

Simbătă 28 mai, la Casa scriitorilor, au citit versuri pentru copii, poeții Maria Banuș, Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Nina Cassian, Mioara Cremene, Eugen Frunză, Ștefan Iureș, Alfred Sperber, Cicerone Theodorescu și Tiberiu Utan.

La 1 iunie, la Librăria copiilor, poeta Maria Banuș a vorbit despre Ziua internațională a copilului, micilor cititori.

La Clubul sindicatului de artă și cinematografie, poeta Nina Cassian și Vladimir Colin s-au întîlnit cu copiii artiștilor din Capitală. Acesta din urmă s-a întîlnit și cu pionierii și școlarii din raionul Tudor Vladimirescu în sala „Baruch Berea" cărora le-a citit basmul „Prințesa adormită".

Copiilor muncitorilor de la Uzinele metalurgice „Mao Tze-dun" le-au citit versuri Nicolae Labiș și Sonia Larian.

Despre cartea sa „Furnicel", Sergiu Milorian a vorbit copiilor, strînși la biblioteca nr. 30, iar Sidonia Drăgușanu și Ștefan Tita au citit din lucrările lor copiilor la grădinița de copii nr. 4.

La Clubul fabricii „Filimon Sîrbu" s-au întîlnit cu micii cititori, Octav Pancu-Iași, Mioara Cremene și Mihail Stoian.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.

TG. MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 23 (65) - Joi 9 iunie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Pacea în ofensivă

Tribuna din Piața Victoriei, la care trebuiau să urce peste cîteva minute — așteptați de 300 mii de locuitori ai Bucureștiului — oaspeții iubiți din Uniunea Sovietică, tovarășii Hrușciov, Bulganin și Mikoian, precum și oaspeții din țările prietene, Ungaria și Cehoslovacia, era așezată în fața monumentului eroilor sovietici. Simbolică așezare! Sculpturile care alcătuiesc monumentul ce străjuiește piața ne amintesc nouă, mereu, de lupta și sacrificiul eroic al popoarelor sovietice care — în timpul celui de al doilea război mondial — au eliberat țara noastră și lumea întreagă de robia și chinul fascismului.

Cînd, în după-amiaza sîmbetei trecute, au suit la tribună conducătorii statului sovietic, întovărășiți de oaspeții din Ungaria și Cehoslovacia și de fruntașii partidului nostru, noi am aclamat în persoana lor ființa aceluiași mare popor care, astăzi, la zece ani de la sfîrșitul războiului cîștigat de milioanele de oameni întruchipați în piatra monumentului — luptă pentru eliberarea lumii întregi și a țării noastre de primejdia unui nou și pustiitor război.

Am salutat atuncea în persoana tovarășilor Hrușciov, Bulganin și Mikoian puternicul stat sovietic socialist care, alături de marea Chină, de țările de democrație populară și de toate popoarele iubitoare de pace desfășoară în ultima vreme o mare ofensivă a păcii pentru destinderea încordării internaționale, pentru coexistența pașnică a țărilor din întreaga lume, pentru dezvoltarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orînduire socială și politică.

Am salutat atunci în persoana oaspeților iubiți puternicul stat sovietic socialist, care depune eforturi uriașe pentru a paraliza mîna atîțătorilor la un război atomic, a risipi norii ce plutesc deasupra omenirii, a ne asigura viața, libertatea, liniștea, siguranța zilei de mîine, posibilitatea de a ne bucura de satisfacțiile unui trai îndestulat și creator.

Intr-o vreme cînd la sute și mii de kilometri de granițele țării noastre, generali barbari pun tunurile în bătaie, conducătorii Uniunii Sovietice ne apar asemenea unor generali ai păcii care luptă cu o imensă voință, energie și fermitate să astupe gurile tunurilor ucigașe.

Uralele care acopereau Piața Victoriei în însorita după-amiază de sîmbătă erau adresate, în semn de profundă mulțumire, recunoștință și încredere, unor generali care au cucerit victorii strălucite în cadrul marii ofensive a păcii.

Victorie a păcii a fost — ca să ne mărginim la evenimentele petrecute în ultimele luni doar — conferința de la Bandung, unde — sub privirile uluite ale colonialiștilor obișnuiți altădată să nu li se iasă din voie de către cei supuși — împuterniciții a cîtorva sute de milioane de oameni din țările Asiei și Africii, în frunte cu marea Chină și India, s-au adunat la un loc, pentru prima oară în istoria acestor neamuri, și au ajuns la hotărîrea să se împotrivească planurilor de război ale puterilor imperialiste, să contribuie la destinderea încordării internaționale și să militeze cu fermitate pentru asigurarea libertății și independenței lor naționale. Vremea cînd cercurile imperialiste se puteau bizui pe țările Asiei în planurile lor de agresiune și cotropire, a trecut de mult; Asia devine, pe zi ce trece, un continent al păcii.

Victorie a păcii este și încheierea din inițiativa guvernului sovietic a tratatului de stat cu Austria, țară care s-a angajat să păstreze neutralitate, colaborînd cu toate statele, indiferent de orînduirea lor socială și neparticipînd la nici un fel de alianță militară. Potrivit tratatului de stat, toate forțele de ocupație vor fi retrase. Desigur, cercurile agresive americane nu sînt încîntate, se pare, de faptul că sînt obligate să lichideze bazele militare agresive, școlile de spionaj și diversiune, centrele propagandistice pe care le organizaseră ani de-a rîndul străduindu-se să transforme Austria într-un avantpost antisovietic.

Victorie a păcii, de o excepțională însemnătate, este încheierea, de curînd, a tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală la Varșovia și care a intrat în vigoare de cîteva zile. Aplicarea în viață a prevederilor tratatului este menită să asigure țările lagărului păcii și socialismului împotriva oricăror eventualități.

Tratatul este menit, de asemenea, să calmeze nervii surescitați ai războinicilor de peste Ocean, să le atragă atenția s-o lase mai domol cu „politica de pe poziții de forță", să stimuleze activitatea intelectuală a reprezentanților lucizi ai cercurilor influente din S. U. A și țările occidentale, să informeze pe cei în cauză, limpede și precis, că în caz de respingere a limbajului pașnic, lagărul păcii și socialismului va ști să utilizeze și alt vocabular, mai puțin agreabil.

Tratatul ne dă nouă sentimentul puterii, calmului și încrederii. Țările legate prin tratatul de la Varșovia constituie o forță cu neputință de învins.

In sfîrșit, o victorie de seamă a păcii o constituie tratativele de la Belgrad dintre delegațiile guvernamentale ale U.R.S.S. și R.P.F. Iugoslavia. Declarația celor două guverne consfințește faptul că, în cursul tratativelor, s-a ajuns la un acord cuprinzînd principalele probleme ale situației internaționale și ale relațiilor politice, economice și culturale dintre cele două țări. Ținînd seama de faptul că în ultimii ani s-a produs o tulburare serioasă în relațiile dintre ele, ceea ce a dăunat atît celor două părți interesate cît și colaborării internaționale, guvernele U.R.S.S. și R.P.F.I. și-au exprimat hotărîrea de a dezvolta relațiile lor viitoare în spiritul colaborării prietenești. Vorbind despre însemnătatea mondială a tratativelor sovieto-iugoslave și a rezultatelor lor, tovarășul Hrușciov a subliniat în cuvîntarea rostită la București, că „deplina normalizare a relațiilor dintre Uniunea Sovietică și Iugoslavia are o uriașă importanță nu numai pentru U.R.S.S. și Iugoslavia, ci și pentru celelalte popoare iubitoare de pace, pentru întărirea păcii în lumea întreagă. Tratativele sovieto-iugoslave și rezultatele lor constituie o nouă contribuție la cauza slăbirii încordării internaționale și vor avea un rol important în stăvilirea forțelor agresiunii, în întărirea păcii în lumea întreagă".

Poporul romîn, care — împreună cu popoarele iubitoare de pace din lumea întreagă — primește cu satisfacție toate măsurile menite să contribuie la destinderea între popoare, și-a exprimat deplina adeziune la declarația sovieto-iugoslavă și la concluziile ce decurg din ea. Dînd glas sentimentelor de care este animat poporul nostru, în aceste momente, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „Poporul romîn, care are străvechi legături de prietenie cu poporul iugoslav, se bucură de fiecare pas nou pe calea îmbunătățirii relațiilor dintre Republica Populară Romînă și Republica Populară Federativă Iugoslavia. Guvernul Republicii Populare Romîne este hotărît să aducă contribuția sa continuă la normalizarea și dezvoltarea relațiilor de prietenie, bună vecinătate și colaborare cu Republica Populară Federativă Iugoslavia".

Sentimentul acesta de satisfacție este comun tuturor țărilor de democrație populară. Cele două comunicate — comunicatul cu privire la vizita delegației guvernamentale a U.R.S.S. în R. P. Bulgaria, în care se indică, între altele, că „colaborarea prietenească a Uniunii Sovietice și Bulgariei cu Iugoslavia va contribui la îmbunătățirea relațiilor Bulgariei, precum și ale Uniunii Sovietice cu țări vecine cu ele, ca Grecia și Turcia", — precum și comunicatul despre vizita delegației guvernamentale a Uniunii Sovietice în R.P. Romînă, oglindesc deplina unitate a statelor participante la întrevederi în toate problemele internaționale, privind interesele acestor țări, satisfacția dată de colaborarea prietenească realizată între U.R.S.S. și Iugoslavia și convingerea că între aceste țări și Iugoslavia se va ajunge la o colaborare prietenească în interesul întăririi continue a cauzei păcii și socialismului.

Sentimentul acesta de satisfacție este caracteristic întregii opinii publice mondiale, iubitoare de pace.

Sentimentul acesta este străin numai acelor cercuri cărora ideea păcii nu le provoacă, de regulă, nici un fel de entuziasm.

Era de așteptat o asemenea reacție. Era de așteptat. Și faptul că în adevăr reacția s-a vădit a fi conform presupunerilor, nu face decît să confirme, cu deosebită putere de convingere, greutatea excepțională, imposibil de apreciat la întreaga ei valoare, a declarației sovieto-iugoslave.

Presa americană relatează că acordul de la Belgrad i-a adus pe funcționarii departamentului de stat într-o stare de „consternare sumbră". E bine deci.

Cunoscutul senator republican și războinic Knowland a declarat că tratativele sovieto-iugoslave au constituit „o serioasă lovitură" pentru S.U.A. și aliații lor. E bine deci.

Iar „experții de la Washington sînt alarmați de faptul că Moscova și Belgradul sînt totuși prieteni". Alarmați? Perfect just. Să fie în adevăr alarmați. Pacea fiind în mîini sigure.

K. SIMONOV

Păpușa

Păpușa din mașină-am scos-o noi!
Să scape ei (războiul e de vină!)
Trei ofițeri, bărbați „viteji", „de soi",
Fugiseră, lăsînd-o în mașină.

Cu-o ațișoară prinsă după gît,
Fără nădejde că-ar putea s-o șteargă,
Privea tranșeele distruse, tremurînd
— In chimonoul ei subțire,—ca o vargă.

I-am luat prizonieri pe inamici
Scoțîndu-i de sub bîrne și cenușă.
— Și-ar fi lăsat femeia-n cîmp, aici,
Ca pe această jalnică păpușă.

Cînd spaima și înfrîngerea de-atunci
Și-a dușmanilor fugă-mi vin în minte,
Eu nu văd pînlii de obuze-adînci,
În care zac răniții ca-n morminte,

Ci părul strîns la ceafă într-un nod,
Și ochii oblici, rochia ușoară,
— La geamul spart, în frig, atîta văd:
Păpușa atîrnînd de-o ațișoară.

In romînește de
Virgil Teodorescu

IN ACEST NUMĂR:

AL. PHILIPPIDE: „Suflete moarte" într-o nouă versiune romînească
A. E. BACONSKY: „Lucrări și anotimpuri sau mișcarea de revoluție" (versuri)
M. NOVICOV: „Furtunile vieții și paratrăznete literare"
GHEORGHE DINU: „Tinerețea Moldovei"
IOACHIM BOTEZ: „Ce apă fuse asta?"

Vajnicii republicani din Congresul american au grijă de istoria Romîniei.

Desen de PERAHIM 1955

Dicționarul limbii romîne literare contemporane

Actul de constituire a fostei Academii Romîne — adică „Regulamentul pentru formarea Societății literare romîne" decretat la 1 aprilie 1866 de către locotenența domnească a Principatelor Romîne — îi fixa următoarele trei „misiuni speciale: a) de a determina ortografia limbii romîne; b) de a elabora gramatica limbii romîne; c) de a începe și de a realiza lucrarea dicționarului romîn".

In nici una din aceste trei misiuni, fosta Academie n-a putut izbuti.

Orientarea antipopulară a culturii în genere, concepția idealistă și formalistă despre limbă, poziția latinizantă și etimologistă, au constituit o linie moartă pentru activitatea supremului for științific.

Ortografia vremii era încîlcită, artificială, plină de dificultăți, greu accesibilă. Chiar Odobescu, autorul celebrului **Prandiului academicu**, folosea o ortografie plină de complicații obositoare. Cînd deschizi astăzi ediția apărută în 1874 din **Pseudo-kinygetikos**, ești surprins de amprenta etimologistă. Nu mai departe decît în „Coprins", te izbesc modalități ortografice ca acestea: „D'așu sci și eu côtă soria reposatul Lessing!", „Dușmănia litterară seu effecte intuitive și anachronistice ale Chambertinului...". „Tyrolesă ţoră accompaniamentu de musică". „Côte se potu întempla unui némțu déca nu pricepe românesce".

Ortografia noastră a orbecăit în etimologism pînă la reforma din 1932, care n-a putut totuși scutura scrierea limbii romîne de un șir de inadvertențe, printre care dubla transcriere a lui î și păstrarea lui u final la un număr de cuvinte care, în rostire, îl pierduseră de mult.

Dar ceea ce marca mai bine decît orice carența fostei Academii, în epoca respectivă, era faptul că ea nu reușise a-și impune normele nici măcar în rîndurile propriilor ei membri. Al. Philippide avea ortografia lui; N. Iorga avea și el una; O. Densușianu alta. Scriitorii, marile reviste, presa aveau ortografii care, mai mult sau mai puțin, se deosebeau de ortografia oficială. „Viața romînească" cu scriitorii grupați în jurul ei, în frunte cu M. Sadoveanu, practica o ortografie proprie, în bună măsură apropiată de cea actuală.

Nu mai trebuie demonstrat care era originea acestei stări de lucruri. Structura și orientarea fostei Academii nu puteau fi altele decît cele pe care i le impusese regimul burghezo-moșieresc. Tinctura latinistă era una din formele reacționare care domina știința istorică și lingvistica romînească. Etimologismul era expresia politicii antipopulare a Academiei, a concepției ei idealiste și formaliste despre cultură. In loc de a căuta modalitățile cele mai accesibile pentru o cît mai largă răspîndire a culturii în popor, — răspîndire de neconceput fără alfabetizarea întregii populații și fără o ortografie fonetică, simplă, accesibilă, — înaltul for își oferea voluptăți de mandarini, susținînd un complex de reguli ortografice pline de dificultăți.

Gramatica lui Timotei Cipariu, publicată de Academie în anii 1869 și 1877, a constituit un eșec complet al celei de a doua „misiuni speciale". Lucrarea s-a dovedit dintru început perfect inutilizabilă, din cauza aceluiași păcat originar: latinismul.

Cît despre dicționar, fătul academic s-a născut mort, sub forma unui avorton monstruos, care sperie chiar de la titlu: **A. T. Laurianu și I. C. Massimu, Dicționarulu limb'ei romane. Tomu I: A—H; tomu II (Collaboratori Iosefu Hodosiu și G. Baritiu): I—Z; tomu III: Glossariu care coprinde vorbele d'in limb'a romana straine prin originea sau form'a loru, cumu și celle de origine indouiosa. București, 1873—1876.**

Așa arăta monstrul pe deasupra. Pe dinăuntru, el oferea un adevărat caz de patologie filologică. Acolo unde ilustrii autori pretindeau că prezintă adevărata limbă romînă, — în primele două tomuri, — era greu s-o descoperi sub zorzoanele etimologiste. O găseai, în schimb, în tomul III, — în glosar, — unde erau întemnițate un mare număr de cuvinte vii, integrate organic în limba noastră, dar condamnate la moarte pentru că nu erau de origine latină sau erau **indouiosa**. Din fericire, această tentativă de asasinat academic s-a consumat doar în rafturile unor biblioteci oficiale, unde tomurile respective au rămas ca o curiozitate pentru distracția generațiilor, așa cum unii avortoni monstruoși sînt ținuți în spirt, care le asigură o nemurire de borcan cu etichetă.

Poate că o asemenea consacrare ar mai fi întîrziat dacă, în 1870, A. de Cihac n-ar fi publicat — la Frankfurt pe Main — **Dictionnaire d'étymologie daco-romane. Tome I-er: Eléments latins, comparés avec les autres langues romanes**; iar în 1879, tomul II: **Eléments slaves, magyars, turcs, grecs-modernes et albanais.** Această lucrare a venit ca un adevărat duș rece peste capul înfierbîntat al ilustrilor noștri academicieni. Făcînd statistica celor 5.765 cuvinte pe care le putuse înregistra în dicționar, Cihac demonstra că elementele latine reprezintă abia o cincime din vocabularul limbii romîne, restul fiind reprezentat de cele slave (2 cincimi) și apoi de cele turcești, maghiare, neogrecești și albaneze. Aceasta nu-l împiedica pe autor să observe că gramatica este „cu excepția cîtorva particularități traco-illire, esențial latină", iar că vocabularul e „latin ca fond". Statistica aceasta a generalizat un uragan de proteste în Olimpul latinist, dar ea a slujit lui Hașdeu să elaboreze (în **Cuvente den betrani**, 1881, vol. III, partea I) celebra lui teorie a circulației cuvintelor.

Demonstrația lui Cihac și Hașdeu a dat latinismului lovitura de grație. Academia a trebuit să încredințeze sarcina elaborării noului dicționar lui Hașdeu. Dar proporțiile utopice ale lucrării au făcut ca din **Etymologicum Magnum Romaniae** să nu poată apărea decît 3 volume (cuprinzînd litera A și din B pînă la bărbat). Al. Philippide, căruia i s-a dat sarcina în 1897, deși a reușit să strîngă un vast material, a trebuit să renunțe și el în fața acelorași dificultăți izvorîte din neputința de a-și domina concepția excesiv de multilaterală, practic greu realizabilă, a lucrării.

Experiența Hașdeu-Philippide totalizase 22 de ani. Insă neputința fostei Academii avea să se prelungească încă 38 de ani, prin Sextil Pușcariu. Acesta n-a putut da publicității decît cuvintele cu literele A—C și F—L (pînă la **lojniță**). Prefața primului volum al **Dicționarului limbii romîne**, între altele, un exemplu de ploconeală față de „înaltul protector" prusac care, printre alte prerogative, își arogase și pe acela de proteguitor al limbii romîne pe care nu se sfia s-o stilcească periodic de la tribuna supremului for, în aplauzele solemne ale ilustrelor spinări încovoiate. Prefața volumului II menționează, în schimb, că lipsa de fonduri a creat colectivului grele dificultăți, care n-au putut fi învinse nici chiar prin colecta publică — inițiată în 1926.

Dar chiar de-ar fi ieșit de sub teascuri și celelalte litere, lucrarea aceasta n-ar fi putut corespunde nici pe departe scopului unui dicționar explicativ și totodată normativ, care să fie la îndemîna maselor largi și care să contribuie activ la promovarea limbii noastre literare în perspectiva unei limbi cît mai corecte și a unei desăvîrșite unități lingvistice. Fosta Academie nu se putuse desprinde din ceea ce-i fusese structural: concepția **dicționarului-inventar**. Intr-o asemenea concepție prevala punctul de vedere istoric, originea cuvintelor și conjunctura lor fiind tratate obiectivist, cu implicații de cosmopolitism și sovinism. Inecat într-un noian de citate și explicații fără utilitate practică, rătăcind pe hățișuri care de care mai încurcate, tintind să fie de toate — și explicativ, și etimologic, și istoric, și dialectal — fostul dicționar nu era tocmai ce trebuia: un dicționar al limbii literare contemporane, al limbii actuale, care să nu cultive cuvîntul în sine, ci să dea explicația cea mai justă și să constituie o indicație normativă.

Primul volum al **Dicționarului limbii romîne literare contemporane** (întocmit sub îndrumarea secției a VI-a de știința limbii, literatură și arte a Academiei R.P.R., de Institutele de lingvistică din București și Cluj) răspunde, în linii mari, acestei cerințe.

El apare după reforma ortografiei din 1953 care, chiar dacă n-a reușit să preîntîmpine toate dificultățile, oferă însă o scriere mai conformă cu principiul fonetic, mai simplă, cu mai puține inconsecvențe, mai unitară. Micul **dicționar ortografic**, deși cu un număr de cuvinte prea redus și cu unele imprecizii, constituie un normativ practic, la îndemîna oricui, de la poetul consacrat pînă la dactilografă.

Un pronunțat caracter normativ — pe lîngă cel descriptiv — îl are și **Gramatica limbii romîne**, apărută în cursul anului trecut. Ea dă acel temei științific absolut necesar pentru însușirea și răspîndirea formei corecte morfologice și sintactice.

Reforma ortografiei și gramatica științifică a limbii noastre corespund primelor două „misiuni speciale" încredințate fostei Academii, acum aproape nouăzeci de ani. In regimul de democrație populară, realizarea lor a durat mai puțin de un deceniu.

Dicționarul reprezintă, însă, realizarea cea mai complexă a lingvisticii noastre. El întruchipează justa ei orientare, maturitatea și eficiența ei. Volumul II se află sub tipar, iar al III-lea și al IV-lea sînt în faza reviziei finale, pentru a putea apare în cursul anului 1956. In sfîrșit, avem un dicționar științific al limbii naționale! Evenimentul merită a fi salutat fără nici un fel de rețineri. E o mare faptă de cultură pe care cele 23.500 exemplare ale primului tiraj o înscriu printre victoriile cele mai de seamă ale revoluției noastre culturale.

Contribuția unei asemenea lucrări la opera de unificare a limbii naționale nu poate fi estimată. Ea devine un instrument de lucru în mîna scriitorului, a omului de știință, a publicistului, a profesorului, a studentului. Ea este accesibilă și maselor largi. Conceput să îmbrățișeze toate domeniile de cultură pe care le îmbracă limba literară (deci nu numai beletristica, ci și știința, ideologia, politica, administrația etc.), dicționarul e prin el însuși un factor de cultură. Ca atare, se cuvine a ne întreba

George Ivașcu

(Continuare în pag. 4-a)

DESPRE ȘOLOHOV

ILLÉS BÉLA

În noiembrie 1927, Uniunea Sovietică sărbătorea cea de a zecea aniversare a existenței sale. La Moscova s-au strîns mulți scriitori străini. Alexandr Serafimovici, autorul „Torentului de fier", unul din cei mai mari scriitori ai Uniunii Sovietice, pe atunci trecut de șaizeci de ani, a dat o masă în cinstea scriitorilor străini. Eram în total vreo treizeci. Printre noi: Dreiser, Barbusse, Becher... In timpul mesei apăru în ușă omul de serviciu:

— Tovarășe Serafimovici, un tînăr necunoscut ar vrea să vă vorbească.

— Trage un scaun lîngă masă și adu un pahar curat!

După un minut, intră în cameră un tînăr în jurul vîrstei de douăzeci de ani, îmbrăcat în niște haine roase, slab, palid la față și foarte timid. Sub braț — un manuscris uriaș. Unora dintre noi, care lucram la edituri sau în redacții de reviste, ne rămase dumicatul în gît. Doar bătrînul Serafimovici își păstră sîngele rece.

— Stai jos, fiule, mănîncă și bea, pe urmă om sta de vorbă.

Tînărul se așeză cu timiditate pe un colț de scaun și servi o porție păsărească din talerul care i se puse în față. Să bea refuză cu desăvîrșire. Manuscrisul și l-a așezat în așa fel încît să-și poată pune picioarele pe el, ca nu cumva să dispară. Celor mai mulți dintre noi ni s-a părut o figură ciudată.

După cînă, se apropie de Serafimovici:

— Alexandr Serafimovici, dumneavoastră sînteți cazac. Și eu sînt tot cazac. Se spune că sînteți un om bun. Iar eu sînt un om foarte nenorocit. Ajutați-mă....

— Cum aș putea să te ajut, dragă fiule?

— N-am ce ascunde — am scris un roman. Și-a ieșit așa de mare că nimeni nu vrea să-l citească. Dumneavoastră sînteți redactorul revistei „Okteabr" și dacă dumneavoastră ați vrea..

Serafimovici încă își păstra sîngele rece.

— Fie — spuse — îl voi citi. In două luni cred că-l dau gata...

Timid, tînărul își exprimă cu stîngăcie mulțumirile.

Cam după trei săptămîni, nora lui Serafimovici telefonă:

— Sînteți liber diseară? Dacă sînteți, tata vă roagă să luați masa la noi. Veniți negreșit! O să fie o masă interesantă.

Și de astădată Serafimovici avea mulți oaspeți. Scriitori ruși, ucraineni, caucazieni și străini, care trăiau la Moscova. Printre oaspeți, era prezent și tînărul acela slăbuț, blond, care ne speriase prima oară cu manuscrisul său voluminos. Nu mai purta haine uzate, ci un frumos costum căzăcesc. In straiele căzărești, parcă nici nu mai părea timid și parcă nici fața nu-i mai era atît de palidă.

In timpul cinei, Serafimovici se ridică și cu o cupă mare de vin în mînă, începu:

— Omul în vîrstă vede un dușman în fiecare tînăr. Cel puțin așa simt eu și așa și spun: la scriitori e socotit dușman fiecare scriitor mai capabil ca el. Eu pînă acum doar pentru un om am nutrit o astfel de „dușmănie" dublă: pentru Fadeev, care e mai tînăr cu treizeci și cinci de ani și e mai bun scriitor ca mine. Acum însă am un nou adversar. Un băiat, mai tînăr cu peste patruzeci de ani și, vă dau cuvîntul, de o sută de ori mai talentat ca mine. Numele nu i-l cunoașteți încă nici unul, dar peste un an o să-l cunoască întreaga Uniune Sovietică și nu dau nici zece ani și va fi cunoscut în întreaga lume. Pentru că Mihail Șolohov dintr-un asemenea material este plămădit.

Serafimovici l-a lăudat îndelung pe autorul „Donului liniștit". Manuscrisul de care ne-am speriat așa grozav, alcătuia primele două volume din „Pe Donul liniștit".

— Scumpului nostru popor sovietic îi doresc mulți scriitori ca noul și tînărul nostru prieten, Mihail Șolohov — încheie Serafimovici — și pentru mine, mulți dușmani dintr-ăștia!

Peste un an, Mihail Șolohov a fost cunoscut și iubit de întreaga Uniune Sovietică. După numai cinci ani, „Pe Donul liniștit" apăruse în peste treizeci de limbi. Și unde a apărut, pretutindeni a adus cinste și glorie literaturii sovietice.

Dacă cineva îi amintea lui Serafimovici de seara aceea, cu un surîs șiret, el răspundea:

— Poate că sînt un scriitor prost și bătrîn, un om nesuferit, dar dacă mă făceam profet, de bună seamă că aș fi avut mari succese. Și dacă ne gîndim bine, nici nu-i o meserie de lepădat.

Mihail Șolohov sărbătorit la Moscova, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la nașterea lui

LI-TAI-PE

Pavilionul de porcelan

Pavilionul verde, înalt, de porcelan
Lucea superb, departe, pe lacul diafan.
Ducea pînă la dînsul un pod ușor, de jad
Intins ca blana moale a tigrului vărgat.

Acolo, în tăcere, în nopțile tîrzii,
Ședeau cîțiva prieteni, în mantii aurii.
Tăcuți ședeau acolo prietenii aceștí;
Din cînd în cînd, pe gînduri, sorbeau adînc din cești.

Grăiau încet. Arare. Cu gura ca de lut.
Să nu trezească noaptea cu glasul lor scăzut.
Tăceau apoi, pe gînduri, prietenii aceștí.
Se înclinau spre masă, cînd beau adînc din cești.

★

Și se vedea-n adîncul acela diafan
Răsfrînt, pavilionul înalt de porcelan.
Și se vedeau adesea răsfrînți în limpezimi,
Cum beau cîțiva prieteni acolo-n adîncimi.

Traducere liberă din limba chineză de
Eusebiu Camilar

„Suflete moarte" într-o nouă traducere românească

Gogol a început să lucreze la „Suflete moarte" în 1835, cînd avea douăzeci și șase de ani. La data aceea scrisese deja o bună parte din povestirile și nuvelele lui și în anul în care își începe romanul el dă la iveală și marea lui comedie satirică „Revizorul". Gogol deci, la o vîrstă la care alți scriitori de abia își scriu cele dintîi opere, este în plină maturitate.

Gogol a lucrat cîțiva ani la „Suflete moarte", între 1835 și 1841. Au fost anii în care el a plecat din Rusia și a stat mai întîi în Elveția, apoi la Paris și la Roma. Într-o scrisoare din Elveția către Jukovski, Gogol spune: „M-am apucat de „Suflete moarte" pe care l-am început la Petersburg. M-am chibzuit bine tot planul și acum mi-l urmez liniștit ca pe o cronică... Dacă izbutesc să realizez această operă așa cum trebuie, atunci... ce subiect mare și original va fi! Cîtă varietate! Toată Rusia va apare în această operă!..."

Așadar, o cronică a vieții rusești de pe vremea lui — asta voia Gogol să facă în „Suflete moarte". Din ceea ce el a adus la bun sfîrșit din romanul lui, adică volumul întîi pe care-l publică în 1841, și din cele cîteva fragmente din volumul al doilea, care au rămas, vedem că această cronică este satirică și că nu „toată Rusia apare" în ea. Apare numai boerimea provincială. Gherțen, la publicarea volumului întîi, scria: „După „Revizorul" Gogol și-a întors privirea spre moșierimea nobilă și a expus în văzul tuturora această lume necunoscută, refractă în cuise, departe de drumurile și de orașele mari și îngropată în străfundurile satelor, această Rusie a micilor nobili care, cu toate că duc o viață tăcută și par să fie complet absorbiți de grija față de pămînturile lor, ascund totuși o corupție adîncă. Mulțumită lui Gogol, i-am văzut în sfîrșit ieșind din castelele și conacurile lor, fără mască și fără podoabe, pururea beți și îmbuibați: sclavi fără demnitate ai puterii și tirani fără cruțare față de iobagii lor, storcînd vlaga și sugînd sîngele poporului cu aceeași naivitate cu care copilul suge sînul mamei sale".

Gogol a găsit pentru descrierea acestor oameni un subiect ingenios și original. Cicikov, un fost funcționar vamal, a fost dat afară din slujbă pentru matrapazlîcuri, dar a avut prevederea să-și pună de o parte un mic capital. Cicikov are spirit de afaceri și o imaginație bogată în tertipuri. Pentru asemenea oameni, ce-i mai potrivit decît samsarlîcul? Printre alte treburi, Cicikov primește și însărcinarea de a stărui pentru amanetarea cît mai multe suflete de țărani la consiliul de tutelă. Acest consiliu de tutelă era o instituție de credit hipotecar financiar. Moșierii care aveau nevoie de bani, ipotecau aici țărani — suflete — cum li se zicea. Fiecare moșier avea un catastif numit formular de revizie, în care erau trecute numele țăranilor. La cîțiva ani odată, autoritățile de stat făceau un recensămînt al țăranilor, al sufletelor. Între un recensămînt și altul, o parte din sufletele acestea mureau. Dar pînă la facerea unor noi formulare de revizie, adică pînă la următorul recensămînt, moartea lor nu era confirmată oficial. Aceste suflete moarte figurau în catastiful moșierului ca vii, și numai el știa, din însemnările lui personale, care din țărani mai trăiesc și care au murit. Și atunci, ce-i dă prin cap lui Cicikov?

„Dacă pînă la înaintarea unor noi formulare de revizie aș cumpăra pe unii dintre cei care au murit, dacă aș cumpăra, să zicem, o mie de suflete și după aceea le-aș ipoteca la consiliul de tutelă și consiliul de tutelă mi-ar da cîte două sute de ruble de suflet, iată-mă cu un capital de două sute de mii de ruble! Acum e vremea potrivită: de curînd a fost o epidemie. Slavă domnului, au murit oameni destui! Moșierii au mai pierdut la cărți, au dus-o în chefuri și au ajuns la sapă de lemn; toată lumea s-a cărat la Petersburg, după slujbe; moșiile sînt părăsite, gospodăriile la întîmplare, birurile se plătesc din an în an tot mai greu încît ori și cine mi-ar ceda bucuros acești țărani morți, numai să nu mai plătească bir pentru ei... E drept că eu n-am pămînt, și fără pămînt nu poți să cumperi nici să hipotechezi, dar am să-i cumpăr în vederea strămutării. Acum, în gubernille Taurida și Herson pămîntul se dă de pomană, numai să-l populezi. Îi strămut pe toți acolo!" „Cicikov purcese la realizarea planului chibzuit. Sub cuvînt

NOTE DE LECTURĂ

că vrea să aleagă un loc unde să se statornicească, el se gîndi să viziteze unele colțuri ale țării și mai ales acelea care avuseseră mai mult de suferit de pe urma nenorocirilor, a recoltelor proaste, a mortalității și a atîtor altele, într-un cuvînt, ținuturile unde ar fi putut să cumpere mai ușor și mai ieftin țăranii de care avea nevoie".

Desen de A. LAPTEV

Explicația aceasta o dă autorul așa cum și trebuie, potrivit unui bun meșteșug literar, abia la urmă de tot, la sfîrșitul volumului. Cititorul l-a însoțit pe Cicikov în călătoria lui și s-a mirat toată vremea împreună cu mușierii la care a poposit el și s-a întrebat mereu, împreună cu aceștia, de ce i-or fi trebuind lui Cicikov suflete moarte și la ce o fi slujind această treabă ciudată și fără rost? Dar curiozitatea cititorului nu este atîtată întruna numai de această întrebare. Interesul adînc al cărții stă mai ales în chipurile de oameni pe care îi întîlnește Cicikov în călătoria lui. O sumedenie și de tot felul — și numai într-o privință asemănători: toți sînt niște lepădături morale și niște netrebnici: nu e nimeni om de treabă dintre ei.

În „Suflete moarte" s-a adunat toată „menajeria nărăvurilor rele" care mișunau în societatea Rusiei țariste. Fiecare dintre personajele principale ale romanului se caracterizează printr-o trăsătură urîtă și josnică. Iată-l de exemplu, pe Sobakevici, moșier lacom și zgîrcit, morocănos și bădăran, care și fizicește e respingător: „Privindu-l pe Sobakevici pe sub sprîncene, lui Cicikov i se păru că aduce mult cu un urs de statură mijlocie. Pentru accentuarea asemănării, stăpînul casei mai purta și un frac de culoare adecvată, cu mîneci lungi, pantaloni lungi și mai mergea și legănat, ceea ce-l făcea să te calce adesea pe picioare. Fața-i era aprinsă ca un ban de aramă nou. Ținea capul mai mult aplecat, nu-și mișca gîtul deloc, și din pricina asta rareori se uita la cel cu care sta de vorbă, privind mai totdeauna înspre colțul sobei sau la ușă".

Iat-o și pe Korobocika, una din acele bătrîne mici moșierese care, cu capul plecat puțin într-o parte, se tot plîng că pămîntul nu rodește și că pierd — ceea ce nu le împiedică să-și umple încet-încet cu parale săculețele de pînză groasă din sertarele scrinurilor". Cu ea Cicikov are multă bătaie de cap. Dialogul dintre ei amîndoi, în timp ce el caută s-o convingă să-i vîndă suflete moarte, e de tot hazul: — Trece-mi-i mie, Nastasia Petrovna! — Pe cine, tîlcuțule? — Păi pe toți ăștia care au murit. — Păi cum să ți-i trec? — Păi așa cum se trece. Mi-i cedezi. Sau, poate, mi-i vinzi. Îți dau bani pe ei. — Dar cum vine asta, că nu m-ajută capul? Nu cumva vrei să-i dezgropi din pămînt? Cicikov văzu că bătrîna se duse cu mintea prea departe și că era nevoie s-o lămurească. Îi explică în cîteva cuvinte că cedarea sau vînzarea va fi numai pe hîrtie și că sufletele vor fi trecute ca vii. — Dar ce-ai să faci cu ei? întrebă, holbind ochii bătrîna — Asta e treaba mea. — Păi, doar îs morți. — Dar cine zice că-s vii? Tocmai d-aia ai pagubă, că-s morți: plătești pentru ei. Dar acum eu te scutesc și de bătaie de cap și de plată. Pricepi? Nu numai că te scutesc, dar îți mai dau și cincisprezece ruble. Ei, acum e limpede? — Zău, nu știu, zise stăpîna casei tărăgănat. Vezi că n-am mai vîndut niciodată morți. — Cred și eu! Ar fi mirosit de la o poștă a minune să mai fi vîndut cuiva așa marfă. Sau crezi, poate, că mai sînt buni la ceva? — Nu, asta nu cred. La ce să mai fie buni? Dar ce mă încurcă pe mine, e tocmai asta, că sînt morți. Zău, mi-i frică, e doar întîia oară. Să n-am vreo pagubă cumva. Poate că-d-ta mă păcălești și — nu știu — poate că fac mai mult...".

Cu aceeași precizie psihologică și cu aceeași vigoare comică sînt înfățișați și ceilalți moșieri cu care are de-a face Cicikov: Nozdriov, beției cartofor, zurbagiu și flecar; Manilov, trîntor sentimental, cu o limbuție de pușlama dulcioasă; Pliușkin, ros de boala zgîrceniei, chiar cînd ia o bucată de hîrtie și vrea să scrie ceva: „Luînd pana în mînă întoarse sfertul de coală de hîrtie în toate felurile, întrebîndu-se dacă n-ar putea să rupă jumătate din ea, dar în cele din urmă se încredință că nu-i chip. Vîrînd pana într-o călimară cu un lichid mucegăit și cu o puzderie de muște la fund, începu să scrie, așternînd niște slove care semănau cu notele muzicale; stăpînind mereu mișcarea minii care încerca să se lăbărțeze pe toată hîrtia, înghesui cu zgîrcenie rîndul unul într-altul, gîndindu-se cu o părere de rău că va rămîne totuși prea mult loc gol".

Exagerarea comică nu ajunge niciodată la absurd. Omul acesta este perfect verosimil, fiindcă are personalitate, și nu reprezintă zgîrcenia, ci un zgîrcit cu apucăturile lui proprii, care îl deosebesc de alți zgîrciți, avînd totuși și toate trăsăturile caracteristice zgîrcitului în genere.

Impresia aceasta de lucru văzut și trăit o dă tot volumul întîi al romanului lui Gogol. În volumul al doilea scriitorul își propusese să descrie și figuri de oameni de treabă, inimoși, însuflețiți de sentimente înalte și frumoase. Gogol a scris o bună parte din acest al doilea volum, dar căzînd într-o stare de întunerec a minții, a zvîrlit în foc, cu puțin timp înainte de moarte, manuscrisul. Din cele cîteva fragmente rămase, se poate vedea că personajele din partea doua a „Sufletelor moarte" nu mai trăiesc cu vigoarea celor din partea intîia. Oamenii de treabă sînt șterși și artificiali. Talentul lui Gogol izbutește și aici să descrie cu vigoare numai pe oamenii cu metehne și apucături meschine sau rele, așa cum erau cei din prima parte a romanului.

„Suflete moarte" apare acum într-o traducere românească, semnată de Tudor Arghezi, Ionel Țăranu, Nicolae D. Gane și R. Donici. Traducerea a fost lucrată după un procedeu deseori folosit la traducerile noastre din literatura rusă și sovietică și care consistă în asocierea a doi traducători: unul care traduce literal și altul care șlefuiește traducerea textuală, și îi dă o valoare literară. La traducerea de față au lucrat patru traducători. Din pricina aceasta, traducerea, care e bună, suferă pe alocuri de o lipsă de unitate și de oarecari asperități. S-ar putea ca această lipsă de unitate și această asperitate să se datorească în bună parte unui al cincilea colaborator care este redactorul editurii în care a apărut cartea. Nu-mi vine a crede, de exemplu, că scriitorii semnatari ai traducerii pot fi de acord cu un cuvînt cum este „ospătar" — introdus în românește cu înțelesul de chelner abia de vreo cîțiva ani încoace — care ar fi la locul lui într-un roman din viața contemporană, dar care este cu totul nepotrivit într-un roman ce se petrece pe la 1820. Trebuie să se respecte culoarea istorică, stilul epocii în care a scris Gogol. Dacă Gogol, la 1840, ar fi scris în românește „Suflete moarte" ar fi întrebuințat termenul de atunci și nu termenul din 1955. Ospătar, pe la 1840, în românește, însemna (Negruzzi îl întrebuințează cu înțelesul acesta) birtaș, patron de restaurant și nu un om care servește într-un birt, salariat al patronului, chelner. De aceea, sună nefiresc cînd la pagina zece se spune că Cicikov „îl pusese pe ospătar să-i povestească" sau „ospătarul răspunse ca de obicei" etc. La pagina 12 e vorba de un „vărdist". Care va să zică aici s-a respectat culoarea istorică și vărdistul n-a fost transformat în milițian. Așa cum s-a întrebuințat „vărdist", trebuie să se întrebuințeze pretutindeni „chelner" și nu ospătar.

Traducerea este fluentă și se citește aproape pretutindeni ca o lucrare originală — ceea ce este calitatea esențială a unei bune traduceri. Totuși, pe alocuri, am întîlnit cîteva mici cusururi care se întîlnesc în toate traducerile din literatura rusă de la noi, chiar făcută de cel mai bun scriitor. Bănuiesc din nou că în majoritatea cazurilor, aceste mici cusururi se datoresc colaborării editurii. Unul din ele este întrebuințarea lui „pesemne" în înțelesuri pe care nu le are, așa cum ar fi „de bună seamă", „probabil", „se vede că" ba chiar și „desigur"; nu trebuie, din cauza unui purism exagerat să se evite cu orice preț „probabil" și „desigur". „Pesemne" nu le înlocuiește întotdeauna pe acestea. Să le eviți cu orice preț înseamnă să sărăcești limba și să-i micșorezi mijloacele de expresie. De multe ori acest „pesemne", chiar dacă există în textul rusesc, nici nu trebuie tradus. Limba rusă îngăduie probabil mai multă imprecizie decît limba română. Traducînd întotdeauna pe „pesemne" contrazici firea limbii române. Același lucru se poate spune și despre „se pare" care apare foarte des în toate traducerile din rusește și acolo unde trebuie și acolo unde nu trebuie.

Am găsit și în această traducere, care este excelentă în ceea ce privește fluența, naturalețea dialogului și plasticitatea descripțiilor — am găsit și aici ca în toate traducerile din literatura rusă, fără excepție, întrebuințarea la tot pasul în vorbirea personajelor a unor termeni potriviți în rusește, dar cu totul nepotriviți în românește, unde distonează întotdeauna. E vorba „taică", „maică", „tăicuțule", „măicuță". În românește, acești termeni au un înțeles precis și limitat. Nu se pot întrebuința oricînd și față de oricine. Maică și taică, înseamnă mamă și tată. Taică se întrebuințează ca termen de respect, dar numai față de un preot sau de un moșneag. Așadar, e cu totul nefiresc ca în românește să auzi pe un bărbat tînăr spunînd altuia de o vîrstă cu el tăicuțule, sau unei femei tinere măicuță. Și totuși asta se întîmplă în tot pasul în traducerea noastră din literatura clasică rusă și face o impresie ciudată, uneori chiar comică.

Aceste observații se referă la toate traducerile din literatura rusă. Traducerea de față apărută în „Cartea Rusă" este, dacă punem de o parte aceste mici neajunsuri generice, de o bună calitate literară și merită toate elogiile pentru faptul că pune, în sfîrșit, la îndemîna cititorului român, într-o haină demnă, cred, de cea a originalului, excelentul roman satiric al lui Gogol.

Al. Philippide

Răsfoind revistele

LITERATURA DIN „FLACĂRA" (nr. 8, 9, 10—1955)

Coloanele revistei „Flacăra" sînt de la numărul încoace oglinda efortului redacțional de participare activă, susținută, în actualitate. Sub acest aspect este limpede că unul din mijloacele eficiente prin care revista își concentrează obiectivele propuse, este larga utilizare a reportajului. Evident, un gen de reportaj mai cuprinzător, și mai complex, apropiat prin conținutul și mijloacele de realizare de nivelul unui bun reportaj literar. Pe această cale, varietatea tematică se însoțește de o prezentare mai adîncită a faptelor și a proceselor sufletești, conferind un caracter convingător, peternic realizat, evenimentelor de viață zugrăvite. În acest sens, vrednice de amintit sînt reportajele pe care le semnează I. Opran în nr. 8 intitulat „Cu numele lui Lenin" și Const. Chiriță în nr. 10 sub titlul „Spre al treilea mileniu". În acest din urmă reportaj consacrat lui C. Vasilache, muncitorul care lucrînd în contul anului 1998 se pregătește să treacă pragul celui de al treilea mileniu, — reporterul nu s-a limitat la prezentarea unor date brute, enumerînd procedee tehnice și cifre. Dincolo de aceste elemente care, fără îndoială, au valoarea lor caracterizatoare, reporterul s-a străduit să descifreze și să pună în lumină profilul spiritual al muncitorului care s-a luat la întrecere cu timpul surprinzînd trăsături de caracter ale eroului muncii socialiste, conștiința sa și principiile înaintate cetățenești ce îl călăuzesc. Din păcate, nu toate reportajele publicate în aceste numere din „Flacăra" sînt la același nivel. Între altele, avem în vedere și reportajul „Tînărul agronom" pe care îl semnează în nr. 8 al revistei Ilarie Murgu. Reportajul rămîne arid, prea puțin interesant, din cauză că autorul se menține la suprafața faptului de viață relatat. Încercarea de a pune în lumină frămîntările noului agronom proaspăt sosit în comună, dornic de a introduce noi metode agrotehnice și având de luptat cu inerția și rutina, se soldează cu o nereușită.

Însă „Flacăra" nu este numai o revistă de reportaj, ilustrații și cuvinte încrucișate. În paginile ei cititorul găsește cu regularitate materiale literare, originale și traduceri. Este bine că revista a renunțat la sistemul perimat, ce acuza comoditatea, al publicării de fragmente din romane, nuvele sau scenarii. În aceste numere, întîlnim pagini de poezii emoționante cum sînt cea semnată de Eugen Frunză în nr. 10 sau ciclul „Pro-pace" publicat de Ion Brad în numărul precedent. Bogată în semnificații ne apare și schița lui C. Baciu, purtînd titlul „Aprigul Kondrat Efremov" prin care tînărul prozator dovedește finețe analitică și o notație plină de nerv.

Regretăm că pentru partea critică a revistei nu putem avea o apreciere pozitivă. Cu excepția a două articole comemorative, publicate unul în nr. 8 și altul în nr. 10, închinate lui Maiakovski și respectiv lui Schiller, revista nu este în ultimele trei numere prezentă prin nici un alt material de critică literară. Cu mult timp în urmă revista își făcuse un principiu din publicarea regulată a unei pagini de note, recenzii și scurte prezentări de cărți, prin care cititorii luau cunoștință de cele mai de seamă opere apărute, în ultima vreme, în vitrinele librăriilor. Iar în primele numere din anul acesta, s-au publicat chiar un număr de cronici literare. Caracterul specific informativ nu exclude obligația revistei de a contribui la formarea gustului literar și a preferințelor cititorilor ei, ci, dimpotrivă, implică necesitatea orientării principiale a acestora către lecturi care să le îmbogățească și să le dezvolte cunoștințele, dezvăluindu-le totodată problemele literaturii noastre noi.

H. Zalis

Breviar

Mircea Șerbănescu: „Rătăcire"

Dacă scriitorul s-ar fi străduit să rămînă fidel problemei pe care o abordează, poate și ar fi intitulat povestirea: „Regăsire". Într-adevăr, nu rătăcirea lui Zeno Goian constituie momentul central al povestirii. Rătăcirea s-a petrecut cîndva, în trecut, înainte de a începe acțiunea propriu-zisă; ea este văzută retrospectiv. Povestirea începe de fapt cu lupta eroului pentru a-și înfrînge visul pe care vremelnica rătăcire i-l tulburase și se încheie, cum era de așteptat, cu regăsirea drumului. Zeno Goian iubește pădurea, visează să construiască perdele forestiere, ar fi vrut să urmeze silvicultura, dar între ideal și realizarea lui se interpune voința părinților, care-l determină pe erou să intre nu la silvicultură, ci la medicină. S-ar putea spune că ne aflăm în fața unui caz banal și neinteresant: un tînăr care urmează altă facultate decît ar fi vrut! Unde poate fi conflictul? Mircea Șerbănescu a descoperit însă în dosul acestei aparențe banale, un conflict interesant, pe care, din păcate, nu l-a urmărit cu aceeași înțelegere pînă la capăt. În prima parte a povestirii, în centrul conflictului, se află într-adevăr eroul principal. Zeno e chinuit de gîndul că nu și-a putut realiza visul și că, din pricina unei iubiri filiale greșit înțelese, a cedat în fața stăruinței părinților. Pe de altă parte, nesimțind nici o atracție pentru medicină, Zeno Goian devine un student neconștiincios și alunecă tot mai mult în orbita în centrul căreia se află Gigel Pau, un student „de meserie", ticălos și descompus.

Descleștarea lui Zeno de sub influența nefastă a acestuia e realizată însă destul de superficial. Zeno e lăsat de scriitor să se zbată singur. Justina Drăguș, pe care autorul ar fi vrut s-o prezinte ca pe un exponent al forței colectivului, nu contribuie în realitate cu nimic la salvarea eroului. Organizația U.T.M. apare în povestire ca o abstracție care se realizează în formule și lozinci. Însăși Justina Drăguș, care are promisele pentru a deveni un personaj viu, interesant, e simplificată sufletește, schematizată. În ultima parte a povestirii, eroul principal trece pe planul al doilea pînă dispare aproape cu totul din cîmpul conflictului. Scriitorul aduce în primul plan un alt conflict, un conflict interior, pe care-l trăiește tatăl lui Zeno. Tînărul prozator urmărește zbuciumul mecanicului de locomotivă Gheorghe Goian, care în clipele cele mai crîncene ale vieții își reține plînsul, dar care nu-și poate stăvili lacrimile de durere și minie la gîndul că fiul său, în care avusese încredere și își pusese toate nădejdile, îi înșelase așteptările. Deși aceste frămîntări sufletești sînt redate cu incontestabil talent, nu putem ierta scriitorului faptul că a neglijat conflictul fundamental, că l-a transformat pe eroul principal al povestirii într-un simplu generator de conflicte ale altor personaje (vezi și zbuciumul — mai palid realizat — al Justinei Drăguș). Neîndoielnic este faptul că ne aflăm în fața unui prozator cu reale resurse, care a creat cel puțin în chipul lui Zeno, al tatălui și al lui Gigel Pau, personaje viabile.

D. SOREANU

V. Nicolau: „Aristofan"

Fără să constituie o analiză profundă a comediilor lui Aristofan, sudiul semnat de V. Nicolau reușește, în linii mari, să recomande cititorului român opera marelui poet dramatic al antichității grecești.

Impotriva exegeților burghezi care au văzut în Aristofan un poet cu spirit îngust, trivial, V. Nicolau ne oferă imaginea luminoasă a poetului militant pentru pace și prietenie între oameni. Autorul studiului subliniază caracterul politic al comediilor lui Aristofan, evidențiind tocmai puternica legătură a scriitorului cu realitatea zbuciumată a veacului său. Scrîndu-și comediile în vremea războiului peloponeziac, Aristofan se face ecoul demos-ului, asupra căruia se abătuseră ani de lungă urgie. Războiul peloponeziac a durat, cu întreruperi, 27 de ani. Străluciții secol al lui Pericle era spre asfințit, iar democrația ateniană începea să se descompună, căzînd tot mai mult sub influența Spartei tiranice.

În virtejul unei asemenea epoci apare Aristofan, și comediile lui — arată autorul studiului — vor purta pecetea epocii peste veacuri. Poetul se va îndigna împreună cu poporul împotriva acelora care țineau pacea înlănțuită („Pacea") și va demasca fără cruțare tirania arhonților care trimiteau pe bărbați să moară în războaie prădalnice („Lepistrata").

Satira lui Aristofan a vizat cu deosebire acele vicii și aspecte sociale care reprezentau decăderea democrației ateniene, tot mai ruinată în urma războaielor cu Sparta. Cum între aceste limi largi se circumscrie prezentarea lui V. Nicolau. Autorul merge, de obicei, pe linia rezumării comediilor, ceea ce nu este cel mai rău lucru, dacă în aceste scurte înfățișări ale subiectului s-ar sublinia și semnificațiile artistice care se desprind. În genere, V. Nicolau recurge la rezumat ca atare, evidențiind mai ales tema sau ideea operei. Cititorul ar fi dorit să afle însă, fiind vorba despre „adevăratul părinte al comediei", ceva mai mult în legătură cu chipul în care minuiește Aristofan arta rîsului. Aproape că nici nu sînt pomenite în studiul lui V. Nicolau mijloacele specifice de oglindire a realității pe care le-a posedat autorul „Cavalerilor", și aceasta provoacă nedumerirea cititorului, care nu simte că se discută despre un mare poet comic, ci numai despre un scriitor vestit. Vrem să spunem că studiul lui V. Nicolau, chiar prin caracterul său de popularizare, ar fi impus o mai atentă analiză a esenței comicului și a procedeelor lui de realizare în teatrul aristofanian. Așa cum se prezintă acum, rămîne totuși la o imagine prea generală.

AL. SĂNDULESCU

Mihail Kogălniceanu: „Scrieri alese"

Cele două volume de „Scrieri alese" publicate în „Editura de Stat pentru Literatură și Artă, colecția „Biblioteca pentru toți", ediție îngrijită și prefațată de Dan Simonescu au meritul de a strînge la un loc scrieri și articole literare, scrieri istorice și sociale conturînd astfel personalitatea lui Mihail Kogălniceanu ca scriitor, istoric și om politic.

Scurte producții literare ca „Soirées dansantes" (Adunările dănțuitorilor) „Fiziologia provincialului în Iași", „Iluzii pierdute", „Tainele inimii", încercări literare puțin cunoscute prin acum, sînt totuși valoroase pentru că ne dau imaginea nouă a unui scriitor cu vervă și umor, imagine menită să întregească vasta activitate a lui Kogălniceanu — militant pe tărîm social, îndrumător al culturii.

La baza beletristicei lui Kogălniceanu stă ideea mărturisită de autor despre rolul social-educativ al literaturii: „...vrolam ca prin literatură să prefac moravurile, să introduc în patria mea o nouă viață, noi principii..." (Iluzii pierdute). Ideile lui Kogălniceanu despre literatură, despre rolul teatrului în dezvoltarea societății sînt cuprinse mai ales în articolele literare în frunțea cărora stă celebra „Introducție" la „Dacia literară".

Scrierile istorice și sociale dovedesc interesul lui Kogălniceanu pentru viața poporului, activitatea sa progresistă ca istoric și om politic al secolului al XIX-lea. Discursurile demonstrează că nu există mare eveniment din cea de a doua jumătate a veacului trecut care să nu fie legat de numele lui M. Kogălniceanu: revoluția de la 1848, unirea principatelor, războiul pentru independență, reformele sociale de seamă ale epocii, cum ar fi împroprietărirea țăranilor, dezrobirea țiganilor de pe moșiile boierești, secularizarea averilor mînăstirești.

În prefață, Dan Simonescu îl prezintă pe Kogălniceanu ca pe un gînditor aflat pe poziții avansate, care nu a urmat drumul reacționar al burgheziei, rămînînd consecvent idealurilor anului 1848 pe care le-a slujit pînă la sfîrșitul vieții. Prefața subliniază de asemeni rodnica influență pe care au avut-o asupra lui Mihail Kogălniceanu ideile democraților revoluționari ruși, în special cele ale lui Belinski.

Pentru a da o culegere cît mai bogată din prețioasa și variata operă a lui M. Kogălniceanu, se publică în actuala ediție și unele interesante scrieri și articole care nu au mai fost tipărite din timpul vieții scriitorului.

DOMNICA FILIMON

Curier literar

● În colecția „Studii literare" a apărut „Probleme de stil și artă literară" de Tudor Vianu. Volumul cuprinde studii și articole închinate analizei măiestriei artistice a scriitorilor romîni și străini.

Desprindem din sumar: „Epitetul eminescian", „Arta lui Rabelais", „Arta lui Hugo", „Stilul lui Geo Bogza", „Fraze lungi și fraze scurte" etc.

● Tot în colecția „Studii literare" a apărut „Eminescu" de Ion Vitner.

● Editura de Stat pentru Literatură și Artă a tipărit ediția a treia revăzută a romanului „Zilele vieții tale" de Ion Pas.

● Din opera scriitorului clasic maghiar Jokai Mor a apărut în colecția „Clasicii literaturii universale" romanul „Crăișorii". În românește de Andrei Aldea. Prefață de Csehi Gyula.

● Cele două volume ale capodoperei marelui scriitor clasic german Goethe „Poezie și adevăr", au apărut în Editura de Stat pentru Literatură și Artă. Studiu introductiv și traducere de prof. Tudor Vianu.

CRONICA LITERARĂ

Însemnări despre almanahul tinerilor scriitori

Volumul apărut la Editura Tineretului, — cu titlul, ca și înfățișarea grafică modeste — închide în paginile sale, nu prea multe nici ele, un mesaj de un chip deosebit. E o carte în care semnează șaizeci dintre cele mai proaspete nădejdi ale literaturii noastre. Proaspete mai ales sub raportul datei la care semnatarii și-au făcut intrarea în literatură, încredințînd hîrtiei sau tiparului rodul inimii și imaginației lor, — chiar dacă unii, în unele împrejurări, se referă la epoci pe care ei nu le-au apucat și nu le-au cunoscut decît reținînd sumare informații din bogăția scrisului înaintașilor. Chiar în aceste lucrări se manifestă prospețimea, în special în generoasa cheltuire de energie care ar fi putut fi utilizată mai folositor în povestiri despre întîmplări trăite și văzute de ochii proprii.

Alcătuirea actuală a almanahului, așa cum cu zgîrcenie ne-a dat-o Editura Tineretului, nu ne îngăduie să discutăm mai amănunțit creațiile tinerilor autori, să încercăm a le dibui profilul, a întrezări căile creșterii lor mai lesnicioase și chiar a intui semnele unor viitoare fundături pe care le-ar putea ei întîmpina dacă nu s-ar feri de pe acum de unele primejdii, despre care se arată semne în scrisul lor. Puteam face această încercare, dacă editura nu s-ar fi mulțumit, în marea majoritate a cazurilor, să transforme almanahul într-un simplu fișier de nume, însoțite de cîte o piesă ilustrativă (ca într-un fel de cazier literar!). O reprezentare a tinerilor scriitori, proporțională cu activitatea lor de pînă acum, ar fi dus chiar la indicarea stadiului actual de dezvoltare a multora dintre ei și la conturarea unui tablou mai cuprinzător al problemelor lor, al ritmului creșterii lor și — de ce nu? — al tăriei promisiunii pe care o conține scrisul lor azi față de mîine. Și cititorul de azi, dar și cel de peste ani, are dreptul să caute într-o asemenea carte nivelul real de dezvoltare a forțelor tinere ale literaturii, nu o înregistrare egală (adică indiferentă) de nume și bucăți literare.

Mențiunile pe care urmează să le facem despre un autor sau altul trebuie să se întemeieze, așadar, nu atît pe almanah, ci mai mult pe materialul care nu e cuprins în el, și pe care îl cunoaștem semănat prin ziare și reviste. Aceasta cu atît mai virtos, cu cît în alcătuirea volumului vor fi intervenit poate și anumite considerente care aveau în vedere reprezentarea echilibrată a tuturor temelor și care duceau inevitabil la o situație dezavantajoasă, cel puțin pentru unii dintre tinerii scriitori: să li se alăture o lucrare mai puțin semnificativă pentru nivelul și preocupările lor actuale, dar care corespundea mai bine necesităților tematice ale volumului.

Împrejurarea de față face ca, discutînd acest almanah, să ne mulțumim a sezisa unele probleme de ansamblu privind creația tinerilor scriitori.

★

Prospețimea, care caracterizează acest volum, se manifestă însă și sub alte aspecte, în primul rînd sub acela al bogăției temelor de actualitate. Este una din trăsăturile cele mai promițătoare pentru dezvoltarea tinerilor scriitori, orientarea lor hotărîtă către actualitate — și e o bucurie să constatăm că într-o carte în care 60 de tineri semnează peste optzeci de lucrări, senzația de viață plină și fremătătoare, suflarea primăvăratecă vine nu din poeziile cu melancolice plimbări singuratice prin păduri, sau cu hei-uri și alelei-uri strigate pe sub goruni de vreun poet căruia nu i-a dat nici pufu sub nas dar se trezește cu două sute de ani în urmă; nu vine nici din migăloasa sterilă numărare a petalelor unei flori de margaretă sau inventariere a nuanțelor culorilor dintr-un parc de cîteva hectare. — Ci senzația vieții și suflarea primăvăratecă pe care le simte din plin cititorul, vin din bogăția domeniilor realității și luptei noastre de azi, care umplu marea majoritate a lucrărilor din almanah. „Botanismul" sau alte variante pseudoliterare anacronice n-au căpătat drept de a figura în acest volum. De bună seamă, și datorită muncii de selectare și îndrumare desfășurată de editură — care merită, din acest punct de vedere, toate laudele — tinerii scriitori au în ediția 1954 a almanahului lor, o dublă oglindă a activității lor: mai întîi o trecere în revistă a unor lucrări semnificative care, cu rezervele pe care le-am făcut — arată treapta lor de dezvoltare; în al doilea rînd o călăuză și un îndemn pentru scrisul lor în anii viitori, de a se îndrepta către conținutul viu de fapte și idei, de caractere și conflicte ale vremii noastre.

Tocmai prin abordarea curajoasă a faptelor și ideilor, a caracterelor și conflictelor vremii noastre, cele mai multe din lucrările ce alcătuiesc almanahul se încadrează în materialul viu al literaturii noastre noi, oglindă a luptei pentru socialism.

Întrebării pe care sincer și direct și-o pune — sie și întregii generații de tineri muncitori ai condeiului — Elena Dragoș: „Venit-a însă timpul să mă-ntreb: / Am mulțumit cu roada muncii mele/ Pămîntul care îmi și-a jertfit...?" îi răspund cele peste optzeci de creații din almanah. Chipuri luminoase de constructori activi și modești ai socialismului, ca Mihai Jurca (Titus Popovici: „Baci Jurca") sau de copii ca Ioana în al cărei neastîmpăr molipsitor întrezărim viitorul spirit creator (Liana Moldovan: „O ședință de lucru"); oameni în puterea virstei care se curăță de zgura unor deprinderi vechi (Nenea Iuju din schița lui C. Kaufmann) sau tineri care străbat drumul înțelegerii (Grigoriță din schița lui A. Cazacu); dragostea pentru propriul copil (V. Zamfirescu: „Copilul meu") și pentru toți copiii lumii și pentru toți oamenii cinstiți de pretutindeni (Teodor Balș: „Tîrg de oameni") — sînt numai cîteva spicuiri din bogata tematică a almanahului, izvorîtă din actualitate. Dominante sînt schițele și poeziile legate de problemele și sentimentele oamenilor. Preocuparea pentru sufletul omului, pentru frămîntările lui într-o epocă de prefaceri structurale, cum e epoca noastră, este un semn bun pentru dezvoltarea tinerilor scriitori. E necesar să subliniem însă că, pentru ca aceste sentimente și probleme să apară cu adevărat ale epocii noastre și nu numai general umane, ele trebuiesc mai strîns legate de problemele și ideile socialismului, trebuiesc zugrăvite din perspectiva unui constructor al socialismului. Privite astfel, sentimentele de care e însuflețită mama din poeziile Mariei Tamaș, atunci cînd așteaptă nașterea copilului, vor avea o forță incomparabil mai mare, dacă cititorul va ști pentru cine viață e așteptat cel ce sosește în lume, ce viitor i se deschide. La fel, portretul papagalului, realizat cu iscusință de Andi Andrieș, și-ar căpăta valoarea satirică intenționată de autor, dacă ar fi mai evidentă analogia cu cei care cred că pot sluji socialismul, prelucrînd în zilele noastre atitudinile moștenite de la burghezie, de aroganță indolentă, mascînd lipsa de opinii.

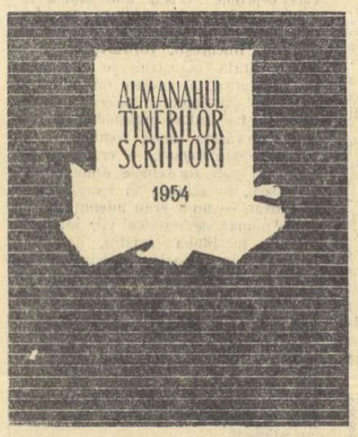

Observații asemănătoare se mai pot face și la alte lucrări, mai ales dintre cele în versuri, dar și la unele în proză. Mai presus de orice însă, rămîne orientarea de a oglindi aspectele actualității, cele bine cunoscute de autori, și această orientare este pe de-a-ntregul pozitivă.

★

Observăm apoi o bogată reprezentare a epicii, nu numai în proză, dar și în versuri. Orientarea autorilor tineri către poezia cu subiect este, de bună seamă, un lucru favorabil dezvoltării lor, pentru că duce la disciplinarea scrisului, la concentrare, la urmărirea consecventă a ideii, știut fiind că proaspeții minuitori ai condeiului alunecă degrabă către inflație verbală, către discursivitate. Preponderența poeziei cu subiect în creația tinerilor, o socotim nu o simplă impresie, rezultată din volumul prezent, datorită de pildă și numărului mare de poezii pentru copii, gen în care subiectul este adesea una din condițiile reușite. Nu e o impresie ci o realitate verificabilă în publicațiile periodice. Tinerii poeți abordează mai greu lirica. Nu numai în almanah, dar și în ansamblul literaturii noastre sînt rare izbucnirile lirice ale tinerilor despre marile idei care însuflețesc pe oamenii vremii noastre. Cu atît mai mult trebuie deci să subliniem reușitele poezii lirice pe care le semnează Ion Horea, Constantin Avram, Elena Dragoș, Gabriela Bărbulescu, Aneta Simion, Nicolae Stoian, Leonida Neamțu, Violeta Zamfirescu. Iar cele ale lui Ion Horea, „Însemnări din cetatea Hunedoarei" și „Despre oameni și recolte", ocupă un loc aparte în aceste cîntece. Ion Horea (care nu e totuși începător) abordează cu îndrăzneală un gen pe nedrept puțin prețuit de poeții noștri — meteahna de frecvență în literatura noastră din trecut. Tabloul

LUCRĂRI ȘI ANOTIMPURI

SAU

MIȘCAREA DE REVOLUȚIE

Convoiul anotimpurilor

Pămînt al țării mele, pămînt întins, bogat
Sub cerul tău trăim de multă vreme —
Răsare soarele, un vînt s-a deșteptat,
In deal cîntă o fată de parc-ar vrea să cheme
Sat după sat la muncă pe ogoare —
Sau poate că e toamnă peste vii,
Sau poate-i iarnă și în seri tîrzii
Se-aude-o doină la o șezătoare,
Cînd viscolul în valuri călătoare,
Dansează delirînd peste cîmpii.
Prin anotimpuri trecem ca prin păduri de tei
Care-nfloresc cînd ne răsar în cale —
Și-n inima tovarășilor mei,
Cînd scutur creanga, ning de sus petale.
Drumul meu trece azi din sat în sat;
Aceleași dealuri, văi, păduri și ape,
Doar rostul muncii noastre s-a schimbat.
O primăvară nouă — și vara e aproape
Și toamna cu sărutul de aur întîrzie
Pe creștetul livezii, și cerne frunze-acum
Și-ncet se schimbă frunza în fulgi de-argintărie
Cînd iarna mă întîmpină în drum.

Prin anotimpuri trec acum și cînt
Minunea muncii din cîmpii și sate;
Prin anotimpuri trec acum slăvind
Pe meșterii recoltelor bogate.
O, mugur, înverzește-n versul meu,
Ploaie de vară, fulgerele tale
Să-mi lumineze pașii — și mîndrul curcubeu
Pe boltă sus să tremure agale.
Vă legănați cu ramurile pline
In versul meu, livezi de meri și peri
Voi, muncitori din cîmpuri, vă adunați în mine
Și răsăriți în era care vine
Peste amurgul robilor de ieri.

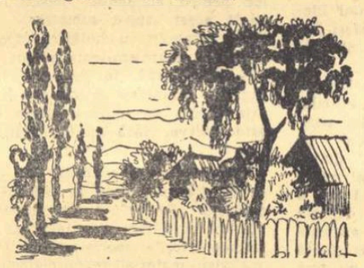

Aripa vîntului peste zăpezi

Aripa vîntului trecu peste zăpezi
Ca flacăra trecînd pe lîngă ceară —
In staule se auziră iezi
Cu trîmbițele lor de primăvară.
Pling peste cîmp omăturile, pling,
Ogorul negru-ncepe să se vadă
Și ghioceii se arată-n crîng
Ivindu-se din lacrimi de zăpadă.
Grîul de toamnă licărind verzui
Cu aburii vibrînd peste hotare,
Trezește-n suflet orișicui
Elanul cîmpului, puterea creatoare.
Privim în larg, pîrîul își crește-n albii apa,
Deschidem magazia și scoatem rînd pe rînd
Plugul de fier, semănătoarea, grapa,
Pe care toamna le-am lăsat dormind.
N-au prins rugină roțile, cuțitul?
Acum în sat ciocanele se-aud,
Cocorii iar au săgetat zenitul.
Adulmecă un iz de mugur crud
Boii trecînd alene spre fîntînă;
Și fata care-i mînă,
Cîntînd se uită-n preajmă după flori,
Cînd sălciile cu plete înverzite
Prin care vîntul mîna și-o trece uneori
Strecoară-n noi simțiri nelămurite.

Aici e stațiunea de mașini —
Salcîmi jur-împrejur, a fost cîndva moșie,
Boierul rătăcește prin străini
Ca lupul în pădure,
Se stinge-n neguri umbra lui tîrzie.
Salcîmi jur-împrejur — bine-ai venit
Tu, nemaipomenită primăvară!
In larmă de motoare-am pregătit
Mașinile să iasă-n cîmp afară,
Mecanicii se-apleacă sub tractoare,
Cu fețele-negrite de păcură și fum.
E-aproape timpul cînd privind în zare
Cu șapte pluguri vor porni la drum.
Aici e satul, cîmpul și pădurea,
Izvorul, rîul și aceeași larmă,
Zilele vin și trec pierind aiurea
In eleșteul timpului să doarmă.

Aripa vîntului peste pămînt

Aripa vîntului trecu peste pămînt
Și s-au zvîntat întinderile noastre.
Cît de frumoase, uite, strălucind
In rouă, vin aceste flori albastre.
Acum scoți puii galbeni prin ogradă,
Pui mici sclipind auriu ca stele toamna.
Cloșca se uită-n înălțimi să vadă
Voluta unui uliu.
Și-i îndeamnă
Să soarbă-ncet cristali mărunți de rouă,
Să ciugulească iarba re-nviată
Ca un balsam de viață pururi nouă
De care nu te saturi niciodată.

Suiți de-acum uneltele în care
Și sacii cu semințe!
Și se-nșiră
Convoi de oameni — soarele răsare
Și-n raza lui ogoarele respiră.
O, tu care muncești ori unde-ai fi,
Descopere-te-o clipă și-ascultă peste țară;
E ceasul sfînt cînd plugurile ară
Pentru sămînța care va-ncolți.

Cîntă în larg tractoarele și vin
In urmă boii răsuflînd alene,
Semințele puțin cîte puțin
Pătrund în brazda stepei dunărene,
Apoi în sus pe Someș, în Ardeal
Și în Moldova pe Siret — ori unde
Din cîmp în cîmp, din deal în deal,
Ecoul muncii libere răspunde.
Agitatorii de partid colindă
De-a lungul țării munca s-o cuprindă:
Să semănăm la timp și cît mai bine,
Porumbul cere cuiburi în pătrat,
Să crească viguros și în tulpine
Să-i urce seva cîmpului bogat.
Partidul nostru nu spune: război!
Și bombele fluierînd din avioane.
Partidul nostru spune: pentru noi
Cereale! Tone zece milioane!
Să semănăm cu grijă pentru noi,
Am semănat pentru străini odată;
Venim de departe, prin arșiți și ploi,
Am stat în temnițI și-am fost trași pe roată.
Coasele noastre șuierară peste
Conace și moșii — și am învins
Cînd oastea libertății pe plaiurile-aceste
Biruitoare-n august a descins.
Am luptat pe toate meleagurile,
In încleștare au căzut destui,
Ei sînt aici — sînt pretutindeni
Timpul îi poartă-n valurile lui.
Dar am ajuns să fim și noi stăpîni,
De-aceea semănăm cu-atîta sete
Pînă cînd seara iese din fîntîni
Cu limpezi melodii să ne desfete.

Lovești cu sapa și îngropi
Bobul seminței — și te uiți în zare,
Mai e pînă la nuci, ori pîn' la plopi,
Ori pînă asfințește sfîntul soare.
Pipăi sămînța, știi c-ai s-o revezi
La vară sau tîrziu în toamnă poate
Cînd va pătrunde arama în livezi
Și tu vei strînge roadele bogate.

Aprilie trecu și însuși mai
Cu floarea de salcîm aproape că sfîrșit e;
Ogorul meu pe care-l semănai
Ivește mii de fire încolțite.
Răsare soarele și-apune iar —
Ce bine e s-asculți acum pămîntul,
Ți-apleci încet urechea pe hotar
Și parcă seva lui îți umple gîndul.
Și-auzi aevea bobul de grîu din piramide
Care-ncolțește după mii de ani
Și-auzi vuind puterea pe care n-o ucide
Nici timpul nici teribilii dușmani.

Soarele urcă și arde,
Să mergem mai departe, mai departe.
Prin anotimpuri trecem ca prin păduri de tei
Care-nfloresc cînd ne răsar în cale,
Și-n inima tovarășilor mei
Cînd scutur creanga ning de sus petale.

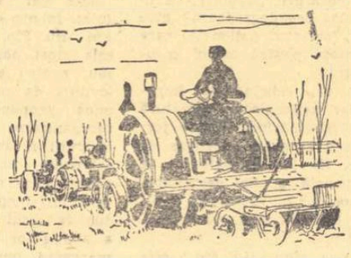

Ținuturile primăverii pier

Ținuturile primăverii pier,
Miresmele de tei pe cîmp se scuturară,
Intîiul fulger izbucnit pe cer
Cu litere de flăcări scrie: Vară!
Ogorul semănat cît a crescut,
Grîul firav de-atuncea, acuma pîn'la piept e,
Porumbul pînă-n zări s-a așternut
Aliniindu-și rîndurile drepte.
Și-n frunze verzi de sfeclă, vine roșii
Artere par cu viu și proaspăt sînge —
Doar plopii șopotesc mereu, bărboșii,
Și fără sens o salcie pe malul apei plînge.
Cu ochi albaștri te privește inul,
Și-n frunze de cartofi sînt albe flori,
Cosit în brazde se zvîntează fînul
Prin care greieri cîntă uneori.
Răsare soarele — e timpul de prășit
Porumbul, floarea soarelui, grădina —
Prin lanuri pirul iarăși s-a ivit
Și volbura le-nlănțuie tulpina.
Din zori pornim și munca nu-i ușoară,
Soarele suie, jarul lui coboară,
Pe frunte apa curge în șiroaie,
Dar vreme nu-i, înaintăm mereu —
Peste sate și dealuri, departe-n zări o ploaie
Și peste ploaie mîndrul curcubeu.
Incojurăm cu sapa tulpinele pe rînd,
Tăind buruieni și-mprospătînd țărîna;
Nu adunați în jurul lor pămînt
Ca să respire-n voie rădăcina.
Să mergem la prășit a doua oară
Și-n miezul verii să pornim a treia...
Acum amiaza liniștea-și pogoară.
Ce bine-i după masă cînd răsfoiești „Scînteia"
Și trece-n tine murmurul din frunză
Sau apa unui rîu te poartă vie
Răcoarea ei cînd stă să te pătrunză
Și noi puteri în trupul tău adie.
Acum în sat la colectiv, stuparul
Astîmpără albinele cu fum de iască,
Se-nvîrte centrifuga și picură nectarul,
E bucuros de-albine stuparul
Și cugetă mereu să le-nmulțească.

Iunie trece cînd nu poți să-l vezi;
Cu zborul verii urci din treaptă-n treaptă,
Cireșii zvelți și vișinii-n livezi
Prin crengi acum culegători așteaptă.
Vișine roșii, cireșe albe
Atîrnă-n ramuri sclipitoare salbe.
Curînd în lăzi din scîndură de brad
Le va primi cu șuier prin gări locomotiva,
Pe mii de drumuri, căutîndu-și vad,
Belșugul nostru spre oraș porni-va.
Și trenurile-n ritmul sacadat
Vor închina un cîntec frăției ce ne leagă —
Și fie satul cît de-ndepărtat
Te vei simți trăind în țara-ntreagă.

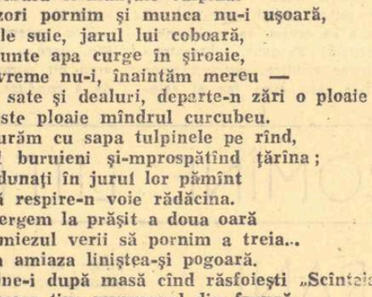

Revanșa cîmpurilor

Ai coborît din vișini, din cireși,
Te scuturi și te odihnești o clipă,
In zori de zi cînd iar prin cîmpuri ieși
De aur face soarele risipă.
Grînele umblă-n aerul torid
Ca valurile marilor oceane.
Pe coama lor scriu macii lozinca de partid:
Cereale! Tone zece milioane!
Și te avînți cu secera în larg,
— Îți amintești cînd semănați odată?
Valuri de grîu în pieptul tău se sparg
Inapoindu-ți primăvara toată.
Inaintezi — dansează peste cîmp
Fiica lui iulie, fata zburătoare,
Se leagănă pe lanuri ca un nimb
Apoi o fură vîntul și dispare.
Snopii legați se-adună-ncet în clăi,
Ce bine seceră noaptea cînd e rouă!
Acum se-aud batozele prin văi
Și gospodina-ncearcă pîinea nouă.
O, zbucium de zi și de noapte
In necuprinsul patriei, la arii
Batoza-nghite snopi de spice coapte.
Atenți, de veghe-n margini stau pîndarii.
Acum pe Olt și plute se ivesc,
Spre arii plutașii fac semne-acum și strigă,
De-aici din universul cîmpenesc
Te simți legat de țară c-o tainică verigă.
In nori de praf cîmpia se-nveli,
Zădarnic urlă haitele dușmane —
Vor fi cereale, pentru toți vor fi
Cereale! Tone zece milioane!

Se stinge august undeva pe creste,
Cu-amurguri somptuoase de purpură arzînd —
Aceste-ntinderi calme și satele și-aceste
Păduri, sînt țara.
Sub albastrul blînd,
O zare nouă peste cîmpuri cade,
Floarea soarelui se privește-n soare,
Și frunze de porumb vibrînd ca niște spade
Anunță-un anotimp care dispare.
Mă uit la moara de apă,
Și-ascult, ascult —
O vrabie îmi ciugulește-n palmă
Ciripind un cîntec
De totdeauna.

Omul și visteriile toamnei

Pe drumuri urc încet, încet spre deal,
E-n mine-un dor ciudat care mă-ndeamnă
Legănîndu-și cupola frunzarelor
Teiul a spus ca pentru sine: toamnă.
Noaptea aprindem focuri pe hotar
Mistreții prin porumbi să nu se iște,
Drumețu-n zori mai caută-n zădar
Rămasă nearată vreo miriște.
Farmecul gliei, uite, își vestejește nimbul,
Lumina verde-a frunzei s-a mistuit în vară —
Dar dincolo de veștejire, cîmpul
Dezvăluie imensa lui comoară.
Bumbacul îl aduni în bătătură;
Recolta fu atît de-mbelșugată
De parcă înșiși norii cei albi se așternură
Sporindu-ne grămezile de vată.
Culegem sfecla din pămînt — și-apoi
Tăiem știuleții și-i suim în care,
De mult visează auriu șuvoi
Cuprinsurile marilor hambare.
La deșfăcat, înlături mătasea ruginie,
Vezi boabele zîmbind. Cineva-ngînă
Un cînt tărăgănat de drumeție,
Pacea se-așează-n suflete stăpînă.
Atuncea te ridici, privești oriunde
Și glasul tău răspunde
Cu-al tuturor odată pînă-n zări:
Cereale! Tone zece milioane!
Am împlinit lozinca spre slava scumpei țări,
Spre teama grea a haitelor dușmane.

Și vin pe urmă zile neuitate
Cînd strugurii se strîng și sus la cramă
Chemînd culegători din șapte sate
Lovește toamna-n scutul ei de-aramă.
Coșuri cu struguri se zăresc pe umeri,
Cu neputință toate să le numeri:
Aici e Otonel, aici Fetească,
Și Grasă de Cotnari și Crimpoșie...
Ca să gustăm licoarea lor cerească
Soarele-a strîns întreaga lui tărie.

Și totuși fără noi n-ar fi putut să crească
Această nesfîrșită visterie.

Tîrziu, toamna

Ciocănitoarea toamnei, euritmii egale
Dezlănțuie în arbori. Rînd pe rînd
Multicolore flăcări în frunze se aprind
Ca niște mari incendii vegetale.
Culegem nuci și îngropăm podgorii,
Și-altfel ca primăvara, se înseamnă
Din nou pe cer în șiruri lungi cocorii...
E vremea arăturilor de toamnă.
Ploi sure umblă-acum și sting ușor
Lumina galbenă din pletele pădurii.
Din nou ne cheamă spre ogor
Eterna sete a semănăturii.
Și pleci să tai copaci în Frăsinet,
Te-ntorci tîrziu cînd ziua se ogoaie,
Bat clopotele seara și se destramă-ncet
In ceața picăturilor de ploaie.

Ciorile caută-n cimitir prin iarbă
Nucile verzi pe care le-au ascuns.
In poloboace vinul a contenit să fiarbă,
Puterea limpezirii l-a ajuns.
Cele din urmă gîște rătăcite
Țipînd prin noapte urmăresc
Drumul de Miază-Zi, spre delte —
Plugul și grapa, secera și sapa
Au ațipit în magazia de unelte.

Trec din noiembrie ultimele zile,
Cu ultimele frunze ce se desprind în vînt.
Deschizi un ziar și te zărești pe file,
Printre fruntași. Ai fost om de cuvînt.
Colectiviști sau încă neînscriși,
Venim de departe, din noapte —
De la străbunii care dorm uciși
Răzbese spre noi nedeslușite șoapte.
Unii rămîn în urmă pe răzoare
De parcă i-a orbit această rază —
Venim din noaptea lungă și mare
Și umbra ei în noi agonizează.
Dar vom învinge toate rînd pe rînd
Dușmani, înapoieri — și vom cuprinde cîmpul
Cu-o singură privire.
E-aproape ziua cînd
Alături toți, întîmpina-vom timpul.

Se adînciră stelele-n orbite,
Sărutul brumei vestejește firea
Și ultimele dalii ofilite
In drumul meu și-au scuturat privirea.
Mă plimb pe malul Oltului.
Apa n-a mai crescut.
Totuși din cînd în cînd apar bucăți de lemn
Plutind la vale sub pecetea tainei.
Vînt umed și rece —
Imi tot ridic mereu gulerul hainei,
Iar apa se destăinuie și trece.

O frumusețe a trecut în alta

Frunza căzînd în fulgi s-a preschimbat:
O frumusețe a trecut în alta.
Dealul din față pare un monument ciudat
Pe care mii de sculptori l-au făurit cu dalta.
Livezile de pruni și de caișI
Au adormit. Și neaua cînd coboară
Aduce-n visul lor muguri deschiși
Și mai cu seamă, flori de primăvară.
Mai jos în cîmpuri grîul s-a pitulat sub nea —
Se bucură că ninge-așa devreme,
Firul plăpînd nu va mai îngheța,
Sub blana de zăpadă nu se teme.
De-acuma cu lopata prin curte-ți tai poteci,
Tai sfecla, cureți boabe, toci nutrețul —
Din toamnă ți-au rămas cîțiva dovleci
Pe care încă nu i-a prins înghețul.
Din cînd în cînd cu sănii mai duci la cîmp gunoi,
Adesea-i ger și-acoperi cu snopi de paie stupii —
Cînd latră cîinii noaptea, ieși la oi
Să nu coboare din pădure lupii.
Cînd oaspeții sosesc de la oraș
Cu primele îți place să te lauzi:
— Cinci mii pentru bumbac, două pentru porumb...
Le-arăți felicitarea de la raion, și n-auzi
Nici crivățul gonind prin stepă șui
Ca o pădure albă zburătoare;
Arunci un lemn în sobă și flăcările lui
Dansează-n vinul roșu din pahare.

Trecuta vară, primăvară, toamnă;
Se-ntorc în tine-acum odihnitoare.

E bine însă mai ales cînd știi
Să cînți din fluier ori să zici din gură.
Te-ascultă la cămin în seri tîrzii
Sătenii — și cîntarea ta îi fură,
Și veselia-n sală se așterne
Ori doinele de jale înfioară,
Pădurea de-altă dată cînd își cerne
In amintire, frunza ei amară.

Viscolul are mii de glasuri,
Viscolul vine din țara Dornelor;
Fantomele lui albe
Umblă pe dealuri
Și dispar
In șesuri, departe.
In aceste ceasuri cînd somnul tău
Inzăpezit pe drumuri, întîrzie să vină,
Aprinde lampa și deschide-o carte
Să te pătrundă marea ei lumină.
Deschide-o carte despre fîn, sau poate
Despre culturi de in sau de legume,
Despre colhozurile din stepe-ndepărtate
Sau despre noaptea care mai stăruie în lume.
Deschide-o carte și îndreaptă-ți gîndul
In universul ei, și dă-i de rost —
Adîncul vremii tale pătrunzîndu-l
Vei răsări în lumea prin care n-ai mai fost.

Ianuarie înfășurat în mantii
Rămîne-n urmă. Și se văd departe
Zări albe. Insă tot de diamant îi
Șesul pe care vijelia arde.
Doar o neliniște
In oameni, în cîmpuri,
Cu toate că nu vezi nimic anume,
E presimțirea altor anotimpuri.
Prin anotimpuri trecem ca prin păduri de tei
Care-nfloresc cînd ne răsar în cale —
Și-n inima tovarășilor mei
Cînd scutur creanga, ning de sus petale.
Drumul nostru merge mai sus.
Cu fiecare anotimp urcăm o treaptă.
Sus peste vîrfuri se aprind lumini;
E viitorul care ne așteaptă.

Cîntec final despre mașini

De mii de ani muncim acest pămînt
Trec anotimpurile în convoaie —
Și soarele lumina și-a răsfrînt
Prin ceața grea a marilor războaie.
Am auzit motoarele vuind
Nu pentru noi ci împotriva noastră,
Mașini de fier peste cîmpii, pe rînd
Incendiau recolte.
Floarea-albastră
A zilelor de vară, se ofilea în noi,
Cînd păsări de oțel însîngerate
Cu țipete sinistre de război
Purtau pustiul morții peste cîmpii și sate.
A fost cîndva — a fost nu prea de mult...
Am murit, am înviat, ne-am zmult
Din marea lor teroare. Și mașina
Cîntecul nostru astăzi îl îngînă.
Tresar ogoarele — foșnește lung grădina,
Viața-n larguri freamătă stăpînă.
Mașinile-s făcute pentru oameni;
Tractorul cu șenile, aripa secerătorii...
Pleci în cîmpii să ari, să sameni,
Cu mii de mașini impetuoase
Intrăm pe poarta noilor istorii.
Ele sînt visul nostru și puterea —
Le-ascult tumultul greu și teamă nu mi-i
In mine simt tăria care ieri a
Zdrobit piratii din amurgul lumii.

Mă ridic din cîmpii,
Din sate — și privesc în depărtare.
Văd marile orașe ale țării,
Văd strălucind oțelul în cuptoare.
Și-n clocotul imenselor uzine,
Simt grînele țăranilor, prezente,
Alături cu metalul care vine
Trecînd în forme vii, incandescente.
Din adîncimi minerii scot comori,
Noi încărcăm vagoane de cereale,
Și-n toate-auzi cum sună uneori
Ritmul de mîine-al gîndurilor tale.
Noi generații tinere răsar,
Și-nvață toate tainele mașinii.
Tractorul lunecînd peste hotar

Răstoarnă hatul spulberîndu-i spinii.
Noi pregătim în slavă avioane
Să cearnă-n zare ploi artificiale,
Noi vrem grădini de aur, vrem cereale,
Cereale! Tone zece milioane!

Priviți pămîntul nostru semănat
Acest imens ocean în care doarme
Dezastrul celor care l-au brăzdat
Nu cu tractoare ci cu mii de arme.
Priviți pămîntul, voi dușmani de-acum,
Vă domoliți furia voastră oarbă,
Strămoșii voștri pulbere-s și fum,
Mormintele s-au dizolvat în iarbă.
Ascultați cîmpul dimineața, seara,
Vremea de aur, mareea grînelor, livada:
Cel care le va cerceta cu spada
De spadă îi va fi sortit să cadă!
Pămîntul vrea pacea holdelor.
Cîmpia vrea mașini, îngrășăminte,
Ploi liniștite sau repezi,
Și soarele cu raza lui fierbinte.

Trec anotimpuri și apun departe
Pe-ntinderea cu herghelii de cai.
Aceasta e inima noastră.
Aceasta e viața pămîntului —
Noiembrie și luminosul mai.
Drumul nostru duce înainte,
Cu fiecare anotimp urcăm o treaptă —
Sus peste vîrfuri se aprind lumini
Și țara comunismului ne-așteaptă.

A. E. Baconsky

Desene de ANGI PETRESCU

Primenire

Erau în colț, acolo, în Vitan,
Pe unde-o ia tramvaiul spre barieră,
Niște ruine, care an de an,
Făcut-au, cum se spune, carieră...

Așa le-am pomenit... eram copil
Și sînt de atunci... la ce-aș mai spune anii?
Cînd prin unghere pătrundeam tiptil,
De se speriau de mine șobolanii.

Nu prea se știe ce-o fi fost pe-aici,
Un han posomorît la drumul mare?
Sau casă boierească cu girlici
Și ea ca hanul pusă la hotare?

... C-avea ograda mare de vreo trei
Pogoane ca să intre toate cele
Și care și căruțe cîte vrei,
Poștalioane și chervane grele.

Iar dacă vreunul, poate, nu pleca
Și-acolo rămînea pe totdeauna,
De fapta asta nimeni nu știa
Decît părtașe, cîteodată, luna.

Dar nu se știe bine, — cum am spus, —
Ce-a fost pe-aici prin zidurile roase
Și ca poet am dat unui apus
Aspecte oarecum romantioase.

Căci singura lor faimă, negreșit
Pe care cartierul meu o știe
A fost cînd Trică și-a înghesuit
Războaie multe; o țesătorie.

Pesemne că afacerea i-a mers,
Pe lîngă alte treburi cu toptanul,
Căci domnul Trică șmecher și divers,
Aproape cumpărase tot Vitanul.

Dar fabrica aceasta era fleac
Pe lîngă-averea lui cea mișcătoare
Și tot cocioaba dată la sărac
Îi aducea venitul cel mai mare.

Iar dacă dintre-atîția, vreun sărman,
Chiria-aceea, socotită mică,
N-o achita la timp pîn-la un ban
Avea de-a face-atuncî cu domnul Trică.

Procese, tribunale, avocați,
Și portărei toți veneau să-l vadă.
Afară cei din casă erau dați,
Svîrlite erau boarfele în stradă.

Iar cînd tramvaiul meu se retrăgea,
Și pur era văzduhul, ca și cerul,
Maidanul ăsta putred mirosea
Și mirosea cu el tot cartierul.

Dar tot mai stăruia o firmă jos
Cu literele șterse și emblema
Pe care domnul Trică, prețios,
I-o dase „făbricuței": „Higiena".

De multă vreme ar fi trebuit,
Dacă pe-atuncea altul era scopul,
Pe locul ăsta putred și-nvechit
Biruitor să treacă tîrnăcopul...

Dar într-o zi, acuma șapte ani
Fu pentru toți o mare sărbătoare.
Căci de pe case vechi, de pe maidan
S-au retezat nesătioase ghiare.

Și îndemnată de același gînd
S-a adunat acolo multă lume
Și-autocamioane, rînd pe rînd,
Pufneau de zor să-ncarce și s-adune.

Tu, tîrnăcop, atît îmi ești de drag.
Lovește peste tot fără crutare,
In toți cei ce-mpilară pe sărac
De la jupîn și pîn-la cel mai mare!

Lovește în boierul nesătul
Ce-l vei găsi ascuns într-o firidă,
Azvîrle-l cu molozul vechi și du-l
Să nu rămînă nici-o cărămidă.

Să bată-aicea vîntul răcoros,
Să curețe a vremilor duhoare,
Pe locul, mîine proaspăt și frumos,
Să sorb adînc mireasma viitoare.

Tudor Măinescu

Furtunile vieții și paratrăznete literare

O nouă piesă despre viața de astăzi a oamenilor muncii din Republica Populară Română este întotdeauna o bucurie. Bucuria e dublă dacă problemele înfățișate sînt inedite. *„Furtună în cancelarie"* — „comedie în 3 acte" de Vera Călin și Silvian Iosifescu publicată în nr. 2 al revistei „Viața românească" — te bucură nu numai pentru că întrunește ambele calități amintite, dar și pentru că, apropiindu-se de un sector încă neoglindit în literatură, al vieții noastre noi, reușește să reliefeze aspecte importante ale realității.

Prin o serie de întîmplări care intervin în viața eroilor, asistăm la desfășurarea unui conflict caracteristic vremurilor noastre. În rezolvarea unor probleme universitare concrete se clocnesc, de fapt, două forțe sociale. Lumea veche e reprezentată de intelectualii legați de burghezie — profesorul Hartular, conferențiarul Borcea și, în culise, ex-profesorul Popp — lumea nouă de cîțiva intelectuali legați de popor — profesorul Dobrovici, conferențiarul Neguș, Eleonora Sofronie. Aceeași „despărțire a apelor" o putem urmări și în lumea studenților. În mijloc, nedecis și șovăielnic, balansează asistentul Costel Mihăilescu. De fapt, lupta pentru Costel va fi una din liniile subiectului.

Valoarea piesei rezidă, după părerea mea, în concretizarea ciocnirii tocmai în jurul acelor probleme care frămîntă azi într-un grad înalt intelectualitatea universitară și nu numai cea universitară. Profesorul Hartular simte în persoana lui Neguș, candidat în științe, întors din Uniunea Sovietică, un adversar de temut față de care vechile sale mijloace de camuflare și impostură se vor putea dovedi ineficiente. „Magistrul" își dă seama că poza de „mare savant", loial și conștiincios, pasionat de „cercetarea pură", poză prin care a putut să se impună unui Mihăilescu, sau să-l neutralizeze pe Dobrovici, nu va avea nici un efect asupra lui Neguș. Spectrul unei inevitabile demascări și „detronări" îl înspăimîntă și-l înfurie. Tocmai această furie neputincioasă știu s-o folosească Popp și unealta sa Borcea. Împotriva lui Neguș se urzește un fel de „complot". Meritul autorilor piesei *„Furtună în cancelarie"* constă, după părerea mea, în aceea că ei nu s-au mărginit să înfățișeze *„complotul"*, ci zugrăvindu-l au demascat totodată una din cele mai perfide și mai frecvente diversiuni, folosite de dușmanii noului pe frontul ideologic.

Popp, Hartular și Borcea pun la cale compromiterea lui Neguș sub pretextul „nivelului scăzut" al cursului său. Autorii piesei n-au avut curajul să adîncească problema. Dimpotrivă: argumentele folosite de *„Hartular et Co."*, pentru demonstrarea *„lipsei de nivel"* a cursului lui Neguș, sînt atît de copilărești și de străvezii, încît soarta conferențiarului Neguș nu reușește să stîrnească o autentică tensiune dramatică. În viață lucrurile se desfășoară de obicei într-un mod mult mai complicat. Dar dincolo de această slăbiciune, oare orientarea justă a conflictului nu e îmbucurătoare? Situații asemănătoare cu acea pe care Hartular și Borcea încearcă s-o creeze lui Neguș le putem întîlni în cele mai variate sectoare ale vieții. În uzine se întîmplă adesea ca un tînăr inginer, capabil și bine pregătit, să fie ținut la o parte de niște tehnicieni rutinați, numai pentru că acestui tînăr îi lipsește încă o anumită experiență practică în folosirea cunoștințelor, de fapt însă tocmai pentru că unii *„bătrîni"*, *„de modă veche"*, se tem că vor fi întrecuți. În unele institute de cercetări științifice idei noi și îndrăznețe sînt îngropate citeodată numai pentru că argumentarea *„n-are nivel"*. Și, în sfîrșit, nu recunoaștem oare în *„Furtună în cancelarie"* unele *„furtuni"* din viața noastră literară? Doar tot pentru *„lipsa de nivel"* s-a încercat la un moment dat defăimarea piesei *„Lumina de la Ulmi"* de Horia Lovinescu, piesă distinsă ulterior cu premiul de stat. Iar recenta încercare de minimalizare a romanului *„Floarea vieții"* de Aurel Mihale, cu toate slăbiciunile, dar și cu toate elementele noi, înaintate, pe care le conține, nu tot sub steagul *„luptei pentru nivel"* se duce? Nu încape îndoială, din grija exclusivă pentru „nivel" am putea ajunge și la nimicirea piesei Verei Călin și a lui Silvian Iosifescu. Dar tocmai pe acest drum nu vrem să mergem. Însuși faptul că, înfățișînd o întîmplare dintr-un sector oarecum limitat al vieții, autorii au reușit să seziseze un aspect al luptei dintre nou și vechi cu o valoare de generalizare mult mai largă, dovedește, cred eu, că piesa *„Furtună în cancelarie"* are merite reale.

O altă trăsătură pozitivă a piesei constă în modul în care este prezentată lupta de concepții pe tărîm științific. Problema aceasta nu ocupă un loc prea mare în piesă, dar atît cît apare este revelatorie. Semnificativă e însăși alegerea catedrei: literatură clasică. Cineva ar putea obiecta: bine, dar despre ce fel de lupte de concepții, și încă *„oglindind poziții de clase adverse"*, poate fi vorba la o catedră care se ocupă de lucruri atît de vechi, studiate și răsstudiate? Trebuie să recunoaștem că în cercurile noastre intelectuale este încă destul de răspîndită o asemenea părere. Din păcate mai sînt încă pe la noi mulți căutători de diverse *„zone neutre"*. Unii critici literari, prea zeloși în apărarea *„specificului"* artistic, au ajuns să înglobeze într-o asemenea *„zonă neutră"* pînă și criteriile de apreciere a valorii artistice a unei opere literare, reușind pe această cale un remarcabil tur de forță: să discute realizarea artistică a unui roman *„în sine"*, fără a-l raporta la problemele vieții noi, la aspectele concrete ale luptei de clasă în etapa actuală. Tuturor acestor *„hartulari"* — mai mult sau mai puțin conștienți — piesa *„Furtună în cancelarie"* le răspunde admirabil. Ciocnirea dintre Hartular și Neguș în jurul lucrării științifice a lui Mihăilescu e o dovadă convingătoare că azi, de orice problemă de viață, de știință, de artă, s-ar apropia cineva, nu poate s-o privească decît de pe poziția unei anumite clase sociale. *„Furtună în cancelarie"* luptă astfel pentru partinitate în cercetarea științifică. Mie-mi pare că și subiectul concret e bine ales, iar poziția lui Hartular e cît se poate de caracteristică pentru formele actuale de manifestare a spiritului burghez. *Magistrul* n-are curaj să afirme fățiș punctul său de vedere, însă pe furiș lovește în spiritul nou al cercetării legate de viață, folosind masca *erudiției* și a *voluptății micilor descoperiri*. Personal, regret că argumentarea lui Neguș nu merge pînă la stabilirea clară a acestei legături. *Ajutat* de Neguș, adică sub influența atitudinii înaintate în cercetarea științifică, Costel Mihăilescu spune (în legătură cu plecarea lui Martial din Roma):

„În liniștea orășelului spaniol nu mai poate scrie, izvorul pare că a secat, îl apucă dorul de Roma, Roma care trăise în versurile lui. Știți, se gîndea că nu există ca scriitor decît în lumea pe care o descrisese. Asta vreau să subliniez".

Este evident că pentru Neguș problema astfel pusă are legătură cu lupta ideologică de azi.

Dar de ce? Mie-mi pare că o atare precizare ar avea o importanță mare în legătură cu latura filozofică a problemei raportului între artă și realitate și în legătură cu multe alte probleme. E posibil că autorii au subînțeles.

Dar conflictul ar cîștiga în intensitate dacă și această latură a atitudinii lui Neguș ar fi adusă în discuție. Neguș o afirmă chiar într-un fel: *„nici informație de dragul informației"*. Dar atunci informație pentru ce? Cu toate că răspunsul nu e formulat explicit, el se degajă din întreaga atmosferă a piesei: informația pentru sporirea vieții noi, pentru combaterea neîncrederii în viață, în om. Trebuie să recunoaștem că nu numai în domeniul literaturii clasice, dar și în multe alte domenii,— chiar și în cercetarea estetică — la noi nu au dispărut deloc amatorii de stringere de informații de dragul informațiilor. Piesa *„Furtună în cancelarie"* demască puternic caracterul pseudo-științific al agitației lor. Deci, încă o problemă vastă și importantă, concentrată într-un fapt în aparență izolat. Încă o latură tare a piesei.

Mai slabă și mai puțin concludentă îmi pare povestea cu expediția. Prin ea autorii parcă ar vrea să spună: nici activitatea de cercetare a studenților nu trebuie să fie îngropată în hîrtoage. Piesa parcă ar adresa studenților un apel: nu vă mulțumiți cu cele învățate din cărți și din notițe! Confruntați mereu cunoștințele cîștigate cu tumultul viu al vieții! Excelent sfat! Nimic de reproșat. Dar de ce, pentru a urma acest sfat, studenții trebuie să întrerupă frecventarea cursurilor? Oare eschivarea de la cursuri sub cele mai diverse pretexte nu este o boală destul de răspîndită în rîndurile tineretului nostru studios? Împotriva *acestei* boli nu trebuie luptat? Poziția autorilor piesei, din acest punct de vedere, este cel puțin neclară.

Cu toate că reliefează de pe poziții înaintate o serie de probleme însemnate, aș zice arzătoare, ale vieții noi, piesa Verei Călin și a lui Silvian Iosifescu pare să aibă și numeroase scăderi. În primul rînd conflictul nu este suficient de închegat. În primul tablou — în afară de ciondăneala dintre cei doi soți cu privire la faimoasa machetă — nu se conturează de fapt nici un conflict mai interesant. Totul se reduce la mici ciocniri între detașamentele de recunoaștere. De asemenea conflictul se rezolvă în tabloul V, iar tabloul VI nu adaugă în conținut nimic nou. Doar că reușim să-l vedem pe invizibilul Buliga. Nici de-a lungul celorlalte patru tablouri acțiunea nu se desfășoară în același ritm susținut, în multe părți lîncezește.

Inegale sînt și caracterele personajelor. Cel mai viu îmi pare Neguș. Bine portretizat, mereu preocupat de ceva concret, incapabil să se apropie de vreo problemă altfel decît în lumina idealurilor care constituie însăși esența vieții sale, Neguș cîștigă dintr-odată simpatia cititorilor și spectatorilor. Neguș este — după părerea mea — un tip reprezentativ pentru zilele noastre, pentru că acționează mereu, totdeauna întreprinde ceva. N-a apucat să sosească la „recepția" soților Mihăilescu, cînd își și aduce aminte că a văzut la un anticar cele trei volume ale lui Martial și-i trage pe Costel să le cumpere. În cancelarie organizează „o clacă" pentru a o ajuta pe „sărmana Eleonora" să se elibereze mai repede de interminabilele lucrări de „evidență" cu care o încarcă zelul și bunăvoința rectoratului. Aflînd despre zvonurile care circulă în legătură cu cursul său, caută să se verifice, atrage pe colegi să-i asculte prelegerile, iar îndată ce-și dă seama că e vorba de o diversiune, discută cu studenții ca să dea de firul urzelii. Trimis de Hartular la școala de literatură pentru ca să nu asiste la ședința catedrei, organizează imediat ceva ca să fie totuși prezent, etc. etc. Important nu este, însă, doar faptul că acționează, dar în primul rînd că acțiunile sale sînt mereu subordonate scopului, luptei pentru nou. Astfel ele definesc conținutul înaintat, socialist, al universului sufletesc al eroului. Totodată îi zugrăvesc și caracterul: sînt spontane, repezi, impetuoase, întocmai ca și ciuful său rebel și obișnuința nevindecabilă de a ascunde cravata în buzunar. Neguș apare în tot ce face ca un om înaintat, dar și ca un „cineva". Însă „omul înaintat" și „cineva" nu sînt două cărți de vizită puse alături într-un portofel, ci se unesc organic într-un tip. În această împrejurare rezidă, cred eu, reușita.

Din păcate, lui Neguș nu i se opun adversari demni de potențialul său de luptă. Autorii au făcut concesii vizibile teoriei lipsei de conflict. Hartular nu este demascat prin lupta tenace și ascuțită a oamenilor noi, ci se demască singur prin proprie prostie și prin concursul întîmplării. Borcea e o nulitate completă, împotriva căruia nu era cazul să fie aruncat în luptă nici Neguș, și nici măcar Nuța Oprea.

Nu a reușit autorilor nici menajul Mihăilescu. În legătură cu aceste două personaje autorii sugerează doar datele unei probleme interesante dar nu o rezolvă.

El este un asistent cam întîrziat, puțin mumifiat în atmosfera de naftalină a cercetărilor „pure" ale lui Hartular, plin de admirație față de „magistru", cam rutinat, puțin pedant, puțin comod, puțin dezamăgit, etc. etc. Adînc atins de o serie de asemenea boli, apare ca o adevărată colecție de „rămășițe". Ea e o fată plină de viață, optimistă, inteligentă, activă. Cei doi se căsătoresră cu un an în urmă. Se presupune că din dragoste. În orice caz nici un amănunt din piesă nu ne îndreptățește să bănuim contrariul. În ce constă însă conținutul acestei dragoste? Autorii nu ne îngăduie să ne apropiem de această latură a vieții soților Mihăilescu. Discutiile dintre cei doi nu părăsesc pentru nici o clipă cadrul „universitar". Dacă nu discută problema machetei și a expediției, se ceartă în legătură cu „guițatul lui Bocănet". Singura controversă pur familială e în legătură cu cafelele: cine trebuie să le pregătească — soțul sau soția? Doar spre sfîrșit, la replica Vioricăi: „Ce-i, Costel? Mi se pare că frumoasa ta frunte s-a acoperit de nouri? Iar ești îngrijorat de soarta cafelelor?", bărbatul răspunde: „Crezi într-adevăr că numai asta însemni tu pentru mine?" Dar ce anume înseamnă ea pentru el rămîne cu desăvîrșire învăluit în norii necunoscutului. Cu atît mai puțin putem să ne dumirim ce înseamnă Costel pentru Viorica. O atare sărăcie a vieții sufletești a eroilor principali este de-a dreptul supărătoare. Viorica manifestă în tot timpul acțiunii un dispreț atît de suveran față de bărbatul ei, încît ești întru totul îndreptățit să întrebi: pentru ce îl iubește? Și oare îl iubește cu adevărat? Viorica însă e o fată înaintată, plină de calități. Atitudinea ei în dragoste este într-o atît de strigătoare contradicție cu caracterul ei, încît aruncă o umbră — cu totul nejustificată — asupra idealului de viață pe care-l reprezintă.

Pe de altă parte, în dorința de a crea din Costel un personaj „contradictoriu", autorii de bună seamă singuri nu și-au dat seama cum, dar l-au hibridizat. „Pedantul" asistent se scandalizează de obiceiul studenților de a da porecle unor profesori, dar nu vede nimic „neobișnuit" în obstrucția organizată de aceiași studenți unui alt profesor. Se pare că în zugrăvirea caracterului lui Costel autorii au părăsit făgașul realismului și au alunecat pe panta inventării unor contradicții artificiale menite doar „să ascută" conflictul.

Astfel m-am apropiat de acea latură a chestiunii care constituie — după părerea noastră — scăderea principală a piesei:

Pe de o parte conflictul principal — lupta profesorilor și studenților înaintați pentru demascarea grupului reacționar Hartular - Borcea — e subțiat și nu se ridică pînă la înălțimea unei adevărate tensiuni dramatice; pe de altă parte, piesa abundă în tot felul de „probleme" și „problemuțe" laterale, adevărați paraziți pe corpul conflictului principal. Dacă unele din aceste amănunte sînt bine găsite și ajută real la crearea atmosferei necesare (plaga „birocrației universitare", capriciile soneriei) altele îmi par inutile, pentru că în loc să reliefeze conținutul de idei, îl împing pe al doilea plan. După părerea mea, din categoria unor atari „paraziți" fac parte și „eterna diversiune a pretinsei infidelități conjugale" și chiar povestea — pitorească în sine — a conferențiarului invizibil Buliga.

Dramatismul piesei scade pentru că Hartular și Borcea sînt dezarmați de autori înșiși, asistentul Mihăilescu ca om e o figură atît de neinteresantă, încît „lupta pentru el" nu poate pasiona pe nimeni, iar conflictul conjugal între Costel și Viorica are proporții atît de ridicol de mici încît nici autorii n-au avut curajul să-l împingă prea departe. Pe ce să se sprijine atunci drama?

Greșelile acestea, în aparență de construcție și de formă, se răzbună și în conținut. Sezisînd just datele conflictului, autorii au denaturat după părerea mea raportul real de forțe. În zilele noastre forțele înaintate ale societății constructoare a socialismului sînt prea puternice pentru ca individzi de teapa lui Hartular și Borcea — așa cum sînt zugrăviți în piesă — să se poată menține la suprafață. Da! În zilele noastre mai sînt încă dușmani nedescoperiți și care trebuie să fie descoperiți! Dar trăsăturile caracteristice ale societății noi, raportul real de forțe, sînt de asemenea natură încît dușmanii *nu pot* să se mențină la suprafață decît cu condiția unei destul de iscusite camuflări. În cazul lumii intelectuale și mai ales al celei universitare două sînt împrejurările care favorizează supraviețuirea elementelor reacționare: fie o reală competență științifică, fie o foarte dibace mimetizare. Or, în cazul lui Hartular și Borcea nu există nici una din cele două. Nu numai Borcea, dar și Hartular ne este prezentat ca o totală nulitate științifică. Neguș repetă de mai multe ori că el spera că din Hartular se mai poate scoate ceva. Dar de ce o spera? pe ce se baza? Asta nu se vede. Iar ceea ce nu se vede într-o operă literară, nici nu există, oricît s-ar strădui autorii să afirme contrariul prin gura cutărui sau cutărui personaj. Totodată Hartular, Borcea și chiar unii studenți nu se sfiesc să-și afișeze atitudinea dușmănoasă față de viața noastră nouă. Dacă dușmanul nu se sfiește să-și afirme năravul, înseamnă că noi sîntem slabi. Dacă Borcea, fără nici o teamă îi agită pe studenți împotriva unui profesor care și-a făcut studiile în U.R.S.S., asta înseamnă că pînă la sosirea lui Neguș forțele noului nu se afirmaseră în nici un fel în universitate, ceea ce e greu de presupus. Dar dacă o putem admite totuși — în extremis — pentru universitate, este cu totul de neînțeles cum ecourile victoriilor socialiste pe plan național nu au ajuns pînă la Hartular și Borcea și cum nu i-au obligat la prudență. După cum se vede, autorii au schematizat problemele sociale și conflictele de clasă, iar schematizarea acestora n-a putut să nu ducă și a dus la schematizarea conflictului dramatic și schematizarea personajelor.

Exemplul piesei *„Furtună în cancelarie"* oferă, după părerea mea, încă o dovadă convingătoare că originea schematismului rezidă în subaprecierea forțelor noului, în lipsa de încredere suficientă în forțele lumii noi. Dacă autorii ar fi adîncit universul sufletesc al eroilor înaintați ai piesei (Neguș, Dobrovici, Viorica), ei ar fi descoperit în acești reprezentanți ai ideologiei și moralei socialiste forțe capabile să învingă dușmani mult mai periculoși decît Hartular, Borcea și Bocănet. Iar o atare ciocnire le-ar permite, evident, să reliefeze cu mult mai multă forță și frumusețea caracterelor oamenilor noi și întreaga amploare a contradicțiilor vieții. Din păcate nu dispare poate disputa ridicolă despre „capitaliștii antici"[1]), problema cafelelor sau chiar guițatul lui Bocănet. În schimb, s-ar ridica pînă la dimensiunea unei adevărate probleme a vieții de azi ciocnirea între forțele care reprezintă cele două concepții opuse, cele două lumi opuse. Citind piesa *„Furtună în cancelarie"* capeți la un moment dat următoarea impresie: autorii nu numai că au descoperit, cu mult simț al adevărului artistic, autentice furtuni ale zilelor noastre, dar le-au deslușit și esența; și-au construit opera în așa fel încît furtunile să capete cîmp liber să se dezlănțuie. Însă în fața spectacolului oferit de începutul furtunii au bătut în retragere și au pornit să așeze în grabă paratrăznete în toate colțurile clădirii.

Răspunsul criticii ar trebui să fie: pentru dezvăluirea curajoasă a furtunilor vieții noi. Pentru că furtunile oțelesc, din furtună — cum spunea și Ostrovski — se nasc revoluționarii. Dar împotriva paratrăznetelor literare. Pentru că paratrăznetele molesesc, tocesc vigilența, cultivă iluzia victoriilor ușoare și mulțumirea de sine.

Și acum un ultim cuvînt pentru autori. Parcă-i aud replicînd: dar bine tovarășe, dumneata ai făcut aici o teorie întreagă, dar noi am vrut să scriem o comedie. O fi, am să obiectez eu, dar vedeți, tovarăși autori, acum nu mai aveți cuvîntul. din clipa în care piesa a fost tipărită, vorbește ea în locul dvs. În consecință, se discută nu ceea ce ați vrut, ci ceea ce a ieșit și a fost tipărit în nr. 2 al „Vieții românești".

Mihai Novicov

1) În treacăt fie să observ că Marx vorbește despre formele antedeluviene ale capitalismului în societatea antică. Deci în tema lui Hartular, absurdă nu e atît referirea la capitaliști, cît la proletari. E regretabil că eroii pozitivi ai piesei nu știu să lămurească această problemă.

Programul antisocialist al lui Hu Fîn

II

Făcînd legătură cu problemele cercetate înainte, constatăm că una din trăsăturile caracteristice ale programului lui Hu Fîn în domeniul literaturii și artei este atitudinea negativă față de concepția revoluționară despre lume și viață în domeniul conținutului tematico-ideologic și față de particularitățile naționale în domeniul formei. Dar, așa cum concepția revoluționară despre lume și viață face o deosebire între literatura și arta nouă și între literatura și arta veche, creată în societatea burgheză și feudală, — așa și forma națională deosebește literatura și arta unei națiuni de literatura și arta altor popoare, oferindu-i posibilitatea să îmbogățească literatura și arta progresistă a întregii omeniri. Ce se va întîmpla cu literatura și arta dacă vor fi lipsite de aceste două elemente? Hu Fîn a negat întotdeauna moștenirea națională și a militat pentru „a transpune" în China, fără alegere și fără nici o schimbare, formele literaturii și ale artei burgheze europene; și, ca o consecință inevitabilă, literatura și arta noastră națională independentă n-ar fi devenit un apendice al literaturii și artei burgheze europene?

Natural, fără a uita că trebuie să-și acopere cu fraze marxiste esența ideologiei lui, Hu Fîn bîiguie cîte ceva, că ar trebui, chipurile, „percepute realizările literaturii și artei internaționale progresiste și experiența literaturii și artei realiste". Dar Hu Fîn nu vrea să ne spună nimic despre experiența cea mai prețioasă pentru noi, experiența literaturii și artei realismului socialist; după părerea lui, realismul socialist nu se deosebește în esență de realismul din trecut. Hu Fîn minimalizează intenționat rolul activ al literaturii realismului socialist în transformarea realității. În privința tradițiilor naționale ale literaturii noastre, el se situează pe o poziție complet negativă, o poziție nihilistă. El susține că pînă la mișcarea din 4 mai 1919, toată literatura chineză, inclusiv literatura populară, a fost „o literatură feudală". El declară: „Literatura chineză creată pînă la 4 mai 1919 nu descrie oamenii, psihologia lor, caracterele lor". El crede că există „o doză de fetișism" în atenția pe care o acordăm literaturii populare, că literatura și arta „se degradează" prin introducerea formelor naționale, care sînt o înfruntare pentru ochiul și urechea poporului.

Este clar că, ridicîndu-se împotriva formelor naționale în literatură și artă și preamărind orbește formele literaturii și artei burgheze de peste hotare, Hu Fîn își bate joc de mîndria națională și de demnitatea poporului nostru și încearcă să-i tragă și pe alții în mlaștina cosmopolitismului!

În al cincilea rînd, Hu Fîn este împotriva „împărțirii temelor după gradul de importanță".

Această problemă nu este pur și simplu problema alegerii de către scriitor a unor teme principale sau secundare, ci problema dacă scriitorul trebuie să slujească problemele politice de bază, problemele esențiale ale zilei. Aceasta se referă nu numai la creațiile din domeniul literaturii și artei, ci este o problemă principială din orice domeniu al muncii revoluționare. În toate sectoarele muncii, fie că e vorba de o muncă politică-legislativă, economică, financiară, științifică sau culturală, în fața oamenilor se pun anumite probleme, iar oamenii fac eforturi pentru a le rezolva.

Scriitorii realismului socialist recunosc în unanimitate că literatura face parte integrantă din întreaga cauză a revoluției și caută în mod conștient să devină cetățeni înaintați, să ocupe un loc de frunte în lupta maselor. Ar putea acești scriitori să renunțe la a se ocupa de problemele politice actuale? Evident, literatura și arta slujesc politica, potrivit unor legi specifice, așa cum fac și celelalte forme ale muncii noastre. Scriitorii pot și trebuie să reflecte viața din diferite puncte de vedere, folosind diverse forme literare, genuri și stiluri literare, potrivit experienței lor de viață, talentului lor creator, specificului lor artistic individual. Odată cu aceasta trebuie să luptăm împotriva înțelegerii vulgare a problemelor politice, împotriva înțelegerii vulgare a caracterului agitatoric-propagandistic al literaturii și artei. Totuși, oglindirea principalelor aspecte ale vieții reale și ale luptei reale, crearea imaginii omului nou, a societății socialiste, sînt principiile esențiale ale literaturii și artei.

Desigur, slujind politica, scriitorul duce lupta în primul rînd cu ajutorul condeiului; dar, ca orice cetățean, cînd trebuie să apere patria, scriitorul duce uneori lupta și cu alte arme. În perioada războiului civil, a războiului împotriva japonezilor, în războiul de eliberare și în timpul luptei împotriva cotropitorilor americani, pentru ajutorarea Coreei — mulți activiști din domeniul literaturii și artei au îmbrăcat haina militară și au plecat pe front. În perioada celui de al doilea război mondial, mulți scriitori sovietici au luat parte la Războiul pentru Apărarea Patriei. Și în țările capitaliste sînt mulți activiști din domeniul literaturii și artei, luptători curajoși împotriva fascismului, apărători dîrzi ai cauzei păcii.

Hu Fîn este împotriva tratării de către scriitori a unor teme actuale, împotriva creării unor imagini pozitive. El alunecă inevitabil pe poziția de negare a legăturii dintre literatură, artă și politică și apără teoria artei pentru artă. Dacă am fi consecvenți și am duce mai departe această idee, ar reieși că activiștii literaturii și artei, oamenii de știință și intelectualii ar putea să nu țină seama, în activitatea lor, de nevoile arzătoare ale poporului și ale țării, ar putea să nu slujească problemele politice actuale. În cazul acesta, oare tot ceea ce spun ei despre participarea la construcția socialistă și la reeducarea socialistă nu vor fi niște vorbe goale?

Este clar că poporul chinez nu va folosi în nici un caz indicațiile lui Hu Fîn. Hu Fîn, după ce a formulat cele cinci obiective ale programului său, pentru a respinge cele „cinci lovituri de pumnal", a scos la lumină „propunerile" lui cu privire la reorganizarea întregii mișcări a literaturii și artei revoluționare, după calapodul lui burghez, propuneri pentru care nu și-a cruțat nici forțele, nici timpul. În esență ele se reduc la dizolvarea organizației unice a activiștilor literaturii și artei, la spargerea unității din sînul scriitorilor, la lichidarea conducerii colective, la încetarea tipăririi revistelor literare și artistice, care apar astăzi și care ar urma să fie înlocuite prin reviste redactate de diferite persoane reprezentînd „curente calitativ diferite" ale gîndirii literare și artistice, aceste propuneri se reduc la asigurarea liberei concurențe după exemplul pieții capitaliste. De aici ar urma destrămarea cercurilor literare și artistice, ruperea de conducerea ideologică a clasei muncitoare și formarea artificială a mai multor grupulețe închise, unde să poată pătrunde în voie ideologia burgheză, impunîndu-și dominația.

Este clar că în felul acesta, dacă s-ar urma programul lui Hu Fîn, s-ar ajunge la lichidarea sistemului unic al diferitelor organizații de masă și a conducerii unitare a acestor organizații, și s-ar crea condiții de împrăștiere, de destrămare generală, de dezorientare, unde să nu mai existe nici o conducere.

Cum putem să ne potrivim lui Hu Fîn, care-și face autoreclamă? El vrea nu numai să-și aroge dreptul de a conduce literatura și arta, ci și să transforme societatea, să transforme țara după chipul și asemănarea lui! Iată pînă la ce grad de absurditate a ajuns Hu Fîn cu ideologia lui burgheză-individualistă!

După părerea mea, ideologia lui Hu Fîn are, în ceea ce privește problemele mai importante, multe lucruri comune cu ideologia lui Hu Și *). La timpul său Hu Și tipa: „Studiați mai mult problemele și vorbiți mai puțin de isme"; oare Hu Fîn nu se ridică și el împotriva însușirii de către scriitori a concepției comuniste despre lume și viață? Deosebirea constă numai în faptul că Hu Și luptă împotriva marxismului în mod deschis, iar Hu Fîn luptă pe furiș. Hu Și era pentru „europenizarea totală, pentru adoptarea totală"; Hu Fîn nu neagă oare cu desăvîrșire moștenirea noastră națională, afirmînd că formele literaturii noi trebuiesc „luate" numai din Apus? Hu Și a negat existența obiectivă a lumii materiale și a adevărului științific; dar Hu Fîn nu este oare pentru „autoexpansiunea spiritului subiectiv al luptei"? După cum au arătat mai mulți tovarăși, Hu Fîn este de părere că izvorul literaturii și artei nu este lumea obiectivă, viața poporului, ci „autoexpansiunea spiritului subiectiv" a scriitorului. Cu cît acest „spirit subiectiv" „arde" mai puternic, cu atît rămîne mai puțin loc pentru elementul obiectiv; totodată acest „spirit subiectiv" care arde, respinge cu hotărîre ideologia „rece" a marxism-leninismului „venită din afară". În definitiv, fie-mi îngăduit să întreb ce înțelege Hu Fîn prin „spirit de luptă subiectiv"? Ce este altceva, dacă nu ideologie burgheză?

Toată lumea știe că în 1932, după ce au fost dizolvate în U.R.S.S. organizația „RAPP" și alte organizații literare și a fost explicată așa cum trebuie greșita teorie „rappistă" „a metodei materialismului-dialectic în literatură" în unele țări, ca de pildă în Japonia, cercurile literare au interpretat în chip denaturat, unilateral, aceste evenimente.

Pe atunci, clasele conducătoare reacționare ale Japoniei înfăptuiau politica fascistă în interior, realizau înăbușirea sîngeroasă a Partidului Comunist Japonez și aruncau în ilegalitate mișcarea de eliberare a poporului japonez. În această perioadă, unii dintre scriitorii de stînga s-au depărtat de marxism. Unii din ei, ca de pildă Haias Fusao, au devenit în mod deschis scriitori fasciști, alții au început să propage concepții antimarxiste sub masca marxismului, vociferînd și afirmînd: „creația este practica vieții", „concepția despre lume și viață nu este unul și același lucru cu metoda de creație", etc.

În același timp a apărut în U.R.S.S. un grupuleț, condus de Lucaci și Lifșit. Sub pretext că luptă împotriva „rappiștilor", membrii acestui grupuleț negau în mod arbitrar rolul conducător al concepției despre lume în creația literară și artistică, ceea ce de fapt a fost o manifestare a concepțiilor burghezo-liberale cu privire la artă și literatură. Teoria acestui grupuleț a fost nimicită în cercurile literare și artistice, cam prin 1940. Părerile lui Hu Fîn cu privire la literatură și artă au ceva comun cu această teorie.

Asemenea teorii erau foarte potrivite pentru condițiile create la timpul lor în raioanele dominației gomindaniste. Masca de marxist îi dădea posibilitatea lui Hu Fîn să apară ca teoreticianul de stînga, esența antimarxistă a teoriei lui fiind ascunsă de represalii din partea gomindanului reacționar. În trecut îi cunoșteam teoriile, pe care japonezii le-ar compara cu ridichea (roșii pe din afară și albe pe dinăuntru), totuși, noi am căutat să-l ajutăm cinstit și cu răbdare. Cu toate acestea Hu Fîn nu numai că nu și-a îndreptat greșelile, ci continuă să-și susțină teoriile vicioase și să-și ducă mai departe practica dăunătoare de a alcătui grupulețe și a ajuns pînă acolo că și-a trimis la C.C al P. C. Chinez cartea lui care conține atacuri împotriva îndrumării literaturii și artei și care, în esență, prezintă un program antisocialist.

Semănînd otrava ideologică prin faptele și cuvintele lui, Hu Fîn nu este în această privință mai prejos de Hu Și.

Programul propus de el este un program de acțiune și un program ideologic. A fi împotriva studierii marxism-leninismului, împotriva legăturii cu masele populare, înseamnă a fi împotriva faptului ca intelectualitatea întregii țări să pășească pe drumul revoluției socialiste, aceasta înseamnă a trăda voința poporului, a întregii țări.

Iată de ce cred că trebuie să criticăm în mod consecvent ideologia lui Hu Fîn.

Go Mo-jo

(Text reprodus după „Literaturnaia gazeta" nr. 57/955).

*) Hu Și — un învățat chinez idealist, reacționar și „activist politic" ciankaișist, emigrat în prezent în S.U.A.

DICȚIONARUL LIMBII ROMÎNE LITERARE CONTEMPORANE

(Urmare din pag. I-a)

dacă este reprezentativ pentru epoca noastră, în ce măsură oglindește el actuala orînduire, cu feluritele ei aspecte, — cu alte cuvinte cît de întemeiat este atributul de „contemporan" din titlul lui? Pentru aceasta, e de ajuns a-l compara cu dicționarul fostei Academii, la care predomina orientarea istoricistă cu corolarul ei etimologist. Zadarnic, bineînțeles, vom căuta la litera A a acestui dicționar cuvinte ca **abataj**, activ, activist, activiza, aeraj, aerodinam, aeromodelism, agrobiologie, agrotehnică, alezaj, alfabetizare, amerizare, anarhosindicalism, anexionism, antifascist, antiimperialist, antimonarhic, antireligios, antisemitism, antiștiințific, apolitism, aspirantură, autocisternă, autocritică, autolinișture, avangardism. Multe din aceste cuvinte nu existau la acea dată (1913), fiindcă nu existau sau n-aveau circulație nici noțiunile respective. Dar cum era să intre într-un dicționar ce apărea sub oblăduirea „augustului suveran" prusac, cuvîntul **antiimperialist**? Ar fi însemnat a se vorbi de funie în casa spînzuratului! Sau cum era să figureze cuvîntul **alfabetizare**, cînd o asemenea preocupare nu exista nici pentru onoratele guverne, nici pentru înaltul for de cultură?

Dintre cuvintele existente în ambele dicționare, unele au cu totul altă explicație și cu totul altă exemplificare ca, de pildă, cuvîntul **agitator**, care în dicționarul fostei Academii este explicat „turburător", „atițător", iar în dicționarul nostru: „persoană care duce muncă de agitație politică, de lămurire, convingere și mobilizare a maselor, în vederea unei acțiuni". Între o explicație și cealaltă nu e numai o diferență de timp; ea marchează o întreagă răsturnare de ordin politic, expresie a unui nou raport de forțe pe plan internațional și intern.

Urmărind să redea actualul nivel de dezvoltare a limbii noastre, dicționarul dă felurite sensuri ale cuvintelor, „în ordinea folosirii lor actuale în scris și vorbire". Procedeul este — neîndoios — discutabil și academicianul Iorgu Iordan (în „Contemporanul") susține că el „vine în contradicție cu caracterul istoric al limbii, precum și cu logica", întrucît întelesul de astăzi rezultă în mod firesc din unul anterior. Dat fiind, însă, caracterul practic al dicționarului, pentru cercetătorul în genere grăbit, expeditiv, care urmărește să se orienteze rapid în realitatea lingvistică contemporană, procedeul acesta îi vine desigur mai... la îndemînă.

Dar tendința — legitimă — de a oglindi cît mai tipic această realitate, a dus conducerea celor două colective care poartă răspunderea lucrării la o prea mare, disproporționată, folosire a citatelor din traduceri, din publicistică și din manualele școlare. Asemenea citate, lipsite de atributul — esențial — al originalității, nu pot da imaginea cea mai justă — am zice cea mai autentică, — a limbii noastre literare a cărei minuire, mai mult sau mai puțin personală, intră structural în procesul de creație al oricărei lucrări, fie ea literară, științifică sau publicistică. Critica făcută de acad. Iordan este în această privință cu totul întemeiată, după cum întemeiată este și aceea cu privire la modul cum sînt reprezentați în dicționar termenii tehnici. Prof. univ. Remus Răduleț (în nr-rul următor al „Contemporanului"), a arătat că dicționarul nu cuprinde unii termeni tehnici (ca **axele de coordonate**) sau unele accepțiuni tehnice ale unor cuvinte ca: **antrenare, aplanare, a arcui, ascuțitoare, alee, aliniament, alveolă, atac, cahlă, a comuta, a converti, carbonizare, etc.** La acestea, noi am mai adăuga și alte exemple, mai întîi de cuvinte, din diferite domenii, care lipsesc complet, și care, alături de atîtea altele din dicționar cu arie de circulație destul de restrînsă, ar fi trebuit negreșit să figureze. Astfel, din dicționar lipsesc unii termeni din domeniul horticol: **bună-dimineața** (variantă p. zorele); **cercelul-doamnei**; din cel viticol al unor soiuri de struguri ca: **afuzalee și aligoté** (cf. Lexiconul tehnic romîn, I, pag. 56 și 78); din domeniul alimentar: **anghemaht** (mîncare de pui sau de miel gătită cu rîntaș alb); **burcă** (turtă de făină de porumb, oparită și coaptă în vatră, cf. și vechiul dicționar, I. pag 696); **chitonag** (pistil obținut din pastă de gutui; unealtă folosită la înfiptul acrilor de vie, cf. și Lexiconul tehnic rom

DE ZIUA MAMEI

Mama ne întîmpină în pragul casei și surizînd blînd ne îndeamnă să intrăm, cu glasul înecat de bucurie. Azi e ziua ei — împlinește șaptezeci de ani, și noi copiii am venit ca de obicei la dînsa, ca s-o felicităm.

E-n amurg. Lunecînd încet în jos, pe după sulițele înalte ale plopilor din vale, soarele de iunie scaldă străduța liniștită și casele mărunte, pierdute în verdeață, într-o baie de lumină trandafirie în adîncul căreia forfotă viu, cu sclipiri de aur și argint, mii de musculițe, fluturași și gize. Obrajii mamei ard în purpura înserării. Ce de minunat arată ea acum, în asfințit de soare! Parcă-i o zînă bună din basmele cu zmei și cosînzene, pe care ni le povestea în copilărie, sub vraja cărora de-atîtea ori am plîns de îndurerare, am rîs și-am adormit flămînzi, cu zîmbetul pe buze...

Ne îmbrățișăm și, de emoție, nu-s ochii tuturora umezi.

— Ca ieri, maică, erați copiii... doamne, cum trece timpul! se miră mama bătrînește, privindu-ne cu drag pe fiecare. Și, conducîndu-ne apoi la masă, unde ne așteaptă fel de fel de bunătăți făcute de mîinile ei meștere, nu uită să ne mustre că i-am adus cadouri, c-am dat banii pe flori...

— Parcă ați veni la o străină, nu la mama! se necăjește ea că n-o ascultăm și venim de fiece dată cu daruri. Eu sînt bătrînă, nu-mi trebuie, păstrați-vă banii pentru nevoile voastre!

Atîta de puțin se prețuiește ea, cea mai devotată și mai bună dintre toate mamele din lume, și atîta ne iubește, încît, de nu i-ar fi rușine de nurori, ne-ar da înapoi cadourile, cadou din partea ei...

Noi, însă, nu dăm atenție dojenilor ei blajine, o luăm șireți cu vorba și zîmbim, cu înțeles, unii la alții... I-am pregătit un dar scump, cum nu i-am mai adus niciodată, și oricît s-ar strădui măicuța, nu va putea găsi pricină să ne certe... Acum o săptămînă i s-a acordat titlul de „Mamă Eroină" și, spre a-i face o surpriză, am hotărît în taină să nu-i spunem nimic și să-i înmînăm înalta răsplătire, de ziua ei de naștere, solemn, ca la Prezidiu! Îi vom citi decretul, vom ține cuvîntări... Ea nici nu bănuiește. Din fotoliul larg, în care pare și mai mică decît este, se uită fericită la noi, fără să spună o vorbă. Pe chipu-i virstnic, scăldat de văpaia aurie a lămpii, a încremenit un surîs luminos ca o rază.

De cînd ne-am mărit și-am prins aripi, rar i-a fost dat să ne vadă pe toți laolaltă, în juru-i, ca astăzi. Pe vremuri, lupta aprigă cu viața, persecuțiile, închisoarea, ne-au pus mereu stavili; acum, cînd totul ni-i drag și-i al nostru — munca încordată, întrecerea cu timpul, nu ne lasă răgaz, ridică noi stavili! Mama se întreabă uneori și nu poate pricepe, săraca, de ce tocmai azi se întîmplă acestea, dar nu-i în firea ei să se plîngă. Are încredere în noi și se împacă pînă la urmă cu toate...

Închid ochii și caut să mi-o închipui în clipa în care ți vom înmîna decorația. La gîndul acesta, aproape îmi dau lacrimile. Mama decorată! Ce minunat lucru!

Modestă cum este, parc-o văd, nu va crede și, prefăcîndu-se supărată, va zice, în glumă, că rîdem de dînsa... de-o biată bătrînă fără atîta știință de carte! Sau va spune, că-i poate-o greșeală, vreo potrivire de nume... Și chiar de-ar ști că-i adevărat, ea tot s-ar îndoi de-o asemenea cinste. Tocmai ea s-o primească?... n-or fi alte mame mai vrednice?

Iată, așa-i mama, cată de-o schimbă!

Viața ei dinainte a fost grea și amară, plină de griji și necazuri. De cînd l-am pierdut pe tata și pînă am ajuns să ne cîștigăm singuri pîinea, ea a dus toată casa, zece guri, totdeauna flămînde. A spălat munți de rufe la domni și cucoane, a îndurat mii de umilințe și lipsuri ca să ne poată crește. La ele am adăugat și noi altele, mai tîrziu, cînd am cunoscut lupta... De cîte ori n-au înjurat-o și îmbrîncit-o agenții, comisarii în fața cîtor temniți n-a așteptat îndurerată, cu pachețelul în mînă, ca să ne vadă...

Desen de Iana Poenaru Dușa

Ciocnim paharele, ne ridicăm și bem în sănătatea ei, îi cîntăm „mulți ani trăiască". Mișcată de atîtea semne de dragoste, de cinste, mama se uită tulburată într-o parte și în ochii-i blînzi și calzi lucesc ape... Nepoții s-au strîns ghem în jurul ei și nu vor să-i dea pace: îi sar pe genunchi, o trag de poale, o iau de gît și-o sărută. Ea, dezarmată, îi dezmiardă duios, le dă dulciuri păstrate anume pentru dînșii, le spune povești la ureche. Cînd și cînd, privirile obosite îi fug spre oglindă și-atunci prinde să-i tremure bărbia. De-acolo, dintr-o fotografie veche de campanie, ne surîde plin de tinerețe și îndrăzneală, nenea Costică, fratele mai mare. El n-a mai apucat ziua victoriei. A căzut departe de țară, pe frontul spaniol, la Guadelajara, luptînd în rîndurile brigăzii internaționale. El ne-a fost îmbold și îndreptar, ne-a arătat cel dintîi calea... Mamei îi era cel mai drag și de cînd nu mai este, într-una îi e gîndul la dînsul. Îi face pomeni după datini, se roagă, și de cîte ori îi vede portretul, ființă nemângîiată între-nsa.

— Ce ai, mamă? o întreb.

Măicuța tresare ca deșteptată din vis, oftează și apoi iarăși surîde.

— Nimica, maică, nimica. Iaca, mă gîndeam și eu la voi că aveți o viață frumoasă înainte, răspunde ea blajin, ștergîndu-și ochii cu capătul batistei.

... S-a făcut tîrziu. Furați de discuții — am pus fața la cale ca întotdeauna cînd sîntem laolaltă, am uitat și de surpriza pregătită cu grijă... Copiii au adormit de mult; grele, pleoapele mamei se închid tot mai des. Ne sfătuim în șoaptă să începem... Culai, cel mai mic dintre noi, prislea familiei, slăbiciunea măicuței, se frămîntă în șoaptă în scaun, vrea să se scoale și, rușinos ca o fată, roșește sub privirile noastre. A fost desemnat să dea citire decretului! Și înainte ca să-i vină curajul, deodată, în liniștea așteptării care s-a așternut în odaie, se aude la radio o vioară. Se cîntă o veche romanță. Melodia se deapănă lin, suind și coborînd tremurător pe strunele nevăzute, într-un cînt tulburător, plin de armonie și tristețe. Sub vraja lui, am amuțit cu toții. Mama își reazimă tîmpla dreaptă de speteaza fotoliului și buzele-i palide prind să rostească încet cuvintele. O acompaniem în surdină. De cînd n-am mai cîntat așa, împreună! Versurile, cîntul, ne răscolesc sufletul, ne poartă departe, în trecut, în trecutul dureros, care nu se va mai întoarce niciodată.

Cînd acordurile melancolice s-au stins, auzim răsuflarea ușoară, egală, a mamei. Obosită, a adormit zîmbitoare, în fotoliu!

Ne uităm unii la alții, uimiți de surpriză. Ce-o să facem acum? Propun să-i prindem în piept decorația și plenul familiei aprobă, mihnit. Apoi, stingem lumina și ieșim în vîrful picioarelor. După cîteva clipe mă întorc și-i acopăr genunchii cu pledul.

Luna bate în fereastră, poleind cu argint chipul blînd al mamei. În depărtare se înalță pierdut, singuratec, un cîntec de cocoș; huruind înăbușit, trece în goană o căruță...

G. Eremia

Răboj de drumeție

Ce apă fuse asta?...

Era tîrziu după miezul nopții, cînd prin cîmpiile telormănene am ajuns cu trenul în gara Craiova. Aici m-am urcat în personalul ce avea să mă treacă peste culmile Parîngului. Prin compartimentele vagonului de-a doua, neluminate, călători lungiți pe canapele, înșiruiți acolo ca și Pascal. Am nimerit într-unul tot întunecat, unde pe măsuța de la fereastră, cu ajutorul luminilor de afară, am deslușit un călător cu o barbă ce i se revărsa pe piept în două fuioare sure. Mînca cu mare lăcomie. Ce anume?... N-aș putea spune. Jos, la picioare, ținea o ploscă uriașă, dar nu din cele de lemn de agud, ci de tablă zmălțuită cafeniu, mult largă la gură și cu capac. În plosca aceasta se afla o alta din mlade de răchită împletită, iar în asta un clondir burduhănos de sticlă și în clondir vin profiriu. Trenul mergea, cucoșii cîntau prin cele sate de utrenie, și călătorul cu barba în două fuioare scotea plosca de răchită, o îmbrățișa asemenea unui urs luptîndu-se cu un stup de miere, o ducea la gură, sugea, mînca, gemea, răgîia... Cînd a coborît la o stație de munte, însoțit de un ajutor tînăr, călătorul cel mîncăcios la așa ceas din noapte, a luat din poliță de sus o altă ploscă cu fund răsfățat ca al căldărilor turcești și și-a pus-o în cap. Purta culion.

Dacă s-a luminat bine de ziuă, pe canapeaua din față am deslușit o călătoare cu păr galben și ochi cu reflexe verzi întunecate ca ale Jiului, pe malul căruia acum urcam. Soarele nu se vedea, dar pe unele culmi ale munților, prin poiene de făget, s-așterneau mărame de lumină cum e borangicul. Ici-colo, peste apa cu volane albe de spumă, punți de lemn se îndoiau de mijloc de parcă ar fi dat să le sărute. Și Jiul își cînta printre steiuri povestea lui din veci... Dar călătoarea n-asculta, nu privea. Pe la Pietrele Albe, unde privelișteа e ceva ca de basm, ea a scos o oglinjoară, un pufuleț, un piepteне, o forfecuță, un tubuleț, o cutioară... Și vreme îndelungată s-a îndeletnicit cu părul, cu sprîncenele, cu genele, cu obrajii, cu dinții, cu unghiile dumisale. În loc să scoată capul pe fereastra vagonului să se spele cu văzduhul și mireasma trandafirilor de munte, începu a se netezi cu o unsoare albă dintr-o cutiuță albastră. Iar dacă trenul, cătîndu-și de treaba lui, părăsi malca Jiului, călătoarea zise trezită ca dintr-un vis:

„Ce apă fuse asta?"...

După propria-i mărturisire, mai trecuse odată pe aici, dar noaptea, în vagonul de dormit. Chiar acum era tare supărată că scăpase trenul cu paturi.

În cartea sa ce-i spune Drumul de la Paris la Ierusalim, romanticul și mult încrezutul Chateaubriand, de care cu drept cuvînt rîde Engels, povestește că n-a fost girlă din cîte a trecut, să n-o fi contemplat, ba mai mult, să nu fi băut din ea. Și cum adică?... Călătoarea noastră să fi făcut la fel?... Nu chiar așa, ci numai ca Iulien, valetul care l-a însoțit pe Chateaubriand în lunga-i călătorie, l-a încălțat, l-a descălțat, i-a tras pantalonii, i-a dat scufia de noapte, dar a lăsat și el un catastif cu note de drum, un „Itinerar" mai interesant decît al stăpînului său.

Ioachim Botez

DINȚII BALAURULUI

Privit de la înălțimea unui om mare, Niculăiță începea cu un ciuf blond și încîlcit de sub care ochii, limpezi ca două lacuri de munte, cercetau uimiți lumea asta nouă, neînțeleasă încă.

În rest nu era mare lucru de el. Un pui de om, mărunțel, slab, lipăind cu picioarele goale pe pămîntul reavăn al primăverii. Din fundul grădinii și pînă la poarta încuiată de maică-sa, dimineața cînd pleca la lucru, se întindea împărăția, lumea lui. O lume populată cu furnici, melci și minunea colorată a fluturilor. Urmărea vreme îndelungată truda unei furnici, sau, cinchit în fața unei flori privea cu răsuflarea oprită fluturele ce poposea o clipă.

Împlinea Niculăiță în anul acela, — 1944 —, patru ani și cele două lacuri de sub ciuful blond, de abia descopereau viața.

Toate — pentru el păreau făcute, totul i se dăruia. Al lui era soarele cald, iar curcubeul ce ieșea după ploaie, tot al lui era. Ai lui erau norii ce se goneau pe cer în chip de balauri și zmei, acoperind și descoperind — în joacă — soarele. Ale lui erau stelele cerului și ploaia și roua, toate... A lui era măicuța...

Măicuța care-l mîngîia seara la culcare cu mîinile ei aspre de spălătoreasă, și-i povestea despre tăicuțul cu glas tremurat.

— Cînd vine tăicuțul, mamă? întreba de fiecare dată...

Și răspunsul era același:

— Cînd s-o termina războiul...

— Ce-i aia război?

— Cînd oamenii se omoară între ei...

— Și de ce se omoară?

— Nu le mai ajunge pămîntul ăsta mare...

— Și cînd n-o să se mai omoare?

— Cînd s-o face pace...

— Ce-i aia pace, mamă?

— Pace... — glasul femeii tremura mai tare — pace o să fie cînd o veni tăicuțul...

Niculăiță știa pe de rost ce-o să întrebe el, și ce-o să răspundă măicuța, dar o întreba mereu ca să ajungă la ultimul răspuns: „Cînd o veni tăicuțul"...

Pe urmă adormea și visa că cineva — în vis nu-i deslușea bine fața — semăna citeodată cu cizmarul cel schiop — vine să-i ia comorile lui, curtea cu furnicile, soarele, curcubeul... Atunci îl chema pe tăicuțul, și amîndoi făceau pacea.

Într-o zi, a găsit un melc. Primul din anul acela. L-a luat în mînă, și l-a rugat frumos să scoată coarne bourești. I-a promis că-l duce la baltă să bea apă caldă, și melcul și-a scos cornițele să vadă cum e afară. Era soare mult în ziua aceea, și cerul parcă nu fusese niciodată așa de limpede.

Spre limpezimea lui s-a ridicat atunci glas de sirenă. Niculăiță a ascultat atent. Știa de la măicuța cum le cheamă, și că sună să se trezească oamenii dimineața. Acum asculta, căutînd să desprindă din urletul lor, pe măgăoaia, cea cu glas gros și răgușit.

Pe urmă au tăcut.

Copilul s-a întors la melc, să-i explice și lui ce-s sirenele.

Atunci a auzit un zumzet molcom, ce părea că vine din toate părțile. A cercetat atent împrejurimile, apoi ochii i s-au ridicat spre cerul albastru. Acolo sus, aproape de soare, strălucea un nor alb, frumos, cum nu mai văzuse încă. Se mișca mormăind supărat, ca un balaur.

Un balaur frumos, scînteietor. Pe urmă, din el a început să cadă ceva. Poate dinții... o fi bătrîn...

Pe urmă... pe urmă, Niculăiță n-a mai văzut nimic...

O clipă, trupușorul subțire, — care începea cu un ciuf blond, de sub care ochii limpezi ca două lacuri de munte începeau să descopere viața. — a zburat spre înaltul cerului.

De-acolo, s-a întors spre pămînt, bucățică cu bucățică...

Sfîrtecat și el, trupul pămîntului l-a primit prăvălindu-se greu peste el. Peste movila proaspătă, aburindă, ultima bucățică a căzut din înalt. O minută arsă de soarele primăverii, ce ținea strîns ultima comoară: melcul.

Și cum sta răsucit spre cerul balaurului, pumnul micuț părea că se mîră:

— Asta-i războiul?...

. . . . . .

„...Ar fi împlinit Niculăiță al meu 15 ani în primăvara asta, dacă..."

Privirea femeii a alunecat pe copilul ce semăna, cu un aer preocupat, fărîmituri de pîine în calea furnicilor.

— Le dă de mîncare, a explicat cu glas scăzut maică-sa.

Copilul și-a ridicat ochii spre cele două femei.

— Eu sînt brutar, le dau pîine, a spus plin de importanță, ca să știe și tanti asta străină, ce persoană însemnată e el.

— Daa? Și cîți bani le iei?

Bani? Cum să le ia bani? Neștiutoare mai e tanti! Și a măsurat-o de jos în sus, cu o privire plină de superioritate. Pe urmă, s-a hotărît să-i spună și ei ca să știe de acum înainte.

— Păi furnicile n-au bani, le dau așa...

— Așa, n-au bani... uite asta nu știam. Dar tu ai dat bani pe pîine?

— A dat mama.

— Ce spui! Și de unde are mama ta bani?

Ț-ț-ț-ț! Nici atîta lucru nu știe!

— Păi mama are leafă. E soră la spital. Acum e în concediu.

Pe urmă a privit-o din nou curios.

— Tu n-ai leafă?

— Ba da.

— Și tu ești soră?

— Nuu! Eu fac haine pentru copii cuminți.

— Ești croitor?

Cele două femei s-au privit zîmbind.

— Croitoreasă se spune, Nicușor.

— Croitoreasă...

Mulțumit de explicație, copilul s-a întors la furnicile lui.

Tanti croitoreasa a mai stat puțin de vorbă cu mama și a plecat. Ducea sub braț niște foi de hîrtie. Pe una a scris și mama lui ceva...

— Ce-ai scris acolo, mamă?

— Cum mă cheamă.

— De ce?

— Ca să știe lumea...

— Și eu de ce n-am scris?

— Păi tu ești mic, nu știi carte.

— De ce n-ai scris tu pentru mine?

— Am scris, puiule, pentru tine a scris mama...

Femeia cea străină se depărtase. O siluetă dreaptă, cu capul sus, ducînd sub braț, ca pe o comoară de preț, foile Apelului.

Purta în ele viața tuturor copiilor, rîsul și plînsul, joaca și somnul, liniștea lor. Pentru ei — ea, femeia fără copil — coase hăinuțe, pentru ei colindă străzile să culeagă semnături. Cu o semnătură de aici, cu alta de dincolo, rupe unul cîte unul dinții balaurului.

Uite-o! A ajuns acasă. Deschide poarta. O curte — împărăția rămasă fără micul împărat. Anii au înghițit movila, dar ea știe, ea nu poate uita unde a căzut dintele balaurului. E acolo un scaun, pe care poposește în fiecare seară o clipă, să stea de vorbă cu Niculăiță al ei.

— Azi au mai semnat 31 de oameni Apelul, băiatul mamei...

...Și de sub movila anului 1944, pare că se ridică glas mic de copil, ce descîntă vesel, fără grijă, ca atunci...

...Melc, melc, codobelc, scoate coarne boureștî"...

Eva Mesaroș

Moletierele

In scrinul de tisă cu țînte și flori
Eu nu am căzut de prea multe ori.
Îl am din bătrîni ca și scoarța cea veche
Ce nu știu de-n lume mai are pereche.
Un moș o aduse din ceea redută
Cînd turcii fugiră la Plevna-n derută.
In scrinul închis cu belciug și lăcate
Nu fură nici flinte și nici nestemate.
Dar eu am găsit într-un colț tăinuit
Un mic ghemotoc prăfuit, gălbejit.
Și nu știu de ceasul venit-a, sunat-a
Am scos moletiera purtată de tata
Cînd dus ca să-și apere țîrna și vatra
Urca cu nepoții plevniștilor Tatra...
Le-am scos — ca să fie aproape — desagă
Să-nvăț cum se leagă, strîns cum se leagă.
Să știu cînd ispite nebune-ar abate
Spre noi cu pojariști oștimi scelerate
Să-mi leg moletierele strîns pentru cale
Și să-i fugăresc peste vale și mare
Să fiu pregătit dacă-ar fi să atace
Pămîntul meu slobod trăind pentru pace.

Dar poate îmi spui:
„Moletiere? Un mit!
De vremi reactive de mult depășit!"
E poate un mit. Dar e bine venit
Să fii pentru drumuri
oricînd
pregătit.

Toma George Maiorescu

Sufletul jucăriilor

De mult, acum o sută de ani și mai bine, un om a dezvăluit, poate pentru prima dată, sufletul jucăriilor. Și astfel, s-a văzut că un soldat de plumb putea trăi durerea unei dragoste neîmplinite, iar o păpușă de porțelan cuprinsă parcă de neliniștea epocii, căuta libertatea și apoi renunța, aidoma unei domnișoare burgheze.

Acel om a fost Andersen.

El dezvăluise sufletul pe care oamenii îl dăruiseră, de mult, jucăriilor. Ele, jucăriile, fuseseră din totdeauna alături de vorbele mamei și șoaptele vîntului, primii dascăli ai copilor. Și cînd capitalismul și-a făcut apariția, el a cumpărat nu numai pămînturi și conștiințe, ci și pe acești dascăli ai copiilor. Așa au apărut în lumea jucăriilor armatele de plumb. Ele sădeau în inima copiilor tendința și intențiile capitalismului. Sufletul jucăriilor fusese cumpărat...

După o sută de ani aproape, o revoluție a măturat de pe a șasea parte a lumii o orînduire socială și, odată cu ea, și jucăriile ei. Iar în altă parte a lumii, sărmanul soldat de plumb a făcut loc unui alt soldat, de data aceasta din ghips sau din tinichea, care, ilustrînd dezvoltarea tehnicii și a capitalismului, sta îngropat pînă în gît în turela unui tanc. Deși trebuia să-l întorci cu o cheie ca să meargă, tancul avea șenile adevărate și scuipa foc pe țeava tunului. Dacă s-ar fi găsit cineva care să desorie viața acestui soldat de ghips, ar fi ieșit, desigur, o poveste grotescă și tragică, în care prostia s-ar fi întîlnit cu bestialitatea. Oamenii mari învățaseră să facă educația copiilor cu ajutorul jucăriilor; într-o parte a lumii educația în spirit militarist devenise preșcolară, cunoscută înaintea alfabetului...

...Trebuie să ne gîndim cu durere și seriozitate că o parte din tinerii care au astăzi numai douăzeci de ani au mai apucat acei ani cînd în vitrinele Bucureștiului erau expuse, ostentativ, asemenea „jucării"!

Și cînd armatele îngrozite ale hitleriștilor s-au spulberat în cele patru vînturi, au dispărut și jalnicele lor caricaturi de ghips și tinichea. S-a dovedit astfel că Andersen avusese dreptate. Jucăriile aveau suflet. Create de o anumită clasă, ele nu puteau supraviețui clasei care le dăduse viață. Cînd aceasta era izgonită din istorie, erau izgonite și ele. De aceea marile revoluții s-au resimțit întotdeauna și în lumea jucăriilor...

Poate că nu mi-ar fi venit în minte asemenea gînduri, dacă într-una din zilele trecute n-aș fi stat de vorbă cu niște oameni cuprinși de pasiuni nebănuite. Bărbații aceștia au trecut de mult de vîrsta adolescenței, cînd dorința de bărbăție se împletește ciudat cu obiceiuri și pasiuni copilărești, pentru că, la prima vedere, copilărească ar putea să pară pasiunea lor nemărginită pentru jucării. E o pasiune arzătoare ce nu-ți dă pace, o pasiune ce face din oameni maturi robii unor obiecte mici și neînsemnate, pe care le mîgîlesc, le încearcă, le desfac, le sucesc, pierzîndu-și uneori nopți de somn și zile de odihnă și urmărindu-le, alteori în gînd, luni și chiar ani de zile.

I-am cunoscut pe acești oameni la fabrica de jucării „Bucuria copiilor". Și, cunoscîndu-i, mi s-a dezvăluit acel proces tainic al însuflețirii, al transmiterii sufletului vieții, proces caracteristic creației. Fantezia și dragostea pentru neștiință, visurile și curiozitatea copilăriei se dovedeau a fi necesare și aici. Ca pe un maestru al fanteziei, l-am cunoscut pe tovarășul Turcu Pandele, conducătorul atelierului de prototipuri și am aflat că, asemeni unui poet sau sculptor, ideile îi vin adeseori în liniștea nopții, la lumina de licurici a țigării. Dar de ce își pusese imaginația și sufletul pasionat tocmai în slujba jucăriilor? N-am putut afla. Părea una din acele pasiuni, aparent inexplicabile, așa cum e dragostea. Credeam că are copii. Nu are, dar îi dorește. Și nu știu cum a venit vorba despre război.

— Cine nu știe ce-i războiul, să nu vorbească!

Auzeam pentru a nu știu cîta oară această formulă. Întotdeauna simțisem în ea sila și poate groaza omului la amintirea războiului crud și nedrept.

A fost rănit către sfîrșitul războiului. O schijă, destul de mare, a pătruns în plămîni și a rămas acolo. Operația e grea, riscantă. Și apoi schija pare neutralizată.

Gîndiți-vă bine! Sînt aproape unsprezece ani de cînd acest om poartă în el amintirea războiului. Dar nu e o amintire obișnuită. Nu o poartă în minte și nici undeva, în buzunar, ca pe o tabacheră, de pildă. O poartă în pieptul său. Cînd se scoală și pleacă la lucru o poartă în el, cînd se duce la cinematograf și rîde o poartă în el, întotdeauna și peste tot, războiul îl însoțește cuibărît în el.

„Cine nu știe ce-i războiul, să nu vorbească!" Spusă de acest om, replica atît de des auzită capătă înțelesul ei cel adevărat, poate ca și atunci cînd fusese rostită pentru prima oară: blestem și avertisment totodată.

Emoționanta viață a unui om în al cărui piept se dă o luptă nemaipomenită. O inimă vie din carne și sînge și, alături de ea, o bucată străină, grea, minerală. S-ar părea că ea e o inimă, pentru că primăvara și toamna simte chemarea furtunilor magnetice care bîntuie pămîntul la echinoxuri. Atunci tovarășul Turcu Pandele are dureri și stări sufletești apăsătoare. Dacă moartea ar avea inimă, atunci ea n-ar putea fi decît o bucată de fier, o inimă minerală, neînsuflețită, dar ucigătoare prin însăși natura ei.

În același piept două inimi se luptă. Și inima vieții învinge. Cui și-ar fi putut dărui mai bine bucuria de a trăi, dacă nu copiilor? De undeva, din străfundurile ființei sale care a învins ființa în împrejurări nemaipomenite, urcă această pasiune închinată copiilor, adică vieții în forma ei cea mai pură și mai îndrăzneață. De aceea tovarășul Turcu Pandele nu se gîndește acum decît la macaraua sa de nisip, rod al inspirației sale, care va dezvălui copiilor „principiul pîrghiilor și al greutății" — cum spune el; lucrează zi de zi în fabrică și se plînge că n-are timp de gîndit, trece pe lîngă tine și nu te vede, se gîndește, „scornește ceva nou"; nu adoarme noaptea în așteptarea ideilor... Într-un cuvînt, trăiește. Trăiește intens, cum n-a mai trăit niciodată.

De aceea tovarășul Turcu Pandele dă suflet jucăriilor. Sînt jucării care se adresează tuturor copiilor lumii. Conțin în ele mesajul vieții acestui om, conțin tendința și intențiile lumii noastre, sufletul și dorința pătimașă a tuturor popoarelor lumii.

Paul Diaconescu

Tinerețea Moldovei

Coloana de tractoare trecuse într-o mărșăluire festivă. Șenilele, ca niște brîie late de oțel, se rostogoleau pe șoseaua străjuită de salcîmi, lăsînd în urma lor un uruit ca un răpăit de mii de tobe la un loc. Mașinile, unse și curățate, străluceau în soarele acelei dimineți de parcă luau cu asalt primăvara tîrzie care coborîse în lumina ce inunda cîmpia.

În fruntea coloanei mergea un tractor nou cu un steag care flutura ca o vîlvătaie sub clopotul limpede al cerului. La volan era șeful brigăzii, un băiețandru zdravăn, cu priviri scrutătoare ce adulmecau întinderile încețoșate ce nu se zăreau încă, ascunse îndărătul dealului către care înainta coloana.

În urma lui veneau celelalte tractoare, între care cîteva K.D.-uri noi; apoi — încheia coloana — vagonul-dormitor. Casa pe roate a tractoriștilor pe cîmp. O mină gingașă țăiase din foiță roșie perdelute la ferestre, ceea ce li dădea un aer de cuminte cochetărie. Inscripțiile puse pe pereții vagonului arătau însă că locatarii lui nu porneau la o petrecere oarecare, ci la o treabă pe care o întocmiseră de acasă să o ducă la sfîrșit cît mai fără greș. Să are cît mai bine, folosind metode chibzuite, cîteva mii de hectare pentru care încheiaseră contracte. Știau că din cele 10 milioane tone cereale ce trebuiesc date țării de către cei ce muncesc pe ogoare în acest an, o parte le revine și lor. Acest lucru le da o anume dîrzenie. Stațiunea de unde pornise brigada și-a terminat înainte de termen pregătirile. Fiecare piesă a mașinii a fost pipăită și cercetată cu toată atenția, încercată ca nu care cumva să lase mașina în pană tocmai cînd le-o fi lumea mai dragă. Asta în ceea ce privește tractoarele vechi pentru că, încă de la începutul primăverii, de dincolo de munți, din orașul cu turnuri bătrîne și cu multe coșuri de fabrici, le sosiseră tractoare noi. Nopți de-a rîndul băieții trăiseră cu gîndul și cu inima la tarlalele acoperite cu stratul gros de omăt din zăvoaiele și clinurile spre care se duceau acum. Toți erau tineri, plini de neastîmpăr cu cît se apropia ziua de trîntă cu brazdele.

În dimineața aceea se duceau către ele.

Cei mai mulți dintre ei se născuseră pe aceste dulci meleaguri moldovenești. Nu de mult palmele unora apăsau de coarnele plugului. Trecerea de la unealta simplă la mașină le-a insuflat o încredere nouă, o bărbăție reavănă în inimi și le-a pus în suflet o cutremurare și o mîndrie pe care cu greu o puteau ascunde. Unul dintre ei, blond, cu ochii în care luminau sclipind două albăstrele, și-a lăsat o mustăcioară subțire și bălaie peste buza ce zîmbește mereu. Așa a crezut el că este mai potrivit pentru unul care știe să stăpînească și să facă să-i asculte o mașină în care i se spusese că este strînsă la un loc puterea a cincisprezece cai. O întreagă herghelie. Ghiță — că așa îl chema — se jucase, copil fiind, cu un minz. Voise să-l încalece, dar minzul nu se lăsa. Îl trîntise de cîteva ori spre marele necaz al lui Ghiță. Acum simțea el că biruise trufia lui de copil. Zuruitul metalic, cînd pornea motorul, îi suna în ureche ca un nechezat de deplină supunere a bidiviului de oțel. Zmucea maneta, schimba vitezele și privind înainte, i se părea că cucerește întinderile. Hainele de muncitor îi dădeau și ele o altă înfățișare. Pe mîinile care se dezgoleau de sub mînecile suflecate ale salopetei, avea pete de motorină și de ulei, care-i năclăiseră tuleele de pe brațele lui tinere. Și Ghiță nu se rușina cu ele. Dimpotrivă. Parcă voia să le arate, să se vadă cît mai bine că este și el unul din mîile de tractoriști tineri ai Moldovei lui, că conduce o mașină, că răstoarnă brazdele.

★

Privind coloana de tractoare care mergea pe cîmp, Ion Anghelache a simțit și el, poate, aceeași înfiorare. A stat să asculte o vreme zumzetul puternic al motoarelor, scrîșnetul șenilelor: „E bine!" și-o fi spus și un licăr i s-o fi aprins în priviri. Gîndul lui se fixă apoi undeva în ființa motorului. Acolo, în inima de metal a mașinii, era o piesă de mare preț, făurită din cel mai strașnic oțel, o piesă la înfăptuirea căreia ajuta și el: rulmenții cu bile.

Ion Anghelache parcă vede mărgelele strălucitoare strînse între două brățări care sînt un pivot dur în puterea de mișcare a motorului. Și aceste minunate piese se fac într-o fabrică nouă din Moldova lui.

Ca atîția și atîția alți flăcăiandri moldoveni, Ion Anghelache este muncitor din industria grea, la fabrica de rulmenți din Moldova.

De cînd se știe el nu văzuse pe unde a tot umblat prin aceste locuri, fumegînd coșuri înalte de fabrică. Privirile lui nu se puteau cocoța decît pe cîte un plop care își resfira crengile spre nori sau atunci, cînd se uita în zare, pe culmile dealurilor. Cînd a văzut ridicîndu-se turnul coșului care întrecuse cu mult înălțimea plopilor, a stat mult timp locului fără să-și ia ochii de la el. „Nu s-o nărui? N-o să-l sufle și să-l clatine vîntoasele aprige care se înving iarna pe-aici?..." A păsit cu sfială și l-a privit de aproape: e zdravăn înfipt în pămînt. Ca pentru o veșnicie. Semeția lui poate fi înfruntată doar de zborul hultanilor care se abat citeodată pînă aici — o fi gîndit el, zvîrlindu-și privirile în înaltul văzduhului. Și Anghelache Ion s-a simțit și el mai puternic, mai puternică simți el că este și Moldova lui astăzi. A trăit această tărie a vieții lui tinere și noi și mai virtos, mai ales atunci cînd a văzut că au început să fie descărcate, lîngă construcția fabricii care se ridica încă, lăzi mari cît o casă din care erau scoase mașini uriașe.

— Sînt aduse din Uniunea Sovietică! — i s-a spus. Nici din astea nu mai văzuse. Și un imbold lăuntric îl îndemna să vrea să fie mai aproape de ele, lîngă aceste jucării gigantice, ca să le pipăie, să vadă cum umblă. Cînd i-au primit la lucru intrase parcă într-o lume nouă, care pentru el a fost citva timp ca un basm. A început să lucreze întîi la heliogravură. Era acum lîngă mașini, se putea apropia de ele, dar tot nu era mulțumit. Voia să fie și mai aproape. Să fie el acela care le conduce, așa cum vedea că este meșterul venit din Uniunea Sovietică. Cînd se afla în sala de mașini nu se mai sătura privindu-le. Urmărea cu atenție mișcările simple dar puternice ale mașinilor. Pe o deschizătură era introdusă o vergea de oțel pe care el încercase de multe ori să vadă dacă o poate îndoi cît de cît. Aș! Era cu neputință, cu toate că Anghelache știa că are destulă putere în brațele lui vînjoase. Un lucrător trăgea de o manetă, apăsa de o pedală. Mașina mușca scurt și repede — un țăcănit de o clipită — din vergea și undeva dedesubtul mașinii cădeau picături rotunde și strălucitoare de oțel: bilele pentru rulmenți. O altă mașină, mai puternică, încovoia brățări dintr-o lamă de oțel; tot printr-o încleștare tăcănită și fulgerătoare. Lîngă ea cîțiva tineri cu mănuși de asbest în mîini și cu cîngi de fier apucau oțelul înroșit și-l pregăteau ca el să fie introdus în presa ce tăia brățări de două dimensiuni diferite. Între aceste două brățări — una mai mare, cealaltă mai mică — o altă mașină fixa bilele și stivele de rulmenți creșteau una lîngă alta, gata să fie expediate la fabricile de motoare.

Asta vroia să facă Anghelache Ion. Să fie el acela care trage de maneta care apasă pe pedală. Cînd te uitai la operația asta, ea părea că este o nimica toată. A încercat și el în gol. A mers. Tehnicianul sovietic îl observase cu cîtă dragoste se uita el la mașini. Și, cînd pînă în cele din urmă, a trecut să lucreze la mașină, i-a arătat timp de mai multe săptămîni că într-adevăr nu este greu, dar cele două mișcări — simple și repezi — cer multă precizie și multă siguranță pentru ca ele să fie făcute la timp, așa cum trebuie ca să prinzi întocmai clipa cînd dinții mașinii mușcă oțelul și-l presează.

Anghelache Ion i-a aflat curînd tainele. S-a temut puțin la început, dar, curînd, simți că poate stăpîni colosul de 208 tone. Se minuna cum se poate că o asemenea namilă, proptită pe o fundație masivă de beton, poate umbla cu atîta delicatețe, că atîta putere este pusă să execute o operație mărunță: să facă niște brățări. După asta s-a dumirit că ele trebuiesc făcute dintr-un oțel dintre cele mai dure. Și pentru asta se cere o presiune enormă. Exista însă ceva mai puternic decît tăria metalului: voința lui, a lui Anghelache. Da, el va trebui să fie stăpîn pe cele 208 tone, pe mecanismul ei. Și voința lui a biruit. În scurtă vreme s-a putut spune despre el că este un minuitor destoinic al presei. Agerimea lui, dragostea de a conduce mașina, de a-i dibui toate tainele izbutiseră să-l aducă aici. După cîtva timp se simțea atît de stăpîn încît iar nu l-a mai mulțumit. Mașina putea face și mai mult dacă ar ști să-i scurteze timpul operației, să taie cît mai multe brățări. Agerimea și voința lui au lucrat împreună și Anghelache Ion a reușit să reducă la minimum acest timp, izbutind ca în opt ore să producă de două ori cantitatea de brățări.

*La adunarea de partid, cînd secretarul a anunțat că fabrica a terminat cu o lună înainte planul trimestrial de rulmenți necesari agriculturii, Anghelache a trăit un moment de mîndrie pe care n-a trădat-o decît printr-un zîmbet ușor. Făcuse și el ceva pentru asta! Tresărirea pe care a avut-o văzînd coloana de tractoare care se ducea către ogoare, era o vibrație a inimii lui încă din acea seară. Nu știe nici el de ce și-a amintit de tovarășii lui din fabrică. De Solomon Ilie, Macarie Toader, Matache Gheorgh

Plenara Uniunii Scriitorilor privind literatura pentru copii

Acum cîteva luni, în cadrul unei discuții cu caracter mai restrîns despre literatura pentru cei mici, anume despre aspecte ale unor lucrări în versuri, atît referatul prezentat de Nina Cassian precum și discuțiile arătaseră necesitatea unei dezbateri largi, organizată temeinic, despre acest domeniu al literaturii noastre noi, o dezbatere în care să fie analizată nu o problemă sau alta, de o mai acută actualitate într-un anumit moment, nu o carte sau un grup de cărți, ci literatura pentru copii în ansamblul ei. Semn că, oricît prelindem unii că totul e clar și lămurit, neted și ușor în literatura pentru copii, scriitorii s-au întîlnit cu probleme a căror rezolvare îi preocupa, le cerea un schimb de păreri și de experiență, în vederea sporirii activității lor creatoare.

Rolul acesta, de întîlnire largă și de amplă discuție despre activitatea și creația tuturor celor ce se străduiesc pentru apariția cărților și publicațiilor destinate cititorilor de la vîrsta preșcolară pînă la tinerețe, l-a avut plenara din 3—6 iunie organizată de Uniunea Scriitorilor cu concursul Comitetului Central al U.T.M. și al Ministerului Învățămîntului. Pregătită într-o strînsă colaborare a unor foruri care au răspunderi directe în educația copiilor și tinerilor, plenara aceasta se impune din capul locului prin nivelul înalt al dezbaterilor, prin participarea masivă, prin numeroase înscrieri la cuvînt, mereu mai multe de-a lungul celor patru zile de discuții.

Prezența unor scriitori ca acad. Barbu Lăzăreanu, Mihai Beniuc, Tudor Arghezi, Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, A. M. Sperber, V. Em. Galan, Nina Cassian, Vladimir Colin — a subliniat grija și dragostea scriitorilor noștri de frunte față de literatura pentru copii, precum și hotărîrea Uniunii Scriitorilor de a o situa într-o măsură mult mai mare și mai eficace între preocupările ei centrale. Un cald salut a fost transmis plenarei din partea maestrului Mihail Sadoveanu, vechiul prieten al celor mici. Au luat parte la dezbatere reprezentanți ai C.C. al U.T.M. precum și ai ministerului, — între care tov Tatiana Bulan, locțiitor al ministrului Învățămîntului. Un lucru trebuie semnalat, tocmai pentru că el se întîmplă rar în discuțiile purtate la Casa Scriitorilor, despre literatura pentru copii: membri ai redacțiilor Editurii Tineretului și ale periodicelor pentru copii au intervenit în discuții, nu numai festiv, ci în probleme esențiale de muncă redacțională și creație literară.

Raportul deschizător al plenarei, prezentat de scriitorul *Marcel Breslașu*, președintele comisiei de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor, a fixat dintru început obiectivele largi ale discuției, prin caracterul său cuprinzător, prin îmbrățișarea amplă a problemelor literaturii noastre pentru copii. Participanții la plenară au avut în acest raport o clară perspectivă de ansamblu a drumului parcurs pînă acum în acest sector, a locului, rolului și valorii cărților apărute, în cadrul ansamblului tipăriturilor pentru copii, au avut aprecieri asupra caracteristicilor creației unora dintre cei mai activi autori de cărți pentru cititorii de vîrstă școlară și preșcolară și, desigur, asupra obstacolelor pe care le are de trecut această literatură. Raportul tov. Marcel Breslașu, fără a fi ceea ce se numește obișnuit un „raport despre probleme de creație", a scos însă deplin în lumină care sînt problemele literaturii pentru copii, indicînd importanța și căile rezolvării lor, deschizînd astfel în mod judicios, fără a limita într-un mic, liniile principale ale discuțiilor ce aveau să urmeze și care au fost dintre cele mai rodnice.

Problema eroului pozitiv în literatura pentru copii

Participanții la dezbateri s-au referit cel mai adesea la cîte unul sau mai multe aspecte ale scrisului pentru cei mici, la capitole și specii ale literaturii destinate lor. Prin amploarea și lărgimea pe care au avut-o, adevărate conaporte au fost discuțiile lui Vladimir Colin despre problemele basmului și ale Ninei Cassian despre rolul fanteziei în unele creații pentru copii. Adîncind și lărgind o cercetare mai amplă despre basm, apărută recent în presa literară, *Vladimir Colin* a chemat pe scriitori la crearea basmului despre epoca noastră, oprindu-se apoi stăruitor asupra unei chestiuni de o mare importanță, depășind cadrul genului: asupra prelucrărilor; vorbitorul a cerut cu insistență ca, atunci cînd un autor pornește de la un basm din folclor, cînd dominant în lucrarea sa e caracterul de prelucrare, nu acela de creație cu totul originală, să dea dovadă de probitatea esențială muncii artistice, indicînd acest lucru. Valoarea unei bune prelucrări a folclorului, a valorificării pentru epoca noastră a motivelor populare, nu e mai prejos de aceea a unei lucrări originale. *Nina Cassian* s-a oprit îndelung, într-o grăitoare analiză, asupra creațiilor unor scriitori valoroși, pentru a arăta modul cum ei au dat zbor liber fanteziei.

Problemei eroului pozitiv al literaturii pentru copii i-a fost acordată o mare atenție de către aproape toți vorbitorii, mulți din ei referindu-se la discuția ce se desfășoară în prezent asupra acestei probleme în coloanele ziarului „Scînteia tineretului". *Vicu Mîndra* s-a ocupat de aspecte concrete ale problemei eroului pozitiv în diferite cărți apărute, insistînd asupra părerilor exprimate anterior în discuții. O parte a spuselor sale a fost consacrată raporturilor dintre scriitori și redacții. Cum scriitorii au criticat cu ascuțime redacțiile, care n-au rămas mai prejos, la rîndul lor, față de autori, Vicu Mîndra s-a ocupat de modul cum se desfășoară munca de îndrumare în acest sector și cum primesc unii scriitori ajutorul redacțiilor. Vorbitorul a arătat necesitatea unei active legături și participări a scriitorilor la munca redacțională de pregătire a apariției și altor cărți decît ale lor proprii; participare care nu poate fi decît folositoare atît fiecărui scriitor în parte, cît și ridicării nivelului muncii pe care o desfășoară redactorii, și mai ales dezvoltării literaturii pentru copii.

Problema copilului-erou pozitiv a fost abordată și de *Mioara Cremene, Mihail Stoian* și *Al. Oprea;* Mioara Cremene s-a referit mai amănunțit și la problemele poeziei pentru copii. *I. M. Ștefan*, coautor al primei povestiri fantastico-științifică mai de amploare în noua noastră literatură, a vorbit despre problema și legile fantasticului în lucrările cu caracter științific pentru tineret, cum ar fi cele despre călătoriile interastrale sau care caută să prefigureze viitorul tehnicii înaintate. Problemei fantasticului i-a fost consacrată o însemnată parte a spuselor lui *Ion Hobană*. Participarea la discuție a unor profesori și educatori din București și din provincie, precum și a scriitoarei *Margitt Gall* de la Cluj, este unul din elementele care scot în evidență interesul stîrnit și importanța acestei plenare.

Despre modul cum studenții, viitorii educatori și profesori, primesc și studiază literatura pentru copii, despre raporturile dintre pedagogie și această literatură a vorbit pe larg conf. univ. *Ilie Stanciu*. Aceeași problemă a fost obiectul preocupării lui *O. Pancu-Iași* care s-a angajat în considerații subtile despre consecințele ce decurg pentru munca de creație literară, din caracterul pedagogic, educativ și instructiv direct care nu trebuie să lipsească scrierilor pentru copii. *G. Ivașcu* a vorbit despre rolul literaturii din manualele didactice, reliefînd judicios o serie de deficiențe în munca de pînă acum a Editurii pentru literatura didactică și în relațiile ei cu scriitorii.

Necesitatea îmbogățirii tezaurului de cărți pentru copii, prin retipărirea lucrărilor din acest domeniu, create în trecut, a fost demonstrată amplu de acad. *Barbu Lăzăreanu*, care — în afara unei atrăgătoare prezentări a unor astfel de scrieri — a arătat ce bogăție încă nefolosită, insuficient explorată, așteaptă la biblioteca Academiei R.P.R. să fie scoasă la lumină, să ajungă în mîinile micilor cititori. *A. M. Sperber* a vorbit cu căldură despre opere pentru copii ale unor scriitori clasici de peste hotare și de la noi, și despre bogăția folclorului pentru copii.

Au mai luat parte la dezbateri: *N. Tuie* (Editura Tineretului), *B. Moldoveanu* (redactor șef al revistei „Lumînița"), *Lidia Ilieșu* („Cravata roșie"), *B. Caragiale* și alții.

Sarcinile scriitorilor

Grija regimului democrat-popular, a partidului și guvernului pentru literatura destinată copiilor, dragostea pentru creatorii ei, au stat în centrul cuvîntărilor rostite de tov. *Tatiana Bulan*, locțiitor al ministrului Învățămîntului, și de tov. *Petre Gheorghe*, secretar al C.C. al U.T.M. Au fost criticate cu asprime afirmațiile tov. *Cremmer* din Ministerul Învățămîntului, care duceau la concluzii negativiste, nihiliste, despre literatura noastră pentru copii. Și scriitori, între care *A. G. Vaida*, și redactori și chiar cititori ai cărților pentru copii, pionieri care au luat și ei cuvîntul, au arătat că, dimpotrivă, literatura pentru copii are succese incontestabile, ea a pătruns și pătrunde tot mai adînc în mase, este iubită de micii cititori, cărora le e un prețios sprijin și drag prieten. Faptul că mai sînt probleme de rezolvat sau multe căi de străbătut și genuri noi de abordat, aceasta nu micșorează valoarea și importanța a ceea ce s-a realizat pînă acum, ci scoate și mai puternic în evidență sarcinile scriitorilor pentru copii, ale redacțiilor, și-i mobilizează pe toți în muncă, pentru dezvoltarea și îmbogățirea succeselor realizate. Acest lucru a reieșit și din cuvintele calde, dar și din cererile pe care copiii participanți la discuție le-au adresat scriitorilor, editurilor și publicațiilor pentru copii.

În concluziile celor patru zile de dezbateri, *Marcel Breslașu* s-a referit la unele probleme conorete ivite în dezbateri, după care a subliniat caracterul constructiv al plenarei, lămuritor și plin de prețioase sugestii pentru toți participanții, prin pasiunea discuțiilor, prin interesul, seriozitatea și competența celor mai multe din cuvîntările rostite. Semnalînd din nou, după cum o făcuse și în raport, rolul criticii literare în sprijinirea literaturii pentru copii, tov. Marcel Breslașu a vorbit despre slaba activitate a criticilor, lucru care s-a resimțit și în lucrările plenarei. Necesitatea dezbaterii acestor probleme în presă este inutil de demonstrat — s-a spus în concluzii; necesare sînt mai ales articole care, abordînd probleme ca acelea atît de fructuos discutate în plenară, să pășească spre o fundamentare teoretică în acest sector, pentru a sprijini astfel dezvoltarea continuă a literaturii noastre pentru copii.

Plenara s-a încheiat cu promițătoare perspective pentru viitoarea activitate a acestei comisii a Uniunii Scriitorilor.

M. V.

Casa memorială „Ion Pop Reteganul"

În casa din satul Reteag, raionul Dej, regiunea Cluj — în care a trăit scriitorul și folcloristul ardelean Ion Pop Reteganul, s-a deschis în ziua de 22 mai a.c. un muzeu memorial. Casa memorială cuprinde un bogat material privind activitatea neostenită de învățător, publicist, scriitor și folclorist a lui Ion Pop Reteganul. Carnetele de școlar din anii de ucenicie de la gimnaziul din Năsăud, de la „preparandia" din Gherla și de la Deva, vorbesc despre pribegiile feciorului de iobag Ion Pop pînă să ajungă „docente ordinariu" și să învețe carte românească pe copiii și pe țăranii viretnici de prin satele ardelenești — apăsate de stăpînirea habsburgică, — Orlat, Vîlcelele Rele, Baru Mare, Lisa, Grădiște, Bontiar, Bucium-șasa, Sîncel și Rodna Veche. Pentru osteneala cu care a ajutat școlile din Transilvania, Moldova, Muntenia, Banat, trimițîndu-le „abecedarii" și „legendarii" prin „Comitetul de ajutorare a copiilor săraci" pe care dascălul Ion Pop îl înființase, țăranii și învățătorii de pe întinsul țării l-au numit pe „docentele ordinariu" — „Luminătorul de la Rodna" și i-au citit cu nesaț cărțile de basme și poezii populare, articolele din publicațiile ardelenești care-i învățau cum să-și lucreze pămîntul și să cultive pomi roditori, cum să-și îngrijească sănătatea și gospodăria, să-și protejeze și să-și iubească tradițiile naționale, pentru a putea răzbi mai virtos prin tristele vremi ale feudalității habsburgice.

Se află în biblioteca scriitorului din Reteag numeroase colecții ale revistelor vremii de atunci („Familia" lui Iosif Vulcan, „Contemporanul", „Transilvania" lui Gheorghe Barit, etc.) precum și ediții din scriitorii noștri clasici, manualele școlare ale lui Arune Pumnul și Vasile Petri. Nu afli însă decît cîteva cărțulii din vasta operă de folclorist și scriitor a învățătorului Ion Pop Reteganul. Toate cărțile lui, exemplarele cu care ar fi putut să-și împodobească cu cinste biblioteca, dascălul le-a dăruit țăranilor, așa cum deseori cumpărase din banii lui abecedarii, condeie și tăblițe pentru copiii săraci din satele ardelenești.

Copiii din Reteag au venit în ziua deschiderii Casei memoriale să ceară să citească basmele învățătorului, cărțile lui cu poezii și povestiri din viața țăranilor. Reprezentanții Academiei și ai Uniunii Scriitorilor, filiala din Cluj au făgăduit copiilor din Reteag că vor cere Editurii de Stat să tipărească pentru toți copiii din țară cît mai multe cărți din opera lui Ion Pop Reteganul.

Șt. Bănulescu

Schimb de experiență între scriitorii din R.P.R. și din R. P. Ungară

Eugen Jebeleanu și Szemler Ferenc, laureați ai premiului de stat, care se află în R. P. Ungară în cadrul acordului cultural, au ținut în ziua de 28 mai, la universitatea „Etvös Lorand" din Budapesta — facultatea de filologie secția „Literatura română" — cîte o comunicare despre poezia nouă în R.P.R. pusă în slujba construirii socialismului și pentru pace.

În ziua de 3 iunie au vizitat Uniunea Scriitorilor maghiari din Budapesta, unde au fost primiți de conducerea uniunii.

DISCUȚIE DESPRE TRADUCERI

Marți 31 mai a avut loc la Casa scriitorilor a treia plenară a secției de traduceri a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Scriitorul *Petru Comarnescu* a prezentat un referat despre specificul traducerilor de teatru. Folosind o bogată documentare, referentul a schițat mai întîi un istoric al traducerilor de teatru la noi, subliniind succesele obținute în ultimii ani în acest domeniu. Vorbitorul a arătat apoi că mai există încă serioase lipsuri în ceea ce privește nivelul literar al unora dintre versiunile care se joacă pe scenele noastre. Adesea traducerile de teatru — fie că e vorba de autori clasici sau de autori moderni — sînt încredințate unor oameni *din* teatru și nu *de* teatru, care dau versiuni cu mult sub nivelul originalului, valoarea poetică a textului pierzîndu-se de cele mai multe ori. Referentul a criticat în continuare, ca nejustă, afirmația unor oameni de teatru care pretind că o bună traducere dramatică nu poate fi făcută decît de oameni de teatru, iar nu de scriitori, și a arătat că marile traduceri, cele care au dăinuit, au fost în majoritatea cazurilor opera unor poeți și scriitori, care, fără a fi oameni de teatru, au îmbogățit patrimoniul literaturii dramatice cu realizări însemnate.

La discuții au participat numeroși scriitori, traducători, activiști culturali. Tov. *Emma Beniuc* a arătat că nu trebuie să se sape o prăpastie între scriitori și oamenii de teatru, căci au multe de învățat unii de la alții, pentru realizarea unor traduceri valoroase. Tovarășii *Ion Marin Sadoveanu, Ionel Jianu, N. Argintescu-Amza, Eugen B. Marian, Iosif Cassian, L. Levițchi, Dan Dutescu* și alții au arătat în continuare, că pe lîngă necesitatea unei strînse colaborări cu oamenii de teatru, se impune și aceea a ridicării nivelului traducerilor dramatice care trebuie să fie încredințate unor traducători cu o înaltă calificare artistică.

Vorbitorii au mai ridicat și alte probleme speciale legate de traducerile din clasicii universali (îndeosebi Shakespeare) sau de traducerile în limbi străine, — probleme care vor fi reluate și adîncite în cadrul plenarelor viitoare. Luînd cuvîntul în numele traducătorilor de filme, tov. *Noian* a arătat greutățile specifice legate de traducerea titlurilor cinematografice.

Trăgînd concluziile ședinței, tov. *Alexandru Balaci*, președintele secției, a subliniat aspectul critic pozitiv al referatului prezentat și a arătat că una din preocupările secției va consta tocmai în strîngerea legăturilor de colaborare dintre scriitori și oamenii de teatru, pentru realizarea unor traduceri dramatice de un înalt nivel artistic.

V. L.

Traduceri din literatura mondială în U. R. S. S.

Pentru anul 1955 Editura de cărți străine din Uniunea Sovietică a prevăzut să publice 402 lucrări traduse din literatura mondială. În afară de nenumărate scrieri științifice, politice etc., în acest an vor apare nenumărate traduceri de romane, nuvele, povestiri, piese de teatru. Din literatura țărilor de democrație populară se traduce între altele „Pămînt nou" de scriitorul maghiar Pal Szabo, laureat al premiului Kossuth; „Tutun" al scriitorului bulgar Dimităr Dimov; „Fără stăpîn" de cehul Svatopluk, povestirea istorică „Nicoară Potcoavă" de Mihail Sadoveanu, o culegere de opere de scriitorul polonez Leon Kruczkovski, romanul lui Igor Newerly „Jurnalul unui muncitor de la fabrica „Celuloza" și „Cetățenii" de Kazimierz Brandys.

Din literatura Republicii Democrate Germane apar „Micuții", de Willi Bredel și „Goldsborough" de Ștefan Heym.

De asemeni vor fi tălmăcite romanele italiene „Pămînt blestemat" de Francesco Jovine, „Banditii" de Giuseppe Berto, „Isus a coborît la Eboli", și o culegere de povestiri de Carlo Levi.

Pe lista de cărți traduse din franceză se află cartea lui Aragon „Nepotul domnului Duval", „Povestiri alese" de Elsa Triolet și „Viața lui Chaplin" de George Sadoul.

Din scriitorul clasic indian Prem Chand va apare un volum de povestiri, iar din literatura arabă o antologie de nuvele. Din scriitorul danez Hans Kirk, apare romanul „Klitgaard și fiii săi".

Lista mai cuprinde traducerea operelor scriitorilor englezi Jack Lindsay („Primăvara trădată") și Gordon („Să dispară ziua").

Din scriitorii americani se traduc „Silas Timberman" de Howard Fast, „A doua profesiune" de Robert Sylvester și povestirile scriitorului negru Langston Hugues. Tot în acest an va fi tradus și „Romanul lui Goya" de cunoscutul scriitor german Lion Feuchtwanger.

Laureați ai Premiului Păcii din R. P. Bulgaria

Scriitorii bulgari Ludmil Stoianov și Elisabeta Bagriana, sculptorul Ivan Blajev și autorii filmului „Cîntec despre om", au fost distinși cu Premiul Național al Păcii din R.P. Bulgaria pe anul 1954.

Ludmil Stoianov a fost laureat pentru cartea sa de versuri antiimperialiste „Dincolo de cortina de fier".

Elisabeta Bagriana a primit premiul pentru volumul de poezii „Cinci stele" închinat muncii, pașnice a poporului bulgar, recunoștinței lui față de marea Uniune Sovietică.

Filmul „Cîntec despre om" realizat de Cristo Ganev și Borislav Caraliev înfățișează viața poetului Nicola Vaptarov, căzut în lupta împotriva fascismului.

„Expoziția" grajdului...

În englezește „Stable Show" înseamnă „expoziția grajdului". Așa a fost denumită de către însiși admiratorii ei expoziția americană însumînd creațiile unui număr de 185 pictori și sculptori, expoziție pe care revista „Time" o socotește laudativ drept „evenimentul cel mai bombastic și agresiv al anului".

Titulatura acordată expoziției se trage de la clădirea care o adăpostește și care a servit pe vremuri de grajd. Prin urmare, orice altă interpretare dată acestei titulaturi ar fi greșită. Cu atît mai mult, cu cît iată ce detalii ne dă autorul articolului din „Time" despre importantul eveniment artistic american:

Ca de obicei, expoziția a fost plină de surprize. La ușă, vizitatorul era întîmpinat de o pînză complet neagră. „Clou"-ul expoziției a fost „scrisul automat" — creație datorată sculptorului în metal Richard Stankiewics. Sculptura era alcătuită dintr-o mașină de scris ruginită și de tip vechi, încadrată într-un cazan de apă caldă, prevăzut la rîndul său cu brațe și picioare alcătuite din vergele de fier încovoiate. Tot autorul articolului din „Time" apreciază ca „cel mai original efort" acela al „autodidactului" Corrado Marca-Relli, ale cărui picturi sînt compuse din bucăți de pînză albă, lipite în șase pînă la zece straturi una peste alta.

Las la o parte sublinierea cronicarului de la „Time", din care rezultă că lipirea pelicelor de pînză una peste alta e treabă de artist autodidact, în opoziție cu introducerea în cazan a mașinii de scris ruginite, care este un procedeu datorit unui artist cu studii speciale. În schimb, vreau să arăt că tot ce s-a prezentat în cadrul „expoziției grajdului" se încadrează — după spusa cronicarului — în curentul „expresionist abstract". Aceasta, spre deosebire de „noul impresionism caracterizat printr-un liberalism total" cum este apreciat curentul creat de sculpturile unui David Hare care expune în altă parte și din a cărui operă ni se descrie un exemplar:

„Răsăritul de soare" al lui Hare creează o impresie de lumină și sublim cu ajutorul unei pietre în chip de stîncă, al unor bare de oțel și al unor foi de bronz acoperite cu aur".

Așadar, să reținem subtila distincție dintre curente. Dacă feciorul dumneavoastră are într-o zi năstrușnica idee de a zvîrli în cazanul cu rufe mașina de scris, veche de zece ani, nu-i aduceți în ruptul capului nedreapta injurie de a-l considera impresionist. Bietul băiat face — ca maitre Iourdain — fără să știe, cel mai pur „expresionism abstract". Dacă în schimb copilul ia un pietroi și-l plasează între cîteva bare de fier, atunci nu mai încape nici o îndoială: e pus pe crearea unei impresii de lumină și sublim și orice ați face nu-i veți mai scoate din suflet puternicele inclinații impresioniste. În sfîrșit, dacă fetița dumneavoastră are obiceiul (socotit în unele cercuri neinițiate drept prost) de a tăia peticele din cearceafuri și de a pune aceste peticele unele peste altele, să știți că e o artistă; din păcate autodidactă, dar artistă totuși.

După cum vedeți, relatarea despre „expoziția grajdului" (a cărei titulatură, așa cum spuneam, nu trebuie să ne ducă la regretabile interpretări nejuste) este plină de rodnice concluzii.

Și nu numai pentru părinți...

L. Sărăjeanu

Întîlniri cu cititorii

Cu prilejul apariției celui de al doilea volum din romanul „Un om între oameni", la „Librăria noastră" nr. 1 din Calea Victoriei, a avut loc joi, 2 iunie, o întîlnire a acad. Camil Petrescu cu cititorii, care i-au pus întrebări referitoare la munca de documentare a autorului, la planurile de viitor etc.

Răspunzînd numeroaselor probleme ridicate, autorul frescei evocatoare a revoluției de la 1848 a arătat că cel de al doilea volum cuprinde doar treizeci de zile, luna iunie a anului 1848, vremea revoluției. De asemenea, scriitorul Camil Petrescu a mărturisit că în continuare va realiza și cel de al treilea volum și ultimul al romanului „Un om între oameni" care va cuprinde activitatea „guvernului vremelnicesc" pînă-n toamna anului 1848, fresca sfîrșindu-se cu viața în pribegie a marelui revoluționar Nicolae Bălcescu.

★

Sîmbătă, 11 iunie la ora 19, Cicerone Theodorescu, laureat al Premiului de Stat, se va întîlni cu cititorii săi, salariați ai bazei C.L.D.C. din calea Moșilor nr. 80.

Cu acest prilej, el va vorbi despre „Munca de creație a scriitorului."

★

Duminică, 5 mai, scriitorul A. G. Vaida a stat de vorbă cu cititorii săi la căminul cultural „Ana Ipătescu" din comuna Jilava. Autorul romanului „Clocote" a povestit despre munca sa de creație, despre anii de lupte grele împotriva teroarei burghezo-moșierești, despre eroismul comuniștilor, fapte care au format materialul de viață pentru romanul său.

Note și comentarii

Interesantă inițiativa „Scînteii tineretului" de a publica în numărul de sîmbătă, 4 iunie, o pagină consacrată discutării cîtorva probleme legate de dezvoltarea literaturii pentru copii. Pagina vine să întovărășească larga discuție — pe aceeași temă — care s-a desfășurat zilele trecute la Casa scriitorilor.

În articolul intitulat „Literatura pentru copii nu este o literatură minoră", poetul Demostene Botez ia poziție categorică împotriva oricăror tendințe de a se atribui creației literare pentru copii calificativul de „minoră", de a i se contesta dreptul la egalitate, pe plan artistic, cu literatura „pentru cei mari". „Un basm, o povestire, o poveste, artistic realizate valorează cît un roman de același nivel artistic. Orice operă literară pentru cei mici poate prezenta o temă mare, un caracter mare. Totul este determinat nu de cititorul căruia i se adresează, ci de scriitorul care scrie. Formula „literatură mare pentru cei mici" mi se pare cuprinzătoare și exactă".

Gica Iuteș și Tamara Pînzaru discută despre cea mai însemnată și dificilă problemă a literaturii pentru copii și anume eroul pozitiv (de unde se vede, iarăși, că există mai multe puncte de contact între creația pentru cei mici și aceea pentru cei mari, decît s-ar crede la prima impresie). După ce-și manifestă pe un ton polemic nemulțumirea față de critica literară care nu s-a preocupat îndeajuns de clarificarea acestei chestiuni, Gica Iuteș își exprimă părerea că o seamă întreagă de aberări de la concepția realist-socialistă a artei pentru copii, ca: „sentimentalismul fals, romantismul, simplismul, confecționismul și alte asemenea „isme"... au la bază, mai ales, rătăcirea scriitorului dincolo de realitățile vieții noastre. „Vorbind despre prima mea

lucrare mai mare pentru cei mici, „Inimoșii", cred că am plătit tribut cîtorva „isme" tocmai din această pricină: necunoașterea adîncită a realității".

Articolele publicate în pagina specială a „Scînteii tineretului" au meritat de a supune opiniei publice cîteva probleme actuale ale literaturii pentru copii. Nădăjduim că în numerele viitoare ale ziarului vom avea prilejul să constatăm cu satisfacție dezvoltarea și amplificarea discuției, care ar trebui să antreneze condeiele cele mai competente ale genului.

D. Olmazu

Despre o „forță prea dulce" și o traducere prea amară

Auzeam clar: „Mă simt atrasă de o forță prea dulce și n-am nici o putere de a dori să se întîmple altfel..."

— Ce să-i faci, mi-am zis, compătimindu-l în gînd pe prezumatul belfer francuzit care, pe la mijlocul secolului trecut, va fi scris asemenea fraze. În fond, dacă într-o poezie a fost cîntat amorul dintre „o stea și un steloi", de ce „o forță prea dulce" n-ar putea reteza omului „puterea de a dori"?

Mai departe: „Onoarea, ce e drept, suferă în meseria pe care o fac".

— Asta e mai grav, îmi continui eu gîndul, dar există un medic care vindecă totul, așternînd cuvenitele tone de uitare: timpul.

Dar: „...nu interesul m-a îndemnat să fac... Inima mea n-a acționat sub impulsul la care vă gîndiți"

— Stai, stai, mi-am corectat rușinat presupusul. Așa e Rică, Rică Venturiano, cum nu l-am recunoscut? Iunele „amabetat de amoare", persecutat de „destinul implacabil", nimerind în camera Vetei în loc de aceea a Ziței, o fi descoperit, într-o pagină caragialească inedită, că inima nu i-a „acționat sub impulsul..." etc. etc. Dar, fatalitate! surprizele-s ca belelele: se țin lanț: „Nu vreau să am în fața mea un spion al afacerilor mele", „excesul zgîrceniei", „trebuie să fie supusă supliciului", etc.

— Hotărît e o „traducere" am conchis, una din acele transcripții dinainte de 23 August care supunea într-adevăr limba lui Neculce, a lui Eminescu și Caragiale la înfiorătorul „supliciu", fără, în paranteză fie zis, pic de „exces de zgîrcenie". Și totuși... Am tresărit, am revenit la realitate. Nu era ceea ce crezusem. Imaginația îmi jucase festa. Asistam la un spectacol. Și limba se adresa spectatorilor zilelor noastre, cărora trebuia să le comunice ideile, sentimentele, năzuințele eroilor unuia din cei mai mari comedieni ai lumii: Molière. Desigur, spre deosebire de Valère care în actul V spune: „Sînt gata să suport orice violență", noi nemaiputînd suporta „violențele" care abundă în traducerea „Avarului", jucată la Teatrul Armatei din Bul. Magheru, am putea încheia cu două puncte și două cuvinte: fără comentarii.

Dar am vrea să întrebăm pe autorii traducerii (C. Ramadan, Gh. Iora și Mariana Georgescu): Acestea sînt cuvintele menite „să sară rampa", să asigure nu numai ca valoare literară, ci și ca valoare teatrală, acel contact permanent între sală și scenă?

Este de sperat că autorii traducerii, ținînd seama de părerile lor despre „onoarea care suferă", vor „proceda cu cea mai mare rigoare", vorba lui Harpagon, la operația menită să aducă pe scenă pe adevăratul, artisticul, integralul „avar" al lui Molière.

Gh. Ștefaniu

Scrisori către redacție

Nemurire întreruptă

Citesc cu multă plăcere cartea scriitorului A. Iugov: „Nemurire" (Ed. Cartea rusă), sau mai bine zis am citit-o pînă la pagina 160. Căci iată ce se întîmplă la această pagină: ca din senin, apar... schițele lui Nosov (alt scriitor). Schițele țin pînă la pagina 192, de unde apar fragmente din „Pedagogia preșcolară". Aceste fragmente continuă pînă la pagina 224, de unde cartea se continuă cu „Nemurire". Ca să mă conving că n-o fi un volum excepțional, am cercetat și alte exemplare la librăriile locale și am constatat că toate exemplarele din romanul „Nemurire" sînt „excepționale".

Oare editura și tipografia așa înțeleg să-și facă datoria față de cititori?

În calitate de cititor, am rămas uluit de această crasă neglijență și dacă mi-ar sta în putere le-aș imputa pe loc celor răspunzători cheltuielile pentru refacerea în formă perfectă a volumelor.

Sara Ilarie
Cluj

Oare, ai cui cititori sîntem noi?

Într-o dimineață, pe un lăvicer, stam la soare și citeam romanul „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu. Deodată, aud cămi bate cineva în poartă. Las cartea din mînă și mă duc să văd cine-i. Cînd ajung la poartă, văd că nu-i nimeni. Deschid poarta și mă uit în susul drumului. Cu o carte sub brațul drept moș Simion Cojocarul mergea spre casă. Îl strig, zicîndu-i: mata ai bătut în poartă? ...Da, eu am bătut, îmi răspunse moșul, dar m-am gîndit că poate te-i fi culcat să te odihnești. — Da de unde..., eram la paie, citeam... Hai, vină înapoi!

S-a întors înapoi, și împreună cu el, ne-am așezat la locu-mi dinainte. După o scurtă pauză, începu moșu:

— Uite, măi Nică, ce vreau eu să te întreb... Astăzi am fost la bibliotecă de-am luat „Scînteii în bezne"... și tovarășa bibliotecară mi-a dat un jurnal ce-i zice „Gazeta literară", ca să-l citesc. Am găsit într-un loc, în jurnalul acela, scris așa: Întîlnirea scriitorului Eusebiu Camilar cu cititorii săi.. Și aș vra să te întreb — noi, ai cui cititori am fi, că eu, mă ierte cel de sus, nu știu cui aparținem! Că de cînd a luat ființă biblioteca aici în Zăpodeni, n-a venit nici un scriitor, baremi să-l vedem ce fel de om e dacă nu să stea de vorbă cu noi.

— Așa ceva n-aș putea să-ți spun, i-am răspuns eu, că nici eu nu știu ai cui sîntem....

Cred că e prea departe, de nu vine nici un scriitor! Dar cred, nu zic, că s-ar putea întîmpla ca într-o bună zi să vină și pe la noi unul.

Ion Far
comuna Zăpodeni, raionul Vaslui, regiunea Iași

Răspuns

Ca răspuns la nota apărută în „Gazeta literară" din 2 iunie 1955 sub titlul „Operativitate". direcția Studioului de filme documentare și jurnale de actualități „Al. Sahia" ne trimite o scrisoare în care se spune printre altele:

„...Considerăm că nota are la bază o constatare justă. Regretăm însă că, rezumîndu-se la constatarea făcută din fotoliul cinematografului, redactorul notei nu s-a mai obosit să cerceteze cauza reală a deficiențelor.

Dacă s-ar fi interesat mai îndeaproape, este sigur că nu ar mai fi îndreptat ascuțișul notei împotriva studioului, ci a adevăraților vinovați ai lipsei de operativitate în prezentarea către spectatori a jurnalului.

Astfel, în momentul în care tov. redactor viziona jurnalul 18 (cu subiectul „reducerile de prețuri") acesta nu era, așa cum se afirmă în notă, „cel

mai recent jurnal de actualități al studioului" ci unul din cele... vechi. Mai exact: jurnalul 18, prezentat spectatorilor din București la data de 23 mai, cînd studioul avea terminat deja jurnalul 21. Rezultă deci că „Reducerea de prețuri" ar fi putut fi prezentată cu trei săptămîni mai înainte. (Deci la 10 zile după efectuarea ei). Ar fi putut fi... dar nu a fost. Cine este răspunzător de aceasta? Odată terminată munca de creație în studioul „Alex. Sahia", prelucrarea copiilor de tiraj se face la laboratorul Centrului cinematografic Buftea și difuzate apoi pe ecran de Direcția difuzării filmelor din Ministerul Culturii, care are obligația de a prezenta pe ecranele capitalei jurnalul la 6 zile de la terminarea muncii de creație. Și iată acum datele obiective cu privire la jurnalul 18: munca studioului a fost terminată (înregistrarea) la 5 mai, iar prezentarea pe ecrane la 23 mai și nu la 11 mai, cum era obligația acestor foruri. Trebuie să menționăm că, deși am sezisat în repetate rînduri Direcția generală a cinematografiei despre aceste întîrzieri — ele au continuat. Cred că acum vă este limpede cui trebuie reproșată lipsa de operativitate a prezentării pe ecrane a jurnalelor. În încheiere am vrea să-l liniștim pe tov. redactor cu privire la ilustrarea Conferinței de la Varșovia în jurnal: jurnalul 19, jurnalul 20, cuprind materiale cu privire la aceasta, iar jurnalul 22 este în întregime dedicat conferinței.

Există deci toate condițiile necesare și suficiente ca aspectele acestui însemnat eveniment să fie vizionate la timp de spectatori.

Cu condiția ca forurile responsabile de întîrzierea apariției jurnalului — menajate de redacția „Gazetei literare" — să tragă totuși o concluzie din critica adresată... studioului

Cu salutări tovărășești.
Director,

A. Moldovan

N. red.

Perfect. Problema *cauzelor* o vor rezolva—desigur — tovarășii de la cinematografie, între ei. Noi, în calitate de simpli spectatori care facem constatări „de pe fotoliul cinematografului", așteptăm cu mult interes *efectele.*

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

Carnet cultural

● *„Fosfor și liliac"*, este titlul romanului lui Max Zimmerring apărut recent în R. D. Germană. În cartea sa autorul se ridică împotriva nimicirii orașelor în războaie și își plasează acțiunea într-un oraș distrus în ultimele zile ale războiului. Orașul renaște din ruine datorită muncii eroice a locuitorilor lui care, prin dîrzenia lor, fac să se înalțe noi case și ca tufele de liliac să înflorească iarăși în grădini. Fosforul care a pîrjolit orașul este învins de jerbele liliacului care îmbălsămează văzduhul.

● În cartea sa *„Întrebări și răspunsuri"*, scriitorul german Werner Baum pune problema anihilării forțelor destructive ale fascismului în timpurile noastre cînd fascismul ridică din nou capul. Cartea, apărută în R. D. Germană, este mărturia sinceră a unui scriitor umanist care caută adevărul pe care îl găsește în lagărul păcii și democrației.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni

TG. MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNIŢI-VA!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 24 (66) - Joi 16 iunie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Orientarea tematică a creaţiei literare

Epoca revoluţiilor proletare, epoca dezagregării putredului sistem capitalist şi a făuririi orînduirii socialiste determină şi o treaptă nouă, superioară, în dezvoltarea artistică a omenirii. Realismul socialist, ca metodă corespunzătoare erei istorice contemporane, pretinde artiştilor şi scriitorilor reflectarea acestui mare proces de prefacere a raporturilor sociale, de transformare a mentalităţii oamenilor. Oglindirea, în întreaga complexitate, a dialecticii revoluţionare, a procesului social contemporan, a devenit obiectivul principal al literaturii, obiectiv determinat de condiţiile istorice concrete, obiectiv măreţ şi demn de invidia tuturor predecesorilor celebri ai artei universale. Tema luptei pentru zdrobirea societăţii odioase burgheze, care a pervertit şi desfigurat fizionomia omului, tema muncii libere, cutezătoare, incompatibilă cu rutina, anchilozarea, tema înfloririi depline a personalităţii umane pe măsura naşterii şi consolidării lumii noi, socialiste,— iată imensa avuţie a literaturii şi artei epocii noastre.

In anii democraţiei populare, literatura ţării noastre a înregistrat o mare biruinţă. A dispărut problematica morbidă a trecutului, literatura misticismului şi a huliganismului, literatura de alcov a familiilor burgheziei depravate. Partidul a călăuzit pe cei mai buni scriitori pe drumul realismului socialist, orientîndu-le creaţia spre temele mari ale actualităţii, care au fertilizat forţa lor creatoare, au dat aripi aptitudinilor şi năzuinţelor fiecăruia. Valorificînd experienţa marilor înaintaşi ai literaturii clasice, partidul a ajutat pe scriitori să-şi îndrepte privirea spre realitate, spre popor, să răspîndească adînc rădăcinile artei în viaţa oamenilor simpli, constructorii unei lumi noi.

Temele grandioase ale luptei poporului pentru pace şi socialism, concepţia ştiinţifică a clasei muncitoare, învăţătura marxist-leninistă — busolă sigură în calea creaţiei înalte — au schimbat faţa literaturii, i-au dăruit prestigiu şi forţă de convingere în masele de milioane de cititori. Realizările remarcabile ale literaturii noastre confirmă justeţea indicaţiilor partidului, verifică forţa invincibilă a ideilor revoluţionare ale clasei muncitoare, ideile socialismului şi comunismului. Cu mereu mai multă promptitudine şi eficienţă abordează scriitorii problemele de stringentă actualitate, dezvăluind noul din viaţa poporului şi contribuind la victoria acestuia.

Astăzi, eforturile întregului popor sînt îndreptate spre îndeplinirea marilor sarcini ale construcţiei socialismului şi apărării păcii. Oamenii muncii din ţara noastră luptă pentru ridicarea neîncetată a industriei grele — temelia dezvoltării continue a întregii economii naţionale şi garanţia inviolabilităţii hotarelor patriei. In satele noastre, partidul conduce cu perseverenţă lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii, pentru curmarea trecutului împovărător, izvor de mizerie, dezbinare şi conservatorism. In întreaga ţară se înalţă o construcţie gigantică, se plămădeşte un om nou.

Datoria scriitorilor — după cum arată salutul C.C. al P.C.U.S. adresat celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici — este să devină „luptători înflăcăraţi care se angrenează activ în viaţă, care ajută poporul să construiască o societate nouă, în care toate resursele bogăţiei obşteşti să se reverse din plin, în care să crească un om nou cu o psihologie liberă de rămăşiţele capitalismului".

Acest adevăr e bine să fie repetat cît mai des şi sădit adînc în conştiinţa scriitorilor, pentru a combate şi a preveni recidivele estetismului şi apoliticismului. In lumina acestor cerinţe trebuie judecat nivelul tematic al literaturii noastre.

In orientarea tematică se pot observa încă anumite lacune îngrijorătoare. Sînt încă puţine operele literare care înfăţişează figurile muncitorilor, eroismul construcţiei paşnice, patosul muncii libere, creatoare. In domeniul reflectării vieţii satului nu se remarcă o suficientă încordare a forţelor literare, pentru surprinderea fenomenelor actuale ale bătăliei pentru colectivizarea agriculturii, pentru sporirea producţiei agricole, împotriva uneltirilor criminale ale duşmanului de clasă. Cititorii aşteaptă în această direcţie lucrări valoroase care să dezvolte — în etapa de astăzi — succesul nuvelei „Desfăşurarea" de Marin Preda, al romanului „Bărăgan" de V. Em. Galan, sau al schiţelor lui Sütö Andras. Există prea puţine opere literare care să slăvească lupta dîrză a clasei noastre muncitoare în anii crunţi ai terorii fasciste, zilele eroice ale eliberării patriei cu ajutorul decisiv al glorioaselor armate sovietice.

Golurile tematice ale literaturii noastre arată limpede necesitatea unei concentrări a eforturilor scriitorilor noştri spre oglindirea problemelor esenţiale ale contemporaneităţii. Din păcate însă anumite influenţe ale ideologiei străine, insuficienta legătură cu viaţa poporului, stînjenesc dezvoltarea rodnică a iniţiativei creatoare.

In ultima vreme editurile primesc cu precădere lucrări literare inspirate din trecut. In unele poezii s-a manifestat vizibil ocolirea temelor de actualitate şi, de pildă, cîntarea pînă la exasperare a haiducismului şi a eroilor legendari. Predilecţia pentru teme periferice, minore, evitarea proceselor complicate ale dialecticii dezvoltării realităţii contemporane, arată virulenţa apoliticismului în creaţia unor scriitori.

Critica literară înaintată a demonstrat întotdeauna valoarea alegerii temei pentru asigurarea unei generalizări artistice profunde şi a unei individualităţi expresive. Incă Dobroliubov preciza: „Nu vom fi însă niciodată de acord că un poet, care îşi iroseşte talentul descrîind în chip ireproşabil frunzuliţe şi pîrîiaşe, ar putea avea aceeaşi însemnătate ca şi poetul în stare să reprezinte cu tot atît talent, de pildă, fenomenele vieţii sociale".

Intr-un articol de fond publicat recent în „Scînteia" se subliniază cu tărie însemnătatea legăturii scriitorului cu viaţa şi a orientării ferme spre aspectele cele mai reprezentative ale actualităţii: „Este de la sine înţeles că toate aspectele vieţii atît de variate a poporului nostru, toate formele în care nou se dezvoltă în lupta împotriva vechiului, merită atenţia plină de dragoste a artistului. Insă celor cărora le stă la inimă dezvoltarea literaturii noastre, rolul educativ pe care îl joacă ea în societate, nu le poate fi indiferent dacă operele lor oglindesc în mai mare sau mai mică măsură formele esenţiale ale luptei dintre nou şi vechi, dacă aceste opere răspund din plin unor probleme centrale ale vieţii întregului popor sau dacă ele oglindesc aceste probleme numai indirect, parţial, în fenomene mărginaşe. Ar fi profund greşit ca unii artişti să creadă, în mod subiectivist, că forţa operei depinde numai de talent, că talentul ar putea da însemnătate şi strălucire egală oricărei teme, indiferent de natura şi amploarea acesteia".

Orientarea scriitorului spre temele principale ale actualităţii este o primă condiţie, esenţială pentru realizarea ideologică şi artistică a operei. Acesta este drumul pionieratului, al descoperirii noului în viaţă şi în artă, al desţelenirii pămînturilor virgine şi nu refugiul steril în temele desuete ale trecutului. Trebuie spulberate opiniile calomnioase cu privire la aşa zisul caracter „nepoetic" al realităţii contemporane, opinii infirmate strălucit de cele mai bune opere ale literaturii noastre.

Concomitent trebuie combătute tendinţele de poleire a realităţii, tendinţele de înnegrire sau prezentare obiectivistă, tendinţele de tehnicism, de ignorare a vieţii spirituale a oamenilor noi pentru relatarea detaliată a procesului de producţie.

Abordarea acestor teme implică desigur dificultăţi mari, inerente începutului, căilor novatoare, dar asigură în acelaşi timp o răsplată înaltă — aprecierea poporului cuvenită celor cutezători şi credincioşi aspiraţiilor sale.

Principalul pentru favorizarea unui nou avînt al creaţiei literare, este strîngerea contactului scriitorilor cu viaţa, studierea concretă, temeinică a mecanismului dezvoltării sociale în condiţiile concrete ale trecerii de la capitalism la socialism în ţara noastră. Inţelegerea profundă a politicii partidului, a documentelor importante de partid, este o chezăşie a justei interpretări a fenomenelor din realitate. Trebuie asigurate cît mai eficient condiţii organizatorice pentru realizarea unei apropieri strînse de realitate (orientarea justă a fondurilor de creaţie, şederea pe timp îndelungat a scriitorilor la locurile de producţie etc.).

Şi critica literară are datoria să militeze pentru orientarea tematică mai fermă a creaţiei literare, stimulînd abordarea problemelor principale ale vieţii poporului. După cum s-a arătat şi la Congresul scriitorilor sovietici, forţa criticii se relevă în primul rînd în capacitatea valorificării elementelor noi, reuşite, din operele literare, elemente care indică un drum sănătos şi un talent promiţător. Critica literară trebuie să acorde importanţa primordială conţinutului de idei al operei literare şi implicit orientării ei tematice, combătînd orice deviere de la criteriile esteticii marxist-leniniste de apreciere a operelor literare.

Toate acestea nu înseamnă reducerea spiritului de partid, a orientării ideologice şi artistice la punctul de plecare: alegerea temei. Tema în sine — oricît ar fi ea de actuală — nu justifică slăbiciunile grave ale unei lucrări literare, moliciunile de didacticism. Critica literară trebuie să judece intransigent producţiile scarbăde, plicticoase, care simplifică brutal viaţa oamenilor, deoarece asemenea lucrări discreditează şi tematica importantă abordată.

Alegerea temei actuale, reliefarea fenomenelor inedite ale contemporaneităţii permit valorificarea resurselor creatoare specifice fiecărui talent, manifestarea originalităţii sale. Temele mari ale literaturii realismului socialist devin teme personale, distincte, ale fiecărui scriitor înzestrat, care le alimentează şi le colorează cu forţa experienţei sale de viaţă, a concepţiei sale artistice, a temperamentului său poetic.

Orientarea justă tematică a literaturii trebuie să devină cauza comună a scriitorilor situaţi pe poziţiile realismului socialist.

Patriotismul în opera lui EMINESCU

In „Scrisoarea a III-a", Eminescu, după ce arată cum turcii întind corturile mari pe ţărmul românesc, spune:

„Numa-n zarea depărtată sună codrul de stejari"

Acest vers exprimă şi dragostea poetului şi nemărginita lui încredere în trăinicia şi în puterea poporului.

Toate încercările lui Titu Maiorescu de a demonstra că sociului, că sentimentele patriotice n-au ce căuta în artă, au rămas fără nici un efect asupra lui Eminescu. Şi dacă, lăsînd la o parte începuturile sale poetice tributare înaintaşilor, în opera sa rar găsim declaraţii de dragoste directe şi niciodată atitudini patriotarde, găsim puternic exprimat sentimentul de revoltă împotriva orînduirii nedrepte.

Admiraţia pentru trecut este folosită de poet pentru a stîrni şi mai mult revolta împotriva unui prezent nedemn şi dăunător masei poporului. Figura lui Mircea cel Bătrîn care-şi apără sărăcia, nevoile şi neamul, este zugrăvită pentru a putea fi pusă în contrast cu „stîlpul de cafenele", „fără suflet, fără cuget", pentru a face prezentul să se ruşineze de ceea ce a ajuns. Caragiale, supravieţuind lui Eminescu, a văzut desfăşurarea mai departe a evenimentelor, a isprăvilor burgheziei şi moşierimii, care şi-au pătat pe totdeauna mîinile cu sîngele a 11.000 de ţărani în anul 1907.

Impotriva acestei clase care se rostogolea pe drumul jafului şi al crimei, se ridică ura lui Mihail Eminescu. Acesta este focul viu al patriotismului lui Eminescu, nu frazele goale, lustruite cu mînchiuni, cu care exploatatorii făceau educaţia celor pe care-i exploatau.

Dar patriotismul lui Eminescu mai are o dimensiune — este transfigurarea la cel mai înalt nivel artistic a celor mai de preţ comori ale sufletului poporului nostru: dragostea de viaţă, de natură, de minunatele basme şi neîntrecutele cîntece româneşti.

„Sara pe deal buciumul sună cu jale
Turmele-i urc' — stelele scapără-n cale",—

sînt atît de specific româneşti, răsună în ele şi doina tînguioasă şi legănarea dansului popular şi duioşia plaiului natal şi bucuria de a trăi în sînul ţării.

Insuşi faptul că Eminescu şi-a altoit pe trunchiul milenar al artei poetice populare ramura nemuritoare a poeziei sale cu flori ce înmiresmează viaţa milioanelor de oameni de la noi, dovedeşte adînca sa dragoste de popor şi de ţară.

Iar dacă ediţiile repetate şi repetate în tiraje ce sporesc mereu, după eliberarea ţării, nu ajung să satisfacă foamea de poezie eminesciană a cititorilor noştri, aceasta este un semn că şi poporul recunoaşte în Eminescu întruchiparea cea mai înaltă a geniului poetic al poporului nostru.

Pe lîngă opera sa, mîndria ţării noastre şi izvor de împrospătare a forţelor artei noastre, Eminescu a lăsat celor de azi moştenirea cea mai de preţ pentru poeţii şi scriitorii ce vor să slujească poporului, vieţii; ne-a lăsat anume drept moştenire să găsim în viaţă, prin arta noastră, „cuvîntul ce exprimă adevărul", cum spune el.

Adevărul vieţii noi, al luptei pentru el, iată drumul pe care trebuie să meargă, continuînd pe Eminescu, poeţii ce vor să slujească poporului şi patriei.

Mihai Beniuc

Citirea în S.U.A. a ultimelor ştiri din Europa.

FERAHIM
1955

Poduri, la Budapesta

Trecut-au cam opt ani de-atunci.
Pe-oraş,
Grei, norii — duşi de vîntul proaspăt —
Incă
Mai atîrnau... şi-n zare...
Uriaşi,
Şi sîngerînd, ca o durere-adîncă.

Stam tot aici, pe Gellert-hegy, cătînd
Spre valurile Dunării-încete,
Spre podurile arse, atîrnînd
Ca nişte oase, ca nişte schelete.

Stînd şi privind, eu mă gîndeam : „Au cine
Va fi cel ce — ne-nfrînt de-acest măcel —
Zbucnind de sub iluvii de ruine,
Cu chip de aur şi cu pumni de-oţel,

Cu inima de stea-privighetoare
Şi pletele de fum suind pe cer,
Nălţa-va — cînd ?... —, străluminate-n soare,
Deasupra apei, noi aripi de fier !"

...Ci iată-mă din nou aici. O, apă
A Dunării... Cu ochii amîndoi
Ce văd ? Legînd un mal de cellalt, se-adapă
Ca nişte vulturi, podurile noi.

Şi pe aceste păsări colosale
Ce-n Dunăre culeg cu ciocul stele
Sub coviltirele de cer domoale,
Văd o rostogolire de mărgele :

Copii... copii ai vremurilor noastre,
Ai celui ce-n spinarea lui ţinu
Puterea fierului suind spre astre,
Cel ce, ne-nfrînt, strigat-a morţii : NU !

Şi care — aspra-i muncă terminînd —
Nu-şi înalţă statuie niciodată,
Ci-n fum de-uzine-ntors, surîse blînd
Spre viitorul, căruia — i-e tată.

Budapesta, 28 mai 1955

Eugen Jebeleanu

Mame!

Mame,
Fiecare om de pe pămînt e copilul vostru ;
Voi l-aţi născut,
Voi l-aţi legănat,
Voi i-aţi dat
Primul sărut.
Voi întrupaţi nedezlegatele mistere
A conştiinţei omului de sine,
Voi dezlegaţi în spasmuri de durere
Marea taină, — nepătrunsa ceaţă, —
De a crea o viaţă
Din dragoste şi din suspine.
In voi s-a petrecut minunea mare
Pe care încă nimeni n-o cunoaşte,
Acea a vieţii ce din viaţă naşte :
Minunea creatoare !
Prima mamă, aici, pe pămînt,
A născocit
Intîiul cuvînt
De alintare,
Ca un gînguri ţ ;
Şi-ntîiul cînt,
Acel de leagăn pentru pruncul adormit.
Voi n-aţi făcut
Oameni din lut,
Ca nişte mumii,
Ca în povestea cu facerea lumii,
Nici nu le-aţi dat viaţă
Suflîndu-le în faţă,
In pleoapele de glod a lor,
Cu gesturi preistorice de scamator.
Din trupul vostru pruncul nou l-aţi rupt,
Ca pe vlăstari, cu rădăcini de sînge,
Şi viaţa de la pieptul vostru-a supt
Cînd a-nceput a plînge.
Şi l-aţi sfinţit
Din clipa cînd a fost ca să se nască,
Cu o durere supraomenească.
El nu e,
Ca în copilărescul mit,
Un fel de mistică statuie,
Ci un altoi.
Copilul vostru este însuşi voi.
Şi-aţi fost cu fiecare dintre ei
Şi aţi murit cu fiecare dintre ei,
Pe cîmpuri de război, prin munţi, pe stei...

Mame,
Văd peste faţa-ntregului pămînt,
Şi-acuma ca şi altădată,
Mergînd,
Şi blestemînd,
Procesiunea voastră-ndoliată.
Voi nu sînteţi mici fabrici de-accesorii
Pentru uzinele de armamente,
Nici furnizorii
De carne proaspătă pentru bombardamente.
Voi l-aţi născut, odată, pe Shakespeare,
Pe Beethoven şi pe Tolstoi...
Voi n-aveţi a plăti vreun bir
Pentru îmbogăţiţii de război,
Voi nu sînteţi ateliere
De braţe ucigaşe,
Nu pentru asta naşteţi în durere,
Şi nici nu vreţi ca pruncii să îngraşe
Pămînturile răscolite, de ogor,
Udate de milenii, tot de sudoarea lor,
Nici să astupe şanţuri de şosele
Cu trupurile lor grele.

Mame,
Prin giulgiurile voastre-ndoliate,
Lumina soarelui de-abia răzbate.
Le văd deasupra lumii fluturînd,
Ca nişte nouri negri, pe pămînt.
Sînt parcă steaguri negre-amintitoare,
Că sufletu-i o rană ce vă doare
Şi că aveţi o sfîntă datorie.
Nezdruncinată,
Ca tot ce-a fost să nu mai fie,
Niciodată !

Demostene Botez

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Preocuparea lui N. Bălcescu de a-şi îmbunătăţi textele e vădită în manuscrisele operelor sale. Prin studiile sale istorice, Bălcescu intră în contact cu scrierile vechi, cu cronicarii, din care îşi extrage fraze caracteristice, ca de ex.: **l-au strejuit toată noaptea; se sănţuise bine; ei bucuroşi se primiră (se învoiră) la una ca aceasta; s-au lăsat (au năvălit) la dînşii, de i-au snopit şi i-au zdrobit; să facă ştire** etc. In manuscrisele sale sînt înregistrate unele proverbe, ceea ce arată grija sa de documentare amănunţită asupra limbii populare, de ex.: **Cînd războiul înceată — Mulţi voinici s-arată** etc. Culege poezii populare şi e atras de poezia haiducească. Intr-o scrisoare din 1850 către soţia lui Ion Ghica, reproduce o poezie haiducească, din care înfăţişăm primele două strofe: **„Cînd eram copilaş mic— Ţineam codrul la colnic, — Fără băţ, fără nimic — Numai cu palmele goale. — La brîu, cu patru pistoale, — Ce luceau ca sfîntul soare. — Iar de cînd mă făcui mare, — Luai puşca la căţare. — Ieşii la drumul cel mare — Să prinz hoţul de ciocoi — Şi să-l judec cum eu voi: — La ascultă, măi ciocoi — Pînă cînd o să jupoi — Şi pe ţară, şi pe noi ?"**. Corecţiunile din manuscrisele sale ni-l arată în căutarea expresiei cele mai potrivite. Astfel, el înlocuieşte pe **ceartă** cu **vrajbă**, pe **coroană** şi **ocrotitor** cu **cunună** şi **sprijinitor**, pe **dealuri** şi **zăpadă** cu **şiruri de dealuri şi ninsoare**. In scrierile lui Bălcescu se pot releva o serie de forme, de expresii din limba vorbită, ca: **d-acilea; d-acolea; făgăduieşte cum că tătarii; puţinei; îşi luă ziua bună; năltişor;** bătălia este **mai pierdută;** Mihai îi **dete de minciună; s-ar fi căzut ca...; să dea pe fie-sa după fiul lui; Mihai îl luase foarte la inimă; cel mai dinţi general; puseră mîna pe avuţii** etc.

In opera capitală a lui N. Bălcescu, „Istoria Românilor sub Mihai-vodă Viteazul", găsim pagini pline de lirism şi de avînt retoric; deşi pentru unele din ele, pot fi precizate metodele din literatura franceză contemporană, prin calităţile lor stilistice, aceste pagini se numără printre cele mai desăvîrşite din literatura română. „Cartea întîi" a „Istoriei" lui Mihai Viteazul începe după cum urmează:

„Deschid sfînta carte unde se află înscrisă gloria României, ca să pun înaintea ochilor fiilor ei cîteva pagini din viaţa eroică a părinţilor ei. Voi arăta acele lupte uriaşe pentru libertatea şi unitatea naţională cu care Românii, sub povaţa celui mai vestit şi mai mare din voevozii lor, încheiară veacul al XVI-lea. Povestirea mea va cuprinde numai opt ani, 1593—1601, dar anii istoriei Românilor cei mai avuţi în fapte vitejeşti, în pilde minunate de jertfire către patrie". In partea a doua a bucăţii, relevăm gradaţia evocării: „Timpuri de aducere aminte glorioasă! Timpuri de credinţă şi de jertfire! Cînd părinţii noştri, credincioşi sublimi, îngenunchiau pe cîmpul bătăliilor, cerînd de la dumnezeul armatelor laurii biruinţei sau cununa martiriilor". Pasajul se încheie cu o frază cadenţată, în care partea sufoare a perioadei e separată de partea scoborîtoare prin **fie:** „Moştenitori ai dreptuirilor, pentru păstrarea cărora părinţii noştri s-au luptat atîta în veacurile trecute, fie ca aducerea aminte a acelor timpuri eroice să deştepte în noi simţămîntul datoriinţei ce avem d-a păstra şi d-a mări pentru viitorime această preţioasă moştenire".

Din „Istoria Românilor sub Mihai-vodă Viteazul" mai desprindem o pagină care se află în toate memoriile: descrierea Ardealului, văzut dintr-o perspectivă aeriană, care permite scriitorului să dea o privire de ansamblu a peisajului ce se întinde la picioarele sale :

„Pe culmea cea mai înaltă a munţilor Carpaţi se întinde o ţară mîndră şi binecuvîntată între toate ţările semănate de domnul pre pămînt. Ea seamănă a fi un **măreţ şi întins palat**, cap d-operă de arhitectură, unde sînt adunate şi aşezate cu măiestrie toate frumuseţile naturale ce împodobesc celelalte ţinuturi ale Europei, pe care ea cu plăcere ni le aduce aminte. Un **brîu de munţi** ocoleşte, precum zidul o cetate, toată această ţară, şi dintr-însul, ici colea se desfac, întinzîndu-se pînă la centrul ei, ca nişte **valuri** proptitoare, mai multe şiruri de dealuri nalte şi frumoase, **măreţe piedestaluri înverzite care varsă urnele lor de zăpadă peste văi şi peste lunci**. Mai presus de acel brîu muntos se înalţă două piramide mari de munţi, **cu crestele încununate de o veşnică diademă de ninsoare**, care, ca doi uriaşi, stau la ambele capete ale ţării, **cătînd unul în faţa altuia**. Păduri stufoase, în care ursul se plimbă în voie, **ca un domn stăpînitor**, umbresc culmea acelor munţi. Şi nu departe de aceste locuri, care îţi aduc aminte natura ţărilor de miazănoapte, dai, ca la porţile Romei, peste cîmpii arse şi văruite unde bivolul dormitează alene... Astfel este ţara Ardealului".

Intrerupem citatul, întrucît intenţia noastră a fost de a aminti numai, cititorului, calităţile stilistice excepţionale ale acestei pagini, ornată cu metafore izbutite şi încărcată de un avînt liric pe care anii nu-l vor şterge. O orchestrare atît de desăvîrşită a frazei nu vom regăsi decît peste un sfert de veac, la editorul „Istoriei" lui Bălcescu, Alexandru Odobescu. Istoric el însuşi, Odobescu stă încă de la începutul carierei sale literare, sub înrîurirea mărturisită a lui Bălcescu şi Negruzzi. Pasionat de folclor, cunoscător adîncit al vorbirii populare, Odobescu preia pe cont propriu, cu mijloace artistice perfecţionate, opera stilistică a lui N. Bălcescu. Muzicalitatea anumitor pagini ale „Falsului tratat de v al lui Al. Odobescu, lungil ale frazelor sale, desfăşurîr ca un fir de mătase, desc ce şi, în acelaşi timp, a naturii, epitetele, imagin prinse într-însele constituie un punct culminant în evoluţia limbii române literare contemporane.

Vom cita cîteva scurte pasaje din **„Pseudo-Kinigheticos"**, sau „falsul tratat de vînătoare", opera capitală a lui Alexandru Odobescu: „Dar însă şi eu am crescut pe cîmpul Bărăganului. Et **in Arcadia, ego !** Şi eu am văzut cîrdurile de dropii, cutreierînd **cu pas măsurat** şi cu corpul aţintit, la pază, acele şesuri **fără margine**, prin care aerul, răsfirat în unde **diafane** sub arşiţa soarelui de vară, oglindeşte ierburile şi bălăriile din depărtare şi le prefăce, dinaintea vederii fermecate, în cetăţi cu mii de minarete, în palate cu mii de încîntări". (Am subliniat unele procedee stilistice: punerea în relief a pronumelui personal şi epitetele care zugrăvesc realitatea. De remarcat imaginea finală, care ne transportă pe alt tărîm: „Cetăţi cu mii de minarete" etc.). Pasajul următor, încărcat de lirism, vădeşte talentul excepţional de orchestrare al prozatorului nostru: „Cînd soarele se apleacă spre apus, cînd amurgul serii începe a se destinde treptat peste pustii, farmecul tainic al singurătăţii creşte şi mai mult în sufletul călătorului. Un susur noptatic se înalţă de pre faţa pămîntului, din adierea vîntului prin ierburi, din ţiriitul greierilor, din mii de sunete uşoare şi nedesluşite se naşte ca o slabă suspinare ieşită din sînul obosit al naturii. Atunci, din nălţimile văzduhului zboară, cîntînd ale lor doine, lungi şiruri de cocori, brîne şerpuinde de acele păsări călătoare, în care divinul Dante a întrevăzut graţioasa imagine a stolului de suflete duioase, de unde se desprinde, spre a-şi deplînge restriştea ongasa lui Francesca".

pagini scrise de Alexan- tilul beletristic al lim- e cucereşte culmi ar- că.

Al. Rosetti

BLOC-NOTES

ARIPILE POEZIEI

Treceam deunăzi peste nişte încrucişări de linii ferate înguste în interiorul uriaş al uzinelor metalurgice din Hunedoara. Intîlnirea cu un poet într-un peisaj ca acesta, tehnicizat, era puţin probabilă. De la oţelărie, mergeam la furnale şi drumul ducea peste linii de cale ferată, printre vagoane cu fier vechi şi fontă, pe lîngă stive de fier laminat, ca trunchiuri unor brazi străini, aduşi dintr-o pădure metalică.

Dar mi-a tăiat calea o locomotivă Diesel şi însoţitorul îmi atrase atenţia asupra mecanicului care manevra locomotiva:

— Tînărul ăsta e poet.

In aceeaşi seară l-am cunoscut pe Şelaru Gheorghe, adolescentul de 17 ani, care, la vîrsta aceasta, a realizat un adevărat record de prietenie şi sudură între cîteva profesiuni, s-ar părea agresive una faţă de cealaltă : mecanic de locomotivă Diesel, Şelaru Gheorghe are totodată un carnet de aviator sportiv şi dacă-l cauţi prin buzunarele salopetei, ai să dai peste nişte manuscrise cu poezii. Află că orice s-ar întîmpla, de aviaţie şi de poezie nu se lasă. In noiembrie, cînd a venit la Hunedoara, primul lucru de care a întrebat a fost cenaclul literar. Apoi a întrebat de bibliotecă. Aci, fişa lui de cititor a trebuit să fie adausă cu hîrtie încăpătoare pentru un pomelnic în care sînt amintiţi, într-o frenetică lectură: Tolstoi, Şolohov, Ehrenburg şi Lermontov, Gorki şi Hugo, Twain, Eminescu, Creangă, Shakespeare, Maupassant, Goethe, Shelley şi Aristofan.

Are şi cîteva principii poetice: „Scriu poezii pe foi volante. Dar mi-e ruşine să le arăt la cenaclu şi le port în buzunar pînă se rup. Scriu în fiecare zi şi bune şi rele, dar numai despre subiecte pe care le dospesc îndelung în inima mea. Scriu numai despre teme pe care le cunosc bine: despre locomotiva mea, despre aviaţie, despre oţelărie"...

Are şi întrebări cărora nu le-a găsit încă un răspuns. „E greşit dacă folosesc ritmul poeziei lui Eminescu? Credeţi că am să pot fi şi aviator şi poet? De ce nu trimite Uniunea scriitorilor poeţi şi prozatori la cenaclul nostru din Hunedoara?".

Am socotit că nu este o incompatibilitate între poezie şi planor, şi l-am lăudat pentru zborul la mari înălţimi unde visează să se urce pe aripile, conjugate cu poemul, ale avionului.

Nu ştiu dacă Şelaru Gheorghe va fi odată un poet cunoscut, cu poezii şi volume tipărite. Dar ceea ce ştiu e faptul că Şelaru Gheorghe întruchipează pentru mine imaginea lucrătorului care nu poate trăi fără literatură. O dovedeşte patima lui pentru lectură. Mintea lui care parcurge suie de pagini, de la Aristofan la Şolohov şi de la Hugo la Sadoveanu, cuprinde mereu lumi noi. Iar dacă va fi şi poet, versurile lui vor cunoaşte înălţimea rîvnită. Fiindcă tînărul acesta, crescut între locomotive şi cuptoare Siemens-Martin, are un pămînt solid şi generos sub picioarele sale.

Petru Vintilă

Ceva despre publicistica lui Coşbuc

Pentru critica burgheză, Coşbuc nu a fost decît un poet naiv şi inculT, dăruit de natură în mod exclusiv cu talentul de a cînta viaţa idilică a satului, aşa cum decretase fără drept de apel Titu Maiorescu. Numeroasele sale articole şi studii, schiţe şi povestiri în proză au fost trecute sub tăcere sau bagatelizate.

Coşbuc a publicat ani de-a rîndul, aproape în fiecare număr din *„Albina"*, articole de popularizare ştiinţifică din cele mai variate domenii: fizică, geografie, chimie, astronomie, biologie, meteorologie. Pentru această străduinţă a sa, i-a mulţumit un critic caracterizîndu-l „un compilator de toate fără sistemă". Criticul nu s-a întrebat ce l-a putut orienta pe Coşbuc spre aceste aride preocupări: se ştie că era un om în asemenea măsură lipsit de aptitudini ştiinţifice, încît profesorii săi îl scutiseră la liceu de studiul matematicii şi al altor discipline, din care, aşa cum el însuşi ne mărturiseşte, *„fantezia era izgonită"*.

În fapt, numai de lipsă de „sistemă" nu poate fi vorba în articolele ştiinţifice scrise de Coşbuc. Poetul văzuse întotdeauna în artă sa un instrument de educaţie a poporului. Pe aceeaşi linie, îşi propunea acum să lumineze ţărănimea, combătînd lenea şi beţia, străduindu-se să izgonească superstiţiile şi să pună în locul lor rudimente de cunoştinţe ştiinţifice, prezentate într-un limbaj simplu şi atrăgător. Firește, nu era destul numai atît, pentru a îmbunătăţi tristă viaţă a plugarului romîn. Coşbuc îşi va da singur seama mai tîrziu de acest lucru. Dar, chiar dacă în programul său de culturalizare a maselor erau amestecate multe iluzii, unele şi idei greşite, perseverenţa, am spune, eroismul, cu care l-a dus la îndeplinire, revendică preţuirea şi respectul nostru.

Publicistica lui Coşbuc mai prezintă şi un alt aspect, deosebit de valoros. Se ştie cu cîtă amărăciune a constatat poetul, după mutarea sa la Bucureşti, depărtarea din ce în ce mai mare a păturilor culte de popor. El a pledat cu pasiune pentru o întoarcere *„la vatra strămoşească"*, *„la graiul viu al poporului"*, i-a judecat cu asprime pe *„cei zece mii de deasupra ai neamului romînesc"* care *„au în dispreţ limba valahă"*.

Coşbuc nu a fost nici filolog, nici folclorist, nici istoric, dar a fost un adînc cunoscător al limbii şi obiceiurilor poporului romîn. În acest domeniu nu mai poate fi vorba de „compilaţie"; el şi-a cules materialul de la sursă şi l-a interpretat cu o competenţă indiscutabilă. Specialiştii au datoria să-i valorifice cercetările.

Şi nu numai specialiştii. Coşbuc s-a apropiat de popor în primul rînd ca artist, ca poet. Pe el îl interesează mai ales frumuseţea datinilor, a cuvintelor şi expresiilor pe care le analizează.

Despre formula „A lua lumea în cap", Coşbuc scria că e *„una din cele mai îndrăzneţe metafore ale limbii noastre. Tabloul e uriaş, ideea lui are aparenţele absurdităţii şi tocmai de aceea e de-o energie izbitoare. Fantazia celor vechi a creat pe Atlas, care purta pămîntul pe umeri; metafora noastră e mai puternică: pămîntul întreg, dar nu pămîntul — lumea întreagă o poartă Romînul în cap! N-am găsit nici într-o limbă mai viu zugrăvită suprema disperare decît în tabloul acesta. O energie sălbatecă şi o fantazie nebună e în metaforele: „i-a fulgerat prin cap gîndul", „i-a trăznit prin cap", „îi umblă în cap", „îl frămîntă gîndurile", etc. Dar „a lua lumea în cap" e poate cea mai extremă treaptă a imaginaţiei poetice"*.

Dar Coşbuc nu era un „estet", un amator rafinat de pitoresc lingvistic. E vizibilă la el preocuparea de a scoate la lumină „tablourile", conţinutul concret al expresiilor abstractizate prin uz, el o face însă pentru a putea reconstitui apoi, la fel ca în poezie, portretul moral al poporului, trecutul său şi viaţa sa de azi.

Astfel, ni se atrage atenţia că expresia „a lua lumea în cap" — *„nu e un product al fantaziei, ci al realităţii. El e martorul unui vechi obicei romînesc, e esenţa unei tragedii sfîşietoare din trecutul istoric al nostru. Azi ni se pare poetic prin energia lui, într-adevăr poetic însă îl face istoricul său"*. Cu o competenţă pe care i-ar fi putut-o invidia cei ce-l acuzau că „nu cunoaşte istoria veche şi modernă", el arată, citînd hrisoave şi cronici, cum ţăranii, deposedaţi de pămînt, jurau la judecată luînd o traistă de pămînt pe cap, că hotarul adevărat al moşiei era cel arătat de ei. Firește, jurămîntul nu le ajuta şi atunci *„tărăgănaţi şi nedreptăţiţi, şi-au lăsat moşiile şi au pribegit încotro au văzut cu ochii, au luat lumea în cap de disperare, ca să scape de „răutăţi şi mîncătorii"..."*

Concluzia e caracteristică pentru Coşbuc: *„Astăzi ţăranii noştri nu mai iau traista de pămînt în cap ca să jure, căci cei mai mulţi n-au nici o ţîrîită pămînt cît să poată umplea o traistă şi stau mai rău ca ţăranii din vecurile trecute"*. Articolul a apărut în *„Vatra"* la rubrica „Vorba

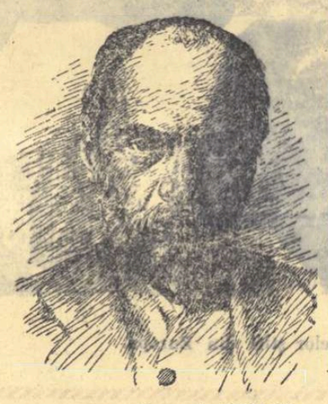

Desen de DRALCO

ăluia", într-o perioadă de răscoale ţărăneşti, cînd în aceeaşi revistă putem citi într-un poem de acelaşi autor, versurile:

„Căci nici pentr-un mormînt n-avem
Pămînt — şi noi creştini sîntem
Şi vrem pămînt!"

Majoritatea articolelor scrise de Coşbuc cu privire la limba sau obiceiurile poporului, sînt nişte mici eseuri ce se citesc cu încîntare tocmai pentru că autorul nu se poate ţine în cadrul strict al temei propuse, aşa cum nu poate păstra tonul ponderat de expunere ştiinţifică. El sare cu vioiciune de la un plan de idei la altul, ajungînd, uneori, din asociaţie în asociaţie, la concluzii cu totul neaşteptate.

Propunîndu-şi să lămurească sensul expresiei „a vorbi romîneşte" Coşbuc începe într-un limbaj calm de dicţionar, apoi, pe nesimţite, extinde cîmpul cercetării şi la alte limbi pentru a ironiza subtire şovinismul celor care cred că limba lor e neapărat *„mai frumoasă decît altele"*. În cele din urmă însă, îşi aminteşte şi de cei care *„au jurat să facă limba noastră limbă păsărească"* şi se înfierbîntă teribil, ca şi prietenul său Caragiale, în asemenea ocazii. *„Încep de la Ministerul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice, care îşi încep adresele cu: Spre răspuns la adresa d-voastră cu n-rul... subsemnatul auzind pe consiliul permanent (nu ca sau drept răspuns şi nu ascultînd părerea consiliului?) şi de la deputaţii noştri care îţi trîntesc cu ifos cîte o proză barbară ca „Tara se resimte de binefacerile acestei legi", trecînd pe la generali şi pe la advocaţi şi judecători şi profesori şi gazetari cu „cadavrul purta asupraş trei rane" (bre!) pînă la zapcii şi mai jos pînă la slujbaşii căii ferate, cei cu „magazin de mare viteză", toţi o rupem pe păsăreşte"* — încheie Coşbuc iritat.

Trebuie să-i fi făcut mare plăcere să scrie despre asemenea subiecte în care se simţea ca la el acasă. De aceea îşi dă adesea frîu liber entuziasmului stîrnit de un „tablou" ascuns într-o expresie populară, sau „se joacă" pur şi simplu, combinînd cu virtuozitate elementele lingvistice, fără însă a pierde niciodată din ochi obiectivul principal care e dezvăluirea frumuseţii şi bogăţiei limbii romîne. De bună seamă, cînd a început să scrie articolul *Capul, mîna şi nasul* s-a aflat într-o asemenea stare de euforie filologică: *„...peste cap, peste mînă, peste nas. Trei tablouri: e dator pînă peste cap şi acum îi este peste mînă să dea altora peste nas! Parcă datoriile ar fi o apă care tot creşte, îţi ajunge la piept, pînă la gît (e dator pînă-n gît!), pînă peste ochi, peste cap şi te îneacă. Cît de plastic a spus cine a spus întîi aceste vorbe: era poet, vedeu ce vorbea!"* După ce constată cu gravitate că puterea intelectuală a omului e simbolizată de cap, cea fizică de mînă, iar cea morală de nas, (şi pe drept cuvînt, căci pe el îl interesează semnificaţia figurată a cuvintelor) purcede a exemplifica amplu asupra fiecărui termen. Astfel, prin nas *„grăim îndrăzneala, obrăznicia, umilirea, mîndria, fr.ca, supărarea, veselia şi cîte toate de-ale sufletului. Umilitul pune nasul în pămînt, obraznicul şi-l ia la purtare, închipuitul nu-şi cunoaşte lungul nasului, lesnecrezătorul e purtat de nas, vinovatul n-are nas, moţicul are nas şi cînd n-ar trebui să-l aibă. Unui om îi poţi tăia nasul, l-l poţi lungi, îi poţi pune ceva pe nas, îi poţi face un nas, îl poţi purta de nas. Ceea ce e nepotrivit cu omul se exprimă prin: asta nu e de nasul tău!"* În sfîrşit, purcede la un exerciţiu de gimnastică verbală: *„Şi iată cu aceste tablouri ce fraze curioase putem să facem noi Romînii. Nu-mi dă mîna să-mi bag capul unde nu-i de nasul meu. Mi-e peste mînă să-mi bat capul cu afacerile voastre. L-a purtat de nas pînă şi-a spart capul. A dat din cap că nu-i dă mîna să-i dea nas. Îmi ride în nas, şi-mi spune că nu-şi bate capul cu asta, căci i-ar fi peste mînă iar sub mînă îşi pune capul"*.

Savoarea articolelor lui Coşbuc provine din degajarea şi spontaneitatea cu care sînt scrise, din jocul scînteietor al asociaţiilor din care ideea se încheagă parcă de la sine, luminoasă, substanţială.

Dacă unele din ele sînt, aşa cum arătam şi mai sus, mai degrabă nişte eseuri, prin amestecul în aparenţă dezordonat de teoretizări, imagini poetice şi accente polemice, în altele, obiectivul ideologic este cu desăvîrşire înfăşurat în veşmîntul literar. În *Un capitol despre lene şi superstiţie*, în *Dracul în zicătorile şi proverbele noastre* şi alte articole, Coşbuc urmăreşte fie să combată o superstiţie sau o meteahnă dăunătoare, fie numai să alcătuiască o fişă folclorică, în cadrul programului său de inventariere a datinelor populare. Pentru că se adresează ţărănimii, tonul didactic, ex cathedra, este cel mai puţin indicat. Fraza va fi vorbită, sfătoasă, întreţesută cu exclamaţii, interjecţii şi interpelări ironice. Parcă-l vedem înaintea noastră pe povestitorul ţăran, „rapsodul" din *Nunta Zamfirei* şi atitea „idile" coşbuciene, coborît de această dată la limbajul prozei, fără însă a-şi pierde nimic din farmecul specific. Dimpotrivă, a cîştigat o trăsătură nouă. Extraordinara erudiţie folclorică a lui Coşbuc se revarsă prin mijlocirea sa, într-un torent spumos, alcătuit din zicale şi expresii populare, care amintesc prin pitorescul şi vioiciunea lor de Creangă sau poate în şi mai mare măsură de Anton Pann.

J. Popper

Breviar

A. Jirasek: „Vechi povestiri cehe"

Alois Jirasek este unul dintre cei mai valoroşi scriitori clasici ai literaturii cehe de la sfîrşitul secolului trecut. Opera sa vastă, alcătuită din romane, povestiri, piese de teatru, evocă — prin forţa unei înalte măiestrii artistice — imagini deosebit de pregnante din istoria poporului său, scene pline de eroism şi măreţie, de durere şi revoltă. „Vechi povestiri cehe", volum apărut de curînd în traducere romînească în Editura Tineretului, condensează în puţine pagini în rezea aria a neîntrecutului povestitor ceh, întreaga lui concepţie despre viaţa poporului său, despre istoria zbuciumată a acestuia, supranumită drept o „poartă" prin care Jirasek ne face să pătrundem în istoria poporului ceh, opera aceasta vie, plină de prospeţime şi căldură, oferă înalta viziune a unui trecut glorios, în care masele populare, pline de energie au ştiut să apere toate frumuseţile pămîntului natal şi să clădească lucruri nepieritoare pentru urmaşi. Alături de legendele străvechi din vremea primului cronicar ceh, Kosmas (sec. XII-lea) sau de cele lăsate de Dalimil sau Václav Hajek, povestirile lui Jirasek se înscriu ca devărate nestemate poetice.

Valorificînd tezaurul folcloric al poporului, nelimitîndu-şi creaţia sa la dimensiunile unor naraţiuni obişnuite, circumscrise doar unor fapte ale trecutului, ci dimpotrivă, văzînd în trecut, în tradiţia de luptă a celor mulţi, o punte între prezent şi viitor, Alois Jirasek a închegat o operă durabilă, vibrantă prin patriotismul ei, vie prin bogata ei rantezie populară şi prin adîncul ei realism.

V. NICOLESCU

Dumitru Mircea: „Examenul"

Cuprinzînd o schiţă de dimensiuni mai mari — care, de altfel, a dat şi titlul volumului — precum şi două portrete satirice, „Examenul" îşi propune să redea momente din procesul făuririi conştiinţei de clasă a ţăranimii noastre muncitoare. În „Examenul", Constantin, ţăran colectivist amăgit de vorbele unor chiaburi din sat, care speculează alimente la oraş, înaintează preşedintelui cererea de ieşire din gospodărie. Dar, odată pasul făcut, Constantin nu-şi mai găseşte liniştea. Asupra acestui moment nodal şi a consecinţelor lui se opreşte scriitorul, preocupat să lumineze zbuciumul prin care trece o conştiinţă cinstită, dar care nu şi-a găsit încă definitiv drumul spre lumină. Ţăranul nu poate uita lesne cuvintele secretarului de partid: „Puterea colectivului stă... în inima noastră". Exemplul plastic al măturoiului pe care nu-l poţi rupe decît destăcîndu-l nuia cu nuia, îi vine repede în minte. La frămîntările care îi răscolesc fiinţa se mai adaugă sentimentul de ruşine faţă de ceilalţi colectivişti alături de care a muncit cot la cot. Dintr-un imbold al inimii şi al minţii, Constan în îşi retrage cererea, înainte ca preşedintele s-o fi adus la cunoştinţa membrilor gospodăriei. Primind înapoi hîrtia, el o rupe în bucăţi cu scîrbă şi, zvîrlind-o în sobă, aşteaptă să vadă cum se preface în scrum. Gestul are în el ceva firesc, căci Constantin a înţeles acum limpede pe ce drum trebuie să meargă. O conştiinţă nouă se adaugă colectivului, sporindu-i puterea.

Procesul de clarificare prin care trece ţăranul colectivist este urmărit cu sensibilitate şi bruma nouţul nu apare spontană, ci la capătul unei confruntări dureroase dar purificatoare. De aceea actul din final apare veridic şi istoriceşte necesar.

Cele două portrete satirice din „Cicrile" sînt realizate la dimensiuni inegale. Deşi primul este sumar prezentat profilul lui Onisie Barbu, ţăranul „colectivist" dornic mereu de o muncă uşoară, are mai multă consistenţă decît cel al lui Nichifor. De fapt amîndoi sînt tipuri de colectivişti care mai caică pe alături: deşăsători, chiulangii sau demagogi. În Onisie Barbu scriitorul a surprins pregnant esenţa tipului, însă nu a reuşit acelaşi lucru în conturarea figurii lui Nichifor. Acesta e un chiulangiu care încearcă să se strecoare prin demagogie. La cedinţe vorbeşe de entuziasm şi despre muncă, dar în practică nu prea-i place lucrul. Încercînd să-i reliefeze în conduită trăsătura dominantă negativă, scriitorul a exagerat însă dincolo de limita verosimilă caracterul demagogic al tipului. Este greu de presupus că un asemenea personaj reproduce cu fidelitate, la tot pasul, şi în chip integral lozinci şi formulări frecvente în ziare şi broşuri. În cazul lui Nichifor, îngroşarea excesivă a unor trăsături, exagerarea lor, nu a dus la reliefarea tipicului, tocmai din motivul amintit. Mai degrabă, Nichifor este un tip şarjat, decît o esenţă negativă, tipică pentru fenomenul just sezisat de scriitor.

H. ZALIS

Răsfoind revistele

„Tînărul scriitor" 1-5—1955

Numerele apărute anul acesta din „Tînărul scriitor" necesită o privire de ansamblu asupra drumului parcurs, pentru lichidarea vechilor slăbiciuni care caracterizau revista în anii trecuţi.

Au început să dispară poeziile botanice-copaciste, poeziile „Ars-poetica", haiduciste, idilice, rupte de frămîntările noastre, de ideile noastre, de lupta noastră. Au apărut lucrări mai apropiate de problemele actuale: lupta pentru pace împotriva imperialismului, împotriva trădătorilor care, vînzîndu-se imperialiştilor, lovesc în cuceririle noastre; lucrări închinate comuniştilor şi uteciştilor, oamenilor sovietici, luptei de clasă la sate, bucuriei de a trăi, de a iubi în ţara noastră, muncii oamenilor noştri. Sînt de asemenea lucrări în care rămăşiţele vechiului în mentalitatea oamenilor, în modul lor de viaţă, primesc riposta cuvenită, fie prin înseşi elementele nouăţii, care dărîmă vechile concepţii despre lume, fie prin satirizarea usturătoare a acestora. În alte lucrări sînt sezisate trăsăturile noi ale oamenilor de astăzi, entuziasmul lor creator. S-a îmbunătăţit calitatea artistică a lucrărilor.

Revista a atras în paginile ei colaborarea unor nume cunoscute de scriitori — virstnici şi tineri — paralel cu prezentarea de începători, ucenici în ale scrisului, care sînt abia la primele lor încercări literare.

Pentru încurajarea tinerilor condeieri din provinsie, membri ai cercurilor literare şi stabilirea unei cunoaşteri a lucrărilor lor s-a luat iniţiativa creării unei rubrici „Răsfoind presa din provincie" şi „Început de drum". De asemenea revista a creat rubrica „Să ne spunem cuvîntul", care pînă în prezent a stimulat un preţios schimb de opinii, luări de atitudine faţă de lipsuri.

Revista a devenit mai combativă, mai variată, mai plină de probleme.

Ar fi, desigur, dificil să ne oprim asupra fiecărei poezii, schiţe, note critice în parte. În general, sub aspect cantitativ, cel mai larg răspîndit gen de creaţie, preferat de „Tînărul scriitor", este poezia.

Tematica poeziilor este dominată de lupta pentru pace împotriva războiului. Poezia antiimperialistă persistă cu insistenţă în fiecare număr al revistei. Din poeziile şi poemele publicate în numerele 1—4, mai mult de o treime o constituie poezia avînd tema luptei pentru pace. De regulă aceste poezii sînt generale, construite cam în acelaşi fel, şi nu documente omeneşti şi artistice puternice. Astfel se face că, o temă actuală ca aceasta, deşi prin repetarea ei atrage atenţia asupra pericolului unui nou război, procură o notă de monotonie, uneori chiar sub aspectul ingustimii tematice. Dintre versurile antiimperialiste, se remarcă — prin ideea ei originală, tonul vehement de acuzare a incendiatorilor de-a lungul veacurilor — poezia lui Al. Andritoiu „Judecata" (nr. 4—1955).

Am vrea să semnalăm apariţia în paginile revistei a unui gen, asupra căruia atragea atenţia, la al II-lea Congres al scriitorilor sovietici, poetul Samed Vurgun, — genul epic. Este vorba de izbitul poem epic al tînărului Ion Gheorghe, poem care, deşi cu stîngăcii şi nu cu destulă profunzime în înfăţişarea caracterelor, atacă problema de actualitate: obţinerea recoltelor bogate de cartofi (nr. 3, 1955).

De asemenea, o realizare pozitivă a revistei este „Cronica rimată" de obicei satirică, în care cu multă vervă şi incisivitate sînt condamnate fie unele manifestări negative de ordin etic, fie uşurinţa cu care unii poeţi confecţionează versuri etc.

Dintre acestea pot fi remarcate cronicile rimate semnate de Petre Dragu şi Ştefan Iureş, prima — împotriva acelor scriitori tineri adoratori ai lui Bachus, cea de a doua — împotriva servilismului (nr. 2, 1955).

Cu toate succesele, însănătoşirea ideologico-artistică a conţinutului revistei a avut unele insuficienţe. Au fost publicate o serie de poezii abstracte, atemporale, festive, confesiuni literare (mai cu seamă poezii), în care singurul lucru valoros, dacă aceasta reprezintă o valoare, este intenţia. Astfel de poezii sînt: „Odrăslirea" de V. Gorunescu (nr. 1, 1955), care face o paradă somptuoasă de comparaţii, imagini, cuvinte, făcute de dragul sclipirii exterioare, însă goale de conţinut, poezia „De ziua ta" de Richard Viroschi, care nu e altceva decît o slabă şi neconvingătoare autocritică, pentru că pînă acum a scris prea puţin despre Republică, dar... se scuză că „nu-i uşor să scrii în versuri, un drum pe care l-au făcut" (nr. 2, 1955). Poezia lui Mihail Morcov (nr. 1, 1955) excelează prin atmosfera de totală seninătate, festivitate, idilism.

De altfel şi în unele din celelalte poezii („Pe strada mea, pietruitorii", de Ioana Andrei, „Din nimic rid" de Violeta Zamfirescu se manifestă aceeaşi notă de idilism şi seninătate.

Proza din această perioadă este semnată de tineri prozatori cunoscuţi sau începători.

Nuvela „Schimbarea la faţă" de G. Nestor pune o problemă deosebit de importantă: demascarea unor duşmani, chiaburi, care, izbutind să înşele buna credinţă a oamenilor din sat, vor ca la adăpostul înfiinţării unei întovărăşiri să lovească în gospodăria colectivă pe care o doreau ţăranii muncitori. Interesant în această nuvelă este faptul că demascarea este făcută de instructorul comitetului raional de partid împreună cu ţăranii muncitori din comună.

Un real talent vădesc doi tineri scriitori prozatori, Titus Popovici şi Petre Sălcudeanu, în lucrările lor „Mitru" şi „În aşteptare" (nr. 3. 1955); de asemenea, revista publică un interesant scenariu de film de scurt metraj, „Dosar Dîmboviţa" — o satiră ascuţită — împotriva birocratismului, şi şchiţa satirică „Pisica" de Adrian Dumitraşcu, îndreptată împotriva acelor soţi care se despart din motive cu totul neprincipiale, adeseori — fleacuri.

În reportajul literar „Podgorii", Traian Coşovei dă o imagine vie, colorată, a chipului unui om, sondor de gaze, îndrăgostit, pasionat de munca lui, pe care o face întotdeauna cu conştiinţa că ea slujeşte poporului, ca un om stăpîn pe bogăţiile pămîntului şi liber.

Fără îndoială că literatura satirică are un mare rol, nu numai critic ci şi educativ. Ea totuşi nu suplineşte tratarea problemelor vitale ale epocii noastre, înfăţişarea oamenilor noi de astăzi, cu tot ce au bun şi înaintat în ei, cu toate contradicţiile lor. În paginile acestor numere sînt prea puţine lucrările care vorbesc despre clasa noastră muncitoare. Afară de acest sondor de gaze subterane, în revistă mai este un singur muncitor-ceferist, care dă dovadă de eroism şi spirit de sacrificiu, salvînd un tren încărcat cu maşini sovietice. (În nr. 4 „Ora două după miezul nopţii" de C. Potîngă). Sînt de dorit mai multe asemenea lucrări literare (nu numai reportaje).

Sectorul de critică al revistei a înregistrat succese frumoase prin articolele „Oameni de structură aparte" de Al. Oprea şi L. Raicu, despre chipul comuniştilor într-o serie de lucrări literare ale tinerilor scriitori, sau cronica literară la volumul „Mărul de lîngă drum" de M. Beniuc (nr. 1, 1955). De mare folos pentru tinerii scriitori este articolul lui Asztalos Istvan, — „La mine acasă acesta-i obiceiul", în care scriitorul împărtăşeşte experienţa lui de lucru, sau cronica literară semnată de V. Ripeanu — „Tineri reporteri" (nr. 3), cît şi cronica literară la „În oraşul de pe Mureş" semnată de Lucia Olteanu (nr. 4), împreună cu cronica dramatică a Ecaterinei Oproiu, la piesa „Drumul soarelui".

De un real interes sînt cele două carnete sovietice: V. Kaverin şi Gorki şi tinerii scriitori (nr. 2); T. Trifonova „Caracterul se formează în muncă" (nr. 8), precum şi articolul „Cum am cunoscut un erou pozitiv" de P. Vintilă.

Din sectorul criticii literare, în aceste numere ale revistei lipsesc însă probleme de bază ai dezvoltării literaturii noastre, discuţii pe aceste probleme, cît şi probleme de teorie literară şi estetică.

Macarie Cristian

Curier literar

■ În traducerea poetului Virgil Teodorescu a apărut „Poeme pentru toţi" de Paul Eluard. Volumul cuprinde o culegere din poemele marelui scriitor francez, publicate între 1917-1952. Studiul introductiv, intitulat „Cîntăreţul vieţii şi al păcii", este semnat de Ion Vitner.

■ Editura Cartea Rusă a scos de sub tipar „Oameni sărmani" de Dostoievski, în romineşte de Xenia Stroe. Prefaţă, Tamara Gane.

■ În colecţia „Literatura pentru toţi" a apărut nuvela „Virineia" de scriitoarea sovietică Lidia Şeifullina. Traducere de M. Scarlat şi Nicolae Dobre.

■ Nr. 2 al revistei „Scrisul bănăţean" cuprinde un bogat material de proză, versuri şi critică. Poezii semnează Al. Jebeleanu, Gabriel Manolescu, I. Potopin, I. Petrache, Mircea Avram, George Bulic, Violeta Zamfirescu. Proza este reprezentată prin schiţa „Întîmplare de război" de Ioniţă Marin, nuvela „O operaţie neobişnuită" de Aurel Martin şi povestirea „Patru fluturaşi" de Corneliu Dragoman. Traduceri din Vladimir Maiakovski, E. Dolmatovski, V. Kociov, I. Atilla, Lessing, Adam Micklevics, Li-Tai-Pe şi Fr. Schiller. La cronica literară, Traian Liviu Birăescu analizează romanul „Brazdă şi palos" de Radu Teodoru. Revista mai publică şi un articol despre C. Dobrogeanu-Gherea de Liviu Tîmna. Sumarul se încheie cu recenzii şi note.

■ Editura de stat pentru literatură şi artă va inaugura peste cîteva zile colecţia „Luceafărul", cuprinzînd nuvele, schiţe şi povestiri despre viaţa nouă a patriei noastre. Primele numere cuprind: „Ură personală" de Mihai Beniuc, „Focul nestins" de Petru Dumitriu, „Scrisoarea" de Francisc Munteanu.

■ În „Biblioteca pentru toţi" se va tipări o culegere de versuri, proză şi scrisori de Ion Păun Pincio.

■ În curînd va ieşi de sub tipar o nouă ediţie a romanului „Întunecare" de Cezar Petrescu.

■ În colecţia „Meridiane" va apare „Mario şi vrăjitorul" de Thomas Mann.

■ A ieşit de sub tipar: „Scrisori către V. Alecsandri" (pagini alese) de Ion Ghica. Prefaţă V. Huber.

■ A apărut „Oamenii mării" de Victor Hugo în romineşte de I. Frunzetti şi M. Arieli. Ilustraţii de Marcela Cordescu.

■ Nuvela „Aşa a fost odată" de Ion Pas, care va apare săptămîna aceasta în Editura Tineretului, prezintă cîteva aspecte din lupta tineretului muncitor din ţara noastră în jurul anilor 1911—1912.

■ O nouă ediţie a povestirii istorice „Nicoară Potcoavă" de Mihail Sadoveanu va apare într-un tiraj de 20 mii de exemplare.

■ Primul volum al romanului „Străinul" de Titus Popovici va ieşi de sub tipar la începutul lunii viitoare.

■ O nouă ediţie din „Amintiri din copilărie" de Ion Creangă va apare în curînd într-un tiraj de 50 mii exemplare, la Editura Tineretului.

■ Editura Tineretului tipăreşte şi piesa de teatru „Trestiile de aur" de Mioara Cremene.

■ Peste cîteva zile va fi în librării antologia „Poeţi maghiari din R.P.R.".

CRONICA LITERARĂ

NINA CASSIAN: „Versuri alese"

Drumul poetic al Ninei Cassian este deosebit de interesant şi semnificativ. Rămasă o perioadă apreciabilă de timp prizoniera formalismului, manifestat mai ales în volumul „La scara 1/1", aspru criticat în momentul apariţiei de către presa de partid, Nina Cassian s-a eliberat totuşi greu de pe aceste poziţii. Pînă la urmă, datorită ajutorului eficace primit, poeta a izbutit să îndrepte creaţia sa pe drumul sănătos al realismului socialist.

Această cotitură s-a petrecut într-un răstimp relativ destul de îndelungat, iar unele elemente ale vechii sale concepţii despre artă s-au făcut vizibile şi în creaţiile mai noi. Volumul „Versuri alese" cuprinde lucrări situate pe parcursul a numai şase ani de zile, două din cicluri datînd din 1949. Desigur, rodul poetic din actualul volum ar fi fost incontestabil mai mare, dacă acest popas în mrejele formalismului nu s-ar fi prelungit într-un mod nedorit şi pentru scriitoare şi pentru cititori. Parcurgînd cele aproape trei sute de pagini (dintre care aproape o sută sînt rezervate poemului „Nică fără frică") cititorul îşi poate da seama de eforturile incontestabile pe care le-a făcut în ultima vreme autoarea pe calea unei poezii noi, de străduinţa sa de a exprima idei şi sentimente într-un limbaj literar simplu şi accesibil. Şi trebuie să arătăm că atari eforturi s-au soldat în mare măsură cu succese, ele constituind în acelaşi timp chezăşia unor viitoare realizări în creaţia Ninei Cassian.

Fără îndoială că nu putem trece, analizînd actualul volum, peste poemul „Nică fără frică", lucrare distinsă cu Premiul de Stat. Folosind creator recuzita basmului popular, topind-o pentru a obţine o ţesătură nouă, creînd situaţii şi simboluri sugestive, realizînd unele pagini de mare tensiune artistică, mai ales acolo unde Nică înfruntă elementele potrivnice ţelului său, — Nina Cassian ne-a dat una din lucrările cele mai izbutite ale genului în literatura noastră. Personajul central, Nică, înzestrat cu toate atributele eroului popular, semnifică tocmai forţa şi puterea de nestăvilit a acelora care, luptînd pentru binele celor mulţi, reuşeşte să zdrobească tirania. Spaţiul nu ne permite să citîm cîteva din pasajele pline de frumuseţe, pe care lectorul are bucuria să le întîlnească nu de puţine ori pe parcursul poemului; „Nică fără frică", cumulînd toate aceste calităţi, s-a bucurat de aprecierea călduroasă a cititorilor.

Există o notă dominantă a poeziilor Ninei Cassian, o trăsătură esenţială care face ca poeta să aibă în ansamblul literaturii noastre un loc bine precizat. Sentimentele, în cele mai multe din versurile sale, nu irump, nu capătă — în majoritatea cazurilor — o expresie violentă, vulcanică. Emoţiile eroului liric sînt în bună parte din poeziile sale prezentate cu discreţie şi fineţe. Ninei Cassian îi repugnă zgomotosul, discursivitatea, declaraţiile sunătoare. Chiar în poeziile cele mai patetice, cum ar fi „Balada femeii care şi-a pierdut iubitul în război", poeta ocoleşte declamatoriul şi falsul patetism. Din această structură artistică decurge şi o altă trăsătură dominantă a poeziei scrisă de Nina Cassian, trăsătură care cuprinde în sine atît calităţile cît şi unele deficienţe ale creaţiei sale. Caracteristică pentru Nina Cassian este în special poezia de semnificaţie, de sensuri, de generalizare, indemnuri şi abstractizări. O atare poezie, înclinată către meditaţie, nu poate fi, în nici un caz, condamnată, după cum nimeni nu poate admonesta pe creator pentru că nu recurge mai des la „faptul concret". Viaţa, problemele mari ale actualităţii, sarcinile pe care partidul le pune în faţa scriitorului, ideile socialismului, pot căpăta expresia cea mai înaltă cu putinţă, fie plecînd de la faptul concret, fie pornind de la semnificaţiile majore ale epocii, pe care le cîntă şi le proclamă. Depinde de personalitatea fiecărui poet care, şi într-un caz şi într-altul, poate da versurilor sale, printr-o participare deschisă, nereţinută, prin străduinţa de a crea oameni vii, o intransigenţă partinică, exprimînd un înalt conţinut de idei, scrisul versuri de o puternică forţă mobilizatoare, care să pătrundă în rîndurile milioanelor de cititori, constructori ai socialismului. Cea mai bună parte a producţiilor din actualul volum îndeplineşte această condiţie. Poezia de meditaţie, de căutare a căilor celor mai juste ale vieţii, cîştigă la Nina Cassian sensul nou, revoluţionar, al zilelor noastre. Omul, în poezia sa, are dimensiuni uriaşe, prometeice uneori; el este de fapt măsura tuturor lucrurilor, atotputernic şi biruitor. Şi încă din ciclul „An viu nouă sute şaptesprezece", poeta acordă o atenţie deosebită zugrăvirii unor asemenea tipuri umane, superioare, călite în focul luptei revoluţionare, educate de partidul bolşevic. Gardiştii roşii se caracterizează tocmai prin această nelimitată putere, prin spiritul nobil de sacrificiu, necunoscînd în cale nici un fel de stavili:

„Sună sirenele! Sună şi inima!
Cine-ar putea să ne-mpiedice? Nimenea!
Ei, cu punga.
Noi, cu mîinca!
Ei, cu sfeanta.
Noi, cu fapta!"

Reluînd alteori o temă mai veche, la care adeseori au recurs poeţii: a speranţelor legate de începutul noului an, Nina Cassian îi dă înţelesul militant şi revoluţionar. Anul ce va veni nu mai prezintă pentru omul nou motiv de gînduri negre, deoarece el, cetăţeanul socialist, dirijează totul, este făuritorul istoriei şi îşi poate croi drum liber în viaţă:

„Cînd anul nou începe, nu-i spune bătrîneşte:
„Cum ai să fii? Mai darnic? Mai bun, mai dîrz ca ieri?"
Răspunsuri n-o să capeţi, căci nu-i stă în puteri:
Doar tu-l cîrmeşti pe dînsul. Nu dînsul te cîrmeşte.
De vrei să fie anul trăit deplin, în miez,
Cu patru anotimpuri îmbelşugate-n roade,
Goteşte-te de luptă, dă muncii tale ghies
— Şi anul o să-ţi fie aşa cum ţi se cade".

Unul din cele mai pozitive aspecte ale creaţiei Ninei Cassian este desigur optimismul, remarcat în cele mai multe din poeziile sale, într-adevăr reuşite. Afirmat tot sub forma aceasta a poeziei meditative, optimismul rezultă din încrederea pe care autoarea o are în resursele morale, nemaiîntîlnite, ale omului nou, în puterea sa de a înfrînge durerile momentane, de a se ridica peste vicisitudinile vieţii.

„Şi durerea ce spinteca,
şi amarul din plin îndurat,
totul se vindecă.
Totul trebuie vindecat".

Nu putem să nu vorbim şi despre poezia tinereţii şi a dragostei, în volumul Ninei Cassian ambele strîns împletite, concepute însă în spiritul remarcat mai sus. În esenţă, la Nina Cassian poezia tinereţii şi a dragostei este tot o poezie de largi generalizări şi semnificaţii. Poeta caută, mai puţin, şi de data aceasta, faptul ca atare, şi se străduieşte să prezinte esenţa, sensul nou al acestor două sentimente. Poeta nu cîntă o tinereţe şi o prietenie atemporalizată şi aspaţializată, ci tocmai elementul nou şi actual al lor. Ea este o cîntăreaţă a tinereţii noastre, caracterizată prin optimism, vigoare, dragoste de acţiune, cu toate forţele dăruite cauzei păcii şi socialismului:

„Să fii tînăr — înseamnă să scaperi
Ca văpaia nestinsă în vînt,
Steagul roşu să-l pui şi să-l aperi
Pe reduta acestui pămînt!"

Dar Nina Cassian mai aduce, pe aceeaşi linie, şi o poezie de dragoste, interesantă şi originală. În poezia de dragoste, tonalitatea poetică se schimbă oarecum, căpătînd un colorit de mult mai puternică afectivitate. Poeta lasă sentimentele să capete o expresie mult mai deschisă şi mai vie. Versurile în care pulsează o doză de netăgăduită sinceritate, de trăire intensă a unor stări sufleteşti deosebite, par acum mai puţin reticente.

Dragostea devine în poezia sa un sentiment adevărat numai atunci cînd e înlăturată orice urmă de egoism, numai atunci cînd există conştiinţa integrării perfecte în rîndurile maselor ce simt şi năzuiesc la fel cu tine:

„Nu mai ştiu dragostea ceea, umbroasa...
Iată, aici îmi e omul şi casa.
N-avem în juru-ne cringuri cu pinteni,
Ne-ntîmpină oamenii de pretutindeni.
Dragostea mea e o creangă de rîuri
Din rîul cel mare, cel fără de hotar."

Nu am putea trece peste acest capitol fără să reamintim una din marile reuşite ale poetei: „Balada femeii care şi-a pierd[ut] [iu]bitul în război". E, după cîte se p[ot] [ve]dea aici cel mai mare potenţial afectiv pe care l-a exprimat pînă acum Nina Cassian. Balada este deosebit de impresionantă prin

Walt Whitman

Pentru a vă vorbi de marele poet al libertății pe care,
într-un moment fericit al istoriei lor,
pămînturile uriașe ale Americii, scăldate în apa a două oceane, străbătute de unul din cele mai puternice fluvii din lume,
l-au dăruit întregii omeniri, uimind-o cu ce gesturi largi, spre miază-noapte și miază-zi, spre apus și răsărit,
îmbrățișa păduri și fluvii, continente și popoare, gîze și oameni,
pe cei ce se nășteau ca și pe muribunzi,
pe cei ce au trăit cu mii de ani în urmă și pe cei ce aveau să vină după mii de ani,
uimind-o cu pulsația largă și puternică a inimii lui,
uimind-o cu ochii-i senini de copil, cu barba și statura-i de profet,
uimind-o cu ce buze fierbinți, pline de pasiune, de patimă aproape,
rostea cele cîteva cuvinte mari: civilizație, dragoste, mase, bărbat, femeie, democrație...
pe care șarlatani le goleau de conținut, prefăcîndu-le în baloane de bîlci, țipător colorate,
iar el, știindu-le sensul adînc, neapărat necesar popoarelor, inimii lor însetate de adevăr și de un țel măreț,
le lua și făcea din ele marile catarge ale poeziei lui,
corabie nouă, cu punți multiple și o velatură nemaivăzută în trecut, pînă la bătrînul Homer,
puternică și îndrăzneață, însetată de spații, cu prova categoric îndreptată spre viitor,
condusă de o veche și neobosită busolă: inima omenească, pe care canaliile fiecărei generații vor s-o arunce peste bord,
iar el, nu se sfia să se ridice, înalt și puternic, și să spună: — Sînt bun, și voi sînteți buni, și proclam drept lege a conviețuirii noastre, bunătatea.
Pentru a-l proslăvi pe acest mare poet al lumii, pe acest mare om generos, profet al iubirii și al libertății,
torențial în desfășurarea lui, comparabil din tot ceea ce poate arăta America lumii, doar cu cascada copleșitoare a Niagarei,
dăruit cu trup și suflet, cu un trup și suflet de uriaș,
cauzei nobile a poeziei, a acestei uimitoare născociri a spiritului omenesc,
pentru a-l proslăvi pe acest om neînchipuit de puternic și neînchipuit de simplu,
care acum o sută de ani, într-o mică tipografie din Brooklyn, culegea cu propriile-i mîini și dăruia omenirii,
„Fire de iarbă"
surprinzătoarea, nemaiîntîlnita carte,
neînțeleasă la început și iubită apoi de milioane de oameni,
uimiți ce înțelesuri noi, cîtă căldură și profunzime, dar mai ales ce forță în stare să mute și munții,
pot căpăta vorbele omenești atunci cînd, după ce erau de secole obosite, țîșnesc iarăși din inima unui mare poet,
regenerate de dragostea lui adîncă pentru umanitate, izvor nesecat al frumuseții adevărate și nepieritoare;
pentru a-mi înclina fruntea cît mai mult în fața acestui poet fără asemănare în nobila lume a poeziei,
în fața acestui mare prieten și cîntăreț al mulțimilor muncitoare,
nu găsesc cale mai bună decît să-mi las cuvintele să meargă, asemeni unor neînsemnate unde,
pe albia generoasă și largă pe care, ca un fluviu puternic, el a tăiat-o poeziei;
sfios și neîndeminatec pornesc după o sută de ani, ca un suprem omagiu, pe drumul lui, în cămașa lui larg desfăcută la piept,
pentru a-l face cunoscut noilor rînduri de oameni care încă n-au fost purtați de ritmul năvalnic al versurilor lui,
socotind că astfel mă înclin mai adînc decît în orice alt chip,
în fața marelui Walt Whitman.

★

O lungă fișie de pămînt, Long Island, se întinde în fața New-York-ului, pătrunzînd departe în Atlantic,
Pieile Roșii îi spuneau Paumanok; e celebra insulă în formă de pește, pe care Walt Whitman a cîntat-o de atîtea ori;
despărțită de trupul continentului doar printr-un braț strîmt de mare,
înaintînd peste meridiane și paralele de la miază-zi spre miază-noapte și aplecată puțin spre răsărit,
ca pentru a primi mai bine în față boarea uriașă a oceanului, mesajul vastității și al nemărginirii.
Celor ce cunosc țărmul de miază-noapte al Dobrogei, pămînt bătut de vînturi, din care desprinsă înaintează în apa Razelmului,
singuratică și plină de farmec — Insula Lupilor — acoperită cu ciudate ierburi roșii din care își înalță capul, mirate, dropiile,
și unde pretutindeni se aude murmurul marilor ape,
celor ce cunosc acea lungă fișie de pămînt ce înaintează spre miază-noapte și puțin spre răsărit, întîmpinînd nemărginirea,
primind pe fruntea ei, lăsată în ape ca pentru un botez, cele dintîi raze ale soarelui,
acelora le voi spune că Long Island este Insula Lupilor a uriașului continent american,
de o sută de ori mai mare, dar însemnînd în fond același avînt spre vastitate și lumină,
avangardă îndrăzneață a uscatului pornită de la apus spre răsărit să cerceteze,
drumul pe care întreaga planetă îl urmează în jurul axei sale puternice, spre a-și lumina și încălzi pe rînd toate suprafețele,
ca un om care, pe o noapte răcoroasă, se rotește cu mîinile întinse, lîngă flacăra înaltă a focului aprins în cîmpie.
O, aceste avangărzi ale uscatului, aceste singuratice limbi de pămînt,
cu care continentele încearcă gustul oceanelor, al răsăritului și al nemărginirii,
un astfel de loc e acela în care Walt Whitman a văzut lumina zilei,
avînd drept cîntec de leagăn bubuitul Atlanticului.

★

În acel timp de partea cealaltă a oceanului, pe stîncoasa insulă Sfînta Elena,
Napoleon privea din sumbrul amurg al vieții sale,
cum pe întinderea nemărginită a apelor se iveau tot mai des fumuri mișcătoare,
corăbii mînate cu foc, vestind o nouă eră, cutezătoare, o pagină de neînchipuit în istoria omenirii;
în acel timp, țările Europei, scăldate nu de mult în sîngele fierbinte al Revoluției,
erau prefăcute în cosciuge ale Libertății, vegheate de cioclii solemni ai Sfintei Alianțe,
dar ici și colo, într-un oraș sau altul al bătrînului continent,
sub carapacea de gheață a tiraniilor,
se nășteau oamenii revoluției de la 48, și acei și mai îndrăzneți încă ai Comunei,
poeți, gînditori, strategi ai luptelor de baricade,
toți cei chemați să aducă în istorie glasul de tunet și forța de nebiruit a maselor,
iar odată cu ei se năștea, botezat de stropii vii ai Atlanticului,
acel ce mai mult decît oricare altul avea să fie, în secolul său, poetul maselor,
poetul măreției fiecărui om, ființă unică, extraordinară, adevărat miracol în cosmos,
și poetul măreției milioanelor de oameni, puși în mișcare de forța liberă și generoasă a democrației.

★

Acolo, în Long Island, în 1819, s-a născut Walt Whitman...
acolo, pe vechi pămînturi pe care mai putea fi descoperită urma Pieilor Roșii,
a primit el din toate părțile, mesajul vastității și al nemărginirii;
ceruri, ape, păduri și prerii înconjurau cu necuprinsuri oceanice ferma părintească,
aducîndu-i în suflet zvonul marilor spații, al libertății, al imenselor chemări,
acolo, punîndu-și călciiul pe urmele Pieilor Roșii, a simțit el forța pretutindeni prezentă și copleșitoare a pămîntului,
enormă portocală prin porii căreia izbucnesc miresmele vieții,
și miriadele de fire de iarbă,
spre care privesc fascinați, din spațiile lor înghețate, Jupiter și Saturn.
Biografii lui povestesc că pe cînd avea zece ani, o zi întreagă a stat și a privit,
o corabie ce se ivise în largul insulei, cu catarge înalte și pînze umflate de vînt,
o zi întreagă a stat și a privit acel miracol al libertății, acea albă lebădă făurită de geniul uman,
murmurînd celor ce-l readuceau seara spre focul din vatra părintească: — Aș vrea s-o descriu, să pot spune cît e de frumoasă!

★

Pentru a cînta întregul pămînt și viața lui ca pe o superbă corabie,
călătorind prin spații cu un echipaj de două miliarde de oameni,
albi și roșii, negri și galbeni, și alții ieșiți din încrucișarea acestor rase,
simplu și firesc, și plin de forța elementară și suprem poetică a firului de iarbă ce-și face drum spre lumină,
a fost drumul lui Walt Whitman spre meșteșugul vechi și nobil al celor ce scriu marile cărți ale lumii.
Un nou oraș, Brooklyn, se ridica la capătul de miază-zi al insulei, în fața New-York-ului,
și într-una din tipografiile lui și-a început Whitman viața, la paisprezece ani, ca ucenic tipograf...
învățînd să culeagă litera de plumb și să așeze un text în pagină,
pentru ca două decenii mai tîrziu să culeagă și să imprime, cele dintîi poeme din „Fire de iarbă", cu care începea un nou ev al poeziei.

★

Ucenic tipograf a fost Walt Whitman, apoi ziarist, apoi învățător, apoi meșter dulgher în Brooklyn,
construind case în noul oraș, purtînd pe trup cămașa aspră a lucrătorului,
ținînd cuiele în gură și fulgerîndu-le floarea de metal cu ciocanul, pînă ce intra bine în lemn, cum fac meșterii dulgheri de pretutindeni,
legînd prietenii cu zidarii și cu fetele care cărau cărămizi pe schelele înalte de lemn,
bătînd mereu cuie cu ciocanul în noul oraș Brooklyn,
și auzind cum mii de ciocane băteau pe toată fața Americii,
minuite de mii și mii de oameni, destoinici și pricepuți lucrători,
care aduceau sub soare, ca apele unui fluviu năvalnic, viața nouă a maselor, puternică și suprem constructivă,
iar el, bătînd mereu cuie cu ciocanul, se simțea una cu marele tumult,
și pe cînd mergea cu pași gigantici spre viitor, privea mereu în urmă, spre Asia și Europa, bătrînele lumi, să afle drumul parcurs de omenire,
„O mie și una de nopți" și dramele lui Shakespeare îl așteptau seara, la căpătîi,
iar zidarii veniți din Italia cîntau sus pe schele, cu glasuri limpezi și calde, cîntecele vechii lumi,
el asculta atent, furat de farmecul melodiilor, dar simțind că se naște o lume căreia îi trebuie un cîntec mai vast, un ritm mai larg și mai profund,
venise vremea să pătrundă în vers, nu numai triluri de păsări, ci forța uriașă a oceanului, spărgîndu-și talazurile de țărm,
retrăgîndu-le într-o respirație imensă și revărsîndu-le iarăși cu bubuit de tunet.
O, cum se legăna pe valuri, acea corabie cu catarge înalte, cu pînzele umflate de vînt, ca bluzele, albe și roșii, de sînii fetelor,
și luînd încă un cui din gură îi fulgera cu ciocanul floarea metalică, pînă ce intra adînc în lemn, cum fac meșterii dulgheri de pretutindeni.
In ziarele din Brooklyn, oraș în care construise atîtea case, și-a tipărit Whitman primele poeme, neînchipuit de stîngace,
dar tot atît de stîngace vin la mal cele dintîi valuri ale furtunii ce se pregătește în adîncuri,
năpădind apoi țărmurile cu o formidabilă revărsare de ape,
iar cel de la care Whitman a învățat cel mai mult, în toate privințele, a fost fără îndoială oceanul.

★

Ce lungă a fost elaborarea singurei lui cărți, găsirea unui drum nou, adevărat și profund, părînd întortocheat uneori, dar plin de o năvalnică forță, cum nu mai folosise nimeni niciodată în poezie,
un om adevărat și viu a fost Walt Whitman, stăpînit de o nestinsă simpatie față de orice fenomen al naturii, purtat de o adîncă, frățească dragoste spre oameni,
și aici trebuie căutat, dacă vrem neapărat să căutăm o lămurire, a îndrăznelii și stăruinței sale
de a sparge cu violență tiparele vechii poezii și a aduce sub noua ei cupolă, mai vastă și cuprinzătoare,
tumultul continental al vieții pe care începeau s-o trăiască milioanele de oameni.
Celebre sînt acum, în istoria literară, întoarcerile lui acasă, în fiecare seară, pe bacul din Brooklyn, peste strîmtul braț de mare,
legînd prietenii trainice, ca și cum fiecăruia i-ar fi înconjurat umerii cu brațe vînjoase,
cu toți cei ce, asemeni lui, se întorceau acasă de la muncă, din New-York, peste strîmtul braț de mare,
în Long Island, vechiul pămînt, insula în formă de pește, căreia Pieile Roșii îi spuneau Paumanok,
marinari ce cutreieraseră oceanul, și tipografi și dulgheri, cum el însuși fusese, și alți mulți, bărboși sau numai cu tuleie pe față,
cu cămăși aspre de lucrători, larg desfăcute la piept, ținînd cîte o fată de mijloc,
pescari, docheri din marele port, cizmari, mecanici, meșteri ai tuturor meseriilor,
bucurîndu-se de existența lor, și considerîndu-l pe fiecare drept o adevărată minune de pricepere, de îndemînare și înțelepciune.
Totul în ochii lui Walt Whitman apărea nou și extraordinar: fiecare bărbat, fiecare femeie: o întreagă lume, un cosmos,
în fața căruia nu se putea opri de a scoate mari exclamații de uimire.
In acest tumult al vieții ce se zbătea în pieptul unui om tînăr și sănătos, înnebunit de bucurie că drumul îi scoate în cale atîți tovarăși asemeni lui,
bărbați superbi, alături de umerii cărora putea porni cu umerii lui, cum frunzele unui plop fosnesc lîngă frunzișul celorlalți plopi,
femei asemeni unor gingașe fregate, pe șoldul cărora cînd punea mîna toate stelele începeau să se rotească în ființa lui,
trebuiesc căutate cele dintîi izvoare ale puternicului și nemaivăzutului fluviu care e poezia lui Walt Whitman.

★

Istorici literari au numit această parte tumultuoasă și uriașă absorbantă a vieții lui „marea anchetă",
cuvîntul e potrivit, dacă punem în el o înțelegere nouă, extraordinară,
dacă îl încărcăm cu sensuri profunde și grave, și în același timp impetuoase,
capabile să spulbere dintre silabele lui rutina unei folosiri obișnuite, juridice sau științifice,
păstrînd doar flacăra pură și fierbinte a unui profund și veșnic viu interes ce se satisface prin comuniune,
a unei nepotolite însetări de a cunoaște, de a absorbi prin toți porii, ca un gigantic burete apa efervescentă a oceanului,
tot ceea ce e viață pe pămînt,
atunci, în adevăr, se poate spune că Walt Whitman a întreprins în tinerețea lui o mare anchetă,
asupra sentimentelor omenești, asupra vieții sociale, a biologiei și fiziologiei,
a tot ceea ce este manifestare și esență a vieții, a universului material,
căzînd sub simțuri și reflectîndu-se în gîndirea omenească în forme proaspete, senzaționale,
atunci, printre semenii săi și pe scoarța acestui pămînt se poate spune că el, Walt Whitman, a făcut o mare anchetă,
avînd tot timpul spiritul foarte viu și plin de o curiozitate enormă, ca un om venit de pe o altă planetă,
și bucurîndu-se cu o bucurie planetară de descoperirea acestei explozii de forme și culori care e viața,
de descoperirea acestui fluviu de acțiuni și țeluri mărețe care e istoria omenirii,
încît, la treizeci și șapte de ani, a putut rosti cu o voce nouă, puternică și bărbătească, nemaiauzită vreodată sub cerul poeziei,
o voce în care se simțea tumultul și ritmul profund al oceanului: — Eu, Walt Whitman, încep acum și n-am să mai termin pînă la moarte.

★

Un om ce venea din ținuturile pădurоase și puțin umblate ale vestului,
unde trăise viața aspră și sănătoasă, bărbătească, a tăietorilor de păduri,
înalt și slab, cu fața uscată și osoasă, pe care părul creștea ca mușchiul copacilor,
un om neînchipuit de simplu și de firesc, și în același timp neînchipuit de puternic,
cu ochii arzînd sub frunte de un nestins foc lăuntric,
a fost mai presus de toți ceilalți iubit și înțeles, adorat de Walt Whitman,
cu o dragoste conștientă, bărbătească și cetățenească,
așa cum se și cădea de altfel să fie iubit de un mare poet cetățean,
Abraham Lincoln, președintele Statelor Unite,
profet, vizionar, luptător, erou și martir al libertății,
pe care o proclama cu toată ființa lui, una și aceeași din cap pînă în picioare, și mai adîncă sub picioare, în pămîntul străbun, și mai înaltă deasupra capului, în bolta înstelată a cerului,
tot astfel cum frunzele copacilor izbucnind de năvala sevei ce urcă din rădăcini, se desfac și proclamă primăvara.
Pe acest om simplu și drept, crescut între copacii puternici ai vestului,
Walt Whitman l-a iubit ca pe cel mai mîndru catarg al noii lumi pe care el o cînta,
o lume a milioanelor de oameni, a maselor muncitoare acoperind cu forfota lor tot continentul,
albii la miază-noapte, și la miază-zi negrii, pentru a căror eliberare din sclavie, Abraham Lincoln chemase la luptă mulțimile.
Dar drumul acelei atît de strălucitoare și puternice nave a libertății și democrației era plin de primejdii,
un foc de revolver a răsunat într-un teatru din Washington, și mii de oameni au văzut îngroziți cum pe cămașa lui Abraham Lincoln răsare într-o clipă floarea de sînge a asasinatului.
Sub glonțul ucigaș al unui sclavagist fanatic s-a prăbușit marele președinte, la cîțiva pași de cel care îl iubea atît, lîngă bătăile inimii lui Walt Whitman.
Era atunci primăvară și liliacul înflorise la Washington, și de atunci, de cîte ori a revenit primăvara, de cîte ori liliacul înflorea pe pămîntul Americii,
Walt Whitman, marele poet, își îndolia veșmîntul, arătînd tuturor cît de vie și fără amurg e în inima lui, durerea trezită de monstruoasa crimă împotriva lui Abraham Lincoln.

★

Cu nimic n-a glumit poetul „Firelor de iarbă" și nimic din tot ceea ce a cîntat n-a luat în deșert,
în marile lui poeme cîntase dragostea față de oameni, cîntase adînca, fierbintea solidaritate umană,
și curînd istoria Americii i-a oferit prilejul solemn de a arăta cît de adevărată și vie era vîlvătaia inimii sale,
cît de adînc se duceau în propria-i ființă, ca într-un pămînt însorit și roditor, rădăcinile poeziei sale,
tot atît de adevărată, și prin urmare de cea mai pură esență cosmică, neputînd fi de nimeni contrafăcută,
cum nu poate fi contrafăcut mărul ce se ivește la capătul crengii fragile,
din seva pe care pomul a filtrat-o cu seriozitate și fără gînd de glumă, întreaga vară.
Cel ce cu o voce atît de profundă și gravă, oceanică, proclamase acea luminoasă, acea caldă solidaritate umană, sevă nouă și neînchipuit de puternică a întregii lui poezii,
se apropia de cincizeci de ani în primăvara cînd,
bărbații nordului au pornit cu arme în mîini spre sud să-i elibereze pe negri,
iar el, care începuse să aibă atunci chipul și mersul și vocea unui profet,
cu fața încadrată de o barbă bogată în care se iveau firele argintii,
și pieptul larg, puternic — pentru că-i plăcea să-și umple plămînii cu tot aerul continentului — de asemenea acoperit cu păr argintiu,
a luat pe umeri cureaua unei cutii de infirmier,
și a pornit să îngrijească răniții,
o faptă tot atît de simplă, de modestă și plină de o nebiruită forță ca firele de iarbă ale poeziei lui,
o faptă de erou al umanității, conformă cu viața lui și cu poemele-i pline de dragoste față de oameni.
Timp de cinci ani a străbătut Walt Whitman, generosul bătrîn, sălile spitalelor și cîmpurile de bătălie,
ținînd între mîinile sale fruntea fierbinte a răniților, ștergîndu-i de sînge, pansîndu-le plăgile făcute de gloanțele ucigașe,
ducînd la buzele lor arse de febră bidonul cu apă,
mîngîindu-i și îmbărbătîndu-i,
ivindu-se în mijlocul lor, luminos, blajin și bun, ca un dumnezeu aevea,
luîndu-i în brațe, sprijinindu-le capul pe genunchi,
înconjurat din toate părțile de imensul vaer al suferinței și de horcăitul tragic al morții,
luptînd din răsputeri, cu degetele și cu dinții, să le stăvilească, să le înfrîngă,
om de carne și de sînge, fraternizînd, prin fiecare fibră a ființei lui cu cei ale căror trupuri erau mutilate, al căror sînge se scurgea din artere

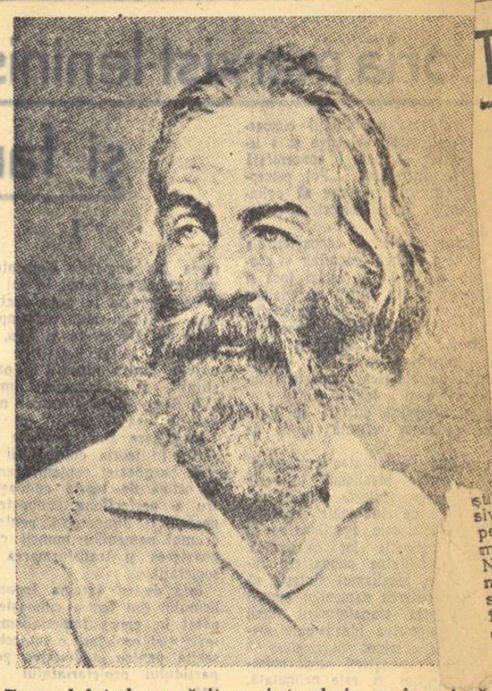

„Eu nu-l întreb pe rănit ce simte, devin eu însumi rănitul..."
a spus el,
el, care murea cu toți cei ce mureau în acea clipă și se năștea cu toți cei ce veneau pe lume în clipa următoare,
cîntînd tot ceea ce e viață pe pămînt și cîntîndu-i și pe morți în același uriaș cîntec al vieții.
De cîte ori apărea bătrînul, cu bocancii plini de praf, cu cutia de infirmier în spate,
soldații simțeau pe frunte briza binefăcătoare a prieteniei și a bunătății;
pe propriul său frate îl îngrijise la început, și apoi pe toți ceilalți, ca pe tot atîția frați,
timp de cinci ani, zile și nopți, sub razele fierbinți ale soarelui, sub lumina rece a lunii,
încît puțini sînt poeții despre care se poate spune ca despre el că vorbele i-au izvorît din fapte, iar faptele i-au fost mari și adevărate.
Timp de cinci ani a îngrijit Walt Whitman răniții, ținînd în brațe trupuri istovite de suferință,
pînă ce el însuși, istovit, a cunoscut atacul și biruința bolii.
Dar inima, mai fierbinte decît oricînd, îi era plină de dragoste și bunătate, cum e plină de apă enorma cavitate a oceanului,
și restul vieții lui, pînă la 73 de ani, cînd a închis ochii pentru totdeauna,
bătrînul, veneratul poet și-a petrecut-o scriind noi poeme, îmbogățind necontenit comoara pe care o dăruise omenirii,
singura lui carte, dar în adevăr unică, mereu plinele de rouă „Fire de iarbă".

★

Se împlinesc acum o sută de ani de cînd într-o mică tipografie din Brooklyn,
Walt Whitman a cules și imprimat cu propriile-i mîini, cea dintîi ediție a „Firelor de iarbă",
cîntec năvalnic, plin de tumulturi fluviale, al întregii vieți din univers.
Acolo, unde cei de dinaintea lui, poeți ai feluritelor civilizații, aprindeau uneori cîte o luminare,
Walt Whitman a adus un candelabru gigantic, cu mii de lumini rotindu-se într-un sistem sideral,
luminînd ca și astrii cerului întregul univers și cele mai mărunte fețe ale firii.
Acolo unde, în fața marilor splendori ale naturii nu se auzeau decît zvonuri și șoapte, mici murmure de admirație,
glasul lui Walt Whitman a răsunat ca al leului sălbatec și mîndru,
cînd din inima pădurilor africane salută răsăritul soarelui și al lunii,
ducînd peste ape și munți adevăratul fior al măreției.
La început, mulți și-au ieșit din fire, auzind cum glasul lui Whitman face să vibreze aerul Americii,
proclamînd, în urechile astupate cu vată ale puritanilor, splendoarea bărbatului și a femeii, cîntînd actul sublim al procreației,
cîntînd miracolele fiziologiei, glandele și secrețiile lor, ca pe cele mai de preț bijuterii ale firii,
cîntînd omul întreg și adevărat și proclamînd că nu-i cu nimic mai prejos decît zeii.
Mulți s-au aplecat atunci adunînd pietre din cele patru colțuri ale Americii,
pentru a lovi în Walt Whitman, primul mare poet al nației lor, ca într-un dușman public,
dar el a stat în fața furtunii, mîndru și dîrz, și a mers apoi împotriva ei, mai departe.

★

Profeți ai feluritelor religii puseseră omul să se tîrască în țărînă, la picioarele unor închipuite și adeseori crude divinități,
iar Walt Whitman îi striga: — Ridică-te, tu și cu copiii tăi sînteți zei, voi sînteți divinitatea.
Doctori în teologie spuneau: fără credința pe care o răspîndim, omul ar fi o fiară,
iar el, poetul, rîdea în hohote și din rîsul lui izvora mai multă bunătate decît din inima unui milion de predicatori,
arătîndu-le oamenilor cît de ușor și simplu pot fi: mîndri, superbi și buni.

★

Cu veacuri în urmă, Ptolomeu făcuse gigantica greșeală de a așeza pămîntul în centrul universului,
alții au venit și l-au pus să se rotească în jurul soarelui, el însuși o stea într-o puzderie de stele,
dar el, Walt Whitman, marele poet, n-a greșit cînd a luat omul din pulberea în care îl aruncaseră profeții umilinței,
proclamîndu-l centrul și inima lumii.

★

Sînt o sută de ani de cînd Walt Whitman a făcut să bubuie de glasul lui cerul poeziei,
de cînd nemuritoarele „Fire de iarbă" au năvălit cu o nestăvilită forță din scoarța veche și bătrînă a pămîntului,
acoperind cu strălucirea și prospețimea lor întinderea celor cinci continente,
bucurînd și făcînd să fie mai mîndri, și mai plini de încredere în ei și în viitorul neamului omenesc, milioane de oameni.
Pentru cei ce azi merg împreună, pe același drum, izvorît din însuși numărul lor de milioane, din aspirațiile uriașelor lor mase continentale,
Walt Whitman e un prieten și un tovarăș bun, un călăuz bătrîn și încercat,
a cărui inimă își răspîndește lumina și astăzi ca acum o sută de ani, în ritmul năvalnic și fierbinte al versurilor sale,
fiind inimii noastre îndemn ca nici o clipă să nu înceteze să bată,
pentru țelul măreț al democrației, pentru libertate, pentru dragoste și frăție între toate popoarele lumii.

Geo Bogza

Citită în ședința din 10 iunie 1955 a Academiei R.P.R. închinată sărbătoririi a o sută de ani de la cea dintîi ediții a „Firelor de iarbă".

eoria marxist-leninistă a reflectării şi fantezia artistică

roblema posibilităţii cunoaş-terii lumii obiective şi a le-gilor ei poate fi concentrată în întrebarea: „Pot percep-ţi gîndurile noastre să oglin-i exact lumea obiectivă şi lé-i?"

jurul problemei cunoaşterii s-a t, de-a lungul veacurilor şi con-să se poarte şi astăzi încă şi aprig, lupta dintre materialism ealism. In vreme ce materialiş-afirmă posibilitatea cunoaşterii obiective şi a legilor ei, idea-dimpotrivă, neagă, în ultimă nţă, posibilitatea cunoaşterii lu-obiective şi a legilor ei.

pta filozofică purtată în jurul tei probleme reflectă lupta de ă.

ontestînd posibilitatea cunoaşterii ii obiective, idealismul înjoseşte ta şi propovăduieşte o totală pa-ate faţă de rînduielile existente, ru a ajuta clasele reacţionare să-şi ntină dominaţia lor retrogradă. gînd posibilitatea cunoaşterii lu-obiective, idealismul tinteşte să lbere încrederea oamenilor muncii posibilitatea transformării lumii ective. Impotriva idealismului, ma-rialismul a susţinut întotdeauna că ibilitatea cunoaşterii lumii obiec-e şi a legilor ei este nelimitată, curajînd şi călăuzind înaintarea cla-lor progresiste în sensul dezvoltă-i istoriei.

Materialismul premarxist a sub-preciat însă caracterul activ al cu-oaşterii, neglijînd activitatea gîndi-ii în procesul cunoaşterii. Materia-işti premarxişti n-au studiat calea unoaşterii, felul cum cunoaştem, ci au insistat numai asupra obiectului cunoaşterii, asupra a ceea ce cu-noaştem. Marx şi Engels au fost pri-mii în istoria filozofiei care, desco-perind legătura intimă dintre activi-tatea practică şi activitatea teoretică, au revoluţionat filozofia, transfor-mînd-o într-o ştiinţă exactă. Marx şi Engels au arătat că practica este le-gătura obiectivă dintre om şi me-diul său înconjurător. El au subli-niat că activitatea practică — proce-sul prin care oamenii transformă materialmente mediul lor înconjură-tor — este baza întregii activităţi teoretice, procesul prin care oamenii oglindesc însuşirile generale şi esen-ţiale ale lucrurilor asupra cărora au acţionat practic. Activitatea teoretică nu poate fi confundată cu activitatea practică. Teoria nu este practică, ci practică generalizată. De aceea, teo-ria nu are cum să-şi exercite rolul ei organizatoric, mobilizator, trans-formator etc. altfel decît prin in-termediul activităţii practice a oa-menilor. Iată de ce munca po-litică este, în primul rînd, o muncă vie, o muncă educativă, o muncă di-rectă cu oamenii, a căror forţă mate-rială este singura capabilă să asi-gure teoriei rolul ei în dezvoltarea societăţii.

Marx şi Engels, scoţînd la iveală limitele materialismului premarxist, au insistat asupra faptului că oame-nii nu cunosc lucrurile din jurul lor, contemplîndu-le, ci transformîndu-le potrivit nevoilor omeneşti. Cunoaş-terea omenească se îmbogăţeşte pe mă-sură ce sporeşte puterea oamenilor asupra naturii şi societăţii, iar puterea oamenilor asupra naturii şi societăţii sporeşte şi mai mult prin îmbogăţirea cunoştinţelor.

Descoperirea rolului primordial al practicii în procesul cunoaşterii a însemnat punctul central al revolu-ţiei săvîrşite de Marx şi Engels în teoria cunoaşterii.

Lenin — conducînd cea mai mare revoluţie din istorie — a fost acela căruia i-a revenit sarcina să elabo-reze, în ansamblul ei, teoria mate-rialist-dialectică a cunoaşterii.

De la sfîrşitul veacului trecut în-coace, problema cunoaşterii a căpă-tat o importanţă cu totul deosebită. Aproape toate curentele filozofice ale burgheziei contemporane reduc obiectul filozofiei la problema cu-noaşterii.

Această „preferinţă" pentru teoria cunoaşterii a filozofilor burgheziei contemporane nu este de loc întîmplă-toare. După ce ştiinţa contemporană a înlocuit atîtea „mistere de nepă-truns" cu cunoştinţe riguros exacte, a devenit mai dificil să susţii că dumnezeu a creat lumea şi că tot el o dirijează şi astăzi.

Deşi nu lipsesc cu desăvîrşire din filozofia burgheză contemporană nici asemenea „idei", totuşi fdealismul zi-lelor noastre se zbate să păstreze îndeosebi pe alte căi misticismul şi obscurantismul, atît de necesare bur-gheziei imperialiste pentru menţine-rea dominaţiei ei de clasă.

Filozofii burgheziei contemporane reduc sarcina filozofiei la „prelucra-rea" — de fapt, denaturarea — date-lor ştiinţei. Ei susţin că legile ştiin-ţifice nu reflectă nimic obiectiv, ci sînt construcţii pur subiective, ba-zate pe senzaţiile noastre, după pă-rerea lor singurele elemente ale lu-mii pe care oamenii le pot cunoaşte.

Referindu-se la noua tactică adop-tată de idealismul contemporan în lupta lui împotriva ştiinţei, Lenin a rezumat astfel condiţiile concubi-najului dintre filozofii şi oamenii de ştiinţă ai burgheziei imperialiste: „Vă dăm ştiinţa domnilor naturalişti, daţi-ne însă filozofia!"

Iată care sînt motivele „speciali-zării" în teoria cunoaşterii a filozo-fiilor burgheziei contemporane. Ei nu se ocupă de teoria cunoaşterii pen-tru a perfecţiona cunoaşterea ome-nească, ci, dimpotrivă, pentru a bara drumul oamenilor muncii către cu-noaştere şi transformarea naturii şi societăţii.

Iată de ce sarcina îzgonirii ideа-lismului din teoria cunoaşterii a căpătat în epoca imperialismului şi a revoluţiei proletare o importanţă deo-sebită pentru activitatea politică a partidului proletariatului revoluţio-nar.

Aşa se explică de ce Lenin — fău-rind partidul de tip nou — a consa-crat elaborării teoriei ştiinţifice des-pre posibilitatea cunoaşterii lumii şi a legilor ei cea mai mare parte din opera sa în care a pus bazele teore-tice ale partidului marxist-leninist: „Materialism şi empiriocriticism".

Dezvoltînd teza marxistă care ara-tă că legile de dezvoltare a naturii şi societăţii nu pot să nu coincidă, în ultimă instanţă, cu legile de dez-voltare ale cunoaşterii de către om a naturii şi societăţii, Lenin explică, pentru prima dată în istoria filozo-fiei marxiste, cum structura obiectu-lui cunoaşterii determină, în mod necesar, structura cunoaşterii obiec-tului.

Obiectul cunoaşterii este o unitate a contrariilor: unitatea dintre indivi-dual şi general, dintre fenomen şi esenţă, dintre întîmplător şi nece-sar, dintre ceea ce este vremelnic — procesul — şi ceea ce este relativ constant — legea lui

Tocul cu care scriu este un obiect individual, dar însuşirile care fac din acest obiect individual un toc nu aparţin numai lui, ci sînt proprii tu-turor tocurilor posibile. Desigur, to-cul cu care scriu are, pe lîngă însu-şirile proprii tuturor tocurilor, şi în-suşiri proprii numai lui. Primele al-cătuiesc latura lui esenţială, iar ce-lelalte alcătuiesc latura lui fenome-nală. Primele însuşiri sînt generale, comune tuturor obiectelor de acelaşi gen, celelalte sînt individuale, aparţin numai lui.

Dacă scap tocul din mînă, el va cădea potrivit legii gravitaţii, con-form căreia cad atîtea alte lucruri.

Lenin a arătat cum cele două la-turi contradictorii ale obiectului cu-noaşterii determină, în mod necesar, cele două trepte contradictorii ale cu-noaşterii obiectului: treapta contem-plării vii şi treapta gîndirii abstracte, percepţiile şi ideile. Treapta contem-plării vii oglindeşte latura fenome-nală a lucrurilor, iar treapta gîndi-rii abstracte oglindeşte latura esen-ţială a lucrurilor. Percepţiile ogli-desc individualul, iar ideile ogli-desc generalul.

In vreme ce percepţiile oglindesc nemijlocit lucrurile din realitatea obiectivă — prin senzaţiile vizuale, auditive, tactile, olfactive, gustative, chinestezice, cenestezice — ideile identifică, adică descoperă generalul din individual, tinzînd să oglindeas-că legile potrivit cărora ele au apă-rut, se dezvoltă şi vor pieri.

Lenin a subliniat, în repetate rîn-duri, că treapta contemplării vii şi treapta gîndirii abstracte se află într-o unitate dialectică, deoarece, spre deosebire de percepţii, care oglindesc nemijlocit lucrurile, ideile se îndepărtează de lucruri pentru a le oglindi esenţa, legea.

„Mişcarea cunoaşterii înspre obiect — scrie Lenin — se poate săvîrşi întotdeauna numai în mod dialectic: te îndepărtezi pentru a vedea mai bine". In altă parte Lenin precizează că această „îndepărtare" este, în realitate, o apropiere de esenţa lu-crurilor, sau, după cum spune el, „o treaptă spre cunoaşterea concretului".

Este adevărat că relativa indepen-denţă a gîndirii faţă de lumea obiec-tivă a fost, veacuri de-a rîndul, ab-solutizată de idealişti şi speculată în folosul claselor reacţionare. Idealiştii au prezentat activitatea prin care gîndirea descoperă legile realităţii obiective ca pe o activitate prin care gîndirea dictează realităţii obiective legi create de raţiune. Dar fap-tul că idealismul îşi trage rădă-cinile din această independenţă rela-tivă a ideilor faţă de lucruri nu ne îngăduie nicidecum să trecem cu ve-derea importanţa acestei relative in-dependenţe a gîndirii în cunoaşterea legilor lumii obiective.

Teoria leninistă a reflectării, con-siderînd că practica nu este numai izvorul şi motorul cunoaşterii, dar şi criteriul şi scopul cunoaşterii, deci că oamenii pot şi trebuie să-şi confrun-te prin practică ideile lor cu realita-tea obiectivă, respinge atît idealis-mul, care transformă ideea într-un demiurg al realităţii, cît şi materia-lismul vulgar, care nu vede deose-birea calitativă dintre obiect şi su-biect, dintre percepţii şi idei. Teoria izvorăşte din practică, se dezvoltă pe baza practicii, se verifică în practi-că şi slujeşte practicii, dar nu se confundă cu practica.

★

Numai înţelegerea profundă a teo-riei leniniste a reflectării va permite esteticienilor marxişti-leninişti să ex-plice caracterul specific al cunoaşte-rii artistice, al fanteziei creatoare a artistului.

„Prin ce se deosebeşte cunoaşte-rea artistică de cunoaşterea ştiinţi-fică?". Această întrebare a primit, mereu, un răspuns care s-a mărgi-nit să arate că omul de ştiinţă se exprimă prin formele logice ale cu-noaşterii — noţiuni, judecăţi, raţio-namente — în vreme ce artistul se exprimă prin imagini sensibile.

De aici, unii artişti au ajuns la concluzia că cunoaşterea artistică operează numai cu imagini sensibile şi nu are nevoie de ajutorul gîndirii abstracte.

In realitate, ceea ce deosebeşte cu-noaşterea artistică de cea ştiinţifică nu este lipsa gîndirii abstracte din cunoaşterea artistică, ci caracterul specific al legăturii dintre contem-plarea vie şi gîndirea abstractă, din-tre percepţiile şi ideile artistului. Dar pentru a înţelege profund pro-cesul cunoaşterii artistice să analizăm, mai întîi, obiectul cunoaşterii artistice.

Henri Wald

Scriitori din ţările de democraţie populară oaspeţi ai noştri

Pentru a ne cunoaşte ţara, pentru a lua contact direct cu scriitorii şi cu literatura din R. P. R., în mij-locul nostru se află scriitori din R. Cehoslovacă, R. P. Ungară şi R. P. Bulgaria veniţi în cadrul schim-burilor culturale.

Oto Šafranek, scriitor ceh, este redactorul şef al revistei „Divadlo" (Teatru). Autor dramatic şi roman-cier, el a scris „Patriotul", „Cins-tea locotenentului Baker" şi come-dia „Incotro". Actualmente el lucrea-ză la o evocare feerică pentru sce-nă a oraşului Praga şi o carte pentru copii „Vaporul frumos al lui Martі-nek".

Ivan Kusy, critic literar slovac, se interesează de activitatea secţiilor de proză şi de dramă ale Uniunii scriito-rilor de la noi, a Institutului de lite-ratură de pe lîngă Academia R.P.R şi de repertoriile teatrelor noastre.

Hegedüs Geza, de două ori laureat al premiului „Jozef Atilla", este un fecund romancier şi un activist pe tărîmul ştiinţei literaturii. Din nenumăratele lui romane citäm: „Zdruncinătorii de idoli", „Călăto-rul de pe ocean", trilogia „Cel ce ştie carte", „Primejdia din pădure", „Povestea omului negru", „Ultimele ceasuri de beznă", etc.

Hubay Miklos, dramaturg, a scris, în afară de studii despre dramatur-gie, piesele „Sacrificaţi cocoşii" şi „O vară în Ungaria".

Dimităr Anghelov Stoianov este autorul romanului apărut în anul 1953 „Pe viaţă şi pe moarte", în care evocă lupta eroică a partizanilor bulgari. El a mai scris „Emilia", po-veste lirică, romanele „Informaţii de pe stradă", „Omul curajos" şi pri-mul volum din trilogia ştiinţifico-fantastică „Pe cînd n-a existat omul".

Poetul Veselin Simeonov Hancev este autor al volumelor „Spania la răscruce", „Schimbul", „Steagul prie-teniei", „Luigi" şi „Versuri".

Creaţia literară a lui Li Ghi En şi aspectul satului coreean în operele lui

Activitatea literară a lui Li Ghi En începe după „mişcarea de la întîi martie", mişcare pornită sub influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, cînd lupta de clasă în Coreea devine şi mai ascuţită. Încă în prima sa ope-ră, „Scrisoare către fratele meu", precum şi în cele mai recente, scri-itorul a arătat că stă pe poziţiile li-teraturii realiste, legată de interesele poporului muncitor, fiind un adversar hotărît al literaturii burgheze deca-dente. Ridicîndu-se împotriva litera-turii burgheze, împotriva naturalismu-lui şi a formalismului, el a demascat şi încercările care căutau să denatu-reze moştenirea literaturii clasice core-ene, a ajutat la înţelegerea justă şi la dezvoltarea tradiţiilor ei, la făurirea unui drum nou al literaturii revoluţio-nare legate de lupta maselor populare.

Scriitorul Li Ghi En este unul din fondatorii literaturii realiste în Core-ea. Li Ghi En a vorbit întotdeauna despre oamenii care luptau pentru realizarea idealurilor socialiste, a căutat să arate în mod concret şi veridic viaţa în dezvoltarea ei re-voluţionară.

După eliberarea ţării, Li Ghi En, pornind de la realitatea concretă a re-gimului democrat-popular, creează ci-teva opere minunate, ca romanele „Pămîntul" şi „Tumangan", expresie a înfloririi literaturii coreene în spiri-tul înalt al realismului socialist.

Operele lui Li Ghi En sînt străbătute de idei patriotice înalte, de patosul unui umanism plin de noble-le, ele reflectă, în spirit revoluţionar, romantismul vieţii revoluţionare, ana-lizează realitatea în spirit critic.

Opera lui Li Ghi En a educat po-porul coreean în spiritul unui înalt patriotism. Acesta este meritul ei cel mai însemnat. In cărţile lui, apărute înainte de eliberare, scriitorul chema poporul la lupta de eliberare naţio-nală, pentru răsturnarea regimului colonial, instaurat de imperialiştii japonezi. După 15 august 1945, în romanele „Pămîntul" şi „Tumangan", precum şi în alte opere, scriitorul cheamă tot poporul să apere regimul democratic, în care puterea se află în mîinile poporului, să meargă pe dru-mul construcţiei noi şi al luptei pentru înflorirea patriei, pentru unificarea ţării pe cale paşnică.

Romanul „Patria" prezintă societa-tea coreeană din anii douăzeci. Tema romanului este procesul de ruinare a satului coreean şi a stratificării lui rapide în aceşti ani şi, ca o consec-inţă a acestui proces, creşterea con-ştiinţei de clasă a muncitorimii şi a ţărănimii, creşterea luptei lor or-ganizate împotriva japonezilor şi a re-gimului feudal.

Nici o asuprire şi nici un fel de re-presalii n-au putut să înăbuşe avîntul revoluţionar al poporului coreean. Dimpotrivă, în aceste împejurări, forţele poporului coreean, care luptau

împotriva imperialiştilor şi a regimu-lui feudal, deveneau şi mai puternice. Lupta lua un aspect tot mai crîncen. Forţele clasei muncitoare, clasa cea mai revoluţionară, se aflau în fruntea acestei lupte. După victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie în Rusia, ideile revoluţionare ale marxismului au început să se răspîndeas-că foarte repede în Coreea, în anii douăzeci, devenind treptat baza tac-ticii şi a strategiei luptei de eliberare naţională. Detaşamentele de partizani, organizate şi conduse de conducăto-rul iubit al poporului coreean, de to-varăşul Kim Ir Sen, duceau pretu-tindeni lupta armată împotriva ja-ponezilor, ridicînd tot mai sus fla-căra eliberării naţionale.

Romanul scriitorului Li Ghi En, „Patria", arată particularităţile a-cestei situaţii istorice din Coreea. Pe fundalul vieţii satului Bouthe şi cu ajutorul personajului Kim Hi Diun şi al altor ţărani şi oameni tineri din sat, scriitorul înfăţişează în mod realist viaţa satului coreean din a-ceastă perioadă istorică.

Eroul romanului, Kim Hi Diun, in-vaţă cinci ani în străinătate. Aici el îşi însuşeşte ideologia ştiinţifică ina-intată şi, apoi, întorcîndu-se în pa-trie, se consacră cauzei revoluţionare.

Răspîndind în sat idei marxiste, Kim Hi Diun pune bazele luptei or-ganizate a maselor de ţărani. Înar-mîndu-i cu conştiinţa de clasă, el îi ridică pentru pămînt, împotriva mo-şierului An Sîn Hac şi conduce ne-mijlocit greva muncitorilor de la o fabrică de textile. In această luptă, muncitorii şi ţăranii îşi întăresc uni-tatea de clasă şi-şi călesc voinţa de luptă.

Romanul „Patria" a oglindit mul-tilateral conflictul de bază şi contra-dicţiile realităţii din acea perioadă, prezentîndu-le într-un mod viu, cu bogate mijloace artistice.

Relaţiile dintre personajele romanu-lui „Patria" oglindesc particularităţile realităţii din vremea aceea, întărind în conştiinţa cititorilor ideea justă că bunăstarea şi fericirea poporului nu sînt posibile fără doborîrea regimului social bazat pe exploatare, care se da-toreşte asupririi crunte a imperiali-ştilor japonezi.

Opera subliniază ideea unirii din-tre clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare şi arată că fără această unire nu este posibilă nimicirea re-gimului bazat pe exploatare. Scriito-rul spune undeva în roman că mun-citorii îşi iau sarcina „să-i anunţe pe ţăranii cufundaţi în somn că se apro-pie răsăritul soarelui".

Li Ghi En a zugrăvit în romanul „Patria" oameni care luptă şi care speră că va veni şi „ziua luminoa-să", ziua victoriei definitive; scriito-rul nu putea spune mai mult în con-diţiile societăţii capitaliste, dominată de imperialiştii japonezi.

★

Dar a venit 15 august 1945. Glo-rioasa Armată Sovietică a eliberat po-porul de sub jugul imperialiştilor ja-ponezi şi a adus schimbări radicale în viaţa şi soarta poporului coreean. Sub conducerea Partidului Muncii din Coreea şi a iubitului său conducător, tovarăşul Kim Ir Sen, cu ajutorul dezinteresat al Armatei Sovietice, po-porul coreean a lichidat asuprirea imperialismului japonez şi rămăşiţele regimului feudal, a instaurat regi-mul democrat-popular, în care pu-terea se află în mîinile poporului. Oda-tă cu aceasta, eliberarea ţării a creat condiţii care permit noilor forţe ale literaturii, care slujesc interesele pa-triei şi ale poporului, să-şi manifeste în mod liber toată puterea de creaţie. Această literatură a fost însufleţită de indicaţiile Partidului Muncii şi ale conducătorului poporului coreean. Ea a obţinut în noile condiţii, ale regimu-lui democratic, succese nemaivăzute înainte, prin bogăţia conţinutului său revoluţionar.

Romanul „Pămîntul" de Li Ghi En, scris în 1948, reprezintă unul din aceste succese. Această operă arată perspectivele minunate ale satului co-reean, viitorul fericit care se făureşte după eliberarea ţării, arată cum au luptat ţăranii coreeni cu duşmanul de clasă, pentru a se elibera de ne-voi şi înapoiere, cum au crescut ei în această luptă.

Romanul înfăţişează viaţa unor oameni care susţin noul regim creat şi lărgesc realizările dobîndite, care participă la construcţia democratică şi înfăptuiesc socialismul.

Este prezentat procesul de creştere a conştiinţei ţăranilor, care devin a-devăraţi stăpîni ai vieţii, în cursul trecerii în practică a unor importan-te măsuri patriotice.

Romanul nu arată numai diferite aspecte ale vieţii satului coreean de după eliberare, ci întreaga dezvoltare socială a Coreei. Scriitorul a înfăţi-şat un tablou larg şi multilateral; tema centrală — reforma agrară — este prezentată nu numai din punct de vedere al importanţei ei economice şi culturale, ci şi sub aspectul sem-nificaţiei ei politice. Scriitorul a văzut astfel, în mod just, în reforma agrară, una din manifestările concrete ale luptei de clasă şi premiza dezvol-tării democratice a ţării sale.

Dragostea pentru ceea ce este nou şi ura împotriva vechiului trec ca un fir roşu prin tot romanul. Pe baza cunoaşterii profunde a satului core-ean, scriitorul zugrăveşte noile forţe creatoare de după eliberarea ţării, care, sub conducerea Partidului Mun-cii din Coreea, creează istoria epocii noastre, făcînd ca patriotismul şi patosul umanismului să răsune în conştiinţa unor personaje luminoase şi pline de viaţă.

Lupta pentru consolidarea şi dez-voltarea victoriei obţinute prin refor-ma agrară devine lupta pentru con-struirea patriei şi pentru dezvoltarea democratică; avîntul care se mani-festă în această luptă devine expresia unui înalt patriotism. Făcînd o pu-ternică apreciere, de pe o poziţie înaintată, a realităţilor din viaţa satului coreean de după reforma agrară, scriitorul a exprimat în opera sa patriotismul înalt al poporului şi patosul lui pro-fund uman.

Înfăţişînd cu ajutorul unor perso-naje pozitive tabloul larg al unităţii politice şi morale, al solidarităţii po-porului coreean, lupta dîrză împotriva duşmanilor, abnegaţia patriotică pen-tru cauza construcţiei comuniste, scri-itorul Li Ghi En arată că la baza acestei ideologii şi a acestei lupte stă întotdeauna ideea unirii dintre mun-citori şi ţărani. Această particulari-tate ideologică a romanului „Pămîn-tul" devine şi mai puternică prin fap-tul că scriitorul înfăţişează lupta ţă-ranilor sub conducerea înţeleaptă a Partidului Muncii din Coreea.

Romanul „Pămîntul" are o deose-bită valoare pentru că educă poporul în spiritul patriotismului şi îl însufle-ţeşte în opera de construcţie a patriei, înfăţişînd în mod just, într-un larg cadru epic, etapa istorică actuală a dezvoltării satului coreean.

Li Ghi En este scriitorul care şi-a îndreptat forţa talentului său creator spre destinul ţăranului coreean, spre viaţa satului coreean, dinainte de eli-berare şi de după eliberare. Faptul acesta este legat de înţelegerea justă de către scriitor, bazată pe experienţa personală a rezolvării problemei ţără-neşti, cît de importantă pentru lupta de eliberare naţională. Valoarea artistică a operei lui Li Ghi En este strîns legată de justeţea poziţiei ideo-logice şi politice a scriitorului, de cunoaşterea profundă a vieţii ţăranu-lui coreean, de marele lui talent ar-tistic.

Opera lui Li Ghi En, atît înainte de eliberare, cît şi după eliberarea ţării, este legată de problemele con-crete şi vii ale perioadei istorice res-pective. Pînă la 15 august 1945, scri-itorul a fost, prin opera lui, un luptă-tor curajos pentru eliberarea poporu-lui său de sub jugul imperialiştilor japonezi, iar după eliberare, un scri-itor care educă poporul pentru a duce lupta cu abnegaţie împotriva impe-rialiştilor americani şi a slugilor lor, în numele unităţii şi independenţei patriei sale, pentru pace în lumea în-treagă.

Întrind în literatură ca scriitor al „literaturii tendinţelor noi", a-poi ca membru al „Asociaţiei scri-itorilor proletari coreeni", continuîn-du-şi activitatea după eliberarea Co-reei de către viteaza Armată So-vietică, Li Ghi En a ţinut întotdeauna sus steagul realismului socialist şi a realizat creaţii de seamă în literatura coreeană.

Opera extrem de valoroasă a scri-itorului Li Ghi En constituie de mulţi ani nu numai o hrană spirituală de o mare însemnătate pentru masele popu-lare; ea este şi un exemplu minunat pentru toţi scriitorii care au oglindit viaţa călăuziţi de învăţătura marxistă despre lume şi viaţă, precum şi pentru cei care au manifestat tendinţa pro-gresistă de a se apropia de această concepţie înaintată. Operele lui Li Ghi En oglindesc preţioasa experien-ţă şi măiestria desăvîrşită a unui mare scriitor; ele sînt opere care vor influenţa în mod cert dezvoltarea în viitor a literaturii.

După cum se ştie, în partea de sud a ţării, care se găseşte încă sub ocu-paţia americană, se înrăutăţeşte tot mai mult viaţa materială a poporului, iar viaţa spirituală, activitatea creа-toare, se află într-o completă decă-dere.

Opera lui Li Ghi En este o dovadă vie că adevărata artă poate înflori numai cînd scriitorul percepe realita-tea, călăuzit de învăţătura marxistă, în condiţiile unui minunat regim so-cial, stabilit în partea de nord a ţării, unde puterea se află în mîinile po-porului, unde scriitorul ia parte activă la lupta şi viaţa poporului.

Atît înainte de eliberarea ţării, cît şi după eliberare, scriitorul a afirmat situaţia dominantă a vieţii reale şi o politicii în relaţiile dintre viaţă, lite-ratură şi politică; acest principiu stă la baza activităţii sale creatoare. Situat pe această poziţie, scriitorul Li Ghi En, înainte de eliberare şi după eliberarea ţării, a luat totdeauna par-te activă, prin creaţia lui, la lupta şi viaţa poporului coreean, a jucat întotdeauna şi continuă să joace rolul unui educator înaintat, educator al poporului coreean, care-l stimează şi-l respectă — pentru că a oglindit în operele sale, într-un chip minunat, trăsăturile esenţiale ale unor perioade importante în dezvoltarea socială a Coreei.

Sesiune ştiinţifică la Facultatea de filologie

De doi ani încoace, sesiunile ştiin-ţifice ale Universităţii „C. I. Par-hon" au fost un prilej de constatare a realizărilor, de clarificare a ideilor, de luptă de opinii şi, deci, de îmbu-nătăţire a muncii cadrelor didactice în domeniul cercetării ştiinţifice. La cea de a III-a sesiune, care s-a ţi-nut de la 6 la 8 iunie crt., Facultа-tea de filologie s-a prezentat cu un număr de aproape 70 de comunicări.

Actuala sesiune a Facultăţii de fi-lologie a reflectat preocupări multi-ple şi în tematica muncii ştiinţifice, cuprinzînd domenii de cercetare foarte felurite.

Aşa, de pildă, atenţia acordată studiului limbii şi artei scriitorilor români şi străini s-a vădit în multe comunicări prezentate la sesiune. Acad. **Iorgu Iordan** a analizat ca-racterul popular al limbii lui Ion Creangă; conf. **Boris Cazacu** a cer-cetat aspecte ale limbii şi stilului lui Mihail Sadoveanu; lector **Pan-dele Olteanu** a cercetat particulari-tăţile sintactice din povestirile slave despre Vlad Ţepeş; lector **Mitu Gro-su** a analizat arta scriitoricească a cronicarului muntean Radu Popes-cu; conf. **Th. Ioachimescu** şi asist. **A. Bolintineanu** au înfăţişat proce-deele stilistice din proza politică a lui Victor Hugo; asist. **E. Zoltner** s-a ocupat de elementele dialectale din opera lui Willi Bredel; lector **Valentin Ligatti** a analizat valorile şi semnificaţia dialogului în proza lui Diderot, etc.

Problemele de limbă — gramatică sau lingvistică — au fost prezente la actuala sesiune prin comunicări ca cele ale tovarăşilor: acad. **Al. Ro-setti** („Despre diftongarea condiţio-nală a vocalelor e şi o în limba ro-mână"), prof. **Alexandru Graur** („Ce este lingvistica marxistă"), lector **L. Wlad** („Progresul în limbă"), lec-tor **P. Clinca** („Despre fondul prin-cipal lexical al limbii engleze"), asist. **Florica Dimitrescu** („Carac-teristicile gramaticale ale locuţiunilor verbale în limba română"), prepara-tor **P. Miclău** („Trecerea de la lim-ba comună a poporului la limba na-ţională"), conf. **N. I. Barbu** („Expre-sia realităţii, posibilităţii şi irealită-ţii în latină şi în greacă"), etc.

Problema traducerilor literare din limba rusă în limba română a fost abordată de asist. **Mihai Barasz**, iar problemele criticii de texte s-au re-flectat în comunicarea lectorului **I. Fischer**, în legătură cu editarea o-perei lui Gr. Alexandrescu.

Domeniul literaturii, al criticii şi istoriei literare a fost reprezentat prin numeroase comunicări. Astfel, la istoria relaţiilor culturale romino-ruse o contribuţie interesantă a adus lector **Tatiana Nicolescu** prin pre-zentarea părerilor lui Korolenko despre Romînia veacului trecut. Gîn-direa marilor democraţi revoluţio-nari ruşi din secolul al XIX-lea a fost cercetată în legătură cu scriito-rii şi cultura apuseană. Conf. univ. **Alexandru Balaci** a prezentat ideile lui Herzen, despre Renaşterea italiană, asist. **V. Theiss** părerile lui Cernîşevski despre Lessing; prof. **N. N. Condeescu** a analizat legătu-rile dintre Herzen şi V. Hugo.

Pătrunderea literaturii clasice uni-versale la noi în trecut a constituit o altă problemă, prezentă la sesiune prin comunicarea lectorului **D. Pa-naitescu** care a vorbit despre Dante în opera lui Heliade Rădulescu.

Interesul faţă de materiale inedite privind literatura noastră s-a vădit în comunicarea asistentului **D. Păcuraru** despre manuscrise inedite ale lui Ion Ghica.

Conf. **Paul Cornea**, conf. **O. S. Crohmălniceanu** şi conf. **Silvian Iosifescu** au susţinut o comunicare despre problemele romantismului ro-mînesc; conf. **Vera Călin** a vorbit despre semnificaţia optimismului lui Voltaire; lector **Tamara Gane** a pre-zentat o reconsiderare a lui Dos-toevski; conf. **Nina Façon** a anali-zat specificul gîndirii lui Leopardi în condiţiile Risorgimentului italian; conf. **A. Frenkian** a adus o contri-buţie inedită în domeniul orientalis-ticii, stabilind influenţele logicii in-diene în opera lui Sextus Empiricus; lector **Ana Cartianu** a precizat locul lui Ben Johnson în dramaturgia en-gleză. Aspecte din opera lui Plaut, Cervantes, Chaucer, Stendhal, Zola ş. a. au format obiectul altor comu-nicări.

Problemele creaţiei literare ac-tuale din R.P.R. s-au reflectat cu mult prea puţin în preocupările ştiinţifice ale sesiunii. Doar pre-paratorul **P. Marcea** a prezentat un capitol dintr-o monografie consacra-tă lui Zaharia Stancu, şi anume: „Poezia lui Zaharia Stancu".

Literatura pentru copii a format obiectul comunicării foarte interesan-te a conf. **Ilie Stanciu**, care a vorbit despre problema conflictului în lite-ratura noastră pentru copii.

Cercetînd configuraţia generală a comunicărilor prezentate, trebuie să arătăm că una din lipsurile sesiu-nii a constat în absenţa probleme-lor legate de literatura sovietică, de creaţiile realismului socialist; au lipsit de asemenea problemele de teo-ria literaturii, care ar fi putut dez-bate şi aici tezele Congresului al II-lea unional al scriitorilor sovie-tici. De asemenea, ar fi fost de dorit ca valorificarea critică a producţiei noastre actuale să deţină un loc tot atît de însemnat ca şi problemele de istorie literară. O altă lipsă constă în felul cum s-au prezentat unele comunicări, care au fost prea lungi, prea analitice. Vorbitorii nu au ştiut totdeauna să sintetizeze materialul, fiind nevoiţi să prezinte, în timpul acordat, doar fragmente din comu-nicările lor. La discuţii — care s-au purtat în general într-un spirit ştiin-ţific şi constructiv — au participat cadrele didactice şi, din păcate, prea puţini invitaţi. Uniunea Scriitorilor, cu excepţia romancierului Petru Du-mitriu şi a poetului Alfred Margul Sperber, nu a luat parte la sesiune. Ajutorul creatorilor de literatură ar fi fost desigur binevenit în dezbate-rea problemelor de limbă şi de mă-iestrie artistică. De asemenea inter-venţia activă a specialiştilor din alte instituţii (ca Institutul de limbi străine, Institutul de lingvistică al Academiei R.P.R., Societatea de Is-torie şi Filologie etc.) ar fi avut da-rul să însufleţească şi mai mult dis-cuţiile, contribuind la un schimb de experienţă foarte util.

Bătălia pentru calitate — aşa cum spunea în raportul său Al. Graur, decanul facultăţii — trebuie să fie de acum încolo o preocupare de că-petenie, pentru ca activitatea ştiin-ţifică a universitarilor să se ridice pe o treaptă tot mai înaltă.

V. L.

NOTE TEATRALE

La reprezentarea piesei „DOAMNA CALAFOVA"

Din aceeaşi familie literară şi so-cială cu personaje feminine princi-pale ca Vassa Jeleznova sau Ana Bohn (din „Cei din Dangaard"), doamna Calafova din piesa cu ace-laşi nume de dramaturgul cehoslovac Vojtech Cach, se deosebeşte esen-ţial de înaintaşele ei prin poziţia sa faţă de evenimentele la care parti-cipă.

Atît Vassa cît şi d-na Bohn, fie-care în condiţiile sociale specifice ţării şi epocii ei, luptă din toate pu-terile pentru menţinerea şi consolida-rea propriei situaţii, în cadrul unei orînduiri sociale pe care o cred, şi mai ales o vor, indestructibilă. Orice mijloc, pînă la crimă inclusiv, este folosit de Vassa Jeleznova, pentru înlăturarea oricărui pericol care i-ar ameninţa averea şi poziţia în societa-te. Orice mijloc, pînă la pactizarea cu inamicul, în condiţii umilitoare, este folosit de d-na Bohn, pentru men-ţinerea proprietăţii asupra fermei Dangaard, pe care preferă s-o incen-dieze decît s-o vadă condusă de muncitori. Concepţia despre lume şi viaţă a ambelor este aceea a clasei din care fac parte, bazată pe cel mai crîncen egoism şi pe setea de proprietate, de stăpînire. Gîndirea lor nu depăşeşte cercul îngust al intere-selor personale.

Doamna Calafova este mult mai evoluată decît înaintaşele ei. Ea este o gînditoare, o căutătoare a adevă-rului. Pe ea o preocupă nu atît con-solidarea situaţiei ei — deşi n-ar re-nunţa cu dragă inimă la moşia de la Cerveni Vrh — cît locul ei în socie-tatea pe care o simte clătinîndu-se din temelii. Este o fiinţă lucidă, pe care îndelunga şedere în scaunul de paralitică a obligat-o la o mai adîncă gîndire şi o mai atentă observare a ceea ce se petrec în jurul ei. Trupul e pe jumătate veşted, dar spi-rit i-a rămas viguros" s despre ea unul din personajele piesei. Per-sonaj complex, doamna Calafova este desigur departe de a fi o revoluţio-nară. Ea păstrează trăsăturile carac-teristice ale moşierimii din Cerveni Vrh, învăţată să poruncească, să fie ascultată. Dar trăsătura de care vor-beam mai înainte, gîndirea evoluată o situează deasupra stării ei sociale, dîndu-i oarecare obiectivitate în a-precierea realităţii, care va creşte pe măsura dezvoltării evenimentelor.

Evoluţia personajului Calafova ur-mează îndeaproape evoluţia conflic-tului dramei, procesul sufletesc al eroinei, făcînd parte integrantă din amplul proces social în care se află angrenată.

In piesă se desfăşoară conflictul deschis şi de mare ascuţime şi forţă dramatică între forţele proletariatu-lui, care sub impulsul Marii Revolu-ţii Socialiste din Octombrie au pornit la luptă pentru scuturarea cătuşelor şi forţele burgheziei reacţionare, care şi-a cîştigat drept aliaţi pe trădă-torii proletariatului, social-democraţii de dreapta. Este un merit al auto-rului piesei, acela de a fi izbutit ca, în cadrul unui conflict de familie, să facă să se ciocnească de fapt forţele antagonice ale societăţii, personajele avînd pe lîngă propria lor individua-litate o largă semnificaţie socială.

Poziţia Rujenei Calafova faţă de forţele în luptă marchează de fapt evoluţia raportului de forţe din acea perioadă în societatea cehă. Om cu un orizont larg, îndrăgostită de via-ţă şi cu un anumit simţ al dreptăţii, ea nu poate aproba meschinăria, în-gustimea de vederi şi setea excesivă de avuţie, pe care o manif

Teleormăneanul

Se știa că brigada lui Dumitru va cîștiga bătălia! De trei luni, de cînd începuse întrecerea între cele douăsprezece brigăzi, a lui Dumitru deținea drapelul. Săgețile celor șaisprezece flăcăi din brigada îndrăznețului teleormănean stăteau gata să sară peste panoul cu grafice.

Puțin mai jos se găseau săgețile celor dintr-a doua brigadă, care, e drept, da și ea produse în contul anului 1956, totuși, era în urma teleormăneanului nostru! Celelalte brigăzi o luau, cînd una, cînd alta, înaintea celeilalte. Numai a teleormăneanului și a lui Olaru stăteau neschimbate pe primele două locuri. Sosise ultima zi a întrecerii. Ziua hotăritoare!

Întreprinderea fiind și ea în întrecere cu altele, sirena sună mai mult ca de obicei.

Cînd moș Banu, portarul, și-a zvîrlit privirea, așa, într-o doară, prin geamul secției, l-a văzut pe „drăcușor" că se amestecă dînd sfaturi într-o brigadă rămasă printre codașe. „Uite, dom'le, mai văzui una! Ce nevoie are țîngăul ăsta să învețe și pe alții cum face el?" Dacă Dumitru se ocupă atîta de alte brigăzi, cei din a doua ar putea să-l ajungă — ba chiar să-l depășească! Teleormăneanul nostru ar pierde, așadar, întrecerea. Ar pierde steagul din brigadă! Moș Banu n-a mai stat pe gînduri! Repede a călcat pe urmele pompierului de serviciu și, așa, mai pe ascuns, să nu-l vadă ceilalți, a dus brigăzii lui Dumitru o cană din cele mari, plină ochi cu apă rece. Să aibă băieții la îndemînă! Să nu mai piardă vremea vreunul din ei, cu adusul. Minutele lor sînt de mare preț! Dar cîte minute risipește Dumitru amestecîndu-se printre codașii ceia? Minute? Ba, ceasuri întregi!

— Chemați-l, măi băieți. Na, dați-i și lui să bea, adăugă moșul tare grijuliu. Stă cam multișor pe la alții! — și arătă cu capul într-acolo, unde se afla Dumitru. Ba chiar, întorcîndu-se spre poartă, nu s-a putut stăpîni pînă n-a împins ușa secției unde zăbovea Dumitru și a strigat:

— La brigadă, Mitreo!

În secția lui, Dumitru s-a întors fîrțior, după ce i-a pus bine pe roate pe codași. Dintr-o privire a cuprins întreaga brigadă. Fiecare om era la postul lui: patru tineri vînjoși, toți în tricouri, cu cîte un basc unsuros pe cap, erau sus pe presă și minuiau cheile mari cît brațele lor; mai spre fundul secției, la un banc lîngă ferestrele lungi, frații Asan, cu cîte o coală de hîrtie groasă la șolduri, zățuiau furnirul. Bilbîc, cu nelipsita-i lulea de cireș, cu mînecile sumese mai sus de coate, pregătea cleiul; cinci flăcăi, unul și unul, se luptau cu planșele scoase din presă; alți patru, cărora nu li se vedea decît cîte un cozoroc stropit de clei, moșmondeau după paravanul nu prea înalt, de asbest, pregătind strîngerea rîndului următor.

Cei de pe presă păreau că atunci ieșiseră din baie. Erau peste măsură de nădușiți.

— Sîntem în aer, șefule, strigă unul din frații Asan, un puști peltic și negricios, cu urechile clăpăuge, cu bărbia azvîrlită puțin înainte, fluturînd coala de hîrtie de la șold.

— Ai venit, șefule? întrebă posac un vlăjgan spătos, cu brațele osoase lungi și cu pumnii cît niște buturugi de salcîm, încleștați pe cheia de strîns.

Dumitru așteptă. Ce vrea să spună ursul ăsta de om de la care de obicei trebuie să smulgi cu cleștele vorbele din gură?

În contrast cu făptura lui cioplită parcă dintr-un colț de stîncă, uriașul avea o față copilărească, prelungă ca o lubeniță, și nu-i stătea de loc bine cînd își strîngea sprîncenele la rădăcina nasului și o făcea pe supăratul. Era mai nădușit ca ceilalți. Ochii și-i pironise în butonul de alamă de la cilindrul cheii și nu-și învrednicea șeful nici cu o privire măcar.

— Ei, vorbește! Ne-au ajuns ăi din a doua? luă Dumitru taurul de coarne, să-l hotărască odată să-și descarce sufletul.

— Bine că știi.

— Cu tine în brigadă, Ianoș, greu să ne-o ia alții înainte, îl lăudă Dumitru, ca să nu-l mai vadă posomorît. Știa că asemenea cuvinte îl măgulesc.

— Așa crezi 'mneata, răspunse Ianoș tot mahmur și încă mai încruntat. Știu eu că ăi din a doua vor să ne depășească.

— N-avem nimic împotrivă, ridică Dumitru din umeri. Numai să poată, că nici noi n-om sta cu mîinile în sîn!

— Cu mîinile în sîn nu, dar să pierdem vremea pe la alte brigăzi, asta da, răspunse tăios Ianoș, ca să-și descarce focul. Cîtă vreme pierzi 'mneata pe la codașii ceia? Spune! Și apoi am născocit și noi, dragă doamne, să punem plăci de zinc între furnir, că încălzește cleiul și îl usucă în același timp și repede le-ai dat mură-n gură ălorlalți să facă la fel. Îți faci față, pe semne, dar o faci pe spinarea noastră!

— Ianoș, Ianoș! clătină din cap Dumitru, pe cînd muntele de om se ducea la locul său. Teleormăneanul oftă adînc. Multe zile fripte i-a făcut ursul ăsta de om. Își pune ochelarii de cal și merge așa ca prostul. Și totuși, ce minte ageră are! Știe să se descurce. Amîndoi frații Asan nu fac cît Ianoș. Ei se țin numai de șotii. Rîndul trecut cînd a pus pe unul din ei să conducă schimbul, îl chemase și pe frate-su alături, doamne ferește să facă unul din ei ceva și să nu-și bage nasul și celălalt. Cu Ianoș e altfel. Trebuie să-i scoată ochelarii c'a de cal și atunci, ce șef de brigadă o să mai fie el!

Dumitru își plimbă ochii peste brigadă, zîmbindu-și sie-și. Apoi fața lui căpătă trăsăturile unui om sever care ia o hotărîre.

— Ianoș!

— ...

— Ianoș, repetă Dumitru; și cînd Ianoș coborî, teleormăneanul se săltă în vîrful picioarelor și-i trase în gîmă un pumn după ceafă.

— Conduci schimbul.

Ianoș stătu puțin încurcat. Cum de-l puse Dumitru să conducă schimbul? Omul ăsta nu ține supărarea nici cît o bură de ploaie vara! Să conducă schimbul! Așta așteaptă fiecare din brigadă!!

— Încep cu planșele de panel, sau bag întîi tăbliile de fag? Bine ar fi cu panelul, dar pe Tase nu-l pot lua de la pregătire și nici Asan, știrbul, n-are să se despartă de frate-său.

— Nu știu, ridică din umeri Dumitru. Tu conduci, eu acum am venit în brigada voastră.

— Păi... se codi Ianoș, să te pun pe 'mneata în locul lui Tase.

— Cum socoți! Doar ești șef de brigadă. Dă-mi de lucru!

Ianoș își luă șapca din cui. Nu se cădea să comande cu capul gol!

— Brigadă, ascultă de mine! strigă el, cum de altfel făceau și ceilalți cînd li se încredința conducerea. Tase, urcă sus! Asan tunsu, la fel. Numai unul din voi, am spus! Tu, știrbule, rămîi pe loc, așa; 'mneata, tovarășe Dumitru, treci în locul lui Tase.

Teleormăneanul nostru era acum un simplu membru în brigadă. Se supuse disciplinat indicației noului șef de brigadă. Fiecare din acești șaisprezece flăcăi știa toate operațiile de strîns în presă. În orice post ar fi fost puși, ei puteau face față cu prisosință. Fiecare din ei putea fi și conducător. Așa îi instruise teleormăneanul!

Ianoș controlă presa pînă în cele mai mici amănunte. Totul era pus la punct. Așadar, puteau începe!

Noul conducător de brigadă își mai aruncă ochii odată asupra celor de sub comanda sa și întinse mîna în manșă. Cîteva mișcări îndemînatece și temperatura în presă crescu dintr-odată la 60 grade Celsius.

Planșele alunecau pe niște rotile, suprapunîndu-se, cu furnir între ele. Șpingurile coborau în presă aidoma unor reptile.

Lui Ianoș îi tremurau genunchii.

Dumitru vede asta, dar o trece pe seama emoției. Cîtă răspundere apasă pe umerii lui Ianoș! Dacă toate aceste planșe ar ieși rebuturi din presă, las' că toată apa Dîmboviței n-ar spăla rușinea brigăzii, dar paguba ar fi de peste zece mii de lei. S-ar păgubi pe ei!

Însă Dumitru era acolo. El n-ar fi lăsat nici în ruptul capului să se întîmple asta. De altfel, de aceea îl și pusese Ianoș tocmai pe Dumitru în locul lui Tase, la pregătire, căci ochii teleormăneanului nostru urmăreau întreg procesul de strîngere în presă și ar fi fost gata, la caz de nevoie, să preia conducerea.

Cînd terminară strînsul, Ianoș, sleit de puteri, din cauza emoției, se înroșise ca racul. Părul îi era ciufulit, iar șapca și-o pierduse, nici el nu mai știa pe unde.

— Du-te și te răcorește, îl sfătui Dumitru.

Ianoș ieși afară. Merse și se bălăci de cîteva ori cu capul într-un butoi cu apă. Se șterse cu poalele cămășii și se lipi de perete, primind drept în față lumina soarelui.

Sta rezemat de zidul secției în care lucra brigada a doua.

Ceva lăuntric parcă îl îndemna să-și arunce ochii, prin geam, înăuntru. Nu, nu se poate. Numai copiii se uită prin fereastră, în casă. Copiii prin geam și moșneguii pe gaura cheii!

La colțul zidului era un ventilator. Văzîndu-l, Ianoș simți o mare bucurie. Merse și se uită prin ventilator în secție.

Șaisprezece tineri numai în chiloți parcă făceau gimnastică, nu lucrau. Toți în același timp, aceleași mișcări, Olaru, șeful brigăzii, — un flăcău mai răsărit cu un cap decît ceilalți, cu mustăcioară bălană, răsucită în vîrfuri — în chiloți și el, cu ceas la mînă părea un profesor printre ei.

„Bun băiat și ăsta" gîndește Ianoș. În secție la el e farmacie, nu altceva. Dacă vrei să-ți aprinzi paie în cap, apoi să mergi și să faci ceva neorînduială în secția unde lucrează Olaru! Nu degeaba, cică, într-o zi directorul întreprinderii, după o ședință de vreo trei ore, a stat în cumpănă: să se plimbe puțin pe aleea cu brăduleți, sau să meargă în secție la Olaru, să tragă puțin aer curat! Nu degeaba deținuse Olaru timp îndelungat steagul de brigadă fruntașă — pînă i l-a luat teleormăneanul. La Olaru în brigadă fiecare om face numai o anumită treabă. Omul se învață așa și apoi poate lucra cu ochii închiși și cu gîndul acasă — că mîinile fac singure ceea ce trebuie. Parc-ar fi niște mașini! Așa-i Olaru. Lasă omul unde s-a deprins! Îl lasă pe locul lui. Uite, codana ceea oacheșă, cu cosițe lungi, cu un neg sub cercel — de cînd o știe Ianoș tot în colțul acela cam întunecos a văzut-o. După ce că e negricioasă, o mai ține și la întuneric! Mare pezevenghi și Olaru ăsta! Dar, face el treabă? Lucrează el în contul anului viitor? — lucrează! Cum să nu lucreze cînd are în brigadă — nu șaisprezece tineri, ci șaisprezece mașinute! Numai că dacă pe Olaru l-ar apuca — doamne ferește — o durere de dinți, să zicem, și ar fi nevoit să stea acasă o zi, două, apoi toată brigada, toți cei șaisprezece tineri pot merge mănunchi la expoziția „Originea omului" ori altundeva. Cine să conducă dacă lipsește Olaru? Știe vreunul din cei șaisprezece tineri să conducă un schimb?! În brigada asta Ianoș n-ar sta de-l-ar ține legat!

Spatele roșu al lui Olaru acoperi ventilatorul. Ianoș își dădu seama că zăbovise prea mult pe afară. Plecă de acolo și intră în secție.

— Ianoș, îi zise Dumitru, ai grijă. Merg puțin la a șasea. Au băgat acum în presă!

Ianoș nu mai zise nimic. Așa-i, e nevoie, dacă au băgat în presă! Dar cît o să-i mai ajute Dumitru? Pînă o să-i tragă lîngă el? Și atunci? Atunci să se dea peste cap să nu i-o ia înainte?! C-așa-s ăștia: după ce îi scoți din coadă, îi apucă dorul de drapel!

Văzuse el graficele secției a doua și mai ales săgețile brigăzii lui Olaru, care se găseau în linie cu brigada lor.

Și Dumitru ăsta, nici în ultimele ceasuri nu lasă păcatelor codașele celea și să se mai îngrijească de brigada lui!

Pe de altă parte, îi părea bine că Dumitru îl lăsase singur, fără să-i supravegheze îndeaproape orișice mișcare — cum făcea cu ceilalți cînd le încredința schimbul. De n-ar fi steagul brigăzii la mijloc — despre partea lui, putea rămîne Dumitru mult și bine la a șasea.

★

Dincolo, la a șasea, teleormăneanul urmărea felul în care strîngeau în presă. De strîns depindea în mare măsură calitatea lucrului. Se cerea pricepere, dar și o putere de urs.

— Ia ferește, tinere! se opri Dumitru lîngă o namilă de om. Lasă-mă puțin pe mine.

Flăcăul se dădu la o parte, uitîndu-se nedumerit la omulețul din fața lui, dar nu-și lăsă cheia din mîini. Ce vrea să facă teleormăneanul? Să mai strîngă după ce-a strîns el? Hă, poate n-a aflat Dumitru că el, Filip, în urmă cu numai cîțiva ani, în bîlciul din Oradea, făcea colac ranga de fier groasă de două degete?! Și acum vrea să mai strîngă după el. Încercă încă odată, ca să se încredințeze că nu se poate mai mult și-i întinse teleormăneanului cheia:

— Ei hai, să te văd!

Dumitru prinse cu mîinile lui delicate — mîini de contabil, gîndi Filip — cheia grosolană. Cei de la presă se strînseră ciopor să vadă. Dumitru zîmbi și lăsă mîinile slobode. Își frecă apoi palmele cu spumă de mare. Băieții își dădură coate:

— De ce face asta?

— Ca să întrebi tu!

— Să nu-i alunece palmele asudate pe cheie, șopti altul știutor.

Dumitru prinse cheia, însă fără s-o smucească. Își lăsă toată greutatea corpului pe brațul sting; cu dreapta, fără să apese, trăgea spre el ușor-ușor, dar cu putere, pînă ce pumnul încleștat pe minerul cheii îi ajunse la piept.

La marginea planșelor apăruseră hurmuze de clei fierbinte. Abia acum se putea spune că planșele erau bine strînse. Toți răsuflară adînc. Parcă ei ar fi tras la cheie.

Dumitru plecă la brigada sa. Pînă la încheierea schimbului vroia și el să mai stringă, odată. Cînd traversă curtea de la o secție la alta, Dumitru simți fiorul unei mari bucurii. Ultimele două ceasuri! Ultimele din ziua aceea! Se încheia astfel una din cele mai mari bătălii pentru calitate și productivitate, pe care a cunoscut-o vreodată întreprinderea cu șase subunități și cu o mie două sute de muncitori!

Întrecerea plină de roade se încheia cu o forfotă încă necunoscută pînă atunci: panoul cu grafice era încadrat cu o eșarfă roșie — nici o brigadă sub normă! — pînă și cea din urmă depășise marcatorul albastru și dobîndise ceva depășiri de plan. Dar... inima lui Dumitru tresări... săgețile brigăzii a doua depășiseră pe ale teleormăneanului, celelalte săltau din ce în ce mai sus, parcă însuflețite și, ca niște cărăbuși cu aripile întinse, gata să-și ia zborul spre înaltul cerului. Aceste ceasuri cunoscură un ritm cu totul deosebit. Două codane desfăceau un sul de carton și prindeau afișul scris cu litere mari, roșii; o fată își scoase capul pe fereastră, scuturîndu-și zuluful aurii și agitînd telefonul în mînă; un alt telefon zbîrnîia jos la cabina de informații; difuzoarele difuzau melodiile într-un tumult de rostogolire de nori, apoi într-o curgere lină ca murmurul pîrîiașelor de munte; un grup de muncitori, care fuseseră în concediu la Lacul Roșu și se întorseseră cu două zile înainte, numai ca să participe la sărbătoarea întreprinderii, erau întîmpinați de un omuleț, cu umerii largi, cu chipul slab și palid, cu firișoare de rumeguș în barbă — responsabilul lor de grupă sindicală.

A coborît seara.

Un tînăr a învîrtit un șalter și sus, pe acoperișul halei centrale de presat furnir, s-a aprins steaua roșie.

În sala de festivități, lujerele de cristal a douăsprezece candelabre aprinse aruncă reflexe peste culoarea roșie pestriță a celor două coloane de porfir de la intrare, scaldă în lumină fețele celor peste o mie două sute de muncitori adunați în marea sală de festivități.

Moș Banu stă de cîteva clipe rezemat de ușorul ușii și își pleacă urechea să audă ce se vorbește acolo unde and atîtea becuri. Bun! Dumitru a fost propus să facă și el parte din prezidiu.

Bate și moșul din palme, dar se lovește cu cheia pe care uitase că o ține în mînă. Încuiase poarta. Privește cheia lung, cu necaz, parc-ar vrea s-o arunce cît colo. Ar vrea moș Banu să asculte, să vadă, dar trebuie să se întoarcă la poartă. Acolo e locul lui. E de serviciu. Pînă să-l schimbe, pe la jumătatea nopții, s-a terminat și ședința. Atunci l-a văzut moș Banu pe Olaru că iese cu pieptul înainte și cu steagul de brigadă fruntașă ridicat deasupra capului. A înghițit moșul în sec și a luat-o spre casă.

A doua zi, însă, moș Banu, portarul, cînd și-a luat serviciul în primire, a salutat cu uimire și cu emoție, ca un veteran, drapelul mare de întreprindere fruntașă care fîlfîia mîndru la panoul de onoare. Întreprinderea lor devenise fruntașă ceas cu ceas, de-a lungul celor trei luni cît fusese în întrecere cu alte întreprinderi.

A intrat și Dumitru pe poartă. Gulerul cămășii îi era petrecut peste bluza kaki, cu fermoare la buzunare; părul pieptănat în valuri.

Moșul nici nu-i mai dădu binețe. Ce-i veni lui să rîdice brigăzile celea din coadă și brigada lui să piardă întrecerea? Să piardă steagul din brigadă? Dar, după ce Dumitru trecu, moș Banu alergă după dînsul, îl opri și-i strînse mîna lung, fără să fie în stare să scoată măcar o vorbă.

Flăcăii teleormăneanului pierduseră întrecerea pe brigăzi, dar aduseseră victoria întreprinderii.

Al. Popescu

Desen de ANGI PETRESCU

Intr-o

*Un vas mare, alb
pavilioanele de
țate, a ancorat
ța duminicii de
Brăila. Lumea strînsă
activiști de partid, mun
tași, pionieri — a int
urale pe cei două sute de
activiști de partid, eroi
ai muncii — veniți spre
la o solemnitate legată
între cele două popoare
rea casei-muzeu „Hristo
dezvelirea bustului celu
cărat poet-erou, căzut în
tru eliberarea poporul
Intr-o zi de primăvară
decenii, tot dintr-un por
se îmbarcau, pe vasu
„Radetzky", două sute
cu nenumărate lăzi, în
neau că au unelte de
Cînd vasul s-a apropi
mul bulgar, cei două s
sagori, conduși de un tî
învățăiați și cu fața în
tr-o barbă neagră, au
nire pe vas, cerînd mari
acosteze la malul patrie
gemea sub robia asupri
sulmani. Din lăzile cu
grădinărit" au scos ar
forme militare. Era
Hristo Botev, pornită s
răzmeriță pe frații lor
2 iunie, Hristo Botev
luptă, fulgerat de un g
maș.*

*La Brăila mai trăies
cîțiva bătrîni care-și ma
cum în circiumile, cafen
nurile de la marginea o
voluționarii emigranți
ganizau printre muncito
meșteșugari concetățeni
armată împotriva stă
cești. Într-unul din ace
ținut de frații Ceapîr
mat astăzi în casă-muz
un timp și a pregăti
Hristo Botev. Lupta p
tate pe vremea lui er
complexă. Ea trebuia
nu numai împotriva
principal — înrobitorii
dar și împotriva chiab
ționare bulgare. Împotr
dușmani ai poporului,
îndreptă, cu toată pu
și ascuțișul versului
lionar, a scrisului său
deile măreție ale epocii
în poezia lui Botev
artistică cea mai vig
Odesa, unde s-a dus
el cunoaște scrierile lu
Belinski, Dobroliubov
Herțen, Cernîșevski.
scrieri el se convinge
că cea mai nobilă sar
conștiințe luminate est
nă în slujba marilor
celor mulți. Poporul să
fie liber și în lupta p
tă libertate se avîn
identificîndu-se cu n
porului său. Silit să se
patria sa, el vine în*

MEN

Trăia de mult un
a cărui avere era
gini. Zeci și zeci
aflau sub stăpîn
Nici nu mai știa de marg
ilor. Era un om crud la în
cea totul după cum îl tăi
cum îl sfătuia inima sa

Nici un om nu îndrăzne
împotrivă, deși nemulțum
făcuse cuib în sufletele mu
ăsta bogat avea o fată. C
moasă ca o floare, bună
și înțeleaptă. O chema M
Menaru o iubea toată lum
ei era o alinare. Toți cei
ceau la bogătaș spuneau
slujim în acest palat num
gul ei...",

Frumoasa Menaru aduc
cuns celor necăjiți și săr
și mîngîiere.

La curtea bogătașului tr
ban pe nume Toragai.
voinic, viteaz și frumos.

Toragai n-o văzusese n
Menaru, dar auzise desp
cuta ei frumusețe și bună

CARNET SOVIETIC

Problemele dezvoltării beletristicii militare

Într-unul din numerele noastre trecute am anunțat că între 27—31 mai a avut loc la Moscova consfătuirea unională consacrată problemelor dezvoltării beletristicii militare sovietice. Revenim mai pe larg asupra desfășurării lucrărilor. La consfătuire au participat peste 300 de scriitori, reprezentanți ai editurilor, revistelor și ziarelor, ai Direcției generale politice a Ministerului Apărării U.R.S.S., generali și ofițeri.

În fața scriitorilor sovietici stă sarcina, a arătat Boris Polevoi în cuvîntarea sa de deschidere, de a crea opere care, prin amploarea lor, prin adîncimea lor ideologică, prin frumusețea chipurilor create, să fie demne de măreția faptelor eroice săvîrșite de poporul sovietic.

Beletristica militară sovietică s-a născut pe baza interpretării adînci și prelucrării literare a evenimentelor războiului civil. În apariția primelor cărți consacrate Armatei Roșii, Gorki a descifrat nașterea acestui gen literar deosebit, ca un fenomen nou în literatură.

Dezvăluind esența reacționară și antiumană a beletristicii militare din țările capitaliste, care propagă militarismul, cotropirea, ura față de alte popoare, crima, și urmărește transformarea tineretului în carne de tun, scriitorul S. Golubov a subliniat, în raportul său, că sarcina principală a beletristicii militare sovietice este propaganda apărării patriei.

Cele mai bune piese ale dramaturgiei sovietice, consacrate războiului civil — a arătat Al. Kron în raportul „Tema în dramaturgie" — sînt profund novatoare prin conținutul și forma lor.

Literatura antebelică, marcată prin romane și nuvele ca „Ceapaev", „Torentul de fier", „Înfrîngerea", de piese ca „Uraganul", „Liubov Iarovaia", „Trenul blindat 14-69", piesele lui V. Vișnevski și altele, a jucat un rol imens în educarea poporului sovietic, în călirea minunatelor sale însușiri morale care s-au manifestat cu atîta forță în cursul grelelor încercări ale Războiului pentru Apărarea Patriei. Literatura a adus un aport considerabil la făurirea victoriei, participînd activ și nemijlocit la război. Publicistica strălucită a lui A. Tolstoi, M. Șolohov, I. Ehrenburg, V. Vișnevski, P. Pavlenko, I. Galan, povestirile lui Tihonov, Gorbatov, Grossman și altor scriitori au înflăcărat inimile și au ridicat conștiințele.

Ea a dat imagini vii, oglindind tăria de monolit a spatelui frontului, în operele lui Gladkov, Karavaeva, Pervențev, Șaghinian. Ea a consacrat de pildă în „Zile și nopți" de K. Simonov și în „Șoseaua Volokolamskului" de A. Bek, pagini de neuitat curajului și măiestriei de luptă a ostașului sovietic.

Creînd tipuri nepieritoare ale „omului cu arma", scriitori ca Nekrasov, în „Transeele Stalingradului", Panova în „Tovarăși de drum", Ehrenburg în „Furtuna", Goncear în „Stegarii" și, recent, Grossman în „Pentru o cauză dreaptă", au relevat necesitatea istorică a victoriei și au căutat să dea o interpretare mai largă evenimentelor războiului. Întoarcerea de pe front și revenirea la munca pașnică, cu implicațiile ei complexe în psihologia oamenilor, și-au găsit oglindirea în nuvela lui V. Ovecikin, „Cu salutul frontului".

Dezvoltîndu-se în spiritul tradiției maiakovskiene, preluînd cele mai bune exemple din poezia clasică rusă, poezia sovietică și-a demonstrat în anii războiului marea sa forță combativă. V. Saianov a subliniat în raportul său dezvoltarea prodigioasă a liricii. Atitudinea de înaltă noblețe morală a soldaților și ofițerilor, sentimentele și dragostea lor

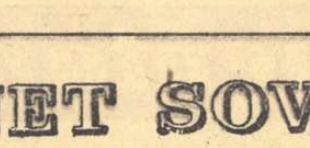

curată față de patrie, de locurile natale, de cei dragi lăsați acasă, s-au oglindit în lirica acelor ani, în versurile lui A. Surkov, K. Simonov, S. Scipaciov, M. Lukonin și alții. Versuri și cîntece pătrunse de un puternic suflu patriotic au scris Lebedev-Kumaci, M. Isakovski, N. Gribaciov, S. Smirnov, M. Bajan, etc. Printre marile poeme consacrate temei războiului se pot cita „Vasili Tiorkin" de A. Tvardovski, „Kirov e cu noi" de N. Tihonov, „Meridianul din Pulkovo" de V. Inber, „Zoia" de M. Aligher, „Fiul" de P. Antokolski. În anii aceia au debutat și s-au format poeți talentați ca Nedogonov și Gudzenko, Narovciatov, M. [illegible] și alții.

În anii de după război, poeții s-au îndreptat spre teme noi, dar tematica apărării patriei continuă să preocupe mulți autori, mai ales tineri.

Dramaturgia s-a afirmat în plin război cu o serie de piese de largă popularitate, ca „Frontul" de A. Korneiciuk, „Oameni ruși" de K. Simonov, „Invazia" de L. Leonov, iar după război cu piese ca „Pentru cei de pe mare!" de B. Lavrenev, „Învingătorii" de B. Cirskon „Bărbații" de G. Beriozko, „General Vatutin" de L. Dmiterko și altele. Ele continuă tradițiile internaționalismului, spiritul patriotic combativ ale dramaturgiei consacrate războiului civil.

*Supunînd unei ample analize variatele aspecte ale creației beletristice militare, raportorii și participanții la discuții au ridicat probleme legate de noile sarcini ale scriitorilor în acest domeniu al literaturii. S-a subliniat necesitatea creării unor opere de largă viziune, de adîncă generalizare filozofică, a evenimentelor ultimului război. A. Surkov a amintit că unii scriitori spuneau, în toiul războiului, că adevăratele opere consacrate acestuia vor fi create atunci cînd va deveni posibil să se cuprindă cu o privire liniștită evenimentele de la început pînă la sfîrșit. El a chemat pe scriitori la o generalizare a experienței de neprețuit acumulate de literatură. „Aceasta a fost un răz
— a spus el — c
caracter nu poate f
luit, povestindu-se
despre omul cu arm
a arătat că evenime
buiesc privite în
„încît prin primul
nia întîia, să fie văz
treaga adîncime
mului popular, a e
poporului, care au
la victorie".*

*Participanții la co
s-au ocupat pe larg
blema oglindirii în
a vieții de azi din
A. Surkov, general-l
S. Șatilov, V. Ko
M. Alexeev și alții
că viața ostașilor ș
rilor în timp de pa
scriitorilor teme în
și interesante. Viața
colectivului militar,
marea și călirea ca
tinerilor din armată
cesul educației milit
un cîmp larg de
creatoare pentru toa
rile literare. A. Kro
ruit asupra necesită
piese care să formez
terul tineretului, să
dragoste și mîndrie
armată, pentru glor
torie militară a p
să-l îndemne spre î
rea profesiunii mil*

*La consfătuire
de asemenea dezbă
blema eroului pozit
letristica militară,
tării chipului coma
eminenți, a ofițerilo
a zugrăvirii veridic
a dușmanului. S-a
necesitatea cunoaște
cite a vieții ostașil
ților, a documente
itorilor în problem
ție ale științei mi
vietice, și s-au dezb
bleme privind activ
diturilor și publicaț
rare în domeniul b
militare.*

VIAŢA CERCURILOR LITERARE

Vie activitate la Timişoara

Activitatea cercurilor literare din Timişoara ocupă un loc important în viaţa culturală a regiunii. Ele participă şi contribuie la dezvoltarea culturii diferitelor naţionalităţi care trăiesc în această parte a ţării. Îndrumate de filiala Uniunii Scriitorilor din localitate, cercurile literare sîrb, maghiar, german şi romîn îşi valorifică producţiile literare în publicaţiile locale — scrise în limbile respective, ca „Drapelul roşu", „Scrisul bănăţean", „Narodna cultura", „Pravda", „Szabad-Szo" şi „Banater Schrifttum".

CERCUL LITERAR SIRB

Prezenţa în cercul literar sîrb a scriitorilor cu experienţă, ca Vladimir Ciokov, Lazăr Ilici, Iova Beliaţ, Cherpinisan Bojidar, ajută mult îndrumării muncii din acest cerc, condus de scriitorul Svetomir Raicov, autorul cărţii „Marea de aur", apărută la E.S.P.L.A.

Interesul arătat de scriitorii sîrbi consacraţi, cercului literar, demonstrează că ei privesc cu toată seriozitatea munca şi existenţa cercului.

Lucrările discutate în cerc capătă un nivel artistic mai înalt, o tematică mai aproape de realităţile noastre, iar ziarele respective pot obţine materialele necesare paginilor lor literare. Dintre lucrările discutate în cerc şi tipărite în „Pravda" şi „Narodna cultura", menţionăm astfel nuvela „Vadul" de Svetomir Raicov, inspirată din viaţa unui sat cu populaţie sîrbă în ţara noastră, lucrările lui Lazăr Ilici, Iova Beliaţ şi alţii. Cercul literar sîrb şi-a îndreptat atenţia şi spre atragerea tinerilor scriitori din alte localităţi cum sînt Mile Tomici din Sin-Nicolaul Mare şi Branco Brancovici, învăţător din satul Macevici care dovedeşte originalitate în poziile sale „April" şi „Viaţa este frumoasă".

CERCUL LITERAR MAGHIAR ŞI CEL GERMAN

Dacă cercul literar maghiar nu desfăşoară o activitate tot atît de variată şi plină de rezultate ca şi cercul literar sîrb, dacă furnizează într-o mai mică măsură materiale literare ziarului local maghiar „Szabad Szo", el a înscris în schimb unele reuşite în participarea lui la diverse manifestări publice, la cluburi şi întreprinderi. Dintre membrii mai activi ai acestui cerc sînt tinerele Aczel Elena, Tator Elena şi Trimfa Irina de la întreprinderea „Ambalajul metalic" — aceasta din urmă autoarea poeziei „Kádo" apărută în „Szabad-Szo". Apoi este tînărul Katz Şandor care a publicat două poezii despre viaţa satului şi a întreprinderii unde lucrează în „Utunk"; Koczka Gyorgy, elev la liceul mixt maghiar, autor al unei schiţe despre viaţa colectivului şcolar, Marcovici Gheorghe, funcţionar, autor de schiţe satirice, dintre care una, despre viaţa culturală formală dintr-o întreprindere, a apărut în „Szabad-Szo". Un fapt pozitiv în munca cercului este atragerea de elemente din diferite sectoare de muncă, participarea lor activă la şedinţele cercului, precum şi faptul că filiala l-a ajutat folosind pe membrii cercului la acţiunile culturale la cluburi, întreprinderi şi şcoli. Scriitorii maghiari din localitate au sprijinit şi ei munca cercului, venind să-şi împărtăşească experienţa, să îndrume începuturile scriitoriceşti ale tinerilor, să vorbească despre teoria literară, despre istoria literară, etc. Atragerea a cît mai mulţi participanţi la cercul literar şi încurajarea talentelor, s-au obţinut şi prin deplasarea pe care scriitorii maghiari o fac la întreprinderi, şezători literare.

Reorganizat de puţină vreme, cercul literar german n-a reuşit încă să aibă o activitate mai largă. Printre participanţii lui se remarcă Helga Unipan, Petter Cotler, Gabriel Lothar şi Gertrude Saner. Sprijinit mai consecvent de către secţia germană a filialei Uniunii Scriitorilor, revista „Banater Schrifttum" şi redacţia locală a ziarului în limba germană „Neuer Weg", cercul literar german „Lenau" se va putea dezvolta şi desfăşura o muncă mai rodnică.

CERCUL LITERAR ROMIN

După aproape cinci ani de activitate, cercul literar romîn din Timişoara se distinge prin promovarea unor tinere talente care lucrează astăzi în redacţiile publicaţiilor locale sau se numără printre colaboratorii frecvenţi ai revistei „Scrisul bănăţean" şi ziarului „Drapelul roşu". Anghel Dumbrăveanu, responsabilul cercului literar romîn, unul dintre participanţii activi ai cercului din anii trecuţi, este acum redactor la revista „Scrisul bănăţean" în ale cărei pagini semnează poezii, iar ziarul „Drapelul roşu" i-a publicat o serie de reportaje. Sprijinul primit din partea filialei, a revistei „Scrisul bănăţean" sau a ziarului „Drapelul roşu" a îndemnat spre publicistica literară pe tineri ca Busuioc Nicolae. Remarcăm că participanţii cercului literar romîn şi-au îndreptat atenţia şi spre viaţa minorităţilor naţionale prin reportajele scrise în „Drapelul roşu" de Anghel Dumbrăveanu şi Mălai Gavril, despre populaţia germană din Jimbolia.

Consultaţiile pe care redacţia revistei „Scrisul bănăţean" le dă membrilor cercului literar ori de cîte ori i se adresează, interesul membrilor cercului pentru viaţa regiunii lor, pentru evenimentele literare pe care le discută în întîlniri prieteneşti organizate în afară de reuniunile obişnuite, sînt lucruri care şi-au adus partea lor de contribuţie la formarea tinerelor talente.

Activitatea vie a cercurilor literare din Timişoara ridică în faţa lor îndatorirea de a se ajuta cît mai mult între ele, de a face schimburi de experienţă, încadrîndu-se în felul acesta cu cît mai multe foloase în procesul de dezvoltare a diverselor culturi naţionale, fundate pe realităţile vieţii noastre noi. Lărgirea cercului de participanţi, atragerea tinerelor talente din regiune, îmbogăţirea manifestărilor culturale — iată numai o însiruire a acestor îndatoriri pe care filiala din Timişoara, secţiile ei şi cercurile literare le-au avut şi le au în vedere, din moment ce — în munca lor — se pot înscrie realizări dintre cele mai variate şi mai pline de perspective.

D. Ştefan

O doleanţă justificată

Sînt membru în Cercul literar al tineretului din Bucureşti şi particip îndeaproape la activitatea lui. În şedinţele la care ne adunăm, se dezbat cu însufleţire problemele literaturii, sînt puse în discuţie lucrările noastre şi există o strădanie plină de tinereţe şi de nădejde să putem ajunge să cunoaştem tainele scrisului, meşteşugul lui greu. Şi tot mai mult ne dăm seama că, pe zi ce trece, ne simţim mai pregătiţi, mai stăpîni pe condei şi acest lucru ne umple de bucure şi de încredere.

Dar mai simţim nevoia — şi aceasta din ce în ce mai arzător — să ne putem verifica puterile, să putem afla în ce măsură am învăţat şi cum trebuie să pornim mai departe. Şi acest lucru se poate face numai cînd, strînşi la un loc, meşteşugari versaţi să vină cît mai des lîngă noi, să ne cunoască străduinţile, să ne cunoască reuşitele, să ne arate lucrurile bune şi mai ales să ne arate ce mai trebuie să învăţăm. Dar tovarăşii noştri scriitori ne uită se apropie foarte rar de noi şi ne lasă să ne căznim singuri, să rămînem de multe ori dezorientaţi.

În capitală funcţionează cîteva cercuri literare în care se munceşte cu aceeaşi însufleţire şi rîvnă, dar munca asta se duce fiecare la locul ei, fără să ştim unii de alţii, fără să ne stringem odată ca să ne confruntăm experienţa.

În ultimul timp, în cîteva regiuni ale ţării, cercurile literare s-au întîlnit între ele şi au făcut acest lucru, şi sper că au obţinut rezultate bune. La această consfătuire s-au deplasat scriitori de ai noştri de frunte, tovarăşi cu experienţa scrisului au coborît în mijlocul începătorilor şi au adus sprijinul lor, îndrumarea lor. De ce cercurile literare din capitală n-ar face şi ele acest lucru, mai cu seamă că aici, lîngă sediul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., este cu mult mai uşor?

Iată pentru ce trimit aceste cîteva rînduri, cu rugămintea de a le publica, organului Uniunii Scriitorilor din R.P.R., care a consemnat ca pe un fapt pozitiv aceste întîlniri atît de necesare în munca şi mai ales în dezvoltarea cercurilor literare.

C. Cristian

CARNET CULTURAL

● Scriitorii francezi care au luptat împotriva ocupaţiei naziste, după eliberare s-au constituit într-un comitet naţional care să apere şi să militeze pentru libertatea poporului lor. Într-o şedinţă ţinută recent, comitetul naţional al scriitorilor francezi s-a reorganizat după cum urmează:

Preşedinte de onoare, Elsa Triolet; preşedinte Vercors; vicepreşedinţi, Stanislas Fumet şi Francis Jourdain; secretar general, Marc Beigbeder; casier, Guillevic; membri: Louis Aragon, Marcelle Auclair, Janine Bouissounouse, Maurice Druon, Andre Gillois, Lahy Hollebecque, Rene Jouglet, Jacques Madaule, Claude Morgan, Leon Moussinac, Claude Roy, Jean Paul Sartre.

● La Paris a murit în vîrstă de 90 de ani poetul Miguel Zamacois.

● La „Editeurs Francais Réunis" a apărut volumul de poeme al lui Louis Aragon „Muzeul Grevin", poezii inspirate din vremurile grele trecute de poporul francez.

● La Geneva a încetat din viaţă scriitorul progresist spaniol Jose-Maria-Quiroga Pia. El s-a făcut cunoscut cu operele „*Balados para acordeon*", „*Veinticuadro hovas despues*", „*Morir al dia*" şi „*La Realidad reflejado*".

● „*Săptămîna patimilor*" este titlul unui nou roman polonez datorit lui Jerzy Andrzejevski. În centrul romanului stă tragedia distrugerii ghetoului din Varşovia în anul 1943 de către nazişti.

Autorul scoate în evidenţă poziţia şovăielnică a micii burghezii evreeşti faţă de poziţia limpede a clasei muncitoare.

● „*Poporul negru în istoria americană*" o operă cuprinzătoare a lui William Z. Foster a apărut recent în editura americană progresistă „International Publishers". Foster demască în opera sa asuprirea la care sînt supuşi negrii din S.U.A. în pofida faptului că ei au luptat pentru formarea S.U.A. în toate războaiele, dînd dovadă că sînt cetăţeni loiali. Linşajul, opresiunea economică şi toate celelalte forme de asuprire practicate de rasiştii americani faţă de negri — a căror singură vină o constituie culoarea pielei lor — sînt puternic înfierate.

● În Revista „*Host Do Domu*", revista lunară a Uniunii Scriitorilor din Cehoslovacia au început să apară o serie de „portrete" ale scriitorilor din R. D. Germană.

Primul portret apărut este al lui Johannes R Becher.

Această serie de portrete este datorită scriitorului Ludwik Kundera, care s-a întors recent din R. D. Germană.

● „*Negru pe alb*" este intitulat noul roman al scriitoarei franceze Héléne Parmelin, apărut recent la Paris. „Eroul" acestui roman este ziarul „L'Humanité", organul Central al Partidului Comunist Francez.

ŢII MINTE, PRIETENA MEA?

Buna mea prietenă Brigitte, ne-am cunoscut sub ploaia de foc şi de aur a soarelui de august. Prietenia noastră a început cu un zîmbet. Un zîmbet printre alte zeci de mii de zîmbete care înfloreau în zilele acelea străzile oraşului meu. Ne-am îmbrăţişat şi mi-ai spus cele dintîi cuvinte învăţate în limba dulce a ţării mele: „pace şi prietenie". M-ai apucat prietenoasă de braţ, am coborît treptele redacţiei în care urma să lucrăm, să scrim şi să ne împărtăşim bucuriile şi nădejdile noastre, şi ne-am pierdut în mulţimea străzilor. Mă întrebai despre toate, voiai să ştii tot şi cînd îţi povesteam, în ochii tăi strălucea lumină şi bucurie. „Magnifique l", acesta era cuvîntul din limba cunoscută amîndurora cu care dădeai răspuns vorbelor mele. Peste tot, în sălile teatrelor, pe aleile parcurilor, în faţa vitrinelor ori la măsuţa mică a vreunui restaurant mă însoţeai cu acelaşi, mereu acelaşi „magnifique", încîntat, sincer, şi citeodată uşor mirat.

Buna mea prietenă Brigitte, odată, sub ploaia de foc şi de aur a soarelui de august, mi-ai destăinuit cu glas plin de emoţie: „ţare mult aş vrea să văd Bucureştiul alb, însorit, primăvara Să-mi scrii, în fiecare an să-mi scrii cum e Bucureştiul nostru primăvara".

Ţii minte prietena mea, Brigitte? Aşa ai spus atunci „cum e Bucureştiul nostru primăvara". Bucureştiul alb, Bucureştiul „magnifique" devenise Bucureştiul nostru, al meu şi al tău.

Iată, cea de a doua primăvară a venit în urma ta, la noi. Vino, prietena mea, uite braţul meu te aşteaptă, haide să ne bucurăm împreună de darurile primăverii în oraşul meu şi al tău, oraşul păcii şi al prieteniei...

Au înflorit trandafirii, împrăştiind sub lumina soarelui mireasma lor răcoroasă, suavă. S-au aprins cupele albe, sobre, demne. ale florilor de crin. Albastrul straţimpede al cerului a împrumutat din dulceaţa mierii florilor de tei...

Vino, prietena mea... Vino, trimite-ţi gîndul, ochii minţii şi hai să ne pierdem printre sutele de studenţi care năpădesc străzile şi aleile în faptul serii. La ei vom găsi tinereţe şi bucurie.

Vezi? Zeci de căruciore albe alunecă dimineaţa pe asfaltul trotuarelor. Vino să ne bucurăm de dinţişorii albi ori de guriţele ştirbe deschise într-un zîmbet lacom uimit în faţa soarelui. Aici vom găsi fericirea viitorului poporului meu.

Ori poate vrei să ne prindem în jocul din curţile şcolilor? E o pauză între două examene şi floarea roşie a cravatelor de pionier aprinde inimile şi îmbujorează feţele rumenite de începutul minglerii soarelui...

Hai să mergem împreună, prietena mea; Dîmboviţa cu malurile înverzite, cîntîndu-şi partea ei în marea simfonie de verdeaţă, curge leneş, domol ca şi în zilele acelea de august. Ţii minte? Ai învăţat atunci vorba noastră străveche „Dîmboviţa apă dulce, cine-o bea nu se mai duce"... Aceleaşi lumini se lasă purtate de apele ei dar printre ele ai să întîlneşti oglindirea unor ziduri albe, purtînd încă urma proaspătă a noului. N-ai să le recunoşti şi parcă te aud întrebîndu-mă ca şi atunci... Am construit în urma ta. Mîinile harnice ale poporului meu nu s-au odihnit nici o clipă.

Vino să ne odihnim ochii în faţa noilor vitrine, hai să cutreierăm magazinele şi librăriile ori să ne încîntăm seara în faţa neonului noilor firme. Iar ai să mă întrebi şi odată cu răspunsul tău „magnifique" o să ne umplem de bucuria muncii paşnice, de liniştea încrederii, de puterea inimii libere, de măreţia păcii.

Despre această măreţie am vorbit atunci, în seara cînd prin faţa solilor tineretului lumii au trecut coloanele tineretului ţării mele. Despre această măreţie mi-ai povestit cu lacrimi de recunoştinţă în ochi în altă zi cînd ne-am întors de la sărbătorirea deschiderii Festivalului tinereţii, al păcii şi al prieteniei. Ţii minte, prietena mea? Şiruri nesfîrşite de autobuze împrăştiau cîntece în zeci de limbi, înotînd în marea de oameni de pe bulevarde, în oceanul de urale; sute de mîini ale locuitorilor Bucureştiului nostru se întindeau prietenoase către geamurile deschise ale autobuzelor.

Acestea sînt mîinile care aduc în fiecare an ţării mele o a doua primăvară, primăvara muncii, primăvara păcii.

Ţara mea! Vino să-mi vezi iarăşi ţara şi împreună să-i preamărim bogăţia omenească... Ştiu, în ochii tăi aş putea să întîlnesc ca şi atunci pîlpîirea tristeţii şi a durerii. Ştiu, tatăl copilei tale este încă urmărit de poliţie pentru tablourile lui revoluţionare şi pentru inima lui înflăcărată ca şi inima celor mai buni oameni din ţara mea, comuniştii... Ştiu, prietena mea, te doare sufletul că în ţara ta primăvara e pentru cei mai mulţi tristă, fără soare, fără lumină. Ţii minte, mi-ai spus odată uitîndu-te cu asprime la soarele de august: „Cum se poate? Acelaşi soare dă căldură la o parte a lumii, vine să împlinească fericirea vieţii adevărate, iar în altă parte a pămîntului măreşte, prin strălucirea lui, suferinţa".

Prietena mea Brigitte, acelaşi soare ni se dăruie deopotrivă. Noi am cucerit dreptul de a ne bucura din plin de lumina lui, voi cei cinstiţi din ţara soarelui fără soare, luptaţi să-l cuceriţi. Ştiu, credinţa ta în victorie are tăria stîncii de bazalt şi este necuprinsă cum necuprinsă este împărăţia bătrînului soare. Ştiu, dacă ai veni aevea să ne plimbăm prin Bucureşti, ai putea înţelege că oraşul meu cu întreaga şi tumultuoasa lui primăvară este lîngă voi, neprefuit tovarăş al luptei voastre.

Vino aşadar cu gîndul către noi, să vedem toate cîte sînt în primăvara asta pentru bucuria poporului meu, a tovarăşilor mei. Nu mă îndoiesc nici o clipă că în clasă, în faţa copiilor tăi cărora le sădeşti în inimi bunătatea şi puterea omenească, acolo între zidurile unei şcoli, ai şti de zeci de ori mai bine decît mine să le dezvălui taina cea mare a frumuseţii primăverii în Bucureşti. Frumuseţea păcii, frumuseţea încrederii, frumuseţea muncii paşnice şi a prieteniei.

În curînd, prietena mea, vei cunoaşte la un alt Festival, un alt oraş prieten, oraş al bucuriei. Îţi va aminti de Bucureştiul nostru, vei spune la fiecare pas „magnifique" şi în inima ta se va întrei puterea de luptă, va fi mai arzătoare dorinţa noastră a amîndurora ca soarele să vină şi să împlinească bucuria bătăliei cîştigate peste toată întinderea mamei noastre, planeta. Vei întîlni pe străzile Varşoviei fii ai ţării mele şi odată cu vorbele şi simţămintele de pace şi prietenie îţi vor aduce cu ei toată primăvara Bucureştiului, mîna lui de tovarăş în lupta cea mare.

Tamara Pînzaru

TRIMBIŢELE DE AUR DIN INSULA LEAP-LEAP

Schiţa „Trimbiţele de aur din insula Leap-Leap" a fost scrisă de prozatorul american Paul William Ryan, cunoscut sub pseudonimul Mike Quin. Născut la San Francisco, în 1906, Mike Quin a intrat tîrziu în literatură, după ce o bună parte a vieţii şi-a petrecut-o pe mări; dar, îndată după debut, el s-a impus repede cititorilor din masele cele mai largi, datorită talentului său satiric, orientării sale progresiste şi preocupării de a oglindi, în scrisul său, viaţa oamenilor simpli şi aspecte ale mişcării muncitoreşti.

A murit în 1947.

Schiţa de faţă a apărut în volumul „Dangevous thoughts" („Gînduri primejdioase") publicat în 1946. Împreună cu alte lucrări din opera scriitorului şi din opera altor scriitori progresişti americani, ea va apare în culegerea „America văzută de americani", aflată sub tipar la E.S.P.L.A. în colecţia „Meridiane".

Celebrul cercetător doctorul Emery Hornsneagle aduce în ultima sa carte „Ciudatele obiceiuri ale tribului din insula Leap-Leap" cîteva observaţii interesante cu privire la libertatea cuvîntului la indigenii acestei insule puţin cunoscute.

Desen de GION

Iggy Bumbum, slobobul [1] insulei Leap-Leap, a organizat în palatul său o primire în cinstea doctorului Hornsneagle. În timpul convorbirii cu slobobul, cercetătorul a întrebat dacă legea permite populaţiei să-şi exprime părerea în chip deschis şi liber.

— De bună seamă, i-a răspuns slobobul. Populaţia insulei noastre se bucură de o libertate deplină a cuvîntului, iar guvernul îndeplineşte întocmai voinţa poporului.

— Cum se realizează lucrul acesta în practică? a întrebat doctorul Hornsneagle. Cum reuşiţi să aflaţi opinia publică în diferitele chestiuni?

— Foarte simplu! îl lămuri slobobul. Cînd e vorba să luăm o hotărîre în vreo problemă importantă, adunăm întreaga populaţie a insulei în curtea reşedinţei noastre. Marele preot citeşte de pe un sul de pergament chestiunea care urmează să fie discutată. După aceea află voinţa poporului, ascultînd sunetul trîmbiţelor de aur.

— Dar ce sînt aceste trîmbiţe de aur? întrebă Hornsneagle.

— Trîmbiţele de aur, a răspuns slobobul, constituie singurul mijloc cu ajutorul căruia se exprimă opinia publică. Ridic mîna dreaptă deasupra capului şi proclam: „Cei care sînt pentru, trîmbiţaţi!" şi atunci cei care sînt pentru rezoluţia propusă, suflă din trîmbiţele de aur. Apoi ridic braţul stîng şi spun: „Cei care sînt împotrivă, trîmbiţaţi!" Acum suflă din trîmbiţele de aur opoziţia. Firească, majoritatea o reprezintă partea care trîmbiţează mai tare decît cealaltă, şi chestiunea se decide în favoarea ei.

— După părerea mea, spuse doctorul Hornsneagle, aceasta este forma cea mai desăvîrşită a democraţiei, din cîte am avut parte să cunosc pînă acum. Aş vrea foarte mult să asist la o asemenea exprimare a voinţei poporului şi să fotografiez întreaga procedură.

A doua zi, doctorul Hornsneagle a văzut totul cu ochii lui. Populaţia insulei a fost adunată în curtea din faţa palatului slobobului, ca să hotărască într-o chestiune importantă. Erau aici aproape trei mii de oameni, cu desăvîrşire goi, dacă n-ar fi avut o legătură în jurul şoldurilor. Cu puţin înainte de a începe ceremonia, au apărut patru înşi. Purtau haine bogate şi au sosit aduşi în palanchine luxoase.

În scînteierea nestematelor care-i împodobeau şi împrăştiind în jurul lor mireasma parfumurilor, cei patru s-au dat jos din palanchine şi s-au aşezat pe perne de mătase în faţa adunării generale. Slugile le făceau vînt cu evantaie mari din pene de păun.

— Cine sînt aceştia? întrebă Hornsneagle.

— Sînt oamenii cei mai bogaţi din insula noastră, a răspuns slobobul.

Îndată după sosirea acestei elite, marele preot a dat citire unui sul. Apoi, slobobul a păşit înainte şi a ridicat în sus mîna dreaptă.

— Toţi cei care sînteţi pentru, trîmbiţaţi! strigă el.

Din mulţimea uriaşă nu se auzi nici un sunet.

— Hotărîrea a fost luată! anunţă slobobul.

Astfel se sfîrşi întreaga ceremonie.

Ceva mai tîrziu, doctorul Hornsneagle l-a întrebat pe slobob de ce n-au sunat din trîmbiţe decît cei patru bogătaşi.

— Pentru că numai ei au trîmbiţe de aur, lămuri slobobul. Ceilalţi nu sînt decît simpli muncitori.

— După părerea mea, aceasta nu are nimic de a face cu libertatea cuvîntului, spuse Hornsneagle. Totul se reduce la faptul că o mînă de bogătaşi suflă din trîmbiţele lor. Iată, la noi, în America, poporul are deplină posibilitate să-şi exprime voinţa.

— Adevărat? a exclamat slobobul. Şi cum se face asta în America?

— În America, îi explică Hornsneagle, în loc de trîmbiţe de aur avem ziare, reviste şi posturi de emisiune.

— Foarte interesant, rosti slobobul. Dar cui aparţin aceste ziare, reviste şi posturi de emisiune?

— Celor bogaţi, îi răspunse Hornsneagle.

— Cu alte cuvinte, şi acolo lucrurile se petrec tot ca şi în insula noastră, spuse slobobul. Şi la voi, tot cei bogaţi sună din trîmbiţele lor şi acoperă glasul celorlalţi.

Mike Quin

In româneşte de
Tatiana Berindei

[1] Slobob — şef de trib.

CENACLUL SECŢIEI DE POEZIE A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

A avut loc la Casa scriitorilor întîia şedinţă a cenaclului secţiei noastre de poezie. Ţinuta principială a discuţiilor promite apropieri viitoare între generaţiile mature şi cele tinere, între poeţi şi critici.

Poetul Mihai Beniuc a supus judecăţii colegilor săi tineri sau consacraţi un mănunchi de poezii inedite, între care „Amintirile pămîntului", „Floarea mea", „Războinicul", „Pasărea albastră", etc. Poetul Marcel Breslaşu a citit fragmente din ciclul „Dialectica poeziei" precum şi două capitole din ciclul „Zodiac": — „Sămînţa răzvrătirii" şi „Ursitoarele".

Au luat cuvîntul Alfred Margul Sperber, Maria Banuş, Nina Cassian, Ov. S. Crohmălniceanu, I. Gropper, Agata Bacovia, Nicolae Labiş, Mihai Gavril, etc. Ei au remarcat frumuseţea versurilor, noutatea şi profunzimea ideilor cuprinse în versurile celor doi poeţi, semnalînd totodată unele imperfecţiuni ale poeziilor discutate.

Schimbul viu de opinii al „cenacliştilor" a fost dublat de o atentă înţelegere a specificului fiecărui poet, precum şi de respectarea părerilor personale ale celor prezenţi.

Această iniţiativă a secţiei de poezie a Ununii scriitorilor din R.P.R. constituie un eveniment de seamă al vieţii noastre literare.

n. l.

Miting al scriitorilor, compozitorilor şi artiştilor plastici

Vineri 17 iunie, ora 17.30, va avea loc în sala „Excelsior" din str. Academiei, un miting, organizat de Uniunea scriitorilor, Uniunea compozitorilor şi Uniunea artiştilor plastici, în legătură cu Tratatul de la Varşovia.

CONFERINŢĂ

Marţi 14 iunie, prof. universitar Ion Vitner a conferenţiat în sala Bibliotecii centrale universitare despre activitatea şi opera scriitorului chinez Go Mo-jo.

Culegere de articole despre literatura din ţările de democraţie populară

Recent a apărut la Moscova sub îngrijirea Institutului de literatură universală „A. M. Gorki" de pe lîngă Academia de Ştiinţe a U.R.S.S. o culegere de articole intitulată „Scriitori din ţările de democraţie populară".

Printre altele, această culegere cuprinde un amplu articol al lui S. Artemiev, închinat operei maestrului Mihail Sadoveanu şi un articol semnat de Z. Potapova despre cărţile lui Petru Dumitriu.

„O scrisoare pierdută" pe scena unui teatru din Santiago de Chile

Luna trecută a avut loc la Teatrul „Antonio Varas" din Santiago de Chile premiera comediei „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale.

Satira marelui nostru clasic este interpretată de un colectiv de actori de la Teatrul Experimental al Universităţii din Chile, sub direcţia de scenă a lui Domingo Piga, regizor al Teatrului „Antonio Varas" din Santiago de Chile.

Note şi comentarii

Un poem bun

Poemul lui Leonida Neamţu „Poveste despre trei prieteni", publicat în „Steaua" nr. 4, constituie un remarcabil succes, atît al tînărului autor, cît şi al redacţiei revistei. Caracteristic în acest poem este romantismul viguros, evident

atît din ţesătura epică a subiectului, cît şi din frumoasele pasaje lirice care abundă. Plasîndu-şi acţiunea pe un nou şantier, poetul închină un imn patetic forţei prieteniei neînfrînte nici de greutăţi, nici de jertfe, nici de moarte. Consideraţi din punct de vedere epic, eroii poemului sînt bine individualizaţi (atît cît permite genul), iar situaţiile sînt fericit alese. Pasajele umoristice au în general savoare şi înviorează lectura.

În poeziile publicate pînă acum, Leonida Neamţu a demonstrat talent şi inteligenţă, dar nu puteam bănui conturul viitoarei dezvoltări personale. Acest poem ne permite acum să întrezărim liniile pe care poetul pare a avea de gînd să păşească. Edificatoare sînt pasajele lirice care cîntă pătrunderea unei vieţi moderne în peisajul rustic, sălbatic, al munţilor, sau monologurile interioare ale eroilor ce se află în situaţii excepţionale

Credem totuşi că poemul în discuţie poate fi îmbunătăţit. Lectura se poticneşte uneori de pasaje aride, care indică pe alocuri că pegasul a ostenit.

De asemeni se cere eliminată preferinţa către un limbaj „straniu", „ciudat", în ultimă instanţă grandilocvent. Întorcîndu-şi definitiv privirea către propriile sale căi de dezvoltare, Leonida Neamţu va îndreptăţi, sperăm, toată încrederea ce ne-o punem în el. Credem că ultimul său poem merită să fie analizat mai pe larg de critică.

N. Labiş

Greşelile de tipar

Cîţiva muncitori tipografi francezi, spre a dovedi că se poate culege un text fără nici o eroare, au imprimat o broşură de 32 de pagini. Pe ultima filă a broşurii ei au înserat o notă în care precizau că „această lucrare tipografică nu conţine nici o greşeală". Or, tocmai în acest infim text, pîrdalnica eroare tipografică s-a strecurat, silind pe zeloşii zetari, care se socoteau infailibili, să se resemnoze cu realitatea că orice text tipografic presupune o erată, fie că o pui la sfîrşitul cărţii, fie că şi-o face singur cititorul.

Ne-am amintit de acest lucru la lectura admirabilului roman al lui Konstantin Fedin: „Oraşe şi ani" care, pe parcursul lecturii, pînă la pag. 436, nu conţine nici o eroare. La această pagină însă, în pasajul — şi tocmai la acest pasaj — unde Golosov, unul din eroii cărţii, vine la tipografie să corecteze un şpalt, greşeala şi-a virit coada. Şi-a virit-o tocmai în locul unde în carte este vorba de acurateţa unui text. În cazul nostru, renghiul a fost jucat tovarăşilor zetari de la noi. „În zori — sună textul — tov. Golosov citea în şpalt la tipografie apelul ce urma să apară în ziarul de-a doua zi... Creionul, cu vîrful tocit, din mîna lui Golosov se ori (în loc de opri, n.n.) în dreptul acestui „pumea" greşit cules..." Şi dacă Golosov a îndreptat greşeala în afiş, ea s-a răzbunat şi a apărut numai cu trei cuvinte mai încoace, în textul traducerii romîneşti, parcă voind să arate că nici un text nu poate fi cruţat de calamitatea erorilor tipografice.

G. Dincă

P.S. *Tovarăşe zetar, să dovedim baremi în nota aceasta că, totuşi, se poate.*

Cine-i autorul?

Citind zilele trecute culegerea de pamflete, schiţe şi poeme în proză ale lui Tudor Arghezi, apărută sub titlul: „Pagini din trecut", am fost cuprins de o nedumerire. La

pagina 17 se găseşte pamfletul „Omul cu ochii vineţi". Mi s-a părut că l-am mai citit undeva. Deschid „Culegerea de texte pentru clasa X-a", volumul I, apărut în 1952 la Editura de stat didactică şi pedagogică şi găsesc la pagina 240 acelaşi text, numai că aici el aparţine lui... N. D. Cocea! Constat chiar că în „Culegerea de texte" se găsesc cîteva fraze în plus, prin mijlocul pamfletului: „Cu cine a guvernat Vodă ţara romînească de la I. Brătianu încoace? Cu cine vrea s-o guverneze? Îndată ce guvernul ia măsura revoluţionară de a pune puţină cinste în trebile statului, Majestatea Sa impotentă se cutremură, Majestăţii Sale îi displace".

Aceste rînduri nu se găsesc în volumul „Pagini din trecut".

Aparţine, aşadar, pamfletul „Omul cu ochii vineţi" lui N. D. Cocea sau lui Tudor Arghezi? Răspunsul credem că nu este prea greu de dat, de vreme ce unul din autorii în litigiu se află în viaţă. O precizare publică ni se pare însă necesară.

I. Brăescu

P. S. *Mai observăm o mică deosebire între cele două texte. În volumul „Pagini din trecut" expresia „Cherchez le roi" în franţuzeşte în text, este pur şi simplu tradusă într-o notă: „căutaţi regele" ceea ce n-are nici un sens în romînеşte. În „Culegerea de texte pentru clasa X-a" nota sună: „Căutaţi-l pe rege, dicton francez care în romîneşte ar însemna: „iată vinovatul". Această notă ni se pare mult mai judicioasă.*

Ignoranţă...

De curînd, fostul ambasador al S. U. A. în U.R.S.S., George Kennan, s-a plîns că omului simplu din S.U.A. nu-i este posibil să citească ziare, reviste sau cărţi sovietice, pentru motivul că ele sînt interzise.

Parcă numai publicaţiile sovietice sînt interzise în S.U.A.? Un librar din California se străduieşte de cîteva luni ca să poată importa în S.U.A. o ediţie rară din „Lysistrata" lui Aristofan, dar i s-a interzis acest import pe motivul că ar fi o... „carte bolşevică"!

În S.U.A. există o lege — veche de optzeci de ani — care dă dreptul autorităţilor să interzică importul anumitor cărţi, broşuri sau ziare.

În cazul ediţiei rare din „Lysistrata" — această lege arhaică a fost pusă în aplicare. Dar ea nu a fost pusă în aplicare numai pentru „Lysistrata", ci şi pentru alte opere din tezaurul literaturii universale.

Astfel — cu această lege în mînă, ignoranţii din S.U.A. interzic să pătrundă în S.U.A. şi „Candide" al lui Voltaire, „O mie şi una de nopţi", etc. Mai mult — chiar şi cărţi de autori progresişti americani, cum ar fi: „Coliba unchiului Tom", cărţile lui Howard Fast, Albert Maltz, etc.

nu pot circula în S.U.A. căci poşta — făcînd uz de legea arhaică despre care am vorbit mai sus — nu le primeşte...

Dar ceea ce e de necrezut şi totuşi e fapt — nici... „Robinson Crusoe", nu poate circula în S.U.A.!

Să se mai mire mr. George Kennan — care de altfel nu este un simpatizant al literaturii progresiste — că reviste, cărţi sau ziare din U.R.S.S. nu pot fi importate în S.U.A.?

Dinu Moisescu

Erată

În cronica literară din numărul nostru trecut, parantezele din coloana III-a rîndurile 2 şi 4 trebuiesc citite: „din schiţa lui C. Kaufmann: „Nenea Iuju", respectiv „din schiţa lui A. Cazacu: „Grigoriţă".

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor-şef adjunct**), Ion Mihăileanu (**redactor-şef adjunct**), Veronica Porumbacu (**redactor-şef adjunct**), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 25 (67) - Joi 23 iunie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Ştafeta păcii

Un tînăr aleargă pe drum,
Aleargă departe —

Prin holdele stepei ruseşti,
Sub albul Carpaţilor fum,
Spre Africa tristă-n poveşti

Un tînăr aleargă departe.

El duce în lume-un cuvînt
Şi n-are din drum să se-oprească
Pînă ce-ntregul pămînt
Va şti să-l rostească.

Pe bolta cu zori viorii
Se vede profilu-ncordat,
Pletele grele în vînt,
Pieptul 'nainte-aruncat.

Apoi pe un roşu apus
In fugă spre cale se-nclină
Şi-o torţă cu albă lumină
Poartă pe sus.

Şi flacăra pare sub veac
Un larg, infinit copac
Ce pretutindeni foşneşte.
Şi-o pasăre albă pare

Ce zboară şi fără-ncetare
In inimi priveşte.
Un tînăr aleargă. Şi-aud
Cum paşii-i răsună departe —

Prin mari şi robuste prerii,
Spre Gange şi mult mai la sud,
Spre noile Chinei cîmpii

Şi mai departe:

Popoarele-n preajmă-i se-aşează
Şi pîine şi apă-i întind —
El ia obosit, mulţumind,
Dar drumu-şi urmează,

Căci duce în lume-un cuvînt
Şi nu e vr-un chip să se-oprească
Pînă ce-ntregul pămînt
Va şti să-l rostească.

Aurel Rău

Pentru pace!

Revăd ca-n vis coloana noastră lungă!
...Infrigurată-n marş înaintează
Sub vinete amurguri, să ajungă
In liniile de foc pîn-la amiază!...

Nebărbieriţi, cu buzele uscate,
Nu bănuiam sub crivăţ, că prin vreme,
Acelor ochi şi-acelor mîini crăpate
S-or ridica statui, s-or scri poeme...

Parcă aud cadenţa-mpovărată
De raniţă, de foame sau ninsoare...
Eram atîţi ce n-am iubit vreo fată
Şi n-am primit întîia sărutare.

Cu nouăsprezece ani intram în lupte
Fără măcar să fi iubit vreodată.

Mulţi au căzut pe stîncile abrupte
Să apere iubirea lumii, toată.

Fără s-avem vreun ceas tihnit de pace
Am asaltat cînd se vestise ora...
Mulţi au căzut pe crestele sărace
Să apere azi pacea tuturora.

Iar cei prezenţi, pîndind din adîncime,
Spre hitlerişti cu ochi răzbunători,
Atît noi îţi ceream, viitorime,
Pe cei rămaşi să-i pui judecători!

Şi cerem azi, căci n-am uitat privirea
Celor ucişi fără sărut pe buze,
Pe cei ce uneltesc din nou pieirea,
Indrăgostiţii lumii să-i acuze!

N. Tăutu

Orbul

Din bietul lui acordeon uzat,
Cu glasul înecat, ca un suspin,
Cînta „De-a lungul drumului vîrstat"
Un orb bătrîn, într-un vagon vecin.

Orbise omu-n celălalt război,
La Molodecina, şi vindecat
De răni, pornise din spital apoi,
Cu ochii-nchişi, prin ţară-n lung şi-n lat.

Rusia chiar i-a pus atunci în mîini
Armonica cu clapele adînci
Şi peste drumuri l-a făcut stăpîn
I-a dat în seamă drumurile-i lungi.

Schilod, dar resemnîndu-se, mergea
Cu-obrajii plînşi, cu ochii orbi şi seci,
Iar drumul şerpuia-naintea sa,
Lui dăruit, spre-al folosi în veci.

Toţi ruşii îi săreau într-ajutor,
Îl omeneau cu fapta, cu-n cuvînt,
Ţăranii ades îl luau în carul lor,
Bătrînele îl căinau, plîngînd.

Conductorii de trenuri îl duceau
Peste Siberia adeseori
Şi urme vechi de lacrime brăzdau
Obrajii lui cu pămîntii culori.

Să-i pese, cui, de-al orbului necaz?
Azi ici şi mîine colo, neştiut.
Acordeonul însă prinse glas
Şi cineva, de-ndată a tăcut.

Apoi s-a aşternut o jale grea
In inimi ca un plîns sfîşietor.
Părea că însăşi Rusia prindea
In mîna ei acuma, mîna lor.

Şi că-i ducea cu-ndureratul cînt
Printre ruini şi-al flăcărilor clocot,
Unde femei se zbuciumă, plîngînd,
Unde răsună dangăte de clopot;

Prin sate, pe cărările de foc,
Pe unde umbre căutau pe brînci:
— Ce căutaţi în pustiitul loc?
— Copiii noştri! Dragii noştri prunci!

Prin ţarine rămase fără rod,
Pe unde umblă fiarele de pradă,
Prin vîlvătăi, paragină şi glod,
Pe stepa goală, fără de zăpadă;

Acolo unde doarme somn de veci
Cu baioneta-n pieptu-i sîngerat,
In văi, în cîmp, sub sălcii pe poteci,
Feciorul mamei ruse, nescăldat;

Şi-unde pruncii fără de mormînt
Ca purpurii garoafe vor ţîşni, —
De e o răzbunare pe pămînt, —
In calea noastră-n fiecare zi:

Acolo unde-a fost atîta chin
Cum nu mai poate fi de-adînc şi-amar...
. . . . . .
Opreşte, armonistule, puţin!
De ce ne porţi pe-aceste urme iar?

E trupul meu de răni acoperit,
A fost călit în foc, în luptă grea.
Rusia să ne cînţi ţi-a poruncit?
Fii liniştit! Nicicînd n-o voi trăda.

Să-i spui că n-o să-şi piardă-o clipă-n van
Soldatul, şi cînd rana-n pieptul lui
Se va închide atuncea mai avan
La luptă va porni, — aşa să-i spui!

Să-i spui aşa: că fără de răgaz
Va trece el pe-nsîngeratul drum.
Hai, zi-mi ceva să-mi treacă de necaz,
Mai uşurează-mi inima, acum!
. . . . . .
Iar orbul apăsă domol, pe clape,
Din nou un orb bătrîn şi trist era.
Răniţu-o lacrimă-şi zvînta, sub pleoape,
Şi împărţi în două pîinea sa.

Konstantin Simonov
In romîneşte de **Virgil Teodorescu**

1943

Curcubeul

Ieri s-a deschis la Helsinki Adunarea Mondială a Păcii, iar la Sarmisegetuza a început o zi obişnuită de muncă.

Intre Helsinki şi Sarmisegetuza noastră nu este în aparenţă nici o legătură. Helsinki este capitala unei ţări, iar Sarmisegetuza e un sat cum sînt milioane de sate pe uriaşa sferă a pămîntului. Orice legătură aş vrea să fac între aceste două localităţi, ar fi artificioasă şi arbitrară, în afară de aceea a păcii. Astă-iarnă m-am nimerit la Sarmisegetuza, la vremea unei ninsori torenţiale şi a unui viscol. I-am găsit pe cei zece învăţători din comună rupînd zăpada de pe ulife cu pieptul, ducînd din casă în casă, pentru a fi semnat de către localnici, Apelul Consiliului Mondial al Păcii. In ziua aceea au semnat Apelul ţăranii constructori îndrăzneţi ai unei microcentrale electrice, crescătorii de oi şi pomicultorii harnici, ţărancile abia scoase din bezna neştiinţei de carte, ţapinarii şi tăietorii de piatră din acest străvechi sat de munte. La un moment dat se terminaseră toate listele Apelului. A fost nevoie să fie trimis în mare grabă un delegat la Haţeg, şi să aducă de acolo formulare îndestulătoare. Un delegat, care a făcut — mi se pare — drumul pe tenderul unei locomotive, în bătaia viscolului. Formularele pe care le-am văzut astă-iarnă în sat la Sarmisegetuza vor fi ajuns acum la Helsinki şi într-o himalaie de semnături, cele cîteva sute de iscăliturl ale ţăranilor din străvechiul Sarmis au semnificaţia şi tăria unei stînci montane.

In muzeul din Sarmisegetuza am văzut blocuri de granit şi de marmură viorintă, în care, cu aproape două mii de ani în urmă, au fost săpate cu dalta felurite inscripţii. De o mie de ori mai durabile par a fi inscripţiile modeste ale locuitorilor de astăzi, caligrafiate pe Apel.

In istoria ei patetică, omenirea nu va uita niciînd că monumentala clădire a universităţii din Moscova, comorile din Luvru, străzile din Coventry, monumentele străvechi ale Indiei şi grădiniţele de copii ale Romei îşi datoresc viaţa lor clocotitoare unanimei adeziuni cu care popoarele au îmbrăţişat în aceşti ani cauza sfîntă şi nobilă a salvării păcii, a apărării ei. Intre sutele de milioane de semnături aşternute pe Apel, semnăturile ţăranilor de la Sarmisegetuza vor fi rememorate totdeauna cu fierbinte recunoştinţă. Ele vor fi ajuns acuma la Helsinki.

Ca un strop modest, ele s-au integrat uriaşului torent de semnături. Dar în prolificele ploi care fac să rodească pămîntul, chiar şi cel mai mic strop de apă cuprinde în infima lui rotunzime imaginea scînteietoare a curcubeului.

Petru Vintilă

SCHIŢA ŞI ACTUALITATEA

Aruncînd o privire cît de cît atentă asupra configuraţiei prozei noastre actuale, vom observa neîndoios că există o generală orientare spre roman. Ştim despre fiecare prozator că are în lucru o carte nouă şi sperăm să se adauge alte succese la cele dinainte. E un simptom şi-i explicabil: epoca noastră, adînc frămîntată, în care se prăbuşesc şi dispar elemente vechi, credinţe şi mentalităţi vechi, orînduirea veche, sub presiunea din ce în ce mai puternică a vieţii sociale noi, se pretează de minune epicului de mare întindere, romanului. Trăim un proces de prefacere care cuprinde totul, pînă-n străfund, un proces revoluţionar cu drame necunoscute înainte, cu victorii fără precedent.

Cu toate acestea, există un gol destul de însemnat în proza actuală. Este vorba de insuficienta abordare a „genului scurt", cum li se spune îndeobşte schiţei, nuvelei, reportajului literar. Se întîmplă un fenomen destul de interesant, care se cuvine analizat. In marea lor majoritate, prozatorii noştri — astăzi romancieri apreciaţi — şi-au început cariera prin povestiri scurte, vestindu-şi intrarea în arena literară cu prea plăcut sunet de trîmbiţă. E destul să ne aducem aminte de începuturile literare ale lui Petru Dumitriu. Mai întîi reporter de mare forţă, eseist şi critic literar (las la o parte volumul său de tinereţe, Euridice), Petru Dumitriu şi-a făcut intrarea în literatură cu povestiri şi schiţe deosebit de dramatice. Cînd a apărut şi Vînătoare de lupi, nu mai avea nimenea îndoială că o forţă epică nouă se ivise la orizont. Această forţă se caracteriza printr-o puternică însuşire de-a sezisa ciocnirile sociale, conflictele de clasă, tulburătoare şi dramatice. Se vestea cu prisosinţă un nou şi înzestrat romancier. Intrucît, cu fiecare nouă povestire a sa se arăta ca un foarte priceput constructor epic. Or, se ştie că romanul cere scriitorului să stăpînească bine această latură a creaţiei epice.

Petru Dumitriu a mers înainte pe această cale şi după Bijuterii de familie, nuvelă impecabil construită (ca să nu vorbesc de conţinutul ei), a dat la iveală romane ca Drum fără pulbere şi Pasărea furtunii. In momentul de faţă scriitorul pregăteşte alte romane. Dar, virit într-însele pînă-n gît, Petru Dumitriu se pare a uita că pornise la drum ca autor de schiţe şi reportaje literare.

Mai grăitor este exemplul altora. De pildă, Ion Istrati. Acesta a fost unanim apreciat ca un virtuos al genului scurt şi-i de mirare cum astăzi uitarea, plecînd direct de la autor, a aruncat văl peste succesele dinainte. Că era un excelent povestitor înzestrat cu însuşirea de-a face schiţă din orice, se vede cît se poate de lămurit din romanul Trandafir de la Moldova, care, după unanimă părere, înmănunchează o sumă respectabilă de schiţe unite între ele doar de faptul că aceleaşi personaje trec prin fiecare. De atunci încoace Ion Istrati nu mai scrie schiţe. S-a avîntat pe drumul romanului de pe care — parcă — nu mai există întoarcere.

Exact acelaşi lucru se poate spune şi despre mulţi alţii. Adevărat, e cazul că considerăm asta ca o lipsă a scriitorilor noştri. Nu subestimăm romanul şi importanţa lui în frontul literar, dar se cuvine să ne analizăm activitatea şi din alte puncte de vedere. Maestrul Mihail Sadoveanu în vreme ce lucra la desăvîrşitele sale romane istorice (ca Fraţii Jderi, de pildă), dădea la iveală una după alta o sumedenie de alte opere mai mici ca întindere şi aproape exclusiv despre vremea sa, despre oameni şi întîmplări contemporane. Neobositul observator al vieţii sociale, neîntrecutul zugrav al acesteia, nu s-a lăsat niciodată rupt de ceea ce dînsul numeşte traiul oamenilor sărmani. Maestrul Sadoveanu era mereu prezent în cotidian, în actual, scărmănînd cu hărnicie faţada lustruită a regimului, scuturîndu-i cu îndrăzneală şi perspicacitate, ţintind la o lume mai dreaptă în a cărei biruinţă credea. La vremea sa Tolstoi făcuse acelaşi lucru: pe lîngă loviturile de tun — Război şi pace, Ana Karenina, Invierea — aducea în front sumedenie de mitraliere, nenumărate povestiri scurte, nuvele şi schiţe. Aceste opere, departe de a-i scădea prestigiul, îi aduceau laurii unei lupte necurmate.

Aceste lucruri sînt cunoscute de toată lumea. Le reamintim pentru că par uitate. In momentul de faţă prea puţini dintre bunii noştri prozatori semnează în publicaţii, schiţe ori reportaje literare. Odată ce fenomenul există, trebuie să-i descoperim cauza. Unii spun că scriitorii nu cunosc fapte, că prin urmare sînt cam rupţi de viaţa cotidiană a oamenilor... Alţii susţin că e foarte greu să scrii o schiţă în care să fie şi erou pozitiv, şi luptă de clasă, şi idei şi imagine artistică... Se mai aud şi păreri cum că schiţa a fost una dintre armele preferate ale realismului critic, nu prea potrivită zilelor noastre. Dovadă, marele număr de scriitori ai acestui gen şi marea lui dezvoltare atunci.

Nu ştiu cît adevăr cuprind aceste păreri. Ceea ce trebuie spus însă cu glas tare e că totuşi viaţa e cunoscută binişor, că nu-i greu deloc să scrii o schiţă cu erou pozitiv, etc... Dar cu cel mai mare glas trebuie spus că schiţa este cu deosebire un mijloc de a fi mereu legat de cotidian, e participare directă şi imediată la fenomenul zilnic. Aşadar, se iscă nemijlocit o întrebare: de ce ducem lipsă de ea? De ce nu creăm şi în genul acesta capodopere ca înaintaşii noştri?

Cred că în primul rînd e vorba de o subestimare a genului... Ajungi celebru doar ca romancier, se spune adesea. Iată o credinţă lipsită total de consistenţă. Caragiale al nostru a ajuns celebru mai întîi prin admirabilele sale „Momente". Şi, dacă numai atîta ar fi scris, n-ar fi deloc mai puţin mare scriitor. Acelaşi lucru îl putem spune despre Cehov, ba chiar cu mai multă tărie. Cît despre scriitorii contemporani, mergem cu gîndul la scriitori ca Boris Polevoi, V. Ovecikin (acesta din urmă n-a publicat nici un roman, dar iată-i numele dincolo de hotarele Uniunii Sovietice!) şi la Sütö Andras al nostru. S. Andras ne este cunoscut mai cu seamă prin vioaiele sale povestiri în care umorul ţărănesc, robust şi optimist, se însufleţeşte cu sezisarea unor elemente deosebit de semnificative ale vieţii noastre noi; noul — iată ce promovează fiecare povestire a sa. Nu ştiu cine ar avea curajul să afirme că Sütö Andras nu e una dintre forţele literaturii noastre şi că nu se bucură de răspîndire şi... celebritate.

Fără îndoială, schiţa e un gen dificil. Mai întîi pentru că te obligă să fii ancorat în cotidian, în fenomenul social imediat. Trebuie, aşadar, să-l cercetezi, să-i pătrunzi în esenţă, să-l înţelegi şi să-l apreciezi just. Şi nu-i totdeauna uşor, dimpotrivă. Bunăoară, în momentul de faţă, în agricultură se pune un accent puternic pentru întărirea economică a gospodăriei individuale ţărăneşti, prin ridicarea producţiei la hectar. Asta însemnează că am renunţat cumva la sprijinirea procesului de transformare socialistă a satului? Nu... Sprijinim gospodăriile individuale ca să ridice producţia la hectar şi prin asta nivelul de trai al întregii populaţii. Dar conjugăm această acţiune cu o necurmată muncă politică de atragere a ţărănimii pe calea gospodăriei socialiste, demonstrîndu-i cu cît s-ar putea mări producţia capitală, folosind mijloace mai avansate de muncă, metode ştiinţifice şi forme de muncă noi. E un proces lent, dar continuu. El se va accelera cu timpul, pe măsură ce conştiinţa ţărănimii se va îmbiba cu noile realităţi, pe măsură ce unităţile socialiste existente vor obţine succese după succese... In acest proces se produc multe frămîntări, unele chinuitoare, altele pline de haz. Aceste aspecte

Dumitru Mircea

(Continuare în pag. 4-a)

Ceva despre arta traducerii

Intr-un pasaj adeseori citat al marelui său roman, al lui Don Quijote, Cervantes a comparat operele traduse cu dosul unor tapiserii flamande. Figurile care apar cu atîta claritate şi în culori atît de vii pe faţa lor, pot fi recunoscute şi dacă privim lucrarea pe dos, dar aici culorile s-au stins, contururile au devenit mai vagi, fire şi noduri le întrerup din cînd în cînd, dînd alcătuirii întregului un caracter mai complicat şi mai confuz. „Pentru acest motiv, adaugă Cervantes, nu vreau să spun că traducerile nu pot fi lucrări vrednice de toată lauda". Există şi desăvîrşite ca şi originalele lor. Cervantes citează pe acele ale lui Figeroa şi Xauregui. Voi lua ca punct de plecare al acestor cîteva consideraţii despre limba şi stilul traducerilor, comparaţia ingenioasă a lui Cervantes, întrebîndu-mă în ce împrejurări traducerile apar ca dosul tapiseriilor flamande şi, în care altele, seamănă ele cu faţa lor expresivă şi clară?

Nu este greu să găseşti în bogata literatură de traduceri a zilelor noastre, alături de lucrări excelente sau cel puţin onorabile, destule tapiserii întoarse pe dos. Al. Philippide a spus odată că o bună traducere trebuie să dea impresia că a fost scrisă de la început în limba în care o citim. Exigenţa aceasta pare simplă, dar ea se leagă cu multe şi importante consecinţe în ce priveşte metoda de lucru în arta traducerii. Ce se întîmplă cînd un scriitor îşi propune să aducă în limba lui o lucrare gîndită şi scrisă într-o limbă străină? El o citeşte, o înţelege bine, o trăieşte în toate amănuntele ei şi, după ce o transformă într-un lucru al său, o exprimă încă odată în limba lui. Ceea ce rezultă nu este însă o copie, un decalc, cum sînt hărţile din caietele elevilor fraudulogi, copiate după hărţile tipărite, aşezate pe geam. Bunele traduceri sînt rezultatele unor acte de creaţie, expresiile unor conţinuturi bine gîndite şi adînc simţite de către acel care le întreprinde. Traducerea este sau trebuie să fie creaţie lingvistică. Dar cine spune creaţie înţelege act unitar, neîmpărţit, indivizibil. Este oare cazul tuturor traducerilor noastre? In practica editorială se întîmplă ca un traducător să traducă o operă, un confruntator s-o confrunte, un stilizator s-o stilizeze. Traducerea apare, pînă la urmă, ca o lucrare de colaborare, deşi partea de contribuţie a fiecăruia dintre cei trei lucrători literari poate să fie mai mică sau mai mare. Nu voi contesta cu totul valoarea şi, mai ales, oportunitatea acestei metode, deoarece pînă la un timp traducerile erau considerate ca lucrări secundare şi, ca atare, erau încredinţate unor scriitori diletanţi sau improvizaţi. S-au realizat deci unele progrese, prin instituirea controlului filologic şi artistic. Astăzi s-a lămurit însă mai bine ideea că traducerea este o lucrare de artă şi că ea trebuie încredinţată unor scriitori distinşi în alte traduceri sau în opere originale. Odată cu aceasta va trebui să biruie principiul că traducerea, ca orice formă a creaţiei artistice, urmează să fie o lucrare indivizibilă. Fiindcă traducerile nu vor mai fi încredinţate decît bunilor scriitori artişti, viitorul va aduce limitarea părţii de contribuţie a confruntatorului şi va elimina cu totul pe stilizator.

Imi vine în minte o pagină foarte înveselitoare din **Poezie şi adevăr** de Goethe. Scriitorul îşi aminteşte de un ofiţer francez, contele Thorane, care a locuit într-o vreme în casa familiei Goethe, cînd trupele franceze pătrunseseră în Germania, în timpul războiului de şapte ani. Contele Thorane era mare amator de pictură, mai ales de pictură peisagistică. Pentru a-şi procura tablouri executate în condiţiile cele mai bune, chema mai întîi un pictor renumit pentru felul lui de a reprezenta natura vegetală, apoi pe unul abil în pictura de case, ruine sau monumente, apoi pe unul expert în zugrăvirea animalelor, a cirezilor de vite sau a turmelor de oi. Contele Thorane îi făcea să lucreze unul după altul pe aceeaşi pînză şi era încredinţat că poate obţine astfel cea mai bună pictură cu putinţă. Goethe nu credea însă de loc într-o astfel de lucrare lipsită de unitate, iar noi ne-o putem închipui ca pe un cuartet de coarde, în care fiecare instrument ar fi altfel acordat. Unitatea este prima condiţie a unei lucrări de artă şi pe aceasta o asigură, în lucrările de traducere, personalitatea unui artist conştiincios şi stăpîn pe toate mijloacele lui. Aceasta nu înseamnă de loc că o operă obţinută în astfel de împrejurări nu poate avea unele neajunsuri şi nu poate fi susceptibilă de rectificările unui lector binevoitor şi priceput. Dar fără unitatea asigurată de un scriitor artist, traducerile sînt ca dosul tapiseriilor flamande.

Cîte noduri, fire trase de-a curmezişul, culori pălite, contururi vagi putem sublinia cînd citim cu creionul în mînă! Unul scrie: „V-am spus-o mai de mult că numai privind ochii Olgăi, el (un personaj) scoate flăcări furioase, dorinţi furtunoase, voinţă mîndră şi că, în afară de acest cerc magic, el era un om ca oricare altul". Ce limbă incorectă, cîtă obscuritate! Nimeni n-a spus vreodată **a scoate dorinţi furtunoase** sau **a scoate o voinţă mîndră. Acest cerc magic** cade ca din pod. Impresia de falsitate lingvistică a unor traduceri, care face aproape imposibilă lectura lor, provine din necunoaşterea formelor şi expresiilor limbii, din felul incorect sau greoi al construcţiilor, din improprietatea lexicului, din lipsa de claritate a gîndirii exprimate. Evitarea tuturor acestor neajunsuri poate acorda unei traduceri calitatea **corectitudinii.** Dar este aceasta o calitate suficientă într-o traducere? Corectitudinea este un simplu prag, de la care se desfăşoară abia problemele proprii unei lucrări de artă.

Exprimînd un conţinut străin, îl exprimi încă odată, adică îl exprimi în felul tău. In felul tău? **Aceasta** înseamnă, în primul rînd, **în felul** limbii tale. Traducătorul are **dreptul să caute** şi datoria să **găsească** echivalenţele naţionale ale locuţiunilor, ale expresiilor, ale proverbelor limbii din care traduce. Dar are el dreptul să meargă mai departe? Sînt traducători care îşi concep lucrarea ca pe o adaptare. Intr-o lungă perioadă de timp, limita dintre traducere şi adaptare a fost destul de ştearsă. **Homer** al doamnei Dacier, în secolul al XVII-lea, era un grec francizat. Personajele îşi vorbeau cu *Madame* şi *Seigneur*, ca la curtea din Versailles sau ca în tragediile sau naraţiunile vremii. A fost deci un moment însemnat în istoria traducerilor franceze ale poeţilor greci, acela în care Leconte de Lisle prin păstrarea formelor greceşti ale onomasticii şi toponimiei, dar mai ales prin eliminarea construcţiilor retorice neoclasice, a făcut posibil faptul ca grecii să fie ascultaţi în limba franceză.

O bună traducere reprezintă produsul unui echilibru delicat între naţional şi străin, între felul de a se exprima al limbii în care şi din care traduci. De la acest punct ideal al echilibrului, pornesc două direcţii,

Tudor Vianu

(Continuare în pag. 4-a)

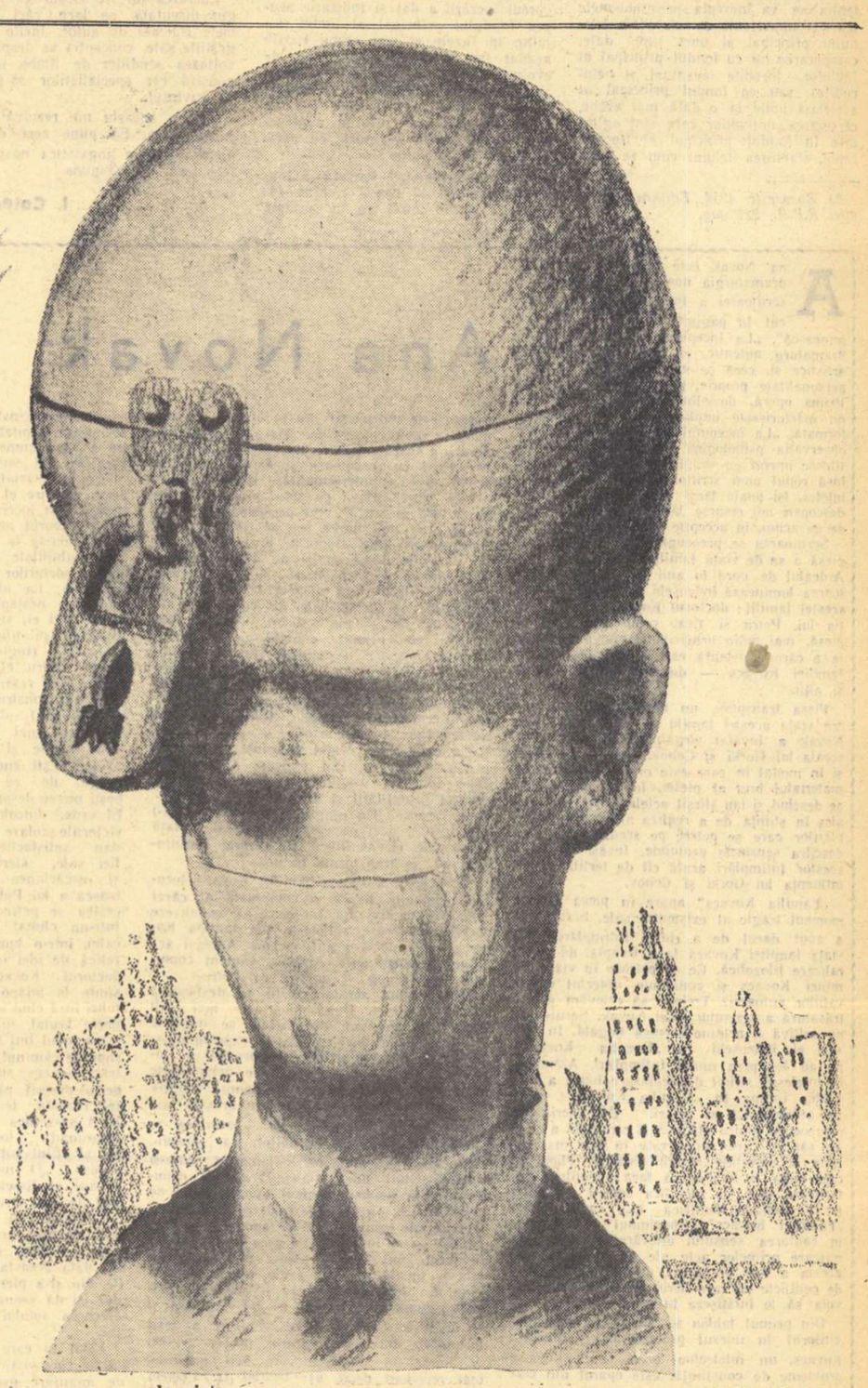

Incuiat

PERAHIM
1955

RECENZIE

Probleme de lingvistică

Studiul lui Al. Graur „Incercare asupra fondului principal lexical al limbii romîne"*) este prima lucrare românească de lingvistică în care se analizează pe larg una din cele două părți esențiale ale limbii romîne. Înfățișînd aspectele, calitățile, istoricul și perspectivele de evoluție ale fondului principal lexical romînesc, Al. Graur își propune să descrie acel miez al vocabularului despre care I. V. Stalin spune că, împreună cu structura gramaticală, formează esența specifică a oricărei limbi.

Cercetătorului acestei probleme îi trebuiau, pe lîngă o amănunțită cunoaștere a lexicografiei, îndrăzneală științifică, fermitate și spirit critic pentru a se descurca în mulțimea faptelor mărunte, căci în lexicologie se înrădăcinase adînc ideea că despre vocabular nu se mai poate spune mare lucru și că specialiștilor le-a rămas doar domeniul rarităților lexicale în care mai pot încerca să găsească ceva nou. Ce triste urmări a avut această concepție știm bine. Din cauza ei n-avem încă un dicționar general al limbii romîne și nici unul practic pe care să-l poată consulta ușor oricine, iar studii de semantică nu se mai fac de multă vreme.

Lucrările vechi, atît dicționarele cît și studiile de vocabular, sînt sau depășite sau concepute greșit. În aceste condiții nu era — se-nțelege — ușor să se discute fondul principal lexical al limbii romîne. De aceea Al. Graur a fost obligat să supună de la început ideile și studiile de lexicologie românească unei critici strînse. Dar, afară de această operație, autorul Incercării asupra fondului principal lexical al limbii romîne a ținut să facă din primele pagini ale lucrării o binevenită punere la punct. Înainte de apariția lucrărilor lui I. V. Stalin, cîțiva lingviști vorbiseră în treacăt despre existența în vocabularul oricărei limbi a unui număr de cuvinte relativ stabile. S-ar putea deci crede de către unii — la noi sau în altă parte — că fondul principal lexical nu reprezintă o descoperire științifică nouă. Dar lingviștii care au atins în treacăt problema stabilității unei părți a vocabularului au fost tot atît de departe de noțiunea științifică de fond principal lexical cît au fost de departe Adam Smith sau Ricardo de marxism.

Concepția metafizică din lingvistica burgheză, potrivit căreia părțile limbii se studiază separat, vocabularul de o parte, structura gramaticală de alta, i-a împiedicat să aibă perspectiva științifică necesară pentru ca să descopere și celelalte caracteristici ale fondului principal și să facă legătura dintre stabilitatea unei părți a vocabularului și structura gramaticală a limbii.

Ca parte esențială și specifică a limbii, fondul principal lexical a fost descoperit mulțumită strălucitei aplicări de către I. V. Stalin a materialismului dialectic în lingvistică. După cum arată Al. Graur:

„În fața lingviștilor se deschid acum perspective largi de muncă. Ei nu vor mai putea și nici nu vor mai voi să acorde atenție exclusivă, în materie de vocabular, cuvintelor de la periferia limbii, ca să stabilească existența, originea sau evoluția unor forme rare și neinteresante. Acum atenția se va îndrepta spre problemele mari și importante ca: stabilirea fondului principal al unei limbi date, compararea lui cu fondul principal al limbilor înrudite (eventual și neînrudite) sau cu fondul principal al aceleiași limbi la o dată mai veche, cercetarea noțiunilor care sînt oglindite în fondul principal al fiecărei limbi, stabilirea felului cum se comportă, în ce privește fondul principal, diferitele categorii de cuvinte (categoriile morfologice semantice, arhaismele, împrumuturile), raporturile fondului principal cu masa vocabularului," cu structura gramaticală, diferențele din punct de vedere al fondului principal, între limba literară, limba națională și dialecte, felul cum se primenește fondul principal etc. Ei vor avea să mai cerceteze cum trebuie folosită în practica învățămîntului limbilor descoperirea lui I. V. Stalin, în ce măsură trebuie să se modifice munca de alcătuire a dicționarelor. Acestea sînt numai unele dintre vastele subiecte care așteaptă să fie răscolite, prelucrate și lămurite". (lucr. cit. p. 10—11).

Mai toate subiectele înșirate de autor mai sus au fost atinse în lucrarea sa despre fondul principal al limbii romîne. Unele mai pe larg, altele numai schițate. Din acest punct de vedere cartea lui Al. Graur este o mină de sugestii prețioase, o schiță de program pentru felul cum concepe autorul cercetarea lingvistică nouă din țara noastră. E greu să arăt aici în amănunte cum s-ar putea dezvolta aceste sugestii, dar asupra uneia tot îmi voi îngădui să atrag luarea aminte a cititorului, asupra importanței studierii noțiunilor reprezentate prin cuvintele din fondul principal al unei limbi. După o discuție mai lungă în care Al. Graur se raliază la punctul de vedere al acelor învățați sovietici care nu condiționează apartenența unui cuvînt la fondul principal de importanța noțiunii, căci, după cum arată L. I. Jirkov, **automobilul** exprimă o noțiune foarte importantă, dar în fondul principal (și în rusește și în romînește) intră **mașină**, autorul analizează în două pagini din lucrarea sa categoriile de noțiuni mai mult reprezentate în fondul principal al limbii romîne. Nu este aici nici o contradicție căci, deși importanța noțiunii nu conferă unui cuvînt dreptul de a fi socotit în fondul principal, totuși fondul principal conține numai noțiuni importante. Dar, ce înseamnează noțiune importantă cînd vorbim de fondul principal? Sub un anumit aspect noțiunea de **atom** este mult mai importantă decît noțiunea de **ac**, dar cuvîntul **atom** nu intră în fondul principal, iar **ac** intră. E și firesc. Nu-i ușor de trăit dacă nu știi ce-i acul, dar poți trăi foarte liniștit fără să știi ce este atomul. Importanța noțiunii în cazul nostru depinde de alți factori decît cei cu care operăm în teoria cunoașterii sau a logicii. Factorul esențial aici este modul cum și-a însușit poporul noțiunea, valoarea pe care o au lucrurile din sfera noțiunii în viața lui.

Cînd toate uzinele electrice vor funcționa cu energie atomică, iar trenurile, vapoarele, avioanele și automobilele vor fi mișcate de pile atomice, cînd tratamentul medical cu izotopi va fi ceva obișnuit, cuvîntul **atom** va intra în fondul principal.

În felul acesta se schițează o interesantă cercetare pe care autorul n-a făcut-o, dar ale cărei elemente fundamentale există în lucrarea sa. Stabilind perspectivele de evoluție ale fondului principal al limbii romîne, autorul s-a văzut nevoit să întocmească și lista cuvintelor din fondul principal al limbii latine, iar în cursul lucrării a dat și indicații asupra fondului principal al limbii romîne în fazele ei mai vechi. Există așadar trei momente importante de evoluție: începutul, faza intermediară și cea actuală pe care viitorii cercetători ai problemei le pot lua ca bază, fără să mai socotim observațiile autorului în legătură cu perspectivele de evoluție.

Analiza dezvoltării istorice a fondului principal al limbii romîne făcută de autor arată că în această parte a vocabularului limbii romîne există un număr de cuvinte de origine indoeuropeană cu o vechime de 5000-6000 de ani, datînd deci din epoca de dinaintea sclavagismului. La acestea s-au adăugat cuvinte formate sau împrumutate de limba latină, apoi un numeros contingent de cuvinte slave și, după acestea, cuvinte din greaca medie, din maghiară, din greaca nouă, din turcă etc. și nenumărate creații românești. Structura fondului principal al limbii romîne ilustrează astfel necontenita îmbogățire a limbii poporului romîn, relațiile lui cu celelalte popoare. Pe cînd limba latină n-avea, după Al. Graur, decît 767 de cuvinte în fondul ei principal lexical, limba română are 1419, după lista cea mai largă a cuvintelor considerate de autor în fondul principal, deci aproape dublu. La această dublare limbile slave au contribuit în mod substanțial. Din totalul cuvintelor din fondul principal românesc, 305 sînt de origine slavă.

Unele probleme tratate de autorul primei lucrări despre fondul principal al limbii romîne depășesc prin importanța lor cadrul unui studiu de vocabular, interesînd lingvistica în ansamblu. Așa sînt: problema inovațiilor morfologice în limbă, problema raportului dintre sintaxă și fondul principal etc., iar analiza vocabularului întrebuințat de scriitori interesează și știința literaturii. Din stabilirea proporției dintre cuvintele din fondul principal și masa vocabularului la scriitori ca I. Creangă, M. Sadoveanu și P. Dumitriu se schițează o metodă de interpretare a felului cum folosesc scriitorii limba. Cînd cuvintele din fond apar des, avem a face cu scriitori buni. La Creangă într-un pasaj luat la întîmplare de autor, din 400 de cuvinte, 369 aparțin la fondul principal, la Sadoveanu din același număr total, 370 sînt din fondul principal, iar la P. Dumitriu, 379. Desigur, metoda nu este absolută și nu se poate trage mecanic concluzia că un scriitor este cu atît mai talentat cu cît în opera lui apar mai multe cuvinte din fondul principal, dar este indiscutabil că numărul cuvintelor din fondul principal întrebuințate de scriitori este un criteriu de interpretare a limbii operei lor, alături de altele.

În recenzia de față nu pot fi atinse toate problemele unui studiu atît de bogat în idei și sugestii ca **Incercare asupra fondului principal lexical al limbii romîne.** O recenzie dezvoltată în care să se prezinte mai pe larg și cu discuții problemele lingvistice din lucrarea lui Al. Graur nu s-a făcut încă. Recentul rezumat din „Limba romînă" nr. 2 (1955) este o simplă tablă de materii, un fel de indice al **Incercării asupra fondului principal lexical al limbii romîne,** în care nu se face nici o apreciere. După cum spune autoarea acestui rezumat, el a fost întocmit „în așteptarea unei recenzii critice". E curios cum redacția revistei Institutului de lingvistică poate da un certificat atît de puțin onorabil colaboratorilor institutului, care, după aproape un an de la apariția **Incercării asupra fondului principal lexical al limbii romîne,** recunosc prin cuvintele revistei că așteaptă încă să se nască undeva (unde, dacă nu la Institutul de lingvistică?) recenzia critică a unui studiu despre o parte esențială a limbii romîne.

Lucrarea lui Al. Graur va fi desigur discutată pe larg, căci problemele ridicate de autor, ideile și sugestiile sale, concepția sa despre dezvoltarea studiilor de limbă în țara noastră cer specialiștilor să-și spună cuvîntul.

Cartea aceasta nu rezolvă numai o problemă. Ea pune zeci de probleme, la care lingvistica noastră va trebui să dea răspuns.

I. Coteanu

**) București, 1954, Editura Academiei R.P.R., 221 pag.*

Breviar

A. S. Puşkin: „Fata căpitanului", ediția a IV-a

„Fata căpitanului" de Puşkin — prezentată în cea de a patra ediție, în traducerea izbutită a scriitorului Eusebiu Camilar, este, sub pretextul unei intrigi obișnuite, narrarea unei pagini impresionante din istoria Rusiei: răscoala lui Pugaciov.

Motivul e din domeniul romanticului. Un tînăr hărăzit din fașă carierei militare, Piotr Andreici, își părăsește părinții, care n-au uitat să-i înmîneze și o scrisoare de recomandare către o vechie cunoștință a lor — generalul garnizoanei, — plecînd în tovărășia lui Savelici spre Orenburg.

Vremea de iarnă nu-i cea mai nimerită pentru călătoria prin stepă, și nu se știe ce s-ar fi ales de cei doi drumeți, dacă nu ar fi apărut, — cînd viscolul acoperise calea, — un mujic pribeag și zdrențuros care să-i scoată la lumina și adăpostul unui han. Acest rătăcitor prin stepa rusească e Pugaciov, umblînd prin sate pentru a instiga pe țărani la răscoală.

Conținutul scrisorii e cam drastic cu Piotr și lasă să se înțeleagă generalului că acestuia i-ar fi necesar, pentru a-și potoli fierbințeala sîngelui, un loc cît mai retras cu putință, și aces a nu e decît mica fortăreață Belogorskaia. Aici cunoștința pe care o face cu căpitanul Ivan Cuzmici și cu soția lui, Vasilisa Egorovna, îl apropie pe Piotr Andreici de fata acestora, Maşa, Maria Ivanovna. Svabrin, ofițerul pedepsit — pen ru o nebunie tinerească — să stea în Belogorskaia, cu toate că-i arată amiciție, îl dușmănește pe Piotr din momentul în care e convins că noul ofițer o iubește pe Maşa.

Dar evenimentele petrecute în apropierea satului Başkir întrerup drumurile personajelor, cu complicații dureroase. Țăranii rebeli atacă fortăreața și o cuceresc: sînt omoriți părinții Maşei și prin fringhia spînzurătorii trec toți cei care nu se supun noului împărat Pugaciov.

Răscoala țărănească începe prin a aminti toate ororile care s-au făcut în numele legii și al „tătucului" țar. Aici reflexia dureroasă a lui Piotr despre starea Rusiei se contopește cu amărăciunea poetului. Dar Piotr, oricît de generos și de larg în concepții ar fi el, este un nobil, mîndru cînd e vorba să i se închine lui Pugaciov, legat de clasa lui și păstrînd față de mari rezerve față de răscoală. Demersurile pe lîngă căpetenia răsculaților sînt numai un compromis, pentru a-și salva iubita și viața, altminteri răscoala e tot așa de primejdioasă pentru el ca și pentru întreaga nobilime.

Dar răscoala cuprinde fulgerător regiuni întinse și Pugaciov gîndește la planul unui atac asupra Moscovei: sînt ocupate orașe și cucerite prin lupte fortărețe și garnizoane Puskin, cîntînd aici forța nestăvilită a poporului, a lăsat să se vadă că diferit de aceea a personajelor, există o altă înțelegere a faptelor istorice.

M. BUCUR

W. K. Schweickert: „Cineva a cerut vin roşu"

In centrul povestirii „Cineva a cerut vin roșu", apărută de curînd în colecția „Meridiane", stă viața zbuciumată pe care o duce tînărul partizan Pierre Rigaud, venit să-și îndeplinească misiunea în condițiile cruniei terori hitleriste. Cititorul urmărește descrierea peripețiilor tragice uneori, comice alteori, prin care trebuie să treacă Pierre pentru a duce la bun sfîrșit misiunea încredințată. Scrisă cu multă vervă, străbătută de un umor fin, povestirea atrage atenția cititorului de la prima pînă la ultima pagină. Cu tot caracterul captivant în care predomină neprevăzutul, povestirea nu are nimic din convenționalul romanelor de aventuri.

Pierre Rigaud, cel care fără frică sărea cu parașuta de la zece mii de metri, fără a fi superstițios, ținea totuși să se dea jos din pat cu piciorul drept. El, care arunca trenuri în aer, omorînd zeci de fasciști, are emoții în fața iubitei. Asemeni lui Pierre Rigaud, întreaga povestire este populată de oameni simpli și buni, pentru care războiul nu înseamnă decît durere, mizerie și moarte. Așa înțelege războiul și Hans Ighart, germanul originar din Reisa, care declară unui muncitor francez că urăște războiul și pe cei ce l-au dezlănțuit. Împotriva războiului este și soția lui Ayer, care-l salvase pe Pierre ascunzîndu-l în camera ei.

Deși lucrarea „Cineva a cerut vin roșu" face parte dintr-un volum mai mare de povestiri, cu o acțiune comună, totuși ea are o unitate bine conturată, personajele sale rămînînd în memoria cititorului. Mult deosebite unul de altul prin caracterele lor, prin felul lor de a înțelege viața, ele sînt animate de același ideal — zdrobirea fasciștilor.

C. ARMAŞU

Răsfoind revistele

„STEAUA" nr. 3-5—1955

Cînd, în urmă cu un an, a apărut revista „Steaua", critica noastră literară a semnalat pe lîngă realizările pozitive evidente chiar de la primele numere, și anume manifestări nedorite frecvente mai ales în domeniul poeziei. Poezia atemporală și indirectă cuprinsă în aceste prime numere ale revistei de peste munți nu s-a mai perpetuat în paginile publicației, poeții clujeni străduindu-se să-și îndrepte creația lor pe un tărîm cît mai fertil. Fără îndoială că nu numai poezia a avut de înregistrat succese, dar și celelalte compartimente literare se pot, în măsură deosebită, bineînțeles, mîndri cu realizări, unele din ele de loc neglijabile.

„Steaua", așa cum se vede și din ultimele trei numere pe care ne propunem să le prezentăm astăzi, tinde din ce în ce mai mult să devină o revistă care să îmbrățișeze sectoare cît mai deosebite de activitate literară și culturală. Deși, după cum se va arăta la timpul cuvenit, proporționarea beletristicii nu-i tocmai cea dorită, revista „Steaua" a reușit în bună măsură să prezinte cititorilor ei materiale literare de calitate, inspirate cele mai multe din comandamentele sociale majore ale vremii noastre. Incontestabil, poezia reprezintă sectorul cel mai bun al revistei. Poeții clujeni încearcă din ce în ce mai mult să fie prezenți în versurile lor în imediata actualitate, să-și îndrepte creația spre unele obiective esențiale. În special avem de remarcat participarea deschisă a poeților clujeni la uriașa luptă pentru pace. Prezența poeziilor pe această temă ne arată că revista a înțeles una din marile cerințe ale vremii noastre, iar creatorii ardeleni sînt hotărîți să-și pună toate forțele lor în slujba acestei nobile cauze. Se remarcă „Oră de noapte", „Mărturie" și „Gîndul păcii" de Aurel Rău. În toate trei poetul afirmă încrederea nestăvilită pe care orice om cinstit din țara noastră o are în triumful celor care s-au angajat să înfrîngă forțele negre ale războiului. O interesantă reușită poetică este desigur și „Atomului" de Leonida Neamțu, poate una din cele mai bune poezii publicate în ultimele numere. Nu putem să nu amintim aici și „Kuboyama", semnată de Emil Poenaru, un nume destul de nou în paginile revistei. Fără îndoială că numărul producțiilor meritorii nu se rezumă numai la cele cîteva înșirate aici. Un alt grup, mai restrîns ce-i drept, îl formează poeziile-angajament. În special Victor Felea ține să-și înnoiască profesiile de credință. Atît în „Martorul vremii", cît și în „Către prieteni", tînărul poet afirmă un ideal artistic înaintat pe care îl dorim ca cel dintîi să-l traducă în faptă. Pe aceeași linie se înscrie și „În fața mea" de Leonida Neamțu, considerînd mărturisiri poetice demne de luat în seamă.

Dacă pe tema păcii s-au publicat în „Steaua" poezii numeroase, dintre care unele bine scrise, totuși publicația clujană rămîne deficitară în ceea ce privește versurile inspirate din avîntul construcției socialismului. Efortul lăudabil, soldat cu altfel realizări pozitive, înspre o poezie a păcii, a luptei împotriva atîțătorilor la război, trebuia susținut în egală măsură și în direcția creării de opere literare în care să se reflecte direct problemele arzătoare ale vieții noi din patria noastră. Bucățile pe această temă sînt mai rare: „Pleca în munte" de Aurel Gurghianu, este cețoasă în ciuda ideii interesante. „Pămîntul colectivei", de Alexandru Iob, reușește într-adevăr versuri de reală frumusețe, chiar dacă pe alocuri poetul, pe care îl bănuim destul de tînăr, se lasă furat de elemente ținînd mai mult de pitoresc. Interesante sînt și „Monumentul leninist" de Aurel Gurghianu, și „Straja de noapte" de Negoiță Irimie.

Am lăsat la urmă „Poveste despre trei prieteni" de Leonida Neamțu, poate una din bucățile cele mai serioase publicate în ultima vreme de revistă. Poemul merită o discuție aparte, date fiind problemele interesante ce le ridică și fără îndoială că, critica literară nu va întîrzia să-și spună cuvîntul asupra acestei veritabile izbînzi artistice.

Succesele înregistrate pe tărîmul unei poezii a păcii, caracterizată prin vigoare, optimism și combativitate, calitatea artistică deosebită a celor mai multe din versurile publicate în ultima vreme, merită a fi remarcate ca reușite ale publicației transilvănene.

Dar rezerva făcută cu cîteva rînduri mai sus o reamintim și acum: am vrea ca poeții clujeni să fie mereu mai aproape de bătălia pentru socialism în țara noastră, să fie totdeauna prezenți pe baricada acestei lupte mărețe. Și succesele de pînă acum ne dau speranța unei noi realizări.

Proza din revista „Steaua" nu se menține la nivelul poeziei. În cele trei numere nu s-au publicat decît nuvela „Din lumea sălilor de curs" de Pavel Aioanei și schița „Ploua" de Dumitru Radu Popescu. Nuvela lui Pavel Aioanei este fără îndoială una din cele mai realizate lucrări epice, închinate vieții studențești de la noi. De semnalat la tînărul scriitor siguranța cu care știe să contureze anumite figuri din mediul universitar, capacitatea de a închega un conflict destul de susținut, menținînd acțiunea într-o tensiune mereu crescîndă. Pavel Aioanei dovedește resurse de portretist și ca un exemplu viu în acest sens ne stau personajele centrale Lucia, Mircea și Serbu. Mai puțin izbutită ca personaj literar, Doina — deși interesant concepută în primele pagini — se pierde către sfîrșit. În orice caz „Din lumea sălilor de curs" ne dă bucuria întîlnirii unui talent cu perspective de dezvoltare. „Ploua" de Dumitru Radu Popescu arată că autorul știe să minuiască un umor de bună calitate. Nu ne mulțumește însă vădita sărăcie cantitativă a materialelor de proză din paginile revistei „Steaua". Genul scurt și publicistica sînt slab sau de loc reprezentate. Revista nu dă atenția cuvenită reportajului, schiței, portretului literar, speciilor atît de operative, așteptate cu mult interes de cititori.

Cea mai mare parte din paginile revistei sînt rezervate preocupărilor de critică și istorie literară. Se remarcă în acest domeniu, străduința cronicarilor revistei (George Munteanu, Dan Costa, Leon Baconsky) de a analiza cît mai pe larg și mai minuțios, căutînd să extragă toate implicațiile cuvenite din aceste volume de seamă ale literaturii noastre noi. Lucrul acesta se face cu din ce în ce mai multă seriozitate și adîncime. Aceeași observație și pentru recenzii (nu înțelegem, de ce rubrica este rezervată într-o atît de mare măsură cărților străine?) unde a devenit de asemenea evidentă tendința spre analiză și interpretare cît mai judicioasă a operelor literare. Semnalăm în special recenziile din nr. 3 aparținînd lui Marosi Peter și Mircea Tomuș. Am imputa revistei neglijarea unui însemnat număr de apariții din ultimul timp pe care revista le-a trecut cu vederea și mai ales lipsa de grijă față de volumele, fie ele și mai modeste, semnate de tinerii scriitori. „Steaua" s-a remarcat nu numai prin cronici și recenzii de bună calitate, dar și prin articole aniversare judicioase din care cititorul a avut prilejul să extragă serioase învățăminte (v. articolele despre Maiakovski, Schiller, Jules Verne, Montesquieu) sau prin cronici teatrale sau cinematografice competente (ne referim la cele semnate de Florian Potra). „Însemnările despre Daci" ale lui C. Daicoviciu sînt de asemenea deosebit de interesante. La varietatea revistei contribuie și traducerile bune din Maiakovski, Schiller, Dante. Petrarca. Dar revista se arată mai puțin prezentă în dezbaterea problemelor esențiale ale literaturii noastre noi. Se publică foarte puține articole de generalizare, de sinteză. Rubrica „Opinii" semnată de George Stelea constituie o inițiativă interesantă.

A mai rămas să remarcăm un fapt: notele și comentariile, care altădată promovau spiritele discutabile, pornite dintr-o vădită intenție de șicană și răfuieli personale, au dispărut. Chiar în spațiul acesta limitat, notele din ultimele numere ale revistei „Steaua" pun probleme interesante, discută chestiuni de loc lipsite de importanță și într-o manieră științifică. E un fapt ce trebuie să servească drept exemplu și celorlalte publicații literare din țara noastră. În ansamblu, revista din Cluj a făcut pași serioși înainte pe drumul unei poezii mobilizatoare, combative, străbătută de dorința de pace a popoarelor, însuflețită de marile idealuri ale omenirii și de ură împotriva celor care vor un nou război. Nu mai puțin același progres se remarcă și în domeniul criticii, care s-a îmbogățit în preocupări și a devenit mult mai consistentă. Iar proza, cu tot numărul redus de lucrări publicate, a înregistrat totuși o nuvelă demnă de luat în seamă. Efortul redacției spre oglindirea artistică a construirii socialismului în țara noastră, crearea unor eroi înaintați, atacarea temelor esențiale, acest efort trebuie și mai mult sporit.

Străduințele mereu mai susținute în această direcție pentru reflectarea nemijlocită a problemelor mari ale actualității vor face fără îndoială ca „Steaua" să fie una din publicațiile cele mai iubite și apreciate de cititorii din țara noastră.

Valeriu Rîpeanu

Curier literar

■ Nuvela „Așa a fost odată" de Ion Pas a apărut zilele trecute în Editura Tineretului.

■ A ieșit de sub tipar volumul de versuri „Pe struna fulgerelor" de Mihu Dragomir. Desprindem din sumar: „Cîntecul", „În inimă", „Primăvara", „Prietenie", „Casa lui Botev", „Cîntecul Griviței", „Să nu uiți", „Balada satului", „Oda fulgerelor".

■ Romanul scriitorului englez Jack Lindsay, „Primăvara amăgitoare", a apărut în Editura de stat pentru literatură și artă. Traducerea este semnată de Zaharia Stancu. Cuvînt înainte de Radu Lupan.

■ A apărut „Din povestirile scriitorilor sovietici" volumul II. Sînt cuprinse în actualul volum un număr de 46 povestiri semnate de Nina Emelianova, Vsevolod Ivanov, Vera Inber, Lev Kassil, Valentin Kataev, V. Kojevnikov, Boris Lavrenev, N. Liașko, M. Moskvin, Galina Nicolaeva și alții.

■ Peste cîteva zile va apare în Editura de stat pentru literatură și artă „Turnul Babel" de Jiri Marek.

■ Editura de stat pentru literatură și artă va scoate de sub tipar, în cursul viitoarelor săptămîni, două volume de „Versuri alese" de Mihai Beniuc.

■ În cursul lunii viitoare va fi în librării volumul de poezii „Inscripții" de Nicolae Tăutu.

■ Săptămîna viitoare apare cel de al doilea volum din colecția operelor complete ale lui A. P. Cehov, în curs de tipărire în țara noastră. Volumul cuprinde peste 50 schițe.

■ Tot peste cîteva zile, Editura Cartea Rusă va scoate de sub tipar volumul I al operelor lui Nekrasov.

CRONICA LITERARĂ

Ana Novak: „FAMILIA KOVACS"

Ana Novak este un nume nou în dramaturgia noastră. Prima piesă a scriitoarei a fost tipărită anul trecut în paginile revistei „Viața românească". „La începutul vieții" anunță un dramaturg autentic, cu interesante valențe artistice și, ceea ce este mai prețios, cu o personalitate proprie, puternică și închegată. Prima operă, dovedind talentul scriitorului, nu mărturisește implicit și o personalitate formată. „La începutul vieții", piesă în care observația psihologică fină și elanul se întîlnesc uneori cu simplismul și livrescul este însă rodul unui scriitor complet care, bineînțeles, își poate lărgi perspectiva, își poate descoperi noi resurse lăuntrice dar care este de pe acum, în accepție literară, „el însuși".

Scriitoarea se preocupă în cea de a doua piesă a sa de viața familiei Kovacs aflată în Ardealul de nord în anii 1941—1943. Scriitoarea luminează îndeosebi figurile membrilor acestei familii: doctorul Kovacs, Margit, soția lui, Petru și Eva, copiii lor. Apar în piesă, mai puțin urmărite și cîteva personaje a căror existență este legată de aceea a familiei Kovacs — doamna Béres, Andras și alții.

Piesa transpune un moment de răscruce din viața acestei familii de intelectuali. Ana Novak a învățat sîrguincios și creator la școala lui Gorki și Cehov. Aceasta se simte și în modul în care este organizat dramatic materialul brut al piesei, în chipul în care se deschid și iau sfîrșit actele piesei, dar mai ales în știința de a realiza atmosfera întîmplărilor care se petrec pe scenă și de a le descifra sensurile profunde. Însăși alegerea acestor întîmplări arată cît de fertilă a fost influența lui Gorki și Cehov.

„Familia Kovacs" apare în piesă într-un moment tragic al existenței sale. Scriitoarea a avut darul de a ridica întîmplările din viața familiei Kovacs la o treaptă de generalizare filozofică. Ce se petrece în viața familiei Kovacs și constituie obiectul observațiilor autoarei? Trebuie să relevăm aici o trăsătură a scrisului Anei Novak. Scriitoarea nu cultivă o acțiune scenică bogată. În piesele ei, îndeosebi în „Familia Kovacs", nu au loc prea multe întîmplări. Acțiunea, în înțelesul strîmt de deplasare fizică a realității, începe în „Familia Kovacs" abia în ultimul act al piesei. Pe scriitoare o preocupă lumea afectivă și cerebrală a eroilor săi pe care-i urmărește în cele mai variate și nuanțate reacții pînă în clipa în care viața le impune să facă o cotitură hotărîtoare care va modifica sensul existenței lor. O acțiune lăuntrică este caracteristică „Familiei Kovacs". Zbuciumul personajelor în căutarea sensului adevărat al vieții dă mișcare primelor acte ale piesei. Zbuciumul acesta a fost declanșat de forțe exterioare, de conflicte pe care scriitoarea nu simte nevoia să le înfățișeze în prim plan.

Din primul tablou scriitoarea își introduce cititorul în miezul problemelor. Doctorul Kovacs, un intelectual prob, cu sinuoase probleme de conștiință, este epurat din corpul didactic ca element suspect politic. Suspiciunea oficială este declanșată de protestul cinstit și de curaj pe care-l face doctorul Kovacs atunci cînd un coleg al său, romîn, este îndepărtat din învățămînt ca urmare a politicii șovine. Margit, soția lui, pentru a susține familia, devenise croitoreasă, întrunind cu resemnare și amărăciune disprețul snob al intelectualității orașului și al „lumii bune". Dacă pe soțul ei, în primele scene ale piesei, îl vezi preocupat de mari și, de cele mai multe ori, abstracte probleme, Margit este stăpînită pînă la obsesie de mizeriile cotidiene și de dragostea idolatră pentru fiul ei, Petru. Acesta, student inginer, afișează un dispreț brutal față de căutările, de problemele de conștiință ale părinților săi și ale surorii sale. Eva apare, la primul contact, ca o făptură stranie, amestec de cinism voit — teribilism al vîrstei de 17 ani — și de romantism încătușat. Sub crusta izbucnirilor de brutalitate bate un suflet gingaș, îndrăgostit de trumos, de poezie, vibrînd cu emoție neobișnuită în fața artei. Un suflet de artist asupra căruia viața amenință să-și pună o pecete cenușie. Din pudoare a sentimentelor Eva își ascunde reacțiile firești îndărătul brutalității și al unei măști de blazare precoce. Un singur sentiment nu și-l deghizează, acel pe care-l împărtășește față de fratele ei, sentiment de dispreț amenințînd să se transforme în ură.

În aceeași casă cu familia Kovacs locuiește doamna Béres, o comunistă al cărei soț este închis. Ea încearcă să canalizeze forțele sănătoase sufletește din familia Kovacs, spre mișcarea antifascistă. Aceeași acțiune o îndeplinește Andras, student comunist, fost coleg și prieten cu Petru.

Sub semnul acestor relații se desfășoară conflictul piesei. După două acte, mai mult expozitive, în care personajele se detinesc în raporturile lor reciproce, exprimîndu-și gîndurile și sentimentele, se produce o lovitură bruscă pregătită însă de nenumărate amănunte artistice. Petru își anunță familia de înrolarea sa ca voluntar în armata fascistă. Asupra părinților săi, hotărîrea aceasta are un efect zdrobitor, dar straniu.

Doctorul Kovacs, părintele lucid, care-și supusese fiul unei analize crude și nemiloase, uită pentru moment problemele de conștiință și, părăsind tărîmul rațiunii obiective, devine egoist, — de un egoism părintesc posesiv — și indiferent la ceea ce se petrece în jurul său. Margit, mama idolatră, exaltată și lipsită de simț critic, după ce-și revine din letargia în care o aruncase primul contact cu durerea, își găsește axa și se alătură doamnei Béres. Margit a ieșit biruitoare din acest dureros proces pentru că fondul ei sufletesc era mai puternic, mai rezistent decît al soțului ei. Femeia care se luptase de unul singur cu vicisitudinile vieții a găsit tăria să iasă la suprafață. Doctorul Kovacs însă nu a putut să reziste. Drama lui este drama intelectualului cinstit, cu visuri spulberate de societatea capitalistă și care nu a avut tăria și clarviziunea să se alăture forțelor biruitoare ale viitorului. Kovacs a fost un înaripat. Societatea i-a pus, însă, plumb în aripi, pe care el nu a avut puterea să-l lepede. Și în încercarea nesăbuită de a-și lua singur zborul spre azur, și-a frînt aripile prăbușindu-se în abis.

Cu subtilitate scriitoarea înfățișează evoluția raporturilor dintre doctorul Kovacs și soția lui. La început Margit vorbește cu entuziasm nestăpînit și admirație suficientă despre fiul ei, simte nevoia să se refere la autoritatea științifice care-i confirmă părerea.

„Margit: (îngîndurată, cu oarecare satisfacție). Petru al meu a fost întotdeauna mai calm, (către Andras) îți amintești, la nouă ani construia avioane din carton. Însuși decanul mi-a spus...".

Kovacs, mai lucid, este sceptic și critic: „Mda... Ești enervată, dragă, de ce vorbești mereu despre el?" El vede, dincolo de victoriile școlare care-i dau satisfacție soției sale, sterilitatea și uscăciunea sufletească a lui Petru. Acestea se petrec însă într-un climat relativ calm, într-o lume teoretică de idei în care doctorul Kovacs se simte la adăpost. Atunci însă cînd se ciocnește brutal cu realitatea, cînd fiul său se rupe de căminul părintesc, Kovacs sub imperiul durerii părăsește răceala teoretică. Fără să-și dea seama împrumută formulările și stilul soției sale, pe care înainte le ironiza: „O minte sclipitoare! Un mare savant, un Newton! Ce, credeți că aiurez? Însuși decanul a spus..."

Desen de ROSS

Eliberată din marasmul vechii stări sufletești, Margit nu mai poate suporta un asemenea limbaj, care înainte îi era propriu. De data aceasta, ea este omul lucid și critic. Nu și-a pierdut dragostea pentru Petru, dar își dă seama că este donquihotească încercarea soțului ei de a opri plecarea fiului.

Felul în care sînt construite reacțiile acestor personaje demonstrează capacitatea de nuanțare psihologică a scriitoarei, arta creării unor personaje complexe.

De la plecarea lui Petru, evenimentele se desfășoară mai viu, îndreptîndu-se spre final uneori destul de precipitat. Familia Kovacs este dată afară din locuință de către proprietăreasă, colaboraționistă venală și meschină. Doamna Béres este arestată. Ultimul act se petrece în noua locuință a familiei Kovacs. Viața familiei s-a schimbat din temelii. Eva, devenită soția lui Andras, este muncitoare ca și mama ei. Ambele au devenit comuniste. Margit va fi arestată pentru activitate ilegală. Doctorul Kovacs a înnebunit. Petru, întors din concediu, animalizat de război, stors de vlagă, lipsit de orizont în viață, se sinucide. În această atmosferă tulbure străbate, ca o lumină orbitoare, vestea victoriei sovietice de la Stalingrad.

La capătul piesei, ideea centrală, care a organizat și sudat elementele lucrării, apare deosebit de limpede. Intîțișînd orientarea spre clasa muncitoare a elementelor sănătoase dintr-o familie de intelectuali, „alegerea apelor" în această familie, piesa transmite ideea că demnitatea și cinstea umană, sentimentul libertății, al purității conștiinței le poți obține numai atunci cînd te afli alături de forțele pentru care acționează istoria, alături de clasa muncitoare și comuniști.

Familia Kovacs, prin mesajul ei, este o piesă actuală.

★

Lectura pieselor Anei Novak face cunoscute unele particularități artistice ale scriitoarei. Ana Novak se distinge prin crearea unor personaje complexe, cu o bogată și variată viață sufletească, pe care scriitoarea este preocupată să o urmărească în cele mai nuanțate reacții. Piesele Anei Novak și îndeosebi „Familia Kovacs" dovedesc remarcabila capacitate a scriitoarei de a crea cu mijloace artistice interesante o atmosferă pregnantă, în care se întrupează eroii săi. Chiar de la primele replici ale pieselor observația minuțioasă a nuanțelor psihologice și efortul de zugrăvire a atmosferei dramatice, apar ca trăsături caracteristice scrisului Anei Novak. Trebuie adăugat acestor trăsături o vădită preocupare intelectuală a personajelor, un climat intelectual caracteristic celor două piese ale scriitoarei. Răzbat uneori în piese accente care arată că scriitoarea este înzestrată cu simțul umorului, un umor sec și amar. Lipsa stridențelor, a șablonului, a pompierismului literar, nivelul artistic ridicat, acestea sînt consecințele firești ale prețioaselor trăsături artistice ale scriitoarei.

Eroii preferați ai Anei Novak sînt oameni frămîntați și chinuiți care-și caută cu întrigurare drumul în viață. Cele mai izbutite personaje create de scriitoare sînt acelea surprinse în timpul procesului lor de devenire și urmărite pînă cînd se împlinesc uman sau se scufundă în mlaștină.

Spuneam că Ana Novak posedă arta realizării unor personaje complexe. Eroul pe care-l făurește scriitoarea nu este un „dat" definitiv, ci o făptură vie în ale cărei vine curge sînge adevărat și care se transformă, se pretace, adesea în chinuri mistuitoare. Acest proces este urmărit cu atenție de scriitoare prin numeroase notații psihologice, și tratat cu inteligență artistică.

O pildă interesantă o constituie Petru. Înainte de apariția lui în scenă, sîntem preveniți asupra însușirilor sale intelectuale și a limitelor morale care-l îngrădesc. Să nu uităm că este vorba de un fascist, înc

„Floarea cea nouă"

Printre romancierii francezi, numele lui André Kédros şi-a cucerit în ultimii ani un loc aparte, prin mai multe volume („Corabia în inima oraşului", „Odeonul", „Poporul rege"). Recent, Kédros le-a adăugat „Floarea cea nouă" („Editorii francezi reuniţi", 1954). Scriitor de limbă franceză, scriitor militant, André Kédros este, în Franţa supusă politicii dolarului, cîntăreţul bătrînei şi veşnic tinerei Elade. Cărţile sale aduc totdeauna în literatura progresistă de azi mesajul poporului grec, al eroilor, al durerilor şi luptelor sale... „Floarea cea nouă" îmbogăţeşte cu încă un episod ciclul închinat oamenilor vajnici din ţara lui Herakles şi a lui Leonida. Reportaj şi roman totodată, cartea lui Kédros se înfiripează din evenimentele zbuciumate ale anului 1952. Athena monarho-fascistă ascultă tot mai mult de ordinele ambasadei americane. Lagărele din Yura şi din Macronissos gem de deţinuţi politici, foşti partizani şi luptători antinazişti. Puşi în ilegalitate, Partidul Comunist Grec îşi duce munca în condiţiile cele mai grele. Sindicatele sînt năpădite de scizionişti, de cozi de topor. Siguranţa maiestăţii sale şi trupele americane terorizează acest popor care se zbate în ghiarele şomajului, ale mizeriei. Soarele neînduplecat şi cerul dureros de albastru îşi pierd parcă orice rost... Şi totuşi, oamenii Greciei nu au capitulat. Pe acest fundal patetic, lupta comuniştilor şi a poporului care-i urmează, gîndul solidarităţii, al înfrăţirii prin dezrobire şi pace, se conturează cu limpezime. Morţii şi destrămării morale, oamenii din ţara muntoasă a păstorilor şi a eroilor din mitologie le opun dragostea de viaţă, iubirea, dreptul de a-şi cîştiga fericirea. Un astfel de om este şi comunistul Dimos Kalos. Mecanic într-un mare garaj, Dimos se trage dintr-o familie de luptători. Fratele său a fost ucis de nazişti ca partizan în anii ocupaţiei. Dar Dimos nu va înţelege pe deplin necesitatea şi frumuseţea luptei împotriva imperialismului şi a zbirilor lui decît atunci cînd dragostea îi va descoperi plenitudinea şi fericirea la care au dreptul oamenii. Dimos se îndrăgosteşte de Hélène, fata vecinului, contabilul Seraphidis, cu care se jucase de atîtea ori în copilărie. Contabilul a avut însă un fiu, ofiţer fascist, care l-a denunţat pe fratele lui Dimos şi l-a trimis în faţa plutonului de execuţie. Cu tot stăvilarul acesta de ură neîmpăcată, shakespeareană, Dimos şi Hélène se iubesc mai presus de orice şi oricine. Chinuit de izolarea morală în care se zbate de ani de zile, contabilul Seraphidis se dovedeşte în cele din urmă în stare de mari sacrificii. Pentru a-l scăpa pe Dimos din ghiarele poliţiei, Seraphidis îi provoacă pe copoii siguranţei şi, atrăgîndu-le mînia, sfîrşeşte într-un lagăr de deţinuţi. Dimos însă este liber şi va putea, în ilegalitate, să-şi ducă mai departe munca.

Firul poveştei de dragoste şi de luptă a lui Dimos se împleteşte cu rezistenţa dîrză a poporului şi cu lupta celorlalţi comunişti. In ultimele luni ale anului 1951, guvernul fascist a înscenat încă un proces. Pe banca acuzaţilor, care vor deveni acuzători, stau de data aceasta Nikos Beloyannis şi tovarăşii săi.... Condamnat la moarte, dar neexecutat încă din „clemenţă" guvernului Plastiras, Beloyannis este implicat într-un al doilea proces şi condamnat iarăşi la pedeapsa capitală, la 1 martie 1952. Un uriaş val de indignare şi de protest a zguduit atunci opinia publică mondială. Călăii au întîrziat asasinarea lui Beloyannis cu încă o lună, pînă cînd, în duminica de 30 martie l-au împuşcat, pentru a împlini porunca Washingtonului şi a „întîrzi" astfel aderarea Greciei la Pactul Atlanticului.

Drama lui Beloyannis este redată de Kédros la modul foarte uman. Nimic forţat, nimic neverosimil în structura sa psihică. In întunericul celulei, sufletul şi trupul lui Nikos resping gîndul morţii ca o monstruozitate menită să curme firul normal al simţirii şi al vieţii. Singurătatea şi sfîrşitul atît de apropiat îl îngrozesc. Să nu-şi mai revadă niciodată femeia iubită şi copilul... Dar tocmai pentru ei trebuie să lupte, el şi mulţi alţii... Luciditatea, voinţa de oţel, îl recuceresc. Ca şi Péri, ca şi Fucik sau Olga Bancic, va trebui să se arate demn de cei care suferă şi luptă pentru el. „Şi pot oare închipui cei care trăiesc cită recunoştinţă le poartă un condamnat la moarte?" se întreabă Beloyannis în ultima sa dimineaţă.

Oameni foarte feluriţi vin să populeze romanul şi să dea un răsunet adînc poveştei zbuciumate a lui Dimos şi sfîrşitului tragic al lui Beloyannis. Oameni simpli sau indiferenţi, oameni reci în aparenţă sau cu totul neorientaţi: profesorul Petridis, o somitate medicală, tipul savantului izolat şi „apolitic", sfîrşeşte prin a recunoaşte măreţia luptei comuniştilor, urîndu-i pe americani şi prezidînd, la moartea lui Beloyannis, un miting de doliu la universitate... Contabilul Seraphidis, cufundat în pasiunea sa de astronom amator, om al patronului de altfel, îşi dă libertatea pentru a salva un comunist... Sotiris, şoferul anarhist, intră în sindicat şi activează apoi ilegal în rîndurile partidului... Elefteri, un puşti de 6 ani, începe să priceapă tristeţea şi lupta celor din jur şi ascultă cu drag versuri închinate Greciei libere... Moartea lui Beloyannis, lupta şi exemplul comuniştilor, îi mişcă pe toţi, mari şi mici, aşa cum o piatră care cade în apă stîrneşte unde concentrice din ce în ce mai largi...

Rămas singur cu Hélène, bătrînul Kalos, tatăl lui Dimos, care şi-a închinat viaţa, florilor, scoate într-o zi un strigăt de fericire: a răsărit floarea cea nouă, specia pe care o încearcă de mult, o garoafă bătută, de un roşu aprins, ca garoafa lui Nikos Beloyannis... Floarea cea nouă, dureroasă şi aprigă ca şi viaţa... Floarea lui Beloyannis, floarea Greciei care luptă, garoafa care înfrăţeşte pe comuniştii dinafară şi dinăuntrul temniţei, simbol de optimism şi de jertfă, semn al unui sens mai adînc pe care viaţa-l capătă, atunci cînd frumuseţile ei sînt apărate cu îndîrjire, pînă la ultima suflare.

Cartea lui André Kédros e o carte a sinceităţii şi a simplităţii umane. E o carte bună, o carte care te zguduie şi te face să vezi cîte pot face oamenii cînd sînt însufleţiţi de năzuinţe adevărate. E o închinare adusă Greciei lui Beloyannis şi luptei popoarelor pentru libertate, pentru pace şi fericire.

Valentin Lipatti

FRAGMENT

. . . . . .

— Acuzatul Beloyannis are cuvîntul.

Omul se ridică în picioare. E de statură mijlocie, cu umerii laţi. E neras şi cu faţa supţă. Hainele mototolite sînt totuşi bine croite. Nimic ostentativ în atitudinea sa nestînjenită. Doar, sub pleoapele grele, ochii mari au o căutătură dreaptă, greu de înfruntat. Procurorul şi-a plecat ochii. Preşedintele se preface că-i distrat şi îşi priveşte peniţa de aur a stiloului. Se face linişte; toată lumea îşi ţine răsuflarea.

— Unii dintre coacuzaţi, începe Beloyannis cu voce cumpănită, şi-au arătat mirarea de a se afla aici. Eu nu sînt nicidecum mirat. Sînt membru al Comitetului Central al Partidului Comunist din Grecia şi sînt aici în această calitate. Sînt judecat pentru că partidul meu luptă pentru pace, pentru independenţă şi libertate. Politica aceasta a Partidului Comunist din Grecia o judecaţi dvs. în persoana mea.

Beloyannis vorbeşte fără emfază, stăpînindu-şi şi strunindu-şi glasul. Nimic pe chipul lui nu trădează nervozitate, afară doar de un tremur uşor sub ochiul sting. Judecătorii militari îşi apropie capetele, şuşotesc între ei şi-şi trec unul altuia nişte pagini bătute la maşină. Dar cînd Beloyannis îşi ridică glasul şi-i apostrofează, se întorc cu surprindere spre omul acesta care, în ochii lor şi din punct de vedere administrativ, e ca şi mort.

— Dacă aş fi semnat o declaraţie de retractare, e foarte probabil că m-aţi fi achitat. Dar viaţa mea e legată de istoria Partidului Comunist... Aş fi putut să am o viaţă îndestulată... Am preferat o existenţă plină de lipsuri şi de primejdii. Am avut de ales de zeci de ori între viaţă şi moarte, între a trăi trădîndu-mi ideile şi a muri rămînîndu-le credincios. Am ales totdeauna această ultimă cale. Şi azi aleg tot calea aceea...

...Îşi şterge fruntea cu o batistă şi îşi reia rechizitoriul. Vorbeşte fără note; un gest elegant şi sobru îi subliniază cîteodată gîndul.

— Aş spune că nu se cade să vorbeşti de funie în casa spînzuratului. Fiindcă e cunoscut în lumea întreagă rolul pe care americanii îl joacă în Grecia. S-a povestit aici şi s-a arătat ce rol au avut ei în interogatoriul de la Siguranţă. Comuniştii nu sînt unelte ale străinătăţii. Comunismul este idealul întregii omeniri, e o mişcare internaţională. A pornit cu o mînă de oameni, pe vremea lui Marx, şi a ajuns să aibă azi opt sute de milioane de fiinţe omeneşti. Mîine se va întinde pe întreg globul. E oare cu putinţă ca nişte „unelte ale străinătăţii" să fi zămislit o mişcare atît de măreaţă? Ce agent al străinătăţii şi-ar fi dat viaţa cu atîta generozitate, cum şi-o dau mii de comunişti? Jertfa lor nu poate fi asemuită decît cu aceea a primilor creştini. Şi încă mai există o deosebire. Creştinii primeau martiriul nădăjduind că vor cîştiga împărăţia cerurilor, în timp ce comuniştii îşi dau viaţa fără să mai spere nimic în schimb pentru ei înşişi. Îşi dau viaţa pentru ca omenirea să cunoască zori mai bune şi mai fericite, pe care ei nu le vor apuca. Poate agentul străinătăţii să-şi dea viaţa pentru o cauză atît de mare?

O frămîntare adîncă a cuprins sala. Ziariştii, fotografii îşi ascund emoţia, prin gesturi profesionale. Smulg cu înfrigurare foi din carnetele de note, îl mitraliază pe Beloyannis cu licăririle magneziului. Vorbele acestea, pe care mulţi le aud pentru prima oară, îi tulbură. Pîndesc cu nelinişte un răspuns, o tăgadă din partea celor care reprezintă autoritatea, justiţia, ordinea şi care sînt acolo ca să apere societatea şi să-i apere pe ei de mustrările de conştiinţă. Cum? Nimeni nu îndrăzneşte să ridice minuşa? Îşi pleacă toţi capul, toţi?...

Beloyannis expune acum, pe bază de documente, programul şi acţiunea Partidului Comunist din Grecia.

Procurorul, care de cîteva minute stringea nervos din fălci, izbeşte cu pumnul în masă şi strigă:

— Domnule preşedinte! Conform legii 509, Partidul Comunist din Grecia e un partid ilegal şi nimeni nu are dreptul să-i proclame principiile. Aceasta constituie o încălcare a legii.

Un murmur de împotrivire şi de surprindere cuprinde sala.

...Beloyannis îl măsoară pe procuror. Zgomotul se potoleşte.

— Pentru aceste principii sînt judecat şi despre ele trebuie să vorbesc.

Continuă cu oarecare greutate. Intervenţia asta i-a rupt şirul gîndurilor. Oboseala îi apasă tot mai greu umerii. Cere un pahar cu apă. Preşedintele îi răspunde arţăgos:

— E cu neputinţă să găsim apă la ora asta.

— Nu face nimic, răspunde Beloyannis. Apoi îşi ridică din nou capul, îşi adună puterile:

— V-am vorbit de politica Partidului Comunist din Grecia. Vreau să mai subliniez doar atît: Partidul Comunist din Grecia îşi are rădăcinile înfipte în popor; seva lui e sîngele poporului; el nu poate fi răpus nici de tribunale militare, nici de plutoane de execuţie. Scopul politicii lui a fost totdeauna binele poporului nostru, binele ţării noastre. El a rămas şi rămîne mereu acelaşi. De aceea partidul e sprijinit de popor. Partidul Comunist din Grecia cere pacificarea ţării, reconstruirea şi democratizarea ei. Cei de dreapta se opun şi împing cu nesocotinţă Grecia spre noi catastrofe, semănînd pretutindeni ura şi teroarea. Pentru această politică a partidului mă judecaţi dvs. Tribunalul dvs. e un tribunal extraordinar. Şi de aceea nici nu vă cer să fiţi indulgenţi. Imi voi primi condamnarea cu mîndrie şi cu stoicism, şi voi privi cu curaj plutonul de execuţie. Nu mai am nimic de spus.

Beloyannis se aşează. O tovarăşă tocmai a primit un buchet de garoafe. Alege una şi i-o întinde. Omul care-şi cunoaşte destinul şi care vorbeşte despre el nepăsător şi mîndru, zîmbeşte, cu floarea în mînă. O lumină orbitoare de magneziu. Beloyannis n-o ia în seamă. Zîmbeşte zilelor care vor să vină, zile care sînt aidoma petalelor roşii, pline de sevă, zimţuite pe margini, ca o dantelă a visurilor... Zîmbeşte noului veac de aur care se va ridica într-o zi deasupra patriei sale. Nu ştie că istoria îşi va aminti totdeauna de el.

André Kedros

Popasuri

AUTENTICITATE ŞI IMITAŢIE

Un ţăran dintr-un sat din nordul Transilvaniei a folosit, pînă mai deunăzi, un topor de piatră şlefuită din neolitic, drept greutate la cîntarul pe care aşeza fie bucăţi de caş proaspăt de primăvară, fie mere văratice, fie fire de tort, după cum era timpul roadelor. Toporul a trecut acum într-una din vitrinele muzeului istoric al oraşului Bistriţa. O sumedenie de alte obiecte milenare au fost aflate pe terenurile gospodăriei colective din Jeita, prin casele şi podurile ţăranilor din Satul Nou, Galaţii Bistriţei, Molari, Blăjenii de Jos. La o ţărancă a fost găsit un basorelief de pe timpul stăpînirii romane în Dacia; basorelieful roman reprezintă un banchet familiar funerar în faţa sicriului, şi e străjuit în părţile laterale ale pietrei de chipul unui zeu-păstor rezemat în toiag şi de imaginea unui coş cu struguri încoronat cu bolţi maiestoase de coarde şi frunze de viţă; basorelieful era folosit de harnica ţărancă ardeleancă drept spate la un galantar pe ale cărui poliţe rînduise tradiţionalele vase româneşti din lut — artistic pictate în flori şi frunze — vase menite să fie întrebuinţate la sărbătorile cu oaspeţi mulţi. De prin podurile caselor ţăranilor au fost culese rămăşiţele plugurilor de lemn, păstrate din generaţie în generaţie, de pe timpul semeţelor castele ale feudalilor şi din vremea găurilor de sub pămînt în care locuiau iobagii. Dacă-i întrebi pe ţărani de ce au păstrat asemenea obiecte, îndeobşte îţi răspund: „Aşa, ca să nu se piardă".

Dar iată şi un obiect ciudat pentru locurile ţării noastre: un sfinx cu nasul rupt găsit printre ruinele unui castel feudal din Domneşti; se spune că nu ştiu cine, dînd peste acest sfinx, l-a luat drept document autentic şi şi-a imaginat că vede influenţe egiptene antice în nordul Transilvaniei.

Plugul de lemn — cu coarnele lustruite de palme bătătorite — e autentic, autentic e şi toporul din piatră şlefuită ca şi brăţările grosolane din bronz care au folosit drept podoabă unei femei din neolitic, autentică e şi ulcica simplă dacică — mărturie a artei ceramice dacice primitive, — autentice sînt şi graţioasele vase celtice bitronconice, basoreliefurile şi inscripţiile romane şi alte obiecte determinate ştiinţific, achiziţionate de muzeul oraşului Bistriţa, de cele mai multe ori de la ţărani care au găsit şi au păstrat acele obiecte, necunoscîndu-le exact imensa valoare istorică, dar simţindu-le ca preţioase amintiri de viaţă străveche a oamenilor petrecuţi de-a lungul mileniilor pe pămîntul nostru.

Sfinxul, însă, este o palidă imitaţie — s-au găsit numeroşi sfinxi, zei şi lei pe care nobilii îi cumpăraseră cîndva din apus, de la diferite ateliere la modă, ca să-şi împodobească intrarea în castele cu ceva cultură; au deci şi aceşti sfinxi, zei şi lei semnificaţia lor istorică aparte, şi sînt păstraţi cu grijă în muzeul oraşului Bistriţa.

St. Bănulescu

Zoia Boiangiu

Mergeam în car, din Gherla pîn-la Sic
Şi boulenii îi mînă o pruncă.
Un cîntec plin în graiul ei da-n spic,
în timp ce alinta cu şfichiul, junca.
De graiul ei şi-obrazul rotunjor,
privirea iute, desele sprîncene,
aminte azi mi-aduc, ca de-un odor
al plaiurilor noastre ardelene.
Era în ea atîta sănătate
şi-o prospeţime-a cîmpului culeş,
lar în a ochilor seninătate,
sfielnic zîmbet, plin de înţeles.

Cu cîtă bucurie-am revăzut
codana-ntre cerneluri şi maşini!
Pe-obraji cu-acelaşi zîmbet aşternut,
mînă o plană ce dădea lumini.
Şi visul nostru, tălmăcit în semne
cu străşnicie-l priveghea,
ca picurii de sînge, dintre slove
să fie gîndului asemenea.
Era fetiţa cea din carul tras
de bouleni sub cerul roşiatec.
Dar maşinistă-acum, — făcuse-un pas
uriaş pîn la acest primăvăratec

fagur bogat, cu zeci şi zeci de plane
din hala Combinatului Scînteii.

Nu aş putea să spun de-acea codană
cu-obraji şi mîini mînjite de cerneală,
că-n sprinteneala muncii şi-n migala-i,
avea o strălucire-a Galateii, —
Dar înflorea într-însa bucuria
miraculoasei căi ce-a străbătut
din satul ei pîn-la minunăţia
ce-acum în faţă i s-a aşternut.
Şi-n marea-i simplitate, aducea,
sub uniformă, Zoia cea gingaşă,
miros de ţarină şi viorea.

Ei, Zoie Boiangiu, eu aş mai scrie
de farmecul acela mîngîios
ce îl puneai în orice osîrdie,
şi-ncununa atîta de frumos
viteaza trudă, calda-ţi modestie,
în care zîmbetul cel feciorelnic
săpa-n obrajii tăi două gropiţe.
Spre-a aminti, în felul său sfielnic,
de-un car cu boi, de-un drum şi de-o fetiţă
mînîndu-şi soarta sub un cer roşiatec,
spre Combinatul cel primăvăratec.

Camil Baltazar

Printre pescari

Iată-mă dar, printre pescari,
La Gura Dunării bătrîne:
Trag la babaici — la visle mari,
Săltîndu-şi bărbile păgîne.

Îi ştiu pe toţi: Moş Cuprian,
Cu barba lungă, tolstoiană.
In ochii lui de lipovean
E cerul fără de prihană.

Un alt bătrîn — Moş Savatei —
E bucătarul din brigadă, —
Tăcut ca un colos de stei,
Durat în antica Eladă.

Brigadierul e „hohol"
— Grigore Ivanov îl cheamă. —
Vorbeşte limpede, domol,
Cu glasul — clopot de aramă.

Îi văd pe toţi în faţa mea.
Am fost cu ei la taliane.
Îi, marea cum se zbuciuma,
Fierbînd în largile-i cazane!

Puţine vorbe auzeam —
Sudălmi zvîrlite mării crunte
Ce se pornise, de haram,
Cu valuri-nalte cît un munte!

Asemeni unui căpitan,
La prova sta brigadierul
Şi conducea prin talian
Maluna neagră, cu ghionderul.

Cu încordare, tulburaţi,
Trăgeau din apă plasa mare,

In care peştii încurcaţi
Se zvîrcoleau fără scăpare.

Din împletitul labirint
Scoteau apoi, într-o clipită,
Grămezi de aur şi argint —
Comoară pururi înnoită.

Era o forfotă de peşti,
De-atît de felurite soiuri! —
Un curcubeu, ca din poveşti,
Cu sumedenie de boiuri.

Dar vreme nu era, de fel,
Să lîncezeşti cuprins de vrajă:
Cite-un morun cu ghimpi de-oţel
Zmucea de firava lui mreajă.

Moş Cuprian „îi da la mir"
Fără cruţare, cu bahorul.
— „Aici e luptă, nu şpaţir.."
Zicea apoi, biruitorul.

Luptau acolo zi de zi —
Cu marea iute la minie
Şi cu dihăniile vii
Crescute-n oarba el stihie.

Dar nu se mai căzneau acum
Decît pe marea năzuroasă,
Căci pe uscat era altcum:
Acolo, se simţeau acasă.

Nu-i aştepta vreun negustor,
Ca să le ia, la cherhanale,
Tezaurul scînteietor
De zeci şi sute de ocale.

Îi am pe toţi în faţa mea.
Stau sub umbrar cu ei de vorbă.
Am fost cu ei la cherhana —
Şi-acuma ospătăm cu ciorbă.

Mănîncă-ncet, cuviincios.
(Doar eu, novice, plescăi încă
Şi mă înec cu cîte-un os
In tulburarea mea adîncă).

Cu cîţiva ani în urmă doar,
Pe-aici clădea numai nisipul.
Acuma, omul e zidar.
Prin ei îşi schimbă ţărmul chipul.

Bărăci de lemn au răsărit,
Şi case chiar, cu zid de piatră,
(Cite-un bordei părăginit
Mai aminteşte vechea vatră).

In paturile cu polog
Se hodinesc şi dorm pescarii.
Pe-un raft sînt cărţi — priviţi, vă rog,
Ce bărbi făloase-au cărturarii!

Cîţiva, învaţă de curînd.
La ani şaizeci, bătuţi pe muche,
Moş Cuprian şi-a pus în gînd
Să afle taina lui az-buche.

C-o află încă prea încet
Şi că-i mai dornic de-o cinzeacă,
Decît de-o foaie de caiet —
E-adevărat, dar o să-i treacă.

Se schimbă traiul şi pe-aici
Şi-ncet, încet s-or face toate.
— Aşa-i, tovarăşe, ce zici?
Moş Cuprian mi-a dat dreptate.

Petre Solomon

In zori

Trap, trap, trap, hai la trap, murgule mic,
Umblă-ncet, sînt hîrtoape-n colnic.
Ce e drept, ne-au prins zorii prin sat,
Dar scăpărăm un om! L-am scăpat!

Operam... Respira tot mai rar.
Simţeam moartea. Pîndea-n dispensar.
Dar în Jii, cît putu-i o-mbrîncii.
Fericiţi au rîs şase copii!

Zi de zi, murgul meu, tu măsori
Drum de ulmi răsuciţi către nori;
Eu cu cizmele-n scări legănînd
Coama-ţi mîngîi muncit de vreun gînd.

...Să-nveţi ani, să-nveţi tomuri întregi,
Cînd nu eşti de folos, ce-nţelegi?
Te înalţi doar cînd ştii fiecărui
Om, ştiinţa întreagă să-ţi dărui!

Şi flecari — ce stau clinici s-aştepte —
Cît m-au rîs cu batjocuri nedrepte
Că uita-voi şi ce-am învăţat,
De primesc să mă-nfund într-un sat.

Oameni! Prispe cu stîlpii de fag!
Nu credeam să vă fiu aşa drag!
Nu credeam că în satul mărunt
Pot de multe ori moartea să-nfrunt.

Sate mici fără nume pe hărţi,
Risipite-n puzderii de părţi,
Vechi coclauri ce-avurăţi de veacuri
Buruieni şi descîntec drept leacuri!

Mă simt mîndru şi plin de putere
Cînd v-alin omeneasca durere!
Ce-nvăţai? Uneori nu-i de-ajuns,
Cînd juncanii-un flăcău au împuns,

Pe-un copil cînd îl iau fierbinţeli
Sau bătrînii-s surpaţi de-opinteli,
Sau femei după faceri mai grele
Culcă prunci dolofani lîngă ele.

Oameni, oameni cu sufletul aspru,
Dar curat cum e cerul albastru!
Cînd de clopote-i scapi şi de cruce
Palma-n mîini se reped să-ţi apuce.

Pentru ei eşti un sfînt, un ales,
Eşti tovarăşul doctor, trimes
De partidul ce grijă le poartă
Să le-alungi umbra morţii din poartă...

Trap, trap, trap, hai la trap, murgule mic,
Umblă-ncet, sînt hîrtoape-n colnic;
Ne-au prins zorii roşietici prin sat,
Dar scăpărăm un om. L-am scăpat!

Violeta Zamfirescu

Prietenii mei

Prietenii mei ştiu să ţină în mînă vioara
Dînd voce tăcerii în care se mistuie seara;

Prietenii mei ştiu să ţină în mînă condeiul
Şi parcă mai multă mireasmă ne dăruie teiul;

Ei pot modela orice piatră masivă şi tare
Şi piatra în mîini iscusite respiră, tresare;

In mîinile-acestea e-acelaşi avîntul firesc
Şi chiui cînd ele cu sete în munte lovesc.

Iar muntele geme, avarul din el se supune
Plătindu-şi tributul de aur, de fier, de cărbune.

Tot ele, zorite, sămînţa în brazdă-o aruncă
Pămîntul primeşte-n tăcere această poruncă

Cerînd ajutoare, pe rînd, de la ploi, de la soare
Să-şi verse tributul bogat, rumenit în hambare.

In mîinile-acestea atît de firesc se-mpreunâ
Şi blînde-adieri şi putere de dreaptă furtună.

De-accea sînt lacom ţintite de mîini ucigaşe
Dar nu s-or preda niciodat' tremurînde şi laşe.

Sînt tinere mîini, pînă azi nu s-au strîns pe trăgace
Dar vai de acei ce le cred pentru asta stîngace.

Sînt mîinile noastre stăpîne, de veacuri chemate
In patria mea să învie comorile toate.

Victoria Ionescu

Familia Cărpuş

Seara zilei de 1 Mai am petrecut-o în Parcul de cultură şi odihnă de lîngă uzinele de tractoare „Ernst Thälmann". E un parc tînăr; n-are nici măcar vîrsta tractorului rominesc pe şenile — KD 35; zilele acestea împlineşte două primăveri. Totuşi, puieţii sădiţi cu dragoste de copiii muncitorilor, au început să prindă rădăcini şi să dea, spre bucuria oamenilor, flori şi frunze, parcă cioplite din cleştar. Aproape fiecare familie îşi are copăcelul său, în faţa căruia se opreşte şi rosteşte cu bucurie:

— Creşte... zău, uite ce frumos creşte!

E o seară caldă, cu cer senin, înstelat. Parcul e mai luminat ca niciodată. Departe, undeva în noapte, ghiceşti muntele Timpa cufundat într-o tăcere neguroasă, de piatră. Umblu de unul singur, chemat pretutindeni de veselia celor din jur. In răstimpuri, mă opresc şi ascult cu plăcere cîntecele duioase ce plutesc deasupra lacului, căci parcul are şi un lac artificial, ce-i drept nu prea mare, dar în putere să ascundă de ochii curioşilor bărcile îndrăgostiţilor.

Umblu... umblu mereu. Deodată, aud pe cineva strigînd:

— La o parte... faceţi loc... trece familia lui Alecu Cărpuş.

Imi întorc capul şi constat că într-adevăr trebuie să mă dau mai la o parte pentru a face loc unei familii numeroase.

— Faceţi loc, — glumeşte lîngă mine un om mic de statură, cu o faţă veselă, pornit parcă pe şotii şi gata să-mi dea lămuriri necerute. — Ascultă-mă pe mine, dom'le, Cărpuş ăsta are zece copii... din care şapte fete! Ascultă-mă pe mine, dom'le, asta nu-i glumă... Ia să stăm puţin şi să calculăm (pronunţînd apăsat cuvîntul „calculăm", mi se pare dintr-odată că cetăţeanul din faţa mea trebuie să stăpînească nobila profesiune de statistician). In viitorul apropiat, de la familia Cărpuş se vor ramifica alte zece familii... două au şi apărut. Şi să mai calculăm, dom'le: dacă fiecare Cărpuş va urma pilda părinţilor, vor da vieţii cîte zece copii. Asta înseamnă că Alecu de la turnătorie va avea o sută de nepoţi, deci o sută de viitori cetăţeni... ceea ce, dacă stăm bine să calculăm...

Il las pe veselul meu „statistician" să-şi vadă de calcul, iar eu, curios, mă iau după familia Cărpuş. Prin mulţime, aud şuşotindu-se mereu: „Trec Cărpuşii". După felul cum sînt salutaţi, îmi dau seama că sînt înconjuraţi de un deosebit respect. In faţa teatrului în aer liber, familia, făcîndu-mi parcă în ciudă, se desparte. Părinţii, însoţiţi de cei mici, se hotărăsc pentru spectacol. Cei mari aleg o altă ţintă: pornesc spre locul destinat dansatorilor. Imi continui urmărirea. Dansul e în toi; ca întotdeauna în asemenea împrejurări, orchestra uzinei nu se dezminte. La un vals, îndrăznesc să invit pe una din fetele lui Cărpuş. Dansînd, aflu că o cheamă Ileana, că are douăzeci şi doi de ani, că e măritată, că are un copil de doi ani şi că lucrează ca miezuitoare la turnătoria uzinei.

Ileana mă introduce în cercul Cărpuşilor şi, rînd pe rînd, îmi face cunoştinţă cu sora ei mai mare, Maria; cu sora mai mică, Agripina; cu fraţii ei Alexandru, Ion şi Petre. Voia bună a acestor fraţi şi surori mă cuprinde şi pe mine. Vreau s-o invit la dans pe Maria, dar în ultima clipă descopăr că femeia e gravidă.

Fără să vreau, îmi amintesc de cuvintele „statisticianului": „o sută de nepoţi, o sută de viitori cetăţeni" şi — nu ştiu de ce — îmi vine să strig: „Trăiască familia Cărpuş!".

Emoţionat, o invit la dans pe Agripina, o fetişcană de şaptesprezece ani, cu ochi mari, inteligenţi, şi cu codiţe frumos împletite. Aflu de la dinsa că Maria lucrează şi ea la turnătoria uzinei, că este o miezuitoare fruntaşă, că de fapt şi tatăl ei, Alecu Cărpuş, este şef de echipă la turnătorie... Nu mă rabdă inima, şi-o întreb:

— Dumneata, desigur că tot la turnătorie lucrezi?

— N-ai nimerit, — zîmbeşte fata, îmbujorîndu-se. — Sînt ajustoare şi lucrez la o altă uzină din oraş.

— La o altă uzină! — mă mir eu. — Cum se poate una ca asta?

— E hotărîrea tatii... Vrea să aibă în fiecare uzină a oraşului cîte un reprezentant, — glumeşte Agripina, izbucnind în rîs.

Puţin mai tîrziu, stînd de vorbă cu fraţii Agripinei, descopăr că dorinţa părintelui se realizează. Cei trei fraţi au meserii deosebite şi muncesc în întreprinderi deosebite. Pe la miezul nopţii, fac cunoştinţă cu Alecu Cărpuş. Tatăl, un bărbat de statură potrivită, bine clădit, pare să fie un om plin de viaţă. Vorbeşte şi rîde, veselindu-şi droaia de copii: „In cele din urmă mă invită să trec pe la el...

— Locuiesc în cartierul muncitoresc, acolo unde sînt blocurile cele noi. Intreabă de pavilionul B, apartamentul 7. Noapte bună!

★

Un oraşel tînăr, îmbogăţit an de an cu noi construcţii, s-a ridicat nu departe de uzine, la poalele muntelui Timpa. Aici, în blocuri moderne, dotate cu tot confortul, locuiesc constructorii de tractoare şi familiile lor. Aici, pe strada Forjei, locuieşte şi Alecu Cărpuş.

Il găsesc trebăluind în grădina din jurul casei, printre straturile de zarzavat. Imi stringe mîna zicîndu-mi:

— Orele libere, în grădină mi le petrec... Imi plac zarzavaturile... Da' hai, să intrăm în casă!

Cărpuş locuieşte în două apartamente alcătuite din cîte două camere, două bucătării, două cămări, două băi. Intrăm într-o sufragerie mobilată simplu, dar rînduită cu gust. Peste tot, se simte mîna harnică a gospodinei. In jurul meu se string deodată cei mici — patru fetiţe — Aristiţa, Georgeta, Elisabeta, Ecaterina, care mă cercetează cu luare aminte.

Desen de ANGI PETRESCU

Apoi apare şi Aglaia Cărpuş. E încă tînără, voinică, iar în ochii ei buni, de culoarea frunzei, ghiceşti răbdarea mamei. Pe pieptul ei zăresc strălucind „Steaua de aur" a mamei-eroine. Ne aşezăm la o masă, în jurul unei sticle de vin negru. Ciocnim paharele şi ea mă întreabă, rîzînd:

— Ai copii, tovarăşe?

Dau din cap în semn afirmativ.

— Cîţi? Doi, trei? — stăruie ea.

Roşesc pînă în vîrful urechilor şi răspund:

— Unul.. un băieţaş, dar să vedeţi, eu...

Ea înţelege ce se petrece cu mine, şi tot ea mă scoate din încurcătură, zicînd:

— Să mai bem un pahar!

Vinul bun dezleagă limba şi leagă prietenii.

— Te uiţi la mine şi spui că arăt ca un om tînăr, începu într-un tîrziu Alecu Cărpuş. — Da, aşa-i, ai dreptate. Acum sînt tînăr... Afurisită mai e viaţa astal Bătrîn la tinereţe, — oftează gazda, — tînăr la bătrîneţe. Ei, da' prin cîte n-am trecut...

...Soţilor Cărpuş nu le-a fost uşor să crească zece copii; să-i aducă sănătoşi pînă-n vremurile noastre. Familia lor a trecut prin grele încercări şi suferinţe. Pînă în anul 1947 n-au cunoscut uzina, nici duduitul motoarelor, nici chemarea sirenei. Trăiau pe meleagurile Moldovei, nu departe de Dorohoi, la fară, răsturnînd brazda pe bucăţica lor de pămînt. Trăiau în mizerie. In anul 1946, aveau pe atunci şapte copii, a izbucnit o secetă năpraznică. Soarele ardea şi ziua şi noaptea, seva păpuşoiului se usca, cocenii îngălbeneau, fără a da vieţii boabele hranei. Incepea foametea; iar în spatele ei se întrezărea chipul hîd al morţii.

— Nu, îmi ziceam, — urmă topitorul Cărpuş, — n-am adus pe lume copii ca să mi se prăpădească amu, cînd puterea începea să treacă în mîinile noastre...

... Şi-a luat familia, puţinele boarfe, şi-a plecat. Săptămîni în şir a călătorit cu vestitele eşaloane ale înfometaţilor. Locomotivele, înfometate parcă şi ele, opreau ostenite în cîmp. Cărpuş cobora şi, clătinîndu-se, stringea buruieni, pe care apoi le fierbea mestecate cu pămînt. Fiertura o mîncau, închizînd ochii, căutînd să nu bage în seamă gustul ei amar...

— Cu chiu cu vai, am ajuns în oraşul ăsta — povesteşte Cărpuş. Eram mulţi de prin părţile bîntuite de secetă şi mi-a fost greu, al naibii de greu. Luni de zile am locuit într-un grajd dărăpănat; ploua şi ningea, dar pe copii nu i-am lăsat în plata domnului. Ii acopeream cu trupurile noastre, şi ele lipsite de vlagă. La uzină m-au primit la lucru şi n-o să uit cît voi trăi; tovarăşul de la cadre îmi spusese: „Moşulică, eşti primit, de mîine treci la turnătorie". Aveam patruzeci de ani, dar el îi tot dădea cu „moşulică" în sus, „moşulică" în jos. E drept, umblam jerpelit şi îmi crescuse o barbă ca de călugăr. După cîteva zile de lucru la uzină, m-au chemat la economat şi mi-au dat un sac cu alimente: făină de păpuşoi, slănină, fasole, cartofi... In ziua aceea am făcut masă mare... N-ai să crezi, cînd am simţit aburii mămăligii, am început să plîng. După luni şi luni de foamete, am mîncat şi noi pe săturate. Noaptea, pe pate, sub pătură, am întrebat-o pe Aglaia: „Muiere, mai facem un plod?" — „Mai" a zis ea. Aşa s-a născut cel de al optulea copil, Elisabeta. Uite, copilul cela de colo.

Elisabeta, ruşinată, se strînge lîngă fusta mamei şi-şi priveşte tatăl dojenitor: „Cum de vorbeşti aşa faţă de un străin?"

Da, Alecu Cărpuş nu s-a mai despărţit de uzină. A îndrăgit meseria de turnător şi strădania sa şi a femeii sale a fost răsplătită. Cînd primele blocuri din oraşelul muncitoresc au fost terminate, i s-au dat familiei sale două apartamente. Incepea pentru el un trai cu adevărat omenesc.

*Am plecat de la soţii Cărpuş, seara, tîrziu. Pe străzile tînărului oraşel se mai plimbau încă perechi de îndrăgostiţi. Mergeam în noapte şi auzeam mereu cuvintele „statisticianului", amestecate cu cele

În legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice

La cel de-al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici s-au spus multe lucruri juste cu privire la neajunsurile esteticii noastre, care nu generalizează îndeajuns experiența dezvoltării artei socialiste. Scriitorii și criticii, care au luat cuvîntul la congres, au arătat în mod convingător că rămînerea în urmă a literaturii noastre față de cerințele poporului se manifestă, în primul rînd, în calitatea nu îndeajuns de înaltă a măiestriei artistice, în diminuarea exigenței față de operele de artă. În adevăr, cu tot apelul pe care l-au făcut mulți dintre creatori pentru ridicarea nivelului artistic al literaturii, ei s-au mărginit totuși la acest apel, fără să dea atenția cuvenită analizării concrete a calităților estetice ale celor mai bune opere din literatura noastră și criticării amănunțite a celor neizbutite. Dar problema calităților estetice ale literaturii artistice merită o dezbatere și o cercetare mult mai amănunțită, deoarece e vorba de însăși problema căilor și mijloacelor de realizare a funcțiunii sociale a literaturii — ca una din formele artei. Într-una din tezele de filozofie, de curînd prezentate, am fost izbiți de o frază, obișnuită la prima vedere: „În afară de cea estetică, arta are și o însemnătate de cunoaștere și una moral-politică". Tocmai caracterul obișnuit al acestei fraze te face să devii foarte atent. Oare însemnătatea politică, morală și de cunoaștere a artei în viața poporului se manifestă vreodată în afara însușirilor ei estetice? Nenorocirea nu constă, desigur, în greșita exprimare a autorului dizertației, ci în faptul că acest „în afară de" apare deseori drept o premiză neexprimată a multor dezbateri, analize și aprecieri critice.

Particularitatea artei ca domeniu specific de cunoaștere a omului și a activității practice constă tocmai în faptul că momentul estetic nu constituie o calitate complimentară, secundară în cadrul acestei activități, așa cum se întîmplă în producția bunurilor materiale sau în alte sfere ale producției spirituale, ci un aspect esențial, fără de care arta își pierde calitatea și încetează de a fi artă.

Arta este forma fundamentală de oglindire artistică a realității, este unul din mijloacele cele mai importante de educare estetică a societății. Artisticul apare în artă și ca un mijloc activ, convingător, de redare a adevărului vieții și a sensului ideologic al evenimentelor înfățișate dar, în același timp, și ca un mijloc de satisfacere a necesității estetice a societății. De altfel, aceste două aspecte sînt de nedespărțit.

In articolul de față vom încerca să examinăm unele probleme ale fundamentului estetic al literaturii artistice sovietice.

Cu privire la criteriul estetic

Omul a început să se familiarizeze cu lumea prin procesul de activitate practică și productivă. Dezvoltarea activității practice a determinat necesitatea cunoașterii artistice și științifice a realității. Printre alte cerințe spirituale ale omului, a apărut și s-a dezvoltat și cerința estetică a frumosului. În ce constă sensul și importanța socială a acestei cerințe?

Momentul cunoașterii estetice a apărut chiar din primele etape de dezvoltare a omului, atît prin înregistrarea în conștiință a unui obiect oarecare, cît și prin aprecierea lui. Evaluarea estetică a obiectului sub forma aprecierii lui calitative se păstrează pînă astăzi în sfera producției materiale. Munca a lărgit extrem de mult cîmpul vizual al omului, l-a făcut să cunoască însușirile a mii și mii de obiecte și lucruri, i-a dezvoltat organele simțurilor, a prilejuit dezvoltarea vieții lui spirituale, în special a părerilor și gusturilor lui estetice. Apariția și dezvoltarea artei — pentru care una din problemele principale nu e numai dezvăluirea frumuseții realității, dar și redarea în operele de artă, opere care să conducă în om sentimentul frumosului, care să exprime reprezentarea lui despre frumos (sublimul, tragicul, comicul) — i-au ajutat omului în istorica lui luptă pentru transformarea lumii.

Apariția claselor antagoniste a dat naștere unor păreri diametral opuse cu privire la frumos. Din acea epocă, educația estetică a oamenilor a devenit strîns legată de educația lor politică, morală, filozofică și religioasă. Ceea ce exprima interesele clasei respective, ceea ce era socotit just, progresist, necesar ș.a.m.d. de către acea clasă, era perceput și reprezentat ca frumos. Și, dimpotrivă, clasa socială respectivă atribuia de regulă caracteristici estetice negative forțelor dușmănoase ei. Gradul de adîncime și autenticitate al opiniilor estetice ale uneia sau alteia din clasele sociale este totdeauna condiționat de gradul de progres pe care-l reprezintă acea clasă în perioada istorică respectivă. Elementele absolutului, ale valabilității general umane, ale adevărului, au fost totdeauna caracteristice numai concepțiilor estetice ale claselor înaintate, în timp ce aprecierile estetice ale claselor reacționare au purtat și poartă pecetea bunului plac, a subiectivismului și falsificării.

Criteriul estetic al unui fenomen din viața socială nu se bazează numai pe definirea economică, politică și morală a esenței acestui fenomen, ci cuprinde și aprecierea formei, a modului de exprimare, a manifestării exterioare a acestei esențe. Totuși, o atenție acordată exclusiv formei, desprinderea ei de conținut, duce la o atitudine estetizantă și formalistă față de realitate. Numai analizarea formei în corelația ei cu conținutul, numai cercetarea aspectului exterior, perceptibil, al vieții sociale ca o exprimare a esenței lăuntrice a acesteia, poate alcătui baza adevăratei evaluări estetice. Astfel, vorbind despre necesitatea lichidării opoziției între oraș și sat, pentru ca toate comorile științei și artei să fie accesibile întregului popor, pentru a distruge acea înstrăinare de cultură a milioanelor de locuitori ai satelor, pe care Marx a denumit-o atît de pregnant „idiotizarea vieții satului", Lenin a arătat că această lichidare este cerută nu numai de „simțul estetic", dar a subliniat și aspectul politic al acestei probleme. (Opere, vol. V pag. 138). Atitudinea gnoseologică, politică și estetică față de artă nu se contrazic între ele, ci se află într-o unitate profundă, al cărei fundament îl constituie o anumită concepție asupra lumii. De altfel, însuși criteriul estetic nu trebuie înțeles în mod îngust. Citeodată se afirmă în vreun articol critic că, pentru a reda cît de puțin caracteristicile conținutului, trebuie dezvăluite și particularitățile formei, adică trebuie să se redea nu numai caracterizarea ideologică, ci și cea estetică a operei. Această exprimare este imprecisă. Este drept, firește, că numai analiza conținutului operei de artă nu e suficientă, dar nu e just că analiza estetică înseamnă numai analizarea formei.

Aprecierea estetică a unei opere de artă este, în primul rînd, aprecierea modului în care ea oglindește realitatea, a modului în care sînt înfățișate aspectele ei parțiale în opera respectivă, cît și stabilirea frumuseții sau urîțeniei lor, a faptului dacă sînt tragice sau vrednice de o ironizare satirică, aprecierea legăturii estetice dintre artă și realitate.

Sfera realismului nu se limitează numai la exprimarea frumosului. Artistul realist poate provoca emoții estetice pozitive și prin înfățișarea urîtului, dacă acesta este arătat veridic, adică atunci cînd este condamnat și demascat de pe poziția idealului înaintat al frumosului. Pe de altă parte, dacă artistul înfățișează viața numai în chip frumos, ascunzînd și netezind neajunsurile și vicisitudinile ei, opera lui nu va fi percepută estetic în mod pozitiv, căci ea se va dovedi falsă. Așadar, adevărul vieții constituie fundamentul aprecierii estetice pozitive a unei opere artistice.

Dar opera de artă este o oglindire specifică a realității, prelucrarea ei specifică, artistică. De aceea criteriul estetic al operei de artă nu se reduce numai la aprecierea veridicității oglindirii frumosului sau urîtului din viață, ci cuprinde și aprecierea frumuseții formei operei de artă, a felului în care este exprimat adevărul vieții. O astfel de apreciere presupune cunoașterea și înțelegerea nu numai a vieții, dar și a artei, a însușirilor și posibilităților ei.

In „Evghenii Oneghin" nu ne încîntă numai veridicul tablourilor din viața rusească zugrăvite de Pușkin, numai înfățișarea profundă și precisă a frumuseții unor caractere umane și a goliciunii altora ce sînt prezentate în acest roman, dar ne încîntă și bogăția limbii, sonoritatea versurilor, varietatea și frumusețea rimei, măiestria fină a poetului. Prin urmare, aprecierea estetică a unei opere artistice nu constă numai în aprecierea conținutului sau numai în aprecierea formei, ci este o apreciere a corelației dintre forma și conținutul unei opere. Educarea în om a unei aprecieri estetice juste față de realitate în condițiile noastre presupune perceperea ca frumos a mărețului țel al comunismului, pentru care luptă întreg poporul, a muncii constructive și libere de orice exploatare, a prieteniei și păcii între popoare, a înaltului profil moral al adevăratului patriot și umanist ș. a. m. d. In măsura în care perceperea unui fenomen drept frumos este legată nu numai de aprecierea rațională, ci și de cea emoțională, în aceeași măsură educația estetică este nu numai o educare a felului de a gîndi al omului, dar și a sentimentelor lui. S. Antonov, care în cuvîntarea lui la cel de al doilea Congres al scriitorilor a spus: „Un om educat just din punct de vedere estetic dobîndește o imunitate pentru multe păcate, pentru multe rămășite ale trecutului; în sufletul unui astfel de om se aprinde mai viu sentimentul patriotismului insuflețit, el începe să prețuiască munca drept o creație, începe să se poarte cu mai multă noblețe față de familie, față de copii, sufletul lui devine mai receptiv față de luminoasele idealuri ale partidului și poporului nostru" — are profundă dreptate. In același timp, educația estetică este îndreptată spre dezvoltarea gustului estetic, a capacității de a aprecia just frumusețea varietății perceptibile a realității prin simțuri.

In sfîrșit, educarea sentimentului estetic înlesnește o profundă și deplină receptare a artei și aderarea la acea bogăție de cunoștințe, idei și sentimente pe care ea le oferă omului. Toate acestea ne arată că educația estetică a oamenilor sovietici este o parte inalienabilă a educației lor comuniste.

Continuare în nr. viitor.

Din „Voprosî filozofii" nr. 2/1955.

V. K. ȘKATERȘCIKOV

Ceva despre arta traducerii

(Urmare din pag. 1-a)

dintre care una accentuează naționalul și alta străinul. Este evident că, traducînd **Divina comedie**, Coșbuc a vrut să ne facă să-l auzim pe Dante în românește și a izbutit prin recursul mai insistent la elementul latin al lexicului nostru, prin acceptarea unor neologisme italiene, prin conciziunea adeseori ermetică a formulărilor. În traducerea lui Coșbuc, Dante vorbește românește. Cînd îl aud pe Coșbuc zicînd: *„Și cum își plîng cocorii tristul lai/ Cînd fac pe drum coloane-ndelungate,/ Așa vedeam că vin cu mare vai"*, glasul lui Dante poate fi oarecum și el auzit: *„E com li gru van cantando lor lai, /Facendo in aer, ai se, lunga riga; /Cosi vidi venir, traendo guai"*.

Altă direcție a urmat Murnu în tălmăcirile lui homerice. Principiile lui Murnu veneau mai de departe, de la Ispirescu și Odobescu, atunci cînd acești scriitori au povestit din nou basmele mitologiei greco-romane. Cînd, în povestirile lui Odobescu, Hades (transcris Ades) răpește pe Persefona, Demetra îl întîlnește pe Elios și-l întreabă: *„Elios, fătul meu, tu carele cu făclia soarelui le vezi toate pe pămînt, nu cumva vei fi văzut pe fiică-mea Persefona? Spune-mi adevărat, Elios, fătul meu"*. La rîndul lui, Murnu pune pe Tetis să-l întrebe pe Ahile: *„Ce plîngi tu fătul meu scump? Ce jale te-ajunse pe tine?"* Murnu nu pregetă nici în fața formelor și a lexicului arhaic și regional. Traducerile lui Murnu reprezintă un caz de încorporare a lui Homer într-o limbă modernă, cum s-a izbutit în puține alte literaturi. Metoda lui Murnu a ispitit și pe alții. Lovinescu a mers totuși prea departe cînd l-a făcut pe Ulise să se *crucească* și să *jure pe Dumnezeu* într-o traducere a **Odiseii**, izbutită de altfel prin cursivitatea și firescul ei. Traducerile pilduitoare ale lui Murnu, în care rominii sînt făcuți să vorbească homeric, au fost criticate, pentru ceea ce mi se pare a alcătui tocmai meritul lor. Trebuie observat însă că deși Murnu românizează pe Homer, nu-l modernizează. Poemele lui Homer aparțin unei faze vechi a civilizației omenești și traducătorul avea dreptul să caute echivalențele sale în acele forme ale graiului nostru care s-au format într-o fază oarecum asemănătoare din istoria poporului romîn, adică într-o perioadă de timp în care s-au alcătuit graiurile regionale, limba basmelor și a poeziilor populare. Cînd este vorba să dai veșmînt românesc unei vechi opere literare sau numai unei vechi teme a literaturii, totul atîrnă de tactul scriitorului care știe să oprească la nivelul potrivit coborîrea sa în trecutul limbii. Așa a făcut M. Sadoveanu în **Divanul persian**, care de altfel este o puternică operă originală, dar unde temele **Sindipei** sînt tratate în limba cărților poporane, o limbă mai nouă decît aceea a folclorului, după cum o arată formele înaltei politețe a adresării, exprimările savante, generalizările sentențioase, adică maximele și pildele. Ascultați pe unul din oamenii lui Sadoveanu vorbind: *„Slăvite împărate, negustătorul acela Cajdamir foarte s-a mîniat, s-a amărît și s-a scîrbit, zicînd în sine: Gura și mîinile poți să le speli, de asemenea și vasele; dar lăuntrul meu să-l curăț, nu mai pot. Hotărîrea cea năpraznică măria-ta ai primit-o în lăuntru ca pe acele pini frumos rumenite; iar mai apoi lăuntrul măriei tale nu-l vei mai putea curăți"*. Personajele homerice în traducerile lui Murnu vorbesc ca niște țărani, oameni ai unei lumi patriarhale, de curînd desprinși din orînduire gentilică. Eroii din **Divanul persian** grăiesc ca niște curteni și ca niște umaniști orientali.

Dar în afară de folosirea graiului național într-un fel personal, de găsirea echivalențelor, de datarea locurilor și evenimentelor evocate sau povestite prin folosirea formelor, construcțiilor și zicerilor dintr-un anumit nivel istoric al limbii, i se mai pot recunoaște oare personalității traducătorului și alte drepturi? Alături de problema raportului dintre traducere și adaptare, există aceea a raportului dintre traducere și prelucrare. Cîmpul prelucrărilor este extraordinar de întins în istoria literaturii, deoarece pînă în secolul XVIII-lea, cînd începe să se impună mai puternic exigența originalității subiectelor, aproape toate temele literare erau tradiționale. Granița dintre traducere și prelucrare n-a fost nici ea bine precizată, într-un foarte lung trecut. Un autor care citea o operă străină și o găsea atît de atrăgătoare, încît se hotăra s-o aducă și la cunoștința altora, începea s-o transpună în limba lui, dispunînd în voie de original, modificînd unele pasaje, lungindu-le sau scurtîndu-le, apropiind opera întreagă de gustul timpului și al locului unde urma să fie citită din nou. Mai ales, marilor opere ale literaturii li s-a aplicat acest regim al prelucrării. Filologia hispanică a stabilit bibliografia edițiilor lui Cervantes. Dar a stabilit ea bibliografia numeroaselor prelucrări la care a fost supus **Don Quijote** în diferitele limbi ale pămîntului? Cine va ști vreodată cîți scriitori și-au luat această libertate față de marea operă a lui Don Miguel Cervantes de Saavedra? In același fel s-a procedat cu poemele eroice și cavalerești ale francezilor medievali, cu **Decameronul** lui Boccaccio, cu romanele spaniole picarești, cu poveștile fraților Grimm și ale lui Andersen, etc. Cărțile poporane, în toate literaturile, sînt produsul unui astfel de tratament, într-o epocă în care distincția dintre traducere și prelucrare nu era bine precizată. Procedeul ni se pare astăzi arhaic, fiindcă între timp lumea modernă a înregistrat două mari cîștiguri: conștiința istorică, adică înțelegerea oricărui produs al culturii în legătura lui strînsă cu locul, timpul și societatea care l-au produs, apoi conștiința originalității estetice, adică aprecierea oricărei lucrări de artă în forma unică și de neînlocuit a manifestării ei.

In două noi lucrări ale lui Tudor Arghezi, versiunea românească a fabulelor lui Krîlov și La Fontaine, limita dintre traducere și prelucrare nu este trasă cu toată rigoarea. Tudor Arghezi este o puternică personalitate poetică, foarte fecundă, dar foarte subiectivă. Impresiile exterioare pătrund în sufletul său, germinează, se dezvoltă și înfloresc în forme care sînt numai ale sale. Această productivitate ne-a desfătat mereu poetic, chiar în operele lui de traducere. Cînd citim versurile lui Arghezi nu-i auzim atît pe Krîlov și La Fontaine, cît pe Arghezi. Poeții străini și personajele lor se exprimă în topica și sintaxa lui Arghezi, în limbajul lui drastic, în cadențele lui. Țăranii și meșterii francezi de sub masca animalelor lui La Fontaine devin țărani și meseriași români. *Maître Corbeau* devine *cumătrul corb*. Cînd un moment anumit al narațiunii îi place și-l reține, Arghezi nu pregetă să-i dea dezvoltarea lui proprie. Descrierea broaștei, vorbirea, opintirea și umflarea ei, în **Broasca și vaca**, dobîndesc dezvoltări și se îmbogățesc cu amănunte atît de caracteristice încît prototipul francez apare, în comparație, dacă nu mai schematic, în tot cazul mai uniliniar, ca un desen compus din linii, dar fără tușe de umbră. In versurile lui Krîlov și La Fontaine, Arghezi a supus limba noastră la o mare mlădiere, a asociat cuvintele în raporturi noi, a reabilitat termeni alungați din vocabularul poetic și a dat unele din cele mai însemnate lucrări ale întregii lui cariere literare.

Ceea ce se poate îngădui uneori, nu poate fi totuși o normă generală. O lucrare de traducere trebuie să se datorească deopotrivă artei traducătorului, dar și pătrunderii și științei lui, scrupulului de a restabili nuanța exactă a originalului, stilului acestuia. Dacă este necesar să auzim pe Dante, pe Homer, pe Krîlov sau pe La Fontaine vorbind românește, este tot atît de necesar, ascultîndu-i, să înregistrăm și timbrul propriu al epocii, al locului, al mentalității lor. O traducere trebuie nu numai să apropie pe marii scriitori străini de noi, dar să ne apropie și pe noi de lumea lor. O traducere măiestrită ne deschide perspective noi către o lume necunoscută, face să răsune în sufletul nostru coarde care n-au mai vibrat. O traducere trebuie să fie o călătorie într-o țară străină. Într-o astfel de împrejurare facem descoperiri la tot pasul, ne minunăm de lucruri care localnicilor li se par cu totul obișnuite și ne întoarcem acasă cu sentimentul că lumea este mai vastă și mai variată decît ne-o închipuiam. Dacă este adevărat că o traducere trebuie astfel întocmită, încît să pară că ea a fost scrisă de la început în limba în care o citim, nu este mai puțin adevărat că se cuvine ca ea să ne scoată din cercul deprinderilor noastre, să ne facă să călătorim. Marile traduceri ale literaturii, Plutarc al lui Amyot, Shakespeare al lui A. W. Schlegel și Ludwig Tieck, Tasso și Ariosto ai lui Gries au anexat pe acești clasici limbii traducătorilor, dar au deschis și cititorilor naționali o zare către o parte necunoscută a lumii. Dacă traducătorului ideal i se cere deci personalitate artistică, este tot atît de drept să i se ceară și puterea de a o comprima, de a opri dilatarea acestei personalități, discreție și rezervă, deschidere și bunăvoință față de ceea ce este deosebit de tine, capacitate de a înregistra sunetul străin și de a-l reproduce în vibrația lui exactă.

Un traducător este și trebuie să fie un artist. Ideea aceasta este unul din cîștigurile cu care s-a îmbogățit conștiința estetică a vremii noastre. Au fost epoci care n-au priceput bine adevărul elementar al acestei constatări și exigențe. Vechea și funesta deosebire dintre fond și formă ducea la credința că fondul oricărei concepții poate fi manifestat cu ușurință în forma unei limbi străine. Forma, se spunea, este un veșmînt. Nu este atunci o mare ispravă să dezbraci o operă de veșmîntul ei original și s-o îmbraci într-unul nou. Pentru o asemenea lucrare, oricine se simțea chemat și nu era ins, dispunînd de cunoașterea într-un anumit grad al unei limbi străine, care să nu se încumete să facă o traducere. Lucrurile ne apar astăzi într-o altă lumină. Traducătorul artist nu se oprește în fața oricărei opere străine cu încredințarea că, fiind vorba numai să-i schimbe veșmîntul, felul de a fi al acelei opere, particularitățile ei stilistice, spiritul care o însuflețește, sînt, la urma urmei, indiferente. Nu există traducător bun pentru orice fel de operă. Aparținînd domeniului întins al artei interpretării, sînt traducători care nu se pot acorda în nici un chip cu un anumit tip de opere, după cum există admirabili cîntăreți de operă italiană, care nu-l pot interpreta pe Wagner sau cîntăreți de lieduri sau oratorii care eșuează la scenă. Traducătorul trebuie să simtă o afinitate cu opera pe care o traduce, cu tipul estetic căruia această operă îi aparține. Un prieten scriitor îmi spunea odată, după ce consacrase o vreme îndelungată tălmăcirii unei mari opere a secolului al XIX-lea: „Am muncit din greu și cu plictiseală. Cartea n-a răsunat nici un moment în mine. Autorul nu m-a cîștigat ca prieten". O traducere trebuie să fie rezultatul unui act de alegere și simpatie. Traducerile indiferente și comerciale, executările unor comenzi, vor fi marcate printr-o caducitate greu de acoperit. Lucrînd în acest cadru, traducătorul va fi un artist, deși el nu inventă nici subiecte, nici idei, nici sentimente, nici motivări psihologice. Toate acestea se găsesc în textul pe care îl traduce. Dar pentru toate acestea, el va găsi o expresie. Și este incontestabil un artist acela care găsește o expresie pentru un conținut spiritual, rămas nelămurit atîta timp cît nu se luminează într-un cuvînt și o construcție a limbii. După cum se știe, sonetul **Veneția** al lui Eminescu, găsit între postumele lui, este o traducere după poetul italo-german Cajetan Cerri. Este una din cercetările cele mai bogate în învățăminte, urmărirea diferitelor variante care au premers forma definitivă a versiunii eminesciene. Studiul poate fi întreprins în volumul al III-lea al ediției critice a lui Perpessicius. Eminescu a lucrat la versiunea sa între 1871 și 1880, adică într-un răstimp de nouă ani. Există peste douăzeci de variante cu sub-variantele lor. Ce scrupul al conștiinței literare, ce muncă uriașă! Dar din etapă în etapă a acestui lung proces, versiunea devine mai desăvîrșită, în sensul că nici una din etapele anterioare n-ar mai putea înlocui forma finală. Rezultatul este o încorporare atît de integrală a operei străine în limba noastră, încît nimeni nu-i poate contesta valoarea unei admirabile lucrări de artă. Au existat istorici literari care au crezut că servesc memoria lui Eminescu, contestînd faptul că **Veneția** este o traducere. Aceasta n-a fost însă nici părerea lui G. Ibrăileanu, nici a lui G. Călinescu, nici a lui Perpessicius. Cred că tocmai înțelegerea sonetului lui Eminescu, drept ceea ce este de fapt, ne poate face să apreciem mai bine vigoarea și intransigența conștiinței artistice a poetului nostru. Ce fel de artist este un traducător? El este un artist care lucrează pe o temă dată, într-un tipar formal prestabilit. Tipul literar al unui traducător artist se apropie de acel al poeților epici și al virtuozilor. Nu este deci de mirare că traducătorii de mare chemare s-au recrutat mai cu seamă din această categorie de artiști. Cînd considerăm în opera lui G. Coșbuc aptitudinea epică de a porni de la teme obiective, apoi mulțimea formelor prozodice și compoziționale fixe, apoi dorul lui de a îmlădia limba, apoi libertatea felului lui de a dispune de formele și construcțiile limbii, nu ne mai mirăm că acest scriitor s-a oprit de atîtea ori în fața unor teme ale tălmăcirii. T. Arghezi este de asemeni un poet de o rară îndeminare, un meșter suveran al limbii noastre și îndeletnicirea artistică a traducerilor sale corespunde unei părți însemnate din natura talentului său.

Unele din gîndurile exprimate aici pot folosi în aprecierea artistică a traducerilor. In comisia în care s-a lucrat cîtva timp la traducerea lui Shakespeare, cineva a venit odată cu versiunea românească a uneia din dramele istorice ale marelui poet englez, astfel întocmită, încît prin mărele ei număr de arhaisme, traducătorul urmărea să creeze atmosfera timpului în care drama se desfășura, *culoarea ei istorică*. Autorul acestei versiuni uită că Shakespeare nu intenționează nici odată să dea *culoare istorică*. Aceasta este o categorie literară apărută mult mai tîrziu, în romantism. Pe Shakespeare îl interesează, chiar în așa-zisele lui *cronici*, cazul uman, problema psihologică, iar nu evocarea romantică a trecutului, așa cum vor face Walter Scott sau Victor Hugo. Arhaismele erau deci cu totul necorespunzătoare poziției poetice a lui Shakespeare și nu făceau decît să îngreuneze acea receptare clară a textului care mi se pare prima condiție, nu numai a unei traduceri, dar a oricărei alte lucrări literare. Am tradus și eu în anii din urmă lunga operă autobiografică a lui Goethe, **Poezie și adevăr**. Compusă la începutul veacului trecut, opera aceasta apariție unui moment de consolidare a limbii literare germane. Totuși, astăzi nu se mai scrie așa cum scria Goethe. Periodologia lui Goethe este destul de complicată, numărul cuvintelor determinante, de pildă al adverbelor, este foarte mare. Textul original al lui Goethe nu este prea ușor de străbătut. Trebuind să dau o versiune accesibilă publicului românesc, m-am decis uneori să sacrific perioadele originalului, să scutur unele din determinantele inutile pentru sentimentul lingvistic românesc, dar m-am străduit totuși să păstrez forma amplă și ritmica domoală a elocuției lui Goethe. Cititorii vor judeca valoarea procedării mele, citind volumele apărute.

Am străbătut în anii din urmă mai multe traduceri făcute cu artă și fidelitate și pe care îmi permit să le semnalez ca pe evenimente însemnate ale mișcării noastre literare: traducerile lui Al. Philippide din Lermontov, din Schiller și Goethe, ale lui Cezar Petrescu din Șolohov, ale lui Adrian Maniu din basmele lui Pușkin și din basmele populare rusești, ale lui I. Frunzetti din scriitorii picarești spanioli ai secolului al XVI-lea și al XVII-lea, ale lui Miron Radu Paraschivescu din Mickiewicz, ale lui Mihai Beniuc din **Cîntecul lui Igor** și alte multe lucrări care ar merita să fie studiate de aproape. Nu pot să nu amintesc și pe acele făcute din românește în alte limbi. O lucrare cu totul remarcabilă este traducerea în limba germană a poeziilor populare românești, făcută de Alfred M. Sperber. Oricine a citit tălmăcirile lui, a trăit sentimentul descoperirii într-o ipostază nouă de viață, a vechilor noastre doine și cîntece bătrînești. Cunosc pe Sperber din multe alte lucrări ale lui. Socotesc că ar fi foarte folositor dacă Alfred M. Sperber ar consimți să ne comunice, după Al. Philippide, concluziile lui privitoare la arta traducerii.

Tudor Vianu

Teoria marxist-leninistă a reflectării și fantezia artistică

II

Fantezie creatoare nu înseamnă născocire, ci cunoașterea mai adîncă a lumii, depășirea practicii prin noi generalizări și sintetizări.

Imaginile artistice înfățișează personaje semnificative, nu semnificații personificate!...

Ridicîndu-se împotriva confecționării unor personaje schematice, înzestrate în scop pedagogic cu virtuți abstracte, scriitoarea sovietică Marieta Șaghinian spunea, de la tribuna celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici:

„Numai atunci cînd are material din belșug, pe care-l cunoaște temeinic și cu precizie, maestrul își poate începe munca. Doar în orice muncă, materialul, de la blocul de marmoră al sculptorului și pînă la bucata de piele a rihtuitorului de ghete, trebuie să fie mai bogat, mai mare decît obiectul în care va fi transformat cu dalta de către sculptor sau cu cuțitul de către cizmar. Începe să te frămînte gîndul: unii dintre noi n-au început oare să scrie slab, n-au apărut oare la noi atît de multe cărți palide, prolixe, amorfe, interminabile, tocmai pentru că materialul adunat de scriitor nu numai că nu era bogat, dar era incomplet, nu reflecta un conținut de idei bogat, acumulat în decursul anilor, gîndit, ci era neînsușit, necunoscut și nesimțit pe deplin de scriitor?

Și astfel, în locul măiestriei care nu se împacă cu acest material sărac, nu începe oare autorul să adauge de la el, să născocească cît poate spre a astupa lipsurile și tot umflînd cartea pînă ajunge palidă, nu începe oare să camufleze, prin culise de carton, superficialitatea unor insuficiente cunoștințe despre viață?"

Că însăși viața constructorilor comunismului oferă din belșug scriitorilor sovietici eroi de o deosebită semnificație reiese și din cele povestite la congres de către scriitorul V. Kocetov.

El a povestit că o colhoznică a refuzat să plece în piață să-și vîndă produsele pe care le-a cîștigat în modul cel mai cinstit cu putință, motivînd că îi e rușine să se ocupe cu așa ceva. „Da ce, — argumenta ea — mecanicul de la fabrica de în își vinde marfa în piață?" „Atunci eu, șefa unei brigăzi legumicole dintr-un colhoz, al cărei portret a fost publicat în ziarul raional, de ce trebuie s-o vînd?"

Pe scriitor nu-l interesează că nenumărate generații de țărani și-au vîndut marfa în piață fără nici un fel de jenă și deodată o țărancă spune: nu mă duc în piață să vînd, mi-e rușine? Nu este această țărancă tipică pentru elementele cele mai înaintate ale țărănimii colhoznice din Uniunea Sovietică? Să nu născocim eroi pozitivi, ci să-i scoatem la iveală.

Critica noastră literară a semnalat și ea, în literatura de la noi, existența unor personaje schematice, abstracte, lozincarde.

In ultima sa carte, „Probleme și opere contemporane", Silvian Iosifescu scrie:

„Prezentarea cenușie a personajelor de activiști, prin notații exclusiv exterioare, e izbitoare într-un roman merituos al unui scriitor tînăr — „Noul oraș" de Ștefan Andrei.

Cu prospețime, e urmărită evoluția celor doi tineri, Cristea și Udrea. Dar s-ar părea că curajul lui Ștefan Andrei în abordarea eroului înaintat merge numai pînă la utemiști. Maxim, secretarul de partid, zugrăvit omniprezent, intervenind peste tot, rămîne o umbră între umbre și numeroasele consemnări seci — făcute cu privire la el — nu reușesc să se închege într-o individualitate semnificativă. Este unul din exemplele izbitoare de secretar de partid prezentat ca o funcție și nu ca un caracter".

Specificul calitativ al cunoașterii artistice constă în faptul că artistul, spre deosebire de omul de știință, oglindind generalul tot cu ajutorul gîndirii abstracte, nu desprinde cu desăvîrșire generalul de individualul prin care acesta se manifestă, izolîndu-l, astfel, în noțiuni, ci îl oglindește printr-o imagine tipică, emoționantă. Scriitorul utilizează și el noțiuni, dar le combină făurind imagini sensibile, care să impresioneze cît mai puternic sensibilitatea cititorului.

Desigur, individualitatea tipului imaginat de fantezia creatoare a artistului nu oglindește un anumit ins, ci tipul difuzat în toți membrii unui anumit grup social.

Este limpede că nici un artist nu mai poate astăzi să descopere ceea ce este tipic fără idei juste, fără să-și însușească sincer năzuințele maselor, fără să participe sincer la lupta maselor pentru o viață mai bună. Toate operele autentice sînt profund sincere, dar nu toate operele sincere sînt profund autentice, deoarece sinceritatea este necesară, dar insuficientă. Autenticitatea unei opere izvorăște din lupta sinceră a artistului pentru promovarea celor mai înaintate idei ale timpului său, deoarece numai în lumina puternică a unor asemenea idei poate să realizeze artistul în opera sa coincidența dintre tipicul oglindit și oglindirea tipicului. De aceea în procesul tipizării se manifestă cel mai deplin spiritul de partid în artă. O operă care oglindește deformat realitatea obiectivă rămîne în afara domeniului artei, oricît de sinceră și de emoționantă ar fi.

Înțelegînd rolul pe care îl are gîndirea abstractă în fantezia creatoare a artistului, devine mai clar rolul pe care îl are ideologia în creația artistică și iese, astfel, mai bine la iveală falsitatea concepției burgheze a „artei pentru artă", care pretinde că „adevăratele" opere de artă n-au nici o legătură cu viața socială și se adresează exclusiv sensibilității omenești.

Fiind și ea un mod de a cunoaște lumea în vederea transformării ei, fantezia creatoare a artistului izvorăște și ea tot din practică — experiența de viață a omului de artă—, se dezvoltă tot pe baza practicii — îmbogățirea experienței de viață a artistului —, se verifică tot în practică — omenirea nu se desparte niciodată de operele de artă autentice, însă le uită repede și definitiv pe celelalte — și slujește tot practicii — îi educă pe oameni, ajutîndu-i să-și făurească o viață mai fericită.

Henri Wald

SCHIȚA ȘI ACTUALITATEA

(Urmare din pag. 1-a)

variate le putem surprinde fragmentar și le putem cu mai multă ușurință zugrăvi în diversele forme ale genului scurt, exersîndu-ne receptivitatea și controlîndu-ne aprecierile în vederea contopirii întregului material într-un viitor roman. In felul acesta sîntem nu numai prezenți în viața literară, ci și legați nemijlocit de viața socială, de toate aspectele ei. De aceea, se spune îndeobște că un roman urmează unei serii de reportaje și de schițe: același material de viață, aceleași observații și aceeași experiență sînt izvorul tuturor, așa cum un fluviu este alcătuit din nenumărate rîulețe. Cînd eram copil, îmi închipuiam că Mureșul cel adînc și lat are un izvor în care al putea viri biserica... Acuma știu că Mureșul e, la poalele munților, un biet pîrîiaș cît o șuviță..

Se mai spune despre schiță că-i greu de scris pentru că-i cere scriitorului o mare concentrare, atît în stil și expresie, cît mai ales în construcție. Această părere cred că e pe deplin justificată. Cine se ocupă și cu schița și cu romanul știe că-i mult mai ușor să scrii un capitol, ori zece capitole de carte, decît tot atîtea schițe bune. Fiecare schiță e aticeva; alt conflict, alte personaje, alte probleme, alte idei. Dar scriitorul de aceea-i artist ca să observe, să recepteze și să creeze mereu imagini noi, variate și personale. Munca neîntreruptă îi ușurează sarcina. Dar exercitarea meseriei pe aceeași lucrare nu-i totdeauna cea mai potrivită cale. Mai ales cînd vrei și trebuie să fii scriitor prezent în viața cotidiană și cînd ai într-una de spus ceva cititorilor tăi, preocuparea exclusivă pentru desăvîrșirea unei lucrări poartă în sine primejdia ruperii de prezentul activ. Fără îndoială și perfecționarea unei prime forme de roman e necesară, dar de la un roman la altul — și chiar în timpul făuririi lui — nu strică să fii de față la frămîntările zilnice.

Unii se compară cu Șolohov ori cu Camil Petrescu, în privința felului de a munci, justificîndu-și absența din presă sub cuvînt că „trag" la roman. Mă rog, dac-am avea atîția Șolohovi cîte romane se scriu! Oare asta e justificare? Nu cumva, pe lîngă modestie, lipsește și curajul de a-și spune părerea — prin imagini — despre clipa de față? Adevărat, sînt cazuri cînd într-adevăr tragi. De pildă, nu mi-i pot închipui acum pe maestrul Camil Petrescu lăsîndu-și eroii revoluției din 1848 ca să scrie un reportaj despre seceriș, nici pe Marin Preda smuls dintre Moromeții săi și virit într-o încîlcită socoteală despre cote și achiziții. Vreau să spun numai că opera scriitorului nu-i un șir necurmat de romane între care nu mai scrie altceva. Performanța asta n-a realizat-o întocmai nici Balzac...

Sîntem în momentul de față în mijlocul unei bătălii neobișnuite pentru plan, recoltă, și deci — ridicarea nivelului de trai. O sumedenie de întreprinderi lucrează în contul celui-lalt cincinal, altele multe îndeplinesc planul și sînt unele rămase în urmă. Ne batem pentru zece milioane tone de cereale... Ei, nu putem scrie în cîteva luni o sută de romane, dar avem toate condițiile să scriem o sută, o mie de schițe, reportaje, povestiri, portrete despre acești oameni admirabili — oamenii cincinalului — care de sîrg, ridicîndu-se necontenit, fac din țara noastră o patrie îmbelșugată.

Salutăm marile epopei despre dinșii. Dar salutăm de asemenea și schițele în care i-am recunoaște. Ne entuziasmăm în fața Casei Scînteii, dar nu trecem cu vederea cărămizile fără număr care o compun, fiecare din ele cîntărită și așezată la locul ei de mîna cea prețioasă și harnică a muncitorului conștient.

Dumitru Mircea

Thomas Mann a împlinit 80 de ani

Mesajul unui mare artist al vremii noastre

La una trecută, cu ocazia solemnităților prilejuite de comemorarea a 150 ani de la moartea lui Schiller, la Weimar, în Republica Democrată Germană și-au dat întîlnire prieteni și admiratori ai operei marelui poet, veniți din întreaga Germanie și din multe alte țări ale lumii. Printre oaspeții sosiți anume în acest scop a fost și Thomas Mann, cel mai mare scriitor german în viață și unul din cele mai profunde și mai originale spirite ale vremii noastre.

In contrast cu ceea ce s-a petrecut la Marbach, în Germania Occidentală, unde oficialitățile au căutat să imprime comemorării lui Schiller un caracter de strictă specialitate, de reamintire pură și simplă a unui eveniment ce ar ține numai de istoria literară, cuvîntarea solemnă rostită la Weimar de Thomas Mann a făcut o impresie copleșitoare asupra tuturor celor care au auzit-o, tocmai pentru că el a tras din viața și opera lui Schiller învățămintele care se impun pentru zilele noastre.

„Cînd, în noiembrie 1859, — s-a adresat Thomas Mann admiratorilor lui Schiller și prin ei lumii întregi — s-au sărbătorit 100 de ani de la nașterea lui, un fior de bucurie s-a înălțat peste Germania, unind-o. Lumea întreagă a fost atunci martoră la un spectacol cum istoria nu mai cunoscuse înainte: poporul german fărîmițat, unit de către el, poetul său. A fost o sărbătoare națională și același lucru se poate spune și despre aceasta, a noastră. In pofida unei situații politice nefirești, Germania împărțită se simte unită sub semnul numelui său. Dar vremea noastră trebuie să dea comemorării de azi și o altă mare semnificație... Prin uriașa și blînda lui voință, din solemnitatea comemorării morții și a învierii lui, intră ceva în noi, ceva din năzuința lui către frumos, adevăr și bine, către civilizație, libertate interioară, către artă, dragoste, pace...“

Sunînd în același timp ca un avertisment și o încurajare, aceste cuvinte au străbătut cu iuțeala fulgerului întreaga Germanie. Cadrul festiv și calitatea celui care le rostise le adăugaseră un prestigiu incomparabil, iar ecoul lor continuă să vibreze încă și astăzi între Oder și Rin. Alături de semnificația lor de ordin general, de strînsa lor contingență cu actualitatea politică, considerată de pe pozițiile înaintate ale vremii noastre, cuvintele lui Thomas Mann sînt însă revelatoare și pe un alt plan, mai intim, care ține de evoluția personalității scriitorului.

Iar dacă vrem să subliniem în cadrul unui scurt articol caracteristicile esențiale ale vieții și operei lui Thomas Mann, liniile directoare ale mesajului adus omenirii de acest mare artist și mare cetățean, ni se pare că una din trăsăturile cele mai importante și mai atrăgătoare, în același timp, în conturarea personalității sale, este tocmai sublinierea evoluției ei continue, lente, în sensul unei creșteri organice. Și dacă e drept că datorită acestei particularități a spiritului său, scriitorul a fost uneori depășit de istoria care înaintează cu pași mult mai repezi — și acest lucru s-a vădit mai ales în epoca primului război mondial cînd Thomas Mann ajunsese într-un impas ideologic — e tot atît de adevărat însă că el s-a străduit mereu să intre în albia marilor curente înnoitoare ale secolului nostru.

Thomas Mann — născut la Lübeck, la 6 iunie 1875 — și-a făcut intrarea în literatură la vîrsta de 26 de ani, cu romanul „Buddenbrooks“, care în același an i-a adus și celebritatea mondială. Romanul purta, nu fără un tîlc anume, subtitlul: „Decăderea unei familii“ și era într-adevăr povestea unei vechi familii de patricieni din orașul hanseatic Lübeck, care se descompune treptat și decade sub impulsul aprigei lupte de concurență cu noua burghezie împinsă în arena socială de alte relații de producție, mult mai necruțătoare și fără scrupule, impuse de stadiul imperialist al capitalismului.

Fiecare din cele patru generații ale familiei Buddenbrook, cu care scriitorul ne face, rînd pe rînd, cunoștință — acțiunea romanului desfășurîndu-se de-a lungul unui secol și mai bine — reprezintă o etapă bine distinctă în dezvoltarea burgheziei și a concepțiilor ei despre viață.

In fața spectacolului decăderii acestei familii, la care scriitorul asistă cu o vădită părere de rău, simpatiile lui sînt în întregime de partea tradițiilor umaniste ale burgheziei, iar critica lui — e drept, deocamdată mai mult indirectă — se îndreaptă împotriva ideologiei și moralei de junglă a noii rase de stăpînitori, chemați la viață de imperialism.

Umanist, în dubla accepție a cuvîntului, prin caracterul enciclopedic al cunoștințelor sale și prin atitudinea sa față de viață, Thomas Mann își va pune ca țintă a întregii lui activități titerare apărarea valorilor care înalță, înnobilează și înfrumusețează omul. Iar dacă în „Buddenbrooks“ nu face deocamdată decît să consemneze îndurerat apusul unei lumi despre care credea că-i întruchipase idealul de viață, mai tîrziu el va trece la o apărare activă a umanismului.

Dar paralel cu problematica morală sau mai bine spus social-morală, cartea lui Thomas Mann mai ridică o altă, tot atît de actuală pentru vremea cînd a fost scrisă și anume aceea a decadentismului în artă. Se știe că decadentismul era la sfîrșitul secolului trecut ultimul strigăt în arta burgheză.

Cu o viziune de mare artist, Thomas Mann a știut să întrevadă chiar de la această primă operă a sa — care a rămas de altfel ca una din cărțile cele mai reprezentative ale literaturii germane din ultimele șapte-opt decenii — legătura obiectivă care există între decadența în artă și realitatea burgheză.

De altfel, interesul lui Thomas Mann pentru problema artei și artistului în societatea burgheză a crescut tot mai mult în creația sa ulterioară și se vădește în cîteva din cele mai importante opere ale lui, pentru a nu aminti aci decît de nuvelele Tonio Kröger (1903), Moartea la Veneția (1913) și de marele roman de maturitate Doctorul Faust (1945). Spiritul (arta), arată Thomas Mann, s-a rupt de societatea burgheză, cu care în epoca de ascensiune a burgheziei fusese la unison și această situație nu poate fi remediată numai cu ajutorul unor inițiative individuale; problema care se pune e tocmai aceea de a găsi o ieșire din acest impas. Cel care nu are suficientă tărie pentru a lupta împotriva lui însuși, spune Thomas Mann despre artistul burghez, de a se depăși, se prăbușește, se descompune sau încremenește în pustiul de gheață al izolării, într-o singurătate care sfidează toate legile umane.

Aceasta e, înțeleș în linii foarte mari, ideea romanelor și nuvelelor lui Thomas Mann despre destinul omului de artă, iar soluțiile la care ajung eroii săi variază, odată cu întreaga evoluție a scriitorului.

In „Buddenbrooks“, înfățișîndu-ni-l pe Hanno cel cuprins de „demonul muzicii“, Thomas Mann mai voia să ne convingă că arta îl ridică într-adevăr pe om deasupra mediocrității burgheze, dar în același timp îl face și slab, inapt pentru viață. Tonio Kröger neagă „rafinamentul, excentricitatea și satanismul“ ca elemente componente ale unei arte viabile, dar găsește „simplicitatea și vitalitatea“ în meschinăria vieții burgheze. Abia Leverkühn din „Doctorul Faust“ își dă seama că arta este condamnată dacă nu se apropie de izvorul vieții ei, de oameni, de popor. Și el anunță că întreaga atitudine a artei față de viață se va schimba, atunci cînd arta va recunoaște utilitatea ei socială...

Scriitorul Thomas Mann salutînd pe locuitorii din Weimar la ieșirea din teatrul orașului. In dreapta, Johannes R. Becher, ministrul culturii din R. D.Germană, și președintele Academiei de artă.

Așadar, punctul de plecare al lui Thomas Mann a fost umanismul burghez. Dar însăși burghezia s-a scufundat curînd de valorile nesigure ale acestuia, care în perioada imperialistă o stînjenesc ca o piedică intolerabilă; reprezentanții spiritului burghez au alunecat fie spre bestialitatea declarată a fascismului, fie spre un decadentism dus la extrem și spre nihilism. Dorind să ia apărarea umanismului amenințat, Thomas Mann a trebuit în mod necesar să intre în luptă cu dușmanii acestuia: iraționalismul și obscurantismul sub formele lor cele mai diverse. Așa se face că la cîțiva ani după sfîrșitul primului război mondial — care a dus la o răsturnare totală a concepției despre lume a scriitorului — apare (în 1924) celebrul roman al lui Thomas Mann „Zauberberg“ (Muntele fermecat), a cărui idee centrală este lupta dintre ideologia democratică și cea reacționară în sufletul unui german simplu și cinstit. Pentru prima oară, după o pauză îndelungată, ideologia democratică este prezentată în acest roman în ofensivă și nu ca obiect de critică rău intenționată și viciată de prejudecăți. Oamenii care se înfruntă în roman sînt determinați de psihologia lor socială, deși, așa cum observă criticul Lucaks György, ei sînt scoși din sfera legăturilor lor sociale firești. Acțiunea cărții se petrece într-un sanatoriu elvețian despărțit de restul lumii și acest lucru are aproape o valoare de simbol ironic al oglindirii relațiilor sociale în literatura germană burgheză din epoca imperialistă.

Nu după mult timp, pericolul tot mai stăruitor al fascismului, care cuprindea ca o epidemie de demență Germania, îl face pe Thomas Mann să adreseze un nou și mai categoric avertisment poporului său, amenințat de o primejdie de moarte. In 1930, apare astfel cea mai bună nuvelă a lui Thomas Mann: „Mario și vrăjitorul“ în care fascismul e personificat de un magician și hipnotizator; în ciuda caraghioslîcului lui evident, acesta reușește nu numai să rețină atenția publicului dar să-i impună voința sa tiranică. Un „domn din Roma“ încearcă să reziste nebuniei colective, dar pînă la urmă e silit și el să se supună voinței escrocului. Și nu e greu de ghicit că în persoana acestui „domn din Roma“ Thomas Mann a vrut să dezvăluie una din cauzele surprinzătoarei, deși vremelnicei, reușite a dictatorilor fasciști. Experiența de cîțiva zeci de ani pe care scriitorul o are acum pe tărîmul luptei pentru salvarea valorilor umanismului, l-a dus la convingerea că nu e de ajuns ca „domnul din Roma“ să fie împotriva șarlatanului pentru ca acesta să fie înfrînt. Și Thomas Mann, la rîndul lui, ne învață că numai defensiva este o proastă armă de apărare în fața forțelor întunericului, că acestora trebuie să li se opună forța organizată a binelui, singura în stare să dobîndească victoria. Și într-adevăr, șarlatanul nu poate fi înlăturat decît de Mario, un om din popor, care îl ucide pe tiranul improvizat și pune capăt vrăjii.

Dar contribuția lui Thomas Mann la lupta forțelor democratice ale poporului german s-a desfășurat pe cele mai diverse planuri și poate că unul din cele mai caracteristice este eseistica lui, iar în cadrul ei atitudinea scriitorului față de moștenirea literară a trecutului. Lupta pentru moștenirea literară era una din principalele misiuni, pe plan ideologic, ale mișcării antifasciste din Germania. Hitlerismul folosea întreaga putere de stat, poziția monopolizatoare a publicațiilor legale pentru a falsifica cu nerușinare trecutul politic și cultural al Germaniei. Demagogia monstruosului aparat de propagandă hitlerist transforma una după alta toate marile figuri ale trecutului în precursori ai național-socialismului.

In aceste împrejurări, studiile lui Thomas Mann despre Goethe, Richard Wagner, Storm și mulți alții, ca și romanele lui despre Goethe („Majestatea sa“ și „Lothe la Weimar“) dobîndeau o însemnătate excepțională, atît prin ideile puse în circulație, cît și prin prestigiul imens al autorului lor. Ideologia care stă la baza celor mai multe dintre studiile de critică literară ale lui Thomas Mann este categoric antifascistă. Ideea lor călăuzitoare este apărarea umanismului împotriva barbariei. Marile figuri din trecut, spune el, merită respectul și dragostea noastră nu în primul rînd pentru perfecțiunea formală a artei lor, ci pentru atitudinea lor față de apărarea și dezvoltarea tendințelor umaniste, pentru lupta lor împotriva barbariei de orice nuanță. Dar, mai mult decît atît, în aceste studii umanismul lui Thomas Mann face un salt calitativ înainte și în direcția lărgirii orizontului său. Marele scriitor ajunge la conștiința faptului că societatea burgheză nu poate fi în nici un caz ultima etapă în dezvoltarea omenirii și în „Suferințele și măreția maeștrilor“ Thomas Mann devine vestitorul unei „lumi noi, lumii sociale“, conforme „cu gradul de dezvoltare atins de spiritul uman“.

Înfăptuirea acestei lumi mai bune, mai raționale, la care scriitorul aspiră pentru patria sa și pentru întreaga lume, este astăzi din nou primejduită, amenințată de un pericol mai mare, poate, ca oricînd altădată. In ceea ce-l privește însă pe Thomas Mann el nu mai este de mult „domnul din Roma“ care a fost odinioară, ci la fel cu Mario înțelege să lupte din toate puterile lui pentru preîntîmpinarea unei noi ere de barbarie. Prietenii lui din toată lumea încearcă o bucurie sinceră atunci cînd citesc adresele lui către congresele pentru pace, cînd îi văd semnătura sub apelul pentru interzicerea armei atomice, cînd îi aud chemarea la luptă pentru preîntîmpinarea unui al treilea război mondial și subscriu din toată inima la cuvintele cu care se încheia mesajul trimis scriitorului de tovarășii Wilhelm Pieck și Otto Grotewohl, atunci cînd el a împlinit 75 de ani: „Noblețea sufletească a dumneavoastră, marea măiestrie a artei dumneavoastră, care întrunește cele mai bune tradiții ale culturii noastre naționale, vă fac drag și scump poporului nostru și tuturor oamenilor progresiști din întreaga lume“.

Dumitru Hîncu

LITERATURA PENTRU COPII

Incepem publicarea unor materiale ale plenarei Uniunii scriitorilor privitoare la literatura pentru copii, plenară desfășurată în zilele de 3—6 iunie a.c.

Vom spicui din raportul prezentat de tov. Marcel Breslașu, din amplele discuții care au urmat cu participarea tuturor factorilor răspunzători de educația copiilor noștri, și din concluziile trase la încheierea acestor fructuoase dezbateri.

Dăm mai jos un pasaj din referat.

UNELE PROBLEME ALE PROZEI

Printre lucrările de proză destinate copiilor trebuie să distingem proza propriu-zisă (nuvele, schițe, povestiri, romane) pe de o parte, pe de altă parte basmele, care își au caracteristicile lor. De asemenea un gen aparte în cadrul prozei pentru copii îl constituie literatura științifico-fantastică și de aventuri, aceasta din urmă abia în curs de înfiripare.

Efortul prozatorilor care scriu pentru copii se concentrează asupra încercărilor de a da viață unui erou pozitiv copil. Este de la sine înțeles că problema aceasta centrală a întregii literaturi realist-socialiste își găsește și mai anevoie soluția cînd eroul trebuie să fie un copil.

Invingînd în mare măsură aceste dificultăți, cîțiva scriitori tineri au creat primele figuri de copii ai vremurilor noastre, primii noștri eroi-copii. Micii cititori au întîmpinat cu dragoste personajele celor dintîi romane ale noastre: „**Marea bătălie de la Iazul Mic**“ al lui Pancu-Iași, „**Inimoșii**“ Gicăi Iuteș și „**Nufărul roșu**“ al lui Petre Luscalov. Chipuri de copii ai epocii noastre sînt realizate în romanul „**Cantemiriștii**“ de Cella Serghi, din lumea elevilor unei școli medii militare, în romanul „**Pasărea în munți**“ al lui Gelu Naum, în nuvela Mirei Iosif „**Colina cu salcimi**“.

Despre viața copiilor de proletar în perioada dintre cele două războaie vorbesc copiilor liberi de astăzi lucrările „**Cucuietul**“ a lui Alexandru Jar și „**Micul patriot**“ a lui A. G. Vaida.

Poeta Otilia Cazimir a scris minunate pagini în proză destinate copiilor, sub titlul „**Bădița Stalin**“. Din scrierile mai vechi ale unor fruntași ai literaturii noastre, au fost retipărite „**Dumbrava minunată**“, „**Măria sa Puiul Pădurii**“ și „**Nada florilor**“ ale maestrului Sadoveanu și cunoscutul roman al lui Cezar Petrescu, „**Fram, ursul polar**“.

Referindu-ne la acele cărți enumerate mai sus, a căror acțiune se situează în zilele noastre, înfățișînd copiii și viața lor în familie, școală și detașament, putem degaja unele trăsături comune privind aspectele izbutite cît și cele nerealizate ale lucrărilor.

Este pozitivă în primul rînd constatarea că autorii s-au apropiat de modelele lor, că nu le cunosc dintr-o documentare fugară, că le-au urmărit și le-au înțeles viața cu activitatea ei multilaterală, aspirațiile, raporturile dintre ei, voioșia care îi însuflețește. Și aceasta este foarte bine — și explică succesul legitim de care primele noastre romane pentru copii s-au bucurat. Ce nu este încă bine? Mai întîi, nediferențierea suficientă a psihologiei copilului la diferite vîrste. Cele două personaje centrale ale romanelor Gicăi Iuteș și Octav Pancu-Iași, Iorgu din „Inimoșii“ și Alexandru Danu din „Marea bătălie de la Iazul Mic“ sînt prea gravi, prea maturi, prea cuminți pentru cei 12-13 ani ai lor. Același lucru se poate spune și despre unii elevi din clasele mici ale școlii militare, în romanul Cellei Serghi. S-ar zice că autorii ar vrea să-i vadă numai primind, dînd sau îndeplinind sarcini, avînd parcă un scrupul — să-i zicem pe nume, un scrupul pedagogizant — de cîte ori își lasă eroii să se joace! Lumea, văzută încă adeseori schematic, se împarte în alb și negru, în buni și răi, în copii care trăiesc conform sau, dimpotrivă, în afara normelor școlii. O pantă de minimă rezistență îi duce pe autori — parcă s-ar fi vorbit — la escamotarea unei părți a realității, izolînd colectivul de copii în tabere, în colonii la munte și la mare. O ciudățenie o prezintă și faptul că maturii din aceste cărți (părinți, învățători, instructori) nu au o viață a lor proprie, nu au problemele și preocupările lor de oameni maturi. Mama are o singură grijă, ca fetița să-și facă lecțiile, tatăl o singură supărare, că băiatul a spart un geam, secretarul de partid se ivește întotdeauna cînd vreun puști a făcut o poznă, ca și cum n-ar avea altă treabă decît să-l mustruluiască pe el.

Cu totul insuficient este oglindit — cu excepția valoroasei povestiri a lui Călin Gruia, „Pata albă“, și a poeziilor lui I. Jipa, „Titic, Culai și Gaie“ — copilul în mediul rural de astăzi. Firește, nu ne trece prin gînd să preconizăm o literatură anume scrisă pentru copiii din satele noastre — dimpotrivă, sînt convins că micii cititori ai orașelor ar fi pasionați să cunoască viața copiilor dintr-o gospodărie agricolă colectivă, a celor din deltă, etc., așa cum aceștia cunosc, din cărțile scrise de cîtadini pentru copiii de cîtadini, viața acestora din urmă.

O importantă problemă a întregii literaturi pentru copii, dar care se pune cu mai multă stringență în sectorul prozei, este aceea a înfățișării unor aspecte ale luptei de clasă, printre copii....

Lupta de clasă se dă pe planul luptei între vechi și nou, între influențele pernicioase ale școlii noastre, ale detașamentelor noastre de pionieri și înrîurirea nefastă, voluntară sau involuntară, pe care o exercită uneori familia asupra copilului. Trebuie să pornim de la principiul că pentru a putea vorbi de o luptă de clasă între copii, dușmanul de clasă ar trebui să activeze conștient, să aibă poziții, opinii, obiective de clasă. Noi nu ne referim la monștri, ci la copii normali, educabili, perfectibili.

Trebuie însă subliniat că o mare lipsă a literaturii pentru copii este înfățișarea cu totul insuficientă a aspectelor luptei de clasă între oamenii maturi, între personajele vîrstnice ale lucrărilor acestora.

Un alt sector al prozei pentru copii care se dezvoltă destul de mult este acela al umorului, al eroului satiric. Printre lucrările meritorii putem cita „Ghiduș-Arcăduș“ al Soniei Larian, „Cei dintr-a 5-a A“ a aceleiași autoare în colaborare cu Victor Vîntu, și povestirile lui Mihail Stoian, „Eu, Tică și alții“. In paginile revistei „Cravata roșie“ au apărut de asemenea, sub semnătura lui Mircea Sîntimbreanu, unele istorioare umoristice reușite, cu stîngăcii inerente începutului, dar care denotă reale însușiri pentru acest gen.

★

Basmul popular rămîne o pildă plină de învățăminte pentru creatorul de basme, dar basmul popular nu poate satisface în întregime exigențele vremii noastre, a cărei realitate depășește cu mult tot ceea ce omenirea a visat în epocile cînd se afla încătușată în lanțurile robiei și exploatării. Pentru a putea educa tînăra generație în spiritul moralei proletare, pentru a o familiariza cu noile realități ale vremii noastre, avem nevoie de un basm nou, un basm care nu s-a născut în trecut, pentru că nu avea condițiile pentru a se naște.

Multe îndoieli a întîmpinat simpla formulare a acestui deziderat din partea celor obișnuiți să aleagă cărările bătute, pe parcursul cărora surprizele și accidentele sînt excluse. I s-a contestat noului basm și i se mai contestă de către unii putința de a-și păstra întreaga putere de sugestie în cazul cînd povestește întîmplări ale zilelor noastre. După asemenea sceptici, numai faptul că eroul unui basm ar putea fi un pionier în locul unui băiat oarecare, ar însemna o sentință de moarte împotriva basmului. In ceea ce ne privește, amintindu-ne de exemplul unor înaintași ca Andersen și Selma Lagerlöff, care nu s-au temut să scrie basme inspirate din realitățile epocii lor și cunoscînd îndeosebi remarcabilele succese ale literaturii sovietice în acest domeniu, îi vom lăsa pe sceptici în plata propriului lor scepticism și ne vom afirma convingerea că basmul nou e perfect realizabil.

Basmele lui Colin, inspirate din folclorul minorităților naționale, s-au bucurat de la apariția lor de o primire caldă, prietenească, din partea cititorilor mici și mari. Eroii legendari ai acestor povești. Tasin, Vaniușka sau Iani Paticarul sînt cunoscuți și iubiți de pionierii și școlarii noștri. „Ciubotelele ogarului“ de Călin Gruia, „Țapul, vulpea și lupul“ de Al. Rupea și Titel Constantinescu, povestirile lui Dimitrie Goga și altele, în genere prelucrări ale literaturii populare, au meritul de a repune în circulație, într-o formă artistică nouă, o seamă de basme vechi, curățate de tot ceea ce le întuneca morala. Alături de acestea se înscrie volumul de basme, povestiri și legende prelucrate de Al. Mitru „Copiii muntelui de aur“ în care este cuprinsă minunata legendă a rîului Posaga. Tema acestei legende și limba expresivă în care ea a fost redată de Al. Mitru au stîrnit un asemenea interes în rîndurile copiilor, încît o clasă întreagă a unei școli din capitală a hotărît să viziteze în vara aceasta locurile în care s-a născut legenda. In basmul lui Ion Jipa „Clocot Voinicul“ eroul pornește la luptă împotriva secetei, personificată în personajul Uscata. Lupta se încheie, cum este și firesc, prin izbînda voinicului. Ceea ce însă nu e firesc, este faptul că Uscata e ucisă (ceea ce nu este cu putință cu o forță a naturii), în loc să fie alungată prin rîvna și iscusința lui Clocot, a poporului.

Vitalitatea basmului, original sau prelucrat, apare și într-o serie de alte realizări ale scriitorilor Călin Gruia, Georgeta Sauciuc, Dimitrie Stelaru, Viorica Huber. Izbutita lucrare a Veronicăi Porumbacu „Fata apelor“ se adresează mai curînd tineretului decît copiilor.

Trebuie să menționăm că două din lucrările despre care am vorbit, basmul în versuri al Ninei Cassian, „Nică fără frică“, și basmele în proză ale lui Vladimir Colin, au fost distinse cu Premiul de Stat, cinste care se răsfrînge asupra noastră a tuturor, veterani ca și debutanți ai literaturii pentru copii. In curînd va apare o culegere de povești a scriitoarei Lia Hirsu.

La toate întîlnirile cu micii noștri cititori, ei cer să le scriem cărți științifico-fantastice și cărți de aventuri (domeniu în care ei cunosc lucrări traduse din Jules Verne și alții). O pionieră de vreo 12 ani a găsit chiar această minunată expresie a încrederii ei în forțele omului de a supune natura, definind literatura fantastico-științifică: „Vrem cărți despre lucruri pe care dacă nu noi, copiii noștri o să le cunoască“. In ciuda acestor solicitări, domeniul e încă slab reprezentat.

Romanul „Toate pînzele sus“, al talentatului scriitor Radu Tudoran, în ciuda captivantelor peisaje care se însăilează de-a lungul călătoriei marinarilor romîni pînă în Țara de Foc, nu și-a înzestrat eroii cu o voință consecventă, pusă în slujba unor țeluri precise.

Plecați să-i civilizeze pe sălbaticii indigeni, termină prin a se apuca de negustorie!

Un început promițător îl reprezintă „Drum printre aștri“ de Radu Nor și I. M. Ștefan. Autorii reușesc să capteze și să întrețină atenția și interesul lectorului, în povestirea despre o călătorie interplanetară. O oarecare lipsă de exigență față de datele științifice, o insuficientă grijă pentru limba literară folosită, sînt slăbiciuni pe care tinerii autori le vor lichida desigur în viitoarele lor lucrări. O nuvelă apărută în cîteva numere ale „Cravatei roșii“, „Călătorie într-un atom“, de Octavian Sava, deși prezenta în mod ingenios structura atomului, păcătuia prin postulatul că oamenii ar putea deveni atît de mici, încît să încapă, ba chiar să și circule, înlăuntrul atomului. Octavian Sava a dat însă și continuă să dea o serie de scenarii reușite pentru teatrul de copii la radio.

★

In ceea ce privește sectorul dramaturgiei pentru copii, el se află încă... la vîrsta preșcolară. Teatrul, radioul, cinematografia, acești excelenți factori educativi, care ar putea aduce o contribuție atît de însemnată în creșterea copiilor patriei, nu au piesele și scenariile necesare.

Mă refer la opere originale ale scriitorilor noștri, care să înfățișeze actualitatea, în forme accesibile spectatorilor și auditoriului de diferite vîrste. Teatrul Național din București a pus în repetiție prima piesă pentru copii inspirată din actualitatea noastră, scrisă de Mioara Cremene, „Trestiile de aur“. O activitate susținută și mult apreciată de către copii se desfășoară în cadrul emisiunilor „Teatru la microfon“, destinate micilor ascultători la radio. Lucrări originale pentru preșcolari sînt încă mult prea puține.

Am avut prilejul să citesc lucrările — circa 30 selecționate din cîteva sute de piese — trimise la un concurs instituit de Ministerul Culturii pentru piese destinate teatrului de păpuși. Ele emanau în cea mai mare majoritate de la diletanți și erau de un nivel atît de scăzut încît ne-a fost greu să acordăm premiile anunțate.

Marcel Breslașu

Carnet cultural

PUBLICAȚIILE LITERARE DIN REPUBLICA POPULARĂ DEMOCRATĂ COREEANĂ

In condițiile extrem de grele ale războiului, cînd tipografiile și redacțiile au fost mutate în tunele întunecoase, săpate în munți, în Coreea apăreau totuși revista „Cultura și arta“ și gazeta săptămînală „Frontul cultural“. Ele publicau cele mai bune opere ale scriitorilor coreeni din țară și de peste hotare și erau citite cu deosebit interes, atît în tranșee cît și în spatele frontului.

După încheierea armistițiului, numărul publicațiilor literare a crescut. In prezent apar revistele lunare „Literatura coreeană“ și „Literatura pentru copii“, editate de Uniunea scriitorilor coreeni, culegerea periodică „Literatura de masă“ și ziarul „Cultura sovieto-coreeană“ care publică îndeosebi opere ale scriitorilor sovietici. In afară de acestea, ziarele „Viața tineretului“, „Ziarul copiilor“, revistele „Coreea populară“, „Femeia coreeană“, „Pionierii“ etc., publică și ele numeroase poezii și nuvele.

Răspunzînd interesului crescînd al poporului coreean pentru literatura de peste hotare, revistele literare publică tot mai multe opere ale scriitorilor sovietici, chinezi și din țările de democrație populară. In revista „Literatura coreeană“ au apărut și o serie de creații ale poeților noștri, printre care „Cîntec lui 23 August“ de A. Toma, „Baladă“ de Veronica Porumbacu, „Darul“ de Ion Brad etc. Poeți coreeni, ca Tio Bec, Am, To Ghion Suc și alții au publicat în revistele coreene versuri inspirate, închinate poporului romîn. In paginile ziarelor și revistelor apar de asemenea articole care vorbesc despre realizările literaturii noastre noi. Printre acestea se numără amplu articol al lui To Mon Chîr, intitulat „Arta și literatura romînă“ apărut în ziarul „Nodon Sinmun“, organul central al Partidului Muncii.

ZECE ANI DE LA MOARTEA POETULUI FRANCEZ ROBERT DESNOS

Comitetul național al scriitorilor francezi a comemorat zece ani de la moartea poetului Robert Desnos. Deportat de către naziști și supus torturilor și privațiunilor lagărelor fasciste, el moare la 8 iunie 1945 de pe urma suferințelor îndurate. Scriitorii francezi au adus omagiul lor lui Desnos miercuri 8 iunie 1955 în fața casei din rue Mazarine 19, unde a fost arestat de către poliția nazistă.

PICASSO A ÎMPLINIT 75 DE ANI

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani și a 50 de ani de activitate artistică în Franța, la Paris s-a deschis o expoziție retrospectivă a lui Pablo Picasso. Printre pînzele expuse se află „Guernica“, pictură care înfierează intervenția fascistă în Spania, „Războiul din Coreea“, de asemenea o luare de atitudine împotriva intervenției americane în Coreea, „Femei din Alger“, înfățișînd mizeria adusă de colonialiști, și altele care reprezintă pictura militantă a lui Picasso.

O SATIRĂ A LUI JEAN PAUL SARTRE

La teatrul „Antoine“ din Paris se joacă cu mult succes o nouă piesă a scriitorului Jean Paul Sartre. Piesa, a cărei acțiune se petrece la Paris, este o comedie care satirizează moravurile politicienilor de dreapta, care, în slujba unor interese venale, se îndeletnicesc cu denegrirea Uniunii Sovietice. Eroii piesei lui Sartre amintesc tipi de teapa lui Kravcenko, aventurieri internaționali cărora presa reacționară le face o publicitate deșănțată, prezentîndu-i drept importante personaje politice.

„POVESTIRI DESPRE ȚARA ROMÎNEASCĂ“

In editura „Mlada Fronta“ din Praga a apărut volumul intitulat „Povestiri despre Țara Romînească“ de Evzen Porina.

Odată cu înfățișarea vieții noi a poporului din Republica Populară Romînă, mai multe capitole sînt consacrate istoriei țării noastre, precum și luptelor eroice ale clasei muncitoare din Romînia, autorul făcînd o paralelă între lupta pentru libertate a poporului romîn și a celui cehoslovac.

LITERATURĂ IUGOSLAVĂ TRADUSĂ ÎN LIMBA RUSĂ

Editurile din U.R.S.S. pregătesc traducerea mai multor cărți din literatura clasică iugoslavă. Printre acestea se numără o culegere de versuri și poeme ale scriitorului Fr. Preșern, clasic din veacul al 19-lea, al cărui nume este rostit cu mîndrie și dragoste de poporul sloven. Culegerea este prefațată de Nikolai Tihonov, care scrie că importanța lui Preșern în literatura slovenă poate fi asemuită cu importanța lui Pușkin în literatura rusă.

Creația poetului din veacul al 19-lea, P. Negoș, va fi reprezentată prin poemul său eroic „Gorski vienat“ consacrat luptei muntenegrenilor împotriva cotropitorilor turci. Va fi reeditat de asemenea romanul creatorului literaturii croate A. Șenea, despre răscoala țărănească din veacul al 16-lea.

Sînt în curs de apariție culegeri de nuvele satirice ale clasicilor sîrbi R. Domanovici și B. Nușici, a cărui piesă „Doamna ministru“ se joacă acum în U.R.S.S. Culegerea lui B. Nușici începe cu o „Autobiografie“ a scriitorului.

Se desfășoară mari lucrări pentru editarea unei epopei a popoarelor iugoslaviei. Ea va oglindi lupta eroică împotriva cotropitorilor străini, munca, viața și dragostea de libertate a poporului. Vor apare ediții separate de culegeri de nuvele sîrbești, slovene, croate și macedonene.

In planul de perspectivă figurează și alte opere din literatura iugoslavă, printre care o culegere de poeți clasici sîrbi din veacurile 19 și 20.

Ady Endre la Timișoara

Sînt puțini acei care știu că între 1 octombrie 1897 și sfîrșitul lui ianuarie 1898, Ady Endre, marele poet revoluționar maghiar, a lucrat ca diurnist la Curtea de Apel din Timișoara. In capitala Banatului, unde copia acte, pentru o retribuție de un fiorint și 30 creițari, Ady a venit pe cînd era avocat stagiar, chemat fiind de funcționarul Curții de Apel, Makoldy Miklos, din aceeași regiune cu el. In cartea sa, Ady Lajos — fratele mai mic al poetului — publică și scrisoarea acestui prieten: „Să vină Bandi (Ady Endre, n.n.) la Timișoara unde poate obține un post de diurnist la Curtea de Apel cu o diurnă de 90 creițari; pentru 21 fiorinți pe lună poate găsi întreținere completă și găzduire într-o cămăruță liniștită, unde se poate pregăti în tihnă pentru examene. Dacă apoi va îmbrățișa cariera judecătorească, avansarea lui va fi rapidă...“

Avea 20 de ani cînd, la 1 octombrie 1897, s-a prezentat la biroul lui Amazia Lajos, sub-șef de serviciu la Curtea de Apel, cerîndu-și repartizarea. Curtea de Apel se afla în actualul Palat Dicasterial și aici a muncit timp de patru luni tînărul Ady, copiind sentințe ale Curții. Acum doisprezece ani s-a publicat facsimilul unui act, transcris la 6 decembrie 1897, pe care se putea recunoaște scrisul lui Ady.

In Timișoara, Ady Endre a locuit în casa din fosta stradă Arany Janos, azi Ion Ghica nr. 12, o casă mare, spoită galben, cu o poartă masivă din lemn. Două geamuri ale locuinței dădeau spre stradă — aci stătea un colonel — în timp ce poetul își înșăila planurile de viitor în modesta lui cameră dinspre curte.

Cîteva decenii mai tîrziu, fostul său coleg și compatriot, Ladany Deszö, povestea că încă de pe atunci, în ascuns, Ady scria versuri în loc să copieze acte, fapt care, în acel mediu, a stîrnit mare vîlvă...

— Vezi, Bandy — îi spuse el odată — cum ne înclinăm și ne ploconim în fața domniei-sale domnului consilier al Curții de Apel? Învață, și vei putea deveni și tu judecător!

Ady i-a răspuns rizînd:

— Consilier? Eu ajung mai mult decît consilier la Curtea de Apel!

Ady țintea să devină judecătorul întregii Ungarii feudale și nicidecum prea plecatul ei serv, lacheul ei plătit.

După terminarea serviciului, Ady pornea de multe ori pe jos ori în tramcarul tras de cai spre locuința sa din Iosefin, trecînd pe lîngă un teren viran. In mijlocul căruia flacăra roșiatică a unei candele lumina fosta capelă Doja, ridicată pe locul unde marele conducător al țărănimii a suferit cruntul martiriu.

Aci, la Timișoara, a cunoscut el mai îndeaproape viața glorioasă a marelui răsculat și moartea lui în chinuri.

Amintirea acestei capele, amintirea lui Doja, l-au copleșit și l-au determinat mai tîrziu să scrie puternica poezie „Nepotul lui Doja“.

In decembrie 1897 Ady s-o îmbolnăvit. In cartea sa, Ady Lajos scrie că poetul a petrecut crăciunul bolnav, fără bani, într-o cameră neîncălzită. Apoi mama sa vine să-l ia și, la sfîrșitul lui ianuarie 1898, Ady părăsește Timișoara.

Treisprezece ani mai tîrziu Timișoara l-a găzduit din nou pe Ady Endre. In toamna anului 1908 la Timișoara a luat ființă o societate literară compusă din tineri intelectuali înflăcărați, ziariști, un ofițer. Franyo Zoltan, și un jurist. Societatea și-a propus drept program răspîndirea literaturii progresiste maghiare și l-a ales drept conducător pe Ady Endre — pe acel Ady care tocmai atunci desfășura cea mai crîntă luptă împotriva reacțiunii burghezo-moșierești.

*De numele „Societății literare de sud“ se leagă singura apariție în public a lui Ady Endre la Timișoara. La acea dată el era conducătorul recunoscut al literaturii progresiste maghiare. La serata literară care s-a dat, s-a produs și compozitorul Reinitz Bela, care și-a prezentat pentru prima dată cîntecele sale, cu texte de Ady. Au mai cîtit din lucrările lor Kery Pal, Fenyö Miksa și redactorul publicației periodice „Nyugat“ (Apusul), Osvath Ernö. Aparîția publică a lui Ady în Timișoara, orașul preotului reformat Szabolcska Mihaly, unul dintre corifeii literaturii reacționare maghiare, a fost adevărată faptă revoluționară. Serata literară a avut un foarte mare succes; publicul, alcătuit din muncitori și intelectuali progresiști, a sărbătorit cu mult entuziasm pe Ady și pe tovarășii săi. Răspunsul la această „provocare îndrăzneață“ n-a întîrziat. In ziua următoare, Szabolcska Miha

Pentru munca noastră nu este dușman mai mare decît războiul

Adunarea scriitorilor, compozitorilor, arhitecților și artiștilor plastici

Vineri după amiază a avut loc în sala „Excelsior" adunarea scriitorilor, compozitorilor, arhitecților și artiștilor plastici din capitală — consacrată discutării evenimentelor internaționale din ultima vreme.

Adunarea a fost prezidată de sculptorul Boris Caragea, maestru emerit al artei, președintele Uniunii artiștilor plastici.

Luînd cuvîntul, poetul Cicerone Theodorescu a spus printre altele:

Scriitorii și artiștii noștri de azi sînt deprinși să fie numiți, și sînt mîndri să se considere, „vocea epocii lor", cum spunea Gorki sau „glasul forțelor de jos" cum spunea Maiakovski. Iată de ce ei nu pot să nu se găsească decît în primele rînduri ale luptei împotriva imperialiștilor atomici, împotriva remilitarizării revanșarzilor germani, împotriva tuturor dușmanilor păcii. Ei nu pot să nu oglindească în opera lor măreția și dreptul la viață al orînduirii pe care o construiesc, în frunte cu Uniunea Sovietică și împreună cu marea Chină și țările de democrație populară.

Noi vedem cum, pas cu pas, politica de preîntîmpinare a războiului, măsurile pentru menținerea și apărarea păcii, apoi încoronarea lor prin tratatul de la Varșovia, de prietenie, colaborare și asistență mutuală între cele opt state, apoi întreagă această ofensivă diplomatică, trecută zi de zi mai sigur în mîinile Uniunii Sovietice, — toate acestea au în însăși forța lor garanțiile cele mai durabile. Această ofensivă a păcii a prins rădăcini adînci și solide, care nu mai pot fi smulse, nici abătute. Un neînfrînt val de opinie se ridică de pe globul întreg — și mai ales aci îi stă mîndrea — pe o largă bază de experiență proprie, de succese și cuceriri economice, tehnice, spirituale, menite să ducă înainte omenirea, nicidecum să îngroape viitorul ei.

Gîndindu-ne în această lumină la semnificația tratatului de la Varșovia, noi găsim aci un îndemn, un crez, un glas călăuză și (în ecourile de vacarm ale șantajului politicii „de pe poziții de forță") un punct de orientare care ne poate conduce acțiunile și inimile spre noi cuceriri — și noi certitudini în viitor.

Tratatul de la Varșovia este o pavăză a năzuințelor de pace

A vorbit apoi compozitorul Martian Negrea, laureat al premiului de stat:

Ne-am adunat pentru a ne spune cuvîntul de pace. Ne bucurăm că la Varșovia s-a încheiat tratatul menit să fie o pavăză sigură a năzuințelor noastre, a muncii noastre.

Tratatul de la Varșovia cheamă, în numele tuturor popoarelor, la bună conviețuire între toate statele, indiferent de orînduirea lor socială.

Conștienți de misiunea lor în lume, artiștii sînt alături de întregul popor și susțin cu căldură hotărîrile înscrise în acest istoric tratat.

Semnătura pusă pe tratat este a tuturor cetățenilor patriei noastre

Ion Jalea, sculptor, membru corespondent al Academiei R.P.R. a spus:

Astăzi, alături de popoarele Uniunii Sovietice și de celelalte popoare iubitoare de pace, poporul nostru își poate continua dezvoltarea sa istorică, închinată propriei sale fericiri, sub pavăza pe deplin corespunzătoare a tratatului de la Varșovia. Semnătura pusă pe tratat de către delegația noastră, este semnătura tuturor cetățenilor patriei noastre, dornici de a asigura pacea.

Recentele evenimente internaționale — încheierea tratatului de stat cu Austria, tratativele sovieto-iugoslave de la Belgrad, nota adresată de guvernul U.R.S.S. guvernului R. Federale Germane — arată străduința lagărului democratic în frunte cu Uniunea Sovietică de a crea în lume o atmosferă de conviețuire pașnică a tuturor țărilor, indiferent de orînduirea lor socială.

In calitate de artist, socotesc pacea ca fiind condiția primordială pentru creația de artă. Sînt convins că eforturile de pace ale Uniunii Sovietice, ale întregului lagăr al socialismului, vor înfăptui această năzuință a tuturor popoarelor.

A urmat la cuvînt arhitectul Marcel Locar:

Noi, arhitecții, construim cu dragoste, pentru că știm că în fabricile pe care le ridicăm, munca harnică va face viața mai bogată, mai frumoasă, pentru că știm că locuințele pe care le construim sînt pentru oamenii noi, liberi, care acolo vor munci, vor crea, vor visa.

Pentru munca noastră nu este dușman mai mare decît războiul. De aceea, noi, arhitecții, alături de ceilalți creatori, ne exprimăm voința de a da, prin munca și creația noastră, dovada atașamentului profund pentru cauza apărării păcii, voința de a face patria noastră mai puternică, mai bogată, mai frumoasă.

In operele artistice trebuie să se simtă puternic voința de pace a popoarelor

A vorbit apoi scriitorul Mihail Novicov care, după ce a relatat aspectul sărbătoresc al Varșoviei în zilele încheierii istoricului tratat, a subliniat că în toate timpurile creatorii de artă au fost vital interesați în menținerea păcii.

Astăzi, în operele artistice trebuie să se simtă puternic bătaia inimii popoarelor care doresc fierbinte pacea. La poporul nostru, această voință puternică de pace se îmbină cu dorința sa de a-și construi viața nouă, din ce în ce mai fericită. Poporul nostru salută cu căldură tratatul de la Varșovia, la baza căruia stă ideea nobilă a păcii.

In marea bătălie pentru om, pentru demnitatea omenească, pentru fericirea omului, rolul creatorilor de artă este uriaș. Noi trebuie să merităm titlul ce ni s-a dat, de făuritori de conștiință, și-l vom merita, făcînd din fiecare cititor, din fiecare spectator, din fiecare admirator al operelor noastre — un luptător conștient pentru pace, un patriot înflăcărat, gata oricînd să dea totul pentru apărarea patriei libere, pentru cauza libertății și fericirii omului, pentru cauza socialismului.

In încheiere, poetul Radu Boureanu, laureat al premiului de stat, a recitat poezia „Legămînt" scrisă cu prilejul acestei reuniuni.

„Un legămînt aș vrea să fac; dar unul
Pe care să nu-l frîngă nici un vînt
Cu glasul mai puternic decît tunul
Ce-o bate cel din urmă pe pămînt.

Poeții cetățeni, învățătorii
Care-au luptat cu slova în trecut
Au dat cu palma la o parte norii
Și scrisul lor ne e în luptă scut.

Urma-vom calea marelui exemplu
Ce ni l-au dat poeții luptători
Luptînd, să făurim al păcii templu
Sub cerul lumii, larg și fără nori.

Să știe cei ce pacea vor s-o sfarme
Ce-am învățat, niciclnd nu vom uita.
Strămoșii ne-au călit și scut și arme,
Noi, păcii, scut și arme îi vom da.

M. P.

Clasici ai literaturii universale în românește

Inaugurată cu aproape un an în urmă, colecția „Clasicii literaturii universale" tipărită de E.S.P.L.A. a desfășurat o bogată activitate de răspîndire în țara noastră a celor mai valoroase opere din patrimoniul literaturii universale. In cursul viitoarelor săptămîni vom avea prilejul să citim încă un număr din capodoperele literaturii universale în românește. Din colecția operelor complete ale lui Shakespeare proiectată să apară în țara noastră în douăsprezece volume, vor ieși de sub tipar, în cel mai scurt timp, primele două volume. Sînt incluse aici piesele „Regele Ioan", în românește de Dan Botta, „Comedia erorilor", în românește de Ion Frunzetti și Dan Duțescu, „Romeo și Julieta" traducere de St. O. Iosif, revăzută de Al. Philippide, „Richard al II-lea" în românește de Mihnea Gheorghiu, „Negustătorul din Veneția", traducere de Gala Galaction, și „Iuliu Cezar", traducere de Tudor Vianu.

Din cele patru volume ale operelor lui Molière, care urmează să apară în românește, săptămînile viitoare va fi în librării primul volum. Studiul introductiv este semnat de N. N. Condeescu și Valentin Lipatti. Volumul va cuprinde „Nechibzuitul", „Dragoste cu toane", „Prețioasele ridicule", „Sganarelle", „Școala bărbaților" și „Pisălogi". Traducerea este semnată respectiv de Adrian Maniu, Tiberiu Iliescu, Alexandru Balaci, Demostene Botez, N. Argintescu-Amza și Barbu Brezeanu.

Vor mai apare de asemenea și două volume de „Teatru" de Schiller. Sînt cuprinse capodoperele marelui scriitor clasic german: „Hoții", în românește de Argintescu-Amza, „Intrigă și iubire", traducere de M. Izbășescu și Mariana Crainic, „Don Carlos", în românește de Al. Philippide, și „Wilhelm Tell", în românește de Veronica Porumbacu. Studiul introductiv este semnat de prof. Lothar Rădăceanu.

La începutul lunii iulie, tot în această colecție, va apare și „Faust" de Goethe, în traducerea lui Lucian Blaga. Studiul introductiv aparține profesorului Tudor Vianu.

Nu va mai trece mult timp pînă la apariția „Iliadei" de Homer în traducerea acad. G. Murnu; volumul cuprinde și un studiu introductiv de prof. D. N. Pippidi.

D. V.

CONCERTELE ORCHESTREI DE MUZICĂ POPULARĂ CHINEZĂ

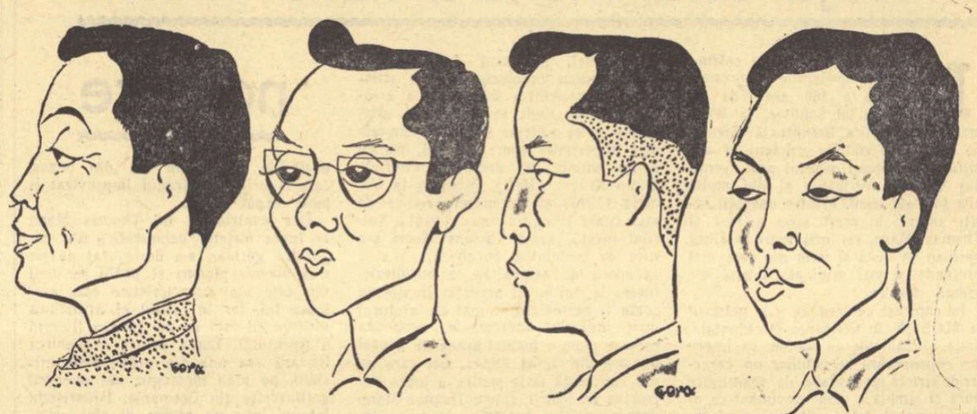

LI JUIAN-CIUN, Conducătorul ansamblului — CINPEN-CIAN, Dirijor — CI JAN-JUI, Solist — VAN TE-CIUI, Solist

Văzuți de GORA

Concertele orchestrei de muzică națională chineză, executate atît în capitală cît și în mai multe orașe ale țării, au stîrnit un însuflețit entuziasm în rîndurile acelora care le-au audiat.

Sub conducerea lui Li Juian-ciun, director adjunct al Institutului național de muzică populară de pe lîngă Conservatorul central, șef al Comitetului de cercetări în domeniul muzicii naționale, de pe lîngă Uniunea muzicienilor chinezi, și sub îndrumarea artistică a tînărului compozitor Wang Sin, conducător al Ansamblului de cîntece și dansuri din orașul Tiantzin, orchestra a prezentat un repertoriu de piese muzicale de o mare varietate, inspirate din muzica populară chineză și străbătute de un adînc și emoționant lirism. Unele melodii, orchestrate și prelucrate cu mult simț artistic de compozitori, au o vechime de peste 17 secole și ele exprimă aspirațiile milenare ale poporului chinez de a trăi liber în mijlocul frumuseții pămîntului său natal.

Turneul întreprins în țara noastră de soliii muzicii populare chineze prilejuiește cunoașterea artei marelui popor prieten.

In orașul alb al Nordului

Afișul pictorului elvețian Hans Erni, reprezentînd două mîini ținînd un porumbel alb, acoperă capitala Finlandei, Helsinki, unde de ieri s-a deschis marea adunare a popoarelor pentru pace. Două mîini care se string purtînd un porumbel exprimă voința unanimă a tuturor oamenilor simpli din întreaga lume de-a trăi în pace și prietenie.

Pentru a afirma încă odată această supremă năzuință a popoarelor, s-au adunat la Helsinki peste 2000 de delegați sosiți din 75 de țări.

Helsinki, capitala țării situată în partea de miază-noapte a continentului nostru, este denumit orașul alb al Nordului. Pe bulevardele largi, în tramvaie și autobuze, în parcuri și grădini, pe marele stadion olimpic unde se ține adunarea, un singur cuvînt predomină: **„Branha"**. Branha, pe limba finlandeză înseamnă pace.

Sub semnul acestui cuvînt, popoarele luptă pentru viitorul lor. Ele luptă pentru pace într-un moment în care la San Francisco, în S.U.A., se ține sesiunea jubiliară a Organizației Națiunilor Unite, instituție creată acum un deceniu pentru a veghea ca nimeni să nu încerce a nărui pacea lumii. Ele cer pace în preajma unui alt mare eveniment internațional, care va avea loc peste puțin timp la Geneva: conferința șefilor guvernelor U.R.S.S., S.U.A., Angliei și Franței, conferință ce se va ține în urma inițiativei Uniunii Sovietice pentru discutarea pașnică a rezolvării problemelor ce prezintă un pericol pentru pace.

In orașul alb al Nordului, în aceste zile se face auzit graiul popoarelor lumii de care trebuie să se țină seama. El este aici exprimat de reprezentanții cei mai de frunte ai acestor popoare. Oameni de știință, de cultură și de artă, savanți, fruntași ai muncii, oameni cinstiți cărora popoarele le-au dat mandat să ceară în numele lor și să afirme hotărîrea lor nestrămutată că pacea trebuie apărată și statornicită cu toată trăinicia, sudată din dorința fierbinte a popoarelor de a trăi în prietenie între ele.

Au venit mai ales nenumărați scriitori. Astfel, Uniunea Sovietică a trimis pe Nikolai Tihonov, Fadeev, Fedin, Ilya Ehrenburg, Villis Latis, Wanda Vasilevskaia; marea Chină a trimis între reprezentanții ei pe scriitorii Mao Dun și Go Mo-jo; din Cehoslovacia au sosit Jan Drda, președintele Uniunii scriitorilor, scriitorul Frantisek Kubka și văduva lui Julius Fucik — Gusta Fucikova.

Cu trei zile înainte de deschiderea adunării pentru pace la Helsinki, în Cehoslovacia, la Lidice, a avut loc o semnificativă demonstrație. Aici a avut loc inaugurarea festivă a „Grădinii păcii și prieteniei" la crearea căreia au contribuit peste 30 de popoare. Din Uniunea Sovietică, R. P. Chineză, Anglia, Franța, Polonia, Japonia, Italia și din alte țări au fost trimise să fie plantate peste 17.000 tufe de trandafiri, ca expresie a hotărîrii lor de a lupta pentru pace, pentru prietenie.

Participanții la inaugurare au adresat o chemare tuturor oamenilor cinstiți și iubitori de pace din întreaga lume în care se spune:

„Nu permiteți ca mamele să fie din nou nevoite să-și plîngă fiii, soțiile să-și plîngă soții, iar copiii — părinții, care ar cădea victime noului război. Uniți-vă forțele în lupta împotriva pregătirii războiului atomic și a militarizării Germaniei occidentale, luptați cu hotărîre pentru ca popoarele lumii să nu fie tîrîte într-un nou război în timpul căruia ar putea să se repete crime ca acele care au fost săvîrșite la Lidice, Oradour, Varșovia, Hiroșima și în alte orașe. Luptați pentru ca energia atomică să slujească nu scopurilor nimicirii oamenilor, ci, dimpotrivă, înfloririi continue a vieții pe pămînt.

Fie ca această „Grădină a păcii și prieteniei" în care vor înflori trandafiri din zeci de țări apropiate și îndepărtate să devină pentru toți oamenii cinstiți un simbol al hotărîrii nestrămutate a popoarelor de a trăi în pace și prietenie, un simbol al luptei pentru viață, împotriva morții!"

Această chemare va răsuna puternic în aceste zile în orașul alb al Nordului, unde anume pentru asta și-au dat întîlnire popoarele.

Gh. Dinu

Thomas Mann omagiat de scriitorii germani

Numărul pe luna iunie al revistei *„Aufbau"*, publicație lunară culturală și politică din R. D. Germană, e închinat scriitorului Thomas Mann, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață.

Poetul Johannes R. Becher adresează autorului romanului *„Muntele vrăjit"* un cald salut în care spune: „Vă salutăm ca pe un scriitor german al veacului nostru, în a cărui personalitate se îmbină năzuințele și speranțele tuturor oamenilor germani cinstiți și care reprezintă totodată, pentru noi, siguranța că reunificarea patriei noastre se va realiza și pacea va dăinui.

Acea patrie bună, liberă, frumoasă, adevărata Germanie, Germania noastră, care e întruchipată toată în dumneavoastră, în ochii căreia putem privi, al cărei glas îl putem din nou asculta.

Sînteți scriitorul german al veacului nostru mai presus de toate pentru că ați păstrat în opera dvs. tradiția clasică într-un chip creator. Ați adîncit și îmbogățit principiul umanist, ați adăugat victoriilor dobîndite altele noi".

Scriitorul Lion Feuchtwanger vorbește cu adîncă admirație despre omul și scriitorul Thomas Mann, viu ancorat în actualitate și care, deși a depășit al optulea deceniu al vieții sale, și-a păstrat tinerețea spirituală, combativitatea și continuitatea creației.

Numărul omagial e completat de eseul lui Thomas Mann asupra lui Schiller și de studiul lui Georg Lukacs: „Jocul și dedesubturile lui", cuprinzînd observațiuni asupra primei părți a romanului lui Thomas Mann *„Mărturisirile escrocului Felix Krull"* și de importantele *„Scrisori către Heinrich Mann"*, cuprinzînd 56 de epistole și cărți poștale trimise între anii 1900—1927 de Thomas Mann, fratelui său Heinrich Mann.

Un foarte interesant articol semnează Gerd Koffmann despre *„Muzica în opera lui Thomas Mann"*.

Revista mai conține un desen al lui Thomas Mann de Max Liebermann și facsimilul actului prin care Thomas Mann e declarat cetățean de onoare al orașului Weimar.

C. B.

Moștenire... culturală, gen Wall Street — Desen de MOLNAR

Note și comentarii

Confruntări necesare

Participanții din duminica trecută ai cercului literar al tineretului din capitală au avut o surpriză pe cît de emoționantă, pe atît de îmbucurătoare. In mijlocul lor venise un vechi meșteșugar al scrisului care aduna la un loc vîrsta a patru sau chiar cinci membri ai cercului. Cu pomeții îmbujorați, cu părul ca un fuior alb, cu priviri blajine și surtzătoare, Alexandru Cazaban — el era oaspetele — venise, ca, la o distanță de cîteva decenii, să-și amintească și să asemuiască adunările din tinerețea sa literară și să vorbească scriitorilor începători despre aceste vremuri. Cu interes și cu toată curiozitatea stîrnită, participanții au aflat că „cercurile literare" pe atunci se făceau adesea la cîte o masă de berărie sau de cafenea, în jurul căreia se-ncingeau discuții, în care se puneau la cale... destinele literaturii românești. Distinsul oaspete a povestit cu vioiciune și cu mult pitoresc diferitele tribulații ale tineritor săi contemporani, greutățile pe care le întîmpinau de a găsi un loc-șor pentru lucrările lor într-o publicație periodică. El a evocat apoi figurile cîtorva mari scriitori pe care i-a cunoscut, ca Mihail Eminescu, I. L. Caragiale, George Coșbuc, Al. Vlahuță, Mihail Sadoveanu și alții.

Din cele povestite, din discuțiile privind lucrările citite, la care Alexandru Cazaban a luat parte, tinerii scriitori au desprins o seamă de îndrumări folositoare în însușirea dificilului meș-

teșug al scrisului. Asemenea confruntări între scriitorii noștri vîrstnici și cei tineri trebuiesc căutate cît mai mult de aceștia din urmă. Ele nu pot decît să ajute la o cunoaștere mai temeinică a vieții literare din trecut, din mărturia vie a celor care au trăit-o.

G. Dincă

Trebuie „modernizat" Molière?

In țara noastră activitatea de culturalizare a poporului, desfășurată în anii de democrație populară, exclude cu desăvîrșire denaturarea creațiilor artistice, oricare ar fi natura lor. Totuși, se întîmplă uneori să apară și la noi cîte un regizor de teatru care să „adapteze" sau să „îmbunătățească" unele opere dramatice românești sau chiar din literatura clasică universală. In legătură cu această problemă se observă însă că revistele literare nu adoptă întotdeauna o atitudine justă.

De pildă, revista „Iașul literar" felicită pe un regizor de la Teatrul evreiesc de stat, Iso Schapira, pentru că a „operat" și „inovat" piesa „Doctorul fără voie" a lui Molière. Cronicarul N. I. Popa este convins că Iso Schapira, „verificat prin atîtea realizări a operat aceste inovații cu știință și meșteșug sigur..." („Iașul literar" nr. 1-955 p. 104, sublinierile noastre).

Autorul cronicii pornește de la ideea străvie după care opera dramatică a unui autor clasic trebuie „să încerce înnoiri" cu fiecare „nouă etapă de dezvoltare a vieții sociale". El găsește, deci, că „e legitim ca fiecare operă să caute și să găsească (?) în teatrul lui Molière, răspunsul la întrebări noi". (p. 103 subl. noastre).

Cronicarul de la „Iașul literar" crede că această piesă „destinată unui public oarecum limitat, pe care Molière ținea să-l distreze dîndu-i și o lecție" (p. 103—104), nu putea fi reprezentată în „noile condiții ale unui teatru al poporului", fără unele „inovații" prealabile. Bineînțeles, inovații care să fie făcute „cu știință și meșteșug sigur".

Nu putem fi de acord cu aprecierile laudative pe care autorul cronicii din „Iașul literar" le face pentru încercarea lui Iso Schapira de a „îmbunătăți" piesa „Doctorul fără voie" prin schimbarea locului intermediare. Nu vedem de ce era necesar ca, de pildă, acolo unde Molière indică „o pădure", regizorul de la T.E.S. din Iași să așeze „casa lui Sganarelle, unde Martine, nevasta lui, îngrijește de copii, spală rufe, își ocărăște bărbatul" etc. (p. 104) ?! Oare numai pentru ca acesta, Sganarelle, să fie pus de regizor să se întoarcă „din pădure cîntînd o melodie populară franceză"? (p. 104). De ce au trebuit introduse unele „acțiuni intermediare, ca investi-

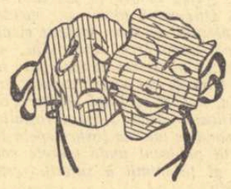

rea lui Sganarelle cu roba de doctor și cu bonetul ascuțit?" (p. 104).

Ideile care au prilejuit construcția piesei lui Molière nu sînt atît de neinteligibile pentru masele populare, încît să se simtă nevoie de „completările" regizorului de la T.E.S. din Iași. Desigur că la baza acțiunii acestuia nu a stat intenția de a denatura opera dramaturgului francez, chiar dacă, lipsit de o îndrumare competentă, a realizat acest lucru. Insă ceea ce surprinde și mai mult, este faptul că, în loc de a contribui la îndreptarea unei asemenea greșeli, cronicarul de la „Iașul literar" îi acordă sprijin public. Se vede că N. I. Popa crede anume că teatrul lui Molière, pentru a fi și astăzi popular, ar avea nevoie să fie „completat" cel puțin cu „cîntece și dansuri". Astfel, către sfîrșitul cronicii sale, după ce apreciază laudativ „introducerea muzicii de scenă și a baletului în piesa „Doctorul fără voie", N. I. Popa afirmă textual: „Elementele de comedie muzicală, cîntecele și dansurile — iată mijloacele excelente pentru repopularizarea teatrului..." (p. 106). Insă succesul piesei lui Molière pe scenele țării noastre arată dimpotrivă că masele populare gustă cu plăcere teatrul marelui clasic francez, fără a fi completat cu diferite „inovații" de genul celor arătate în nota de față.

După o corespondență de **Aurel Chidun**

În atenția organelor de difuzare a cărții

Transmitem dorința unor țărani muncitori de prin satele năsăudene și bistrițene, de a se înlătura unele procedee mecanice existente încă în difuzarea cărților de popularizare a științei. Dorința e pe deplin îndreptățită, știind că buna desfășurare o procesului de culturalizare a satelor depinde în serioasă măsură de difuzarea cărții, iar problema difuzării cărții nu stă numai în simpla abundență a cărților difuzate; difuzarea cere un criteriu — printre altele — bine gîndit și studiat, care să țină seamă, cînd e vorba de

volume privind popularizarea științei, de specificul locurilor, al muncii, al preocupărilor oamenilor din diversele regiuni ale țării. Sînt cazuri cînd cărți accesibile țăranilor, scrise pentru ei, nu folosesc direct practicii muncii specifice regiunii lor: de pildă, o broșură despre pisciculturi, sau despre foloasele stufului și papurii, e binevenită și e citită cu interes de țăranii din satele năsăudene, sau de țăranii din satele Văii Birgăului, dar ei au cu osebire nevoie de cît mai multe cărți și broșuri de popularizare a științei agrotehnice, privind lucrarea pămîntului muntos, privind viticultura, pomicultura; ei trăiesc, după cum se știe, în regiunea dealurilor de la poalele munților.

N-o să insistăm aci că unele cămine culturale se pomenesc cu tomuri groase, de strictă specialitate științifică: unele cămine sătești au primit cîte un ditai tratatul universitar de „Anatomie comparativă" (cazul unui asemenea cămin a fost citat și de ziarul „Făclia" al regiunii Cluj într-un articol semnat de tînărul poet Ion Brad). E emoționant, desigur, și vizează un frumos ideal faptul ca un student în medicină sau electrotehnică să poată găsi în chiar biblioteca căminului cultural din satul său natal tratatele științifice necesare pregătirii examenului de stat. E bine, însă, ca mai întîi ediurile de specialitate, împreună cu organele de difuzare a cărții, să sprijine cu grijă și minuțiozitate organizarea temeinică a înzestrării bibliotecilor sătești cu volume de necesitate directă și urgentă popularizării științei. Se simte nevoie de cît mai multe cărți și broșuri noi care să aibă la baza întocmirii lor studierea atentă și științifică a condițiilor naturale diferite de lucrare a pămîntului țării noastre.

Se mai ridică o problemă dintre cele mai serioase privind aceste broșuri de popularizare. Harnicii noștri țărani se îndreaptă în număr mare și cu încredere spre carte. Se cere cît mai multă grijă în întocmirea broșurilor de popularizare a științei, pentru ca încrederea lor să nu fie înșelată cu nimic. Mulți țărani năsăudeni și bistrițeni, pe lîngă bogata experiență în lucrarea ogoarelor, prezintă o pregătire intelectuală surprinzătoare și judecă o carte sau o broșură cu adevărată competență. La măsura ei, broșura chiar nesemnată dacă e, cere desigur aceeași exigență ca tratatul de „Anatomie comparativă".

Șt. B.

Scriitorii suedezi sprijină adunarea de la Helsinki

Treizeci de scriitori suedezi au declarat că sprijină adunarea mondială a păcii de la Helsinki, deoarece convocarea ei „contribuie la slăbirea continuă a încordării internaționale, la dezarmarea generală și la interzicerea armei atomice cu instituirea ulterioară a unui control efectiv"...

Printre cei ce au semnat declarația sînt cunoscuții scriitori și poeți suedezi Moa Martinsson, Karl Wemiberg, Sivar Amer, Erik Asklund, Tage Aurell, Harald Bejer, Gunnar Beskow, Erik Lomberg, Folke Fredell și alții.

Sesiunea științifică a Institutului de limbi străine

In zilele de 22 și 23 iunie a. c. în sala de festivități a Institutului de limbi străine a avut loc prima sesiune științifică a cadrelor didactice din institut.

In această sesiune cadrele didactice ale secțiunilor Institutului, Franceză, Engleză, Sîrbă și Germană — precum și „Catedra de limbă și literatură română" au pus în discuțiune 24 de referate, printre care „Avîntul literaturii progresiste franceze contemporane", „Preocupări filologice în Anglia epocii iluminismului", „Cum se reflectă relațiile de prietenie cu popoarele vecine în poeziile populare sîrbești", „Schiller și Rusia", „Introducere la istoricul fabulei românești" etc.

La Casa scriitorilor

Marți, 28 iunie, ora 17, la Casa scriitorilor va avea loc, în cadrul secției de poezie a Uniunii scriitorilor din R.P.R., o discuție asupra volumului de versuri „Cîntece de zi și de noapte" de A. E. Baconsky.

Referatul va fi susținut de tov. Veronica Porumbacu.

Conferință

In sala bibliotecii Institutului român pentru relațiile culturale cu străinătatea a avut loc, vineri, 17 iunie, sărbătorirea lui Thomas Mann, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea sa.

Despre viața și opera marelui scriitor german a vorbit scriitorul Ion Marin Sadoveanu.

După conferință a citit din opera lui Thomas Mann, Fory Eterle, actor al Teatrului Municipal, laureat al premiului de stat.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.

TG.MUREȘ
BIBLIOTECA REGIONALĂ

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 26 (68) - Joi 30 iunie 1955 | ORGAN SAPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

OGLINDIREA CLASEI MUNCITOARE IN LITERATURĂ

Se discută în ultima vreme, din ce în ce mai intens și mai pasionat, despre problemele legate de reflectarea contemporaneității în literatură. Interesul acordat de majoritatea scriitorilor din țara noastră acestor probleme este lesne de înțeles, dacă ținem seama de faptul că oglindirea veridică a fenomenelor sociale noi, în dezvoltare, a constituit întotdeauna și constituie cu atît mai mult astăzi o piatră de încercare a capacității de cunoaștere și a forței creatoare a fiecărui artist autentic. La începutul secolului al XIX-lea, de pildă, sarcina cea mai dificilă care se punea în fața scriitorului francez, ca să dăm un exemplu doar, era aceea de a înregistra în pagini de artă esența raporturilor și proceselor sociale contemporane legate de decăderea aristocrației feudale și de ascensiunea viguroasă a burgheziei. I-a fost dat lui Honoré de Balzac să se achite, cu cea mai mare strălucire, de această misiune istorică, iar elogiile lui Marx și Engels la adresa lui (întemeietorii marximului afirmau că au învățat despre realitățile epocii, de la autorul Comediei umane, mai multe decît din toate cărțile economiștilor luate la un loc) nu fac decît să sublinieze această idee, din totdeauna proprie realismului, că scriitorul este un secretar fidel al epocii sale, obligat a nota, atît pentru contemporani cît și pentru posteritate, toate faptele, întîmplările, evenimentele și dramele esențiale ale anilor în care au trăit. În calitatea sa de cronicar conștiincios, scriitorul n-are dreptul să rămînă în urma vremii.

Evident, nu se poate nega că a merge sau, cum este astăzi, mai bine zis, a alerga — în ritm cu frunțașii vremii — este uneori cam dificil: simți adesea cum ți se taie răsuflarea; ești ispitit la răgaz și odihnă; uneori te trage la somn. Dar aici, în adevăr, nu există alinare sau consolare: aceasta-i legea aspră și grea a artei. Odată ce-ai votat-o, trebuie să o aplici în spiritul ei.

Cînd se vorbește despre nou, despre esențial astăzi în țara noastră, se vorbește — înainte de orice — despre clasa muncitoare. Aceasta nu-i o lozincă oarecare, ci expresia unei realități obiective, istorice determinată. În adevăr, clasa muncitoare este — dintre toate clasele și păturile sociale — cea mai nouă, adică cea mai înaintată, cea mai combativă, cea mai revoluționară; clasa muncitoare este purtătoarea celei mai înaintate ideologii și creează cea mai înaintată morală, morala proletară; clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare, este forța conducătoare în stat; ea, avînd în frunte partidul marxist-leninist, este mesajerul idealurilor superioare ale umanității.

Marii artiști ai realismului socialist sezisind, printr-un profund act de cunoaștere, această forță determinantă a dezvoltării epocii noastre, au oglindit în creația lor, viața și sensul clasei muncitoare. Descriind în „Mama" dramele perioadei pre-revoluționare din Rusia, Gorki a descris — împins atît de spiritul de partid care-l anima cît și de stimulentul obiectiv al realității — viața și activitatea unei familii de muncitori. Reconstituind imaginea anilor revoluției și ai războiului civil din stanițele cazăcești, adică dintr-o regiune locuită în covîrșitoare majoritate de țărani, Mihail Șolohov a creat, alături de chipurile lui Grigore Melehov și al Axiniei, figura memorabilă a comunistului Bunciuk și a altor reprezentanți ai clasei muncitoare; fără prezența acestora romanul ar fi ieșit șubred și schilod, tot așa cum „Pămînt desțelenit" ar fi de neconceput fără prezența, determinantă în soarta satului, a muncitorului Davidov. În sfîrșit, este semnificativ că, realizînd caracterul lui Mitrea Cocor, maestrul Mihail Sadoveanu a creat, alături de Mitrea, chipul unui muncitor a cărui influență este hotărîtoare pentru evoluția eroului principal. Exemplele marilor artiști constituie și trebuie să constituie un puternic îndemn pentru toți scriitorii (dar mai cu seamă pentru scriitorii tineri, care au deschis ochii asupra lumii și s-au format ca oameni conștienți în anii puterii populare, în anii construirii bazelor socialismului, în anii marcați de puterea și ofensivele clasei muncitoare și ale partidului ei) să-și concentreze atenția asupra fenomenelor noi, înaintate, determinante, ale vieții sociale, asupra vieții și strădaniilor eroice ale clasei muncitoare, asupra personalității complexe a muncitorilor și comuniștilor.

Cerînd literaților să acorde cea mai mare atenție descrierii fenomenelor esențiale ale momentului social, „Scînteia", în articolul de fond intitulat „Legătura artistului cu viața", scria:

„Artiștii noștri sînt chemați să acorde o atenție deosebită eroicei noastre clase muncitoare, să cunoască profund fenomene atît de minunate ca întrecerea socialistă, în care se dezvăluie multilateral forța creatoare și energia sufletească a muncitorilor înaintați, să pătrundă formarea noii atitudini și noului stil de muncă, lupta împotriva influențelor vechiului, să descopere aspectele esențiale ale activității creatoare în producție și ale vieții lor personale".

Mișcarea noastră literară, îndrumată de partid, a izbutit să creeze în ultimii ani o seamă de opere și de caractere care înregistrează în pagini durabile trăsăturile sociale și morale ale clasei muncitoare. „Drum fără pulbere" de Petru Dumitriu sau „Oțel și pîine" de Ion Călugăru, „Minerii" și „Cetatea de foc" de Mihail Davidoglu sau „Mielul turbat" de Aurel Baranga, „Inimă tînără" de Asztalos Istvan și „În orașul de pe Mureș" de Francisc Munteanu, „Minerii din Maramureș" de Dan Deșliu sau remarcabila personalitate a lui Anton Filip din „Bărăganul" de V. Em. Galan (dramaturgia cinematografică, din păcate, nu ne-a oferit pînă acum prilejul de a o cita în acest sens), sînt numai cîteva din aceste lucrări; le-am putea numi lucrări de pionierat, deoarece ele defrișează calea către capodopere ale vieții muncitorești.

Amploarea transformărilor omenești săvîrșite în ultimul deceniu în țara noastră, sub conducerea clasei muncitoare și a partidului ei de avangardă, precum și amploarea și profunzimea spiritului muncitoresc pretind din partea scriitorilor noștri mult mai mult decît ceea ce s-a făcut pînă în prezent: sînt oameni, fapte și idei care-și așteaptă rîndul să fie consemnate în cronica ținută la zi de către secretarii vremii.

O problemă în jurul căreia s-au purtat încinse dezbateri este aceea a descrierii, în opere de artă, a vieții personale a muncitorului, împotriva apelurilor la tehnicism. Tehnicismul s-a dovedit a fi, de-a lungul anilor, un inamic primejdios al creației literare. S-au scris — și nu e necesară exemplificarea pentru a ni le aminti — o seamă de lucrări unde descrierea caracterului muncitorului era înlocuită cu o descripție a caracterului mașinii; proceselor sufletești le luau locul procesele tehnologice; sîngele era înlocuit cu benzina. În cazurile la care ne referim, autorii au uitat că menirea lor este aceea de a fi ingineri ai sufletelor omenești, nu ai șuruburilor, acestea din urmă intrînd în competența absolvenților institutelor politehnice. Tendințele de escamotare a problematicii intime a muncitorului sînt absurde și inadmisibile, deoarece ele duc la o prezentare ciuntită, deci nerealistă, a oamenilor care, făcînd parte din clasa cea mai înaintată a epocii, sînt implicit purtătorii unei vieți lăuntrice superioare. Romanul sovietic „Neamul Jurbinilor" de Kocetov reprezintă în acest sens un exemplu util pentru scriitorii care năzuiesc să exprime în lucrările lor imaginea complexă a vieții muncitorești.

Mai accentuat se pune această chestiune cînd vine vorba de crearea figurii activistului de partid sau de stat. Temeri, sfieli și prejudecăți neîntemeiate își dau mîna aici, ducînd, în destule opere de artă, la desenarea unor indivizi schematici, rigizi, marionetici, care s-au născut și mor cu o lozincă pe buze. Există în adevăr scriitori care nu îngăduie activiștilor să acționeze ca în realitate, să-și dezvăluie profunzimile sufletești, să rîdă și să plîngă. În „Cetatea de foc" M. Davidoglu a întruchipat în persoana maistrului Arjoca un remarcabil caracter muncitoresc. Arjoca are și pasiuni și drame. În schimb, alt muncitor, Munteanu, de astădată director, nu mai dispune de aceeași libertate de mișcare ca Arjoca, fiindu-i interzis, în calitatea sa de activist, să rostească, pe scenă, și altceva decît șabloane.

De unde oare această reținere în dezvăluirea trăsăturilor de caracter ale muncitorilor activiști? Situația este în acest sens nu numai nesatisfăcătoare, dar de-a dreptul paradoxală, deoarece este știut că, în genere, activistul, omul care a ajuns să poarte pe umerii săi răspunderea vieții sociale, posedă o viață intelectuală bogată, are energie și voință, grele probleme de gîndire, inteligență, și umor, gravitate și spontaneitate.

Sînt de asemenea unii scriitori care excelează în detectarea și redarea aspectelor negative ale vieții și muncii activiștilor. Dacă este indiscutabil că criticarea fenomenelor negative, morbide, de birocratizare și descompunere este firească și necesară, constituind una din funcțiunile literaturii, trebuie să constatăm în același timp că înfățișarea cu precădere a unor asemenea cazuri și neglijarea aspectelor esențiale, dominante, hotărîtoare ale vieții, poate creea o imagine falsă, denaturată, nerealistă, a adevărului vieții.

Clasa noastră muncitoare în frunte cu Partidul Comunist a purtat în anii ilegalității greul exploatării capitaliste și al luptei pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc, pentru libertatea și independența poporului, dînd mari jertfe de sînge.

Clasa muncitoare a purtat și poartă în permanență, în acești ani, greul sarcinilor legate de construirea orînduirii socialiste și de apărarea vieții pașnice a țării.

Clasa noastră muncitoare, revoluționară și eroică, fermă, consecventă și de neabătut în drumul spre marile idealuri, merită din plin să fie oglindită în opere de artă la înălțimea ei.

Popasuri

O punte frîntă

Nu se mai păstrează porțile monumentale care străjuiau vechea cetate a Bistriței, înconjurată cîndva de fortificații înălțate din blocuri masive de piatră ruptă din munte. Iar din fortificațiile durute de-a lungul a sute de ani, se mai văd azi doar cîteva urme de ziduri năruite, năpădite de mușchi și de iarbă. Dintre turnurile medievale, unul singur a rezistat vremii: turnul dogarilor. Dacă pătrunzi pe scările lui înguste, întocmite din trepte de cărămidă așezată pe partea ei subțire, te înfioară răceala zidurilor și pustiul care domnește în interiorul turnului. Împingi ușa de la încăperea primului cat: nu discerni nimic cîteva clipe, pînă cînd afli cîteva dîre de ceață, undeva, pe peretele din dreapta: acolo sînt ferestrele înguste, la geamurile cărora razele de soare se zbat și se frîng ca niște aripi subțiri și fragede; lumina abia pătrunde în încăpere sub forma acelor umbre de ceață care se preling pe perete și pier înghițite de întuneric; sus, ca printr-un nor des și greu, zărești plafonul din bolți ogivale. Cînd cobori din nou în strada inundată de lumină, în orașul vesel și plin de mișcare, sorbi cu nesaț aerul înmiresmat de frunzișul proaspăt al bătrînilor copaci din parcul aflat — nu departe de turn, — de-a lungul neastîmpăratului rîu Bistrița. Apele repezi se joacă risipitoare cu lumina soarelui, aci o cuprind în spuma tremurătoare a valurilor, aci o așternă peste pietrele din fundul albiei, poleindu-le. Pașii îți sînt atrași de-a lungul malului și nu după mult timp de mers pe lîngă cursul Bistriței, ajungi în dreptul unei punți de beton, frîntă la mijloc și doborîtă în albie de minele puse de armatele fugărite ale lui Hitler și Horty. Pășind de la rămășițele zidurilor medievale pînă la puntea frîntă, ai sentimentul că ai fost martor la mistuirea unei ere. Apele Bistriței zburdă mai departe, după ce și-au încruntat valurile peste capetele punții frînte.

Într-o seară de aprilie a anului acestuia, un zvon mai stăruitor decît al valurilor repezi din vadurile Bistriței străbătea prin preajma parcului, atrăgîndu-ți mai abitir pașii. Dacă te apropiai în acea seară de cea mai frumoasă clădire de lîngă parc, pe măsură ce înaintai zvonul devenea tot mai stăruitor, îl aflai zumzet și apoi cîntec. Înlăuntrul acelei frumoase clădiri, spațioasă și puternic luminată — în „Casa de cultură George Coșbuc" — copiii de diferite naționalități din școlile orașului Bistrița se adunau pentru întîia oară cu toții să se întrecă în coruri și dansuri naționale.

Urmele zidurilor medievale și puntea frîntă amuțiseră în întuneric.

Se înălța din casa de cultură cîntecul izbînzii, slobozit de glasurile cristaline ale mulțimilor de copii romîni, maghiari și germani, care nu vor mai suferi pacostea sărăciei și a analfabetismului, și nu vor mai crește, uscîndu-se, în vrajba dintre neamuri.

Cu cîtă grație au dansat harnicele școlărițe romînce, maghiare și germane, le stătea atît de bine alături, așa de firesc își potriveau pașii una după altal

Și fiecare fetiță era cu osebire frumoasă în costumul și dansul îndrăgit de naționalitatea ei.

Șt. Bănulescu

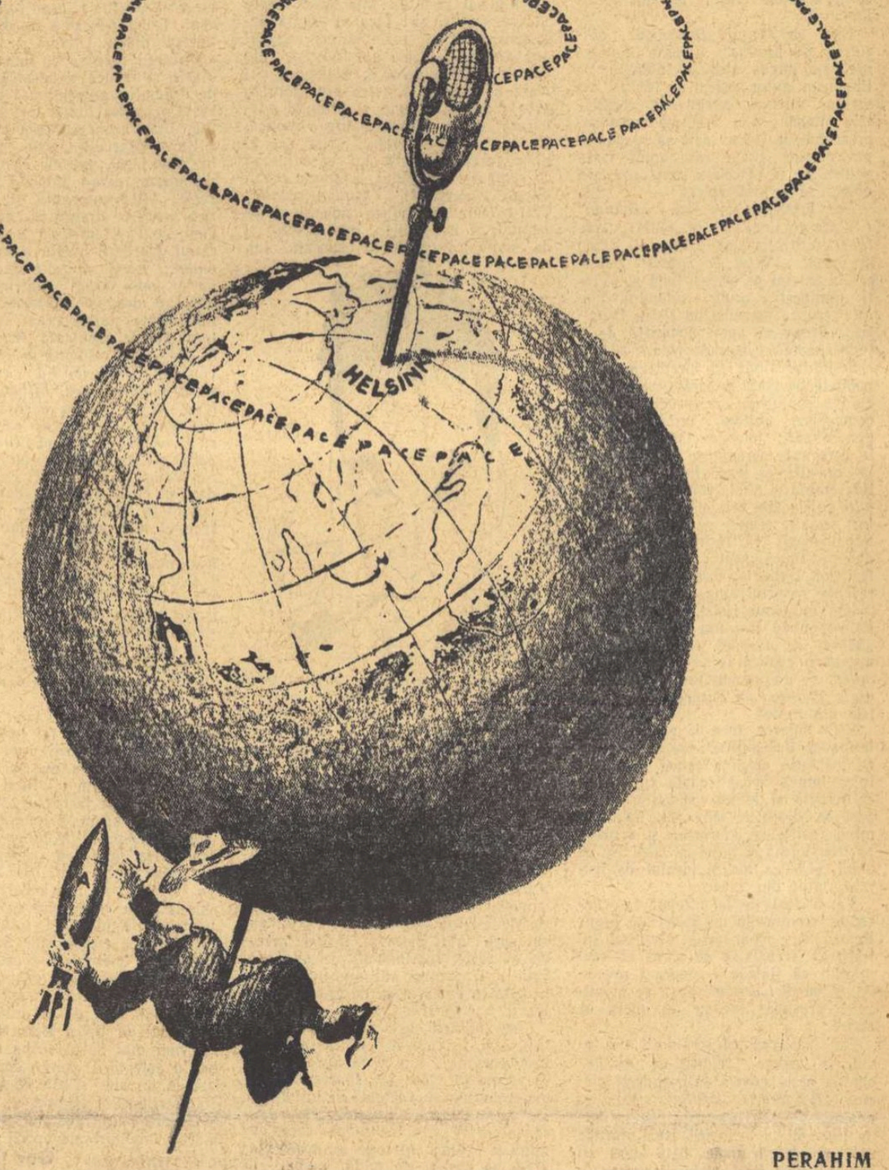

Adunarea mondială pentru pace de la Helsinki

PERAHIM
1955

Tatuaj

Mă tatuează timpul an de an
Ca pe-un războinic primitiv pe față.
Văd mai tăios pe cel ce mi-i dușman,
Iar brațu-mi zilnic să lovească-nvață.

Dar de sub masca palidă și creață
Mă prinde cîte-odat' un dor avan
Ca să mă uit cu ochi duioși la viață,
Cu ochii de demult, de băietan..

Și totuși, simt că alt fel nu e chip
Cît își mai lasă urma pe nisip
O fiară care cere viață junâ.

Da, voi trăi sub masca primitivă,
Făcînd din capete de fiară stivă,
Pe care eu și-ai mei au s-o răpună.

Piersicul

Spune tu, măi piersicule frate,
De-unde-ți iei tu florile curate
Și-ntr-o noapte singură pe toate?

Că poeții, noi, ne tot trudim
Cîte cu-o petală pe chilim
Zile-ntregi și tot nu izbutim.

Ba umblăm și-n fabrici și pe șesuri,
Și căutăm în vorbe înțelesuri
Și un tilc în cîntecul de presuri.

Dar cîntarea totuși ni-i săracă,
Parcă-i ceață doar și promoroacă,
Și de tine ni-i rușine-o leacă...

Tu din locul tău nici nu te miști
Nici n-ai cap cu gînduri și moriști,
Totuși flori în primăvară îști.

Am grăit. Dar piersicul tăcea.
Iar tăcerea să nu-mi cadă grea,
Scutură pe mine-o floricea.

Mihai Beniuc

AL TREILEA CÎNTEC DE DRAGOSTE PENTRU STALINGRAD

Stalingradul, cu aripile fierbinți
ale verii, cu liniștitele
case care se-nalță:
un oraș oarecare.
Lumea merge
grăbită, la lucru.
Trece un cățeluș
prin prăfuita lumină.
O fetiță aleargă
cu o hîrtie în mînă.
Nu se întîmplă
nimic deosebit,
numai Volga trece
cu-ntunecatele-i ape.
Una cîte una casele
s-au ridicat
din inima omului.
S-au întors mărcile poștale,
autobuzele,
pomii,
s-au întors copiii,
școlile.
S-a întors dragostea,
mamele,
au născut.
S-au întors, pe ramuri,
cireșele,
vîntul,
pe cer.
Și apoi?

Da, e același oraș,
nu încape-ndoială.

Pe aici trecea frontul,
aici era strada.
colțul,
metrul și centimetrul
unde viața noastră și sensul
tuturor vieților noastre,
ne-au fost dobîndite
cu sînge.
Aici au tăiat nodul
care sugruma gîtul
istoriei.
Aici a fost. O nălucire ne pare
că putem trece
strada și vedea
fetița și cățelul,
că putem scrie o scrisoare
și trimite o telegramă,
dar poate chiar pentru asta,
pentru ziua aceasta obișnuită,
la fel cu oricare alta,
pentru acest soare ce luminează
pacea umană,
chiar pentru asta
a fost biruința,
aici în cenușa
pămîntului sfînt.
Pîine de azi, carte de azi, brad tînăr
sădit azi dimineață,
luminoasă aleea
de abia coborîtă de pe hîrtia
unde te-a schițat inginerul,
în furtuna războiului,
fetiță ce treci, cățeluș
ce traversezi prin pulberea razei de
soare,

o, minuni,
minuni ale sîngelui,
minuni ale oțelului, și-ale partidului,
minuni ale noii noastre lumi.

Creangă de salcîm cu spini și cu flori,
unde, unde
ai putea da mai puternic parfum,
decît aici, unde orice parfum fusese
stins,
unde totul se prăbușise,
afară de om,
omul acestor zile,
ostașul sovietic.

O, creangă înmiresmată,
aici,
tu miroși mai puternic
decît o primăvară întreagă.
Aici tu miroși a om și-a speranță,
aici focul n-a putut să te ardă
nici vîntul morții să te înroaape.
Aici, în fiecare zi ai înviat,
fără să fi murit vreodată.
Și acum, umanitatea nețărmurită
a zilei de ieri și de mîine,
și a vremii ce va să vină,
ne dăruie iar, cu mireasma ta,
veșnicia ei înflorită.
Tu ești asemenea uzinei de tractoare,
azi iar înfloresc
florile-i mari de metal
ce vor pătrunde-n pămînt
pentru ca iar
să se-nmulțească sămînța.
Și uzina
a fost cenușă,
fier răsucit, spumă
de sînge-a războiului,
dar inima ei nu s-a oprit,
a învățat să moară și să renască.
Stalingradul a dat lumii
suprema învățătură a vieții:
să te naști, să te naști, să te naști,
și el, murind,
se născîndu-se
născîndu-se
declanșa focul.
Se pleca la pămînt și se scula
cu un fulger în mînă.
Toată noaptea el sîngera,
iar în zori,
tot el își dădea sîngele său
pentru toate orașele lumii.
În zăpada cea neagră pălea,
toată moartea se lăsa deasupră-i
dar, cînd credeai că acum, acum o
să cadă,
cînd noi ieleam
sfîrșitul citadelei sale,
el ne zîmbea,
ne zîmbea
Stalingradul.

Iar acum
moartea s-a dus.
Numai, ici colo un zid,
ici colo un fier răsucit,
strîmb, bombardat,
ici colo, o urmă
de-a ei, ca o cicatrice-a mîndriei.
Acum totul e limpede, luminos și larg,
hotărît și strălucitor,
iar sus,
e ramură de salcîm,
frunze, flori, spini care o apără:
e primăvara cea vastă
a Stalingradului,
mireasma de neînvins
a Stalingradului.

Pablo Neruda

În romînește de **Maria Banuș**

Pe marginea discuțiilor asupra limbii literare

La Facultatea de filologie a Universității „C. I. Parhon" a avut loc vineri, 17 crt., a patra și ultima ședință consacrată discuțiilor asupra limbii literare. Trebuie salutată, ca un adevărat eveniment în viața noastră culturală, inițiativa luată de conducerea acestei instituții de a supune unei largi dezbateri publice o problemă a cărei importanță și actualitate depășesc cu mult cadrul preocupărilor facultăților de filologie, chiar dacă acestea, prin specificul muncii lor, sînt mai indicate decît altele s-o discute sub toate fețele. De altfel organizatorii dezbaterii au invitat pe colegii lor de la celelalte universități, Uniunea scriitorilor din R. P. R., Societatea de științe filologice și istorice, Institutul „Maxim Gorki", Institutul de limbi străine etc.

Participarea a fost în general satisfăcătoare, nu numai prin prezența unui mare număr de tovarăși din facultate și din afara ei, ci și prin interesul cu care au fost ascultate referatele, precum și prin intervențiile unei însemnate părți a asistenței. La sfîrșitul discuțiilor s-a adoptat o hotărîre menită să servească drept călăuză pentru cadrele didactice în sarcina cărora cade obligația de a trata la cursuri și seminarii despre limba literară, bineînțeles cu libertatea pentru fiecare de a-și susține, în caz de divergență, și punctul de vedere propriu.

În cele ce urmează voi face cîteva observații critice cu privire la acele aspecte ale problemei dezbătute care, cred eu, au rămas nelămurite, în ciuda faptului că s-au prezentat trei referate destul de dezvoltate și că, după cum am mai spus, numărul participanților la discuții a fost mare.

Un tovarăș, care, fără a fi scriitor propriu-zis, adică autor de opere literare, este totuși membru al Uniunii scriitorilor din R.P.R., a făcut afirmația, cam ciudată, că scriitorii... se tem de lingviști. Dacă n-a vrut să scuze în modul acesta absența totală de la dezbateri a confraților săi, nici să aducă lingviștilor, fie și indirect, o acuzație, pe care nu văd cum ar putea s-o susțină cu fapte și argumente, tovarășul a dezvăluit, fără să vrea, o stare de spirit din păcate destul de răspîndită la scriitorii noștri.

Această atitudine înseamnă, după mine, lipsă de interes teoretic pentru problemele limbii, pentru problemele instrumentului lor de lucru, fără de care ei nu-și pot exercita, în condiții satisfăcătoare, profesiunea. Îmi permit să informez pe cititorii „Gazetei" că în Republica Populară Ungară relațiile dintre scriitori și lingviști sînt tovărășești în sensul cel mai frumos și mai actual al cuvîntului. Cei dintîi au un reprezentant în comitetul de redacție al revistei „Magyar Nyelvőr", întemeiată în anul 1872 și al cărei titlu înseamnă (să se rețină bine acest detaliu) „paznicul limbii maghiare", și, bineînțeles, colaborează regulat la ea cu articole care adesea tratează probleme lingvistice în sens strict științific. La ultimul congres al lingviștilor, ținut în orașul Seghedin, au luat parte activă și scriitorii. Pot să mai adaug că la toate aceste manifestări scriitorimea maghiară este reprezentată, în primul rînd, prin oameni cu mare autoritate literară. Sînt oare lingviștii romîni așa de... fioroși, încît inspiră groază scriitorilor, și aceasta tocmai astăzi, cînd poeții, romancierii și dramaturgii noștri dau dovadă de atîta curaj în abordarea și tratarea temelor?

Tovarășii maghiari se dovedesc a fi niște oameni și mai ciudați din punctul de vedere aici în discuție. Academia lor de științe are o comisie permanentă „pentru corectitudinea limbii", și, amănunt, poate, curios, președintele acestei comisii este un muzician, marele compozitor Kodály Zoltán, membru al Academiei, care colaborează și el cu articole de limbă la revista „Magyar Nyelvőr". Cred că ne-ar prinde bine și nouă o astfel de comisie, dacă nu la Academia R.P.R., care a avut, mai mult formal, un organ similar, cu sarcini limitate la elaborarea Dicționarului și a Gramaticii, cel puțin la Uniunea scriitorilor, unde ar avea de lucru, dat fiind că, în ciuda progresului realizat de-a lungul ultimilor ani, „condeierii" noștri (cum începe din nou a se spune, ca pe vremea „neaoșiștilor" dintre cele două războaie mondiale!) manifestă încă numeroase și adesea grave deficiențe în mînuirea limbii (și nu-i vorba totdeauna de începători).

Participanții la discuții au fost unanim de acord că prin limbă literară trebuie să înțelegem limba nu numai a literaturii artistice, ci a tuturor operelor scrise, indiferent de conținutul lor. Mai mult decît atît. S-a recunoscut că „literar" nu înseamnă „scris", chiar dacă în mod obișnuit avem în vedere aspectul scris al limbii literare. Literară este și vorbirea, cînd ea se conformează în modul cel mai deplin regulilor fonetice, gramaticale și lexicale ale limbii întregului popor. Acceptarea acestor două idei reprezintă un cîștig deosebit de important, căci înlătură, sper, definitiv echivocurile care au existat pînă acum în mintea a foarte mulți oameni de la noi, induși în eroare nu numai de concepțiile greșite ale așa-zișilor teoreticieni din trecut, ci și de legătura etimologică dintre „literar" și „literatură" pe de o parte, dintre „literar" și „literă" (=scriere) pe de altă parte. Acest acord este consecința logică a faptului că s-a pornit de la definiția justă a noțiunii de limbă literară, așa cum apare ea la lingviștii și filologii sovietici: aspectul cel mai desăvîrșit, sub aspectul corectitudinii, al limbii întregului popor.

Și totuși nu s-au tras toate concluziile impuse de această definiție. Dacă „literar" înseamnă „perfect", urmează că există aspecte ale uneia și aceleiași limbi care se conformează în mai mică măsură regulilor ei, din cauză că vorbitorii nu le cunosc decît foarte aproximativ și de aceea nu le aplică în mod consecvent. Cum se explică această situație, aparent curioasă, întrucît ne referim la limba maternă a oamenilor, nu la una străină? Stăpînirea mai mult ori mai puțin deplină a regulilor limbii implică existența unui nivel cultural relativ ridicat, și nu la cîțiva indivizi izolați, ba nici chiar la grupuri foarte restrînse, ci la un număr relativ mare de vorbitori, care să servească drept model și să influențeze asupra unor pături tot mai largi în ce privește corectitudinea limbii.

Acest nivel cultural ridicat nu poate

Iorgu Iordan

(Continuare în pag. 4-a)

MĂRTURIE EPICĂ

Pledînd pentru reflectarea contemporaneității în creații demne să înfrunte timpul, Paul Georgescu a dat articolului său un titlu ispititor. „Capodopera necunoscută" continuă să întruchipeze visul pe care aspiră să-l realizeze, într-o zi, fiecare talent, fie al poetului, al pictorului, al muzicianului sau al arhitectului. Opera capabilă să eternizeze tumultul anilor aceștia își va afla creatorul. El nu se va ivi însă spontan, și numai un lung șir de realizări — care să însemne tot atîtea eforturi neîncetate de a pătrunde esența realității și firii umane, experiențe artistice îndrăznețe — îi va îngădui apariția. În rîndul unor asemenea realizări se înscriu ultimele creații ale lui Petru Dumitriu.

Cînd au apărut *„Dușmănie"*, *„Bijuterii de familie"*, *„Nopțile din iunie"* s-a impus atenției cititorilor, pe lîngă un autor extrem de fecund, un scriitor viguros, receptiv la conflictele intense ale realității imediate, preocupat de fiecare dată să răspundă problemelor grave care agită viața oamenilor, le răscolește conștiința, și-i obligă să se definească.

Dar lucrările sale noi *„Davida"* („Viața românească" nr. 6/954). *„Salata"* („Steaua" nr. 2/955) și, acum în urmă, *„Vîntul de martie"* publicat în caietul pe aceeași lună al „Vieții românești", aruncă o lumină inedită asupra scrisului lui Petru Dumitriu. Proza sa apare dominată de o îndrăzneață și fecundă idee.

Scriitorul tinde să încadreze fragmentele de viață disparate, episoadele cîndva conturate independent, într-o compoziție unitară, urmărind largi generalizări; folosește faptul că unele personaje peregrinau dintr-o nuvelă într-alta și leagă firul existenței lor, creînd o vastă confluență de tipuri culese din cele mai diverse straturi sociale, reunite ca într-un panopticum menit să răsfrîngă drame și destine tipice pentru fizionomia diferitelor clase; stabilește noi și interesante raporturi între întîmplări altădată înfățișate izolat, sau descoperă antecedentele lor. Așa procedează în *„Vîntul de martie"*, realizînd concomitent o replică la *„Bijuterii de familie"* și un prolog pentru *„Dușmănie"*, *„Bedros din Bazargic"* și *„Nopțile din iunie"*.

Este limpede încă de pe acum intenția de a compune acea impunătoare mărturie epică a epocii de hotar între lumea apusă odată cu clasele dominante și lumea muncitorilor liberi pe destinele lor, care, transformînd realitatea economică și socială, se transformă ei înșiși cu felul lor de viață, și etica lor, și idealul de frumos, totul din rădăcini.

Va fi fost de la început în concepția scriitorului un astfel de plan? Pentru cine și-ar pune eventual întrebarea aceasta, e de ajuns să reamintim că Balzac a cunoscut revelația *„Comediei umane"* după ce premizele acesteia existau în opera sa scrisă.

Este probabil că scriitorul n-a avut în vedere *„Vîntul de martie"* cînd a scris nuvela de frumusețe clasice *„Bijuterii de familie"*. Asta nu ne împiedică să observăm cum astăzi, în perspectiva evocării frămîntărilor din primăvara anului 1945 care au impus înfăptuirea reformei agrare în chip real democratic, capătă rezonanțe mai profunde filmul răscoalelor țărănești din 1907 și dramaticul lor epilog, zguduitor descris în *„Bijuterii de familie"*.

Alăturarea acestor două nuvele ne-o sugerează Petru Dumitriu prin corespondențe subtil urmărite. Vă mai amintiți, desigur, începutul *„Bijuteriilor de familie"*, cu trenul care se îndreaptă spre Salcia, ciorchine viu de oameni, cei mai mulți țărani, neliniștiți și atîțați de vestea revoltelor izbucnite în Moldova. *„Vîntul de martie"* începe la fel, cu deosebirea că trenul ce se apropie de Salcia aduce spre vetrele lor ostași abia ieșiți din liniile frontului, însuflețiți de nădejdea că vor începe alt fel de viață, că pămîntul pe care vor munci va fi de acum al lor, și că boierilor le va apune vremea. Boierii pe care-i întîlnim în *„Vîntul de martie"* sînt moștenitorii „bijuteriilor de familie": nepoata Eleonorei Smadoviceanu, Elvira Vorvoreanu îmbătrînită *(„Gălbejeala ei de cadavru era și mai îngrozitoare în lumina puțină și cenușie")* duce o existență anostă împreună cu fratele ei, generalul Vorvoreanu, cu familia acestuia (Patricia și Dona, nevasta și fiica), cu fostul ei soț, generalul Ipsilanti, arogant și disprețuitor pe vremuri (cum se arată în *„Salata"*), torturat de astădată de invidie și de neputință, amenințînd fără convingere *(„Au să mi-o plătească ei... nu știu cînd și unde, dar o să mi-o plătească")*. Pe furiș, căutînd protecția nopții, au fugit de la conac Vorvorencele cînd au izbucnit vîlvătăile revoltelor din 1907. Sub presiunea protestelor crescînde ale țăranilor, care cer împărțirea moșiilor boierești celor ce le-au stropit cu sudoarea și sîngele trupului lor, în primăvara lui 1945, scena fugii se repetă aproape identic, în același decor. Dar în vreme ce *„Bijuterii de familie"* rămîne imaginea dramatică a unei revolte țărănești, sortită eșecului prin însăși natura ei, *„Vîntul de martie"* lasă să se întrevadă rezolvarea luptei pentru pămînt a țărănimii odată cu izgonirea moșierimii acaparatoare.

Nu este o simplă răsturnare de situații. Urmăriți momentul care figurează în ambele lucrări — cînd masa de țărani se revarsă peste cîmpie în oraș. În *„Bijuterii de familie"* episodul respectiv marchează dezlănțuirea represiunii. În *„Vîntul de martie"* aceleași întîmplări luminează cauza esențială pentru care — cu toate speranțele Vorvorenilor de a recurge la armată ca și în trecut — conflictul nu mai ia acea tragică întorsătură: lupta țăranilor este acum îndrumată de comuniști și se integrează luptei dusă de clasa muncitoare împotriva celor ce pregăteau reîntoarcerea la putere a bancherilor și moșierilor.

Străbătea în *„Bijuterii de familie,"* la un moment dat, întrebarea plină de dorinți a unuia dintre țărani, hotărît să meargă la oraș antrenat de fluviul masei, fără a ști însă cu ce scop. Răspunsul i-l da un țăran obijduit ca și el, doar mai pătimaș poate, mai plin de gînduri și de așteptări care nu putea privi dincolo de nefolositoarea distrugere a unor acte de proprietate crezînd că astfel se dobîndesc drepturile furate de boieri; răspunsul lui naiv dezvăluia toată perspectiva îngustă a revoltei țărănești, anarhice.

Și în *„Vîntul de martie"* se ridică aceeași întrebare după ce Ion al lui Lepădat, muncitorul comunist, le arată țăranilor că nu pentru jaf s-au sculat ei de prin satele lor. *(„Nu facem hoții! Cerem puterea să fie în mîna noastră, măi!")* — *Unde mergem, nene?"* întreabă cineva din mulțime, și tot din mulțime cineva răspunde: *„Mergem la București să punem guvern"*. Nu se precizează cui aparțin aceste cuvinte și nici nu era nevoie: ele exprimă o stare de spirit generală, un proces corespunzător clarificării țelurilor luptei politice. Acționînd organizat, în vîntoasa unui scop politic înalt, eroii lui Petru Dumitru din *„Vîntul de martie"* cunosc primele izbînzi.

Galeria tipurilor de țărani cărora Petru Dumitriu le-a dat viață pînă acum s-a îmbogățit în ultimele sale lucrări. Cu mijloace artistice de o remarcabilă sobrietate, scriitorul a creat grupul de țărani bulgari din *„Salata"*, a căror umanitate cucerește inima cititorului, îl pune în fața unei răscolitoare drame, și-l face să simtă într-adevăr odios, respingător, regimul sub protecția căruia pot fi uciși, din calcule politice josnice, asemenea oameni nevinovați. Finețea prozatorului, arta discretă, simplă și profund adevărată de a surprinde într-o replică, într-un gest, caracterul chiar și al unor personaje care nu se situează în centrul conflictului se impun oricui citește *„Salata"*. În *„Vîntul de martie"* Petru Dumitriu aduce nou tipul de neuitat al lui Minică, om curios și de neînțeles poate în „suceala" lui, dar întreg în dragostea pentru prieteni, exprimînd o anumită isteține țărănească, combinată cu umorul disprețului pentru ceea ce nu-i aparține și cu oarecare neîncredere subliniată prin bravarea, nu lipsită de timiditate, a situațiilor. Nu se poate ascunde, însă, că aici — ca și în alte lucrări anterioare — frumusețea eroilor lui Petru Dumitriu este în parte știrbită de limbajul voit brutal pe care scriitorul li-l atribuie. Fără a dori un țăran serafic, trebuie să recunoaștem că este puțin rodnică soluția de a-l înfățișa înjurînd la tot pasul spre a fi autentic, lăsînd impresia că astfel suplinim uneori situațiile definitorii pentru atitudinea și calea urmată în evoluția sa de eroul respectiv.

Fără îndoială, este interesant să reîntîlnești, precum în *„Vîntul de martie"*, personaje din lucrări anterioare, să recunoști viața lor zbuciumată într-o înlănțuire mai bogată de întîmplări și în împrejurări capabile să releve sensul acelei problematici, care domină și explică întreaga lor existență.

Să ne oprim, de pildă, numai la conflictul dintre Godea și Eftimie. Scriitorul și-a dat seama că datele pe care le-a oferit cîndva în *„Dușmănie"* nu justificau suficient actul violent al chiaburului. Dar nu aceasta este problema acum. Nuvela exprima cu autenticitate ascuțirea conflictelor de clasă la țară în primii ani de luptă pentru consolidarea regimului democrat-popular. Iată, însă, că în *„Vîntul de martie"* — a cărui acțiune se desfășoară înaintea celei din *„Dușmănie"* — Petru Dumitriu opune aceleași personaje pentru a scoate la iveală rădăcini mai adînci și mai îndepărtate ale conflictului lor.

Chiar în *„Vîntul de martie"*, Eftimie este gata să săvîrșească gestul criminal, turbat că femeia l-a părăsit pentru bărbatul iubit de care părinții au vrut s-o înstrăineze fiindcă nu era avut. După povestea de dragoste pătimașă dintre Uliana și Adam Jora *(„Pasărea furtunii")*, iubirea dintre Maria și Godea se desfășoară la fel de dramatic, antrenîndu-i pe eroi cu toată pasiunea ființei lor: bătută, umilită, tîrîtă prin pulberea drumului de Eftimie, Maria îi zvîrle în față chiaburului jarul patimii ca o fierbinte răzbunare, care-l întărîtă și-l îngrozește. Atîta cutezanță și atîta hotărîre dospește dragostea în sufletul femeii încît îl înfruntă pe Eftimie cu riscul pierderii vieții: *„Poți să mă omori... n-am ce să-ți fac... mie tot de el mi-e drag"*. Bătrîna Lepădat, înțelege dragostea Mariei, traducînd în cuvinte simple ceea ce exprimă toată poezia populară: *„Nu trece, omule,* — caută bătrîna să-și convingă bărbatul. *Dacă nu i-a trecut de cînd e ea cununată cu Eftimie, că vezi bine, ea cu Godea vorbea de cînd era tînără de tot, de nu-l luase pe el la militărie, și pînă acum, îi trecea dacă era să-i treacă; dar uite că nu i-a trecut. Nu-i trece..."*. Focul pasiunii dar și ceva amar se desprinde din cuvintele bătrînei, ceva tragic care face și mai autentică iubirea femeii. Și pe Godea, dragostea pentru Maria îl chinuie cel puțin tot atît de aprig.

După ce înțelegi de unde s-a pornit ura lui Eftimie pentru Godea, ești ispitit să susții că lucrurile erau pregătite inițial să decurgă astfel. Însă, cine oare, cînd a apărut *„Dușmănie"* s-a gîndit la posibilitatea adîncirii conflictului în spiritul acesta? Poate nici autorul însuși.

Nuvela aceasta, *„Vîntul de martie"*, se termină într-un fel care sugerează perspectiva realizării unor visuri. La drept vorbind, ea nu are ceea ce se cheamă îndeobște un final. Gîndindu-ne mai departe la evoluția eroilor cum a fost descrisă în *„Dușmănie"*, *„Bedros din Bazargic"*, *„Nopțile din iunie"*, am putea prevedea oarecum acel final. Mai putem avea însă certitudinea că scriitorul nu ne va surprinde și de astădată cu cine știe ce întîmplări neprevăzute în viață, totuși prea puțin știută, a eroilor săi? Să nu uităm ideea care a inspirat aceste modeste marginalii: scriitorul compune o frescă avînd posibilitatea s-o lărgească necontenit, încît de aci înainte — oricîte cărți va tipări Petru Dumitru — nu vom mai putea scăpa de acea febră a așteptării, mereu dornici să urmărim, în alte și alte împrejurări, eroii scriitorului și, prin ei, să trăim odată mai mult pasiunile, durerile și marile împliniri ale epocii noastre.

Geo Șerban

Breviar

Galina Nikolaeva: „Povestea Nastei Kovșova"

„Secerișul". Povestea ei, istorisită de Galina Nikolaeva, este aceea a unui om sovietic adevărat, pentru care slujirea poporului, munca neprecupețită pentru fericirea obștească, constituie suprema lege, sensul însuși al existenței. Nararea întîmplărilor menite să lumineze fizionomia Nastasiei Kovșova și a împrejurărilor în care se desfășoară activitatea ei e atribuită — cu fericite consecințe artistice — tînărului ei prieten Alexei Alexeevici Cealnikov, directorul S.M.T.-ului din Juravino, autoarea se întoarce de la o consfătuire a cadrelor din agricultură, ținută în palatul Kremlinului, avînd tovarăș de compartiment pe Cealnikov, care inveselise nespus sala consfătuirii prin neîndeminarea lui de a vorbi despre izbînzile cucerite. În liniștea compartimentului, vorbind parcă mai mult geamului de alături decît scriitoarei, tînărul director povestește pe îndelete cum a ajuns S.M.T.-ul condus de el să îmbunătățească simțitor calitatea producției. Tînăr absolvent al unei școli tehnice, Cealnikov intrase în cîmpul muncii răscolit de dorința de a realiza fapte mari, adevărate aventuri eroice. Cum însă la S.M.T.-ul din Juravino treburile mergeau, după cum recunoștea toată lumea, „ca pe roate", romanticului tînăr nu-i rămînea — credea el — decît să se resemneze la o activitate comună, lipsită de amprenta măreției. Iată însă că numirea unui agronom-șef, Nastasia Kovșova, tînără firavă, cu înfățișarea unei nestiutoare copile de cincisprezece ani, întoarce cu susul în jos toată starea de lucruri din stațiune. Rememorate de către delegatul la consfătuirea de la Moscova, îndrăgostit de Nastea, primele impresii despre noul agronom, care la început îi păruse lui Cealnikov, ca și întregii conduceri a S.M.T.-ului, o creatură bizară, cu capul în nori, au în ele un umor ce conferă povestirii o savoare particulară. Sfioasă, stingace, cînd era vorba de interesele ei personale, Kovșova se arătase de o înversunare aprigă cînd era vorba de înnoirea stilului de muncă.

Sub înrîurirea inginerului Arkadi Farzanov, — un ins ce trăiește exclusiv pentru el, doritor de glorii meschine, „de proporții raionale", năzuind spre „o viață cît mai comodă", — tînărul director se complăcuse și el într-un practicism orb, păgubind poporul sovietic și nevalorificîndu-și propriile posibilități creatoare.

Înfățișînd limpezirea interioară a lui Alexei Cealnikov, schițînd portretul moral al Nastei Kovșova, Galina Nikolaeva oferă cititorilor exemple de oameni sovietici înaintați, vrednici să devină modele de imitat. „Povestea Nastei Kovșova" e o pledoarie înflăcărată împotriva spiritului mic-burghez, a filistinismului, pentru elan și neîmblînzită combativitate în lupta pentru nou.

D. C. MICU

K. H. Zambaccian: „N Tonitza"

Studiul lui K. H. Zambaccian, care însoțește albumul apărut în colecția „Maeștrii artei românești", aduce o contribuție importantă la înțelegerea personalității și operei unuia dintre cei mai de seamă reprezentanți ai artei noastre plastice contemporane.

Urmărind liniile directoare ale evoluției lui Tonitza, autorul studiului caută să subînțeleagă ceea ce este valoros și înaintat în creația marelui nostru artist și să explice contradicțiile evidente în diferitele etape ale activității sale. Concepîndu-și studiul într-o manieră monografică, fără însă a-i da o amploare deosebită și fără a intra în amănunte, mai ales acolo unde se vorbește despre formația personalității lui Tonitza, Zambaccian urmărește paralel evoluția vieții și artei acestui reprezentant de seamă al picturii noastre, stabilind legătura dintre evenimentele sociale ale vremii și momentele de înflorire ale creației lui Tonitza.

Cum era și normal, pe această linie se insistă în mai multe pagini asupra perioadei atît de rodnice, soldată cu numeroase lucrări valoroase, în care Tonitza a colaborat la „Socialismul", „Cuvîntul liber" și alte publicații de stînga din vremea aceea. Sînt anii cînd Tonitza se arată unul din neîntrecuții maeștri ai graficii noastre politice.

Subliniind cele două trăsături dominante ale artei lui Tonitza, sarcasmul și duioșia, autorul studiului a surprins de fapt liniile mari pe care s-a dezvoltat opera acestuia de-a lungul anilor. Sarcasmul a născut violentele desene politice, în care sînt înfierate multe din racilele societății timpului, — duioșia, minunatele capete de copii, care, fără îndoială, sînt unice în arta noastră plastică.

Pentru cunoașterea operei lui Tonitza, a trăsăturilor ei dominante, pentru înțelegerea evoluției artei sale, studiul lui K. H. Zambaccian ne comunică nu numai în cresante interpretări ale picturii lui Tonitza (autorul reușind să surprindă nota ei esențială), dar și date semnificative asupra omului și vieții sale zbuciumate. Tonitza a fost însă și un gazetar de talent. După cum poate mai puțin se știe, ani de zile artistul a fost dublat de un publicist fecund, cu mult nerv. Atitudinea sa jurnalistică întregește și explică într-un fel unele trăsături ale artei sale.

E păcat că Editura de stat pentru literatură și artă au s-a îngrijit ca la acest volum să ne dea și cîteva reproduceri în crome. Un colorist excepțional, cu resurse uimitoare, cristalizate în combinații extraordinare, care ne farmecă și ne încîntă, N. Tonitza ar fi meritat cîteva asemenea reproduceri, menite să facă și mai bine cunoscut maeștrilor largi talentul său cu adevărat remarcabil.

VALERIU RIPEANU

Ion Ghica: „Scrisori către V. Alecsandri" (Pagini alese)

La Editura tineretului, în colecția „Biblioteca școlarului", a apărut recent o nouă culegere din „Scrisorile către V. Alecsandri" ale lui Ion Ghica. Apariția acestei culegeri destinată școlarilor și tineretului este binevenită, ea exercitînd asupra cititorilor o influență instructivă și educativă. Scrisorile lui Ion Ghica adresate lui Vasile Alecsandri, asemeni celor ale lui Costache Negruzzi din „Negru și alb", sînt interesante și valoroase pentru istoria noastră literară. În primul rînd, alături de al e scrieri din acea vreme, ele dau un tablou viu al societății românești dintre anii 1820—1880, reînviind atmosfera vieții sociale și culturale din epoca respectivă; în al doilea rînd, scrisorile conțin o serie de portrete ale oamenilor ilustri din acea vreme, ca Ianeu Văcărescu, Anton Pann, N. Filimon, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu și alții, pe care Ion Ghica i-a cunoscut îndeaproape, cu unii petrecîndu-și împreună copilăria și anii de studii, cu alții luptînd pentru realizarea idealurilor revoluționare de la 1848.

Spre deosebire de lucrările și manualele de istorie, care narează faptele și evenimentele de atunci într-un stil informativ, scrisorile lui Ion Ghica sînt scrise într-un mod familiar, degajat, cu pana unui literat, într-un stil cald, curgător, plin de culoare și pitoresc. Uneori, cum se întîmplă mai ales în scrisorile „Ciucerului Alecu Gheorghiescu" și „O călătorie de la București la Iași înainte de 1848", evenimentele sînt dramatizate, în cuprinsul expunerii intervenind dialogul dintre personaje, cioncirea de caractere, etc. În mod frecvent, scrisorile lui Ghica sînt presărate cu anecdote, cu cuvinte și expresii specifice epocii respective, cu note de umor, de ironie și satiră. În felul acesta Ion Ghica creează tablouri vii ale societății și ale oamenilor de atunci, de o mare autenticitate realistă.

Prefața volumului, amplă și bine documentată, semnată de Viorica Huber, reușește să dea cititorului, în linii mari, lămuririle și indicațiile necesare înțelegerii atît a scrisorilor cît și a personalității autorului lor.

TEODOR VIRGOLICI

RĂSFOIND REVISTELE

Critica literară din „Contemporanul"

Cititorii „Contemporanului" s-au obișnuit, dintr-un trecut nu prea îndepărtat, să găsească în paginile revistei dezbateri pline de interes în jurul problemelor importante ale literaturii noastre contemporane, dispute care dădeau, prin conținutul lor, prin șarja polemică, un caracter combativ articolelor de teorie și critică literară publicate. Ne gîndim de exemplu la discuția despre problemele limbii literare, care a adus limpeziri și orientări prețioase în înțelegerea problemelor complexe ale stilului și artei literare în general. Cititorii își amintesc în același timp cronicile literare prezente în paginile fiecărui număr al „Contemporanului", cronici care, aduceau noi și interesante unghiuri de lumină în cercetarea unor romane, a unor poeme de largă respirație.

Iată de ce aceiași cititori statornici ai revistei nu pot să nu observe că în ultima vreme locul acelor articole militante, pătrunse de o nobilă străduință pentru elucidarea unor probleme vitale ale literaturii noastre pe drumul realismului socialist, a fost destul de des ocupat de materiale neinteresante, lipsite de ascuțiș polemic. Prea puține articole importante de critică literară pot fi semnalate în aceste numere: pe lîngă evocarea lui Simion Alterescu, intitulată „Omul de teatru — Mihail Sebastian", „Contemporanul" a mai publicat însemnările lui Tiberiu Utan despre poezia romantic-revoluționară, articolul lui Aurel Martin despre creația poetică a lui Cezar Drăgoi („Un poet al celor mici"), precum și studiul lui Silvian Iosifescu despre problemele dramaturgiei actuale. Dintre acestea, „Însemnările despre poezia romantic-revoluționară", de pildă, au meritul de a fi întreprins o cercetare succintă a tradiției poeziei noastre romantice, așa cum apare ea în creația poporului — cîntec neîntrecut al faptelor patriotice, al unor figuri legendare, ca Gruia lui Novac sau Iovan Iorgovan, și de a fi căutat să găsească acele căi specifice prin care poezia noastră actuală preia și duce mai departe „steagul poemelor romantice" în condițiile construcției socialiste. Este totuși cazul să facem unele rezerve în privința caracterului oarecum subiectiv prin care se definește specificul „tinutei romantice" sau al „stilului romantic". Articolul nu se distinge prin prea multă forță combativă directă în analiza diferiților poeți contemporani.

În afara unor asemenea articole, cititorul nu mai găsește acele cronici literare și recenzii, nelipsite în trecut din paginile „Contemporanului", și care, răspunzînd actualității literare, exprimau cuvîntul redacției în aprecierea operei respective, aducînd în același timp contribuția lor în orientarea maselor de cititori ai revistei în cunoașterea diferitelor aspecte ale dezvoltării literaturii noastre noi. Pe drept cuvînt, cititorii obișnuiți cu asemenea articole de analiză au toate motivele să constate cu regret că tocmai în actuala perioadă de dezbateri creatoare pe marginea învățămintelor celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, articolele de critică literară ale revistei nu se evidențiază prin abordarea curajoasă, deschisă, a unor probleme importante.

Cititorii „Contemporanului" așteaptă din partea revistei o mai intensă preocupare în această direcție, pentru a aduce astfel contribuția activă, care altădată a dat revistei prestigiu și autoritate.

M. Dragu

Curier literar

● Într-un tiraj de 20 mii exemplare a apărut cea de a zecea ediție a romanului „Întunecare" de Cezar Petrescu.

● A ieșit de sub tipar „Opere" vol. I de Shakespeare. Volumul cuprinde „Regele Ioan" în romînește de Dan Botta, „Comedia erorilor" — în romînește de Ion Frunzetti și Dan Duțescu, „Romeo și Julietta" în romînește de Șt. O. Iosif, traducere revăzută de Al. Philippide.

Studiul introductiv este semnat de Mihnea Gheorghiu. Facsimilele și ornamentele sînt reproduse după ediția in folio de Opere complete ale lui Shakespeare din anul 1623.

● În „Biblioteca școlarului" a ieșit de sub tipar culegerea de nuvele ale scriitorului clasic polonez H. Sienkiewicz. În romînește de Cezar Petrescu și T. Holban, cu o prefață de Olga Zaicic. Culegerea cuprinde nuvelele „Pentru pîine", „Ianko muzicantul", „Ingerul", etc.

● Tot în „Biblioteca școlarului" a apărut și „Însemnare a călătoriei mele" de Dinicu Golescu. Prefață de Savin Bratu.

● În colecția Mica bibliotecă critică a apărut „Despre literatură" de Vasile Alecsandri. Volumul cuprinde articole, fragmente, scrisori ale marelui nostru clasic cu privire la scriitorii și literatura vremii sale.

● Editura Cartea rusă a tipărit culegerea de articole „Rimski Korsakov" de V. V. Stasov.

● Vom citi în curînd nuvela „Turnul Babel" de Jiri Marek.

● În limba germană va apare în Editura de stat pentru literatură și artă: „Götz von Berlichingen" de Goethe.

● Din opera lui Alexandru Macedonski, Editura de stat pentru literatură și artă pregătește un volum care va apare în „Biblioteca pentru toți" în cursul lunii viitoare. Volumul va cuprinde cele mai reprezentative poezii ale marelui nostru scriitor și va fi însoțit de un studiu introductiv semnat de Mihu Dragomir.

● În Editura tineretului se tipărește „Odiseea" de Homer.

● Revista „Tînărul scriitor" nr. 6 publică piesa „Flori de vișin" de Maria Zoe Ionescu și Adrian Cernescu. Piesa este însoțită de o notă semnată de scriitoarea Lucia Demetrius.

Versuri publică Tudor Arghezi, Eugen Frunză, Geo Dumitrescu, George Dan, Nicolae Labiș, Florin Mugur, Adela Popescu, Mihail Negulescu și alții.

Cronica literară, închinată volumului „Voi, oamenii patriei mele" de Nicolae Dumbravă, aparține lui Aurel Martin.

La însemnări critice se publică articolele „Pentru reeditarea lui Pavel Dan" de Romul Munteanu, „Să îndrumăm cu grijă pe viitorii critici literari" de Leonard Gavriliu, „150 de ani de la moartea lui Fr. Schiller" de Lucian Ruga și altele.

Sumarul se încheie cu rubrica „Să ne spunem cuvîntul".

CRONICA LITERARA

Despre „struna fulgerelor"

Titlul ultimului volum de poezii ale lui Mihu Dragomir — Pe struna fulgerelor — indică aplecarea arcușului către o coardă gravă a viorii, poetul părînd să opteze pentru un anumit lirism filozofic.

Poetul se definește, în poezia cu care își deschide volumul, „feciorul veacului ce lumea-mparte / și comunismu-l toarnă pe vecii". Concizia, cam excesivă, a versurilor acestora nu lasă îndoială asupra sensului lor: poetul are conștiința solemnei exponențe a poeziei sale ca fiind a unui veac de cotitură, care împarte istoria lumii în două, el însuși fiind martor la turnarea pe vecii a lumii comuniste. Poetul se face purtătorul de cuvînt al omului care ajunge să se măsoare, în luptă sublimă, cu cele mai gigantice forțe ale naturii, învingîndu-le și impunîndu-le voința:

„Eu sînt poetul celor care sfarmă munții
și-alunecă pe pîrtie de nori,
port fulgere-mpletite-n două-n jurul frunții
și fiii mei sînt neam de zburători".

Fulgerele împletite-n jurul frunții sînt aduse ca o imagine a puterii omului de a face lumină, după voia și trebuințele lui. De aceea poetul a identificat pe vioara sa o „strună a fulgerelor" pe care, de fapt, și anterior o făcuse să vibreze, însă fără semnificație programatică. De data aceasta, poezia sa proiectează mari și neliniștitoare întrebări ale omului milenar, tinzînd să fie expresia răspunsului mîndru și viguros pe care un erou liric îl dă acestor întrebări, în numele Omului care, la capătul unui drum lung și greu, a ajuns stăpîn pe certitudini. Pe „struna fulgerelor", poetul intonează o odă monumentală, cîntînd victoria științei umane — ridicată prin materialismul dialectic pe culmile cele mai înalte — și victoria omului liber, chemat să înfăptuiască un vis de aur — comunismul. Aceasta este Oda fulgerelor.

Nu e în intenția noastră de a analiza acest poem amplu, care ar merita — singur — mai mult decît spațiul restrîns al acestei cronici închinate întregului volum. Un articol publicat mai de mult oferă surse bogate exegezei acestui poem (v. M. Petroveanu — „Despre Oda fulgerelor" în „Gazeta literară" nr. 41 din 23 decembrie 1954). Noi vrem să ne oprim asupra „Odei fulgerelor" pentru a desprinde sensurile care, ni se pare, vorbesc despre caracterul unitar al poeziilor lui Mihu Dragomir din ultima perioadă, precizîndu-i mesajul poetic propriu în cadrul poeziei noastre actuale și orizontul imaginilor prin care acest mesaj se exprimă.

Fulgerele cîntate de Mihu Dragomir nu-s fulgerele dezlănțuite orbește de natură, ci fulgerele născute din puterea creatoare a omului, biruitor al naturii. Fulgerele naturii rămîn minore în efemera lor strălucire, de-„o clipită". Fulgerele forței omenești, lumina poruncită de voința — de mintea și mîna — omului se nasc cu finalitate, durează și-s supuse muncii și bucuriei omului. La Mihu Dragomir, fulgerul devine simbol pentru tot ce răzbate, cu voință omenească neînfrîntă, întunericul. (De aceea, pe alt plan, el ne dă un Beloiannis — „fulger rupînd întunecimi", impregnînd lupta între întuneric și lumină cu un adînc sens etic, social).

Omul apare ca un gigant dezlănțuit, comparabil în dimensiuni cu natura însăși și superior ei, îngenunchiind-o. El își cunoaște dreptul și posibilitatea de a striga „puterii lui", „lumină să se facă", el „sfarmă umerii de rocă", prelace „în fulger lung de mîr de leghe" puhoalele, își afirmă, sigur de izbîndă, voința ca întreaga natură „să asculte țară de crîcnire".

Dar acest gigant stăpîn al naturii nu e el însuși o forță rece, acționînd sub impulsul propriei sale vitalități setoase de cucerire și dominare. E omul care luptă pentru fericire, plătind cu sudoare și sînge fiecare victorie a sa, trăind pe pămînt, iubind și urînd: e un „cuțit cu două lungi tăișuri, încînd egale: dragoste și ură". Cuceritorul lumii, gigant în forța sa creatoare, nu e un ciclop, ci un simplu om, străbătut de dragoste dogoritoare, zimbind, în jos, florilor și firelor de iarbă; în raza privirii lui intră și grîu și norul; iubind cu gîngășie și pasiune, e, mai presus de toate, „dragoste nebună de t t ce-i omenesc".

De aceea, dragostea și ura apar în „Oda fulgerelor" în unitatea lor dialectică:

...și ura mea, și dragostea, sînt una doar, sugînd
cu-aceeași rădăcină setoasă din pămînt.

Omul nu-i „mulțumit de omenire", cînd puterea supusă naturii e pusă în slujba distrugerii, a înrobirii oamenilor de către oameni. Poem filozofic, „Oda fulgerelor" este și un poem adînc politic; el este o laudă a lumii care construiește socialismul, un blestem al celei care încearcă să întoarcă omenirea din măreața ei ascensiune visînd să țină mai departe în sclavie pe adevăratul stăpîn al naturii.

Pe fondul „Odei fulgerelor" capătă o semnificație aparte celelalte poezii ale lui Mihu Dragomir. În versurile sale răsună, pentru dragoste și ură, struna gravă a Odei.

Antiteza din „Ochii" este, de fapt, reluarea antitezei fundamentale din Oda: de o parte folosirea tehnicii înalte pentru om, de cealaltă folosirea aceleiași tehnici împotriva omului. De o parte avionul care coboară peste „satul pierdut pe Bărăgan" pentru a transporta la spital o femeie grav bolnavă, de alta supraîntărețele americane așternînd bombe peste un sat coreean.

Chiar Sărutarea este un elogiu adus omului care înfrînge natura (prin forța dragostei lui): în viscol și ger, doi tineri se sărută nepăsători. De aceea, oprindu-se în loc, poetul „pin-la pămînt i-a salutat".

Pe „struna fulgerelor", ni se pare că Mihu Dragomir aduce în genere salutul său pînă la pămînt omului care, răzbind prin milenii, își apără sentimentele profunde, amintirile scumpe, visurile luminoase, cucerind pas cu pas înălțimile. În orizontul de imagini al lui Mihu Dragomir, vîntul, viscolul, ca elemente ale naturii dezlănțuite orbește, capătă o semnificație proprie. Omul comunist în „Oda fulgerelor" triumfă victorios asupra naturii care ar vrea „în ricnete geroase", să-l stringă „în pumnii înclești". Eroului liric din poezia lui Mihu Dragomir îi place înfruntarea cu vijelia. El sfidează viscolul, aruncîndu-i mîndru minușa:

Dă, crivățe, cu lungul tău harapnic!
Așa îmi place...
(În bătaia crivățului).

Omul care învinge natura oarbă și o supune nu se teme de viscol, nu se teme de dușmanii vieții, mai puternici decît viscolul, pe care-i întruntă cu siguranța forței lui libere. De aceea Noapte bucureșteană este și ea un mic poem filozofic, înrăjit cu Oda fulgerelor, afirmînd aceeași încredere în puterea omenirii libere:

Căci viscolele nu-s decît o joacă
față de cîți dușmani avem de-nvins.
Încrezători, mai sus de orice jale,
sîntem stăpînii vieții pe pămînt,
și tot ce fericirii-i stă în cale
e scris să treacă și să fie-nfrînt!

Balada Savului e și ea o baladă „a fulgerelor", — inegal realizată în lungimea ei, — care îmbracă în haine de legendă un simplu fapt al zilelor noastre, mărturisind eroismul muncitorului care învinge, nu fără pierderi dramatice, natura năpustită asupra lui.

Există în Oda fulgerelor o mică istorie a omului, care amintește pasiunea marilor romantici de a crea un poem larg al drumului străbătut de secole: Legenda veacurilor a lui Hugo, Tragedia omului a lui Madách înre sau acel grandios Memento mori din care Eminescu a scris capitole afît de puternice. Cunoașterea materialismului istoric deschide acestei istorii a omului și a civilizației sale orizonturi nebănuite. Geneza mistică e înlocuită cu o nouă geneză, major patetică, a primei ridicări a omului cu fruntea către cer, a procesului îndelungat și dramatic al transformării omului prin muncă. Tudor Arghezi în „Cîntare omului" dă o asemenea istorie poetică a omenirii, de la înălțarea în picioare „cu chin și suferinți și slavă, omenește" săvîrșind „miracolul trezirii", prin cucerirea cuvîntului, a treptei primelor născociri a uneltelor, prin veacurile rînduielilor nedrepte care au supus omul omului și au înrăjbit popoarele, pînă la veacul de azi al eliberării omului și al descoperirii tainei adînci a atomului. În „Oda fulgerelor", omul comunist al zilelor noastre, ajuns „stăpîn pe el și pe pămînt" își retrăiește drumul „de atunci, de cînd din turmele de fugătoare s-a înălțat singur pe picioare" și a „ridicat întîia frunte întrebătoare". Despre aceste două mici „legende ale veacurilor", scrise din perspectiva secolului nostru, al secolului care cunoaște victoria învățăturii marxiste despre om și societate, ar trebui să se scrie mult, ele semnificînd, după părerea noastră, începutul unui nou și mare cîntec despre om în literatura noastră, în care nu numai secolele și civilizațiile, cîntate pe strune diferite de Hugo și Eminescu, nu numai Adam și Eva ai lui Madách, ci și Faustul goetheian, Cainul byronian și Demonul lermontovian își vor relua căutarea pasionată a adevărului, găsind răspunsul istoric pe care altădată nu l-au putut afla.

„Pe struna fulgerelor" cuprinde însă și în afara „Odei" fragmente dramatice din acest istoric al omului. Mihu Dragomir sărută cu piosenie relicve istorice, citind în prezentul victorios semnele de neșters ale luptei omului spre lumină. Acesta este sensul unei poezii ca București, istoria unei așezări dragi pe care poetul o reconstituie în imagini, de la mica tîrlă a baciului Bucur pînă la orașul luptelor muncitorești și la capitala vie a patriei care construiește socialismul. Poetul vede viața înaintînd „din scorburi de timp spre anii săi" și se închină în fața Bucureștiului, „bătrîn luptător":

Oraș străbun, în zidurile-ți roase
Vedem ce mari furtuni ai străbătut.
Eu îți sărut, cu buzele sfioase,
Relicvele mărețului trecut.

Același sens îl are Cîntul Griviței, zidul vechilor ateliere vibrînd la atingere melodia trecutului eroic de luptă. Zidul Griviței roșii devine statuie, imortalizînd faptele istorice, dar, în același timp, indicînd „cu mîna către viitor".

Descoperirea drumului omului din veacuri către prezent, al luptelor sale eroice pentru lumină și libertate, este evident o trăsătură care caracterizează căutarea poetului Mihu Dragomir în ultimele sale poezii. Poetul vede în timp, în trecut și în viitor (sau „simte prin timp", cum zice în poezia București).

De-aici frecvența verbului a vedea în poezia l

În delegație

Era seara pe la nouă și nu mai era nici un funcționar la sfat. Numai Ioniță Chiper, omul de serviciu. Ioniță stătea la taifas în tinda sfatului, cînd porni soneria telefonului. Intră repede în cancelarie și ceilalți îl așteptară să se întoarcă la vorba începută. Dar Ioniță întîrzie în cancelarie mai mult decît se cuvenea și prietenii săi de taifas îl auziră cum strigă în pîlnia telefonului, cu un glas din ce în ce mai tare și speriat:

— Alo! Cine ești acolo, bre, că nu s-aude lămurit? Semeteul? Cum? Ministerul?! Aoleo, imediat îl chem! Stați că-l chem!

Ioniță ieși în goană din cancelarie și coborî treptele de piatră ca o furtună, spre marea mirare a celor cu care stătuse de vorbă pînă atunci. In scurtă vreme se întoarse cu președintele sfatului. Oamenii îl auziră întrebîndu-l pe Ioniță:

— Și cum, mă? Nu te-a înșelat auzul? Chiar ministerul mă cheamă la telefon?

— Dacă-ți spun, tovarășe Pîrvu... Zicea că-i vorba de-un comunicat important.

Președintele intră val-vîrtej în cancelarie și vocea lui răsună larg, ca sub o boltă uriașă:

— Da, președintele sfatului e la telefon! Tovarășul Pîrvu Toma! Cum? Cu președintele colectivei? Indată, tovarășe ministru.

Ioniță ieși pentru a doua oară din încăpere, în goană, răsuflînd repezit. Cînd se întoarse cu Dumitru Ion Stoica, Ioniță era lac de nădușeală și intră după el în cancelarie. Ieși apoi de-acolo repede, și văzînd oamenii încă în tindă, îi întrebă cu un aer surprins:

— Cum mă, n-ați plecat încă?

Dar oamenii erau curioși să afle pricina zarvei cu telefonul și-i întrebară repede:

— Care ministru fuse la telefon?

Ioniță se pregăti să-și umfle pieptul, ca un om important și care deține un mare secret, dar tocmai în clipa aceea ușa cancelariei se deschise cu repeziciune și Pîrvu Toma strigă răgușit de-atîta emoție:

— Repede, măi Ioniță, și voi mă, căutați-l pe alde Efrim Vasile, pe brigadierul Efrim, mă!

Ioniță și oamenii din tindă se răspîndiră pe ulițele satului ca niște potîrnichi și o bucată de vreme nu se auziră pe la răspîntii decît chemările și strigătele lor poruncitoare și pline de îngrijorare, repezi și neràbdătoare. Nu-l găsiră acasă, nu-l aflară nici la socri, nici la tat-su. Abia dădu unul peste el în poarta casei lui Mitru Iorgovan. Se certa cu Iorgovan, fiindcă acesta nu mai dăduse de vreo trei zile pe la lucru. Iorgovan îi spunea:

— Am stat, mă, trei zile încheiate la ușa casei de nașteri. Ce? Era să-mi las nevasta singură?

— Bine, mă Iorgovane, și prașila a doua s-o facă mițele? Să ne întreacă brigada întîia? E bine așa?

Unul dintre oamenii care porniseră în căutarea lui Efrim, Petre Filip, dădu peste el:

— Hai, mă, omule, că te caută ministerul la telefon! Hai repede, mă, ce te uiți așa la mine, ori n-ai mai văzut telefon?

Efrim se uită la el bănuitor, gata să dea în zîmbet:

— Rîzi de mine, Petre, ori ce dracu?

In clipa aceea se ivi și Ioniță, gîfîind:

— Tovarășe Efrim... măi Efrim... măi frate-miu, hai repede la sfat c-așteaptă ministrul cu telefonu-n mînă.

— Care ministru? Ce tot îndrugi? Nu vezi că am treabă cu Mitru? Îl chem la lucru și el stă lîngă fustele coanei moașe.

— Tu n-auzi, mă, ori ești surd? Ministerul e adunat în păr la București și tu te piepteni ca babele.

Ioniță îl apucă de mînă și-l împinse către podișca uliței.

Pînă la sfat, Ioniță l-a zorit într-una, însă tot au ajuns tîrziu. Bucureștiul întrerupsese legătura cu Sfatul popular Dudu și cînd intră Efrim în cancelarie, Pîrvu Toma și Dumitru Ion Stoica stăteau în picioare, pufăind din țigări fără liniște și astîmpăr. Obrajii le străluceau în bătaia luminii electrice, năduși ți. Degeaba își ștergeau grumajii, cefele, frunțile, fiindcă nădușeala tot curgea girlă.

Efrim se așeză. Ioniță se lipi cu spatele de ușa pe care-o împingeau cei rămași afară, în tindă. La un moment dat, ieși în tindă și le spuse:

— Ce tot vă-mpingeți atîta, că în comitetul executiv nu sînteți membri. Aici e ceva oficial, nu înțelegeți?

Președintele sfatului însă, îi strigă:

— Lasă-i mă, să vadă și ei. La urma urmei trebuie să judecăm adînc.

Ioniță se dădu îmbufnat la o parte și gloata de-afară intră buluc, uitîndu-se plină de uimire la Efrim, căutînd parcă să descopere în vreo mișcare cît de mică, în vreun semn, pricina zarvei. Dar Efrim stătea liniștit. Ioniță le spuse, grijuliu la curățenia cancelariei:

— Nu mai tropăiți, bre, atîta. Așezați-vă pe băncile alea. Dacă v-am lăsat să intrați în sfat, fiți oameni.

Dumitru Ion Stoica se opri în fața lui Efrim și se uită zîmbind în ochii lui. Apoi izbucni în rîs și-l lovi cu palma peste umăr, rostind bucuros:

— Zii, așa, Efrime, pleci la Moscova și nouă nu ne spui!

Efrim sări în picioare. Pălăria îi scăpă din mîini, dar n-o mai ridică de uluit ce era. Dumitru Ion Stoica îl îmbrățișă, îl sărută pe amîndoi obrajii, apoi îi făcu loc președintelui de sfat, lui Pîrvu Toma. Oamenii ceilalți se ridicară în picioare uimiți și unul dintre ei întrebă, plescăind din limbă:

— Ia te uită, vasăzică asta fu pricina!

Efrim, care nu era fumător, ceru repede o țigară și zece mîini se întinseră spre el ca să-l cinstească. Aprinse țigara, trase fumul în piept, dar țuși înecat, ochii i se bolboșiră dintr-odată și, rîzînd, rosti mirat de nepriceperea sa în ale tutunului:

— Nu-i de mine tămîia lui Scaraoțchi, mă înecai!

Apoi tresări speriat aducîndu-și aminte de întîmplare și întrebă, rotindu-și ochii la toți cei de față:

— Bine mă, dar de ce tocmai eu? Dar președintele? Dumitre, de ce să nu mergi tu?

— Am fost în 50. Doar n-o să merg în fiecare an tot eu. Și-apoi ești brigadier fruntaș. Ce? Asta-i puțin lucru? Nu te lăudară la consfătuirea pe țară? Nu-ți tipăriră poza în „Scînteia"? Nu vorbișă și la radio? Nu ești tu cel mai bun învățăcel al agronomului? Tu-i duci tasca doldora de cărți, tu ai ieșit cel dintîi la cursul agrotehnic, tu conduci casa-laborator a gospodăriei. Dracu' să te ia că mai faci acuma și pe niznaiul.

— Și cînd pleacă? întrebă unul.

— Poimîine dimineață. Duminică.

Efrim se uita la ei plin de uimire, parcă nu-i venea să creadă că e vorba de el. Auzea vorbele oamenilor ca pe-un zumzet îndepărtat. Cuprins dintr-odată de îngrijorare, întrebă aproape speriat:

— Dar ce-am să spun eu acolo?

— Și n-ai ce spune? Vezi c-or să te întrebe cîte-n lună și stele. Dac-o să mergi la „Comuna din Paris", nu departe de Kiev, am un prieten acolo, pe Ivan Ivanovici Burun, președintele colhozului. O să te întrebe de Dumitru Ion Stoica. Să-i spui că-i poftesc sănătate și că-i mulțămesc din toată inima pentru scrisoare. E un om cît un gorun de înalt, și are inima ca pita scoasă din cuptor. Ce-o să spună Ivan Ivanovici cînd o să afle ce-am mai făcut pe-aici! In cincizeci eram patruzeci și cinci de familii în colectiv și acuma tot satul e în gospodărie.

2

Pînă tîrziu de tot, după miezul nopții, stătu aprinsă lumina la Sfatul popular din comuna Dudu și cînd se împrăștiară oamenii, cîntau cocoșii în ogrăzi și către răsărit zarea prinsese lumină viorintă, topind licărul tremurat și istovit de-atîta depărtare al stelelor.

Efrim nu mai putu să adoarmă. Nevastă-sa îl primise îmbufnată:

— Te-apucară zorile la Mat, bărbate. Dacă ai să cazi în darul beției, se duce dracului cinstea și numele de care te bucuri.

Efrim murmură ca într-un vis, plin de încîntare:

— Ce știi tu...

Femeia nu înțelese vorbele bărbatului și izbucni:

— Așa, mă? Eu nu mai știu nimic? Eu nu mai am nici un cuvînt în casa asta? Uite, se trezi și copiii. Îi speriași, dacă vii noaptea... Le stricași somnul.

Efrim se aplecă asupra copiilor. Pătruț dormea dus, dar Andrei făcuse ochii mari, mirat să vadă lumină și să audă glas supărat în puterea nopții.

— Hai cu tata, culcă-te, îi spuse Efrim în șoaptă. Apoi, aducîndu-și aminte, îl întrebă fericit și mîndru:

— Nu-mi arătași tu poza cu Kremlinul în cartea ta de cetire? Nu m-ai întrebat că de ce nu merg și eu la ruși ca președintele? Ei, vezi? Nu m-ai întrebat?

— Ce tot îndrugi, bărbate? se oțări iar femeia la el. Te-afumași rău de tot.

Efrim îi răspunse simplu:

— Plec duminică la Moscova în delegație.

Femeia își făcu repede cruce, îl stupi de departe și-i spuse cu vădită îngrijorare:

— Dar te îmbătași rău, bărbate!

Slabă de inimă, femeia fu gata să dea în plîns și trecu dincolo, în cuhnie. Efrim se trînti pe pat, lîngă copii. Se așeză cu fața în sus, cu mîinile petrecute sub ceafă. Privea în tavan și i se părea că plutește pe un covor fermecat ca-n basmele cu Făt-Frumos. Apoi tresări dintr-odată și-o întrebă pe nevastă-sa:

— Mărino, ce zici dac-aș duce o roată de floarea soarelui?

Din bucătărie, nevastă-sa îi răspunse cu un icnit de plîns și Efrim se gîndi că așa-s femeile toate, plîng și cînd sînt fericite.

Apoi se lăsă iar în mreaja viselor.

Intre timp se lumină de ziuă și Efrim ieși în ogradă. Nevastă-sa tocmai dăduse drumul orătăniilor din coteț și ograda se umplu de piuitul puilor, de măcăitul rațelor și de cotcodăcitul găinilor. Efrim intră în grajd și s-apucă de rînit. Intr-o vreme, o întrebă pe nevastă-sa, din ușa grajdului:

— Să merg cu opincile, ori cu bocancii? Ar fi fost tare fain în cizme, dar dacă mi le-a croit mici și mă string!...

Nevastă-sa îi răspunse fără grabă, dar hotărîtă:

— Nu te las să mergi așa! Ori vrei să te faci de rîs în fața brigăzii?

Dar Efrim uitase de întrebare și acuma se gîndea cum o să fie întîmpinat la colhozul „Comuna din Paris", cum o să se uite Ivan Ivanovici Burun la insigna lui de brigadier fruntaș și-o să-l întrebe „ce decorație e asta?" O să-i stringă mîna Burun și-o să-i spună „Haraşo". Dar cum se zice pe rusește: „Mă bucur c-am venit la domniavoastră în ospeție"? Andrei nu știe, că abia-i într-a treia. O s-o întrebe pe învățătoare și-o să-și însemne vorbele în caiet, ca un școlar, să nu le uite. Nu se poate, trebuie să fie cu ei și un tălmaci. Altfel nu se poate.

Efrim se uită iar în ogradă, spre nevastă-sa. O strigase o vecină, la uluci.

O văzu prin ușa întredeschisă a grajdului cum stătea de vorbă la gard și se opri mirat din lucru, cînd o văzu că vine fuga spre grajd, speriind orătăniile.

— Păi bine, bărbate, ori ai lăcăt la gură? Mie nu-mi spuseși nimic?

— Ce să-ți spun?

— Cu Moscova, cu delegația! Trebuie să-mi spună vecinii peste gard?

— Nu ți-am spus? Dar eu ce-am tot turăit pînă acuma? Nu te-am întrebat de cizme? Nu ți-am spus c-a vorbit președintele la telefon cu ministerul? Vasăzică eu am tras la măsea și tu te-ai îmbătat! Ori nu mă crezuși? Hai, vino și vezi, îmi amiroase gura a țuică? Ori ce dracu, nu mă cunoști tu pe mine?

In loc de răspuns, Mărina se repezi la el și-l sărută dar, auzind scîrțîitul portiței, își întoarse privirea într-acolo și se rușină de-a binelea:

— Uite l pe tovarășul președinte! Mă văzu...

Și fugi repede în casă, ținînd mărama la gură.

3

Pînă duminică nu mai fu chip pentru Mărina să-și vadă de treburile casei. De orătănii, de vite și de porci văzu maică-sa, mîndră nevoie mare și îngrijorată.

Socrul lui Efrim, baremi, își pierduse mințile de bucurie. Povestea în ulițe amintiri de-ale lui, din primul război mondial, cînd a fost luat prizonier de ruși în Galiția:

— Am ridicat mîinile-n sus și-am zis „predai". Ei ziceau „mir" și eu credeam că mă achită, dar vedeți voi, în graiul lor „mir" înseamnă pace. L-am văzut și pe Lenin, ori cum credeți voi? Am dat mîna cu el și i-am spus că mă-ntorc eu în Romînia și fac revoluție. Lenin a zis către mine „Haraşo". L-am văzut și pe Budionnîi. Aprig om. Stătea lîngă mine,

cum stau eu acuma între voi. Credeți că Efrim n-o să povestească acolo și despre mine? Dac-aș fi fost tînăr, aș fi ajuns și eu brigadier. Dar chiar și așa, e puțin lucru să fii prisăcar? Cui nu-i place mierea? Și ce? Albinele altora fac miere de salcîm mai dulce decît a noastră? I-am spus lui gineri-miu. Zic: „Efrime, să fii tu al dracului dacă nu-mi aduci o carte de stupărit". A zis că-mi aduce. A însemnat în caiet. La urma-urmei, d-aia îl trimitem în delegație. Să se întoarcă de-acolo cu învățătură.

...Efrim s-a dus la cîmp, pe tarlaua brigăzii sale și a tăiat floarea soarelui cea mai mare și rotată. A ales și doi știuleți de cucuruz, cît brațul lui de groși. Pe urmă s-a dus cu președintele gospodăriei la cooperativă să cumpere o valiză. N-au găsit decît numere mici. Nu intra floarea soarelui în nici una. Vînzătorul le spuse:

— Nu-i departe Șipotul. Să dea careva o fugă pînă la Șipot cu o cameretă și să cumpere de-acolo o valiză.

— Mai mare rușinea, i-a răspuns președintele supărat și jignit. Nu v-ați gîndit la lucrul ăsta?

Pînă la urmă au trimis la Șipot un om și-au cumpărat de-acolo o valiză încăpătoare.

După ce-au făcut rost de valiză, președintele s-a dus acasă la Efrim. Cu jumătate gospodăria după el. N-aveau loc în ogradă și s-au tras în grădină, la umbra merilor și nucilor. Venise și învățătoarea, adusă de Andrei. Venise cu cartea de limba rusă și cu un caiet, pregătită de lecție. Mărina, baremi, se lăsă de orice rușine și-l puse pe Efrim să se dezbrace pînă la brîu în fața oamenilor, ca să-i încerce cămașa cea nouă. Unii ziceau să-și ia cizmele, cum ar fi ele strîmte, să vadă și Kievul că la Dudu nu se mai poartă opinci. Alții ziceau că-s buni și bocancii.

La acoperămîntul pentru cap însă, nu s-au înțeles așa de repede. Unii erau pentru pălărie. Alții, pentru căciulă brumărie, să se înțeleagă limpede că nu duc lipsă nici de oi. Efrim ar fi fost gata să-i împace pe toți. Era roșu la față ca vișina coaptă și curgea nădușeala pe el. izvor. Cînd au început să vorbească despre agrotehnică, veniră toți cu sfaturile, care de care mai înfrigurat:

— Să povestești, mă Efrime, cum ne-am făcut singuri trei marcatoare pentru semănatul porumbului în pătrat.

Efrim își nota totul, ca un școlar, cu caietul pe genunchi. Andrei se uita la el, peste umăr, atent.

In răstimpuri îi spunea:

— Tată, greșiși.

— Unde, mă? Ce-am greșit?

— Mîncași o literă.

— Lasă-l în pace, se oțări Mărina la copil, dar Efrim se uită galeș la Andrei și-i spuse:

— Ai dreptate, dragul tatii, așa-l, mîncai o literă.

4.

Duminică dimineața, însă, toate întîmplările de pînă aci fură întrecute de zarva și mișuna oamenilor adunați în haltă. Satul întreg venise la stație și acasă nu mai rămăsese decît popa Iftode pregătit pentru utrenie, preoteasa dumisale, paznicii de la gospodărie și de la cooperativă, îngrijitorii de la grajduri și saivane. Nici măcar Ioniță, omul de serviciu de la sfat, nu vru să rămînă de jurnă la telefon. El, baremi, stătea mot numai pe lîngă Efrim, vorbind în gura mare:

— Cine te-a chemat, mă, la telefon? Cine-a răscolit tot satul pînă să te găsească?

Și se bătea cu palma peste pieptul dezgolit și păros:

— Eu, mă, eu!

Mărina sta cu copiii de mînă și-i povestea învățătoarei, pentru a nu știu cîta oară: „Auzi, tovarășă Lenuța, vine Efrim către ziuă și eu să cred că-i afumat de la Mat! Ei, ce zici? Dragul de el, numai să nu răcească pe drum".

Andrei și Pătruț se tot zmuceau din mîinile Mărinei și fugeau la marginea liniei, să vadă dacă nu vine trenul. Mărina îi striga îngrijorată, uitîndu-se după ei cum se uită cloșca după pui. Șeful stației își pusese șapca roșie cea nouă și dădea dispoziții unui cantonier să mături „peronul".

Pusese două steaguri în ferestrele stației și președintele sfatului, cînd îe văzu filfîind în bătaia ușoară a vîntului, se bucură și-i zîmbi șefului. Se uită apoi la ceasul de buzunar și trăgîndu-l de-o parte pe președintele colectivei, îi spuse îngrijorat:

— Ce dracu întîrzie oamenii ăia atîta?

— Uite-i că vin, spuse președintele colectivei, arătînd spre cotul șoselei, unde se ivi, în tact, fanfara căminului. In frunte înaintau opt tineri călări și chiuiau ca la nuntă. Sosind în stație, fanfara se orîndui militărește pe peronul măturat și stropit proaspăt și pînă la venirea trenului nu se mai opri din cîntat. Clarinetele și trîmbițele, viorile și toba mare, cîntau îndrăcit și muzica răsuna pînă departe, pe dealurile ce urcau domoale, din livezi și fînețe, în alte livezi și alte fînețe, pînă-n zarea vinătă, istovită în pîclele depărtării.

Apoi trenul sosi pe neașteptate și furnicarul din stație se prăvăli spre tren, gata parcă să-l răstoarne. La ferestrele vagoanelor se iviră — ciorchine — călătorii mirați. Fanfara cînta. Intrecînd toate glasurile, Ioniță, cu valiza în mînă, striga:

— Sînt aici, lăsați-mă să-i dau cofărul!

Obrazul roșu al lui Efrim străluci o clipă deasupra tuturor, în capul scărilor, apoi se ivi la fereastră.

In văzul tuturora, Ioniță, care se furișase în vagon, îi sărută pe obraz și ridicînd pălăria, strigă din adîncul rărunchilor:

— Ura, ura!

Un călător se aplecă peste cadra ferestrei și întrebă curios:

— Ce s-a întîmplat, tovarăși? Ați condus vreun ministru la gară?

— Da de unde, i se răspunse de jos. Il petrecem pe Efrim al nostru! Pleacă la Moscova; la Moscova pleacă, în delegație!

Petru Vintilă

Desene de ANGI PEIRESCU

Din lirica lui LERMONTOV

CUPA VIEȚII

Sorbi cupa vieții. Dar cînd sorbi,
pe dalbele-i chenare
din ochii-nchiși, din ochii orbi
curg lacrimile-amare.

Cînd de pe ochi, pe-al morții prag
smulgi ultima năframă,
vezi că și ce ți-a fost mai drag
cu vălul se destramă

și că în golu-i aurit
din cupa cea măiastră
doar visul nostru l-am sorbit
— ea, nu era a noastră.

FĂRĂ TITLU

Nu mă vrea lumea, cum nu-i pasă
cînd noaptea cade-o stea.
Greu piatra inimii m-apasă
și-un șarpe-i prins sub ea.

Visînd, dintr-ale vieții fire
mai scap, cu vicleșug —
dar nu știu, chiar în fericire
de inima-mi să fug.

Cerșeam o fericită soartă
și-acum, cînd mi s-a dat
îi port povara cum se poartă
cununa de-mpărat...

Și visele-mi le-alung departe
ca singur să rămîn
pe-un trist castel cu săli deșarte
nefericit stăpîn...

MELODIE EBRAICĂ

(din LORD BYRON)

Grăbește bardule! Mi-e sufletul amar...
Fă-ți harfa să răsune!
Mîngîietoarea-ți mînă să trezească iar
cerești le cîntări pe strune.
Și dacă soarta nu le-a spulberat pe veci
nădejdile-or să prindă viață,
și lacrimi, de-or mai fi rămas în ochii seci
mi s-or prelinge-ncet pe față...

Un cînt sălbatec zi-mi! Ca o cunună grea
m-apasă-un cînt de voioșie!
Cer lacrimi, cîntărețule, să plîng aș vrea,
altminteri pieptul se sfîșie.
Durerea l-a hrănit — și-n taină lungul chin
l-am dus... în clipa cea grozavă
care-a sunat acum, e plin — precum e plin
potirul morții cu otravă.

In romînește de **Marcel Breslașu**

PAGINI DIN TRECUT

Intr-o noapte pe ghiolul Pardinei

Toamna anului 1910.

O zi posomorîtă. In deltă, vîntul, răscolind straturile de nisip, a îmbrăcat zarea cu o pînză de nori galbenă-roșietică. Era vremea prînzului. Cineva mi-a bătut în poartă. M-am uitat pe fereastră...

— Tu ești, Cazaban?

— Da, eu...

Echipat de vînătoare, încins cu o cartușieră ticsită de cartușe, cu un cățel lîngă dînsul, Cazaban aștepta la poartă...

— Bine, bre omule, să nu-mi dai tu o telegramă, să te aștept la vapor?...

— Nu eram sigur că viu. Abia în ultimul ceas m-am decis...

Am intrat în casă. Cazaban și-a scos arma de pe umăr și a început a-mi povesti păția prepelicarului lui, care se vîrîse sub bancă și sforăia ca un copil ostenit.

— Știi la ce-am venit eu? începu el după ce isprăvi de povestit.

— Văd. Ca să mergem la vînătoare.

— E, haide atunci, pregătește-te!

— Pe așa vreme? Lasă pe mîine. Cu toată stăruința mea de a-l convinge să amînăm plecarea pe a doua zi, Cazaban rămase neînduplecat.

In cele din urmă, neavînd încotro, cedai, și iată-ne acum, după un ceas, coborînd străzile în pantă ale Tulcei.

De-a lungul cheiului se desenară: cîteva remorchere cu coșurile înnegrite de fum, niște barcazuri, o probelă cu pintecele uriaș și hamali care pășeau în șiruri lungi cu sacii în spate pe scările de scînduri.

Dincolo, lîngă far, într-un golfuleț, locul obișnuit al pescarilor care vin din deltă, nu era decît o singură lotcă.

Grăbirăm pașii într-acolo.

— Hei, gospodin! strigă Cazaban omului din lotcă... Vino încoa'.

Pescarul își îndreptă trupul înalt și bine legat și sări pe mal.

Cazaban îi întinse mîna...

— Pleci undeva cu lotca asta?

— Da. La Pardina — vorbi el, măsurîndu-l pe Cazaban din cap pînă în picioare, cu lumina ochilor lui de un albastru închis și sticlos.

— Nu vrei să ne iei și pe noi?

— Nu pot, gospodin. La mine doi saci cu cartocica și Mișa.

— Care Mișa? Nu văd pe nimeni?

— Este acolo, la tractir, vorbi el, arătînd cu mîna spre circiuma din față.

— Te rog, gospodin... Vom sta și pe sacii de cartofi...

Pescarul sta pe gînduri. In cele din urmă se lăsă convins și în scurt timp păsirăm pragul circiumii din față. Pe mesele dinlăuntru, pline cu farfurii și pahare, bîzîiau stoluri de muște. Amestec de duhoare îmbicsea aerul.

La una din mese, pe care se vedea un coș încărcat cu zarzavat, sta Mișa, nepotelul pescarului.

Și el, ca și celălalt băiețaș, mînca semințe aruncînd cojile în fața lui, cu o înțeleaptă de mirat.

Cerurăm trei stopce.

— Sînt găște pe acolo? întrebă Cazaban

— Găște? Multe... multe...

Pescarul ne vorbi că e de loc din Cibilia, dar pornește la Uzlina. Imbrăcat după obiceiul rusesc, cu o cămașă lungă, albăstrie, încheiată într-o parte, jumătate din piept îi era acoperit de-o barbă stufoasă și roșcată. Il chema Trofim... După expresia feței nu părea să aibă mai mult ca patruzeci de ani. Băiatul, din dosul tejghelei, ne aduse stopcele cu rachiu și noi, toți trei, ciocnirăm.

Trofim, după obiceiul lor, se descoperi, făcu trei cruci și dintr-o mișcare sorbi băutura pe gura deschisă larg. Ne spuse că domnul „diministrator" n-a plătit bani pentru pește... și la el mare nevoie...

— De ce?

— Banii sînt la Galați... Acolo, licitație... și pe urmă domnul diministrator de la Galați trimite banii la Tulcea.

Știam că peștele adus de pescari la cherhanale era trimis la Galați; acolo se vindea prin licitație și numai după aceea se trimitea suma la Tulcea. Formalitățile acestea durau cîteodată săptămîni întregi, așa că pescarii trebuiau să facă trei-patru drumuri pînă ce-și primeau drepturile.

— Și cînd ți-a spus să vii după bani?

Trofim clătină capul și dădu din umeri. Se scormoni prin buzunarele pantalonilor și scoase un portofel vechi de piele, destul de șiinos. Il desfăcu și scoase dintr-însul o hîrtie strașnic boțită și pe care era tipărit antetul administrației pescăriei.

— Ai de primit o mie de lei?

— La noi companie. Eu nu singur.

Din una în alta, aduserăm vorba și de revizorii pescăriilor.

Cînd auzi numele lui Lușcu, după cum mă așteptam, Trofim scoase un oftat profund, clătină capul și vorbi cu un ton în care nu știai ce să citești mai întîi. Ură, revoltă, jale?

— Domnul revizor Lușcu la mine bătut și scuipat în barbă.

Trofim își prinse bărbia în mînă și rămase cîteva clipe gînditor, fără să spuie o vorbă. Ochii îi străluceau în lacrimi.

Cînd am ieșit din circiumă, eram împrieteniți... La mal luntrea legată cu lanț de un par, se înșirau, culcată de valuri, cînd la dreapta, cînd la stînga.

Săririm într-însa... Eu și cu Cazaban ne rînduirăm pe sacii cu cartofi, Trofim în mijloc, la babaici, iar Mișa în coada bărcii ca să ție cîrma.

Trofim potrivi lopețile, iar Mișa apucă una din ele și o vîri în apă.

— Na pravo, strigă Trofim, în vreme ce el se opinti și afundă lopețile în apă.

Luntrea făcu un ocol și intră în curent, apoi începu să salte, strivind voioasă valurile.

Cu cît înaintam, trombe de apă, lovindu-se de botul ei oval, se sfărîmau în zeci de stropi reci și ne biciuiau fețele. Cîinele lui Cazaban, atins și el, se cuibări sub picioarele noastre. Aerul devenea din ce în ce mai rece și vîntul ne aducea melodii diferite pe la urechi. Aveam de străbătut un drum lung și cu toată graba cu care Trofim înfigea lopețile în valuri, nu puteam ajunge la Pardina decît în miezul nopții, deoarece pe lîngă că mai aveam de trecut o girlă, apoi și ghiolul Pardinei era destul de lung... Zarul fusese însă aruncat, resemnarea era cel mai bun lucru ce-l aveam de făcut.

Multă vreme lopătarăm așa în josul apei. Sălciile de pe mal se înnegreau. Tulcea rămăsese în urmă, învăluită în ceață. Chior și minaretul de la geamie dispăruse de pe fondul cerului. In jurul nostru singurătatea, desișuri nestrăbătute de stuf și, rar, cîte-o colibă de pescari, aproape de mal. Trofim în tot timpul nu lăsa lopețile din mîini decît atunci cînd

Scriitorii Al. Cazaban și N. Dunăreanu (1910)

neapărat trebuia să-și șteargă sudoarea de pe față. Mișa, cu ochișorii lui albaștri, îmbujorat la față, și cu mînușile fragede, ținea capătul lopeții cu o încredere și siguranță de om deprins în ale meseriei. Intr-o vreme, Trofim se sculă în picioare, privi spre mal.

— Aproape gîrla lui Alioșa, vorbi Trofim.

Nu trecură mai mult ca zece minute și Mișa se încordă cu amîndouă brațele, vîri adînc lopata în apă. Luntrea făcu o întorsătură, se apropie de mal. Eram în fața gîrlei Alioșa. Cînd ne-am dat jos din luntre, ziua era spre sfîrșite. Cîinele lui Cazaban, văzîndu-se liber, începu a alerga prin păpuriș. Gîrla Alioșa nu era adîncă, așa că lotca s-ar fi împotmolit dacă ne-am fi urcat cu toții înăuntru și, apoi, veniserăm la vînătoare.

Mișa rămase înlăuntru ca s-o împingă din spate cu ghionderul, pe cînd Trofim, pe lîngă mal, făcu legătura cu noi. Cazaban porni pe urma cîinelui care cerceta păpurișul; eu rămăsei în urmă; și în curînd ne pierduram din vedere. Auzii o bucată de vreme pașii lui Cazaban și lipăitul cîinelui, cîteva împușcături tot mai îndepărtate, apoi se făcu liniște. Cîteva rațe stîrnite de cîine zburară spre mine, țipînd și tăind aerul cu-n vîjîit aspru. Un fluierar pierdut de cîrd își căuta tovarășii, zburînd o bună bucată de vreme deasupra capului meu. Trăsei fără să-l pot lovi. Și iarăși se lăsă o tăcere și mai apăsătoare. Pădurea de stuf prinse a se înnegri. Boschetele de țipirig, care-și mai desenaseră o vreme nedesluște umbre, se prefăcură una cu întunericul. Căutînd să-mi scot bocancii din tulpina ierburilor agățătoare, care mi se prinseseră de picioare, dînd la o parte vîrfurile bețelor de țipirig ce-mi loveau obrajii, o bună bucată de vreme mersei în neștire fără să dau de urmele tovarășilor mei. Incepui a striga, dar chemările mele rămaseră fără răspuns. Descărcai un foc de armă în vînt. Același lucru.

Incepui eu din nou a striga cu o voce cît mai puternică. Abia după asta auzii răspunsul:

— Ține dreapta, sîntem la malul ghiolului. Vocea lui Cazaban pronunțîndu-mi numele noaptea, în mijlocul deltei, mi se păru așa de străină...

Zorîndu-mi pașii, ajunsei la marginea ghiolului. Un miros greu de sărătură, de papură și ierburi putrede îmi lovi nările. In fața mea se desena acum o masă mare neagră-vînătă, ceva mișcător, care se pierdea departe, sub zidul negru, uriaș, al stufului. Ici-colo cîte un măcăit slab, venit din luminișuri, turbura liniștea. Un fior nelnțeles mă străbătu din creștet pînă-n tălpi. Intinsul acela de apă, învăluit în întuneric, îmi apăru ca o enigmă. Ce căutam eu aici în mijlocul deltei, pe-o noapte atît de întunecoasă? Glasul lui Cazaban mă trezi din gînduri.

— Sîntem aici, vorbi el de la rădăcina unei sălcii.

Cîinele lui îmi ieși înainte, îmi mirosi hainele și fugi repede înapoi. Trofim sta alături, desenîndu-și în noapte umbra mare.

— Tu nu bei un pahar de coniac? vorbi Cazaban — și-mi întinse mîna cu păhărțul pe care de-abia îl zării. Te-ai răcit? ...Ce, n-ai auzit vocea mea?

— Pe așa întuneric, fără cărare, cum să nu te rătăcești?

— Dar spune-mi, ce-ai vînat?

— Nimic! Dar tu?

— Un singur becaț — răspunse el cam cu ciudă. Apoi peste cîteva clipe vorbi ca pentru dînsul: a dracului treabă... dacă nu întîrziam la circiuma aceea, aveam acum în piasă cîteva rațe.

Făcu apoi cîțiva pași, își chemă cîinele, și se apropie de luntrea care sta legată la cîțiva pași. Trofim ne ajută să ne urcăm. Mișa aprinse ca o mogîldeață în coada luntrii. Ne așezarăm fiecare la locurile știute, cîinele cuibărîndu-se iarăși la picioarele noastre. Luntrea fu desprinsă și dintr-odată iată-ne înghițiți de marea întunericului, pe-o apă moartă, a cărei culoare n-o puteam desluși.

Acuma însă nu mai aveam curentul care să ne mîie din spate și să dea spor sforțărilor pe care le făcea Trofim. De fiecare izbitură a lopeților, luntrea se zguduia, făcea o bucată de drum, apoi parcă rămînea pe gînduri, așteptînd o nouă sforțare a lui Trofim. In liniștea care ne înconjura, noi auzeam acum în mod regulat icnirile lui Trofim și scîrțîitul cuielor sub apăsarea regulată a bădăicilor. Călătorirăm astfel o lungă vreme, fără să știm unde sîntem și cît mai avem de străbătut.

— Cîte ceasuri să fie? mă întrebă într-un tîrziu Cazaban.

— Și la ce-ți folosește?

— Măcar așa, ca să știu...

Nu isprăvi el vorba și fără a mai avea vremea să ne privim ceasul, deodată în întunericul de nepătruns al nopții, se văzu la mari depărtări, brăzdînd cerul, o lumină roșie-verde. Apoi ecoul unui tunet veni pînă la noi; trezi ghiolul din somnul lui greoi.

— De bună seamă că plouă pe-acolo, îmi șopti Cazaban, mînglndu-și botul prepelicarului, care se agita sub picioarele noastre. Dar dacă ne-ar apuca o ploaie aici, în mijlocul ghiolului? Ce ne-am face? Vezi ce prostie! Am plecat la drum fără să ne luăm o manta pe noi! vorbi el din nou peste cîteva minute. In vremea aceasta, cîteva bubuituri mai apropiate trozniră în spatele nostru.

Ghiolul se lumină și umbrele dese ale stufărișului se zărîră cîteva clipe în toată măreția lor. Un val de vînt rece veni dinspre desișuri.

Cîte clipe se scurseseră, nu-mi dădui seama. Firul tăcerii se rupse scurt și deodată pe fondul cerului apăru un covor de lumini roșii, verzi, galbene, mult mai vii și mai puternice. Stufăriile își dezvăluiră colțoanele... Delta cu jepcile și grindurile ei apărură într-o apoteoză de basm. Trăznetele urmară trăznetelor și scînteierile de lumină luminiilor. Ceilalți doi din lotcă, aici apăreau în fața noastră, cu trupurile aplecate, mînuind lopețile, aici dispăreau.

In frămîntarea valurilor care începură să clatine lotca tot mai cu îndîrjire, glasul vîntului deveni tot mai neprietenos, pe cînd pe ecranul cerului natura își schimba într-un chip cu totul original decorul.

Cîtă vreme a durat zbuciumul nostru, privind desfășurarea scenelor pe ecran, greu mi-ar fi să povestesc astăzi, după zeci de ani petrecuți între necazuri și puține bucurii. Imi aduc aminte însă de-o ploaie rece, care a urmat furtunii, de mîna viguroasă a lui Trofim care, scoțîndu-și mantaua lui de ploaie dintr-un coș de la prora luntrei, nu numai că ne-o întinse nouă, dar stărui să ne înțeleagă, el cu mîna lui, ca și cînd am fi fost doi copii.

Imi mai aduc aminte cum prin întunericul am intrat într-un desiș de stufăraie și botul lotcei s-a ridicat pe un prudoi mai la adăpost. Apoi, după aceea, trupurile noastre, lipite unul de altul, s-au încălzit și am adormit amîndoi.

Cît? N-aș putea spune...

Cînd m-am trezit, în jurul nostru ceață; slabe raze de lumină pătrundeau prin goluri, păsările țîrîiau în desișul prudoiului și pînușele stufului picurau deasupra capetelor noastre boabe de ploaie, la cel mai mic freamăt al vîntului. Cazaban se deșteptă și el. Privi spre cei doi luntrași care tocmai atunci se treziseră, se apropie de urechea mea și-mi șopti:

*— Ai văzut?... Ce suflet! Ne-a dat nouă mantaua de ploaie, ca lor să le rămînă sacul acela! Să mai spunem că o

DISCUȚII

Pentru noi piese — actuale, combative, frumoase

Am în față datele cu privire la îndeplinirea repertoriului teatrelor din R.P.R. în stagiunea 1954—1955, de asemenea proiectul de repertoriu pe 1955—1956 întocmit de Direcția teatrelor din Ministerul Culturii pe baza cererilor formulate de cele 27 de teatre din țară. În ciuda unor cifre-concluzii foarte optimiste, mă cuprinde un anumit sentiment de îngrijorare. Este adevărat că repertoriul din stagiunea care la sfîrșit era relativ mai bun decît cei anteriori, este adevărat că astăzi se află la minister (mai puțin la teatre) un număr mai mare de piese originale romînești. Și totuși... E bine să analizăm cum stau lucrurile pentru a vedea ce avem de făcut. Căci, o spunem din capul locului, fără făurirea unui număr suficient de piese bogate în idei, scrise cu talent, atacînd temele arzătoare actuale; fără piese care să oglindească marile transformări din zilele noastre, piese despre oamenii muncii care schimbînd fața țării se schimbă pe ei înșiși, teatrele din R.P.R. nu-și vor îndeplini misiunea măreață, de a contribui serios la educarea spectatorilor în spiritul ideilor comunismului, iar dramaturgii noștri vor fi departe de a deveni ingineri ai sufletelor omenești.

I

Cu toate că în anii din urmă dramaturgia originală a înregistrat succese vizibile și oamenii muncii au găsit în unii eroi de pe scenă trăsăturile care pot fi luate drept model de comportare în viață, cu toate că și în ultima stagiune au existat unele succese pe drumul promovării dramaturgiei originale, în general însă sîntem mult în urma vieții, nu răspundem cerințelor mereu crescînde ale poporului. Tematica pieselor ce se prezintă este foarte limitată, iar acele existente în portofoliu nu arată vreo tendință vizibilă de îmbunătățire. În majoritatea cazurilor acțiunea se petrece printre intelectuali, funcționari — fapt care nu poate fi reprobabil în sine. Dar cînd vezi lipsa pieselor în care să fie oglindită viața, frămîntările și lupta clasei muncitoare, cînd te gîndești la numărul pitic de piese din viața țărănimii muncitoare, cînd constați că marile plămădiri ale omului nou din sînul tineretului nostru n-au găsit ecou în creația dramaturgilor, începi să privești mai atent, mai grijuliu. Chiar piesele care au obținut un succes în ultimii ani tratează mai mult probleme din trecut. Nu e vorba de teme istorice, ci de limitare la momente legate îndeosebi de clipele cotiturii din perioada 1944. Temă generoasă, necesară ca atare, dar care devine dominantă dacă urmărești aspectul general al repertoriului. Există și piese care abordează trecutul de luptă al partidului; dar unele dintre ele prezintă ciuntit, și citeodată deformat, neserios, superficial, lupta comuniștilor din ilegalitate. Există piese, chipurile din actualitate, care, sub cuvînt de satiră, ajung la denaturarea adevărului cu privire la viața noastră, generalizînd negativul, neopunîndu-i chipul puternic al oamenilor din actualitate este foarte revechit („Avansarea șefului", „Calul troian"). Ba, din păcate, în stagiunea ce la sfîrșit repertoriul a fost îmbîcsit și cu piese care nu-și au nici un fel de justificare astăzi, facile, învechite, deseori chiar ideologicește străine („Trandafirii roșii", „Escu", „Titanic vals", etc.). Numărul pieselor din actualitate este foarte restrîns, ba unele teatre au reușit să le și scoată din repertoriu, cum a făcut Teatrul Municipal cu „Oameni de azi" bunăoară, Teatrul Național cu „Cetatea de foc", Teatrul Armatei cu „Ultimul mesaj" și „Cazul Bennett", etc. Adevărul e că numărul pieselor cu adevărat din actualitate prevăzut pentru reluări și premiere în stagiunea viitoare se reduce la circa 15, dintre care noi sînt șase. Și asta atunci cînd pentru reluare proiectul de repertoriu prevede 213 piese, iar pentru premiere 255. E de notat că singura piesă din viața oamenilor muncii din industrie e prevăzută la un singur teatru din provincie, că tema satului e abordată doar în două piese (este drept, „Împărăția lui Machedon" a fost propusă la nouă teatre).

Amatorii de despicat firul de păr în patru își pun întrebarea „filozofică": „ei bine, dar noi ce înțelegem prin actualitate?" Oare Eminescu și Caragiale nu mai sînt actuali? Oare Shakespeare și Cehov au pierdut din interes și valabilitate? Oare „Bălcescu" nu ne vorbește și în spiritul vremii noastre? Evident că toate astea sînt juste. În moștenirea culturală găsim și bogăție de idei, de fapte de viață, măreție lecții de măiestrie artistică, stări umane care au puternic ecou și ajută prin zugrăvirea lor talentată la munca de educare ce o ducem astăzi. Și totuși discuția pe acest tărîm nu e dătătoare de perspective. Pentru că în loc de a centra atenția și efortul creator al scriitorilor noștri pe sarcina fundamentală formulată în scrisoarea C.C. al P.C.U.S. către Congresul al doilea al scriitorilor sovietici:

„Poporul sovietic așteaptă de la scriitorii săi să creeze figuri veridice și luminoase ale glorioșilor noștri contemporani, care rezolvă sarcinile colosale legate de ridicarea neîncetată a industriei grele — temelia dezvoltării continue a întregii economii naționale și garanția inviolabilității hotarelor patriei noastre — figuri ale contemporanilor noștri care înalță gigantice centrale electrice, perfecționează metodele de construcție, valorifică milioane de hectare de pămînturi înțelenite, luptă pentru ridicarea întregii agriculturi și pentru o mai bună satisfacere a nevoilor crescînde de produse și mărfuri de consum popular ale oamenilor muncii"

discuția de acest fel îi va abate de la îndeplinirea datoriei față de poporul nostru constructor al socialismului. Vorbind la a 85-a aniversare a lui V. I. Lenin, tov. I. Chișinevschi spunea:

„În Republica Populară Romînă, literatura este strîns legată cu poporul, oamenii noștri de artă au dat țării opere valoroase. Mai există însă tendințe de a subaprecia noul, realizările din viața poporului nostru, trăsăturile înaintate ale oamenilor simpli, și de a înlocui înfățișarea veridică a luptei între nou și vechi, prin prezentarea unilaterală a vechiului. În măsura în care își vor însuși temeinic bazele științei marxist-leniniste și vor întări legătura cu poporul, creatorii de artă și literatură vor ști să se inspire în activitatea lor din eroismul excepțional, din inepuizabila forță creatoare, constructoare, din bărbăția și fermitatea poporului romîn — și ei vor putea da patriei opere izvorîte din realitatea noastră în dezvoltarea ei revoluționară".

În aceste cuvinte găsim îndreptar către ceea ce constituie actualitatea — viața și lupta de azi a oamenilor noștri, a poporului muncitor, problemele multiple și complexe ce se pun conștiinței lor și cer fapte în raport cu concepția nouă despre lume — și totodată indicarea principalei slăbiciuni a literaturii noastre în clipa de față, slăbiciune care frînează dezvoltarea ei, tocmai acea neînțelegere și nereliefare strălucitoare, talentată, a noului, a întregului proces de *luptă* și *victorie* a forțelor înaintate.

Piese, deci, din adevărata, multipla și vie actualitate sînt puține. Să le numeri pe degete. Fenomenul acesta are repercusiuni serioase. Starea nesatisfăcătoare a repertoriului original devine o frînă în dezvoltarea teatrelor înseși, frînă în îndeplinirea sarcinii lor educative.

II

Care sînt cauzele rămînerii în urmă a dramaturgiei noastre și ce măsuri ar trebui luate pentru lichidarea acestei rămîneri?

Deseori se spune că scriitorii noștri nu cunosc viața. În cele mai multe cazuri așa și este. Se spune că pregătirea ideologică a multor dintre dramaturgi lasă de dorit. Și aceasta corespunde adevărului. Se arată că mulți dintre dramaturgi nu au calificarea artistică satisfăcătoare, că nu cunosc teatrul și legile lui. Ar fi ridicol să tăgăduim acest adevăr. În ciuda acestor lipsuri, la care s-ar putea adăuga încă multe altele, ca bunăoară persistarea la unii dintre dramaturgi a rezidurilor tehnicii și problematicii teatrului decadent, piesele scrise de la 23 August încoace au marcat apariția și succesele dramaturgiei originale de tip nou. Acum au creat Camil Petrescu, Mihail Davidoglu, Mircea Ștefănescu, Aurel Baranga, Laurențiu Fulga, Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, Radu Boureanu, Maria Banuș și alții lucrări de valoare incontestabilă. Afară de C. Petrescu și M. Ștefănescu ceilalți nici n-au existat ca dramaturgi înainte de eliberarea țării. Dar de ce astăzi Camil Petrescu și Laurențiu Fulga nu mai vor să scrie teatru? De ce Davidoglu s-a îndreptat spre trecut? De ce Radu Boureanu a părăsit tema actualității și s-a simțit atras de feerie? De ce, în sfîrșit, tineretul găsește atîtea piedici pe drum ca Sütö Andras, de pildă, care în ciuda succeselor „Miresei deșculțe" nu mai vrea să lucreze în acest gen literar. Sînt întrebări care cer răspuns și simpla trimitere la afirmarea unor lipsuri generale nu dă explicația valabilă. A crescut exigența? Evident. Dar în celelalte genuri de creație se acceptă oare rebuturi? Creșterea exigenței nu constituie motivul acestei stări.

Desigur, răspunderea pentru piesă în ultima socoteală aparține dramaturgului. Nimeni nu poate și nu trebuie să scrie piese în locul lui. Să nu uităm însă că, așa cum arată Gorki, genul dramatic este cel mai greu și mai complicat dintre toate genurile literare. Acest gen cere maximum de conciziune; pricepere de a caracteriza în cîteva replici, cristalizare de conflicte acute, expresivitate, etc. Teatrul cere multă muncă, mult talent, multă pasiune. Drumul dramaturgului e totdeauna greu și spinos. De aceea însă el trebuie să fie ajutat, de aceea trebuie crescut cu grijă, înconjurat de dragoste și exigență principială, pus să lucreze într-o atmosferă creatoare, într-un climat favorabil creației. Fără a trece deci peste lipsurile proprii dramaturgilor noștri, manifestate în diverse chipuri și cu intensitate diferită la scriitori, atît în ceea ce privește cele semnalate la început, cît și o anume doză de superficialitate, de lipsă a autoexigenței, de timiditate, de spirit de concurență (din păcate încă existent și în mediul scriitoricesc), de lipsă de principialitate în judecarea fenomenului literar — noi am vrea să vorbim astăzi totuși despre alte aspecte.

Avem nevoie de un repertoriu valoros, actual, pledînd pasionat cauza păcii și socialismului, avem nevoie de piese în care oamenii muncii s-ar recunoaște pe sine, gîndurile și faptele lor găsind chipuri demne de urmat și rezolvări ale problemelor care îi frămîntă. Avem nevoie de piese ale marilor idei și sentimente, care să înfățișeze bogata lume sufletească a oamenilor țării noastre, piese în care eroii să întruchipeze bogata și multilaterala lor viață, piese care reflectă noul și se bat pentru victoria lui. Datoria teatrelor este de a da asemenea spectacole. Fără scriitori însă, nu vor exista piese. Fără piese nu vor fi spectacole și roluri. Ca atare problema repertoriului original, valoros, actual, e cauza comună a dramaturgilor, teatrelor și Ministerului Culturii. Fără colaborarea grijulie și principială a organizațiilor scriitoricești (Uniunea scriitorilor, secțiile ei, Fondul literar), cu instituțiile și organismele din aparatul de stat (teatre, consilii artistice, edituri, publicații) și Ministerul Culturii, problema nu poate fi rezolvată cu succes.

Din păcate, la teatre există astăzi (cu puține excepții) o atmosferă destul de vitregă grijii pentru repertoriul original și deci, colaborării creatoare cu dramaturgii. Să nu uităm cele ce ne învață relativ scurta istorie a teatrului nostru și bogata experiență a teatrului universal. Cele mai bune piese au fost întotdeauna rezultatul colaborării creatoare dintre teatru și dramaturg. N-o să ne referim la cazurile unor Molière și Shakespeare care și-au petrecut viața în teatru scriind și jucînd totodată. Nu vom face decît să amintim prietenia lui Gogol cu marele actor Șcepkin, a lui Cehov și Gorki cu MHAT-ul. Vom aminti doar că Suhovo-Kobîlin a dedicat piesa lui, „Moartea lui Tarelkin", actorului Șepelev căruia i-a scris: *„...Oare nu ție ți-am cerut eu sfatul și oare nu indicațiile tale juste de actor mi-au sugerat îndreptările care au dat acestei piese și unitatea și logica motivelor...?"* Oare drumul marelui A. Ostrovski n-a fost acela al prieteniei cu Teatrul Mic? Dramaturgul cunoștea pe fiecare actor, talentul, temperamentul, specificul său. El știa întregul proces de făurire a spectacolului, munca grea și exigentă asupra rolului și direcției de scenă. Ostrovski cunoștea, dacă se poate spune așa, sufletul teatrului. De aceea piesele sale, pătrunse de adevărul vieții, transmiteau judecăți adînci asupra contemporaneității, au o valoare artistică strălucită, o formă dramaturgică desăvîrșită, izvorîtă din adînca cunoaștere a legilor teatrului. Artistul poporului U.R.S.S. K. Zubov vorbește într-un articol recent despre colaborarea creatoare cu A. Tolstoi, L. Leonov, D. Romașov, K. Treniov, A. Korneiciuk, de adîncile și trainicele lor legături cu Teatrul Mic, de participarea lor permanentă și nu sporadică la viața teatrului la care țin, în care vor să fie jucate piesele lor, de grija pentru repertoriul acestui teatru, de prezența la repetițiile pieselor care nu sînt ale lor (la noi dramaturgul vine doar la piesa lui și încă ... dacă i se dă drumul). Cu alte cuvinte dramaturgul nu trebuie să fie ruda săracă ce bate la porțile teatrelor. El trebuie să devină *om de teatru* în plinul sens al cuvîntului, petrecînd mare parte din viața sa creatoare aci, pe culuoare, pe scenă, în culise, în sală, în discuții creatoare cu colectivul, etc. Și nu doar în legătură cu propria sa piesă, ci cu întreaga viață a teatrului respectiv. Că acest lucru este dorit de dramaturgi nu încape îndoială. Că nu e agreat de teatre, din păcate, este însuși adevărul adevărat.

S-ar crede poate că istoria teatrului nostru ar dovedi că la noi nu există tradiția unei atari colaborări? Da de unde! Caragiale a fost pasionat om de teatru. Era prieten bun cu cei mai mari actori ai vremii. Se știe că sfătuit de Paul Gusti (director al teatrului pe atunci) și de C. Nottara (regizorul piesei), marele dramaturg a concentrat „Noaptea furtunoasă" din patru acte în două, cum se joacă astăzi. La îndemnul aceluiași Gusti, Al. Davilla a modificat substanțial actul 5 din „Vlaicu Vodă". Camil Petrescu mărturisește valoroasele sugestii pe care le-a primit din partea lui Gusti pentru modificări la „Suflete tari", ca și V. I. Popa, care a fost ajutat pentru realizarea „Mușcatei din fereastră". Din corespondența lui V. Alecsandri cu Aristița Romanescu se desprinde cîtă greutate dădea autorul sfaturilor ei cu privire la realizarea „Fîntînii Blanduziei", iar în amintirile lui I. Suchianu găsim interesante amănunte cu privire la felul în care I. L. Caragiale a fost ajutat la găsirea deznodămîntului celui mai corespunzător în „Scrisoarea pierdută" de Ștefan Iulian, marele actor și regizor al vremii. În amintirile lui A. Davilla se află date concludente cu privire la felul în care ca om de teatru experimentat l-a ajutat pe B. P. Hașdeu în realizarea unor modificări și scurtări la „Răzvan și Vidra". Cine a avut de cîștigat din toate acestea? Teatrul și autorul. Dar mai ales poporul romîn — căci toate piesele menționate constituie bunul său de preț.

Cu toate lipsurile de azi trebuie să spunem că și după 23 August 1944 avem cazuri semnificative de colaborare creatoare dintre teatru și dramaturg. Dacă am menționa numai munca cu Camil Petrescu la „N. Bălcescu", cu M. Davidoglu la „Minerii", și „Cetatea de foc", cu A. Baranga la „Iarbă rea" și Horia Lovinescu la „Lumina de la Ulmi" și „Citadela sfărîmată", și încă ar fi o dovadă concludentă. Din păcate însă, despre chin adevărat pot vorbi tot M. Davidoglu, Lucia Demetrius, Radu Boureanu, Maria Banuș, etc., ca să nu mai vorbesc chiar despre semnatarul acestor rînduri. Munca cu dramaturgul nu e ușoară. Sînt cazuri cînd întîmpini neînțelegere din partea lui, cîteodată îngîmfare. Sînt cazuri cînd el respinge în bloc toate observațiile, oricît de judicoase ar fi ele. Să ne gîndim însă: care ar fi cauza? Nu cumva din lipsa de tact, de pricepere, de căldură, de pasiune dezinteresată în conlucrarea cu el? Oare nu în lipsa de respect față de munca și strădania lui? Oare nu în lipsa deseori de competență cu care se expediază rodul muncii sale? Ne sînt proaspete încă în memorie tendințele de a impune dramaturgului soluții pe care el nu le vrea (M. Davidoglu în „Schimbul de onoare", L. Fulga — „Ion Vodă", A. Baranga — „Recoltă de aur") ducînd la frămîntări mari și cîteodată la insuccese. Trebuie să-l ajuți dramaturgului, nu să-l comanzi; trebuie să-l sprijini și nu să-i iei condeiul din mînă. Cîte n-ar putea povesti dramaturgii noștri despre piese care au zăcut la teatru (și la minister, nu e vorbă!) luni și ani în șir! Povestea lui „Gheorghe" de A. Sahighian e de pomină — împlinește cincinalul. Dar „Răsărit de soare" de Vaida și Niculescu? Ce ne-ar spune Vladimir Colin despre necazurile lui cu „Torpilorul roșu"? Chiar piesele intrate acum în repertoriu nu și-au făcut oare stagiul de cîte 1—2 ani pe la teatre? Întrebați pe Lucia Demetrius, pe Ana Novac, pe Tiberiu Vornic, Mioara Cremene, L. Bruckstein și pe alții. Și mai ales pe tineri, pe viitorii noștri dramaturgi care ar trebui ajutați cu grijă de la primii lor pași, de la prima și de la a doua piesă (aci de obicei este hopul cel mare). Nu, în teatrele noastre nu există încă acea atmosferă de colaborare creatoare, de grijă pasionată pentru repertoriul original, combativ, actual și frumos. Nu e destul să te declari mereu *pentru* repertoriul nou romînesc. Nu e bine să te întrebi naiv-ipocrit: „Dar ce, noi am împiedicat pe dramaturgi să scrie piese multe și bune?" Să nu uităm, sînt teatre unde se teoretizează chiar (la Municipal) „supraproducția din cîmpul dramaturgiei" și se promovează o nesănătoasă și urîtă concurență între dramaturgi. Credem că numai cointeresarea sinceră, plină de bunăvoință, principială, pătrunsă de căldură, a tuturor participanților la cauza făuririi spectacolelor cerute de popor, poate da rezultate pozitive. Conștiința înaltă a scopului urmărit și convingerea că ai în față o muncă grea și plină de răspundere trebuie să călăuzească teatrul în munca sa cu dramaturgul, mai ales atunci cînd acesta este tînăr, lipsit de experiență, dar îl vezi animat de probleme, aducător de nou în teatru, talentat, pasionat.

N. Moraru

(Continuare în numărul viitor)

La Casa scriitorilor

Azi, joi 30 iunie, la ora 17, va avea loc la Casa scriitorilor o ședință de lucru a comisiei de critică, în care tov. Mihai Nivicov, pe marginea lucrărilor celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, va referi: „Despre criteriile de apreciere în critica literară".

*

La Casa scriitorilor va avea loc marți, 5 iulie, ora 18, o consfătuire cu tinerii scriitori privind unele probleme ale muncii de documentare în diferite regiuni ale țării.

Consfătuirea este inițiată de organizația U.T.M. a Uniunii scriitorilor.

Marți, 28 iunie, la Casa scriitorilor, Comisia de poezie a Uniunii scriitorilor a organizat o discuție despre volumul poetului A. E. Baconsky: *„Cîntece de zi și de noapte"*.

Referatul a fost prezentat de tovarășa Veronica Porumbacu.

La discuții au participat: Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Theodor Măinescu, Aurel Rău, Mihail Petroveanu, Nina Cassian, Szász Ianos.

După ce A. E. Baconsky a mulțumit participanților pentru observațiile făcute, Maria Banuș a rostit cuvîntul de încheiere.

Intîlnire între scriitori și regizorii de film

Duminică, 26 iunie, la Casa scriitorilor a avut loc o întîlnire, organizată de Uniunea scriitorilor și Centrul de producție cinematografică Buftea, între scriitori și regizorii de film.

Au luat parte conducători ai cinematografiei: Nicolae Belu, Pavel Constantinescu, Mihai Novicov, Edgar Elian; regizori de film: Victor Iliu, Dinu Negreanu, Jean Georgescu, Jean Mihail; actori: Ion Finteșteanu, Colea Răutu, Mircea Crișan, Ion Lucian, precum și numeroși scriitori: Camil Petrescu, Petru Dumitriu, V. Em. Galan, Eugen Jebeleanu, Eric Majtenyi, Nina Cassian, Radu Boureanu, Ov. S. Crohmălniceanu și alții.

O nouă colecție de opere ale clasicilor literaturii romîne

Cu cîtva timp în urmă, Editura de stat pentru literatură și artă a luat inițiativa inaugurării unei noi colecții de opere ale clasicilor literaturii romîne, calitativ superioară față de cele apărute pînă în prezent în țara noastră. Scriitorii clasici romîni vor fi prezentați în ediții de mai multe volume, în format mare, cuprinzînd nu numai totalitatea operei literare, ci și corespondența și tot ce este mai valoros și semnificativ din activitatea lor publicistică. Vom avea astfel, pentru prima dată, ediții complete ale operelor literare ale clasicilor noștri, întregite cu materiale, multe din ele încă necunoscute, răspîndite în diferite publicații și care constituie o contribuție evidentă la înțelegerea personalității scriitorului. În aceste volume vor fi incluse nu numai operele originale, dar și traducerile efectuate de clasicii noștri. Astfel, în ediția Coșbuc, vom citi „Divina Comedia" lui Dante, iar în volumele care alcătuiesc ediția Șt. O. Iosif, vor fi cuprinse traducerile sale din Richard Wagner, Petőfi, Heine, etc.

Dar deosebit de important pentru aceste noi ediții va fi, desigur, aparatul critic de mare amploare care va însoți fiecare volum. Se vor da variantele tuturor lucrărilor, în cazul cînd ele aduc noi indicații pentru înțelegerea evoluției artei scriitorului și a formației sale literare. Partea de comentarii va fi considerabil mărită față de toate edițiile de pînă acum. Se vor da la fiecare bucată amănunte de natură istorică (data și locul apariției, împrejurările în care a fost scrisă, se va stabili geneza operei respective, ecoul în momentul apariției, aprecierile făcute de critica timpului, filiații apropiate și îndepărtate, influențe etc.). Se va face apel pentru toate acestea la surse de documentare, multe din ele nefolosite pînă acum, publicîndu-se materiale noi și revelatorii pentru înțelegerea justă a scriitorului și operei sale.

Împărțirea materialului se va face respectînd atît criteriul cronologic, cît și al genurilor literare. Se vor publica atît lucrările editate de scriitori, cît și bucăți rămase în periodice sau manuscrise. Se va proceda la restabilirea textului pe baza colaționării manuscriselor și a ultimelor ediții apărute sub îngrijirea autorului. Se va restitui astfel textul definitiv al operei scriitorilor noștri clasici.

Edițiile vor fi însoțite de o cît mai completă bibliografie a operei, a articolelor și studiilor despre viața și lucrările scriitorilor, cercetîndu-se pentru aceasta toate sursele posibile. De asemenea, se va mai alcătui cronologia vieții și a operei, indice de autor și materii, pentru a asigura un cît mai înalt nivel științific respectivelor ediții. Studiile introductive vor avea un caracter monografic, căutînd să aducă o nouă lumină în înțelegerea operei scriitorului. Prezentarea grafică va fi și ea deosebită. Volumele vor apare într-un format mare, cu literă aleasă, într-o paginație atractivă. Numeroase ilustrații de epocă, reproduceri, facsimiluri vor asigura un nivel tipografic înalt acestei colecții.

Editura a contractat mai multe serii de volume încredințate unor colective de critici, cercetători, lingviști, profesori care au început munca de întocmire a edițiilor.

Astfel, opera lui Caragiale va apare într-o ediție cuprinzînd zece volume, sub îngrijirea unui colectiv condus de acad. Al. Rosetti. Un volum masiv, editat de acad. Iorgu Iordan, va include toată opera lui Ion Creangă. Din opera lui Eminescu se vor tipări opt volume îngrijite de Panaitescu-Perpessicius, membru corespondent al Academiei R.P.R. Ediția Coșbuc va însuma șase-opt volume, fiind alcătuită de un colectiv condus de prof. Ion Negoescu. Un grup de profesori și cercetători clujeni lucrează la întocmirea unei ediții Slavici în zece volume. Responsabilul acestui colectiv este prof. univ. Ion Breazu. Ediția Grigore Alexandrescu este întocmită de I. Fischer și va apare în două mari volume. În cinci volume va apare ediția Alexandru Vlahuță, îngrijită de un colectiv condus de Eugen Campus.

V. R.

Pe marginea discuțiilor asupra limbii literare

(Urmare din pag. 1-a)

fi atins decît în condiții social-economice sau politice speciale. Pentru cele dintîi pot da exemplul limbii italiene literare, care a luat naștere în jurul anului 1300, cînd burghezia toscană (în special cea florentină) se dezvoltase din punct de vedere economic în așa măsură, încît a putut să-și creeze o cultură superioară. A apărut astfel un scriitor genial, Dante, produs al burgheziei florentine, care a compus în graiul său natal capodopere poetice devenite imediat și pentru multă vreme modele de limbă literară acceptate de toți italienii. În ce privește condițiile politice, exemplele sînt foarte numeroase, datorită faptului că, de cele mai multe ori, limbile literare ale actualelor popoare europene au la bază dialectul provinciei unde, indiferent de alte împrejurări, se găsește capitala statului respectiv, adică centrul lui politic, economic și, în consecință, cultural. Amintesc numai cazul limbii franceze, care a început să capete aspectul ei literar după constituirea, sub Ludovic al XI-lea, ajutat de burghezie, a unui stat centralizat și după ce Francisc I, printr-un decret special, a impus (în anul 1539) franceza ca limbă oficială pe întreg teritoriul regatului său. Înainte de secolul al XV-lea, operele literare (numeroase și variate, aparținînd tuturor genurilor) sînt scrise în diversele dialecte ale Franței (printre ele, cel vorbit în Paris și în regiunea înconjurătoare, care avea să stea la baza limbii literare, este folosit de-abia cu începere din secolul al XIII-lea).

Situații asemănătoare găsim mai mult ori mai puțin pretutindeni: pînă să se ajungă la o limbă literară, adică aproximativ, dacă nu în întregime, unitară, deci comună, au existat numai dialecte literare, forme scrise, identice cu cele vorbite, ale aspectelor regionale pe care le-au avut toate limbile europene actuale (unele continuă să le mai aibă) ca urmare inevitabilă a fărîmițării feudale (foarte accentuată, prin efectele ei, cu deosebire în primele veacuri ale evului mediu). La fel s-au petrecut lucrurile și la noi, mai ales că poporul romîn a trăit, vreme îndelungată, în trei organizații de stat diferite.

Nici unul dintre participanții la discuție n-a acceptat acest punct de vedere, pe care l-a susținut, cu zeci de ani în urmă, la cursurile sale universitare, G. Ibrăileanu. Un tovarăș a citit cîteva fragmente din texte romînești aparținînd secolului al XVII-lea, spre a dovedi că exista încă de pe atunci o limbă literară în sensul de astăzi al cuvîntului. Pasajele respective sînt, într-adevăr, nu numai corect, ci și frumos scrise (au fost doar anume alese!), dar, la lectură, s-a trecut (bineînțeles fără intenție) peste particularitățile caracteristice fiecărui grai, care sînt, cum se știe, în primul rînd, de ordin fonetic. (De altfel, dacă nu mă înșel, tovarășul în discuție a folosit o culegere întocmită de N. Iorga, pe care nu-l interesau, în general, problemele lingvistice, iar în acest caz special, ele nu puteau, ba nici nu trebuiau să-l intereseze, întrucît el se adresa unui public larg de cititori, nu specialiștilor).

Dacă s-ar fi folosit însă texte filologice, cum se spune, reproduse, adică, în mod absolut exact, cu toate detaliile de pronunțare, impresia ar fi fost, desigur, alta. Dovadă atîtea particularități fonetice regionale în cărțile românești tipărite înainte de secolul al XIX-lea (și cu atît mai mult în operele manuscrise din aceeași epocă), chiar la autori ca Eustratie Logofătul și Varlaam, care, deși moldoveni, au fost dați drept exemplu de reprezentanți ai „limbii literare" pentru motivul că vorbesc de limbă „românească", nu moldovenească. (Ar fi de controlat dacă apare vreodată acest din urmă termen în legătură cu limba. Sînt înclinat să cred că nu. Conștiința unității lingvistice era vie la reprezentanții scrisului romînesc și la contemporanii lor luminați din secolul al XVII-lea și următoarele. Dar existența unității lingvistice nu trebuie confundată cu aceea a unei limbi literare comune).

Afară de aceasta, unul dintre textele citite este o scrisoare particulară, cu un conținut de idei, prin forța lucrurilor limitat, pentru exprimarea căruia autorul, oricît de cultivat am presupune că era, n-avea nevoie de un vocabular bogat și nici de o sintaxă prea complicată. De altfel nici celălalt text nu implică, și din aceeași cauză, întrebuințarea unei limbi, pe care s-o putem numi literară, fie și în sensul mai modest al cuvîntului. Recunosc că, în comparație cu aspectul vorbit al limbii noastre din acea vreme (chiar așa cum îl foloseau în relațiile lor zilnice înșiși autorii textelor amintite) fragmentele respective au o ținută „literară". Dar acest fapt nu ne îndreptățește să vorbim de o limbă literară, ci numai de un grai literar. Oameni mai mult ori mai puțin culți din cele trei provincii istorice ale țării noastre se găseau în situația celor asemenea cu dînșii din momentul de față: cînd scriau sau cînd vorbeau în ocazii oarecum solemne se serveau de un aspect, pe care îl putem numi literar, al graiului provinciei lor de baștină, așa cum cei de azi, în împrejurări similare, se servesc de aspectul literar al limbii românești naționale. Limba literară, mai mult ori mai puțin unitară, comună unui număr relativ mare de vorbitori, indiferent de originea lor locală, n-a putut apărea decît odată cu condițiile istorice necesare pentru producerea acestui fenomen, care sînt începuturile capitalismului cu toate implicațiile lui (trezirea și întărirea conștiinței naționale, răspîndirea, fie și foarte modestă, a culturii în păturile mai largi etc.).

Ideea, împărtășită de toți participanții la discuție, că avem o limbă literară încă din secolul XVI-lea (deci de la ivirea primelor texte scrise românește), găsește un sprijin, după mine aparent, în marea unitate lingvistică a poporului nostru. Nici una dintre limbile romanice vorbite pe un teritoriu mai întins și de către o masă mai mare de oameni nu se prezintă atît de unitară ca romîna. Între diversele aspecte locale ale francezei sau ale italienei, de pildă, deosebirile (fonetice și, mai puțin, lexicale) sînt așa de importante, încît înțelegerea de la unul la altul este foarte grea, ba, cîteodată, chiar imposibilă. Unitate lingvistică a existat la noi și în trecut, deși atunci deosebirile erau mai numeroase și mai importante, fără ca ele să îngreuieze totuși comunicarea de la o provincie la alta a patriei noastre. Acest fapt dă impresia, falsă, după părerea mea, că am avut o limbă literară și înainte de secolul al XIX-lea. Unitatea lingvistică generală, dacă-i pot spune așa, nu trebuie confundată cu limba literară, ale cărei trăsături caracteristice, cum rezultă chiar și numai din cele spuse mai sus, nu se limitează la unitate. (De altfel, însăși această particularitate se prezintă, în cazul limbii literare, sub alte forme decît în cazul limbii întregului popor).

Este interesant și totodată curios că aceiași tovarăși care nu vor să audă de „dialecte literare" romînești admit această idee cînd se referă la limba greacă veche. Conced și eu că condițiile de dezvoltare a acestei limbi nu seamănă nici pe departe cu ale romînei. De aceea, chiar după ce a luat naștere limba greacă comună (așa-numita koiné), dialectele ei au continuat a fi folosite în operele literare: întrebuințarea unui anumit dialect, legată, la început, de originea locală a scriitorului, a devenit, cu vremea, caracteristica obligatorie a unui anumit gen poetic și, de pildă, dialectul întrebuințat de Homer în Iliada și Odiseea a fost consacrat ca limbă a epopeei. Dar nu aceste fapte, foarte importante, de altfel, interesează discuția de față, ci recunoașterea existenței unor dialecte literare, adică a unor aspecte ale limbii scrise diferite unele de altele (la origine, după provincii, apoi după genuri poetice).

Și mai curios este amănuntul că unii dintre tovarășii care, cunoscînd bine istoria limbii și literaturii grecești vechi, afirmă, la fel cu toți specialiștii, că au existat dialecte literare în Grecia antică, atunci cînd se referă la aspecte teritoriale ale limbii romîne din republica noastră vorbesc nu de graiuri, ca mine, de pildă, ci de dialecte. Dacă avem dialecte astăzi, cu atît mai mult am avut dialecte înainte de secolul al XIX-lea, cînd fărîmițarea feudală acționa din plin și, deci, deosebirile de la o provincie la alta erau mai multe și mai mari (de aceea tovarășii amintiți folosesc termenul de „dialect"). Și atunci, mă întreb eu, de ce li se pare greșită ideea că în secolele XVI—XVIII noi am avut dialecte literare, și nu limbă literară?

Ciudată mi s-a părut, în sfîrșit, afirmația unor participanți la discuții că limba producțiilor poetice populare a fost, încă de la început, literară. Aceasta însemnează că, imediat ce a luat naștere, limba noastră (la fel cu toate celelalte) a avut și un aspect literar. Căci este de presupus (eu spun chiar sigur) că romînii, întocmai ca oricare alt popor, și-au cîntat suferințele și bucuriile încă din primul moment al existenței lor ca unitate etnică distinctă, de sine stătătoare, folosind, firește, limba romînă, care se născuse odată cu ei. Urmează, deci, că, după unii tovarăși, o limbă capătă încă din capul locului un aspect literar, deosebit, fie și foarte puțin, de aspectul ei curent. Căci limba literară, oricum am defini-o (mă exprim așa, pentru nevoile discuției, altfel se înțelege că n-o putem defini decît în felul arătat la începutul articolului) este numai o varietate a limbii întregului popor și se opune, deci, altei sau altor varietăți ale acesteia. Putem admite o asemenea ipoteză? Evident că nu. O bucată de vreme, oricît de scurtă, limba care de-abia a luat ființă nu poate avea decît un singur aspect, același pentru toți vorbitorii, eventual, în cazul unei întinderi mari de teritoriu, mai multe aspecte, dar nu unul literar și celelalte neliterare, ci numai locale sau regionale, toate, fără deosebire. Să ne gîndim la atitea populații înapoiate (cum au fost în Rusia țaristă, înainte de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie), care nu cunosc scrisul și sînt, deci, analfabete în sensul cel mai strict al cuvîntului. Aceste populații nu au cîntece, adică versuri cîntate în limba lor? Sînt compuse aceste cîntece în alt aspect al limbii lor decît cel pe care îl folosesc vorbitorii respectivi în tot momentul spre a-și comunica ideile? Cine poate răspunde afirmativ la această întrebare? Și totuși, fără să pună problema așa cum fac eu aici, tovarășii la care mă refer au susținut o asemenea bizară idee. Dacă pînă acum mulți oameni confundau limba literară cu limba scrisă, lucrul era mai mult ori mai puțin explicabil, dat fiind că aspectul scris al oricărei limbi este mai îngrijit decît cel vorbit. De acum înainte trebuie să luptăm (așa s-ar părea, deși eu nu cred) contra confuziei dintre limba literară și cea vorbită, indiferent de forma pe care o capătă aceasta din urmă.

N-am prezentat toate nedumeririle stîrnite în mine, probabil și în alți participanți la dezbaterile asupra limbii literare, de unele dintre afirmațiile făcute cu privire la diversele chestiuni în discuție. Am socotit util să dau publicității aceste nedumeriri, cu speranța că voi îndemna astfel nu numai pe tovarășii care au luat parte la ședințele noastre, ci și pe mulți alții să-și spună cuvîntul într-o problemă așa de importantă, cum este aceea a limbii literare. Rubrica „Mult e dulce", pusă încă de la începutul acestui an cu atîta înțelegere la dispoziția cititorilor ei de către „Gazeta literară", așteaptă să i se umple coloanele.

Iorgu Iordan

Marea bătălie

Norii par lanuri negre de neghină
Ce-au crescut pe-al bolții arcuit coclaur.
Printre care luna, secere de aur
Lasă-n urmă albe miriști de lumină.

Greerii sub bulgări, telegrafi de seamă,
Tăcăne în pustă și din plop în plop
Bat pe firul lunii doar o telegramă:
„Grînele sînt coapte. Ce ne facem? Stop!".

Secerișul vine. Grînele sînt coapte.
Cîmpu-și spală fața-n rouă bucuros.
Doar mărunte holde tînguiesc pe jos:
„Mai avem în leagăn cîte-un bob de lapte".

Se ivesc în zare șiruri de combine,
Greerilor parcă duduind răspund.
„Secerișul vine, secerișul vine"
Grînele pe cîmpuri tremură mărunt...

Coas

In legătură cu problema rolului estetic și educativ al literaturii sovietice

II

Literatura artistică sovietică și idealul estetic

Literatura artistică sovietică deține un rol important în educarea idealurilor și gusturilor estetice ale poporului. Literatură înseamnă pictură prin mijlocirea cuvîntului — spunea Gorki. Nu există și nu poate exista o înrîurire a literaturii artistice asupra omului, fără înfățișarea convingătoare, concretă, multilaterală, a tablourilor vieții, a oamenilor și ambianței în care aceștia acționează. Mijloacele și procedeele unei asemenea înfățișări a fenomenelor realității, din care rezultă că ele trebuie să apară în fața ochilor noștri ca și cînd le-am vedea, ca și cum le-am percepe prin simțuri, sînt variate. Un astfel de mijloc poate fi și o descriere amănunțită — sau numai indicarea a unuia sau două amănunte caracteristice bine găsite, sau redarea impresiei pe care i-a produs-o omului un eveniment oarecare. Dar la toate scopul este același: oglindirea varietății aspectelor concrete ale vieții, a culorilor și formelor ei cele mai bogate, a „strălucirii ei emoționale". Unul din izvoarele nesecate de incitare artistică în operele lui Maxim Gorki, Alexei Tolstoi, Mihail Șolohov îl constituie neasemuita plasticitate a exprimării artistice, bogăția amănuntelor, semnele vii ale actualității, din care ia naștere un tablou desăvîrșit al vieții. Totuși, taina înrîuririi estetice a literaturii asupra omului este mai profundă. Adevărul vieții în artă nu este pur și simplu adevărul faptelor, ci adevărul esențialului. Și dacă e o mare plăcere să poți recunoaște în portretul creat de un pictor un chip cunoscut, mult mai mare este bucuria de a recunoaște în acel portret „un binecunoscut necunoscut", de a ghici într-o imagine un întreg fenomen social, un tip întîlnit în viață, dar zugrăvit de artist cu atîta precizie și forță de concentrare. Nu se poate opune înrîurirea estetică a formei imaginii estetice, înrîuririi conținutului ei ideologic, căci în artă ele sînt legate printr-o strînsă reciprocitate.

Mulți dintre scriitorii care au vorbit la congres au criticat schematismul în literatură, văzînd în el o lipsă a măiestriei artistice. Prin schematism se înțelege de cele mai multe ori absența unei bogate redări a fenomenelor vieții în toată strălucirea ei sensibilă, un raționalism exagerat al operei. Nu se poate nega că eroii principali ai unor opere ca: „Tovarăși de arme" de K. Simonov (e vorba de Artemiev), sau „Zilele vieții noastre" de V. Ketlinskaia (personaje: Polozov și Ana Karțeva) ne rămîn greu în minte, deoarece ele se receptează cu greu ca oameni vii, începînd chiar cu aspectul lor exterior, comportarea lor în anumite situații în viață și sfîrșind cu lumea lor lăuntrică. Oare slaba înrîurire estetică a personajului unei opere (dacă cititorului nu-i este drag, dacă nu-i rămîne în minte, dacă nu a fost emotionat gîndindu-se la el, atunci nu se poate vorbi de vreo înrîurire estetică a personajului) este legată numai de neștiința de a înfățișa eroul ca trăind în fața noastră? În romanul său, „Tinerețea e cu noi", V. Kocetov a descris cît se poate de viu scenele convorbirii dintre Olga și Victor sau călătoria ei cu Varia la Novgorod, ca și ruperea temporară a legăturilor cu tatăl ei. Și, cu toate acestea, personajul Olga nu este desăvîrșit din punct de vedere estetic, după părerea noastră. Se vede că acest personaj e conceput de autor ca figura unei bune fete sovietice, integre, care nu acceptă nici un compromis, al cărei caracter i-l formează viața și societatea noastră. Dar ajunge să urmărim comportarea Olgăi pentru ca în fața noastră să apară figura unei persoane seci, egoiste, cu înclinații spre fățărnicie, lipsită de sensibilitate și de atenție față de oameni. E deosebit de neplăcută atitudinea ei aspră și rece cînd e vorba de sentimentul prieteniei ei față de Varia, cînd în același timp Olga trăiește o dragoste mare și profundă, așa cum vrea să arate autorul. Contrar voinței autorului, sinceritatea și lipsa ei de compromisuri se transformă uneori în perfidie, iar raționalismul se preface, prin lipsa oricărei sensibilități, în asprime. Iată-o pe Olga vorbind la telefon cu un tînăr de vîrsta ei, un tată fericit. El vorbește cu uimire și bucurie despre fiul său abia născut și-o întreabă pe Olga: „Oare toți ne-am hrănit în felul acesta?" „Îmi pare că da, Ghiorghi", răspunde Olga și auzim foarte bine tonul ei sever, didactic. Iat-o luîndu-și rămas bun de la logodnicul său: „Mi se pare că m-ai rugat să mă mărit cu tine?" spune Olea, „stînd pe peronul gării și privind acul ceasornicului din gară". S-ar putea obiecta că există asemenea oameni și că autorul are dreptul să-i arate fără a-i înfrumuseța. Dar autorul are și obligația de a îmbina veridicitatea celor înfățișate cu dezvăluirea sensului lor ideologic, are obligația de a-i da posibilitate cititorului să-și precizeze atitudinea față de personajul respectiv. În romanul lui V. Kocetov, personajul Olga este nerealizat, în multe privințe de neînțeles, imprecis ca idee. Veridicitatea „în sine" a personajului nu oferă cititorului o satisfacție estetică, dacă ea nu este subordonată sarcinii de a scoate la iveală tipicul caracterului. Să ne reamintim scenele destul de „veridice" prin ele însele ale întîlnirii pe vapor dintre Akim Morev și academicianului Bahareov cu Ana, în romanul „Măicuța-Volga" de F. Panferov. Și unul și altul ne apar ca niște înfocați cuceritori de inimi cu sentimente destul de primitive. E de ajuns, de pildă, să ne dăm seama, să ne reamintim numai de sfatul pe care secretarul raional i-l dă academicianului de a ajuta pe femeia necunoscută în „treburile ei văduvești"! Care este impresia ce se desprinde din următoarea scenă: Bahareov o invită pe Ana la teatru, iar aceasta refuză pentru că n-a fost, după cum se obișnuiește, înainte de teatru la coafor: „academicianul a izbucnit în rîs strigînd: —ei, lasă... Dar cum se poate să nu înțelegi, Anușka, că natura ți-a ondulat părul în așa fel, încît toate cele care merg direct de la coafor la teatru, te vor pizmui?" Același lucru l-a confirmat și Akim Morev: „Atunci Ana se liniști și începu să pună masa". Și mai departe, la teatru, academicianul îi spune Anei „tu ești cea mai frumoasă femeie... Auzi colo vorbă, coafor... Ce face el din voi, femeile? Uită-te la un măr de lemn... E frumos vopsit, așa cum trebuie... Dar nici prin cap nu-ți trece să muști din el. Așa că e mult mai bun unul natural. Tu ești naturală!" Aici, primitivul se împletește cu vulgaritatea.

Nu e vorba de faptul că aceste scene denotă lipsa de gust estetic a artistului, dar acela că el ni-l prezintă pe Bahareov, unul din principalele personaje pozitive ale romanului, sub aspectul cel mai negativ. Nedesăvîrșirea estetică a personajelor Olga sau Bahareov — și din păcate la fel cu ele mai sînt și altele în literatura noastră — constă în lipsa tipicului și a unei idei profunde. Din operele respective nu reiese de loc limpede ce anume au vrut să spună autorii, creînd asemenea personaje, care a fost ideea lor, care este logica artistică a dezvoltării unor astfel de personaje. Și nu e întîmplător faptul că personajul Olga care, în intenția autorului ar fi trebuit să fie pînă în cele din urmă atrăgător din punct de vedere estetic, face multor cititori o impresie neplăcută.

V. K. Skaterșcikov

În multe privințe neajunsurile literaturii noastre sînt legate de o slabă dezvăluire a profilului spiritual al personajelor, a gîndurilor și frămîntărilor lor. Valoarea multor opere de seamă din literatura sovietică este determinată în primul rînd de faptul că în ele este zugrăvită, profund și veridic, lumea lăuntrică, formarea caracterului oamenilor sovietici.

Schematismul în artă nu se manifestă numai prin incapacitatea de a zugrăvi într-un fel viu personajul, dar și prin lipsa unei concepții ideologico-artistice desăvîrșite, printr-o slabă tipizare a fenomenelor vieții, adică și în neștiința de a exprima idealul estetic al societății. I. Ehrenburg a vorbit la cel de al doilea Congres al scriitorilor împotriva aplicării termenului de „obiectivism" în artă. N-am vrea să interpretăm protestul în legătură cu împărțirea eroilor operelor literare în „negativi" și „pozitivi", ca o negare a necesității unei poziții clare a scriitorului cu privire la eroii săi în genere. În artă acest lucru n-a fost și nu poate fi. Într-o adevărată operă de artă, poziția autorului este exprimată întotdeauna cu deplină precizie, dar este exprimată în mod specific mai întîi de toate pe calea aprecierii estetice a personajului, a evenimentelor, a conflictului, pe calea nuanțării emoționale a evenimentelor înfățișate — atît de importantă pentru dezvăluirea sensului lor —, pe calea aprecierii caracterelor de pe poziția idealului estetic. Deosebita coloratură a figurilor personajelor povestirilor lui S. Antonov: „Noul colaborator" și „Prima slujbă", tonul ironic necruțător al lui Leonov în înfățișarea vieții și activității lui Grațianski și tulburătoarea deîninre a personajelor Vihrov și Polia în romanul „Pădurea rusească", elanul energic al lui D. Granin în zugrăvirea luptei eroului său Andrei Lobanov pentru știința adevărată din romanul „Căutătorii", povestirea plină de durere a lui V. Grosman în romanul „Pentru o cauză dreaptă", despre pieirea batalionului lui Fileașkin, sînt fundamentele ce determină valoarea ideologico-estetică a evenimentelor înfățișate, a caracterelor și situațiilor. Nu e vorba numai de descrierea faptelor din viața omului, ci și de explicarea lor, nu prin mijlocirea unor comentarii plictisitoare ca în ultimul roman al lui F. Panferov, ci prin evaluarea lor estetică. Bineînțeles, această evaluare nu este ceva care există în afara dezvoltării caracterelor și a subiectului; dar ea nu se reduce nici la o simplă povestire a evenimentelor care „să vorbească singure pentru ele".

O vie povestire a evenimentelor favorizează formarea unei atitudini estetice față de eroul și de evenimentele operei literare. Însăși logica dezvoltării caracterului, a faptelor și sentimentelor omului determină în primul rînd înrîurirea estetică a omului asupra cititorului. Cea mai mare forță de înrîurire estetică o ating caracterele care prin frumusețea vieții lor, a comportării și profilului lor, cuceresc inima cititorului și-l educă prin pilde vii — așa cum sînt Voropaev, Korceaghin, Timur, Davidov și mulți alți eroi pozitivi ai literaturii sovietice.

Nu trebuie să uităm că rolul artistului nu constă pur și simplu în redarea fenomenelor realității, ci în intervenția lui activă în viață, în alegerea, în tratarea, în sublinierea fenomenelor tipice, în confirmarea frumosului, în accentuarea și demascarea a ceea ce este urît în viață. C.C. al P.C.U.S. în salutul adresat celui de al doilea Congres al scriitorilor, nu în mod întîmplător a subliniat faptul că „literatura noastră este chemată nu numai să oglindească nou, dar și să contribuie prin toate mijloacele la biruința lui". Artistul are posibilitatea să facă acest lucru prin toate mijloacele care îi stau la îndemînă, să influențeze sentimentul estetic al cititorului prin mijlocirea zugrăvirii caracterului și a comportării eroului său, a frămîntărilor și gîndurilor lui în împrejurări tipice, de natură să dezvăluie cît mai deplin trăsăturile și profilul lui.

Pentru arta realistă nu există teme sau subiecte „interzise", există moduri „interzise", moduri de tratare nejustă ideologică și estetică a fenomenelor realității, adică moduri de a trata ce sînt contrarii adevărului profund al vieții, contrarii realismului. Sarcina artei a fost, este și va fi întotdeauna înfățișarea pozitivului din viață ca atrăgător și frumos din punct de vedere estetic și condamnarea urîtului, a tot ceea ce este negativ, educarea în oameni a urii și disprețului față de rău, a dorinței sincere de a duce o luptă necruțătoare împotriva lui. Artistul realist, credincios adevărului vieții, nu atribuie unor anumite fenomene trăsături frumosului, ci dezvăluie aceste trăsături în înseși fenomenele prezentate.

Eroul pozitiv întruchipează în el caracteristicile idealului estetic al vremii lui, al epocii lui. Dar idealul estetic nu poate fi închipuit ca model mai dinainte stabilit, pe care artiștii trebuie să-l imite în crearea caracterelor concrete și a tipurilor. Tocmai această înțelegere a idealului estetic a dat naștere vestitei teorii a „eroului ideal", condamnată cu drept cuvînt la Congresul scriitorilor.

Fără îndoială, caracteristicile eroului înaintat, pozitiv, ca și acelea ale modelului său — omul real al unei epoci determinate, reprezentant al poporului său, al forței sociale progresiste — nu sînt născocite de artist, ele exprimă aspectele esențiale ale forței sociale respective, cerințele uneia sau alteia din clase privitoare la profilul politic, moral și spiritual al celor mai străluciți reprezentanți ai săi. Dar profilul concret al tipului ideal, caracteristic pentru epoca și clasa sa, nu este dat niciodată mai dinainte ca un etalon, ci este elaborat de artiști și scriitori, reuniți printr-o concepție comună despre lume, printr-o atitudine comună față de viață și artă. În opere diferite, în personaje pozitive diferite, trăsăturile idealului estetic sînt dezvăluite la grade diferite de profunzime și bogăție și cu toate acestea nici unul, nici chiar personajul pozitiv, cu cea mai mare forță de generalizare, la cel mai înalt nivel artistic, nu epuizează pînă la capăt caracteristicile idealului estetic. În crearea eroului pozitiv, care întruchipează idealul estetic, constă tocmai rolul activ al artei, de educare a societății. Caracterul concret și veridicitatea personajului, caracterul trecător al unora din trăsăturile lui, nu contrazic faptul că în el ies la iveală cele mai bune și, într-un anume fel, permanente, caracteristici ale omului înaintat. Idealul estetic cuprinde nu numai aspectele lăuntrice, dar și pe cele exterioare ale chipului omului înaintat, el caracterizează viața așa cum trebuie să fie ea, conform concepțiilor unei anumite clase și nu numai esența ei economică, politică și morală, ci și întreaga varietate a manifestărilor ei concrete, perceptibile. V. I. Lenin, vorbind despre măreția și frumusețea idealului nostru democratic și socialist (Opere, vol. IX, pag. 93), considera frumosul ca una din caracteristicile viitoarei societăți comuniste. Artistul este chemat să dezvăluie această frumusețe a omului nou, a noii societăți.

O caracteristică de seamă a esteticii socialiste o constituie înțelegerea frumosului ca luptă revoluționară, ca o finalitate, ca un optimism combativ. Se știe cît de mult iubea Lenin arta revoluționară, însuflețită de un patos dătător de viață, și cum critica el văicăreala, pesimismul, decadența în creația artistică. Filozofia tristeții universale nu este filozofia noastră, scria I. V. Stalin lui D. Bednii.

Marii artiști ai trecutului au creat minunate figuri, care exprimau concepția lor despre frumos. Pe baza unei adînci cunoașteri a vieții și a însușirii experienței clasicilor în înfățișarea eroilor pozitivi, literatura sovietică, într-un răstimp relativ scurt al dezvoltării ei, a creat o serie de personaje care se bucură de dragostea nețărmurită a poporului nostru. Caracterul neînfricat și îndrăzneala lui Ceapaev, dîbăcia și inteligența lui Maxim, entuziasmul lui Voropaev, cinstea, stăruința și voința de neînfrînt a lui Korceaghin, bărbăția tinerilor din „Tînăra gardă", a Zoiei Kosmodemianskaia, a lui Alexandr Matrosov, care s-au maturizat atît de timpuriu și au înțeles răspunderea față de patria lor, toate acestea sînt caracteristici prin care se manifestă în mod diferit, dar concret, frumusețea omului nou. Aceste personaje sînt cunoscute în lumea întreagă. Sînt adevărații eroi ai poporului nostru, ai timpului nostru, minunați și simpli oameni sovietici.

În talentul de a dezvălui însușirile estetice pozitive ale omului sovietic obișnuit, de a înfățișa frumusețea sufletului său, puritatea idealurilor lui, măreția gîndurilor lui, constă marele merit al povestirilor lui S. Antonov, al schițelor lui V. Ovecikin, al romanelor: „Căutătorii" lui D. Granin și „Pădurea rusească" a lui Leonov, „Povestea Nastiei Kovsova" de G. Nikolaeva.

Frumusețea omului sovietic — constructorul unei vieți noi — este viu întipărită în operele multora dintre scriitorii noștri și alcătuiește tezaurul cel mai de preț al literaturii sovietice. Taina încîntării estetice a eroilor pozitivi din literatura noastră, constă în primul rînd în profunda veridicitate a caracterelor lor. Această autenticitate nu se datorește numai faptului că majoritatea personajelor pozitive din literatura sovietică sînt luate direct din viață, dar mai cu seamă faptului că cele mai bune trăsături, înaltele calități morale, ai căror purtători sînt — în țara noastră nu sînt proprii astăzi numai unor eroi izolați, excepționali, ci multor milioane de oameni sovietici. Faptul acesta desființează uriașa distanță, prăpastia care exista în arta trecutului între „erou" și „omul obișnuit" și înzestrează idealul estetic cu marea forță a adevărului vieții perceptibil în mod direct.

Continuare în nr. viitor
(Din „Probleme de filozofie" nr. 2/955)

LITERATURA PENTRU COPII

În numărul 23 din 9 iunie 1955 al gazetei noastre, într-o prezentare sumară a dezbaterilor din cadrul plenarei Uniunii scriitorilor privind literatura pentru copii, subliniam contribuția adusă de participanții la discuții, la lămurirea unor probleme esențiale în ceea ce privește literatura pentru cei mici. În numărul de față continuăm publicarea unor fragmente din discuțiile purtate.

Copiii cer o literatură științifico-fantastică!!

Mulți din cei care au luat cuvîntul la discuții s-au referit la necesitatea creării unei literaturi științifico-fantastice pentru copii și tineret, subliniind golurile existente în momentul de față, atrăgînd atenția asupra primejdiilor și greșelilor posibile. Iată ce a spus tov. I. M. Ștefan în această privință:

„Vreau să încep prin a sublinia că literatura fantastico-științifică este o literatură foarte iubită de copii. M-am putut convinge de acest lucru la toate consfătuirile cu copiii la care am participat. Este cunoscut că pentru ei, în dezvoltarea unor însușiri cum sînt curajul, tăria de caracter, dragostea de patrie, dezvoltarea orizontului științific, rolul acestei literaturi este extrem de important... Literatura științifico-fantastică originală este încă — așa cum a remarcat și referatul — săracă... și aflîndu-se la începuturile ei, are o serie întreagă de lipsuri. Există o mare discrepanță între literatura științifico-fantastică cerută de copii și ceea ce li se oferă actualmente, atît în ceea ce privește traducerile, cît și în ceea ce privește literatura originală.

Trebuie arătat că genul acesta este efectiv neglijat în foarte multe privințe, neglijat și de scriitori — fiindcă foarte puțini pornesc pe această linie — neglijat și de edituri, mai ales de Editura tineretului, care îi dă o importanță mult prea mică, neglijat și de publicațiile noastre de specialitate...

E foarte important ca literatura științifico-fantastică să se bazeze pe ultimele cuceriri ale științei. Este, de asemenea, important ca ea să oglindească perspectivele de dezvoltare ale științei, ca ea să se ocupe de trezirea interesului pentru știință.

În orice caz, cred că editurile noastre și în special Editura tineretului, trebuie să se ocupe mai pe larg atît de problemele literaturii științifico-fantastice, cît și de cele ale literaturii de popularizare artistică a științei, pentru ca în felul acesta să contribuie mai eficient la educarea comunistă a tineretului".

Copii, scriitori, educatori

Vorbind despre relațiile care trebuie să existe și care există între copii, educatori și scriitori, tovarășul O. Pancu-Iași, printre altele a spus următoarele:

„Pe seama relațiilor dintre copii și educatori, dintre copii și scriitori, circulă multe anecdote, unele mai reușite, altele mai puțin reușite.

În toate însă ascuțișul glumei nu este îndreptat spre copii, ci dimpotrivă, spiritul și inteligența copiilor creează hazul.

Îmi voi reaminti întotdeauna o caricatură apărută în „Krokodil" cu mulți ani în urmă și care înfățișa un scriitor la masa lui de lucru înotînd printre hîrtii, iar în fața biroului, cea mai reușită operă a scriitorului: un puști cu ochi vioi.

— Ehei, tăticule, i se adresează puștiul, de aș avea eu talentul dumitale și experiența de viață, să vezi ce cărți aș mai scrie pentru copii.

Gluma aceasta dezvăluia un adevăr valabil pentru mulți dintre cei aflați aici...

Eu mi-a ajutat și mie să descopăr lipsurile și greșelile unor cărți aparținînd cîtorva din colegii mei tineri, și în primul rînd să văd bîrna mea proprie...

Las la o parte observația mea tristă că marea majoritate a copiilor de pedagogi ori de scriitori — căci tot pedagogi sînt și ei, ba chiar pe o treaptă mai înaltă, — sînt prost educați. Eu însumi am dat în lucrările mele nenumărate sfaturi altora, sfaturi pe care apoi nu le-am aplicat, ori n-am putut să le aplic copiilor mei. Nu, tovarăși, nu se poate scrie pentru copiii de astăzi și despre ei din propriile amintiri din copilărie și după documentarea în propria noastră familie. Aș da un singur exemplu. O mare problemă a vieții copiilor, a acelora care termină șapte clase, este alegerea profesiunii. Această alegere nu trebuie lăsată numai pe seama copilului. Dacă ar fi după copii, 99% s-ar face aviatori sau marinari și dacă prin absurd s-ar întîmpla astfel, sondele noastre ar rămîne în părăsire, vacile nemulse, ca să nu mai vorbim de faptul că critica noastră literară, atît de slabă actualmente, nu ar mai primi niciodată întăriri și astfel am avea surpriza ca nici după o sută de ani să nu apară vreun rînd despre cărțile despre copii. La alegerea justă a profesiunii, această mare problemă de stat, trebuie să intervină și scriitorii.

Mai dăinuie încă la noi părerea că literatura pentru copii are o sferă de acțiune limitată și că în această sferă se fugăresc cei trei factori de bază: familia, școala, organizația și atîta tot. Orice încercare de a ieși din această sferă ar constitui chipurile și pașaportul de părăsire a granițelor literaturii pentru copii. Este o părere falsă. Părerea mea este că copiilor li se poate vorbi despre orice, și nu numai că se poate, ci chiar e necesar. Desigur, noi sîntem chemați să oferim cititorilor noștri idei înaintate. Fără îndoială, că pentru a putea aduce acest material literar ediurii, ziarului sau teatrului, este de presupus că această muncă să se bazeze pe cunoașterea multilaterală a vieții, așa încît să putem aduce lucruri folositoare educației comuniste a tinerei generații, a copiilor pe care îi îndrăgim, pentru care scrim".

Simbolul în basm

În intervenția în discuții a tov. Vladimir Colin s-a ridicat problema simbolului în basmele pentru copii. Printre altele tov. Colin a spus:

„Eu am scris cîteva articole în legătură cu problema basmului și în măsura în care aci, pînă acum cel puțin, nu s-au ridicat obiecțiuni cu privire la cele ce am scris, am posibilitatea, în sfîrșit, să cred că lucrurile pe care le-am afirmat sînt mai mult sau mai puțin — în linii mari — în asentimentul oamenilor care cunosc problema. Pentru a nu repeta lucruri cunoscute, aș vrea să vorbesc despre două probleme în legătură cu basmul dintre care una n-a putut fi dezvoltată suficient în articole și despre alta nu s-a vorbit deloc. Vreau să spun de la început că domeniul basmelor face și el parte din marele domeniu al literaturii noastre, care este creată pe baza metodei realismului socialist.

Este un fapt bine cunoscut că basmul în general nu cunoaște abstracțiuni. Noțiunile în basm devin eroi, eroii devin simboluri. Simbolul din basm se creează pe baza unei asociații. Există unele elemente pe care scriitorul creator de basm le poate folosi, crezînd din aceste elemente simboluri. Simbolul nu trebuie să fie o simplă alegorie transparentă, ceea ce se întîmplă foarte des în basmele noi în care se creează un mit, un simbol pueril foarte ușor de detectat. Aceasta nu este propriu basmului: să se creeze un fel de rebus foarte simplu. Basmul trebuie să creeze o anumită desfășurare, atmosferă și prin desfășurarea faptelor și chiar prin anumite simboluri, prin anumite învățăminte. Vreau să leg cele ce am spus pînă acum de necesitatea pentru creatorii de basme, inspirate din realitatea noastră actuală, de a crea mituri, simboluri noi. Noi știm că fratele cel mic din basm reprezenta poporul asuprit, exploatat, dar el a cîștigat astăzi victoria, și a crea astăzi noi basme în care să punem acest mit al fratelui cel mic, ar însemna o repetare care lipsește basmul tocmai de elementul care l-a făcut aproape inimilor omenești și l-a făcut să dăinuie. Putem folosi o serie de mituri, de simboluri, din basmele vechi, care și-au păstrat valabilitatea, însă trebuie să creăm mituri noi, care să reflecte condițiile noi ale vremii noastre".

Despre fantezia scriitorului și fantezia copilului

În substanțiala sa intervenție la discuții, tovarășa Nina Cassian citește o poezie a lui Ciukovski în care este vorba de peripețiile unui doctor copil numit „Aumădoare", care lecuiește animalele bolnave. Supunînd acest gen de poezie discuțiilor, tovarășa Nina Cassian spune pe marginea versurilor citite:

„Poetul vrea să familiarizeze pe copil cu natura înconjurătoare. El nu vrea ca natura să-l înspăimînte pe copil, să-l copleșească prin dimensiunile ei uriașe și atunci el aduce această natură la dimensiunile jucăriilor copilului. În definitiv, orice jucărie este o reprezentare, sortită să pună la îndemîna copilului și să-l facă familiare aspecte ale realității înconjurătoare.

Fauna lui Ciukovski este amabilă, în orice caz familiară. Animalele sînt prezentate pe măsura jucăriilor și copilul se familiarizează astfel cu o serie de noțiuni.

Din aceeași poezie rezultă că durerea este universală. Copilului cînd se lovește la picior, nu trebuie să i se pară că i s-a întîmplat cea mai mare catastrofă posibilă, fiindcă iată, și animalele se îmbolnăvesc, suferă și vine doctorul să le vindece.

Poezia se adresează preșcolarilor, dar și școlarilor mici. Cît despre oamenii mari, nu știu dacă dvs. vi se adresează sau ba. Mie mi se adresează și-mi place. Se trece la educația comunistă a copilului, încă de la vîrsta preșcolară, fără să se sară peste etapa cunoașterii naturii. Nu se poate studia marxismul, ignorîndu-se această etapă. Copilul trebuie să știe, să cunoască realitatea înconjurătoare, ca s-o poată interpreta, ca să poată lupta pentru transformarea ei.

Altceva. Există și niște contradicții biologice în această poezie: „un șacal vine în goană pe un cal".

Are Ciukovski o altă poezie, în care musculița este eroină pozitivă, iar păianjenul este erou negativ. Acolo musca nu este arătată ca purtătoare de microbi, ci are alte virtuți sufletești; este o victimă a păianjenului, iar, la urmă, se căsătorește cu țînțarul.

În lumea jucăriilor, totul este posibil: un șacal să vină pe un cal, etc. Copiii stau cu jucăriile și vorbesc singuri cu ele: „acum casa sboară, se lovește de un felinar, etc.", imaginația lor aleargă, — și Ciukovski ține seama de această imaginație a copiilor. De aceea și animalele fac lucruri foarte apropiate de universul copiilor.

Într-o altă poezie a lui Ciukovski, „Gîndăcilă", se întîmplă iarăși lucruri foarte surprinzătoare, însă ele sînt exact pe măsura psihologiei copilului. Nu crede nici copilul ad-litteram în anumite raporturi, dar îi plac și se bucură de salturile fanteziei. Nici un copil n-are să ajungă la concluzia că leul se plimbă cu automobilul, cum se spune în această poezie, dar lui îi place o poveste de acest fel, îl face să rîdă.

În poezia „Gîndăcilă", în mijlocul unor animale mari și puternice apare deodată un gîndac. Leii, urșii, toate animalele cad leșinate de frică, din cauza apariției gîndacului; lupii, din cauza spaimei, se mănîncă între dînșii, — se stîrnește o mare debandadă, o mare panică la ivirea lui „Gîndăcilă"; elefanții se ascund în șanțuri, clănțăne din dinți și tremură ca varga. Pînă la urmă vine o vrabie, ciugulește gîndacul și toată lumea respiră ușurată și spune: „Iată ce simplu este. Nu trebuia să ne lăsăm îngroziți". (Gîndăcilă spusese: „pe toți puii voștri să mi-i aduceți la cină").

Logic ar fi fost ca leul să-l sperie pe gîndac. Nu e însă util să se facă o logică scolastică a poeziei, logica metaforei, în genul: „Nu se poate spune „un țăran cu 1000 de bătături în palmă", pentru că nu în cap într-o singură palmă 1000 de bătături".

Ciukovski cu farmecul lui special aduce mijloace tehnice și moderne în această lume a animalelor, și o face chiar într-un mod foarte reușit, cultivînd și această trăsătură în copil, aceea a simțului contemporan.

Un alt lucru, din cele învățate de la Ciukovski — este subtilitatea sentimentelor, pe care le comunică: nu numai sentimentul de frică și de curaj, de bun și rău, ci el vorbește copilului și despre sfidare, ciudă, ipocrizie, recunoștință, gingășie, cu tot felul de nuanțe ale sentimentelor.

În acest fel, intrăm în domeniul literaturii pentru oameni mari, în care gama sentimentelor este foarte variată și ne menținem și la nivelul de înțelegere al copilului.

Totul este povestit și arătat în forme originale, cu raporturi surprinzătoare între fenomene, care pe copil îl fac atent, îl trezesc vioiciunea, îl fac să asculte atent, — pe cînd, dacă se merge numai pe cărări bătute, și cu timiditate, dacă ne închistăm în niște forme abstracte din care nu se poate ieși — răpim literaturii o mare parte din forța ei.

Ciukovski în această privință este foarte curajos.

De altfel, Ciukovski nu are aberații din punctul de vedere al naturii — însă are interpretări și un fel de a pune în pagină, în care copilul nu crede ad-litteram, dar care-i place grozav.

Acum aș ruga pe tov. redactori de aici să ne ajute pe noi scriitorii să putem merge pe un drum nou, colorat, al literaturii pentru copii sau cel puțin să nu ne împiedice să vorbim cu copiii mici, să-i învățăm de bine și nu în ciuda lor, ci cu asentimentul lor".

Scriitori și redacții

Tovarășa Beti Moldoveanu, redactor responsabil al revistei „Luminița", vorbește despre relațiile redacțiilor revistelor pentru copii cu scriitorii.

„La redacție sosesc numeroase scrisori în care copiii, părinții și educatorii ne mulțumesc pentru materialele bune pe care le publicăm și nu se sfiesc să ne critice atunci cînd o merităm. Succesele obținute le datorăm în cea mai mare măsură colaboratorilor noștri care nu s-au limitat numai la a publica în revistă, ci ne-au ajutat efectiv în munca noastră redacțională, în munca de elaborare a numerelor, la analizele activității noastre, dîndu-ne sugestii pentru îmbunătățirea revistei.

Colaborarea scriitorilor la reviste în general prezintă avantaje atît pentru redacții cît și pentru scriitori. Pentru redacții este limpede de ce. Pentru scriitori, colaborarea cu presa înseamnă una din principalele legături cu viața, cu problemele ei arzătoare. Cu toate acestea, în practică există o subapreciere a importanței colaborării la revistele pentru copii. Această subapreciere se manifestă atît la scriitorii noștri consacrați, cît și la tinerii scriitori".

În privința specificului literaturii pentru copii

Luînd cuvîntul, pe marginea unor probleme discutate de alți vorbitori dinaintea sa, tovarășul Vicu Mîndra a spus următoarele:

„Mi se pare că această problemă, a specificului literaturii pentru copii, a constituit o sperietoare pentru foarte mulți scriitori și critici literari. Cred că acest specific poate fi redus la o singură trăsătură și anume la observarea cu atenție ca opera literară respectivă să nu fie plicticoasă pentru cititori, să țină seama de posibilitățile de înțelegere pe care le au acești copii. Dincolo de acest considerent de specific de vîrstă, care nu necesită o documentare vastă din partea scriitorilor, mi se pare că orice altă problemă este nefericit plasată și de natură să ne stînjenească.

Ar fi mai bine ca scriitorul pentru copii să studieze problemele literaturii și artei în general, ceea ce ar fi mai folositor pentru toată lumea".

În continuare, în cuvîntul său, tovarășul Vicu Mîndra, ca și ceilalți vorbitori, s-a referit la probleme deosebit de discutate, cum ar fi aceea a eroului pozitiv, a poeziei lirice pentru copii, a conflictului sau a romantismului în literatura pentru copii.

Tezăurul natal al poetului Arany

Nu de mult, am călătorit în părțile de nord-vest ale țării, acolo unde prelungirile Apusenilor dau mîna cu marea pustă ungurească. Am văzut, printre altele, orășelul Salonta care se întinde în voie peste pragul șesului fără margini. Totul, în acest tîrgușor, mi s-a părut croit după nota caracteristică a peisajului. Doar cîteva înălțimi ieșeau din comun: coșurile fabricilor și renumitul „Csonka Torony" (Turnul ciung) pe care l-au cîntat în versuri întemeetorii poeziei moderne maghiare. Petőfi Sandor și Arany Ianoș.

Spre el, spre acest turn rămas din vremea ocupației turcești, se îndreaptă atenția vizitatorului, ajuns în piața largă din mijlocul Salontei. Interesant e catargul acesta de piatră, răsărit în marea largă a bogatului pămînt de șes! Dar de ce i se spune oare „Turnul ciung"? Doar are acoperișul tuguiat, căptușit cu țigle roșii, care se văd de la distanță. Localnicii spun că pînă la sfîrșitul veacului trecut turnul nu avea acest acoperiș, era „ciung" și zidurile aveau culoarea sură a văzduhului. Temeliile lui au fost puse cu vreo 350 ani în urmă, cînd, de la creneluri, observatorii dădeau de știre populației despre venirea valurilor distrugătoare ale oștilor turcești.

Acum, la intrare, deasupra uriașei porți de fier, iese în relief figura cioplită în piatră a unui om de statură mijlocie, încălțat cu cizme și îmbrăcat cu dolman unguresc. Pe genunchi are o carte deschisă și în mînă renumita pană de giscă. Este chipul marelui poet Arany Ianos.

El s-a născut aici la Salonta, în anul 1817, și a trăit pe aceste meleaguri pînă tîrziu în 1851. Poate muzeul memorial închinat lui a fost instalat în acest turn și nu în casa măruntă, țărănească, în care se născuse Arany, ca un semn al înălțimii la care a știut să ridice marele poet sentimentele și gîndurile mulțimilor de țărani, de haiduci și de iobagi care împînzeau șesul, îl munceau și-l apărau cu viața, nu pentru ei, ci pentru baroni și grofi, pentru latifundiarii împărației habsburgice. Da, cred că pentru asta a fost orînduit muzeul în „Turnul ciung".

Și iată, la parter, deasupra tablourilor care ilustrează scene din viața lui Arany ca participant la evenimentele din 1848, și vechea piață a Salontei, cu stîlpul infamiei, se văd cunoscutele spînzurători primite în semn de distincție de la diferite societăți literare, cu diferite ocazii. Sînt multe, din toate colțurile Ungariei și altele de peste hotare. Căci numele lui, alături de al lui Petőfi, trecuse granițele țării sale încă în timpul vieții. Desigur, e unul dintre cazurile rare care l-au determinat poate și pe îngrijitorul naiv și anonim să scrie pe tăblița explicativă de la parter, că Arany Ianos ocupă locul V (!) în istoria literaturii universale.

La etajul I este reprezentată activitatea de *notar* a poetului. De notar, pentru că ani în șir a fost obligat acest pasionat pentru cultura lumii din toate timpurile și din toate țările să transcrie și să alcătuiască actele notariatului din Salonta. Și cu dragostea de oameni a umanistului și democratului, care era Arany, el a avut merite și ca notar, în administrarea orașului, în procedura judiciară, în tratativele duse la Vaszony și Viena pentru scutirea consătenilor săi de taxele de robot, și altele. În 1847, în urma unui foc distrugător în Salonta, Arany intervine cu memorii pentru ajutorarea celor 845 de familii nenorocite.

Actele expuse sub vitrina de sticlă vorbesc despre această activitate străină totuși de preocupările marelui poet, însă îndeplinită cu grijă și chiar cu meticulozitate. Sînt aici diferite acte (extrase de naștere, certificate de căsătorie și de moarte etc.) eliberate de el, diferite scrisori de la cei zece frați ai săi, de la prieteni, diferite invitații, un calendar în care poetul nota zilnic evenimentele importante, precum și mersul vremii: răsăritul soarelui, bătaia vîntului etc. Sub aceeași vitrină se află diferite obiecte rămase de la notarul Arany: o căciulă, pintenii, recepta pentru medicamente, amnarul și piatra cu care-și aprindea pipa lui de proporții turcești, expusă și ea, apoi o zăloagă cusută cu fir de aur, candelabrul, farfuria și paharele folosite de el și, într-o cutie mică, o buclă

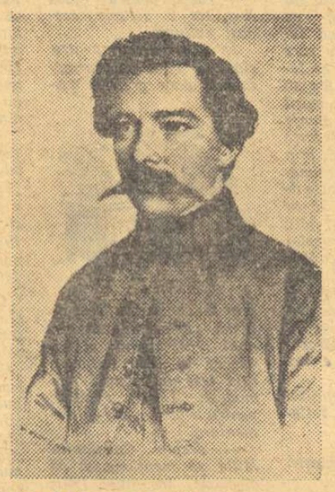

de păr brumat de bătrînețe.

Jur împrejur, pe cei patru pereți ai încăperii, se află tablouri și fotografii familiare.

Mai sus, la etajul II este sala literară. Aici, aproape de intrare, este prinsă în rame, pe zid, diploma primită de Arany pentru poemul său de debut *„Toldi"* din partea Asociației literare „Kisfaludy". Era în 1847, cînd acest notar de la Salonta intra masiv în literatură cu unul dintre cele mai frumoase poeme ale ep

HELSINKI, IUNIE 1955

Mărturisește poetul cuban Nicolas Guillen:
„Helsinki ne-a primit în decorul izbitor al nopților sale albe. Soarele aci nu doarme. El veghează, revarsă lumina sa pătrunzătoare și înconjoară orașul cu splendoarea unei aurori vesele. Nu cred că există un cadru mai propice pentru o adunare ca a noastră, căci ceea ce căutăm noi, bărbați și femei, veniți din colțurile cele mai îndepărtate ale lumii, este tocmai ce ne învață Helsinki: o zi fără crepuscul, o lume care să nu mai cunoască războiul, o lume luminată constant de soarele păcii, ca acest minunat oraș de soarele său de noapte".

Pretutindeni, același cuvînt: RAUHA

Au venit aci, în „orașul alb al Nordului" peste două mii de trimiși ai popoarelor din nouăzeci de țări, doritori de a realiza o etapă importantă pe calea înțelegerii între toți cei ce vor să asigure omenirii un viitor eliberat de teamă, neîncredere și ură.

Pe bulevardul central, la tot pasul „două mîini ținînd un porumbel alb", afișul artistului elvețian Hans Erni, afișul Adunării Mondiale a Păcii. Printre reclamele de tot felul, în tramvaie, „mîinile cu pasărea imaculată". Totul se străduiește să exprime cuvîntul „Rauha" — pace în limba finlandeză. Este primul cuvînt al țării pe care au învățat să-l pronunțe sute de emisari ai popoarelor veniți din cele patru zări ale pămîntului. Și ori unde te-ai afla, pe marginea lacului înălbit de pescărușii, pe aleile din jurul stadionului olimpic, pe peroanele gării centrale, pe cheiurile portului Helsinki, pretutindeni același cuvînt: „Rauha!".

Messuhalli este o uriașă sală de concert, pe al cărei plafon decorat sînt pictați sute de porumbei în zbor. Lateral, unul lîngă altul, parcă de strajă, se găsesc steagurile a nouăzeci de țări, drapelele lumii. In spatele tribunei, un pin uriaș, — în tradiția țărilor scandinave, simbol al tinereții și al vieții — domină sala.

Aci, în această sală s-au reunit trimișii popoarelor pămîntului. Iată-i în grupuri, îndreptîndu-se spre locurile cuvenite. Se înfiripă discuții. Se fac noi cunoștințe. Se evocă amintiri de la reuniuni consacrate aceluiași minunat țel: Pacea. Se aud nume cunoscute.

Se află aci conducători de partide politice și conducători ai organizațiilor muncitorești, reprezentanți ai clerului și reprezentanți ai cercurilor de afaceri, oameni de știință și conducători de organizații țărănești, artiști și scriitori, socialiști și conservatori, catolici și comuniști, toți cei ce doresc să îndepărteze neliniștea popoarelor. O măreață adunare care l-a făcut pe cunoscutul scriitor francez Vercors să mărturisească:

„Este multă vreme de cînd n-am participat la o întîlnire internațională ca aceasta. Atmosfera internațională se destinde și această destindere nu este exprimată de toți cu inimă ușoară. Eu cred că trebuie mers pînă la capăt și trecută în rîndul opiniei publice această dorință de destindere, pe care o are ea într-o măsură mare, însă care cere acum și mai multă vigilență. Eu sper că această adunare largă va lucra în mod eficace în acest sens".

Adunarea Mondială a Păcii — Helsinki 1955

Sub această inscripție cu litere de aur, începînd din 22 iunie a.c., în sala Messuhalli are loc marea adunare a popoarelor, reuniunea a două mii de delegați care, în urma schimbului de păreri în problemele importante ale situației internaționale, vor elabora în comun propuneri pentru rezolvarea lor pașnică.

Aci a fost ascultată expunerea marelui savant francez Fr. Joliot-Curie:

„Ca urmare a luptei îndelungate desfășurată în toate țările și sub influența a numeroși factori uriași, dintre care face parte, pe drept cuvînt, și Consiliul Mondial al Păcii, pe zi ce trece se face tot mai simțită o mare, foarte mare forță: opinia publică. Tocmai opinia publică este aceea care face ca influența noastră să fie puternică și de aceea ne incumbă și o uriașă răspundere. In aceste zile vor fi confruntate năzuințele unor oameni veniți din atîtea țări diferite, ale unor oameni care, se prea poate, au o concepție diferită despre istoria ultimilor ani și această confruntare va trebui să ducă la o mai bună înțelegere reciprocă și la revelarea unei tendințe mai clare, mai ferme și mai puternice, de stabilire în viitorul apropiat în lume, a unei adevărate atmosfere de destindere a încordării internaționale cu ajutorul unor acțiuni concrete".

Aci a fost ascultată cuvîntarea scriitorului chinez Go Mo-jo:

„Dacă popoarele și guvernele tuturor țărilor vor adopta cele cinci principii ale coexistenței pașnice a popoarelor, problema dezarmării și mai cu seamă a încetării producției, stocării și experimentării armelor atomice, nucleare și a celorlalte tipuri de arme — va putea fi soluționată fără nici o dificultate".

Aci a vorbit scriitorul sovietic A. Korneiciuk:

„Pentru cauza păcii ar fi o mare nenorocire dacă ne-am slăbi eforturile noastre, dacă ne-am slăbi vigilența față de forțele războiului, care niciodată nu vor renunța la comploturi împotriva păcii, niciodată nu vor da înapoi fără luptă înverșunată.

Permiteți-mi să vă încredințez, în numele Uniunii Sovietice, că poporul sovietic va continua și pe viitor să lupte ferm și cu consecvență pentru întărirea păcii între toate popoarele, pentru rezolvarea pașnică a tuturor problemelor litigioase, pe bază înțelegerii reciproce între părți. Uniunea Sovietică, avînd încredere în forțele sale, este ferm hotărîtă să preîntîmpine un nou război mondial".

De aici a pornit mesajul popoarelor către O.N.U.:

„Adunarea Mondială a Păcii, reunită la Helsinki, salută Organizația Națiunilor Unite, cu prilejul celei de a X-a aniversări a înființării sale.

Popoarele nu uită că Organizația Națiunilor Unite s-a născut imediat după cel de al doilea război mondial, care le-a cauzat atîtea pierderi, atîtea distrugeri și atîtea dezastre. Popoarele nu uită că Organizația Națiunilor Unite s-a născut din voința comună a puterilor care au participat la victoria comună asupra fascismului. Popoarele și-au pus speranțe uriașe în Organizația Națiunilor Unite. Iată de ce Organizația Națiunilor Unite trebuie să rămînă permanent credincioasă Cartei sale și principiului umanității".

Glasul poporului romîn

La Helsinki, în măreața adunare a popoarelor, s-a făcut auzită și voința de pace a poporului romîn. In ședința plenară a Adunării Mondiale a Păcii a vorbit prof. univ. Lotar Rădăceanu, conducătorul delegației:

„Opinia publică din țara noastră nu poate privi cu indiferență nici faptul că în jurul țării noastre și al altor țări vecine, care n-au amenințat și nu amenință pe nimeni, se creează o întinsă rețea de baze militare. Orice alt popor în locul nostru n-ar putea să nu vadă în aceste baze un instrument de presiune asupra sa, și o serioasă amenințare la adresa securității sale.

Interesele păcii și colaborării internaționale cer crearea unui trainic sistem european de securitate colectivă, la care să participe toate statele europene, indiferent de orînduirea lor socială. Țările răsăritene tind spre realizarea unui asemenea sistem, care să excludă blocurile și să apropie țările pe baza unei platforme comune: colaborarea, în vederea menținerii și consolidării păcii".

In subcomisia pentru problemele securității europene și problema Germaniei, a vorbit acad. Mihail Ralea; care a spus între altele:

„Sîntem convinși că între popoarele europene nu pot exista contradicții de interese nici în ceea ce privește rezolvarea pașnică și democratică a problemei germane. Interesele lor comune cer ca Germania să fie o zonă de pace și un factor de destindere și colaborare internațională. Opinia publică de pretutindeni a înregistrat cu satisfacție faptul că în ultima vreme s-au conturat soluții de natură să înlăture unele din elementele litigioase ale problemei și să faciliteze realizarea unui acord unanim".

In comisia pentru dezarmare și interzicerea armelor atomice, a vorbit acad. Ștefan Nicolau, care a subliniat importanța colaborării între state, pe planul folosirii energiei atomice în scopuri pașnice.

„Ceea ce se petrece la Helsinki trebuiește supraveghiat cu băgare de seamă"

Au loc aci, în orașul liliacului în floare, tot felul de schimburi de vederi. In plenara Adunării Mondiale a Păcii, în lucrările comisiilor și subcomisiilor de specialitate. Au loc aci tot felul de manifestări: scriitorii și artiștii străini s-au întîlnit cu scriitorii și artiștii finlandezi. Delegația japoneză și cea sud-americană au ținut cîte o conferință de presă. Delegația vietnameză a făcut o vizită ajutorului de primar al orașului Lion, spre a se interesa de starea sănătății lui Edouard Herriot, președintele de onoare al Adunării Naționale Franceze. După reuniunea medicilor și juriștilor, participanți la adunare, s-au întîlnit cineaștii, muzicienii, pictorii.

Delegații tineri vor și ei să se cunoască mai bine. Pe stadionul olimpic au discutat prietenește delegația franceză cu delegația algeriană. Toate aceste schimburi de opinii, pentru a găsi cele mai bune căi de apărare a păcii, au produs îngrijorare în rîndurile celor ce uneltesc un nou război. De aceea, în ziarul englez „Dailly Telegraph" a apărut un articol în care se recomandă ca **„ceea ce se petrece la Helsinki să fie supraveghiat cu băgare de seamă"** deoarece cuvîntul popoarelor **„ar putea fi luat în seamă de oamenii cumsecade".** Iar ceea ce înseamnă această „supraveghere", a demonstrat-o Oficiul pentru controlul activității subversive care a cerut ca în S.U.A. Consiliul național pentru prietenia americano-sovietică să fie considerat drept o organizație potrivnică intereselor țării.

La Helsinki se află scriitori de pretutindeni

Și unii au compus poeme. Poetul turc Nazim Hikmet a scris cel de al patrulea cîntec al său închinat păcii: „Oameni fără arme":

„Și au pornit la drum cele cinci continente, au urcat spre nord, mereu spre nord. Și iată acum orașul dintre lacuri și păduri, orașul piriurilor, cu mări și stînci. E verde orașul. Oamenii au venit aici. Nici unul nu are arme. Fiecare a adus doar inima sa și în fiecare inimă sălășluiește un crîmpei de frumos. Cuvinte de dor urcă sprea ea. Sînt albe nopțile, sînt luminoase zilele. Oamenii și-au oțelit cuvintele la para inimii și cuvîntul este acum mai puternic ca moartea".

Scriitorul sovietic Ilya Ehrenburg a vorbit adunării în plenul ei:

„Convocarea conferinței de la Geneva arată prin sine însăși cît de mare este puterea opiniei publice.

Depinde în mare măsură de noi, de toate popoarele lumii, dacă tratativele vor duce la rezultatele pe care le doresc din inimă oamenii de pe toate cele cinci continente. Popoarele nu vor admite niciodată ca tratativele să fie pentru vreunul din participanții la ele un camuflaj al politicii „de pe poziții de forță". Ne străduim pentru triumful cauzei păcii".

Oamenii își vor aduce aminte de Helsinki 1955

Așa a spus scriitoarea germană Anna Seghers:

„Poate că nu toți locuitorii din Helsinki știu azi cine sînt și ce fac aici oamenii aceștia ciudați în diversitatea lor. Dar dacă întîlnirea noastră își atinge din plin țelul — și ea și-l va atinge — atunci copiii locuitorilor din Helsinki vor ști. Intr-o zi ei își vor spune unii altora: îți amintești de omul acela negru, de omul acela galben, la care ne uitam cîndva atît de mirați? Se duceau la adunarea care ne-a dăruit pacea. Era pe atunci ziua nesfîrșită din vara anului 1955".

Mihai Popescu

Înmînarea Premiilor Internaționale pentru Pace

La 26 iunie, la Conservatorul din Helsinki a avut loc înmînarea Premiilor Internaționale pentru Pace, decernate compozitorului ungur Bela Bartok (post mortem), scriitorului brazilian Josue de Castro, eminent militant pe tărîm social, regizorului olandez de cinematograf Joris Ivens, scriitorului și scenaristului italian Cezare Zavattini.

In numele juriului pentru decernarea Premiilor Internaționale pentru Pace au luat cuvîntul poetul turc Nazim Hikmet, scriitorul francez Vercors, scriitorul brazilian Jorge Amado și scriitoarea sovietică Wanda Wasilievska. Premiul decernat compozitorului ungur Bela Bartok a fost înmînat reprezentantei delegației ungare la Adunarea Mondială a Păcii, Erzebét Andics. Premiul decernat lui Cezare Zavattini a fost înmînat reprezentantului delegației italiene, întrucît Zavattini nu a putut veni la Helsinki.

Primind Premiul Internațional pentru Pace, regizorul olandez de cinematograf, Joris Ivens, a subliniat țelurile nobile ale artei. „Arta — a spus el — trebuie să fie o expresie a demnității omului, a ideilor și năzuințelor lui mărețe".

Josue de Castro a declarat că intenționează să folosească o parte din banii care i-au fost înmînați odată cu premiul, pentru crearea unui fond internațional de luptă împotriva foametei.

Spectacol în cinstea Festivalului de la Varșovia

Tinerii regizori și actori ai Teatrului Tineretului pregătesc în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia piesele într-un act „Cîntecul libertății" de Aurel Baranga, „Primăvară în noiembrie" de Lucia Demetrius și „Oaspetele din faptul serii" de Horia Lovinescu.

După afișul pe care pictorul elvețian Hans Erni l-a închinat Adunării de la Helsinki, a fost realizată această gravură în lemn, pe care delegația vest-germană a dăruit-o Adunării.

Scriitorul trebuie să se ocupe de om

Interview cu Jean Paul Sartre

Scriitorul francez Jean Paul Sartre a acordat la 28 iunie a.c. următorul interview corespondentului Radiodifuziunii romîne la Adunarea Mondială a Păcii de la Helsinki, L. Sărățeanu.

INTREBARE: Permiteți-mi, domnule Sartre, să vă întreb în primul rînd care sînt impresiile dvs. asupra acestei adunări?

RĂSPUNS: N-aș putea să vă răspund decît făcînd o comparație cu adunarea de la Viena. Congresul popoarelor pentru apărarea păcii, în anumite privințe era poate mai mișcător, mai entuziast, dar avea poate mai puține lucruri logice și mai puține lucruri critice decît aceasta. Ne aflăm de astădată la o adunare mai cuprinzătoare, unde sînt reprezentate mai multe păreri, unde se făurește puțin cîte puțin o unitate, cu toată diversitatea punctelor de vedere și a păturilor reprezentante. Regret că trebuie să părăsesc Helsinki mîine dimineață deoarece simt că unitatea noastră se realizează încetul cu încetul și cred că începînd de mîine sau poimîine vom avea ședințe care vor fi deosebit de interesante.

INTREBARE: Și acum, domnule Sartre, mă adresez scriitorului: Care sînt, după părerea dvs., sarcinile oamenilor de litere în fața problemelor internaționale actuale?

RĂSPUNS: După părerea mea un scriitor, demn de acest nume, trebuie să se ocupe de om în ansamblul său și, tocmai pentru că trebuie să se ocupe de om în ansamblul său, — deci omul de azi cu toate preocupările și grijile sale — e cu neputință pentru un scriitor de astăzi să lase deoparte problemele păcii și securității, probleme care preocupă pe toți oamenii de pe fața pămîntului. Cred, prin urmare, că nu atît ca oameni politici, ci mai curînd ca scriitori, oamenii de litere trebuie să-și dedice într-o largă măsură pana, să se dedice ei înșiși chiar, în întregime problemelor păcii pentru a contribui la slăbirea încordării internaționale în măsura posibilă, la rezolvarea problemelor actuale. Cu alte cuvinte, datoria cea mai importantă a scriitorilor de astăzi este fără doar și poate lupta pentru pace.

INTREBARE: Și acum o întrebare să zicem întrucîtva particulară, dar nu mai puțin interesantă. Ați putea să ne vorbiți despre istoricul piesei dvs., „Nekrasov", care a și devenit celebră? Ați vrea să ne vorbiți apoi despre primirea pe care i-a făcut-o publicul?

RĂSPUNS: Am scris piesa „Nekrasov", care este o satiră la adresa unei anumite prese burgheze anticomuniste, în primul rînd pentru că această presă îmi pare deosebit de comică și prin urmare constituie un frumos subiect de satiră și în al doilea rînd, datorită faptului că ea a avut din păcate o oarecare influență asupra unor oameni. Tocmai prin isteria anticomunistă pe care se străduiește s-o atițe, ea reprezintă o frînă și o piedică în calea slăbirii încordării internaționale, în calea păcii. Am considerat că prin dezvăluirea adevăratei fețe a acestei prese și stîrnind rîsul, se vor putea într-o oarecare măsură combate urmările nefaste ale propagandei anticomuniste.

Am creat o piesă în care se vede cum presa anticomunistă nu se dă înapoi de la nici o minciună, nici chiar de la cele mai ridicule, pentru a-i înșela pe francezi și pentru a-i îndepărta de la adevărata înțelegere a problemelor internaționale.

Este de la sine înțeles că scriind această piesă, nu mă așteptam la o primire favorabilă din partea presei pe care o ridiculizăm. Și într-adevăr, toate ziarele burgheze au declarat într-un glas, dar cu multă abilitate, că piesa ar fi ingrozitor de plictisitoare și că la drept vorbind nici nu putea fi altfel.

Din nefericire pentru ei, cei ridiculizați au fost văzuți rizînd, au fost văzuți rizînd la repetiția generală, chiar dacă după aceea le-a pierit zîmbetul de pe buze.

Vă închipuiți deci că ceea ce îmi dă o foarte mare satisfacție este faptul că i-am obligat pe acești dușmani să rîdă de ei înșiși într-o sală unde toată lumea înțelegea limpede despre ce este vorba.

INTREBARE: O ultimă întrebare: Care sînt proiectele dvs. literare de viitor?

RĂSPUNS: Socotesc că voi termina în anul ce vine un fel de autobiografie. Nu-i vorba însă de o autobiografie cuprinzînd amănunte personale sau întîmplări din viața mea intimă. Aceasta nu interesează pe nimeni. Ceea ce găsesc interesant de povestit francezilor este evoluția unui om care are astăzi 50 de ani, care s-a născut în 1905, adică în perioada dinainte de război, care a cunoscut două războaie și perioada dintre ele, care a cunoscut ocupația fascistă, rezistența, și, în sfîrșit, toată perioada dintre 1945—1955, încordarea internațională, din nou speranța și în ultima vreme mișcarea pentru pace și mersul spre ceea ce sper că va fi o destindere definitivă.

Cred că povestind despre un om pe care îl cunosc bine, eu fiind acela, ansamblul evenimentelor care s-au succedat, influența pe care aceste evenimente au avut-o asupra unui om, lucrarea mea ar putea fi de interes general deoarece ca mine sînt mulți francezi.

CONCURS DE SCENARII

In scopul stimulării creației de scenarii cinematografice originale, inspirate din realitatea noastră nouă, pentru a asigura producția națională de filme cu scenarii numeroase care să oglindească aspecte noi din viața și lupta constructorilor socialismului, Uniunea scriitorilor și Centrul de producție cinematografică „Buftea" inițiază un *concurs de scenarii literare pentru filme artistice de lung și scurt metraj și pentru filme de desen animat și păpuși.*

Participanții pot trimite la concurs scenarii de orice gen, ale căror subiecte reflectă viața nouă a patriei noastre, lupta pentru împlinirea sarcinilor diverse ale construcției socialiste în industrie, la sate, fie în diverse sectoare ale vieții intelectuale, scenarii care să arate cum în focul luptei pentru socialism se naște și crește un om nou, purtător al moralei socialiste; comedii muzicale și satirice, scenarii pentru filme de aventuri, menite să educe noua generație în spiritul patriotismului și al atașamentului eroic față de idealurile cele mai înaintate ale timpului nostru, scenarii inspirate din viața nouă a tineretului, a copiilor și pionierilor noștri, scenarii pentru filme din viața sportivilor și altele.

Pentru filme de desen animat și păpuși pot fi trimise scenarii-basme — povestiri, fabule, schițe umoristice, etc.

Concursul se deschide la data apariției acestui anunț și se închide la 30 septembrie pentru scenariile de scurt metraj, scenariile pentru filme de desen animat și păpuși. La 31 decembrie se închide concursul pentru scenariile de filme de lung metraj.

Aprecierea scenariilor va fi făcută de un juriu compus din scriitori, regizori și critici de artă.

Scenariile premiate vor fi achiziționate în conformitate cu tarifele în vigoare și incluse în planul de producție al studioului.

In afară de onorariile cuvenite, se acordă următoarele premii:

Pentru scenarii artistice de lung metraj: Premiul I, lei 20.000. Premiul II, lei 10.000. Premiul III, lei 5.000.

Pentru scenarii artistice de scurt metraj: Premiul I, lei 5.000. Premiul II, lei 3.000. Premiul III, lei 2.000.

Pentru scenarii de desen animat și păpuși: Premiul I, lei 5.000. Premiul II, lei 3.000. Premiul III, lei 2.000.

Un număr de 10 mențiuni a cîte 500 lei.

Se recomandă participanților la concurs să urmărească revistele „Contemporanul", „Viața romînească" și „Gazeta literară", care vor publica studii și articole în legătură cu cerințele scenariului de film, ca gen literar independent.

Uniunea scriitorilor din R.P.R. și Centrul de producție cinematografică pun de asemenea la dispoziția participanților la concurs materiale documentare privitoare la scenariul de film:

In București la:

— Redacția de scenarii — str. S. M. Kirov nr. 4; Casa scriitorilor, Calea Victoriei nr. 115; Uniunea scriitorilor, Comisia de dramaturgie cinematografică, B-dul Ana Ipătescu nr. 15.

In provincie la:

— Filialele Uniunii scriitorilor din Iași, Cluj și Timișoara; redacțiile ziarelor raionale și regionale; Direcțiile întreprinderilor cinematografice regionale.

Pentru informații suplimentare doritorii se pot adresa la Redacția de scenarii a Centrului, telefon 5.16 12, sau prin poștă.

Lucrările pentru concurs se primesc pînă la datele indicate, pe adresa: *Centrul de producție cinematografică*, str. S. M. Kirov nr. 4 — Redacția de scenarii — cu mențiunea: „Pentru concurs".

Note și comentarii

Radioscopie...

Sînt întotdeauna nerăbdător să citesc revista fruntașă a literaturii noastre, așa cum o numea mai zilele trecute cronicarul de la radio. De aceea în momentul în care poștașul mi-a adus numărul pe luna mai al revistei „Viața romînească", mi-am și aruncat ochii asupra cuprinsului, aceasta arătîndu-mi că printre alte poezii publicate, se află la pagina 137, și una intitulată „La radioscopie".

Un sentiment de bucurie îmbinată cu mirare m-a cuprins la descoperirea acestui titlu și aceasta pentru că cu greu mi-aș fi închipuit că modesta mea meserie, ale cărei lumini nu pot străluci decît în fața privirilor medicului căutător de diagnostice, ar putea deveni vreodată izvor de inspirație al poetului.

Pe măsură însă ce citeam, bucuria de o clipă se topea și făcea loc nedumeririi și supărării provocate de constatarea că după lungi ani de practică nu am nici cele mai elementare noțiuni de fizică și nu cunosc părțile componente ale aparatelor pe care de atîta vreme le minuiesc. Aflam din strofa întîia că radioscopia e o aplicare a razelor ultraviolete care străbătînd pielea, mușchii și oasele fac posibilă cercetarea unor organe situate în profunzime: inima și plămînii. Luam cunoștință, din literatură, de o mare noutate științifică și pe drept cuvînt mi-era rușine și necaz.

Uitîndu-mă însă la epoca de viață a autorului, arătată în josul paginii din revistă, am renunțat de îndată la aceste gînduri, socotind că, orișicît, în 30 de ani, cuceriri ale științei care să mă privească îndeaproape tot ar fi reușit să ajungă la ochii sau la urechile mele.

Decî, dacă nu e vorba de vreo descoperire nouă, atunci cunoștințele vechi că radioscopia se face prin razele descoperite de fizicianul Roentgen, la sfîrșitul secolului trecut, și numite prin alte părți și pe la noi raze X, sînt încă valabile. Cu alte cuvinte, e încă adevărat că razele ultraviolete, raze și ele, dar cu alte calități decît cele X, nu au străbătut niciodată mușchii și oasele și implicit nu ne-au dat niciodată ajutor în aflarea stării de boală a inimii și plămînilor. Ei, dar dacă lucrurile stau astfel înseamnă că cele spuse în poezie constituie o confuzie, o eroare gravă pornită din folosirea cu superficialitate a unor termeni tehnici. Aceasta duce la informarea greșită a multora dintre cititori cărora revista e menită să le aducă cultură. In plus, în cazul de față, la zîmbetul muncitorilor sanitari și al celor din tînăra noastră industrie producătoare de aparate radiologice.

Ne-ar mai rămîne în sfîrșit să-l căutăm pe făptașul greșelii.

Poate fi oare autorul poeziei, adică poetul Iiri Wolker? N-aș crede, deoarece bănuiesc că s-ar fi găsit cineva care să-l

corecteze la timp. Iată de ce cred mai curînd că traducătorul, adică tov. Petre Solomon, e cel cu păcatul.

Ca să-l consolez însă ti dau un sfat: să nu confunde niciodată pe pielea lui cele două feluri de raze despre care a fost vorba. Dacă ar face altfel — și în loc să se ducă pe malul mării sau în vîrf de munte pentru a-și întări forța fizică și intelectuală, prin invizibilele, dar minunatele ultraviolete trimise de soare, s-ar apuca să se expună, fără rost și fără socoteală, acțiunii razelor X, — s-ar vedea ocupînd întîi un pat în spital și cu multe șanse apoi de a fi transportat în lumea despre care cei certați cu știința, adică cei săraci cu duhul, cred că e împărăția lor.

Ar scăpa însă definitiv de greșeli, critici și zeflemele.

Dr. T. Sanielevici

Scriitorii în manuale și în calendare

Esezonul în care editurile pregătesc manualele școlare (inclusiv cele de literatură) care urmează să apară la toamnă, precum și colendarele pentru 1956 (cuprinzătoare și de date comemorative, inclusiv literare) care urmează să apară la iarnă.

Deci, e prilejul să fie îndreptate unele date greșite privitoare la scriitori, existente în două calendare de anul acesta, precum și în două manuale de literatură, ceva mai vechi, dar care continuă să fie utilizate în școli.

Manualele sînt următoarele:

— „Literatura romînă, culegere de texte pentru clasa a IX-a", 2 volume (Editura de stat didactică și pedagogică);

— Idem, pentru clasa X-a, tot 2 volume, aceeași editură.

In „culegerea" pentru clasa a IX-a sînt următoarele date greșite: des-

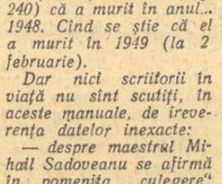

pre D. Th. Neculuță se afirmă că s-a născut în anul 1839 cînd el s-a născut în 1859 (cum arată just un manual mai modest: „Limba romînă, pentru clasa a VII-a elementară");

— despre Constantin Mille se menționează că a murit în anul 1921, cînd el a murit în 1927, cum confirmă și... tăblițele de pe strada din București care îi poartă numele.

In „culegerea" pentru clasa X-a, alte date greșite:

— despre A. Toma se indică (în vol. I, pag. 233 și vol. II, pag. 11) că s-a născut în... 1870. Cînd e știut că A. Toma s-a născut în 1875. (Murind în 1954, s-a și subliniat atunci că poetul era în preajma virstei de 80 de ani. Nu în virstă de 84 ani);

— despre N. D. Cocea, se spune (în vol. I, pag. 240) că a murit în anul... 1948. Cînd se știe că el a murit în 1949 (la 2 februarie).

Dar nici scriitorii în viață nu sînt scutiți, în aceste manuale, de ireverența datelor inexacte:

— despre maestrul Mihail Sadoveanu se afirmă în pomenita „culegere" pentru clasa a X-a (vol. I, pag. 41 și vol. II pag. 103) că s-a născut în anul 1881. Cînd se știe că maestrul va fi sărbătorit în toamna acestui an, cu prilejul împlinirii virstei de 75 de ani, de unde reiese (dacă ...altfel nu se știa) că s-a născut dinsul în 1880;

— despre poetul și romancierul Zaharia Stancu se arată în aceeași „culegere" pentru clasa a X-a (vol. II, pag. 175) că s-a născut în anul... 1912. Ceea ce nu e adevărat. S-a născut în 1902).

Calendarele în care se află date greșite despre scriitori, sînt următoarele: calendarul „pe zile" și „Calendarul țărănimii muncitoare" ambele pe anul 1955 și apărute în „Editura de stat pentru literatura politică". In „Calendarul țărănimii muncitoare" (de altfel, o bună lucrare), se spune (la pag. 43) că Anton Pann a murit la 2 septembrie 1854. Or, data adevărată e 2 noiembrie 1854.

Și celălalt calendar („pe zile") e o lucrare valoroasă; pentru conținutul său literar-ideologic și datorită părții sale comemorative, nu toți cetățenii îl smulg zilele pe măsură ce se consumă zilele; mulți îl păstrează întreg, în raftul bibliotecii sau pe masa de lucru, ca pe o carte.

S-au strecurat, totuși și în el greșeli. De pildă, pe fila zilei de 12 februarie se scrie că marele fabulist rus Krîlov s-a născut în această zi în anul 1768. Două cifre, două erori. Nu la 12 februarie s-a născut Krîlov, ci la 2 (15) februarie! Si nu în anul 1768, ci în anul 1769. (Vezi „Fabule" de I. A. Krîlov, în tălmăcirea lui Tudor Arghezi, editura Cartea Rusă, 1953, prefața ediției, pag. 6, ultimul rînd).

Tot pe aceeași filă, calendarul spune că marele fabulist a murit în anul 1884. A treia eroare. Krîlov a murit în anul 1844. (Vezi „Fabule", prefața, pag. 9, rîndul 6 de jos).

Afirmațiile cum că fabulistul s-a născut la 1768 și a murit în 1884, impun următorul calcul: 1884—1768 = 116. Deci ar reieși că I. A. Krîlov a trăit... 116 ani. Ceea ce, chiar pentru un scriitor nemuritor, e cam mult.

Aceste greșeli din aceste manuale și calendare, privitoare la scriitori, trebuie neapărat îndreptate.

Și, bineînțeles: Indreptîndu-se aceste greșeli, să nu se facă altele.

Cuvinte încrucișate

Apar dicționare, gramatici și studii despre limbă. Academia, scriitorii, universitățile și presa dezbat probleme de limbă. Cetățeni de toate profesiile și virstele (dascăli, elevi, muncitori) participă la discuții. O colectivă și vastă preocupare, într-un nobil scop: să învățăm (...adică să scriem, să vorbim și să dăruzăm) o tot mai justă limbă romînească.

In acest, ca să zicem așa, ocean al manifestărilor pozitive și rodnice

în materie de limbă, se „remarcă" însă unele... insulițe, refractare și distonante: rubricile de „cuvinte încrucișate" ale unor publicații.

Rostul, pe lîngă cel „distractiv" al acestor rubrici, este răspîndirea de cunoștințe generale, cu ajutorul... cuvintelor, adică al limbii. Procedeu: cuvintele propuse spre „dezlegare" sînt sugerate prin niște „definiții". Dar, în aceste definiții, de foarte multe ori, neseriozitatea își dă mîna cu ignoranța și — adesea — amîndouă cu aberația.

Din circa 20 de „jocuri" de cuvinte încrucișate, apărute într-o singură lună în ziarul „Informația Bucureștiului", 7 jocuri (apărute în numerele 482, 485, 493, 503, 506, 512 și 513 ale ziarului) cuprind niște „definiții", care dau de gîndit.

Cîteva mostre de neseriozitate. Afirmă acești făcători de jocuri că SCRIITOR e cel ce „scrie la mașină" (nr. 485, vertical 1), că GLIPI înseamnă „a fi în anticamera somnului" (nr. 513, vertical 11) și că CHEMARE înseamnă „apel rapid" (nr. 503, orizontal 10).

Și cîteva probe de ignoranță. Afirmă dînșii că: ARGEȘ e „riu în Oltenia" (nr. 482, orizontal 10), că VIRUS înseamnă „purtător al maladiilor contagioase" (nr. 493, vertical 2), că HOARDA înseamnă „năvală sălbatică" (nr. 512, vertical 1) și că IEP înseamnă „specie de stejar" (nr. 503, orizontal 3).

Iar dacă, pentru „definiția" de mai jos, crede cineva că epitetul aberație e nepotrivit, să propună alt calificativ. In jocul din nr. 506 (la vertical 8) autorul afirmă că ABITIR înseamnă „strălucit, cînd se referă la reflexul pietrelor prețioase, în basmele muntene". Dacă afirma că „abitir" înseamnă „autor de jocuri care la cititorii peste picior", se potrivea.

Redacțiile publicațiilor care cultivă asemenea rubrici trebuie să recomande colaboratorilor respectivi mai multă considerație față de cititori și față de... cuvinte.

C. Cristobald

Încheierea lucrărilor privitoare la concursul literar organizat în cinstea Festivalului

Juriul Uniunii scriitorilor și-a încheiat lucrările de triere a materialelor literare primite cu prilejul concursului organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților. Merită remarcat numărul mare de concurenți, din toate colțurile țării. Printre cele peste 600 de lucrări literare (poezie, proză, teatru, reportaj) care au intrat în discuția juriului, mai mult de 80 sînt scrise în limbile minorităților naționale.

Au fost acordate premii și mențiuni pentru poezii, schițe, povestiri, reportaje și piese într-un act. Astfel, premiul I a revenit tov.: Sanda Movilă (poezie), Ion Lăncrănjan (povestire), Traian Coșovei (reportaj). Premiul II a fost acordat tov.: Dimos Rendis (poezie), Ștefan Andrei (schiță), Victor Vintu (reportaj). Premiul III a fost acordat tov.: A. M. Sperber (poezie), Dumitru Mircea (povestire), Haralamb Zincă (povestire). Următorii autori au primit mențiuni: Ion Brad, Franz Bulhardt, Valeriu Gorunescu, Aladár László'ffy, N. Labiș, Florin Mugur, Gh. Vasile, Tiberiu Utan (poezie); Maria Zoe Ionescu, Constantin Rușescu (schițe); Radu Cosașu (reportaj); Földes Mária, Szász János (piese într-un act).

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.